Ch

Non c'è

Precedute le edizioni di Lovanio 1605 e di Roma 1546

Manca

Opera completa: cfr. Catal. di Parigi e Quetif II 448 b

X-49-C-9

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
8
49 C
9

. Tav. 2. N.º 4.

Digitized by Google

8-49-C-1

Digitized by Google

M

Digitized by Google

8-49-C-9

EPITOMES SANCTORVM PATRVM PER LOCOS COMMVNES,

QVI AD VIRTVTVM, ET VITIORVM TRACTAtionem, & ad fidei nostræ mysteriorum expositionem pertinent ad Conciones per totum annum conficiendas,

Ex Origene, Basilio, Chrysostomo, Hieronymo, Ambrosio, Augustino, Gregorio, Bernardo desumptæ: & in quinque Tomos distributæ

TOMVS PRIMVS.

AVCTORE REVERENDISS. D. FR. IOHANNE LOPEZ
Episcopo Monopolitano,
Ex sacra Ord. Prædicat. Familia Prouinciæ Hispaniæ assumpto.

Hæc postrema editio ab ipsomet Auctore ita ampliata est, & aucta nouis additionibus, vt non modò priori copiosior, ac longè vtilior, sed alia planè, ac diuersa cuique legenti videri possit.

Cum duobus Indicibus, altero Rerum notatu dignarum, altero Sacræ Scripturæ locorum explicatorum.

CVM PRIVILEGIIS.

BRIXIAE,
Apud Societatem Brixianam, De consensu Superiorum.
M. D C I.

Digitized by Google

Digitized by Google

ILLVSTRISSIMO
AC REVERENDISS. D. D.
MICHAELI
BONELLO
S· R· E· CARDINALI
AMPLISSIMO,
AC TOTIVS PRAEDICATORVM ORDINIS PROTECTORI.

F. Iohannes Lopez Hispanus Episcopus Cotron. S. P. D.

M*ONVMENTA patrum, Cardinalis Amplissime, assidua diligentia pertractanda, & numquam de manibus deponenda esse, vtilitas & fructus qui ex ipsorum lectione percipiuntur, iure prope suo exposcunt. Illorum enim dicta virgæ illæ mysticæ populeæ à Iacob in canalibus positæ, vt grex ipsarum aspectu varij velleris partum ederet; meritò dici possunt, cum Christi grex ipsorum*

Digitized by Google

sorum patrum dicta sibi ante mentis oculos proponens variarum virtutum exempla exhibeat. Sunt & ipsorum dicta claui in altum defixi, qui segnes & pigros admotis stimulis ad ingrediendam, & suscipiendam virtutis viam excitant, clypei & scuta quibus in hoc vitæ stadio, & tentationis loco aduersariorum tela excipimus. Sunt denique ipsorum dicta opes & bona, quæ ipsorum morte ad nos peruenerunt testamenti iure, charitatis & amoris gratia ab illis obsignati. Quo itaque studio amplam aliquam hæreditatem adire solent ij, qui hæredes instituti sunt; eodem, vel potius multo maiori sanctorum Patrum monumenta, amplissimam scilicet hæreditatem nullo temporum decursu interituram adire omnes debemus, qui scripti fuimus hæredes in testamentis ab ipsis Patribus obsignatis. Cum verò multis ab hinc annis fructus, quos lectio iugis, & assidua sanctorum Patrum afferrre solet, maximos esse perciperem, cæpi mediocri diligentia opera sanctorum peruolutare, & diurna, & nocturna, vt aiebat ille, tractare manu. Qua in exercitatione cum me per aliquot annos continerem, mihi complura loca sanctorum Patrum selegi, quæ ad virtutum, & vitiorum tractationem pertinerent, & ad nostræ fidei mysteriorum expositionem spectarent, vt concionibus conficiendis hæc locorum silua vsui, & præsidio esse posset. Nec defuerunt qui apud me plurimùm auctoritate valebant, qui meum hoc studium æqui boniq; consulerent, nec indignum iudicarent, vt lucem aspiceret; imò potius me id aggredi recusantem excitarent. Quorum ego iussis acquiescens, vt hac in re literariæ Reipublicæ prodesse possem, & illos iuuarem, qui negotijs impediti, & occupationibus distracti parum otij, & temporis ad perlegenda sanctorum Patrum monumenta nacti sunt, hæc duo volumina in quibus

sancto-

Digitized by Google

ſanctorum Patrum loca ad virtutum, & vitiorum tractationem, & noſtræ fidei myſteriorum expoſitionem accommodata, iuxta Alphabeti ſeriem, & ordinem diſponuntur, ſimul cum tertio annotationum, ſeu concionum volumine typis mandare decreui. Cogitanti autem mihi, cui hoc opus mitterem, tu mihi ſolus, Cardinalis ampliſſime occurriſti, in quo quæ ſingula alicuius animum permouere ſolent, vt alicui fructus ſuorum laborum offerat, ea omnia eluceſcunt. Nam, vt cæteras prætermittam animi ſingulares dotes, illud religionis ſtudium, illa ardens charitas, quæ ad exteros etiam deriuatur, illa vera principis virtus, qua eos, qui ad tuum patrocinium confugiunt, fouere, amplecti, & ſingularibus afficere beneficijs ſoles, illa incredibilis prudentia, qua maximi ponderis, & momenti negotia conficis, multis ab hinc annis ſummis principibus, & regibus nota, illa denique innata pietas, qua patrui tui Pij V. Pont. Max. de cuius ſingulari laude nulla vnquam ætas conticeſcet, imaginem ad viuum expreſſam refers, me impulerunt, vt hos meorum laborum fructus tibi, tuoque nomini dicarem. Cui etenim alij alumnus prædicatoriæ religionis iure poterit ipſos offerre, quàm tibi, ampliſſime Princeps, qui ſumma cum ipſius Religionis utilitate protectoris munere fungens, ipſius curam geris? Cui potius meorum laborum primitias mittam, quàm illi, quem abſens in Hiſpania degens ſemper colui, & ſuſpexi, tum ob res præclarè, ſummaque cum laude geſtas, tum ob patrui ipſius recordationem, & ob noſtræ gentis, erga ipſum quaſi ingenitum amorem, & nominis obſeruantiam, quem Romam perueniens electus Epiſcopus Cotronenſis à Rege Philippo, beneficum patronum, & perhumanum expertus ſum, ſumma comitate, & modeſtia præditum. Complura itaque me impu-

Digitized by Google

lerunt, amplissime Cardinalis, vt hoc opus ad te mitterem, quæ si proponenda hic essent, epistolis debitæ breuitatis obliuisci viderer. Sufficit itaque ea hic subindicaße, quæ me excitarunt, vt ad tuum patrocinium confugerem, & meipsum, meumque hoc opus tibi offerrem. Certissimam enim concepi spem me hoc amplissimo beneficio cohonestandum, & meorum laborum fructus tanto præsidio, & ornamento decorandos. Quamuis enim opus ipsum ex suo auctore pertenue quidem sit, & nequaquam tanti principis patrocinio dignum: tamen ob eorum dicta, quæ in his libris continentur, spero dignum fore opus, vt tanti principis munitum præsidio lucem aspicere possit. Suscipe igitur amplissime princeps hæc, quæ tibi, tuoque nomini inscribuntur volumina sub tuum præsidium, accipe pertenue donum hilari, ac læta fronte, tamquam pignus meæ erga te obseruantiæ, & auctorem tui nominis amplitudini deditissimum, & ipsius opus tui nominis singulari præsidio, & ornamento cohonesta, vt ad alia similia, si se tanto affectum viderit beneficio, accendatur. Vale Cardinalis amplissime, & me ad tuum patrocinium confugientem sub tuæ protectionis vmbra suscipe.

PRO-

PROLOGVS
AVCTORIS,

In quo totius operis redditur ratio, vt ipſe Lector auctoris mentem perſpicere facilè valeat.

QVANTAE ſit, ſemperq; fuerit in Eccleſia, vtilitatis ſacroſancti Euãgelij prędicatio, candide Lector, habitiſq; ad populum concionibus tractatio verbi Dei experientia teſte cognouimus. Nam verbi Dei tractatio vtilis eſt cùm, vt probi homines maiora in dies capiant virtutum incrementa, & qui iuſti ſunt iuſtificentur adhuc, tum vt improbi latam viam perditionis ingreſsi gradum reuocantes per anguſtum callem iter faciant ſalutis. Sanè, vt cibi defectus, & inedia ſeſe effectu ipſo prodit, videaſq; hominem macie confectum, emarcidum, attenuata facie, compreſsis oculis, manibus, genibus diſſolui, vigore namque ſuo, dum cor deſtruitur reliqua corporis mẽbra ſtatim contabeſcunt: ſic vbi verbum Dei (quod verus eſt animæ cibus) in interiora animi non traijcitur, totus noſter ſpiritus cor- *Amos* 8.

ruit: intellectus namque ignorantiæ tenebris obuoluitur, denigratur facies super carbones, omne caput languet, & cor męret, vt nihil iam nisi calamitosus exitus sperari queat, oblitaque anima comedere panem suum in se ipsa arescit penitus. Et sicut cibus vnus cum sit in stomachum tãtùm traiectus, ibiq; decoctus miram hanc sortitur naturæ œconomiam, vt singulis membris variè attemperetur, eorumque referat naturæ modum: nam dum ossi adiungitur in os etiam solidatur, molliq; carni distributus carnis induit formam, & ad oculos cum peruenit in oculorum naturam transit: ita prorsus, & Dei verbum animæ pabulum corde retentum ad ipsius potẽtias omnes spiritualiaque membra pertingit, & sic intellectui cohęret, vt quod intellectui congruit, abundè præstet, lucem vtique, id verò quod voluntati obuenit, mirum est, quantum eam totius boni appetitione perficiat, & quam inueterata consuetudine crystalli duritiem traxisse inuenerit, ignita vi emolliat, ac liquefaciat, memoriæ suus est aptissimus nutritionis modus, vt in ęternum
Ps. 148. non obliuiscatur beneficiorum Dei. Denique totam à morte ad vitam animam reuocat, eique indeficientem alimoniam subministrat, subtractione tamen huius cibi intentant confestim omnia mortem, arescunt cuncta non secus, ac terra imbribus deficientibus, Quia non ve-
Hier. 14. nit, inquit Propheta, pluuia in terram, confusi sunt agricolæ, operuerunt capita sua; nam, & cerua in agro peperit, & reliquit, quia non erat herba, & onagri steterunt in rupibus, traxerunt ventum quasi dracones, defecerũt oculi eorum, quia non erat herba. quæ omnia exponẽte Hieron. ob diuini verbi penuriam, & quòd cęlestis prædicatio

dicatio

dicatio cessasset sunt miserè consecuta, & non inuento *Amos 8.*
verbo Domini alibi dicetur, Deficient virgines pulchrę, & adolescentes, in siti nimirum, & in fame, quam Dominus illi populo in extremam perniciem comminatus fuerat non panis, neque aquę, sed audiendi verbum Dei. Vnde illud est quod quibus temporibus respublicæ maculatæ, ac penè exterminatę fuisse narrantur, ijsdem magna diuini verbi penuria laboratum publicè fuisse narratur. Puer Samuel, ait scriptura, ministrabat Domino *1. Reg. 3.*
coram Heli, & sermo Domini erat pretiosus in diebus illis, non erat visio manifesta; vnde innumera subsecuta sunt mala. Si quidem de hoc sub interminatione seuerissimæ punitionis in transgressores legis promulgator Moyses olim dixerat: Sit cęlum quod supra te est ęneũ, & terra quam calcas ferrea; det Dominus imbrem terrę *Deut. 28.*
tuę puluerem, & de cœlo descendat super te cinis donec conteraris. Miranda prorsus strages cum terra quæ imbribus esset irriganda cęlestibus verbi Dei, in eum statum deueniat, vt pluuia ipsa cinis sit, & roridę nubis defectu exusta remaneat: sicut contra succedunt omnia ex voto *Psal. 67.*
cum Deus segregat hereditati suę pluuiam volũtariam, cuius largissimos imbres (vt Origeni placet) ceu primariam retributionem obseruantibus pręcepta sua Domi- *Leuit. 26.*
nus repromiserat, & cuius longo post tempore cõmeminit, in illa inquiens die exaudiam cœlos, & illi exaudient terram, & illa exaudiet triticum, & vinum, & oleum. Nimirum teste Hieron. pollicebatur Deus se Apostolos (hi *Osea 2.*
enim cœli sunt) exauditurum, qui, & ipsi in eo essent terram exauditui, vt eam cęlesti pluuia irrigarent; ipsaque nimirum triticum dicit exaudire, quod vberes fructus

afferet

Digitized by Google

afferet tanta pluuia dignos, ad iustam eos maturitatem perducens, quo sic tandem omnium rerum abundãtia, atque fertilitas ob Dei verbum omnibus condonaretur.

Dan. 2. Ex his igitur apparet quàm ingens fructus in Ecclesia ex assidua verbi Dei tractatione colligatur, vt meritò Sa-

Prou. 14. lomon dixerit, Vbi non sunt boues presepe vacuum est, vbi autem plurimæ sunt segetes ibi manifesta est fortitudo bouis. Quibus verbis quid ex copia, vel inopia doctrinæ consequatur breui allegoria declarauit. Sed non solũ Deus opt.max. verbo suo, quod processit ex ore eius igni tam vim contulit mirabilium effectricem, verùm, & sanctorum hominum verbis eam impertiuit à prima illa de-

2 Pet. 1. riuatam. Cum enim Spiritu sancto inspirati locuti sint sancti Dei homines verbum bonũ ex intimis precordijs, eructãtes mirifica virtute gaudebant (qualem nũquam in aliorum, etiam Doctissimorum voluminibus experiri liceat) & quod de magno illo Demostene Aeschines quondam dum Rodi exularet dixisse fertur, quid si ipsam audissetis bestiam sua verba resonantem. Id potiori iure antiquis Ecclesiæ patribus conueniat necesse est. Habent enim ipsorum dicta nescio quid latentis energię quę quondam litteris mandarunt. quia sicut verba Dei in ore concionatoris verbo, & opere prędicantis fortius mouent, quàm cum a peccatore iustitię Dei enarrantur, & ore polluto assumitur diuinum testimonium: pari modulo suo (neque enim fas est hęc omnia penitus assimilare) habet hoc excellens Doctrina sanctorum patrum, si eam cuicunq; alteri (diuina excepta) cõferas lege, perlege, euolue quęso te sacra hęc volumina, videbis nihil esse, quod non te ad Dei amorem accendat, quod non in

spirituali

Digitized by Google

ſpirituali vità alere vegetareq́; poſsit, quod mẽtis aciem non illuminet, quodq́ue ad virtutis ſtudium, & peccati odium non vehementer impellat. Verſare aſsiduè in lectione ſanctorum, & in recte viuendi propoſito cõfirmaberis, mortis, rationiſq́; reddendę illata mentione compungeris, ſanctorum deſideriorum in te flamma excitabitur, ac poſtremò tui pectoris duritia velut ſpirituali quodam malleo frangetur. Inter ea verò quæ apprime conducunt, vt Euangelij prædicatio optatum conſequatur effectum, illud eſt, nè conciones ſic inſtruantur, vt locis ab auctoritate ſolũ ex ſacra ſcriptura deſumptis abũdent ſine delectu quidẽ, ſed magna potius farragine coaceruatis, & vel eiſdem minima diligentia aut, vt ſibi quiſque ſomniat explicatis. Quo fit, vt elangueat ſtatim concio, omniſq́; dicendi vis penitus eneruetur, quod ſapiens *Matt. 13.* quiſq; flere ne dicam irridere cogitur, eo quòd ſcriba doctus in regno coelorum non proferat de theſauro ſuo noua, & vetera. Debet enim quiſque ſapientiam omniũ antiquorum exquirere, in prophetis vacare, & enarratio *Eccl. 39.* nem virorum nominatorum conſeruare, & in verſutias parabolarum introire, & occulta prouerbiorũ exquirere, & in abſconditis parabolarum ſanctorum cõuerſari. Excipiendis codicibus, & alienis concionibus multi inuigilant Saulis ſibi arma ſumentes, qui Auguſt. vel Hieron. aut alicuius ex priſcis illis, & nominatiſsimis viris, neque lineam perlegerunt, vt miſſam faciam, eorum iniuriam, qui non tradunt cor ſuum ad vigilandum diluculo, neq; aperiunt os ſuum in oratione Dominum deprecantes, à *Ibid.* quo implendi ſunt ſpiritu intelligentiæ, vt poſtea tamquam imbres emitterent ſapientiæ eloquia, quibus vniuerſus

uersus fecundaretur Christianus populus. Si concionatores omnes, in sacrorum doctorum lectione assidui essēt, conciones grauibus refertas sententijs haberemus, & cū ad populum verba facerent, vberius, & ardentius ea dicerent, quæ prius in seipsis ex sacris doctoribus trāsformassent, & cum in tantam lectionis huius altitudinem euolassent instar eorum animalium, quæ plena oculis ante, &
Ezech. 1. retro, idest omnigena cognitione vidit Ezechiel, eleuarentur cum illis pariter & rotæ, nimirum sæculares auditores, quibus rotarum nomen propter inconstantem motū satis congruit. Huic incommodo tam graui prouidentes sancti viri continuo labori sedulisque vigilijs non parcentes, huc omnes suas operas, velut in vnum suarum lucubrationum scopum direxerunt, pro tantoq; iuuando munere non segniter desudarunt, vt sacri prædicatores in promptu haberent, quidquid ad hāc rem pertinere posset, & si aliquando multū, modò tamen parum apud multos effecerunt. In ea enim incidimus tempora in quibus, non iam vt olim aureo illo sæculo is literarum amor est, vt longo labore quærantur, sed vbi aut multū est temporis insumendum, aut longam meditationem adhibere oporteat, resiliat quisque, & stertere potius libeat, quàm vel tantillum molestiæ sustinere, cum contrà maiores nostri laboribus nullis, vigilijs, incommodis parcerent, modò sibi earum etiam rerum cognitionem compararent, quæ ad humana tantùm se extendebat. Fuitque iam, referēte Tertulliano, qui oculos sibi erueret, vt melius huic cognitioni vacaret, neq; defuit Cleombotrus, qui vt narrat August. daret se præcipitem, vt à corporeis sensibus immunis commodius sapiētiæ studio intenderet; cumq;

vitæ

vitæ appetitio tã ſit cũctis innata, tamq; charus ſit huius lucis vſus: hæc tamen omnia ſuperauit inardeſcens amor ſapientiæ. B. Hieron. in vulgata illa epiſtola ad Paulinum, multa cõmemorat ſtupẽda, quæ priſci Philoſophi literarum amore ducti fecerunt. Atq; hæc quidem olim, quando ſub Græcæ linguæ obſcuritate literę deliteſcebãt, multus ſubeundus erat indefeſſusq; labor: nec defuit, qui vt Chaldæi ſermonis difficultatem vinceret, & peculiarẽ ſonum, & vernaculum ſtridorẽ aſſequeretur dentes ſerratione aptaret. Quo ſimiliter tẽpore vbi ad Bethlehemiticum antrum idem ſanctus Doctor conſedit, ad eum non ſecus, atq; ad totius Chriſtiani orbis oraculum vndiq; cõcurri cœpit, crebræ epiſtolę, crebri nũcij illuc cõmeabãt, non ex Italia modò, è Gallijs, atq; ex vltima Germania, & Aphrica, ſed ex extremis oris Hiſpaniæ conſulebatur, ab epiſcopis, à nobilibus matronis, à primatibus, qui magnis ſumptibus ſuos ſcriptores deſignarũt, qui ea excerperẽt, quæ ab eius ore tanquã lacteo fonte manabãt. Progreſſu dehinc temporis, bene nobiſcum actum eſt, vt quæ in ſacris græcorũ Patrum voluminibus incluſa erant, non ſecus, atq; pretioſa metalla in terræ viſceribus latẽtia, prodirent in lucem, quorumdã piorum induſtria, qui Origenem, Baſilium, Chryſoſtomũ, Naziãzenum, Nyſſenum, atq; alios Patres latinos nobis fecerunt. Sed modò, quod cẽties cogor repetere, is torpor multorũ pectora inuaſit, vt quãuis iam græca volumina ſint latinitati donata, & Occidentalis Eccleſiæ proceres, tam multa nobis ſcripta reliquerint, rari ſunt, qui ingenti vtilitate ab ipſis capienda moueantur, & vix inuenies, qui hoſce ſapientiæ fontes limpidiſsimos habeat. Huc accedit quòd cum copioſa, &

ampla

ampla sint horũ patrum volumina, multis legendi tẽpus non suppetit, alios vtpote pauperes pretij magnitudo deterret, ideo optimi, & cõmunis boni amantes viri aliquãto nos tempore rogarunt, vt in publicam vtilitatem, quæ duodecim fere annorũ spatio ex sanctorum voluminibus excerperamus, & in alueolos nostros cõgesseramus, bona fide redderemus, pręloque mandaremus, annuimus, sanè sperantes, multis opem nõ modicã præstare posse; & quãuis dum opus hoc meditabamur, prodijt in lucem egregium fratris Ludouici Granatẽsis volumen, Silua locorũ nuncupatum, non tamẽ ab incepto destitimus, cũ meum hoc & omnia quę ibi ex sanctis patribus adducit in se cõtineat, & tã multa addat, quæ si non in tanto auctore desiderantur, tamen lector potest desiderare, vt vix duos, aut tres ex decẽ, & octo nostri voluminis libris adæquet.

His ergo quæ confutationẽ hæresum, scholasticamq; doctrinã expectant dimissis, ea solùm quæ moralia, & populo Dei annuncianda sunt elegimus, neq; nostram hãc Epitomen sermonarij nomen sortiri voluimus, cũ librorum copia, quos hoc nomine cõmuniter vocant, concionatorũ numerũ excedere videatur, & passim vnoquoq; die diffusi, de hac re tractatus in lucẽ prodeant, sed flores decem tomorum, August. Hieron. nouẽ, sex Ambrosij, quinque Chrysostomi, quatuor Origenis, Gregorij sex, duorũ Basilij, necnõ duorũ voluminum Bernardi carpere decreuimus, & ad ordinem alphabeti in decẽ, & octo libros digerere, & ad tertiũ tomum annotationũ, in Euãgelia de tempore, & de Sanctis. Quia autẽ in his tribus voluminibus sanctorũ patrũ dictis vtentes, aliquorũ librorũ mentionẽ fecimus, qui falsò adscribuntur ipsis, operæ-

pre-

pretiũ erit lectores admonere, vt intelligant nos maluisse hęc opera sub nomine horum patrũ laudare, quàm tertio quoque verbo admonere, opus non censetur B. Hier. quod necesse esset singulis capitibus hæc inculcare; perlegat autem lector Abbatem Trittemium, & Sixtum Senen. in bibliotheca sua, vt legitimos sanctorum partus possit agnoscere. Vt verò quæ ad August. & Hieron. opera spectãt, obseruem inter opera, quæ nomine S. August. circumferũtur, illa ab omnibus ferè falsò sancto patri adscripta iudicantur, ac potissimùm ab Abbate Trittemio, libri scilicet de spiritu & anima, de vera & falsa pœnitentia, de conflictu virtutum & vitiorum, de scala paradisi, & Quæstiones veteris, & noui testamenti, ab alijs hæc opera falsò adscripta ipsi iudicantur, Liber de singularitate clericorum, qui & Orig. & Cyprian. & Hieron. adscribitur, Liber de benedictionibus patriarcharum ex Quæstionibus Hebraicis in Gen. Hieron. desumptus, liber dictus Sententiæ viginti, & vna. De sermonibus ad Eremitas maior exstat controuersia, sed multos ex his sermonibus esse B. August. fatendum est, cum in Decreto varijs in locis citentur, cui verò hæc displiceant, amplecti licet doctorum Louaniensium de his B. August. operibus iudicium, & ferè in singulis tomis reiecta ad appendicem opuscula diuerso notata charactere leget. Non minor est dubitatio in multis operibus B. Hieron. ipsiusne sint, an falsò ipsi attributa, cui dubitationi Marianus Victorius in libris, quos certò constat non esse legitimos partus B. Hieron. satisfacere visus est, eos omnes in nonũ volumẽ, quasi in appendicem operũ B. Hieron. reijciendo, in alijs verò libris, qui si non sint ipsius Hieronymi, constat tamen

men maxima ex parte ex doctrina ipsius sumptos esse, & dignos nè referrentur in appendicem, consulendus est is in præfationibus in ipsos libros. Obseruationes in tres libr. Regum, & in duos Paralip. Nicolaus Lyran. à quodam Neophyto Iudæo fuisse conscriptos asserit, & Hebraicis fabulis respersos. Commentarij in Iob censentur ipsius Bedæ, cùm ad preces Vecterij episcopi ex operis calce conscripti sint, qui Vecterius fuit Anglorum Episcopus Bedæ tempore. In Psalterium commentarios partum esse B. Hieron. probat Marianus Victorius, & dubitationibus propositis accuratè satisfacit, in Prouerbia verò commentarij ipsius Hieronymi esse negantur, quia capite 6. laudant Augustinum in libro de mendacio, & capite 30. ipsius Hieronymi mentionē faciunt, esse opus elaboratum à Beda asseruerat iam Trittemius Abbas, & typographi inter Bedæ opera hos commentarios Trittēmij dicto fidem habentes ediderunt; de cęteris autē commentarijs, *vt de ipsis* qui in threnos, & qui in Marcum ijdem consulendi: sed breuiter obseruādum est commentarios in Pauli 13. epistolas, vel non esse Hieronymi, sed alicuius Pelagij labe infecti, vel ab Hæreticis additis prauis dogmatibus adulteratos fuisse, vt Ambrosius Catherinus, Compsæ Episcopus, & Sixtus Senensis quarto, & sexto bibliothecæ sanctæ volumine annotarunt.

Atque hæc erant, quæ necesse erat lectorem admonere, vt instituti nostri rationem calleret, & labores nostros æqui bonique consuleret.

EPI-

Digitized by Google

INDEX LOCVPLETISSIMVS EORVM OMNIVM,

Quæ in hoc operæ continentur.

A

ABSTINENTIA a carnibus, & ab alijs cibis curãda, vt luxuria moderetur. lib.1. c.1.nu.1.19.36.58.64. & 68.lib.9.c.1.nu.23.

abstinentiã docuerũt sancti exemplo suo. lib.1.c.1.nu.34.& 39.

abstinentia admirabilis sanctorũ. lib.1.c.1. nu.5.6.1.. vsque ad 16. & 31.

abstinentiam docuerunt philosophi, & medici accommodatam, & ad valetudinem, & voluptatem lib.1.c.1.nu.7.8.24.28.30. 34.39.41.65.& 66.

abstinentissimi gentiles multi recensentur. lib.1.c.1.nu.8.vsq; ad 10.

abstinentia præcepta in Paradiso fuit, sine qua paradisus non valuit Deo consecrari lib.1.c.1. nu.10.31.& 38.

abstinentia deficiente in sanctis, etiam miracula deficiebant.lib.1.c.1.nu 23.

abstinentia multa confert bona lib.1. ca.1. nu.33.41.42.55.63. vsque ad 65.& 68.

abstinentia mentem reddit habilem ad cõsideranda diuina lib.1 c.1.nu 42.

abstinentia medium seruet, ne homo nimis debilitetur, aut voluptate corrumpatur. lib 1.c.1.nu.47.48.& 51.

abstinentia commensuranda est viribus vniuscuiusque.lib.18.c.9.nu.4.

abstinẽtia cum hoie cœpit, cui esus fructuũ tantum indultus est. lib.18. c.16.nu 1. Vide verbo cibus, ebrietas, gula, ieiunium, vinum.

abnegare se, est voluptatibus proprijs renũciare, vt iracundus fiat mansuetus, &c. lib.18.cap.15.nu.49.

abnegare se nihil est aliud quam summa rerum omnium vitæ superioris obliuio. lib.11. cap.12.num.6.

adolescenti expedit tacere. lib.10.c.8.n.13. lib.18.c.11.nu.23.24.

adolescentia neglecta vepres producit.li.1. cap.2.num.1.

adolescẽtes studiosi multa sunt digni laude lib.1.c.2.n.1 li.18.c.11.n.23.& 24.

adolescentibus sceleratis abundant respublicæ. lib.1. c.2.nu.3.

adolescentes studiosi senes sunt sensibus, licet non annis. lib 1.c.2.n.5.6.8.& 20.

adolescentes numerantur in sacris litteris, quã sensibus sunt viri, lib 1.c.2. n.8.& 10.

adolescentes in sacris litteris dicuntur, qui in nouitate vitæ ambulant. li 1. c.2.n.16.

adolescentes probatissimis senibus adiungantur ne errent a virtutis via.lib.5.c.13. num.33. & 34.

adolescentia ociosa, impudenter educata, omni ferocissima bestia est immanior. lib.13. cap.12.nu.7.

adulatores fugiendi sunt tamquam animæ pestis.lib.1.cap.3.num.1.4.7 8. 11.13.vsque ad 16.

adulatio vitium est, quod maxime regnat in orbe lib.1.c.3.nu. 1.

adulatio humilitatis & beneuolentiæ loco ducitur. lib.1.c.3.nu.1.& 16.

adulatores sequi relicta propria cõscientia, leuitas est ingens lib.1.c.3. nu 1.& 8.

adulatores acriter punit Deus. lib.1. cap.3. num.2. & 11.

adulari viros potentes vitium est frequẽs. lib.1.c.3.nu 3.& 13.

adulantur peccatores peccatoribus mutuo, & sic occidunt se. lib.1.c.3. num.5.

adulationem amicos parere, & veritatẽ inimicos, falso dixit poeta si illi sint cordati. lib.1.c.3.nu.6.

Digitized by Google

adulatores animas occidunt eorũ quos laudant. lib. 1. c. 3. nu. 7. 11. & 13.
adulari peccatorum gesta, ira Dei est grandis. lib. 1. c. 3. nu. 9.
adulatorum linguæ alligant animas in peccatis. lib. 1. c. 3. nu. 9. 13 & 14.
adulatores audiens, consideret propria mala lib. 1. c. 3. nu. 10.
adulator peccatorem laudans, fit particeps criminis illius lib. 1 c. 3. nu. 11. & 14.
adulator illum laudans, quem corrigere tenetur, duplici inuoluitur peccato. lib. 1. c. 3. num 11.
adulatoris lingua amplius nocet, q̃ manus interfectoris lib. 1. c. 3. nu. 12. 15. & 17.
adulantes, & vituperantes, persecutores hominis sunt. lib. 1 cap. 3. num. 12. 16. & 17. lib. 2 c. 7. nu. 36.
adulatione trahuntur homines ad peccatum, sicut Balac traxit Balaam. lib. 1. c. 3. num. 13. & 14.
adulatores nimis fugiebant sancti. lib. 1. c. 3 nume. 16.
adulatores, & murmuratores vulpes sunt demolientes vineas, idest iustorũ profectus. lib. 18. c. 15. nu 47.
adulterium fugiẽdum docebant Epicurei, vt cõtrarium voluptati. li. 1. c. 4. n. 1. & 4.
adulterium legi naturæ contrarium esse docuerunt philosophi. lib. 1. c. 4. nu. 1.
adulterium acriter punit Deus. lib. 1. cap. 4. num. 2. & 3.
adulteriũ grande scelus est, taleq; creditũ a Gentibus. lib. 1. c. 4. nu. 2. vsq; ad 4. & 7.
adulteriũ spirituale, quo anima spõsa Christi cũ deserit, malum grande est. li. 1. c. 4. nu. 13. & 14. c. 5. nu. 3. 4. 9. & 12.
adulteriũ, quo anima relinquit Deũ sponsum suũ flendũ est maxime. li. 1. c. 5. n. 9.
adultera anima filios generat ex adulterino diaboli coniugio. lib. 1. c. 5. nu. 14. lib. 3. c. 21. nu 5. 6. 8. & 17.
adultera anima dona dat amatoribus, quãdo virtutes, quas accepit a sponso amittit. lib. 1. c. 5. nu. 17.
adulterium inexcusabile malum est, dum homo propriam habet vxorem. lib. 6. ca. 12 nu. 5. & 8.
adulteræ feminę instabiles & vagæ semper scelera negant. lib. 14. c. 17. nu. 19.
agnetis martyrium. lib. 16. c. 6. nu. 10.
ambitio malum est difficilis curationis. l. 1. c. 20. nu. 12. 15. & 16.
ambitio multorum malorum est exordiũ. lib. 1. c. 20. nu. 11. vsque ad 14. 16. vsq; ad 18. 27. & 38.
ambitio omnia naturæ iura funditus euertit. lib. 1. 20. nu. 11. & 26.
ambitio frequens malum est. lib. 1. c. 20. nu. 8. 16. vsque ad 28. 31.
ambitio reddit nos omnium hominũ seruos lib. 1. c. 20. nu. 17. 18. & 33.
ambitio crescẽtibus honorib⁹ crescit & ipsa, quæ finẽ nescit. lib. 1. c. 20. n. 18. & 30.
Vide verbo, honor.
amicitia, hominumq; amor moderate, & ordinate sit in nobis. lib. 1. c. 11. n. 7. c. 16. nu. 17. & 18. c. 17. n. 27. c. 19. nu. 13.
amicitia vix reperitur inter homines. li. 1. c. 13. nu. 7. 8. 10. & 11.
amicitia, si vera est, æquales facit amicos. lib. 1. c. 13. nu. 8. c. 10. nu. 7. 12. & 15.
amicitia, quas conditiones habere debet, vt vera sit. lib. 1. c. 13. nu. 8. 10. & 11. c. 19. nu. 1. vsq; ad 3. 12. 13. & 14.
amicitia mundana condemnatur. li. 1. cap. 13. nu. 11 c. 19 nu. 2. & 3.
amicitiam ignorauit Cicero, Christũ ignorans. lib. 1. c. 19. nu. 1.
amicitia mundialis & carnalis quæ facilitate contrahitur, eadem & dissoluitur. lib. 1. c. 19. nu. 3. & 4.
amicitia vera nihil concupiscit extra se lib. 1. cap. 19. nu 4.
amicitia vera laudatur, quam virtutes omnes cardinales comitantur. lib. 1. cap. 19. nu. 4. 5. 9. 10. 12. & 14.
amicitia nihil in rebus humanis inuenitur iucũdius. lib. 1. c. 19. nu. 4. 5. 8. 9. 12. & 14.
amicitiam paruipendens nomine hominis indignus est. lib. 1. c. 19. nu. 5.
amicitia cum viris studiosis ineunda est. li. 1. c. 19. nu. 8. 12. 14 & 15.
amicitia non est, vbi vnus eget, & alter ditatur. lib. 1. c. 19. nu. 7 & 9.
amicitiam sic indidit Deus naturæ, vt malevolentiã non credẽs esse in natura Eua, crediderit serpenti. lib. 1. c. 19. n. 12.
amicitia, morum facit similitudinem. lib. 1. c. 19. num. 12.
amicitia dissoluatur, cũ primũ amicus non consuluerit rectũ. lib. 1. c. 19. nu 12. & 14.
amicitiæ leges a Christo Domino discẽdæ sunt. lib. 1. cap. 19. nu. 15.
amicitia dæmonis & Pithiæ celebris fuit apud antiquos. lib 6 c. 8. nu. 8.
amicitia Pyladis & Orestis celebrata multum fuit. li. 6. c. 13. nu. 8.
amicitiæ cum malis aulico modo contrahẽdæ sunt. lib. 11 c. 5. nu 3.
amici in necessitatibus dignoscuntur. l. 1. c. 15. n. 18. c. 19. n. 11. 13. & 14. li. 6. c. 8. n. 8.
amici quales sunt eligendi, vt iracundi nõ sint, adulatores, & loquaces. lib. 1. cap. 19. nu. 5. vsque ad 7.
amicum amicus corrigat, sic vt sentiat correctionem ab amore oriri. lib. 1. cap. 19. nu. 7. & 14.
in amicos eligendi non sunt detractores. lib. 11. c. 16. nu. 10.
amico detrahere, venenum est amicitiæ. li. 11. c. 16. num. 10.
amicus relinquendus est, quando amicitia impedit animæ salutem. lib. 13. c. 1. nu. 6.
amicus aut inimicus Dei, iudicandus non est ex prosperis vel aduersis, quæ patitur. Ft. 10. c. 1. nu 3.
amor Dei ad homines ingens similitudine

Digitized by Google

auium explicatur. lib.1.c.6.n.1.lib.3.c.5. nu.55.c.9.n.40.lib.4.c.3.nu.9.17.& 20.
amor Dei similitudine nutricis enarratur, lib.1.cap.6.nu.2.& 11.
amor Dei ad homines exemplo matrũ ostẽditur. lib.1. cap.6.nu.3.
amor Dei ad homines exemplo aquilæ aperitur.lib.1.c.6. nu.4.
amor Dei ad homines aperitur,dũ hos vocat sponsam lib.1.c.6. nu.5.20. & 25.c.7. nu.10.lib 3.c.10 nu.77. & 78.
amor Dei monstratur maxime, quãdo quæ hominibus accidunt tristitia,sibi accidere dicit.lib.1.c.6.nu 6.vsq; ad 8.
amor Dei probatur ex ardenti desiderio dandi, plusquam homo velit accipere. lib.1. c.6. nu 9.
amor Dei ostẽditur, dum hoĩes velut inuitos retrahit a malo.l.1.c.6.n.10.12.& 17.
amor Dei ingens probatur, dum minatur, & statim quasi eum pœniteret reuocat sententiam,more hominum loquẽs.li.1. c.6.nu.13. & 14.
amor Dei ostenditur,cum mũdum, prophetas condidit propter nos. li.16.c.7 nu 3.
amor Dei hic incipit,& perficitur in cœlo. lib.2.c.1.nu.36.
amor Dei in Iudæos monstratur,cum persecutiones illis illatas vocat proprias, & vindicat,vt tales. lib 1. c.6 nu 15.
amor Dei ad homines maior est,q̃ parentũ ad filios lib.1.c.6.nu.16 & 30.
amor Dei probatur, dum plangere dicitur eos,qui eum negarunt.lib.1. c.6.n.18.
amor Dei ostenditur,cum beneficia erogata pauperibus vocabit propria in iudicio lib.1.c.6.nu 19.
amor Dei est in causa, vt profectus nostros & curet, & vocet suos li.1.c.6.nu.21.
amor Dei extrema sic distantia iungit,vt dicat dilectus meus mihi,&c.li.1 c.6.n.22.
amor Dei in incarnatione Verbi ostenditur maxime.lib. 1.c.6 nu.23.27.& 28.li.2. c.11.num 1.
amor Dei erga seruos suos magnus extimãdus est, cum eos vocat oculi pupillam. lib.1.c 6.nu 24.lib.4.c.3 nu.12.
amore maximo dicitur Deus tribulari,quãdo quiuis homo tribulatur.li.1.c.6.n.25.
amor Dei superat omnem hominum amorem,ideoq; dicitur ambulare super pennas ventorum lib.1.c.6.nu.26.
amor Dei producit ingentem lætitiam in viris iustis lib. 1.c.6.nu.27.
amor Dei apparet in copiosa effusione Spiritus sancti.lib 1 c.6 nu 29.
amor Dei magnus, q̃a rogat nos læsus, nec aspernatus desistit l.1.c.6.n.31.& 32.c.5. nu. .l.4.c 10. nu 4.5.7 10 & 12.
amor hominis ad Deũ si perfectus est, omnia terrena facit contemnere li.1.c.7.nu. 1.4.20 27.& 29 c.8. nu 7.c. 18.nu.3.
amor diuinus perfectus, tribulationes docet diligere. lib.1.c.7.n.2.6.23. & 27.c.8. nu.1.& 6.c.18.nu.15.& 16.
amor Dei in homine in causa est ardentissimi desiderij finiendæ vitæ.lib.1.c.7.n.3. 12.c.18 nu. 17.23.& 24.
amor ad Deum,robustũ reddit hominẽ ad bene operandũ.lib.1.c 7.nu.6.c.18.nu 1.
amor diuinus accendendus est in nobis, & nutriendus, vt exurantur terrena. li. 1.c. 7.nu.7.& 10 c.18.n.3 14.& 25
amor ad Deũ, moderatur cor nostrũ, ne vt mare feruẽs nos obruat.li.1.c.7.n.8.& 9.
amor diuinus vehemens, languescere animam facit lib.1.c.7.num. 12.14.15.& 26. c 18.nu. 1. 14.23 & 24
amor Dei, leuia reddit omnia, quæ pro dilecto tollerantur.lib.1.c.7 nu.13
amor ingens sponsæ. absentiam sponsi longam & molestam arbitratur. lib.1.c.7.n. 14. vsque ad 16 c.18 n.17. & 23.
amantẽ sponsam, & suspirantẽ p̄sentiã spõsi, visitat,& consolatur.li.1.c.7.nu.15.
amore Dei saucia anima, illum solum cogitat,illum redolent oĩa lib.1.c.7.nu.17.
amans Deũ anima, ab illo recedere nunq̃ vult. lib.1.c.7.nu.17.lib.2.c.12.nu.20.
amor est radix, a qua omne bonum, & malum oritur. lib.1. c.7. nu.18.19.21.28. & 29.c.10.nu.1.3.& 8.c.18.nu.5.vsque ad 8. & 10. lib.3.c.26 nu.7.
amor diuinus ordinat hoĩem in sui ipsius dilectionem.lib 1.c.7.n.19.c.18. nu.12.
amore pergit anima in Deum, ad quẽ moribus itur lib.1.c.7.nu.19 c.22.nu 7.
amor morti comparatur propter multa lib. 1.c.7. num.24.
amori Dei cuncta terrena sunt postponenda. lib.1.c.8.nu.7.
amori proximorũ nimis intẽti erãt sancti, etiã rebus ꝓprijs posthabitis.l.1 c.8.n.2. Vide verbo, proximus diligendus.
amandi inimici,vide verbo inimici.
amore ducuntur sancti ad bene operandũ, alij timore lib.1.c.9 nu.1.4.5.7.9. vsque ad 12.cap 11. num.11. cap.25.nu.10.li.9. c.13.num.1.
amor, & timor duo principia sunt bene operandi.lib 1.c.9.nu.6.lib.4. c.11.nu.12. 22.29.33.& 36.c.27.nu 9.
amor deordinatus rerum tẽporalium parit multa mala, quem acriter punit Deus. li. 1.c.10.nu.6.c.11. nu.8.c.17.nu.1. vsq; ad 3.7.8.11.vsq; ad 26.c.14.nu.5.
amare Deum,sicut ipse dilexit nos, quomodo sit possibile.lib.1.c.11.nu.3 & 4.
amor hois ad Deum, qualis futurus est, vt illi sit probatus.li.1.c.11.nu.3. vsq; ad 6.
amandus Deus corde,& operatione,nõ solis verbis.lib.1.c.11 nu 6.
amandus est Deus vt sponsus, propter se, non propter alia. lib.1 c.11.nu.11.
amor Dei amorem proximi gignit. lib 1.c. 15.num.18.
amor Dei,& mũdi simul esse non possunt. li.1.c.18.nu.2.21.22.25.26.29. vsq; ad 31.

lib.4.c.42.nu.1. vsque ad 4.& 10.
amor velut fons est, riui autem eius, charitas & cupiditas lib.1.c.18.nu 6.& 7.
amor Dei vsque ad contemptum sui ædificat Hierusalem, Babylonicam vero amor sui vsque ad contemptum Dei.lib.1.c.18. nu.8.lib.3.c.17.nu 5.& 10.11.
amorem etiam licitum rerum temporaliũ expedit ab anima pellere.lib.1.c.18.n.9.
amor Dei & mundi duas constituunt ciuitates,ad quarum alteram pertinet homo lib 1 c.18.nu.10.
amore bono ascendimus ad Deum, & malo descendimus. lib 1.c.18. nu 11.
amor proprius multorum malorum est causa. lib.1 c.18 nu.12.
amor ad Deum feruens, omnium bonorũ est principium. lib.1.c.18.num.15.16.19. 23.25.27. & 28.
amor Dei crescit in homine,cum amor sæculi debilitatur. lib.1.c.18. nu.22.& 25.
amor Dei ad homines ostenditur, dum eis dat Angelos. lib.1.c 21.nu.21.& 22.
amor Dei memoria beneficiorum eius producitur in homine li.2.c 12.n.1. vsq; ad 5.7.& 8.c.13.n.29.35. vsque 39.
amandus est Deus incessanter, quia incessãter homini benefacit.lib.2. c.13.nu.29.
amare Deum, quibus rationibus conuincantur homines. lib.2. cap.13.nume. 35. vsque ad 39.
In amore Dei qui roboratur, a propria virtute, & terrenorum amore deficit.lib.2. c.16.n.29.vsq; ad 31.33.34. & 30.
amor proprius in causa est,vt eadẽ peccata in nobis leuia,in proximis grauia iudicemus. lib.3.c 22.nu.13.& 14.
amor Dei erga iustos ingens. lib.4. cap.1. num.5.9.10.12.13.16. vsque ad 18.20. vsque ad 22.
amor Dei ad homines ingens ostenditur, dum vocat festiuitates suas,tẽpus in quo illis benefaciat.lib.4 c.7. nu.1.
amor Dei in causa est, vt dies luctus sui dicat, qñ homo peccat li.4.c.7.n.1.2 & 10.
amor Dei ostenditur, dum minatur, & dissimulat, emendare volens, non perdere. lib.4.c.7.nu.3 & 4.
amor Dei patet, dum quasi inuitus cogitur peccatores damnare. lib.4.c.7.num.6 & 14.c.11.num.5.
amor Dei ingens est, dum prophetis& prędicatoribus non parcit, vt peccatoribus parcat lib.4 c.7.nu.6.
amor summus Dei ostensus in incarnatione mittens Filium, quando mundus totus peccatis scatebat.li 4.c.7.nu.7.& 8.
amor Dei affectus omnes naturales lõgissime excedit. lib.4.c.7 nu.8.
amor Dei significatur, dum expansas dicitur habere manus, vt benefaciat. lib.4. c.7.nu.12.& 19
amor Dei apparet, dũ instante iam flagello ad pœnitentiam vocat. lib.4.c.7.n.13.
amor Dei ostensus est in creatione, dũ super terrã vacuam spiritus Domini ferebatur.i.sanctus amor.lib.4.c.7.n.18.
amor Dei ingẽs est, dũ promptior est ad remittendum peccatũ,quã peccator ad desiderandã remissionẽ. lib.4.c.7.n.19.
amor Dei ostenditur, dum nostra delicta sua vocauit. lib.4.c 7. nu.22.
amor Dei monstratur, dum se vocat sponsum,& agnũ lib.4.c.7.n.27. c.9.n.7.& 8.
amor Dei tam est ingens, vt offensus mercedem homini promittat, vt resipiscat. lib.4.c.10.num.7.
amore maximo aufert Deus ab homine occasiones peccãdi. lib.4.c.10.nu.8.& 9.
amor Dei talis est,vt super se venturum dicat flagellum, quod super peccatores venit.lib.4.c.12.nu.5.
amor Dei anima saucia, postulat maiora meritis,sed inferiora votis.l 4 c.16.n.15.
amor Dei ostenditur, dum ardenter hominum salutem sitit, quando illi actu peccant.lib.4 c.23.nu.9.& 10.
amor diuinus cor durum emollit, & roborat ad operationem.lib 6 c.13.nu.18.
amandus est Deus, in quo omnia sunt bona. lib.6.c.14.nu.7.
amorem Dei ad se consideret homo ne desperet, qualem autem dilexerit,ne superbiat. lib 8.c.5.nu.11.
amor,& timor Dei,principiũ est totius boni,amor, & timor mundi,initium omnis mali.lib.11.c.12.n.34. lib.17.c.3. n.19.
amorem suum explicare volens Christus Dominus, amorem parentum vocat malignitatem. Lucæ.11.lib 13. c.7.n.5.
amari vult Deus, quia dat se, non quia dat aliquid extra se. lib.13. c.9.nu.12.
amor Dei tunc coniectatur esse in anima, cum mandata eius implentur, & operantur magna. lib.16 c.12.nu.58.
amor proximi nos ducit ad amorem Dei, ideo Spiritũ sanctum primũ dedit Christus in terra, secundo misit e cœlo. lib. 16.c.32.nu.58.
amandus est Deus ex toto corde, anima,& mente,idest,intellectu,voluntate,& memoria lib.17.c.5.nu.14.
in amore, quo diligimus quod diligendum est consistit virtus,dum viuit homo. lib. 18.c.12.nu 17. vsque ad 19.
angeli sunt, qui homines trahũt ad fidem, & virtutem suadent. lib.1.c.21.num.1.6. 16. & 24.
Angeli dati sunt hominibus ad custodiam. lib.1.c.21, nu.1.5. vsque ad 8 10.12. vsq; ad 14.16.vsq; ad 20.21. vsq; ad 25.
angeli videntes hominum peccata multa, in eorum custodia tepescunt lib.1.ca.21. num.2 & 13.
angelus Gabriel præpositus est prœlijs,vnde missus est tempore,quo veniente Domino prœlium indicebatur dæmonijs. lib.1.c.21.nu.3.

Ange-

Digitized by Google

Angelus Michael mittitur, quando populo nunciantur prospera, & propitiatio necessaria est.lib.1.c.21.nu.3.

angelus vnus in Daniele restitit alteri in captiuitate Iudæorum,& vterq; bono fine ductus.lib 1.c.21.nu.4.

angeli dantur nobis ex beneficio Dei grandi. lib. 1.21.nu.8.21.& 23.

angeli amatores sunt hominũ, dũ bene viuũt,& si male;suo gaudio priuãtur.l.1.c.21.n.8.12.17.19.& 24. lib.4.c.19.nu.8.

angeli & hoĩes olim inimici,per Christum reconciliati sunt.lib.c.21.nu.9.& 16.

angelorum præsentia,sobrios & cautos nos efficiat.lib.1.c.21.nu.9.20.22.

angeli per mala opera fugiũt hoĩes.lib.1.c.21.n.8.10.11.13.& 20.li.4.c.19.n.8.

angeli in tutores, & ꝓcuratores dati sunt hoĩbus,dum paruuli sunt.lib.1.c.21.nu.12.14.23.& 25.lib.2.c.6.nu.10.

angeli accusabunt peccatores in iudicio, a quibus cõtẽpti sunt.lib.1.c.21. nu.13.17.

angeli astant Deo,vt eum laudent de virtutibus sanctorum,quos multum diligunt. lib.1.c.21.nu.15.lib.2.c.6.nu.9.

angeli postquam Deum viderunt incarnatũ propter homines, alacriter cucurrerunt ad eos tuendos. lib.1.c.21.n.16. & 19.

angeli, hominis multum optant societatẽ, per quos reparãdi sunt muri ciuitatis cælestis. lib.1.c.21.n.17.19.& 25.

angelorum dignitatem dum capere nõ valet homo, consideret eorum misericordiam in illum.lib.1.c.21. nu.18.

angeli, hominis bona opera offerunt Deo. lib.1.c.21.nu.19.

angeli, Deum precantur pro hominum salute.lib.1.c.21.nu.19.

angeli, diligunt hoĩes propter Deum, ꝑ illos,& propter seipsos. lib.1.c.21.n.20.

angeli,pace hoĩum nimis delectãtur, offenduntur aũt discordijs. lib.1.c.21 n.20.

angeli,ascendunt & descendunt quomodo lib.18.c.4.nu.11.

angelus custos inuocandus est in tentationibus.lib.1.c.21.nu.23.

angeli duabus manibus portant hoĩes, dũ tribulationis breuitatem,& premij ostẽdunt æternitatem.lib.1. c.21.nu.23.

angeli, fugant dæmones tentantes homines. lib.2.c.8.nu.6.

angeli, pugnant pro hominibus,dum sunt tyrones milites, sed postea arma capiẽda sunt.lib.2 c.9.nu.9.

angeli,curantes animas,nec proficiẽtes,relinquunt eas. lib.2.c.10.nu.2.vsque ad 4. lib.4.c.19.nu.2.& 8.

angeli portare dicuntur in humeris omnes iustos lib.9.c. 21.n.2.

angeli per animas peccatorum trãseunt velut plangentes. lib.14.c.6.nu.33.

angeli gaudent,& tristantur super iustis, & peccatoribus.lib.15.c.6.nu.15.

angelũ difficile agnoscere valet homo dũ viuit, cum Daniel expauerit ad eius visum.lib.17.c.5.nu.8.& 9.

anima Deo dilecta, ab eo recedere nũquã vult.lib.1.c.7.nu.17. lib.2.c.12.n.20.

animæ iustorum, inter spem & timorem requiescant.lib.1.c.9. nu.8.

animam qui vere diligunt, & qui odiunt. lib.1.c.11.nu.10.

anima dicitur curua, quando sola terrena diligit. lib 1.c.17.n.18.c.22.n 5. & 16.

anima, Christi sponsa, ab ipso concipit, & parit.lib. 1.c.5.nu.13.& 14.li.3. c.21.n.4. 9. vsque ad 11.lib.7 c.8.n.23.

anima spũalia appetens, mens dicitur;caro vero,si carnalia sectetur. lib. 1 c.22.nu.4.

anima hominis, speculũ est, in quo diuinæ relucent perfectiones. lib. 1.c.22. nu 6.

anima si puluere terrenarum rerum maculetur, nõ representat homini Deum. lib. 1.cap.22. num 6.

anima affectibus tamquam pennis,scalis,& pedibus ambulat,ascendit,& volat ad superiora. lib.1. c.22.num.7. lib.9.cap.23. nu.23. & 24.

anima sine Deo, innumeris malis obnoxia est. lib.1.c.22. nu.9.

anima sterilis est in peccatoribus,fœcunda in iustis. lib.1.c.22.nu.11.

anima in varijs dicitur esse locis secũdum qualitatem status in quo est. lib.1. ca.22. nu.13.& 17.

animam grauem facit Deus, & dat ventis pondus, quando eam stabilit in bono. lib.1.c.22.nu.15.& 17.

anima hominis, ciuitas est varijs virtutibus munienda. lib.1. cap.22.nu. 19. li.7. c.8.num.22.

anima,motus inordinatos corporis dẽt moderari,sicut gubernator equũ.l.2.c.5.n.8.

anima in bonũ proprium, & corporis, moderatur illius motus. lib.2.c.5.nu.8.

anima nostra, ciuitas est a Domino ædificata.lib.2.c.7.nu.8.lib 3. c.17. nu.20.

anima prius reparanda, q̃ corpus, quia cecidit prius. lib.3.c.1.nu.55.

animam reformauit Deus in primo aduentu, reformaturus corpus in secundo. li.3. c.1.nu.55.& 56.

anima pregnans duos populos in se habet, virtutes.s. & vitia,instar Rebeccæ. lib.3. c.21.nu.1.2.4.vsque ad 6.& 8.

anima relicto sponso Christo, & tradita adultero diabolo, filios generat perditionis. lib.3.c.21. nu.5.8.16.17.& 19.

animæ pregnanti Deus astat, ne abortiuus sit fœtus. lib.3.c.21.n.7.12. & 17.

animæ pregnantis partum,dæmon conatur impedire.lib.3.c.21.nu.10.& 11.

anima parturiens illa est, quæ dolores habet pœnitentiæ.lib 3.c.21.nu.18.

animæ hominũ, qui Deo per amorem iunguntur,thalami Dei sunt.lib.3.c 26.nu.9.

anima sicut pater familias, passiones gubernet. lib.3.c.27. nu.12.

INDEX.

In Anima iusti, Deus ambulat, cubat &c. lib.4.c.2.nu.13.

animam sponsam suam zelat Deus, si fiat adultera, relinquit autem si adultera tradatur diabolo lib.4.c.5.nu.1.vsq; ad 3.& 28.c.10.nu.4.c.21.nu.3.

anima sponsa Christi, quæ bona recipiat ab eo.lib.4.c.9. nu.7.& 8.

anima coniuncta Deo sponso suo, ei similis efficitur. lib.4 c.20.nu 6.

anima duos filios habet, prosperitatẽ, & vitam cælestẽ, si meliori cuncta dare noluerit, vtriq; diuidat bona.lib 4. c.30.n.4.

animæ passiones inebriant ipsam.lib.5.c.1. nu.1.vsq; ad 5.7.vsque ad .11. & 13.

animam inebriant sanctæ concupiscentiæ, lib.5 c 1.nu.1.6.1 .15.vsque ad 21.

animæ passiones moderandæ sunt, ne statũ mentis auertant.lib.5. c.1.nu.7.8.13.

anima in sponsam Christi non assumitur, nisi pristinam cõuersationem relinquat. lib.5.c.3.nu.3.

anima in se altare habeat, in quo orationũ hostias offerat, & victimas passionũ mactet.lib.6. c.2.nu.1. & 11.

anima meretrix dicitur, si munera dantis, plusquam amantis affectum diligat., li.6. c.14.num.6.

animæ cupiditates malæ, portæ sunt mortis, lætitia autem in perficiendo, est ipsa mors.lib.7.c.2.nu.11.

anima Christiana, ciuitas est de qua dicitur; fundamenta eius in montibus sanctis lib.7.c.8. n.22 & 23.

anima & spiritus, masculus, & femina dicũtur, quæ si concordent, & crescant, filios generant, sensus bonos. lib 8.c.3.n.1.

anima, quæ cedit corporeis voluptatib. nec crescit, nec filios generat li.8.c.3.n.1.& 2

anima in iustis dñatur piscibus.i. motibus suis, in peccatoribus non ita. li.8.c.3.n.2.

anima sponsa Christi, pulchras genas habere dicitur, dum solum Deum quærit, & propter ipsum quærit. lib.8.c.9.nu.31.

anima iusti, pretiosa possessio est, quæ sepelienda est, ne irrationales passiones eam perdant.lib 10.c.8.nu.8.& 9.

Animæ, quæ amore operantur bonũ, dicuntur reginæ, concubinæ quę propter timorem, adolescentulæ vero, quæ nondũ ad hũc venere statũ.lib.11.c.6.n.118.& 119.

anima viuens sapienter, si desipiat, mutata est in deterius, si viuebat insipienter, & sapit, mutata est in melius lib.11.cap.11. num.4.

anima sancta Deo proxima, spetiosa & columba dicitur.lib.12. c.3.nu.4.

animam sibi dilectã vocat Deus, cũ hiems perturbationum desideriorumq; tempestas defuerit lib.12. c.13.n.5.

animæ credentium in Ecclesia, diuersis arboribus cõparantur lib.12 c.2.nu.5.

anima sancta nauis dicitur, de longe portãs panem suum. lib.12. c.3.nu.13.

animæ omnibus rebus terrenis vacua esse debet, vt cęlum fiat.lib.12.c.3.nu.36.

anima si sancta fuerit, vinea dicitur, si peccatrix hortus olerum. lib.12. c.4.n.2.

animæ oculus est mens pura, debetq; habere oculos sanos, & videre.lib.13.c.2.n.4.

anima sancta hortus conclusus, & fons signatus optime dicitur.lib.15.c.4.n.22.

animas in hoc mundo saluas facere docuit Hypocrates, Christus vero perdere.li.15. c.6.num.1 .

anima corpori immersa, itelligere nõ valet spiritualia ꝓprijs cõceptib. li.16 c.9.n.4.

anima hominis vinea est a Deo plantata, quæ faciens labruscas, dissipata est. li.18. c.3.num.7. & 8.

anima in manibus iusti dicitur esse, quia nusquam obliuiscitur salutis suæ. lib.18. cap.5.num.18.

anima sponsa Christi, expolluta virgo efficitur, cuius cõtrarium in nuptis fęminis videtur. lib 18.c.6. nu.4.& 5.

animã perdit salutari perditione, q desideria eius frenat lib.18.c.15.nu.4.11.& 12.

anima iusti fructifera locus est quẽ Christ[9] ædificat, & inhabitat.lib. 18.c.15.n.7.

anima nostra vinea est, & terra, quam debemus excolore, purgareq; a malis. lib.18. c 15.nu.8. & 45.

animam volens saluare, perdet illam, & qui perdiderit saluam faciet, explicatur. lib. 18 c.15 nu.11. & 12.

anima vinea est, quæ ꝓducere debet virtutum fructus.li.18.c.15.nu 13.15.& 47.

Anima spõsa Dei, flagrat eius amore.li.2.c. 7.n.10 11.& 17. c.18.n 14.23. & 24.

anima si male ametur, ꝑditur, si recte odiatur, custoditur lib.18.c.15. n 41.& 42.

anima cum Aethiopissa esset, despõsata est Christo, & effecta gloriosa, & lucia mea sæ. lib. 18.c.15 nu.44.

anima tamquam vinea semper putãda est, putata enim repullulant, & effugata redeunt.lib.18.c.15. nu.45.

anima in hoc corpore, vt in carcere detinetur vincta, donec liberetur a corpore mortis huius. lib 18.c.16.n.5.

Vide verbo passiones.

antichristus latronibus comparatur, qui occultas vias insident, vt innocentes interimant. lib 4.c.31.nu.14.

antichristi tempore Ecclesia in solitudinẽ redigenda est. lib.5.c.5. nu.7 & 8.

antichristi persecutio vltima erit in mũdo, durabitq; tribus annis, & mensibus sex. lib.9.c.9.nu.45.

antichristi persecutio erit in prodigijs, & signis mendacibus. lib.9.cap.9. num.45. vsque ad 47. & 54.

antichristi persecutio ingens erit, qa violẽta erit, & fraudulẽta. li.9.c.9.n.54. & 73.

in Antichristi persecutione, alij verbis sæuient, alij gladijs, dum doctore. & principes armabuntur.lib.9.c.9. n.7.

anti-

ized by Googl

antichristum prope iā esse coniectabat Bernardus propter egestatem omnis boni, quæ est in mundo. lib.9. c.9. nu.77.

Antonius visa vita Pauli eremitæ stupēs humilisbatur. lib.5.c.13.nu.9.

Antonij vita audita, traxit Augustinum ad Deum. lib.5. c.13.nu.11.

Apostoli, stantibus Angelis ante Deū, sedebunt. lib.1.c.23.nu.34.

apostoli sunt duodecim fontes in Elim reperti, quia totum mundum rigarunt. lib.1.c.23.num.1.

apostoli nubes, & sagittæ dñi, vnde fulgura prodierūt. lib.1.c.23.nu.3.14.16 & 17.

apostoli sunt cerui ad diuersas missi prouincias lib.1.c.23.nu.4.

apostoli vermes, & mortui vocantur. lib.1. c.23.num.5.

apostoli duodecim signa sunt zodiaci, per quæ sol iustitiæ mouet, suntq; duodecim lapides a Iordane extracti. li.1. c.23.n.5.

apostoli a Christo Dño, qui adamas est, adamātini effecti sūt. lib.1.c.23.n.6.7.& 21.

apostoli sunt duodecim fluuij egressi de Paradiso. lib.1.c.23.nu.8.& 15.

apostoli succedentes scribis conuerterunt mundum. lib.1.c.23 nu.9.

apostoli celi sunt, quos Spiritus sanctus ornauit. lib.1.c.23.nu.10.

apostoli fundamenta sunt Ecclesiæ, & portæ duodecim supernæ ciuitatis. lib.1.ca.23.nu.11. & 12.

apostoli mirabiles in conuersione mūdi extiterunt lib.1.c.23.nu.22. vsque ad 27.20.21.23. vsque ad 27.31. & 32. lib.6.cap.4. nu.5. vsque ad 16.

apostolorum munus fuit filios Christo Domino generare. lib.1. c.23.nu.13.

apostoli Spiritu sancto adueniente effecti sunt cęli, nubes, flumina, & ignis. lib.1.c. 23.nu.10.12.14. vsque ad 16.

apostoli sunt, per quos a capite Christo descēdit vnctio ad reliquos li.1.c.23.nu.18.

apostoli sunt duodecim stellæ in capite Ecclesiæ posita, quas vidit Ioannes in Apocalypsi. lib.1.c.23.nu.19.

apostoli stellis cōparati, excedūt eas in multis lib.1.c.23.nu 22. lib.16.c.12.n.12.

apostolorum dignitatē & officia, varijs nominibus explicāt sancti. lib 1.c.23 nu.22.

apostolorum gesta si sciremus, animos nostros multum mouerent. lib.1. c.23.n.28.

apostolos elegit Christus dux vt præliarentur contra Amalech. lib.1.cap.23.nu.29. 31. & 32.

apostoli vtpote ducens ad maiora præmia assumpti sunt, quam alij homines. lib.1. cap.23 num 30.

apostoli sunt qui tuba prędicationis muros Hiericho euertere lib.1.c.23.nu.31.

apostoli multis de causis dicuntur viri misericordiæ. lib.1.c.23.nu.33.

apostoli oues fœtæ dicuntur quia plurimorum pepererunt salutem, lib.3.c.5.n.27.

apostoli parturientibus ceruis quibus assat Deus comparantur optime lib.3. cap.19. nu.13 vsque ad 15.

apostoli cōuertentes gentiles adoratū vitulum comminuerūt & biberūt li.4.c.32.n.3.

apostoli puer paruꝰ sunt de quo dr̄ & puer paruulus minabit eos lib.5.c 3.nu.7.

apostoli tutati sunt ecclesiam a diaboli insidijs, & malis lib.5.c.4 nu.5.

apostolorum sepulchra in summa sunt veneratione lib.6.c.4.nu.11.

apostoli tā immaniter persecuti a tyrannis, cōstantes semper fuere. lib.9.c.20.n 4.

apostoli comparantur tabernaculi candelabro lib 9.c.21.nu.1.

apostoli dicuntur piscatores qui p̄dati sunt mare huius mundi spolia draconis tollentes lib.11.c.12.nu.20.

apostoli a mundo relicti contemptibiles, in duces assumpti sunt a vero Dauid contra Amalech lib.11.c.12.nu.40.

apostoli patientes gloriabantur, sancti autē veteris testamenti, patientes dolebant. lib.14.cap.1 nu.6.

apostoli principes sunt qui prævenerunt vt populi sequerentur. libr.14. cap.15. §.2. nume.46.

apostoli mōtes fuere quibus Christus prius radiauit, & inde lux diffusa est ad alios. lib.14 c.26.nu 29.

apostoli tam pauci, totam fere farinam orbis fermentarunt lib.14.c.29.nu.8.

apostoli mundū conuerterunt non propter miracula, sed quia in ipsis erat verus gloriæ & pecuniarum contemptus. lib. 14. cap.29. num 8.

apostoli copiosius acceperunt Spiritū sanctum in die Pēthecostes, quā accepissent prophetæ. lib 16.c.12.nu.14.& 15.

apostoli largitatem gratiæ acceperunt, vt magna firmiter aggrederentur. lib. 16. c.12.nu 14.& 15.

apostoli homines effecti ignei, mira operati sunt lib 16.c.12 nu.15.

apostolos in die Pentecostes fluminis impetus lætificauit, dum mare turbaretur contra eos lib.16.c. 12. nu.44.

apostoli facti sūt piscatores, vt in mari mortuo huius seculi, pisces essent, vbi antea non erant. lib.18.c.2. nu.24.& 25.

apostoli fuerunt duodecim fluuij, quibus totus mundus rigatus est. lib. 18. cap.2. num.27.& 28.

apostoli nubes fuere, qui motu spiritus sancti, dederunt vehementissimo imbri cursum. lib.18.c.2 nu.31.

apostolorum pluuia cibaria accepit mūdus in abundantia quibus nō litterę hordeo sed tritico.i. intelligentia sacræ scripturæ satietur. lib.18.c.2. nu.33.

apostoli Ecclesiæ fundamenta maiores lapides fuere quam qui illos sunt secuti, lib.18.c.20.nu 1.

Aqua in bonam & in malam partē capitur

in sacris literis. lib.1.c.25.nu.2.3.& 5.
armis spiritualibus pugnare debemus contra diabolum.lib.2.c.7.nu.2. vsque ad 5. 10.11.13.20.vsque ad 22.& 27. c.9.num. 22. 23. & 30.
arma lucis dicuntur arma christianorũ ne armari timeant.lib.2.c.7. nu.19.
armis lucis qui munitur,simul miles & spõsus est. lib.2.c.7. nu.19.
arma quæ recenset Paulus ad Ephes.6. explicantur optime. lib.2.c.7. nu.21. & 22. cap.9.nu.22.23.& 30.
arma propria exuẽda & diuina accipiẽda, vt inimicus vincatur. lib.2.c.7. nu.13.
arma diaboli nos fuimus, quæ dum conuertimur ponuntur in tabernaculo. li.2.c.8. numero 39.
arma capere debent milites iam emeriti, vt pugnent.lib.2.c.9.nu.9.
arma accipit Deus vt pugnet pro nobis. lib.2 c.9.nu 22.23.& 30.
arma quibus Deus & homines munit,& inimicos percutit, nos sumus si proficimus. lib.2 c.9.nu.22.& 23.
Ascensio hominis triplex est, prima ab his rebus ad nos, secunda ad cor altum,tertia ad Deum lib.3.c 14.nu.16.
Auaritia ingentia causat nocumenta. lib.1. cap.17.num.7. vsque ad 12.c.24. num.1. 26.27.& 29.
auaritia statua est,quam adorandam proponit verus Nabucho.dæmon. lib.1.ca.24. nu.1.lib.2.cap.15.nu.16. lib.4.ca.39.n.9. cap.41.nu.2. & 3.
auaritia filia diaboli, est illi multum similis. lib.1.cap 24.nu.29.& 15.
auaritia tarde & difficulter curatur. lib.1. cap 24.nu 3.4.9.12.& 14.
Auarus similis inferno numquã dicit sufficit. lib 1.c.24 nu 3.6.8.17.20. vsq; ad 22. & 28 lib.2 cap.18.n.1. vsque ad 8.
Auaritia omnia iura naturæ obruit lib.1. cap.24.nu.6 10.13.15.16.21.26. vsque ad 28. & 32. lib 4. cap.38. num. 14.cap.39. numero 2.
auaritia omnium malorum radix est. lib.1. cap.24. num.8. 12.13.14.21.23.33. & 34. lib.4.cap.39.nu.5.
auaritia idolatriæ merito comparatur. li.1. cap.24. nume.14.15.32. & 33. libr.4.cap. 33. num.5.
auarus vt necessitates vitet præsentes, in maiora incidit inconuenientia. lib.1.ca. 24.nu.18.
auaritia vult,vt bona vni sint propria, quæ Deus voluit omnibus esse communia.li. 2.c.24 nu 33.lib.4.c.33. nu 1.
auarus seruus est pecuniarum non Dominus. lib.4 c.28.nu 5.
auaritia ebrietati optime comparatur. li.4. cap.32.nu.8.& 9.
auaritia vxor Putipharis est,quæ semper sollicitat ad malum, lib.4.c.39. nu.4.
verbo diuitiæ & diuites.
Augustini mira conuersio, in audita vita Antonij exordium habuit. lib.5. cap.13. num.11.vsque ad 14.
Augustini conuersionem,multa differebãt. lib.18.c.14.nu.13.& 14.
Aurum in bonã & in malam partẽ accipitur in sacris litteris.lib.1.c.25.n.10.11.

B

Beatitudinis amor ac desiderium, in tristibus homines consolatur.lib.1.ca.8. num.7.& 8.
beatitudo in hac vita,perfecta esse non potest. lib.2.c.1.num.1.2.4.37.vsque ad 40. cap.4.num.1.vsque ad 4.6.vsque ad 8.12. 14. vsque ad 16.20.21.23.28.& 29.lib.18. cap.17.num.25.
beatitudo comparatur diei quæ caret vespera. lib.2.c.1.nu.3.14.& 16.
beatitudo sanctorũ incipit in hac vita.li.2. c.1.nu.4.c.4.num.6.23.vsq; ad 25.
beatitudinis bona,ineffabilia sunt.li.2.c.1. nu.4.17.& 18.c.4.nu.10.lib.4.c.25.n.12.
beatitudo ciuitati comparatur, cuius rex Deus est ipsam conseruans & letificans. lib.2.c.1.nu.4.
beatitudo status est carẽs morte lachrymis lapsu,& malis omnibus.lib.2.c.1.nu.5.6. 9.10.14.15.28.33.38.39.42.
beatitudinis bona, varijs similitudinibus explicãt sancti sed imperfecte. lib.2.c.1. nu.7.8.10.11.15.20.21.27.& 43.c.4.nu.1. vsq; ad 3.& 16 lib.4.c.15.nu.32.
beatitudinis bona enarrantur lib.2. cap.1. nu.6.vsq; ad 10.12.13.15.16.19.vsque ad 22.24.28.40.cap.4.nu.1. vsque ad 3.lib.4. cap.15.nu.32.
beatitudinis imago imperfecta fuit in transfiguratione Christi lib.2.c.1.nu.11.cap.4. num.25.
In beatitudine Deus est omnia in omnibus,quia virtutes omnes erunt perfectæ in omnibus.lib.2.c.1.nu.12.25.26.& 43. lib.4.c.15.nu.33.
beatitudo comparatur terræ promissionis, quam Deus rigat.lib.2.c.1.nu.13.
beatitudo, horrea & torcularia dicitur habere,quia nec esurient,nec sitient sancti. lib.2.c.1.nu.15.& 27.
beatitudo etsi diaria tantum esset, taliter esset concupiscenda, vt propter eam innumera bona recte contemnerentur.lib. 2.cap.1.nu.16.
beatitudinis status a nullo intellectu creato valet intelligi in hac vita perfecte.lib. 2.c.1.nu.17. vsque ad 20.28.30.33.34.37. & 41.c.4.nu.20.
beatitudo status est omnium bonorũ aggregatione perfectus lib.2.c.1. num.21.22. 24. vsque ad 28.30.34.37. cap.4. nume.1. vsque ad 3.& 16.
In beatitudine, corpora quatuor habebũt dotes lib.2 c.1.num.23

beati-

Digitized by Google

beatitudinis status felicissimus, coniectatur ex his quæ a Deo accepimus in hac vita. lib.2.c.1.nu.14 31.32. & 41.c.4.nu.1.vsq; ad 3.& 26.lib.4.c.25 nu.12
in Beatitudine, liberum erit arbitrium, etiã si homo peccare nõ possit. lib.2.c 1.n.26
in Beatitudine vnusquisque sua sorte contentus erit lib. 2 c.1.nu.25
in Beatitudine qua ratione inueniatur misericordia, vbi miseria non est. li.2.c.1.n.29
in Beatitudine, satietas & esuries simul erunt.lib.2.c.1.nu.30
in Beatitudine facilius explicãtur mala quę non sunt, quam bona, quæ sunt. lib.2.ca.1.nume.33
beatitudinis bona maiora erunt in cœlo, quam quæ in sacris litteris explicantur. lib.2.c.1 nu.34
beatitudinis gaudium non tollitur per memoriam peccatorum.li.2.c.1.nu 35.& 38
beatitudinis mira iucundita, consurgit ex recordatione eorum malorum quæ sancti euaserunt.lib.2 c.1.nu 38.39. & 42
beatitudinis desiderium ingens est in sanctis.lib.2.c.2.nu.1.10 11.13.vsque ad 18.20.vsque ad 22.24.29.& 30
beatitudinis bona dum considerantur a sanctis, grandem desiderij stimulum infigũt cordibus lib.2.c.2.nu.2.3.13.16.17.& 26
beatitudinis appetitus naturaliter est homini inditus, sicut bonarum & pulchrarum rerum.lib.2.c.2.nu.2.3.& 27
beatitudinem concupiscere, & bene non operari, proprium est peccatorum.lib.2.c.2.nu.3.6.23.& 28
beatitudinis desiderium explicabant sancti cum se peregrinos dicebant.lib.2.c.2.nu.5.8 vsque ad 10.17.& 25
beatitudinis desiderium efficax, in solis est illis, qui recte viuunt. li.2.ca.2.num.6.7.23. & 28
beatitudinis dilatio, multa apparebat sanctis, propter illius vehemẽs desiderium. lib 2.ca.2.num.14.15.18. vsque ad 22.24.26. & 30
beatitudinis desiderium dũ dilatatur, animũ reddit capacem illius lib 2 c.2 nu.19
beatitudinis desideriũ, quod est in sanctis, Deo iucundum est.lib.2.c.2 nu.24
beatitudinem dilatam flebant sancti. lib 2.c.2 nu.30.c.3 nu.22
beatitudinis consideratio leues reddit labores.lib.2 c.3.nu.1.vsque ad 11. 17.25. vsque ad 27
beatitudinis cognitio in causa est, vt virtutem homo amplectatur. lib.2.c.3 nu.2.6. vsq; ad 8.10,18.21.vsq; ad 23.26. & 27
beatitudinis cognitio, omnia docet contẽnere lib.2.c.3.nu.12 18 vsq; ad 22.25
beatitudinem propinquam considerare expedientissimum est.lib 2.c.3.nu.13
beatitudinis æternitatem & bona non considerantes, in magna veniunt mala. lib.2.c.3.nu.18
beatitudinem sanctorum considerare, multas adducit vtilitates lib.2.c.3.nu.24
beatitudo huius uitæ in recte uiuendo consistit, nõ autem in rerum exteriorũ abundantia lib. 2.c 4.nu.4.5.8.9.11.12.14.15.18.vsq; ad 21.30 usq; ad 35 lib.4.c.25.nu.12.c 28.nu 23.lib.1..c.11.nu.7. & 21.
beatitudo, hic stillæ & guttæ, in futuro, fluuio, comparatur.lib.2.c.4.nu.6.& 25
beatitudo iustis in alia vita seruata est, qui miseri hic reputantur. lib.2.c.4.nu.7.13.15.vsque ad 18 27.vsque ad 29
beatitudo, in quo sita sit explicatur.lib.2.c.4.nu.10.vsq; ad 15.18.vsque ad 20.23.30.vsque ad 32.& 34
beatitudinem stulte collocarunt in carnis voluptate Epicurei lib.2.c.4 nu.18
beatitudinis acquirendæ gratia, mali mala operantur.lib.2.c.4.nu.19
beatitudinis dulcedinem colligũt sancti ex dulcedine laborum huius vitæ. lib.2.c.4.nu.21.22.& 26
beatitudinem emere debet homo se ipsum dando pro pretio.lib.2 c.4.nu.26
beatitudo in laboribus potius cõsistit, quã in voluptate lib.2.c.4.nu.31. & 32
beatitudinem, & felicitatẽ cupiunt mali in hac vita, iusti in futura lib.3.c.17.nu. 13
beatitudines Euangelicæ, quales futuræ in homine, vt Deo probentur. lib. 3. cap. 8. nume. 11
beatitudo optime comparatur ciuitati Hierusalem cuius muros ædificant, qui conuertuntur lib.3.c.17.nu.22
beatitudo huius vitæ consistit in conscientiæ securitate.lib.3.c.24.num.18.lib 4.c.28.nu.23
beatitudo datur ex iustitia imperfecta, homini pro meritis lib.7.c.9 nu.12
in Beatitudine cupiunt pigri regnare cum Domino, & non pati pro illo mala. lib.14.c.19.nu.10
beatitudines omnes, quas Dominus docuit in Euangelio, suo firmauit exemplo.lib.18.c.7.nu 2.& 15
beatitudinem collocauit Dominus in his rebus quæ contrariæ erant hominum appetitui lib 18.c.7 nu.5.6 & 17
beatitudines octo Euangelicæ, congruentissimo ordine statuuntur in Euangelio. li.18.c.7.nu.7.17.vsque ad 21
beati sunt pauperes spiritu, idest, mente, & voluntate humiles. lib.18.ca.7.num.2.8.13.& 16
beati lugẽtes dicuntur, cum id propter peccata faciunt, nõ propter res temporales. lib.18.c. 7.nu.3.4 9.13.& 14
beati mites, quia etiam in hac vita terram possident. lib. 18. cap.7.nume.4.9.10.13.17. & 18
beati, qui esuriunt & sitiunt iustitiam, idest, virtutem non vtcunque sed cum omni cupiditate tenent. lib.18.c.7.num.4.5.10.24.& 19

beati

beati misericordes, quia cumulatissime propter minimam misericordiam, maximam consequentur a Deo. lib. 18. c. 7. nu. 5. 10. 14. & 10
beati mundo corde dicuntur, vel omni virtute ornati, vel continentia conspicui li. 18. c. 7 nu 5. 10. 11. 14. 19. & 21
beati pacifici, idest, illi, qui non tantum inter se non dissentiunt, sed etiam alios dissidentes concordant. lib. 18. c. 7. nume. 5. 11. 14 & 19
beati, qui pro virtute persecutionem patiuntur, & pro defensione ceterorum. lib. 17. c. 7. nu. 5. 11. & 12
beatos dixit Dominus maledictos, vltima beatitudine, quia hanc non habebit, qui anterioribus caruerit. lib. 18. cap. 7. nu. 6. 7. & 12.
beati dicuntur pacifici, idest, qui omnes animi motus subijciunt rationi. lib. 18. ca. 7. num. 14
beati sunt pauperes spiritu, qui spirituali voluntate diuitias deserunt propter Deum. lib 18. c 7. nu. 17
beati mites, qui postquam in paupertate degunt, non exasperantur, hi terram corporis sui subijciunt. lib. 18. ca. 7. nu. 17. & 18
beati sunt qui lugent, considerantes ea propter quæ flere decet. lib. 18 cap. 7. nume. 18. & 19
beati dicuntur pacifici, & filij Dei. lib. 18. c. 7. nume. 21
bellum sustinent iusti cum hostibus potentissimis. lib 2. c. 5. nu. 1. 2. 10. vsque ad 14. 20 vsque ad 24. 32. 42. vsque ad 44. ca. 13. nume. 26
bella necessaria homini Christiano sunt, vt victis hostibus coronetur. lib 2. c. 5. num. 1. 2. 9. 10. 23. & 24. c. 6. nu. 35. c. 7. nu. 1. c. 8. nu 3. & 5. lib. 3. c. 3. nu. 1
bellum gerit homo quamdiu viuit. lib. 2. c. 5. num. 11. vsque ad 16. 3. vsque ad 36. 39. vsque ad 41. c. 6. nu. 3. vsque ad 5. ca. 7. nu. 1. c. 9. nu. 6
bellum sustinent illi acre, qui ad Deum cõuersi sunt. lib. 2. c. 5. nu 5. 15. & 16. c. 6. nu. 1. vsque ad 8. 10. 14. vsque ad 18. 20. 22. vsque ad 37
bellum gerunt peccatores contra iustos imperfectos tantum. lib. 2. c. 5. nu. 7. c. 6. nu. 20. & 21
bellum gerens homo Christianus, otio vacare non debet, nec delitijs. lib. 2. c. 5. nu. 9. 10. 23. & 24. c. 6. nu. 24. 33. & 34. c. 7. nu. 4. 5. 18. 24. 28. 29. 40 & 41. c. 8. nu 40. & 41
bellis Christianorum Deus asistit. lib. 2. c. 5. nu. 11. 12. & 33. c. 6. nu. 10. & 17 ca. 8. nu. 11. 12. 42 vsque ad 42. c. 9. nu. 1. 6. vsq; ad 8. 15. vsque ad 17. 20. 23. 24. 32. & 33. li. 3. c. 2. nu. 33
bellum grande est inter spiritum & carnẽ lib. 2. c. 5. nu. 17. vsque ad 19. 25. vsque ad 27. 29. vsque ad 31. 33. 34. 42. vsque ad 44. c. 7. nu. 6. cap 9. nu. 27. lib. 3. cap. 1. num. 2. 3. 28. vsque ad 35
bellum gerunt homines cum hoc mundo. lib. 2. c. 5. nu. 24. & 44 c. 13. nu. 26
bellum patimur, in quo nemo securus est dum viuit. lib. 2. c. 5. nu. 32. & 35. ca. 6. nu. 11. 16 vsque ad 18. 30. vsq; ad 32 35. & 37
in Bello, quod gerit homo, non est perfecta victoria dum viuit lib. 2. ca. 5. num. 28. vsque ad 41
bellum, licet in hac vita non habeat victoriam perfectam, aduersarijs cedendum non est in eo. lib. 2. c. 5. nu. 36. vsq; ad 38. & 41. c. 6. nu. 5
bellum gerit homo cũ tribus hostibus potentissimis. lib. 2. c. 5. nu. 42. vsque ad 44. c. 7. nu. 4. vsque ad 6. c. 13. nu 28
in Bello dum homo vincit hostes, dicitur eos occidere. lib 2. c. 6. nu. 6 ca. 7. nu. 7. & 8. c. 8. nu. 2. c. 9. nu. 17
bellum exercet diabolus per ministerium malorum. lib. 2. c. 6. nu. 23
Bellum intra nos gerimus homines cum intrinsecis inimicis. li. 2. c. 7 nu. 56. & 20
ad Bellum prouocamur, dum diabolo renunciamus lib. 2. c. 6 nu. 24. vsque ad 27. 33. vsque ad 36. c. 7. nu. 4
bellum indicitur nobis contra peccatum. lib. 2. c. 7. nu. 8. 20. & 31
ad Bellum, quod gerunt homines, Christiani formidolosi apti non sunt. lib. 2. ca. 7. nu 9. vsque ad 11. c. 8. nu. 41
bellum, quod habemus, quibus armis sit pugnandum. lib. 2. c. 7. nu. 13. 20. vsq; ad 22. & 27. c. 9. nu. 22. & 23
bellum crudele dum patitur homo, eget armatura forti. lib. 2. c. 7. nu. 17
ad Bellum Christianum, multa sunt necessaria. lib. 2. c. 7. nu. 17
bellum Christianum armis lucis pugnandum est. lib. 2. c. 7. nu. 19
bellum tunc vincit Christianus, cum non succumbit hosti. lib. 2. c. 7. nu. 20
bellum, quod contra diabolum habet homo, dissoluit bellum quod habet cum Deo. lib. 2. c. 7. nu 21
in Bello, quod gerit homo, fugere inimicũ expediens est lib. 2. c. 7. nu. 25
bellum, quod contra Deum gerit homo, sibi nocet, non Deo lib 2. c. 7. nu. 32
in Bello Deo fidat homo, non sibi. lib. 2. c. 7. nu 32. vsque ad 34. c. 8. nu. 12. vsque ad 13. 40. vsque ad 42. ca. 9. nu. 8. 15. 26. 21. 23. 24. 28. 32 & 33
in Bello, quod habet homo, arma propria abijcienda sunt, vt diuinis armetur. lib. 2 c. 7. nu 33. & 34
in Bello cum diabolo, iusti fortissimi sunt. lib. 2. c. 8. nu. 1
in Bello, quod patitur homo a dæmone, multa eum debent consolari. lib. 2. ca. 8. nu. 1. vsque ad finem capitis. ca. 9. nu. 24. & 28. lib. 3. c. 2. nu. 33
in Bello si vincit homo, frustra diabolus stat, sed illi multum proficit. lib. 2. c. 8. n. 3

bella contra diabolum, in bonum hominũ ordinat Deus.lib 6 c.8.nu.5
bella hominis cum diabolo Deus pugnat. lib.2.ca.9.nu 1.7.8.15.16.20.22.23.29.32. & 33 c 13.nu.26
in Bello victores, occupant loca dæmonũ, qui eos tentant.lib.2.c 9. nu.4.vsq; ad 8
bella indesinenter gerit homo, dum viuit. lib.2.c.9.nu 6.& 14
in Bello Christianorum Christus dux est. lib.2.c.9.nu.7.8.15.19.20.22.24 & 18
de Bello incolumis redit, qui diabolo in nullo obsequitur lib.2.c.9.nu.8
ad Bellum arma sumenda, nec cura relinquenda Angelo custodi lib.2.c.9 nu.9
bellum, quod gerit homo, etsi Deus illud moderetur, nostra est culpa, si vincamur, & corona victoris lib.2.c 9 nu.12
in Bello auxilium postulandum a Deo. lib. 2.c.9.nu 14 vsque ad 16 19. vsque ad 21. 23. 28. vsque ad 30.32 & 33
in Bello, quod Deus præcipue pugnat, homines vult cooperatores, vt coronet lib. 2. cap.9. nume. 16. 17. 19. 20. 22. vsque ad 24. & 30
in Bello spirituali, Spiritum sanctum habemus adiutorem, vt ad pugnam animetur homo lib 2.c.9 nu.27
in Bello securus est homo, si commoretur in Dei protectione.lib.2 c.9.nu.28. vsque ad 30
in Bello carnis & spiritus, huic fauent Angeli, illi dæmones lib 3.c.1 nu.15 & 12
in Bello spiritus, & carnis, non est in hac vita perfecta victoria.lib.3.c.1.nu.28.vsque ad 33.35.36 40 & 41
bellum inter spiritum & carnem, mali non sentiunt, quod miserandi status indiciũ est.lib.3.c.1.nu 29
in Bello spiritus contra carnem, acriter certant sancti lib.3 c 1.nu.36.& 46
bella multa sine cessatione patitur homo a diabolo.lib 4.c 31 nu.2
bella, quæ patiuntur a dęmone, non timent iusti Deo fidentes.lib 4 c.31.nu.2
bellum quomodo dicit Paulus non esse cõtra carnem, & sanguinem, sed aduersus potestates aeris lib 4.c 31.nu.16
bellum grauius, & periculosius est contra dæmones, quàm contra carnem & sanguinem.lib.4.c.31 nu 16
bella hominum, armis Dei potiusquam militum geruntur.lib 14.c 12.nu. 13. & 14
bellum habent perfecti contra dæmones, imperfecti autem contra carnem & sanguinem lib.16.c.9 nu.1
bella carnalium desideriorum cessant, regnante Christo in nobis lib 18 c 15 nu.6
benedictiones spirituales, non terrenas promittit & concedit Deus iustis.lib.2.c.16. nu.17 lib.4.c.41.nu.12.& 13
beneficia Dei enarrabãt sancti, vt in ipsius charitate radicati, aduersa sustinerẽt. lib. 1.c.8.nu.3
beneficia Dei contemnere, & illis abuti, malum est, multorumque aliorum causa. lib 2.c 10.nu.1.per totum caput.
Beneficijs Dei abuit ad cultum idolorum, grande est malum. lib.2.c.10.nume.1.5. vsque ad 8
beneficia Dei cessant, quando homines his abutuntur.lib.2.c 10 nu.2.vsque ad 4. & 7.c.11.nu.7
Beneficia sua Deus quandoque confert indignis, vt resipiscant.lib.2.c. 10 nu.5.vsq; ad 8 21.22.& 29.c 12.nu 9.c.13.nu.28
beneficia secundum variam recipientium dispositionem, eadem alijs cedunt in bonum, alijs in malum.lib.2.c.10 nu 9. vsq; ad 12.23.& 26.c 11.nu 7.& 9.19. & 20.ca. 12.nu.10.c.14 nu.4. & 6
beneficiorum Dei contemptores, acriter reprehenduntur, & puniuntur a Deo lib.2. c.10.nu.14.vsque ad 20.27. & 28.c.11.nu. 8.& 9.c.12.nu.18 & 19.c.14.nu 1
beneficia sua narrat Deus, vt inde colligat ingratitudinem hominum.lib 2.c 10.nu. 21.22.24.27.& 28.c 12.nu.19.c 14.nu 6
Beneficia exhibita Christianis incomparabiliter sunt maiora, quã quæ Iudæis sunt collata.lib.2.c.10.nu.22
beneficiorum Dei, non recordari, grande malum est.lib.2.c.10.nu.24.25.27. & 28. c.12.nu.1.2.5.6.18.19.& 25
beneficia Dei memoriæ habenda, vt Deo grati simus lib.2.c.10.nu.24. & 25.ca.12. nu.1.vsque ad 6 8.vsque ad 15.& 25.c.13. nu.1.2.13.15.16.18.20.vsque ad 30
beneficia, & gratiæ Dei, vacua non sunt in eo qui gratus est lib.2.c.10.nu. 25
beneficijs primum, deinde, si id nõ prosit, flagellis trahit Deus homines ad se. lib. 2.c.12.nu.1.2.5.6.8.9.12. 18. vsque ad 21. 25.26.& 32.& 35.c.14.nu.3
beneficium Dei est, quod tristia, & læta vicissim accidant hominibus. li.2.c.11 nu. 14.vsque ad 17.20.vsque ad 24.26.28.vsq; ad 30-33.vsque ad 35.c.14 nu.3
beneficia Dei memoriæ mandata, ad diligẽdum Deum conducunt valde. lib.2.c.12. nu.1 vsque ad 8.12.13. & 15.c.13 num.5. vsque ad 7. 18. 20. vsque ad 30. 35. vsque ad 39
beneficiorum Dei, nec multitudo, nec magnitudo dici valet lib.2.c 12.nu 28.& 21
beneficia Dei enarrantur. lib 2.ca.12 nu 2. vsque ad 5.8.12.16. & 21.ca.13 nu.16.20. vsque ad 30.36 vsque ad 39 c.14 nu.6
beneficiorum Dei obliuionem nunc curat diabolus in homine, quam in iudicio exprobrabit lib.2 c 12 nu 5
beneficia Dei memoriæ habita, iuuant multum ad diuina mandata implenda. lib.2. c.12 nu.8 & 15.c 13 nu 6 & 7
beneficiorum optimus custos, ipsa memoria beneficij est.lib.2.c.12.nu.8
beneficia Dei, quæ in se aliquando sunt parua, magna fiunt authoritate donãtis lib. 2.cap.

7.cap.12.nume.8.cap.13.nume 42
beneficia non in genere tantum, sed quę in particulari, cuiuis homini sunt exhibita, memoranda sunt.lib.2.c.12. nu. 9. vsque ad 11.25.c 13.nu. 21.vsque ad 29
beneficia, quæ omnibus sunt communia, vt propria reputat iustus, & merito lib.2.c. 12.nu.13 & 14.c.13.nu.6
beneficio Dei bona recipimus, mala autem pro peccatis nostris lib.2.c.12.nu.26. ca. 13.nu.32
beneficia exhibita commemorat Deus, vt certus sit homo de exhibitione futurorum lib.2.c.12.nu 17
beneficijs Dei recte vtuntur sancti lib.2.c. 12.nu.10.c.13.nu.4.vsque ad 7.28. vsque ad 10.c.14 nu 5
beneficiorum onus suauissimũ gratis, onerosum autem ingratis.lib.2 c 12.nu.23
beneficio onerat Deus eum, quem exonerat peccato.lib.2.c 12.nu.23
beneficiorum Dei recordari debet homo, ne continua recordatio peccatorum eũ obruat.lib.2.c.12.nu.24.& 25
beneficia multa & magna cõtulit Deus primo parenti, vt ad gratitudinem prouocaret.lib 2.c.13.nu.3
beneficia exhibet Deus, vt illis prouocetur homo ad gratitudinem. lib. 2.c.13.nu.3. 11.28.& 29.c.14.nu.6.& 13
beneficijs Dei gratissimi erant sancti.lib.2. c.13.num.4.vsque ad 7.9.vsque ad 11 14. 15.22.vsque ad 30.c.14.nu.5.7.8.& 14
beneficia christianorum, quantum superẽt aliarum gentium beneficia. lib.2.cap.13. nume.42
beneficijs Dei grati esse cupiebant sancti, certantes vsque ad mortem pro peccatis vincendis.lib.18.c.15.nu.16
beneficiorum memoria, in altari cordis offert homo Deo sacrificium gratitudinis. lib.3.c.26.nu.1
beneficijs Dei abutens homo, abiurat depositum, quod a Deo accepit, contra mandatum legis.lib.18.c.15.nu.2.3
blasphemi corrigendi, percutiendi, & accusandi sunt, etiam cum dispendio vitę.lib. 9.c.11 nu.16
blasphemus puer quinque annorum a patre non correptus, visibiliter a diabolo occisus est.lib.9.c.11.nu.43
blasphemiã maxime conatur diabolus suadere.lib.10.c.8.nu.4
blasphemus seipsum lædit, non Deum. lib. 14.c.6.nu.15
bona omnia temporalia, flumina sunt Babylonis lib.1.c 10.nu.4
bona temporalia moderate sunt diligenda, & ordinate.lib.1.c.11.nu. 7. vsque ad 10. c.17.nu.4.& 17.lib.2.c.16.nu.24.& 25
bona temporalia contemnenda sunt. lib.1. c.17.nu.5.vsque ad 7.9.11.12.14.15.17.vsque ad 19.22. vsque ad 24. & 26.lib.3.ca. 3.nu.40.& 42
bona terrena nisi contemnat, ad coelestia animus non attollit. lib.1.c.17.nu.14.vsque ad 17.21.& 26.c.18.nu.5.lib.2.ca.15. nu.60.& 61.c.16 nu.10.& 16
bona temporalia non sunt alimenta saturandis hominibus accomodata. lib.1.ca. 17.nu.19.lib.2.c.19.nu.26.lib.6.c.1.nu.13
bona temporalia vt præcipua diligũt reprobi, iusti, vt accessoria lib.1.c.17.nu 20.ca. 18.nu.14.lib.2.c.16.nu.12.16.24.vsque ad 26.c.19.nu.22. vsque ad 25
bona temporalia velut in somnis apparent magna.lib.1.c.17 nu.22. & 25.lib.2.c.19. nu. 30. & 32
bona tẽporalia multa causant damna, quæ impij ebrij non sentiunt. lib.1 ca.17.nu. 22. & 23
bona temporalia magnifaciũt peccatores, & contemnunt spiritualia, quia sensibus sunt paruuli.lib.1 c.2.nu.2. & 7.lib.2.ca. 16.nu.24.vsque ad 26.& 28.c.19.num.13. 22.vsque ad 25.lib.4.c.28.nu.20
bonis temporalibus, dum abundant homines, Deum obliuiscuntur.lib.2.ca.11.nu. 22.& 28.c.12.nu.6
bona temporalia immoderate concupita, illaqueant homines.lib.2.c.15.nu.8.45. & 64.c 18.nu.21.& 22
bona temporalia contemnenda multis rationibus conuincunt sancti.lib.2.cap.15. nu.1.vsque ad finem capitis.c.16.num.1. vsque ad 5.c.17.nu.14.lib.3.c.1.nu. 40. & 41.lib.4.c.28.nu 20.c.40.nu.17
bona temporalia relinquẽs pauperibus, quo modo dicitur perfectus lib.2.c.25.nu. 1
bona temporalia calcans, Spiritum sanctum accipit a Deo.lib.2.c.15.nu.2. & 14.c.16. nume.16
bona temporalia magnipendunt mali, & pro his benedicunt Deum.lib.2.c 15.nu. 4.48.49.53.usque ad 55. & 62.c.16.nu.24. 25. & 28.c.18.num.25.c.19.num.5.22.usque ad 25
bona temporalia fluunt instar fluminum, vnde diligenda non sunt.lib.2.c.15.nu.5. usque ad 7.9.43.54. usque ad 56. c.16.nu. 20.& 38.c.17.nu.20. & 21.c.19.nu.8. usque ad 12.21.& 32.lib.3.c.17.nu.18
bona temporalia relinquenda, ne ad interitum nos trahant.lib.2.c.15.num.8.ca.16. nume. 38
bona terræ contemnenda docuit Deus, dũ eam creauit inanem & uacuam. lib 2.ca. 15 nu.13
bona temporalia qui contemnunt, spiritualibus accipiendis redduntur habiles. lib. 2.c.15.nu.14.15.36. & 37.c.16.nu.1.usque ad 5. & 16
bona temporalia figura, umbra, & somnus sunt.lib.2 c 15.nu 14.21.22.33. & 43.c 18. nu.16.c.19.nu.9.& 30
Bona temporalia contemnens Abraham, statim promissiones accepit a Deo. lib.2. c.15.nu.14.& 15

Bona

bona temporalia lusus sunt puerorum.lib. 2.c.15.nu.17. vsque ad 20.c.16.nu.18.ca. 19.nu.4.& 13
bona temporalia concedit diabolus hominibus, vt per parua, magnis priuet bonis. lib.2.c.15.nu.21.22. & 45.c.16 n.28.c.17. nu.1.20.& 21.c.19.nu 1.& 2
bona temporalia baratra sunt periculis plena.lib.2.c.15.nu.21.22. & 45. c.16.nu.38. c.17.nu.1
bonorum temporalium contemptus, est concordiæ auctor.lib.2.c.15.nu.24.& 25.lib. 4.c.40.nu.4
bonorum temporalium contemptus, primos Christianos Angelis similes effecit. lib.2.c.15.nu.24.25. & 34
bona tẽporalia cõtemnenda Deus docuit, cũ homines cõdidit erectos li.2.c.15.n.31
bona temporalia expedit amittere potius quàm animæ salutem lib.2.c.15.num 35. lib.4.c.41.nu 9.& 10
bona temporalia exemplo Apostolorum, & antiquorum Patrum, sunt contemnenda. lib.2 c 15.nu.35.& 44.c.16 num.2 vsque ad 4.7.vsque ad 15.lib.4.c.40 nu 1.vsque ad 3 c 41 nu 1
bona temporalia qui auferunt, gaudent, & qui priuantur, tristantur, & vtrumque cæcitas est, & stultitia.lib.2.c.15.nu.45.52. 57. vsque ad 59
bonis temporalibus contemptis, Deus est quærendus.li.2.c.15.nu 48.& 49.c.16.nu. 22.& 23.37.usque ad 39.c.19.nu 11
bonis temporalibus inhiantes, phrenetici sunt, & ebrij lib.2.ca.15.nu.48.49. & 53. c 17.nu.2.3. & 13.c.18.nu.16.c.19.nu.26. lib 4.c.28.nu. 20
bona temporalia quasi in somnis possident homines, euigilabunt & euanescent lib. 2.c.15.nu.50.& 51.c.16.nu.22.& 23 c.19. nu.9.30.& 31
bona temporalia si amittant mali, cruciantur maxime.lib.2 c 15.nu.52.57. & 58.c. 16.nu.19
bona temporalia amissa, iudicijs forẽsibus non repetere, consulebant sancti.lib 2 c. 15 nu.57.vsque ad 59
bona temporalia sine dolore amittuntur, si sine amore possideantur. lib.2.c 15.num. 58.& 59.c.16.nu 7.& 8.lib.4.c.40.num.1. vsque ad 3.16 & 17
bona temporalia, quæ cum amore possidentur, cum dolore amittuntur. lib.2.ca.15. nu.58.& 59.c.16 nu.19
bona temporalia amantes nimis, incuruati sunt, vt ad dæmones transeant, sursumq; non respiciant lib.2.c.15.nu.60.&.61.lib. 3.c.1. nu.21
bona temporalia, nec nostra nec vera bona sunt.lib.2.c 15.nu 62.c.17 nu 11. & 13.c. 18.num.14. & 16.c.19.nu.5. & 12.lib.4 c. 28.nu.20
bona temporalia absque animi nocumento vix possunt administrari. li.2.c.15.nu.63. c.16.nu 38.lib.4.c.40.nu.4
bona temporalia renunciet homo, vt cum Deo conuersetur. lib.2.ca.16.nu.1.vsque ad 5.10.11.16.33. & 34.lib 3.cap.1. num. 40. & 41
bona temporalia ea desiderãda, quibus prouideatur necessitati, non voluptati. lib.2. c.16.nu 6.11.12. & 16
bona temporalia quasi nihil despiciebant sancti lib.2.c.16.nu.7. vsq; ad 15.22. vsq; ad 25.27.28.32.vsq; ad 34.37. vsq; ad 39. lib.4 c 40 nu.1.vsq; ad 3.& 17
bona spiritualia sunt, quæ loco benedictionis Deus dat suis lib.2.c.16 nu.17.24. & 25.lib.4.c.41.nu 12.& 13
bona temporalia vt contemnat homo, præsentia respicere non debet, sed futura.li. 2.c 16.nu.20.21.23.32.vsque ad 34.40.vsque ad 42.c.18.nu.15.c.19.nu 31.lib.7.c. 6.num.12
bona temporalia amittũt iusti sine dolore, sicut cum nouacula capillos prẽscindit.li. 2.c.16.nu.21.lib.4.c.4.nu.2.16 & 17
bona temporalia, vocantur bona manus sinistræ.lib 2.c.16.num.24.vsque ad 26. & 28 c.19.nu.14.22. vsque ad 25. lib.4.c.41. nu.12.& 13
bona temporalia qui pro magnis habet, homo vocatur in Euangelio.lib.2.ca.16.nu. 28.c.19.nu.5
bona temporalia & mala contemnunt sancti, quia supra se eleuantur lib.2.c.16.nu. 32.33.39.vsque ad 42.c 18.nu.25
bona temporalia contemnunt sancti, eo quod ea Deus peccatoribus largitur lib.2.c.16. nu 35.& 36
bona temporalia non inuident diuitibus, nisi qui ea diligunt.lib.2.c.16.nu.35
bonorum temporalium amatores deuorat terra.lib.2.c 17.nu.1
bona temporalia auide quærunt mundani in proprium malum.lib.2.c.17.nu.1.vsq; ad 10.& 14 c 19.nu.1 2.& 26
bona temporalia cum ardenter quærãt mali, in virtute quærenda sunt remissi lib.2. c.17.nu.4.vsque ad 10.& 24
bona temporalia qui quærunt, telas texunt aranearum.lib.2.c.17.nu. 14
bona sua in hac vita iniusti habere desiderant, iusti autem in futura lib.2.ca.17.nu. 20.vsque ad 23.c 19.nu 6. vsque ad 8. 15. vsque ad 19.22.vsque ad 25.c.20.num.11. vsque ad 14.lib.4.c 41.nu.11.lib.9. ca.14. nume.13
bona temporalia peccatoribus dat Deus, vt eius reluceat bonitas. lib. 2.c.18.nu.1. & 2.lib 14.c.20 nu.12
bona temporalia, animam satiare non valent.lib.2.c 18.nu.1 vsque ad 3.10.23.26. & 27 c.19.nu.16
bona temporalia & his contraria, inter indifferentia numerabant Stoici. li.2.c.18. nu.9.vsque ad 11.13.14.& 16.c.19.num.3. & 5.lib.4.c.40.nu.17

bona

Digitized by Google

bona temporalia, tanquam non præstant ani mæ, sed uirtutes. lib. 2. c. 18. nu. 12
bona temporalia in sacris litteris dicuntur aliquando bona, propter vulgi opinionē. lib. 2. c. 18 nu. 14. c. 19. nu 3
bona temporalia, & mala voluit Deus esse communia bonis, & malis, vt nec bona amentur nimis, nec mala timeantur. lib. 2. c. 18. nu. 15. & 16
bona temporalia dat Deus malis, quia reseruantur ad diem malum. lib. 2. c. 18. nu. 17 18. & 24. c. 19. nu. 10. lib. 14. c. 20 nu. 5. vsque ad 7. 11. 14. 15. 17. & 18
bona temporalia non habita amantur, habita autem sæpe vilescunt. lib. 2. c. 18. num. 21. lib 6. c 1. nu. 12. & 13
bona temporalia velut ægris desperatis dat Deus reprobis, cum ea poscunt. lib. 2. cap. 18. nu 24. lib. 14. c. 20. nu. 13. 15. 17. & 18
bonorum temporalium contemptus, & nō copia satietatem parit. lib. 2. cap. 18. num. 26. & 27
bona temporalia, etsi magna ea æstimēt mali, vana sunt lib. 2. c. 19. nu. 1. vsque ad finem capitis.
bona tēporalia præponentes spiritualibus & æternis, mendaces sunt in stateris. lib. 2. c. 19. nu. 6. & 7
bona temporalia, dum sunt vanitati subiecta, numquam tuto possidentur. lib. 2. ca. 19. nu. 8. vsque ad 12. & 32
bona temporalia optabant olim Iudæi, quæ modo Christiani desiderare nō debent. lib. 2. c. 19. nu. 19
bonis temporalibus dum intentissimi sunt mali, Deo non attendunt. lib. 2. c. 19. nu. 20. & 26. c. 20. nu. 14
bona temporalia vt accipiant mali, seruiūt Deo. lib. 2. c. 19. nu. 25
bona temporalia, & non spiritualia diligūt peccatores, permittente Deo in suum malum. lib. 2. c. 19. 27. vsque ad 29. lib 3. c. 8. nu. 41
a Bonis spiritualibus dum exit anima sancta ad mundana, pro inferno id ducit li. 2. c. 19. nu. 27. vsque ad 29
bona temporalia sic danda sunt Deo, vt etiam seipsum homo illi offerat. lib. 2 cap. 20 nu. 1 vsque ad 8 11. vsque ad 13
bona temporalia dare Deo, & interiora diabolo, stultum est. lib. 2 c 20 nu. 5
bona temporalia fluunt, & ideo iusti ea nō appetentes, sunt super flumina Babylonis, mali intra lib. 3. c. 17 nu 18. & 19
bona omnia temporalia laboribus sunt plena. lib. 3 c. 23. nu. 17
bona temporalia, diuitiæ, honor, salus, & vita, in cœlo quærantur, vbi vera sunt. lib. 4. c. 28. nu. 10. & 11
bona temporalia Deus medicus animarū aufert & dat sicut iudicat expedire. lib. 4. c. 40. nu. 15
bona temporalia si amittant iusti, nihil eis perit. lib. 4 c 40. nu. 16. & 17
in Bonis temporalibus glorificatur modo homines, quia quod hominis est, amiserūt. lib. 4. c. 41. nu 2
bona spiritualia dum non habentur, in fastidio sunt, habita vero desiderantur, temporalia e contra lib. 6. c. 1. nu 12. & 13
bonis temporalibus vtendum est, non fruendum. lib. 6 c. 14 nu. 1. vsque ad 6
bona temporalia relinquens propter Deū, centuplum accipit adhuc in vita. lib. 7. c. 3 nu. 10. vsque ad 13
bonis temporalibus abundant mali, quibus hæc inuidere nullus debet. lib. 7. c. 6. nu. 1. 2. & 11
bona temporalia sunt quasi ros mane pertransiens. lib. 7. c 6 nu. 9. & 12
bona temporalia appetunt mali, vt perditissime viuant, remota omni molestia. lib. 9. c. 15. nu. 25
bona temporalia quare nullus inuidere debet malis. lib. 9. ca. 15. nu 30. vsque ad 32. lib. 10. c. 1 nu. 3. & 4. lib. 14. c. 20. nu 5. vsque ad 7. 11. 17 & 18
bona temporalia moderate postulanda docuit Christus, dicens: Panem nostrū quotidianum, &c lib. 13. c 8. nu. 3. 4. & 15
bona tēporalia sine sollicitudine sunt procuranda. lib. 13. c. 8 nu. 4. & 9
bona temporalia a Deo volūt accipere sancti, vt pauperibus distribuant. lib. 13. c. 8. nu. 9 & 10
bona temporalia dat Deus reprobis iustissimis de causis. lib. 14. ca. 20. nu. 5. vsque ad 9. 11. & 12
bona tēporalia dat Deus reprobis, vt hinc colligat homo quantum diligat probos. lib. 14. c. 20. nu. 12
bona temporalia cōparantur cisternæ, æterna fonti, quia illa deficiunt, non ista lib. 14. c. 21 nu. 39
bona temporalia, & mala communia sunt bonis, & malis, vt nec bona nimis appetantur, nec mala turpiter vitentur. li. 17. c. 4 nu. 12. & 13
bona temporalia qui quærit, vmbram sectatur relictis veris bonis. lib. 18. c. 1. nu. 22
bona & spiritualia, & temporalia deposito accepimus reddenda Domino lib. 18. ca. 15. nu 2. & 3
bona temporalia contemnere debet, qui breuitatem vitæ considerat lib. 18. ca. 17. nu. 16. 18. 20. & 22
Verbo diuitiæ, & diuites.
bono communi non soli proprio intēti sint homines. lib 1. c. 15. nu. 4. 6. vsque ad 9. &. 16 nu 17. & 18
bonum commune, & non proprium appetat, qui Deo locum parare vult in se. lib. 14. c. 15. nu. 13
bona opera, iusti obliuiscuntur cum peregerint, ne superbiant. lib. 12. c. 1. nu. 9
bona opera diabolus tribus modis insequitur, in exordio, in medio, & in fine. lib. 4. c. 31. nu. 26. vsque ad 29

Digitized by Google

boni & mali in hac vita permixti, quomodo dignoscantur. lib. 1. c. 18. nu 10
boni & mali, duo filij sunt qui in vtero Rebeccæ colliduntur. lib. 1. c. 21. nu 1
bonis omnia cooperantur in bonum, sicut malis omnia cooperantur in malum. lib. 4. c. 17. nu. 14. & 15. c. 24 nu. 3. vsque ad 5. c. 19. nu. 1. 5. & 6. c. 34. nu. 23. vsque ad 25
boni & mali cedro comparantur diuersis considerationibus lib. 4. c 24. nu. 6. & 7
boni & mali raptores sunt, dum illi rapiũt cœlum, isti, quæ sibi non conueniunt. lib. 18. c. 15. nu. 3
Verbo iusti, & sancti.

C

CAlceos sericos, quàm acriter reprehendebant sancti olim. lib. 9. c. 2. num. 5. vsque ad 7
calix in sacra Scriptura vocantur quandoque supplicia, & pœnæ lib. 6 c. 10. nu. 17
cantus Ecclesiastici ad fugandos dæmones instituti, deuote celebrentur. lib. 13. ca. 6. nu. 11. c 11. nu. 5. 9. 10. 13. & 14
carnibus multi philosophi non vtebantur in tota vita. lib. 1. c. 1. nu. 9. & 10
carnibus vesci non licebat ante diluuium. lib. 1. c. 1. nu. 10. & 58. lib. 8. c. 3. nu. 2
caro sterilis est in iustis, fœcunda in peccatoribus. lib. 1. c. 22. nu. 11
caro subijcitur spiritui in proprium bonũ. lib. 2. c. 5. nu. 17. 18. 26. & 27. c. 7. num. 38. lib. 3. c. 1. num. 1 11. 12. 16. 21. 22. 28. vsque ad 33. 56. vsque ad 58. & 62
carnis blanditijs non se credat homo. lib. 2. c. 5. nu. 19. lib. 3. c. 1 nu. 17. & 18
caro semper vult potens esse ad malum, infirma autem in bono. lib. 2. c. 5. nu. 25
caro delicate nutrita spiritum consumit. li. 2. c. 5. nu. 27. lib. 3. c. 1 nu. 17. & 18. lib. 18. c. 11. nu. 5
caro, dum viuit homo, vinci non potest perfecte lib. 2. c 5. num. 29. vsque ad 31. 38. & 39. lib. 3. c. 1. nu. 28. vsque ad 33. & 49
carni non se subijciat homo, dum illa spiritui obedire recusat lib. 2. c. 5. nu. 38. & 41
caro mortificatur, dum ei non consentitur: mortificata est, cum non delectant carnalia lib 2. c. 7. nu. 38
carnem pascit sterilem, & vidua bene non facit, qui anima relicta in carnis desiderijs implendis versatur. lib. 2. c. 17. nu. 33
carnalia tabescunt, quando homo Deo coniungitur. lib. 16. c. 9. nu. 16
caro necanda, vt spiritus seruetur. lib. 4. ca. 20. nu. 17. & 19
carnem mortificans ostendit testamẽtum, & pactum Dei in ea. lib. 3. c. 1. nu 1
caro semper aduersatur spiritui, dum viuit homo. lib. 3. c. 1. num. 2. 3. 28. vsque ad 31. 35. 48. & 49
caro immaniter persequitur spiritum, dum blanditur illi. lib. 3. c. 1. nu. 3
caro mortificanda est in propriũ illius bonum. lib. 3. c. 1. num. 4. 6. 7. 11. 12. 14. 16. 19. 21. 24. 27. 32. 36. 38 42. vsq; ad 46. 59. & 62
carnem macerans, sacrificium gratissimum Deo offert. lib. 3 c. 1 nu. 5. & 42
carni malefaciens, qui eam mortificat, spiritui benefacit. lib 3. c. 1. nu 6. vsq; ad 10
carnis interitum vocat Paulus mortificationem eius. lib. 3. cap. 1. num. 8. vsque ad 10. 22. & 53
carni, & concupiscentijs eius dum inclinatur anima, vnus cum ea spiritus fit, si autem consentiat spiritui, vnus cum hoc est spiritus. lib. 3. c. 1 nu. 11. & 12
carnis seruitio obnoxius esse nõ debet homo ad imaginem Dei conditus, sed carnis ministerio vti debet anima. lib. 3. c. 1. nu. 13. & 47. lib. 3. c. 9. nu. 46
carnis cura habenda est tantum in necessarijs. lib. 3. c. 1. nu. 13. 14. 17. 18. 50. & 51. li. 18. c 11. nu. 5
caro paulatim mortificanda est, primo languescat, secundo tabescat, in fine moriatur. lib. 3. c. 1. nu. 14
caro mortificatur, dum vitia carnis per virtutes contrarias extinguuntur. lib. 3. c. 1. nu. 14. 15. & 30
carnem, & eius cogitationes mortificans, interficit de ciuitate Domini omnes operantes iniquitatem. lib. 3 c. 1. nu. 35
caro delicijs nutrienda non est, cum statim fit corrumpenda. lib. 3. c. 1. nu. 16. & 61
carnis voluptatibus non seruiendum, philosophi docuerunt verbo & exemplo. li. 3. c. 1. nu. 17. & 18. li 18. c. 11. nu. 5
carnem voluptatibus subijciunt mali, illi nocentes lib. 3. c. 1. nu. 20. 32. & 62
carni qui subijcitur, multa mala patitur. li. 3. c. 1. nu. 21. & 59
caro a pueritia subijcienda est spiritui, ne in adolescentia lasciniat. lib. 3. c. 1. nu. 22
caro crucifigitur, dum mortificatur. lib. 3. c. 1. nu. 24. 25. 39. & 42. c. 11. nu. 4. 9. 12. 15. 23. vsque ad 25. & 55
in Carne viuunt mali, iusti autem in spiritu, alij sunt qui inter virtutes & vitia fluctuant. lib. 3. c. 1. nu. 24. 43. & 44
caro & spiritus quasi vir sunt & mulier; quorum, vir præcipere debet, & mulier obedire. lib. 3. c. 1. nu. 26. 60. lib. 8. c. 3. n. 1
carnem nimis seuere tractans, melior dicitur quàm qui ei per omnia complacet. li. 3. c. 1. nu. 26
carnalibus expolietur, qui in corpus Domini vult transire. lib. 3. c. 1. nu. 27
caro diligitur, cum eius vitijs resistitur. lib. 3. c 1 nu. 31. 34. 45. 58. & 62
caro in hac vita non perfecte subijcitur rationi. lib. 3. ca. 1. nume. 28. vsque ad 33. 35. 36. & 49
caro spiritualis dicetur in cœlo, quia perfecte subdetur spiritui. lib. 3. c. 1. nu. 34
carnis voluptatem sequentes, recte pecoribus comparantur. lib. 3. c. 1. nu. 37. & 59

carnis

carnis voluptates qui sequuntur, dicuntur habitare in campis, alij in montibus lib. 3.c.1.nu.37
carnis concupiscentiæ dum frigescunt, fit homo vt vter in pruina lib.3.c.1.nu.38
caro configi non potest, nisi Deus & velle & perficere operetur. lib.3.c.1.nu.39
caro configitur, dum timore Dei acta, mortificatur. lib.3.c.1.nu.39.c.11.nu.15.& 55
caro obediens famula est animæ, & hæc regit. lib.3.c.1.nu 40.41.47.50 & 51
carnem crucifigens, psallit in tympano & psalterio. lib 3.c.1.nu.42.c.13.nu.3
in Carne sunt, & Deo placere non possunt, qui eius concupiscentias sequuntur: alij autem non sunt in carne, quia ei nō obediunt lib.3.c.1.nu.43.& 44
caro deserta sit mundanis delicijs & concupiscentijs, vt homo in sancto appareat Deo. lib.3.c.1.nu.45
caro dum præcipit animæ, hominem monstrum reddit. lib.3.c.1.nu.47
carnis voluptati qui attendit, sæpe fallitur, credens se consulere illius necessitati. li. 3.c.1.nu.51
caro mollibus, anima autem duris nutritur. lib.3.c.1 nu.52
carnem dura sauciant, spiritum autem mollia necant. li.3.c.1.nu.52
carnis impetus est in reprobis trahens ad mala, in iustis autem impetus spiritus. li. 3.c.1.nu.54
carnis impetus, sub velamine spiritus aliquando contegitur lib.3.c.1.nu.54
caro in domo sua hospitem habet animā, a qua multa recipit bona, vnde ei debet seruire lib.3 c.1 nu.56 vsque ad 58.& 62
caro multa recipit bona, dum reconciliatur anima Deo. lib.3.c.1.nu.57.& 58
carnales motus domandi sunt, ne dominētur lib.3 c.1 nu 59.& 60
carni obediens, similis est Adæ obedienti Euæ in esu pomi lib 3 c.1.nu.61
carnis delicijs qui vacant, phrenetici sunt. lib 3 c.1.nu.61
caro sic diligenda est, vt Deo potius obediatur, quam illi. lib.3.c.1.nu.61.& 62
carni qui parcit, crudelis est illi, misericors autem, qui non parcit. lib.3 c 1.nu.62
carnem crucifigunt cum vitijs & concupiscentijs, qui sic gulam restringant, vt de mundi gloria nihil quærant. lib.8.cap 9. nume. 20
caro in sanctis spiritualis efficitur, vt ferrum, igneum, in ignem proiectum. lib 9. c.23.nu.12
caro spiritui nimis subdita est in sanctis. li. 9.c.23.nu.12
caro nostra tunc hostia Dei fit, quando sensus & membra mortificantur. lib.11.c.7. nume. 4
carnis voluptatibus dediti gigantes sunt, quos superos contemnere dicebant poetæ. lib.11.c.4.nu.13
caro per peccatum infirmā mansit, a qua infirmitate in oratione Dominica petimus liberari. lib.13.c.8.nu.17
carnis concupiscentijs seruire, anima relicta, iniquitas est maxima. lib. 15. cap.4. nume. 18
carnalia relinquens & spiritualia quærens, dicitur tempus redimere lib.17.c.1.nu. 1
carnales cogitationes luxuriæ, quasi tinea vestem de qua exeunt, dum non sentiuntur, consumunt lib.17 c.2.nu.22
castitas inter delicias maxime periclitatur. lib.2.c.5.nu.14.lib.3 c.3.nu.41
castitas non solum in corpore, sed & in spiritu seruanda est. lib.3.c.1.nu.4.ca.3.nu. 6 & 35
castitas tunc Deo probatur, cum reliquis ornatur virtutibus lib 3.c.1.nu.4.c.3. nu. 6
castitatem quibus rationibus persuasit Ioseph Dominæ suæ lib.3.c.3.nu.8
castitas tua est, si resecentur cogitationes, visus, colloquia, & conuiuia. lib 3 c.3.nu. 44. & 45. 6. vsque ad 15. 19.20.23.29.30. vsque ad 33
castitas visis mulieribus periclitatur, vnde id cauendum est. lib.3.c.3.nu.3. vsque ad 5.18.20.31.32.36.& 42
castitas conseruari non potest, nisi occasiones omnes vitentur lib.3.ca.3.nu.6. vsq; ad 15.19.20.23.24.29.vsque ad 33. 36.38. vsque ad 40.43. & 44
Castitas conseruari non potest, nisi sensus omnes custodiantur. lib 3.ca.3.nu.6.vsq; ad 15.30.31.39.40.42.& 44
castitas Ioseph comparatur pueris in Babylonica fornace illæsis. lib 3.c.3 num. 16. vsque ad 18
castitas exemplo sanctorū conseruanda est. lib.3.c.3 nu.16.vsque ad 18.& 24
castitati seruandæ iuuat scientia Scripturarum lib 3.c.3.nu.21
castitati seruandæ prosunt multum exempla feminarum gentilium. lib.3.c 3.num. 22.25.vsque ad 27.& 41
castitatem seruandam exemplo suo docuerunt gentiles viri. lib.3.c 3.nu.3.& 28
castitatis tutandæ gratia, Dido incendio interijt. lib 3.c.3 nu.22
castitatis seruandæ gratia, multæ feminæ gentiles occubuerunt. lib.3.c 3.nu.22.25. vsque ad 27
castitatis victoria, rara est, vnde maxime cōmendandus est, qui vicerit. lib.3.ca 3.nu. 28.38.& 39
castitatem curat dæmon perdere. lib.4.cap. 31.nu.13
castitate, lumbos accingat, qui Deum est allocuturus lib 3.c.3.nu.34
castitatem dum seruant multi & in monasterijs & in sæculo, cōfractus dicitur malleus vniuersæ terræ. lib.3 c 3 nu.39
castitas præponderat matrimonio lib.15.c. 7.num.9
castitatis vox sonat modo, cum sonuisset prius,

prius, Crescite, &c. lib. 18. c. 15. nu. 46
castitatem seruandam, turtures exẽplo suo docent lib. 1°. c. 15. nu. 46
cæci mẽte, illuminari nolunt a Christo Domino, qui lux est. lib. 3. c. 4. nu. 1
cæcitatem incutit primum diabolus animę, vt mala suadeat. lib. 3. c. 4. num. 2. 12. 17. 20. & 21
cæcitatem patiuntur mali in hac vita, & in morte, iustos autem vtrobiq; comitatur lux. lib. 3. c. 4. nu. 2. 7. 10. 12. 14. vsq; ad 17
cæcitatem causant in anima peccata. lib. 3. c 4. nu. 3. 11. 12. 14. vsque ad 16 19. & 21
cæcitas cordis, est præcedentis peccati pœnam, & aliorum causa. lib. 3. c. 4. nu. 9. 11. 14. & 17
cæcitas, aliquando est peccatorum causa, aliquando effectus. lib. 3. c 4. num. 17. vsque ad 19
cæci facti sunt iuste, qui bonum scientes nõ fecerunt, rebelles facti lumini. lib. 3. ca. 4. nu. 19. & 20
cæcare oculos dextros vult dæmon, non sinistros quibus carnalia concupiscuntur. lib. 3. c. 4. nu. 21
cœli enarrant gloriam, Dei dum iusti confitentur se a peccatis liberatos. lib. 12. c. 3. nume. 23
cedrus in bonam & malam partẽ capitur. lib 4. c. 24. nu. 6. & 7
charitas Dei & proximi, duæ sunt pennæ, quibus anima fertur sursum. lib. 1. c. 6. nu. 26. c. 7. nu. 22
charitas, quæ Deo nos vnit, omnium bonorum est radix. lib. 1. c. 7. nu. 18. c. 15. nu. 12. 17. 21. & 22 lib. 18. c. 13. nu. 7
charitas, gluten est, quo anima iūgitur Deo. lib. 1. c 7. nu. 21. c. 15. nu. 11. c. 18. nu. 7
charitas est pulchritudo animæ, quæ tanto est maior quanto charitas creuerit. lib. 1. c. 7. nu. 23
charitas morti comparatur propter multa. lib. 1. c. 7 nu. 24. lib. 3. c. 2. nu. 23. 29. & 34
charitas vinculum est, & compedes animę, quibus anima iungitur Deo. li. 1. c. 7. n. 25
charitatis ordo seruandus in dilectione Dei & proximi. lib. 1. cap. 11. num. 1. 8. vsque ad 10
charitas quando est in nobis absque ordine, & quando ordinata. li 1. c. 11. n. 2. & 3
charitas probat discipulum Christi Domini lib 1. c. 12. nu. 6 c. 15. nu. 12 13. & 19
charitas aperit ianuam cœli, qua deficiente, clausa est. lib. 1. c. 12. nu. 58
charitas cytharæ comparatur, quę Deum & Angelos lætificat. lib. 1. c. 15 nu. 5
charitas laudes. lib. 1. c. 15. nu. 5. & 13
charitas auro comparatur. lib. 1. c. 25. nu. 10
charitas fons est omnium donorum, & via ad ea conquirenda. lib. 3. c. 2. nu. 1. 21. 22. 31. 42. vsque ad 44
charitas excellentissimum donum est, sine quo cetera nõ valent ad salutem. li. 3. c. 2. nu. 1. vsq; ad 6. 9. vsq; ad 18. 21. 29. 45. & 49
charitas si esset in republica, innumera deessent mala, quæ amor proximi tolleret. lib. 3. c. 2. nu. 4. 5. 7. 8. & 15
charitas est adamante solidior, quam diabolus ferre non valet. lib. 3. c. 2. nu. 6. 17. vsque ad 20 23. 29. 30. 32. 36. 45. & 48
charitas difficilia facilia reddit, & amara dulcia. lib. 3. c. 2. nu. 6. vsque ad 8. 17. vsque ad 20. 27. 29. 30. & 48
charitas diadema regium est, quo dignoscuntur Christiani. lib. 3. c. 2. nu. 9
charitas proximi, Paulum super Apostolos reliquos leuauit. lib. 3. c. 2 nu. 9
charitas generat omnes virtutes, & necat vitia lib. 3. c. 2. nu. 10. vsque ad 18. 42. vsq; ad 44. & 49
charitas quomodo dicatur patiens, benigna, &c. lib. 3. c 2. num. 10. vsque ad 18. 42. vsque ad 44
charitatis laudes pulchre edisserit Paulus. lib. 3 c. 2. nu. 1. vsque ad 5. 10. vsque ad 18. 42. vsque ad 44
charitas reddit Angelos alumnos suos. lib. 3. c. 2. nu 15. & 11
charitas magnus doctor est ad informandas animas fidelium. li. 3. c. 2. nu 17. & 18
charitas perfecta, hominem extra se rapit, vt omnia contemnat lib. 3. c 2. nu. 20
charitas facit monachos Angelos, & monasteria paradisum. lib. 3. c. 2. nu. 21
charitas radix est sanctitatis, quæ in homine est. lib. 3. c. 2. nu. 22. 25. & 31
charitas gemellis fœtibus comparatur, eo quod dilectionem Dei & proximi gignit. lib. 3. c. 2. nu. 24
charitas est via hominis ad Deũ, & via Dei ad homines. lib. 3. c. 2. nu. 25
charitas est per quam Deus rationalẽ creaturam sibi copulauit. lib. 3. c. 2. nume. 25. 26. & 30
charitas est per quam adheremus Deo, & vnum cum proximo efficimur lib. 3. c. 2. nu. 25. & 26
charitas optime significatur in bitumine arcæ Noe. lib. 3. c. 2. nu. 26
charitas inchoata, inchoata iustitia est, & perfecta, perfecta. lib. 3. c. 2. nu. 27
charitas est tunica inconsutilis Christi Domini. lib. 3. c. 2. nu. 28
charitas lex multiplex dicitur, quia ad multa accendit, si perfecta sit. lib 3. c. 2. num. 42. vsque ad 44
charitas est virtus ciuitatis nostræ, quæ habenda est, ne sola sit pietatis forma. lib. 3. c. 2. nu 29. 34. & 45
charitas holocaustum medullatum est, quod Deo debet offerri lib. 3. c. 2. nu. 31
charitas pallor est columbæ, alę autem sunt eius præcepta. lib. 3 c. 2. nu 32
charitas est per quam fit homo sedes Deĩ, & habet scientiæ plenitudinem. lib. 3. ca. 4. num 33
charitas animam constituit in latitudine, quam odium angustat. lib. 3. c. 2. nu. 35

Digitized by Google

charitas lapis est, quo David Goliam interfecit.lib.3.c.2.nu.36
charitas mādatum nouum dicitur, eo quod homines innouat lib.3.c.2.nu.37
Charitatis est modus, vt diligamus proximum sicut dilexit nos Deus. lib.3.cap.2. nume. 37
charitas fons est peregrinantibus in hoc sæculo.lib.3 c.2.nu.38
charitatis summa laus est, quod Deus charitas dicitur.lib.3.c.2.nu.38
charitas, nouæ legis est donum, sicut timor veteris lib.3.c.2.nu.39
charitatis officium est, vt per eam inuicem onera nostra portemus exemplo Christi Domini.lib.3.c.2.nu.39.vsque ad 41
charitas ceruis comparatur transeuntibus flumina.lib.3.c.2.nu.39. & 40
charitas duobus exploratoribus terræ promissionis comparatur.lib.3.c.2.nu.41
charitate constipatos, timet dæmon, non alios.lib.3.c.2 nu.45
charitas cocco bis tincto comparatur lib.3.c.2.nu.46
charitas Christiana maior est quàm fraternitas sanguinis.lib.3.c.2.nu.47
charitas ædificat, ne scientia nos inflet.lib.3.c.2.nu 49
charitas facit homines vt castrorum aciem ordinatam lib.11.c.6.nu.117
charitas patiens est, vt aliena mala toleret, benigna, vt quos tolerat, amet.lib.14.ca.1.nu.31
charitatem docuit Dominus mittens discipulos binos.lib.14.c.5.nu.14
charitas de corde puro, conscientia bona, & fide non ficta, summa totius boni est. lib.16 c.11.nu.10
charitas fons est, de qua dicitur: Fons tuus sit tibi proprius, &c.lib.16.c.12.nu.48
charitatis tres gradus commendati in cruce.lib.3.c.10.nu.81.& 82
charitas lignis cedrinis comparatur, qua internum fulcitur ædificium.lib.18.c.12. nume.25
charitas donum proprium est sanctorum. lib.1.c.25.nu.2. Verbo amor.
christiani, a Deo varia sortiti sunt nomina, quibus sciant saluti proximorum debere prouidere.lib.1.c.15.nu.4.6.vsq; ad 9
christiani Deum super reliquos homines diligere bebent. li.2.c.13.nu.36. vsq; ad 39
christiani, qui hoc nomine gloriantur, & perdite viuunt, Cham recte comparantur lib.3.c.10 nu.42.& 43
christiani in hebdomada sancta deuotius viuant, vt compatiantur Christo Domino.lib.3.c.10.nu.70.& 71
christiani cum decore sint his quibus bona opera placent, & fortes contra detractores.lib.3.c.8.nu.10
christiani male viuentes, indigni sunt hoc nomine, & acrius puniendi, quàm alij. lib.3.c.15.nu.1.per totum caput, c.16.nu.11.& 12.lib.15.c.11.nu.25
christianus, quia maiora accepit in baptismo bona quàm Iudæus, si cadat, grauius isto peccat.lib.3.c.15.nu.1. vsque ad 3. & 16.lib.6.c.11.nu.15
christiani in thesauro existentes Ecclesiæ, si peccent, vasa sunt iræ, extra Ecclesiam non sic.lib.3.c.15.num.3.vsque ad 6.9.& 10.lib 6.c.11.nu.15
christiani mali, vt vitis arida solo sunt igni apti.lib.3.c.15.nu.6.14. & 15
christianorum etiam peccata leuia, acriter puniuntur a Deo.lib.3.c.15.nu.7.& 8.lib. 6.c.11.nu.15
christiani mali, cum hæreticis merito puniendi sunt.lib.3.c.15 nu.9. & 10
christiani & magis, & periculosius peccant quàm alij lib.3.c.15.nu.11.12. 14. vsque ad 16 c 16 nu.13.lib.6.c 11 nu.13
christiani si peccent, inexcusabiles sunt amplius quam philosophi, & Iudæi.lib.3.ca. 15.nu.12
christiani in inferno visi sunt cruciari intolerabilius, quam omnes pagani. lib.3.ca. 15.nu.13
christiani perdite viuentes multi sunt, qui arcent infideles a fide. lib.3.c.15.nu.11. 12.& 15.lib.4.c.31 nu.40
christianos grauius puniendos, quā Iudęos docuit Paulus, cum horum grauem pęnā figuram tantum vocauit.lib.3.c.15.num. 16.& 17.lib.6.c.11.nu.13
christiani mali impingunt in Christum mōtem, Iudæi in eum, dum lapillus esset. li. 3.c.15. nu.17
christianus in solo nomine non glorietur, sed timeat, si male viuat.lib.3 c 15. num. 18.& 19 c.16.nu.10.vsque ad 12
christiani mali acrius persequuntur Ecclesiā, quàm infideles omnes.li.3.c.15.n.21
christianæ disciplinæ signa, quibus a Barbaris distinguimur, rara sunt in nobis. lib. 3.c.16.nu.1.2.11.& 12
christiani totam vitam transigant bene viuendo.lib.3.c.16.nu.4
christianorum vita similis sit certantibus in stadio.lib.3.c.16.nu.5
christiani saltim sic se habeant ad Deū, vt serui ad dominos suos.li.3.c.16.n.7.& 8
christiani a Christo vocantur vncti contra diabolum & luctatores.lib.3.c.16.nu.14
christianorum nomen delere conati sunt Romani, nec valuerunt.lib.5.c.4.nu.1
christiani omnes in suo statu modo non sunt, quales erant temporibus priscis. li. 5.c.5.nu.2.vsque ad 4
christiani discipuli, meliores erant olim quàm modo sint doctores.lib.5.c.5.nu.4
christiani perpauci inueniuntur modo hoc nomine digni.lib.5.c.5.nu.5. vsque ad 7
christiani, qui modo iusti apparent, multis abundant imperfectionibus. li.5.c.5.n.6
christianum populum sibi peculiarem fecit Christus.lib.5.c.6.nu.6

chri-

christianum populum Deus erexit, veteri reiecto. lib. 5. c. 6. nu. 7. & 23
christianus populus & Iudaicus, duo sunt viri qui vuam de terra promissionis portauerunt. lib. 5. c. 7. nu. 23.
christianus populus diuinum sermonem quem in cœno habebant Iudæi, leuauit. lib. 5. c. 7. nu 28. & 32
christianus populus a Iudæis accepit stolam sacerdotalem, sicut Iacob ab Esau. lib 5. c. 7. nu. 29
christianos ex Gẽtibus trahens ad se Christus, Goliæ caput amputauit. lib. 5. cap. 7, nume. 32
christiani super Iudæos eleuati nimis, dum illi gloriam Moysi aspicere non valẽtes, hi gloriam Christi Domini videbunt. li. 5. c. 7. nu. 35
christiani modo multi sunt, quia desunt persecutiones, & honorantur in Ecclesia. li. 6. c. 3. nu. 26. & 27
christiani primi, mox vt certamen ingressi sunt, vestes exuerunt, quas modo insani induimus. lib. 7. c. 2. nu. 9
christiani, qui peregrini sunt in hoc mundo, terrena non appetant lib. 9. ca. 13. nu. 2. 3. & 6
christianorum mentes vinciantur modo, ne ligati post mittantur in infernum lib. 11. c. 7. nu 5. & 6
christiani multi dignosci non possunt ab infidelibus, & bestijs, qui diaboli merentur nomen. lib. 12. c. 3. nu. 4
christiani multi, dum similes sunt infidelibus, habent in se similitudinem bestiæ, quam vidit Ioannes. lib. 12. c. 4. nu. 15
Christiani vocati sunt vt in vinea laborent Domini, excolentes virtutum vites. lib. 13. c. 12. nu. 8. & 9
christiani multi sunt, pauci autem qui bene viuunt. lib. 14 c. 11. nu. 11
christianos damnabunt infideles, qui propter idola operantur, quæ illi negligunt. lib. 17. c. 1. nu. 5
christianis peccantibus, colligatio dicitur reperiri in viris Iuda lib. 18. c. 15. nu. 10
christiani perfectio in hoc sita est, vt abneget se, tollat crucem, & sequatur Christũ. lib. 18. c. 15. nu. 21
christiani, qui fidem absque operibus habent, fatuæ virgines dicuntur, alij prudentes. lib. 18. c. 15. nu. 26
christiani omnes decem virginibus recte comparantur, vbi parabola hæc exponitur. lib 18. c 15. nu. 37. vsque ad 39
Christi Domini incarnatio, amoris ipsius signum est grande lib. 1. c. 6. nu. 23
christus Dominus dicitur tribulari, & frigi, quando homo tribulatur. li. 1. c. 6. n. 25
christus Dominus pellicano comparatur. lib. 1. c. 6. nu. 25
christi Domini amor excedit incomparabiliter omnem amorem creaturarum. lib. 1. c. 6. nu. 26
christus adamas est, adamantinos fac sanctos. lib. 1. c. 23. nu. 6. & 7. lib. 3. cap. 9. nume. 17
christus quinque sensibus animæ percipitur. lib. 1. c. 22. nu. 12
christus aquæ cur comparetur lib. 1. cap. 25. nu. 3. & 4
christus auro comparatur. lib. 1. c. 25. nu. 10
christi aduentum in carne, maxime optabant olim sancti, sicut modo secundum. lib. 2 c. 2. nu 18
christus Adæ comparatur, & præfertur in multis. lib. 3. c. 9. nu. 49. c. 10. nu. 67
christus iugum diaboli superauit. lib. 2. c. 8. nu. 17. vsque ad 22. 24. vsque ad 26. 29. & 38. c. 9. nu. 10. lib. 3. c. 10. nu. 64
christus nobis pugnantibus indefinenter assistit. lib 2. c. 9. nu 3. 4. 7. 8. 11. & 15
christus distribuit nobis sedes dæmonum, quos vincimus, dum resistimus. lib. 2. ca. 9. nu. 4. vsque ad 8
christus dux est in bello quod gerit homo. lib. 3. c. 9. nu. 49
christus nisi veniret prius misereri quàm iudicare, omnes damnaret. lib. 2. ca. 11. nume. 32
christum necarunt Iudæi ne priuarentur bonis, quæ eodem medio amiserunt. lib. 3. c. 10. nu. 10
christus omnium bonorum fons & origo est. lib. 2. c. 13. nu 32. lib. 3. c. 9 nu. 51
christi passionem figurarunt agnus Iudaicus, & manus Moysi eleuatæ. lib. 3. ca. 10. nu. 11. 25
christum venisse in carne sua, ostendit homo qui mortificat eam. lib 3 c. 1. nu. 1
christum qui vere cognoscit, in ipso habet omnes thesauros scientiæ & virtutis. lib. 3. c. 9. nu. 51
christus percussus vt petra a Moyse in passione, vberes dedit fructus. lib. 3. cap. 10. nu. 4. & 49
christus grano synapis cõparatur, quia cor accendit, &c. & tritici, quia confirmat. li. 3. c. 9. nu. 50. c. 10. nu. 48. 58. 59. & 89
christi crucem tremunt dæmones, habitatores Chanaan. lib. 3. c. 1. nu. 3. c. 11. nu. 8
christus honorificatus fuit in passione, sed non gloriose, id enim secundo aduentui reseruatur. lib. 3. c. 10 nu. 3
Christus exaltatus in cruce, mortem fugauit, ut serpens æneus. lib. 3. c. 10. nu. 12. c. 11. nu. 28. 39. 46. 53. & 54
christus lauauit in uino stolam suam, cum Ecclesiam mundauit sanguine suo lib. 3. c. 10. nu. 2
christus morte sua mira homini contulit bona. lib. 3. c. 10. nu. 1. usque ad finem capitis. c. 11. nu. 20
christum Scribę & Pharisęi occidẽtes, sunt, de quibus scriptum est; Simeon & Leui vasa, &c. lib. 3. c. 10. nu. 1
christus leo in passione, & catulus leonis in resurrectione. lib. 3 c. 10. nu. 2

Digitized by Google

christi amor ostensus in passione maximus fuit. lib.1.c.6.nu.28.lib.3.c.10.nu.15.16. 39.52.55.62.72.73.77.78.82. vsque ad 84. 86.99. & 100
christus terribilia pertulit in passione. lib. 3.c.10.nu.16.24.50.51.91. & 102
christi sanguis vt coccinum in domo Raab, vt pericula euadant homines. lib. 3.c.10. nu.5.& 6
christo corona spinea ablata non est, quia spinæ nostræ antique ab eo consumptæ sunt.lib.3.c.10.nu.6 & 23
christo calamus datus est in passione, vt sceptrum homini det,& fragile conterat regnum.lib.3.c.10.nu 7
christus mortuus est in Caluario, vbi caput erat Adæ, vt sicut in hoc fuimus mortui, in illo viuificemur lib.3.ca.10.nu.7.8.14. 19.60.105
christus sexta die occisus est, in qua conditus fuit Adam.lib.3 c.10.nu.8
christus in passione dormiuit,& gloria eius fuit super omnnem terram.lib.3.cap.10. nume. 46
christi sanguis mirabiles producit in anima effectus.lib.3.c.10.nu.13.& 86
christi vestimenta sordida, indicant tormenta passionis, quæ auferuntur ab eo, cum nostra deleuerit peccata. lib.3.c.10. nume.29
christi sanguis animã nobilitat, eleuat, pulchram reddit,&c.lib.3.c 10.nu.13
christi virtus, hamus fuit tectus fragilitate carnis, qua piscatus est dæmonem.lib.3. c.10.nu.22.23.27.& 38
christi passio ad ferendas iniurias multum mouere nos debet. lib.3.ca.10.nu.24.79. 80. & 91
christus in passione indecorus & pulcher simul erat lib.3.c.10.nu 25
christi passionem figurauit intumescẽs mare, fugiente Iona. lib.3.c.10 nu.27
christi sanguis hominem mundauit, quod antiqua sacrificia non valuerunt efficere. lib.3.c.10.nu.47
christus oriens recte vocatur.lib.3.c.10.nu. 29.& 30
christus nos reconciliauit Patri,& ideo disciplina pacis nostræ fuit super eum. lib. 3.c.10.nu.25.38.& 39
christus nos obtulit Patri moriendo, quem mendacem facimus, dum male viuimus. lib.3.c.10.nu.28
christi passio facit nos requiescere sub viti, & ficu.lib 3.c.10.nu.30
christum circumdederunt Iudæi in passione, vt apes fauum, quia Christianis eum dulciorem reddiderunt. lib.3.cap.10.nume. 52
christus vicit diabolum, quando diabolus credebatur victor.lib 3.c. 10.nu.38
christus ad modicum cõtristatus & percussus est in passione, sed lætificatus in resurrectione.lib.3.c.10.nu.26
christus caput est, sine quo viuere nullus potest, omniaque exponenda sunt, vt conseruetur.lib.3.c.9.nu.48
christus de torrente passionis bibens, homines exaltauit lib.3.c.10.nu.32.& 33
christi opprobria abstulerunt nostra. lib.3. c.10 nu.34
christus vinctus Samsoni a Dalila vincto cõparatur.lib.3.c.10.nu.35
christus in ligno, damna primi ligni reparauit.lib.3.c.10.nu.35.& 36
christus,& Barrabas, duo hirci sunt in lege oblati.lib.3.c.10.nu.35
christus baiulans crucem figuratus fuit in Abel, Isaac, botro,&c.lib.3.c.10.num.35. 56.60.& 67
christus in Caluario crucifixus est, vbi aries pro Isaac occisus est. lib. 3. cap. 10. nume. 35. 60
christus redemit moriens, quos antea emerat & amiserat.lib.3.c.10.nu.36
christus moriens, de maledicto legis homines liberauit quod peccantibus constitutum erat. lib.3.c.10.nu.36.& 107
christi passionẽ edisserit Dauid in Psalmo 68. Saluum me fac,&c.lib.3.c.10.nu.48
christi sanguis homines redemit a captiuitate.lib.3.c.10.nu.37.& 38
Christi benedictionem quidam Iudæorum acceperunt, alij claudi manserunt.lib.3.c. 10.nu.40.43.& 44
christus conuenienter redemit mundum in mense Martio, in quo fuit creatus lib. 3.c.10.nu.41
christus passus a gente sua, figuratus fuit in Noe ebrio.lib.3.c.10.nu.43
christi passio figurata fuerat olim. lib.3.ca. 10.nu.43.44 60.67.68.87. & 88
Christus dicitur mortuus peccato, quia mortuus fuit in similitudine carnis peccati. lib.3.c.10.nu.45
christus factus est pro nobis maledictum, quia mortem, quæ de maledicto Dei venerat, suspendit lib 3.c.10.nu.45
christus dicitur peccatum fecisse, quia sacrificium se obtulit pro peccato. lib.3.c.10. nume.47
christo præualuerunt turbæ vsque ad mortem, quia voluit ipse.lib.3.c.10.nu.48
christus sustinuit pœnam propter Deum, nos propter peccata.lib.3.c.10.nu.48
christi anima repleta malis dicitur, idest doloribus,&c.lib.3.c.10.nu.50.& 51
christi latus apertum in cruce, vt vitæ ostium panderetur, a diluuio liberarentur homines.lib.3.c.10.nu.54.67.& 77
christi passio ad diligendum Deum maxime adducit sanctos. lib. 3.c.10.nu.55.59. 78. & 86
christi sanguine & rigatur, & aratur, ager cordis.lib.3.c.10.nu.56
christi mors in morte Abel figurata fuit.li. 3.c.10.nu.56
christus deformis in passione fuit, vt hominem

nem pulchrum faceret. lib.3.c.10.nu.57. vsque ad 59.
christus fuit sicut virgultũ, & radix de terra sitienti. lib 3. c. 10. nu.58.& 59.
christi sanguinẽ vt pulli lambant, qui Crucifixi cruore satiantur lib.3 c.10 n.66.
christo mortuo, multiplicata est fidei seges. lib.3.c.10.nu.46.64.& 65.
christo summo sacerdote defuncto, redeũt ad propria homicidæ lib.3. c.10.n.67.
christi morte victa est mors lib.3 cap.10. num.18
christi passio figurata in sacrificio Gedeonis igne consumpto.lib.3. c.10.nu 61.
christo passo saccus cõcisus est, in quo erat pretium nostræ redemptionis. lib.3.cap. 10. num.63.
christo mortuo, dæmonum fortitudo superata est lib. 3.c.10.nu.64.
christus viuus dicitur in iustis, & mortuus in alijs.lib.3 c.12. nu.2.& 3.
christus in horto quasi toto corpore fleuit, vt totum corpus Ecclesiæ purgaretur.lib. 3.c.10.nu.69.
christum in passione multa angebant.lib.3. c.10.nu 67.82.83 97.& 98.
christus in passione dormiẽs,in resurrectione excitatus est.lib.3.c.10. nu.68.
christi incarnatio ingentia homini contulit bona,ab eius amore procedentia.li.3. c.5.nu 1.vsque ad finem capitis.
christus varijs cibis comparatur,secundum sumentium varietatem. lib.3.c.5.nu 21.
christus in fine sæculi vespere incarnatus est, sed aduentu suo mane rediit. lib.3. c 5.nu.1.& 23.
christo veniente in mundum, veterem hominem deposuimus,nouum induti. li.3. c.5 nu.2.9.18.& 33 c.6 nu.2.& 3.
christus habitat in nobis, & proficit, si veterem hominem deponimus, & proficimus.lib.3.c 5.nu.2.3.6. & 7.c 6.nu.7.
christus habitans in nobis,contriuit iugum vinculi nostri.lib.3.c.5 nu 3.24.33.34. & 42.c.6 nu 7.& 17.c.7.nu.30.
christus assumpto thuribulo carnis suæ,positus in medio incendij sicut Aaron, illud moderatus est lib.3.c.5 nu.4.
christus vastauit filios Seth, dum homines sibi subditos fecit.lib.3. cap 5.num.5.10. 24.32.34.64.& 65.c.6 num.17.cap.7.nu.1. 30. & 45.
christus in aduentu suo inimicos traxit ad se, carnẽ subdens spiritui.lib.3.c.5 nu.5.
christus homo factus, testa saniem rasit, dum hominum peccata mundauit. lib 3. c.5 num.6.
christus sponsus venit ad sponsam, vnguentis delibutus. lib.3.c.5.nu.7.52.86 vsque ad 88. c.6 nu.2. vsque ad 5.
christum maledicit,qui male viuit,sicut benedicit,qui recte viuit lib.3. c.12.nu.1.
christi aduentus nimis optatus a patribus. lib.3 c.5.nu.5.10.32.33.60.80.81.82.91.& 92. cap.8. nu.17.
christus hinnulo ceruorum cõparatur, dum paruulus datus est, & serpentẽ interemit. lib.3 c.5. nu.8 c.6.nu.1.c.7.nu.38.
christus capreæ cõparatur,quia visum restituit homini. lib.3.c 5. nu 8 c 9 nu.38.
christus gladium misit in terram factus homo, armans spiritum aduersus carnem. lib 3 c 5 nu 9 26.& 30.
christus tyranni potentiã incarnãdo vicit. lib.3.c.5.nu.10.24.26.33.34.64.& 65.c.6. nu.7.c.7.nu.45 c.9 nu.44.
christus maiora dedit bona, q̃ peccãdo amisit homo. lib.3 c 5 nu 10.c.10 nu.76.
christus super omnes creaturas Spiritus sancto repletus est.lib.3.c.5.nu 11.20.23.30. & 37.c.6.nu.1.& 7.c.20.nu.5.
a Christo omne bonum deriuatur in sanctos. lib.3. c 5. nu 11.36.38.40.41 46.47. 54.& 81 c 7 nu.26.& 27.c.8.nu 4.
christi incarnatione lucet maxime potẽtia Dei vniens extrema tam distantia. lib 3. c.5.nu.12.
christus gladio comparatur,quia secat concupiscentiæ motus.lib.3.c.5 nu.12.& 30.
christus factus homo,curã hois suscepit specialem li.3.c.5 nu.12.13 & 18.c.9.nu.35.
christus adueniens,terram repleuit virtutibus, maxime autem pace,carnẽ subdens spiritui. lib.3.c.5.nu. 14.18.22.41.45. vsq; ad 47.54.75.vsq; ad 79.
christus semen Abrahæ apprehendit, fugientes sequens.lib.3.c.5.nu.15.
christus homo factus, mirum in modũ naturam humanam honorauit. li 3. c.5.nu. 15.16.46.61. & 70.
christi incarnatio, in sola gratia & amore fundatur. li.3 c.5. nu 15.16.25.38.45.46. 54.69.71. vsq; ad 79. c.6 nu.17.
christus fidelis sacerdos, homines mũdans a peccatis lib.3.c.5.nu.16.
christus mediator inter nos & Patrem, nobis attulit voluntatem Patris.lib.3.cap 5. nu 17.41.59.cap.7.nu.47 c.9. nu.8.ca.14. nu.5.& 6.
christo incarnato, terra impleta est Dñi gloria, & superliminare tẽpli sublatũ, Isa. 6. lib. 3. c.5.nu.19.& 38.c 6.nu.9.
christi ascensio super omnes creaturas, in figura Moysi ostensa est. lib.3.c.5.nu.20.
christus, qui vilis apparebat foras,excelsus erat intus.lib.3.c 5.nu.20.25.& 30 cap.7. nu.26.27.41 46.vsq; ad 48.c.9.nu.13.c.10. nu.58.c.11.nu.30.
christus lapillus Danielis in monte creuit, ad quem gentes ascenderunt li.3.c.5.nu. 21.52.c.6.nu.8.c 7.nu 16.
christus, statim natus abstulit diaboli fortitudinem & prædam. lib 3.c.5. nu.24.33. 42.64.& 65.c.7.nu.5.6.30.45.
christum magni consilij Angelum vocauerunt septuaginta interpretes,ne ad mirabilem,consiliarium,&c.vocitantes,terrerentur homines. lib.3. c.5. nu.25.

christi imperium & pax, multiplicata sunt in eius aduentu.lib.3.cap.5.nume.25.33.34. & 43
christus in mundum ingressus, eius simulachra fregit lib.3.c.5.nu.26.c.6.nu.7.c.7.nu.16
christus pastor factus est incarnando.lib.3.c.5.nu.27
christus incarnatione sua, ingentem in homines demonstrauit amorem.lib.3.ca.5.nu.27.44.45.49.55.58.61.70.73. & 74.ca.7.nu.34.41.usque ad 43
christus in primo aduentu, cunctis fuit placabilis & amabilis li.3.c.5 nu 28.32.usq; ad 36 & 45.c.7.nu.34.35.42.& 43
christus, & iustis & peccatoribus ortus est.lib.3.c.5.nu.29.33.34.36.& 54
christus comparatur nubi, imbri, & fluuio inebrianti terram.lib.3.c.5.nu.31.40.43.63.69.83 c.7.nu.26.c.9.nu.5.& 16
christus patefecit cœlum antea clausum. li.3.c.5.nu.35
christus dirupit thesaurum omnis uasis desiderabilis, limbũ intrans.lib 3.c 5.nu.37
christus peccata auferẽs, siccauit uenas mortis lib.3.c.5.nu.37.c.10.nu.18
christi incarnatione uoluit Pater in hominibus ponere fortem dilectionem sui. li.3.c.5.nu 38.42.& 58.c.6.nu.19.c.7.nu.38
christus incarnando ascendit equum rufum, & resurgendo album lib.3.ca.5.nu.39.c.13.nu 10
christus homo factus, statim habuit multos imitatores.lib.3.c.5.nu.39.c.6.nu.5.ca.8.nu.4.c.9.nu.32.c.13.nu.16
christus lignum uitæ in medio paradisi Ecclesiæ. lib. 3.c.5.nu.42.c.9.nu.37.lib.5.c.3.nu.11
christus, ut ignis ad uineam regionem descendit, & homines accendit.lib.3.ca.5.nu.42.58 & 66
christo mundus subditus est. lib 3.c.5.n.43
christus incarnando conuenientissimum inuenit modum sanandis hominibus.li.3.c.5.nu.45. usque ad 47. c. 7.nu.18.c 12.nume. 8
christus exemplar omnium uirtutum incarnando, maxime humilitatis.lib.3.c.5.nu.45.usque ad 48.c.7.nu.18. & 33.c.8.nu.2.usque ad 4.6.8.12.usque ad 13.& 20.cap.10.nu.48.53.69.vsque ad 75
christum factum carnem dixit Ioannes, ut eius humilitatem ostẽderet.li.3.c.5.n.48
christi incarnatio ad diligendum Deũ maxime homines astringit. lib.3 c.5.nu.49.usque ad 51.& 61.c.7.nu.34. & 35
christus ostensus est antiquis ante incarnationem benefaciendo, sed nobis maiora contulit.lib.3.c.5.nu 49
christi nuptiæ celebratæ sunt incarnando, in quibus commota est omnis creatura. lib. .c.5.nu.52. 86.& 87
christus figuratus in sale quo Eliseus aquas steriles sanauit, sanando gentium infæcunditatem.lib.3.c.5.nu.53.& 85
christus resuscitauit homines mortuos, quod lex facere nõ potuit.li.3.c.5.nu.56.& 82
christus factus est homo, vt se nostræ infirmitati accommodaret.lib.3.c.5.nu.56. & 57.c.6.nu.5
christus iridi comparatur, vt ab eo mundum intelligas Patri reconciliatum. lib.3.c.5.nu.48
christus paries, ad quẽ versus Ezechias rex sanatus est.lib.3.c.5.nu.60.& 61
christus fœno quod homo erat, stabilitatẽ dedit.lib.3.c.5.nu.62
christus nubecula, quam vidit puer Eliæ mundum rigantem.lib.3.c.5.nu 63
christus electro comparatur, quod ex auro & argento miscetur. lib.3.c.5.nu.66.lib.4.c.27.nu.15
christus ignis est in rubo, quia carnis dolores suscepit &c.lib.3 c.5.nu 66
christus candelabrum ductile de auro purissimo, & propitiatorium recte vocatur. lib.3 c.5.nu.67
christus Filius Dei incarnatus potius quàm Pater, aut Spiritus sanctus optimis congruentijs.lib.3.c 5.nu 68
christus venit ad nos, quia nos ire ad eum non poteramus, propter duo impedimenta.lib.3.c.5.nu 68 69 & 71
christus factus est homo, quando homo plenus erat peccatis, & ignorantijs.lib.3.ca.5.nu.69.71.vsque ad 74. & 92
christus incarnando, prouidit multis necessitatibus mundi.lib.3.c.5.nu.71.73.vsque ad 79.& 92
in Christi incarnatione, misericordia & veritas obuiauerũt sibi, iustitia & pax osculatæ sunt.lib.3.c.5.nu.75.vsque ad 79
christi incarnationem maxime optabant antiqui in confusionem nostram.lib.3.c.5.nu.80
christus fluui⁹ paradisi diuisus in quattuor partes.lib.3.c.5.nu.83.lib.11.c.6.nu.72
christus factus homo, serpens fuit vorans serpentes magorum Aegypti. lib. 3. ca.5.nu.48.c.9.nu.18
christus figuratus in manu Moysi leprosa. lib.3.c.5.nu.84
christus alijs est in bonum, alijs in malum, eorum culpa.lib.3.c.5.nu.89.c 6.nu 1.vsque ad 9.13.vsque ad 17. & 27.c.7.nu.98 c.9.nu.1. & 44.c.10.nu.92.lib 4 c.14 nu.3.vsque ad 5
christum nasciturum in Bethlehem sitiebat Dauid, sitiens aquam de cisterna.lib.3.c.5.nu.91
christus promissus est per prophetas, vt doni magnitudo intelligeretur.lib.3.cap.5.nume 93
christi incarnatio sicut & mors, alijs est in bonum, alijs in malum li.3.c.6.nu.1. per totum.c.10 nu.5.8.17 & 93
christus similis est capreæ, sed super montes Bethel, idest, iustos.lib.3.c.6.nu.1

christus

Digitized by Google

INDEX.

christus vnguentum effusum non vetulis, sed adolescentulis animabus iustorum. lib.3.c.6.nu.2.vsque ad 5
christus virga his qui egēt flagello, flos his qui iam sunt correcti. lib.3.c.6 nu.9.c.9. nu.3. & 14.c.10.nu 8.lib.4 ca.24.nu.15. lib 18.c.10.nu.28
christus tātum dicitur aduenisse his, in quibus corruit Babylon ciuitas confusionis. lib 3.c.6 nu.7.17.& 18.lib.4.c.19.nu 2
christus mons vulnerans principem Tyri, & docens electos lib 3.c.6.nu.8
christus in malum fuit Iudæorum, eorum culpa. lib.3.c.6 nu.9.vsque ad 15.ca 9 nu. 48.ca 10.nu.5.8.23.95. & 107.lib.4 ca 9. nume.10
christi passio multorum malorum occasio fuit Iudæis lib.3.c.6.nu.21. & 22.lib.4.c. 18.nu.8.18.& 19
christi incarnatio necessaria, vt Dei misericordiam consequeremur.lib.3.c 6.nu.16
christi incarnatio nota fuit humilibus. lib. 3.c 6 nu.18 & 28
christi incarnationem dulcedine mirabili considerabant sancti lib.3.c.6.nu.19.c.7. nu.29.vsque ad 31.& 42
christi passio omnibus sufficit, sed non omnibus prodest. lib.3.c.6.nu.20.c.7.nu.49. c 10.nu.17.& 49
in Christi natiuitate iusti non timeant, sed confidant lib.3.c.6.nu.23.24.27.28.34.& 35.c.7.nu.34.35.42.& 45
christi natiuitatem celebrare debent qui sanctificantur.lib.3.c.6 nu.25
christus nascitur in his qui iusti sunt, & Bethlehem dicuntur.li.3.c.6.nu 26.& 18
christus natus consolatur humiles pauperes, non peccatores, & diuites lib.3.c.6. nu.27.28 & 30.c.7.nu.30.& 40
christi gesta omnia, medicamenta sunt animarum.lib.3.c.6.nu.22.& 28 c.8.nu. 30
christus nondum passus dicitur his qui fugiunt labores lib.3.c.6 nu.18
christi sanguis vinum est perfectis, lac infirmis.lib.3.c 6.nu.29
christi natiuitas, & quod in illa varia sunt consideranda.lib.3.c.7.per totum.
christi natiuitatem ostendit Magis, stella nouiter creata.lib.3.c.7.nu.2. vsque ad 4
christi natiuitatem, gratus & alacer celebret Christianus.lib.3.c.7.nu.3.10.29. vsque ad 31.& 42
christo nato, Magorum amor, fides, desiderium, &c. ostensa sunt.lib.3.c.7.nu.4.6.7. 25 43.& 44
christus natus deuote quærendus, & adorandus exemplo Magorum. lib.3.c.7.nu. 4. & 8
christi natiuitatem figurauit visio scalæ Iacob.lib.3.c.7.nu.5
christum natum adorauerunt Magi vt Gentium legati.lib.3.c.7.nu.8
christus in præsepio positus, vt homines & iumenta saluet.lib.3.c.7.nu.9
christum adorant pastores festinantes, & vigilantes.lib.3.c.7.nu 9.& 19
christo offerunt myrrham, qui carnem mortificant, & thus, qui Christi bonus odor sunt.lib 3.c.7.nu.10.11.& 45
christo offerentes Magi tria munera, in ipsis se Domino obtulerunt. lib.3.ca.7.nu. 11.& 45
christus ab austro venit, quia in Bethlehem natus est.lib.3.c.7.nu.12
christi incarnatio in hac vita non valet perfecte intelligi.lib.3.c.7.nu.13.ca.8.nu.10. c 9.nu 44
christus lapis angularis, in quo Iudæi & Gētes copulantur.lib.3.ca.7.nu.14.c.10.nu. 30.& 107
christum natum laudauerunt astra matutina, Angeli, & filij Ecclesiæ.lib.3.cap.7. nume.14
christo humiliato humiliantur iusti. lib. 3. c 7.nu 15.30.32.& 33
christus homo factus, vt pateretur, & exemplum præberet.lib.3.ca.7.num.18.32. vsque ad 35
christus natus, vt superbiam Adæ aboleret, & illum imitatus est in creatione. lib. 3. c.7.nu.19.20.30.& 33.c.9.nu.49
christus venit in mundum nostra vulnera curaturus.lib.3.c.7.nu.21 29. vsq; ad 32
christus humiliatus, vt nos eleuaret, factus homo, vt homo Deus fieret lib.3.c.7.nu. 23.24.28.30.32.46.& 47
christo nato & incarnato mira contigerūt. lib 3 c.7 nu.23.24.26.27.& 29
christus pusillus in terra, mira operatur in cœlo & terra lib.3.c 7.nu.25. vsq; ad 27. 46.& 47.c.9 nu.13.c.11.nu.30
christus vellus Gedeonis rigans totam terram.lib.3 c.7.nu.26
christus datus nobis, non sibi, vt illo vtamur in nostrum commodum. lib.3.ca.7. nu.28.32.49.& 50
christus semper nascitur, quia semper nos innouat, vnde natiuitas eius vt præsens consideretur.lib 3.c.7.nu.31
christo nascente, verbum abbreuiatum fecit Dominus super terram.li.3.c.7.nu.33
in Christi natiuitate, Dei bonitas relucet maxime.lib.3.c.7.nu.33. vsque ad 35.37. 38.41.vsque ad 43
christus nascens elegit quod inimicum est carni, vt id hominibus suaderet. lib.3.ca. 7.nu.36.vsque ad 40.44 & 45
christi modus in nascendo, damnat mundanorum iudicia, & desideria.lib 3.c.7.nu. 36.37.& 40
christi natiuitas, docet flere & timere peccata.lib.3.c.7.nu 38.& 39
christi natiuitatem celebrantibus Angeli astant.lib.3 c.7.nu.40
christi panni in signum positi, quibus a multis contradicitur lib.3.c 7.nu.40
christū conciliare nobis modo facile possumus, post nemo poterit.li.3.c.7.n.43.c.44

b 4 chri-

christus rex est in hoc mundo, licet regnũ non sit de hoc mundo lib 3.c.7.nu.45
christo obtulerunt Magi dona, quibus prouiderent paupertati, teneritudini eius, & fœtori stabuli.lib 3 c.7.nu.45
christi hereditas nos sumus, quam incarnãdo tulit de manu Amorrhęi.li.3.c.7 n.45
christus verus Iacob indutus vestibus pilosis, vt benedictionem obtineret nobis. lib.3.c.7.nu.46 & 47.c.9.nu 19
christus factus homo stabat post parietem & cancellos, id est, sensus carnis, & humanos affectus, vt misereretur.lib.3.c.7.nu.48
christus natus in Ephrata & Bethlehem, vbi multa contigerunt obumbrantia natiuitatem eius.lib.3.c 7.nu 51
christus infans in præsepio, in pannis, vt nos essemus viri in altaribus & cœlo.lib. 3.c.7.nu.52
christus ascendit in cœlum, vt Patrem propitium nobis faciat. lib.3.c.8.nu.1.ca.14. nume. 1
christus, dum vixit, pauperibus & humilibus euangelizandis intentus fuit.lib.3.c. 8.nu.1.9
christus virtutis semitam ambulauit, vt inoffenso pede nos ambularemus.lib.3.ca. 8.nu.4.& 6
christus tribus annis & sex mensibus prędicans, confirmauit verum Dei cultum.lib. 3.c 8.nu.5.& 9
christi viam ambulet, qui cũ eo esse voluerit.lib 3 c 8.nu.6 vsque ad 8 10. & 11
christus formatur in hominibus, qui recte viuunt lib 3 c.8 nu 7
christum sequitur, qui imitatur illum. lib. 3 c.8.nu.8.10 vsque ad 11
christus decorus his qui eũ audiebant, fortis, his qui eũ contemnebãt.li. c 8.n.10
christus imitandus, vt virtutes nostræ Deo sint gratæ.lib.3.c.8 nu. 11. vsque ad 13. & 22.c.9.nu.40
christus subditus parentibus, vt leprã propriæ volũtatis deserat homo li.3.c.8.n.13
christus fasciculus myrrhæ inter vbera cõmoratur sanctorum considerantium passionem eius lib.3.c.8.nu.14.15. & 22.ca. 10.nu.75 & 78
christi incarnationem & passionem humiliter considerans, vt columba est in foraminibus petrę lib 3.c.8.nu 16. 18 & 20
christus bis pulcher dicitur, Angelis in forma Dei, hominibus in forma hominis natus. lib.3.c.8. nu.16
christi vmbram, id est, Christum incarnatũ desiderabat sponsa, quia ibi fructus sunt consolationis & vitæ. lib.3.c.8.nu.17.ca. 9.nu 37
christi vulnera foramina sunt petræ, vbi homo requiescens, multa consequitur bona.lib.3.c.8.nu 18. & 19
christi passio considerata, multa parit bona.lib.3.c.8.nu.18.19 & 22.c.10.num.69. vsque ad 75
christi vulnera patefaciunt voluntatẽ Dei, & arcana cordis eius.lib.3.c.8.nu.19
christus lilium, in quo pascuntur sancti.lib. 3.c.8.nu.20
christi gesta, vita, & mors cõsideranda semper lib.3.c.8.nu.21.c.10.nu.75
christi tam miranda erant gesta, vt omnia cognoscere nullus posset.lib.3.c.8.nu.23
christo mors dulcis lib.3.c.10.nu. 21. & 46
christus nardus, myrrha, & cyperus iustis est secundum eorum qualitatem.lib.3.c. 9.nu.1.& 2
christus Seraphim, qui mundauit labia Isaiæ, & abstulit peccata mũdi.lib.3.c.9.n.2
christus excellit incomparabiliter sanctos omnes, & patres veteris testamenti. lib. 3.c.9.nu.3.7.12.15.37.42.46. & 51.ca.10. nu.5.20.& 22
christus varia habet nomina secundum effectus quos in hominibus producit. lib. 3.c.9.nu.4.5.8.23.35.37.38.40.& 44
christi gloriam solus Pater perfecte valet cognoscere.lib.3 c.9.nu.6
christus optime in Moyse & Aaron figuratus fuit.lib.3 c.9.nu.8.22
christus optime figuratus in Isaac, Iacob, Dauid, & Salomone.lib.3.c.9.num.9.10. 41 & 47.c.10.nu.60
christus optime figuratus fuit in Samsone. lib 3.c.9.nu.11.c.10.nu.87.& 88
christus liber scriptus foris, cum vilia apparent, & intus, cum miranda clauduntur. lib 3.c.9.nu.13
christus monti & æri candenti recte comparatur.lib.3.c.9.nu.15
christus aurora & imber tẽporaneus & serotinus.lib.3.c.9.nu.16
christus vitula rufa, quæ erat pro peccato sacrificanda.lib.3.c.9.nu.20
christus optime figuratus fuit in Iephthe. lib.3 c.9.nu.21
christus reprobatus a Iudæis, conuertit peccatores ad se, & factus est corã principe. lib.3.c.9.nu.21
christus rex noster, & sacerdos.li.3.c.9.nu. 22.26.& 29
christo cõuenit benedictio, quam dedit Iudæ, Iacob lib.3.c.9.nu.24
christus, vt aqua effusus est, quia rigat, aut abluit.lib.3.c.9.nu 25
christus virga dirigens iustos, & confringes peccatores.lib.3.c.9 nu.26
christus turris a facie inimici, ne vulneremur, sed potius vulneremus illum bonis operibus lib 3.c.9.nu.27
christus mõs coagulatus propter paruulos, & pinguis, vt roboret lib.3.c.9 nu.28
christus hysopus, quia herba est humilis, & purgatiua lib.3.c.9.nu.30
christus zona aurea cinctus ad mamillas dicitur, quia duo testamenta ab eo virtutẽ capiunt.lib.3.c.9.nu.31
christus significabant quattuor animalia, quę Ioannes vidit.lib.3.c.9.nu. 32

chri-

Digitized by Google

christus sessor, equus albus Ecclesia est cui insidet lib 3.c.c.nu.31.
christus figuratus in Ioseph tam dilecto a Iacob, & inuidia vendito. lib.3. c.9. nu. 33.42.& 43 c 10.nu.94.
christus lilium conuallium, idest, corona humilium, non montium.lib.3 c.9.n.36. lib.8.c 8.nu.32.
christus flos campi absque hominis adiuto rio generatus. lib.3 cap.9. num.36.li.11. c.6.num.4.
christi misericordia & iudicium, in caprea, & hynnulo exprimitur. lib.3.c.9.n.38.
christus ostiarius est cordis, vnde Angeli sensibus astant, ne alienigenæ intrent. lib.3.c.9 nu.39.
christi mors lugenda, verbis quibus Dauid mortem Ionathæ fleuit. lib 3. c.9.n.40.
christi resurrectio præfigurata fuit in som no Ioseph.lib.3.c.9.nu.42.
christus aquila defendens Ecclesiam, proij ciens eos, qui non sunt filij, &c. lib.3.c. 9. num.44.
christi passio vocatur eius gloria. lib.3.cap. 10. num.3.
christus nimis optabat pro hominibus mo ri. lib.3.c.10.nu.20.& 21.
in Christi passione considerenda eius patientia, humilitas, & charitas. lib.3.c.10. nu.70. vsque ad 75.82.& 91.
christi passionem alienum opus ab eo vocauit Isaias.lib.3.c.10.nu.76.
christi septem verba, quæ ꝓtulit in cruce, explicantur.lib.3.c.10.nu.79. & Infra.
christi cor vulneratum est, vt vulnus inuisi bile amoris ostenderetur. lib.3. c.10.nu. 77.& 78.
christus, quàm liberalis ostensus est in passione. lib 3.c.10.nu.11.90.105.
christus clamat anxius in cruce se derelictum, quia multi derelinquendi erant. lib.3.cap.10. nu.82.& 83.
christi sanguine qui non mouetur, durior silice est, & adamante. lib.3.c.10.n.86.
christus flos est, quia contritus odorem accumulauit. lib.3 c 10 nu.89
christi sepultura describitur. lib.3. cap.10. numero 93.
christus in passione flentes noluit audire, quia passio eius imago fuit regni cælestis lib.3.c.10.nu.96.
christus in passione mœstus, meos suscepit affectus, vt amorem patefaceret. li.3. c.10.nu.97. & 98.
christo iniuriæ illatæ in passione, obumbra bant mysteria magna.lib.3.c.10. nu.102. vsque ad 105.
christi affectus in cruce erga matrem sua. lib.3.cap 10 nu.106.
christus Iudæos & Gentes concordauit, au ferens ab eis ea quæ discordiam causabant lib.3.c.10.nu.107.
cum Christo eleuans manus in cruce, vincit Amalech. lib.3.c.11.nu.1.
christo compatitur, qui confixus est cruci eius. lib.3.c 11.nu.10 & 23.
christus crucifixus est, vt nos cum illo crucifigamur. lib 3.c.11.nu.23.24. & 55.
christus pendens in ligno maledictus dicitur, quia maledictum est peccatum, quod ibi pependit lib 3.c.11. nu.28.& 29.
christus crucifixus, stultitia erat Gentibus, Dei virt⁹, & sapiētia iustis.l.3.c.11.n.30.
christi crucifixi claui, ab Helena reperti sunt.lib.3.c.11.nu.49.& 50.
christum vendunt peccatores dicētes, quid vultis mihi dare, &c. li 3.c.12.nu.4.& 10.
christo porrigunt acetum, qui male viuūt. lib 3.c.12.nu.4
christo maledicunt illi, propter quos nomē eius blasphematur.lib.3.c.12.nu.1.
christus modum seruans conuenientissimum in redemptione hominum, is cur malis displicet.lib.3.c.12.nu 8.
christum spuunt, collaphizant, &c. mali Christiani. lib.3.c.12.nu.9. vsq; ad 12.& 14.c.15.num 20.
christum contemnunt Christiani eligentes quæ ille respuit. lib 3.c.12. n.12.13.
christum irrident mali, & seuere puniuntur lib.3 c.12.nu.14.
christum persequitur, qui Ecclesiam persequitur. lib.3.c.12. num. 15. cap.15.num. 20. & 21.
christi resurrectio quæ bona mundo dedit, & quid in ea sit considerandum. lib.3.c. 13. per totum.
christus resurgens a mortuis, vocat sponsam vt surgat hieme transacto. lib.3.cap. 13. num.1.
christus resurrexit tm̄ illis, qui in nouitate vitæ ambulant.lib.3.c.13. nu.1.& 31.
in Christi resurrectione consiliū omne Iudæorum dissipatum est. li.3.c.13.nu.2.
christus resurgens vicit mortem.lib.3.c.13. nu.3.28. & 29.
christi resurrectionem celebrantes, in pristina relabuntur mala.lib.3.cap.13.nu.5. 30. vsque ad 32.
christi resuscitati fidem vt tolleret dæmon, idolum posuit in sepulchro eius. lib.3. c 13. nu.12.
christi, & mysteriorum, quæ gessit in terra, vt fidem aboleret dæmon, idolis polluit loca sancta.lib.3 c.13. nu.12.
christi resurrectionem prænuntiarunt Scripturæ. lib.3 c.13.nu 13.15.17.vsq; ad 19. 23.26.vsq; ad 28.
christo glorificato, Apostolis gratiæ, spirituales collatæ sunt li 3 c.13.nu 14.
christus surrexit diluculo, vt prædixerunt Scripturæ.lib.3.c.13.nu.14.26.
christo resuscitato, Apostoli lætificati sūt, lib. .c.13.nu.15.
christus lignum aridum in passione, refloruit in resurrectione.li.3.c 13.nu.17.
christi resurrectio in figura vitulæ rufæ significata.lib.3.c.13.nu.19.

Chri-

Christus resurgens frequentius apparuit discipulis, quàm Euangelistæ referant. li.3. c.13.nu.20.& 21.
christum non nouimus secundum carnem, ait Paulus, quia iam eum credimus resuscitatum. lib.3.cap.13.nu.22.
christus dormiens in passione, surrexit in resurrectione, vt surgeret arca eius, quæ est Ecclesia.lib.3.c.13.nu 23.
christi resurrectio, nostræ fuit causa & exẽplar. lib.3.c.13.nu.23.& 25.
christi resurrectionis tempus,& tempus ante pascha celebrat Ecclesia,in quibus vita præsens sanctorum ostenditur, & futura. lib 3.c.13.nu.24.
christi passio & resurrectio figurata in lucta Iacob lib.3.c.13. nu.26.
christus cum baculo transiuit Iordanem moriens,sed ad Patrem redijt cũ duabus turmis triumphator. lib 3 c.13 n.26.
In Christi resurrectione impletum est somnium Ioseph de sole, lunam eum adorãtibus. lib.3.c.13.nu.27.
christi resurrectio,& ascensio figurata, quãdo Samson,clausus in Gaza surrexit, & ad montem profectus est. li.3.c.13.n.28.
christi resurrectionem dum celebramus, spiritualia exercitia non minuamus. lib. 3.c.13. nu.32.
In Christi apparitionibus, septem dona Spiritus sancti possumus inuenire.lib.3.cap. 13 num.33.
christus myrrha in passione, & botrus cipri, & vinum in resurrectione mihi temperauit lib.3 c 13 nu.34.
christo resurgente, flores apparuerunt in terra nostra, multis credentibus. lib 3. cap 13.nu.35.& 36.
christi Domini ascensio mirabilis, & homini vtilissima. lib.3 c 14.per totum.
christus sedens dicitur in cœlo,vt regis potestas ostendatur, & stans, vt bonitas significetur intercessoris. lib.3.cap 14.numero 35.
christus in ascensione via aquilæ in cœlo est, quam Salomon ignorauit. lib.3.cap. 14.num.36.
christus in cœlo non pro omnium peccatis exorat, sed eorum, qui eum expectant. lib.3.c.14.nu.1. & 22.
christus resurrexit, & in cœlum ascẽdit, vt synagoga populorum circundet eum lib. 3.c.14.nu.2.& 17.
christus in dextera Patris dicitur sedere,vt statum æqualitatis & immobilitatẽ intelligamus. lib.3.c.14. nu.3.
christo eleuato in cœlum, Spiritus sanctus ad nos venit.lib.3.c.14.nu.4.13.17 19.
christo ascendente, maxime honorata est humana natura. lib.3.cap.14.num.5. vsque ad 10.
christus in ascẽsione primitias humanæ naturæ obtulit Patri.lib.3.c.14.n.6.& 7.
christo ascendenti Angeli congratulãtur, & homines consolantur. lib.3. cap.14. nu.10.11.& 18.
christi ascendentis vestigia terræ impressa, & alia signa manebant tempore Hyeronimi. lib.3.c.14. nu.12.
christus est, quo medio Pater egressus est in salutem populi sui. lib.3.c 14. nu.13.
christus in monte oliueti, vbi captus est, & orauit, ascendit, vt hanc viam monstraret lib.3.c.14.nu.14.& 15.
christo coascendit homo ascendens ab inferioribus ad se, secundo ad cor altum, tertio ad Deum. lib 3.c.14.nu 16.
In Christi ascensione mire læti sunt Apostoli. lib.3.c.14 nu.18.
christus in ascensione captiuam duxit captiuitatem, idest,mortem,idest, homines. lib.3.c.14.nu.19.
christo coascendit, qui cor habet in cœlo, & peccata relinquit. lib.3.cap.14. nu.20. 21.30. & 31.
christus in cœlo aduocatus iusto, iniustas non suscipiens causas lib.3. c 14.nu.22.
christus quibusdam nondum surrexit, alijs surrexit, sed nondum ascendit. lib.3.c. 14.num.23.
christus in mundo purgauit hominum intellectus, misitque Spiritum sanctum, vt purgaret affectus. lib.3.cap. 14 num.24. vsque ad 28.
christi ascensionem perperam ille celebrat,cuius conuersatio est in terra.lib.3. c 14 nu.29.
christus ascendens in cœlum, spem nobis reliquit, quia abijt parare nobis locum. lib.3.c.14.nu.29.
christum patientem, surgentem, & ascendentem sequi debet homo.lib.3. cap.14. nu.31. & 32.
christus germen est Domini in magnificentia, & fructus terræ sublimis. lib.3. c.14.nu.30.
christi ascensu in cœlum,commertium inijt terra cum cœlo, cum terra ascendit, & Spiritus sanctus descendit. lib.3. cap.14. nume.13.
christi imago non est, qui illi similis non efficitur in vita lib.3.c.16.nu.3.
christus omnia terrena bona contempsit, & mala sustinuit, ne in illis felicitas crederetur,aut in istis infelicitas timeretur. lib.3.c.16. nu.11.
christus caput est, quod in omnibus sequũ debent membra.lib.3.c 16.nu 15.
christus sponsus animæ,ex qua filios generat virtutes lib 3.c.21. nu.4. vsque ad 6. 11.12.15.20. & 21.
christi misericordia ingens, quæ nostra delicta sua vocauit. lib.4.c 7. nu 22.
christus sponsus dicitur, & agnus,vt amorẽ suum nobis ostendat. lib.4 c 7. nu.27.
christus pater dicitur misericordiarũ, quia duplicem venit auferre miseriam animæ & corporis. lib.4. c.9.nu.14.

Digitized by Google

Christi misericordia ostenditur, cum vnctus venit ad nos. lib.4. cap.7. num.15.c. 9. num.15.
christus apis, mel afferens & aculeum. lib. 4.c.11.num.31.
christi duplex aduentus, duo sunt brachia inter quæ dormit sponsa. lib.4.c.11.n.32.
christus iustus & misericors significatus in caprea hinnuloq; ceruorum. libr.4. cap. 11. num.36.
christo gratiæ aguntur insufficientes, eo quod tantus cum esset, homo factus est. lib.4.c.15. nu.22.
christus quærendus in cœlo, non in tumulo, aut stabulo. lib.4.c 16. nu.10.
christi oculi diuinum quid spirabant. lib.4. cap.26.nu.1.& 2.
christus non oculis corporeis, sed intus respexit Petrum, & fleuit amare. lib.4.cap. 26. num. 6.
christus tripliciter tentatus in deserto, triplicem tentationem Adæ voluit sanare. lib.4.c 31.nu.7.
christus frumentum est electorum, & vinũ germinans virgines. lib.5.c.1.nu 22.
christus hostia pro peccato est, & idem ipse sacerdos peccata populi comedens. li. 6.c.2.nu.1.
christum esse Deũ eleganter ostendit Chrysostomus. lib.6.c.4 nu.8. vsq; ad 16.
christus amore Ecclesiæ vxoris suæ, parentes reliquit. lib.6.c.8.nu 12.
christi lachrymæ damnarunt inclementiã hominum, qui aliena mala non dolent. lib.7.c.1 num.10.
christus in futuro visione suæ diuinitatis electos illustrat, modo corpore & sanguine suo. lib.7.c.3.nu.4.
christus cohabitans animæ, facit vt homo habeat societatis emolumentum. libr.7. c.8.num.20.
christus dæmones traducens, de illis triũphauit, vt sanctificatio ad nos transiret. lib 7.c.9.nu.1.
christus solus iustificatus est in conspectu Patris, ceteris dicitur; Non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens lib.8.cap. 5. num.1.
christus nõ tantum in primo aduentu, sed & in secundo similis Aaron stabit inter mortuos & viuentes. lib 9.c 9.nu 1.
christus gladius bis acutus, non vibratus in primo aduentu, sed in secundo. libro 9. c 9.num 53.
christus aduentus primus, itinera nostra dixerit, secundus terror erit nocturnus. lib.c.9.num.59.
christus, qui in primo aduentu siluit, in secundo vt parturiens loquetur. lib 9.cap. 9. num.62.
christus in secundo aduentu nobilis veniet cum senatoribus terræ. lib.9. cap 9. num 68.
christi primus aduentus stillæ pacuæ comparatur, secundus tonitrue. lib.9. cap.9. num.70.& 71.
christi secundum aduentum desiderat sponsa, sed optat mansuetum. lib.9. c.9.n.74.
christus rex regum, quia rex est iustorum, qui dicuntur reges. lib 9. c.13. nu 6.
christi vulnera sunt, in quibus vetus homo deponendus est. lib 9.c.1[illegible].nu.18.
christus butyrum, & mel comedit, scilicet opera & sermones nostros suaues; sed mali illi porrigunt fel. lib.9.c.23.nu 6.
christus virtutibus sanctorum coronatur. lib.9.cap.23.nu.14.
christus gloria Dei dicitur. libr.11. cap.6. numero 23.
christus flos candidus & rubicundus, electus ex millibus. lib 11.c.6. nu 40.
christus in circumcisione, & morte se obtulit pro nobis, vt nos totos illi offeramus. lib 11.c.6.nu.57.
christus restaurauit damna primi viri. lib. 11.c.6.nu.64.
christus dilectus est, qui pascitur inter lilia, scilicet Mariam, & Ioseph. lib.11.c. 6. num.103.
christi resurrectionem vehementer optabat Maria. lib.11.c.6.n.103.
christus incarnando venit in hortum suũ, moriendo messuit myrrham, resurgendo comedit fauum, ascendendo bibit vinũ cum lacte. lib.11.c.6.nu.112.
christum, manna optime figurauit. lib.11. c.6. nu.121.
christus resurgens, Mariæ primum apparuit, cui congratulandum est. lib.11.c.6. num.122. & 123.
christum patientem secutæ sunt fœminæ, viris fugientibus. lib.11.c.11. nu.27.
christum sequi, est carnales concupiscentias mortificare, sequitur autem Adam, qui eas amat. lib.11.c.13. nu.1.
christus oriens vocatur, quia in diebus eius orta est iustitia. lib.12.c 2. nu.12.
christus in hominis conuersione vsque ad glorificationem, dicitur admirabilis consiliarius &c. lib.12.c.2.nu.20.
christo omnes subijciuntur, boni & mali, oues, & boues. lib.12. c.2.nu.21.
christus petra est, in qua nos vt aquilæ inue nescimus. lib. 12. c 3. nu.25.& 26.
christus petræ refugiũ est & sanctis & peccatoribus. lib.12.c.3.nu.27.
christus cælestis, in terris visus est, vt cælestes quam plures faceret. lib. 12. cap.3. num 36. & 37.
christus solus a matre coronatus est, quia solus cum ordinatis affectionibus processit ex vtero lib.14. c 2. nu.10.
christus pax credentium est, vnde qui sine pace est, Christum non habet. lib.14.c. 5. num.15.
christus petra est, in qua anima tuta consistit. lib.14. c.22.nu 6.
christi passio cum plangitur, & celebratur

Digitized by Google

a Christianis, etiam a licitis abstineant. lib 14.c.23.nu.27.
christus nimis optat habere quos saluet. lib.14.c.23.nu.5.
christus spem nobis resurrectionis cum resurrexit dedit. lib.15.c.8 nu.2 & 12.
christo patiente terra mota est, quæ vndecim vrbes in Thracia subuertit, sicut alio terremotu centum ciuitates Libiæ corruerunt. lib 16 c.4.nu.17.
christi incarnationem desiderans, flebat Ezechias, cum videret se absque liberis decedere. lib.16.c.4.nu.20.
christus dicitur pati, quando nos patimur, sicut & nos patimur, cum ille patitur. lib. 16. c.4.nu.31.
christus septem donis Spiritus sancti plenus, abstulit opprobrium septem mulierum. Isaiæ.4. lib.16. c.12.nu.2.
christus in cœlo positus, statim poposcit a Patre, vt mitteret Spiritum sanctum. lib. 16. c.12. nu.19 & 64.
christus accepit figmentum nostrum, & dedit nobis spiritum suum. lib.16. cap.12. nume.26.
christus in resurrectione dedit Spiritũ sanctum discipulis, sed copiosius post ascensionem. lib.16.c.12 nu.27.28.& 43.
christus nubes magna, quam Ezechiel c 1. vidit venientem ab Aquilone. lib 16.ca. 12. num.30.
christo conuenienter apparuit Spiritus sanctus in specie columbæ. lib. 16. cap. 12. num.58.
christo datus est spiritus timoris, vt patrem reuereretur, & pietatis, vt compateretur homini. lib.16 c 12.nu.60.
christus spiritu timoris, pietatis & scientiæ, reparauit tria mala quæ fuere in peccato Adæ. lib.16 c.12 nu.60.
christus septem donis Spiritus sancti nos liberauit a malis lib.16 c.12.nu.60.
christus a nobis recipiebat mala, vt nos ab illo acciperemus bona. lib. 17.c 4 n.17.
christus tentatus est, vt in tentationibus essemus stabiles, & victores. lib.17. cap.4. numero 17.
christũ noluerunt Romani inter deos suos numerare, quia absque decreto senatus adoratus est in mundo. libro 16. cap 6. num.5. & 6.
christus post mortem subdidit sibi mundum, quod principes Romanorum in deos relati facere nequiuerunt. lib.17. c 6. nu.5. & 6.
christi potentia ingens, qua discipulos post ipsorum mortem, immo horum sepulchra effecit clarissima, quod Romani principes non potuerunt. libr.17. cap.6. numer.6.
christi incarnatio, lac & mel dedit, vt lacte miraculorum, & mele doctrinæ nutriretur homo. lib.18.c.3.nu.5.
christi aduentus ad iudicium incertus est, vt omnes generationes saluentur. lib.18. c.5 num.2.
christus omnes beatitudines quas docuit in Euangelio, suo firmauit exemplo. lib. 18.c.7.nu.1.2.& 15.
christus non solis verbis, sed & exemplis docebat. lib. 18.c.7.nu.2.
christus rex est & pastor, via, & porta li.18. c.9.num.8.
christi mors ostendenda est in nobis; primo mortificatione membrorum renunciando sæculo, & vitijs carnis; secundo, cum iam resurgimus, & in nouitate vitæ ambulamus. lib 18 c.10.nu.8.
christi sanguine expiari debet homo & mundari, vt sic sanctificetur domus & altare. lib.18.c 10.nu.20.
christus in medio ingredientium & egredientium est, quia testis est omniũ quæ gerimus. lib.18 c.10.nu.21.
christus Maria & Ioseph erant in diuersorio, vt docerent sobrie, iuste, & pie viuẽdum. lib.18.c.10.nu.29.
christus tres montes ascendit, vt sciret homo, quo tenderet, qua iret, & vt perueniendi bonam obtineat voluntatem. lib. 18 c.10.nu.30.
christus satiauit eos qui triduo illum sunt secuti, prima die timoris, secunda pietatis, tertia rationis. lib 18 c.10. nu.31.
christus sponsus & magister est, a quo spõsa postulat se trahi. lib.18. c.15 nu.9.
christus, quem liberat de hoc mundo, perdit salutari perditione. libr. 18. cap.15. num.4.
christo regnãte in nobis, terra cessat a bellis carnalium desideriorum. lib.18. cap. 15. num 6.
christus petit a nobis locum quem ædificet, & in quo habitet, cũ iusti fuerimus. lib.18 c.15 nu.7.
christum qui sequitur, tanto amplius a laboribus liberatur, quanto amplius sequitur. lib.18.c.15.nu.9.
christo similis iustus qui semper nascitur à Deo, qui Pater eius est. libr.18. cap.15. numero 10.
christum nemo potest sequi, nisi qui se negarit, priorem vitam relinquendo. lib.18. c.15.nu.11.
christus in iudicio dicitur malos non cognoscere, quia signa & imaginem suam in eis non reperiet. lib.18 c.15.nu.26.
christi aduentum ad iudicium expectant iusti. lib.18.c.15.nu. 6.
christus maledixit ficulneæ, vt ostenderet quod esurit in homine fructus bonorum operum. lib.18 c.15.nu.28.
christo vero soli, appropinquantes homines, lucent in parte interiori, in exteriori vero, cum ab eo recedunt lib.18. cap. 15 nu 30. & 38.
christus perfectæ obediẽtiæ nobis fuit forma. lib 18.c.17.nu.11.

Christi

Christi aduentum ad iudicium propinquũ expedit considerare. lib.2. cap.3. nume. 13.& 14.
christi aduentum ad iudicium considerare tardum, multorum malorum est origo. lib.2.c.3.nu.13.& 14.
christi aduentum celebrat Ecclesia cõfecra tum animarum saluti. lib.3.c.1.nu.55.
cibus moderate sumendus est, vt vacemus Deo, & luxuriam frenemus lib.1.cap.1. num 1.42 & 56. lib.7. cap.2. num.5. vsque ad 8.
cibus iustorum, virtutes sunt, peccata autẽ cibus malorum. lib.4.c.28.nu.17
Verbo Abstinentia.
ciues ciuitatis Hierusalem, omnes affectus animæ purgatos habent. libr.3. cap.17. num.3.& 4
ciues ciuitatis Babylonis, prauos affectus in se habent. lib.3.c.17. nu.4
ciues vtriusque ciuitatis differunt inter se in multis. lib.3.c.17.num.6.10.11.13.15. vsque ad 12.
ciues vtriusque ciuitatis carent pace, quia mali nolunt eam.lib 3. c.17.n.8.& 9
ciuitas superna Hierusalem auro & vino cõ paratur. lib 1.c.25.nu.10
ciuitas dicitur Domini, anima nostra, vtpote ab ipso ædificata. lib.2.c.7.nu.8
ciuitates duæ sunt in mundo, variæ in exordio, progressu,& fine. libr.3. cap.17. per totum.
ciuitatem sanctorum Deus fundauit multis bonis ornatam lib.3.c.17 nu.2.& 20.
ciuitates duas, constituunt amores duo lib. 3.c.17. nu.5
ciuitas terrena hic habet bonum suum, cõtra se plerumque diuisa, vt terrenam habeat pacem. lib.3.c.17.nu.7. vsq; ad 11. 13.18.& 19
ciuitas terrena Babylon dicta, cum diuisæ sunt linguæ.lib 3.c.17.nu.12
ciuitatum duo reges, Christus,& diabolus. lib.3.c.17. nu.13
ciuitati regis cohærent latera aquilonis, cũ homines mali conuertuntur. lib.3. c.17. num.14.& 16
ciuitates duæ commixtæ sunt modo, in fine autem separabuntur lib.3.c.17.nu.15. vsque ad 17. lib 5.c.3.nu.10.
ciuitas impiorũ, bestia est quam Ioannes vidit Apocalyp.20. lib.12.c.4 nu.15
circumcisionem præcipiens Deus Abrahæ, carnem mortificandam docuit lib 3.cap. 1. num.1.
circumcidit Iesus eos, qui vitijs carent, obducitur autem cicatrix, cum iam noua instituta absque difficultate complemus. lib.14 c.14.nu.1
clamare dicitur, qui magna,& cœlestia desiderat, qui autem temporalia, parua vtitur voce. lib 4.c.16.nu.1.9.& 10
clerici luxuriæ dediti taxantur. lib.1.ca.4. nu.5. vsque ad 7.
clerici a contubernio, litteris,& munusculis mulierum maxime abstineant. lib.3. c.3.num.19
clerici, vocantur ecclesiastici, quia de sorte sunt Domini, vel quia Dominus est eorum sors, & pars. lib.16. cap.1. num.19. 24.27.& 36.
Clericus etiam exorcista, melior esse debet omnibus sæcularibus lib.16.c.2.nu.8
Verbo Sacerdos.
Cogitationes malæ in exordio frenandæ. lib.1.c.22.nu.20.& 22.lib.2.c.7. num.35. c.8.nu.7.lib.3.c.18.nu.7. vsque ad 10.18. vsque ad 21.c 21 nu.6
Cogitationes malæ, vanæ, ac nimiæ curæ frenandæ sunt maxime in initijs. lib.3.c. 18. per totum.
Cogitationes futiles nisi excludat homo a se, veritatis cognitioni, & virtuti vacare perfecte non potest lib.3.c.18.nu.2.3.5.6 8. vsque ad 10.13.15.16.& 18.c.27.nu.8.9. & 13.lib.4.c.2.nu.7.8.& 12.
cogitationibus fœdis in desperationẽ mergere nititur dæmon rudes animas. lib.3. c 18 nu.2.& 3
cogitationes, quæ inuito animo suggeruntur, parum nocent.lib 3.c.18.nu.8.& 9.
cogitationes malæ cum excluduntur ab anima, disperduntur de ciuitate Domini omnes operantes iniquitatem. lib.3.cap. 18.num 10.
cogitationes malæ si ascenderint in cor, opere ne compleantur curandum est li.3. c.18.nu 12.c.27. nu.1
cogitationes ociosæ resecandæ sunt, ne in turpes degenerent. lib.3.c.18.nu.20
cogitationes ociosæ, & non pertinentes ad necessitatem naturæ,& fœdæ excludẽdæ sunt cito, etsi difficulter id fiat.lib.3.cap. 18.nu.18. vsque ad 20. c.27.nu.1
cogitationes intra nos nutritæ, ad modum viperæ nos occidunt, vnde cor seruãdum est. lib.3.c.18 nu.21. c.27.nu.8. vsque ad 10.lib.4.c.2.nu 12
cogitationes terrenæ animam replent sordibus, ne fluant aquæ.lib.3.c.24. nu.1.c. 27. num 5.
cogitationes futiles frenandæ sunt, dũ cogitamus Deum eas inspicientem.lib.4.cap. 13.nu 1, vsque ad 6.9.11.& 12
cogitationum, tanta varietas hinc oritur quod Deum præsentem homo non cogitat. li. 4.c.13. nu.2.4.5.& 9.
cogitationes tumultuosas compescens, familiam multam habet.lib.9. c 23.nu.15
Cogitationes & curas nimias moderantur iusti, mali non ita lib.9.c.23.nu.16
Cogitationes futiles reuocantur, si homo seorsum sit ab his, qui communem agũt vitam.lib 11.c.12. nu.5
Cogitationum tentationibus arescit homo lib.14.cap 8.nu.36
Cognoscere Deũ perfecte non valet homo, dũ viuit.lib.3.c.4. nu.13. & 16.c.5.nu.19.

Cogni-

Digitized by Google

cognitio sui, & miseriarum sæculi mira est in iustis. lib.3.c.4.nu.20.cap.19.nu.3.10. 11.20.25.25.26.30.& 31.
cognitio sui, & miseriarum sæculi non est in peccatoribus in magnum illorum malum. lib.3.c.4.nu.20.c.19.nu.4.15.vsque ad 17.19.22.& 25.
cognitio propria, & propriæ miseriæ mirabilis est in viris sanctis, & vtilis, qua qui carent, in multa veniunt damna. lib.3.c. 19.per totum.c.23.nu.19.
cognitio propria in hoc consistit, vt homo sciat a Deo habere bona, & mala a se. lib.3.c.19.nu.1.2.4.10.11.13. vsq; ad 18. 20.21.22.30.& 31.
cognoscere se debet homo, videns quæ agenda sunt, quæ cauenda. lib.3. cap.19. num.2.& 3.
cognitionem sui negligere, ingens est animæ periculum. lib.3.c.19. nu 2.& 16.
cognitioni propriæ (etsi vtilissima illa sit) pauci inuigilant. lib.3.c.19. nu.5.& 16.
cognitionem propriã ille consequetur, qui assidue cogitauerit hominem de luto cõditum. lib.3.c.19. nu.6.7.9.13. 16.31. vsque ad 33.c.23.nu.19.
cognitio propria aptissima est ad impetrandam diuinam misericordiam. lib.3.c.19. nu.11.12.15.19. vsque ad 23.
cognitio propria præstat cognitioni omniũ rerum naturalium. lib.3. c.19. nu.11.13. 40. & 41.
cognitio propriæ cæcitatis illuminat animam; qui autem se videre credunt, cæci sunt lib.3.c.19.nu.22.33.35. & 36.
cognoscens se, ne malæ cogitationes fluãt, testa saniem radit lib.3.c.19.nu.24.
cognoscens seipsum in sterquilinio cũ Iob sedet. lib.3.c.19.nu.25.
cognoscit homo vilitatem suam, cum Dei perfectiones considerat. lib.3.c.19.n.27. & 28. c.20.nu.1.2.4.vsque ad 6.9. vsq; ad 11.13.20.21.23 & 25.
cognoscens se, quanto vilior est in oculis suis, pretiosior est in oculis Dei. lib.3.c. 19.nu.29.c.20 nu.1.
cognitioni propriæ inuigilans, exemplo Isaac puteos fodit. lib.3.cap.19. num.32. c.24.nu.1.
cognoscere se, & cognoscere Deum, tota hominis perfectio est. lib.3. c. 19. nu.34. vsque ad 39. & 41.
cognoscere seipsum est primum in vtilitate, & ordine. lib.3. c.19. nu.35.& 36.
cognitio & contemplatio diuinarum perfectionum, radix est amoris ipsius, multorumq; bonorum. lib.3.c.20.per totum.
cognitio diuinarum perfectionum quanto fuerit maior in anima, eam ad maiora leuat bona. lib.3.c.20.nu.3.8.12. vsque ad 19.22.vsque ad 24.& 26.
cognitio Dei in anima, si perfecta fuerit, facit vt homo sæculo moriatur. lib.3. c.20, nu.14. vsque ad 17. & 23.
cognitio Dei in anima, iuuat in ultum vt diligatur ille. lib.3.c.20. num.15. vsque ad 17. & 20.
cognitio Dei exhilarat animam, & ad recte operandum ducit. lib.3. c.20. nu.18. 19.23.24.26.
cognitio bonorum quibus carent, est in iustis, non autem in peccatoribus. lib.4.c. 28.nu 21.& 22.
vt cognoscat se homo, quandoque oculos a Deo debet auertere lib.11.c 6. nu.117.
cognitio propriæ miseriæ, maxime præparat hominem ad gratiam. lib.17. cap.5. numero 31.
conceptus, & partus in bonam & in malam partem accipitur in sacra Scriptura. lib.3. c.21. per totum.
concipiunt, & statim pariunt viri perfecti operantes, alij concipiunt & numquam pariunt fidei verbum per bona opera. li. 3.c.21.nu.2.3 7.11 & 12.
concordia fidelium in hoc significatur, dũ malo granato comparantur. lib. 14. cap. 5. num.8.
concordia firmati, aduersarium pertimescere non debeat, discordia autem separatos, statim inuadit dæmon. lib.14.cap. 5. num 9.
concordiæ bona declarauit Deus, cum de creatione secundæ diei loquens, non dixit, quod esset bonus lib.14.c.5. nu 10.
concordia est inter bruta eiusdem speciei, in hominibus autem mille sunt inimicitiæ. lib.14.c.5 nu.17.& 19.
concordiæ propagandæ gratia, omnes homines ab vno sunt parente. lib. 14. c.5. numero 17.
concordia innumera parit bona. lib.14.c.5. nu.24. & 28.
concordia & vnitas sanctorum alia est quæ iustificat, alia, quæ glorificat lib 14.cap. 5. nume.33.
Verbo Charitas, Pax, Amor proximi.
confessio, aut peccatorum aut laudis, in ore sit semper. lib.1.c.13.nu 12.& 13.
confessio sacramentalis multa habet bona, quam erubescere non expedit, sed confessorem peritum eligere. lib.3. cap.22. per totum.
confitenda sunt peccata, vt eorum remissionem mereamur accipere, & ne diabolus nos accuset. lib.3. c.22. nu.1.3. vsque ad 10.13.vsque ad 15.18. vsque ad 23.33. & 34.c.25.nu 10.
confitenda sunt peccata sic, vt nullo modo excusentur. lib.3. c.22. nu 2.& 28.
confessio peccatorum obumbrata fuit in lege veteri. lib.3.c.22. nu 1.& 2.
confessio non differenda. lib.3. cap.23. numero 19.
confessio quas conditiones habere dẽt, vt probetur Deo li.3.c.22.n.30.vsq; ad 32.
confessione vomens peccatũ releuatur peccator ægrotus. lib.3.c.22. nu.4.13.& 19.
confes-

Digitized by Google

confessor eligendus eruditus, & misericors lib.3.c.22.nu.4.16.25 & 32.
confessio sit frequens, vt per illam damna peccatorum reparentur. lib.3.c.22. nu.7. 11.14.21.22.33.& 34.
confessio vitanda non est propter erubescentiam, sed peccatum. libro 3. cap.22. nume.7. vsque ad 10. 13. 16.27. vsque ad 29. & 32.
confitenda, & memoranda sunt peccata, vt Deus illa obliuiscatur lib.3.c.22.nu.9.
confessionem iussit Deus, ne peccatores puniret. lib.3. cap.22. num.10.11.13.18. & 19.
confiteri nolle peccata, peius est q̃ peccasse. lib.3.c.22.nu 10.& 11.
confessio, & pœnitentia resina est Galaad, manu sacerdotum imposita, vt sanetur homo lib.3.c.22.nu.12.
confessionis iudicium sedes est, quam Ioannes vidit in Apocalypsi. libr.3. cap. 22. numero 17.
confessio sacramentalis non est similis illi, quam a reo extorquet iudex, vt puniat. lib.1.c.22 nu.18.& 19.
confessio pulchram reddit animam, dicente Deo: Confessio, & pulchritudo, &c. li. 3.c 22.nu.22.& 24.
confessione intrat homo portas Domini, ingressurus postea atria cœli in hymnis. lib.3.c.22.nu.23.
confessor quomodo semper ignoscere debet vere pœnitenti. lib.3.c 22.nu.26.
confessionem impediunt pudor, & timor, & spes, & desperatio. lib.3.c.22. nu.29.
confessus, & pœnitentiam agens Iudas, est laudatus a fratribus, cuius manus sunt in ceruicibus inimicorum. libr.14. cap.21. numero 1.
confessionis mœror pœnitentem humiliet, vt sacerdotis reconciliatio lætificet. lib. 14.c.21.nu 40.
confitenda peccata, & flenda, vt exultemus in æternum. lib 14.c 21.nu 43.
confitens homo iustificatur, & tunc audit; Confessio, & magnificentia opus eius. lib.14.c.21 nu.53.
confitenda sunt peccata omnia, & patefacienda, vt a Deo remittantur lib.14.cap. 22.num.28.
confessioni, & pœnitentiæ, templum locus est aptus, in quo sacerdotes clamant ad Deum pro populo. lib.14.c.23.nu.13.
Verbo Pœnitentia.
conscientia examinanda frequenter, & de bono considerationis. lib.3.cap.23. per totum.
conscientia vesperi examinanda, vt pro bonis gratias Deo agamus, & malorum pœniteamus. lib.3.c.23. nu.3.5. vsque ad 8. 11.12.19.& 20.
conscientia examinanda per singulos dies. lib.3.c.23.nu.8. vsque ad 12.
conscientia viri iusti secura est, & pacata, peccatoris autem accusans, & turbata. lib.3.c.24. per totum.
conscientia iudex est incorruptus semper peccatorem accusans. lib.3.c.24. num.3. vsque ad 6.12.& 19. libr.4. cap.13.num. 23.lib.11. cap.14.num.c.5. libr. 14. cap.6. num.5.
conscientia tortor est peccatoris perpetuus lib.3.c.24.num.5.7. vsque ad 9.12.& 17. lib.14.c.6.nu.5.
conscientiæ puritas gaudium spirituale parit, & magnum. lib.3.cap.24.num.11.13. 17. & 18.
conscientia pura lignum est vitæ, thalamus Dei, lectus sponsi. lib.3.c.24.num.11.14. 17. & 18.
conscientia pacata, & pura rara auis in terra. lib.3 c.24.nu.15.
conscientia bona, sed non pacata est in viris imperfectis. lib.3.c.24. nu.15.& 16.
in conscientiæ securitate beatitudo huius vitæ consistit. lib.3.c.24.nu.18.
conscientia bona lætificat nimis iustos, mala autem cruciat malos. li.18. c.18.n.7.
considerationis bonum ingẽs est, vt vitam per singulos dies subtiliter discutiamus. lib.3.cap.23. num.11. vsque ad 17. lib.1. cap.22. num.10.18. 19. 21. & 22. cap.25. numero 15.
considerare debet homo primordia, media, & nouissima sua lib.3.cap.23.nu.16. 17. & 19.c.25.nu.15.
considerationi tempus signandum est. li.3. c.23.nu.18. c.25.nu.15.
considerare prius quæ facienda sunt, expedientissimum est. lib.3.c.23.nu.21.
consideratio diuinæ legis multum iuuat ad tollleranda aduersa. lib.3. c.23.n.22.
consilia in audientium arbitrio ponit Deus. lib.11.c.1.num.2. vsque ad 5.
consilia a viris probis requirenda sunt, nõ ab alijs. lib 11.c.5.nu.9.& 11.
contemplatio in hac vita dicitur cibus, in futura potus, in vltima resurrectione ebrietas lib.7.c.3.nu.16.
contemplari Dei sapientiam non possunt qui in oculis suis sapientes sunt. lib.8.c. 7.num.16.
continentiæ opus est opera carnis mortificare. lib.3.cap.1. num.30.32.33.36.& 45.
contritio, & compunctio, vnde oriantur, & de earum effectibus, & bonis. lib.3.cap. 25. per totum.
Verbo pœnitentia.
cor humanum, quod mare feruens est, qua ratione moderandum est, ne nos obruat. lib.1.c.7.nu.8.& 9.lib.3.c.17.n.15. vsque ad 21.c 27. nu.1.2.4. 5.7. vsque ad 10. & 12 lib.4. c.2. nu.7.& 8.
cordi fluctuanti terminum ponere, Dei donum est. lib.1.c.7.nu.9.lib.3. c.27.n.1.8. vsque ad 11.
cor ad Deum leuandum est, vt dulcescat li. 4.c.3.nu.15. & 16.

Digitized by Google

a corde terrena desideria expellenda sunt. lib.2.c.3.nu.16 17.& 20.
cor tranquillum habere potest homo, si inter nos animi tumultus cōpescuerit. li.3. c.18.nu.4.lib.4.c.2.nu 12.
cor in manu Dei est, quando extrinsecus non vagatur. lib.3.c.18.nu.11.
cor tradi malis desiderijs impium est, non autem illa habere, & dimicare viriliter, vt excludantur. lib.3 c.18 nu 14. cap.27. nu.1.& 10
corda terrena dæmon possidet. lib.4. c.34. numero 1.
cor derelinquit nos, quando a cogitationibus malis vincimur, inuenitur autem, cū spiritualia quærimus. lib.3 c.18.nu.17.c. 27.nu.8.& 9
cor sic eleuetur in Deum, ne elatio ingrediatur. lib.3.c.20.nu.22
cor intrant iusti, vt cōsiderent bona, a quo fugiunt mali. lib.3.c.23.nu.9. vsq; ad 15. c.24.nu.1.9.& 10
cor sanum, & ægrum in bonam, & malam partem accipitur, & quid cordis nomine intelligatur. lib.3.c.26. per totum.
cor nostrum altare est, in quo victimas cōpunctionis.& amoris offerimus Deo.l.3. c.26.nu.1.6.& 7.
cor lapideum aufert Deus factus homo l.3. c.26.num.2.
cor lapideum durissimam voluntatem significat. lib.3.c 26.nu.2.
corda & renes scrutatur Deus, videns omnium cogitationes, & delectationes.lib. 3. c 26. nu.3
cor rectum habet, qui non resistit Deo, prauum autem & distortum, qui eius voluntati non consentit.lib.3.c.26.nu.4.
cor vulneratum sagittis mandatorum Dei amore languet. lib.3.c.26.nu.5.
cor nostrum altare est, in quo duo offerenda sunt sacrificia, vnum, vt simus casto corpore, aliud vt simus mundi corde.lib. 3.cap.26.nu.6.& 7.
cor nostrum altare est Dei, aut diaboli. li. 3.c.26.nu.7
cor nostrum male sanum est, cum Deū non diligit, bene autem vulneratur, cū amat. lib 3.c.26.num 8 & 9.
cor humanum inconstans est & varium, cuius custodia multum est necessaria.lib.3. cap.27.per totum. lib.13.c 11 nu.11
cor sursum feratur, ne putrescat in terra. li. 3.c.27 nu.3.
cor fugitiuum inueniunt iusti. lib.3. ca.27. num.3.& 6
corda malorum abysso optime comparantur. lib.3.c.27.nu.4.& 5
cor iustorum proprium dicitur, impiorum autem alienum.lib.3.c.27.nu 6
cor immaculatum dicitur, quando noxiæ cogitationes frenantur. libr.3. cap. 27. num.13.
cor durum est, quod signaculum imaginis diuinæ non recipit.lib.4.c.8. nu.1.
cor durum diuino igne emollitur ad amorem,& roboratur ad operationem.lib.6. c.13 nu 18.
cordis humani cogitationes vanas frenare, Dei donum est. lib.13.c.11.nu.12.
cor nostrum terra est, quā debemus inhabitare,& non vltra citraq; discurrere li. 18.c.15 nu 8
corpus,& spiritus consiliarij sunt animæ, si consilium sequatur corporis, recedūt Angeli,& virtutes, si spiritus, recedunt dæmones,& vitia.lib.3.c.1.nu.12.
corpus corrumpunt boni subijcientes spiritui.& mali seruientes libidini.lib.3.ca. 1. nume.20
corpora dum castigant electi propter Deū, indui dicuntur bysso & purpura. libr.3. c.1.num.23
in Corpore stigmata Domini portat, qui corpus macerat, & patienter fert persecutiones. lib 3.c.1. nu.25
corpus regere non potest anima, nisi ipsa regatur a Deo, lib.3.c.1.nu.41
corpus macerantes, iudicant terram, & cœlum fiunt. lib 3.c.1 nu.46
corpus vestimento comparatur, quod in iustis mundum est, in alijs coinquinatum. lib.3 c.1. nu.48.& 49
corpus reparandum in futuro, anima in præsenti, vnde corpus nunc animæ debet collaborare. lib.3. c.1. num.56. vsque ad 58. & 62
corpus reparari non potest, nisi prius reparetur in anima imago Dei.lib.3.c.1.n.56. vsque ad 58
corpore vti debet homo tamquam calceamento ad ministerium. libr.3. cap.9. num.46
corporis salus ad salutem mentis ordinanda est, non ad vsum peccati. lib.5. cap.9. num.19.& 20
corporis voluptatibus qui indulget, vt pecus curatur. lib.3.c.3.nu.15
corpus nostrum mortificatum peccato facit vt peccatum nō regnet in nobis, tūcq; fiunt membra nostra arma iustitiæ. lib. 18 cap.13.nu.1
corpori non parcendum docuit Christus, cum iussit homines abnegare se.lib.18 c. 15 nu.21 & 49
conuertere se volenti ad Deum, multæ repræsentantur difficultates. lib.5. cap.13. nu.12.13.& 14
conuersionem Augustini, & aliorum peccatorum multa dilatabant. lib.18. cap.14. nu.13 & 14
conuiuia periculis sunt plena. lib. 1. cap.1. numero 50
correctio fraterna omittenda non est, etiā si semel correctus proximus non emendetur. lib 1. c.26 nu 16
correctio fraterna male recipitur a peccatoribus. lib.1.c.27.nu.2

corre-

Digitized by Google

correctio fraterna magna cum compassione fiebat a sanctis lib.1.c.4.n.5. vsque ad 7.c.25.nu.6
correctio fraterna charitatiue exhibenda est lib.1.c.4.nu.5.vsque ad 7
corrigentes nos diligere debemus,nō adulatores lib.1.c.3. nu.8. & 15
corrigendi sunt proximi adhibitis circumstantijs,quod iusti viriliter faciunt lib.3. c.28.per totum.lib.9.c.16.nu.9
corrigebant populum prophetæ omni metu abiecto lib.3.c.28. nu.1.12. & 23.cap. 29.num.10
corrigendi sunt proximi modeste,ita vt eis non exprobrentur peccata lib.3. cap.28. nu.2.5.9.16.22.& 24
corrigendi sunt proximi, quia peccatum vnius in perniciem est reipublicæ lib.3. c. 28.nu.3.4.18.& 19
corrigens fratrem, illius onus portat, & sic adimplet legē Christi lib.3. c.28.nu.6
correctionem negligens grauiter peccat li. 3. cap. 28. numer.6. vsque ad 11. 18. 19. & 22.
correctio amici melior est quàm blanda oscula inimici lib.3. cap.28.num.8. & 17. cap.29.nu.5
correctio fraterna diligenda est ab his qui ea egent lib.3.c.28.nu.8.c.29.nu.1. vsque ad 4.7.13.& 14
correctio fraterna non prætermittenda li.3 c.28 nu.8.vsque ad 10.13.17.20.vsque ad 23.c.29.nu.4
corrigendus peccator, quia cæcus est, & ebrius lib.3.c.28.nu.9.& 10
correctionem nullus omittat sub prætextu quod frater non corrigetur lib.3.cap.28. nu.10 & 20
in corrigendis fratribus, propulsandus est timor a corripiente lib.3.c.28.num.1.12. 14.19.& 23.c.29.nu.10
a correctione cessandum,quando probabiliter timetur, ne proximo,peior fiat li.3. c.28.nu.14
corrigens alios,prius se ipsum corrigat li.3 c.28. nu.15. & 23
corrigendi fratres,etiamsi ad horam tristētur lib.3.c.28 nu.21
correctio fit cum humilitate & modestia, quando corrigens considerat propriam infirmitatem lib.3.c.28. nu.16.21. & 24. lib.9.c.16.nu.9
corrigi volunt sapientes, stulti autem in proprium malum id fugiunt lib.3. ca.29. per totum.
correctionem communiter homines grauiter ferunt lib.3. cap.29. num.1.3.8. vsque ad 10
correctionem odio habēt homines, & hac de causa Christus, & prophetæ occisi sūt lib.3.c.29.nu.1.8. vsque ad 10
correctionem diligunt sapientes, & eos, qui corrigunt eos lib.3.cap.29. num.1.6. 2.3. & 14
correctio, corrigenti & correcto vtilis est. lib.3.c.29.nu.4.5.& 7
correctio fraterna, siue ab amico, siue ab inimico exhibeatur, patienter ferēda est lib.3.c.29.nu.5.6.& 13
correctionem odit stultus, & malus lib.3.c. 29.nu.5.vsque ad 13
correctionem odiunt mali, & ideo excusant peccata lib 3.c.29. nu.11.& 12
correctio,sicut fimus est,quo alij impinguātur lib.3. c.29. nu.13
corrigendi sunt peccantes, quibus compatiendum est,& non murmurandū lib.11. c.15.nu.2.c.16.nu.15.c.17.nu.1
crux est,in qua gloriantur,qui gloriam hominum non quærunt lib.3. cap.11. num. 33. & 37
in Cruce Christi gloriantur soli illi, qui tollunt eam, & sequuntur Dominum lib. 3. cap.11. num.25.c.10. nu.57.c.11.num.3. 13.33.& 42
in Cruce actus homo pro peccatis suis,maledictus dicitur, & non alias libr.3. cap. 10.num.16
crux Christi lignum fuit morientis, & cathedra docentis lib.3. c.10.nu.55
crux Christi statera, in qua præponderauit calamitas Domini, peccatis nostris lib.3. c.10.num.76
crux sedes sponsalis,in qua Christus Ecclesiam sibi associauit lib 3.c.10 nu.81
in Cruce merito exauditus latro cōfitens, quando Apostoli negarunt Christum li. 3 c.10.nu.80 & 81
crux Christi virgæ,in qua Moyses in Aegypto mira operatus est, recte comparatur lib.3.c 11.num.2.35.38.& 39
crucem Christi,si viderint dæmones in homine, expauescunt, & non alias lib.3.ca. 11.nu.3.8.& 14
crux Christi comparatur virgæ Aaron, quæ germinauit, & fructus dedit lib.3. c.11. num.4 & 35
cruci Christi inuisibiliter affixus fuit dæmon. lib 3.c.11. nu.5.6.& 11
cruci Christi affixus dæmon,non nocet his qui pendent in illa lib.3.c.11.nu.6
cruci Christi affigitur iustus, & mūdus,sed differenter lib.3. cap.11. nume.6. 12.41. & 55.
crux Christi dulcia facit diuina mandata, sicut quondā lignū missum in aquas &c. lib.3.cap.11.num.7.& 51
crucis Christi excellentiæ lib.3. c.11. nu.5. vsque ad 9.11. 13. vsque ad 22.27.31.32. 34. vsque ad 41.52.& 53
in Cruce victus est dæmon. lib.3.c.11.num. 11. & 14
crux fit in parietibus, frontibus, &c. vt in ea opus redemptionis consideremus lib. 3.c.11.nu.13.14.21.& 22
crux super omnia diuinam prædicat bonitatem lib.3.c.11. nu.20
crux erubescenda non est,cū in ea glorian-

Digitized by Google

dum sit. lib.3.c.11.nu.20.21.33.37.40.& 45. c.12.nu.13.& 14
crux optime ostendit, quod Christus sit Deus. lib.3. c 11.nu 21
crux, pretiosior lamina quæ olim pendebat in fronte sacerdotis. lib.3. c.11. nu.22
crucis longitudo, latitudo, sublimitas, & profundum quid sit. lib.3.c.11. num.24. 26. & 36
cruce sua fertur, qui terenis curis a cælestibus retardatur, & non fert illam, vt Deus præcepit. lib.3.c.11.nu.25
crux Christi portanda est. lib.3.c.11. nu.25. 42. vsque ad 44
crux arca est Noe, & tabula, in qua a diluuio liberamur. libr.3. cap. 11. nume.27. 31.& 32.
crux iam non est pœna, sed gloria. libr.3. c.11.nu.31.37.& 45
crux nauis, & arbor illius, vt mare sæculi enauigetur. lib 3. cap. 11. num.31. 32.52. & 53.
crux lignum paradisi ferens fructus duodecim. lib.3.cap.11. nume.34. lib.5. cap 3. numero 14
crux sycomorus, vbi ascẽdere debet homo, vt videat Christum. lib.3. c 11.nu 37
crucis Christi figura fuere illa in quibus prophetæ mirabilia sunt operati. lib.3.c. 11.nu.39. vsque ad 41
crucis duo sunt genera, vnum quo corporalia moderantur, aliud quo motus animi reguntur. lib.3.c.11 nu.42
crucem alij portant patienter, alij libenter, alij amplectuntur ardenter. lib.3. cap. 11. num.44
crucem Christi qua diligentia quæsiuit Helena. lib.3.c.11.nu 47. vsque ad 50
crucis signo muniri fideles, per traditionẽ accepimus ab Apostolis. lib.5. c.6 n.1
crux Christi diademate omni gloriosior est lib.6.c.4 nu 9. vsque ad 12
in cruce Christi gloriandum est, & non in alia re, nec in virtute, &c. lib.7 c.6 nu.3
crucem Christi in angaria portat qui abstinet malo fine lib.8.c.9 nu.20. & 30
crux Christi in iudicio apparebit sole splendidior, in tormentum malorum. lib.9. cap.9.num 8
creaturas insensibiles vocauit in testes Deus quando dedit legem, & easdem vocauit vt præuaricationem legis ostenderet. lib. 2.c 10 nu 14
creaturæ, quæ ante peccatum seruiebant homini, postea hostes effectæ sunt. lib.4. c. 29 nu.1. & 3
creaturæ nobis datæ sunt vt libri, ad Deum agnoscendum, vt per quæ homo cecidit, surgat. lib.10. c.5. nu.10
curas moderãtur iusti, vt inquirãt pacem & sequantur eã lib.3. c.18. nu.1.15. & 16
curiositas, qua homo, se prætermisso, de alijs curam habet, multa parit nocumenta lib.16.c.13.nu.50

D

DEfunctorum sepulchra ostendunt sæculi vanitatem. lib.2.cap.15.nu.52
erga defunctos varia sunt consideranda. lib.4.c.1. per totum.
in defunctorum exequijs diem mortis celebramus Christiani lib.4. cap.1. numero 3. & 4
defuncti flendi sunt, sed moderate contra feminas immoderate lachrymantes. li.4. c.1. nu 6. vsque ad 8.11.15. vsque ad 17. 19.20.22. vsque ad 24.27. vsque ad 33.40. 41.63. vsque ad 65.69 & 76
defunctos flentes immoderate acriter taxabant sancti. lib.4.c.1.nu.6. vsque ad 8. 16.17.21. vsque ad 24
defuncti iuuandi, non lachrymis, sed orationibus, &c. lib.4.c.1. num.8.10.11.18. 41.52.& 53
defunctos moderate flendos docet Ecclesia, cum eos lampadibus &c. tumulat. li. 4.c.1 nu.16.17.& 34
defunctis sepeliendis mulieres lamentatrices adducebãtur tempore Chrysostomi impie satis. lib.4 c.1.nu.17
defunctorum sepulturæ fieri cum planctu magno, dicit Scriptura, vt pompa funeris explicetur. lib.4.c.1.nu.38
defunctorum marmorea sepulchra, &c. vilipendenda sunt lib.4 c.1. nu.39. vsq; ad 41.45.46.& 54
defuncti iuuandi sunt orationibus propter pœnas terribiles purgatorij lib.4. cap.1. nu.42.52.& 53
defunctorum diuitum sepulchra considerã da sunt, vt eorum contemnantur bona. lib.4 c.1.nu.47.54. vsque ad 56
defunctos orationibus non iuuare ingens crudelitas est lib.4.c.1 nu.52.& 53
defuncti iuuandi sunt, etiamsi dum viuerẽt crediti sint sancti lib.4. c.1. nu.53
defunctos sepelire, & eis compati opus est Deo multum probatum lib.4. c.1.n.81 Verbo Mors, & Purgatorium.
delectationes & cogitationes iustorũ sunt in cœlo. lib.3.c.20.nu.3
deliciæ corporales non habitæ desiderantur, habitæ fastidium generant: spirituales e contra lib.6. c.1. nu.11. & 13. lib.2. c.1.num.7
deliciæ corporales multorum malorũ sunt origo. lib.7.c.2.nu.4. vsque ad 8
deliciæ spirituales semper florent, & perseuerant. lib.7.c.2.nu 4
desertum, in quo Deus habitat, est anima vitijs carens, & corpus mortificans lib.3. c.1.num.45
desertum, & solitudo maxime commendatur a sanctis, & quod aliquando spiritualiter accipitur. lib.4.c.2. per totum.
ad desertum ducit Deus sanctos, vt extra tumultum illis loquatur. libro 4. cap.2. num.1.

Digitized by Google

nu.1.2.4 vsque ad 8.& 13.lib.11. cap.12. num.7.vsq; ad 12
desertum,& eius habitatio commendatur. lib.4.ca.2.num.1.4. vsque ad 8.& 13 lib. 11.cap.12. num.7. vsque ad 12.16.17.22. & 25
desertum nõ prodest,si solitudo cordis defuerit, in qua qui viuit, etiamsi corpore sit in mundo, in deserto est lib.4.c.2.nu. 6.& 10.lib.11.c.12.nu.13
- Verbo Mundus.
desideria iustorum differuntur, vt crescant lib.2.c.3. nu.14
desideria terrena a corde pellenda sunt li. 2.cap.3.num.16.19.& 20.c.16.num.1. vsque ad 5
detractio,vide verbo Murmuratio.
Deo maior est cura de homine saluando, q̃ diabolo de perdendo lib.1.c.6.nu.17
Dei prouidentia erga homines,& cura salutis eorum li.1.c 6.nu.21.& 22.lib.4.ca.3. nu.8.9.14.24.vsque ad 26
Deus absens, & præsens in bonum electorum vtrumque lib.1.c.7.nu.16
Dei honori curando intentissimi erant sancti lib.1.c.8.nu 2
Deo,& mundo simul viuere non potest homo lib.1.c 18.nu.3
Deum dulcissimum, amarum reddunt mali lib 1 cap.20.nu.4.lib.4.cap.8. num.6.c.9. num.5.6. & 9
Deus arma sumit, vt nos ab hostibus tueatur lib.2.c 9.nu.12
Dei protectio optime comparatur scuto li. 2.c.9. nu.30
Deus charitatem mittit, vt hominem tentatum liberet lib 2.c.9.nu.34
Deus peccatores patienter fert, vnde boni pœnitent,& mali obdurantur culpa sua, lib.2.c.10 nu.26. vsq; ad 28.c.11.num.8. vsque ad 10.26.& 28.lib.4.c.8.per totum c.18.nu.13. & 14
Deus pronior ad miserendum, quam ad puniendum lib.2.c.11.num 1.4.vsque ad 9. 10. vsque ad 21.25. & 26.cap.14. num.1. lib.4.cap.6 num.9.& 16.c.7.num.3.4.6.9 12.14.& 15.c.8. num.11.15. & 16.cap.9. nu.1. vsque ad 4.10.13. vsque ad 18. cap. 21.num.9
Deus prosperis, & aduersis homines ad se trahit lib.2.c.11.nu.3.10.12. vsque ad 24. 26.29.30.33.vsque ad 35.lib.3. c.15.n.23. lib.4 c.11.nu.10
Deus in bonum electorum,& visitat, & deserit eos lib.2.cap.11.num.3. lib.4.ca.19. num.15.cap.22.nu.1.2.4. vsque ad 9.cap. 29.num.6
Deus supplicia ventura prædicit, vt resipiscant peccantes lib.2.c.11.nu.4. vsque ad 6.& 25.lib.4. c.6.nu.9. & 10.c.9. nu.4.& 10 c.18.nu.11.& 12
Dei bonitas,& paciencia ostenditur, cũ tot dissimulat peccata lib.2.c 11. nu.8.9.22. & 23.lib.4.c.4.nu.13.c.8.nu.1.& 16
Deus aliquando occultans dulcedinem, ostendit iram,ut corrigat lib.2.cap.11.nu. 10.21.29. & 30. lib.4.cap.8. numo.4 cap. 26.num.3
Deus ostendit pacientiam, & potentiam, ignoscens, & puniens, in bonum hominum lib.2 c.11.nu.10. usque ad 13.18.21. usque ad 26.29.30.33. usque ad 35. lib.3. c.10.num.100.lib.4.c.8. nu.10.14. & 17. c.11.num. 10
In Deo misericordia & iudicium simul consideranda sunt,lib.2.c.11.nu.11.12.18.32 usque ad 34. lib.4.c.8. nu.2.3.5. usque ad 10.& 12.c.9.nu.13.14.& 18
Deus pacienter fert peccantes,sed completo numero peccatorum acriter punit lib. 2.cap.11.num.8.9.22. usque ad 24. & 26. lib.4.c,6.num.9.c.8. nu.1.6. usque ad 10. 12.& 16.c.18.nu.9.usque ad 12.18. & 19. lib.6.c.10. num 14
A Deo,nec in prosperis, nec in aduersis recedendum est lib.2. cap.11. nume.31. & 35.cap 19.num.14.lib 3.cap.5. nu.23.cap. 10.num 78
Dei memoria suadebatur, cum lex præciperet, ut Dei uerba ligarentur ante oculos, & in manibus lib.2.c.12.nu.18
Deus solus dicitur essentialiter bonus li.2. cap.13 num.19
Dei prouidentia specialis est in sanctos lib. 2.c 13.nu.34.lib.4.cap 3. nu.1.3.5. vsque ad 7.9. 10.12. 14.15. 17.19. vsque ad 22. & 26.
Deus quomodo dicatur sanctus cũ sancto, & cum peruerso peruerti lib.2. c.14. nu. 4.lib 4.c.24.nu.4.5.& 13
Deus vnus cum sit, secundum variam recipientium dispositionem alius atque alius dicitur lib 2.c.14.nu.4. lib.4.c.24.num.3. vsque ad 5.13.15.16.18.& 20
Ad Deum accedunt homines in tribulationibus impudenter, cum eum in pace cõtempserint lib.2.c.17 nu.9
Deum non cognoscit homo perfecte dum viuit lib.3.c.4.nu.13 & 16
Deus pedes habere dicitur, quia vbiq; præsens est, & omnia habet subiecta lib.3.c. 5.num.10
Deus amplius dat,q̃ promittit,& quàm postulat homo lib 3.c 10.nu.105. lib.4.c.9. num 1.c.25.nu.1
Dei notitia quanto creuerit in anima, tanto maior erit in homine notitia propriæ infirmitatis lib.3 c.10.num.6.7.10.11.& 13.lib.4.c.15.nu.11.& 17
Dei cognitio,quo maior est in Angelis,maior est reuerentia,& timor lib.3.c.10.n.7 & 10. lib.4.c.15.n.7.vsque ad 11
Dei cognitio iuuat multum ad hoc vt homines ei seruiant lib.3.c.10. nu.8.12. vsque ad 19 24.& 26
Dei cognitio initium beatitudinis humanæ lib.3.c.10.nu.12 vsque ad 14
Dei cognitio in causa est vt homines mũdo

moriantur lib.3.c.20.nu.14. & 24

Deum ignorantes, non conuertuntur ad ipsum lib.3.c.20.nu.26

Deus scrutatur corda & renes iustorum videns cogitationes & delectationes eorũ lib.3.c.26.nu.3

Dei voluntati qui concordat, cor rectum habet, distortum autem, si dissentiat lib. 3.cap.26.nu.4

Deus vulnerando hominem, eum sanat lib. 3.cap.26.nu.8.& 9

Dei prouidentia & protectio communis est in omnes homines, sed maxime in iustos lib.4.cap.3.per totum. ca.16. num.1.cap. 24. num.1

Deus sedere dicitur in cœlis, propter specialem prouidentiam erga iustos libr.4. c.3.nu.1.3.8. c.24.nu.1

Deus protector est eorum, qui ambulãt arctam viam, aliorum autem protector, mãmona est lib.4.c.3.nu.2.4 11.15.17.vsque ad 22.& 26

Deus dicitur specialiter Deus iustorũ propter specialem prouidentiam lib.4. ca.3. nu.3.15.16.& 19. c.16. nu.1

Deus signum ponit in suis propter specialem prouidentiam lib.4. c.3. nu.4

Deus parcit multitudini propter paucos electos lib.4.c.3.nu.10.lib.5.c.4. nu.2.c.8. num.4 5.6.& 9

Dei prouidentiam negantes acriter punit Deus, & huius malum lib.4.c.3. nu.12.& 23.c.13. nu.10.15. vsque ad 18

Dei vocatio, est ingens ipsius beneficium, cui continuo obediendum est, lib.4. c.4. per totum.

Deo vocanti incunctanter & statim respondendum est lib.4.c.4. nu.1.vsque ad 3.10 vsque ad 17

Deo vocanti excusationes adhibendæ non sunt lib.4.cap.4.nu.1. vsque ad 3.10. vsque ad 12.lib.14.c.21.nu.61

Deo vocanti ad pœnitentiæ opera, non respondent mali, & ideo flagellantur, lib.4 c.4.num.4.5

Dei virtus, vt trahat ad se homines quos vocat, lib.4 cap.4.nu.0.& 12

Dei vocatio multiplex est lib.4.c.4.num.13. cap.27.nu.4

Deum nec irasci peccantibus, nec punire, ira est eius ingens, punitio autem a misericordia eius oritur lib.4. c.5. per totum c.26.num.3

Deum peccatores non zelare ira est grãdis lib.4.cap.5.num. 1. vsque ad 3.5.16.17.19 26. & 39

Deus flagellans, semper in punitione immiscet misericordiam lib.4. c.6. per totum c.7.num.3. & 4

Deus differt flagella, vt resipiscant homines lib.4.c.6.nu.9.c.8.nu.11.17.& 18.cap. 38.nu.15.16.18.& 19

Deus, qui tanta dat iratus, quanta dabit propitius lib.4.c.6.nu.16

Dei misericordia ingis & ingens est in hominibus, licet afflictis inuamen videatur tardum lib.4.cap.7.per totum.

Deo dicuntur dies festi illi, in quibus hominibus benefacit libr.4. cap. 7. numero 1. & 2

Dei misericordia ineffabilis ostenditur in conuersione peccatorum lib.4. c.7.nu.5. 7.8. & 19

Deus quasi inuitus, & cum dolore cogitur peccatores damnare lib.4.c.7.nu.6.14.& 17.cap.8.nu.6. cap.9.num.2.3. & 14.cap. 11.num.9.cap. 12.num.4.5.10. & 14 lib.6 cap.11 num.8

Deo quasi contra naturam videtur hominem perdere lib.4.c.7. nu.6.13. vsque ad 15.& 17.c.8.nu.9.& 10.cap.9.nu.3.& 10. c.12.nu.1.& 5

Dei amor & misericordia affectus omnes naturales longissime excedit lib.4. cap. 7. num.8

Deus effundere nititur suam misericordiã, sicut quæ parturit fœtum lib.4.cap.7.nume.9. & 19.

Dei auxilium videtur serum homini in angustia constituto. lib.4. c.7.nu.10. & 11. c.12.nu.13.c.14.nu.1. c.18.nu.9. cap.21. nu.7.lib.9.cap.20.nu.23

Deus extensas dicitur habere manus, vt eius pronitas ad benefaciendum ostendatur lib.4.c.7.nu.12.& 19

Dei mansuetudo ostenditur, dum astu tonui comparatur lib.4.c.7.nu.14

Deus omnes homines vult saluos facere, si illi velint lib.4 c.7.nu.17

Deus promptior est ad indulgenda peccata, q̃ peccator ad accipiendam indulgentiam lib.4.c.7.nu. 19.c.8.nu.11

Dei misericordia hominum peccatis non vincitur lib.4 c.7.nu.20

Deum oblitũ suę misericordiæ falso credũt homines lib 4.c.7.nu.23.c.12.nu.13

Dei misericordia tam continua est in homines, sicut protectio terræ a cœlo lib.4. c.7. num.24

Dei misericordiam ostendi in hominũ miseria, & non potentiam expedit lib.4. c. 7.nu.25.& 26

Dei misericordias septem cognoscat homo in se, & cantet, lib.4.c 7.nu.28 & 29

Dei misericordiæ panes sunt quibus homo reficitur lib.4.c.7.nu.30

Deus patienter & misericorditer expectat peccantes, vt resipiscant, quo dono abutuntur mali lib.4.cap.8.per totum ca. 18. num.13.& 14

Dei misericordiam dum considerant homines, quàm recte conuertuntur lib.4. cap. 8.num.15

Deus quia in hoc sæculo mitis vult haberi, exhibet plura & potiora opera misericordiæ, quàm iustitiæ lib.4. cap.9. per totum.

Deus plus dat, quàm promittit, minusq; flagellat.

Digitized by Google

gellat, quàm minatur. lib.4. cap.9. nu. 1. c.25. num.1
Deus, vt misericordiam suam ostendat, per se ipsum consolatur tristes. lib.4. c.9. nu. 4. cap.14. nu.1
Deo proprium est misereri, si autem condẽnat, homo ad id cogit. lib.4 c.9. nu.14. 16. & 17 c.11. nu.9. c.12. num.1.3. vsque ad 5. & 10
Deus pater misericordiarum dicitur, non vitionum. lib.4. c.9. nu.14.
Deus misericors valdè, quando occasiones tollit peccandi; rogat læius, & promittit bona, vt reuertamur ad ipsum. lib.4. cap. 10. per totum.
Dei opera sunt misericordia & iudicium, quæ simul sunt consideranda. lib.4. c.11. per totum.
Dei iustitiam solam considerare non expedit. lib.4. c.11. nu 1. & 32
Deus bonus non esset, nisi esset iustus, & moderaretur hominum audaciam. lib.4. cap.11. nu.4.5.16. & 24. lib.6. c.10. nu.1. & 2. c.11. nu 4 & 5
Dei iustitia si non præ oculis haberetur, omnia plena essent malis lib.4. c.11. num 4. vsque ad 6. & 13. c.18. num.9. lib.6. c.10. num.1. & 2
Deum misericordem & iustum quo imitari debet homo. lib.4. c.11. n.21. & 23
Deus, vt potens timendus est, vt misericors amandus. lib.4. c 11. nu.22.29. & 36
Deus punit prouocatus peccatis, & quasi inuitus, ideoq; minatur, antequam flagellet, idq; facit aliquando vt amicus, quandoq; vt inimicus. lib.4 c.12. per totum.
In Deo, ira, furor, & aliæ passiones non sunt, nisi metaphorice. libr.4. cap. 12. numero 3.
Deo cuncta sunt præsentia, estque vtilissimum id semper considerare. lib.4. c.13. per totum lib.17. c.3. nu.4.
Deum præsentem qui cogitat, illi soli placere desiderat. lib.4. c 13. num 1.4.5.14. 16.17. & 19
Deus oculos habere dicitur, quia ei omnia patent. lib 4. cap.13. nume 7.8.12.14.16. 17. & 20.
Deum omnia videntem cogitet homo, ne peccet. lib 4 cap.13. num.6.8.9.11.12.15. vsque ad 1
Dei auxilium efflagitandum est, & quia necessarium est ad bene operandum ipsum dat Deus lib.4. c.14. per totum. cap. 20. numero 3.
Dei auxilium ita necessarium est ad bonũ, vt sine illo liberum arbitrium inefficax sit. lib 4. cap.14. nu.4. vsq; ad 20. lib.7. c. 9. nu.14. vsque ad 16
Deo tangente terram, cuncta terrena tabescunt lib.4. c 14. nu 7.
Dei solius maiestas incomprehensibilis, quam expedit sic frequenter cõsiderare. li.4. c.15. per totum. lib.6. c.3. nu.3
Deum in se ipso cognoscere non potest homo, dum viuit. lib.4. c.15. nu 1.4. vsq; ad 9.16.18.20. vsque ad 22. c.21 nu.3
Deum velle comprehendere, mare includere manu velle, & amplius est. lib.4. c 15. nu.2. vsque ad 4.7. vsque ad 10 14. & 18
De Deo sufficienter loqui non possumus. lib.4. c.15. n.3.4.6.11.16 20. & 21
Deum cognoscere perfecte non valent Angeli lib.4. c.15 nu 7. vsque ad 10. & 18
Deum quanto plus cognoscunt beati, amplius timent, & reuerentur, quod & nos facere debemus. lib.4. c 15. n.7. vsque ad 10. lib.6. c.3. nu.3
Deus est sanctis, quidquid illi desiderant. lib.4 c.15. nu.13. c 28. nu.19
De Deo potius scire possumus quid nõ sit, quam quid sit lib 4. c.15. nu.15
Dei filius, quia ineffabilis est, varijs nominatur nominibus lib.4. c.15. nu. 20. & 21
Deus velociter adest his, qui in veritate quærunt illum, & vocant libr. 4. cap.16. per totum.
Dei auxilium necessariũ habet homo, qui tantis miserijs plenus est. lib.4. cap. 16. nu.2.3.7. & 13. c.20. nu.3
Deus refugium & virtus, paucorum est, quia pauci sunt, qui in necessitatibus ad ipsum recurrant. lib.4. c.16. nu.3
Deus quærendus non solis verbis sed operibus. lib.4. c.16. num.5.14.15.17. vsque ad 19 c.19 nu.5
Deus semel quæsitus, semper est inquirendus. lib.4. c.16. nu.5
Dei auxilium implorandum semper. lib.4. c.16. nu.6 & 13
Deus cum adest eum quærentibus, multa largitur bona lib.4. c.16. nu 6. & 15. cap. 10. nu.3 & 18
Deus refugium & virtus, alia extra ipsum refugium, in quibus non est virtus. li.4. c 16. nu 12. & 1.
Ad Deum confugiendum in tribulationibus, non ad humana præsidia. lib 4. c.16. num.12.13
Deus etiam non quæsitus nos quæsiuit, quomodo non aderit quærentibus. lib.4. ca. 16. num.13
Deus adest his qui loquuntur de ipso li. 4. c.16. nu.16
Deus inuenitur, si quæratur debitis adhibitis circumstantijs. lib.4. c.16 nu 18. & 19. c.19. num.5
Dei iudicia inscrutabilia, & incognita nũc malis, fient tamen ipsis patentia, licet sero. lib.4. c 17. per totum
Deus ponit in thesauris abyssos, quia rationes factorum eius arcanæ sunt homini. lib.4 c.17 nu. 1.6.9 11. vsque ad 16.19. & 20. lib 6. c 11. nu.3. vsque ad 5
Deo probantur multa, quæ hominum iudicio non probarentur, & his multa probantur, quæ Deo non placent. lib.4. cap. 17. num.3.

Digitized by Google

Dei iudicia, mens praua non inuenit. lib.4. c.17.num.4.

Dei iudicia inscrutabilia, quòd bonis eueniant mala, & malis bona, sed inscrutabilia magis, quòd bonis eueniant bona, & malis mala. lib.4.c.17. num.7.8.12.13.& 17.lib.6.c.11.nu.3. vsque ad 5

Deus reprehendendus non est, quia quosdam vult conuertere, alios pro auersione punire. lib.4 c.17. nu.9.19.& 20

Deus taxandus non est, quia modo impij prosperantur, & pij flagellantur. libr.4. cap.17 num.13. & 17.lib.6.ca.11.num.3. vsque ad 5.

Deus iusto iudicio, quendam volentem sequi prohibuit, alium tacentem iubet sequi. lib.4.c.17.nu.16.19.& 20.

Deus iusto iudicio prædicatores iussit ire Macedoniam nolentes, & volentes ire Asiam, prohibuit lib.4. cap.17.num.19. & 20.

Deus acriter punit homines, maxime autē proceres Ecclesiæ, quando non emendātur. lib 4.c.18.per totum.

Deus fuit semper rigidus in puniendis peccatis. lib.4.c.18.nu.1.vsq; ad 12.15.17.18. vsque ad 20. & 25

Dei manus dicitur potentia eius, qua potest facere quidquid peccatoribus minatur. lib.4.c.18.nu.11

Deum mitem in ferarum rabiem conuertunt peccatores. lib.4. c.18.nu.20

Dei præsentia quamplurium bonorum est causa, sicut & ipsius absentia multa causat nocumenta. libr.4. cap.19.per totum c.20. num.8

Deus quærendus non loco, sed fide. lib.4. c.19. nu.5

Deus appropinquantibus appropinquat, & recedit ab eis, qui recedunt ab eo. lib.4. c.19.num.5.& 15.c.20.nu.8

Deo recedente ab anima, funditus pereūt innumera bona lib.4.c.19.nu.6.9.12. vsque ad 14.

Deus stans a dextris pauperis, saluam facit a persequentibus animam eius. lib.4.cap. 19.num.10

Deus vita cum sit animæ, præstat illi quæ hæc corpori, motum, decorem, &c. lib.4. c.19.nu.11.c.26.nu.18

Deum habens inhabitantem felix est anima, infelix autem illa a qua discedit lib. 4.c.19. num.12. vsque ad 14.16. vsque ad 18.c.24.nu.16

Deus in ira declinat a peccatoribus, a iustis autem in misericordia lib.4. c.19.nu.15. c.29. num.6

Deo subdi, ad eumq; accedere, grandes affert vtilitates lib 4. c.20 per totum.

Deus ignis est, cui approximantes boni, perficiuntur. mali comburuntur. lib.4.c. 20.nu.2.13.14. & 16

Deo approximantes boni felices sunt. li.4. c.20. nu.2.7.11.12.14. vsque ad 16

Deus non relinquit homines in interiori homine, licet in exteriori relinquat ur, cum ægrotant, &c. lib.4.c.20.nu.3.& 15. c.21.nu.1.10.

Deo subdi debet anima, passionibus autē dominari lib.4.c.20. nu.5.9.10.& 13

Deo qui adhæret, vnus cum eo spiritus efficitur lib.4.c 20. nu.6.& 15

Deus derelinquit peccatores in grande ipsorum malum lib.4 c.20.nu.8

Deus in bonum nostrum, Dominus dicitur, quia ei subdi expedientissimum est lib.4. c.20.nu.9.10.& 13

Deus etsi ad horam in nostrum commodū abscondatur, nos non derelinquit, nisi derelictus prius. lib.4 c.21. per totum.

Deus adest iustis, vt videant quid a se habeant, & quid ab illo lib.4. c 21.nu.8

Deus adest quando humana desunt auxilia: & nō solum quandoq; vtitur medijs, quæ videntur contraria fini, sed hominū pessimas cogitationes & media, retorquet, vt suam exequatur voluntatē. lib.4. cap.22. per totum.

Deus tam est bonus, vt hominum malitia vtatur in bonum. lib.4 c.22. nu.1.2.8.9. 11. vsque ad 13.c.29.nu.6. & 7.c.34.n.23. vsque ad 25

Deus medijs, quæ hominum iudicio sunt contraria fini, implet suam voluntatem. lib.4. cap.22. nume.3. vsque ad 6. 11. vsque ad 14

Deus bene vtitur malis operibus hominum, sicut hi male vtūtur bonis operibus Dei. lib.4.c.22.nu.9 12.vsque ad 14

Diuinum auxilium adest, quando humanū deest. lib.4.c.22.nu.10

Dei tum potentia, tum misericordia declaratur in cōuersione peccatorum, hos mutans in sanctos lib.4.c.23. per totum.

Deus peccatores grandes, benignitate solita mutat in sanctos lib.4. c.23. nu.1.2.5. vsque ad 13

Deus exurgit in ira, & exaltatur in finibus inimicorum suorum, dum a diaboli potestate eruit homines. lib.4. c.23. n.8

Deus sitit ardenter hominum salutem, etiā quando illi precium eius cogitant repellere lib.4.c.23.nu.9

Deus aliter se habet cum bonis, aliter cum malis, cum perfectis, & imperfectis lib.4. cap.24. per totum.

Deus imbecilles trahit ad se super humeros lacte nutriens, perfectos de longe. lib.4.c.24. nu.9 & 19

Deus respicit iustos vt saluet, facientes mala, vt perdat lib.4.c.24.nu.12.c.26.num.9. 13.15 & 17

Deus semper sanctos saluat in dextera, & non in sinistra temporalia largiens lib.4. c.24.num.14

Deus omnia vniuersaliter continet, & disponit, sed differenter. lib.4. c.24.num. 16. & 17.

Deus

Digitized by Google

Deus secundum variam dispositionem gustuum, diuersos videtur habere sapores lib.4.c.24.nu.18.& 20

Deus solus verax in promissis, implendis, plus dans sæpe q̃ promiserit: nec huic cōtrarium est veritati, quod ipsius sententia comminatoria quandoque non impleatur lib.4. c.25. per totum.

Dei consilium in æternum stat, hominis autem sæpe mutatur lib.4. cap. 25. numero 2. & 3.

Deus dum implet promissa sua in bonum hominum, creat fructum labiorum suorum. lib.4.c.25.nu.3

Deus, qui vitijs irascitur non hominibus, si illa non sint, non punit quod mutatum est. lib.4. c.25. nu.4.& 5

Dei sententia comminatoria mutatur, non Deo mutato, sed homine. lib.4. cap.25. num.4.& 5

Deus opera hominum respicit, non verba, vt comminata non impleat. lib.4. ca.25. num.5.

Deum aspicere iustos, cognoscere, ac memorari, bonum est grande, & quod id non faciat, multa habet damna. lib.4.ca. 26. per totum.

Deo respiciente, qui claritas est, fugit statim peccatorum obscuritas lib.4. cap.26. nu.1.6 12.& 16

Deus iratus valde, faciem auertere dicitur a peccatoribus lib.4.c.26. nu.2.& 7

Deus dicitur cognoscere solos iustos, ignorare autem peccatores. lib.4. cap.26 nu. 3.5. & 13

Deus dicitur recordari iustorum, non peccatorum lib.4.c.26.nu 4.7.13. & 14

Deus cognoscere dicitur iustos, quia facit vt hi eum cognoscant.lib.4.c.26 nu.5

Deus auertere faciem dicitur, dum nō dat animæ notitiam sui lib.4. c.26. nu.7

Deus firmat oculos suos super iustos, quia ipsi leuant proprios in Deum. lib.4. cap. 26. num. 8

Deus respicere dicitur iustos, hoc est, diligere lib.4.c.26.nu.10

Deus pœnitere dicitur, quando præter hominum spem res mutat. lib.4.cap.26.numero 11

Deus dicitur obliuisci, quando tardat adiutorium, vel promissum, vel pœna. lib.4. c.26.nu.11.& 14

Deus recordari dicitur, cum dona tribuit, & obliuisci, cum in culpa derelinquit. li. 4.c.26.num.13

Deus vbique præsens, malis non dignatur inhabitare. lib 4. c.26.nu.18

Deus inspirationibus & modis mirandis alloquitur homines, si illi attendant, lib.4. c 27. per totum.

Deus ab initio per semetipsum loquebatur hominibus, postea Scripturis tamquam longe a se positis & absentibus. lib.4.ca. 27.num.1.

Deus loqui dicitur, cum in mentibus sanctorum voluntatem suam, atque rectum intellectum inspirat. lib.4.c.27.nu.2.4.5. 7.8.12.vsque ad 15

Deum loquentem illi intelligunt, qui ablactati sunt a lacte. lib.4 c.27.nu 3

Dei vocationes frequentes, dicuntur imber temporaneus & serotinus. lib.4.cap. 27.num.4

Deus clamoribus excitat peccatores. lib.4. c.27.nu 4.

Deus sanctis clamat, cum obedire illos facit. lib 4.c.27.nu.4.

Dei inspirationes fulgura sunt, quibus corda illuminantur sanctorum. li.4 c.27.n.4

Deus semper loquitur in conscientijs peccatorum lib.4.c.27. nu.5.& 6

Deus non silet modo a consulendo, sed silet a iudicando. lib 4.c.27 nu.6

Deum loquentem audire non sinit mundi strepitus lib 4.c.27.nu.6 8.10.& 11

Deum loquentem audiunt, qui conuertuntur ad cor. lib.4.c.27.nu.6.& 8

Deus quasi venas susurrij sui aperit, quando occultos diuinæ inspirationis modos facit cognoscere. lib.4. c.27.nu 8

Dei vocem in terrore audit prius peccator, quia prius timore castigatur, qui post in dulcedinem vertitur. lib.4. cap.27.num. 9. & 12.

Deus solus & virtus, sunt animæ diuitiæ, cibus, & indumenta iustorum, quibus carent peccatores. lib.4.c.28. per totum.

Deus dicitur rex & Deus iustorum, quia in illis regnat, nec habent pro Deo terrena. lib.4.cap.28. num.8.11.13. & 16.cap. 41. num.4

Deus solus copia animæ est, extra quē omnis copia inopia est. lib.4. c.28. nu.9.11. 13.15.17.& 18

Deum solum sitiunt iusti, non temporalia bona. lib.4. c.28.nu.16

Deus ijsdem medijs, quibus punit impios, consolatur iustos, quibus ex Dei misericordia etiam mala prosunt. lib 4.cap.29. per totum.

Deus animarum medicus, temporalia dat & aufert, sicut ægris viderit expedire. lib.4 c.40. nu.15

Deus est vnicuique, id quod super omnia diligit. lib.4 c.41.nu. 1.2.7.& 8

Deus & diabolus contraria iubent, vnde vtrique seruire non possumus. lib 4 ca.41. num.4.& 11

Deus & diabolus, simul in eodem esse non possunt. lib.4. c.41. num. 11

Dei voluntatem scrutari laudabile est, non autem maiestatem. lib.6. cap.4. nume. 20. & 21.

Deus dicit; Indurabo cor Pharaonis, id est, non flagellabo in suum malum. li.6. c.9. num.34.

Deo solo fruendum est, ceteris rebus vtendum. lib.6.c.14.nu.1.2.& 7

Digitized by Google

a diaboli muscipula, Deus homines liberat.lib.2.c.9.nu.25.& 26

diabolus adueniente Dei auxilio, quod valde formidat, discedit.lib.2.c.9.nu.34

diabolum fortè efficimus, dum peccamus.lib.2.c.11.nu.1.& 2

diabolus sitit nimis iustorum perditioně. lib.3.c.10.nu.9

diabolus captus est in muscipula, qua Christum capere voluit.lib.3.c.10.nu.10

diabolus posuit fortem dilectionem vitiorum in mundo.lib.3.c.5.nu.38

diabolus aspis vocatur, dum occulte sæuit, & regulus, cum aperte ferit. lib.3.cap.5. nume 65

diabolus victus in Christi passione, quando se putauit victorem. lib. 3.cap.10.nume. 38. & 39

diabolo suadenti peccatum, dicat Christianus, nō sum meus, emptus sanguine Christi.lib.3.c.15.nu.2

contra diabolum vncti vocamur Christiani.lib.3.c.16.nu.14

diaboli, hostes vt probent iustos & puniăt impios.lib.4.c.17.nu.6.c.34.nu.21

diabolo traduntur perfecti, vt tententur, non imperfecti ne succumbant. lib.4.ca. 24.nu.8.9.19

diaboli faciem præcedit egestas, quia priusquam videatur, expoliat.lib.4.cap.28.nume. 22

diabolus acriter tentat in fine vitæ, & quădo suadet vitia fuco virtutum, quod mali non intelligunt.lib.4.c 30.per totum.

diabolus venena propinat melle circumlita.lib 4 c 30.nu.1.2.8.& 9

diabolus suadet mala sub specie virtutis.li. 4.c.30.num.2.4.vsque ad 6.8.10.vsque ad 35.c.31 nu 22.28.& 42

diabolus comedit robur animæ, quod non sentiunt mali.lib.4.c.30.nu.3

diabolus ponit laqueos in terra, non in cœlo, vnde capiuntur iniqui. lib. 4.cap.30. numne. 4

diabolus dicitur gladius fulgurans, quia percutit inopinantes, & transfigurat se in angelum lucis.lib.4.c.30.num.5.6.10.20. 21.24.& 25.c.31 nu.16.& 42

diaboli faciem reuelat Deus, cum eius artes detegit lib.4 c.30 nu.6 10.20.& 21

diabolus, vt serpens astutus, venenum habet sub labijs celatum.lib.4.cap.30.num. 9. & 10

diaboli armati dicuntur, quia vitia virtutis specie repræsentant lib.4.c.30.nu. 13

diabolo armato in occursum pergimus, quădo eius insidias a longe præuidemus.lib. 4.c.30.nu.13

diaboli consilia & fortitudo sicut fistulæ sunt æris, quæ dum mulcent & sonăt suaniter, decipiunt.lib.4.c.30.nu.14.& 15

diabolus prauis, mala quæ desiderant, aperte obijcit, bonis autem latenter lib.4.ca. 30.nu.20.vsque ad 22.c.31.nu.33. & 41

diaboli os intramus, cum calliditatis eius verba penetramus lib.4.c.30.nu.21

diabolus vulpes parua est, & insidiatur iustis, quæ dum agnoscitur, vitatur.lib.4.c. 30.nu.23.vsque ad 25

diabolus calcaneo nostro insidiatur, cum validius tentat in fine vitæ.lib.4.cap. 30. nume. 25

diabolus ad homines perdendos varia media habet, secundum vniuscuiusque conditionem & inclinationem lib.4.cap.31. per totum.

diabolus aliquando vinci se simulat, vt negligentiores nos efficiat lib.4.c.31.nu.1

diaboli sunt malæ bestiæ, quas Deus pollicetur extermínaturum de terra. lib.4.ca. 31. num.1

diabolus diuitias deceptionum suarum collocat super animas peruersas.lib.4.ca. 31.nume.2

diabolus suadebat Iob e cælo venisse illi labores, vt Deum blasphemaret.lib.4.ca. 31.num 3

diabolus varia habet iacula ignita, quæ solus cauet ille qui munitus est armis Dei. lib.4.c.31.nu.5. & 6

diabolus piratæ similis, animam quam videt oneratam bonis, sibi subdere curat. lib.4.c.31.nu.6.lib.16.c.13.nu.6

diabolus vicit Adam tribus medijs eum aggressus, quibus Christū aggressus, victus est lib.4.c.31.nu.7

diabolus quando damnis tentat, timor dicitur nocturnus, quando laudibus, sagitta est volans per diem, quando negotijs sæcularibus, negotium est perambulans in tenebris.lib.4.c.31.nu 8. & 40

diabolum tentantem his tribus modis non timent iusti.lib.4.c.31 nu 8.& 11

diabolus tentans a minimis incipit, vt post maiora suadeat.lib 4.c 31.nu.9. & 10

diabolus cauĕdus maxime, cum per nostra remedia intentat vulnera. lib.4.c.31 .nume. 12

diabolus in persecutione Ecclesiæ, animas cupiebat iugulare, non corpora.lib.4.ca. 31 nu.13.c.16 nu.13

diabolus rigidas persecutiones mouet in sanctos.lib.4.c.31.nu.13.& 10

diabolo mirabiliter resistebant sancti. lib. 4.c.31.nu.13

diaboli dolositas & crudelitas explicatur, dum vrso, & leoni comparatur.lib.4.capi 31.nu. 14. & 18

diabolus dicitur prospicere, quia sagax est ad inquirendas vires sanctorum. lib.4.c. 31.nu.15. & 41

diabolus videt de longe, dum præuidet initia dispositionis humanæ ad bonum, vt pullulantia extinguat bona. lib. 4.cap. 31 num.15

diabolus quasi vir bellator multimodis ingenijs vtitur, vt nos capiat.lib. 4. c.31.nu. 26. & 43

dia-

Digitized by Google

diabolus vt dux astutus ea quæ parum munita sunt, expugnat. lib. 4. c. 31. nu. 16
diabolus muscipulam tendit, in qua ponit errorem vt illiciat, terrorem vt frangat. lib. 4. c. 31. nu. 17. 24. & 43. c. 37. nu. 11
diaboli muscipulam euadit, qui claudit ianuam cupiditatis contra errorem, & ianuam timoris contra errorem lib 4. c. 31. nu. 17. 18 & 35. c. 37. nu. 11
diabolus leo est, cum aperte sæuit, draco cum occulte insidiatur. lib. 4 c. 31. nu. 18. c. 35. nu. 5
diabolus magis metuendus modo dum fallit, quàm olim cum sæuiebat. lib. 4. c. 31. nume. 18
diabolo sæuiente vt leo, opus est patientia, insidiante vt draco, opus est vigilantia. li. 4. c. 31. nu. 18. & 25
diabolus tentans ignorantes, timor nocturnus dicitur, tentans scientes, sagitta est volans per diē. lib 4. c. 31 nu. 19. 20. & 40
diabolus laqueos nō ponit in via, quæ Christus est; vnde si ab illa non recedat homo, tutus erit. lib. 4. c. 31. nu. 21
diaboli tentationes ad tria genera reducuntur. lib. 4. c. 31. nu. 22
diabolus Christum aggressus est his tribus modis, & victus. lib. 4 c. 31. nu. 22
diaboli arma fortia, voluptas, & timor, licet plures deijciat voluptate. lib. 4. ca. 31. nume. 24. 31
diabolus aliquando ipsa victoria qua eum vincimus, nos tentat lib. 4. c. 31. nu. 25
diabolus tribus modis bona nostra insequitur, polluens in tentationem, vel actionem, vel finem actionis. lib. 4. c. 31. nu. 26. vsque ad 29
diabolus astat, cum filij Dei assistunt coram Deo, quia bonis cogitationibus nostris se interserit, vt bene cogitata perturbet. lib. 4. c. 31. nu. 30
diabolus perambulat terram, idest humana corda, vt bona tollat; & quia non velociter deserit, non volasse, sed perambulasse dicitur. lib 4. c. 31. nu 30. c. 34. nu. 1
diabolus non tantum per seipsum, sed per eos etiam, qui nobis adhærent, conatur euertere, vt Adam & Iob lib. 4. c. 31. num. 31. & 32. c. 37. nu. 4
diabolus laqueos ponit in eis rebus, quibus inclinatos viderit homines. li. 4. c. 31. nu. 33. & 35. c. 37. nu. 11
diabolus in terra pedicam abscondit, dum culpam sub terrenis commodis occultat. lib 4. c. 31. nu. 33. & 43
diaboli instigatio nomine narium significatur, a quibus procedit caligo nequissimæ cogitationis, qua oculi tenebrescunt. lib. 4. c. 31. nu. 36
diabolus vt cedrus stringit caudam, quia prima suggestio eius blāda est, sed si permittitur, captam mentem deprimit. lib. 4. c. 31. nu. 37
diabolus primo linguam exerit illicita suggerens, secundo ad delectationem trahens dentem figit, tertio per consensum possidens, caudam stringit. lib. 4. cap. 31. nume. 37
diabolus Behemoth, Leuiathan, & auis recte dicitur lib. 4. c. 31 nu. 38
diabolus astutus venator, ante quem nos sumus, vt bestiæ coram venatore. lib. 4. c. 31. nu 41
diaboli laqueus, corpus est hominis, vt nullus sit securus. lib. 4. c. 31. nu. 41
diabolus valde iustis, sub specie perfecti boni, suadet mala. lib. 4. c. 31 nu. 42
diabolus victus, vincit eos qui ei incuruantur, & arma præbent. lib 4. ca. 32 per tot. c. 34. nu. 22
diabolus occisus a Christo, absconditur in arena, idest malis, vt Aegyptius occisus a Moyse. lib 4. c. 32. nu. 1. c. 34. nu. 12
diabolus in escā datus est populis Aethyopum, & Christus. lib. 4. c. 32. nu. 3
diabolus multa mala intulit mundo, multosque habet sibi subiectos. lib. 4. cap. 32. per totum.
diabolus vir, qui in Isaia conturbauit terram, concussit regna, & posuit orbem desertum lib. 4. c. 33 nu. 1. 3. & 4. ca. 34. nu. 3. c. 35. nu. 11
diaboli domini sunt crudeles, quibus tradimur cum peccamus. lib. 4. c. 33. nu. 2. & 6 c. 42. nu. 4
diabolus innumeris bonis priuat animam, quam possidet lib. 4. c. 33. nu. 5. c. 37. nu. 9
diabolum volūt habere regem peccatores, qui laceret, non Deum qui delectet. lib. 4. c. 33. nu. 6. c. 37. nu. 9. c. 42. nu. 4
diaboli cibus & habitatio sunt peccatores, etsi ad horam iusti illi subdantur, quod frequenter in ipsorum cedit vtilitatem. lib. 4. c. 34 per totum.
diabolus terrenos homines conculcat, possidet, & comedit perfecte. lib. 4. c. 34. nu. 2. vsque ad 4. 6. vsque ad 11. 13. 15. 16. 18. vsque ad 20. & 22. c. 35. nu. 11. & 16
diabolus habitat super latitudinem terræ, vt possideat tabernacula non sua, dum diuites & deliciosos possidet li. 4. c. 34. nu. 6. 7. 11. 18. 19. & 21
diabolus eos quos inhabitat, similes sibi facit. lib. 4. c. 34. nu. 9
diaboli, horribiles sunt qui vadunt & veniunt ad impios, quia si quædam mala deserunt, alijs occupantur. lib. 4. c. 34. nu. 16. & 17
diaboli in herbis ludunt, dum mentes hominum varijs modis decipiunt. lib 4. ca. 34. nu. 17
diabolus tantum in reprobis dormit, non in alijs. lib. 4. c 34. nu. 18. & 19
diabolo inhærent mali fortiter, vnde dicitur, quod circundant eum salices torrentis. lib. 4. c. 34. nu. 20
diabolus aliquando accipit iustos mandendos, sed non degluttiendos, dum tentat, sed

sed non prosternit.lib.4.c.34.nu.11
diabolus infatigabilis contra nos, cuius mens tota est animas perdere, etsi quandoque in rebus temporalibus inferat dāna, eius tamen audaciā moderatur Deus. lib.4.c.35.per totum.
diabolus animabus perdendis intētissimus est, ad quod omnia alia ordinat nocumēta.lib 4.c.35.nu.1.11.12.& 15.ca.36.nume.13
diabolus vt perdix, quæ sua non sunt congregat, quæ Deus aufert ab eo. lib.4.cap.35.num.2
diabolus etsi modo sit sapiens, nouissimum eius erit insipiens, cum Dominus in hominibus regnauerit.lib.4.c.35. nu. 2
diabolus in siti currit, vt pretium sanguinis Christi repellat. lib.4.c.35.nu.3.c.37. nume.11
diabolus Deo nocere non valens, in illius imagine crudelis est.lib.4.c.35.nu.4. cap. 36.nu.3
diabolus instar latronis noctu, prius bonas cogitationes nititur furari, vt desertam animam perdat lib.4.c.35.nu.6.& 7
diabolus, vt capiat vrbem animæ, per fenestras sensuum conatur intrare.lib.4.c.35. nume.7
diaboli fraudes difficulter inuestigantur. lib.4.c.35.nu.10
diabolis aer est plenus, qui rectores sunt malorum quæ fiunt in terra.lib.4.cap.35. nu.13.c.37.nu.8
diabolus semper inimicus habendus, etiā si minister sit Dei, & iustorum flagellum, sicut & peccatores sunt.li.4.c.36.per totū.
diaboli equi, sunt mali, quibus insidet, cum inimicitias in nobis exercent. lib.4.cap. 36.num.1
diabolo fœderari non debemus vsquam, cum inimicus sit perpetuus. lib. 4.ca.36. nu.4.vsque ad 6
diaboli amici esse non possumus, nisi Domino efficiamur inimici. lib 4.c.36.num. 4. vsque ad 6.& 9
diabolo abrenunciauit homo in baptismo, quod memorari debet, ut ab illo liberetur lib.4.c.36.nu.9.c 42.nu.10
diabolus cruciatur nimis bona uita hominum, quibus cum regnat, misericordiæ Dei cessant.lib.4.c.37.per totum.
diabolus uritur uisa conuersione peccatorum.lib 4 c.37 nu.1.2.6 & 7
diabolus fremet in prædicatores.lib.4.cap. 37.num.2
diabolus aliquando non aggreditur iustos, ne ignominiose uincatur. lib. 4. cap. 37. num.5
diaboli iaculum si non percusserit hominem, occidit diabolum. lib.4.c.37 nu.7
diabolo regnante in nobis, misericordiæ Dei cessant, ueniunt autem, si in nobis ille moriatur.lib.4.c.37.num.9.lib.15.cap. 8.num.5
diaboli terrentur & fugiunt visis magnis desiderijs sanctorum.lib.4.c.37.nu.12
diabolo flectit genua quicumque peccat.li. 4.c.42.nu.8
diabolus quanto viderit mundum fini propinquum, acrius sæuit lib.5.c.5.nu.9
diabolum vicit Dominus, vt sanctificatio ad nos veniret.lib.7 c.9.nu.1
cum diabolo prælium habet homo nullo vmquam fœdere dirimendum.lib.13.ca. 8.num.5
diabolus malus dicitur, in quem commoueri debet, & non in fratrem, qui iniurias patitur.lib.13.c.8.nu.5
diabolo fortiores sunt filij Israel, dum ipsum superant, & ab eo non vincuntur.li. 15.c.1.nu.3.& 4
diabolus incudi comparatur, quia percutitur, dum iusti saluantur lib.17.cap.2.nume.29
diabolus, qui suadet malum, post prodit illud, sicut Deus bonum, quod suadet manifestabit postea lib.18.c.1 nu.14
diabolus accusator, & nos accusat apud Deum, & Deum apud nos, vt fecit cum Adam, & Iob lib 18 c.5.nu.6
diabolus, dum in exordio bonas cogitationes perdere non valet, ponit insidias in via, vt polluantur postea.lib.18 ca.13.nume.11
diabolus meridianus cognosci non potest, nisi in lumine meridiano. lib. 18.cap.17. nume.25
diluuium in mense Aprili fuit, quando germinat terra, vt dolor peccatorum maior foret.lib.4.c.18.nu.15
discipuli Domini dati sunt in iuuamē Apostolorum lib.1.c.23.nu.1
discordias seminans & inimicitias grauiter punitur.lib.1.c.15.nu.13
discordia seminare inter fratres, frequens malum est, a quo maxime cauebant sancti lib 11.c.17.nu.4.& 5
diuitijs seruientes, graui subijciuntur tyrānidi.lib.1.c.17.nu. 10. vsque ad 12.22. & 26.c 24.nu.11.14.22. & 31.lib.2.ca 18.nu. 1.vsque ad 8.lib.4.c.38.nu.8.9.& 14.c.40. nu.7 & 8
diuitiarū nimius amor ad multa ducit mala lib.1.c.17 nu.12.13.1 .22. & 26.ca.24. nu.11.& 31.lib.2.c.18.num.1. vsque ad 8. lib.4.c.38.nu.8.9.& 14.c.40.nu.7.& 8
diuitiarum amor totum mundum subuertit lib 1.c.17.nu.13.c.24.nu.16 & 25.lib. 4.c.39.nu.19.& 20 c.40.nu.7 & 8
diuitias contemnendas ex multis probant sancti lib 1.c.17.num.13.vsque ad 15.17. vsque ad 19. & 22. lib.4.c.38.nu.1. vsque ad 6.13.& 18 c.39.nu.5. & 21.cap.40. nume.7 & 8
diuitiæ condemnandæ non sunt, sed earum nimius amor.lib.1.c.24.nu.4.5.& 19.lib. 2.c.16.nu.24.vsque ad 26.c.19.nu.34 lib. 4.c.28.nu.12.ca.38.nu.16.17.19.& 20.ca.

Digitized by Google

40.nu.17.c.41.nu.1.& 5.c.42.nu.7
diuitiæ habitæ vel non habitæ, inordinatè concupitæ multa causant damna. lib.1.c. 24.num.19
diuitiæ, bona sunt ijs qui eis bene vtuntur, alijs autem mala. lib. 1.c.24.nu.19.lib.4. c.38.nu.16.17.19. & 20.c.39.num.2.c.41. nu.9. & 10
diuitiæ insufficientes sunt, vt a malis liberent. lib.2.c.15.nu.43. & 65.c.18.nu.13.c. 19.nu.7.lib.4.c.38.nu.1.& 2
diuitię labiles sunt, vnde cor est ab eis amouendum lib.2.c.15.num. 5. vsque ad 7.9. 21.31.32.33.43.53.vsque ad 56.c.16.num. 20.c.19.nu.8. & 32.lib.4.c.28.nu.5.ca.38. nume.11
diuitiæ exemplo Gentilium contemnendæ sunt. lib.2.ca.15.nu.9.vsque ad 12.32.37. 38.44.46. & 47 c.16.nu.7. & 8.c.20.nu.4. 6.& 7.lib.4.c.42.nu 5
diuitijs qui recte vti sciunt, laudandi sunt. lib.2.c.15.nu.21.30.34. & 44.c.18.nu.11. lib.4.c.38.nu.12. & 20.c 41.nu.5.9. & 10
diuitiæ, aurea imago sunt, quàm impius Nabuchodonosor iubet adorare. lib.2.c.15. nu.16.lib.4.c 41.nu.2
diuitiæ & paupertas tristitiam aut voluptatem pariunt, tantum secundum hominũ opinionem. lib 2.cap.15.nu.23.lib.4.cap. 38.nume 6
diuitiæ & paupertas, solis nominibus differunt. lib.2.c.15.nu.23.c.18.nu.20.lib.4.c. 38.nu.4.& 5
diuitiæ boni nomen non merentur. lib.2.c. 15.nu.29.30.& 62.c.18.nu.9. & 14.ca 19. nu.5.lib.4 c.28.nu.5. & 12.c.38.nu.3.4.6. & 13.c.40.nu.17
diuitiarum appetitus ingens viget in mundo. lib.2.c.15.nu.35 & 62.c.17.nu.10.11. 20.& 21.c.19.nu.1. & 2 lib.4.c.28.nu.16. c.34.nu.20.& 30
diuitias relinquat, qui voluerit esse perfectus, expeditusque ad cœlum properare. lib.2.c.15.nu.36.37.39.& 40.c.16.num.1. vsque ad 5. lib.4.c.38.nu 18.c.41.nu.9. & 10.c.42 nu.5
diuitijs inuoluti, & in ipsis confidentes, antequam moriantur pereũt lib.2.c.15.nu. 42.c.17.nu.20.& 21.c 19 nu.7.& 8
diuitias contẽnens Christianus, non superbiat, cum id fecerint Gentiles pro gloria vana. lib.2.c.15.nu.47.c.20. nu.6.& 7
diuitiæ capillis comparantur, ne doleant qui eas mittunt. lib.2.c.16.nu.21.lib.4.ca. 40.nu.2
diuitiæ dantur malis, quia æternis seruãtur supplicijs. lib.2.c.18.nu.17. & 18.lib.9.ca. 39. nu.18.24.vsque ad 26
diuitias argenti & auri, quæ res sunt mortuæ, appetit mundus mortuus. lib.2.c.19. nu.1 & 2
in diuitiarum amissione multa debent consolari. lib.2.c.19.nu.3.c.20.nu.6. & 7.lib. 4.c.4.per totum.lib.9.c.15.nu.20
diuitias, & mundi fastum paucissimi sunt qui contemnant. lib.2.c.20.n.9.11. & 15
diuitias paruipendere expedit, sed non diuites, neque eos malos credere, quia tẽporalibus abũdant rebus. li.4.c.38.per totũ.
diuitię recte comparantur spinis. lib.4.c.38. nu.7.c.40.nu.6
diuitiæ innumera mala pepererunt & pariunt mundo. lib.4.c.39.nu.2.ca.40.nu.4. 7.& 8.c.42.nu.5
[di]uitiæ solis iniquis sunt tales, iustis autem tantũ cęlestes sunt diuitiæ. li.4.c.39.n.19
[di]uitiarum multitudo cõcordiam dirimit. lib.4 c.40.nu.4
[di]uitias non contemnit Christianus iubente Deo, quas cõtemneret, si terrenus rex iuberet. lib.4.c 4.nu.7.9.& 10
diuitias contemnentes admirari non debemus, sed eós, qui eas non contemnunt. li 4.c.40.nu.10
diuitijs & paupertate tentati homines, in vtroque debent esse cauti. lib. 4.c.40.nu. 12. & 14
diuitię modo liberare possũt diuites a morte, non quando coacte dimittuntur. lib. 4.c. 40.nu.13
diuitiæ Deum nobis non dant, sed Deus diuitias, vnde propter has illum relinquere, stultum est. lib.4.c.41.nu.4.9. & 10
diuitiæ congregatæ, nisi distribuantur, generant vermes. lib.4.c.41.nu.14
diuitijs, & Christo simul seruire non possumus. lib.4.c.42.nu.5.7.& 9
diuitiæ communicatæ, & diuitibus & pauperibus prosunt. lib.5.c.10.nu.30
diuitiæ capillis comparantur, quibus sublenandi & tergendi sunt pauperes. lib.5.c. 10.nu.49
diuitiæ mammona iniquitatis dicũtur, quia diues, aut iniquus, aut iniqui heres creditur. lib.18.c.12.nu.9
diuites auari domui suæ congregant mala. lib.1 c.24.nu.1.lib.4.c 40.nu 6
diuites auari crudeles in fratres. lib.1.c 24. nu.1 10. & 27.lib.2.c.18.num.1 vsque ad 8.lib.4.c.38.nume.14.ca.39.nume.24.vsque ad 26
diuites auari omnia tolerant, vt aurum acquirant. lib.1.c.24.nu.7. & 9. lib.4.c.34. nu.7.c.39.nu.34.lib.5.c.10.nu.73
diues auarus dæmoniaco peior est. lib.1.c. 24 nu 9.& 10.lib.4.c.38.nu.14
diues auarus inter omnes homines miserrimus est. lib.1 c.24.nu.13.vsque ad 15.20. & 30.lib.2.c.18.nu 18.lib.4.ca.38 num.8. vsque ad 10.12.vsque ad 14
diuitum friuolæ excusationes ad conseruandas diuitias reseruantur. lib.1 c.24 num. 20.lib.4.c.38.num.16. & 17 cap.39.num. 2. & 3
diuites auari Iudæ sunt similes. lib.1.ca.24. nume.24
diuites auari serui sunt diuitiarum. lib.1.c. 24.nu.37.lib.4.c.28.nu.5.c.41.nu.5

Digitized by Google

diuites tantum illi dicendi sunt, qui virtutibus abundant. lib.2.c.15.nu.9.11.16. vsque ad 28.43.62.65.& 66.c.18.num.19.& 20.lib.4.c.28.nu.5.9.12 15 18. & 23
diuites auari pauperes dicendi sunt, lib. 2. c.15.nu.26.vsque ad 28.43.65. & 66.c.18. nu.1.vsque ad 8.19.& 20.ca 38.nu.10.lib. 4.c.39.nu.24.vsque ad 26
diuitum auarorum sollicitudines, & miseriæ describuntur. lib. 2.c.15.nu.65.ca.18. nu.1.vsque ad 7. & 18.lib.4.ca.34.nu.7.& c.38.nu.8.vsque ad 10
diuitibus nullus inuideat, quorum bona transferri hinc non possint.lib.2.cap.15. nu.3.4.6.7.& 62.c.16.nu.35.ca.18.nu.17. & 28.lib.4.c.28.nu 5.c.38.num.13. & 18. c.39.nu.5
diuites quo plura habuerint bona,plura desiderant.lib.2.c 15.nu.10. & 23.c.17.nu. 24 c.18.nu.5.6. & 23.lib.4.c.38.nu.1.2. & 10.c.39.nu.29.& 30
diuitibus auaris,in honoribus mundi præponendi sunt diuites misericordes.lib.2. c.15.nu.19.vsque ad 22
diuites & potētes difficulter audiunt Deū. lib.2.c.15.nu 41
diuitum sepulchra ostendunt, quid sæculi bona profuerint.lib.2.c 15.nu 51
diuites contemnentes diuitias, superædificant fundamento fidei,aurum,&c alij autem.qui dolent,cum eas amittunt,superædificant lignum,&c. lib.2.cap.16.num. 18. & 19
diuites,qui per fas & nefas diuitias congregant, taxantur.lib.2.c.17.nu.12.c.18.nu. 18.lib.4.ca.39.nu.7.8.10 vsque ad 12.14. 15.18.20.vsque ad 22.29.& 30
diuites peccatores honorās, & sanctos pauperes despiciens,ignorat iudicia Dei lib. 4.c.17.num.4. & 13.lib.6.c.11.num.3.vsque ad 15
diuites,innumeros patiūtur labores, vt fiāt hospitium diaboli.lib 4.c.34.nu 7
diuites & pauperes sunt modo, sicut actores in scena lib.4 c.37 nu.4.& 5
diues verus est, non qui multa habet bona, sed qui non eget multis, pauper autem non qui nihil possidet,sed qui multa concupiscit lib.4.c.38.nu. 4.5.17.
diuites & pauperes extimandi sunt,vt parietum picturæ. lib.4.c.38.nu.6.lib.14.ca 3. nume. 7
diues auarus, ebrio peior est.lib 4.c.38.nu. 8.9.& 16.lib.5.c.1 nu.5
diuites timoribus pleni felices non sunt, sed tantum pauperes, qui nihil timent. lib.4.c.38 nu.12.c.41 nu.8
diuites quasi in somnis ditescunt. lib. 4.ca. 38.nu.13
diuites contemnere non debemus terrenis negotijs occupatos.lib.4.c.38.nu.15
diuites contemnendi non sunt, nec de eorum salute diffidendum. li.4.c.38.nu.16. 17.19.& 20
in diuites auaros,superbos,&c.acriter inuehunt sancti lib.4.cap.39. per totum.cap. 41.num.7
diues in egenis sublenādis parcus, vere pauper est.lib.4.c.39.nu.1.22.24.vsque ad 26. lib.5.c.10 nu.7
diuites & pauperes non casu, sed iustis de causis sunt in mundo lib.4.c.39.nu.1.li. 5.c.10.nu 5.7.13.33 & 52
diues tot iniurius est hominibus,quotquot opem poterat conferre.lib.4.ca.39.nu.1, lib.5.c 10.nu.7.& 13
diuites, si omnia sua dare nolunt pauperibus,diuidant ea.lib.4 c.39.nu 4
Diues, diuitiarum immersus luto, hericius est habitans desertam Babylonem.lib.4. c 39.nu.6
diuites superbi collidunt pauperes, sicut pecus pingue infirmum. lib. 4.c.39.nu.8. 10.vsque ad 12
diuites timentes carere diuitijs, adorauerunt auream statuam Nabuchodonosor. lib.4.c 39.nu.9
diuites per potentiam opprimūt pauperes, dum habent stateram dolosam. lib.4 ca. 39.nu.10.vsque ad 12.14.15.17.23.& 29
diuites luxui & delicijs dediti,confidentes in diuitijs taxantur. lib.4.c.39.nu.13.16. 19.22.32.& 33.c.41.nu.6.& 7
diuites impij,sicut pisces maiores deuorant minores.lib.4 c 39 nu.17.23.27. & 28
diuites immisericordes damnātur, & a fortiori raptores.lib 4.c.39.nu.22.24. vsque ad 26.32.& 33.c.41.nu 6.& 14 lib.5.c.10. nu.5.vsque ad 7. & 10
diuites, vsuras exigentes a pauperibus taxantur. lib. 4.ca.39.num.23.29.33.35.vsque ad 37
diuites auari hominum societatem fugiūt. lib.4.c.39.nu.2.8.& 30
diuites auari, famelici nudi, &c. pauperes sunt, alijs miseriores. lib. 4. cap. 39. nume.31.& 33
diuitum mensæ multorum pauperum constant sanguine.lib.4.c.39.nu.32.& 33
diuites ditandis filij intētissimi sunt, quod iusti olim non faciebant. lib.4 ca.40.nume 5. & 6
diuites thesaurizantes in terra, thesauros amittunt æternos. lib.4 cap 40.nume 9. 10. & 17
diuitis anima saturata calcat fauum cœlestis dulcedinis;iustis autem,aduersa dulcescunt.lib.4.c.40.nu.14
diuites quales futuri sunt, ne diuitiæ obruant eos,quod si tales non fuerint, plāgendi sunt. lib.4.c.41.per totum.
diuites, qui ratione relicta, in bonis alijs gloriantur,stulti sunt.lib.4.c.41.nu.2
diuites plures sunt qui pereunt,quàm pauperes, licet in vtrisque prædestinati sint & reprobi.lib.4.c.41.nu.8
diuites Christiani tenentes tēporalia, non teneantur ab eis.lib.4.c.41.nu.9 & 10

Digitized by Google

diuitem in auro non confidere, æterna est beatitudo.lib.5.c.10.nu.2
diuitum immisericordia, causa est sterilitatis temporum.lib.5.c.10.nu.10
diuites periclitantes in mundo, ne iacturã patiantur bonorum, ea transferant in manum pauperum.lib 5.c.10.nu.11
diuites insultare non debent pauperibus, antequam eleemosynas largiantur.lib.5.c.10.nu 11.16. vsq; ad 18.29.31.33. & 59. lib.14.c.3.nu.10 vsque ad 12
diuitum duritiam emollire nõ possunt pauperes mille quæsitis modis. lib.5.c 10.n. 11 lib.14 c.3 nu 10.vsque ad 12. & 21
diuites multa bona receperunt a Deo, pro quibus modica dare iubet pauperibus, nec volunt.lib.5.c.10.nu.19
diuites auaros damnauit mulier, quæ Eliã pauit lib.5.c.10.nu.22.& 34
diuites fures vocantur a sanctis, cum pauperum necessitatibus non prouident.lib.5. c.10.nu.23
diuites per manus pauperũ pecunias transferant in cęlum.lib.5.c.10.nu 25.& 58
diuites, qui equis componendis & alendis occupantur, oblito paupere, immo Christo, taxantur.lib 5.c 10 nu 28
diuites in pauperes liberales clarissimi sũt in republica lib.5.c.10.nu.30
diues misericordiam magnam poscere non potest a Deo, nisi pauperibus secundum magnam misericordiam prouideat. lib. 5.c.10.nu.31
diuites, cum tãta dent parasytis, scortis, &c. paupertatis metu eleemosynas non dãt. lib.5.c. 10.nu.34. & 77
diuites oliuæ sint fructiferæ, dantes multã & frequenter lib.5 c 10 nu.36
diuites pauperibus prouidentes, supportãt inuicem in charitate.lib 5 c 10.nu 46
diuites dormierunt in cupiditatibus suis, sed transacta vita nihil inuenerũt in manibus suis, quia nihil posuerunt in Christi manu.lib.5.c 10 nu.50
diuites vane & mendaciter d cunt filijs diuitias seruare, quas propter auaritiam seruant.lib.5 c.10. nu.54
diuites eleemosynas porrigẽtes leuant manus, vt vincatur Amalech. lib.5.cap. 10. nume 55
diuites bona sua communia faciant omnibus, quia omnes amici & cognati sunt homines.lib.5.c.10 nu.67
diuites absque ratione multas congerunt rationes ne benefaciant. lib.5 c.10 n. 70
diuites eleemosynas porrigãt, ne terra sint deteriores.lib.5 c 10.nu.71
diuites eleemosynarum debitores vocantur a Paulo.lib 5.c.10.nu.79
diuitum auarorũ corda mille miserijs sunt plena, non communicantium pauperibus bona sua lib. 14.c.3.nu.3
diuites ad sobrietatem reducat, diuitis & Lazari parabola.lib.14.c.3.nu.7
diuites re ipsa dicunt, omnia consumantur & Christus non pascatur.lib.14.c.3.n. 21
diuites miseri nimis, quos custodia diuitiarum nimis cruciat, & abundantia nõ prodest.lib.18.c.16 nu.13
Verbo Bona temporalia, Auaritia, Eleemosyna, Paupertas.
doctores Ecclesiæ vulpes paruas exterminant ab Ecclesia lib.2.c.8.nu.7.& 8
doctores Ecclesiæ in lignis arcæ Noe quadratis & linitis significantur optime.lib. 5.c.8.nu.2
dominandi libido multa affert damna.lib. 1.c 20.nu.13.16.25. & 32
dominandi libido moderanda est.lib.1.ca. 20 nu.6.8.& 25
dominandi libido totum orbem inuasit. lib 1.c.20.nu.8
dominis multis, ipsisque inter se contrarijs simul seruire non valemus. lib. 4.ca. 42. per totum.

E

EBrietas grauium malorum est causa.lib. 1.c.1.nu.22.23.34.37.60.63.64.66.& 68
ebriorum miseria, & ignominia.lib.1.ca.1. nu 34.& 68
ebrij vocantur hi, qui passionibus suis extra se feruntur lib.2.c.17.num.2.& 3.lib. 9.c.1.nu.3
ebrietas, quæ in omnibus passionibus animæ contingit, in bonam partem accipitur aliquando.lib.5.c.1. per totum.
ebrietas bona animę pro gaudio mentis accipitur.lib.5.c.1.nu.2.& 19
ebrietas in sacris litteris significat aliquando rerum abundantiam.lib.5.c.1.nu.10
ebrietas quandoque significat pinguedinẽ gratiæ Spiritus sancti.lib 5.ca.1.num.16. 20. & 21
ebrietate sancta alienata mens oculos habet pulchriores vino.lib.5.c.1.nu.16
ebrietas sancta obliuionem præstat vanarum delectationum lib.5 c.1.nu.17.& 18
ecclesiastici verbo Clericus. Sacerdos, Episcopus, Prædicatores. Religiosi, Prælati.
ecclesia lunæ comparatur, quæ lumen a sole recipit, & propter mutabilitatem, & quia crescit in sanctis, decrescit autem in malis.lib.1.c.23.nu.5.lib.3.c.3.nu.14 lib. 5.c.3.nu.9 c.4.nu.3
ecclesia auroræ comparatur. lib. 1. cap.25. nume. 7
ecclesia in futuro beatissima erit, quæ nunc quasi misera cõtemnitur ab infidelibus. lib.2.c.4 nu.7
ecclesia Christi sponsa, ab illo numquam separatur.lib.2 c.12.nu 20
Ecclesiam ex Gentibus sociauit sibi in sponsam Christus, synagoga reiecta.lib.3.c.5. nu.86.& 87.c.6.nu.10. & 14.c.9.nu.10. & 34.c.10.nu.5. & 31.lib.4.c.9.nu.10.lib.5. c.3.nu.3.c.7.per totum.

ecclesia

Digitized by Google

ecclesia sponsa Christi nigra per naturam, formosa per gratiam lib 3.c.9.nu.34
ecclesia pulchra in calceamentis omni ablata macula.lib.3.c.9.nu.46
ecclesiam acrius persequuntur mali Christiani, quàm tyranni, & hæretici lib.3.ca.15.nu.21.lib.5 c.4.nu.12
ecclesiam ingrediens, cogitationes noxias relinquat in ianuis. lib. 3.c.16.nu.16.lib.13.c.11.nu. 13
in ecclesia permixti boni & mali, separabũtur in futuro lib.3.c.17 num.15.vsque ad 17.lib.5.c.3.nu.1.6.10.& 13.c 8.num.10. lib.9.c.20.nu.22.ca.21.nu.5.6.8.9.11.12. 15.& 17.lib.15.c.2.nu.13.lib.18.c.15.nu. 22.26 & 27
ecclesia acriter persecuta est, sed tutata in Deo.lib.4.c.23.nu.3.ca.33.nu.3. & 4.lib. 5.c.3.nu.2.5.& 16.c.4.num.11.vsq; ad 13
ecclesia saluat homines, dum ab ipsa non exierint.lib.4.c.23.nu.4
ecclesia per tyrannos taliter persecuta est, vt aliquando fideles vincerent, aliquãdo vincerentur.lib.4.c 31 nu.19.& 20
ecclesiis exhibenda est reuerẽtia maxima, de qua re parum curant homines. lib. 5. c.2. per totum.
ecclesiam, in qua laudãdus venit Deus, multi intrant mente vagi, loquentes, &c. lib. 5.c.2.nu 1.vsque ad 3.7.8.10.12.& 13.lib. 9.c.1.nu.24.lib.13.c.11.nu.5
in ecclesia missæ, sacrisq; concionibus intenti, reuerenter adsint homines.lib.5.c. 2.nu.3.6.vsque ad 8.10.11.& 13
ecclesia modo vt priuata domus est, temporibus autem priscis ipsæ domus velut Ecclesiæ erant.lib.5.c 2.nu.3.7.& 8
in ecclesijs nihil iam spirituale meditantur homines, sed negotia ibi fiunt.lib 5.c.2. nu.3.5.vsque ad 8
ecclesias adeunt multi feminas visuri. lib. 5.c.2.nu.4.& 8
ecclesia nostra, quæ quondam domus orationis erat, facta est spelunca latronum. lib 5.c.2.nu.5
ecclesiarum risus acriter taxabant sancti.li. 5.c 2.nu.6.vsque ad 8
ecclesiam a balneis & foro non differre, flebant sancti lib.5.c.2.nu.7.8.& 10
in ecclesia loquuntur mulieres non minus quàm in foro.lib.5.c.2.nu.9.lib. 16.c.10. nume. 4
ecclesiis reuerentia exhibenda est multis de causis lib.5.c.2.nu.10. vsque ad 12
ecclesiis dæmonum astant Gentiles reuerẽter.lib.5.c.2.nu.13
ecclesia Catholica varie cõparatur, in qua mali permixti sunt bonis. lib. 5. cap. 3. per totum.
ecclesia optime comparatur naui.lib.5.cap. 3.nu.2.4.5.& 16.lib.16 c.12.nu 16
ecclesiam comparatur arcæ Noe. lib 5.ca.3. nu.6.7.& 13.c.8.num.1.& 2.lib.16.ca.12. nu.21.& 22
ecclesiam ingressi habitant lupi, & agni, diuites, & pauperes.lib.5.ca.3.nu.7.cap.6, nume. 9
ecclesia malogranato optime assimilatur. lib.5.c.3.nu.3.lib.14 c.5.nu.8.lib.18.cap. 12.nu 1
ecclesia fons est, a quo multa procedunt bona, & fructus.lib.5.c.3.nu.8
in ecclesia peccatorum multitudo maior multo quàm aliorum.lib.5.c.3.nu.10.lib. 9.c 21.nu.16
ecclesia recte paradisus dicitur terrestris. lib.5.c 3.nu.11.lib.7.c.1.nu.13
ecclesia ciuitas descendens de cœlo, quam Ioannes vidit in Apocalypsi li.5.c.3.nu. 11.& 14.& c.6.nu.5
ecclesia optime figurata fuit in Rebecca.li. 5.c.3.nu.15
ecclesia significata est in illis verbis Canticorum 4. Capilli tui sicut greges, &c. lib. 5.c.3.nu.17
ecclesia, quæ licet multum impugnetur, nõ est deiecta, caret antiqua pulchritudine, quam quisque suo modo debet iuuare.li. 5.c.4.per totum.
ecclesia meritis iustorum conseruatur. lib. 5.c.4.nu.2.vsque ad 5.& 8.c.8.nu.4.vsque ad 6.9.13.& 15
ecclesiam tuentur doctores & Apostolici viri ab ira Dei, & insidijs diaboli.lib.5. c.3.nu.5
ecclesiam debent omnes iuuare, sicut olim ad opus tabernaculi omnes offerebant donaria. lib.5.cap.4.num.6.lib.16.ca.10. nu.5. & 6
ecclesia stabilis & perpetua in prosperis, & aduersis.lib.5.c.4.nu.7.10. vsque ad 13
ecclesiam restitui pristino candori optabãt sancti lib.5.c.4.num.9.& 11.lib.14.ca.30. nume. 14
ecclesia temporibus Apostolorum innumeris abundabat bonis.lib.5.c.4.nu.9.ca.5. nu.1.vsque ad 4.10.& 11
ecclesia aliquando in paucissimis conseruatur, sed non perit.lib.5.c.3.nu.12
ecclesia primitiua qualis erat, & eadem in fine sæculi multum destituta bonis, & oppressa.lib 5.c.5.per totum.lib.6 cap.3. nu 9.lib.14 c.30.nu.14
ecclesia vtero feminæ comparata, fortiores filios genuit in exordio lib.5.c.5.nu.13
ecclesiam vehementer deiectam, flebãt sancti olim.lib.5.c.5.nu.1.4.vsq; ad 7.& 12. lib.6.c.3.nu.9
ecclesia in fine sæculi in solitudinem redacta, & gelu plena erit.lib.5.c.5.nu.8.lib. 6 c.3.nu.9
ecclesia in fine sæculi, nimietate pressurarũ probanda est. lib.5.c.5.nu.9
ecclesia firma est, quã Dominus fundauit, & ditauit, quę etiam traditionibus gubernatur lib.5.c.6.per totum.
ecclesiam non solum gubernari Scripturis, sed & traditionibus optime docuit Basilius.

Digitized by Google

lius.lib.5.cap.6.num.1. vsque ad 3
ecclesia domus est, quam sapientia ædificauit ex lapidibus viuis, idest, sanctis, columnis doctoribus, &c lib.5.c.6.nu.4
ecclesiam multis virtutibus ornatam, tamquam auro, & lapidibus pretiosis, diligit Dominus super omnes ciuitates Iudę.lib.5.c 6.nu.5.& 7
ecclesiam, & sacerdotium nouum Deus condens, magnis bonis ornauit. lib.5.c.6.n.7
ecclesia ędificata ex latere Christi pendentis in cruce.lib.5.c.6.nu.8
ecclesiæ conuenit benedictio, quam Iacob dedit Zabulon lib.5.c.6.nu.10
ecclesia ex Gentibus, nigra sed formosa dicitur. lib.5.cap.7.nume. 3. vsque ad 5. 22. 23. & 30
ad Ecclesiam confugiat, qui tutus esse vult a sæculi fluctibus.lib.5.c 6.nu.10
ecclesia ex Gentibus, reginæ Saba comparatur.lib.5.c.7.nu.4
ecclesia, quæ prius in Iudæis conclusa erat, dilata est valde lib.5.ca.7.num.13.14.19.21.& 27
ecclesia Iudæorum & Gentium, racemum portauit a terra promissionis.lib 5.cap.7. nume.23
ecclesia ex Gentibus, diuinum sermonem, velut a cœno leuauit lib.5.c.7.nu.28
in Ecclesia boni, & mali, perfecti, & imperfecti sunt, eam tamen & mundum tutantur iusti ab ira Dei.lib.5.c.8. per totum.
in Ecclesia varij gradus sunt meritorum. li. 5.c.8.nu. 1. vsque ad 3. 10. vsque ad 12.& 14.lib.16.c.7.nu 5.10.& 23.lib.18.c.9.nu. 2.3 6.c.10.nu.1.& 2.c.12.nu.1
ecclesiæ os dicuntur spirituales, alij vero venter.lib.5.c.8.nu.10
ecclesiam Romanam veram esse Ecclesiam, & solam, pulchre docet Augustinus.lib.6. c.4.nu.18
ecclesia mulier fortis est, de qua loquitur Salomon Prouerb.31.lib.6.c.13 nu.2
ecclesia in recte viuentibus paradisus dicitur.lib.7.c.1.nu.23.lib.12 c.3.nu 20
ecclesia vna cum esset, ab ea egressi Christiani, in varias sectas partiti sunt.lib.8 cap.1. nume 6
Ecclesia ciuitas est, supra quam Dominus pluit, & a qua fons oritur.lib.8.c.1.nu 14
ecclesia in iustis columba est pennas deargentatas habens.lib.9.c.14 nu.13
ecclesia rugas habere dicitur in his qui fidem habent sine operibus. lib.9.cap.17. nume.23
ecclesia malos sic tolleret, vt castiget lib.9. c.21.nu 6.8.9.13.vsque ad 15
in Ecclesia qui casuri sunt, admixti sũt alijs, vt hi timeant. lib. 9. cap. 21. nume. 7. 11. 13. & 15
in Ecclesia mali non præiudicant bonis, sicut nec paleæ frumento.lib.9.ca.21.nu.9. & 17.lib.12 c.3.nu.6
in Ecclesia boni & mali easdem patiuntur calamitates, dum viuunt. lib. 9. cap. 21. num. 12
in Ecclesia boni & mali non dignoscuntur, sicut nec arbores siccæ & virides in hieme.lib.9 c.21.nu 15.& 17
in Ecclesia dum multi videntur iniqui, falso creduntur omnes tales.lib.9.c.21.n.16
ecclesiæ astans, dum sacra peragũtur, taceat. lib.10.c 8.nu.12
in Ecclesia boni comparantur tritico, & mali paleis.lib.12.c.3.nu.6
ecclesia in sanctis merito comparatur Sion terrenæ.lib.12.c.3.nu.11
in Ecclesia multi sunt iusti, etsi pauci dicantur respectu aliorum lib.12.c.3.nu.19
ecclesia in sanctis hortus conclusus fons signatus, puteus aquæ viuæ vocatur.lib.12. c.3.nu.20
ecclesiam tamquam ciuitatem, varij lapides componunt, varia scilicet merita & ordines sanctorum.lib 12.c.3.nu.33
in Ecclesia salices dicuntur mali, quia sunt infructuosi, & boni etiam, propter ingentem viriditatem.lib.12.c.3.nu.35
ecclesia cœlum ipsa est, totque habet cœlos, quot sanctos lib. 12.c.3.nu.37.
ecclesia in Iudæis & Gentibus, multos habet & habuit, qui sunt stellæ cęli, & arena maris lib.12.c.4.nu.1
in Ecclesia, qui solis exterioribus curis inseruiunt, cutis dicuntur, quę contrahitur, dum præsentia sola concupiscunt. lib.12. c 4.nu.23
in Ecclesia sic diuisi sunt varij fidelium gradus, vt omnes vno cortice charitatis tegãtur.lib.14.c.5.nu.8
ecclesiæ beatitudo, consistit in pace & vnitate fidelium.lib.14.c.5.nu.11
in Ecclesia sola verum lumen est, cum mundus totus extra eam fumo sit plenus. lib. 14.c.11.nu.3
in Ecclesia muri & turres ædificantur, ne dogma peruersum præualeat veritati.lib. 18.c.15.nu 32
in Ecclesia boni & mali decem virginibus comparantur.lib 18.c.15.nu.37. & 38
ecclesia modo desponsata est Christo, & virgo peruenire debet ad nuptias, quæ celebrabuntur in cęlo.lib. 18.c.15.nu.39
ægri multis consolandi sunt rationibus. lib. 4 c.5.nu 36.& 37.lib. 5.c.9.nu 2.vsque ad 16.19.vsque ad 24
ægritudo corporis multa habet conuenientia, quibus infirmi consolandi sunt.lib.5. c.9.per totum.
ægros quæ solent in morbis contristare, referuntur.lib.5.c 9.nu.2.vsque ad 4
ægritudines, & calamitates nostræ ridiculæ sunt, si cum aliorum calamitatibus conferantur.lib.5.c.9.nu.5.vsque ad 7
ægritudines & afflictiones dat Deus sanctis, octo de causis.lib 5.c 9.nu.8. vsque ad 10
ægritudinibus & laboribus plena est hæc vita, vt sequentem appetamus.lib.5.cap.

Digitized by Google

9. nume. 11. & 15

ægritudines & tribulationes, ad peccata di luenda dat Deus. lib. 5. c. 9. num. 11. 13. 14. 21. & 22

ægritudines & afflictiones Deus dat modo, vt in alia vita maiora præmia consequamur. lib. 5. c. 9. nu. 11. 15. 20. vsque ad 22

ægritudines & flagella suis dat Deus in eorum bonum. lib. 5. c. 9. nu. 14. vsque ad 16. 18. vsque ad 22. & 24. lib. 9. c. 15. nu. 11

ægrotantes quanta sollicitudine a medicis, & seruis Dei salutem quærunt, qua obtenta in pristina relabuntur mala. lib. 5. ca. 9. nume. 17

ægritudo & grauis dolor capitis vexãs Paulum vocatur angelus sathanæ. lib. 5. ca. 9. nume. 18

ægrotantes sancti, fortiores & meliores erant, quàm cum sani degebant. lib. 5. cap. 9. nu. 23

ægrotantes discipulos cum curare posset Paulus, noluit. lib. 5. c. 9. nu. 7. 8. & 24

Verbo Flagella, Labores, Tribulationes.

eleemosyna ordinem habere debet, in qua præponendi sunt consanguinei, iusti, &c. lib. 1. c. 13. nu. 31. lib. 5. c. 10. nu. 62. & 63

eleemosyna non ita de meritis cogitat sicut de necessitatibus. lib. 1. c. 25. nu. 29. lib. 5. c. 10. nu. 11. 24. & 37

eleemosyna grandes adducit vtilitates. lib. 1. c. 25. nu. 30. lib. 5. c. 10. nu. 6. & 7

eleemosyna oleum est quo vngimur, vt diabolum vincamus. lib. 2. ca. 7. nu. 16. lib. 5. c. 10. nu. 25

eleemosynis deditus, mala morte non perit. lib. 4. c. 1. nu. 52

eleemosynæ in testamentis pro suspectis habentur, dum in vita pauperes non adiuuantur. lib. 4. c. 39. nu. 3. lib. 5. c. 10. num. 9. 45. & 56

eleemosynas largitur, qui fratris cogitat dignitatem. lib. 4. c. 41. nu. 6. lib. 5. ca. 10. nu. 28. & 29

eleemosyna, eiusque necessitas, & modus in ea seruandus, quàm differre non expedit. lib. 5. c. 10. per totum.

eleemosynis deditus Loth, incendium Sodomæ euasit. lib. 5. c. 10. nu 1

eleemosynis seminat homo ad iustitiam, & metit fructum vitæ. lib. 5. ca. 10. nu. 2. 3. 6. 13. 14. 25. 34. 51. 58. 71. & 72

eleemosynis dediti erant olim sancti diuites. lib. 5. c. 10. nu. 2. 3. 23. 24. 33. 42. 59. 60. 65. 66. 68. & 75

eleemosyna in crastinũ differenda non est. lib. 5. c. 10. nu. 7. 9. & 25

eleemosyna sic necessaria est, vt sine illa ceteræ virtutes ad salutem non sufficiant. lib. 5. c. 10. nu. 8. 9. & 26

eleemosynam elegantibus rationibus suadent sancti. lib. 5. c. 10. nu. 8. vsq; ad 10. 12. vsque ad 14. 19. 20. 23. 24. 26. & 33

eleemosynas non dare, in causa est sterilitatis terræ. lib. 5. c. 10. nu. 10

eleemosynæ præceptum, quo superflua danda sunt, facillimum est. lib. 5. ca. 10. nu. 11. 20. & 53

eleemosyna a morte liberat, lucrumq; magnum animæ præstat. lib. 5. c. 10. num. 13. 14. 38. vsque ad 40. 53. & 55

eleemosynę meritum non ex magnitudine doni, sed ex affectu donantis pensatur. lib. 5. c. 10. nu. 13. 14. 22. 36. & 51

eleemosyna remedium est magnis peccatoribus. lib. 5. c. 10. nu. 15. 26. 67. & 69

eleemosynas non dant diuites, & iniurijs pauperes lacessunt. lib. 5. c. 10. nu. 16. vsq; ad 18. 29. 31. & 33

eleemosynas dare manu propria, & non seruorũ consulebant sancti. li. 5. c. 10. n. 18

eleemosyna ornauit Zachęus domum, vt Christum reciperet. lib. 5. c. 10. nu. 21

eleemosynam petiuit Elias a uidua, ut illi potius prouideret, quàm sibi. lib. 5. c. 10. nu. 22. & 76

eleemosyna medicina est animę, mundam & decoram eam reddens. li. 5. c. 10. n. 26

eleemosyna, magna operata est in Cornelio. lib. 5. c. 10. nu. 27. & 38

eleemosyna fons purissimus paradisi, iuxta quem magnæ surgunt arbores uirtutum. lib. 5. c. 10. nu. 26

eleemosyna ingentem honorem tribuit diuiti, maiorem, quàm si labens cœlum reparasset. lib. 5. c. 10. nu. 29. & 72

eleemosynis faciendis, consulebat Chrysostomus arculam haberi in domo. lib. 5. c. 10. nu. 32. & 41

eleemosynas consulebat Chrysostomus sutoribus, &c. de primitijs rerum quas uendebant. lib. 5 c. 10. nu. 32.

eleemosynam sic det homo, ut se potius recipere quàm dare cogitet. lib. 5. c. 10. nu. 33. 37. 43. 44. 47. 60. 61. 70. usque ad 72

eleemosynam uocauit Paulus gratiam, sicut alię sunt gratiæ gratis datę. lib. 5. cap. 10. nu. 33

eleemosyna sola neglecta, damnandas animas ostendet Dominus in iudicio. lib. 5. c. 10. nu. 35. & 57

eleemosyna uolat ante soliũ regale, & ibi consistit. lib. 5. c. 10. nu. 36. & 38

eleemosynam amplius desiderat Deus, quã sacrificia lib. 5. c. 10. nu. 36

eleemosynę nundinę sunt, in quibus modico iustitiã emimus, vt carius uendamus. lib. 5 c. 10. nu. 38

eleemosynas porrigens fęneratur Deo. lib. 5. c. 10. nu. 38. 41. 53. & 79

eleemosyna nota est ianitoribus cœli, ut suos introducat alumnos. lib. 5. c. 10. n. 40

eleemosynam dans ut expedit, discit aspernere pecuniam, & alia multa. lib. 5. c. 10. nume. 40

eleemosyna ex proprijs bonis, & propter Deum danda est; lib. 5. c. 10. nu. 44

eleemosynę munera sunt, in quibus filię Tyri Deum adorant. lib. 5. c. 10. nu. 48

eleemo-

Digitized by Google

eleemosyna illa perfecta est, quæ præuenit pauperem, nec precibus extorquetur. lib. 5.c.10.nu.56
eleemosynam vocant sancti secundum baptismum. lib.5.c.10.nu.56.& 69
eleemosyna ante fores gehennæ stat, ne intret misericors. lib.5.c.10.nu.56
eleemosynis, compensent ieiunia, qui ieiunare non valent. lib.5.c.10.nu.57
eleemosynam fieri sic iubet Scriptura, vt pene nullus pauper se valeat excusare. li. 5.c.10.nu.57
eleemosyna etiam incognitis danda est. li. 5.c.10.nu.60
eleemosynæ potissime dandæ sunt pauperibus, qui cum essent diuites, sua pauperibus erogabant. lib.5.c.10.nu.63
eleemosynis erogandis calices conflare, rectum existimabat Ambrosius. lib.5.c.10. nu.65.66.& 68
eleemosyna dimittenda non est propter detrahentium linguas. lib. 5.cap.10.nume. 65. & 68
eleemosynę Nabuchodonosor in causa fuere, vt per annum sententia a Deo lata, differretur. lib.16.c.13.nu.16 Verbo Diuites.
episcopi non incũbant administrationi rerum temporalium. lib.2.c.15.nu. 63
episcopatus & prælaturæ, & officia appetenda non sunt, ad quæ officia assumptus homo non ditet consanguineos. lib.5.ca.11. per totum.
episcopatus fugiebant sancti, ad quos trahebantur inuiti. lib.5.c.11.n.5. vsque ad 12.16.& 17
episcopi innumeris egẽt rebus, vt recte hoc fungantur officio, vnde trepidanter ad illud accedant. lib.5.c.11.nu. 6. vsque ad 9. & 15
episcopi temporalia habent, vt pauperibus largiantur, non vt consanguineos ditent. lib.5.c.11.nu.13.& 19
episcopatus appetere bonũ iudicabat Paulus, quando Episcopi primi ad martyria ibant. lib.5.c.11.nu. 15.& 20
episcopi a monasterijs extracti, pristinam quietem lugebant. lib.5.c.11.nu. 16. & 17
episcopi, qui de bonis sponsæ ditantur, spoliantes eam, reprehenduntur. lib.5.c.11. num.19
episcoporum multi, inuigilant magis marsupijs vacuandis subditorum, quam vitijs extirpandis. lib.5.c.11.nu. 19
episcopi cupiditate cæcati, currunt ad Ecclesiasticas curas sine curis victuri. lib.5. c.11.nu.20
episcopi non deterrentur periculis, dum cęcantur cupiditate. lib.5.c.11.nu.20
episcopatum Romanum Eugenio III. datũ flebat acriter Bernardus. lib.5.c.11.nu.21 Verbo Prælatus.
euangelij prædicatio per Apostolos, miranda fuit. lib.6.c.4.nu.5. vsq; ad 7
in Euangelij prædicatione, Dei potentia est ostensa. lib.6.c.4.nu.6. vsque ad 16
euangelistæ sancti, equi sunt Deum, eiusq; doctrinam portantes, vt fluminibus istis scindatur terra. lib.18.c.2.nu.57
euangelistę & prophetę gladios habuerunt ancipites in manibus, sacram doctrinam scribentes. lib.18.c.2.nu.46
eucharistiam dedit Deus, factus cibus, & cõuiua. lib.1.c.6.nu.12. lib.5.c.12.nu. 27
in Eucharistiæ eleuatione, pectus tundimus traditione Apostolorum. lib.5.c.6.nu.1
eucharistia hominibus data ex Dei beneficio, reuerenter frequenter, & consideranter sumenda est. lib.5.c 12. per totum.
eucharistiam figurabant panes propositionis. lib.5.c.12.nu.1.& 20
eucharistiam sumat anima pura, sancta, sancte tractans. lib.5.ca.12.nu.1. vsque ad 3. 8. vsque ad 10.12.13.15.16.26. & 33. lib. 14.c.17.nu.30
eucharistiam Ecclesię relinquẽdam, docuit Moyses in Numeris. lib.5.c.12.nu.2
eucharistiam sumpturus, dijudicare se debet homo. lib.5.c.12.nu.3.13 14.& 33
eucharistiam sumens, qui insidiatur fratri, Iudę similis est. lib.5.c.12.nu.4.10.& 32
eucharistiam sumendam, vt nutriatur homo, docuit Christus. lib.5.c.12.nu.6
eucharistiam sumentes inquinati inutiliter & ociose, iudicium sumunt. lib.5.c.12.n. 6.7.13. vsque ad 16.28.29.& 32
eucharistiam sumens non tantum mundus sit a peccato, sed mortificatus, memoriã Christi ostendat. lib.5.c.12.nu.7.9.15.16. 18.& 26. lib 14 c.17.nu.30
eucharistiã sumens indigne, similis est Herodi, qui dixit Magis, vt ego veniens adorem eum. lib.5.c.12.nu 8
eucharistiam reuerenter sumendã probant sancti. lib.5.c.12.nu.9 21.22. & 31
eucharistiam relinquens Deus, infinitum amorem nobis ostendit. lib. 5.c.12.nu.9. vsque ad 12.17.21.& 26
eucharistia panis dicitur, quia vitam hanc & futuram roborat. lib.5.c. 12.nu.11.22. 24.27.& 31
eucharistiam sumentes, surgant homines vt leones, diabolo terribiles. lib.5.c.12.nu. 11. & 22
eucharistiam animam incendit, ornat, & innumera confert bona. lib.5.c.12.nu.11. vsque ad 13.27.& 36
eucharistia fons est paradisi, fluuios spirituales effundens. lib.5.c.12.nu.12
eucharistiam sumens, vt aquila ad alta uolet. lib.5.c 12.nu 13
ad Eucharistiam frequenter accedendum est. lib.5.c.12.nu 13.15.19.25.30. & 39
eucharistiam accepturis tempore Chrysostomi dicebat diaconus alta uoce, Sancta sanctis. lib.5.c.12.nu. 15
eucharistia qualiter sit tractanda, docẽt purificationes quæ olim fiebant ante sacri-

Digitized by Google

ficia.lib.5.cap.12.nume.16
eucharistiam reliquit nobis Christus in cęlum pergens, vt Elias pallium lib.5.c.12. nume. 17
eucharistiam sic volebant sancti ab indignis non contingi, vt hi tempore communionis ab Ecclesia essent pellendi.lib. 5.c.12.nu.16
Eucharistia olim aureis animabus offerebatur, non vasis; modo e contra.lib.5.ca. 12.nu.18
eucharistia accepta & agno comesto, multi insurgunt lupi peccatis obnoxij.lib.5.ca. 12.nu.18.& 29
eucharistia dæmones fugat, & ad nos Angelos vocat.lib.5.c.12.nu.19
eucharistiam accepturis, consulebant sancti, vt ea die ab vxoribus abstinerent.lib. 5 c 12.nu.20. & 34
Eucharistiam Romæ accipiebant fideles tẽpore Hieronymi quotidie. li. 5.c.12.n.20
eucharistiam quotidie accipere, nec laudant, nec vituperant sancti.lib.5.c.12.nu. 20. & 30
eucharistiam ingenti cum deuotione accipiebant sancti.lib.5.c.12.nu.21
eucharistia triticum est & vinũ, quod olim Deus promiserat lib.5.c.12.nu.23. & 24
eucharistia cibus est olim promissus a Deo seruis suis.lib.5.c.12. nu. 24
eucharistiam in grande hominum malum non concedit Deus.lib.5.c.12.nu.25
eucharistię dignitatẽ solus Deus potest perfecte cognoscere.lib.5 c 12.nu.26. & 37
eucharistia frumentum dicitur electorum, & vinum germinans virgines. lib.5.c.12. nume. 27
eucharistiam qui accepit, & statim peccat, Deum multum irritat lib.5.c.12.nu.29
eucharistia cibus est Angelorum, & hominum, sed in nobis paruulis mutatur sicut cibus matris, qui filio est lac.lib.5.ca. 12.nu.31
eucharistiam sumendam cum præparatione docuit sapiens, dicens; Si sederis cœnare ad mensam potentis.&c.lib.5.ca.12. nume. 33
eucharistiam sumpturi, mundi sint homines maxime a mulieribus. lib.5.c.12. nu. 33. & 34
eucharistia duo operatur bona, vt minuat peccata minima, & maiorum tollat consensum.lib.5.c.12.nu.36
eucharistia post baptismum necessaria est, isto enim lauamur, illa efferens moderantur motus.lib.5.c.12.nu.36
eucharistia manna est, quod quotidie pluit Deus de cœlo lib.5.c.12.nu.37.& 38
in Eucharistię consecratione, aqua miscetur vino conuenienter.lib.5.c.12.nu.39
Eucharistiam vt recipiat homo, reparet prius iuuentutem in petra instar aquilæ. lib.12.c.3.nu.25.& 26
eucharistia panis est quotidianus, quem in oratione dominica postulamus. lib. 13.c. 8.nu.13.vsque ad 15.& 17
eucharistiam poscimus dari nobis quotidie, ne a Christi corpore separemur. lib. 13.c.8.nu.28
exempla sanctorum, carbones sunt vastatores. lib.2.c.7.nu.37.lib.5.cap.13.num. 14. 17. & 29
exempla sanctorum, maxime iuuant homines ad bonum, quorum vita imitãda est. lib.5.c.13.per totum.
exempla earum virtutum, in quibus quiuis sanctus claruit, proponat sibi homo, vt imitetur.lib.5.c.13.nu.3.& 4
exempla virtutum alij prębere, fit virtutum studiosis, multarum coronarum materia. lib.5.c.13.nu.5
exempla proborum aspice, vt humilieris, non prauorum, vt Pharisæus Euangelicus fecit lib.5.c.13.nu.6.9.16.19.21. vsque ad 25. & 30
exempla sanctorum, etiam homines barbaros pertrahũt ad salutẽ.li.5.c.13.n.7.& 11
exempla inspiciẽda sunt eorum, qui in vno quoque proposito principes fuere, vt imitentur illius professionis sectatores. lib. 5.c.13.nu.8
exempla sanctorum, etiam audita, potentissima sunt ad hominum conuersionem. lib.5.c.13.nu.11.vsque ad 14
exempla sanctorũ, qui homines, vt nos fuere, sectari est possibile.lib.5.c.13.num.15. 17.19.26.& 27
exempla eorum qui cum mali essent boni effecti sunt, respicere debemus, vt speremus posse implere cœpta.lib.5.c.13.n.17
exempla sanctorum, thesauri sunt quos effodiunt & gaudent, qui imitantur. lib.5.ca. 13 nu 18
exempla sanctorum nobis Deus demõstrat, vt corrigat, & terreat.lib.5.c.13.num.19. 21.vsque ad 25
exempla sanctorum, virgæ sunt quas posuit Iacob in canalibus, vt oues parerent varia.lib.5.c.13.nu.20
exempla sanctorum, lilia sunt in quibus pasci debent homines.lib.5.c.13.n.21.& 22
exempla deteriorum, qui conspiciunt, emẽdare vitam non possunt, sibi sufficere arbitrans, quod tam mali non sint.lib.5.ca. 13.nu.25.& 30
exempla sanctorum inspiciẽda sunt quotidie, vt sic in altari ignis semper ardeat. li. 5.c.13.nu.26
exempla sanctorum, panni sunt veteres quibus a puteo extractus est Hieremias, id est, fidelis, ne præcepta eum terreant.lib. 5.c.13.nu.26. & 27
exempla varia sanctorum, flores sunt quos colligere debemus vt apes, quibus mel conficiamus.lib.5.c.13.nu.31
exempla sponsæ, currere faciunt adolescentulas in odorem vnguentorum Christi.li. 5.c.13.nu.38

exem-

exempla peccatorum sequuntur illi tãtum qui stulti sunt.lib.11.c.5.nu.1
exempla mala, nociua sunt multum.lib.11.c.5.nu.1
in exemplum status vniuscuiusque illi sint, qui in eo clarissimi fuere lib.15.c.4.n.11
exemplo suo docere quiuis debet fratrem, quæ oporteat illum facere. li.16.c.8.n.27
Verbo Sancti.

F

FAmæ habenda est cura, & non solius cõscientiæ, vt aliqui male putant lib.12.ca.1.nu.1.vsque ad 3.5.vsque ad 8.12.& 13
famam conseruare nitebantur sancti. lib.12.c.1 nu.1.5.vsque ad 8
fama nostra necessaria est alijs, sicut bona vita, nobis lib 12 c.1.nu.5.6.& 8
fama, odor est virtutis, conscientia autem, color illius.lib 12.c.1.nu 12
Verbo Nomen bonum.
fames animæ, in bonam & in malam partẽ accipitur in sacra Scriptura, sicut & sitis. lib.6.c.1. per totum.
fames, horribilis calamitas est. lib.14.cap.12.nu.9
falsa testimonia Verbo Testimonia.
feminas videre non debet, qui caste cupit viuere lib.3.c.3.nu.3 10.11.36. & 42.lib.11.c.11.nu.1.& 4.lib.13.c.2.nu 1.& 11
feminarum colloquia caueat, qui castus esse vult. lib 3 ca.3.nu.4.5.11.12.19.20.35. vsque ad 39. lib.6.c.12.nu.11.lib.11.c.11.nu.2.4.10.13.& 19
feminarum colloquia, si omnino caueri nõ possunt, breuianda sunt.lib.3.ca.3.num.4. & 5
feminarum colloquijs non noceri, stolide dicunt aliqui lib 3.c.3.nu.5.37. & 38
feminarum colloquia, visum, munuscula, literas, grandi cura vitanda docuerunt sancti lib.3.c.3.nu 19.20.33.& 36
femine quanto inferioris fuerint conditionis, tanto magis vitandę sunt.lib.3.cap.3.nume.20
feminæ, virorum colloquia maxime vitare debent.lib 3.c 3.num.23.29.vsque ad 32.43.& 44.lib.11.c.11.num.2.vsque ad 4.9.12.18.21.& 22
femine inuerecundę, viros sollicitãt ad malum.lib.3.c.3.nu.24
feminæ nimiam familiaritatem virorum vitent, quantumcunque illi sint sancti lib.3.c.3.nu.29.vsque ad 33.& 43.lib.11.c.11.nume. 12
feminę sanctimoniales, vitent virorum amicitias quicumque illi sint. lib.3.c.3.n.31.vsque ad 33.& 43
feminę sanctimoniales, non loquantur sine testibus sororibus lib.3 c.3.nu.32
feminæ sanctimoniales, litteras non mittãt absque licentia conuentus, & Episcopi. lib.3.c.3.nu.33
feminarum sanctus amor, quia facile degenerat in malum, relinquendus est. lib.3.c.3.nu.35.lib.11.c.11.nu.2.& 3
feminæ sanctimoniales, mulierum secularium amicitias vitent.lib 3.c.3.nu.42
feminæ non minus loquuntur in Ecclesijs, quam in foro.lib.5.c.2.nu.9
feminæ loquaces ex se sunt, ideo non permittit eas Paulus docere.lib.5.c.2.nu.9
feminę, maximę adolescentulæ, in domo sint clausę.lib.6 c.6.nu.23. & 24 lib.11.c.11 nu.11.24.& 25
feminæ, etiam infantulæ, cum sociabus ludant, non cum puerulis lib.6.c.6.nu.27
feminæ lactare fastidiunt filios suos, quod bruta animalia non faciunt. lib. 6. cap.6. nume. 32
feminæ Madianitæ, Iudeos vicerunt luxu, vt Deos adorarent, quod arma efficere non potuerunt.lib.6.c.12.nu.1.2. & 8
feminarum deordinatus amor, in multa cõiecit mala Salomonem. lib.6.ca.12.nu.9. lib.11.c.11 nu.26
feminæ cauendæ, tum quia paucæ sunt bonæ, tum quia periculosa est earum familiaritas.lib.6.c.12.nu.9.& 10.lib.11.c.11.nume. 5
feminę, fucis & coloribus se pingentes, acriter reprehenduntur.lib.9.c.2.nu.1.12.13.15.25.28.29.31 & 32
feminę facies liniunt, vt imprudentium faciant euolare corda.lib.9.c.2.nu.1.12.13.15.20.& 23
feminę sunt, quæ in vestium superfluitate excedunt viros.lib.9.c.2.num.2.vsque ad 4.19.20.28
feminę, dum tanti faciunt corporis & pulchritudinem & ornatum, animæ indicãt curam negligere.lib.9.c.2.nu 4
feminę, quotidianas & multas experiuntur molestias, in curando corporum ornatu. lib.9.c.2.nu.4.23.& 26
feminę, vnguentis pretiosis vnguntur, quæ nocent multum, & lasciuię generant opinionem.lib.9 c.2.nu.11
feminarum pulchritudo, multis incommodis subiecta est, quibus carent feminæ deformes.lib.9.c.2.nu. 12.& 13
feminarum friuolę excusationes reuincuntur, dicentium ornare se, vt placeant viris suis.lib.9.c.2.nu.12.13.& 19
feminę, quę ad Ecclesias pergunt multo ornatu fulgentes, acriter taxantur. lib.9.c.2.nu.14.17.18.& 27
feminę omnes, moderentur vestes, maxime virgines.lib.9.c.2.nu. 14. vsque ad 16. 18. vsque ad 20.28
feminę pauperes, aliquando in modo ornãdi se, excedunt diuites.li.9.c 2.n.15.& 16
feminę meretrices & non honestę, vti solent vestibus pretiosis. lib.9.cap.2.nume. 17. & 20
feminę libidini innatę naturę, superaddunt vestium ornatum.lib.9.c.2.nu 20

Digitized by Google

feminæ cinis sunt & puluis, quem cognoscunt, spectantes, nō aurum aut gemmas. lib.9.c.2.nu.20
feminis Christianis, quæ superflue se ornant, comminatur Deus decaluationem. lib.9.c.2.nu.21
feminæ, quæ canos non erubescentes componuntur, taxantur. lib.9.c.2.nu 22
feminæ adulterantes faciem, meditantur adulterium castitatis. lib.9.ca.2.num.23. 29.& 31
feminæ, vt se ornent, viros cōijciunt in multa inconuenientia. lib.9.c.2.nu.26
feminę capillos flauos facientes reprehenduntur a sanctis. lib.9.c.2.nu.29.31 & 32
feminæ, maxime autem virgines scurrilia non loquantur, sed ædificatoria. lib. 10. c.7.nu.24
feminæ virgines tacere multum debēt, maxime autem in Ecclesia. lib.10.c.8.num. 32 lib 11.c.11.nu.4
feminæ nuptæ, multas patiuntur molestias. lib.11.c 8.nu.1.2. & 22.lib.18.ca.6.num. 21. & 22
femina quædam, dum rogaretur, vt viro diuiti nuberet, respondit, si vellem nubere, maritum quærerem, non hereditatem. li. 11.c.8.nu.15
feminę si non essent in mundo, conuersationem hominum futuram cum dijs, dixit Cato vticensis. lib 11.c.8 nu.20
feminæ ad matrimonium studiosæ & non pulchræ quærendæ sunt lib.11.c.8.num. 23. & 26
feminæ nubiles olim non consulebantur a parentibus propter verecundiam. lib.11. c.8.nu.27
feminę, quia viros ad se trahunt, vt magnes ferrum, clausæ sint, quantum potuerint. lib.11.c.11.nu.3.4
feminæ malæ, nulla bestia in hoc mundo valet comparari. lib. 11. cap.11.nume.6. vsque ad 8
feminæ sanctæ, multæ sunt dignę laudibus. lib.11.c.11.nu.7.15.17.& 27
feminæ, maxime viduę iuuenculę, sint cautæ, quia fama earum vt flos cito marcescit. lib.11.c.11.nu.9
feminę si de scripturis interrogent viris, id publicę faciant. lib.11.c.11.nu 10
feminę eligantur, & anus, & deformes, vt seruiant. lib. 11.c.11.nu 10
feminarum colloquia maxime vitabāt sancti. lib.11.c.11.nu.13
feminarum consortia non semper mala sunt, ita vt condemnemus sanctos feminis deuotos. lib. 11.c.11.nu.14.15. & 17. c.14.nu.11
feminarum amicitię etiam viris sanctis regulariter pariunt infamiam. lib.11.ca.11. nu.14.15 & 19.c 14.nu. 11
feminę amatorum suorum societate priuatę plangere dicuntur Adonidem. lib. 11. c.11.nu.16
feminæ gentiles laudantur. lib. 11. cap.11. nume. 17
feminę tunc verecundę sunt, quando nec videre volunt, nec videri. lib.11.c.11.num. 18. & 24
feminę pulchrę operiant vultum, ne videātur, cum & id fecerit iuuenis gentilis Hetruscus. lib.11.c.11.nu.20
feminę sanctimoniales sęcularium vitent confabulationes, a quibus nil possunt boni discere. lib 11.c.11.nu.21. vsque ad 23
feminę vitent viros, qui frequenter sub velamine sanctitatis mentiuntur esse quod non sunt. lib.11.c.11.nu.23
feminę etiam sub prętextu virtutis & orationis non vagentur lib.11.c.11.nu.25
feminarum nimius amor Adam fecit peccare, & Salomonem lib.11.c.11.nu.26
feminę fugientibus viris adhęserunt Christo in passione. lib 11.c.11.nu.27
feminę, dum cadunt, nō se excusent de carnis fragilitate, aut virorum vi. lib.14.cap. 15.nu.7.& 8
feminam nolle domo pellere imminente scandalo, dicentes nō esse periculum, falsum est, & stultitia. lib.16.c.8.nu 16.17
femina falso accusata de adulterio, & septies icta vixit. lib.17.c.1.nu.10. & 11
feminis non cohabitēt viri, licet sancti sint, propter periculum. lib.18.c.6 nu 8. & 9
feminarum cōsortia, & cohabitationem relinquere, quod difficile videtur, vsu fit facile. lib.18.c.6 nu.9
femina quędam gentilis, ne tormentis coacta secretum proderet, linguam pręcidit. lib.18.c.6.nu.11
Verbo Mulier, Matrimonium, Virgines, & Religiosę.
festi dies in hac vita non sunt perfecti. lib. 2.c.1.nu.1.& 2
festi dies colēdi sunt, & qua ratione, Iudęorum autem, & festa, & sacrifitia spiritualiter tractanda lib.6.c.2.per totum.
festos dies, suos vocat Dominus, quādo desunt peccata, nostros autem quando ista adsunt lib.6 c.2.nu.4
festiuitatum Iudęorum ordo, & ritus narrantur, vt ex ipsis colligamus, quomodo nostris actibus Deo festa paremus. lib. 6. c.2 nu.4. vsque ad 10
festiuitatem sabbati Iudęorum spiritualiter celebrat Christianus, qui nihil mundanū gerit. lib.6.cap.2.nume.5. vsque ad 7. 12. 13. & 15
festiuitatem Neomenię, idest, nouę lunę celebrat Christianus, qui coniungitur Christo, & veterem hominem proijcit lib.6. c.2.nu.7.& 8
Festiuitatē Paschę, in qua edebatur agnus, celebrat Christianus edēs corpus & sanguinem Christi. lib.6.c.2.nu.7. & 8
festiuitatem azymorum celebrat, qui exterminat fermentum malitię ab anima sua. lib.6.c.2.nu.8.& 9

Digitized by Google

festiuitatem nonorū celebrat Christianus, qui in spiritu seminat, vt de spiritu metat vitam æternam. lib.6.c.2.nu.9
festiuitas alia est memoria tubarum, quam celebrat, qui in lege Domini meditatur frequenter. lib 6.c.2.nu.10
festiuitas alia erat, cum Iudæi affligebant animas suas decima die mensis septimi, quam celebrat, qui se affligit. li.6.c.2.n.10
festiuitatem Scenophegiæ celebrat, qui in tabernaculis habitat futuram inquirens ciuitatem. lib.6.c.2.nu 10.16.& 17
festiuitates perfecte celebramus in cœlo, hic tantum ex parte. lib.6.c.2.num.10. & 17.c 3.nu 7.& 8
festi sanctorum anteponūtur vigiliæ, vt præ occupemus faciem sanctorum in confessione. lib.6.c.2.nu.18
In festis sanctorum postulet homo auxiliū sancti, exemplum, & confusionem propriam attendat lib 6.c.2.nu.18.& 19
fides armatura grandis est, in qua inimici tela sunt recipienda. lib.2.c.7.nu.21.& 22
fides fundamentum est, cui aliter superędificant perfecti, aliter imperfecti. lib.2.ca.16.nu.18.& 10.lib.6.c.3.nu 17
fidei fundamento bona opera sunt superædificanda. lib.2.c.16.nu.18. & 19. lib.3.c.17.nu.1
fides ad cęlum non perducit, nisi bona opera ei adiungantur lib 3.c.16.nu. 9. & 13. lib.4.c.42.nu.6
fides, quæ est donum Dei, fundamentum virtutum est, quam comitari debent opera, vt proficua sit, & conseruetur. lib.6.c.3.per totum.
fides primus est salutis gradus, secundum locum tenet operum perfectio. lib. 6.c.3.nu 1.5.& 23
fidem habens sine operibus comparatur ficulneæ quam Dominus siccauit. lib.6.c.3.nu.2.& 25
fides aliquando amittitur, quia sine operibus est, & otiosa. lib.6.c.3.nu.2.9. vsq; ad 11.27. & 28
fides perfecta raro inuenitur in terra. lib.6.c.3.nu.4
fidei symbolū vnanimiter dictauerunt Apostoli, antequam ad prædicationem diuiderentur. lib.6.c.3.nu.5
fides, & opera coniungenda sunt. lib.6.c.3.nu 6.8. vsque ad 10.15. vsque ad 27. lib.9.c.17.nu.23. lib. 18.c 12.nu.15
fidem merentur amittere peccatores, quam Deus misericordia sua conseruat. lib.6.c.3.num.7
fidem habens sine operibus, ille est de quo dicitur; Ficus enim non florebit, &c. lib.6.c 3.nu 8
fides Dei donum est. lib.6.cap.3.nume.12. 21. & 22
fides grano sinapis comparatur, quæ licet parua videatur, non est. lib.6.cap.3.num.13. & 14
fidem sine operibus posse saluare homines adultos, hæresis est. lib.6.c.3.num.16.vsque ad 27
fides, quæ per dilectionem operatur, est quę neminem sinit perire lib.6 c.3.nu.20
fidem sine operibus iustificare, intelligit Paulus de operibus, quæ ipsam pręcedūt. lib.6.c.3.nu.22
fidem habentes sine operibus, in loco sunt videntium, quos quasi impios percutit Deus lib 6 c.3.nu.26.& 27
fidei mysteria recondita celanda sunt rudi plebi, quæ esse credibilia optime conuincunt sancti. lib 6.c 4.per totum.
fidei mysteria velata tradant sacerdotes populo lib 6.c.4.nu.1. vsque ad 4. & 17
fidei mysteria omnia nō omnibus sunt propalanda. lib. 6. cap.4.nume.4. 17.19. vsque ad 21
fidei credibilitas ex mira Apostolorum prædicatione colligitur. lib.6.c.4.num.5. vsque ad 16
fidei Christianæ veritatem, & Christi diuinitatem probat Chrysostomus, quia tot annis templum Salomonis restaurare nō valuerunt Iudęi lib.6.c.4.nu.15. & 16
fidei nostræ veritatem mire ostendit Augustinus libro contra epistolam fundamenti. lib.6.c.4.nu.18
fidei vita charitas est, per quam operatur. lib.7 c.8.nu.33
fidem habentes sine operibus rugę sunt Ecclesię. lib 9.c.17.nu.23
fidei mysteria penetrare non valet, qui stat in æstibus mundi lib.9 c.22. nu.5
fidei mysteria qui amplius scrutatur quam expedit, ab aquis nimium transit ad calorem nimium lib.14.c 13.nu.6
fidem & opera habentes iusti, tamquam domestici Dei vestiuntur duplicibus. lib.18. c.10.nu.24
fidei mysteria reuelanda sunt his qui altare sunt Dei, non his, qui terrenam vitam ducunt. lib.18 c.15.nu.1
filij, si non corrigantur, in magna incidunt mala. lib.1.c.1.nu.22.c.2.nu.1 lib.6.ca.6.nu.34.& 35 lib.9.c.11 nu.43
filij hereditate a patribus priuati vnde consolandi sunt lib.4.c.40 nu 11
filij & generaliter homines laudandi sunt, non ex maiorum nobilitate, sed ex propria virtute. lib.6.c.5.per totum.
filijs, si parentum non imitentur virtutem, parum prodest progenitorum sanctitas. lib.6.c.5.nu.2.4.5. & 11
filij erudiendi sunt ab incunabulis, idque exemplis potius quam verbis efficere debent parentes, suntq; moderate corripiēdi & diligendi lib.6.c.6 per totum.
filiorum minus rectam educationem, omnium malorum causam esse aiebant sancti lib.6.c 6.nu.6.17 vsque ad 19
filij diligenter instituendi sunt, quia iuuentus fera est pessima. lib 6.c.6 nu.13

zed by Google

filij si in exor dio non recte educentur, inualescēte post mala consuetudine ad bonum flecti non possunt. lib.6.ca.6.nu.19. 22. & 27
filijs ignoscere debent parentes, si ipsis inconsultis vxores duxerint. lib. 6. cap. 6. nume. 30
filiorum mors patienter ferenda est, quos propter peccata parentum aliquando punit Deus.lib.6.c.7.per totum.
filij puniuntur peccantibus parētibus, quia horum malam vitam imitantur.lib.6.ca. 7.nu.9.vsque ad 11
filij, honorem, & obedientiam quando & quomodo exhibere debeant parētibus. lib 6 c.8.per totum
Filij, parentibus non obedientes, acriter a Deo puniuntur.lib.6.c.8.nu. 5
filij iusti, summopere obediebant parentibus lib.6.c.8.nu.7.8. & 13
filios, pietatem & reuerētiam exhibere parentibus docebant Romani.lib.6.c.8.nu. 10.& 11
filij prompto animo obediant parentibus, etiam in rebus difficilibus. li.13.c.1.n.12
filijs edocenda sunt ea quæ salutem animæ concernunt, quæ parentes audiunt in Ecclesia.lib.16.c.10.nu.19
filij honorem exhibeant parentibus, nisi in causa religionis.lib.3.c.9.nu.41.lib.6.c.8. per totum.
Verbo Parentes.
flagella tēporaliter exhibita peccatoribus, misericordiæ Dei sunt.lib.2 ca.10.nu.13. & 29.lib.4.c.10.nu.3.lib.6.c.9.n.30.c.10. nu 15.16.22 vsq; ad 24. 27. vsq; ad 29
flagella temporalia ad conuersionem peccatoris ordinat Deus lib.2.c.11.num 20. 29 & 30.lib 3.c.15.nu.11.lib.4 c.6.nu. 4. c 10.nu.1. vsque ad 3. & 6.c.12.nu.5.12. 23.& 24.c.23.nu.3.& 9.lib 6.c.9.num.22. vsque ad 25.27.28.& 33.ca.10.nu.7.8.10. 13.15. vsque ad 17.20.vsque ad 24.27.29. 30. & 35
flagellat Deus iustos in ipsorum bonum li. 4.c.5.nu 35. vsque ad 37.c.6.num 3.c 12. nu.2.21.& 22.lib.6 c.9.num.4.6.vsque ad 9.12.23.30.32.36.vsque ad 38.& 41 ca.10. nu.32.33. & 35.c.11.n.2.7.8.10.11.20.23. & 24.lib 9.c.15.nu.6. vsq; ad 8.& 12
flagella Dei, semper miscentur misericordia.lib.4.c.6.num.1.vsque ad 8.10. vsque ad 14.16.& 17.c.7.nu.3.& 4.ca.12. num. 7.lib.6.c.9.nu.24.& 33.lib.14.c.18.nu.1
flagellat Deus, vt pater filium.lib.4.cap.6. nume. 1. vsque ad 5. 14. 15. & 17. cap.7. nume. 24.cap.12.nu.15.lib.6.c.10.nu.15. 16.& 28
flagellat Deus peccatores, vt resipiscant.li. 4.c.6.nu.4.6.14.15.& 17.c.7.nu.3. & 4.c. 22.nu.23.& 24 c.22.nu.7.c.23.nu.9.c.26. nu.3.lib.6.c.9.num.22.vsque ad 25.27.& 28.c.10.nu.7.15. & 16.c.15.nu.16.lib.11. c.2.nu.15
flagella differt Deus, vt resipiscant peccatores.lib.4.c.6.nu.9. vsque ad 11. c.25.nu.4. lib 6.c.10.nu 21
flagella præuenit Deus, quando videt peccatores in maiora lapsuros mala lib.4.c. 6.nu.12
flagella suspendit Deus malis, in proprium malum.lib.4.c 8.nu 22.c 12.nu.25
flagellat Deus aliquando vt amicus, aliquādo vt inimicus lib.4.c.12.num.2.3.6.8.9. 12.15. vsque ad 24.c.18.nu.7.lib.6.ca.10. nu 18.& 28. c.11.nu.1.2.10.11. & 19 lib. 9.c.10.nu.14
flagella peccatoribus prædicit Deus, vt non emendati iustius puniantur. lib.4 ca.12. nu.11.& 25.c.18.nu.18. & 19.lib.6.c.10. nu 11.14.& 17
flagella eadem, probant iustos, & iniustos torquent.lib.4 c.12.num.16.17.20.24. & 25.lib 6.c.11.nu.1.2.10.usque ad 12
flagellis Dei bene vtuntur aliqui, alij abutuntur.lib.4.c.12.nu.19.24. & 25.lib.6.c. 11.nu 8.10.& 12
flagella Dei, viri sancti optabant valde.lib. 4 c.12.nu.21. & 22.li.6.c.9.nu.3.c.11.nu. 2.9 vsque ad 11.& 26
flagella peccatorum aliquādo incipiunt in ista vita, & in futura perficiuntur.lib.4.c. 12.nu.24.lib.6.c.11.nu.16.
flagella & tribulationes in iustis per totam vitam durant.lib.4.c.16.nu.11.lib.6. cap. 11.nu.8.10.vsque ad 12
flagella Dei vtilissima, & leuia, quapropter cum gaudio suscipienda sunt. lib. 6. c.9.per totum.
flagella Dei, etiam obstinatos & duros homines, immo aliquomodo diabolū emolliunt.lib 6.c.9.nu.1
flagella in sacris litteris sanctificationes vocantur, quia homines sanctificant.lib.6. c.9.nu.2
flagellis Dei non emendari malum est grāde.lib.6.c.9.num.22.24. & 39.c.10.num. 7.12.vsque ad 14.18.19.36. & 37. cap. 11. nume.21
flagella Dei, quæ patienter sunt ferenda, sentienda sunt.lib 6.cap.9.nume.35.cap. 10.nu.21.& 22.c.11.num.8.& 26.cap.13. nume. 6
flagellat Deus, vt emendet, vnde iusti flagellis corriguntur alienis, non mali, quod grande est malum. lib.6.c.10.per totum.
flagellat Deus peccatorem misericorditer, non tantum illi prouidens, sed & toti cōmunitati. lib.6.ca.10.nu 1.2.6.7.26.27.& 34.c.11.nu.5.8
flagellat Deus peccatorem desperatum, vt alij resipiscant lib.6.c.10.nu.2.6.7.18.25. 33.& 34.c.11 nu 8
flagellis alienis visis non emendantur mali, in grande malum suum. lib.6.c.10.nu. 3.usque ad 5.7.& 26
flagellis alienis visis corriguntur iusti. lib. 6.c.10.nu.6.18.& 33

flagel-

Digitized by Google

flagellis visis etsi ad horam conuertuntur peccatores, in eadem relabuntur mala. lib.6.c.10.nu.7
flagella, quæ Deus minatur peccatoribus, corrigunt iustos lib.6.c.10.nu.14
flagella inflicta iustis, & peccatoribus differunt multum, quæ optant sancti, potentes autem grauius puniuntur lib.6. c.11. per totum.
flagellantur iusti, ne superbiant lib.6. cap. 11.nu.7
flagella Dei medicinæ sunt, quibus nos docet fugere a ventura ira lib.6.cap.11. numero 20
flagellat Deus superbos, & nihilominus ipsi dormiunt lib.6.c.11.nu.21
flagella, quæ tolerat homo, grauia ei videntur, quia non considerat præmia, quæ sequentur lib.6.c.11.nu.23.& 24
flere cum flentibus docet Paulus, quando secundum Deum id fit lib.7.c 4.nu.1
flentes viri propter Deum, gemunt gemitu cordis, qui autem propter temporalia flent, a gemitu carnis rugiunt lib.7. cap. 4. num.6
Verbo Lachrymæ.
fornicatio spiritualis, dicitur omnis mala concupiscentia lib.1.c.5.nu.9
fornicaria dicitur anima, quæ Deo coniuncta a diabolo corrumpitur lib.1. c.5.nu. 13. vsque ad 15
fornicatur anima cum lapide, quando duro corde peccat lib.1.c.5 nu.15
fornicatur anima sub ligno frondoso, quando in voluptate peccat lib 1.c.5.nu.15
fornicationem fugere debemus, non cum illa pugnare lib.3.c.3. nu.2.18.32.37. vsque ad 39.lib.6.c.12.nu.11
fornicatio ebriam reddit animam lib.5.c. 8.num.9.
fornicatio malum grande est, ac frequentissimum lib.6.c.12. per totum.
fornicationem fugiēdam probauit Paulus, eo quod corpora nostra membra sunt Christi lib.6.c.12.nu.3.4.& 15
fornicarij inuerecunde Ecclesiam intrant, Deum oraturi lib.6.c.12.nu.5
fornicationis peccatum, magnum remedijs diluendum est lib.6 c.12 nu.5.11 & 15
fornicatio repetenda non est, etsi semel patretur lib.6.c 12.nu.5
fornicatio, mundum inuoluit quotidianis bellis & malis lib 6.c.12. nu.6.8.& 13
fornicatio morbus est animæ, qui difficulter curatur lib.6.c.12.nu.7
fornicationi assuetus, nūquam propria vxore contentus est lib.6.c.12.nu.7
fornicationem, eiusq; damna abominabantur gentiles lib.6.c.12.nu.9.& 10
fornicatio multa parit inconuenientia etiā temporalia lib. 6. cap.12. num.11.13.14. 16. & 17
fornicationem sic abominatur Deus, vt pro nullo alio peccato sic manifestam vindictam exercuerit vsquam libr.6. cap. 12. num.11
fornicatio virtutes animæ funditus perdit lib 6.c.12.nu.13.14.16.& 18
fornicatio multorum flagitiorum est radix lib.6 c.12.nu.18
Verbo Luxuria.
fortitudo iustorum magna est in congressu cum diabolo lib.2.c.8.nu.1
fortitudo iustorum laudatur, vt necessaria ad virtutem, abominabilis autem fortitudo est in reprobis lib.6. c.13. per totum.
fortitudo in iustis necessaria est, vt brauiū consequantur supernæ vocationis lib.6. c.13.nu.1.2.4.5.& 9
fortitudo illa vera est, qua homo se, & passiones suas vincit lib.6.c.13.num.4. vsque ad 7.9.15 & 19
fortitudo est, quæ defendit ornamenta virtutum omnium lib.6.c.13.nu.7
fortitudo Christiana in timore Domini fundatur, sicut in via sæculi, timor debilitatem parit lib 6.c.13.nu.14
fortitudo iustorum carnem vincit, impiorū autem, transitoria sine cessatione diligit lib.6 c.13.nu.15.vsque ad 17
fortitudinem impiorum fugiunt iusti lib.6. c.13.nu 17.& 20
fortitudo virilem animum præstat ad vitia persequenda lib.6.c.13.nu.19
fruitio & vsus quid sit, & quod hominis summum malum sit velle frui vtendis, & vti fruendis, quo iusti carent lib.6. c.14. per totum.
frui est amore alicui rei inhærere propter se ipsam, vti autem, quod in vsum venerit ad id quod amas obtinendum referre, si tamen amandum est lib.6. cap.14. num.1.& 3
frui aliquando accipitur pro eo quod est cum delectatione vti eo quem præsentē habemus lib.6. c.14. nu.2
frui vtendis, & vti fruendis, tota hominis peruersio est lib.6.c.14.nu 3.& 4
frui fruendis, & vti vtendis, omnis ordinatio animæ est lib.6.c 14. nu.3.& 4
furtum graue crimen est, quod Deus acriter punit lib.9. c.11.nu.31
furta pauperum, quæ necessitate cogente fiunt, minora sunt mala, quam diuitum. lib.14.c.8.nu.25

G

GAudium & tristitia diuersis de causis sunt in iustis, & in peccatoribus libro 1. cap. 10. nume.4. & 5. lib.7. cap. 1. nume.7. vsque ad 10. & 27. cap. 2. numero 15.
gaudium secundum Deum & mundum nō cohærent lib.1.cap.18. nu.20. 21.29. vsque ad 31 lib.3.c.14.num.32.lib.5.cap.1. num 13. lib.7. cap.1. nu.17.19. vsque ad 21.c.2.nu.19

Digitized by Google

gaudium verum est in Deo, & de Deo gaudere lib.2.cap.4.num.8.lib.3.cap.25.nu.21.& 22
gaudium, & delectatio iustorum in laboribus lib.2.c.4.nu.21.22.& 24.cap.12.num.28 lib.3.cap.25.nu.21.& 22. lib.7.c.3.nu.11 & 12.c.4.nu.2
gaudium in hac vita & futura quomodo simul esse non possit lib.2.c.4.nu.14.lib.7.cap.4.nu.10
gaudium mundi sic optant homines, vt si ad horam eo caruerint, semper dicãt esse in doloribus lib 2 c.11 nu.15
gaudium internum, quod venit a virtute, appetunt iusti, non quod a rebus temporalibus oritur lib. 2. cap.19.num.10. c.20 nu.13.lib.3.c.25.num.21.& 22. lib.7.c.1. nu.18.20.& 22
gaudium spirituale operatur puritas conscientiæ lib.3.cap.24.nu.11.lib 7.c.1.nu.22.25.29.& 31.c.3.nu.13
gaudium verum in quo situm sit,& quòd soli iusti illo potiantur in hac vita lib.7.c.1 per totum.
gaudium verum sequitur post lamentum pœnitentiæ lib.7.cap.1.nume.1.cap.13. numero 1
gaudent, & exultant iusti, sed in Domino, non in rebus sæculi lib.7.c.1.nu.2.4.5.11 vsq; ad 14.16.19.21.24.25.29.& 31.c.2.nu.13.16.19 c.3.nu.13
gaudendum semper quomodo intelligat Paulus, cum tot sint quæ ad lugendum homines hortentur lib.7.c.1.nu.3. vsque ad 16.c.4.nu 2
gaudiorum materiam ministrant beneficia quæ a Deo accepimus lib.7.cap.1. nu.5. vsque ad 7
gaudium cupiunt omnes, sed soli iusti viã sciunt eo tendentem lib.7.c.1.nume.12. vsque ad 14.& 16
gaudium, quod est in Domino & nõ aliud meretur hoc nomen lib.7.c.1.nu.14.vsq; ad 19.21.31.& 33. c.2 nu.4
gaudium iustorum, nulla humana tristitia potest interturbare lib.7.c.1.nu.14. vsq; ad 16.18.25.27.28.& 32
gaudium & tristitia mundi, vtraque in perniciem sunt animæ, in spiritualibus vero vtraque sunt proficua lib.7.c.1.n.16
gaudium mundanorum, tantum habet nomen gaudij lib.7.c.1.nu.17.19.29.30.32.& 33.c.2.nu.12.& 18
gaudium mundanorum in choreis &c. taxant sancti lib.7.c.1.nu.22 & 27
gaudium, quod est in testimonio conscientiæ, paradisus Dei recte dicitur lib.7.c.2 num.19.& 23
gaudium verum animæ, solus Deus est li.7. cap.1.num 26.& 33.cap.2. num.13.14.& 29.cap.3 num.9.cap.4.num.7. lib.16 cap. 7. num.20
gaudium iustorum, iubilus dicitur, quando gaudet cor sine verbis, lib.7.c.1.num.26.& 18
gaudium iusti, non habet quasi, tristitia autem sic, ideo ait Paulus quasi tristes, semper autem gaudentes lib.7. cap. 1. numero 27
gaudium iusti in spe futuri sæculi situm est lib.7.cap.1.num.27.& 32. cap.3.num.10. vsque ad 12.16.18.& 19.c.4.num.5.lib.16 c.7.num.20
gaudium malorum perseuerans esse nõ valet lib 7.cap.1.num.28.& 32.c.2.num.3 13.& 17
gaudium credunt esse homines in rebus sæculi, quia verum gaudium experti non sunt lib.7.c.1.nu.19.& 30
gaudium in Spiritu sancto est de memoria futurorum bonorum, & tolerantia præsentium malorum lib.7.c.1. num.31.c.3. num.7 & 8
gaudium iustorum merito vberibus comparatur, vuæ autem mundanorum lætitia lib 7 c.1.nu 32
gaudium malorum quale, & quàm nociuũ sit, sicut & eorum voluptas lib.7. cap.2. per totum.
gaudium malorum, quia cito transit, appeti non debet lib.7.c.2 nu.3.4.17.& 20
gaudium in re mala concupita & habita, mors est, praua autem cupiditas illius, porta est mortis lib.7.c.2.nu.11
gaudent mali in sæculi felicitate, in qua iusti laborant lib.7.c.2.nu.12.& 17. lib.17. c 6 num.11
gaudere volunt mali in se, nõ in Deo; ideo luctum inueniunt lib.7. c.2.nu.13
gaudium malum est in hoc sæculo malis, bonis autem bonum gaudium lib.7. cap. 2. num 14
gaudent mali in peccatis, & esse sub sentibus delicias reputant lib.7.c.2. nu 18
gaudium huius sæculi vanum est, quia difficulter acquiritur, & cito amittitur lib.7. c.2. num.20
gaudium, consolationes, & requiem in hac vita, & in futura habent sancti, sed differenter lib.7.c.3.per totum.
gaudium sanctorum in hac vita non est perfectum, sicut nec victoria libr 7. cap.3. num 5.7. vsque ad 9. & 16. cap.4.num.5. cap.8.num.23
gaudia hominum, dum conuertuntur ad Deum, non auferuntur, sed mutantur li. 7.c.3.nu 10.20.& 11
gaudium huius vitę inter aduersa & prospera, in solis promissis Dei sit lib.7. cap.3. nu.10 c.4 num.5
gaudendum est in testimonio bonę conscientiæ, sed cum timore lib 7.c.3.nu.13.& 17 c.4.nu.-.c.8.nu.23
gaudium iustorum in hac vita, etsi perfectũ non sit, magnum tamen est lib.7.c.3.nu. 18.19.21.vsque ad 23
gaudium, & tristitiã recipiunt iusti in hac vita diuersis de causis lib.7.c.4. per totũ.

gaudia

gaudia Christianorum socianda non sunt quibuscumque gaudentibus, sed gaudentibus in Deo & propter Deum lib. 7. cap. 4. num. 1
gaudens in Domino, semper gaudet, etiāsi aduersa veniant lib. 7 c. 4. nu. 2
gaudium iustorum non est luctui contrarium, sed ei cohærens lib. 7. c. 4. num. 2. vsque ad 5. & 9
gaudent iusti dum vident Dei bona in se, tristantur autem de proprijs malis lib. 7. c. 4. num. 4
gaudium plenum, est gaudium spirituale, cui nihil restat addendum, quale est in cœlo lib. 23. c. 9. nu. 11
gaudium mundi inutile est innumeros pariens mœrores lib. 27. c. 6. nu. 4
Verbo Tristitia.
generatio vilis non nocet illi, quem mores ornant lib. 6. c. 5. nu. 3
generis nobilitas, vide verbo Nobilitas.
gentes acceperunt hereditatem promissam Iudæis lib. 2. c. 10. nu. 14. & 15. lib. 5. cap. 7 num. 1. 2. 10. vsque ad 25. 27. usque ad 29. 31. vsque ad 33
gentes Rhinoceroti comparatæ, Deo se subdiderunt lib. 4. c. 23. nu 5. & 6
gentium pœnitentiam, ruinam futurā Iudæorum agnouit Ionas refugiens Niniue prædicare lib. 5. c. 7. nu. 16
Verbo Iudæi, & Ecclesia.
gloria cælestis, verbo Beatitudo.
gloria temporalis auro comparata decipit homines lib. 1 c. 25. nu. 10. & 11
gloria mundana non stat, sed fluit lib. 2. c. 15. nu. 53. vsque ad 56. c. 16. num. 20. 22. & 23. c 19. nu. 32. lib. 4. c. 2. num. 6. lib. 7. c. 6. num. 7. & 8
gloriam mundi pauci sunt qui contemnant lib. 2 c. 20. nu. 9
gloriam & honorem afferūt Deo iusti, peccatores autem inhonorationem lib. 3. c. 22. nu. 5 vsque ad 7
gloriam & honores contēnunt iusti in hac vita, diligitur autem a peccatoribus mūdanus honor vehementer libro 7. cap. 5. per totum.
gloriam mundi non appetebant sancti, cū felicitatem Christianorum in cœlo promissam scirent lib. 7. c. 5. nu. 4
gloriam malorum magnificare nō debent homines, sed eorum pulchritudini statim maledicere libr. 7. cap. 5. num. 9. vsque ad 11
gloria mundana & alia sæculi bona, recte pulueri comparantur lib. 7. c. 6. nu. 7
gloria mundi, etiam si diuturna videatur, re vera flos fœni est lib. 7. cap. 6. nume. 14. & 15
gloria solius Dei est, vnde illi soli danda est, non creaturæ lib. 7. c. 6. nu. 16. li. 18. c. 1. nu. 33. 38. vsque ad 41
gloriæ cupientissimi cum sint homines, gloriari eos voluit Paulus, sed in Domino. lib. 7. c. 6. nu. 16. vsque ad 18
gloria humana vmbra gloriæ est, oriens a mente puerili lib. 18. c. 1. nu. 22
gloriæ cupiditas modo eradicari non potest, debet autem amore iustitiæ superari lib. 18. c. 1. nu. 24
gloriæ cupiditas, vitium est inimicum piæ fidei, si maior sit in corde, q̄ Dei timor, vel amor lib. 18. c. 1. nu. 24
gloriam non vult in puluerem deduci, qui bonum operatur propter Deum lib. 18. c. 1. num. 28
Verbo Honor.
gloriantur iusti in Deo, mali autem in rebus caducis huius sæculi libr. 2. cap. 10. num. 4. & 28. lib. 7. c. 2. nu. 19. c. 6. num. 4. vsque ad 6
gloriandum est in Deo, non in alia re. lib. 2 c. 20. num. 28. lib. 7. c. 2. nu. 19. c. 6. nu. 3. vsque ad 6. 13. 16. vsque ad 18. lib. 18. c. 1. nu. 33. 40. & 41
gloriandum est homini in solo Deo, nō in mundo, cuius gloria non stat, sed volat & pertransit statim lib. 7. c. 6 per totum.
gloriari in veris bonis, insipientiam vocat Paulus, multo maior erit in vanis gloriari lib. 7. c. 6. num. 6. 17. & 18. lib. 18. cap. 1. numero 20
gloriari non debent mali, quia non habent vnde, nec iusti, quia a Deo habent vnde lib. 7. c. 6. nu. 10. 11. 13. 16. vsque ad 18
gloriari de bene gestis, etiam necessitate cogente, insipientiam vocat Paulus lib. 18. c. 1. nu. 20
gloriari non debet homo de bono, qā fur est, gloriam volens quæ Dei est li. 18. c. 1. nu. 29. 33. 38. vsque ad 41
Verbo Vanagloria.
gratia, interiora & exteriora hominis ad Deum trahit lib. 1. c. 22. nu. 16
gratia aquæ comparatur lib. 1. c. 25. num. 3. lib. 7. c. 8. nu. 7. 8. & 13
gratia Dei illuminatur pecca tor, & accenditur lib. 3. c. 4. num. 14. vsque ad 16. lib. 7. cap. 8. nu. 9
gratia luci optime comparatur lib. 3. ca. 21. num. 19
gratia necessaria, vt homo reuertatur ad Deum lib. 4. cap. 14. num. 8. vsque ad 18. lib. 7. cap. 8. num. 6. lib. 14. cap. 6. num. 43. & 44
gratia Dei necessaria, vt sanemur, & vt sanati vegetemur lib. 4. c. 14. nu. 14. 15. 17. & 20. lib. 14. c. 6. nu. 43. & 44
gratia Dei est, quod bonum delectet & impleatur lib. 4. c. 17. nu. 9. lib. 7. c. 8. nu. 5
gratiam suam quibusdam dat Deus, quibusdam non, vt Domino cantemus misericordiam & iudicium libr. 4. cap. 17. num. 10. & 11
gratia Dei ingens bonum est animæ, quæ ociosa esse non debet in homine: & quibus coniecturis adesse dignoscatur li. 7. cap. 8. per totum.

gratia

Digitized by Google

gratia Dei carere facit hominem languoribus Aegypti, ideſt malis lib.7.c.8.nu.1
gratiam Dei recipiens Iſaias dicit: Ecce ego, mitte me, ne in vacuum eam reciperet lib.7.c.8.nu.2
gratia Dei reddit iuſtos omnibus potentiores, ne quis eis præualeat lib.7.c.8. nu.3. 4.11. & 25
gratia Dei priuatus, infirmus eſt, etiamſi mille exercitibus circundetur lib.7. cap. 8. num.3. & 4
gratiæ Dei cooperatores eſſe debent homines lib.7 c.8 nu.5
gratia Dei ignis dicitur, quia conſumit peccatum, aqua, quia abluit, & refrigerat. lib.7.c.8 nu.7.8. & 13
gratia Dei fluuio recte comparatur propter multa lib.7 c.8.nu.8.& 18
gratia lux eſt animæ, quæ tenebris pulſis, rerum qualitas agnoſcitur lib.7.cap.8.nu.9 cap.9.nu 10
gratia ſtola prima eſt; quæ datur filio prodigo, poſt anulus, ideſt opera, & calceamenta lib.7.c.8.nu.10
gratia Dei reducit hominem ad priſtinum ſtatum, quem peccando amiſerat lib.7. c.8.num.11.12.14. vſque ad 17
gratia Dei rigat animas vt floreant, & fructus faciant,& radices mittant lib.7.cap. 8.num.16
gratia reparat, quod peccatum vaſtauerat, & multa bona ſecum adducit lib.7. ca.8. nu.16.vſque ad 19.21.25.27.28.36.& 37
gratia aliter communicatur perfectis, aliter imperfectis lib.7. c.8. nu.18
gratia Dei, quo magis intus replet animã, eo latius foris bonum operum multiplicat greſſus lib.7.cap.8. num.19. lib.18.c. 10. num.23
gratia Dei facit, ne ſolus ſit homo, ſed cũ Chriſto, a quo fulciatur, a quo habeat emolumentum ſocietatis libr. 7. cap.8. num.20 & 21
gratia Dei, qua interius renouamur, aufert ſpiritum hominis,quẽ humilians in puluerem reducit lib.7.c.8 nu.24
gratia pluuia voluntaria dicitur, quia ſine meritis datur lib.7.c.8 nu.25
gratia Dei conſtituit hominem in odio præteritorum malorum, contemptu præſentium, & deſiderio futurorum lib.7. cap. 8.num.26
gratia, animam noſtram, quæ terra fuerat promiſſionis tradita inimicis, vero Domino reſtituit lib.7.c.8.nu.27.& 28
gratia, dat pro terra ſilicem, & pro ſilice torrentes aureos,efficiens homines fortes,& doctrina claros lib.7. c.8.n.29
gratia Dei, homo peccatis reſiſtens, in excelſis habitat, & ab infimis bonis ſe diuertit lib 7.c.8.nu.30
gratia animam in vitiorum odia, & in virtutum amorem inæſtimabiliter excitat lib 7.c.8.nu.31
gratia renouat hominem, & mutat in virũ alterum lib.7 c.8.nu.32
gratia, quæ vita eſt animæ, ex bonis operibus coniectatur lib.7.c.8.nu.33
gratiæ teſtimonium habet, qui ſe continet a peccatis, dignos agit pœnitentiæ fructus, & opera vitæ lib.7. cap.8. num.34. 35. & 38.
gratia aſſimilat animam equitatui Dei in curribus Pharaonis, liberãdo a iugo peccati, poſt decorem induit,vt Domini ſpõſam lib 7.c.8 nu.36. & 37
gratia Dei,innumera producit bona in anima in qua eſt lib.7.c.8.nu.36. & 37
per gratiam, Dei præſentia cognoſcitur, quando animam expergefacit dormientem, mouet, & emollit, & vulnerat cor lib.7.c.8 nu 38
gratia, auxilium Dei,& liberum arbitrium, & labor, ad virtutem quo ordine ſint neceſſaria lib.7.c.9 per totum.
gratia neceſſaria vt homo rectũ iter agat, nec ſufficit ſola propoſiti voluntas lib.7. cap.9. num.2.11. 12.15.& 16. lib.8. cap. 3. num.22
gratia Dei, habet homo bona ſpiritualia li. 7.c.9. num.3
gratia principaliter operatur bonum, cui cooperatur homo lib.7. cap.9. nu.5.6.8. vſque ad 16.& 19
gratia Dei perficit liberum hominis arbitrium lib.7. c.9. nu.7.10.13. vſque ad 16. & 19.lib.8.c.3.nu.22
gratia datur non ſolum vt facienda nouerimus, verum etiã vt cognita faciamus li.7 c.9.nu.9.vſque ad 11.18. & 19
gratia Dei præuenit hominem, vt bene operetur, abſque eius merito lib.7. ca.9.nu. 13.17.vſque ad 19 & 23
gratiæ Dei tribuitur,& initium & conſummatio boni operis lib.7.c.9.nu.17. vſque ad 19. & 23
gratia Dei eſt bonum cogitare,velle, & perficere: primum operatur ſine nobis, ſecundum nobiſcum, tertium per nos lib. 7.c.9.nu.23.lib.8. c.3.nu.22
gratia, liberum arbitrium excitat, ſanat,roborat,& perducit ad actum,& ſeruat li.7 c.9. num.23
gratia neceſſaria eſt, vt bonum faciamus,& vt in eo perſeueremus lib.8.c.6.nu.8.lib. 16.c. 12.nu 39. & 65
gratia neceſſaria eſt, vt velle quod habemus a libero arbitrio perficiatur lib.18. c.19.num.14
gratias Deo agere debemus,diabolo victo. lib.2.c.9.nu.2.& 8
gratiæ agendæ Deo in diuerſis & proſperis lib.2.c.11.nu.35.lib.7.c 7. nu.2.10. vſque ad 12.lib.9.c.15.nu 18.& 22
gratias Deo agere debet pro beneficijs quæ in particulari quis recipit libro 2. cap. 12. numer.9. vſque ad 11. 20. vſque ad 30.

Digitized by Google

gratiæ agendæ Deo semper dum viuimus. lib.2.cap.12. num 14.& 15.cap.13.num.8 vsque ad 16. o. vsque ad 30. cap. 14. numero 5.& 14
gratias agere debemus, quia in memoriam venit nobis Deus lib.2.c.13.nu.1.& 2
gratiarum actio iter est salutis nostræ lib.2. c.13.nu.8.& 10
gratiæ agendæ Deo sine intermissione in omni occasione lib.2.cap.13. num.13.vsque ad 16.cap.14.num.14.lib.7.c.7.num. 1.6. & 7
gratias postulat Deus, non vt ipse sublimetur, sed vt homo proficiat lib.2. cap.13. num.16.& 17.
gratiarum actiones, & laudes acceptat Deus a iustis, non ab impijs lib.2. c 13.nu.17. 18. & 33.c.14 nu.13
gratias Domino debemus, quia serui eius sumus lib.2.c.13.nu 17
gratias Deo debemus, quia solus ille essentialiter bonus est lib.2.c 13. nu 19
gratias Deo agere debet homo, cum e lecto surgit lib.3.c.16 nu.16
gratias Deo referre debemus in prosperis, & aduersis, & post comestionem libr.7. c.7.per totum.
gratiæ Deo agendæ sunt in maximis,& minimis,& semper lib.7.c.7.nu.1 & 4
gratias Deo agat homo in principio & fine mensæ lib.7.c.7.nu 2 vsque ad 5
gratiæ agendæ sunt Deo, primo mane, vesperi, & nocte, ad quod etiam aues nos hortantur lib.7 c.7.nu.6.vsque ad 8
gratias referunt Deo sancti, non requisiti nec coacti,sed maxime liberi.l.7.c 7.n.9
gratias Deo agũt mali, cum bona recipiũt, cum autem mala,illum blasphemant lib. 7.cap.7.num.11
gratias Deo agere debet homo verbo & opere lib,7.c 7.nu 12
gratitudo fons est omnium bonorum li.2. c.13.nu.32.& 33 c.14.nu.14
gratitudinem docent animalia bruta lib.2. c.13.nu.40.& 41.lib.7.c.7.nu 7
gratitudo beneficiorum,ad noua suscipienda disponit homines lib 2.c.14.nu.14 Verbo Beneficium.
Gregorius Papa flebat acriter amissam quietem in præsulatu lib.5. cap.11.num. 16. & 17.
Gregorij Papæ humilitas mirabilis lib.14. cap.29.nu 29
gulam moderandam docuerunt sancti li.1. c.1.nu 2. vsque ad 4
gula multorum malorum est causa libro 1. cap.1. numer 11.12. 19.20. 27.28. 34. vsque ad 36. 39.40. 45.52 53.55.62.& 64
gula & intemperantia maxime punitur a Deo lib.1.cap 1. nu 15.20.61.& 68
gula non consistit in qualitate cibi, sed in appetitu deordinato eius lib.1.cap.1.nu. 17.45.& 54
gula,& cibus nimius,mergunt animam lib. 1.c.1.num.19.24.30 & 34
gula,& cibus multus, parit infirmitates frequentes lib.1.c.1.nu.24.28.& 34
gula, & crapula,inhabilem reddunt hominem ad bene operandum. lib.1. c.1.nu. 24.27.30.35.& 42
gulæ serui sunt, qui dediti edacitati viuũt lib.1.c.1.nu.29.& 55
gula multis modis & acriter, homines tentat lib.1 c 1.nu.53. vsque ad 55 Verbo Abstinentia,& Cibus.

H

HAeretici ab Ecclesia egressi pugnant contra illam lib.4.cap.33.nu.3.lib.8. c.1.nu.1.& 3
hæreticorum congregatio naui comparatur lib 5.c.3 nu.5
hæretici de Ecclesia proijciuntur,quia multo tempore sub nomine eius simulachra sunt venerati lib 6.c.3.nu.7
hæreticos,& hæreticorum doctrinã in grãdem perniciẽ reipublicæ permittit Deus lib.8.c.1. per totum.
hæreticorum, & heresum multitudine vtitur diabolus, vt sub nomine Christianorum, & ouis pelle, nos perdat libr.8. cap.1.num.1.
hæretici vestem variam morum, & virtutis apparentis sumunt, vt noceant perniciosius lib.8.c. 1.nu.2
hæreticus perdite viuens, non facile homines ad falsum dogma sollicitat lib.8.c.1. num.2.
hæreticorum conuenticula cauernæ sunt potius quàm Ecclesiæ, in quibus sunt vulpes demolientes vineas lib 8.c.1.num.3. 13.18.& 22
hæretici lupi sunt rapaces sub ouina pelle occultati lib.8.c.1.nu.4
hæretici,qui intra Ecclesiam se esse iactant, plures corrumpunt, quàm Iudæi libro 8. c.1.num.4
hæretici spinis recte comparantur lib.8. ca. 1. nume 4
hæretici nauis sunt, sed sæculi, quæ naufragium patitur mortis æternæ,dum non habet Deum gubernatorem lib.8. cap 1. numero 5
hæreses tempore Apostolorum seminatæ sunt, postea germinauerunt, & tandem maturauerunt lib.8.c.1.nu 6
hæreses multæ sub principatu dæmonum processerunt, vna autem mansit Ecclesia sub vno principe Christo libro 8.cap. 1. numer 6.
hæreticos esse modo in mundo, mirari nullus debet, cum semper id acciderit lib. 8.cap.1.num.7
hæreticos Deus deducet in nihilum, eorumque doctrinam. libro 8. cap 1. numero 8. & 9
hæretici audire nolunt Ecclesiam monentem

Digitized by Google

tem vt resipiscant lib 8.c.1.nu 9
hæreses omnes propter gulam & ventrem construi aiebat Hieronymus lib.8.cap.1. nume.9
hæreticorum labores sine fructu erunt vllo, in confusionemque vertentur libr.8. cap.1. num.9
hæretici semel traditi mendacijs, præcipites currunt ad interitum libr.8. cap.1. num.10. & 11
hæretici paleis recte comparantur, quæ liniunt parietem blanditijs lib.8. c.1.n.11
hæretici verba Dei dicuntur furari, testimonijs Scripturarum abutentes lib.8. cap. 1. num.11
hæretici sunt, qui diaboli cornu ventilati sunt, & conturbant aquas pedibus, Scripturas prophanantes lib.8. cap.1. nume. 12. & 16
hæresum principes, & qui ab illis seducti sunt, sunt montes impleti sanie libro 8. cap.1.num.12
hæreticorum Ecclesia lunæ comparatur, quæ dracone extincto excabitur libr.8. cap.1.num 12
hæretici væ sempiternum habent, quia a Deo recesserunt lib.8.c.1.nu.13
hæretici raro diligunt castitatem, etsi aliquando eam simulent lib.8. c.1.nu.13
hæretici male intelligentes Scripturas, facti sunt quasi arcus dolosus lib.8.c.1.n.13
hæretici arcus sunt intentus, idest parati semper ad pugnam Dei, mucrone feriendi lib.8.c.1.nu.13
hæreticorum congregatio, ciuitas est super quam Deus non pluit lib.8. c 1.n 14
hæreticorum carmina, dulcia sunt Sirenarum cantica ad seducendos incautos lib. 8.c.1 num.15
hæretici potione turbida doctrinarum suarum inebriant populum deceptorum li. 8.c.1.num.16
hæreses illæ facile vel vinci possunt, vel vitari, quæ in nullo cum vera fide conueniunt, quæ autem in multis conueniunt, ex facile decipiunt incautos lib.8. cap.1. nu.17.& 21
hæretici vulpes sunt Samsonis religiosa habentes principia, finem vero fraudis suæ incendio deputatum lib.8.c.1.nu.18.
hæretici sunt, qui per verba legis legem impugnant, fallaciam sub eius auctoritate componentes lib.8.c.1.nu.19
hæretici aliquando blande, aliquando violenter trahere conãtur teneros, qui sunt in Ecclesia lib.8.c.1.nu.20
hæretici potentibus huius sæculi adhærentes. bonorum socialem vitam persequuntur lib.8.c 1.nu.20
hæretici sicut lutum præparant vestimenta, quia vt se tueantur sacræ Scripturæ contexunt testimonia lib.8.c.1. nu.21
hæreticos proprio Scripturarum gladio cõfodiunt catholici, sicut Dauid Goliam. lib 8.cap.1.nu.21
hæretici vt facile peruersa suadeant, dictis suis quædam recta permiscent lib.8.cap. 1.num.21
hæreticus sicut tinea ædificat domum sui, & sicut custos fecit vmbraculum, quia corrumpunt mentes hominum lib.8. ca. 1. num.21
hæretici occulti non tam facile capiuntur, vt manifesti lib.8.c.1.nu.22
hæretici decipere conantur iustos, qui viatores dicuntur in hoc mundo lib.9. cap. 14. num.6
hæretici nubes sunt tenebrosæ tenebrosam baiulantes aquam falsæ doctrinæ li. 18. c.2.num.13
hæretici prætermissis aquis Siloe, quæ sunt in Ecclesia, assumunt Rasin, & filium Romeliæ, vnde hostibus traduntur lib. 18. c 2.num.20
hæreticorum aquæ, amaræ, & pessimæ, & cenosæ sunt lib.18. c.2.n.23.c.3.nu.10
hæreticorum dogmata venæ sunt mortis, quas verbum Dei siccat lib.18.c.2. nu.26
hæretici vasa sunt mortis, quæ sunt in arca sacræ Scripturæ, quam ad suam perditionem interpretantur lib.18. c.2. nu.39
hæretici sacram Scripturam male intelligentes, pluunt laqueos super peccatores lib.18.c.2.nu.40
holocausta & victimas offert Deo placentes, qui seipsum dat illi lib.2. cap.10.nu. 8. & 11.
holocausta & hostias immolamus Deo, cũ vitia corporis mactamus libr.4. cap.20. numero 19
homo arbori comparatur lib 1.c.1.nu.8
homo vt Deo placeat, sibi placere non debet lib.1.c.18.nu.11
homo inferior, & peior brutis, & lapidibus, & diabolo dicitur, cum male viuit. lib.3.cap.14.nu.8.& 9.lib.8.c.2. nu.5 lib. 12. c.4.nu.3.& 4
hominis nomen non meretur, qui studiose non viuit lib.3.cap.16.nu.10. lib. 12.ca.4. num 3. & 4
homo, qui dominus est conditus, indigne fit suarum passionum seruus lib.3. c.23. nu.2 lib.8.c.2.nu.5
hominis compositio indicat opificem eximium Deum lib.3.c.23.nu.2
homo ad imaginem Dei conditus, in se habet puteum, quem Philistijm implent terra lib.3.c.24.nu.1
homini in angustia constituto serum videtur Dei auxilium, quod non est libro 4. c.7.nu.10. & 11
homo per seipsum cadit, sed sine Deo resurgere non valet lib.4.c.14. nu.8.10.12. & 13. c.21.nu.5
homo tantis miserijs plenus, Dei auxilio eget maxime lib.4.cap.16. nu.2. & 3
hominem visitat Deus, & derelinquit, vt intelligas quid habeat a Deo, quid a se. lib.4.

Digitized by Google

lib.4.c.21.nu.6.& 8
homines multa credunt salutaria, quæ vertuntur in perniciem lib.4.c.22.nu.7
hominum auxilia non prosunt, quando diuina desunt lib.4.c.22.nu.7
homines auxilia præbentes contra Domini voluntatem, conteruntur ab ipso li.4.c.22.num.7
homines in promissis implendis non sunt certi, sed Deus lib.4.c.25.nu.2.& 3
homines omnes equi sunt, alij habentes sessorem Deum, alij diabolum lib.4.cap.36.num.1
homo malus, bestijs & diabolo nocentior est lib.4.c.36.nu.8
homines, quia quod hominis est perdidere, bona temporalia quærunt, in quibus glorientur lib.4.c.41.nu.2
hominibus placere, & honorari ab illis, nō curabant sancti nobiles in sæculo lib.7.c.5.num.2.
hominum laudes quanto quis plus neglexerit, Deo similior est lib.7.c.5.nu.7
hominum laus etsi funditus eradicari non possit, saltim superanda est amore iustitiæ lib.7.c.5.nu.7
homo in bonam & malam partem accipitur in sacra Scriptura, quod nomen multi non merentur lib.8.c.2. per totum.
hominis nomen in sacra Scriptura accipiūt soli iusti lib.8 c.2.num.1. vsque ad 4.6.8. vsque ad 11.14.& 15.ca.3.num.6. lib.12. c.4.nu.3.4 6. vsque ad 9.11.& 12
homo, homo, dicuntur soli iusti in sacris litteris, mali autem homo iumentum, serpens, &c. lib.8.cap.2.num.4.& 10.c.3. num.6. lib 12.cap.4.num.3.4.6. vsque ad 9.11. & 12.
homo in grandi honore conditus, bestijs comparatur, dum peccat lib.8.c.2.nu 6. 11.& 15.lib.12.c.4.nu.10.& 14
homines dicuntur in sacra Scriptura aliquando, qui totos se adhuc humanis occupant affectibus, alij vero Angeli lib.8. c.2.nu 7.12.13.& 14
homo spiritualis totus dicitur anima, carnalis vero totus caro lib.8. c.2. nu.9.lib. 12.c.4.nu.5
homo in sacra Scriptura dicitur aliquando terrenus, filius autem hominis, qui cælestis est lib.8.c.2.nu.12
in hominis creatione multa Deus obseruauit mysterijs plena; post cuius lapsum omnes sunt ad malum propensi lib.8.c.3 per totum.
homo, qui secundum legem Dei viuit, portat imaginem cælestis, alij imaginē terreni lib.8.c.3.nu.3. vsque ad 5
homo quomodo imitari potest Deum in rerum creatione, potestate ab illo accepta lib.8.c.3.nu.7
hominem condens Deus de terra, maiorē ostendit sapientiam, quàm si de materia cœli creasset libr.8. cap.3. nume.8. vsque ad 11.
homo cum de natura sua animal mite sit, arma non accepit vt bruta lib.8. cap.3. num.11.
hominis corpus mirabilis harmonia conditum est a Deo libr.8. cap.3. num.8. vsque ad 11
homo post omnes alias creaturas optime est a Deo conditus lib.8.c.3.nu.12. vsque ad 14. lib.9.c.5.nu.5
homo ad imaginem Dei est conditus, vt eius virtutes imitetur, quam amittunt mali lib.8.c.3.nu.16
hominis propensionem ad malum docet Augustinus in confessionibus lib.8.ca.3. nu.17.& 22
in homine ea tantum magnipēdenda sunt, quæ eum distinguunt a brutis lib.8. cap. 3. nume 19
hominem præuidens Deus peccaturū, cum eum creauit, non dixit, quod esset bonum, cum de alijs omnibus dixisset creaturis lib.8.c.3.nu.20
homo positus in Paradiso vt operaretur, & custodiret illum, duplicem habet sensum lib 8 c.3.nu 21
homo fragilitatem vt suadeat Deus, per erucam culices, &c. homines punit lib 8. c.5.nu.22 c.6 nu.7
hominibus velle placere ad eos ædificandos bonum est, non propter alios fines. lib.8.c.9.nu.5.9.14.& 16
hominibus omnibus placere impossibile est, cum non tanta vultuum, quanta sententiarum diuersitas sit lib 8. c.9. nu.12.
homines omnes per ea, quæ agunt, aut congregant in terra, aut in cœlo, aut in thesauro iræ Dei lib.9.c 9.nu.5
homines in quouis statu & loco saluantur, & damnantur, vt nullus desperet, nullus præsumat lib.9.cap.21 num.3.vsque ad 5. 10 11. & 14
homo ipse pretium est, quo cælestis emitur thesaurus in agro absconditus lib.10. cap.4. num 9
homo seipsum domare nō potest, sed Deus domat illum lib.10 c.8 nu.17
hominum laudes quæruntur, opprobria timentur, Deo contempto lib.11. cap.14. nu.2. vsque ad 4
homo secundum varias considerationes dicitur cœlum, infernus, terra, & mare lib. 12.c.3.nu.28.& 29
homo recte comparatur folio, & stipulæ, dum infirmus est in tentationibus li.12. c.3.num.31.
homo de leone facit quodammodo hominem mansuescendo illum, homo autem ex homine fit leo. lib.12 c 4.nu.4
homo ad imaginem Dei conditus, dū peccat, personas plurimas superinducit lib. 12. c.4.nu.7 & 9
homines in dignitate constituti, contra rationē contēnunt pauperes li.14. c.3.n.4.

homo

homo per verbum Dei reparat figurā per peccatum deletam lib.18.c.1.nu.10
homines ipsi pretium sunt, quod dandum est pro margarita Euangelica, quæ Christus est, vel amor proximi lib.13. cap.15. numero 36.
homines omnes lucernæ sunt, quia accendi possunt, & extingui, cum extinguuntur putent, cum sapiunt lucent libr.18. cap. 15 num.40
homo cur conditus erectus lib.2.c.2.nu.27. lib.8.c.3.nu.6.15.18.& 19
homo nihil est, si ad illius naturam spectes, eximium autem quid est, si ad honorem, quo Deus illum insigniuit, respicias lib.18.c 16.nu.1
homo fœnum recte dicitur lib.18. cap.16. num.7 & 28
homo, dum portat imaginem terreni, fœnum est preteriens, qui autem portat imaginem cælestis, caro est, quæ videt salutare Dei manens in æternum lib 18.cap. 16. num 7
homo vocatur filius iræ, vel propter corpus mortis, quod gerit, vel quia peccat, aut filius est diaboli lib.18.c.16.nu.12
hominis miserias describit Iob, dum eum dicit natum de muliere, &c. lib.18. c.16. nu.27.vsque ad 29
humana felicitas multorum malorum est occasio lib.6 c.9.nu.8.12.& 13
honores contemnere diuinum opus est li. 1.c.20 nu 1.6.17.18.& 28
honorem & gloriam hominum magnopere fugiebant sancti lib.1. cap.20. num.1. 2.14.& 25
honorem & notitiam sui vt quidam consequeretur, succendit Ephesi templū Dianæ lib.1.c.20.nu.5
honorem mundanum inordinate cupientes, in magna incidunt mala lib.1. c.20. nu.5.7.11.12. & 15
honorem media virtute volunt boni, non mali lib.1.c.20.nu 6.& 7
honores etsi concomitentur iustos, pro magno bono habendi non sunt lib.1. c.20. nu.7.20. & 21
honoris cupientissimi fuere multi Romanorum lib.1.cap.10. num.7.lib.7.cap.5. numer.5. & 6.
honorem quærunt multi his medijs, quibus dedecus acquirunt lib. 1. c.20 nu.12
honores contemnere expedientissimū est. lib.1.cap.20. num.16.17.19.25.& 26. lib. 8.cap 4 num 9
honores contemnendos multis rationibus suadebant sancti lib.1.c.20. nu.17.20.22. 23.vsque ad 25.& 28. lib.8.c.4.nu.9
honores mundani citissime transeunt lib.1 c.20.nu.20.vsque ad 24.
honorem relinquens propter Deum, maiorem honorem consequitur etiam in hac vita lib.7.c.5.nu.1.
honores humani contemnendi sunt, etiam si coram hominibus confundamur lib.7. c.5. num.2.
honores & dignitates consequuntur mali, non boni, quod magnum malum est lib. 7.c.5.nu.3.& 12
honores & mundanam gloriam sectandā, Romani factis, & philosophi verbis docuerunt lib. 7. cap.5. nu.5 & 6
honores & dignitates consequentur iusti in matutino, quando gloria impiorū veterascet lib.7.c.5.nu.8
honorantur impij in via, qui in peruentione damnabuntur lib.7.cap.5.nume.9. vsque ad 11.
honores mundanorum, non in fine, cum deficiunt, sed modo dum sunt, pro nihilo habendi sunt lib.7.c.5.nu.10.& 11
honor est præmium virtutis, quem merito sancti contemnunt, etiam si aliquando ad officia assumantur inuiti lib. 8. cap.4. per totum.
honorandus est pauper, si iustus sit, & potēs si male viuat, vilipendendus lib.8. cap.4. nu.1.lib.9.c.10.nu.2
honores perniciem afferunt ignauis, superbiæ, contemptus aliorum, &c. lib.8. c.4. num.2.3.& 9
honoribus & dignitatibus vti, & non abuti magni est animi lib.8 c.4.nu.2
honores non recusant sancti, quando id in bonum cedit proximorum li.8. c.4.nu.9
honores adipiscūtur hoïes sine meritis, vnde multa oriuntur mala lib.8.c.4.nu.9.
honorantur sanctorum semicintia a principibus terrę lib.8.c.4.nu.10
Verbo Gloria humana, & Ambitio.
Hostes nostri non solum vincendi, sed & alligandi sunt. lib.2.c.5.nu.2
humiles illuminantur a Deo. lib.1. cap.2. numero 13
humilis est coram Deo, qui cognoscit qualis est ad malum, qualis ad bonum lib.3. c.19.nu.14. vsque ad 16. & 29.lib.4.c.14. nu.11.lib.8 c.6.nu 8
humiles in sterquilinio sedent, dum de se considerant vilia lib.3.c.19.nu.25
humilis quanto vilior est in oculis suis, in oculis Dei sublimior est lib.3.c. 19.num. 29. lib.8.cap.5. num.18. & 19. cap.7.nu. 15. & 16.
humilis erit homo, si in conspectu Dei se cogitet non iustum sed peccatorem li.8. c.5.nu.1.c.7.nu.18
humiles erant sancti non cogitantes diuinas reuelationes, &c. sed propriam fragilitatem lib.8. cap.5. num.9.10.26.32.37. & 38.c.7. nu.10.15. & 16. c.8. nu.2.& 12
humiles coniugati facilius sequuntur agnum quàm superbæ virgines. lib.8.cap. 5. num.16.
humiles spiritu sunt, qui nulla re insolescunt, aut sibi placent, peccatores autem dicuntur humiliati, & viles libro 8. cap.6.num.1.

Digitized by Google

humiles veri non sunt, qui sibi ipsi dicunt multa mala, quæ cum audierint ab alijs indignantur lib.8.c.6.num.3. vsque ad 6. c.7.nu.15 & 16

humiles ficti, gloriam propriam quærunt, veri autem gloriam Dei. libro 8. cap.6. numero 9.

humilis verus, ne existimetur quod nõ est, semper quantum in se est vult nesciri quod est lib.8. cap.6 nu.15

humiles in fine sæculi consolabitur Deus, superbis reiectis lib.8.c.8.nu.2

humilis, vere sublimis est, & superbus vere abiectus lib 8.c 8.nu.4. vsque ad 7.& 13

humiles, etiam hominibus sunt dilectissimi lib.8.c.8.nu.7

humilis, vt misericordiam consequatur a Deo, proximis miseretur libro 8. cap.8. numero 13

humilis melior est in oculis Dei nihil fidens suis operibus, quàm superbus qui in illis gloriatur lib.8.c.8.nu.13

humiles Deus contingit, quia etsi altus sit tamen humilia respicit lib.8. c.8. nu.20, & 30.lib.16.c.13.nu.49

humiles Deus ponit i sublime, quia omnia temporalia calcant lib.8.c.8.nu.27

humilibus dans gratiam suam Deus, dicitur lilium conuallium lib.8.c.8.nu.32

humiles aliena opera etiam parua mirantur, sua vero etiam magna despiciũt: superbi e contra lib.9.c.23.nu.19

humiles innocentiam retinentes, dicuntur a sponso bis pulchri lib.11.c.6. nu. 82

in humilibus reclinat caput suum Deus, nõ in superbis lib 16. c.13.nu 31

humilitas virtus est maxime relucens in sanctis lib.3.cap.5.num.89.lib.8. c.5.nu. 6.10.18.19.30.& 31.cap.7.num.15.cap.8. num.2.& 15

humilitati acquirendæ optimum est medium, si homo cogitet originem suam. lib.3.cap.19. num.6.7.9. & 31. lib.8.c.5. num.5. & 8

humilitas efficaciter tunc gignitur, quando se inuenit & cognoscit homo lib.3.c.19. nu 35.36. & 41.li.8. c.5. nu.6.

humiliare se inter omnes, periculum nullum habet, bene tamen præferre se vel vni lib.3.c.19.num.38.& 39. lib.8.cap.5. nu.2. & 24.c.8.nu.9

humilitas acquiritur, dum homo cogitat a Deo habere omnia bona, a se omnia mala. lib 4.c.14.nu.21.lib.8.c.5 nu.10.11.& 17.c.7.nu 2.& 10

humiliantur sancti, maiestatem Dei respicientes lib.4.c.15 nu.21.& 17. lib.6 ca.3. nu.3.lib.8. c.5. nu.12.18.19.29. vsque ad 31.c.7.nu 10.& 18

humilitas gignitur in homine, dum se florem fœni cogitat lib.7.c.6. nu.14

humilitas a quo fonte ortum habeat, quibusque rationibus conuinci ac persuaderi possit lib.8.c.5. per totum.

humilitati acquirendæ, perfectissimum exẽplum Christus est lib.8.c.5.num 3.13.vsque ad 16.23.27.& 28.33. & 35.c.7. nu.2. c.8.num 31.

humiliat se, qui non cogitat bona præsentia, sed mala præterita lib.8. cap.5.nu.2. 3.15. & 16. cap.7. numer.8. & 10. cap.8. num.3.

ad humilitatem habendam, cogitet homo vitia virtutibus esse quam similia lib.1. c.5.nu.4 c.6.nu.5

humilitas radix est a qua vberes fructus procedunt lib.8.c.5. nu 6 c.8. nu 8

humiliat se homo, dum cogitat de se vilia, & multa quæ habet miserijs plena lib.8. c.5.num.6.vsque ad 8.18. 19.37.& 38.c.7. nu.8.15. & 16.c.8. nu.2.& 12

humiliandis hominibus multa dixerũt prophetæ, vilitatem eorum exprimentia li.8 c.5 nu.7.& 8.c 7 nu.10

humilitas est, de qua dicitur: Virtus in infirmitate perficitur, virtus scilicet charitatis, in virtute humilitatis lib.8. cap.5. nu.11.c.8.nu.2.& 18

humilitati persuadendæ multum inuigilauit Christus lib.8.c.5.nu.13.vsque ad 16. 23.27 33.& 35.c.8.nu.8.& 17

humiliet se homo cogitans plures in occulto superiores, quibus est in manifestis melior lib.8 c 5.nu.16.& 24

humiliant se sancti, quia licet ab hominibus credantur perfecti, in oculis Dei mille habent imperfectiones lib.8. c 5.n.21. c.7.num.18

humilitas fundamentum est magnæ construendæ fabricæ aptissimum lib.8.cap.5. nu.8.20.& 21.c.8 nu.8

humiliat se homo, dum considerat naturã vnam in omnibus, etsi status diuersus sit lib.8 c.5.nu.25.26 & 37

humilitas signum grande est electorum, sicut superbia reproborum. libr.8. cap.5. num.28.

humiliantur sancti, dum alta Dei iudicia considerant lib.8.c.5. nu.29.& 30

humilitas altera est cognitionis, qua cognoscimus, quod nihil sumus; altera affectionis, qua calcamus gloriam mundi. lib.8.c.5.nu.33

humilitas Nardus est, qua homo in oculis suis vilis est, & in oculis aliorum vult talis reputari lib.8.c.5. nu.34. vsque ad 36. c.7.num.15 & 16

humilitas voluntaria, Deo accepta est, non illius, qui in opere humiliatur, & voluntate extollitur lib.8.cap.5. num.36. ca.7. num 6.& 7

humilitas vera quærẽda est in hominibus, inter quos pauci vere, multi ficte humiliantur lib.8 c 6 per totum.

humilitas verborũ, in multis reperitur, animi vero in paucis lib.8.c.6.nu.2.5.& 6

humilitatis vmbram multi sectantur, veritatem autem pauci lib.8.c.6.nu.5.& 6.

Digitized by Google

humilitas iustorum facit vt in angustijs & subsistant & gaudeant lib.8.c.6.nu.9
humilitas virtus est gratiæ diuinæ per quã familiaris lib.8.cap.6. num.10.c.18.n.30. vsque ad 32
humilitas in abiectione, non difficulter reperitur, sed magna & rara virtus, humilitas honorata lib.8. c.6.nu.10
humiliatio via esse debet ad humilitatem, tamen multi humiliati non fiunt humiles lib.8.cap.6. nu.11.14. & 15.cap.7.nu. 12.13. & 17
de humilitate laudem appetere, humilitatis est non virtus, sed subuersio lib.8.c.6. nu.13.c.7.nu.6.7.& 16
humilitas illa exaltanda est, quæ ex voluntate procedit, non ex tristitia, aut necessitate lib.8.c.6 nu.14.15.16.& 17
ad humilitatem sancti, qui vere sunt humiles, quibus gradibus ascendant lib.8. c.7. per totum. lib.17.c.3. nu.31
humilitatem perfectissime docuit Christus, Apostolorum pedens lauans libr.8. cap.7.num.1
humilitas esse non potest sine magnitudine animi, nec superbia sine pusillanimitate lib.8.c.7.nu 1.4.& 5
humilitas, mater est, alumna fulcimentum, & vinculum bonorum lib.8. cap.7. nu.2. c 8.nu.22 & 31
humilitas Pauli, Moysi, & Abrahæ multum commendatur lib.8. cap.7. nume.3. vsque ad 5
humilitas, nisi vera & germana fuerit, extollit eum qui se humiliat lib.8. cap.7. num.6.& 7
humilitas Ezechiæ regis miranda, quando Senacherib obsedit Hierusalem li.8. cap.7.num.11
humilitatem sanctorum conseruare volens Deus, in medio virtutum tentationes & humiliationes immittit lib.8.cap.7.n.12. vsque ad 14 17.& 20
humilitas origo virtutis est, in qua vt in radice fundatur lib.8 cap 7.num.15. cap.8. num.8.& 31
humiliantem nos Deum ferre debemus, etiam si id non per seipsum faciat lib.8. c.7.num.21
humilitatem sanctorũ seruare volẽs Deus, non concedebat eis magna quæ petebãt lib.8.c.7.nu.20
humiliari a Deo, signum est gratiæ humiliantis lib.8. c.7. nu.20. & 21.c.8. nu.30. vsque ad 32
humilitas virtutum præstantissima est, quã maxime commendabant sancti libr. 8. cap.8. per totum.
humilitas vera patientissimum reddit hominem in iniurijs ferendis li.8.c.8.nu.1.
humilitas, iustos facit ex peccatoribus, qd in iustis efficiet? lib 8 c.8.nu.3 9.& 10
humilitas facit, vt aliæ virtutes prosint lib. 8.c.8.nu.8.& 10.lib.16.c.13.nu.49
humilitas vt aqua tãto altius ascendit, quãto illam quisque ad ima deduxerit lib.8. c.8 nu 11.& 12
humilitas hyssopo optime cõparatur, quæ inflatio mentis caratur lib.8.cap.8.num. 14.17. & 19
humilitas inter Christianos est sicut pronunciatio apud rhetores libro 8. capit 8. numero 16
humilitas autem inclinat, vt homo attendat legi Dei, superbia autem eam claudit lib.8.c.8.nu.21
humilitas virtus est vnde fluunt fontes, qui emittuntur in conuallibus lib.8.ca.8. num.22.& 30
humilitas via est ad exaltationem, sine qua vanum est velle exaltari lib.8. cap.8. numero 23.27. vsque ad 30. libr.16.cap.13. numer.49
humilitas sacrificium est gratissimum Deo. lib.8.cap.8.nu.24
humilitas innumera bona attulit mundo, sicut superbia mala lib.8. cap.8. num.25. 26. & 32.
humilitas decor est animæ, quæ in peccatoribus licet amanda sit, non est admirãda lib.11.c.16.nu.82
humilitatis simulatio, maior superbia est, vere autem humiliatur qui cogitat occultum in eo esse aliquod malum, quod ipse nesciat lib.16. c.13 nu.13
humilitas tam excellens est virtus, quod vt hanc doceret Deus, homo factus est. lib.16.c.13.nu 42.45.& 46
humilitas sola commendatur ab Angelo pastoribus in ortu Christi, vt propria illius lib.16.c.13.nu.45
humilitas est propriæ excellentiæ contemptus, sicut superbia propriæ excellentiæ amor lib.16 c.13.nu.50
humiliantur iusti, dum eas cogitant virtutes in proximis, in quibus superexcellũt. lib.17.c.3.nu.31
humilitas maxime disponit hominem ad gratiam lib.17.c 3.nu.31
humilitas voluntaria, prima inter beatitudines Euangelicas merito ponitur li.18. c.7.nu.1.2.3.13.& 16
humilitas inter virtutes est sicut caput in femina lib.18.c.11.nu.8
Verbo Superbia
Hieronymi vita mirabilis in deserto lib.2. c.5.nu.13.& 14. lib.16.c.6.nu.4.& 8
Hieronymi mors, gaudio plena illi fuit lib. 4.c.1.nu.38.& 39
Hieronymi saccus, tres mortuos suscitauit ipso defuncto lib.4 c.41.nu.41
Hieronymus iam moribundus ingenti cũ deuotione Eucharistiam sumpsit libr.5. c.12.nu.28
hypocritæ pleni vitijs, virtutes simulant, vt laudentur lib.1.cap.4.nu.2
hypocritarum est proprium excusare peccatum lib.3.c.29.nu.11.& 12

hypo-

hypocritæ, qui quasi viam sanctitatis appetunt, in errorem lapsi, tardius emendantur lib.4.c.30.nu.18. & 19

hypocrita sepulchrum dealbatum dicitur, quia tantum ea quæ videntur, curat lib.8 c.9.nu.2.vsque ad 4.8 10.& 28

hypocritæ histrionibus sunt similes, qui personam agunt regis, qui viles homines sunt lib.8.c.9.nu.6

hypocritarum extremus iniustitiæ terminus est, ait Plato, iustos videri velle, dum non sunt lib.8 c.9.nu.6 & 7

hypocritæ stulti sunt, dum id, quod onerosum est habent commune cum iustis, quod vero leuissimum est, minime lib.8. c.9.num.7

hypocritæ, iniurij sunt virtuti multum, eam operantes propter sutores, &c. li.8. c.9.num.7

hypocritæ, stultissimi sunt, dum nolunt esse, quod volunt apparere, & volunt esse, quod nolunt apparere lib.8.cap.9 nume.8.& 28

hypocritarum mala patebunt, cum decaluauerit Dominus verticem filiarum Sion. lib.8.c.9.nu.10

hypocritis dicitur: In tribus annis quasi annis mercenarij auferetur gloria Moab. lib.8.c.9.nu.11.& 12

hypocritæ, qui humanum tantum fauorem quærunt, non de longe sed de proximo panem portant lib.8. c.9.nu.13

hypocritæ folia quærunt, vt primi parentes, vt nuditatem tegant, male viuentes & bene loquentes de Deo lib.8. cap. 9. num.15

hypocritarum vita, carecto similis est, speciem viriditatis habens cum sterilitate. lib.8.c.9.nu.17.18 21.vsque ad 24

hypocritarum fiducia, aranearum telis similis dicitur, quia quod cum labore peragit, aura fauoris tollit lib.8.c.9.num. 19. 20. & 27.

hypocrita dum viuit sanctus creditur, sed sole Christo veniēte ad iudicium, vt scirpus siccatur lib.8. cap.9. nume.21.22.24. 26. & 27.

hypocritæ, quia laudari quærunt, facti sui arbitros requirunt lib.8 c.9. nu.22

hypocritæ gloria etsi nubes tetigerit, quasi sterquilinium in fine perdetur lib.8. c.9. nu.25.vsque ad 27

hypocritæ vita, est quasi visio phantasmatis, ostendens in imagine quod non habet in veritate lib.8.c 9. nu.26.& 27

hypocrita, auarus raptor est, quia alienæ vitæ laudem rapit lib.8.c.9.nu.28

hypocritæ, dum iustorum vitam simulant & non habent, pennas habent struthionis similes pennis herodij libr.8. cap.9. num.29.

hypocritæ arbores sunt, quæ faciunt fructum, sed non suum lib.8. c.9.nu.30

hypocritæ vulpes paruulæ sunt demoliētes vineas lib.8.c.9.nu.31

hypocritæ facies licet ex vna parte decora videatur, reuera tota fœda est lib.8. cap. 9. num.31.

hypocritæ benignitatem in proximos ostēdunt, & dolos suæ iniquitatis operiunt. lib.9.c.17.nu.21

hypocrisis præterquam quod est malū grāde, stultitia plenum est; sicut plerumque hominibus velle placere lib.8. ca.9. per totum.

Verbo Vanagloria.

I

IAcobus Apostolus tam fuit orationi deditus, vt eius continuatione omnia fere membra essent emortua lib.13. cap.4. num 2.

idololatria ortum habuit a deordinato amore rerum humanarum lib.4. c.4.nu.2.

idololatria tunc cœpit, cum homines multum supra meritum admirationi haberentur.lib.17.6.nu.5

ieiunium antiquorum celeberrimum. li.1. capit.1. nume.11. vsque ad 13.39.56.57. & 61.

ieiunium impetrat a Deo magna bona. lib. 1.c.1 nu.12.vsque ad 15.19.vsque ad 21. 40 42.& 66

ieiunium medium aptissimum est ad placandum Deum lib.1.c.1.nu.13.14.19.20. & 46

ieiunia mira Christianorum Romæ,& Mediolani narrantur. lib.1.c.1.nu.18

ieiunium motus deordinatos corporis reprimit lib.1 c.1.nu.19.24.25.56.& 57

ieiunium in omni lege homini mandatum est lib.1.c.1.nu.21.31 & 38

ieiunium quadragesimæ non seruantes fideles, tempore Chrysostomi Ecclesiam adire erubescebant. lib.1.c.1.nu.24

ieiuniorum tempus optime comparatur veri.lib.1 c.1.nu.25

ieiunium a multis liberat aduersis lib.1. c. 1.nu.26.& 27

ieiunium in paradiso impositum homini, indicat eius necessitatem lib.1.c.1.nu.31

ieiunium diuinam moderatur indignationem lib.1.c.1 nu.31.& 33

ieiunium si seruasset Adam, homines reddi disset immortales lib.1.c.1. nu 32

ieiunij laudes narrantur lib.1.c.1. num.32. 33.36.38. vsque ad 42.44 46.49.55.vsq; ad 57.59.61.63.& 66

ieiunio exercetur Christianus ad pugnam contra diabolum libr.1. cap.1. num.43. 52. & 56.

ieiunium quadragesimæ tempore Basilij celeberrimum lib.1.c 1 nu.43 & 44

ieiunium apte susceptum omnia ciuitatum mala moderatur lib.1. c.1.nu.44

ieiunium quadragesimæ multum celebratū a sanctis lib.1.c.1.nu.43.44.49.& 61

Digitized by Google

ieiunium cum seculo cœpit lib.1.c.1.n.61
ieiunium, vt Deo sit gratum, comitetur mutatio vitæ: & de ieiunio quadragesimæ. lib.9.c.1. per totum.
ieiunantes a malis cessent, & bonis operibus vacent lib.9.c.1. nu.1. vsque ad 8.10. vsque ad 18.& 32
ieiunium corporis parum prodest, si anima mille vitijs sit plena lib.9.c.1.nu.1. vsque ad 7.9.12. vsque ad 14.17.& 27
ieiunium absurdarum concupiscentiarū vndas reprimit, si perfectum sit lib.9.cap.1. nu.5. vsque ad 7. & 8
ieiunium perfectum ciborum & peccatorum, moderatur iram Dei lib.9. c.1.nu.5. vsque ad 7.13.& 16
ieiunij tempore non os tantum, sed omnes etiam sensus ieiunare debent lib.9.ca.1. num.7. & 11
ieiunia Iudæorum, nisi vitam corrigerent, non acceptabat Deus, quid de Christianis erit, a quibus exiguntur maiora li.9. c.1.nu.8.12 vsque ad 14.& 16
ieiunium comitetur oratio lib.9. c.1.nu.8. 18.& 32.lib.13.c 6.nu.4
ieiunium omnibus debet virtutibus opitulari lib.9.c 1.nu.9
ieiunium illud recipitur a Deo, quod ociū bonorum operum non habet lib.9. cap. 1.num 10
ieiunij die, ea danda sunt pauperibus, quæ comedenda erant, vt ieiunium lucrum sit animæ non marsupij lib.9 cap 1.num. 14. & 18
ieiunium sanctificandum dixit Ioel, vt doceret, non omne ieiunium Deo placere. lib.9.c.1.nu.15
ieiunij tempore, venationes prohibeat Ambrosius lib 9.c.1.nu.17.& 18
ieiunium quadragesimæ alijs præponderat, quia hanc Dominus suo ieiunio sacrauit libro 5. cap. 1. nume.19. 22. 29. vsque ad 32
ieiunium quadragesimæ nō seruantē, Christianum non dicendum, hyperbolice dicebant sancti lib.9 c.1. nu.19.& 20
ieiunium quadragesimæ diluuij tempori comparatur, quando misericordiæ Dei pluunt ieiunantibus lib.9.cap.1.num.19. 20. & 28.
ieiunium quadragesimæ consecratum optime in vere quando cuncta virent, &c. lib.9.c.1.nu.21
ieiunium præcepturus Dominus, prius ieiunauit, vt medicus prius gustans potionem quàm ægro daturus est lib.9. cap.1. num.28.
ieiunium instituit Dominus ad reparanda damna esus Adæ. lib.9. cap.1. nume.22. 23. & 33
ieiunia relinquant homines friuolis excusationibus lib.9.c.1.nu.24
ieiunium perfectum, quo abnegamus impietatem, &c. merces magna comitatur in cœlo lib.9.c.1.nu.25
ieiunium quadragesimæ totum consecretur operibus sanctis, quando homo confugit de pelago ad portum lib.9. cap.1. numero 26
ieiunium quadragesimæ datum est ad reparanda damna totius anni lib.9. cap.1. num.26.
ieiunium quadragesimæ stadium est virtutum, vt ad cæleste brauium tota virtute contendamus lib.9. c.1.nu.27
ieiunium quadragesimæ in quo a licitis abstinemus, docet maiori cura vitanda esse illicita lib.9.c.1.nu.27
ieiunia quadragesimæ fastidienda nō sunt, quia longa, quoniam quanto dies sunt plures, maior est causa remedij libro 9. c.1.num.28
ieiunium quadragesimæ, tempus est militiæ Christianæ lib.9.c.1.nu.29
ieiunium quadragesimæ consecratur modo a regibus, nobilibus, sed olim a Moyse, Elia, & Christo libr.9. cap.1. nume. 30. & 31.
ieiunium quadragesimæ institutum est, vt totius orbis exercitu, sub duce Christo, contra diabolum militemus lib.9. cap.1. num.33.
Verbo Abstinentia.
ignis cupiditatis deuorat omnia bona, & charitatis omnia mala lib.3.c 16.nu.27
ignorantes & simplices, qui simplici corde bona operantur, mercedem accipiunt a Deo lib.18.c.15 nu.5.& 6
ignorantia non semper excusat a peccato. lib.14 c.21.nu.27
ingrati taxantur, quod peiores brutis sint. lib.2.c.10 nu 15.& 21.nu.40
ingrati acriter reprehenduntur, & puniuntur lib.2. cap.10. nume.14. vsque ad 20. cap.12. num.19. c.13.nu.9.30. & 31.cap. 14. num.1.
ingratitudinem nostram arguit Deus narratis beneficijs suis lib.2. c.10. nu.21.22. 24.27. vsque ad 29.c.12.nu.19
ingratitudo Christianorum incomparabiliter est maior, quàm ingratitudo Iudæorum lib.2.c.10 nu.22
ingratitudinis damna narrantur lib.2. cap. 13. nume.30. & 31. cap.14. num.1. 7. vsque ad 14
ingrati sunt Deo peccatores libr.2. cap.14. num 5.6. & 8
ingratis misericorditer non confert Deus postulant lib.2.c.14.nu.10.& 11
ingratitudo Ezechiæ propter victoriam, illum conicit in grandem ægritudinem. lib.16.c.4.nu.29
indumentis & victu vtendum ad necessitatem, non ad vanitatem docuerunt philosophi. lib.2. cap.15.num.9. & 10. cap. 16.num.8
indumenta pessima sunt, quibus mali induuntur lib.4.c.28.nu.6

indu-

by Google

indumenta peregrina hominis sunt peccata lib.4.c.28.nu.7
indumentorum abusus, feminarumq; ornatus ac luxus, acriter a sanctis taxantur. lib.9.c.2.per totum.
indumenta data sunt in perpetuam memoriam inobedientiæ, quibus abutuntur diuites lib.9.c.2.nu.2
indumenta serica & aurata, acriter taxabant sancti li.9.c.2.nu.2.vsque ad 7.& 9
in indumentorum superfluitate superbiūt diuites, pauperibus neglectis, qui nudi sunt lib.9.c.2. nu.3.& 19
indumenta superflua adolescentum, moderentur parentes lib.9.c.2.nu.6.& 7
indumenta ad speciem, vanam gloriam, & delectationem ferre non debent serui Dei, sed ad tegumentum nuditatis lib.9. c.2.nu.8.17.vsque ad 19
indumenta exuerunt primi Christiani, cū in certamen ingressi sunt, nos cum vestibus certare volumus insani lib.9. cap. 2. num 9
indumentorum moderatio relinqui nō debet, quia aliquando homines vili vtuntur habitu, vt decipiant libro 9. cap. 2. numero 30
infamias hominum, quas falso patiuntur iusti, patienter ferant lib.9. c.15. nu.21. lib.12.cap.1.nu.7
inferni pœnæ ante oculos habendæ sunt. lib.4.c.11.nu.6
inferni, ac purgatorij pœnæ describuntur, quas considerare vtilissimum est libro 9. cap.3.per totum.
in inferno intercidit Deus flammam ignis, dum vrit, & non lucet, in beatis lucet, & non vrit libr.9. capit. 3. numer.4. 12. 17. 18. 20.
inferni ignis terribilis, isto nostro maior, non consumens: societas dæmonum, & damnatorum nulla consolatio est lib.9. c.3.nu.5.6.10.13.& 20
inferni pœnas qui considerat, ad Deum cōuertitur, cautiorque efficitur lib.9.cap.3. nu.6.8.& 21
inferni pœnæ ingentes, dum homo beatitudine priuatus est, innumerosque patitur cruciatus lib.9.c.3.nu.7. vsque ad 11. 13.14.17.vsque ad 20
in inferno damnati dæmones & homines dicuntur non esse, quia Deo perierunt, etsi subsistant in pœnis lib.9. c.3.n.10
in inferno nulla est consolatio, sed summus cruciatus,& maximus dolor & infructuosus de præteritis lib.9.c.3.nu.11
in inferno miseria super miseriam est cruciari sine spe misericordiæ lib.9. c.3.nu. 12.13.& 20
in inferno alligantur fasciculi ad comburēdum, idest, adulteri cum adulteris,&c. lib.9.c.3.nu.14.& 19
in inferno iuste cruciandа est caro cum anima simul lib.9.c.3.nu.16.& 18
infernus terra tenebrosa, lacus, locus miseriæ,& tenebrarum optime dicitur lib.9. c.3.nu.17.& 18
inferni pœnæ variæ sunt, ordinataque tormenta pro qualitate delictorum lib.9. c. 3.num.1.& 19
in inferno dolor & timor coniunguntur, quod in hac vita non contingit libro 9. c.3.num.19
inimici diligendi sunt exemplo eorum, qui in lege naturæ & veteri id faciebant lib. 1. cap. 12. nume.1. 6. vsque ad 9. 55. vsque ad 57
inimici diligendi propter aliqua bona, quæ in ipsis sunt lib.1.c.12.nu.61
inimicis malum pro malo reddendum non est lib.1.c 12. nu.1.8.10. vsque ad 12.36. 37.43.48.& 60. lib.3.cap.2.num.35.lib.9. c.7.num.18
inimicos etiam læsi alloquantur, eisque reconcilientur libr.1. cap.12. nume.3.4.8. 33. & 39
inimico veniam petenti semper ignoscendum est lib.1.cap.12.num.4.8. & 39.li.9. cap.4.num.2.
inimicis ignoscendum est, vt Deus peccatoribus ignoscat lib.1.c.12. nu.5.24.26.48. 57.& 59.lib.9.c.4.nu.21.& 23. lib.13.c.8. nu.4.5.10.& 14
inimicorum dilectionem docuerunt præclara exempla Dauid. lib.1. c.12. nu.10. vsque ad 18.47.& 48
inimicos magis tenentur diligere Christiani, quàm Iudæi lib.1.cap.12. num.15.16. 45.vsque ad 47
inimicos mansuescere debemus beneficijs lib.1.cap.12. num.16. vsque ad 18.35.43. 52.& 57. lib.9. cap.4. num.3. & 4. cap. 7. num. 18.
inimicis iniuriantibus potius compatiendum est, quàm his qui iniuriam patiuntur lib.1.cap.12. num.20.22.23.56. & 57. cap.14.num.23.lib.9.cap.4.nu.11.lib.16. cap.7.num.14
Pro inimicis orandum est exēplo antiquorum lib.1. cap.12. nume 10.15.35.52.55. vsque ad 57.& 60.c.14.nu 22.& 23.lib.9. c.4.nu.11.& 16
inimicos verbis mollibus mansuescere debemus lib.1. cap.12. nu.43. cap.14.num. 33. lib.9. cap.4. num.4.& 9.lib.14. cap.1. numero 11.
inimicorum dilectio in noua lege perfectior esse debet quàm fuit in veteri lib.1. c.12.num.45.46
inimicorum dilectio etiam in lege veteri est tradita libro 1. cap. 12. nume.45. vsque ad 47
inimicis benefacere grandis est perfectionis lib 1.ca.12. num.48. vsque ad 52.lib. 13.cap 8.nu.14
inimicos diligere donum Dei est, a quo auxilium postulandum est lib. 1. c. 12.n.49. vsque ad 52.lib.13.c.8.nu.14

Digitized by Google

Ab inimicis corpore recedere expedit, si eis prodesse non possumus lib.1. cap.12. nu.51.c.14. nu.34
inimicos diligere, ipsisq; benefacere debemus exemplo Christi lib.1. c. 12. nu.53. & 60. lib.3.c.10.nu 79.& 80
inimicitijs & odijs plenus est mũdus, quod Deus acriter dolere dicitur lib.1.cap.13. nu.6.vsque ad 8
inimicos varios, habent homines, vt præcipitentur lib.2.cap.7.nu.30
inimicitiæ malorum cum bonis, nõ est alia causa, nisi quod hi boni sunt lib.3. cap. 17. nu.8. & 9
inimicitias & bella continua malorum inter se explicuit Ioannes in Apocalypsi, in equo rufo. lib 4 c 31.nu.23
inimici, quando persequuntur nos, diabolum habent sessorem, a quo aguntur lib. 4.c.36.num. 1
inimicos beneficijs vel ducimus ad Deum, vel eorum pœnam augemus in futuro. lib.9.c.4.nu.3.4.9.& 10
inimicum occidens, gladium mittit in corpus illius & in cor proprium lib.9. cap. 4. num.17
inimicum patienter ferre debet homo, non tantum cum in absentia illi detrahit, sed cum id in præsentia facit libro 9. cap.4. numero 18
inimicis mala non optant iusti, etsi aliquando ea prædicant libr.9. cap. 16. numer.2. & 4
inimicorum conuersionem desiderant sancti, si aliquando malum eis videntur optare lib.9.cap.16 nu 4
inimicos odio habere dicuntur iusti, quã iniquitatem oderunt li.9.c.16. nu.7 & 8
inimicitias nolle extinguere inter fratres sed augere, frequens & graue malũ est. lib.11.cap.17.nu.4.& 5.
pro inimicis orare iubet Deus in oratione Dominica lib.12. c.8.nu.5
inimicitiæ, & diuisiones innumera generãt mala lib.14 c.5.nu.6
inimici illi sunt pestilentissimi, qui dum inimicitiam celant, velut canes non latrantes clanculum mordent lib.14. cap. 5. nume.7
inimicitiæ & bella innumera sunt inter homines, cum bruta eiusdem speciei inter se concordent lib.14. cap.5. numero 17. & 19
inimicitiæ maximæ sunt inter homines, cum hæ nec inter dæmones sint libr. 14. cap.6.num.11
inimicis persequentibus nos, orare debemus, ne tentatione vincamur lib.17.cap. 4. nume.15
Verbo Amor inimicorum.
iniurias remittere debet quis & damna exẽplo Isaac. lib. 1.cap.12 nu 8
iniurias obliuisci debemus lib.1.c.12.n.18. 19.& 35. lib.9.c.7.nu.18. & 23
iniuriarum remissio magna fert commoda. lib.1.cap.12. num.19. vsque ad 22.26.28. 39.49. vsque ad 51. & 58.lib.9. cap.4.numer.3. & 4.
iniurias patiens, si iustus est, non læditur, sed qui eas infert lib.1.c.12. num.22.25. & 54.lib 9.c.4. num.5, vsque ad 8.11.12. 15. vsque ad 17.& 19.lib.14 cap.1. nu.7. 8. 10.& 11
iniuriam passus, etiam irritatus patienter eam ferat lib.1.c.12.nu.23.37. & 38.li.2. cap.8.nu.5.lib.8. c.7.nu.21. lib.9.c.4.nu. 19.lib.14 cap.1.nu.11
iniurias vindicari volens, magna patitur incõuenientia lib.1.cap.12.num.27.lib.9. cap.7.nu.22.& 23
iniurias non remittunt homines friuolis adhibitis excusationibus lib.1. cap. 12. numero 27
iniurias remittere debent homines propria vilitate considerata lib.1.c.12.nu.28
in iniuriarum tollerantia multa nos debẽt consolari lib.1.c.12.nu.30. & 31. lib.2.c. 8.nu.5 lib.9.c.4.nu 12
iniuriæ ferendæ exemplo philosophorum. lib.1.c.12. nu.32.41.42.& 44
iniurias si lætanter non suscipiat homo, patienter saltim ferat lib.1.c.12.nu.38.li.9. cap.7.nu.25
iniurias nõ remittentes, acriter punit Deus lib.1.c.14.nu.39.& 56.lib.9.c.4.num.15. 20.& 22.c.7.nu.23
iniurias remittere contrarium non est moribus reipublicæ Romanæ Gentilis lib.1. c.12.num.44
iniurias patienter & hilariter ferre docuit nos passio Christi lib.3.c.10.nu.24. lib.9. c.20.num 20
iniurians proximum seipsum lædit, non alterum, vnde remittere iniurias conuenientissimum est lib.9.c.4. per totum.
iniurias sentiens, & ferens fortiter, columna est argentea in templo Domini lib.9. c.4.num.1
iniurias remittendas veniam petenti, docet parabola decem millium talentorum li. 9.cap.4. num.2
iniurias vendicans grauius peccat, quàm qui malum prior intulit lib.9. cap.4. numer.3. & 9
iniurias ferens, fortior est illo qui eas infert lib 9.cap.4. num.5. vsque ad 7.12. & 18.cap.9.nu.3.& 4.
iniuriam solus homo inferre potest sibi ipsi, non ab alio recipere lib.9.c.4. num.8. vsque ad 10.13.14.& 16
iniurias vlciscens, a diabolo vincitur, qui vno ictu vulnerauit percutientem & repercutientem lib.9. c 4. nu 9.& 10
iniurias ferens, victor euadit, vincitur autẽ qui infert lib.9.c.4.nu.12.& 19
iniuriam pati si malum fuisset, non Deus id præcepisset lib.9.c.4.nu.14
iniurias vt ferat homo, consideret neminē lædi

lædi nisi a seipso lib.9.cap.4.num.13. vsque ad 15
iniuriarum vindictã homo relinquere Deo debet lib.9.c.4.nu.22
iniurias remittat homo exemplo sanctorũ. lib.9.cap.7.nu.18
iniurias qui fert, similis Deo efficitur lib.9. c.7.nu.21.23.& 58
iniurias ferens honorem habet apud eos qui præsentes sunt, non autem qui eas irrogat lib.9.c.7.nu.20.& 21
iniurias non remittere propter vulgi dicteria, stultum est lib.9 c.7.nu 23
iniurias continuo vindicari vult stultus, sapiens autem seruat in posterum, & sic irã moderatur lib.9.c.7.nu.29
iniuriam passus, contra diabolum indignetur, non contra fratrem lib.13.c.8.nu.5
iniurias nolens remittere, stulte vult ea verba relinquere: Dimitte nobis debita nostra, &c. lib.13.c.8.nu 10
inuidus malis alienis pascitur, nec saturatur lib.4.c.28.nu.
inuidere hominibus in dignitate constitutis, stultum est lib.8.c.4. nu.2.& 3. lib.9. c.5.num.10
inuidia maxime de bonis iustorum antiquum & grande malum est: & de illius remedio lib.9.c.5.per totum.
inuidia inter passiones perniciosior, quæ soli nocet auctori lib.9. c.5. nu.1 vsque ad 4.7. vsque ad 11.13. vsque ad 15.17.18. 20.26 vsque ad 30
inuidia interitus est vitæ, pestis naturæ, aduersa omnibus, Deo maxime contraria lib.9.c.5 nu.2.3.15.17.& 26
inuidia vincit feritate omnia bruta libr.9. c.5.num.3.5.7.11.& 20
inuidi, vt vultures & muscæ, vlceribus & mortuorum corporibus, alienis malis pascuntur lib.9.c.5.nu 4 8. & 30
inuidiam vincit facile, qui rerum humanarum contemptum habet lib.9. cap.5. nu. 4.20.25.29
inuidia proprium est diaboli vitium, quod medicinam omnem respuit lib.9. cap.5. nu.5.9.12.14.16.vsque ad 18
inuidus nihil cum ratione operatur lib.9. cap.5. num.6. vsque ad 8.13.vsque ad 18. 28. & 29
inuidia hominem in diabolum conuertit, a qua innumera orta sunt mala lib.9.c.5. nu.8.9.11.vsque ad 13.15 vsque ad 18.20 24.27. & 28
inuidus nullam excusationem potest habere lib.9.c 5.nu.8.11.12.& 16
inuidi simul cum diabolo, immo grauius eo Ecclesiam persequuntur lib.9. c.5.nu. 24.15 17 & 21
inuidi sicut dæmoniaci, orationibus iuuandi sunt lib.9.c 5.nu.15
inuidere alienis bonis, insania est aperta, lib.9.c.5.nu.18.& 20
inuidere non debet homo illi per quẽ efficit Deus, quod per ipsum non ita bene fieret lib.9.c.5.nu.19.& 23
inuidia contra doctorem, in Dominum Deum transit lib.9.c.5.nu.19
inuidi fugiendi sunt, semper enim virtutes sequitur inuidia lib.9.c.5.nu.22
inuidiæ patent sancti, quorum virtuti inuident homines lib.9 c.5.nu.22
inuidi flent cum gaudentibus, & gaudent cum flentibus, quia de corpore Christi non sunt lib.9.c.5.nu.23
inuidere iustis, insania est, cum esse possit homo quod inuidet lib.9.c.5.nu.25
inuidia virtutes omnes concremat, & mala producit lib.9.c.5.nu.27.& 29
inuidia paruulos occidit, dum inuidus fatetur esse minor eo cui inuidet lib.9.c.5. num.28.& 29
inuidi per diẽ incurrunt tenebras, quia de luce aliena obscurantur lib.9.c.5. nu.30
inuidi contemptis bonis proximorum, in nocte palpant, dum quærunt aliqua quæ reprehendant lib.9.c.5.nu.30
Ioannes Baptista non de lana, sed de asperis setis cameli induebatur lib.9. cap.2. nu. 8.c.6.num.5
Ioannes Baptistæ laudes lib.9. cap.6. nu.1. per totum.
Ioannes Baptista mirabiles profectus habuit in ventre matris præsente Maria lib. 9.c.6. nu.1.2. 10.11.14. vsque ad 16. lib. 11.cap.6.nu 26
Ioannes Baptista semper crescebat in spiritu lib.9.c.6.nu.2
Ioannes Baptista secessit in desertum paruulus, vt vitam ageret mirandam lib.9. c.6.nu.2.vsque ad 4.8.& 9
Ioannes Baptista confusio est omniũ in noua lege viuentium lib.9.c.6.nu.4 & 17
Ioannes Baptista in vestitu & victu, mirandæ pœnitentiæ fuit lib.9. cap.6. nume.5. 9.13. & 16
Ioannis Baptistæ vita inimitabilis fuit li.9. c.6 nu.5 & 17
Ioannis Baptistæ conuersatio amplius resonabat, q̃ vox, ideo exibat ad eum omnis Iudæa lib.9.c 6 nu.5.& 9
Ioannes Baptista specie homo, gratia Angelus, corpore in carcere, animo erat in cœlo lib.9.c.6.nu.6.& 7
Ioannes Baptista in carcere non de suo periculo, sed de aliena salute sollicitus erat lib.9.c.6.nu.6
Ioannes Baptista cur plusquam propheta est vocatus a Domino libro 9. cap.6. numer.6. & 7
Ioannes Baptista a Domino quam magnifice laudatus est lib.9.c 6.nu 7
Ioannis Baptistæ amor & deuotio ad Christum mirabilis lib 9.c.6.nu.8.17. & 18
Ioannes Baptista monachorum princeps fuit lib.9.c.6 nu.8
Ioannes Baptista etsi vox esset, merito desertum elegit lib 9.c.6.nu.9

ized by Google

Ab inimicis corpore recedere expedit, si eis prodesse non possumus lib.1. cap.12. nu.51.c.14. nu.14
inimicos diligere, ipsisq; benefacere debemus exemplo Christi lib.1. c. 12. nu. 53. & 60. lib.3.c.10.nu.79.& 80
inimicitijs & odijs plenus est mũdus, quod Deus acriter dolere dicitur lib.1.cap.13. nu.6.vsque ad 8
inimicos varios, habent homines, vt præcipitentur lib.2.cap.7.nu.30
inimicitiæ malorum cum bonis, nõ est alia causa, nisi quod hi boni sunt lib.3. cap. 17. nu. 8. & 9
inimicitias & bella continua malorum inter se explicuit Ioannes in Apocalypsi, in equo rufo. lib 4 c 31.nu.23
inimici, quando persequuntur nos, diabolum habent sessorem, a quo aguntur lib. 4.c.36.num. 1
inimicos beneficijs vel ducimus ad Deum, vel eorum pœnam augemus in futuro. lib.9.c.4.nu.3.4.9.& 10
inimicum occidens, gladium mittit in corpus illius & in cor proprium lib.9. cap. 4. num.17
inimicum patienter ferre debet homo, non tantum cum in absentia illi detrahit, sed cum id in præsentia facit libro 9. cap.4. numero 18
inimicis mala non optant iusti, etsi aliquando ea prædicant libr.9. cap. 16. numer.2. & 4
inimicorum conuersionem desiderant sancti, si aliquando malum eis videntur optare lib.9.cap.16.nu.4
inimicos odio habere dicuntur iusti, qñ iniquitatem odiunt li.9.c.16. nu.7 & 8
inimicitias nolle extinguere inter fratres sed augere, frequens & graue malũ est. lib. 11 cap.17.nu.4.& 5.
pro inimicis orare iubet Deus in oratione Dominica lib.13. c.8.nu.5
inimicitiæ, & diuisiones innumera generãt mala lib.14 c.5.nu.6
inimici illi sunt pestilentissimi, qui dum inimicitiam celant, velut canes non latrantes clanculum mordent lib.14. cap. 5. nume.7
inimicitiæ & bella innumera sunt inter homines, cum bruta eiusdem speciei inter se concordent lib.14. cap.5. numero 17. & 19
inimicitiæ maximæ sunt inter homines, cum hæ nec inter dæmones sint. libr. 14. cap.6.num.11
inimicis persequentibus nos, orare debemus, ne tentatione vincamur lib.17.cap. 4. nume.15
Verbo Amor inimicorum.
iniurias remittere debet quis & damna exẽplo Isaac. lib. 1.cap.12.nu 8
iniurias obliuisci debemus lib.1.c.12.n.18. 19.& 35. lib.9.c.7.nu.18. & 23
iniuriarum remissio magna fert commoda. lib.1.cap.12. num.19. vsque ad 22.26.28. 29.49. vsque ad 51. & 58.lib.9. cap.4.numer.3. & 4.
iniurias patiens, si iustus est, non læditur, sed qui eas infert lib. 1.c.12. num.22.25. & 54.lib 9.c.4. num.5, vsque ad 8.11.12. 15. vsque ad 17.& 19.lib.14 cap.1. nu.7. 8. 10.& 11
iniuriam passus, etiam irritatus patienter eam ferat lib.1.c.12.nu.23.37. & 38.li.2. cap.8.nu.5.lib.8. c.7.nu.21. lib.9.c.4.nu. 19.lib.14 cap.1.nu.11
iniurias vindicari volens, magna patitur inconuenientia lib.1.cap.12.num.27.lib.9. cap.7.nu.22.& 23
iniurias non remittunt homines friuolis adhibitis excusationibus lib.1. cap. 12. numero 27
iniurias remittere debent homines propria vilitate considerata lib.1.c.12.nu.28
in iniuriarum tollerantia multa nos debẽt consolari lib.1.c.12.nu.30. & 31. lib.2.c. 8.nu.5 lib.9.c.4.nu 12
iniuriæ ferendæ exemplo philosophorum. lib.1.c.12. nu.32.41.42.& 44
iniurias si lætanter non suscipiat homo, patienter saltim ferat lib.1.c.12.nu.38.li.9. cap.7.nu.25
iniurias nõ remittentes, acriter punit Deus lib. 1.c.14.nu.39.& 56.lib.9.c.4.num.15. 20.& 22.c.7.nu.23
iniurias remittere contrarium non est moribus reipublicæ Romanæ Gentilis lib.1. c.12.num.44
iniurias patienter & hilariter ferre docuit nos passio Christi lib.3.c.10.nu.24. lib.9. c.20.num 20
iniurian proximum seipsum lædit, non alterum, vnde remittere iniurias conuenientissimum est lib.9.c.4. per totum.
iniurias sentiens, & ferens fortiter, columna est argentea in templo Domini lib.9. c.4.num.1
iniurias remittendas veniam petenti, docet parabola decem millium talentorum li. 9.cap.4. num.2
iniurias vendicans grauius peccat, quàm qui malum prior intulit lib.9. cap.4. numer.2. & 9
iniurias ferens, fortior est illo qui eas infert lib 9.cap.4. num.5. vsque ad 7.12. & 18.cap.9.nu.3.& 4.
iniuriam solus homo inferre potest sibi ipsi, non ab alio recipere lib.9.c.4. num.1. vsque ad 10.13.14.& 16
iniurias vlciscens, a diabolo vincitur, qui vno ictu vulnerauit percutientem & repercutientem lib.9. c.4. nu 9.& 10
iniurias ferens, victor euadit, vincitur autẽ qui infert lib.9.c.4.nu.12.& 19
iniuriam pati si malum fuisset, non Deus id præcepisset lib.9.c.4.nu.[illegible]
iniurias vt ferat homo, consideret neminẽ lædi

lædi nisi a seipso lib.9.cap.4.num.13. vsque ad 15
iniuriarum vindictã homo relinquere Deo debet lib.9.c.4.nu.22
iniurias remittat homo exemplo sanctorũ. lib.7.cap.7.nu.18
iniurias qui fert, similis Deo efficitur lib.9.c.7.nu.21.23.& 58
iniurias ferens honorem habet apud eos qui præsentes sunt non autem qui eas irrogat lib.9.c.7.nu.20.& 21
iniurias non remittere propter vulgi dicteria, stultum est lib.9 c.7.nu 23
iniurias continuo vindicari vult stultus, sapiens autem seruat in posterum, & sic irã moderatur lib.9.c.7.nu.29
iniuriam passus, contra diabolum indignetur, non contra fratrem lib.13.c.8.nu.5
iniurias nolens remittere, stulte vult ea verba relinquere: Dimitte nobis debita nostra, &c. lib.13.c.8.nu 10
inuidus malis alienis pascitur, nec saturatur lib.4.c.28.nu.
inuidere hominibus in dignitate constitutis, stultum est lib.8.c.4. nu.2.& 3. lib.9. c.5.num.10
inuidia maxime de bonis iustorum antiquum & grande malum est: & de illius remedio lib.9.c.5.per totum.
inuidia inter passiones perniciosior, quæ soli nocet auctori lib.9. c.5. nu.1 vsque ad 4.7. vsque ad 11.13. vsque ad 15.17.18. 20.26 vsque ad 30
inuidia interitus est vitæ, pestis naturæ, aduersa omnibus, Deo maxime contraria lib.9.c.5.nu.2.3.15.17.& 26
inuidia vincit feritate omnia bruta lib.9. c.5.num.3.5.7.11.& 20
inuidi, vt vultures & muscæ, vlceribus & mortuorum corporibus, alienis malis pascuntur lib.9.c.5.nu 4 8.& 30
inuidiam vincit facile, qui rerum humanarum contemptum habet lib.9. cap.5. nu. 4.20.25.29
inuidia proprium est diaboli vitium, quod medicinam omnem respuit lib.9. cap.5. nu.5.9.12.14.16.vsque ad 18
inuidus nihil cum ratione operatur lib.9. cap.5. num 6. vsque ad 8.13.vsque ad 18. 28. & 29
inuidia hominem in diabolum conuertit: a qua innumera orta sunt mala lib.9.c.5. nu.8.9.11.vsque ad 13.15 vsque ad 18.20 24.27. & 28
inuidus nullam excusationem potest habere lib.9.c 5.nu.8.11.12.& 16
inuidi simul cum diabolo, immo grauius eo Ecclesiam persequuntur lib.9. c.5.nu. 14.15 17 & 21
inuidi sicut dæmoniaci, orationibus iuuandi sunt lib.9.c 5.nu.15
inuidere alienis bonis, insania est aperta, lib.9.c.5.nu.18 & 20
inuidere non debet homo illi per quẽ efficit Deus, quod per ipsum non ita bene fieret lib.9.c.5.nu.19.& 23
inuidia contra doctorem, in Dominum Deum transit lib.9.c.5.nu. 19
inuidi fugiendi sunt, semper enim virtutes sequitur inuidia lib.9.c.5.nu.22
inuidiæ patent sancti, quorum virtuti inuident homines lib.9 c.5 nu.22
inuidi flent cum gaudentibus, & gaudent cum flentibus, quia de corpore Christi non sunt lib.9.c.5.nu.23
inuidere iustis, insania est, cum esse possit homo quod inuidet lib.9.c.5.nu.25
inuidia virtutes omnes concremat, & mala producit lib.9.c.5.nu.27.& 29
inuidia paruulos occidit, dum inuidus fatetur esse minor eo cui inuidet lib.9.c.5. num.28.& 29
inuidi per diẽ incurrunt tenebras, quia de luce aliena obscurantur lib 9.c.5. nu.30
inuidi contemptis bonis proximorum, in nocte palpant, dum quærunt aliqua quæ reprehendant lib.9.c.5.nu.30
Ioannes Baptista non de lana, sed de asperis setis cameli induebatur lib.9. cap.2. nu. 8.c.6.num.5
Ioannes Baptistæ laudes lib.9. cap.6. nu.1. per totum.
Ioannes Baptista mirabiles profectus habuit in ventre matris præsente Maria lib. 9.c.6. nu.1.2. 10.11.14. vsque ad 16. lib. 11.cap.6.nu 16
Ioannes Baptista semper crescebat in spiritu lib 9.c.6.nu.2
Ioannes Baptista secessit in desertum paruulus, vt vitam ageret mirandam lib.9. c.6.nu 2.vsque ad 4.8.& 9
Ioannes Baptista confusio est omniũ in noua lege viuentium lib.9.c.6.nu.4 & 17
Ioannes Baptista in vestitu & victu, mirandæ pœnitentiæ fuit lib.9. cap 6. nume.5. 9.13. & 16
Ioannis Baptistæ vita inimitabilis fuit li.9. c.6 nu.5.& 17
Ioannis Baptistæ conuersatio amplius resonabat, q̃ vox, ideo exibat ad eum omnis Iudæa lib.9.c 6 nu.5.& 9
Ioannes Baptista specie homo, gratia Angelus, corpore in carcere, animo erat in cælo lib.9.c.6.nu 6.& 7
Ioannes Baptista in carcere non de suo periculo, sed de aliena salute sollicitus erat lib.9.c 6.nu.6
Ioannes Baptista cur plusquam propheta est vocatus a Domino libro 9. cap.6. numer.6. & 7
Ioannes Baptista a Domino quam magnifice laudatus est lib.9.c 6.nu 7
Ioannis Baptistæ amor & deuotio ad Christum mirabilis lib 9.c.6.nu.8.17. & 18
Ioannes Baptista monachorum princeps fuit lib.9.c.6 nu.8
Ioannes Baptista etsi vox esset, merito desertum elegit lib 9.c.6.nu.9

Digitized by Google

Ioannes Baptista propter opus Domini natus est, & mortuus, vnde natiuitas & mors mirabilis est lib.9.c.6.nu.11
Ioannis Baptistæ natiuitas Christi natiuitati similis fuit lib.9. c.6.n.11.& 19
Ioannes Baptista os aperuit patris, quod Angelus ligauerat lib.9. c 6. nu.12
Ioannes Baptista omnes sanctos excellit. lib.9.c.6.nu.12
Ioannes Baptista magnus coram Domino venit in spiritu Eliæ lib.9.c.6. nu.13
Ioannis Baptistæ natiuitas a Christianis & paganis celebratur lib.9. cap.6. num.14. 17. & 19
Ioannes Baptista lucerna ardens & lucens, quod non modicam dicit perfectionem eius lib.9.c.6.nu 15.vsque ad 18
Ioannes Baptista tanto propinquius fuit Deo, quanto vox verbo lib.9.c.6.nu.15
Ioannis Baptistæ natiuitatem quā male celebrant homines, luxu & voluptatibus lib.9.c.6 nu.16.& 17
Ioannis Baptistæ de salute proximorū zelus mirandus lib.6.c.6.nu.17
Ioannis Baptistæ magna fuit humilitas lib. 9.cap.6.nu.18
Ioannes Baptista dedit scientiam salutis nobis, vnde illi multum debemus lib.9. c.6.nu.18. & 20
Ioannis Baptistę nouem priuilegia recēsuit Bernardus lib.9.c.6. nu.19 & 20
Ioannes Baptista indignus soluere corrigiam calceamenti Christi, nos efficerē debet humiles lib.16.c.13.nu.7
Ioannis Euangelistæ laudes lib.9. ca.6.§.2. per totum.
Ioannes Euangelista sic dictus, quia illi donatum est abdita penetrare mysteria li.9 c.6.nu.21.& 22
Ioannes Euangelista in cognitione plusquā homo dicendus est Angelus, &c. excedens Apostolos reliquos in hoc lib.9. c. 6.nu.21.& 22
Ioannes Euangelista in sermonis magnitudine, & sententiarum grauitate alios excelluit lib.9.cap.6.nu.23.27. & 32
Ioannes Euangelista columna Ecclesiarum omnium patefecit Angelis aliqua, quæ ipsi ignorauerunt lib.9.c 6. nu.24
Ioannes Euangelista, discipulus dilectus propter ingentem mansuetudinē dictus est lib.9.c.6.nu.25
Ioannes Euangelista secundum opinionem probabilem in corpore & anima est in cœlo lib.9.cap.6.nu.26
Ioannes Euangelista virgo virginem seruauit, & seruiuit Mariæ affectuosissime, quamdiu ipsa vixit libr.9. cap.6. numero 26. & 27
Ioannes Euangelista, non quia inferior esset Petro, sed quia puer, gubernandam non suscepit Ecclesiam lib.9. c.6.n.27
Ioannes Euangelista Apostolus, & propheta fuit lib.9.c.6.nu.27
Ioannes Euangelista recumbens supra pectus Domini, mysteria aliqua nouit, quæ forte Angeli nescierunt lib.9. cap.6. numero 28
Ioannes Euangelista Ephesi senex valde, per singulas collectas aiebat: Diligite alterutrum lib.9.c.6.nu.29
Ioannes Euangelista etsi adolescens, meritis & sapientia nulli fuit seniorum secundus lib.9.c.6.nu.30
Ioannem Euangelistam non obijsse, sed in sepulchro dormire modo, reprobat Augustinus lib.9.c.6.nu 31
Ioannes Euangelista & Petrus, in diligendo Deum quomodo se habuerint, & quomodo dilecti fuerint. libr.9. cap.6. nume.32.
Ioannes Euangelista per annos sexaginta quinque Euangelium prædicauit, & postea scripsit lib.9. c.6.nu.32
Ioannes Euangelista in societate Mariæ viuens, ceteris altius diuina ob id cognouit lib.11.c.6.nu.26
Ionas propheta filius fuit viduæ, quē Elias suscitauit lib.16.c.4 nu.29
Ioseph pudicitiæ Mariæ fidelissimus testis fuit lib.11.c.6.nu.43
iram, & alias animæ passiones moderatur, qui cogitat Deum præsentem lib.4. c.13. nu.3.vsque ad 5
ira, grandis est ebrietas animæ lib.5. ca.1. nu.4.lib.9.c.7.nu.3.19.22.& 39
iræ locum dat, qui non se vindicat lib.9. c. 4.nu.3.4.9.& 10.c.7.nu 34
ira, etsi aliquando bona sit, tamen multa habet damna & remedia; iratis autem compati debemus lib.9.c.7.per totum.
iræ locum dare expedit, sicut exitum violēto torrenti lib.9.c.7.nu 1.& 2.
ira, si imperium animæ sumpserit, hominē in feram conuertit lib.9. c.7.nu. 1. vsque ad 4.16.17.& 19
ira, breuis insania vere dicitur lib.9. cap.7. nu.2.3.15.16.& 39
ira moderanda est propter commoda quæ inde reportantur lib.9. c.7.n.4. vsque ad 6.11.vsque ad 14
ira, rationi adiutrix contra peccatum, necessaria est lib.9.c.7.nu.6. vsque ad 8.16.17. 37.40.& 41
irato fratri indignari non debemus, sed cōpati lib.9.c.7.nu.8.9.13.vsque ad 15
ira, est permanens & diuturna tristitia, indignatio vero stimulus breuis ac subitus lib.9 c.7.nu.9
ira, innumeris malis animam inuoluit li.9. cap.7.nu.9. 12. vsque ad 14.19. vsque ad 23.38.& 39
iram vincens, multū probatur apud sapientes, licet stulti id irrideant lib.9.c.7. nu. 12.vsque ad 14.& 20
ira fratris, mansuetudine verborum sedanda est libro 9. cap.7. nume.10.14.18.19. 24. & 25

ira ignis est celeriter extinguendus, quod fit, si iniurias obliuiscatur homo.lib.9.c.7.nu.11.18.19.23.31. & 37

ira freno diuini iudicij, & eorum quæ contra Deum commisit homo, arcenda est.li.9.c.7.nu.11.14

Irati in se reuersi dolore simul anguntur & metu eorũ quę amentes non aspiciebant.lib.9.c.7.nu.13 20.& 21

irato fratri dic, Alius mihi linguam & manum cohibet.lib.9.c.7.nu.14

ira, fera est, incantanda sacræ Scripturę carminibus.lib.9.c.7.nu.15

iratus etiam in hac vita pœnas dat.lib.9.ca.7.nu.15.22.& 23

ira in animam ingressa, nullum bonum ingredi sinit lib.9.c.7.nu.16.23.38.& 39

irato fratri nõ cedere maius peccatum est, quàm primo irasci.lib.9.c.7.nu. 18. & 19

ira cordi impressa putredo est, & vipera peior.lib.9.c.7.nu.23

irato fratri nec verbum respondendum est.lib.9.c.7.nu.25.30.32. vsque ad 34.lib.10.c.7.nu.2

ira deponenda est post aduentum Christi, quando gladij in vomeres cõflandi sunt.lib.9.c.7.nu.26

iram suam ostendit fatuus, sapiens autem eam occultat, vt languescat.lib.9.ca.7.nu.27. & 29

ad Irascendum facilis, nec se ipsum valet sustinere.lib.9.c.7.nu.28

iracundia dicitur ianua omnium vitiorum.lib.9.c.7.nu.29

ira mala est de qua dicitur; Deponite omnẽ iram: bona autem, de qua scriptum est: Irascimini, & nolite peccare.lib.9.cap.7.nu.31.37.40.& 41

irascitur homo aliquando, quia id effectus est naturæ, sed malum sermonẽ non proferat.lib.9.c.7.nu.32.vsq; ad 34.36.& 37

iræ locum dare debet homo, relinquens iratum fratrem.lib.9.c.7.nu 33

irascimini & nolite peccare multipliciter exponitur.lib.9.c.7.nu.32.34.36.& 41

iræ locum dat iustus, ne plus exigat quàm postulet causa delicti lib.9.c.7.nu.3

ira euellenda est cito a corde, ne in odium conuertatur.lib.9.c.7.nu.37.& 39

ira per silentium clausa, plerumq; intra mentem vehementius æstuat lib.9.c.7 nu 39

ira accenduntur aliqui cito & frigescunt, alij tarde, & nimis iram seruant, quod peius est.lib.9.c.7.nu.39.& 40

iram moderatur, qui cogitat iniurias sibi illatas minores esse, quàm quę Christus tulit, & quod cõtra Deum, & homines multa ipse commisit.lib.9.c.7.nu 40

ira, qua animus per zelum mouetur, menti dominari non debet, sed vt ancilla seruire.lib.9.c.7.nu.41

iracundis conniuere perniciosum est.li.11.c.5.nu.4.& 5

ira innumeras passiones & mala generat, vt acutus gladius animam confodit.lib.14.c.1.nu.11.& 20

iracundus homo insuauis est omnibus, & communis hostis, omnia loquitur, vt dęmoniacus, & insanus.li.14.c.1.n.18. & 20

ira draco immanis est, cuius ignis quidquid attigerit necat.lib.14.c 1.nu.53

ira affectio naturalis hominum est, quæ in peccata quę sola nobis nocent, exercenda est.lib.14 c.1.nu.33

irasci, hominis est, & iram non perficere, Christiani.lib.14.c.2.nu.2

ira Dei comparatur ad indignationem, sicut iudicium medici de potione danda, & ipsa potio.lib 4.c.12.nu.1

ira Dei alia dicitur consummationis, alia consumptionis.lib.4.c.12.nu.20

ira Dei contra populum tunc est ingens, quando non exaudit iustos orantes pro illo.lib.4.c.18.nu.17

iudæi viderunt nuditatem Christi, quàm fratribus, idest, Gentilibus nunciauerunt.li.3.c.10 nu.43

iudęorum populo in scelera multa delapso, successit Gentium populus. lib.5.ca.7.nu.17.vsque ad 20. & 28

iudęi sermonem Dei in cœno habebãt, quẽ Gentes leuauerunt lib.5.c.7.nu.28 & 29

iudæi cruciantur maxime dum vident Christianis datam legem.lib.5.c.7.nu.34

iudęi, duri & nebulosi, lapides caliginis & vmbra mortis recte dicũtur.li.12.c.4.n.27

iudęorum populus, vinea electa a Deo, culpa sua dissipatus est.lib.18.ca.3.nu.7. & 8 Verbo Ecclesia, Gentes.

iudex prius fit modo homo, & ponat se coram se.lib.9.c.10.nu.7.10. & 11

iudices, principes, ac reipublicæ gubernatores iusti sint; & qui non sunt tales, nociui sunt nimis.lib.9.c.8.per totum.

iudices mali regere videntur populum, sed non regunt.lib.9.c 8.nu.5

iudices in negocijs finiendis iusti sint & diligentes.lib.9.c.8.nu.7.8.11.& 12

iudices sapientes & perfecti sint, vt docebat Pythagoras lib 9.c.8.nu.9.12.13. & 15

iudices cũ rectitudine, maturitate, & discretione iudicent.lib.9 c.8.nu.11.vsq; ad 13

Iudices duces populi, orphanorum patres, viduarum mariti, iustitiæ zelatores, incorrupti sint.lib.9.c.8.nu.13

iudices mali, taxantur a sanctis.lib.9.cap.8.nume.13

iudicium finale, quo amplius differtur, rigidius erit.li.1.c.25.n.8.li.9.c 9.n.29. & 57

iudicium finale etsi dilatatum, rigidum erit ad puniendos malos.lib.4.c.18.nu.10.lib.9.c.9.nu.26.27.29.& 57

iudicij vltimi imaginẽ hic ponit Deus, pręmians iustos, & peccatores flagellans.lib.6.c.11 nu.4.& 5.li.9.c.9.nu.29. & 57

iudiciũ finale cõsiderãtes iusti, merito flẽt, & timent.li.7.c.4.n.17.vsq; ad 19.li.9.c.9.n.7.8 19.vsq; ad 22.24.50.69.74.&75

iudi-

iudicium finale terribile est malis, & consolationis plenum iustis, in quo multa sunt consideranda.lib.9.c.9.per totum.
in Iudicio Christus inter viuentes & mortuos statuetur puniturus impios & præmiaturus iustos.lib.9.c.9.nu.1
in Iudicio vltimo requiret De' omnes dies sęculi, idest, verba, facta, & cogitationes omnes.lib.9.c.9.nu.2.11.& 13
in Iudicio vltimo, iustitia sanctorum patebit cunctis.lib.9.c.9.nu.3
in Iudicio, boni & mali in igne conflagrationis sic inuenientur, sicut Hebręi & Aegyptij in mari rubro lib.9 c.9.nu.4
in Iudicio finali, quod tempus famis est, saturabuntur iusti.lib.9.c.9.nu.4
iudicium finale, dies est irę, mali autem thesaurizant iram in diem hunc, stulte satis. lib.9.c.9.nu.5.6.12.usque ad 14.19.20.22. usque ad 24.32.usque ad 37.40.42.61.70. 71. & 76
in Iudicio finali, diem illam quę mala dicitur, non timebunt iusti.lib.9.cap.9.num. 7. & 9
in Iudicio finali Christus ueniet ut fulgur, quando sol & luna obscurabuntur.lib.9. c.9.num.8
in Iudicio finali tubæ erunt ad congregandos homines, consolandos iustos, & terrendos peccatores lib.9.c.9.nu.8
in Iudicio finali, tranquillitatem futuram iustis dixit Christus in parabola ficulneę.lib.9 c.9.nu.9.& 64
iudicium finale iam uicinum colligebant sancti, a charitate extincta, &c.lib.9.ca.9. num.10
iudicium finale incogitatum ueniet perditis ideo semper simus parati. li. 9.c.9.nu. 10.11.13.18.& 51
iudicium finale semper prę oculis habendũ est, ut bene uiuamus lib.9.c.9.nu.11.vsq; ad 14.21.24. & 56
iudicium finale qui obliuiscitur, freno abiecto præcipitatur lib 9.c.9.nu.11. & 18
in Iudicio finali, toti mundo erunt pręsentia impiorum mala. li. 9.c.9.nu.12.13.20. 30.usque ad 32.59.62.& 76
in Iudicio, Deo aduerso astare terribilius est gehenna lib 9.c.9.nu.12. & 13
in Iudicio finali nihil erit, quod consoletur malos.lib 9.c 9.nu.13.23.& 65
in Iudicio finali, omnes egent multum Dei misericordia lib.9.c.9.nu.14.21. & 65
iudicium finale, uult Deus considerare homines, ut iusti sint.lib.9.cap.9.nume.14. 24. & 65
iudicium finale qui diligit, omnia facit, vt iudicem congruo habitu aspiciat.lib.9.c. 9.nu.15
iudicij finalis dies, nox & hiems dicitur, in qua nido cadente, si homines volatu caruerint, peribunt lib 9.c.9.nu.16. & 17
in Iudicio finali, tenebræ horribiles erunt malis.lib.9.c.9.nu.16
in Iudicio finali, iusti honoris gratia venisse obuiam Christo in aera, mali vt rei expectabunt in terra.lib.9.c.9.nu.17. 18. & 20
iudicium qui non credunt cito futurum, sicut in diluuio perdentur lib.9.c.9.nu.18
iudicium finale quàm sit formidabile colligunt sancti a fulguribus, &c. quæ modo videmus.lib.9.c.9.nu.22
in Iudicio finali, deliciarum recordatio cruciabit malos.lib.9.c.9.nu.25 & 26
in Iudicio finali, ineffabilis lætitia erit iustis.lib.9.c.9.nu.25.& 26
in Iudicio finali, mali recte comparantur ebrijs.lib.9.c.9.nu.27
in Iudicio finali, erubescent luna & sol, cernentes homines, nihil dignum Dei bonitate fecisse.lib.9.c.9.nu.27
iudicij finalis dies est, quam sibilantes quærunt dæmones, vt deuorent impios.lib.9. c.9.nu.28
iudicij vltimi dies figuratus est Danielis 7. lib.9.c.9. nu.31
in Iudicio finali ignis conflagrationis erit ad purificandos imperfectos, puniendos reprobos, & illuminandos sanctos.lib. c.9.nu.31.34.35.41.43.& 56
in Iudicio finali, libri sunt conscientiæ, & opera singulorum lib.9.c.9.nu.31
in Iudicio finali, dolores parturitionis patientur mali.lib 9.c.9.nu.32
iudicij finalis dies, insanabilis dicitur, quia locus non erit pœnitentiæ. lib.9.ca.9.nu. 33. & 56
in Iudicio finali luminaria cœli tenebrescent, vt timeant etiam iusti.lib.9.c.9.nu. 35. & 36
iudicij finalis diem, superbi confidentes expectant stulte.lib.9.c.9.nu.37
in Iudicio finali, quãdo mali percutientur, iusti cantabunt victorias suas.lib.9.cap.9. nume.38
in Iudicio finali præsentia erunt omnia peccata cuique peccatori, vt conscientia torqueatur.lib.9.c.9.nu.39.43.45.48. & 76
in Iudicio finali scrutabitur Deus Hierusalem in lucernis, vlciscens in viros contemptores.lib.9.c.9.nu.40
iudicij vltimi dies dicitur esse prope, quia patienti numquam longe videtur supplicium lib.9.c.9.nu 40
in Iudicio finali, Deus testis erit & iudex criminum lib.9.c 9.nu.41.48. & 76
iudicij vltimi dies, cogitari non potest prę maiestatis Dei potentia, ne dicam ferri. lib.9 c.9.nu.41
iudicij vltimi dies peccatoribus erit tenebræ, & iustis lux, succensa quasi caminus malis, bonis autem sanitas erit in pennis, &c.lib.9.c 9 nu.42
iudicij vltimi diem expectat pietas, sicut impietas reformidat.lib.9.c.9.nu.44. & 61
iudicij vltimi tempus, præcedet persecutio Antichristi
Verbo Antichristus.

Digitized by Google

in Iudicio finali aperiendi sunt libri, qui sunt sancti, & liber vitæ vniuscuiusque. lib.9 c.9.nu.45
in Iudicio finali, liber apertus dicitur quædam vis Dei, qua fiet, vt cuncta opera mira celeritate cernantur. lib.9.c.9.nu.45
in Iudicio quis ordo & modus seruandus sit explicatur. lib.9.c.9.nu.47. vsq; ad 49. 56. & 63
in Iudicio finali, dæmones agent causam contra iniquos diligenter. lib.9 c.9.num. 49. & 76
in Iudicio finali, non solum iustos, sed nec beatos dixit Dauid securos. lib. 9. cap.9. nume. 52
in Iudicio arguuntur impij, corripiuntur autem imperfecti, vtrumque autem orabat Dauid, ne sibi accideret. lib.9.c.9.nu 52
in Iudicio finali, Christus arcum suum vibrabit, quē in vagina humilitatis habuit in primo aduentu lib.9.c.9.nu 53
in iudicio finali, sors iustorum & iniquorū multabitur iuste a Deo. lib 9.ca.9 nu.55. 58.64.&68.c.10.nu.17.& 18.lib.12.cap.4. nume. 16
in Iudicio finali, valida tempestas erit ad ventilandam tam multam aream. lib.9.c. 9.nu.56
in Iudicio finali, quidam iudicabunt cum Christo, alij iudicandi, erunt ad dexterā & sinistram. lib.9 c.9 nu.56
in Iudicio finali, mali qui nunc fumus sunt, æternaliter damnabuntur. lib.9.c.9.n.58
iudicij vltimi diem qui desiderat, & in eo fiduciam habet, perfectus est in charitate. lib.9.c.9.nu.61
in Iudicio finali tot erunt iudices accusatores & testes malorum, quot habuerunt correctores, & bonorum exempla. lib.9. c.9 nu.62.66.& 76
in Iudicio finali, beneficia sua Christus pādet malis, vt damnet, & confundat. lib.9. c.9.nu.63
in vltimo iudicio, discernentur arbores virides a siccis lib.9.c.9.nu 64
in Iudicio vltimo, iusti ab auditione mala non timebunt. lib.9.c.9 nu.65
iudicij vltimi diem, tot ante sæculis prædicit Deus, ne puniat, si homo corrigi voluerit lib.9.c.9.nu.65
in Iudicio finali, præmiantur qui mala non fecerunt, sed bona lib.9.c 9.nu.65
in Iudicio finali, Crux Christi veniet, in cuius lumine manifestabuntur abscondita cordium. lib 9 c.9 nu 67
in Iudicio finali, Christus nobilis sedens cū senatoribus terræ dicitur. lib. 9.ca.9.nume 68
in Iudicio vltimo, Christus qui mira fecit in humilitate, cum quanto terrore ventu sus sit, dici non potest. lib. 9.cap.9. nume. 70.& 71
in Iudicio finali, fluuius ignis, lapidem caliginis, idest, malos diuidet a populo peregrinante, idest, bonis lib.9.c.9.nu.71
iudicium vltimum desiderat sponsa, sed in eo optat recte Christum misericordem & mitem. lib.9.c.9 nu.74.& 75
in Iudicio vltimo Christus similis erit capreæ & ceruo, vt in tanta multitudine discernat iustos ab impijs. lib. 9 c.9 nu.75
in Iudicio vltimo, quę terrebunt & torquebunt malos, multa erunt. lib 9.c 9.nu.76
iudicium finale contestabat Bernardus esse prope, ab egestate boni quo mūdus caret lib.9 c.9.nu.77
iudicij dies incertus est, vt omnes generationes saluentur expectantes illum. lib. 11 c.10 nu.2. lib.18.c.5.nu.1
iudicij vltimi die, dęmones exultantes conueniunt, vt malos perdant. lib.14.cap.6. nume. 29
iudicij vltimi dies est, in quo omnium vitam, etiam religiosorum Deus scrutabitur. lib.15.c.6.nu.13
iudicij diem expectat, qui perfecte diligit Deum. lib.17.c 3.nu.15
iudicij vltimi dies, dormientibus terribilis vigilantibus iucundus erit. lib. 18. cap. 5. nume. 8
ad Iudicium vt ebrius dicitur Deus venire immemor iniquitatum, quas fecerunt boni, immemor miserationum suarum, respectu malorum. lib. 18 c.5.nu.19
in Iudicio vltimo, iudici velle assidere, & delatis ab eo legibus velle alias adsciscere, stultum est lib.18.c 15.nu.17
iudicio finali sancti pleni erunt terroribus, quanto magis peccatores. lib. 18.cap.15. nume. 34
iudicium, quo homo se iudicat, vtilissimum est, temerarium autem, cauendum maxime lib 9 c.10.per totum
iudicium fit in homine, quod peccatum dānet & virtutem sequatur. lib.9.c.10. nu. 1
iudicium rectum est, quando virtutem sequens homo, damnat vitium, obliquum vero cum e contra fit. lib.9 c.10 nu 1
iudicandi & honorandi sunt homines e bonis internis. lib.9.c.10.nu.2
iudicium bonum, cum ante se ponit homo mala sua, bona autem post tergum: quod mali e contra faciunt lib.9.ca.10 nu.6.7. 10. & 11
iudicans hic homo peccata sua, in Domini conspectum venit modo, ne veniat in iudicio. lib 9.c.10.nu.9
iudicia recta iustorū in causa propria, sunt proficua multum. lib.9.ca.10.nu 10. & 11
iudicare se negligēs peccator, maximo torpore sopitur. lib 9.c.10.nu 11
iudicio uulgi subduntur prędicatores contra rationem. lib.11 c.14.nu.9
in Iudicijs ferendis in causa proximorum, cauti & moderati sint homines. lib.9.ca. 10.num.3
iudicia temeraria contra proximos non recipiant iusti. lib.9.c.10.nu.3

Digitized by Google

iudicantes fratres, iudicium, quod Dei est, sibi vsurpant.lib.9.c.10.nu.3

iudicare non debent homines modo, si viderint alios terrenis negocijs occupatos. lib.9.c.10.nu.4

iudicare alios ex his quæ apud nos geruntur, stultum est, & impium.lib.9.c.10.n.5

iudicare bona opera, malo fine fieri, impiū est, & proprium diaboli opus.lib.9.c.10. nume. 5

iudicare aperte mala, licitum est, non autē indifferentia.lib.9.c.10.nu.8

iudicia temeraria frequentissima sunt in mundo, iudicando ea quæ de se nullus vellet iudicari lib.9.c.10.nu.8

in Iudicio non contendere propter temporalia Dominus voluit.lib.9.c.4.nu.10

iurandi consuetudo periculosissimum malum est, & quæ mouere nos debent ad iuramenta cauenda.lib 9.c.11.per totum.

iuramenta in lege noua vetuit Dominus, vt occasiones periurij tolleret. lib.9.c.1 nu. 13.4.32.& 36

iuramentum in sacris litteris vocatur aliquando, firma rei ac propositi confirmatio.lib.9.c.11.nu.1

iurans, vt credatur, stultus est, cōfugiens ad iuramenti securitatem, velut indignus fide.lib.9.c.11.nu.1

iurare etiam vera nolebant philosophi, maxime pro rebus temporalibus. lib.9.c.11. nume. 2

iurandi consuetudo, facile hominem trahit ad periuria. lib.9.c.11.nu.3.4.9.10 19.20. 22.32.36.& 39

iurantes frequenter, plagam Dei sentiunt, & maiorem multo periuri. lib.9.c.11.nu. 3. 4. 10

iuramenta poscere a proximis periculosa res est. lib. 9. cap.11.num.4.6.7.24.40.vsque ad 42

iurantibus, limina Ecclesiæ interdicebat Chrysostomus.lib 9.c.11.nu 5.& 28

iurandi consuetudinem, legibus impositis, orationibus, & ieiunijs expellendam, docebant sancti.lib.9.c.11.nu.5.15. & 27

iuramentum intrauit in mundum, quando mala creuerunt & homines indigni fide facti sunt.lib.9 c.11.nu.6

iuramenta vendentium & emētium arguit Chrysostomus multum.lib 9.ca.11.nu.7. 8. & 15

iurandi facilitas in causa est, vt iurantibus non credatur.lib.9.c.11.nu. 8

iurare, & adorandum nomen Dei ore polluto assumere, impium est lib.9.c.11.num. 7. 8. 10

iuramenta cohibentes fideles, dignoscendi sunt in hoc lib.9.c.11.nu.8

iuramenta prohibere Christianis, est docere eos prima Christianitatis rudimenta. lib.9.c.11.nu.9 & 18

iurandi consuetudo retractanda est, si correctores & inquisitores sint multi. lib. 9. cap.11.num.10.& 17

iurare concedebatur priscis, ne per idola iurarent.lib.9.c 11.nu 10

iurantes & peierātes, acerrime punit Deus. lib.9.c.11 nu.11.22.23.25.vsque ad 27.29. vsque ad 31. & 34

iuramenta in grandes angustias coniecerunt multos in sacris litteris, quibus caret, qui non iurat lib 9.c.11.nu. 12. 29.vsque ad 32.& 41

iuramentum violans imperator quidam, ab Ecclesia pulsus est a Babyla Archiepiscopo cum dispendio capitis. lib. 9. cap. 11. nume. 13

iurandi peccatum crudele est valde, & nullus pertimescit lib.9.c.11.nu. 14

iuramenta excusant homines, perperam allegantes sacerdotes iurantes. lib. 9.c.11. nume. 14

in Iuramentis, quàm stolide volunt homines excusari vsu iurandi.lib.9.c.11.num. 14. & 15

iurando, Deum in testem adducimus tertio quoque verbo, cum hominis nobilis nullus auderet testimonium postulare.lib.9. c.11.nu.15

iuramenta facile possunt corrigi, seruique & vxores si non emendentur, non pransi cubent.lib.9.c.11 nu.17

iuramenta ex Dei contemptu oriri dicebat Chrysostomus.lib.9.c.11.nu.18

ad Iuramenta cauenda, cōfraternitates fundebat Chrysostomus lib.9.c.11.nu.18

iuramenta sic corrigenda sunt, vt nec vnus sit qui iuret lib.9.c.11.nu.18

iuramenta vt odiat homo, caput Baptistæ aspiciat amputatum ob iuramentum.lib. 9.c.11.nu.19.& 41

Iuramento reuerentiam deferendam docuerunt milites Saulis fame pressi non comedentes lib 9 c.11.nu.21

iuramenta cohiberent homines, si cernerent vulnera quæ animabus inferunt.lib. 9.c.11.nu.22.& 23

iurandi consuetudinem deponendam, magnis precibus postulabat Chrysostomus ab Antiochenis.lib 9 c.11.nu.22. & 27

iuramentum a Sedechia rege fractū, Iudæos captiuos fecit. lib.9 c.11.nu.25. vsque ad 27.29.& 30

iurandi consuetudo abolenda est, etiamsi cum labore id fiat lib.9.c.11.nu.28

iuramentum, a malo esse dicitur, iustis de causis.lib.9 c.11 nu.32.36 40. vsq; ad 42

iuramentum calumniæ postulabant olim mariti a feminis adulteris, ut indicia purgarent.lib.9.c.11.nu.33

iuramentum Gabaonitis indiscrete factum a Iosue seruatum probauit Deus, & fractū postea, est punitum.lib.9.c.11.nu.34

iurans Deus olim antequam cognosceretur, iā cognitus, nec iurare voluit seruos. lib.9.c.11.nu.35

iuramentum non uiolandum etiam cum

peri-

periculo mortis docuerunt gentiles egregijs factis.lib.9.c.11.nu.37.& 38
iurare potest, qui peierare non potest lib.9.c.11.nu.39
iuramenta frequentissima sunt in republica in ingens animę damnum lib 9.c.11 n.39
iurādi vium deponere possunt homines mediocri adhibita cura.li.9 c.11.n.39. & 40
iurandum tantum est, quando necessitas cō pulerit lib.9.c.11.nu.40.& 41
iuramenta de re mala cauenda sunt, sed si fiant, implenda non sunt.lib.9.c.11.nu.41
iurantes, publice noluit aliquando arguere Augustinus lib.9.c.11.nu.40
iuramentum postulans ab alio, grauiter punitus est a Deo tempore Augustini.lib.9.c.11.nu.42
Verbo Blasphemia.
iustitia Dei sola, consideranda non est.lib.4.c.11.nu.1.34.& 35
iustitiam Dei considerare expedientissimū est.lib 4 c.11.nu 6.7.13. & 30.c.28. num.9. & 10
Verbo Dei misericordiam, & Iustitiam.
iusti in hac vita captiui sunt, & peregrini.li.1.c.10.nu 4.lib.3.c.17.nu.6.lib.9.c 14.nu.1.vsque ad 4.6.vsque ad 8.12.14 & 15.ca.18.nu.4
iusti peregrini, mortui, & crucifixi dicuntur secundum maiorem vel minorem perfectionem.lib.1.c.18.nu.27.& 28.lib.9.cap.14.nu.2.& 3
iusti sedes sunt, in quibus Deus sedet & iudicat. lib.1.c 22.nu.8.lib.3.c.20.nu.31.li.4.c.19.nu.3
iusti auroræ recte comparantur. lib.1.c.25.nu.6.& 7
iusti numquam sunt in hac vita perfecti simpliciter. lib.1.c.25 nu.7.lib.6.c 16.nu.31.lib.3.c.19.nu.26. vsque ad 28.lib.9.ca.12.nu.2.vsque ad 9.11 & 12.lib.14.ca.9.nu 5.& 6 c.18.nu.2.lib.16 c.9.nu.12
iusti peregrini dicuntur in hac vita, quia futuram inquirunt.lib.2 ca.2.nu.5.8. & 25.lib 4.c.19.nu 1.lib.9.ca.14.nu.8.9.11.12.14.15 17.& 18
iusti peregrini sunt in hac vita, quia nō quę sunt temporalia.lib.2.c.2.nu.8.& 9.lib.9.c.14 nu.6.17.vsque ad 19
iusti ministri & adiutores sunt Dei, dati ad bonum aliorum.lib.2.c.6.nu.23.lib.4.ca.6.num.1
iusti vineæ & arbori recte comparantur. li.2.c.6.nu 37.lib.9.c 15.nu.30 31.& 38
iusti visitantur & deseruntur a Deo, in illorum bonum lib.2.ca.11.nu.3.& 31.lib.4.c.19.nu.15.c.21.nu.1.2.4.6. vsque ad 9.li.7.c.3.nu.15
iustos quæ debent consolari in persecutionibus reproborum lib.2.ca.12 nu.27.lib.9.c.20 nu.8
iusti stabiles sunt in bono.lib.2.c.21.nu.31
iusti memores Dei, obliuiscūtur ea quę sunt mundi, mali e contra.lib.2.c.12.nu.22
iusti palmæ optime comparantur. li.9.c.15.nu.38.c.23.nu.17.& 18
iusti, cum cęlestia appetunt, pisces dicuntur alati lib.2.c.15.nu.61.lib.9.c.23.num.16.lib.12.c 3.nu.2
iusti aquilæ comparantur, quia mentem habent in cęlo.lib.2.c.16 nu. 40. vsq; ad 42
iusti induuntur bysso & purpura, dum corpora mortificant propter Deum. lib.3.c.1.nu.23
iusti, dum perfecti sunt, viuunt in spiritu, mali in carne inter quos, alij sunt medij.lib.3.c.1.nu.24
iusti afferunt Deo gloriam, mali inhonorationem.lib 3.c.12.nu.5.vsque ad 7
iusti in Ecclesijs benedicunt Deum, cum per mores illorum Deus benedicitur.lib.3.c.16.nu.13
iusti non se abscondunt a facie Dei, sed peccatores, qui & aliquando fugiunt, quod grauius est.lib.3.c.24.nu.2
iusti consciētia, secura quasi iuge conuiuiū est.lib.3.c.24.nu.13.vsque ad 17
iustorum societas apprime vtilis est. lib. 4.c.6 nu.1.& 2 lib.11.c.5.nu.11
iusti securi non sunt quandiu viuunt. lib.4.c.17.nu 5.6.10.12.14.15.18.21.& 22.cap.31.nu.41.& 43.lib.7.c.5.nu.17
iusti, merito timent magis prospera quàm aduersa.lib.4.c.17.nu.17.lib.9 c.15.num.30.31.35.& 36
iusti, quanto meliores sunt, amplius timēt, quod infirmi non faciunt. lib.4.c.17.nu.18.vsque ad 22
iusti, qui peregrini sunt dum viuunt, non semper sunt cum Deo.lib.4.c.19. nu. 1
iusti filij pacis dicuntur, quia sedatis sunt moribus lib.4.c.19.nu.3
iustos in interiori homine numquam relinquit Deus, bene autem in exteriori.lib.4.c.20.nu.3
iustis non vnus aut alter Angelus adest, sed exercitus eorum præsto sunt lib.4.ca.20.nume. 3
iusti equi dicuntur Dei, cuius voluntate feruntur.lib.4 c.20.nu 4
iusti Deo subiecti, ab ipso corroborantur, ne fluctus qui semper insurgunt, eos commoueant.lib.4.c.20.nu.5 & 15
iusti dum promittit Deus societatem suam, felices eos reddit. lib.4.ca.20.num.7.12.15. & 16
iusti accedentes ad Deum illuminantur, & corroborantur.lib.4. c.20.num.11.12.14.vsque ad 16
iusti, vt seruent spiritum, interimunt carnem, sicut Leuitæ Exodi 32.li 4 c.20.n.17
iusti Deo obediunt incunctanter in omnibus lib.4.c.20.nu.17.lib.14.c.17.nu. 22
iusti innocentes cum sint, Deo præsentari desiderant.lib.4.c.20.nu. 18
iusti visitantur a Deo & derelinquuntur, vt videant quid habeant a se & quid a Deo.lib.4.c.21.nu.6. & 8

Digitized by Google

iustis semper adest Deus per gratiã, per gratias gratis datas quandoque recedit. lib. 4.c.21.nu.8
iusti tribulationibus, & medijs quæ fini videntur contraria, redduntur clariores. li. 4.c.22.nu.3
iusti semper fidant Deo, etiamsi contraria promissis videant euenire lib 4.c.22.nu. 4. & 5
iusti si perfecti sint comparantur sponso, incipientes autem sponsæ. lib.4 cap.24.nume. 10
iustos dicitur Deus respicere, cognoscere, memorari, non autem peccatores. lib 4.c. 26.nu.2. vsque ad 9.13.& 16
iusti oculos habentes ad Deum non offendunt, quia obfirmat oculos suos super illos. lib 4.c.26 nu.8
iustos respicere dicitur Deus, hoc est, diligere. lib.4 c.26.nu.10
iustis omnes creaturæ famulantur, aduersantur autem peccatoribus. lib.4.c.29.nu. 1. vsque ad 5
iusti in causa sunt, vt Deus multitudini parcat. lib 4 c.3 nu 10 lib.5.ca 4.nu.2.4.5. & 8.c.8.nu.4. vsque ad 6.9.13.& 15
iusti tenent Deum, quia tenentur ab ipso. li. 5.c.4.nu.13
iusti paucissimi in fine sęculi reperientur in mundo. lib.5.c.5.nu.5. vsque ad 8
iusti sicut prosperitatem calcant, sic aduersitatem patienter ferunt. lib.6.c.11.num. 22.& 24
iusti in hac vita & in futura, consolationes & bona recipiunt a Deo. lib. 7.c.3.nu.2. vsque ad 4.6. vsque ad 9.15.16.18.19.21.& 22.c.5.nu.1
iusti dona accipiunt in hac vita, quę pignus sunt futuræ beatitudinis. lib.7.ca.3.num. 6. & 15
iusti non solum fructum laborum, sed ipsos labores manducant, in quibus gaudent. lib.7.c.3.nu.11. & 12
iusti modo labores fructuum manducant, manducaturi post fructus laborum. lib. 7.c.3.nu.12
iusti centuplum accipiũt in hac vita, & post vitam æternam. lib.7.c.3.nu. 22. & 23
iusti gaudent de aliorum profectu. lib.7.ca. 4 nu.3.c.8.nu 13
iusti lugent aliena mala lib 4 c.4.nu.3
iusti exultant de Dei bonis, & tristantur de proprijs malis lib.7.c.4.nu.4
iusti, vt iucundentur, leuant animã ad Deũ, quia in alio non possunt iucundari. lib.7.c. 4.nu.7.& 8
iustus in prima conuersione dulcia suscipit, in medio certamina tentationum, ad extremum suauia. lib.7.cap.4.nume.13. vsque ad 17
iusti hanc vitam multis imperfectionibus transigunt, & ideo timent. lib.7.ca.4.nu. 17. vsque ad 19
iusti relinquentes terrena propter Deum, plura accipiunt. lib.7.c.5.nu.1
iusti de longe portant panem suum, quia in his, quæ agunt, tantum æternam retributionem expectant lib.8.c.9 nu.13
iusti quando oportet mites sunt, & etiam irascuntur, iniusti irascuntur quando nõ expediat, & mansuescunt quando debet irasci. lib.9.c.7.nu.17
iusti secundum varias considerationes perfecti & imperfecti sunt. lib. 9.cap.12. per totum.
iusti astat Deus in meridie, cum clariorem scientiæ lucem infundit, cum autem rudimenta accipiunt, adiuuantur diluculo. lib.9 c.12.nu.1
iusti imperfecti dicuntur, quia perfectam iustitiam non habent, perfecti autem, secundum modum propriæ fragilitatis lib. 9.c.12.nu 2. vsque ad 8
iusti varios habent gradus, & quiuis in suo gradu potest esse perfectus, etsi alijs relatus non sit perfectus. lib.9.cap.12.nume. 4. & 5
iusti, dum viuunt ad perfectionem tendũt, & nondum sunt perfecti lib.9.c.12.num. 9. & 10
iusti, & impij dicunt domini, serui, ac compediti in sacris litteris, sed differenter. lib.9.c.13. per totum.
iusti domini dicuntur totius terræ Aegypti vt Ioseph, quando carnis calcant appetitus lib.9.c.13.nu.2
iusti vere liberi sunt, etsi ad horam inuiti seruiant lib.9.ca 13.nu.3. vsque ad 5.7.9. 11. & 14
iusti veram libertatem animæ, multis laboribus consequuntur lib.9.c.13.nu.5
iusti dicuntur reges. lib.9.c.13.nu.6.8. & 9
iusti, quia perfectam libertatem consequuntur in cœlo, dum viuunt dicuntur serui. lib.9.c.13.nu.7
iusti vincti sunt vinculis dulcissimis Christi. lib.9 c.13.nu.10.12. & 13
iusti compediti sunt dum viuunt infirmitate & corruptibilitate carnis. lib. 9.ca. 13. nume 12
iusti compedibus timoris Dei compediti sunt lib.9.c.13.nu.13
iusti, qui peregrini sunt dum viuunt, dormiunt & moriuntur omnibus rebus extra Deum. lib.9.c.14. per totum.
iusti mortui sæculo, Deum habent patrem. lib.9.c.14.nu 5.12.16.20. vsque ad 22
iusti deficere dicuntur a terra, quia non secundum carnem militant. lib. 9. cap. 14. num 10
iusti modo dormiunt inter medios cleros, terrenam hęreditatem non quærentes & cœlestem expectantes lib.9.c.14.nu 13
iusti viatores dicuntur, quia hanc vitam viam esse & non patriam agnoscunt. lib. 9.c.14.nu.19
iusti in infamijs & persecutionibus & laboribus, vnde debent consolari. lib. 9. cap.

Digitized by Google

cap. 15. per totum.
iusti operarij vineæ Dominicæ hic, & in futuro præmiantur. lib. 9. c. 15. nu. 39. & 40
iusti tristantur videntes mala proximi, si autem aliquando gaudere videntur, futura tantum prophetant mala non optans lib. 9. c. 16. per totum.
iusti infirmitates & peccata infirmorum debent sustinere. lib. 9. c. 16. nu. 1. & 6
iustus, etsi solus mereatur nomen sapientis, simplex est & prudens; mali autem duplici corde. lib. 9. c. 17. per totum.
iusti, quod habent in ore, hoc ipsum habēt & in corde. lib. 9. ca. 17. nu. 1. 10. 11. 21. vsque ad 23
iusti simplices sunt & recti. lib. 9. c. 17. num. 1. 5. 19. 20. & 22
iusti facile decipiuntur, quia ceteros de suo affectu iudicant. lib. 9. c. 17. nu. 10
iustorum simplicitas, fatuitas appellatur a sæculi viris lib. 9. c. 17. nu. 21. c. 20. n. 7. & 8
iusti dicuntur stare & ambulare, mali iacere, & si contingat vtrosque cadere, non eodem modo, soli autem iusti habitant in cœlo lib. 9. c. 18. per totum.
iusti etsi aliquādo peccent, statim resurgūt. lib. 9. c. 18. nu. 1. vsque ad 3. 10. & 11
iusti inter impios non corrumpuntur, si sint perfecti, quin potius ad Deum trahunt illos lib. 9. c. 19. per totum.
Iusti per siccum ambulant in medio mari, dum malis exemplis non corrumpuntur. lib. 9. c. 19. nu. 2
iusti multum commendantur, dū tales sunt inter impios. lib. 9. c. 19. nu. 2. 3. 5. 11. vsq; ad 14. lib. 10. c. 9. nu. 4 & 5
iusti oues sunt ascendentes de lauacro gemellis fœtibus, in quibus sterilis non est. lib. 9. c. 19. nu 9
iusti etsi peccatoribus communicent, non tamen eorum peccatis. lib. 9. c. 19. nu. 10. lib. 11. c. 5. nu. 14
iusti persecutionem & irrisionem patiuntur ab impijs, Deus tamen ista moderatur. lib. 9. c. 20. per totum.
iusti summopere humiliantur a reprobis. lib. 9. c. 20. nu. 19
iusti, dum a Christianis persecutionem patiuntur, acrius dolent, quàm si ab infidelibus eam paterentur lib. 9. c. 20. nu. 22
iustorum varij sunt gradus, quibus similes sunt modo mali, qui non perseuerabunt, in omni autem statu boni sunt & mali. lib. 9. c. 21. per totum.
iusti retro respicere non debent, sed semper in bono proficere, ad id autem meliores se respiciant. lib. 9. c. 22. per totum.
iustorum conditiones, proprietates, & laudes, quos Deus veneratur lib 9. ca. 23. per totum.
iusti indumenta sacerdotalia Aaron, mystice in se debent habere. lib. 9. c. 23. nu. 2
iustus vere vnus est semper; in malis vero tot repræsentātur personæ, quot sunt morea. lib. 9. c. 23. nu. 4
iusti vnus dicuntur a Paulo, cum ait vnus accipit brauium. lib. 9. c. 23. nu. 4
iusti firmi & immobiles Deum ostendunt fidelem. lib. 9. c. 23. nu. 5
iustos Deus veneratur, eorum faciens voluntatem. lib. 9. c. 23. nu. 9. vsque ad 11
iusti palmæ comparantur, dum in summis viridescunt, & robusti fiunt, mali autem alijs arbustis. lib. 9. c. 23. nu. 17. & 18
iustis conueniunt omnia spiritualiter, quæ Iob 39. dicta sunt de equo. lib. 9. c. 22. nu. 20. vsque ad 22
iusti quattuor animalia sunt Ezechielis, homo, vitulus, leo, aquila. lib. 9. cap. 23. num. 23 & 24
iusti in initijs sibi & non alijs studeant prodesse, virtutemque operentur secreto. li. 9. c. 24 per totum.
iusti virtutem habentes imperfectam, sibi communicent non alijs. lib. 9. c. 24. nu. 1. 9. vsque ad 13
iusti in virtute perfecti, eam alijs communicent. lib. 9. c. 24. nu. 1. 9. vsque ad 13
iusti noctes laboriosas habent, sed non vacuas: mali autem & laboriosas & vacuas. lib. 10. c. 1 nu 16
iusti confundi non debent in bonis, cum mali gloriantur in malis. lib. 11. c. 15. nu. 9. & 10
iusti alios patiuntur murmuratores, alios qui eos a bono conantur præcipitare. lib. 11. c. 15. nu. 15
iusti, cum bonum opus peregerint, auertunt ab eo oculos ne superbiant. lib. 12. cap. 1. nume 9
iusti columbas offerunt Deo in sacrificio, cum cauent & prospiciunt insidias diaboli. lib. 12. c. 3. nu. 1
iusti pisces mundi sunt, habentes pennas & scamas, quibus & de cœno surgunt, & veterem deponunt hominem. lib. 12. c. 3. nu 2. & 17
iusti vocem turturis audiunt, cum a turbis sunt alieni. lib. 12. c. 3. nu. 5
iusti in sacra Scriptura vocantur anima, & mali caro lib. 12. c. 3. nu 18
iusti, & peccatores, lignum vocantur in sacris litteris lib. 12 c. 3. nu. 32
iusti & peccatores, lapides vocantur in sacra Scriptura. lib. 12. c. 3. nu. 33
iusti cœlum dicuntur, quod libenter Deus habitat, non simplici voce factum, sed pugnando acquisitum. lib. 12. cap. 3. num. 36. & 37
iusti filij sunt Dei, mali autem filij carnis. lib. 12. c. 4. nu. 13
iusti non adorant bestiam, nec caracterem eius habent in fide, nec in operibus lib. 12. c. 4. nu. 15
iusti peccatores non contemnant, quia cum hi currere cœperint, sæpe illos antecellunt. lib. 14. c. 18 nu. 18
iustorum viæ sunt absque offendiculo, quia ad-

Digitized by Google

aduersa, spe beatitudinis transiliunt. lib. 14.c.19.nu.11
iusti conscientia munda & bonis operibus ornata, lectulus est floridus sponsi. lib.14. c.22.nu.55
iusti dum supernam patriam requirunt, patiuntur pugnas multas. lib.14.c.31.num. 19. & 20
iusti curent vt in bono cœpto perseuerent semper. lib.16.c.7.nu.6
iustus, dicitur vir vnus habitans in monte frugifero, quia inconcussus persistit in bono. lib.16.c.7.nu.9
iustus, consilio spiritus cuncta gerit, & obedit caro. lib.16.c.7 nu.9
iusti vestiti sunt duplicibus, quia promissionem habent vitæ quæ nunc est & futuræ. lib.18.c.10.nu 24
iusti pascuntur, dum audiunt ea verba quæ eos ad timorem trahunt, deliciantur autem, qui multum proficiunt. lib.18.ca.15. nume. 8
iusti semper nascuntur a Deo bonorum Patre. lib. 18.c 15.nu.10
iusti vt fertiles, ouibus comparantur, mali vt steriles, hædis lib.18.c.15.nu. 22. & 27
iusti thesaurizant in cœlo, mali in terra, vnde illorum gaudium bonum, & tristitia melior, istorum gaudium malum, & tristitia peior. lib.18.c.15.nu.23
iusti soli numerantur a Deo, non peccatores lib.18.c.15.nu.25
iusti serpentibus & columbis recte comparantur lib.18.c.15.nu.36
iustis cohabitant mali in bonum illorum, quibus isti occasionaliter proficiunt. lib. 18.c 15.nu.36
iusti lucernæ sunt, accensæ lumine veritatis, & feruentes spiritu charitatis, oleum autem dat gratia. lib.18.c.15.nu.40
iusti odientes animas, custodiunt eas, & eas mali perdunt, dum male amant. lib.18.c. 15.nu 41. & 42
iusti consilio Ecclesiæ fugiant malos, illos persequentes, sicut Iacob consilio Rebeccæ fugit fratrem suum Esau lib. 18. cap. 17. num.3
Verbo Boni, & Sancti.

L

LAbores omnes amore Dei redduntur faciles. lib.1.ca.8.nu.1. lib.6.c.9.nu.14. vsque ad 18. lib.9 c.15.nu.41
labores tolerandos facit consideratio beatitudinis lib.2.c.3.num.2. vsque ad 11.17. 25. vsque ad 27. lib.3.c.13. nu. 9. vsque ad 11. lib. 6.c.9.nu.17. vsque ad 19 ca. 11.nu. 23.24. & 26. lib.9.c.15.nu.24.28.29.33.34. 36.38.& 41
labores dulces sunt iustis, & cibus. lib.2.ca. 4 nu.21.22.24.25.34.& 35
laborum tolerantiam habet, qui considerat quod iuste eos patitur. lib.3.c.1.nu. 21
labores minores dum vitare cupiunt mali, incidunt in maiores. lib.3.c.19.nu.34
in Laboribus id nos cōsoletur, quod in hoc mundo corripimur, ne cū eo damnemur. lib.6 c.9.nu.20.& 21
labores pro virtute tolerans, viuet in æternum lib.9.c.15.nu.2
in Laboribus consolari nos debent, quæ tolerauerunt sancti lib.9.c.15.nu 4.5.9.11. 13.14.44 lib. 10.c.1.nu.15
labores multis de causis perpetiuntur sancti. lib.9.c.15.n.5. vsque ad 9.11,14.13.24. 42.& 43 lib.10.c 1.nu.4. & 15
laboribus abundat hæc vita, vt a mundi seruitute liberentur homines lib.9.c.15.nu. 9. lib.10.c.1.nu.4. & 15
labores vt ferat homo gratiter, cogitet stultum esse per impatientiam mercedem amittere. lib.9.c.15.nu.9
laborum consolationem habet, qui cogitat vitam sine laboribus non esse. lib.9.c.15. nume. 10
labores proprios, quare cogitat vnusquisque grauiores, quàm sint ceterorum. lib.9.ca. 15.num.10
labores eligebant sancti potius quàm delicias. lib.9 cap.15.nu.11.15. & 19. lib.1.ca. 1.num 7
in Laboribus Deo gratias agere debet homo lib.9.c.15.nu.18
in Laboribus tunc maxime adest Deus, cū absunt homines lib.9.c. 15.nu.19
laborum tolerantiā pro Christo, vocat Paulus defensionem suam, quia defendunt in iudicio. lib.9.c.15.nu.19
in Laboribus dolet corpus, anima autem expectat reuelationem filiorum Dei. lib. 9.c.15.nu.24
labores hominibus immisi propter peccatum, illo ablato conuenienter non auferuntur. lib.9.c.15.nu. 26.& 27
laborum consolatio optima est, dum considerat homo, quæ pertulit Christus. lib.9. c.15.nu.34.& 44
labores via sunt, qua in cœlum pergit homo lib.9.c.15.num.35.& 36. lib.10.cap.1. nume. 9
a Laboribus ad requiem quomodo nos vocet Deus, cum potius ab otio ad labores transeant Christiani. lib.9.c. 15.nu.40. & 41. lib.10.c.1.nu.14
ad Labores, non ad otium, & delicias vocati sumus, malorum autem labores esti non sentiantur, magni sunt lib.10.cap.1. per totum.
in Laboribus tristantur homines, non ob eorum naturam, sed ob animi deordinationem lib.10 c 1.nu.1 vsque ad 3
laboriosam vitam agens Paulus, in Paradisum raptus est, a quo Adam exclusus est, quando illa caruit. lib.10.c 1.nu 5
in Laboribus, & tribulationibus melius multo se habent iusti, quàm in delicijs. lib. 10.c.1.nu.6

labo-

laborum patientia in Iob. lib.14.c.1.nu.1
labores malorum intolerabiles, quos vt ebrij non sentiunt.lib.10.c.1.n.8.12. & 15
labores fugiens modo piger, mendicabit æstate, & non dabitur ei.lib.10.c.1.nu.9
labores necessario ferunt boni & mali, si ergo laborandum est, iustorum labores amplectendi sunt.lib.10.c.1.nu.13. vsque ad 15.lib.18 c.8.nu.8.& 9
labores malorum incipiunt hic duraturi sine fine lib.10.c.1.nu.14
lachrymæ quàm potentes sunt ad extinguēda peccata. lib.3.ca.25.nu.11.lib.4.cap 4. nume.11. & 12. lib.10.cap.2.nume.9.11.15. & 20
lachrymis reparanda est animæ ruina. lib. 3.c.25.nu.13.24.& 17.lib.10.ca.2.nu.7.8.12. & 19
lachrymæ in hac vita propter varias illius miserias fundendæ sunt. lib.3.c.25.num. 15.21.& 22
lachrymæ pro peccatis, a timore, & amore procedunt,& licet hæ non præcedant tēpore, præcedunt dignitate primas. lib. 3. c.25.nu.23.& 25
lachrymas pœnitentis sequitur consolatio per fiduciam diuinæ indulgentiæ lib.3.c. 25.nu.24.lib.4.c 4 nu.12.lib.7.c.1.nu.1
lachrymæ sanctorum simul reperiuntur cū gaudio. lib.7 cap.1 num. 8. vsque ad 10. cap.4.nume.9. & 10.lib.10.cap.2.num. 7. 10. & 23
lachrymæ sanctorum, æterni gaudij sunt semina.lib.7.c.1 nu.10 lib.10.c.2.nu.3.10. 14.17.18. & 23
lachrymas, dum viuunt homines, multis de causis fundere debent. lib.7.ca.1.nu.3.4. & 12 c.4.nu.6.8. vsque ad 10.lib.10.ca.2. nu.8.14 17.vsque ad 20 & 23
lachrymę sanctorum, consolationibus sunt plenę.lib.7.c.3 nu.14.c.4 nu.3
lachrymę sanctorum, quæ de consideratione beatitudinis dilatę oriuntur, gemitus sunt cordis.lib.7.c.4.nu 6.9.10.17. & 18. lib.10.c.2.nu.14.& 16
lachrymæ malorum propter temporalia amissa, gemitus sunt corporis.li.7.c.4.nu. 6.lib.10.c.2.nu.16
lachrymantes & mœrentes Deus erigit sospitate, quia prospera fugiunt, & aduersa patiuntur,& gaudijs sęculi moriuntur.li. 7 c.4.nu 10
lachrymæ commendantur,& quales futurę sunt, vt Deo probentur.lib.10.c.2.per totum.lib.14.c.23 nu 10
lachrymas ingentes fundebant pro peccatis olim iusti.lib.10.c.2.nu.1.2.5.15.& 16
lachrymę huius vitę, pariunt consolationē in futura lib.10.c.2. nu.3
lachrymę sanctorum oriūtur a feruore charitatis Dei.lib 10.c.1.nu.4.& 13
lachrymę ad moderandam tristitiā & exhilarandum cor sunt multum accommodatæ.lib.10.c.2.nu.4.& 7
lachrymę sanctorum fundūtur propter peccata proximorum.lib.10.cap.2.num.4.5. 13. & 14
lachrymæ pro peccatis aliquando moderādę sunt.lib.10.c.2 nu.5
lachrymarum fontes plantam orationis rigantes, in multam altitudinem extollūt eam.lib.10.c.2. nu.6
lachrymę, quas & peccati dolor & virtutum amor effundit, maxime nos conglutināt Deo.lib.10.c.2.nu.7.& 8
lachrymæ quales futuræ sunt, vt Deo sint probatæ.lib.10.ca.2 num.7.10.12.19. vsque ad 21
lachrymas commendauit Christus exemplo suo, non risum.lib.10.c.2.nu.8
lachrymas fundere exemplo sanctorum discere debemus, risus autem aut nullus sit, aut moderatus.lib.10.c.2.nu.8
lachrymas tantum adinuentas ad lugenda peccata optime probat Chrysostomus.li. 10.c.2.nu.9
lachrymæ damnis temporalibus non medentur, vnde pro illis non fundantur.li. 10.c.2.nu.9.& 21
lachrymis placandum Deum, etiam Gentiles agnouerunt.lib.10.c.2.nu.10
lachrymæ, tacitę preces sunt, quę veniā merentur, licet non postulent.li.10.c.2.n.11
lachrymas male fundebat Augustinus propter Didonis mortem lib.10.c.2.nu.12
lachrymę sanctę Monicę traxerunt Augustinum ad fidem.lib.10.c.2.nu.13
lachrymis merito debēt vacare sancti, quādiu viuunt. lib.10.c.2.nu.14.15.& 22
lachrymantes, beati dicuntur in spe.lib.10. c.2.nu.17
lachrymę in temporalium rerum amissione moderandę sunt.lib.10.c.2.nu.20. & 21
lachrymarum miras laudes cōcinebat Augustinus. lib.10.c.2 nu.20
lachrymę coniunctæ sint humilitati, vt Deo probentur lib.10.c.2.nu 21.& 22
lachrymę in sanctis sunt frequentes, dum multas in se vident imperfectiones. lib. 10.c.2.nu 22
lapides in sacra Scriptura aliquando vocantur duri, aliquando fortes. lib.12.cap.3. nume. 33
laudes humanæ contemnendę sunt. lib. 1. c.20.nu.9.& 29.c.3.nu 8. & 17.lib.8.ca.9. nu.9.16.19.20.22.vsque ad 24. & 26. lib. 9.c.6.nu.15.c.23.nu.8.lib.11.c.14 nu.2.3. 6.& 7.lib.12.c.1.nu.9 vsque ad 11
laudes hominum quare dicuntur vitium pharisęorum.lib.1.c.20.nu.10
laudes humanæ moderate sunt accipiendę. lib.1 c.20.nu.29
laudes,& non vituperationes hominum dū quærimus, vera bona non operamur.lib. 11 c.14.nu 2.vsque ad 4
laudes humanę contemnendæ sunt, quia puncto temporis preterito, obliuiscuntur homines.lib.11.c.14.nu.6

Digitized by Google

laudes hominum & eorū pręconia, araneatum sunt textura.lib.11.c.14.nu.7
laudes humanæ coronæ sunt paruulorum, coronatumque sæpe post tergum irridēt homines.lib 11.c.14.nu.7
laudes humanę aliquando accendunt homines ad bene operandū.li 12.c.1.n.9.& 10
laudes humanæ non extollunt iustos, sicut nec bona opera lib.12 c 1.nu.9. vsq; ad 11
laudes humanę timidos reddunt iustos. li. 12.c.1.nu.11
laudatus ab hominibus gaudeat, non propter se, sed propter alios, quibus non proderit, si vilescat.lib.18. cap. 1. nume. 23. 24. & 32
laudibus humanis facile caremus, dum absunt, difficile autem non gaudemus, dum offeruntur.lib.18.c.1.nu.23
laudes humanas qui cōtemnit, similis Deo efficitur.lib. 18.c 1 nu 24
laudes humanę multos deuincūt, quos operatio propria non extollit. lib. 18.c 1.nu. 31 & 32
laudes humanas multum formidant iusti, ne vel falso laudentur, aut pręmium pereat.lib.18 c.1.nu.32.vsque ad 35
laudis humanę appetitus se ingerit bonis operibus, & rectę intentioni sanctorum. lib. 18.c.1 nu.34.& 35
laudes diuinas acceptat Deus a iustis, non ab impijs lib.2.c.13.nu.17.18.& 33
laurentij miranda fortitudo describitur. li. 6.c.13.nu.8
lepra multiplex in anima, a qua exemplo Christi mundatur homo.lib.3.c.8.nume. 12. & 13
in Lege noua, completum est, perfectum, & reuelatum, quod in veteri imperfectum erat, & clausum.lib.3.ca.5.num.23.35.41. 86.& 87.c.7.num.53.c.9.num.41.c.10.nume. 67
lex noua impleuit, quod vetus promisit. li. 3.c.10.nu.67
in Lege noua verbum breuiatum fecit Dominus, in duobus mandatis legem veterem breuians.lib.10.c.3.nu.1.5 & 11.lib. 11.c.4.nu 6
in Lege noua, pane arctum & aquam breuē dedit Deus, vno verbo legalia præcepta recapitulans.lib.10 c.3.nu.5.& 7
legem nouam amoris acceperunt Christiani, Iudæi autem legem timoris plenam, & merito.lib.10.c.3 nu 6.vsque ad 8
lex noua veteri perfectior, Deuteronomiū est in cordibus iustorum scriptum. li. 18. c 10 nu.2
lex Iudæorum & sabbatum, mutata sunt in noua lege.lib.10 c.3.nu 1
legis veteris pręcepta ceremonialia, non bona dicit Paulus, idest, nihil magnū ad virtutem conducentia lib.10.c.3.nu.3.7 & 8
lex vetus imperfecta est, Euangelica autem perfecta idque congrue factum est. li. 10. c.3.nu.7.8.& 13.
lex populum introducere non valuit in terram promissionis veram, sed Euangeliū. lib.10.c.3.nu.9
lex Moysi spiritualis dicitur, quia prohibet peccare, lex autem vitæ lex est Euangelica.lib 10.c.3.nu.10
lex vetus ministratio mortis dicta est, lex autem noua ministratio spiritus. lib. 10. c.3.nu.13
lex naturalis indita cordi, noua autem & vetus valde inter se differunt.lib.10.c.3. per totum.
legem non sectari Gentes dicebat Paulus, quia legem tantum habebant in corde, non scriptam lib.10.c.3.nu 2
lex naturalis indicat malum peccati, & bonum virtutis.lib.10.c.3.nu.4. & 12.cap.5. nu.2.& 3.
lex naturalis dictat, vt anima corpori pręponatur, & ratio imperet.lib.10.c.3.nu.12
lex naturalis in exordio mundi absque scripta, exercebat boni malique iudicium, naturaque pro lege sufficiebat. lib.18.c.14, nu. 8. & 19
lex diuina scienda, & meditanda, vt diuina impleantur eloquia.lib. 11.ca.2.nu.9. 10. & 13
legem Dei domi meditari & legere, expedientissimum est.lib.11.c.2.nu.25.& 26
lex Dei scandalum non est illi, qui etiam cum alios viderit peccantes, ipse non peccat lib.16.c 8.nu.25
legem Domini meditatur die ac nocte, qui omnia quę facit, in nomine Dei facit. lib. 16.c.10 nu 27
liberum arbitrium hominis, insufficiens est ad bonum sine Dei auxilio lib.4.c.14.nu. 4.vsque ad 6.9.vsque ad 18.lib.7.ca.9.nu. 4.vsque ad 7.13.vsque ad 16. 19. vsque ad 23.c 3.nu.22
liberum arbitrium cooperari debet diuinæ gratiæ.lib.4.c.14.num.15. & 16.lib.7.c.9. nu 6.7 11.13 19 22.& 23
per Liberum arbitrium potest homo bene agere, sed quia natura lapsa est, reparatur per gratiam lib 7.c.9 nu.4.5.7. 14. vsque ad 16 18.vsque ad 21.
libertati arbitrij tribuit Pelagius blasphemè, velle iustificari, & iustificari.lib.7.ca. 9.nu 8.9 12
libertas arbitrij, qua potest homo peccare, data est illi, non vt peccet, sed vt gloriosior sit non peccando lib.7.c.9 nu. 19.20
liberum arbitrium sufficit ad lapsum, nō autem vt homo surgat a culpa. li 7.c.9.n.10 Verbo Gratia.
libertas perfecta non est in hac vita.lib 9.c. 12 nu.11 & 12.lib 10 c.4 nu.2.17
libertas vera & dominiū, & seruitus in quo consistant, & in quibus reperiantur. lib. 10.c.4.per totum.
liberi si modo dum viuunt esse noluerint homines, sed sæculo seruire, in futuro seruient perpetuo lib.10.c.4.nu.2

liber-

Digitized by Google

libertas vera in sapientibus & iustis est, mali autem etiam si imperent, serui dicendi sunt. lib. 10. c. 4. nu. 3. vsque ad 7. 9. vsque ad 11. 16. 19. & 20
liberi effici non possunt homines, nisi omnia terrena contemnant. lib. 10. c. 4. num. 9. 19. & 20
liberi non sunt homines ad hoc vt libere peccent, sed vt charitate inuicem seruiãt. lib. 10. c. 4. nu. 10 14 vsque ad 17
liberi & serui sunt iusti, hæc enim horum seruitus vera libertas est. lib. 10 c. 4. num. 14 15. & 17 lib. 11. c. 3. nu. 26
liber, tamquam litteris exaratus, est mũdus, prædicans gloriam Dei. lib 10. c. 5. nu. 1
liber, est cœlum, quod extendit Deus modo sicut pellem vt legatur, in futuro autem plicabitur. lib. 10. c. 5. num. 8. vsque ad 10
liber Hortensij rapiebat Augustinum in amorem sapientiæ. lib. 12. c. 1. nu. 12
libros prophanos legens Hieronymus, acriter verberatus est. lib. 3. c. 15. nu. 7. & 8
libros legis multos perijsse in captiuitate Babylonica docet Chrysostomus. lib. 10. c. 3 nu 3
libri in sacra Scriptura dicuntur creaturæ, in quibus Deum legimus. lib. 10. cap. 5. per totum.
librum dedit Deus hunc mundum misericordia sua, vt omnes legerent in eo Creatorem. lib. 10. c. 5. nu. 3. vsque ad 5
libros sacros in itinere portandos & legendos dicebant sancti. lib 11. c. 2. nu. 26
libri Gentilium caute legendi sunt, vt tantum recta eorum discamus facta. lib. 18. c. 11. nu 3. vsque ad 5
lingua Dei, fauor dignationis est, sponsæ vero deuotionis feruor. lib. 1. c. 12. nu. 12
lingua Hebraica fuit omnium prima in mũdo. lib. 3. c. 17. nu. 12
lingua vtenda est in eum finem, ad quẽ data est lib. 10. c. 6. per totum.
linguam & os iustorum monet Deus & aperit, diabolus autem linguam malorum. lib 10 c. 6. nu. 1. & 2. c. 7 nu. 16
lingua iusti loquitur iudicium, quia cum cõsilio loquitur bona. lib. 10. c. 6. nu. 2. & 3. c 7. nu 16
in Lingua legem Dei sic gerit iustus, vt etiã in corde sit vt in radice a qua procedunt verba. lib. 10. c 6 nu 3. & 4
lingua loquitur de abundantia cordis, bonum vel malum. lib. 10. ca. 6. num. 4. ca. 8. nume. 2
lingua iusti calamus est, quo scribit in corde audientium Spiritus sanctus. lib. 10. c. 6 num. 4
lingua cordi debet concordare, vt bene loquens, bene viuat. lib. 10. c 6. nu. 6 lib. 11. c. 2. nu. 22
lingua hostium habere debet, vt aperiatur ad confessionem, & claudatur ad excusationem. lib. 10. c. 6. nu. 8. & 19
lingua frenanda est ab omnibus, & in omni loco, maxime autem a fœminis, & in mẽsa. lib. 10. c. 7. per totum.
linguam grandi cura seruet, qui peccare nõ vult. lib. 10. c. 7. nu. 2. 4. vsq; ad 6. 9. 12. 16. vsque ad 19 c. 8 nu. 8. & 9
linguam tangit Seraphin Isaiæ, quando ea quæ interdicta sunt non loquitur homo. lib. 10. c. 7. nu. 3
linguæ, commune est & frequens damnum, quo dæmon vtitur ad perdendos homines. lib. 10. cap. 7. num. 4. & 5. ca. 8. num. 4. 10. & 15
lingua gladius datus est non quo homo se occidat, sed peccatum lib. 10. cap. 7. num. 5. & 8
linguam Deus modo duplici muro circumdedit, & tamquam carnifici traditur dentibus, ne pereat homo. lib. 10. c. 7. nu. 5
in Linguæ freno, beatitudinem posuit Iacobus. lib. 10. c. 7. nu. 8
linguam non frenans, concordiam dissipat. lib. 10 c. 7. nu. 9
linguam non claudens muro silentij, animam patefacit inimico. lib. 10. ca. 7. num. 10. & 19
lingua & os aperienda sunt sapientię, vt mulier sapiens fecit. lib. 10. cap. 7. nume. 11. & 13
lingua custodienda est, ut homo custodiat vias suas lib. 10. c. 7. nu. 12. 17. & 18. cap. 8. nume. 7
linguam frenare sciunt iusti, non peccatores. lib. 10. c. 7. nu. 17. & 18
lingua, quæ ociosa uerba non uitat, ad nociua dilabitur. lib. 10. c. 7. nu. 18. & 19
linguam frenare expedientissimum est. lib. 10 c. 7. nu 18. & 19. c. 8. nu. 8. usque ad 10. 13. 19. & 21
lingua hostium habet quo aperiatur quando expedit, & claudatur. lib. 10. c. 7. num. 19. c. 8. nu. 8. 9. 11. & 21
lingua commune malum, in quod pauci nõ labuntur ob eius periculum. lib. 10. ca. 8. per totum.
in Lingua aliud, & aliud in corde, communiter habent homines. lib. 10. c 8 n. 2. & 3
per Linguam alij plus, alij minus, omnes tamen labuntur. lib. 10. c. 8. nu. 2. 15. & 18
lingua calumniatorum, uenenum aspidum est. lib. 10. c. 8. nu. 2. lib. 12. ca. 15. nu. 25. c. 16. nu. 10
linguæ peccatum, omnium fere est, idemque multiforme. lib. 10. ca. 8 num. 3. 7. 19. usque ad 21
linguam, & labia non tangit dæmon Iob, vt per hæc laberetur. lib. 10. c. 8 nu. 4
linguæ peccata dulcia sunt malis, ad quæ sunt paratissimi. lib. 10 c. 8. nu 5
linguę pericula agnoscentes sancti, amabãt tacere. lib. 10. ca. 8. nu. 6. 7. 13. & 15. lib. 18. c. 15 nu. 48
lingua tam fera bestia est, ut eam nullus domare possit, nisi Deus adsit. lib. 10. c. 8. nu. 14. & 17

Digitized by Google

lingua malorum, cum quibus dęmon pugnat, gladij maligni sunt, a quibus Dauid poscit liberari. lib.10.c.8.nu.16.lib.11.c.16.nu.7
lingua maiora infligit vulnera, quā gladius. lib.10.c.8.nu.8.& 20.lib.11.c.16.nu.7
lingua maledica, uipera est, quę flatu uno inficit tres: eum qui loquitur, & de quo loquitur, & audientes.lib.10.c.8.nu.20
lingua, uacuandis cordibus aptissimum est instrumentum.lib.10.c.8.nu.21
lingua & sermo uentus, sed non semper urunt, est enim in lingua fructus pretiosissimus.lib.10.c.8.nu 21
lingua moderanda est, ne Deum offendamus, aut proximo noceam⁹.li.10.c.8.n.21
linguam frenare debent adolescentes, ut Deo silentio probentur. lib 18.ca.11.nu. 23. & 24
linguosus non dirigitur in terra, qui tacere nescit, sed qui magis uult audire, quàm loqui lib 10.c.7.nu 14 16.& 18 c.8.nu.7
locus aliquando non iuuat ad uirtutem.lib. 6.c.4.nu.9 lib.8.c.7.nu 9 lib.10.c.9. num. 2.5. & 6
locus communiter multum iuuat ad uirtutem, etiamsi aliquando hominum culpa non prosit.lib.10.c.9.per totum.
loci perfectione, nullus sit securus, cum Eua in Paradiso creata peccauerit prius quàm Adam, qui extra creatus melior fuit.lib. 10.c.9.nu 2
ut Loco non fidant homines, Iob in stercore melior fuit quàm Adam in Paradiso. lib.10.c.9.nu 3
locum omnem circuit dęmon, ut nullus locus credatur tutus.lib.10 c.9.nu.6
Loca mentem non mutant, unde si spiritus desit, non iuuat locus lib.10.c.9.nu 5
loquacitas feminarum multa est, & multorum malorum causa lib.10.c 7.nu.7
loqui debitis adhibitis circunstantijs debent homines.lib.10.c.7 nu.1.2.6.12.16. 17.& 21.c.8.nu 8.usque ad 11
loqui in mensa pro magno malo gētes multæ puniebant, vbi autibus vtebantur.lib. 10.c.7.nu.1
loqui moderate & parce & consideratione multa, debet homo.lib 10.c.7.nu.6.7.9. 12.14.vsque ad 16.21.& 23
loqui opera hominum non uult Dauid, sed quod pertinet ad gloriam Dei. lib.10.ca. 7.nu.13
loqui multum, etsi bonum illud sit, uitandū est, quia frequenter inde ueniunt ociosa verba.lib 10.c.7 nu.15
loquens semper, uas est immundum in lege, dum operculo caret lib.10.c.7.nu.20
ad Loquendum labia postulat Dauid ut aperiat Deus ut utilia tantum loquatur, & quæ illa suggesserit lib.10.c.7.nu 21
ad Loquendum labia aperit Deus alicui, cū attendit, quid, quando, ubi, & cui loquatur.lib.10.c.7.nu.21,c.8.nu.11
ad Loquendum tarda, ad audiēdum uelox fuit B. Maria lib.10.c.7.nu.22.ca.8.nu.13
loqui semper paratus, spiritum habet in naribus lib.10.c.7.nu.22
loqui scurrilia, iocosa, & immunda, uirginē non decet lib.10.c.7.nu.24
loquens uerba lasciua, contumeliosa, &c. sepulchrum est patens lib.10.c 8.nu.1. & 2
loquendo multi, multoriesque peccant homines, uix quisquam tacendo.lib 10.c.8. nu.6.7.& 15
loquenti semper insidias tendit dæmon, vnde expedit tacere.lib.10.c.8.nu.10
loquēdi vsum inhibuit suis Pythagoras per quinquennium, Dauid autem loquendi modum dedit lib.10.c.8.nu.11. & 13
lucernis comparantur homines, quæ accendi & extingui possunt.lib.18.c.15.nu. 40
lugentes propter peccata sua vel aliena, beatos vocauit Dominus, qui hic & in futuro consolabuntur.li.18.c.7.n.3.4.9.13. & 14
lugere continue, propter multa quæ in vita sunt lachrymis digna, beatos facit homines lib.18.c.7.nu.18.& 19
lumen non æqualiter recipiunt homines a Christo, sed secundum quod appropinquant ei.lib 3.cap.4.num.1.lib.4.cap.20. nume. 1
lumen infundit Deus peccatoribus, cæcitatemque fugat, dum eos conuertit.lib.3.c. 4.nu.14.vsque ad 16.lib 4.c 19.nu.4
lumen accensum habet iustus, sed timere dum viuit, ne extinguatur flatu trium vētorum.lib.18.c 5 nu.17.& 18
lucis radij dum oriuntur in anima, interficiunt & mortificant passiones carnis.lib. 3.c.1 nu.15.lib.4.c.19.nu.4
lux Christus est illuminans homines, nisi eos mentis cæcitas impediat. li.3 c.4 nu. 1 c.9 nu 45.lib 4.c.19.nu 4.c.20.nu.1
lux est in iustis, in die natiuitatis & mortis. lib.3.c.4.nu.27
lux aliquando significat in sacris litteris prosperitatem, & nox aduersitatem. lib. 6 c.11.nu.22
lux animæ facit vt sciamus, quæ vere metuenda sunt, æstimanda, quæ non.lib.7.c. 8 num.9
luci, quæ Deus est, dū iustus appropinquat, quæ antea leuia peccata credebat, vt grauia perhorrescit lib 8.c.7.nu.18
lux animæ, quæ gratia Spiritus sancti confertur, multis modis extinguitur. lib. 16. c.12.nu 17.& 18
luce extincta in anima, iter cœli dirigere nescimus, latronibusque patemus. lib.16. c.12.nu.18
lux Dei excitat animam vt vigilet, cumque hanc tollit, obdormit.lib 18.c.5.nu.12
luxuria filia diaboli est, qua hominum genus inuoluit.lib.1.c.24.nu.2.c.25.nu. 11. lib.3.c.3.nu.39.& 40
in Luxuria friuolæ excusationes fragilitatis carnis reuincuntur.lib.1.c.4.nu.9

luxu

luxuriem excidisse friuole, aliqui, quia malum hoc multos inuasit lib.2.ca.4.nu.11. lib.14.c.25.nu.7
luxuria inordinato nutritur cibo. lib.2.cap. 1.num.1.lib.7 c.2.num.8.& 9.lib.14.cap. 2.nume.2
luxuriæ passiones quàm difficulter vincantur. lib.2.c.5.nu.14.c.17.nu.25.lib.4.ca.3. nu.12.& 24.lib.6.c.12.nu.1.2.& 15
luxuriæ passiones,acerrime homines impugnant lib.2.c.5.nu.14.lib.3.c.3.nu.24.lib. 6.c.12.nu.1.2.& 15
luxuriam incendunt malæ cogitationes, allocutiones,conuiuia, oculorum obtutus. lib.3.c.3.num.4. vsque ad 15.19 20.29. & 30.lib.6.c.12.nu.15
luxuria & cuncta,quæ sunt turpitudinis opera, fugienda omnino sunt. lib. 3. cap. 3. nume. 1
luxuriam vt caueret Alexander rex, filias Darij pulcherrimas videre noluit. lib. 3. c.3 nu.3
luxuriam vt caueamus, feminas videre non debemus.lib.3 c.3.num.3.4.11.12.20.33. 38.39.40.& 42
luxuriam qui cauere vult, diligenter curet omnes sensus moderari.lib.3.c.3.num.6. vsque ad 15.29.30 39.& 40
luxuriam vt caueret quidam, linguam præscindens spuit in feminam eum sollicitātem.lib.3.c.3 nu.24
luxuriæ flammas vt extinguat homo, æternas debet considerare.lib.3 c.3 nu.42
luxuriæ arma potentissima, ad vincendos & perdendos homines.lib.6 c.12.nu.1.2. 9. & 13
luxuriā ensem diaboli vocabant sancti,quo innumeri interempti sunt.lib.6 c.12.n.11
luxuria hominem reddit bestia peiorem.li. 6 c.12.nu.11
luxuria malum est,quo vincuntur sancti qui nullo alio vincuntur.lib 6.c.12.nu.12
luxuriæ armis vincuntur Israelitæ,qui insuperabiles erāt ab hostibus. li. 14.c.12.n.1
à Luxuria post longa virtutum exercitia homo securus non est lib.14.c 22.nu.11
luxuriæ tentationes aliæ sunt,quæ subita inuasione prosternunt mentem, aliquando paulatim & assidua blandimenta, mentē interimunt.lib.1 c.2 nu.13. & 24
Verbo Adulterium, Fornicatio.

M

Mali Babyloniæ ciues dicuntur & mundi, multis de causis.lib.1.ca.10.nume. 4. & 5
mali cruciantur visa vita bona iustorum. li. 1.c 2 . nu.6
mali ministri diaboli ad persequendos iustos. lib.2.c.6.nu.23.lib 4.c. 6.nu.1. & 2. lib.12.c.4.nu.19
mali capiuntur in laqueo in quo capere volunt iustos. lib.3.c.10.nu.10.li.4.c.36.n.2
mali terrena cogitantes incuruati sunt, ne sursum respiciant.lib.2.c.15.nu.60. & 61
mali mortui Deo, viuunt sæculo, iusti mortui sæculo,viuunt Deo.lib 14.c 13.nu. 9
mali brucho comparantur, quia leues & inordinati discurrunt lib.2.c.17 nu.12
mali somno dediti,non sentiunt incommoda quæ patiuntur.lib 2.c.17.nu.13
mali, anima neglecta in implendis desiderijs carnis toti versantur. lib.2.c.17.num. 23.lib.12.c.4.nu.13
malorum societatem tamquam concilium sudentium vitabant sancti. lib.2.c.19. nu. 4.lib 11.c.5.nu.7
mali voluptatibus dediti habitant in campis,iusti in montibus.lib.3 c.1.nu.37
malorum societas, maxime vitanda est lib. 3.c.10 nu.101 lib.9.c.21 nu.8.lib.11.c.5. nu.3.vsque ad 8.10.vsque ad 13.c.12.num. 5. & 6
malorum murmurationes & iudicia, contemnenda sunt lib.3.c.11 nu.37.& 45.c. 12.nu.13.lib.9 c 15.nu 21 lib.11 c.14 nu. 2.vsque ad 4 9.vsque ad 11.& 14.c.15.nu. 7 9 vsque ad 13.22. vsque ad 25
mali,propter quos nomen Christi blasphematur,maledicunt illi,etsi non verbis.li. 3.c.12.nu.1 5.& 6
mali vix nomen hominis merentur, ne dicam Christiani, cuius nullum habent signū.li.3.c.16 n.1.2.6.& nu.li.12.c.4.n.15
malorum bella, pro pace terrena acquirenda sunt.lib 3.c.17.nu.7
mali infructuosi, rectè salicibus Babylonis comparantur.lib.3.c 17.nu.19.lib.12.c.3. nu.35.lib 14.c.6.nu.21
mali optime comparantur abysso. lib. 3.ca. 27.nu.4 & 5
mali diem celebrant natiuitatis, diem vero mortis nec nominari volunt, iusti e contra lib 4 c.1 nu.2.vsque ad 4
mali diabolo suadente lites inter se vsque ad mortem excitant lib 4.c. 1 nu. 23
mali agri sunt in quibus bestiæ ludut, idest, diaboli,qui ibi pascuntur lib.4.c.34 n 17
mali,dum iustos persequuntur, sibi, & non illis nocent.lib.4.ca.36.nu.2.11.12. & 14. lib.9.c 16 nu.2.ca.18. num.4 6 7.9.10.15. 20 & 13
mali vt iustis noceant, peiores sunt bestijs, immo & dæmonibus.lib.4.c 36 nu 8
mali tamquam virga & paleis vtitur Deus, vt iustos corrigat, & illos in ignem mittat lib.4 ca.36.num.11. & 14.lib.6.cap.9. nume.12
mali persequuntur iustos,quia non eis consentiunt ad malum lib.5.c 4 nu.12
malorum peruersio hæc est, velle vti fruendis, & frui vtendis lib.6.c.14.nu.3.4. & 6
mali inepte consolantur in peccatis alienis. lib. c 2.nu.10
mali nomen hominis non merentur,sed soli iusti.lib.8.c.2.n.1 vsque ad 4 6.8. vsque ad 12.14 & 15

Digitized by Google

mali bestijs quàm optime comparentur. li. 8.c.2.nu.1.vsque ad 4.6.9.vsque ad 11.14. & 15.lib.12.c.4.nu.14.& 17
mali persequuntur iustos, sed horum virgã non permittit Deus quiescere super illos.lib.9.c.9.nu.60
mali serui sunt carnalium vitiorum & dæmonum lib.9.ca.13.num.3.vsque ad 5.9. 11. & 14
mali vincti ad malum dicuntur.lib.9.ca.13. nu.10. & 13
mali intolerabilem seruitutem patiuntur in mundo,etsi eam non sentiant.lib.9.c. 13.nu.14
mali ciues sunt huius mundi lib.9.c.14.nu. 4 7.9.11.14.17.& 18.c.18.nu.4
mali in ore mel, venena autem habent in corde,quod frequens malum est lib.9.ca. 17.nu.1 7 vsque ad 12.21. vsque ad 23.li. 10.c.9.nu.4
mali insipientes sunt, dum sola præsentia vident, futura autem aut præterita non considerant.lib.9.c.17.nu.13
mali cadunt retro,boni autem in faciem. lib 9 c.18.nu.5
mali iacent,soli que boni dicuntur stare. li. 9.c 18.nu.5.vsque ad 7
malorum societatem imperfecti vitare debent.lib.9.c.19.nu.8.11.12. & 14.c.21.nu. 8 lib 10.c.9.nu.4.& 5.lib.11.c.5.nu.11.& 15.lib.14 c.4.nu.4
mali, quia sine causa odiunt iustos, modo vnam, iam aliam fingunt.lib 9.c.20 nu.3
malorum potentiam contra iustos moderatur Deus.lib.9 c.20.nu 5
malorum murmurationes in iustos, in eorum caput vertuntur. lib.9.c.20.nu.7. vsque ad 9.& 18.lib.11.c.16.nu.1
mali detestantur iustos, quia iusti sunt. lib. 9.c.20.nu.8.13.& 18.lib 11.c.15.nu.22.& 23.c.16.nu.11.& 13
mali vt luna mutantur,nunc irati,nunc tristes,iam gaudentes,&c. lib.9.c.23.nu.4
mali modo sunt in inferno superiori, futuri post in inferiori.lib 11.c.12 nu.35
mali,noctes laboriosas & vacuas numerant sibi.lib.10.c.1.nu.16
mali Deo nolunt subdi, sed sunt vt locustæ sine duce.lib.10.c.4.nu 1.& 15
malorum linguæ gladij sunt maligni,a quibus iusti optant liberari li.10.c.8.n.16.20
mali imperfectorum dicuntur subuersores, perfectorum autem scorpiones,quos palpando feriunt.lib.10.c.9 nu.4
mali voluntatem Dei inquirunt sic,vt placẽtia illis dicant doctores, vnde tacere eã expedit aliquando.lib.11 c 2.nu.24
malorum societas & consilia vitanda, maxime ab imperfectis.lib.11.c.5. per totum.
malorum exempla sequenda non sunt,quæ qui sequuntur stulti sunt lib.11.c.5.nu. 1
mali dum sociantur malis ,augent peccata, vnde Dei bonitate hi ab alterutrum separantur.lib.11.c.5.nu.2
malus vnus sufficit ad perpendos plurimos. lib.11.c 5.nu.8
mali facilius corrumpunt iustos, quàm illi ab istis conuertantur.lib.11.c.5.nu.12
mali non maculant bonos, si eis non consentiant, & eos corrigant. lib. 11.cap.5. nume. 14
mali, peccatis habent corruptum iudicium rationis lib.11.c 14.nu.5.8.11. & 14
mali,cum ipsi peruersi sint, tales credunt & reliquos.lib.11.c.14.num.12.lib.16.ca.6. nume 15
mali contemnunt iustos,eosque peccatores falso credunt, quia bonis temporalibus abundant lib.11.c.15.nu.6
malorũ persecutiones, exercitationes sunt iustorum, sed orandum est, ne ab illis odiantur.lib.11.cap.15.num.17.vsque ad 19. & 21
mali,apes dicuntur & scorpiones,quia dulces & blandi in facie videntur, cum intrinsecum habeant aculeum, & venenũ. lib.11.c.15.nu.25.& c.16.nu.10
mali præscindendi tamquam ramusculi inutiles.lib 12 c.2.nu.9
mali aues dicuntur immundæ,cadaueribus inhiantes,& rapacitati deditæ, dum vitã & proximi bona conantur diripere, lib. 12.c.2.nu.2
mali vasa testea dicuntur, quæ a Domino confringuntur: iusti autem vasa sunt in honorem lib.12.c.2.nu.3
mali paleæ, boni vero grano comparantu lib.12.c.2.nu.6
mali panno veteri & menstruatæ mulieris, recte comparantur lib.12.c.2.nu. 10
mali oleribus comparantur, quia velociter virent & arescunt. lib.12.c.4.nu.2
mali comminuti sunt vt puluis, non recipientes imbrem misericordię Dei.lib.12. c.4.nu.16.& 18
mali equi sunt & muli, qui chamo & freno trahendi sunt.lib.12.c.4.nu.17
mali pulueri comparantur,quia in tentationibus nec stant nec resistunt. lib 12.ca.4. nu.18.lib.14.c.8.nu 15.c.19.nu.14
mali dicuntur silua propter sterilitatem,mõtes propter superbiam.lib.12.c.4.nu.19
mali sepulchra sunt diaboli,in quorum mẽtibus se sepelit.lib.12.c.4.nu.24
malorum mens superficiei aquæ comparatur,quia tentationes eos ducunt, quo volunt.lib.12.c.4.nu.25
mali rotę comparantur, quia ex posterioribus eleuantur,& in anterioribus cadunt. ventura negligunt, præsentia amant. lib. 12.c 4.nu.25
mali contra se diuisi, vniuntur cõtra iustos. lib.12.c.4 nu.26
mali tenebræ sunt mundi, sicut iusti lux illius.lib.13.c.8.nu.7
mali sicut pestilentia, alij in alios conantur transfundere morbum suum.lib.14.ca.8. nu.7.c.19.nu.8.& 12

mali

mali gaudent de ruina sanctorum, quam credunt suorum scelerum consolationē. lib.14.c.19.nu.4.5. & 15
malos de ruina iustorum gaudentes, acriter punit Deus lib.14 c.19.nu.4 & 5
mali deuorare conantur sanctos, vt vnum corpus fiant lib 14.c.19.nu.15
mali multi sine tentatione peccant, praeueniuntque voluptatem.lib 14.c 19.nu.17
mali veritatem dicunt in ore, quam in corde non habent.lib.14.c.19.nu.48
mali se non agnoscentes, omnia volunt habere bona, & se malos.lib 14.c 20.nu. 19
mali ineunt fœdus cum morte & inferno, mala indesinenter faciendo & audacter. lib 14.c.21 nu 49
mali testimonijs & persecutionibus afficiūt iustos, & illi gaudent, sed sors hæc mutabitur aliquando.lib 17.c.2 nu 7 & 8
mali ad peccata impellunt iustos, quandoq; malis exemplis, quandoque per vim.lib. 17.c.2 nu.27
mali gemunt a gemitu carnis, cum de temporalibus lugēt, iusti a gemitu cordis propter spiritalia.lib.17.c.6.nu.8
mali Deum non audiunt docentem contraria voluptatibus suis, audituri postea condemnantem lib 18.c.1.nu.12 & 13
mali voluntatem suam habent pro lege, & nolunt esse sub alia lege.lib 18.ca 4.nu.3 Verbo Peccatori
mala sustinere propter Deum, magnū quid est, non autem si id faciat homo propter peccata.lib 3.c.10 nu.48
mala facienda non sunt, vt inde veniant bona.lib 4.c.22.nu.8
Verbo Peccatum.
maledicendi vsus frequens est in terra. lib. 10.c 8.nu.2
maledicere filijs perniciosum malum est. lib 11 c.2.nu.21
maledicta, & murmurationes, graues persecutiones sunt inter omnes, quas patiūtur sancti lib. 18.c 7.nu.6.& 7
mandata Dei cunctis posthabitis implenda sunt lib.1.c.8.nu.1. & 9.lib.11.ca.4.num. 1. & 2
mandata Dei ligare in manibus & prę oculis, est ea considerare & implere. lib.1.c. 20 num 5
mandata Dei grauia sunt non amanti, leuia ei qui amat.lib 1.c.2.nu.27. & 32.lib.11. c 4.nu 1.vsque ad 14
mandata Dei prius implenda sunt, deinde consilia.lib 3.c.5.nu.22.lib.11.ca.1.num. 3.vsque ad 7
mandata dans Deus leuia in Euāgelio, nos melle ex petra pauit.lib.3.c.9.nu 45
mandata Dei sagittæ ferientes cor, vt vulneratus charitate sit homo.lib 3.c 26. nu. 5
mandata Dei impleri non possunt, nisi iuuet ipse.lib 4.c.14.nu 18. & 19
mandata Dei dulcia sunt spiritualibus, amara autem carnalibus.lib.5.c.8.nu 10
mandata Dei funes sunt, quibus Hieremias a cœno extractus est. lib. 5.cap.13.num. 26 & 27
mandata Dei firmiter custodienda sunt, quia statim consurgunt persecutiones. li. 6.c 13.nu 11
in Mandatis Dei implendis fictus labor est non verus.lib.7.c.3.nu.20.& 21.lib.11 c. 4.nu.16
mandata Dei custodiens, caret languoribus Aegypti, idest malis lib 7.c.8 nu.1
mandata Dei seruans, benedictiones omnes spirituales accipit ab ipso.li.9.c.23.n.3
mandata Dei impléda primum, deinde inspirationes, ac diuina consilia, quæ Dominus nostro reliquit arbitrio. lib.11.ca.1. per totum lib.18.c.10.nu.13.14.& 16
mandata Dei sola implēs, seruus dicitur inutilis, qui autem his addit consilia, seruus est fidelis lib. 11.c.1.nu.1.& 5
mandata Dei sic implenda sunt, vt diuinam gratiam docentem sequatur homo. lib. 11.c.1.nu.6
mandata Dei sic complenda sunt, vt etiam Ecclesiam docentem sequatur homo.lib. 11.c.1.nu.6
mandata Dei scienda & festinanter implenda, ad quod, timore saltim adducēdi sunt homines.lib.11.c.2.per totum.
mandata Dei dicuntur non bona, quia non seruātibus ea generāt mortē li.11.c.2.n.1
mandata nuda posuit Deus in Exodo, post in Leuitico pœnas transgressoribus, vt amore non metu operarentur. lib.11.ca. 2.nu.2.& 3
mandatorum Dei Inobedientia, iram Dei ac mortem meretur.lib 11.c.2.nu.4
mandatorum transgressores, acriter punit Deus.lib.11.c 2.nu.4.c. nu 21
mandata Dei inexplebili desiderio implenda sunt.lib 11.c. nu.c.4.nu.14. & 15
mandata Dei omnia implere videtur, qui supplicij metu, aut mercedis spe, aut honestate ipsa, & amore impulsus, operatur. lib.11.c.2.nu 6 & 7
mandata Dei qui implet, etiamsi non omni animi syncerita te & desiderio, non deterrēdus est sed excitādus.li 11 c.2.n.8
mandata Dei memorię habenda sunt, & frequenter cogitanda, sed operibus obliuiscenda non sunt lib.11.c.2.num.9.13.17. 25 & 26
mandata Dei scienda sunt, vt possint impleri lib 11 c.2.nu.2. & 20
mandata sua poscebat Deus vt implerentur timore, quia amor est perfectorum. lib. 11.c.2.nu 11 c 3.nu.21
mandata Dei feruēter & festinanter implēda sunt lib 11.c.2 nu 12 16.17. & 19.c.4. nu.7.& 9.lib.17.c.4.nu.1.& 2.lib.18.c.11. nu.22.25. 6 & 28
mandatorum Dei contemptoribus, acriter minatur Deus, vt alij ea impleant.lib.11. c.2.nu.14. & 15

mandata Dei misericordia ipsius ponuntur ante faciem peccatorum, vt ea impleant. lib.11.c.2.nu.14
mandata Dei contemnentes, in futuro sæculo acriter puniuntur. lib.11 c.2.nu.18
mandata Dei scienda sunt, & alacriter implenda lib.11.c.2.nu.22.& 23.c.4 num.8. 9. & 15
mandata Dei abscõdita sunt malis, quia etsi ea audiunt, non sapiunt lib.11.c.2.nu.23
ad Mandata Dei implenda, quæ reuera grauia sunt, multa nos debent monere friuolis excusationibus omissis. lib. 11. cap. 3. per totum.
mandata Dei qui impleuerint, consequentur benedictiones quæ Leuitici 26. promissæ sunt Iudæis, spiritaliter. lib.11.c.3. nu.1 vsque ad 7
mandatis Dei obedire, & Deo seruire, sicut antea vitijs seruiuit homo, vult Paulus in confusionem propriam lib.11.c.3. nu. 9.c.4.nu.9
mandatis Dei, nec etiam pio animo contradicere debent homines, lib.11.c.3.nu.10. lib 14.c.17.nu.22
mandata Dei non implens ipsum nõ amat, nec honorat, nec timet, omni aqque eius, pro nihilo ducit lib.11.c.3.nu.11.& 12
mandata Dei grauia, leuia dicuntur cum Iudaicis relata. lib.11.c.3.nu.13.c.4.nu 4
mandata Dei implens, incipit habere cognitionem secretorum Dei. lib 11.c.3.nu 14
mandatis omnibus obediendum est, considerata præcipientis qualitate. lib. 11 cap. 3. num 15. vsque ad 17.& 22.lib.18.ca.11. nume.18
mandatis Dei non implendis, qui allegat eorum grauitatem, & propriam fragilitatẽ, duplici ignorantia Deum accusat. lib.11. c.3.nu.16.& 17
mandata Dei implere debent homines qui eius filij sunt, etiam si in medio nationis prauæ viuant. lib.11.c.3 nu.17
mandata Dei spe præmij implenda sunt. li. 11 c.3.nu.18.20.& 29.c.4.nu.16
mandata Dei seruans, horum luce illuminatus, non dormit lib.11 c.3.nu.19
mandata Dei seruantibus vel contemnentibus, præmia vel supplicia quærenda non sunt in hac vita. lib 11.c.3.nu.22
mandatis Dei obediunt cuncta creata in cõfusionem hominum. lib.11.ca.3.nu.8.23. vsque ad 25
mandatorum Dei obedientiam, docent ea quæ Romam gesserunt pro patria & humana laude lib.11.c 3.nu.27
mandatis suis obedire iubet Deus, quia nobis prosunt non illi. lib.11.cap. 3. nu. 28. c.4.nu.2
mandata Dei dulcia sunt, etiamsi febricitantibus talia non appareant. lib.11.c.3.nu. 29.c.4.nu.1.& 16
mandata Dei leuia sunt amanti, quibus obediendum est semper. lib.11.c.4. per totũ.
mandata Dei difficilia sunt illi, in quo est desidia; vbi autẽ vigilantia est, facilia redduntur. lib.11.c.4.nu.1. vsque ad 3
mãdata Dei, gratia ipsius iuuante, leuia fiũt expertis. lib.11.c.4 nu.4.9. vsque ad 16
mandata Dei leuia, requiem præstant animabus, non corporibus. lib.11.c 4.nu.4
mandata Dei, voluntarie & non coacte seruanda sunt. lib.11 c 4.nu.7. vsque ad 9.14. & 15. lib.18.c 11.nu.28
mandata Dei, timore impleta grauia sunt. lib.11.c.4.nu.11.12.14.& 15
mandata Dei, grauia sunt in cortice, sed suauissima in medulla. lib.11.c.4.nu.16
mandatis Dei in omnibus & libere obediendum docuit Christus, cum postulare docuit, fiat voluntas tua, &c. lib.13.cap.8. nu.2.3.& 21
mandata Dei cibus hominis sunt, quibus reficiendus est, quamdiu vita durat lib.13. c.8.nu 23.& 24
mandata Dei etiam difficillima, omnibus posthabitis alacriter implebant sancti. li. 17.c.4.nu.1 & 2
mandata Dei, spe vel timore implentur: ideo sex tribus benedicebant populum & sex maledicebant. lib.18.c.9 nu 1.& 2
mandata leuissima implere, omissis grauibus, virtus est pharisæorum. lib.18.ca.10. nu.3. vsque ad 5
mandata debite iuxta finem illorum implenda sunt, vt Deo probentur. lib.18.ca. 10.nu 10
mandatis Dei obtemperantibus, ipse astat vt a necessitatibus eripiantur. lib.18.cap. 11.nu 10
mandata Dei implere debet homo, videns ante faciem suam vitam & mortem virgam nuceam, & lebetem. lib.18.c.11.nu.2
mandata & voluntatem Dei volens implere, nullo modo reuocandus est a proposito. lib.18.c.11.nu.6
mandata Dei in se faciliora sunt quàm ea quæ dæmon mandat, & tamen Deus contemnitur, iste magnipenditur. lib.18.cap. 11.nu 12
mansueti sunt, qui ab omni affectu vitioso liberi sunt: ideoque tales dicuntur beati. lib.14.c.1.nu.2.3.16.& 25
mãsueti ineffabilibus digni sunt laudibus. lib.14.c.1.nu.3.16.& 19
mansuetus in bonis alienis gaudet, in malis dolet, omnibus gratus, Deo & hominibus. lib.14.c.1.nu 16.17. & 20
mansueti ad concordandos fratres sunt aptissimi. lib.14.c.1.nu.17. & 18
mansuetos, dæmon non audet aspicere, regiam enim impressionem agnoscit, & arma quibus fuit victus lib 14.c.1.nu.21
mansuetudo vera est quando quis ab inferioribus offensus, cedit cũ defendere se possit. lib.14.c.1.nu.3. vsque ad 5. & 31
mansuetudo, animam in perpetua tranquillitate constituit. lib.14.c.1.nu.3. & 20

man-

mansuetudinem, quæ nos angelis æquat, & verbis, & exemplis docuit Christus. lib. 14.c.1.nu.9.& 21
mansuetudo propria virtus est Christiani, quæ imitatores Dei nos facit. lib. 14.c.1. nu.10.& 20
Maria nubes leuis, in qua Christus ingressus est mundum. lib.3.ca.5.nu.26.lib.11. c.6.nu.10.& 29
maria deserto comparatur, quia virgo peperit, & virgo permansit. lib.3.c.5.nu.37. c.7.nu.17
Maria Gedeonis vellus, quia Spiritus sancti opere concepit lib.3.c.5.nu.43.c.7. n. 26
Mariæ vterus, thalam⁹ fuit, in quo Deus incarnando nuptias celebrauit. lib.3.ca.5. nu.52.lib.11 c 6.nu 36
maria, locus voluptatis, a quo Christus fluuius egreditur lib.3.c.5.nu.83.lib.11.ca. 6.nu.111
Maria, manna, a quo Christus vermis processit, & ipsa mansit intacta lib 3.c 5.n.89
Maria, in ortu veri Isaac benedicta sicut Sara. lib.3.c.7. nu 15
Maria, mulier amicta sole, Apocalypsis 12. lib.3.c.7.nu.17.lib.11.c.6 num.31.65. vsque ad 68
Maria semper virgo fuit lib.3.cap.7.nu.19. vsque ad 21.27.& 36.lib.11.cap.6 num. 2.4.5. 21. 26. vsque ad 28. 33. 38. 44.69. & 126.
Maria mulier circundans virum vocatur. lib.3. cap 7.num.27. lib.11. cap.6.nume. 10. & 38.
Maria sanctior Rebecca, quæ Christum induit pellibus mortalitatis li.3 c.7. nu.47
Mariæ humilitas, innumera bona dedit mũdo lib.8.cap.6 num.9. vsque ad 11.cap.8. nu.25.& 31
Mariæ humilitas ingens in talibus honoribus oblatis monstratur lib.8.cap 6.num. 10. & 11
Mariæ virginis silentium, mirum fuit li.10. c.7. num.22
Mariæ virginitatem, excellentiam, intercessionem, aliaq; multa, eleganter colligũt sancti lib.11.c.6.per totum
Mariæ virginitatẽ dum tuetur Zacharias, Baptistæ pater, occisus est lib.11. cap.6. nu 1.& 126
Mariæ excellentia ostenditur, quia digna fuit mater Dei libr.11.cap.6. num.2.42. 43.76.& 89
Mariæ virginitas ostenditur aliquibus miraculis veteris legis lib.11.cap.6.num.2. 43.69.& 126
Mariæ tanta fuit sanctitas, vt Ioseph eam videns grauidam nihil mali cogitauerit. lib 11 c.6.nu.3
Mariæ porta clausa Ezechielis. lib.11. c.6. nu.4.5.21.26 27.& 35
Maria hortus conclusus est, & fons signatus, a quo fluuius Christus egreditur lib. 11.c.6.nu.5.10.& 11
Maria Dei templum est, & Spiritus sancti sedes lib.11.c 6.nu.5.23.& 121
Maria Iordani comparatur, Spiritus sancti gratijs redundans lib.11.c.6. nu.6
Maria in serie quadraginta duarum mãsionum vltima, per quam terram promissionis intramus lib.11.c.6.nu.6
Maria in valle Iosaphat sepulta, & ibi non inuenta est lib.11.c.6.nu.7
Maria post ascensionem Christi cum Deo conuersabatur & Apostolis, disserens de Christi incarnatione lib.11. cap.6. nu.7. & 112.
Maria optime dicitur gratia plena, ab Angelo maxime prædicata, quia homo eam laudare non valet lib.11.c.6. nu.7.8. 45. 46.49.& 50
Maria gratia plena est, quia ceteris per partes, illi tota se infudit plenitudo gratiæ lib.11 c.6.n.8.45.49.50.& 58
Mariæ assumptionem admirabantur & laudabant Angeli libr.11. cap.6. nume.8.9. 61. & 62.
Mariæ funeri astiterunt laudantes Angeli lib.11.c.6.nu.8.9.& 12
Mariæ venter, ager est de quo dicitur: Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni lib. 11. c.6.nu.11 & 89
Maria post Christi ascensum, cruciabatur doloribus, cupiens dissolui lib 11.cap.6. nu.11. & 113
Mariæ assumptio, nõ quot annis semel, sed semper celebratur a beatis lib.11. cap.6. nu.12.& 59
Maria in passione Christi, plusquam martyr fuit lib.11.c 6.nu 12.& 71
Maria Angelis fuit perfectior lib.11. cap.6. num.13.& 14
Maria in gloria supereminet cunctis creaturis puris lib.11 cap.6.nu.13.14.39. 60.
Maria virtutibus plena, tamen solam humilitatem respexit Deus, quæ custos virtutum est lib.11 cap 6. num.14. 62.63. 100. & 101.
Mariæ vita omnium est disciplina, & mores instituta Ecclesiarum sunt lib.11.c.6. nu.14.24.25.& 48
Mariæ meritis, nulla laus æquatur lib.11. c 6 num.15.39.86.& 87
Maria, quæ meruit pro liberandis ferre pretium, potest impertiri suffragium libertatis lib.11.c.6.nu.15
Mariæ conceptus, ortus, & infantia describitur lib.11. c.6. nu. 16. vsque ad 18.126. & 127.
Maria prima virginitatem vouit, vnde miraculo & iussu Dei desponsata est lib.11.c. 6.nu.18.19.30.47.48.62.& 130
Maria in annunciatione de sermone turbata est, non de allocutione Angeli iam assueta lib.11.c.6.nu.19 & 127
Maria lumen clarum, abscondit aliarũ feminarum lucem lib.11.c.6.nu.22
Maria templũ est gloriæ Domini, fabricatũ. lib.11.

lib.11 cap.6.nu.23
Maria Ioannem Baptistam, & Euangelistā præclaros fecit lib.11.c.6 nu.26
Mariam integram peperisse, factibile docet Ambrosius exemplo vulturum li.11. c 6.nu.28
Maria figurata est in nube, quæ in deserto filios Israel antecedebat libr.11. cap.6. num.20.
Maria Christum felicius corde quàm corpore gestabat lib 11.c.6.nu.30
Maria in conceptione Christi adueniente Spiritu sancto, omni gratia, & virtutibus est impleta lib.11.c.6.nu.32.46. vsque ad 53. & 98.
Maria omni suauitate repleta in conceptu Christi, nec ipsa explicare valuit, quę accepit lib.11.c.6.nu.32.& 39
Mariæ laudes explicatæ in Cantico Magnificat lib.11.c.6 nu.32
Maria virga Aaron, quæ fructum fine semine protulit, & vt radius solis lib.11, c.6. nu.33.4 & 69
Maria fenestra cœli, quia per ipsam Deus fudit sæculis lucem lib.11. c.6. nu 34
Maria scala cælestis facta est lib.11. cap.6. numero 34
Maria intercessione sua & exemplo, restaurauit feminarum omne genus lib.11.c.6. nu.34.44.74. & 75
cum Maria Dominus fuit excellentissimo, & miro modo lib.11.cap.6. nume.35.45. vsque ad 47
Mariæ consensum in annunciatione, totus orbis expectabat lib.11.cap.6. nu.36.51. vsque ad 53
Maria terræ promissionis comparatur, quæ Christum racemum tulit lib. 11. cap.6. num.37.
Mariæ annunciatio, ingens bonum mundo fuit lib.11.c.6 nu.38.& 39
Mariæ in assumptione gaudium ingens lib. 11.c.6. nu.39
Mariæ intercessionem continue debemus efflagitare lib.11.cap.6.num.39.63.67.71 74.75.87.& 89
Mariæ flos & odor, aduenire fecit Verbum in Nazareth. lib.11 c.6.n 40.& 100
Maria lignum vitæ, portans fructum salutis lib.11.c.6.nu.40
Maria via est, per quam Deus descendit ad nos, & nos ascendere debemus ad ipsum lib.11 c.6.nu.40
in Maria pulchra permixtio fuit virginitatis & humilitatis, quæ & in nobis esse debet lib.11.c.6.nu.41.& 42
Maria reparauit damna primæ mulieris. lib 11.c.6.nu.42.43.64.& 89
Maria est, de qua scriptum est, Mulierem fortem.&c.lib 11.c.6.nu 43
Maria quàm optime gaudet hoc nomine. lib.11.c 6.nu.44
Maria stella ex Iacob orta, cuius radius totum orbem illuminat lib.11.c.6.nu.44
Maria stella maris, ad quam respicere & confugere debemus, ne mundi procellis obruamur. lib.11.c.6.nu.44
Mariæ annunciationem, & Christi incarnationem, vt enarraret Bernardus, globum igneum, non carbonem poscebat lib.11. c.6 nu.45
in Mariæ annunciatione, Angelum præuenit Verbum Dei, citius illo currens lib. 11.c.6.nu 45.& 46
Maria audiens & videns & oblita populum suum, concupita est a rege Deo libr.11. cap.6 nu.46
Maria benedicta inter immo super omnes mulieres lib.11.c.6 nu.47
Mariæ laudes in filium redūdant, & hujus laudes in eam lib 11.c.6.nu 49
Mariæ in annunciatione, superuenit Spiritus sanctus, qui iā ante venerat per multam gratiam lib.11.c.6.nu 49
Mariā virtus Altissimi obumbrauit, vt tantum bonum ferret, quod sola cognouit lib.11.c.6.nu.50
Mariæ humilitas in tanto honore, fuit maxima inter omnes lib.11.c.6.num.52.53. 63.75.& 82
Maria virgo, & mater Dei, per hoc, quod mater est, genuit homini Deum, quia virgo exaudita est pro reuerentia sua li. 11.c.6.nu.54
per Mariæ manus transiuit quidquid nos Deus habere voluit lib. 11.c.6.nu.54.58. 63.65.66.74.77.87.111
Maria Christum gestans in vtero, redolebat miro pietatis affectu lib.11. ca.6. nu. 55.64.& 65
Maria a lege purificationis omnino immunis, eam impleuit lib.11.c.6. nu 56.57
Maria obtulit in templo filium, oblat onē nouam, Deo acceptam: qui offerendus post in cruce erat li.11. c.6.nu.57
Maria thesaurus latēs in Nazareth, sed vbicumque ille fuerit, ibi erit & Dei cor li. 11.cap.6.nu.58
in Mariæ assumptione, summopere superni ciues lætati sunt lib. 11. cap.6. numero 59. & 60
in Mariæ assumptione, multa sunt, propter quæ de absentia lætari debet homo lib. 11.c.6.nu.59.& 60
Maria in cœlo, summa cura negotia nostra agit cum Filio lib 11.c.6. nu.59.& 60
Maria in assumptione, q̄ gratanter a Filio suscepta est lib 11 c.6.nu 60
Mariæ gloriam in assumptione, nec sciere possumus nec dicere lib.11. cap.6. num. 61. & 62
Maria sola digna tali filio,& filius solus dignus fuit tali matre lib.11.c 6.nu.62
Mariæ misericordia, omnibus communicatur lib.11. cap 6. num 63. vsque ad 65. 74. & 75.
Maria in reconciliatione mundi, Christo coniuncta, vt mediatrix ad Mediatorem. lib.11.

Digitized by Google

lib.11.c.6.nu.64.vsque ad 67.74.& 75
Maria coronauit Christum, & ab eo meruit coronari lib.11.c.6.nu.68
Maria pulchre stellis coronata dicitur lib. 11.c.6.nu.68
Maria coronata duodecim stellis, quia duodecim priuilegijs ornata fuit lib.11.c.6. num.68. vsque ad 71
in Maria gloriosior ex virginitate fœcunditas, & ex fœcunditate virginitas lib. 11.c.6.nu.70
Maria grauida, aliarum feminarum molestias non sentiebat lib 11.c.6 nu 70
in Maria magnanimitas coniuncta cum humilitate fuit lib.11.c.7.nu 70.& 71
Maria genuit Christum, non in splendoribus sanctorum, sed in vmbra lib.11.cap. 6.nu.72
Maria aquæductus, qui fontem Christum de corde Patris excipiens, ad nos traxit, lib.11. c.6.nu.72.73.& 75
Maria aquæductus, qui fontem attigit vehementia desiderij, feruore deuotionis & orationis lib.11.c.6. nu 73.& 75
Maria inuenit gratiam apud Deum, illam vtique, quam nobis quærebat lib.11. c.6. nu.73 & 74
Mariæ tamquam vellus infudit ros, post arcam rigaturus mundi lib. 11 c.6. nu.74
Mariæ virtutes lilia erant, in quibus sponsus Christus pascebatur libro 11. cap.6. num.77.
Maria Angelos & homines incomparabiliter excedit lib.11.c 6.nu.76.77
Mariæ commendandum est, quod Deo offerre parat homo lib.11.c.6. nu.77
Mariam Christiferam vocat Ignatius in epistolis ad ipsam lib 11 c 6.nu 78
Maria gratia plena, virginitatis & humilitatis priuilegio lib 11 c 6.nu.79
Mariam, si Virginem imitari non possumus, imitemur humilem lib.11. cap.6. num.79
Maria gratia plena, Deo, Angelis, & hominibus; grata hominibus per fœcunditatem, Angelis per virginitatem, Deo per humilitatem lib 11.c.6 nu.80
Mariam salutans Angelus, dies diei eructat verbum, sicut nox nocti, quando Euam serpens seduxit lib.11.c 6.nu.81
Maria bis pulchra dicitur, cum innocentiæ iungit humilitatem lib.11.c.6. nu.82
Maria super omnes alios erudita a Christo Filio fuit lib.11 c.6.nu.83
Maria thronus, a quo procedebant fulgura voces & tonitrua, quia sacra mysteria alijs edebat lib.11.c.6.nu.83
Maria quasi mundus specialissimus condita fuit a Deo, vt in ea habitaret lib.11. c.6.num 83
Maria est scala, rubus, arca, sydus, virga, vellus, thalamus, porta, hortus, aurora lib. 11.c.6.nu 83.& 84
Mariam tota Trinitas ditauit: Pater dedit potentiam, Filius sapientiam, Spiritus sanctus virtutum omnium gratiam lib. 11.c.6.nu.84
Maria rosa fuit candida & rubicunda li.11. c.6.num.84
Maria in antiphona Salue regina, mire commendatur, & inuocatur lib.11.c.6.num. 85. vsque ad 89
Maria diligit diligentes se, & prope est his, qui in veritate eam inuocant, illi conformes facti lib.11 c.6.num.85
Maria regina mundi, & regina cœli optime dicitur lib.11 c.6 nu.85
Maria regina misericordiæ multis de causis dicitur lib.11.c.6. nu.85
Maria, vita, dulcedo, & spes nostra ordine optimo dicitur lib.11.c.6.nu.86
Mariæ laudes durabunt, quamdiu mundus durauerit lib.11.c.6.nu.88.& 89
Maria firmamentum est diuidens aquas ab aquis, scilicet affectus temporalium ab affectibus æternorum lib.11. cap.6. numero 88.
Maria varia habet nomina explicantia eius dignitatem, & gratiam libro 11. cap.6. numero 88.
Mariæ vultum deprecari debēt diuites plebis, & multo magis pauperes lib.11. cap. 6. nume 89
Maria est de qua dicitur: Nasus tuus sicut turris libani, &c. lib.11.c 6. nu.89
Maria lectulus est Salomonis, quem sexaginta fortes ambiunt, quia virtutes habuit omnium sanctorum libr.11. cap.6. num.89.
Maria erat inter mulieres quæ sequebantur Christum, ministrantes ei libro 11. cap.6. num.90
Maria incredibiles pertulit dolores in passione Christi lib.11. cap.6. nume.90. vsque ad 96
Maria interfuit his quæ pertulit Christus in nocte passionis li.11 c.6.n.90 & 91
Maria comitata est Christum baiulantem crucem lib.11.c.6.nu.91
Mariam multa angebāt, dum videret Christum in cruce lib. 11. cap.6. num.91. vsque ad 93
Maria post mortem Christi, acerrime doluit, dum penderet in cruce lib.11. ca.6. num.93.& 94
Maria Christum depositum a cruce, suscepit in brachijs, dolore ingenti cruciata. lib.11.c.6.nu.94 vsque ad 96
Maria multum doluit, dum Christus traderetur sepulturæ lib.11.c.6.nu.96
Maria in annunciatione, vi amoris & torrente voluptatis tota operta, clamauit: Osculetur me, &c lib.11.c 6.nu 97
Maria duplici vbere sponsi, vberrime lactata est lib.11.c.6 nu.98
Maria meliora dixit esse vbera spōsi vino, non experta carnalem voluptatem aliarum sed spiritalem lib.11.c.6. nu.98
Maria

Maria in visitatione tracta est post sponsum in odore vnguentorum eius lib.11. c.6 num 99
Maria introducta est in cellaria mysteriorũ Dei quæ in sacra Scriptura continentur, dulcedine sua inebriantia eam libr.11. cap 6 num.99
Maria lætificans & præsentes, & futuros, audijs Exultanimus & lætabimur libr.11. c.6.num 99
Mariæ dicitur; Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis, collum tuum sicut monilia lib.11.c.6.nu. 99
Mariæ humilitas nardus fuit, cuius odor Deum e cœlo traxit lib.11. cap.6. nume. 100. & 101
Mariæ fuit Christus fasciculus myrrhæ in passione, & botrus cypri in resurrectione lib.11.c.6.nu 105
Maria bis pulchra, & decore virgineo, & vnigenito filio lib.11.c.6.nu.101
Maria oculos habuit columbarum, propter septem dona Spiritus sancti illi perfectissime data lib.11.c.6.nu 101
Maria mater, & Christus filius illi subditus, pulchritudinem illius commendat. lib.11.c 6.nu.101.& 102
Maria amore languebat, dum viuens optaret in cœlo filio frui lib.11.c.6.num.102. 115. & 116
Maria in hac vita absens a filio, consolabatur multitudine & virtute credentium. lib 11 c 6 nu.102
Maria amica fuit sponsi per humilitatem, columba per charitatem, formosa per castitatem lib.11.c.6 nu.103
Mariam vocat spõsus, vt surgat per fidem, properet per spem, & veniat per charitatem lib.11.c 6.nu.103
Maria & Ioseph lilia in quibus pascebatur Christus lib.11 c 6. nu 103
Maria concipiens Christum dicit; Dilectus meus mihi & ego illi lib.11.c.6. nu.103
Maria Christi resurrectionem nimis optãs clamabat. Reuertere, similis esto, dilecte capreæ, &c lib.11. c.6. nu 103
Maria habens Christum, habere eum amplius desiderabat lib.11.c.6.nu.103
Maria per humilitatem fumum se dicit, sed sponsus eam vocat fumum myrrhæ, & thuris lib.11.c 6.nu.104 & 105
Mariæ vterus lectulus est Salomonis, in quo Deus incarnatus est, quem sexaginta fortes ambiunt, vt hæc virgo oriretur in mũdo lib.11.c 6.nu.105
In Maria laudat sponsus oculos, capillos, dentes, labia, genas, collum, & vbera, id est simplicitatem, munditiam, innocentiam, doctrinam, verecundiam, humilitatem, & integritatem mentis & carnis li. 11 c 6 nu.105. vsque ad 109
Maria, columbæ assimilatur propter septẽ eius proprietates lib.11.c.6. nu.106
Mariæ humilitatem cæteræ virtutes consequuntur, ideo turri David comparatur, a qua mille clypei pendent lib.11. cap.6. num.109
Mariæ duo vbera, virginitas & fœcunditas lib.11.c.6. nu.109
Maria contriuit caput dæmonis lib.4. ca.4. nu 16.lib.11.c.6.nu.13
Maria bis vocatur, vt regina sit in cœlo sanctorum, & in terra regina sit regnorum. lib.11 c.6 nu.109
Maria vulnerauit sponsum in vno oculorũ suorum, precibus suis, & in vno crine, humilitate scilicet sua lib 11. cap.6. nu. 109 & 110
Maria dulcis in ore, dulcis fuit & in corde, ideo ei dicitur: Fauus distillans labia tua, mel & lac.&c. lib.11. c.6. nu.110
Mariæ dicitur; Odor vestimentorum tuorũ sicut odor thuris, propter bona opera, & pannos, quibus inuoluit filium libr.11. c.6.num.110
Maria paradiso terrestri optime comparatur lib.11.c 6 nu.111.& 112
Maria inuitat sponsum vt comedat fructũ pomorum suorum, id est perficiat in eã omne bonum lib.11. cap. 6. nume. 111. & 112.
Maria hortus, fons hortorum, fons signatus, & puteus aquarum viuentium li.11. c.6 nu.111.& 112
Maria sponso disponente, mansit in terra eo ascendente, in bonum Ecclesiæ li.11. c.6.nu.112.114.vsque ad 116
Maria ciuitas, quam condidit Deus, & in qua ipse natus est lib.11.c.6.n.113
Maria multa habebat interna, quæ hominum latent agnitionem lib.11.cap.6.numero 113.
Maria dormit, dum Deo vacat, simulq; vigilat lib 11.c.6.nu 113.& 114
Maria solitudinem maxime diligebat, vt soli & scirent Angeli, & famularentur ei. lib.11.c.6 nu.114
Mariam leuauit in cœlum, non igneus currus vnus, sed totus Angelorum exercitus cum rege Christo lib.11.c.6 nu.114
Maria, ascendente Christo in cœlum, prædicat ipsum lib.11. c.6. nume.114. vsque ad 116.
Maria exemplum præbens omnis mortificationis, digitos habebat plenos probatissima myrrha lib 11.c.6. nu.115
Maria prius stillabat myrrham, post ostiũ aperit: prius enim vita fuit laudabilis, post doctrina lib.11.c.6.nu.115
Mariæ anima liquefacta est loquendo dilecto, flendo absentiam & passionem lib. 11 c.6.nu.115
Maria, vt prouocet alios, ad id viuet, vt nunciet dilecto, quia amore languet lib.11. c 6 nu.116
Mariæ excellentia, quæ suauis est tamquam Hierusalem, & terribilis vt castrorum acies ordinata lib.11.c.6.nu.117

Maria

Maria propriam infirmitatem agnoscebat, propter quod sponsus dicebat: Auerte oculos tuos a me lib. 11. c. 6. nu. 117
Mariam bis lauda sponsus in canticis iisdē verbis, quia eadem fuit tacens, & prædicans lib. 11. c. 6. nu. 118
Maria, nec primam nec sequentem habuit aut habitura est lib. 11. cap. 6. num. 118. & 119.
Mariam laudauerunt reginæ & concubinę, omnes animæ in hoc sæculo & in futuro lib. 11. c. 6. nu. 119
Maria nascens auroræ comparatur, concipiens Christū lunæ, in assumptione soli. lib. 11. c. 6. nu. 119. & 120
in Maria nec opus carnale, nec cogitatio talis vsquam fuit lib. 11. cap. 6. nu. 120
Mariæ humilitas turris eburnea dicitur, Deo fortis, & diabolo terribilis lib. 11. cap. 6. nu. 120
Maria thalamus est sanctitatis, & tricliniū diuini consilij lib. 11. c. 6. nu. 121
Maria porta quæ aperienda erat, vt nobis manna plueret Deus de cœlo lib. 11. cap. 6. nu. 121
Mariæ congratulari debent Christiani in resurrectione Christi libr. 11 cap. 6. numero 122
Mariæ ante omnes, Christus resurgens apparuit lib. 11. c. 6. nu. 122. & 123
Mariæ dictum est, maxime in Christi conceptione: Confidit in ea cor viri sui lib. 11. c. 6. nu. 124
Maria totius orbis thesaurus, mira nobis dedit bona lib. 11. c. 6. nu. 125
Maria digna, quæ eligeretur in Dei matrē, quia clausa erat, & ad ingressum viri turbata lib. 11. c. 11. n. 18
Maria per virginitatis votum, virgines maxime honorauit lib. 18. cap. 6. nu. 21
martyrium tamquā salutarem calicem optant iusti, quo Deo sunt grati & in bono perficiantur lib. 18. c. 15. nu. 16
martyres sancti, grano sinapis comparantur lib. 3. c. 9. nu. 50
martyres persecuti a tyrannis acriter, non deficiebant, sed aliquando Christiani deficiebant lib. 4. c. 31. nu. 19. vsque ad 21. lib. 6. c. 13. nu. 11
martyrum fortitudo ingens in patiendo. lib. 6. c. 13. nu. 3. 8. 11 & 13
martyres Dei, feliciter sunt infelices lib. 7. cap. 3. nu. 11
martyres timore Dei compediti, pertulerunt magna pro Christo libr. 9. cap. 13. num. 13.
martyrum præconia virtutes ac merita, & de ipsorum imitatione libr. 11. cap. 7. per totum.
martyres omnia dederunt prudentissime, vt animam seruarent lib. 11. cap. 7. numero 1. & 2
martyrum corpora, non animæ, data sunt in diaboli potestatem lib. 11. c. 7. nu. 2
martyrum mortes, holocausta sunt oblata Deo, quæ nos etiam sine ferro offerre possumus illi lib. 11. c. 7. nu. 3 & 4
martyres in vinculis gloriabantur, sed mōdo quia vincula non ligant manus, ligēt mentes lib. 11. c. 7. nu. 6
martyres thesaurum habentes in vasis fictilibus, vasculis fractis per mortem, gloriæ eorum fulgor emicuit li. 11. c. 7. nu. 7
martyres non superbiant, id facientes pro Christo, quod multi Romanorum facere pro patria, &c. lib. 11. c. 7. nu. 8
martyrum memorias celebrant Christiani tribus de causis lib. 11. c. 7. nu. 9
martyres sæuiente mundo, steterunt in bono, in quo non stetit Adam bona vidēs præsentia lib. 11. c. 7. nu. 10
martyrum sanguinem recordatur Deus, dum in iudicio eorum gloria & persequentium pœna patebit libr. 11. cap. 7. num. 11.
martyres poscebant erui a timore inimici occidentis corpus, & subdi timori Domini lib. 11. c. 7. nu. 12 & 13
martyres sanguine Christi redempti, deijciebantur, sed non peribant lib. 11. cap. 7. num. 14
martyres Deo iuuante, triumphabant de tyrannis, quasi alius torqueretur & alius loqueretur lib. 11. c. 7. nu. 14
martyres, vt lignum præcisi sunt, dum visi sunt oculis insipientium mori, & rami rursum pullulant, quia sunt in pace li. 12. c. 3. num. 32
martyres sancti, ebrij currebant ad passionem, vnde suos non agnoscebant lib. 7. cap. 1. nu. 18
matres diligenter educare debent filias li. 6. c. 6. nu. 11. 12. 22. vsque ad 28
matres, quæ filias componunt & capillos irrufantur, acriter puniuntur lib. 6. cap. 6. num. 22. & 23
Verba Parentes, Filij.
matrimonia sic fiant, vt non decipiamur contrahentes lib. 1. c. 14. nu. 32
ad matrimonium cōtrahendum virtus quæratur vxoris; cuius onera etsi grauia ferenda sunt, & pax inter coniuges seruanda lib. 11. c. 8. per totum.
in matrimonio pax coniugum omnia reddit suauia, tristia autem si hæc desit lib. 11. c. 8. nu. 3. 4. 7. 12. 13. & 19
in matrimonio viri, imbecillitati sexus multa debent concedere lib. 11 cap. 8. num. 3. 12. & 13.
ad matrimonium virtutem quærebant antiqui in femina, non alia quæ modo quęruntur libr. 11. capit. 8. nume 5. 17. 20. 23. & 26.
matrimonia, quæ cantilenis, & pompa, &c. celebrantur, taxantur a sanctis lib. 11. c. 8. nu. 5 vsque ad 7
in matrimonio, vbi non est pax, tota familia simul turbatur lib. 11. c. 8. nu. 7

ad ma-

ad matrimonium si virtus in vxore nō quęratur, & sit, cetera nihil prosunt libr. 11. cap 8. nu 1. & 8
matrimonia contemnere, quando expediēs est lib. 11. c. 8. nu. 14. 16. vsque ad 18. & 20. cap. 11. nu 5
in matrimonio femina maritum quęrat, nō hereditatem lib. 11. c 8. nu. 15
matrimonium virginitate æquare, hæresis fuit Iouiniani; quam mire refellit Hieronymus lib. 11. cap. 8. nume. 16. vsque ad 19. & 29.
ad matrimonium contrahendum, vxoris mores non probantur, ne antea displiceat, q̄ ducatur lib. 11. c 8. nu. 18
in matrimonio multæ sunt molestiæ, & impedimenta ad bene operandum lib. 11. c. 8. nu 16. vsque ad 20. 22. & 29
matrimonia repudiabant aliquando philosophi incerti de sorte lib. 11. c. 8. n. 19
matrimonio iuncti, mutuo se diligant, etiā absentes & mutuam fidem seruent li. 11. c. 8. nu. 24. & 25
matrimonii, bona habeat quibus honestā tur lib. 10. c. 8. nu. 28
matrimonio iungantur, qui se non continent, alijs casta vita consulenda est li. 15 c. 7. num. 9
memoria, & obliuio in iustis, & peccatoribus inuenitur, sed contrarie lib. 2. cap. 12. num. 22
mercatores dicuntur boni & mali, alij cęli, alij terræ lib. 1 cap. 17. nu. 6. & 7. libr. 8. c. 15. nu. 29. & 35
mercatores sæculi, pro perituris diuitijs laborantes, docent nos quæ agenda sunt pro margarita pretiosa libro 18. cap. 15. num. 29.
mercatores decipientes proximos mentiētes & iurantes, taxantur lib. 4. cap. 39. nu. 20. & 21
mercatores propter lucrum, innumeris se periculis exponunt lib 4. c. 39. nu 34
mercatores sunt iusti, per opera mandatorum, possessionem cælestium negotiantes, debentque sollicite naufragia vitare lib. 14. c. 16 nu. 1. & 2
meretrix dicitur anima, quæ inuerecunde peccat lib. 1. c 5. nu 4. 7 22. & 16
milites diaboli, arma habent sicut & milites Christi, sed contraria lib. 2. c. 5. nu. 6. & 7. c. 7 nu 13
milites cum sint Christiani, nec otio torpeant, nec delitijs vacent lib. 2. c. 5. nu. 9. 10. & 16 c. 6. nu. 33 & 34 c. 7. num. 1. 4. 5. 11. 12. 18. 24. 28. & 29. 42. cap. 8. nu. 40. & 41. lib. 9. c. 15. nu. 12
milites Christi armis spiritualibus pugnēt. lib. 2 cap. 7 num. 2. 3. 10. 11. 13. 20. vsque ad 22. 37 & 39
milites Christi formidolosi non sint lib. 2. c. 7. nume. 9. vsque ad 12. 40. & 41. cap. 8. num 40. & 41
milites Christi manu & lingua operentur. lib. 2. cap. 7. num. 12
milites Christi misericordiæ oleo vngantur, vt pugnent lib. 2. cap. 7. num. 16. lib. 8. c. 3. num. 13
milites Christi armis lucis induantur, ne timeant ea lib. 2. c. 7. nu. 19
milites Christiani, prudenter fugiunt inimicum lib. 2. c. 7. nu. 25
milites Christiani quomodo fugere nō debent, sed pugnare lib 2. c 7. nume 26. & 27. c. 8. nu. 40 & 41
milites sumus dum viuimus habitantes in castris lib. 2. c. 7. num 31. 38. vsque ad 41. lib. 8. c. 3. nu. 12. & 13
milites Christi nec proditores, nec pauidi, nec desides sint, in custodiendo castro quod acceperunt a Deo lib. 2. c. 7. nu. 40. & 41. c. 8. nu. 40. & 41
milites Christi iam emeriti arma sumant, nec curam relinquant Angelis custodibus lib 2. c. 9. nu 9
militiæ Christianæ excellentia lib. 2. cap. 7. num. 24. lib. 8. c. 3. nu. 13
ad miserendum ostenditur Deus pronior, quàm ad puniendum lib. 2. c. 11. nu. 1. 4. vsque ad 7. 10. 19. vsque ad 22. 25. 26. & 32. cap. 14. num. 2. lib. 4. cap. 7. num. 3. vsque ad 5. 7. & 8. cap. 9. num. 6. 7. & 14. cap. 11. numero 9.
ad miserendum Deus semper est pronus. lib. 9. c. 23. nu. 9. vsque ad 11
misericors Deus plus dat quam promittit, minus autem flagellat, quam minatur li. 4. c. 9. nu. 1
misericors Deus amandus est, potens timēdus lib. 4. c. 11. nu. 22. 30. vsque ad 36
misericordiam celat Deus, & ostendit iram in bonum hominum lib. 2 cap 11. nu. 10. 29. & 30.
misericordiam, & iudicium simul consideret homo in Deo lib 2. cap. 11. nu. 11. 12. 28. 32. vsque ad 34. lib 4. c. 8. nu. 2. 3. & 5. c. 9. num. 8. & 14. c. 11. num. 2. vsque ad 5. 8. 13. vsque ad 22. 24. 32. 34. vsque ad 36
misericordia Dei ineffabilis, & ingens li. 4. c. 7. num. 5. 7. 8. 14 & 24. c. 9. nu. 11. cap. 10. nu. 11. lib. 9. c. 23. nu. 9. vsque ad 11.
misericordia Dei affectus omnes naturales longissime excedit lib. 4. cap. 7. nu. 8. c. 9. nu. 11. c. 10. nu. 11
misericordiam suam Deus effundere nititur, sicut parturiens, fœtum lib. 4. cap. 7. nu. 9. lib. 9. c. 23. nu. 9. vsq; ad 11
misericordia Dei ingens, dum expansas manus dicitur habere, vt bene faciat lib. 4. cap. 7. num. 11
misericordia Dei ostenditur, dum instante flagello, ad pœnitentiam prouocat lib. 4 cap. 7. num. 13
misericordia Dei grandis, dum vult omnes homines saluare lib. 4. c. 7. nu 17
misericordia Dei & præuenit homines & subsequitur lib. 4. c. 7. nu. 21
misericordiæ suæ oblitum Deum, falso credunt

Digitized by Google

credunt homines lib.4. c.7.n.23.& 24
misericordiam Dei, non potentiam postulat vanitas,& miseria nostra lib.4. cap.7. num.25.& 26
misericordia Dei ostenditur, dum se vocat sponsum & agnum lib.4 c.7. nu.27
misericordiam septem cognoscat in se qui uis homo lib.4.c.7. nu 22. vsque ad 33
misericordia Dei panes sunt cor hominis confirmantes lib.4.cap.7.nu.30.vsque ad 33.c.10.nu.11.c.11.nu.2
misericordia alia est parua, alia mediocris, & alia magna lib.4.c.7.nu.34 & 35
misericordia prima est non statim punire peccantem, secunda pœnitentiam infundere, tertia continentiam, ne peccet li.4. c.7.nu.34.& 35
misericordiam Dei prætendunt mali stulte, & impie, vt vacent malis lib.4. c.8. nu.2. 3.5. vsque ad 10.& 20 c.11.num.3. vsque ad 5.nu.28.& 29
misericordiæ Dei vilescunt illis qui abutuntur eis, vt peccent lib.4.c.8. nu 20
misericordiam suam ostendit Deus, dum per seipsum nos consolatur lib.4. cap.9. nu.4.c.11.nu.15
misericordia sua aufert Deus occasiones peccandi lib.4.c.10.num.1.2.6.8.& 9.cap. 12. num.10
misericordia Dei grandis quod offensus rogat nos lib.4.c.10.nu 4 5.10.& 12
misericordia est Dei grandis, vt læsus mercedem promittat homini, vt resipiscat lib.4 c 10 nu.7
misericordia Dei abutuntur mali lib.4. c. 11 nu.3.vsque ad 5 21.24.28.29.& 31
misericordiæ tempus modo est, futurum autem reseruatur iudicio libr.4. cap.11. nume.18. vsque ad 20. 24. vsque ad 22. 30. & 31.
misericordia, & iustitia comitantur omnia opera Dei præsentia, & futura lib.4.c.11 num.19. vsque ad 22. 25. vsque ad 32.cap. 12.nu.2.& 26
misericordiæ tempus si modo non esset, nō essent qui in iudicio coronarentur lib.4. c.11.nu.16.vsque ad 18
misericordia,& iustitia duo pedes Dei sūt, quorum vnum sine altero osculari nō expedit lib 4.c.11 nu.34 vsque ad 36
misereri tam cupidus est Deus, vt propter defunctos viuis ignoscat sceleratis lib.5. c.8.nu.5 & 7
misericordia homines reddit similes Deo, vnde misericordia Christiana commendatur lib.5 c.10. nu.61.lib 8. cap.8.nu.13
misericordia Dei, omnem in infinitum superat criminum magnitudinem lib.14. cap.23 nu.6
misericordia Dei in hoc maxime apparet, quod Deus ad ædificandum velox est, ad destruendum tardus lib.14 c 23.nu.7
Monachorum princeps, Ioannes fuit, vitam hanc honorans lib.9.c.6.nu.8.
Verbo Religiosus.
mors amici moderate sentienda est, ac flenda lib.1.c.11.nu.7
post mortem tarde emigrabunt mali lib.1. c.17.nu.22
in morte,& in iudicio sors iustorum & iniquorum mutanda est lib.2. cap.16. num. 22. & 23
mortis immaturæ nullus potest conqueri, cum post peccatū, omnis vitę nostrę dies, illi sit obnoxius lib.18.c.17. nu 13
mors, Christi morte visa, vires amisit li.3. c.10.nu 18
in morte exemplo Christi in manu Patris se commendat homo, quando diuinam impleuit voluntatem dum vixit lib.3.c. 10.nu.85.& 86
mors vbique homines expectat, & ideo sapiens vbique eam debet expectare lib.3. cap.19.nu.13
mortem filiorum pacienter ferant parentes lib.4.c 1. nu.1.7.8 10.11.30. vsque ad 33.36.37.& 50.lib.6.cap.7.nume.1.3. vsque ad 7.
mortis dies maledicenda non est, quia melior est die natiuitatis lib.4. cap.1 num. 2.4 & 70
mortis diem celebrant Christiani in exequijs defunctorum lib.4. c 1. nu.3.4.& 9
mors iustorum in noua lege non lachrymis sed gaudijs celebranda est lib.4. c 1. nu.4.5.9.10.15.16.22. 34.38.39. 49.70.74. & 79.lib.11.c.9.nu 10
mortem suorum moderate ferebant gentiles in confusionem nostram lib.4.cap.1. num.7.12.15.26.37.75. & 76.lib.6.cap.7. nu.3.lib 11.c.9.nu.5
mors peccatorum flenda est lib.4.c.1.nu. 8 9.18.22 45.46.50.60.70. & 82. lib.11.c 9. nu 2 & 28
in morte propinquorum id faciat Deus, quod tempus efficiet libro 4.cap.1.num. 10. & 76.
in morte filij, Deo gratias agere, hominem facit similem Abrahæ lib.4 cap.1. numero 12
in morte eorum quos diligimus, quæ nos debent consolari lib 4 cap 1 num 12.vsque ad 15.19.20.22.vsque ad 28.30. vsque ad 33 35.vsque ad 37.48. vsque ad 50.69. vsque ad 78.80 lib.6.cap.7.num.3. vsque ad 8.lib 9.cap.15.nume.14. lib.11. cap.9. num 4.5 & 6
mortuo Christo, mors timenda nō est li.4. c.1.nu 15. 25.vsque ad 27.49.& 57.lib.11. c.9.nu.3.4.& 27
mors somnus est, vnde moderate mortui lugendi sunt lib.4.cap.1.nu.29.35.36.58. 50 & 75.lib.11.cap.9.nu.4
mortem suorum tā acriter flent homines, quia eos plusquam Deum diligunt lib.4. c.1.nu 19.20.32.& 33
mortes filiorum & coniugum tam frequētes sunt, quia eos immoderate diligimus, lib.4.

lib 4.cap.1. num.19.& 20
in mortibus virorum & vxorum, friuolis rationibus ducuntur homines ad flendum nimis lib.4.c.1. nu.19.20.36. & 37. lib 6.c.7.nu.1.lib.11.c.9 nu.5.6
mors iustorum flenda, quia tales homines sæculo desunt lib.4. c. 1. nu.26.61. vsque ad 65. & 68
in morte immatura filiarum, quæ debent consolari parentes lib.4.cap.1. nu.30.32. 33.50.66.& 67 lib.6.c 7.nu.1. lib 11.cap. 9. num 5.& 6
a mortis pœna, quam læti exibant sancti. lib.4.c.1.nu 28.29.57. vsque ad 60.& 64. lib.11.c.9.nu.9.& 10
in morte sollicitudo ingens dæmonum, vt homines peruertant lib.4. cap.1. nu.42. 59. & 60
mors timenda non est, cui bona vita præcessit lib.4.c.1. nu 43.52.58.59.66. & 67. lib.11.c.9.nu.17.vsque ad 19
mortem amici, etiam consanguinei, flere vetat nullus, dum debitus ordo seruetur lib.4.c.1.nu 44.48.51.61. vsque ad 65.69. & 77.lib.6. c.7 nu.1
in morte,cum filijs, heredes fiat etiã pauperes lib.4.c.1.nu.45 & 46
mortis dies semper in memoria sit lib.4.c. 1.nu.47.54. vsque ad 56.59. & 60. lib.11. c.10.nu.9.13 vsque ad 15.& 17
morte mala non perit,qui misericors est in fratres lib.4 cap.1.nu.52
in morte, multa sunt quæ terrere nos debent lib.4 c.1.nu.47.59.& 60. lib 11.c.9. nu.11.12.& 26
mors, qua anima separatur a corpore, vmbra est mortis, vera autem, qua anima se paratur a Deo lib.4.cap.1.num.57 lib.11 cap.9.nu.27
in morte, studiosus iuuenis consummatus in breui, expleuit tempora multa lib.4. c.1.nu.66.& 67
in morte,pœna æterna punitur malus,quia consummatus in breui expleuit tempora multa lib.4.c.1 nu.67
mortes immature piorum principum, merito sunt flendæ lib 4.c.1.nu.68
mortem incertam voluit esse Deus, vt virtutem amplectamur semper lib.4. cap 8. num.2.
mors sanctorum, malorum imminentium primum inditium est li.5.c.8.nu.15
mortis diem, frementes quærunt dæmones, ad vorandos impios lib.9.c.9 nu.28
mortis dies dicitur dies Domini, qa quod in iudicio futurum est omnibus, hoc in singulis die mortis impletur lib.9.cap.9. num.34.& 40
mors quibusdam est in pacientia, alijs in desiderio, & vita in pacientia lib.9. cap. 9. num.61
mortem ægre non ferat, qui peregrinus est dum viuit lib.9.c.14.nu.12
mors propria taliter contemnebatur, & optabatur a sanctis, quod & timebatur; aliena autem flenda, maxime impiorum. lib.11.c.9.per totum.
mortem alacri animo suscipiebant philosophi. lib.11.c.9.nu 1
morte nõ terrebantur sancti,sed gaudebãt lib.11.c.9.nu.1.3.13.vsque ad 15
mors iustorum infelix dicenda non est extra patriam,lectumque &c. moriens,sed impij, vt cumque illi accidat lib.11.cap. 9. num.2
in morte suorum consolabantur gentiles, multo magis nos tenemur, cum maiora, & potiora sint, quæ nos debeant consolari lib.11.c.9.nu 4
mors dulcis esse debet, cum finis omnium laborum suauis sit lib.11.c.9.nu.7.15.vsque ad 16. & 19
mors regi terribilis est, eademq; philosopho minime molesta lib.11.c.9. nu.8
morti & funeri sanctorum, debita humanitas exhibenda est lib.11. cap.9. nume. 10. & 11.
mortem flebat Ezechias tam acriter, vidẽs promissionem factam de Christo perire, dum filijs ille careret libr. 11. cap.9. numero 12
in morte, bona opera ad memoriam reuocanda sunt, ne homo desperet libr.11. c.9. num.12
mors alia est peccati, illa mystica, qua quis moritur peccato,alia naturalis lib.11.c.9. nu.14. vsque ad 16
mors alacriter suscipienda est, in qua a tot miserijs absoluuntur homines lib.11. c. 9.nu.14.& 15
mortem optabant sancti, quia vinculis carnis absoluti,fiebant perfecta Christi hostia lib.11.c.9.nu 16.17.& 19
mors in mundum intrauit vt cessaret culpa,& non est vita diuturnior,ne sit culpa numerosior lib.11.c.9. nu.18
mors terribilis nõ est,sed eius opinio, quã quis pro suo interpretatur affectu lib.11. c.9.num.19
mortem quare malam arbitrantur peccatores lib.11.c.9 nu.19
mors bona dicenda est, cum corpus inimicum nobis, iaceat, anima autem ad Deũ euolet lib.11 c.9.nu.20
mortem naturaliter refugiunt & bruta & homines lib 11.c.9.nu.21.& 24
mors desideranda est, cum passiones & vitia tanta insurgant in homines lib.11. c. 9. num.23
mortem optabant sancti, quia caro carcer illis erat lib 11.c.9.nu.25.lib.18. cap.16. nume.6.
mors quasi interitus calcat super impios, quia morientes, potestati dæmonum traduntur lib.11.c.9.nu.18
mortis consideratio, & quod breuiter secutura sit, multas habet vtilitates,qua appropinquante, Dei misericordia consideranda

Digitized by Google

randa est lib.11.c.10. per totum.
mortis dies cum incertus sit, quiuis vltimus credendus est lib. 11.c.10.nu.1.& 2.
mortis diem incertum esse voluit Deus, ne imparati simus lib.11. cap.10. numer.2. 3.& 11.
mortis certus dies si presciretur, nihil non auderent homines lib.11.c.10. nu.3
mortem credere longe ab esse, multa causat damna lib.11.c.10. nu.3.7.11.& 17
morte appropinquante, non peccata sed Dei bonitatem respicere expedit lib.11. c.10.num.8
mortis diem dum non considerat homo, in manus hostium traditur lib.11. ca.10. nu.9.11. & 16
mortem in breui venturam qui considerat, bene viuit lib.11. cap.10.num.10.11. 14.15. & 17
mortem crastinam cogitantes impij, quam stulte dicunt, Comedamus & bibamus. lib.11.c 10.nu.13
mors Christiani Imperatoris flenda multum,rogandumq; vt in successore similes sint mores lib.16.c.6. nu.12
mors filiorum ferenda est, cum hi non pereant, sed seruentur a Deo lib.17. cap. 2. num.14
mortis dies incertus est homini, vt semper vigilet & paratus sit lib.18.c.5. num.1.9. vsque ad 11.13 15.16.& 20
mortis dies dum homini tardare videtur, negligenter viuit lib.18. cap.5. nume.3. 10.11.& 15
mortis dies vt fur venit, quando nos dormientes & imparatos inuadit lib.18.c.5. num.7.10.& 11
in morte finientur omnia, de quibus extollebantur mali lib.18.c.10. nu.12
in morte, bonæ vitæ recordatio animam consolatur: est autem acerba delictorum memoria lib.18 c.11.nu.9
in morte laudandi iusti, vbi tantum securi sunt a lapsu lib.18.cap.13. num.5.c.16. num.16.
mortuos non lachrymis sed bonis operibus iuuare debemus lib.4.c.1.num.8.10. 18.51. vsque ad 53.& 80
mortuorum sepulchra considerare, optimũ est ad virtutem lib.4.cap.1. nu.11.47.54. vsque ad 56
mortui in cœlo, si fieri posset, acriter indignarentur contra eos qui flent immoderate lib.4.c 1.nu.33
mortuos quotidie efferimus manibus, & adhuc mortales esse non credimus li.11. c.9.num.7
mori lucrum dicitur, quia lucrum est fugisse deteriora & ad meliora transisse li.18. c.16.nu.13
moriuntur mali in dimidio dierum suorum: iusti autem pleni dierum lib.11.c. 9. num.12
mori lucrum est sanctis,viuere autem Christus, quia propter voluntatem eius, vitã ferebant lib.11.c.9.nu.15
mori nolunt homines, cum tamen nisi per mortem peruenire nõ possint ad immortalitatem lib.11.c.9.nu.24
moriturum se cogitans homo quotidie, facile contemnit omnia lib.11. c.10. nu.4. 7.14.15.& 17
mori nos vult Paulus vt viuamus,quia viximus vt moreremur lib.11.c 13 nu.4
mors bona animæ, illius est ecstasis, quæ vitam non aufert, sed mutat in melius. lib.11.c.13.nu.9
mori nolle fidelibus, indicium est parum eos profecisse lib.11.c.9. nu 22
mulieres diligere vituperabile nõ est, cum multæ fuerint viribus sanctiores, est tamen earum societas & vitorum cauenda lib.11.c 11.per totum.
Verbo Femina.
mundani in exordijs persequuntur iustos, si autem in bono perseuerent, laudantur lib 2.c.6 nu.10.& 11
mundana anima, turbido torrenti comparatur lib.3.c.10.nu.32
mũdani omnes,aureo calice Babylonis potantur & inebriantur lib.5.c 1.n.2.3 4
mundani homines, infeliciter sunt felices lib.7.c.3.nu.11
mundani,vitia nominibus virtutũ palliant. lib.11.c.14.nu.1
mundanis dum quærimus placere vt dominis, veram virtutem relinquimus lib.11. c.14.nu.2.vsque ad 5.c.15. nu 25
mundanorum iudicia cum sint corrupta & ridicula, contemnenda sunt libro 11. capit. 14. numer.4. vsque ad 6. 8. 10. 12. & 14.
mundanorum iudicium contemnendum est, nõ tantum quia corruptum, sed quia statim marcescit lib. 11. cap.14. nume.6. vsque ad 8
mundani homines, vitia & virtutes, contrarijs nominibus vocant lib.11. cap.14. numero 8.
mundum istum contemnere debemus, rari autem sunt qui id faciant lib 1. c.17.n.5. & 15.c.18.nu.18.& 27
mundi amor, animam ad sublimia volare non finit lib.1.cap.17. num.15 & 16.cap. 18.num.25
mundus odit iustos, quia huic sæculo non conformantur lib.1. cap 18. num.18 lib. 2.c 6.num.10. & 21.lib.11. cap.14.nu.10. & 11.c.15. nu.18
mundo huic conformantur mali, iusti autem futuro lib.1.c.18 nu.18
mundus iste & futurus, recte in Iacob, & Esau significantur lib 18 c.17.nu 3
mundus iste mari comparatur, multis de causis lib.18.c.17.nu.4 lib.5.c.3. num.4. lib 11.c 12.nu.19.20.32.33
mundus nõ cognoscit Deum,idest,qui vinculis affectionum vitæ huius, solutus

non est lib.3. cap.18. num.3. lib.11. cap. 12. num.14
mundi strepitus, audire non sinit loquentē Deum lib.4 c.17.nu.6.8.10 & 11
mundum istum & mūdanos,innumeris inuoluit dæmon malis lib 4.c.33.nu.1. vsq; ad 4.c.34.nu.1.& 11
mundi huius dulcedo ad tempus fauces indulcat, sed in magnam amaritudinem conuertetur lib.4. c.39. nu.11
mundo huic & Deo simul seruire nō possumus lib.4.c.42.num.10.& 11. lib.11.c. 12. num 30
mundus in fine sæculi, nimis destitutus iustis lib.5.c 5.nu.5.vsque ad 8. & 11
mundo vtilissimi sunt iusti, quem ab ira Dei tutantur lib.5.8. num.4. vsque ad 7. 9.13.& 15
mundus, Deus omnibus copijs honestauit, in probationem hominis, qui futura bona anteponere debet præsentibus lib.7. cap.5.nu.4
mundi odium cōtemnere debent iusti lib. 8. cap.9. nu.1
mundus calcandus, vt sibi gradum faciat homo, per quem in sublime conscendat lib.9.c.1.nu.16
mundus odiendus, vt Deo per amorem viuamus lib 9 c 14.nu.22
mundus animo relinquendus, vt Deo probetur homo lib.9.c.21.nu.19
mundi admirabilis dispositio est,in qua potentia & sapientia Dei manifestatur lib. 10.c.5.nu 3.vsque ad 7
mundum & patriam relinquere, expedientissimum est ad virtutem, licet Dei potentia loco non arctetur libr. 10. cap.9. num.1.
mundus iste carcer est iustorum, propter aliqua quæ eos tenent desideria terrena. lib.11.c.9.nu.25
mundus malus dicitur, & periculosum mare, quod enauigant sancti, qui & relinquendus, & odiendus est lib 11. cap.12. per totum.
mundum, patriam, ac parentes relinquens Abraham, nouum accepit nomen,& circumcisionem lib 11.c.12.nu.1
mundus relinquendus, vt Deo sacrificia offerantur,quæ in Aegypto,si ibi simus animo,ei non placent lib 11.c.12.nu.2
a mundo,& Aegypto recedens, iter tridui proficiscatur, vt integer spiritus, anima, & corpus,dicta,cogitata, factaq; mortificentur lib 11.c.12.nu.2.& 36
mundo qui conformatur, tulit de anathemate Hierico,contra præceptum Dei lib 11 c.12.nu.3
mundus corruit, Iosue,idest,Christo duce, si iam in homine caro,& spiritus consonant lib,11 c.12.nu.3
mundus vocatur in sacra Scriptura aliquando, in syncerissima innumerisq; mutationibus obnoxia vita lib.11.c.12. nu.4
mundus,idest, qui carnali vita deuinctus est, Deum non cognoscit vt expedit lib. 11.c. 12.nu.4.& 24
mundum & communem vitam sequēs,non potest abnegare se, tollere crucem,& sequi Christum lib.11.c.12.nu.5.& 6
mundo,& mundanis cohabitans, iustus,de virtute sibi blanditur & non proficit lib. 11.c 12.nu.6
mundus propter hominem conditus est, non e contra, vnde illi seruire nō debet lib.11.c 12.nu.7
mundi curis detracta mens, veritatem cernere vix potest lib.11. cap 12. nume.13. & 28.
in mundo degentes,maiori egent studio vt recte viuant, quàm religiosi lib. 11. cap. 12. num.15
mundum relinquere,est deserere Chaldęos & Babyloniam libr 11. cap 12. nume.16. 18. & 37.
mundi huius tentationes qui pertrāseunt, mundum dicuntur transire lib.11. ca.12. num.19. & 20
mundus malus dicitur,idest,ea quæ in mūdo fiunt lib.11 c.12.nu.21
mundus plenus periculis lib. 4.cap.2. nu.2. vsque ad 6,13.lib.11.c 12.nu.22
mundus fugiendus, quod dum curamus, multa nos ad eum trahunt libr.11. cap. 12. num.22
mundum fugit qui abstinet a peccatis, & Deum imitatur libr. 11. cap.12. numer. 23. & 24.
mundus fugiendus, vt Deus videatur, idq; qui alas non habet, facere nō potest lib. 11.c.12.num.24
mundus velociter fugiendus est, & deprædandus, vt Iudæus Aegyptum lib.11.ca. 12. num.25
mundus fugiendus, ita vt fuga non fiat hieme vel sabbato,nec fugiat homo, vt lactātem ferens lib.11.c.12.nu.25
mundi vincula asperitatem habent veram, & iucunditatem falsam, certum dolorem, incertam voluptatem, &c. libr.11. c.12.num 26
mundo florente olim,florere noluerunt iusti, modo autem malos perire,cū pereunte delectat lib.11.c 12.nu.27
mundum diligentes diabolum habent dominum, foras autem eijcitur, cum ex toto corde, mundo renunciamus libro 11. c.12.num.28
mundum volens vincere, castiget corpus suum lib 11.c.12.nu.28
mundus diligendus non est,bene tamen illo vti debemus lib 11 c.12. nu 39
mundo derelinquente homines, assumit eos Deus lib 11.c.12.nu.33.& 40
mundus iste,qui Aegyptus dicitur,relinquēdus est ab eo qui terram promissionis debet accipere lib.11. cap.12. nu.36. & 44. c.14.num.14

in mun-

in mundo hoc captiui sunt homines, quorum captiuitas in Babylonica captiuitate fuit figurata lib.11 c 12.nu.37
mundi rectores, idest malorum, dicuntur dæmones lib.11.c.12.nu.38
mundus vocantur illi qui diligunt mūdum lib.11.c.12.nu.38
mundum alij deserunt perfecte, alij imperfecte: qui in Loth & vxore eius figurantur lib.11.c.12.nu.39
mundum deserens, retro respicere nō debet lib.11 cap.12. nu.39
mundus amandus non est, cum eius figura prætereat lib.11.c.12.nu.41
in mundo inter sæculi turbas pœnitētiam agere, difficillimum est libr.11. cap.12. num.42.
mundus nunc positus est in maligno, quē dæmones indefesse custodiunt, ne euadat homo lib.11 c.12.nu.43
mundum vt relinquat homo, pallium dimittat custodibus eius lib.11.cap.12.numero 43.
mundum relinquenti, tria occurrunt impedimenta, stimulus cupiditatum, cumulus tentationum, & aculeus molestiarū lib. 11.c 12.nu.44
mundi mori, expedientissimum est lib.11. c.13. per totum.
mundus diligendus non est, cū omne quod in eo est, concupiscentia carnis sit, &c. lib.11.c.13.nu.1
mundus in Martio conditus est lib.3.cap.5. numero 90.
mundo & peccato qui renunciat, habet se vt homo mortuus lib.11. cap.13. numero 1. & 2.
mundo viuens, facit quidquid vult & quod sensibus placet lib.11 c.13.nu.2
mundus crucifixus est iusto, vt eum non teneat, nec teneatur lib.11 c.13.nu.3
mundo qui perfecte extincti sunt, in occulto gaudent & cum diuitibus requiescūt. lib.11.c.13.nu.5. & 6
mundo & concupiscentijs eius qui non moritur, iustitiæ viuere non potest, nec multiplicare bona opera lib.11. cap.13. num.7. & 8
mundo mori prius debet homo, vt per amorem Deo viuat lib.11. c.3. nu.8
mundi ac mundanorum iudicium stultum & paruipendendum, quibus numquā placuit veritas lib.11.c.14. per totum.
mundus odit eos qui prædicant veritatem. lib.11.c.14.nu 13.& 15
mundus vniuersus, plenus peccatis, ebrietate plenus est lib.14 c.11.nu 4.8.& 10
mundus fugiendus est, quia est locus malitiæ, & officina impietatis lib.11.c 14.n.8
mundum relinquens, offensiones oculorū suorum abijciat, ne his delectetur quibus antea delectabatur in sæculo lib.14. c.22.nu.22
mundo mortuus, non est qui antea erat lib. 14. cap.22.num.34
mundum inhabitās, dum in medio laqueorum sedet, maiori cura cōtra dæmonem debet pugnare lib.15. c.7.nu.2
mundus in exordio felix, difficulter relinquebatur amore virtutis, modo senescens, & miserijs plenus, facile relinquendus est lib.18.c.11.nu.10
murmurationes peccatorum in iustos, cessant, cum isti perseuerant in bono lib.2. c.6.num 21
murmurationes impiorum in iustos, illis nocent, istis prosunt lib.4 c.36.nu.2.lib. 11. c.15.num 1.9.10.14.16. vsque ad 18. 20.21.& 25.c.16.nu 1
murmurationes arcendæ, maxime tempore ieiuniorum vt hæc prosint lib.9.cap.1. num.7.
murmuratoris lingua gladius est & lancea, spinæ, & claui, quibus laceratur Christus lib.10. cap.8. num.20. lib.11.c.16. nu.7. c.17.num.1
murmurationes malorum sic ferant boni, vt innocentiam ostendant suam libr.11. c.15.per totum.
murmurationibus impiorum, respondeant iusti se defendentes lib.11.c.15.nume.2. vsque ad 7.12.14.& 25
murmurationes ferunt sancti, sed cruciantur eis lib.11.c.15.nu.3, vsque ad 5
murmurationibus frustra irascitur, qui dat murmurandi materiam li.11. c.15.nu.8
murmurationes impiorum exemplo Domini ferendæ sunt lib.11 ca.15.nu.9. vsque ad 13.18.& 19.c.17. nu 7
murmurationes patienter ferat, qui recordatur sæpe alijs detraxisse lib 11.cap.15. numero 11
murmurationes, quas iusti patiuntur, suas vocant, quia sunt ad propriam liberationem lib.11 c.15.nu.16
murmurationes malorum, aliquando turbant nauem, cum homo commouetur, & vult irasci; sed fluctus expedit sedare lib. 11 c.15.nu.19
murmurationes in iustos permittit Deus, vt humilientur, &c. lib 11. c.15.n.20
in murmurationibus, testimonio conscientiæ consolentur iusti lib.11. c.15. nu.23. & 26.lib.12.c.1.nu.6
in murmurationibus impiorum, id consoletur iustos, quod dum illis displicēt, Deo placere credendi sunt lib.11. cap.15. nu. 22. & 23.
murmurationibus qui deijcitur, aut laudibus exaltatur, harundo vento agitata est lib.11.c.15.nu.23.& 24
murmuratores, si possunt, compescere debent prælati, & prædicatores, nō laudem propriam sed animarum lucra quærentes lib 11 c.15.nu.24.& 25
in murmurationibus malorum consolari nos debet, si recti diligant nos lib.11.c. 15.num.26

murmurationes, maxime contra iustos & prælatos, inferunt homini multa nocumenta lib. 11 c. 16. per totum.
murmurantes in proximos, acriter punit Deus lib. 11. c. 16. nu. 1. 6. 15. 16. 18. & 19. c. 17. nu. 8. & 13
murmurantium animæ, lepra peccati replētur lib. 11. c. 16. nu. 1
murmurantes in iustos, seuere castigantur a Deo lib. 11. c. 16 nu. 2. 8. & 11
murmurationes & maledictiones in iustos, pro proprijs habet Deus lib. 11. c. 16. n. 2. c. 17. nu. 7. & 8
murmurator non est qui vt corrigat cōsultat peccatum alterius, & ne alij decipiantur lib. 11. c. 16. nu. 3
murmurātes in prælatos acriter punit Deus lib. 11. c. 16. nu. 3. & 18
murmurantes audire non debemus, ne parvos inuoluat pena lib. 11. c. 16. num. 3. vsque ad 5. & 9. c. 17. nu. 1. 6 & 11
murmurantes & eos audientes, excommunicandos dicebat Basilius lib. 11. cap. 16. nume. 4
murmuratio vile vitium est, dum homo aliorum vituperatione, se credit laudari. lib. 11. c. 16. nu. 5
murmuratio, non minus auribus q̄ lingua est vitanda lib. 11. c. 16. nu. 5. & 9
murmurans de malo proximi, ipse se obligat ne talia faciat lib. 11. c. 16. nu. 6
murmurantes in iustos, pro dentibus gladios habent, vt eos trucident lib. 11. ca. 16. num 7
murmurare & maledicere regibus & potētibus nō debemus, quia illis cōtra spem, ista nunciantur lib. 11. c. 10. nu. 8
murmuratio peior est fornicatione, qa hac homo se tantum occidit, illa autem se & audientem lib. 11. c. 16. nu. 9
murmuratores serpentibus optime comparantur lib. 11. c. 16. nu. 10. c. 17. nu. 3
murmuratores, qui nunquam cessant ab hoc vitio, deuorant Dei populum, idest iustos, vt cibum panis libro 11. cap. 16. nume. 11.
murmurationes malorum modo ferant iusti, quia non finiuntur dum mundus durauerit libr. 11. cap. 16. nume. 12. vsque ad 14.
murmuratores Christiani, simul habitant in Ecclesia corpore, sed non corde libro 11. c. 16. nu. 14
murmurant aliqui dicentes se id ex amore facere, cum re vera ab odio id procedat lib. 11. c. 16. nu. 15. c. 17. nu 10
murmurans non passione & subito, sed ex ocio ad id vacans, sedens aduersum fratrem loquitur lib. 11 c. 16. nu. 16
murmurantibus, apte conuenit plaga locustarum Aegypti lib. 11. c. 16. nu. 17
murmurare, conditio est hypocritarum & ignorantium lib. 11. c. 16. nu. 19
murmurare, & consentire murmuranti, multa habet inconuenientia, sicut & discordias seminare, quod frequens est malum lib. 11. c. 17. per totum.
murmuratores arcentur, quando audiens, silentio & tristitia vultus, illum moderari voluerit lib. 11. c. 17. nu. 1. & 2
murmurantes audiens hilari vultu, illis dat ansam detrahendi lib. 11. c. 17. nu. 2
murmuratio graue peccatum est, licet leue aliqui illud putent lib. 11. c. 17. nu. 8. vsque ad 10. & 11
murmuratio acrius ceteris vitijs, videtur impugnare charitatem Dei lib. 11. c. 17. num. 9. & 10.
murmurationum multæ sunt species li. 11. c. 17. nu. 10
a murmuratione multa nos debent arcere. lib. 11. c. 17. nu. 12. & 13
murmurans surdo maledicit, contra præceptum legis lib. 16. c. 8. nu. 26
murmurationes & reprobationes malorū, vitam iustorum clarescere faciunt li. 17. c. 2. num. 1
murmurationes in iustos Deus permittit, ne laudari tuant lib. 18. c. 1. nu. 32

N

Nobilitatem generis contemnendam docuerunt etiam philosophi lib. 6. c. 5. nu. 1. 3. 4. 6. vsque ad 9
nobilitas clara, non prodest illi, quem mores sordidant lib. 6. c. 4. nu. 1. & 10
de nobilitate generis gloriari non debent homines Christiani lib. 6. c. 5. nu. 6. vsque ad 8. & 10
nobilitatis ad hoc recordari debet homo, vt cum claritate generis, morum sanctitas concordet lib. 6. c. 5. nu. 7
nobilitas cælestis, vna est in nobis, vnde alia contemnenda est lib. 13. cap. 8. num. 1. & 10.
nomen Dei, quod antea inclusum erat, cum Deus incarnatus est, effusum est libro 3. c. 5. num. 18
nomen Dei vnguentum effusum, non omnibus, sed adolescentulis & renouatis animabus lib. 3. c. 6. nu. 2. & 3
nomina varia Christi in ordine ad homines ei tributa, narrantur lib. 3. c. 9. nu. 4. lib. 4. c. 15. nu 20. & 21
nomina reticere eorum quos nominamus, signum odij est, sicut dicere signū amoris lib. 4. c. 6. nu. 14
nomina varia sortitur Deus, secundum qualitatem hominum quos adiuuat, vel punit lib. 4. c. 24. nu. 16. lib. 12. c. 2. nu. 2. vsque ad 5. 9. & 10
nomen Iesu expugnare cupientes Romani, non valuere lib. 5. c. 4. nu. 1
nomen Dei omni reuerentia & adoratione dignissimum, quod tātum in tiaræ Pontificiæ lamina scribebatur olim, modo iurando vilescit lib. 9. c. 11. nu. 7. & 8

nomen

Digitized by Google

nomen Dei qui diligunt, misericordiam a Deo accipiunt ingentem, quam postulabat Dauid lib.12.c.2.nu.14
nomen Iesu delectabile, confortans peccatorem, nomen beatæ spei, inuocandum est lib.12.c.2.nu.15. & 19
nomen Iesu salutem significat, quam ipse dedit Iesus, in cuius typo duo præcessere viri lib.12.c.2.nu 16.& 25
nomen Iesu non solis verbis, sed & operibus laudandum est, & inuocandum lib. 12 c.2.nu.16
nomen Iesu vocatum est ab Angelo,nō impositum lib. 12.c.2.nu.17
nomina multa dedit Christo Isaias, quæ in nomine Iesu includuntur lib.12. c.2. nu. 17.18.& 20
in nomine Domini, spes est, & res in facie lib.12.c.2.nu.19
nomen Dei non nouit, qui illud assumit in vanum, qui nō facit quod dicit ipse Deus lib.12.c.2.nu.19
nomen Dei non nouit, qui eum nec honorat vt patrem, nec timet lib.12. cap.2 numer.19
nomen Dei qui nouit, desiderat vt semper sanctificetur in eo lib.12.c.2.nu.19
nomina,quæ Isaiæ 9. tributa Christo sunt, ei conueniunt in opere redemptionis. lib.12.c.2.nu.20
nomina hæc eadem possunt ei congrue assignari in salute cuiusq; hominis lib.12. c.2.num.20
nomina omnia, quæ in sacris litteris Deo tributa sunt, aut gratiam, aut potentiam significant lib.12.c.2.nu.21
nomina maiestatis in Christo,cōuersa sunt in nomina pietatis,dum factus est homo lib.12.c.2.nu.21.& 22
nomen Dei effusum est in incarnatione,ne Deus diceretur Abraham,&c.sed pluriū, qui venerunt ab oriente, &c. lib.12. cap. 2. num.22
nomen Dei effusum de cœlo in Iudæam,& inde in omnem terram & infernum lib. 12.c.2.nu.21.& 22
nomen Christi participant Christiani, participaturi & hereditatem lib.12. cap.2. numero 23
nomen Dei effusum mirari non debemus, cum & ipse Deus effusus sit lib.12.cap.2. numero 23
nomen Iesu optime oleo comparatur li.12. c.2.nu.23.vsque ad 25
nomen Iesu omnia dulcia reddit, mel est in ore,&c. lib.12.c.2. nu.24.& 25
nomen Iesu vasculum est, in quo electuarium salutare continetur libr.12. cap.2. num.25.
nomen Iesu tributum est antiquis, sed vacuum lib.12.c.2.nu.25
nomen Iesu, tantum in Christo veritatem habet, quam significat lib.12. cap.2.numero 25.
nomina, quibus significatur iustorum & malorum differentia, nominaq; quibus iustorum virtutes aperiuntur lib.12. c.3. per totum.
nomina impiorum, quibus ipsorum status mirandus significatur,& mala lib.12.c.4. per totum.
nomen Dei tunc sanctificatur cum glorificatur lib. 13.c.8.nu.1.& 2
nomen Dei sanctificant, qui irreprehensibilem exhibent vitam suam lib.13. ca.8. nu.2.12.15.& 31
nomen bonum non contemnere, sed cōseruare conuenit lib.12.c.1.per totum.
nomen bonum amittere dolebant sancti. lib.12.c.1.nu.3
nomen bonum non a vulgo, sed a iustis appetunt sancti lib.12.c.1. nu.4.& 7
nomen bonum, & conscientiam bonā habens, similis Christo,vestitur duplicibus lib.12.c.1.nu.13
nomina varia tribuuntur Deo in sacris litteris, inter quæ nomen dulce Iesu suaue amandum, ac veneratione omni, dignū est lib.12.c.2.per totum.
nomen Domini Iesu, quod pauci antiquorum cognouerunt, benedictum sit in secula lib. 12.c.2.nu.1.
nomen Domini ab innumeris periculis eripuit sanctos lib.12.c.2.nu.1
nomen Domini benedictum ab Angelis & hominibus, in hoc sæculo & in futuro lib.12.c.2.nu.1
nomen hominis,leonis, vrsi,ignis, assumit Deus, quando mali id merentur lib.12. c.2.nu.2.vsque ad 4.& 6
nomen agni,vel ouis datur Deo,quando se offert pro hominibus lib.12.c.2.nu.4
nomen vnicornij datur Deo,quando hominum vitia punit lib. 12.c.2.nu.4
nomen ignis Deo tribuitur,propter mirandos effectus, quos in hominibus producit lib.12.c.2. nu.6
nomen Iesu reuerita est natura, cum miranda in cœlo fecit Iosue lib 12. c.2.n.7
nominibus decem significabatur Deus ab Hebræis lib.12.c.2.nu.8
nomen Iesu, quod in Hortensio non reperiebat Augustinus, insuauem reddebat librum illum lib 12.c.2.nu.12
nomen Dei iucundum est, non impijs sed sanctis lib.12.c.2.nu.nu.13
nomen Dei ille sanctificat, qui sciens eum sanctum, curat ne eius sanctitas violetur in eo per opera mala lib.13. c.8. nu.6.7. 12.17.20.& 21
nomen Dei petimus sanctificari, idest, vt qui in baptismo sanctificatus est, in hoc bono perseueret lib.13.c.8.nu.28.lib.14. c.24 nu.10.11
nomen Dei poscimus sanctificari, quia immundis nomen Dei nondum est sanctū. lib.13.c.8.num.29
nomen Dei sanctificandum postulamus,

non vt cumque sed in terra, sicut in cælo. lib.11.c.8.nu.32
nomen Dei blasphemantes, calice D i acerrimo potantur lib.14 c.8.nu.21
nomen Dei, tam frequens in ore Pauli, in causa fuit, vt eius Epistolæ minus bene intelligerentur lib.14.c 25.§.2. nu.40
nomina Deus mutat suis, vt cum hoc & vita mutetur lib.14.c 31.nu.27
nomen Dei in populo graui laudatur; blasphematur autem in peccatoribus li.16. c 6.nu.15
nomen bonum non curans, etiamsi aliũde, non peccet, scandalizat alios in propriũ malum lib.16.c.8.nu.26
nuptiæ olim cum magna gerebantur & moderatione, & modestia, quod modo non fit lib.11.c.8 nu.5. & 6
nuptiarum cantilenæ, luxus, &c. multa pariunt inconuenientia libr.11. cap.8. numero 6.& 7
Verbo Matrimonium.

O

OBediendum est statim, & incunctanter Deo lib 4 c.4.nu.1.vsque ad 3.14.vsque ad 17.lib.13.c 1.nu 2.3.9. lib.14.ca. 17. num.22
obediendum est Deo semper, ea enim vera est pietas, quæ præponit diuina humanis. lib.4.c.10.nu.17.c.22.nu 4.& 5
obediunt Deo cuncta creata, vno homine excepto lib.11.c.3.num.8.23.vsque ad 25 lib 12.c 4.nu 3
obediendum Deo & prælatis; inobediẽtia enim grande est peccatum, & nimis odibile lib.13.c.1.per totum.
obedientia exhibenda prælatis a religiosis, multum commendatur in sacra Scriptura lib.13.c.1.nu 1.vsque ad 4
obedire prælatis debemus, sicut Deo ipsi. lib 13 c.1.nu.2.3.14 & 28
obedire prælatis debent subditi, vt instrumentum artifici lib.13.ca.1. num.3.4.14. 18. & 25.
obedire prælatis debent subditi, propter quos tantis periculis illi sunt subiecti li. 13.c.1.nu.5
obediendum est prælatis, & sacerdotibus, quicumque illi sint: contrarium huius, grauium malorum est causa lib.13.cap.1. nu.5.vsque ad 7.& 19
obedire prælatis tam est necessarium, sicut eos habere, & non obedire, tanta mala parit, sicut non habere lib.13. c 1.nu.7
obediendum est vni præposito, id docente natura lib.13 c.1 nu 8
obediens loquitur victorias, quia se superat & vincit lib 13 c 1.nu 15
obedientiæ forma perfecta, ostensa est in seruo Abrahæ, quærente vxorem Isaac. lib.13.c.1 nu.13
obedientiæ & vtilitatem & necessitatem, ostendere voluit Deus, prohibens Adæ esum pomi lib.13.c.1. nu 10.& 11
obediendum Deo, ostendit Hieremias in Recabitis, &c. lib 13.c.1. nu.12
obedientia religioso vtilissima est, inobedientia autem semper nocuit lib.13. c.1. nu.13.28.& 29
obedientia ad Deum qualis sit virtus, constat ex malis inobedientiæ lib.13.c.1 nu. 13.15.18.vsque ad 20 22.28.& 29
obedientiæ perfecta forma, ostensa in Abraham lib.13. c.1.nu.14.23. & 24
obedientia ad prælatos, hilaris & diligens esse debet lib.13. cap 1. num. 14.24. vsque ad 27
obedientia sola est quæ ceteras virtutes mẽti inserit, & custodit li.13.c.1. nu 15
obedientia, iure victimis præponitur, quia per illas aliena caro, per hanc propria voluntas mactatur libr.13. cap.1. nume.15. 21. & 22.
obedientiæ forma perfectissima Christus fuit, eius virtutem nobis explicans li.13. c.1 nu.15.16.& 29
obedientiæ causa, mala facienda nõ sunt, sed multoties bona intermittenda li.13. cap.1.num.16
obedientia in aduersis debet de suo habere aliquid, & in prosperis aliquid omnino ex suo non habere, vt illa desideres, non ista lib.13.c 1.nu.16.17.& 27
obedientia ad prælatos perfecta fuit in Samuele lib.13. c.1. nu.18 & 19
obedientiæ meritum non pensatur ex operis qualitate, sed ex mortificatione propriæ voluntatis li.13.c.1.n.18.19.21 22
obedientiam in religione, præponderat alijs exercitijs maioribus, qui, a propria oriuntur voluntate lib.13.cap.1. nu.19. 21.22.& 24
obedientiæ labor est per quem vt Iacob rapimur ad quietem internæ visionis li. 13.c.1. nu.19
obedientia nos ipsos, per alias virtutes, nostra, Deo damus lib.13.c.1.nu.21.& 22
obedientia prælatis exhibita quantum sit bonum ostenditur, cum non acquiescere idolatria vocetur lib 13.c.1.nu.22
obediendum est fortiter, humiliter, & perseueranter lib.13.c.1.nu.27
obedientiæ perfectam formam dedit Christus in passione lib.18.c.19. num.11
obedientiam didicisse Christum, ait Paulus, in suo copore ex his quæ passus est in capite lib.18.c.19.nu.11
ocio vacare non debent homines Christiani, qui milites sunt Christi lib.2.c.5. nu. 9.10.c 6 num.33.34.& 37 cap.7.nume.1. 4.5.18. 24.28.29. & 42. capit.8. nume.40. & 41.
ociosi tentationes ferre non possunt lib.2. c.7.num.29
ocium bonum est, cum a perturbationibus noxijs libera est anima lib.3.c.18.n.1. &

16.lib.

Digitized by Google

26.lib.6.c.2.nu.14.lib.10.c.1.nu.12.li.13.c.12.nu.2.3.& 17
ocium, quo vacamus a malis, Deum facit habitare in nobis lib.4.cap.19.nu.4.lib.6.c.2.num.14
ocium bonum est, & malum, vnde fugiendum est ocium malum; amplexandũ autem, quod bonũ est li.13.c.12.per totum.
ocium, si Dei metu careat, præceptor vitiorum est: ociosi in loquendo & audiendo assidue peccant lib 13.cap.12.num.1.12.& 14.
ocio vacare non debent homines, sed laborare, vt panem manducent li.13.c.12.nu.4.vsque ad 6.14.20 & 21
ocium docet omnem malitiã, & ideo Adã operari in Paradiso, Deus iussit lib.13.c.12 nu.6.18.19 & 22
ociosus dicitur, qui opus Dei non operatur, qui autem malum facit ociosus non est, sed mortuus libr.13.cap.12.numero 8.& 9
ad ocium vocati non sumus modo, sed ad laborem vineæ, vt post mercedem capiamus lib.13.c.12.nu.8.9.14.15.& 19.li.14.c.17.nu.15
ociosi animam implent rubigine miseriores omnibus creaturis, cum natura hominis sit operari lib.13.c.12.n.10.& 11
ocium pater est fornicationis, quia anima ociosa esse non potest, sed vt terra gignit spinas lib.13.c.12.nu.12.13.& 10
ocium sanctorum melius est omnibus negotijs lib.13.c 12.nu.16.& 17
ocium vocatum est a quodam gentili, viui hominis sepultura lib.13.c.12.nu.18
ocium fugiendum docet omnium creaturarum occupatio lib.13.cap.12.nume.18.vsque ad 20
oculos dextros, quibus videntur æterna, eruere conatur diabolus, non sinistros. lib.:.c 4.nu.21
oculos columbarum habent iusti, cum considerant spiritualia lib.3.c.8.nu.16.li.13.cap.2.num.10
oculorum animæ aciem perspicacitatemq; confundunt perturbationes illius libr.3.c.18.num 1
oculi pleni sunt iusti, quia vitam suam solerter aspiciunt lib.3.c.23.nu.15
oculos dat Deus iustis, quibus vera bona animæ videant lib.4.c.28.nu 13
oculi sani, clausi, & aperti, quando dicãtur, deq; ipsorum necessaria custodia lib.13.cap.:.per totum.
oculi frenandi sunt, ne videant quod non licet concupiscere lib.13.c.2.nu.1.10.& 11.lib.16.c.9.nu.5
oculus ad videndum datus, ex quo bona & mala generantur lib.13.c.2.nu.2.3.7.& 9.lib.16.c 9.nu.5 & 7
oculus animæ dicitur mens pura, mentis autem aspectus est ratio, intellectus, visio & c lib.13.c.2.nu.4
oculi primorum parentum aperti dicuntur post culpam, quia concupiscentia cœpit esse in membris lib.13.c.2.nu.5.& 7
oculi primorum parentum aperti erant ante peccatum ad videndum opera Dei, post aperti sunt conscientiæ delicti li.13.cap.2.num.7
oculos cordis illuminandos postulabat Dauid, ne peccando clauderentur libr.13.c.2.num.8
oculi visum multa impediunt, & etiã multa impediunt visum animæ lib.13.cap.2.nu.12.vsque ad 14.lib.15.c.5.n 19
oculi vulnerantes cor sponsi, sunt rerum labentium consideratio, & cælestis patriæ digna æstimatio lib.13.c.2.nu.15
oculi nostri vt illuminentur, egent sole iustitiæ lib.16.c.9.nu 12
oculi defluunt de foraminibus suis, & alij dantur, dum qui male videbant, cadunt, & surgunt, qui Deum aspiciant libr.16.cap.9.nu.16
oculi menti dũ cæcantur, omnes vitæ istius actus vna confusione cæcantur lib.18.c.15.nu.19.& 20.
oculus mentis, terrenis concupiscentijs sordidus, æger est, terrena tantum intelligit lib 18.c.15.nu.24
odium a corde reijciendum est, vt Deum placemus iratum libr.1.cap.12.nume.5.7.& 14.
odium aduersus proximum impunitum numquam relinquit Deus, vbicumque illud repererit lib 1.cap.13.num.5.cap.15.num.4
odium sui, & mundi, ducit hominem ad amorem Dei, & proximi lib.1.cap.18.numero 4.
odium mundi contristare non debent sanctos lib 2.c 6 nu.4.5 20 & 21
odium, quod iusti patiuntur a peccatoribus, vnde oriatur lib.2.cap 6.num.4.5.20.& 21.
odio haberi pro peccatis, malum est, odium autem mundi iniustum, contemnendum est lib 8.c 9.nu.1
orationem nostram non recipit Deus, si odium in corde conseruetur lib.1.cap.12.num.5.7 & 34.lib.13.c.5.num.17.lib.14.c.5.num 2
oranti aliquando non statim adest Deus, vt detur occasio amplius deprecandi lib.1.c.21.nu.4 lib.13.c.9.nu.20.& 21
orationem comitentur bona opera, vt Deo probetur lib.1.cap.21.num.4.lib.8.ca.7.num.11.lib.13.c.5.num.4.5.14.vsque ad 17.19.27.& 30.cap 6.nu.2.vsque ad 3.5.8.& 11
orantibus sanctis differt Deus quæ promisit, vt illi clariores reddantur lib.2.cap.2.nu.4.19.& 24
in oratione amplius dat Deus frequenter, quam rogetur lib.3.c.10.nu.105
in oratione concipit anima a Deo bona

Digitized by Google

multa lib.3.c.23. num.20.& 21
in oratione, quam variæ inseruntur cogitationes lib.3.c.27.nu.2.& 3
in oratione, aliqua negat Deus propitius, quæ concedit iratus lib.4.c.5. nu.29.li.6. c.10.num.30.lib.13.cap.9. num.3.10.13. 15.17.& 22
orandus Deus continuo, vt a periculis liberemur lib.4.c.14.nu.3.& 20
orantibus, quam presto adest Deus libr.4. cap.14.num.3, cap.16. nu.1.4.6. vsque ad 9. & 16.
orationes, quam perseuerãtes erant in sanctis lib.4.c.16.nu.8
in oratione clamat, qui corde, & fletibus Deum interpellat lib.4. cap.16. nume.9. & 10. lib.13.cap.5.num.21.22.& 26. cap. 7. num.9.
in oratione etsi verba sint eadem, si non sit idem affectus, non eodem modo Deus adest lib.4.c.16.nu.10
in oratione quærendus Deus, non alia ab ipso, qui se vult nobis donare lib.4.c.16. nu.11.c.19.nu.16.lib.13.ca.5.nu.6. vsque ad 8.c.9.nu.14.15.& 18.c.10.n.22
in oratione genua corporis Deo flectere, & genua cordis dæmoni, impium est lib.4. c.42.nu.1
oratio cella est vinaria, vbi mens inebriatur bonis lib.5.c.1.nu.21
orationes tepidæ & miseræ hominum taxantur lib.5.c.2.nu.1.& 2
orationem versi ad orientem facimus ex Apostolorum traditione lib.5, c.6. numero 1. & 2
orationes tempore paschali, & Dominicis diebus, ex traditione Ecclesiæ erecti perficimus lib.5.c.6.nu.3
oratio apud Christianos, est sacrificium Iudæorum, quod vocabatur iniidens lib.6. c.2.nu.4.& 5
orationem & sacrificium indesinens ille offert, qui mundus est, a peccato lib.6. c.2.num.5
oratio sic tepida, arguit imperfectam in homine fidem lib.6.c.3.nu.4
in oratione nõ exaudit Deus ad voluntatẽ semper, sed ad vtilitatem lib.6.c.10.n.30. lib.13.c.9.nu.1.2.6.7. 15.19.& 23
orandum post comestionem docebant sancti lib.7.c.7.nu.2. vsque ad 5
oratio humilis Ezechiæ, multum valuit apud Deum lib.8.c.7.nu.11
orationes iustorum interpellare debemus in angustijs constituti lib.8.c.7.nu.11
oratio & contemplatio, sepulchrum est mentis exterius mortificatæ libr.9. cap. 24 num 16
oratio lachrymis rigata, in multam altitudinem crescit lib.10 c.1.nu.6
in oratione, lachrymæ vtiliores sunt quam verba lib.10.c.2.nu 11.& 13
in oratione lachrymæ non sint pro temporalibus bonis acquirendis, sed pro æternis lib.10.c.2.nu.22
orat Deum tota die sine intermissione, & laudat homo, qui quidquid egerit, bene agit lib.10.cap.6.num.7.lib.13.c.7.nu.1. vsque ad 3
in oratione, contemplationem tria impediunt, peccatum, & memoria peccati, & cura terrenorum actuum lib.13. c.2. nu. 22. vsque ad 24
orationem quibus rationibus suadeant sancti lib.13 c.3.per totum.
orationibus pugnare debemus contra inimicos lib.13. cap.3. num.1.2.8, 17.24.25. 32. & 33.
orationes frequẽtes sanctorum sunt ex quibus Iesus ædificat templum, & altare, & eas offert patri lib.13. cap.3. num.3. 31. & 32.
orationi instantes sancti, dicunt: filij Dei, qui astant coram Domino Iob 1. lib.13. cap.3 num.4
orationi quadraginta annis deditus fuit Moyses cum fugiens Aegyptum, Aethiopiam venit lib.13.c.3.nu.5
ab oratione, vt a mensa animæ non recedat homo, nisi corroboratus sit spiritus lib.13.c.3.nu.6 & 9
ab orationibus recedere non debemus sub pretextu alicuius piæ causæ fictæ lib.13. cap.3. nu.6
orationibus communibus contenti esse nõ debemus, sed his priuatas addere lib.13. cap.3.num.6
in orationis mercatura diuites efficiuntur homines lib.13.c.3.nu.6
orationem maxime conatur impedire dæmon, ne inchoetur, & vt inchoata relinquatur lib.13.c.3.nu.6.& 7
oratio magnum bonum adducit ex colloquio cum Deo, vt colloquium est viro sancto ostendit lib.13.c.3.nu.7.18. & 34
oratio magnus thesaurus est animæ, magnus portus, diuitiæ indepredabiles, magna arma lib.13.cap.3. num.7.& 18. cap. 10. num.21
orationis potentia ostenditur in victoria Iudæorum contra Amalech lib.13.cap.3. num.8.9.& 36
oratio vires homini præbet contra potentissimum hostem lib.13.c.3.nu.8.9.17,28. 33. & 36.
oratione sancti potentes erant, cuius sunt admirabiles effectus lib.13. cap 3. num. 8. vsque ad 10. 14.18.19.& 33.c.6.nu 4
orationis fructus fuit Samuel libr.13. cap. 3. num.10
orationis perseuerantiam docuit Dominus lib.13.cap.3. num.11.29. & 30.c.5. nu.8. c.7.nu.5.vsque ad 7
orationem poscit Deus, non vt discat nobis necessaria, sed vt familiaris fiat ei homo, &c. lib.13.c.3.nu.12
orationem pretermittere non debet homo prætextu suæ malitiæ, cum orando recipiantur

plantur amissa lib.13.c.3.nu.12.vsque ad 14.23.& 29

orationibus nostris Deus non lassatur, sed eas multum optat, vt benefaciat nobis.li. 13.c.3.nu.12.vsque ad 15. & 19.cap.7.nume. 4. & 6

orationem respirationi comparauit Chrysostomus lib.13.c.3.nu.12

oratio Pauli & Sylæ aperuit carcerem, & Eliæ cœlum, & modo aperit cœlum, & placatum reddit hominibus Deum. lib. 13.c.3.nu.14

orationes nocte faciendas consulebant sancti lib.13.c.3.nu.14.& 26.c.4.nu.11

oratio, animorum est firma custodis, tutissimumque præsidium.lib.13.c.3.num.16. 23. & 28

ad Orationem confugiebāt sancti, quando opus erat armis, quod & nos facere debemus.lib.13.c.3.nu.17

oratio non desidiosa sed quę intenta,& animo dolenti fit, scandit cœlum.lib.13.c.3. nu.18.19 & 35.c.5.nu.13.c.6 nu 12

oratio homines tristes consolatur.lib.13.c. 3.nu.18.& 19

Oratio lumen est animæ, sicut sol corporis. lib.13.c.3.nu.20. & 38

orationem suadens Deus, & honorat nos, & amorem ostendit suum. lib.13.c.3.nu. 20.vsque ad 22.& 27

orandus est Deus multo cum gaudio, & cū tremore.lib.13.c.3.nu.20.& 27

orationem non amans, stultus est, multisq; bonis priuatur.lib.13.c.3.nu.21.vsque ad 23. & 26

orationem nec per triduum omisit Daniel, iussus sub pœna capitis ne oraret lib.13. c.3.nu.22

orationem qui non amat, nihil egregiæ dotis in anima possidet:& qui optat, multis abundat bonis.lib.13.c.3.nu.22. & 23

oratione deficiente, impossibile est cū virtute degere.lib.13.c.3.nu.23. & 25

oratio est animæ ægrotantis pharmacum. lib.13.c.3.nu.23.vsque ad 25

oratio in quocumque pectore sibi domicilium elegerit, eum implet virtute.lib.13. c.3.nu.23. & 24

orationis virtus innumera pericula depellit.lib.13.c.3.nu.24.28.& 33

oratio radix est & basis vitæ frugiferæ, sed non sola sufficit ad salutem. lib.13.ca.3. nu.25.& 27

oratione non minus egemus homines, quā arbores aqua lib 13.c.3.nu 25.& 26

orationes summo mane per diem, & in vespera.&c. faciendæ sunt, vt a diabolo simus tuti.lib 13.c.3.nu.26 & 35.c.4 n. 11

oratio separat nos a brutis, & sociat Angelis.lib.13.c 3 nu.27.& 28

oratione destitutus ciuitas est absque muro captu facilis.lib 13.c 3.nu.28

orationi deditus, ad Deiq; cōsortiū eleuat', vilitatē fugit peccati.li.13.c.3.n.28.& 29

Oratio neruus est animæ, quo compacta est anima.lib.13.c.3 nu.29

oratio vita est animæ, sicut aqua piscis.lib. 13.c.3 nu.29

orantibus quæ bona cōferat Deus, reste colligit Chrysostomus.lib 13.c.3.nu.31

orationes sunt lapides ex quibus tēpla construuntur Christo.lib.13.c.3.nu.31

orationibus suis communiebant orbē sancti.lib.13.c.3.nu 31.& 32

orationibus reddebantur sancti fortes & alacres in tribulationibus.li.13.c.3.nu.32

oratio ad tantam dignitatem euehit nos, vt pro Petro & Paulo dum viuerent orarēt fideles.lib 13.c.3.nu.32

oratione sua egit Moyses vitam similem cœlicolis.lib.13 c.3.nu.33

orabat Dauid regijs negotijs occupatus septies in die, ad confusionem nostram.li. 13.c.3.nu.34.& 35

In Oratione quandoque tātis gaudijs & donis replentur sancti, vt ea fari nō possint. lib.13.c.3.nu.37

orationi deditti sancti, miserias,& vitia etiā paruꝰ perhorrescunt lib.13.c.3.nu. 38

orationi instet homo, certus quod accipiet, quæ petit, aut vtiliora.lib.13.c.3.nu.39.c. 5.num.8

oratione euadimus imminentia nobis pericula,& meditatione agnoscimus. lib. 13. c.3.nu.40

oratio, lectio, meditatio, & contemplatio scala sunt claustralium. lib.13.c.3.nume. 41. & 42

oratio postulat beatæ vitæ dulcedinem, lectio inquirit, meditatio inuenit, contemplatio gustat lib.13.c.3.nu.41

oratio saporem acquirit, lectio cibū ori apponit, meditatio masticat, contemplatio est ipsa dulcedo.lib.13.c.3.nu.41

oratio, lectio, meditatio, & contemplatio coniungenda sunt.lib.13.c.3.nu.41.& 42

orationi instantes erant sancti, ut in bono conseruarentur, & alij prodesset orationum suarum efficatia, quarum fructu priuantur mali lib.13.c.4.per totum.

orationes sanctorum, qui iam sunt victores in cœlo, iuuant multum pugnantes in terra.lib 13.c.4.nu.1.8

orationi tam erat deditus Iacobus, vt omnia fere membra essent emortua. lib.13. c.4.nu.2

orationes alienę non prosunt, nisi virtutē propria iuuentur.lib.13.c.4.n.2.vsq; ad 5

orent sancti pro peccatoribus sed hi e b id otio non torpeant.lib.13 c.4.nu.2.ibidē.

orationes alienas etiam sancti mendicare debent.lib.13.c.4.nu.3.& 5

orationes alienę multum prosunt nobis. li. 13 c.4.nu 3.vsque ad 5

orationes cōmunes Ecclesiæ proficuæ multum sunt.lib.13 c.4.nu.6

orabat tota nocte Paulus eremita centum iam annorum.lib.13.c.4.nu.7

ora-

orationibus concupiscentiæ corruunt, vt olim muri Hierico per iubilationem sacerdotum lib.13.c.4.nu.9
orans feruēter, & deuote manibus clamat, & pupilla non tacet.lib.13 c.4.nu.10
orantes labijs & non corde, arguuntur Iudæi, quanto magis Christiani, qui neutrū agunt.lib.13.c.4 nu.11
orationem in Ecclesia tribus diebus & tribus noctibus continuis habuit Isaac monachus.lib.13.c 4.nu.12
oratio qualis futura, vt Deo sit probata.lib. 13.c.5. per totum.
orationes nostras audiret Deus, si iusti essemus: non autem audit, quia non auditur ipse lib.13.c.5.nu.1
orationes non audit Deus, nisi concordes fuerimus.lib 13.c.5.nu.2.5.& 17
oratio placet Deo, quando anima & caro concordant in bono, & sic postulant ab illo.lib.13.c.5.nu.2
in Orationibus iuuamen poscit Paulus a Romanis, quia dæmon resistit orationi impediens eius fructum.lib.13.c.5.nu.3
orationum holocausta postulans David vt Deo offeramus, prius vult vt filij eius simus lib.13.c.5.nu 4
orationes in aula sancta Dei offerre debemus, idest, sine mentis alienatione & vanis curis lib 13.c.5.nu.4
oratio & diuina laus, rectis corde cōuenit. lib.13.c.5.nu.5
in Oratione ille bene psallit, qui mente nō diuulsa, & non distracta, affectuq; est syncero.lib.13.c 5.nu.5
in Oratione omnibus reiectis curis, remotus a familia, immo a se ipso sit homo.li. 13 c.5 nu.6
in Oratione prius mente syncera gratias agat homo, postea humiliet se corā Deo, & tunc cœlum petat lib.13.ca.5.nu.6 vsque ad 8 13.& 20
in Oratione fide grandi poscere debemus, vt Dominus docet Lucæ 11.lib.13.cap.5. nu.8.& 10
in Oratione tota mente intenti, & trementes sint homines lib 13 c.5.nu.8.9.& 13
Oratio non omittenda, quando vanæ adsunt cogitationes, sed pugnandum est, vt excludantur lib.13.c.5.num.9.cap.11. per totum.
in Oratione etsi Deus tardus videatur, vt det quæ promisit, aut poscimus, dabit tamen certe lib 13.c 5.nu 9.& 10
in Oratione multis de causis homo non exauditur lib 13.c.5 nu 10
orationes nostrę in secreto sint, ne oremus hypocritarum more, ore clamantes, non corde.lib 13.c 5.nu 11.13.& 25
orationem antecedat præparatio, cogitans homo quis, quem, & quid roget. lib. 13. c.5.nu.12.c 11.nu.4
in Oratione quotidie extendere ad Deum manum sanguine plenas, vanum est. lib. 13. cap. 5. nume.14
orationes nostras acceptat Deus, quando corda cum manibus leuamus. lib.13.c.5. nu 7.9.& 15
in Oratione cæcum & claudum & languidum offert, qui non habet bona opera. lib 13.c.5.nu 16 & 17
in Oratione, qui immolat debile Deo, idest, orationes cum ira, inuidia, &c. maledictus est lib.13.c.5.nu 17
orationes, quę fiunt genibus flexis, commēdantur, ita tamen, vt genuflexio pręcipue fit in anima.lib.13.c.5.nu.18
orationes, affectu precantis Deo placent, ne homo similis sit Cain, recte offerens & non recte diuidens.lib.13.c.5.nu.19
in Oratione exauditur, qui suam paupertatem agnoscens, dicitur clamare pauper. lib.13.c.5.nu.23
in Oratione ille claudit ostium cubiculi, qui a Deo tantum postulat ęterna.lib.13. c.5.nu 24
in Oratione desiderium nostrum sit ante Deum, nō ante homines, vt exaudiamur. lib.13 c.5.nu.25
oratio continua dicitur, quando continuū est hominis desiderium. lib.13.c.5.num. 25.c 7.nu.10
in Oratione ille clamat in toto corde, qui intente orat.lib.13.c 5.nu.26
orat veraciter, qui amaros gemitus, & non composita resonat verba. lib. 13. cap. 5. nume.27
oratio talis sit, vt post eam ad pristina mala non redeat homo lib.13 c.5.nu.27
in Oratione de profundis clamat, qui miseriam suam agnoscit.lib.13.c.5 nu.28
in Oratione perseueret homo, sic enim regnum cœlorum vim patitur, dum orationis vi rapitur.lib.13.c.5.nu.28.& 29
in Oratione poscimus, vt Deus intentas habeat aures nobis, idest, vt libēter audiat. lib 13 c.5.nu.29.30.& 31
oratio iusti sicut incensum cœlos penetrat. lib.13 c.5.nu.30.c.6.nu.1
Oratio nostra duas alas habere debet, contemptum mundi, & afflictionem carnis. lib.13 c.5 nu.30.31.& 32
ab oratione ad lectionem, & a lectione ad orationem transire frequenter debemus. lib.13 c.5 nu.31
in Oratione aures circumstantium suspitijs implendæ non sunt, sed corde est orandum.lib.13.c 5.nu 31
orationem comitari debent bona opera, & sacrorum voluminum lectio. lib 13.ca 6. per totum.
orationem offerens Deo ex corde puro, & conscientia bona, thus mundum offert, sicut præcepit Deus.lib.13.c.6.nu 1.
orationes instantibus magnis necessitatibus, cur non audit Deus.lib.13.c.6.num. 2. & 3
orationem comitetur ieiunium, vt his duobus

Digitized by Google

bus aliis volet homo.lib.13.c.6.n.4.5.& 8
orationem praecedat eleemosyna viam ei parans lib.13.c.6.nu.5.& 7
orans & peccans, potius videtur delusor Dei,quam rogator.lib 13.c.6.nu.5
orationis visum paret, frequés sacrae Scripturae lectio.lib.13.c.6.nu.6
oratio Danielis cômendata ex ieiunio perseuerantia. & lachrymis.lib.13.c 6.nu 8
in Oratione leuans manus sine cogitationibus & disceptationibus, in dechacordo psallit Deo.lib.13 c.6 nu.10
orationem praecedat poenitentia Vnde Dauid prius dixit confitendum Domino,& post psallendum.lib.13.c.6.nu.10
oratio, quae peccato grauatur ne in coelum ascendat, volat, si peccatum desit lib.13.c.6.nu 12
orationem nostrã figet Deus auribus suis, si figamus nos in corde legem suam. lib. 13.c 6.nu.13
in Oratione extendis manus, vt vincatur Amalech,cum modo crucifixus, vigil,& sobrius oras.lib 13.c 6.nu.14
orans cum Deo loquitur,legens autem, audit eum loquentem lib 13.c 6 nu.15
oratione deuotus,sed statim rediens ad pristinas negligẽtias,audit Vox huc Iacob, sed manus sunt Esau.lib 13.c.6 nu.16
in Oratione assiduus,rediensque post ad bene operandum,&c.is potens est in opere & sermone.lib.13.c 6.nu 16
orandum est perseueranter,& sine intermissione illi, qui orat, & clamat pro bono communi lib 13.c.7.per totum.
orauit Isaac pro sterilitate Rebeccae viginti annis,vt perseuerantiam doceret orationis.lib 13.c 7.nu 4
in Oratione petere, quaerere, & pulsare debemus,idest, cum sedulitate multa, magna patientia,& perseuerantia orare.lib. 13.c.7.nu.5
orationes sui tẽporis desides,vocabat Chrysostomus,temulentiam sanctorum hominum.lib.13.c.7.nu.5
orationis conditiones explicuit Christus Lucae 11. in parabola de amico.lib.13.c. 7.nu.5.& 6
orandus est Deus ita vt silentium non demus, donec concedat, quae petimus. lib. 13 c.7.nu.7
in Oratione pernoctabat Christus,vt exemplum praeberet orandi lib.13.cap.7.num. 8. & 11
oratio, animae cibus est, pretiosumque manna,& lac lib 13.c.7.nu 8
in Oratione contra diabolum, non magnitudine vocis, sed magnanimitate est clamandum cordis lib.13 cap 7.nu.9
orationes, quae pro toto populo fiunt, clamores sunt.lib.13.c.7.nu.9
orandum est sine intermissione, sed vltra hoc certis horis vacandum est Deo. lib. 13.c.7.nu.10.& 12 c.10.nu.16
orationes iaculatoriae & breues,crebrę erãt fratribus in Aegypto, sed non ideo oratio longa taxatur.lib 13.c.7.nu 11
in Oratione tandiu clamandum est, donec superetur turba carnalium cogitationũ. lib.13.c 7.nu.12
oratio Dominica explicatur varie a sanctis doctoribus.lib.13 c.8.per totum.
orant Deum vt patrẽ soli iusti, qui filij eius sunt multis titulis.lib.13.c.8.nu.1.12
oratur Deus vt Pater noster, quia generalem orationem docuit facere pro fratribus.lib.13.c.8 nu.1.3.5.9 & 12
in Oratione sanctificatio nominis Dei,& illius gloria recte poscitur. lib 13.c.8. nu. 1. & 2
orat,vt adueniat regnum Dei,qui non inhęret praesentibus,sed ad patrem semper vt getur.lib 13.c.8 nu.2.& 17
in Oratione postulamus,vt fiat volũtas Dei in terra, sicut in coelo, idest, vt in omnibus Deo obediamus, vt Angeli faciunt. lib.13 c.8.nu.2.3.8.15.17.21.& 31.lib.18. c.14. nu. 20
in Oratione poscimus panem quotidianũ, idest,bona temporalia cum multa modeeratione lib.13 c.8.nu.3.4.15.23. & 30
in Oratione Dominica verba illa, Dimitte nobis, &c. iniuriarum remissionem docent lib 13.c.8.nu.4.5.10.14.& 24
in Oratione Dominica poscimus, ne inducamur intentationem,vt certamini audacter nullus se ingerat lib 13.c 8.nu.5
in Oratione Dominica Deus dicitur pater, vt fiduciam,doceat, & petere ea quae digna sunt filijs Dei.lib. 13. ca. 8. num.6.12. 19. & 20
oramus Patrem, qui est in coelis, vt erubescamus terrenis rebus nos subdere. lib. 13 c 8.nu 6
in Oratione Dominica, poscimus vt adueniat regnũ Dei,idest, vt regnum Dei destruatur,& iustitia sola regnet.lib.13.c.8. nu.7.8.& 25
in Oratione petimus, Fiat voluntas tua,idest,vt nos eam faciamus.lib.13.c.8.num. 8. & 28
in Oratione dicimus: Sanctificetur nomen tuum,adueniat,&c. vt Dei auxiliũ & hominum diligentiam doceat esse necessaria.lib.13 c.8.nu.8.&c. & 31
in Oratione postulamus panem a Deo & accipimus,quando iuste habetur: a diabolo autem cum iniuste acquiritur. lib.13.c.8. nu.9.& 10
in Oratione,panem nostrum poscimus, idest, non alienum & etiam quem alijs impertiamur lib 13.c.8.nu.9. & 10
in Oratione dicis. Et ne nos inducas,&c. vt humilieris,qui tam magnifica dixisti vocans Deum patrem,&c lib.13.ca.8.nu.11
in Oratione postulamus,vt Adueniat regnũ Dei, idest, vt nos carnem nostram regamus.lib.13.c.8.nu.13

in

Digitized by Google

in Oratione Dominica poscimus, vt Fiat voluntas Dei, &c. sicut in anima, sic & in carne. lib. 13. c. 8. nu. 13. 22. & 23
in Oratione per panem quotidianum, Eucharistiam intelligimus. lib. 13. c. 8. nu. 13. 14. 17. & 23
in Oratione Dominica postulamus, vt fiat voluntas Dei in infidelibus, sicut fit in fidelibus lib 13. c 8. nu. 16
oratio Dominica includit omnia, quæ sancti a Deo olim postulare consueuerunt. lib 13. c. 8. nu. 18
in Oratione Dominica dicitur Deus pater, qui est in cœlis idest, in sanctis. lib. 13. c. 8. nu. 20
in Oratione Dominica petimus, vt regnum Dei manifestetur hominibus, dicentes: Adueniat regnum tuum. lib. 13. c. 8. nu. 21
in Oratione Dominica rogamus vt fiat voluntas Dei, vt in iustis sic & in peccatoribus, vel saluando iustos, & damnãdo impios. lib. 13. c. 8. nu. 22
in Oratione hac dicimus, fiat voluntas Dei sicut in Christo, ita & in Ecclesia. lib. 13. c. 8. nu. 23
in Oratione Dominica nomine panis verba Dei possunt intelligi. lib. 13. c. 8. nu. 23
in Oratione hac nomine panis mãdata Dei intelligimus, quæ quotidie meditanda sunt, & implenda. lib 13. c. 8. nu. 23. & 24
orationis Dominicæ vltima petitio est, qua petimus, vt iam inducti in malum liberemur ab illo. lib. 13. c. 8. nu. 25. & 27
orationis Dominicæ tres petitiones incipiunt hic, & perficiũtur in cœlo, aliæ quattuor ad hanc vitam pertinent. lib. 13. c. 8. nu. 25. & 26
orationis Dominicæ tres vltimæ petitiones poscunt, vt a carnis infirmitate liberemur. lib. 13. c. 8 nu. 27
in Oratione Dominica rogamus, vt adueniat regnũ Dei, idest, vt nobis adueniat, & eo digni simus. lib. 13. c. 8. nu. 30
in Oratione Dominica postquam voluntatem Dei fieri postulamus, panem poscimus, idest, vt Dei adiutorio impleatur. li. 13. c. 8. nu. 31
in Oratione Dominica petitio illa, Et ne nos, &c. vult. ne reincidamus in peccata iam dimissa. lib. 13. c. 8. nu. 31
in Oratione Dominica tribus primis petitionibus debet adiungi, Sicut in cœlo, & in terra lib. 13 c. 8. nu. 32
orationes iustorum in eorum bonum aliquando non exaudit Dominus, bene tamen peccatorum in eorum malũ, & quare orationes omnes non exaudiantur. li. 13. c. 9. per totum.
in Oratione non exaudimur, vt perseuerantes & cum emendatione vitæ oremus, & propter indignitatem, vel quia non expedit. lib. 13. c. 9. nu 4. 5. & 8
in Oratione non exaudimur aliquãdo, quia nociua sunt nobis quæ postulamus. li. 13. c. 9. nu. 6. vsque ad 9. 22. 23. 25. 27. 29. & 31. lib. 14. c. 20. nu. 13
in Oratione gratanter suscipiat homo, vel quod differantur, vel non dentur, quæ petit. lib. 13. c. 9. nu. 7. 9. 25. & 31
in Oratione cum non audit Deus, vt terrena, quæ postulat homo accipiat, non ad insipientiam facit eis. lib. 13. ca. 9. nu. 11. 13. 14 & 21
in Oratione poscuntur terrena, & non dantur, quia spiritualia petenda sunt. lib. 13. c. 9. nu. 12. & 14
in Oratione cito exaudiri postulant sancti, quia terrena non postulant, sed cœlestia. lib. 13. c. 9. nu. 16
orantes exaudiuntur cum petunt aliquid, non cum terrena, quæ nihil sunt. lib. 13. c. 9. nu. 18
in Oratione certi sumus, quod dabit Deus quæ petimus, aut quæ nouerit vtiliora. li. 13. c. 9. nu. 23
orationis sit tempus signatum, & locus, etsi omni tempore, & loco oratio sit vtilis, vbi nocturnæ orationes commendantur. lib. 13. c. 10. per totum.
orationi deputetur vna pars noctis, & altera somno. lib. 13. c. 10. nu. 1. 9. 19. 20
orandi multam occasionẽ dat nox. lib. 13. c. 10. nu. 1. & 9
ad Orandum, non tam locus quam propositum requiritur. lib. 13. c. 10. num. 2. 7. 8. 13. 14. 18. & 21
oratio semper opportuna est, sed tamen septem temporum spatia signauerat Dauid ad orandum. lib. 13. c. 10. nu. 3. vsque ad 5
orationem media nocte faciendam, docuere Dauid & Paulus. lib. 13. c. 10. nu. 5. vsq; ad 7. 9. & 20
orandum nocte & die, sed in nocte maior tranquillitas, &c. lib. 13. c. 10 nu. 6. 7. 9. 10. 13. & 22
orationem nocte faciendam præcipiebant sancti, viris, & vxoribus, & paruulis. lib. 13. c. 10. nu. 10. & 17
orationes etsi domi fieri possint, sed tamen in Ecclesia multas habent vtilitates. lib. 13. c. 10. nu. 11. & 12
orationem consulebat Chrisostomus artificibus inter exercenda officia suæ artis. lib. 13. c. 10. nu. 14
orationi tempus sit in quo sæculares, occupationes domesticæ, componuntur. lib. 13. c. 10 nu. 15
orandum in nocte, quando tot sunt ad peccandum incentiua. lib. 13. c. 10. nu. 19
oratio nõ dimittatur propter superfluas cogitationes quas homo patitur: curet tamen multum eas moderari. lib. 13. ca. 11. per totum.
orationes tẽpore, diabolus qui præsens est, superfluas cogitationes ingerit, vt tanto nos priuet bono. lib 13. c. 11. nu. 1. & 5
in Oratione vanas cogitationes pellere, expedit multum. lib. 13. c. 11. nu. 1. & 14

orat

Digitized by Google

orat in conspectu Domini solus ille, qui orat vndequaque colligens mentem suam. lib.13.c.11.nu.2
orationes minus longæ, proficiuntur multa cum attentione. lib.13.c.11.nu.2
orabat Christus in monte, & solus nocte, vt a loco, & tempore doceret tranquillitatē in oratione quærendam. lib 13.c.11.nu.3
orationem suam non audit qui mente distractus est, & audiri eā vult a Domino. lib.13.c.11.nu.5. & 14
in Oratione gaudeat, qui mēte collecta Deo adhæret: lugeat vero, qui id non præstat. lib.13.c.11.nu.6
in Orationibus Deus mitis ostenditur, acceptas vnam quæ attente fit, & obliuiscens multas quæ cum distractione fiunt. li.13.c.11.nu.7. & 8
in Oratione non desperet homo, si vanæ interserantur cogitationes. lib.13.c.11 n. 8
in Oratione corpus mortale, varias ingerit cogitationes, ;anima autem pro humana fragilitate eas excludat. lib.13.c.11.num. 9. & 10
in Oratione caligo tangit iustos, sed nō operit, quia vanę cogitationes subortę abigūtur, ne polluant eos. lib.13.c.11 nu.11
in Oratione cogitationes terrenas habet homo, etiam cum non vult, quia extra illā, hæc terrena assidue cogitare vult. lib.13. c.11.nu.12
ad Orationem veniens, cogitationū tumultus foras relinquat. lib 13.c.11.nu.13
in Oratione vilissimus puluis distractus insanit, iniuriusq; est Deo, qui bonitate sua id tollerat. lib.13.c.11.nu 14
orationibus, potiusquam armis vincuntur hostes, quibus vires tribuunt peccata lib. 14.c.12.nu.3. & 10
orationes in necessitatibus famis & alijs, non exaudit Deus, quia non sumus misericordes & iusti. lib. 14.caq.12.num.5.vsque ad 8
in Orationis Dominicę omnibus petitionibus, perseuerantiam postulamus. lib.14.c.24.nu.10. & 11
orauit Isaias cum Hierusalem obsessa esset, etiam si secundū Hebræos Rapsaces dux, filius eius fuerit. lib.16.c.4.nu.29
orationibus sanctorum iuuandi sunt peccatores, vt a Deo curentur. lib.16.c.7.nu.12
orationi continuo vacantes, ipsi sunt ex quibus altare ędificat Iesus. lib.18.c.10.nu.2
in Oratione cogitat homo Deū, ne post in actionibus suis deficiat lib.18.c.18.nu.6
ouibus comparantur iusti multis de causis, sicut mali hædis. lib. 18. cap. 15. nume. 22. & 27

P

PAtientia necessaria est ad ferendas iniurias. lib.1.c.12.nu 44
patientia Iob miranda, homines & Angelos terruit. lib.4.c.37.nu.4.c.40 nu.2.vsq; ad 3. lib.14.c.1.nu.1.& 6
patientia sanctorum in aduersis hinc oriebatur, quòd nullum crederent nocumentum verum, ab inimico homine posse inferri. lib.6.c.13.nu.10.11.13.& 14.lib.14. c.1 nu.8.10.& 11
patientia in aduersis, a fortitudine animi proficiscitur. lib 6.c.13.nu.14
patientiam ille vere habet in opprobrijs, qui vere humilis est. lib.8.c.8.nu.1
patientia rationabilis est iniurias sentire & ferre, & talis columna est argentea in templo. lib.9 c.4.nu.1
patientiæ & mansuetudinis laus, & vtilitas, & quæ ad ipsam habendam mouere nos debent. lib.14.c.1 per totum.
patientiam miram laborum ostendit Iob, inter tot aduersa exuens vestimenta. lib. 14.c.1.nu.1
patientia vera tunc est, quando iniurias inferiorum quas facile vindicare potest homo, tollerat. lib.14.c.1.nu.3.vsq; ad 5
patientes dolebant sancti veteris testamenti, Apostoli autem patientes gloriabantur. lib.14.c.1.nu.6
patientia sanctorum fecit eos in perpessione iniuriarum victores, victos autem, eos qui iniurias inferunt. lib.14 ca.1.nu.7.8. 10.11.& 24
patientia vniuersæ philosophiæ est radix, patiens enim in portu tranquillo sedet. lib.14 c.1.nu 12.& 26
patientiam nos docuit Christus, admirabili exemplo suo. lib.14.c.1.num.13.14.19. 27. 28
patientiam discere debemus exemplo sanctorum, maxime Apostolorum. lib.14.ca. 1.nu.13. 14.22.27.& 28
patienter tollerat aduersa, qui cogitat æterna mala futuri sæculi & horum breuitatem. lib.14.c.1.nu.14.26.& 30
patientia facit nos filios Dei, illiq; quam similes lib.14.c.1.nu 15.17.& 19
patientia comes est sapientiæ, non famula concupiscentiæ, vnde quæ pro temporalibus rebus patiuntur homines, patientia non est. lib.14.c.1 nu.26.vsque ad 18
patientia donum Dei est, ad quam habendā testimonijs Scripturarum, & promissis Dei adducendi sumus. lib.14.c.1.num.26. vsque ad 29.& 32
patientia vera iustorum, tanto est maior, quanto maior amor Dei, & patientia falsa iniquorum tanto etiam maior, quanto maior est mundi cupiditas. lib. 14.cap.1. nume.29
patientia possidentur, animæ, quæ radix & custos virtutum est lib 14.c.1 nu.31
patientiam ille habet, qui contemnit præsentia. lib.14.c.1.nu.30
patiens recte dicitur melior viro forti, quia maior est patientiæ victoria. lib.14.cap.1. nu.31.& 32

patien-

patientia sic curanda est, vt nec quando audit homo iniurias, nec post, earum recordatione, vincatur. lib. 14. ca. 1. nu. 31. & 32

patientia est necessaria ad ferenda Dei flagella, diaboli tentamenta, proximiq; dāna. lib. 14 c. 1. nu. 32

patientiam in laboribus docuit Moyses Iudæis in Aegypto afflictis, legendum tribuens librum Iob lib. 16. c 6 nu. 2. & 3.

patientiam in laboribus habendam multis rationibus docent sancti. lib. 17. c. 4. nu. 5. vsque ad 9

pacifici dicuntur beati, qui bona pro malis reddunt, non sic pacati, & patientes, qui tantum bonum non faciunt. lib. 18. cap. 7. nume. 21

panis multa significat in sacris litteris. lib. 2. c. 7. nu. 39. & 40

panis nomine, cetera ad victum necessaria intelliguntur. lib. 13. c. 8. nu. 30

parentes diligendi, sed ordinate preponendo illis Deum. lib. 1. c. 11. nu. 9. c. 16. nu. 17. lib. 3. c. 9. nu. 41. lib. 6. c. 8. per totum.

parentes calcandi, si id necessarium sit, vt ad Christum confugiamus. lib 2. c. 5. nu. 9. 10. 15. & 16. lib. 6. c. 8. nu. 1. vsque ad 4. 13. & 14

parentes sollicite prouidere debent ne filij peccent, & virtuti studeāt, exemplo Iob. lib. 6. c. 6. num 1 vsque ad 3. 7. 14 18. vsque ad 21. & 33

parentes taxantur, qui filios ab incunabulis non erudiunt, & corripiunt. lib. 6. c. 6 nu. 2. 3. 5. vsque ad 7. 11. vsque ad 13. 15. vsque ad 19

parentes, dum non corripiunt filios, vel minus diligenter id faciunt, se, & illos perdunt. lib. 6. ca. 6. nu. 3. 5. vsque ad 7. 12. 15. vsque ad 19. 29. 34 & 35

parentes bene educantes filios, magnum thesaurum habent in cœlo. lib. 6. ca. 6. nu. 3. 14. 17. 18. 20. & 21

parentes filijs relinquant virtutem, & amicos, potius quàm diuitias. lib. 6. c. 6. nu. 4. 9. vsque ad 13

parentes amorem filiorum debent moderari. lib 6 c. 6. nu. 8

parentes, regulariter corpus filiorū amant, non animam, terrena tantum eis optantes. lib. 6. c. 6 nu. 9 & 13

parentes erudiant filios, eosq; tradāt Deo, quam primum licuerit per ætatem. lib. 6. c. 6. nu. 14. 24. vsque ad 28.

parentum mala exempla, perditionis filiorum causa sunt. lib. 6. c. 6. nu. 18. vsque ad 20. & 24

parentes non tantum bene non consulunt filijs, sed ad malum trahunt. lib. 6. c. 6. nu. 18. & 20

parentes exemplis potius quàm verbis, filios instruere debent. lib. 6. c 6. nu. 24. vsque ad 26

parentes ignoscant filijs inobedientibus, veniam petentibus. lib. 6. c. 6. nu. 30

parentes erga filios, non tantam exhibeant pietatem quantam animalia bruta. lib. 6. c. 6. nu. 31. & 32

parentes regere debent domos suas sicut prælati Ecclesias. lib 6. c. 6. nu. 33

parentes peccantes puniuntur in filijs, eo quod grandis illorum amor eos cruciat. lib. 6. c. 6. nu. 2. & 8

parentes blandientes filijs ne religionem ingrediantur, audiendi non sunt. lib. 6. c. 8. nu. 1. vsque ad 4

parentibus debitam pietatem bruta animalia ostendunt. lib. 6. c. 8. nu. 9

parētum benedictiones vel maledictiones ratas habebat Deus olim, vt filij reuerentiam & pietatem eis exhiberent. lib. 6. c. 8. num 11

parentes lachrymis & cura grandi prouidere debent remedio filiorum peccantium. lib. 10. c. 2 nu 13

parentes filijs maledicere non debent. lib. 11. c. 2. nu. 21

parentes multis titulis consolandi sunt, dū filij religionem intrant. lib. 15. c. 1. nu. 6. vsque ad 11

parentes filijs vitam æternam potius quàm temporalem exoptent exemplo feminæ Machabææ lib. 16. c. 6. nu. 13 Verbo Filij.

passiones quattuor animæ quomodo ordinantur in viris iustis, perfectis, & imperfectis. lib. 1. c. 10. nu. 1. 2. 7. & 8 lib. 3. c. 17. nu. 3. & 4 lib. 14. c. 2. nu. 4. 8. vsque ad 11

passiones quattuor animæ, tristitia, & gaudium, metus, & spes, moderandæ sunt. li. 1. c. 22. nu. 2. & 3. lib. 3. c. 17. nu. 3. & 4. lib. 14. c. 2. nu. 1

passiones animæ inordinatæ perturbant interiorem oculum illius. lib. 3. c. 18. nu. 1

passionum suarum seruus indigne est homo, qui dominus conditus est. lib. 3. cap. 23. nu. 2

passiones animæ moderatur, qui Deum cogitat præsentem. lib. 4. c. 13 n 3. vsq; ad 5

passiones animę vehementes eam inebriāt. lib. 5 c. 1. num. 1. vsque ad 3. 7. vsque ad 9, 11. & 13

passiones animæ moderandæ sunt, ne statū mentis euertant. lib. 5. c. 1. num. 7. 8. & 13. lib 8. c. 2. nu. 5

passiones animæ in altari cordis sunt necandæ. lib. 6. c. 2. nu 1. & 11

passiones animæ, cum ex toto in hac vita tolli non possint, moderandæ sunt. lib. 14 c. 2 per totum.

passiones habere hominis est, Christiani autem eis non subiacere lib. 14. c. 2. nu. 2

passiones non cadere in sapientes, stulte crediderunt Stoici. lib 14. c 2. nu 3. 4 6 7 & 9

passiones animæ frangi posse, sed non eradicari optime dixit Iosephus libri Machabęorum scriptor lib 14. c. 2. nu. 4

passiones quattuor animę quattuor cornua sunt, quę ventilant, & concutiunt vniuersum

... sum mundum.lib.14.c.2.nu.5
passiones cadere in sapientes moderatas & rationi subiectas recte dixerunt philosophi peripatetici.lib.14.c.2.nu.6.vsq; ad 9
passiones quattuor animæ alijs sunt in coronam,alijs in confusionem.lib.14.c.2.n 10
passiones ordinatæ virtutes sunt, inordinatæ vero perturbationes.lib 14 c.2 nu. 10
passiones quattuor,quattuor rotæ sunt currus,quo homines ducuntur:in iustis præcedunt timor, & tristitia, sequuntur autē amor,& lætitia:in reprobis e contra.lib.14.c.2.nu.11
pastores negligentes in pascendis gregibus acriter taxantur.lib.14 c.30.nu.1
pastores legem transgredientes criminandi sunt super omnes.lib 14.c.30.nu 2
pastores dormiunt, & consopiuntur a diabolo,vt oues pereant.lib.14.c.30.nu.7
pastor superbus idolum dicitur, quia vult adorari,quem Dominus acriter puniet.li.14.c.30.nu.8
pastor,vt id muneris accipiat, a proximi incipiat amore.lib.14 c.31.nu.7
pastores Apostoli, & alij cum suis gregibus venient in iudicio, vbi negligentes prælati confusi erunt.lib.16.c.3.nu.12
paulus in diligendis proximis etiam inimicis mirabilis fuit. lib 1.c.14.nu.22. vsque ad 26.lib.9.c.7.nu.18.c.16.nu.5. & 6. lib. 14.c.31.nu.2.lib.16.c.7.nu.11. & 14
paulus charitate proximorum eleuatus est super omnes Apostolos.lib.3.c.2.num.9. lib.14.ca.25.§.2.nu.28.vsque ad 30.32.34. 35. & 39
paulus decorus,& fortis.lib.3 c.8.nu.10
paulus crystallo comparatus factus est panis alios pascens.lib 4.c.23.nu.12
paulus in tribulationibus supramodum gloriabatur lib.6.c.9.nu.14.vsque ad 16. lib. 14.c.25.§ 2.nu.24.vsque ad 26.31. & 35
pauli humilitas inter opera tam præclara commendatur maxime. lib.18.c.7 nu.3.c. 8.nu.15.& 22.lib.14.c.10.nu.3.& 4 ca.25. §.2.nu.15.& 33
pauli præclarissima vincula laudantur.li.11. c.7.nu.5.& 6
paulus occisus dedit lac pro sanguine,vt vera terra promissionis. lib. 14. cap. 25.§.2. nume. 11
pauli conuersio, & vita. lib. 14. cap.25.§.2. per totum.
paulo recte cōuenit illa benedictio Iacob 3 Beniamin lupus rapax.lib.14.c.25.§.2.nu. 14 38.& 42
pauli virtutem mirantes, de illo sensere ingentia aliqui,Deo soli conuenientia,vt ille timens dixerat.lib.14.c.25.§.2.nu.15
paulus per excellentiam Apostolus dictus, cœlo & mari comparatur optime.lib.14. c.25.§.2.nu.16
paulus Paradiso comparatur, possidens bona omnia antiquorum Patrum & Angelorum,illis cumulatius.lib.14.cap.25.§.2. nume.17.vsque ad 23.26
paulus ostendit in se quanta sit naturæ nostræ nobilitas, & quanta sit capax virtutis.lib.14.c.25.§.2.nu.24. vsque ad 26
paulus summe desiderabat Deo placere, illumque amare, cæteris omnibus contemptis.lib.14.c.25.§.2.nu 25.& 26
paulus maximis ornat' priuilegijs hic fuit, quia in terra cœlestem agebat vitam. lib. 14.c.25.§.2.nu.26
paulum vexilla regia ferentem,idest, crucē Christi,mirantur Angeli, eique astant.li. 14 c.25.§.2.nu.27
paulus Cæsarem appellans non metuens id faciebat,sed vt diutius prędicaret.lib.14. c.25.§.2. nu.28.29.& 34
pauli soli comparatus talis est, vt eius virtutes intueri nullus possit. lib.14.ca.25.§.2. nume. 30
paulus armatus dux contra diabolum,eum mire deiecit, homines ab eius liberans potestate.lib.14.c.25.§.2.n.33. vsq; ad 35
paulus terram magis illustrauit,& fœcundauit,quàm sol.lib.14 c.25.§.2.nu.36
paulus vas electionis est,quia legis & sacrarum Scripturarum armarium fuit. lib.14. c.25.§.2.nu.37
paulum conuertens Dominus, vt totū perambularet orbem,vocauit aquas maris & effudit super terram. lib.14 c.25.§.2.n.39
paulus omnino amore Christi accensus, sępe eum nominans,epistolas suas fecit difficiles.lib.14.c.25.§.2.nu.40
paulus Beniamin iunior frater, cum venit in Aegyptum mundi,Ioseph bene animatum reddidit in fratres. lib. 14.ca.25.§.2. nu.41.& 42
paulus conuersus ad Dominum, scyphum argenteum doctrinæ legis manifestauit. lib.14.c.25.§.2.nu.41
paulus solus & Ioannes inter Apostolos, virgines fuere.lib.14.c.25.§.2.nu.43
paulus bis raptus fuit in cœlum, dum viueret.lib.14 c.25.§.2.nu.44
paulus sagittis Dei acutis confixus, & prostratus, cū esset persecutor factus est Apostolus.lib.14.c.25.§.2.nu.45
paulus est de quo dicitur:Præuenerunt Principes, &c. ibi Beniamin in mentis excessu.lib.14.c.25.§.2.nu.46
paulus rhinoceros ante conuersionem, repente alligatus & mutatus,iugo Dei subiectus est.lib.14.c.25.§.2.nu.47
pauli conuersio gaudio plena est,quia conuersus ille, conuersionis minister factus est.lib.14.c.25.§ 2.nu.48
paulus Damascū pergens Spiritu sancto infusus est, a quo terra pectoris eius subuersa est. lib.16.c.12.nu.53
paulus mente excellens Deo in extasi, sobrius erat proximis, dum illorum infirmitati se accommodabat. lib.18.c.18.nu. 5. & 7
Paupertatem amabant philosophi, quam voca-

Digitized by Google

vocabant philosophiæ nutricem. lib.2.c. 15.nu.12.lib.14.c.3.nu.14.16. & 17
paupertas Babylonic⁹ fornax, vbi Deus pauperibus astat.lib.2.c.15.nu.16.lib.4.c.41. nu.2.& 3
paupertas & diuitiæ, sola hominum opinione & nominibus differunt lib.2.c.15.nu. 23.& 62.lib 4.c.38.nu 4.vsque ad 6
paupertatis amantissimi erant sancti. lib. 2. c. 16.nu.7.vsque ad 9.13.14. & 27
paupertas amanda exemplo Christi: & qualis futura,vt illi probetur.lib.3.c.8. num. 11. & 12
paupertas voluntaria religiosorum, cunctis opibus præferenda est. lib. 4 c.28.nu.3.4. & 15.lib.14.c.3.nu.13.vsque ad 18.24.vsque ad 27
paupertas voluntaria laudata multum . lib. 4.c.28.nu.14.& 15.c.38.nu.3.12. & 18. li. 14.c.3.nu.3.15.vsque ad 18.26.& 27
Paupertas iustorum in hoc consistit, quia carent cœlestibus bonis, paupertas autē impiorum est defraudatio meritorum. lib.14.c.28.nu.21.& 22
paupertas amanda,quia nudi nascimus, baptizamur, migramus ab hac vita, nudus Adam in Paradiso.lib 4 c.38.nu.18
paupertas Christiana, & quod qui hanc amplectuntur,honorandi sunt,& illa magni habenda lib.14.c.3.per totum.
in Paupertate consolandi sunt egētes, quia breui sors mutabitur diuitum & eorum. lib.14.c.3.nu.5.vsque ad 7
paupertatem stulte timēt homines,ne aliorum auxilio egeāt, cum id sit necessariū. lib.14.c 3.nu.9
paupertas etiamsi in veteri testamento contemneretur,in nouo multum honoranda est lib.14.c.3.nu.22.26.& 27
paupertati voluntariæ idem præmium assignatur, quod & martyrio.lib.18.c.7 n 20
paupertas illa maxime probatur,qua homo dat sua pauperibus.lib.18 c.12.nu.9
pauperes sanctos contemnens, & diuites peccatores honorans, iudicia Dei ignorat lib.4.c.17 nu.4
pauperi astat Deus a dextris, vt diuitiæ pauperis sit ipse Dominus lib 4.c.19 nu.10
pauper miser est,non quia eget,sed quod se pro misero habet lib.4.c.28.nu. 2
pauper est non qui nihil habet,sed qui multa concupiscit.lib 4.c.28.n.2. vsque ad 4. c.38.nu.3.vsque ad 5 & 12.lib.14.c.3.n. 6
pauperes voluntarij nec copiam concupiscunt,nec inopiam timent.lib.4.c.28. nu. 14.& 15.c.38 nu.3
pauperes in camino paupertatis degentes a diuitibus inueniuntur.lib.4 c.41.nu.3
pauperes & peregrinos ægros,quærant diuites, vt eis benefaciant.lib.5.c.10.num.4. 37.41.52.73.& 75
pauperum oblitus diues Lucæ 12.in magna venit mala.lib.5.c.10 nu.5. vsque ad 7
pauperes otio non vacent,sed diuites id ex probrare non debent,sed misericordiam illis exhibere.lib.5.ca.10.nu.16.vsque ad 18. & 29
in Pauperes misericordia, homines similes Deo reddit.lib.5.c.10.nu. 18.& 73
pauperes artificia mille commentari coguntur, vt diuitis duritiam emolliant. lib.5. c. 10.nu 19.& 31
pauperibus continue misereri debent Christiani, viscera misericordiæ induti.lib.5. c.10 nu.29 & 41
pauperes ante fores sunt Ecclesiæ, vt misereatur illis diues, qui postulaturus misericordiam intrat.lib.5.c.10.nu.41
pauperibus ægrotantibus & saniosis, ministrabant sancti alacriter.lib.5.c.10.nu.42
pauperes pascens Abdias, prophetalem meruit gratiam.lib.5.c.10.nu 43
pauperum miseria non solis verbis, sed & operibus leuanda est. lib. 5.cap.10.num. 59. & 60
pauperes ficti sic examinandi sunt, vt aliqua eleemosyna eis exhibeatur. lib. 5.ca. 10.nu.64
pauperes Christi, ærarij sunt diuitum.lib.5. c. 10.nu. 68
pauperes qui non iuuant, auibus crudeliores sunt.lib.5 c.10.nu.74
pauperes hospitio recipiendi sunt. lib.5.ca. 10.nu 75.& 76
pauperi benefaciens manum habet sanam, sin minus aridam habet.lib.5.c.10.nu.78
pauperes honorare debem⁹, qui image Dei sunt.lib.5.c.13.nu.37
pauperes contemnere non debent diuites, cum omnes vnum habeant Patrem . lib. 13.c.8.nu.20
pauperes nisi essent in republica dui officia exercerent, cuncta perirent.lib.14.cap.3. nume. 1
pauperes non minus fruuntur necessarijs, quàm diuites, nec hi superiores sunt illis in his quæ natura dedit lib.14.c.3.nume.1 & 2
pauperes Christiani,ditiores sunt omnibus qui rebus temporalibus fruuntur, illisq; feliciores lib.14.c.3.nu.3
pauperes contemnendi non sunt, cum homines sint,propter quos conditus est mūdus, similes Christo, & Apostolis.lib.14. c.3.nu.4.22.& 23
pauper Lazarus nominatur, diues autem nec nomine dignus fuit habitus.lib.14.c. 3.nu.5
pauper Lazarus non ab vno, sed a pluribus Angelis asportatus est in sinum Abrahę. lib.14.c 3.nu.5.& 6
pauperes præ foribus templi sedentes, rerū humanarum prædicant inconstantiam.li. 14.c.3 nu.8.19.& 20
pauperes & diuites audiant quod de manna dictum est : Qui multum habuit non abundauit,&c.lib 14.c.3.nu.9
pauperes dedit Deus vt communes essent homi-

hominum præceptores, & calamitatum cõsolatores.lib.14.c.3.nu.19
pauperes pro foribus Ecclesiæ sedent, vt inde multam capiamus vtilitatem.lib.14.c.3.nu.10.& 20
pauperes spiritu beati dicuntur, quorũ paupertas martyrio comparatur. lib. 14.ca.3.nu.26.& 27
pauperes beati dicuntur, cum spiritali voluntate propter Deum paupertatis vtilitatem amplectuntur.lib.18 c.5.nu.17.& 20
pax vtilissima est reipublicæ. lib.1 c.12. nume. 44
pax si desit in congregatione, cetera non prosunt.lib.1.c.15.nu.12
pax est in Ecclesia vt ramus oliuæ intromissus in arcam a columba.lib.2.c 2.nu 28
pax, & vnitas significatur in lapide, quo Dauid gigantem peremit lib 2.c.2.nu.36
pax vnit, vt velut acies ordinatæ terribiles dæmoniis simus.lib 3.c.2.nu 45
pax non est inter homines mundanos. lib. 3.c 17.nu.8 & 9
pax & vnitas impiorum, & carnis, & diaboli abominabilis, diuisio autem horum commendabilis, & necessaria.lib.14.c.4. per totum.
pax, & concordia inter impios tam est nociua, vt Dei bonitate separentur ab inuicem.lib.14.c.4.nu 1.6.& 17
pax, & concordia aliquando bona est, & sequenda, quandoque mala, & fugienda.li.14 c.4.nu.4.5.8.14.15.& 17
pax mala illa est, quam venit Dominus a terra tollere.lib. 14.c.4 nu.5
pax non est perfecta in hac vita.lib.14.ca.4. nu.9.& 10
pax non est, vbi iustitia non est, quæ se osculantur vt amicæ.lib.14.c.4 nu.10
pax malorum inter se in nocumentum est reipublicæ, & bonorum.lib.14.ca.4.num. 13.14.& 17
pax alia est ficta, alia inordinata, alia vera. lib.14.c.4.nu.16
pax iustorum & vnitas multas habet vtilitates, sunt & diuisio multa nocumenta.lib. 14 c.5.per totum.
pax oleum dicitur, quod lex iubet offerre, quia sine pace bona opera Deo non probantur.lib.14.c.5 nu 1 & 2
pax, & necessitudo fidelium, est Ecclesię felicitas lib.14.c.5.nu.11 & 26
pax, & vnitas est in iustis, diuisio autem in malis lib.14.c.5.nu.12.27.29.& 31
pax credentium, Christus est, vnde qui sine pace est, Christum non habet.lib.14.c.5. num. 15
pax finis est bonorum nostrorum, quia nihil gratius in rebus terrenis potest audiri lib.14.c 5.nu 18.26.30.& 31
pax perfecta in hac vita non est, ac subinde nec perfecta eius laus lib. 14 c.5.nu. 25
pax expoliat hominem seruitute, & dat ei nomen filii.lib.14.c 5.nu.28
pax est (quæ bonum est & iucundum) quam pro testamento reliquit Dominus.lib.14. c.5. nu.30.& 31
pax, & vnitas vbi inuenitur, ibi est & perfectio.lib.14.c.5.nu.34
pacis amatores hęredes sunt Dei, exhereditati autem sunt, qui eam non amant lib. 14. c 5.nu 21
pacem cum Deo habent sancti, bellum autem cum mundo, carne, &c.lib.14.c.4.nu. 2 3.10.& 11
pacem, quod in ipsis est, cum omnibus habeant iusti, si autem alter non vult pacẽ, nihil ad illum.lib 14.c.4.nu.7
pacem cum Deo habere debet homo, vt sic illi caro subdatur.lib.14.c.4.nu.11
pacem cum hominibus iustis habere debemus, bellum contra malorum vitia. lib. 14.c.4.nu.12
pacem habeant, qui Deo volunt placere.lib. 14.c.5.nu.3
pacem amplexandã a Christianis docet Paulus, vocans agriculturam, ædificium, & membra vnius corporis, omnes fideles. lib.14.c.5.nu.4.vsque ad 6
pacem habens anima, locus est Dei.lib.14. c 5.nu.13. & 23
pacem & vnitatem appetunt omnia, dolor autem causatur ex diuisione. lib. 14.ca.5. nu.16.17. & 19
pacem habent pro fine, bella. lib. 14.cap. 5. num. 18
pacem inter Christianos dirumpere conatur maxime dæmon, quia vires eius inualidæ sunt durante hac lib.14.c.5.nu.20
pacem non habentes, non habent charitatem, sine qua non est pax.lib.14.c.5.num. 22.25.& 32
pacem persuasit Deus multis mediis.lib.14. c.5.nu.26.28.30.& 31
pacem Deus reliquit discedens, requisiturus eam cum venerit lib.14 c.5 nu 18
pacem vt suaderet Christus, noluit hęreditatem diuidere inter duos fratres lib.14. c.5.nu. 29 & 32
peccata non sunt patranda propter internũ conscientiæ testimonium. lib.1.c 9.n.13 & lib.3.c.24.nu 19
peccatum tenebris comparatur, vt virtus luci.lib.1 c.16.nu 14.lib.14.c.6.nu. 1. & 12
peccata flenda maxime, propter bona quibus priuant, & mala quæ inferunt lib.1. c.4.nu.8.vsque ad 11.lib.3.c 4.nu.3.lib.4. c.19.nu.6.vsque ad 9 & 14 lib.10.c.2 nu. 1 & 2.lib 14.ca.6.nu.11.19.20.22.24.vsq; ad 29.& 40 c.17.nu.36
peccati varii gradus, sed in exordio necandum.lib.1.c 22.nu.20.& 21.lib.14.c.8.nu. 3.5.vsque ad 7.13.15.18. vsq; ad 20.30 vsque ad 33
peccata prius extinguenda sunt, vt venire ad Christum possimus.lib 2.c.2.nu.11
Peccata in exordiis trucidanda. li.1.c.7.nu. 15.c.8.nu.7.c.11.nu.2.lib.4.c.31.nu.9.10.

& 37.lib.14.c.7.nu.26.c.8.nu.1.2.4. vſque ad 6.8.9.12.16.18.19.22.& 29

peccatis dimiſſis rurſum implicari, periculoſum eſt malum.lib.2.c.10.nu. 5. vſque ad 8.c.11.nu.2.c.18.nu.22.& 23.lib.3.ca.25. nu.19.lib.4.c.8.nu.16.21. & 22.li.14.c 7. nu.4.5.21. vſque ad 28. lib.16.c.11.nu. 11

peccati pondus deſcribitur. lib. 2. c.10.nu. 16.lib.14.c.6.nu.6.32.36.& 41.c.13.nu.2. & 3.c.17.nu.21.lib.18.c.14.nu.5

peccata hominum vires hoſtibus præbent. lib.2.c.11.nu.1 & 2.lib.4.c.12.nu.6

peccatum tam grãde malum eſt, vt propter illud tradat nos Deus Sathanæ. li.2.c.11. nu.7.lib.4.c.33.nu.2

peccata tanta ſæculi oſtendunt bonitatem & patientiam Dei, cuius ira ſæuit, dum homo non corrigitur. lib.2.c.11.nu.8. & 9.25. & 26.lib.4.c.8.nu.1.c.18.nu.15.16. 22. & 25

peccata præ oculis habent iuſti, non bona opera, mali e contra.lib.2.ca.12.nu.12. & 13.lib.14.c. 10.nu.1.vſque ad 7.8.9.11.12. 14.vſque ad 16

peccata ſic recordanda ſunt, vt in deſperationem homines non inducant. lib.2.ca. 12.nu.24.& 25.lib.4.c.34.nu 5

peccatis remiſſis, Deo gratiæ agendæ ſunt. lib.2.c.13.nu.1.2.12.& 18.c.14.nu.9. vſq; ad 12.lib.14.c.10 nu.15.& 16

a Peccatis tribus modis conſeruat Deus, occaſionis ſubſtractione, reſiſtendi data virtute, affectionis ſanitate.lib.2.c.13.nu.23. lib.4.c.7.nu.30

a Peccato, ſine gratia reſurgere non valemus.lib.14.c.6.nu.43.& 44 c.7.nu.20.ca. 8.nu.27

peccatum tunc regnat in homine, cum deſiderijs eius obedit.lib.3.c.1 nu. 29. & 30. c. 11.nu.9.lib.9.c.12.nu 11.lib. 10.c.4. nu. 28.lib.14.c.8.nu.22.& 35

peccata cęcant animam in grande eius malum. lib.3.c.4. nu.5.6.11.12.14.15.17. vſque ad 19.lib.13.c.2.nu.8. & 13.lib.14.c. 6.num.12.35.37.& 38.cap. 14.num.10.11. 14. & 15

peccata conturbant animam, & peccatorẽ viribus priuant lib.3.c.4.num.5. & 6.lib. 14.c.6.nu.42.vſque ad 44

peccatum vuæ acerbæ comparatur, quia ligat ſenſus ad bene operandum.lib.3.c.4. nu.6.lib.14.c.6 nu.39.c.13.nu.4

peccata in ſacra Scriptura vocantur ſacrificia pro peccatis, & ſimilitudo carnis peccati lib 3.c.10.nu.45.47.& 107

peccati illecebra ſi in mentem venerit, dicat Chriſtianus, non ſum meus, emptus ſanguine Chriſti.lib 3 c.15.nu.2

peccata potentium, quibus alij prouocantur ad malum, acriter ſunt punienda.lib. 3.c.15.nu.10.lib.4 c.18 num 21.23.& 24. lib.6.ca.11.num.6.13.vſque ad 15. lib.14. c.17.nu.15

peccati recordatio & cognitio, multas parit vtilitates.lib.3.c.22.nu.5.6.& 9.ca.23.nu. 1.3.vſque ad 7.9.& 10.c.25.num.1. vſque ad 4.& 18.lib.4.c.16.num.1.lib.14.ca.10. nume. 1

peccati dolor, non admittit oleum lætitiæ, nec thus conſolationis.lib.3.ca.25. num. 1. & 8

peccata quàm acriter & quàm continue flebant ſancti.lib.3.c.25.num.8.12.14.& 16. lib.10.c.2.nu.1. & 2.lib.14.c.21.nu.24. & 25.c.22.num.7.8.11.vſque ad 13.49.56.vſque ad 58

peccata flenda propter damna quę inferunt animæ.lib.3.c.25.num.1.16.17.21. & 22. lib.10.c.2.num.1.& 2.lib.14.cap.17.num. vſque 14

peccata excuſant mali, & tunc fiunt ſcuta fiſſilia ne correptio proſit. lib.3.ca.29.num. 11. & 12

peccatis & malis inundaret mundus, ſi Deus rationem non exigeret factorum. lib. 4. c.11.num.4. vſque ad 6. & 16.lib.6.c.11. nume. 34

peccata grauiter ſunt punita ſemper, idque expedit conſiderare.lib.4.c.11.nu.6. & 7. c.18.nu.1.vſque ad 16.18. vſque ad 20.23. vſque ad 25 lib.14.c.11.per multos numeros.lib.16.c.9.nu.13 & 14.c.12.nu.30

peccata delenda ſunt per pœnitentiam, adiuuante Deo.lib.4.c.14.nu.2

peccata taliter abolẽda ſunt a nobis, vt etiã bona operemur.lib.4.c.14.nu 14

peccata populi aliquando ſunt talia, vt orationes iuſtorum non admittat Deus. li.4. c.18.nu.17.lib.14.c.8.nu.10

peccata etiam in ſeruis Dei nuſquam remanent impunita.lib.4.c.18.nu.23.& 24

peccata a ſanctis viris commiſſa punit Deus, vt ceteri timeant. lib. 4.cap.18.nume.23. & 24

peccata priuant homines maximis bonis.li. 4.c.19.nu.6.8.9.& 14.c.33.nu.5.lib.14.ca. 6.nu.14.16.17.19.22.vſque ad 29.31.33.& 40.c.17.nu.18

peccati cognitionem infundens Deus, mirabiliter cruciat hominem lib.4.c.19.nu.13

peccata ſunt veſtis peregrina hominis. lib. 4.c.28 nu.7

peccatum cum velut virtus aſpicitur & creditur, tardius derelinquitur.lib.4.cap.30. nu.18.& 19

peccata ſic relinquenda ſunt, vt longe recedamus ab eis.lib.4.c.31.nu.1

peccata minima primum ſuadet dæmon, vt paulatim veniat homo ad maiora, & maxima.lib.4.c.31.nu.9.& 10

peccatis, & malis mundus plenus.lib 4.c.33. nu.2.vſque ad 4 c.34.nu 1

peccatis aſſuefacti, difficile redeunt ad ſanam mentem.lib 6.c.6.nu.18.19.& 22

peccata punienda nunc, ne in futuro ſæculo puniantur.lib.6.c.13.nu.19

peccatis alienis viſis gaudent mali, conſolationem inde capientes.lib.7.c.2.nu. 10

pec-

peccata faciunt perditissimi homines, tantũ vt peccent lib.8.c.3.nu.17

peccatis alienis compatiendum est non insultandum.lib 9 c.16.nu.3

in Peccatum, si cadant iusti, nõ colliduntur, quia statim resurgunt, impij autem iacẽt in eo.lib.9.cap.18.num.1. vsque ad 3. 10. & 11

peccatum reddit homines seruos, & captiuos.lib.10.cap.4.num.13.16.vsque ad 18. & 20

peccatum regnat in homine, quia homo se vendidit & quidem modico pretio. lib. 10.c.4 nu.18

peccata confitenda sunt, non excusanda. li. 10 c.6 nu.8

peccato mori, est opera maligna in nobis damnare.lib 11.c.13.nu.1. & 2

peccatum, & pœna præcedentis peccati eadem res est frequenter.lib 11.c.14.nu 15

peccata in causa fuere validissimæ famis in Capadocia. lib.13.c.6.num.2.lib.14.c.12. nu.4.vsque ad 9

peccata dum viuimus, ex toto euellere non possumus, sed moderari.lib.14.ca.2.num. 2. 3. & 4

peccata, multa & varia causant nocumenta in anima, in qua sunt.lib.14.c.6 per totũ.

peccato obnoxius non considerat damna eius; admonitiones non prosunt, &c. lib. 14 c.6.nu.2 vsque ad 4

peccatis, & flagellis alienis visis non emendari, graue est facinus, & acriter punitum a Deo lib.14.c.6.num.4.& 5.cap.10.num. 10. & 13

peccatum priusquam fiat, obtenebrat mentem, vt decipiat, post autem suam fœditatem ostendit lib.14 c.6.nu.5

peccatum grauius est dæmone, quo etiam remissio, anima languet lib.14.c 6.nu.10

peccatum, homines, abiectissimos facit, feras, dæmones, seruos lib.14.c.6 nu.11

peccata in grande malum nostrum maxime elongant nos a Deo, non loco sed animo. lib.14.c 6.nu.14 & 16.c.17.nu.1

peccati fœtor & infirmitas, ingens est, quę nisi cognouerint peccatores non gemũt. lib.14.c.6.nu.36.c 17.nu.24.& 25

peccata condonata iterum patrare, & eis assuescere, neque illa statim detestari, multa habet inconuenientia, quæ sancti explicant in reincidentia, & obduratione.lib. 14 c.7 per totum.

peccata vt vulnera, aliqua cum magna difficultate curantur lib.14.c.7.nu.2.28.ca.8. nu.1.6.8.9.11.12. & 23 c.13.nu 5.c.17.nu 24 & 25.lib.18.c.2.nu.7

in Peccatis perdurans, Deum mitem irritat contra se. lib.14.c.7.nu.3.7.10. vsque ad 12.14.& 16

in Peccatum cadere luctantem mirum non est, sed iacere deiectum: non tam perniciosum recipere vulnera, quã ea non curare.li.14.c.7.nu.6.9.11.& 18.c.8.nu.1.& 15

peccata continuans, ex eis funiculum facit, & suspensus perit.lib.14.c.7.num.9.c.13. nu.3. & 5

peccata puniuntur in quarta generatione, quando in eis gloriantur peccatores. lib. 14.c.7.nu.10.12.13.& 19

peccata, bonas inclinationes, dum continuãtur, tollunt ex parte. lib.14.c.7.nu.16

in Peccato securè dormire, insipientia magna est.lib.14.c.7 nu.24. & 26

peccata, quæ varios habent gradus, in exordijs expedit euellere ne vsu, paulatim, homini infirmo sint insuperabilia. lib. 14.c. 8 per totum.

peccata leuia, vt sordes lauantur, grauia autem combustione egent.lib.14.cap. 8.nume. 11

peccata in exordijs vesperi comparantur, at qui veniunt ad summum eorum, in media nocte sunt.lib.14.c.8.nu.13

in Peccatis qui robusti persistunt nec fluctuant, stantes adorant idola.lib.14.ca.8. num 14

ad Peccatũ tribus gradibus peruenitur, suggestione, delectatione, & consensu.li.14. c.8.nu.18.19.30 31. & 37

[p]eccatum primum fit: secundo sine confusione aperitur: tertio in consuetudinem ducitur: quarto falsa spe, idest, obstinatione nutritur.lib.14.c.8.nu.30.vsq; ad 33

peccatum quasi rex mentem calcat, cum eam non resistentem possidet. lib. 14.c.8. nume. 35

peccatum suggerit diabolus, delectatur caro, & consentit spiritus.lib.14.c.8.nu.37

peccata venialia acriter quandoque punit Deus, quare licet perfecte vinci non possint, cauenda sunt. lib. 14. cap. 9. per totum.

peccata, quæ videntur minima, acriter taxabant sancti.lib.14.c.9.nu.1

peccata minima si negligant homines, incident in maiora. lib.14.c.9.num.2.c.22. num. 39

peccatum cauet qui non respicit paruũ sit an magnum, sed iubentis qualitatem.lib. 14.c.9.nu.3.c.22.nu 39

peccata minora acriter punit Deus, vt timeant qui maiora patrant. lib. 14. cap.9. nume. 3

a Peccato nemo mundus est, dum viuit, sed tamen parua fiunt magna, si superbia pondus adiecerit.lib.14.cap.9.num.4. vsque ad 6

peccata minora caueat homo, ne obruatur arena qui molem proiecit magnorum delictorum lib.14.c 9.nu.7. & 8

peccata venialia bonis operibus purganda sunt, ne in futuro ingenti igne purgẽtur. lib. 14.c.9.nu.9

peccata præterita recordari debemus, quæ sicut & aliena quæ videmus, multas vtilitates afferunt nobis. lib. 14. cap.10.per totum.

peccati recordatione ſimulatur, ne iterum homo peccet. lib.14.c.10.nu.1.2.5.7. vſq; ad 9.& 12
peccata depicta habere debet homo in memoria, vt Deus ea deleat.lib.14.c.10.num. 2.5.7.8. & 14.ca.17.num.14. & 25.cap.23. nume. 21
peccata Dauid ſancti, permiſit Deus, vt nullus confidat de ſe, aut deſperet.lib.14.ca. 10.nu.6
peccata propria in memoria habens, alienis non indignatur.lib.14.c.10.nu.14
peccata ſic primo confitenda ſunt Deo, vt etiam remiſſa, a cogitatione non recedant.lib.14.c.10.nu.15. & 16.ca.21.num. 37.& 38
peccatis,& peccatoribus mundus plenus in malum reipublicę: quia non conſiderant, quod peccata ſecreta & quæ uidentur dulcia, erunt patientia & amara.lib.14.c.11. per totum.
peccato re vera nulla adeſt voluptas, ſed fellis amaritudo lib.14.c.11.nu.2.3.6.7.& 9. c.17.nu.26
peccatum amarum cum ſit, ægritudine peccantis, dulce videtur ad tempus.lib.14.c. 11.nu.20.c.17.nu.24 uſque ad 26
peccatis dum plenus eſt mundus, plenus dicitur ebrietate lib.14.c.11 nu.4. & 10
peccatis mundus plenus eſt, ita ut iram Dei bruta & muta elementa ſentiant. lib. 14. c.11.nu.5
peccatis meretrix dulcedinē miſcet ut fallat, ſed extrema amariora ſūt abſynthio. lib.14.c.11 nu.6.7.12. uſque ad 15.ca.17. nume.26
peccata acriter punit Deus etiam in hoc ſeculo, illaque ſunt cauſa malorum temporalium.lib 14.c.12.per totum.
peccata necis paruulorum Iſrael in fluminibus Aegypti punita ſunt, cum in ſanguinem uerta, potus eſſent Aegyptijs.lib. 14.c.12.nu.1
peccata ſunt quæ contra homines hoſtibus uires præbent in bello. lib.14.c.12.num. 2.3.10.& 11
peccata, ſiccitates, fames, &c. producunt in terra. lib.14.c.12.nu.4. uſque ad 16.18. uſque ad 20.21.& 23
peccata, morborum ſunt cauſæ frequenter, ut ſic homo corrigatur.lib.14.c.12.nu. 13
peccata, etiam in hoc ſæculo acriter puniuntur a Deo, lib.14.c.12.nu.14. 16. uſque ad 18.20.& 22
peccata unius in alio punit Deus temporalibus pœnis, non autem inuiſibilibus. li. 14.c.12.nu.21
peccati pœna fuit in Adam, mors corporis. lib.14.c.12.nu.23
peccata comparãtur in ſacris litteris uarie, ut explicentur damna quæ inferunt. lib. 14.c.13.per totum.
peccatum morti comparatur.lib.14.c.13.n. 1. & 9
peccata noſtra optime dicũtur funiculi uanitatis.lib.14.c.13.nu.3.& 5
peccatum frigori comparatur, quia mentē torpore conſtringit.lib.14.c.13.nu.6
peccata carnalium Deus cum querela tolerans, dicitur ſtridere ſicut plauſtrum.lib. 14.c.13.nu.7
peccatum ſpina dicitur, quia dum delectat, quaſi pungendo lacerat mentem. lib. 14. c 13.nu.8
ad Peccata cauenda & punienda multa nos debēt mouere, maxime autem quod unū peccatum ſæpe eſt alterius cauſa & pœna. lib.14.c.14.per totum.
peccatum ſequens permittit Deus, ut ſit flagellum & pœna præcedentis. lib 14 cap. 14.nume.1.5. 8. vſque ad 11. 14. vſque ad 17
peccatum præcedens, cauſa eſt ſequentium. lib.14 c.14.nu.1.12.vſque ad 17
peccatum reparandum eſt pœnitentia, quo ſimilitudinem Dei amiſimus. lib.14.c.14. nume. 3
peccatum morbus animæ eſt, quo ſit appetitus deiectio & ciborum faſtidium. lib. 14.c.14.nu.4
peccata caueat, qui conſiderat ſe eſſe filium Dei lib.14.c.14.nu 6.& 7
peccata difficilia vincunt nonnulli, & a facilibus & amaris vincuntur. lib.14.cap.14. nu.6.& 7
peccata omnia vincenda ſunt, ne iterum labamur in ea, quæ iam vicimus.lib.14.ca. 14.nu.12.& 13
peccata excuſare non debemus, ſed flere,& erubeſcere, in quibus mali gloriantur, eorum damna contemnentes lib. 14.ca.15. per totum c.20.nu.3.c.22.nu.2
peccata accuſare debemus, non excuſare, culpantes diabolum,&c lib.14.ca 15.nu. 1.2.4.vſque ad 10.12.vſque ad 14.cap.22. num.2. & 41
Peccata qui retorquent in Deum, ſcutum cordis habent contra Dominum. lib. 14. c.15.nu.4.9.10.& 12
in Peccatis gloriari ingens malum eſt. lib. 14.c.15.nu.5
peccatum Euæ maiorem excuſationem habuit quàm peccatū Adam.lib.14.c.15.n.6
peccata confundant nos modo, ne in iudicio confundamur.lib 14.c.15.nu 11.& 16. c.23.nu.27.& 28
peccata, vel ab homine vel a Deo neceſſario punienda ſunt.lib.14.c.15.nu.12.c.23.nu. 18.21.27.& 28
peccata non excuſans, ſolitariam noctem dicit.lib.14.c.15.nu 14
peccatum bibit vt aquam, qui ſine timore, obſtaculo, vel difficultate, malum glutit. lib.14.c. 15.nu.15
peccata iuſtorum, ſacerdotum, prælatorum, & regum, nimis grauia ſunt, quæ flere multum debent homines. lib.14.cap.16. per totum.

pec-

Digitized by Google

peccatum multis malis animam polluit, eorum qui iusti, & religiosi antea fuerant. lib.14.c.16 nu.9.11.12.& 15
peccata & vulnerant & confringunt animã. lib.14.c 17.nu.2
peccatum deserens, & vitia circumcidens, relinquit opprobrium Aegypti.lib.14.ca. 17.nu.3
peccatum incrassescere facit animam, quam virtus extenuat lib 14.c.17.nu.4.c.22 nume.2.& 4
peccatum omne mortale, porta est inferi: & quo peccato quis peccat per illam portã descendit.lib 14.c.17.nu 5
peccata, & ruinam populi flebãt acriter sancti lib.14 c 17.nu 12 vsque ad 14
peccatum animam destruit, & munitiones eius, cuius dolor est vt parturientis, onusque grauissimum . lib. 14. cap. 17. nume. 21. & 23
peccata magis offenderent intuentes, si animæ viderentur, quam cum Isaias nudus processit & discalciatus lib.14.c.17.num. 22 c.23.nu 18
per Peccatum moriuntur passiones animæ, & sensus.lib 14.c.17.nu 23
peccatum facit hominem similem vanitati, qui primo conditus, veritati similis factus est.lib.14 c.17.nu.28
peccato immersum desperare, & stantem confidere, perditio animarum est. lib. 14. cap. 18. nume. 11. vsque ad 15. 19.20.22. 24. & 25
peccatis carere vellent homines, sed absque labore.lib 14.c.19.nu.21.& 22
peccata sua ignorant mali.lib.14.c.20.num. 3.c.22.nu 17
peccatorum remissio difficilis monstratur, dum peccatum scriptum dicitur stylo ferreo in vngue adamantino. lib. 14 cap.21. nume. 6
peccatum, nisi pœnitentia deleatur, omnibus patebit in iudicio.lib.14.c.21.nu.6
peccata hominum aliquando impediũt promissiones Dei.lib.14.c.21.nu 32.& 35
peccati grauissimum onus deponendum est statim per pœnitentiam. lib.14.ca.21. nu 54.& 61
peccata relinquenda, & quidquid est visibile in mundo, propter hoc enim bis vocat sponsus sponsam.lib. 14.c 22.nu.6
peccati conscientia compungit, vt homo flagellis Dei conuertatur. lib. 14.c.22.nu.18
peccata, confusionem bonam afferant hominibus non malam lib.14.c.23.nu.14
peccata sua dolose quærit scire, qui postquam ea cognouerit non odit lib.14.cap. 23.nu.20
peccatorum remissionẽ prædicat nunc Deus non parciturus postea contemnenti. lib. 14.c.23.nu.23.27.& 28
peccata minora, aliquando præcedentium peccatorum vindictã incutiunt, vt in Oza videtur.lib.16.c.4.nu.28
peccata hominum in causa sunt, ne infructuosorum animalium nunc ministerijs vtantur lib.16.c.4 nu.29
peccata populi fecerunt, vt Elisæus postularet spiritum duplicem, quo egebat, vt ea corrigeret.lib 16.c.4 nu.29
peccata augent homines spe veniæ, augerẽt autem magis, si eam desperarent.lib.16. c.11 nu 20
peccata flet homo, dum cogitat in quę cecidit mala, & metuit supplicia ventura.lib. 17.c.3. nu. 27
peccatum primo speciem gaudij habet, sed post tristitiam, virtus contrarium habet. lib 18.c 11.nu 13
peccata sicut & virtutes, consuetudine aluntur, vnde adolescentes vitijs relictis virtutibus assuescant. li. 18.c.11.nu.4.16.19. 23.24.& 27
peccata sic vincẽda sunt, vt victoriam vnius curemus hodie, alterius cras, &c.lib.18.c. 12.num. 7
peccatorum causa, non tantum est Sathanas, sed ipse vtitur nobis, qui naturalia rerum bonarum semina inculta relinquimus.lib.18.c.14 nu.4
peccatis lætantur homines, quia ægroti non sentiunt eorum onera. lib. 18.cap.14. nu. 5. & 6
peccati conscientia facit, vt homines hostibus resistere non valeant. lib 18.c.14 n.9
peccatum vestis peregrina est homini, uirtus autem & Christus vestis naturalis. li. 18.c.14.nu.10
peccatis immiscet Deus bonitate sua amarissima difficultates, vt homo conuertatur.lib.18.c.14.nu.12
peccata in causa sunt, ut uirtus amara sit homini lib 18.c 14.nu.15.usque ad 18
peccatum mors est, cęcatque animam, unde nisi sanetur homo, tenetur delectatione carnali.lib 18.c 14 nu.16
peccatis resistere optabant sancti, etiam cũ dispendio uitæ lib.18.c.15.nu.16
peccatum fortium nonnũquam occasio virtutis fit, & uirtus infirmorum, occasio peccati dum superbiunt, & ideo dicitur: Melior est iniquitas uiri, &c. lib. 18.c.16. nume. 27
peccatores, flagella sunt, quibus Deus alios punit in ipsorum malum.lib 1 c.15.n.16.
peccatores, extra se commorantur, iusti si ad tempus vagentur, statim redeunt.lib. 1.c. 16.nu.15
peccator inuerecundus, meretrici comparatur.lib.1.c.5 nu.4.7.12. & 16.lib.14.c.15. nume. 16
peccator dat mercedem amatori, qui peccat bona temporalia non reperiẽs in malis lib.1.c.3.nu.7.16 & 17. li.14.c.6.n.17
peccatores pecoribus similes, superiora nõ respiciunt lib.1 c.22 nu.5
peccatoris status miserandus lib.1.c.22.nu. 9.lib.2.c.10.nu.17. vsq; ad 20.c.14.nu.9.

Digitized by Google

cap.17.nu.2.3.& 13.ca.19.nu.27.vsque ad 29.lib.4.c.19.nu.6.8.& 14.lib.14.ca.6.nu. 38 & 42.c.17.per totum.
peccatores pueris comparantur, qui magna paruifaciunt, & ad ridicula feruntur auide.lib.2.c.2.nu.2.7.& 16
peccatores ciues sunt huius mundi, peregrini vero cęli, iusti e contra.lib.2.c.2.nu.8 Vide etiam verbo Mali.
peccatores, stulti sunt dum peccant, vt miseriam vitent lib.2.c.4 nu 19
peccatores delicijs vacant, & somno graui detinentur.lib.2.c.7.nu.28.c.17.nu.13.li. 14 c.6.nu.31
peccatorem ęgrum, cui non proficiunt medicamina, relinquit medicus animæ.li.2. c.10.nu 2.usq; ad 4.lib.4 c.19.nu 2
peccatores flagellat Deus, ut in æternum parcat lib 2.c.10.nu.13.c 11.nu.29.ca.14. nu 3.lib.4 c.5 num.5. usque ad 11.14.15. 23.& 28.c.6 num.2.c.8 num.17 lib.6.c.9. nume.22
peccatores flagellans Deus, misericordiam ostendit non seueritatem lib.2.c.10 nu. 13.c 11.nu 29.lib.4.ca.5.nu 1. usque ad 5. 7.usque ad 11.13.15.17.18.20. usq; ad 28. 30.usque ad 37.lib.14.c.20.nu.20
peccatoribus non irascitur Deus, iratus ualde.lib.2.c.10.nu.16.& 17.c 11.nu.18.li.4. c.5.nu.1.usq; ad 3.5.8.usque ad 17.19.22. 27.29.33.34.38.& 39.c.8 nu.19 & 22.lib. 6.c.9.nu.24.27.& 34.lib.14 c 20.nu.20
peccatores Deum inhonorant, & contemnunt, iusti autem illi afferunt gloriam.li. 3.c.12.nu.5. usque ad 7.12.& 13
peccatores in suum grande malum derelinquit Deus.lib.2.c.10 nu 17. usque ad 19. c.11.nu.28.c.19.nu.27.& 28.lib.4.c.19.nu. 2. & 7. cap.20.num.8.10.& 15.lib.6.ca.9. nume.27
In Peccatores desęuit ira Dei, ut ignis in stupam.lib.2.c.10.num.20.lib.4.c.8.nu.12.c. 18.nu 6.& 7
peccatores patientia Dei visa obdurantur amplius culpa sua.lib.2.c.10 nu.26.usque ad 28.c.14.nu.3.lib.4.c.8.nu.1.18.usque ad 22.c.11.nu.3
peccatoribus supplicia pręd icit Deus antequam inferat, ut resipiscant.li.2.c.11.nu. 4. usque d 7.25.& 26.lib.4.c.9.num 4.10. & 11.c 10 num.10.cap.12.num.10. usque ad 12.14 & 25.ca.18.num.9. usque ad 12. 15.16 18.& 19.lib.4.c.10.nu. 11.lib.14 ca. 21.num.21
peccator omnem creaturam commouet cōtra se.lib.2.c.13.nu. 24. & 25.lib.4.ca.18. nu.15.& 16.c.22.nu.7.c.29.nu.4.& 5.lib. 14.c.6 nu.6
peccatores, Deum dulcem amarum faciunt. lib.2.c.14.nu.2.c.17.nu.11.lib.4.c.8.nu.6. c.9.nu.5.6.9.11.& 12.c.11.nu.9
peccatores lætantur cum malefecerint, ideoque audiunt, neque mors laudabit te. lib.14.c.6.nu.42
peccatores, passionibus suis ebrij recte dicuntur.lib.2.c.17.nu.2.3.& 13.lib.7.ca.2. nume. 18
peccatores, quia non ualent recogitare Dei cum dulcedine, recogitent in amaritudine animę suę.lib.14.c.6.nu 43
peccatores ut malum faciant, innumera tolerant mala in condemnationem nostrã. lib.2.c.17.nu 15.vsque ad 18
peccatores spe pœnitentiæ agendę, peccare non debent.lib.14.c.7.nu.13.usque ad 15.
peccator in rete mittit pedes, ne facile egrediatur.lib.2.c.18.nu.21.usque ad 23
peccatores non uident, quia cęci sunt, vel quia in tenebris sunt, & quia oculos claudunt.lib.3.c.4.nu.4 lib.14.c.6.num.9.12. 35. & 37
peccatores aliqui obliuionis Dei frigore obriguerunt, vt ad Deum respirare vix possint.lib.3.c 4.nu 8.lib 14.c.7.nu 17
Peccatores obstinati difficulter redeunt ad Deum. lib 3.c.4.nu.8.lib.4 c.19.num. 13. lib. 14.c 6.nu.18.c 7.nu.1.8.12. & 17.ca 8. nu. 6. & 7
peccatores a tenebris somniorum, venient ad tenebras tormentorum. lib. 3.c.4.nu. 10.11. & 14
peccatores, dum conuertuntur, fiunt de lateribus aquilonis ciuitas regis magni. li. 3.c.17.nu.14.lib.14.c.21.nu.28
peccante Adam, floribus adiunctæ sunt spinæ, vt cum odoramus recordemur peccati lib.3.c.23.nu.1.lib.4.c.29.nu.2.& 3
peccatores alij abscondunt se a facie Dei, vt Adam, alij fugiunt, vt Cain.li.3.c.24.nu. 2.usque ad 4.lib.4.c.26.nu.16
peccatoris, terribilis accusator & carnifex est conscientia sua.lib.3.c.24.nu.3. usque ad 8.12.17.& 19 lib 14.c.6.nu 5
peccator, etsi conscientiam habeat accusantem, & incutientem metum, cupiditate tamen vincitur.lib.3.c.24.nu.13
peccatores, alij habent conscientiam malã & turbatam, pessimi habēt malam & trãquillam.lib.3.c.24 nu.16
peccatores uocat Deus ad pœnitentiam. li. 4.c.4 nu.6 usque ad 8.lib.14.c.18.nu. 16
peccator non desperandus, si optat flagellari post culpam.lib.4.c.5. nu.4. & 38.c.11. nu 11.c 12.nu.21. & 22
peccatores Deus consolatur, ne desperent sed resipiscant lib.4.c 6 num.6.13. & 14. c.7.num.3.& 4.lib.14 cap.17. num. 6. vsque ad 8.
peccatoribus ex misericordia grandi tollit Deus occasiones peccandi. lib. 4. cap. 6. num.7. & 8.cap.10.num. 2. vsque ad 3. 6. 8. & 9
peccatoribus accelerat Deus flagella, ne in maiora incidant mala.lib.4.c.6.nu.12
peccatores deficere dicuntur a terra, quando conuertuntur.lib.4.c.6.nu.15
peccator etsi flagitiosissimus sit, non desperet.lib.4.c.7.nu.5.6.16.17.20.24.vsque ad 26.

26.cap.9.nu.16.& 17.c.17.nu.2.c.23.num. 21. vsque ad 23.lib.14.c.8.nu.23 c.17.nu. 6.& 7.c.18.nu.4.vsque ad 6.9.vsque ad 11. 16.18.vsque ad 25.lib.16.cap.11.num.11. 18. & 20

peccatores,quasi inuitus cogitur Deus dam nare.lib.4.c 7.num.6.13.& 17.c.8.nu.9.c. 9 nu.6.10. vsque ad 11.14.c.11.nu.9.ca.12. nu.1.3.vsque ad 5.& 10

peccator luctatur contra misericordiã Dei, & ideo perit.lib.4.c.7.nu.6

peccatoribus prædicat Deus pœnitentiam instante flagello,ne pereant.li.4.c.7.n.13

peccator septem misericordias Dei ingentes cognoscat in se lib 4.c.7.nu.18.& 19

peccatores, qui intuitu misericordię Dei peccant,taxantur multum lib.4.c.8.nu.2. 3.5.vsque ad 10.12.19.& 20.c 11.nu 3.vsque ad 5.lib.14.c.7.nu.5

peccatores, dum iram Dei non credunt venturam, sine freno peccant.lib.4.c 8 nu 5. vsque ad 10.12.13.& 19.c.18 nu. 6. vsque ad 10.13.& 14

peccatores expectat Deus, vt resipiscant. li. 4.cap 8.num.11.12.16. & 17.ca.18.num. 21. & 22

peccatores Deum quęrunt in tribulatione, quem in pace contẽpserunt. li.4.c.8.n 22

peccatorem rogat Deus læsus,vt misericordiam suam ostendat. lib.4.c 10.num.4.5. 11.& 12.lib.14.c 17.nu 6.vsque ad 8

peccatori promittit Deus mercedem, vt reuertatur ad ipsum.lib.4.c.10.nu.7

peccatores abutiuntur misericordia Dei. li. 4.c.11.nu.3.vsque ad 5

peccatoribus ventura flagella prędicet Deꝰ, vt si non emendentur,iustius puniatur li. 4.c 12.nu 11. & 25

peccatorum flagella aliquando incipiũt in hac vita, & in futura continuantur.lib.4. c.12.nu.14

peccator consideret Deum pręsentem, ne peccet.lib.4 c.13.nu.6.vsque ad 9.11.vsq; ad 13.15.19.vsque ad 23

peccator, dum putat Deum non videre quę agit, peccat libere.lib.4.c.13.nu.9.12.13. 18.21.vsque ad 23

peccatores taxantur, qui verentur habere testem peccatorũ hominem,& non Deũ. lib.4.c.13.nu 22.& 23

peccator non peccet,saltim cogitans diabolum pręsentem, vt accuset.li 4.c.13.n. 23

peccator conuertatur ad Deum statim, eius auxilio requisito.lib.4.c 14.nu.1. & 2

peccatores non resipiscentes,sed contemnẽtes minas acriter punit Deus.lib.4.ca.18. nu.6.vsque ad 16.18.vsque ad 20.22.& 25. lib 6.c.10 nu.11.12.14. & 17

peccatores clementissimum Dominum in feram sibi conuertunt.lib.4.c.18.nu. 20

peccatores a Deo recedentes dicuntur non esse,quia illi soli qui ei adherent, esse dicuntur.lib.4.c.19.nu.2.lib.14.ca.6.nu.38. c.17.nu.17

peccator a Deo recedens, consistit in commotione cordis.lib.4.c.19.nu.2

peccator fit tanto securior,quanto peior.li. 4.c.19.nu.13.c.31.nu.39

peccator sicut terra est sine aqua.lib.4.c.19. nu.14.c.23.nu.10

peccator Dei vultum formidat videre. lib. 4 c.20.nu.18

peccatores derelinquit Deus peccatis prouocatus, & derelictus ipse prius.lib.4.ca. 21 nu.3.& 5

peccatores & iustos derelinquit Deus, sed differenter.lib 4.c 21.nu.8.& 10

peccatores grandes, Deus mutat in sanctos solita bonitate.lib.4.c.23.nu.1.2.4. vsque ad 13.lib.7.ca.8.num 14.lib.14.c.8. num. 23.ca.18.num.4.vsque ad 6 18.19 & 23

peccatorum cupiditati cedit Deus in eorũ malum.lib 4.c.24.nu.2

peccatoribus Deus nec timorem nec amorem sapit lib 4.c.24.nu.18

peccatores non resipiscũt, quia iratus Deus eos non respicit. lib. 4.cap. 26. num. 2. 7. & 16

peccatores dicitur Deus ignorare, solosque iustos agnoscere lib.4 c.26.nu.3.& 5

peccatores sepultis sunt peiores. lib.14 c.6. nu.7.8.c.7.nu.25.c.8.nu.23.28.c.13.nu.2. 9.c.17.nu.23

peccatores, Dei memoria indigni cum sint, non commemorantur eorum generationes.lib.4.c.26.nu.4

peccatores respicit Deus, intus mouens,vnde fletibus compunguntur.lib.4.c.26.nu. 6.12.& 26

peccatores Deus dicitur obliuisci. lib.4.ca. 26.nu.7.& 13

peccatores pascuntur peccatis, sed non satiantur.lib 4 c.28 nu.17

peccatoribus omnes creaturæ sunt hostes, quę iustis famulantur.lib.4.c.29.nu.1.vsque ad 5

peccante primo parente,creaturæ ex amicis factæ sunt inimicæ lib.4 c.29.nu.2. & 3

peccatores diabolum habent regem, a quo lacerantur,non Deum consolatorem. lib. 4.c.33 nu.6.& 11

peccatores a malis surgentes, dæmones insultantes non timent.lib.4.c.34.nu. 5

peccatores semper lugendi, maxime autem cum tranquillitate fruuntur & opibus.li. 4 c.38.nu.14

peccatoribus parcit Deus propter iustos. li. 5.c.8.nu.4. & 5

peccatores aliqui,tanquam famelici deuorant iniquitatem.lib.6.c.1.nu.4. & 5

peccatores in auaritia peccant, quia numquam luxuriando satiantur.lib.6.c.1.nu. 5.lib.14.c.-.nu.19

peccatores esse sub sentibus delitias reputant.lib 7.c.2.nu.18

peccatores regnum peccati auferãt, etsi peccatum ex toto, dum viuunt, tollere non possint lib.9.cap.12.num.12.c.13.num.3.

b 4 lib.

Digitized by Google

lib. 10. cap. 4. nume. 18
peccator verecunde peccans, sepulchrum est opertum: patens autem, qui inuerecundus est lib. 10. c. 8. nu. 1. & 2
peccatores nutans Deus in sanctos, bruta animalia Deo pugnante dicuntur superari. lib. 12. c. 4. nu. 11. & 12
peccatori dicitur descende sede in puluere, &c. vt eius miser status ostendatur. li. 12. c. 4. nu. 20. & 21
peccatores torrentibus comparantur, qui raptim transeunt, & siccabuntur in morte. lib. 12. c. 4 nu. 22
peccator dicitur lapis caliginis, quia durus, & nebulosus. lib. 12. c. 4 nu. 17
peccatoris status miser ostenditur in Adam nudo, &c lib. 14. c. 6. nu. 1
peccator stulte Deum vult fugere. lib. 14. c. 6. num. 6
peccator conculcare dicitur Christum, quia eum pro nihilo ducit lib. 14. c. 6. nu. 13
peccatoribus frequenter dæmon adhuc tẽporalia non largitur, nec quæ desiderant. lib. 14. c. 6. nu 17
peccator longa consuetudine peccandi, quę vim videtur habere naturæ, raro resurgit. lib. 14 c. 6. nu. 18 c. 7. nu. 8. & 20
peccatores idolum zeli habent in pectore, quia Deum, & ad iracundiam prouocant, & foras pellunt. lib. 14. c. 6. nu. 30
peccatores varijs vitijs subiacentes, idola habent depicta in cordis pariete. lib. 14. c. 6. nu. 30
peccatoribus, dum in peccato sunt, virtutes priores non prosunt. lib. 14. c. 6. nu. 31
peccatores cubile omnium bestiarum facti sunt, varijs vitijs subiecti. lib. 14. cap 6. nume. 33
peccatoris pœna est eius inordinatus animus lib. 14 c. 6. nu. 34
peccator, quia a culpa liberari non vult, erit seruus perpetuus. lib. 14. c. 7. nu. 1
peccator, qui accepta gratia peccat, acrius punitur, quam qui primum peccat. lib. 14. c. 7 nu. 4. 5. 7. & 14
peccator sine fine peccans, consuetudine pressus, difficillime surgit. lib. 14. ca 7. nu. 22. vsque ad 24. 26. & 28. c. 8. nu. 6. 7. 12. 24. 28. & 33
peccatores infirmi & impij dicuntur, secundum varietatem culparum. lib. 14. cap. 8. nume. 3
peccatores desperati non tantum medicos non adeunt, nec vocant, sed nec ad se venientes recipiunt. lib. 14. c. 8. nu. 8
peccator in Dominum dicitur peccare, qui pœnitentiam non agit, Domino autem peccant, qui conuertuntur post lapsum. lib. 14. c 8. nu. 17
peccator dicitur peccare non Domino, qui non illi, sed sibi nocet. lib. 14. c. 8. nu. 17
peccator abit, stat, & sedet in peccatis, cum a Deo recedit, delectatur in culpa, & confirmatur. lib. 14. c. 8. nu. 20
peccator inuerecundus Deum & homines contemnens, est de quo dicitur prodijt quasi ex adipe iniquitas, &c. lib. 14. cap. 8. nume. 25
peccatores cum delectatione, licentia, & gloria operantes mala, &c. sunt, de quibus dicitur, intrauit maledictio vt oleũ, &c. lib. 14. c. 8. nu. 26
peccatores aliqui de profundis clamant ad Deum, alij in profundis malorum contẽnunt desperantes. lib. 14. c. 8. nu. 27. & 28. c 17. nu. 6 c. 18. nu. 15
peccatores falsis promissionibus a diabolo decipiuntur. lib. 14. c. 8. nu. 34
peccatores a malis cogitationibus ad mala opera venientes, audiunt; Descende, sede in puluere, &c. lib. 14. c. 8. nu. 35
peccatoris operationes siccantur, dum cogitationes eius in terra figuntur. lib. 14. c. 8. nume. 36
peccator si non corrigatur, vnus cum sit, totam communitatem exponit periculo. lib. 14. cap. 11. nume. 1, cap. 12. nume. 8. 10. & 21
peccante vno, stulte dicunt alij, quid hoc refert ad nos. lib. 14. c. 11. nu. 1. c. 12. num. 10. & 11
peccatores, dum peccant, ad mala toleranda in futuro properant. lib. 14. c. 12. num. 16. vsque ad 19. & 22
peccatoris hoc grande damnum est, vt vel non videat quæ agenda sunt, vel agere non possit. lib. 14. cap. 14. nume. 8. vsque ad 11
peccatores, post lapsum irrident dæmones, quibus respondere nihil possunt. lib. 14. c. 15. nu. 2
peccatores aliqui peccant nullam neque Dei, neque sui rationem habentes, iusti autem casu aliquo peccant. lib. 14. cap. 15. nume. 3
peccatores Deum volunt patientem in se, impatientem autem in alios qui eos offendunt. lib. 14. c 15. nu. 5
peccator obtenebrat animam, si autem etiã deffendat peccatum, duplices in currit tenebras. lib 14. c. 15. nu. 13
peccator, qui statim pœnitet, peccat in conspectu Dei, qui autem conuerti non vult, a conspectu eius fugit. lib. 14 cap. 17. nume. 1
peccatoris miseriæ describuntur, dum dicuntur vertere scapulam Deo, aggrauare autem, obturare cor. lib. 14. cap. 17. nume. 18
peccatores in tot mala se mergunt, vt ea scire non possimus, sicut viam aquilæ in cœlo. lib 14. c. 17. nu. 19
peccatores vt squamæ Behemoth, diabolo maxime copulantur, vt nec locus sit respirandi ad Deum. lib. 14. c. 17. nu. 20
peccatores exultant in malis, dum non iudicant contra se esse delictum. lib. 14. ca. 17. nu. 24. & 25

pec-

Digitized by Google

peccator verundatus est sub peccato, quia accepta dulcedine pro pretio, animam diabolo vendit lib.14.c.17.nu.26
peccator dicitur filius diaboli, quia ab eo impietatem didicit, vel eum imitatur li. 14.c.17.num.27
peccatores imaginem Dei in se deturpantes, omni pęna digni sunt lib.14.cap.17. num.29
peccator lectulus est fetidus sponsi, ad quē impudenter vocat Deum. lib. 14. cap. 17. nume.30
peccatores inter præsumptionem & desperationem medium flatuant, quos contemnere non debent iusti lib.14. cap.18. per totum.
peccatores, qui flagella cōscientiæ sentiūt, vicini sunt saluti lib.14 c.18.nu.1
peccatores surgere, & iustos ruere sæpe videmus, vt vnusquisque ex hoc, vel confidat, vel timeat, pro vt sibi expediens iudicauerit lib 14.cap.18. nume.3. vsque ad 6. 8. vsque ad 11. 13.14. 17. vsque ad 21. & 23.
peccatores, propensione grandi se & iustos in malum præcipitare conantur, de quorum ruina gaudent: virtutē autem si operantur, vel id faciunt ficte, vel statim eā relinquunt lib.14.c.19 per totum.
peccatores lactant, quos decipiunt, quia alliciunt vt faciant mala, & dum fecerint laudant lib.14.c.19.nu 7.8 & 12
peccatores promittunt benefacere, & cum terroribus vel blanditijs tanguntur, id deserunt lib.14 c.19. nu.9. vsque ad 11. 13.16.20.& 21
peccatores multi toto tempore sine lassitudine, & interuallo iniuste viuunt, si non opere, lingua vel corde libr.14. cap.19. num.19.20
peccatores, dum non valent implere quæ volunt, ad Deum conuertuntur lib.14. cap.19.num.23
peccatores, qui dū peccant feliciter viuunt, pingui ceruice contra Deum armantur, &c. lib.14.c.19.nu 23
peccatores mandunt herbas & arborū cortices, quia prauis irrisionibus in nōnullis exteriora opera, in alijs virentia corda dissipant lib.14.c.19 nu 24
peccatores obdurati, insensibiles, & stulti, nec prosperis, nec aduersis corriguntur, quos Deus non punit in ipsorum malum lib.14 c 20. per totum.
peccatores qui in oculis suis sapiētes sunt, insipientes sunt & stulti lib.14. c.20. nu. 1.10. & 16
peccatoribus Deus offendicula ponit, vt arceat a peccato lib.14. cap.20 nu.2
peccator attonitis oculis praua dicitur cogitare, qui mala faciens secuturam pœnam non aduertit lib.14.cap.20. num.4. 21. & 22.
peccatores non corriguntur, sed laudātur, & prosperantur in grande eorum malum lib.14 c.20.nu.14.15.17.18. & 19
peccatorum delitiæ instantaneæ sunt, & cruciatus æternus libr.14. cap.20. nume. 21. & 22.
peccator a sacerdote conuersus, pectus & brachium dextrum det illi, idest, cor & opera consecret Deo lib. 14. cap.22. numero 1
peccator cogitet, qualis ex quali factus sit peccando lib. 14.cap.22.num.8.16. & 29. c.23 num 25.& 26
peccator, qui inuerecunde & libere peccat, dicit in corde suo non est Deus lib. 14.c.23.nu.22
peccatoris anima, arbor infructuosa, & spinosa est lib.14.c.23,nu.25
peccator post culpam confundi debet, nec procaci fronte mala defendere libr.16. c.13.num.2
peccator, dum considerat anteriora mala, ad Deum reuertitur paternum esuriens panem lib.18.c.11.nu 27
peccatores, qui se fingunt iustos, & cum sanctis se ingerunt, raptores sunt lib.18. c.15.num.3
peccatores semper generantur a diabolo, qui eorum pater est lib.18.c.15.nu.10
peccator lunæ comparatur, qui appropians Christo soli, lucet in interioribus, in exterioribus autem cum ab eo deuiat li.18. c.15.nu.30.& 31
peccatores humiles terræ aliquando vocantur, quia humiliantur peccatis lib.18. c.15.nu 34
peccatores, qui zizanijs comparantur, tolle rat Deus, quia multi post in triticū sunt mutandi lib.18.c 15.nu.36
peccatores dum hic abundant bonis, quasi pecora saginantur ad victimam libr.18. c.16.num.8
peccatorum cor dissimile dicitur, dum varium se exhibet mutabilitate diuersarū cogitationum lib.14.c.19 nu.11
Verbo Mali.
pœnæ in futuro sæculo variæ sunt, secundum qualitatem & numerum peccatorū. lib.9.c.3.nu.1.& 19
pœnitentiam rigidam faciendam post peccatum, quibus rationibus suadebant sancti lib.1.c 4.nu 8.vsque ad 11
pęnitentia differenda non est lib.2. cap.10. num.2.lib.3.cap.25 num. 14. lib 4.cap 4. nu. vsque ad 16.cap.8.num.4.6.21. & 22. cap. 11.num.18.& 19.& 20.lib 11. ca.10. num.1.lib.14.cap.7 num. 1.cap 8.num.1. & 24.cap 14.num.12.vsque ad 17.cap.15. num.16. cap.21. num.38.39.44. vsque ad 46.56.51.54. vsque ad 58. & 61. lib.16. c. 11. num.20
pęnitentiam suadere vult Deus, cum prædicit futura supplicia lib.2. cap.11.nu.4. vsque ad 7.25. & 26. lib.4.cap.9. num.4. 10. & 11. cap.10. nume.10. cap.12. num. 10. vs.

Digitized by Google

lib. 10. cap. 4. nume. 18
peccator verecunde peccans, sepulchrum est opertum: patens autem, qui inuerecundus est lib. 10. c. 8. nu. 1. & 2
peccatores nutans Deus in sanctos, bruta animalia Deo pugnante dicuntur superari. lib. 12. c. 4. nu. 11. & 12
peccatori dicitur descende sede in puluere, &c. vt eius miser status ostendatur. li. 12. c. 4. nu. 20. & 21
peccatores torrentibus comparantur, qui raptim transeunt, & siccabuntur in morte. lib. 12. c. 4 nu. 22
peccator dicitur lapis caliginis, quia durus, & nebulosus. lib. 12. c. 4. nu. 27
peccatoris status miser ostenditur in Adam nudo, &c lib. 14. c. 6. nu. 1
peccator stulte Deum vult fugere. lib. 14. c. 6. num. 6
peccator conculcare dicitur Christum, quia eum pro nihilo ducit. lib. 14. c. 6. nu. 13
peccatoribus frequenter dæmon adhuc tẽporalia non largitur, nec quæ desiderant. lib. 14. c. 6. nu 17
peccator longa consuetudine peccandi, quę vim videtur habere naturæ, raro resurgit. lib. 14 c. 6. nu. 18 c. 7. nu. 8. & 20
peccatores idolum zeli habent in pectore, quia Deum, & ad iracundiam prouocant, & foras pellunt. lib. 14. c. 6. nu. 30
peccatores varijs vitijs subiacentes, idola habent depicta in cordis pariete. lib. 14. c. 6. nu. 30
peccatoribus, dum in peccato sunt, virtutes priores non prosunt. lib. 14. c. 6. nu. 31
peccatores cubile omnium bestiarum facti sunt, varijs vitijs subiecti. lib. 14. cap. 6. nume. 33
peccatoris pœna est eius inordinatus animus lib. 14 c. 6. nu. 34
peccator, quia a culpa liberari non vult, erit seruus perpetuus. lib. 14. c. 7. nu. 1
peccator, qui accepta gratia peccat, acrius punitur, quam qui primum peccat. lib. 14. c. 7 nu. 4. 5. 7. & 14
peccator sine fine peccans, consuetudine pressus, difficillime surgit. lib. 14. ca 7. nu. 22. vsque ad 24. 26. & 28. c. 8. nu. 6. 7. 12. 24. 28. & 33
peccatores infirmi & impij dicuntur, secundum varietatem culparum. lib. 14. cap. 8. nume. 3
peccatores desperati non tantum medicos non adeunt, nec vocant, sed nec ad se venientes recipiunt. lib. 14. c. 8. nu. 8
peccator in Dominum dicitur peccare, qui pœnitentiam non agit, Domino autem peccant, qui conuertuntur post lapsum. lib. 14. c 8. nu. 17
peccator dicitur peccare non Domino, qui non illi, sed sibi nocet. lib. 14. c. 8. nu. 17
peccator abit, stat, & sedet in peccatis, cum a Deo recedit, delectatur in culpa, & confirmatur. lib. 14. c. 8. nu. 20
peccator inuerecundus Deum & homines contemnens, est de quo dicitur prodijt quasi ex adipe iniquitas, &c. lib. 14. cap. 8. nume. 25
peccatores cum delectatione, licentia, & gloria operantes mala, &c. sunt, de quibus dicitur, intrauit maledictio vt oleũ, &c. lib. 14. c. 8. nu. 26
peccatores aliqui de profundis clamant ad Deum, alij in profundis malorum contẽnunt desperantes. lib. 14. c. 8. nu. 27. & 28. c 17. nu. 6 c. 18. nu. 15
peccatores falsis promissionibus a diabolo decipiuntur. lib. 14. c. 8. nu. 34
peccatores a malis cogitationibus ad mala opera venientes, audiunt; Descende, sede in puluere, &c. lib. 14. c. 8. nu. 35
peccatoris operationes siccantur, dum cogitationes eius in terra figuntur. lib. 14. c. 8. nume. 36
peccator si non corrigatur, vnus cum sit, totam communitatem exponit periculo. lib. 14. cap. 11. nume. 1. cap. 12. nume. 8. 10. & 21
peccante vno, stulte dicunt alij, quid hoc refert ad nos. lib. 14. c. 11. nu. 1. c. 12. num. 10. & 11
peccatores, dum peccant, ad mala tolleranda in futuro properant. lib. 14. c. 12. num. 16. vsque ad 19. & 12
peccatoris hoc grande damnum est, vt vel non videat quæ agenda sunt, vel agere non possit. lib. 14. cap. 14. nume. 8. vsque ad 11
peccatores, post lapsum irrident dæmones, quibus respondere nihil possunt. lib. 14. c. 15. nu. 2
peccatores aliqui peccant nullam neque Dei, neque sui rationem habentes, iusti autem casu aliquo peccant. lib. 14. cap. 15. nume. 3
peccatores Deum volunt patientem in se, impatientem autem in alios qui eos offendunt. lib. 14. c 15. nu. 5
peccator obtenebrat animam, si autem etiã deffendat peccatum, duplices incurrit tenebras. lib 14. c. 15. nu. 13
peccator, qui statim pœnitet, peccat in conspectu Dei, qui autem conuerti non vult, a conspectu eius fugit. lib. 14 cap. 17. nume. 1
peccatoris miseriæ describuntur, dum dicuntur vertere scapulam Deo, aggrauare aurem, obturare cor. lib. 14. cap. 17. nume. 18
peccatores in tot mala se mergunt, vt ea scire non possimus, sicut viam aquilæ in cœlo. lib 14. c. 17. nu. 19
peccatores vt squamæ Behemoth, diabolo maxime copulantur, vt nec locus sit respirandi ad Deum. lib. 14 c. 17. nu. 20
peccatores exultant in malis, dum non iudicant contra se esse delictum. lib. 14. ca. 17. nu. 24. & 25

pec-

Digitized by Google

peccator venundatus est sub peccato, quia accepta dulcedine pro pretio, animam diabolo vendit lib.14.c.17. nu.26
peccator dicitur filius diaboli, quia ab eo impietatem didicit, vel eum imitatur li. 14.c.17. num.27
peccatores imaginem Dei in se deturpantes, omni pęna digni sunt lib.14. cap.17, num.29
peccator lectulus est fętidus sponsi, ad quē impudenter vocat Deum. libr. 14. cap. 17. nume.30
peccatores inter præsumptionem & desperationem medium statuant, quos contemnere non debent iusti lib.14. cap.18. per totum.
peccatores, qui flagella cōscientiæ sentiūt, vicini sunt saluti lib.14 c.18.nu.1
peccatores surgere, & iustos ruere sæpe videmus, vt vnusquisque ex hoc vel confidat, vel timeat, pro vt sibi expediens iudicauerit lib 14.cap.18. nume.3. vsque ad 6. 8. vsque ad 11, 13.14. 17. vsque ad 21. & 23.
peccatores, propensione grandi se & iustos in malum præcipitare conantur, de quorum ruina gaudent: virtutē autem si operantur, vel id faciunt ficte, vel statim eā relinquunt lib.14.c.19 per totum.
peccatores iactant, quos decipiunt, quia alliciunt vt faciant mala, & dum fecerint laudant lib.14.c.19.nu 7.8 & 12
peccatores promittunt benefacere, & cum terroribus vel blanditijs tanguntur, id deserunt lib.14 c.19. nu.9. vsque ad 11. 13.16.20.& 21
peccatores multi toto tempore sine lassitudine, & interuallo iniuste viuunt, si non opere, lingua vel corde libr.14. cap.19. num.19.20
peccatores, dum non valent implere quæ volunt, ad Deum conuertuntur lib.14. cap.19.num.23
peccatores, qui dū peccant feliciter viuunt, pingui ceruice contra Deum armantur, &c. lib.14.c.19.nu 23
peccatores mandunt herbas & arborū cortices, quia prauis irrisionibus in nōnullis exteriora opera, in alijs virentia corda dissipant lib.14.c.19.nu 24
peccatores obdurati, insensibiles, & stulti, nec prosperis, nec aduersis corriguntur, quos Deus non punit in ipsorum malum lib.14 c 20. per totum.
peccatores qui in oculis suis sapiētes sunt, insipientes sunt & stulti lib.14. c.20. nu. 1.10. & 16
peccatoribus Deus offendicula ponit, vt arceat a peccato lib.14. cap.20.nu.3
peccator attonitis oculis praua dicitur cogitare, qui mala faciens secuturam pœnam non aduertit lib.14.cap.20. num.4. 21. & 22.
peccatores non corriguntur, sed laudātur, & prosperantur in grande eorum malum lib.14.c.20.nu.14.15.17.18. & 20
peccatorum delitiæ instantaneæ sunt, & cruciatus æternus libr.14. cap.20. nume. 21. & 22.
peccator a sacerdote conuersus, pectus & brachium dextrum det illi, idest, cor & opera consecret Deo lib. 14. cap.22. numero 1
peccator cogitet, qualis ex quali factus sit peccando lib. 14.cap.22.num.8.16. & 29. c.23 num 25.& 26
peccator, qui inuerecunde & libere peccat, dicit in corde suo non est Deus lib. 14.c.23.nu.22
peccatoris anima, arbor infructuosa, & spinosa est lib.14.c.23.nu.25
peccator post culpam confundi debet, nec procaci fronte mala defendere libr.16. c.13.num.2
peccator, dum considerat anteriora mala, ad Deum reuertitur paternum esuriens panem lib.18.c.11.nu 27
peccatores, qui se fingunt iustos, & cum sanctis se ingerunt, raptores sunt lib.18. c.15.num.5
peccatores semper generantur a diabolo, qui eorum pater est lib.18.c.15.nu.10
peccator lunæ comparatur, qui appropians Christo soli, lucet in interioribus, in exterioribus autem cum ab eo deuiat li.18. c.15.nu.30.& 31
peccatores humiles terræ aliquando vocantur, quia humiliantur peccatis lib.18. c.15.nu 34
peccatores, qui zizanijs comparantur, tollerat Deus, quia multi post in triticū sunt mutandi lib.18.c 15.nu.36
peccatores dum hic abundant bonis, quasi pecora saginantur ad victimam libr.18. c.16.num.8
peccatorum cor dissimile dicitur, dum varium se exhibet mutabilitate diuersarū cogitationum lib.14.c.19. nu.11 Verbo Mali.
pœnæ in futuro sæculo variæ sunt, secundum qualitatem & numerum peccatorū. lib.9.c.3.nu.1.& 19
pœnitentiam rigidam faciendam post peccatum, quibus rationibus suadebant sancti lib.1.c 4.nu 8.vsque ad 11
pęnitentia differenda non est lib.2. cap.10. num.2.lib.3.cap.25 num. 14. lib 4.cap 4. nu. vsque ad 16.cap.8.num.4.6.21. & 22. cap.11.num.18.& 19.& 20.lib 11. ca.10. num.1.lib.14.cap.7 num. 1.cap 8.num.1. & 24.cap 14.num.12.vsque ad 17.cap.15. num.16. cap.21. num.38.39.44. vsque ad 46.56.51.54. vsque ad 58. & 61. lib.16. c. 11. num.20
pęnitentiam suadere vult Deus, cum prædicit futura supplicia lib.1. cap.11.nu.4. vsque ad 7.25. & 26. lib.4.cap.9. num.4. 10. & 11. cap.10. nume.10. cap.12. num. 10. vs-

Digitized by Google

10. vsque ad 11.14.& 15. cap.18. nume.9. vsque ad 12.15.16.18. & 19. lib.6. cap.10. nu 11.lib.14.c.21.nu.21.22.35.& 37
pœnitentia agenda, ne peccata nostra sint in iuditio patentia lib.3. cap.22. num.5. 6. & 9.
pœnitentia, cor conterat vt plangat, idque ex dilectione fiat Dei libr.3. cap.25. numero 9. & 10
pœnitentiam Deo gratissimam explicuit Dauid in Psalmo 37. lib.3.cap.25. nume. 2. vsque ad 7. & 17. lib.14. c.22.nu.29
pœnitentiæ lachrymæ, ignem extinguunt peccati lib.3. cap.25. num.11.& 14.li.14. cap.21.num.14.25.45.& 49. cap.22.num. 32.33.43. 47. & 48. cap.23. numer.9.10. & 24.
pœnitentia & compunctio, vigere in delicijs non potest lib.3.c.25.nu.12.21.& 22. lib.14 c.22.nu.54
pœnitentia, & lachrymæ necessariæ ad reparandam animæ ruinam libr.3. cap.25. nu.13.& 20.lib.10.c.2.nu.5. & 20.lib.14. c.22.nu.32
pœnitentia perfecta facit, vt dulciter homo careat ante actis delectationibus li.3 c.25.nu 14.lib.14.c.21.nu.48.c.22. nu.42. 44. & 51
pœnitentia duret tota vita lib.3.c.25.n.16. & 17.lib.14.c.17.nu.9. vsque ad 11. c 21. nu.51.c.22.num.7.11. vsque ad 13.18.35. 43.47.48.& 58.c.24.nu.3
pœnitentiæ duplex fit, fletus de malo patrato, & bono omisso lib.3. c.25. nu.19. lib.14.c.17.nu.11.c.22.nu.56
pœnitentiæ dignus fructus est, peccata plãgere, & ea iterum non committere lib.3. c.25.num.19.lib.4.c.19.nume.13.lib.14. c.21.nu 47.& 52.c.22.nu.12.17.41.42.45. 46.51.55. vsque ad 58
pœnitentia implet animam caligine & amaritudine, dum peccata flet lib.3. cap. 25.num.20 lib.14. cap.21. nume.15.cap. 22.num.51
pœnitentia mirabiles producit effectus li.3 c.25. num.20.lib.4.c.19. num.13. lib.14. cap.21. num.15.31.33.34.45.& 49. ca.23. num.9.9.& 10
pœnitentiæ lachrymæ aliæ procedunt a timore, aliæ ab amore: illę communiter tempore præcedunt, istæ dignitate lib.3. capit.25. nume. 23. & 25. lib.14. cap.23. numero 19
pœnitentiæ lachrymas sequitur magna consolatio de spe veniæ obtentæ lib.3. cap. 25.num.24.lib 14.cap.21.nu.43.47.& 48. c 22. num.51
pœnitentiam agere non potest homo, nisi Deus eum conuertat lib.4. cap.14. nu.5. 7.10.11.& 17
pœnitentia alia fuit in Dauid, alia in Saule, etsi verba fuerint eadem lib.4.cap.16. num.10.
pœnitentia non consistit in verbis, sed in affectibus animorum lib.4.c.16.num.10. lib.14.c.21.nu.47.c.22. nu.52.& 53
pœnitentia vera peccatoris, maxime cruciat dæmones lib.4.cap.37. nume. 1.& 2. lib.14.c.22.nu.49
pœnitentes consolentur, ne nimia absorbeantur tristitia lib.5. c.1. nu.13
pœnitentiam negabat Nouatus, falsa intelligentia sacrarum litterarum lib.5.cap.8. numero 13
pœnitentiæ & conuersionis luctum, sequitur ingens gaudium lib.7.cap.1.num.1.c. 4. num.11.& 12
pœnitentia & amaritudo est, sine qua ad terram promissionis nullus venit lib.7. cap.3 num.1
pœnitentia peracta, nouę tentationes insurgunt, ne securitas & negligentia hominem prosternant lib.7 c.4.n.12.13. & 16
pœnitentibus & conuersis, non continuo adsunt tentationes, ne reddeant ad mala quæ reliquerunt lib.7. cap.4. num.14. vsque ad 16
pœnitentia timore liquefacit multos, qui prius alta rigiditate tumuerant libro 8. c.7.num.19
pœnitentiam agere inter sæculi turbas vix potest homo, vnde mundus relinquendus est lib.11. c.12.nu.42
pœnitentia facit, vt pennæ veteres quę grauant, eijciantur, & adsint nouæ quæ subleuent lib.12.c.3.nu.34
pœnitentia Niniuitarum mira fuit, cõsilio, & sapientia plena lib.13.cap 6.num.2.& 3. lib.14.c.12.nu.6 & 7.c.21. nu.21.c.22. nu.26.c.23 nu.8
pœnitentiæ vis, eiusque effectus, & necessitas multiplex & ingens, quam differre non debemus lib.14.c.21.per totum.
pœnitentia est, per quam imminente ira Dei, imminens exitium potest homo vitare lib.14. cap.21. num.2. & 4. cap.23. numer.8
pœnitentia est, quæ tabescere faciens carnem, crassitudinem animæ ad subtilitatem reducit lib.14.c.21. nu.3.& 4
pęnitentia occidit Oziam, idest, peccatum, & tunc videtur Deus in solio, &c. lib.14. cap 21.num.5
pęnitentia differenda non est spe longioris vitæ, propter periculum quod est in mora lib.14.cap.21. num.7. vsque ad 14.16. 18. vsque ad 20. 13. 37. vsque ad 39.42. 44. vsque ad 46.50.51.56.vsque ad 58
pęnitentiam Deus non negat homini, dum viuit: vnde cito & confidenter ad eum est accedendum lib.14 cap.21. nume.17. 20.22. vsque ad 25.& 27.c.22.nu.46.c.23. nu 6.8.25.& 26
pęnitentem animã summe amat Deus, quia ad maiora, quandoque bona eleuat pęnitentia, quam dederat innocentia lib.14. c.21.nu.22.& 25
pęnitentia neganda non est homini dum viuit,

Digitized by Google

viuit, sed hac spe homines ad vitia non sunt nutriendi lib.14. c.21. nu.23.27.47. 56. vsque ad 52.60 c.22 nu.25
pęnitentia publica Fabiolæ, mira, propter peccatum ignorantiæ lib.14. c.21.nume. 24. & 25
pęnitentia ignis dicitur, quia interna cordis vrit lib.14 c.21.nu.26
pęnitentia sera malorum post hanc vitā deridetur a dæmonibus lib.14. cap.21.nu. 29.30.37.42.& 55
pęnitentia reddit homines in statum pristinum lib.14.c.21.nu.34.36.& 49. c.22.nu. 47.& 48. c.23.nu.13
pęnitentes eijciunt a se dæmones,& Deum habent sessorem lib.14.c.21.nu.36
pęnitentiam differens,captiuus in Babylonia ait, nondum est tempus domus Domini ædificandæ lib.14 c.21. nu 38
pęnitentia, quæ fit morbo ingrauescente, multum suspecta credebatur a sanctis li. 14. cap.21. num.45. 46.50.51. & 60. cap. 22. num.56
pęnitentiam numquam negat Deus, dum viuimus, non quia ei placent peccata, sed quia maxime displicent lib 14. c.21. num.50.
pęnitentia qualis futura vt prosit,Denq; sit grata, quæ in sanctis olim miranda erat lib.14.c.22.per totum.
pęnitentiæ modus, optime figuratus fuit in purificatione, & sacrificio leprosi lib. 14.c.22.nu.2.vsque ad 4
pęnitentiam agens anima,nigra dicitur propter peccata præterita, & formosa propter pęnitentiam lib.14. c.22. nu.5
pęnitentes sic flere debent peccata, vt etiā fructus agant pęnitentiæ lib.14. cap.22. num.9 11.vsque ad 13.16.25.26.30 vsque ad 32. 34.
pęnitens primum maleactam vitam odiat, recordationeque iudiciorum Dei, credens purgationem peccatorum fleat lib. 14.c.22.nu.10
pęnitentia pro peccatis,& grauibus,& leuibus, quam acris & continua erat in sanctis lib.14 c.22.nu.11. vsque ad 14.29.30. 35.49.56. vsque ad 58
pęnitens recordatione viarum suarum,confusus displiceat sibi lib 14. c.22. num.15. 20.21. & 32
pęnitens cogitans qualis factus fuerit per peccatum, pęnitentiam agat, non verbo, sed facto, sui factus index rigidus lib. 14. cap.22 nume.16. 25.29. 30.32.52.56. vsque ad 58
in pęnitentia vestis,cinis,lachrymæ,&c digna sunt homine peccatore lib.14. ca.22. nu. 16.20.25.27.30.32.vsque ad 34
pęnitentiam comitetur humilitas, & propriæ fragilitatis cogitatio lib.14. cap.22. num 19. & 35
pęnitentiam agit in cilicio & cinere, qui cognoscit quid per culpam fecit, & qualis per illam factus est lib.14. cap.22.numero 19
pęnitentia secunda est tabula post naufragium, erubescens mala, quæ homo fecit lib.14. c.22.nu.21
per pęnitentiam relinquentes Aegyptum, offensiones oculorum suorum abijciant, ne delectent quæ antea delectabant lib. 14.c.22.nu.22
pęnitentiam agens ea relinquat homo,quibus antea seruierat vanitati lib.14. c.22. nu.23.26.30.& 31
pęnitens, confessione delictorum, precibus,verbis,& operibus, sanitatem debet recipere lib.14.c.22. nu.24.& 25
pęnitentiam certam non facit nisi odium peccati, & amor Dei lib. 14. c.22.n.41
pęnitentiæ & calamitatum tempore, etiam a licitis est abstinendum libr.14. cap.22. nu.25.27.33.& 34
pęnitentiā sic agant homines,vt securi non sint de venia lib.14.c.22. nu.25.50.56. & 58.c.23.nu.8
pęnitentiæ arma ieiunium, & saccus: prius ieiunium, post saccus: prius quod internum est,post quod palam est lib.14.c.22. nu.22,52. & 53
pęnitentia sic defleat peccata,vt etiam emēdatioribus factis operiantur lib.14. c.22. nu.31.34.& 51
pęnitentia publica Theodosij Imperatoris laudatur lib.14 cap.22.num.35. lib.16.c. 6. num. 12
pęnitentiæ modus docetur in psalmo quinquagesimo libr.14. cap.22. nume.36.vsque ad 38
pęnitentia est quædam dolentis vindicta, puniens in se quod dolet commisisse, nō dolens temporalem pęnam, sed culpam. lib 14.c.22.nu.39 & 40
pęnitens iudicio confessoris se subdat, nihil sibi reseruans sui lib.14. c.22.nu.40
pęnitentiam publicam agant publici peccatores, sic lugentes extinctam animam, sicut extinctum corpus filij libr.14. cap. 22. num.43
pęnitentia peracta, rursus delectari de culpa,facit vt sanata vulnera serpant lib.14. c 22. nu 45.& 46
pęnitentia in toto corde fit, quando quattuor passiones animæ ad Deum tendunt lib.14.c.22.nu.52 & 53
ad pęnitentiam agendam quibus rationibus adducendi sunt homines lib.14.cap. 23. per totum.
pęnitentiam in noua lege prædicauit Dominus, eam suadens promissis & minis lib.14.cap.23.nu 1.& 11
pęnitentiam Dauid considerare debemus, non peccata, vt statim surgamus & animemur ad lachrymas lib.14. cap.23. n.2. vsque ad 4
pęnitentia quotidie agenda, vt reparentur, quæ per peccatum veterascunt libro 14. cap.23.

Digitized by Google

cap.23.nu.6.& 13
ad pęnitentiam agendam, Dei misericordia monere nos debet lib.14.c.23.nu.6.7.11. 13.15. 16.25.26. & 29
pęnitentibus Niniuitis, sententia Dei executioni non mandatur, vt nullus diffidat lib.14.c.23.nu 8
pęnitentia reuocat perditissimos homines ad Deum, quam qui nesciunt, dānantur. lib.14.c.23. nu.9.10.12.13.17.& 29
ad pœnitentiam agendam, cōsideratio beatitudinis mouere homines debet lib.14. c.23.nu.12.& 17
ad pęnitentiam agendam adducendi sumus exemplo pœnitentium lib.14. cap. 23.nu.16
per pęnitentiam cum fiducia accedat factura factori suo Deo lib.14.c.23.nu.24
pęnitentiam non agunt homines friuolis rationibus ducti lib.14 c.23. nu.29
pęnitentiæ exordium est metus gehennæ, cogitatioq; a quantis bonis in quāta mala homo venit lib.17.c.3. nu.27
perfecti & imperfecti viri differenter trahuntur, & reficiuntur a Deo lib.4. c.24. nu 9.15.19 & 20
perfecti viri comparantur sponso, imperfecti autem sponsæ lib.4 c.24.nu.10
Periurium verbo Iuramentum.
perseuerantia necessaria est, & discenda a Christo in cruce dicente, Consummatum est libr.3. cap.10. nume.25. cap.16. nu.4. & 5
perseuerantia donum Dei est lib.4. cap.17. nu.10 & 11.lib.14.cap.24.num.10. vsque ad 12. & 20
perseuerātia in bono necessaria est, ad quā necessaria est fortitudo lib 6. c.13.nu.1
perseuerantia necessaria multum homini, quæ cum donum sit Dei, instanter ab ipso est expostulanda li.14.c.24.per totum
perseuerantia vsq; in finem, est quæ sola facit homines beatos lib.14. c.24. nu 1.2. 14. vsque ad 18.20. & 22
perseuerantiam docuit Dominus, iubens sacrificia offerri per singula mane lib.14. c.24.nu 4
perseuerantiam docuit Deus, cum docuit mane & vespere seminare lib.14 cap.24. num.5.
perseuerantem tantum laudandum docuit Deus, non laudans hominem, cum primum eum creauit lib.14.c.24.nu 7
perseuerantem saluans Deus, & non perseuerantem damnans, indicat fines terræ lib.14.c.24.nu.9
perseuerantiam postulamus in omnibus petitionibus orationis Dominicæ lib.14.c. 24.nu.10.& 11
perseuerantiam docuit Deus, cum dixit: Vota de die in diem reddenda lib.14.c. 24.num.13
perseuerantiam habēt, qui in animæ vinea flores producit & fructus lib.14. cap.24. numero 19
perseuerantiæ donum, tantum est electorum, qui ideo vt sol electi dicuntur lib. 14.c.24.nu.21.& 22
perseuerantia necessaria, ne prope portum instus virtutibus diues, naufragium patiatur lib.14. cap.16. num.1. & 2.cap.24. numero 6
Petri Apostoli laudes libr. 14. cap.25. §.1. per totum.
Petrus beatificatus est a Christo, quia solū ille, cum Filium Dei naturalem confessus est lib.14 c.25.§ 1 nu.1.& 6
Petro remittere peccata, quod propriū est Dei, velut capiti totius orbis, contulit Christus lib.14.c 25.§.1.nu.1
Petrus in carcere morti proximus, dormiebat, quia causam suam Deo commiserat. lib.14.c.25.§.1. nu.8
Petrus & Paulus eodem anno sicut & die, occisos dicit Hieronymus lib.14.cap.25. §.1.nu.3. & 10
Petrus Abrahæ comparatur, & antefertur lib.14 c.25 §.1.nu.4
Petrus & Paulus, exploratores sunt missi a vero Iosue Christo lib.14.c.25.§.1. nu.5
Petrus iussu Domini Romam reuersus est crucifigendus, cum rogatus a fidelibus discessisset lib.14.c.25.§.1.nu.7
Petrus recte petra dicitur, consortium habens in nomine cum Christo, sicut habebat in operatione libro 14. cap.25. §.1. numero 8
Petrus affectu & amore Dei potens, ambulauit super aquas lib.14.c.25.§.1.n.8
Petrus & Paulus, videntur ceteris Apostolis præcellere lib.14.cap.25.§.1. nu 9.10. 12. & 13
Petrum & Paulum æquales esse meritis docent sancti lib.14 cap.25 §.1. nu.10.& 12
Petrus & Paulus Romæ occisi, occidentis partes sanguine suo illustrarunt libr.14. c.25.§ 1.nu.10
Petrus, quia fundamentum erat Ecclesiæ, fecit primum signum consolidando plantas hominis claudi lib.14. cap.25.§ 1.numero 11.
Petrus & Paulus, recte petra, & vas fuerūt in domo Domini lib.14 c.25.§.1 n.11
Petrus & Paulus quasi geminum lumen oculorum nobis dati sunt libr.14. cap.25. § 1.num.13
Petri & Pauli sepulchra, clarissima & notissima effecit Christus, cum Romanorū principum sepulchra iaceant neglecta. lib 17 c 6 nu.6.& 7
piscatores & venatores, in bonam & in malam partem accipiuntur in sacris litteris lib 12.c.3.nu.12
pontifex qui hoc nomine dignus est, sit sicut Moyses indesinenter in tabernaculo, vt discat a Deo quæ populum doceat lib. 14.c.29.nu.5
pontificis summi onus, iuuandum ab Ecclesia

Digitized by Google

ecclesiasticis docebant sancti libr.14. cap. 30. num.12
pontifex summus cum in summo sit gradu, in summo etiam est periculo lib.14.c.30. nu.13.& 14.c.31.nu.27
pontifex summus, cum nomine mutet vitam, mutet & Ecclesiam in melius li.14. c.31.nu.27
pontificatum summum adeptus Gregorius flebat acerrime lib.16.c.6 nu.21
prędestinationis signa dat Deus,quibus cõsolatio sit electis, & subtrahatur excusatio reprobis lib 7.c.8.nu.34. & 35
prædicatores sancti dicuntur nubes, pluentes,quando,& vbi oportet lib 1. c.23.nu. 3.lib.11.cap.1.num.2.lib 14.cap.26.num. 21.29.34.& 35
prędicatores adulatores,qui dicunt bonum malum & malum bonum, acriter taxantur lib.1.cap.3.num.3. lib.14.cap.27.nu. 2.3.7. & 14
prædicatores arcum habent in manu, quando operantur quę prædicant lib.1. ca.25. num.9.
prædicatores sancti, eripiunt multos ab ore diaboli libr.2.cap.8 num.31. lib.4.c. 23. num.7
prędicatorum sermonibus nec credere nec obtemperare, malum grande est libr.2. c.14.nu.2. vsque ad 3.lib.3. c.29. nu.9.& 10.lib.4.c.18.nu.13.& 14
prædicatoribus & prophetis loquentibus, illudunt mali in proprium damnum lib. 2.c.14.nu.1 & 2 lib.4.c 8.n.7.vsque ad 9. c.18.nu 6.7.13.& 14.c.27.nu.3
prædicatores, oues & ceruæ fœtę dicuntur, salutem parientes plurimorum lib.3. ca. 5. nume.27. cap 22. numer. 13. vsque ad 15. & 28.
prædicatoris animus retardatur,cum viderit populum non proficere lib.3. cap.23. num.4.& 5
prædicatores & prophetę olim in corrigendo populo acres erant lib.3. cap.28.num. 1.12. & 17.lib.14. cap.27. nume.14. 16. 19. & 20.
prædicatores prius corrigant seipsos, deinde proximos lib.3.c.28.nu.15. & 23.lib. 14.c.26.nu.15.c.28. nu.3.& 4
prædicatorum verba vt stimuli sint,vt pungant,& non palpent lib.3.c.28.nu.17.lib. 14.c.27. nu.19 & 20
prædicatoris verbis non credentes mali,in magna veniunt mala culpæ & pœnæ lib. 4.c.8.nu.7. vsque ad 10. c.18.nu.6. vsque ad 8.13. vsque ad 16
prædicatores opportune & importune prędicent lib.4. cap.8. nume.13. lib.14.cap. 26. num.20
prædicatores recte canibus comparantur. lib.4.c.23 nu.10
prędicatoris facti sunt panis, cum multi eorum crystallus essent durissima lib.4. c. 23.nu.11.& 12
prædicatores mali verbum Dei habent in ore,& non in corde, sicut Balaam. lib.4. c.24. num.2
prædicatores in salicibus non pulsant organa, sed suspendunt,dum peruersis non prędicant lib.4. cap.34. nume.20. lib.11. cap.2.nu.24
prędicatoribus & sacrarum litterarum studiosis visis, cruciatur maxime dęmon. lib.4.c.37.nu 2
prædicatores exempla sanctorum proponant populo, vt confundantur lib.5.cap. 17. num.37
prædicatores diuina gratia pleni, alios vtiliter docent lib.7 c.8.nu.32
prædicatores,qui bene non viuunt, vmbris & histrionibus & musicis discordantibus comparantur lib.8. c.9.nu.6
prędicatoribus plebi proficuis,inuidere nõ debent alij lib 9.c.5.nu.19.& 23
prędicatores, primum ardeant, deinde luceant exemplo Ioannis Baptistæ li.9.c.6. nu 15 & 16 lib.14.c.29. nu 30
prædicator, qui numquam satiatur multitudine sectatorum, auarus dicitur in bonã partem lib.9. c 19.nu 7
prædicatores & prælati significantur in candelabro, mensa,arca testamenti,&c.li.9. c.21.nu.1.& 2
prędicatores non antea prędicent, q̃ profecerint multum in virtute lib.9. c.24. nu. 1.9 vsque ad 13.lib.14.c.28.nu.12
prędicatores modo multi sunt, qui ante effundere,q̃ infundi velint, canalibus similes lib.9.c.24. nu 11.& 13
prædicatores multum egent prudentia, vt sciant quæ, & quibus prędicare debeant libr. 11. cap. 3. numer.2. libr.14. cap.26. nume 16 24. vsque ad 27. 34. & 35. cap. 29. num.30
prædicatores prius digitos habeant myrrha plenos,& post aperiant dilecto;prius mortificentur, post doceant lib.11. cap. 6. num.115
prædicatores easdem virtutes habere debent dum docent, quas habebant dum silerent lib.11.c.6.nu 118
prædicatores subiacent iudicio vulgi contra rationem lib.11.c.14 nu.9
prædicatores,dum vera dicunt odiuntur in mundo lib.11.c 14.nu 13 & 15
prędicatores sancti, dicuntur & grando & carbones ignis, quia & per correctionẽ feriunt,& per flammam charitatis accendunt lib.14.cap.18.nu.18
prędicatores oportune & importune prędicent, muneris magnitudinem perpendentes,& fidentes Deo, sed magna cum prudentia lib.14.c.26.per totum.
prędicatores,perfectis aliter, aliter imperfectis prędicare debent, vtentes alia stola in sanctuario, alia cum procedunt ad populum lib 14.c.26.nu.1
prędicator panem communem proponit, dum

Digitized by Google

dum communia prædicat populo, mundum vero, cum res fidei docet libr.14. c.26.num.2
prædicatores secundum qualitatem sumentium, varie vtantur verbo Dei; sicut cibi secundum qualitatem animalium sunt diuersi lib.14.c.26.nu.3.& 4
prædicatores non proficiente populo lamentantur, quia non prosunt lib. 14. c. 26. num.5
prædicatores a Deo instanter postulent audientium profectum lib 14. c.26.nu.6
prædicatores constantia magna, & assidue curent bonum fratrum lib.14. cap.26.numero 6. 33
prædicatores, etsi populus nõ emendetur, prædicare debent lib.14. cap.26. num.7. vsque ad 14.17. vsque ad 20.32.& 33
prædicatur, etsi populus non emendetur, mercede non priuatur lib.14. cap.26.nu. 14.19.& 43
prædicatores verbum Dei scindunt, vt quę integrum sumere non potest populus, sumat in partibus lib.14.c.26.nu.15
prædicatores tacentes, vel quia irridentur, vel quia populus non emendatur, puniũtur a Deo lib.14.c.25.nu.17.& 18
prædicatores frontem fronte concutiant, quando populus attrita est fronte lib.14. c.26.nu.18
prædicatori tacenti dicitur: Qui abscondit frumenta, maledicetur in populis lib.14. cap.26.nu.19
prædicator continue prædicet, Deo reseruans profectum libr. 14. cap. 26. nume. 20. & 43.
prædicatores aquas ligant in nubibus, prædicando secundum capacitatem audientium lib.14. c.26. nu.21.34.& 35
prædicator miseriam suam agnoscens, nihilominus prædicet fidens Deo lib.14. c.26.nu.22
prædicant sancti inuite videntes, quod eorum prædicatio reprobis pœnam operatur lib 14.c.26.nu 23
prædicatores dicunt aliquando, quæ nõ expediunt propter adulationem, vel auaritiam, &c. lib.14.c.26.nu.24
prædicator abscondit eloquia Dei, ne peccet, dum indignis ea non celat libro 14. c.26.nu.24
prædicator aliquando sibi non placens alijs placet, illosque ædificat lib.14. cap. 26. num.27
prædicator ad hoc sermonem dirigat, vt fratri defuncto idest, Christo, & non sibi filios generet lib.14.cap.26.nu.28
prædicatores nubes dicuntur, per quos Deus terret, corruscat, & rigat lib.14.ca. 26.num.29
prædicatores dicuntur montes, qui prius illustrantur luce, q̃ hæc veniat ad alios. lib.14.cap.26 nu.29
prædicatores Angeli sunt ascendentes, & descendentes; vt nutriant paruulos descendunt, vt erigant magnos ascendunt lib.14.c.26.nu.30
prædicatores non sine periculo hoc gaudẽt munere, quo carent, qui humiliter audiunt lib.14.c.26.nu.31
prædicatione assidua, peccata vt muri Hierico corruere debent lib.14.cap.26.num. 32. & 33.
prædicator vt tuba exaltet vocem, non vt delectet, sed vt terreat peccatores li.14. c.26 nu.32 & 33
prædicator stillare dicitur eloquium Dei, quia singulorum capacitatem attendit. lib.14.c.26.nu.36.lib 18.c.2. nu.50
prædicator dispensator prudens sit, mensuram tritici dans iuxta capacitatem audiẽtium lib.14.c.26.nu.37
prædicator gallo comparatur, aliter cantans in media nocte, aliter in aurora, aliter docens bonos, aliter malos libro 14. c.26.num.37
prædicator custos est vineæ, quam circumfodere debet, fimumq; spargere increpando lib.14.c.16 nu.38
prædicator aliorum saluti intentus, etsi minus perfecte id faciat, audit: Melior est iniquitas viri, &c.lib.14.c.26. nu.39
prædicator, qui inebriat verbis, & flagrat beneficijs, audit: Meliora sunt vbera tua vino lib.14.c.26.nu.39
prædicator & prælatus, etsi quod suum est præstiterit, si tamen peccator non emendetur, instet, & fleat. lib.14.c.26. nu.40
prædicator gratanter præfert sermonem ocio, & contemplationi, cum videt audientes proficere libro 14. cap.26. num. 41. & 42.
prædicator orationi, & lucro animarum inuigilans, Deo multum placet lib.14.cap. 26.nu.42.c.27.nu.15
prædicatoris, & prælati munus est medicare, non curata lib.14. c.26. nu.43
prædicatores neglecto proprio periculo corrigant, quibus indignari non debemus: adulatores autem, & muti dantur, & permittatur ob peccata plebis lib.14. cap.27. per totum.
prædicatoribus velut nubibus præcipit De' ne pluant, quando homines non corriguntur lib.14 c.27.nu.1
prædicator loquens quæ placent, puluillos ponit sub manibus lib.14.cap.27.num.2, 3.12. & 13
prædicatores loquentes quæ delectant & non ædificant, grandi benignitate Dei auferuntur a populo lib.14. c.27.nu.3
prædicator non loquatur, nisi quæ per ipsum effecerit Christus, faciens, quæ dicit lib.14.c.27.nu.4
prædicator neglecto proprio periculo, corrigat delinquentes lib.14.cap.27. num.5. 16.19. & 20
prædicatores falsi, dulcia pollicẽtur in malum

lum populi, cui amara est veritas lib. 14. c.27.nu.7.9.10.12.vsque ad 14
prædicatores iuuabantur olim orationibus communibus in missa, vt veritatem præprædicarent lib.14.c.27.nu.8
prædicatoribus iubet Deus vt taceant, quãdo populi peccata id merentur libr. 14. c.27.nu.11.& 21
prædicatoribus Deus aperit os, quando videt aliquos conuertendos lib.14.cap.27. numer.11
prædicatores peccata populi comedunt, dum peccantes laudant libr. 14. cap.27. numero 13
prædicatores falsi dantibus munera prædicant pacem, alijs iram lib.14.c.27.nu.14
prædicatoribus, quos Deus ad hoc munus assumit, dat virtutes multas, lib.14. cap. 27. nu.15
prędicatori nihil est tam periculosum apud Deum, tam turpe apud homines, quàm quod sentiat, non libere dicere libr.14. c.27.nu.16
prædicatores dum frigido corde proferunt verba, inflammare auditores non valēt. lib.14.c.27.nu.17
prædicatores non prosunt, dum in docendo laudes proprias quærunt lib. 14. cap. 27. num.17
prædicator adulteratur verbum Dei, dum non Deo filios gignere vult, sed se ostentare lib.14 c.27.nu 18
prædicatores arrogantes, malunt afflictos auditores districte corripere, quàm blande refouere lib.14.cap.27.nu.19. & 20
prædicatores sancti, & recta facientes laudant, & peruersa facientes, secant lib.14. c.27.nu 20
prædicatori sæpe pro gratia auditoris datur verbum, & pro culpa auditoris aufertur lib.14.cap.27.num.21
prædicatores sancti, portæ sunt Sion, quia per eorum vitam & doctrinam abscondita intramus supernæ contemplationes lib.14.c.27.nu.22
prædicatores iniqui, portæ sunt vultus Leuiathan, quia per eos in potestatem diaboli traduntur multi, & via perditionis aperitur lib.14.c.27.nu.22
prædicatorum falsorum deceptiones aperit Deus iustis lib.14.c.27.nu.22
prædicatores sancti dentes sunt Ecclesiæ, quia peccantium duritiam conterunt sermonibus suis lib.14.c.27.nu.22
prædicatores mali dētes sunt diaboli, quia reproborum vitam mordendo dilaniant lib.14.c.27.nu.22
prædicatores & prælati, prius sibi prosint, quàm alijs, operibus prius quàm verbis docentes, & tales in bonum reipublicæ dantur, in malum desunt lib.14. cap.28. per totum.
prædicator qui contraria facit eorum quæ docet, scandalizat alios libr.14. cap.28. num.2.7. & 19
prædicator sanctificet Euangelium Dei, se ipsum primumq; immolans Christo, vt doctrina & exemplo prosit alijs lib.14.cap. 28.num.3
prædicatores in exemplum sint alijs, operando quæ docent lib.14.c.28. num.4.6. vsque ad 10.c.29.nu.4.& 5
prædicatores sal terræ dicuntur, quia omnibus virtutibus ornati esse debent, vt libere vitia castigent lib.14.c.28.nu.7
prædicatores prius dicuntur sal, quàm lux, quia prius est bene viuere, quàm docere. lib.14.c.28.nu.7
prædicatores efficacius mouent, bona vita quàm verbis lib.14.c.28.nu.8
prædicatores non bene viuentes, multorũ malorum sunt causa lib.14.c.28. nu.8
prædicatores non illi quærendi sunt, qui flosculos verborum sectentur, sed qui cõpungant audientes lib.14. c.28. nu.8
prædicatorum, & prælatorum virtutem significabant sacræ vestes sacerdotum legis antiquæ lib.14. cap.28. num.9. & 10. cap.29. nume.4. & 5. cap.31. numer.14. 15. & 17.
prædicatores de magnis dicturi, commorētur in sublimibus lib.14.c.28. nu.12
prædicatores si mali fuerint, conuertantur, & sic doceant lib.14.c.28.nu.14
prædicatores, & prophetas falsos priuat Deus misericorditer hoc munere, ne populum decipiant lib.14 c.28. nu.16
prædicantes prophetæ legis olim, cilicio induebantur, pœnitentiam prædicaturi, quo exutus est Isaias, captiuitatem nuncians lib.14.c.28.nu.16
prædicator, qui prius vult docere, quàm discat, stultus est lib.14. c.28.nu.17
prædicator, qui non vult operari quę dicit, manum ad os porrigere non vult lib.14. c.28.num.18
prædicator destruens opere, quod verbis docet, similis est pharisæis, qui proselitum faciunt filium gehennæ lib.14. cap. 28. num.19
prædicatores pœnitentes sint, nec diuidant os ab opere, vt de turture iubet lex lib. 14.c.28.nu.20
prædicator tunc tantum loquitur, quæ sanæ doctrinæ conueniunt, cum doctrina & vita consentiunt lib.14.cap.28.n.21
prædicator talis sit, vt nullus eum iuste arguat. vir enim sanguinum templum Deo ædificare non debet lib.14.cap.18. numero 22
prædicatores aliquando vtilitati proximorum consulentes, operātur bona palam, & narrant ea lib.14.c.28.nu.23
prædicator loquens & nõ operans, ille ieiunus manet, ferensque, alius comedit. lib 14 c.28.nu.24
prædicatoris progenies eradicatur, quando is qui per verbum nascitur, per exemplũ neca-

necatur lib.14.cap.28.num.24.
prædicatori, qui prius in se vitia extinguit, & post prædicat, Deus dat fortitudinem, & hinnitum lib.14 c 28.nu.25
prædicatori conuenire debent verba & vita, sicut equo fortitudo, & hinnitus lib. 14. cap.28 nu.25
prædicator sanctus terram vngula fodit, cũ de corde audientium exemplo suo terrenas cogitationes eijcit libr. 14. cap 28. num.26.
prædicator prius stare debet, & post ad lucrandos homines mitti exemplo Ezech. lib,14.c.28.nu.27
prædicator cum Ezechiele primum edat volumen,& post loquatur, primum intelligens sacram Scripauram,vt prosit libr. 14.c.28.nu 28.& 29
prædicator librum habet in ore sicut mel dulce, quia ille de Deo suauiter loquitur, qui eum amat lib.14. c.28.nu.29
prædicatoribus bene docentibus & male operantibus dicitur, filij Efren,&c. lib. 14.c.28.nu.30
prædicator, qui vt proximis prosit, ocium contemplationis ad tempus relinquit,audits Meliora sunt vbera tua vino lib.14. cap.28. nu 33
prædicator ocio, & actioni viciſſim intendat, vnde sponsa modo vocatur,iam dormire iubetur. libro 14. cap. 28. numero 35. & 37.
prædicatores quales futuri sint: vt prosint, quod si tales non fuerint, nihilominus audiendi sunt lib.14.c.29 per totum.
prædicatores, & doctores, sunt ligna quadrata in arca Ecclesiæ libro 14. cap. 29. numero 1
prædicatores dentes sunt lacte candidiores, alijs cibum masticantes, & in se puri existentes lib.14.c.29 nu 2.& 18
prædicatores piscatores & venatores dicuntur optime lib.14.c.29.nu 6
prædicandum est Euangelium non ex ęmulatione, sed syncere lib.14 cap.29.num. 7. & 10.
prædicanda est veritas æqua animi propensione, diuiti & pauperi libr.14. cap. 29. num.7
prædicatores tam innumeri, Gentilium reliquias propter suam ignominiam & peccata conuertere non valent lib. 14. cap. 20. num.8.
prædicare illi debent qui exemplo Christi, hostem vicerint in deserto libr.14. cap. 20 num 9
prædicatores sancti nubes sunt, pluuiam accipientes a Deo, quam effundunt,falsi autem prædicatores nubes sunt a diabolo excitatæ lib.14. cap.29. num.10. lib. 18. cap.2. num.13
prædicator prius attendat sibi, deinde doctrinæ lib.14.c.29.nu.14
prædicatores tempore Chrysostomi iam taxabantur, si aliena prædicarent,& non noua, sed sępe repetita libr.14. cap.29. num.15.
prædicatores nec vulgi laudibus intumescant, nec probris animum despondeant lib.14.c.29.nu 15.vsque ad 17
prædicatores mittuntur vt fulgura, vt illuminent mundum lib.14.cap.29. nume. 19 & 27.
in prædicatore primum est vita, secundo doctrina dicente Dauid: Beati immaculati, &c. qui scrutantur, &c lib.14. cap. 29. num.21.
prædicator primum inclinet in parabolam aurem suam audiens Deum, & post aperiat in psalterio propositionem,docẽdo. lib.14.c.29.num.22.& 30
prædicatores, & ministri Dei Angeli sunt, quos facit ignem ad comburenda peccata proximorum lib 14.c.29.nu 23
prædicatores mali Christum annunciant, sed non ex veritate, sed ex occasione li. 14.c.29.nu.24
prædicatores sancti non propter temporalia, sed propter fratres loquuntur pacem lib.14.c.29.nu.25
prędicator ingreditur in abundantia sepulchrum, qui propter contemplanda, operanda non negligit, nec e contra lib.14. cap.29.nu.26
prædicatores iam conuersi ad Deum, thesauri sunt grandinis,quos Deus præparauit in diem belli lib 14.c.29. nu 27
Prædicatores grando & carbones ignis dicuntur, quia & per correctionem feriũt, & per amorem accendunt lib.14. cap.29. nu.27.& 28
prædicatores æri candenti comparantur, quorum vita sonat, & ardet lib.14. cap. 20. num.28
prædicatores animalia sancta Ezechielis sunt, quæ habent manus hominis sub pennis, idest virtutem operis sub volatu contemplationis lib.14. cap.29. num.28. lib.18 c.18.num.14
prædicatores & prælati, speculatores dicũtur, qui in altitudine mentis debent sedere lib.14 c.29. nu.29.& 30
prædicatores laudem humanam quęrentes in concionibus,oliua pulchra sunt,quam ignis combussit lib 14 c.29. num.31
prædicatores per boues & leones designantur,quia & boum mansuetudinem,& feruorem leonum debent habere, paterna dulcedine moderantes zelum lib.14. c. 29. nume.31
prædicatores recte viuentes,iudicare dicũtur Israelem omnibus diebus vitæ suæ. lib.14.c.29.nu.32
prædicatores mali, furantur verba Dei qui bonum quod docent, operando non sequuntur lib.14.c.29.nu.32
prędicator domum habet in Romatha & altare ibique iudicat populum, cum eius

mens

Digitized by Google

ment in cœlo est lib.14.c.29.nu.32
Prædicatores Deo placent, quorum vox dulcis est, faciesque decora lib.14.c.29. num.35.
prædicator propter vanam gloriam prædicans, pollutum panem Deo offert li.14.c.30. num.9
prædicator & sacerdos se iactando, bona non indicat, sed bene viuendo loqui non cessat lib.14.cap.31. num.22. lib.16. cap. 1. num.38
prædicatores, & doctores oleo vnguntur, vt misericordes sint, gratia imbuti, lucere alijs possint, & per oleum medeantur lib.16.c.1.nu 37
prædicatores sunt, qui pecuniam Dominicam fœnerantur dum prædicant, audientes reddunt fœnus dum bene viuunt lib. 16 c.10.nu.8.& 9
prædicatores per doctrinam regias pingunt imagines lib.16 c.10.nu.25
prædicatores crudeliter faciunt, dum relictis vtilibus ad curiosa se conferunt lib. 16.c.10.nu.25
prædicatores sancti sunt de quibus dicitur: Mala aurea in lectis argenteis, qui profert verbum in tempore suo lib.18. cap. 2. num.29
prædicatorem increpantem, humiliter audire debet homo lib.18. c.2.nu.29
prædicatores sancti pluunt imbrem, falsi autem laqueos lib.18.c.2.nu.40
prædicatores cœli sunt dum prædicant, & veritas in Ecclesia sanctorum, cum terra germinat opera bona lib.18. c.1.n.44
prædicatores accipiunt scientiam sermonis per sacras Scripturas, & excoquunt in se, & populo subministrant, stomacho similes lib.18.c 3.nu.3
prædicatores sal, lux, & ciuitas vocantur, vt vita eorum intelligatur & doctrina lib. 18.c.15.nu.18
prædicator mente excellat Deo in oratione, & sobrius sit proximis, illis se accommodans lib.18.c.18. nu.5.& 7
prædicatores sancti Angelis comparantur, qui per scalam ascendunt ad Deum, & descendunt ad proximos lib.18. cap.18. numero 7
prædicator ingreditur in abundantia sepulchrum, dum vitam actiuam & contemplatiuam diligit libr.18. cap.18.nume.8. vsque ad 10
prædicatores fulgura sunt euntia, & reuertentia, quia ab oratione veniunt ad prædicationem lib.18 c 18.nu.12.& 13
prædicatoribus præcipit Deus, vt oscula contemplationis relinquant propter bonum proximorum lib.18.c.18.nu.18
prælati bona temporalia vt minima, non per se, sed per alios administrent lib.2.c. 15.nu.4.5.& 63
prælati diligentissimi sint in eradicandis inutilibus sarmentis Ecclesiæ li.5.c.5.n.11,
prælati, & principes populi suspenduntur peccante populo, pro quo rationem reddituri sunt lib.5.c.11. nu.1.& 4
prælaturam & regnum non appeterent homines, si pericula cogitarent officiorum. lib.5.cap.11.nu.1.4.8. vsque ad 11.16. & 21.lib.8.c.4.nu.5
prælaturam renuit Moyses verecundius q̃ Isaias qui illi se obtulit illumque imitari debemus, non istum lib.5.c.11.nu.2 lib. 8.c.4 nu.6 & 7
prælati varijs fluctibus & periculis sunt subiecti lib.5.c.11.nu.3.6.8.9.& 21. lib.8.c. 4.nu 2.& 3
prælati necessitate compulsi vt hoc officiũ subeant, magno periculo subsunt, & maiori si ipsi se ingerant lib.5.c 11.n.4.8.9. & 14.lib.8.c.4 nu.4.vsque ad 7
prælaturam desiderare, & dominium, lethale virus est animæ lib.5. cap.11. nume.7. vsque ad 12.14.15.& 18.lib.8.cap.4.nu.4. vsque ad 7
prælati vineam animæ suæ custodire non sufficientes, perperam aliarum custodiã suscipiunt lib.5. cap.11. num.18. lib.14. c.28.nu.31 & 34
prælati vna dignitate adepta, ad plures & maiores semper anhelant lib.5. cap.11. num.20
prælati sancti non considerant potestatem ordinis, sed æqualitatem conditionis lib. 8.c 5.nu.25.26 37.& 38
prælati timeri non appetunt, nisi a malis, vt corrigantur lib.8.c.5.nu.26
prælati, naturales patres affectu & dilectione vincere debent lib 13. c.1 nu.5
prælatis & sacerdotibus honorem & obedientiam deferre debemus, etiam si mali sint lib.13 c 1.nu.5.vsque ad 7
prælati contra morbos irascantur non in ægrotos; subditi autem contra tales non indignentur lib.14.c.27.nu.6
prælati & sacerdotes alios scandalizantes, & negligentes, dicuntur nutrire pecora occisionis, & super eis non dolere li.14. c.28.nu.15
prælatis, & prædicatoribus existentibus malis recte dicitur sermo Domini pretiosus, idest rarus, quia non eis reuelantur, quæ prædicent lib.14.c.28.nu 32
prælatus vineam suam nõ custodiens, idest non quærens quæ sua sunt, sed quæ aliorum, dignus est custos vinearum lib.14. c.28.nu.34
prælati, & prædicatores iungant facta verbis, vt dent voci suæ vocem virtutis, iunctque vtrumque oratio lib.14. cap.28. numero 36
prælati monstra sunt, quibus gradus est summus, & animus infimus lib.14.ca.28.nu. 37 c.31.nu.28.
prælati aliorum bono intenti, seipsis neglectis, taxantur lib.14.c.28.nu 37
prælati vt sexaginta fortes lectum Salomonis am-

Digitized by Google

nis ambientes sint tenentes gladios, vt prius in se, deinde in sibi subditis vitia seccent lib.14.c.28.nu.38
prælatis sanctis, maxime insidiantur dæmones, vt sic lectulum Christi maculent, eis deceptis lib.14.c.28.nu.38
prælati, prædicatores, & doctores columnę sunt Ecclesiæ super bases Apostolorum & prophetarum fundatæ, quorum testimonijs fidem confirmant lib.14. cap.29. num 3.
prælati, prædicatores, & sacerdotes si contemnantur in his quæ ad se pertinent, patienter ferant: non in his quæ aliorum concernunt salutem lib. 14. cap.29.num. 13. & 14.
prælati forma sint fidelium, & exemplar in omnibus tamquam animata lex libr.14. c.29.num.14
prælati, & prædicatores dicuntur nasus Ecclesiæ sicut turris libani, quia multa esse debet eorum discretio & altitudo li.14. c.29. num.30
prælatus habere debet vitæ propriæ altitudinem, & descendere alienæ infirmitati lib.14 c.29.num.33
prelatus botrus cypri dicitur, quia quem curare non potest mansuetudine, curare debet increpatione lib.14. c.29.nu.34
prælati negligentes, superbi, acceptatores personarum & deliciosi taxantur, quos tamen honorare debent subditi lib.14. c.30 per totum.
prælati in seipsos seueri esse debent, in subditos mites: contrarium autem faciunt mali lib.14.c.30.nu.2.c.31.nu.27
prælati in minimis diligentes, in magnis remissi, pharisæis comparantur libr.14. c.30.num.2
prælati in pauperes acres, qui diuitibus nec loqui audent, taxantur lib.14. c.30.num. 3.4.6.9. & 10
prælati, qui Ecclesiæ opibus abutuntur, rapinam pauperum habent in domo li.14. c.30 nu.3.& 5
prælati dum honorem assecutos se credũt, non onus, gregem Dei non pascunt, sed se lib.14 c.30 nu.4.& 5
prælati, & doctores, qui lucro intenti munia sua exercent, acriter taxantur lib.14. c.30.num 6
prælati personarum acceptatores acriter puniuntur lib.14.c.30 nu.10 c.31.n.18
prælatis Ecclesiæ subdi debent omnes, etiã potentes & sancti, etiamsi illi tales non sint lib.14.c.30 nu.11
prælatos Deus seruauit suo examini discutiendos, non populi lib.14. c.30.nu.11
prælatorum onus etiam gigantinis humeris formidabile, iuuandum est a subditis lib.14.c.30.nu.12
prælati ne superbiant, considerent se esse homines, &c. lib.14. cap.30. nu.14. c.31. nu.26.& 27
prælati olim laxabant retia in capturã animarum, non pecuniarum, quod modo nõ faciunt lib.14.c.30.nu.14
prælati quales desiderandi sunt a plebe, & quod quandoque adolescentes ad hæc munia non sunt inepti libr. 14. cap.31. per totum.
prælati instent perseueranter doctrinæ, & vitæ, sintque cum auctoritate humiles lib.14. c.31 nu.1.& 2
prælati attendere debent sibi, & gregi, vt mundi sint a sanguine omnium libr.14. c.31.nu.2
prælatus prius sit bonus miles, vt dux factus, militet bonam militiam armis virtutum lib.14.c 31 nu.3
prælaturam vt bonum opus desiderat, qui affectu charitatis proximos vult pascere, si tamen perfectus sit lib.14. cap.31. nu. 4 & 5.
prælati litteris, industria, & sollicitudine sint prediti, vt sol excedant alios, omnesque duces diligentia libro 14.cap.31.numero 4. & 6
a Prælatis pauca & minima postulabat Paulus, cum maxima requirerentur, quia tunc pauci tales reperiebantur libr.14.c. 31. nume.5
prælatus boni trituranti comparatur, vt laboret, nec sit remissus aut delicatus lib. 14.c.31.nu.6
prælatus linguis innumeris præpositus est lacerandus lib.14.c.31.nu.6
prælati subditos tantum excellere debent, sicut pastores, oues. lib.14.cap.31.num. 8. & 34.
prælati mansueti sint, compassionem habẽtes peccantium lib.14.c.31.nu.9
prælati res Ecclesiasticas etiam cum dispendio vitæ ab Imperatoribus debent tueri lib.14.c.31.num.10.lib.16 c 6.nu.7
prælati sint fortes contra principes, quando id expedierit lib.14.c.31. nu.10. lib.16.c. 2 nu.1.& 2 c.3 nu.7
in Prælatis regat disciplinæ vigor, mansuetudinem, & hæc ornet rigorem lib.14.c. 31.nu.11.vsque ad 13.29.& 30
prælatis bonis mixta esse debet & regendi auctoritas, & benignitas consolandi lib. 14.c.31.nu.12.& 13.29.& 30
prælati, & sacerdotes, qui ferunt vasa Domini, cogitationibus sint mundi libr.14. c.31 num.14
prælatus prudens sit, ne tacenda proferat, vel proferenda taceat lib.14. cap.31.nu. 16. & 17.
prælati aliquando subditorum culpas dissimulare debent, aliquando leuiter arguere, quandoque grauiter lib.14 cap.31.nu. 18. vsque ad 20
prælati, & prædicatores aliquando nimio zelo moti proferunt, quæ subditis nocẽt. lib.14 c.31.nu.20
prælatis magna sanctitas necessaria est, vnde ple-

Digitized by Google

de plerique viuunt subditi, qui moriuntur prælati lib.14.c.31 nu.21. & 28
In Prælato, sublimitatem dignitatis æquet conuersationis splendor lib.14. cap.31. num 22.
prælati descendunt mare in nauibus, quæ nauis charitate munita sit, vt tuti sint li. 14.c.31.nu 23
prælati pastoribus gregum merito comparantur lib.14.c.31 nu.24
prælati multi, semper volunt esse formidini vtilitati raro lib.14.c 31. nu.25
prælaturæ ideo tantopere appetuntur, quia homines in illis non cogitant onera, sed honores lib.14 c.31.nu.26
prælati iuuenes si virtute senuerint, apti sunt huic muneri, etsi regulariter iuuenes eligendi non sunt ad id muneris lib. 14 c 31.nu.26
prælati custodes dicuntur ciuitatis, & murorum, qui animam vulnerant & expoliant, vt saluent lib.14.c.31.nu.30
prælati & Episcopi, trabes sunt ædificium sustentantes Ecclesiæ libro 16. cap. 1.numero 4.
prælati, & sacerdotes illi creeantur, quos Dominus elegerit lib. 16. c 3.nu. 3
prælati mille subsunt periculis, murmurationibus, difficultatibus, vt omnes metuant id onus subire lib.16. ca 3. num. 3. vsque ad 5
prælati etiam non peccantes, vix liberi esse possunt a criminationibus & murmurationibus, si vel rideant, &c. libro 16. c.3 nume 5
prælati mali, similes sunt aquæ baptismi, quæ alios abluit, & ipsa perit lib.16. c.3. numero 12
prælati sic curent suam salutem, vt intentissimi sint alienæ lib.16. cap.7. numer. 24. & 25.
præmij consideratio multum conducit ad ferendos labores lib.3. cap. 13. nume.9. vsque ad 11
Verbo Beatitudo.
præsulatum summum datum Eugenio III. acriter flebat Bernardus lib.5.c.11.n.21. lib.8.c.4. nu.11
præsulatum summum accipienti, suadebat Bernardus Eugenio, vt fieret lib.8.cap.4. num.11.
principes & prælati boni, ob peccata populi auferuntur lib.2.cap.11. num.1.lib.14. c.28.nu.1.5.& 13
principes, & sacerdotes mali dãtur ob peccata plebis lib.2.c.14 nu.2.& 3.lib.9.c.8. nu.4.& 14 lib.14. c.28. nu.1 & 13
principes sæculares magno subduntur periculo, vt videas quali subijciantur prælati lib.5.c.11 nu 6
principes absque vitio esse debent, vitiaq; odire in his quos iudicare semper debet lib.9.c.8.nu.1.2.13.& 15
principum peccata, cedũt in damnum reipublicæ lib.9.c.8.nu.3.& 14
principes boni dantur, quando populus id meretur lib.9. cap.8.num.2.4.& 6.lib.14. c.28.num.1
principes mali regere videntur populum, sed reuera non regunt lib.9. c.8.nu.5
prospera amplius nocent hominibus, quàm exteri hostes, quod in Romanis visum est lib.9.c.15 nu 25
proximorum bono nimis intenti erant sancti lib.1.c.8.nu 1.c 13.nu.2.c.14. num.1. 10.11. & 30.c.14 nu 22.23.& 25.c 15.nu. 6. vsque ad 8
proximos diligere, etiam diligentes nos, rarum est in mundo lib.1.cap.12 nu.8.c.13. num 6 & 9
proximum omni tẽpore expedit diligere, maxime autem quando odio nos prosequitur lib.1.c.12.nu.40.lib.9.c.6. nu.29
proximos, etiam cognatos & fratres, ratus est qui vere amet lib.1. c.13.nu.1. vsque ad 9.c 14 nu.1
proximum non diligentes, acriter punit Deus lib.1. cap.13. num.1. vsque ad 3.8. c.15.num.4
proximos circumuenire & decipere nõ debemus lib 1.cap.14.nu.32.c 16.nu.13
proximorum dilectionem varijs medijs curare debemus lib.1.c.14. num.33. & 34. c.16 nu 16
proximos miro modo diligebant sancti li. 1.c.14.num.2. vsque ad 5.9.10.13.16. vsque ad 29.lib.9 c.7.nu 18.cap.16.num.5. 6.10. & 11. lib.16. cap.7. num.3.4.11.14. 17.24. & 25
proximorum mala maxime lugebant sancti lib.1. c.14.nume.5. vsque ad 8.13.21. vsque ad 23.27.vsque ad 29 lib.9.c.16.nu. 9. vsq; ad 11.lib.16.c.7.nu.3.4.14.& 17
proximos malis oppressos orationibus iuuabant sancti lib.1.c.14. nu 8.9 & 14
proximorum dilectionem exemplo Gentilium discant Christiani lib.1. cap.14.numer. 10.& 11
proximorum mala, propria vocabant sancti lib.1.c.14. nu 9.12.13.19. vsque ad 21. lib.9 c.16 nu.6
proximos sic diligebant sancti, vt hanc vitam propter eos libenter optarent lib. 1. c.14.num.14.24 vsque ad 26. c.18.nu.24. lib.16 c.7.nu.17
proximorum bonis qui congaudet, & de malis tristatur, dum habet vbera sponsæ. lib.1.c.14 nu.15 c.16.nu.11
proximorũ dilectio reddebat sanctos Deo gratissimos lib 1.cap.14 num 27. cap.15. nu 6. vsque ad 9
ad proximorum dilectionem comparandã, omnium vnum fuit caput lib.1.c.15. nu. 1 vsque ad 3
proximus diligendus, quia vnum corpus sumus, vna domus, vna patria, &c. lib.1.c. 15 nu.3.& 23 c 16 nu.11
proximorum vtilitatem vt respiciant, varia

Digitized by Google

sortiti sunt nomina Christiani lib.1.cap. 15.nu.4.c.16.nu.12
proximorum amor grandes parit vtilitates lib.1.c.15 nu.5.vsque ad 9.17.& 20
proximorum amor si desit, nihil in homine est magnum lib.1. cap.15.nu.6. vsque ad 9. & 15
proximi vtilitati qui consulit, in ea inuenit propriam lib.1.cap.15.num.8. & 9.c. 16. num.16
proximum periculum qui contemnit, in eo inuenit proprium lib.1.c.15. nu.8.& 9
proximum contemnens, ad id sensim dilabitur, vt Deum contemnat lib.1.c.15.nu. 10.& 23.lib.3.c.2.nu.38
proximum honorans, Deum etiam in eo honorat lib.1.c 15.nu 10
proximũ diligere debemus, quia Christus eum amat libr 1. cap. 15. numer.12. 14. 19. & 23.
proximi dilectionem natura suadet, & inclinat lib.1.c.15.nu 12
proximus nec in rebus leuibus est contristandus lib.1.c 15 nu.14
proximi amor vehementer diabolum cruciat lib 1.c 15.nu 15
proximis compati debemus, etiam quando a Deo puniuntur lib.1 c 15.nu.16
proximi amor nutrit amorem Dei lib. 1. c. 15.num.18
proximi odium, ingentia parit nocumenta, sicut & amor bona lib.1. c.15. nume.20. vsque ad 22
proximi amorem commendauit Christus in cęlum pergens, & ibi iam existens lib. 1.c.15.nu.23
proximum diligentes, Deo similes efficimur lib.1.c.15.nu.24.c.6.nu 12
proximos sic diligamus, vt corũ portemus onera lib 1.c 16.nu.1.7.& 8
proximos vere diligere debemus, eorũ necessitatibus prouidendo lib.1.c.16.nu.2. 3.7.vsque ad 10 & 11
proximus propter solum Deum amandus, quod raro fit lib.1.c.16.nu.4.& 5
proximi amor, qui in Deo non fundatur, stabilis esse non potest lib.1.c.16.nu.5
proximus syncere diligi nõ potest ab amatoribus mundi lib.1 c 16.nu.6.8.& 9
proximum cõtristare debet in bonũ ipsius, qui vere amicus est lib.1.c.16 nu 10
proximi salus taliter quęrenda, vt etiã propriam curet homo libr.1. cap.16. nume. 15 & 16.
proximorum malis compatiendum est, bonisque congaudendum lib.9. c.5. nu.13. 16 21.& 23
proximis compati debemus, ipsosque corrigere, sed prudenter lib.9. cap.16.num.9. vsque ad 11
proximorum onera portantes, recte ceruis comparantur lib 13.c.3.nu.24
proximi amorem nos docent nomina quæ habemus, agriculturæ, &c. lib.14. cap.5. nu.4. vsque ad 6
proximo vnimur eum amantes, & ab ipso dilecti, quę vnio impeditur obstinatione, & suspicione lib.14.c.5.nu.33
proximi salutem curet homo, nec propria contentus, ocio torpeat libr.14. cap.28. numero 31
proximos & nos diligere debemus, vt sic rectas faciamus semitas Dei nostri li.14. cap.28.num.20
proximi, bonis exemplis iuuãdi sunt in bono, quod fit cum occasiones scandalorũ tolluntur lib.16.c.8. nu.26
prudentia huius sæculi reproba est, & hoc nomine indigna lib.9. cap.17. nume.14. vsque ad 18
prudentia spiritus, superiora tantum eligit, & diligit lib.9.c.17.nu.16.& 17
prudentia multum necessaria est, cui simplicitas coniungenda est lib.9.cap.17.nu. 17. vsque ad 20
pueri sensibus, Deo non offeruntur, donec ablactentur lib.1.c 2.nu.9
pueri in bonam partem dicuntur, qui moderantur passiones lib.1. c.2. num.10.vsque ad 12.& 15
pueri in bonam partem dicuntur humiles. lib.1.c.2.nu.13
pueri dicuntur etiam senes, quando pigri sunt ad bonum lib.1.c.2.nu.18
puerorum lusibus comparantur, quæ mundani homines gerunt in vita lib.2. c.15. nu.17.vsque ad 20
purgatorij pœnæ terribiles lib.4.c.1.nu.42. lib.9.c.3 nu.15
purgatorium datum est, vt mundentur peccatorum reliquiæ libr.9. cap.3. nume.2. 3. & 15.
purgatorium non temere, certitudine saluationis, stultum est lib.9.c.3.nu.15

R

Regum, & Imperatorum miseratio commendabilis est valde exemplo Theodosij lib.16.c.6.nu.11 & 12
regna nisi iustitia gubernẽtur, magna sunt latrocinia lib.9.c.8.nu.10
Verbo Principes.
reges dicuntur iusti, qui regunt carnem suam lib.13.c.8.nu.13
regnum Dei multa significat in sacris litteris lib.13.c.8 nu.7
regnum Dei, & diaboli, & vtriusq; differentia, & finis lib.15 c 1.per totum.
regnante Deo in nobis, rationabiles sensus non occupantur in operibus luti lib.15. c.1.nu.1.2 & 7
regnat in malis sapientia carnis, quæ inimica est Deo, vnde multa veniunt mala lib. 15.c.1.nu.2.3.& 7
regnat diabolus, qui rex Aegypti est, in hominibus, & maxime curat eis præualere. lib.15.c.1.nu.2.3.& 7

regnum

Digitized by Google

regnum suum diabolus agnouit euertendū lib. 15. c. 1. nu. 3. & 4
regnante diabolo in hominibus, Deum loquentem non audiunt lib. 15. c. 1. nu. 5
regnum peccati postulabant martyres, Apocalypsis 6. vt euerteretur in terra lib. 15. c. 1. num. 6
Verbo Christus.
reincidentia malum est grande lib. 2. c. 10. num. 5. vsque ad 8. lib. 14. cap. 7. nu. 21. 25. vsque ad 28
Verbo Peccatum.
religio, & congregatio vbi pax non est, nihil prodest lib. 1. cap 25. num. 15. lib. 3. c. 2. nume. 21
religionem non deserat monachus, quod si fecerit, statim reuertatur lib. 2. c. 8. nu. 40. & 41. lib. 9. c. 22. nu. 4 lib. 15. c. 6. nu. 9. c. 7. nu. 1. vsque ad 5
religio sine charitate facit vt monasteria tartara sint lib. 3. c. 2 nu. 21
religio vbi charitas est paradisus est, & habitatores Angeli lib. 3. c. 2. nu. 21. libr. 14. c. 5 num. 24
religio locus aptus nimis ad virtutem, hominum malitia aliquando non prodest. lib. 6. c. 5. nu. 9
religionem ingressus, parentum blanditijs moueri non debet lib. 6. c. 8 nu. 1. vsque ad 3. lib. 15 c. 3. nu. 14
religionis labores, qui difficillimi sæcularibus apparent, vnde reddantur faciles lib. 9 c. 15. nu. 45
religionem relinquere, quia mali aliqui in ea sunt, stultum est lib. 9. cap 19. num 5. lib. 10. c. 9. nu 5. lib. 15. c. 6. num. 3. & 4. c. 7 num. 4 & 5
in religione & in omni statu, boni & mali reperiuntur lib. 9. c. 21. num. 5. 6. 11. 13. & 14. lib. 15. c. 6 nu. 3. & 4
in religione nullus melior eo, qui proficit, nec peior eo, qui cecidit lib. 9. c 21 n. 5
in religione, & in omni congregatione, miscentur qui casuri sunt, vt timeant ceteri lib. 9. c. 21. nu. 7. & 13
religionis silentium, magnas affert vtilitates lib. 10. c. 7 nu. 7. 8. & 16
in religione nullus de loci securitate præsumat lib. 10. c. 9. nu. 2. 3. 5. & 6. lib. 15. c. 6. num. 3. & 4
religio & alia quæ grandia sunt, in libera voluntate hominis relinquuntur lib. 11. c. 1. nu. 2 vsque ad 5
religiones multæ, sed spiritus vnus, quarū laudes colligunt eleganter sancti ex multis lib. 15. c 2 per totum.
religionem ingressus, omnia contemnens, vere beatus dicendus est lib. 15. c. 2. n. 1
religionem ingressus est Basilius, visis exēplis monachorum, animo omnia cōtemnendi lib. 15. c. 2. nu. 2
religionem intrare, conueniētissimum est, cum ciuitates mali plenæ sint, & bonis omnibus destitutæ lib. 15. c. 2. nu. 5. & 12.
religionem ingressus, potioribus bonis etiam humanis abundat, quàm si in sæculo diues & nobilis degeret lib. 15. cap. 2. nu 6. vsque ad 11
religionis pons tribus lignis cōpactus est, pœna corporis, paupertate, & obediētia lib. 15. c. 2. nu 16
religionis professio, secundum baptisma recte vocatur lib. 15. c. 2 nu. 21
religiones multæ sunt in Ecclesia, circumdata varietate earum, sed omnes vno firmentur amore lib. 15. cap. 2. nume. 22. vsque ad 24
religionem volens intrare, virum se præbeat constantem, ne a parentibus vel rebus mundi detineatur lib. 15. cap. 3. nu. 1. & 14.
religionem ingressus, certissimum quæras ducem ornatum virtutibus & litteris, quem sequatur, & cui subdatur lib. 15. c. 3. nu. 1 vsque ad 3
religionem ingressus, dæmon suadet, vt viris se committat & ignorantibus, & irreligiosis lib. 15. c. 3. nu. 2
religionum prælati, nullo modo adulentur subditis, sed delinquentes corrigant lib. 15. c. 3. nu. 11
in religione, meum, & tuum, multorum malorum radix est, vbi omnia sunt communia lib. 15. c. 4 nu. 9. & 10
religio vinea est Euangelica, & Paradisus Dei lib 15 c. 4. nu 14
religio est antiqua hereditas Ecclesiæ, tempore prophetarum præmonstrata, in Ioāne Baptista innouata, a Christo celebrata, & Apostolis concupita lib. 15. cap. 5 num. 13
religio similis est Angelicæ puritati, in qua Deo adhærent homines libr. 15. cap. 5. numero 13
in religione cella cum cœlo multam habet affinitatem. libr. 15. cap. 5. nume. 13. vsque ad 16
religionis status consulto accipiendus est, sed non impediendus, in quo perseuerādum est lib. 15. c 7. per totum.
religionem intrare festinans, felix est, sed id non faciat inconsideranter lib. 15. c. 7. nu. 1. 2. & 11
religionem ingrediens inconsideranter & egrediens, sibi nocet & alijs, quos scādalizat, dum credunt vitam minus bonam, aut intolerabilem lib. 15. c. 7. nu. 1. 2. & 5
religionis ingressum interdicunt parentes filijs, friuolis rationibus lib. 15 c. 7. nu. 6. vsque ad 8
religionem dissuadere, quia multi in ea lapsi sunt, stultum est lib. 15. cap. 7. num. 6. vsque ad 8
religionem dissuadere, quia maioris criminis rei sunt religiosi, q̄ sæculares, stultum est & falsum lib. 15 c. 7 nu 7. & 8
religionē ingressus renitentibus parētibus, cogitet quod Deus ad hoc venit in mun-

dum lib.15. c.7.num.10
religionis habitum poſtulans, primum probandus eſt, poſt admittendus lib.15. c.7.nu.11
religionem ingreſſurus, prius cõputet ſumptus, poſt caueat ne confuſus illudatur lib.15. c.7.nu.12
religioſæ fęminæ, ſecularibus interdicant vanarum rerum loquacitatem, aut diſcedant lib.10 c.7.nu.8
religioſæ feminæ in monaſterijs tempore Chryſoſt. naturæ infirmitatem, miranda vita vincebant lib.15 c.4.nu.1
religioſarum cura, maior eſſe debet, q̃ virorum lib.15.c 5.nu.1.& 2
religioſarum prçlatæ non ſuauia, ſed vtilia ſuadeant; ſubditæ autem obediant eis in omnibus lib.15.c.5.nu 1.& 2
religioſæ ſi quandoque virum alloqui debuerint, id faciant per prælatas ſuas, iſtæ autem ſolæ non loquantur lib.15. cap.5. numero 2
religioſæ arctiſſima in cuſtodia maneant, in qua per feneſtrulas loquantur cum feminis honeſtis ædificatoria libr.15. cap. 5. num.10
religioſæ ſe extollentes de proſapia & vanitatibus ſeculi, taxantur li 15 c 5.nu 11
religioſæ cum nuptis & ſecularibus diligẽtibus mundum, non loquantur libr.15. c.5.num.17
religioſæ nec dent, nec recipiant dona, nec litteras, amoremq; fugiant ſecularium. lib.15.c.5 nu.18.& 19
religioſarum nimius riſus, taxatur libr.15. c.5.num.21
religioſi amantes terrenas conſolatiunculas carent cæleſtibus lib.1.c.18. nu.29.& 31. lib.15.c 4.nu.17.& 20
religioſi non honores quærant, ſed vilia officia monaſterij lib.1.c 20.nu.19
religioſi ſcientes infirmitatem ſuam, ad religionem venerunt, fugientes inimicum potentem lib 2.c.7.nu.25
religioſi plura beneficia acceperunt a Deo quàm alij, pro quibus gratiores eſſe debent lib.2.c.14.nu 8.vſque ad 10
religioſi perperam credunt omnia ſalua, dũ habitum non dimittant lib.2.cap.14.nu. 11. & 12.
religioſi proprietarij acriter puniendi lib. 2.cap.15 num.1. lib.4. cap.39.nu.5. lib. 15.c 6.nu.7
religioſi ſua & ſeipſos conſecrant Deo, & offerunt lib.2.c.20.nu 1.vſque ad 7. li.9. c.22 nu.4.lib.15.c.5.nu 20
religioſi imitatores Dei, qui omnia dedit nobis, & ſeipſum lib 2 c.20.nu.1.& 3
religioſi Deo oblati, non debent humanis rebus deſeruire lib.2. cap.20. num.3. & 5. lib.9. cap.22.num.4.lib 15.cap.3.n.19. c.5.nu.20
religioſi multi ſocij ſunt tribulationũ monaſterij non conſolationũ li.3.c.14.n.28
religioſi ad hoc vocati ſunt, vt nouerint Deum, & ſe lib.3.c.19.nu.34
religioſorum voluntaria paupertas, cunctis eſt opibus præferenda lib.4. ca.28.nu.3. & 4.lib.14. cap.3. nume.13. vſque ad 18. 24. & 25.
religioſi monaſterium non deſerant etiam ſub prætextu virtutis lib.4. c.30. num.2. lib.15.c.5.nu.6.& 7
religioſis dęmon ſubtiliores parat laqueos, ſecularibus vt beſtijs, apertos ſatis lib.4. c.31.num.41
religioſus honorem relinquens ſeculi, maiorem conſequitur etiam in hac vita li.7. c.5. num.1
religioſi tempore Chryſ. poſt comeſtionẽ Deo gratias agebant, & hymnos dicebãt lib.7.c.7.nu.3 & 4
religioſi peruerſe agunt, honorem appetẽdo, vbi honor ab omnibus contemnitur lib.8.c.6.nu.11
religioſi taxantur, qui cum in ſeculo ſine honore eſſent, cum in religione appetũt lib.8.c.6.nu.11
religioſi ludere videntur ſecularibus, cum fugiunt quod ipſi appetunt, & quod illi fugiunt, ipſi appetunt lib.8.c.6.nu.15
religioſorum quadrageſima, tota vita durare debet lib.9.c.1.nu.30.31.& 33.
religioſi in quadrageſima feruentiores ſint ſolito lib.9.c.1.nu.31.& 33
religioſi a cella in cœlum frequenter aſcendunt, raro autem in infernum niſi conſideratione lib.9. cap.3. num.21. lib.14. c.5.num.24
religioſis olim, ſeruandi ſilentij grandis cura erat lib.10.c.7.nu.7.& 16. lib.15.ca.4. nu.11.lib.18.c.15.nu.48
religioſus pauca & rationabilia loquatur verba, & quæ bis veniant ad limam lib. 10.c.7.nu.23.lib.15.c.3.n.24.c.4.n.6
religioſus ædificatoria loquatur ſemper ſęcularibus lib.10.c.7.nu.23.lib.15.c.3.nu. 24. c.4.nu.6.& 23
religioſus præcepta & conſilia implens, ſeruus dicitur fidelis, inutilis autem, qui ſola ſeruat præcepta lib.11.c.1. nu.1.& 5
religioſi & perfecti viri præcepta & etiam conſilia ſeruant lib.11.c 1.nu.7
religioſi olim mira paupertate pollebant. lib.11.c.9.nu 11
religioſorum cellæ laudantur lib.11.cap.12 num.8.vſque ad 12.lib.15 cap.5.num.13. vſque ad 16
religioſi non tanto egent ſtudio, vt recte viuant, quanto ſeculares lib.11.c.12.n.35. lib.15.c.7 nu.8
religioſi prima virtus eſt, humana contemnere iudicia lib.11. c.14. nu.9
religioſos murmurantes & eis conſentientes, excommunicandos dicebat Baſilius lib.11.c.16.nu.4
religioſi murmurantes ſemper, cũ alijs ſunt corpore, ſed non corde li.11.c.16.n.24

reli-

Digitized by Google

religiosi murmuratores acriter taxantur li. 11.c.16.nu.18.& 12.c.17.nu.13
religiosos murmuratores a monasterijs excludendos dicebat Augustinus lib.11.c. 16 num.19
religiosi, non credant murmurationem leue esse peccatum lib.11.cap.17. nume.8. 9. & 13
religiosi reprehensibiles sunt, qui vt murmurent, amici fiunt lib.11.c.17. nu.9
religiosi obedire debẽt prælatis sicut Deo, iussa non scrutantes,&c lib.13.c.1.nu.1. vsque ad 4
religiosi in monasterio ab vno discant vnã virtutem, ab alio aliam lib.13. c.1.n.8
religiosi vnum habere debent patrem, cui incunctanter obediant lib.13 c.1 nu.8
religiosus, filium suum Isaac, idest propria voluntatem obediendo occidat libr.13. c 1.num.14
religiosi ab orationibus communibus non recedant, quamuis dæmon id multũ suadeat, vt solet lib.13.c.3.nu.6
religiosi scala pertingens cœlum, est lectio, oratio, meditatio, & contemplatio li.13. c 3.nu.41.& 42
religiosis labores manuum consulebat Basilius lib 13.c.12.nu.4.& 5
religiosi ocium, multa parit inconueniẽtia lib.13.c.12. nu.18.& 19
religiosus diuitias appetens, peior est sæculari lib 14.c.3.nu.23
religiosi etiam si pauca habuerint in sæculo, multa reliquerunt propter Christum. lib 14 c.3.nu.24.& 25
religiosorum, maxime prędicatorum lapsus ab omnibus flendus est, vt omnibus nociuus lib.14.c.16.nu.3.4.& 9
religiosorum monasteria domus sunt luctus, vbi cinis cilicium, & innumera sunt bona lib 15.c.2.nu.3.& 4
religiosi tranquillo in portu nauigant, nauigantibusque luce sua iter aperiunt lib. 15.c.2.nu 3.& 11
religiosi olim inter homines Angeli erant, virtute mira præditi lib.15. c.2. nu.3.4. & 12.c.4.nu.1.vsque ad 10.& 12
religiosi velut in cœlo, tuti sæcularium naufragia prospectant lib.15. c.2.nu.12
religiosi mundi sunt pisces in stagno monasterij degentes lib.15.c.2.nu.13
religiosi thesauro inuento absconduntur in claustris, vbi mira lucrantur lib.15. c. 2. num.14
religiosi arguuntur vt negligentes, qui si minimam partem eorum quæ faciũt in monasterio, facerent in sæculo, reputarentur Angeli lib.15.c.2. nu 14
religiosi bene vtantur data sibi opportunitate operandæ salutis, liberi a negotijs sæculi lib.15.c.2.nu.15.
religiosi ponte transeunt procellosum sæculi mare, sæculares natando,&c. lib.15. c.2.nu.16.c.4.nu.16
religiosi dentes sunt Ecclesiæ. Cantic.4. vbi mira eorum perfectio describitur li.15. c.2.nu.17.& 18
religiosorum monasteria lectulus floridus sunt, vbi quiescitur a curis sæculi lib.15. c.2.num.19
religiosi nouicij vineæ sunt florentes, serpentes fugantes lib.15.c.2.nu.20
religiosi vnius ordinis, alijs nec inuideant, nec detrahant lib.15.c.2. nu 23.& 24
religiosi quomodo conuersari debent in monasterio, & horum prælati qualiter se debeant habere lib.15.c.3. per totum.
religiosi nec de nobilitate glorientur, nec vestes, lectos, cibos velint curiosos, & delicatos lib.15.c.3.nu.3.11.& 16. c.4 nu.3. vsque ad 5.7.9. 11.18. vsque ad 20
religiosus secum statuat, omnium esse contemptibilem, & sola misericordia ad ordinem admissum vt seruiat omnibus lib. 15.c.3 nu.3.24.& 25
religiosus a cella in sæculum vadens, vel decipitur vt non redeat, vel non talis qualis exierat lib.15. cap.3. num 4. ca.5. num.6. & 7
religiosus si necessitate cogente ad sæculũ exierit, quàm citissime redeat lib.15.c.3. nu 4.& 5.c 5. nu 6. & 7
religiosus sequatur exempla seniorum, & studiosorum lib.15.c.3.nu.5
religiosus cogitet, quod regnum cœlorum violenti rapiunt, vt austeritatem semper sectetur lib.15.c.3.nu.5
religiosus curet ne quid indignũ statu suo faciat, ne vt Ananias puniatur acriter lib. 15.c.3 nu 6.24.& 25
religiosus multum curet, ne pecunias & se, & quidquid Deo consecrauerat, repetat ab eo lib.15.c.3.nu.6.7 & 19
religiosus, qui in Angelicæ dignitatis ordinem transiuit, prauis postea affectibus nõ contaminetur lib.15.c.3 nu.7
religiosi, prælatos eligant exemplares li.15. c.3.nu.7.& 8
religiosus in maceratione carnis, & delicijs, moderatione vtatur lib.15.c.3.n.8
religiosi media nocte surgant ad orationẽ, & septem horas cantent libr.15. cap.3. numero 8
religiosis speciales amicitias interdicebant sancti, vt nimis noxias lib 15.c.3 nu.9
religiosi olim puniebantur ne interessent choro, vel orationi, qui talia fecissent mala lib.15 c 3.nu.9
religiosi si exemplares fuerint, instante necessitate claustrum egrediantur non alij lib. 15.c 3.nu.9
religiosis ira, & iuramentum interdicũtur lib.15.c.3 nu.9
religiosorum ratio tantum habet pro fine animæ salutem, & quidquid ad id iuuat lib.15.c.3.nu.10.24.& 25
religiosi perfecta obedientia hæc est, vt consilio prælatorum nõ tantum a malis

abstineant, sed & bona faciant lib.15. cap.3.nu.10.12.& 20
religiosi ædificatoria loquantur, habita ratione temporis & personarum lib.15. c. 3. nume.10
religiosus plangentis habet officium, vt se vel multum lugeat, semperq; timidus occasiones vitet mali lib.15.c.3.nu.15
religiosi infirmi diligenter sunt curandi, posthabita omni monasterij necessitate lib.15.c.3.nu.17
religiosus viuat ordinabiliter sibi, sociabiliter proximo, humiliter Deo lib.15. ca 3. nu 18
religiosi nouicij arguuntur, quod vita communi & rigore communi non sunt contenti lib.15 c 3.nu.20
religiosorum prælati superbe sapientes, præsumptuosi, &c. taxantur lib. 15. cap.3. num 21
religiosi patres in capitulo congregati prouideant per leges profectibus subditorũ, non voluntatibus lib.15.c 3.nu 22
religiosus prælatus cum fratre irreligioso sic se habeat, ne dæmon eam ouẽ rapiat. lib.15.c.3.nu.13
religiosi modo degenerant multum ab antiquis, quorum exempla inspiciẽda sunt, ne sæcularium vita illorum sit confusio. lib 15.c.4.per totum.
religiosi, olim vilibus, & asperis nimis vestibus induebantur lib.15.c 4 nu.3.& 4
religiosi quotidie in prælio sunt contra insidiantes cupiditates lib.15.c 4 nu.7
religiosi, habeant modo propositi sui duces antiquos monachos lib 15. c 4. num. 11. & 12
religiosis olim interdicebatur vinum, nisi Dominicis diebus lib.15.c.4.nu 13
religiosis olim præcipiebat Augustinus vt inter sæculares edentes, pane tantum & aqua vescerentur lib.15. c.4 num.13
religiosi olim mira abstinentia pollebant lib.15.c 4.nu 14 c 6 nu.5
religiosis, & Ecclesiasticis confusionem inferunt sæculares, illis meliores libro 15. c.4.num.15
religiosi vocati ad collegium perfectorum, excusationem non habeant, si non recte viuant lib.15.c 4.nu.16
religiosi modo ab antiquis longe differũt, non proficientes, vt illi lib.15.c 4. nu.16. 18. vsque ad 22
religiosus modo magni habetur, si conuersionis suæ primordia conseruet libro 15. c.4.num 16
religiosi, qui velint nolint in laboribus sũt, stulte appetunt uenias, quibus hic priuẽtur lib.15.c 4.nu.17.c.6.nu.1
religiosi in exordijs tam feruidi, deuenerunt ad multam miseriam lib.15. cap.4. nu.18. vsque ad 21
religiosos in cibis & cultu vestium occupatos, flebat Bernardus li.15.c.4.n.19.& 20
religiosorum prælati acriter taxantur à Bernardo. lib.15.c.4.nu.20
religiosis conueniens est extra monasteria non vagari lib.15.c.4.nu.22
religiosi extra monasterium rari, & exemplares, alloquanturque, & imitentur sanctos ac senes lib.15.c.5.per totum.
religiosus cum sæcularibus amicitiam non habeat, nisi magna adhibita circumspectione lib.15. cap.5. num.3. vsque ad 5. 8. & 9.
religiosorum facta q̃ acriter damnant sæculares, etiam si illa mala non sint, vel sint minima lib.15.c.5.nu.3. vsque ad 5
religiosus neque frequenter, neque temere exire extra monasterium debet lib.15.c. 5.nu.6 & 7
religiosi consanguineos raro visitent, nec de illis solliciti sint li.15.c.5.n.8.9. & 11.
religiosi mortui iam mundo, sæcularium negotia non curent libr.15. cap.5. num. 8.9. & 12
religiosi habitus non tantum formam, sed & veritatem pietatis promittit libro 15. c.5.nu.13
religiosis cella non sit reclusio necessitatis, sed domicilium pacis lib. 15. cap.5. nu 13 14. & 16
religiosi numquam minus sunt soli, q̃ cum soli sunt lib.15.c.5.nu.13. & 14.
religiosis alia cella exterior est, alia conscientia, & in vtraque debent habitare lib 15 c.5.nu.16
religiosi impij, murmuratores de se confidentes taxantur, & quod acrius puniendi sunt quàm sæculares lib.15. cap.6. per totum.
religiosi propter res nullius momenti, priuantur magnis bonis lib.15. c.6.nu.1
religiosorum inimicitiæ priuant eos multis bonis lib.15.c.6.nu.1.
religiosus, qui etiã licita reliquit, maxime vitet quæ numquã licent lib.15. c.6.n.2
religiosi in portu sunt, sed ibi aliquãdo colliduntur naues, & pereunt lib.15. cap.6. nu.3.4.& 9
religiosi, qui monasteria deserunt, culpant monachos sine causa lib.15. c.6.nu.4
religiosi taxantur, qui murmurant propter cibum, curantes noxij ne illi sint an conuenientes lib.15.cap.6.nu.5.& 12
religiosi irasci non debent, nec litigare, sed pacifice viuere vt prosint ieiunia, &c. lib. 15 c 6.nu.6
religiosi, quia maiora Dei beneficia receperunt, si mali sint, difficilius tolerantur, & acrius puniuntur lib.15.c.6.nu.8
religiosos tepidos, mente apostatas vocabat Bernardus lib.15.c 6.nu.9
religiosi caueant multum, ne corde vel corpore redeant ad Aegyptum, quem reliquerunt lib.15 c 6.nu 9
religiosis grauia sunt, quæ apud sæculares pro minimis habentur lib.15.c.6. nu.10.

reli-

Digitized by Google

religiosi taxantur, qui ea, quę paupertatis sunt, magis appetunt, quàm sæculares appetant diuitias. lib. 15. c. 6. nu. 11
religiosi acriter reprehenduntur, qui prælati voluntatem ad suam volunt flectere. li. 15. c 6 nu 11
religiosorum vitam Deus scrutabitur in iudicio, quanto magis sæculariũ. lib. 15. c. 6. nume 13
religiosi adulatores & detractores, vulpes sunt religionis lib. 15. c. 6. nu. 14
religiosis psallentibus, coniunguntur Angeli, & gaudent de profectu, tristanturq; de lapsu lib. 15. c 6 nu 15
religiosos solos summa diligentia debere viuere, sęcularium insania est & perditio. lib. 15. c. 7. nu. 8
religiosi occasionibus demptis, tutiores a lapsu sunt quàm sæculares lib. 15 c 7. nu. 8
religiosi nomine, indignus est, qui linguam moderari nescit. lib. 18 c 15. nu. 48
religiosorum hæc perfectio est, sed rara, cautam habere mentem cũctis terrenis, eamque vnire Christo. lib. 18. c. 18 nu. 1
religiosi in certis & in dubijs, diuinam semper & quęrant, & sequantur voluntatem. lib 18. c. 19. nu. 7. & 8
resurrectio mortuorum credita, in laboribus nos consolatur lib. 2. c. 3. num 11. lib. 3. c. 13. nu. 9. vsque ad 13
resurrectio corporum in fine sæculi futura est. lib 3. c. 10. nu 44. lib. 15. c. 8. nu. 6
resurrectionem carnis qui negãt, omne propositum bene operandi interimunt. li. 3. c. 13. nu 6. vsque ad 8. lib. 15. c. 8. nu. 5
resurrectionis fides, vitam nostram componit lib. 3 c. 13. nu 9
resurrectio vltima probatur, cuius fides nõ modica bona causat. lib. 15 ca. 8. per totũ.
resurrectionem iustorum in suo ordine prophetauit Balaam dicens: Quàm pulchra tabernacula tua Iacob, &c. lib. 15. c. 8. nu. 1
resurrectio corporum ex Christi resurrectione optime ostenditur. lib 15. ca. 8. nu. 2. 4. & 13
resurrectionem corporũ, & ratio docet supposita fide, & in prophetis ostẽditur. lib. 15. cap. 8. num. 2. vsque ad 4. 6. 7. 9. vsque ad 11
resurrectio corporum, optimis congruentijs edocetur. lib. 15. c 8. nu 7. vsque ad 11
resurrectio corporum ex raptu Pauli in cœlum docetur possibilis. lib 15 c. 8. nu 12
resurrectio corporum cum dotibus ostenditur in virga Aaron, quæ fronduerat. lib. 15. c. 8 nu 14
in Resurrectione iusti erunt sicut sol in conspectu Dei, & luna perfecta in æternum. lib. 16. c. 7. nu. 22
Verbo Christi resurrectio.
retro respicere non debet, qui malum reliquit. lib. 2. c. 3 nu 14. c. 8. nu. 40. & 41. c. 11. nu. 31. lib. 4 c 2. nu. 3. lib 9. ca. 22. nu. 1. 4. 6. 7. 11. 17. 19. 20. 24. 29. & 33
Verbo peccatum, & verbo Virtus.
ridere fidelibus, multum interdicebant sancti. lib. 7. c. 2. nu 1
risit tantum semel in vita Crassus. lib. 18. ca. 16. num. 5
risit Zoroastes nascens, nec boni aliquid monstruosus ille risus, portendit. lib. 18. c. 16. num. 17
Verbo Fletus, & Lachrymæ.

S

Sabbatum celebrant Christiani spiritualiter, per totam vitam non peccando li. 6. c. 2 nu. 11. vsque ad 15
sacræ scripturæ lectio iuuat ad toleranda aduersa. lib. 3 c. 23. nu. 22
sacræ scripturæ, montes sunt Bethel, in quibus fides Dei prospicitur, & operum perfectio adimpletur. lib. 6. c. 3. nu. 1
sacræ scripturæ lectio, maxime consulebatur a sanctis. lib 6. c. 6. nu. 25. & 26. lib. 13. c 5. nu. 6. & 15
sacra scriptura liber Ezechielis est, habens carmen & væ, quia dulcia appetimus, & prius amara toleramus. lib. 6. c. 11. nu. 25
sacræ scripturæ hæc summa est vt vtamur vtendis, & fruamur fruendis li. 6 c 14. n. 2
sacra scriptura in exordio mundi data non est hominibus, quia per res & creaturas homines docebat Deus lib. 10. ca. 5. nu. 2. vsque ad 7
sacræ scripturæ epistolæ sunt a Deo nobis missæ, vnde diligenter legendæ sunt. lib. 11. c 2. nu. 25 & 26
sacræ scripturę lectio mentem erudit, & ad amorem Dei perducit. lib. 13. c 6. nu. 15
sacrę scripturæ testimonijs consolabantur sancti in aduersis. lib. 14 c. 1. nu. 22. & 23
sacra scriptura in rebus obscuris, cibus est, in claris autem potus lib 14. c. 28 nu. 28
sacra scriptura est puteus Iacob, ex quo hauriuntur aquæ quæ in oratione funduntur. lib 15. c. 3. nu 24
sacram scripturam legere optimum est ad virtutem, ad cuius intellectum pulchræ sunt Augustini regulę lib. 16. cap. 4. per totum.
sacra scriptura mensa fuit Israeli, in qua verbo Dei pascebatur. lib. 16. c. 4. nu. 1. lib. 18. c. 1. nu. 32
sacra scriptura laqueus effecta est Israeli, dũ nõ intelligit quę de Christo scripta sunt. lib 16 c. 4. nu. 1 & 2
sacra scriptura malis fit in laqueum, & retributionem, & in scandalum. lib 16. c. 4. n 2
sacra scriptura, medicina est omnibus morbis accommodata, si suum homo aperiat morbum. lib. 16 c. 4 nu. 3. vsque ad 5
sacra scriptura non solum audienda est in Ecclesia, sed & domi legenda. lib. 16. ca. 4. nu. 4. 5. 7. & 11. c. 10. nu. 40
sacra scriptura præstat animę, qd cibus corpori. lib. 16. c. 4. nu. 5

sacram

Digitized by Google

sacram lectionem audiens, ad nundinas venit Christianus, vt domum diues reuertatur. lib. 16. c. 4. nu. 5
sacra scriptura, regnum cœlorum dicitur, quia ibi includitur, vel quia ianua est qua intrat homo lib. 16. c. 4. nu. 6
sacra scriptura clauis est regni cœlorum, sacerdotes eam interpretantes clauicularij. lib. 16. c. 4. nu 6
sacræ scripturæ lectione magis egent sæculares, quàm Ecclesiastici. lib. 16. c. 4. nu. 7. vsque ad 11
sacræ scripturæ, Christianæ artis instrumenta sunt, quæ dimittere nullus debet. lib. 16. c 4 nu. 8. 9 & 12
sacræ scripturæ, arma regalia sunt, quæ contra dæmones nos tuiantur. lib. 16. c. 4. nu. 9. & 10. c. 10. nu. 10
sacra scriptura legenda est, & quæ in ea non intelliguntur, inquirenda. lib. 16. ca. 4. nu. 10. 12. & 13
sacra scriptura memoriæ commēdanda est, sic vt antequam ad conciones veniant fideles, Euangelium memoriter sciant. lib. 16. c. 4. nu. 11
sacræ scripturæ libris nullo modo careant Christiani. lib. 16. c. 4. nu. 11
sacrarum litterarum desiderio laudantur, qui mittebant notorios in Bethlehem, vt a Hieronymo dictata transcriberent. lib. 16. c. 4. nu. 12
sacrarum litterarum desiderio, Fabiola a Roma Hierosolymam venit, vt edoceretur a Hieronymo lib. 16. c. 4. nu. 13
sacræ scripturæ desiderium accendant quæ philosophi fecerunt vt humanas litteras scirent. lib. 16. c. 4. nu. 14. vsque ad 16
sacras scripturas discere debemus, consuloreq; viros doctos lib. 16. c. 4 nu. 15. & 16
sacrum litterarum desiderio, laudantur a Hieronymo Hedibia & Algasia. lib. 16. c. 4. nu 17
sacræ scripturæ significantur in canalibus, vbi Iacob oues ducebat, ut maculosos pa rerent fœtus lib. 16. c. 4. nu. 18
sacræ scripturæ, loca irrigua sunt, in quibus nutriendi sunt homines. lib. 16 c. 4. nu. 18
sacrę scripturę mos est, ita loqui de parte, vt de toto lib 16. c. 4. nu. 19. & 23
sacræ scripturæ ambiguitas ex locis clarioribus, vel ex Ecclesiæ auctoritate, & antecedentibus & sequentibus tollenda est. lib. 16. c. 4 nu. 20
in Sacra scriptura, non semper eadem res idem significat per similitudinē, sed res quandoque contrarias, quandoque diuersas lib. 16 c. 4. nu. 21. & 22
ad Sacræ scripturæ intelligentiam, multum iuuant septem regulæ Ticonij, etiam si ille Donatista fuerit. lib. 16. c 4. num. 23. vsque ad 26
sacrarum litterarum studio deficiente, anima contrahit peccatum, sicut ferrum rubiginem, si eo non vtamur. lib. 16. c. 4. n. 30
sacra scriptura speculum est veritatis, quod nemini blanditur, & neminē seducit, &c. lib. 16. c 4. nu. 32. c. 6. nu. 18
sacræ scripturæ, riuuli sunt aquarum & fluēta plenissima, circa quæ sancti resident. li. 16 c. 4 nu. 33
sacra scriptura scandalum non est iustis, etiam si aliqua non intelligant quæ illis videntur absurda. lib. 16. c. 8. nu. 25
sacra scriptura velamine tegitur, immo clauditur, dum negligenter auditur. lib. 16. c. 10. nu. 3
sacra scriptura arcus est Ecclesiæ & Domini, quo terrentes sententiæ veniūt ad cor, vt homo corrigatur, vel damnetur. lib. 18. c. 2. nu. 22
sacra scriptura, est arbor Ezechielis, cuius fructus est in cibum, & folia ad medicinam lib. 18. c. 2. nu. 25
sacra scriptura non consideranda in cortice litteræ, sed in sensu. lib. 18. cap. 2. nume. 29. & 51
sacra scriptura recte camparatur lectis argēteis, quia requiem præstat animabus, & quia fulget virtutibus patrum. lib. 18. c. 2. nume. 29
sacra scriptura mons cōdensus est, quia multa ibi sunt quæ mentem quęrentis exerceant lib. 18. c. 2. nu. 37
sacra scriptura, mirabiliter in Græcum versa est cura Ptolemæi regis Aegypti. lib. 18. c. 2. nu. 38
sacram scripturam vtpote diuinam, nimis optauit Ptolemæus intelligere. lib. 18. c. 2. nume. 38
sacra scriptura arcus est quo mittuntur sagittæ vulnerantes iustos & accendentes, ibique sunt vasa mortis ad perniciem infidelium lib. 18. c. 2. nu 39
sacram scripturam legunt & audiunt Iudęi, sed non intelligunt, quia ablatum est ab eis omne robur panis. lib. 18. c. 3. nu. 6
sacra tangere non debent, qui sacerdotes non sunt, ne vt Oza pereāt li. 16. c. 4. n. 28
sacerdotes mali dantur, quando peccata plebis id merentur. lib. 2. c. 14. nu. 2. & 3
sacerdotes & magnates, dum peccāt, acrius ceteris puniuntur. lib. 4. c. 18. nu. 21. li. 16. c. 1. nu. 32
sacerdotes, sancti sint prius, & post grata dona offerant Deo. lib. 5. c. 12. nu. 5. 34. 35
sacerdotes quales astare debent altari, cum Achimelech mundos voluit esse eos qui panes propositionis ederent. lib. 5. ca. 12. nume. 34
sacerdotes idolorum a malis abstinent, in confusionem sacerdotum Christi. lib. 5. c. 12. nu. 34
sacerdotes reprobi, acriter puniendi sunt. lib. 5. c. 12. nu. 35
sacerdotis verba, miranda virtute panem conuertunt in corpus Christi. lib. 5. c. 12. nume. 38
sacerdotes & religiosos infamare curāt maxime

Digitized by Google

xime viri scelerati.lib.9.c.15.nu.21
sacerdotum & sanctorum lapsus, flendus maxime ab omnibus.lib.10.c.2.nu.1.& 2
sacerdotes,feminas,maxime iuuenculas nõ visitent.lib.11.c 11.nu.19
sacerdotes,& prælati,dum peccantem,acriter non corrigunt, totam communitatē periculo exponunt.lib.14 c.11.nu.1
sacerdotes & prælati negotiationibus deditι taxantur.lib.14.c.16.nu.5.11. & 12
sacerdotes & Ecclesiastici aliquando vacāt secularibus, quia seculares eos non alūt. lib.14.c.16.nu.5
sacerdotes inferiores esse laicis aut æquales,modo videmus,in grandem confusionem.lib.14.c.16.n 6.7.13.22.23.25. & 26. lib.16.c.2.nu.8
sacerdotes & Ecclesiastici,si cadant, difficilius laicis surgunt.lib.14.c.16.nu.7
sacerdotum peccata maiora sunt quàm populi, grauiorique egent medicamine vt sanentur lib.14.c.16.num.8.10 vsque ad 13.17.19.20.& 24.lib.16.cap.1.nume.18. 24. & 32
sacerdotes & prælati, qui populum errantē regere debēt, aliquãdo illi sunt laqueus. lib 14 c.16.nu.14
sacerdotes Episcopi, prælati, principes aliqui, abominabiles sunt, sed sanctis alijs hi non nocent lib.14.c.16.nu.16
sacerdotum & Episcoporum opus saluat, non nomen. lib.14.c.16.nu.16. & 25. lib. 16.c.1.nu.31.& 32
sacerdotum & prælatorum peccata acrius puniuntur,quàm plebis.lib.14.c.16.num. 17.& 18.lib.16.c 1.nu.18.c.3.nu.5
sacerdotibus grande imminet periculum,si aliena non corrigant & maius, si propria contemnant.lib.14 c.16.nu.18
sacerdotum & Ecclesiasticorum auctus est numerus, sed diminutum meritum. lib. 14 c.16.nu.19.20.25.& 26
sacerdotes altario seruientes de altario viuant,non luxurientur,&c.lib.14.c.16.nu. 21.vsque ad 23.25.& 26
sacerdotes vacantes nugis & ociosis assuescentes,acriter taxantur. lib. 14. cap. 16. nume. 24
sacerdotum & Episcoporum mensam,supellectilem,&c. acriter arguit Bernardus. li. 14.c.16.nu 21.vsque ad 23 25 & 26
sacerdotum & prælatorum peccata in grande nocumentum sunt Ecclesiæ.lib.14.ca. 16.nu.25.lib.16.c.2.nu.3.11.& 12.c.3.nu. 9.vsque ad 12
sacerdotes peccata populi comedunt, dum peccantes non corrigunt,sed laudant.lib. 14.c.27.nu.13
sacerdotum vitam, & doctrinam significabant vestimenta sacerdotalia veteris legis.lib.14 c.28.nu.9.& 10 c.29 nu.4.5.14. 15.& 17.lib. 16.c.1 nu.7.23.& 37
sacerdos indesinenter oret, vt populus qui sub ipso est,hostes vincat.lib.14.c.29.n. 5
sacerdotes,multi sunt nomine,& pauci opere.lib.14.c.29.nu.11
sacerdos bene docens & male viuens, Deū instruit quomodo eum debeat damnare. lib.14.c.29.nu.11
sacerdotes, etiamsi male viuant, audiendi sunt, nam si bene vixerint, eorum est lucrum,si bene docuerint,audientium. lib. 14.c.29.nu.11.& 12
sacerdotes offerunt super altare pollutum panem,quando immundi celebrant. lib. 14.c.30.nu 9.lib.16.c.1.nu.25
sacerdotes & prælati disponente Deo, ob peccata sua contemptibiles sunt. lib. 14. c.30.nu.10
sacerdotes,cogitationibus sunt mundi,veterum exempla habentes in memoria. lib. 14 c 31.nu.14
sacerdotis dignitas & prælati, multas postulat virtutes,vnde meticulose ad eam accedere oportet.lib.16.c.1.per totum.
sacerdotibus suis Deus partes concedit in cœlo,non in terra, vt Pharao.lib.16.ca.1. nu.1.& 24
sacerdotes conuertentes peccatores, habēt pro mercede illorum meritum, quorum salus,est sacerdotum gloria.lib.16.cap.1. nume.2
sacerdos hoc nomine indignus est, nisi pectus habeat plenum sapiētia & Deo. lib. 16.c.1.nu.2.& 21
sacerdos arcam Dei portat,cum implet quę in lege scripta sunt.lib.16.c 1.nu.3
sacerdos ligna cedrina recte dicuntur in domo Dei.lib.16.c.1.nu.4
sacerdotes,qui cum peccato ad altare accedunt,grauissime peccant,& puniuntur.li. 16.c.1 nu.5 & 6
sacerdos sic sit purus, ac si in cœlo degat, quia sacerdotium in terra agitur, sed rerum cœlestium ordinem induit. lib.16.c. 1.nu.7.vsque ad 10.& 17
sacerdotum dignitas etiam Angelis inconcessa fuit lib.16.c.1 nu.8.vsque ad 10
sacerdotis & Episcopi honorem ambientes,audaces sunt & temerarij,multis subditi obligationibus.lib.16.c.1.nu.10.vsque ad 13.c 3.nu.5
sacerdotis dignitas non solum non ambienda, sed nec admittenda est ab eo qui incapax eius est.lib 16.c 1.nu.14.& 15
sacerdos purior sit solaribus radijs, qui legatus & precator intercedit pro toto orbe.lib.16.c.1.nu.16.& 17
sacerdoti in altari, innumeri astant Angeli, vt pure accedendum doceant. lib.16.c.1. nu 17.& 18
sacerdotes, qui antea pauperes, & post laute viuunt,&c. taxantur.lib. 16.c.1.nu.19
sacerdotes ordinabant olim cõpulsi & exercebant sacra munia.lib.16 c.1.nu.20
sacerdoti olim dabatur pectus & brachium animalium, vt bona opera, & legis notitiam habiturum dicerent. lib.16.c.1.n.22

Digitized by Google

sacerdotibus pręcipiebatur olim in lege, ne vinum & siceram biberent ministraturi, ne curis sęculi grauarentur. lib.16.cap.1. nume.21

sacerdotibus offerebantur primitię, vt liberi & securi seruirent Deo. lib 16.c.1.n.21

sacerdotes in Gazophilacij erant respicientes viam meridianam, & aquilonis, quia luce esse debent pleni, & saluti proximorum intenti. lib 16.c.1.nu.22

sacerdotes olim varia habebant indumenta, quibus eorum significabantur virtutes. lib.16 c.1 nu 23

sacerdotes olim ad mortuum non ingrediebantur, vt mundi ad altare accederēt oraturi pro illo. lib.16.c.1.nu.24

sacerdotes operibus dicunt; mensa Dei despecta est, cum accedunt ad altare peccatis inuoluti lib.16.c 1.nu 25

sacerdos legem veritatis habeat in ore, careatq; iniquitate, quia doctus esse debet & iustus. lib.16 c.1.nu.26

sacerdotis labia custodiunt scientiam, quando eam proferunt in tempore. lib.16 c.1. nume. 26

sacerdotes Angeli dicuntur, idest, nuncij Dei, & hominum sequestres. lib.16.ca.1. nu 26 c.2.nu.1

sacerdotum & clericorum pars, Dominus esse debet. lib.16 c.1.nu 24 27.& 36

sacerdotes ministrent nullum crimen habētes, sed testimonium etiam ab his qui foris sunt lib. 16.c.1.nu.27

sacerdotes quàm puri ad altare debent accedere, cum in lege laici per biduum castificabantur, & vestimenta lauabant. lib. 16.c 1.nu.27

sacerdotes nihil populare habere debent, cum Pythagoras discipulis suis prohibuerit communem ingredi viam. lib 16.ca.1. nu 28. & 29

sacerdos admirationi esse non potest populo si ab huius vita alienus non fit. lib.16. c.1.nu 28 & 29

sacerdos, propter multa apibus comparatur lib 16 c.1.nu.30

sacerdotibus nihil est excellentius, si quod sunt professione, actione demonstrent. li. 16 c.1.nu.31

sacerdotibus veteris legis licebat vti vxoribus, quia raro seruiebant altari, quod modo non licet lib.16.c.1.nu.33 & 35

sacerdotes intrantes sancta, tintinabulis vtebantur olim, vt significarent bonū exemplum in eis futurum. lib.16.ca 1.num. 34. 37. & 38

sacerdotes & prælati, quia Dei repręsentant personam, mundiores sint ceteris lib.16. c.1.nu 35

sacerdotes caput radunt, quia cogitationes terrenas & superfluas, a mente resecare debent lib.16.c.1 nu.36

sacerdotis onus recte fugiunt homines cordati. lib.16.c.1.nu.38

sacerdos ab humero & supra, excedere debet plebem lib 16.c 1.nu.38

sacerdos coram Domino vestem portat, qui bona ostendit & non per vanitatem, vt hominibus placeat lib. 16 c 1 nu.38

sacerdotes multum honorandi sunt, qui si iusti sint, bono communi pro sunt medij inter Deum & homines, alias ruina sunt reipublicę. lib.16 c 2.per totum.

sacerdotis potestas, ostendit sacerdotium regno esse venerabilius, & maius. lib. 16. c.2.nu.1.2. & 10

sacerdotum confusio, quod feminis iubet Hierem. vt doceant. lib. 16.c.9.nu.13

sacerdotibus regibus maiores, his prohibeant, quæ non conueniunt audacter, vt olim fecit Azarias Oziæ. lib.16 c.2.nu.1. & 2.c.3.nu.7

sacerdotes cor & stomachus sunt Ecclesię, vnde si illi ualeant Ecclesia floret, si ęgri sint, illa marcida est. lib.16.c.2.n.3.11. 12

sacerdotes supra reges & parentes honorandi lib.16 c.2.nu.4. & 10

sacerdotes qui despicit, sceleratior est quā Dathan & sui lib.16.c.2.nu.4

sacerdotes bonis spiritualibus ebrij, in causa sunt, ut plebs bonis abundet. lib.16.c. 2.num.5

sacerdotes baltheo castitatis accincti, plangant propria peccata, si mali fuerint, uel populi lib.16 c.1.nu 6.& 7

sacerdotes mali, aceto & fumo comparantur, quia fidelium sensus obtundunt, & oculos cæcant ignorantia. lib.16. c.2.nu.7

sacerdotes sic uiuant, vt a nullo possint contemni sęculari, qui melior sit. lib 16.ca.2. nume. 8

sacerdotum & Ecclesiasticorum causas iudicare non debent imperatores. lib.16.c.2. nume. 9

sacerdotes simoniaci cum Simone mago, & Giezi damnandi lib.16 c.2.nu. 11

sacerdotes laicis peiores, plus omnibus Ecclesiam persequuntur. lib 16 c.2.nu.12 c. 3.nu.10. vsque ad 12

sacerdotes quales erant olim, & quales modo, & unde hoc nocumentum oriatur. li. 16.c 3.per totum.

sacerdotes succedūt in officio antiquis, nō succedunt in virtutibus lib 16 c.3 nu. 1

sacerdos solus sedeat conuersatione effectus melior sęculari lib.16.c.3.nu.2

sacerdotes pauci salui fiunt, quoniā res excelsum quærit animum. lib.16.cap.3.nu. 4. & 5

sacerdotes & clerici ordinandi nō sunt precibus mulierum, nec ignorantes, uel domestici. lib.16.c.3.nu 6

sacerdotum & pręlatorum arma lachrymę sint, cum aliter principibus resistere non ualent. lib.16.c 3.nu.7

sacerdotes et prælati, sal et lux Ecclesię, cęci et infatuati, magnum damnum illi inferunt. lib 16.c.3.nu.8.9. et 12

Digitized by Google

sacerdotes & prælati mali sunt illi a quibus maius præiudicium tolerat Deus lib.16. c 3.nu.10.vsque ad 11
sacerdotum ordo iam senuit, dum amorem mundi multi eorum sequuntur, iuuenescit autem, dum sancte conuersantur. lib. 16.c.3.nu.13.& 14
sacerdotes senes sunt & prophetant, cum bene docent, sed male viuunt.lib.16 c.3. nume.14
sacerdos dum ordinatur multa promittit, quæ ordinatus non implet li 16 c 3.n.14
sacerdotes & prædicatores falsi, scandalizant eos qui extra Ecclesiam sunt, & eos qui intus sunt fame necant. lib.18.cap.3. nume. 10
sacrificium offert in conspectu Domini, qui per peccatum non exit ab eo, adipem autem, qui interiora, crassa Deo offert, vt purgentur.lib.6.c.2.nu.3.& 11
salomonem egisse pœnitentiam docet Hieronymus lib.14.c.18.nu.17.c.23 nu.12
salus corporis auide quæritur, & salus animæ quam remisse.lib.2.c.17.nu. 6
salus corporis, ad salutem animæ ordinanda est non ad vsum peccati.lib.5.ca.9.nu. 19.& 20
samuel secundum opinionem Augustini, suscitatus non est a phitonissa, sed diabolus apparuit.lib 16.c.4 nu.27.& 28
salutatio hęc, Deo gratias, commendatur ab Augustino.lib.10 c.6.nu.5
sanctimonialis verbo Religiosæ.
sancti, Dei honorem multum curant, reiecta cura propria.lib.1.c.8.nu.2
sancti, quomodo consolabantur in aduersis. lib.1.c.8.nu 3.& 4
sancti nulla re separabantur a charitate, nos minimis separamur.lib.1 c.8.nu.5
sancti nimio zelo mouebantur in bonum proximorum lib.1.c.14.nu.16.& 17
sancti torquentur sceleribus impiorum.lib. 1.c.14.nu.20.lib.9.c.16.num.4.5.6.& 9 c. 20.nu.14.lib.16.c.7.nu.17
sancti, adamantini & fortes a Christo adamante facti sunt lib.1.c.23.nu.6.& 7.lib. 2.c.8.nu.9.& 10.lib.6.c.12.nu.11.c.13.nu. 1.3.6 & 8
sancti, in cęlestibus consedere dicuntur, etiam dum hic viuunt, quia spem habent in cœlis.lib.2.c.1.nu.12
sanctorum beatitudinem considerare, expedientissimum est.lib.2.c.3.nu. 24
sancti, odiuntur & persecutionem patiũtur in hoc mundo lib.2.c.6.nu.1, vsque ad 5. & 13.lib.9.c.20.nu.2.& 3
sancti dum viuunt, securi non sunt a lapsu. lib.2.c.6.nu.11.24.17.30.vsque ad 32.lib. 4 c.17.nu.2.lib.8.c.5.nu.20
sancti in persecutionibus patientes, dæmones contristant.lib.2.c.6 nu.12
sanctorum antiquorum gesta mira.lib.2.ca. 6.num.13.lib.14.cap.22.num 11.vsque ad 14.& 49
sanctorum exempla, carbones sunt vastatores.lib.2.c.7 nu.37
sancti in tribulationibus & tentationibus probantur, & fiunt clari.lib.2.c.8.num.9. vsque ad 11.c.11.nu.31.lib 6 c.9. num. 9. 10.17.& 18
sancti impetu spiritus aguntur, mali impetu carnis.lib.3.c.1.nu.54
sancti sedes sunt Dei, ab ipso gubernati.lib. 3.c.2.nu.33.lib.16.c.7.nu.19.vsq; ad 22
sancti zonæ aureæ sunt Christo adhærentes. lib.3.c 9.nu 32
sancti passiones quattuor animæ ordinatas habent l.b.3.c.17.num.3.& 4.lib.9.c.23. nume. 24
sancti, equi sunt in quibus Deus sedet, vt eos saluet, & alios per ipsos li.3.c 20.n.11
sancti non exaudiuntur quando scelera populi id merentur.lib.4.c.18.nu.17.lib.13. c.4.nu.2.vsque ad 5
sancti saluantur in dextera, mali autem in sinistra Dei lib.4 c.24.nu.14
sanctis est Deus, quidquid illi diligunt.lib. 4.c.28.nu.19
sanctos Deus aliquando cadere permittit in eorum bonum lib 4.c.34.nu.23. vsque ad 25.lib.9.c.18.nu.8. vsque ad 10
sancti, victu, & vestitu moderato contenti erant.lib.4.c.39 nu.5
sancti concupiscentijs sanctis feliciter inebriantur lib.5 c.1.nu.1.6.12.vsque ad 22
sancti perfecti, ornamentum dicuntur Ecclesiæ.lib.5.c.8.nu.8
sanctorum gesta dum commemoramus, ad eas virtutes accendimur, in quibus claruerunt. lib. 5. cap. 13. nume. 1. 3. 6. 11. vsque ad 14
sanctorum virorum, cum quibus viuimus, vitam imitari debemus lib.5 c.13.nu.2
sanctorum vitæ tamquam simulachra animata proponuntur, vt eorum exempla imitemur.lib.5.c.13.nu.3
sanctorum vitæ inuident delicati, & negligentes.lib 5.c.13.nu 4.& 17
sanctorum, qui erant in Palæstina, Aegypto, &c. virtutem miram vidit Basilius.li. 5.c 13.nu.4
sancti considerata vita aliorum sanctorum humiliantur.lib.5.c.13.nu.9.23. vsque ad 25.& 30
sancti nubes sunt, a quibus, si secum colloquantur, micant fulgura.lib.5.c.13.nu.10
sancti præcedentes, exemplum se præbent sequentibus, quos isti imitantur.lib.5.ca. 13.nu.16
sanctorum vita viua lectio est homini Christiano.lib.5.c 13 nu.21
sanctorũ gesta, quæ vidimus, & audiuimus, libri sunt, ex quibus iudicandi sumus.li. 5.c.13 nu.21
sancti prouocentur mutuis exemplis, & accendantur lib.5.cap.13.num.23. vsque ad 25.& 30
sanctorum vita ante nos tenditur vt linea, quando

Digitized by Google

quando ad bene viuendum eorum exempla monstrantur. lib.5.c.13.nu 28
sancti carbones sunt, & lampades: carbones, qui in occulto bene viuunt, lampades, qui lumen multis ostendunt lib. 5.c. 13.nu.29
sancti trahi postulabant odore vnguentorū Christi, vt adolescentulę, illorum excitatæ exemplo, currerent. lib.5 c.13.nu. 32
sanctorum, & senum conuersationem quærant adolescentes. lib.5.cap.13.nume.33. vsque ad 36
sanctis conniuere conuenientissimum est. lib.5.c.13.nu.34. vsque ad 37
sanctis visis torquentur iniqui, quia tacitis sanctorum moribus arguuntur. lib.5. cap. 13.nu.36 & 37
In Sanctorum festis tria consideranda sunt, auxilium, exemplum, confusio. lib 6.ca.2. nu.18.& 19
sanctorum miracula admirari debemus, virtutes autem imitari. lib.6.c.2.nu.20
sanctorum sepulchra in magna sunt veneratione lib.6.c.4.nu 11
sancti vt vestis sunt Dei, decore, & fortitudine polleant: decore ad eos quibus eorum bona placent, fortitudine contra detractores. lib 6.c 12.nu.2
sanctorum panni honorantur a principibus terræ. lib.8 c 4 nu.10
sancti in oculis hominum perfecti, in oculis Dei imperfecti multum. lib. 8. cap. 5. nume. 21
sanctos, qui ad summa rapiūtur tētat Deus, ne superbiant. lib.8 c.7.num.12. vsque ad 14.17.& 20
sancti modo miraculis clarent, modo viles apparent, vt videant quid a Deo, & quid a se habeant. lib.8.c 7.nu 12. vsq; ad 14
sancti quanto diuinæ luci magis appropinquant, leuia peccata, vt grauia cognoscūt. lib.8 c.7 nu. 18.19.& 20
sanctus de magnis humiliter sentit, peccator de minimis se extollit lib.8.c.8.num. 28 lib 16 c.12.nu.29
sanctis aliquibus Deus mira contulit ante vsum rationis lib.9.c 6 nu.10
sancti in persecutionibus contemni non debent. lib.9.c.18 nu.44 lib. 11.c.15.nu.6
sancti permissu Dei peccata aliqua habent parua, quibus erudiantur. lib 9 c.18.nu.8, & 9 lib.14 c.10 nu 6
sancti ita perfecti sunt, vt conuersantes inter malos non pereant, sed ipsos conuertant potius. lib.9.c 19.nu.3.4.6.8. vsq; ad 11.& 14.c.21.nu.9.c.23.nu.7
sanctorum varij gradus qui in Ecclesia sunt, designantur in his quæ in tabernaculo erant lib.9.c.21.nu.1 & 2 & 23.nu.1.& 2
sancti fluctibus mundi spumātibus nō quatiuntur, nec turbantur, sed rident. lib.9. c 23.nu 7.8.& 12
sancti carnem habent quodammodo spiritualem. lib.9.c.23.nu.12
sancti optime cœlo comparantur, vnde eorum patet virtus. lib.9.c.23.nu.13. lib.16. c.7.nu 10
sanctorum virtutes corona sunt Christi. lib. 9.c.23.nu.14
sancti, nasus vt turris Dauid dicuntur, quia hostem & peccata a longe vident. lib.9.c. 23.nu.22
sancti quattuor animalibus Ezechielis recte comparantur. lib.9.c 23.nu.23. & 24
sanctorum os, aures, & oculos aperit Deus. lib.10.c 6.nu. 1.& 2
sancti nec humilitate fiūt pusillanimes, nec magnanimitate superbi lib. 11.c.6.nu. 71
sancti aliqui silentio suo non minus ędificant, quàm prædicatores. lib.11.ca.6.nume. 108
sancti semper sunt admirandi, maxime autem quando propter Christum vinciuntur, &c. lib.11.c.7.nu.5. vsque ad 7
sancti incedunt in iustificationibus Dei sine querela, quādo iusti sunt & apparent. lib.12.c.1.nu.7
sancti prouident bona coram Deo, & hominibus. lib.12.c.1.nu.12. & 13
sancti cœlo comparantur, mali autem terrę. lib.12.c.3.nu 8.22.23.28.36. & 37.c.4.nu. 1. lib.13.c.8.nu 20.
sancti capilli, & vestimenta sunt Dei. lib. 12. c.3 nu.9
sancti extrema terræ dicuntur, a quibus excutit impios, excludens omnem impietatem. lib.12.c.3.nu.14
sancti gallo comparantur, clamantes vt aspiret Dies æternus lib.12.c.3.nu.15
sancti palmæ comparantur, viriditatem semper conseruantes. lib.12.c.3.nu. 16
sancti optime ceruis comparantur. lib.12.c. 3.nu.24 & 27
sancti alta præcepta tenentes, comparantur ceruis, infirmi & imperfecti leporibus, & herítijs. lib 12.c.3 nu.27
sancti lucifer dicuntur, qui Dei claritatem clamant tanta virtute pollentes. lib.12.c. 3.num.30
sancti virtutes suas celare desiderant, & tamen vt alij eorum exemplo proficiant, produntur inuiti. lib.14 c 28.nu.23
sancti multi, vnus dicuntur, propter vniformitatem virtutum. lib.16.c.5.nu.5
sanctorum gesta miranda erant, suntque inspicienda, vt imitentur: non autem illorum, si quæ sunt, negligentiæ lib.16.ca.6. per totum.
sancti, vt sol, luna, & stellæ fulgent in hoc mundo, & lucent alijs. lib.16.cap.6.num. 1. & 2
sanctorum exempla adeo sunt proficua, vt Moyses librum Iob verterit & legēdum dederit Iudæis in Aegypto. lib.16.c.6.nu. 2. & 3
sanctorum vitam infamare curat dæmō, cui malo Dominus prouidet. lib.16.c.6.nu.5. vsque ad 8

sancti

Digitized by Google

sancti in infamijs consolari debent, & gaudere propter multa. lib.16.c.6.num.5.vsque ad 8
sanctorum gesta legenda, & meditanda, & exponenda sunt, non vt alij prosint tantum, sed maxime legentibus. lib. 16.ca.6. nume. 9
sanctorum negligentiæ sectandæ non sunt, sed virtutes vbicumque istæ reperiantur. lib 16.c.6.nu.14
sanctorum vitam, non peccatorum imitari debent homines lib.16.c 6 nu.16
sancti carbones sunt vastatores, cum conuersi ad Deum incendunt alios. lib.16.c. 6 num 17
sanctorum virtutes, & lapsus consideret homo, vt virtutes imitetur, & de lapsu timeat lib.16.c.6.nu.18
sanctorum patrum imitari non debemus leuia,& boni apparentiam tantum, sed fortia,& interna bona lib.16.c.6 nu 19
sanctorum vita vt nube super nos extensa tegimur, & fœcundamur bene operando. lib. 16.c.6 nu 20
sancti sunt Deo chari, cuius bonum sicut & proximi zelant,& optent, suntque in bono firmi, etiamsi in varijs sint gradibus, nobisque vtiles in cœlo. lib.16.cap.7.per totum.
sancti, dicuntur homines, idest, Deo dicati. lib.16 c.7.nu.1.& 2
sancti tam sunt Deo chari, vt propter eos iam defunctos, benefaciat viuis lib.16.c. 7.num.7
in Sanctis nihil est finistrum, sed dextrum, & perfectum. lib.16.c.7.nu.8
sancti arcæ testamenti comparantur, peccatores arcæ Noe. lib. 16 c 7.nu.13
sancti,& maxime sacerdotes zelum habeât Dei, vt ipsi probentur. lib.16.c 7.nu.15
sanctis de malis fratrum côtristatis, dicitur Spiritus sanctus contristari. lib.16.cap.7. nume.16
sancti vestimenta Dei sunt bonis odoribus referta lib.16.c.7.nu.18
sancti sic suæ saluti intenti sint, vt alienam curent multum. lib 16 c.7.nu.24.& 25
sancti in laboribus omnibus, memoria persecutionum quas habuerût prisci patres, consolabantur. lib.17.c.2.nu.7 & 8
sanctorum sepulchra, corpora & loca effulgere Christus fecit, quod Romani principes comparare sibi non valuerunt. lib 17. c 6 nu.6 & 7
sancti honoribus & diuitijs abundantes, tristes sunt, dum peregrinantur in mundo. lib 17.c.6 nu.12
sancti post mortem laudandi, quando iam securi sunt a lapsu. lib.18.c.13 nu.5
sanctis aliquibus ex priuilegio subito infundit Deus perfectionem vitæ. lib.18.ca.13. nu.6.& 7
sancti magnificare dicuntur Dominû, quia grandem in se faciunt imaginem Dei recte viuendo, quam peccatores minuunt. lib.18.c.15.nu.14
cum Sanctis coronari non poterit, qui eorum exempla secutus non fuerit. lib. 18. c.15.nu 17
sancti, qui turres sunt & fundamenta Ecclesiæ, firmentur humilitate lib.18. c.15.nume. 32
sancti sale condiuntur, vt sapidi sint, quo carent peccatores lib 18.c.15.nu.33
sancti animalibus Ezechielis sunt similes, quæ ibant,& reuertebâtur, dum ab actione redeunt ad contemplationem. lib. 18. c.18.nu.15
sancti velut duas vxores habent, qui contêplationi & actioni vicissim intendunt. li. 18 c.18.nu.16
sancti, dum actioni iungunt contemplationem, similes sunt & pullo hirundinis, & columbæ. lib.18.c.18 nu.17
sancti, dum ab actione redeunt ad contemplationem, & e contra similes sunt Iob, qui dormiens expectat mane,&c. lib 18. c.18.nu.17
sancti sæpe, dum quietem eligunt, coguntur eam relinquere propter fratres. lib.18.ca. 18 nu.18
sanctitatis splendor auro comparatur. lib. 2.c.15 nu.11
Verbo Boni, & Iusti.
saluandi reuera multi sunt, etsi pauci dicantur respectu malorum. lib. 12.c.3.nu. 19. lib 16.c.5.nu. 6.& 7
saluandi pauci sunt lib.14.c.22 nu.10. li.16. c.5.per totum.
saluandos centum vix credebat Chrysostomus in sua amplissima ciuitate. lib.16.ca. 5.num.3
sapientia vera in solis iustis est,& in quo cõsistat hæc lib.9.ca.17.nu 2.vsque ad 8.14. vsque ad 16.22.& 25
sapientia sæcularis stultitia est. li 9.c.17.nu. 3.6.7.13.& 15
sapientia vera, præterita & futura respicit, non sola præsentia. lib.9.c.17.nu.13
sapientia vera a virtute oritur, sicut peccatum a stultitia lib 18.c.11 nu.11
sapiens ille tantû est, cui quæque res sapiunt prout sunt. lib 9.c.17.nu.24
scandala non nocent perfectis, sed pusillis. lib 2 c.8.nu.8.lib 16 c.8.nu.1
scandala potentium acriter punienda sunt a Deo. lib.3 c.15.nu.10
scandalum cauendum est maxime. lib.11.c. 5.nu 1 lib 16 c.8 per totum.
scandalo proximorum prouidere debet homo, si autem adhuc alij murmurent, curare non debet. lib.11.c 15 nu.7.8.24.li.12. c 2.nu.6.lib 16.c.8.nu.1.& 4
scandalo pusillorum prouideat homo, etiãsi conscientia secura sit in re quam vult agere. lib.12.c.2.nu.1.2.5.6.8. & 13.li.16. c.8.nu 4.usque ad 18 24 & 26
scandalum, malum grande est, quando vita-

re

Digitized by Google

re illud tenentur homines, pusilli autem scandalizari non debent.lib.16.ca.8. per totum.
scandalizans pusillum, curet multum vt lapsus resipiscat.lib.16 c.8.nu.1
scandalum generans doctrinam dicitur docere Balaam,vnde iram Dei prouocat.lib. 16.c.8.nu.2 & 3
scandalizans alium vt peccet, grauius peccat quam ipse qui scandalizatus, malum facit.lib.16 c.8.nu.3. & 15
scandalizans fratrem, non secundum charitatem illi debitam ambulat. li.16.c.8.nu. 4.15.& 24
scandalum, quando ex malitia alterius generatur, vitare non tenemur.lib.16.ca.8. nu 5.vsque ad 8.16.& 21
scandalizare infideles maxime nocet religioni nostræ.lib 16.c.8 nu.10.11.19.& 20
scandalum grande malum est, cum illo lædatur infirmus, & frater, & homo, pro quo mortuus est Christus. lib. 16.c.8.nu. 13.vsque ad 15.24.& 26
scandala nostri temporis propter ingentia peccata, etiam destruantur in fortes.li.16. c.8.nu.14
scandalum non prohibens cohabitando feminæ, dicendo id periculum ei non esse, & falsum est, & stultitia lib.16.c.8.num. 16.& 17
scandalum grauius peccatum est & grauius puniendum, quàm qui sine scandalo maius peccatum committit.lib.16.c.8.num. 17.& 18
scandala nusquam remanent impunita, in quibuscumque ea inueniantur. lib.16.ca. 8.nu.17 vsque ad 20.& 24
scandalis malorum moueri non debent homo, vt a bono desistat.lib.16.cap.8.num. 22.& 25
scandalizantes proximos, specialiter dicuntur filij diaboli.lib.16.c.8.nu.23
scandala tollentes de regno Angeli pacis sunt,qui iuuant fratres.lib.16.c.8 nu.26
senes scelerati, in causa sunt, quod adolescentes male viuant lib.1.c.2.nu 3
senes,corrigere debent adolescentes. lib.1. c.2.nu.3
senes scelerati grauiter nocent, omniq; excusatione indigni sunt.lib 1.c.2.nu.4. vsque ad 6.& 19
senes vitijs dediti, cum cano capite sensum habent puerilem lib.1.c.2.nu 4.vsq; ad 6
senes scelerati omni reuerētia indigni sunt. lib.1.c.2.nu 4 vsque ad 6
senes in sacra Scriptura dicuntur illi,qui inter vitia tabescunt.lib.1.c.2.nu.16.& 18
senes in exemplum debent esse iuuenibus. lib.1.c.2 nu.19
sensus nostri claudēdi sunt diabolo,& aperiendi Christo.lib.1.c 22.nu.1.& 12.lib. 16.c.9.nu.7
sensibus animæ, sit Christus lumen,verbū, panis, vnguentum, caro.lib.1.c.22.nu.12
sensus nostri arma sunt virtutis, & peccati. lib.2.c.7.nu.17.lib.13.c.2.nu.10
sensibus custodiendis astant Angeli,ne mala ingrediantur ad cor, cuius ostiarius Deus est lib.3.c 9.nu.39
sensus Deus præcindit.lib. 14.c.17.nu.16
per Sensus tanquam per fenestras intrare conatur dæmon, vt vrbem animæ capiat. lib.4 c.35 nu.7.lib.13.c.2.nu.10.& 11.lib. 16 c.9.nu.13
sensus externi, qui in peccatoribus regnāt, moderandi & custodiendi sunt in bonū nostrum lib.16 c.9.per totum.
sensus quinque, bellum inferunt imperfectis. lib.16.c.9.nu.1
sensus quinque per Iesum debellati, ministri sunt animæ ad debellandam iustitiā. lib.16.c.9.nu.1.& 8
sensus custodiēs,vinearum custos est, quod non facit qui secundum veterem hominem viuit.lib.16.c.9.nu.3
sensus, animæ fenestræ sunt, per quos vita, vel mors intrat.lib.16.c.9.nu.4.7.13.& 15
sensus externi ad bonum a Deo dati, incuria animæ nobis nocent. lib.16.ca.9.nume. 5.7
sensus mortificans,ne terrena quęrant,mortificat membra quę sunt super terram.li. 16.c.9.nu.6
sensus,equi sunt sine ratione currentes,anima autem auriga moderari eos debet.li. 16.c.9.nu. 9
sensus pueri sunt, anima uero peda gogus, quo regendi sunt.lib.16 c.9.nu.9
sensus quinque mundi a sordibus, quinque lapides sunt quibus Golias mortuus est. lib 16.c.9.nu.10
sensus nostri quinque ciuitates sunt loquentes lingua Chanaam, si bene his vtatur homo, Aegyptiaca uero,si male. lib.16 c. 9.nu 11.& 12
sensus portę sunt Hierusalem, per quas intrant hostes,& diuidunt spolia animæ.li. 16 c.9.nu.14.& 15
sensus quinq; Niniue portæ sunt, si per eos mala intrent, si autem bona portæ sunt Hierusalem.lib.16.c.9.nu.15
sensus defluunt de foraminibus suis, cum defluunt carnalia & oriuntur spiritualia. lib.16 c.9 nu.16
sensus dicuntur fenestræ animæ, quia per eos facile diabolus ingreditur ad illam. lib.18 c.5.nu.1
sensus diligentissime custodiendi sunt, ne per eos vt per fenestras, dæmon ingrediatur ad animam.lib 18 c.5.nu.1.& 2
sermones audire expedientissimum est, & domi conferre,multis autē de causis hominibus non prosunt. lib. 16. cap.10. per totum.
sermonibus audiendis raro uacant homines,& quando adsunt vix attenti sunt.li. 16 c.10 nu.1. & 2
sermones audiētes frequenter, similes sunt

Rebec-

Rebeccæ, quæ quotidie veniēs ad fontes, Isaac sociata est.lib.16.c.10.nu.1.& 2
sermones non audientes non exeunt de castris, vt colligant manna, & bibant de petra.lib.16.c.10.nu 2
sermones audientes tantum diebus festis acriter arguebat Orige.lib.16.c.10.nu. 2
sermones audiens quotidie, ad puteos vadit, vbi mira accidisse narrant sacræ litteræ.lib.16.c.10.nu.2
sermones audiens & viuens secundum ea, quæ audit, vsuras Domino venienti præparat.lib.16.c.10.nu.4.8.& 9
sermones Domino offeruntur, dum attente audiuntur, & executioni mandantur. lib. 16.c.10.nu.4. vsque ad 6
sermones audiens negligēter, acriter a Deo punitur.lib.16.c.10.nu.6 16.17.& 39
in Sermonibus, cum scientiæ lumine, igniculus seueritatis miscendus est.li.16.c.1 n.6
sermones Dei non audientes, dum non incalescunt ad virtutem sed ad sæculi nenias, ignem non portant de altari. lib. 16 c.10. nume.7
sermonem audiens, nec viuens secundum ea quæ audit, mutuat, & non soluit.li.16. c.10 nu 9
sermones audientes sumant pharmaca, quæ suo morbo iudicauerint magis conueniētia.lib.16.c.10.nu.12
sermonem audiens nec proficiens, in pari est periculo cum prædicatore, qui tacet.li. 16.c.10.nu.13
sermones non tantum audiendi in Ecclesia sunt, sed & domi conferendi.lib.16.cap. 10.nu.14.16.19.20. & 41 lib.18.ca 3.num. 4. & 5
sermones opere implendi sunt. lib. 16.c.10. nu.14. 15.& 29
sermones audire studio magno, bonę valetudinis animæ inditium est. li.16.c.10 n.15
sermones audiendi attentissime, tamquam regiæ litteræ ad nos missæ. li.16.c.10.n.10
sermones cum silentio audiēdi sunt, vbi voluntas summi regis innotescit.lib.16.cap. 10.nu.17.& 18
sermones frequentissime audiendi sunt, quibus fortior fit anima: est autem animæ morbus si hunc fastidiamus cibum.li. 16. c.10.nu.21
sermones raro & oscitanter & modico tempore audimus, cum spectaculis attētissimi & frequentes simus.lib.16.c.10.nu.22
sermones de eadem re reppetendi frequenter, vt necessitati audiētium prouideatur. lib.16 c.10.nu.23
sermones ædificatorios loquantur semper Christiani.lib.16.c.10.nu.23
sermones Pauli ingenti cum desiderio audiebantur in confusionem nostram. lib. 16.c. 10.nu.24
sermones velle audire, non qui pungant, sed delectent, magnum malum est.lib.16.ca. 10.nu.25.& 26
sermones audiunt multi curiositate ducti, in magnum eorum malum. lib.16.cap.10. nume.26
sermonibus interesse, vt remittantur peccata, conuenientissimum est. lib.16.cap.10. nume. 28
sermones audiens, similis fit animali ruminanti.lib.16.c.10.nu.29. & 33.lib.18.ca.3. nu.4.& 5
sermoni & verbo Dei resistens, Deum dicitur crucifigere.lib.6.c.10.nu.34
sermones nolēs audire, similis est aspidi obturanti aures.lib.16.c.10.nu.35
sermo Dei non capit in nobis, quia est sicut hamus pisci, qui tunc capit quando capitur.lib.16.c.10.nu.38
sermones audire sedendo, nisi graui infirmitate vrgente, prohibebat Augustinus.lib. 16 c.10.nu.39
sermones & colloquia spiritualia, miros generant effectus lib.18.c.2.nu.35
sermones in Ecclesia efficiunt vt muri corruant Hierico, idest, omnis spes sæculi.lib. 18.c.2.nu.36
sermones audiens peccator, similis est ęgroto quærenti medicum, qui saluti proximus est.lib.18.c.3.nu.2
sermones audiens, & obliuiscens, dum melior non fit, similis est edenti qui cibum continuo vomit.lib.18.c.3.nu.2. & 5
sermones audiendi sunt, etsi homo sciat quę dicuntur, quia excitatur spiritus.lib.18.c. 3.num.2
sermones non audiunt mali, quia contrarij sunt delectationibus suis. lib.18.c.3.num. 12. & 13
per Sermones Deum consulentem non audiunt mali, audituri post eum sæuientem & condemnantem.lib.18.c.3.nu.13
Verbo, Verbum Dei.
seruitus vera in solis peccatoribus reperitur. lib.10.c.4.nu 6.7.9.11.16.vsque ad 20
serui, & captiui sunt peccatores, a qua seruitute liberat Christus.lib.10.c.4.nu.13.16. vsque ad 18
Verbo Libertas, & Domini.
spectaculis qui interfuerant ab Ecclesia arcendos dicebat Chrisostomus, si eos nosset.lib.14.c.9.nu.1
spes, & confidentia & audacia sancta, vnde oriebatur in sanctis.lib.1.c.9.nu.1. & 3.li. 2.c.8 nu.11.vsque ad 13
spes sanctorum in cœlo fixa erat, non in rebus sæculi lib.2 cap.2.num.12.cap 16.nu. 37.vsque ad 39.lib.3.cap.8.num 4.cap.17. nume.10.& 11.lib 16.cap.11 nume.13.14. 26. & 27
spem nutrit consideratio beneficiorū Dei. lib.2.c.12.nu.24.& 25
spe impiorum abominatio est animæ, quia quę carnales ambiunt, spirituales auersantur.lib.3.c.1.nu.52
spes nostra, Christi incarnatione maxime sublevata est.lib.3.c.5.nu.45 61.& 62

Digitized by Google

spes, quæ potius præsumptio dicenda est, misericordiæ Dei, quàm impie innititur. lib. 4. c. 8. nu 2. 3. 7. vsque ad 9. c. 11. nu. 19. lib. 16. c. 11. nu. 16. 23. & 24
spes medium ponat inter præsumptionem, & desperationem. lib. 4. c. 11. nu. 29. 34. vsque ad 36. c. 17. nu. 2. 5. 6. & 15. c. 31. nu. 39. lib. 9. c. 14 nu. 22. lib. 14. c. 18. nu. 2. vsque ad 15. 18. vsque ad 22. 24. & 25. lib. 16. c. 11. nu. 11. 16. 18. 20. & 21
spes in solo sit Deo, medium statuat inter præsumptionem, & desperationem, quam multa nutriunt. lib 16. c. 12. per totum.
spem & confidentiam, generat bona vita. li. 16. c. 11. nu. 2
spes in duobus dominis esse non potest, vnde sperantes in se, eruet Deus a peccatoribus. lib. 16. c. 11. nu. 4. 26. & 27
spem ponens in homine, Ioseph in carcere existens, ob id multum in vinculis detentus est. lib. 16. c. 11. nu. 7. & 22
sperantes Iudæi in gentibus, acriter reprehenduntur. lib. 16. c. 11. nu. 8. & 9
in Spe carnalium bonorum existentes, dicũtur esse in carne & Deo placere non posse. lib 16. c. 11. nu. 12
spem habens in rebus mundi, obseruare dicitur vanitatem. lib. 16. c. 11. nu. 15. 29. lib. 18 c. 16. nu. 19
spes sit in Deo, nihil boni ab alio expectantes lib. 16. c. 11. nu 28. & 29
sperandum est in Deo, quia inuolutos homines peccatis, & vocat, & trahit ad se lib. 1. cap. 5. nu. 5. vsque ad 7. c. 22. nu. 18. lib. 4. c. 7. num. 5
sperandum est in Deo, & non in se ipso lib. 2. c. 7. nu. 32 & 33. lib. 3. c. 17. nu. 21. lib. 16. c. 11 nu. 6. & 17
sperandum in Deo solo, non in aliqua alia re temporali. lib. 2. c. 15. nu 48. & 49. ca. 16. nu. 37. vsque ad 42 c. 19. nu. 7. & 12. lib. 4. c. 16. nu. 2. 3. & 12. c. 28. num 11. lib. 16. cap. 11. num. 3. 5. vsque ad 9. 13 15. 19. 22. 24. vsque ad 28
ad Sperandum mouere nos debet misericordia Dei. lib. 4 c. 7. nu. 5. 6. 16. 20. 24. vsque ad 26. c. 23. nu. 11. usque ad 13
sperandum est in Deo, quamuis iustus videat euenire contraria promissis. lib. 4. c. 22. nu. 4. & 5
sperandum est in Deo, sic vt spei coniungatur recta vita. lib. 16. c. 11. nu. 1. & 10
sperandum est in Deo, & sperãdus est Deus, vt nihil speres, nisi ab eo, nil quæras nisi eum. lib. 16 c. 11. nu. 27
siccitas tempore Eliæ tantum fuit in Israel & Sidone. lib. 16. c. 4. nu. 19
siccitas terræ propter peccata hominum venit. lib. 18. c 3. nu. 10
sitiunt Deo iusti, peccatores sitiunt sæculo, lib 4. c. 28. nu. 16
sitis est in bonis & malis: illi sitiunt iustitiã, isti patiuntur sitim, verbum Dei audiendi. lib. 6. c. 1. nu. 2. vsque ad 3. 8. & 9
spiritus proprius euacuandus, ut diuinus ingrediatur. lib. 3. c. 19. nu. 20. & 21. lib. 16. c. 12. nu. 59
spiritus sanctus pugnat in nobis contra nos. lib. 2. c. 9. nu. 27
spiritum sanctum vt accipiat homo, terram calcare debet. lib. 2. c. 15. nu. 2. lib. 16. c. 12. num. 42
spiritus sanctus in hac vita, perfecte cognosci non valet lib. 3. c. 7. nu. 13
spiritu sancto misso de cœlo, prædicatores corda hominum penetrarũt. li. 3. c. 9. n. 32
spiritus sanctus figuratus in columna nubis, quæ Iudæos præcedebat. lib. 3. c. 9. nu. 45
spiritus sanctus varie comparatur, secundũ variam recipientium dispositionem. lib. 4 c 24. nu. 11. lib. 16. c. 12. nu. 12
spiritus sanctus aduenit in die Pentecostes, in quo de initijs frugum Iudæis mandabatur oblatio, quod impletũ est in hac die. lib. 6. c. 2. nu. 2
spiritus sancti, hic pignus est sanctorum, vnde colligitur magnitudo cœlestis beatitudinis. lib. 7. c 3. nu. 6
spiritus sanctus electorum corda visitans, ab omni peccato potenter purgat. lib. 7. ca. 8. nume 31
spiritu sancto plenus, mutatus in virum alterum, Dei magnalia tacere non valet. lib. 7. c. 8. nu 32
spiritus sancti dulcedo, vbera sunt sponsæ duo, in remissionem scilicet peccatorum, & gratiarum distributionem. lib. 11. ca. 6. nume. 98
spiritum sanctum mundus non potest accipere, idest, carnales, sed qui eum odiunt. lib. 11. cap. 12. num. 4. lib. 16. c. 12. num. 16. 41. & 51
spiritus sanctus austrum dicitur, cuius flatu sanctus concalescit & veterem exiuit hominem. lib. 12. c. 3. nu. 34
spiritus sanctus in die Pentecostes copiosissime datus discipulis, cuius existentia in anima & dona, pariunt vtilitates multas. lib. 16. c 12. per totum.
spiritus sanctus in igne datus est, ne homo vel tepescat, vel frigescat. lib. 16. c. 12. nu. 1. & 37
spiritus sanctus ferebatur super aquas in mũdi exordio. lib. 16. c. 12. nu. 3. 5. 29. & 37
spiritus sanctus, & verbum, significantur per duo Seraphin Isaias 6. lib. 16. cap. 12. nume. 3
spiritus sanctus est, qui spirat in sanctos spiraculum vitæ. lib. 16 c. 12. nu. 3
spiritus sanctus non habitat in his, qui caro sunt. lib. 16. c. 12. nu. 3
spiritus sancti participatione, fit homo sanctus, & spiritalis lib. 16. cap. 12. num. 4. 9. 23. & 24
spiritus sanctus est spiritus oris Dei, quo virtus cœlorum confirmata est. lib. 16. ca. 12. nu 6. 34. 43. 55. & 62
spiritus sanctus fluuius est omnem ciuitatẽ

Dei

Digitized by Google

Dei lætificans lib.16.c.12. nu.7.& 44
spiritus sanctus interiorem hominem confirmans, facit hominem spiritum lib.16. c.12.num.8.
spiritus sanctus dicitur spiritus rectus, bonus,& principalis lib.16. cap.12. num.9. 66. & 67.
spiritus sanctus eos quos inhabitat, irradiat ut sol, sanctos facit, & Deos libr.16. c.12.nu.9.10.12.23.24.& 58
spiritus sanctus implet omni benedictione iustos, estq; arbor uitæ æternæ lib.16.c. 12 nu.10 64.& 65
spiritus sanctus est per quem transformatur homo a claritate in claritatem lib.16. c 12.nu.10.23.& 24
spiritus sanctus datus est post ascensionem Christi, quando maiori desiderio expectabatur lib 16.c.12.num.11.& 13
spiritu sancto adueniente, spirituales effecti Apostoli, in media pericula intrepidi prosilierunt lib.16.c.12. nu 11.& 20
spiritus sanctus mala cupiditates consumit, & hominem hominem esse nõ finit lib. 16 c 12.nu.11.12.23.& 24
spiritu sancto adueniente in die Pentecostes, terra cœlum facta est lib.16, cap.12. nu 12.64. & 65
spiritus sanctus in igne uenit propter duo. lib.16 c.12.nu 12.20. & 58
spiritus sanctus aduenit discipulis, ut illo armati prodirent inter hostes lib.16.cap. 12. num.13
spiritus sanctus quo die dandus esset discipulis non dixit Christus,ut sollicitius expectarent lib.16.c.12.nu.13
spiritus sanctus uenit in igne ferens uindictæ seueritatẽ impijs l.16.c.12.n.13.& 32
spiritus sanctus mansit supra singulos discipulorum,quia in illis pace unitis requieuit lib.16 c.12.nu.14
spiritus sanctus in igne datus est, ut arguatur gratiæ copia & uehementia lib.16.c. 12. num.14
spiritus sanctus in igne insedit Apostolis, abundantius quàm olim prophetis lib. 16.c.12.nu 14 & 15
spiritus sanctus animam in portum ducit,si munda uela uoluntatis huic uento suspẽdamus lib.16.c.12. nu 16
spiritus sanctus lampas accensa est in cordibus iustorum, ut tenebras euadant noctis lib 16.c.12. nu.17
spiritum sanctum extinguere dicitur uita impura, defectus misericordiæ, rerum fluxarum cura,uenti tentationum, nisi se ræ claudantur libr.16. cap.12. nume 17 18. & 41.
spiritus sanctus in die Pentecostes super omnem carnem missus dicitur, ut renouaretur mundus lib.16. cap.12. num.19. usque ad 25
spiritus sanctus aduenit,ut nouas leges conderet in die Pentecostes ascẽdente Christo, ut olim data fuerat lex lib.16.ca.12. nu.19.20.25.49.& 64
spiritus sanctus datus est hora tertia Apostolis in linguis igneis & uarijs, ut eius necessitas ostendatur lib.16.cap.12.n.20. 21.38.39.49.& 50
spiritus sanctus figuratus fuit in columba, quam Noe misit de arca libr.16. cap 12. nu.21.22. & 58
spiritus sancti bona quæ confert, explicantur uarijs nominibus lib.16.c.12. nu.22. usque ad 25
spiritus sanctus adueniens, facit ut homo pariat spiritum salutis lib.16. c.12.n.24
spiritus sanctus facit ut Deus intra nos sit, quem olim prophetæ foras uidebãt lib. 16. cap 12.nu.25
spiritus sanctus uocatur spiritus iudicij, & combustionis, quia punit, & purgat lib. 16 c.12.nu.26
spiritus sanctus dicitur rectus, quia in rectã uiam fert, & principalis, ut homo princeps sit affectionum suarum lib.16. cap. 12.num.26
spiritus sanctus a Christo deriuatus est in homines lib.16.c.12.nu.26
spiritus sanctus datus est in resurrectione Christi, sed in die Pentecostes largius effusus est lib.16. cap.12. nume.27.28.43. 64. & 65.
spiritus sanctus, spiritus auferens, & ignis inuoluens dicitur lib.16.c 12 nu.30
spiritus sanctus ignis est, quo arma hæreticorum comburuntur lib.16. c.12.n.31
spiritus sanctus effundi debet, ut homo salutare Dei uideat lib.16. c.12.nu.32
spiritus sanctus effusus dicitur propter abũdantiam donorum,diciturq; spiritus gratiæ propter uarias gratias lib.16, cap.12. num.33
spiritus sanctus dicitur ornasse cœlos,idest Apostolos, & Apostolicos uiros, donis uarijs tamquam stellis lib.16. cap.12. nu. 34. & 55.
spiritus sanctus urit renes & cor, idest, delectationes & cogitationes noxias li.16. c.12.nu.35.& 61
spiritus sanctus est a quo omne robur communicatur animæ lib.16. c.12. nume.36. 64. & 65.
spiritus sanctus requiescere dicitur in his quos in se requiescere facit lib.16.cap.12. nu.37.& 38
spiritus Domini ferri dicitur super aquas terra existente uacua, ut non meritis sed gratiæ tribuatur lib.16.c.12. nu.40
spiritus sanctus apparuit in linguis igneis, quia nullius linguæ duritia est quæ non eo soluatur lib.16 c.12.nu.45
spiritus sanctus oleum dicitur, ꝑpter exultationem & inflammationem charitatis lib.16.c.12.nu.46
spiritus sanctus aqua dicitur, quia abluit,& rigat lib.16.c.12.nu.46,52.& 53

Digitized by Google

spiritus sanctus auster est, quo soluitur gelu peccatorum. lib.16.c.12.nu 47
spiritum sanctum in varijs linguis receperunt discipuli, cum essent concordes, vt vnam Ecclesiam docerent. lib. 16.cap.12. nume. 50
spiritus sancti locutionem, qui corde concipit & cognoscit, audit verbum absconditum, mentem humanam subleuans a terrenis. lib.16.c.12.nu.51
spiritus sancti afflatio verbum absconditum est, quia sentiri potest, non exprimi. li.16. c.12.nu.51
spiritus sanctus aqua est, de qua dicitur si cōtinuerit aquas omnia siccabuntur, &c lib. 16.c.12.nu.52.& 53
spiritu sancto pellente ab anima peccata, petra fundit riuos olei. lib.16.c.12.nu.56
spiritus sanctus auster est, quo fluunt animę aromata, & vestimenta concalescunt. lib. 16.c.12.nu.57
spiritus sanctus in igneis linguis apparuit, quia quos replet, ardentes, & loquentes facit lib.16.c.12 nu.58.& 62
spiritus sanctus bis a Domino datus est: in terra, vt diligatur proximus, in cœlo, vt ametur Deus. lib.16 c.12.nu.58
spiritus sanctus postulatus venit velociter, cum spiritus proprius defuerit. lib.16.ca. 12.nu.59
spiritus sanctus renouat faciem terræ, idest, terrenam voluntatem. lib.16. cap. 12. nume. 61
spiritus sanctus totam possidet animam, totam domum implet, suggerendo, instruendo, &c lib.16.c.12.nu. 62. vsque ad 65
spiritus sanctus adiuuat infirmitatē nostrā, vt declinemus a malo, & faciamus bonū. lib.16.c.12.nu.62.& 63
spiritus sanctus datus in die Pētecostes, pluuia fuit segregata hereditati Christi. lib. 16.c.12.nu 64
spiritus sanctus in igne venit propter lumē, & ardorem lib.16 c.12.nu.65
spiritus sanctus est, qui facit hominem sollicite ambulare cum Deo lib.16 c.12.nu.65
spiritus sanctus non habitat in corpore subdito peccatis. lib.16.c.12.nu.66
spiritus sanctus datur vt homo bene se habeat ad se, rectus, ad proximum, principalis, vt in vtroque perseueret. lib.16.ca.12. nu.66.& 67
spiritum sanctum breui missurū dixit Christus, in cœlum pergens, sed diem non expressit, vt vigilarent lib.18.c.5.nu.5
spiritus sanctus postulat pro sanctis, vnde vox turturis & non turturum auditur. lib. 18.c.15.nu.46
spiritus sanctus dona aquæ comparantur. li. 1.c.25.nu.2
spiritus sancti septem dona inuenimus in septem apparitionibus Christi resuscitati. lib.3.c.13.nu.33
spiritus sancti dona in solo Christo cumulatissime quieuere. lib.3.c.5.nu.23
spiritus sancti dona septem gradus sunt, quibus aditus cœli aperitur. lib.8.c.8.nu. 30
spiritus sancti septem dona opprobrium patiebantur in mundo vsque ad aduentum Christi lib.16.c.12.nu.2
spiritus sancti septem dona, pignus dicūtur vt de promissione, quæ nobis fit, certitudinem habeamus. lib.16.c.12.nu 54
spiritus timoris datur, vt odiatur peccatum & bonum inchoetur. lib.16.c.12.nu. 68
spiritus infunditur pietatis, vt homo sit mitis lib.16.c.12.nu 68.& 69
spiritus scientiæ, facit vt cognoscamus nos fragiles, & dolentes in hoc exilio. lib.16. c.12.nu.69
spiritus fortitudinis datur, vt omnia tolleret homo pro virtute. lib.16.c 12.nu.69
spiritus consilij tribuitur, vt alij compatiamur. lib.16.c.12.nu.70
spiritus intellectus datur, vt mentis intuitu purificato, diuina intelligamus. lib.16.ca. 12.nu.70.& 71
spiritus sapientiæ est quidam internus sapor ac suauissimus gustus. lib. 16. cap.12. nume. 71
spiritus sancti dona septem, multipliciter figurata sunt in sacris litteris. lib.16.ca.12. nume.71
sol tempore Iosue duos dies in vno conclusit, & luna incrementum nec decrementū suscepit. lib.16.c.4.nu.27
somnus sanctorum quando alienātur a mortalibus rebus lib.2.c.20.nu.14
somnus Christianorum pessimus, qui in die, orta veritate dormiunt. lib.18.c.5.nu.12
sponsa dicitur anima fidelis, cuius curā singularem Deus sponsus habet. lib.1.cap.5. nu.1.12.& 18.c 60.nu 20
sponsa anima, amore spōsi ebria dicitur propter multa lib.1.c .nu.10.& 11
sponsam Christi Ecclesiam, quæ consolatur in hac peregrinatione. lib.1.c.7.num. 14.& 15
sponsa duo habet vbera, quando lætatur de bonis proximi, & de malis tristatur. lib. 1.c.24.nu 15
sponsa Domini, vt illi fidelis sit, nullum admittat amorem illi contrarium. lib.1.c.5. nu.2.3.10.11.& 18 lib.2.c 12 nu.20
sponsam suam cum facit animam Deus, mirum in modum eleuat & ditat. lib.1.c.5. nu.1.vsque ad 3.5.vsque ad 7.9. & 18. lib. 4.c.20 nu.6
in Sponsam recipit Deus animam, etiam postquam prostituta est peccatis. lib. 1. cap.5.num.5.vsque ad 8.lib.7.cap.8.num. 22.& 23
sponsa tunc fit adultera, quando dona sponsi plus diligit quàm ipsum. lib.1.c.5.num. 10.& 11
sponsa oculos habet columbarum, quibus videt Deum. lib.3.c.8.nu.16
sponsi duo verba sunt, expectare delinquentes.

res, & recipere pœnitentes. lib. 1. cap. 9. nume. 3
sponsi & sponsæ collocationes, in affectibus sunt animorum lib. 1. c. 21. nu. 22
sponsus animarum, Christus est, nos sponsa Aethiopissa, quam exhibuit gloriosam. li. 18. c. 15. nu. 44
stigmata Domini in corpore suo portat, qui castigat corpus & plagas sustinet. lib. 3. c. 1. nu. 25
superbiam euacuat, continua memoria creationis lib. 3. c. 19. nu. 6. 7. 9. & 31
superbiam hominum comprimere volens Deus, culices, pediculos, &c. condidit lib. 8. c. 5. nu. 22. c. 6 nu. 7
superbiam vt destrueret Deus, mira operatus est. lib. 8. c. 8. nu. 7. lib. 16 c. 13. nu. 9
superbia malorum omnium mater, uirtutibus coniuncta, omnia destruit lib. 8. ca. 8. nu. 9. 10. & 16. lib. 16 c. 13. num. 3. 4. 18. 20. 23. 26. & 40
superbia innumera mala peperit mundo, sicut humilitas bona lib. 8 c. 8. nu. 25. & 26
superbia, arrogantia, insolentia, & contumacia quattuor venti sunt, qui totum orbem perflant. lib. 8 c. 8. nu. 26
superbia uaria causat damna, variosque habet gradus, insidiaturque uiris iustis quàplurimum. lib 16. c. 13. per totum.
superbia, & uanagloria duæ sunt filiæ Loth, quæ iustum decipiunt post multa cacata mala. lib. 16. c. 13. nu. 1
superbia oritur sæpe ex hominum principatu, unde humilis status commendatur. li. 16. c. 13. nu. 3 & 4
superbia cum primum uenerit in mentem elidenda est, ut eius mala uitemur. lib. 16. c. 13 nu. 4
superbia ad exitium trahit iustos. lib. 16. ca. 13. nu. 5. & 6
superbia iustis insidiatur maxime, non peccatoribus. lib. 16. c. 13. nu 5. 6. & 24
superbia angelos eiecit e cœlo, omnem animi uirtutem corrumpens. lib. 16. c. 13. nu. 7. 8. & 15
superbia omni excusatione caret, ex insania oriens. lib. 16. c 13. nu. 8. 10. & 11
superbiam uitare maxime conabantur sancti, Dei contra se odium prouocantem. li. 16. c. 13. nu. 12. & 29
superbia initium omnis peccati est, per quā homo uiuens, proijcit intima sua lib. 16. c. 13. nu 17. 18. & 40
superbia dæmones ex Angelis facit, sicut humilias homines Angelis æquat. lib 16. ca. 13. nu. 18
superbiæ princeps diabolus est, Christus autem humilitatis magister. lib. 16. c. 13. nu. 18. 21. 41. & 48
superbia damnabilior est, cū homo manifesta peccata excusat. li 16 c 13. n. 21. 30. & 31
superbia in recte factis maxime cauēda est, ne homo dona Dei sibi tribuat. lib. 16. ca. 13. nu. 24
superbia delictum est maximum, a quo mūdari postulabat Dauid. lib. 16 c. 13. nu. 26
superbiæ pes ne sibi ueniret petebat Dauid, tamquam qui esset radix omnis mali. lib. 16. c. 13. nu. 27
superbia dicitur primogenita mors, quæ deuorat pulchritudinē cutis, & brachia peccatoris. lib. 16. c. 13. nu 35
superbiæ quattuor species describuntur. li. 16. c. 13. nu. 37. & 38
superbia diaboli multū uicinus est, qui singulariter appetit uideri quod est lib. 16. c. 13. nu. 38
superbia radix omnis peccati est, quia intrinsecus hæc se celat, & ab illa uitia aperta pullulant. lib. 16. c. 13. nu. 40
superbia omnibus uirtutibus contrariatur, cum alia uitia peculiaribus uirtutibus cōtrarientur. lib. 16. c. 13. nu. 40
superbiam, libertatem uocant subditi, superioribus repugnantes. lib. 16, cap. 13. num. 41. & 42
superbia alia ex rebus spiritualibus, alia ex temporalibus nascitur, & utraque apta remedia habet lib. 16. cap. 13. nume. 41. & 42
superbia, & humilitas ostendunt, sub quo rege quis militet. lib. 16. c. 13. nu. 45
superbia in Golia significatur, quæ populo Dei qui alia uicit mala, magis insultat. li. 16. c. 13. nu. 47
superbia alia est cordis, alia oris, alia operis, & alia habitus, quæ in sacris litteris condemnantur. lib. 16. c. 13. nu. 48
superbiæ duodecim gradus optime docuit Bernardus. lib. 16. cap. 13. nume. 50. usque ad 52
superbia, & obstinatio, uiæ sunt dæmonum, in quas cadit homo, dum se nō agnoscit, se excusat, & contemnit Deum. lib. 18. ca. 4. nu. 11
superbire non debet homo, tot miserijs & mutationibus subditus. lib. 16. cap. 13. nu. 6. & 11
superbia de temporalibus, stultitia est. lib. 16. c. 13. nu. 8. 9. 11. & 35
superbus similis Pharisæo est, qui clamat merita & tacet peccata lib. 3. c. 19 nu 15
superbus quāto pretiosior est in oculis suis, uilior est in oculis Dei lib. 3. c. 19. nu. 19
superbi socialem uitam habere nolentes, errant in solitudine lib. 4 c. 2. nu. 11
superbos ut cedros libani conterit Deus. li. 4. c. 14 nu. 6. et 7
superbas mentes Deus non habitat, sed dæmon lib. 4. c. 31 nu. 34
in Superborum mētibus, omnes agri bestiæ ludunt lib 4. ca 34. nu. 23. usque ad 25. lib. 9 c. 18. nu. 8. usque ad 10
superbi quia nesciunt Deum, ignorant etiā seipsos. lib 6. c. 2. nu. 3
superbi Behemoth herbas ferre dicuntur, quia ex eo illum reficiunt quod nequiter operantur. lib. 8. c. 7. nu. 19

superbus cæteris omnia in stercore, & mille passionibus inuoluitur. lib. 8. c. 8. nu. 5. vsque ad 7. & 29

superbi stulti sunt, & omnibus hominibus infesti, & inimici. lib. 8 c. 8. nu. 6. & 7. lib. 16 c. 13. nu. 19

superbi virtutibus pleni, in portu naufragiū faciunt. lib. 8. c. 8. nu. 9. & 10. lib. 16 c. 13. num. 5. & 6

superbus dum altus est, non contingitur a Deo, qui alta a longe cognoscit lib. 8. c. 8. nu. 20. lib. 16. c. 13. nu. 46

superbi quo magis extollendo se erigunt, eo magis ruendo, inferius tendunt lib. 8. c. 8. nu. 20. lib. 16. c. 13. nu. 20. & 21

superbis Deus dicitur resistere, vt vehemēs odium erga illos declaret. lib. 16 cap. 13. nume. 3

superbos Deus punit maxime & humiliat, vt Babylonios fecit, & principem Tyri. lib. 16. cap. 13. nume. 25, vsque ad 26. 30. 31. & 41

superbissimi Romani parcere subiectis, & debellare superbos, sibi tribuebant, quod Dei est proprium. lib. 16. c. 13. nu. 39

superbi sibi placentes per superbiam, deorsum sunt, humiles per humilitatem, sursum. lib. 16. c. 13. nu. 20. vsque ad 22. 28. 30. 34. & 49

superbi sua virtute præsumunt, cor vero iusti exaltatur in Deo & non in se. lib. 16. c. 13 nu. 22

superbi vt puluis proijciuntur a facie terræ, idest, a stabilitate quæ est in Deo. lib. 16. c. 13. nu. 25

superbi, vt fœnum tectorum arescunt hic. lib. 16. c. 13. nu. 32

superbi montes sunt, humiles valles, quia illi aquam non conseruant, sed isti lib. 16. c. 13. nu. 33. & 44

superbi sunt multi, quia non considerant vitia quæ in ipsis sunt, quibus alij carēt, sed mala quibus ipsi carent & in alijs sunt. li. 16 c. 13. nu. 34

superbi ficte se fatentur peccatores, si ab alijs reprehensi, excusant mala lib. 16. 13. nume. 36

superbus, qui de virtute se extollit, per vitia alia in quæ cadit, ad humilitatem reuocatur lib. 16. c. 13. nu 39

superb⁹ vult similis esse Altissimo, quia vult vt sua fiat voluntas, sicut Deus vult suam fieri. lib. 16. c. 13. nu. 44

superbus in Deum peccat, dum gloriā Deo debitam, sibi vult vsurpare. li. 16 c. 13. nu. 45
Verbo Humilitas.

T

Templum suum Iudæi reparare non potuerunt tot annis, quod nostræ fidei veritatem confirmat. lib. 6. cap. 4. nume. 15. & 16
Verbo Ecclesia.

tempus redimunt, qui temporum varietate, a bono incœpto non recedunt. lib. 2. c. 11. nu. 31 lib. 17. c. 1. nu. 6

tempus perdere, grande malum est. lib. 3. c. 23. nu. 19. lib. 10. c. 8. num. 19. lib. 13. ca. 12. num. 15. & 20. lib. 17. c. 1. num. 2. vsque ad 5. 7. & 9

tempus perdere, & emere qui dicantur, quo bene vti, grandes habet vtilitates. lib. 17. c. 1. per totum.

tempus redimunt, qui reiectis carnalibus, spiritualia quærunt lib. 17. c. 1. nu. 1. & 6

tempus redimunt & proprium faciunt, qui in operibus bonis illud consummunt. lib. 17 c. 1 nu 6

tempore tantum illo regnasse dicitur Saul, in quo iustus fuit lib. 17. c. 1. nu. 8

tentationibus & tribulationibus ostenditur virtus sanctorum. lib. 2. cap. 8. nume. 9. & 10. cap. 11. num. 31 lib. 6. cap. 9. nume. 5. & 9. lib. 9. c. 15. num. 4. & 5. cap. 20. num. 4. 7. 14. & 23

tentationes, & tribulationes sanctorū, Deo permittente succedunt lib. 2. c. 8. nu. 24 vsque ad 36. lib. 8 c. 9. nu. 5. c. 10. nu. 30. vsq; ad 32 lib. 9. c. 15. nu. 6. & 44. c. 20. nu. 12. 14. 21. & 23. lib. 17. c. 2. nu. 27

in Tentationibus, & tribulationibus, Deus astat, & adiuuat, ne vincamur. lib. 2. cap. 9. nu. 31. vsque ad 33. c. 11. nu. 17. lib. 4 c. 16. nu. 11. lib. 6. c. 8. num. 5. 7. 8. & 31. lib. 7. c. 9. nu. 6 lib. 9 c. 15. nu. 3. 28. 29. 42. & 43. ca. 20. nu. 1. 12. & 21

tentationes succedunt pœnitentibus & conuersis, ne securitate & negligentia prosternantur lib. 7. c. 4. nu 12. vsque ad 14

in Tentationibus succedunt consolationes, quibus illæ mitigantur li. 7. c. 4. n. 16. & 17

in Tentationibus Deus, qui omnium est, dicitur esse Deus electorum. lib. 9. c. 18. n. 10

tentationibus audacter se ingerere, non debet homo, sed cum illæ venerint, viriliter certare. lib. 13. c. 8. nu. 9

tentationes moderatur Deus, & nos id petimus, considerata propria infirmitate. li. 13. c. 8. nu. 13. 14. & 25

tentantur iusti, illi autem inducuntur in tentationem, qui iusto Dei iudicio tales habent tentationes, quibus vincantur. lib. 13 c. 8. nu. 24. 25

tentationes seculi, via ad præmium sunt & consolationes habendas etiam in hoc sæculo. lib. 17 c. 2. nu. 2. 3. 14. 20. 27. & 28

tentationes non auferuntur ab anima, etiā si multum profecerit. lib. 17. cap. 2. nume. 3. & 21

tentantur homines, non tantum aduersis sed etiam prosperis. lib. 17. c. 2. num 4. c. 4. nume 11

tentationes licet graues, tales non videntur robustis, leues autem intollerabiles apparent infirmis. lib. 17. c. 2. nu. 6

tentationes iustorum transeunt, sed nō meritum. lib 17. c. 2. nu. 12. & 27

tentationem euadere non potest homo, dum in Aegypto est sæculi.lib 17.c.2.nu.13

tentationes & tribulationes, reddiderunt Iob diuinæ cognitioni proximiorem.lib. 17 c.2.nu.14

tentationes moderatur Deus, motum fluctuum mitigans.lib. 17.c.2.nu.16

tentatio alia est, quæ iustos subita inuasione prosternit, alia paulatim inficit resistentē. lib.17.c.2.nu 23. & 24

tentationes nos reddunt Deo probabiles. lib.17.c.2.nu 29.c 4.nu.13

in Tentationibus & tribulationibus, Christus turris est vt vincamus lib. 17. cap.4. nume.17

tentationes illorum qui conuertuntur, quatuor sunt potissimæ, a quibus eos liberat Deus.lib.17.c.4.nu.20.vsque ad 22

testamenta duo, sunt duo Cherubin, quæ respiciunt propiciatorium, quia nouæ lex implet, quod vetus significat.lib.3.ca.10. nume.67

terram promissionis possedit Sen, & filij eius, sed post filij Chan per violentiam eiecerunt eos lib.7.c.8.nu.27

testimonia falsa patienter ferunt sancti a reprobis, licet multum ea sentiant.lib.9.ca. 20.nu.11.lib.10 c 8.nu.8

testimonia falsa sic ferebant sancti, vt innocentiam suam tuerentur lib 11.c.15.num. 2.vsque ad 5 12.14.24. & 25.lib. 17.cap.2. nu. 7. & 9

testimonia falsa cruciant sanctos, etiamsi patienter ea tolerent.lib.11.c.15.nu.3 vsque ad 5.lib.17.c.2.nu.9

testimonia falsa consolari debent nos, considerādo quàm sint falsa, non autem quā sint amara lib 11.c.15.nu.14. & 23

testimonia patienter ferenda, sicut & tentationes lib.17 c.2 per totum.

testimonia & reprobatio iniquorum, vitam iustorum faciunt enitescere.lib.17 cap.2. nume. 1

testimonium si falsum sit, & propter Deum feratur, mercedem non modicam habet in cœlo.lib.17.c.2.nu 5.& 9

testimonia & murmurationes malorum, illi hilariter suscipiunt, qui gloriam quærunt & confusionem timent in alio sæculo li. 17.c.2.nu.5

testimonia, & tribulationes alacri animo ferebant sancti, dum considerabant sortes in monte mutandas.lib.17.c.2.num.7. vsque ad 10

testimonio falso accusata mulier de adulterio, & septies ista vixit.lib.17.cap.2, num. 10. & 11

thesaurizandum est in cœlo, & non in terra.lib 18 c.15.nu.23

timor est initium, quo mouentur homines ad bene operandum.lib.1.c.9.nu. 22. lib. 14.cap.27. num.9.lib.17.c.3.nume.1.2,5.7. 18. & 25

timor semper sit in sanctis, quia securi non sunt dum viuunt.lib.2.c.6.num.11.14.16. vsq; ad 18.30.vsq; ad 32.c.10.nu.8.lib.3.c. 19.nu.8.& 10.lib.4.c.17.nu.5.6.10.vsq; ad 12.14.15.18.21.& 22.c.18.nu.23. & 24 ca. 31.nu. 43.lib.7.c.3.nu.18.lib.8.c.5.nu.20. 29.& 30.c.6.nu 5.lib.17.c.3.nu 6.9.12.28. vsque ad 30

timore pœnæ incipit homo bonum agere, & timore casto carnalia desideria comprimuntur. lib.3.c.1.nu.39.lib.17 ca.3.nu.1. 2. & 22

timor semper sit in nobis, quia Deus patiēs, etiā iustus est. lib 4 c.11.nu.14.c.17.n.10. vsque ad 12.14.15.18. vsq; ad 22.c.18. nu. 23.& 24.lib.14 c 18.nu.22

timor sit in iustis, quia virtutes, quas quidā habent in veritate, alij habent in simulatione.lib 4.c.31.nu.11

timor seruilis, bonus est, & a Deo.lib.9.cap. 13.nu 1.lib.17.c.3 nu.5. & 7

timori, coniungatur spes, & spei timor.lib. 16 c.11.nu.21.24.25.29. & 30.lib.17.ca. 3. nu.28.vsque ad 30

timor bonus qui semper est in iustis, varias habet vtilitates, non autem malorum, seruilis autem, Dei donum est.lib.17.c.3.per totum.

timor Dei, altis radicibus firmat animam, ne ruat.lib.17.c.3.nu.3

timor semper necessarius est, vbi tot sunt impedimenta salutis.lib.17.cap 3.num.4. 5. & 20

timor gignitur si cogitet homo Deum semper præsentem, & periculum lapsus.li.17. c.3.nu.4.vsque ad 6.12.18 & 30

timor, qui aduenit instante graui calamitate, valide mutat homines. lib.17.c 3 nu.5

timor seruilis primus est, quem perfecta dilectio foras mittit, vt succedat timor sanctus.lib.17.c.3.nu.7.10.23.vsque ad 27

timere debent homines Deum, de quo dicitur quod deos dijudicat lib.17.c.3. nu. 8

timor malus fuit in Cain, dum mortem timebat & non iratum habere Deum. lib. 17.c 3.nu.11

timor sit in operanda salute, & non securitas lib. 17. cap. 3. num.12.20.& 21.28.vsque ad 30

timor castus, quo timet homo separari a Deo, perpetuus est.lib 17.c.3.num.13.22. vsque ad 26

timendus est solus Deus, qui solus potest auferre quod dat. lib. 17. cap.3. nume.14. & 18

timor Dei non est in homine, quando delinquit in se ipso, sed timor hominū, ideo non peccat palam.lib 17.c 3.nu. 15

timent iusti vbi timendum est, non autem peccatores.lib 17.c.3.nu.16.& 18

timore mouetur homo, vt a Deo sanetur.li. 17.c.3.nu 17.& 27

timor coiungendus iucunditati, quę est in homine dum operatur salutem suam. lib. 17.c 3.nu.20.21.& 28

timor castus a Dei amore procedens, similis est timori quo mulier casta virum suum timet. lib. 17. c. 3. nu. 23. vsque ad 26
timeat homo existens in gratia, ne non digne operetur ex ea, magis cum recesserit, & multo magis cum redierit ad eam. lib. 17. c. 3. nu. 31
timor castus lignis cedrinis cõparatur, quo sancta virtutis domus non ruit. lib. 18. cap. 22. num. 25
tribulationes omnes amore efficiuntur faciles, etsi tales non sint. lib. 1. cap. 7. nume. 13. & 27
tribulationes iustorum, si ruina non sequitur, dæmones contristant. lib. 2. c. 6 nu. 12. lib. 17. c. 2. nu. 29
tribulationibus ducit Deus homines ad se. lib. 2. c. 11. nu. 20. 24. 26. 28. lib. 6. ca. 10. nu. 31 & 32. lib. 9. c. 15. nu. 7. & 8
in Tribulationibus quas iusti sustinent a reprobis, multa eos debent consolari. lib. 2. c. 11. nu 27. & 28. lib. 9. c. 15. nu. 8. & 37. ca. 20. nu. 1. 4. 7. 10. 11. 16. 17. 20. & 21. lib. 17. c. 4. nu. 8. & 9
tribulationibus abundant iusti, quandiu vita durat. lib. 4 c. 16. nu. 11. lib. 9. c. 15. num. 1. & 19
in Tribulationibus ad Deum confugiendum est, non ad mundi refugia. lib. 4. cap. 16. nume. 12. & 13. lib. 17. c. 4. nume. 20. & 25
tribulatio proprie sanctorum est, impij autem dicuntur flagellari. lib. 5. c. 9. nu. 1. li. 17. c 4. nu. 3. & 4
tribulatio iusti, non angustat animi virtutem, sed dilatat. lib 5. cap. 9. nume. 1. lib. 6. cap. 11. num. 26. lib. 17. cap. 4. nume. 4. & 14
tribulationes non pro seruorum voluntate sed Domini, recipiendæ sunt lib. 5. cap. 9. nume. 13. & 14. lib. 6. cap. 10. num. 35. ca. 11. nu. 3
tribulationibus, clari efficiuntur sancti. lib. 6. c. 9. nu. 9. 10. 12. 14. vsque ad 18 lib. 9. ca. 15. nu. 4. vsque ad 6. & 13. ca. 20. nu. 4. & 11. lib. 17. c. 6 nu. 4
tribulationes, arma sunt quæ muniant sanctos. lib. 6. c. 9. nu. 11
in Tribulationibus iusti abundant gratia, & consolationibus. lib. 6. cap. 9. num. 10. 12. vsque ad 14. 26. & 42. c. 11. nu. 25. lib. 17. c. 4. nu. 14
in Tribulationibus Deo gratiæ sunt agendæ. lib. 6. cap. 9. num. 13. & 29. cap. 11. num. 17 & 18
in Tribulationibus supra modum gaudebãt & gloriabantur sancti. lib. 6 cap. 9. nu. 14. vsque ad 18. 27. 28. & 31. cap. 11. nume. 2. 25 & 26. cap. 13. nume. 13. lib. 17. cap. 4. nume. 3. 4
a Tribulationibus dum nullus securus est, congregat Deus sicut in vtre aquas maris. lib. 6 c. 9. nu. 30
tribulationis tẽpore, dona quæ recepimus a Deo, ad memoriam reuocemus. lib. 6. nume. 38
tribulationibus conteruntur iusti, ne viam pro patria diligant. lib. 6. c. 9. nu. 40
tribulationibus tunduntur sancti, vt sicut lapides dolati in cœlo collocentur. lib. 6. c. 9 nu. 41
in Tribulationibus iusti confitentur Deum bonum & rectum. lib. 6. c. 11 nu. 13
tribulationes & dolores inueniunt iusti, quę in rebus huius mundi absconduntur malis. lib. 7 c. 4. nu. 8
de Tribulationibus, non de delitijs, auxiliũ dat Deus. lib. 7. c. 9. nu. 6
in Tribulationibus, auxilium a Deo requirendum est. lib. 16. cap. 11. nume. 21. 24. 25. 29 & 30. lib. 17. cap. 3. nume. 28. vsque ad 30
in Tribulationibus, opportunus adiutor est Deus, non patiens tentari iustos supra vires. lib. 17 c. 2. nu. 25
in Tribulatione omni, ad Deum confugiendum est qui solus est refugium, in quo est virtus lib. 17. c 2. nu. 17. & 18. c. 4. num. 10 14. & 15
tribulationẽ homini venire permittit Deus vt inuocet ipsum. lib. 17. c. 2. nu. 18. et 25 c. 4 nu. 10
tribulationem quę latebat, inuenit homo cum eam cognoscens inuocat Deum. lib 17. c. 2 nu. 19
tribulationibus et flagellis, carnalis delectatio atteritur, sed virtutum ossa patefiunt lib. 17. c. 2. nu. 25. vsque ad 28
tribulationibus grauibus instantibus, reformantur multum communitates. li. 17 c. 3. nu. 5
tribulationibus plena est vita, in quibus ad Deum confugiendum est, quæ autem videntur prospera, re vera aduersa sunt. lib. 17. c. 4. per totum.
tribulationes iustorum, nõ tantum sunt quę extrinsecus veniũt a damnis, &c sed quod illi etiã in requie positi, se ipsos affligunt. lib. 17. c. 4. nu. 3. et 4
tribulationes iustorum non sunt numerandæ inter bona indifferentia, bene tamen illæ quæ sunt malorum. lib. 17. ca 4. nu. 4. 12. et 13
in Tribulationibus, spes consequendorum bonorum cœlestium per illas, consolari non debet lib. 17. cap. 4. nu. 5. vsque ad 8. lib 18 c. 4. nu. 1. et 2
in Tribulationibus, propter multa, patientia habenda est. lib. 17. c 4. nu. 5. vsque ad 9
in Tribulationibus consolari nos debent innumera quæ perpessi sunt sancti. lib. 17. c. 4. nu. 8 et 9
tribulationes huius vitę, quæ aduersæ uidentur, prosperæ sunt. sicut multa prospera, re vera sunt aduersa. lib 17. c. 4. nu. 11
in Tribulationibus iustorum, declarat Deus suam misericordiam, cum eos liberat. lib. 17. c. 4. nu. 16

tribu-

Digitized by Google

tribulationes iustorum torcularia sunt, in quibus vinum & oleum fluit. lib. 17.ca.4. nu.18.& 19
tribulationibus sæpe carent impij, sicut vuæ & oliuæ dum pendent in arbore, quæ nõ exprimuntur.lib.17.c.4.nu.18.& 19
tribulationibus quibus in conspectu hominum deijcitur iustus, non perit, sed proficit.lib.17.c.4.nu.23
trinitas personarum diuinarum, cum æquali virtute est lib.4.c.15.nu.4
trinitatis sanctissimum mysterium, figuris & comparationibus explicant sancti, qđ rudi plebi caute proponendum est. lib. 17.c.5.per totum.
trinitatis fides, funiculus est triplex qui difficile rumpitur, dum illa sustentatur Ecclesia lib.1 .c.5.nu.1
trinitatis personas esse tres cum æquali virtute docent sacræ litteræ. lib. 17.ca.5.nu. 3.12.& 13
trinitatis, & Dei scientia, incomprehensibilis est lib.17.c.5.nu.4.vsque ad 9
trinitatis mysterium, in vtroque testamento prædicatur, ideo duo Seraphin Isaia 6. clamabant illud lib. 17. cap. 5.nume.10. 12. & 13
in Trinitate Filius consempiternus est Patri, qui varia habet nomina ob varias proprietates.lib.17.c.5.nu.11. & 12
trinitatis mysterium intellexit Abraham, cum tres vidit & vnum adorauit. lib. 17. c.5.nu 11
trinitatis mysterium explicuit Moyses Gen. 1.lib.17.c.5.nu 13.& 26
trinitatis & vnitatis Dei imago in homine optime reperitur. lib. 17. cap. 5. nume. 14. & 19
trinitatis mysterium, laboriosius inter omnes inuenitur & fructuosius, & in eo periculosius erratur.lib.17.c.5.nu.17.& 21
trinitatis personæ, antiquis patribus per similitudines innotuerunt. lib. 17.c.5.n.18
trinitatis vestigium in sensibus hominum reperitur lib.17.c 5.nu 19
trinitatis mysterium, etsi incomprehensibile sit, inuestigandum est Dei adiutorio.li. 17 c 5.nu 20. & 21
trinitate, nihil dignum in suis libris dixisse fatetur Augustinus.lib.17.c.5.nu.21
trinitatis mysteriũ Deus Pater aperuit, dans nobis Filium & Spiritum sanctum.lib 17. c.5.nu.22
trinitatis nomina, Pater, Filius, & Spiritus sanctus, nomina sunt dulcedinis & pietatis.lib.17.c.5 nu.22
trinitatis personæ, comparantur soli, & luci, igni, & splendori.lib.17.c.5 nu.2. & 23
trinitas personarum, & vnitas essentię, aliquibus similitudinibus ostenditur a sanctis.lib. 17.c.5 nu.14.19.24.& 26
trinitatis mysteria nõ alte inuestigãda sunt a simplicibus.lib.17.c.5.nu.25. & 26
Verbo Sacra Scriptura.
tristibus succedunt læta, & tribulationibus prospera etiam in hac vita. lib 2.c.11 nu. 13. vsque ad 16. 21. vsque ad 23.26.33. vsque ad 35 lib.6.c.9.nu.23.26.27.& 32.lib. 7.c.3.nu.1.& 3.c.4 nu.9. vsque ad 20. lib. 9.c.15.nu 38.lib.17.c.6.nu.4.5. & 9
tristitia mundi nociua est multum.lib.7.c.1. nu.20.lib 17.c.6.nu.1 & 2
tristantur iusti dum viuunt, incertitudine causæ suæ visis imperfectionibus suis.lib. 7.c.2 nu.15.& 16 lib.17.c.6.nu.8
tristitia, quæ secundum Deum est, parit gaudia innumera.lib. 7. cap. 4. nume. 10. vsque ad 20
tristitia, quę est in iustis, gratanter suscipienda est, peccatorum autem nociua, a corde pellenda lib. 17.c.6 per totum.
tristitia secundum mundum, que tristatur quis propter diuitias, honores, &c. nociua est illam habenti lib. 17. cap.6.num.1.2. 8. & 10
tristitia propter peccata tantum, vtilis est, quæ medetur huic malo.lib.17.c.6. num. 1 2.9.10.& 13
tristitia secundum Deum, in salutem desinit, & nullus se incusat, quod sic doluerit.lib.17 c.6.nu.2
tristitia, dum homo viuit tolli non potest, vnde conuenit vt sit talis, quod illi prosit coram Deo.lib.17.c.6.nu.3.vsque ad 5
tristitia pro peccatis proprijs & alienis melior est omni humana lętitia. lib. 17.ca.6. nu 3 & 4
tristitia & lachrymę secundum Deum, multam seminant voluptatem. lib. 17.c.6.n.4
tristitia secundum Deum, velut stercus in agro fœcundat animam. lib. 17.c.6.num. 9. & 10
tristitię, quę secundum Deum est, deputatur vita pręsens, sequens gaudio.lib. 17.ca.6. nu.9.& 10
tristitia secundum mundum, stercus est in domo, animam fœdans.li.17.c.6.n.9.& 10
tristitia de præsentibus, oritur ex cogitatione & amore futurorum.lib 17.c.6.nume. 11. & 15
tristantur iusti, etiam in honoribus & diuitijs positi, dum in hoc exilio Deum non vident.lib.17.c 6 nu 12
tristitia iustorum quattuor de causis oritur. lib.17.c 6 nu.13.vsque ad 15
Verbo Lachrymę, Fletus, & Gaudium.

V

VAnagloria in operibus studiosis nimis cauenda est. lib. 9. cap. 24.num.4.6. vsque ad 8
vanagloria vna est filiarum Loth, quæ decipit patrem post multa patrata bona lib. 16.c.13.nu.1
vanagloria periculosum, & frequens malũ, & quomodo vincendum. lib.18.ca.1. per totum.

Digitized by Google

vanagloria maxime fugienda est, quæ transactis laboribus, eorum mercede nos priuat. lib. 18. cap. 1. num. 1. vsque ad 3. 6. 9. & 10
vanagloria expugnatu difficilis est, & callida salutis nostrę insidiatrix. li. 18. c. 1. n. 1
vanagloria conatur vt animæ nauis onerata bonis pereat. lib. 18. c. 1. nu. 1. & 2
vanagloria non solum dulcis expoliatrix est bonorum animæ, sed & mala suadet, si ea placuerint vulgo. lib. 18. c. 1. num. 2. 7. & 8
vanagloria vitium est stultitia plenum, quia cum alij redditurus sit homo rationem, alium vult habere testem factorum. lib. 18. c 1 nu. 3. 7. 10. 11. 15. & 19
vanagloriam in bonis operibus sectantes, in portu naufragium perferunt. lib. 18. ca. 1 nu. 4
vanamgloriam sequens, cum Deum habeat locupletissimum debitorem, pauperem eligit. lib 18 c. 1. nu 4
vanagloria belua multorum capitum est, qua cōmoueri ad bona spiritualia, lachrymabile est. lib. 18. c. 1 nu. 5. vsque ad 8
uanagloria tinea est cęlestis thesauri, & fur qui æterna regna furatur. lib. 18. c. 1. nu. 8
vanamgloriam sectantes, frequentissime uituperationem hominum consequuntur, non gloriam lib. 18. c. 1. nu. 8
uanagloria, mercedem non consequitur a Deo, quia nihil Deo dat qui propter eam operatur. lib. 18 c. 1. nu. 9
uanagloria, intoleranda ebrietas est, cuius ditioni subiectus, tarde sanatur. lib. 18. ca. 1. nu. 11
uanamgloriam sequēs, innumeris dominis misere subijcitur absque ulla uoluptate. lib. 18. c. 1. nu. 11. usque ad 15
uanagloria, inanis recte dicitur, crudelitatis & uiolentiæ plena, a uili oriens animo. lib. 18. c. 1. nu. 13. 14. & 22
uanagloria quomodo dicitur excedere omnes passiones animæ, & uitia. lib. 18. ca. 1. nu. 14. & 15
uanagloria in Iudæis & Gentibus, malorum omnium fuit causa lib. 18. c. 1. num. 16. & 17
uanagloria ditionem diaboli propagat nimis, omnem ætatem & dignitatem suo præmens imperio. lib. 18. c. 1. nu. 17
uanagloria intereunt multi, qui alios superare affectus ualuerunt. lib. 18. ca. 1. num. 17. & 18
uanagloria uincenda est consideratione ueræ gloriæ. lib. 18. c. 1. nu. 17. & 18
uanagloria dum cæcitate nos percutit, omnia contra mutuam salutem facit stare. lib. 18 c 1. nu. 18
uanagloriæ expers, gaudet quando creditur infirmus. lib. 18. c. 1. nu 21
uanagloria ferocissima bestia, quanto magis ei seruit homo, crudelior fit. li. 18. c. 1. nume. 21
uanagloria quando contemnitur, mansuescit, quando honoratur, effertur. lib. 18. ca. 1. nu. 21
uanagloriam fugiens, clarus euadit, illi autem seruiens, contemptibilis est. lib. 18. c. 1. nu. 21. & 23
uanægloriæ seruire uirtutes, turpissimum est. lib. 18. c. 1. nu. 25
uanægloriæ fine, uirtutes operabantur philosophi. lib. 18. c. 1. nu. 27
uanagloria & iactantia, puluis est a facie terrę proiectus a uento. lib. 18. c. 1 nu. 28
uanamgloriam sectantes, similes sunt Simoni Cireneasi ferenti crucem. lib. 18. ca. 1. num. 36
uanamgloriam sequens, uera relicta, similis est ei qui laudibus regis relictis, muscarum stridorem prosequitur. lib. 18. cap. 1. nume. 17
Verbo Hypocrisis.
ueritas apud stultos odium parit, & adulatio amorem, sed non apud sapientes. lib. 1. c. 3. nu. 6. & 8
ueritas non recipitur a malis, quod & peccatum est, & pœna peccati. lib. 11. c. 14. n. 15
ueritas hic dicitur panis, in futuro potus, quia modo cum labore, tunc sine vllo percipitur. lib. 13. c. 8. nu. 26
Verbo Adulatio.
uerbum Dei, cibus est animæ, quo deficiente robur amittit. lib. 1. c 22. nu. 19. lib. 6. c. 1. nu. 3. lib. 18. c. 10 nu. 41
uerbo Dei deficiente, multa mala cōsurgūt in anima. lib. 1. c. 22. nu. 14. lib. 6. c. 1. nu. 3. lib 16. c. 3. nu. 9. vsque ad 11
uerbum Dei sagitta & arcus, per quem peccatoribus minæ exhibentur. lib. 1. c. 25. n. 8. & 9. lib. 3. c. 9. nu. 40
uerbum Dei cibus est, quo homo puer cum sit, efficitur vir. lib 1 c. 2. nu. 14
uerbum Dei sagitta est, qua amor excitatur & dolor. lib. 2. c. 7. nu. 36. & 37. ca. 8. nu. 14. lib. 18. c. 2. nu. 9. 27. & 42
uerbum Dei prohibetur, quando eo quis non proficit. lib. 2. c. 10. nu. 2. vsque ad 4. lib. 14 c. 27. nu. 1
uerba legis pendebant ante oculos & in manibus olim, vt Dei non obliuiscerentur homines. lib. 2. c. 12. num. 18, lib. 11, cap. 2. nume. 9
uerbis Dei non obtemperare malum grande est, & quod acriter punitur. lib 2. c. 14. nu. 1. vsque ad 3
uerbum Dei male recipiunt peccatores, dū contradicunt peccatis suis. lib. 2. cap. 17. nume. 18
uerba Dei, quæ sunt in vtroque testamento, duæ sunt mamillæ quæ homines nutriūt. lib 3. c. 9. nu. 31
uerbum Dei audiendū sic ut opere impleatur. lib. 4. c. 14. nu 18. lib. 18. c. 3. nu. 1
uerba sua ponit Deus in ore peccatorum, & non in corde. lib. 4. c. 24. nu. 2
uerba Dei intelligunt ablactati, sæculares

potius

potius quàm sacerdotes mali.lib.4.ca.27. nume. 3
uerbum,& uocem Dei audiunt homines,cũ gratiæ eius aspirationem, mente concipiunt lib.4.c.27.nu.10.& 11
uerbo & uoce sua, mira Deus operatur & inscrutabilia.lib 4.ca.27.num.10.11.13. vsque ad 15
uerbum Dei calix est inebrians.lib.5.cap.1. nu.14.lib.18.c.2.nu.32
uerbum Dei quattuor fluminibus paradisi comparatur.lib.5.c.3.nu.11.lib.18.c.2.nu. 27.& 28
uerbum Dei & doctrina Saluatoris, ab Ecclesia deficere non potest.lib.5.c.4.nu.7
uerba sanctorum talia sunt, ut ex illis fulgura micent.lib.5.c.13.nu.10
uerbum Dei non prædicatur, cum Deus iratus est nimis.lib.6.c.1.nu.3.lib.18.c.3.nu. 8.vsque ad 10
uerbum Dei, imbri & rori optime comparatur, quo anima iusti fructificat.lib.11.ca. 3.nu.1.vsque ad 3.lib.18.c.2.nu.31
uerba Dei cor transfigunt, & amorem excitant.lib.14.c 25.§.2.nu.45
uerbum Dei, corrigere non ualet hominẽ, nisi cooperetur Spiritus sanctus in corde audientium.lib.14.c.29.nu.10.lib.18.c.2. nume. 13
uerba Dei eloquia casta dicuntur,cum a bonis prædicatoribus incorruptibiliter prædicantur.lib.14.c 29.nu.20
uerbum Dei magis prodest auditum quàm lectum.lib.16.c.4.nu 15 & 16
uerbum Dei ignis est inflammans iustos, quod non audientes peccatores concalescunt rebus mundi lib.16.c.10.nu.7
uerbum Dei sagitta est cor perforans audiẽtis, & fixum manens, dum homo operatur quæ audit.lib.16.c.10.nu.10 & 11
uerbum Dei dum non compungit audientem peccatorem, cum ostendit dignum vt ira Dei corripiatur. lib.16.c.10.nu.11. lib.18.c.2.nu 9
uerbum Dei dulcissimum, suaue, desiderabile, &c. sed bene ualentibus tantum. lib. 16.c.10.nu.18
uerbum Dei cibus est, ubi infirmi & fortes habent unde alantur.lib.16.c.10.nu.29
uerba sua memoranda docuit Deus, cum ea scribere iusserit in superliminaribus Iudæorum.lib.16.c.10.nu.30
uerbum Dei in tranquillitate colligendum est, ut in aduersitate habeat homo unde uiuat.lib 16.cap.10.num.31.lib.17.cap.4. nume. 16
uerba Dei custodiens homo, corrigit uiam suam lib.16.c.10.nu.32
uerbum Dei panis est ab ore iusti numquã discedens.lib.16.c.10.nu.33
uerbum Dei fons est & torrens, diuersis de causis.lib 16.c.10.nu.36
uerbum Dei pretiosis margaritis comparatur, quibus anima ornatur.li.16.c.10.n.39
uerbum diuinum splendor est Patris, quia semper nascitur ab eo, vt splendor a sole. lib.17.c.5.nu.2
uerbum Dei uarie comparatur, vt ipsius effectus explicentur, & virtus multiplex.lib. 18.c.2.per totum.
uerbum Dei manna est minutum, conditiones habens illius lib.18.c 2.nu 1. 2. & 49
uerbum Dei uermes gignit, quando audito eo, homo non emendatur.lib.18.ca.2.nu. 1.& 2.c.3.nu.1
uerbum Dei, ignis est lucens & comburens. lib.18.c.2.nu 2
uerbum Dei cultrus est circuncidens omnem immunditiam, abscindens culpas, tollens opprobrium Aegypti. lib.18.ca.2. nume.3
uerbum Dei, quod lac est incipientibus quo aluntur boni, eodem necantur mali, sicut Sisara lib.18.c.2.nu.4
uerbo Dei Sisara interimitur, cum quis in se vitia necat.lib.18.c.2.nu.4
uerbum Dei, multiplex medicina est, omni ægritudini apta.lib.18 c.2.nu.5. & 15
uerbum Dei in ore prædicator accipit, ut regna, idest, peccata eradicet. lib. 18.ca.2. nume. 6
uerbum Dei herba Borith est, datum ad abluendas sordes animæ.lib.18.c.2.nu.7
uerbum Dei perficit ceruos, reuelat condensa, succidit infrugiferas arbores, ubi uenenata animalia sunt.lib.18.c 2.nu.8
uerbum Dei si vt sagitta non vulnerat animam hominis, huic carbo desolatorius paratus est, quo puniatur.lib.18 ca.2.nu.9
uerbo diuino, figura Dei in homine amissa reparatur lib 18.c.2.nu.10
uerbum Dei, puteis fossis a patriarchis comparatur, vt adaquentur greges.lib.18.c.2. nume. 11
uerbum Dei virga est Iacob decorticata, vt animæ uarios pariant fœtus. lib. 18.ca.2. nume.11
uerbum Dei petra est, in qua fundatur anima, ne ingruentibus procellis tentationũ ruat.lib.18.c.2.nu.12
uerbum Dei pluuia est, quam pluunt prædicatores vt terra germinet.lib.18.c.2.num. 13. & 17
uerbum Dei vocat paulus gladium bis acutum, bonos præcidens ab errore, malos ab excusatione.lib.18.c.2.nu.14
uerbum Dei, etsi medicina sit, non proficit si morbis non applicetur. lib. 18. cap.2. nume. 15
uerbo Dei, spiritualia arma homini dantur, quæ induere debet, vt sibi expediens iudicauerit lib 18.c.2.nu.16
uerbum Dei semper audiens & non proficiens, sicut terra est sæpe bibens imbrem & spinas producens lib. 18.c. 2. nu.17
uerbum Dei carbo est Isaiæ datus, & desolatorius.lib.18 c.2.nu.18. & 19
uerbum Dei calculus dicitur, qui lapis est

Digitized by Google

durissimus, non cedens cōtradictoribus. lib.18.c.2.nu.19
uerbum Dei non tantum in lingua, sed etiā in manu debet esse prædicatoris, vt Seraphim Isaiæ in manu habens carbonem. lib.18.c.2.nu 19.& 46
uerba Dei, aquæ sunt Siloe, quibus tenebræ fugantur errorum.lib.18.c.2.nu.20
uerba Dei, aquæ sunt quas uidit Ezechiel egredi de templo, quæ multa producunt bona.lib.18.c.2.nu.22.vsque ad 25
uerbum Dei, vrens ventus est, qui omnium hæreticorum dogmata arefacit. lib. 18.c. 2 nu 26
uerbum Dei, sagittæ quibus regnum peccati destruitur.lib.18.c.2 nu.27
uerbum Dei, sagittæ quæ mittuntur, non vt necent, sed vt illuminent & vulnerēt animas lib. 18.c.2.nu.28. & 43
uerbum Dei clypeus est ignitus, quia accendit, illustrat, & defendit ab hostibus.lib. 18 c.2.nu.30
uerbum Dei, vehementissimus imber est, de quo loquitur Iob.lib.18.c.2.nu.31. & 33
uerbum Euangelij est mare in quo piscantur Apostoli, in quo Hebræus euasit & Aegyptius interijt.lib.18.c.2.nu.34
uerbum Dei & spiritualia colloquia, mire excitant animam.lib.18.c.2.nu. 35
uerbum Dei fluuius est scindens terram, vt humana corda confiteantur Dominum. lib.18.c 2.nu.37
uerbum Dei aduersarius noster est, cum quo conuenire debemus ne a iudice damnemur.lib.18.c 2.nu.42.45. & 48
uerbum Dei sagitta est, quia percutit, nubes, quia rigat, & tonitruum, quia terrefacit, & occidit lib 18.c.2.nu 43
uerbum Dei, gladius est bis acutus, quia docet temporalia, & æterna, & quem ferit, a mundo separat.lib.18.c.2.nu.46
uerbum Dei, liber est quem comedit Ioannes, dulce, cum auditur, amarum, dum impletur.lib.18.c.2 nu.47
uerbum Dei dulce est spiritualibus, amarum carnalibus. lib. 18. cap. 2. nume.12. 13. & 47
uerbum Dei imber est temporaneus & serotinus, quem suscipit anima arida.li. 18. c.2.nu.50
uerbum Dei pluuia est iustis, & laqueus peccatoribus qui eo abutuntur. lib.18.ca. 2.nu.40
uerbum Dei panis est, cum quo fugienti occurrimus, cum eos consolamur qui mala volunt deserere.lib.18.c.2.nu.51
uerbum Dei qui audiunt, & custodiunt, beati sunt.lib.18.c.2.nu.52
uerbum Dei multiplices habet utilitates, si recte audiatur.lib. 18. c.2.nu 52
uerbum Dei suaue est ad gratiam, fœcundū ad sensus, profundum ad mysteria, mulcet, impinguat, sanat.lib.18.c.2.nu.53
uerbum Dei prædicatur populo ex Dei misericordia: est autem ira grandis, vel qū non proponatur, vel eius virtus eneruetur.lib.18.c.3.per totum.
uerbum Dei dum prędicatur, suscipitur secundum qualitatem sumentium, vt cibus in iecore fit sanguis &c.lib.18.cap.3. nume.3
uerbum Dei, multis de causis assimilatur cibo.lib.18.c.3.nu.4.& 5
uerbum Dei dum non intelligitur culpa audientium, aufert Deus omne robur panis & aquę.lib.18.c.3.nu. 6
uerbum Dei sicut aqua emissa a Deo subuertit terram, dum conuertit hominem. lib. 18 c.3.nu.12
uerbum Dei auditum, etsi quid amaritudinis generet, non est sine dulcedine.li.18. c.3 nu.13
uerbum Dei in primo litteræ cortice, amarum est, sed intus nucis habet dulcedinē. lib.18.c.11 nu.2
uerba Dei audiens & seruans, arcam fabricat, vbi a diluuio liberetur.lib.18.cap. 12.num.1
uerbi Dei mysteria proponenda sunt & reuelanda, his qui altare sunt Dei, non his qui terrenam vitam ducunt. lib.18.ca.15. nume. 1
uerba Dei audiens, & custodiens, transit a morte in vitam.lib.18.c.16.nu.23
Verbo Sacra Scriptura, & Sermones Dei.
uiam cœli angustam illi ambulant, qui temporalibus exonerantur.lib 4.c.41.nu.8.& 9.lib.18.c.4.nu.5.& 6
uia, quæ ducit ad vitam, arcta est, ideoque ab omni dulcedine recedat homo.lib.16 c.3.nu.1
uia cœli, lata dicitur, & angusta, & quod hęc perambulanda sit, non illa, sicut nec viæ hominis quæ pessimæ sunt. lib. 18. cap.4. per totum.
uia cœli, laboriosa apparet his qui desidiosi sunt nec futura considerant.lib. 18.c.4. nu.1.2.6
uiam cœli arctam dixit Dominus, non vt deijceret animos militum, sed vt erigeret.lib.18.c.4.nu.1.& 4
uia cœli, & porta angusta dicitur propter aduersitatem naturæ carnalis.lib.18.ca.4. nume. 3
uia uirtutis, ducit ad portam quæ Christus est, via peccati ad diabolum qui porta est. lib.18 c.4.nu.3.& 4
uiam incedentibus angustam, & hinc inde præcipitijs obnoxiam, magna est adhibenda diligentia. lib. 18. cap.4.num.5.6. 10. & 11
in Via lata quæ ducit ad mortem, corruit veritas lib.18.c.4 nu.7
per Viam arctam, & angusta itinera, ducitur homo misericordia Dei, non merito suo. lib.18.c.4.nu. 8
uia cœli angusta est laboranti, & lata amanti, quam Deus facilitat.lib.18.c.4.nu.9

Digitized by Google

viæ filiorum Adam in necessitate & cupiditate uersantur, quæ periculis sunt plenæ lib.18.c.4.nu.10 & 11
viam dæmonum ingrediūtur præsumptuosi & obstinati lib 18 c 4.nu 11
viæ per quas incedunt iusti, rectæ sunt, pulchræ, plenæ, & planæ lib 18. cap.4. numero 12
viæ, quæ ducunt ad mortem, triplices sunt, ærumnosa, laboriosa, & delitiosa lib.18. c.4.nu.13.c.12.nu.22
viduæ multum iuuandæ sunt libr 5. cap.2. num.12
viduis consulebant sancti, ne transirent ad secundas nuptias lib.11 c.8.nu.14. vsque ad 17.19.& 20
viduæ iuuencolæ fama, leni flatu corrumpitur, unde extraneorum & seruorum fugiat consortia lib.11.c.11.nu.9
viduæ commendantur maxime, dum nolūt coniugij oblectamenta, quę expertæ sunt lib.18.c.6. nu 19.& 20
viduæ studiosæ honoratæ sunt a Domino, quas & honorandas docuit lib.18. cap.6. num.19
vigilet nimis homo conuersus ad Deum, propter odium diaboli lib 2. cap.6.num. 16. & 37. cap.7. num.1.4.26.27.& 42.ca. 9. num.6
vigilet homo, cui laqueos opertos ponit dæmon, ne uideantur lib.2. c.7. num.23. lib.18.c.17.nu.25
uigilet homo Christianus, ut solerter consideret omnes actiones suas lib.3.c.23.nu. 15.c.27.nu.7.lib.4.c.20.nu.19
uigilet homo multum super cor lib.3. cap. 27. num.7
uigilet multum Christianus, considerans uitia uirtutibus q̄ similia lib.8.c.5.nu.4
uigilare dicuntur qui bene uiuunt, mali autem dormire lib.12 c.3.nu.7
uigilet multum homo iustus, ne enauigans hanc uitam diuitijs plenus, prope portū pereat lib.14.c.16. nu.1.& 2
uigilare multis de causis debent homines, maxime autem quia uita præsens & status futurus, incerta sunt libr.18. capit.5. per totum.
uigilet homo propter incertitudinem mortis lib.11.c.10.nu.1.usque ad 3.10.11.14. & 15. lib.14.c.21. num 16. lib.18.cap 5. nu 1.9. usque ad 11.13.15.16. & 20.c.17. num.20.& 21
uigilet homo ne dæmon ut fur per sensus ingrediatur in animam, & nudet eam bonis lib.18.c.5 nu.1.& 2
uigilare, est iustitiam facere, dormire autē negligere eam lib.18. cap.5.nume.3.8 9. 12.14 & 16
uigilantes & nō dormientes, uiderunt Christum natum lib.18.c.5.nu.4
uigilantibus datur gratia Dei lib.18.cap.5. nu.5 & 20
uigilet homo, quem dæmon & peccatum circumstant, ut prosternant lib.18. cap. 5. num 6
uigilet homo, ne mors ut fur eum imparatum inueniat, sed ut nuncius regius paratos inuitet lib.18.c.5. num.7.8.13.15.16. & 20.c.17 nu.21
uigilet homo, ut bona quæ habet, tuto possideat lib.18.c.5.nu.7
uigilantibus apparent uera bona, dormientibus, tantum umbræ bonorum libr.18. c.5 nu 8.& 14
uigilans coronabitur non stertens, quia dæmon uigilantem fugit, dormientem spoliat lib 18.c.5 nu.10.& 16
uigilant milites, agricolæ, pastores, ut nos doceant lib.18.c.5.nu.10
uigilant animæ quando oritur lux Dei, quæ excitat animam, si autem lux subtrahatur, dormiunt lib.18.c.5 nu.12.& 16
uigilantibus Christianis, excitantur aliquādo a somno pagani lib.18.c.5 nu.12
uigilare debet, qui quærit locum Domino, ita ut nec dormiat, nec dormitet, terrenis delectatus rebus lib.18 c.5. nu.14
uigilans furi resistit, quia pœnitens cauet, ne ad supplicium nesciens trahatur lib. 18.c.5 nu.16
uigilet homo, ne de tenebris transeat ad tenebras lib.18.c.5.nu.17
uigilarent homines, si Dominum cogitarent uenturum lib.18.c.5.nu.17
uigiliæ noctis tres custodiendæ sunt lib.18. c.5.nu.18
uigilent homines, ut similes sint hominibus expectantibus dominum suum, &c. libr. 18. cap.5. numer. 19. & 20. cap.15. numero 43
uigilet sponsa propter pericula, quia est sicut lilium inter spinas lib 18 c 5.n.21
uineæ comparatur homo iustus lib.2.cap.6 nu.37.lib.14.c.24.nu.6.& 19. lib 18.c.15. nu.13. & 45
uinea est uerbū Dei in anima hominis plantatum, qua non reddente fructum aliquādo ipsa, aliquando coloni accusantur lib. 18 c.15.nu.13
uinea dicitur anima nostra, quam Deus mire ornauit, ut fructificet libr.18. cap.15. nu 15.& 47
uinea nostra semper putanda est, dum uiuimus lib.18.c 15.nu.45.& 47
uineam non habent mali, quia quam plantauerat Deus in baptismo, eradicarunt. lib.18 c.15.nu.47
Vincentij martyris mira tollerantia lib.11. c.7 nu 14
uindicandum est de inimicis secluso odio auctoritate Dei lib.1.c.12. nu 47
Verbo Amor inimicorum, & Inimici.
uinum, & adolescentia, duplex incentiuum uoluptatis lib.1.c.1.nu.2
uinum uel non bibendum, uel moderate multum lib 1.c 1. num.2.3. 14.15. 22.23. 36.63.64 66.& 67

a uino

Digitized by Google

a vino abstinebant sacerdotes antiqui, & sancti lib.1.c.1.nu.14. vsque ad 16 Verbo Ebrietas.
virginem ad stuprum sollicitare, immane facinus est lib.1.c.4. nu 5. usque ad 7.10. & 11.lib.18 c.6.nu.2.& 3
virginem Deo dicatam ad malum sollicitare, graue est scelus lib.1.cap.4. numer.5. usque ad 7.10.11.& 14.lib.18. cap.6.nu. 2.& 3.
virginis in stuprum lapsæ, peccatum graue, & flendum maxime lib.1.c.4.nu.8.usque ad 14.lib.18.c.6.nu.3
virgo uirtutibus sit munita, vt Deo placeat lib.2.c.7.nu.26
virgo non tantum corpus, sed etiam animã a corruptione seruet lib.3.c.3. nu.6
virgo occationes omnes auferat ruinæ li.3. c.3.nu.6. usque ad 15
virgo superba, nõ ita sequitur agnum, sicut coniugata humilis lib 8.c.5.nu 16
virgo libera est a multis nuptiarum molestijs lib 11.cap.8. nume.1.2.16. usque ad 19.22. & 29. lib.18. capit.6. numero 21. & 22.
virgo clausa maneat, nisi necessitas coegerit lib.11.c.11.nu.3.4 & 18
virgo Deo sacrata, nullum colloquium habeat cum viro sæculari lib.11.c.11.num. 21. usque ad 23
virginum & viduarum status laudatur, uirginitas autem quomodo tutanda sit, in qua gloriari non expedit lib.18. cap.6. per totum.
uirgo sponsa Christi, illi similis sit, illique soli placere desideret libr 18.cap.6.num. 1.2.& 4.
virgo uerbo uel nutu procax, quando a nullo hominum videtur, in oculis Dei adultera est lib 18.c.6.nu.2
virgo etiam dum sola est, seipsam debet reuereri, Angelum custodem, & potissime sponsum suum lib.18.c.6.nu.2
virgo, ante omnia, cogitationes suas puras, impolutasque seruet lib.18. cap.6. num. 3.4.& 26.
virginis anima, solius Dei sponsi sui sit speculum lib.18.c.6.nu.4
virgo Angelis est par lib.18. cap.6. num.5. 10.& 14
virgo fuit Christus, vt semen fieret per virginitatis integritatem futuri sæculi, sicut Adam præsentis, per coniugium lib.18. c.6.nu.5.& 6
Virgo caueat, ne sicut a terra in cœlum ascendit, descendat dum cadit lib.18.cap. 6.num.7
virgini nõ cohabitent viri, licet sancti sint lib.18.c.6.nu.8.& 9
virgines, similes apibus & hortis conclusis sunt lib.18 c.6.nu.13.& 14
virgines grandi cura custodit Deus lib.18. c.6.nu.14. & 15
virgo quædam, dum vrgeretur ad nuptias, templum audiens, ad aram posita, inde non potuit euelli lib.18.c 6.nu.15
virgo quædam tempore Ambrosij, mira gesſit pro castitate tuenda lib.18. cap.6.nu. 16.& 17.
virgines, conuiuia, salutationes, & visitationes vitent lib.18.c 6.nu.18
virginum status a Maria, quæ virginitatem nouit, honoratur multum lib.18. cap.6. numero 21
virgo illa commendatur, quæ nec viris desiderat placere, nec ab ipsis amari, sed a Christo lib.18.c.6. nu.21.& 22
virgines solæ sequuntur agnum quocumq; ierit lib.18.c.6.nu.22.& 23
virginitatem exemplo suo docuerunt feminæ Gentiles lib.3.c.3.nu.25.vsque ad 27.
virginitatis amissionem, in uirginibus dijs sacratis acriter puniebant Gentes lib.3. c.3.nu.25
virginitatis seruandæ gratia, libenter feminæ multæ gentiles occubuerunt libro 3. c.3 nu.25.usque ad 27
virginitas & continentia præponderant cõiugio, vtrumque tamen bonum est lib.16 c.7. num.5
virginitas fuit in Paradiso, non copula, vt eam Deus commendaret lib.18. cap.6. numero 6
virginitas & continentia, grandi labore & cura tutantur libr.18. cap.6. numer.7. vsque ad 9
virginitatem Deus maxime honorauit lib. 18.cap.6.nu 10
virginitas post Christi aduentum e cęlo descendens, multiplicata est in orbe lib.18 c.6.nu.10.& 11
virginitas a Gentibus consecrata, nec vera est, nec similis illi quæ inter Christianos reperitur libro 18.capit.6. nume.11. vsque ad 13
virginitatis patria cœlum est, auctorq; eius, Dei filius sponsus uirginum lib.18.cap.6. num.12.vsque ad 14.15.& 16
virginitatis propositum suadebant sancti maxime, parumque proficiebant lib.18. c.6.nu.14.& 15
virginitatem Teclæ bestiæ quibus exposita fuit, reuerebantur, tantum habet uirginitas admirationis lib.18.c.6. nu.16
virginitas & continentia, ad mundi contemptum & operationem uirtutis ordinatur, unde non prodest, si hæc desinit. lib.18.c.10.nu.13.& 14
viri, qui crispant crinem sicut feminæ, taxãtur acriter lib.9.c 2.nu.24.& 31
viri multas patiuntur molestias in matrimonio libr.11. capit.8. nume.17. usque ad 20.& 22.
viri uxores debent diligere, & illæ timere uiros lib.11.c.8.nu.21
viros occidere iubet Pharao, & seruare feminas, idest, iustos necare, & perditos seruare lib.18.c.12.nu.13.14 & 15

virtu-

Digitized by Google

uirtutis iter arripiens, ad ferendas murmurationes sit paratus lib. 1. cap. 2. num. 36. & 37. lib. 6. c. 13. num. 12. lib. 11. cap. 16. nu. 12. & 13
uirtutem operari, quando occasiones ad id desunt, grandis est meriti lib. 1. cap. 12. nume. 40.
uirtus uarios habet gradus, secundum quos iustus dicitur peregrinus, mortuus, & crucifixus lib. 1. c. 18. nu. 27. & 28
uirtutis difficultas uincenda beatitudinis consideratione lib. 2. c. 3. nu. 2. usque ad 5. 8. 10. 26. & 27
uirtutem inchoans, retro respicere non debet lib. 2. cap 3. nu. 14. cap. 5. nu. 41. ca. 11. nu. 31. lib. 4. c. 2. num. 3. lib 9. cap. 17. nu. 18. cap. 22. nume. 1. 3. 4. 6. 7. 17. 19. 20. 24. 26. 29. 30. & 35. lib. 18. cap. 12. nume. 16. cap. 17. nu 15
uirtutis operatio, homines beatos facit in hac uita lib. 2. cap. 4. nu. 5. & 6. lib. 18. c. 7. per totum c 11. nu. 7. 9. & 21
uirtus hic non est perfecta, sed in cœlo lib. 2. c. 4 num. 28. & 29. cap. 5. nu. 29. 30. 40. & 41. cap. 16. num. 31. lib. 3. cap. 1. nume. 46. lib. 18. cap 8. nu. 2. usque ad 4. 6. 15. & 17. c. 17 num. 25.
uirtutes tueri debemus non minori cura quàm acquisitæ sunt lib. 2. c. 7. nu. 4
uirtus perfecta, quando carnalia non delectant, imperfecta, quando etsi delectent, non consentitur eis lib. 2. c. 7. nu. 38
uirtus in exordijs facile exterminatur li. 2. cap. 8. num. 8. lib. 9. c. 24. num. 2. 5. & 6. lib. 18. c. 13. nu 2. & 4
uirtutem inchoans & relinquens, difficile redit ad bonum lib. 2 c. 8 nu. 40
uirtutem remisse quærunt homines, cum alia ardentissime quærant libr. 2. cap 17. num. 4. usque ad 10. lib. 6. cap. 1. num. 2. lib. 9 cap. 22. nume. 14. & 15. lib. 18. cap. 11 num. 25
uirtus incessanter quærenda, ut in ea proficiamus semper lib. 2. cap 17. nu. 4 usque ad 6. lib. 4. cap. 1. num 66. & 67. lib 6 ca. 1. num. 2. 6 & 7. lib. 9. cap. 22. num. 1. usque ad 3. 5. usque ad 8. 10 usque ad 12. 14. usque ad 17. 21. usque ad 25. 27. usque ad 34 lib. 14. cap. 24. num. 6. lib. 18. cap. 8. nu. 5. 11. & 18
uirtutum remisse quærunt homines, peccata autem ardenter lib. 2. cap. 17. nume. 8. usque ad 10. 15. usque ad 18. & 24. lib. 6. c. 1. num. 2
uirtus leuis est, quæ portantem illam leuat, sicut alæ auem lib. 2. c. 17. num. 24. lib. 18. c. 14. nu. 22. 23. 24. 25
uirtutis alius est gradus incipientium, alius proficientium, & tertius perfectorum lib. 3. cap. 11. nu. 44. lib. 4 c. 20. nu. 1. lib. 5. c. 8. nu. 3 lib. 18. c. 9. nu. 9. & 10
uirtutes & dona, indumenta sunt hominis Christiani lib. 4 c. 28. num. 2. 6. & 7. lib. 9. c. 2. nu. 10 11. 17 18. & 20
uirtutes solæ, sunt ueræ animæ diuitiæ lib. 4. cap. 28. num. 5. 9. 12. 15. & 18. lib. 18. cap. 11. num. 21
uirtus secreto operanda est, maxime in exordijs lib. 4. c. 28. nu. 6. lib. 8. c. 9. num. 22. usque ad 24. lib. 9 c. 24. nu. 2. usque ad 8. & 14. lib. 18. c. 13. nu. 2
uirtutes cibi sunt iustorum, peccatores autem peccatis pascuntur libr. 4. capit. 28. numero 17
uirtutes omnes, charitate excepta, quas habent serui Dei in ueritate, possunt habere serui diaboli in simulatione lib. 4. cap. 31. num. 11
in uirtute proficiendum semper, ita ut uirtute habita nullus contentus sit lib. 5. c. 8. nu. 3. lib. 9. c. 22. nu. 10. 12. 13. 21. usque ad 23. 26. usque ad 34. lib. 14. cap. 24. n. 6. lib. 18. c. 8. nu. 1. 12. usque ad 14. 16. & 18. cap. 9. num. 8
in uirtute alij sunt perfecti, alij imperfecti lib. 5. c 8. nu. 1. usque ad 3. 11. & 12. li. 18. c. 9. nu. 6 c 13. nu. 4
ad uirtutem aliquando locus parum conducit lib. 6 c 5. nu. 9
uirtutis ordinatio est frui fruendis, & uti utendis lib. 6 c. 14 nu. 3
uirtutes multæ, uitijs q̃ similes sunt, ut homo caute uiuat lib. 8 c 6. nu. 5
uirtutes transactas in memoria habere uenales, periculosum est multum lib. 8. cap. 8. num. 3
uirtus in exordio imperfecta, paulatim crescit & perficitur lib. 9. c. 6. num. 10. c. 22. num. 1 2. & 9. lib 18 c 9. nume. 8. cap. 12. num. 2. usque ad 4. & 24. c. 13. num. 6. & 7. cap 8. num. 6.
uirtutis acquirendæ causa, labores ferendi sunt lib. 9. c. 15. nu. 2. lib. 18. c. 8. num. 8 9. & 17 c. 11. nu. 4
uirtus roboratur in anima, & ablactatur homo, tuncque fit conuiuium in domo Abrahæ lib. 9 c. 22. nu. 2
uirtus difficilis, multa habet adiutoria, in qua melius laborando mori, quam ab incœpto deficere lib. 9. c. 22. nu. 5. & 16. lib. 18. c. 12. nu. 2. usque ad 4
uirtus relictis prius uitijs, paulatim ab imperfecto ad perfectum inuestiganda est lib. 9. c. 22. nu. 9. 16. 23. 27. & 28
in uirtute qui non proficit, deficit lib. 9. c. 2 . nume 15. 25. 26. & 34. libr. 14. cap. 8. numero 18
in uirtute uarij gradus, similes ætati hominum sunt lib. 9. c. 22. nu 18. lib 18. cap. 10. num. 28 cap. 12. num. 2. usque ad 4. 23. & 24 c 13. nu 4
uirtus in omni loco operari ualet lib. 10. c. 9 num. 1
uirtus aspera est, si ad imbecillitatem nostram comparetur, non in re lib. 11. cap. 4 num. 5
in uirtute tunc est color, quando pura est conscientia, odor autem, quando bona

excepta

est opinio lib.12.c.1.nu.12
virtus stellis comparatur, quæ sæpe non apparet in prosperis, & eminet in aduersis lib.12.c.3.nu.36
virtutis ascẽsus laboriosus est tardus & difficilis: mali autem facile ad ima tẽdunt lib.12.cap.4 num.22.lib.18.cap.11. nu.4. c.12.nu.3
ad virtutem auxilium Dei, & hominis industria necessaria sunt lib.13. ca.8.num. 8. & 9.
in virtute sola, reperitur vera voluptas lib. 14 cap.11. nume.3 lib.18.cap.11. nu.9.& 21.c.14.nu.12
virtutes singulæ, singulæ portæ sunt, quibus intramus in cœlum libr.14. cap.17. numero 5
virtus non verbis & ficte, sed pie rectoque animo operanda est, quod multi non faciunt libro 14. cap.19. numero 1. vsque ad 3. 6. & 16. libro 18. capit.10. numero 10.
virtutum externa opera nõ acceptat Deus, si interno spiritu sint vacua lib.14. cap. 19. num 1. vsque ad 3. lib.18. cap.10. nu. 9. 33. & 34
virtutem uellent homines, sed absque labore lib.14.c.10.nu.21.& 22
virtutem sine Deo inchoare non possumus, nec in ea perseuerare lib.14. cap.24. numero 14
virtutem inchoare non sufficit, nisi in ea perseueret homo vsque ad finem vitæ li. 14. cap.24. nume.15. vsque ad 19. lib.18. c.12.num 16
virtus, merito operanda est cum tremore, non cum securitate lib.17. c.3. nu.12.20. 21.28. vsque ad 30
virtutibus obligatur Deus ad soluendum, id non facit statim, ut usura currat lib.18 c.1.num.4
virtutis summa hæc est, omnia Deo accepta referre, nihil nostrum ducere, nihil ad humanam gloriam facere lib.18. cap. 1. num.19
virtutes debere seruire uoluptati, stulte dixerunt aliqui philosophi, sicut seruire vanægloriæ lib 18.cap.1 nu.25.& 26
virtutes habenti, magna virtus est contemnere gloriam lib.18.c. 1.nu.26
virtutem operans homo, dum vult apparere laudabilis, mel comedit in summitate virgæ, saturatur autem mele, si laudes tantum humanas quærat libr.18. cap.1. num.36.& 37
virtutem operans cum aliqua uanitatis per mixtione, comedit cum sanguine lib.18 c.1. nu.37
virtutibus, mirabilius est hominem mirabilem apparere, & contemptibilem reputari lib.18 c.1 nu 38
virtutem operantes, pacem sibi conciliant, gloriam autem non sibi, sed Deo lib.18. c.1.nu.38.vsque ad 41
virtus dicitur via uitæ, & est arcta, quia intra regulam disciplinæ est inclusa lib.18. c.4.nu.3 & 4
virtutem in hac vita, & felicitatem collocauit Dominus in octo beatitudinibus Euangelicis lib.18.c.7 per totum.
virtus in hac vita nusquam est perfecta, vnde semper in ea expedit proficere, etsi laboriosum id fit libro 18. capit. 8. per totum.
a uirtutis studio, exiguitate vel infirmitate corporis, reuocari non debet homo lib. 18.c.8.nu.7.c.11 nu.17
virtuti seruire sicut antea homo seruierat iniustitiæ docet Paulus, propter fragilitatem carnis lib.18. c.8. nu.10
virtus, in hac uita cibo, in sequenti potui optime comparatur libro 18. cap.8. numero 17
in virtute nelle non proficere stultum est & periculosum lib.18.c.8.nu.18
in virtute uarij sunt gradus, neque in omnibus hominibus virtutes æquales esse valent lib.18.c.9. per totum.
virtutem spe uel timore operandam docent benedictiones, & maledictiones Deuteronomij libr. 18. capit. 9. numero 1. & 2.
virtutis varios gradus, significant mulieres, viri, paruuli, & aduenæ lib.18 cap.9.nu. 2. & 3.
virtutes, quæ sola egent anima, æquales esse possunt in omnibus hominibus, non aliæ lib 18.c.9.nu.4
virtus perfecta publice fiat lib.9.cap.24.numero 5 6.7
vitutes illas sectari debet quisque, quæ conformiores sunt propriæ naturæ libro 18. capit. 9. numer.5. capit. 18. numero 9. & 10.
virtutis uarij gradus sunt, dum in Ecclesia alij dicuntur reginæ, alij concubinæ, alij adolescentulæ lib.18.c.9.nu.6
virtutis uarios gradus explicat Deus Ezechieli in ingressu portarum templi li.18. c.9. num.7
virtutis exordium & perfectio designatur, cum homini dicitur, quod ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet lib.18. c.9. nu.8
in virtute incipientes, proficientes, & perfecti explicantur in tribus nominibus Salomonis, & tribus libris lib. 18. cap.9. numero 9
in virtute alij incedunt passu, alij modesto incessu, alij rapido cursu libr.18. cap.9. num.10
in virtute quis ordo seruandus sit, quę Deo probata esse non potest, nisi peccata desint, & virtutes inter se connexæ sint lib. 18. cap.10. per totum.
virtutes minimas facere, reiectis omnibus grauioribus, pharisæorum est proprium lib.18.c.10.nu.3.usque ad 5

virtuti

Digitized by Google

virtuti prius studere debet homo in intimis, & post externa & opinionem curare lib.18.c.10.nu.5.6.26.33 & 34
virtus Deo non placet, dum mala opera nõ deseruntur lib.18.c.10 nu.6 vsque ad 10. 16. vsque ad 18.20. vsque ad 22.24. & 26. c.12.nu.11
virtus postulat, vt prius mortificemus membra, & post in nouitate vitæ ambulemus lib.18.c.10 nu.8
virtutis opera exercenda sunt ad salutem, nec sat est malum non facere lib.18.c.10 nume.11.12. 14.16. 19.20.21. & 26. cap. 12. num.11
virtutes connexæ esse debent, vt gratum Deo sonum reddant lib.18. cap.10.num. 15. & 25.
virtus quanto interius roboratur, eo magis exteriora opera multiplicantur lib.18. c. 10 nu.23.33 & 34
virtutes quattuor cardinales, quibus ad cęlum vehimur, significantur in Simone, Andrea, Iacobo, & Ioanne lib.18. ca.10. numero 26
virtutibus, noua semper quærat homo, & parta tueatur, hoc est enim operari, & custodire Paradisum lib.18.cap.10.num. 27. & 28.
virtus cum Deo, proximo, & seipso ordinanda est ab homine libro 18. cap. 10. numero 29
virtutis triplex profectus significatus est in illis, qui triduo sequentes Christum, saturati sunt lib.18.c.10. nu.31
virtutis summa est, ut homo in sua consideratione turbetur, in diuina respiret lib. 18.c.19.nu.32
virtus tunc probata est, quando actus interni & externi coniunguntur lib.18.ca.10. nu.33 & 34
ad virtutem multa nos debent mouere, & vt ea summa cura statim in iuuentute inchoetur, a qua recedendum non est lib. 18. c.11. per totum.
ad virtutem operandam moueat nos, quod ante faciem nostram est uita & mors lib. 18.c.11 nu.2
virtus in pueritia inchoanda, ut usu fit facilis & suauis lib.18. cap 11.nu.4. 16.19. 23.24. & 27.
virtus indumentum est hominis, solaq; possessio uiuenti, ac moriẽti permanens lib. 18.c.11 nu.4.& 5
in virtute sola consistit uera felicitas huius uitæ, ut Stoici docuerunt lib.18. cap 11. numero 7
virtus caput habet & membra omni formosa muliere uenustiora lib.18. cap.11. numero 8.
virtus modo senescente mundo cur sit facilis, quæ florescente illo difficilis erat lib. 18.c 11.nu.10.
virtus fons sapientiæ est, sicut omne peccatum a stultitia oritur lib.18.c.11.n.11
virtutem præmijs suadet Deus, & contemnitur, dæmon uitia sine illis suadet, & auditur lib.18.c.11.nu.11
virtus suauior multo, quàm uitium, ut illa sequatur, etsi præmium nullum esset lib. 18.c 11.nu.12
virtus sicut medicina est, in qua primum est mæstitia, & statim iucunditas; in uitio econtra lib 18.c.11.nu.13
virtus tristitiam non causat, sed tantum uidetur esse mæroris, sed reuera gaudet in spe iustus lib.18. c.11.nu.13
virtus non tantum in futuro a gehenna nos liberat, sed in præsenti omnibus nos superiores constituit lib.18. cap.11. numero 14.
virtus, dum omnia humana docet contemnere, ad nocius mortuos non reddit, ac spiritualis uiuos lib.18. c.11.nu.14
uirtutem operandam, tritis prouerbijs docebant aliquando philosophi lib. 18. ca. 11.num.15
uirtutes & uitia consuetudine aluntur, unde optimi sunt primi anni ad institutionem morum lib.18. cap.11. nume 16.19. 23.24. & 27
uirtus non differenda est libr.18. cap. 11. numero 22
uirtutem operans Christianus remisse, pœna grandi dignus est libro 18. capit.11. num.25.
uirtutem auidissime quærendam docuit sacra Scriptura exemplo certantis, & pecuniam quærentis lib.18. cap.11. numero 26
uirtutis opera nec coactione, nec necessitate, nec consuetudine agenda sunt li.18. cap.11. nu 28
uirtus, quæ alacritate non fit sed tædio, relinquitur facile lib.18.c.11.nu.28
uirtutis perfectio in quo consistit, quę etsi a paucis quæratur, tamen paulatim saltim acquirenda est libro 18. cap 12. per totum.
uirtus & exterius resplendeat, & in corde præcipue sit lib 18. c.12.nu 1.
uirtutes animæ, arca sunt, in qua ab aquis diluuij liberamur lib 18. c.12.nu.1
uirtutem nolle inchoare propter difficultates quas habet, aut ab incœpta desistere, stultum est lib.18.c.12.nu.4
uirtutis perfectionem & uerticem attingere non ualens, in secundo uirtutis gradu maneat, ut Loth in Segor. lib.18.cap.12. num.5. & 6
in uirtute sic proficiendum est, ut nullus sit dies, in quo bonum non faciamus lib. 18 c.12.nu.8.11.& 15
uirtutis prima perfectio est dare bona pauperibus, secunda relinquere filijs, &c.lib. 18.c.12.nu.9
in uirtute ille est perfectus, in quo spiritus, anima, & corpus in die Domini conseruantur lib.18. cap.12.nu.10.

uirtus

uirtus tunc maxime Deo placet, cum homo facit iudicium, diligit misericordiam, & sollicitus ambulat cum Deo suo lib.18. c.12.nu 12.& 23
uirtus in medio consistit lib.18.cap.12. numero 14
uirtus in hoc sita est dum uiuimus, ut diligamus quod diligendum est lib.18. c.12. nu.17. vsque ad 20
uirtutis perfectionem ille attingit, qui mūdus in cogitationibus & operibus, animam non habet in rebus mundi lib.18. c.12 nu.20
uirtutis opera, ex multo dono Dei delectant operantem lib.18.cap.12.nu.21
uirtutem postulabat Dauid ut donum Dei, poscens bonitatem, & disciplinam, & scientiam lib.18 c 12.nu.21
uirtus quattuor gradus habet, quibus distinguitur omnium electorum profectus lib. 18. c.12 nu.24
uirtutes tres theologicæ ordinatæ sint, primo credat fides, spes dicit ista mihi seruantur, charitas currit ad illa lib.18.cap. 12.nu.26
uirtus uariis mutationibus est subiecta, quæ cum in exordijs imperfecta sit, multa eget cura ut conseruetur lib.18. ca.13. per totum.
uirtutem modo inchoat homo, iam deserit, unde summa cura conseruetur lib.18. c.13.nu.3 9.& 10
uirtutes trucidare in exordio dæmon conatur lib.18. cap.13.nu.8
in uirtute nunc feruet homo, iam tepescit, ut homo & confidat, & timeat lib.18.c. 13 nu.9 & 10
uirtutem sana intentione multi inchoant, quam dæmon polluit lib.18. cap.13. numero 11
uirtutem qui operatur propter honores, diuitias, uel uoluptates, mutat gloriam Dei in similitudinem volucrum bestiarum, & serpentium lib 18.c.13. nu.11
virtus, quæ facilis est, & conformis humanæ naturæ, consolationibus abundans, vnde tantas patitur difficultates, quibus peccatum, quod contra naturam est, caret lib. 18.c.14.per totum.
virtus in exordio difficilis, vsu fit facilis li. 18.c 14.nu.1 vsque ad 3.11.& 22
virtus, quæ facilis est ex se, usu peccandi fit difficilis libr.18. cap.14. nume.2.3.8.13. 14. & 16
virtus, quæ onus, & iugum Christi dicitur, non natura sua, sed ignauia nostra fit grauis lib 18.c.14.nu 5
virtutem facilem dixit Isaias, cum peccata vocans colligationes, &c. virtutem dixit horum omnium dissolutionem lib.18.c. 14.num 6
virtutem magna voluptate, uitium magno dolore constare optime probat Chrysostomus lib.18.c.14.nu.7
ad virtutem naturæ propensio, & ad vitia fugienda, probatur optime lib.18. c.14. num.8. & 19
virtus uestis naturalis & propria hominis est, peccatum autem uestis peregrina lib. 18.c 14 nu.10
virtus difficilis & insuauis est, quia malis habitibus ægrotat anima lib.18.c.14.nu. 13.vsque ad 18
virtutem desiderat desiderare, qui animo ægrotat, sicut æger desiderat desiderare cibum lib.18.c 14. nu.18
virtus ex se facilis, multa habet impedimenta, malitiam, infirmitatem, concupiscentiam, & ignorantiam lib.18. cap. 14. num.20
virtutes, omnes cupiunt, sed uoluntas aliquando iacet, & inefficax est lib.18.c.14. numero 23
virtutem operans propter timorem, reficitur, deliniatur autem, cum iam multum profecerit lib.18.c.15.nu.8
virtus infirmorum, superbiæ est occasio, sicut culpa fortiū, occasio virtutis, & ideo dicitur melior est iniquitas viri, &c. lib. 18.c.16.nu.27
vita hæc, & quæ in ea gerunt homines, terreni ludus sunt puerorum libr.1. cap.1. nume 7 libr.2. cap.15. nume.17. vsque ad 20.
vita hæc peregrinatio est iustis lib.2.cap.1. nu.5 & 8.
Verbo Iusti.
vita durante ab hostibus tuti esse non possumus lib 2.cap.5.nu.11. vsque ad 14.33. & 34 c.7.nu.24 c.9. nu.6
in vita hac non est perfecta victoria libr.2. c.5.num.28. vsque ad 31.33. vsque ad 37. 39. vsque ad 41
vita præsens certamen est lib 2.c.7.num.24 vsque ad 27.cap.9.num.6. lib.14. cap.20. nu.5.vsque ad 7
in vita hac nemo securus est a lapsu libr.2. cap 10.num.8 lib.9.cap.22.nu.16.lib.14. c.21.nu.41.lib 15 c.6.nu.3 & 4 lib.18.ca. 11.nu.5. & 10
vitæ pristinæ sancti moriuntur, dum suspendium eligit anima eorum libr.2. cap.16. nu.33.& 34
vita hæc laboriosa, & uacua est malis, bonis autem uacua non est, etsi labore non careat lib 2.c.17.nu 19
in vita hac mali appetunt habere bona omnia, futuram non curantes, iusti e contra lib.2.c.17.nu 20.vsque ad 23
vita hæc omnia habet vanitati subiecta, vnde illa appetenda, quæ caret hoc malo. libr.2. cap.18. nume 16. libr.18. cap 16. num 6.9.10. 15. 21. & 22. cap.17. nume. 6. & 10.
vitæ huius multæ sunt miseriæ, vnde ea appetenda non est lib.4.cap.1. num.27.28. 35.43. 58. 73.77. & 78. libr. 12. capit.10. nume.14. libr.18. cap 16. nume.3. 10.11. 13.16.

Digitized by Google

8. 14. 16. 18. & 29
vitam hanc laboriosam, & grauem Deus fecit, vt sic futurorum desiderio teneamur lib. 5. c. 9. nu 11. & 15
vitam hanc laboribus & ærumnis consecratam, docet introitus in illam, & exitus libr. 5. cap. 9. numero 14. & 15. lib. 11. capit. 10. nume. 14. libro 18. cap. 11. nume. 20
vita hæc tempus famis est, in qua refici debemus, sequens autem saturitatis lib. 6. cap. 1. nume. 6. 7. 10. & 11. libr. 9. cap. 9. num. 4
in vita hac sitiunt Deo iusti, mali autem sitiunt honores diuitias, &c. libr 6. cap. 1. num. 8. & 9
vita hæc est, in qua sitimus Deo, futura, in qua inebriabimur libro 6. capit. 1. numero 8. & 9
in vita hac esuriunt iusti, ut saturentur, mali autem superbe abundare se credunt, vnde non saturabuntur lib 6. cap. 1. numero 10
vita sæcularis hominis, qui non est præceps ad uitia, similam Deo offert, scilicet communem hanc uitam, &c. lib. 6. cap. 2. num. 2
vita hæc tribulationibus abundat, ne viam pro patria diligamus lib. 6. c. 9. nu. 40. lib. 9. cap. 15. nu. 17
vita hæc nidus ex festucis & luto compactus est, quantumcumque margaritis & auro homo fulgeat lib. 9. cap. 9. num. 16. lib. 17. c. 1. nu 3
vita hæc labori, & operationi deputata est, sequens vero ocio lib. 10. cap 1. nume. 9. vsque ad 11. lib 13 cap. 12. num. 8. 9 & 15. lib. 14. cap. 20. num. 5. usque ad 7. lib. 17. cap. 1 num. 2 & 5. lib. 18. ca. 11 nu 17. & 20. c. 17. nu. 23 & 24
vita durante, cum mille vitijs quotidie congredi debemus lib. 11. c 9. nu 23
uita hæc æternitati cõparata, quàm breuissima est lib. 11. cap. 10. nume. 5. vsque ad 7. & 14
vita hac durante, Deus sedet in sede gratiæ, unde nunc conuenit accedere ad ipsum lib. 14. cap. 21. numer. 20. 29. 30. 37. 42. 55.
vita hac transacta, bene operari non ualet, qui id contempsit, dum uixit lib. 17. c 1. num. 2. 4. 5. 7. & 9
vitam hanc bonis actionibus consecrans, & ab illis non recedens, tempus redimit lib. 17. cap. 1 nu. 6
uita illa, in qua male uiuit homo, non numeratur a Deo, ut in Saule, &c. contigit lib. 17. c 1 nu 8
uitæ porta Christus est, diabolus autẽ perditionis, ille angusta porta, iste lata li 18. c. 4. nu. 1. & 4
uita nostra tamquam custodia in nocte dicitur, propter suam breuitatem libr. 18. cap. 5. nu. 27
uitam, & statum bonorum sicut & malorũ, uarijs similitudinibus explicãt sacræ litteræ lib. 18. c. 15. per totum.
uitæ huius, & hominis miseriæ multæ sunt, quas Deus in nostrum ordinat bonum. lib. 18. c 16. per totum
uita præsens non est uita, sed mors, diesque sæculi mali sunt lib. 18. cap. 16 nu. 2. 3. 6. 13. usque ad 15. 20. 23. & 30
uita hæc beata non est, sed lætis semper succedunt tristia lib. 18. c. 16 nu 4 & 6
uita hæc fœno merito comparatur libr. 18. c. 16. nu 7. & 28 cap 17. nu. 14
uitæ huius miseriæ tam grandes sunt, ut feliciores dicantur qui nati non sunt li 18. c. 16. nu. 11. & 13
uita hæc ad futuram relata, miserrima quãtumcumque abundet bonis lib. 18. ca. 16. num 16
uitam hanc rarissimi sunt qui sine pœnis transeant lib. 18. c. 16. nu 17. & 25
uita hæc umbra mortis dicitur lib. 18. cap. 16. nu 18
uitæ huius necessitates numerari non possunt, nec fugi lib. 18. c. 16. nu 19
in uita hac dies bonos habere non possumus, quos falso credimus habuisse maiores nostros libro 18. cap. 16. num. 20. & 25.
in uita hac nihil gerere cum stabilitate possumus, deficimus, si diu dormimus, &c. lib. 18. c. 16 nu. 21. & 26
uita hæc torrens dicitur, quia cito transit, & in mortem profluit lib. 18. cap. 16 numero 22
uitam hanc intelligat fugitiuam, periculosam, breuem, qui nouissima debet prouidere lib 18. c. 16. nu 24
uitæ huius dies malos, faciunt miseriæ & malitia hominum libro 18. capit. 16. numero 25
uita hæc multos decipit, quæ solis stultis est lib 18 c. 16 nu. 26
uita nostra est quasi homo in domo aliena, qui pellitur quando nescit lib. 18. cap. 16. num 26
uita hæc graue iugum est super filios Adã, &c lib. 18. c. 16. nu. 29
uita hæc breuis est, & incerta ex diuina misericordia, & quomodo sequenti comparetur lib. 18. c. 17 per totum.
uitæ huius dies mensurabiles posuit Deus, idest, breues, uel quattuor digitorum, ut Græca lectio habet lib. 18. cap. 17. nu. 1
uita hæc uana est, & sequens uera. unde ista contemnenda est, illa quærenda lib. 18. c. 17 nu 1.
uita hæc, quæ leuior cursore est, data est ut æternam acquiramus lib. 18. cap. 17. num. 2. & 10
uita hæc, & futura, recte in Iacob, & Esau significantur libro 18. capit. 17. numero 3
uitas duas Deus nobis constituit: hanc in cer-

certamen, futuram in certaminis premiũ lib.18.c.17.nu.5
uitam delitiosam ab omni cura liberam dedit nobis Deus in exordio mũdi, & quia hac abusus est homo, dedit hanc laboriosam lib.18.c.17 nu.6
uita hæc dies uocatur, & sequens nox, quia nihil peccatores operari poterunt in ea: aliquando hæc dicitur nox, quia in tenebris uersamur lib.18. c.17.nu.7
uita hæc breuis est misericordia Dei, ut cũ uirtutem operamur, labor minuatur lib. 18.c.17.nu.8.18.& 24
uitæ huius, & sequentis differentiam docuit Paulus, cum hanc domum terrestrẽ, illam æternam uocauit libr. 18. cap.17. num.9.
uita hæc theatralibus scęnis similis est lib. 18.c.17.nu. 10
uitæ humanæ breuitas, damnatio delictorum est lib.18. c.17.nu.11
uita hæc per quam breuissima est, per quam uento similes transuolant homines lib. 18.c.17.nu.12.& 16
uitæ huius spatia dum ignorant homines, & eam longam putant, in magna ueniũt mala lib.18.c.17.nu.12.20.& 21
uitæ nostræ omnis dies, morti obnoxius est, unde de immatura morte nullus conquæri ualet lib.18.c.17.num.13
uita longæua Cain indulta fuit in uindictam lib.18. cap.17. num.15. lib.14.c.20. num.8. & 9
uita hæc, & omnia quæ in ea sunt, homini debent esse, ut stabulum uiatori libr.18. c.17.num.17
uita hæc quantumcumque longa, reuera breuissima est lib.18. cap.17. num.16.18. 20. & 22.
uita hæc labori deputata est, sequẽs autem præmio lib.18.c.17.nu.19
uita breuis, increpat longa hominum desideria lib.18 c 17.nu.22
uita præsens cultui iustitiæ consecrata est, sequens præmio libro 18 cap.17.nume. 23. & 24.
uita actiua, & contemplatiua simul amplexandæ sunt, ut homo placeat Deo, cautus sit sibi, utilis suis libr 14. cap. 26. nume. 42. cap. 28. numer.35. & 37. cap. 29. numero 26.
uita actiua prædicantis, præponderat contemplatiuæ, etsi complecti debeat utraque lib.14. cap.29. num.10. lib. 18. cap. 2. num.13
uita contemplatiua quantum in se est actiuæ præponderat, utramque tamen coniungere debet homo iustus lib.18. c.18. per totum.
uita contemplatiua, quia hic incipit & in cœlo perficitur, perfectior quàm actiua, quæ cum corpore deficit lib.18. cap. 18. numer.1
uita contemplatiua, & actiua, sicut nox, & dies alternatione debent uariari lib.18. cap.18.nu.2
vitæ contemplatiuæ & actiuæ vacare, vtrumque a Deo est lib.18.c.18.nu.5.& 11
vitam contemplatiuam præferendam actiuæ, docere voluit Deus sanctificans tantum diem, in quo requieuit libr.18. cap. 18. num.4
vita contemplatiua est, qua mente excellimus Deo, sed accomodans se homo proximis, sobrius fit illis lib.18.c.18.nu.5
vita contemplatiua est, qua sancti ascendunt ad Deum, & actiua, qua descendunt ad proximos, vt Angeli scalæ Iacob li.18. c.18.nu.7
vita actiua & contemplatiua velut duo oculi sunt, sed cum utramque simul amplecti nõ potuerit homo, eam eligat in quã magis inclinatur lib.18. cap.18. nume.8. vsque ad 10
vita actiua & contemplatiua, in Lya, & Rachele significantur, quarum vna est pulchrior, altera fœcundior libr.18. cap.18. num.11
vita actiua & contemplatiua significantur, cum fulgura illa apud Iob ire, & reuerti dicuntur lib 18.c.18. nu.12. & 13
vitam actiuam, & contemplatiuam coniungendas docuit Ezechiel, cum manus vidit sub pennis animalium lib.18. cap.18. nume.14
vita actiua, & contemplatiua, vicissim quærendæ sunt, vt animalibus Ezechielis similes sint sancti lib.18. c.18.nu.15
vita actiua & contemplatiua, velut duæ vxores esse debent viri iusti libr.18. cap.18. numero 16
vita actiua si non moderate accipiatur, contemplationi non parum nocet libro 18. c.18.num.16
vitam actiuam, & contemplatiuam qui coniungit, clamat, vt pullus hirundinis, & columba lib 18.c.18.nu.17
vitam contemplatiuam iussu Dei coguntur relinquere sancti, vt proximis prosint li. 18.c.18.nu.18
vitia superans, & ex hoc superbiens, similis est Eleazaro, qui sub Elephanto, quẽ occidit, occubuit lib 18. c 1.nu.30.
Verbo Peccatum.
vocanti Deo non respondere, malũ est grande lib.2.cap 11.nu.27
Verbo Deus.
voluntas propria, perniciosissima lepra animæ est lib.3. c.8.nu.13
voluntas propria abijciẽda est, vt pote, quæ multorum malorum fons est, diuinæque accommodanda lib.18.c.19.per totum.
voluntatem propriam, perficere volens Adam, in tot mala venit lib.18.c.19.nu.1
voluntas humana tamquam distorta, rectitudini diuinæ voluntatis accommodãda est lib.18.c.19.nu 2.vsque ad 4
voluntatem Dei ad propriam velle trahere, huma-

Digitized by Google

humana peruersitas est libr.18. capit.19. num.4. & 5
uoluntatem propriam ex integro diuinæ subijcere, perfectæ conuersionis est forma lib.18.c.19. nu.5. & 14
uoluntas propria, & proprium consilium, duplex lepra cordis est, eaque pessima. lib.18.c 19.nu.6
uoluntas propria est, qua non intendimus placere Deo, & prodesse fratribus, sed satisfacere proprijs motibus animorum lib.18.c.19.nu 6
uoluntas propria est, quæ bellum exercet contra Deum, quæ totius malitiæ initium est lib.18.c.19.nu.6
uoluntatem propriam implere uolentes, diuinam non inquirunt, ut aliquā habeant excusationem lib.18. c 19 nu.7
uoluntas propria tripliciter debet diuinæ subijci lib.18.c.19.nu 7.& 8
uoluntati propriæ subijci, dura seruitus est, a qua liberatur, qui diuinam sequitur lib. 18.c.19.nu.8.& 10
uoluntatis propriæ duæ sunt filiæ, uanitas, & uoluptas, quæ numquam satiantur lib. 18.c.19.nu.9
uoluntatem propriam sequens, dum peruerse suum uult imitari Creatorem, in ingentia uenit mala libr.18. cap.19. numero 10.
uoluntatem humanam diuinæ subijcere, miro modo docuit Christus lib.18. cap. 19. num.11
uoluntas humana sicca est in reprobis, recta in inchoantibus, deuota in proficientibus, beata in consummatis lib.18. cap. 19.num.12
uoluntas propria facit, ut bona hominis illi bona non sint lib.18. c.19.nu.13
uoluntas nostra nos facit uostros, mala diaboli, bona Dei lib.18.c.19.nu.14
uoluntatem Dei uolens implere, nullo modo reuocandus est a proposito lib.18.ca. 11. num.6
uoluptas nusquam Deo placet, & ideo mel in sacrificijs numquam uoluit lib.7. c.2. num.2. & 7
uoluptas non soli menti, sed etiam corpori inimica est, & infensa lib 7. cap.2. numero 5. & 6
in uoluptate præstantissima pars hominis seruit, imperat autem abiectissima lib.7. c.2.num.5.
uoluptatem, & luxum multi philosophi fugerunt, ne animi fortitudo mollesceret lib.7.c.2.nu 8
uoluptas insatiabile malum est, & sicut ebrietas aufert cor lib 7.c.2.nu.9
voluptates malorum, dum uiuunt, breuissimæ sunt lib 12.c.4.nu.22
vxor si uirtuti sit dedita, uirum trahet, & verbis, & exemplis ad bonum, si malus fuerit lib 11.c 8.nu 9
vxor uirum ferat, etsi mansuetus ille nō sit, & ille vxorem lib 11.c.8. num.10. vsque ad 13.21.24 & 25
vxorem uerberare, ultima ignominia est viri lib.11.c.8.nu.11. vsque ad 13
vxorē uidit Hieronymus, quæ uiginti duos habuit viros, & uir eius uiginti uxores. lib.11.c.8.nu.14
vxor in hoc se credit dominam, si faciat quod placet, non quod iubet uir libr.11. c.8.num.19
vxores ducere conseruandi nominis gratia, & ut filij in hereditate succedeat, taxabant sancti lib.11.c.8.nu.19
uxorem malam habens, cogitet, quod iniquitatum suarum portat mercedem lib. 11.c.11.nu.7
vxori cor aperiendum non est lib.11. cap. 11.num.7
vxorem relinquit dæmon Iob, vt eum perderet lib.11.c.11.nu.8

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

INDEX LOCORVM
SACRAE SCRIPTVRAE,
In quo loca quæ in hoc opere explicantur a Sanctis, secundum nostram editionem vulgatam proponuntur.

EX GENESI.

Cap. 1. IN principio creauit Deus cœlum, & terram lib 4.c.27.nu 1.
Terra autẽ erat inanis & vacua lib.2 c. 15. nu.13 lib 4.c.7, nu.18.lib 17.cap.5, nu.13,lib 16.ca 12, nu 40 lib.18.cap.8, nume. 7
Et tenebræ erant ſuper faciem abyſſi. lib.4, c.7 nu 18
Et ſpiritus Domini ferebatur ſuper aquas. lib. 4,c.7,nu 18,lib.16,c.12,nu.2,3,5,19, 37,40,lib.17,c.5,nu.13
Dixitque Deus : Fiat lux. Et facta eſt lux. lib 1,c.2,nu 6
Et vidit Deus lucem quod eſſet bona.
Factumque eſt veſpere,& mane dies vnus. lib.2,c 1,nu.3
Dixit quoque Deus : Fiat firmamentum in medio aquarum, & diuidat aquas ab aquis: Et fecit Deus firmamentum, diuiſitque aquas,quæ erant ſub firmamento, ab his quæ erant ſuper firmamentum: Et factum eſt ita. lib.6,c.4.nu.15.lib.11,c.6, nume. 88
Congregentur aquæ quæ ſub cœlo ſunt in locum vnum, & appareat arida, & factũ eſt ita.lib.11.c.3,nu 23
Et vidit Deus quod eſſet bonũ,& ait: Germinet terra herbam virentem,& facientem ſemen,& lignum pomiferum faciẽs fructum iuxta genus ſuum, cuius ſemen in ſemetipſo ſit ſuper terram. Et factum eſt ita.lib.1.c.1 nu.58.Ambroſius & lib. 2. c.13,nu.19.& lib.5.c.10.nu.33 lib.8.c. 3, nu.7, & lib.8,c.3,nu.20.lib.11,c.3,nu. 24 lib.14.c.5,nu.10
Dixit quoque Deus : Producat terra animã viuentem in genere ſuo, iumenta, & reptilia, & beſtias terræ ſecundum ſpecies ſuas. Factumque eſt ita lib.8 c 3.nu.6,7
Et vidit Deus quod eſſet bonum,& ait: Faciamus hominem ad imaginem & ſimilitudinem noſtram.lib.2.c 12.nu.1.& c. 11,nu 30,31,& lib.3,c.13 nu.2 lib 8.c.2, nu 5,& lib.9 c.1.nu.32.lib 17.c.5.nume. 25, 26
Et præſit piſcibus maris,& volatilibus cœli, & beſtijs,vniuerſæque terræ,omnique reptili, quod mouetur ſuper terram.lib.2, cap 12.nu.2 & c.13 nu 30.31. & lib.3 ca. 23.nu.2.& lib 7 c 8.nu.5,6
Et creauit Deus hominem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam, ad imaginem Dei creauit illum,maſculum & feminã creauit eos.lib.8,c.3, nu 1,16
Benedixitque illis Deus, & ait: Creſcite & multiplicamini, & replete terram.lib.1, c.1 nu 62, Ambroſius lib.2.c.16.nu 17, & lib.9,c.22,nu 8,12
Et dominamini piſcibus maris, & volatilibus cœli, & vniuerſis animantibus, quæ mouentur ſuper terram. lib.4,c,39,num. 34,& lib.8,c.3,nu 2
Dixitque Deus, Ecce dedi vobis omnẽ herbam afferentem ſemen ſuper terram, & vniuerſa ligna quæ habent in ſemetipſis ſementem generis ſui, vt ſint vobis in eſcam &c. lib 1,c.1,num.10,& lib. 18, ca. 16 nu. 1.& lib 9.c.3,nu.2
Viditque Deus cuncta quæ fecerat,& erant valde bona lib.2.c 19.nu.10.& lib.3.c.2. nu.21.& lib.8.c 3,nu.20
Compleuitque Deus die ſeptimo opus ſuũ Cap. 2.

Digitized by Google

quod fecerat, & requieuit die septimo ab vniuerso opere, quod patrarat. lib.6. c.2.nume.6.7.& lib.18.c.8.num.11. & c. 18.nu.4.

Formauit igitur Dominus Deus hominem de limo terræ,& inspirauit in faciē eius spiraculum vitæ, & factus est homo in animam viuentem. lib. 3.c.19.nu.6.7.& lib.7.c.9.nu.3. & lib. 8.c.3.nu.8.9.12. & c.5.nu.5.& lib.16.c. 12.nu.3.

Plantauerat autem Dominus Deus Paradisum voluptatis a principio,in quo posuit hominem quem formauerat. lib 2 c.13. nu.3 & lib.15.c.4.num. 14. & lib.6.ca 4. nu.25.26.

Produxitq; Dominus Deus de humo omne lignum pulchrum visu, & ad vescendum suaue. lib.2.c.13.nu 3.& lib.15.c.4.num. 14.& lib.16 c.4.nu.25.26.

Lignum etiam vitæ in medio Paradisi, lignumque scientiæ boni, & mali lib.3.c. 24.nu.11.

Et fluuius egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandum Paradisum, qui inde diuiditur in quattuor capita. lib.3.c.5.num. 81.& lib.16.c.4.nu.26.

Tulit ergo Dominus Deus hominem,& posuit eum in Paradisum voluptatis,vt operaretur,& custodiret illum lib.4.c.3.nu. 14.& c.20 nu.0.& c.24.nu 16. & lib.8.c. 3.nu. 12.21. & lib 10.c.9.nu.2. & lib. 13. c.12.nu.4.5.6.& lib.18.c 1.nu.30.& c.10. nume.27.

Ex omni ligno Paradisi comede: de ligno scientiæ boni & mali ne comedas.lib.1. c.1.nu.10.21.31.38.& lib 4.c.29 num.7. Ambrosius. & lib.11.c.4.nume.1.2. & c. 9.nu.21.

In quocumque die comederis ex eo, morte morieris. lib.1.c.1.nu.32.46.& lib.4. c.21.nu.5.& lib.14.c.12 nu 23.

Dixit quoque Dominus Deus, non est bonum hominem esse solum, faciamus ei adiutorium simile sibi. lib.7.c.8 nu.6.

Quamobrem relinquet homo patrem suū, & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna lib.1.c.2.nu.10.& c.15.nu.1 & c.30.nume.12. & lib.3.ca.5. nume.44.& lib. 11.c.8.nume.4.11.12.13. 25.30.

Cap.3. Sed & serpens erat callidior cunctis animātibus terræ, quę fecerat Dominus Deus. lib.2.c.5 nu.43.lib.4.c.31.nu 2

Dixit autem serpens ad mulierem, nequaquam morte moriemini Scit enim Deus quod in quocumque die comederitis ex eo, aperientur oculi vestri, & eritis sicut Dij scientes bonum & malum.lib.3.c.7. nu 19 & lib 16.c.13.nu.21.

Vidit igitur mulier quod bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis,aspectuq; delectabile: & tulit de fructu illius, & comedit, deditq; viro suo, qui comedit.lib.1.c.8.nu.11. & c. 17.nu. 27. Ambros.& lib.13.c.2.nu.1.& lib. 14. c.6.nu.1.

Et aperti sunt oculi amborum.lib.1.c. 17. nu.27.Ambros.& lib.13.c.2.nu.5.7. & li. 14.c.6.nu.1.

Cumque cognouissent se esse nudos, consuerunt folia ficus, & fecerunt sibi perizomata lib 1 c.1 nume.62. Ambrosius. & cap.17.nume.27. Ambros. & lib.14.c. 6.nume.1.

Et cum audissent vocem Domini Dei deambulantis in Paradiso ad aurā post meridiem,abscondit se Adam,& vxor eius, a facie Domini Dei in medio ligni Paradisi.lib.3.c.7.nu 34.& lib.4.c.7. nu. 3. & c.13.nu.9 & c 27.nu.15.

Vocauitq. Dominus Deus Adam, & dixit ei: Vbi es? Qui ait Vocem tuam Domine audiui in Paradiso,& timui,eo quod nudus essem,& abscondi me.lib.3 c.22.nu. 5. & c. 24.nu 3.4 & lib.4.c 6.nu.6.13.14. & c.7.nu.3.4 & lib.14.c 17.num.1.& ca. 22.nu.8.

Dixitque Adam,Mulier quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi. lib.10.c.3.nu.4. & lib.14.c.15.nume.6.7. 8.9.10.

Et dixit Dominus Deus ad mulierem: Quare hoc fecisti? Quæ respondit: Serpens decepit me,& comedi lib.1 c.1.nu.61. Ambrosius. & lib.14.c.15.nu.6.7.8.9.10.lib. 16.c.13.nu.21.

Terram comedes cunctis diebus vitæ tuæ. lib.2.c.5.nu.12.lib.4.c 3.4.nu.10.

Inimicitias ponam inter te & mulierem,& semen tuum & semē illius. lib.4.c 6.nu. 16.& c.36.nu.4.5.6.& lib.11.c.5.nu. 3. & c.6 nu.2.5.

Ipsa conteret caput tuum,& tu insidiaberis calcaneo eius. lib.2.c.7.nu.35.lib.4.c.6. nu.16.et c.30.nu.25.et c.31.nu.29. & lib. 16 c 13.nu.27.

In dolore paries, & sub viri potestate eris, et ipse dominabitur tui.lib.3.c.25. num. 11. lib.4.cap.23.24.et lib.9.ca.15.nume. 26.lib 11.cap.3.nu.26.et c.6.nu.47.et ca. 8.nume.2.

Adæ vero dixit, quia audisti vocem vxoris tuæ etc lib.3.c 1.nu.6.

Maledicta terra in opere tuo, in laboribus comedes ex ea cunctis diebus vitæ tuæ, spinas et tribulos germinabit tibi. lib.1. c.1.nu.38.et lib.2.c.1.num.6.30.et lib.13. cap 10.num.23.et ca.23.nume.1.et lib.4. cap.1.num.78.et c.29.nu.2.3. et lib.9 ca. 15.nu.26.lib.10.c.1.nu.13.et lib. 14. ca. 12.nu.12.

In sudore vultus tui vesceris pane tuo etc. lib.2.c.1.nu 6.et lib.4.c.1.nu.78.et lib.6. c.9.nu.7. et lib. 9.c.15.nu.26.et lib.10.c. 1.nu.5.6.13.

Quia puluis es et in puluerem reuerteris. lib.1.c.1.nu.31.et lib.2.c.17.nu.2.et lib. 14.c.12.nu.23.et lib.18.c.3.nu.11.

Fecit

Fecit quoque Dominus Deus Adæ, et vxori eius tunicas pelliceas, et induit eos. li. 9.c.1.nu.2.

Nunc ergo ne forte mittat manum suam, et sumat etiã de ligno vitæ, et comedat, et viuat in æternum. lib.4,c.6,nu.7,8

Emisit eum Dominus Deus de Paradiso voluptatis lib.4,c.6,num.7,8,et lib.9,ca.15, nume.27.

Cap.4. Factum est autem post multos dies, vt offerret Cain de fructibus terræ munera Domino. Abel quoque obtulit de primogenitis gregis sui, et de adipibus eorum: et respexit Dominus ad Abel, et ad munera eius: ad Cain autem, et ad munera illius non respexit lib.13.c.5.nu.19

Nonne si bene egeris, recipies? sin autem male, statim in foribus peccatum tuum aderit. lib.2.c.20.nu.5

Sed sub te erit appetitus eius, et tu dominaberis illius. lib.3,c.18,nu.19. et lib.9,ca.5.nu.15

Dixitque Cain ad Abel fratrem suum, Egrediamur foras: cumque essent in agro, cõsurrexit Cain aduersus fratrem suum Abel, et interfecit eum. lib.14. cap.6. nume.2.3

Et ait Dominus ad Cain: Vbi est Abel frater tuus? lib.3.c.10.nu.56,et c.22,num.4, 5.et lib.14.c.6.nu.3

Qui respondit, nescio: numquid custos fratris mei sum ego? lib.1.c.15.nu.10.et lib. 3.c.10.nu.16.et c.22.num.4.5.et cap.28, nume.9.10.

Dixitque Dominus ad eum, Quid fecisti? vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. lib.1.c.4.nu.13.et lib.3.c.10.nu. 56 et lib.9.c.4.nu.11

Dixitque Cain ad Dominum: Maior est iniquitas mea, quàm vt veniam merear lib. 1.c.18.nu.31.et lib.2.c.12.nu.25

Ecce eijcis me hodie, a facie tua abscõdar, et ero vagus, et profugus in terra. lib.4, c.13.nu.9 lib.10.c.4.nu.7.lib.14.cap.18, nu.22.lib.17.c.3.nu.11

Omnis igitur qui inuenerit me, occidet me lib.1.c.18.nu.31.et lib.10.c.4.nu.7, et li. 17.c.3.nu.11

Dixitque ei Dominus, Nequaquam ita fiet, sed omnis qui occiderit Cain, septuplũ punietur. lib.6. cap.10. nume.26.27. et lib.14.c.6.nu.4 et ca.10.num.13,et c.20. nume.8.9

Posuitque Dominus in Cain signum, vt nõ interficeret eũ omnis qui inuenisset eũ. lib.10.c.4.nu.7.

Egressusque Cain a facie Domini, habitauit profugus in terra ad orientalem plagam Eden. lib.2.c.17,nu.3. et lib.4.cap. 19.nu.2, et lib.9.c.4,nu.11, et lib.14.c.6. nume.4

Cognouit autem Cain vxorem suam, quæ cõcepit, et peperit Enoch. li.3.c.17.nu.10.

Et ædificauit ciuitatem, vocauitque nomen eius ex nomine filij sui Enoch. lib.2.ca. 17.nu.10.et lib.3.c.17.nu.10. et lib.9.ca. 14.nu.9

Cognouit quoque adhuc Adã vxorem suã, et peperit filium, vocauitque nomẽ eius Seth dicens, posuit mihi Deus semen aliud pro Abel, quem occidit Cain lib.3. c.17.nu.10.et lib.4.c.26.nu.4

Sed et Seth natus est filius, quem vocauit Enos, iste cœpit inuocare nomen Domini lib.3.c.17.nu.10.

Noe vero cum quingentorum annorum esset, genuit Sem, Cham, et Iaphet. lib.4.c. 6.num.9 Cap.5.

Videntes Filij Dei filios hominum quòd essent pulchræ. lib.16.c.9.nu.5. Cap.6.

Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est: eruntq; dies illius centum viginti annorum. lib.2.c.10. nu.13,et lib.3,c.9,nu.3,et lib.4,c.5,num. 25,et c.6,nu.11,12,et c.8,nu.4,et lib.11, c.16,nu.2

Gigantes autem erant super terram in diebus illis etc lib.12,c.4,nu.11

Videns autem Dominus quòd multa malitia hominum esset in terra, et cuncta cogitatio cordis intenta esset ad malũ omni tempore etc. lib.1,c.1,nu.10

Delebo, inquit, hominem quem creaui, a facie terræ ab homine vsque ad animantia etc. lib.4,c.6,nu.10

Noe vir iustus, atque perfectus fuit in generationibus suis, cum Deo ambulauit. lib. 2,c.4,nu.27,28

Omnis quippe caro corruperat viam suam. lib.6,c.12,nu.2

Fac tibi arcam de lignis læuigatis, mansiunculas in arca facies, et bitumine linies intrinsecus, et extrinsecus. lib.3,c.2,nu. 26,lib.4,c.6,nu.10,lib.5,c.3,nu.13, et ca. 8,nu.2,lib.14,c.29,nu.1,et lib.16,c.7,nu. 13,lib.18,c.12,nu.1

Fenestram in arca facies, et in cubito consummabis summitatem eius: ostium autem arcę pones ex latere etc. lib.3,c.10, nume.54

Ecce ego adducam aquas diluuij super terram, vt interficiam omnem carnem, in qua est spiritus vitæ subter cœlum, et vniuersa quæ in terra sunt, cõsumentur. lib. 4,c.6,nu.10,et lib.14,c.17,num.23,et lib. 16,c.12,nu.21

Ingredieris in arcã tu et filij tui, vxor tua, et vxores filiorum tuorum tecum. lib.5, c.8,nu.4

Et ex cunctis animantibus vniuersæ carnis bina induces in arcam, vt viuant tecum, masculini sexus et feminini. lib.5, cap.3, nume.13,et cap.8,nume.1,2, et lib.16,c. 12,nu.21

Dixitque Dominus ad eũ, ingredere tu, et omnis domus tua in arcam. lib.3,ca.17, nu.12, Ambros. lib.14,c.22,nu.27 Cap.7.

Ex omnibus animãtibus mundis tolles se-

ptena,& septena masculum,& feminam: de animantibus vero immundis, duo, & duo,masculum,& feminam lib.1,c.1,nu. 11,& lib.9,c.21,nu.6

Adhuc enim & post dies septem ego pluā super terram quadraginta diebus & quadraginta noctibus, & delebo omnē substantiam quam feci, de superficie terræ. lib.4,c.6,nu.10

Fecit ergo Noe omnia quæ mandauerat ei Dominus. lib.7,c.7,nu.8,9

Et ingressus est Noe,& filij eius,vxor eius, & vxores filiorum eius cum eo in arcam propter aquas diluuij lib 14,c.22,nu.27

Et inclusit eum Dominus de foris lib.4, c. 3,nume.5

Deleuitq; Deus omnem substantiam quæ erat super terram, ab homine vsq; ad pecus, tam reptile, quàm volucres cœli, & deleta sunt de terra: remansit autem solus Noe,& qui cum eo erant, in arca. lib. 3,c.11,nu.27

Cap.8. Cumque transissent quadraginta dies,aperiens Noe fenestram arcę, quam fecerat, dimisit coruum, qui egrediebatur, & nō reuertebatur, donec siccarentur aquæ super terram.lib.1,c 16,nu 14, Ambrosius. & lib.4,c.4, nu.13,et lib.9,c.21, nu.8, et lib.11,c 11,nu.22

Emisit quoque columbam post eum, vt videret si iam cessassent aquę super faciem terræ: Quæ cum non inuenisset, vbi requiesceret pes eius,reuersa est ad eum in arcam lib 1,c.16,nu.14, Ambros.et lib.2, c.4,nu.17,et lib.11,c.11, num.22, et lib. 16,c.12,nu 21

Expectatis autem vltra septē diebus alijs, rursum dimisit columbam ex arca etc. portans ramum oliuę virentibus folijs more eius etc. lib.1,cap.16, nu. 16, Ambrosius.

Expectauit nihilominus septem alios dies, et emisit columbam, quæ non est reuersa vltra ad eum.lib 1,c.16,nu 14,Ambrosius. et lib.2,c.4,nu.17,et lib.16,c 1.,nu. 21,22,23,24

Sensus enim et cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua. lib.2,c.9,nu 32

Cap.9. Crescite et multiplicamini, et replete terram,et terror vester, ac tremor sit super cuncta animalia terræ etc. lib. 8, c.5,nume 25, 26

Et omne quod mouetur,et viuit,erit vobis in cibum etc lib.1,c.1,nu.17

Arcum meum ponam in nubibus etc. lib.4, c. 12,nu.26,Ambrosius.

Cępitq; Noe vir agricola exercere terram, et plantauit vineam, bibensque vinum inebriatus est, et nudatus iacuit in tabernaculo suo.lib 1,cap 1,nu.3,et nume.60, 64, 28, 34, 39, 46, et lib. 3, cap. 10, nume. 42, 43

Quod cum vidisset Cham pater Chanaam, verenda scilicet patris sui esse nudata,nūciauit duobus fratribus suis foras. lib. 3, c.10,nu.42,43, et lib.6,c.7, nu. 11, et lib. 7,c.2,nu. 10

At vero Sem et Iaphet pallium imposuerūt humeris suis, et incedentes retrorsum, operuerunt verenda patris sui, faciesque eorum reuersæ erant, et patris virilia nō viderunt. lib.6,c.8,nu.10,et lib.9,ca.17, nume 13

Maledictus puer Chanaam, seruus seruorū erit fratribus suis.lib.3,c.21,nu.6, et lib. 6,c 7,nu.1,et lib 10,c.4,nu.3

Benedictus Dominus Deus Sem,sit Chanaan seruus eius:dilatet Deus Iaphet.et habitet in tabernaculis Sem, sitq; Chanaan seruus eius.lib 5,c.7,nu 6

Erat autem terra labij vnius, et sermonum eorumdem.lib 1,c.15,nu.2 Cap.11.

Cumq; proficiscerentur de Oriente inuenerunt campum in terra Sennaar,et habitauerunt in eo: Dixitque alter ad proximū suum:Venite faciamus lateres, et coquamus eos igni; habueruntque lateres pro saxis,et bitumen pro cemento.lib.3,cap. 17,nu.20,21

Et dixerunt: Venite,faciamus nobis ciuitatem, et turrim, cuius culmen pertingat ad cęlum, et celebremus nomen nostrū, antequam diuidamur in vniuersas terras lib. 1,cap.20,nume.11, et lib.16,cap. 12, nume.50

Nec desistent a cogitationibus suis, donec eas opere compleant.lib.1,c. 20,nu.12

Venite igitur, descendamus, et confundamus linguam eorum etc.lib. 14, c 4, nume.1,et lib 16,cap.12,nume.50,et lib 17, c.5,nu.3

Et idcirco vocatum est nomē loci illius Babel,quia ibi confusum est labium vniuersæ terræ lib.3,c 17,nu.11,12.

Dixit Dominus ad Abraham: Egredere de terra tua,et de cognatione tua,et de domo patris tui,et veni in terrā quam monstrauero tibi.lib.2,c.2,nu 9, et nu.13,15, et lib.4,c.2,nu.3,et c.4,nu 1,et lib.9,cap. 22,nu.11,19,35,et lib.11,c.12, num.1, et nume. 16 Cap.12.

Faciamque te in gentem magnam. lib.2, c. 11,nu 15,et lib 4,c.4,nu 1

Benedicam benedicentibus tibi, et maledicam maledicentibus tibi.lib.2, ca. 10, nume.23

Egressus est itaque Abraham, sicut præceperat ei Dominus, et iuit cum eo Loth, septuaginta quinque annorum erat Abraham, cum egrederetur de Haran: tulitque Sarai vxorem suam, et Loth filium fratris sui, vniuersamque substantiam, quam possederant, et animas quas fecerat in Haran: et egressi sunt, vt irent in terram Chanaan.lib.4,c.4, num. 1, et lib. 11,c.8,nu.11

Semini tuo dabo terrā hanc. lib.1,c.2,nu.4

Dic

Dic ergo: Obsecro te, quod soror mea sis &c. lib.9.c.24.nu 1.& lib.11.c.8.nu 26.

Vocauitque Pharao Abraham, & dixit ei, Quidnam est hoc quod fecisti mihi? Quare non indicasti mihi, quod vxor tua esset? Quam ob causam dixisti esse sororẽ tuam, vt tollerem eam mihi in vxorem. Nunc igitur, ecce coniux tua, accipe eam, & vade. lib 1.c.4.nu.2.3

Cumque ingressus esset Abraham Aegyptum, viderunt Aegyptij mulierẽ quod esset pulchra nimis &c. Pharaonis lib.1. c.4 nu.2.3

Flagellauit autem Dominus Pharaonẽ plagis maximis, & domum eius, propter Sarai vxorem Abraham lib 1.c.4 nu.2.3

Cap.13. Ascendit ergo Abraham de Aegypto ipse, & vxor eius, & omnia quæ habebat, & Loth cum eo ad australem plagam: erat autem diues valde in possessione auri, & argẽti lib.2.c 15.nu 4 et lib 11.c 8.nu 12

Sed & Loth qui erat cum Abraham, fuerũt greges ouium, & armenta, & tabernacula: nec poterat capere eos terra, vt habitarent simul. Erat quippe substantia eorũ multa, & nequibant habitare communiter. lib.1.c.14.nu.34. Ambrosius. & lib. 4.c 40 nu 4

Cap.14. Dixit ergo Abraham ad Loth, Ne quæso sit iurgium inter me et te, & inter pastores meos, & pastores tuos, fratres enim sumus: Ecce vniuersa terra coram te est, recede a me obsecro. Si ad sinistram ieris, ego dexteram tenebo: si tu dexteram elegeris, ego ad sinistram pergam lib.1.cap. 14 nume.33 34. Ambrosius. & ca.15. nume. 7

Leua oculos tuos in directum, & vide a loco in quo nunc es ad Aquilonem & Meridiem, ad Orientem & Occidentem: omnem terram quam conspicis, tibi dabo, & semini tuo vsque in sempiternum. lib. 1 .c.4 nu.8

Et habitauit Abraham iuxta conuallem Mambre, quæ est in Hebron, ędificauitq; altare ibi Domino. lib 2.c 13.nu.4

Cap.15. His itaque transactis factus est sermo Domini ad Abraham per visionem dicens: Noli timere Abrahã, ego protector tuus sum, & merces tua magna nimis lib.2.c. 15 nu 1.

Sume, inquit, mihi vaccam triennem, & capram trimam, & arietem annorum triũ, turturem quoque & columbam: qui tollens vniuersa hæc diuisit ea per mediũ, & vtrasque partes contra se altrinsecus posuit, aues autem non diuisit lib.14.ca. 5.nu 27

Necdum enim completæ sunt iniquitates Amorrhæorum vsque ad præsens tempus. lib.2.c 11 nu 9

Cap.16. Ecce conclusit me Dominus, ne parerem: ingredere ad ancillam meam. Si forte saltẽ ex illa suscipiã filios. lib.2.c.2.nu.4

At illa concepisse se videns, despexit dominam suam. lib.2.cap.2 nu.4. & lib.14.ca. 30.nu 11

Ecce, ait, ancilla tua in manu tua est, vtere ea vt libet lib 11.c.8.nu 3

Cap.17. Postquam vero nonaginta & nouem annorum esse cœperat: apparuit ei Dominus &c lib.2.c 11.nu 13

Hoc est pactum meum, quod obseruabitis inter me, & vos, & semen tuum post te: Circumcidetur ex vobis omne masculinum, et circumcidetis carnem præputij vestri &c. fœdus æternum. lib. 3. cap. 1. nume. 1

Cap.18. Apparuit ei autem Dominus in conualle Mambre sedenti in otio tabernaculi sui in ipso feruore diei. lib.8.c.11.nu.22

Cumque eleuasset oculos, apparuerunt tres viri stantes prope eum: quos cum vidisset, cucurrit in occursum eorum de ostio tabernaculi, & adorauit in terram lib. 1 cap.5. nume. 11.18 et lib. 18. cap.11. nume. 22

Et dixit, Domine si inueni gratiam in oculis tuis, ne transeas seruum tuum: sed afferam pauxillum aquæ, & lauentur pedes vestri, et requiescite sub arbore. lib.5.ca. 10.nu 17.et lib 18.c.11 nu.12

Ponamq; buccellam panis, et confortetur cor vestrũ, postea transibitis: idcirco declinastis ad seruũ vestrũ. lib.18.c 11.n.22

Festinauit Abraham in tabernaculũ ad Saram, dixitq; ei: Accelera, tria sata similæ commisce, et fac subcinericios panes lib. 1 c.1.nu.63 Ambros.

Ipse vero ad armẽtum cucurrit, et tulit inde vitulum tenerrimum, et optimũ etc. lib.5.c 10.nu 18

Tulit quoque butyrum & lac, et vitulum quem coxerat, et posuit coram eis: ipse vero stabat iuxta eos sub arbore. lib.1.c. 1 nu.63. Ambros.

Cumque comedissent, dixerunt ad eum: Vbi est Sara vxor tua? Ille respondit: Ecce in tabernaculo est lib.11.c.11.nu.24

Quo audito Sara risit post ostium tabernaculi lib 10.c.2.nu.8

Descendam, et videbo vtrum clamorem qui venit ad me opere compleuerint, an non, etc. lib.9.c.10 nu.3

Numquid perdes iustum cum impio? lib.5. c. 8. nu 5

Loquar ad Dominum cum sim puluis et cinis lib 1 c.12 nu.28. lib.3 c.19.nu. 14 et c.20.nu 20.21 lib 8 c 5 nu.7. et lib.8.c.6. nu 8.et c 7.nu.5

Quid si ibi inuenti fuerint decem iusti? et dixit, Non delebo propter decem. lib.5. c.8.nu .et 9.c. 3

Cap.19. Vimque faciebant Loth vehementissime: iamq; prope erat, vt effringerent fores: Et ecce miserunt manum viri, et introduxerunt ad se Loth, clauseruntq; ostium, et eos qui foris erant, percusserunt cęcitate

Digitized by Google

te à minimo vſque ad maximum,vt oſtiū inuenire non poſſent.lib.9,c.5,nu.30

Salua animam tuam,noli reſpicere poſt tergum,nec ſtes in omni circa regione,ſed in monte ſaluum te fac, ne & tu ſimul pereas. lib. 9, cap. 22, num. 1, 6, 11, 35, & lib.11,cap 11,nume.39, & lib.18, cap. 12,nu 5,6

Eſt ciuitas hic iuxta, ad quam poſſum confugere parua, & ſaluabor in ea.lib.18.ca. 12,nu.5,6

Igitur Dominus pluit ſuper Sodomam, & Gomorrham ſulphur, & ignem de cœlo à Domino, & ſubuertit ciuitates has, & omnem circa regionem,vniuerſos habitatores vrbium, & cuncta terræ virentia. lib.6,c. 12,nu 18

Reſpiciensque vxor eius poſt ſe,verſa eſt in ſtatuam ſalis lib.2,c.3,nu 14, & lib.9,ca. 22,nu 1,2,12,17,20,26

Aſcenditque Loth de Segor, & manſit in monte, duæ quoque filiæ eius cum eo(timuerat enim manere in Segor) & manſit in ſpelunca ipſe, & duæ filiæ eius cum eo,&c.Conceperunt ergo duæ filię Loth de patre ſuo.lib.16,c.13,nu.1

Pater noſter ſenex eſt,veni, inebriemus eū vino.lib.1,c.1,nu.3,60,& 22, & 46

Cap.20. Dixitq; de Sara vxore ſua,ſoror mea eſt: Miſit ergo Abimelech rex Geraræ, & tulit eam lib.9,c.24,nu.1,& lib. 11,c.8, nu. 26

Venit autem Deus ad Abimelech per ſomnium nocte, & ait illi: En morieris propter mulierem,quam tuliſti: habet enim virum. lib.1,c 4,nu.2,3

Abimelech autem non tetigerat eam, & ait: Domine, num gentem ignorantem, & iuſtam interficies? Nonne ipſe dixit mihi,Soror mea eſt lib.1,c.4,nu 3

Quid feciſti nobis? Quid peccauimus in te? Quia induxiſti ſuper me, & ſuper regnū meum peccatum grande? Quæ non debuiſti facere, feciſti nobis. lib. 1, cap. 4, nume.2

Tulit igitur Abimelech oues & boues, & ſeruos, & ancillas, & dedit Abraham, redditq; illi Saram vxorem ſuam. lib. 1, c.4,nu.3

Creuit igitur puer,& ablactatus eſt:Fecitq; Abraham grande conuiuium in die ablactationis eius.lib.9,c.22,nu.2

Cap.21. Cumque vidiſſet Sara filium Agar Aegyptiæ ludentem cum Iſaac filio ſuo, dixit ad Abraham: Eijce ancillam hanc,& filium eius.lib.3,c.1.nu.2,3, & lib.9,cap. 20,nu.10

Et fuit Deus cum eo: Qui creuit, & moratus eſt in ſolitudine. factuſq; eſt iuuenis ſagittarius.lib.7,c.8,nu.3.4.5

Cap.22. Quæ poſtquam geſta ſunt, tentauit Deus Abraham, & dixit ad eum: Abraham, Abraham. At ille reſpondit: Adſum. Ait illi: Tolle filium tuum vnigenitum, quem diligis Iſaac, & vade in terram viſionis, atque ibi offeres eum in holocauſtum ſuper vnum montium,quem monſtrauero tibi.lib.7.c.3,nu.20.& lib 9.ca. 13.nu.8.& lib.13.c.1.nu.14.24. & lib.17. c 4.nu 1.2

Igitur Abraham de nocte conſurgens,ſtrauit aſinum ſuum: ducens ſecum duos iuuenes,& Iſaac filium ſuum.lib.13,cap.1. nu 14.24.& lib.17,c.4.nu.1.& lib.18,ca. 11, nu. 22

Dixitq; ad pueros ſuos: Expectate hic cum aſino: ego autem & puer illuc vſque properantes, poſtquam adorauerimus,reuertemur ad vos.lib.18.c.11.nu 19. & ca.11. nume. 22

Tulit quoque ligna holocauſti, & impoſuit ſuper Iſaac filium ſuum: ipſe vero portabat in manibus ignem, & gladium. lib.3,cap.10, nume.43. 60. & lib.4.cap.1. nume. 1

Cumq; duo pergerent ſimul, dixit Iſaac patri ſuo, Pater mi At ille reſpondit,Quid vis fili? Ecce,inquit, ignis,& ligna: vbi eſt victima holocauſti? lib.17.c.4.nume.2.& lib.18.c.11 nu.22

Extenditq; manum, & arripuit gladium,vt immolaret filium ſuum. lib.1.c.7.nu. 9. Ambroſius.

Nunc cognoui quod timeas Domium. lib. 4.c.26 nu.5

Leuauit Abraham oculos ſuos: viditq; poſt tergum arietem inter vepres, hærentem cornibus,&c.lib.3.c.10.nu.43.60

Per memetipſum iuraui, dicit Dominꝰ &c. lib 9.c 21.nu.35

Et multiplicabo ſemen tuum ſicut ſtellas cœli, & velut arenam, quæ eſt in littore maris lib.12.c.3.nu.29.& c 4.nu. 1

Cap.23. Aduena ſum,& peregrinus apud vos: date mihi ius ſepulchri vobiſcum,vt ſepeliam mortuum meum.lib.2.c.16.nu.9

Atque ita ſepeliuit Abraham Saram vxorē ſuam in ſpelunca agri duplici,quæ reſpiciebat Mambre &c.lib.14.c.29.nu.26. & lib 18.c.18.nu.8

Cap.24. Ecce ego ſto prope fontem aquæ, & filiæ habitatorum huius ciuitatis egredientur ad hauriendam aquam, igitur puella cui ego dixero, inclina hydriam tuam, vt bibam,& illa reſponderit, bibe, quin & camelis tuis dabo potum: ipſa eſt quam præparaſti ſeruo tuo Iſaac vſque Abraham. lib.11.c.8.nu.5.

Et ecce Rebecca egrediebatur filia Batuelis, filij Melchæ vxoris Nachor fratris Abraham, habens hydriam in ſcapula ſua: puella decora nimis, virgoque pulcherrima, & incognita viro,deſcenderat autem ad fontem, & impleuerat hydriā aqua, ac reuertebatur.lib.16.cap.10.nume. 1. 2

Celeriterque depoſuit hydriam ſuper vlnam ſuam,& dedit potum &c. Camelis. lib.5,c.3.nu.15.Ambroſ.

Non

Digitized by Google

Nō comedā donec loquar sermones meos. lib.13.c.13.nu.9

Vocemus puellam, & quæramus ipsius voluntatem, cumque vocata esset, sciscitati sunt. Vis ire cum homine isto? Quæ ait, vadam. lib.11.c.8.nu.27.

Eo autem tempore deambulabat Isaac per viam, quæ ducit ad puteum, cuius nomen est viuentis, & videntis lib 16.c.10.nu.2

Rebecca quoque conspecto Isaac, descendit de camelo lib.3.c 7.nu.15

At illa cito tollens pallium suum operuit se. lib.13.c.1.nu.9. & lib.18.c.6.nu.18

Qui introduxit eam in tabernaculum Saræ matris suæ, & accepit eam vxorem: & intantum dilexit eam, vt dolorem qui ex morte matris eius acciderat, temperaret. lib.11.c.8.nu.5

Cap.25. Fuerunt autem dies Abrahæ centum septuaginta quinque anni: & deficiēs mortuus est in senectute bona &c. lib. 18. cap.13.nume.5. plenus dierum. lib.11.c. 9.nu.13.

Isaac autem erat quadraginta annorum, quando duxit vxorem Rebeccam filiam Batuelis Syri de Mesopotamia, &c. lib. 13 c.7.nu.4.

Perrexitque Rebecca vt consuleret Dominum, qui respondit, ait: Duæ gentes sunt in vtero tuo, & duo populi ex vētre tuo diuidentur, populusque populum superabit, & maior seruiet minori. lib.3.ca.21. nume. 1

Protinus alter egrediens plantam fratris tenebat manu. lib.3.c.5.nu 49

Factus est Esau vir gnarus venandi, & homo agricola: Iacob autem vir simplex habitabat in tabernaculis. lib. 9. cap.23. nume. 16

Et sic accepto pane, & lentis eduliocomedit, & bibit, et abijt, paruipendens, quòd primogenita vendidisset. lib.1.c.1.nu.17. 28.32.34 39.46.54

Cap.26. Ne descendas in Aegyptum, sed quiesce in terra quā dixero tibi: Et peregrinare in ea, eroq; tecum. lib.4.c.20.nu.7

Omnis qui tetigerit hominis huius vxorē, morte morietur. lib.4 c.3.nu.6

Et locupletatus est Isaac, & ibat proficiens atque succrescens: donec magnus vehementer factus est, habuitque possessiones ouium, & armentorum, & familiæ plurimum: ob hoc inuidentes ei Palæstini, omnes puteos quos foderant serui patris illius Abraham, obstruxerunt humo, &c. Recede a nobis lib 3.c 24.nu 1. et lib. 9. c.9.nu 6

Rursum fodit alios puteos, quos foderant serui patris sui Abrahā, et quos, illo mortuo, olim obstruxerant Philisthijm. lib. 3.c 24 nu 1 et c.1 . nu 31

Foderuntque in torrente, et repererunt aquam viuam. sed et ibi iurgium fuit pastorum Geraræ aduersus pastores Isaac dicentium, Nostra est aqua. lib. 14. cap.1. nume. 4

Quid venistis ad me hominem quem odistis, et repulistis a vobis? Responderunt: Vidimus Dominum esse tecum etc. Sit iuramentum inter nos etc lib.1 c 12.nu 8

Nunc ergo fili mi acquiesce consilijs meis, & pergens ad gregem etc. In me sit ista maledictio fili mi, tantum audi vocem meam, etc lib.3.c.2.nu. 12 Cap.27.

Et vestibus Esau valde bonis, quas apud se habebat domi, induit eum: pelliculasque hædorum circumdedit manibus, et colli nuda protexit lib 3 c.9.nu.19

Quomodo inquit, tam cito inuenire potuisti, fili mi? Qui respondit: Voluntas Dei fuit, vt cito occurreret mihi, quod volebam lib. 18.c 11. nu 22.

Ecce odor fili mi, sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus lib.11.c.6.nu.11.89. et lib. 18 c 6 nu 13.14

Det tibi Deus de rore cæli, et de pinguedine terræ, abundantiam frumenti et vini, et olei lib.1.cap.17.nu.20. et lib.11.cap. 3. nume. 2

Num vnam tantum benedictionem habes patrem? lib 1 c.18 nu 31

In pinguedine terræ, et in rore cæli desuper erit benedictio tua. lib. 1.cap 17. nume. 20

Nunc ergo fili mi, audi vocem meam, et cōsurgens fuge ad Laban fratrem meum in Haran, habitabisque cum eo dies paucos, donec requiescat furor fratris tui. lib.18. c.17 nu 3

Cumq; venisset ad quendam locum, et vellet in eo requiescere post solis occubitū, tulit de lapidibus qui iacebant, et supponens capiti suo, dormiuit in eodem loco. lib.2.c.16. nu 10.11 Cap.28.

Viditque in somnis scalam stantem super terram, et cacumen illius tangens cælum: Angelos quoque Dei ascendentes, et descendētes per eam: et Dominum innixū scalæ dicentem sibi: Ego sum Deus Abraham patris tui, et Deus Isaac: terram, in qua dormis, tibi dabo et semini tuo. lib. 1.c.22 nu 7. et ca.21.nu.1. et lib.2.ca 56. nu.11. et lib.5.c.2.nu 11. et lib 9.c.22.nu. 25.34 et lib 11.c.6 113 et lib.14 c.18 nu. 14. et c.26 nu.30 et lib.18.c.8 nu.18 et c. 18.nu.7

Cumque euigilasset Iacob de somno, ait: Vere Dominus est in loco isto, et ego nesciebam: Pauensque, ait, Quam terribilis, inquit, est locus iste; non est hic aliud nisi domus Dei, et porta cœli? lib 3.c.7.nu. 5.6. et lib.5.cap 2.nu 11. et lib 14.cap.31. nume. 27

Surgens ergo Iacob mane, tulit lapidem, quem supposuerat capiti suo, et erexit in titulum, fundens oleum desuper. lib. 3.c.9 nu 18

Si fuerit Dominus mecum, et custodierit

Digitized by Google

me in via per quam ego ambulo, et dederit mihi panem ad vescendum, et vestimentum ad induendum, reuersusque fuero prospere ad domum patris mei: erit mihi Dominus in Deum, et lapis iste quẽ erexi in titulum, etc lib 2. c 16. nu. 6. 11. 12. et lib. 6 c. 9. nu 8

Cap. 29. Seruiuit ergo Iacob pro Rachel septem annis: et videbantur illi pauci dies præ amoris magnitudine lib 1 c. 8. nu 4

Et vespere Laban Liam filiam suam introduxit ad eum, dans ancillam filiæ, Zelpham nomine. lib 11 c. 8. nu. 6 et lib. 18. c 18 nu 11

Non est in loco nostro consuetudinis, vt minores ante tradamus ad nuptias. lib. 18 c 18 nu. 11. 18

Cap. 30. Respondebitq; mihi cras iustitia mea, quãdo placiti tempus aduenerit coram te. lib. 18. c. 17. nu 23

Tollẽs ergo Iacob virgas populeas virides, et amygdalinas, & ex platanis, ex parte decorticauit eas: detractisque corticibus in his quæ spoliata fuerant, candor apparuit: illa vero quæ integra fuerant, viridia permanserunt; atque in hunc modũ color effectus est varius, posuitque eas in canalibus, vbi effundebatur aqua, vt cum venissent greges ad bibendum, ante oculos haberent virgas, et in aspectu earum conciperent lib. 5. c. 13. nu. 20 et lib 18. c. 2 nu. 10

Cap. 31. Et Rachel furata est idola patris sui. lib. 3. c 9. nu 41. Ambros

Viditque in somnis dicentem sibi Dominum: caue ne quicquam aspere loquaris contra Iacob lib 4 c 2. nu. 7

Quod autem furti me arguis: apud quemcumque inueneris deos tuos, necetur coram fratribus nostris scrutare, quicquid tuorum apud me inueneris, aufer lib. 3. c. 9. nu. 41. Ambros.

Ne irascatur Dominus meus, quòd coram te assurgere nequeo: quia iuxta consuetudinem feminarum nunc accidit mihi. lib. 3 c 9. nu. 41 Ambros.

Die noctuque vrgebar æstu, et gelu: fugiebatque somnus ab oculis meis. lib. 1 ca. 18. nu 16 et lib. 2. c. 3. nu 6. et lib 14. cap. 30. nu 1. et lib. 16. c. 3. nu. 5. et lib. 18. ca. 5. nume. 10

Nisi Deus Patris mei Abrahã, et timor Isaac affuisset mihi, forsitan modo me nudum dimisisses, etc lib. 13. c. 4 nu 4. et 5

Cap. 32. Castra Dei sunt hæc lib 1 c 21. nu. 24.

In baculo meo transiui Iordanem istum, et nunc cum duabus turmis regredior. lib. 2. c 12. nu. 21 et lib. 3 c. 13. nu. 26

Placabo illum muneribus, quæ præcedunt. lib 1 c. 12. nu. 55

Et ecce vir luctabatur cum eo vsque mane, qui cum videret, quòd eum superare nõ posset, tetigit neruum femoris eius, et statim emarcuit. lib. 1. c. 18. nu. 22. et lib. 15. cap. 1. nume. 3. 4

Dimitte me, iam enim ascendit aurora: respondit, non dimittam te nisi benedixeris mihi. lib. 1 c. 2. nu. 17. et lib 3. c. 13 nu. 26 et lib 15 c 1. nu. 3. 4

Vidi Dominum facie ad faciem, et salua facta est anima mea. lib. 3. c. 5. nu. 60.

Ipse vero claudicabat pede lib. 2. c. 16. nume 30 31

Egressa est autem Dina filia Liæ vt videret mulieres regionis illius, quam cum vidisset Sichem filius Hemor Heuæi princeps terræ illius, adamauit eam: et rapuit, et dormiuit cum illa, vi opprimens virginem lib. 3 c. 3. nu 31. 41. et lib 4. c 31. nu. 30 et lib. 11 c. 11. nu. 11 Cap. 34.

Venit igitur Iacob Luzan quæ est in terra Chanaan, cognomento Bethel: ipse, et omnis populus cum eo ædificauitque ibi altare etc lib 4. c 40 nu 5 Cap. 35.

Israel autem diligebat Ioseph super omnes filios, eo quòd in senectute sua genuisset eum: fecitq; ei tunicam polymitam lib. 2. c 5 nu. 5 et lib. 3 c 9. nu. 35. et lib. 14 c. 24 nu 15. 16. 17. 18. 19. 21. 22 Cap. 37.

Videntes autem fratres eius, quod a patre plus cunctis filijs amaretur, oderant eũ, nec poterant ei quicquam pacifice loqui. lib. 9. c 5. nu 3. 8. 9 10. 28

Putabam nos ligare manipulos in agro, et quasi consurgere manipulum meum, et stare, vestrosque manipulos circumstantes adorare manipulum meum. lib 3. c. 9. nu 42. Ambros. & lib. 4. c. 22. nu 11. & lib. 9. c 5 nu 3. 7

Vidi per somnium quasi solem, & lunam, & stellas vndecim adorare me. lib. 3 ca. 13. nu. 27. & lib. 6. c. 8 nu. 7. et lib. 9. ca. 5. nu. 3. 7 28

Vade, & vide si cũcta prospera sint erga fratres tuos, &c Inuenit eum vir errantem in agro, & interrogauit qd quæreret, &c. In Dothain lib 3 c. 9. nu. 38

Ecce somniator venit, venite occidamus eum, & mittamus in cisternam veterem: dicemusque, Fera pessima deuorauit eũ, & tunc apparebit quid illi prosint somnia sua lib 3 c. 10. nu 94. Ambrosius, & lib. 4. c. 22. nu 5. 11. 12 & lib. 9. c. 5. nume. 3. 7. 28

Et nudauerunt eum tunica talari, & polymita. lib. 3 c 10. nu 94. Ambrosius, & lib. 4. c. 22 nu 11. 12

Melius est vt venundetur Ismaelitis, & manus nostræ non polluantur; frater enim & caro nostra est lib 3 cap. 10. nume. 94. Ambrosius, & lib. 4. c. 22. nu 11. 12

Descendam ad filium meum lugens in infernum lib 6 c. 7. nu 1

Fornicata est Thamar nurus tua. lib. 1 c. 4. nume. 7 Cap. 38.

Iustior me est lib. 2. c 4 nu. 28

Igitur Ioseph ductus est in Aegyptum, emitque eum Putiphar Eunuchus Pharao- Cap. 39.

Digitized by Google

raonis, princeps exercitus sui vir Aegyptius, de manu Ismaelitarum, a quibus perductus erat, lib.6. c.9. nu. .

Fuitque Dominus cum eo, & erat vir in cũctis prospere agens lib 6. c.9 nu.5.

Ecce Dominus meus omnibus mihi traditis ignorat, quid habeat in domo sua; nec quicquam est, quod non sit in mea potestate, vel non tradiderit mihi, præter te quæ vxor eius: quomodo ergo possum malum hoc facere, & peccare in Dominum meum lib.3.c.2.num. .& lib 18, c.1. nu.38.39.

Qui relicto pallio in manu eius, fugit, & egressus est foras. lib.3.c.5. num. 16.17.18. 3 .& lib. cap 4.nu.10.

Cap.41. Tres propagines, tres adhuc dies sunt, post quos recordabitur Pharao ministerij tui, & restituet te in gradum pristinum: dabisque ei calicem iuxta officium tuum, sicut ante facere consueueras: tantũ memento mei, cum tibi benefuerit, & facies mecum misericordiam: vt suggeras Pharaoni, vt educat me de carcere isto, &c. missus sum. lib.3 c.1. nu.57. lib 9.c. 2 nu. lib.16.c.11.nu.7.12.

Cap. 42. Descendentes igitur fratres Ioseph decem, vt emerent frumenta in Aegypto Beniamin domi retento a Iacob, qui dixerat fratribus eius, ne forte in itinere quicquam patiatur mali; ingressi sunt terrã Aegypti cum alijs qui pergebant ad emẽdum, erat autẽ fames in terra Chanaan lib.14 c.5.num.41.

Merito hæc patimur, quia peccauimus in fratrem nostrum, &c. Tribulatio: lib 3. c.24. nu.6.

Præmisitq; me Deus, vt reseruemini super terram, & escas ad viuẽdum habere possitis. lib 6. c.3. nu.24.

Cap.45. Osculatusq; est Ioseph omnes fratres suos, & plorauit super singulos. lib.1. cap.12. numero 55.

Ioseph filius tuus viuit, & ipse dominatur in omni terra Aegypti. lib.9.c.1 . num 2. & lib. 14 c.13.nu 1.

Cap. 46. Profectusque Israel cum omnibus quæ habebat, venit ad puteum iuramenti, &c. lib.1 c.1 . nu.8.

Descende in Aegyptum, quia in gentẽ magnam faciam te tibi, ego descendam tecum illuc lib.2.c.9.nu.1.

Quia detestantur Aegyptij omnes pastores ouium.lib. .c.20 nu.13.

Cap. 47. Dies peregrinationis vitæ meæ centum triginta annorum sunt parui & mali. lib.2. c 2.nu. & lib. .c 14.nu.1.

Emit igitur Ioseph omnem terram Aegypti, vendentibus singulis possessiones suas præ magnitudine famis, subiecitque eam Pharaoni,&c. Præter terram sacerdotalem,&c & vsque possessiones suas. lib .c.13. nu.3 4.

Cap.48. His itaque transactis nunciatum est Ioseph, quòd ægrotaret pater suus, qui assumptis duobus filijs suis Manasse, & Ephraim ire perrexit,&c. benedixit filijs suis.lib.6.c.8.nu.11.

Angelus qui eruit me de cunctis malis,&c. lib.2 c.12. nu 11.

Do tibi partem meam extra fratres tuos, quam tuli de manu Ammorrhæi in gladio,& arcu meo lib. .c.7. nu.45.

Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea,& principium doloris mei, prior in donis, maior in imperio, effusus es sicut aqua, non crescas, quia ascendisti cubile patris tui,& maculasti stratum eius. li.3. c 10 nu.96 & cap.18.nu.18. Cap. 49.

Simeon & Leui vasa iniquitatis bellantia, in consilium eorum non intret anima mea, &c. Maledictus furor eorum.lib.3. cap.10. nu.1.

Iuda te laudabunt fratres tui, manus tuæ in ceruicibus inimicorum tuorum, adorabunt te filij patris tui lib 3. c.7.nu.30. & c.9.nu 24.& lib.14.c.21.nu.1.

Catulus leonis Iuda, ad prędam fili mi ascẽdisti; requiescens accubuisti vt leo, & quasi leæna, quis suscitabit eum? lib.3.c. 9.nu.24.& c 10 nu 2 & nu.68.

Lauabit stolam suam in vino. lib 3. cap.10. nu.2. & lib 5.c.1. nu 16.

Dentes eius lacte candidiores. lib. 14. cap. 29. num.2.

Zabulon in littore maris habitabit, & in statione nauiũ pertingensq;,&c. Ad Sidonem lib 5.c 6. nu 10. Ambros.

Expectabo salutare tuum Domine. lib. 11. c.6.num 52.

Filius accrescens Ioseph, filius accrescens, & decorus aspectu: filiæ discurrerunt super murum, sed exasperauerunt eum, & iurgati sunt, inuiderunt que illi habentes iacula. Sedit in forti arcus eius, & dissoluta sunt vincula brachiorum, & manuũ illius per manum potentis Iacob lib.14. c.1. num. .

Beniamin lupus rapax, mane comedet prędam, & vespere diuidet spolia. lib.14.c. 25 nu 14.4 .

Collegit pedes suos super lectulum, & obijt, appositusque est ad populum suum. lib.12. cap . nu. .

Fleuitque eum Aegyptus septuaginta diebus. lib.11 c.9. nu . Cap. 50.

Vbi celebrantes exequias planctu magno atque vehementi impleuerunt septem dies lib.11 c 9.nu.3.

Vos cogitastis de me malum, Deus autem conuertit illud in bonum lib.4.c.22.n.8.

Ex Libro Exodi.

Cap. 1. ERant igitur oẽs animæ corũ qui egressi sunt de femore Iacob septuaginta: Ioseph aũt in Aegypto erat lib.12.c. .n.1 .

Quo

Digitized by Google

Quo mortuo, & vniuersis fratribus eius, omniq; cognatione sua: filij Israel creuerunt, & quasi germinantes multiplicati sunt: ac roborati nimis, impleuerũt terram. lib.3.c.10.nu.61.

Surrexit interea rex nouus super Aegyptum, qui ignorabat Ioseph: lib.15. cap.1. num.1.2.7.

Et ait ad populum suum, Ecce populus filiorũ Israel multus, & fortior nobis est: Venite sapienter opprimamus eum: ne forte multiplicetur; & si ingruerit bellũ contra nos, addatur inimicis nostris, ex pugnatisque nobis egrediatur de terra. lib.15.c.1.nu.2.3.4.7.

Præposuit itaque eis magistros operum, vt affligerent eos oneribus: ædificaueruntque vrbes tabernaculorum Pharaoni, Phithom, & Ramesses. lib. 15. cap.1. num.2.3.7.

Atque ad amaritudinem perducebant vitã eorum operibus duris luti, & lateris, omnique famulatu, quo in terræ operibus premebantur. lib.1.c.2.nu.14.11.& lib.2. c.6.nu.12.& lib.15.c.1.nu.7.

Dixit autem rex Aegypti obstetricibus Hebræorum: quarum vna vocabatur Sephora, altera Phua, præcipiens eis, Quando obstetricabitis Hebræas, & partus temporis aduenerit: si masculus fuerit, interficite eum: si femina, reseruate. lib.2.ca. 6. nu.1. lib.4.c.35.nu.1.

Præcepit ergo Pharao omni populo suo, dicens quicquid masculini sexus natũ fuerit, in flumen proijcite: quicquid feminini, reseruate. lib.2.c.6. nu.1. & lib.18. cap.12.nu.13.

Egressus est post hæc vir de domo leui, & accepit vxorem stirpis suæ: quę concepit, & peperit filium & videns eum elegantem abscondit tribus mensibus: cumque iam celare non posset, sumpsit fiscellam scirpeam, & liniuit eam bitumine ac pice, posuitque intus infantulum, & exposuit eum in carecto ripæ fluminis, stante procul sorore eius, & considerante euẽtum rei. lib.9.c.24.nu.1. lib.3.c.9. nu.34. & lib.4.c.22. nu.3.& lib.5.c.7.n.22.

Ecce autem descendebat filia Pharaonis: vt lauaretur in flumine; & puellæ eius gradiebantur per crepidinem aluei, &c. De infantibus Hebræorum est hic. lib.3.cap. 9. num.34. & lib.4.cap.22.num.3.& lib. 5. cap.7 nu.22.

Cap. 2. Cui soror pueri: Vis, inquit, vt vadam, & vocem tibi mulierem Hebræam, quæ nutrire posset infantulum &c. accipe puerum istum, & nutrire mihi, & lib.3. c.9. num.34. & lib.4. c.22.nu.3. & lib.5.cap. 7. num.22.

Percussum Aegyptium abscõdit in sabulo. lib.4.c.24. nu.12.

Num occidere me tu vis sicut heri occidisti Aegyptium. lib.4.c.22.nu.3.

Apparuitque ei Dominus in flamma ignis de medio rubi; & videbat quod rubus arderet, & non combureretur lib.3. c.5. nu 66.& lib.9. c.22. nu.5.& lib.11.cap.6. nu.43.83. 84.126. Cap. 3.

Dixit ergo Moyses, vadam, & videbo visionem hanc magnam, quare non comburatur rubus lib.9.c.14.nu.19. & cap.22. nu. 5. & lib. 11.c.6. num.67. & lib. 11.cap.6. num.126.

Ne appropies, inquit, huc: solue calciamentum de pedibus tuis, locus enim in quo stas, terra sancta est lib.3.c.5.nu 86. Ambros.& nu.87.& lib.11.c.6. nu 67.& lib. 14.c 31.nu.27.& lib.15.c.5.nu.15.& lib. 16.c.1.nu 27.28.29.

Ego sum Deus patris tui, Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob &c. lib.2. cap.2. num.9.

Vidi afflictionem populi mei qui est in Aegypto, & clamorem eius audiui propter duritiam eorum, qui præsunt operibus, & sciens dolorem eius, descendi, vt liberem eum de manibus Aegyptiorum, &c. opprimuntur lib 6.c.9. nu.7. & lib. 18. cap.8. nu 9.

Et cum egrediemini, nõ exibitis vacui, sed postulabit mulier a vicina sua, & ab hospita sua vasa argentea, & aurea, ac vestes: ponetisq; eas super filios & filias vestras, & spoliabitis Aegyptum.

Quid est quod tenes in manu tua? respondit, virga, dixitq; Dominus proijce eam in terram, proiecit, & versa est in colubrum, ita vt fugeret Moyses, dixitq; Dominus extende manum tuam, & apprehende caudam eius, extendit, & tenuit, versaque est in virgam. lib.3. c.11. nu.2. 38.& lib 5 c.12.nu.38. Ambro. Cap. 4.

Mitte manum tuum in sinum tuuum, quam cum misisset in sinum, protulit leprosam instar niuis, retrahe, ait, manum tuam in sinum tuum retraxit. & protulit iterum, & erat similis carni reliquæ. lib.3.cap.5. num 84. Ambro.

Obsecro Domine, non sum eloquens ab heri & nudius tertius, & ex quo locutus es ad seruum tuum, impeditioris, & tardioris linguæ sum. Dixit Dominus ad eum quis fecit os hominis, aut quis fabricatus est mutum, & surdum, videntem, & cæcum nonne ego? perge igitur, & ego ero in ore tuo, doceboque quid loquaris. At ille obsecro, &c. lib. 3. cap. 20. num.1.2.10. & lib.5.cap.11.nu.2. & lib. 10 cap.6. nu 1.

Filius meus primogenitus Israel lib.2.cap. 10.num.14.

Cumque esset in itinere, in diuersorio occurrit ei Dominus, & volebat occidere eum. lib.14.c.16 nu.17.

Hæc dicit Dominus Deus Israel, dimitte populum meum, vt sacrificet mihi in deserto. lib.11. c.12.nu.2. Cap. 5.

At ille

At ille respondit, Quis est Dominus, vt audiam vocem eius, & dimittam Israel? nescio Dominum, & Israel non dimittam. lib. 6. cap. 9. nume. 1. & lib. 16. cap. 13. num. 10 11.

Deus Hebræorum vocauit nos, vt eamus viam trium dierum in solitudinem, & sacrificemus Domino Deo nostro, ne forte accidat nobis pestis, aut gladius. li. 11. c. 12. nu. 2 & lib. 18 c. 12. nu 22.

Quare Moyses, & Aaron sollicitatis populum ab operibus suis? ite ad onera vestra lib. 2. c. 6. nu. 2. 3.

Nequaquam vltra dabitis paleas populo ad conficiendos lateres sicut prius; sed ipsi vadant, & colligant stipulas, & mensurã laterum, quam prius faciebant, imponetis super, &c. Dispersus est populus in omnem terram Aegypti ad colligendas paleas. lib. 1. c. 24. num. 11. & lib. 2. cap. 6. num. 3. 27.

Vacatis otio, & idcirco dicitis, eamus, & sacrificemus Domino lib. 15. cap. 12. numero 2.

Videat Dominus, & iudicet, quoniam fœtere fecistis odorem nostrum coram Pharaone. lib. 2. cap. 6. nu. 4. 27. 34. & lib. 4. cap. 31. nu. 35.

Et præbuistis ei gladium, vt occideret nos. lib. 4. c. 31 nu. 35.

Cap. 7. Tulitque Aaron virgam coram Pharaone, & seruis suis, quæ versa est in colubrum, &c lib. 3 c 5 nu. 84. Ambrosius.

Sed deuorauit virga Aaron virgas eorum. lib 1. c. 18. nu. 29.

Cap. 8. Ego indurabo cor Pharaonis. lib. 2. cap. 10. nu. 11. 13. 14. 4 lib 6. c. 9. nu. 34.

Orate Dominum, vt auferat a me ranas, & a populo meo, &c lib. 6. c. 9 nu 1.

Videns autem Pharao, quod data esset requies, ingrauauit cor suum, & non audiuit eos sicut præceperat eis Dominus lib. 2. cap 10. nu 26.

Abominationes enim Aegyptiorum immolabimus Domino Deo nostro? lib. 9. c. 17. nu. 22 & cap 20. nu. 13.

Cap. 9. Ecce manus mea erit super agros, & super equos, & asinos, & camelos, & oues, & boues pestis valde grauis. lib. 4. cap 18. numero 11.

Indurauitque Dominus cor Pharaonis, & non audiuit eos, sicut locutus est Dominus ad Moysen. lib. 2. c. 8. nu. 11. 20. & c. 24. num. 5.

Et percussit grando in omni terra Aegypti cuncta quæ fuerunt in agris, ab homine vsque ad iumentum, cunctamq; herbam agri percussit grando, & omne lignum regionis confregit lib. 9. c. 9 n. 38.

Orate Dominum, vt desinant tonitrua Dei, & grando, ut dimittam vos, &c. lib. 6 ca. 9. num 1.

Cap. 10. Et Dominus induxit uentum urentem tota die illa, & nocte: Et mane facto uẽtus urens leuauit locustas, quæ ascenderunt super uniuersam terram Aegypti, & sederunt in cunctis finibus Aegyptiorum innumerabiles, quales ante illud tempus non fuerãt, nec postea futuræ sunt. Operueruntq; uniuersam superficiem terræ, &c Nihil uirens omnino relictum est in cuncta Aegypto. lib. 10. cap. 4. nu. 1.

Hodie scietis, quia ueniet Dominus. lib. 11. c. 6. num. 121.

Cap. 12. Mensis iste erit uobis principium mensiũ primus erit in mensibus anni. lib. 3. cap. 5. nu 90. Ambro.

Decima die mensis huius tollat unusquisque agnum per familias, & domos suas, &c. lib. 5. cap. 12. nu. 9.

Renes uestros accingetis, & calciamẽta habebitis in pedibus tenentes baculos in manibus, & comedetis festinantes, est enim phase (id est transitus) Domini. lib. 5. c. 12. nu. 9. & lib 13. c. 1. nu. 26.

Fasciculumq; hyssopi tingite in sanguine, qui est in limine, & aspergite ex eo superliminare, & utrumque postem, nullus uestrum egrediatur ostium domus suæ usque mane, &c. et lædere. lib. 3. c. 10. n. 13. et lib. 8. c. 8. nu. 17.

Nec os illius confringetis. lib. 1. c. 22. n. 21.

Cap. 13. Narrabisque filio tuo in die, &c. lib. 6. c. 6. num. 17.

Primogenitum asini redimes oue, quòd si non redemeris interficies. lib. 14. c. 22. n. 47. & lib. 18. c. 8. nu. 8.

Profectique de Socoth castrametati sunt in Ethan in extremis finibus solitudinis. lib. 18. c. 12. nu. 2.

Dominus autem præcedebat eos ad ostendendam uiam per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis, ut dux esset itineris utroque tempore. libr. 11. c. 6. nu. 20.

Cap. 14. Reuersi castrametentur e regione Phihahiroth, quæ est inter Magdalum, & mare contra Beel Sephon. lib 18. c. 12. nu. 3.

Nolite timere; state, & uidete magnalia Domini, quæ facturus est hodie: Aegyptios enim quos nunc uidetis, nequaquam ultra uidebitis, usque in sempiternum. lib. 4. c. 22. nu. 10.

Dominus pugnabit pro uobis, & uos tacebitis. lib. [illegible] c. [illegible] nu. [illegible] & lib. 11. c. 12. n. 9.

Tollensque se angelus Domini qui præcedebat castra Israel abijt post eos, & cum eo pariter columna nubis, priora dimittens post tergum, stetit inter castra Aegyptiorum, & castra Israel, & erat nubes tenebrosa, & illuminans noctem, ita ut ad se inuicem toto noctis tempore accedere non ualerent &c. lib. [illegible] c. 22. num. [illegible] & lib. 18 c. 12. nu. 4.

Cumque extendisset Moyses manum supra mare abstulit illud Dominus, flante uento uehementi, & urente tota nocte, & uertit in siccum. Diuisaque est aqua, et in-

ingressi sunt filij Israel per medium sicci maris. erat enim aqua quasi murus a dextera eorum, & læua &c. vsque in profundum.lib 1?.cap.11.numer.1. & lib.9. cap.19.num.1.
Dixerunt ergo Aegyptij, Fugiamus Israelem, Dominus pugnat pro eis. lib.2. c.9. nu.19.lib.?.c.8.nu.3?.
Cap 15. Cantemus Domino: gloriose enim magnificatus est, equum,& ascensorem deiecit in mare.lib.1.c.9.nu.2.& lib.4.c.36.nu.1. & lib.?.c.3.nu.7. & lib.3. c.10.num.3. & cap.11. num.3.
Descenderunt in profundum quasi lapis. lib.14.cap.1?.nu.2.
Extendisti manum tuam, & deuorauit eos terra.lib.?.c 17.nu.1.
Tunc conturbati sunt principes Edon, robustos Moab obtinuit tremor, obriguerunt omnes habitatores Chanaan. lib.3. c.10.nu.1. & c.11 nu.3.
Sumpsit ergo Maria prophetissa soror Aaron tympanum in manu sua &c. lib.3. c. 11. num.3.
Nec poterant bibere aquas de Mara eo quod essent amaræ. &c. qui ostendit ei lignum; quod cum misisset in aquas, in dulcedinem versæ sunt. lib.3.c.5. nu.?? Ambros. & cap.11. num.51. Ambros. & num.7.39.
Si audieris vocem Domini Dei tui,& quod rectum est coram eo feceris, & obedieris mandatis eius: cunctum languorem quem posui in Aegypto, non inducam super te.lib.7. c.8.nu.1.
Cap. 16. Profectique sunt de Elim, & venit omnis multitudo filiorum Israel in desertum Sin, quod est inter Elim,& Sinai:&c.lib. 2.cap.7. nu.1.
Vespere comedetis carnes, & mane saturabimini panibus. lib.?.c.5.nu.1. & ca.13. nu.18. & lib.18.c.2. nu.1.2.
Factum est ergo vespere, & ascendens coturnix cooperuit castra, mane quoq; ros iacuit per circuitum castrorum. lib. 11. c.6. nu.121.
Cumque operuisset superficiem terræ, apparuit in solitudine minutum: & quasi pilo tusum in similitudinem pruinæ super terram. lib.18.c.2. nu.1.2.49.
Quod cum vidissent filij Israel, dixerunt ad inuicem, Manhu (quod significat, quid est hoc) lib 18. c.?.num.4.
Et mensi sunt ad mensuram Gomor: nec qui plus collegerat, habuit amplius, nec qui minus parauerat, reperit minus: sed singuli iuxta id quod edere poterant, congregauerunt. lib.14.c.3.nu.?.
Sed dimiserunt quidam ex eis vsque mane, & scatere cœpit vermibus, atque computruit. lib.1. c.5. nu.89. Ambros.& lib. ?. cap.5. num 27. & lib.18. c.2. num.1.2. & c.3.num.1.
Requies Sabbati sanctificata est Domino cras,&c. lib.?.cap.1?.num. 15. Comedite illud hodie, quia sabbatum est Domini, non inuenietur hodie in agro. lib.18. c. 2. num.1.
Sex diebus colligite: in die autem septimo sabbathum est Domini: idcircò non inuenietur.lib 18. cap.2. nu.1.2.
Appellauitque domus Israel nomen eius Man: quod erat quasi semen coriandri album,gustusq; eius quasi similæ cũ melle. lib.18.c.2.nu. 1.2.49.
Igitur profecta est omnis multitudo filiorum Israel de deserto Sin, per mansiones suas lib 2. c.7.nu.1. Cap.17.
Sitiuit ergo ibi populus præ aquæ penuria, &c.lib.6. c.1 nu.1.
Percutiesque petram, & exibit ex ea aqua, vt bibat populus.lib.3. c.10. nu.4.
Fecit Moyses ita coram senioribus Israel. lib.1. c.12.nu.17.& lib.3.c.11. nu.40.
Elige viros,& egressus pugna contra Amalech, cras ego stabo in vertice collis,&c. lib.1.c.23.nu.29.
Cumque eleuaret manus Moyses, vincebat Israel: sin autem paululum remisisset, superabat Amalech. lib.2.c.5. num.37.& cap.6. num.5. & cap.7. num.3. 19. & lib. 3.c.11.nu.1.& nu.39. & lib.5.c.10. nu.55. & lib.13. c.3. nu.1.2.8.9.32.35.36. & lib. 13. cap 6. nu.14. & cap 7. nu.1. & lib.18. cap.8. num.1.
Veneruntq; Aaron,& omnes seniores filiorum Israel, vt comederent panem cũ eo coram Deo.lib.14.c.17.nu 1. Cap. 18.
Non bonam, inquit, rem facis, stulto labore consumeris &c. & audi consilia mea, & Dominus erit tecum lib.3.c.18. nu.13. & cap.20.nu.6.7.8.
Solus illud non poteris sustinere. lib.16.c. 12. nu.26.
Prouide autem de omni plebe viros sapientes, & timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint auaritiam, & constitue ex eis tribunos, & centuriones, & quinquagenarios,& decanos,qui iudicet populum omni tempore, &c. lib. 9. cap. 8 numero 1.
Vade ad populum, & sanctifica illos hodie,& cras, lauentq; vestimenta sua. lib. 16.c.1.nu.27.28. Cap.19.
Cauete,ne ascendatis in montem, nec tangatis fines illius, omnis qui tetigerit mõtem, morte morietur. lib.16. cap.1.num. 27. 28. 29.
Totus autem mons Sinai fumabat,eo quòd descendisset Dominus Deus super eum in igne lib.16.c 12.nu 38.49.
Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Aegypti, de domo seruitutis. lib.?.c.13. nu.5.
Ego sum Dominus Deus tuus fortis, zelotes, visitans iniquitatem patrũ in filios, in tertiam, & quartam generationem eorum,qui oderunt me.lib.4.c.15.num.1.2. Cap. 20.
& lib.

Digitized by Google

& lib.6. cap.7.nu.9

Et faciens misericordiam in millia his, qui diligunt me, & custodiũt præcepta mea. lib 4.c.9. nu.13.

Memento vt diem sabbati sanctifices, sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua. Septimo autem die sabbatum Domini Dei tui est: non facies omne opus in eo, tu & filius tuus, &c. & aduena qui est intra portas tuas lib.6. c 2.nu.12.

Honora patrem tuum, & matrem tuam, vt sis longæuus super terrã, quã Dominus Deus tuus dabit tibi lib. 1 c. 16.num.17. Ambros. & lib. 6 c.8. nu.6.14.

Non occides, &c.lib.10.c.3.nu.4.

Cunctus autem populus videbat vocem, & lampades, & sonitum buccinæ, mõtemque fumantem, &c.lib.3.c.5. nu 19.

Loquere tu nobis, & audiemus non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur. lib.16, c.12, nu.49

Cap.21. Si emeris seruum Hebræum, sex annis seruiet tibi; septimo egredietur liber gratis, cum quali veste intrauerit, cum tali exeat si habens vxorem, & vxor egredietur simul, &c & erit seruus in sæculum lib.18. c.18. nu.14.

Si rixati fuerint viri, & percusserit quis mulierem prægnantem, & abortiuum quidem fecerit, sed & ipsa vixerit, subiacebit damno quãtum maritus mulieris expetierit, & arbitri iudicauerint. Sin autẽ mors eius fuerit subsecuta, reddet animam pro anima, oculum pro oculo, dentem pro dente, manum pro manu, &c liuorem pro liuore.lib.1.c.12. nu.11.45.& lib.16.c.8.nu.1.lib.3. c.21 nu.2.

Si quis aperuerit cisternam, & foderit, & non operuerit eam, cecideritq; bos, aut asinus in eam, reddet Dominus cisternæ pretium iumentorum, &c. lib.14. cap.26. num.34.35.37

Cap. 22. Carnem quæ a bestijs fuerit pregustata, nõ comedetis, lib.1. c.24 nu.27. Ambros.

Cap.23. Si videris asinum odientis te iacere sub onere, non pertransibis, sed subleuabis cum eo lib.1. c.12.num.56. & lib.3.c.28. num.6.7.8.9.

Nec accipies munera, quæ etiam excæcant prudentes, & subuertunt verba iustorũ. lib.1.cap.3. num.2.

Non apparebis in conspectu meo vacuus. lib.5, c. 10. num.41.

Præcedetq; angelus meus, & introducet te ad Amorrhęum, & lib. 1. c.12. nu.46.

Cap. 24. Omnia verba Domini, quæ locutus est, faciemus lib.6.c.3.nu.8.

Ascenderuntque Moyses, & Aaron, Nadab, & Abihu, & septuaginta de senioribus Israel, & viderunt Deum Israel. sub pedibus eius quasi opus lapidis sapphirini, & quasi cœlum cum serenum est lib.3.c 5.nu 20.

Ingressusq; Moyses medium nebulæ, ascẽdit in montem, & ibi fuit quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, lib.1. c. 1. num.21.

Cap. 25. Facies & propitiatorium de auro mundissimo, &c. duos quoq; cherubim aureos, & productiles facies, ex vtraq; parte oraculi, &c. expandentes alas, & operiẽtes oraculum, respiciantque se mutuo versis vultibus in propitiatorium. lib 3. cap.5. nu.67. & lib 3. c.10 nu 67.

Et facies candelabrum ductile de auro mũdissimo, hastile eius, calamos, & scyphos, & sphærulas, ac lilia ex ipso procedentia lib 3.c.5. nu.67.

Facies, & saga cilicina vndecim, ad operiẽdum tectum tabernaculi. lib. 3. cap. 22. numero 26

Cap. 26. Quod appendes ante quattuor columnas de lignis Setim, quæ ipse quidem deauratæ erunt. lib.9. c.4.nu.1.

Cap.27. Et columnas viginti cum basibus totidem æneis quæ capita cum cęlaturis suis habeant argentea. lib 14.c 29. nu.3.

Cap. 28. Facies in rationali catenas sibi inuicẽ cohærentes ex auro purissimo, & duos annulos aureos, quos pones in vtraque rationalis summitate, catenasq; aureas iunges annulis, &c. quod rationale respicit. lib. 14.c.31.nu 14.15.

Deorsum vero ad pedes eiusdem tunicæ per circuitũ quasi mala punica facies ex hyacintho, & purpura, & cocco bis tincto, & bysso retorta, &c vt audiatur sonitus, quando ingreditur, & egreditur sanctuarium in conspectu Domini, & nõ moriatur. lib.14.c.11.c 6. nu.108. & lib. 14 cap.31.nu.15.17.22.& lib.16.c 1.num. 34 37. 38.

Ligabisque eam vitta hyacinthina, &c. lib. 14.c.31 nu 14.15.

Cap. 30. Sume tibi aromata, stactem, & onychem, galbanum boni odoris, & thus lucidissimum æqualis ponderis erunt omnia, faciesque thymiama compositum, &c cũque in tenuissimum puluerem vniuersa contuderis, pones ex eo coram tabernaculo testimonij, &c lib.3. cap. 23. numero 11. 12

Cap.32. Sedit populus manducare, & bibere, & surrexerunt ludere, lib.1.c.1. nu 11. & 12. 28. 46. 50. & lib.3.c.3. nume.41. & lib.5. cap.9. num.2.3

Cerno quòd populus iste duræ ceruicis sit, dimitte me, vt irascatur furor meus contra eos, & deleam eos, faciamque te in gentem magnam lib.5. c.4. nu.4. & cap. 8. nu.7. & lib. 16. c.7.nu.3.

Et reuersus est Moyses de monte, portans duas tabulas testimonij in manu sua, scriptas ex vtraq; parte, & factas opere Domini.&c. iratusq; valde, proiecit de manu tabulas, & confregit eas ad radicem montis, &c.lib.1.c.1.nu.11.12.39.

Arripiensque vitulum, quem fecerant, combussit,

Google

bussit, & contriuit vsque ad puluerem, quem sparsit in aquam,& dedit ex eo potum filijs Israel lib.4. c.23.nu.23. nu.9. & lib.5.c.7.nu.21.& lib.6.c.10.nu.34.

Si quis est Domini, iungatur mihi, &c. ponat vir gladium suũ super femur suum, ite, & redite de porta vsque ad portam per medium castrorum, & occidat vnusquisque fratrem, & amicum, & proximũ suum.lib.4. c.20. num.17. Ambrosius,& lib.9.c.7.nu.7.8.

Et ceciderunt in die illa quasi triginta tria millia hominum lib.1.c.1.nu.46.

Cõsecrastis hodie Domine manus vestras, lib.2.c.5.nu.16 & lib.9. c.7. nu.8.

Domine peccauit populus iste peccatũ maximum, feceruntque sibi Deos alienos: dimitte eis hanc noxam:aut si non facis, dele me de libro tuo,quem scripsisti.lib. 1.c.12.nu.25.55.& lib.1.c.13.nu.2 & cap. 15.nu.6.7.& lib.1. c.14.nu.13.31. & lib. 17.cap.7.nu.25.

Percussit autem Dominus populũ pro reatu vituli, quem fecerat Aaron. lib.4.cap. 8. num. 17.

Cap.33. Loquebatur autem Dominus ad Moysem facie ad faciem, sicut solet loqui homo ad amicum suum.lib.4.c.15. nu.18.

Noui te ex nomine, & inuenisti gratiã coram me.lib.4.c.18.nu.2.

Si ergo inueni gratiam in conspectu tuo, ostende mihi faciem tuam &c.lib.8.cap. 7. num.20.

Vt sciam te, & inueniam gratiam ante oculos tuos: respice populum tuum,gentem hanc.lib.1. c.14. nu.18.

Si non tu ipse præcedas, ne educas nos de loco isto.lib.1.c.14.nu.28.

In quo enim scire poterimus ego,& populus tuus inuenisse nos gratiam in conspectu tuo,&c. lib.1.c.14. nu.18.

Non videbit me homo,& viuet. lib.3.c.20. num.14. 18.

Cap.34. Dominator Domine Deus, misericors, & clemens,patiens,& multæ miserationis, ac verus, qui custodis misericordiam in millia: qui aufers iniquitatem, & scelera,atque peccata, nullusque apud te per se innocens est, qui reddis iniquitatem patrum filijs, ac nepotibus in tertiam, & quartam generationem. lib.6.c.7.n.9.

Quod ingressus ad Dominum, & loquens cum eo auferebat donec exiret, & tunc loquebatur ad filios Israel omnia, quæ sibi fuerant imperata; qui videbant faciem egredientis Moysi esse cornutam, sed operiebat ille rursus faciem suam, si quando loquebatur ad eos. lib.14. c.26. nu.37.31.22. & lib. 16. c.10.nu 3.

Cap. 35. Separate apud vos primitias Domino: omnis voluntarius, & prono animo offerat eas Domino: aurum, & argentum,& æs &c. pellesque arietum rubricatas.lib.16. c.10.nu.4.5.6.

Et vasa ad diuersos vsus mensæ,acetabula, phialas, & cyathos. & thuribula ex auro puro, in quibus offerenda sunt libamina lib.14.c.26.nu.36.

Et lamina aurea in qua scriptum erat sanctum Domini, idest nomen tetragrammaton lib.1. cap.5. num.6. & lib.9.c.11. numer.7. 8.

Ex libro Leuitici.

SI holocaustum fuerit eius oblatio, ac de armento,masculum immaculatum offeret ad ostium tabernaculi testimonij ad placandum sibi Dominum:ponetque manus super caput hostiæ,& accepta bilis erit,atque in expiationem eius proficiens.lib.3.c.1.nu.4. Cap. 1.

Immolabitque vitulum coram Domino,& offerent filij Aaron sacerdotis sanguinẽ eius, fundentes per altaris circuitum, quod est ante ostium tabernaculi. lib.3. c.1. num.4.

Detractaque pelle hostiæ, artus in frustra concident, & subijcient in altari ignem, strue lignorum ante composita,& membra quæ sunt cæsa desuper ordinantes, caput videlicet, & cuncta quæ adhærent Iecori intestinis, & pedibus lotis aquas adolebitque ea sacerdos super altare in holocaustum, & suauem odorem Domino lib.3. cap. 23. num.12. lib. 18.cap. 15. num.1.

Si oblatio tua fuerit de sartagine, similæ conspersæ oleo, & absque fermento, diuides eam minutatim, & fundes super eam oleum.lib.3.c.1.nu.5. Cap. 2.

Omnis oblatio quæ offertur Domino, absque fermento fiet,nec quicquam fermenti, ac mellis adolebitur in sacrificio. lib. 7. cap.2. num 2.7.

Et de hostiis pacificorum offerent in oblationem Domino, adipem qui operit vitalia in oblationẽ suauissimi odoris Domino.lib.14.c.14.nu.15.16.17. 18.19.20. 21.22. & lib 12.c.6.nu.7. Cap. 3.

Si peccauerit vnum aliquid de istis, pronuntiet peccatum, quod peccauit. lib.3. cap.22. num.1. Cap. 5.

Anima quæ iurauerit, & protulerit labijs suis,vt vel male quid faceret, vel bene,& non fecerit, & id ipsum iuramento, & sermone firmauerit, oblitaque postea intellexerit delictum suum, agat pœnitentiam pro peccato, &c. lib. 3. cap. 1. numer. 6. 7.

Anima quæ peccauerit, & contempto Domino negauerit proximo suo depositũ, quod fidei eius creditum erat, vel vi aliquid extorserit, aut calumniam fecerit,&c. cui damnum intulerat. lib. 18. c. 15. num.2.3.

Ignis in altari semper ardebit, quem sacerdos Cap. 6

Digitized by Google

cerdos nutriet ſubijciēs ligna mane per ſingulos dies. lib.1.cap.7. nu.7. & lib.5. c.15. nu.26.

Vir, & mulier cum fecerint votum, &c in animo:& ab omni quod inebriari poteſt abſtinebunt.lib.1.c.1. nu 14.

Cap. 7. Qui offert victimam, pacificorum Domino, offerat ſimul,& ſacrificium, ideſt libamenta eius: tenebit manibus adipem oſtiæ, & pectuſculum, cumq; ambo oblata Domino conſecrauerit, tradet ſacerdoti, qui adolebit adipem ſuper altare: pectuſculum autem erit Aaron, & filiorum eius, armus quoque dexter de pacificorum hoſtijs cedet in primitias ſacerdotis. lib.14.c.22.nu.1. & lib.16. cap 1. nu.2.21. & cap.2.

Cap. 8. Et induens cum tunica hyacinthina, & de ſuper humerale impoſuit, qđ ſtringens cingulo aptauit rationali, in quo erat doctrina,& veritas lib 14.c 29. nu.4.

Cidari quoque texit caput:& ſuper eam,cōtra frontem, poſuit laminā auream conſecratam in ſanctificatione ſicut præceperat ei Deus.lib.14.c.29.nu.5.& lib.16. cap.3 num.1.

Die ac nocte manebitis in tabernaculo,ne moriamini.lib.14. c.29.nu 5.

Cap. 10. Egreſſuſq; ignis a Domino, deuorauit eos, & mortui ſunt coram Domino &c ſanctificabor in ijs, qui appropinquant mihi. lib.4 cap.18. num.21. & lib.16. cap. 10. num.7.

Vinum, & omne quod inebriare poteſt,nō bibetis tu, & filij tui: quando intrabitis in tabernaculum teſtimonij lib.1. c. 1. num.23. & lib.5.c.1. num 1. & 7. lib. 16.c.1. num.21.

Cap. 11. Omne quod habet diuiſam vngulam, & ruminat in pecoribus, comedetis lib.1 c. 22. num.10. & lib.16. c.10.nu.33.& lib. 18. c.3 nu.4.

Quicquid autem pinnulas, & ſquamas non habet eorum,quæ in aquis mouentur, & viuunt, abominabile vobis,execrandum que erit lib.2 c.15. nu 61. lib.9.c.23.nu. 16.& lib 12.c.3.nu 2.

Cap. 12. Mulier ſi ſuſcepto ſemine pepererit maſculum, immunda erit ſeptem diebus iuxta dies ſeparationis menſtruæ lib.12.cap.6. num.56.57.

Cap. 13. Quicumque ergo maculatus fuerit lepra, & ſeparatus eſt ad arbitrium ſacerdotis, habebit veſtimenta diſſuta, caput nudū, os veſte contectum &c lib.3. cap.22. nu. 2.& lib 14 c.22 nu 2.3.4.

Cap. 16. Menſe autem ſeptimo, decima die menſis affligetis animas veſtras lib.1.c.1.nu.14. 15.& lib.6 c.2 nu.10.

Cap. 19. Non duces vxorem ſororem tuam, nec ſororem fratris tui.lib 1, c 1?, nu 2.

Sancti eſtote quoniam ego ſanctus ſum Dominus Deus veſter. lib. 3, c.6, nu.25, & lib.16. nu.1, cap.7, & c.2.

Non oderis fratrem tuum in corde tuo. lib. 1, cap.12, nu.55.

Diliges fratrem tuum ſicut te ipſum. lib.1, cap 12, num 5?.

Quando ingreſſi fueritis terram, & plantaueritis in ea ligna pomifera, auferetis præputia eorum &c omnis fructus corū ſanctificabitur laudabilis Domino. lib. 3. c.14, nu.6.7, & lib.9, c.24, nu.6.

Statera iuſta, & æqua ſint pondera, iuſtus modius, æquuſque ſextarius lib.3, c.23, num.13.14

Qui maledixerit patri ſuo,aut matri, morte moriatur lib.11, c.2.nu.2. Cap. 20.

Si mœchatus quis fuerit cum vxore alterius, & adulterium perpetrauerit cum coniuge proximi ſui, morte moriantur, & mœchus, & adultera. lib. 11. cap. 2. numero 2.

Qui dormierit cum nouerca ſua,& reuelauerit ignominiam patris ſui: morte moriantur ambo lib. 11, c.2.nu.2.3

Si quis dormierit cum nuru ſua, vterque moriatur &c. ſuper eos. lib. 11. cap. 2. numero 2. 3.

Cuſtodite leges meas atque iudicia, & facite ea: ne, & vos euomat terra, quam intraturi eſtis, & habitaturi. lib.11. cap. 2. numer 2.

Homo de ſemine tuo per familias qui habuerit maculam, non offeret panes Deo ſuo &c. ſi cæcus fuerit,ſi claudus, ſi vel paruo vel grandi,vel torto naſo,ſi fracto pede, ſi manu, ſi gibbus, ſi lippus &c. vel hernioſus. lib.2. c 15, num.61.& lib. 16. cap.1. nu 5. Cap.21.

Locutus quoque eſt Dominus ad Moyſen dicens loquere ad Aaron, & ad filios eius, vt caueant ab his quæ conſecrata ſunt filiorum Iſrael, & non contaminēt nomen ſanctificatorum mihi, quæ ipſi offerunt, ego Dominus, dic ad eos omnis homo qui acceſſerit de ſtirpe veſtra ad ea quæ conſecrata ſunt, & quæ obtulerunt filij Iſrael Domino, in quo eſt im munditia, peribit coram Domino li.16. cap.1, num 6. Cap. 22.

Et libamenta offerentur cum eo duæ decimæ ſimilæ conſperſæ oleo in incenſum Domini, odoremque ſuauiſſimum &c. panem, & polentam, & pultes non comedetis ex ſegete &c. lib.1?, cap.6.n.1. & lib. 14.c.5.nu.1.& cap.20 nu 2. Cap. 23.

Omnis anima quæ afflicta non fuerit die hac, peribit de populis ſuis lib. 14. cap. 21. numero 55

Sumetiſque vobis die primo fructus arboris pulcherrimæ ſpatulaſque palmarum, & ramos ligni denſarum frondium, & ſalices de torrente, & lætabimini coram Domino Deo veſtro. lib. 6, cap. 2. num.16.17.

Accipies quoque ſimilam, & coques ex ea duodecim panes & per ſingula ſabbata Cap.24.

muta-

mutabuntur cora Domino &c. iure perpetuo. lib.5, cap.11, nu.1

Ecce autem egressus filius mulieris Israelitidis, quem pepererat de viro Aegyptio inter filios Israel, iurgatus est in castris cum viro Israelite. lib. 8, c.2, nu.1

Cap. 25. Qui vendiderit domum intra vrbis muros, habebit licentiam redimendi, donec vnus impleatur annus &c. lib.14, ca. 8. num. 1

Aedes Leuitarum quæ in vrbibus sunt, semper redimi possunt: lib 14, c.8, nu.1

Si in præceptis meis ambulaueritis, & mandata mea custodieritis, & feceritis ea, dabo vobis pluuias temporibus suis, & terra gignet germen suum, & pomis arbores replebuntur. lib 11, c 3. n.1.2.3.4

Apprehendet messium tritura vindemiā, & vindemia occupabit sementem. li 11, cap 3, nu 3.4

Et comedetis panem vestrum in saturitate, & absque pauore habitabitis in terra vestra lib 11, cap 3, nu 4.5

Dabo pacem in finibus vestris: dormietis, & non erit qui exterreat lib 11, cap. 3, nu. , & lib , cap 11, num

Auferam malas bestias, & gladius nō transibit terminos vestros lib.11, c.3, num.6. & lib , cap 31, nu 1

Persequemini inimicos vestros, & corruet coram vobis. Persequentur quinque de vestris centum alienos: & centum de vobis decem millia: cadent inimici vestri gladio in conspectu vestro lib 11, cap.3, numero 6.

Respiciam vos, & crescere faciam: multiplicabimini, & firmabo pactum meum vobiscum lib 11 c 3. nu. 6.7.

Comedetis vetustissima veterum, & vetera nouis superuenientibus proijcietis lib.3. c.5. nu.2. & lib 11.c.3 nu 7

Ponam tabernaculum meum in medio vestri, & non abijciet vos anima mea. lib. 3. c.5. nu.2.3

Ego Dominus Deus vester, qui eduxi vos de terra Aegypti, ne seruiretis eis, & qui confregi catenas ceruicum vestrarum vt incederetis erecti. lib.3.c.5. nu.3.

Si ambulaueritis ex aduerso mihi, nec volueritis audire me, addam plagas vestras vsque in septuplum, emittamque in vos bestias agri, quæ consumant vos, & pecora vestra, & ad paucitatem cuncta redigant, desertæque fiant viæ vestræ, &c. si ambulaueritis contra me: & ego incedam aduersum vos in furore contrario &c. lib.1, ca.14, num.4, & lib.4, cap. 24. num.4.5.

Ex libro Numeri.

Cap. 1. Quicquid sexus est masculini a vigesimo anno, & supra, omnium virorū fortium ex Israel, & numerabitis eos per turmas suas, &c. lib.1.c.2. nu.8.

Sanctifica mihi quicquid primum nascitur
Cap. 3. in Israel ab homine vsque ad pecus, mei sunt; ego Dominus. lib.7.c.9. nu.1

Cap. 4. Tabernaculum fœderis & sanctum sanctorum ingredientur Aaron, & filij eius, quando mouenda sunt castra, & deponent velum, quod pendet ante fores, inuoluentque eo arcam testimonij, & operient rursum velamine hyacinthinarum pellium, extendentque desuper pallium totum hyacinthinum, &c. ne moriantur. lib.6.c.4. nu.1.2.3.

Nolite perdere populum Caath de medio Leuitarum, &c. & diuident quid quis portare debeat. lib 6. c.4. nu.3.

Alij nulla curiositate videant quæ sunt in sanctuario priusquam inuoluantur alioquin morientur. lib.6.c.4 nu.3

Cap. 5. Anima quæ peccauerit per ignorantiam, feceritque vnum ex his, quæ lege Domini prohibentur, &c. coram Domino. lib.4. c.18. num.3.

Tolle Leuitas ex medio filiorum Israel, &
Cap. 8. purificabis eos iuxta hunc ritum, aspergantur aqua lustrationis, & radant omnes pilos carnis suæ. lib. 16. cap. 1. numero 36.

Cap. 11. Quis dabit nobis carnes ad vescendum? lib. 1. c.17. nu.3. & lib.1.c.1.nu.17.

Recordamur piscium, quos comedebamus in Aegypto gratis; in mentem nobis veniunt cucumeres, & pepones, porrique, & cepe, & allia, &c. lib.1. c.17. num.3. & cap.1. nu.54. & lib.1.c.17.num.25. & cap. 1. num.11.

ur afflixisti seruum tuum? quare non inuenio gratiam coram te? & cur imposui sti pondus vniuersi populi super me? lib. 1.cap.14. nu.28.

Numquid ego concepi omnem hanc multitudinem, vel genui eam, vt dicas mihi, porta eos in sinu tuo, sicut portare solet nutrix infantulum, &c. lib.16. cap.7. numero 11

Quis tribuat, vt omnis populus prophetet. lib.9. c.5. nu.19.

Cap. 12. Erat enim Moyses vir mitissimus super omnes homines, qui morabantur in terra. lib.14.cap.1. nu.3.21.

Audite sermones meos, si quis fuerit inter vos propheta Domini, in visione apparebo ei, idest, per somnium loquar ad illum, &c. at non talis seruus meus Moyses, qui in omni domo mea fidelissimus est. Ore enim ad os loquor ei, &c. quare ergo nō metuistis detrahere seruo meo, &c. lib.11. cap. 15. nu.1. & cap.16. nu.1. & cap.16. nu. 18.

Et ecce Maria apparuit cādens lepra quasi nix. lib.4.c.1. nu.2. & lib.5 cap.7. num.30. Ambrosius, & lib.11. c.16. nu.18. & li.11. c.15. nu. 1. & c.16. 1.18.

Pergen-

Digitized by Google

Cap. 13. Pergentesque vsque ad torrentem botri, abscideruntque palmitem cum vua sua, quam portauerunt in vecte duo viri. lib.3. cap. 2. nu.4. lib.5. c.7. num.23. lib.11. cap.6. numero 38.

Terra quam lustrauimus, deuorat habitatores suos, populus quem aspeximus proceræ staturæ est, ibi vidimus monstra quędam filiorum Enac de genere giganteo, quibus comparati, quasi locustæ videbamur. lib.2. c.5. nu.1.2.

Cap. 14. Non videbunt terram, pro qua iuraui patribus eorum, nec quisquam ex illis, qui detraxit mihi, intuebitur illam, &c seruum meum Caleb inducam in eam. lib.4 cap. 11. num.3.

Cap. 15. Dixit quoque Dominus ad Moysem, loquere filijs Israel, & dices ad eos, vt faciant sibi fimbrias per angulos palliorum, ponentes in eis vittas hyacinthinas, quas cum viderint, recordentur omnium mandatorum Domini, &c lib. 1. cap.20. numero 5

Cap. 16. Confestim igitur vt cessauit loqui, dirupta est terra sub pedibus eorum; & aperiens os suum deuorauit illos cum tabernaculis suis, & vniuersa substantia eorũ, &c. & ignis egressus a domino interfecit ducentos quinquaginta viros, qui offerebãt incensum. lib.16. c.2. nu.[illegible].4.

Murmurauit autem omnis multitudo filiorum Israel sequenti die contra Moysen, & Aaron, dicens, vos interfecistis populum Domini, cumque oriretur seditio, & tumultus increscerct. Moyses, & Aaron fugerunt ad tabernaculum fœderis, quod postquam ingressi sunt, operuit nubes, & apparuit gloria Domini. lib.1. c. 22. num.35. & lib.9. cap.9. num.1. & cap. 20. num.1.

Tolle thuribulum, & hausto igne de altari, mitte incensum desuper, pergens cito ad populum, vt roges pro eis: iam enim egressa est a Domino ira, & plaga desæuit. lib. 1 c.12. nu.35. & lib.9. c.9. nu.1.

Quod cum fecisset Aaron, & cucurrisset ad mediam multitudinem, quam iam vastabat incendium, obtulit thymiama, & stans inter mortuos, ac viuentes, deprecatus est, & plaga cessauit. lib.3 c.5. nu 4. & lib.[illegible] c.[illegible] nu.1.

Ponesque eas in tabernaculo fœderis corã testimonio, vbi loquor ad te, quem ex his elegero, germinabit virga eius, &c. Sequenti die regressus Moyses inuenit germinasse virgam Aaron in domo Leui, & turgentibus gemmis, eruperant flores, qui folijs dilatatis in amygdalas deformati sunt. &c. lib.3. c.11. nu 4. & lib.4. c.9 nu.1. & c.25. nu 1. & lib. 11. c.6. n 33. & lib.15. c.8. nu.14. & lib 18. c.10 nu.28. & c.11. nu 2.

Cap. 18. Dixit quoque Dominus ad Aaron, tu & filij tui, & domus patris tui tecum portabitis iniquitatem sanctuarij, &c. lib.9. c. 16. num.1.

Cap. 19. Præcipe filijs Israel, vt adducant ad te vaccam russam ætatis integræ, in qua nulla sit macula, neque portauerit iugum. lib. 3. c.5. nu.20. & cap.15. nu.15. lib.14. c.7. num.9. & cap.13. nu.3.

Lignum quoque cedrinum, & hyssopum, coccumque bis tinctum sacerdos mittet in flammam, quæ uaccam deuorat. li.14. cap.29. num.10.

Vas quod non habuerit operculum, nec ligaturam desuper, immundum erit. lib. 10. c.7. nu.10.

Cap. 20. Num de petra ac vobis aquam poterimus educere? cumque eleuasset Moyses manum, percutiens uirga bis silicem, egressæ sunt aquæ largissimæ, ita ut populus biberet, & iumenta. lib.4. c 18. num.2. & lib 6. c.8. nu.17.

Quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram filijs Israel, non introducetis hos populos in terram, quam dabo eis. lib.4. cap. 18. nume.2. & lib.16. c.8. num.17.

Cap. 21. Fac tibi serpentem æneum, & pone eum pro signo, qui percussus aspexerit eum uiuet. lib.3. cap.11. num.46. Ambrosius, & nu.54.29.

Misit autem Israel nuncios ad Seon regem Amorrhæum dicens, obsecro ut transire mihi liceat per terram tuam, non declinabimus in agros, & uineas, non bibemus aquas ex puteis, uia regia gradiemur, donec transeamus terminos tuos. lib.2. c.6. nu.7.8. & lib.3. c.3 nu.1.

Qui concedere noluit, ut transiret Israel per fines suos, quin potius exercitu congregato egressus est obuiam in desertũ. Et uenit in Iassa, pugnauitque contra eũ. lib.2. cap.6. num.8.

Verteruntque se, & ascenderunt per uiam Basan, & occurrit eis Og rex Basan cum omni populo suo. lib.3. c.3. num.1.

Cap. 22. Ita delebit hic populus omnes, qui in nostris finibus commorantur, quomodo solet bos herbas usque ad radices carpere. lib.13. c.3. nu.2. & cap 4 nu.1.

Noui enim quod benedictus sit, cui tu benedixeris, & maledictus in quem maledicta congesseris. lib.1. c.3. nu.[illegible] nu.13. & lib.[illegible] c.2. nu.1.

Perrexeruntque seniores Moab, & maiores natu Madian habentes diuinationis pretium in manibus, cumque uenissent ad Balaam, &c. lib.1. cap. 24. nume.26. Ambrosius.

Si uocare te uenerint homines isti, surge, & uade cum eis. lib.4. c.24. nu.1.

Ita dumtaxat, ut quod præcepero tibi, facies. lib.4 c.24. nu.2.

Cernens asina angelum stantem in uia euaginato gladio, auertit se de itinere, & ibat per agrum, quam cum uerberasset

Digitized by Google

me in via per quam ego ambulo, et dederit mihi panem ad vescendum, et vestimentum ad induendum, reuersusque fuero prospere ad domum patris mei: erit mihi Dominus in Deum, et lapis iste quē erexi in titulum, etc lib 2. c 16. nu. 6. 11. 12. et lib 6 c. 9. nu 8

Cap. 29. Seruiuit ergo Iacob pro Rachel septem annis: et videbantur illi pauci dies præ amoris magnitudine lib 1 c. 8. nu 4

Et vespere Laban Liam filiam suam introduxit ad eum, dans ancillam filiæ, Zelpham nomine. lib 12 c. 8. nu. 6 et lib. 18. c 18 nu. 11

Non est in loco nostro consuetudinis, vt minores ante tradamus ad nuptias. lib. 18 c 18. nu. 11. 18

Cap. 30. Respondebitq; mihi cras iustitia mea, quādo placiti tempus aduenerit coram te. lib. 18. c. 1. nu 23

Tollēs ergo Iacob virgas populeas virides, et amygdalinas, & ex platanis, ex parte decorticauit eas: detractisque corticibus in his quæ spoliata fuerant, candor apparuit: illa vero quæ integra fuerant, viridia permanserunt; atque in hunc modū color effectus est varius, posuitque eas in canalibus, vbi effundebatur aqua, vt cum venissent greges ad bibendum, ante oculos haberent virgas, et in aspectu earum conciperent lib. 5. c. 13. nu. 20 et lib 18. c. 2 nu. 10

Cap. 31. Et Rachel furata est idola patris sui. lib. 3. c 9. nu 41. Ambros

Viditque in somnis dicentem sibi Dominum: caue ne quicquam aspere loquaris contra Iacob lib. 4 c 2. nu. 7

Quod autem furti me arguis: apud quemcumque inueneris deos tuos, necetur coram fratribus nostris scrutare, quicquid tuorum apud me inueneris, aufer lib. 3. c. 9. nu. 41. Ambros.

Ne irascatur Dominus meus, quòd coram te assurgere nequeo: quia iuxta consuetudinem feminarum nunc accidit mihi. lib. 3 c 9 nu. 41 Ambros.

Die noctuque vrgebar æstu, et gelu: fugiebatque somnus ab oculis meis. lib. 1 ca. 18. nu 16 et lib. 2. c. 2. nu 6. et lib 14. cap. 30. nu 1. et lib. 16. c. 3. nu. 5. et lib. 18. ca. 5. nume 10

Nisi Deus Patris mei Abrahā, et timor Isaac affuisset mihi, forsitan modo me nudum dimisisses, etc lib. 13. c. 4 nu 4. et 5

Cap. 32. Castra Dei sunt hæc lib 1 c 21. nu. 14.

In baculo meo transiui Iordanem istum, et nunc cum duabus turmis regredior. lib. 2. c 12. nu. 11 et lib. 3 c. 13. nu. 26

Placabo illum muneribus, quæ præcedunt. lib 1 c. 12. nu. 55

Et ecce vir luctabatur cum eo vsque mane, qui cum videret, quòd eum superare nō posset, tetigit neruum femoris eius, et statim emarcuit. lib. 1. c. 18. nu. 22. et lib. 15. cap. 1. nume. 2. 4

Dimitte me, iam enim ascendit aurora: respondit, non dimittam te nisi benedixeris mihi. lib. 1 c. 2. nu. 17. et lib 3. c. 13. nu. 26 et lib 15 c. 1. nu. 3. 4

Vidi Dominum facie ad faciem, et salua facta est anima mea. lib. 3. c. 5. nu. 60.

Ipse vero claudicabat pede lib. 2. c. 16. nume 30 31

Egressa est autem Dina filia Liæ vt videret mulieres regionis illius, quam cum vidisset Sichem filius Hemor Heuæi princeps terræ illius, adamauit eam: et rapuit, et dormiuit cum illa, vi opprimens virginem lib. 3. c. 3. nu 32. 42. et lib. 4. c 31. nu. 30 et lib. 11 c. 11. nu. 11 Cap. 34.

Venit igitur Iacob Luzan quæ est in terra Chanaan, cognomento Bethel: ipse, et omnis populus cum eo ædificauitque ibi altare etc lib 4. c 40 nu 5 Cap. 35.

Israel autem diligebat Ioseph super omnes filios, eo quòd in senectute sua genuisset eum: fecitq; ei tunicam polymitam lib. 1. c. 5 nu. 5 et lib. 3 c 9. nu. 35 et lib. 14. c. 24 nu 15. 16. 17 18 19. 21 22 Cap. 37.

Videntes autem fratres eius, quod a patre plus cunctis filijs amaretur, oderant eū, nec poterant ei quicquam pacifice loqui. lib. 9. c 5. nu. 7. 8. 9 10. 28

Putabam nos ligare manipulos in agro, et quasi consurgere manipulum meum, et stare, vestrosque manipulos circumstantes adorare manipulum meum. lib 3. c. 9. nu 42. Ambros. & lib. 4. c. 22. nu 11. & lib. 9. c 5 nu 3. 7

Vidi per somnium quasi solem, & lunam, & stellas vndecim adorare me. lib. 3 ca. 13. nu. 27. & lib. 6. c. 8 nu. 7. et lib. 9. ca. 5. nu. 3. 7 28

Vade, & vide si cūcta prospera sint erga fratres tuos, &c Inuenit eum vir errantem in agro, & interrogauit qd quæreret, &c. In Dothain lib 3 c. 9. nu. 38

Ecce somniator venit, venite occidamus eum, & mittamus in cisternam veterem: dicemusque, Fera pessima deuorauit eū, & tunc apparebit quid illi prosint somnia sua lib 3 c. 10. nu 94. Ambrosius, & lib. 4. c. 22. nu 5. 11. 22 & lib. 9. c. 5. nume. 3. 7. 28

Et nudauerunt eum tunica talari, & polymita. lib. 3. c. 10. nu. 94. Ambrosius, & lib. 4. c. 22 nu 11. 12

Melius est vt venundetur Ismaelitis, & manus nostræ non polluantur; frater enim & caro nostra est lib 3 cap. 10. nume. 94. Ambrosius, & lib. 4. c. 22. nu 11. 22

Descendam ad filium meum lugens in infernum lib 6 c. 2 nu 1

Fornicata est Thamar nurus tua. lib. 1 c. 4. nume. 7 Cap. 38.

Iustior me est lib 2. c 4 nu. 28

Igitur Ioseph ductus est in Aegyptum, emitque eum Putiphar Eunuchus Pharao- Cap. 39.

raonis, princeps exercitus sui vir Aegyptius, de manu Ismaelitarum, a quibus perductus erat, lib.6.c.9.nu.
Fuitque Dominus cum eo, & erat vir in cũctis prospere agens lib.6.c.9 nu.5.
Ecce Dominus meus omnibus mihi traditis ignorat, quid habeat in domo sua; nec quicquam est, quod non sit in mea potestate, vel non tradiderit mihi, præter te quæ vxor eius: quomodo ergo possum malum hoc facere, & peccare in Dominum meum lib.3.c.2.num.7.& lib 18, c.1. nu.38.39.
Qui relicto pallio in manu eius, fugit, & egressus est foras.lib.3.c.3. num. 16.17.18. 37.& lib.7.cap 4.nu.10.
Cap.41. Tres propagines, tres adhuc dies sunt, post quos recordabitur Pharao ministerij tui, & restituet te in gradum pristinum: dabisque ei calicem iuxta officium tuum, sicut ante facere consueueras. tantũ memento mei, cum tibi benefuerit, & facies mecum misericordiam: vt suggeras Pharaoni, vt educat me de carcere isto, &c. missus sum. lib.3 c.1. nu.57. lib 9.c. 23 nu.8 lib.16.c.11 nu.7.22.
Cap.42. Descendentes igitur fratres Ioseph decem, vt emerent frumenta in Aegypto Beniamin domi retento a Iacob, qui dixerat fratribus eius, ne forte in itinere quicquam patiatur mali; ingressi sunt terrã Aegypti cum alijs qui pergebant ad emẽdum, erat autẽ fames in terra Chanaan lib.14 c.25.num.41.
Merito hæc patimur, quia peccauimus in fratrem nostrum, &c. Tribulatio: lib 3. c.24. nu.6.
Præmisitq; me Deus, vt reseruemini super terram, & escas ad viuẽdum habere possitis. lib.6.c.3. nu.24.
Cap.45. Osculatusq; est Ioseph omnes fratres suos, & plorauit super singulos. lib.1. cap.12. numero 55.
Ioseph filius tuus viuit, & ipse dominatur in omni terra Aegypti.lib.9.c.13. num 2. & lib. 14.c.13.nu 1.
Cap.46. Profectusque Israel cum omnibus quæ habebat, venit ad puteum iuramenti, &c. lib.1. c.12. nu.8.
Descende in Aegyptum, quia in gentẽ magnam faciam te tibi, ego descendam tecum illuc lib.2.c.9.nu.1.
Quia detestantur Aegyptij omnes pastores ouium.lib.7.c.20.nu.13.
Cap.47. Dies peregrinationis vitæ meæ centum triginta annorum sunt parui & mali. lib.2. c.2.nu.5.& lib.9.c 14.nu.1.
Emit igitur Ioseph omnem terram Aegypti, vendentibus singulis possessiones suas præ magnitudine famis, subiecitque eam Pharaoni, &c. Præter terram sacerdotalem, &c & vsque possessiones suas. lib 9.c.13. nu.3.4.
Cap.48. His itaque transactis nunciatum est Ioseph, quòd ægrotaret pater suus, qui assumptis duobus filijs suis Manasse, & Ephraim ire perrexit, &c. benedixit filijs suis.lib.6.c.8.nu.11.
Angelus qui eruit me de cunctis malis, &c. lib.2 c.12. nu 11.
Do tibi partem meam extra fratres tuos, quam tuli de manu Ammorrhæi in gladio, & arcu meo. lib.1.c.7. nu.45.
Ruben primogenitus meus, tu fortitudo mea, & principium doloris mei, prior in donis, maior in imperio, effusus es sicut aqua, non crescas. quia ascendisti cubile patris tui, & maculasti stratum eius. li.3. c.10 nu.96 & cap.18.nu.18. Cap.49.
Simeon & Leui vasa iniquitatis bellantia, in consilium eorum non intret anima mea, &c. Maledictus furor eorum.lib.3. cap.10. nu.1.
Iuda te laudabunt fratres tui, manus tuæ in ceruicibus inimicorum tuorum, adorabunt te filij patris tui lib 3. c.7.nu.30. & c.9.nu 24.& lib.14.c.21.nu.1.
Catulus leonis Iuda, ad prędam fili mi ascẽdisti; requiescens accubuisti vt leo, & quasi leæna, quis suscitabit eum? lib.3.c. 9.nu.24.& c.10 nu 2. & nu.68.
Lauabit stolam suam in vino. lib 3. cap.10. nu.2. & lib 5.c.1. nu 16.
Dentes eius lacte candidiores. lib. 14. cap. 29. num.2.
Zabulon in littore maris habitabit, & in statione nauiũ, pertingensq;, &c. Ad Sidonem lib 5.c 6. nu 10. Ambros.
Expectabo salutare tuum Domine. lib. 11. c.6. num 52.
Filius accrescens Ioseph, filius accrescens, & decorus aspectu: filiæ discurrerunt super murum, sed exasperauerunt eum, & iurgati sunt, inuideruntque illi habentes iacula. Sedit in forti arcus eius, & dissoluta sunt vincula brachiorum, & manuũ illius per manum potentis Iacob lib.14. c.1. num.24.
Beniamin lupus rapax, mane comedet prędam, & vespere diuidet spolia. lib.14.c. 25 nu 14.41.42.
Collegit pedes suos super lectulum, & obijt, appositusque est ad populum suum. lib.11. cap 2. nu.3.5.
Fleuitque eum Aegyptus septuaginta diebus. lib.11 c.9. nu 3 Cap.50.
Vbi celebrantes exequias planctu magno atque vehementi impleuerunt septem dies lib.11 c 9.nu.3.
Vos cogitastis de me malum, Deus autem conuertit illud in bonum lib.4.c.22.n.8.

Ex Libro Exodi.

ERant igitur oẽs animæ eorũ qui egressi sunt de femore Iacob septuaginta: Ioseph aũt in Aegypto erat lib.11.c.3.n.17. Cap.1.

Quo

Digitized by Google

Quo mortuo, & vniuersis fratribus eius, omniq; cognatione sua: filij Israel creuerunt, & quasi germinantes multiplicati sunt: ac roborati nimis, impleuerũt terram. lib.3.c.10.nu.61.

Surrexit interea rex nouus super Aegyptum, qui ignorabat Ioseph: lib.15. cap.1. num.1.2.7.

Et ait ad populum suum, Ecce populus filiorũ Israel multus, & fortior nobis est: Venite sapienter opprimamus eum: ne forte multiplicetur; & si ingruerit bellũ contra nos, addatur inimicis nostris, expugnatisque nobis egrediatur de terra. lib.15.c.1.nu.2.3.4.7.

Præposuit itaque eis magistros operum, vt affligerent eos oneribus: ædificaueruntque vrbes tabernaculorum Pharaoni, Phithom, & Ramesses. lib. 15. cap.1. num.·.:.7.

Atque ad amaritudinem perducebant vitã eorum operibus duris luti, & lateris, omnique famulatu, quo in terræ operibus premebantur. lib.1.c.2.nu.24.11.& lib.2 c.6.nu.12.& lib.15.c.1.nu.7.

Dixit autem rex Aegypti obstetricibus Hebræorum: quarum vna vocabatur Sephora, altera Phua, præcipiens eis, Quando obstetricabitis Hebræas, & partus temporis aduenerit: si masculus fuerit, interficite eum: si femina, reseruate. lib.2.ca.6. nu.1.lib.4.c.35.nu.1.

Præcepit ergo Pharao omni populo suo, dicens quicquid masculini sexus natũ fuerit, in flumen proijcite: quicquid feminini, reseruate. lib.2.c.6. nu.1. & lib.18. cap.12.nu.13.

Egressus est post hæc vir de domo leui, & accepit vxorem stirpis suæ: quę concepit, & peperit filium & videns eum elegantem abscondit tribus mensibus: cumque iam celare non posset, sumpsit fiscellam scirpeam, & liniuit eam bitumine ac pice, posuitque intus infantulum, & exposuit eum in carecto ripæ fluminis, stante procul sorore eius, & considerante euẽtum rei. lib.9.c.24.nu.2. lib.3.c.9. nu.34. & lib.4.c.22. nu.3.& lib.5.c.7.n.22.

Ecce autem descendebat filia Pharaonis: vt lauaretur in flumine; & puellæ eius gradiebantur per crepidinem aluei, &c. De infantibus Hebræorum est hic. lib.3.cap. 9. num.34. & lib.4.cap.22.num.3.& lib. 5. cap.7 nu.22.

Cap. 2. Cui soror pueri: Vis, inquit, vt vadam, & vocem tibi mulierem Hebræam, quæ nutrire posset infantulum &c. accipe puerum istum, & nutrire mihi, & lib.3. c.9. num.34. & lib.4. c.22.nu.3. & lib.5.cap. 7. num.22.

Percussum Aegyptium abscõdit in sabulo. lib.4.c.24. nu.12.

Num occidere me tu vis sicut heri occidisti Aegyptium. lib.4.c.22.nu.3.

Apparuitque ei Dominus in flamma ignis de medio rubi; & videbat quod rubus arderet, & non combureretur lib.3. c.5. nu 66.& lib.9.c.22. nu.5.& lib.11.cap.6. nu.43.83. 84.126. Cap.3

Dixit ergo Moyses, vadam, & videbo visionem hanc magnam, quare non comburatur rubus lib.9.c.14.nu.19. & cap.22. nu. 5. & lib. 11.c.6. num.67. & lib. 11.cap.6. num. 116.

Ne appropies, inquit, huc: solue calciamentum de pedibus tuis, locus enim in quo stas, terra sancta est lib.3.c.5.nu 86. Ambros. & nu.87.& lib.11.c.6. nu 67.& lib. 14.c 31.nu.27.& lib.15.c.5.nu.25.& lib. 16.c.3.nu 27.28.29.

Ego sum Deus patris tui, Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob &c. lib.2. cap.2. num.9.

Vidi afflictionem populi mei qui est in Aegypto, & clamorem eius audiui propter duritiam eorum, qui præsunt operibus, & sciens dolorem eius, descendi, vt liberem eum de manibus Aegyptiorum, &c. opprimuntur lib 6.c.9. nu.7. & lib. 18. cap.8.nu 9.

Et cum egrediemini, nõ exibitis vacui, sed postulabit mulier a vicina sua, & ab hospita sua vasa argentea, & aurea, ac vestes: poneusq; eas super filios & filias vestras, & spoliabitis Aegyptum.

Quid est quod tenes in manu tua? respondit, virga, dixitq; Dominus proijce eam in terram, proiecit, & versa est in colubrum, ita vt fugeret Moyses, dixitq; Dominus extende manum tuam, & apprehende caudam eius, extendit, & tenuit, versaque est in virgam. lib.3. c.11. nu.2. 38.& lib 5 c.12.nu 38. Ambro. Cap 4.

Mitte manum tuum in sinum tuuum, quam cum misisset in sinum, protulit leprosam instar niuis, retrahe, ait, manum tuam in sinum tuum retraxit. & protulit iterum, & erat similis carni reliquæ. lib.3.cap.5. num 84. Ambro.

Obsecro Domine, non sum eloquens ab heri & nudius tertius, & ex quo locutus es ad seruum tuum, impeditioris, & tardioris linguæ sum. Dixit Dominus ad eum quis fecit os hominis, aut quis fabricatus est mutum, & surdum, videntem, & cæcum nonne ego? perge igitur, & ego ero in ore tuo, doceboque quid loquaris. At ille obsecro, &c. lib. 3. cap. 20. num. 1.2.10. & lib.5.cap.11.nu.2. & lib. 10 cap.6. nu 1.

Filius meus primogenitus Israel lib.2.cap. 10.num.14.

Cumque esset in itinere, in diuersorio occurrit ei Dominus, & volebat occidere eum. lib.14.c.16 nu.17.

Hæc dicit Dominus Deus Israel, dimitte populum meum, vt sacrificet mihi in deserto. lib.11. c.12.nu.2. Cap. 5.

At ille

Digitized by Google

At illè respondit, Quis est Dominus, vt audiam vocem eius, & dimittam Israel? nescio Dominum, & Israel non dimittam. lib. 6. cap. 9. nume. 1. & lib. 16. cap. 13. num. 10. 11.

Deus Hebræorum vocauit nos, vt eamus viam trium dierum in solitudinem, & sacrificemus Domino Deo nostro, ne forte accidat nobis pestis, aut gladius. li. 11. c. 12. nu. 2 & lib. 18 c. 12. nu. 22.

Quare Moyses, & Aaron sollicitatis populum ab operibus suis? ite ad onera vestra lib. 2. c. 6. nu. 2. 3.

Nequaquam vltra dabitis paleas populo ad conficiendos lateres sicut prius; sed ipsi vadant, & colligant stipulas, & mensurã laterum, quam prius faciebant, imponetis super, &c. Dispersus est populus in omnem terram Aegypti ad colligendas paleas. lib. 1. c. 24. num. 11. & lib. 2. cap. 6. num. 3. 27.

Vacatis otio, & idcirco dicitis, eamus, & sacrificemus Domino lib. 13. cap. 12. numero 2.

Videat Dominus, & iudicet, quoniam fœtere fecistis odorem nostrum coram Pharaone. lib. 2. cap. 6. nu. 4. 27. 34. & lib. 4. cap 31. nu. 35.

Et præbuistis ei gladium, vt occideret nos. lib 4. c. 31 nu. 35.

Cap. 7. Tulitque Aaron virgam coram Pharaone, & seruis suis, quæ versa est in colubrum, &c lib. 3 c 5 nu. 84. Ambrosius.

Sed deuorauit virga Aaron virgas eorum. lib 1. c. 18. nu. 29.

Cap. 8. Ego indurabo cor Pharaonis. lib. 2. cap. 10. nu. 11. 13. 14. & lib 6. c. 9. nu. 34.

Orate Dominum, vt auferat a me ranas, & a populo meo. &c lib. 6. c. 9 nu 1.

Videns autem Pharao, quod data esset requies, ingrauauit cor suum, & non audiuit eos sicut præceperat eis Dominus lib. 2. cap 10. nu 26.

Abominationes enim Aegyptiorum immolabimus Domino Deo nostro? lib. 9. c. 17. nu. 12 & cap 20. nu. 13.

Cap. 9. Ecce manus mea erit super agros, & super equos, & asinos, & camelos, & oues, & boues pestis valde grauis. lib. 4. cap 18. numero 11.

Indurauitque Dominus cor Pharaonis, & non audiuit eos, sicut locutus est Dominus ad Moysen. lib. 2. c. 8. nu. 21. 20. & c. 24. num. 5.

Et percussit grando in omni terra Aegypti cuncta quæ fuerunt in agris, ab homine vsque ad iumentum, cunctamq; herbam agri percussit grando, & omne lignum regionis confregit lib. 9. c. 9 n. 38.

Orate Dominum, vt desinant tonitrua Dei, & grando, ut dimittam vos, &c. lib. 6. ca. 9. num 1.

Cap. 10. Et Dominus induxit uentum urentem tota die illa, & nocte: Et mane facto uẽtus urens leuauit locustas, quæ ascenderunt super uniuersam terram Aegypti, & sederunt in cunctis finibus Aegyptiorum innumerabiles, quales ante illud tempus non fuerãt, nec postea futuræ sunt. Operueruntq; uniuersam superficiem terræ, &c Nihil uirens omnino relictum est in cuncta Aegypto. lib. 10. cap. 4. nu. 1.

Hodie scietis, quia ueniet Dominus. lib. 11. c. 6. num. 121.

Cap. 12. Mensis iste erit uobis principium mensiũ primus erit in mensibus anni. lib. 3. cap. 5. nu 90. Ambro.

Decima die mensis huius tollat unusquisque agnum per familias, & domos suas, &c. lib. 5. cap. 12. nu. 9.

Renes uestros accingetis, & calciamẽta habebitis in pedibus tenentes baculos in manibus, & comedetis festinantes, est enim phase (id est transitus) Domini. lib. 5. c. 12. nu [illegible] & lib 13. c. 1. nu. 26.

Fasciculumq; hyssopi tingite in sanguine, qui est in limine, & aspergite ex eo superliminare, & utrumque postem, nullus uestrum egrediatur ostium domus suæ usque mane, &c et lædere. lib. 3. c. 10. n. 13. et lib. 8. c. 8. nu. 17.

Nec os illius confringetis. lib. 1. c. 22. n. 21.

Cap. 13. Narrabisque filio tuo in die, &c. lib. 6. c. 6. num. 17.

Primogenitum asini redimes oue, quòd si non redemeris interficies. lib. 14. c. 22. n. 47. & lib. 18. c. 8. nu. 8.

Profectique de Socoth castrametati sunt in Ethan in extremis finibus solitudinis. lib. 18. c. 12. nu. 2.

Dominus autem præcedebat eos ad ostendendam uiam per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis, ut dux esset itineris utroque tempore. libr. 11. c. 6. nu. 20.

Cap. 14. Reuersi castrametentur e regione Phihahiroth, quæ est inter Magdalum, & mare contra Beel Sephon. lib 18. c. 12. nu. 3.

Nolite timere; state, & uidete magnalia Domini, quæ facturus est hodie: Aegyptios enim quos nunc uidetis, nequaquam ultra uidebitis, usque in sempiternum. lib. 4. c. 22. nu. 10.

Dominus pugnabit pro uobis, & uos tacebitis. lib. [illegible] c. [illegible] nu. [illegible] & lib. 11. c. 12. n. 9.

Tollensque se angelus Domini qui præcedebat castra Israel abijt post eos, & cum eo pariter columna nubis, priora dimittens post tergum, stetit inter castra Aegyptiorum, & castra Israel, & erat nubes tenebrosa, & illuminans noctem, ita ut ad se inuicem toto noctis tempore accedere non ualerent &c. lib. [illegible] c. 22. num. 3. & lib. 18 c. 12. nu. 4.

Cumque extendisset Moyses manum supra mare abstulit illud Dominus, flante uento uehementi, & urente tota nocte, & uertit in siccum. Diuisaque est aqua, et in-

Digitized

ingressi sunt filij Israel per medium sicci maris. erat enim aqua quasi murus a dextera eorum, & laua &c. vsque in profundum lib 1?.cap.11. numer.1. & lib.9. cap.19. num.2.
Dixerunt ergo Aegyptij, Fugiamus Israelem, Dominus pugnat pro eis. lib.2. c.9. nu.19.lib.?.c.8. nu.37.
Cap 15. Cantemus Domino: gloriose enim magnificatus est, equum, & ascensorem deiecit in mare.lib.2.c.9.nu.2.& lib.4.c.36.nu.1. & lib.?.c.3.nu.7. & lib.3. c.10.num.3. & cap.11. num.3.
Descenderunt in profundum quasi lapis. lib.14.cap.1?.nu.2.
Extendisti manum tuam, & deuorauit eos terra.lib.?.c 17.nu.1.
Tunc conturbati sunt principes Edon, robustos Moab obtinuit tremor, obriguerunt omnes habitatores Chanaan. lib.3. c.10.nu.3. & c.11 nu.3.
Sumpsit ergo Maria prophetissa soror Aaron tympanum in manu sua &c. lib.3. c. 11. num.3.
Nec poterant bibere aquas de Mara eo quod essent amaræ. &c. qui ostendit ei lignum; quod cum misisset in aquas, in dulcedinem versæ sunt. lib.3. c.5. nu.79. Ambros. & cap.11. num.51. Ambros. & num.7.39.
Si audieris vocem Domini Dei tui, & quod rectum est coram eo feceris, & obedieris mandatis eius: cunctum languorem quem posui in Aegypto, non inducam super te.lib.7. c.8.nu.1.
Cap. 16. Profectique sunt de Elim, & venit omnis multitudo filiorum Israel in desertum Sin, quod est inter Elim, & Sinai: &c.lib. 2.cap.7. nu.1.
Vespere comedetis carnes, & mane saturabimini panibus. lib.?.c.5.nu.1. & ca.13. nu.18. & lib.18.c.2. nu.1.2.
Factum est ergo vespere, & ascendens coturnix cooperuit castra, mane quoq; ros iacuit per circuitum castrorum. lib. 11. c.6. nu.121.
Cumque operuisset superficiem terræ, apparuit in solitudine minutum: & quasi pilo tusum in similitudinem pruinæ super terram. lib.18.c.2. nu.1.2.49.
Quod cum vidissent filij Israel, dixerunt ad inuicem, Manhu (quod significat, quid est hoc) lib 18. c.?.num.4.
Et mensi sunt ad mensuram Gomor: nec qui plus collegerat, habuit amplius, nec qui minus parauerat, reperit minus: sed singuli iuxta id quod edere poterant, congregauerunt. lib.14.c.3.nu.?.
Sed dimiserunt quidam ex eis vsque mane, & scatere cœpit vermibus, atque computruit. lib.3. c.5. nu.89. Ambros.& lib. ?. cap.5. num.27. & lib.18. c.2. num.1.2. & c.3.num.1.
Requies Sabbati sanctificata est Domino cras, &c. lib.3.cap.18.num.15. Comedite illud hodie, quia sabbatum est Domini, non inuenietur hodie in agro. lib.18. c. 2. num.1.
Sex diebus colligite: in die autem septimo sabbathum est Domini: idcirco non inuenietur.lib 18. cap.2. nu.1.2.
Appellauitque domus Israel nomen eius Man: quod erat quasi semen coriandri album, gustusq; eius quasi similæ cũ melle. lib.18.c.2.nu. 1.2.49.
Cap.17. Igitur profecta est omnis multitudo filiorum Israel de deserto Sin, per mansiones suas lib.2. c.7.nu.1.
Sitiuit ergo ibi populus præ aquæ penuria, &c.lib.6. c.1 nu.1.
Percutiesque petram, & exibit ex ea aqua, vt bibat populus.lib.3. c.10. nu.4.
Fecit Moyses ita coram senioribus Israel. lib.1. c.12.nu.17.& lib.3.c.11. nu.40.
Elige viros, & egressus pugna contra Amalech, cras ego stabo in vertice collis, &c. lib. 1.c.23.nu.29.
Cumque eleuaret manus Moyses, vincebat Israel: sin autem paululum remisisset, superabat Amalech. lib.2.c.5. num 37.& cap.6. num.5. & cap.7. num.1. 19. & lib. 3.c.11.nu.1.& nu.39. & lib.5.c.10. nu.55. & lib.13. c.3. nu.1.2.8.9.32.33.36. & lib. 13. cap 6. nu.14. & cap 7. nu.1. & lib.18. cap. 8. num.1.
Cap. 18. Veneruntq; Aaron, & omnes seniores filiorum Israel, vt comederent panem cũ eo coram Deo.lib.14.c.17.nu 1.
Non bonam, inquit, rem facis, stulto labore consumeris &c. & audi consilia mea, & Dominus erit tecum lib.3.c.18. nu.13. & cap.20.nu.6.7.8.
Solus illud non poteris sustinere. lib. 16.c. 12. nu.26.
Prouide autem de omni plebe viros sapientes, & timentes Deum, in quibus sit veritas, & qui oderint auaritiam, & constitue ex eis tribunos, & centuriones, & quinquagenarios, & decanos, qui iudicet populum omni tempore, &c. lib. 9. cap. 8 numero 1.
Cap. 19. Vade ad populum, & sanctifica illos hodie, & cras, lauentq; vestimenta sua. lib. 16.c.1.nu.27.28.
Cauete, ne ascendatis in montem, nec tangatis fines illius, omnis qui tetigerit montem, morte morietur. lib.16. cap.1.num. 27. 28. 29.
Totus autem mons Sinai fumabat, eo quòd descendisset Dominus Deus super eum in igne lib.16.c 12.nu 38.49.
Ego sum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Aegypti, de domo seruitutis. lib.?. c.13. nu.5.
Cap. 20. Ego sum Dominus Deus tuus fortis, zelotes, visitans iniquitatem patrũ in filios, in tertiam, & quartam generationem eorum, qui oderunt me.lib.4.c.15.num.1.2. & lib.

Digitized by Google

& lib.6. cap.7.nu.9

Et faciens misericordiam in millia his,qui diligunt me, & custodiũt præcepta mea. lib 4.c.9. nu.13.

Memento vt diem sabbati sanctifices, sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua.Septimo autem die sabbatum Domini Dei tui est: non facies omne opus in eo,tu & filius tuus, &c. & aduena qui est intra portas tuas lib.6. c 2.nu.12.

Honora patrem tuum,& matrem tuam, vt sis longæuus super terrã, quã Dominus Deus tuus dabit tibi lib 1 c.16.num.17. Ambrof.& lib.6 c.8. nu.6.14.

Non occides,&c.lib.10.c.3.nu.4.

Cunctus autem populus videbat vocem,& lampades, & sonitum buccinæ, mõtemque fumantem,&c.lib.3.c.5. nu 19.

Loquere tu nobis, & audiemus non loquatur nobis Dominus, ne forte moriamur. lib.16, c.12, nu.49

Cap.21. Si emeris seruum Hebræum, sex annis seruiet tibi; septimo egredietur liber gratis,cum quali veste intrauerit, cum tali exeat si habens vxorem, & vxor egredietur simul, &c & erit seruus in sæculum lib.18. c.18. nu.14.

Si rixati fuerint viri, & percusserit quis mulierem prægnantem, & abortiuum quidem fecerit, sed & ipsa vixerit,subiacebit damno quãtum maritus mulieris expetierit,& arbitri iudicauerint. Sin autẽ mors eius fuerit subsecuta, reddet animam pro anima, oculum pro oculo,dentem pro dente, manum pro manu,&c liuorem pro liuore.lib.1.c.12. nu.11.45.& lib.16.c.8.nu.1.lib.3. c.21 nu.2.

Si quis aperuerit cisternam, & foderit, & non operuerit eam, cecideritq; bos, aut asinus in eam, reddet Dominus cisternæ pretium iumentorum,&c. lib.14. cap.26. num.34.35.37

Cap. 22. Carnem quæ a bestijs fuerit pregustata, nõ comedetis, lib.1. c.24 nu.27.Ambrof.

Cap.23. Si videris asinum odientis te iacere sub onere, non pertransibis, sed subleuabis cum eo.lib.1. c.12.num.56. & lib.3.c.28. num.6.7.8.9.

Nec accipies munera, quæ etiam excæcant prudentes, & subuertunt verba iustorũ. lib.1.cap.3. num.2.

Non apparebis in conspectu meo vacuus. lib.5, c.10. num.41.

Præcedetq; angelus meus, & introducet te ad Amorrhęum,& lib. 1. c.12. nu.46.

Cap. 24. Omnia verba Domini, quæ locutus est, faciemus lib.6.c 3.nu.8.

Ascenderuntque Moyses, & Aaron, Nadab, & Abihu, & septuaginta de senioribus Israel, & viderunt Deum Israel. sub pedibus eius quasi opus lapidis sapphirini,& quasi cœlum cum serenum est lib.3.c.5.nu 20.

Ingressusq; Moyses medium nebulæ, ascẽdit in montem, & ibi fuit quadraginta diebus,& quadraginta noctibus,lib.1. c. 1. num.21.

Facies & propitiatorium de auro mundissimo,&c. duos quoq; cherubim aureos, & productiles facies, ex vtraq; parte oraculi, &c. expandentes alas, & operiẽtes oraculum, respiciantque se mutuo versis vultibus in propitiatorium. lib 3. cap.5. nu.67. & lib 3. c.10 nu 67. Cap. 25.

Et facies candelabrum ductile de auro mũdissimo,hastile eius,calamos,& scyphos, & sphærulas, ac lilia ex ipso procedentia lib 3.c.5. nu.67.

Facies, & saga cilicina vndecim, ad operiẽdum tectum tabernaculi. lib. 3. cap. 22. numero 26

Quod appendes ante quattuor columnas de lignis Setim, quæ ipse quidem deauratæ erunt. lib.9. c.4.nu.1. Cap. 26.

Et columnas viginti cum basibus totidem æneis quæ capita cum cęlaturis suis habeant argentea. lib 14.c 29. nu.3. Cap.27.

Facies in rationali catenas sibi inuicẽ cohærentes ex auro purissimo, & duos annulos aureos, quos pones in vtraque rationalis summitate,catenasq; aureas iunges annulis,&c. quod rationale respicit. lib. 14.c.31.nu 14.15. Cap. 28.

Deorsum vero ad pedes eiusdem tunicæ per circuitũ quasi mala punica facies ex hyacintho, & purpura, & cocco bis tincto,& bysso retorta, &c vt audiatur sonitus, quando ingreditur, & egreditur sanctuarium in conspectu Domini,& nõ moriatur.lib.14.c.11.c 6. nu.108. & lib. 14 cap.31.nu.15.17.22.& lib.16.c 1.num. 34 37.38.

Ligabisque eam vitta hyacinthina,&c. lib. 14.c.31 nu 14.15.

Sume tibi aromata, stactem, & onychem, galbanum boni odoris, & thus lucidissimum æqualis ponderis erunt omnia, faciesque thymiama compositum,&c cũque in tenuissimum puluerem vniuersa contuderis, pones ex eo coram tabernaculo testimonij, &c lib.3. cap. 23. numero 11. 12 Cap. 30.

Sedit populus manducare,& bibere,& surrexerunt ludere, lib.1.c.1. nu 11. & 12. 28.46. 50. & lib.3.c.3. nume.41. & lib 5. cap.9. num.2.3 Cap.32.

Cerno quòd populus iste duræ ceruicis sit, dimitte me,vt irascatur furor meus contra eos, & deleam eos, faciamque te in gentem magnam lib.5. c.4. nu.4. & cap. 8. nu.7. & lib. 16. c.7.nu.3.

Et reuersus est Moyses de monte, portans duas tabulas testimonij in manu sua,scriptas ex vtraq; parte, & factas opere Domini.&c. iratusq; valde, proiecit de manu tabulas, & confregit eas ad radicem montis,&c.lib.1.c.1.nu.11.12.39.

Arripiensque vitulum,quem fecerant, combussit,

bussit, & contriuit vsque ad puluerem, quem sparsit in aquam, & dedit ex eo potum filijs Israel lib. 4. c. 23. nu. 23. nu. 9. & lib. 5. c. 7. nu. 21. & lib. 6. c. 10. nu. 34.

Si quis est Domini, iungatur mihi, &c. ponat vir gladium suũ super femur suum, ite, & redite de porta vsque ad portam per medium castrorum, & occidat vnusquisque fratrem, & amicum, & proximũ suum. lib. 4. c. 20. num. 17. Ambrosius, & lib. 9. c. 7. nu. 7. 8.

Et ceciderunt in die illa quasi triginta tria millia hominum lib. 1. c. 1. nu. 46.

Cõsecrastis hodie Domine manus vestras. lib. 2. c. 5. nu. 16 & lib. 9. c. 7. nu. 8.

Domine peccauit populus iste peccatũ maximum, feceruntque sibi Deos alienos: dimitte eis hanc noxam: aut si non facis, dele me de libro tuo, quem scripsisti. lib. 1. c. 12. nu. 25. 55. & lib. 1. c. 13. nu. 2. & cap. 15. nu. 6. 7. & lib. 1. c. 14. nu. 13. 31. & lib. 17. cap. 7. nu. 25.

Percussit autem Dominus populũ pro reatu vituli, quem fecerat Aaron. lib. 4. cap. 8. num. 17.

Cap. 33. Loquebatur autem Dominus ad Moysem facie ad faciem, sicut solet loqui homo ad amicum suum. lib. 4. c. 15. nu. 18.

Noui te ex nomine, & inuenisti gratiã coram me. lib. 4. c. 18. nu. 2.

Si ergo inueni gratiam in conspectu tuo, ostende mihi faciem tuam &c. lib. 8. cap. 7. num. 20.

Vt sciam te, & inueniam gratiam ante oculos tuos: respice populum tuum, gentem hanc. lib. 1. c. 14. nu. 18.

Si non tu ipse præcedas, ne educas nos de loco isto. lib. 1. c. 14. nu. 28.

In quo enim scire poterimus ego, & populus tuus inuenisse nos gratiam in conspectu tuo, &c. lib. 1. c. 14. nu. 18.

Non videbit me homo, & viuet. lib. 3. c. 20. num. 14. 18.

Cap. 34. Dominator Domine Deus, misericors, & clemens, patiens, & multæ miserationis, ac verus, qui custodis misericordiam in millia: qui aufers iniquitatem, & scelera, atque peccata, nullusque apud te per se innocens est, qui reddis iniquitatem patrum filijs, ac nepotibus in tertiam, & quartam generationem. lib. 6. c. 7. n. 9.

Quod ingressus ad Dominum, & loquens cum eo auferebat donec exiret, & tunc loquebatur ad filios Israel omnia, quæ sibi fuerant imperata; qui videbant faciem egredientis Moysi esse cornutam, sed operiebat ille rursus faciem suam, si quando loquebatur ad eos. lib. 14. c. 16. nu. 37. 31. 22. & lib. 16. c. 10. nu. 3.

Cap. 35. Separate apud vos primitias Domino: omnis voluntarius, & prono animo offerat eas Domino: aurum, & argentum, & æs &c. pellesque arietum rubricatas. lib. 16. c. 10. nu. 4. 5. 6.

Et vasa ad diuersos vsus mensæ, acetabula, phialas, & cyathos, & thuribula ex auro puro, in quibus offerenda sunt libamina lib. 14. c. 26. nu. 36.

Et lamina aurea in qua scriptum erat sanctum Domini, idest nomen tetragrammaton. lib. 1. cap. 5. num. 6. & lib. 9. c. 11. numer. 7. 8.

Ex libro Leuitici.

SI holocaustum fuerit eius oblatio, ac de armento, masculum immaculatum offeret ad ostium tabernaculi testimonij ad placandum sibi Dominum: ponetque manus super caput hostiæ, & accepta bilis erit, atque in expiationem eius proficiens. lib. 3. c. 1. nu. 4. Cap. 1.

Immolabitque vitulum coram Domino, & offerent filij Aaron sacerdotis sanguinẽ eius, fundentes per altaris circuitum, quod est ante ostium tabernaculi. lib. 3. c. 1. num. 4.

Detractaque pelle hostiæ, artus in frusta concident, & subijcient in altari ignem, strue lignorum ante composita, & membra quæ sunt cæsa desuper ordinantes, caput videlicet, & cuncta quæ adhærent iecori intestinis, & pedibus lotis aquas adolebitque ea sacerdos super altare in holocaustum, & suauem odorem Domino lib. 3. cap. 23. num. 12. lib. 18. cap. 15. num. 1.

Si oblatio tua fuerit de sartagine, similæ conspersæ oleo, & absque fermento, diuides eam minutatim, & fundes super eam oleum. lib. 3. c. 1. nu. 5. Cap. 2.

Omnis oblatio quæ offertur Domino, absque fermento fiet, nec quicquam fermenti, ac mellis adolebitur in sacrificio. lib. 7. cap. 2. num. 2. 7.

Et de hostiis pacificorum offerent in oblationem Domino, adipem qui operit vitalia in oblationẽ suauissimi odoris Domino. lib. 14. c. 14. nu. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. & lib. 18. c. 6. nu. 7. Cap. 3.

Si peccauerit vnum aliquid de istis, pronuntiet peccatum, quod peccauit. lib. 5. cap. 22. num. 1. Cap. 5.

Anima quæ iurauerit, & protulerit labijs suis, vt vel male quid faceret, vel bene, & non fecerit, & id ipsum iuramento, & sermone firmauerit, oblitaque postea intellexerit delictum suum, agat pœnitentiam pro peccato, &c. lib. 3. cap. 1. numer. 6. 7.

Anima quæ peccauerit, & contempto Domino negauerit proximo suo depositũ, quod fidei eius creditum erat, vel vi aliquid extorserit, aut calumniam fecerit, &c. cui damnum intulerat. lib. 18. c. 15. num. 2. 3.

Ignis in altari semper ardebit, quem sacerdos Cap. 6

cerdos nutriet subijciēs ligna mane per singulos dies. lib.1.cap.7. nu.7. & lib.5. c.15. nu.26.

Vir, & mulier cum fecerint votum, &c in animo:& ab omni quod inebriari potest abstinebunt.lib.1.c.1. nu 14.

Cap. 7. Qui offert victimam, pacificorum Domino, offerat simul,& sacrificium, idest libamenta eius: tenebit manibus adipem ostiæ, & pectusculum, cumq; ambo oblata Domino consecrauerit, tradet sacerdoti, qui adolebit adipem super altare: pectusculum autem erit Aaron, & filiorum eius, armus quoque dexter de pacificorum hostijs cedet in primitias sacerdotis. lib.14.c.22.nu.1. & lib.16. cap 1. nu.2.21. & cap.2.

Cap. 8. Et induens eum tunica hyacinthina, & desuper humerale imposuit, qđ stringens cingulo aptauit rationali, in quo erat doctrina,& veritas lib 14.c 29. nu 4.

Cidari quoque texit caput:& super eam,cōtra frontem, posuit laminā auream consecratam in sanctificatione sicut præceperat ei Deus.lib.14.c.29.nu.5.& lib.16. cap.3 num.1.

Die ac nocte manebitis in tabernaculo,ne moriamini.lib.14. c.29.nu 5.

Cap. 10. Egressusq; ignis a Domino, deuorauit eos, & mortui sunt coram Domino &c sanctificabor in ijs, qui appropinquant mihi. lib.4 cap.18. num.21. & lib.16. cap. 10. num 7.

Vinum, & omne quod inebriare potest,nō bibetis tu, & filij tui: quando intrabitis in tabernaculum testimonij lib.1. c. 1. num.23. & lib.5.c.1. num 1. & 7. lib. 16.c.1. num.21.

Cap. 11. Omne quod habet diuisam vngulam, & ruminat in pecoribus, comedetis lib.1 c. 22. num.10. & lib.16. c.10.nu.33.& lib. 18. c.3 nu 4.

Quicquid autem pinnulas, & squamas non habet eorum, quæ in aquis mouentur, & viuunt, abominabile vobis,execrandum que erit lib.2 c.15. nu 61. lib.9.c.23.nu. 16. & lib 12.c.3.nu 2.

Cap. 12. Mulier si suscepto semine pepererit masculum, immunda erit septem diebus iuxta dies separationis menstruæ lib.12.cap.6. num.56.57.

Cap. 13. Quicumque ergo maculatus fuerit lepra, & separatus est ad arbitrium sacerdotis, habebit vestimenta dissuta, caput nudū, os veste contectum &c lib.3. cap.22. nu. 2.& lib 14 c.22 nu 2.3.4.

Cap. 16. Mense autem septimo, decima die mensis affligetis animas vestras lib.1.c.1.nu.14. 15.& lib.6 c.2 nu.10.

Cap. 19. Non duces vxorem sororem tuam, nec sororem fratris tui.lib 1, c 1[illegible], nu 2.

Sancti estote quoniam ego sanctus sum Dominus Deus vester. lib. 3, c.6, nu.25, & lib.16. nu.1, cap.7, & c.2.

Non oderis fratrem tuum in corde tuo. lib.1, cap.12, nu.55.

Diliges fratrem tuum sicut te ipsum. lib.1, cap 12, num 57.

Quando ingressi fueritis terram, & plantaueritis in ea ligna pomifera, auferetis præputia eorum &c omnis fructus corū sanctificabitur laudabilis Domino. lib. 3. c.14. nu.6.7, & lib.9, c.24, nu.6.

Statera iusta, & æqua sint pondera, iustus modius, æquusque sextarius lib.3, c.23, num.13.14

Cap. 20. Qui maledixerit patri suo,aut matri, morte moriatur lib.11, c.2.nu.2.

Si mœchatus quis fuerit cum vxore alterius, & adulterium perpetrauerit cum coniuge proximi sui, morte moriantur, & mœchus, & adultera. lib. 11. cap. 2. numero 2.

Qui dormierit cum nouerca sua,& reuelauerit ignominiam patris sui: morte moriantur ambo lib.11, c.2.nu.2.3

Si quis dormierit cum nuru sua, vterque moriatur &c. super eos. lib. 11. cap. 2. numero 2. 3.

Custodite leges meas atque iudicia, & facite ea: ne, & vos euomat terra, quam intraturi estis, & habitaturi. lib.11. cap. 2. numer.2.

Cap. 21. Homo de semine tuo per familias qui habuerit maculam, non offeret panes Deo suo &c. si cæcus fuerit,si claudus, si vel paruo vel grandi,vel torto naso,si fracto pede, si manu, si gibbus, si lippus &c. vel herniosus. lib.2. c 15, num.61.& lib. 16. cap.1. nu 5.

Cap. 22. Locutus quoque est Dominus ad Moysen dicens loquere ad Aaron, & ad filios eius, vt caueant ab his quæ consecrata sunt filiorum Israel, & non contaminēt nomen sanctificatorum mihi, quæ ipsi offerunt, ego Dominus, dic ad eos omnis homo qui accesserit de stirpe vestra ad ea quæ consecrata sunt, & quæ obtulerunt filij Israel Domino, in quo est immunditia, peribit coram Domino. li.16. cap.1, num 6.

Cap. 23. Et libamenta offerentur cum eo duæ decimæ similæ conspersæ oleo in incensum Domini, odoremque suauissimum &c. panem, & polentam, & pultes non comedetis ex segete &c. lib. 1[illegible], cap.6.n.1. & lib.14.c.5.nu.1.& cap.20 nu 2.

Omnis anima quæ afflicta non fuerit die hac, peribit de populis suis lib. 14. cap. 21. numero 55

Sumetisque vobis die primo fructus arboris pulcherrimæ spatulasque palmarum, & ramos ligni densarum frondium, & salices de torrente, & lætabimini coram Domino Deo vestro. lib. 6, cap. 1. num.16.17.

Cap. 24. Accipies quoque similam, & coques ex ea duodecim panes & per singula sabbata muta-

mutabuntur corā Domino &c. iure perpetuo. lib.5, cap.12, nu.1

Ecce autem egressus filius mulieris Israelitidis, quem pepererat de viro Aegyptio inter filios Israel, iurgatus est in castris cum viro Israelite. lib. 8, c.2, nu.1

Cap. 25. Qui vendiderit domum intra vrbis muros, habebit licentiam redimendi, donec vnus impleatur annus &c. lib.14, ca. 8. num. 1

Aedes Leuitarum quæ in vrbibus sunt, semper redimi possunt: lib 14, c.9, nu.1

Si in præceptis meis ambulaueritis, & mandata mea custodieritis, & feceritis ea, dabo vobis pluuias temporibus suis, & terra gignet germen suum, & pomis arbores replebuntur. lib 11, c 3. n.1.2.3.4

Apprehendet messium tritura vindemiā, & vindemia occupabit sementem. li 11, cap 3, nu 3.4

Et comedetis panem vestrum in saturitate, & absque pauore habitabitis in terra vestra lib 11, cap 3, nu 4.5

Dabo pacem in finibus vestris: dormietis, & non erit qui exterreat lib 11, cap 3, nu. , & lib 4, cap 31, num 2

Auferam malas bestias, & gladius nō transibit terminos vestros lib.11, c.3, num.6. & lib 4, cap 31, nu 2

Persequemini inimicos vestros, & corruēt coram vobis. Persequentur quinque de vestris centum alienos: & centum de vobis decem millia: cadent inimici vestri gladio in conspectu vestro lib 11, cap.3, numero 6.

Respiciam vos, & crescere faciam: multiplicabimini, & firmabo pactum meum vobiscum lib 11 c 3.nu.6.7.

Comedetis vetustissima veterum, & vetera nouis superuenientibus proijcietis lib.3. c.5.nu.2.& lib 11.c.3 nu.7

Ponam tabernaculum meum in medio vestri, & non abijciet vos anima mea. lib. 3.c.5 nu.2.3

Ego Dominus Deus vester, qui eduxi vos de terra Aegypti, ne seruiretis eis, & qui confregi catenas ceruicum vestrarum vt incederetis erecti. lib.3.c.5. nu.3.

Si ambulaueritis ex aduerso mihi, nec volueritis audire me, addam plagas vestras vsque in septuplum, emittamque in vos bestias agri, quæ consumant vos, & pecora vestra, & ad paucitatem cuncta redigant, desertæque fiant viæ vestræ, &c. si ambulaueritis contra me: & ego incedam aduersum vos in furore contrario &c. lib.2, ca.14, num.4, & lib.4, cap.24. num.4.5.

Ex libro Numeri.

Cap. 1. QVicquid sexus est masculini a vigesimo anno, & supra, omnium virorū fortium ex Israel, & numerabitis eos per turmas suas, &c. lib.1.c.2. nu.8.

Sanctifica mihi quicquid primum nascitur in Israel ab homine vsque ad pecus, mei sunt; ego Dominus. lib.7.c.9. nu.1 Cap. 3.

Tabernaculum fœderis & sanctum sanctorum ingredientur Aaron. & filij eius, quando mouenda sunt castra, & deponent velum, quod pendet ante fores, inuoluentque eo arcam testimonij, & operient rursum velamine hyacinthinarum pellium, extendentque desuper pallium totum hyacinthinum, &c. ne moriantur. lib.6.c.4. nu.1.2.3. Cap. 4.

Nolite perdere populum Caath de medio Leuitarum, &c. & diuident quid quis portare debeat. lib 6. c.4. nu.1.

Alij nulla curiositate videant quæ sunt in sanctuario priusquam inuoluantur alioquin morientur. lib.6.c.4 nu.3

Anima quæ peccauerit per ignorantiam, feceritque vnum ex his, quæ lege Domini prohibentur, &c. coram Domino. lib.4. c.18.num.3. Cap. 5.

Tolle Leuitas ex medio filiorum Israel, & purificabis eos iuxta hunc ritum, aspergantur aqua lustrationis, & radant omnes pilos carnis suæ. lib. 16. cap. 1. numero 36. Cap. 8.

Quis dabit nobis carnes ad vescēdum? lib. 1.c.17. nu.3.& lib.1.c.1.nu.17. Cap. 11.

Recordamur piscium, quos comedebamus in Aegypto gratis; in mentem nobis veniunt cucumeres, & pepones, porrique, & cepe, & allia, &c. lib.1. c.17. num.3.& cap.1. nu.54. & lib.1.c.17.num.25.& cap. 1. num.11.

ur afflixisti seruum tuum? quare non inuenio gratiam coram te? & cur imposui sti pondus vniuersi populi super me? lib. 1.cap.14.nu.28.

Numquid ego concepi omnem hanc multitudinem, vel genui eam, vt dicas mihi, porta eos in sinu tuo, sicut portare solet nutrix infantulum, &c. lib.16. cap.7. numero 11

Quis tribuat, vt omnis populus prophetet. lib.9. c.5. nu.19.

Erat enim Moyses vir mitissimus super omnes homines, qui morabantur in terra. lib.14.cap.1. nu.3.21. Cap. 12.

Audite sermones meos, si quis fuerit inter vos propheta Domini, in visione apparebo ei, idest, per somnium loquar ad illum, &c. at non talis seruus meus Moyses, qui in omni domo mea fidelissimus est. Ore enim ad os loquor ei. &c. quare ergo nō metuistis detrahere seruo meo, &c. lib.11. cap. 15. nu.1. & cap.16. nu.1. & cap.16. nu. 18.

Et ecce Maria apparuit cādens lepra quasi nix. lib.4.c.1. nu.2. & lib.5.cap.7.num.30. Ambrosius, & lib.11.c.16. nu.18.& li.11. c.15. nu. 1. & c.16. 1.18.

Digitized by Google

Cap. 13. Pergentesque vsque ad torrentem botri, abscideruntpalmitem cum vua sua, quam portauerunt in vecte duo viri. lib.3. cap. 2. nu.4. lib.5.c.7. num.23. lib.11.cap.6. numero 38.

Terra quam lustrauimus, deuorat habitatores suos, populus quem aspeximus proceræ staturæ est, ibi vidimus monstra quędam filiorum Enac de genere giganteo, quibus comparati, quasi locustæ videbamur. lib.2.c.5.nu.1.2.

Cap. 14. Non videbunt terram, pro qua iuraui patribus eorum, nec quisquam ex illis, qui detraxit mihi, intuebitur illam, &c seruum meum Caleb inducam in eam. lib.4.cap. 11. num.3.

Cap. 15. Dixit quoque Dominus ad Moysem, loquere filijs Israel, & dices ad eos, vt faciant sibi fimbrias per angulos palliorum, ponentes in eis vittas hyacinthinas, quas cum viderint, recordentur omnium mandatorum Domini, &c. lib.1. cap.20. numero 5.

Cap. 16. Confestim igitur vt cessauit loqui, dirupta est terra sub pedibus eorum; & aperiens os suum deuorauit illos cum tabernaculis suis, & vniuersa substantia eorũ, &c. & ignis egressus a domino interfecit ducentos quinquaginta viros, qui offerebãt incensum. lib.16. c.2. nu.3.4.

Murmurauit autem omnis multitudo filiorum Israel sequenti die contra Moysen, & Aaron, dicens, vos interfecistis populum Domini, cumque oriretur seditio, & tumultus increscerent. Moyses, & Aaron fugerunt ad tabernaculum fœderis, quod postquam ingressi sunt, operuit nubes, & apparuit gloria Domini. lib.1. c. 22. num.35. & lib.9. cap.9. num.1.& cap. 20. num.1.

Tolle thuribulum, & hausto igne de altari, mitte incensum desuper, pergens cito ad populum, vt roges pro eis: iam enim egressa est a Domino ira, & plaga desæuit. lib.1 c.12.nu.35. & lib.9.c.9.nu.1.

Quod cum fecisset Aaron, & cucurrisset ad mediam multitudinem, quam iam vastabat incendium, obtulit thymiama, & stans inter mortuos ac viuentes, deprecatus est, & plaga cessauit. lib.3. c.5. nu 4. & lib.9.c.9.nu.1.

Ponesque eas in tabernaculo fœderis corã testimonio, vbi loquor ad te, quem ex his elegero, germinabit virga eius, &c. Sequenti die regressus Moyses inuenit germinasse virgam Aaron in domo Leui, & turgentibus gemmis, eruperant flores, qui folijs dilatatis in amygdalas deformati sunt, &c. lib.3.c.11.nu 4.& lib.4. c.9.nu.1.& c.25.nu 1. & lib.11.c.6.n 33. & lib.15. c.8.nu.14. & lib.18.c.16 nu.28. & c.11. nu 2.

Cap. 18. Dixit quoque Dominus ad Aaron, tu & filij tui, & domus patris tui tecum portabitis iniquitatem sanctuarij, &c. lib.9.c. 16. num.1.

Cap. 19. Præcipe filijs Israel, vt adducant ad te vaccam ruffam ætatis integræ, in qua nulla sit macula, neque portauerit iugum. lib. 3.c.3. nu.20. & cap.13. nu.15. lib.14. c.7. num.9.& cap.13. nu.3.

Lignum quoque cedrinum, & hyssopum, coccumque bis tinctum sacerdos mittet in flammam, quæ vaccam deuorat. li.14. cap.29. num.10.

Vas quod non habuerit operculum, nec ligaturam desuper, immundum erit. lib. 10.c.7.nu.10.

Cap. 20. Num de petra ac vobis aquam poterimus educere? cumque eleuasset Moyses manum, percutiens uirga bis silicem, egressæ sunt aquæ largissimæ, ita ut populus biberet, & iumenta. lib.4.c.18.num.2. & lib 6.c.8.nu.17.

Quia non credidistis mihi, ut sanctificaretis me coram filijs Israel, non introducetis hos populos in terram, quam dabo eis. lib.4. cap. 18. nume.2. & lib.16. c.8. num.17.

Cap. 21. Fac tibi serpentem æneum, & pone eum pro signo, qui percussus aspexerit eum uiuet. lib.3. cap.11.num.46. Ambrosius. & nu.54.29.

Misit autem Israel nuncios ad Seon regem Amorrhæum dicens, obsecro ut transire mihi liceat per terram tuam, non declinabimus in agros, & uineas, non bibemus aquas ex puteis, uia regia gradiemur, donec transeamus terminos tuos. lib.2.c.6.nu.7.8.& lib.3.c.3 nu.1.

Qui concedere noluit, ut transiret Israel per fines suos, quin potius exercitu congregato egressus est obuiam in desertũ. Et uenit in Iassa, pugnauitque contra eũ. lib.2.cap.6.num.8.

Verteruntque se, & ascenderunt per uiam Basan, & occurrit eis Og rex Basan cum omni populo suo. l.b.3. c.3.num.1.

Cap. 22. Ita delebit hic populus omnes, qui in nostris finibus commorantur, quomodo solet bos herbas usque ad radices carpere. lib.13.c.3.nu.2.& cap 4 nu.1.

Noui enim quod benedictus sit, cui tu benedixeris, & maledictus in quem maledicta congesseris. lib.1.c.3.nu.3.nu.13.& lib.3.c.1..nu.1.

Perrexeruntque seniores Moab, & maiores natu Madian habentes diuinationis pretium in manibus, cumque uenissent ad Balaam, &c. lib.1. cap. 24. nume.26. Ambrosius.

Si uocare te uenerint homines isti, surge, & uade cum eis. lib.4.c.24.nu.2.

Ita dumtaxat, ut quod præcepero tibi, facies. lib.4 c.24.nu.2.

Cernens asina angelum stantem in uia euaginato gladio, auertit se de itinere, & ibat per agrum, quam cum uerberasset

B Balaam,

Digitized by Google

Balaan, & vellet ad semitam reducere, stetit angelus in angustijs duarum maceriarum, quibus vineæ cingebantur,&c. vsque te occidissem, & illa viueret. lib.5. cap.9.nu.21.22.

Cap.23. Moriatur anima mea morte iustorum, & fiant nouissima mea horum similia. lib. 2.c.2.nu.28.& lib.9 c.14.nu.5.

Ecce populus vt leæna consurget, & quasi leo erigetur.lib.2. c.8.nu.1.

Cap. 24. Dixit auditor sermonum Dei, per visionem omnipotentis intuitus est, qui cadit, & sic aperiuntur oculi eius. lib.6.cap.3.numero 26.

Cuius fortitudo similis est rhinocerotis. lib.2.c.8.num.1.

Quàm pulchra tabernacula tua Iacob, & tentoria tua Israel, vt valles nemorosæ, vt horti iuxta fluuios irrigui, vt tabernacula quæ fixit Deus, quasi cedri prope aquas lib.11. cap.12. num.12. & lib.15. c.8.num.1.

Accubans dormiuit vt leo, & quasi leæna, quam suscitare nullus audebit, qui benedixerit tibi, erit & ipse benedictus; qui maledixerit, in maledictione reputabitur. lib.3.cap.7. num.3. & lib.5. cap.18. numero 2.

Orietur stella ex Iacob, & consurget virga de Israel, & percutiet duces Moab, vastabitque omnes filios Seth, & erit Idumæa possessio eius, hereditas Seir cedet inimicis suis; Israel verò fortiter aget, &c. heu quis victurus est, quando ista faciet Deus? lib.3.c.7.nu.1. & lib.18. cap. 15. num.4.

Cap.25. Morabatur autem eo tempore Israel in Setim,& fornicatus est populus cum filiabus Moab, quæ vocauerunt eos ad sacrificia sua, comederunt, & adorauerunt deos earum.lib.1. c.1 nu.3.

Et iratus Dominus ait ad Moysem, Tolle cunctos principes populi, & suspēde eos contra solem in patibulis, vt auertatur furor meus ab Israel lib.5. c.11.n.1.

Quod cum vidisset Phinees filius Eleazari filij Aaron sacerdotis, surrexit de medio multitudinis,& arrepto pugione ingressus est post virum Israelitam in lupanar, & perfodit ambos simul virū scilicet & mulierem in locis genitalibus. lib.1.cap.4.num.7.12.& lib.9. cap.8. numero 11.12.

Dixitque Dominus ad Moysem, Phinees filius Eleazari filij Aaron sacerdotis auertit iram meam a filijs Israel; quia zelo meo commotus est contra eos, vt nō ipse delerem filios Israel. idcirco loquere ad eum: ecce do ei pacem foederis mei, & erit tam ipsi, quam semini eius pactum sacerdotij sempiternum; quia zelatus est pro Deo suo, &c. lib.10.cap.7. numero 15.

Cap.26. Locutus est Dominus ad Moysem dicens istis diuide terram iuxta numerum vocabulorum in possessiones suas. Pluribus maiorem partem dabis, & paucioribus minorem,&c.lib.16.c.5.nu.1.

Cap. 27. Accesserunt autem filiæ Salphaad filij Hepher: filij Galaad, filij Machir, filij Manasse, qui fuit filius Ioseph,&c pater noster mortuus est in deserto, &c. da eis possessionem inter cognatos patris sui, & in hereditate succedant. lib.18.ca.15. numero 5.6.

Cap. 28. Præcipe filijs Israel, & dices ad eos, oblationem meam,& panes,& incēsum odoris suauissimi offerte per tempora sua, hæc sunt sacrificia, quæ offerre debetis, agnos anniculos immaculatos duos quotidie in holocaustū sempiternū: vnum offeretis mane, & alterum ad vesperū. lib. 4.c.7.nu.10. & lib.6.c.2. nu.3.4.5.

Cap.30. Si quis virorum votum vouit Domino,&c. omne quod promisit, implebit Domino: lib.2.c.10.nu.1.2.

Cap.31. Locutusque est Dominus ad Moysem dicens: vlciscere prius filios Israel de Madianitis, & sic colligeris ad populū tuū. lib.16. cap 8.nu.3.

Armate, inquit, ex vobis viros ad pugnam, qui possint vltionem Domini expetere de Madianitis.lib.14.c.12.nu.3.

Cumque pugnassent contra Madianitas, atque vicissent, omnes mares occiderūt. lib.9. cap.3 num.3.

Mandauit Deus Moysi aurum, & argentū, & æs, & ferrum, & plumbum, & stannum, & omne quod potest transire per flammas, igne purgabitur,&c. lauabitis vestimenta vestra die septimo,&c.castra. lib 9. cap.3.nu.3.

Cap. 33. Profectique de Phihahiroth, transierunt per medium mare in solitudinem, & ambulantes tribus diebus per desertum Ethan castrametati sunt in Mara.lib.17.c. 2.nu 2.& lib.1 .c.12. num.3.

Profectique de Mara, venerunt in helim, vbi erant duodecim fontes aquarum, & palmæ septuaginta: ibique castrametati sunt.lib.7.c 3 nu.1.& lib 17. c.2.nu.2.& lib.18.c.12.nu.2.

Profectique de Haseroth venerunt in Rethma: &c. lib.16.c.7.nu.6.

Inde egressi venerunt in Lebna. lib.17.c.2. numero 2.3.

De Lebna castrametati sunt in Ressa. li.17. c.2.nu.3.& lib.18.c.13.nu.3.

Profectique de Beneiaachan venerunt in montem Gadgad: profectique de Gadgad venerunt in Ietebatha, & ibi castrametati sunt. lib.17. c.2.nu.3.

Ex libro Deuteronomij.

Cap.1. Portauit te Dominus Deus tuus vt solet homo &c.lib.1.c.6.nu.11.

Deus

Digitized by Google

Cap. 4. Deus tuus Deus ignis consumens est. lib. 5. c. 24. nu. 5. & lib. 6. c. 2. 3. & lib. 11. c. 6 nu. 64. & lib. 12. c. 2. nu. 6. 26. & lib. 16. cap. 12. num. 30.

Cap. 6. Audi Israel Dominus Deus tuus vnus est. lib. 10. c. 8. nu. 7.

Hæc sunt præcepta mea: & narrabis ea filijs tuis, & meditaberis sedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens, atque consurgens. & ligatis ea quasi signũ in manu tua, scribesq; ea in limine tuo, &c. cumque introduxerit te Dominus Deus tuus in terram, pro qua iurauit patribus tuis &c. lib. 1. c. 20. nu. 5. & lib. 11. cap. 2. num. 9.

Cum dederit tibi Deus Dominus tuus ciuitates magnas, & optimas, quas nõ ædificasti, domos plenas multarum opum, quas non extruxisti, &c. & comederis, & saturatus fueris; caue diligenter ne obliuiscaris Domini, qui eduxit te de terra Aegypti, de domo seruitutis lib. 6. cap. 9. nu. 8 & lib. 7. c. 7. nu. 4.

Cum interrogauerit te filius tuus cras dicens, quid sibi volunt testimonia hæc, & cæremoniæ atque iudicia, quæ præcepit Dominus Deus noster &c. seruieramus Pharaoni, &c. daret terram super qua iurauit patribus nostris. lib. 6. cap. 2. numero 16.

Cap. 11. Scribes ea super postes, & ianuas domus tuæ vt multiplicentur dies tui, & filiorum tuorum in terra, quam iurauit Dominus patribus tuis, vt daret eis quandiu cœlum imminet terræ. lib. 16. cap. 10. numero 30.

Omnis locus quem calcauerit pes vester, vester erit. lib. 2. c. 9 num. 5. & lib. 16. cap. 11. nu. 29.

Cap. 13. Quia tentat vos Dominus Deus vester, vt palam fiat, vtrum diligatis eum, an non, in toto corde, & in tota anima vestra. lib. 5. c. 9. nu 16.

Cap. 15. Cum tibi venditus fuerit frater tuus Hebræus, aut Hebræa, & sex annis seruierit tibi, in septimo anno dimittes eum liberum, & quem libertate donaueris, nequaquam vacuum abire patieris: sed dabis viaticum de gregibus, & de area, & torculari tuo, quibus Dominus Deus tuus benedixerit tibi lib. 9. c. 13. nu. 4. & lib. 10 cap. 4. nu. 2.

Non operaberis in primogenito bouis, & non tondebis primogenita ouium. lib. 9. c. 24. num. 5. 11.

Cap. 19. Cum disperdiderit Dominus Deus tuus gentes, quarum tibi traditurus est terram, & possederis eam, habitauerisque in vrbibus eius, & in ædibus: tres ciuitates separabis tibi in possessionem &c. ut habeat e uicino qui propter homicidiũ profugus est, quo possit euadere. lib. 16. cap. 10. nu. 28.

Qui percusserit proximum suum nesciens, & qui heri, & nudius tertius nullum contra eum odium habuisse comprobatur: sed abijsse cum eo simpliciter in siluam ad ligna cædenda, & in succisione ligno rum securis fugerit manus &c. & occiderit, hic ad unam supradictarum urbiũ confugerit, & uiuet. libro 14. cap. 31. numero 20.

Si egressus fueris ad pugnam contra inimicos tuos, & tradiderit eos Dominus Deus tuus in manu tua, captiuosque duxeris, & uideris in numero captiuorum mulierem pulchram, & adamaueris eam, uolueritisque habere uxorem, &c. quæ radet cæsariem, & circumcidet ungues, & deponet uestem &c. erit uxor tua. lib. 1. c. 5. nu. 8 & lib. 10. c. 4. nu. 4. 5. Cap. 21.

Maledictus a Deo est qui pendet in ligno. libro 3. cap. 11. numer. 28. 29. & libro. 6. cap 4. nume. 11. 12. & lib. 16. cap. 11. numero 3.

Non induetur mulier ueste uirili, nec uir utetur ueste fœminea, abominabilis enim est apud Deum, qui hæc facit. lib. 9. cap. 2. num. 24. Cap. 22.

Non arabis in boue simul, & asino. lib. 2. cap. 28. nu. 26.

Non indueris uestimento, quod ex lana, linoque contextum est. libro. 9. cap 17. numero 21.

Si fuerit inter uos homo qui nocturno pollutus sit somnio, egredietur extra castra, & non reuertetur priusquam ad uesperam lauetur aqua, & post solis occasum regredietur in castra. lib. 14. cap. 22. numero 46. Cap. 23.

Fratri tuo non fœnerabis ad usuram: sed ab alienigena exiges lib. 4. cap. 39. nu. 37. Ambrosius.

Non accipies loco pignoris superiorẽ aut inferiorem molam lib. 14. cap. 28. numero 20. 21. Cap. 24.

Non ligabis os bouis tui triturantis in area fruges tuas lib. 14. 31. nu. 6. Cap. 25.

Quãdo habitauerint fratres simul, & unus ex eis absq; liberis mortuus fuerit, uxor defuncti non nubet alteri sed accipiet eam frater eius, & suscitabit semen fratris sui: & primogenitum ex ea filiũ nomine illius appellabit. lib. 1. c. 23. nu. 13. & lib. 14. c. 26. nu. 28.

Si tamen audieris mãdata Domini Dei tui, quæ ego præcipio tibi hodie, & custodieris, & feceris, ac non declinaueris ab eis nec ad dexteram nec ad sinistram &c. lib. 6. cap. 19. nu. 14. Cap. 28.

Erit vita tua quasi pendens ante te. lib. 3. cap. 10. nu. 23.

Vinum, & siceram non bibistis. lib. 1. cap. numero 14. Cap. 29.

Conuertetur Dominus Deus tuus epulari in te super bonis sicut epulatus est super patres tuos: si audieritis uocem Domini Dei uestri, &c. mandatum quod ego mã- Cap. 30.

do tibi hodie, non est graue, neque longe a te est, non est in cœlo, &c. facere illud. lib. 11. c.4 nu.12.

Cap. 32. Audite cœli quæ loquor, audiat terra verba oris mei, concrescat vt pluuia doctrina mea, fluat vt ros eloquium meum, quasi imber super herbam, & quasi stillæ super gramina. lib.11. c.3. nu.2. lib.2.c.10. numero 14.

Peccauerunt ei, & non filij eius in sordibus lib.14 c.8 nu.17.

Quando diuidebat altissimus gentes, quando separabat filios Adam; constituit terminos populorum iuxta numerum filiorum Israel lib.1.c 2.nu.4 lib.5.c.7.nu.19. & lib 8.c.1.nu.6.

Inuenit eum in terra deserta, in loco horroris, & vastæ solitudinis, circumduxit eum, & docuit, & custodiuit quasi pupillam oculi sui, sicut aquila prouocans pullos suos ad volandum, & super eos volitans expandit alas suas, & assumpsit, & portauit in humeris suis. lib.1. nu.1.c.6. & num.4.

Incrassatus est dilectus, & recalcitrauit; incrassatus, impinguatus, dilatatus dereliquit Deum factorem suum, & recessit a Deo salutari suo lib.1. num.27. & lib.2. c.19. num.31. Ambrosius, & lib.5 cap 9. nu.3. & lib.6.cap.9. nu.7.13. & lib.7.c.7. num.3.4.5.

Ignis succensus est in furore meo, & ardebit vsque ad inferni nouissima, deuorabitque terram cum germine suo, fundamenta montium comburet, &c. sagittas meas complebo in eis. lib. 4. c.12. nu.3. 24. & lib.9 c.3. nu 10.

Vtinam saperent, & intelligerent, ac nouissima prouiderent. lib.11. c.10. num. 14. & lib.18.c.16.nu.14.

De vinea Sodomorum, vinea eorum, & de suburbanis Gomorrhæ. lib.1.c 1. numero 67. Ambrosius & lib. 14. cap. 4. numero 15. 16.

Vua eorum, vua fellis, & botri amarissimi. lib.1.c.1.nu.67. Ambrosius, & lib.14.cap. 14.num 15.16.

Fel draconum vinum eorum, & venenum aspidum insanabile. lib.1.c.1. nu.67. Ambrosius, & lib.14.c 14.nu.15.16.

Ego occidam, & ego viuere faciam, percutiam, & ego sanabo. lib.3.c.1.num 7. & cap.25. nu. 4.& lib.3. c.26.nu.8. & lib.5. cap.9. nu.13.14.

Cap. 33. Qui dicit patri suo, aut matri suæ, nescio vos, & fratribus suis, ignoro illos, &c. hi custodierunt eloquium tuum, & pactum tuum, seruauerunt iudicia tua o Iacob, &c. lib 6.c.8.nu.14.

Beniamin amantissimus Domini habitabit confidenter in eo, quasi in thalamo, tota die morabitur, & inter humeros illius requiescet. lib. 14. cap.25. nu.42.

Ex libro Iosue.

Omnem locum quem calcauerit vestigium pedis vestri, vobis tradam. lib. 2.c.9. nu.5. Cap. 1.

Misit igitur Iosue filius Nũ de Setim duos viros exploratores in abscondito, & dixit eis, ite, & considerate terram, vrbemque Iericho. lib.14.c.25 nu.5. Cap. 2.

Dimittensque eos, vt pergerent, appendit funiculum coccineum in fenestra. lib.3. cap.10. num.5.

Sitque inter vos, & arcam spatium cubitorum duum millium, vt procul magis videre possitis, &c. per quam viam ingrediamini. lib.4.c.20.nu.2. Cap. 3.

Igitur egressus est populus de tabernaculis suis, vt transiret Iordanem, & sacerdotes qui portabant arcam fœderis, pergebant ante eum. lib. 16.cap.1 nu.3.

Præcipe eis vt tollant de medio Iordanis alueo, [vbi steterunt pedes sacerdotum duodecim lapides durissimos. lib.1. cap. 23. num.5. Cap. 4.

Fac tibi cultros lapideos, & circuncide secundo filios Israel lib.18.c.2. nu.3. Cap. 5.

Omnis populus qui egressus est de Aegypto generis masculini, vniuersi bellatores fortissimi mortui sunt in deserto, &c. incircuncisi erant &c. horum filij successerunt in locum patrum, &c. lib.5.c.7. numero 24.

Hodie abstuli opprobrium Aegypti a vobis. lib.3.c.15. nu.1. & lib.18.c.2. num.3. & lib.28.c.14.nu.1.

Et fecerunt filij Israel Phase quartadecima die mensis ad vesperam in campestribus Iericho. lib.18.c.14.nu.1.

Cum autem esset Iosue in agro vrbis Iericho, leuauit oculos, & vidit virum stantem contra se, euaginatum tenentẽ gladium, perrexitque ad eum, & ait, noster es, an aduersariorum? lib.2.c.9. nu.19. & lib 4.c.30.nu.20.21.

Circuite vrbem cũcti bellatores, semel per diem sic facietis sex diebus. Septimo autem die sacerdotes tollent septem buccinas, quarum vsus est in Iubilæo, & præcedent arcam, &c. & muri ciuitatis funditus corruent. lib.14. c.23. nu.7. & lib.18. cap 2.nu.36. Cap. 6.

Cumque septimo circuitu clangerent buccinis sacerdotes dixit Iosue ad omnem Israel, Vociferamini; tradidit enim Dominus vobis ciuitatem, &c. vos autẽ cauete, ne de his quæ præcepta sunt vobis, quidpiam contingatis, & sitis præuaricationis rei lib.11.c.12.nu.3. & lib.14. cap. 26.num. 32.33.

Igitur omni populo vociferante, & clangẽtibus tubis, postquam in aures multitudinis vox sonitusque increpuit, muri illico

Digitized by Google

lico corruerunt.lib.11.c.12. nu.3. lib.14. c.16. nu.32,33.

Cap. 7. Peccauit Israel, & præuaricatus est pactum meum, tuleruntque de anathemate,&c. nec poterit stare Israel ante hostes suos, eosque fugiet, quia pollutus est anathemate, non ero vltra vobiscum, donec conteratis eum qui huius sceleris reus est lib.3 cap.28. num.18. & lib.4. cap.18. num.1.lib.14. cap.11.nume.1. & cap 12. nu.10.11.

Cap. 8. Iosue vero, & omnis Israel cesserunt loco, simulantes metum,& fugientes per solitudinis viam.lib.3 c.3 nu 2.

Cum ergo ex vtraque parte aduersarij cæderentur, ita vt nullus de tanta multitudine saluaretur.lib.2.c.7.nu.7.

Tunc ædificauit Iosue altare Domino Deo Israel in monte Hebal, sicut præceperat Moyses famulus Domini filijs Israel,&c. altare de lapidibus impolitis, quos ferrum non tetigit.& obtulit super eo holocaustum Domino,&c. lib.13. c.3. nu 3.& lib.18 c.10.nu.1.2.

Omnis autem populus, & omnes maiores natu, ducesque, ac iudices stabant ex vtraque parte arcæ in conspectu sacerdotum, qui portabant arcam fœderis Domini, vt aduena, ita & indigena,&c. & media iuxta montem Hebal. lib.18. c.9. num.1.2.

Post hæc legit omnia verba benedictionis, & maledictionis, & cuncta quæ scripta fuerant in volumine legis coram omni multitudine Israel, mulieribus, ac paruulis,& aduenis, qui inter eos morabantur. lib.18.cap.9. num.2.3. & cap.10.numero 1.2.

Cap. 9. Quibus auditis cuncti reges trans Iordanem,qui versabantur in montanis,& cãpestribus, in maritimis, ac littore maris magni, hi quoque qui habitabant iuxta Libanum,Hethæus,& Amorrhæus,Chananæus,& Pherezæus,& Heuæus,& Iebusæus congregati sunt, vt pugnarent cõtra Israel,& Iosue vno animo,eademq; sententia lib.5 c.4.nu.1.

Fecitque Iosue cum eis pacem, & inito fœdere pollicitus est,vt non occiderentur: principes quoque multitudinis iurauerunt eis lib. .c.11.nu. 4

Cap. 10. Sol contra Gabaon ne mouearis, & Luna contra vallem Aialon steteruntq; Sol,& Luna, donec vlcisceretur se gens de inimicis suis.lib.2.c.9.nu.1. & lib.12. cap.2. nu.7 & lib.16.c.4.nu.27.

Reuersusq; est omnis exercitus ad Iosue in Maceda,vbi tunc erant castra,sani,& integro numero: nullusq; contra filios Israel mutire ausus est.lib.2.c.9.nu.6.

Ite, & ponite pedes super colla regũ istorum.lib.16 c. .nu.1.8 9.10.

Cap. 11. Quieuitq; terra a prœlijs.lib.2.c.9. nu.6.

Cap. 15. Qui cũ pergerẽt simul, suasa est a viro suo: vt peteret a patre suo agrum, suspirauitque vt sedebat in asino, &c. da mihi benedictionem: terram australem,& arentem dedisti mihi,iunge, & irriguam. Dedit itaque ei Caleb irriguum superius,& inferius. lib.3. cap.25. num.23. & lib.7. cap.3. nu.2.

Non potuerunt filij Iuda delere Iebusæum habitatorem: habitauitq; Iebusæus cum filijs Iuda in Ierusalem vsque in præsentem diem lib.2. c.5.nu.5.

Habitauitq; Chananæus in medio Ephraim vsque in diem hanc tributarius. lib.9. c. 18. num.8. Cap. 16.

Et moriatur sacerdos magnus qui fuit in illo tempore:tunc reuertetur homicida, & ingredietur ciuitatem,& domum suã, quam fugerat. lib.3.c.10.nu.67. Cap. 20.

Filij Israel dederunt sortem Iosue in monte Ephraim.lib.18.c.15.num.7. Cap. 21.

Ex libro Iudicum.

Mortuus est autem Iosue filius Num famulus Domini &c. & surrexerunt alij qui non nouerunt Dominum, & opera quæ fecerat cum Israel; feceruntque filij Israel malum in conspectu Domini, & seruierunt Baalim. lib.3.c.12. nu.2. & lib.4.c.42.nu.1. Cap. 2.

Iratusq; Dominus cõtra Israel,tradidit eos in manus diripientium.lib.4.c.42.nu.2.

Mortuus est Othoniel filius Cenez: quieuitque terra quadraginta annis lib.2. ca. 11. num.1. Cap. 3.

Addiderunt autem filij Israel facere malũ in conspectu Domini:qui confortauit aduersum eos Eglon regem Moab.li.2.cap. 11. nu.1.2.& lib.14.c.18.nu.1.

Hæ sunt generationes quas Dominus dereliquit, vt erudiret in eis Israelem. lib.9. cap.18.num.8.

Seruieruntque filij Israel Eglon regi Moab decem, & octo annis,& postea clamauerunt ad Dominum:qui suscitauit eis saluatorem vocabulo Aod inclytum filium Gera filij Iemini, qui vtraque manu pro dextera vtebatur.lib.9.c.8.nu.1. & lib.2. c.11.nu.2.

Audite reges, auribus percipite principes, lib.2.c.9.nu 10. & lib.9.c.13.nu.6. Cap. 4.

Da mihi obsecro paululum aquæ,quia sitio valde: quæ aperuit vtrem lactis, & dedit ei bibere,& operuit illum &c. cum silentio posuit supra tempus capitis eius clauum percussumque malleo defixit in cerebro vsque ad terram: qui soporẽ morti socians defecit,& mortuus est. lib.18. cap 2.num.4. Cap. 5.

Ingressus est itaque Gedeon, & coxit hædum,& de farinæ modio azymos panes: carnesque ponens in canistro, & ius carnium mittens in ollam, tulit omnia Cap. 6.

sub quercu, & obtulit ei. lib.3. cap. 10. numero 62.
Cumque fecisset ita extendit Angelus summitatem virgæ, quam tenebat in manu, & tetigit carnes, & panes azymos: ascenditque ignis de petra, & carnes, & azimos panes consumpsit: angelus autē Domini euanuit ex oculis eius. lib.3. c. 10. numero 61.
Oro vt solum vellus siccum sit, & omnis terra rore madens: & fuit siccitas in solo vellere, & ros in omni terra. lib 3.c.7.nu. 26. & lib.5.c.7.nu.1.2.& cap.7. n.27. Ambros. & lib.5.c.7. nu.24.25.26.
Cap.7. Multus tecū est populus, nec tradetur Madian in manus eius, ne glorietur contra me Israel, & dicat meis viribus, &c. qui formidolosus est, & timidus reuertatur. lib 2.cap.7. nu.9 10.11.12.
Duc eos ad aquas, & ibi probabo illos: & de quo dixero tibi vt tecum vadat, &c. qui manu, & lingua lambuerint aquas sicut solent lambere canes, separabis eos deorsum, qui autem curuatis genibus biberint, in altera parte erunt. lib. 2. cap. 7. numero 11.
Cumq; per gyrum castrorum in tribus personarent locis, & hydrias confregissent, tenuerunt sinistris manibus lampades, & dexteris sonantes tubas: clamaueruntque Gladius Domini, & Gedeonis: stantes singuli in loco suo, & persequebātur Madian. lib.11.c.7.nu.7.
Cap 9. Ierunt ligna, vt vngerent super se regem, dixeruntque oliuæ, impera nobis, &c. dixeruntque omnia ligna ad rhamnum, veni, & impera nobis &c. egrediatur ignis de rhamno, & deuoret cedros Libani. lib.4.c.35.nu.6.
Euagina gladium tuum, & percute me, ne forte dicatur quod a fœmina interfectus sum. lib.3.c. 10.nu.10.
Cap.11. Fuit itaq; in illo tempore Iephte Galaadites vir fortissimus, atque pugnator &c. Eiecerunt Iephte, &c. quos ille fugiens &c. Fecit eum principem omnis populus. lib 3 c.9 nu.11.
Pater mi, si aperuisti os tuum ad Dominū, fac mihi quodcunq; pollicitus es, cōcessa vltione, atq; victoria de hostibus tuis, &c. Sodalibus meis. lib.6. c.8. nu.8.
Cap.13. Ecce concipies, & paries filium: Caue ne vinum bibas, nec siceram, & ne aliquo vescaris immundo, lib.1.c.1. nu.40.
Morte moriemur, quia vidimus Dominum &c. Si Dominus nos vellet occidere, de manibus nostris holocaustum, & libamēta non suscepisset. lib 4.c.17. nu.18.
Cap 14. Descendit ergo Samson in Thamnata, vidensque ibi mulierem de filiabus Philisthijm: ascendit & nunciauit patri suo, & matri suæ, dicens: Vidi mulierem &c. Quæso vt mihi accipiatis vxorem. lib.2. c.3 nu.25. & lib.3.c.3.nu.42.
Descendit itaq; Samson cum patre suo, & matre in Thamnata. Cumque venissent ad vineas oppidi, apparuit catulus leonis sæuus, & rugiens, & occurrit ei: Irruit spiritus Domini in Samson, & dilacerauit leonem lib.2. ca.8. num.25. & lib.3. cap.7. num. 11.
Et post aliquos dies reuertens, vt acciperet eam, declinauit, vt videret cadauer leonis, & ecce examen apum in ore leonis erat, ac fauus mellis &c. lib.2.c.8.nu.25. & lib 3. c.9. nu.11.
De comedenti exiuit cibus, & de forti egressa est fortitudo. Quid dulcius melle, & quid fortius leone. lib.3. cap. 10. nu. 17. Ambrosius.
Perrexitque, & cepit trecentas vulpes, caudasque earum iunxit ad caudas, & faces ligauit in medio; quas igne succendens dimisit, vt huc, illucq; discurrerent, &c. Flamma consumeret. libro 8. cap.1. numero 18. Cap. 15.
Et inde cōsurgens apprehendit ambas portæ fores cum postibus suis, & sera, impositasq; humeris suis portauit ad verticem montis Hebron. lib.3. cap.9. num.11. & cap.13. nu.28.
Decipe eum, & disce ab illo, in quo habeat tantam fortitudinem, & quomodo eum superare valeamus, & vinctum affligere: quod si feceris, dabimus tibi singuli mille & centum argenteos. lib.1. c.24. num. 26. Ambrosius.
Concussisque fortiter columnis, cecidit domus super omnes principes, & cęteram multitudinem, quæ ibi erat, multoq; plures interfecit moriens, quàm ante viuus occiderat. lib.3.c.9.nu.11.65.

Ex libro Ruth.

NOlite me vocare Nohemi, sed vocate Maram, quia amaritudine repleuit me Dominus. lib.5.c.11.nu.17. Cap.1.
Tolle calciamentum, quod statim soluit de pede suo: lib.3.c.5.nu.86. Ambros.87.

Ex lib.1.Regum.

FVit vir vnus de Ramathaim, de monte Ephraim, & nomen eius Helcana &c. lib.9. c.23. nu.4. Cap. 1.
Affligebat Annam æmula eius, & vehementer angebat, intantum vt exprobraret quod Dominus conclusisset vuluam eius. lib. 18.c 18.nu.16.
Porro Anna flebat, & nō capiebat cibum. lib.18.c.18 nu 16. lib.1 c 1. nu 40.
Factum est autem cū illa multiplicitet preces coram Domino, vt Heli obseruaret os eius. lib. 13. c. 11. nu 1.
Porro Anna loquebatur in corde suo, tantumq;

Digitized by

tumq; labia eius mouebantur, & vox penitus non audiebatur. lib. 16. c. 2. nu. 7.

Vinum, & omne quod inebriare potest, nō bibi, &c. lib. 1. c. 1. nu. 14.

Et adduxit eum secum, postquam ablactauerat in vitulis tribus, & tribus modijs farinæ, & amphora vini, & adduxit eum ad domum Domini in Silo, & obtulerunt puerum Heli. lib. 1. c. 1. 2. nu. 9.

Cap. 2. Exultauit cor meum in Domino, & exaltatum est cor meum in Deo meo: Dilatatum est os meum super inimicos meos, quia lætata sum in salutari tuo. lib. 1. cap. 27. num. 6. & lib. 5. cap. 6. nu. 7. & lib. 16. c. 13. num. 22.

Nolite multiplicare loqui sublimia gloriantes; recedant vetera de ore vestro, quia Deus scientiarum Dominus est, & ipsi præparantur cogitationes. lib. 16. cap. 13. nu. 22. & lib. 17. c. 5. nu. 25.

Arcus fortium superatus est, & infirmi accincti sunt robore. lib. 2. c. 7. nu. 15. & lib. 5. c. 7. & lib. 16. c. 13. nu. 22.

Repleti prius, pro panibus se locauerunt, & famelici saturati sunt. lib. 5. c. 7. nu. 20.

Donec sterilis peperit plurimos, & quæ multos habebat filios, infirmata est. li. 1. c. 22. nu. 11.

Dominus mortificat & viuificat, deducit ad inferos, & reducit: Dominus pauperem facit & ditat, humiliat, & subleuat. lib. 2. cap. 18. nu. 25. & lib. 5. cap. 7. nu. 20. & lib. 9. cap. 14. num. 22. & lib. 11. cap. 13. numero 8.

Domini enim sunt cardines terræ, & posuit super eos orbem. lib. 5. c. 4. nu. 1.

Dominū formidabūt aduersarij eius, super ipsos in cęlis tonabit. lib. 14. c. 22. n. 13.

Dominus iudicabit fines terræ. lib. 14. c. 22. nu. 47. & c. 24. nu. 9. 10.

Porro filij Heli, filij Belial, nescientes Dominum, neque officium sacerdotum ad populum. lib. 6. cap. 6. nu. 5. 6. 7. 11. 13. 15. 16. 17. 23. 29.

Da mihi carnem, vt coquam sacerdoti: non enim accipiam a te carnem coctam, sed crudam. lib. 1. c. 1. nu. 54.

Nolite filij mei: non enim est bona fama, quam ego audio, vt transgredi faciatis populum Domini. lib. 6. c. 6. nu. 5. 6. 7. 12. 13. 15. 16. 17. 23. 29.

Si peccauerit vir in virum, placari ei potest Deus: Si autem in Dominum peccauerit vir, quis orabit pro eo? lib. 5. c. 8. nu. 13. Ambrosius.

Cap. 3. Puer autem Samuel ministrabat Domino coram Heli. lib. 14. c. 30. nu. 11.

Et sermo Domini erat pretiosus in diebus illis. lib. 14. cap. 28. nu. 32.

Et vocauit Dominus Samuel; qui respondens, ait: Ecce ego. lib. 13. c. 1. nu. 18. 19.

Et dixit Dominus ad Samuelem, Ecce ego facio verbum in Israel, quod quicumque audierit, tinnient ambæ aures eius. lib. 5. c. 13. nu. 21.

Idcirco iurauit domui Heli, quòd non expietur iniquitas domus eius victimis, & muneribus vsque in æternum. lib. 6. ca. 6. numero 35.

Dominus est, ipse faciat, quod bonum est in oculis suis. lib. 6. cap. 6. nu. 16. & lib. 8. cap. 7. nu. 7.

Cap. 4. Væ nobis: non enim fuit tanta exaltatio heri, & nudiustertius: Vę nobis, quis nos saluabit de manu deorum sublimiū istorum? lib. 2. c. 9. nu. 4.

Cumque ille nominasset arcam Dei, cecidit de sella retrorsum iuxta ostium, & fractis ceruicibus mortuus est. lib. 6. c. 6. nu. 16. 17.

Cap. 6. Facietisque similitudines murium, qui demoliti sunt terram, & dabitis Deo Israel gloriā: si forte releuet manum suam a vobis, & a dijs vestris, & a terra vestra. lib. 14. c. 22. num. 50.

Ibant autem in directum vaccæ per viam, quæ ducit Bethsames, & itinere vno gradiebantur, pergentes, & mugientes; & non declinabant, neque ad dexteram, neque ad sinistram. lib. 2. c. 5. nu. 41. & li. 9. c. 22. nu. 31. 34. 35.

Percussit autem Dominus de viris Bethsamitis, eo quòd vidissent arcam Domini, & percussit de populo septuaginta viros, & quinquaginta millia plebis. lib. 5. cap. 12. nu. 35.

Cap. 7. Eleazarum autem filium eius sanctificauerunt, vt custodirent arcam Domini. lib. 14. c. 31. nu. 21.

Intonuit autem Dominus fragore magno in die illa super Philisthijm, & exterruit eos, &c. lapis adiutorij, & cæsi sunt a filijs Israel. lib. 2. c. 4. nu. 13. & lib. 4. cap. 37. num. 12.

Reuertebaturq; in Ramatha, ibi enim erat domus eius, & ibi iudicabit Samuel Israelem: ædificauit etiam ibi altare Domino. lib. 14. c. 29. nu. 32.

Cap. 8. Factum est autem cū senuisset Samuel &c. lib. 16. c. 3. nu. 13. 14.

Dixit autem Dominus ad Samuelem, Audi vocem populi in omnibus, quæ loquuntur tibi. lib. 13. c. 9. nu. 12.

Cap. 9. Erat vir de Beniamin noīe Cis, fili9 Abiel, filij Seor &c Fortis robore: Et erat ei filius vocabulo Saul. lib. 6. c. 1. nu. 20.

Et erat electus & bonus, & non erat vir de filijs Israel melior illo, ab humero, & sursum eminebat super omnem populum. lib. 14. c. 31. n. 8. & lib. 16. c. 1. nu. 38.

Et comedit Saul cum Samuele in die illa: & descenderunt de excelso in oppidum, & locutus est cum Samuel in solario. lib. 14. c. 29. nu. 33.

Cap. 10. Tulit autem Samuel lenticulam olei, & effudit super caput eius. lib. 16. c. 1. nu. 37.

Cumq; abieris hodie a me, inuenies duos viros iuxta sepulchrum Rachel, &c.

libro 1. cap.18. num.25.

Inuenient te tres viri ascendentes ad Deũ in Bethel. lib.14.c.15.nu.18.

Et insiliet spiritus Domini, & prophetabis cum eis,& mutaberis in virum alterum. lib.7.c.8. nu.11.32.

Quæsierunt eum, & non est inuentus illic, & consuluerunt Dominum post hæc &c. Ecce absconditus est domi. lib.16.cap.1. numero 18.

Cap.11. In hoc feriam vobiscum fœdus, vt eruam omnium vestrum oculos dexteros, ponamq; vos opprobrium in vniuerso Israel. lib.3. c.4.nu.21.

Cap. 12. Nolite timere, vos fecistis vniuersum malum hoc: verumtamen nolite recedere a tergo Domini, sed seruite Domino in omni corde vestro, & nolite declinare post vana,quæ non proderunt vobis, neque eruent vos, quia vana sunt. libro 7. cap.2. nu.20.

Absit autem a me hoc peccatum in Domino,vt cessem orare pro vobis lib.1.c.12. nu.7.& lib.12. cap.4. nu.4.

Cap. 13. Filius vnius anni erat Saul cum regnare cœpisset: duobus autem annis regnauit super Israel. lib.17.c.1.nu.8.

Et Philisthijm congregati sunt ad prœliandum contra Israel, triginta millia curruum,& sex millia equitum,& reliquum vulgus, sicut arena, quæ est in littore maris magni. lib.9.c.18.nu.9.

Et ascendentes castrametati sunt in Machmas ad Orientem Bethauen. lib.4. c.44. numero 22.

Adiurauit autem Saul populum dicens, Maledictus vir qui comederit panem vsque ad vesperam, donec vlciscar de inimicis meis &c. lib.9.cap.15. num.20.21. lib.1. cap.1. nu.17.

Cap.14. Extenditque summitatem virgæ, quam habebat in manu, & intinxit in fauũ mellis:& conuertit manũ suam ad os suum, & illuminati sunt oculi eius.lib. 1.cap.1. nu.14. & lib 18 cap.1. num.36.37.

Defatigatus est autem populus nimis, & versus ad prædam tulit oues,& boues,& vitulos, & mactauerunt in terra: comeditque populus cum sanguine. li.18. cap. 1. num.37.

Aedificauit autem Saul altare Domino lib. 3. c.25. nu.25.

Congregatoque exercitu Saul percussit Amalech,& eruit Israel de manu vastatorum eius. lib.1.c.24 nu.13.& lib.6.cap.6. num.13.14.

Cap. 15. Hæc dicit Dominus exercituum, Recensui quæcumq; fecit Amalech Israel,quomodo restitit ei in via cum ascenderet de Aegypto. lib. 6.cap.12.nu.15.

Nunc ergo vade, & non parcas ei, & percute Amalech, & non concupiscas ex rebus ipsius aliquid &c lib.6,cap.12.numero15.

Percussitq; Saul Amalech,&c. lib.1. cap.2. numero 24.

Et pepercit Saul,& populus Agag, & optimis gregibus ouium,& armentorum &c. lib.1.c.1. nu.13.

Nonne cum paruulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israel factus es? vnxitque te Dominus regem super Israel. lib. 3 cap.19.nu.20.

Nunquid vult Dominus holocausta, & victimas, & non potius vt obediatur voci Domini? lib.13.c.1. num.21.22.

Melior est obedientia,quàm victimæ:& auscultare, magis quàm offerre adipẽ arietum, quoniam quasi peccatum ariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere lib.13. cap.1.nu. 15.16.17.22.

Pro eo ergo quod abiecisti, sermonem Domini abiecit te Dominus, ne sis rex. lib. 17.c.3.nu 8.

Dixitq; Saul ad Samuelem: Peccaui, quia præuaricatus sum sermonem Domini. lib.14.c.2.nu.45.46.47.

Sed nunc quæso porta peccatum meũ &c. Sed nunc honora me coram senioribus populi &c lib.1.c.18.nu 31.

Sicut fecit absque liberis mulieres gladius tuus, sic absque liberis erit mater tua inter mulieres lib.6.c.12. nu.16.

Verumtamen flebat Samuel Saulem, &c. lib. 1 c.14.nu.29.

Erat autem Dauid rufus, & pulcher aspectu,decoraq; facie &c lib 1.c.2.nu.46. Cap. 16.

Spiritus autem Domini recessit a Saul, & exagitabat eum spiritus nequam a Domino.lib.2. cap. 8. nu.34.

Igitur quandocunque spiritus Domini malus arripiebat Saul, Dauid tollebat citharam, & percutiebat manu sua, & refocillabatur Saul,& leuius ferebat: recedebat enim ab eo spiritus malus.lib.9 c. 5. numero 2. Cap. 17.

Porro Saul, & filij Israel congregati venerunt in ualle Terebinthi.lib.2 c.8.nu.38.

Quid dabitur uiro qui percusserit Philisthæum hunc, & tulerit opprobrium de Israel? lib. 7.cap.8.nu.3.

Dixitq; Dauid ad Saul, pascebat seruus tuus patris sui gregem, & ueniebat leo, uel ursus, & tollebat arietem de medio gregis,& persequebar eos, & percutiebã, eruebamq; de ore eorum, & illi consurgebant aduersum me, & apprehendebam mentũ eorum &c. leonem, & ursum interfecit seruus tuus.lib.2.c.18. nu.25.

Et elegit sibi limpidissimos quinq; lapides de torrente,& misit eos in peram pastoralem. lib.16.c.9.nu.30.

Et misit manũ suam in peram pastoralem, tulitq; unum lapidem,&c. super terram. lib.3.c.2.nu.36.& lib.9.c.8. nu.11.12.

Et circũducens percussit eum in fronte, & infixus est lapis in fronte eius, & cecidit in fa-

In faciem suam super terram, etc. Tulit gladium eius, et eduxit eum de vagina sua, et interfecit eum, præciditque caput eius lib 4. c 32. nu. 4

Assumens autem Dauid caput Philisthæi, attulit illud in Hierusalem: arma vero eius posuit in tabernaculo suo lib 2. c. 8. nume 39

Cap. 18. Anima Ionathæ cōglutinata est animæ Dauid. lib. 1 c 2. nu. 25

Percussit Saul mille, et Dauid decem millia in millibus suis. lib. 1. cap. 24 nume. 10. et lib. 3. cap. 9. nume. 47. et lib. 9. cap. 5. nume. 2. 3

Dauid autem psallebat manu sua, sicut per singulos dies: tenebatque Saul lanceam, et misit eam, putans quod configere posset Dauid cum pariete, et declinauit Dauid a facie eius secundo. lib. 9. cap. 5. nume 2. 28

Nō habet rex necesse sponsalia, nisi tantū centum præputia Philistinorum, vt fiat vltio de inimicis regis. Porro Saul cogitabat tradere Dauid in manus Philisthinorum lib. 4. c 22. nu 12

Cap. 21. Nunciauit Doech Sauli regi quòd Dauid venisset ad Abimelech sacerdotem lib 1. c. 24. nu. 4

Et immutauit os suum Dauid coram rege Achis, et collabebatur inter manus eorum, et impingebat in ostia portæ, defluebantque saliuæ eius in barbam. lib. 3. ca. 11. nu. 30

Cap. 23. Ne timeas, neque enim inueniet te manus Saul patris mei et tu regnabis super Israel, et ego ero tibi secundus lib. 1. cap. 19. nu. 7

Cap. 24. Ingressusque est Saul speluncam, vt purgaret ventrem, Porro Dauid, et viri eius in interiori parte speluncæ latebant etc. Porro Dauid præscidit oram clamydis Saul etc. Ne faciam hanc rem domino meo Christo Domini, etc. lib. 1 cap. 12. nume. 12

Vox tua fili mi Dauid: Iustior me es tu etc. lib 1. c. 17. nu 17. 18

Cap. 26. Et ait Abisai ad Dauid: Conclusit Deus inimicum tuum hodie in manus tuas, nunc ergo perfodiam eum lancea in terra, semel, et secundo opus non erit etc. Dixit ad eum Dauid, Ne interficias eum & cætera. lib. 2. cap. 9. nume. 13. Ambrosius.

Si Dominus incitat aduersum me, odoretur sacrificium tuum. lib. 10. cap. 1. nume. 6

Cap. 28. Hac hora eras, tu et filij tui mecum eritis. lib. 16. c. 4. nu. 27. 28

Puer Aegyptius ego sum seruus viri Amalecitæ, dereliquit autem me dominus meus, quia ægrotare cœpi nudiustertius, &c. Iura mihi per Deum, quod non occidas me, &c Et ego adducam te ad cuneum istum. lib. 11. cap. 12. nu. 40

Ex lib. 2. Regum.

DOleo super te frater mi Ionatha amabilis valde super amorem mulierum. Sagitta tua nūquam abijt retrorsum. lib. 3. c. 9. nu. 40 Cap. 1.

Extendit manum ad arcam Dei Oza, et tenuit eam, quoniam calcitrabant boues, et declinauerant eam. Iratusque est Dominus, indignatione contra Ozā, et percussit eum super temeritate, qui mortuus est ibi, iuxta arcam Dei. lib. 10. cap. 4. nume. 28 Cap. 6.

Quàm gloriosus fuit hodie rex Israel, discooperiens se ante ancillas seruorum suorum, et nudatus est, quasi si nudetur vnus de scurris. Dixitque Dauid ad Michol: Viuit Dominus, quia ludam ante Dominum, qui elegit me potius, quàm patrem tuum, & quàm omnem domum eius. &c. et ludam, et vilior fiam, plusquā factus sum: & ero humilis in oculis meis &c. lib. 8. c. 7 nu 15. 16 & lib. 11. c 14. nu. 14. & lib. 8. c. 6. nu 15. 16

Numquid tu ædificabis mihi domū ad habitandum &c lib. 14 c. 28. nu. 22 Cap. 7.

Qui si inique aliquid gesserit, arguam eum in virga virorum, & in plagis filiorū hominum. lib. 6. c. 11. nu. 19

Quis ego sum Domine Deus, & quæ domus mea, quia adduxisti me hucusque? lib. 8. c. 5. nu 6. & c. 8. nu. 1

Viditque mulierem lauantem se ex aduerso, &c Et dormiuit cum ea. lib. 3. c. 3. nu. 38 42 Cap. 11.

Tu enim fecisti hanc rem abscondite: ego autem faciam verbum istud in conspectu omnis Israel, & in cōspectu solis huius. lib. 3. c. 22. nu. 6 Cap. 12.

Peccaui Domino &c. Dominus quoque trāstulit peccatum tuum lib 14 c. 21. nu. 45. 46. & nu. 57. 58. & c. 23. nu. 7

Verumtamen quoniam blasphemare fecisti inimicos nomen Domini, propter verbum hoc, filius qui natus est tibi, morte morietur. lib. 9. c 8. nu. 3. & lib. 16. ca. 8. nu. 20

Nunc autem quia mortuus est, quare ieiuno? Numquid potero reuocare eum amplius? Ego vadam magis ad eum, ille vero non reuertetur ad me! lib 4. c. 1. nu. 5. & lib 6. c. 7 nu. 6

Si autem dixerit mihi, Non places, præsto sum, faciat quod bonū est coram se. lib. 10. c. 1. nu 6 Cap 15.

Quid mihi & vobis est filij Saruiæ? Dimittite eum, vt maledicat iuxta præceptum Domini. lib. 1. cap 12. nume. 31. & lib. 8. cap. 6. nu. 4. & ca. 7. nu. 21 & lib 9. ca. 4. nume. 5 Cap. 16.

Seruate mihi puerum Absalom. lib 1. c 34. nu. 20. & lib. 4. c. 1. nu. 82. Ambros. Cap. 18.

Desiderauit ergo Dauid aquā de lacu, &c. o si quis mihi daret aquam de cisterna, quæ Cap. 23.

Digitized by Google

quæ est in Bethlehem. lib.1.c.1.nu.17.et lib.3.c.5.nu.75.Ambros.
Cap 24. Ego sum qui peccaui, et ego inique egi, isti qui oues sunt, quid fecerunt? Vertatur obsecro manus tua contra me, et contra domum patris mei lib.1.c 15.nu.6.7.et lib. 14.c.32.nu.7.et lib.1 c 22.nu.25

Ex lib. 3. Regum.

Cap.6. Domus autem cum ædificaretur, de lapidibus dolatis, atque perfectis ædificata est, et malleus, et securis, et omne ferramentum non sunt audita in domo cum ædificaretur lib 6.c.9 nu.41
Cap.10. Sed et regina Saba audita fama Salomonis in nomine Domini, venit tentare eum in ænigmatibus lib.5.c.7 nu.4
Et locuta est ei vniuersa quæ habebat in corde suo lib 5.c.7.nu.4.5
Videns autem regina Saba omnem sapientiam Salomonis, et domum quam ædificauerat, et cibos mensæ eius, et habitacula seruorum, et ordines ministrantium, vestesque eorum etc. Non habebat vltra spiritum. lib.1.cap 1.nume.33. et lib.16. cap.7.nu 10
Verus est sermo quem audiui in terra mea etc. Quam rumor quem audiui etc.lib.1. c 1.nu.34
Cap 13. Non comedes panem, neque bibes aquam, nec reuerteris per viam, qua venisti. lib. 1 c.1.nu.15
Qui cum abijsset, inuenit eum leo in via, et occidit: et erat cadauer eius proiectũ in itinere lib 1.c.1.nu.15.46
Cap.17. Viuit Dominus Deus Israel, in cuius cõspectu sto, si erit annis his ros, et pluuia, nisi iuxta oris mei verba.lib.9.c.23.num.9 et lib.16.c.4. nu 29
Corui quoque deferebant ei panem, et carnes mane, etc lib.1.c.1.nu.17
Surge et vade in Sarephta Sidoniorum, et manebis ibi. Præcepi enim ibi mulieri viduæ, vt pascat te. lib.1.c.1.nu.61. Ambros.lib.4.c.27.nu.7.lib.1.c.10.nu. 22
Viuit Dominus Deus, quia non habeo panem, nisi quantum pugillus capere potest farinæ in hydria, et paululum olei in lecytho vade etc.lib.5.c.10.nu.12.34
En colligo duo ligna, vt ingrediar, et faciã illud mihi et filio meo, vt comedamus, et moriamur. lib.3.c.11.nu.41
Domine Deus meus, etiamne viduam apud quam ego vtcumque sustentor, afflixisti? vt interficeres filium eius? lib.9.c.23.nu. 10.et lib.16.c.4.nu.29
Et reuersa est anima pueri intra eum, et reuixit. lib.1.c.1.nu.61. Ambros. et lib.4.c. 27.nu.7.et lib.5.c.10.nu.22
Cap 18. Vade, et ostende te Achab, vt dem pluuiam super faciem terræ. lib.9.c.23.nu.11
Vsquequo claudicatis in duas partes, etc. lib.4.c.41.nu.10.lib.7.c.7.nu.16
Cecidit autem ignis Domini, et vorauit holocaustum, et ligna, et lapides, etc. lib.5. c.11.nu.38. Ambros. lib 16.c.1.nu.8
Ecce nubecula parua quasi vestigium hominis ascendebat de mari. lib.3.c.5.nu.63
Cumque venisset, & sederet subter vnam iuniperum, petiuit animæ suæ, vt moreretur, & ait: Sufficit mihi Domine, tolle animam meam: neque enim melior sum, quàm patres mei lib 5.c 14.nu.29.& lib. 9 c.22.nu.34 Cap.19.
Surge, & comede, respexit, & ecce ad caput subcineritius panis, & vas aquæ: comedit ergo, & bibit &c lib. 1.c 1.nu.3. & num. 56. Ambros.
Qui cum surrexisset, comedit, & bibit, & ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctib⁹ vsque ad montem Oreb lib. 1.c.1.nu.13. & 57 Ambrosius. & c.1.nu 21. & lib.11. c.12.nu 25
Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum, quia dereliquerunt pactum Domini filij Israel &c. lib.16.c 7.nu 15
Et derelinquam mihi septem millia virorum, quorum genua non sunt curuata ante Baal &c. lib 14 c.41.nu.8
Da mihi vineam tuam, vt faciam mihi hortum. lib.1.c.4.nu.7.& lib.10.c 1 nu.7 Cap.21.
Et proijciens se in lectum suum, auertit faciem suam ad parietem, & non comedit panem lib.4 c.39.nu 33
Itaq; cum audisset Achab sermones istos, scidit vestimenta sua, & operuit cilicio carnem suam, ieiunauitque & dormiuit in sacco, & ambulauit demisso capite. lib.1.c.1.nu.13
Nonne vidisti Achab humiliatum coram me, quia igitur humiliatus est mei causa, nõ inducam malũ in diebus eius, &c. lib.10.c 1.nu 9 & lib 14 c 11 nu.24
Egrediar, & ero spiritus mẽdax in ore omnium prophetarum eius. Et dixit Dominus: Decipies, & præualebis: Egredere, & fac ita lib.11.c 14.nu 15 Cap.22.

Ex lib. 4. Regum.

Tulitque Elias pallium suum, & inuoluit illud, & percussit aquas, quæ diuisę sunt in vtramque partem, & transierunt ambo per siccum lib 3.c.14 nu 11 Cap 2.
Cumque transissent, dixit Elias ad Eliseũ: Postula quod vis vt faciam tibi, antequã tollar a te. Obsecro vt fiat in me spiritus tuus duplex Qui respondit: Rem difficilẽ postulasti: attamen si videris me, quando tollar a te, erit tibi quod petisti. Si autem non videris, non erit lib 16.c.4.nu. 29 & lib.18.ca.5.num.20.& lib.3.ca. 14. nume. 26
Cumque pergerent, & incedentes sermocinarẽtur, ecce currus igneus, & equi ignei diuiserunt vtrunque: & ascẽdit Elias per tur-

turbinem in cœlum. Eliseus autem videbat, & clamabat: Pater mi, pater mi, currus Israel, & auriga eius. lib 1.c.22.nu. 1

Afferte mihi vas nouum, & mittite in illud sal. Quod cũ attulissent, egressus ad fontem aquarum, misit in illum sal, &c. & non erit vltra in eis mors, neque sterilitas lib.3.c.5 nu 53.& lib.18 c.2 nu.24

Ascende calue, ascende calue. lib.3.c.6 nu. 21 & c.12 nu 14.& lib.6.c.6.nu 34

Cap.4. Vade, pete mutuo ab omnibus vicinis tuis vasa vacua non pauca. lib.2.c.18.nu. 29

Si occurrerit tibi homo, non salutes eum, & si salutauerit te quispiam, non respondeas illi lib.11.c.2.nu 14

Giezi autem præcesserat ante eos, & posuerat baculum super faciem pueri: & non erat vox, neque sensus, &c. Non surrexit puer. lib.3.c.5.nu 56

Ingressus est ergo Eliseus domum, & ecce puer mortuus iacebat in lectulo eius: ingressusque clausit ostium super se, & super puerum, orauit ad Dominũ: Et ascendit, & incubuit super puerum; posuitque os suum super os eius, &c. & aperuit oculos pueri. lib.3.c.5.num.56. & lib.4.c.19. nu 17. Ambros.

Mors in olla vir Dei. lib.1.c.1.nu 3

Afferte, inquit, farinam: cumque tulissent, misit in ollam, &c & non fuit amplius quicquam amaritudinis in olla. lib.1.c.1. nu.3.40

Cap.5. Sic & sic locuta est puella de terra Israel. lib.5.c.7.nu.31. Ambros.

Vade, & lauare septies in Iordane, & mundaberis lib 3.c.8 nu 12.13.

Cap.6. Accidit autem vt cum vnus materiam succidisset, caderet ferrum securis in aquã, exclamauitque ille, et ait: Heu, heu, heu Domine mi, & hoc ipsum mutuo acceperam. lib.3.c.11.nu 40

Domine aperi oculos pueri hui⁹, vt videat. Et aperuit Dominus oculos pueri, & vidit: & ecce mons plenus equorum, & curruum igneorum in circuitu. lib.1.c.2.nu. 24.& lib.2.c.5 nu.11. & lib.4.c.20.nu 3. & lib.12.c.7.nu.6

Sed pone panem, & aquam coram eis, vt comedant, & bibant, & vadant ad dominũ suum. lib.1.c.1.nu.3

Cap.17. Cumque habitare cœpissent ibi, non timebant Dominum: & immisit eis Dominus leones, qui interficiebant eos lib.2.c.8. nume.26

Cap.18. Fecitque Ezechias quod erat bonum coram Domino, iuxta omnia quæ fecerat Dauid pater eius: ipse dissipauit excelsa, & contriuit statuas, & succidit lucos, confregitque serpentem æneum, quem fecerat Moyses &c. Et in cunctis ad quæ procedebat, sapienter se agebat. lib 9.ca. 9. nu. 21

Cap.19. Quæ cum audisset Ezechias rex, scidit vestimenta sua, & opertus est sacco, ingressusque est domum Domini lib 6.c.9.nu.8.

Protegamque vrbem hanc, et saluabo eam propter me, & propter Dauid seruũ meũ. lib.4.c.1.nu.18

Cap.20. In diebus illis ægrotauit Ezechias vsq; ad mortem &c. Præcipe domui tuæ: morieris enim, & non viues. lib 9.c.9 nu.21.et lib 16 c.4 nu 29

Qui conuertit faciem suam ad parietem, et orauit Dominum, dicens. lib 3 c.5.nu 60. et lib 9.c 9 nu 21 et lib.16 c.4.nu 29

Obsecro Domine, memento quæso, quomodo ambulauerim coram te in veritate, et in corde perfecto, & quod placitum est coram te fecerim. fleuit itaque Ezechias fletu magno lib 3.c.5 nu.60.et lib 9.c.9. nu.21.et lib.16.c 4 num 29.et lib 18.cap. 11 nu.9

Cap.25. Apprehensum ergo regem duxerunt ad regem Babylonis in Reblata, qui locutus est cum eo iudicium: filios autem Sedeciæ occidit coram eo, et oculos eius effodit, vinxitque eum catenis, et adduxit in Babylonem. lib.3.c.4 nu.18

Nabuzardan princeps exercitus, seruus regis Babylonis venit in Ierusalem, et succendit domum Domini, et domum regis, et domos Ierusalem, omnemque domum combussit igni, et muros in Ierusalem per circuitum destruxit omnis exercitus Chaldæorum, qui erat cum principe militum. lib 1.c.1.nu.53

Ex lib. 2. Paralipomenon.

Cap.26. ET fecit Ozias quod rectum est in conspectu Domini lib.18.c.1 nu.9

Elatum est cor Oziç. lib.16.c.13.nu 2.3.4

Ingressusque rex Ozias in templum Domini, voluit adolere incensum super altare thymiamatis, statimq; ingressus post eũ Azarias sacerdos, et cum eo sacerdotes Domino octoginta viri fortissimi, restiteruntque regi etc. Statim lepra orta est in fronte eius. lib.16.c.2.nu.1

Ex lib. 3. Esdræ.

Cap.4. QVia a te Domine est victoria, et ego seruus tuus, benedictus es Deus veritatis. lib.5.c.4.nu.1

Ex lib. Tobiæ.

Cap.4. IEiunium, et eleemosyna a peccato liberant. lib.1.c 1.nu.56 Ambros.

Cap.7. Et cum nutaret, et non daret petenti vllum responsum, etc. ista coniungeretur cognationi suæ. lib 1.c.14.nu.32. Ambros.

Cap.13. Portæ Hierusalem ex sapphiro, et smaragdo ędificabuntur etc. Plateę eius sternentur lapide candido, et mundo, etc. et per vicos eius alleluia cantabitur. lib.2.ca.2. nume.14

Ex

Ex libro Iudith.

Cap. 12. Bibebatque vinum multum quantum numquam biberat in vita sua. lib. 1. ca. 1. nu. 60. Ambros.

Ex libro Esther.

Cap 4. NOn comedetis, & bibetis tribus diebus, &c. Et ego cum ancillis meis similiter ieiunabo lib 1 c. 1 nu. 20

Cap. 7. Appendite eū in eo. Suspensusq; est Aman in patibulo, quod parauerat Mardochęo. lib 1. c. 19 nu. 13. Ambros.

Cap. 14. Ne tradas Domine sceptrum tuum his, qui non sunt lib. 7. cap. 6. nume. 1. & lib. 9. ca. 3. nume. 10

Ex libro Iob.

Cap 1. VIr erat in terra Hus nomine Iob: & erat vir ille simplex, et rectus, ac timens Deum, & recedens a malo lib. 3. c. 16. nu 10. & lib. 8. c. 1. nu. 2. 3. 8. & lib. 9 c. 17. nu. 1. 18. 19. 20. & c. 19 nu. 2. 13. & lib. 16. c. 7. nu. 9. & c 6 nu 3. & lib. 17. c. 6 nu. 11

Et fuit possessio eius septem millia ouium, & tria millia camelorum, quinquaginta quoque iuga boum, & quingentę asinę, ac familia multa nimis. lib. 4. c. 41. nu 1. & lib. 9. c. 13. nu. 15

Eratque vir ille magnus inter omnes Orientales lib. 9. c. 13. nu. 15

Et ibant filij eius, & faciebant cōuiuia per domos vnusquisque in die suo: & mittentes vocabant tres sorores suas, vt comederent, & biberent cum eis. lib 1 cap. 1. nume. 50

Cumque in orbem transissent dies conuiuij, mittebat ad eos Iob, & sanctificabat illos: consurgensque diluculo offerebat holocausta per singulos. Dicebat enim ne forte peccauerint filij mei, & benedixerint Deo in cordibus suis. lib. 3. ca. 13. nu 11. & lib 6 c 6 nu. 1. 3. & 5

Sic faciebat Iob cunctis diebus. lib. 14. cap. 17. nu 7

Quadam autem die, cū venissent Filij Dei, vt assisterent coram Domino, astitit inter eos etiam sathan lib 1. cap. 21. nu 15. lib. 2. c. 6 nu 9. lib. 4. c 31 nu. 30. & cap 36. nu. 7 & lib 13. c 3. nu 4

Circuiui terram, & perambulaui eam lib 4 c. 34. nu 10

Numquid considerasti seruum meum Iob, quod nō sit similis ei in terra, homo simplex. & rectus, ac timens Deum, & recedens a malo? Cui respondens sathan, ait: Numquid Iob frustra timet Deum? Nonne tu vallasti eum, ac domum eius, &c. Operibus manuum eius benedixisti? lib. 13. cap. 5. nume. 5

Sed extende paululum manum tuam, et tange cuncta quæ possidet: nisi in faciem benedixerit tibi lib 4 c 18 nu. 7. 8

Ignis Dei cecidit e cœlo, & tactas oues, pueros que consumpsit &c lib 18. c. 5 nu. 5

Chaldæi fecerunt tres turmas, et inuaserūt camelos, et tulerunt eos etc. lib. 8. cap. 1. nume. 1

Tunc surrexit Iob, et scidit vestimenta sua, et tonso capite corruens in terram, adorauit, et dixit: Nudus egressus sum de vtero matris meæ, et nudus reuertar illuc lib. 3. cap. 23. nu. 12. Ambrosius. lib. 4. c 40. nu. 1. 2. et lib. 6 c. 7. nu. 1. et ca. 9. nu. 35. et lib. 14. c. 1. nu 1 lib. 9. c. 15. nu. 9 lib. 4. c. 39. nu 5

Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est: Sit nomen Domini benedictum lib. 2 cap. 19. nu. 15. lib. 3. c. 23. nu 22. Ambros. lib. 4. c. 31 nu. 3. et c. 37. nu. 3. et c 40. nu. 3 et lib. 5. ca. 9. nu. 16. et lib. 7. c. 7. nu. 10 et lib. 12. cap. 2. nume 1

In omnibus his nō peccauit Iob labijs suis, neque stultum quid contra Deum locutus est. lib. 9. c. 23. nu. 5

Numquid considerasti seruum meum Iob, quòd non sit ei similis in terra, vir simplex et rectus, ac timens Deum, et recedens a malo, et adhuc retinens innocentiam? lib 4. c. 37. nu 5 Cap. 2.

Tu autem commouisti me, aduersus eum, vt affligerem eum frustra. lib. 2 c. 8. nu. 3

Pellem pro pelle, et cuncta quæ habet homo, dabit pro anima sua: alioquin mitte manum tuam, et tange os eius, et carnē, et tunc videbis quòd in faciem benedicat tibi. lib. 11. c. 7. num 1. lib. 1. cap. 8. nume. 14. 34

Ecce in manu tua est, verumtamen animam illius serua lib. 2. c. 8. nu. 27. et lib. 4. c. 37. nu. 4. et lib. 11 c. 7. nu. 2

Egressus igitur satan a facie Domini, percussit Iob vlcere pessimo, a planta pedis vsque ad verticem eius, qui testa saniem radebat, sedens in sterquilinio lib. 1. cap. 20. nu 20. et lib. 3. c. 5. num. 6. et ca. 19. nume. 24. 25

Dixit autem illi vxor sua: Adhuc tu permanes in simplicitate tua: Benedic Deo, et morere lib 2. c. 19. num. 3. et lib 4. ca. 31. nume. 32

Qui ait ad illam: Quasi vna de stultis mulieribus locuta es. Si bona suscepimus de manu Dei, mala quare non sustineamus? lib. 2. c. 11. nu 25. et c. 12. nu. 11. et c. 17. nu. 14 et c. 10. nu 3 lib. 5. c. 9. nu 16. et c. 9. nu. 37. 38. et lib. 6. c. 11 nu 17

Cumque eleuassent procul oculos suos, nō cognouerunt eum: et exclamantes plorauerunt, scissisq; vestibus sparserunt puluerem super caput suum in cœlum; et sederunt cum eo in terra septem diebus, &

Digitized by Google

& septem noctibus lib 4.ca.3 nu 11. 32

Cap. 3. Post hæc aperuit Iob os suum, & maledixit diei suo. & locutus est, Pereat dies in qua natus sum, & nox in qua dictum est, conceptus est homo. lib. 4 ca. 1 num. 2. & lib. 10. c. 7. nu. 1. & lib. 11. c. 9. nu 14. & lib. 18. c. 16 nu. 23

Dies ille vertatur in tenebras: non requirat eum Deus desuper, & non illustretur lumine. lib. 9. c 9. nu. 2

Obscurent eum tenebræ, & vmbra mortis, occupent eum caligo, & inuoluatur amaritudine. lib. 3. c. 4. nu. 2. & c. 25. nu. 20. & lib. 4. c. 1. nu 57

Noctem illam tenebrosus turbo possideat: non computetur in diebus anni, nec numeretur in mensibus. lib. 2. c. 4 nu. 27. & lib. 3. c 4. nu. 2. & c. 25. nu 20

Sit nox illa solitaria, nec laude digna. lib. 14 c. 15. nu 14

Maledicant ei, qui maledicunt diei, qui parati sunt suscitare Leuiathan lib. 2. ca. 6. nu 25. & lib. 14. c. 22. nu 44

Obtenebrentur stellæ caligine eius: expectet lucem, & non videat, nec ortum surgentis auroræ. lib. 9. c. 18. nu. 8

Quare in vulua mortuus non sum, egressus ex vtero statim non perij? Quare exceptus genibus? Cur lactatus vberibus? lib. 14. c. 8 nu. 30. 31. 32

Cum regibus, & consulibus terræ, qui ædificant sibi solitudines. lib. 8. cap. 3. nume. 16

Et ibi requieuerũt fessi robore. lib. 2. c. 16. nu. 29. 30.

Paruus & magnus ibi sunt, & seruus liber a domino suo lib. 2. c. 1 nu. 35

Quare misero data est lux? lib 6. c. 11 nume. 22

Qui expectant mortem, & non venit. lib. 11. c. 13. nu. 5. 6

Quasi effodientes thesaurum: gaudentque vehementer cum inuenerint sepulchrũ. lib. 5. c. 13. nu 28. & lib. 19. c 14. nu 16. & lib. 11. c 13. nu 5. 6

Antequam comedam suspiro: & tamquam inundantes aquæ, sic rugitus meus lib. 7. c. 4. nu 9

Quia timor quem timebam, euenit mihi, & quod verebar, accidit Nonne silui? Nonne quieui? Et venit super me indignatio. lib. 7. c. 4 nu 9

Cap. 4. Sed conceptum sermonem quis tenere poterit? lib. 10. c 7. nu. 17

Vacillantes confirmauerunt sermones tui, & genua trementia confortasti, &c. lib. 11 c. 15. nu 6

Vbi est timor tuus, fortitudo tua, patientia tua, & perfectio viarum tuarum. lib. 6. c. 13. nu. 14

Porro ad me dictum est verbum absconditum, & quasi furtiue suscepit auris mea venas susurrij eius. lib. 4. c. 27. nu. 8. & lib. 16. c. 12. nu. 51

In horrore visionis nocturnæ, quando solet sopor occupare homines. Pauor tenuit me, & omnia ossa mea perterrita sunt. lib. 4 c. 17 nu 18

Qui autem reliqui fuerint, auferentur ex eis lib. 11 c 12 nu 40

Virum stultum interficit iracundia, & paruulum occidit inuidia. lib. 9. ca. 5. nu. 28. & c. 7 nu. 38 Cap. 5.

Ego vidi stultum firma radice, & maledizi pulchritudini eius statim. lib. 7. ca. 5. nu. 9. 10. 11

Contetentur in porta, & nõ erit qui eruat. lib 9 c 9 nu. 6. 8

Homo nascitur ad laborem, & auis ad volatum. lib. 3. c 19 nu. 34. & lib. 9. c. 15. nu. 2. & lib. 10. c. 2. nu. 15

Qui facit magna, & inscrutabilia, & mirabilia absque numero.

Qui dat pluuiam super faciem terræ, & irrigat aquis vniuersa.

Qui ponit humiles in sublime, & mærentes erigit sospitate. lib. 7. c 4. nu. 9. 10. 11. & lib. 8. c. 8. nu. 10. & lib 16. c. 13 nu. 49

Per diem incurrent tenebras, vt quasi in nocte, sic palpabunt in meridie. lib. 9. ca. 5. nume. 30

Qui apprehendit sapientes in astutia eorũ, & consilium prauorum dissipat. lib. 4 ca. 22. nu. 11. 12. 13

Beatus homo qui corripitur a Deo: increpationem ergo Domini ne reprobes lib. 5. c. 9. nu. 16

Quia ipse vulnerat, & medetur: Percutit, & manus eius sanabunt lib. 3. c. 26. nu 8. & lib. 5. c. 9. nu. 16

In sex tribulationibus liberabit te, & in septima non tanget te malum. lib. 4. cap. 1. nu. 58. 59. 60

Ingredieris in abundantia sepulchrum lib. 18. c. 18. nu 8. 9

Vtinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui, & calamitas quam patior in statera. lib. 3. c. 10. nu 76 Cap. 6.

Quia sagittæ Domini in me sunt: quarum indignatio ebibit spiritum meum, & terrores Domini militant contra me. lib. 2. c. 8. nu. 14 15. & lib 17. c. 3. nu. 27

Numquid rugiet onager cum habuerit herbam? aut mugiet bos, cum ante præsepe plenum steterit?

Quæ prius nolebat tangere anima mea, nunc præ angustia cibi mei sunt. lib. 14. c. 7. nu. 28

Quis det vt veniat petitio: & quod expecto, tribuat mihi: & qui cœpit, ipse me conterat: soluat animam suam, & succidat me. Et hæc mihi sit consolatio, vt affligens me dolore, non parcat: nec contradicam sermonibus sancti? lib. 4 ca. 12. nu. 21. 22

Quæ est enim fortitudo mea, vt sustineam? aut quis finis meus, vt patienter agam? lib. 6. c. 13. nu. 15. 16

Nec

Nec fortitudo lapidum, fortitudo mea, nec caro mea ænea est lib.6 c 13.nu.17
Ecce non est auxilium mihi in me, et necessarij mei quoq; recesserunt a me. lib. 6 c.13.nu.17
Qui tollit ab amico misericordiam, timorē Domini derelinquit lib.1.c.15.nu.18
Fratres mei, præterierunt me sicut torrens qui raptim transit in conuallibus. lib. 1. c.15.nu.18.et lib.12.c.4.nu.22
Qui timent pruinam, irruet super eos nix. lib.3.c.22.nu.29.et lib.9.c.15.nu 45
Inuolutæ sunt semitæ gressuum eorum, ambulabunt in vacuum, et peribunt lib.3.c. 4.nu.17.et lib.14.c.14.nu.12.et c.19. nume. 21.22
Considerate semitas Thema, itinera Saba, et expecta te paulisper. lib.16.c.1.nu.29. et lib.18.c 17.nu.20.21
Quare detraxistis sermonibus veritatis, cū e vobis nullus sit, qui possit arguere me? lib.14.c.28.nu.22
Ad increpandum tantum eloquia concinnatis, et in ventum verba profertis. lib. 10.c.7.nu. 18
Cap.7. Militia est vita hominis super terram. lib. 18 c.16.nu.17
Et sicut dies mercenarij, dies eius: sicut ceruus desiderat vmbram, et sicut mercenarius præstolatur finem operis sui.lib.2.c. 3.nu.17
Sic et ego habui menses vacuos, et noctes laboriosas enumeraui mihi. lib.2.ca.17. nu.19.et lib.10.c.1.nu.16
Si dormiero, dicam, quando consurgam: et rursum expectabo vesperam, et replebor doloribus vsque ad tenebras. lib.18.cap. 18.nu.17.et lib.14.c.26.nu.42
Induta est caro mea putredine: et sordibus pulueris, cutis mea aruit, et contracta est. lib.12.c.4.nu.23
Memento, quia ventus est vita mea, et non reuertetur oculus meus, vt videat bona, nec aspiciet me visus hominis. lib.2.c.3. nume.18
Oculi tui in me, et non subsistam. lib.9.ca. 9.nu.69
Numquid mare ego sum, aut cetus, quia circumdedisti me carcere? lib.2.c.5.nu. 39
Quamobrem suspendiū elegit anima mea, et mortem ossa mea. lib.1.cā, 18.nu.3. et lib.1.nu.32
Desperaui, nequaquam vltra iam viuam li. 1.c.18.nu.3.et lib.?.c.2.nu.23
Quid est homo, quia magnificas eum? aut quid apponis erga eum cor tuum. lib.7. c.6.nu.18
Visitas eum diluculo, et subito probas illum. lib.4.c.21.nu.6
Peccaui, quid faciam tibi o custos hominū? Quare posuisti me contrarium tibi? et factus sum mihimetipsi grauis. lib. 14.c.6. nu.44.et lib.18.c.19.nu.9
Cur non tollis peccatum meum, et quare non aufers iniquitatem meam? lib.18.c. 19.nu.9
Numquid viuere potest scirpus absque humore: aut crescere carectum sine aqua. lib.8.c.9.nu.17 Cap.8.
Cum adhuc sit in flore, nec carpatur manu, ante omnes herbas arescit. lib.8.c.9. nume. 17. 18
Sic viæ omnium qui obliuiscuntur Deum, & spes hypocritę peribit. lib.8.c.9.nu. 18
Et sicut tela aranearum fiducia eius. lib.8. c.9.nu.19
Innitetur super domum suam, & non stabit, fulciet eam, & non consurget. lib. 1. c.20.nu.23
Humectus videtur antequam veniat sol, & in ortu suo germen eius egredietur. lib. 8.c.9.nu.21.& lib.9.c.24.nu.6
Super aceruum petrarum radices eius densabuntur, & inter lapides commorabitur. lib.8.c.9.nu.22
Si absorbuerit eum de loco suo, negabit eū, & dicet, Non noui te lib.8.c 9.nu.24
Deus non proijciet simplicem, nec porriget manum malignis. lib.9.c.17.nu.21
Et tabernaculum impiorum non subsistet. lib.1.c.17.nu.21.et lib.9.c 14.nu.17.18
Vere scio quòd ita sit, & quòd non iustificetur homo compositus Deo. lib.8.ca.5. nume. 18. Cap.9.
Si voluerit contendere cum eo, non poterit ei respondere vnum pro mille. lib. 8. c.5.nu 18
Sub quo curuantur qui portant orbem. lib. 5.c.4. nu.8
Si flagellat, occidat semel: & non de pœnis innocentium rideat. lib.2.c.22.nu.24
Dies mei velociores fuerunt cursore: Fugerunt, & non viderunt bonum. lib.18.ca. 17.nu 10
Si lotus fuero quasi aquis niuium, & fulserint velut mundissimæ manus meæ, tamen sordibus intinges me, & abominabuntur me vestimenta mea. lib.3.c.1.nu. 48.49.et c.19.nu.25.& lib.8.c.5.nu.18. & lib.10.c.23.nu.21
Si peccaui, & ad horam pepercisti mihi, cur ab iniquitate mundum me esse non pateris. lib.14.c.21.nu.44 Cap.10.
Et propter superbiam quasi leænam capies me: reuersusque mirabiliter me crucias. lib.4.c.19 nu.13
Instauras testes tuos contra me, & multiplicas iram tuam aduersum me, & pœnæ militant in me. lib.5 c.13.nu.19
Antequam vadam, & non reuertar ad terram tenebrosam, & opertam mortis caligine. lib.9 c.3.nu.17
Vbi vmbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitans. lib 9.cap.3. nume. 17.18.19
Vt ostenderet tibi secreta sapiētiæ, & quod multiplex esset lex eius. lib.3.c.2.nu.42. 43. 44 Cap.11.

Ex-

Excelsior cęlo est, & quid facies? Profundior inferno, & vnde cognosces? Longior terra mensura eius, & latior mari. lib.12.c.3 nu. 28.29

Si subuerterit omnia, vel in vnum coarctauerit, quis contradicet ei? lib. 2.c.5.nu.40

Si iniquitatem quæ est in manu tua abstuleris a te, & non manserit in tabernaculo tuo iniustitia: tunc leuare poteris faciem absque macula, & eris stabilis, & non timebis lib.1.c.12.nu 5.6

Miseriæ quoque obliuisceris. & quasi aquarum quæ præterierunt, recordaberis. lib. 6 c.11.nu 23

Et quasi meridianus fulgor consurget tibi ad vesperam. lib 6.c.11.nu.23. & lib.12. c 3.nu 30

Et cum te consumptum putaberis, orieris vt lucifer. lib.6.c 11.nu.23. & lib 12.cap. 3.nu 30

Et habebis fiduciam proposita tibi spe, & defossus securus dormies, requiesces. & nō erit qui te exterreat lib.6 c.11.nu. 24

Spes illorum abominatio animæ lib.3.c.1. nume 52

Cap.12. Deridetur iusti simplicitas lib.0.c.17.nu.22

Si continuerit aquas, omnia siccabuntur, si emiserit eas, subuertent terram. lib.16. c.11.nu 52.& lib 18.c 3.nu 12

Qui reuelat profunda de tenebris, & producit in lucem vmbram mortis lib.4.ca. 1. nu. 57

Post eum rugiet sonitus lib.14.ca 22.nu.48

Cap.13. Memoria vestra comparabitur cineri. & redigentur in lutum ceruices vestræ lib.1. c.20 nu.24

Quare lacero carnes meas dentibus meis. lib. 14 c 6 nu 40

Et ipse erit Saluator meus, nō enim veniet in conspectu eius omnis hypocrita lib 9. c.10.nu.9

Quare tacens consumor? lib.3.c.24.nu 24

Contra ventum quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam, et stipulam siccam persequeris. lib.1.c 22.nu.22. et lib.12.c. 3.nu.31

Qui quasi putredo consumēdus sum, & quasi vestimentum quod comeditur a tinea. lib.17.c.2.nu 22

Cap.14. Homo natus de muliere, breui viuens tempore, repletur multis miserijs, qui quasi flos egreditur, & conteritur, & fugit velut vmbra. lib.8.c.5.nu.18.38. & lib.18.c. 16.nu 27.28.29

Et numquam in eodē statu permanet. lib. 3.c.27.nu 8.9.& lib.8.ca.5.num.18.38.& lib.18.c.16.nu.27.28.29

Lignum habet spem, si præcisum fuerit, rursum virescit, & rami eius pullulant. lib. 12.c.3.nu.32

Si senuerit in terra radix eius, & in puluere emortuus fuerit truncus illius, ad odorē aquæ germinabit, & faciet comam, quasi cum primum plantatum est. lib.12.cap. 3. nume. 32

Homo vero cum mortuus fuerit, & nudatus, atque consumptus, vbi quęso est? quomodo si recedant aquæ de mari, & fluuius vacuefactus arescat: sic homo cum dormierit, non resurget lib.11.c. .nu.27

Tu quidem gressus meos dinumerasti: sed parce peccatis meis. lib.8.c 5.nu.18.19

Mons cadens defluit, & saxum transfertur de loco suo lib.17.c.2.nu.23

Roborasti eum paululum, vt in perpetuum transiret. lib.1.c.22.nu.14

Lapides excauant aquæ, & alluuione paulatim terra consumitur, & homines ergo similiter perdes? lib.17.c.2.nu.23

Et cœli non sunt mundi in conspectu eius: quanto magis abominabilis, & inutilis homo qui bibit quasi aquam iniquitatē. lib.3.c.3.nu.20.21.& lib.14.c.15.nu.15 Cap.15.

Sonitus terroris semper in auribus illius, & cum pax sit, ille semper insidias suspicatur. lib.3.c.24.nu.13

Terrebit eum tribulatio, & angustia vallabit eum, sicut regem, qui præparatur ad bellum. lib.3.c.24.nu.13

Tetendit enim aduersus Deum manum suam, & contra omnipotentem roboratus est. lib.14.c.19.nu.13

Cucurrit aduersus eum erecto collo, & pingui ceruice armatus est. lib.2.c.7. nu. 32. & lib.14.c.19.nu.13

Antequam dies eius impleantur, peribit, & manus eius arescent. lib.14.c.24.nu.18

Increpat per dolorem in lecto, & omnia ossa eius marcescere facit. lib.6 c.0.nu.40

Concepit dolorem, & peperit iniquitatem, & vterus eius præparat dolos. lib.3.c.21. nume. 29

Rugæ meæ testimonium dicunt cōtra me. lib.9.c.17.nu.13 Cap.16.

Ecce in cœlo est testis meus, & conscius meus in excelsis: verbosi amici mei, ad Deum stillabit oculus meus. lib. 11.cap. 15.nu.13

Spiritus meus attenuabitur, dies mei breuiabuntur, & solum mihi superest sepulchrum. non peccaui, &c. lib.12.c. 10.nume. 17 Cap.17.

Cor eorum longe fecisti a disciplina. lib.6. c.9.nu 39

Stupebunt iusti super hoc, & innocens contra hypocritam suscitabitur: & tenebit iustus viam suam, & mundis manibus addet fortitudinem. lib 2.c.16 nu 35

Immisit enim in rete pedes suos, & in maculis eius ambulat lib.2 c.18 nu.20. 21 Cap.18.

Tenebitur planta illius laqueo, & exardescet contra eum sitis. lib.2.c.18.nu.22.23

Abscondita est in terra pedica eius, & decipula illius super semitam. lib.4.c.31.nume. 33

Attenuetur fame robur eius, & inedia inuadat costas eius lib.1.c.22.nu.14

Deuoret pulchritudinem cutis eius, & consumat

Digitized by

sumat brachia illius primogenita mors. lib.16.c.13.nu.35

Auellatur de tabernaculo suo fiducia eius, & calcet super eum quasi rex interitus. lib.11.c.9.nu.18.& lib.14.c.8.nu.35

Deorsum radices siccentur, sursum atteratur messis eius lib.14.c.8.nu.36

Cap.19. Semitam meam circumscripsit, & transire non possum, et in calle meo tenebras posuit. lib.6.c.11.nu.11

Pelli meæ consumptis carnibus, adhæsit os meum, & derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos lib.1.c.22.nu.21. & lib.10.c.8.nu.4.& lib.11.c.11.nu.27

Quia manus Domini tetigit me. lib.2.c.8. nu.14.16

Quis mihi tribuat, vt scribantur sermones mei? Quis mihi det, vt exarētur in libro stylo ferreo. & plumbi lamina, vel celte sculpantur in silice, &c. lib.15.c.8.nu.1.2.3.4.et lib.16.c.6 nu.2.3

Scio enim quod redemptor meus viuit, et in nouissimo die de terra surrectur' sum: et rursum circumdabor pelle mea, et in carne mea videbo Deum Saluatorem meum. lib.15.c.8.nu.1.2.3.4. et lib.16.c.6.nu.3.et lib.2.c.3.nu.11

Reposita est hæc spes mea in sinu meo. lib.2.ca.3.nu.11.et lib.15.ca.8.nu.1.2.3.4. et lib.16 c.6.nu.2.3

Cap.20. Hoc scio a principio, ex quo positus est homo super terram, quod laus impiorum breuis sit, et gaudiũ hypocritæ ad instar puncti lib.7.c.2.nu.17

Si ascenderit vsq; ad cœlum superbia eius, et caput eius nubes tetigerit. lib.2.ca.15. nu.52.et lib.8.c.9.nu.25

Quasi sterquiliniũ in fine perdetur: et qui eum viderant, dicent, vbi est? lib.2.ca.15. nu.52.et lib.8.c.9.nu.25

Velut somnium auolans non inuenietur: transiet sicut visio nocturna. lib.8.cap.9. nume.26

Ossa eius implebuntur vitijs adolescentiæ eius, et cum eo in puluere dormient lib.15.c.7.nu.16.lib.8.c.9.nu.27

Cum enim dulce fuerit in ore eius malum, abscondet illud sub lingua sua: Parcet illi, et non derelinquet illud, et celabit in gutture suo. lib.10.c.8.nu.5.et lib.14.ca.11.nu.7.et lib.8.c.9.nu.27

Panis eius in vtero illius vertetur in fel aspidum intrinsecus lib.14.c.11.nu.7

Diuitias quas deuorauit euomet, et de ventre illius extrahet eas Deus. lib.14.c.11. nume.7

Non videat riuulos fluminis, torrentis mellis, et butyri. lib.13.c.3.nu.37.et lib.14. c.11.nu.7

Fugiet arma ferrea, et irruet in arcũ æneũ. lib.1.c.24.nu.18

Gladius eductus, et egrediens de vagina sua, et fulgurans in amaritudine sua. lib. 4.c.30.nu.5

Vadent, et venient super eum horribiles. lib.4.c.34.nu.16

Affligetur relictus in tabernaculo suo. lib. 9.c.3.nu.16

Cap.21. Per singulos gradus meos pronunciabo illum lib.9.c.22.nu.27

Quare ergo impij viuunt, subleuati sunt, confortatique diuitijs? lib.6.c.11.nu.3

Ducunt in bonis dies suos, et in puncto ad inferna descendunt lib.2.c.11.nu.18

Viscera eius plena sunt adipe, et medullis ossa illius irrigantur, etc. Alius vero moritur in amaritudine absque vllis opibus. lib.1.c.24.nu.18.19

Et tamen simul in puluere dormient, et vermes operient eos lib.1.c.24.nu.19

Interrogate quēlibet de viatoribus, et hæc eadem illum intelligere cognoscetis. lib. 9.c.14.nu.19

Ipse ad sepulchra ducetur, et in congerie mortuorum vigilabit lib.14.c.20.nu.6.7

Cap.22. Abstulisti enim pignus fratrum tuorum sine causa, et nudos spoliasti vestibus lib. 16.c.12.nu.54

Aquam lasso non dedisti, et esurienti subtraxisti panem. lib.6.c.4.nu.19

An cogitas quòd Deus excelsior cœlo sit, et super stellarum verticem sublimetur. lib.4.c.13.nu.18

Et dicis, Quid enim nouit Deus? Et quasi per caliginem iudicat, nubes latibulum eius, nec nostra considerat, et circa cardines cœli perambulat lib.4.c.13.nu.18

Et fluuius subuertit fundamentum eorum. lib.2.c.17.nu.20.21

Si reuersus fueris ad omnipotentem ædificaberis, et longe facies iniquitatem a tabernaculo tuo. lib.3.c.22.nu.14. et lib.7. c.8.nu.21

Dabit pro terra silicem, et pro silice torrentes aureos etc. Et eleuabis faciem tuam ad Deum. lib.7.c.8.nu.21.29

Decernes rem, et veniet tibi, et in vijs tuis splendebit lumen. lib.2.c.18.nu.14

Saluabitur innocens in munditia manuum suarum lib.7.c.9.nu.11

Cap.23. Non enim perij propter imminentes tenebras, nec faciem meam operuit caligo. li. 13.c.11.nu.11

Cap.24. Vim fecerunt depredantes pupillos, et vulgum pauperem spoliauerunt. lib.8.ca.1. nume.20

De ciuitatibus fecerunt viros gemere, et anima vulneratorum clamauit, et Deus inultum abire non permittit lib.8.cap. 1. nu.20

Ipsi fuerunt rebelles lumini lib.3.ca.4.nume.19

Nescierunt vias eius, nec reuersi sunt per semitas eius lib.3.c.4.nu.19

Mane primo consurget homicida, interficiet egenum et pauperem: per noctem vero erit quasi fur lib.2.c.17.nu.22

Oculus adulteri obseruat caliginem. lib.

24.

14. cap. 17. nume. 18
Oculi autem eius sunt in vijs illius. lib. 1. c.15.nu.52.54
Si subito apparuerit aurora, arbitrantur vmbram mortis. lib 1.c.15.nu.6
Ad nimium calorem transeat ab aquis niuium, & vsq; ad inferos peccatum illius. lib.14.c.13.nu.6
Obliuiscatur eius misericordia, dulcedo illius vermes, non sit in recordatione, sed conteratur quasi lignum infructuosum. lib. 15. cap.4. nume. 18. & lib.4.c.20. nume. 13.14
Pauit enim sterilem & quæ non parit, & viduæ bene non fecit lib.2 c.17.nu.23
Eleuati sunt ad modicum, & non subsistẽt: & humiliabuntur sicut omnia, et auferentur, & sicut summitates spicarum conterentur. lib.2.c.15.nu.55. & lib.12.ca.4. nume.26
Cap. 25. Numquid iustificari potest homo comparatus Deo, aut apparere mundus natus de muliere? lib 3.c.19.nu.27
Ecce luna etiam non splendet, & stellæ nõ sunt mundæ in conspectu eius? Quanto magis homo putredo, & filius hominis, vermis? lib.3.c.19.nu.27. 28. et lib.9.ca.9. nume.69
Cap. 26. Ecce gigantes gemunt sub aquis, et qui habitant cum eis.
Qui extendit aquilonem super vacuum, et appendit terram super nihilum. lib. 10. c.5.nu 7
Qui ligat aquas in nubibus suis, vt non erumpant pariter deorsum. lib 14.cap.26. nu.31.34
Qui tenet vultum solij sui, & expandit super illud nebulã suã lib.4 c.15.nu.15.16
Spiritus eius ornauit cœlos lib. 1.c.23.nu. 1c.et lib.16.c.12.nu 54.55
Et obstetricante manu eius eductus est coluber tortuosus lib.3.c.5 nu.64. et c. 21. nume. 12
Et cum vix paruam stillam sermones eius audierimus, quis poterit tonitruum magnitudinis illius intueri? lib.9.c 9.nu.70
Cap. 27. Viuit Deus qui abstulit iudicium meum, et omnipotens qui ad amaritudinem adduxit animam meam, quia donec superest halitus in me, et spiritus in naribus meis, etc. lib.17 c.5.nu.3
Absit a me, vt iustos vos esse iudicem, donec deficiam, non recedam ab innocentia mea etc lib.1.c.3.nu.14
Quæ est enim spes hypocritæ, si auare rapiat, et non liberet animam eius? lib.8.c. 9.nu.28
Numquid poterit in omniptente delectari, et inuocare Deum omni tempore. lib. 1.c.18.nu 21.34
Hæc est pars hominis impij apud Deum, & hęreditas violentorum, quam ab omnipotente suscipient. Si multiplicati fuerint filij eius, in gladio erunt, et nepotes eius non saturabuntur pane, qui reliqui fuerint ex eo, sepelientur in interitu, et viduæ illius non plorabant.
Si comportauerit quasi terram, argentum, et sicut lutum præparauerit vestimenta: Præparabit quidem, sed iustus vestietur illis, et argentum innocens diuidet. lib. 8.c.1.nu.21
Aedificauit sicut tinea domum suam, et sicut custos fecit vmbraculum. lib. 8.ca.1. nume.21
Diues cum dormierit, nihil secum auferet: aperiet oculos suos, et nihil inueniet. li. 1.c 17.nu.22.et lib.5.c 20.nu 58
Apprehendet eum quasi aqua inopia, noctè opprimet eum tempestas: tollet eum ventus vrens, et auferet, et velut turbo rapiet eum de loco suo lib. 1. cap. 17. nume. 22
Et mittet super eum, et non parcet. lib. 4. c 12.nu.13
Lapis solutus calore in æs vertitur. lib.1.c. 7.nu.6.et lib.6.c.13 nu 18 Cap. 28.
Tempus posuit tenebris, et vniuersorum finem ipse considerat. Lapidem quoque caliginis, et vmbram mortis diuidet torrens a populo peregrinante, eos quos oblitus est pes egentis hominis, et inuios. lib.2.c.2.nu.25.et lib 9.c.9 nu.72. et lib. 12.c.4.nu.27
Locus sapphiri lapides eius, et glebæ illius aurum. lib 12.c.3 nu 13
Non calcauerunt eam filij institorum, nec pertransiuit per eam leæna lib.16.cap.1. nu.29. et lib.17 c.5.nu.15.16
Omne pretiosum vidit oculus eius lib.3.c. 19 nu 29
Nescit homo pretium eius, nec inuenitur in terra suauiter viuentium. lib.9.ca.17. nu. 8. et lib.15.c.6.num.12.lib.3 c.25.nume. 21. 22
Abyssus dicit, non est in me, et mare loquitur, Non est mecum lib.3.c 27 nu.4 et c. 18.nu.15.et lib.9.c.17.nu.8.et lib.17.c.5. nu.15.28.et lib.16.c.29.et lib.17.c.5.nume. 15. 16
Trahitur autem sapientia de occultis. lib. 9.c 17.nu.8
Vnde ergo sapientia venit? et quis est locus intelligentiæ? Abscondita est ab oculis omnium viuentium. lib.8.cap.2.num.13. et lib 7.cap. 14.nume.10. et lib.9.cap. 17. nume. 8
Volucres quoque cœli latet. lib 4.c 31. nu. 34. et lib.9.c.17.nu.3. et lib.17.cap.5.nume.15.16
Qui fecit pondus ventis, et aquas appendit in mensura. lib.2.c 15.nu.5.et lib.8.ca.7. nume. 12
Quis mihi tribuat, vt sim iuxta menses pristinos, secundum dies quibus Deus custodiebat me. lib.5.c.4.nu.9 Cap. 29.
Et petra fundebat mihi riuos olei. lib.16.c. 12.nu.56

Digitized by Google

Videbant me iuuenes, & abscondebantur. lib.14.c.31.nu.11
Auris audiens beatificat me, & oculus videns reddebat testimonium mihi, eo quòd liberassem pauperem vociferantē, & pupillum, cui non esset adiutor.lib.6. c.13.nu.4
Benedictio perituri super me veniebat.lib. 1.c.24.nu.31. & lib.5.c.10.nu.62. Ambr. & nu.79.& lib.18.c.13.nu.5
Et cor viduæ consolatus sum. lib.5.cap.10. nu.79.& lib.14.c.31.nu.11
Iustitia indutus sum, & diademate,iudicio meo.lib.18.c.1.nu.30
Oculus fui cæco, & pes claudo: pater eram pauperum, & causam, quam nesciebam, diligentissime inuestigabam lib.5.ca.10. nume.61. Ambrosius.& lib.9.cap.16.nume. 10
In nidulo meo moriar, & sicut palma multiplicabo dies.lib.3.c.24.nu.14. & lib. 9. c.23.nu.17.18
Et arcus meus in manu mea instaurabitur. lib.1.c.25.nu.8.9
Qui me audiebant,expectabant sententiā, & intenti tacebant ad consilium meum: Verbis meis addere nihil audebant, & super illos stillabat eloquium meum.lib. 14 c.26.nu.37.& lib.18.c.2.nu. 50
Expectabant me sicut pluuiam, & os suum aperiebant,quasi ad imbrem serotinum. lib.18.c.2.nu.50
Si quando ridebam ad eos, non credebant mihi,&c.lib 17 c.3 nu 28
Cumque sederem quasi rex circumstante exercitu, eram tamen mœrentium consolator.lib.14.cap.31.nu.12.& lib.17.ca. 3.nu.29
Cap.30. Et mandabāt herbas, & arborum cortices, & radix iuniperorum erat cibus eorum. lib.14 c.11 nu.15.& c.19.num.24. & lib. 16 c 6 nu.19
Qui de conuallibus ista rapientes,cum singula reperissent, ad ea cum clamore currebant.lib. 14.c.11.nu 15
In desertis habitabant torrentium, & in cauernis terræ,vel super glaream.lib.14. c.11.nu.15
Qui inter huiuscemodi lætabantur, & esse sub sentibus delicias computabant. lib. 1.c.17.nu.23.& lib.7.c.2 nu.18
Dissipauerunt itinera mea,insidiati sunt mihi,& præualuerunt,& non fuit qui ferret auxilium lib 4 c 21.nu.7
Abstulit quasi ventus desiderium meum,& velut nubes pertransijt salus mea. lib. 2. c.15.nu.56
Mœrens incedebam,sine furore, consurgēs, in tuba clamaui.lib 17.c 6 nu 12
Frater fui draconum, & socius struthionū. lib.9.c.19.nu 11.& lib.10 c.9.nu 4.5
Cutis mea denigrata est super me: & ossa mea aruerunt.lib.1.c.14.nu.17
Versa est in luctum cithara mea, & organū meum in vocem flentium. lib.5.c.1.n.51
Cap.31. Pepigi fœdus cum oculis meis,vt ne cogitarem de virgine.lib.3.c.3.nu.18.& lib.13. c.1.nu 1.10.11.& li.16.c.7.n.9.& lib.18. c.6.nu.8
Nonne ipse considerat vias meas, & cūctos meos gressus dinumerat.lib.4.c.13.n. 19
Seram, & alius comedat, & progenies mea eradicetur lib. 14.c.28.nu.24
Ignis est vsque ad perditionem deuorans, & omnia eradicans germina.lib.6.ca.12. nume.14
Numquid non in vtero fecit me, qui & illum operatus est? & formauit me in vulua vnus lib. 8.c.5.nu 25
Si comedi buccellam meam solus, & non comedit ex ea pupillus. lib 9.cap.16.nume. 10
Quia ab infantia mea creuit mecum miseratio: & de vtero matris egressa est mecum.lib.9.c.16.nu 10
Si despexi prætereuntem, eo quòd non habuerit,indumentum, & absque operimēto pauperem.lib.5 c 10.nu.50. 59
Si non benedixerunt mihi latera eius, & de velleribus ouium mearum calefactus est.lib.5.c.10.nu.16. Ambrosius.& lib.5. c.10.nu.50.59.& lib.4 c.41.nu.1.& lib.9. c.16.nu.10
Semper enim quasi tumentes super me fluctus timui Deum, & pondus eius ferre non potui.lib.2.c.12.nu 23
Si putaui aurum robur meum,& obrizo dixi,fiducia mea!lib.2.c.16.nu.37
Si lætatus sum super multis diuitijs meis, & qua plurima reperit manus mea. lib. 2.c.16.nu.39
Si vidi Solem cum fulgeret, & lucem incedentem clare.lib.11 c.15.num 20.& lib. 11.c.1.nu.9.10. & lib.18.c.1.num.30.31. 32.33
Et lætatum est in abscondito cor meum. lib.11. c.1.nu.10.11
Et osculatus sum manum meam ore meo. lib.18.c.1.nu.33
Si non dixerunt viri tabernaculi mei, Quis det de carnibus eius,vt saturemur! lib.5. c.21.nu 11
Foris, non mansit peregrinus, ostium meū viatori patuit.lib 4.c.41.nu.1.& lib.5. ca. 10 nu.61. Ambros.& nu.2.24. & lib.9.c. 16.nu.10
Si abscondi quasi homo peccatum meum, & celaui in sinu meo iniquitatem meā. lib 16.c.13 nu.36
Per singulos gradus meos pronunciabo illum, & quasi principi offeram eum. lib. 9.c.21.nu.27
Cap.32. Sed vt video, spiritus est in hominibus, & inspiratio omnipotentis dat intelligentiam lib.16.c.13.nu.37.38
Respondebo & ego partem meam,& ostendam scientiam meam.lib.16.cap. 13. nume. 38

Per

Cap.33. Per somnium in visione nocturna, quando irruit sopor super homines, & dormiunt in lecto lib.4.c.2.nu.7

Tunc aperit aures virorum, & erudiẽs eos, instruit disciplina.lib.17.c.6.nu.13

Increpatque per dolorem in lectulo: & omnia ossa eius marcescere facit.lib.8.ca.7. nume.14

Abominabilis ei fit in vita sua panis, & animæ illius cibus ante desiderabilis. lib.7. c.4.nu.11.12.& c.8.nu.30. & lib.18.ca.2. nume. 51

Tabescet caro illius, et ossa quæ tecta fuerant, denudabuntur.lib.17.c.2.nu.25

Appropinquabit corruptio in anima eius, & vita illius mortiferis.lib.7.c. 4. nume. 11. 12. et cap. 8. num.30. et lib. 17. cap. 2.nume. 25. et lib.18.c.2.nu.51.lib.3.ca. 19 nu.30

Reuertatur ad dies adolescentiæ suæ.lib.1. c.2.nu.16

Deprecabitur Deum, et placabilis ei erit, et videbit faciem eius in iubilo. lib. 7.ca.4. nu.11 12.13

Respiciet homines, et dicet: Peccaui, et vere deliqui, et vt eram dignus, non recipi. lib.5.c.13.nu 21.22.23.24.25 et lib.8.ca. 2.nu.14

Ecce hæc omnia operatur Deus tribus vicibus per singulos.lib.7 c.4. n 11

Cap.34. Quis est vir, vt est Iob, qui bibit subsannationem quasi aquam, qui graditur cũ operantibus iniquitatem lib.14.c.27.nu.19

Si direxerit ad eum cor suum, spiritum illius, et flatum ad se trahet. lib.1.cap.22. nume.16

Deficiet omnis caro simul, et homo in cinerem reuertetur.lib.3.c.1.nu.53. et lib. 3.c.19.nu.31

Non sunt tenebræ, et non est vmbra mortis, abscondantur ibi, qui operantur iniquitatem.lib.4 c.13.nu. 19

Conteret multos innumerabiles, et stare faciet alios pro eis.lib.17.c.3.nu.30

Nouit enim opera eorum: et idcirco inducet noctem, et conterentur. lib.14.ca.14. nu 14.15.16

Quasi impios percussit eos in loco videntium lib 6.c.3.nu.26

Cap.35. Suspice cœlum, et intuere, et contemplare de æthera, quod altior te sit.li.10.c.5.n 9

Homini, qui similis tui est, nocebit impietas tua: et filium hominis adiuuabit iustitia tua.lib.11.c 15.nu.21

Propter multitudinem calumniatorum clamabunt: et eiulabũt propter vim brachij tyrannorum.lib 17 c.2.nu.27

Qui dedit carmina in nocte. lib. 6. cap.11. nume 25

Non ergo frustra audiet Deus, et omnipotens causas singulorum intuebitur etc. Et expecta eum etc lib 13.ca.9.nu.20.21

Cap.36. Igitur saluabit te de ore angusto latissime etc.lib.14.c.7.nu.22.23

Nec multitudo donorum inclinet te.lib.9. c.23.nu.19.20

Qui effundit imbres ad instar gurgitum. lib.16.c.6.nu.20

Super hoc expauit cor meum, et emotum est de loco suo.lib.2.c.3.nu.20 Cap.37.

Audiet auditionem in terrore vocis eius, et sonum de ore illius procedentem. lib. 4. c.27 nu.9

Super omnes cœlos ipse considerat, et lumen illius super terminos terræ. lib. 14. c.22.nu.47

Post eum rugiet sonitus, tonabit voce magnitudinis suæ, et non inuestigabitur, cũ audita fuerit vox eius.lib.4.ca.27.nu.10

Tonabit Deus in voce sua mirabiliter, qui facit magna, et inscrutabilia.lib.1.ca.27. nume.11

Nonne vestimenta tua calida sunt, cum perflata fuerit terra Austro? lib.16.ca.12. nume.57

Respondens autem Dominus Iob de turbine, dixit lib 4.c.27.nu.2.13.14 Cap.38.

Quis iste inuoluens sententias sermonibus imperitis? lib.8.c.7.nu.17

Accinge sicut vir lumbos, et interrogabo te.lib.3.c.3.nu 34

Vbi eras, quando ponebam fundamẽta terræ? indica mihi si habes intelligentiam? quis posuit mẽsuras eius si nosti, vel quis tetẽdit super eam lineam? lib.4.c.17.nu. 19.20.et lib.5.c.13.nu.18

Super quod bases illius solidatæ sunt? aut quis demisit lapidem angularem eius? cum me laudarent astra matutina, et iubilarent omnes filij Dei? lib.3.cap.7.nume. 14

Quis conclusit ostijs mare, quando erumpebat quasi de vulua procedens. lib. 1.c. 2.nu.8.lib.13.c.11.nu 11

Cum ponerem nubem vestimentum eius, et caligine illud quasi pannis infantiæ obuoluerem.lib.13 c.11.nu.12

Circumdedi illud terminis meis, et posui vectem, et ostia, et dixi, vsq; huc venies, et non procedes amplius, et hic confringes fluctus tuos. lib.1.ca.2.nu.8.9. et lib. 13.c.11 nu.12

Numquid post ortum tuum præcepisti diluculo, et ostendisti auroræ locum suum? lib.1.c.25.nu.7

Et tenuisti concutiens extrema terræ, et excussisti impios ex ea? lib.12.c.3.nu.14

Auferetur ab impijs lux sua et brachium excelsum confringetur. lib.14.c.12.n. 18

Numquid ingressus es profundum maris, et in nouissimis abyssi ambulasti? numquid apertæ sunt tibi portæ mortis, et ostia tenebrosa vidisti? lib.3.ca.10.nu 64. et lib. 1.c.22.nu.18

Indica mihi si nosti omnia, in qua via habitet lux, et tenebrarum quis locus: vt ducas vnumquodque ad terminos suos, et intelligas semitas domus eius? lib.2.cap. 6.

Digitized by Google

6.nu.27.& lib.4.c.31.nu.35.& lib.4.c.17. nume. 6

Numquid ingressus es thesauros niuis, aut thesauros grandinis aspexisti? lib.3.ca.5. nu.42.lib.4.cap.17.num.6. & c.36. num. 14.& lib.14.c.18.num.18. & lib.14.c.29. nume.27

Per quam viã spargitur lux, diuiditur æstas super terram? lib.2.c.6 nu.27

Quis dedit vehemẽtissimo imbri cursum, & viam sonantis tonitrui, vt plueret super terram absq; homine in deserto, vbi nullus mortalium commoratur: & impleret inuiam, & desolatam, vt produceret herbas virentes? lib.18.c.2.nu.31

Quis est pluuiæ pater? vel quis genuit stillas roris lib.18 c.2.nu.31

De cuius vtero egressa est glacies? & gelu de cœlo quis genuit in similitudinem lapidis aquæ durantur, & superficies abyssi constringitur.lib.14.c.7.nu.17.& lib.3. c.4.nu. 8

Numquid nosti ordinem cœli, & pones rationem eius in terra? numquid eleuabis in nebula vocem tuam: & impetus aquarum operiet te? lib.4.c.4.nu.8.& lib.4.c. 27.nu.4

Numquid mittes fulgura, & ibunt, & reuertentia, dicent tibi assumus? lib.14.ca.29. nu.19. & lib.18 c.18 nu.12.13

Quis posuit in visceribus hominum sapientiam, vel quis dedit gallo intelligẽtiam? lib 12.c.3.nu.15 & lib.14 c.26.nu.37

Quis enarrabit rationem cœlorum, & concentum cœli quis dormire faciet? lib.2. c.13.nu.10.& lib.4 c.31.nu.35. & lib 16. c.7.nu.10

Cap.39. Numquid nosti tempus partus ibicum in petris; vel parturientes ceruas obseruasti? dinumerasti menses conceptus earũ, & scisti tempus partus earum? lib.3.c.21. nume. 13

Incuruantur ad fœtum, & pariunt, & rugitus emittunt, separantur filij earum, & pergunt ad pastum: egrediuntur, & non reuertentur ad eas lib.3 c.21.nu. 14. 15

Quis dimisit onagrum liberum, & vincula eius quis soluet? lib.9.c.13.nu. 14. & lib. 10.c.4.nu.19.20

Cui dedi in solitudine domum, & tabernacula eius in terra salsuginis. lib.4.c.2.nu.9

Contemnit multitudinem ciuitatis: clamorem exactoris non exaudit. lib.1.c.1 nu. 44. & 52

Numquid volet rhinoceros seruire tibi, aut morabitur ad præsepe tuum? numquid alligabis rhinocerota ad arandum loro tuo, aut confringet glebas vallium post te? lib.4.c.23.nu.5.6. & lib.14.ca.25. nume.47

Numquid habebis fiduciam in magna fortitudine eius & derelinques ei labores tuos? numquid credes ei, quoniam semẽtem reddat tibi, & aream tuam congreget.lib.14.c.25.nu.47

Penna struthionis similis est pennis herodij, & accipitris: lib.8.c.9.nu.29

Frustra laborauit nullo timore cogẽte. lib. 2.c.15.nu.57

Numquid præbebis equo fortitudinem, aut circundabis collo eius hinnitum: lib.2.c. 5.nu.20.lib.7.c.5.nu 22.lib.9.c.23.nu.20. lib.14.c.28.nu.25

Numquid suscitabis eum quasi locustas? gloria narium eius terror, terram vngula fodit, exultat audacter: in occursum pergit armatis: contemnit pauorem, nec cedit gladio feruens, & fremens sorbet terrã: vbi audierit buccinam, dicit, vah. procul odoratur bellum.lib 2.cap.5.num.21.22. & lib.3.c.19.nu. 32. & lib.4.c.30.nu. 13. & lib. 6. c.11.nu.26. & lib.9.c.23 nu.20. 21.22.& lib.14.c.28.nu 26. & lib.4.c.31. nume. 36

Numquid per sapientiam tuam plumescit accipiter expandens alas suas ad Austrũ? lib 12.c.3.nu.34

Numquid ad præceptum tuum eleuabitur aquila? & in arduis ponit nidum suum, in petris manet, in præruptis silicibus commoratur, atque inaccessis rupibus: lib 2.cap.16.nume.40.41.42. & lib.4.cap. 34 nu.8

Inde contemplatur escam, & de longe oculi eius prospiciunt.lib.4.cap.31.nu. 15

Pulli eius lambunt sanguinem: & vbicumque cadauer fuerit, statim adest.lib.3.ca. 10.nu.66

Cap.40. Accinge sicut vir lumbos tuos. lib.6.ca.13. nume. 4

Et si habes brachium sicut Deus: & si voce simili tonas.lib.4.c.26.nu.14. & lib.14.c. 13.nu.7

Et omnem arrogantem respiciens, humilia.lib.4.c.26.nu 15

Absconde eos in puluere simul, & facies eorum demerge in foueam: lib.8.c.8.nu.29

Ecce behemoth quem feci tecum, fœnum quasi bos comedet: lib.2.c.6.nu.28. & c. 8.nu.27.28

Stringit caudam suam quasi cedrum: nerui testiculorum eius perplexi sunt. lib.4.ca. 31.nu.17

Ossa eius velut fistulæ æris: cartilago illius quasi laminæ ferreæ. lib.4.cap.30.nu.16. 17.18

Ipse est principium viarum Dei, qui fecit eum, applicabit gladium eius.lib.2.ca.8. nu 20.27.28

Huic montes herbas ferunt: omnes bestiæ agri ludent ibi.lib 8.c.7.nu. 19. & lib.4. c 34.nu.17

Sub vmbra dormit in secreto calami, in locis humentibus.lib. 4.c.34.nu.18.19.lib. 2.c.8.nu.28

Protegunt vmbræ vmbram eius, & circumdabunt eum salices torrentis.lib.4.c.34. nu.20.et lib.12.c.3.nu.35

Ecce absorbebit fluuium, & nō mirabitur, & habebit fiduciam, quòd influat Iordanis in os lib.2.c.5.nu.12. & lib.2.c.6.nu. 30 31.32.35. & c.8.nu.28.29

An extrahere poteris Leuiathan hamo, & fune ligabis linguam eius? lib.2.c.8. nume 20.29

Numquid pones circulum in naribus eius, aut armilla perforabis maxillā eius? lib. 2.c.8.nu.20.29 & lib.4.c.34.nu.21.& lib. 14 c.18.nu.19.20

Numquid feriet tecum pactum, & accipies eum seruum sempiternum? lib.4.cap.36. nume. 10

Numquid illudes ei quasi aui, aut alligabis eum ancillis tuis? lib.2.c 8.nu.20.29.30. & lib.4 c 31 nu 38.et lib.1 c.23.nu. 32

Concident eum amici, diuident illum negotiatores lib 4.c.23.nu.7

Numquid implebis sagenas pelle eius, & gurgustium piscium capite illius?lib.4 c. 23.nume.7

Cap. 41. Et quis ante dedit mihi, vt reddam ei. lib. 7.c.9.nu.13

Non parcam ei verbis potentibus,& ad deprecandum compositis. lib.13.cap.5. nume. 27

Quis reuelabit faciem indumenti eius? et medium oris eius quis intrabit? lib.4 ca. 30.nu.6.20

Portas vultus eius quis aperiet?lib. 14.c.27. nume.22

Per gyrum dentium eius formido. lib.9.c. 9.nu.73

Corpus illius quasi scuta fusilia, compactū squāmis se prementibus,vna alteri adhęrebat, et tenentes se nequaquam separabuntur lib.2.c.29.nu.11.12. et lib.14.ca. 4.nu.14.et c 17.nu.20

Sternutatio eius splendor ignis, et oculi eius, vt palpebræ diluculi.li 4.c.30.nu 6

De naribus eius procedit fumus. lib.4.cap. 31.nu.36

Et faciem eius præcedet egestas. lib.4.c.28. nume. 21

Et stringetur quasi malleatoris incus. lib. 17 c.2.nu.29

In stipulam versi sunt ei lapides, lapides fundæ.lib.6.c.9.nu.41

Et sternet sibi aurum quasi lutum. lib.1.ca. 24.25 nu.10

Feruescere faciet quasi ollam profundum maris lib.4.c.35 nu.11

Ipse est rex super omnes filios superbiæ. lib.8.c.5.nu.27.28. et lib.16 ca.13.nu.40. 42.43.44

Cap. 42. Scio quia omnia potes,et nulla te latet cogitatio lib 4.c.25 nu.7

Ideo insipienter locutus sum, et quæ vltra modum excedunt scientiam meam. lib. 3.c.20.nu.20.& lib.8.c.8.nu.12

Auditu auris audiui te; nunc autem oculus meus videt te lib.8.c.5.nu.19.et lib.17.c. 2.nu.14

Idcirco,me ipsum reprehendo, et ago pœnitentiam in fauilla,et cinere.lib.3.c.19. nu.33.et lib 14.c.22.nu.19

Ite ad seruum meum Iob, et offerte holocaustum pro vobis. Iob autē seruus meus orabit pro vobis, faciem eius suscipiam. lib.1.cap.19.nume.15.Ambros.et lib.13. cap. 4. nume. 5

Ex Psalmis.

Beatus vir qui non abijt in consilio impiorum, et in cathedra pestilentiæ non sedit,et in via peccatorum non stetit.lib. 1.c.20 nu.8.et lib.2.ca 3.nu 1.4.31. Ambros et lib.9.c.22.nu.9.et lib. 14.c.8.nu. 5.6.7 15.20.24 nu etiam 1 Psal.1.

Sed in lege Domini voluntas eius,et in lege eius meditabitur die,ac nocte. lib.16. c.10.nu 22.27.29.33

Quod fructum suum dabit in tempore suo. lib.9.c.24.nu.9

Et folium eius non defluet lib.2.c.6.nu.37

Non sic impij,non sic,sed tamquam puluis, quem proijcit ventus a facie terræ. lib. 1.cap 20 num.24.et lib.9.cap.20.num.19. et lib.14 cap.19.nu.14 et lib.16. cap. 13. nume. 25

Quoniam nouit Dominus viam iustorum, & iter impiorū peribit lib. 9.c 15 nu.32

Astiterunt reges terræ, et principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum, et aduersus Christum eius lib.14.c.4 nu.15 Psal.2.

Qui habitat in cœlis irridebit eos,et Dominus subsannabit eos lib 2.c 11 nu 27

Reges eos in virga ferrea. lib.4.c.12.nu.15. 21.et lib.18.c.2.nu.12

Erudimini qui iudicatis terram. lib.3.ca.1. nume. 46

Seruite Domino in timore, et exultate ei cum tremore.lib.17.c.2.nu.4.5.6.20

Apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Donus.lib. 14.c.21.nu. 55

Cum exarserit in breui ira eius, beati omnes qui confidunt in eo. lib. 3.c.9.nume. 51.74.75

Domine quid multiplicati sunt, qui tribulant me? multi insurgunt aduersum me. lib.2.cap.7.num.30.multi dicunt animæ meæ,non est salus ipsi in Deo eius.lib.2. c.7.nu.30 Psal: 3

Tu autem Domine susceptor meus es, gloria mea, et exaltans caput meum.lib.2.c. 18.nu.8.et lib.2.7.nu.40

Voce mea ad Dominum clamaui,et exaudiuit me de monte sancto suo. lib.13.ca.5. nume. 21

Dentes peccatorum contriuisti.lib.11.c.15. nu.15.Domini est salus.lib. .c. .nu. 2

Cum inuocarem exaudiuit me Deus iustitiæ meæ, in tribulatione dilatasti mihi. lib.1.c.8.nu.3.et lib.6.c.9.nu.3.et lib.17. c.4.nu.14 Psal.4.

Digitized

Filij hominum vsqueque graui corde: vt quid diligitis vanitatem,& queritis mendacium? lib. 1. cap. 1. nu. 55. & lib. 2. c. 20. nu 13

Irascimini,& nolite peccare: quæ dicitis in cogitationibus vestris,& in cubilibus vestris compungimini lib. 3 c. 23. nu. 4. 5. 6. 7. & lib. 9. c. 7. nu. 7. 31. 32. 34. 35. 41. & lib. 14. c. 21. nu. 52

Sacrificate sacrificium iustitiæ, & sperate in Domino: multi dicunt nobis, quis ostẽdet nobis bona? signatum est super nos lumen vultus tui Domine. lib. 2. c. 20. nu. 11. 12. 13. 14

A fructu frumenti, vini,& olei sui multiplicati sunt lib. 2. c. 20. nu. 13. 14

In pace in idipsum dormiam, & requiescã. lib. 1. cap. 9. nume. 8. & lib. 2. c. 2. nu. 13. & 20. nu. 14

Quoniã tu Domine singulariter in spe constituisti me. lib. 1. c. 9. nu. 8

Psal. 5. Verba mea auribus percipe Domine: intellige clamorem meum. lib. 13. ca. 5. nu. 22. & lib. 4. c. 16 nu 9

Rex meus,& Deus meus. lib. 4. c. 28. nu. 8.

Quoniam ad te orabo: Domine mane exaudies vocem mem, mane astabo tibi: & videbo. lib. 4. c. 16. nu. 9. & li. 9. c. 18. nu. 6. 7

Neque habitabit iuxta te malignus: neque permanebunt iniusti ante oculos tuos. lib. 14. c. 19. nu. 2

Odisti omnes qui operantur iniquitatem, perdes omnes qui loquuntur mendaciũ: lib. 1. c. 2. nu. 8

Ego autẽ in multitudine misericordiæ tuæ introibo in domum tuam, adorabo ad tẽplum sanctum tuum in timore tuo. lib. 19. c. 12. nu. 9. 10

Domine deduc me in iustitia tua: propter inimicos meos dirige in conspectu tuo viam meam. lib. 18. c. 8. nu. 13

Secundum multitudinem impietatum eorum expelle eos, quoniam irritauerunt te Domine lib. 18. c. 28. nu. 15

Domine vt scuto bonæ voluntatis tuæ coronasti nos. lib. 2. c. 9 nu 22. & lib 4. c. 14. nu. 17. & lib. 16 c 4 nu. 12

Domine ne in furore tuo arguas me: neque in ira tua corripias me: lib. 4. c. 12. nu. 6. & lib. 9. c. 9. nu. 52

Miserere mei Domine quoniam infirmus sum. lib. 1. c. 2. nu. 13

Sana me Domine: quoniam cõturbata sunt ossa mea lib. 1. c 15. nu. 11

Et anima mea turbata est valde: sed tu Domine vsque quo? conuertere Domine, & eripe animam meam saluum me fac propter misericordiam tuam. lib. 9. cap. 9. nume. 16

Psal. 6. Quoniam non est in morte qui memor sit tui, in inferno autem quis confitebitur tibi? lib. 9. c. 9. nu. 24. & lib. 1. c. 24. nu. 16. & lib. 6. 18. c. 14. nu. 16

Laboraui in gemitu meo, lauabo per singulas noctes lectum meum: lachrymis meis stratum meum rigabo. lib. 3. c. 25. nu. 6. 8. 11. & lib. 10. c. 2. nu. 15. & lib. 13. ca. 3. nu. 35. lib. 18. c. 14. nu. 16

Turbatus est a furore oculus meus: inueteraui inter omnes inimicos meos. lib. 1. c. 2. nu. 16. & cap. 12. nu. 50. & lib. 9. cap. 7. nume. 41

Erubescant,& conturbentur omnes inimici mei, conuertantur,& erubescant valde velociter. lib 14 c. 15. nu. 16

Domine Deus meus in te speraui: saluum me fac ex omnibus persequentibus me, & libera me. lib. 1 c. 6. nu 19 Psal. 7.

Ne quando rapiat vt leo animam meam, dum non est qui redimat, neque qui saluum faciat. lib. 1. c. 6. nu. 19

Domine Deus meus si feci istud, si est iniquitas in manibus meis, si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam merito ab inimicis meis inanis. lib. 1. c. 12. num. 48. & 56. & nu. 42. 45. 46. & lib. 4. c. 34. nu. 25. Ambrosius,& lib. 1. c. 12. nu. 48. & lib. 9. c. 4. nu. 9

Et gloriam meam in puluerem deducat. lib. 18. c. 1. nu. 28

Exurge Domine in ira tua, & exaltare in finibus inimicorum meorum. lib. 4. c. 23. nume. 8

Et exurge Domine Deus in præcepto, quod mandasti. lib. 3. c. 14. nu. 1

Et synagoga populorum circũdabit te. lib. 3. c. 14. nu. 1

Et propter hanc in altum regredere. lib. 3. c. 14. nu. 18

Iudica me Domine secundum iustitiam meam,& secundum innocentiam meam super me. lib. 1. c. 12. nu. 48

Consumetur nequitia peccatorum, & diriges iustũ, scrutans corda, & renes Deus. lib. 4. c. 13. nu. 14. & lib. 3. c. 26 nu. 3

Nisi conuersi fueritis gladium suum vibrauit lib. 9. c. 9. nu. 53

Arcum suum tetendit, & parauit illum. lib. 1. c. 25. nu. 8. et lib. 18. c. 1. nu. 39

Et in eo parauit vasa mortis: sagittas suas ardentibus effecit lib. 1. cap. 25. nu. 8. 9. & lib. 28. c. 2. nu. 21. lib. 38. c. 1. nu. 39

Ecce parturit iniustitiam, concepit dolorẽ, & peperit iniquitatẽ lib. 1. ca. 4. nu. 8. lib. 3. c. 21. nu. 7. 8. 16. 19 lib. 14 c. 23. nu. 9

Lacum aperuit & effodit eum,& incidit in foueam quam fecit. lib. 9. c. 10. nu. 7. 14

Quid est homo quod memor es ius, aut filius hominis, quoniam visitas eum. lib. 1. c. 21. nu. 22. & lib. 2. c. 19. nu. 18. lib. 8. c. 1. nume. 11 Psal. 8.

Omnia subiecisti sub pedibus eius, oues & boues vniuersas, insuper & pecora campi. lib. 3. c. 1 nu. 37. & lib. 12. c. 3. nu. 21. & lib. 3. c. 5. nu. 20

Volucres cęli, & pisces maris, qui perambulant semitas maris. lib. 4. c. 39. nu. 34. Ambros. & lib. 12. c. 3. nu. 21

Læta-

Psal.9. Lætabor, & exultabo in te; psallam nomini tuo altissime. lib.7.c.2.nu.12

In conuertendo inimicum meum retrorsum, infirmabuntur, & peribunt a facie tua.lib.2.c.8.nu 37.& lib.4.c.30 nu.7.& lib.11.c.15 nu.16

Quoniam fecisti iudicium meum, & causam meam.lib 11.c.15.nu 16

Adiutor in opportunitatibus, in tribulatione.lib 17.c.2 nu 15

Et sperent in te qui nouerunt nomen tuum Domine: quoniam non derelinquis quęrentes te Domine lib.16 c.11.nu.12

Quoniam requirens sanguinem eorum recordatus est.lib.12.c.7.11

Qui exaltas me de portis mortis. lib.7.c.2. nume. 12

In laqueo isto quem absconderunt,&c.lib. 1.c.10.nu.3

Cognoscetur Dominus iudicia faciens lib. 6.c 9.nu.13.lib.9.c.20.nu.15

In operibus manuum suarum comprehensus est peccator lib.9.c 20.nu 15.& lib.3. c.24.nu.16.lib 14.12.nu.19

Conuertantur peccatores in infernum, omnes gentes quæ obliuiscuntur Deum lib. 14.c 20 nu 14

Cõstitue Domine legislatorem super eos: vt sciant gentes quoniam homines sunt. lib.4.c 8 nu.19.lib 3.c 19.nu.34

Vt quid Domine recessisti longe, despicis in opportunitatibus,in tribulatione?lib. 4.c.10 nu 15

Comprehenduntur in consilijs quibus cogitant.lib 1.c.3 nu 9

Quoniam laudatur peccator in desiderijs animæ suæ & iniquus benedicitur lib 1. c.3.nu.5.9.13 & lib.2.c.17.nu.16.& lib. 9.c 17.nu 3.& lib 2.c.4.nu.11

Exacerbauit Dominum peccator: secundũ multitudinem iræ suæ nõ quæret.lib. 14. c.20.nu.14

Non est Deus in conspectu eius: inquinatæ sunt viæ illius in omni tempore.lib.14.c. 20 nu.14.lib.11.c.10.nu.16.lib.14.c.20. nume. 14

Auferuntur iudicia tua a facie eius: omniũ inimicorum suorum dominabitur lib.9. c.9.nu.11

Sub lingua eius labor,& dolor.li 1.c.3.n.15

Sedet in insidijs in occultis vt interficiat innocentẽ, oculi eius in pauperem respiciũt lib.2.c.5 nu 10. & lib.9.c.9.n.54.73

Insidiatur in abscondito quasi leo in speluca sua insidiatur: vt rapiat pauperem, dum attrahit eum. lib.2.c.5.nu 10.lib.9. c.9 nu.54

In laqueo suo humiliabit eum, inclinauit se,& cadet,eum dominatus fuerit pauperum.lib.9.c.9 nu 54 lib.4.c.8.nu.19

Dixit enim in corde suo, oblitus est Deus: auertit faciem suam, ne videat in finem. lib.4 c.9.nu.19

Exurge Domine Deus, & exaltetur manus tua:ne obliuiscaris pauperum:lib.4.ca.8. nume.19

Propter quid irritauit impius Deum? dixit enim in corde suo, non est Deus lib.4.c. 8.nu.10

Vides,quoniam tu laborem,& dolorem cõsideras, vt tradas eos in manus tuas.lib. 2 c.19.nu 34

Tibi derelictus est pauper:orphano tu eris adiutor lib 9.c.14 nu.12.et lib.16.c.12. nume. 26

Desiderium pauperũ exaudiuit Dominus, præparationem cordis eorum audiuit auris tua lib.4.c 16.nu 16.18

Psal.10. Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum, parauerunt sagittas suas in pharetra, vt sagittent in obscuro rectos corde. lib.2.c.7.nu.13.& lib.2.c.5.nu 43. & c.6. nu.15.et lib 4 c.31.nu.5.43

Dominus in templo sancto suo: Dominus in cœlo sedes eius lib.12.c.3.nu.22

Qui autem diligit iniquitatem,odit animã suam.lib.1 c.11.nu.10.et c.19.nu.2

Pluet super peccatores laqueos:ignis,& sulphur,et spiritus procellarum,pars calicis eorum:lib. 14.c.8.nu.21. et lib.12.cap.2. nume.40

Psal.11. Vana locuti sunt vnusquisque ad proximũ suum lib.9.c.17.nu 9

Labia dolosa in corde,et corde locuti sũt, disperdat Dominus vniuersa labia dolosa,et linguam magniloquam.lib.7.cap.4. nu 18.et lib.9.c 17.nu.9

Propter miseriam inopum,& gemitum pauperum, nunc exurgam, dicit Dominus. lib.2.c.5. nu.54

Eloquia Domini, eloquia casta: argentum igne examinatum,probatum terræ; purgatum septuplum. lib.14.c.29.nu.20 lib. 18.c 3 nu.29

Psal.12. Vsquequo Domine obliuisceris me in finẽ. lib.4.c.14.nu.1.lib 4.c.26.nu.7

Vsquequo auertis faciem tuam a me?lib.4. c.26.nu.7

Illumina oculos meos, ne vnquam obdormiam in morte, nequando dicat inimicus meus, Præualui aduersus eum: lib.4. c.12.nu.12.et lib.11.c.7.nu.8

Psal.13. Dixit insipiens in corde suo,non est Deus: lib.9.c.7.nu.21.et lib.16.c.13.nu.21

Corrupti sunt, et abominabiles facti sunt in studijs suis:non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum.lib.18.c.8.num.2

Dominus de cęlo prospexit super filios hominum,vt videat si est intelligens,aut requirens Deum.lib.17.c.5 nu.21

Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt.lib.2.c.11.nu.8

Sepulchrum patens est guttur eorum.lib.9. c.10.nu.11.et lib.10.c.8.nu.1.2

Linguis suis dolose agebant,venenum aspidum sub labijs eorum:lib.10.c.8.nu.2

Quorum os maledictione et amaritudine plenum est:lib.10.c.8.nu.2

Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinē.lib.1 c.3.nu 7.& lib.11.c.17.nu.10
Contritio, & infelicitas in vijs eorum : & viam pacis non cognouerunt. lib.3.c.18. nu.15.& lib.18 c 4 nu.10 11
Qui deuorant plebem meam, sicut escam panis:lib.5.c 11 nu.19.& lib.11.c.16.nu. 11 & lib.8.c 1 nu.9
Dominum non inuocauerunt, illic trepidauerunt timore, vbi non erat timor lib.1. c.11 nu 1?.& lib.13.c 9 nu 12.14
Quoniam Dominus in generatione iusta est lib.11 c.11.nu.30
Psal.14. Domine quis habitabit I tabernaculo tuo? aut quis requiescet in monte sancto tuo: lib 5.c.8 nu 13.Ambrosius,& lib.14.cap. 24 nu 2 & lib.2.c 7.nu 31
Qui ingreditur sine macula,& operatur iustitiam lib 14 c.24.nu.2
Qui loquitur veritatem in corde suo: qui non egit dolum in lingua sua. lib.14.ca. 19.nu 18
Qui iurat proximo suo, & non decipit.lib. 9.c.11.nu.1
Qui pecuniam suam non dedit ad vsuram. lib.4.c 30 nu 23 Ambros.
Et opprobrium non accepit aduersus proximos suos lib 3.c.28.nu 2
Ad nihilum deductus est in conspectu eius malignus timentes autem Dominum glorificat.lib.8.c.4.nu.1. & lib 14.ca.19. nume. 18
Psal.15. Conserua me Domine quoniam speraui in te,dixi Domino. Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges lib.2. c.13.nu 30 35
Sāctis qui sunt in terra eius mirificauit omnes voluntates in eis lib.16.c 11 nu.15
Multiplicatæ sunt infirmitates eorū: postea accelerauerunt lib.6.c.10 num.29. & lib 14.c.21 nu 60
Non congregabo conuenticula eorum de sanguinibus:lib 3.c.10 nu.47
Dominus pars hereditatis meæ, & calicis mei:tu es qui restitues hereditatem meā mihi. lib.4 c.28.nu.13. & lib.16.c.1.nume.27.36
Etenim hereditas mea præclara est mihi. lib.4 c.28.nu.13.& lib 16.c.1 nu.27.36
Prouidebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam a dextris est mihi, ne commouear.lib.4 c 13.nu.1
Propter hoc lætatum est cor meum,& exultauit lingua mea lib 7.c.1.nu.25
Delectationes in dextera tua vsque in finē. lib.1 c.9.nu.2.& lib.2.ca.2.nu 28. & lib. 7.c.1.nu 25
Psal.16. Vt non loquatur os meum opera hominū. lib.10.c.7 nu 13
Propter verba labiorum tuorum ego custodiui vias duras.lib.3.c.2.nu.27.& lib 9.c. 25 nu. 41
Mirifica misericordias tuas qui saluos facis sperantes in te lib.4.c.8.nu.20
Eripe animam meam ab impio, frameam ab inimicis manus tuæ lib.2.c.9.nu.23
De absconditis tuis adimpletus est venter eorum.lib.2.c.8.nu.28.& lib.14 c 6.n.35
Satiabor cum apparuerit gloria tua.lib.2.c. 1.nu 15.& nu.21
Diligam te Domine fortitudo mea, Dominus firmamentum meum & refugium meum,& liberator meus.lib.2.c 13.n 30 Psal.17.
Deus meus,adiutor meus:& sperabo in eū. lib.2.c.13.nu.39
Circumdederunt me dolores mortis,& torrentes iniquitatis conturbauerunt me. lib.9 c.20 nu.16.& lib.14.c.22.nu.7
Ascendit fumus in ira eius, & ignis a facie eius exarsit; carbones succēsi sunt ab eo. lib.14 c.23.nu 19
Inclinauit cœlos,& descēdet, & caligo sub pedibus eius,& ascēdit super cherubim, & volauit:volauit super pennas ventorū, & posuit tenebras latibulum suum. lib. 4.cap.15.nume 16 & lib.3.cap.19. nume. 38. 39
In circuitu eius tabernaculū eius,tenebrosa aqua in nubibus aeris. lib.18 c.2.n. 13
Præ fulgore in conspectu eius, nubes transierunt.lib 14.c 18 nu.18
Cum sancto sanctus eris, & cum viro innocente innocens, & cum electo electus eris, & cum peruerso, peruerteris. lib.2.c.14 nu.4.& lib.1 cap 19.nume 12. Ambrosius.
Quoniam tu Domine illuminas lucernam meā,Deus meus illumina tenebras meas lib.7.c 9.nu 10
Quoniam in te eripiar a tentatione, & in Deo meo transgrediar murum.lib 17.ca. 2 nu.28
Deus qui præcinxit me virtute,& posuit immaculatam viam meam, qui perfecit pedes meos tamquam ceruorum, & super excelsa statuens me.lib.7.c.9.n.10.& lib. 17.c.2.nu 26.27.28
Qui docet manus meas ad prœlium, & posuisti vt arcum æreum brachia mea. lib. 7.c.9 nu.10.& lib.6.c.13.nu.9
Et dedisti mihi protection msalutis tuæ: & dextera tua suscepit me.lib.7.c.9.n.10
Et præcinxisti me virtute ad bellum. lib. 6. cap.13 nu 9
Clamauerunt: nec erat qui saluos faceret: ad Dominum, nec exaudiuit eos.lib.13. c.9.nu. 14
Et comminuam eos, vt puluerem ante faciem venti.lib 12.c.4 nu.16
Populus quem non cognoui, seruiuit mihi, in auditu auris obediuit mihi. lib 13 ca. 1.nu.25
Filij alieni mentiti sunt mihi. lib.2.cap.10. nume. 16
Cęli enarrant gloriam Dei,& opera manuū eius annunciat firmamentum. lib. 1.ca. 23.nu 12.& lib.10.& 5.nu.3.4.& lib.11 c. 3.nu.23.& lib.16.c.12.nu.43 Psal.18.

Dies

Digitized by Google

Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat scientiam, lib. 10. c. 5. nu. 5. & lib. 11. c. 6. nu. 81. & lib. 16. c. 12. nu 43

Non sunt loquelæ, neque sermones, quorū non audiantur voces eorum, libr. 1. c. 23. nu. 12. & lib 10. c. 5 n 4

In omnem terram exiuit sonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum, lib. 1. c. 23. nu 14

In sole posuit tabernaculum suum, & ipse tanquam sponsus procedens de thalamo suo, libr. 3. c. 5. nu. 12.

Exultauit vt gigas ad currendam viam, a summo cœlo egressio eius, & occursus eius vsque ad summum eius, libr. p. c 17. num. 19. & lib. 11. cap. 6. nu. 36. & lib. 16. c 12. nu 43.

Nec est qui se abscondat a calore eius, lib. 2. c. 7. nu. 33. & c. 14. nu. 8. & lib. 3 c. 5. nu. 58 & lib. 16 c. 12 nu 43

Lex Domini immaculata conuertens animas, testimonium Domini fidele, sapientiam præstans paruulis, libr. 16. cap. 12. num 43

Timor Domini sanctus permanet in æternum, & in sæculum sæculi, lib. 17. c. 3 nu. 10. 12. 20. 21. 22. 23

Desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum multum, & dulciora super mel, & fauum, lib. 11. cap. 3. nu. 12. 29. & libr. 16. c. 10. nu 18

Etenim seruus tuus custodit ea, in custodiēdis illis retributio multa, lib. 11. c. 3. n 12. 29. & lib. 16. c. 10. nu. 16

Ab occultis meis munda me, & ab alienis parce seruo tuo, lib. 16 c. 13. n 27

Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero: & emundabor a delicto maximo, lib. 3 cap. 18. nu. 12. & lib. 16 cap 13. nume. 26

Psal. 19. Exaudiat te dominus in die tribulationis: protegat te nomen Dei Iacob: mittat tibi auxilium de sancto, & de Sion tueatur te, lib 2. c. c. nu. 32

Memor sit omnis sacrificij tui: & holocaustum tuum pingue fiat, lib. 1. c. 25. nu. 3. & lib. 10. c. 2. nu. 22

Hi in curribus, & hi in equis: nos autem in nomine Dei nostri inuocabimus: ipsi obligati sunt, & ceciderunt, libr. 1. cap. 17. nu. 15

Psal. 20. Quoniam præuenisti eum in benedictionibus dulcedinis lib. 4. c 14 nu. 15

Inueniatur manus tua omnibus inimicis tuis: dextera tua inueniat omnes qui te oderunt, pone eos vt clibanum ignis, lib. 2. c. 11. nu. 30

Cogitauerunt consilia, quæ non potuerunt stabilire, lib 4 c. 25 nu. 2

Psal. 21. Deus Deus meus respice in me, quare me dereliquisti? Longe a salute mea verba delictorum meorum. lib. 4. c. 21. num. 10. Ambros. & c 26. nu. 10. & lib. 13. c. 9. n. 13. & lib. 4. c. 7. nu. 22

Deus meus clamabo per diem, & non exaudies: & nocte, & non ad insipientiam mihi, lib. 6 cap. 10. num. 30. & lib. 13. c. 9. nu. 11. 12. 20

In te sperauerunt patres nostri: sperauerūt, & liberasti eos. Ad te clamauerunt, & salui facti sunt: in te sperauerunt, & nō sunt confusi, lib. 16 c 11. nu. 29

Ego autem sum vermis & non homo: opprobrium hominum, & abiectio plebis, lib. 1. c. 23. num. 5. & lib. 3. cap. 5. nume. 89. Ambrosius.

Quoniam tu es qui extraxisti me de ventre, spes mea ab vberibus matris meæ: in te proiectus sum ex vtero, de ventre matris meæ, Deus meus es tu, ne discesseris a me, lib. 4 c. 28. nu. 11

Circundederunt me vituli multi: tauri pingues obsederunt me, lib. 2. c 19. num. 31. Ambrosius.

Sicut aqua effusus sum, lib 3. c. 9. nu 25.

Edent pauperes, & saturabuntur, & laudabunt Dominum qui requirunt eum: viuent corda eorum in sæculum sæculi Reminiscentur, & conuertentur ad Dominum vniuersi fines terræ, &c. Manducauerunt. & adorauerunt omnes pingues terræ, lib 4. cap. 28. nu. 14. 15. & lib. 6. cap. 1. nume 10

Dominus regit me, & nihil mihi deerit: in loco pascuæ ibi me collocauit, lib. 17. c. 3. nume. 6 Psal. 22.

Deduxit me super semitas iustitiæ, propter nomen suum, lib. 18. c. 4. nu. 8

Nā etsi ambulauero in medio vmbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu mecum es, lib. 2. cap. 9. num. 31. & lib. 18. cap. 16 num. 18.

Virga tua, & baculus tuus ipsa me consolata sunt, lib. 6 c 9 nu. 22. 26. & lib. 14. c. 31. nu. 12. & lib. 17. c 3. nu 6.

Parasti in conspectu meo mēsam aduersus eos, qui tribulant me, lib. 18 c. 2 nu. 32

Impinguasti in oleo caput meum: & calix inebrians quàm præclarus est, libr. 2. c. 1. nu 27. & lib. 18. c. 2. nu. 32

Et misericordia tua subsequitur me omnibus diebus vitæ meæ, lib. 3. c. 19. num. 14. lib 8. c. 6 nu. 8 & lib 4. c. 14. nu. 14. & lib. 7. cap. 9. nu. 17.

Domini est terra, & plenitudo eius, orbis terrarum, & vniuersi qui habitant in eo, lib. 10. c. 5. nu. 7 Psal. 23.

Quia ipse super maria fundauit eum, & super flumina præparauit eum, lib. 5. c. 4. n. 10. & lib. 10. c. 5. nu. 7

Quis ascendet in montem Domini? aut quis stabit in loco sancto eius? innocens manibus, & mundo corde &c. lib. 18. c. 12. nu. 16. 20

Qui non accepit in vano animam suam, nec iurauit in dolo proximo suo, lib. 18. c. 12. nu. 20

Reminiscere miserationū tuarū Domine, &

& misericordiarum tuarum, quæ a sæculo sunt. lib.4.cap.7.nu.23.

Delicta iuuentutis meæ, & ignorantias meas ne memineris Domine. lib.1. cap. 2. numero 4.

Secundum misericordiam tuam, memento mei tu propter bonitatem tuam Domine lib 4.c 7.nu.23.

Dulcis & rectus Dominus: propter hoc legem dabit delinquentibus in via. lib.4. cap.11. nu 14.15.16.

Diriget mansuetos in iudicio: docebit mites vias suas. lib.6.c.9.nu.27.

Vniuersæ viæ Domini misericordia, & veritas. lib.4. c.11.nu.13.14.15.16.21.& c. 12. num.19.

Requirentibus testamentum eius, & testimonia eius lib.4.c 11.nu.16.

Anima eius in bonis demorabitur, & semen eius hereditabit terram.lib.18.cap. 13. num.5.

Oculi mei semper ad Dominum, quia ipse euellet de laqueo pedes meos. libro 13. cap.2. num.9.

Psal.25. Iudica me Domine, quoniam ego in innocentia mea ingressus sum. lib. 11. cap.5. numero 13.

Et in Domino sperans nō infirmabor. lib. 11.c.5. num.13.

Proba me Domine,& tenta me. lib.1. c.10. nu.2.& lib.6.c.9 nu.21.

Vre renes meos, & cor meum. lib.16. cap. 12. num. 35.

Quoniam misericordia tua ante oculos meos est, & complacui in veritate tua. lib.3.c.19.nu.14.& lib.8.c.6.nu.8. & lib. 16.c.12. nu.25.

Non sedi cum concilio vanitatis, & cū iniqua gerentibus non introibo. lib.9.c.21. nu.3.& lib.11. c.5.nu.13.

Domine dilexi decorem domus tuæ,& locum habitationis gloriæ tuæ. lib.2.ca.2. nu.10.29. & lib.7. c.6. nu.11.

Dextera eorum repleta est muneribus. lib. 15.c.5. nu 18.19.

In ecclesijs benedicam te Domine. lib.3. cap.16 num.13.

Psal.26. Dominus illuminatio mea, & salus mea, quem timebo? Dominus protector vitæ meæ a quo trepidabo? lib.1. cap 8.nu.3. & lib.2.cap.7. nu.10. & cap.8.num.11.& cap.11.num 22. & lib.17. cap.3.num.14. & lib 2.c 8.num 11.

Dum appropiant super me nocentes, vt edant carnes meas. lib.6.c.13. num 10.& lib.2. cap.8 nu 11.

Qui tribulant me inimici mei, ipsi infirmati sunt,& ceciderunt. lib.2.c 8. nu.11.

Si consistant aduersum me castra, non timebit cor meum. lib.1. c.7.nu 10.

Vnam petij a Domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ. lib.1.c.18. nu.31.& lib. 2.c.1.nu.30.& c.2.nu.13.14.25. & cap.3. nu.16. & lib.9.c.18.nu.7.

Quoniam pater meus,& mater mea dereliquerunt me, Dominus autem assumpsit me. lib.1. cap.1. num.16. & lib.11.cap. 12.num.31.

Et dirige me in semita recta propter inimicos meos.lib.18. c.8. nu.14.

Quoniam abscondit me in tabernaculo suo, in die malorum protexit me in abscondito tabernaculi sui. libro 2. cap.9. numero 19.

Circuiui, & immolaui in tabernaculo eius hostiam vociferationis: Cantabo, & Psalmum dicam Domino. lib.2. cap. 13. numero 11.

Tibi dixit cor meum, exquisiuit te facies mea, faciem tuā Domine requiram. lib. 2.cap.2.nu.21.& c.19.nu.28.& lib.5.cap. 11. num.17.

Expecta Dominum, viriliter age, & sustine Psal.26. Dominum: & confortetur cor tuum, & sustine Dominum. lib.9. cap. 20. nu.17. & lib.18.cap.10. nu.31.

Et refloruit caro mea, & ex voluntate mea Psal.27. confitebor ei.lib.2.c.13.nu.37.

Afferte Domino filij Dei: afferte Domino Psal.28. filios arietum: afferte Domino gloriam, & honorem: afferte Domino gloriam, nomini eius; adorate Dominum in atrio sancto eius. lib.3.c.12. nu.5.6. & lib.5.c. 12.nu.5.& lib.13. c.5.nu 4.

Vox Domini super aquas, Deus maiestatis intonuit: Dominus super aquas multas. lib.3.c.8.nu.9 lib.1.c.16.nu.5.

Vox Domini in virtute, vox Domini in magnificentia lib.3 c.8 nu.9.

Vox Domini confringentis cedros,& confringet Dominus cedros Libani, & comminuet eas tamquam vitulū Libani. lib. 2 cap 23 nu.4.& lib.3. c.8.nu.9. & lib.4. cap 24.num.6.7.

Et dilectus quemadmodum filius vnicornium. lib.12.c.2.nu.4.

Vox Domini intercidētis flammam ignis, vox Domini concutientis desertum, & commouebit Dominus desertum Cades lib.9 c.3.nu.4.

Vox Domini præparantis ceruos, & reuelabit condensa.lib.9.cap.19.nu.3.lib.18. cap.2 num.8.

Et in templo eius omnes dicent gloriam. lib.5.c.2.nu.1.

Dominus diluuium inhabitare facit, & sedebit Dominus Deus in æternum. Dominus virtutem populo suo dabit. lib.9. ca. 15. num.28.

Dominus benedicet populo suo in pace. lib.4.c.10. nu.3.lib.9.c 15. nu.28.

Exaltabo te Domine, quoniam suscepisti Psal.29. me; nec delectasti inimicos meos super me. lib.2. cap.6. num. 12. lib.9. cap.20. num.17. & lib.12.cap.2 num.5. & lib.9. cap.9.nu.55.

Domine Deus meus clamaui ad te, & sanasti me.

Digitized by Google

sti me.lib.4.c.3.nu.3.& c.16.nu.1.

Psallite Domino sancti eius: & confitemini memoriæ sanctitatis eius. lib.2. cap. 13. numero.

Quoniam ira in indignatione eius, & vita in voluntate eius lib.3. c.12 nu.1.

Ad uesperum demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia.lib.2.c.11.num.25. libro 10. cap.2. nu.3.

Ego autem dixi in abundantia mea, nõ mouebor in æternum: auertisti faciem tuã a me, & factus sum conturbatus. lib.2. cap 8. nu.15 & cap.9.nu.21.& lib.4.cap. 29 num.60 & cap.34. nume.15. Ambrosius,& lib.6. cap.9.num.8. & libro 7.cap. 3. num 17. & lib. 18. cap.13. nu 10.

Domine in voluntate tua præstitisti decori meo virtutem, auertisti faciem tuam a me, & factus sum conturbatus lib.2.c.9. num.21. & lib.4. cap.29. num 6. & lib.7. cap.3. num 17.

Ad te Domine clamabo, & ad Deum meũ deprecabor; quæ vtilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem. lib.3.c.1.nu.16. & lib 4. c.16.nu 1.

Numquid confitebitur tibi puluis, aut annunciabit veritatem tuam. lib.2. cap.13. nu.12.& lib.3. c 1.nu.16.

Conuertisti planctum meum in gaudium mihi, conscidisti saccum meum, & circũdedisti me lætitia lib.3. c.10.num 63. & lib.7.c 1,num.1.

Vt cantet ti bi gloria mea: & non compungar: Domine Deus meus in æternum cõfitebor tibi. lib.2. cap.13. nu.12.& lib.3. cap.1. num.16.

Psal.30. In te Domine speraui, non confundar in æternum, in iustitia tua libera me. lib. 14.cap 15. nu.11.

Esto mihi in Deum protectorem, & in domum refugij, vt saluum facias me. li.10. cap.9. num.5.

Et propter nomen tuum deduces me, & enutries me: educes me de laqueo hoc, quem absconderunt mihi: quoniam tu es protector meus lib.4.cap.31 nu.17.

Odisti obseruantes vanitates superuacue, ego autem in Domino speraui. lib.18.ca. 16.num.19.

Quoniam respexisti humilitatem meã, saluasti de necessitatibus animam meam. lib.18.cap.16. nu.19. & lib.11. cap.9.nu. 24.& lib.14. cap.7.nu.23.

Nec cõclusisti me in manibus inimici mei, statuisti in loco spatioso pedes meos.lib. 14 c.7.nu.23.& lib.18.c 4.nu 9.

Miserere mei Domine quoniam tribulor: conturbatus est in ira oculus meus: anima mea, & venter meus. lib.16. cap.17. nu.17. lib 9.c.7.nu.37.

Quoniam defecit in dolore meo vita mea, & anni mei in gemitibus. lib. 16. cap.7. numero 17.

Infirmata est in paupertate virtus mea, & ossa mea conturbata sunt. lib.16.c.7. nu. 17. & lib.4 c.28. nu.21.22.

Super omnes inimicos meos factus sum opprobrium vicinis meis valde,& timor notis meis. lib 3. c 15. nu.14.

Obliuioni datus sum tamquam mortuus a corde.lib.2.c.9. num.34. & lib.4 cap.1. numero 54.

Erubescant impij, & deducantur in infernum, muta fiant labia dolosa, quæ loquuntur aduersus iustum iniquitatem in superbia, & in abusione. lib.3. c.12.nu. 12.& lib.9.c.20.nu.18.

Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abscondisti timentibus te: perfecisti eis qui sperant in conspectu filiorum hominum. lib.2. cap.4. nu. 25. & lib.2.cap.11. nu.10.33.& lib.7.c.3. num.23. & lib.9.c.9.num.24. & libro.18. cap.14.num.17.lib.3.cap.12.nu.13. lib.7. cap.3. num.16.

Ego autem dixi in excessu mẽtis meæ, proiectus sum a facie oculorum tuorum. lib. 3.c.25.nu.22.lib.7.c.4.nu.6.& lib.17.c.6. nu.14.15.& lib.18.c.28.nu.5.

Viriliter agite, & confortetur cor vestrum, omnes qui speratis in Domino. lib.13.c. 2.nu.27.

Beati quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata.lib.14.cap.22. nu.31.lib.18.c.10.nu.7. Cap. 31.

Beatus vir cui non imputauit Dominus peccatum,nec est in spiritu eius dolus. libr.6. cap.13.num.19.

Quoniam tacui, inueterauerunt omnia ossa mea, dum clamarem tota die.libr.3.c. 19.nu.15.& c.22.nu.28.

Quoniam die ac nocte grauata est super me manus tua: conuersus sum in ærumna mea,dum configitur spina. lib.3 c.19.nu. 15.36. & c.25 nu.18.24.lib. 14.c.13.nu.8. & c.22. nu.28.

Delictum meum cognitum tibi feci: & iniustitiam meam non abscondi Dixi,confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino:& tu remisisti iniquitatem peccati mei lib.3.c.21. nu. 1.30.31. & cap.25. num.18.

Pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno lib.14.c.21.nu.42 & lib. 4.c.19 nu.3.

Veruntamen in diluuio aquarum multarũ, ad eum non approximabunt lib. 4.c.19. num.3.

Tu es refugium meum a tribulatione quæ circundedit me, exultatio mea erue me a circundantibus me.lib.3.c.25.nu.24.& lib.6.c.11.nu 25.& lib.7.c.4.nu.5.

Intellectum tibi dabo, & instruam te in via hac qua gradieris, firmabo super te oculos meos. lib.4.c.26.nu.8.& libr.7.c. 4.nu.5.& lib.4 c.26.nu.8.

Nolite fieri sicut equus, & mulus, quibus non est intellectus.lib.12.c.4.nu.17.

In

In chamo, & frœno maxillas eorum constringe, qui non approximant ad te, lib. 2.c.11.nu.29. & lib.6.c.9.nu.26.27.libro 12.c.4.nu.17

Multa flagella peccatoris: sperantem autẽ in Domino misericordia circũdabit, li.6.c. 9.nu.27.28

Lætamini in Domino, & exultate iusti, & gloriamini omnes recti corde, li.6.c.9.n. 28 & lib.7.c.2.num. 19.& lib.18.cap 19. num.2.

Psal.32. Exultate iusti in Domino, rectos decet collaudatio, lib.7.c.1.nu.2.31. & c.2.nu.16. & lib.2.c.13. nu.17. & lib.6.c.9.nu.29. & lib.13 c.5.nu.5.& lib.18.c.19. nu.3.

Bene Psallite ei in uociferatione. lib.7.c.1. nu.16.& lib.13.c.4 n.9.& cap.5.n.5.

Diligit misericordiam, & iudicium, misericordia Domini plena est terra, lib.2.cap. 23.num.12.& lib.2.c.11.nu.11.lib.4.c.11. nu.17.18.19.

Verbo Domini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum, lib.1.cap. 23.num.12.& lib.16.cap.12. nu.6.lib.17. cap.5.num.3.13.

Congregans sicut in vtre aquas maris, ponens in thesauris abyssos, lib.4.c.17.nu.1. & lib.6.cap 9.nu.30.

Timeat Dominum omnis terra, ab eo autem commoueantur omnes inhabitantes orbem, lib.1.c.3.nu.1.

Quoniam ipse dixit, & facta sunt, &c. lib.5. cap.12 nu.28. Ambrosius.

Dominus dissipat consilia gentium, reprobat autem cogitationes populorum, & reprobat consilia principum, lib.3.ca.13. nu.2.& lib.4.c.25.nu.2.

Consilium autem Domini in æternum manet, cogitationes cordis eius in generationem, & generationem lib.4. cap. 25. numero 2.

Beata gens cuius est Dominus, Deus eius, populus quem elegit in hereditatẽ sibi. lib.1.cap.4.nu.17.

Vt eruat a morte animas eorum. lib.6. cap. 8. numer.6.

Quia in eo lætabitur cor nostrum, & in nomine sancto eius sperauimus, lib.7. cap. 2 nume.21.

Psal.33. Benedicam Dominum in omni tempore, semper laus eius in ore meo. lib.2. c.11. num.25.& lib.6.cap.9. nume.29. & lib.7. cap.7.num.7. num.1.10. & lib.13. cap.7. numero 2.3.

In Domino laudabitur anima mea, audiãt mansueti, & lætentur. lib.14.c.1.n.2.

Magnificate Dominum mecum, & exaltemus nomen eius in idipsum. lib. 3. cap. 18. num.1.

Exquisiui Dominum, & exaudiuit me, & ex omnibus tribulationibus meis eripiet me, lib.4.c.16.nu.10.

Accedite ad eum, & illuminamini, & facies vestræ non confundentur, lib.4.cap. 410.14.4.19. numero 11.

Iste pauper clamauit, & Dominus exaudiuit eum, lib.1.cap.21.nu.10. & lib.13. c. 5. num.13.

Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos, lib.1. c.21. nu 1. & num.10.

Gustate, & videte, quoniam suauis est Dominus, lib.2. cap 1. num.20. & cap.4.nu. 25. & lib.6.cap.1.num 12. lib.16. cap.12. numero 71.

Timete Dominum omnes sancti eius, quoniam non est inopia timentibus eum. lib 17 c.2.nu.2.

Quis est homo qui vult vitam, diligit dies videre bonos? lib.10.cap 8.num.3.lib.18. cap.10.nume.20. lib.7. cap.1.num.6.9.& cap.18. nu.9.

Prohibe linguam tuam a malo, & labia tua ne loquantur dolum.lib.2.c.1. num 6. & lib.10.c.8.nu.3 & lib.9.c.7. nu.33. & lib. 18. cap.7.nu.11.

Declina a malo, & fac bonum, lib.2.cap.18. nu.11.& lib.3.cap.14.nu 52.lib.16.ca.12. num 62.63.

Inquire pacem, & persequere eam, lib.3.c. 18. num.1. libro 9.cap.7. num.33.cap.14. numero 32.

Oculi Domini super iustos, & aure eius in preces eorum, lib.1. c.1. nu.22. & lib.4. cap.24.nu.11 & c.26.nu.9.

Vultus autem Domini super facientes mala, vt disperdat de terra memoriam eorum, lib 4.c.26. nu.9.13.15.

Clamauerunt iusti ad Dominum, & Dominus exaudiuit eos, & ex omnibus tribulationibus eorum eripuit eos, lib.9. cap. 15. num.29.

Iuxta est Dominus ijs qui tribulati sunt corde, & humiles spiritu saluabit. lib.2. c.9.nu.31 & lib.8.c.6.nu.1.

Multæ tribulationes iustorum, sed de ijs omnibus liberauit eos Dominus, lib. 1. cap.22 nume.20. lib. .cap.15. num.1.29. lib.4.cap.3. num. & lib 6.c.11 nu.2.

Custodit Dominus omnia ossa eorum, vnũ ex his non conteretur, lib.1. cap.15.n.11. & cap.22.nu.20.

Mors peccatorum pessima, lib. 11 cap.9. numero 19.

Et qui oderunt iustum, delinquent, lib.9. cap.20.nu.2.

Iudica Domine nocentes me, expugna impugnantes me, lib.9.c.16.num.2.& lib.1. cap 9.nu.10. Psal.34.

Apprehende arma, & scutum: & exurge in adiutorium mihi. lib.1.c.9. nu.20.22.23. & lib.16.cap.4.nu 21.22.

Fiant tamquam puluis ante faciem venti, & angelus Domini coarctans eos.lib.12. cap. . num.18. Psal.34.

Omnia ossa mea dicent: Quis similis tibi. lib.1.c.15 num.12.

Retribuebãt mala pro bonis.li.1.c.12.n.52.

Ego

Ego autem cum mihi molesti essent, induebar cilicio, & humiliabam in ieiunio animam meam: & oratio mea in sinu meo conuertetur. lib.17.c.4.nu.15.& lib.1.c.1.nu.20.

Quasi proximum, & quasi fratrem nostrum sic complacebam: quasi lugens & contristatus sic humiliabor. lib.13. cap. 11. num.6.

Confitebor tibi in Ecclesia magna, in populo graui laudabo te. lib.16 c.6.nu.15.

Non supergaudeant mihi qui aduersantur mihi inique, qui oderunt me gratis, & annuunt oculis, quoniam mihi quidem pacifice loquebantur, & in iracundia terræ loquentes dolos cogitabant, &c. Ne dicãt in cordibus suis, euge, euge animæ nostræ; nec dicant deuorabimus eum. lib.9.c.19.n.12.& lib.14. c.19.nu. 15.

Et lingua mea meditabitur iustitiam tuam, tota die laudem tuam. lib.10.c.6.nu.7.

Psal.35. Dixit iniustus, vt delinquat in semetipso, non est timor Dei ante oculos eius. lib. 17.c.3.nu 15.

Quoniam dolose egit in conspectu eius, vt inueniatur iniquitas eius ad odium. lib.14. cap.23. num.20. & lib. 17. cap.3. numero 15

Iniquitatem meditatus est in cubili suo li. 13. cap.5. nu 24.

Domine in cœlo misericordia tua, & veritas tua vsque ad nubes lib. 2. cap.10.nu. 15.16. & lib.3. cap.5.nu.73.& lib.14.cap. 26.num.29

Iustitia tua sicut montes Dei; iudicia tua abyssus multa. lib.4.c.17.n.22. & nu.20.& lib.6.c.11.nu.3.& lib 14 c.26.nu.29.

Homines, & iumẽta saluabis Domine: quẽadmodum multiplicasti misericordiam tuam Deus. lib.2 c.19. nu.17.18. & lib.3. c.7.n.32.lib.8. cap.2.nu.12.

Filij autem hominũ in tegmine alarum tuarum sperabunt. lib.2. c.19. nu.17.18.19. lib.8.c.2. nu.12.lib.16. c 13.nu.27.

Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos. lib. 2.c.1. nu 21.27. & lib 5.c.1. nu.15.18.20. 21. lib.6.c.1.nu.9.lib.8.c.2.nu.12.lib.16. c.13.nu.27.

Quoniam apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen, lib.2. c.1.n.27. & cap.10.nu.27.

Non veniat mihi pes superbiæ, & manus peccatoris non moueat me. li.1.c.22.nu. 7.& lib.16 c.13.nu.27.29.

Ibi ceciderunt qui operãtur iniquitatem. lib.16. c.13. nu.27

Psal.3 Noli æmulari in malignantibus, neq; zelaueris facientes iniquitatem. lib.9.ca.15. num.30. & lib.11.c.3.nu.1

Quoniam tamquam fœnum velociter arescent, & quemadmodum olera herbarũ cito decident lib.7. c.5.nu.8. lib.11. c.5. nu.1.& lib.12. cap.4.nu.2.

Spera in Domino, & fac bonitatem, & inhabita terram, & pasceris in diuitijs eius. lib.16 c.11.nu 1.lib.18.c.15.nu.8.

Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui, lib.2. c.12. nu.14. & lib.7. c.9 nu.26.& c.3.nu.10.& lib 9.c.15.n.31. & lib.13.cap 2.nu.39.& c.9.nu.23.lib.18. cap 15. num.8

Reuela Domino viam tuam, & spera in eo, & ipse faciet, lib.3.c.22.nu.3.19.& lib.4. c.14.nu.14.lib.16.c.11 nu.1

Et educet quasi lumen iustitiam tuam, & iudicium tuum tamquam meridiem. lib.9.cap.9.nu.3.& cap.15.nu.34. & cap. 22. num 5

Subditus esto Domino, & ora eum: noli æmulari in eo, qui prosperatur in via sua, in homine facientes iniustitias, lib.9. ca. 15. num.31.

Desine ab ira, & derelinque furorem, noli æmulari, vt maligneris, quoniã qui malignantur, exterminabuntur: sustinẽtes autem Dominum, ipsi hereditabunt terram, lib.9.c.15.nu.32

Et adhuc pusillum, & non erit peccator, & quæres locum eius, & non inuenies, lib. 9.c.15.nu.32.

Mansueti autem hereditabunt terram, & delectabuntur in multitudine pacis.

Obseruabit peccator iustum, & stridebit super eum dentibus suis: lib.2. c 5.n.6.

Dominus autem irridebit eum, quoniam prospicit quod veniet dies eius, libro 2. cap.5.nu.6.

Gladium euaginauerunt peccatores, intenderunt arcum suum, vt decipiant pauperem, & inopem, vt trucident rectos corde, libro 2. cap.5 nume.6. & lib. 9. cap. 4. numero 17. & lib 14. cap.8. nu.2

Gladius eorum intret in corda ipsorum, & arcus eorum confringatur, lib.4.c.37.nu. 2.& lib.9. cap.4.nu.17.

Melius est modicũ iusto super diuitias peccatorum multas; quoniam brachia peccatorum conterentur, confirmat autem iustos Dominus, lib.4.c.11.nu.11. & lib. 6. c 9.num. 1.

Nouit Dominus dies immaculatorum, & hereditas eorum in æternum erit, lib.9. cap.9. 31.

Non confundentur in tempore malo, & in diebus famis saturabuntur, quia peccatores peribunt, lib.9 c.9. nu.4

Inimici vero Domino mox vt honorificati fuerint, & exaltati: deficientes quemadmodum fumus deficient, lib.1. c.20. nu. 21.25 & lib.2. cap.16 nu.19.

Mutuabitur peccator, & non soluet: iustus autem miseretur, et retribuet: lib.2.c.14. nu.5 et lib 16. ca.10. num.8.9.

Quia benedicentes ei hereditabunt terrã: maledicentes autem ei disperibunt. lib. 11 c.16. nu.2.

Apud Dominum gressus hominis dirigentur,

tur,& viam eius volet. lib.9.c.15. nu.34. & cap 22.nu 5.& lib.4. c.20.nu.3. & lib. 16.c.10.nu.33.lib.7. c.9.nu.2.11. & lib.9. cap.18. nu.1.2.

Cum ceciderit, non collidetur, quia Dominus ſupponit manum ſuam,lib.4.cap.20. num.3.lib.9.c.15.nu.34. & cap.18.nu.10. 11. lib.6.cap.13. num.11. & lib.9.cap.18. num.1.2.

Iunior fui, etenim ſenui non vidi iuſtum derelictum, nec ſemen eius quærens panem lib.4.c.20 nu 3.& lib.6. c 1.nu.3.

Os iuſti meditabitur ſapientiam, & lingua eius loquetur iudicium. libr.10. cap.6. numero 2.

Vidi impium ſuperexaltatum,& eleuatum, ſicut cedros Libani, & tranſiui, & ecce non erat, quæſiui eum,& non eſt inuentus locus eius. lib.2.c.15. nu.54. & c 16. nu.19.20.& lib.7.c.6. num.1.2.11.& lib. c.18 nu.1.2. & c.20.nu.9.

Et protector eorum in tempore tribulationis. lib.4. c.3.nu.2.

Et eruet eos a peccatoribus, & ſaluabit eos, quia ſperauerunt in eo. lib. 16. cap. 11.nu.4.24.25.26.27.

Pſal.37. Domine ne in furore tuo arguas me,neque in ira tua corripias me.lib.2.c.8.num.16. lib.6.c.11.nu.1.lib.16.c.10. nu.10.11. & lib.3.cap.4.nu.3.

Quoniam ſagittæ tuæ infixæ ſunt mihi, & confirmaſti ſuper me manum tuam. lib. 2.c 8. nu.14.16.lib.6.c.10.nu.24.& lib.6. c.11.nu.1.& lib.16.c.10. nu.10.11.& lib. 18.c.2.nu.42.

Non eſt ſanitas in carne mea a facie iræ tuæ: non eſt pax oſſibus meis a facie peccatorum meorum.lib.3 c.2.nu.8.9.10.& c.25. nu.1.2.5. & lib.4. c.11.nu.1. & lib. 14.c.6. nu.36. & c.22. num.29. & lib.18. cap.11.nu.11.

Quoniam iniquitates meę ſupergreſſæ ſunt caput meum, & ſicut onus graue grauatæ ſunt ſuper me. lib.2.c.10. nu.16. lib.3.c. 25. nu.2.5.6. & lib.6. c.2.nu.6. & lib.14. c 7.nu.24. & c.22.nu.29. lib.1.c.14.n.12. & lib.2.c.10.nu 16.

Putruerunt,& corruptæ ſunt cicatrices meę a facie inſipientiæ meæ. lib.3. c.4. nu.5. 7. & c.25. nu 3.6.7. & lib.14. cap.22.numero 29.44.45.

Miſer factus ſum, & curuatus ſum vſque in finem tota die contriſtatus ingrediebar. lib.2.c.11.nu.24.& c.15. nu.60.61. & lib. 3.c 4.nu.5.& c.25.num.3.4.6.7.& cap.27. num.2.& lib 7.cap.4. nu.6 & lib.14.cap. 22. num.29.lib.16. c.13. num.28. lib.17. cap 6. nu 8.

Quoniam lumbi mei impleti ſunt illuſionibus,& non eſt ſanitas in carne mea.li.3. c.25.nu.7.& c.27. nu.2.lib.14. c.22.n.29. lib.1.cap.5.nu.6.

Afflictus ſum, & humiliatus ſum nimis, rugiebam a gemitu cordis mei.lib.3. cap.4. nu.5.& lib.7.c.4.nu.6. & lib.3.c.25.nu.4. 7.& lib.10.c.2.nu.16. libr.14.c.22.nu.29. & lib.17.c.6.nu.8

Domine ante te omne deſiderium meum, & gemitus meus a te non eſt abſconditus,lib.2.c.2.num.26.30.31.& lib.4.c.13. nu.17.& lib.13.c.5. nu 25

Cor meum conturbatum eſt in me:dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum,& ipſum non eſt mecum, lib.1. c.12.nu.31.lib.3.c.4.nu.3.& lib.3.cap.18. nu 17. & lib.14. c.22.nu.29.

Amici mei, & proximi mei aduerſum me appropinquauerunt, & ſteterunt, & vim iuxta me erant,de longe ſteterũt: & vim faciebant qui quærebant animam meam & qui inquirebant mala mihi, locuti ſũt vanitates, & dolos tota die meditabantur. lib.1.c.12.nu.36.& c.21. num.11.20. & libro. 3.cap.15. num.20. lib.1.cap.21. numero 20.

Ego autem tamquam ſurdus non audiebã: & ſicut mutus nõ aperiens os ſuum: li.1. c 12.nu.36.lib 14.c.15.nu.2.

Et factus ſum ſicut homo non audiens, & non habens in ore ſuo redargutiones. lib.14.c.15. nu 2.

Quoniam in te Domine ſperaui, tu exaudies me Domine Deus meus. lib.13. cap. 5. nume.1.

Quia dixi:ne quando ſupergaudeant mihi inimici mei, & dum cõmouentur pedes mei ſuper me magna locuti ſunt, quoniam ego in flagella paratus ſum: & dolor meus in conſpectu meo ſemper.lib.3. cap.25.nu.17.& lib.4 cap.5.nu.4 & lib.6. cap.9.num.3.

Quoniam iniquitatem meam annunciabo, & cogitabo pro peccato meo. lib.3. cap. 22. num.4.

Inimici autem mei viuunt, & multiplicati ſunt qui oderunt me inique: qui retribuunt mala pro bonis, detrahebant mihi quoniam ſequebar bonitatem: ne derelinquas me Domine Deus meus; ne diſceſſeris a me. lib 7. c.2.nu.12. lib.2.c.9. nu.14.& lib.11.c.15.num.23.

Dixi cuſtodiam vias meas: vt non delinquam in lingua mea. lib.10.c.7. nu.2.12. & c.8.num.7.& nu.15. Pſal.38.

Poſui ori meo cuſtodiam cum conſiſteret peccator aduerſum me. Obmutui, & humiliatus ſum, & ſilui a bonis: & dolor meus renouatus eſt. lib.1 c.12. num 37. lib.2 cap.8 nume.5. & lib.9. cap.7 numero 5. 25. 32. & libro. 10. cap 7. numero 2. 12.

Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardeſcet ignis. lib.1.c. 12. num.37. & lib.1.c.25. num.4. & lib. 16.c 11.num.78.& cap.11.nu.7.8. & cap. 12.num.1.

Locutus ſum in lingua mea: notum fac mihi Domine finem meum,& numerum

dierum

igitized by Google

dierum meorum, quis est, vt sciam quid desit mihi. lib.9. c.12.nu.10. & lib.11.c. 10.nu 14.lib.18.c.17.nu.1.

Ecce mensurabiles posuisti dies meos: & substantia mea tamquam nihilum ante te. lib.18.c.17.nu.1. & lib.7.c.9.n.3.

Verumtamen vniuersa vanitas, omnis homo viuens. lib.2.cap.19.nu.10.11. & lib. 18.17.num.1.

Verumtamen in imagine pertransit homo: sed & frustra conturbatur. lib.1.c.20.nu. 22 & lib.8.c.3.n.3.lib.1.c.17.nu.18.

Thesaurizat, & ignorat, cui congregabit ea. lib 4 c.28.nu.5. lib.1.c.17. nu.18.

Et nunc quę est expectatio mea? nonne Dominus, & substantia mea apud te est. lib. 7.c.9. num.3.

Ab omnibus iniquitatibus meis erue me: opprobrium insipienti dedisti me. lib.1. cap.8. num.4.

Obmutui, & non aperui os meum, quoniã tu fecisti, amoue a me plagas tuas. lib. 2. c.8.nu. 5. & lib.14. c.18.nu.1.

A fortitudine manus tuæ ego defeci in increpationibus propter iniquitatem corripuisti hominem, & tabescere fecisti sicut araneam animam eius: verumtamen vane conturbatur omnis homo. lib.1. c. 20. nu.22. & lib.3. c.19.nu.16. & lib.14. c 17.nu.3.4. & c.21.nu.3.

Ne sileas: quoniam aduena ego sum apud te, & peregrinus, sicut omnes patres mei. lib.2.c.2.nu.5.& lib.4. cap.19. num.1. & lib. 6.c.2.num.10.& lib.9.c.14. num.1.& 4.6.12.14. & lib.11.c.9.nu.15. lib.1.c.18. numero 28.

Remitte mihi, vt refrigerer priusquam abeam, & amplius non ero. lib.9. c.3.nu. 10. & lib.4. cap.19.num.1. & lib.6. cap.2. nu.10.& lib.9. cap.14.nu.1.4. 6.12.14. & lib.11.cap.9.nu 15.

Psal.39. Expectans expectaui Dominum, & intendit mihi. lib.2. c.13.nu.25. & lib.4. cap. 26. num.9.

Et exaudiuit preces meas, & eduxit me de lacu miseriæ, & de luto fæcis. lib.2. c.19. num.22. & lib.4.c.26.num.9. lib.14. cap. 28. num.27.

Et statuit super petram pedes meos, & direxit gressus meos, & immisit in os meũ canticum nouum, carmen Deo nostro. lib 9 c.18 nu.5. & lib.14. c.28. nu.27. & lib.1 c.17.nu 6.

Videbunt iusti, & timebunt, & sperabunt in eum lib.5.c.13.nu.16.

Beatus vir cuius est nomen Domini spes eius: & non respexit in vanitates, & insanias falsas. lib. 2.cap.15.nu.48.& lib.2. c.19.nu.12.

Annunciaui, & locutus sum, multiplicati sunt super numerum. lib.14. c.11. nu.11. & lib.16. c.7. nu.17.

Annunciaui iustitiam tuam in Ecclesia magna, Ecce labia mea non prohibebo, Domine tu scisti. lib.3.c.21.nu.28.

Non abscondi misericordiam tuam, & veritatem tuam a concilio multo. lib.4.ca. 11. num.20.

Tu autem Domine ne longe facias miserationes tuas a me: misericordia tua, & veritas tua semper susceperunt me: quoniã circumdederunt me mala, quorum non est numerus, comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui vt viderem. lib.4. cap.11. nume.20. & lib.14. cap.6. numero 37.

Cor meum dereliquit me. lib.1.cap.20.nu. 25. & lib.2.cap.9.num.32. & lib.13. cap. 18. num.17.

Confundantur & reuereantur simul, qui quærunt animam meam, vt auferant eã: Conuertantur retrorsum, & reuereantur, qui volunt mihi mala. lib.9. cap.16. numero 2.

Ferant confestim confusionem suam, qui dicunt mihi, Euge, euge. lib.1. c.3.n.10.

Beatus vir qui intelligit super egenum, & Psal.40.
pauperem. lib.1.c.24. nu.29. Ambros. & lib.5 c.10.nu.52.

In die mala liberabit eum Dominus. lib.5. cap.10.num.56.

Dominus conseruet eum, & viuificet eum, & beatum faciat eum in terra: & non tradat eum in animam inimicorum eius. Dominus opem ferat illi super lectũ doloris eius, vniuersum stratum eius versasti in infirmitate eius. lib.1. c.18.nu.9. & lib.2.c.1. nu.39.

Ego dixi, Domine miserere mei, sana animam meam, quia peccaui tibi. lib.1. cap. 22. nu.21.

Numquid qui dormit, non adijciet vt resurgat. lib.5.c.18.nu.2.

Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes Psal.41.
aquarum: ita desiderat anima mea ad te Deus. lib.1.cap.7. nu.3.& lib.2.ca.12. num.7. & lib.1.cap.23.num.4. & libro 2. cap.2. num.10.11. 14.20. & lib.12. cap.3. numero 24.

Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuũ, quando veniam, & apparebo ante faciem Dei lib.1 cap.25.nu.4.& lib.2. c.2. nu.2.14.25. & lib.2. c.1. nu.43. & cap.2. nu.3.11.13.14.15.20.25.

Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie: Vbi est Deus tuus? lib.2.c.2.num 10.11.14.15. 21.& lib.7.c.3.nu.11. & cap.4. num.9.& lib.2.c.2.nu.21.& c.5. nu.12.

Hæc recordatus sum, & effudi in me animam meam, quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis vsque ad domum Dei. lib.4.c.17. nu.12.& lib.7. cap. 3. num.7.8.

In voce exultationis & confessionis sonus epulantis. lib.7.c.3.nu.7.8.

Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniã adhuc confi-

Digitized by Google

confitebor illi salutare vultus mei, & Deus meus, lib.2. c.2.nu.15. & lib.2.c.5. nu.15.21.31.& lib.9.c.3.nu.8. lib.16.c.4. nu.3.4.5.6.7.

Ad meipsum anima mea conturbata est, propterea memor ero tui de terra Iordanis,& Hermonij a monte modico lib. 4.c.17.nu.12.& lib.2.c.6 nu.31.

Abyssus abyssum inuocat in voce cataractarum tuarum.lib.4.c.17.nu.22.

Omnia excelsa tua, & fluctus tui super me transierunt. In die mandauit Dominus misericordiam suam, & nocte canticum eius. lib.17.c.2.nu.25.& c.4 nu 16.

Quare oblitus es mei? & quare contristatus incedo, dum affligit me inimicus.lib. 2.c.5.nu.22.

Dum confringuntur ossa mea, exprobrauerunt mihi inimici mei lib.2.c.5.nu.32.

Psal.42. Iudica me Deus, & discerne causam meam de gente non sancta, ab homine iniquo & doloso erue me. lib.9.c.15.nu.36. & c. 21. nu.12.

Emitte lucem tuam,& veritatem. lib.3.c.5. numero 10

Psal.43. Manus tua gentes disperdidit, & plantasti eos, afflixisti populos, & expulisti eos. lib.4.c.18.nu.16.

Nec enim in gladio suo possederunt terram, & brachium eorum non saluabit eos sed dextera tua, & brachium tuum, & illuminatio vultus tui, quoniam complacuisti in eis.lib.4.c.7.nu.25.

In te inimicos nostros ventilabimus cornu, & in nomine tuo spernemus insurgentes in nobis.lib.1.c.20.nu.4.

Non enim in arcu meo sperabo, & gladius meus non saluabit me. lib.1. cap.20. nu. 4 & lib.2. cap.7.num.32. & lib 4. cap.7. numero 25.

Hæc omnia venerunt super nos, nec obliti sumus te, & inique non egimus in testamento tuo, & non recessit retro cor nostrum, & declinasti semitas nostras a via tua. lib 9.cap.15.num 35.

Quoniam humiliasti nos in loco afflictionis,& cooperuit nos vmbra mortis. li.4. c.1 num.57.

Quoniã propter te mortificamur tota die, æstimati sumus sicut oues occisionis.lib. 1.c.8.nu 4.& lib.1. c.24.nu.7.

Quoniam humiliata est in puluere anima nostra, & conglutinatus est in terra venter noster. lib.5. cap.7. num. 10. & c.20. numero 12

Psal.44. Eructauit cor meum verbum bonum, dico ego opera mea regi, lib. 10. c.6. nume.4. & lib.11. cap 6. num. 124.

Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis. lib.10. cap.6. num.4. & lib. 11.c. 6. num. 124.

Speciosus forma præ filijs hominum. li.18. c 10.nu.33.34.& lib.1.c.7.nu.1.

Diffusa est gratia in labijs: propterea benedixit te Deus in æternum.

Accingere gladio tuo super femur tuum potentissime.lib.3.c.5.nu.11. & lib.15. ca 7. numero 10

Specie tua & pulchritudine tua, intende prospere, procede, & regna lib.3 cap.5. numero 12

Propter veritatem, & mansuetudinem, & iustitiam, & deducet te mirabiliter dextera tua lib.3 cap 5.nu.13.

Sagittæ tuæ acutæ, populi sub te cadent in corda inimicorum regis. lib 18. c.2.nu.1. lib. 14.c.15.nu.45.lib.18.c.2.nu.9.

Sedes tua Deus in sæculum sæculi, virga directionis, virga regni tui: lib. .c.9. num. 26. & lib.4. c.5. num.6. & lib. 14. cap.13. numero 21

Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem, propterea vnxit te Deus,Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis, lib.3. cap.5. nu.11.& cap.9. nu.7.

Myrrha,& gutta, & cassia a vestimẽtis tuis, a domibus eburneis, ex quibus delectauerunt te filiæ regum in honore tuo.lib. 1.c.18.nu.1.& lib.16.cap.7.nu 18.

Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato, circundata varietate, libr.1. cap.5. num.5. & cap.13. num.18. & lib 2.cap.4. num.3. & lib.4 cap.30.num.4. & lib.15. cap 2. nu.22.23.24 & lib.16. cap.7.nu. 5. & lib.18. c.9.nu.6.

Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam; & obliuiscere populum tuum, & domũ patris tui, & concupiscet rex decorem tuum, quoniam ipse est Dominus Deus tuus, & adorabunt eum.lib 1 cap.5.n 1. & cap.21.nu 20.& lib.2.cap 12. num.22. & lib.5.cap.3. nume.32.& libr.9. cap.22. nume. 10.14. & lib. 11. cap. 6. nume.46. lib.18. cap.6 num. 12.13. & cap.10 numero 33. 34.

Et filiæ Tyri in muneribus vultum tuum deprecabuntur omnes diuites plebis.lib. 5. cap.10. nu.48. lib 11. c.6.nu.84.

Omnis gloria ei⁹ filię regis ab intus,in fimbrijs aureis, circumamicta varietatibus. lib.4.cap.28 num.1.& lib.9. cap.2.nu.17. & cap. 24. num 7.

Adducentur regi virgines post eam, proximæ eius afferentur tibi:afferentur in lætitia,& exultatione,lib.7.c.8.nu. . & lib. 18.cap 0. nu 6.

Psal.45. Deus noster refugium, & virtus, adiutor in tribulationibus quæ inuenerunt nos nimis. lib. .cap.16. num. .12. & lib.17. cap.2. num.17.18. & lib. 2.c.9.num 31.& lib.6. c.11.nu.1.

Propterea non timebimus, dum turbabitur terra,& transferentur montes in cor maris. lib.6.cap.11.nu.1.& lib. 1 .cap.2. numero 17

Sonuerunt,& turbatæ sunt aquæ eorũ. conturbati sunt montes in fortitudine eius. lib.3.c.11.nu.11.

Flumi-

Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei, lib. 1. cap. 23. num. 15. & cap. 25. num. 1. & lib. 2. cap. 2. nume. 4. 13. & 16. cap. 12. num. 7. 44.
Deus in medio eius non commouebitur: adiuuabit eam Deus mane diluculo, lib. 2. cap. 1. num. 4. & lib. 6. c. 23. nu. 3. & lib. 4. c. 19. nu. 4.
Conturbatæ sunt gentes, & inclinata sunt regna, dedit vocem suam, & mota est terra, lib. 2. cap. 7. num. 33. & lib. 3. c. 11. numero 3.
Dominus virtutum nobiscum: susceptor noster Deus Iacob. lib. 2. c. 7. nu. 33. & lib. 2. c. 9. nu. 15 & lib. 1. c. 13. nu. 3.
Venite, & videte opera Domini, quæ posuit prodigia super terram, auferens bella vsque ad finem terræ, lib. 2. cap. 7. numero 32. 34.
Arcum conteret, & confringet arma, & scuta comburet igni, lib. 2. c. 7. nu. 32. 34. & cap. 9. nu. 15.
Vacate, & videte quoniam ego sum Deus, exaltabor in gentibus, & exaltabor in terra. lib. 2. c. 1. nu. 26. & lib. 3. c. 23. nu. 18. & lib. 4. c. 19. n. 4. & lib. 13. c. 12. nu. 1.
Psal. 46. Quoniam excelsus Dominus, terribilis, rex magnus super omnem terram, lib. 3. cap. 14. nu. 19.
Ascendit Deus in iubilo, & Dominus in voce tubæ. lib. 7. c. 14. nu. 29.
Quoniam rex omnis terræ Deus, Psallite sapienter. lib. 1. c. 5. nu. 9.
Deus sedet super sedem sanctam suam, lib. 16. c. 7. nu. 10.
Quoniam dij fortes terræ vehementer eleuati sunt. lib 16. c. 11. nu. 27.
Psal. 47. Latera Aquilonis ciuitas regis magni, lib. 3. c. 17. nu. 14.
Ibi dolores vt parturientis, in spiritu vehementi conteres naues Tharsis, lib. 3. cap. 21. num. 18.
Suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui, lib. 3. c. 5. nu. 73.
Circumdate Sion, & complectimini eam, lib. 16. c. 6. nu. 16.
Narrate in turribus eius, ponite corda vestra in virtute eius, & distribuite domos eius, vt enarretis in progenie altera. lib. 3. cap. 2. nu. 29. 30.
Psal. 48 Inclinabo in parabolam aurem meam, aperiam in Psalterio propositionem meam, lib. 14. c. 10. nu. 22.
Cur timebo in die mala? iniquitas calcanei mei circumdabit me: lib. 9. c. 9. n. 7. lib. 2. cap. 7. nu 35.
Qui confidunt in virtute sua, & in multitudine diuitiarum suarum gloriantur. li. 4. cap. 28. num. 5.
Frater non redimit, redimet homo, lib. 9. cap. 9. nu. 12.
Et pretium redemptionis animæ suæ, & laborauit in æternum, & viuet adhuc in finem, lib. 9. c. 15. nu. 2.
Non videbit interitum, cum viderit sapientes morientes, simul stultus, & insipiens peribunt. lib. 14. c. 20. num. 1. 15. 16. lib. 4. c. 1. nu. 44.
Et relinquent alienis diuitias suas, & sepulchra eorum, domus illorum in æternum erit. lib. 14. cap. 20. nu. 1. lib. 4. cap. 1. nu. 45. 46.
Et homo cum in honore esset, non intellexit: comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis lib. 2. c. 15. num. 1. & lib. 3. c. 14. nu. 8. 9. & c. 23. n. 16. 17. lib. 8. c. 2. num. 3. 4. 6. 8. 10. 11. & lib. 12. c. 4. nu. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. & lib 14. c. 6. nu. 11. & c. 20. nu. 2. & c. 30. nu. 13.
Hæc via illorum scandalum ipsis, & postea in ore suo complacebunt. lib. 14. cap. 20. numero 2.
Sicut oues in inferno positi sunt: mors depascet eos. lib. 1. c. 1. nu. 55.
Et dominabuntur eorum iusti in matutino, & auxilium eorum veterascet in inferno a gloria eorum. libro 7. cap. 5. numero 8.
Verumtamen Deus redimet animam meã de manu inferi cum acceperit me. lib. 7. cap. 1. nu. 27.
Ne timueris cum diues factus fuerit homo, & cum multiplicata fuerit gloria domus eius, quoniam cum interierit, nõ sumet omnia: neque descendet cum eo gloria eius. lib. 2. c. 15. nu. 3.
Quia anima eius in vita ipsius benedicetur: cõfitebitur tibi, cum benefeceris ei. lib. 6. c. 15. nu. 3. 4. & lib. 2. c. 11. nu. 25. & lib. 7. c. 7. nu. 11.
Deus deorum Dominus locutus est, & vocauit terram. lib. 3. c. 10. nu. 46. Psal. 49.
A solis ortu vsque ad occasum ex Sion species decoris eius, Deus manifeste veniet Deus noster, & non silebit, ignis in conspectu eius exardescet, & in circuitu eius tempestas valida, lib. 2. c. 10. nu. 33. & lib. 9. c. 9. nu. 29. 43. 47. 56.
Aduocauit cœlum desursum, & terram discernere populum suum. lib. 9. cap. 9. nu. 43. 47. 56.
Holocausta autem tua in conspectu meo sunt semper. lib. 1. c. 2. nu. 20.
Immola Deo sacrificium laudis, & redde altissimo vota tua. lib. 2. c. 13. nu. 16.
Et inuoca me in die tribulationis, & eruã te, & honorificabis me. lib. 6. c. 10. nu. 31. & lib 17. c. 2. nu. 18.
Peccatori autem dixit Deus, Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum. lib. 14. cap. 29. nu. 35.
Tu vero odisti disciplinam, & proiecisti sermones meos retrorsum? si videbas furem currebas cum eo, & cũ adulteris portionem tuam ponebas. lib. 1. c. 3. n. 11.
Os tuum abundauit malitia, & lingua tua concinnabat dolos. lib. 1. c. 8 nu. 11.

Digitized by Google

Sedens aduersus fratrem tuum loquebaris, & aduersus filiũ matris tuæ ponebas scã dalum, hæc fecisti, & tacui ? existimasti inique q̃ ero tui similis: arguam te, & sta tuam contra faciem tuam. lib. 1. c. 13. nu. 11. & c. 3. nu. 11. & lib. 11. c. 16. nu. 15. 16. & c. 17. nu. 1. & lib. 16. c. 8. nu. 24. lib. 4. c. 13. nu. 15. lib. 9. c. 9. nu. 43. & c. 10. nu. 6. 7. & lib. 3. c. 19. nu. 17.

Intelligite hæc qui obliuiscimini Deum, ne quando rapiat, & non sit qui eripiat. lib. 9. c. 9. nu. 43. & c. 10. nu. 7.

Sacrificium laudis honorificabit me, & illic iter quo ostẽdam illi salutare Dei. lib. 2. c. 13. nu. 8. 17. 18. lib. 5. c. 6. nu. 15.

Psal. 50. Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam, & secundum multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam. lib. 3. cap. 19. num. 11. & lib. 4. cap. 7. num. 5. 34. 35. lib. 16. cap. 11. numero 18.

Amplius laua me ab iniquitate mea, & a peccato meo munda me. lib. 14. cap. 22. num. 37. 36.

Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper. lib. 3. cap. 25. num. 9. 10. lib. 8. c. 8. num. 24. & lib. 13. cap. 3. nume. 38. lib. 1. cap. 18. num. 11.

Tibi soli peccaui, & malum coram te feci, vt iustificeris in sermonibus tuis, & vincas cum iudicaris. lib. 14. cap. 22. nu. 38. 42. lib. 3. cap. 10. num. 91. Ambros. lib. 4. 7. num. 20.

Ecce enim veritatem dilexisti, incerta, & occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi. lib. 17. c. 5. nu. 4. 5. 15. 16.

Asperges me Domine hyssopo, & mundabor, lauabis me, & super niuem dealbabor. lib. 1. c. 22. nu. 41. & lib. 8. c. 8. nu. 14. 17. 19. & lib. 11. c. 6. nu. 82.

Auditui meo dabis gaudium, & lætitiam, & exultabunt ossa humiliata. lib. 14. cap. 26. num. 31.

Auerte faciem tuam a peccatis meis, & omnes iniquitates meas dele. lib. 14. cap. 10. num. 15. 14. & c. 23. num. 21. lib. 1. cap. 18. numero 11.

Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in visceribus meis, ne proijcias me à facie tua, & spiritum sanctum tuum ne auferas a me, lib. 4. cap. 26. nu. 16. Ambros. & lib. 7. c. 2. nu. 16. & lib. 14. c. 18. nu. 22. & lib. 16. c. 11. nu. 66. & li. 16. c. 12. nu. 26. 66. 67

Redde mihi lætitiam salutaris tui, & spiritu principali confirma me, lib. 7. c. 2. nu. 16. lib. 16. c. 12. nu. 66

Domine labia mea aperies, & os meum annunciabit laudem tuam, lib. 4. c. 14. n. 15. & lib. 10. c. 7. nu. 11

Quoniam si voluisses sacrificium dedissem vtique, holocaustis non delectaberis, lib. 8. c. 8. nu. 24

Sacrificium Deo spiritus contribulatus: cor contritum & humiliatum Deus non despicies, lib. 3. c. 25. nu. 9. 10. & lib. 8. c. 8. n. 24. & lib. 13. c. 3. nu. 38

Benigne fac Domine in bona volũtate tua Sion, vt ædificentur muri Hierusalem, lib. 1. c. 21. n. 15. lib. 3. c. 17. nu. 20. 22

Quid gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate tota die iniustitiam cogitauit lingua tua, lib. 14. c. 19. nu. 19 Psal. 51.

Sicut nouacula acuta fecisti dolum, lib. 1. c. 12. num. 54. lib. 2. c. 16. num. 21. & lib. 9. c. 17. num. 11

Dilexisti omnia verba præcipitationis lingua dolosa, lib. 3. c. 11. nu. 31

Propterea Deus destruat te in finem, euellet te, & emigrabit te de tabernaculo tuo, & radicem tuam de terra viuẽtium, lib. 1. c. 14. nu. 5

Ecce homo qui non posuit Deum adiutorem suum, sed sperauit in multitudine diuitiarum suarum, & præualuit in vanitate sua, l. 1. cap. 24. nume. 4. & lib. 2. c. 16. nume. 23

Ego autem sicut oliua fructifera in domo Dei speraui in misericordia Dei in sæculum sæculi, lib. 5. cap. 10. num. 36. & lib. 7. cap. 8. num. 16

Et expectabo nomen tuum, quoniam bonum est in conspectu sanctorum tuorũ, lib. 12. c. 2. nu. 13. 19

Dixit insipiens in corde suo non est Deus: corrupti sunt, & abominabiles facti sunt in iniquitatibus, non est qui faciat bonum, lib. 14. cap. 15. nume. 3. & cap. 23. nume. 22 Psal. 52.

Nonne scient omnes qui operantur iniquitatem, qui deuorant plebem meam, vt cibum panis, lib. 11. c. 16. nume. 11. & lib. 8. c. 1. nu. 9

Deum non inuocauerunt, illic trepidauerunt timore, vbi non erat timor, lib. 13. c. 9. nu. 12. & lib. 2. c. 7. nu. 40. & lib. 17. c. 3. nu. 16. lib. 1. c. 11. nu. 11

Quoniam Deus dissipauit ossa eorum, qui hominibus placent: confusi sunt, quoniã Deus spreuit eos, lib. 18. c. 1. nũ. 23. 40

Deus in nomine tuo saluum me fac, & in virtute tua iudica me: Deus exaudi orationem meam, auribus percipe verba oris mei, lib. 13. c. 9. nu. 13 Psal. 53.

Quoniam alieni insurrexerunt aduersum me, & fortes quæsierunt animam meam, & non proposuerunt Deum ante conspectum suum, lib. 2. c. 19. nu. 20

Ecce enim Deus adiuuat me, & Dominus susceptor est animæ meæ. lib. 2. cap. 19. numero 20.

Auerte mala inimicis meis, & in veritate tua disperde illos. lib. 2. c. 19. nu. 20

Quoniam ex omni tribulatione eripuisti me, & super inimicos meos despexit oculus meus. lib. 7. cap. 6. nu. 12.

Contristatus sum in exercitatione mea, & contur- Psal. 54.

conturbatus sum a voce inimici, & a tribulatione peccatoris. lib.11. cap.15. nu.27. & lib.1.cap.12. num.49.50.

Quoniam declinauerunt in me iniquitates, & in ira molesti erant mihi. lib.9. c.7.nu.34.

Cor meum conturbatum est in me, & formido mortis cecidit super me: timor & tremor venerunt super me, & contexerunt me tenebræ. lib.1.cap.12.nu.51.

Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam. lib.1. c.12. nu.51. lib.9.c.7.nu.34. & lib.1.c.2.nu.22.& cap.27. nu.15. & lib.1.c.22.num.27. & lib.6. cap.9.num.25.

Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine. lib.9.c.21.nu.13.

Quoniā si inimicus meus maledixisset mihi; sustinuissem vtique, & si is qui oderat me, super me magna locutus fuisset, & abscondissem me forsitan ab eo: tu vero homo vnanimis, dux meus, & notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos: in domo Dei ambulauimus cum consensu. lib.1.c.19.nu.15. & lib.1.c.15. nu.14. & lib.9.c.10.nu.22.

Veniat mors super illos, & descendant in infernum viuentes. lib.9.cap.3.num.1. & lib.15.cap.5.nu.14.15.

Molliti sunt sermones eius super oleum, & ipsi sunt iacula. lib.1.c.3.nu.15.

Iacta super Dominum curam tuam, & ipse te enutriet, & non dabit in æternum fluctuationem iusto. lib 4.c.3.nu.15.

Viri sanguinum & dolosi non dimidiabunt dies suos: ego autem sperabo in te Domine. lib.11. cap.9.num. 12. & lib.16.ca.11. num.30.

Psal.55. Miserere mei Deus, quoniam conculcauit me homo, tota die impugnans tribulauit me. libro 9. cap.20. num.20.

Inhabitabunt, & abscondent: ipsi calcaneum meum obseruabunt. lib.4.cap.31. numero 29.

Sicut sustinuerunt animam meam, pro nihilo saluos facies illos, in ira populos confringes. lib.6.c.10.nu.32.

Deus, vitam meam annunciaui tibi, posuisti lachrymas meas in conspectu tuo. lib.14.cap.23.nu.10.

In quacumque die inuocauero te, ecce ego cognoui, quoniam Deus meus es. lib.1. c.11.nu.11. & lib.4. c.1.nu.16.

Psal.56. Clamabo ad Deum altissimum, Deum qui benefecit mihi. lib.4.c.16 nu.13.

Filij hominum, dentes eorum arma & sagittæ, & lingua eorū gladius acutus. li.3. c.10.nu.46. & lib.10.c.8. nu.20.

Exaltare super cœlos Deus: & in omni terra gloria tua lib.3.c.16.nu.46.

Paratum cor meū Deus, paratum cor meū. lib.3.c.19.nu.34. & lib.18.c.19.nu.5.

Psal.57. Si vere vtique iustitiam loquimini, recte iudicate filij hominum. lib.9. c.10.nu.1.

Etenim in corde operamini iniquitates, in terra iustitias manus vestræ concinnant. lib.7.cap.4.nu.18.

Sicut aspidis surdæ, & obturantis aures suas, quæ non exaudiet vocem incantantium, & venefici incantantis sapienter. lib.14.cap.11. num.12. & lib.16.cap.10. num.35.

Sicut cera quæ fluit, auferentur: supercecidit ignis, & non viderunt solem. lib.3.c.4. num.11.

Priusquam intelligerent spinę vestræ rhamnum, sicut viuentes, sicut in ira absorbet eos. lib.14 cap.12. nu.13.

Lætabitur iustus cum viderit vindictā, manus suas lauabit in sanguine peccatoris. lib.4.cap.4.num.5. & lib.6.cap.10. nu.33. & lib.16.c.7.nu.14.

Et dicet homo, Si vtique est fructus iusto, vtique est Deus iudicans eos in terra. lib. 6.cap.10.nu.33.

Non miserearis omnibus qui operātur iniquitatem. lib.14.c.15.nu.12. Psal.58.

Famem patientur vt canes, & circuibunt ciuitatem. lib.6. c.1.nu.7.

Deus meus misericordia eius præueniet me. lib 4. c.14. nu.14.15. & lib.7. cap.9. num.13.17.

Et de execratione, & mendacio annunciabuntur in cōsummatione, in ira consummationis, & non erunt. libro 4. cap.12. numero 20

Deus repulisti nos, & destruxisti nos: iratus es, & misertus es nobis. lib.4. cap.5. numero 31. Psal.59.

Commouisti terram, & conturbasti eā: sana contritiones eius, quia commota est. lib.3.c.24 nu.15. & lib.17.c.3. nu.17.

Ostendisti populo tuo dura: Potasti nos vino compunctionis, dedisti metuentibus te significationem, vt fugiant a facie arcus, & liberentur dilecti tui. lib.1.cap.25. num.8. & libro 3. cap.24.num.15.16. & libro 4. cap.3. num.4. & libro 6. cap.11. num.11.20. & lib.9.cap.9.num.57. & lib.9.c.9.nu.29.

Moab olla spei meæ. lib.9.c.15. nu 37.

Da nobis auxilium de tribulatione, quia vana salus hominum. lib.7. cap.4. num. 8. & lib.17.cap.4.nu.17.

A finibus terræ ad te clamaui, dum anxiaretur cor meum, in petra exaltasti me. lib.12.cap.4. nu.17. Psal.60.

Misericordiam & veritatem eius quis requiret? lib.4 c.11 nu.21.

Sic psalmum dicam nomini tuo in sæculū sæculi, vt reddam tibi vota de die in diem. lib.14.c.24.nu.13.

Nonne Deo subiecta erit anima mea, ab ipso enim salutare meum: nā & ipse Deus meus, & salutaris meus, susceptor meus, non mouebor amplius. lib.4.c.20.num.5. & lib.6. cap.9.nu.32. & lib.16.c.13.n.29. & lib.18. c. 19.nu.7.8. Psal.61.

Quousque irruitis in hominem, interficitis vniuersi vos tamquam parieti inclinato, & maceriæ depulsæ. libro 4. cap.35. numero 14.

Verumtamen pretium meum cogitauerunt repellere, cucurri in siti, ore suo benedicebant, & in corde suo maledicebant. lib.3. cap.10. num.?. & lib.4. c.25. num.9. & cap.35. nu.3. & lib.11. cap.14. nu.1. & lib.1. c.18. nu.52.

Verumtamen Deo subiecta est anima mea, quoniam ab ipso patientia mea. lib.4. ca. 35. nu.3. & lib.6. c.13. nu.15.

Quia ipse Deus meus, & Saluator meus, adiutor meus, non emigrabo. lib.4. cap.20. nu.5. & lib.16. c.13. nu.29.

In Deo salutare meum, & gloria, Deus auxilij mei, & spes mea in Deo est. libr.4. c.35. num.5.

Sperate in eo omnis congregatio populi. lib.16. c.11. nu 29.

Effundite coram illo corda vestra, Deus adiutor noster in æternum.

Verumtamen vani filij hominum, mendaces filij hominum in stateris, vt decipiant ipsi de vanitate in idipsum. lib.2. c.19. nu.6.7. & lib.18. c.1. nu.40.

Nolite sperare in iniquitate, & rapinas nolite concupiscere, diuitiæ si affluant, nolite cor apponere. lib.2. c.19. nu.7. & lib. 2. cap.15. num.66. Ambros. & num.5. & c.16 nu.25.

Semel locutus est Deus, duo hæc audiui, quia potestas Dei est, & tibi Domine misericordia. lib.4. c.11. nu.22.23.24.28. & c.35. nu.14.

Psal.62. Deus Deus meus ad te de luce vigilo. li.18. cap.5. nu. 12.

Sitiuit in te anima mea, quã multipliciter tibi caro mea. lib.4. c.28. nu.16. & lib.6. c.1. nu.8.9. & lib.18. c.16. nu.28.

In terra deserta, inuia, & inaquosa, sic in sancto apparui tibi, vt viderem virtutem tuam, & gloriam tuam. lib.3. cap.1. num.45.

Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea, & in nomine tuo leuabo manus meas, & labijs exultationis laudabit os meum. lib.9. cap.24. nu.12.

Sic memor fui tui super stratum meum, in matutinis meditabor in te, quia fuisti adiutor meus. lib.18. c.18. nu 6.

Et in velamento alarum tuarum exultabo. lib.4. cap.20. nu.15.

Adhæsit anima mea post te, me suscepit dextera tua. lib.4. c 20. nu.15. & lib.2. c. 2. nu.21. & lib 2. c.9. nu.24.

Ipsi vero in vanum quæsierunt animã meã. lib.2. c.2. nu.21. & lib.2. c.9. nu.24.

Introibunt in inferiora terræ. lib.1. cap.24. numero 5.

Psal.63. Exaudi Deus orationem meam cum deprecor, a timore inimici eripe animam meã. lib.11. cap.7. nu.12.

Quia exacuerunt linguas suas, intenderunt arcum suum, rem amaram, vt sagittent in occultis immaculatum. lib.1. cap.25. numero 8.

Defecerunt scrutantes scrutinio. lib.4. cap. 13. num.9.

Conturbati sunt omnes, qui videbant eos, & timuit omnis homo: annunciauerunt opera eius, & facta eius intellexerunt. lib.17. c.3. nu.18.

Te decet hymnus Deus in Sion. lib.1. cap. 18. num.10. Psal.64.

Visitasti terram, & inebriasti eam, multiplicasti locupletare eam. Flumen Dei repletum est aquis, parasti cibum illorum, quoniam ita est præparatio eius, riuos eius inebrians, multiplica genimina eius, in stillicidijs eius lætabitur germinans. lib. 2. c.19. nu.25.

Benedices coronæ anni benignitatis tuæ. lib.2. c.4. nu.24.

Venite, & videte opera Dei, terribilis in consilijs super filios hominum. lib.2. ca. 11. nu.34. lib.14. c.24. nu.7. Psal.65.

Qui conuertit mare in aridam, in flumine pertransibunt pede, ibi lætabimur in ipso. lib.2. cap. 19. num.21. & lib.11. cap. 11. num.33.

Introibo in domum tuam in holocaustis, reddam tibi vota mea, quæ distinxerunt labia mea. lib.3. c.19. nume.18. & lib.15. c.5. nu.2.

Holocausta medullata offeram tibi cũ incenso arietum. lib.3. c.2. nu.31. & lib.10. cap.2. num.22.

Confiteantur tibi populi Deus, confiteantur tibi populi omnes, lætentur, & exultent omnes gentes, quoniam iudicas populos in æquitate. lib.3. c.12. nu.18. Psal.66.

Sicut deficit fumus, deficiant; sicut fluit cera a facie ignis, sic pereant peccatores a facie Dei. lib.9. c.9. nu.58. Psal.67.

Et iusti epulentur, & exultent in conspectu Dei, & delectentur in lætitia. lib. 7. c.3. nu.9.

Qui educit vinctos in fortitudine, similiter eos qui exasperant, qui habitant in sepulchris. lib.14. c.8. nu.23.

Etenim cœli distillauerunt a facie Dei Sinai, a facie Dei Israel. lib.7. c.8. num.25. & lib.16. c.12. nu.64.

Pluuiam voluntariam segregabis Deus hereditati tuæ, & infirmata est: tu vero perfecisti eam. lib.7. c.8. nu.25. & lib.8. c.5. num.11. & lib.16. c.12. num.64. & lib.3. c.19. nu.23.

Dominus dabit verbum euangelizantibus virtute multa. lib.14. c.27. nu.15.

Rex virtutum dilecti; & speciei domus diuidere spolia. lib.2. c.8. nu.22.

Si dormiatis inter medios cleros, pennæ columbæ deargentatæ, & posteriora dorsi eius in pallore auri. libro 3. cap. 8. num. 22. & lib.5. cap.10. nume.36. & libro 3. cap.2.

cap.2. nu.52. & lib.9. cap.14.nu.13.

Mons coagulatus, mons pinguis, lib.3.c.9. numero 28.

Currus Dei decem millibus multiplex millia lætantium, Dominus in eis, in Sinai, in sancto. lib.7. cap.3.num.9. & libro 16. cap.7.nu.20.

Verumtamen Deus confringet capita inimicorum suorum, verticem capilli perambulantium in delictis suis. lib.16 cap. 13. nu.30.

Dixit Dominus, Ex Basan conuertam, conuertam in profundum maris. lib.3. c.19. nu.19. & lib.4. c.23. nu.10.

Vt intinguatur pes tuus in sanguine, lingua canum tuorum ex inimicis ab ipso. lib.4.c.23.nu.10.

Præuenerunt principes coniuncti psallentibus in medio iuuencularum tympanistriarum, &c. Ibi

Beniamin adolescentulus in mentis excessu. lib.13. c.11.nu.13. & lib.14. c.25.nu. 46. & lib.15. c.6. nu.15.

Aethiopia præueniet manus eius Deo. lib. 5.cap.7. nu.28. Ambrosius.

Psal.68. Saluum me fac Deus, quoniam intrauerũt aquæ vsque ad animam meam. lib.1.cap. 25. num.5. & lib.2.c.6.nu.1. & lib.3.cap. 10. nu.48.

Infixus sum in limo profundi, & non est substantia. lib.2.c.6.nu.1. & lib.3.cap.10. numero 48.

Veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me. lib.1. cap.20. nume. 25. & lib.5.c.11.nu 17.

Quoniam propter te sustinui opprobrium, operuit confusio faciem meam. libro 3. c.10. nu.48.

Quoniam zelus domus tuæ comedit me. lib.1.c.14.nu.16. & lib 9.c.7. nu.37.

Et operui in ieiunio animam meam, & factum est in opprobrium mihi. lib.1. c.1. nu.63. Ambrosius.

Non me demergat tempestas aquæ, neque absorbeat me profundum, neque vrgeat super me puteus os suum. lib.14. c.7.nu. 22. & nu.23. & c.8.nu.24.

Exaudi me Domine, quoniam benigna est misericordia tua lib.4.c.11. nu.2.

Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum, & in retributiones, & in scandalum. lib. 4 c.28.nu.17.

Obscurentur oculi eorum ne videant, & dorsum eorum semper incurua. lib.3. cap.4. numero 12.

Quoniam quẽ tu percussisti, persecuti sunt, & super dolorem vulnerum meorum addiderunt. lib.6.c.10.nu.10.

Psal.69. Confundantur, & reuereantur, qui quęrũt animam meam. lib 9.c.16.nu.4.

Auertantur retrorsum, & erubescant, qui volunt mihi mala lib.1 c.3. num.16.

Auertantur statim erubescentes, qui dicunt mihi, Euge, euge. lib.1.c.3. nu.12 16.

Adiutor meus, & liberator meus es tu, Domine ne moreris. lib.2. c.3.nu.13.

Inclina Domine ad me aurem tuam, & salua me: Esto mihi in Deum protectorẽ, & in locum munitum, vt saluum me facias, quoniam firmamentum meum, & refugium meum es tu. lib.4. c.16. nu.14. & lib.10.c.9.nu.6. Psal.70.

Repleatur os meum laude, vt cantem gloriam tuam, tota die magnitudinem. lib. 2.c.13. nu.13.

Ne proijcias me in tempore senectutis, cũ deficiet virtus mea, ne derelinquas me. lib.7.c.3.nu.17. & lib.18. c.13. nu.10.

Deus dereliquit eum, persequimini, & comprehendite, quia non est qui eripiat. lib. 3.cap.10.nu.83.

Quia non cognoui litteraturam, introibo in potentiam Domini, Domine memorabor iustitiæ tuæ solius. lib.3.c.39.n.20. & lib.7.c.6.nu.13. & lib.2.c.1.nu.42

Deus docuisti me a iuuentute mea, & vsq; nunc pronunciabo mirabilia tua. lib.14. cap.24. nu 14.

Exultabunt labia mea, cum cantauero tibi. lib.7.c.2.nu.16.

Deus iudicium tuum regi da. lib.2. c.6.nu. 7.8. & lib.18.c.7.nu.16. Psal.71.

Iudicare populum tuum in iustitia, & pauperes tuos in iudicio lib.18. cap.7. numero 16.

Descendet sicut pluuia in vellus, & sicut stillicidia super terram. lib.3. cap.5. nu. 14.43. & libro 5. cap.7. num.2. 27. Ambrosius. & num.25.

Orietur in diebus iustitia, & abundantia pacis, donec auferatur luna. lib.1. c.5.n.14. 43 & lib.5. c.4.nu.3.

Reges Tharsis, & insulæ munera offerent, reges Arabum, & Sabba dona adducent. lib.3.c.5.nu.43.

Ex vsuris, & iniquitate redimet animas eorum. lib.4.c.39. nu.35.36. Ambros.

Replebitur maiestate eius omnis terra. li.2. cap 1.nu.23.

Quam bonus Israel Deus his qui recto sunt corde. lib.6. c.11.nu.17. & lib.11. cap.6. num.85. & lib.2.cap.11.nume.34. & lib.4. c.24. num.13. Psal.72.

Mei autem pene moti sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei. lib.18. cap.16.nu.8. & lib.2.cap.6.nu.5. & c.7.num.4. & lib.6. c.11.num.3.

Quia zelaui super iniquos, pacem peccatorum videns. lib.2. c.6.num.5. & c.7.nu.4. & lib.2.c.18 nu.17.

Quia non est respectus morti eorum, & firmamentum in plaga eorum: lib.2.ca 18. numero 17.

In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur: ideo tenuit eos superbia, operti sunt iniquitate, & impietate sua, prodijt quasi ex adipe iniquitas eorum: libro 2. cap.18. nume.17.

Digitized by Google

18. & lib.3.c.19.nu.34.& lib.4.cap.8.nu. 22 lib.6.cap.9 nu.1 & c.11.nu.3. & libro 14 c.8.num 25

Transierunt in affectum cordis, cogitauerunt,& locuti sunt nequitiam, iniquitatem in excelso locuti sunt, lib. 14. cap.8. num.25.& lib 16.cap.13.nu.43.

Existimabam vt cognoscerem hoc, labor est ante me, donec intrem in sanctuarium Dei & intelligam in nouissimis eorum, lib.2.cap.16.nume.19.20. & lib.4.c. 17.nume.12

Verumtamen propter dolos, posuisti eis, deiecisti eos, dum alleuarentur, libr.1.c.20. nu.25.& lib.2.c 15 nu.54. & libr.5.c.11. nu 17.& lib 16 c.13.nu.20

Velut somnium surgentium Domine, in ciuitate tua imaginem ipsorum ad nihilū rediges.lib 12.c 4.nu.7

Vt iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum. lib 17.c.5.nu.16.

Tenuisti manum dexteram tuam, & in voluntate tua deduxisti me, & cum gloria suscepisti me.lib.1 c.2.nu.17.

Quid mihi est in cęlo, & a te quid volui super terram? lib.1.c.2.nu.28. & lib.2.c.4. nu.20. & cap. 16 nu.15.

Defecit caro mea, & cor meum Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum, lib.1.c.18 nu.3.& lib.2.c.16.nu.15.& lib. 16.c.1.nu.10.

Perdidisti omnes qui fornicantur abs te, lib.1.c.5.nu.11.

Mihi autem adhærere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam lib.1. c.7.nu.5 & lib.2.c 19 nu 18. & lib.1.c.5. nu.11. & lib.4.c.20 nu 16.

Psal.73. Quantis malignatus est inimicus in sancto, lib.4 c 36.nu.12

Vt quid auertis manum tuam,& dexteram tuam de medio sinu tuo in finem lib 4. c.26.num.2.

Deus autem rex noster ante sæcula, operatus est salutem in medio terræ, lib.7. c. 9. num.21.22.

Contribulasti capita draconum in aquis, lib.1.c.8.nu.11.

Dedisti eum escam populus Aethiopum, lib 4.c.32.num.3.

Tu dirupisti fontes,& torrentes, tu siccasti fluuios Ethan. lib.4.c.32.nu 4. & lib.16. cap 10.nu.36

Tuus est dies, & tua est nox, tu fabricatus es auroram, & solem, tu fecisti omnes terminos terræ, æstatem & ver tu plasmasti. lib.5.c.8.nu.11.

Psal.74. Narrabimus mirabilia tua, cum accepero tempus, ego iustitias iudicabo lib. 14.c. 23. num.23.

Calix in manu Domini vini meri plenus mixto,& inclinauit ex hoc in hoc, verūtamen fæx eius nō est exinanita, bibent omnes peccatores terræ,lib.4. c.9.n.8.& lib.6 c 10.nu.17. & lib.16. c.4.nu.21.

Psal.75. Notus in Iudæa Deus, in Israel magnū nomen eius, lib.3.c.5. nu.88. Ambros.

Et factus est in pace locus eius.lib 14.cap.5. num.13. & lib.1.c.15.nu.17. & lib.2.c.5. nu.33. & c.7.nu.40.

Ibi confregit potentias arcuum, scutum, gladium, & bellum, lib.2.c.5.nu.34.

Illuminans mirabiliter a montibus æternis, lib.16 c 6.nu.10.

Dormierunt somnum suum, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus suis, lib.1. cap.24. num.31. Ambrosius. & lib.2. cap 15.nu 43. & cap.15.nu. 50. & lib.5.cap.10. nu.50. & lib.18. cap. 5. num 14.

Ab increpatione tua Deus Iacob dormitauerunt, qui ascenderunt equos, tu terribilis es, & quis resistet tibi,lib.6. cap.11, numero 21

Quoniam cogitatio hominis confitebitur tibi, & reliquiæ cogitationis diem festū agent tibi, lib.3. c 22.nu.14. & lib.6.c.4. num.20.& lib.7.c.5 nu.12. & lib.14.cap. 10. nu.15.16

Psal.76. Voce mea ad Dominum clamaui,voce mea ad Deum,& intendit mihi, lib.13. cap.9. numero 14

In die tribulationis meæ Deum exquisiui, manibus meis nocte contra eum,& non sum deceptus, lib.13.c 6. nu 9. & lib.17. c 4 nu 10.& lib.13. c.4 nu 10.

Renuit consolari anima mea, memor fui Dei, & delectatus sum, & exercitatus sum, & defecit spiritus meus, lib.1 cap. 2. num. 12. & libr.2. cap.12. nume 6. & libro 1. cap.18. num.31 & libro 2.cap.4. num.24. & libro 3.c.25. nu.22. & lib.14. cap.23. nu.15.

Anticipauerunt vigilias oculi mei, turbatus sum, & non sum locutus, lib.1. c.15. num.14. & libro 14.cap.10.nu.12.& lib. 9.c.7.nu.30.

Cogitaui dies antiquos, & annos æternos in mente habui. lib.3.c.23.nu.9.10.

Et meditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum lib.3.cap.23. num.10.& lib.4.ca. 7. num.15.

Numquid in æternum proijciet Deus, aut non apponet, vt complacitior sit adhuc? aut in finem misericordiam suā abscindet, a generatione in generationem? aut obliuiscetur misereri Deus? aut continebit in ira sua misericordias suas? lib.4.c. 7 nu.15.& lib.6 c.10.nu.22.

Et dixi. Nunc cœpi, hæc mutatio dexteræ excelsi lib.3.cap.6.nu.16. & c.23. nu.10. & lib.6 c.10. nu.22.

Deus in sancto via tua.lib.3.c.6.nu.16.

Vocem dederunt nubes. lib.18. cap.2. numero 43.

Etenim sagittæ tuæ transeunt, vox tonitrui tui in rota. lib.1.c.23.nu.14.& lib.2.cap. 26.nu.16.& lib.18.c.2.nu.43.

Illumi-

Digitized by Google

Illuxerunt coruscationes tuæ orbi terræ, commota est, & contremuit terra, lib.1. c.23.num.14.

In mari via tua, & semitæ tuæ in aquis multis, & vestigia tua non cognoscentur. lib. 1.c.23.nu.14. & lib.7. c.8.nu 30.

Attendite popule meus legem meam, inclinate aurem vestram in verba oris mei. lib.8.cap.8.nu.21.

Psal.77. Aperiam in parabolis os meum, loquar propositiones ab initio. lib.3. cap.15. numero 16.

Filij Ephrem intendentes, & mittentes arcum, conuersi sunt in die belli. lib.14.c. 28.nu.30. lib.16 c.10. nu.37.

Et obliti sunt benefactorum eius, & mirabilia eius, quæ ostendit eis. lib.2. ca.12. num. 25.

Et eduxit eos in nube diei, & tota nocte in illuminatione ignis lib.9.c.9. nu.59.

Interrupit petram in eremo, & adaquauit eos velut in abysso multa li.3.c.10 n.49.

Et mandauit nubibus desuper, & ianuas cœli aperuit. lib.2. cap.6.nu.17. & libro 18.cap.2. nu 33.

Et pluit illis manna ad manducandum, & panem cœli dedit eis, panem angelorum manducauit homo.lib.5 c.12.num.31.& 37. Ambrosius.& nu.38.

Adhuc escæ eorum erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos lib.5.c.12. numero 29.

Cum occideret eos Deus, quærebant eum, & reuertebantur. lib.2.cap.9 num.17. & libro 5.cap.7. num.3. & lib.6. cap 9. numero 13.

Et dilexerunt eum in ore suo, & lingua sua mentiti sunt ei.lib.14 c.19.nu.16.

Cor autem eorum non erat rectum cũ eo, nec fideles habiti sunt in testamento eius lib.14.c.19. nu 16.

Et occidit in grandine vineas eorũ, & moros eorum in pruina. lib.18. cap.15. numero 47.

Misit in eos iram indignationis suæ, indignationem, & iram, & tribulationẽ, immissiones per angelos malos lib.4. c.34. nu.14. & c.36. nu.7.

Et tradidit in captiuitatem virtutem eorũ, & pulchritudinem eorum in manus inimici. lib.8.c.7.nu 22.

Psal.78. Cito anticipent nos misericordię tuæ, quia pauperes facti sumus nimis. lib.7. cap.9. num.17.18.

Introeat in conspectu tuo gemitus compeditorum.lib.2.cap 5.nu.35. & lib.9.c 13. num.13.15.

Psal.79. Cibabis nos pane lachrymarum, & potum dabis nobis in lachrymis in mensura. lib.3.c 25.nu.24.& lib.4.c.6. nu.2.& li.9. cap.3.num.1.

Deus virtutum conuerte nos, & ostende faciem tuam, & salui erimus. lib.2.cap.11. nu.24. & lib.4. c.14.nu.2.

Operuit mõtes vmbra eius, & arbusta eius cedros Dei.lib.4. c 24.nu.

Et vindemiant eam omnes qui prætergrediuntur viam, exterminauit eam aper de silua, & singularis ferus depastus est eam. lib.2.cap.10.nu.18. & lib.4.cap.35. numero 5.

Incensa igni, & suffossa, ab increpatione vultus tui peribunt.lib.11.c.12.nu 34.

In tribulatione inuocasti me, & liberaui te, exaudiui te in abscondito tẽpestatis, Psal.80. probaui te apud aquam contradictionis. lib 9.c.20.nu.21.& lib.17.c.2.nu.28.

Ego enim sum Dominus Deus tuus qui eduxi te de terra Aegypti, dilata os tuum, & adimplebo illud lib.2.c.10.num.27. & lib 4.c.14.num.15.

Et nõ audiuit populus vocem meam, & Israel non intendit mihi. Et dimisi eos secundum desideria eorum, ibunt in adinuentionibus suis. si populus meus audisset me, & Israel si in vijs meis ambulasset, pro nihilo forsan inimicos eorũ humiliassem. & super tribulantes eos misissem manum meã. lib.2.c.10 nu.27.28.

Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos dijudicat. lib.2. ca.5. nu 13. & lib.8. cap.2. num.7. & libro 17. cap.3. numero 8. Psal.81.

Ego dixi, dij estis, & filij excelsi omnes. lib.1. c.12.nu.40. & lib 2. c.16.nu 28. & lib 2.cap.5. nu.13.& lib.8.c 2. num.7.& lib 17.c.3.nu.8.

Vos autem sicut homines moriemini, & sicut vnus de principibus cadetis. lib.8. c. 2.nu.7.& lib.1.c.12. nu.40.

Deus quis similis erit tibi.lib.5.cap.8.num. 13. Ambrosius. Psal.82.

Quoniam cogitauerunt vnanimiter, simul aduersum te testamentum disposuerunt, tabernacula Idumæorum, & Ismaelitæ, Moab, & Agareni, Gebal, & Ammon, & Amalech, alienigenæ cum habitantibus Tyrum. Etenim Assur venit cum illis. lib.1.cap.6. num.36. & libro 12.cap. 4. num.19.

Deus meus pone illos vt rotam, & sicut stipulam ante faciem venti: sicut ignis qui comburit siluam. lib.12. c.4. num.19. & num.25

Quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum, concupiscit, & deficit anima mea in atria Domini.lib.2.c.2.nu.10.13.16.& c.16.nu.29. Psal.83.

Cor meum, & caro mea exultauerunt in Deum viuum.lib 2.c.2.nu 16.

Etenim passer inuenit sibi domum, & turtur nidum, vbi reponat pullos suos.lib.3. cap.24.nu.14

Altaria tua Domine virtutum, rex meus, & Deus meus. lib.2. c.2.nu 16.

Beati qui habitant in domo tua Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te.lib.2. c.1.nu.15.28.

Digitized by Google

Beatus vir cuius est auxilium abs te, ascensiones in corde suo disposuit, in valle lachrymarum, in loco quem posuit. libr.2. c.2.num.28.& lib.3.c.27.nu.11.Ambros. & lib.8.c.8.nu.30.

Etenim benedictionem dabit legislator, ibunt de virtute in virtutem, videbitur Deus Deorũ in Sion. lib.9. c.22.nu.17.

Elegi abiectus esse in domo Dei mei, magis quàm habitare in tabernaculis peccatorum. lib.2.c.2.nu.10.

Psal.84. Benedixisti terram tuam Domine, auertisti captiuitatem Iacob. lib.10. c.4. nu.13.

Numquid in æternum irascaris nobis? aut extendes iram tuam a generatione in generationem? lib.6. c.9.nu.6.

Deus tu conuersus viuificabis nos, & plebs tua lætabitur in te. lib.4.c.14.num.18. & lib.7. c.2 nu.13.

Audiam quid loquatur in me Dominus Deus, quoniam loquetur pacem in plebẽ suam, & super sanctos suos, & in eos qui conuertuntur ad cor. lib.4. c.27. nu.6.& lib.14.c.4.nu.9.

Ostende nobis domine misericordiã tuam, & salutare tuum da nobis. lib.4. cap.14. numero 14.

Veruntamen prope timentibus eum salutare ipsius, vt inhabitet gloria in terra nostra: misericordia & veritas obuiauerunt sibi, iustitia & pax osculatæ sunt. lib.3.cap.5. nu.75.76.77.78.79. & lib.14. c.4.num.10.

Veritas de terra orta est, & iustitia de cœlo prospexit. lib.3.c.22.nu.20.21. & lib.11. c.6. num.37.

Etenim Dominus dabit benignitatem, & terra nostra dabit fructum suum. libr.3. c.22.nu.21.

Iustitia ante eum ambulabit, & ponet in via gressus suos. lib.3.c.22.nu.21.

Psal.85. Lætifica animam serui tui, quoniam ad te Domine animam meam leuaui. lib.2.c.3. nu.15. lib.13.c.11.nu.7.8.9. lib.3 c 23.27. nu 3 lib.7.c.4.nu 7.

Quoniam tu Domine suauis, & mitis, & multæ misericordiæ omnibus inuocantibus te. lib.13.c.9.nu.15. lib.3. c.27.n.3. lib.7.c.4.nu.7.

Auribus percipe Domine orationem meã. lib.13.c 6.nu.13.

Lætetur cor meum, vt timeat nomen tuũ. lib.17.c.3. nu.20.28.

Quia misericordia tua magna est super me, & eripuisti animam meam ex inferno inferiori. lib.11.c.12.nu.35.& lib.2. ca. 14. nu.9. & lib.4. c.7. nu.28.

Quoniam tu Domine adiuuisti me, & consolatus es me. lib.10. c.2. nu.17.

Psal.86. Fundamenta eius in montibus sanctis lib. 1.c.23.nu.11.& lib.6.c.13.nu.11.& lib.7. c.8.nu.22.& lib.2.c.2.nu.16.17.

Diligit Dominus portas Sion, super omnia tabernacula Iacob. lib.1.cap.23.num.11. lib.2.cap.1.nu.13.& cap.2.num.17.lib.5. cap.6 num.5.

Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei. lib.2. c.1.nu.4.13.& c.2.nu.13.& lib.5. c.6.n.5. & lib.7.c.8.nu.22.

Memor ero Raab, & Babylonis scientium me. lib.7.c.8.num.22.23.

Numquid Sion dicet homo, & homo natus est in ea, & ipse fundauit eam altissimus. lib.7. c.8. nu.22.23.

Sicut lætantium omnium habitatio est in te. lib.2 c.1.nu.28.& cap.2.nu.13. & lib.7.c.3.nu.5. & lib.7. c.8.nu.23. Psal.87.

Quia repleta est malis anima mea, & vita mea inferno appropinquauit. lib.3.c.10. num.50.51.

Æstimatus sum cum descendentibus in lacum, factus sum sicut homo sine adiutorio inter mortuos liber.

Posuerunt me in lacu inferiori, in tenebrosis, & in vmbra mortis, super me confirmatus est furor tuus, & omnes fluctus tuos induxisti super me. lib.3. .10.n.51.

Exaltatus autem, humiliatus sum, & cõturbatus. lib.8.c.6.num.15.

Misericordia Domini in æternum cantabo. lib 4.c.7.nu.28. Psal.88.

Et ædificabo in generatione, & generationem sedem tuam lib.16.c 7.nu.21.

Confitebuntur cœli mirabilia tua: etenim veritatem tuam in Ecclesia sanctorum. lib.18.c.2.nu.44.

Thabor & Hermon in nomine tuo exultabunt. lib.7. c.1.nu.28.

Iustitia & iudicium præparatio sedis tuæ. lib.3.c.5.nu.79.& lib.9.c.9. nu.49.

Misericordia & veritas præcedent faciem tuam: Beatus populus qui scit iubilationem. lib.3.c.20.nu.18. & lib.7. cap.1. numero 28.

Domine in lumine vultus tui ambulabunt, & in nomine tuo exultabunt tota die, & in iustitia tua exaltabuntur. lib. 18. cap. 29. num.8.

Et veritas mea, & misericordia mea cum ipso. lib.4.c.11.num.21.

Si autem dereliquerint filij eius legẽ meã, & in iudicijs meis non ambulauerint. Si iustitias meas prophanauerint, & mandata mea non custodierint, visitabo in virga iniquitates eorũ, & in verberibus peccata eorum. lib.4.c.5.nu.5.6.22.32.& lib. 6.c.11. nu.19.& lib.2.c.10.nu.13.& lib.4. c.5.num.15.

Misericordiam autem meam non dispergam ab eo, neq; nocebo in veritate mea. lib.4.cap.5. num.32.

Et thronus eius sicut Sol in cõspectu meo, & sicut Luna perfecta in æternum, & testis in cœlo fidelis. lib.5.c.3.nu.9. & lib. 16. c 7. nu. 22.

Auertisti adiutorium gladij eius, & non es auxiliatus ei in bello. lib.14. cap. 28. numero 30.

Digitized by Google

Psal.89. Domine refugium factus es nobis a generatione in generationem, priusquam montes fierent, aut formaretur terra & orbis, a sæculo, & in sæculum tu es Deus. lib. 2. c. 12. nu. 16

Ne auertas hominem in humilitatem, & dixisti, Conuertimini filij hominum. lib. 18. c. 17. nu 18

Quoniam mille anni ante oculos tuos, tamquam dies hesterna quæ præterijt, & custodia in nocte, quæ pro nihilo habentur eorum anni erunt. lib. 9 cap. 3. nume. 15. & lib. 11. cap. 10. nu. 4. 5. 6. & lib. 18. ca. 17. nume. 18

Mane sicut herba transeat, mane floreat, & transeat, vespere decidat, induret, & arescat. lib. 11. c. 10. nu. 5. 6. & lib. 18. c. 17. nume. 18

Quia defecimus in ira tua, & in furore tuo turbati sumus lib. 11. c 10. nu 6. 7

Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo, sæculum nostrum in illuminatione vultus tui. lib. 4. c. 15. nu. 6. & lib. 11. c. 10. nume 7

Anni nostri sicut aranea meditabuntur. lib. 2. c. 17. nu. 14

Dies annorum nostrorum in ipsis 70. anni, si autem in potentatibus 80. anni, & amplius eorum labor & dolor. lib. 18. c. 17. nu. 12

Quoniam superuenit mansuetudo, & corripiemur. lib. 18. c. 17. nu. 11

Quis nouit potestatem iræ tuæ, & præ timore iram tuam dinumerare. lib. 4. ca. 5. nu. 14. 33. & lib. 11. c. 10. nu. 7

Dexteram tuam sic notam fac, & eruditos corde in sapientia. lib. 11 c 10 nu 5. 6. 7

Conuertere Domine vsquequo, & deprecabilis esto super seruos tuos. lib 4. c. 7. nu. 10. & c. 14. nu. 1

Repleti sumus mane misericordia tua: exultauimus, & delectati sumus pro diebus, quibus nos humiliasti. lib. 2. c. 25. nu. 24. & lib 4. cap. 7. nume. 10. & lib. 5. ca. 9. nume. 12

Psal.90. Qui habitat in adiutorio altissimi, in protectione Dei cæli commorabitur. lib. 1 c. 21. nu. 22. & lib 3 c 9. nu. 28. & lib. 9. cap. 18. nu 10. & lib. 12. c. 2. nu. 8. & lib. 16 ca. 11. nu. 8. 24. 25

Dicet Dominus, Susceptor meus es tu, & refugium meum, Deus meus sperabo in eum lib. 2. c. 9. nu. 28. & lib. 4. c. 3. nu 19. & lib. 9. c. 18. nu. 10

Quoniam ipse liberauit me de laqueo venantium, & a verbo aspero. lib. 1. cap 24. nu. 25. & lib. 4. c. 31. nu. 41. & lib. 10. ca. 8. nu. 10. & lib. 11. c. 15. nu. 38

Scapulis suis obumbrabit tibi, & sub pennis eius sperabis. lib. 2. c. 1. nu. 41. & ca. 9. nu. 29. & lib. 4. c. 3. nu. 17. 20

Scuto circumdabit te veritas eius, non timebis a timore nocturno: a sagitta volante in die, a negotio perambulante in tenebris, ab incursu, & dæmonio merediano. lib. 1. c. 20. nu. 27. & lib. 2. ca. 5. num. 11. & cap. 9. nu. 30. & lib. 4. cap. 31. num. 2. 8. 19. 20. 40. 42

Cadent a latere tuo mille, & decem millia a dextris tuis, ad te autem non appropinquabit lib 1. c. 2. nu. 10. & lib. 2. c. 5. num. 11. & c. 6. nu. 35

Verumtamen oculis tuis considerabis, & retributionem peccatorum videbis. lib. 2 c. 1. nu. 42

Quoniam tu Domine es spes mea altissimum posuisti refugium tuum. lib. 16. cap. 11. nu. 26. 27

Quoniam angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis. lib. 1. c. 21. nu. 7. 20. 21. 22. 23. & lib. 2. c. 8. nu. 6. & lib. 18. c 4. nu. 10

In manibus portabunt te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. lib. 1. c. 21. nu. 23. & lib. 2. c. 3. nu. 25

Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem. lib. 1. c 21. nu. 23. & lib 4. c. 31. nu. 18

Quoniam in me sperauit, liberabo eum, protegam eum, quoniam cognouit nomen meum. lib. 12. c. 2. nu. 19. & lib. 16. c. 11. nu. 28. 29

Clamauit ad me, & ego exaudiam eum, cũ ipso sum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum. lib. 2. ca. 9. num. 31. & lib. 12. c 2. nu. 19. et lib. 1. c. 1. nu. 19. lib. 9. c. 15. nu. 42. 43

Longitudine dierum replebo eum, & ostẽdam illi salutare meum. lib. 18. cap. 17. nume 24

Bonum est confiteri Domino, & psallere nomini tuo altissime. lib. 7. c. 7. nu. 12. & lib. 13. c. 6 nu. 10 Psal.91.

Ad annunciandum mane misericordiam tuam, & veritatem tuam per noctem. lib. 7. c. 7. nu. 12

In decachordo, psalterio, cum cithara. lib. 7. c. 7. nu. 12. lib. 11. c 2. nu. 22. et lib. 13. c. 6 nu 10

Quia delectasti me Domine in factura tua, & in operibus manuum tuarum exultabo. lib. 4. c 17. nu. 13

Quam magnificata sunt opera tua Domine: nimis profundæ factę sunt cogitationes tuæ. lib. 4. c. 17. nu. 13. et lib. 14 ca. 20. nu. 17. 18

Cum exorti fuerint peccatores sicut fœnũ, et apparuerint omnes qui operantur iniquitatem, vt intereant in sęculum sæculi, tu autem altissimus in ęternum Domine. lib. 2. c. 19. nu 20

Et senectus mea in misericordia vberi. lib. 9 c. 15. nu. 38

Iustus vt palma florebit, sicut cedrus Libani multiplicabitur, plantati in domo Domini, in atrijs domus Dei nostri florebunt. lib. 9. ca. 15. nu. 36. 39. et lib. 18. cap. 5. nu. 7.

Psal.92. Dominus regnauit, decorem indutus est: indutus est Dominus fortitudinem, & præcinxit se lib.3.c.8.nu.10.& lib.9.c.4.nu.18.& lib.12.c.1.nu.13

Etenim firmauit orbem terræ, qui non cõmouebitur.lib.3.c.8.nu.10.& lib.9.ca.4.nume.18

Eleuauerunt flumina Domine, eleuauerũt flumina vocem suam.lib.1.c.23.nu.15

Mirabiles elationes maris, mirabilis in altis Dominus.lib.1.c.23.nu.15

Psal.93. Populum tuum humiliauerunt Domine, & hęreditatem tuam vexauerunt, viduam, & aduenam interfecerunt,& pupillos occiderunt.lib 4.c.13.nu.15

Et dixerunt, Non videbit Dominus, nec intelliget Deus Iacob.lib.4.c.13.nu.15

Qui plantauit aurem, non audiet? aut qui finxit oculum, non considerat? Qui docet hominem scientiam, Dominus scit cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt.lib.4.c.13.nu.15.& lib.1.c.23.nu.18

Beatus homo quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum.lib 5.cap.9.nu.14.& lib.2.c.4.nu 30.Ambrof.lib.16.c.10.nu.22

Vt mitiges ei a diebus malis, donec fodiatur peccatori fouea lib 4.c.5.nu.34

Misericordia tua Domine adiuuabat me. lib.:.c.5.nu.37

Secundum multitudinem dolorum meorum in corde meo, consolationes tuæ lætificauerunt animam meam. lib.10.ca.2.nume 10

Numquid adhæret tibi sedes iniquitatis, qui fingis laborem in præcepto lib.7.ca.3 nu.15.& lib.11.c.4.nu.16

Psal.94. Venite exultemus Domino, iubilemus Deo salutari nostro.lib 7.2.nu.14

Præoccupemus faciem eius in confessione, & in Psalmis iubilemus ei.lib.14.cap.13.nume. 10

Quia in manu eius sunt omnes fines terræ. lib.10.c.5.nu.7

Quoniam Deus magnus Dominus, & rex magnus super omnes deos. lib.7.c.2.nume. 14

Venite adoremus, & procidamus ante Deum, ploremus coram Domino qui fecit nos lib.14 c.?1.nu.44. & c.?3.nu. 24

Nos autẽ populus eius,& oues pascuæ eius. lib.14.c.13.nu.24

Quibus iuraui in ira mea, si introibunt in requiem meam lib.4 c.18 nu.22

Psal.95. Confessio, & pulchritudo in cõspectu eius, sanctimonia, & magnificentia in sanctificatione eius.lib.3 c.22.nu.22.23

Psal.96. Dominus regnauit, exultet terra: lætentur insulę multæ.lib.5.c.4.nu.11. & lib.8.ca.1.nume.3

Ignis ante ipsum præcedet,& inflammabit in circuitu inimicos eius. lib. 1.ca.23.nu.16.& lib.9.c.4 nu.19

Allaxerunt fulgura eius orbi terræ. lib. 1. cap. 23. nume.16

Vidit,& commota est terra, montes sicut cera fluxerunt a facie Domini lib.8.c.7.nu.19.& lib.1.c.23.nu.16

Annunciauerunt cęli iustitiam eius. lib. 1.c.23.nu.16

Lux orta est iusto,& rectis corde lætitia.li.7.c.1.nu.19

Psal.97. Iubilate Deo omnis terra, cantate, & exultate, & psallite, psallite Domino in cithara, in cithara, & voce Psalmi, in tubis ductilibus, & voce tubæ corneæ. lib.2.c.7.nu 12.& lib.4.c.36.nu.12.& lib.18.c.10 nu 25

Psal.98. Dominus regnauit, irascantur populi, qui sedes super cherubim, moueatur terra. lib.3.c.2.nu.33

Confiteantur nomini tuo magno, quoniã terribile & sanctum est lib.4.c.11.nu 24

Moyses & Aaron in sacerdotibus eius, & Samuel inter eos, qui inuocant nomen eius.lib.4.c.11.nu.18.& lib 9.c.16 nu.5

Deus tu propitius fuisti eis, & vlciscens in omnes adinuentiones eorum. lib.4.cap.5.nu.35.38.& ca.11.nu.18.& lib.8.cap.5.nume. 21

Psal.99. Iubilate Deo omnis terra, seruite Domino in lætitia lib.10.c.4.nu.14

Introite portas eius in confessione, atria eius in hymnis, confitemini illi.lib.3.ca.22.nu.23

Psal.101. In quacumque die tribulor, inclina ad me aurem tuam lib.1 c.1.nu.25. & c.14. nume. 21

In quacumque die inuocauero te, velociter exaudi me.lib.1.c.14 nu.21

Quia defecerunt sicut fumus dies mei, & ossa mea sicut cremium aruerunt.lib.1.c.1.nu.25.& c.21 nu.21

Percussus sum vt fœnum, & aruit cor meũ, quia oblitus sum comedere panem meũ. lib.1.c.17.nu 19.& lib.2 c.13 nu.16

Similis factus sum pelicano solitudinis.lib.1.c 1 nu 25

Vigilaui, & factus sum sicut passer solitarius in tecto.lib.3 c 10.nu.63

Psal 102. Benedic anima mea Domino, & noli obliuisci omnes retributiones eius. lib.2.ca.13.nu 14.15.16

Benedic anima mea Domino,& omnia quę intra me sunt nomini sancto eius. lib.2.c 13.nu 14 15.16

Qui propitiatur omnibus iniquitatib9 tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas. lib.2.c 5.nu 31 & lib 3 c 24.nu 15

Renouabitur vt aquilę iuuentus tua.lib 12.c.3.nu 25 26.27.& lib.2 c.15 nu.64

Miserator & misericors Dominus, longanimis, & multum misericors.lib 4.c.4.nume 13

Non in perpetuum irascetur, neque in æternum comminabitur lib.10.c.1.nu.13

Quoniam secundum altitudinem cęli a terra, corroborauit misericordiã suam su-

per

Digitized by Google

per timentes se, quantum distat ortus ab Occidente, longe fecit a nobis iniquitates nostras lib 4.c.7.nu.7.8.& 24

Quomodo miseretur pater filiorum, misertus est Dominus timentibus se. lib.4.ca.7.nu.7.8.24

Recordatus est, quoniam puluis sumus, homo sicut fœnum dies eius, tamquam flos agri sic efflorebit lib.18.c.16.nu.28

Psal.103. Benedic anima mea Domino, Domine Deus meus magnificatus es vehementer, confessionem, & decorem induisti, amictus lumine sicut vestimento. lib.1.c.1.num.63.& lib.3.c.22.nu.24

Extendens cœlum sicut pellem, qui tegis aquis superiora eius, qui ponis nubem ascensum tuum, qui ambulas super pennas ventorum lib.1.c.1.nu.26.& lib.4 ca.18.nu.12. et lib.7.c.3.nu.16. et lib.10.c.5.nume.8

Qui facis angelos tuos spiritus, & ministros tuos ignem vrentem lib.1.c.21.nu.7 21.& lib.14.c.25.nu.21.et c.29 nu.13

Ascendunt montes, & descedunt campi in locum, quem fundasti eis.lib.8 c.7.nu.19

Qui emittis fontes in cõuallibus, inter medium montium pertransibunt aquæ. lib.8 c.8.nu.[illegible].10.et lib 16.c.13 nu.44

Et vinum lætificet cor hominis.lib.1.ca.1.nu.57 et lib.5 c.1.nu.19

Et panis cor hominis confirmet.lib.5.cap.12.nu.25

Petra refugium herinacijs lib.1.c.17.nu.6

Posuisti tenebras, et facta est nox, in ipsa pertransibunt omnes bestiæ siluæ, catuli leonum rugientes vt rapiant, & quærant adeo escam sibi.lib.2.ca.5.nu.12.et ca.8.nume.16

Ortus est sol, et congregati sunt.et in cubilibus suis collocabuntur. Exibit homo ad opus suum, & ad operationem suam vsque ad vesperam. lib.13.c.22.nu.15.et lib 17.c.1 nu.5

Hoc mare magnũ, & spatiosum manibus, illic reptilia quorum non est numerus, animalia pusilla cum magnis, illic naues pertransibunt lib.11.ca.1[illegible].nu.20 et lib.15.c.2.nu 13.16.& lib 1.c.28.nu 7.et lib.22.c.8 nu 20

Draco iste quem formasti ad illudendum ei.lib.2 c.8 nu.20

Auferes spiritum eorum, & deficient, et in puluerem suum reuertentur lib.3.ca.19.nu.20.21.31 et lib.16 c.12 nu.59

Emitte spiritum tuum,& creabuntur:et renouabis faciem terræ lib.3 ca.19.nu 21.et lib.7.c.8.nu.24.& lib.16.cap 12.nume.2.9.61

Qui respicit terram, et facit eam tremere, qui tangit montes, et fumigant.lib.17.c.3.nu.21 et 1.c.2 nu.13

Iucundum sit ei eloquium meum.lib 13.c.3.nume.7

Deficient peccatores a terra, et iniqui, ita vt non sint lib.4.c.6.nu.15

Lætetur cor quærentium Dominum. lib.2.c.2.nu 21 et lib.17 c.5.nu.20 Psal.104.

Quærite Dominum, et confirmamini: quærite faciem eius semper lib.17.c.5.nu.20

Et pertransierunt de gente in gentem, & de regno ad populum alterum lib.9.cap.14.nu.8

In seruum venundatus est Ioseph, humiliauerunt in compedibus pedes eius. li.10.c.4.nu.4.lib.4 c 22.nu.9

Ferrum pertransijt animam eius. lib.1.c.4.nu.18.lib.10.c.4.nu.4

Misit Moysen seruum suum: Aaron quem elegit ipsum.lib 2.c.10.nu 22

Quis loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudes eius?lib.2.c.12.nume.25 Psal.105.

Ad videndum in bonitate electorum tuorum: ad lætandum in lætitia gentis tuæ, vt lauderis cum hereditate tua. lib.2.ca.2.nu.13.14

Aperta est terra, & deglutiuit Dathan: et operuit super congregationem Abiron. lib.13.c.1.nu.28.29

Et exarsit ignis in synagoga eorũ: flamma combussit peccatores. lib.13.cap.1.nume.28.29

Et fecerunt vitulum in Horeb: et adorauerunt sculptile, & mutauerunt gloriam suam in similitudinem vituli comedentis fœnum lib.4.c.34.nu.15

Confitemini Domino quoniam bonus.lib.3.c.22.nu.10 Psal.106.

Dicant nunc qui redempti sunt a Domino, quos redemit de manu inimici de regionibus congregauit eos.lib.2.c.10.nume.22

Errauerunt in solitudine, in inaquoso, viã ciuitatis habitaculi non inuenerunt.lib.4.c 2.nu.11

Et clamauerunt ad Dominum cum tribularētur. et de necessitatibus eorum eripuit eos lib 17.c.4.nu.22

Confiteantur Domino misericordiæ eius: et mirabilia eius filijs hominum: quia satiauit animam inanem: & animam esurientem satiauit bonis. lib 1.c.21.nu.22.& lib.17.c.4.nu 20 21.22

Et eduxit eos de tenebris, et vmbra mortis:et vincula eorum dirupit. lib.17.c.4.nume 22

Quia contriuit portas æreas: et vectes ferreos confregit, suscepit eos de via iniquitatis eorũ: propter iniustitias enim suas humiliati sunt lib.17 c.4.nu.22

Omnem escam abominata est anima eorũ: et appropinquauerunt vsque ad portas mortis.lib 17.c.4.nu 22.et c 11 nu. 8

Qui descendunt mare in nauibus, facientes operationem in aquis multis, ipsi viderunt opera Domini, et mirabilia eius in profundo.lib 11.c.12.nu.20.et lib.14.c.31.nu.23.et lib.17.c.4.nu.22

Ascen-

Ascendunt vsque ad cœlos, et descendunt vsque ad abyssos, anima eorum in malis tabescebat.lib.14.c.31.nu.23
Turbati sunt,et moti sunt sicut ebrius. lib. 1.c.17.nu.1
Posuit flumina in desertum,& exitus aquarum in sitim, terram fructiferam in salsuginem, a malitia habitantium in eo. li. 1.c.23.nu.8.et lib.6.c.3.nu.9
Et collocauit illic esurientes, et constituerunt ciuitatem habitationis lib.1.ca.23. nume.8
Psal.107. Et non exibis Deus, in virtutibus nostris. lib.7.c.9.nu.6
Da nobis auxilium de tribulatione,quia vana salus hominis lib 7.c.9.nu 6
In Deo faciemus virtutem, et ipse ad nihilum deducet inimicos nostros. lib. 7.ca. 9.nu.6
Psal.108. Pro eo vt me diligerent, detrahebant mihi, ego autem orabam.lib.11.c.17.nu. 7
Constitue super eum peccatorem, et diabolus stet a dextris eius lib.4.c.19.nu.10.et c.35.nu.12
Et oratio eius fiat in peccatum. lib.4.ca.7. nume.16
Et dilexit maledictionem, et veniet ei, & noluit benedictionem,et elongabitur ab eo, et induit maledictionem sicut vestimentum, et intrauit sicut aqua in interiora eius, et sicut oleum in ossibus suis. lib.14.c.8.nu.26.et lib.4.c.28.nu.6. 7
Fiat ei sicut vestimentum quo operitur, et sicut zona qua semper præcingitur. lib. 14 c.8.nu.26.et lib.4.c.28.nu.6. 7
Hoc opus eorum qui detrahunt mihi apud Dominum.lib.14.c.8.nu.26
Genua mea infirmata sunt a ieiunio. lib.1. c 1 nu.14
Quia astitit a dextris pauperis,vt saluam faceret a persequentibus animam meam. lib 4.c.19 nu.10
Psal.109. Dixit Dominus Domino meo, sede a dextris meis lib.3.c.14.nu.53.et c.14. nu. 30
Virgam virtutis tuæ emittet Dominus ex Sion, dominare in medio inimicorum tuorum.lib.1.c.23.nu.24.et lib.18.cap.2. nume 11
De torrente in via bibit, propterea exaltabit caput.lib.18.c.16.nu.22.et lib.3.cap. 10.nu 32.33
Psal.110. Cõfitebor tibi Domine in toto corde meo, in concilio iustorum et congregatione.
Confessio et magnificentia opus eius lib.3. c.22.nu.28.et lib 14.c.21.nu.53
Sanctum et terribile nomen eius. lib.2.ca. 11.nu 33
Initium sapientię est timor Domini .lib. 9. c.9.nu 61
Psal.111. Beatus vir qui timet Dominum,in mandatis eius volet nimis.lib.11.c.2.nu.6.7. et lib.2.c.4.nu.30
Gloria et diuitiæ in domo eius, et iustitia eius manet in sæculum sæculi. lib.4.cap. 28. nume. 18
Disponet sermones suos in iudicio, quia in æternum non commouebitur.lib.2.c. 8.nu.13
In memoria æterna erit iustus. lib.1.ca.20. nume.24
Ab auditione mala non timebit. lib.9.cap. 9.nume.65
Dispersit,dedit pauperibus,iustitia eius manet in sæculum sæculi. lib. 2.c.24.nu.29. et lib.5.c.10.nu.2.6.14.et 34
Laudate pueri Dominum, laudate nomen Domini lib.1.c.2.nu.22 Psal.112.
Et de stercore erigens pauperem. lib 3 c.7. nume.32
In exitu Israel de Aegypto. lib.11.c.12.nume. 36 Psal.113.
Quid est tibi mare quòd fugisti, et tu Iordanis,quia conuersus es retrorsum:montes exultastis sicut arietes, et colles sicut agni ouium lib.4.c.29.nu.1.et lib.9. cap. 22.nu.24
A facie Domini mota est terra, a facie Dei Iacob: qui conuertit petram in stagna aquarum.lib.4.c.29.nu.1
Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam.lib.7.c 6 nu.16
Nequando dicant gentes, vbi est Deus eorum?lib.9.c.29.nu.18
Dilexi quoniam exaudiet Dominus vocem orationis meæ.lib.1.c.7.nu.2 Psal.114.
Quia inclinauit aurem suam mihi,et in diebus meis inuocabo.
Circumdederunt me dolores mortis,et pericula inferni inuenerunt me lib.1.ca.7. nu 2. et lib.2.c.1.nu.3.et lib.7.c.4.nu.8
Tribulationem et dolorem inueni, et nomen Domini inuocaui. lib.6.c.10 nu.31. et lib.17.c.2.nu.18.19.et lib.17.ca.4.nu. 11.18.19
O Domine, libera animam meam misericors Dominus et iustus, et Deus noster miseretur.lib.4.c.9.nu 18
Conuertere anima mea in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi, quia eripuit animam meam de morte, oculos meos a lachrymis, pedes meos a lapsu. lib 2.c.1.nu 5.38.39.et lib.7.c.9 nu 32.et c.19.nu.28.et lib.4 c 1 nu.16.17.22.23. et lib.7.c.4 nu.8.et lib 10.c.2.nu.17 et lib. 18.c 13.nu.5
Placebo Domino in regione viuorum. lib. 8.c.5.nu 10.et lib.18.c 13.nu.6
Credidi propter quod locutus sum, ego autem humiliatus sum nimis lib.4 cap 15. nu.1.et lib 6 c 3.nu.3.et lib.8 c.5 nu 10 Psal.115.
Ego dixi in excessu meo,omnis homo mẽdax.lib.8.c. 2.nu.7.et c.5.nu.10.lib.6.ca. 3.nu.3
Quid retribuã Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? Calicem salutaris accipiam,et nomen Domini inuocabo lib.1. c.15.nu 21.et lib.2.c.10.nu.29.et lib.1.c. 2.nu.22.et lib.2.c.12.nu.13.23.et c.13.nu. 15.

15.16.39.& lib.18.c.15.nu.16
Vota mea Domino reddam corā omni populo eius, pretiosa in conspectu Domini mors sanctorum eius.lib.4.ca.1.nu.4. 79. & lib.11.c.9.nu.16.17.18
Dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis.lib.9.c.13.nu.13.& lib.11.c.9.nu.16
Psal. 117. Confitemini Domino quoniam bonus.lib.1.c.9.nu.4
De tribulatione inuocaui Dominũ, & exaudiuit me in latitudine Dominus. lib.2.c.11 nu.20
Dominus mihi adiutor, & ego despiciam inimicos meos.lib.2.c.11.nu.22
Bonum est confidere in Domino, quàm confidere in homine.lib.16.c.11.nu.22
Circumdederunt me sicut apes, & exarserunt sicut ignis.lib.3.c.10.num.52.& lib.10.c.9.nu.4.& lib.11.c.15.nu.25
Impulsus euersus sum vt caderem, & Dominus suscepit me.lib.9.c.18.nu.10
Aperite mihi portas iustitiæ,& ingressus in eas confitebor Domino:lib.14.ca.17.nu.5.& lib.3.c.22.nu.23.& lib.18.c.10.n.16
Hæc porta Domini, iusti intrabunt in eam: lib.18.c.10.nu.16
Lapidem quem reprobauerunt ædificãtes, hic factus est in caput anguli.lib 3.cap.7.nume. 14
Constituite diem solemnem in condensis, vsque ad cornu altaris.lib.2 c.2.nu.24
Deus meus es tu, & confitebor tibi: Deus meus es tu,& exaltabo te:lib.2.c.13.nu.6
Psal. 118. Beati immaculati in via,qui ambulant in lege Domini.lib.2.c.4 nu.31.& lib.14.c.29.nu.1.21
Beati qui scrutantur testimonia eius, in toto corde exquirunt eum.lib.14.c.29. nume.21
Tu mandasti mandata tua custodiri nimis: lib.4.c.14.nu 11.13
Vtinam dirigantur viæ meæ ad custodiendas iustificationes tuas: li.4.c.14.n.11.13
Tunc non confundar, cum perspexero in omnibus mandatis tuis: lib.4.c.14.n.13.& lib.16.c.4.nu.32
Iustificationes tuas custodiã, non me derelinquas vsquequaque: lib.4.c.21.nu.7.10
In quo corrigit adolescẽtior viam suam, in custodiendo sermones tuos:lib.1.c.2.nu.20.& lib.10.c.8.nu.13.lib.16.c.10.nu.32.lib.18.c.11.nu.23.27
In toto corde meo exquisiui te, ne repellas me a mandatis tuis: lib.4.c.14.nu.18.& lib.18.c.11.nu.25
In corde meo abscondi eloquia tua,vt non peccem tibi: Benedictus es Domine, doce me iustificationes tuas: lib.4.c.14.nu.18.lib.11.c.2.nu.23.25.26.lib.14.c.26.nu.23. 24
In via testimoniorum tuorum delectatus sum,sicut in omnibus diuitijs: lib.1.c.1.nu.27.lib.2.c.11.nu.25
In mandatis tuis exercebor,& considerabo vias tuas:lib.2.c.15.nu.53
Incola ego sum in terra, non abscondas a me mandata tua: lib.9.c.14.nu.14.& lib.11.c.2.nu.23
Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas in omni tempore:lib.18.cap.14.nu.18
Seruus autem tuus exercebatur in tuis iustificationibus:lib.18.c.14.nu.18
Adhæsit pauimẽto anima mea, viuifica me secundum verbum tuum: lib. 22. cap.3. nume.18
Dormitauit anima mea præ tædio, cõfirma me in verbis tuis:lib.18.c.11.nu.28
Viam veritatis elegi,iudicia tua non sum oblitus: lib.11.c.4.nu.13
Viam mandatorum tuorum cucurri,cum dilatasti cor meum:lib.11.c.4.nu.13.lib.13.c.1.nu.26.& lib.18.c.13.nu.10
Legem pone mihi Domine, viam iustificationum tuarum & exquiram eã semper: lib. 11.c.1.nu.14
Auerte oculos meos,ne videam vanitatem: libro 1.cap.20.nume.9. & lib. 18. cap. 5. nume. 2
Statue seruo tuo eloquium tuum in timore tuo lib.17.c.3.nu.22
Amputa opprobrium meum quod suspicatus sum,quia iudicia tua iucunda.lib.9.c.10.nu.5
Memor esto verbi tui seruo tuo, in quo mihi spem dedisti. lib.4.c.26.nu.11
Defectio tenuit me pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam Domine lib.9.c.7.nu.37.& lib.16.c.7.nu.14
Cantabiles mihi erant iustificationes tuæ, in loco peregrinationis meæ lib 13.c.6.nume. 11
Memor fui nocte nominis tui Domine, & custodiui legem tuam Domine. lib.9.ca.15.nu.18.& lib.13.c.9.nu.19
Cogitaui vias meas,& conuerti pedes meos in testimonia tua.lib.2.c.12.nu.26.& lib.3.c.23.nu.21
Paratus sum,& non sum turbatus,vt custodiam mandata tua lib.13.c.1.nu.27
Media nocte surgebam ad confitendum tibi super iudicia iustificationes tuæ. lib.13.c.10.nu.3.4 5.6 7.8.9.10.11.20
Misericordia tua Domine plena est terra,iustificationes tuas doce me.lib.2.c.11 nu.12.& lib.4.c.[illegible].nu.24
Bonitatem fecisti cum seruo tuo Domine, secundum verbum tuum, bonitatem, & disciplinam, & scientiam doce me, quia mandatis tuis credidi. lib.4.cap.14.nu.19. & lib.9.cap.10.nu.9.et lib.18.cap.12.nu.21
Priusquam humiliarer,ego deliqui,propterea eloquium tuum custodiui.lib.3.c.19.nu.35.et lib.6.c.9.nu.21
Bonus es tu,& in bonitate tua doce me iustificationes tuas.lib.1.c.9.nu.11

Bonum

Digitized by Google

Bonū mihi Domine quòd humiliasti me, vt discam iustificationes tuas. lib. 5.ca.9. nu.8.& lib.6.c.9.nu.7.8.13.21. & lib.8.c. 6.nu.14

Fiat cor meum immaculatum in iustificationibus tuis, vt non confundar.lib.3.c. 27.nu.13

Defecit in salutare tuum anima mea, & in verbum tuum supersperaui: Defecerunt oculi mei in eloquium tuum, dicentes, Quando consolaberis me.lib.5.ca.3.nume. 17

Quia factus sum sicut vter in pruina. lib.3. c.1.nu.38

Narrauerunt mihi iniqui fabulationes, sed non vt lex tua.lib.2.c.5.nu.43

Ordinatione tua perseuerat dies, quoniam omnia seruiūt tibi,nisi quod lex tua meditatio mea est, tunc forte perijssem in humilitate mea.lib.3.c.23.nu. 22. & lib. 10.c.4.nu.15

A iudicijs tuis non declinaui, quia tu legē posuisti mihi.lib.18.c.14.nu.19

Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua super mel, & fauum. lib.18.c.14.nu.19. & lib.16.c.10.nu.18

A mandatis tuis intellexi, propterea odiui omnem viam iniquitatis. lib.11.ca.3.nu. 14.& lib.14.c.28.nu.10.& lib.16.c.12.nu. 68.& lib.18.c.14.nu.19

Iuraui, & statui custodire iudicia iustitiæ tuæ.lib.6.c.13.nu.12

Anima mea in manibus meis semper. lib. 18.c.5.nu.17

Hereditate acquisiui testimonia tua in æternum.lib.3.c.10.nu.66

Iniquos odio habui,& legem tuam dilexi. lib.9.c.16.nu.7

Confige timore tuo carnes meas,a iudicijs enim tuis timui.lib.3.ca.23.nu.21.& lib. 17.c.3.nu.2.3.& lib.3.c.1.nu. 39

Tempus faciendi Domine, dissipauerunt legem tuam.lib.3.c.5.nu.92

Ideo dilexi mandata tua super aurum, & topazion.lib.11.c.4.nu.15

Propterea ad omnia mandata tua dirigebar, omnem viam iniquam odio habui. lib.11.c.4.nu.16

Mirabilia testimonia tua, ideo scrutata est ea anima mea,declaratio sermonum tuorum illuminat, & intellectum dat paruulis.lib. 1.c.2.nu.13

Aspice in me,& miserere mei secundum iudicium diligentium nomen tuum. lib. 4. c.26.nu.17.et lib.12.c.2.nu. 14

Gressus meos dirige secundum eloquium tuum,& non dominetur mei omnis iniustitia. lib.4.c.14.nu.13.& lib.10.c.4.nu.18

Redime me a calumnijs hominum. lib.9.c. 10.nu.18

Faciem tuam illumina super seruum tuum, & doce me iustificationes tuas. lib.4.ca. 19.nu.18.& c.26.nu.16

Iustus es Domine, & rectum iudicium tuū. lib.6.cap.11.nume.18

Tabescere me fecit zelus meus, quia obliti sunt verba tua inimici mei. lib.1.cap.14. nu.16.& lib.16.c.7.nu.15

Adolescentulus sum ego, & contemptus iustificationes tuas requiram. lib. 3. cap.9. nume. 47

Clamaui in toto corde meo,exaudi me Domine.lib.13.c.5.nu.16.& c.7.nu.9

Præuenerūt oculi mei ad te diluculo,vt me ditaret eloquia tua.lib.13.c.4.nu.11

Prope es tu Domine, & omnes viæ tuæ veritas. lib.4.c.26.nu.18

Longe a peccatoribus salus. lib. 4. cap. 19. nume. 15

Et a verbis tuis formidauit cor meum. lib. 11.c.7.nu.13

Lætabor ego super eloquia tua,sicut qui inuenit spolia multa lib.5.c.7.nu.31

Iniquitatem odio habui, & abominatus sum,legem autem tuam dilexi.lib.16.ca. 12.nu.68

Septies in die laudem dixi tibi.lib.13.ca.3. nu.34.35.lib.16.c.4.nu.25

Pax multa diligentibus legem tuam Domine, & non est illis scandalum.lib.2.ca.8. nu.8.& lib.10.c.3.nu.9. & lib.16.c.8.nu. 25.& lib.18.c.19.nu.7.8

Appropinquet deprecatio mea in conspectu tuo Domine,iuxta eloquium tuum da mihi intellectum.lib.9.c.17.nu.14. & lib.13.c.6.nu.12

Viuet anima mea,& laudabit te.lib.18.cap. 16.nu.14

Erraui sicut ouis quæ perijt, quære seruum tuum Domine.lib.7.c.9.nu.18

Ad Dominum cum tribularer, clamaui, & exaudiuit me.lib.7.ca.9.nu.6.& lib.9.ca. 22.nu.25.& lib.11.c.16.nu.12. & lib. 13. c.3.nu. 18.& lib.17.c.4.nu.10 Psal. 119.

Domine libera animam meam a labijs iniquis, & a lingua dolosa lib 2.c.7.nu 36. & lib.3.c.3.nu.31.& lib.9.c.22.nu.25. & lib.11.c.16.nu.12.et lib.15.c.6.num 1. & lib.18.c.2.nu.18

Quid detur tibi, aut quid apponatur tibi ad linguam dolosam.lib.2.c.7. nu. 36. & lib.16.c.6.nu.17.et lib.18.c.2.nu.39

Sagittæ potentis acutæ cum carbonibus desolatorijs.lib.2.c.7.nu 36.37.et lib.3.c.3. nu.3. et lib.11.c.16.nu.13. & lib.16.ca.6. nu.17.et c.7.nu.6.et lib.18.c.2.nu.18.39. lib 1.c.18.nu.1

Heu mihi,quia incolatus meus prolōgatus est, habitaui cum habitantibus Cedar, multum in cola fuit anima mea. lib.2. c. 2.nu.25.& lib 11.c.16.nu.12.13. et lib.1. c.7.nu.3.& lib.1.ca.8.nu.1. et lib.2.ca.2. nu. 2. 25

Cum his, qui oderunt pacem, eram pacificus,cum loquebar illis,impugnabant me gratis.lib.9.c.19.nu.14. & lib.15.c.6. nu. 1.et lib.1.c.22.nu.3.43.et c.15.nu.17

Leuaui oculos meos in mōtes,vnde veniet Psal. 120.
auxi-

Digitized by Google

auxilium mihi.lib.14.c.26.nu.29

Ecce non dormitabit, neque dormiet, qui custodit Israel.lib,2.c.10.nu.16. et lib.4. c.3.nu 18.20

Dominus custodit te, Dominus protectio tua super manum dexteram tuam. lib.2. c.19.nu.22.et lib.4.c.41.nu.13

Per diem sol non vret te, neque luna per noctem.lib.2. c.7.nu.29.& c.11.nume.27.& lib.3.c.5.nu.23

Dominus custodit te ab omni malo. lib. 9. c.20.nu.12

Dominus custodiat introitum tuum,& exitum tuum. lib.1.c.3.nu.12

Psal.121. Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi, in domum Domini lætantes ibimus. lib. 1. c.2. nu 22.et lib.7.c.3.nu.18

Ierusalem quæ ædificatur vt ciuitas, cuius participatio eius in idipsum. lib.3.cap.2. nume. 34

Quia illic sederunt sedes in iudicio, sedes super domum Dauid.lib 1.c.22.nu.8

Fiat pax in virtute tua,& abundantia in turribus tuis.lib.3.c.2.nu.30.34

Propter fratres meos,& proximos meos loquebar pacem de te:lib. 14.c.29.nu.25

Psal.122. Ad te leuaui oculos meos qui habitas in cælis:lib.1.c.18.nu.11

Quia multum repleta est anima nostra, opprobrium abundantibus, & despectio superbis.lib.1.c.6.nu.10

Psal.123. Nisi quia Dominus erat in nobis,dicat nūc Israel, nisi quia Dominus erat in nobis: Cum exurgerent homines in nos, forte viuos deglutissent nos, forsitan aqua absorbuisset nos.lib.2.c.5.nu.22

Torrentem pertransiuit anima nostra, forsitan pertransisset anima nostra aquā intolerabilem.li.2.c.1.nu.39. et c.9.nu.25. et lib.9.c.10.nu.12

Benedictus Dominus qui non dedit nos in captionem dentibus eorum,lib. 2.cap.9. nume.25.26

Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium, laqueus contritus est, & nos liberati sumus. lib. 2.c.9.num.10. 25.26.& lib.2.c.1.nu.38.& c.5.num.22.& c.9.nu.2.5.26

Psal.123. Adiutorium nostrum in nomine Domini. lib.2.c.9.nu.26

Psal.124. Montes in circuitu eius,& Dominus in circuitu populi eius,lib.1.ca.21.nu 7.& lib. 16.c.11.nu.28

Quia non relinquet virgam peccatorum super sortem iustorum,vt non extendant iusti ad iniquitatem manus suas,lib.9.ca.9. nume.60

Benefac Domine bonis, & rectis corde,declinantes autem in obligationes adducet Dominus cum operantibus iniquitatem,pax super Israel,lib.14.c.5.nu. 21

Psal.125. In cōuertendo Dominus captiuitatē Sion, facti sumus sicut consolati, lib.7.c.3. nu. 5.& lib.11.c.12.nu.37

Tunc dicent inter gentes,magnificauit Dominus facere nobiscum, facti sumus lætantes,lib.1.c.21.nu.21.& lib.2.c.14.nu.10

Conuerte Domine captiuitatem nostram, sicut torrens in austro. lib. 4 c.23.nu.11. et lib.10.c.2.nu.18.et lib.16.c.12.nu.47

Qui seminant in lachrymis, in exultatione metent,lib.5.c.10.nu.51

Euntes ibant, & flebant mittentes semina sua, venientes autem venient, portantes manipulos suos, lib.2.c.4.nu.21.et lib.7. c. 3.nu. 11.et lib.7.c.3.nu.18. et lib.10.c. 5.nu.18

Nisi Dominus ædificauerit domum, in vanum laborauerunt,qui ædificant eam.li. 1.c.20.nu.11.et lib.7.c.9.nu.5 Psal.126.

Nisi Dominus custodierit ciuitatem,frustra vigilat,qui custodit eam,lib.7.ca.9.nu.5. et lib.16.c.11.nu.28

Vanū est vobis ante lucem surgere,surgite postquam sederitis, qui manducatis panem doloris lib.2.c.4.nu.22.& lib.7.c.3. nu.11.12.lib.8.c.8.nu.23.et lib.9.cap.24. nume. 6

Cum dederit dilectis suis somnum,ecce hæreditas Domini filij, merces fructus ventris:lib.1.c.3 .nu.28.et c.3.num.26.et lib. 6 c.11.nu.24

Sicut sagittæ in manu potentis: ita filij excussorum,lib.1.c.23.nu.17.et lib.1.ca.18. nume. 1

Beatus vir qui impleuit desiderium suū ex ipsis,lib.1.c.17.nu.15

Beati omnes qui timent Dominum,qui ambulant in vijs eius. lib.17.c.3.n.24.25.26 Psal.127.

Labores manuum tuarum, quia manducabis, beatus es,et bene tibi erit,lib.2.c.4. nu.21.22.et lib.7.c.3.nu.11.12

Filij tui sicut nouellæ oliuarum in circuitu mensæ tuæ,lib.14.c.5.nu. 22

Et videas filios filiorum tuorum, pacem super Israel,lib 6.c.3.nu.25

Sæpe expugnauerunt me a iuuentute mea, etenim non potuerunt mihi,lib.5.cap.4. nume. 12 Psal.128.

Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores,lib.14.c.31.nu.18

Dominus iustus concidet ceruices peccatorum,lib.16.c.19.nu.42

Fiant sicut fœnum tectorum, quòd prius quam euellatur,exaruit.lib.8.c.9.nu.18. et lib.16.c.13.nu.42

De profundis clamaui ad te Domine,Domine exaudi vocem meam. lib.3.c.10.n.22. et lib.13.c.5.nu.28.et lib.14.c.8.nu.27 Psal.129.

Fiant aures tuæ intendentes in vocem deprecationis meæ.lib.13.c.5.nu.19

Si iniquitates obseruaueris Domine, Domine quis sustinebit,lib.2.c.11.nu.11

A custodia matutina vsque ad noctem speret Israel in Domino,lib.2.c.11.nu.25

Domine non est exultatum cor meum, neque elati sunt oculi mei, neque ambulaui in magnis, neq; in mirabilibus super me. Psal.130.

me.lib.8.c.8.nu.24.lib.16.c.13.nu.4
Si non humiliter sentiebam, sed exaltaui animam meam.
Psal.131. Si dedero somnum oculis mei, & palpebris meis dormitationem.lib.14.c.5.num.13. et lib.18.c.5.nu.14
Donec inueniam locum Domino, tabernaculum Deo Iacob lib.14.c.30.nu.7
Ecce audiuimus eã in Ephrata, inuenimus eam in campis siluæ.lib.14.c.30.nu.7
Surge Domine in requiem tuam, tu, & arca sanctificationis tuę, sacerdotes tui induãtur iustitiam, & sancti tui exultent, lib.3.c.13.nu.23
Viduam eius benedicens, benedicam. lib.18.c.6.nu.19
Pauperes eius saturabo panibus. lib.6.ca.1.nume.10
Psal.132. Ecce quàm bonum, & quàm iucundum habitare fratres in vnum, lib.1.c.15.nu.13. lib.1.ca.23.nu.18. & lib.3.c.2.num.21.& lib.9.cap.21.nu.14.et lib.14.c.5.num.24.30.31.33
Sicut vnguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron, quod descendit in oram vestimēti eius, sicut ros Hermon, qui descendit in montem Sion, lib.1.c.23.nu.18.& lib.3.c.16.nu.15.& lib.5.c.8.nu.12.& lib.11.c.16.nu.14
Quoniam illic mandauit Dominus benedictionem, & vitam vsque in sæculum, lib.14.c.5.nu.24.30.31.33
Psal.133. Ecce nunc benedicite Domino omnes serui Domini, qui statis in domo Domini, in atrijs Domus Dei nostri. lib.3.c.2.nu.35.& lib.2.c.13.nu.18.19
In noctibus extollite manus vestras in sancta, & benedicite Dominum. lib.13.ca.4.nu.20.et c.6.nu.9.et lib.15.c.2.nu.3.4.5.6.7.8.9.10.11.12
Psal.134. Laudate nomen Domini, laudate serui Dominum, qui statis in domo Domini in atrijs domus Dei nostri, laudate Dominum, quoniam bonus, lib.2.ca.13.nu.18.19.17.lib.1.c.2.nu.35
Educens nubes ab extremo terræ, fulgura in pluuiam fecit lib.1.c.23.nu.3.et lib.5.c.13.nu.10
Psal.135. Confitemini Domino quoniam bonus, quoniam in æternum misericordia eius, lib.2.c.1.nu.29
Qui diuisit mare rubrum in diuisiones.lib.18.c.11.nu.1
Psal.136. Super flumina Babylonis illic sedimus, & fleuimus, dum recordaremur tui Sion.lib.2.c.10.nu.4.et lib.2.c.2.nu.29.et lib.3.ca.17.nu.18.et lib.15.c.2.nu.15
In salicibus in medio eius suspendimus organa nostra.lib.3.c.17.n.29.et lib.4.c.34.nu.20.et lib.12.c.3.nu.35
Hymnum cantate nobis de canticis Sion. lib.12.c.2.nu.24
Quomodo cantauimus canticum Domini in terra alienam.
Si non proposuero Hierusalem in principio letitiæ meæ.lib.11.c.6.nu.123
Exinanite, exinanite vsque ad fundamentũ in ea.lib.1.c.19.nu.5.& lib.6.c.3.n.27.28
Filia Babylonis misera: beatus qui retribuet tibi retributionem tuam: quam retribuisti nobis.lib.1.c.13.nu.5. & lib.3.c.18.nu.7. & c.21.nu.6
Beatus qui tenebit, & allidet paruulos suos ad petram. lib.1.c.13.nu.5.et lib.3.ca.18.nu.7.& c.21.nu.6.& lib.14 c.8.nu.4
Super misericordia tua, & veritate tua: quoniam magnificasti super omne nomē sanctum tuum.lib.3.c.9.nu.12 Psal.137.
In quacumq; die inuocauero te exaudi me. lib.13.c.9.nu.16
Multiplicabis in anima mea virtutem. lib.13.c.9.nu.16
Quoniam excelsus Dominus, & humilia respicit, & alta a longe cognoscit lib.2.ca.13.nu.33.& lib.3.c.14.nu.19.20. & lib.8.c.5.nu.13.& c.8.nu.20
Et saluum me fecit dextera tua.lib.4.ca.24.nume.14
Domine probasti me, & cognouisti me: tu cognouisti sessionem meã, & resurrectionem meam.lib.8.c.8.nu.23 Psal.138.
Mirabilis facta est scientia tua ex me: confortata est, & non potero ad eam.lib.3.c.13.nu.2.& lib.9.c.12.nu.4. et lib.17.ca.5.nume.4.21
Quo ibo a spiritu tuo, & quo a facie tua fugiam? si ascendero in cœlum, tu illic es? lib.3.c.7.nu.35.& lib.4 c.26.nu.18
Quia tenebræ non obscurabuntur a te, & nox sicut dies illuminabitur: sicut tenebræ eius, ita, & lumen eius.lib.4.c.13.nu.5.13.et lib.6.c.11.nu.22. et lib.14.ca.15.nume.13
Confitebor tibi quoniam, terribiliter magnificatus es.lib.17.c.5.nu.4
Mirabilia opera tua, & anima mea cognoscet nimis.lib.17 c 5.nu 4
Non est occultatum os meum a te quod fecisti in occulto: & substantia mea in inferioribus terræ.lib.1.c.12.nu.21. & lib.6.c.13.nu.13
Imperfectum meum viderunt oculi tui: & in libro tuo omnes scribentur: dies formabuntur, & nemo in eis.lib.2.ca.13.nu.39.et lib.4.c.23.nu.16.et cap.26.nu.12.et lib.9.c.22.nu.33
Nonne qui oderunt te Domine, oderam: & super inimicos tuos tabescebam. lib.8.c.9.nu.1.et lib.9.c.16.nu.8. et lib.11.ca.15.nume. 22
Acuerunt linguas suas sicut serpentes, venenum aspidum sub labijs eorum. lib.4.ca.30.nu.9 Psal.139.
Qui cogitauerũt supplantare gressus meos: absconderunt superbi laqueum mihi. li.9 c.5.nu.25
Et funes extēderunt in laqueum: iuxta iter scandalũ posuerunt mihi. lib.4.c.21.n.21

Obum-

Obumbrasti super caput meum in die belli lib.2.c.9.nu.29. et lib.4.c.5.num.20. & lib.10.c.1.nu.14

Ne tradas me Domine a desiderio meo peccatori.lib.4.c.37.nu.11

Caput circuitus eorum, labor labiorum ipsorum operiet eos lib.10.c.1.nu.14

Cadent super eos carbones, in ignem deijcies eos, in miserijs non subsistent. lib. 5. c.13.nu 17.& lib.10.c.7.nu.14

Vir linguosus non dirigetur in terra. li. 10. c.7.nu.14.16

Psal.140. Dirigatur oratio mea sicut incensum in cōspectu tuo, eleuatio manuum mearum sacrificium vespertinum. lib. 6.c.2.nu.4 5. et lib. 13.c.5.nu.30

Pone Domine custodiam ori meo: & ostiū circunstantiæ labijs meis, non declines cor meum ad excusandas excusationes in peccatis lib.3.c.22.nu.28.& lib.4.cap. 14.nu.11.lib.9.c.7.nu.25.& lib.10.cap.6. nu.8.& c.8.nu.13.lib.10.c.7 nu.19.& lib. 14 c.15.nu.1

Corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me, oleum autem peccatoris nō impinguet caput meum lib. 1 c.3.nu 8.& c.20.nu.29. & c.3.nu.8.15. lib.3.c.20.nu. 13.& lib.6.c.9.nu.20

Quoniam adhuc, & oratio mea in beneplacitis eorum absorpti sunt iuncti petræ iudices eorum. lib.2.c.1.nu.42

Dissipata sunt ossa nostra secus infernum. lib.1.c.15.nu.11

Psal.141. In via hac qua ambulabam: absconderunt superbi laqueum mihi. lib. 4. cap.31.nume. 21

Considerabam ad dexteram, & videbam: & non erat qui cognosceret me. lib.14.c. 1.nu.29.& lib.18.c.13.nu 11

Clamaui ad te Domine, dixi, tu es spes mea: portio mea in terra viuentium. lib. 14.c.1.nu.29

Libera me a persequentibus me: quia confortati sunt super me. lib.4.c.36.nu.13

Educ de custodia animam meam, ad confitendum nomini tuo. lib.11.c.9.nu.25. & lib.2.c.5 nu.39

Psal.142. Et non intres in iudicium cum seruo tuo, quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. lib.1.c.25 nu.7.& lib.7.ca. 4 nu.19.et lib 9.c.12.nu.3.6

Collocauit me in obscuris sicut mortuos sęculi lib 14 c.13.nu.9

Expandi manus meas ad te, anima mea sicut terra sine aqua tibi. lib 4.c.14.nume. 20 lib.3.c.19.nu.19.20.21. & lib.4.ca.19. nume.14

Velociter exaudi me Domine: defecit spiritus meus. lib.16.c.12.nu.59.lib.3.cap.19. nu.20 21

Auditam fac mihi mane misericordiam tuam quia in te speraui. lib.16 c.11.n.23

Spiritus tuus bonus deducet me in in terram rectam. lib.16.c.12.nu.9

Propter nomen tuum Domine viuificabis me in æquitate tua. lib.9.c.14.num.21.& lib.11 c 13.nu 7

Benedictus Dominus Deus meus qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum lib.4.ca.32.nu.4.lib.14. c.4.nu.11 Psal.143.

Domine quid est homo, quia innotuisti ei: aut filius hominis, quia reputas eum? lib. 18.c.16.nu.1

Homo vanitati similis factus est. lib. 14 ca. 17.nu.28.& lib.16.c.13.nu 6

Dies eius sicut vmbra prætereunt. lib.4 ca. 17.num.7

Emitte sagittas tuas: & conturbabis eos. lib. 3.c.16 nu 5

Quorum os locutum est vanitatem: & dextera eorum dextera iniquitatis. lib. 2 ca. 19.nu 14 22.23.24. & lib.4.c.41.n.12.13. & lib.7.c.2.nu.12

De gladio maligno eripe me li. 10.c.8.n.16

Quorum filij sicut nouellæ plantationes in iuuentute sua. lib.1.c.16.nu.24.26.& cap. 19.nu.23 Psal.143.

Filiæ eorum compositæ, circumornatæ vt similitudo templi. lib.4.ca.41.nu.12.13.& lib.7.c.2.nu.12.& lib 9. c.2.nu.20

Promptuaria eorum plena eructātia ex hoc in illud oues eorum fœtosæ abundantes in egressibus suis, non est ruina maceriæ neque transitus, &c. lib.7.ca.2.nu.12. lib. 1.c.20.nu.29.et c.3.nu.8.15 lib.7.c.2.nu. 12.& lib.2.ca.16.nu.24.25.26. & cap. 19. nu 14.23

Beatum dixerunt populum cui hæc sunt, lib.4.c.41.nu.13.& lib.7.c 2 nu.12

Beatus populus cuius Dominus Deus eius, lib.2.c 16.nu.26 & c.19.nu 14.24. & lib. 4.c.3.nu.16.et lib.7.c.2.nu.12

Et virtutem terribilium tuorum dicent, & magnitudinem tuam narrabunt, memoriam suauitatis tuæ eructabunt, & iustitia tua exultabunt, lib.4.c 10.nu.13. et li. 14.c.18.nu.18 Psal. 144.

Suauis Dominus vniuersis, et miserationes eius super omnia opera eius, alleuat Dominus omnes qui corruunt, & erigit omnes elisos, lib.2.c.11.nu 18

Voluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorū exaudiet, li 3.c.1.n.57.58

Custodit Dominus omnes diligentes se. li. 2.c 11.nu.18.et lib 9.c.19 nu 14

Lauda anima mea Dominum: laudabo Dominum in vita mea, psallam Deo meo quandiu fuero. lib 13 c.11.nu 9.& ca.11. nu.10 lib.3 c.1.nu 4 .41 Psal.145.

In illa die peribūt omnes cogitationes eorum. lib.7.c 5.nu 8

Facit iudicium iniuriam patientibus lib.9. c 4 nu.21

Pupillum, & viduam suscipiet, et vias peccatorum disperdet. lib. 18.c 6.nu 19

Humilians autem peccatores vsque ad terram. lib.8.c.8.nu.19 Psal.146.

by Google

Bene placitum est Domino super timentes eum,& in eis qui sperant super misericordia eius, lib.16.c.11.nu.21.24.25

Psal.147. Lauda Ierusalem Dominum, lauda Deum tuum Sion, quoniam confortauit seras portarum tuarum, benedixit filijs tuis in te, qui posuit fines tuos pacem, lib.1.c.2. nu.57.& lib.3.c.14.nu.32.& lib.14.ca.5. nu.18.19.25

Et adipe frumenti satiat te. lib.6.cap.1.nume. 11

Qui emittit eloquium suũ terræ, velociter currit sermo eius, lib.3.c.5.n.58.et li.13. c.1.nu.25

Qui dat niuem sicut lanam, nebulam sicut cinerem spargit, lib.3.c.4.nu.13. et lib 4. c.23.nu.11

Mittit crystallum suam sicut buccellas, ante faciem frigoris eius quis sustinebit? lib.4.c.23.nu 11.12

Emittet verbum suum,& liquefaciet ea: flauit spiritus eius,& fluent aquæ.lib.4.cap. 23.nu.12

Non fecit taliter omni nationi, & iudicia sua non manifestauit eis. lib.2.c.14.n.10

Psal.149. Et filiæ Sion exultent in rege suo.lib.3.ca. 9. nu.20

In tympano,& psalterio psallant ei lib.3.c. 1 nu.42

Exultabunt sancti in gloria, lætabuntur in cubilibus suis, exultationes Dei in gutture eorum.lib.7.c.3.nu.13

Et gladij ancipites in manibus eorum. lib. 18.c.2.nu.46

Ad alligandos reges eorũ in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. lib. 2.c.9.nu.12.et lib.2.c.8.nu.31

Ex prouerbijs Salomonis.

Cap.1. PArabolæ Salomonis,&c. ad sciendam sapientiam,& disciplinam, ad intelligẽda verba prudentiæ,& suscipiendam eruditionem doctrinæ, iustitiam,& iudiciũ, & æquitatem lib 18.c.12.nu.15

Vt detur paruulis astutia,& adolescẽti sciẽtia,& intellectus.lib.18.c.13.nu 4

Audiens sapiens sapientior erit; & intelligens gubernacula possidebit.lib.14.c.16. nu.1.& lib.16.c.5.nu.5

Timor Domini principium sapientiæ. lib. 17.c.3.nu.7

Sapientiam atque disciplinam stulti despiciunt.lib.14.c.5.nu.12 & lib.16.c.5.nu. 5

Audi fili mi disciplinam patris tui,& ne dimittas legem matris tuæ: vt addatur gratia capiti tuo, & torques collo tuo.lib.1. c.9.nu.12.et lib.11.c.1.nu.6.et lib.14.ca. 5.nu.12.& lib.16 c.5.nu.5

Pedes eorum ad malum currunt.lib.14.ca. 12.nu.16

Frustra autem iacitur rete ante oculos pennatorum.lib.2.c.11.nu.27

Quia vocaui, & renuistis, extendi manum meam,& non fuit qui aspiceret, despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis, ego quoque in interitu vestro ridebo vos.lib.2.c.11.nume.27.28

Et prosperitas stultorum perdet illos.lib.4. c.5.nu.39

Qui autem me audierit, absque terrore requiescet, & abundantia perfruetur, timore malorum sublato.lib.2.c.11.nu.28

Si quæsieris sapientiam quasi pecuniam, & sicut thesauros effoderis illam: tunc intelliges timorem Domini, & scientiam Dei inuenies.lib.9.c.17.nu 5 Cap.2.

Quia Dominus dat sapientiam.lib.9.ca.17. nume. 5

Custodiet rectorum salutem: & proteget gradientes simpliciter. lib.9.c.17.nu.6

Seruans semitas iustitiæ; & vias sanctorum custodiens. lib.11.c.1 nu.7

Qui relinquunt iter rectum: & ambulant per vias tenebrosas.lib.4.c.4.nu.7

Qui lætantur cum malefecerint, & exultãt in rebus pessimis.lib.2.c.11.num 9. & li. 3 c.40.nu.7 et lib.7.c.2.nu.16 18

Omnes qui ingrediuntur ad eam, non reuertentur, nec apprehendent semitas vitæ.lib.4.c.14.nu.8.10

Honora Dominum de tua substantia, & de primitijs frugum tuarum, da pauperibus: & implebuntur horrea tua saturitate, & vino torcularia tua redundabunt. lib. 2. c.1.nu.15 lib.5.c.10.nu.44 Cap.3.

Longitudo dierum in dextera eius, & in sinistra illius diuitiæ,& gloria.lib.2.ca.15. nu.62.et c.16.nu.26. et lib.4.c.41.nu.13. et lib.7.c.3.nu 4.et lib.1 c.18.num.14. et lib.2.c.16.nu.26.et c.19.nu.24.25

Viæ eius, viæ pulchræ, & omnes semitæ illius pacificæ, lignum vitæ est his qui apprehenderint eam, & qui tenuerint eã, beati.lib.3.c.5.nu.41.et lib.7.c.3.nu.4

Dominus sapientia fundauit terram, stabiliuit cœlos prudentia, sapientia illius erumperunt abyssi.lib.3.c.5.nu.41

Si dormieris, non timebis, quiesces, & suauis erit somnus tuus.lib 11.c.9 nu. 13

Noli prohibere benefacere eũ qui potest, si vales, & ipse benefac: ne dicas amico tuo, vade, et reuertere, & cras dabo tibi: cũ statim possis dare: non enim scis quid tibi contingat crastina die. lib.4.c.4.nu. 16.et lib.5.c.10.nu.7. et lib. 11.c.2.num. 16 lib.14.c.19.nu.8

Ne contendas aduersus hominem frustra: cum ipse nihil tibi male fecerit.lib.3.ca. 28.nu.13

Egestas a Domino in domo impij. lib. 14. c 12 nu. 17

Ducam te per semitas æquitatis: quas cum ingressus fueris, non arctabuntur gressus tui, et currens non habebis offendiculũ. lib.18.c.14.nu.11 Cap.4.

Omni

Digitized by Google

Omnis custodia serua cor tuum quia ex ipso vita procedit. lib.2.c.7.nu.7.8.& lib.3.18.nu.6.7.8.9.18.et lib 16.c.13.nu.5

Oculi tui recta videant, et palpebræ tuę pręcedant gressus tuos. lib.3.c.3.nu.8.9.10

Ne declines ad dexteram, neque, ad sinistram. lib.16.c.11.nu.16

Ne intenderis fallaciæ mulieris. lib 14.ca.11.nu.6

Cap.5. Fauus enim distillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius: nouissima autē illius amara quasi absynthium: et lingua eius acuta quasi gladius biceps. lib. 6.ca.12.nu.7.8.et lib.7.c.2.nu 7.et lib.14.cap.11.nu.6

Ne des alienis honorem tuum, & annos tuos crudeli, ne forte impleantur extranei viribus tuis, et labores tui sint in domo aliena, & gemas in nouissimis, quando consumpseris carnes tuas, & corpus tuum, & dicas, Cur destatus sum disciplinam &c. lib.5.c.9.nu.29

Bibe aquam de cisterna tua, & fluenta putei tui. &c. lib.1.c.25.num.2.& lib.6.cap.12.nu.8

Deriuentur foras fontes tui, & in plateis aquas tuas diuide, habeto eas solus; non sint alieni particeps tui. lib 11.c.6. num.72.lib.1.c.25.nu.1.2.et lib.6.c.12.num.8.lib.10.c.12.nu.48

Sit vena tua benedicta. lib.11.c.6.nu.72.73

Cerua gratissima, & hinnulus charissimus, vbera eius inebrient te, lib.1.c. 16. num.1.et lib.6.c 12.nu.8

Respicit Dominus viam hominis, et omnes gressus illius considerat. lib.4.c.13.nu.13

Iniquitates suæ capiunt impium, et funibus peccatorum constringitur. lib. 14.c.13.nu 5

Cap.6. Ipse morietur, quia non habuit disciplinā, et multitudine stultitiæ suæ decipietur. lib.4.c.13.nu.13

Vade ad formicam o piger, et cōsidera vias eius, & disce sapientiam: quæ cum non habeat ducem, nec præceptorē, nec principem, parat in æstate sibi cibum et congregat in messe quod comedat. lib.3.ca.14.nu.9.et lib.4 c.1.nu.44. et lib.13.cap.12.nu.16 17.18.19.et lib.18.c.8.nu.7.et c.11.nu.17.et lib 16.c.10.nu.31

Vsquequo piger dormies? quando cōsurges ex somno tuo? paululum dormies, paululum dormitabis, paululum conseres manus tuas, vt dormias: et veniet tibi quasi viator egestas, et pauperies, quasi armatus. lib.14 c.21 nu.39

Numquid potest homo abscondere ignem in sinu suo; vt vestimenta illius non ardeant? aut ambulare super prunas, vt non comburantur plantæ eius: lib.3 c.3.nu.4.5.7.8 9.10.12.13.14.39. 44. et lib. 6. cap.12.nu. 11

Cap.7. Serua mandata mea, et viues; et legem meā quasi pupillam oculi tui, liga eam in digitis tuis; scribe illam in tabulis cordis tui. lib.11.c.2.nu.17

Dic sapientiæ soror mea es: et prudentiam voca amicam tuam, vt custodiat te a muliere extranea, et ab aliena, quæ verba sua dulcia facit, de fenestra enim domus meæ per cancellos prospexi iuuenem, et video paruulos, considero vecordem iuuenem, qui transit per plateas iuxta angulum: et prope viam Domus illius graditur in obscuro, ad vesperas, ante diem in noctis tenebris, & caligine. lib.3.ca.3.nume 11

Sapientia ædificauit sibi domum, excidit columnas septem, immolauit victimas suas, miscuit vinum, et proposuit mēsam suam, misit ancillas suas, vt vocarent ad arcem, et ad mœnia ciuitatis. lib.1.c.23.nu.32.et lib.5 c 6.nu.4 Cap.9.

Qui erudit derisorem, ipse iniuriam sibi facit: et qui arguit impium, sibi maculam generat lib.3.c.29.nu.1.et 9

Noli arguere derisorem: ne oderit te. lib.3.c.28. nu.14.et c.29.nu.1.et 9

Argue sapientem, et diliget te. lib.3.ca.29.nu.1. et c.29.nu.9

Aquæ furtiuæ dulciores sunt; et panis absconditus suauior. lib.1.c 25.nu.5

Nihil proderūt thesauri impietatis: iustitia vero liberabit a morte. lib.2 c.15.nu.66 Cap.10.

Filius sapiens gloria est patris. lib.3.c.7.nu.29.et lib.11.c.6.nu.49

Qui ambulat simpliciter, ambulat confidēter lib.13.c.1.nu.25

In labijs sapientis inuenitur sapientia: & virga in dorso eius, qui indiget corde. li.11.c.2.nu.18

In multiloquio non deerit peccatum. lib.10.c.7 nu.15.et c.8.nu.19

Sicut acetum dentibus, et fumus oculis: sic piger his qui miserunt eum in via. lib.16.c.2.nu.7

Præstolatio impiorum furor. lib.9.ca.7.nume. 39 Cap.11.

Qui abscondit frumēta: maledicetur in populis. lib.9.c.24.nu.11.lib.14.ca.26.nu.19

Qui stultus est seruiet sapienti. lib.9.ca.20.nume 23 Cap.12.

Cogitationes iustorum, iudicia. lib.9.c.10.nume. 10

Qui autem odit increpationes, insipiēs est. lib.3 c.29.nu 5.6.7.8

Fatuus autem statim indicat irā suam: qui autem dissimulat iniuriam, callidus est. lib.9 c 7 nu 27

Est qui promittit, et quasi gladio pungitur conscientiæ lib.14.c 15.nu.9

Mæror in corde viri humiliabit illum, et sermone bono lætificabitur. lib.14.c.21.nume 40

Qui negligit Damnum propter amicum: hic iustus est. lib.18

Vult, et non vult piger; anima autem operātium impinguabitur. lib. 14.c.19.nu 10

Digitized by Google

Est quasi diues cum nihil habeat, & est quasi pauper cum in multis diuitijs sit. lib.2. c.15 nu.43

Cap.13. Redemptio animæ viri diuitiæ eius. lib.4.c. 38.nu.16.& lib.9.c.1.nu.14

Qui autem pauper est, increpationem non sustinet. lib.14.c.19.nu.20

Substantia festinata minuetur, quæ autem paulatim colligitur manu, multiplicabitur. lib.2.c.15.nu.43

Spes quæ differtur, affligit animum lib.2.c. 2.nu.24

Desiderium si compleatur, delectat animã, detestantur stulti eos, qui fugiunt malã. lib.9.c.20 nu.8

Multi cibi in noualibus patrum, & alijs cõgregantur absque iudicio lib.5.ca.10.nu. 45.& lib.16.c.6.nu.9

Qui parcit virgæ, odit filium suum, qui autem diligit illum, instanter erudit. lib.1. c.11.nu.10

Iustus comedit, & replet animam suam, venter autem impiorum insaturabilis. li. 6.c.1.nu.3

Cap.14. Sapiens mulier ædificat domum suam, insipiẽs extructam quoq; manibus destruet. lib.9 c.20 nu.8

Ambulans recto itinere, & timens Deum, despicitur ab eo, qui infami graditur via. lib.9 c.20.nu.8

In ore stulti virga superbię, labia autem sapientium custodiunt eos. lib.9. c. 10.nu. 8.et lib.14.c.27.nu 19

Cor quod nouit amaritudinem animæ suę, in gaudio eius nõ miscebitur extraneus. lib.7 c.4 nu.10

Risus dolore miscebitur, et extrema gaudij luctus occupat. lib.7.c.2.nu.15

Domus impiorum delebitur, tabernacula iustorum germinabunt. lib.9.c.14.nu.11

Est via quæ videtur homini iusta; nouissima autem eius deducunt ad mortem. li. 3.c 23.nu.21

Innocens credit omni verbo, astutus considerat gressus suos; sapiens timet, & declinat a malo, stultus transilit, & cõfidit. lib.9.c.17.nu.7.10

Impatiens operabitur stultitiam, & vir versutus odiosus est. lib.9.c.17.nu.7

Corona sapientium, diuitiæ, fatuitas stultorum imprudentia lib.9.c.17.nu.7

In timore Domini fiducia fortitudinis, & filijs eius erit spes. lib.6 c.13.nu.14

Vita carnium sanitas cordis, putredo ossiũ inuidia lib.9.c.5.nu.29

Cap.15. Respõsio mollis frangit iram, sermo durus suscitat furorem. lib.1.c.12.nu.17.18.43

Lingua placabilis lignũ vitæ. lib.5.c 12.n.43

Labia sapientium disseminabunt scientiã, cor stultorum dissimile erit. lib.14.ca.19. nume. 11

Omnes dies pauperis mali, secura mẽs quasi iuge conuiuium. lib.4.c.24.nu.13.& li. 9.c.15.nu.17

Iter impiorum quasi sepes spinarum. lib.10. c.4.nu.3

Melius est vocari ad olera cum charitate, quàm ad vitulum saginatum cum odio. lib 5 c.10 nu.76

Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo, expugnatore vrbium. lib.1.c 11.nu 48.lib.2.c.5.nu.44.lib.9.ca. 4.nu 18 & c.7 nu.34.lib 14.c.1.nu.31.32. 33 & lib.6.c.13 nu.19

Cap.16. Hominis est præparare animam, & Domini gubernare linguam lib.4 c.14 nu. 25

Contritionem præcedit superbia, & ante ruinam exaltabitur spiritus lib 16.ca.13. nu 12.21.41

Vir iniquus lactat amicum suum, & ducit eum per viam non bonam. lib. 14.ca.19. nume.12

Qui attonitis oculis cogitat praua; mordens labia sua, perficiet malum. lib.14.c. 20.nu.4

Cap.17. Qui ruina lætatur alterius, non erit impunitus lib.1.c.12.nu.56

Gemma gratissima expectatio præstolantis, quocumque se vertit, prudenter intelligit. lib 18.c.15.nu.35

Qui dimittit aquam, caput iurgiorum est. lib.10.c.7.nu.9.17

Qui iustificat impium, & condemnat iustũ, vterq; abominabilis est ante Deum. lib. 1.c.3.nu.14

Quid prodest stulto habere diuitias, cum sapientiam emere non possit? li.6.c.3.n.10

Omni tempore diligit qui amicus est. lib.1. c.19.nu.1

Animus gaudens ætatem floridam facit, spiritus tristis exsiccat ossa. lib. 7.cap.1. nume 2

Oculi stultorum in finibus terræ. lib.2.cap. 15.nu.53

Cap.18. Impius cum in profundum venerit peccatorum, contemnit. lib.1.c.14.nu.2.& lib. 8.c.5.nu.7.& lib.3.c.24.nu.16. et lib. 14. c 7.nu.23.et c.8.nu.24.et c.23.num.29.et lib.18.c.4.nu.11

Substantia diuitis vrbs roboris eius, & quasi murus validus circundans eum lib.2.c. 18.nu.13

Qui prius respondet, quam audiat, stultum se esse demonstrat. lib.14.c.28.nu.17

Antequam conteratur, exaltatur cor hominis, & antequã glorificetur, humiliatur. lib.8.c.8 nu.28

Spiritum vero ad irascendum facilem quis sustinere poterit? lib.9.c.7 nu.28

Donum hominis dilatat viam eius. lib.7.c. 8.nu.19.et lib.18.c.10.nu.23

Iustus prior est accusator sui. lib.3.c.21.nu. 33.et c.22.nu.1.8.et c.28.nu.18. et lib.14. c.15.nu.8.17.24.25.et c.22.nu.37.38

Frater qui adiuuatur a fratre, quasi ciuitas firma lib.1 c.16 nu.8

Mors, & vita in manibus linguæ. lib.10.ca. 7.nu.5.& nu.12

Melior

Digitized by Google

Cap.19. Melior est pauper qui ambulat in simplicitate sua, quàm diues torquens labia sua, & insipiens.lib.8 c.8.nu.13

Pigredo immittit soporem, & anima dissoluta esuriet.lib.6.c.3.nu.11

Fęneratur Domino, qui miseretur pauperis, & vicissitudinem suam reddet ei lib.5.c.10.nu.39.68.& lib.18.c.1.nu 4

Erudi filium tuum, & non desperes; ad interfectionem autem eius, ne ponas animam tuam, qui enim impatiens est, sustinebit damnum. lib.3.c.28.nu.16

Multæ cogitationes in corde viri, consiliũ autem Domini manet in æternum.lib.4.c.25.nu.11

Homo indigens misericors est. lib.8.cap.8.nume. 13

Abscondit piger manum suam sub ascella, nec ad os suum applicat eam.lib.4.ca.18.nu. 18. 36

Pestilente flagellato, stultus sapientior erit. lib.6.c.10.nu.2.18

Et os impiorum deuorat iniquitatem. lib. 6.c.1.nu.4

Cap.20. Sicut rugitus leonis, ita & terror regis, qui prouocat eum, peccat in animam suam. lib.16.c.6.nu.11

Propter frigus piger arare noluit, mendicabit ergo æstate, & non dabitur illi.lib.9.c.22.nu.30.et lib.10.c.1.nu.9

Quis potest dicere, mundum est cor meũ. lib.7.c.6.nu 3.et lib.9.c.9.num.50.et lib. 11.c.3.nu.13

Pondus, et pondus: mensura, et mensura: vtrumque abominabile est apud Deum. lib.3.c.8.nu.11.et c.23.nu.14.et lib.8.ca.5.nu.35.36

Lucerna Domini, spiraculum hominis: quæ inuestigat omnia secreta ventris. lib.3.c.21.nu.19

Liuor vulneris absterget mala: & plagæ in secretioribus ventris. lib.4.ca.5.nu.37.& lib.5.c.9.nu.22 et lib.17.c.6.nu.13

Cap.21. Sicut diuisiones aquarum: ita cor regis in manu Domini.lib.3.c 18.nu.11

Qui obturat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse cum clamauerit non exaudietur.

Thesaurus desiderabilis, et oleum in habitaculo iusti, & imprudens homo dissipabit illud, thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis: vir autem stultus glutit illud. lib 16 c 10.nu.23

Qui custodit os suum, et linguam suam, custodit ab angustijs animam suam.lib.10.c.7.nu 12

Desideria occidunt pigrum: noluerũt enim quicquã manus eius operari, tota die cõcupiscit, et desiderat lib.10.c.1 nu.10

Vir obediens loquetur victorias. lib. 13.ca.1.nu.13

Cap.22. Melius est bonum nomen, quàm diuitiæ multæ, super argentum enim, et aurum gratia bona.lib.13.c.3.nu 4

Prouerbium est, adolescens iuxta viam suã, etiam cum senuerit, non recedet ab ea. lib. 18.c.11.nu.19

Dicit enim piger, Leo est foris, in medio plateaũ occidendus sum.li.14.c.19.n.13

Noli esse amicus homini iracundo, & non ambules cum homine furioso. lib 1.cap.19.nu.5 et lib.9.c.19.nu.8.et lib.9.cap.7.nu.38.et lib.10.c.9.nu.5.lib.11.cap.5.nume.4.5.15

Ne forte discas semitas eius, et sumas scandalum animæ tuæ.lib.9.c.7.nu.38.et lib. 10 c.9.nu.5.et lib 11.c.5.nu.4.5.15

Vidisti virum velocem in opere suo? coram regibus stabit, nec erit ante ignobiles? li. 1.c.19.nu. 6.7

Quando sedeas, vt comedas cum principe, diligenter attende, quæ apposita sunt ante faciem tuam, & statue cultrum in gutture tuo &c. lib.5.c.12.nu.33. et lib.16.c.4.nu 12 Cap.23.

Noli subtrahere a puero disciplinam: si enim percusseris eum virga, non morietur: tu enim eum virga percutiens eum, liberabis ab inferno animam eius.lib.2.c.11.nu.10

Et eris sicut dormiens in medio mari, et quasi sopitus gubernator amisso clauo, et dices, verberauerunt me, sed non dolui: traxerunt me, et ego non sensi.lib. 2.c.17.nu.13

Septies in die cadet iustus &c.lib.9.cap.18.nu.10.11.et lib. 17.c.4.nu.23 Cap.24.

Cum ceciderit inimicus tuus, ne gaudeas, et in ruina eius ne exultet cor tuum: ne forte videat Dominus et auferat ab eo iram suam.lib.1.c.22.nu.56

Cum detractoribus ne commiscearis: quoniam repente consurget perditio eorũ, et ruinam vtriusque quis nouit? lib.1.ca.5.nume.6

Per agrum hominis pigri transiui, et per vineam stulti, et ecce totum repleuerant vrticæ, et operuerunt superficiem eius spinæ: et maceria lapidum destructa erat.li. 10 c.1.nu.10.et lib.18.c 15.nu.47

Nouissime ego egi pœnitentiam, et respexi, vt eligerem disciplinam. lib. 14 cap. 8. nume.17

Aufer rubiginem de argento: et egredietur vas purissimum lib.18.c 2.nu.29 Cap.25.

Mel inuenisti, comede quod tibi sufficit: ne forte satiatus euomas illud.li.1.c.20.nu. 29.et lib.6.c.4.nu.19

Iaculum, et gladius, et sagitta acuta, homo qui loquitur contra proximum suũ falsum testimonium.lib.1.c.19.nu.13

Si esurierit inimicus tuus, ciba illum: si sitit, da ei aquam bibere: prunas enim congregabis super caput eius, et Dominus reddet tibi.lib.1.c.22.nu.57

Ventus aquilo dissipat pluuias: et facies tristis linguam detrahentem. lib. 11.ca.17.nume.1.2

Digitized by Google

Aqua frigida animæ sitienti, et nuntius bonus de terra longinqua. lib. 1. c. 21. nu. 5
Qui scrutator est maiestatis, opprimetur a gloria. lib. 6. c. 4. nu. 10. 21
Sicut vrbs patens, & absq; murorum ambitu, ita vir qui non potest in loquẽdo cohibere spiritum suum. lib 10. c. 7. n. 10. 19
Cap. 26. Flagellum equo, & camus asino, & virga in dorso impudentium. lib. 2. c. 11. nu. 29
Dicit piger leo est in via, et leæna in itineribus: sicut ostium vertitur in cardine suo, sic piger in lectulo suo lib. 14. c. 15. nu. 1
Cap. 27. Ne glorieris in crastinum, ignorans quid superuentura pariat dies. lib. 2. c. 6. nu. 18. & lib. 14. c. 21. nu. 41
Meliora sunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oscula odientis lib. 1. c. 19. nu. 7. & nu. 4. & lib. 3 cap. 28 nu. 8. & c. 29. n. 5
Anima saturata calcabit fauum: & anima esuriens etiam amarum pro dulci sumet. lib. 1. c. 1 nu. 30. & lib. 4. c 40. nu. 14
Qui benedicit proximo suo voce grandi, de nocte consurgens maledicenti similis erit. lib. 1. c. 3. nu. 4
Quomodo probatur in conflatorio argentum, & in fornace aurum: sic probatur homo ore laudantis lib. 1. c. 3. nu. 12
Si contuderis stultum in pila, quasi ptisanas feriente desuper pilo, non auferetur ab eo stultitia eius. lib. 6. c. 10. nu. 36
Cap. 28. Qui declinat aures suas ne audiat legem: oratio eius erit execrabilis. li. 11. c. 2. n. 16
Beatus homo qui semper est pauidus. li. 17. c. 3. nu. 31
Qui operatur terram suam: satiabitur panibus. lib. 2. c. 1. nu. 11
Cap. 29. Totum spiritum suum profert stultus, sapiens differt, & reseruat in posterum. lib. 9. c. 7. nu. 29. & c. 24. nu. 11
Seruus verbis nõ potest erudiri, quia quod dicis, intelligit, & respondere cõtemnit. lib. 3. c. 15. nu. 12
Vidisti hominem velocem ad loquendum stultitia magis speranda est, quàm illius correptio. lib 1. c. 19 nu. 6. 7
Quid elicat e a pueritia sua nutrit seruum suum, postea sentiet, cum contumacem. lib. 3. c. 1. nu. 2
Vir iracundus prouocat rixas: qui ad indignandum facilis est, erit ad peccandum procliuis. lib. 9. c. 7. nu. 29
Cap. 30. Omnis sermo Dei ignitus: clypeus est omnibus sperantibus in se. lib. 18. c 2. nu. 30
Duo rogaui te, ne deneges mihi antequam moriar, mendicitatem, & diuitias ne dederis mihi, tribue tantum necessaria victui meo &c. lib. 14. c. 3. nu. 22. & lib. 2. ca. 11. nu. 22
Generatio quæ pro dentibus gladios habet, & commandit molaribus suis, vt comedat inopes de terra, & pauperes ex hominibus. lib. 11. c. 16. nu. 7
Sanguisugæ duæ sunt filiæ, dicentes, affer, affer. lib. 1. c. 24. nu. 2
Tria sunt mihi difficilia, & quartum penitus ignoro. Viam aquilæ in cęlo, viam colubri super terram, viam nauis in medio mari, & viam viri in adolescentia. lib. 3. c. 8. nu. 23. & lib. 3. c 9. nu. 44. 45. & c. 14. nu. 36. et lib. 4. c. 35. nu. 10. lib. 5. c. 3. nu. 16. & lib. 14. c. 17. nu. 19
Noli regibus o Lamuel dare vinũ: quia nullum secretum est, vbi regnat ebrietas, ne forte bibant, & obliuiscantur iudiciorũ, & mutent causam filiorum pauperis, date siceram mærentibus, & vinum his qui amaro sunt animo, bibant & obliuiscantur egestatis suæ, & doloris sui non recordentur amplius. lib. . c. 1. nu. 13 Cap. 31.
Mulierem fortem quis inueniet? procul, & de vltimis finibus pretium eius. lib. 6. ca. 13. nu. 2. & lib 11. c 6. nu. 43
Confidit in ea cor viri sui: & spolijs non indigebit. lib. 2. c. 12. num. 20. & lib. 6. c. 13. num. 2. & lib. 11. c. 6. nu. 124. et lib. 11. c. 6. nume. 124
Reddet ei bonum, & non malum omnibus diebus vitæ suæ. lib. 2. c. 12. nu. 20
Quæsiuit lanam, & linum, & operata est cõsilio manuum suarum.
Facta est quasi nauis institoris de lõge portans panem suum. lib. 5. c. 3 nu. 4. et lib. 8. c. 9. nu. 13. et lib. 12. c. 3. nu. 13
Et de nocte surrexit, deditque prædam domesticis suis, & cibaria ancillis suis. lib. 18. c. 18. nu. 2
Accinxit fortitudine lumbos suos, roborauit brachium suum. lib. 6. c. 13. n. 2. & lib. 18. c. 10. nu. 24
Gustauit, & vidit, quia bona est negociatio eius. lib. 2. c. 3. nu. 10
Manum suam misit ad fortia, & digiti eius apprehenderunt fusum: lib. 2. cap. 3. nume. 10
Manum suam aperuit inopi, & palmas suas extendit ad pauperem, non timebit domui suæ a frigoribus niuis: omnes domestici eius vestiti sunt duplicibus. lib. 12. c. 1 nu. 13. et lib. 18. c. 10. nu. 24
Byssus, & purpura indumentum eius. lib. 3. c. 1. nu. 23
Nobilis in portis vir eius, cum sederit cum senatoribus terræ. lib. 9. c. 9. nu. 68
Fortitudo, et decor, indumentum eius; & ridebit in die nouissimo, lib. 6. cap. 13. nume. 2. 4
Os suum aperuit sapientię, & lex clementię in lingua eius. lib. 10. c. 7. nu 11
Panem otiosa non comedit. lib. 5. ca. 12. nu. 28. et lib. 13. c. 12. nu. 14
Surrexerunt filij eius, & beatissimam prædicauerunt, vir eius, & laudauit eam. lib. 2. c. 4. nu. 7
Multæ filiæ congregauerunt diuitias, tu supergressa es vniuersas. lib. 11. cap. 6. nume. 83
Date ei de fructu manuum suarum. lib. 7. c. 3. nu. 19. & lib. 9. c. 9. nu. 68

Ex

Digitized by Google

Ex libro Ecclesiastes.

Cap. 1. Vanitas vanitatum, & omnia vanitas dixit ecclesiastes.lib.1.c.15.nu.33. & cap. 18.nu.16.et c.19.nu.9.10.11

Quid habet amplius homo de vniuerso labore suo quo laborat sub sole? lib.2.c.18. nu.16.et c.19.nu.11

Omnia flumina intrant in mare, & mare nō redundat, ad locum vnde exeunt flumina, reuertentur, vt iterum fluant.lib.2.ca. 13.nu.33.et lib.18.c.18.nu.13

Non saturatur oculus visu: nec auris auditu impletur.lib.2.c.19.nu.21

Qui apponit scientiam, apponit dolorem. lib.3.c.25.nu.15.21.et lib.9.c.16.nu.5. & lib 16.c.12.nu.69

In multa sapientia est indignatio, & qui addit scientiam, addit, & laborem.lib.2.ca. 3.nu.22.23

Cap. 2. Et omnia quæ desiderauerunt oculi mei, non negaui eis.lib.18.c.16.nu.9

Sapientis oculi in capite eius; stultus in tenebris ambulat.lib.2.c.15.nu.53. et c.18. nume.16

Et didici quod vnus esset vtriusq; interitus.

Cap. 3. Omnia tempus habent. lib.3.c.1.nu.56. lib. 18.c.16.nu.9 10

Tempus tacendi, & tempus loquendi. lib. 10.c.7.nu.19.& lib.11 c.15 nu.3

Tempus dilectionis, & tempus odij, tempus pacis, et tempus belli.lib 1.c.16.nu.17.18

Quid habet amplius homo de labore suo? vidi afflictionem, quam dedit Deus filijs hominum, vt distendantur in ea. lib.18. c.16.nu.10

Quis nouit si spiritus filiorum Adam ascendit sursum: et si spiritus iumentorum descendi deorsum.lib.4. c.17.nu.5

Cap. 4. Et laudaui magis mortuos quàm viuentes & feliciorem vtroque iudicaui, qui nec dum natus est: nec vidit mala quæ sub sole fiunt.lib.18.c.16.nu.11.13

Melius est ergo duos esse simul quàm vnū. lib 1.c 19.nu.20-lib.4.c.19.nu. 17. et lib. 7.c.8.nu.20

Si vnus ceciderit, ab altero fulcietur. lib.1. c.19.nu.8.& lib.4.c.19 et lib.7.c.8.nu.20

Ve soli, quia cum ceciderit, non habet subleuantem se lib.1.c.19.nu.4

Si dormierint duo, fouebūtur mutuo: vnus quomodo calefiet? lib.1.c.19.nu.8.& lib. 7.c.8.nu 20

Funiculus triplex difficile rumpitur. lib. 1. c.19.nu.8 et lib.17.c.5.nu.1

Cap. 5. Auarus numquam implebitur pecunia. lib. 1.c.15 nu.66

Vbi multæ sunt opes: sunt multi qui comedunt eas.lib.2.c.6 nu 37

Est alia infirmitas pessima; quam vidi sub sole, diuitiæ conseruatæ in malum domini sui, pereunt enim in afflictione pessima.lib.2.c.18.nu.13

Omnis labor hominis in ore eius, sed anima eius non implebitur. Cap. 6.

Melior est dies mortis die natiuitatis. lib. 4.c.1.nu.1.2

Melius est ire ad domum luctus, quam ad domum conuiuij.lib.3.c.27.nu.11. et 80. et lib.10.c.1.nu.6.et c.2.nu.5

Melior est ira risu.lib.9.c.7.nu.41 Cap. 7.

Cōsidera opera Dei, quod nemo possit corrigere, quem ille despexerit.li.2.c.14.n.4

Calumnia conturbat sapientem: & perdet robur illius.lib.11.c.15.nu.3

Sed et cunctis sermonibus, qui dicuntur, ne accomodes cor tuum lib.11.c.15.nu.11

Dixi sapiens efficiar, et ipsa longius recessit a me multo magis quam erat.lib.4.ca.15. nu.6.et lib.8.c.7.nu.18

Virum de mille vnum reperi, mulierem ex omnibus non inueni.lib.11.c 11.nu.5

Inueni amariorem morte mulierem: quę laquens venatorum est, et sagena cor eius, vincula sunt manus illius lib.9.c.13.n.10

Solummodo hoc inueni, quod fecerit Deus hominem rectum: et ipse se infinitis miscuerit quæstionibus.lib 1.c.17.nu 18

Vidi impios sepultos: qui etiam cum adhuc viuerent, in loco sancto erant: et laudabantur in ciuitate quasi iustorum operū: sed, et hoc vanitas est. lib. 6. cap. 3. nume 26.27 Cap. 8.

Nescit homo vtrum amore, an odio dignus sit, sed, et omnia in futurum reseruantur incerta lib.7.c.?.nu 15 Cap. 9.

Omni tempore vestimenta tua sint candida.lib 3 c.1.nu.48

Quodcumque potest facere manus tua, instanter operare: quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quo tu properas.lib.10.c.1.nu 11.et lib.17.c.1.nu.4

Verti me ad aliud, et vidi sub sole, nec velocium esse cursum, nec fortium bellum: nec sapientium panem, nec doctorum diuitias, nec artificum gratiam.lib.4.cap. 14.nu.9

Nescit homo finem suum: sed sicut aues capiuntur hamo, et aues laqueo comprehenduntur: sic capiuntur homines in tēpore malo.lib.11.c.10.nu.11

Ciuitas parua, et pauci in ea viri, venit contra eam rex magnus, et vallauit eam, extruxitque munitiones per gyrum, et perfecta est obsidio, etc. vir pauper, et sapiēs liberauit vrbem per sapientiam suam. li. 2.c.10.nu.24

Muscæ morientes perdunt suauitatem vnguenti lib.3.c.10.nu.73.et c.18.nu.15.16. et lib.11.c.5.nu 8 Cap. 10.

Cor sapientis in dextera eius: et cor stulti sinistra illius. lib.2.ca.15.nu.53. et ca.18. nume. 16

Sed, et in via stultus ambulans, cum ipse sit insipiens, omnes stultos æstimat. lib.11. c.14.nu.12

Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum ne dimiseris. lib.2.c 8.nu.9.& lib.18.c.6.nu.4
Est malum quod vidi sub sole, quasi per errorem egrediens a facie principis, positum stultum in dignitate sublimi, & diuites sedere seorsum. Vidi seruos in equis, & principes ambulantes super terrā quasi seruos lib.7.c.5.nu.3.& nu. 12
Si mordeant serpens in silentio, nihil minus eo habet, qui occulte detrahit.lib.1.c.14.nu 6.lib.11.c.16.nu.10.& c.17.nu.3. et lib.3.c.22.nu.23
Væ tibi terra cuius rex puer est; & cuius principes mane comedunt. lib.2.cap.17. nume.22
Beata terra cuius rex nobilis est: & cuius principes vescuntur in tempore suo ad reficiendum, & non ad luxuriam.lib.3.c.17.nu.13
In cognitione tua regi ne detrahas, & in secreto cubiculi tui ne maledixeris diuiti: quia qui habent pennas annunciabunt sententiam: & aues cœli portabunt vocē tuam.lib.11.c.16.nu.8
Cap.11. Si ceciderit lignum ad Austrū, aut ad Aquilonem in quocumque loco ceciderit, ibi erit lib.1.c.10.nu.8.lib 12.c.3.nu.32
Mane semina semen tuum, & vespere ne cesset manus tua; quia nescis quid magis oriatur hoc, aut illud, si vtrumque simul, melius erit.lib.14.c.24.nu.5
Lætare ergo iuuenis in adolescētia tua, &c. lib.1.c.2 nu 16
Qui obseruat ventum non seminat, & qui aspicit nubes, non metet. lib.14.cap.26. nume.20
Memento creatoris tui in iuuentute tua, antequam veniat tempus, &c. antequam rumpatur funiculus argenti; & recurrat vitta aurea, & conteratur hydria super frontem, &c. vsque vniuersa vanitas. lib. 18.c.11.nu.20
Verba sapientium sicut stimuli, & quasi clavi defixi in altum. lib.1.c.3.num.15.15. & lib.3.c2 28.nume.17. & lib.14.cap.27. nume.19
Deum time, & mandata eius serua; hoc est omnis homo lib.3.c.16.nu.10

Ex libro Canticorum.

Cap.1. Osculetur me osculo oris sui.lib.2.ca.9. nu.2.3. & lib.11.c.6.nu.97. & lib.1.c.2. nu.11.& lib.1.c.18.nu.17.& lib.3.c.5.nu. 7.& nu.80.& lib.4.c. 16.nu. 16
Quia meliora sunt vbera tua vino, fragrantia vnguentis optimis.li.1.c.9 n.1.2.& li. 3.c.5.nu.7.et lib.4.c.16.nu.16.& lib.5.c. 1.nu.6. & lib.11.c.6.nu.98. et lib.3.c.21. nu.10.& lib.17.c.1.nu.32. & lib.14.c.28. nu.33.lib.18.c.11.nu.24
Oleum effusum nomen tuum.lib.3 c.5.nu. 88.& lib.3.c.6.num.2.3.4. et lib.9.ca.24. nu.11.& lib.12.c.2.num.17.18.21.22.23. 24.25
Ideo adolescentulæ dilexerunt &c.lib. 1.c. 9.nu.1.2.& lib.3.c.5.nu.7.& lib.18.c.11. nu.24.et lib.7.c.1.nu.32. et lib.1.c.2.nu. 16. & lib.3.ca.6.nu.2.3.4.et lib.15.cap.3. nume.20
Trahe me post te, & curremus in odorem vnguentorum tuorum.lib.2.c.2.num.28. et lib. 2.c.5.nu.14. et lib.3.c.6.num.3.4. et lib.4.c.24.num.3.et lib.4.cap.24.num. 19.& lib.5.cap.8.nu.3.& cap.13.num.32. & lib.7.c.3.num.17. & cap.9.num.14.15. 16.& lib.11.c.6.num.99.& lib.18.cap.13. nu. 9. 10
Introduxit me rex in cellaria sua, exultabimus, & lætabimur in te, memores vberū tuorum.lib.11.cap.6.nume 99. & lib. 14. ca.31.nume.25.et lib.1.cap.9. nume. 1.2. & lib. 3. cap.5.nume.7.& lib.18.cap. 11. nume. 24
Recti diligunt te.lib.1.ca.9.nu.5. et lib.11. cap.12.nu.9.10.11.et c.15.nume.26. & c. 17.nume.9
Nigra sum sed formosa filiæ Ierusalem, sicut tabernacula Cedar, sicut pellę Salomonis.lib.1 c 12.nu 43. & lib. 3.c.7.nu. 46.47.et cap.12 nu.45.et lib.5.c.7.nume. 28. & lib.5.c.7.nu.3.4. et lib.11.c.12.nu. 10.et lib.7.c.3 nu 21.22.et lib.9.c.15.nu. 44 et lib.11.c.12.nu.9.10.11.et lib. 14.ca. 21.nu.5.et lib.19.c.4.nu.23.et lib.18.c.8. nume. 25
Nolite me considerare quòd fusca sim, quia decolorauit me sol. lib.1.c.2.nu.12. & c. 24.nu 16.et lib.3.c.20.nu 25. & lib. 7.ca. 3.nume.21.22.lib.9.cap.15.nu.44.lib.11. c.12.nu.9.10.11.lib.14.c 22.nume.5.lib. 16.c.4 nu.23.lib.18.c.8.nu.15.lib.4.c.24. nume. 4
Filij matris meæ pugnauerunt contra me. lib.1.c.15.nu 13.et 14.et lib.2.c.6.nume. 9.& lib.9.c.15.nu.44
Posuerunt me custodem in vineis: vineam meam non custodiui.lib.5.c.21.nu.18. et lib.14 c.28.nu.31.34.et lib.16.c.9.nu.3
Indica mihi, quem diligit anima mea, vbi pascas, vbi cubes in meridie: ne vagari incipiam post greges sodalium tuorum. lib. 1.c.14.nu.2.& lib.2.c.2.nu 1.29. & c. 4.nu.29.et lib.9.c.12.nu.1.& lib.18.c.17. nume. 25
Si ignoras te o pulcherrima inter mulieres, egredere, et vade post vestigia gregū tuorum, et pasce hædos tuos iuxta tabernacula pastorum.lib.2.c.4.nu.28.29.et c.19. nu.27.28.29. et lib.3.c.19.nu.1.2. et lib. 8.c.2.nu.25.et c.7.nu.20
Equitatui meo in curribus Pharaonis assimilaui te amica mea. lib.1.c.21.num.24. lib.3.c. 18. num.3.et c.20.num.11. et lib. 4.c.20.num. 4.et c.31.num.4.et lib.7.c.8. nu. 36. 37

Digitized by Google

Pulchræ sunt genæ tuæ sicut turturis, collum tuum sicut monilia, lib.8.c.9.nu.31. & lib.11.cap.6.nume.100. lib.15. cap.5. numero 18.19
Murænulas aureas faciemus tibi vermiculatas argento, lib.18.c.18.nu.18
Dum esset rex in accubitu suo: nardus mea dedit odorem suum, lib 5.c.5.num 10.& lib.8 c.5.nu.34.35. & lib.11.c.6.num.63. & nu.100.101
Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi: inter vbera mea commorabitur, lib.1. c.2. num.13 & lib.3.c.8. nu.14.15.21.& c.10. nu.78.& lib.11. c.6.nu.101. lib.3. cap.8. nu.14.15.21.cap.10.nu.78
Botrus cypri dilectus meus mihi in vineis Engaddi lib.3.c.c.num.1.2.10 78. & lib. 11.c.6 num.101. & lib.14. cap.29.nu.34. & lib.3.cap.13. nu.34.
Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra es: oculi tui columbarum, libro 3. cap.8.num.16. & cap.20. nu.2.3. & lib.3. cap.18. nume.3. & lib. 11. cap. 6. numero 101.102.
Ecce tu pulcher es dilecte mi, & decorus, lib.3.c.8.nu.16.& cap.20.nu.2.3. & li.11. c.6. nu.101.102
Lectulus noster floridus, ligna domorum nostrarum cedrina, laquearia nostra cypressina, lib.9.cap.8.nu.15 lib.14.cap.17. nu.29.& cap.22.nu.55.lib.15.ca.2.nu.29. lib.16.c.1.num.4.& lib.18.c.8. nu.16.lib. 18.cap.12.nu.25
Cap. 2. Ego flos campi, & lilium conuallium, lib.3. c.9.nu.36.& lib.8.c.8.nu.32.& lib.11.c.6. nu.38.40. & lib.18.c.8. nu.16.
Sicut lilium inter spinas, sic amica mea inter filias, lib.9.cap.19. nu.13.14. & ca.20. nu.22.lib.12.cap.1. nu 12.lib.15. c.6.nu. 3.4.5.6.lib.18.c.5.num.21.
Sicut malus inter ligna siluarum, sic dilectus meus inter filios, lib.3.c.9. nu.37
Sub vmbra illius quē desideraueram, sedi, & fructus eius dulcis gutturi meo, lib. 3. c.8. nu.17.lib.12.c.6.nu.7.72.
Introduxit me rex in cellam vinariam, ordinauit in me charitatem, lib.1.c.5.nu.1. & cap.9.num.7.& lib.1.cap.11.nu.1.9.& lib.2. cap.4. num.3 & lib.3. cap.5.nume. 19.& lib.5. cap.1. num.20. & lib.11.cap. 6.num.09.
Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo vulnerata sum charitate, lib.1.c.2.7. nu.26. & lib.1 cap.8. num.4. & c.11.num.2. & c.18. nu.1.14.23. lib.1. cap.5. num.2. lib.2. cap.2. nume 2.lib.3. cap.26.num.8. lib.18.cap.2. nu.42. lib.2. cap.2.num.14. lib.2.c.13. nu.36.37.lib 1. cap.18.nu.23.lib.11.c.6.num.102.lib.18. cap.2. num.39.
Leua eius sub capite meo: & dextera illius amplexabitur me, lib.1.cap.2. num.15.& cap.9.num.8. & lib.2. cap.16. num.25.& lib.2.c.16.num.25.& lib.2.cap.11.num.3. & lib.1.c.18.nu.14. & lib. 2.c.13. nu.37. 38.& c.14.nu.14.& c.19.nu.24. & libr.4. c.11.nu.34.& c.41.nu.13.& lib.9.cap.13. nu.10.lib.11.c.6.nu 102
Adiuro vos filiæ Ierusalem per capreas, ceruosque camporum, ne suscitetis, neque euigilare faciatis dilectam, quoad vsque ipsa velit, lib.1.c.1. num.20.libr.4.cap.2. num.12.& lib.11.cap.13.nume.9. lib.14. c.28.nu.33
Vox dilecti mei ecce iste venit saliens in montibus, transiliens colles, lib.4.ca.21. nu.1.& lib.17.c.3.nu.31
Similis est dilectus meus capreæ, hinnuloque ceruorum, lib.1.c.23.n.4. & lib.3.c. 5.nu.8.& c.6.nu.1.& c.9.nu.38. & ca.21. nume.7.& lib.4.cap.11.nume.35.lib.6.c. 3.nume.1
En ipse stat post parietem nostrum, respiciens per fenestras, prospiciens per cancellos, lib.2.c.9.nu.10. & c.11.num.3. & lib.3.c.7.nu.48.lib.4.c.19.nu.14. & c.21. nu.1.& lib.16.c.9.nu.4
En dilectus meus loquitur mihi surge propera amica mea, columba mea, formosa mea, & veni, lib.11.c.6.nu. 103.lib.14.c. 22.nu.6.lib.12.c.3.nu.4.& lib.16.c.7.nu. 23.lib.17.c.2.nu.12.lib.2.c.3.nu.7.& c.9. nu 11.& c.11.nu.3. & lib.3.c.13. num.1. lib.14.c.28.nu.35
Iam enim hiems transijt, imber abijt, & recessit, flores apparuerunt in terra nostra: tempus putationis aduenit, ficus protulit grossos suos, lib.2.c.3.nu.7. & c.9.nu. 11.& c.11.nu.3.& lib.3.c.13.nu.1. & lib. 14.c.28.nu.35.lib.12.c.3.n.4.& 5. & lib. 17.c.2.nu.12. & lib.3.c.13. nu.35.lib.18. c.15.nu.45.46
Vox turturis audita est in terra nostra, libr. 18.c.15.nu.46.lib.2.c.2.nu.30.31.lib.9.c. 6.nu.20.
Vineæ florentes dederunt odorem suum, lib.7.c.9. nu.4.lib.15.c.7.nu.20
Columba mea in foraminibus petræ, in cauerna maceriæ, lib.14.c.22.nu.6. lib.3.c. 8.num.18.19
Ostende mihi faciem tuam, sonet vox tua in auribus meis, vox enim tua dulcis, & facies tua decora, lib.6.c.4.nu.20.lib.14. c.20. nu 35
Capite nobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineas, libro 1. cap.1. numer.21. lib.2. cap.6. nume.37. & cap.8. nume 6. lib.2. cap.8. num.6.7.8. & lib.4. cap.30. num.22.23.24. libr.8. cap.1. nume.3. 18. 22. & cap.9. num.31. lib.18. cap.15. numero 46 47
Dilectus meus mihi, & ego illi, lib.1. cap.1. num.22.lib.3.cap 8.num.20.& lib.4.cap. 3.num.22.lib. 11.cap.6.num.77. libro 2. cap.13.num.34. lib.7.cap.9. num.17.lib. 11.cap.6.nu.103.lib.18.c.2.nu.53.& cap. 18.nu.16.17
Qui pascitur inter lilia, donec aspiret dies, & in-

& inclinentur vmbræ, lib.3. c.8.num.20. lib.4.c.3.num.22.lib.11.c.6.nu.77.lib.18. c.8.num.16.& cap.19.nu.12. & lib.11.c. 8.num.103.

Reuertere similis esto dilecte mi capreæ, hinnuloque ceruorum super montes Bethel, lib.1. cap.2. num.16.lib.4. c.16.nu. 17.lib.7.c.8.nu.38.lib 4.c.21. nu.9.lib.6. cap.3.nu.1.lib.9.c.9. nu.74.lib.11. cap.6. num.103.

Cap. 3. In lectulo meo per noctem quæsiui quem diligit anima mea, quæsiui illum, & non inueni.lib.4.c.16. nu.17.18. lib.7. cap.9. nu 18.lib.13. c.9.nu.22.

Inuenerunt me vigiles, qui custodiunt ciuitatem, num quem diligit anima mea vidistis? paululum cum pertransissem, inueni quem diligit anima mea. lib.1. c.2. nu.17.lib.16.c.11. nu.18. lib 1.cap.5.nu. 2.lib.2.c.3. nu.8.

Tenui eum, nec dimittam, donec introducam in domum matris meæ, & in cubiculum genitricis meæ. lib 1. c.2. nume.17. & lib.1.c.5.num.2. & lib.2.c.3. nu.8.lib. 5.cap.4.nu.13.

Adiuro vos filiæ Hierusalem per capreas, ceruosque camporum, resuscitetis, neque euigilare faciatis dilectam, donec ipsa velit.lib.1.c.1.num.20. & lib.4. cap.2. num.12. & lib.11. cap.13.nu.9. & lib.14. c.28. nu.33.

Quæ est ista quæ ascendit per desertum, sicut virgula fumi ex aromatibus myrrhæ, & thuris, & vniuersi pulueris pigmentarij.lib.1.c.5.nu.1.& lib.3.c.23.num.12. & lib.11.c.6. nu.8.9. 104.105

En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israel, omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi, vniuscuiusque ensis super femur suũ propter timores nocturnos. lib.1.c.25.nu.9. & lib.11.c.6.nu.105.& lib.14. cap.28.nu. 38. & lib.17.c.3.num.28.& lib.18.cap.6. num. 14.15.

Ferculum fecit rex Salomon de lignis Libani, columnas eius fecit argenteas, reclinatorium aureum, ascensum purpureum, media charitate constrauit propter filias Hierusalem.

Egredimini filiæ Sion, & videte regem Salomonem in diademate, quo coronauit illum mater sua in die desponsationis illius,& in die lætitiæ cordis eius, lib.2.c. 13.nu 37.& lib.3.c.7.nu.44.45. & cap.10. num.23.& lib.11.c.6.num.68. & lib.14.c. 2.num.10.

Cap. 4. Quàm pulchra es amica mea, quàm pulchra es, oculi tui columbarum absq; eo, quod intrinsecus latet. lib.11. c.6. num. 105. 106.

Capilli tui sicut greges caprarum, quæ ascẽderunt de monte Galaad, dentes tui sicut greges tonsarum, quæ ascẽderunt de lauacro, omnes gemellis fœtibus, & sterilis non est inter eas, lib.5.c.3. num.17. lib.3.c.2.nu.24.& lib.11.c.6.num.107. & lib.14.c.27.nu.12.& lib.15.c.2. nu.17.18. lib. 9.c.19.nu.9.

Sicut vitta coccinea labia tua, & eloquium tuum dulce.lib.11.c.6.nu.107

Sicut fragmen mali punici, ita genæ tuæ absque eo quod intrinsecus latet, lib.11. c.6.nu.108

Sicut turris Dauid collum tuum, quæ ædificata est cum propugnaculis. lib.11.c.6. num.109.

Mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium. lib.11.c.6.nu.89.

Duo vbera tua, sicut duo hinnuli capreæ gemelli, qui pascuntur in lilijs, donec aspiret dies, & inclinentur vmbræ, lib 1. c 14. num.15.lib.4. c.11.nu.32.34. & lib. 5.c.13.nu.11.22.& lib.11.c.6. nume.109. lib.2.c.13.nu.38.

Vadam ad montem myrrhæ, & ad collem thuris, lib.11.c.6.nu.123.

Tota pulchra es amica mea,& macula non est in te.lib.2.c.1.nu.40 & cap 4.num.29. & c.7.num.26.lib.18.c.6.nu.13.

Veni de Libano sponsa mea, veni de Libano, veni coronaberis de capite Amana, de vertice Sanir, & Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum.lib. 11.cap.6.nu.109.lib.3.ca.5.nu.65. lib.11. c.6.num.10.

Vulnerasti cor meum in vno oculorum tuorum,& in vno crine colli tui. lib. 11. c.6.nu.109. lib.3. c.10. num.77.78.

Odor vnguentorum tuorum super omnia aromata.lib.3.c.5.num.7.& c.6.num.4.& lib.18.cap.6. nu.13.14.

Fauus distillans labia tua sponsa; mel, & lac sub lingua tua, & odor vestimentorũ tuorum sicut odor thuris, lib 1. cap.18. num.30.& lib.7.c.3. nu 16.lib.11. cap.4. nu 16 & c.6.nu.110. & lib.1. c.3.nu.5. & c.15. nu.1

Hortus conclusus soror mea sponsa, hortus conclusus, fons signatus, lib.1.c.5.nu.2.& lib 6. cap.12. num.14. lib 11. c.6.num.5. 10.111. lib 12.cap.3.nu.20. & lib.18.c.6. numero 13.

Emissiones tuæ paradisus malorum punicorum cum pomorum fructibus. lib.5. c.3. nu.11.& lib.11.c.6.nu.111

Myrrha, & aloe cum omnibus primis vnguentis.lib 3.c.7.nu.10

Fons hortorum, puteus aquarum viuentiũ, aquæ fluunt impetu de Libano, lib.1.c. 25. num.1 & lib.11 cap.6. num.5.10.72. 111. lib 12. cap.3. num.20. lib.18.cap.6. nume.13

Surge aquilo,& veni Auster, perfla hortum meum, & fluent aromata illius, lib.2.c.8. nu 42. lib 16.c.12.nu 57.

Veni dilectus meus in hortum suum: vt comedat fructus pomorum suorum, lib.11. cap.6.nu. 111.112. Cap. 5.

Veni

Veni in hortum meum soror mea sponsa, messui myrrham meam cum aromatibus meis, lib 11.c.6.nu.112.
Comedi fauum meum cum melle meo: bibi vinum meum cum lacte meo, lib.11.c.6.nu.112.lib 3.c.14.nu.16.
Comedite amici, & inebriamini charissimi lib.2.c.4.nu 6
Ego dormio: & cor meum vigilat, lib.4.c.2. nu.8. lib 11.c.6.nu.113
Vox dilecti mei pulsantis, lib.11. cap.6.numero 114
Aperi mihi soror mea, amica mea, colūba mea, immaculata mea, quia caput meum plenum est rore, & cincinni mei guttis noctium, lib.11.cap.6.num.114.lib.4.cap.4.num.3.
Expoliaui me tunica mea, quomodo induar illa, laui pedes meos, quomodo inquinabo illos? lib.3. cap.13. num.30.29. 31.32. & lib.4.cap.4.num.2. & lib.14.ca. 7.num.17.
Manus meæ distillauerunt myrrham: & digiti mei pleni sunt myrrha probatissima, lib.3.cap.7.num.10. & lib.11. cap.6. num.115
Pessulum ostij mei aperui dilecto meo; at ille iam declinauerat.lib.11.c.6.n.115.
Anima mea liquefacta est, vt dilectus meus locutus est, lib 2.c.16.nu.30
Inuenerunt me custodes, qui circuierunt ciuitatem, percusserunt me; tulerunt pallium meum custodes murorum, lib.16. c.11 num.28
Adiuro vos filiæ Hierusalem si inueneritis dilectum meum, vt nuncietis ei, quia amore langueo, lib.11.c.6.nu.116
Qualis est dilectus tuus ex dilecto, o pulcherrima mulierum? qualis est dilectus tuus ex dilecto, quia sic adiurasti nos? lib.11.c.6 num.116
Dilectus meus candidus, & rubicundus, electus ex millibus, lib.3.cap.10. num.25.& c 13. num.13
Caput eius optimum, lib.1.c.25.nu.10.
Comæ eius sicut elatæ palmarum, nigræ quasi coruus, lib.3. c.18. nu.21
Crura illius columnæ marmoreæ, quæ fundatæ sunt, super bases aureas, lib.4. cap. 11. num.34.
Labia eius distillantia myrrham primam, lib.1. c.18. nu.1
Oculi eius sicut columbæ super riuulos aquarum, quæ lacte sunt lotæ, & resident iuxta fluenta plenissima, lib.12.c.3. nu.1. & lib.16.c.4.nu.33

Cap. 6. Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi, qui pascitur inter lilia, lib.3.c.8.num.20. & lib.4.c.3. nu.22. lib.11.c.6. nu.77.lib. 12.c.1.nu.12
Pulchra es amica mea, suauis, & decora sicut Hierusalem terribilis vt castrorum acies ordinata, lib.11.c.6.nu.117
Auerte oculos tuos ame, quia ipsi me auolare fecerunt.lib.11.c.6 nu.117.
Capilli tui sicut grex caprarum, quæ apparuerunt de Galaad.lib.11 c.6. nu.118.
Dentes tui sicut greges ouium, quæ ascenderunt de lauacro gemellis fœtibus, & sterilis non est in eis libr. 11. cap.6. numero 118
Sicut cortex mali punici, sic genæ tuæ absq; occultis tuis, lib.11.c.6.nu.118
Sexaginta sunt reginæ, & octoginta concubinæ, & adolescentularum non est numerus, lib.11.c.6.nu.118.119. lib.18.cap. 9.num.6
Vna est columba mea, perfecta mea: vna est matri suæ, electa genitrici suæ lib.1. c.5. nu.2.& lib.11 c.6. nu.119.lib.14. c.5 nu. 34.& lib.15.cap.2.nu.23. & lib.18.cap.9. numero 6
Viderunt eam filiæ Sion, & beatissimā prædicauerunt reginæ, & concubinæ, & laudauerunt eam, lib.11.c.6. nu.119. & lib. 18.c.9. nu.6
Quæ est ista quæ progreditur quasi aurora consurgens pulchra vt luna, electa vt sol, terribilis vt castrorum acies ordinata, lib.11.c.6. num.119.nu.120.& lib.1.c 25. nu.6.7. & lib.2.c.3.nu.7.& lib.1. cap.15. nu.6.& lib.3.c.2. nu.45. & lib.3.c.20.nu. 24.& lib.3.c.22.nu.24. lib.11. c.6.num.9. & lib 7.c.8.nu.36.17
Reuertere, reuertere Sunamitis, reuertere, reuertere vt intueamur te, lib.1 c.17.nu. 19. & lib.11 cap.6.num.87. lib 16. ca.13. nume 48

Cap. 7. Quid videbis in Sunamitide, nisi choros castrorum? lib.7.c.8.nu.36.37
Quàm pulchri sunt gressus tui in calceamentis, filia principis, lib.3.capitu.9.numero 46
Vmbilicus tuus crater tornatilis numquam indigens poculis, lib.11.c 6. nu.120
Collum tuum sicut turris eburnea, lib.11.c. 6 num.120
Oculi tui sicut piscinæ Hesebon. lib.13.c.1. numero 3
Nasus tuus sicut turris Libani &c. lib.9.c. 23.nu.22.& lib.11 c.6 nu.?9
Statura tua assimilata est palmæ: & vbera tua botris: dixi ascendam in palmam, & apprehendam fructus eius, lib.12. cap.3. numero 16
Mane surgamus ad vineas: videamus si floruit vinea nostra, lib.14.c.24.nu.19

Cap. 8. Quæ est ista quæ ascendit de deserto, delitijs affluens innixa super dilectum suum, lib.11.c.6.nu.61
Pone me vt signaculum super cor tuum, vt signaculum super brachium tuum, lib.1. c.11.nu.6.& lib.2.c 3.nu.-
Quia fortis est vt mors dilectio: dura sicut infernus, æmulatio, lib.3. cap.2. num.23. 29.30.34.
Aquæ multæ nō potuerunt extinguere charitatem: nec flumina obruet illam, lib.2. cap.3.

Digitized by Google

cap.3.num.7. & lib.1.c.1. nu.19. & lib.5. c.4.num.13
Soror nostra paruula est, & vbera non habet, lib.1.c.14.nu.15
Fuge dilecte mi, fuge, lib.4. c.15.nu.16.

Ex libro Sapientiæ.

Cap. 1. Sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis quærite illum, lib.2.c. 12.nu.25.& c.20. nu.14. & lib.4. c.19.nu. 5.& lib.13.c.1.nu.25.
Peruersæ enim cogitationes separãt a Deo, lib.16.c.12.nu.70.
In maliuolam animam non introibit sapiẽtia, lib.14.c.29.nu.21
Benignus est enim spiritus sapientiæ, & nõ liberabit maledictum a labijs suis, lib. 14.c.21. nu.60
Quoniam Deus mortem non fecit, lib.4.c. 1 nu.79.& lib.11.c.9.nu.17.18.
Cap. 2. Dixerunt impij apud se non recte cogitantes exiguum, & cum tædio est tẽpus vitæ nostræ, &c. post hoc erimus tamquã non fuerimus &c. vmbræ enim transitus est vita nostra, lib.2 c 4.nu.18
Coronemus nos rosis antequã marcescant, nullum sit pratum &c. hæc est sors nostra, lib.2.c.4.nu.18
Inuidia diaboli introiuit mors in orbem terrarum imitantur autem eum, qui sunt ex parte eius, lib.9. c.5.nu.26.28
Cap. 3. Quoniam Deus tentauit illos, & inuenit illos dignos se, lib.17.c.2.nu.25
Tamquam aurum in fornace probauit illos, & quasi holocausti hostiam accepit illos, lib.1. cap 3. num.12. lib.17. cap.2. numero 25
Fulgebunt iusti, & tamquam scintillæ in arundineto discurrent, lib.2.c.19.nu.31.
Filij adulterorum in consummatione erũt, lib.1.c 5.nu.14.& lib.1.c.21. nu.5.
Cap. 4. Senectus enim venerabilis est non diuturna, neque annorum numero computata, cani autem sunt sensus hominis, & ætas senectutis, vita immaculata, lib.1. cap.2. nu.5 lib 14.c.31 nu 26.& lib.1. cap.2.nu. 17 & cap.2.nu.16.
Raptus est ne malitia mutaret intellectum eius, lib 2 cap.2.nu.12.
Et ne fictio deciperet animam eius, lib.3. c.14 num.24.25. & lib.4. c.1.num 73. & num.48.49.
Iustus si præoccupatus fuerit morte, anima eius in refrigerio erit, lib.2. c.22.n.23.
Consummatus in breui expleuit tempora multa: lib.4.cap.1.nu.66.67 lib.18. cap.8. numero 18
Cap. 5. Stabunt iusti in magna constantia, aduersus eos qui se angustiauerunt, & qui abstulerunt labores eorum, videntes turbabantur timore horribili, & mirabuntur in subitatione insperatæ salutis, gementes præ angustia spiritus, dicentes intra se, penitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes, lib.9.c.20.num.17. & lib.17. c.2. nu.7.8
Hi sunt quos habuimus aliquando in derisum, & in similitudinem improperij, nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, & finem illorum sine honore, lib.7.c.5.nu.8.lib.9.c.3. num.11. & lib.9. c.20. nu.17.18
Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos sors illorum est, li.9. c.20. nu.17
Ergo errauimus a via veritatis, & iustitiæ, lumen non luxit nobis, lib.9. cap 3.n 11. & lib.9. cap.21. num.15. lib.18. cap.15. numero 30
Lassati sumus in via iniquitatis, & perditionis, & ambulauimus vias difficiles, viam autem Domini ignorauimus, lib.9. cap.3. nu.11
Quid profuit nobis superbia, aut diuitiarũ iactantia quid contulit nobis? lib.1.c.17. num.22.& lib.9.c.29.nu.17. & lib.9.c.3. numero 11
Armabit creaturam ad vltionem inimicorum, &c. pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos, lib.2.c.13. nu.24. & lib.4.c.29.4.5.
Cap. 6. Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum, & auferet se a cogitationibus, quæ sunt sine intellectu lib.16.c.12. nu.70.75
Potentes potenter tormenta patientur, &c. fortioribus autem fortior instat cruciatio, lib.1 cap.20. num.27. libr.6. cap 11. num.13. & lib.9.c.3. nu.19.lib 16. cap.1. numero 32
Cap. 7. Et in vijs ostendit se hilariter, & in omni prouidentia occurret illis, lib.10. cap.5. nume.9.
Et primam vocem similem omnibus emisi plorans, lib.5.c.9.nu. 14.15
Cap. 8. Vnus est ergo introitus omnibus ad vitam, & similis exitus, lib.5.c.9. nu 14.15
Cap. 9. Corpus, quod corrumpitur, aggrauat animum, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem, lib.1. c.5.nu. 26.25.33.36.& cap.9.nu.33.35. & cap.13. nu.38.16.31.lib.3.c.14. nu.24. lib.14.cap. 6. num 43
Cap. 10. Iustum deduxit Dominus per vias rectas, & ostendit illi regnum Dei, & dedit illi scientiam sanctorum, lib.8.c.4. nu.10.lib. 9.cap.17.num.25.lib.14. cap.24.num.20. & libr.18. cap.4. nume. 12.13. & cap.18. numero 9
Et reddidit iustis mercedem laborum suorum, & deduxit illos in via mirabili, &c. lib.7.cap.2. nu.22.
Cap. 11. Omnia in mensura, numero, & pondere disposuisti, lib.2.c.11.nu.9.12. & lib.4.c.8. nume.1.
Et misereris omnium quia omnia potes, & dissimulas peccata hominum propter pœniten-

Digitized by Google

nitentiam.lib.2.cap.15.nu 19.

Diligis enim omnia quæ sunt: & nihil odisti eorum quæ fecisti lib.7.c.13.nu.28.

Cap. 12. Propter hoc tamquam pueris insensatis iudicium in derisum dedisti. lib.6 cap.10. nume.28.

Cap. 13. A magnitudine enim speciei, & creaturæ cognoscibiliter poterit creator omnium horum videri. lib.10.c.5.nu.39.

Ex libro Ecclesiastico.

Cap. 1. Timenti Dominum bene erit in extremis: & in die defunctionis suæ benedicetur. lib.6.c.11.nu.24.

Initium sapientiæ timor Domini. lib.17.c.3.num.25.

Cap. 2. Fili accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia, & in timore, & præpara animam tuam ad tentationem lib.2.cap.6. nu.26. 33. & lib.7.c 4.num.13. & lib.17. cap.4. num.18. 19.

Omne quod tibi applicatum fuerit, accipe: & in dolore sustine: & in humilitate tua patientiam habe, quoniam in igne probatur argentum; homines vero receptibiles in camino humiliationis, lib.5.c.9. nu.16. lib.14.c.1.nu.28.29.

Væ duplici corde, & labijs scelestis & manibus malefacientibus, & peccatori ingredienti duabus vijs, lib 19. c.17. nu.20.

Væ iis qui perdiderunt sustinentiam, li. 18. cap 17.nu.20 21.

Stupa collecta synagoga peccantium. libro 14.c 14.num.14.

Cap. 3. Quanto magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam. lib. 8.cap.5.nu.12.14.15.lib.16.c.13.num.49. lib.18. c.6.nu.22.

Altiora te ne quæsieris, & fortiora te ne scrutatus fueris, lib.6. c 4. nu.19. lib.17. c.5.num.25.

Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis, lib.5. cap.10.56. & 6.

Cap. 4. Est enim confusio adducens peccatum, & est confusio adducens gloriam, & gratiam, lib.3.c.22.nu.28.

Non sit porrecta manus tua ad accipiendum; & ad dandum collecta. lib.5.c.10.n.52.

Cap. 5. Ne tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem: subito enim veniet ira eius, & in tempore vindictæ disperdet te, lib.4.c.4.nu.15.16 lib.14.cap.21. num.18. 19.

Cap. 6. Est enim amicus secundum tempus suum, & non permanebit in die tribulationis, lib.1.c.10.nu.4.

Amicus fidelis medicamentum vitæ, & immortalitatis. lib.1 c.10.nu.5.14.

Fili, a iuuentute tua excipe doctrinam, & vsque ad canos inuenies sapientiam. lib. 18.c.11.nu.27.

Audi fili, & accipe consilium intellectus, & ne abijcias consilium meum, iniice pedem tuum in compedes illius, & in torques illius collum tuum, subijce humerum tuum, & porta illam; & ne accedieris in vinculis eius.lib 9. c.13. nu.13.

In omni animo tuo accede ad illam, & in omni virtute tua conserua vias eius, &c. inuenies requiem, & oblectationem. lib. 9.c.13. num.13.

Cap. 7. In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis. lib.2.cap.8.nu.13. & lib.9.c.5. num.11. & lib.3.cap.23.nu.16. & lib.11.cap.10. numero 14.15.

Cap. 8. Non incendas carbones peccatorum arguens eos, & ne incendaris flamma ignis peccatorum illorum. lib.9. c.7. nu.25.

Cap. 9. Virginem ne conspicias, ne forte scandalizeris in decore illius. lib.3.c.3. nu 57.

Communionem mortis scito, quoniam in medio laqueorum ingredieris, & super dolentium arma ambulabis.lib.2. cap.7. nu.23.& lib.4.c.31. nu.21. & lib.16.ca.4. nu.8.& lib.17.c.3.nu.5.

Cap. 10. Odibilis coram Deo est, & hominibus superbia.lib.16.c.13.nu.7.8.

Nihil est iniquius, quàm amare pecuniam. lib.1.c.24. nu.13.

Initium superbiæ hominis, apostatare a Deo, initium omnis peccati superbia. lib.16. c.13. nu.17.

Initium superbiæ non cognoscere Deum. lib.6.c.3.nu.3.& lib.16.c.13.nu.7.

Seruo sensato liberi seruient.lib.10. cap.4. num.4.5.

Cap. 11. Non laudes virum in specie sua, neque spernas hominem in visu suo, in vestitu ne glorieris vmquam. lib.9. c.2. num.13. & lib.9.cap.21. nu.10.

Priusquam interroges, ne vituperes quemquam, & cum interrogaueris corripe iuste.libro 9.cap 10.nu.8.

In die bonorum ne immemor sis malorum, & in die malorum ne immemor sis bonorum lib.7.cap.3.nu.17. & lib.18.c.15. nu.10.11.13.

Ante mortem ne laudes hominem quemquam, quoniam in filijs suis agnoscetur vir lib.2.c.9.nu.14.& lib.18.c.13.nu.5.

Cap. 13. Omne animal diligit sibi simile. lib.1.c.15. num.1.

Cap. 14. Qui sibi nequam est, cui bonus erit? lib.14. c.28.nu.37.

Beatus vir qui in sapientia morabitur, & qui in iustitia meditabitur, & in sensu suo cogitabit circumspectionem Dei. lib.1.cap.25.num.3. & lib.18.cap 12.numero 27.

Cap. 15. Cibauit illum pane vitæ, & intellectus, & aqua sapientiæ salutaris potauit illum. lib.1.c.25.nu.3.

Non est speciosa laus in ore peccatoris.lib. 2.c.13.nu.17.

Appo-

Digitized by Google

Apposuit tibi aquam, & ignem, ad quod volueris; porrige manum tuam, ante hominem vita, & mors, bonum & malũ, quod placuerit ei, dabitur illi, lib.2. c.19. nu. 6.7.& lib.3.c.1 nu.11.

Cap. 17. A mortuo quasi nihil, perit confessio, li. 14. cap.8.nu.24.lib.3.c.22.num.29.

Cap. 18. Nonne ecce verbum super datum bonum, sed vtrumque cum homine iustificato, lib.5.c.10.nu.59.

Ante orationem præpara animam tuam, & noli esse quasi homo qui tentat Deum, lib.13. cap.5 nu.12

Post concupiscentias tuas non eas, & a voluptate tua auertere, lib.2.cap.5.nu.38.& lib.18.c.4. nu.10

Si præstes animæ tuæ cõcupiscentias eius, faciet te in gaudium inimicis tuis, lib.3. c.18.nu.14

Cap. 20. Sapiens tacebit vsque ad tempus, lib. 10.c. 7.nu.19.21 & c.8. nu.6.7

Lapsus falsæ linguæ quasi qui in pauimento cadens, lib.10. c.7.nu.4

Sapientia abscondita, & thesaurus inuisus, quæ vtilitas in vtrisque? lib.9. ca.24. num.10

Cap. 21. Fili, peccasti, non adijcias iterum, lib.14. c.15. num.14

Cap. 22. Stupa collecta synagoga peccantium, & cõsummatio illorum flamma ignis.

De stercore boum lapidatus est piger, & omnis qui tetigerit eum, excutiet manus, lib.2.cap.15. num.52. & lib.3.ca.29. numero 13

Modicum plora super mortuum, lib.4. c.1. numero 81

Quis dabit ori meo custodiam, & super labia mea signaculum certum, vt non cadam in ipsis, & lingua mea perdat me, lib.10.c.7.nu.4.5

Cap. 23. Iurationi non assuescat os tuum, multi enim casus in ea, lib.9.c. 11.nu.3.9.22

Vir multum iurans replebitur iniquitate, & non discedet a domo eius plaga, lib.9. c.11.nu.3.4.22

Quis me videt, tenebræ circundant me, & nemo circumspicit me, & parietes cooperiunt me, quem vereor? lib.4. cap. 13. numero 5

Cap. 24. Ego ex ore altissimi prodij, lib.3. cap.7.numero 50

In omnibus requiem quæsiui, libr.18. cap. 12. num.24

Qui edunt me, adhuc esurient, & qui bibunt me, adhuc sitient, lib.2. cap.17. nu. 5. & cap.18.nu.27.& lib.6. cap.1. num.2. 13. & lib.9.cap.22.nu.14.& lib.17.cap.5. numero 20

Cap. 25. In tribus placitum est spiritui meo, quæ sunt probata coram Deo, & hominibus: concordia fratrum, & amor proximorũ, vir, & mulier bene sibi consentientes, lib.14.c.5. n.u 28

Quæ in iuuentute non congregasti, quomodo in senectute tua inuenies? lib.18. c.11. num.24

Non est caput nequius super caput colubri, & non est ira super iram mulieris, li.11. cap.11.num 7

Commorari leoni, & draconi placebit, quã habitare cum muliere nequam. lib. 11. cap.11 num.6.

Si non in timore Domini tenueris te, cito subuertetur domus tua, libr. 16. cap.12. nume.68 Cap. 27.

Quj denudat arcana amici, perdet fidem, lib.1. c.19. nu.6

Qui mittit lapidem in altum, super caput eius cadet, lib 9. c.20.nu.7. & lib.14. c.6. nume.15

Vir sapiens permanet sicut Sol, stultus vt Luna mutatur, lib.9.cap.6 nume.15. & lib.11.cap.6.num.66.& lib.18.cap.15.numero 10.31

Homo homini reseruat iram, & adeo quærit medelam, lib.1. cap 11. num.22.57. Cap. 28.

Ori tuo fac ostium, & vectem, & verbis tuis iugum, & stateram, lib.9.c.7.nu 32

Fac ori tuo seram, & ostium, lib.10. cap.7. nu.3.4.5.6.

Multi ceciderunt in ore gladij, sed non sic quasi qui interierunt per linguam suam, lib.10. cap.7.nu.4

Sepi aurem tuam spinis, & linguam noli audire, &c. Argentum tuum, & aurum tuũ confla, & a verbis tuis facito stateram, & frenos ori tuo rectos: & attende, ne forte labaris lingua tua, lib.10.c.7.nu.2. 3.4.5.6. & c.8. nu.8.9

Est languor malus, quem vidi sub Sole, diuitias custoditi in malum possidentis, lib.4. cap.39. num.33 Cap. 29.

Perde pecuniam propter fratrem tuum, & amicum, lib.1. c.19.num.7

Miserere animæ tuæ beneplacens Deo, lib. 9.c.24.nu.11 Cap. 30.

Beatus vir qui inuentus est sine macula, & qui post aurum non abijt, nec sperauit in diuitiæ thesauris, qui potuit transgredi, & non est transgressus, facere mala, & nõ fecit: Quis est hic, & laudabimus eum. Fecit enim mirabilia in vita sua, lib. 1. c. 19.nu.2.& lib 5 c.10.nu.1. & lib.18.c.7. nu.20. & lib.7. c.9.nu.10 Cap. 31.

Principem te constituerunt, esto inter illis tamquam vnus ex illis, lib. 14. cap.3. numero 21 Cap. 32.

Præcordia fatui quasi rota carri, li.11.c.16. nu 14 & cap.17.nu.13 Cap. 33.

Vnus ædificans, & vnus destruens, quid prodest illis, nisi labor, libr.14. cap.22. numero 12 Cap. 34.

Qui baptizatur a mortuo, & iterum tangit eum, quid proficit lauatio illius? lib.14. c.22.num.51.

Sic homo qui ieiunat in peccatis, & iterum faciens, quid proficit humiliando se? Orationem illius, quis exaudiet? lib.14. cap.22.

Digitized by Google

cap.22. num. 12. & 51.

Cap. 35. Oratio iusti penetrat cœlos, libr.13. cap.5. numero 30

Speciosa misericordia Domini in tempore tribulationis, sicut nubes pluuiæ in tempore siccitatis, lib.17.c.4.nu.16

Cap. 38. Honora Dominum, & confortaberis, & absque illo nullum metuas, lib. 2. cap. 11. num.22

Qui minoratur actu, percipiet sapientiam, quia sapientia replebitur, lib.14. cap.28 num.37.

Cap. 40. Graue iugum super filios Adam a die exitus de ventre matris suæ vsque in diem sepulturæ, lib.18. c.16.nu.29

Cap. 42. Melior est iniquitas viri, quàm mulier benefaciens, lib.3.c.1.nu.26.& lib.14.c.26. num.39.40.41

Cap. 44. Ij sunt viri misericordiæ, quorum iustitiæ obliuionem non acceperunt, cum semine eorum permanent bona, lib.1. ca.23. nu.33. & lib.14.c.18. nu.23.

Ex libro Esaiæ.

Cap. 1. AVdite cœli, & auribus percipe terra, quoniam Dominus locutus est, lib. 2.c.10.nu.14.

Filios enutriui,& exaltaui, ipsi autem spreuerunt me, lib.2.c.10.nu.14.15. & lib.2. c.12.nu.1. & lib.3. c.14.nu.89

Cognouit bos possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui: Israel autem me nõ cognouit, lib.2.c.10.nu.14.15.& lib.2.c. 12 nu.1.& lib.3.c.14.nu.9.

Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate,semini nequam, filijs sceleratis. dereliquerunt Dominum, blasphemauerunt sanctum Israel, abalienati sunt retrorsum, lib.2. cap.10. num.16. & lib.4.cap. 11.nu.10

Super quo percutiam vos vltra addentes præuaricationem, lib.2. c.10 nu.16

Omne caput languidum, & omne cor mœrens a planta pedis vsque ad verticem nõ est in eo sanitas,lib.2.c.10.nu.17.& li.3. c.15.nu.20.lib.14.cap.16.nu.26.& lib.16. c.2 nu.3

Vulnus & liuor, & plaga tumens, non est circumligata, nec curata medicamine,neque fota oleo, lib.2.c.10.nu.17

Terra vestra deserta, ciuitates vestræ succensæ igni, regionem vestram corã vobis alieni deuorant.lib.2.c.10.nu.16

Et derelinquetur filia Sion,vt vmbraculum in vinea,& sicut tugurium in cucumerario, & sicut ciuitas quæ vastatur, lib.2.c. 10 nu.16

Audite verbum Domini principes Sodomorum, percipite auribus legem Dei vestri populus Gomorrhæ: libr.2. cap. 10. nu.19.& lib.3.c.28.nu.nu.1.& 12

Quo mihi multitudinem victimarum vestrum, dicit Dominus, Plenus sum, holocausta arietum,&c.lib.2.c.10. num.19.& lib.3.c.28.nu.1.

Neomeniam, & sabbatum, & festiuitates alias non feram,iniqui sunt cœtus vestri, calendas vestras, & solemnitates vestras odiuit anima mea: libr.6. cap.2. num.4. 15. & lib.9.cap.1. num.12.& lib.16. cap. 10.num.2

Et cum extenderitis manus vestras, auertã oculos meos a vobis, & cum multiplicaueritis orationem, non exaudiam: manus enim vestræ plenæ sunt sanguine,lib. 2.cap.10. nu.19.& lib.5.c.10.nu 41.li.13. c.5.num.14

Lauamini, mundi estote, auferte malũ cogitationum vestrarum ab oculis meis, quiescite agere peruerse, discite benefacere, quærite iudicium, subuenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduam,& venite,& arguite me, dicit Dominus,lib.3.c.25.num.19. & lib.9.cap.1. nu.1.& lib.5 c.10.nu.41. lib.13.c.5.num. 14.& lib 18.c.6 nu.19 & lib.3. c.18.n.21. & lib.4.c.11.nu.10

Si fuerint peccata vestra,vt coccinum,quasi nix dealbabuntur, lib.8. c.8. num.19. & lib.14.c.18 nu.9.10.11

Si volueritis, & audieritis me bona terræ comedetis,lib.2.c.3. nu.10.& c.18.n.10. & lib.11.c.3.nu 18

Quod si nolueritis & me ad iracundiã prouocaueritis, gladius deuorabit vos, lib. 21.c.3.nu.18.

Quomodo facta est meretrix ciuitas fidelis, plena iudicij,iustitia habitauit in ea, nunc autem homicidæ, lib.2.cap.10.nu. 19.& lib.14 c.7.nu.7

Argentum tuum versum est in scoriam, vinum tuum mixtum est aqua, lib.2. ca.10. numero 20

Principes tui infideles, socij furum,omnes diligunt munera sequuntur retributiones,pupillo non iudicant,& causa viduæ non ingreditur ad illos &c. lib.9. cap.8. numer.4.

Heu ego consolabor super hostibus meis, & vindicabor de inimicis meis, lib.2.c. 10.nu.20.& lib.5.c.9.nu.4

Et conteret scelestos & peccatores simul, & qui dereliquerunt Dominum consumentur,lib.4. c.6.nu.15

Et erit fortitudo vestra, vt fauilla stupæ,& opus vestrum quasi scintilla,& succendetur, & non erit qui extinguat, lib.2. cap. 10. num.20.

Et erit in nouissimis diebus præparatus mõs domus Domini in vertice montiũ, & eleuabitur super colles, & fluent ad eum omnes gentes,& ibunt populi multi,& dicent: Venite ascendamus ad mõtem Domini, & docebit nos vias suas,& ambulabimus in vijs eius, lib.3. c.5. numero 21.22. Cap. 2.

Digitized by Google

Conflabūt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces. lib 3. c. 5. nu. 22.

Ingredere in petram, & abscondere in fossa humo, a facie timoris Domini & a gloria maiestatis eius, lib. 3. c. 19. num. 32. & lib. 9. c. 2. nu. 23. lib. 11. c. 12. nu. 27.

Oculi sublimis hominis humiliati sunt, & incuruabitur altitudo virorum, exaltabitur autem Dominus solus in die illa, lib. 9. c. 9. nu. 23.

Quia dies Domini exercituum super omnem superbum & excelsum, & super omnem arrogantem, & humiliabitur, lib. 5. c. 3. nu. 5. & lib. 8. c. 1. nu. 5.

Et super cedros Libani sublimes, & erectos, & super omnes quercus Basan, & super omnes montes excelsos, & super omnes colles eleuatos, & super omnem turrim excelsam, & super omnem murū munitum, & super omnes naues Tharsis, &c. lib. 9. cap. 9. nu. 23. & lib. 11. c. 15. numero 32.

Cap. 3. Ecce enim dominator Dominus exercituū auferet a Ierusalem, & a Iuda validum & fortem, omne robur panis, & omne robur aquæ, & fortem, & virum bellatorem, iudicem, & Prophetam, & ariolum, & senem. lib. 18. cap. 3. nu. 6. & lib. 3 cap. 6. num. 11.

Popule meus qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt. lib. 1. cap. 3. nu. 1. 16. & lib. 11. c. 15. nu. 23. 24.

Dominus ad iudicium veniet cum senibus populi sui, & principibus eius. lib. 1. c. 21. numero 13.

Vos enim depasti estis vineam meam, & rapina pauperis in domo vestra, quare atteritis populum meum, & facies pauperum commolitis? lib. 14. c. 30. nu. 3.

Pro eo quod eleuatæ sunt filiæ Sion, & ambulauerunt extēto collo, & nutibus oculorum ibant & plaudebant, & ambulabant, & pedibus suis composito gradu incedebant, decaluabit Dominus verticē filiarum Sion, & Dominus crinem earū denudabit. lib. 9. cap. 2. nu 21 lib. 13. cap. 6. num. 19. lib. 8. c. 9. num. 10. lib. 9. cap. 2. nu. 16. 20. 21.

Et erit pro suaui odore fœtor, & pro zona funiculus, & pro crispanti crine caluitium. lib 9. c. 2. nu. 16. 21. & lib. 14. cap. 6. nu. 19. 20.

Et mærebunt, atque lugebunt portæ eius, & desolata terra sedebit. lib. 14. cap. 6. num. 20.

Pulcherrimi quoq; viri tui gladio cadent, & fortes tui in prœlio. lib. 14. cap. 6. numero 20.

Cap. 4. Et apprehendent septem mulieres virum vnum in die illa dicentes, panem nostrū comedemus, & vestimentis nostris operiemur, tantummodo inuocetur nomen tuum super nos, aufer opprobrium nostrum. libro 3. cap. 5. nume. 23. & cap. 9. num. 1. & lib. 16. c. 11. nu. 3.

In die illa erit germen Domini in magnificentia, & gloria, & fructus terræ sublimis, & exultatio his qui saluati fuerint de Israel. lib. 3. c. 14. nu. 30. & lib. 16. c. 12. numer. 64.

Et erit omnis qui relictus fuerit in Sion, & residuus in Ierusalem, sanctus vocabitur omnis qui scriptus est in vita in Ierusalem. Si abluerit Dominus sordes filiarum Sion, & sanguinem Ierusalem lauerit de medio eius in spiritu iudicij, & spiritu ardoris. lib. 14. cap. 8. nu. 11. & lib. 1. cap. 5. nu. 5.

Et creauit Dominus super omnem locum montis Sion, & vbi inuocatus est, nubem per diem, & fumum, & splendorē ignis flammantis in nocte, super omnem enim gloriam protectio. lib. 3. cap. 5. nu. 23. & lib. 2. c. 11. nu. 17.

Et tabernaculum erit in vmbraculum diei ab æstu &c. in securitatem. lib. 1. cap. 1. numero 20.

Cantabo dilecto meo canticum Patruelis mei vineæ suæ: vinea mea facta est dilecto meo in cornu filio olei, & sepiuit eā, & lapides elegit ex illa, & plantauit vineam electam, & ædificauit turrim in medio eius, & torcular extruxit in ea, & expectaui, vt faceret vuas, & fecit labruscas. lib 1. c. 3. nu. 2. & lib. 3. cap. 10. num. 23. & lib. 18 cap. 2. nu. 17. & cap. 3. num. 7. & lib. 18. cap. 3. num. 7. & cap. 15. numero 13. 14. Cap. 5.

Quid est quod debui vltra facere vineæ meæ, & non feci ei? lib. 2. cap. 11. nu. 25. & lib 18. c. 3. nu. 8.

Nunc ergo habitatores Iuda, & viri Ierusalem iudicate inter me, & vineam meam. lib. 12. c. 3. nu. 7. 8.

Auferam sepem eius, & erit in direptionē, diruam maceriam eius, & erit in conculcationem. lib. 1. c. 21 nu. 13. & lib. 18. cap. 3. num. 8.

Mandabo nubibus ne pluant super eam imbrem. lib. 5. c. 7. nu. 25. 26. lib. 14. c. 29. nu. 10. lib. 18 c. 2 nu. 13 & c. 3. nu. 8.

Vinea autem Domini exercituum, domus Israel est. lib. 2. c. 15. nu. 6

Expectaui vt faceret iudicium, & ecce iniquitas. lib. 1. c. 3. nu. 3.

Væ qui coniungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis vsque ad terminū loci. lib. 1. c. 24. nu. 21. 28 & lib. 2. cap. 17. nu. 10. & lib. 4. c. 41. num. 7.

Væ qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam, & potandum vsque ad vesperam, vt vino æstuetis. lib. 1. cap. 1. num. 23. lib 2. cap. 17. nu. 7. lib. 5 c. 1. nu. 7. lib. 1. c 3. nu. 2.

Cithara, & lyra, & tympanum, & tibia, & vinum in conuiuijs vestris &c. & opus Domini non consideratis. lib. 2. cap. 17. num. 17.

Pro-

Propterea captiuus ductus est populus me⁹, quia non habuit scientiam. lib.2.cap.17. nu.7. lib.12.c.2. num.16.

Propterea infernus dilatauit os suum &c. absque vllo termino &c. oculi sublimiũ deprimentur. lib.2.c 17.nu.7.

Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quasi vinculum plaustri peccatum, qui dicitis, festinet, & cito veniat opus eius, vt videamus, & appropiet, & veniat cõsilium sancti Israel, & sciemus illud. lib.4.c.8.nu.5.10.& cap.18. num.6. lib 14.c.13.nu.3.

Væ qui dicitis malum bonum, & bonũ malum, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras. lib.1.c.3.num.3 lib.11.cap.15. nume 8.

Væ qui sapientes estis in oculis vestris, & coram vobismetipsis prudentes. libr.7. c.6.nu.1.

Væ qui potentes estis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem. lib.1.cap.3.num.1.& lib.5.cap.1. num.7.

Qui iustificatis impium pro muneribus, & iustitiam iusti aufertis ab eo. lib.1.cap.3. numero 1.

Propter hoc sicut deuorat stipulam lingua ignis, & calor flammæ exurit; sic radix eorum quasi fauilla erit, & germen eorum vt puluis ascendet. lib.1.c.3.nu.2. lib.4.c.18.nu.6.7.

Abiecerunt enim legem Domini exercituum, & eloquium sancti Israel blasphemauerunt. lib.4.c.18.nu.6.7.

Ideo iratus est furor Domini in populum suum, & extendit manum suam super eum, & percussit eum &c. manu extenta. lib.4.cap.18.nu 7.8.

Et eleuauit signum in nationibus procul, & sibilabit ad eum de finibus terræ, & ecce festinus velociter veniet. lib.4. cap. 18.nu.8.

Cap. 6. In anno quo mortuus est rex Ozias, vidi Dominum sedentem super solium excelsum & eleuatum, & plena erat domus a maiestate eius, & ea quæ sub ipso erant replebant templum. lib.1. cap.18.nu.21. lib.3.c.20.nu.46.& c.20.nu.7.lib.4.c.15. nu.11. & c.37. nu.9. lib.14.c.21. num.5. lib.15.c.1. num.5. libro 4. cap.3. num.8. & cap 15.num.7.8.9.11. & lib.15.cap.1. num.5.lib.16 cap.13.num.5.lib 17.cap.5. num.8.

Seraphim stabant, super illud, sex alæ vni, & sex alæ alteri, duabus velabant faciem eius, & duabus velabant pedes eius, & duabus volabant. lib.4.c.15. num.1.7.8. 9.10.lib.17.c.5.nu.8.10. lib.4. c.16.nu.4. libr.1.cap. 23. lib.3.c.20.nu.7. lib.3.cap. 20.nu.7.

Et clamabat alter ad alterum, & dicebant, Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus exercituum: plena est omnis terra gloria eius: lib.3.c.5.nu.19.20. & lib.17.cap.5. nu.3.4.5.10. 11.12.

Et commota sunt liminaria cardinum a voce clamantis, & domus repleta est fumo. lib.3.c.5.nu 19.& c.6.nu.9.

Væ mihi, quia tacui, quia vir pollutus labijs ego sum, & in medio populi labia polluta habentis habito lib.3.c.20.nu.4. 20.& c.28.nu 11.& lib.4.c.15. nu.10.11. 17.lib.8.c.7. nu.10.lib.10. c.8.nu.8.li.11. c.5.nu.6.45.

Et volauit ad me vnus de Seraphim, & in manu eius calculus, quẽ forcipe tulerat de altari, & tetigit os meum, & dixit mihi: Ecce tetigit hoc labia tua, & auferetur iniquitas tua, & peccatum tuũ mundabitur. lib.3.c.9.nu 2.3. & lib.17. ca.5. nu.10.11.12. lib.4.cap 16.nu.4.lib.7.c.8. num.2.lib.8.c.4.nu.6. lib.10.c.7. num.3. lib.18.cap.2.nu. 18.19.

Et audiui vocem dicentis, Quem mittam? Et quis ibit nobis? & dixi, Ecce ego, mitte me. lib.5.cap.11. nu 2.lib.7. c.8.nu 2. lib.8.cap.4. nu.6. lib.10.c.7.nu.3. lib.18. c.2.nu.18.19.

Excæca cor populi huius, & aures eius aggraua, & oculos eius claude, ne forte videat oculis suis, & auribus eius audiat, & corde suo intelligat, & conuertatur, & sanem eum. lib.3. cap.4.nu.4.

Ecce virgo concipiet, & pariet filium &c. lib.11.c.6.nu.126. Cap. 7.

Butyrum & mel comedet, vt sciat reprobare malum, & eligere bonum. lib.9. c.23. num.6.

Cum sagittis & arcu ingredientur illuc. li.1. c.25.num.9.

Sume tibi librum grandem. libro 3. cap.5. nume.24. Cap. 8.

Voca nomen eius, accelera, spolia detrahere, festina prædari, quia antequam sciat puer vocare patrẽ suum, & matrẽ suam, auferetur fortitudo Damasci, & spolia Samariæ coram rege Assyriorum libr.3. cap.5.num.24. & cap.7. num.5. et cap.7. numero 6.

Pro eo quod populus iste abiecit aquas Siloe, quæ vadunt cum silentio etc. lib.8. c.1.nu.12.lib 18.c.1 nu.20.

Multiplicasti gentem non magnificasti lætitiam lib.1.c.14.nu.4. Cap. 9.

Lætabuntur coram te, sicut qui lætantur in messe, sicut exultant victores capta præda. lib.1.cap.14 nu 4.

Iugum oneris eius, & virgam humeri eius, & sceptrũ humeri eius superasti, sicut in die Madian. lib.1.c.8.nu.17.

Quia omnis violenta prædatio cum tumultu, & vestimentũ mixtum sanguine erit in combustionẽ, & cibus ignis. lib.2.c.8. nu.17.& lib.3.cap 1.nu.48.

Paruulus enim natus est nobis, & filius datus est nobis. lib.3.c.7. num.49. & cap.6. num.18.& c 7.nu.28.

F Et fa-

Digitized by Google

Et factus est principatus eius super humerũ eius. lib.3.c.10.nu.60.

Et vocabitur nomen eius admirabilis, consiliarius, Deus, fortis, pater futuri sęculi, princeps pacis: lib.3.cap.5. nume.25. & lib.11. cap.2. nu.17.18.20.21.

Multiplicabitur eius imperium, & pacis nõ erit finis. lib.3.c.5.nu.25.

Zelus Domini exercituum faciet hoc. lib.3. cap.5.nu.25.

Lateres ceciderunt, sed quadris lapidibus ædificabimus, sycomoros succiderunt, sed cedros immutabimus. lib.3.c.17.numero 22.

Et populus non est reuersus ad percutientem se. lib.6.c.10.nu.36.

Vir fratri suo non parcet, & declinabit ad dexteram, & esuriet, & ad sinistram comedet, & non saturabitur, vnusquisque sanguinem brachij sui vorauit &c. & in his omnibus non est auersus furor eius. lib.1.c.13.nu.1.

Cap. 10. Numquid gloriabitur securis contra eum, qui secat in ea, aut exaltabitur serra contra eum, a quo trahitur. lib.18. capit.1. num.40.

Consummationem, & abbreuiationem Dominus exercituum faciet in medio omnis terræ. lib.11.c.4.nu 6.

Verbum consumans, & abbreuians faciet Dominus super terram. lib.10.cap.3.numero 11.

Ecce dominator Dominus exercituum, cõfringet lagunculam in terrore, & excelsi statura succidentur, & sublimes humiliabuntur. lib.3.c.6.nu.12.

Cap. 11. Et egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet. lib.3.c.6.nu.6.& c.9.nu.3.14.& c.10.num.89. lib.4.cap.24. num.15. lib.11.c.6. nu. 19. lib. 18. cap.10. num.28.

Et requiescet super eum Spiritus Domini, spiritus sapientiæ, & intellectus, spiritus consilij, & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, & replebit eum spiritus timoris Domini. lib.1.cap.22. nu.11. lib.16. c. 12. nu.2.60. lib.4.c.9. nu.15.& lib.18.ca. 14.num.21.

Non secundum visionem oculorum iudicabit, neque secundum auditum aurium audiet, sed iudicabit in iustitia pauperes, & arguet in æquitate pro mansuetis terræ, & percutiet terram virga oris sui, & spiritu labiorum suorum interficiet impium. lib.3.cap.6.num.13. lib.2.cap.8. num.21.

Et erit iustitia cingulum lumborum eius, & fides. r. e. lib.11. c.4.nu.7.

Habitabit lupus cum agno, & leo, & ouis simul morabuntur, & paruulus minabit eos: vitulus & leo pascentur. simul requiescent catuli eorum, & leo quasi bos paleas comedet. lib.2.cap. 6. nume.28.& c.8.nu. 18. lib.5.c.3.num.7. lib.14.cap.25. nu.38.39.41. & lib. 18.c.12.nu.1.

Et delectabitur infans ab vbere super foramine aspidis, & in cauerna reguli, qui ablactatus fuerit, manum suam mittet. lib. 2.cap.8.nu.30. lib.1.cap.2.num.15. lib.3. c.5.nu.64.65.

Et erit sepulchrum eius gloriosum. lib.6.c. 4. nu.10.11.12.13.14.15.

Haurietis aquas in gaudio de fontibus Saluatoris, & dicetis in illa die, Confitemini Domino, & inuocate nomen eius. lib 1 c.25.nu.4. Cap. 12.

Super montem caliginosum leuate signũ, exaltate vocem, leuate manum, & ingrediantur portas duces. lib.13.c.6 nu.7. Cap. 13.

Vlulate, quia prope est dies Domini, quia vastitas a Domino veniet, propter hoc omnes manus dissoluentur, & omne cor hominis tabescet, & conteretur. lib.9.c. 9. num.24.

Torsiones & dolores tenebunt, quasi parturiens dolebit, vnusquisque ad proximum suum stupebit. lib.3.c.24. nu.7. lib. 9.c.9.nu.24.

Ecce dies Domini veniet crudelis, & indignationis plenus, & iræ, furorisq; ad ponendam terram in solitudinem, & peccatores eius conterendos de terra. lib.9.c. 9. nu.19.24.33.

Quoniam Stellæ cæli, & splendor earum non expandent lumen suum, obtenebratus est Sol in ortu suo, & Luna non splẽdebit in lumine suo. lib.9.c.9.nu.19.

Et visitabo super orbis mala, & contra impios iniquitatem eorum. lib.4. c.5.nu.15. lib.9 c.9.nu 19.

Et quiescere faciam superbiam infidelium, & arrogantiam fortium humiliabo, pretiosior erit vir auro, & homo mũdo obrizo. lib.9.cap 9.nu.10.

Detracta est ad inferos superbia tua, concidit cadauer tuum, subter te sternetur tinea, & operimentum tuũ erunt vermes. lib.9.c.3. nu.9. Cap. 14.

Quomodo cecidisti de cœlo lucifer, qui mane oriebaris? Corruisti in terram, qui vulnerabas gentes? qui dicebas in corde tuo, in cœlum conscendam, super astra Dei exaltabo solium, sedebo in mõte testamenti, in lateribus Aquilonis, ascendam super altitudinem nubium, similis ero altissimo. lib.2.c.5.nu.22. & c. 6.nu.17.& cap.8.nu.25. & c.9.nu.5. lib.3. c.5.num.68. lib 11.c.12. nu.18. & lib.14. 21.num.28.& lib.16.c.14. nu.26.& li.16. cap.14. nu.10.18. & lib.16.c.14. nu.26.& cap.13.num.43 50.51. lib.3.c.17.num.14. lib.1.c.24.nu.8.

Numquid iste est vir qui conturbauit terram, qui concussit regna, qui posuit orbem desertum? lib.4. c.33.nu.1.

Et descenderunt ad fundamenta laci, quasi cadauer putridum. libro 12. cap.3. numero 10.

Non

Non vocabitur in æternum semen pessimorum, præparate filios vestros occisioni &c. & perdam Babylonis nomen, & reliquias, & germen, & progeniem. libro 4. cap. 14. nume. 2. & libro 14. cap. 12. numero 14.

Et ponam eam in possessionem ericij, & in paludes aquarum, & scopabo eam in scopa terens. lib. 14. c. 12. nu. 14.

De radice enim colubri egreditur regulus, & semen eius absorbens volucrem. lib. 14. c. 8. nu. 12.

Ab Aquilone enim fumus veniet, & quid respondebitur nuncijs gentis? libr. 14. cap 11. nu. 3.

Quia Dominus fundauit Sion, & in ipso sperabunt pauperes populi eius. lib. 14. c. 11 num. 5.

Cap. 15. Aquæ enim Nemrim desertæ erunt, quia aruit herba, defecit germen, viror omnis interijt. lib. 8. c. 1. nu. 8.

Secundum magnitudinem operis, & visitatio eorum. lib. 6. c. 10. nu. 9.

Ad torrentem salicum ducent eos. lib. 14. cap. 6. nu. 21.

Cap. 16. Consummatus est miser, & defecit qui cōculcabat terram. lib. 2. c. 8. nu. 19.

Et præparabitur in misericordia solium, & sedebit super eum in veritate in tabernaculo Dauid iudicās &c. quod iustum est. lib. 2. c. 8. nu. 19. & c. 11. nu. 18.

Audiuimus superbiam Moab, superbus est valde. lib. 2. c. 11. nu. 18.

Propagines eius relictæ sunt, transierunt mare. lib. 11. c. 12. nu. 10.

Super hoc venter meus ad Moab, quasi cithara sonabit, & viscera mea ad murum cocti lateris lib. 18. c. 10. nu. 25.

Tribus annis quasi anni mercenarij, auferatur gloria Moab. lib. 6. cap. 11. nu. 6. & lib. 8 cap 9. nu. 11.

Cap. 18. Væ terræ cymbalo alarum, quæ est trans flumina Aethiopiæ, quæ mittit in mare legatos &c. Ite angeli veloces ad gētem conuulsam, & dilaceratam, ad populum terribilem, post quem non est alius, ad gentem expectantem, & conculcatam. lib. 16. c. 11. nu. 8.

Quiescam, & considerabo in loco meo, sicut meridiana lux clara est. lib. 4. cap. 13. numero 8.

Et præscindentur ramusculi eius falcibus, & quæ derelicta fuerint abscindentur, & excutientur, & relinquentur simul auibus montium, & bestijs terræ, & æstate perpetua erunt super eum volucres, & omnes bestiæ terræ super illum hiemabunt. lib 14. c. 6. nu. 21.

Cap. 19. Ecce Dominus ascēdet super nubem leuē, & ingredietur Aegyptum, & mouebūtur simulacra Aegypti a facie eius. lib. 11. c. 6 nu. 20. 29. lib. 3. c. 5. nu. 26.

Et cōmouebūtur simulacra Aegypti a facie eius, &c. in medio eius. lib 3. c. 5. nu. 26.

Et concurrere faciam Aegyptios aduersus Aegyptios, & pugnabit vir contra fratrē suum, &c. regnum aduersus regnum. lib. 14. c. 4. nu. 5. lib. 3. c. 5. nu. 26.

Et tradam Aegyptum in manu dominorū crudelium, & rex fortis dominabitur eorum. lib. 4. c. 33 nu. 2.

In die illa erunt quinque ciuitates in terra Aegypti loquentes lingua Chanaan. lib. 16. c. 9. nu. 11.

Et cognoscent Aegyptij Dominum in die illa, & colent eum in hostijs, & muneribus, & vota vouebunt Domino, & soluēt. lib. 3. c. 10. nu. 8.

Et percutiet Dominus Aegyptum plaga, & sanabit eam, & reuertentur ad Dominum, & placabitur eis, & sanabit eos. lib. 6. c. 10. nu. 10.

Vade, & solue saccum de lumbis tuis, & calciamenta tua tolle de pedibus tuis &c. lib. 10. c. 1. nu. 7. Cap. 20.

Qui nudus & discalciatus ibat per populos prædicans &c. lib. 14. c. 17. nu. 12.

Onus deserti maris, sicut turbines ab Aphrico veniunt, de deserto venit, venit de terra hostili. lib. 14. c. 17 nu. 12. Cap. 21.

Propterea repleti sunt lumbi mei dolore, & angustia possidebit me, sicut angustia parturientis. lib. 14 c. 17. nu. 12. 13.

Si quæritis, quærite, conuertimini, & venite. lib. 4. c. 16. nu. 5 lib 3 c 6 nu. 14.

Pone mensam, contemplare in specula, comedentes & bibentes, surgite principes, arripite clypeum. lib. 5. c. 12. nu. 22.

Onus Duma ad me clamat ex Seir, custos quid de nocte? lib. 5. c. 7. nu. 7. lib. 3. c. 6. num. 14.

Onus in Arabia, in saltu ad vesperam dormietis. lib. 14. c. 8. nu 13.

Occurrentes sitienti ferte aquam, qui habitatis terram Austri cum panibus, occurrite fugienti. lib. 14. cap 28. nu. 11. lib. 18. c. 2. nu. 51.

Interfecti tui non interfecti gladio, nec mortui tui, mortui in bello, cuncti principes tui fugerunt simul &c. populi mei. lib. 1. c 14. nu 5. Cap. 22.

Et vocauit Dominus Deus exercituum in die illa ad fletum, & ad planctum, & ad caluitium, & ad cingulum sacci, & ecce gaudium & lætitia, occidere vitulos, iugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinum. lib. 4. c. 4 nu. 4. lib. 14. c. 18. n. 15. lib. 15 c. 8. nu 5.

Comedamus & bibamus, cras enim moriemur, & reuelata est in auribus meis vox Domini exercituum, si dimittetur iniquitas hæc! lib. 14. cap. 18. nu. 25. lib. 15. ca. 8. nu. 5.

Onus Tyri vlulate naues maris, vastata est domus, vnde venire consueuerant de terra Cethim, reuelatum est eis. lib. 4. c. 10. num. 1. 2. Cap. 23.

Quis cogitauit hoc super Tyrum quondā

Digitized by Google

Et factus est principatus eius super humerũ eius. lib.3.c.10.nu.60.
Et vocabitur nomen eius admirabilis, consiliarius, Deus, fortis, pater futuri sęculi, princeps pacis: lib.3.cap.5. nume.25. & lib.12. cap.2. nu.17.18.20.21.
Multiplicabitur eius imperium, & pacis nõ erit finis. lib.3.c.5.nu.25.
Zelus Domini exercituum faciet hoc.lib.3. cap.5.nu.25.
Lateres ceciderunt, sed quadris lapidibus ædificabimus, sycomoros succiderunt, sed cedros immutabimus.lib.3.c.17.numero 22.
Et populus non est reuersus ad percutientem se.lib.6.c.10.nu.36.
Vir fratri suo non parcet, & declinabit ad dexteram, & esuriet, & ad sinistram comedet, & non saturabitur, vnusquisque sanguinem brachij sui vorauit &c. & in his omnibus non est auersus furor eius. lib.1.c.13.nu.1.
Cap. 10. Numquid gloriabitur securis contra eum, qui secat in ea, aut exaltabitur serra contra eum, a quo trahitur. lib.18. capit.1. num.40.
Consummationem, & abbreuiationem Dominus exercituum faciet in medio omnis terræ.lib.11.c.4.nu 6.
Verbum consumans, & abbreuians faciet Dominus super terram. lib.10.cap.3. numero 11.
Ecce dominator Dominus exercituum, cõfringet laguncula in terrore, & excelsi statura succidentur, & sublimes humiliabuntur. lib.3.c.6.nu.12.
Cap. 11. Et egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet.lib.3.c.6.nu.6.& c.9.nu.3.14.& c.10.num.89. lib.4.cap.24. num.15. lib.11.c.6. nu. 19.lib. 18. cap.10. num.23.
Et requiescet super eum Spiritus Domini, spiritus sapientiæ, & intellectus, spiritus consilij, & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, & replebit eum spiritus timoris Domini. lib.1.cap.22. nu.11.lib.16. c. 12. nu.2.60.lib.4.c.9. nu.15.& lib.18.ca. 14.num.21.
Non secundum visionem oculorum iudicabit, neque secundum auditum aurium audiet, sed iudicabit in iustitia pauperes, & arguet in æquitate pro mansuetis terræ, & percutiet terram virga oris sui, & spiritu labiorum suorum interficiet impium. lib.3.cap.6.num.13.lib.2.cap.8. num.21.
Et erit iustitia cingulum lumborum eius, & fides. r. e. lib.11. c.4.nu.7.
Habitabit lupus cum agno, & leo, & ouis simul morabuntur, & paruulus minabit eos: vituies & leo pascentur. simul requiescent catuli eorum, & leo quasi bos paleas comedet. lib.2.cap.6. nume.28.& c.8.nu.18.lib.5.c.3.num.7.lib.14.cap.25. nu.38.39.41. & lib. 18.c.12.nu.1.
Et delectabitur infans ab vbere super foramine aspidis, & in cauerna reguli, qui ablactatus fuerit, manum suam mittet. lib. 2.cap.8.nu.30. lib. 1.cap.2.num.15.lib.3. c.5.nu.64.65.
Et erit sepulchrum eius gloriosum. lib.6.c. 4. nu.10.11.12.13.14.15.
Haurietis aquas in gaudio de fontibus Saluatoris, & dicetis in illa die, Confitemini Domino, & inuocate nomen eius. lib 1 c.25.nu.4. Cap. 12.
Super montem caliginosum leuate signũ, exaltate vocem, leuate manum, & ingrediantur portas duces. lib.13.c.6 nu.7. Cap. 13.
Vlulate, quia prope est dies Domini, quia vastitas a Domino veniet, propter hoc omnes manus dissoluentur, & omne cor hominis tabescet, & conteretur. lib.9.c. 9. num.24.
Torsiones & dolores tenebunt, quasi parturiens dolebit, vnusquisque ad proximum suum stupebit. lib.3.c.24. nu.7.lib. 9.c.9.nu.24.
Ecce dies Domini veniet crudelis, & indignationis plenus, & iræ, furoisq; ad ponendam terram in solitudinem, & peccatores eius conterendos de terra. lib.9.c. 9. nu.19.24.33.
Quoniam Stellæ cæli, & splendor earum non expandent lumen suum, obtenebratus est Sol in ortu suo, & Luna non splẽdebit in lumine suo. lib.9.c.9.nu.19.
Et visitabo super orbis mala, & contra impios iniquitatem eorum.lib.4. c.3.nu.15. lib.9.c.9.nu 19.
Et quiescere faciam superbiam infidelium, & arrogantiam fortium humiliabo, pretiosior erit vir auro, & homo mũdo obrizo. lib.9.cap 9.nu.19.
Detracta est ad inferos superbia tua, concidit cadauer tuum, subter te sternetur tinea, & operimentum tuũ erunt vermes. lib.9.c.3. nu.9. Cap. 14.
Quomodo cecidisti de cœlo lucifer, qui mane oriebaris? Corruisti in terram, qui vulnerabas gentes? qui dicebas in corde tuo, in cœlum conscendam, super astra Dei exaltabo solium, sedebo in mõte testamenti, in lateribus Aquilonis, ascendam super altitudinem nubium, similis ero altissimo. lib.2.c.5.nu.12. & c. 6.nu.17.& cap.8.nu.25. & c.9.nu.5. lib.3. c.5.num.68. lib 11.c.12. nu.18. & lib.14. 21.num.18.& lib.16.c.14. nu.26.& li.16. cap.14. nu.10.18. & lib. 16.c.14. nu.26.& cap.13.num.43 50.51.lib.3.c.17.num.14. lib.2.c.24.nu.8.
Numquid iste est vir qui conturbauit terram, qui concussit regna, qui posuit orbem desertum? lib.4. c.33.nu.1.
Et descenderunt ad fundamenta laci, quasi cadauer putridum. libro 12. cap.3. numero 10.

Digitized by Google

Non vocabitur in æternum semen pessimorum, præparate filios vestros occisioni &c. & perdam Babylonis nomen, & reliquias,& germen,& progeniem. libro 4. cap. 14. nume. 2. & libro 14. cap. 11. numero 14.

Et ponam eam in possessionem ericij, & in paludes aquarum,& scopabo eam in scopa terens. lib.14. c.12. nu.14.

De radice enim colubri egreditur regulus, & semen eius absorbens volucrem. lib. 14.c.8.nu.12.

Ab Aquilone enim fumus veniet, & quid respondebitur nuncijs gentis ? libr.14. cap 11.nu.3.

Quia Dominus fundauit Sion, & in ipso sperabunt pauperes populi eius. lib.14. c.11 num. 2.

Cap. 15. Aquæ enim Nemrim desertæ erunt,quia aruit herba, defecit germen, viror omnis interijt. lib.8.c.1.nu.8.

Secundum magnitudinem operis,& visitatio eorum.lib.6.c.10.nu.9.

Ad torrentem salicum ducent eos. lib.14. cap.6. nu.21.

Cap. 16. Consummatus est miser, & defecit qui cõculcabat terram.lib.2.c.8.nu.19.

Et præparabitur in misericordia solium, & sedebit super eum in veritate in tabernaculo Dauid iudicãs &c. quod iustum est. lib.2.c.8.nu.19.& c.11.nu.18.

Audiuimus superbiam Moab, superbus est valde.lib.2.c.11.nu.18.

Propagines eius relictæ sunt, transierunt mare. lib.11. c.12.nu.19.

Super hoc venter meus ad Moab, quasi cithara sonabit, & viscera mea ad murum cocti lateris lib.18.c.10.nu.15.

Tribus annis quasi anni mercenarij, auferatur gloria Moab. lib.6. cap.11. nu.6.& lib.8 cap 9.nu.11.

Cap. 18. Væ terræ cymbalo alarum, quæ est trans flumina Aethiopiæ, quæ mittit in mare legatos &c. Ite angeli veloces ad gẽtem conuulsam, & dilaceratam, ad populum terribilem, post quem non est alius, ad gentem expectantem, & conculcatam. lib.16.c 11.nu.8.

Quiescam, & considerabo in loco meo, sicut meridiana lux clara est. lib.4.cap.13. numero 8.

Et præscindentur ramusculi eius falcibus, & quæ derelicta fuerint abscindentur,& excutientur, & relinquentur simul auibus montium, & bestijs terræ, & æstate perpetua erunt super eum volucres, & omnes bestiæ terræ super illum hiemabunt. lib 14.c.6.nu.21.

Cap. 19. Ecce Dominus ascẽdet super nubem leuẽ, & ingredietur Aegyptum,& mouebũtur simulacra Aegypti a facie eius. lib.11.c. 6 nu.20.19.lib.3.c.5.nu.26.

Et cõmouebũtur simulacra Aegypti a facie eius,&c.in medio eius.lib 3.c.5.nu.26.

Et concurrere faciam Aegyptios aduersus Aegyptios, & pugnabit vir contra fratrẽ suum,&c. regnum aduersus regnum.lib. 14.c.4.nu.5.lib.3.c.5.nu.26.

Et tradam Aegyptum in manu dominorũ crudelium,& rex fortis dominabitur eorum.lib.4.c.33 nu.2.

In die illa erunt quinque ciuitates in terra Aegypti loquentes lingua Chanaan. lib. 16.c.9.nu.11.

Et cognoscent Aegyptij Dominum in die illa,& colent eum in hostijs, & muneribus,& vota vouebunt Domino,& soluẽt. lib 3.c.10.nu.8.

Et percutiet Dominus Aegyptum plaga, & sanabit eam, & reuertentur ad Dominum,& placabitur eis,& sanabit eos.lib. 6.c.10.nu.10.

Vade,& solue saccum de lumbis tuis,& calciamenta tua tolle de pedibus tuis &c. lib.10.c.1.nu.7. Cap. 20.

Qui nudus & discalciatus ibat per populos prædicans &c. lib.14.c.17.nu.22.

Onus deserti maris,sicut turbines ab Aphrico veniunt, de deserto venit, venit de terra hostili. lib.14.c.17 nu.22. Cap. 21.

Propterea repleti sunt lumbi mei dolore, & angustia possidebit me, sicut angustia parturientis.lib.14 c.17. nu.12.13.

Si quæritis,quærite, conuertimini, & venite. lib.4.c.16.nu.5.lib 3 c 6 nu.14.

Pone mensam, contemplare in specula,comedentes & bibentes, surgite principes, arripite clypeum.lib.5.c.12.nu.22.

Onus Duma ad me clamat ex Seir, custos quid de nocte? lib.5. c.7.nu.7. lib.3. c.6. num 14.

Onus in Arabia, in saltu ad vesperam dormietis.lib.14.c.8.nu 13.

Occurrentes sitienti ferte aquam, qui habitatis terram Austri cum panibus,occurrite fugienti. lib.14. cap 18. nu.11. lib.18. c.2.nu.51.

Interfecti tui non interfecti gladio, nec mortui tui, mortui in bello, cuncti principes tui fugerunt simul &c. populi mei. lib.1.c 14.nu.5. Cap. 22.

Et vocauit Dominus Deus exercituum in die illa ad fletum, & ad planctum, & ad caluitium, & ad cingulum sacci, & ecce gaudium & lætitia, occidere vitulos, iugulare arietes,comedere carnes,& bibere vinum.lib.4.c.4 nu.4.lib.14.c.18.n.15. lib.15 c.8.nu 5.

Comedamus & bibamus, cras enim moriemur,& reuelata est in auribus meis vox Domini exercituum,si dimittetur iniquitas hæc.lib.14.cap.18.nu. 15.lib. 15.ca.8. nu.5.

Onus Tyri vlulate naues maris, vastata est domus,vnde venire consueuerant de terra Cethim, reuelatum est eis. lib.4. c.10. num.1. 2. Cap. 23.

Quis cogitauit hoc super Tyrum quondã

coronatam? cuius negotiatores &c. inclytos terræ. lib.1. c.17.nu.6.
Erubesce Sidon, ait mare. lib.15. cap.4.numero 15.
Dominus mandauit aduersus Chanaan, vt conterat fortes eius, & dixit, Non adijcies vltra vt glorieris, calumniam sustineas virgo filia Sidonis, in Cethim consurgens transfreta, ibi quoque requies non erit tibi. lib.9.c.20.nu.5.
Cap. 24. Luxit vindemia, infirmata est vitis, ingemuerunt omnes qui lætabantur corde. lib.9.c.9.nu.25.
Cessauit gaudium tympanorum, quieuit sonitus lætantium, conticuit dulcedo citharæ, cum cantico non bibent vinum, amara erit potio bibentibus illam &c. hinnient de mari. lib.9.c.9. nu.25.26.
Quomodo si paucæ oliuæ quæ remanserũt, excutiantur ex olea, & racemi cum fuerit finita vindemia. lib.5.c.5. nu.5.
Secretum meum mihi, secretum meũ mihi. lib.6.c.4. num.17.& lib.9.c.9.num.26.& lib 9.c.24.nu.14.
Formido, & fouea, & laqueus super te qui habitator es terræ, & erit, qui fugerit a facie formidinis, cadet in foueam, & qui se expoliauerit de fouea, tenebitur laqueo, quia cataractæ de excelsis apertæ sunt, & concutientur fundamenta terræ. lib.9. c.9.nu.26.27.
Et erubescet Luna, & confundetur Sol, cũ regnauerit Dominus exercituum in mõte Sion. lib.9. c.9.nu.21.26.27.
Onus Babylonis quod vidit Esaias filius Amos. lib.11.c.12.nu.18.
Cap. 26. Vrbs fortitudinis nostræ Sion, Saluator ponetur mea murus & antemurale. lib.1.c.22.nu.19.& lib.2.c.9. nu.11. & lib.6.cap.3 num.6.
Aperite portas, & ingrediatur gens iusta faciens veritatem. lib.18.c.10. nu.16.
Conculcabit eam pes pauperis, gressus egenorum, semita iusti recta est, rectus callis iusti ad ambulandum. Domine sustinuimus te, nomen tuum, & memoriale tuũ in desiderio animæ meæ, anima mea desiderauit te nocte. lib.3.c.8.nu.4.
De mane vigilabo ad te. lib.11.c.3.nu.19.
Misereamur impio, & non discet iustitiam facere. lib.2.c.11.nu.19.& lib.4.c.5.n.38. lib.4.c.9.nu.2.3.
In terra sanctorum iniqua gessit propterea non videbit gloriam Dei. lib.4.c.9.n.2.3. & lib.2.c.11.nu.19.
Domine exaltetur manus tua, vt nõ videãt, & confundantur. lib.2.c.11. nu.19.
Ignis hostes tuos deuoret. lib.9. cap.4. numero 10.
Domine dabis pacem nobis, omnia enim opera nostra operatus es in nobis. lib.2.c.11.num.20.
Domine Deus noster possederunt nos domini absque te, tãtum in te recordemur nominis tui. lib.2. c.11. nu.20.
Morientes non viuant, gigantes non resurgant &c. visitasti, & contriuisti eos, & perdidisti omnem memoriam eorum. lib.2.c.11.nu.20.lib.1.c.10.nu.6.
Indulsisti genti Domine, indulsisti genti, numquid glorificatus es? Elongasti omnes terminos terræ. lib.2.c.11. nu.19.20. lib.4.c.9. nu 2.3.
Domine in angustia requisierunt te, in tribulatione murmuris doctrina tua. lib.2. c.11.nu.19.20.lib.4.c.9.nu.2.3.
Sicut quæ concipit, cum appropinquauerit ad partum, dolens clamat in doloribus suis, sic facti sumus a facie tua Domine. lib.3.c.21 nu.9.
Concepimus, & quasi parturiuimus, & peperimus spiritum salutis. lib.3.c.21.n.18. lib.1.c.5.nu.13. & lib.3.c.21. nu.2.3 lib. 11.c.6. nu.121.
Vade populus meus, intra in cubicula tua, claude ostia super te, abscondere modicum ad momentum, donec pertranseat indignatio. lib.4.c.9. nu.3.lib.5. c.8.n.1.2.lib.9 c.24.nu.4.lib.15.c.8.nu.3.10.
Ecce enim Dominus egredietur de loco suo, vt visitet iniquitatẽ habitatoris terræ contra eum, & reuelabit terra sanguinem suum, & non operiet vltra interfectos tuos. lib.16.c 8.nu.19.
In die illa visitabit Dominus in gladio suo duro, & grandi, & forti, super Leuiathan serpentem vectem, & super Leuiathan serpentem tortuosum, & occides cetum qui est in mari. lib.2.c.8.nu.20. Cap. 27.
In die illa vinea meri cantabit ei, ego Dominus qui seruo eam, repente propinabo ei. lib.4.c.8.nu.6.
Indignatio non est mihi, quis dabit me spinam, & veprem in prœlio, gradiar super eam, succendam eam pariter? lib.4.c.8. num.6.
In die illa erit Dominus exercituum corona gloriæ, & sertum exultationis residuo populi sui. lib.16.c.5.nu.4. Cap. 28.
Quem docebit scientiam, & quem intelligere faciet auditum? Ablactatos a lacte, auulsos ab vberibus. lib.4.c.24. num.8.& c.27.num.3.
Quia manda remanda, manda remanda, expecta, reexpecta, expecta reexpecta, modicum ibi, modicum ibi. lib.2. c.2.n.21. lib.4.c.8. nu.7.8.
Hæc est requies mea, reficite lassum, hoc est refrigerium meum, & noluerunt audire. lib.4.c.8.nu.7.8.
Et erit eis verbum Domini, Manda remanda, manda remanda, expecta reexpecta, expecta reexpecta, modicum ibi, modicum ibi. lib.2.c.14.nu.1.
Vt vadant, & cadant retrorsum, & conterantur, & illaqueentur, & capiantur. li.2. c.14. nu.1.
Percussimus fœdus cum morte, & cum inferno

Digitized by Google

ferno fecimus pactum. lib.14.cap.21.numero 59.

Flagellum inundans cum transierit, nō veniet super nos.lib.4.c.8. nu.8.

Ecce ego mittam in fundamentis Sion lapidem, lapidem probatum, angularem, pretiosum, in fundamento fundatū li.4.c.8.nu.9.& lib.3.c.17 nu.1.

Coangustatum est enim stratum, ita vt alter decidat, & pallium breue vtrumque operire non potest.lib.1.c.18.nu.2.

Sicut enim in monte diuisionum, stabit Dominus, sic in valle quæ est in Gabaon ita scetur, vt faciat opus suum, alienum est opus eius, vt operetur opus suum, peregrinum est opus eius ab eo. lib.4. cap.8. nu.9.10.11.

Consummationem, & abbreuiationem audiui a Domino Deo exercituum super vniuersam terram.

Numquid tota die arabit arans vt serat, proscindet & sarriet humum suam. lib 4.c.8.nu.10.& lib.2.c.11.nu.21.

Nonne cum adæquauerit faciem eius, seret gith, & cyminum sparget, & ponet triticum per ordinem &c. Non enim in serris triturabitur gith, nec rota plaustri super cyminum circuibit, sed in virga excutietur gith, & cyminum in baculo, panis autem comminuetur. lib.2. ca 11. num.21.

Cap. 29. Populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longe est a me. lib.4. c.9.n 17.

Væ qui profundi estis corde, vt a Domino absconda tis consilium, quorum sunt in tenebris opera dicunt, Quis videt nos? & quis nouit nos? lib 4 c 13.nu 9.

Cap. 30. Væ filij desertores, dicit Dominus, vt faceretis consilium, & non ex me, & ordiremini telam, & non per spiritum meum, vt adderetis peccatum super peccatum, qui ambulatis, vt descendatis in Aegyptum, & os meum non interrogastis, sperantes auxilium in fortitudine Pharaonis, & habentes fiduciam in vmbra Aegypti. lib.16. c.12. nu.9.10.

Si reuertamini, & quiescatis, salui eritis, & noluistis, & dixistis, nequaquam, sed ad equos fugiemus, ideo fugietis, & super veloces ascendemus: ideo velociores erunt, qui persequentur vos.lib.4.c.4.n 5. & cap.35. nu.10.

Donec relinquamini quasi malus nauis in vertice montis, & quasi signum super collem. lib 4.cap.4.nu.5.

Propterea expectat Dominus, vt misereatur vestri, & ideo exaltabitur parcens vobis.lib.4.c.8.nu.11.

Et dabit vobis Dominus Deus panem arctum, & aquam breuem. lib.10. cap.30. numero 5.

Et non faciet auolare a te vltra doctorem tuum, & erunt oculi tui videntes præceptorem tuum. lib.10.c.3.nu.5.

Et contaminabis laminas sculptilium argenti tui, & vestimentum conflatilis auri tui, & disperges ea, sicut immunditiam menstruatæ, egredere, dices ei, & dabitur pluuia semini tuo, vbicumque seminaueris in terra &c.& panis frugum terræ vberrimus & pinguis. lib.18. cap.10. nume.17.

Ecce nomen Domini venit de longinquo. lib.4.c.4.nu.11.& c.18. nu.9.10.

Ardens furor eius, & grauis ad portandum, labia eius repleta sunt indignatione, & lingua eius quasi ignis deuorans. lib.4.c.18.num.9 10.

Spiritus eius velut torrens inundans vsque ad medium colli ad perdendas gentes pro nihilo. lib.4.c.18.nu.9.10.

Sicut aues volantes, sic proteget Dominus exercituum Ierusalem, protegens & liberans. lib.1. cap.6.nu 1. Cap.

Dixit Dominus, cuius ignis in Sion, & caminus eius in Ierusalem. lib 2.c.1. nu.36.

Super humum populi mei spinæ, & vepres ascendunt, quanto magis super omnem domum gaudij ciuitatis exultantis.lib.3. c.19.num.28. Cap.

Beati omnes qui seminatis super omnes aquas immittentes pedem bouis & asini. lib.1.c 25.nu.5.& lib.10. c.3.nu.8.

Angeli pacis amare flebunt.lib.3.cap.5.numero 77. Cap. 3

Qui excutit manus suas ab omni munere, qui obturat aures suas, ne audiat sanguinem, & claudit oculos suos ne videat malum, iste in excelsis habitabit &c. munimenta saxorum sublimitas eius, panis ei datus est, aquæ eius fideles sunt, & videbunt oculi eius regem in decore suo. lib.7.c.8.nu.30.& lib.15.c.5.nu.19.

Laxati sunt funiculi tui, sed non præualebunt, sic erit malus tuus, vt dilatare signum non queas. lib.5. cap.3.nu.5. lib.8. c.1 num.5.

Quoniam inebriatus est gladius meus in cœlo.lib.2.c.5. nu.2. & c.9. nu.17. Cap. 3

Nobiles eius non erunt ibi. libr.1. cap.23. num.4.

Regem potius inuocabunt, & omnes principes eius erunt in nihilum. lib.1. c.23. num.4.

Et erit ibi cubile draconum, & pascua struthionum, & occurrent dæmonia; onocétaurus, & pilosus clamabit alter ad alterum. lib 14.c.14.nu.12.13.

Ibi cubauit lamia, & inuenit sibi requiem, ibi habuit foueam ericius. lib.3. cap.29. numero 12.

Lætabitur deserta, & inuia, & exultabit solitudo, & florebit quasi lilium. lib.5.cap.7 nu.8.11. Cap. 3

Gloria Libani data est ei, decor Carmeli, & Saron.lib.5.c.7.nu.8.9.

Confortate manus dissolutas, & genua debilia roborate. lib.5.c.7.nu.9.

Tunc aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum patebunt, tunc saliet sicut ceruus, claudus, & aperta erit lingua mutorum, quia scissæ sunt aquæ in deserto, & torrentes in solitudine lib.5.cap.7.nu 9.10.

In cubilibus, in quibus prius habitabant dracones, orietur viror calami, & iunci. lib.5.c.7.nu.10.

Gaudium & lætitiam obtinebunt.lib.2.ca.1.num 9.

Fugiet ab eis dolor, & gemitus. lib.2. c.1. nu.9.& lib.4.c.1. nu.22.23.24.

Cap. 36. Siluerunt, & non responderunt ei verbū, mandauerat enim eis rex, dicens, Ne ei respondeatis lib.9.c 7.num.25.

Cap. 37. Et factum est, cum audisset rex Ezechias, scidit vestimenta sua, & obuolutus est sacco, & intrauit in domum Domini.lib. 8.c.7.nu.11.

Et misit Eliacim, qui erat super domum, & Sobnam scribā, & seniores de sacerdotibus opertos saccis ad Esaiam filiū Amos Prophetam, & dixerunt ad eum, hæc dicit Ezechias, Dies tribulationis, & blasphemiæ hæc &c. lib.8. c.7. nu.11.

Ego protegam ciuitatem hanc propter me, & propter Dauid seruum meum. libro 5. cap 8.num 7.lib.8.c.7. num.11. lib.16.c. 7. nume.7.

Cap. 38. In diebus illis ægrotauit Ezechias vsque ad mortem, & introiuit ad eum Esaias filius Amos Propheta, & dixit ei, Hæc dicit Dominus Deus, Dispone domui tuæ, quia morieris tu, & non viues, & conuertit Ezechias faciem suam ad parietem, & orauit ad Dominum, & dixit, Obsecro Domine, memento quæso, quomodo ambulauerim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod bonum est in oculis tuis fecerim, & fleuit Ezechias fletu magno. lib.11.c.9 nu.12.

Ego dixi in dimidio dierum meorum vadam ad portas inferi, quæsiui residuum annorum meorum, dixi, non videbo Dominum Deum in terra viuentium, non aspiciam hominem vltra, & habitatorem quietis. lib.11. c.9. nu.12. lib.16.cap.11. num.23.30.

Generatio mea ablata est, & conuoluta est a me, quasi tabernacula pastorum. lib. 16.c.11.nu.30.

Præcisa est velut a texente vita mea, dum adhuc ordirer, succidit me. lib.16. cap. 11. nu.30.

De mane vsque ad vesperam finies me. li.2. cap.11. nu.25.

Sperabam vsq; ad mane, quasi leo sic cōtriuit omnia ossa mea. lib.2. c. 11. n.25.

Sicut pullus hirundinis sic clamabo, meditabor vt columba. lib.2. c.11. nu.25. lib. 18.c.18. nu.17.

Attenuati sunt oculi mei suspicientes in excelsum lib.18.c.18.nu.17.

Domine vim patior, responde pro me, quid dicam, &c. lib.14.c.6. num.42.43.44.

Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meæ. lib.14. cap.6. numero 42.

Proiecisti post tergum tuum omnia peccata mea. lib.11. c.10.nu.8.

Ecce in pace amaritudo mea amarissima. lib.3.c.5.nu.12.

Quia non infernus confitebitur tibi, neque mors laudabit te. lib. 14.c.6.nu.42.

Et iussit Esaias vt tollerent massam de ficis, & cataplasmarent super vulnus eius, & sanaretur. lib.4.c.22.nu.6.

Cap. 39. Audi verbum Domini, Ecce dies venient, & auferentur omnia &c. Babylonis. lib. 1.c.13.nu.2.

Et de filijs tuis qui exibunt de te, quos genueris tollent, & erunt Eunuchi in palatio regis Babylonis. lib.14. cap.26. numero 24.

Bonum est verbum Domini quod locutus est, fiat tantum pax in diebus meis. li. 1. c.13.num 2.

Cap. 40. Consolamini, consolamini popule meus. lib.3.cap.6. nu.27.

Vox clamantis in deserto, Parate viam Domini, rectas facite semitas in solitudine Dei nostri. lib.5.c.7.nu.11.

Omnis vallis exaltabitur, & omnis mons, & collis humiliabitur, & erunt praua in directa, & aspera in vias planas. lib.5.c.7. numero 11.

Et reuelabitur gloria Domini, & videbit omnis caro salutare Dei nostri. lib.5. ca. 7. num.11.

Vox dicentis, Clama. quid clamabo? Omnis caro fœnū, & omnis gloria eius quasi flos agri, exsiccatum est fœnum, & cecidit flos, quia Spiritus Domini sufflauit in eo. lib.2.c.6.num.28.& c.15. nu.54. & c.19.nu.22. lib.3 c.5. nu.62. lib.7.ca.6. nu. 13.14.15. lib.18. c.16.nu.7. & lib.2.c.16. nu.22. & lib.18. c.17. nu.14.

Super montē excelsum ascende tu qui Euangelizas Sion, exalta in fortitudine vocem tuam &c. lib.14.c.29.num.30.& c.31.nu. 16.17.& lib.14.c.28.num.12.

Sicut pastor gregem suū pascet, in brachio suo congregabit agnos, & in sinu suo leuabit, fœtas ipse portabit. libr.3. cap.5. nume.27.

Quis mensus est pugillo aquas, & cœlos palmo ponderauit? Quis appendit tribus digitis molem terræ, & librauit in pondere montes, & colles in statera? Quis audiuit spiritum Domini, aut quis consiliarius eius fuit? lib.4. c.15.nu.5.

Ecce gentes quasi stilla situlæ, & quasi momentum stateræ. lib.8.c.5.nu.7.8. lib.17. c.5.nu.7.

Omnes gentes quasi non sint &c. lib.8.cap. 5. num.7.8.

Qui sedet super gyrū terræ, & habitatores eius

eius sunt quasi locustæ, qui extendit velut nihilum cœlos, & expandit eos sicut tabernaculum ad inhabitandum. lib.17. c.5. nu.6.7.

Qui confidunt in Domino, mutabunt fortitudinem, assument pennas, vt aquila volabunt, & non deficient. lib.1. c.7.nu.6. lib.6.cap.3.num.15.16.18.& lib.9. ca.23. num.18.

Cap. 41. Noli timere vermis Iacob, qui mortui estis ex Israel. lib.1. c.23 nu.5.

Ego posui te quasi plaustrum triturans nouum, habens rostra serrantia. lib.1.cap. 23. num.5.

Triturabis montes, & comminues eos, & colles quasi puluerem pones. lib.14.cap. 4.num.6.

Cap. 42. Ecce seruus meus, suscipiam eum, electus meus complacuit sibi in illo anima mea, dedi spiritum meũ super eum, iudicium gentibus proferet.lib.14.c.29.nu. 7.

Non clamabit, neque accipiat personam, nec audietur vox eius foris. lib.14. cap. 29. num.7.

Calamum quassatum non conteret, & linum fumigans non extinguet. lib.1.cap. 12.num.43.lib.11.c.2.num.8.& lib.3.c.5. nume.28.

Non erit tristis, neque turbulentus, donec ponat in terra iudicium. lib.3. cap.5.numero 28.

Hæc dicit Dominus Deus, creans cœlos,& extendens eos, formans terram, & quæ germinant ex ea, dans flatum populo, qui est super eam, & spiritum calcantibus eam lib.1.c.15.nu.2.& lib.11.cap.12. nu.4.& lib.16. c 12. nu.42.

Gloriam meam alteri non dabo. lib. 1.cap. 20.nu.28.& lib.7.c.6. num.16.lib.18.c.1. num 38. 39.

Subleuetur desertum & ciuitates eius, in domibus habitabit Cedar:laudate habitatores Petræ, de vertice montium clamabunt.lib.5. c.7.nu.12.

Tacui semper,silui,patiens fui, sicut parturiens loquar, & dissipabo, & absorbebo simul. lib.6 c 10.nu.11.

Desertos faciam montes,& colles,& omne germen eorum exiccabo, & ponam flumina in insulas, & stagna arefaciam.lib. 6 c.10. num.11.

Et educam cæcos in viam, quam nesciunt, & in semitis quas ignorauerunt, ambulare eos faciam, ponam tenebras coram eis in lucem,& praua in recta.lib.16.c.4. numero 23.

Et effudit super eum indignationem furoris sui,& forte bellum,& combussit eum in circuitu,& non cognouit,& succendit eum,& non intellexit. lib.6. c.10.nu.11.

Cap. 43. Et nunc hæc dicit Dominus creans te Iacob,& formãs te Israel, noli timere,quia redemi te, & vocaui te nomine tuo, meus es tu, cum transieris per aquas tecum ero,& flumina non operient te,cum ambulaueris in igne, non combureris, & flamma ardebit in te.lib.1. c.23. nu.7. & lib.6.cap.12.nu 12.

Vos testes mei dicit Dominus,& ego Deus, lib.4.c.13.nu.22.

Glorificabit me bestia agri, dracones & struthiones. lib.8. c.9.nu.29.

Germinabunt sicut salices inter herbas iuxta præterfluentes aquas. libr. 12. cap.3. numero 35.

Deleui, vt nubem, iniquitates tuas,& quasi nebulam peccatum tuum. lib. 2. cap.8. num.4.12.

Ego Dominus,& non est alter,formans lucem, & creans tenebras, faciens pacẽ, & creans malum. lib.6.c.9.nu.37.38.

Rorate cœli desuper, & nubes pluant iustum,aperiatur terrã, & germinet Saluatorem, & iustitia oriatur simul.lib.3.c.5. nu.29.lib.11.c.6.nu.121.

Labor Aegypti, & negociatio Aethiopiæ, & Sabaim viri sublimes ad te transibũt, & tui erunt, post te ambulabunt, vincti manicis pergent, & te adorabunt, teque deprecabuntur, tantum in te est Deus, & non est absque te Deus. lib.3. cap.5. num.29.& lib.1.cap.2.num.25.lib.9.cap. 13. num.10.

Vere tu es Deus absconditus, Deus Israel Saluator.lib.3.c.5.nu.29.

Audite me domus Iacob, & omne residuũ domus Israel.lib.1.c 6.nu.1.

Mementote istud, & confundamini, & redite præuaricatores ad cor. lib. 14. c.23, num.11.

Descende, sede in puluere virgo filia Babylonis, sede in terra, non est solium filiæ Chaldæorum, quia vltra non vocaberis mollis & tenera.lib.12.cap.4.num. 20.21. lib.14. cap.8. num 35. lib.16. cap. 13.num.13.

Tolle molam,& mole farinam,denuda turpitudinem tuam, discooperi humerum, reuela crura,transi flumina lib.12. cap.4. num.21.lib.16.cap.13.num.13.

Sede tacens, & intra tenebras filia Chaldæorum, quia non vocaberis vltra domina regnorum. lib. 1.c.15.nu.16.

Iratus sum super populum meum, contaminaui hereditatem meam, & dedi eos in manu tua, non posuisti eos misericordias lib.1. c.15.num.16.

Sedeo regina,& vidua non sum. lib.3.c.19. nu 25. lib.16. c.13.nu 14.

Et laude mea infrenabo te,ne intereas.lib. 2.c.12 nu 24. 25.

Ecce excoxi te, sed non quasi argentũ, elegi te in camino paupertatis.lib.2.cap.11. nu 22. & lib.3.c 40.nu.12.

Vtinam attendisses mãdata mea. facta fuisset sicut flumen pax tua, & iustitia tua sicut gurgites maris, & fuisset quasi arena semen tuum. lib.11.c.3.nu.20.

Digitized by Google

Egredimini de Babylone, fugite a Chaldæis, in voce exultationis annunciate, auditum facite hoc, & efferte illud vsq; ad extremum terræ. lib. 14. c. 26. nu. 15.

Cap. 49. Audite insulæ, & attendite populi de lōge, Dominus ab vtero vocauit me, de vētre matris meæ recordatus est nominis mei, & posuit os meum quasi gladium acutū, in vmbra manus suæ protexit me, & posuit me quasi sagittam electam, in pharetra sua abscondit me. lib. 1. c. 18. nu. 1. 14. & lib. 3. c. 5. nu. 30. & lib. 1. c. 2. num. 26. & cap. 18. nu. 1. 14.

Laudate cœli, & exulta terra, iubilate montes laudem Deo, quia consolatus est Dominus populum suum. libr. 1. cap. 6. numero 3.

Et dixit Sion, dereliquit me Dominus, & Dominus oblitus est mei. lib. 12. cap. 3. num. 11.

Numquid obliuisci potest mulier infantē suum, vt non misereatur filio vteri sui? lib. 1. c. 1. nu. 30. lib. 4. c. 7. nu. 8.

Viuo ego dicit Dominus, quia omnibus his, velut ornamento vestieris, & circumdabis eos tibi quasi sponsa. libro 5. cap. 8. nu. 8.

Numquid tolletur a forti præda? aut quod captum fuerit a robusto, saluum esse poterit? lib. 2. c. 8. nu. 22.

Et cibabo hostes tuos carnibus suis. lib. 4. c. 34. num. 2.

Cap. 50. Hæc dicit Dominus, Quis est hic liber repudij matris vestræ, quo dimisi eam? aut quis est creditor meus, cui vendidi vos? Ecce in iniquitatibus vestris vēditi estis, & in sceleribus vestris dimisi matrē vestram. lib. 4. c. 21. nu. 3.

Quia veni, & non erat vir. lib. 12. cap. 4. numero 8.

Ecce vos omnes accendentes ignem accincti flammis, ambulate in lumine ignis vestri, & in flammis quas succendistis, de manu mea factum est hoc vobis, in doloribus dormietis. lib. 6. c. 10. nu. 12.

Cap. 51. Audite me qui sequimini quod iustum est, & quæritis Dominum, attendite ad petram, vnde excisi estis, & ad cauernam laci, de qua præcisi estis, attendite ad Abraham patrem vestrum, & ad Saram quæ peperit vos.

Consurge, consurge, induere fortitudinem brachium Domini. lib. 7. c. 8. nu. 11. 12.

Et nunc qui redempti sunt a Domino, reuertentur, & venient in Sion laudantes, & lætitia sempiterna super capita eorū, gaudium & lætitiam tenebunt, fugiet dolor & gemitus. lib. 4. c. 16. nu. 6.

Ego ipse consolabor vos. lib. 4. c. 9. num 4. & c. 16. num. 6.

Incuruare, vt transeamus. lib. 2. cap. 8. n. 23. & c. 15. nu 60. 61.

Cap. 52. Consurge, consurge, induere fortitudine tua Sion, induere vestimentis gloriæ tuæ Ierusalem, ciuitas sancti. lib. 4. cap. 14. num. 3. & cap. 16. num. 6. & lib. 7. c. 8. num. 11. 12.

Quia non adijciet vltra, vt pertranseat per te incircumcisus & immundus. lib. 7. c. 8. nu. 12. & lib. 9. c. 21. nu. 9.

Excutere de puluere, consurge, sede Ierusalem, solue vincula colli tui captiua filia Sion. lib. 7. c. 8. nu. 12.

Gratis venundati estis, & sine argento redimemini. lib. 10. c. 4. nu. 16.

Recedite, recedite, exite inde, pollutum nolite tangere, exite de medio eius, mundamini qui fertis vasa Domini. lib. 3. ca. 28. nu. 22. lib. 9. c. 21. nu. 8. lib. 11. c. 5. num. 5. & c. 12. nu. 5. lib. 14. c. 31. nu. 14.

Domine quis credidit auditui nostro? li. 3. cap. 7. nu. 41. Cap. 53.

Et ascendet sicut virgultum coram eo, & sicut radix de terra sitienti. lib. 3. cap. 10. nu. 58. 59.

Non est ei species, neq; decor, & vidimus eum, & non erat aspectus, & desiderauimus eum despectum, & nouissimum virorum, virum dolorum, & scientem infirmitatem. lib. 2. cap. 10. num. 20. 25. 48. 57. 58. 59. 71. & libro 3. capit. 10. numero 71. 72.

Vere languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit, & nos putauimus eum, quasi leprosum & percussum a Deo, & humiliatum. lib. 2. c. 12. num. 4. & lib. 3. c. 7. nu. 18. & c. 10. nu. 59.

Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra. lib. 2. cap. 12. num. 4. & libr. 3. c. 7. nu. 18.

Disciplina pacis nostræ super eum, & liuore eius omnes nos sanati sumus, omnes nos sicut oues errauimus, vnusquisque in viam suam declinauit, & posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrū. lib. 3. c. 10. nu. 25. 59.

Oblatus est, quia ipse voluit &c. lib. 3. c. 10. nu. 25. lib. 11. cap. 6. num. 57.

Sicut ouis ad occisionem ducetur, & quasi agnus coram tondente se obmutescet. lib. 3. cap. 10. nu. 25. 59.

Lauda sterilis quæ non paris, decanta laudem, & hinni, quæ non parturiebas, quoniam multi filij desertæ magis q̄ eius, quæ habet virum, dicit Dominus. lib. 5. c. 7. nu. 14. lib. 6. c. 4. nu. 12. 13. 14. 15. lib. 16. c. 5. nu. 6. Cap. 54.

Quasi pannus menstruatæ omnes iustitiæ nostræ. lib. 7. cap. 6. num. 3. & lib. 8. cap. 7. num. 10.

Ecce ego sternam per ordinē lapides tuos, & fundabo te in sapphiris, & ponam iaspidem propugnacula tua, & portas tuas in lapides sculptos, & omnes terminos tuos in lapides desiderabiles, vniuersos filios tuos doctos a Domino. lib. 12. c. 3. nu. 33. lib. 3. c. 17. nu. 1.

Dilata

Dilata locum tentorij tui, & pelles tabernaculorum tuorum extende &c. hereditabit. lib. 3 c 10. nu 64. 65. lib. 5. c. 7. nu. 14
Ad punctum in modico dereliquit te, & in magnis miserationibus congregabo te. lib. 4 c. 10. nu 3
In momento indignationis &c. Misertus sum tui. lib 4 c. 21 nu. 7
Cap. 55. Omnes sitientes venite ad aquas, et qui nõ habetis argentum properate, emite, & comedite, venite, emite absque argento, & absque vlla commutatione. lib. 7. c. 8. nu. 13. lib. 9. c. 16. nu. 9. lib. 3. c. 24. nu. 16
Quare appendistis argentum non in panibus, et laborem vestrum non in saturitate? lib 2. c. 18. nu. 10. lib. 18. c. 2. nu. 51
Audite audientes me, & comedite bonum, et delectabitur in crassitudine anima vestra. lib. 2. c. 18. nu 10
Quærite Dominum dum inueniri potest, inuocate eum dum prope est lib. 4. c. 16. nu. 18. 19. et c. 19. nu. 5. lib. 9. c. 1. nu. 30. 31. lib. 4. c. 22. nu. 17
Derelinquat impius viam suam, & vir iniquus cogitationes suas, & reuertatur ad Dominum, & miserebitur eius, & ad Deum nostrum, quoniam multus est ad ignoscendum. lib. 1. c. 9. nu. 3. et lib. 14. c. 22. nu. 17
Non enim cogitationes meæ, cogitationes vestræ, neque viæ meæ, viæ vestræ dicit Dominus. lib. 3. c. 25. nu. 2
Et quomodo descendit imber, & nix de cęlo, & illuc vltra non reuertitur, sed inebriat terram, & infundit eam, & germinare eam facit, & dat semen serenti, & panem comedenti, sic erit verbum meũ quod egredietur de ore meo, non reuertetur ad me vacuum sed faciet quæcunq; volui, et prosperabitur in his ad quę misi illud. lib. 3. c. 5. nu 31. & lib 4. c. 25. nu 2
In lætitia egrediemini, et in pace deducemini, montes, & colles cantabunt coram nobis laudem, et omnia ligna regionis plaudent manu. lib. 7. c. 8. nu. 13. 14
Pro saliuncula ascendet abies, & pro vrtica crescet myrtus. lib. 7. c. 8. nu. 14
Et erit Dominus nominatus in signum æternum, quod non auferetur. lib. 7. ca. 8. nume. 14
Cap. 56. Et non dicat Eunuchus, ecce ego lignum aridum, quia hæc dicit Dominus Eunuchis, qui custodierint sabbata mea, & elegerint quæ ego volui, et tenuerint fędus meum; dabo eis in domo mea, & in muris meis locum, et nomen melius a filijs, & filiabus, nomen sempiternum dabo eis, quod non peribit. lib. 12. c. 4. nu. 12
Holocausta eorum, et victimæ eorum placebunt mihi super altare meum. lib. 2. c. 20. nu. 8
Speculatores eius cæci. lib. 6. c. 3. nu 26
Canes muti non valentes latrare. lib. 2. cap. 13. nu. 40
Non dixisti, quiescam, vitam manus tuæ inuenisti, propterea non rogasti, pro quo sollicita timuisti? quia mentita es, et mei non es recordata, neque cogitasti in corde tuo, quia ego tacens, et quasi non videns, & mei oblita es? lib. 2. c. 11. nume. 22. 23. lib. 4. ca. 8. nu. 12. lib. 14. cap. 31. nume. 16. 18
Ego annunciabo iustitiam tuam; & opera tua non proderunt tibi. lib. 2. c. 11. nu 23. et lib. 4. c. 8. nu. 12
Cum clamaueris, liberent te cõgregati tui, et omnes eos auferet ventus, tollet aura. lib. 2. c. 11. nu. 24
Propter iniquitatem auaritiæ eius iratus sum, & percussi eum, abscondi a te faciẽ meam, et indignatus sum lib. 2. ca. 11. nu. 24. lib. 3. c 13. nu. 15
Obijt vagus in viam cordis sui. lib. 2. ca. 22. nu. 15. et c. 11. nu. 24
Vias eius vidi, & sanaui eum, et reduxi eũ, et reddidi consolationes ipsi, & lugentibus eius. lib 2. c 11. nu. 24
Creaui fructum labiorum pacem, pacem ei, qui longe est, et qui prope. lib. 4. c. 25. n. 3
Cor impij quasi mare feruens, quod quiescere non potes, et redundãt fluctus eius in conculcationem, et lutum. lib. 3. ca. 24. nu 8. et lib. 7. c. 1. nu. 29
Non est pax impijs, dicit Dominus. lib. 7. c. 1. nu. 29. 30
Clama ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam. lib. 14. c. 31. nu. 16. 17. et lib. 4. ca. 9. nume. 4
Et annuncia populo meo scelera eorum. li. 4. c. 9. nu. 4
Me etenim de die in diem quærunt, et scire vias meas volunt, quasi gens, quæ iustitiam fecerit, et iudicium Dei sui non dereliquerit. lib. 14. c. 19. nu. 1
Regant me iudicia iustitiæ, et appropinqua re Deo volunt lib. 14. c. 19. nu. 1. 2
Quare ieiunauimus, et non aspexisti? humiliauimus animas nostras, et nescisti? lib. 9. c. 1. nu. 11. et lib. 14. c. 19. nu. 2
Ecce in die ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra, et omnes debitores vestros repetitis. lib. 9. c 1. nu. 12
Ecce ad lites, et contentiones ieiunãtis, et percutitis pugno impie. lib. 9. c. 1. nu. 12
Nolite ieiunare sicut vsque ad hanc diem, vt audiatur in excelso clamor vester. lib. 9. c 1. nu. 12. 17
Nõne magis hoc est ieiunium quod elegi? dissolue colligationes impietatis, solue fasciculos deprimentes, dimitte eos, qui confracti sunt, liberos, & omne onus dirumpe. lib. 9. c. 1. num. 3. 12. 13. 14. 16. 17. 18. lib. 18. c. 14. nu. 6
Frange esurienti panem tuum, et egenos, vagosque induc in domum tuam, cum videris nudum, operi eum, et carnem tuam ne despexeris. lib. 9. c. 1. nu. 1. 13. 14. lib. 5. c. 10. nu. 19. 20. 56. 57

Tunc erumpet quaſi mane lumen tuum, & ſanitas tua citius orietur, & anteibit faciem tuam iuſtitia tua, & gloria Domini colliget te. lib. 9. c. 1. nu. 14. & lib. 1. ca. 1. nu. 63. lib 5 c. 10 nu. 20. 56. 57

Tunc clamabis, & Dominus exaudiet te, inuocabis, & dicet, ecce adſum lib. 5. ca. 10. nu 56

Si abſtuleris de medio tui catenam, & deſieris extendere digitum, & loqui quod non prodeſt, &c. lib. 16. c. 3. nu. 6

Cum effuderis animam tuam eſurienti, & animam afflictam repleueris, orietur in tenebris lux tua, & tenebræ tuæ erunt ſicut meridies, & requiem tibi dabit Dominus Deus tuus ſemper, & implebit ſplendoribus animam tuam, & oſſa tua liberabit, & eris quaſi hortus irriguus, & ſicut fons aquarum, cuius non deficient aquæ.

Et vocaberis ædificator maceriæ, aut ſepium auertens ſemitas in quietem. lib. 5. c. 4. nu. 4

Si auerteris a ſabbato pedem tuum, facere voluntatem tuam in die ſancto meo, & vocaberis ſabbatum delicatum, & ſanctum Domini glorioſum, & glorificaueris eum, dum non facis vias tuas, & non inuenietur voluntas tua, vt loquaris ſermonem, tunc delectaberis ſuper Domino. lib. 6. c. 2. nu 12

Et ſuſtollam te ſuper altitudinem terræ. li. 1. c. 20. nu. 25. & lib. 2. c. 16. num. 41. 42. & lib. 5. c. 11. nu. 17

Cap. 59. Telas araneæ texuerunt. lib. 1. c. 20. nu. 22

Et conuerſum eſt retrorſum iudicium, & iuſtitia longe ſtetit, quia corruit in plateis veritas, & æquitas non potuit ingredi. lib. 18. c. 4 nu. 7

Cap. 60. Surge illuminare Hieruſalem, quia venit lumen tuum, & gloria Domini ſuper te orta eſt, &c. & ambulabunt gentes in lumine tuo. lib. 2. c. 1. nu. 14

Filij tui de longe venient, & filiæ tuæ de latere ſurgent. lib. 4. c. 24. nu. 9

Tunc videbis, & afflues, & mirabitur, & dilatabitur cor tuum. lib. 2. c. 1. nu. 37

Ponam te in ſuperbiam ſæculorum, gaudiũ in generationem, & generationem, & ponam viſitationem tuam, pacem, & præpoſitos tuos iuſtitiam, & non audietur vltra in terris tuis iniquitas, vaſtitas, & cõtritio in terminis tuis, & occupabit ſalus muros tuos. lib. 2. c. 1. nu. 14

Non erit tibi amplius ſol ad lucendum per diem, nec ſplendor lunæ illuminabit te; ſed erit tibi Dominus in lucem ſempiternam, & Deus tuus in gloriam tuam. lib. 2. c. 1. nu. 14

Cap. 61. Spiritus Domini ſuper me, eo quod vnxerit me ad annunciandum manſuetis miſit me, vt mederer contritis corde, & prędicarem captiuis indulgentiam, & clauſis apertionem, vt prædicarem annũ placabilem Domino, & diem vltionis Deo noſtro, vt conſolarer omnes lugẽtes &c. lib. 4. c. 9. nu. 15. lib. 16. c. 12. nu. 46

Induit me Dominus veſtimentis ſalutis, & veſtimentis iuſtitiæ circumdedit me, quaſi ſponſum decoratum corona, & quaſi ſponſam ornatam monilibus ſuis. lib. 1. c. 1. nu. 25. et lib. 4. c. 24. nu. 10

Propter Sion non tacebo, & propter Ieruſalem non quieſcam, donec egrediatur vt ſplendor iuſtus eius, & ſaluator eius vt lampas accendatur, & videbunt gentes iuſtum tuum, & cuncti reges inclytũ tuum. lib. 3. c. 5. nu. 32 Cap. 62.

Super muros tuos Ieruſalem, conſtitui cuſtodes, tota die, & tota nocte in perpetuum non tacebunt lib. 1. c 21. num. 7. 22. 28. & lib. 5. c. 4. nu. 5

Qui reminiſcimini Domini, ne taceatis, & ne detis ſilentium ei, donec ſtabiliat, & donec ponat Ieruſalem laudem in terra. lib. 13. c. 7. nu. 7. & lib. 5. c. 4. nu. 5

Si dedero triticum tuum vltra cibum inimicis tuis, & ſi biberint filij alieni vinũ tuum in quo laboraſti, quia qui congregabunt illud, comedent, & laudabũt Dominum, & qui comportant illud, bibent in atrijs ſanctis meis lib. 5. c. 12. nu. 23

Quis eſt iſte qui venit de Edom tinctis veſtibus de Boſra? Iſte formoſus in ſtola ſua, gradiens in multitudine fortitudinis ſuæ, ego qui loquor iuſtitiam, & propugnator ſum ad ſaluandum. lib. 3. c. 10. nu. 25. et c. 13. nu. 13 Cap. 63.

Quare ergo rubrum eſt indumentum tuũ, & veſtimenta tua ſicut calcantium in torculari? Torcular calcaui ſolus, & de gentibus non eſt vir mecum. lib. 3. ca. 13. nu. 13. 16. lib. 11. c. 11. nu. 27

Vbi eſt zelus tuus, & fortitudo tua, multitudo viſcerum tuorum, & miſericordiarũ tuarum ſuper me. lib. 4. c. 5. nu. 16

Quare errare nos feciſti Domine Domine de vijs tuis, induraſti cor noſtrum, ne timeremus te? lib. 2. c. 10. nu. 11. et lib 4. ca. 5. nu. 16. et c. 8 nu 22 et lib. 11. c. 14. nu. 15

Conuertere propter ſeruos tuos tribus hereditatis tuæ. lib 2. c. 10. nu. 11

Vtinam dirumperes cœlos, & deſcenderes, a facie tua montes defluerent, ſicut exuſtio ignis tabeſcerent, aquæ arderẽt igni, vt notum fieret nomen tuum inimicis tuis, a facie tua gentes turbarentur. lib. 3. c 5. nu. 33. 34 Cap. 64.

Ciuitas ſancti tui facta eſt deſerta, Sion deſerta facta eſt, Ieruſalem deſolata eſt, domus ſanctificationis noſtræ, & gloriæ noſtræ, vbi laudauerunt te patres noſtri, facta eſt in exuſtionem ignis, & omnia deſiderabilia noſtra verſa ſunt in ruinas. li. 14. c. 6. nu. 23

Ecce ego ad gentem quæ neſciebat me, & quæ non inuocabat nomen meum: Expãdit tota die manus meas ad populum incre- Cap. 65.

Digitized by Google

incredulum, qui graditur in via non bo-
na poſt cogitationes ſuas.lib 4.c.7.nu.12
Qui immolant in hortis, & ſacrificant ſu-
per lateres.lib.9.c.3.nu.10
Iſti fumus erunt in furore meo, ignis ardẽs
tota die.lib 4.c.12.nu.3
Quomodo ſi inueniatur granum in botro,
& dicatur,ne diſſipes illud, quoniam be
nedictio eſt, ſic faciam propter ſeruos
meos, vt non diſperdam totum.lib.4.ca.
3.nu.10
Et erunt campeſtria in caulas gregum, et
vallis Achior in cubile armentorum po-
pulo meo lib.4.c.23.nu.2
Ecce ſerui mei comedent, et vos eſurietis:
ecce ſerui mei bibent, et vos ſitietis;
ecce ſerui mei lætabuntur,et vos confun
demini.lib.5.c.12.nu.24
Et ſeruos ſuos vocabit nomine alio.in quo
qui benedictus eſt ſuper terram benedi-
cetur in Domino.Amen.lib.12 c.7.nu.22
Et ædificabunt domos, et plantabunt vi-
neas,et comedent fructus eorum. lib. 7.
c.1.nu 18
Lupus et agnus paſcentur ſimul, & leo, &
bos comedent paleas, et ſerpenti puluis
panis eius lib 4.c.34 nu 3 et lib 5.ca.6.
nume 9

Cap.66. Cœlum ſedes mea, terra autem ſcabellum
pedum meorum lib.1.c.22.nu.8 lib.3.c.
5.nu.20.lib.4.ca.3.nu.1.et ca.24.nu.1.lib.
12.c.3.nu.36
Ad quem autem reſpiciam, niſi ad pauper-
culum, et contritum ſpiritu, et trementẽ
ſermones meos?lib.3.c.18.nu.15.lib.4.c.
3.nu 13.lib.8.c.8.nu 22.30.32. lib.9.c.7.
nu 39.lib.16.c.6 nu.12.lib.18.c.7.nu.2
Ad vbera portabimini,et ſuper genua blã-
dientur vobis.lib.1.c.6 nu.3
Et agnoſcetur manus Domini ſeruis eius,
et indignabitur inimicis ſuis, quia ecce
Dominus in igne veniet, et quaſi turbo
quadriga eius, reddere in indignatione
furorem ſuum,et increpationem ſuam in
flamma ignis,quia in igne Dominus iudi
cabit, et in gladio ſuo ad omnem carnẽ,
et multiplicabuntur interfecti a Domi-
no.lib.4.c.18.nu. 11.12
Qui ſanctificabantur,et mundos ſe putabãt
in hortis poſt ianuam intrinſecus,qui co
medebant carnem ſuillam, et abomina-
tionem, et murem ſimul, conſumentur.
lib.12.c.19.nu.3
Et ponam in eis ſignum, et mittam ex eis
qui ſaluati fuerint ad gentes in mare, in
Aphricam,et Lydiam tenentes ſagittam,
in Italiam,et Græciam, ad inſulas longe,
ad eos qui non audierunt de me, et non
viderunt gloriam meam, et annuncia-
bunt gloriam meam, gentibus, et addu-
cent omnes fratres veſtros de cunctis gẽ
tibus donum Domino,in equis,et in qua
drigis,et in lecticis,et in mulis,et in car-
rucis.lib.2.c.22.nu.2

Quia ſicut cœli noui,et terra noua quę ego
facio ſtare corã me, dicit Dominus meus,
ſic ſtabit ſemen veſtrum, et erit mẽſis ex
menſe,et ſabbathum ex ſabbatho,et ve-
niet omnis caro in cõſpectu meo,vt ado
ret coram facie mea.lib.15.c.8.nu.11
Vermis eorum non morietur, et ignis eorũ
non extinguetur.lib.1.ca 4.nu.4.et lib.3.
c.5.nu.89.et lib.9.c.3.nu.12.19.20

Ex libro Ieremiæ.

VErbum Domini quod factum eſt ad Ie- **Cap.1.**
remiam in diebus Ioſiæ filij Amon re-
gis Iuda, in tertiodecimo anno regni e-
ius; Et factum eſt in diebus Ioacim filij
Ioſiæ regis Iuda vſque ad conſummatio-
nem vndecimi anni Sedeciæ filij Ioſię re
gis Iuda vſque ad tranſmigrationem Ie-
ruſalem,in menſe quinto.lib.2.ca.11.nu.
5.6.et lib.4.c 7.nu.13
Et factum eſt verbum Domini ad me di-
cens, Priuſquam te formarem in vtero
noui te, et antequam exires de vulua ſan
ctificaui te, et Prophetam in gentibus de
dit te.lib.9.c.6 nu.10.11
Aaa Domine Deus, ecce neſcio loqui, quia
puer ego ſum.lib.3.c.20.nu.21.et lib.4.c.
15.nu 17
Ecce conſtitui te hodie ſuper gentes, et ſu-
per regna,vt euellas,et deſtruas,et diſper
das,et diſſipes,et ædifices,et plantes.lib.
18 c 2.nu.6.et c.10.nu.18.22
Et factum eſt verbum Domini ad me di- **Cap.2.**
cens,quid tu vides Ieremia? et dixi, vir-
gam vigilantem ego video, et dixit Do-
minus ad me,bene vidiſti,quia ego vigi-
labo ſuper verbo meo, vt faciam illud.
lib.6.c 9.nu.22.lib.14 c.22.nu.4.lib.18.c.
11 nu. 2
Quid tu vides?et dixi, ollam ſuccẽſam ego
video.lib.1 c 17.nu.22.lib.8.c.8.nu.25.li.
14.c.22.nu.4.et lib.18.c 11.nu 2
Ab Aquilone pandetur omne malum. lib.
1.c.10.nu.8.et lib.2.c.5.nu.43. et lib.14.
c.22.nu.4
Ego quippe dedi te hodie in ciuitatem mu
nitam,et in columnam ferream,et in mu
rum æneum ſuper omnem terram regi-
bus Iuda, principibus eius, et ſacerdoti-
bus, et omni populo terræ, et bellabunt
aduerſum te, noli timere, non præuale-
bunt;quia ego tecum ſum, vt liberem te.
lib.4 c 3.nu.11
Et factum eſt verbũ Domini ad me dicens,
Vade, clama in auribus Hieruſalem di-
cens,Hęc dicit Dominus,recordatus ſum
tui miſerans adoleſcentiam tuam,et cha
ritatem deſponſationis tuæ, quando ſe-
cuta es me in deſerto, in terra quæ non
ſeminatur.lib.2.c.6.nu.5
Quid inuenerunt patres veſtri in me iniqui
tatis, quia elongauerunt a me, et ambu-
lauer-

lauerunt poſt iniquitatem, et vani facti ſunt, et non dixerunt, vbi eſt Dominus, qui aſcẽdere nos fecit de terra Aegypti, qui traduxit nos per deſertum, per terram inhabitabilem, et inuiam, per terrã ſitis, et imaginem mortis, et per terram, per quam non ambulauit vir, neque habitauit homo. lib.9.c.22.nu.16

Et ſacerdotes non dixerunt, vbi eſt Dominus? et tenentes legem neſcierunt me, et paſtores præuaricati ſunt in me, et prophetæ prophetauerunt in Baal, et idola ſecuti ſunt lib.5.c.7.nu.19

Tranſite ad inſulas Cethim, et videte, et in Cedar mittite, et conſiderate vehementer, et videte ſi factum eſt huiuſcemodi, ſi mutauit gens deos ſuos, et certe ipſi nõ ſunt dij, populus vero meus mutauit gloriam ſuam in idolum. lib.1.c.4.nu.14. et lib 2.c.17.nu.8.9

Obſtupeſcite cœli ſuper hoc, et portæ eius deſolamini vehementer, dicit Dominus, duo enim mala fecit populus meus, me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, et foderunt ſibi ciſternas, ciſternas diſſipatas, quæ continere non valent aquas. lib.1.c. 4.nu.14. et lib.2.c.17 nu.8.9. et lib.16.c. 12.nu.41. lib 18.c.1 nu.23

Numquid ſeruus eſt Iſrael, aut vernaculus? quare ergo factus eſt in prædam. lib.1.ca. 4.nu.14

Filij quoque Mempheos, et Taphnes conſtuprauerunt te vſque ad verticem. lib.6. c.3.nu.28

Et nunc quid tibi vis in via Aegypti, vt bibas aquam turbidam? lib 8.c.1.nu.16. li. 18.c.2.nu.23

Ego plantaui te vineam electam, omne ſemen verum, quomodo ergo conuerſa es in prauum vinea aliena lib.[illegible] c.15.nu.6

Si laueris te nitro, et multiplicaueris tibi herbam borith, maculata es in iniquitate tua coram me, dicit Dominus. lib.14. c.7 nu.2. et lib.18.c.2.nu.7

Curſor leuis explicans vias ſuas, onager aſſuetus in ſolitudine, in deſiderio animæ ſuæ attraxit ventum amoris ſui: nullus auertet eam, omnes qui quærunt eam nõ deficient: in menſtruis eius inuenient eã. lib 2 c.17.nu.9

Vbi ſunt dij tui quos feciſti tibi? ſurgant, et liberent te in die tribulationis, et afflictionis tuæ lib.2.c.17.nu.9

Fruſtra percuſſi filios veſtros, diſciplinam non receperunt lib.2.c.10.nu.16. lib 6.c. 7.nume.8

Numquid obliuiſcetur virgo ornamẽti ſui, aut ſponſa faſciæ pectoralis ſuæ. lib. 1.c. 5.nume 3

Cap.3. Vulgo dicitur, ſi dimiſerit vir vxorem ſuã, & recedens ab eo duxerit virum alterũ, numquid reuertetur ad eam vltra, numquid non polluta, & contaminata erit illa mulier? tu autem fornicata es cũ amatoribus multis: tamen reuertere ad me, dicit Dominus lib.1.c.5.nu.4. & lib.4.c. 10.nu.4. & lib.4.c.5.nu.2. lib.1.c.5.nu.12

Leua oculos tuos in directum, et vide vbi proſtrata ſis. lib.1.c.5.nu.4

In vijs ſedebas expectans eos quaſi latroni inſidias in ſolitudine: & polluiſti terram in fornicationibus tuis, & in malitijs tuis: quamobrem prohibitæ ſunt ſtillæ pluuiarum, & ſerotinus imber nõ fuit lib.1.c.5.nu.4

Frons mulieris meretricis facta eſt tibi, noluiſti erubeſcere lib.1.c.5.nu.4. lib.1.ca. 4.nu.13. lib.24.c.15.nu.16

Ergo ſaltem amodo voca me, pater meus, dux virginitatis meæ tu es lib.1.ca.5.nu. 4.8.12. & lib 4 c.10 nu.4.5

Numquid vidiſti quæ fecerit, auerſatrix Iſrael? lib.1.c.4.nu 13. lib.6 c.10.nu.3

Abijt ſibimet ſuper omnem montem excelſum, & ſub omni ligno frondoſo, & fornicata eſt ibi: & dixi, cũ feciſſes hæc omnia, ad me reuertere, & non es reuerſa. lib 14.c.18.nu.5

Et mœchata eſt cum lapide, & ligno. lib.1. c.5.nu.15. lib 6 c.10.nu.5

Et dixit Dominus ad me iuſtificauit animã ſuam auerſatrix Iſrael, comparatione pręuaricationis Iudæ. lib 6 c.10.nu.3.4

Vade, & clama ſermones iſtos contra Aquilonem, & dices, reuertere auerſatrix Iſrael, ait Dominus: & non auertam faciẽ meam a vobis: quia ſanctus ſum ego, dicit Dominus, & non iraſcor in perpetuũ. lib 4.c.7.nu.4. et lib.8.c.1 nu.9

Confuſio comedit laborem patrum noſtrorum ab adoleſcentia noſtra, greges eorũ, & armenta eorum, filios eorum, & filias eorum. Dormiemus in confuſione noſtra, & operiet nos ignominia noſtra. lib. 8.c 1.nu.9

Nouate vobis nouale, & nolite ſerere ſuper ſpinas lib.6 c.[illegible] nu 9 Cap 4.

Aſcendit leo de cubili ſuo, & prædo gentium ſe leuauit, egreſſus eſt de loco ſuo, vt ponat terram tuam in ſolitudinem, ciuitates tuæ vaſtabuntur lib 4 c.33 nu.3

Et erit in die illa, dicit Dominus; peribit cor regis, & cor principum: & obſtupeſcent ſacerdotes; & prophetæ conſternabuntur lib 4.c.33.nu.3.4

In tempore illo dicetur populo meo, & Hieruſalem, ventus vrens in vijs quæ ſunt in deſerto lib 4.c 33.nu 4

Viæ tuæ, & cogitationes tuæ fecerunt hæc tibi; iſta malitia tua, quia amara, quia tetigit cor tuum. lib 4.c.12.nu.4

Ventrem meum doleo, ventrem meum doleo. lib.1.c 6.nu.6. et lib.3.c.21.nu.19

Sapientes ſunt, vt faciant mala lib.24.cap. 20.nu 1

Circuite vias Hieruſalem, & aſpicite, & cõſiderate, & quærite in plateis eius, an inueniatis virum facientem iudicium, & quæ- Cap.5.

quærẽtem fidem, & propitius ero ei. lib. 5.c.8.nu.7.9

Percussisti eos, nec doluerũt, attriuisti eos, & renuerunt accipere disciplinam, indurauerunt facies suas supra petram, & noluerunt reuerti. lib.4.ca.12.nu.24. & lib. 6.c.10.nu.13.36

Ego autem dixi forsitan pauperes sunt, & stulti ignorantes viam Domini; & iudicium Dei sui. lib. 14.c.16 nu.10

Ibo igitur ad optimates, & loquar eis; ipsi enim cognouerunt viam Domini, iudicium Dei sui, & ecce magis hi simul confregerunt iugum, ruperunt vincula. lib. 14.c.16.nu 10

Saturaui eos, & mœchati sunt, equi amatores in feminas, & emissarij facti sunt, vnusquisque ad vxorem proximi sui hinniebat. lib.8.c.2.nu.3.5.14. lib.12.cap.4. nu.1.2.3.4.5.6.7.8

Ascendite muros eius, & dissipate, consummationem autem nolite facere lib.4.ca. 6.nu.17 lib 6.c.3.nu.7

Negauerunt Dominum, & dixerunt, non est ipse, neque veniet super nos malum, gladium, & famem non videbimus. li.4. c.18.nu.13

Hæc dicit Dominus exercituum, quia locuti estis, verbum istud; ecce ego do verba mea in ore tuo in ignem, & populum istum in ligna, & vorabit eos. lib.4.c.18. nu.13.14

Ecce ego adducam super vos gentem de longinquo, domus Israel, ait Dominus; gentem robustam, gentem antiquam, gẽtem, cuius ignorabit linguam, nec intelliges quid loquatur, &c. & comedent segetes tuas, & panem tuum deuorabit. li. 4.c.18.nu 13.14

Sicut dereliquisti me, & seruisti Deo alieno in terra vestra, sic seruietis dijs alienis in terra non vestra. lib.6.c.3.nu.7

Me ergo non timebitis, ait Dominus, & a facie mea non dolebitis, qui posui arenam terminum mari, præceptum sempiternum, quod non præteribit. lib.11.c. 2.nu.11

Et non dixerunt in corde suo, metuamus Dominum Deum nostrũ, qui dat nobis pluuiam temporaneam, & serotinam in tempore suo. lib.18.c.1.nu.50. lib 4.c.27. nu.4.& lib.11.c.2.nu.11

Prophetæ prophetabant mendacium, & sacerdotes applaudebant manibus suis, & populus meus dilexit talia. lib. 14.ca.27. nume.9

Cap.6. Erudire Hierusalem, ne forte recedat anima mea a te. lib.4.c.5.nu 3. lib.5.c.9.nu.3

A minori vsque ad maiorem omnes auaritiæ student, & a propheta vsque ad sacerdotem cuncti faciunt idolum. lib.14.ca. 27.nu.10

Et curabant contritionem filiæ populi mei cum ignominia. lib.14.c.27.nu.10

Dicentes, pax, pax, & non erat pax. lib. 14.c. 27.nu. 10

Ecce populus venit de terra Aquilonis, & gens magna consurget a finibus terræ. lib.4.c.12.nu.5

Vox eius quasi mare sonabit, & super reliquos ascendẽt: præparati quasi vir ad prælium aduersum te filia Sion. lib.4.ca.12. nume.5

Filia populi mei accingere cilicio, & conspergе te cinere, luctum vnigeniti fac tibi planctum magnum lib.1.c.6.nu.7

Quia repente veniet vastator super vos. lib. 4.c.12.nu.5

Frustra conflauit conflator, malitiæ enim eorum non sunt consumptæ. lib.6.ca.10. nume.37

Cap.7. Ergo spelunca latronum facta est domus ista? &c. lib.5.c.2.nu.5

Tu ergo noli orare pro populo hoc, nec assumas pro eis laudem, & orationem, & non obsistas mihi; quia non exaudiam. lib.5.c.4.nu.4

Cap.8. Numquid qui cadit, non resurget, & qui auersus est non reuertetur? quare auersus est populus iste in Hierusalem auersione contentiosa? lib.9.c.18.nu.2.& lib. 14.c 17.nu.6.7.8.& c 18.nu.10

Attendi, & auscultaui, nemo quod bonum est loquitur; nullus est qui agat pœnitentiam super peccato suo, dicens, quid feci? lib.9.c. 10.nu.11

Miluus in cęlo cognouit tempus suum, turtur, & hirundo, & ciconia custodierunt tempus aduentus sui; populus autẽ meus non cognouit iudicium Domini. lib.5.c. 14.nu.8.9

Et sanabant contritiones, filiæ populi mei ad ignominiam, dicentes, pax, pax, cum non esset pax lib.3.c 15.nu.21

Super contritionem filiæ populi mei contritus sum lib.1.c.6.nu.8

Transijt messis, finita est æstas, & nos saluati sumus lib 1 c.14.nu.6

Numquid resina non est in Galaad? aut medicus non est ibi; quare igitur non est obducta cicatrix filiæ populi mei? lib.3.ca. 22.nu 12.& lib.1.c.14.nu.6

Cap.9. Quis dabit capiti meo aquã, & oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo die, ac nocte interfectos filiæ populi mei? lib.4. c.5.nu.9.& lib.5.c.5 nu 29. lib.11.c.6 nu. 90.91.92.93. lib.14.c.16.nu.8.9. & lib. 1. c 14 nu.19 & c.4.nu.12

Quis dabit me in solitudine diuersorium viatorum, & derelinquã populum meũ, & recedam ab eis? lib.1.c.14.nu.9.29

Vnusquisque se a proximo suo custodiat, & in omni fratre suo non habeat fiduciã; quia omnis frater supplantans supplantabit, & omnis amicus fraudulenter incedit lib.1.c.13.nu.3

Et vir fratrem suum deridebit, & veritatẽ non loquentur. lib.1.c.13.nu.3

Num-

Digitized by Google

Numquid super his non visitabo, dicit Dominus? aut in gentem huiusmodi non vlciscetur anima mea? lib.1.c.13.nu.13

Super montes assumam fletum ac lamentum, & super speciosa deserti, &c. dabo Hierusalem in aceruos arenæ. lib.2.cap.13.nume 3

Audite ergo mulieres verbum Domini, & assumant aures vestras sermonem oris eius, & docete filios vestros lamentum, & vnaquæque proximam suam planctū. lib.16.c.9.nu.13

Quia ascendit mors per fenestras, ingressa est dom[illegible] vestras disperdere paruulos de foris, iuuenes de plateis. lib.2.c.13.nu.9.& c.22.nu.1.& lib.2.c.5.nu.42.lib.3.c.3.nu.10.11.31.39.lib.4.c.35.nu.7.lib.16.c.9.nu.4.7.13.14

Et cadet morticinum hominis quasi stercus super faciem regionis, & quasi fœnū post tergum metentis, & non est qui colliget lib.1.c.13.nu.3.& c.22.nu.1.&c.

Non glorietur sapiens in sapientia sua, & non glorietur fortis in fortitudine sua, & non glorietur diues in diuitijs suis, sed in hoc glorietur, scire, & nosse me. lib.7.c.6.nu.4.5.lib.17.c.1.nu.7

Quia ego sum Dominus, qui facio misericordiam, & iudicium, & iustitiam in terra, hæc enim placent mihi, ait Dominus. lib.17.c.1.nu.7

Cap.10. Vox auditionis ecce venit, & cōmotio magna de terra Aquilonis, vt ponat ciuitates Iuda solitudinem & habitaculū draconum lib.4.c.12.nu.6

Scio Domine quia nō est hominis via eius, nec viri est vt ambulet, & dirigat gressus suos. lib.4.ca.12.nu.6.& c.14.num.4.13.18

Corripe me Domine, verumtamen in iudicio, & non in furore tuo, ne forte ad nihilum redigas me. lib.4.c.14.nu.13.& c.18.nu.7.8

Cap.11. Inuenta est coniuratio in viris Iuda, & in habitatoribus Hierusalem. lib.18.cap.15.nume.10

Reuersi sunt ad iniquitates patrum suorum priorum. lib.18.c.15.nu.10

Tu ergo noli orare pro populo hoc, & ne assumas pro eis laudem, & orationem, quia non exaudiam in tempore clamoris eorum ad me. lib.13.c.4.nu.2.3.4.lib.16.c.7.nu.3

Oliuam vberem, pulchram, fructiferam, speciosam vocauit Dominus nomen tuum, ad vocem loquelæ, grandis exarsit ignis in ea, & combusta sunt fruteta eius. lib.14.c.20.nu.31

Mittamus lignum in panem eius, & eradamus eum de terra viuentium. lib.3.c.10.nu.13.& c.11.nu.7

Iustus quidem tu es Domine, si disputem tecum, verumtamen iusta loquar ad te. lib.6.c.11.nu.3

Quare via impiorum prosperatur, bene est omnibus qui præuaricantur, & iniquæ agunt. lib.6.c.11.nu.3

Longe tu es arenibus eorum. lib.18.ca.16.nume. 8

Sanctifica eos in die occisionis. lib.6.ca.9.nu.1.2.& lib.18.c.16.nu.8

Reliqui domum meam, dimisi hereditatē meam: dedi dilectam animam meam in manus inimicorum eius. lib.2.c.10.num.18.lib.3.c.10.nu.18 Cap.12.

Gladius Domini deuorabit ab extremo terræ vsque, ad extremum eius, non est pax vniuersæ carni. lib.3.c.5.nu 9

Vsquequo lugebit terra, & herba regionis siccabitur, propter malitiam inhabitantium in ea. lib.14.c.12.nu.15

Dedit contra me vocem, ideo odiui eam. lib.2.10.nu.18

Desolatione desolata est omnis terra. lib.3.c.5.nu.9

Ecce ego implebo omnes habitatores Ierusalem ebrietate, & dispergam eos, virum a fratre suo, & patres, & filios pariter &c. lib.14.c.11.nu.4.& c.4 nu.1 Cap.13.

Dices ergo ad eos sermonem istum, Omnis laguncula implebitur vino. lib.14.ca.11.nume.4

Non parcam, & non concedam, neque miserebor vt non disperdam eos. lib.6.cap.10.nu.2.et lib.11.c.5.nu.2

Si mutare potest æthiops pellem suam, aut pardus varietates suas, et vos poteritis benefacere, cum diceritis malum. lib.14.c.7.nu.8.

Dissipabo eos quasi stipulam quæ ventó rapitur in deserto. lib.14 c.7 nu.8

Luxit Iudæa, & portæ eius corruerunt, & obscuratæ sunt in terra, & clamor Ierusalem ascendit. lib.14.c.3 nu 9 Cap 14.

Maiores miserunt minores suos ad aquam, venerunt ad hauriendum, non inuenerunt aquam, reportauerunt vasa sua vacua, confusi sunt, & afflicti, & operuerunt capita sua, propter terræ vastitatem, quia non venit pluuia in terra, confusi sunt agricolę, operuerunt capita sua lib.18.ca.3.nume.9

Nam, & ceruа peperit in agro, & reliquit, quia non erat herba, & onagri steterunt in rupibus, traxerunt ventum quasi dracones. lib.18.c.3.nu.9.10

Et dixi, Aaa Domine Deus, prophetæ dicūt eis, non videbitis gladium, & fames non erit vobis. lib 18.c.3.nu.10

Deducant oculi mei lachrymam per noctem, & diem, & non taceant, quoniam contritione magna contrita est virgo filia populi mei, si egressus fuero ad agros, ecce occisi gladio, & si introiero in ciuitatem, ecce attenuati fame. lib.18.cap.3.nume.10

Expectauimus pacem, & non est bonum. lib.18.c.3.nu.10

Cap.15. Si steterint Moyses, & Samuel coram me, non est anima mea ad populum istum, eijce illos a facie mea, & egrediantur, q si dixerint ad te, Quo egrediemur? dices ad eos hæc dicit Dominus, qui ad mortem, ad mortem, & qui ad gladiũ, ad gladium, & qui ad famem, ad famem, & qui ad captiuitatem, ad captiuitatem. lib.4.c.18.nu.15.& lib.1.c.12 nu.7

Quis enim miserebitur tui Ierusalem, aut quis contristabitur pro te, &c. lib.9.c.22. nume 6

Et extendam manum meam super te, & interficiam te, laboraui rogans, & dispergam eos ventilabro in portis terræ. lib.4.c.18.nu.16

Interfeci, & disperdidi populum meum, & tamen a vijs suis non sunt conuersi. lib.4.c.17.nu.16 lib 6.c.10 nu.36.37

Multiplicatæ sunt mihi viduæ eius super arenam maris, induxi eis super matrem adolescentis vastatorem &c. Misi super ciuitates repente terrorem. Infirmata est quæ peperit septem, defecit anima eius, occidit ei sol, cum adhuc esset dies, &c. in conspectu inimicorum eius. lib.4.cap.18.nu.16.lib.6.c.10.nu.36.37

Væ mihi mater mea, quare me genuisti virũ rixæ, virum discordiæ in vniuersa terra? lib.1.c.6.nu.9.& lib.1.c.14.nu.29

Nec fœnerauit mihi quisquam, omnes maledicunt mihi. lib.14.c.26.nu.5

Diuitias tuas, & thesauros tuos in direptionẽ dabo gratis in omnibus terminis tuis, & adducam inimicos tuos de terra quam nescis, quia ignis succensus est in furore meo, & super vos ardebit lib.6.c.11 nu.8

Tu scis Domine, recordare mei, & visita me, & tuere me ab his, qui persequuntur me, noli in impatiẽtia tua suscipere me. lib 6.c.11.nu.8

Inuenti sunt sermones tui, & comedi eos, & factum est verbum tuum in gaudium, & in lætitiam cordis mei. lib.6.capit.11. nume.8

Non sedi in concilio ludentium, & gloriatus sum a facie manus tuæ, solus sedebã, quoniam comminatione repleſti me. li.2.c.19.nu.4 lib.6.c.11.nu.8.& lib.11.c.5.nu.7 lib.16.c.3.nu.2

Quare factus est dolor meus perpetuus, & plaga mea desperabilis renuit curari? facta est mihi quasi mendacium aquarum infidelium lib.6.c.11.nu 8

Si separaueris pretiosum a vili, quasi os meum eris. lib.3.c.1.nu.61.lib.4.cap.30. nume.25

Cap.16. Ecce ego mittam piscatores multos, dicit Dominus, & piscabuntur eos, & post hæc mittam eis venatores multos, & venabũtur eos de omni monte, & de omni colle, et de cauernis petrarum. lib.14.capit.29.nume.6

Quia oculi mei super omnes vias eorum, non sunt absconditæ a facie mea. lib.3.c.24.nu.2

Et reddam primum duplices iniquitates eorum, quia contaminauerunt terram meã in morticinijs idolorum suorum. lib.3.c.15.nu.5

Peccatum Iuda scriptum est stilo ferreo in &c. lib 14.c.21.nu.6 Cap.17.

Maledictus homo qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum, & recedit a Domino cor eius. lib.2.ca 9.nu.21.& lib.4 ca.14.num.16.et lib.16.c.11.nume.3.5.6

Perdix fouet quæ nõ peperit, fecit diuitias, & non in iudicio, in dimidio dierum suorum derelinquet eas, & in nouissimo suo erit insipiens. lib.4.c.35.nu.2. et cap.39. nume.7

Ecce ipsi dicunt ad me, vbi est verbum Domini, veniat, & ego non sum turbatus, te pastorem sequens. lib.4.c.8.nu.13.et lib.18.c.15.nu.9

Tu scis Domine, quia diem hominis non desideraui. lib.1.c.2.nu.12.lib.6.c.11.nu.9.lib.7.c.1.nu.29.30

Hæc dicit Dominus Deus ad me, vade, & sta ad portam filiorum populi mei, per quam ingrediuntur reges Iuda, & egrediuntur, et in cunctis portis Hierusalem. lib.4.c.8.nu.13

Et descendi in domum figuli, et ecce ipse faciebat opus super rotam, & dissipatum est vas, quod ipse faciebat e luto manibus suis, conuersusque fecit illud, vas alterum, sicut placuerat in oculis eius, vt faceret. lib.15.c.8.nu.4 Cap.18.

Repente loquar aduersum gentem, et aduersus regnum, vt eradicem, et destruã, et disperdam illud; si pœnitentiam egerit gens illa a malo suo, quod locutus sum aduersus eam; agam et ego pœnitentiam super malo quod cogitaui, vt facerẽ ei. lib.4.c.6.nu.12.et c.12.nu.12

Numquid redditur pro bono malum, quia foderunt foueam animæ meę. lib.3.c.10. nume.72

Factus sum in derisum tota die, omnes subsannabant me, quia iam olim loquor vociferans iniquitatem, & vastitatem clamito lib.14.c.26.nu.8.9.10.17 Cap.20.

Et factus est mihi sermo Domini in opprobrium, & derisum tota die, et dixi, non recordabor eius, neque loquar vltra in nomine eius, et factus est in corde meo quasi ignis exæstuans, claususque in ossibus meis, et defeci ferre non sustinens. lib.14.c.26.nu.8.9.10.17

Et inebriabo animam sacerdotum pinguedine, et populus meus adimplebitur bonis. lib.16.c.3.nu.5 Cap.21.

Numquid vas fictile, atq; contritum vir iste Iechonias? numquid vas absque omni voluptate? lib.3.c.15.nu.4 Cap.22.

Non mittebam prophetas, et ipsi currebãt, non

non loquebar ad eos, & ipsi prophetabant.lib.8.c.1.nu.10

Si stetissent in consilio meo, & nota fecissent verba mea populo meo, auertissem vtique eos a via sua mala, & a cogitationibus suis pessimis.lib.8.c.1.nu 10

Putasne Deus e vicino ego sum,dicit Dominus,& non Deus longe.lib.4.c.20.nu.1

Numquid non cęlum,& terram ego impleo? lib.3.c.7.nu.33.lib.4.c.13.nu.1.23. & lib.4.c.16.nu.18

Ecce ego ad prophetas, ait Dominus, qui furantur verba mea vnusquisque a proximo suo lib. 14.c.19.nu.32

Cap.25. Accipe calicem vini meri furoris huius de manu mea, & potabis omnes gentes, ad quas ego mittam te,& bibent,& vomēt, & insanient. lib.6.c.10.nu.17.lib.8.ca.4. nume.7

Hæc dicit Dominus, si non audieritis me vt ambuletis in lege mea quam dedi vobis,vt audiatis sermones seruorum meorum prophetarum, quos ego misi ad vos de nocte consurgens, & dirigens,& non audistis,dabo domum istam sicut Silo,& vrbem hanc dabo in maledictionem cunctis gentibus terræ lib.1.c.17.nu.2.& lib. 11.c.3.nu.21

Et audierūt sacerdotes,& prophetę,& omnis populus Ieremiam loquentem verba hæc in domo Domini,cumque complesset Ieremias loquens omnia, quæ præceperat ei Dominus vt loqueretur ad vniuersum populum, apprehenderunt eum sacerdotes, & prophetæ, & omnis populus, dicens, Morte moriatur, quare prophetauit in nomine Domini, dicens, sicut Silo erit domus hæc, & vrbs ista desolabitur,eo quòd non sit habitator lib. 1.c.17.nu.2

Cap.27. Verumtamen manus Ahican filij Saphan erat cum Ieremia, vt non traderetur in manus populi, & interficerent eum.lib. 4.c.12.nu.7

Cap.29. Ego cogito cogitationes pacis, & non afflictionis.lib.3.c.7.nu.41

Cap.30. Et erit in die illa, ait Dominus exercituū, conteram iugum eius de collo tuo,& vincula eius dirumpam,&c. & seruient Deo suo, et Dauid regi suo, quem suscitabo eis lib.2.c.8.nu 24

Omnes amatores tui obliti sunt tui, teque non quærent lib.1.c.21.nu 2

Plaga inimici percussi te castigatione crudeli, propter multitudinem iniquitatis tuæ, et dura facta sunt peccata tua. libr. 4.c.12.nu 8.23.24

Quid clamas super contritione tua? insanabilis est dolor tuus.lib.4.c.12.nu.23

Cap.31. Castigasti me Domine,et eruditus sum,quasi iuuenculus indomitus.lib.4.c.14.nu.5. et lib.14 c.22 nu.31

Conuerte me, et conuertar, quia tu Dominus Deus meus lib.4.c.14.nu.5

Postquam enim conuertisti me, egi pœnitentiam,et postquam ostēdisti mihi,percussi femur meum.lib.3.c.1.nu.53.& ca. 20.nu.9.lib.4.c.13 nu.5

Confusus sum, et erubui,quoniam sustinui opprobrium adolescentiæ meæ.lib.3.ca. 20.nu.9

Statue tibi speculam. lib.2.c.3.num.19.20. lib.9.c.23.nu.22

Quasi de somno suscitatus sum?, et vidi, et somnus meus dulcis mihi. lib. 3. cap.10. nume.21

Quia creauit Dominus nouum super terram,femina circundabit virum.lib.3.c 7. nume.21.26.27.28.lib.11.ca.6.nu.10.38. 56.68

Patres comederunt vuam acerbam, et dentes filiorum obstupuerunt. lib.3.ca.4.nu. 6 lib.14.c.13.nu.4

Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et feriā domui Israel, et domui Iuda fœdus nouum, non secundum pactum quod pepigi cum patribus vestris, in die qua apprehendi manum eorum, vt educerem eos de terra Aegypti,etc. dabo legem meam in visceribus eorum, et in corde eorum scribam eam. lib.11.c 4.nu.14.lib.16.ca. 12.nu.19.49

Dominus exercituum nomen vidi,magnus consilio, et incomprehensibilis cogitatu, cuius oculi aperti sunt super omnes vias filiorum Adam,vt reddas vnicuique secundum vias suas, et secundum fructū adinuentionum suarum.lib.4.c.13.num. 17.19 Cap.32.

Et erunt mihi in populum, et ego ero eis in Deum.lib.2.c 1.nu.25

Non bibemus vinum, quia Ionadab filius Rechab pater noster præcepit nobis dicens, non bibetis vinum vos, et filij vestri vsque in sempiternum, etc. lib.1.c.1. nu.14.lib.6.c.8.nu 15.et lib.13.c 1.nu.12 Cap.35.

Numquid non recipietis disciplinā,(vt obediatis verbis meis, dicit Dominus? præualuerunt sermones Ionadab filij Rechab,quos præcepit filijs suis, vt non biberent vinum, et non biberunt vsque ad hanc diem,quia obedierunt præcepto patris sui;) ego autem locutus sum ad vos, de mane consurgens, et loquens et non obedistis mihi? misique ad vos omnes seruos meos prophetas, consurgens diluculo,mittensque,et dicens,conuertimini vnusquisque a via sua pessima, etc Non deficiat vir de stirpe Ionadab filij Rechab stans in conspectu meo cunctis diebus lib.13.c.1.nu. 12.et c.8.nu.15

Et tulit inde veteres pannos, et antiqua vestimenta,etc. pone veteres pānos, et hęc scissa, et hæc putrida sub cubito manuū tuarum et super funes,et fecit Ieremias, et extraxerunt Ieremiam funibus,et eduxerunt de lacu lib.5.c.13.nu.26.27 Cap.38.

Venerunt octoginta viri de Sichem, et de Silo, Cap.41.

Silo, & de Samaria, rasi barba, & scissis vestibus squalentes, munera, & thus habebant in manu,&c. & interfecit eos. li. 4.c.31.nu.27.28.29

Cap.48. Maledictus homo qui facit opus Dei fraudulenter,& maledictus qui prohibet gladium suum a sanguine. lib.2.c.8.nu.2.li. 11.c.2.nu.4.lib.14.c.21.nu.25

Cap.49. Auditum audiui a Domino, & legatus ad gentes missus sum.lib.2.c.9.nu.19

Ex libro Threnis.

Cap.1. QVomodo sedet sola ciuitas plena populo,facta est quasi vidua domina gentiũ, princeps prouinciarum facta est sub tributo.lib. 1.c.1.nu.18.& c.14.nu.1.& lib. 14.c.6.nu.24

Plorãs plorauit in nocte,& lachrymæ eius in maxillis eius, non est qui consoletur eã ex omnibus charis eius.lib.9.c.3 n.11

Migrauit Iudas propter afflictionẽ, & multitudinem seruitutis,habitauit inter gentes,nec inuenit requiem. lib. 14. cap. 6. nume.24

Viæ Sion lugent, eo quòd non sint qui veniant ad sollemnitatem, omnes portæ eius destructæ,sacerdotes eius gementes, &c lib.14.c 6.nu.24

Facti sunt hostes eius in capite,inimici eius locupletati sunt.lib.4.c.31.num.26.27.& lib.14 c.6.nu.25

Et egressus est a filia Siõ omnis decor eius. lib.14.c.6.nu.25

Recordata est Hierusalem dierum afflictionis suæ,& præuaricationis; omnium desiderabilium suorum,quæ habuerat a diebus antiquis lib.9.c 3 nu.11. & lib.14.c. 21.nu.29

Viderunt eam hostes, & deriserunt sabbata eius. lib.6.c.2.nu.14.lib.9 c 3.nu.11

Sordes eius in pedibus eius, nec recordata est finis sui.lib.11.c 10.nu.9

Vide Domine afflictionem meam, quoniã erectus est inimicus, vide Domine quoniam tribulor; conturbatus est venter meus lib.6.c.10 nu.14

Omnis populus gemens, & quærens panẽ, dederũt quæque pretiosa pro cibo ad refocillandam animam lib.2.c.17 nu.10

Vide Domine, & considera,quoniam facta sum vilis lib.2.c.17.nu.10

O vos omnes qui transitis per viam, attendite, & videte si est dolor, sicut dolor meus lib.9.c.14 nu.19

Quoniam vindemiauit me, vt locutus est Dominus in die iræ furoris sui. lib. 9.ca. 16 nu.2

De excelso misit ignem in ossibus meis, & erudiuit me.lib.4.c.3.nu.18

Abstulit omnes magnificos meos in medio mei lib.14 c.6.nu.25

Torcular calcauit Dominus virgini filiæ Iuda.lib.6.c.10.nu.14.& lib.14.c.6.nu.25

Idcirco ego plorans,& oculus meus deducens aquas;quia longe factus est a me cõsolator conuertens animam meam. lib. 6.c.10.nu.14.

Expandit Sion manus suas,non est qui consoletur eã.lib 6 c.10.nu.14.li.14.c.6.n.25

Foris interfecit gladius,& domi mors similis est.lib.6.c.10 nu.14

Cap.2. Quomodo obtexit caligine in furore suo Dominus filiam Sion, proiecit de cœlo in terram inclytum Israel, & non est recordatus scabelli pedum suorum in die furoris sui.lib.14.c.6.nu.26

Præcipitauit Dominus,nec pepercit,omnia speciosa Iacob; destruxit in furore suo munitiones virginis Iuda.lib. 14. cap. 6. num. 26

Cõfregit in ira furoris omne cornu Israel, auertit retrorsum dexteram suam a facie inimici, & succendit in Iacob quasi ignem lib.4.c.26.nu.2

Flammæ deuorantis in gyro.lib.14.c.6.nu. 26.27

Tetendit arcum suum quasi inimicus, firmauit dexteram suam quasi hostis, & occidit omne quod pulchrum erat visu in tabernaculo Sion.lib.14.c.6.nu.27

Factus est Dominus velut inimicus, præcipitauit Israel,pręcipitauit omnia mœnia eius,dissipauit munitiones eius,& repleuit in filia Iuda humiliatum et humiliatam.lib.14.c.6.nu.27

Et dissipauit quasi hortum tentorium suũ, demolitus est tabernaculum suum. lib. 14 c.6.nu.28

Repulit Dominus altare suum, maledixit sanctificationi suæ,tradidit in manus inimici muros turrium eius.

Sederunt in terra,conticuerunt senes filiæ Sion,consperserunt cinere capita sua,accincti sunt cilicijs, abiecerunt in terram capita sua virgines Ierusalem. lib.14.ca. 21.nu.32

Defecerunt præ lachrymis oculi mei, conturbata sunt viscera mea, effusum est in terra iecur meum super contritionem filiæ populi mei, cum deficeret paruulos, & lactens in plateis oppidi. li 14.c.6.nu. 29. & c.17.nu.13.et c.21.nu.32.lib.1.c.3. nu.3.lib.14.c.21.nu.30

Matribus suis dixerunt,vbi est triticum, & vinum? lib.1.c.3.num.3.lib.14.ca.21.nume. 30

Cum deficerent quasi vulnerati in plateis ciuitatis,cum exhalarent animas suas in sinu matrũ. lib. 1.c.3.n.3.li.14.c.21.n.30

Magna est velut mare contritio tua, quis medebitur tui? lib.1.c.3.nu 3

Non taceat pupilla oculi tui lib. 4.cap.16. nume.9

Prophetæ tui viderunt tibi falsa, & stulta, nec aperiebant iniquitatem tuã, vt te ad pęnitentiam prouocarent.lib.1 c.3.nu.3

Aperuerunt super te os suum omnes inimici tui, sibi lauerunt, & infremuerunt dentibus suis, & dixerunt, deuorabimus eũ. lib.9.cap.9.nume.28.lib. 14. cap. 17. nume. 14
En ista es dies quam expectabamus, inuenimus, vidimus. lib.9.c.9.nu.28
Deduc quasi torrentem lachrymas per diẽ, & noctem, non des requiem tibi, neque taceat pupilla oculi tui. lib.14.c.22.n.18
Consurge, lauda in nocte in principio vigiliarum, effunde sicut aquam cor tuum ante conspectum Domini. lib.14.c.22.n.18
Vide Domine, & considera quem vindemiaueris ita, ergone comedent mulieres fructum suum, paruulos ad mensuram palmæ? lib. 14.c.22.nu.32
Vocasti quasi ad diem sollemnem, qui terrerent me de circuitu, & non fuit in die furoris Domini qui effugeret, & relinqueretur, quos educaui, & enutriui, inimicus meus cõsumpsit eos. li.14.c.6.n.19
Cap.3. Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis eius. lib.3.c.4.nu 20.li. 4.c.28.nu.21
Tantum in me vertit, & conuertit manum suam tota die. lib.4.c.8.nu.14.lib.6.c.11. nume.10
Vetustam fecit pellem meam, & carnem meã, contriuit ossa mea. lib.6.c.11.nu.10
Aedificauit in gyro meo, & circumdedit me felle, & labore. lib.6.c.11.nu 10
In tenebrosis collocauit me quasi mortuos sempiternos. lib.2.c.11.nu.10.11.lib.14. c.14.nu.8
Circũ ædificauit aduersum me, vt non egrediar, aggrauauit compedem meum. lib.6. c.11.nu 10.11.& lib 14.nu.8
Sed & cũ clamauero, & rogauero, exclusit orationem meã. lib.6.c.11.lib.13.c.9.n.9
Vrsus insidians factus est mihi, leo in abscondito lib.4.c.31.nu.14
Tetendit arcum suum, & posuit me quasi signum ad sagittam. lib.6.c.11.nu.11.li. 9.c.9.nu.29 lib.13.c.5.num.9.lib.18.c.2. nume.21
Repleuit me amaritudinibus, inebriauit me absinthio. lib. 1.c.17.nu.24.lib.6.ca. 13.nu.16 lib.10.c.1.nu.8
Et fregit ad numerum dentes meos. lib. 3. c.4.nu.6.lib. 14.c.29.nu.18
Pars mea Dominus, dixit anima mea, propterea expectabo eum. lib. 1.c.18.nu. 3
Bonus est Dominus sperãtibus in eum, animæ quærenti illum. lib.2.c.19.nu.28.lib. 16 c.11.nu.27
Bonum est præstolari cum silentio salutare Dei. lib.11.c.12.nu.9.10
Bonum est viro cum portauerit iugum ab adolescentia sua. lib.1.c.18.nu.3
Sedebit solitarius, & tacebit, quia leuauit se supra se. lib.1.c.18.nu.3.& lib.4.cap.21. nu.11.& lib.5.c.9.nu.3.et lib.11.cap.11. nu.23.24.& c.12.nu.1
Ponet in puluere os suum, si forte sit spes. lib.8.c.8.nu.12.& lib.14.c.22.nu.19
Dabit percutienti se maxillam: saturabitur opprobrijs. lib.1.ca.12.nu.2.32.46.lib.1. c.12.nu.44
Quia non repellet in sempiternum Dominus, quia si abiecit, & miserebitur secundum multitudinem misericordiarũ suarum, non enim humiliauit ex corde. lib. 4.c.9.nu.17
Vt contereret omnes vinctos terræ sub pedibus eius. lib.14.c.7.nu.9
Scrutetur vias nostras, & quæramus, & reuertamur ad Dominum, leuemus corda nostra cum manibus ad Dominum in cælos. lib.13.c.5.nu.15
Opposuisti nubem tibi, ne transeat oratio. lib.13.c.11.nu.12
Eradicationem, & abiectionem in medio populorum lib.14.c.17 nu.14
Diuisiones aquarum deduxit oculus meus in contritione filiæ populi mei. lib.14.c. 17.nu.14
Oculus meus deprædatus est animam meã in cunctis filiabus vrbis meæ. lib. 13.c.2. nume.1.2.3.4.5.6.7.8.9.10.11. & lib. 15. c.6.nu 9
Lapsa est in lacum vita mea, & posuerunt lapidem super me. lib 14.c.7.nu.22
Inundauerunt aquæ super caput meum, dixi, perij, inuocaui nomen tuum de lacu nouissimis vocem meam audisti &c. appropinquasti in die, quoniam inuocaui te, dixi ne timeas. lib.4.c.16.nu.7
Dabis eis scutum cordis laborem tuum. li. 14.c.15.nu.4
Quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus. lib.1 c.2.nu.11 Cap.4.
Dispersi sunt lapides sanctuarij in capite omnium platearum. lib.14 c.16.nu.11.& lib. 15.c.4.nu.20.21.22. & lib.16.c 3.nu. 10. 11. 13
Filij Sion inclyti, & amicti auro primo, quomodo reputati sunt in vasa testea, opus manuum figuli. lib.14.c.16.num.12.17.vsque 26
Qui vescebantur voluptuose, interierunt in vijs; qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercora. lib.1.c.17.nu.3
Candidiores nazaræi eius niue, nitidiores lacte, rubicũdiores ebore antiquo, saphiro pulchriores. lib.4.c.30.nu.18.19
Denigrata super carbones facies eorum, & non sunt cogniti in plateis, adhæsit cutis ossibus eorum: aruit, et facta est quasi lignum. lib.4.c.30.nu 18.19
Propter peccata prophetarum eius, & iniquitates sacerdotum eius, qui effuderunt sanguinem iustorum lib.14.c.16.nu.12
Lubricauerũt vestigia nostra in itinere platearum nostrarum. lib.16.c.11.nu.9
Cũ ad hac subsisteremus, defecerunt oculi nostri ad auxilium nostrum vanum, cum aspiceremus attenti ad gentem, quæ sal-

Digitized by Google

saluare nos non poterat. lib. 16. cap. 11. nume.9
Velociores fuerũt persecutores nostri aquilis cœli, super mõtes persecuti sunt nos, in deserto insidiati sunt nobis. lib. 16. c. 11. nu. 9
Spiritus oris nostri Christus Dominus captus est in peccatis nostris, cui diximus, in vmbra tua viuemus in gentibus. lib. 3. c. 5. nu. 11. & c. 8. nu. 17
Completa est iniquitas tua filia Sion, non addet vltra, vt transmigret te. lib. 6 c. 11. nume. 21
Hic est Deus noster, & nõ æstimabitur alius aduersus eum, hic adinueniet omnem viam disciplinæ, & tradidit illam Iacob puero suo, & Israel dilecto suo, post hæc in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est. lib. 3. c. 5. nu. 52

Ex libro Ezechiel.

Cap. 1. ET factum est verbum Domini ad Ezechielem; cum essem in medio captiuorũ secus fluuium Chobar. lib 4. c. 2. n. 1. 6
Et vidi, & ecce ventus turbinis veniebat ab Aquilone, & nubes magna, & ignis inuoluens, & splendor in circuitu eius, & de medio ignis quasi species electri lib. 3. c. 5. nu. 66. & lib. 4. c. 2. nu. 1 6. & lib 4. c. 17. nu 14. & lib. 6 c. 9. nu. 23. & lib 4. c. 6. nu. 3. lib. 16. c. 22. nu. 30. lib. 2. c. 6. nu. 36
Et facies, & pennas per quatuor partes habebant, iunctæque erant pennæ eorum alterius ad alterum. lib. 9. c. 22. nu 17
Vnumquodque ante faciem suam gradiebatur lib. 3. c. 23. num. 13. 14. & lib. 9. ca. 22. nume. 17
Similitudo autem vultus eorum, facies hominis, & facies leonis a dextris ipsorum quatuor, facies autem bouis a sinistris ipsorum quatuor, & facies aquilæ desuper ipsorum quatuor lib. 9. c. 23. nu. 23
Et facies eorum, & pennæ eorum extentæ desuper, duæ pennæ singulorum iungebantur, & duæ tegebant corpora eorum. lib. 9. cap. 23. nu. 23. & lib. 9. cap. 24. nume. 19
Et vnum quodque eorum coram facie sua ambulabat. lib. 3. c. 23. nu. 13. 14
Vbi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur; nec reuertebantur, cum ambularent. lib. 2. c. 5. nu. 41 lib. 9. ca. 22. nu. 26. 30. lib. 2. c. 1 nu. 54. lib. 9. c. 22. nu. 17
Et similitudo animalium, & aspectus eorum quasi carbonum ignis ardentium, & quasi aspectus lampadarũ. lib. 5. ca. 13. nume. 29
Et hæc erat visio discurrens in medio ignis, in medio animalium, splendor ignis, & de igne fulgur egrediens. lib. 4. c. 21. nu. 8
Similitudo manus hominis subtus pennas eorum. lib. 18. c. 18. nu. 11. 13. 14
Et animalia ibant, & reuertebantur in similitudinem fulguris coruscantis. lib. 18. c. 18. nu. 15
Et aspectus rotarum, & opus eorum quasi visio maris quasi sit rota in medio rotæ. lib 3 c. 20. nu. 67
Cumq; ambularent animalia, ambulabant, & rotæ pariter, & rotæ iuxta ea, & cum eleuarentur animalia de terra, eleuabantur simul, & rotæ. lib. 14. c. 28. nu. 23
Quocumque ibat spiritus illuc eunte spiritu, & rotæ pariter eleuabantur sequentes eum, spiritus enim vitæ erat in rotis. lib. 2. c. 16. nu. 16. & lib. 3. c. 1. nu. 54
Nam cum fieret vox super firmamentum, quod erat super caput eorum, stabant, & submittebant alas suas. lib. 3. c. 20. num. 20. 20. 21. & lib. 4. c. 15. nu. 17. & lib. 8. c. 5. nu. 29. 30. 31
Hæc est visio similitudinis gloriæ Domini, & vidi, & cecidi in faciem meam, & audiui vocem loquentis, Fili hominis sta super pedes tuos, & loquar tecum. lib. 2. ca. 3. nu. 21. & lib. 8. c. 5. nu. 26. lib. 9. cap. 18. nu. 5 Cap. 2.
Et ingressus est in me spiritus, postquam locutus est mihi, & statuit me super pedes meos lib. 4. c. 14. nu. 6. lib. 9. c. 18. nu. 5
Et audiui loquentem ad me, & dicentem, fili hominis, mitto ego te ad filios Israel, ad gentes apostatrices, &c. lib 14. c. 28. nu. 17
Tu ergo fili hominis ne timeas eos, neque sermones eorum metuas, quoniam increduli, & subuersores sunt tecum, & cum scorpionibus habitas. lib. 10. c. 9. nu. 4. li. 11 c. 5. nu. 15. & c. 15. nu. 10. 22. 25
Filij dura facie, & indomabili corde sunt ad quos ego mitto te. lib. 14. c. 18. nu. 16
Et vidi, & ecce manus missa est ad me, in qua erat inuolutus liber, & expandit illum coram me, qui erat scriptus intus, & foris, & scriptæ erant in eo lamentationes, & carmen, & væ. lib. 6. c. 11. num. 26. lib 10. c. 2. nu. 19. lib. 14. c. 7. nu. 13. lib. 1. c. 14. nu. 2
Comede volumen istud, & vadens loquere ad filios Israel lib 14. c. 28. nu. 28 Cap. 3.
Et comedi illud, & factum est in ore meo sicut mel dulce. lib 14. c. 28. nu. 29. 30
Ecce dedi faciem meam valentiorem faciebus eorum, & frontem tuam duriorem frontibus eorum, vt adamantem, & vt silicem dedi faciem tuam: ne timeas eos, neq; metuas a facie eorum, quia domus exasperans est lib. 14. c. 26. nu. 18
Filio hominis omnes sermones meos, quos ego loquor ad te, assume in corde tuo, & vade, & ingredere ad transmigrationem populi mei, & loqueris ad eos &c. si forte audiant, & quiescant. li. 14. c. 26. nu. 14
Et assumpsit me spiritus, & audiui post me vocem commotionis magnæ, &c. lib. 5. c. 13. nu. 23. 24. 25. lib. 4. c. 2. nu 6

Benedicta gloria Domini de loco suo, & vocem alarum animalium percutientiũ alteram ad alteram. lib.5.c.13.nu.23.24.25.30
Spiritus quoq; leuauit me,& assumpsit me, & alij amarus in indignatione spiritus mei.lib.2.c.1.nu.22
Fili hominis speculatorem dedi te domui Israel, & audies decore meo verbum, & annunciabis eis ex me, si dicente me ad impium,morte morieris, non annunciaueris ei, neque locutus fueris,vt auertatur a uia sua mala,&c. sanguinem autem eius de manu tua requiram. lib 14.c.27.nu.16.& c.29.nu.29.lib.3.c.28.nu.20
Cap.3. Si autem annunciaueris ei, & ille conuersus non fuerit ab impietate sua, & a via sua impia; ipse quidem in impietate sua morietur, tu autem animam tuam liberasti.lib.14 c.27.nu.16
Sed, & si conuersus fuerit iustus a iustitia sua,& fecerit impietatem, ponam offendiculum coram eo.lib.14.c.14.nu. 17
Et surgens ingressus sum in campum, & ecce ibi gloria Domini, quam prius videram.lib.7.c.6.nu.8
Ingredere & includere in medio domus tuæ,& tu fili hominis ecce data sunt super te vincula, & ligabunt te in eis, & non egredieris in medio eorum, & linguam tuam adhærere faciam palato tuo, & eris mutus, nec, quasi vir obiurgans eos,quia domus exasperans est. lib.14.c.27.nu.11
Cap.4. Et tu fili hominis sume tibi laterem,& pones eum coram te, & describes in eo ciuitatem Ierusalem, & ordinabis aduersus eam obsidionem, & ædificabis munitiones, & comportabis aggerem, & dabis contra eam castra,& pones arietes in gyro. lib.2.c.6.nu.34.lib.8.c.5.nu.32.lib.14.c.31.nu.19.20
Et tu sume tibi sartaginem ferream, & pones eam in murum æneum inter te, & inter ciuitatem.lib.14.c.31.nu.19.20
Et tu dormies super latus tuum sinistrum. lib 1.c.14.nu.29
Ecce ego conteram baculum panis in Ierusalem, & comedent panem in pondere, & aquam in mẽsura, & angustia bibent, vt deficientibus pane, & aqua, corruat vnusquisque ad fratrem suum, & contabescant in iniquitatibus suis.lib.5.ca.22.nume.25
Cap.7. Et adduxit me in Ierusalem in visione iuxta ostium interius, quod respiciebat ad Aquilonem, vbi erat statutum idolum zeli.lib.14.c.6.nu.30
Non parcet oculus meus super te,nec miserebor,sed vias tuas imponã tibi, & abominationes tuæ erunt in medio tui, & scietis quia ego sum Dominus percutiẽs, ecce dies,ecce venit.lib.6.c.10.nu. 16
Et venit contractio super te,qui habitas in terra.lib.9.c.14.nu.5
In omni facie confusio,& in vniuersis capitibus caluitium.lib.14.c.22.nu.20
Et ecce similitudo quasi aspectus ignis, & visio electri.lib.4.c.7.nu.14 Cap.8.
Fili hominis fode tibi parietem,& cum fodissem parietem,&c.lib.3.c.19.nu.32
Et ingressus vidi,& ecce omnis similitudo omnium reptilium, & animalium abominatio,& vniuersa idola domus Israel. lib.12.c.4.nu.1.2.3.4.5.6.7.8.9
Et septuaginta viri de senioribus domus Israel, & Ieconias filius Saphan stabat in medio eorum, stantium ante picturas,& vnusquisque habebat thuribulum in manu sua.lib.14.c.8.nu.24. & c.16.nu. 13
Adhuc conuersus videbis maiores abominationes,quas isti faciunt, & introduxit me per ostium portæ domus Domini,qd respiciebat ad Aquilonem, & ecce ibi mulieres sedebant plangentes Adonidẽ. lib. 1.c.17.nu.4.& lib.11.c.11.nu.16
Transi per mediam ciuitatem in medio Ierusalem, & signa thau super frontes virorum gementium, & dolentium super cũctis abominationibus, quæ fiunt in medio eius. lib. 3.c.11.nu.8.lib.4.c.3.num.4.& lib.18.c.7.nu.9 Cap.9.
Transite per mediam ciuitatem sequentes eum, & percutite, non parcat oculus vester,neque misereamini senem,adolescẽtulum, & virginem,paruulum,&c. super quem videritis signum thau, ne occidatis.lib.4.c.3.nu.3.4
Repleta est terra sanguinibus, & ciuitas repleta est auersione;dixerunt enim,dereliquit Dominus terram,& Dominus non videt, igitur & meus non parcet oculus, neque miserebor,super caput eorum reddam.lib.4.c.13.nu.10
Et dabo eis cor vnum, & spiritum nouum tribuam in visceribus eorum, & auferã cor lapideum de carne eorum, & dabo eis cor carneum.lib.3.c.26.nu.1.2 Cap.11.
Fili hominis in medio domus exasperantis habitas.lib.4.c.9.nu.5 Cap.12.
Non ascendistis ex aduerso,neque opposuistis murũ pro domo Israel, vt staretis in prælio in die Domini.lib.14.c.31.nu.16 Cap.13.
Et erit manus mea super prophetas qui vident vana & diuinant mendacium. lib. 14.c.27.nu 12
In consilio populi mei non erunt. lib.4.ca.12.nu.9
Dic ad eos qui liniunt absque temperatura,quòd casurus sit, erit imber inundãs, & dabo lapides præ grandes desuper irruentes, & ventum procellæ dissipantẽ. lib.8 c.1.nu.11
Eo quòd deceperunt populũ dicentes,pax, & non est pax, & ipse ædificabat parietem, illi autem liniebant eum luto absq; paleis. lib. 8.cap.1.nu.11.lib.1.cap.3.nu.14.lib. 14.ca. 27.nu.12 lib.3.c.7.num.41. lib.

lib.14.cap.27.nume.7.12

Væ qui consuunt puluillos sub omni cubito manus, & faciunt ceruicalia sub capite vniuersæ ætatis ad capiendas animas. lib. 1.c.3.nu.14.lib.8.c.1.nu.11.lib.14.c.27.nu.12.lib.1.c.18.nu.4.lib.14.c.27.nu.1.2.3.12

Propter hæc dicit Dominus, ecce ego ad puluillos vestros, quibus capitis animas volantes, & dirumpam eos de brachijs vestris.lib.14.c.27.nu.3

Prophetæ tui tibi viderunt falsa, & stulta, neque aperuerunt iniquitatem, vt te ad pœnitentiam prouocarent; propterea vana non videbitis,& diuinationes non diuinabitis amplius, & eruam populum de manu vestra lib.14.c.27.nu.3

Cap.14. Homo homo de domo Israel, qui posuerit immunditias suas in corde suo, & scandalum iniquitatis suæ statuerit contra faciem suam, & venerit ad prophetam interrogans me per eum, ego respondebo ei iuxta cor,& immunditias suas.lib.8.c.2.nu.4.10.lib.13.c.9.num.10.lib.14.ca.7.nume.3

Si fuerint in medio populi huius tres viri isti,Noe,Daniel, & Iob, ipsi animas suas liberabunt, &c. lib.9.c.21.nu.10.14.lib.16.c.11.nu.5

Fili hominis,terra cum præuaricauerit mihi, vt præuaricetur præuaricans, extendam manum meam super eam, & conteram virgam panis eius, & immittam in eam famem, & interficiam de ea hominem,et iumenta,& si fuerint tres viri isti in medio eius, Noe, Daniel, Iob,ipsi iustitia sua liberabunt animas suas,etc. terra autem desolabitur. lib.4.c.18.nu.17.et lib.7.c.3.nu.3

Hæc dicit Dominus, quòd, et si quatuor iudicia mea pessima, gladium, et famem, ac bestias malas,et pestilentiam immisero in Ierusalem, vt interficiam de ea hominem, et pecus, tamen relinquetur in ea saluatio educentium filios, et filias, ecce ipse egredientur ad vos.lib.14.ca.7.nume.4

Cap.15. Fili hominis quid fiet de ligno vitis ex omnibus lignis nemorum, quæ sunt inter ligna siluarum? lib.3.c.15.nu.6.et 14.15.et lib.18.c.10.nu.19

Numquid tolletur de ea lignũ, vt fiat opus, aut fabricatur de ea paxillus vt dependeat in eo quodcunque vas? lib.18.ca.10.nume.19

Cap.16. Radix tua, et generatio tua de terra Chanaã, pater tuus Amorrhæus,et mater tua Cethæa.lib.3.c.18.nu.1.12

Et quando nata es,non est præcisus vmbilicus tuus in die ortus tui, et aqua non es lota in salutem,nec sale salita, nec inuoluta pannis,non pepercit super te oculus,vt faceret tibi vnum de his,misertus tui,sed proiecta es super faciem terræ in abiectione animæ tuę in die quæ nata es, etc. lib.2.c.10.n.4.5.6.7.lib.18.c.15.n.35

Transiens autem per te, vidi te conculcatam in sanguine tuo, et dixi tibi cum esses in sanguine tuo, viue, dixi, in quam, tibi in sanguine tuo, viue.lib.2.c.10.nu.4. 5. 6. 7

Et transiui per te, et vidi te,et ecce tempus tuum,tempus amantium,et expandi amictum meum super te. lib.2.10 nu.4.5.6.7

Et iuraui tibi, et ingressus sum pactum tecum.lib.1.c.5.nu.5.lib.4.c.10.nu.5.lib.2.c.10.nu.7

Et facta est mihi,et laui te,et emundaui sanguinem ex te; et vnxi te oleo.lib. 1.ca.5.nu.5.et lib.2.c.10.nu. 5.6.7

Et vestiui te discoloribus,et calciaui te hyacintho,et cinxi te bysso, et indui te subtilibus.lib.1 c.5.nu.5.lib.4.c.10.nu.5.lib.2.c.10.nu.5.6.7

Et dedi armillas in manibus tuis.lib.1.c.5.nu 6 et lib.2.c.10.nu.5.6.7

Et dedi in autem super os tuum.lib.1.ca.5.nume.6

Et circulos in naribus tuis,et coronam decoris in capite tuo.lib.1.c.5.nu.6

Similam,et oleum, et mel comedisti.lib.1.c.5.nu.6

Et decora facta es nimis,et profecisti in regnum,et egressum est nomen tuum in gẽtes;quia perfecta eras in decore meo,quẽ posueram super te,dicit Dominus. lib.1.c.5.nu 6.lib.2.c 10.nu.8

Et tu habens fiduciam, fornicata es in nomine tuo, et exposuisti fornicationem tuam omni transeunti, vt eius fieres.lib.1.c.5.nu.6.et lib.2.c.6.nu.18.et lib.3.ca.10.nu.8

Et sumpsisti vestimenta tua multicoloria, et vestita es lib.8.c.1 nu.2

Et fornicata es cum filijs Aegypti vicinis tuis magnarum carnium,et multiplicasti fornicationem tuam ad irritandum me. lib.1.c.5.nu.7

Ad omne caput viæ ædificasti tibi signum prostitutionis tuæ,et abominabilem fecisti decorem tuum lib.1.c.5.nu.7

Et ædificasti tibi lupanar,et fecisti tibi prostibulum in cunctis plateis lib.1.ca.5.nume.7.16

Omnibus meretricibus dantur mercedes, tu autem dedisti mercedes cunctis amatoribus tuis, et dona, vt intrarent ad te. lib.1 c.5.nu.7.16

Et requiescet indignatio mea in te,et quiescam, et auferetur zelus meus a te, nec irascar amplius. lib.4.ca 5.nu.2.3.16.17.19 37.38

Hæc fuit iniquitas sodomæ, superbia, saturitas panis et abundantia,et otium lib.1.c.1.nu.20.36.54.et lib.2.c.11.num.22. et lib.13.c.12.nu 13

Et Samaria dimidium peccatorum tuorum non peccauit, sed vicisti eas sceleribus

Digitized by Google

ciem meam, [& effudi indignationem meam super eos, & dispersi illos, & ventilabo eos in regiones secundum vias eorum, & secundum peccata eorum iudicaui eos. lib.16.c.4.nu.24

Et sanctificabo nomen meum magnum quod pollutum est inter gentes, quod polluistis in medio earum, vt sciant gentes, quia ego Dominus, ait Dominus exercituum, cum sanctificatus fuero in vobis coram eis, & accipiam de gentibus vos, & congregabo vos de vniuersis terris, & adducam vos in terram vestram. lib. 16. c.4.nu 24.25

Et effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus iniquitatibus vestris. lib. 16.c.4.nu 24.25

Et dabo vobis cor nouum, & spiritum nouum ponam in medio vestri, & auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum lib.14.c.21.nu.31

Et habitabitis in terra quam dedi patribus vestris, & eritis mihi in populum, & ego ero vobis in Deum. lib. 16.cap 4.nume 24.25

Et saluabo vos ex omnibus inquinamentis vestris, & vocabo frumentum, & multiplicabo illud. lib. 4.c.23.nu.2.lib.7.ca.8. nume.15

In die qua mundauero vos ex omnibus inquinamentis vestris, & inhabitari fecero vrbes, & instaurauero ruinosa, &c. terra inculta facta est, vt hortus voluptatis. lib. 4 c.23.nu.2.& lib.7.c.8.nu.15

Et ciuitates desertæ, & destitutæ, atque suffossæ, munitæ sederunt. lib.4.ca.23.nu.2. lib.7.c.8.nu.15

Cap.37. Et facta est super me manus Domini, & eduxit me in spiritu Domini, & dimisit me in medio campi, qui erat plenus ossibus. & circumduxit me per gyrum, &c. putasne ossa ista viuent, &c ingressus est in ea spiritus, & reuixerunt, & steterunt super pedes suos exercitus grandis nimis valde lib.15.c.8 nu 1.2.3.4.5.6.9.10

Cap.39. Et egredientur habitatores vrbium Israel, & succendent, & comburent arma, clypeum, & hastas, arcum & sagittas, & baculos manuum, & contos, & succendent eam igni septem annis. lib.16.c.12. nume. 31

Et erit in die illa, dabo Gog, locum nominatum, sepulchrum in Israel, vallem viatorum ad orientem maris. lib.9.c.14.n.6

Ecce ego ad te Gog; ponam frenum in maxillis tuis lib 4.c.23.nu.3

Cap.40. Et dimisit me super montem excelsum nimis; super quem erat quasi ædificium ciuitatis vergentis ad Austrũ. lib.3.c.c.n.15

Et introduxit me illuc, & ecce vir cuius species erat quasi species æris, & funiculus ligneus in manu eius, &c. stabat in porta. lib. 3. cap. 9. nume. 15

Et mensus est thalamum calamo vno in longum. lib. 1.c.18.nu.23

Et fenestras obliquas in thalamis. lib.3.ca. 20.nu.22

Portam quoque quæ respiciebat viam Aquilonis atrij exterioris mensus est tam in longitudine, quàm in latitudine. lib. 18. c.9.nu.7

Et eduxit me ad atrium exterius, & ecce gazophylacia, & pauimentum stratum lapide in atrio per circuitum triginta gazophylacia in circuitu pauimenti.

Septem gradus erant ascensus eius, & vestibulum ante eam. lib.8.c.8.nu.30

Et lauabant holocausta lib.10.c.2.nu.22

Et dixit ad me, hoc est gazophylaciũ quod respicit viam meridianam sacerdotum, qui excubant in custodijs templi. lib.16. c.1.nu.22

Et ingressus intrinsecus mensus est in fronte portæ duos cubitos, &c. lib.18.c.8.n.5 Cap.41.

Et post hæc dixit ad me, hoc est sanctum sanctorum. lib.18.c.8.nu.5

Et erat similitudo palmarum hinc atq; inde. lib 16.c.7.nu.8

Et fabre facta cherubin, & palmæ, & palma inter cherub, & cherub, duasq; facies habebat cherub faciem hominis iuxta palmam ex hac parte, & faciem leonis ex alia parte expressam per omnem domũ in circuitu. lib.6.c.13 nu.1

Cum ingressi fuerint sacerdotes, non egredientur de sanctis in atrium exterius, & ibi reponent vestimẽta sua in quibus ministrant, quia sancta sunt, vestienturque alijs vestimentis, & sic procedent ad populum. lib.6.c.4.nu.17 Cap.42.

Tu autem fili hominis ostende domui Israel templum & confundantur ab iniquitatibus suis, & metiantur fabricam, & erubescant ex omnibus quæ fecerunt. li. 14 c.23.nu.12 Cap.43.

Figuram domus, & fabricæ eius, exitus, & introitus, & omnem descriptionem eius, & præcepta illius, & faciant ea. lib.14.ca. 23.nu.12

Septem diebus facies hircum pro peccato quotidie, & vitulum de armento, & arietem de pecoribus immaculatos efferent. lib.14.c 24 nu.3

Et conuertit me ad viam portæ sanctuarij exterioris, quæ respiciebat ad orientem, & erat clausa, & dixit Dominus ad me, Porta hæc clausa erit, non aperietur, & vir non transiet per eam, eritque clausa principi lib.5.c.5.nu.35.lib.11.c.6.nu.4. 5.20.21.26.27.33 Cap.44.

Princeps ipse sedebit in ea, vt comedat panem coram Domino lib.5.c.12.nu.26

Cumque ingredientur portas atrij interioris, vestibus lineis vtentur, nec ascendet super eos quicquam laneum. lib.16.ca.1. nu.23.24. lib.4.c.28.nu.6

Vittæ lineæ erunt in capitibus eorum. lib.5. c.2.nu.26.& lib.16.c.1.nu.23.24.

Vinum

Digitized by Google

Vinum non bibet omnis sacerdos. lib. 5. c. 1. num. 8.

Sabbata mea sanctificabunt. lib. 6. cap. 2. num. 15.

In primo mense vna mensis sumes vitulũ de armento immaculatum, & expiabis sanctuarium. lib. 18. c. 10. nu. 20.

Et arietem vnum offeretis de grege de his quæ nutrit Israel in sacrificium. lib. 16. c. 4. nu. 18.

Cap. 46. Cumque ingressus est princeps, per viam vestibuli portæ ingrediatur, & per eamdem viam exeat lib. 4. c. 13. nu. 11.

Et cum intrabit populus terræ in conspectu Domini in solemnitatibus, qui ingreditur per portam aquilonis vt adoret, egrediatur per viam portæ meridianæ, & qui ingreditur per viam portę meridianæ, egrediatur per viam portæ Aquilonis. lib 5. c. 7. num. 15 lib. 18. cap. 10. num. 21.

Agnum anniculum immaculatũ faciet holocaustum quotidie Domino mane, & mane faciet illud. lib. 14. c. 24. nu. 4.

Cap. 47. Et conuertit me ad viam foras portam exteriorem, viam quæ respiciebat ad orientem, & ecce aquæ redundantes a latere dextro, cumque egrederetur vir ad oriẽtem, qui habebat funiculum in manu sua, & mensus est mille cubitos, & traduxit me per aquam vsque ad talos, rursumque est mensus mille, & traduxit me per aquam vsq; ad genua. &c. renes, &c. qui non potest transuadari. lib. 9. cap. 22. num. 28.

Aquæ istæ quæ egrediuntur ad tumulos sabuli orientalis, & descendunt plana deserti, intrabunt mare, &c. in planstribus non sanabuntur, quia in salinas dabuntur. lib. 6. cap. 10. nume. 18. lib. 18. cap. 2. num. 24.

Super fluuium orietur in ripis eius ex vtraque per te omne lignum pomiferum, folium non defluet ex eo, & non deficiet fructus eius. lib. 18. c. 2. nu 25.

Ex libro Danielis.

Cap. 1. Dentur nobis legumina, obsecro, ad vescendum, & aqua ad bibendum. lib. 1. c. 1. nu. 1. 24. 33.

Cap. 2. In anno secundo regni Nabuchodonosor, vidit Nabuchodonosor somnium; & conterritus est spiritus eius, & somnium fugit ab eo. lib. 8. c. 4. nu. 8.

Donec abscissus est lapis de monte sine manibus, & percussit statuã in pedibus eius ferreis, & fictilibus, & comminuit eos. lib. 3. c. 5. nu. 52. & c. 6. nu. 8. & lib. 3. c. 7. nu. 16. & c. 15. nu. 17.

Lapis autem qui percusserat statuã, factus est mons magnus, & impleuit vniuersam faciem terræ. lib. 3. c. 15. nu. 17.

Tunc rex Danielẽ extulit in sublime, & munera multa, & magna dedit ei, & constituit eum principem super omnes prouincias Babylonis. lib. 8. c. 4. nu. 8.

Nabuchodonosor rex fecit statuam aureã altitudine cubitorum sexaginta, &c. lib. 1. c. 24. num. 1. lib. 4. c. 39. num. 9. lib. 4. c. 41. nu. 2. 3. Cap. 3.

Tunc congregati sunt satrapæ, magistratus, & duces, & tyranni, & optimates qui erant in potestatibus constituti, &c. & cadentes omnes populi, tribus, & linguæ adorauerunt statuam auream quam constituerat Nabuchodonosor rex. lib. 4. c. 39. nu. 9. & lib. 4. c. 41. nu. 2. 3.

Peccauimus cum patribus nostris: iniquitatem fecimus. lib. 8. c. 7. nu. 7.

Et nunc non possumus aperire os, cõfusio, & opprobrium facti sumus seruis tuis, & his qui colunt te. lib. 13. c. 9. nu. 13.

Quia Domine imminuti sumus plusquam omnes gentes, sumusq; humiles in vniuersa terra hodie ꝑpter peccata nostra, & non est in tempore hoc princeps, & propheta, & dixi lib. 14. c. 28. nu. 13.

Ecce ego video quattuor viros solutos, & ambulantes in medio ignis, & nihil corruptionis in eis est. & species quarti similis filio Dei. lib. 4. c. 41. num. 3. & lib. 9. c. 3. nu. 20.

Tunc accessit Nabuchodonosor rex ad ostium fornacis ignis ardentis, & ait, Sidrach, Misach, & Abdenago serui Dei excelsi, egredimini, & venite. lib. 4. cap. 3. num. 6.

Quamobrem rex, consilium meum placeat tibi, & peccata tua eleemosynis redime. lib. 5. c. 10. nu. 15. & lib. 16. c. 13. nu. 16. & lib. 1. c. 14. nu. 31. Cap. 4.

Nonne hęc est Babylon ciuitas magna, quã ego ædificaui in domum regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei. lib. 16. c. 13. nu. 16. 41.

Cumq; adhuc sermo esset in ore regis, vox de cœlo ruit tibi dicitur Nabuchodonosor rex, regnum tuum transibit a te, & ab hominibus eijcient te, & cum bestijs & feris erit habitatio tua, fœnum quasi bos comedes, & septem tempora mutabuntur super te; donec scias ꝙ dominator excelsus in regno hominũ, & cuicumq; voluerit det illud, &c. eadẽ hora completus est sermo super Nabuchodonosor, & ex hominibus abiectus est, & fœnum vt bos comedit, &c lib. 16. c. 13. nu. 16.

Præcepitq; rex Balthasar temulentus, vt afferrentur vasa aurea, & argentea, &c. de templo in Hierusalem, ut biberent in eis rex, uxores, et concubinæ eius. lib. 1. c. 4. num. 11. Cap. 5.

Daniel ingressus domum suam, et fenestris apertis in cenaculo suo contra Hierusalẽ tribus uicibus in die genuflectabat, et adorabat. lib. 1. c. 22. nu. 1. Cap. 6.

Post

Digitized by Google

cium. lib 5. c.10. nu.48.

Contempsit me Galaad ciuitas, quæ operatur vanitates, conturbans aquam &c. lib. 18.c.2. nu.23.

Cap. 7. Ephraim factus est subcineritius panis, qui non reuersatur. lib.16. c.12. nu.53.

Comederunt alieni robur eius, & ipse nesciuit. lib.2.c.14.num.12. & lib.3. cap.4. num.20.& libro 4. c.28.nu.22. & cap.30. nu.3.& lib.6.c.10 nu.19.

Et factus est Ephraim quasi columba seducta non habens cor. lib.1. cap.13.nu.4.

Væ eis, quoniam recesserunt a me, vastabuntur, qui præuaricati sunt in me.lib.8.c.1. num.13.

Facti sunt quasi arcus dolosus. lib.1.ca.13. nu.4.& lib.8. c.1. nu.13.

Cadent in gladio principes eorum a furore linguæ suæ, ista subsannatio eorum in terra Aegypti. lib.1.c.13.num.4.& lib.8. cap.1. nu.13.

Cap. 8. Ipsi regnauerunt, & non ex me. lib.5. c.11. nu.14.16.

Cap. 9. Quasi vuas in deserto inueni Israel, quasi prima poma ficulneæ in cacumine eius vidi patres eorum. libro 9. cap. 22. numero 25.

Da eis vuluam sine liberis, & vbera arentia. lib.8. cap.1.num.22. & lib.9.cap.22. nume.21.

Cap. 10. Ephraim vitula docta diligere trituram, & ego transiui super pulchritudinem colli eius lib.1.c.17.nu.24.

Seminate vobis in iustitia, & metite in ore misericordiæ. lib.1. cap.24. num.29 lib. 3 cap 19.num.37.lib.5.cap.10.num.2.72. & lib. 14.cap.19.nu.21. & lib.16. cap. 12. numer. 65.

Et erit lumen Israel in igne, & sanctus eius in flammæ. lib.6.c.10.nu.8.

Cap. 11. Quomodo dabo te Ephraim? protegam te Israel? quomodo dabo te sicut Adama, ponam te vt Seboim? lib.2.cap.11.num. 25. lib.3.cap.15.num.10. lib.4.cap.9. numero 16.17.

Declinauit ad eum vt vesceretur. lib.5.cap. 12. num.27.

Conuersum est in me cor meum, pariter conturbata est pœnitudo mea. lib.4. c.9. num. 17.

Non faciam furorem iræ meæ, non cõuertar, vt disperdam Ephraim, quoniã Deus ego, & non homo, in medio tui sanctus, & non ingrediar ciuitatem. lib.1. cap.1. num.13.& lib.4.cap.8. num.15.& cap.15. num.8.& lib.9. cap.14.num.9. & lib.2.c. 11.num.26.

Post Dominum ambulabunt, quasi leo rugiet, quia ipse rugiet, & formidabunt filij maris, & auolabunt quasi auis ex Aegypto &c. collocabo in domibus suis. lib.6.c.9.nu.25.

Circumdedit me in cogitatione Ephraim, & in dolo domus Israel.lib.4. c.8.nu.15.

Cap. 12. Et visitabo super Iacob, iuxta vias eius, & iuxta adinuentiones eius reddent ei.lib. 6.c.10.nu.15.16.

Et inualuit ad Angelum, & cõfortatus est, fleuit, & rogauit eum, & in Bethel inuenit eum, & locutus est nobiscum.lib.14. c.21.nu.33.

Chanaan in manu eius statera dolosa, calumniam dilexit, & dixit Ephraim, verumtamen diues effectus sum, inueni idolum mihi, omnes labores mei non inuenient mihi iniquitatem, quam peccaui. libr.4. c.39. nu.10.

Et ego Dominus Deus tuus ex terra Aegypti, adhuc sedere te faciam in tabernaculis, sicut in diebus festiuitatis. lib.2.c. 11.nu.17.

Et locutus sum super Prophetas, & ego visionem multiplicaui, & in manu Prophetarum assimilatus sum. lib.2. cap.12.numero 17.

Ad iracundiam me prouocauit Ephraim in amaritudinibus suis, & sanguis eius super me veniet. lib.4.c.11.nu.9.& lib.16. c.8.nu.20.

Et opprobrium illius restituet ei Dominus suus. lib.16.c.8.nu.20.

Cap. 13. Eleuauerunt cor suum, obliti sunt mei, & ego ero eis quasi leæna, sicut pardus in via Assyriorum, & occurram eis quasi vrsa raptis catulis, & dirumpam interiora iecoris eorum, & cõsumam eos ibi quasi leo, bestia agri scindet eo.lib.2.c.12. nu. 18.& lib 3.c.15.nu.10.

Colligata est iniquitas Ephraim, absconditum peccatum eius, dolores parturientis venient ei.lib.9.c.9.nu.32.

Ero mors tua, o mors; morsus tuus ero inferne. lib.3.c.10.nu.18.

Adducet vrentem ventum Dominus de deserto ascendentẽ, & siccabit venas eius, & desolabit fontem eius, & ipse diripiet thesaurum omnis vasis desiderabilis eius. lib.18.c.2.nu.26.

Cap. 14. Cõuertere Israel ad Dominum Deum tuũ, quoniam corruisti in iniquitate tua. lib. 14.cap.22.nu.24.

Tollite vobiscum verba, & conuertimini ad Deum.lib.14.c.22.nu.24.

Et dicite ei, omnem aufer iniquitatem, & accipe bonum, & reddemus vitulos labiorum nostrorum. libro 14. cap.22. numero 14.

Diligam eos spontanee. libr. 7. cap.9. numero 13.

Ero quasi ros Israel, germinabit sicut lilium, & erumpet radix eius vt Libani, ibunt rami eius, & erit quasi oliua gloria eius. lib. 12.cap.2. nu.10. lib.7.cap.8. num.16.

Conuertentur sedentes in vmbra eius, viuent tritico, & germinabunt sicut vinea. lib.5.c.1.nu 10. & lib.7. c.8.nu.16.

Ex

Digitized by Google

Ex libro Ioel.

Cap. 1. Reſiduum erucæ comedit locuſta, & reſiduum locuſtæ comedit bruchus, & reſiduum bruchi comedit rubigo. lib.1. c.22.nu 2.

Expergiſcimini ebrij, & flete. lib.5. cap.1. num.7.11.

Gens enim aſcendet ſuper terram meam, fortis, & innumerabilis, dentes eius vt dentes leonis, & molares eius vt catuli leonis: poſuit vineam meam in deſertum, & ficum meam decorticauit, expoliauit vineam meam, &c. Albi facti ſunt rami eius. lib.4.c.33.num.5.& lib.8.cap. 9.nu.23.24.

Plange quaſi virgo accincta ſacco ſuper virum pubertatis ſuæ, perijt ſacrificium, & libatio de domo Domini, luxerunt ſacerdotes miniſtri Domini. lib.1.cap.5. num.8.

Quoniam deuaſtatum eſt triticum, confuſum eſt vinum, elanguit oleum. Confuſi ſunt agricolæ, vlulauerunt vinitores ſuper frumento, vineo, & hordeo, quia perijt meſſis agri. lib.4.c 19.nu.6.

Accingite vos, & plangite ſacerdotes, vlulate miniſtri altaris: ingredimini, cubate in ſacco miniſtri Dei mei, quoniã interijt de domo Dei veſtri ſacrificium, & libatio. lib.16. c.2.nu.6.

Sanctificate ieiunium, vocate cœtum, congregate ſenes, omnes habitatores terræ in domum Dei veſtri, & clamate ad Dominum, Aaa dici, quia prope eſt dies Domini, & quaſi vaſtitas a potente veniet. lib.9.c.9.nu.33.

Computruerunt iumenta in ſtercore ſuo. lib.3.c.1.num.62. & lib.8.c.2. num.14.& lib.12.c.4.nu.10.

Ad te Domine clamabo, quia ignis comedit ſpecioſa deſerti, & flamma ſuccendit omnia ligna regionis, ſed & beſtiæ agri quaſi area ſitiens imbrem ſuſpexerũt ad te, quoniam exiccati ſunt fontes aquarum. lib.9. cap.15. num.16.& lib.14.c.6. num.31.

Cap. 2. Canite tuba in Sion, vlulate in monte ſancto meo, conturbentur oẽs habitatores terræ, quia veniet dies Domini, quia prope eſt dies tenebrarum, & caliginis, dies nubis, & turbinis. lib.9. c.9. nu.5.34.70. & lib.14. c.23.nu.13.

Similis ei non fuit a principio, & poſt eum non erit vſq; in annos generationis, & generationis. lib.9 c.c.nu.6.

Dies Domini, dies nubis & turbinis, quaſi mane expanſum ſuper montes. lib.6.cap. 31.nu.14.lib.9.c.9. nu.34.35.

Ante faciem eius ignis deuorans, & poſt eũ flamma exurens, quaſi hortus voluptatis terra coram eo, & poſt eum ſolitudo deſerti, neque eſt qui effugiat eum. lib.9. c.9. nu.6.34.35.

Quaſi aſpectus equorum, aſpectus eorum, & quaſi equites ſic current. lib.9. cap.9. nu.6.34.35.

Per feneſtras incurrunt ſicut fur. libro 4. cap.35.nu.7.

Sicut ſonitus quadrigarum ſuper capita mõtium exilient ſicut ſonitus flammæ ignis deuorantis ſtipulam &c. magna eſt dies Domini, & terribilis valde. lib.9. cap.9. nu 34.35.

A facie eius cruciabuntur populi, omnes vultus redigentur in ollam, ſicut fortes current, quia viri bellatores aſcendent murum. lib.4.c.35.nu.7.

Dominus dedit vocem ſuam ante faciem exercitus ſui. lib.4.c.36.nu.10.

Sol & Luna obtenebrati ſunt, & Stellæ retraxerunt ſplendorem ſuum. lib.9.cap.9. num.35.

Nunc ergo dicit Dominus, Conuertimini ad me in toto corde veſtro, in ieiunio, & in fletu, & in planctu, & ſcindite corda veſtra, & non veſtimenta veſtra. lib.3.c. 25.num.9.lib.14.cap.22.nu.25.53.& c.22. nu.16.52.53.

Et conuertimini ad Dominum Deum veſtrum, quia benignus & miſericors eſt, patiens, & multæ miſericordiæ, & præſtabilis ſuper malitia. lib.14.c.22.nu.25.

Quis ſcit ſi conuertatur, & ignoſcat Deus, & relinquat poſt ſe benedictionem. lib. 14.cap.22. nu.25.

Canite tuba in Sion, ſanctificate ieiunium, vocate cœtum, congregate populum, ſanctificate Eccleſiam &c. lib.9.cap.1.n.12. 15.16.32.

Sugentes vbera, &c. lib.9.cap.1. num.6.13. 15. libr.14. cap. 22. nume.25. & cap. 23. num.13.

Egrediatur ſponſus de cubili ſuo, & ſponſa de thalamo ſuo. lib.9.cap.1. nume.6. 13.15.lib.14. cap.22.nume.25. & cap.23. num.13.

Inter veſtibulum & altare plorabunt ſacerdotes miniſtri Domini, & dicent: Parce Domine parce populo tuo, & ne des hereditatem &c. nationes. lib.14. c.23.nu. 13.lib.7.c.8.nu 17.

Zelatus eſt Dominus terram ſuam, & pepercit populo ſuo, & dixit, Ecce ego vobis mittam frumentum, & vinum, et oleum, et replebimini eis: et non dabo vos ultra opprobrium. lib.7. cap.8.num. 17.et libr.14. cap.23. num.13.et lib.9.c. 1.nu.15.

Et reddam uobis annos quos comedit locuſta, bruchus, et rubigo, et eruca, fortitudo mea magna, quam miſi in uos. lib.8. c.6.nu.7.et lib.14. c.21.nu.34.

Et comedetis ueſcentes, et ſaturabimini, et laudabitis Dominum. lib.14. cap.21. num 34.

Effun-

Effundam de spiritu meo super omnẽ carnem, & prophetabunt filij vestri, & filiæ vestræ: senes vestri somnia somniabunt, & iuuenes vestri visiones videbunt. lib. 4.c.24.num.11. & lib.26.cap.12.nume.27. 28.32.33.

Cap. 3. Verum quid mihi & vobis Tyrus, & Sidõ, & omnis terminus Palæstinorum? Numquid vltionem vos reddetis mihi? Et si vlciscimini vos contra me, cito velociter reddam vicissitudinem vobis super caput vestrum? lib.1.c.1.nu.15.

Argentum enim meum, & aurum tulistis? Et desiderabilia mea, & pulcherrima intulistis in delubra vestra. lib.1. cap.10. num.1.

Consurgant, & ascendant gentes in vallem Iosaphat, quia ibi sedebo, vt iudicem omnes gentes in circuitu, mittite falces, quoniam maturauit messis. lib.9. c.9.num.36.

Stillabunt montes dulcedinem, & colles fluent lacte, & per omnes riuos Iudæ ibunt aquæ, & fons de domo Domini egredietur, & irrigabit torrentem spinarum. lib.7.c.8.nu.18.

Et Dominus de Sion rugiet, & de Ierusalem dabit vocem suam, & mouebuntur cœlum & terra, & Dominus spes populi sui, & fortitudo filiorum Israel. lib.9. c.9.nu.36.

Ex libro Amos.

Cap. 1. SVper tribus sceleribus Damasci, & super quartum non cõuertam eum, eo quòd triturauerunt in plaustris ferreis Galaad. lib.3.c.21. num.10. & lib.4. cap.8.nu.16. lib.9. c.20.nu.6.lib.14. cap.7. num.12.& c.18.num.15.

2. Ecce ego stridebo super vos, sicut stridet plaustrum onustum fœno. lib.14.cap.13. num.7.

Cap. 3. Tantummodo vos cognoui ex omnibus cognationibus terræ, idcirco visitabo vos super omnes iniquitates vestras lib.4.c. 5.num.24. & c 26. nu.3. & lib.6.c.10.nu. 15.& c.11.nu.15.

Numquid ambulabunt duo pariter, nisi cõuenerit eis? lib.14.c.5.nu.9.

Numquid rugiet leo in saltu, nisi habuerit prædam. lib.4 c.34.nu.4.

Numquid dabit catulus leonis vocem de cubili suo, nisi aliquid apprehenderit? Numquid cadet auis in laqueum terræ absque aucupe? Numquid auferetur laqueus de terra antequam quid ceperit? lib.2.cap.8.num.22. lib.4.c 30.nu 4.

Si clanget tuba in ciuitate, & populus non expauescet? lib.4.c.11.nu.10.

Si erit malum in ciuitate, quod Dominus non fecerit? lib 4.c.12.nu.11.

Quia non faciet Dominus Deus verbum, nisi reuelauerit secretum ad seruos suos prophetas. lib.4.c.12.nu.10.11.

Leo rugiet quis non timebit? Dominus Deus locutus est, quis non prophetabit? lib.4.cap.12.nu.11.

Quomodo si eruat pastor de ore leonis duo crura, aut extremum auriculæ, sic eruentur filij Israel, qui habitant in Samaria. lib.2.c.9.nu.18.

Audite verbum hoc vaccæ pingues, quæ estis in monte Samariæ, quæ calumniam facitis egenis, & confringitis pauperes. lib.4.c.39.nu.12. Cap. 4.

Vnde & ego dedi vobis stuporem dẽtium in cunctis vrbibus vestris &c. lib.4. cap. 12. nu.25.

Et plui super vnam ciuitatem, & super alteram ciuitatem non plui: pars vna compluta est, & pars super quam non plui, aruit. lib.8.cap.1.nu 14.

Percussi vos in vento vrente, & in aurigine multitudinem hortorum vestrorum, & vinearum vestrarum, oliueta vestra, & ficeta vestra comedit eruca, & non redistis ad me. lib.14. cap. 12. num.4.5.6.7. 8.9.10.

Quapropter hæc faciam tibi Israel: postquã autem hæc fecero tibi, præparare in occursum Dei tui Israel. lib.4. cap.12. numero 15.

Cecidit, & non adijciet vt resurgat virgo Israel, proiecta est in terram suam, non est qui suscitet eam. lib.2.cap.5.num.13. & lib. 14. cap.7. nume.13. & lib. 4. cap. 11.num.10. Cap. 5.

Quærite Dominum, & viuite. lib.4.cap.11. num.10.

Qui vocat aquas maris, & effundit eas super faciem terræ, Dominus nomen eius est. lib.14.c.25.nu.39.lib.4.c.4 nu.6.

Odio habuerunt corripientem in porta. lib.3.c.29.nu.8 lib.9.c.8 nu.7.

Pro eo quòd diripiebatis pauperem, & prædam electam tollebatis ab eo, domos quadro lapide ædificabitis, & non habitabitis in eis &c. & pauperes deprimentes in porta lib.4.c.39.nu 12.

Quærite bonum & non malum, vt viuatis & erit Dominus vobiscum. lib.4.cap.19. nu.7.& lib.14.c.7.nu.13.

Odite malum, & diligite bonum. libro 11. cap.4. num.8.

In omnibus plateis planctus, & in cunctis quæ foris sunt, dicetur, Væ, væ, & vocabunt agricolam ad luctum, & ad planctum eos qui sciunt plangere. lib.4 c.19. nu.7.& lib.6.c.11.nu.16.

Væ desiderantibus diem Domini, ad quid eam vobis? Dies Domini ista tenebræ, & non lux &c. lib.9.c.9.num.10. 30. & lib. 9.c.9. num.37.lib.11.c.10.nu.3. lib.9.c.5. num 5.

Quomodo si fugiat vir à facie leonis, & occurrat ei vrsus, & ingrediatur domum, & innitatur

ed by Google

innitatur manu sua super parietem, & mordeat eum coluber. lib.9. cap.9. numero 5.
Numquid non tenebræ dies Domini, & nõ lux, & caligo, & non splendor in ea? li.9. cap.9.num.5.
Cap. 6. Væ vobis qui opulenti estis in Sion, & confiditis in monte Samariæ, optimates capita populorum ingredientes pompatice domum Israel.lib.1.c.15.nu.16. & lib.4. c.39.nu.13.
Qui dormitis in lectis eburneis, & lasciuitis in stratis vestris.lib.1.c 1.nu.55.& lib. 2.c.7.nu.28.& 4.c.39.nu.16.
Qui comeditis agnum de grege, vitulos de armento.lib.1.c.1.nu.55.
Non compatiebantur super contritione Ioseph. lib. 1.c.12. num.22. & cap.14.n.15. & cap.15.nu.16.
Numquid currere queunt in petris equi, aut arari potest in bubalis? lib.1.c.20.nu. 4. & lib.4.c.9.nu.9.
Cap. 7. Domine Deus propitius esto, obsecro. lib. 14.cap.21.nu.35.
Hæc ostendit mihi Dominus Deus, & ecce vocabat iudicium ad ignem Dominus Deus, & deuorabit abyssum multam, & comedit partem domus Domini. libr.2. c.6.nu.31.
Et ecce Dominus stans super murum litũ, & in manu eius trulla cæmentarij. lib.3. c.9.nu.17.
Et misit Amasias sacerdotes Bethel ad Ieroboam dicens, rebellauit contra te Amos in medio domus Israel, non poterit terra sustinere vniuersos sermones eius: hæc enim dicit Amos, In gladio morietur Ieroboam; Israel autem captiuus migrabit de terra sua, & dixit Amasias ad Amos: Quid vides? Gradere, fuge in terram Iuda, & comede ibi panem, & prophetabis ibi, & in Bethel non adijcies vltra, vt prophetes, quia sanctificatio regis est, & domus regni est. lib.3.ca.19. num.9.10.
Et ecce vir stans super muros adamãtinos, & in manu eius adamas.lib.3.c.9. nu.17. & lib.6.c.21.nu.12.
Cap. 8. Audite hoc qui conteritis pauperem, & deficere facitis egenos terræ dicentes, quã do transibit mensis, & venundabimus merces, & sabbathum, & aperiemus frumentum, vt imminuamus mensuram, & augeamus siclum, & supponamus stateras dolosas, vt possideamus in argento pauperes, & egenos pro calceamentis, & quisquilias frumenti vendamus. lib.4.c. 39.nu.14.& lib 14.c.30 nu.6.
Iurauit Dominus in superbiam Iacob: Si oblitus fuero vsque ad finem omnia opera eorum. Numquid super isto nõ commouebitur terra, & lugebit omnis habitator eius, & ascendet quasi fluuius vniuersus, & eijcietur, & defluet quasi riuus Aegypti, & conuertam ciuitates vestras in luctum, &c. amarum.lib.4.cap.39.numero 15.
Et erit in die illa occidet Sol in meridie, & tenebrescere faciam terram in die luminis. lib.4.c.39.nu.15.
Et conuertam festiuitates vestras in luctũ, & cantica eorum in planctum. lib.6. c.2. num.5.
Ecce dies veniunt, dicit Dominus, & mittam famem in terram, non famem panis, neque sitim aquæ, sed audiendi verbum Domini. lib.1.cap.22.num.14. & lib.2.c. 7. num.39.& cap.17.nume.7. & lib.6 c.1. num.3.
In illa die deficient virgines pulchræ, & adolescentes in siti.lib.6. c.1.nu.3.
Et si absconsi fuerint in vertice Carmeli, inde scrutans auferam eos, & si celauerint se ab oculis meis in profundo maris, ibi mandabo serpenti, & mordebit eos. lib.4 c.13 nu.9.& c.34.nu.13. Cap. 9.
Et Dominus Deus exercituum, qui tangit terram, & tabescit, & lugebunt omnes habitantes in ea, ascendet sicut riuus omnis, & defluet sicut fluuius Aegypti. lib. 4.c.14.nu.7.
Numquid non vt filij Aethiopum vos estis mihi filij Israel? lib.2.c.7. nu.29.
Ecce oculi Domini super regnum peccans, & conteram illud a facie terræ: verumtamen conterens, non conteram domũ Iacob. lib.4.cap.12.nu.12.
Ecce enim mandabo ego, & concutiam in omnibus gentibus domum Israel, sicut concutitur in cribro, & non cadet lapillus super terram.lib.4. c.12.nu.12.
In gladio morientur omnes peccatores populi mei. lib.4.c.18.nu.12.

Ex libro Abdiæ.

AVditum audiuimus a Domino, & legatum ad gentes misit, surgite, & consurgamus aduersus in prœlium.lib.2.c.9. num.19. Cap. 1.
Si exaltatus fueris vt aquila, & si inter sidera posueris nidum tuum, inde detraham te, dicit Dominus lib.2. c.6.nu.17.
In die cum stares aduersus eum quando capiebant alieni exercitum eius, & extranei ingrediebatur portas eius, & super Ierusalem mittebant sortem, tu quoque eras vnus ex eis libro 16. cap.9. numero 14.
Quoniam iuxta est dies Domini super omnes gentes, sicut fecisti, fiet tibi, retributionem tuam conuertam in caput tuũ. lib.1.c.13.nu.5.
Quomodo enim bibistis super mõtem sanctum meum, bibent omnes gentes iugiter. lib.1.cap.13.num.5.
Et non lætaberis super filios Iuda, in die perdi-

Digitized by Google

perditionis eorum, & non magnificabis tuum, in die angustiæ, neque ingredieris portas populi mei in die ruinæ eorũ, neq; despicies, & tu in malis eius, in die vastitatis illius. lib.1.c.13.nu.5.

Et in monte Sion erit saluatio, & erit sanctus, & possidebit domus Iacob eos qui se possederunt, & erit domus Iacob ignis, & domus Ioseph flamma &c. Non erunt reliquiæ domus Esau. lib.3.c.1.nu.19.& lib.4.c.13.nu.4.

Ex libro Ionæ.

Cap. 1.

ET factum est verbum Domini ad Ionã, dicens, Surge, & vade in Niniuem ciuitatem magnam, & prædica in ea: Et surrexit Ionas vt fugeret in Tharsis a facie Domini. lib.5.c.7.nu.16.& lib.14.ca.6.num.6.

Ego sum Hebræus. lib.9.c.14.nu.8.

Dominus autem misit ventum magnum in mare,& facta est tempestas magna in mari, & nauis periclitabatur conteri. lib.4.c.12 num.7.

Et timuerunt nautæ, & miserunt vasa quæ erant in naui in mare, vt alleuiaretur ab eis. lib.14.c.6. nu.32.

Et Ionas descendit ad inferiora nauis, & dormiebat sopore magno. lib.14. cap.6. numero 32.

Tollite me, & mittite in mare, & cessabit mare a vobis: Scio enim ego, quoniam propter me tempestas hæc magna venit super vos. lib.1.c.14.nu.10. & c.15.nu.7. & lib.3. c.10. nu.27.

Et remigabant viri vt reuerterentur ad aridam, & non valebant, quia mare intumescebat super eos, &c. Ne des sanguinem innocentem super nos. lib. 1. cap. 14. num.10.

Et tulerunt Ionam, & miserunt in mare. lib.1.c.14. nu.11.

Cap. 2.

Ego autem voce laudis immolabo tibi,quęcumque voui reddam pro salute mea Domino. lib.3.c.10.nu.28.

Qui custodiunt vanitates, frustra misericordiam tuam derelinquunt. lib.2.c.17. num.11.

Cap. 3.

Et surrexit Ionas, & abijt in Niniuem iuxta verbum Domini, & Niniue erat ciuitas magna itinere dierum trium, & cępit Ionas introire in ciuitatem itinere vnius diei, & clamauit, & dixit: Adhuc quadraginta dies,& Niniue subuertetur.lib.1.c.1.nu.33. & lib.1.c.11.nu.4. & lib.14.c.13.num.9.

Homines, & iumenta, & boues, & pecora non gustent quicquam, nec pascantur, nec bibant.lib.1.c.1. nu.13.20.21.& lib.9.c.1 nu.6.

Et crediderunt viri Niniuitæ in Deum, & prædicauerunt ieiunium, & vestiti sunt saccis a maiori vsque ad minorem. li.14.c.11.nu.26.

Vidit Deus opera eorum, quia cõuersi sunt de via sua mala, & misertus est Deus super malitia sua, quam locutus fuerat, vt faceret eis, & non fecit. libro 4. capit. 25. numer. 4.5. & libro 9. cap. 1. numero 6.7.

Cap. 4.

Obsecro Domine, numquid hoc non est verbum meum cum adhuc essem in terra mea? Propter hoc præoccupaui vt fugerem Tharsis. Scio enim quia tu Deus clemens, & misericors,patiens,& multæ miserationis. lib.4.c.9.nu.10.

Putasne bene irasceris: & egressus Ionas de ciuitate,sedit contra Orientem ciuitatis. lib.9. c.14.nu.8.10.

Et præparauit Dominus hederam,& ascendit super caput Ionæ, vt esset vmbraculum super caput eius,& protegeret eum, laborauerat enim &c. & ascensu diluculi in crastinum percussit hederam,& exaruit. lib.3. c.6.nu.15.

Mandauerat enim Dominus vermi, vt roderet radicem hederæ. lib.4. c.17.

Putasne bene irasceris super hederam, & dixit, Bene irascor,&c. vsque ad mortẽ. lib.4.c.9.num.10.

Ex libro Michea.

Cap. 1.

QVia ecce Dominus egredietur de loco suo, & descendet, & calcabit super excelsa terræ, & consumentur mõtes subtus eum, & valles scindentur sicut cera a facie ignis. libr.4. cap.9. numero 11.

Faciam luctum quasi struthionum. libr.8.c.1.num.15.

Decaluare,& tondere super filios delitiarũ tuarum, dilata caluitium, sicut aquila, quoniam captiui ducti sunt ex te. lib.14. c.16. nu. 15.

Cap. 2.

Surgite,& ite,quia non habetis hic requiẽ. lib.2.c.18.nu.12.

Propter immunditiam eius corrumpetur putredine pessima lib.3.c.1.nu.20.

Stillabo tibi in vinum, & in ebrietatem,& erit super quem stillabitur, populus iste. lib.2.cap.4.nu.6.

Pariter ponam illum quasi gregem in ouili,quasi pecus in medio caularum,tumultuabuntur a multitudine hominum. lib.5.c.7.nu.17.

Ascendet enim iter pandens ante eos diuidet, & transibit portam, & egredientur per eam, & transibit rex eorum coram eis, & Dominus in capite eorum.lib.5.c.7.nu.17.& lib.18.c.9.nu.8

Cap. 3.

Numquid non vestrum est scire iudicium, qui odio habetis bonum,& diligitis malum. lib.4.c.7.nu.4.

Hæc dicit Dominus Deus super Prophetas.

qui se-

Digitized by Google

qui ſeducunt populum meum, qui mordeat dentibus ſuis, & prædicant pacem &c. Confundentur qui vident viſiones. lib.14.c.17.nu.14.

Verumtamen ego repletus ſum fortitudine Spiritus Domini, iudicio, & virtute, vt annunciem Iacob ſcelus ſuum, & Iſrael peccatum ſuum. lib.14.c 27.nu.14.

Confundentur diuini, & qui vident viſiones, & operient vultus ſuos omnes. lib. 14.c.28.nu.14.

Cap. 4. Et concident gladios ſuos in vomeres, & haſtas ſuas in ligones, non ſumet gens contra gentem gladium, & non diſcent vltra bellare. lib.9.c.7.nu.26.

Et ſedebit vir ſubtus vineam ſuam, & ſubtus ficum ſuam, & nō erit qui deterreat. lib.7.c.1.nu.18.

Nunc quare mœrore contraheris? Numquid rex non eſt tibi, aut cōſiliarius tuus perijt? Quia cōprehendit te dolor ſicut parturientem? lib.14. c.17.nu.21.

Dole, & ſatage filia Sion quaſi parturiens, quia nunc egredieris de ciuitate, & venies vſque ad Babylonem, ibi liberaberis, ibi redimet te Dominus de manu inimicorum tuorum. libro 6. cap. 10. numero 20. 21.

Cap 5. Nunc vaſtaberis filia latronis. lib.4.c.5.nu. 25.& cap.10.nu.9.

Et tu Bethleem Ephrata paruula es in millibus Iuda: ex te enim mihi egredietur, qui ſit dominator in Iſrael, & egreſſus eius ab initio a diebus æternitatis. lib.3. c.7. nu.51.

Cap. 6. Audiant montes iudicium Domini: & fortia fundamenta terræ, quoniam iudiciū Domini cum populo ſuo. lib.3. cap.14. num.9.

Popule meus quid fecit tibi, aut quid moleſtus fui tibi? Reſponde mihi. lib.2.c.10. nu.21.& c.11.nu.25.

Quia eduxi te de terra Aegypti, & de domo ſeruitutis liberaui, & miſi ante faciem tuam Moyſem & Aaron, & Mariam. lib.2. cap.10. numer.21. & cap.11. nume.25.

Popule meus memento quæſo, quid cogitauerit contra te Balach rex Moab, & quid reſponderit ei Balaam filius Beor, de Setim vſque ad Galgalam, vt cognoſceres iuſtitias Domini. libro 2.cap.10. numero 21.

Indicabo tibi o homo quid ſit bonum, & quid Dominus requirat a te, vtique facere iudicium, & diligere miſericordiam, & ſollicitum ambulare coram Deo tuo. lib.11.cap.10. num.10. & lib.18. cap.12. num.12.

Cap. 7. Væ mihi quia factus ſum ſicut qui colligit in Autumno racemos vindemiæ, & non eſt botrus ad comedendum, præcoquas ficus deſiderauit anima mea. lib.1.c.13. nu.6.lib.4.c.7.n.1. lib.5.c.5.nu.6.

Perijt ſanctus de terra, & rectus in hominibus non eſt, & vir fratrem ſuum ad mortem venatur. lib.1.cap.13.nu.6.lib.5.c.5. nu.6. lib.7.c.1.nu.8.

Omnes in ſanguine inſidiantur. lib.5. cap. 5.num.6.

Nolite credere amico, & nolite confidere in duce. lib.1.c.13.nu.3.6.8.

Ab ea quæ dormit in ſinu tuo cuſtodi clauſtra oris tui. lib.1.c.13.nu.6.7.8.lib.2.c.5. nu.19.lib.11.c.8.nu.21.

Ne læteris anima mea ſuper me, quia cecidi, conſurgam cum ſedero in tenebris, Dominus lux mea eſt. lib.4. c.34.num.5. lib.6.cap.10.nu.20.

Iram Domini portabo, quoniā peccaui ei, donec cauſam meam iudicet, & faciat iudicium meum: educet me in lucē, videbo iuſtitiam eius. lib.4.c.11.n.11. & lib. 6.c.10.nu.20.21.lib.14.c.7.nu 15.

Et terra erit in deſolationem propter inhabitatores ſuos, & propter fructum cogitationum ſuarum. lib.1. c.13.n.5.

Paſce populum tuum in virga tua. lib.1. ca. 13.nu.5.& lib.10.c.3.nu 6.

Videbunt gentes, & confundentur ſuper omni fortitudine ſua, ponet manū ſuam ſuper os, aures eorum ſurdeſcent. lib. 14.c.23.nu.14.

Quoniam volens miſericordiam eſt, reuertetur, & miſerebitur noſtri. lib.4.cap.19. num.3.

Ex Naum.

Quia ſicut ſpinæ ſe inuicem complectūtur, ſic conuiuium eorum pariter potantium, conſumentur quaſi ſtipula ariditate plena. lib 14. c.4 nu 14. Cap. 1.

Non iudicat Deus bis in idipſum. lib.4.cap. 12.num.24.

Contemplare viam, conforta lumbos, robora virtutem. lib.11.c.2.n.13. Cap. 2.

Ecce ego ad te, dicit Dominus exercituū, & reuelabo pudenda tua in facie tua, & oſtendam in gentibus nuditatē tuam, & regnis ignominiam tuam, &c. ponam te in exemplum lib.11.c 2.nu.14. Cap. 3.

Et erit, omnis qui viderit te, exiliet a te, & dicet: Vaſtata eſt Niniue & caput. lib.1. c.17.nu.81.

Ecce populus tuus mulieres in medio tui. lib.18.c.12. nu.13.

Inimicis tuis ad apertionem pandētur portæ terræ: deuorabit ignis vectes tuos, lib. 16.c.9. num.15.

Intra in lutum, & calca ſubigens, tene laterem, ibi comedet te ignis. lib.3.c.1.n.11.

Congregare ergo vt bruchus, multiplicare vt locuſta, bruchus expanſus eſt, & auolauit. lib.2.cap.17.nu.12.

Plures feciſti negotiationes tuas, quā ſtellæ ſunt cœli. lib.2.c.17. nu.12.

Dormitauerunt pastores tui rex Assur, sepelientur principes tui, dispersus est populus tuus super montes, & non est qui congreget. lib.14.c.30.nu.7.
Si hi qui principes putantur in populo, voluptatum sint amatores dicere non timebis: Duces populi mei de domo deliciarum suarum eiecti sunt. lib.4.c.39.nu.26. lib.16.c.9.nu.15.

Ex Abacuch.

Cap. 1. QVare non respicis contemptores, & taces conculcante impio iustiorem se? lib.4.c.5.nu.9.& c.39.nu.17.
Et taces impio deuorante iustiorem se. lib. vt supra.
Leuiores pardis equi eius,& velociores lupis vespertinis, & diffundentur equites eius,&c. ad comedendum, &c. vt corriperes fundasti eum. lib.4.c.25.num.8.9. lib.14.c.21.nu.36.
Omnes ad prædam venient.lib.4.c.35.n.36.
Et ipse de regibus triumphabit, & tyranni ridiculi eius erunt, ipse super omnẽ munitionem ridebit, & confortabit, aggeret,& capiet eam.lib.4.c.35.nu.9.
Mundi sunt oculi tui,ne videant malum,& respicere ad iniquitatem non poteris. lib.4. c.35.nu.9.
Et facies hominis quasi pisces maris. lib.4. cap.39.nu.17.
Et cibus eius electus.lib.2.c.5.nu.12.& c.6. num. 18.28.29. 31.32.33.34.35. & cap.8. num.26
Ecce ego suscitabo Chaldæos gentem amaram, & velocem, ambulantem super latitudinem terræ, vt possideant tabernacula non sua. lib.4.c.34. nu.6.8.9.
Cap. 2. Super custodiam meam stabo, & figam gradum meum super munitionem. lib.2. c. 3.num.19.lib.16.cap.3. nu.12.13. & cap. 10.nu.32.
Si moram fecerit expecta illũ,quia veniens veniet,& non tardabit.lib.1.c.2.nu.16.
Iustus autem in fide sua viuet. lib.2. cap.4. num.13.
Væ ei qui multiplicat non sua vsquequo,& aggrauat contra se densum lutum. lib.1. cap.24.nu.1.
Væ qui congregat auaritiam malam domui suæ, vt sit in excelso nidus eius, & liberari se putat de manu mali, cogitasti confusionem domui tuæ, & concidisti populos multos,& peccauit anima tua.libr.1. c.24.nu.1.lib.9. c.19.nu.19.
Quia lapis de pariete clamabit, & lignum quod inter iuncturas ædificiorum est, respondebit. lib.1.c.24.nu.1.
Væ qui potum dat amico suo, mittens fel suum,& inebrians vt aspiciat nuditatem eius.lib.17.c.2.nu.13.
Cap. 3. Cum iratus fueris,misericordiæ recordaberis. lib.4.c.20.nu.23.
Deus ab Austro veniet, & sanctus de medio Pharam. lib.1.c.1.nu.23. & lib.3.c.5. num.38.& lib.3.c.7. nu.12. & lib.3.ca.14. num.15.
Operuit cœlos gloria eius, & laudis eius plena est terra. lib.1.cap.13.nu.10.lib.3. c.8.num.38.
Cornua in manibus eius, ibi abscõdita est fortitudo eius. lib.3.c.5. nu.38.
Ante faciem eius ibi mors, & egredietur diabolus ante pedes eius.
Incuruati sunt colles mundi ab itineribus æternitatis eius.lib.1.c.9.nu 6.
Pro iniquitate vidi tentoria Aethiopiæ,turbabuntur pelles terræ Madian lib.4.cap. 34.nu.7.& cap.39.nu.18.
Numquid in fluminibus iratus es Domine? aut in fluminibus furor tuus, vel in mari indignatio tua? Q[ui] ascẽdis super equos, & quadrigæ tuæ saluatio. lib.4. cap.20. num.4.& lib.1 cap. 11. nume.1. & lib.3. cap. 20. nume.11. & libro 18. cap.2. numero 37.
Suscitans suscitabis arcum tuum, iuramẽta tribubus quæ locutus es, fluuios scindes terræ.lib.18.c.2.n.27. lib. 1.c.13.n.18. & lib.5.c.7.n.18.& lib.18.c.2.nu.37.
Viderunt te, & doluerunt montes, gurges aquarum transijt.lib.3.c.21.nu.11. & lib. 18.c.2.nu.37.
Dedit abyssus vocẽ suam, altitudo manus suas leuauit. lib.1.c.22.nu.18.
Sol & Luna steterunt in tabernaculo suo. lib.3.c.14.nu.13.
In luce sagittarum tuarum ibunt in splendore fulgurantis hastæ tuæ.lib.18. cap.2. num.27.28.
In fremitu conculcatis terram. lib.11. cap. 2. num. 15.
Egressus es in salutem populi tui, in salutẽ cum Christo tuo.lib.3.c.14.nu.13.
Percussisti caput de domo impij, denudasti fundamenta vsque collum semper. li.10. c.3.nu.7.
Ingrediatur putredo in ossibus meis,& subter me scateat, vt requiescam in die tribulationis, & ascendam ad populum accinctum nostrum.lib.9. c.19. nu.7.
Ficus enim non florebit,& non erit germẽ in vineis mentientur opus oliuæ, & arua non afferent cibum, abscindetur de ouili pecus.lib.6.c.3.nu.8.& lib.9. c.9.n.38. lib.14.c.19.nu.6.
Super excelsa deducet me victor in Psalmis canentem. lib.9. c.9.nu.38.

Ex Sophonia.

Cap. 1. COngregans congregabo ola a facie terræ lib.3.c.1.nu.22.lib.9.c.14.nu.10.
Et erit in die hostiæ Domini visitabo super Principes,& super omnes filios Regis, & super

Digitized by Google

super omnes qui vestiti sunt veste peregrina. lib.4.cap.28.num.7. & lib.18 cap.14.nu 10.

Et erit in die illa dicit Dominus, vox clamoris a porta piscium, & vlulatus a secūda, & contritio magna a collibus. lib.9.c.9.nu.39.

Vlulate habitatores Pilæ, conticuit omnis populus Chanaan, disperierunt omnes innoluti argento lib.9. cap.9. nu.39 lib.2.c.15. nu.42.

Et erit in tempore illo scrutabor Hierusalem in lucernis. lib.9.c.9. nu.39.& li.15.c.6.nu.13.

Et erat fortitudo eorum in direptionem, & domus eorum in desertum, & ædificabunt domus, & non inhabitabuntur, & plantabunt vineas, & non bibent vinum earum. lib.18.c.10.nu.22.

Iuxta est dies Dominus magnus, iuxta est & velox nimis, vox Dei Domini amara, tribulabitur ibi fortis dies iræ, dies illa, dies tribulationis, & angustiæ, dies calamitatis, & miseriæ, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis,&c. & ambulabunt vt cæci, quia Domino peccauerunt, &c. stercora, &c. lib.9. cap.9. nu.6.37.40.

Sed & argentum eorum, & aurum eorum non poterit liberare eos in die iræ Domini, in igne zeli eius deuorabitur omnis terra, quia consummationem cum festinatione faciet cunctis habitantibus terram.lib.4.c.5.nu.26.lib.9.c.9.nu.6.lib.4.c.40.nu.13.

Cap. 2. Conuenite, congregamini gens non amabilis priusquam pariat iussio quasi puluerē transeuntem diem, antequam veniat super vos ira indignationis Domini. lib.4.c.10. num.10. & c.12. nu.14. lib.14 cap.21.num.37.

Quærite Dominum omnes mansueti terræ, qui iudicium estis operati.lib.18. cap.15. num.35.

Si quo modo abscondamini in die furoris Domini.lib.18.c.15.nu.25.

Et ponet speciosam in solitudinem, & in inuium, & quasi desertum robur eius. li.5.cap.5. nu.7.

Et accubabunt in medio eius greges, omnes bestiæ gentium, & onocrotalus & ericius in liminibus eius morabuntur, vox cantantis in fenestra, coruus in superliminari, quoniam attenuabo robur eius. lib.4.c.19.n.8.lib.5.c.5.n.7. lib.6.c.3.n.9. lib.14.cap.6. nu.33.

Hæc est ciuitas gloriosa habitans in confidentia, quæ dicebat in corde suo. Ego sum, & extra me non est alia amplius, quo modo facta est in desertum cubile bestiæ? omnis qui transit per eam, sibilabit, & mouebit manum suam. lib.4.c.19.nu 8.lib 5.c.5.nu.7.lib.6.c.3. num.9. lib.14.c.6.nu.33.

Væ prouocatrix & redempta ciuitas columba non audiuit vocem, & non suscepit disciplinam, & ad Deum suum non appropinquauit. lib.2. cap.14. nu.1.lib.4.c.46.num.6. Cap. 3.

Principes eius in medio eius quasi leones rugientes, iudices eius lupi vesperę non relinquebant in mane: Prophetæ eius vesani, viri infideles, Sacerdotes eius polluerunt sanctum, iniuste egerunt contra legem.lib 14.c.16.nu.16.lib.2.c.14.n.2.

Dominus iustus in medio eius non faciet iniquitatem, mane iudicium suum dabit in lucem, & non absconditur,&c. dissipati sunt anguli earum, desertas fecit vias eorum, dum non est qui transeat, &c. neque vllo habitatore. lib.2. cap.14. numero 3.

Dixi, attamen timebis me, suscipies disciplinam, & non peribit tabernaculū eius, &c. verumtamen diluculo surgentes corruperunt omnes cogitationes suas.lib.2. c.14.num.3.

In igne zeli mei deuorabitur omnis terra, quia tūc reddam populis labium electū, vt vocent omnes nomen Domini, & seruiant ei humero vno. lib 2.c.23 n.9.

Ecce ego interficiam omnes qui afflixerūt te, in tempore illo, & saluabo claudicantem, & eam quæ eiecta fuerat, congregabo, & ponam eos in laudem, & in nomen, & in omni terra confusionis eorū. lib.9. c.10. nu.7.

In tempore illo quo adducam vos, & in tēpore quo congregabo vos, dabo enim vos in nomen, & in laudem omnibus populis terræ, cum conuertero captiuitatē vestram coram oculis vestris, dicit Dominus: lib.9.c.10.nu.7.

Quia tunc auferam de medio tui magniloquos superbiæ tuæ, & derelinquam in medio tui pauperem, & egenum, & sperabunt in nomine Domini.lib.2.c.23.n.9.

Ex Aggæo.

Factum est verbum Domini in vna die mensis in manu Aggæi.lib.14. c.5.nu.10.lib.18. c.2.nu 46. Cap. 1.

Qui mercedes congregauit, misit eas in sacculum pertusum.lib.3.c.23.nu.14.15.

Ponite corda vestra super vias vestras, dicit Dominus exercituum. lib 24. cap.21. num.38.

Adhuc vnum modicum est, & ego commouebo cœlum, & terram, & mare, & aridam.lib.3.c.10.nu.90.

Meum est argentum, & meum est aurum. lib.1.c.24.nu.33.

Hæc dicit Dominus, interroga Sacerdotes dicens, si tulerit homo carnem sanctificatam in ora vestimenti sui, & tetigerit de summitate eius panem, aut pulmen-

tum, aut vinum, aut oleum, aut omnem cibum, numquid sanctificabitur? Non, & dixit Aggæus. Si tetigerit pollutus in anima,&c.inquinabitur.lib.11.c.5.n.12.

Hæc dicit Dominus exercituum, dicens: si populus iste dicit, nōdum venit tempus domus Domini ædificandæ. lib.14. cap. 21.num.38.

Ponite corda vestra a die hac & supra, antequam poneretur lapis super lapidem in templo Domini.lib.3.c.17.nu.1.

Ex Zacharia.

Cap. 1. Conuertimini ad me, & ego conuertar ad vos. lib.4.c.14.nu.12.

Quid sunt isti, Domine mi? & dixit ad me Angelus, &c. ego ostēdam tibi quid sint hæc? lib.1.c.21.nu.1.

Isti sunt quos misit Dominus, vt perambulent terram:lib.1.c.21.nu.1.

Vidi per noctem, & ecce vir ascendens super equū rufum,& ipse stabat inter myrteta,quæ erant in profundo, & post eum equi rufi, varij,& albi. lib.3.c.5.num.39. lib.1. c.21.nu.1.

Zelatus sum Hierusalem,& Syon zelo magno,& ira magna irascor super gentes opulentas.lib.4.c.5.nu.16.27.28.

Et leuaui oculos meos,& vidi, & ecce quatuor cornua, & dixi ad Angelum qui loquebatur in me: Quid sunt hæc?& dixit ad me: Hæc sunt cornua quæ ventilauerunt Iudam,& Israel,& Hierusalem. lib. 14.c.2.nu.5.6.7.8.

Cap. 2. Qui enim tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei.lib.4.c.3.nu.12.

Cap. 3. Et ostēdit Dominus Iesus Sacerdotem magnum stantem coram Angelo Domini, & Sathan stabat a dextris eius, vt aduersaretur ei. lib.4.c.35.nu.12.

Et Iesus erat indutus vestibus sordidis. lib. 3.c.10.nu.29.

Auferte ab eo vestimenta sordida, & indui te eum podere. lib.4. c.28.nu.6.

Ecce enim ego adducam seruum meū Oriētem, quia ecce lapis quē dedi coram Iesu, super lapidem vnum septē oculi sunt. lib.3.c.10.nu.20.30.lib.3.c.5.nu.23.

Cap. 4. Ecce candelabrum aureum totum, & lampas eius super caput ipsius, & septem lucernæ eius super illud, & septem infusoria lucernis, quæ erant super caput eius, & duæ oliuæ super illud,vna a dextris lāpadis,& vna a sinistris eius. lib.3. cap.5. num.23.

Quis enim despexit dies paruos. lib.2.cap. 20.num.9.

Septem isti oculi Domini sunt qui discurrunt in vniuersam terram,& cuncta diiudicant.lib.4.c.13.nu.12.

Quid sunt duæ spicæ oliuarum, quæ sunt iuxta duo rostra aurea, in quibus sunt suffusoria ex auro? & dixit: Isti sunt duo filij olei qui assistunt dominatori vniuersæ terræ. lib.3. c.7. nu.13.

Ecce ego celabo sculpturam eius, vsq; die vno.lib.3.c.18.nu.30.

Ecce ego video volumen volans:longitudo eius cubitorum viginti, & latitudo eius decem cubitorum,& dixit mihi: Hęc est maledictio quæ egreditur super faciem omnis terræ.lib.19.c.11.n.11.23.31. Cap. 5.

Et leua oculos tuos, & vide, quid est hoc quod egreditur?& dixi:Quid nam est?& ait:Hæc est amphora egrediens, & dixit: Hæc est oculus eorum in vniuersa terra, & ecce talentum plumbi portabatur, & ecce mulier vna sedens in medio amphoræ,& dixit:Hæc est impietas. lib.2. c.10. nu.16.lib.14.c.13.nu.2.3.

Et ingredietur in domum furis,& in domū iurantis in nomine meo mendaciter, & commorabitur in medio eius, & consumet eum,& ligna,& lapides eius.lib.9.c. 21.nu.23.25.31.

Et sumes argentum, & aurum, & facies coronas, & pones in capite Iesu filij Iosedech Sacerdotis magni. libr. 9. cap.23. num 14. Cap. 6.

Ecce vir Oriens nomen eius.lib.3.c.10.nu. 29.lib.4.c.19.nu.4.lib.12.c.2.nu.21.

Ecce anni septuaginta, numquid ieiunium ieiunastis mihi?&c.lib.9.c.1.n.8. Cap. 7.

Loquere ad omnem populum terræ, & ad Sacerdotes dicens: Cum ieiunaretis, & plangeretis,&c. numquid non vobis comedistis,& bibistis? lib.9.c.1.nu.16.

Hæc ait Dominus exercituum,dicens: Iudicium verum iudicate, & misericordiam, & miserationes facite vnusquisque cum fratre suo,& viduam,& pupillum, & aduenam, & pauperem nolite calumniari. lib.9.c.1.nu.8.16.

Et aures suas aggrauauerunt, ne audirent. lib.14.c.17.nu 18.

Noluerunt attendere,& verterunt scapulā. lib.14.c.17.nu.18.

Et cor suum posuerunt vt adamantem, ne audirent. lib.14. c.17.nu.18.

Et dispersi eos per regna omnia, quæ nesciunt. Et terra desolata est ab eis: eo quod non est transiens, & reuertens, & posuerunt terrā desiderabilem in desertum. li.4.c.19.n.9. lib.14.c.17.n.18.

Iudicium pacis iudicate in portis vestris. lib.9.c 8.nu.7. Cap. 8.

Quid bonum eius, & quid pulchrum eius, nisi frumentum electorum,& vinum germinans virgines. lib.5.c.1. nu.22.& cap. 12. num.27. Cap. 9.

Quia lapides sancti eleuabuntur super terram eius.lib.2.c.16.nu.16.

Petite a Domino pluuiam in tempore serotino,& Dominus faciet, & niues & pluuiam imbris dabit eis singulis herbam in agro.lib.3.c.5.nu.40. Cap. 10.

Et sibi-

Et sibilabo eos, & multiplicabo eos sicut ante multiplicati sunt. lib.4.c.4.nu.17.

Et transibit in maris freto, & humiliabitur superbia Assur, & confundentur omnia profunda fluminis. lib.11.c.12.n.20.

Cap. 11. Hæc dicit Dominus Deus meus, pasce pecora occisionis quæ qui possederant, occidebant, & non dolebant, & vendebant ea. lib.14.c.28.nu.15.

Et appenderunt mercedem meam triginta argenteos. lib.5.c.10.nu.10.

O pastor & idolum derelinquens gregem, gladius super brachiũ eius, & super oculum dextrum eius, brachium eius ariditate siccabitur, & oculus dexter eius tenebrescens obscurabitur. lib.14.c.30.nu 8.

Assumpsi mihi duas virgas, vnam vocaui decorem, & alteram vocauit funiculum. lib.5.c.7.nu.19.

Cap. 12. In illa die ponam duces Iuda sicut caminũ ignis in lignis, & sicut faciem ignis in sęno, & deuorabunt ad dexteram & ad sinistram omnes populos in circuitu. li.16.c.12.num 33.

Et erit in die illa, quæram conterere omnes gentes quæ veniunt contra Hierusalem. lib.6.c.10.nu.23.

Effundam super domum Dauid, & super habitatores Hierusalem spiritum gratiæ, & miserationis. lib.16.c.12.nu.33.

Et planget terra: familiæ, & familiæ deorsum familiæ domus Dauid seorsum, & mulieres seorsum, familiæ domus Leui seorsum. lib.3.c.3.nu.11.12.

Cap. 13. In die illa erit fons patens domui Dauid, & habitantibus Hierusalem in ablutionem peccatoris, & menstruatæ. lib.5.cap.3.num.8.

Et erit in die illa, confundentur Prophetæ vnusquisque ex iussione sua cum prophetauerit, nec operientur pallio saccino, vt mentiantur, sed dicet. Non sum propheta. lib.14.c.28.nu.16.

Cap. 14. Et egredietur Dominus, & prædicabitur cõtra gentes illas sicut præliatus est in die certaminis. lib.4.c.9. nu.12.

Et stabunt pedes eius in die illa super montem Oliuarum. lib.4.c.9.nu.12.

Et erit in die illa: non erit lux, sed frigus & gelu. lib.5.c.5.nu.8.

Et erit dies vna, quę nota est Domino, non dies neq; nox, & in tempore vesperi erit lux. lib.2.c.1.nu 14.

Et erit, in die illa, exibunt aquæ viuæ de Hierusalem, medium earũ ad mare Orientale, & medium earum ad mare nouissimum, in æstate, & in hyeme erunt. lib.5.cap 4.nu.7.

Tabescet caro vniuscuiusq; stantis super pedes suos, & oculi eius contabescent in foraminibus suis, & lingua eorum contabescet in ore suo. lib.16.c.9.nu 16.

In die illa erit tumultus magnus in eis, & apprehendet vir manum proximi sui, & cõseretur manus eius super manum proximi sui. lib.14.c.5.nu.11.

Et sic erit ruina equi & cameli, & asini, & omnium iumentorum quæ fuerunt in castris illius sicut ruina hæc, lib.12. cap.4. num.11.

In die illa erit quod super frenum equi est sanctum Domino, & erunt lebetes in domo Domini quasi phialæ coram altari. lib.3.c 11. nu.47.48.49.50.

Et omnes qui reliqui fuerint de vniuersis gentibus, quæ venerunt contra Hierusalem, ascendent ab anno in annum, vt adorent regem Dominum exercituum, & celebrent festiuitatem tabernaculorum. lib.6.c.2.nu.16.

Ex Malachia.

Cap. 1. ONus verbi Domini ad Israel in manu Malachiæ Prophetæ. libr.2. cap.12. numero 19.

Dilexi vos, dicit Dominus, & dixistis: In quo dilexisti nos? Non ne frater erat Esau Iacob, dicit Dominus, & dilexi Iacob, Esau autem odio habui. lib.2. cap. 12.num.19.

Filius honorat patrem, & seruus Dominum suum, si ergo pater ego sum, vbi est honor meus? & si Dominus ego sum, vbi est timor meus? lib.4.c.11.nu.12. lib.11.c.2. nu.7.& cap.3.nu.11.

Ad vos o sacerdotes, qui despicitis nomen meum, & dixistis, in quo despeximus nomen tuum? offertis super altare meum panem pollutum, & dicitis, in quo polluimus te? in eo quod dicitis, mensa Domini despecta est. lib.16. c.1. num.25. & lib.14.c.30.nu 9.

Si offeratis cęcum ad immolandum, nonne malum est? & si offeretis claudum, & lãguidum, nonne malum est? offer illud duci tuo, si placuerit ei, aut si susceperit faciem tuam, &c. non est voluntas mea mihi in vobis. lib.13.c.5.nu 16.

Maledictus dolosus, qui habet in grege suo masculum, & votum faciens immolet debile Domino. lib 13.c.5.nu.17.

Lex veritatis fuit in ore eius, & iniquitas non est inuenta in labijs eius. lib.16.cap. 1.num.26. Cap. 2.

Labia enim Sacerdotis custodiũt scientiã, & legem requirent ex ore eius, quia Angelus Domini exercituum est. lib.16.cap. 1.nu.21.26.

Propter quod & ego dedi vos contemptibiles & humiles omnibus populis, sicut nõ seruastis vias meas, & accepistis faciem in lege. lib.14.c.30.nu.10.

Ecce ego mitto Angelum meum, qui præparauit viam ante faciem meam, & statim veniet ad templũ sanctũ suũ dominator Dominus, quem vos quæritis, &c. Ange- Cap. 3.

lus testamenti, quem vos vultis. lib.4.c.11.nu.13.
Ecce venit Dominus exercituum, & quis poterit cogitare diem aduentus eius? Et quis stabit ad vidẽdum eum? lib.4. c.11. nu.13.lib.9.c.9.nu.19.40.41.48.
Ipse enim quasi ignis cõflans, & quasi herba fulonum, & sedebit conflans, & emũdans argentum, & purgabit filios Leui, & colauit eos quasi aurum, & quasi argẽtum, & erunt Domino offerentes sacrificia in iustitia. lib.9.c.9. nu. 19.40.41.
Et accedam ad vos in iudicio, & ero testis velox maleficijs, & adulterijs, & periurijs. lib.9.c.9.nu.41.48.
Et beatos vos dicent omnes gentes, eritis enim vos terra desiderabilis.lib.2.cap.1. num.13.
Inualuerunt super me verba vestra, dicit Dominus, & dixistis: Quid locuti sumus contra te? dixistis, vanus est enim qui seruit Deo, & quod emolumentum quia custodimus præcepta eius, & quia ambulauimus tristes coram Domino exercituum? lib. vsque ergo beatos nunc dicimus arrogantes, &c. salui facti sunt. lib. 11.c.3.nu.22.
Tunc locuti sunt timentes Dominum, vnusquisque cum proximo suo, &c. conuertimini, & videbitis quid intersit inter iustum & impium, &c. & non seruientẽ ei. lib.11.c.3.nu.22.
Cap. 4. Ecce dies veniet succensa quasi caminus, & erunt omnes superbi, & omnes faciẽtes iniquitatem stipula, & inflammabit eos dies veniẽs, dicit Dominus exercituum, quæ non derelinquet eis radicem, & germen.lib.9.c.9.nu.19.42.48.
Et orietur vobis timentibus nomen meum sol iustitiæ, & sanitas in pennis eius.lib. 4.cap.3.nu.15.lib.9.c.9.num.42. & lib.9. c.22.num.15.
Et egrediemini, & salietis sicut vituli de armento.lib.9.c.9.nu.42.

Ex lib. 1. Machabæorum.

Cap. 3. ET nunc igitur clamemus ad Dominum, & miserebitur nostri Deus noster. li.2.c.9.num.32.
Et facta est lætitia magna in populo.lib.18. c.1.num.39.
Et vidit Eleazarus filius Saura vnam, de bestijs loricatam loricis regis, & erat eminens super cæteras bestias, & visum est ei quod in ea esset rex, & dedit se, vt liberaret populum suũ, & acquireret sibi nomen æternũ, & cucurrit ad eam audacter in medio legionis interficiens a dextris, & a sinistris, &c. & iuit sub pedes elephantis, & supposuit se ei, & occidit eũ, & cecidit in terram super ipsum, & mortuus est illic.lib.18.c.1.nu.39.

Ex lib. 2. Machabæorum.

SAncta est cogitatio pro defunctis exorare, vt a peccatis soluantur. lib.4.cap.1. num.51.52. Cap. 12.
Eleazarus nonaginta annorum respondit cito dicens præmitti se velle in infernũ, non enim ætati nostræ dignum est, inqt, fingere, vt multi adolescentes arbitrantes Eleazarum nonaginta annorum transisse ad vitam alienigenarum, & ipsi propter meam dissimulationem, & propter modicum corruptibilis vitæ tempus decipiantur, & per hoc maculam meæ senectuti conquiram. lib.1. c.2.nu.19. Cap. 6.
Nescio quomodo in vtero meo apparuistis. lib.1.c.11.nu.9. Cap. 7.

Ex Euangelio D. Matthæi.

ABraham genuit Isaac.lib.3.c.6.nu.9. Cap. 1.
Isaac genuit Iacob. lib.18. cap.17. numero 3.
Iacob genuit Iudam, & fratres eius. lib.3. cap.9. nu.10.
Cum esset desponsata mater Iesu Maria Ioseph, antequam conuenirent, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto. li.11. c.6. num.2.
Ioseph autem vir eius cum esset iustus, & nollet eam traducere, voluit occulte dimittere eam.lib.11.c.6.nu.3.
Hæc autem eo cogitante, ecce Angelus Domini apparuit in somnis ei, dicens. li.11. c.6.nu.3.
Ioseph fili Dauid, noli timere accipere Mariam coniugem tuam, quod in ea natum est de Spiritu sancto est. lib.11.cap. 6.num.3.
Pariet autem filium, & vocabis nomẽ eius Iesum, ipse enim saluum faciet populum suum a peccatis eorum. lib.3. c.16. nu.1. & lib.12 c.2.nu.16.
Vidimus enim stellam eius in Oriente, & venimus adorare eum. lib.3. cap.7. nu.6. 7.43.44. Cap. 2.
Audiens autem Herodes Rex turbatus est, & omnis Hierosolyma cũ illo. lib. 9.c.8. nu.14. & lib.18.c.13.nu.8.
Ite, & interrogate diligenter de puero, vt ego veniẽs adorem eum. lib.5.c.12.nu.8.
Et ecce stella, quam Magi viderant in Oriẽte, antecedebat eos, &c. vsque dum veniens staret supra vbi puer erat. lib.3.c. 7.nu.1.2.3.4.
Et apertis thesauris suis obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham. lib.3.c.7. nu.8.11.45.
Per aliam viam reuersi sunt in regionem suam. lib.3.c.7.nu.8.11.
In diebus autẽ illis venit Ioannes Baptista

Digitized by Google

prædicans in deſerto Iudææ, & dicens: Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cœlorum. lib.2. cap.3. n.10. & cap.11. nu.27. & lib.9. c.8. nu.20. & lib. 14. c.21. nu.44.

Ipſe autem Ioannes Baptiſta veſtimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos ſuos habebat. lib.9. c.2. n.8. & cap.6. nu.3.5.

Eſca autem eius erant locuſtæ, & mel ſilueſtre. lib.8. cap.7. num.8. & lib.9. cap.6. num.5.16.

Tunc exibant ad eum Hieroſolyma, & Iudæa, & omnis regio circa Iordanem, & baptizantur ab eo in Iordane confitẽtes peccata ſua. lib.9. c.6. nu.3.

Progenies viperarum quis demõſtrabit vobis fugere a uentura ira? facite fructus dignos pœnitentiæ. lib.3. c.1. nu.62. lib. 8. c.2. nu.4. lib.12. c.4. nu.3. & lib.14. c.21. nu.49. & c.22. nu.9.

Quoniam potẽs eſt Deus de lapidibus iſtis ſuſcitare filios Abrahæ. lib.12. c.3. n.31.

Omnis ergo arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. lib.9. c.9. nu.65.

Ego quidem baptizo vos in aqua in pœnitentiam: qui autem poſt me vẽturus eſt, fortior me eſt, cuius non ſum dignus calceamenta portare, ipſe vos baptizabit in Spiritu ſancto, & igne. lib.7. cap.8. nu.7. & lib.8. cap.7. nu.8.

Cuius ventilabrum in manu ſua, & permundabit aream ſuam: & congregabit triticum in horreum ſuum, paleas autem cõburet igne inextinguibili. lib.8. c.1. n.11. & lib.9. c.8. nu.11. c.15. nu.7.8. & cap.21. nu.9. & lib.12. c.3. nu.6.

Tunc venit Ieſus a Galilæa in Iordanem ad Ioannem vt baptizaretur ab eo, Ioannes autem prohibebat eum, dicens: Ego debeo a te baptizari, & tu venis ad me?

Reſpondens autem Ieſus ait: Sine modo, ſic enim decet nos implere omnem iuſtitiam. lib.18. c.11. nu.6.

Cap. 4. Tunc Ieſus ductus eſt in deſertum a Spiritu, vt tentaretur a diabolo. lib.2. c.6. n.1. & lib.3. c.9. nu.40.

Et cum ieiunaſſet quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, poſtea eſurijt. lib. 4. c.31. nu.7.

Et accedens tentator dixit ei: Si filius Dei es, dic vt lapides iſti panes fiant. lib.1. c. 8. nu.17. & lib.4. c.31. num.7.22. & lib.18. cap.14. nu.4.

Non tentabis Dominum Deum tuum. lib. 4. cap.31. nu.7.

Duxit illum in montem excelſum, & oſtendit illi omnia regna mundi. Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraueris me. lib.1. c.10. nu.27. & lib.4. c.31. n.22. & c.41. n.4.

Mitte te deorſum. lib.4. c.31. nu.22.

Angelis ſuis mandauit de te, &c. lib.4. cap. 31. num.7.

Vidit Dominus Andream, & Simonẽ fratrem eius, qui vocatur Petrus mittentes rete in mare (erant enim piſcatores) & ait illis: Venite poſt me, & faciam vos fieri piſcatores hominum, at illi continuo relictis retibus, ſecuti ſunt eum. li.4. c.4. nu.2.17. & lib.14. c.3. nu.25. lib.18. c. 2. nu.24. & lib.18. c.17. nu.4.

Et circuibat Ieſus totam Galilæam docẽs in ſynagogis eorum, & prædicans Euangelium regni, & ſanans omnem languorem, & omnem infirmitatem in populo, lib.18. c.3. nu.1.

Videns autem Ieſus turbas aſcendit in mõtem. lib.14. c.28. nu.6. Cap. 5.

Et cum ſediſſet, acceſſerunt ad eum diſcipuli eius & aperiens os ſuũ docebat eos, dicens. lib.18. c.7. nu.2.

Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorũ eſt regnum cœlorum. lib.1. c.23. nu.3. lib.3. c.8. nu.11. lib.4. c.28. nu.12. lib.6. c.3. nu. 23. lib.8. c.5. nu.13. lib.14. c.3. per totum maxime, nu.22.25.26. lib.18. c.7. nu.1.6. 7.8.13.15.16.17. & cap.11. nu.8.

Beati mites quoniam ipſi poſſidebunt terram. lib.3. c.8. nu.11. & lib.6. c.3. num.23. lib.18. c.7. nu.1.4.6.7.9.13.17.18.

Beati qui lugent, qm̃ ipſi conſolabuntur. lib.3. c.8. nu.11. lib.6. c.3. nu.23. lib.7. c.1. n.10. & c.2. n.15. & c.3. nu.5. & c.4. nu.1. & lib.10. c.2. nu.7.19.23. lib.18. c.7. nu.1. 2.3.4.6.7.8.9.14.15.18.19.

Beati qui eſuriunt, & ſitiunt iuſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur. lib.3. ca.8. nu.11. lib.6. c.1. nu.10.11.12.13. lib.2. c.17. nu.5. & c.18. nu.27. & lib.6. c.1. num.8. & lib.9. c.12. num.7.8. & lib.11. cap.2. num.5. lib. 16. cap.12. nu.69. lib.18. c.7. num.4.9.10. 11.14.15.19.

Beati miſericordes, quoniam ipſi miſericordiam conſequentur. lib.3. c.8. nu.11. lib.5. c.10. nu.79. lib.16. c.12. n.70. lib.18. c.7. nu.4.10.14.15.19.

Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum uidebunt. lib.16. cap.12. num.70. lib.18. cap.7. nume.4.5.14.15.19.21. & cap.11. numer.8.

Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. lib.1. c.15. nu.17. lib.3. c.8. nu.11. lib. 14. c.5. nu.21.28. lib.16. cap.12. num.71. & lib.18. c.7. nu.1.5.11.14.19.21. & lib. 14. c.1. nu.17.

Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. lib.18. c.7. nu.1.11.15.

Beati eſtis cum maledixerint vobis homines, & perſecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduerſum vos mentientes propter me. lib.1. c.15. num.24. & lib.2. cap.4. num.31. lib.6. cap.9. num.16. lib.14. c.3. n.27. lib.17. c.2. nu.5.6.7.8.9. lib.18. c. 7. nu.5.6.7.12.

Gaudete & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cœlis. lib.1. c.22. num.

50.51. lib.2.c.4. nu.32. lib.17.c.2.num.5. lib.18.c.7.nu.12.
Vos estis sal terræ, quòd si sal euanuerit, in quo salietur. lib.18. c.15.nu.18. lib.14.c. 28.nu.7.8.lib.16 c.3.nu.8.12.
Vos estis lux mundi. lib.14.c.28. n.7.8.lib. 16.cap.3 nu.8.9.12.
Non potest ciuitas abscondi supra montem posita.lib.2.c.8.nu.18. & lib.18.cap. 15.nu.18.
Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bōna,&c. lib.14.c. 28.nu.7.8. & lib.1.c.7.nu.12.& lib.3.c.2. nu.5.& lib.5.cap.23.nu.5. lib.9.c.24.n.7. & lib.18.c.1.nu.24.
Qui ergo soluerit vnum de mandatis istis minimis, minimus vocabitur in regno cœlorum, qui autem fecerit, & docuerit sic homines, hic magnus vocabitur in regno cœlorum. lib.14. c.28.nu.21.
Audistis quia dictum est antiquis: Non occides, qui autem occiderit, reus erit iudicio: ego autem dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri suo, reus erit iudicio. lib.9.c.7.n.1.9.10.11.
Qui autem dixerit fratri suo: Racha, reus erit concilio: qui autem dixerit: Fatue, reus erit gehennæ ignis. lib.10.c.8.n.17.
Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid aduersum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc veniens offer munus tuum.lib.1.c.12.nu.3 lib.14.c.5.n.1. lib.1.c 15.nu.15. lib.14.c.5.nu.2.
Esto consentiens aduersario tuo cito, dum es in via cum eo, ne forte tradat te aduersarius iudici, & iudex tradat te ministro, & in carcerem mittaris.lib.2.c.5.nu. 27.lib.18.c.2. nu.41.45.48.
Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas nouissimum quadrantem. lib.18.c.2. nu.41.45.48.
Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est in corde suo.lib. 3.c.3.nu.20.lib.13.c.3.nu.1.2.3.& lib.14. c.8.nu.18.19.
Quod si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & proijce abs te.lib.14.cap.4. num.4.
Quia omnis qui dimiserit vxorem suam excepta fornicationis causa, facit eam mœchari: & qui dimissam duxerit, adulterat. lib.1.c.4.nu.4.
Audisti quia dictum est antiquis: Non periurabis, reddens autem Domino iuramēta tua.lib.9.c.11.nu.36.
Ego autem dico vobis: Non iurare omnino.lib.9.c.11.nu.1.27.32.35.
Sit autem sermo vester, est, est, non, non, li. 9.cap.11. nu.1.2.36.
Audistis, quia dictum est: Oculum pro oculo, & dentem pro dente. lib.1.cap.12. num.2.
Ego autem dico vobis: Non resistere malo. lib.1 c.12.nu.45. lib.9.c.4.nu 9.
Sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram. lib.1. c.12.nu.2. & lib.9.c.4. nu.9.10.
Et ei qui vult tecum in iudicio cōtendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium: & quicumque te angariauerit mille passus, vade cum illo & alia duo. lib.1.cap.12.num.44. & lib.2. cap.15.nu. 57.& lib.9.c.4.num.9.10.& lib.2.cap.19. num.25.
Audistis, quia dictum est: Diliges proximū tuum, & odio habebis inimicum tuum. lib.1.c.12.nu.57.
Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros. lib.1.c.11.nu.1.& lib.1.c.12.nu. 46.& lib.1.cap.12.nu.61.
Qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. lib.1.cap.12. nu.48.49 & lib.14.c.18.nu. 7. & cap.10.nu.12. lib.3.cap.11.8.& cap. 16.num.12.& cap.18. num.15.& cap.19. num.15.16.
Si enim diligitis eos qui vos diligunt, quā mercedem habebitis? Nōne ethnici hoc faciunt? lib.1.c.15.nu.14.
Estote ergo vos perfecti, sicut & pater vester cælestis perfectus est. lib.1. cap.12. numero 48.
Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis, li.1. c.20.nu.9. Cap. 6.
Alioquin mercedem non habebitis apud patrem vestrum, qui in cœlis est. lib.9.c. 24.nu.2.3.7.& lib.18.c.1.num.1.2.3.4.5. 6.7.8.9.24.
Cum ergo facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciunt in synagogis & in vicis, vt honorificēntur ab hominibus. libr.18.cap.1. nume.3.5.6.7. 8.9.10.
Amen dico vobis receperunt mercedē suā. lib.1.c.20.nu.9.17. lib.8.c.9. num.11.18. lib.18.c.1. nu.1.2.3.4.5.6.7.8.9.10.11.li.13. cap.5.nu.11.
Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua, vt sit eleemosyna tua in abscondito, & pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi. lib.2.c.19. nu.25. & lib.9.c.24. nu.2.3.& lib.18.c.1.nu.5.6.7.8.9.10.
Et cum oratis, non eritis sicut hypocritæ, qui amant in synagogis & in angulis platearum stantes orare.lib.18.c.1.n.11.lib. 13.c.5.nu.11.
Tu autem cum oraueris, intra in cubiculū tuum, & clauso ostio ora patrem tuum in abscondito. lib.4. c.24.nu.9. & lib.13.c. 5.nu.11.24.
Pater noster qui es in cœlis. lib.13.c.8.n.1. 6.12.19.20.21.26.32.
Sanctificetur nomen tuum. libro 13. cap.8. num.1.2. 6.7. 12.15.17.26.28.29.31.

Adue-

Adueniat regnum tuum.lib.13.c.8.nu.1.7.8.12.13.15.17.21.26.30.& lib.14.cap.24.nume.12
Fiat voluntas tua,sicut in cęlo, & in terra. lib.13.ca.8.num.2.3.8.9.13.15.16.17.21.22.23.26.28.31.32 lib.18. cap. 14. nume. 20.21
Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.lib. 13. cap. 8. nume.3.4.9.10.13.14.15.17.23.24.26.28.30.lib.14.c.24.nu. 11.12.lib.2.c.16.nu.11
Et dimitte nobis debita nostra,sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. lib. 1.c. 12.nu.5.7.24.58.& lib.13.c.8.num.4.10.14.17.18.26.27
Et ne nos inducas in tentationem. lib. 13. c 8.nu.5.12.14.18.24.25.26
Sed libera nos a malo lib.13.c 8.nu.27
Si autem non dimiseritis hominibus peccata,nec pater vester dimittet vobis peccata vestra lib.1.c.12.nu.5
Cum autem ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes.lib.8.c.9.nu.6
Exterminant enim facies suas, vt appareat hominibus ieiunantes. lib.8.ca.9.nu.19. & lib.9.c.1.nu.13.14.15
Tu autem cum ieiunas,vnge caput tuum,& faciem tuam laua.lib.9.c.1.nu.1
Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, vbi erugo & tinea demolitur, & vbi fures effodiunt, & furantur, thesaurizate vobis autem thesauros in cœlo, vbi neque erugo, neque tinea demolitur, & fures non effodiunt, nec furantur.lib.5. c.10.nu.48.lib.4.c.40.nu.9.17
Vbi enim est thesaurus tuus, ibi est & cor tuum. lib.2.cap.16.num.4.lib.18.cap.15. nume.23.lib.1.cap.24 nume.20.& lib.2. c.2.nu.12
Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. lib. 16.c.3.nu.9. & lib 18.c.15.nu.19.23.24
Si autem oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebrosum erit. lib. 16.c.3.nu.9
Si ergo lumen quod in te est,tenebræ sunt, ipsæ tenebræ quantæ erunt? lib. 18.ca.15. nu.19.23.24
Nemo potest duobus Dominus seruire lib. 1. c.17.nu.10.lib.4.c.42.nu.2.3.4.9.10.li. 11.c.11.nu.2.lib.2.c.16.nu.4
Respicite volatilia cœli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea & pater vester cęlestis pascit illa,nonne vos magis pluris estis illis? lib. 1.c.1.nu.58.lib.5.c.10.nu.67
Quærite ergo primum regnum Dei, & iustitiam eius,& hæc omnia adijcietur vobis.lib.1.c.15.nu.27.& c.16.nu.12.& lib. 13.c.5.nu.6.7.8.9
Sufficit diei malitia sua. lib. 2. c.7.num 26
Cap.7. Nolite iudicare & non iudicabimini,nolite condemnare, & non condemnabimini,lib.9.c.10.nu.3.8
Et in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis.lib.5.c.10.nu.53
Nolite dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ne forte conculcent eas pedibus suis & conuersi dirumpant vos. lib. 1.c.4.nu.8.lib. 6.c.4.nu.17
Petite,& dabitur vobis,quærite, & inuenietis: pulsate,& aperietur vobis.lib.13.c.3. n.40.42.& lib.13.c.7.n.5.& c.9.n.5.6.7.8
Si ergo vos cum sitis mali, nostis bona data dare filijs vestris, quanto magis pater vester cęlestis dabit bona petentibus se? lib.2.c.18.nu 14.lib.4.c.7.nu.8.lib.13.ca. 7 nu.55
Omnia ergo quæcumque vultis vt faciant vobis homines, ita & vos faciatis illis. lib.11.c.1.nu 3
Intrate per angustam portam,quia lata porta,& spatiosa est, quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per eam, quam angusta porta & arcta via est quæ ducit ad vitam, & pauci sunt, qui inueniunt eam.lib.1.c.2.nu.12. & lib.2.c.21. nu.8 lib.9.c.15.nu.32.34.35.lib.16. c. 5. nu.1.2.4.5.6. lib.18 c.4.nu.1.2.3.4.5.6.7. & lib.6.c.9.nu.23.lib 16.c.5.nu.1.2.3.5.6. lib.18.c.4.nu.2.3.4.5.7
Contendite intrare per angustam portam. lib.16.c.5.nu.6
Attendite a falsis Prophetis,qui veniunt ad vos in vestimentis ouium,intrinsecus autem sunt lupi rapaces.lib.8.ca.1.nu.1.3.4
A fructibus eorum cognoscetis eos, numquid colligunt de spinis vuas,aut de tribulis ficus.lib.8 c.1.nu.3.4
Sic omnis arbor bona bonos fructus facit: mala autem arbor malos fructus facit.li. 8.c.1.nu.4
Non potest arbor bona malos fructus facere,neque arbor mala bonos fructus facere.lib.8.c.1.nu.4
Omnis arbor quæ non facit fructum bonũ, excidetur,& in ignem mittetur.lib.11.c. 1.nu.5.lib.15.c 6.nu.2
Non omnis qui dicit mihi,Domine,Domine,intrabit in regnum cœlorum,sed qui facit voluntatem patris mei,qui in cœlis est,ipse intrabit in regnum cęlorum.lib. 3.c 16.nu.12.& lib.11.c.3.nu.11
Omnis ergo qui audit verba mea hæc,& facit ea,assimilabitur viro sapienti,qui ędificauit domum suam supra petram,& descendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit, fundata enim erat supra petram lib.16.c 10.nu 14 & lib.9. c.20.nu.4.& lib.11.c.3.nu.8. & lib.18 ca. 2.nu.12.13
Domine nõ sum dignus vt intres sub tectũ meũ,sed tantum dic verbo, & sanabitur puer meus.lib.8.c.5.nu.13.& c.8.nu.8 Cap.8.
Non inueni tantam fidem in Israel. lib. 8. c.5.nu.13

Dicó

Dico autem vobis quod multi ab Oriente & Occidente venient,& recumbent cum Abraham,&c.lib.3.c.19.nu.16.lib.4.cap. 17.nu.2
Magister sequar te quocumque ieris, & dicit ei Iesus: Vulpes foueas habent, & volucres cęli nidos filius autem hominis non habet, vbi caput suum reclinet.lib. 4.ca.17.nu.16.19.20.lib.9.c.17.nu.11. & lib.16.c.13.nu.31
Domine permitte me sepelire primum patrem meum.lib.1.c.11.nu.9
Dimitte mortuos sepelire mortuos suos.li. 4.c.1.nu.78.& lib.4.c.17.nu.19.20
Et ascendente eo in nauiculam,secuti sunt eum discipuli eius.lib.5.c.3.nu.4
Et ecce smotus magnus factus est in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus, ipse vero dormiebat.lib.5.c.3.nu.4
Et suscitauerunt eum discipuli eius. lib. 5. c.3.nu.4.5
Tunc surgens imperauit ventis, & mari, & facta est tranquillitas magna. lib. 5.ca.3. nu.5.& lib.11.c.15.nu. 19
Qualis est hic, quia venti & mare obediũt ei? lib.11.c.3.nu.8
Occurrerunt ei duo habentes dæmonia,de monumentis exeuntes,sæui nimis.lib.1. c.24.nu.9
Venisti huc ante tempus torquere nos? Quid nobis,& tibi Iesu fili Dei.lib.6.ca. 9.nu.1
Cap.9. Non est opus valentibus medico, sed male habentibus lib.1.c.1.nu.38
Quare discipuli tui non ieiunant? lib.18.c. 1.nu.17
Numquid possunt filij sponsi lugere quam diu cum illis est sponsus? lib.1.c.5.nu.8. & lib.2.c.2.nu.30.31
Nemo autem immittit commissuram panni rudis in vestimentum vetus: tollit enim plenitudinem eius a vestimento, & peior scissura fit.lib.11.c.11.nu.22
Neque mittunt vinum nouum in vtros veteres,&c.lib.1.c.18.nu.29
Si tetigero tantum vestimentum eius salua ero.lib.5.c.13.nu.37
Et cum venisset Iesus in domum principis, & vidisset tibicines,& turbam tumultuantem, dicit illis. Recedite: non est enim mortua puella,sed dormit,& deridebant eum, & cum eiecta esset turba, intrauit, & tenuit manum eius,& dixit: Puella surge, & surrexit puella lib.3.c.18.nu.16.& lib.4.c.1.nu.33.& lib.13 c.9 nu.4
Et comminatus est illis Iesus,dicens: Videte, ne quis sciat, illi autem exeuntes diffamauerunt eum in tota terra illa.lib 14. c.28.nu.23
Cap.10. Ecce ego mitto vos sicut oues in medio luporum.lib.1.c.23.nu.21
Estote ergo prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. lib.9.ca.17.nu. 17.18.20.& lib.18.c.15.nu.36
Cauete autem ab hominibus.lib.4.cap.36. nume.8
Tradent enim vos in concilij,& in synagogis suis flagellabunt vos, & ad præsides, & ad reges ducemini propter me, in testimonium illis & gentibus, cum autem tradent vos, nolite cogitare quomodo, aut quid loquamini,&c. lib.12.c.7.num. 14.& lib.14.c.27.nu.16
Qui autem perseuerauerit,&c.lib.13.cap.1. nu. 27. & lib. 14.c.24.nu.9.10.11.15.16. 17.21.21
Non est discipulus super magistrum, nec seruus super Dominum suum: & si patrem familias Beelcebuth vocauerunt, quanto magis domesticos eius? lib.11.c. 15.nu.9
Et nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere. lib.9.c.4.nu.17.& c.13.nu.13.& lib.9.ca. 15.nu.3.& lib 11.c.7.nu.12.13
Nonne duo passeres veneunt asse? & vnus ex illis cadet super terram sine patre vestro, vestri autem & capilli capitis vestri omnes numerati sunt: Nolite ergo timere, multis passeribus meliores estis vos. lib.9.c.15.nu.3.lib.1.ca.12.nu.54.lib. 18. c.15.nu.25
Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo qui in cœlis est,qui autem negauerit me coram hominibus,negabo & ego eum coram patre meo qui in cœlis est. lib.3.c.12.nu.3.lib.1.ca.8.nu.3.lib.4. c.9.nu.10
Nolite arbitrari, quia pacem venerim mittere in terram, non veni pacem mittere, sed gladium,veni separare hominem aduersum patrem suum, & filiam aduersus matrem suam, & nurum aduersus socrũ suam,& inimici hominis domestici eius. lib.1.c.13.nu.3.7.8. & c. 23 nu. 26.lib.2. c.5.nu.12.lib.3.c.5.nu.9.lib.15.c.7. num. 20.lib 18.c.2.nu.46
Tradet frater fratrem,& pater filiũ in mortem.lib.1.c.13.nu.3.7
Qui amat patrem,aut matrem, plusquam me,non est me dignus: & qui amat filiũ, aut filiam super me: non est me dignus. lib.1.c.7.nu.5. & lib.1 c.11.nu. 1. & lib. 1.c.16 nu.18.& lib.2.c.5.nu.16. & lib.13. c. 9.nu 41
Qui vos recipit,me recipit.lib.13.c.1.nu.1. 2.3.4.5.6
Et quicumque potum dederit vni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ,tantum in nomine discipuli,non perdet mercedem suam.lib.5.c 10.nu.76.& nu.16. & num. 22.38
Cũ audisset Ioannes in vinculis opera Christi.lib.9.c.6.nu.6 Cap.11.
Quid existis in desertum videre? arundinẽ vento agitatam? lib.9.c.6.nu.2.lib.11.ca. 15.nu.23.24

Ecce

Ecce qui mollibus vestiuntur in domibus regum sunt. lib.9.c.6.nu.9

Ecce ego mitto angelum meum ante faciẽ tuam, qui præparauit viam tuam ante te. lib.9.c.6.nu.6.7

Etiam dico vobis, plusquam prophetam. li.9.c.6.nu.6

Amen dico vobis, non surrexit inter natos mulierum maior Ioanne Baptista. lib.9.c.6.nu.4. lib.2.c.4.nu.28. & lib.9.c.6. nume.8.12

A diebus Ioannis Baptistæ vsque nunc, regnum cęlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. lib.2.ca.5.num.1. lib.15.ca.3. nume.5

Venit enim Ioannes neque manducans, neque bibens, & dicũt: Dæmonium habet. lib.1.c.2.nu.63. lib.9.c.6.nu.16.17

Ecce homo potator vini, & vorax. lib.17.c.2.nu.8

Vę tibi Chorozaim, vę tibi Bethsayda, quia si in Tyro & Sidone factæ essent virtutes quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere penitentiam egissent. lib.4.cap.17.nu.21. lib.14.c.22.nu.19

Confiteor tibi pater Domine cęli & terræ, quia abscondisti hęc a sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. lib.3.c.6.nu.18

Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. lib.2.c.11.nu.27.& c.12.nu 28.& lib.3.c.6.nu.18.& c.18.nu.15. & lib.6.c.2.nu.13. & lib.8.c.5.nu.15.& lib.8.c.8.nu.17.& lib.9.ca.15.nu.40.& lib.14.c.31 nu.9. & lib.15.ca.2.nu.1.& lib.18.c.19.nu.8

Tollite iugum meum super vos, & discite a me, quia mitis sum & humilis corde lib.3.c.2.nu.27.& lib.7.c.3.nu.20. & lib.8.c.8.nu.17. & lib.11.c.4.nu.12.16. lib.18 ca.19.nu.8. lib. 18.c.12.nu.12. lib.1.c.11.nu.35. lib.8.c.5.nu.13

Et inuenietis requiem animabus vestris. li.8.c.8 nu 17. & lib.11.c.4 nu.16. lib.14.c.7.nu.3. lib.3.c.18.nu.15 lib.7.c.3.nu.20. lib.9.c.13 nu.14. lib.10.c.4.nu.19. lib.11.c.4.nu.4. lib.18 c.12.nu 12

Iugum enim meum suaue est, & onus meũ leue. lib.3.c.2.nu.27. lib 7.c.3.nu.20. lib.9.c.13.nu.14. lib.10.c.4.nu.19. lib.8.ca.8.nu.17. lib.9.c.15.nu.40.41.& lib.11.ca.4.nu.3.4.10.11.12. lib.18.c.14.nu.5.12

Cap.12. In illo tempore abijt Iesus Sabbato per sata, discipuli autem eius esurientes cœperunt vellere spicas, & manducare. lib.3.c.1.nu 27

Non legistis quid fecerit Dauid quãdo esurijt, & qui cum eo erant, &c. aut non legistis in lege, quia Sacerdotes in templo sabbatum violant, & sine crimine sunt? lib.6.c.1.nu.15

Hic non eijcit dæmones nisi in Beelzebub principe dæmoniorum. lib 17.c.2.nu.8

Ex verbis enim tuis iustificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis. lib.10.c.7.nu.2.5. & c.8.nu.3.6

Ecce mater tua, & fratres tui foris stãt quærentes te loqui, at ipse respondens dicenti sibi, ait: Quæ est mater mea, & qui sunt fratres mei? & extendens manum in discipulos suos, dixit: Ecce mater mea, & fratres mei, quicumque enim fecerit voluntatem patris mei, qui in cœlis est, ipse meus frater, soror, et mater est. lib.6.c.8.nu.4

Cap.13. Alia autem ceciderunt in terram bonam, & dabant fructum, aliud centesimum, aliud sexagesimum, aliud tricesimum. li.16.c.10.nu.15

Cum autem creuisset herba, & fructum fecisset, tunc apparuerunt & zizania. lib.9.c.20.nu.17

Vis imus, & colligimus ea? & ait: Non ne forte colligentes zizania, eradicetis simul cum eis & triticum. lib.18.c.15.nu.36. et lib.9.c.10.21.nu.12.17. et ca.3.nu.14. 19

Sinite vtraque crescere vsque messem, in tẽpore messis dicam messoribus. lib. 9. ca.21.nu.9.12. lib.14.c.1.nu.27.28

Colligite primum zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum, triticum autem congregate in horreum meũ. lib.9.c.5.nu.14.19

Simile est regnum cœlorum grano sinapis, quod accipiens homo seminauit in agro suo, quod minimum quidem est omnibus, cum autem creuerit, maius est omnibus oleribus, et fit arbor, ita vt volucres veniant habitent in ramis eius. lib.3.c.9.nu.50.et c.10.nu.48.58.59. lib.6.c.3.nume.13.14

Simile est regnum cœlorum fermento, qđ acceptum mulier abscondit in farinæ satis tribus, donec fermentatum est totũ. lib.14.c.19.nu.8.et lib.16.c.4.nu.21

Tunc iusti fulgebunt sicut sol in regno patris eorum. lib.2.c.1.nu.21.23. et lib.16.c.6.nu 1.2

Simile est regnum cœlorum thesauro abscondito in agro. lib.14.c.26.nu.23.24

Quem, qui inuenit homo, abscondit. lib.15.c.2.nu.14

Simile est regnum cœlorum sagenæ missæ in mare, et ex omni genere piscium congreganti quam, cum impleta esset, educẽtes, et secus littus sedentes, elegerunt bonos in vasa sua, malos autem foras miserunt. lib.12.c.3.nu.17

Cap.14. Non licet tibi habere vxorem fratris tui. li.1.c.4.nu.13

Et dimissa turba ascendit in montem solus orare. lib.13.c.12.num.3. lib.18.c.10.nume.30

Domine si tu es, iube me ad te venire super aquas. lib. 11 c.12.nu.32. lib.14.c.25.nu.8. lib.3.c.19.nu.23

Cap.15. De corde enim exeunt cogitationes malę,

homi-

Digitized by Google

homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemiæ, &c. lib. 2. c. 7. nu. 6. 7. lib. 3. c. 27 nu. 13. lib. 14. c. 2. nu. 2. lib. 18. c. 14. nu. 4
Etiam Domine, nam & catelli edunt de micis, quæ cadunt de mensa dominorũ suorum lib. 8. c. 5 nu. 14. lib. 13. c 3. nu 12
O mulier magna est fides tua: fiat tibi sicut vis. lib. 6. c. 3. nu 4 lib. 8. c. 5. nu. 14
Scis quia Pharisæi audito hoc verbo scandalizati sunt: lib. 16 c. 8. nu. 8. 16
Omnis plantatio, quam non plantauit pater meus cœlestis, eradicabitur lib 16. c. 8. nu. 5. 6. 7. 8
Sinite illos, cæci sunt, & duces cæcorum, si cæcus cæco ducatum præstet, ambo in foueam cadunt lib. 16. c. 8. nu. 8. 16
Simile est regnum cęlorum homini negotiatori quærenti bonas margaritas, inuenta vna pretiosa margarita vendidit omnia, &c. lib. 1. c. 15. nu. 22. & c. 17. nu. 6. lib. 2. c. 8. nu. 31. lib. 18. c. 15. nu. 36
Cap. 16. Cauete a fermento Pharisæorum quod est hypocrisis. lib. 1. c. 20. nu. 10. lib. 16. c. 4. n. 21
Tu es Christus filius Dei viui. lib. 14. ca. 25. nume. 1. 6
Beatus es Simon Bariona, quia caro & sanguis non reuelauit tibi, sed pater meus qui in cęlis est. lib. 14. c. 25. nu. 1. 6
Tu es Petrus & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. lib. 14. c. 25. nu. 8. 11
Et portæ inferi non præualebunt aduersus eam lib. 14. 17. nu. 5
Et tibi dabo claues regni cęlorum, & quodcumque ligaueris super terram, erit ligatum & in cœlis, & quodcumque solueris super terram, erit solutum & in cęlis. lib. 14. c. 25. nu. 1. 2. 3. 4. lib. 16. c. 1. nu. 9. & ca. 2. nume. 1
Et exinde cœpit Iesus ostendere discipulis, quia oportebat eum ire Hierosolymam & multa pati a senioribus, & scribis, & principibus Sacerdotum, et occidi, & tertia die resurgere, & assumens eum Petrus cœpit increpare illum, dicens: Absit a te Domine, &c. vsque hominum. lib. 18. cap. 21. nu. 6
Absit a te Domine, non erit tibi hoc, qui cõuersus dixit Petro: Vade post me sathana, quia non sapis quæ Dei sunt, sed ea quæ hominum. lib. 3. c. 21. nu. 13. 14. 15. lib. 16. c. 8. nu. 7
Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, & sequatur me. lib. 11 c. 12. nu. 5. 6. & lib. 18. c. 15. nu. 11. 21. 49
Qui enim voluerit animam suam saluam facere, perdet eam, qui autẽ perdiderit animam suam propter me, inueniet eam lib. 15. c. 6. nu. 12
Quid enim prodest homini, si vniuersum mundum lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur? lib. 1. c. 20. nu. 27. lib. 2. c. 16. nu. 21. lib. 18. c. 15. nu. 41
Et post dies sex assumpsit Iesus Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem eius, & duxit illos in montem excelsum seorsum, et transfiguratus est ante eos. lib. 16. c. 4. nu. 25 lib. 18 c. 10. nu. 30 Cap. 17.
Et resplenduit facies eius sicut Sol, vestimẽta autem eius facta sunt alba sicut nix. lib. 2. c. 1. nu. 10
Domine bonum est nos hic esse. Si vis faciamus tria tabernacula. lib. 1. c. 14. nu. 14. lib. 2. c. 1. nu. 10. & c. 4. nu. 25. lib. 3. c. 14. num. 30. 31. lib. 15. c. 5. nu. 13
Nemini dixeritis visionem hanc. lib. 1. c. 23. nume. 34
Hoc autem genus dæmoniorum non eijcitur, nisi per orationem, et ieiunium. lib 1. c. 1. nu. 15. 57. lib. 13. c. 6. nu. 1
Si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic, transi hinc, & transibit. lib. 6. c. 3. nu. 4
Ergo liberi sunt filij: vt autem non scandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum, & eum piscem qui primus ascenderit, tolle, & aperto ore eius inuenies staterem, illum sumens da eis pro me & te. lib. 16. c. 8. nu. 8. 9
Quis putas maior est in regno cęlorum. lib. 4. c. 38. nu. 18 Cap. 18.
Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum. lib. 1. c. 2. nu. 10. & lib. 3. c. 8. num. 22. lib. 16. c. 13. nu. 46. lib. 3. c. 8. nu. 22. lib. 8. c. 5. num. 14
Qui autem scandalizauerit vnum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei, vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris. lib. 1. c. 4. nu. 14. & lib. 5. c. 11. nu. 10. & lib. 15. c. 7. nu. 1. & lib. 16. c. 8. nu. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. lib. 2. c. 8. nu. 8
Si autem manus tua, vel pes tuus scãdalizat te, abscinde eum, & proijce abs te. lib. 15. ca. 3. nu. 14 lib. 13. c. 1. nu 6. li. 18. c. 18. nu. 9
Bonum est tibi vnum oculum habentem in vitam intrare, quam duos oculos habentẽ mitti in gehennã ignis. lib. 18. c. 18. n. 9
Videte ne contemnatis vnum ex his pusillis, dico enim vobis, quia Angeli eorum in cœlis semper vident faciẽ patris mei, qui in cœlis est lib. 16. ca. 8. nu. 9. lib. 1. ca. 21. nu. 1
Si autem peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te, & ipsum solum, si te audierit, lucratus eris fratrem tuum. lib. 3. c. 18. nu. 3
Si duo ex vobis non consenserint super terram, de omni re quamcumque petierint, fiet illis a patre meo qui in cœlis est, vbi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum. lib. 4. c. 13. nu. 1. lib. 13. c. 9. nu. 13 lib. 1. c. 16. n. 4
Domine quoties peccabit in me frater me⁹, et dimittam ei? vsque septies? &c. septuagies septies. lib. 1. c. 12. nu. 19

Digitized by Google

Oblatus est ei vnus qui debebat decem millia talenta.lib.1.c.16.nu 4.lib 9.c.4.nu.2
Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.lib.11.c.18.nu.11
Serue nequam omne,&c.lib.1.c.11.nu.39
Sic & pater meus cęlestis faciet vobis, si nō remiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris lib.1.c.12.nu.19
Si ita est causa hominis cum vxore, non expedit nubere.lib.18.c.6.6.7.8.9
Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est:sunt enim Eunuchi qui de matris vtero sic nati sunt, & sunt Eunuchi qui facti sunt ab hominibus, & sunt Eunuchi, qui se ipsos castrauerunt propter regnum cœlorum,qui potest capere, capiat.lib.11.c.1.nu.2.4.5.lib.15.ca.6 nu.2.& lib.18.c.6.7.8.9

Cap.19. Magister bone,quid boni faciam, vt vitam æternam habeam? Si vis ad vitam ingredi,serua mandata.lib.18.c.12.nu.9.& ca.16.nu.23.lib.4.c.38.nu.1.2
Quid me interrogas de bono, vnus est bonus Deus.lib.2.c.13.nu.19
Omnia hæc custodiui a iuuentute mea.lib.18.c.12.nu.9
Quid adhuc mihi deest? ait illi Iesus, si vis perfectus esse,vade,vende omnia quæ habes,& da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlo, & veni,sequere me.lib.2.c.15.nu.36.37. & c.16.nu.4.18.19. & ca.20.nu.4.5.lib 4.c.38.nu.1.2.18.& c.41.num.8.& lib.5.c 10.nu.8.lib.5.c.8.num.10.lib.6.c.3.nu.23.lib.11.c.1.nu.2.4.5.lib.18.c.12.nu.9
Cum audisset autem adolescens verbum istud,abijt tristis,erat enim habens multas possessiones. lib.4.c.38.nu 1.2.lib.5.c.10.nu.8
Amen dico vobis, quia diues difficile intrabit regnum cœlorum, facilius est camelum per foramen acus transire, quam diuitem intrare in regnum cęlorum.lib.1.c.24.nu 4.& lib.4.c.41.nu.8. & lib.5.c.10.nu.8
Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te. Quid ergo erit nobis?lib.1.c.17.nu.19.& c 24.nu.25.lib 2.c.20.nu.7 & li 7.ca 3.num.20.& lib 14.c.25.num.4.lib.1.ca.14.nu. 24. & cap.17.num.25.cap.18.nume. 31
Amen dico vobis, quod vos qui secuti estis me, in regeneratione cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ,sedebitis & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel. lib. 1.c.23.num.13.lib.1.c.23.nu.30 & c.22 nu.8
Et omnis qui reliquerit domū, vel fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem,aut filios,aut agros, propter nomen meum, centuplum accipiet, & vitam æternam possidebit. lib. 1.cap.4.nu.3. & cap.16.num.25.26.lib.7.cap.3.num.8.20.22.23

Cap.20. Simile est regnum cœlorum homini patri familias qui exijt primo mane conducere operarios in vineam suam, conuentione autem facta cum operarijs ex denario diurno misit in vineam suam, & egressus circa horam tertiam vidit alios stantes in foro otiosos,&c. lib.4.c.4.nu.14.15.16
Quid hic statis tota die otiosi? lib.13.c.12.nu.8.9.10.11
Hi nouissimi vna hora fecerunt nobiscum, & pares illos fecisti,qui portauimus pondus diei & æstus.lib. 18.c.11.nu.10
Dic vt hi duo filij mei sedeant vnus ad dexteram tuam, & vnus ad sinistram in regno tuo.lib.8.c.4.nu 4.lib.8.c.7.nu.20
Nescitis quid petatis.lib.8.c.4.nu.4
Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum?lib.8.c.7.nu.20.lib.8.c.8.nu.23
Possumus,&c.lib.8.c.8.nu.23
Sedere autem ad dexteram meam,vel ad sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est a patre meo lib.1.c.23.nu.34.lib 8.c.8.nu.23
Scitis quia principes gentium dominantur eorum,& qui maiores sunt,potestatem exercent inter eos,non ita erit inter vos, sed quicumque voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister, & qui voluerit inter vos primus esse, erit vester seruus. lib.1.c.23.nu.3. & lib.8.c.4.nu.4.5.& c.8.nu.4.lib.16.c.13.nu.49
Et ecce duo cæci sedentes secus viam clamauerunt dicentes:Domine miserere nostri,fili Dauid.lib.1.c.6.nu.20
Quid tibi vis,vt faciam? Domine,vt videam. lib.18.c.19.nu.5

Cap.21. Et adduxerunt asinam & pullum,& imposuerunt super eos vestimenta sua,& eum desuper sedere fecerunt. lib.3.c.1.nu.39
Et relictis illis abijt foras extra ciuitatem in Bethaniam,ibique mansit.lib.11.c.14.nume.13
Et videns arborem vnam secus viam,venit ad eam, & nihil inuenit in ea nisi solum folia tantum, & ait illi: Numquam ex te fructus nascatur in sempiternum, & arefacta est continuo ficulnea. lib.6.c.3.nu.2.25.& lib.18.c.15.nu.28
Et omnia quæcumque petieritis in oratione credentes accipietis.lib.13.c.9.nu.4.5
Et intrauit Iesus in tēplū Dei. li. 16.c.2.n.3
Homo quidam habebat duos filios,& accedens ad primum dixit: Fili vade hodie operari in vinea mea.Ille autem respondens ait:Nolo,postea autem pœnitentia motus abijt,accedens autem ad alterum dixit similiter,at ille respondens ait: Eo Domine,& non iuit. Quis ex duobus fecit voluntatem patris? Dicunt ei:Primus. lib.14.c.16.nu.6.7
Amen dico vobis, quia publicani & peccatores præcedent vos in regno Dei.lib.14.c.16.nu.6.7.lib.4.c.17.nu.25

Homo

Homo quidam erat paterfamilias qui plantauit vineam lib.18.c.15.nu.13
Et sæpem circundedit ei,& fodit in ea torcular, & ædificauit turrim lib.18.cap.15. nume.15
Et locauit eam agricolis. lib.18.c.15.nu.15
Misit seruos suos ad agricolas.
Hic est hæres,venite,occidamus eum lib.2. c.10.nu 29
Malos male perdet:& vineam suam locabit agricolis,qui reddent ei fructum temporibus suis.lib.18.c.15.nu 13
Et quærentes eum tenere, timuerũt turbas. lib 1.c 17.nu.8
Cap.22. Simile factum est regnum cęlorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo.lib.4.c.5. nu.1.2 lib.12.c.2.nu.2
Et misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias, & nolebant venire.lib.5.ca.7.nu.7. lib.18.c.3.nu.4
Amice quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem?lib.5.c.12.nu 16
Ligatis manibus ac pedibus mittite eum in tenebras exteriores.lib.9.c.3.nu.8
Reddite quæ sunt Cæsaris Cæsari: & quæ sunt Dei Deo lib.1.c.20.nu.13
In resurrectione enim neque nubent, neq; nubentur, sed erunt sicut Angeli Dei in cælo. lib.18.c.6.nu.5.6.10.11.12.lib.1.c. 13.nu.34
Deus Abraham,Deus Isaac,Deus Iacob,nõ est Deus mortuorum, sed viuorum.lib.2. c.2.nu.9
Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua, &c. & proximum sicut te ipsum.lib.1.c.7.nu.1. & c.11.nu.1. & c.15. nu.18.lib.1 c.11.nu.1. & c.15.num.18.& lib.1.c.16.nu.17.& lib.2 c.12.nu.7. & ca. 13 nu.29.& lib.3 c.1.num.5.6.7.8.& lib. 11.c.1.nu.23.lib 17.c.5.nu.14
Cap.23. Super cathedram Moysi sederunt Scribæ, & Pharisæi, omnia ergo quæcumque dixerint vobis,facite & seruate,secundum vero opera eorum nolite facere, dicunt enim,& non faciunt lib.14.c.28.29.num. 11 12.20.21.22. & ca.30.nu.2 lib.16.cap. 2.num.12
Alligant autem onera grauia & importabilia, & imponunt in humeros hominum, digito autem suo nolunt ea mouere lib. 14 c.28 nu.20.96. & c.30.nu.2. & lib.15. c.3.nu.21
Dilatant enim phylacteria sua, & magnificant fimbrias suas lib.11 c.2.nu.9.lib.14. c.30.nu.2
Amant autem primos recubitus in cęnis, & primas cathedras in synagogis,& salutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi lib 1.c.20 nu.5.19.lib.5.ca.11.nu. 16.lib.9.c.14.nu.6
Vos autem nolite vocari Rabbi: vnus est enim magister vester, omnes autem vos fratres estis, & patrem nolite vocare vobis super terram,vnus est enim pater vester qui in cœlis est lib 2.c.5.nu.15
Væ vobis Scribæ & Pharisęi hypocritę,quia clauditis regnum cœlorum ante homines,vos enim non intratis, nec introeuntes sinitis intrare. lib.2.c.11.num.27.lib. 17.c.4 nu 6
Væ vobis Scribæ, & Pharisæi hypocritæ, quia circuitis mare & aridam, vt faciatis vnum proselytum, & cum fuerit factus, faciatis eum filium gehennæ duplo quã vos.lib.14.c.28.nu.19
Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ,qui decimatis mentam, & anetum, & cyminum, & reliquistis quæ grauiora sunt legis,iudicium, & misericordiam, & fidẽ: hæc autem oportuit facere, & illa non omittere,duces cæci, liquantes culicem, camelum autem glutientes.lib.18.ca. 19. nume. 3.4
Væ vobis Scribæ & Pharisæi hypocritæ,qui mundatis quod de foris est,calicis, & paropsidis, intus autem pleni estis rapina, & immunditia. Pharisæe cæce, munda prius quod intus est calicis,& paropsidis, vt fiat & id quod de foris est mundum. lib.18.c.10.nu.4.5.& lib.8.c.9.nu.2
Væ vobis Scribæ & Pharisęi hypocritę,quia similes estis sepulcris dealbatis, quæ a foris apparẽt hominibus preciosa, intus autem plena sunt ossibus mortuorũ, & omni spurcitia,sic & vos a foris quidem paretis hominibus iustis, intus autem pleni estis hypocrisi & iniquitate. lib.18.c.9. nu.2.3.4.7.28.29
Vt veniat super vos omnis sanguis iustus, qui effusus est ad altare. lib.12.c.6 n.126
Hierusalem Hierusalem quæ occidis Prophetas,& lapidas eos qui ad te missi sũt, quoties volui congregare filios tuos,quẽadmodum gallina congregat pullos suos sub alas suas,& noluisti?lib.1.c.6.num.1. lib.1.c.1.nu.32.lib.8.c.5.nu.55.lib.2.ca. 9.nu.24.lib.3.c.6.nu 40.lib.4.ca 3.nu.17. & c.7.nu.6.lib.4 c.3.nu.17.& c.7.nu.6.& c.20.nu.8.lib.14.c.5.nu.32.33
Relinquetur domus vestra deserta. lib.1.c. 10.nu.18.lib.1.c.5.nu.2
Et quod signum aduentus tui, & consummationis sæculi?lib.12.c.9.nu.70 Cap.24.
Et quoniam abundabit iniquitas, refrigescet charitas multorum. lib.1.c.16.nu.9. lib.5.c.5 nu.7.lib 6.c.3 nu.9
Tunc qui in Iudæa sunt fugiant ad montes, & qui in tecto, non descendant tollere aliquid de domo sua, & qui in agro,non reuertantur tollere tunicam suam.lib.9. c.22.nu.6
Orate autem ne fiat fuga vestra in hyeme, vel Sabbato.lib.11.c.12 nu.25
Erit enim tunc tribulatio magna,qualis nõ fuit ab initio mundi,vsque modo,neque fiet.lib.9.c.9.nu 8
Sicut enim fulgur ab Oriente, & patet vsq; in

Digitized by Google

in Occidentem,ita erit aduentus filij hominis. lib.9.c.9.nu.8.

Statim poſt tribulationem dierum illorum ſol obſcurabitur, & luna non dabit lumen ſuum, & ſtellæ cadent de cœlo.lib.9.c.9.nu.8

Et tunc parebit ſignum filij hominis in cęlo.lib.9.c.9.nu.8

Et tunc plangent omnes tribus terrę,& mittet Angelos ſuos cum tuba, & voce magna, & congregabunt electos eius a quatuor ventis, a ſummis cœlorum vſque ad terminos eorum.lib.9.c.9.nu.8

Ab arbore autem fici diſcite parabolam,cũ iam ramus eius tener fuerit, & folia nata, ſcitis, quia prope eſt iam æſtas, ita & vos cũ hæc videritis omnia ſcitote, quia prope eſt iam in ianuis.lib.9.c.9.nu.9

Sicut autem diebus Noe, ita erit & aduentus filij hominis, ſicut enim erant in diebus Noe ante diluuium comedentes, & bibentes,nubentes, & nuptui tradentes, vſque ad eum diem, quo intrauit Noe & non cognouerunt, donec venit diluuiũ, & tulit, omnes, ita erit & aduentus filij hominis. lib.1 c.1.n.15.lib.9.c.9 n.10.18

Tunc duo erunt in agro,vnus aſſumetur,& vnus relinquetur,duæ molentes in molu, vna aſſumetur,& vna relinquetur lib.9.c.9.nu.17.18.& c.21.nu 11.12.13.14

Vigilate ergo, quia neſcitis qua hora Dominus veſter venturus ſit. lib.11.c.10.n.1.2

Illud autem ſcitote, quoniam ſi ſciret pater familias qua hora fur venturus eſt,vigilaret vtique,& non ſineret perfodi domum ſuam.lib.18.c 5.nu.1.2.3.13.16.lib.11.c.10.nu.2

Cap.25. Simile eſt regnum cœlorum decem virginibus,quæ accipientes lampades ſuas exierunt obuiam ſponſo & ſponſæ.lib.17.ca.1.nu.2.lib.18 c.15.nu.26.37

Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes, ſed quinque fatuæ acceptis lampadibus non ſumpſerunt oleum ſecum, prudentes vero acceperunt oleũ in vaſis ſuis cum lampadibus. lib.17.c.1.nu 2.lib.18.c.15 num.26.37.lib 5.ca.10.nume.35

Moram autem faciente ſponſo,dormitauerunt omnes & dormierunt. lib.18.c.5.n.3.& c.15.nu.38.lib.1.c.2.nu.15

Media autem nocte clamor factus,ecce ſpõſus venit.lib.18.c.5.nu 15.lib.4.c.21.nu 1

Tunc ſurrexerunt omnes virgines illæ, & ornauerunt lampades ſuas.lib.18.cap.15.nu.38.39

Fatuę autem ſapientibus dixerunt:Date nobis de oleo veſtro,quia lampades noſtræ extinguuntur,&c.lib.18.ca.15.nu.39.lib.9.c.24.nu.12

Dum autem irent emere,venit ſponſus lib.1.c.3.nu.12

Et clauſa eſt ianua. lib.17.ca.1.nu.2.lib.18.c.15.nu.39

Nouiſſime vero veniunt & reliquę virgines dicentes: Domine,Domine,aperi nobis. At ille reſpondens ait:Amen dico vobis, neſcio vos. lib.14.ca.21.nu.8.9.10.11.12.13.14.16.& lib.17.c.1.nu.2.lib.3.c.12.n.6.lib.11.c.2.nu.26.lib.1.c.12.nu.58

Homo quidam peregre proficiſcens, vocauit ſeruos ſuos, & tradidit illis bona ſua lib.4.c.21.nu.1

Qui autem vnum acceperat,abiens fodit in terram, & abſcondit pecuniam Domini ſui.lib 1.c.15.nu.7.lib.9.c.22.nu.13

Et accedẽs qui quinque talenta acceperat, obtulit alia quinque talenta dicens: Domine quinque talenta tradidiſti mihi,ecce alia quinque ſuperlucratus ſum.lib.16.c.11.nu.2

Euge ſerue bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis,ſupra multa te conſtituã, intra in gaudium Domini tui. lib. 2.c.1.nu.22.& lib.2.c.2.nu.22

Acceſſit & qui duo talenta acceperat,& ait. Domine duo talenta tradidiſti mihi, ecce alia duo ſuperlucratus ſum. lib.16.ca.11.nu.2

Omni enim habenti dabitur,& abundabit, ei autem qui non habet, & quod videtur habere, auferetur ab eo.lib.6.c.3 nu.2

Et congregabuntur ante eum omnes gentes.lib.18.c 15.nu.26.27

Et ſtatuet oues quidem a dextris ſuis, hædos autem a ſiniſtris. lib.3.c.14.nu.35.li.9.c.9.nu 1.lib.18.c.15.nu.22.26

Venite benedicti patris mei, poſſidete paratum vobis regnum a conſtitutione mundi.lib.1.c.1.nu.19.lib.9.ca.9.nu.1. & lib.18.c.15.nu.22

Eſuriui enim, & dediſtis mihi manducare: ſitiui, & dediſtis mihi bibere: hoſpes erã, & collegiſtis me: nudus,& operuiſtis me:infirmus, & viſitaſtis me: in carcere eram,& veniſtis ad me.lib.1.c.1.19. & c.15. nu.62.lib.9.c.9.nu.65.lib 11.c.16.nu.2.lib.5.c.10.nu.76

Tunc reſpondebunt ei iuſti dicentes: Domine quando te vidimus eſurientem, & pauimus? ſitientem, & dedimus tibi potum? Quando autem te vidimus hoſpitẽ. & collegimus te? aut nudum, & cooperuimus te? aut quando te vidimus in carcere, & venimus ad te? & reſpondẽs rex, dicet illis. Amen dico vobis,quamdiu feciſtis vni de his fratribus meis minimis, mihi feciſtis. lib.11.c.16.nu.2.et lib.1.c.15.nu.12.14.et lib.5.c.10.nu.54

Diſcedite a me maledicti in ignem æternũ, qui paratus eſt diabolo & angelis eius li.3.c.22.nu.6.lib.5.c.10.nu.57.58.lib.6.ca.3.nu.20.lib.2.c.5.nu.23.lib.9.c.9.nu.65

Eſuriui,et non dediſtis mihi manducare:ſitiui, & non dediſtis mihi potum: hoſpes eram, et non collegiſtis me,etc. tunc reſpondebunt ei: Domine quando te vidimus eſurientem,aut ſitientem,aut hoſpi

tem,

trin, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere, & non ministrauimus tibi? &c. Amen dico vobis. Quamdiu non fecistis vni de minoribus his, nec mihi fecistis. lib. 11.c.16.nu.20.& lib.3.c.22.nu.6.lib. 5. c.10.nu.50.et lib.5.c.10.nu 57.58.lib. 6.c.3.nu.20

Cap.26. Quid vultis mihi dare, & ego eũ vobis tradam? lib.1.c.14 nu.10.24.lib.3.c.12.nu.4

Vnus vestrum me traditurus est. lib.1. cap. 24.nu.3

Qui intingit mecum manum in paropside, hic me tradet. lib.5.c.12.nu.4

Cœpit contristari & mæstus esse: Tristis est anima mea vsque ad mortem. lib.3.c.10. nu.50.51.90

Vigilate, & orate, vt non intretis in tentationem. lib.1.c.2.nu.62

Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma. lib 3 c.1.nu.9.10

Pater si possibile est, trãseat a me calix iste. lib.3.c.10.nu.97.98

Omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt. lib.1.c.16.nu.13

Tunc expuerũt in faciem eius, et colaphis eum cæciderunt. lib.3.c.12.nu 9

Et recordatus est Petrus verbi Iesu, quod dixerat: Priusquam gallus cantet, ter me negabis, & egressus foras fleuit amare. lib.14 c.22.nu 9

Cap.27. Tunc videns Iudas, qui eum tradidit, quòd damnatus esset, pœnitentia ductus, retulit triginta argenteos principes sacerdotum & seniorum dicens:

Peccaui tradens sanguinem iustum, & proiectis argenteis in templo &c. Non licet eos mittere in corbonam &c. In sepulchrum peregrinorum. lib.3.c 10.nu.92

Sanguis eius super nos, & super filios nostros. lib.3.c.10.nu 17

Tunc milites præsidis suscipientes Iesum in prætorio, congregauerunt ad eum vniuersam cohortem, & exuentes eum, chlamydem coccineam circumdederunt ei, & plectentes coronam de spinis, posuerunt super caput eius, & arundinem in dextera eius, & genu flexo ante eum, illudebant ei, dicentes, Aue rex Iudæorũ. lib.3.c.10.nu.102. & nu.6.7.23

Exeuntes autem inuenerunt iuuenem hominem Cyrenæum, nomine Simonem, hunc angariauerunt, vt tolleret crucem eius. lib.8.c.9.nu.20. & lib. 18.c.1 nu.35

Et continuo currens vnus ex eis acceptam spongiam impleuit aceto, & dabat ei bibere. lib.3.c.12.nu.4

Venit quidam homo diues ab Arimathia nomine Ioseph &c. Et inuoluit illud in sindone munda, & posuit illud in monumento suo nouo &c. lib.3.c.10.nu.93

Cap.28. Euntes docete omnes gẽtes, & docete eos seruare omnia, quæ mandaui vobis. lib. 6.c.3.nu.23

Baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. lib.17.c.5.nu.25

Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem sæculi lib.1. c.1.nu.17.& lib.2.c.9.nu.4.31.& lib.4.c. 22.nume.1

Ex Euangelio Marci.

Cap.1. VOx clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite semitas eius. lib. 18.c.10.nu.26

Pœnitemini, & credite Euangelio lib. 14. c.23.nu.17

Et progressus inde pusillum uidit Iacobũ Zebedæi, & Ioannem fratrem eius, & ipsos componentes retia in naui, & statim uocauit illos, &c. & secuti sunt eum. lib. 4.c.26.nu.1

Cap.3. Nemo potest uasa fortis ingressus in domum diripere, nisi prius fortem alliget, & tunc domum eius diripiet. lib. 2.ca.5. num.2. & cap.8.nu 22.38. & lib.3.ca.13. nume.29

Cap.4. Facta est procella magna in mari, & fluctus mittebat in nauim, ita vt impleretur nauis, & erat ipse in puppi super ceruical dormiens, & excitant eum, et dicunt illi: Magister non ad te pertinet, quia perimus? Et exurgens comminatus est uento, et dixit mari: Tace, obmutesce, et cessauit tempestas, et facta est tranquillitas magna lib.9.c.15.nu.3

Cap.6. Propter iusiurandum, et simul discumbentes noluit illam contristare. lib. 9.ca.16. nume.12

Cap.8. Non sapis quæ Dei sunt. lib 1.c.1.nu 5

Cap.9. Et exclamans, et multum discerpens eum, exijt ab eo. lib.1.c.6 nu.33.34

Quisquis enim potum dederit uobis calicem aquæ in nomine meo, quia Christi estis etc. lib.5.c.10 nu.35.76

Habete in uobis sal, et pacifici estote inter vos. lib.14 c.5.nu 3

Cap.10. Erat enim habens multas possessiones. lib. 2.c 24.nu.3

Cap.11. Iam non amplius ex te fructum quis manducet. lib 1.c.12.nu 39

Domus mea domus orationis uocabitur omnibus gentibus lib.5.c.1 nu 5

Quidquid orantes, petitis, credite, quia accipietis, et fiet uobis. lib.13.c.3 nu 39.et c.9.nu.23

Cap.12. Qui deuorant domos uiduarum sub obtentu prolixæ orationis, hi accipient prolixius iudicium. lib.8.c.1.nu.9

Cum autem uenisset uidua una pauper misit duo minuta, quod est quadrans et cõuocans discipulos suos, ait illis Amen dico uobis, quoniã uidua hæc pauper plus omnibus misit, quę miserunt in gazophylacium Omnes enim ex eo quod abundabat illis, miserunt: hæc uero de penuria sua omnia quæ habuit misit, totum uictum

Digitized by Google

victum ſuum.lib.1.c.20.nu.6

Tunc videbunt filium hominis venientem in nubibus cum virtute multa & gloria. lib.2.c.11.nu.34

Cap.13. Vigilate ergo, neſcitis enim, quando Dominus veniat; ſero, an media nocte, an galli cantu, an mane, ne cum venerit repente, inueniat vos dormientes, quod autem dico vobis, omnibus dico, vigilate lib.18.c.5.nu.11

Cap.14. Et mittit duos ex diſcipulis ſuis lib.14.c.5. nume 14

Et hymno dicto exierunt in montem oliuarum.lib.3.c.14.nu.14

Omnes ſcandalizabimini in me nocte iſta. lib.14.c.7.nu 18

At illi manus iniecerunt in Ieſum, & tenuerunt eum.lib.13.c.10.nu.100

Et vincientes Ieſum duxerunt: & tradiderunt Pilato.lib.3.c.10.nu.35

Et Pontifices concitauerunt turbas, vt magis Barrabam dimitteret lib.3.c.10.nu.35

Cap.15. Et educunt illum vt crucifigeretur: & angariauerunt prætereuntem quempiā Simonem Cirenęum: & duxerunt illū in Golgotha, & crucifixerunt eum. lib.3.ca.10.nu.35.& c.11 nu.23

Eloi, Eloi, lamma zabatani.lib.3.c.10.num.81.83

Surgens autem Ieſus mane prima ſabbati, apparuit primo Mariæ Magdalenæ, de qua eiecerat ſeptem dæmonia.lib.11.c.6.num.122

Ex Euangelio Lucæ.

Cap.1. ERant iuſti ambo ante Deum: incedentes in omnibus mandatis, & iuſtificationibus Domini ſine querela. lib. 12. cap. 1. nume.10

Multi in natiuitate eius gaudebunt. lib. 9. c.6.nu.16.17

Et erit magnus coram Domino. lib.9.ca.6. nume 13

Et ipſe præcedet ante illū in ſpiritu & virtute Eliæ, vt conuertat corda patrum in filios, & incredulos ad prudentiam iuſtorum.lib.9.c.6.nu. 13

Ego ſum Gabriel, qui aſto ante Deum. lib. 1.c.23.nu.34

Miſſus eſt Angelus Gabriel a Deo in ciuitatem Galileæ, cui nomen Nazareth, ad Virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Ioſeph, de domo Dauid, & nomen Virginis Maria. lib.11.cap.6.nume.8.43.44.45

Et ingreſſus Angelus ad eam, dixit. lib.11. c.6.nu.45

Aue, gratia plena, Dominus tecum, benedicta tu in mulieribus. lib. 11.c.6.nu.8.11.13. 14.35.45.46.47.58.64.65.73.76.77.78.79.80

Benedictus fructus ventris tui. lib. 11.cap. 6. nume. 58

Quæ cum audiſſet, turbata eſt in ſermone eius, & cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio.lib.11.c 6.nu.48

Ne timeas Maria.lib.11.c.6.nu.48.75

Inueniſti enim gratiam apud Deum.lib.11. c 6.nu 48.73.75

Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco? lib.11.c.6.nu.30.49.69. & lib. 18.c.6.nu.21.22

Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus Altiſſimi obumbrabit tibi.lib.11 c.6.nu. 13.14.36.49.50.67.73.74.75.76

Ideoq; & quod naſcetur ex te ſanctum, vocabitur Filius Dei.lib. 11.c.6 nu.70.76

Quia non erit impoſſibile apud Deum omne verbum.lib.11.c 6.nu.50

Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum. lib.8.c.6.nu.10.11. & lib. 11.c.6.nu.36 38.51.52.53

Exurgens autem Maria abijt in montana cum feſtinatione in domum Zachariæ, & ſalutauit Eliſabet. lib. 11.c 6.nu.70.li. 9.c.6.nu.1

Ex quo facta eſt vox ſalutationis tuæ in auribꝰ meis, exultauit infans in vtero meo. lib.9.cap.6. nume.1.16.lib.11.c.6.nu.59. 99.100

Et repleta eſt Spiritu ſancto Eliſabeth, & exclamauit voce magna, & dixit, Vnde hoc mihi, vt mater Domini mei veniat ad me? lib.9.cap.6.nu.1.16. & lib.11.ca.6. nume.75

Magnificat anima mea Dominum, & exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo. lib.7.c.2.nu. 16.lib.8.c.6.nu.9.lib. 11.c.6. nu.32.& lib 18.c. 15.nu. 14

Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ, ecce enim ex hoc beatam me dicēt omnes generationes.lib.8.c.6.nu.9.& lib.11.c.6. nu.14.32.47.79 119

Quia fecit mihi magna qui potens eſt, & ſanctum nomen eius lib.11.c.6.num.32. 39 lib.2.c.5.nu.42.& c.13.nu 25

Depoſuit potentes de ſede, & exaltauit humiles lib.13.c.1 nu.22

Manſit autem Maria cum illa quaſi menſibus tribus.lib.9.c.6 nu 1

Et poſtulans pugillarem ſcripſit, dicens, Ioannes eſt nomen eius, & mirati ſunt vniuerſi: Et apertum eſt illico os eius, & lingua eius, & loquebatur benedicens Deū. lib.9.c.6 nu 12

Vt ſine timore de manu inimicorū noſtrorum liberati ſeruiamus illi &c. lib.2.c.8. nume. 24

Et tu puer Propheta Altiſſimi vocaberis, præibis enim ante faciem Domini parare vias eius.lib.9.c.6.nu.2.18

Puer autem creſcebat, & confortabatur ſpiritu, & erat in deſertis vſque in diē oſtenſionis ſuæ, ad Iſrael.lib.9.c.6.nu.2.9

Factum eſt autem cum eſſent ibi, impleti ſunt dies vt pareret, & peperit filiū ſuum Cap.2.

primogenitum.lib.3.c.7.nu.52
Et reclinauit eum in præsepio, quia non erat ei locus in diuersorio.lib.3.ca.7.nu.9
Et pastores erant in regione eadem vigilantes, et custodientes uigilias noctis super gregem suum.lib.18.c.5.nu.4.et lib.1.ca.21.nu.7.11
Et hoc uobis signum, inuenietis infantem pannis inuolutum, et positum in præsepio.lib.3.c.7.nu.38.39.40.42.43.44.et lib.16.c.13.nu.45
Et subito facta est cum Angelo multitudo militiæ cœlestis, laudantium Deum, et benedicentium. Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ uoluntatis.lib.1.c.21.nu.18.49.et lib.3.cap.14.nu.10.11.et lib.5.c.10.nu.51.et lib.18.c.2.nu.39
Et uenerunt festinantes.et inuenerunt Mariam, et Ioseph, et infantem positum in præsepio.lib.3.c.7.nu.9.et lib.18.cap.10.nume.29
Postquam consummati sunt dies octo, ut circumcideretur puer: uocatum est nomen eius Iesus,quod uocatum est ab Angelo, priusquam in utero conciperetur.lib.12.c.3.nu.17.18
Responsum acceperat a Spiritu sancto se nõ visurum se mortem,nisi uideret Christum Domini.lib.2.ca.2.nu.18. et lib.13.c.9.nu.15
Nunc dimittis seruum tuum Domine,quia viderunt oculi mei salutare tuum. lib. 1.c.7.nu.3.lib.2.c.2.nu.3. 18.et lib.4.cap.1.nu.49 et lib 11.c.9.nu.15
Ecce positus est hic in ruinam,et in resurrectionem multorum in Israel. lib.16.ca.8.nu.5.6. et lib.18.c.2.nu.2
Et tuam ipsius animam pertransibit gladius.libro 2.ca.13.nu.37.lib.11.ca.6. nume.12. 71
Et erat Anna prophetissa octoginta annis ieiunijs, et orationibus Deo seruiens, quæ non recedebat a templo etc.lib.1.c.2. nu. 67
Cap.3. Vox clamantis in deserto,parate viam Domini,rectas facite semitas eius.lib.9.cap.6.num.7
Et ne cœperitis dicere, patrem habemus Abraham.lib.6.c. .nu.1.2.3
Iam enim securis ad radicem arboris posita est lib.11.c.2.nu.4
Genimina uiperarum, quis uos docuit fugere a uentura ira? lib.3.c.28.n.23.et lib.9.c.6.nu.17.et lib 11.c.2.nu.4
Cap.4. Et ostendit illi omnia regna orbis terræ in momento temporis lib.1.c.19.nu.32
Tibi dabo potestatem hanc uniuersam, et gloriam illorum etc. omnia. lib.2.cap.8.num 22
Et consummata omni tentatione recessit diabolus ab illo usque ad tempus. lib.4.c.31.nu.17
Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus, & rogauerunt illum pro ea, & stans super illam imperauit febri, & dimisit illam.lib.2.c.17.nu 26.& lib.16.ca.7.nu.12
Cap.5. Rogauit eum a terra reducere pusillum. li. 14.c.26. nu.34
Exi a me Domine, quia homo peccator sum.lib.8.c.7.nu.8
Cap.6. Extende manum tuam lib.5.c.10. nu.78
Beati pauperes, quia vestrum est regnum Dei, Beati qui nunc esuritis,quia saturabimini,Beati qui nunc fletis,quia ridebitis. lib.2.c.4.nu.31
Væ vobis diuitibus,qui habetis hic vestram consolationem: Væ vobis, qui saturati estis,quia esurietis: Væ vobis qui ridetis nunc,quia lugebitis,& flebitis.lib.2.ca.4.nu 34.& lib.3.c.6.nu.27.& ca.7.nu.39.& lib.4.c.28.nu.12.& c.38.nu.19. et cap.40.nu.11 & c.41.nu.7.et lib.7.c.1.num.1.15.& c.4.nu 2
Væ cum benedixerint vobis omnes homines,secundum enim hæc faciebant pseudoprophetis patres eorum.lib.11.ca.24.nume.6.7
Omni autem petenti tribue, & qui aufert quæ tua sunt,ne repetas. lib 14.cap.3.nume.15
Diligite inimicos vestros,benefacite, & mutuum date, nihil inde sperantes.lib.1.ca.21.nu.10
Benedicite eos qui persequuntur vos.lib.1.c.14.nu 34
Estote misericordes, sicut pater vester misericors est.lib.5.c.10.nu.18
Dimittite,& dimittemini.lib.1.c.12.nume.6.& lib.9.c.7.nu.11
Mensuram bonam,& cõfertam,& coagitatam, & superfluentem dabit in sinum vestrum. lib.2.c.1.num.23.27.lib.5.cap.10.nume.63
Ex abundantia cordis loquitur os.lib.11.c.17.nu.10
Cap.7. Vt cognouit quòd Iesus accubuit in domo Pharisæi lib.5.c.13.nu 37
Attulit alabastrum vnguenti, & stans retro secus pedes eius, lachrymis cœpit rigare pedes eius,& capillis capitis sui tergebat.lib.5.c.10.nu.49.& lib.10.c.2.n.7. & lib.14.c.13.nu.58
Nam & ego homo sum sub potestate constitutus,habẽs sub me milites,& dico huic: Vade, & vadit, & alio veni, & venit, & seruo meo fac hoc, & facit.lib.14.cap.31.nume.26
Quo audito Iesus miratus est, & conuersus sequentibus se turbis dixit: Amen dico vobis,nec in Israel tantam inueni fidem. lib 14.c.31.nu.26
Aliud cecidit secus viam, & volucres cœli comederunt illud.lib.4.c.11 nu.14
Cap.8. Qui habet aures audiendi audiat.lib.2.c.9.nume.18
Quia ad tempus credunt, & in tempore ten-

tentationis recedunt.lib.2.c.11.nu.25
Quod autem in spinas cecidit, hi sunt qui audierunt, & a sollicitudinibus, & diuitijs, & voluptatibus vitæ, euntes suffocantur, & non referunt fructum.lib.2.ca.16.nu.5.& lib.4 c.40.nu.6
Mater mea, & fratres mei hi sunt, qui verbum Dei audiunt, & faciunt.lib.6.cap.8.nume.12
Et rogauit illum vir, a quo dæmonia exierant, vt cum eo esset: dimisit autem eius Iesus dicens: Vade in domum tuam, & enarra quanta tibi fecit Deus.lib.18.cap.18.num.10
Et rogauerunt illum, ne imperaret illis, vt in abyssum irent.lib.2.c.8 nu.1
Cap.9. Dedit illis virtutem, & potestatē super omnia dæmonia, & vt languores curarent.
Nihil tuleritis in via, neque virgam, neque peram, neque panem, neque pecuniam.lib.14.c.3.per totum, maxime nu. 22
Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie, & sequatur me. lib.3.ca.11.nu.10.24.lib.18.c.15.nu.11.12
Qui enim voluerit animam suam saluam facere, perdet illam: nā qui perdiderit animam suam propter me, saluam faciet illam.lib.18.c.15.nu.12
Quid enim proficit homo, si lucretur vniuersum mundum, se autem ipsum perdat, & detrimentum sui faciat? lib.2.cap.25. nume. 19.26. 64. & libro 18. cap. 15. nume.12
Factum est autem post hæc verba, fere dies octo, & assumpsit Petrum, & Iacobum, & Ioannem, & ascendit in montem, vt oraret: Et facta est, dum oraret, species vultus eius altera, & vestitus eius albus, & refulgens.lib.16.c.4.nu.25
Qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus.lib.1.ca.23.nu.26.& lib.2.c.7.nu.10
Qui amat patrem, aut matrem plusquam me, non est me dignus.lib.6.c.8.nu.14
Factum est eo discumbente in domo Leui, ecce multi publicani, & peccatores venientes, discumbebant cum Iesu.lib.14.c.23.nu.16
Domine, vis, dicamus vt ignis descendat de cœlo, & consumat illos? & conuersus increpauit illos, dicens, Nescitis, cuius spiritus filij sitis? lib. 1. cap. 12. nume 46
Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos: filius autem hominis non habet vbi caput suum reclinet. lib. 1.cap.17.nume.25. & cap.14.num 25.lib.4.cap.17.nume.2.16.19.20.& ca.31.nu.34.& lib.2.ca.14.nume. 1
Sine, vt mortui sepeliant mortuos suos. lib.14.c.8.nu.53.& c.11.nu.61. & lib.15.cap.5. nume. 9
Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei. lib.3.c.13.nu.22.30.31.lib.9.c.12.nu.1.6.19.& lib.15.c.5.nu.9
Neminem per viam salutaueritis. lib.11.c.2.nu.19 Cap.10.
Qui vos audit, me audit, qui vos spernit, me spernit. lib. 13. cap. 1. nume. 1. 2.3.4.5.6. & 24
Ecce dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes, & scorpiones, & super omnem speciem inimici: lib.2.c.17.nu.2. & ca.8.nu.7.8.21.29.& c.9.nu 8
Gaudete autem quod nomina vestra scripta sunt in cœlis.lib 17.c 3.nu.9
Magister quid faciendo vitam æternam possidebo? At ille dixit ad eum, in lege quid scriptum est? Quomodo legis? Ille respondens dixit: Diliges Dominum Deū tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omni voluntate tua, & ex omni mēte tua, & proximum sicut teipsum. lib.18.c.1.nu.
Et quis est meus proximus? lib.11.ca.2.nume.13
Samaritanus autem quidam iter faciens, venit secus eum, misericordia motus est, & appropians, alligauit vulnera eius, infundens oleum, & vinum. lib. 14. c.29. num. 34.& c.31.nu.12
Quæ etiam sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius.lib.13.c.2.nu.12
Martha autem satagebat circa frequens ministerium.lib.18.c.18.nu 4
Martha Martha sollicita es, & turbaris erga plurima: porro vnum est necessarium.li.18.c 18.nu.1
Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.lib.11.c.6.nu.62. & lib.18.c.18.nu 3.11
Quis vestrum habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi, amice, commoda mihi tres panes, quoniam amicus meus venit de via ad me, & non habeo quod ponam ante illum &c. propter improbitatem tamen eius surget, & dabit illi quotquot habet necessarios. lib.13.c.5.nu.8.9.10.& c. .nu.6 Cap.11.
Petite & dabitur vobis; quærite, & inuenietis; pulsate, & aperietur vobis.lib 13.c.5.nu.9.20.21 22.23.& c.5.nu.9. 10. & ca.7.nume. 6
Quis ex vobis patrem petit panē, numquid lapidem dabit ei? lib.1 c.1 nu 30
Si ergo vos cum sitis mali nostis bona data dare filijs vestris: quanto magis pater vester cœlestis de cœlo dabit spiritum bonum petentibus se? lib.13.c.3.nu 15
Cum immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca inaquosa quærens requiem, & non inueniens, dicit: Reuertar in domum meam, vnde exiui. Et cum venerit, inuenit eam scopis mundatam, & ornatam.lib.13.c.12.nu.3.& lib.14.ca.7.nume. 5

Beatus venter qui te portauit,& vbera quæ suxisti. lib.6 c.5.nu.4

Quinimmo beati, qui audiunt verbũ Dei, & custodiunt illud. lib.18.c.2.num.52.& lib.6.c.5.nu.4

Verumtamen quod superest, date eleemosynam,& ecce munda sunt vobis omnia. lib.5.c.10.nu.48.26.63

Cap.12. Nolite ergo timere, multis passeribus pluris estis lib 4.c.3.nu.26.27

Magister dic fratri meo, vt diuidat mecum hereditatem. lib.2.c.16 nu.28. & lib.14. c.5.nu.29

Homo quis me constituit iudicem,aut diuisorem super vos. lib.2.c.16.nu.28

Dixit autem illi Deus, Quid faciam, quia non habeo quo congregem fructus meos &c. destruam horrea mea. lib. 2.cap.15. nume. 66. et cap. 18. nume. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8

Anima mea habes multa bona posita in annos plurimos, requiesce, comede, bibe, epulare: dixit autem illi Deus, Stulte hac nocte repetunt a te animam tuam, quæ autem parasti, cuius erunt? lib.1.cap.17. nume. 21. & lib. 2. cap. 16. nume. 37. & cap. 18. nume. 14. & nume. 7. 8. & cap. 19.nume.5. & lib.2.cap.19.nume.11.lib. 4. cap.39.nume.6.7.22.24.25.26. lib.5.ca. 10.nu.5.6 7

Sic est qui sibi thesaurizat, & non est in Deum diues. lib.9.c.9.nu.5

Si autem fœnum quod hodie est in agro, et cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit: quanto magis vos, pusillæ fidei?

Sint lumbi vestri præcincti, et lucernæ ardentes in manibus vestris. lib.2.ca.7.nu. 12.& lib 18.c.5.nu.18

Et vos similes hominibus expectãtibus dominum suum, quando reuertatur a nuptijs, vt cum pulsauerit, confestim aperiant ei. lib.2.c.2.nu.21.et lib.18.c.5.nu. 10.19.20

Beati serui illi, quos, cum venerit Dominus, inuenerit vigilantes. lib.18.c.5.nume. 12

Amen dico vobis, quod præcinget se,et faciet eos discumbere, et transiens ministrabit illis.lib.18.c.5.nu.16

Et si venerit in secunda vigilia, et si in tertia vigilia venerit, et ita inuenerit, beati sunt serui illi. lib.3.c.27.nu. 7. et lib. 18. c 5.nu.18

Illud autem scitote, quia si sciret paterfamilias qua hora fur ueniret etc. lib.18.c. 5.nu.1 2.3.13.16

Et uos estote parati, quia hora, qua non putatis, filius hominis ueniet. lib 18.c.5.nume.16.17

Ille seruus qui cognouit uoluntatem domini sui, et non se præparauit, et non fecit secundum uoluntatem eius, vapulabit multis, qui autem non cognouit, et fecit digna plagis, uapulabit paucis. lib.4.cap. 18.nu.3.et lib.6.c.11.nu.23. et lib.16.ca. 1.nu.32.et c.10.nu.13

Omni autem cui multum datum est, multum quæretur ab eo, et cui commendauerunt multum, plus petent ab eo. lib.4. c.18.nu.4

Ignem ueni mittere in terram, et quid uolo, nisi ut accendatur. lib. 2.c.7.nu. 33. et lib.16.c.11.nu.31.58

Aderant autem quidam in ipso tempore renunciantes illi de Galilæis, quorum sanguinem Pilatus miscuit cum sacrificijs eorum etc. nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis. lib. 6.cap.10. nume.6 Cap.13.

Ecce anni tres sunt ex quo uenio quærens fructum in ficulnea hac, et non inuenio: Succide ergo illam, ut quid etiam terram occupat? At ille respondens dicit illi: Domine, dimitte illã et hoc anno etc. dum fodiam circa illam, et mittam stercora,& si quidem fecerit fructum: sin autem in futurum succides eam. lib.9.ca.9. nu.56.lib.11.ca 2.num.4.lib.17.c.6 num. 9.10. et lib.18.c.15.num.28.lib.3.cap.21. nume.32

Et ecce mulier quæ habebat spiritum infirmitatis annis decem et octo, et erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere. lib.2.c.15.nu.68

Contendite intrare per angustam portam, quia multi, dico uobis, quærent intrare, et non poterunt. lib 17.c.1.nu 2

Multi dicent, in illa die manducabimus coram te, et bibimus: nescio uos unde sitis, discedite a me operarij iniquitatis. lib. 3. cap. 16. nume. 11. et lib. 4.cap.26. nume.3

Ite, et dicite uulpi illi. lib.12.c.4.nu.1.2.3. 4.5.6.7.8

Ecce eijcio dæmonia, et sanitates perficio hodie et cras, et tertia die consumor. lib. 9.c.22.nu 23

Recumbe in nouissimo loco, etc. ascende superius lib.3.c.19.nu.38.39

Exi cito in plateas et uicos ciuitatis etc. li. 1.c.1.nu 17 Cap.14.

Exi in uias et sepes, et cõpelle intrare etc. lib.1.c.1 nu.17

Si quis uenit ad me, et nõ odit patrem suũ, et matrem, et uxorem, et filios, et fratres, et sorores, adhuc et animam suam, non potest meus esse discipulus. lib.1.cap.16. num.17. et lib.2.c.7.nu.10. et lib.2.c.16. nume. 1.2

Quis enim ex uobis uolens ædificare turrim, nonne prius sedens computat sumptus, qui necessarij sunt, si habeat ad perficiendum etc. quia hic homo cœpit ædificare, et non potuit consummare? lib.18. c.12.nu.3

Sic ergo omnis ex uobis, qui nõ renunciat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. li.1.c.7.n.5. li.2.c.7.nu.10. &

Digitized by Google

& c.25.nu.59.& ca.16.nu.1.4.& lib.4.ca. 10.nu.9.10

Cap.15. Quis ex vobis homo qui habet centum oues, & si perdiderit vnam ex illis, nonne dimittit nonaginta nouem in deserto,& vadit ad illam quæ perierat,donec inueniat eam? lib.2.c.12.nu.14.& lib.4.c. 3.nu.22

Aut quæ mulier habens drachmas decem, si perdiderit drachmam vnam,nonne accendit lucernam, & euertit domum, & quærit diligenter,donec inueniat eam. lib.2.c.24.nu.1

Gaudium est Angelis super vno peccatore pœnitentiam agente.lib.1.c.2.nu.8

Homo quidam habuit duos filios, & dixit adolescentior ex illis patri, Da mihi portionem substantiæ,quæ me contingit, & dimisit illis substantiam, & non post multos dies congregatis omnibus adolescentior filius peregre profectus est in regionem longinquã, & ibi dissipauit substantiam suam viuendo luxuriose lib.14. c 6.nu.16.17.& c.18.nu.24. & lib.18 cap. 11 nu.27

Et postquam omnia consummasset, facta est fames valida in regione illa, & ipse cœpit egere,& abijt,& adhæsit vni ciuiũ regionis illius, & misit illum in villam suam,vt pasceret porcos,& cupiebat implere ventrem suum de siliquis, quas porci manducabant,& nemo illi dabat lib. 2.c.18.nu.26.27.& lib.14.c 6.nu.16. 17

In se autem reuersus dixit.lib.11.c.2.num. 21 lib.18.c.11.nu.27

Quãti mercenarij in domo patris mei abũdant panibus, ego autem hic fame pereo?lib 6.ca.10.num.21. & lib.11 cap.2. num.23.& lib.14.c.18.nume.25.lib.18.c. 11.nu.27

Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam ei.Pater,peccaui in cœlum, & coram te. lib 18 c.11.nu.27

Fac me sicut vnum de mercenarijs tuis.lib. 14.c.18.nu.25.& lib.18.c.11.nu.27

Cum longe adhuc esset vidit illum pater ipsius, & misericordia motus est, & accurrens cecidit super collũ eius, & osculatus est eum lib.6 c 6.30

Cito proferte stolam primam, & induite illum,& date annulum in manum eius, & calceamentum in pedes eius, & adducite vitulum saginatum, & occidite, & mãducemus,& epulemur, quia hic filius meus mortuus erat, & reuixit; perierat, & inuentus est. lib.6.c 6.nu.30. & lib.7. c 8.nu 10

Frater tuus hic mortuus fuerat, & reuixit; perierat,& inuentus est.lib.3.c.27. nu 14

Cap.16. Quia filij huius sæculi,prudentiores sunt filijs lucis in generatione sua.lib.2.ca.16. nume.23

Facite vobis amicos de mammona iniquitatis,vt cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.lib.1.c.24.nu.59. & lib.2.c.15.nu.30.36.37.lib.5.c.10.nu.75

Et si in alieno fideles non fuistis,quod vestrum est,quis dabit vobis? lib.1.ca.24.nu. 1.& lib.4.c 39.nu 19

Audiebant autem hæc omnia Pharisæi,qui erant auari, & deridebant illum lib.2.c. 18 nu 23

Lex & Prophetæ vsque ad Ioannem. lib 5. c. nu 53

Homo quidam erat diues, qui induebatur purpura & bysso,& epulabatur quotidio splendide. lib.2.cap.15.nume.43. & lib. 1 cap 1.nume.15.50. 55. & lib. 4.cap 39. nume.22

Factum est autem vt moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ &c lib 4.c.38.nu.3

Mortuus est autem & diues, & sepultus est in inferno: Eleuans autem oculos suos cum esset in tormentis, vidit Abraham a longe, & Lazarum in sinu eius, & ipse clamans, dixit. Pater Abraham miserere mei,& mitte Lazarum,vt intingat extremum digiti sui in aquam, vt refrigeret linguam meam,quia crucior in hac flamma lib. 1.c.1.nu.50.55. & lib.4.c.1.num. 44.45 46.& c.38.num.3 4.5 6.7.8.9 10.& ca 39 nume 19. & lib.5.cap.10.num.25.& libro 9.cap.9. nume. 5. & libro 14. cap. 3. nume. 5. 6. 7. 8. & libro 9. cap. 3. nume 8.

Fili recordare, quia recepisti bona in vita tua,& Lazarus similiter mala lib.2.c.15. nu.4.& lib.2.c.18.nu 11. & lib 4 cap.27. num.17.& lib 5.c.9.nu 21 & lib.4.ca.30. nu.3.et lib.9.c 25.nu.12.et lib.14.c.3.nu. 5.6.7.et c 16.nu 21

Rogo ergo pater,vt mittas eum in domum patris mei: habeo enim quinque fratres, vt testetur illis, ne et ipsi ueniant in hunc locum tormentorum. lib. 9. cap.5. nume.20

Si habueritis fidem sicut granum sinapis dicetis huic arbori moro, eradicare, et transplantare in mare, et obediet vobis. lib.6.c.3.nu.4 Cap.17.

Sic et vos cum feceritis hæc omnia quę pręcepta sunt vobis,dicite: Serui inutiles sumus, quod debuimus facere, fecimus. libro 2 cap.9.num.8. et lib.8.c.7.num.6. et lib. 11.ca.1.nu.1. et lib.16.cap.13. nume.6 7.8

Iesu præceptor miserere nobis.lib.2.ca.14. nume 10

Nonne decem mundati sunt? et nouem vbi sunt? lib.2.c.14.nu.10

Non est inuentus qui rediret,et daret gloriam Deo, nisi hic alienigena lib 2.c.14. nu.11.12

Ecce enim regnum Dei intra uos est. lib. 16.c.12.nu.25

Memores estote vxoris Loth.lib.9.cap.22. nu.1.6.et lib.2.c.3.nu.14

Digitized by Google

Cap.18. Quoniam oportet semper orare, & non deficere.lib.13.c.3.nu.9
Iudex quidam erat in quadam ciuitate,qui Deum non timebat,& hominem non reuerebatur : vidua autem quædam erat in ciuitate illa, & veniebat ad eum dicens, Vindica me de aduersario meo.lib.13.c.3.nu.29.30.& c.6.nu.4
Si duo ex vobis consenserint super terram de omni re, quamcumque petierint fiet illis.lib.3.c.19.nu.4.
Putas, filius hominis veniens inueniet fidem in terra?lib.5.c.5.nu.7. & lib.6.c.3.num.4.9
Dixit ad quosdam qui in se confidebant tamquam iusti, & aspernabantur ceteros,parabolam istam, Duo homines ascēdebant in templum,vt orarent,vnus Pharisæus, & alter Publicanus. lib. 8.cap.5. nume. 14
Pharisæus autem stans,hęc apud se orabat, dicens : Gratias tibi ago Deus, quia non sum sicut ceteri hominum, raptores, iniusti, adulteri, velut etiam hic Publicanus, ieiuno bis in sabbatho, decimas do omnium quæ possideo . libro 1. cap. 12. nume. 16. lib.2.cap.13.num.15.33.lib.3.c.10.nu.33.lib.16.c.13.nu.5.lib.1.c.3.nu.20.lib.9.cap.1.num.32.lib.18.c.8.nu. 12. & lib. 6.c.1.nu.7.lib.8.c.7.nu.6.lib.16.c.13.nu 51.52
Publicanus a longe stans nolebat,nec oculos ad cœlum leuare, sed percutiebat pectus suum,dicens,Deus propitius esto mihi peccatori.lib.3.c 19 nu.15.& c.22.nu.20.21. & c.25.nu.4.& lib.6.c.1.num.7.& lib.8.ca.6.nu.3.lib.14.c. 10.nu.1.2.3.4.5.6.7.8.lib.16.c.13.nu.5
Dico vobis, Descendit hic iustificatus in domum suam, ab illo.lib.2.c.4.nu.28.& lib.3.c.22.nu.20.21.lib.8.c.5.nu.14
Quia omnis qui se exaltat humiliabitur,& qui se humiliat, exaltabitur.lib.1.ca.20.nu.21.lib.8.c.6.nu.12
Quid tibi vis faciam,at ille dixit, Domine, vt videam lib.18.c.19.nu.5
Cap.19. Et ecce vir nomine Zachæus, & hic princeps erat Publicanorum,& ipse diues, & quærebat videre Iesum quis esset,& non poterat præ turba, quia statura pusillus erat, & præcurrens ascendit in arborem sycomorum ,[v]t videret eum, quia inde transiturus erat.lib.3.ca.11.nu.37.& lib.4.c.38.nu.20
Zachæe festinans,descende, quia hodie in domo tua oportet me manere, & festinans descendit,& excepit illum gaudēs. lib.4.c.42.num.11.& lib.5 cap.10.nume.51. lib.13.cap.1.nume.26.lib.18.cap.11.nume.22
Ecce dimidium bonorum meorum Domine,do pauperibus,& si quid aliquem defraudaui,reddo quadruplum.lib.2.c.15.nu.50.lib.5.c.10.nu.22
Quia hodie salus huic domui facta est.lib.2.c.15.nu.50.& lib.18.c.11.nu.22.& lib.13.c.1.nu.26
Domine, ecce mna tua,quam habui repositam in sudario: timui enim te, quia homo au sterus es,tollis quod non posuisti, & metis quod non seminasti.lib.9.ca.22.num. 13. lib.13.c.12.nu.9.lib.16.cap.10.nume. 4. 5
Et quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, & ego veniens cum thesauris exegissem vtique illud ? lib.13.c.12.nu.9.& lib.16.c.10.nu.4
Videns ciuitatem fleuit super illam. lib.14.c.17.nu.7.8.& lib.18.c.7.nu.1
Accesserunt quidam Sadducæorum, qui negant resurrectionem. lib.3.c.13.nume.6.7. 8. 9 Cap.20.
Vere dico vobis, quia vidua hæc pauper, plusquam omnes misit,&c.lib.5.c.10.nu.67.& num.13.& 14 Cap.21.
Et capillus de capite vestro non peribit. li.2.c.12.nu.54
In patientia vestra possidebitis animas vestras lib.2.ca.17.nu.17. & lib. 14. cap.1.nume.30
Videbunt filium hominis venientem in nube cum potestate magna, & maiestate. lib.2.c.3.nu.8
Attendite autem vobis ne forte grauentur corda vestra crapula, & ebrietate, & curis huius vitæ, & superueniat in vos repentina dies illa . libro 1. cap. 1. nume. 19. 20
Væ prægnantibus,& nutrientibus illis diebus.lib.13.c.21.nu.10.17
Et ego dispono vobis sicut disposuit mihi pater meus regnum, vt edatis, & bibatis super mensam meam in regno meo. lib. 2.c.1.nu.20 Cap.22.
Simon ecce satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum.lib.2.c.5.nu.12. & c. 8. nu.34.& lib.4.c.24.nu.8
Verumtamen non mea voluntas fiat, sed tua.lib.18.c 19.nu.5.6
Factus in agonia orauit prolixius. lib.3.ca.10.nu.69
Iuda osculo filium hominis tradis. lib. 3.c.10.nu.99.& c.28.nu.8
Et percussit vnus ex illis seruum principis sacerdotum, & amputauit auriculā eius dexteram:
Respondens autem Iesus, ait, Sinite vsque huc, & cum tetigisset auriculam eius,sanauit eum.lib.3.c.10.nu.100
Tunc comprehendentes eum,duxerunt ad domum principis sacerdotum.lib.3.cap.10.nu.100
Petrus vero sequebatur a longe.lib. 3. cap. 10.nu.101
Et conuersus Dominus respexit Petrum,& recordatus est Petrus verbi Domini, sicut dixerat: Priusquam gallus cantet,ter me negabis, & egressus foras Petrus,fleuit

Digitized by Google

uit amare.lib.10.c.2.nu.21.& lib.4.c.26.nu.6.22.25

Cap.23. Spreuit autem illum Herodes cum exercitu ſuo, & illuſit indutum veſte alba, & remiſit ad Pilatum.lib.3.c.10.nu.102

Et facti ſunt amici Herodes, & Pilatus in ipſa die, nam antea inimici erant adinuicem.lib.3.cap.10.nu.102.& lib.11.ca.27.nume.9

Crucifige, crucifige eum.lib.3.c.6.nu.21

Filiæ Ieruſalem nolite flere ſuper me, ſed ſuper vos ipſas flete, & ſuper filios veſtros.lib.9.c.16.nu.9

Tunc incipient dicere montibus cadite ſuper nos, & collibus, operite nos.lib.9.c.9.nu.22.23

Pater dimitte illis, non enim ſciunt, quid faciunt.lib.3.c.10.nu.99.& nu.79.80

Domine memento mei cum veneris in regnum tuum.lib.3.c.10.nu.80.81

Amen dico tibi hodie mecum eris in paradiſo.lib.3.c.10.nu.105.& nu.80.& ca.11.nume.53

Erat autem fere hora ſexta, & tenebræ factæ ſunt in vniuerſam terram.lib.3.c.10.nume.8

Pater in manus tuas commendo ſpiritum meum.lib.3.c.10.nu.85.86

Cap.24. Pax vobis.lib.14.c.5.nu.30.31

Ieſum Nazarenum virum approbatum a Deo.&c.lib 3.c.7.nu.27

Qui fuit potens opere, & ſermone. lib. 13.c.6.nu.16

Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis, cum nobis loqueretur in via? lib.1.c.18.nu.1.24.& lib.6.c.3.nu.13

Sic oportebat pati Chriſtum, & reſurgere a mortuis tertia die, & prædicari in nomine eius pœnitentiam, & remiſſionem peccatorum in omnes gentes. lib.3.c.10.nu.65.& c.24.nu.25.26

Ex Euangelio Ioannis.

Cap.1. IN principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, & Deus erat verbum, &c. in hunc mundum.lib.3.c.6.nu.18.lib.9.c.6.nu.20.21.22.27

Omnia per ipſum facta ſunt. lib.8.ca.5.nume.22

Mundus per ipſum factus eſt, & mundus eum non cognouit.lib.11.c.12.nu.38.& lib.11.c.12.nu.14.38

Lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt. lib.3.c.10.nu.5.& li.7.c.8.nu.9.lib.14.c.6.nu.9

Erat lux vera quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.lib.3.c.7.nu.53

Et verbum caro factum eſt.lib.3.c.5.nu.48.& lib.9.c.6.nu.22

Et vidimus gloriam eius, gloriam quaſi vnigeniti a Patre plenum gratiæ, & veritatis. lib.1.c.1.nu.28.lib.2.c.4.nu.8

Qui poſt me venturus eſt, ante me factus eſt, quia prior me erat, cuius ego nō ſum dignus, vt ſoluam eius corrigiam calceamenti.lib.3.c.5.nu.86.87.& lib.9.c.6.nu.8.& lib 16.c.13.nu.7

Et de plenitudine eius omnes nos accepimus, & gratiam pro gratia.lib.11.cap.6.nu.11

Gratia, & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt.lib.3.c.10.nu.11

Ego vox clamantis in deſerto dirigite viā Domini.lib.9.c.6.nu.2

Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mūdi.lib.3.c.1.nu.55.lib.4.c.7.nu.27. lib. 9.c.6.nu.18

Sed qui miſit me baptizare in aqua, ille mihi dixit, ſuper quem videris ſpiritum ſanctum deſcendentem, & manentem ſuper eum, hic eſt qui baptizat in ſpiritu.lib.3.c.5.nu.23

Rabbi, tu es filius Dei, tu es rex Iſrael.lib.14.c.25.nu.1

Videbitis cœlum apertum, & angelos Dei aſcendentes, & deſcendentes ſupra filiū hominis.lib.3.c.14.nu.11

Cap.2. Vocatus autem eſt Ieſus, & diſcipuli eius ad nuptias.lib.18.c.15.nu.43.44

Fili vinum non habent. lib. 11. cap.6. nume. 55

Quid mihi, & tibi eſt mulier? lib.6.c.5.nu.4.& lib.15.c.5.nu.12

Cap.3. Quod natum eſt ex carne, caro eſt, & quod natum eſt ex ſpiritu ſpiritus eſt. lib.16.c.12.num. 8

Spiritus vbi vult ſpirat, & vocem eius audis, ſed neſcis, vnde veniat, aut quo vadat.lib.4.c.27.nu.10

Et ſicut Moyſes exaltauit ſerpentem in deſerto; ita exaltari oportet filium hominis, vt omnis qui credit in ipſum non pereat, ſed habeat vitam æternam.lib.3.ca.5.nu.84.& c.10.nu.12.& c.11.nu.23

Sic enim Deus dilexit mundum, vt filium ſuum vnigenitum daret. lib.1.c.1.nu.14.& lib.2.c.13.nu.35.& c.20.nu.2

Non enim miſit Deus filium ſuum in mundum, vt iudicet mundum, ſed vt ſaluetur mundus per ipſum.lib.2.c.11.nu.12.32

Qui autem non credit iam iudicatus eſt. lib.6.c.3.nu.20

Dilexerunt homines magis tenebras quàm lucem.lib.8.c.6.nu.12

Qui habet ſponſam ſponſus eſt. lib. 1. cap.5.nu.9.lib.4.c.7.nu.27.lib.9.c.6.nu.8.18

Amicus autem ſponſi qui ſtat, & audit eū, gaudio gaudet propter vocem ſponſi.lib.9.c.6.nu.8.lib.10.c.7.nu.14 & lib.14.ca.26.nu.31

Illum oportet creſcere, me autem minui. lib.3.c.7.nu.53.lib.9.c.6.nu.18

Qui credit in filium, habet vitam æternā, qui autem incredulus filio, non uidebit uitam, ſed ira Dei manet ſuper eum.

lib. 11. cap. 1. nume. 4

Cap.4. Venit autem mulier de Samaria haurire aquam.lib.5.c.13.nu.15

Si scires donum Dei, & quis est qui dicit tibi;da mihi bibere,tu forsitan petisses ab eo, & dedisset tibi aquam viuam.lib.18. c.2.nu.22

Qui biberit ex hac aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum, sed fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. lib.7.c.8.nu.7.lib.16.c.12.nu.7.lib.18.c. 2.nu.22

Cibum habeo manducare quam vos nescitis lib.14.c.23.nu.5

Meus cibus est vt faciam voluntatem eius, qui misit me lib.2.c.7.nu.40

Cap.5. Surge,tolle grabatum tuum,& ambula.lib. 3.c.24.nu.10

Ecce sanus factus es; iam noli peccare. lib. 14.c.7.nu.5.lib.3.c.19.nu.22

Ne deterius tibi aliquid contingat. lib. 14. c.22.nu.11.lib.17.c.3.nu.31

Pater non iudicat quemquam, sed omne iudiciũ dedit filio,&c. quia filius hominis est lib.9.c.9.nu.11.75.lib.16.c.1.nu.9

Non possum ego a me ipso facere quicquã sicut audio iudico.lib.9.c.8.nu.8

Venit hora,in qua omnes qui in monumẽtis sunt, audient vocem filij Dei, & qui audierint,viuent; & procedent qui bona fecerunt in resurrectionem vitæ, qui vero mala egerunt in resurrectionem iudicij.lib.6.c.3.nu.2

Quomodo potestis credere,qui gloriam ab inuicem accipitis,& gloriam, quæ a solo Deo est, non quæritis? lib.1.c.20.num.7. 10.15.& lib.7.c.5.nu.7. & lib.18.c.1.nu. 12.13.14.16.17.24.40

Amen, amen dico vobis, quia qui verbum meum audit,& credit ei qui misit me,habet vitam æternam, & in iudicium non venit; sed transiet a morte in vitam. lib. 18.c.10.nu.23

Ille erat lucerna ardens,& lucens.lib.3.c.7. nu.53.lib.9.c.6.nu.15.16.lib.14.c.29.nu. 30.& lib.18.c.15.nu.10

Et iudicium meum iustum est quia nõ quæro voluntatem meam, sed eius qui misit me.lib.9.c.8.nu.8.lib.18.c.19.nu.1

Cap.6. Post hæc abijt Iesus trans mare Galilææ.li. 14.c.1.nu.8

Colligite quę superauerunt ne pereant lib. 2.c.14.nu.14

Operamini cibum non qui perijt,&c. lib.7. c.2.nu.3

Ego sum panis vitę,qui de cœlo descendit, qui manducat ex hoc pane viuet in ęternum.lib.11.cap.3.nume.4. lib. 1. cap. 8. num.3. & lib.5.cap.12.nu.11.& lib. 1.ca. 5.nume.6

Erunt omnes docibiles Dei. lib. 2.ca.1.nume. 22

Amen amen dico vobis,nisi manducaueritis meam carnem,& biberitis meum sanguinem non habebitis vitam in vobis.li. 5.c.12.nu.2.6.& lib.16.c.1.nu.10

Caro mea vere est cibus, & sanguis meus vere est potus.lib.5.c.12.nu.2.6

Qui manducat meam carnem,& bibit meũ sanguinem,in me manet,& ego in eo.li. 5.c.12.nu.6

Durus est hic sermo, & qui potest eum audire?lib.15.c.7.nu.1.2.lib.18.c.3.nu.12

Nemo potest venire ad me,nisi Pater meus qui misit me traxerit eum. lib.1.ca.1.nu. 12.& lib.7.c.9.nu.13

Ego sum resurrectio,& vita, & ego resuscitabo eum in nouissimo die. lib.3.cap.13. num.7.8

Numquid,& vos vultis abire?lib.15.c.7.nu. 1.2.3.4.5.6.7.8.lib.18.c.3.nu.12

Respondit ei Simon Petrus, Domine, ad quem ibimus, verba vitæ æternæ habes. lib.16.c.8.nu.5.lib.18.c.3.nu.12

Vbi est ille?lib.14.c.6.nu.14 Cap.7.

Quidam enim dicebant,quia bonus est,alij autem non,sed seducit turbas. lib.3.c.8. nume.10

Nolite iudicare secundum faciem; sed iustum iudicium iudicate.lib.9.c.10.nu.8

Si quis sitit,veniat ad me, & bibat.lib.1.ca. 25.nu.1.5. & lib.3.c.10.nu.49. & lib.8.c. 8.nu.22.lib.16.c.10.nu.1.2.& lib.18.ca.2. nume.12

Qui credit in me, sicut dicit scriptura, flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ.li. 1. c.25 nu 5.lib.7.c.8.num.7.8.lib.16.c.4. nu.22.lib.16.c.12.nu.7.44.52

Hoc autem dicebat de spiritu, quem accepturi erant credentes in eum. lib.1.c.25. nu.1.lib.5.c.10.nu.49.lib.7.c.8.nu.7.lib. 16.c.12.nu.44.52

Iesus autem perrexit in montem Oliueti. lib.3.c.16.nu.14 Cap.8.

Qui sine peccato est vestrum, primus in eã lapidem mittat.lib.3.c.22.nu.16

Nec ego te condemnabo, vade, & amplius noli peccare.lib.4.c.21.nu.29

Ego non iudico quemquam, & si iudico ego, iudicium meum verum est.lib.9.ca. 8.nume.8

Si vos manseritis in sermone meo, vere discipuli mei eritis, & cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos. lib. 9. cap. 13. nu. 11.lib.9.c.13.num.4.lib.1.cap.17. nume. 17

Omnis qui facit peccatum, seruus est peccati. lib.2.c.15.nu.66.lib.7.c.8.nu.39.lib. 9.c.13.nu.4.11.lib.10.c.4.nu.7.lib.14.ca. 6.nu 44

Seruus autem non manet in domo in ęternum;filius autem manet in æternum. li. 9.c.13.nu.11

Si ergo filius liberauerit, vere liberi eritis. lib.9.cap.12.nume. 21. & lib. 10. cap. 4. nume. 16

Sermo meus non capit in vobis.lib.16.cap. 10.nu.38

Vos

Digitized by Google

Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere. libr.14. cap.17. num.27.

Ille homicida erat ab initio, & in veritate non stetit, quia non est veritas in eo, cũ loquitur mendacium, ex proprijs loquitur, quia mendax est, & pater eius. li.16. c.8.nu.23.24.

Cap. 9. Me oportet operari opera eius qui misit me, donec dies est. lib.18.c.17.nu.7.

Operamini dum dies est, veniet nox, quãdo nemo potest operari. libro 17. cap.1. num.4.5.

Schisma erat inter eos. lib.14.c.4.n.4.

Ego in iudicium veni in hunc mundum, vt qui non vident, videant, & qui vident nõ videant. lib.3. c.19.nu.22.

Si cæci essetis, non haberetis peccatum, nũc vero dicitis, quia videmus, peccatum vestrum manet. lib.3.cap.4. nu.4. & cap. 19.num.22.

Cap. 10. Amen, amen dico vobis, quia ego sum ostium, per me siquis introierit, saluabitur, & ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet. lib.18.c.9.nu.7.

Ego sum pastor bonus. lib.18.c.8.nu.2.

Et non rapiet quisquam de manu mea. lib. 4.c.18.nu.20.

Cap. 11. Domine iam fœtet, quatriduanus est li.14. c.8.nu.28.29.30 31.32.33.

Tollite lapidem. lib 18. c.8. nu.6.

Vbi posuistis eum? veni, & vide. lib.3.cap. 22.num.33.

Lazare exi foras lib.14.c.11. nu.43. lib.18. c.8.nu.6.lib.3.c.22.nu.33.

Et lachrymatus est Iesus. lib.4.cap.1. numero 35.

Si dimittimus eum sic, venient Romani, & tollent locum nostrum, & gentem. lib.3. cap.10.nu.10.

Vos nescitis quicquam; videtis quia nihil proficimus, hic homo multa signa facit. lib.4. c.22. nu.13.14.

Cap. 12. Nisi granum frumenti cadens in terra, mortuum fuerit, ipsum solum manet: si autẽ mortuum fuerit, multum fructum affert. lib.3.c.10.nu.61.

Si quis mihi ministrat, me sequatur. lib.8.c. 5. num.28.

Qui odit animã suã in hoc mundo, in vitã æternã custodit eam. lib.18. c.15.nu.42.

Qui amat animam suam, perdet eam. lib.1. c.11 nu.10.lib.18.c.15.nu 41.

Nunc iudicium est mundi, nunc princeps huius mundi ejicietur foras. lib.2.cap.5. num.64. & lib.4. c.34.num.21. & lib.11. c.12.nu.28.

Ambulate dum lucem habetis, ne tenebræ vos comprehendant. libro 9.cap.21. numero 33.

Et ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum. lib.1.cap.1.num 27.& lib.2.c 13.num.6.7.

Iesus autem non credebat eis semetipsum. lib.15. cap.5.num 3.

Verumtamen ex principibus multi crediderunt in eum, sed propter pharisæos nõ confitebantur, vt de synagoga non ejicerentur. lib.1. c.20.nu.15. & lib.18.cap. 1. num.12.

Dilexerunt enim gloriam hominum magis quam gloriam Dei lib.1. cap.20. num.7. 15. & lib.3.cap.11.num.33.& lib.7.cap.5. nu.7. & lib.18. c.1. nu.12.13.14.15.24.

Sermo quem locutus sum, ille iudicabit eũ in nouissimo die. lib.16.c.10.nu.13.

Exemplum enim dedi vobis vt quemadmodum ego feci vobis, ita, & vos faciatis. lib.8. c. nu.1. Cap. 13.

Cum hæc dixisset Iesus, turbatus est spiritu. lib.14.c.2.nu.9.

Et post buccellam introiuit in eum sathanas. lib.4.c.4. nu.11.

Mandatum nouum dedi vobis, vt diligatis inuicem sicut dilexi vos, vt, & vos diligatis inuicem. lib.1.cap.15.num.12.13.14. 24. & lib.2.cap.2.num.27.& lib.3. cap.2. num.37.

In hoc cognoscent omnes quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad inuicem. lib.1.c.12.nu.6.& c.15. nu.5.12. 13.& lib.3. c.2.nu.9.

Non turbetur cor vestrum creditis in Deũ, & in me credite, in domo patris mei mãsiones multæ sunt. libro 15. cap. 2. numero 22.23.24. Cap. 14.

Si quo minus dixissem vobis, quia vado parare uobis locum, & si abiero, & præparauero uobis locum, iterum uenio, & accipiam uos ad me ipsum, ut ubi sum ego, & uos sitis lib.3.c.14.nu.10.

Ego sum uia, ueritas, & uita. lib.2. cap.6. num.9.8.

Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet lib.3. c.14.nu.14.nu.27. lib.2.c.7.nu.3.

Et quodcumque petieritis patrem, in nomine meo, hoc faciam. lib.13. c.9.nu.17.

Et ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit uobis, ut maneat uobiscum in æternum, spiritum ueritatis quem mundus non potest accipere, quia non uidet eum, nec scit eum, uos autem cognoscitis eum; quia apud uos manebit, & in uobis erit. lib.11.c.12.num.4.& lib.16.cap. 12.nu 16.51.

Vos autem uidetis me, quia ego uiuo, & uos uiuetis. lib.3.c 13. nu.25.

Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, qui non diligit me sermones meos non seruat. lib.16. c.12.nu.58.

Paracletus autem, Spiritus sanctus quẽ mittet Pater meus in nomine meo, ille uos docebit omnia, & suggeret uobis omnia quæcumque dixero uobis. lib.18.cap 12. num.11.63.

Si diligeretis me, gauderetis utique, quia uado ad Patrem. lib.1. c.11.nu.4.

Venit

Digitized by Google

Venit enim princeps huius mũdi, & in me non habet quicquam. lib.2.c.8. nu.12. & lib.3.cap.9.nu.41.
Surgite eamus hinc.lib.11.c.12.nu.22.
Cap. 15. Non enim vos me elegistis, quia ego elegi vos. lib.1. c.23. nu.29.
Manete in dilectione mea. lib.3. cap.2.numero 25.
Sicut palmes non potest ferre fructum a semetipso, nisi manserit in vite, sic nec vos nisi in me manseritis, &c. quia sine me nihil potestis facere lib.7.c.9.nu.7.9.13.16.19.& lib.14.c.24.nu.12.
Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem sicut dilexi vos. lib.1. cap.11. numero 7. 35.
Maiorem charitatem nemo habet, quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis. lib 1.c.19.nu.11. & lib.2.c.12.n.35. & lib.3.c.2.nu.3.4.5.
Vos amici mei estis si feceritis quæ ego pręcipio vobis. lib.1.c.19.nu.15. & lib.2.c.8. nu.31.& lib.6.c.3.nu.23.
Vos autem dixi amicos; quia omnia quæcumque audiui a patre meo, nota feci vobis. lib.1.c.19.nu.15.
Ego elegi vos, & posui vos, vt fructum afferatis, & fructus vester maneat.lib.2.cap.14.num.8.
Si non venissem, & locutus eis non fuissem peccatum non haberent; nunc autem excusationem non habent de peccato suo. lib.3. cap.25. num.12. & lib.18.cap.2.num.17.
Cap. 16. Expedit vobis, vt ego vadam, &c. lib.1. c.11.num.5.
Si enim non abiero, paraclitus nõ veniet ad vos; sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia impleuit cor vestrum.lib.3.c.14.nu.25.29.33.
Mundus autem gaudebit; vos autem contristabimini. lib.7. cap.2.num.15.lib.17.cap.6. nu.3.
Sed tristitia vestra vertetur in gaudium.lib.3.cap.14.nu.26.lib.7.cap.2.nu.15. lib.17.c.6 num.3.
Mulier cum parit, tristitiam habet, quia venit hora eius; cum autem pepererit puerum, iam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundo. lib.17.c.4 nu.6.
Et vos igitur nunc quidem tristitiam habetis.lib.17.c.4.nu.6.7.
Vsque modo non petistis quicquam in nomine meo, petite, & accipietis, vt vestrũ gaudium sit plenum.lib.13. c.9.nu.18.
In mundo pressuram habebitis.libr.2. c.9. nu.31.lib.6.c.9. nu.9.12. & lib.6. cap.11. num.25.& lib.9. c.15.num.1. lib.17.c.6. numer.3.
Confidite, ego vici mundum. lib.2. cap.8. nu.41. & lib.6.c.9. nu.9.lib.9.c.15. nu.1. lib.17. cap.6.nu.3.
Hæc locutus sum vobis, vt in me pacem habeatis. lib.14.c.5.num.28.
Et nunc clarifica me tu Pater apud temetipsum, claritate quam habui priusquam mundus fieret apud te. lib.3.cap.13.numero 14.
Hæc est vita æterna, vt cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti Iesum Christum.lib.2.cap.4.nu.30. lib.6. cap.3. num.10. Cap. 17.
Pater oro vt omnes vnum sint, sicut tu Pater, & ego vnum sumus. libr.1. cap. 23. numero 30.
Pater volo vt vbi ego sum illic sit, & minister meus. lib.1.cap.23.num.30. & lib.4. cap.21.num.10.
Oro Pater, vt sicut tu Pater in me, & ego in te, & vt ipsi in nobis vnum sint.lib.1.cap.23.nu.30.lib.2. c.4.nu.1.
Iterum, venio, & accipio vos ad me ipsum, vt vbi ego sum, & vos sitis. lib.4. cap.21. numer. 10.
Hæc cum dixisset Iesus, egressus est cum discipulis suis trans torrentem Cedron, vbi erat hortus. lib.3.c.10. nu.33. Cap. 18.
Regnum meum non est de hoc mundo.lib.2.cap.16. nu.23.
Dicit ei Pilatus, mihi non loqueris. libro 3. c.10. num.91. Cap. 19.
Nescis, quia potestatem habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittere te? lib9.c.8.nu.8.
Non haberes potestatem aduersum me vllam, nisi datum esset desuper. lib.2.cap. 8. num.34.
Et baiulans sibi crucem, exiuit in eum qui dicitur Caluariæ locum, Hebraice autẽ Golgotha. lib.3.c.10.nu.103.104.& cap. 10. nu.7.14.19.60.
Scripsit autem titulum Pilatus, & posuit super crucem. lib.3.c.10. nu.105.
Quod scripsi, scripsi. lib.3. c.11.nu.49.
Erat autem tunica inconsutilis, desuper contexta per totum. lib.3.c.2.num.28. & lib.4.c.28.nu.6.
Stabant autem iuxta crucem Iesu mater eius, & soror matris eius, Maria Cleophę, & Maria Magdalenæ. lib.3.c.10.nu.106. lib.11. c.6.nu 94.
Mulier ecce filius tuus, & deinde dicit discipulo, ecce mater tua. libr. 3. cap.10. num.39.
Postea sciens Iesus, quia omnia consummata sunt, vt consummaretur scriptura, dicit, sitio lib.3.c.10. nu.83.
Illi autem spongiam plenam aceto hyssopo circumponentes obtulerunt ei. lib.3. c 9.num.30.
Consummatum est.lib.3.c.10.nu.85.
Vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuo exiuit sanguis, & aqua. lib.3.c. 10.nu.54 & lib.5. c.12.nu.39.
Si tu sustulisti eum, dicito mihi, & ego eum tollam. lib.1. c.2.nu.11. Cap. 20.
Noli me tangere.lib.4.c. 1. nu.33.

Hæc

Hæc cum dixiſſet, inſufflauit, & dixit eis, accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta ſunt. libr. 16. cap. 1. nume. 9. 10. & lib. 16. cap. 12. numero 27. 28.

Cap. 21. Poſtea manifeſtauit ſe iterum Ieſus ad mare Tiberiadis. lib. 3. c. 13. nu. 20.

Mittite in dexteram nauigij rete, & inuenietis, miſerunt ergo, & iam non valebant illud trahere præ multitudine piſcium. lib. 18. c. 2. nu. 24.

Simon Ioannis, diligis me plus his? tu ſcis quia amo te. lib. 9. c. 6. nu. 31.

Dicit ei paſce agnos meos, paſce oues meas. lib. 2. c. 15. nu. 22. lib. 3. c. 2. nu. 5. & c. 5. nu. 27. lib. 14. c. 31. nu. 7.

Conuerſus Petrus vidit illum diſcipulum quem diligebat Ieſus. lib. 9. cap. 6. numero 25. 27.

Qui & recubuit in cena ſuper pectus eius. lib. 9. c. 6. nu. 21. 31. 32.

Si ſic eum volo manere donec veniã, quid ad te? lib. 9. c. 6. nu. 27. 31.

Ex Actis Apoſtolorum.

Cap. 1. Vos autem baptizabimini Spiritu ſancto non poſt multos hos dies. lib. 18. cap. 5. nu. 5.

Non eſt veſtrum noſſe tempora, vel momẽta, quæ pater poſuit in ſua poteſtate. lib. 18. c. 5. nu. 1.

Cumque intuerentur in cœlum, ecce duo viri aſtiterunt iuxta illos in veſtibus albis qui dixerunt. viri Galilæi quid ſtatis aſpicientes in cælum? hic Ieſus qui aſſumptus eſt a vobis in cœlum, ſic veniet, quemadmodum vidiſtis eum euntem in cœlum. lib. 3. c. 14. nu. 11. 18.

Tu Domine qui noſti corda omnium, oſtẽde ex his duobus, quem elegeris, accipere ſortem miniſterij huius, & apoſtolatus. lib. 16. c. 3. nu. 3. 4. 5.

Cap. 2. Et cum complerentur dies pentecoſtes. lib. 16. c. 12. nu. 13. 20. 21.

Et factus eſt repente de cœlo ſonus tamquam aduenientis ſpiritus vehementis, & repleuit totam domum, vbi erant ſedentes. lib. 5. c. 1. nu. 20. 21. & lib. 16. c. 12. nu. 19. 20. 49. 50. 55.

Et apparuerunt illis diſpertitæ linguæ tamquam ignis. lib. 16. cap. 12. nume. 14. 15. 19. 20.

Seditque ſupra ſingulos eorum. lib. 16. cap. 12. nu. 13. 20. 21.

Et repleti ſunt omnes ſpiritu Sancto. lib. 9. c. 6. nu. 19.

Et cœperunt loqui varijs linguis, prout ſpiritus Sanctus dabat eloqui illis. lib. 16. c. 12. nu. 19. 20. 21. 50.

Petrus in medio eorum dixit, non vt vos æſtimatis, ij ebrij ſunt, &c. hoc eſt quod dictum eſt per prophetam Ioel, & erit in nouiſſimis diebus effundam de ſpiritu meo ſuper omnem carnem, & prophetabunt filij veſtri, & filiæ veſtræ. lib. 5. cap. 1. nu. 20. 21.

Petrus, & Ioannes reſpondentes dixerunt ad eos ſi iuſtum eſt in conſpectu Dei, vos potius audire, quàm Deum, iudicate. lib. 1. c. 23. nu. 15. 20. Cap. 4.

Non enim poſſumus quæ audiuimus, & vidimus, non loqui. lib. 1. c. 23. nu. 15.

Et vocantes eos, denunciauerunt, ne omnino loquerentur, neque docerent in nomine Ieſu. lib. 1. c. 23. nu. 15.

Obedire oportet magis Deo quàm hominibus. lib. 16. c. 12. nu. 55.

Multitudinis credentium erat cor vnum, & anima una. lib. 1. c. 19. nu. 2. & lib. 2. c. 15. nu. 24. 25. & lib. 3. c. 2. nu. 47. 21. & lib. 4. c. 40. nu. 4. lib. 5. c. 5. nu. 2.

Quotquot enim poſſeſſiones habebãt &c. eorum pretia ponebant ad pedes Apoſtolorum. lib. 2. c. 15. nu. 25. 54.

Nec quiſquam eorum, quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erãt illis omnia communia. lib. 2. c. 15. nu. 25. 24.

Audiens autem Ananias hæc uerba cecidit, & expirauit, & factus eſt timor magnus ſuper omnes qui audierunt. lib. 6. c. 10. nu. 6. & lib. 15. c. 3. nu. 6. Cap. 5.

Dic mihi mulier ſi agrum tanti uendidiſti? at illa dixit, tanti. Petrus autem ad eam &c. uſque expirauit. lib. 4. c. 18. nu. 5. li. 9. c. 11. nu. 11. lib. 15. c. 3. nu. 5.

Ita ut in plateas eijcerent infirmos, & ponerent in lectulis ac grabatis, ut uenientе petro, ſaltim umbra eius obumbraret quemquam, & liberarentur ab infirmitatibus ſuis. lib. 3. c. 14. nu. 27. & lib. 14. cap. 25. num. 12.

Exurgens princeps ſacerdotum, & omnes qui cum eo erant, repleti ſunt zelo, & iniecerunt manus in Apoſtolos, & poſuerunt eos in cuſtodia publica. Angelus autem Domini per noctem aperuit ianuas carceris, & educens eos, dixit, Ite, & ſtãtes loquimini in tẽplo plebi omnia uerba uitæ huius. lib. 9. c. 15. nu. 3.

Ibant autem Apoſtoli gaudentes a conſpectu concilij, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati. lib. 1. c. 2. num. 13. & c. 23. nu. 20. & lib. 2. c. 4. nu. 24. & lib. 6. c. 9. nu. 14. 15. 16. & lib. 7. c. 4. nu. 2. & lib. 9. c. 15. nu. 9. 41.

Ecce uideo cœlos apertos, & Ieſum ſtantẽ a dextris uirtutis Dei. lib. 2. c. 9. nu. 20. & lib. 3. c. 14. nu. 35. Cap. 7.

Domine Ieſu ſuſcipe ſpiritum meum. lib. 1. c. 12. num. 60.

Ne ſtatuas illis hoc peccatum. lib. 1. cap. 12. num. 60.

Et cum hoc dixiſſet, obdormiuit in Domino. lib. 1. c. 12. nu. 60.

Angelus autem Domini locutus eſt ad Philippum Cap. 8.

lippum dicens, surge, & vade contra meridiem, ad viam, quæ descendit ab Ierusalem in Gazam, hæc est deserta, & surgens abijt, & ecce vir Aethiops Eunuchus potens Candaces reginæ Aethiopũ, qui erat super omnes gazas eius venerat adorare in Ierusalem, & reuertebatur legens Esaiam prophetam, sedensque super currum suum, &c. lib.16. cap.4. numero 10.

Cap. 9. Vade quoniam vas electionis est iste mihi, vt portet nomen meum, &c. lib.14. c.25. nu.37. 41.42.

Saule, Saule cur me persequeris. lib.1. c.15. nu.21. & lib.3. c.12. nu.15.

Domine quid me vis facere? lib.18. ca.19. num.5.

In Ioppe fuit quædam discipula nomine Thabita plena bonis operibus, & Eleemosynis, quas faciebat, factum est autem vt infirmata moreretur, &c. Dorcas. li.5. c.10. nu.3.

Cap. 10. Orationes tuæ, & eleemosynæ ascenderũt in memoriam in conspectu Dei. lib.5. c.10. nu.3. & nu.27.38.

Surge Petre, occide, & manduca. lib.1. ca.1. num.56. lib.4. ca.32. num.7. lib.0. cap.19. num.12. lib.16. cap.7. num.27. lib.12. cap.12. num.1.

Surge, & ipse ego homo sum. lib.8. cap.5. nume.26.

Hunc Deus suscitauit a mortuis tertia die, & dedit eum manifestum fieri non omni populo, sed testibus præordinatis a Deo, idest nobis, qui manducauimus, & bibimus cum illo, postquam resurrexit a mortuis. lib.2. c.12. nu.21.

Cap. 12. Oratio autem fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo. libr.13. cap.9. num.11.12.

Cum autem producturus esset Herodes Petrum, in ipsa nocte erat Petrus dormiens inter duos milites vinctus cathenis duabus, & custodes ante ostium custodiebãt carcerem, &c. caligas tuas. lib.6. c.9. nu.16. lib.14. c.25. nu.2.

Processit puella nomine Rhode ad portam, &c. Angelus eius est. lib.2. cap.21. numero 1.

Cap. 14. Per multas tribulationes oportet nos introire in regnum cœlorum. lib.2. c.6. nu.24. & c.7. nu.10.31.

Viri fratres quid hæc facitis, & nos mortales sumus similes vobis, &c. dans pluuias de cœlo. lib.4. cap.3. num.24.25. libro 8. c.7. num.2.

Cap. 15. Quid tentatis imponere iugum super ceruices discipulorum, quod neque nos, neque patres nostri portare potuimus? lib.11. c.4. nu.4.

Cap. 16. Transeuntes autem Phrygiam, & Galatiæ regionem, vetati sunt a Spiritu sancto loqui verbum Dei in Asia. lib.14. cap.17. num.19.

Visio autem per noctem facta est Paulo, vir Macedo quidam erat, &c. transiens in Macedoniam, adiuua nos. lib.4. cap.17. num.19.

Tremefactus procidit ante Paulum, &c. credens Deo. lib.5. c.13. nu.7.

Hi homines conturbant ciuitatem nostrã, &c. nihil tibi male feceris, vniuersi enim hic sumus. lib.1. c.23. nu.21.

Media autem nocte Paulus, & Silas orantes laudabant Deum, & audiebant eos qui in custodia erant, subito vero terremotus factus est magnus, ita vt mouerentur fundamenta carceris. lib.13. c.3. nu.14. & c.9. nu.20.

In quo viuimus, mouemur, & sumus. li.17. cap.5. nu.14. Cap. 17.

Vna autem sabbati cum venissemus ad frãgendum panem, Paulus disputabat cum eis profecturus in crastinum, protraxitq; sermonem vsque in mediam noctem; sedens autem quidam adolescens, &c. cecidit de tertio cœnaculo deorsum, & subleuatus est mortuus. lib.16. cap.10. nume.24. Cap. 20.

Nisi quod Spiritus sanctus per omnes ciuitates mihi protestatur dicens, quoniam vincula, & tribulationes Ierosolymis me manent, sed nihil horum vereor, nec facio animam meam pretiosiorem quam me, dummodo consumem cursum meũ, & ministerium verbi, quod accepi a Domino Iesu testificari Euangelium Dei. lib.14. c.72. nu.5. lib.1. c.1. nu.17.

Quapropter contestor vos hodierna die; quia mundus sum a sanguine omnium, non enim subterfugi, quo minus annunciarem omne consilium Dei vobis lib.1. c.3. nu.7. lib.14. c.31. nu.2.

Per triennium nocte, & die non cessaui cũ lachrymis monere vnumquemque vestrum. lib.1. c.14. nu.27. & lib.1. c.3. n.7. lib.14. c.31. nu.2.

Scio, quod post discessum meum intrabunt in vos lupi rapaces, non parcentes gregi, & ex vobis ipsis exient, peruersa loquentes, vt abducant discipulos post se. lib.8. cap.2. nu.4.

Argentum & aurum nullius concupiui, sicut ipsi scitis, quoniam ad ea quæ mihi opus erant, & his qui mecum sunt, ministrauerunt manus istæ. lib.2. cap.15. numero 16.17.

Hæc dicit Spiritus sanctus virum cuius est hæc zona, alligabunt in Ierusalem, & tradent in manus gentium, quod cum audissemus, rogabamus nos, & qui loci illius erant, ne ascenderet Ierosolymam, tunc respondit Paulus, & dixit, quid facitis flentes, & affligentes cor meum non solum alligari, sed, & mori in Ierusalem paratus sum propter nomen Domini Iesu, & cum ei persuadere non possemus, quieuimus dicentes, Domini voluntas fiat. Cap. 21.

Digitized by Google

ſiat. lib.1.cap.14.num.27.

Cap. 22. Ego ſum vir Iudæus natus Tarſo Ciliciæ, nutritus autem in iſta ciuitate ſecus pedes Gamalielis, æmulator legis, ſicut vos ſcitis, iuxta veritatem paternæ legis, &c. lib.16. c.4. nu.15.16.

Cap. 23. Conſtans eſto, ſicut enim teſtificatus es de me in Ieruſalem ſic te oportet Romæ teſtificari.lib.2.c.9.nu 1.

Cap. 26. Opto omnes qui audiunt hodie fieri tales qualis ego ſum, exceptis his vinculis. lib.1. cap.2. nume.27. & libro 11. cap.7. num.5.6.

Cap. 27. Cum autem vehementi tempeſtate, ſequenti die iactaremur, iactum fecerunt, ac tertio die noſtris manibus armamenta nauis proiecimus, &c. ſeptuaginta ſex. lib. 5.c.8. nume 6.

Bono animo eſto, viri; amiſſio enim animę nullius erit ex vobis præterquam nauis, aſtitit enim mihi hac nocte, &c. qui tecũ nauigant. lib.5. c.8. nu.4.

Cap. 28. Cum congregaſſet, Paulus autem Sarmentorum aliquantam multitudinem, & impoſuiſſet ſuper ignem vipera a calore, cũ proceſſiſſet, inuaſit manum eius, vt viderunt vero barbari pendentem beſtiã de manu eius, ad inuicem dicebant, vtique homicida eſt homo hic, qui cum euaſerit de mari, vltio non ſinit eum viuere. lib.11.c.15.nu.6.

Ex epiſtola ad Romanos.

Cap. 1. PAulus ſeruus Ieſu Chriſti, vocatus Apoſtolus, ſegregatus in Euãgelium Dei, quod antea promiſerat per prophetas ſuos in ſcripturis ſanctis, de filio ſuo.lib. 3.c.5.nu.93.lib.9.c.12.nu.7.

Gratias ago Deo meo per Ieſum pro omnibus vobis, quia fides veſtra annunciatur in vniuerſo mundo.lib.6. cap.3. nu.22.& c.4.nu.5.

Teſtis enim eſt mihi Deus, cui ſeruio in ſpiritũ meo. lib.1. cap.22. num.4.lib.9.cap. 13. num.7.

Reuelatur enim ira Dei de cœlo ſuper omnem impietatem, & iniuſtitiam hominũ eorum, qui veritatem Dei in iniuſtitia detinent, quia quod notum eſt Dei, manifeſtum eſt in illis. Deus enim illis reuelauit. lib.2.cap.10. num.22.lib.3.cap.15. num.12.lib.4.cap.12.num.13.lib.10.cap. 5. num.3.9.

Inuiſibilia Dei a creatura mundi, per ea quæ facta ſunt intellecta conſpiciuntur, ſempiterna quoque eius virtus, & diuinitas, ita vt ſint inexcuſabiles qui cum cognouiſſent Deum, non ſicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt, ſed euanuerunt, &c. obſcuratum eſt cor inſipiens eorum dicentes enim ſe eſſe ſapiẽtes, ſtulti facti ſunt. lib.1.cap.18.num.8. lib.3.cap.11.num.32. & lib.14.c.14.n.10. 11.12.13.14.15.16. & lib.14.cap.20.n.10. lib.18.c.8.nu.3.4.& ca.13.nu.11. & lib.3. cap.15.nu.12. lib.4. cap.12.nu.13 lib.10. c.5.num.3.9.

Et mutauerũt gloriam incorruptibilis Dei in ſimilitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & ſerpentum.lib.1.c.18. nu.8.lib.14.cap. 20.nu.10 & lib.18.c.8.nu.3.4.& c.13.nu. 11.lib.3.c.4.nu.9.10.

Propter quod tradidit illos Deus in deſideria cordis eorum in immunditiam, vt cõtumelijs afficiant corpora ſua in ſemetipſis, quia commutauerunt veritatem in mendacium, & coluerunt, & ſeruierunt creaturæ potius quam creatori. li.1.c.18. nu.8.lib 14.c.20.nu.10.lib.18.c.8.nu.3.4. & c.13.nu.11.lib 1.c.10.nu.3. & lib.2.ca. 10.nu.28 lib.3.c.18.nu.14. lib.8.c.1.num. 12.lib.14. cap.5. nu.10.11.12.13.14.15.16. lib.14.cap.14.

Propterea tradidit illos Deus in paſſiones ignominiæ, nam fœminæ mutauerunt naturalem vſum in eum vſum, qui eſt contra naturam ſimiliter, & maſculi relicto naturali vſu, &c. libro 14. cap.14.numero 11.

Tradidit illos Deus in reprobum ſenſum, vt faciant ea, quæ non conueniunt, repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, &c.lib.8.c.1.nu.10.14. & nu.1.5.

Exiſtimas autem hoc o homo qui iudicas eos qui talia agunt, & facies ea, quia tu effugies Iudicium Dei? lib.4. cap.11. numero 26. Cap. 2.

An diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis contemnis? lib.1.c.9.n.3. & lib.2.c.10.nu 11.& c.11. nu.89.lib.4.c. 6.nu.13.& c.7.nu 34. & c.5.n.1.lib.4.c.8. nu.1.& c.11. num.26.

An ignoras, quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? lib.1. cap.9. nu.3. lib.2.cap.10. num.11.26.28. lib.4.cap.11. num.26.

Secundum autem duritiam tuam, & impœnitens cor tuum, theſaurizas tibi iram in die iræ, & reuelationis iuſti iudicij Dei, qui reddet vnicuique ſecundum opera eius.lib.2.c 10. nu.11.26.28. & cap. 11 num.9.& c.14.nu.4.lib.4. c.7.num.34. & cap.8.num.1.& cap.11.nu.26.27.lib.9. cap.9.num.5.

Ijs quidem qui ſecundum patientiam boni operis gloriam, & honorem, & incorruptionem quærunt, vitam æternam; ijs autem qui ſunt ex contentione, & qui non acquieſcunt veritati, credunt autem iniquitati, ira & indignatio, tribulatio, & anguſtia in omnem animam operantis malum. lib.3.cap.2 nu.35.

Cum enim gentes quæ legem non habent, naturaliter, quæ legis ſunt, faciunt, ipſi ſibi ſunt lex.lib.4.c.27. nu.5.lib.10.ca.3. nu.4.

num.4.lib.18.cap.3.num.1.& lib.15.cap. 14. nu.8.

Testimonium reddente illis conscientia ipsorum, & inter se inuicem cogitationum accusantium, aut etiam defendentium, in die cum iudicabit Deus occulta hominum.lib.9.cap.9.num.6 lib.18.cap.14. numero 8.

Qui ergo alium doces, teipsum non doces, qui prædicas non furandum, furaris, qui dicis non mœchandum, mœcharis, qui abominaris idola, sacrilegium facis? lib. 14.c.28.nu.36.

Non enim qui in manifesto, Iudæus est, neque quæ in manifesto, in carne est circũcisio, sed qui in abscondito, Iudæus est, & circumcisio cordis in spiritu non littera. lib.9.c.24 nu.3.

Cap. 3. Et non sicut blasphemamur, & sicut aiunt quidam nos dicere, faciamus mala, vt veniant bona, quorum damnatio iusta est. lib.6 c.3.nu.18.

Quia non est iustus quisquam, non est intelligens, aut requirens Deum. lib.14. c. 18. nu.2.

Vbi est ergo gloriatio tua? lib.7. cap.6. numero 3.

Quia ex operibus legis non iustificabitur omnis caro coram illo lib.8.c.5. num.1. lib.14.c.18.nu.2.

Qui traditus est propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationem nostram. lib.3 c.11.nu.1.

Cap. 5. Iustificati ergo ex fide pacem habeamus ad Deum. lib 14.c.4 nu.2.

Per quem habemus accessum per fidem in gratiam istam, in qua stamus, & gloriamur in spe gloriȩ filiorum Dei.lib.2.cap. 6. num.5.

Non solum autem, sed & gloriamur in tribulationibus, scientes quòd tribulatio patientiam operatur, patientia autẽ probationem, probatio vero spem, spes autem non confundit.lib.1.c.1 nu 29.li.5. c.9.nu.1.10.lib.6.c.9.nu.11.& lib.6.c.13. num.5.& num.13 lib.7.c.1. num.8.16.& c.8.nu.4.5.lib.9.c.15.nu.42 lib.17.c.4 nu. 3.4. lib.16.c.11. nu 11.

Quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctum, qui datus est nobis.lib.1.cap.1. nu 20. & lib.1.c.9. nu.10. & c.18.nu.15. & cap.25.num.2. & lib.3.c.1.num.35.lib 6.c.9.num.11.li.16. c.11.nu.39.

Vix enim pro iusto quis moritur; nam pro bono forsitan quis audeat mori? lib.3.c. 10. num.55.

Commendat autem charitatem suam Deus in nobis, quoniam si cum adhuc peccatores essemus, secundum tempus Christus pro nobis mortuus est, multo magis nunc iustificati in sanguine ipsius salui erimus ab ira per ipsum; si enim cum inimici essemus reconciliati sumus Deo per mortem filij eius; multo magis reconciliati salui erimus in vita ipsius.lib.1.cap. 1. num.17. & lib.2. cap.12. num.7.& lib. 5. cap.5. nume.45.46.49. libro 2. cap.13. numero 35.

Propterea sicut per vnum hominem peccatum introiuit in hunc mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransijt.lib.9.c.18.nu.3.

Sed regnauit mors ab Adam vsq; ad Moysem, etiam in eos qui non peccauerunt in similitudinem præuaricationis Adæ, qui est forma futuri.lib.3.c.5. nu.10.& c. 10.nu.18.& lib.9.c.18.nu.3.

Vbi abundauit delictum, superabundauit & gratia.lib.3.c.5.nu.10. lib.6.c.3.nu.18. lib.8.c.5.nu.15.16.

Si enim mortui sumus peccato, quomodo adhuc viuemus in illo? consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem? lib.3.c.11.nu.19. Cap. 6.

Vt quomodo Christus resurrexit a mortuis per gloriam Patris, ita & in nouitate vitæ ambulemus.lib.3.c.13.nu.1. & lib.15. cap.8. num.4.

Qui enim mortuus est peccato, iustificatus est a peccato. lib.3. c.11.nu.12.

Si autem mortui sumus cum Christo, credimus quia simul etiam viuemus cum illo. lib.3. cap. 11. num.59. lib. 18. cap. 10.num.8.

Scientes quòd Christus resurgens ex mortuis, iam non moritur; mors illi vltra nõ dominabitur, quod enim mortuus est peccato mortuus est semel, quod autem viuit, viuit Deo. lib.3.c.10.nu.45. lib.18. cap.10.nu.8.

Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore, vt obediatis concupiscẽtijs eius lib.1.cap.10.nu.8.& lib.3.c.1.nu.29. 56. & c.11.nu.9.lib.9.c.12. nu 11.& lib. 10.c.4.nu.18. & lib.14. c.8.num.12.35.& lib.15.c.1.nu.6. lib.18.c.13.num.1. lib.2. c.5.nu.29 34.

Sed neque exhibeatis membra vestra, arma iniquitatis peccato, sed exhibete vos Deo tamquam ex mortuis viuentes, & membra vestra arma iustitiæ Deo. lib.2. cap.7.nu 16.17.lib.3. c 1.num.29. lib.18. cap 13. nu.1.

Gratias autem Deo quod fuistis serui peccati, obedistis autem ex corde in eam formam doctrinæ, in qua traditi estis. lib 18. c.2.nu.10. & c.8.nu.3.

Humanum dico propter infirmitatem carnis vestræ, sicut enim exhibuistis membra vestra seruire immunditiæ,& iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitiæ, in sanctificationem. lib.1.c.10.nu.8. lib.2.c.8.nu. 39. & c.17.nu.8. & lib.3.c.1. nu 29.lib.9. c.23.nu.18.lib.11.c.3. nu.9.& c.4.num.9. lib.18.c.8 nu.10.

Cum enim serui essetis peccati, liberi fuistis in-

stis iustitiæ, nunc ergo liberati a peccato, serui autem facti Deo, habetis fructū vestrum in sanctificationem, finem vero vitam æternam.lib.10.c.4.nu.17.

Quem ergo fructum habuistis in illis, in quibus nunc erubescitis. libr.14. cap.11. num. 12.

Cap. 7. Occasione autem accepta, peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam,&c. nam peccatum occasione accepta per mandatum seduxit me,& per illud occidit.lib.14.c.11.nu.9. & c.17.nu.26.

Scimus autem quod lex spiritualis est; ego autem carnalis sum,venundatus sub peccato.lib.14.cap.17.num.26. lib.10.cap.3. num.10.

Quod enim operor non intelligo,nō enim quod volo bonū, hoc ago, sed quod odi malum,illud facio; nunc autem iam non ego operor illud, sed quo habitat in me peccatum, scio enim quia non habitat in me, hoc est in carne mea bonum,si autem quod nolo,illud facio, iam non ego operor illud,sed quod habitat in me peccatum.lib.3.c.1.nu.33.lib.2.c.5. nu.31.& c.9.nu.32.& lib.3.c.1.num.28.30.31.lib. 18.c.14.nu.2.

Non enim quod volo, facio bonum, sed quod nolo malum, hoc ago. lib.2. ca.5. num.29. lib.24. cap.2.num.3. lib.18.cap. 14. nu.2.3.

Nam velle adiacet mihi, perficere autem bonum, non inuenio. lib.2.cap.5. nu.28. 30.& lib.3.cap.1. nu.28.30.31.32.59.li.7. cap.9. nume.18.19. 20.21. lib.14. cap.7. num.20.lib.18.cap.14.num.2.3.23. & ca. 19. num.14.

Condelector legi Dei secundum interiorē hominem.lib.2.c.5.num.28.30.lib.3.c.1. nu.29.lib.9.c.12.nu.11.lib.10.c.4.nu.17. lib.18.c.14.nu.2.3.

Video autem aliam legem in mēbris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem in lege peccati. lib.2.c.5. nu.13. 28.40.41.lib.3.cap.8.num.2. & cap.1.nu. 29.35. lib.18. cap.14.num.2.3. lib.1.cap. 25.num.7.

Infelix homo quis me liberabit de corpore mortis huius. lib.1.c.14. num.12.lib. 2.cap.5.nu 27. & num.13.33. lib.3.cap.1. num.44.lib.10.c.4.nu.13.lib.14.c.2.nu.3. lib.18.c.14.nu.2.3.& c.16.nu.2.5.& c.19. num.9.10.

Igitur ego ipse seruio mente legi Dei, carne autem legi peccati.lib.1. cap.22.nu.4. lib.2.cap.5. num.28.33.lib.3.cap.1.num. 31. 32. 33.

Cap. 8. Nam quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem, Deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum in carne. lib.3. cap.5. num.10.& c.9. num.45. & cap.10.num.45.47.& cap.11. numero 28. 29.

Nam prudentia carnis mors est, prudentia autem spiritus vita,& pax. lib.9. cap.17. num.15.

Quoniam sapientia carnis inimica est Deo, legi enim Dei subiecta non est, qui enim in carne sunt placere Deo non possunt. lib.9.c.17.nu.15.16.17.lib.3.c.1.n.43.44. lib.16.c.11.nu.12.

Vos autem in carne non estis, sed in spiritu, si tamen spiritus Dei habitat in vobis. lib.3.c.1.nu.43.44.

Corpus quidem mortuum est propter peccatum, spiritus autem vita viuit propter iustificationem.lib.3.c.1.nu.8.

Ergo fratres debitores sumus,non carni, vt secundum carnem viuamus. lib.3.cap.1. num.13.29.

Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini, si autem spiritu, facta carnis mortificaueritis,viuetis. lib.2.c.5. nu.26.& c. 7.nu.38.& c.9.nu.17 & lib.3.c.1.num.13. nu.29.& c.11 nu.14.

Quicumque enim spiritu Dei aguntur, ij filij Dei sunt. lib.2 cap.8.num.11.& cap. 9.num.27.

Non enim accepistis spiritum seruitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum Dei, in quo clamamus,abba,pater.lib.2.c.14.nu.8.& lib.9. c.12.nu.1.7.lib.1.c.9.nu.4.

Ipse enim spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filij Dei, si autem filij, & heredes,heredes quidē Dei, coheredes autem Christi. lib.2.c.8.n.11. & lib.2.c.1.nu.22.

Si tamen compatimur, vt, & conglorificemur. Existimo enim ꝙ non sunt condignæ passiones huius temporis, ad futurā gloriam, quæ reuelabitur in nobis.lib.2, c.3.n.3.7.17.& lib.6.c.9.nu.21.

Nam expectatio creaturæ,reuelationem filiorum Dei expectat. libr.9. cap.15. numero 23.24.

Vanitati enim creatura non volens subiecta est. lib. 1. cap.20. nume.9. lib.8. cap. 3. num.12.

Quia, & ipsa creatura liberabitur a seruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei.lib.2.c 1.nu.10.

Simus enim quod omnis creatura ingemiscit,& parturit usque adhuc. lib 2. cap.8. n.11.& lib.9. c.15. nu.24.

Non solum autem illa, sed, & nos ipsi primitias spiritus habentes,& ipsi intra nos gemimus adoptionem filiorum Dei, expectantes redemptionem corporis nostri. lib.2.cap 8.nu.11.& lib.14.c.9 nu.6. lib.2.cap.2. num.15. & nu.vlt. & lib.7.c. 4.num.5.

Spe enim salui facti sumus. lib.2. cap.2.nu. 15. & cap.4 nu. 16. & lib.3.c.13. num.22. lib.7. c.4 nu.5.

Similiter autem, & spiritus adiuuat infirmitatem

mitatem nostram.lib.2.c.8.nu.11.lib.13.c.9.nu.1.lib.16.c.11.nu.62.63. lib.17.c 4. num. 11.

Nam quid oremus,sicut oportet,nescimus, sed ipse spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.lib.2.cap 8.nu.11.12.13. & lib 13.c.9.nu.1.& lib.17.cap.4. numero 11.

Scimus autem quoniã diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum. lib.1.c.2. nu.29.& lib.2.c.8.nu.11.& lib.9.cap.15. nu.22.23.& c.18.nu.9.10.

Si Deus pro nobis,quis contra nos? lib.2.c. 8. num.11.41.& c.9. nu.15.20. lib.4.cap. 14. num.17.

Qui etiam proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. lib.2.c.1.nu.24.& c.13.nu 6.35.

Quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit? lib.2.c.1. nu.24.

Quis accusabit aduersus electos Dei? lib.2. c.8.nu.12.13 lib.4.c.14. nu.11.17.

Deus qui iustificat, quis est qui condẽnet? Christus Iesus qui mortuus est, immo qui, & resurrexit, qui est ad dexteram Dei,qui etiam interpellat pro nobis.lib. 2.c.8.nu.12.

Quis ergo nos separabit a charitate Christi? tribulatio? an angustia? an persecutio? an nuditas? an fames? an periculum? an gladius? lib.1.c.7.nu.5.10.& c.2.num. 21.lib.3.c.1.nu.48.& c.16.nu.15. lib 4.c. 8.nu.3.5.6.7.& c.12.nu.58.& c.14.nu.14. 27.& lib.2.c.6 nu.12. & c.9.n.14. & c.12. nu.7.lib.6.c 9. nu.19. & lib.11. c.4.nu.9. & lib.9.c.23 nu.13.

Sed in his omnibus superamus propter eũ qui dilexit nos. lib.6. c.11. nu.2. lib.14. cap.12.num.8.

Certus sum quod neque mors neque vita, neque Angeli neque principatus,&c. poterit nos separare a charitate Dei,quę est in Christo Iesu. lib.1.c.2. nu 48. & c.16. nu. 15.lib.6.c 9.nu.19 & lib.9.c.23.num. 13.& lib.11.c 4.nu 9.

Veritatem dico in Christo Iesu, non mentior, testimonium mihi perhibente conscientia mea in spiritu Sancto, quoniam tristitia mihi magna est, & continuus dolor cordi meo.lib.1.c.10.nu.2.& lib.1.c. 13.nu.4.lib.7.c.1.nu.16.

Optabam enim ego anathema esse Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem qui sunt Israelitæ,&c. lib.1.c.13. nu 2.9. & lib.1 c.14 nu.1.24. 26.& lib.3.c.2.nu.2.& lib 14.c.25.nu.22. 23.24.25.26. & lib.16.cap.1. num.12.13. & c.7.nu.15.

Non omnes qui ex circumcisione sunt Israel, ij sunt Israelitæ, neque qui semen Abrahæ, omnes filij, sed in Isaac vocabitur tibi semen. lib.6.c.5. nu.1.2. lib.2. c.6.nu.4.

Non solum autem illa: sed, & Rebecca ex vno concubitu habens Isaac patris nostri. cum enim nondum nati fuissent,aut aliquid boni egissent,aut mali,&c.lib.6. c.5.nu.11. lib.3. c.21.nu.5.

Iacob dilexi,Esau autem odio habui.lib.2. c.5.nu.18.& lib.3.c.21.nu.5.

Igitur non est volentis neque currentis, sed Dei miserentis. lib.7. cap.9.nume.5. & num.19.

Quia in hoc ipsum excitaui te, vt ostendam in te virtutem meam, & vt annuncietur nomen meum in vniuersa terra. lib.6.c. 10.nu.25.

An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam. lib.3.cap.15.num.3.& lib.4.cap.17.num. 14.& cap.22. num.1. & cap.22. num.3.4. lib.11.cap.3. num.3.

Quod si Deus volens ostendere iram suam, & notam facere potentiam suam sustinuit in multa patientia vasa iræ apta in interitum, &c. vasa misericordiæ, quæ præparauit in gloriam suam, &c. lib.2.c. 11.nu.10.& lib.5.c.1.nu.1.

Quia verbum abbreuiatum faciet Dominus super terram. lib.10.c.3.nu.2.

Quid ergo dicemus? quod gentes quæ sectabantur iustitiam, apprehenderunt iustitiam,&c. lib.10. c.3.nu.2.

Fratres,voluntas quidem cordis mei, & obsecratio ad Deum, fit pro illis in salutẽ. Cap. 10.
testimonium enim perhibeo illis, quod æmulationem quidem Dei habent, sed non secundum scientiam. lib. 1. cap.14. num.22.

Ignorantes enim iustitiam Dei, & suam quærentes statuere,iustitiæ Dei non sunt subiecti.lib.1.cap.20.num.10.& lib.7.ca. 6. num 13.

Ego ad æmulationem vos adducam in non gentem. lib.5. c.7.nu.34.

Fiat mensa eorum coram ipsis in laqueum, Cap. 11.
& in captionem, & in scandalum, & in retributionem illis. lib.16.c.4.nu.1.2.

Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit, ne forte nec tibi parcat.lib.5.c.5. nu.7. lib.9 c 9.num.56.

Secundum electionem autem Charissimi propter patres. lib 6.c.5.nu.1.

Noli altum sapere,sed time. lib.6.c.4.n.19. lib.17.c.5.num.15.16.17.

O altitudo diuitiarum sapientiæ, & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius. lib 4.cap.17. num.8.9.10.12.lib.17.ca.5. nume.15.16.17.

Quis enim cognouit sensum Domini? aut quis consiliarius eius fuit? aut quis prior dedit illi? lib.4.c.17. nu.10.11.

Ex quo omnia,per quem omnia, ipsi gloria in secula.lib.17.c.5.nu.25.

Obsecro itaque vos fratres per misericor- Cap. 12.
diam Dei, vt exhibeatis corpora vestra

hostiam

Digitized by Google

hoſtiam viuentem, ſanctam, Deo placentem, rationabile obſequium veſtrum. lib.2.c.20 nu.5.6.& lib.3.c.1.nume.4. & lib.4.c.20.nu.1 ;.lib.6.c.2.nu.11.& li.11. c.7.nu.4.lib.18.c.6.nu.7

Et nolite conformari huic ſæculo, ſed reformamini in nouitate ſenſus veſtri, vt probetis quæ ſit uoluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta.lib.1 cap.18.num. 18.lib.11.cap.12 nume.3.lib.13.capit.9. nume.3.

Non plus ſapere quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem.lib 6 c.4.nu.19.& lib.12.c.13 nu.10

Spe gaudentes, in tribulatione patientes. lib. c 1 nu. . & c 3.nu.1 .lib.2.c.2.nu. 16.& lib.3.c.13.nu.23.24. lib.7.c.3.nu.9. 10.11

Orationi inſtantes.lib.13.c.3 nu.1

Neceſſitatibus ſanctorum communicantes. lib.5.c.10 nu 37.

Hoſpitalitatem ſectantes. lib.5. cap.10.nu. 4. & nu.37.

Gaudete cum gaudentibus, flete cum flentibus. lib.1.c.10.nu.2.& cap.13.nu.9.lib. 7.c.1.nu.6.10.& c.4.nu.1. & lib.9.cap.5. nu.20.21.22.23.& lib.1 c.14.nu.15.& nu. 16. & lib.2 c.1.nu.42.

Nulli malum pro malo reddentes. lib.1.c. 12 nu.44.lib.9.c.4.nu.3.

Prouidentes bona nō tantum coram Deo; ſed etiam coram omnibus hominibus. lib.12. cap.1. nume.1.2.5. lib. 16. cap.8. num.12.

Si fieri poteſt, quod ex vobis eſt, cum omnibus hominibus pacem habentes.lib.1. c.12.nu.4. & lib.1.c.14.num.33. & lib.9. cap.4. num.3.4. & c.7. nu.34. & lib.14.c. 4.num.7.

Non voſmetipſos defendentes chariſſimi, ſed date locum iræ. lib.1. c.12. nu.36.& lib.9.c.7.nu.35. & lib.1.cap.14. num.33. & lib.9.cap.4.nu.3.4.& c.7. nu.34 & lib. 14.c 4.nu.7.

Mihi vindictam, & ego retribuam.libro 9. c 4.num.20.

Sed ſi eſurierit inimicus tuus, ciba illum, ſi ſitit, potum da illi, hoc enim faciens carbones ignis congeres ſuper caput eius. lib.1.c.12.nu.3.& lib.9. c.4.nu 4.

Noli vinci a malo, ſed vince in bono malum lib 9 c.4.nu.4.

Cap. 13. Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit. lib.13 c.1.nu.1.

Non enim eſt poteſtas niſi a Deo. lib.13.c. 1.num.28.29.

Quæ autem ſunt a Deo, ordinata ſunt. lib. 13. c.1. nu.28.29.

Itaque qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit, lib. 13.cap.1 nu.1.24.28.29.

Plenitudo enim legis eſt dilectio.lib.3.c.2. nu.36 & lib.11.c.4.nu.10.11.

Et hoc ſcientes tempus, quia hora eſt iam de ſomno ſurgere.lib.14.c.26.nu.37.

Nunc enim propior eſt noſtra ſalus, quàm cum credidimus, nox præceſſit, dies autem appropinquauit.lib.1.c.25.nu. 7.lib. 18.c.17.num.7.

Abijciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis.lib.2.c.7 nu.19.

Non in comeſſationibus, & ebrietatibus, non in cubilibus, & impudicitijs, non in contentione, & æmulatione. li 1.c.1.nu. 51.& lib.6.c.22.nu.6.

Induimini Dominum Ieſum Chriſtum lib. 1.c.8.nu 3 & lib.4.c.2 .nu.6.

Qui autem infirmus eſt, olus manducet. li. 1.cap.1 num.1. Cap. 14.

Tu autem quid iudicas fratrem tuum? lib. 9.c.10.nu.3.

Non ergo amplius inuicem iudicemus, ſed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum fratri ſcandalum. lib. 16.c 8.nu.4.

Si enim propter cibum frater tuus contriſtatur, iam non ſecundum charitatem ambulas, noli cibo tuo illum perdere, pro quo Chriſtus mortuus eſt. li 16.c.8.nu.4.

Non eſt enim regnum Dei eſca, & potus. li. 1 cap.1.nu.55.& li.7.c.1.n.51. lib.9.cap. 17.num.24.

Bonum eſt non manducare carnem, & non bibere vinum. lib.1.c.1.nu.1.2.li.16.cap. 8.nu.6 7.8.9.

Neque in quo frater tuus offenditur, aut ſcandalizatur, aut infirmatur.lib.16.c.8. num 6.7.8.9.

Beatus qui non iudicat ſemetipſum in eo quod probat.lib.9 c.12.nu.7.

Debemus autem nos firmiores imbecillitates infirmorum ſuſtinere, & non nobis placere, etenim Chriſtus non ſibi placuit. lib.8. cap.9.num.5.lib.9.cap.16. num.1. Cap. 15.

Vnuſquiſque veſtrum proximo ſuo placeat in bonum, ad ædificationem. lib.8. cap. 9. num.5.

Quæcumque enim ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt, vt per patientiam, & conſolationem ſcripturarũ ſpem habeamus.lib 16.c.4.num.3.4.5.& lib.18.c.2.nu.16.

Vt ſim miniſter Chriſti in gentibus ſanctificans euangelium Dei, vt oblatio fiat. lib.14 c 28.nu.3.

Non enim audeo aliquid loqui eorũ, quæ per me non efficit Chriſtus. lib. 14. cap. 27.num.4.

Nunc igitur proficiſcor in Ieruſalem miniſtrare ſanctis, probauerunt enim Macedonia, & Achaia collationem aliquam facere in pauperes ſanctos, qui ſunt in Ieruſalem; placuit enim eis, & debitores ſumus eorum. libr.5. cap 10. num.78.

Deprecor vos fratres per Dominum noſtrum, vt adiuuetis me in orationibus ad Dominum.lib.13.c.5.nu.3.

Deus autem pacis conterat ſathanam ſub Cap. 16.

Digitized by Google

pedibus veſtris. lib.2.cap.6.nume.5.7.& c.7.num.15.& c.8.nu.2.& c.9. nume.5.& lib.11.c.3. nu.6.7.

Ex 1. Corinthiorum.

Cap. 1. NVmquid Paulus crucifixus eſt pro vobis? aut in nomine Pauli baptizati eſtis? lib 1.c.13.nu.13.

Nos autem prædicamus Chriſtum crucifixum, Iudæis quidem ſcandalum, gentibus autem ſtultitiam, ipſis aũt vocatis Iudæis atq; Græcis Chriſtum Dei virtutẽ, & Dei ſapientiam, quia quod ſtultum eſt Dei, ſapientius eſt hominibus, & quod infirmum eſt Dei, fortius eſt hominibus. lib.3.c.10 num.43.& c.11. num.30.37.& lib.9.cap.6 nu.4.

Videte enim vocationem veſtram fratres, quia non multi ſapientes, ſecundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles, ſed quæ ſtulta ſunt mundi elegit Deus, vt confundat ſapientes, & infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia, & ignobilia mundi, & cõtemptibilia elegit Deus, & ea quæ non ſunt, vt ea quæ ſunt deſtrueret, vt non glorietur omnis caro in conſpectu eius. lib.2.c.15.nu.41. & lib.1.c.13.nu.12.

Quia mundus per ſapientiã non cognouit Deum, placuit Deo per ſtultitiam prædicationis crucis Chriſti ſaluos facere credentes. lib.7.c.6.nu.3.

Qui factus eſt nobis ſapientia, & iuſtitia, & ſanctificatio, & redemptio. lib.3.cap.5. numer.83.

Qui gloriatur, in Domino glorietur. lib.1. c.20.nu.38.& lib.2.c.9.nu.21.& c.13.nu.34.lib.7.c.6.nu.10.11.16.17.

Cap. 2. Non enim iudicaui me ſcire aliquid inter vos, niſi Ieſum Chriſtum, & hunc crucifixum. lib.14. c.26.nu.1.

Et ego in infirmitate, & timore, & tremore multo fui apud vos, & ſermo meus, & prædicatio mea non in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed in oſtenſione ſpiritus, & virtutis, vt fides veſtra non ſit in ſapientia hominum, ſed in virtute Dei lib.5.cap.11. num.6.& lib.16.cap.1. num.10.11.

Sapientiam autẽ loquimur inter perfectos, ſapientiam vero non huius ſæculi, neque principum huius ſæculi, qui deſtruuntur, ſed loquimur Dei ſapientiam in myſterio, &c. quam nemo principem huius ſæculi cognouit. lib.1 c.11.nu.4. lib 6.c.4. nu.20.& lib.14.c 26.nu.1.

Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparauit Deus iis qui diligunt illum. lib.2.c. 1.nu.4.28.31.& c 4.nu.20.

Animalis autem homo nõ percipit ea quæ ſunt ſpiritus Dei, ſtultitia eſt enim illi, & non poteſt intelligere, quia ſpiritualiter examinatur. ſpiritualis iudicat omnia. li. 2.c.10.nu.26.lib.16.c.12.nu.16.

Et ego fratres non potui vobis loqui quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus. lib.3. c.5.nu.57.lib.16.c.8.nu.24. Cap. 3.

Tamquam paruulis in Chriſto, lac vobis potum dedi, non eſcam, nondum enim poteratis, ſed nec nunc quidem poteſtis, ad hoc enim carnales eſtis. lib.1.c.2.nu.9.& lib.3.c.5.n.57.lib.6.c.4 n.17.lib.14.c.26. nu.14.34.37. lib.16.c.8.nu.24.

Cum enim ſit inter vos zelus, & contẽtio, nonne carnales eſtis, & ſecundum hominem ambulatis? lib.8.c.2.nu.13.li.2.c.5. nu.13.& lib.8 c.2.nu.13.14.

Cum enim quis dicat, ego quidem Pauli, alius autem, ego Apollo, nonne homines eſtis, q̃d igitur eſt Apollo? quid vero Paulus? miniſtri eius cui crediditis, & vnicuiq; ſicut Dominus dedit, ego plãtaui, Apollo rigauit, ſed Deus incrementũ dedit, itaque qui rigat, eſt aliquid, neq; qui plantas ſed qui incrementum dat Deus. lib.7.c 9.n 5.lib.4.c.27.nu.11.

Vnuſquiſque autem propriam mercedem accipiet ſecũdum ſuum laborem. lib.14. c.26.num 14.

Dei enim ſumus adiutores, Dei agricultura eſtis, Dei ædificatio eſtis. lib.1.c.6.nu. 37.lib.7.c.9.nu.12 lib.14.c.5.nu 4.

Fundamentum aliud nemo poteſt ponere, præter id quod poſitũ eſt; quod eſt Chriſtus Ieſus, ſi quis autem ſuperædificat ſuper fundamentum hoc aurum, argentum lapides pretioſos, ligna, fœnum, ſtipulã, vniuſcuiuſq; opus, quale ſit, ignis probabit. lib.2.c.16. nu.18.19.lib.6.c.3.nu.17. 28.lib.9.c.3.nu.15.

Si cuius opus arſerit, detrimentum patietur ipſe autem ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem. lib.6.c.3.nu 16.17.lib.14.cap. 9.num 9.

Neſcitis quia templum Dei eſtis, & ſpiritus Dei habitat in vobis? ſi quis autem templum Dei violauerit, diſperdet illũ Deus. lib.1.c.15.num.2.

Si quis videtur inter vos ſapiẽs eſſe in hoc ſæculo, ſtultus fiat, vt ſit ſapiens. lib.9.c. 17.num.14.

Mihi autem pro minimo eſt, vt vobis iudicer, aut ab humano die; ſed neque me ipſum iudico, qui iudicat me, Dominus eſt. lib.7.c.6.num.27.28. lib.10.c.4.nu.5. lib 12.c.1.nu.6. Cap. 4.

Nihil enim mihi conſcius ſum, ſed non in hoc iuſtificatus ſum, qui autem iudicat me Dominus eſt lib.7.c.4.6.nu.17.19.li. 8.c 7.nu.7.lib.12.c.1.nu.6.

Itaque nolite ante tempus iudicare, quoadvſque veniat Dominus, qui illuminabit abſcondita tenebrarum, & manifeſtabit conſilia cordium, & tunc laus erit vnicuique a Deo. lib.1.c.3.nu.1.& lib.9.cap. 21.nu.

Digitized by Google

21.num.15.lib.14.c.6.nu 12.

Puto enim quòd Deus nos Apoſtolos nouiſſimos oſtendit, tamquam morti deſtinatos; quia ſpectaculum facti ſumus mũdo, & angelis, & hominibus. lib. 1.cap. 23.num.3.

Nos ſtulti propter Chriſtum, vos autẽ prudẽtes in Chriſto; nos infirmi, vos autem fortes; vos nobiles, nos autem ignobiles vſque in hanc horam, & eſurimus, & ſitimus, & nudi ſumus, & laboramus operantes manibus noſtris, maledicimur, & benedicimus, perſecutionem patimur, & ſuſtinemus, blaſphemamur, & obſeruamus, tamquam purgamenta huius mundi facti ſumus, omnium peripſema vſque adhuc lib.1.c.12.nu.37.38 li.3.c.16. num 4.& lib.5.c.9.10.

Quid habes quòd non recepiſti, ſi autem accepiſti, quid gloriaris quaſi non acceperis. lib.1.c.14 nu.10.

Non vt confundam vos hæc ſcribo, ſed vt filios meos chariſſimos moneo; nam ſi decem millia pædagogorum habeatis in Chriſto, ſed non multos patres; nam in Chriſto Ieſu per euangelium ego vos genui. lib.1.c.14. n.15.& c.12. nu.13.22.

Rogo ergo vos imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti. lib.1.c.12.nu 25.& c 15. nu.6.& lib 5.c.13.nu.26.

Quid vultis? in virga veniam ad vos, an in charitate & ſpiritu manſuetudinis? lib.1. c.9.nu.21.& lib.4.c.18 nu.5.

Cap. 5. Omnino auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gẽtes; ita vt vxorem patris ſui aliquis habeat. & vos inflati eſtis, & non magis luctum habuiſtis, vt tollatur de medio veſtri, qui hoc opus fecit.lib.6.c.4.nu.17. lib.1.c.4. nu.5. lib.4. c.18.nu.5.

Ego quidem abſens corpore, præſens autem ſpiritu, iam iudicaui, vt præſens, eum qui ſic operatus eſt, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti tradere huiuſmodi hominem Satanæ in interitum carnis, vt ſpiritus ſaluus fiat in die Domini noſtri Ieſu Chriſti, non eſt bona gloriatio veſtra, neſcitis quia modicum fermentum, totam maſſam corrumpit lib 1.cap 18. num.31.& lib.3.cap.1.nu.8.9.10.& cap. 28. num.8.

Expurgate vetus fermentum, vt ſitis noua conſperſio ſicut eſtis azymi, etenim paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus. lib.1.c.11. nu.17.18.& lib 6.c.2. nu.8.9. lib.9 c 2.nu 29.

Cap. 6. Iam quidem omnino delictum eſt in vobis, quod iudicia habetis inter vos; quare non magis iniuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini? lib.2.c.15. nu.57.lib 9.c 4.nu.15.

Nolite errare, neque fornicarij, neque idolis ſeruientes, neque adulteri, neque molles, neque maſculorum concubitores, neque fures, neque auari, neque ebrioſi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei poſſidebunt. lib.6.c.3. nu.16.lib.1.c. 24. num.15.

Omnia mihi licent, ſed ego ſub nullius redigar poteſtate.lib.1.c.1 nu.19.

Eſca ventri, & venter eſcis. libro 1. cap.1. num 4.20.

Neſcitis, quoniam corpora veſtra membra ſunt Chriſti? lib.6.c 12 nu 3.

Tollens ergo membra Chriſti faciam mẽbra meretricis lib.9.c.2.nu.25.

Qui adhæret Domino, vnus ſpiritus eſt lib. 7.c.9. num.32.

Fugite fornicationem lib.5.c.3.nu.2.37.38. & lib.6 c 12.nu 1.2.3.4.5.11.

Qui autem fornicatur in corpus ſuum peccat. lib.3. cap 15. nume.2. lib.6. cap. 12. num.3. 15.

An neſcitis, quoniam membra veſtra templum ſunt ſpiritus ſancti, qui in vobis eſt lib.6.c 12.nu.4.

Non eſtis veſtri, empti eſtis pretio magno; glorificate, & portate Deum in corpore veſtro.lib.7.c.5.nu.1.

De quibus autem ſcripſiſtis mihi, bonum eſt homini mulierem non tangere, propter fornicationem autem vnuſquiſque ſuam vxorem habeat, & vnaquæq; ſuum virum habeat, vxori vir debitum reddat; ſimiliter autem & vxor viro, mulier ſui corporis poteſtatem non habet, ſed vir; ſimiliter autem, & vir ſui corporis poteſtatem non habet, ſed mulier; nolite fraudare inuicem, niſi forte ex conſenſu ad tempus, vt vacetis orationi, & iterum reuertimini in idipſum, ne tentet vos Sathanas propter incontinentiam veſtram. lib.11.c.8 nu.16.17.

Dico autem non nuptis, & viduis, bonum eſt illis ſi ſic permanſerint, ſicut & ego. lib.14.cap.25.nume.43. lib.15. cap.7.numero 9. Cap.7.

Si quis frater habet vxorem infidelem, & hæc conſentit habitare cum illo, non dimittat illam, & ſi qua mulier fidelis habet virum infidelem, & hic conſentit habitare cum illo, non dimittat uirum. lib. 1 c.4.num.4.

Vnuſquiſque in qua uocatione uocatus eſt, in ea permaneat, ſeruus uocatus es? non ſit tibi curæ? ſed & ſi potes fieri liber, magis utere, qui enim in Domino uocatus eſt ſeruus, libertus eſt Domini, ſimiliter qui liber uocatus eſt, ſeru⁹ eſt Chriſti. lib.9. cap.13.num 7.

De uirginibus autem præceptum Domini non habeo; conſilium autem do, tamquam miſericordiam conſecutus a Domino, ut ſim fidelis. lib 11.c.1.nu 1.4.5. lib.15. cap.7.num.9. lib.18.c.6. num.10. 12.13.21.22

Exiſtimo enim hoc bonum eſſe propter inſtantẽ neceſſitatem.lib.18.c.6. nu 1.12.

Digitized by Google

Et ſi nupſerit virgo nō peccauit, ſin autem acceperis vxorem non peccaſti, tribulationem tamen carnis habebunt huiuſmodi. lib.11.cap.8.nume.29.lib.18.cap 6.numero 21.22

Hoc itaque dico fratres tempus breue eſt, reliquum eſt, vt qui habent vxores tamquam non habētes ſint, & qui flent, tamquam non flentes, & qui gaudent, tamquam non gaudentes, & qui vtuntur hoc mundo, tamquam non vtantur, & qui emunt, tamquam non poſſidentes. Præterit enim figura huius mundi. libr.6 c.14. nu.5.& lib.11.c.12. nu.29. lib.2.c.15.nu.14.lib.18.c.12.nu.13.14

Volo vos ſine ſollicitudine eſſe. lib.6.c.14. nume.5.

Qui ſine vxore eſt, ſollicitus eſt, quæ Domini ſunt, quomodo placeat Deo, qui cum vxore eſt, ſollicitus eſt, quæ ſunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuiſus eſt. lib.18.c.6.nu.21.22

Et mulier innupta, & virgo cogitat, quæ Domini ſunt, quomodo ſit ſancta corpore, & ſpiritu. lib.1.c.4.nu.10.& lib.3.c.3. nume.32.

Mulier alligata eſt legi quanto tempore vir eius viuit, quod ſi dormierit vir eius, liberata eſt a lege, cui autem vult nubat; tantum in Domino, beatior autem erit ſi ſic permanſerit ſecundum meum conſilium, puto autem quod & ego ſpiritum Dei habeam. lib.18.c.6.nu.19

Cap. 8. De his quæ idolis immolantur, ſcimus quia omnes ſcientiam habemus, ſcientia inflat, charitas autem ædificat. lib.3.c.2. nu. 49.& lib.3.c.19.nume 12.13. lib.8.cap.8. nume.17.

Quidam autem cum conſcientia vſq; nunc idoli, quaſi idolothytum manducant, & conſcientia ipſorum cum ſit infirma polluitur. lib.16.cap.8.nu.7.8.9.10.12

Si enim quis viderit eum, qui habet ſcientiam in idolio recumbentem, nonne conſcientia eius cum ſit infirma ædificabitur ad manducandum idolothytum, & peribit infirmus in tua conſcientia frater, propter quem Chriſtus mortuus eſt. libr. 16. cap.8. numer.9. 10.11.12.13.16. libr.1.cap.15. nume. 19.lib.3. cap.28.nume.7.20

Si autem peccantes in fratres, & percutientes conſcientiam eorum infirmam, in Chriſtum peccatis. lib.16.cap.8.num.11. 13.14

Quapropter ſi eſca ſcādalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternū, ne fratrem meum ſcandalizem. lib.16.c. 8.nu.6.7.8.9.14

Non ſum liber? non ſum Apoſtolus? lib.10. cap.4.nu.5

An ego ſolus & Barnabas non habemus poteſtatem operandi hoc? quis militat vnquam ſuis ſtipendijs? quis plantauit vineam, & de fructu eius non edit? Si vobis nos ſpiritualia ſeminauimus, magnū eſt ſi nos carnalia veſtra metamus, ſi alij poteſtates veſtræ participes ſunt, quare non potius nos? ſed non vſi ſumus hac poteſtate, ſed omnia ſuſtinemus, ne quod offendiculum demus euangelio Chriſti? lib.16.c.8 nu.9

Si euangelizauero non eſt mihi gloria, neceſſitas mihi incumbit, væ enim mihi ſi non euangelizauero. lib.14.c.26.num.17. lib.16.c.10.nu.13

Nam cum liber eſſem ex omnibus, omniū me ſeruum feci, vt plures lucrifacerem. lib.9.cap.13. nume.7.11.lib.10.cap.4.numero 5

Et factus ſum Iudæis tamquam Iudæus, vt Iudæos lucrifacerē ijs qui ſub lege ſunt, quaſi ſub lege eſſem (cum ipſe non eſſem ſub lege) vt eos qui ſub lege erant, lucrifacerem, ijs qui ſine lege erant, tamquam ſine lege eſſem, cum ſine lege Dei non eſſem, ſed in lege eſſem Chriſti, vt lucrifacerem eos qui ſine lege erant, factus ſum infirmis infirmus, vt infirmos lucrifacerem. lib.1.c.14.nu.19.23.& libr. 14.c.25.nu.32

Omnibus omnia factus ſum, vt omnes lucrifaciam. lib.1 c.14.nu.19. & c.16.nu.1. lib. 14.c.25.nu.32

Neſcitis quod ij qui ſtadio currunt, omnes quidem currunt, ſed vnus accipit brauium? lib.9.c.23.nu.4.lib.3.c.16.nu.5

Sic currite vt comprehendatis. lib.3.cap.6. nume.3.

Omnis autem qui in agone contendit, ab omnibus ſe abſtinet, & illi quidem vt corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam, ego igitur ſic curro; non quaſi in incertum, ſic pugno, non quaſi aerem verberans, ſed caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo, ne forte cum alijs prædicauerim, ipſe reprobus efficiar. lib.1.c.14.nu.26. lib.1.cap.1. nu.36. & lib.2.c.1.nu.56.53. & lib.1.c.1. nu.53.lib.2.c.5.nu.24. lib.17.c.3.num.4. lib.3 c.16.nu.5

Quoniā patres noſtri omnes ſub nube fuerunt, & omnes mare tranſierunt, & omnes in Moyſe baptizati ſunt in nube & in mari, & omnes eandem eſcam ſpiritualem manducauerunt, & omnes eundē potum ſpiritalem biberunt, bibebant de ſpirituali, conſequente eos petra, petra autem erat Chriſtus. lib.9.c.10.nu.4. Cap. 10.

Sedit populus manducare, & ſurrexerunt ludere. lib.1.c.1.nu.5.

Neque tentemus Chriſtum: ſicut quidam eorum tentauerunt, & a ſerpentibus perierunt, neq; murmurauerītis, ſicut quidam eorum murmurauerunt, & perierūt ab exterminatore. lib.11.c.17.nu.8.19.& lib.6.c.10.nu 6

Hæc autem omnia in figura illis contingebant.

bant, scripta sunt ad correptionem nostram, in quos fines sæculorum deuenerunt. lib.3.c.15.n.16. & lib.6.c.10.nu.6.

Itaque qui existimat se stare, videat ne cadat. lib.2.c.1.nu.5.& lib.4.c.17. nu.2 lib. 14.c.10.nu.6.

Tentatio vos non apprehendit nisi humana, fidelis autem est, qui nō patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione prouentum, vt possitis sustinere. lib.2.c.9.nu.12.13.lib.7.c. 4.nu. 16.17.

Quia non potestis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum, non potestis mensæ Domini participes esse, & mensæ dæmoniorum. lib.1.c 18. nu.3.

Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt; omnia mihi licent, sed nō omnia ædificant; nemo quod suum est quærat, sed quod alterius. lib 16.c.8. nu 11.

Siue ergo manducatis siue bibitis, vel aliud quid faciatis, omnia in gloriam Dei facite. lib.2. cap 13. num.15. lib 7. cap.7. num.6.

Sine offensione estote Iudæis,& gētibus,& Ecclesiæ, sicut, & ego per omnia placeo omnibus, quærens non quod mihi vtile est, sed quod multis, vt salui fiant. li.8.c.8. & 9.nu.5.6 14.16. lib.12.c.1.n.5. & li.16. c.8.nu.10.& lib.1. c.15.nu.6.

Cap. 11. Imitatores mei estote sicut, & ego Christi. lib.1.c.12.nu.25 & c.15.num.6.lib.5.cap. 13. nu.16.

Omnis vir orans aut prophetans non velato capite deturpat caput suum. lib 9. c.2. numero 31.

Conuenientibus ergo vobis in vnum, iam non est dominicam cenam manducare. lib.15.c 4. nu.19.20.21.22.

Numquid domos non habetis ad manducandum,& bibendum? aut Ecclesiā Dei contemnitis,& confunditis eos, qui non habent. lib.5.c.2.nu.8.

Quotiescumque enim manducabitis panē hunc,& calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis, donec veniat. lib.5.cap. 12. num.16.

Itaque quicumq; manducauerit panem, & biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis,& sanguinis Domini. lib.5.c. 12 nu.1.& lib 16.c.1.nu.6.

Probet autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat,& de calice bibat. lib.6 c.12. nu.1.14.& lib.16.c.1.nu 6.

Qui enim manducat,& bibit indigne, iudicium sibi manducat,& bibit, non dijudicans corpus Domini lib.4.c 5.nu.10.lib. 5 cap.12. num.6.7.11.14.30.32.35.lib.16. c.1. num 6.

Ideo inter vos multi infirmi,& imbecilles, & dormiunt multi. lib.4.c.5. num.10. & lib.5. c.12.nu.3.

Quod si nos metipsos dijudicaremus, non vtique iudicaremur, dum iudicamur autem, a Domino corripimur, vt non cum hoc mundo damnemur. lib.4. cap.5.nu. 10.lib.5. cap.9. num.16. & lib.6. cap.12. num.19.

Diuisiones vero gratiarum sunt, idem autē spiritus & vnicuiq; datur ministratio spiritus, ad vtilitatem, alij quidē datur per spiritum sapientiæ, alij sermo scientiæ, &c. hæc autem omnia operatur vnus atque idem spiritus. lib 9. c.12.nu.5. Cap. 12.

Etenim in vno spiritu omnes nos in vnum corpus baptizati sumus, &c. lib.1.cap.15. numer.3.

Si dixerit pes non sum manus, non sum de corpore, non ideo non est de corpore? lib.1.c.16.nu.12.

Et si quid patitur vnum membrum, compatiuntur omnia membra siue gloriatur vnum membrum, congaudent omnia mēbra. lib.1.c.14.nu.21. & c.16.nu.11.

Numquid omnes Apostoli, nūquid omnes prophetæ? numquid oēs doctores? numquid omnes virtutes? &c. Aemulamini autem charismata meliora. lib.9.c.12.nu. 5 & lib.3.c 2.n.1.

Et adhuc vobis excellentiorem viam demonstro. lib.1.c.15.num.13.& lib.3.cap. 2.num.1.

Si linguis hominum loquar,& angelorum, charitatem aūt non habeam, factus sum velut æs sonans, aut cymbalum tinniēs, &c. nihilum,&c. lib.3. c.2.num.2.22.33. lib.6 c.3.nu.19. Cap. 13.

Et si habuero prophetiam,& nouerim mysteria omnia,& omnem scientiam, & habuero omnem fidem, ita vt montes trāsferam, charitatem autem non habuero, nihil sum. libro 1.cap.15. numero 13. & lib.3.cap.2. num.2.22.33. & lib.6. cap.3. num.19.

Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum, ita vt ardeam, charitatem autem nō habuero, nihil mihi prodest. lib. 1.c 16.nu.13.& lib.3.c.2.nu.2.3.& lib.1. c.16.nu 3.& lib.18. c.7 nu 16.

Charitas patiens est, benigna est, non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt. lib.3 cap.2 num.10.11.12.13.44 & cap.11.num.44 lib 9.cap. 4. nu.12.li 14. c.1.nu 12.31.

Non irritatur, non cogitat malum, nō gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati, omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet, charitas nusquam excidit. lib 1.c.16.nu.5. & cap.18. num 16. lib.3.c.2. nu.15.16.17.1?.26.44. & c.10.nu.44.

Ex parte enim cognoscimus, & ex parte prophetamus; cum autem venerit, quod perfectum est, euacuabitur, quod ex parte est. lib.2.c.1.nu.1.& c.4. nu.29. & lib. 17.c.5.num.5.

Digitized by

Cum essem paruulus, loquebar vt paruulus, sapiebam vt paruulus, cogitabam vt paruulus: quando autem factus sum vir, euacuaui quæ erant paruuli. lib.1. cap.2. num.9.
Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. lib.2. cap.2. nu.4.11.20.31.& lib.9.c.22.nu.4.7.
Nunc autem cognosco ex parte, tunc aut cognoscam, sicut & cognitus sum.
Maior autem horum est charitas.lib.1.cap. 15.num.1.
Cap. 14. Nam & si orem lingua, spiritus meus orat, mens autem mea sine fructu est. libr.13. cap.9. nu.2.
Ignorans ignorabitur. lib 4.c.26.nu.3.
Fratres nolite pueri effici sensibus, sed malitia paruuli estote. libro 1. cap.2. numero 2.13.
Cap. 15. Ego enim sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus, &c. lib.8.c.7. nu.8.
Gratia autem Dei sum id quod sum,& gratia eius in me vacua non fuit, sed abundantius omnibus illis laboraui: non ego autem, sed gratia Dei mecum. lib 2. cap. 10. num.25.& lib.2 c.9.nu.1.8.& lib.7.c. 9.nu.12.22.& lib.8.c.8.nu.22.& lib.14.c. 26.nu.43.
Si Christus non resurrexit, inanis est prædicatio nostra, inanis est & fides vestra: inuenimur autem & falsi testes, quoniam testimonium diximus aduersus Deũ &c. Ergo qui dormierunt, in Christo perierunt, si in hac vita tantum sperantes sumus: miserabiliores sumus omnibus hominibus. lib.2. cap.4.nu.7. & lib.5. cap. 9.num.10.
Et sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes viuificabuntur, vnusquisque in suo ordine. libro 3. cap 13. num.25.
Vt sit Deus omnia in omnibus.lib.2. cap.1. nu.12.25. 26.37.43.
Nouissime autem inimica destruetur mors lib.2.c.5.nu.34.
Quotidie morior propter gloriam vestram fratres. lib.1.cap.23.nume.5. lib.18.cap. 22.num.8.
Si secundum hominem ad bestias pugnaui Ephesi, quid mihi prodest si mortui non resurgunt? lib.1.cap.1. num.57. & lib.5. cap.9.nu.9.10.
Manducemus, & bibamus; cras enim moriemur. lib.1.c.1.nu.57.& lib.2.c.4.n.18. & lib.11. c.10. nu.12.
Nolite seduci, corrumpunt bonos mores colloquia praua. lib.10.c.9.num.5.& lib. 11.c.5.nu.15.
Ignorantiam quidem Dei quidam habent. lib.3.cap.20. nu.26.
Insipiens, tu quod seminas, non viuificatur, nisi prius moriatur? Et quid seminas? Non corpus quod futurum est seminas, sed nudum granum, vt puta tritici, aut alicuius ceterorum: Deus autem dat illi corpus &c. lib.15.c.8.nu.7.8.9.
Stella differt a stella in claritate.lib.16.c.6. nu.1.2. & lib.3.cap.22.nu.20.25. & lib.9. c.12. nu.4.
Seminatur in corruptione, surget in incorruptione, seminatur in ignobilitate, surget in gloria, seminatur in infirmitate, &c. seminatur corpus animale, surget corpus spirituale. lib.2. cap.1. nume.21. & lib.4 cap.1. num.4. & libro 15. cap.8. num.2.7.8.9.
Primus homo de terra terrenus, secundus homo de cœlo cælestis: qualis terrenus, tales & terreni; & qualis cælestis, tales & cælestes. lib.12.c.3 nu.36.
Igitur sicut portauimus imaginem terreni, portemus & imaginem cælestis. libro 1. cap.18. nu.18. & lib.2.c.8. nu.37. lib.9.c. 2.num.52.
Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem: cum autẽ mortale hoc induerit immortalitatem, tunc fiet sermo qui scriptus est, absorpta est mors in victoria? vbi est mors victoria tua? vbi est stimulus tuus? lib.2. cap.1 num.12.& lib 2.c.5.num.35. & lib 4.c.1. num.64.& lib.1.c.8. num.3.
De collectis quæ fiunt in sanctos, sicut ordinaui in ecclesijs Galatię, ita & vos facite. lib.5.c.10.num.32.

Ex epist. 2. ad Corinthios.

Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Iesu Christi, Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra. lib.4.c.5.nu.14. Cap. 1.
Qui consolatur nos in omni tribulatione nostra, vt possimus & ipsi consolari eos, qui in omni pressura sunt per exhortationem, &c. lib 2.c.11.nu.15.
Non enim volumus vos ignorare fratres, de tribulatione nostra quæ facta est in Asia, quoniam supra modum grauati sumus supra virtutem, ita vt tæderet nos etiam vitæ. lib.2.c.3.nu.17.lib.6. c.9.n.10. & lib.9.c.15.nu.3.
Hoc scio quod mihi prouenit in salutem per orationes vestras.libro 13.cap.4. numero 4.
Nam gloria nostra hæc est testimonium cõscientiæ nostræ.lib.2 c.6.nu.37. & ca.15. nu.62.& c 20.nu.20 lib.9.c.24. nu. 7.lib. 12.c.1.nu 6.& libro 18.c.1.nu. 40.
Non quia dominamur fidei vestræ, sed adiutores sumus gaudij vestri, nam fide statis.lib 14.c.31.num.27.
Et quis est qui me lætificet, nisi qui contristatus ex me? libr.14.c.27.nu. 6.libr. 16. c.7.

Digitized by Google

cap.7.nu.14.lib.17.c.6.nu.9.

Nam ex multa tribulatione, & angustia cor dis scripti vobis per multas lachrymas, non vt contristemini, sed vt sciatis quam charitatem habeam abundantius in vobis. libro 7.cap.4.num.3.lib.16.c.7.num. 14.& lib.17.cap.5. nume.3. lib.1. cap.14. nu.13.& 27.

Ne forte superabundantiori tristitia absorbeatur, qui eiusmodi est. lib.1.c.22.nu.2. & lib.14. c.11.nu.47.

Vt non circumueniamur a satana, nō enim ignoramus cogitationes eius. lib.4. cap. 31.nu.12.

Gratias autem Deo, qui semper triumphat nos in Christo Iesu. lib.6.cap.9.nu.10.& lib.14.c.25. nu.24.

Quia Christi bonus odor sumus Deo li.1. c.5.nu 6. & lib.3.c.5. nu.7.& c.6. nu.2.& lib.9.c.23.nu.1.& lib.1. c.18.nu.1.

Bonus odor sumus Deo in ijs qui salui fiūt, & in ijs qui pereunt, alijs quidem odor mortis in mortē, alijs autem odor vitæ in vitam lib.2.c.10. nu.26.

Cap. 3. Non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis, sed & sufficientia nostra ex Deo est lib.7. cap.9. nu.13 23.

Qui & idoneos nos fecit ministros noui testamenti, non littera, sed spiritu: littera enim occidit, spiritus autem viuificat. lib.10.cap 7.nu.8.

Quod si ministratio mortis litteris deformata in lapidibus, fuit in gloria; ita vt non possent intendere filij Israel in faciem Moysi, propter gloriam vultus eius, quæ euacuatur, quomodo non magis ministratio spiritus erit in gloria? libro 10. cap.3.num.13.

Nam nec glorificatum est, quod claruit in hac parte, propter excellentem gloriam. libro 9. cap. 12. num.4. & lib. 16. cap.1. num.7.8.

Habentes igitur talem spem, multa fiducia vtimur. lib.5.c.7.nu.95.

Nos autem reuelata facie gloriam Domini speculantes in eandem imaginem transformamur a claritate in claritatem, tamquam a Domini spiritu. lib 6. cap.4. nu. 21. & lib.7.cap.9.nu.20.21.& lib.16.cap. 12. num.10.

Cap. 4. Habemus thesaurum istum in vasis istis fictilibus. lib.12.cap.3.num.3. & lib.16.c. 12. nu.24.

In omnibus tribulationem patimur, sed nō angustiamur; aporiamur, sed non destituimur; persecutionem patimur, sed non derelinquimur; humiliamur, sed non confundimur; deijcimur, sed non perimus; semper mortificationem Iesu Christi in corpore nostro circumferentes, vt & vita Iesu manifestetur in corporibus nostris lib.2.cap.16. num.31. & libro 5. cap.9.nume.1. & lib.17. cap.4.nume.4.& libro 3. cap.1. num.8.24. & lib.15.cap.8. numeo 4.

Propter quod non deficimus, sed licet is qui foris est noster homo corrumpatur, tamen is qui intus est, renouatur de die in diem. lib.1.cap.12.nu.22.& lib.3.c.1. nu.20.& cap 11.nu.24.& cap. 13.nu.9.& lib.14.c.9. nu.5.6.

Id enim quod in præsenti est momentaneum, & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur: quæ enim videntur, temporalia sunt, quæ autem non videntur æterna. lib.1.cap.10.nu.20. lib.2.c.12.nu 22. lib.3 c.13.nu.9.10. lib.6.cap.9.nu.19.li.9. cap.23.nu.13.42.43.& lib.1.cap.2.nu.13. & c.18.nu.25. & c.21.nu.23. & lib.2.c.3. nu.3.4.25.26.27.

Scimus enim quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quod ædificationem ex Deo habeamus, domū non manu factam, sed æternam in cœlis. lib.9.cap.14 nu 12.lib.18.cap.17.nu.8.& lib.11.c.9.nu.24. Cap. 5.

Nam & in hoc ingemiscimus, & habitationem nostram quæ de cœlo est, superindui cupientes, si tamen vestiti, & non nudi inueniamur: nam & qui sumus in hoc tabernaculo ingemiscimus grauati, eo quod nolumus expoliari, sed superuestiri, vt absorbeatur, quod mortale est, a vita. lib.2.cap.2.num.9.& cap 5.nu.35.& lib.11.cap 9 nu.14.

Et scientes quoniam dum sumus in hoc corpore, peregrinamur a Domino. lib.9. cap 14. nu 13.14.15.

mnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisq; propria corporis, prout gessit, siue bonum, siue malum. lib.3.c.13.num.8. lib.9.cap.9. num.11.13.66.lib 14.c.23. num.27.28.& lib.17. c.1. nu.7.

Scientes ergo timorem Domini hominibus suademus, Deo autem manifesti sumus lib.8.c.9. nu.14.

Per fidem ambulamus, non per speciem. lib.9 c.14.nu.14.

Siue enim mente excedimus, siue sobrij sumus charitas Christi vrget nos. lib.2. c. 13 nu.5.& lib.18.c.18 nu.5.7.

Si vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, & pro omnibus mortuus est Christus, vt & qui viuunt, iam non sibi viuant, sed ei qui pro ipsis mortuus est. lib.2.c.13.nu.5. & lib.3.c.13.nu. 22.& lib.11 c.3. nu.12.

Et si cognouimus Christum secundum carnem, sed nunc iam non nouimus. lib.3. c.13. nu.22.

Si qua ergo in Christo noua creatura, vetera transierunt, ecce noua facta sunt omnia. lib.3.c.5.nu.23. & c. 13.nu 22.

Omnia autem ex Deo, qui nos reconciliauit sibi per Christum, & dedit nobis ministerium reconciliationis, quoniam quidem Deus erat in Christo, mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum, & posuit in nobis verbum reconciliationis, pro Christo ergo legatione fungimur, tamquam Deo exhortante per nos, obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo, eum qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit, vt nos efficeremur iustitia Dei in ipso. lib. 1. cap 1. num. 31. 32. & lib. 4 c. 10. num. 12. & lib. 3. cap. 14. num. 5. & lib. 14. c. 16. nu. 13.

Cap. 6. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc Deus salutis, nemini dantes vllam offensionem, vt non vituperetur ministerium nostrum, sed in omnibus nos exhibeamus sicut Dei ministros. libro 17. cap. 1. numero 2.

In multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustijs, in plagis, in carceribus, in laboribus, in seditionibus, in vigilijs, in ieiunijs, in castitate, in scientia, in longanimitate, in suauitate, in Spiritu sancto, in charitate non ficta. lib. 1. c. 14. nu. 25. & lib. 2. c. 3. num. 17. 26. & lib 7. c. 1 nu. 5. 6. 7.

Per arma iustitiæ a dextris, & a sinistris, in virtute Dei, per gloriam, & ignobilitatem, per infamiam, & bonam famam, vt seductores, & veraces, sicut qui ignoti, & cogniti, quasi morientes, & ecce viuimus, vt castigati, & non mortificati, quasi tristes, semper autem gaudentes, sicut egentes, & multos locupletantes, tamquam nihil habentes, & omnia possidentes lib. 2. cap. 15. nu. 27. lib. 7. cap. 3. nu. 21. & lib. 6. c. 11. num. 24. & lib. 7. c. 1. nu. 27. & lib. 7. cap 3. num. 21. 22. & lib. 6. c. 9. nu. 11. & lib. 2. c. 16. nu. 32. & lib. 16. cap. 1. num. 1. & lib 6. c. 13. nu. 13. & lib. 7. c. 3. nu. 9 11.

Os nostrum patet ad vos o Corinthij, cor nostrum dilatatum est lib 1. c. 25. n. 2.

Quæ enim participatio iustitiæ cum iniquitate? aut quæ societas lucis ad tenebras?

Quæ autem conuentio Christi ad Belial? aut quæ pars fideli cum infideli? quis autem consensus templo Dei cum Idolis? lib. 1. c. 18. nu. 2.

Cap. 7. Has ergo habẽtes promissiones charissimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis, & spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei capite nos, neminem læsimus, neminẽ corrupimus, neminem circumuenimus. lib. 16. c. 4. nu. 20.

Quoniam & si contristaui vos in epistola, non me pœnitet; & si pœniteret, videns quod epistola illa (& si ad horam) vos contristauit, nunc gaudeo; non quia cõtristati estis, sed quia contristati estis ad pœnitentiam. lib. 2. cap. 16. num. 11. & lib. 17. cap. 6. num. 1. 2. 5.

Quæ enim tristitia secundum Deum est, pœnitentiam in salutem stabilem operatur; sæculi autem tristitia mortem operatur. lib. 7. cap. 4. num. 3. & lib. 17. cap. 6. nu. 1. 2. 3. 9. 10.

Vt vestra abundantia illorum inopiam suppleat, & illorum abundantia vestræ inopiæ fit supplementum. libro 5. cap. 10. num. 6. Cap. 8.

Qui multum habet, non abundabit: & qui modicum non minorabitur. lib. 1. cap. 19. num. 7.

Qui parce seminat, parce & metet; & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet. lib. 5. c. 10. nu. 51. & lib. 15. c. 4. nu. 17. Cap. 9.

Non ex tristitia, aut necessitate, hilarem datorem diligit Deus. lib. 5. cap 10. nu. 22. 33. & lib. 11. cap. 2. num. 22. & lib. 13. cap. 1. num. 25.

In carne ambulantes, non secundum carnem ambulamus, nam arma militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo ad destructionem munitionum, consilia destruentes, & omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiam Dei, & in captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi, & in promptu habentes vlcisci omnem inobedientiam. lib. 3. cap. 1. nu. 2. & lib. 4. c. 18. nu. 4. 5. lib. 14. c. 25 nu 33. & lib. 16 cap. 4. per totum, maxime num. 16. & lib. 18. c. 12. num. 5. Cap. 10.

Vt autem non existimer tamquam terrere vos per epistolas (quoniam quidem epistolæ, inquiunt, graues sunt, & fortes: præsentia autem corporis infirma, & sermo contemptibilis) hoc cogitet qui eiusmodi est, quia tales sumus verbo per epistolas absentes, tales & præsentes in facto. lib. 11. c. 15. nu. 25.

Qui autem gloriatur, in Domino glorietur: non enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quẽ Deus commendat. lib. 7. c. 2. nu. 19. & c. 6. nu. 17. 18.

Cap. 11. Vtinam sustineretis modicum quid insipiẽtiæ meæ, sed & supportate me, æmulor enim vos Dei æmulatione; despondi enim vos vni viro virginem castam exhibere Christo. lib. 1. c. 5. nu. 9. & c. 2. nu. 24. & lib. 3. c. 21. nu. 4.

Timeo autem, ne sicut serpens Euam seduxit in astutia sua, ita corrumpantur sensus vestri, & excidant a simplicitate, quæ est in Christo Iesu. lib. 5. c. 11 nu. 6 & lib. 1. c. 5. num. 9. & lib. 4. c. 31. num. 18. & lib. 16. c. 1. nu. 10. 11.

Quoniam multi gloriantur secundum carnem, & ego gloriabor. lib. 7 c. 6. n. 6.

Quod loquor, non loquor secundũ Deum, sed quasi in insipientia, in hac substãtia gloriæ lib. 1?. c. 1. nu. 20.

Libenter enim suffertis insipientes, cũ sitis

ipsi

ipsi sapientes.lib.7.c.6.nu.6

Secundum ignobilitatem dico,quasi nos infirmi in hac parte fuerimus, in quo quis gaudet(in insipientia dico)audeo & ego &c.lib.18.c.1.nu.21

In laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter. lib. 2.c.3.nu.17.26

A Iudæis, quinquies quadragenas, vna minus accepi, ter virgis cæsus sum, semel lapidatus sum &c. Periculis in falsis fratribus.lib.1.c.12 nu.25.et lib.1.c.24.nume. 26.et lib.2.c.3.nu.17.26

Ter naufragium pertuli, nocte ac die in profundo maris fui, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere &c. & nuditate.lib 2 c.3.nu.17.26

Præter illa quæ extrinsecus sunt, instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium ecclesiarum.lib.9.c.16.nu.5.10

Quis infirmatur, et ego non infirmor? quis scandalizatur, et ego non vror? lib.1.ca. 1.nume.19.25.et c.14 nu 5.20. & lib.3 c. 2.nu.9.et lib.9 c.16.nu.5.10.et lib.16.ca. 1.nu.11

Per fenestrã in porta dimissus sum per murum lib.14 c.25.nu.34

Cap.12. Scio hominem, in Christo ante annos quatuordecim (siue in corpore, siue extra corpus, nescio, Deus scit) raptum huiusmodi vsque ad tertium cœlum. lib. 14.c 25. nume.44 et lib.15.cap.8.num.12.et lib. 5. cap.9.nu.8.9.et lib.2.cap 4.num.3.et lib. 6.cap.4 num.21.et cap.9.num. 21. et lib. 8.cap 7.nu.13

Et scio huiusmodi hominem (siue in corpore, siue extra corpus, nescio, Deus scit) quoniam raptus est in paradisum; et audiuit arcana verba, quæ non licet homini loqui. lib.14 c.25.nu.44.46 lib.15.c.8. nume 12

Nam et si gloriari voluero, non ero insipiens, veritatem autem dico; parco autẽ, ne quis me existimet supra id quod videt in me, aut aliquid audit ex me. lib.5. c.9.nu 9 lib.2.c.13.nu.34

Et ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ angelus satanæ, qui me colaphizet, propter quod ter Dominum rogaui, vt discederet a me, et dixit mihi, Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur. lib. 2.c.7.nu 33.et lib.3.c.19.nu.9. et lib.3.c.11.nu.45.et lib.6.c.4.nu 6.7.8. 9.10.11.12.et lib.6 c.9.nu.20.et c 10.nu. 30.35. et lib.8.c.6.nu.15.et c.8.nu.13.18. 31.et lib 9.c.12.nu.7.8. et lib 4 ca.12.nu. 17.et lib 5 c.9.nu 4 8.18. et lib.6.c.9.nu. 20.21.et c.10.nu 30.et lib.8.c.7.num.13. et c.8. num.18 lib.13.c.9.nu.5.6.7.13.14. 15.19.et lib.17.c.2.nu.3.21

Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis lib.2.c 7.nu 33. et lib.3.c.11.nu.45. lib.6.c.9.nu.12.lib.8.c.6.nu.14

Ego autem libentissime impendam, et superimpendar ego ipse pro animabus vestris.lib.1.c.14.nu.23.et c.15.nu.22

Ne iterum cum venero, humiliet me Deus apud vos.lib.1.c 14.nu.5.et c.4 nu.5

Ex epistola ad Galatas.

Qui dedit semetipsum pro peccatis nostris, vt eriperet nos de præsenti sæculo nequam lib.11.c.12.nu 21 Cap.1.

Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem. lib 8.c.9.nu.5.8.14.16. et lib 11.c.14 nu.9

Modo enim hominibus suadeo, an Deo? an quæro hominibus placere? Si adhuc hominibus placerem seruus Christi non essem.lib.8.cap 9. nume.14. et lib.18.ca. 1.nu.23

Deinde post annos tres veni Ierosolimam videre Petrum, et mansi apud eum diebus quindecim.lib.5.c.13.nu.35

Quod autem viuo nunc in carne, in fide viuo filij Dei: qui dilexit me, et tradidit semetipsum pro me lib.2.c.13.nu 5.6.7.et lib.2.c.12.nu.13 Cap.2.

Christo confixus sum Cruci, viuo autem iam non ego, viuit vero in me Christus. lib.1.c.23.nu.5 et lib.2 c 16.nu 33 et lib. 16.c.1.nu.16.17.18.et lib 1.c.18.num.28. lib.2.c.28.nu.31.lib.3.c.1.nu.33. et c.12. nume.2.3

Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum. lib.3.c.10. nu.36.107 Cap.3.

Mediator autem vnius non est lib.3.c.10. nume.107

Si enim data esset lex quę posset viuificare, vere ex lege esset iustitia.lib.3.c.5.nu 56

Itaque lex pædagogus noster fuit in Christo, vt ex fide iustificemur lib.10.cap.3. num.[illegible]

Dico autem quanto tempore heres paruulus est, nihil differt a seruo, cum sit dominus omnium, sed sub tutoribus, et actoribus est vsque ad præfinitum tempus a patre etc.lib.9.c.13.nu 1 Cap.4.

At vbi venit plenitudo tẽporis, misit Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub lege, vt eos, qui sub lege erant, redimeret.lib.3.c.5 nu 69

Nunc autem cum cognoueritis Deum, immo cogniti estis a Deo.lib.4.c.26.nu. 5

Estote ergo sicut ego, quia et ego sicut vos. lib.5.c.13.nu.15

Vbi est ergo beatitudo vestra? lib.14.ca.24. nume. 6

Ergo inimicus factus sum vobis, verum dicens vobis.lib.1.c.3.nu 6

Filioli mei quos iterũ parturio, donec formetur Christus in vobis.li.1.c.14.nu.22. et li 3.c.8.nu.6.et c.21.nu 2.3. et li.6.c.4. n.17.et li.14.c.25.n.21.22.et li.16.c.7.n.11

Scri-

Scriptum est enim, quoniam Abrahā duos filios habuit, vnum de libera, & vnum de ancilla. Sed quemadmodum tunc is qui secundum carnem natus fuerat, persequebatur eum, qui secundum spiritum, ita & nunc. lib. 3. c. 1. nu. 2. & lib. 9. c. 20. nu. 10. & lib. 9. c. 13. nu. 11

Illa autem quæ sursum est Ierusalem, quæ libera est, quæ est mater nostra. lib. 3. ca. 14. nu. 32. & c. 17. nu. 22

Itaque fratres non sumus ancillæ filij, sed liberæ, qua libertate Christus nos liberauit lib. 9. c. 13. nu. 11

Cap. 5. Nam in Christo Iesu, neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed fides quæ per dilectionem operatur. lib. 6. c. 3. nu. 16 18. 19

Modicum fermentum totam massam corrumpit. lib. 1. c. 18. nu. 31

Vos enim in libertatem vocati estis fratres tantum, ne libertatem in occasionem detis carnis, sed per charitatem spiritus seruite inuicem. lib. 10. c. 4. nu. 5. 9

Quod si inuicem mordetis, & comeditis, videte ne ab inuicem consumamini. lib. 1. c. 13. nu. 9 & lib. 9. c. 1. nu. 7

Spiritu ambulate, & desideria carnis non perficietis. lib. 2. c. 5. nu. 29. 30. lib. 14. ca. 8. nume. 16

Caro enim concupiscit aduersus spiritum, spiritus autem aduersus carnem: hæc enim sibi inuicē aduersantur, vt non quæcumque vultis, illa faciatis. lib. 2. cap. 4. num. 15. & cap. 5. num. 29. 30. 31. 36. & ca. 9. num. 16. lib. 3. c. 1. nume. 2. 11. 28. 29. 30. 36. 44

Quod si spiritu ducimini, non estis sub lege. lib. 1. c. 9. nu. 10. & lib. 2. c. 5. nu. 38

Manifesta sunt opera carnis, quæ sunt, fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, idolorum seruitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixę, dissensiones, sectæ, inuidiæ, homicidia, ebrietates, comessationes. lib. 2. ca. 5. nume. 30

Fructus autem spiritus est, charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas, &c lib. 1. c. 1. nu. 21. & c. 12. nu. 39 & c. 15 nu. 17. 20. & lib. 2. c. 4. nu. 5. & lib 3. c. 21. nu 1

Qui autem sunt Christi, carnem suam cruci fixerunt cum vitijs, & concupiscentijs. li. 3. c. 1. nu. 24. & lib. 3. c. 11. nu. 11. & lib. 15. c. 4. nu. 7. & lib. 8. c. 9. nu. 20. & lib. 18. c. 12. nume 5

Si viuimus spiritu, spiritu & ambulemus. lib. 3. c. 1. nu. 24

Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicem prouocantes, inuicem inuidentes.

Cap. 6. Fratres etsi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, huiusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans teipsum, & ne tu tenteris. li. 1. c. 10. nu. 1. & lib. 2. c. 6. nu. 18. & c. 10. nu. 8. & lib. 9. c. 16. nu. 3. 9. & lib. 18. c. 7. nu. 21. & lib. 3. c. 28. nu. 7. 24

Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi. lib. 1 c. 15. nu. 19. & c. 18. nu. 14. & lib. 3. c. 2. nu. 39. & 40. & li. 3. c. 28. nu 6. lib. 5 c 10. nu. 46

Opus autem suum probet vnusquisque, & sic in semetipso tantum gloriam habebit, & non in altero. lib 1. c 16. nu. 3

Vnusquisque enim onus suum portabit. lib. 1. c. 15. nu. 13

Communicet autem is qui catechizatur in verbo, ei qui se catechizat in omnibus bonis. lib. 2. c. 18 nu. 14

Nolite errare, Deus non irridetur. lib. 1. ca. 10. nu. 6 & lib. 1. c. 17. nu. 1

Qui autem seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam lib. 6. c. 2. nu. 9

Ergo dum tempus habemus operemur bonum, ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei. lib. 4 c. 16. nu. 18. & lib. 5. cap. 10. nu. 24. 25. & lib. 13. c. 12. num. 1. & lib. 17. c. 1. nu. 2. 3. 5

Si quis suorum, & maxime domesticorum curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior. lib. 6. c. 10. nu. 7

Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. li. 1. c. 18. nu. 18 & lib. 2. c 6 nu 20. & lib. 3. c. 11. nu. 5. lib. 7 c. 6. nu. 3. & lib. 9. c 24. nu. 20. & lib 11. c. 13. nu. 3. & lib. 3. c. 1. nu. 25. & c. 11. nu. 10

Ego enim stigmata Domini nostri Iesu Christi in corpore meo porto. libro 3. cap. 1. nume. 25

Ex epistola ad Ephesios.

Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in cœlestibus, in Christo, sicut elegit nos in ipso &c. lib. 2. cap. 16. nu. 17. & lib. 9. cap. 13. nume. 1 Cap. 1.

Sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, vt essemus sancti, & immaculati in conspectu eius, in charitate. lib. 3. c 6. nu. 17. & c 10 nu 37. 38. 39

In quo habemus redemptionem per sanguinem eius (in remissionem peccatorū) secundum diuitias gratię eius, quę superabundauit in nobis in omni sapientia, et prudentia &c. lib 3. c 6. nu 17. & c. 19. nu. 37. 38. 39 & lib. 2. c 10. nu. 15

In quo & vos audito verbo veritatis Euangelij salutis vestræ, quo & credentes signati sancto spiritu promissionis. lib. 4. c. 4 num. 7. & lib. 17. c. 3. nu. 6. & lib. 14. c. 15 nu. 40

Secundum principem potestatis aeris huius, spiritus, qui nunc operatur in filios dif- Cap. 2.

diffidentiæ,&c. eratis natura filij irę.lib. 4.c.34.nu.14.& lib.18.c.16.nu.12

Deus autem qui diues in miſericordia propter nimiam charitatem ſuam,qua dilexit nos, & cum eſſemus mortui peccatis,conuiuificabit nos in Chriſto. lib 2. c.12.nu 21 & lib.2 c.2.nu.12

Vt oſtenderet in ſæculis ſuperuenientibus abundantes diuitias gratiæ ſuæ in bonitate ſuper nos in Chriſto Ieſu.lib 2.cap. 12.nu.21.& lib.2 c.2.nu.12

Gratis enim eſtis ſaluati per fidem, & hoc non ex vobis, Dei donum eſt. lib.7.ca.9. nume.13

Ipſe eſt enim pax noſtra, qui fecit vtraque vnum,& medium parietem maceriæ ſoluens,inimicitias in carne ſua, legem mādatorum decretis euacuans, vt duos condat in ſemetipſo in vnum nouum hominem, faciens pacem, vt reconciliet ambos in vno corpore Deo per crucem, interficiens inimicitias in ſemetipſo.lib.3. c.10 nu 10 .& lib.1 c.5.nu.15

Ergo iam non eſtis hoſpites & aduenę, ſed eſtis ciues ſanctorum, & domeſtici Dei, ſuperædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum, & Prophetarum, ipſo ſummo angulari lapide Chriſto Ieſu lib.3.cap.7. nu.14.& lib.9.c.14 nu 14

In quo omnis ædificatio constructa,creſcit in templum ſanctum in Domino,in quo & vos ædificamini in habitaculum Dei in Spiritu ſancto lib.9.c.7.nu 14

Cap.3. Cuius rei gratia ego Paulus vinctꝰ in Chriſto Ieſu pro vobis gentibus;ſi tamen audiſtis diſpenſationem gratiæ Dei, quæ data eſt mihi in vobis, &c. lib.9 cap.13. nume 10

Mihi enim ſanctorum minimo, data eſt gratia hæc, in gentibus euangelizare inueſtigabiles diuitias Chriſti,& illuminare omnes quę ſit diſpenſatio ſacramenti abſconditi a ſæculis in Deo &c.lib.8.ca. 8.nu 15 & lib.14 c.10.nu 3

Vt innoteſcat principatibus, & poteſtatibus, in cœleſtibus per Eccleſiam multiformis ſapientia Dei.lib.9.c.6.nu 24

Huius rei gratia flecto genua ad eum,& Patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti, vt det iuxta abundantiā gratiæ ſuæ virtute corroborari per ſpiritum ipſius in interiori homine,vt inhabitet Chriſtus per fidem in cordibus veſtris. lib. 11.c.3.nu.31.32. & c.5 nu 18.& lib 1.c.1.nu. 26. & lib. 4. c.42.nu 8 & lib 16 c.12.nu.36

In charitate radicati & fundati, vt poſſitis comprehendere cum omnibus ſanctis, quæ ſit latitudo, & longitudo, ſublimitas, & profundum.li 3.c 11.nu 24.26.36. & lib.4.c.15 nu.22.& lib.8.c.8.nu.17

Cap.4. Obſecro itaque vos ego vinctus in Domino,vt digne ambuletis vocatione qua vocati eſtis,cum omni humilitate, & manſuetudine, cum patientia ſupportantes inuicem in charitate. lib. 1. c.2.nu.25.& c.16.nu.7.& lib.6 c.9.nu.14.15.16.& lib. 11.c.7.nu.5.6.& lib 14.c.1.nu 25

Solliciti ſeruare vnitatem ſpiritus in vinculo pacis lib.3.c.2.nu 36.lib.5.c. 10. num. 46.& lib 1.c.16 nu.7

Vnum corpus,& vnus ſpiritus &c. lib.1.ca. 16 nu.9.8

Vnus Deus,& pater omnium,qui ſuper omnes. & per omnia, & in omnibus lib.17. c.5.nu.14.5

Aſcendēs in altum,captiuam duxit captiuitatem,dedit dona hominibus. lib.3 cap. 14.nu.19

Quod autem aſcendit, quid eſt, niſi quod deſcendit in inferiores partes terræ. lib. 3.c.14.nu 19.& lib.8.c.8.nu.11

Quj deſperantes, ſemetipſos tradiderunt in operationem immunditiæ omnis, in auaritiam.lib 6.c.1.num.5.lib.14.cap.7. nume 19

Et induite nouum hominem qui ſecundū Deum creatus eſt in iuſtitia, & ſanctitate veritatis.lib.1.c.5.nu.5.& lib.11.c.13. nume. 2

Iraſcimini,& nolite peccare, ſol non occidat ſuper iracundiam veſtram. lib.9.c.7. nu.11.23.30.31.37 38

Nolite dare locum diabolo lib.2.ca 8.nume.32

Et nolite contriſtare Spiritum ſanctū Dei. lib.16 c.7 nu.16

Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blaſphemia tollatur a vobis cum omni malitia.lib.9.ca.7.nu 1. & lib. 14.c.1.nu.18.19.& c.5.nu.7

Eſtote inuicem benigni, miſericordes, donantes inuicem,ſicut & Deus in Chriſto donauit vobis.lib 9.c 7.nu.1.& lib 14.c. 1 nu 18.19.& c 5.nu.7

Eſtote ergo imitatores Dei, ſicut filij chariſſimi, &c lib.14.c.1 nu.10 20.21 Cap.5.

Fornicatio autem, & omnis immunditia, aut auaritia,&c. aut turpitudo aut ſtultiloquium,aut ſcurrilitas,quæ ad rem non pertinet,nec nominentur in vobis.

Hoc enim ſcitote intelligentes, quòd omnis fornicator,aut immundus,aut auarus (quod eſt idolorum ſeruitus) non habet hereditatem in regno Chriſti & Dei.lib. 1.c.24.nu.32

Nolite communicare operibus infructuoſis tenebrarum,magis autem redarguite lib.3.c 28.nu.22

Surge qui dormis,& exurge a mortuis,& illuminabit te Chriſtus.lib.15.c 5 nu. 12

Redimentes tempus, quoniam dies mali ſunt.lib.2.c.11 nu.31.& lib.17 c.1.nu.6. & lib.18 c 16.nu.25

Nolite inebriari vino in quo eſt luxuria.li. 1.c.3 nu.2.& c.1.nu.19.22. & lib.5.ca.1. nume 3.4

Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea, &c. vt exhiberet ipſe ſibi

Eccle-

Ecclesiam gloriosam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi. lib. 1. c. 5. nu. 3. 18. & 23. & lib. 2. cap. 4. nu. 29. & li 3. c. 3. nu 12. & lib. 9. c 17. n. 23

Nemo vmquam carnem suam odio habuit, sed nutrit & fouet eam &c. lib. 1. c. 15. nu. 3. & lib. 3 c. 5 nu 44

Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo, & in Ecclesia lib. 1. ca. 5. nu. 1 & lib. 3. c. 5. nu 44

Cap. 6. Filij obedite parentibus vestris in Domino, hoc enim iustum est lib. 6. c. 8. nu. 6

Et vos patres nolite ad iracundiam prouocare filios vestros, sed educate eos in disciplina, et correptione Domini cum timore, & tremore. lib. 6. c. 6. nu. 14. 29

Induite vos armaturam Dei, vt possitis stare aduersus insidias diaboli, quoniam nõ est colluctatio aduersus carnem, & sanguinem, sed aduersus principes, & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ, in cælestibus lib. 1. c 12. nu. 49. & lib. 2. c. 5. nu 1. 2. 11. 23. 24. 33. 43. & c. 7. nu. 1. 42. & c. 7. nu. 4. 5. 6 7. 8. & lib. 2. c. 9. nu. 9. 20. et lib. 4. c. 31. nu. 15. 16 & c. 35. nu. 13

Propterea accipite armaturam Dei, vt possitis resistere in die malo, & in omnibus perfecti stare. lib. 2. c. 7. nu. 42. & c. 7. num. 27. 39. & c. 8. nu. 15. & c. 9. nu 20

State ergo succincti lumbos vestros in veritate lib. 2. c 6. nu. 5. & c. 7 nu 5. 11. 12. 21. 27. & c. 10 nu 7. lib. 4. c. 31. nu. 1. & lib. 11. c. 2. nu. 13. & lib. 14. c. 11. nu. 3

Et induti loricam iustitiæ, & calceati pedes in præparationem euangelij pacis. lib. 2. c. 7 nu. 21. & c. 9. nu. 9. 23. & lib. 16. c. 4 nu. 21. & lib. 2. c. 7. nu. 27

In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere. lib 2. c 6. nu. 6. & c. 7. n. 2. 21. 27. & c. 8. nu. 15. & c 9. nu. 12. 29. & lib. 16. ca. 4. nu. 12. et lib. 18. c 11. nu. 4

Et galeam salutis assumite, & gladium spiritus, quod est verbum Dei. li. 2. c. 7. n. 11. 13. 21. 22. 27. & c. 9. nu. 22. 23

Ex epistola ad Philippenses.

Cap. 1. Testis enim est mihi Deus, quomodo cupiam omnes vos esse in visceribus Christi, & hoc oro, vt charitas vestra, magis, ac magis abundet in omni scientia, & in omni sensu, vt probetis potiora, vt sitis sinceri, & sine offensa in diem Christi, repleti fructu iustitiæ. lib. 1. ca. 14. nu. 25. & lib 14. c. 26. nu. 6

Quidam autem ex contentione Christum annunciant, non sincere existimãtes pressuram se suscitare vinculis meis: quid enim dum omni modo, siue per occasionem, siuer per veritatem Christus annuncietur, & in hoc gaudeo, & gaudebo. lib. 9. cap. 5. nume. 29

Mihi enim viuere Christus est, & mori lucrum. lib. 1. c. 2. nu. 14. & c 18. nu. 24. & lib. 2. c. 2. nu. 25. & c. 16. nu. 33. & lib. 3. ca. 12. nu. 3. lib. 11. c. 9. nu. 15

Coarctor enim e duobus, desiderium habens dissolui, & esse cum Christo, multo magis melius: permanere autem in carne necessarium propter vos. lib. 1. ca. 14. nu. 25. & nu. 14. & lib. 1. c. 18. nu. 24 lib 2. c. 2. nu. 3. 25. & c. 5. nu. 35. & c. 16. nu. 33. & lib. 1 c. 7. nu. 3. & c. 14. nu. 25. & c. 18. nu 24. & lib. 2. c. 2. nu. 11. & lib. 11. c. 9. nu. 25. lib. 14. c 25. nu. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 36. lib. 16. c. 7 nu. 17. lib. 11. c. 9 nu. 25

Et hoc confidens, scio quia manebo, & permanebo omnibus vobis ad profectum vestrum. lib. 1. c. 14. nu. 25

Quia vobis datum est pro Christo, non solum vt in eum credatis, sed vt etiam pro illo patiamini. lib. 14 c. 24. nu. 10. 11

Nihil per contentionem, neque per inanẽ gloriam, sed in humilitate, superiores sibi inuicem arbitrantes lib 8. c. 5. nu. 24 Cap. 2.

Non quæ sua sunt singuli cõsiderantes, sed ea quæ aliorum. lib. 1. c. 16 nu. 1. 12. & li. 3. c. 2. nu 4

Hoc enim sentite in vobis quod, & in Christo Iesu. lib. 1. c. 16. num. 1. & lib. 3. cap. 2. nume. 40

Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est se esse æqualem Deo, sed semetipsum exinaniuit formam serui accipiens, in similitudinem hominũ factus, & habitu inuentus vt homo. lib. 2. c. 12. nu 3. 4. & lib. 3. c. 5. nu. 68. & c. 7. nu. 33. & c. 9. nu. 17. & lib. 8. c. 5. nu. 12

Humiliauit semetipsum, factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis, propter quod, & Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen quod est super omne nomen, vt in nomine Iesu omne genuflectatur, cælestium, terrestrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Iesus in gloria est Dei patris. lib. 8. c. 5. nu 12. 27. & c. 7. nu. 23

Cum metu, & tremore salutem vestrã operamini lib 17. c 3. nu 4. 12. 20. 21

Deus est enim qui operatur in vobis, & velle, & proficere pro bona voluntate lib 7. c. 9. nu 8. 9. 23. & lib 17. c 3. nu. 12

Omnia autem facite sine murmurationibus, & hæsitationibus, vt sitis sine querela, & simplices filij, Dei, sine reprehensione. lib. 11. c. 3 nu. 16. 17

In medio nationis prauæ, & peruersæ, inter quos lucetis sicut luminaria in mundo. lib 9. c. 29. nu. 15. 13. & lib. 10. c. 9 nu. 5. & lib 11 c. 3. nu 15. 16. lib. 12 c. 2. nu. 2

Omnes, enim quæ sua sunt, quærunt, non quæ sunt Iesu Christi. lib. 2. c. 16. nu. 1. & lib. 2. c. 12. nu. 22. & lib. 2. c. 15. num. 32. & lib. 3. c. 2. nu. 40 lib. 14 c 29. nu. 24

Necessarium autem existimaui, Epaphroditum

Digitized by Google

tum fratrem, & cooperatorem, & commilitonem meum, veſtrum autem apoſtolum, & miniſtrum neceſſitatis meæ, mittere ad vos, quoniam quidem omnes vos deſiderabat, & mæſtus erat, propterea quod audieratis illum infirmatum, nam & infirmatus eſt vſque ad mortem. lib.5. c.9.nu.23

Cap.3. Et gloriamur in Chriſto Ieſu, & non in carne fiduciam habentes, ſi quis autem alius videtur confidere in carne. lib.7.ca. 6.num.6

Quamquam, & ego habeam confidentiam in carne, &c. exiſtimo omnia detrimentum eſſe propter eminentem ſcientiam Ieſu Chriſti &c. propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror vt ſtercora, vt Chriſtum lucrifaciam.lib.2.ca.16 nu. 3.& lib.1.c.7.nu.1.& lib.2.c.16.num.34. & lib 2.c.4.nu.33

Vt inueniar in illo, non habens meam iuſtitiam quæ ex lege eſt, ſed illam, quæ ex fide eſt Chriſti lib.1.c.9.nu 11

Non quòd iam acceperim, aut iam perfectus ſim, ſequor autem ſi quomodo comprehendam in quo, & comprehēſus ſum a Chriſto Ieſu, fratres ego me non arbitror comprehendiſſe lib.2.c.2.nu.19.lib. 9.c.12.nu.2.3.7.8.10.& c.22.num.15.lib. lib 11.c.2.nu.5

Vnum autem, quæ retro ſunt, obliuiſcens, ad ea vero quæ ſunt priora, extēdens me ipſum, ad brauium perſequor ſupernę vocationis in Chriſto Ieſu, quot quot ergo perfecti ſumus, hoc ſentiamus, & ſi quid aliter ſapitis, & hoc vobis Deus reuelauit. lib.2.c.2.nu 19.lib.9.cap.12.num.2. 3.7.8.10.& cap.22.nu.15. & lib. 11.cap.2. nume.5

Multi enim ambulant quos ſæpe dicebam vobis (nunc autem, & flens dico) inimicos crucis Chriſti, quorum finis interitus, quorum Deus venter eſt, & gloria in confuſione ipſorum, qui terrena ſapiunt. lib.1.c 1.nu.20.lib.7.c 1.nu.8

Noſtra conuerſatio in cœlis eſt. lib. 2.ca 3. nu.10.&c.5 nu.23.& c.16.nu.41

Vnde etiam ſaluatorem expectamus Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ, configuratum corpori claritatis ſuæ.lib.2.c.1. nu.23.& c.2.nu.21.& c.3.nu.10. & lib.3. c.1.nu.55.56.57.58

Cap.4. Gaudete in Domino ſemper iterum dico, gaudete lib.1.ca 2.3. & lib.1.c.18.nu.20. lib.7.c.1.nu.31.& lib.7.c 4.num.2.& lib. 10.c.2.nu.7.& lib.7.c.1.num.3.4.5.6.7.8. 10.11.12.13.14.15

Modeſtia veſtra nota ſit omnibus hominibus, Dominus enim prope eſt nihil ſolliciti ſitis lib.9 c.9.nu.10

Et pax Dei quæ exuperat omnem ſenſum, cuſtodiat corda veſtra, & intelligentias veſtras in Chriſto Ieſu.lib.2.c.1.nu.23

De cetero fratres, quæcumque ſunt vera, quæcumque pudica, quæcumque iuſta, quæcumque ſancta, quæcumque amabilia, quæcumque boneſtæ famæ, ſi qua virtus, ſi qua laus diſciplinę, hæc cogitate quæ, & didicitis, & accepiſtis, & audiſtis, & vidiſtis in me, hæc agite.lib.12.c 1.nume.5.6

Gauiſus ſum autem in Domino vehementer, quoniam tandem aliquando refloruiſtis pro me ſentire, ſicut: & ſentiebatis. lib.7.cap.4.num.3

Ex Epiſtola ad Coloßenſes.

Cap.1. GRatias agimus Deo, & Patri Domini noſtri Ieſu Chriſti ſemper pro vobis orantes, audientes fidem veſtrā in Chriſto Ieſu, & dilectionem, quam habetis in ſanctos omnes &c lib.6.c 3.nu.13

Cum gaudio gratias nunc agentes Deo, & Patri qui dignos nos fecit in partem ſortis ſanctorum, in lumine, qui eripuit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnum filij dilectionis ſuæ. lib. 2. cap. 13.nu.2

In quo habemus redemptionem, & remiſſionem peccatorum, qui eſt imago Dei inuiſibilis, primo genitus omnis creaturæ.lib.8.c.3.nu 3

Qui eſt principiū, & primogenitus ex mortuis lib.3.c.13.nu.8

Pacificans per ſanguinem ſuum, ſiue quæ in terra, ſiue quæ in cęlis ſunt.lib.1.ca.2. nume. 9

Gaudeo nunc in paſſionibus meis.lib 7.ca. 1.nume. 16

Cap.2. In quo ſunt omnes theſauri ſapientiæ, & ſcientiæ Dei.lib 3.c 9.nu.51

Et expolians principatus, & poteſtates traduxit confidenter, palam triumphans illos in ſemetipſo.lib.3.c.10.nu.12. & c. 11.nu.5.6

Nemo ergo vos iudicet in cibo, aut in potu, aut in parte diei feſti, aut neomeniæ, aut ſabbathorum, quæ ſunt vmbra futurorum lib.2.ca 1 nu.2.& lib.6 cap.2 nume.7.8.10

Vos eſtis gloria noſtra, & gaudium. lib. 3. c.2.nu.14

Cap.3. Igitur ſi conſurrexiſtis cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt quærite, vbi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens, quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper terram lib.1.cap.17. nu.18.& lib.3.c.13.num.32. & lib.3.cap. 14.nu.31

Mortui enim eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto.lib.2.c.16.num.22. & lib.3.c.1.nu.33. & lib.9.c.9.nu.64. & ca. 21.nu.15

Cum autē Chriſtus apparuerit vita veſtra, tunc & vos apparebitis cum ipſo in gloria.lib.2.c.16.nu.22

Mor-

Digitized by Google

cap.29.nu.13,14.lib.18.c.1.nu.23

Sed exemplum eſto fidelium in verbo, in conuerſatione, in charitate, in fide, in caſtitate lib.5.c.13.nu 16

Hæc meditare, in his eſto, vt profectus tuus manifeſtus ſit omnibus: attende enim tibi & doctrinæ, iuſta in illis: hæc enim faciens, & teipſum ſaluum facies, & eos qui te audiunt. lib.14.c.29.nu.14. & c.31. nume.6

Cap.5. Viduas honora, quæ veræ viduæ ſunt, quæ in delitijs eſt, viuens mortua eſt lib.1.c.1.nu.28.34.& lib.2.c 5.nu.14 & lib.7.c.2.nu.5.8 & lib.8 c.2.nu.9

Si quis autem ſuorum, & maxime domeſticorum curam non habet, fidem negauit, & eſt infideli deterior lib.6 ca.6.nu.7.lib 15.c 5.nu.9

Volo autem iuniores nubere, filios procreare, matres familias eſſe, nullam occaſionem dare aduerſario, maledicti gratia. lib 12.c.1.nu.8

Qui bene præſunt presbyteri, duplici honore digni habeantur, maxime qui laborãt in verbo, & doctrina. lib.14 c 31.nu.6

Nemini cito manus impoſueris, neque communices peccatis alienis, teipſum caſtũ cuſtodi. lib. 7.c.19 nu.10

Noli adhuc aquam bibere, ſed modico vino vtere propter ſtomachum tuũ, & frequentes tuas infirmitates. lib.1.c.1.num.2.30.51.& lib.5.c.9.nu.7.8

Cap.6. Quicumque ſub iugo ſerui, dominos ſuos omni honore dignos arbitrentur. lib. 3. c.16.nu 7

Eſt autem quæſtus magnus, pietas cum ſufficientia. lib 2.c.18.nu.19

Nihil enim intulimus in hunc mundum, haud dubium quod nec auferre quid poſſumus. lib.1.c.24 nu.6 & lib.2 c.15 num.8.& c.13.nu.19.& lib.4.c.39.nu 5

Habentes autem alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſumus. lib.1.c.15.nu 8. & c.16.nu.16 & c.18.nu.19.lib 9.c.2.nume.3.4.17

Nam qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & deſideria multa, & inutilia, & nociua, quæ mergunt homines in interitum, & perditionem. lib.1.c.24 nu.25.& lib.2.c.15.nu 41 lib.15.c.6 nu.11

Radix enim omnium malorum eſt cupiditas, quam quidam appetentes, errauerũt a fide, & inſeruerunt ſe doloribus multis lib.1.c.17 nu.12 13.& lib.4.ca.39.nu.5 & c.40.nu 16.& lib.1.ca.24.nu.8.23.& c.20 nu 14 15.16.& lib.1 c.24.nu.33

Tu autem o homo Dei hæc fuge, ſectare vero iuſtitiam, pietatem, fidem, charitatẽ, patientiam. lib 1 c.24.nu 34

Qui ſolus habet immortalitatem, & lucem habitat inacceſſibilem. lib.1.c.4.num.29. & lib.3 c. nu.13

Diuitibus huius ſæculi præcipe, non ſublime ſapere, neque ſperare in incerto diuitiarum, ſed in Deo viuo &c. vt apprehendant bonam vitam. lib.2.c.18.num.19. & lib.4.cap.28.nume.5.12. & cap.4. nume.11. 15. 16. 17

Ex Epiſtola 2. ad Timotheum.

Cap.1. DEt illi Dominus inuenire miſericordiam in die illa lib.0.c.9.nu.14

Cap.2. Nemo militans Deo, implicat ſe negotijs ſęcularibus. lib 1.c.18.nu.3. & lib.2.cap 7. nu.1.lib.16.c 1 nu 36

Nam & qui certat in agone, non coronabitur niſi legitime certauerit. lib.14.ca.24. nu 15.16

Memor eſto Dominum Ieſum Chriſtum reſurrexiſſe a mortuis &c ſecundum Euangelium meum, in quo laboro vſq; ad vincula &c. ſed verbum Dei non eſt alligatum. lib.1.c 2.nu.27.lib.14.cap.25. nu.17 18.29

Nam ſi commortui ſumus, & conuiuemus, ſi ſuſtinebimus, & conregnabimus. lib.3.c 1.nu 56.& c.11.nu 10.& lib.6.ca.9.nu.29.& lib 18.c 10.nu.8

In magna autem domo non ſolum ſunt vaſa aurea & argentea, ſed & lignea, & fictilia, & quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam. lib 3.c.15.num.3

Seruum autem Domini non oportet litigare, ſed manſuetum eſſe ad omnes docibilem, patientem, cum modeſtia corripientem eos, qui reſiſtunt veritati, nequando Deus det illis pœnitentiam ad cognoſcendam veritatem, & reſipiſcant a diaboli laqueis, a quo captiui detinentur ad ipſius voluntatem lib. 14.c.26.nume. 12

Cap.3. Hoc autem ſcito quod in nouiſſimis diebus inſtabunt tempora periculoſa, & erunt homines ſeipſos amantes, cupidi, elati, ſuperbi, blaſphemi, ſceleſti, ſine affectione, ſine pace, criminatores &c. & voluptatum amatores, magis quàm Dei. lib.1.c.18 nu.12.& lib.1.c.13.nu 7 & li.2 c.19.nu.1.2.& lib.5.c.5.nu.7.et lib.8.c.1.num.7

Habentes quidem ſpeciem pietatis, virtutem autem eius abnegantes. lib.6.c.3.nu 9 & lib 15.c.5 nu 12 13.14

Et omnes qui pie volunt viuere in Chriſto Ieſu perſecutionem patientur. lib.2.c 6. nu.14.et c.7.nu 31.lib.9.c.15.nu.40. & c.20.nu.14.17.20

Cap.4. Inſta opportune, importune, argue, obſecra, increpa in omni patientia & doctrina. lib.14 c 27 nu 15

Bonum certamen certaui, curſum conſummaui, fidem ſeruaui, in reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ &c lib.1. ca 20. nu.19.& lib.2.c.3.nu.26. & lib 4 cap.11. nume.

nume.27. & lib.14.c.20.nu.5.6.lib.18.c. 1,nume 40

Non ſolum autem mihi, ſed & ijs qui diligunt aduentum eius. libro 9. cap. 9. nume. 15

Alexander ærarius multa mala mihi oſtendit, reddet illi Dominus ſecundum opera eius,quem & tu deuita: valde enim reſtitit verbis noſtris. lib. 9. cap. 19. nume. 10.19

In prima mea defenſione nemo mihi affuit,ſed omnes me dereliquerunt,Dominus aſtitit mihi, & confortauit me. lib. 9. cap. 15. nume. 19

Ex Epiſtola ad Titum.

Cap.2. TV autem loquere quæ decent ſanam doctrinam lib.14.c.28.nu.21

Anus ſimiliter in habitu ſancto. lib. 9.ca.2. nume.22

Apparuit enim gratia Dei Saluatoris noſtri omnibus hominibus,erudiens nos,vt abnegantes impietatem, & ſæcularia deſideria, ſobrie, & iuſte, & pie viuamus in hoc ſæculo.lib.3.c.7.num.33.34.41.42.& lib.9.c.1 nu.25.& c.9.nu.44.

Expectantes beatam ſpem, & aduentum gloriæ magni Dei,& Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti, qui dedit ſemetipſum pro nobis, vt nos redimeret ab omni iniquitate,& mundaret ſibi populum ſectatorem bonorum operum.lib.5.ca.6.nu.6. & lib. 2.c.16.nu.22

Nemo te contemnat.lib.16.c.2.nu.8

Cap.3. Cum autem benignitas, & humanitas apparuit Saluatoris noſtri Dei, non ex operibus iuſtitiæ,quæ fecimus nos,ſed ſecũdum ſuam miſericordiam ſaluos nos fecit lib.3.c.7 nu.33.34.41.42. & lib.7.c.9. nume.19

Hæreticum hominem poſt vnam,& ſecundam correptionem deuita, ſciẽs quia peruerſus eſt.lib.8.c.2.nu.19

Ex Epiſtola ad Philemonem.

EGo te fruar in Domino, refice viſcera mea in Chriſto.lib.6.c.14.nu.1

Ex Epiſtola ad Hebræos.

Cap.1. MVltifariam,multiſq; modis olim Deus loquens patribus in Prophetis,nouiſſime diebus iſtis locutus eſt nobis in filio, quem conſtituit heredem vniuerſorum, per quem fecit & ſæcula &c. Sedet ad dexteram maieſtatis in excelſis. lib. 3.c.14.nu.2

Nonne omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus, in miniſteriũ miſſi propter eos, qui hereditatem capiunt ſalutis. lib.1.ca.14. nu.14. & c.21.nu.7.14.17.18.24. & lib.2. c.8 nu.6.& lib 3.c.5.nu.15

Videmus Ieſum propter paſſionem mortis, gloria & honore coronatum, vt gratia Dei, pro omnibus guſtaret mortem. lib. 4.c 1.nu.15 Cap.2.

Et liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxij erant ſeruituti. lib. 4.c.1.nu.15

Nuſquam angelos apprehendit, ſed ſemen Abrahæ apprehendit. lib.3.c.5.nu.15

Vnde debuit per omnia fratribus aſſimilari, vt miſericors fieret, & fidelis Pontifex ad Deum, vt repropitiaret delicta populi: in eo enim in quo paſſus eſt ipſe,& tentatus: potens eſt, & eis qui tentantur auxiliari.lib.5.c.5.nu.16

Nam ſi eis Ieſus requiem præſtitiſſet, numquam de alia loqueretur. lib.2.c.1.nu.6 Cap.4.

Itaque relinquitur ſabbathiſmus populo Dei.lib.6.c.2.nu.4.5.6.15

Feſtinemus ergo ingredi in illam requiem. lib.3.c.16 nu.9

Viuus eſt enim ſermo Dei,& efficax,& penetrabilior omni gladio ancipiti,& pertingens vſque ad diuiſionem animæ ac ſpiritus, compagum quoque ac medullarum,& diſcretor cogitationum,& intentionem cordis.lib.9.c.8.nu.11.12. & lib. 18.c.2.nu.14

Omnia autem nuda,& aperta oculis Domini lib.4.c.13.nu.7

Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ eius, vt miſericordiam conſequamur, & gratiam inueniamus in auxilio opportuno.lib.14.c.21.nu 20

Et quidem cum eſſet filius Dei, didicit ex ijs,quæ paſſus eſt, obedientiam.lib. 18.c. 19.nu.11 Cap.5.

Etenim cum deberetis eſſe magiſtri propter tempus,rurſum indigetis,vt vos doceamini, quæ ſint elementa exordij ſermonis Dei, & facti eſtis, quibus lacte opus ſit, non ſolido cibo.lib.9.c.11.num. 28.& c.12.nu.2

Omnis enim qui lactis particeps eſt,expers eſt ſermonis iuſtitiæ:paruulus enim,perfectorum autem ſolidus eſt cibus,eorum qui pro ipſa conſuetudine exercitatos habent ſenſus ad diſcretionem boni ac mali.lib.1.cap.2.num.9. & lib.9.cap.12. nume. 21

Terra enim ſæpe venientem ſuper ſe imbrem, & germinans herbam opportunã illis,a quibus colitur, accipit benedictionem a Deo, proferens autem ſpinas ac tribulos,reproba eſt,& maledicto proxima,cuius conſummatio in combuſtionẽ. lib.2.c.10.nu.9.10.& c.11 num.7.& lib. 11 c.3.num.1.2.& lib.15.c.6.num.8.lib. 18.c.2.nu.17 Cap. 6.

Poſt velamentum ſecundum tabernaculum quod dicitur ſancta ſanctorum, &c. arcã Cap. 9.

teſtamenti circumtextam ex omni parte &c. Cherubim obumbrantia propitiatorium.lib.1.c.5.nu.2

Et ideo noui teſtamenti mediator eſt. lib. 3.c.5.nu.17

Horrendum eſt incidere in manus Dei viuentis.lib.1.c.15.nu.14

Voluntarie enim peccantibus nobis poſt acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hoſtia, terribilis autem quædã expectatio iudicij,& ignis æmulatio, quæ conſumptura eſt aduerſarios.lib.3.c.15.nu.5

Irritam quis faciens legem Moyſi ſine vlla miſeratione, duobus vel tribus teſtibus moritur: quanto magis putatis deteriora mereri ſupplicia,qui Filium Dei conculcauerit, & ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit? lib. 3.cap.15.num.2. lib.5. cap.12.nu.10.lib.11.c.2.nu.3.lib.14.cap. 6.num.13

Cap.11. Sine fide impoſſibile eſt placere Deo. lib. 3.c.14.nu.26

Accedentem ad Deũ oportet credere,quia eſt, & quia remunerator ſit lib.6.c.3.n.5

Fide qui vocatur Abraham,obediuit in locum exire,quem accepturi erant in hereditatem,&c. In caſulis habitando cum Iſaac,& Iacob heredibus repromiſſionis eiuſdem.lib.6.c.2.num.10. et lib.9.c.14. nume.18

Iuxta fidem defuncti omnes,iſti, non acceptis repromiſſionibus, ſed a longe eas aſpicientibus, et ſalutantes, et confitentes,quia peregrini,et hoſpites ſunt ſuper terram.lib.2.ca.2.nu.5.6.8.25. et libro 6. cap.5.nume.1.et lib.9.cap.14.nume.1. et nume. 14

Qui enim hæc dicunt, ſignificant ſe patriã inquirere.lib.9.c 14.nu. 14

Et ſi quidẽ ipſius meminiſſent,de qua exierunt:habebant vtique tempus reuertendi, nunc autem meliorem appetunt, ideſt cęleſtem,ideo non confunditur Deus vocari eorum,præparauit illis ciuitatem. lib.9.c.14.nu 14

Moyſes grandis effectus eſt, negauit ſe eſſe filium Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere iucunditatem,maiores diuitias æſtimans theſauro Aegyptiorum improperium Chriſti.lib. 1.c.25.nu.7. et li. 9.c.15 nu.11

Non ſuſcipientes redemptionem, vt meliorem inuenirent reſurrectionem lib.2.ca. 2.nu.5.et lib 6.c.5.nu 1

Alij vero ludibria,et uerbera experti,inſuper et vincula, et carceres lapidati ſunt, ſecti ſunt, tentati ſunt, in occiſione gladij mortui ſunt.lib.5.c.13.nu 27

Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis,egentes,anguſtiati,afflicti, quibus dignus non erat mundus. lib. 1. cap.1.nume. 41

Ideoque,et nos tantam habentes impoſitũ nubem teſtium, deponentes omne pondus,et circunſtans nos peccatum,per patientiam curramus ad propoſitum nobis certamen.lib.5 c.13.nu.27 Cap.12.

Qui propoſito ſibi gaudio, ſuſtinuit crucẽ, confuſione contempta lib.14.c.1.nu 13

Recogitate eum qui talem ſuſtinuit a peccatoribus contradictionem aduerſus ſemetipſum, vt non fatigemini animis veſtris deficientes.lib.14.c 1.nu.14

Nondum enim vſq; ad ſanguinis effuſionẽ reſtitiſtis. lib.2.c.7.nu.8.lib.6.c.7.nu.7

Fili noli negligere diſciplinam Domini,neque fatigeris dum ab eo argueris, quem enim diligit Dominus, caſtigat, flagellat autem omnem filium quem recipit. lib. 2.c.12.nu.19.lib 4.c.5.nu.3.4.13. & c. 6. nu.2.3.lib.5.c.9.nu.19.10.lib.6.c.9.nu.2. 3.6.20.28 & c.10.nu.10

Tamquam filijs ſe offert Deus,quis enim filius quem non corripit pater in diſciplina perſeuerate lib.4.c.6.nu.3

Quod ſi extra diſciplinam eſtis, cuius participes facti ſunt omnes, ergo adulteri, & non filij eſtis.lib.4 c.6.nu.3

Omnis autem diſciplina in pręſenti quidẽ videtur non eſſe gaudij, ſed mœroris; poſtea autem fructum pacatiſſimũ exercitatis per eam,reddet iuſtitiæ. lib.7.c.3. nu.1.lib.18.c.12.nu.13

Propter quod remiſſas manus erigite, & diſſoluta genua, & greſſus rectos facite pedibus veſtris.lib.2.c 7.nu.12

Hoſpitalitatem nolite obliuiſci, per hanc enim quidam placuerunt, angelis hoſpitio receptis.lib.5.c.10.nu.24 Cap.13.

Mementote præpoſitorum veſtrorum, qui vobis locuti ſunt verbum Dei, quorum intuentes exitum conuerſationis, imitamini fidem, obedite præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis;ipſi enim peruigilãt quaſi rationem reddituri pro animabus veſtris,&c. hoc enim non expedit vobis.li. 5.c.11.nu.4. & lib.13.c.1.nu.1.2.3.4.5.6. 7.& lib.16.c.3.nu.5

Ex Epiſtola Iacobi.

OMne gaudium exiſtimate fratres mei, cum incideritis in tentationes varias. lib.1.c.10.nu.2.& lib 2.c.9.nu.31 Cap.1.

Apud quem non eſt tranſmutatio,nec viciſſitudinis obumbratio.lib.7.c.3.nu. 17

Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus ad loquendum.lib.10.ca 7. nu.14.18

Ira viri iuſtitiam Dei non operatur.lib.9.c. 7.nu.38

Qui autem perſpexerit in lege perfectæ libertatis, & permanſerit in ea, non auditor obliuioſus,ſed factor operis, hic beatus in facto ſuo erit.lib.1.c.19.nu.10

Si quis autem putat se esse religiosum, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, huius vana est religio. lib. 10. c.7.nu.7.8.lib.18.c.15.nu.48

Cap.2. Etenim si introierit in conuentum vestrũ vir aureum habens anulum, in ueste candida, introierit autem pauper in sordido habitu, & intendatis in eum, qui indutus est veste preclara, & dixeritis ei, tu sede hic bene; pauperi autem dicatis, tu sta illic &c. nonne Deus pauperes elegit? lib.1.c.3.nu.2

Qui in vno offenderit, factus est omnium reus.lib.3.c.25.nu.16

Iudicium enim sine misericordia illi fiet, qui non facit misericordiam, superexaltat misericordia iudiciũ. lib. 5.c.10 n.53

Quid proderit fratres mei, si fidem quis dicat habere, opera autem non habeat? lib. 6.c.3.nu.19.20

Si autem frater, & soror nudi sint, & indigeant victu quotidiano, dicat autem aliquis ex vobis illis; ite in pace, calefacimini, & saturamini, non dederitis autem eis quæ necessaria sunt corpori, quid proderit vobis? lib.5.c.10.nu.59.lib.6.cap.3. nume. 19

Fides sine operibus mortua est.lib.6.cap.3. nu.16.lib.6.c.3.nu.19

Tu credis, quoniam vnus est Deus bene facis, dæmones credunt, & contremiscent. lib.6.c.3.nu.19.20

Vis autem scire homo inanis, quoniam fides sine operibus mortua est? Abraham pater noster nonne ex operibus iustitiæ iustificatus est offerens Isaac filium humi super altare? lib.6.c.3. nu.21.22

Cap.3. In multis offendimus omnes.lib.1.cap.25. nu.7.lib.7.c.4.nu.13

Si quis verbo non offendit, hic perfectus est vir.lib.10.c.7.8.nu.8.25

Ita, & lingua modicum quidem membrũ est, & magna exaltat, ecce quantus ignis, quam magnam syluam incẽdit, & lingua ignis est vniuersitas iniquitatis. lib.10.c. 7.nu.16.18

Omnis enim natura bestiarum, & volucrũ, & serpentium, & ceterorum domantur, & domita sunt a natura, linguam autem nullus domare potest. lib. 10. cap. 8.nume.14.17

Lingua inquietum malum, plena veneno mortifero.lib 10.c.8.nu 14

In qua benedicimus Deum, et patrem, & in ipsa maledicimus homines, qui ad imaginem, et similitudinem Dei facti sunt. lib.10.c 7.nu.8

Cap.4. Adulteri nescitis, quia amicitia huius mundi inimica est Dei? lib.11.ca.5.nu.10.lib. 2.c.5.nu.44

Quicumque ergo voluerit amicus esse seculi huius inimicus Dei constituitur.lib. 7.c.2.nu.19

Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam.lib.16 c.23.nu 3.4.18.19

Resistite diabolo, & fugiet a vobis.lib 2.c. 5.nu.44.& lib.2.c.7.nu.41.& lib.4.ca.31. nume.1

Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis lib.4.c.20.nu.1

Miseri estote, & lugete, & plorate, risus vester in luctum conuertatur, & gaudiũ in mœrorem.lib.10 c.2.nu.17

Ante omnia nolite fratres mei iurare, neque per cœlum, neque per terram, neque aliud quodcumque iuramentum, sit autem omnis sermo vester, est, est, non, nõ. lib.9 c.11.nu.39.40.48 Cap.5.

Ex Epistola 1. Petri.

Hic factus in caput anguli, & lapis offensionis, & petra scandali. lib. 5. cap. 7. nume.23 Cap.2.

Charissimi obsecro vos tãquam aduenas, & peregrinos abstinere vos a carnalibus desiderijs, quæ militant aduersus animã. lib.1.c 18.nu 17

Quæ enim est gratia, si peccantes, & colaphizati suffertis, sed si benefacientes patienter sustinetis, hæc est gratia apud Deum lib.6 c.11.nu 17

In hoc enim vocati estis, quia & Christus passus est pro vobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius.li. 3.c.7.nu.18.& c.8.nu.8.

Qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius, qui cum malediceretur, non maledicebat.lib.2.c.8.nu.11.& lib.3.c.7.nu.18

Sed qui absconditus est cordis homo in incorruptibilitate quieti, & modesti spiritus, qui est in conspectu Dei locuples. li. 14.c.24.nu.7 Cap.3.

Non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto.lib 9 c.4.nu 18

Et quis est qui vobis noceat, si boni æmulatores fueritis? lib.1.c.15.nu.13

In diebus Noe cum fabricaretur arca, in qua pauci, idest octo animæ saluæ factæ sunt per aquam, quod & vos nunc similis formæ saluus facit baptisma.&c. lib. 5.c.3.nu.6

Charitas operit multitudinem peccatorũ. lib 1.c.25.nu 5.21 Cap.4.

Tempus est, vt incipiat iudicium a domo Dei lib.6.c.11.nu 13 20.lib.9.c.9 nu.57

Si iustus vix saluabitur, impius & peccator vbi parebunt? lib 6.c.11.nu.20.lib.9.cap. 9 nu.76

Neque dominantes in clero, sed forma facti gregis lib 14.c.31 nu.27

Omnem sollicitudinem vestram in eum proijcientes, quoniam ipsi cura est de vobis.lib.1.c.1 nu.22

Vigilate in orationibus, quia aduersarius vester diabolus circuit quærens quem

deuoret, cui resistite in fide.lib.2.c.5.nu. 10.12.& c 6.nu.16.& c.8.nu.11. & lib.1. c.2.nu.7.& lib.2.c.6 nu.6. & lib.2 cap.8. nu.32.& c.11.nu.25

Ex Epistola 2.Petri.

Cap.2. ET iustum Loth oppressum a nefandorum iniuria ac luxuriosa conuersatione eripuit, aspectu enim, & auditu iustus erat, habitans apud eos, qui de die in diē animā iusti iniquis operibus cruciabant, nouit Deus pios de tentatione eripere. lib.9 c.19 nu.13 lib 10 c 9 nu 5

Qui mercedem iniquitatis amauit, correptionem vero suæ vesaniæ habuit, subiugale mutum animal in hominis voce loquens prohibuit prophetæ insipientiam. lib.4.c 9 nu.17.lib.5.c.0.nu.11

Melius enim erat illis non cognoscere viā iustitiæ, quàm post agnitionem retrorsum conuerti ab eo, quod illis traditum est, sancto mandato, factæ sunt posteriora deteriora prioribus lib 3.c.15.nu.14. & lib.9 c.22.nu.26 & lib 11.c.12.nu 35

Contigit illis enim illud veri prouerbij, canis reuersus ad suum vomitum, & sus lota in volutabro luti lib.2.c.3.nu.14

Ex Epistola Ioannis 1.

Cap. 1. QVod fuit ab initio, quod vidimus oculis nostris & manus nostræ contrectauerunt de verbo vitæ.lib.2.c.4.nu.1

Si dixerimus quod peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.lib.3 c.12.nu.20.21.lib.7.ca. 4.nu.19

Si confiteamur peccata nostra, fidelis est Deus, & iustus, & remittet peccata nostra.lib.3.c.22.nu.20.21

Cap. 2. Filioli mei, hæc scribo vobis, vt non peccetis, sed & si quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrem, Iesum Christum iustum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris tamen, sed etiam pro totius mundi.lib.3.c.14.num. 35.& c.14.nu.22

Et in hoc scimus, quoniam cognouimus eum, si mandata eius obseruamus, qui dicit se nosse Deum, & mandata eius non custodit, mendax est, & veritas non est in eo.lib.6.c.3.nu.20

Qui dicit se in Christo manere, debet sicut ille ambulauit, & ipse ambulare.lib.2.ca. 12.nu.53. et lib.3.c.8.nu.7.8. & lib.3.ca. 15.nu.10.lib.11.c.13.nu.1.2

Qui dicit se in luce esse, & fratrem suum odit, in tenebris est vsque adhuc.lib.1.c. 13.nu.51.53

Si quis diligit mundum, charitas Patris non est in eo.lib.1.c.17.nu.15.& c.18.nu.21

Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. lib.1.ca.17.nu.15. & ca.18. nu.21. & c.5.nu.30.et lib.2.c.17.num.6. lib.11.c.12.nu.29.et c 13.nu.1.2

Quoniam omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ.lib.4.cap.31. nu.22.& lib.11.c.13.nu.1.2

Filioli nouissima hora est.lib.1.cap.16. nume.2

Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis; quia si fuissent ex nobis, permansissent vtique nobiscum lib.6.c.3.nu.7

Sed vos vnctionem habetis a sancto, & nostis omnia.lib.16.c.12 nu.51

Charissimi nunc filij Dei sumus, et nondū apparuit quid erimus, scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus.lib.14. c.9.nu.6 Cap.3.

Quoniam videbimus eum sicuti est. lib. 2. c 1.nu.23

Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit lib.2.c.15.nu.21

Nos scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres.lib.1 c.15.nu.22

In hoc cognoscimus charitatem Dei, quoniam ille pro nobis animam suā posuit; et ita nos debemus animas nostras ponere pro fratribus nostris lib.1.c 10.nu.2

Qui habuerit substantiam huius mundi, et viderit fratrem suum necesse habere, et clauserit viscera sua ab eo; quomodo charitas Dei manet in eo?lib 1.c.16.nu. 2

Filioli mei non diligamus verbo, neq; lingua, sed opere, et veritate.lib.1.c.16. nu. 2.et lib 5.c.10.nu.59

Charissimi si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum, et quidquid petierimus, accipiemus ab eo. lib.1. cap. 16. nume.3. et lib. 13. cap. 5. nume.15

Et hoc est mandatum eius, vt credamus in nomine filij eius Iesu Christi, et diligamus alterutrum, sicut mandatum dedit nobis.lib.6 c. .nu 20

Charissimi nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus, si ex Deo sint. Cap. 4.

Charissimi diligamus nos inuicē, quia charitas ex Deo est lib.1.c.2.nu.38

Qui nō diligit, non nouit Deum, quoniam Deus charitas est.lib.3.c.2.nu.38

In hoc est charitas, non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos lib.1.c.11.nu.3.lib.2.c.13.nu.35. lib.3.c.5.nu.49.50.51.lib 7.c.9.nu.13.17. & lib.12.c.2.nu 14

Charissimi sic Deus dilexit nos, & nos debemus alterutrum diligere. lib.3.cap.5. nu.49.50.51

Deus charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo.lib.1.ca. 22.nu.58.& lib.3.c.2.nu.25

In hoc perfecta est charitas Dei nobiscū, &c.

Digitized by Google

vt fiduciā habeamus in die Iudicij, quia ſicut ille eſt, & nos ſumus. lib.9.c.9.n.61. lib.17 c.3.nu 25.

Timor nō eſt in charitate, ſed perfecta charitas foras mittit timorem. lib.1.c.3.nu. 11. & c.9.nu 12.

Quia timor pœnā nō habet, qui autē timet, non eſt perfectus. lib.17 c.. nu.10.23.

Qui enim non diligit fratrem ſuum, quem videt; Deum quem non videt, quomodo poteſt diligere? lib.1.c.15. nu.18.

Si quis dixerit, quoniam diligo Deum, & fratrem ſuum oderit, mendax eſt. lib.16. cap.12.nu.58.

Cap. 5. Quoniam tres ſunt qui teſtimonium dant in cœlo, Spiritus, aqua, & ſanguis. lib.7. cap.9.nu 34.35.

Qui ſcit fratrem ſuum peccare peccatum non ad mortem petat, &c. eſt peccatum ad mortem, non pro illo dico vt roget quis. lib.5.cap.8.num.13.& lib.14.cap.8. num 10.

Mandata eius grauia non ſunt. lib.3.cap.2. num.27.

Totus mundus in maligno poſitus eſt. li.2. c.8.nu.22.25.& cap.9. num.32. & lib.11. cap.12.nu.21.

Ex libro Apocalypſis.

Cap. 1. QVi dilexit nos, & lauit nos a peccatis noſtris in ſanguine ſuo. lib.1. ca.25. num.3.

Et vidi ſeptem candelabra aurea, & in medio ſeptem candelabrorum aureorum ſimilem filio hominis, veſtitum podere, & præcinctum ad mamillas zona aurea, &c. lib 1.cap 9.nu.9 & c.22.num.10.& lib.3. c.9.nu.31.

Et pedes eius ſimiles aurichalco. lib.5.c.5. num.9.

Cap. 2. Memor eſto itaque vnde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac. lib.5.c. 8. num.13.

Scio vbi habitas, vbi ſedes eſt ſatanæ, tenes nomen meum, & non negaſti fidem meā ſed habeo aduerſus te pauca, quia habes illic tenentes doctrinam Balaam. qui docebat Balach mittere ſcandalum, coram filijs Iſrael, edere, & fornicari &c. lib.9. c.19.nu.13.& lib.16.c.8.nu.2.

Noui opera tua, & fidem, & charitatem, & miniſterium, & patientiam tuam, & opera tua nouiſſima plura prioribus, ſed habeo aduerſum te pauca, quod charitatem tuam priſtinam reliquiſti. lib.14.c.9. numero 3.

Cap. 3. Hæc dicit, Amen teſtis fidelis, & verus, qui, &c. ſcio opera tua, quia neque frigidus, neq; calidus es, vtinam frigidus eſſes, ſed quia tepidus es incipiam te euomere ex ore meo lib.18 c.11.nu.25.

Dicis, quia diues ſum, & locupletatus, & nullius egeo, & neſcis, quia tu es miſer, miſerabilis, & pauper, & cæcus, & nudus. lib.3.c.4.num.10.& lib.4.c.18.num. 22. & lib.8.cap.6.num.11. & lib.18.ca.7. numero 21.

Ego quos amo, arguo, & caſtigo. lib.5.ca.9. num.16.20.21.

Ego ſto ad oſtium, & pulſo; ſi quis aperuerit mihi ianuam, & audierit vocem meā, introibo ad illum, & cenabo cum illo, & ipſe mecum lib.4.c.4. nu.3.& c.5. nu.38. & lib 4.c.19.nu.12.

Et iris erat in circuitu ſedis, ſimilis viſioni ſmaragdinæ. lib.3.c.5.nu 59. Cap. 4.

Et de throno procedebant fulgura, & voces, & tonitrua lib 11.c.6.nu.83.

Viginti quat uor Seniores ſedentes, &c. li. 1 c.23.nu.34.

Et in circuitu ſedis quattuor animalia plena oculis ante, & retro. lib.3. c.9.n.32.

Et procidebant viginti quattuor Seniores ante ſedentem in throno, &c. & mittebant coronas ſuas ante thronum. lib.18. c.1.num.33.

Et vidi in dextera ſedentis librum ſcriptū intus, & foris, ſignatum ſigillis ſeptem. lib.3.c.9.nu.13. Cap. 5.

Et nemo poterat neq; in cœlo, neq; in terra, neq; ſubtus terram aperire librū, neq; reſpicere illum. lib.11.c.6. nu.86.

Et ecce equus albus, & qui ſedebat ſuper eum, habebat arcum, & data eſt ei corona. lib.3.c.9.nu.33.32. Cap. 6.

Vindica Domine ſanguinem noſtrum qui effuſus eſt. lib.15. c.1. nu.6.

Poſt hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis, ſtantes ante thronum, & palmæ in manibus eorum. lib.16 c.5. nu.6. Cap. 7.

Non eſurient, neque ſitient amplius, nec cadet ſuper illos ſol, &c. abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum. li. 2.c.1.nu.15.

Væ, væ, væ, habitantibus in terra. lib.9.cap. 14.nu.4.7.& c.18.nu 4.

Et cum aperuiſſet ſigillum ſeptimum, factū eſt ſilentium in cœlo quaſi media hora. lib.4.c.2.nu.9.10.& lib.2. c.4.nu.23. Cap. 8.

Aſcendit fumus aromatū in conſpectu Domini de manu Angeli. lib. 1 c 2.nu.19.

Poteſtas eorum in ore, & in caudis eorum erat. lib.9.c.9.nu.73. Cap. 9.

Et accepi librum de manu Angeli, & deuoraui illum, & erat in ore meo tamquam mel dulce, & cum deuoraſſem eum amaricatus eſt venter meus, lib.5.c.8. nu.10. lib.18.c.2.nu 47.

Et ſignum magnum apparuit in cælo; mulier amicta ſole, & luna ſub pedibus eiꝰ, & in capite eius corona duodecim ſtellarum. lib.1.c.23 nu.19. & lib.3.c.7.n.17. lib.11.c.6.nu 31.63.66.67.68.69. Cap. 12.

Et ecce draco magnus rufus habens capita

ſeptem,

septem, & cornua decem. li.4.c.30.n.10.

Et factum est prœlium magnum in cœlo, Michael, & Angeli eius præliabuntur cũ dracone, & draco pugnabat, & angeli eius,&c. lib.2.c.8.nu.20.

Et non præualuerunt, nec locus est inuẽtus eorum amplius in cœlo,&c.& proiectus est draco ille, &c. & angeli eius missi sunt cum illo.lib.2.cap.8. num.20.

Cap. 14. Et vidi, & ecce agnus stabat supra montem Sion, & cum eo cẽtum quadraginta quattuor millia habentes nomen eius, & nomen Patris eius scriptũ in frõtibus suis. li.2.c.3.n.7.& lib.3 c.13.nu.14.li.18.c.6. nu.22,23.& lib.16.c.7.nu 5.

Et vocem quam audiui, sicut citharœdorũ citharizantium in citharis suis. lib.9. c. 6.num.20

Et cantabant quasi canticũ nouum ante sedem,& ante quatuor animalia, & seniores, & nemo poterat dicere canticũ nisi illa centũ quadraginta quattuor millia, qui empti sunt de terra.li.18.c.6 n.21.22.

Hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati, virgines.n. sunt, hi sequuntur agnum, quocumque ierit.lib.2.c.3.num.7. & lib.3.c.13.nu.14. & lib.8.c.5.num.16. lib.11.c 6 n.41 lib.16.c.7.n.5. lib.18.c.6. num.21.22.23.

Beati mortui qui in Domino moriuntur. lib.2.cap.2.nu.28.

Amodo iam dicit spiritus, vt requiescant a laboribus suis.lib.18.c.17.nu.6.

Opera.n.illorũ sequũtur illos.li.4.c.2.n.52.

Cap. 17. Aquæ multæ, populi multi. lib.1.c.25.nu.5. lib.16.c.4 nu.21.

Cap. 18. Exite de illa populus meus, vt ne participes sitis delictorũ eius, & de plagis eius non accipiatis. lib.11.c.12. nu.16.

Quantum glorificauit se, & in delitijs fuit, tantum date illi tormentum & luctum. lib.9.c 3.nu.19.

Cap. 19. Gaudeamus,& exultemus,& demus gloriã ei, quia venerunt nuptiæ agni, & vxor eius præparauit se,& datum est illi vt cooperiat se byssino splendenti, & candido, byssinum enim iustificationes sunt sanctorum.lib.3.c.1.nu.23.

Et vidi cœlum apertum, & ecce equus albus,& qui sedebat super eum, vocabatur fidelis, & verax, & cum iustitia iudicat, & pugnat.lib.1.c.21.nu.1.

Et oculi eius quasi flamma ignis, & super caput eius diademata plurima,&c in ipso percuteret gẽtes.lib.3 c.13. num.16.& lib.1.c. 1.nu.1.& lib.4. c.10.nu.4.

Cuius nomen est Verbum Dei, & exercitus qui sunt in cęlo, sequebantur eum in equis albis induti byssino albo, & mundo. lib. .c.20.nu.4.

Cap. 20. Et vidi Angelum descendẽtem de cęlo, habentem clauẽ abyssi, & catenam magnã in manu sua, & apprehendit draconem serpentẽ antiquum, qui est diabolus, & satanas,& ligauit eũ per annos mille, & misit eũ in abyssum,& clausit,& signauit super illum, vt nõ seducat gentes amplius donec finiãtur mille anni,& post hoc oportet illum solui modico tẽpore. lib.2. c.8.20.25.36.39.& lib.1.c 27.nu.4.5.

Et vidi sedes, & sederũt super eas, & iudicium datum est illis.lib.3. c.12. n 17.

Et animas decollatorum propter testimonium Iesu, & propter verbum Dei, & qui non adorauerunt bestiam,neq; imaginem eius.lib 12.c.4 nu.15.

Et cum consummati fuerint mille anni, soluetur de carcere satanas, & exibit, & seducet gentes quæ sunt super quattuor angulos terræ, Gog, & Magog,&c.lib.9. c.9.num.46.

Et vidi mortuos magnos, & pusillos stantes in conspectu throni, & libri aperti sunt,& alius liber apertus est qui est vitæ, & iudicati sunt mortui ex his, quæ scripta erant in libris secũdum opera ipsorum.lib 9.c.9.num 44.45.& lib.5.c.13. nu.21.& lib.9.c.9.nu.11.

Et infernus, & mors missi sunt in stagnum ignis. lib.2.c.5.nu 20.

Cap. 21. Et ego Ioannes vidi sanctam ciuitatem Ierusalem descendentẽ de cœlo, adeo paratam, sicut sponsam ornatam viro suo, & audiui vocem magnã de throno dicẽtem, ecce tabernaculum Dei cum hominibus,& habitabit cũ eis, & ipsi populus eius erunt, & ipse Deus eorum erit cum eis.lib.5.c.3.nu 13.14.

Et absterget Deus omnẽ lachrymã ab oculis eorũ,& mors vltra nõ erit eis, neq; luctus,neq; clamor, neq; dolor erit vltra, quæ prima abierunt.lib.2.c.1 nu.5.6.39. & c.4.nu 22.& lib.10.c.2.nu.14.

Timidis,aũt, & incredulis, & execratis, & homicidis, & fornicatoribus, & veneficis, & idolatris,& oĩbus mẽdacibus, pars illorũ erit in stagno ardenti igne, & sulphure,qđ est mors secunda li.1.c.7 n.12.

Ipsa vero ciuitas aurum mundum simile vitro mundo.lib.1.c.15.nu.10.

Et ciuitas non eget sole,neq; luna,nam claritas Dei illuminauit eã, & lucerna eius est agnus. lib.2.c.1. num 1.14. & lib.3.c. 17 num.22.

Cap. 22. In medio plateæ eius, & ex vtraque parte fluminis lignum vitæ, afferens fructus duodecim, per menses singulos reddens fructum suum. lib.2. c.1. nu.14 & lib.3. cap.11.num.34.& c.17. nu.22. & lib.5.c. 3.num.14.

Ego sum Alpha,& Omega initium,& finis. lib.1.c 29.nu.1.

F I N I S.

Digitized by Google

EPITOMES SANCTORVM,
PER LOCOS COMMVNES AD CONCIONES CONFICIENDAS,
Liber Primus.

AVCTORE R. D. IOANNE LOPEZ Episcopo Cotronensi Ord. Prædic.

Abstinentiæ laudes, & bonus eius vsus, malaque intemperantia, & gulæ, & ebrietatis. Cap. I.

1 *Tom. 1. Epistol. ad Furiam de viduitate seruanda.*

HIERONYMVS sic habet. In ipsis cibis calida quæq; deuita, non solũ de carnibus loquor, super quibus vas electionis profert sententiam: Bonum est vinum non bibere, & carnem non manducare, sed etiam in ipsis leguminibus inflantia quæque & grauia declinanda sunt: nihilq; ita scias conducere Christianis adolescentibus, vt esum olerum; vnde, & in alio loco, qui infirmus est, ait, olera manducet, ardorque corporum frigidorum epulis temperandus est; si autem tres pueri, & Daniel legumi nibus vescebantur, pueri erant, necdum ad sartaginem venerant, in qua rex Babylonis senes iudices frixit, nobis non corporis cultus, qui in illis, excepto priuilegio gratiæ Dei, ex huiusmodi cibis enituerat, sed animę vigor quæritur, quę carnis infirmitate fit fortior; inde est quod nonnulli vitam pudicam appetentium in medio itinere corruunt, dum solam abstinen tiam carnium putant, & leguminibus onerant stomachũ, quæ moderate parceque sumpta, innoxia sunt, et vt, qđ sentio loquar, nihil sic inflammat corpora, & accendit ad libidinem, sicut indigestus cibus. quicquid facit seminarium voluptatum, venenum puta, parcus cibus, & venter semper esuriens triduanis ieiunijs præfertur, et multo melius est, quotidie parum, quàm raro satis sumere, pluuia illa optima est, quæ sensim descendit in terram, subitus, & nimius imber in præceps arua subuertit, quando comedis cogita, ꝙ statim tibi orandum, vel legendũ sit.

Rom. 14. *Rom. 14.* *Daniel 1.*

IDEM sic habet. hoc primum moneo hoc obtestor, vt sponsa Christi vinum fugiat pro veneno; hæc aduersus adolescentiam prima arma sunt dæmonum. non sic auaritia quatit inflat superbia, delectat ambitio, facile alijs caremus vitijs, hic hostis nobis inclusus est, quocumque 2 *In Epistola 22. quæ est ad Eustochiũ de custodia virginitatis.*

Digitized by Google

pergamus, nobiscum portamus inimicum. vinum, & adolescentia duplex incendium voluptatis est. quid oleũ flammæ adijcimus? quid ardenti corpusculo fométa ignium ministramus? Paulus ad Timotheum, Iam noli, inquit, aquam bibere, sed vino modico vtere propter stomachum tuum, & frequentes tuas infirmitates. vide quibus causis vini potio concedatur, vt ex hoc stomachi dolor, & frequens medeatur infirmitas. et ne nobis forsan de ægrotationibus blandiremur, modicum præcipit esse sumendum, medici potius consilio, quam Apostoli, licet Apostolus sit medicus spiritualis, & ne Timotheus imbecillitate superatus Euangelij prędicandi non posset implere discursus. alioquin se dixisse meminerat, vinum in quo est luxuria, & bonum est homini vinũ non bibere, & carnem nõ manducare. Noe vinum bibit, & inebriatus est. post diluuim rudi adhuc sęculo, & tunc primum plantata vinea inebriare vinum forsitan nesciebat. post ebrietatem immolatio secuta est, & libido iuncta luxuriæ. prius enim venter extenditur, & sic cetera membra concitantur. manducauit enim populus, & bibit, & surrexerunt ludere. Loth amicus Dei in monte saluatus, & de tot millibus populi solus iustus inuentus inebriatur a filiabus suis, & licet illę putarent genus hominum defecisse, & hoc facerẽt liberorum magis desiderio, quàm libidinis, tamen sciebant, virum iustum hoc nisi ebrium non esse facturũ. Elias cum Iezabel fugeret, & sub quercu iaceret lassus veniente ad se Angelo suscitatur, & dicitur ei. Surge, & manduca. respexit, & ecce ad caput eius subcinericius panis, & vas aquæ. reuera non poterat Deus conditum ei merum mittere, & electos cibos, & carnes? Eliseus filios Prophetarum inuitat ad prandim, & herbis agrestibus eos alẽs consonum prandentium audit clamorem, Mors in olla. Homo Dei non iratus est coquis, latioris enim mensæ cõsuetudinem non habebat, sed farina desuper iacta amaritudinem dulcorauit eadem spiritus virtute, qua Moyses mutauerat Maram in dulcedinem. Nec non & illos, qui ad eum comprehendendum venerant oculis pariter, ac mente cęcatos, cum in Samariam nescios perduxisset, qualibus eos epulis reficere imperauerit, ausculta. Pone eis panem, & aquam, manducent, & bibant, & remittantur ad dominum suũ. Potuit, & Danieli de regijs ferculis opulentio mensa transferri, sed Habacuc ei messorum prandium portat, arbitror rusticanum. ideoq; desideriorũ vir appellatus est, quia panem desiderij non manducauit, & vinum concupiscentiæ non bibit. innumerabilia sunt de scripturis diuina responsa, quæ gulam damnent, & simplices cibos probent. quomodo primus de Paradiso homo ventri magis obediens, quã Deo in hanc lacrymarum deiectus est vallem, & ipsum Dominum Satanas fame tentauerit in deserto; & Apostolus clamet; Escæ ventri, & venter escis, Deus autem hunc, & illas destruet. et de luxuriosis, quorum Deus venter est. id enim colit vnusquisque, quod diligit. Ex quo sollicite prouidendum est, vt quos saturitas de Paradiso expulit, reducat esuries. Quod si volueris respõdere, te nobili stirpe generatam semper in delitijs non posse a vino, & esculentioribus cibis abstinere, nec his legibus viuere, respondebo districtius. Viue ergo lege tua, quæ Dei non potes. non quod Deus intestinorum nostrorum rugitu, & inanitate ventris delectetur, sed quod aliter pudicitia tuta esse non possit.

I D E M, vt doceat, quæ de viro hoc narrantur non esse incredibilia, vt pote cui cibum, & vestimentum ei palma præbebat, ait. Iesum testor, & sanctos Angelos eius in ea eremi parte, quæ iuxta Syriam Sarracenis iungitur, vidisse me Monachos, de quibus vnus per triginta annos clausus hordeaceo pane, & lutulenta aqua vixit. alter in cisterna veteri quinque caricis per singulos dies sustentabatur.

I D E M sic habet. Cum Hilarion quin

1. Tim. 5. *Gen. 9.* 3 *Num. 25. & 1. Cor. 10.* *Gen. 19.* *3. Reg. 19.* *4. Reg. 4.* *Exo. 15.* 4 *1. Cor. 6.* 5 *Episto. 10. quę est de vita Pauli.* 6

quindecim esset annorum sacco indutus desertum petijt, vbi quindecim tã tum caricas post solis occasum comedens; iratusque sibi, & pectus pugnis verberans. Ego, inquit, Aselle faciam, vt non calcitres, nec te hordeo alam; sed paleis, fame te conficiam, & siti. Herbarũ ergo succo, & paucis caricis post triduum, vel quatriduum deficiẽtem animam sustentabat, & ieiuniorũ laborem, labor operis duplicabat; sic attenuatus, & intantũ exeso corpore, vt ossibus vix hæreret. A vigesimo primo anno vsq; ad vigesimum septimũ, tribus annis dimidium lentis sextariũ madefactum aqua frigida comedit, & alijs tribus panem aridum, cum sale, & aqua. Porro a vigesimoseptimo vsq; ad trigesimũ herbis agrestibus, & virgulatorum quorumdam radicibus crudis sustentatus est. A trigesimo autem primo, vsq; ad trigesimum quintũ sex vncias hordeacei panis, & coctum modice olus, absque oleo in cibo habuit. Sentiens autem caligare oculos suos, ad superiorem victum adiecit oleum, & vsq; ad sexagesimum tertium vitæ suæ annum, hoc continentiæ cucurrit gradu, nihil extrinsecum, aut pomorũ, aut leguminis, aut cuiuslibet rei gustans. Inde cum se videret corpore defatigatum, & propinquam putaret imminere mortem, a sexagesimo quarto anno vsq; ad octogesimum pane abstinuit, incredibili feruore mentis, vt eo tempore, quasi nouus accederet ad seruitutem domini, quo ceteri solent remissius viuere. fiebant autem ei de farina, & comminuto olere sorbitiunculæ. herba, & potu vix quinque vncias appendentibus, sicque complens ordinem vitę, nunquã ante solis occasum, nec in diebus festis, nec in grauissima valetudine soluit ieiunium.

Episto. 51. quę est de vita Hilar.

7 IDEM contra abstinentiam negãtem disserit eleganter, & sic ait. Morbi ex saturitate nimia excitantur. Hippocrates in aphorismis docet crassa, & obesa corpora, quę crescendi mensurã compleuerint, nisi cito ablatione sanguinis imminuantur in paralysim, & pessima morborum genera incidere. vnde, & Galenus vir doctissimus Hippocratis interpres, athletas quorũ vita, & ars sagina est, dicit in exhortatione medicinæ nec viuere posse diu, nec sanos esse, animumque eorum, ita nimio sanguine, & adipibus quasi luto inuolutus, nihil tenue, nihil cęleste, sed semper de carnibus, & ructu, & vẽtris ingluuie cogitare. Diogenes tyrannos, & subuersiones vrbium, bellaq; vel hostilia, vel ciuilia, non pro simplici victu olerum, pomorumq;, sed pro carnibus, & epularum delitijs asserit excitari. quodq; mirandum sit, Epicurus voluptatis assertor omnes libros suos repleuit oleribus, & pomis, & vilibus cibis dicit esse viuendum, quia carnes, & exquisitæ epulæ ingenti cura, ac miseria pręparentur, maioremq; pœnam habeant in inquirendo, quàm voluptatem in abutendo. corpora autem nostra cibo tantum, & potu indigere. vbi aqua, & panis sit, & cetera his similia, ibi naturæ satisfactũ, quicquid supra fuerit, non ad vitæ necessitatem spectare, sed ad vitium voluptatis. bibere, & comedere non ad delitiarum ardorẽ, sed sitim, famemq; restinguere. Qui carnibus vescantur, indigere etiam his, quę sunt carnium, qui autem simplici victu vtantur, eos carnes non requirere. Sapientiæ quoq; operã date non possumus, si mensæ abundantiam cogitemus, quæ labore nimio, & cura indiget, cito expletur naturæ necessitas. Qui ægrotat non aliter recipit sanitatem, nisi tenui cibo, & castigato victu. nec quis putet morbos oleribus concitari. Si autem Milonis illius Crotoniatæ vires olera non ministrent, quæ nascuntur, & aluntur carnibus, quid necesse est viro sapienti & philosopho Christi, tantam habere fortitudinem quæ athletis, & militibus necessaria est, quam cum habuerit ad vitia prouocetur? Christiano sanitas absq; viribus nimijs necessaria est. Legimus quosdam morbo articulari, & podagrę humoribus laborãtes pręscriptione bonorũ, ad simplicem mensam, & pauperes cibos redactos conualuisse. Sed ex vilissimis vitãda satietas est.

Tomo 2. li. 2. contra Iouinianum.

Digitized by Google

Nihil enim ita obruit animum, vt ple
nus venter,& exæſtuãs, & huc illucq;
ſe vertens,& in ructus reſpirans. Dicę
arcus in libris antiquitatũ, & deſcri-
ptione Gręcię refert ſub Saturno I. in
aureo ſęculo, cum omnia humus fun-
deret, nullũ comediſſe carnes, ſed vni-
uerſos vixiſſe frugibus & pomis. Per-
ſarũ Regis Cyri vitã Xenophon octo
voluminibus explicat polenta, & car-
damo,& ſale, ac pane cibario eos aſſe-
rẽs victitare. Lacedemoniorum menſę
frugalitatiſq; & ſupraſcriptus Xeno-
phon & Theophraſtus, & omnes pene
ſcriptores Græci teſtati ſunt. Chære-
9 mon Stoicus vir eloquentiſſimus nar-
rat de vita antiquorũ Aegypti ſacerdo
tũ, ꝙ omnibus mundi negocijs curiſq;
poſtpoſitis, ſemper carnibus & vino
ſeſe abſtinuerint, pane raro veſceban-
tur, ne onerarent ſtomachũ,& ſic quã-
do comedebant tuſum pariter hyſſopũ
ſumebant in cibo, vt eſcam grauiorẽ,
illius calore decoquerent; oleum tan
tum in oleribus nouerant, verũ & ip-
ſum parum propter nauſeam & aſperi
tatem guſtus liniendam; quid loquar,
inquit, de volatilibus cũ ouum quoq;
pro carnibus vitauerint,& lac? quorũ
alterum carnes liquidas, alterum ſan-
guinẽ eſſe dicebant colore mutato, bi-
dui triduiq; inediam ſuſtinentes. Ioſe
phus in ſecunda Iudaicæ captiuitatis
hiſtoria,& in 18. antiquitatũ libro, tria
deſcribit dogmata Iudæorum, Phari-
ſæos, Saducęos, Eſſenos. quorũ nouiſ-
ſimos miris effert laudibus, ꝙ & ab
vxoribus, & vino, & carnibus ſemper
abſtinuerint, & quotidianũ ieiunium
verterint in naturam. Æſclepiades Cy
prius ætate, qua Pygmaleon in Oriẽ-
te regnabat, ſcribit eſum carnium in
Oriente non fuiſſe. Eubulus quoque,
10 qui hiſtoriã Mitræ multis volumini-
bus explicuit, narrat apud Perſas tria
genera magorũ, quorũ primos, qui ſint
doctiſſimi, & eloquentiſſimi excepta
farina, & olere, nihil amplius in cibo
ſumere. Euripides in Creta Iouis pro
phetas, non ſolum carnibus, ſed & co-
ctis cibis abſtinuiſſe refert. Xenocra-
tes philoſophus de Triptolemi legi-
bus apud Athenienſes tria tantum prę
cepta in tẽplo Eleuſynæ reſidere, ſcri
bit venerandos parẽtes & deos, & car
nibus non veſcendum. Adam in Para-
diſo primum accepit præceptũ, vt ce-
tera poma comedens ab vna arbore ie
iunaret. beatitudo Paradiſi abſq; abſti Gen. 2.
nentia cibi non potuit dedicari. quan-
diu ieiunauit in Paradiſo fuit, come-
dit,& eiectus eſt; eiectus ſtatim duxit
vxorem, qui ieiunus in Paradiſo vir-
go fuerat, ſatur in terra matrimonio
copulatur, & tamen eiectus non proti
nus accepit licentiam carnium veſcen
darum, ſed tantũ poma arborum & fru
ges ſegetũ, & herbarum olera ei tra-
duntur in cibum, vt exul quoque Pa-
radiſi non carnibus, quæ in Paradiſo
non erant, ſed ſimilitudine frugum Pa Gen.6.
radiſi veſceretur, poſtea videns Deus,
ꝙ diligenter appoſitum eſſet ad mali-
tiam cor hominis ab adoleſcentia, &
ſpiritus eius in his permanere nõ poſ-
ſet, quia erant caro, opera carnis dilu
uio condemnauit,& auidiſſimã homi-
num gulã probans, dedit eis licentiã
comedendarũ carnium, vt dum ſibi in
telligunt licere omnia, non deſiderent
magnopere quod non licebat, ne man-
datũ in cauſam verterent præuarica- 11
tionis, quanquã & tunc ex parte impe
ratũ ieiunium ſit; nam cũ alia munda Gen.7.
dicantur, alia immũda, & in arca Noe
de immundis bina, de mundis intro-
ducuntur imparia,& vtique immũdo-
rum eſus ablatus ſit, ne ſine cauſa di-
cerentur immunda, ex parte ieiunium
dedicatum eſt, docens abſtinentiam
omnium, quorumdam reciſione; cur
perdidit Eſau primogenita ſua? nonne
propter cibum, impatientiamq; gulæ?
Lacrymis emendare non potuit. eie- Num. 11.
ctus de Aegypto populus Iſrael, & in
terrã promiſſionis introducendus Ae-
gyptias carens & pepones, alliaque de
ſiderat, vtinam inquit periſſemus per
cuſſi a Deo in terra Aegypti, quando
ſuper ollas carnium ſedebamus, et
iterum, quis nos paſcet carnibus? ve-
nerunt in montem nobis piſces quos
in Aegypto comedebamus gratis, &
cucumeres, & pepones, & porri.

At

at nunc anima nostra arida, nihil nisi
manna oculi nostri conspiciunt, Ange
lorum cibũ contemnentes, carens Ae-
gyptias suspirabãt, Moyses quadragin
ta diebus & noctibus ieiunans in mon
te Sina, etiam tunc probans non in pa-
ne solo viuere hominem, sed in omni
verbo Dei. cũ Domino loquitur, po-
pulus autẽ satur idola fabricatur. ille
vacuo ventre legem accipit scriptam
12 digito Dei; iste manducans & bibens,
consurgensq; ludere, aurum conflat in
vitulum & Aegyptium bouem præfert
Domini maiestati. tot dierum labor,
vnius horæ saturitate perijt. Frangit
audacter Moyses tabulas. sciebat enĩ
Dei sermonem non posse audire temu
lẽtos. incrassatus est, & pinguefactus,
& dilatatus, & recalcitrauit dilectus,
& reliquit Dominũ qui fecerat eũ, &
abscessit a Deo salutari suo. vnde &
in eodem Deuteronomio præcipitur.
Ne cum manducaueris & biberis, ob-
liuiscaris domini tui. denique mandu
cauit populus, & incrassatum est cor
eius, ne videret oculis, & audiret au-
ribus, & corde conijceret, & vultum
ieiunantis Moysi pastus & pinguior
populus sustinere non potuit. Quam-
obrem & Dominus noster ob ieiunio-
rum consortia Moysem & Eliam trans
figuratus in monte, secum ostendit in
gloria. Sed nec secunda descriptio ta-
bularum absque ieiunio potuit impe-
trari. quod ebrietas perdiderat, ine-
dia reperit. ex quo ostenditur posse
nos per ieiuniũ redire in Paradisum;
vnde per saturitatem fueramus eiecti.
Exo. 17. In Exodo aduersus Amalec oratione
Moysi & totius populi vsque ad ve-
speram ieiunio dimicatum est. Iesus
filius Naue stationem impetrauit So-
li & Lunæ, & inediam plusquam vni-
us diei victoris exercitus protelauit.
Psal. 14. Saul (sicut in regnorum libro scribi-
tur) Maledictus, inquit, qui ederit pa-
nem vsque ad vesperam, donec vlci-
13 scar me de inimicis meis. Et non gu-
3. Reg. 19. stauit omnis populus eius, & tota ter-
ra prandebat. Elias quadraginta die-
rum ieiunio præparatus Deum vidit
in Monte Oreb, & audit ab eo.

Quid tu hic Elia? Multo familiarior
ista vox, quam illa in Genesi Adã vbi
es? Illa enim pastum terrebat, hæc ie-
iunanti famulo blandiebatur. Congre
gatum Samuel populũ in Masphat in
dicto ieiunio roborauit, & fecit hosti-
bus fortiorem. Assyriorum impetum
& potentiam Sennacherib Ezechiæ re
gis lachrymæ, saccus & humiliatio vi 3. Reg. 21.
ctus fregit, prostrauit, & vicit. & è cõ
trario ciuitas Niniue imminẽtem irã Ione 3.
domini ieiuniorum miseratione deter
sit. quam & Sodoma placasset, & Go-
morrha, si voluissent agere pœniten-
tiam, & lachrymas pœnitentiæ patro-
cinante conciliare ieiunio. Achab rex
impijssimus, vt sententiam Dei subter
fugeret, & euersio domus eius differre
tur, ieiunio impetrauit, & sacco. Anna
vxor Helcanæ inanem cibo ventrem
filio meruit implere. Daniel & tres
pueri in Babylone reuelationem me-
rentur ieiunio, & pasti leguminibus
pulchriores sunt, & prudentiores eis
qui de mensa regis carnibus vesceban
tur. Deinde scriptum est, quòd Daniel
tribus hebdomadibus ieiunauerit, pa- 14
nem suauem non comederit, caro &
vinum non intrauerint os eius, oleo
vnctus non sit, & venerit ad eum An-
gelus dicens: Daniel homo miserabi-
lis es. qui Deo miserabilis apparue-
rat, post ieiunium leonibus in lacu
fuit horribilis. quàm pulchra res
quæ placat Deum. leones mitigat. dæ-
mones terret. Dauid periclitante filio Psal. 101.
post adulterium in cinere, & ieiunio
pœnitentiam facit, dicens: Quia cine-
rem tanquam panem manducabam,
& potum meum cum fletu miscebam.
& infirmata sũt a ieiunio genua mea.
& certe iam audierat a Nathan, Do- Deut. 29.
minus abstulit a te hoc peccatum.
Samson & Samuel vnium, & siceram
non bibunt; erant enim filij repromis-
sionis, & per abstinentiam, ieiuniumq;
concepti. Aaron & ceteri Sacerdotes Num. 6.
ingressuri templum, omne quod po-
test inebriare, non potant, ne morian-
tur. Ionadab filius Rachab præcepit Hiere. 35.
filijs suis, vt non haberent vinum
vsque in æternum. quibus cum of-

ferret Ieremias vinum, vt biberent,
& illi bibere noluissent, loquitur do-
minus per prophetam. Quia obedistis
præcepto Ionadab patris vestri, non
deficiet vir de stirpe Ionadab filij Re-
chab stans in conspectu meo cunctis
11 diebus. In foribus Euangelij Anna fi-
lia Phanuelis semper ieiunans,& Do-
minum, & Virginem longa ieiunia su
sceperunt. Præcursor eius, & præco
Ioãnes locustis alitur,& siluestri mel
le non carnibus. habitatioq; deserti,
& incunabula monachorum tabulis
Matt. 17. inchoantur alimentis. Sed & ipse Do-
minus baptisma suum ieiunio quadra
ginta dierum dedicauit, & acriora dę-
monia docuit,nõ nisi oratione, & ieiu
nijs posse superari. Cornelius Centu-
rio,vt spiritum sanctum acciperet an-
tequam baptisma, eleemosynis me-
ruit,crebrisq; ieiunijs. Paulus Aposto
lus post famem,& sitim, & cęteros la-
bores suos,&c. crebra ieiunia enume-
rat. Et cum Timotheo discipulo dicit,
Matt. 24. Noli iam deinceps aquam bibere, o-
stendit eum aquam ante potasse: time-
mus ne ab aduentu æterni Iudicis, si-
cut in diebus diluuij, & euersionis
Sodomæ inueniamur manducantes,&
bibentes. nam & diluuium, & ignis
de cęlo saturitatem, quam deleret, in-
Luc. 16. uenit. Christus est qui diuitem purpu
ratum propter epulas narrat in tarta-
ro, & Lazarum pauperem ob inediam
Leuit. 16. dicit esse in sinu Abrahæ. Deus in Le-
uitico præcipit, vt septimo mense, de-
cima mensis omnis populus ieiunet
vsq; ad vesperam,& qui non afflixerit
animam suam, moriatur. quare sepul-
chra concupiscentiæ vbi carnibus de-
ditus populus ruit, vsque hodie in so-
litudine perseuerant. Cur homo Dei
ad cuius prophetiam manus aruerat
regis Hieroboam, qui manducauit cõ
tra edictum Dei, illico percussus est?
3. Reg. 13. & leo qui asinam custodiuit intactam
prophetæ leuanti se de prandio non
pepercit; qui ieiunus miracula fece-
rat, pransus illico saturitatis pœnas
Io. 2. luit. Sed & Ioel clamitat, Sanctifica-
te ieiunium, prædicate curationem,
vt monstraretur ieiunium sanctificari
cęteris operibus, & sanctificatũ ieiu-
nium curationi proficere peccato-
rum.

ITEM loquens de laudibus Hie- 16
ronymi ait: Quòd quinquaginta annis *Tom. 9. in*
vinum,& siceram aliqualiter non gu- *epist. Aug.*
stauit. ab omni carnium,& et piscium *ad Cyrillũ.*
esu ita se abstinuit, quòd vix ea nomi
nare volebat, coctum quid non nisi in
vltima ægritudine bis comedit. non
nisi semel fructibus aut herbarum fo-
lijs sine radicibus pastus in die.

AVGVSTINVS, vt ostendat 17
gulam in qualitate cibi non consiste- *Tom. 1. lib.*
re,sed in deordinato appetitu,ait. Eri *10. cõfessio*
pe me ab omni tẽtatione, non ego im- *nũ, cap. 31.*
munditiam obsonij timeo, sed immun
ditiam cupiditatis. Scio Noe omne
carnis genus,quod cibo esset vsui mã-
ducare permissum, Eliam cibo car-
nis refectum, Ioannem mirabili absti- *Gen. 9.*
nentia præditum animalibus, hoc est
locustis in escam cedentibus nõ fuisse
pollutum. Et scio Esau lenticulæ cõ- *3. Reg. 17.*
cupiscentia deceptum, at Dauid pro- *Matt. 3.*
pter aquæ desiderium à se ipso repre- *Gen. 25.*
hensum,& regem nostrum non de car- *2. Reg. 23.*
ne,sed de pane esse tentatum. Ideoque *Matt. 4.*
& populus in eremo, non quia carnes *Num. 11.*
desiderauit, sed quia escæ desiderio
aduersus Dominum murmurauit, me-
ruit improbari.

Item sic habet. Ieiunia prorsus in- 18
credibilia multos exercere didici Me- *Libro de*
diolani, & Romæ, non quotidie se- *moribus Ec*
mel sub noctẽ reficiendo corpus,quod *clesiæ Ca-*
est vsquequaque vsitatissimum, sed *tholicæ.*
continuum triduum, vel amplius sæ-
pissime sine cibo, aut potu ducere, ne-
que hoc in viris tantum, sed etiam in
fęminis. quibus item multis viduis,
& virginibus simul habitantibus, &
lana ac tela victum quæritãtibus prę-
sunt singulæ, probatissimæq; & inter
hæc nemo vrgetur in aspera, quæ fer-
re non potest.

Item sic habet. Sicut enim corpus 19
febricitans, si accipit escam, aut pó- *Tom. 4. lib.*
tum, increscit illi calor, ita & huma- *Quæstionũ*
na corpora, quæ sanguinis feruore v- *ex vtroque*
runtur, vehementius exardescent, nisi *testamẽto.*
fuerint abstinentia gubernata. igni
enim

enim ſi deeſt eſca ſopitur. Animi eſt ducere corpus, ſi autē dimiſerit illud, præcipitabit ipſum, ſicut equus furioſus negligentem ſeſſorem. Igitur neceſſaria ſunt nobis ieiunia, ſicut vulneribus medicina, medelam enim conferunt vitæ perpetuæ: ita tamen, vt duarum rerum teſtimonio commendentur, ideſt oratione, & miſericordia. Ieiunia ergo intemperantiam corporis mitigant, motus aduerſos reprimunt, preſſuram animę auferunt, ſicut
Luc.21. ait Dominus: Nolite dediti eſſe in eſca, & crapula, ne grauentur corda veſtra. Cum enim anima ab eſu, & potu nimio fuerit liberata, tunc ſe melius recognoſcit. Sicut enim in ſpeculo ſordido non ſe talem homo aſpicit, qualis eſt, ita & ſi eſca, & crapula fuerit grauatus, alterum ſe ſentit, quàm eſt, & tunc excitatur libido, accenditur ira, inflammatur ſuperbia, generatur
Epheſ.5. luxuria, vnde Apoſtolus. Nolite, ait, inebriari vino, in quo eſt luxuria. quòd ſi temperatum fuerit corpus, interpoſito ieiunio, cognitione ſui recepta anima intelligit, qua deuotione obſequi debeat Redemptori. magna ergo ex parte ieiuuia ſunt neceſſaria. Sub Eſther etenim Regina, cum Iudaicus populus in periculo poſitus eſſet, ieiunijs ſuffragantibus liberatus eſt.
Heſter.4. & 5. et Niniuitæ cum euerſionis ſuæ præſcriptum diem à Propheta audiſſent,
20 ieiunio indicto euadere meruerunt.
Iona 3. & iuſti ac prophetæ noſtri quando à
Pſal.34. Deo aliquid impetrare volebant, ieiunio ſe humiliabant, dicente Dauid, In ieiunio humiliabam animam meā. Nam & Saluator, cui opus non erat, vt nobis exemplum daret, ieiunauit: & vt accepta ſit oratio conſortium vult ſecum habere ieiunij.

Tom.9.lib. de conflictu vitiorū, & virtutum. ITEM ſic habet. Ne homo fame moreretur, omnia ad eſum Deus creauit, ſed ne menſuram comedendi excederet, abſtinentiam imperauit. nam inter cetera ſua mala, ſaturitate panis maxime Sodoma perijt, Domino atteſtante qui ad Hieruſalem per
Ezec.16. prophetam loquitur dicens: Hæc eſt iniquitas ſororis tuæ Sodomæ ſaturitas panis. Quapropter ſicut æger ad medicinam: ſic ad ſumendas dapes debet quiſque accedere. nequaquam videlicet in illis voluptatem appetens, ſed neceſſitati ſuccurrens. Hinc veritas dicit, Attendite ne grauentur corda *Luc.21.*
veſtra in crapula, & ebrietate. Quod contra de inſatiabili Iudæorum voracitate Apoſtolus dicit: Multi ambulant quos ſæpe dicebam vobis, nunc autem, & flens dico inimicos crucis Chriſti, quorum finis interitus, quo- *Phil.3.*
rum Deus venter eſt, & gloria in pudendis eorum, qui terrena ſapiunt. Et rurſum. Eſca ventri, & venter eſcis, *1.Cor.6.*
Deus autem hunc, & has deſtruet. Ille autem plene hoc vitium ſuperat, qui in ſumendis dapibus non ſolum parſimoniam, vt ſcilicet refectionem ſemper eſuriens imperet, verum etiam accuratiores epulas excepta corporis infirmitate, & hoſpitum ſuſceptione cōtemnat.

ITEM. Scire debetis, ait, fratres 21
dilectiſſimi, quòd hoc ſolemne ieiunium, quod alma mater Eccleſia hodie præcipit obſeruare à creatione hominis in ipſo mundi primordio præ- *Tom.10.ſermo.25. ad fratres in eremo.*
cepit Deus in Paradiſo Adæ, & Euæ; *Gen.2.*
vt a fructu arboris abſtinerent. hoc *Exo.24.*
etiam ante legem Moyſes ſanctus obſeruauit, & legem ſuſcepit. hoc ſub lege Elias aſtrinxit, & ad cœlum in curru volauit. Eua quamdiu abſtinuit *3.Reg.19.*
& virgo fuit, & in Paradiſo permanſit, ſed dum ieiunium violauit; in miſeriam corruit, libidinis corruptionē perſenſit, ſub domino conſtitnta remanſit, & de Paradiſo expulſa fuit.
Moyſes etiam poſt ieiunium cum Deo *Gen.3.*
facie ad faciem locutus eſt, qui ante *Exo.34.*
ieiunium Deum nec videre, nec ad Deum accedere auſus fuerat. Hieroſolyma a Sennacherib tempore Ezechiæ regis, & Iſaiæ per ieiunium liberatur, *4.Reg.19.*
& centum, & octogintaquinque millia *Iona 3.*
cælitus interfecti ſunt in nocte vna. Tempore etiam Ionæ ieiunium prædicantis in cinere, & cilicio veniā impetrauit. Nunquid, & Ioſue filius Naue ieiunauit; pluſquam per diem,
& curſum Solis, & Lunæ tēperauit, & *Cap.10.*

 ho-

Google

hostes superruit. O ieiunium conuiuium animarum, beatus qui te amat, sed beatior qui te frequentat.

22 *In serm. 33 ad fratres in eremo.* IDEM sic ait. Accidit hodie terribilis casus, vt omnes audistis, propter quem ad Ecclesiam Hipponensem, non solum omnes antiquiores habere volui, sed etiam omnes feminas & infantes in vnum congregari præcepi, quibus congregatis cum dolore & anxietate vobis enarrare intendo, antequam pateat in plebe, quid accidit præclarissimo ciui nostro Cyrillo. Filium, vt scitis, habebat, & quia vnicus erat, eum superfluè diligebat. ideo superfluo amore inebriatus filium corrigere negligebat. & ille ebrietatem perpessus matrem pregnantem nequiter oppressit, sororem violare voluit, patrem occidit, & duas sorores vulnerauit ad mortem. O dolorosa ebrietas omnium malorum mater, omnis luxuriæ soror, omnis superbiæ pater? O ebrietas? mentem cæcas, Iudicio recto cares, consili um nullum habes, blandus dæmones, venenum dulce es, peccatum suaue es. O ebrietas? nunquid non per te inflatur stomachus? numquid non per te putrescit anhelitus? nunquid non oculos cæcas? numquid non cuncta membra debilitas? numquid non mortem acceleras? numquid non bursam euacuas? numquid bestialem & irrationabilem te diligentem tecum ducis? O ebrietas? discant te deuitare, velut mortem effugere, quoniam qui te dilexerit regnum Dei non consequetur. ergo o fideles nolite inebriari vino. *Eph. 5.* non enim sufficit abstinere, sed abstinentes, alios abstinere doceatis: docentes quomodo Loth inebriatus cum filiabus iacuit. *Gen. 19.* Samson etiam vino repletus per meretricem inimicis traditur. *Iud. 16.* Audite fideles Isaiam dicentem. 23 Væ qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam; & potandum vsque ad vesperam, vt vino æstuetis. *Isa. 5.* *Leu. 10.* In veteri etiam lege præceptum, quòd sacerdotes cum ingrederétur templum omnino non vinum biberent. si ergo hoc erat dum templum tantum ingrederentur, & quid nos miseri facere debemus? O quam plures sunt ex vobis, qui prius tabernam visitant, quã templum, prius corpus reficiunt, quã animam. O fideles non fideles, quid vobis cum vino? Nunquid vinum factum est, vt deficiatis maledicentes nomen Domini? Abstinete ergo a superfluo potu, ne rebelles efficiamini. Elias tamdiu miracula fecit, quamdiu pane & aqua refectus est, sed postquam carnes comedit, & vinum bibit in saturitate miracula non legitur fecisse. *3. Reg. 17.* Adam quamdiu abstinuit, tamdiu obediens fuit, tamdiu bonus & sanctus permansit. *Gen. 3.*

24 *Tom. 1. homil. 10. in Genesim.* CHRYSOSTOMVS sic habet. Non ieiunantes erubuerunt post epulas ad Ecclesiam venire confusi, eo quòd non possent ieiunare. non est confusione dignus, ipse qui corporalis mensæ particeps fuit, quòd veniat ad spirituale conuiuium. sobrius auditor, etiam pransus, spirituali conuẽtu dignus est. Num comedere, malum? Absit, sed gula damnosa est, & impleri plusquam satis, & disrumpere ventrem. Si igitur sunt aliqui præsentes, quos corporis vetat infirmitas ieiunos, & impransos permanere, eos laudo quòd corporis infirmitatem curãt, & spirituali hac doctrina non solum non priuantur, sed & pransi plus exhibent studij. per ieiunium quanto exterior noster homo corrumpitur, tanto internus renouatur. ieiunium corpus comprimit, & lasciuias inordinatas refrenat, animam autem clariorem efficit, & sublimem. An non videtis quotidie ex sumptuosis mensis, & immodica ingluuie infinita morborum genera induci? Vnde capitis dolores? Vnde corruptorum humorum abundantia? Vnde innumeri alij morbi? Nonne ab intemperantia, & largiore vini ingurgitatione, quàm oportet? Nam sicut nauis quæ aquis ita impletur, vt exhauriri nequeat, statim submergitur; ita homo quando crapulæ & ebrietati seipsum exponit, in præceps vadit & rationem suam submergit, denique iacet quasi viuum cada-

cadauer, ad mala quidem operanda ſę-
pe potens, ad bona autem omnia, nihil
Rom. 13. ſe melius habens, quàm mortui. idcir
co obſecro, vt ſecundum Beatum Pau-
lum, carnis prudentiam ne feceritis in
concupiſcentijs.
25 IDEM inter alia hæc dicit: Iu-
In Homil. cui titulus eſt de ieiunijs. cundum quidem nautis eſt ver, iucun
dum quoque & agricolis, ſed non ita
iſtis iucundum eſt ver, vt his qui phi
loſophari volunt, iucundi ſunt ieiu-
niorum dies, ſpiritale animarum ver,
& fidiſſima tranquillitas animorum.
Nam agricolis ver, idcirco iucundum
eſt, quia delectat aſpicere tunc depi-
ctam floribus terram, & varijs frondi-
bus virgulta comantia, nautis vero ac
ceptum eſt ver, q̃ dorſum maris dedu
ctis nauibus tuto licebit aſcendere,
nec vndarum pericula formidare. No-
bis autem iucundum eſt ieiuniorum
ver, quòd tunc non vndarum, ſed co-
gitationum, & concupiſcentiarum car
nis fluctus ac turbines mitigantur, &
coronæ nobis non florum, ſed ſpiri-
tualium gratiarum parantur. Non ita
ergo apparens ſuis hirundo vernacu-
lis fuga tam hyemem nunciat, vt ieiu
niorum dies fugari ex viſceribus no-
ſtris vitia carnis & cupiditatis oſten-
dunt. Ceſſat pugna carnis aduerſus
animam, & animæ aduerſus carnem,
nec inſurgit ancilla in dominam, nec
ſerua ſuperbit in liberam, ſed vniuer-
ſa hæc prælia ieiuniorum præſentia
conquieſcunt.
26 ITEM ſic habet. Ebrietas & lu-
Eodem tomo homil. de Iona Propheta. xuria ſtantem euertunt ciuitatem, cō-
motam ieiunium ſolidauit. Cum ie-
iunio Daniel in lacum leonũ ingreſſus
eſt, & eorum tantam manſuetudinem
ſenſit, vt ſimplicitatem ouium arbitra
retur. nam beſtiæ in illa feralis ardo-
ris rabie, furoris ſui natura lenita, ob-
lato ſibi cibo parcebant, & aliquanto
tempore fame defectæ præparatam ſa
tietatis copiam reſpuerunt, nam die-
bus ſeptem eis fuerat cibus denega-
tus, vt in ipſo oblationis aſpectu Pro-
phetæ carnibus auida cupiditate inhę
rentes, cōſumpto ſe corpore ſatiarēt.
Cũ ieiunio & tres pueri in fornacē Ba
byloniũ ingreſſi ſunt, & ingenti flam-
ma ſpatio aliquanti temporis erogato
intacti egreſſi ſunt, & eorum corpora
ignis lumine ſplendidius micuerunt.
ſed ſi hæc flamma erat, monſtrabat
flammæ naturam, & illa ſi corpora e- 16
rant, ſubiacebāt corporis paſſioni. ſed
hanc admirabilem quæſtionem nul-
lus poterit niſi ipſum ieiunium expla
nare. quæſtio etenim ardua eſt. Hu-
mana corpora cum igne pugnabant, &
victoria corporum monſtrabatur. Vi-
diſti admirabilem pugnam, vidiſti ad-
mirabiliorem victoriam, mirare igi-
tur ieiunium, & illud cum omni aui-
ditate tuis amplexibus feſtina ſuſci-
pere. quando enim & in flamma pro-
deſt, & in lacu leonum ſubuenit, &
ſpiritus propulſat immundos, & diui-
nam ſententiam mitigare nouit, & ad
libertatem reuocare conſueuit, quis
huius inſaniæ reperitur, qui velit ie-
iunium tantorum bonorum materiam
declinare? Inſuper & medici parcita-
tem, ſalutis nominant matrem.
ITEM ſic habet. Nihil eſt deli- 27
tijs perniciosius. Audi rurſum quid *Tom. 2. concione prima de Lazaro.*
de illis dicat Moyſes. Impinguatus
eſt, incraſſatus eſt, dilatatus eſt, & re- *Deut. 32.*
calcitrauit dilectus. Nec ait, receſſit,
ſed recalcitrauit dilectus, illius intra-
ctabilitatem nobis ſignificans, atque
alio rurſus loco. Vbi comederis ac bi
beris caue tibi, ne, quando obliuiſca-
ris Domini Dei tui. Adeo delitiæ ſo- *Deut. 6.*
lent ad numinis obliuionem adduce-
re. proinde tu quoque cum ſedes ad
menſam, memento quòd poſt conui-
uium orandum eſt tibi. ita moderate
ventrem exple; ne grauatus non quæ-
ras genua flectere, ac Deum inuocare.
An non vides, quòd iumenta iugum
ferentia, poſteaquam ad præſepe paſta
ſunt, iter agunt, onera geſtant, ſuum-
que explent miniſterium. tu vero
qui ſublata menſa ad omne opus inu-
tilis es, & inidoneus, num vitare po-
teris, quo maxime conuenit eſſe ſo-
brium ac vigilantem? nam tēpus poſt
menſam agendi gratias tempus eſt.
non decet autem agentem gratias e-
brium eſſe, ſed ſobrium. a menſa non
ad

ad rectum, ſed ad precationem vertamur, ne brutis animantibus ſimus magis bruti.

28 *Tom.3. homil. 37. in acta Apoſt.* ITEM ſic ait. Nunquid voluptatem quæris amice? hanc a frugalitate parabis? num ſanitatem? etiam hanc inde num libertatem? num valetudinem ac robur corporis? num bonam conſtitutionem? num animæ ſobrietatem? num alacritatem? ita bona omnia hic. in crapula autem contraria, inſuauitas, mala valetudo, infirmitas, illiberalitas, ſumptus. Vnde igitur ad illam currimus omnes inquit? ab infirmitate. Dic enim mihi quare nociuum ægrotans inquirit? nonne, & iſthuc ipſum ſignum eſt ægritudinis? Quare claudus non recte incedit? Iſthuc ipſum autem nonne ab ignauia, & quòd non vult accedere ad medicum? Dic mihi, Eſau vnde captus eſt, vnde præſenti voluptati futuram gloriam non prætulit? a mollitie, & diſſolutione. Quando ergo delitijs vacaturus es, conſidera temporariam voluptatem damnum eſſe: damnum enim re vera eſt, cum tuo damno tantas opes inſumere morboſque contrahere, & infirmitates, quę inde oriuntur, & contemnes voluptatem. Quot vis tibi numerem mala paſſos à voluptate? *Gen. 9.* Noe inebriatus eſt, ac nudatus, & vnde quanta hunc mala? *Gen. 25.* Eſau per gulam primogenita amiſit, & ad fratris cædem feſtinauit. Populus Iſrael ſedit, vt manducaret, & biberet, & ſurrexerunt ad ludendum. *1. Cor. 10.* propter hoc dicit. Comedens ac bibés memor eſto Domini Dei tui. in præcipitium enim *.6.* inciderunt: vidua, inquit, quæ in de- *.5.* litijs agit viuens, mortua eſt. tollo luxum, moror delitias propter vtilitatem veſtram, nam quaſi torrens omnia ſubuertit voluptas. nihil eſt, quod illam prohibet, regno eijcit.

29 *Tom.4. homil. 17. in 1. ad Corinthios.* ITEM exponens verba illa, Omnia mihi licent, ſed ego ſub nullius redigar poteſtate, ſic ait. Ventri deditos hoc in loco taxat, nam cum rurſum in fornicatorem inuecturus ſit, fornicatio autem à cibo, & intemperantia proficiſcatur, vehementer hoc vitium reprehendit: non enim de vetitis hoc dicit. Illa enim nullo pacto licent, ſed de his quæ indifferentia videntur. & ait. Ego ſub nullius redigar poteſtate, ideſt, non efficiar ſeruus huius affectus. qui enim ad neceſſitatem eo vtitur, ille eo dominus eſt, qui vero in incontinentiam prolabitur, nõ amplius dominus, ſed ſeruus eius efficitur, cum edacitas ei dominetur.

ITEM ſic habet. Qui viuit in delitijs, & ebrietati deditus eſt, & carnium vorationi, & vini potatione diſrumpitur ſæpe, & inuitus, & ſponte neceſſe eſt peccare. Nam ſicut nauis oneraria, quæ ſupra ſuam magnitudinem vehenda capit oneris magnitudine grauata ſubmergitur: ita anima, & corporis noſtri natura, ſi plures acceperit cibos, quàm ferat natura ſua impletur, & iniectorum grauitatem non amat, & in perditionis pelagus demergitur, & nautas, & gubernatores, & eos qui in prora, & alios nauigantes, & ipſum onus cum hominibus perdit. Et qui cibis vacat, & ad præſentem vitam inutilis fit, ad nihil accommodus, & vbique ridiculus, tam in publicis quàm in priuatis rebus, & ſi in tumultu aliquid opus eſt fieri, non inuenitur habere aliquid prouidentiæ, vel gubernationis. De ſobrietate dicit Sapiens. Animæ indigenti, & amara dulcia videntur: anima impleta fauis illudit. vnde ſi voluptatem quærimus, hic magis inuenimus. quomodo ergo non extremæ dementiæ fugere à menſa frugali, quę habet voluptatem, & ſuauitatem, & omnia bona, & Dei amorem, & ſtruere aliam plenam innumeris calamitatibus, inſuauem, triſtem, & morboſam, & quod grauiſſimum eſt, omnium incitantem contra nos Deum.

30 *To.5. ſerm. contra luxũ & crapulã.*

Prou. 27.

ITEM ſic ait. Vis diſcere quantus hominibus ornatus ſit ieiunium, quæ veſtibilitas ac cuſtodia conſidera beatum, atque admirabile monachorũ genus. hi namque qui in eremo ſunt ex hominibus angeli per ieiunium effecti ſunt; immo, & in vrbibus quotquot ſe tolerantes, inuenit ad ipſum philo-

31 *Homil. 1. de pœniten.*

philoſophiæ culmen euehit. Nam &
Moyſes, & Elias veteri in teſtamento
prophetarum turres, tametſi ex alijs
illuſtres, magniq; habentur, ac magna
fiducia gaudent: tamen ſi quando ad
Deum volebant accedere, & colloqui
quãtum homini poſſibile erat, ad hoc
confugiebant, atque per huiuſmodi
ad Deum ducebantur manus. propte-
rea, & Deus, hominem à principio fa-
ciens, illico frenum ei ieiunij mani-
bus impoſuit, velut pie amabiliq; ma-
tri, & magiſtro optimo committens.
Gen. 2. Nam ab omni ligno, quod eſt in Para-
diſo comedetis, de ligno vero ſcientię
boni, & mali non comedetis, ſpecies
ieiunij eſt. Si in Paradiſo ieiunium ne-
ceſſarium fuit, extra paradiſum mul-
to magis. Si ante plagam vtilis medi-
cina fuerat, multo magis poſt plagam.
Si necdum bello voluptatum inſurgẽ-
te, nobis arma fuerant opportnna,
multo magis poſt voluptatum, vitio-
rumq; prælium à dæmonijs nobis illa-
tum. igitur neceſſaria nobis à ieiunio
ſunt auxilia. ſi hanc audiſſet vocem
Adam, nequaquam ſecnndam audiuiſ-
Gen. 3. ſet, terra es, & in terram reuerteris.
ſed quoniam hanc quidem trãſgreſſus
eſt, propterea mors & ærumna, & cu-
ræ, & vita omni morte acerbior, pro-
pterea & ſpinæ, & tribuli, labores, &
dolores; vitaq; anguſtijs plena. Vidiſti
quomodo iraſcitur Deus ieiunio ſpre-
to? Diſce, & quomodo lætatur ieiu-
nio honorato. Quemadmodum enim
ieiunio ſpreto mortem ſpernenti ad-
didit, honorabile ſpernenti, ſic iterum
eodem honorato de morte reuocat.
Nam & volens tibi oſtendere rei vir-
tutem, poteſtatem ipſi dedit poſt ſen-
tentiam, vt abductos media de via ra-
pere, atque reducere ad vitam, idque
nou in duobus tribuſue, aut viginti,
ſed vniuerſo Niniuitarum populo, &
vrbem magnam, admirabilemq; ac di-
cẽtem ingenue, ad ipſum barathrum,
iam inclinantem caput, venientem de-
ſuper plagam accepturam, veluti quæ-
dam deſuper ſtans potentia ipſum ex
carnificis manibus eripuit, atque ad
vitam reduxit.

ITEM ſic habet. Ne putetis par- 32
uum lucrum eſſe ieiunium. ab vno li- *Serm. 1. de*
gno ſi abſtinuiſſet Adam, mortua fuiſ- *ieiunio.*
ſet mors, immo nõ fuiſſet mortua quæ
non erat. vides ſi hoc pharmaco vſus
fuiſſet Adam, non eſſet mortale noſtrũ
genus. vtinam, & Eſau ieiunaſſet, & *Gen. 25.*
non vendidiſſet primogenita, ſed cibo
minor factus naturæ priuilegium len-
tibus vendidit. Quid detulit Iudæis
legem à monte? Ieiunium Moyſi, quod
quadraginta diebus fiebat, ſed priuſ-
quàm deferretur lex, viſus eſt popu- *Exo. 34.*
lus veritatem amiſiſſe. Ieiunium an-
gelorum imitatio eſt pro noſtro virili,
contemptus præſentium, ſchola pre-
cum, alimonia animæ: frenum oris, &
mitigat concupiſcentias; ſciunt qui
ieiunant, & mitigat voluptates, & nõ
ignorant qui tentantur, mollit furo-
rem, compeſcit iram, ſedat fluctus na-
turæ, excitat ratiouem, claram facit
animam, alleuiat carnem, fugat fædas
intemperantias nocturnas, liberat ab
ebrietate, tollit capitis dolores, cla-
ros affert, & colores, & aſpectus. cu- *Leuit. 10.*
ius gratia occiſi ſunt filij Aaron Sacer
dotes? Nonne quia in miniſterio vi-
num guſtarunt? Quæ erat lex Naza-
ræorum? Nonne abſtinere à vino, &
omnibus quæ inebriant? Daniel cnm *Daniel 1.*
ſuis legumina comedebant, contem-
nentes menſam tyranni Nabuchodono
ſor. Ieiunauit Daniel triginta ſex die- 33
rum hebdomadas, & vir ille deſiderio *Dan. 9.*
rum, quia a concupiſcentijs ſibi tem-
perabat, cognomen ſortitus eſt. &
quomodo ipſe ieiunauit non vnum
diem & breuem, ſed triginta ſex die-
rum hebdomadas? Et ipſe præfigura-
bat Eccleſiæ conſuetudinem. Panem
ait delicatum non comedebam. alij *Dan. 10.*
autem pro voluptate ſua aliquando
viuunt. vinum & caro non intra-
uit in os meum, à quibus ieiunat Ec-
cleſia. Ieiunium ſententiam Dei reuo-
cauit; dixit enim ſubuertetur Niniue,
& nõ eſt ſubuerſa. Adhibuerunt enim
ieiunium, & effugerunt. Ionas effugit, *Iona 3.*
quia timuit præſidium, quod illis ex
ieiunio erat futurum. nam cętus eum
abſorbuerat. abſorbuit autem ieiu-
nans,

Digitized by Google

nans, non enim, vt præda & eſca vtatur abſorbens, ſed deponebat, & ſeruabat depoſitũ Domino. ieiuna quia peccaſti, ieiuna, vt & non pecces, ieiuna, vt accipias, ieiuna vt & permaneãt quæ accepiſti: hæc enim ieiunij genera ſunt. ieiunat quis, vt effugiat pœnam, ieiunemus ne inſurgant cõcupiſcẽtiæ.

34 *Homil. 54. ad populũ.* ITEM ſic habet. Quid ebrio turpius? Familiaribus deriſibilis, inimicis deriſibilis, apud amicos miſerabilis, infinita dignus damnatione, fera magis eſt, quàm homo. multa namq; voracitas pardalus eſt, & vrſa, & merito. non enim habent rationalẽ animam: & illa tamen ſi plus neceſſitate, & menſura ipſis à natura definita comederint, totum corpus corrumpunt. quanto nos autem magis? Propterea nobis in breue Deus ventrem coarctauit, propterea breuem ſtatuit ſibi menſuram, vt animæ curam gerere doceret. Itaque niſi delitiæ labores haberent, & ægritudines, & infirmitates, eſſet forte tolerandum: nunc vero tibi natura terminos poſuit, vt neque volens tranſgrediaris; num voluptatem quæris dilecte? hanc ab eo quod ſatis eſt, inuenies. nonne ſanitatem? & hanc. nonne ſecuritatem? & hanc. nonne libertatem? nonne corporis robur? nonne bonam habitudinem, & animi ſolertiam? Iſta ſunt hic omnia bona, in illa vero contraria iniucunditas, mala habitudo, ægritudo, illiberalitas, impenſa. Noe factus eſt ebrius, & denudatus, & vnde quot ex *Gen. 9.* hoc orta ſunt mala? Eſau per ingluuiem primogenita perdidit, & ad fra- *Gen. 25.* tricidium animum dedit. Vidua illa *1. Tim. 5.* delitijs vacans viuẽs mortua eſt. tempus belli, tempus certaminis, tu vero ſedes in delitijs. Nonne vides, & regnis præpoſitos in caſtris tenuiter viuentes? Non eſt nobis lucta aduerſus ſanguinem, & carnem, tu vero luctaturus *Epheſ. 6.* temetipſum impinguas. Stat ſtridens dentibus aduerſarius, tu vero menſis vacas? Chriſtus fame tabeſcit, tu vero voracitate temetipſum di-

35 ſtendis? Quid mali non faciunt delitiæ? Sibi ipſis contrariæ ſunt. Vnde neſcio quomodo nomen hoc habeant. Sed ſicut gloria cum ignominia ſit, & diuitiæ cũ ſit paupertas vocatæ ſunt, ſic & delitiæ cum iniucunditas ſit. Numquid enim mactandi ſumus, quoniam noſipſos ſaginamus? Quid lautam vermibus menſam apponis? Quid maiorem agis ſaniem? quid fœtentes ſudorum fontes reponis? Quid ad omnia temetipſum reddis inutilem? Vis oculum fortem fieri? Fac corpus robuſtum. Nam, & in chordis craſſa quidem, & immunda ad cantus ſuauitatem inutilis eſt, vndique vero raſa intenſa eſt, & conſonantiſſima. Si non alius quieſcam, te ſalutem athletæ doceant, quoniam gracilius corpus eſt & fortius, & anima fortior aurigæ, ſimilis eſt, & equo. Sed illic vides, ſicut in his qui delitijs vacant, & carnoſis, ſic & equos carne fluentes motus eſſe difficilis, & multos aurigis labores præbentes.

ITEM ſic habet. Ieiunium angelum ex homine reddit, & cum incor- *Homil. 71. ad populũ.* poreis pugnat virtutibus. ieiunaus leuis eſt & alatus, & improbas extinguit concupiſcentias, & inſurgentem animum humiliat. propterea & Apoſtoli ſemper fere ieiunabant. Orans cum ieiunio geminas habet alas, & ipſis quidem ventis leuiores. & ſi ieiunare nõ potes abſtine te à delitijs. hoc autem non minimum eſt, nec à ieiunio multum diſtans, ſed ipſum quoq; diaboli furorem proſternere idoneum. Nihil tam gratum dæmonio, quàm delitiæ ſunt, & ebrietas, quoniam omnium malorũ fons eſt, & genitrix. Per hanc demum Iſraelitas in idolorum cultum præcipitauit. *Ezec. 16.* Per hanc Sodomitas in nefarios accendit amores. Per hanc alios perdit innumeros, & gehennæ tradit. Quid enim mali non operantur delitiæ? Ex hominibus porcos efficiunt, & porcis deteriores. Porcus enim inuoluitur cæno, & ſtercore paſcitur: hic autem abominabili magis paſcitur menſa, illicitos excogitans coitus, & nefarios amores. huiuſmodi nihil à dæmoniaco differt, ſimili namque fertur impudentia. ſimili-

miliq́ue bacchatur furore, & dæmone
quidem preſſum ſaltem miſeramur,
hunc auté odimus;modico vino vtere
1.Tim.5. ait Paulus Timotheo propter ſtoma-
chū,& frequentes infirmitates tuas. ſi
vero ſanctus ille morbo laborans, &
frequentes patiés ęgritudines vinum
non guſtabat,donec præceptor manda
uit,quam nos habuerimus veniā, qui
in bona valetudine ſectamur ebrieta-
37 tem? igitur illi quidem dicebat modi-
co vino vtere propter infirmitates,
cuiq; vero ebriorum dicet.modico vi-
no vtere propter fornicationes, pro-
pter crebra turpiloquia,propter cæte
ras turpes concupiſcentias, quas ſolet
Pſal. 103. ebrietas parere; vinum ad lætitiam da
tum eſt, vos autem & hanc eius virtu
tem deſtruitis, quæ namq; lętitia non
eſſe in ſemetipſo, innumeroſq; pati do
lores? quanto melior his eſt aſinus &
canis? nam & horum quodlibet anima
lium,& omnium brutorum ſeu come-
dere,ſeu ſit opus bibere, neceſſitatem
terminum nouit, nec vltra quàm eſt
opus, progreditur, licet ſint infiniti,
qui cogant, in immodeſtiam procede-
51 re non patitur, & ſicut in tempeſtate
ſedata procella,tempeſtatis tamen re-
manet nocumentum, itidem & in iſta.
ſicut enim illic mercium fit iactura, ſi
militer, & iſthic fere omnium bonorū
efficitur,ſiue modeſtiam inueniat,ſiue
pudorem,ſiue prudentiam, ſiue man-
ſuetudinem, aut humilitatem, in ini-
quitatis omnia proijcit pelagus ebrie
tas, illic autem poſt iacturam ſcapha
leuis efficitur,hic autem magis graua-
tur, nam pro diuitijs illis arenam ad-
mittit, & omnem ebrietatis ſordem,
quæ cum nautis pariter, & gubernato
re,ſcapham illico ſubmergit, & perit.

38 BASILIVS ſic habet. lege anti
Hom. 1. ex 29. varijs quæ eſt de laudibus ieiunij. quius eſt ieiunium, reuerere ieiunij
caniciem,coætaneum eſt humanitati ie
iunium in paradiſo ſancitum eſt, pri-
mum mandatum accepit Adam de li-
gno cognitionis boni & mali ne eda-
tis. hæc vox ieiunij, & abſtinentię eſt
præceptum, ſi Eua ieiunaſſet a ligno,
Matth. 9. non hoc ieiunio opus haberemus. non
enim opus eſt valentibus medico, ſed
male habétibus. ſanādi ſumus per pę-
nitentiā, pęnitentia auté citra ieiuniū
irrita eſt, maledicta terra ſpinas & tri
bulos producet tibi, triſtitiā tibi ferre
pręceptū eſt,non deliciari,per ieiuniū
purga te Deo; ſed & vita in paradiſo
ieiunij eſt imago,non ſolum ꝙ angelis
contubernalis exiſtens homo,per id ꝙ
paucis contentus erat,ſimilitudiné ad
ipſos acquirebat; ſed quod etiā quęcū
que poſtea hominū ſolertia adinuenit
nondum viuentibus in paradiſo exco-
gitata erant, nondū vim potus, nondū
animantium mactationes,non quę mé
tem hominis turbant, quandoquidem
non ieiunauimus, excidimus a para-
diſo. ieiunemus itaque quo rurſus ad
ipſum reuertamur. non vides quomo-
do Lazarus per ieiunium ingreſſus eſt
paradiſum?ne imiteris Euæ inobediē-
tiam, ne rurſus conſiliarium ſerpen-
tem ſuſcipias in indulgentiam carnis
cibum ſuggerentem, ne prætexe infir-
mitatem,& debilitatem corporis, non
enim mihi prætextus & excuſationes
dicis,ſed ei qui nouit,ieiunare non po
tes, dic mihi ſaturari autem victu &
corpus onere comeſtorum conterere
potes? atqui noui medicos non edulio 39
rum varietatem, ſed inediam & famé
ęgrotis imperare, quomodo igitur is,
qui hæc poteſt illa non poſſe ſe excu-
ſat? quid facilius ventri tenuitate vi-
ctus ſufferre noctē, an redundantia ci-
borū grauatum iacere? immo neq; ia-
cere,ſed frequenter conuerti,diſrum-
piq; ac ſuſpirare. omnes ſancti velut
paternam quandam hæreditatem ſu-
ſceptū ieiunium, ſic conſeruarunt pa-
ter filio velut per manum tradentes.
vnde & ad nos per ſucceſſionis conſe-
quentiam hęc poſſeſſio conſeruata eſt.
poſt diluuium vinum, poſt diluuium
comeditis omnia,velut olera herbarū,
cum deſperata eſt perfectio, tunc con-
ceſſa eſt fruitio. exemplum inexpe-
rientiæ vini eſt Noe ignorans vini v-
ſum, nondū enim ad vitæ vſum perue *Gen. 9.*
nerar,nec in hominū conſuetudine tri
tum erat;ſed & Moyſem per ieiunium
ad montem acceſſiſſe cognouimus:non
n.auſus fuiſſet vertice fumāte,nec cō-

fiſus fuiſſet ingredi in caliginem,ſi nō ieiunio fuiſſet armatus, per ieiunium mandatum ſuſcepit digito Dei in laminis ſcripto, & ſuperne quidem ieiunium legiſlationis cauſa erat, inferne vero guloſitas ad idolorum cultum inſaniebat. quadraginta dierum perſeuerantiam ieiunantis,ac orantis ſerui vna ebrietas inutilem declarauit. nā

Exo. 32.

tabulas digito Dei ſcriptas, quas ieiunium accepit, eas ebrietas contriuit, cum indignum iudicaret Propheta ebrioſo populo leges a Deo ferri. in vno temporis momento per guloſitatem populus ille, de Deo per maxima miracula edoctus in inſanam Ægyptiorum idolorum culturam deuolutus

Gen. 25.

eſt. Quid ipſum Eſau inquinauit, & ſeruum fratris fecit? nōne vnicus eſus

1. Reg. 1.

40 ob quem primogenita amiſit? Samuelem autem nonne oratio cum ieiunio matri donauit? Quid magnum victorem Samſonem inuictum reddidit?

Iud. 13.

nōne ieiunium,cum quo in vtero matris conceptus eſt? Ieiunium ipſum inſtar nutricis enutriuit, ieiunium virū effecit, quod videlicet Angelus matri præcepit. quæcumque procedunt ex vite non edat, & omnem potum inebriantem non bibat. Ieiunium prophetas generat, ieiunium legiſlatores ſapientiam docet,animæ bonum propugnaculum, corpori ſecurus cohabitator, ſcutum fortiter agentibus, exercitium athletis. hoc Eliam magni miraculi ſpectatorem fecit. quadraginta enim diebus cum per ieiunium animā purgaſſet videre meruit dominum in ſpelunca. Ieiunus reddidit viduæ filium, fortis apparens contra mortem per ieiunium. A ieiunantis ore vox egreſſa populo contra legem agenti cęlum concluſit per annos tres & menſes ſex, & induxit omni populo ieiunium per famem, vt malitiam ex delicijs ac diſſoluta vita corrigeret. Eli-

4. Reg. 4.

ſeus per olera ſilueſtria, & modicam farinam hoſpitalitatem exhibuit prophetis. et in ſumma reperire eſt ieiunium omnes ſanctos ad diuinam politiam manuduxiſſe. Tres pueri in magna fornacis flamma coniecti velut aurei natura exiſtentes,ſic omnem ignis noxam ſuperabant. et ne pilos quidē contingere ignis auſus fuit,propterea quòd ipſi a ieiunio enutriti eſſent. Daniel ieiunans leones ieiunare docuit, nam veluti ex ære cōpactus eſſet, leones ipſi dentes infigere non poterant. Ieiunium domus incrementum eſt, ſanitatis mater, iuuentutis pædagogus, ornatus ſenibus,bonus comes itinerātibus, ſecurus contubernalis cohabitantibus. Quemadmodum ſitis potum 41

dulcem facit, & fames progreſſa iucūdam facit menſam, ſic ciborum voluptatem ieiunium exhilarat. medium enim & ſeipſum interponens, & continuitatem deliciarum dirimens,iucundam tibi videri faciet participationē, velut ab exteris peregre redeuntem. Quare ſi vis tibi ipſi iucundam inſtruere menſam,ſuſcipe ex ieiunio mutationem. tu vero ex eo, quòd vehementer a delicijs detineris, ignoras te tibi ipſi,delicias obſcurare, & præ amore voluptatis voluptatem deſtruere. nihil enim tam iucundum eſt, vt non per fruitionis aſſiduitatem deſpicabile fiat, quorum vero rara eſt adeptio,grata eſt fruitio. Sol poſt noctem ſpecioſior,& vigiliæ iucundiores poſt ſomnum,& ſanitas deſiderabilior poſt experientiam aduerſitatum. Timete exemplum diuitis. Illum deliciæ vitæ igni tradiderunt, non enim ob iniuſtitiam, ſed propter delicatam vitā accuſatus in flamma fornacis torrebatur. quo itaque illum ignem extinguamus aqua opus eſt. et vide ne nūc conſpuens aquam,poſtea guttam concupiſcas,velut etiam diues. nullus ab aqua grauatus eſt crapula, nullius caput vnquam doluit aqua degrauatum nullus alienis pedibus opus habuit in aquæ potu, degens vitam. Reuoca in *Heb. 11.*

memoriam ſanctos ab ęterno, quibus dignus non erat mundus. circuierūt in pellibus caprinis,egentes, anguſtiati, afflicti,illorum vitā imitare,ſi quidem illorum portionem quæris. Ioannis vita vnicum ieiunium erat. Quapropter inter natos mulierum, nullus maior illo ſurrexit,Ieiunium Paulum

euexit

euexit ad cęlum, quo & nos erudiuit, vt per ieiunia vngamus, & exerceamus nos ipſos ad certamina in tentationibus. qui carni opitulatur ſpiritum debellat,& qui ſpiritui opem fert carnem in ſeruitutem redigit. quare ſi mentem fortem facere vis, carnem
42 per ieiunium doma, quia quãtum homo externus corrumpitur, tantum internus renouatur, & illud cum infirmor,tunc fortior ſum. Ignoras te per immodicam ſaturitatem, craſſum tibi ipſi vermem tortorem præparare? Si non bruta animantia ſimul cum Niniuitis ieiunaſſent minas euerſionis nõ effugiſſent. quorum artus deciderũt in deſerto,nonne eorum qui eſus carnium quærebant. Illi quamdiu contenti erant manna, & aqua ex petra, Aegyptios vincebant, per mare viam faciebant, non erat in tribubus infirmus. poſtquam vero mentionem fecerunt carnium, & conuerſi ſunt cupiditatibus in Aegyptum, non viderunt terram promiſſionis. Non times exemplum? Non horres edacitatem,ne te à ſperatis bonis excludat?Sed neque Daniel viſiones vidiſſet, ſi non per ieiunium perſpicaciorem animam feciſſet. Ex craſſo enim alimento euaporationes velut fuliginoſæ remittuntur, & inſtar denſæ nubis, illuminationes, quæ a Spiritu ſancto in mentem accedunt,dirimunt,ac intercipiunt.

43 *Homil. 2. de ieiunio. Epheſ. 7.*

IDEM ſic ait. Fratres qui militiam exercent, & qui palæſtræ laboribus deſtinati ſunt,neceſſe eſt largo cibo ſeipſos incarnare, quo validius labores capeſſant. quibus autem non eſt lucta aduerſus ſanguinem, & carnem, ſed contra mundi rectores tenebrarum harum, contra ſpiritualia nequitiæ,his per abſtinentiam, & ieiunium neceſſe eſt ad certamen exerceri. oleum enim pinguefacit athletã, ieiunium autem exercitatorem pietatis corroborat. quare quantum carni detrahes,tantum facies animam ſpirituali bona habitudine relucere. Eſt quidem igitur omni tempore ieiuniũ vtile, neque enim dæmonum inſultus ieiunantem impetere audet, & cuſtodes vitæ noſtræ Angeli libentius perſeuerant, apud eos qui animam habent per ieiunium purgatam. nunc vero multo amplius,cum in omnem terrarum orbem præconium ipſius annũciatur. nam exercitus, viatores, nauigatores,& mercatores omnes,& pręceptum audiunt, & cum gaudio ſuſcipiunt. Quare nemo ſe ipſum ex ieiunantium catalogo eximat, in quo omnia genera, & omnis ætas, & omnes dignitatum differentiæ recenſentur, Angeli ſunt, qui per ſingulas Eccleſias ieiunantes deſcribunt. Vide ne propter paruam eduliorum voluptatem damnum incurras, vt non ab Angelo in numerum aſcribaris. Minus periculum eſſet, ſi abiecto ſcuto in acie fugitiuus deprehendereris, quàm ſi magno ſcuto ieiunio abiecto
appareas. Diues es? Ne afficias contumelia ieiunium dedignatus ipſum cõmenſalem ſuſcipere, ne te aliquando apud ieiuniorum legiſlatorem accuſet. Pauper cauillis non impetat ieiunium, iam olim ipſum contubernale habens. Mulieribus autem velut reſpirare,ieiunare proprium eſt. Pueri velut plantæ virides, ieiunij aqua irrigentur.Senibus aſſuetudo ac familiaritas ab antiquo ad ipſum, leuem faciat laborem.Subtrahamus carnis delitias,vt augeamus animę robur. Ieiunium omnem ciuitatem, omnemque populum ad bonam diſciplinam adaptat,ſopit clamores,exæquat contentiones, compeſcit lites & conuitia. Quis in ieiunio pecus proceſſit? Quod tripudium laſciuum a ieiunio conflatum eſt?Riſus molles & cantilenæ meretriciæ, & ſaltationes furioſę repente ex vrbe diſcedunt. Quòd ſi omnes ipſum in rebus agendis in conſilium adhiberent, nihil vetaret quo minus altiſſimam pacem per omnem terrarum orbem haberent, vt neque gentes contra ſe mutuo inſurgerent, neque exercitus confligerent, ac contra ſe committerentur. Non ſane fabricarentur arma ieiunio cooperante,& prędominante, non plauſu perſtreperet forum iudiciale, non habitarent aliqui 44

in

in carceribus. Neque in summa haberent solitudines maleficos, aut ciuitates calumniatores, aut mare piratas. Si omnes essent discipuli ieiunij non omnino audiretur, iuxta Iob sermonem, vox exactoris tributorum, nec esset vita nostra adeo suspirijs referta & tristitia plena, si ieiunium vitam nostram gubernaret; nunc autem hi qui ieiunium repudiant, delitias autem velut vitæ felicitatem persequuntur, tum magnam illam malorum multitudinem inuexerunt, tum sua ipsorum corpora corrumpunt.

45 *In serm. 1. tom. 1.* ITEM qui commonitorius est ad amplectendam vitam monasticam, sic ait. Vide ne te seducat inimicus per primi parentis peccatum, & cito te eijciat ex paradiso voluptatis; qui enim Adam per esum subtraxit a vita, & sperauit se Iesum supplantaturũ esse, non reuerebitur multo magis etiã tibi temperare primam malorũ causam, cum forte venenum hoc esse sciat; nam cum gulositatis vitium non in copia eduliorum proprium robur ostendere solet, sed in desiderio ac immodico gustu; si itaque desiderio breuis alicuius gustus maluerit te subijcere, gulositatis vitio citra laborem te morti tradet quemadmodũ enim natura aquæ est, vt dum per multos ductus diuiditur, omnẽ circa aquęductus locũ florere faciat; sic & gulositatis vitiũ si digestum fuerit ad cor omnes sensus tuos rigans malitiæ siluam in te plantans, ferarum habitaculum animam tuam efficiet; multos enim ego vitijs corruptos, in sanitate esse vidi, vnũ autem ex omnibus clancularium heluonem, aut gulosum non vidi, sed aut a continente vita abruptos, & mundo corruptos, aut inter cõtinentes occultari conantes, & per voluptatem diabolo

46 commilitantes. mendaces enim sunt hi, multum iurantes, periuri, seditiosi, contentiosi vociferatores, negantes liberalitatem, molles, morosi, tenebris gaudentes, omni virtuosę actioni vltro resistentes, quo enim gulositatis vitium tegant in examen malorũ incidũt; qui habitu sunt inter eos qui saluantur, re autem ipsa inter cõdemnatos. hæc Adam morti tradidit, & *Gen. 2.* mundo cõsummationẽ indixit. Per vẽ *Gen. 9.* tris voluptatẽ Noe ridetur, & Cham *Gen. 25.* deuouetur Esau primogeniti pręrogatiuam amittit, & cum Chananæis affi *Gen. 19.* nitatem contrahit, Loth filiæ maritus fit, ipse sui ipsius gener & socer, pater, vir, & auus vtrinque naturæ terminis contumeliam inferens. hæc etiam Is- *Exo. 33.* rael simulachri adoratorem fecit, & vt horum membra in deserto caderẽt, effecit. hæc etiam quemdam prophe- *3. Reg. 13.* tam, ad redarguendum impium regẽ à Deo missum feræ bestiæ pabulum fecit, & quem non poterat Hieroboam rex cum omni regią potestate vlcisci is ventris fraude captus miserandam mortem aufert. Daniel autem vir desideriorum ventri dominatus contra Chaldæorum regem præualuit simulachrorum destructor existens, & draconis peremptor, leonum pædagogus, incarnationis Dei prænuncius, & mysteriorum occultorum enarrator; & vt omnia compendio dicam, si dominaueris ventri habitabis paradisum, si non dominaueris, factus es morti accessorius sumptus.

47 *In libro de vera virginitate ad Letoyum Melitẽsem Episcopum disserens de medio in abstinentia seruando.* ITEM sic ait. Virginem enim etiã ipsum gustum Virginis esse oportet, a nullis gulam oblectantibus blanditijs ad voluptatem corruptam, sed integram etiam in hoc seipsam prudenter custodientem, & ad ministerium eorum, quæ ad animam pertinent corpus sapienter gubernantem. neq; enim oportet se custodientẽ gustus voluptati succũbere, & reprimentem ac attenuantem scaturientes ex ventre voluptates per continentiam, erga cibos rursus in contrarium vsum corporis conuertere; ne enim, inquit, declines ad dexteram, neq; ad sinistram quemadmodum enim remissum ac liberum simpliciter in omnia edulia dimittere gustum, reuera graue est: sic etiã concludere hunc ad corporis ex imbecillitate inutilitatem penitus absurdum est. Extremitates enim, vt quidam sapiens dixit, etiam in hoc inæqualitates sunt. nam velut ob multitudinem

pabuli

pabuli equus sub nobis exultans, quo vult aurigam male fert, sic ob nimiam inopiam ad propositam viam impedimento est, & sicut non oportet hunc nullo pabulo pinguefacere ne incompositis suis saltibus aurigam vexet ac vndiquaque circumferat, vt ipsi resistere nequeat, sic neque eum qui viam ad virtutem cum hoc proficisci velit, nimia indigentia ac fame vires ipsius exsoluere ipsumque inutilem reddere oportere censeo, vt ne debilitato huic alligatus inefficacem propter ipsum subeat laborem, neque excitare ipsum collapsum amplius ad cursum potens,
48 neque dimittere ipsum a naturali erga ipsum amore permissus, sed semper ob hunc propter societatem suspirare, & circa curam sanitatis ipsius sollicitus esse coactus, & quia non habet vires his quæ ad exercitium eorum, quę ad cursum pertinet, inseruiebat de cętero propter exercitationis neglectum multa de peculiari scientia sua amittens. Itaque quoniam oportet cognatum nostrum vehiculum neque nimis remissum, neque rursus vehementer intentum ad virtutis cursum producere ob id conuenit, & statum corporis, prout habet, & ciborum qualitates considerare, & vigens quidem corpus ac naturali calore redundans amplius cohibere, & per alimenta calorem expellere, vt ne aut multi succi alimentis eam, quæ ex natura adest pinguitudinem ex additamento augentes, aut vini infusione feruentem corporis vigorem adhuc amplius incendẽtes, ignẽ reuera ad ignem, velut Græcus sapiẽs dixit, deriuemus. decrescenti vero ac macescenti, amicum ex alimentis ac potu auxilium inducemus, non quantitatem solum alimentorum mensurã tes, sed etiam qualitatem maxime sapienter diiudicantes.

49 *Hom. 10 in cap. 16. Leuitici.* ORIGENES sic habet. Habemus quadragesimæ dies ieiunio consecratos, habemus quartam & sextam septimanæ dies, quibus solemniter ieiunamus. est libertas Christiano per omne tempus ieiunandi; nam quomodo apud eos castitas incorrupta seruatur, nisi auctoribus continentiæ fulta præsidijs? quomodo scripturis operã dabunt? quomodo scientiæ & sapientiæ student? nonne per continentiam ventris & gutturis? quomodo quis seipsum castrat propter regnum cęlorum, nisi ciborum affluentiam resecet nisi abstinentia vtatur ministra? hæc ergo Christianis ieiunandi ratio est.

GREGORIVS sic habet. Hoc nobis solerter intuendum est, q̃ peractis diebus conuiuij purgatio per singulos adhibetur holocausti. vir quippe sanctus nouerat, quia celebrari conuiuia sine culpa vix possent, nouerat quia magna purgatione sacrificiorum diluẽdæ sunt epulæ conuiuiorum. nonnulla quippe sunt vitia, quæ a conuiuijs separari vix possunt. pene enim semper epulas comitatur voluptas, nã cũ corpus in refectionis delectatione resoluitur cor ad inane gaudium relaxatur. Vnde scriptum est. sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere. Pene enim semper epulas loquacitas sequitur, cumque venter reficitur, lingua defrenatur. Vnde recte apud inferos diues aquam appetere describitur. Mitte Lazarum & intingat extremum digiti in aqua, vt refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma; prius epulatus quotidie dicitur splendide, & post aquam petere in lingua, memoratur. quia enim vt diximus inter epulas valde defluere loquacitas solet, ex pęna indicat culpam cum eum, quem epulatum quotidie splendide veritas dixerat, in lingua plus ardere perhibebat. Nihil enim contra diuitem de loquacitate memoratur, sed dum pœna in lingua dicitur, quæ in conuiuio inter alias grauior fuerit culpa monstratur. 50 *Lib. 1. Moral. c. 5.* *Exo. 32.* *Luc. 16.*

ITEM exponens illa verba ex ca. 30. Iob. Versa est in luctum cithara mea, sic habet. Siccatur chorda, vt congruum in cithara cantum reddat: quia & sancti viri castigant corpus suum, & subijciũt seruituti, atque ab infimis ad superiora tendunt. pensandum quoq; est, q̃ chorda in cithara si minus tẽditur, 51 *Lib. 20. moral. cap. 31.*

 ditur,

ditur, non sonat, si amplius raucum sonat, quia nimirum virtus abstinentię, aut omnino nulla est, si tantum quisque corpus non edomat, quantum valet, aut valde inordinata est, si corpus atterit, plusquam valet. per abstinentiam quippe carnis vitia sunt extinguenda non caro, & tanto quis sibimet debet moderamine præesse, vt & ad culpam caro non superbiat, & tamen ad affectum rectitudinis in operatione subsistat. intueri inter hæc egregium prædicatorem libet quanta arte chordas tensas, alias amplius tendendo extenuat, atque alias a tensione sua relaxando conseruat. alijs etenim dicit. non in comessationibus & ebrie-
Rom. 13.
tatibus, & rursus. mortificate membra vestra, quæ sunt super terram, & tamen prædicatori charissimo scribit
Coloss. 3.
dicens. noli adhuc aquam bibere, sed modico vino vtere propter stomachũ tuum.

52
Lib. 30. Moral. ca. 13.
1. Tim. 5.
ITEM exponens verba illa, Clamorem exactoris non audit, quæ habentur cap. 39. Iob, sic ait. nonnulli hoc loco per exactorem intelligi ventrem volunt. ipse namq; a nobis quoddam debitum exigit, quia quotidianũ fructum sibi humani laboris impendi etiam per naturam quærit. abstinentur igitur viri (qui hoc loco onagri vocabulo figurantur) dum violenta gulæ desideria reprimunt, quasi clamãtis exactoris verba contemnunt. sed cum continenti viro contra innumera vitia multa virtutũ suppetãt certamina, cur sub exactoris clamore contempto de solo hic ventre dicitur, ꝙ eius impetũ impulsumq; restringat, nisi ꝙ nullus palmam spiritualis certaminis apprehendit, qui non semetipso per afflictam ventris cõcupiscentiã prius carnis incentiua deuicerit? neq; enim ad conflictum spiritualis agonis assurgitur, si non prius intra nosmetipsos hostis positus gulæ videlicet appetitus edomatur. quia si non ea, quæ nobis sunt viciniora prosternimus, nimirum inaniter ad ea quæ longius sunt, impugnanda transimus. in cassum namque contra exteriores inimicos in campo, bellum geritur, si intra ipsa vrbis męnia ciuis insidians habetur. nonnulli vero ordinem certaminis ignorantes edomare gulam negligunt, & iam ad spiritualia bella consurgunt. qui aliquando multa etiam quæ magnæ sunt fortitudinis faciunt, sed dominatione gulæ vitio per carnis illecebram, omne quod fortiter egerint, perdunt, & dum venter non restringitur, per carnis concupiscentiam simul 53
cunctæ virtutes obruuntur. vnde & Nabuchodonosor vincente scribitur. 4. Reg. 25.
Princeps coquorum destruxit muros Hierusalem. quid enim per muros Hierusalem significans Scriptura exprimit, nisi virtutes animæ, quæ ad pacis visionem tendit? aut quis coquorum Princeps, nisi venter accipitur, cui diligentissima a coquentibus cura seruitur? muros igitur Hierusalẽ Princeps coquorum destruit, quia virtutes animæ dum non restringitur uenter, perdit. hinc est, quòd Paulus contra Hierusalem mœnia decertanti vires coquorum principi subtrahebat, cum diceret. castigo corpus meum, & ser- 1. Cor. 9.
uituti subijcio. Vnde præmiserat, sic pugno non quasi aerem verberans, quia cum carnem restringimus ipsis abstinentiæ nostræ ictibus non aerem sed immundos spiritus verberamus, & cum hoc quod est intra nos subijcimus, extra positis aduersarijs pugnas damus. hinc est, quod cum rex Babylonis succendi fornacem iubet, stuppę & picis ministrari congeriem præcepit; sed tamen abstinentes pueros hoc igne minime consumit, quia antiquus hostis licet innumeras ciborum concupiscentias nostris obtutibus opponat, quibus libidinis ignis crescat, bonis tamen mentibus superni spiritus gratia insibilat, vt a carnalis concupiscentiæ æstibus illæsæ perdurent. Sciendum præterea est, quia quinque modis nos gulæ vitium tentat. aliquando namque indigentiæ tempora pręuenit. vnde mortis sententiam patris ore Ionathas meruit, quia in gu- 54
stu mellis constitutum edendi tem- 1. Reg. 14.
pus antecessit. aliquando vero gula

tempus

tempus non prævenit, sed cibos lautiores quærit; vt ex Aegypto populus eductus, in eremo occubuit, quia despecto manna cibos carnium petijt, quos lautiores putauit. culpa filiorũ Heli prima suborta fuit, q ex eorum voto sacerdotis puer non antiquo more coctas vellet de sacrificio carnes accipere, sed crudas quæreret, quas accuratius exhiberet; quandoque vero, & qualitati ciborum, & tẽpori congruit, sed in ipsa quantitati sumendi mensuram moderatæ refectionis excedit, vt cum ad Hierusalem dicitur. Hæc fuit iniquitas Sodomæ, abundantia panis. vbi ostenditur, q idcirco salutẽ perdidit, cum mensuram moderatæ comestionis non tenuit. aliquando vero & abiectius est, quod gula desiderat, & tamen ipso æstu immensi desiderij deterius peccat. sicut Esau qui vilem cibum magno desiderio quæsiuit, quapropter primogenituram amisit, quam dum vendendis etiã primogenitis prętulit, quo in illum appetitu anhelaret indicauit; neq; enim cibus, sed appetitus in vitio est; vnde & lautiores cibos plerumq; sine culpa sumimus, & abiectiores non sine reatu conscientię degustamus. hic quippe quẽ diximus Esau, primatum per lenticulam perdidit, & Elias in eremo per virtutem spiritus carnis edendo seruauit; vnde & antiquus hostis, quia non cibum, sed cibi concupiscentiam, esse causam dãnationis intelligit, & primum sibi hominem non carne, sed pomo subdidit, & secundum non carne, sed pane tentauit; ea itaque sumenda sunt, quæ naturæ necessitas quærit, & non quæ edendi libido suggerit.

Num. 11. *1. Reg. 2.* *Ezech. 16.* *Gen. 25.*

55 BERNARDVS sic dicit. ieiunio condonantur cõmissa, hoc autem ieiunio breui ieiunia redimi sempiterna. gehẽnam enim meruimus, vbi nullus vnquã cibus est, consolatio nulla, terminus nullus, vbi diues guttam aquæ postulat, & accipere non meretur bonum ergo & salutare ieiunium, quo redimuntur ęterna supplitia, dum remittuntur hoc modo peccata; non solũ autem abolitio est peccatorum, sed extirpatio vitiorũ, non solum obtinet veniã, sed & promeretur gratiam, non solum delet peccata pręterita quę cõmisimus, sed & repellit futura quæ cõmittere poteramus, ieiunium orationi deuotionem, & fiduciam donat.

Serm. 4. de oratione & ieiunio.

ITEM, Non est regnũ Dei esca & potus, sic habet. quid ad hęc vos dicitis gulosi, & luxuriosi quorũ Deus venter est, quorum omnis vsus, aut in ventre, aut sub ventre est? audite audite, quia esca vẽtri, & venter escis: Deus autẽ hunc & has destruet. Væ vobis qui dormitis in lectis eburneis, & lasciuitis in stratis vestris, qui comeditis vitulũ de armento, & bibitis vinũ defęcatũ, & primis vngimini vnguẽtis. filij hominũ vsquequo graui corde? qua corpore pingui. vt quid diligitis vanitatẽ, & veritatem negligitis? pinguedo carnis, delitiæ corporis, saturitas ventris, aut ante mortẽ vos deserent, aut vos in morte illas relinquetis. quoniã (inquit sanctus) cũ interierit, non sumet omnia, neq; descendet cum eo gloria eius, sicut oues in inferno positi sunt, mors depascet eos. quã bene, sicut oues? quia detracto vellere mundialiũ diuitiarũ, dureq; detonsi sempiternis nudi deputabuntur incendijs. mors depascet eos, quia semper morientur ad vitã, & semper venient ad mortẽ. ergo hic caro vermibus, illis aĩa ignibus deputatur, donec rursus infelici collegio colligati tormentis pęnalibus socientur, qui socij fuerunt in vitijs. O delicate qui delitijs circumfusus, atque confusus confusionem expectas & mortem, non est regnum Dei esca & potus, non purpura & byssus, quia diues illehis decoratus in puncto ad inferna descendit.

In ser. 2. de verbis Apostoli ad Roman. 14. *1. Cor. 6.* *Amos 6.* *Psal. 4.* *Psal. 48.* *Luc. 16.*

56 AMBROSIVS sic ait. Audio homines qui dicũt nullũ esse abstinentiæ meritũ, nullũ frugalitatis, delirare eos, qui ieiunijs castigẽt carnẽ suã, vt menti subditã faciant, quod nunquam fecisset, neq; scripsisset Paulus si deliramentũ putasset. gloriatur autẽ dicẽs castigo corpus meũ & in seruitutẽ redigo, ne cũ alijs prædicauerim, ipse reprobus inueniar. ergo qui non castigãt

Tom. 3. li. 10. epist. in epist. ad Vercel. Ecclesiam. *1. Cor. 9.*

corpus suum & voluit prædicare alijs, ipsi reprobi habentur, quæ istos Epicureos noua schola misit, qui voluptatē prædicent, delicias suadeant. Dominus Iesus volens nos aduersus diaboli tentamenta fortiores reddere certaturus ieiunauit, vt sciremus, quia aliter illecebras mali non possemus vincere? qua causa Christus ieiunauerit, hi astruant, nisi vt nobis exēplo esset eius ieiunium? Quid sibi vult Scriptura, quæ docet ieiunasse Petrum, & ieiunanti atq; oranti de baptizandis gentibus reuelatū mysteriū, nisi vt ostenderet, & ipsos sanctos cum ieiunant, tunc fieri præstantiores? Deniq; Moyses cum ieiunauit, legem accepit. Daniel quoque ieiunij merito ora clausit leonū, futurorumq; tēporū vidit negotia. ieiunium & eleemosyna a peccato liberant. vt enim redundantia ciborum, ac temulentia etiam maturior ętas calescit, ita mitigatur iuuentutis ferocitas epularum parsimonia. Exterior ignis aquę infusione extinguitur non mirum, si etiam interiora æstus corporis fluuiali potu refrigerantur. nam licet fœnum & stipula, lignum, oleum, aliaq; hujusmodi alimēta ignis sint, quibus pascitur: ea tamen si detrahas, non suggeras etiam, ignis sopitur. Similiter etiam vapor corporis cibo alitur, aut minuitur, cibo excitatur, cibo soluitur. Vinum post diluuiū iustus ad tentationem sui reperit. deniq; Elias quem Dominus ad virtutis erudiebat perfectionem, ad caput suū collyridam, & vas aquæ reperit: & ideo in virtute illius escæ quadraginta diebus ieiunauit. Patres nostri cum mare transirent pedibus, aquā non vinū bibebant. Daniel & Hebræi pueri patrio cibo, & aquę potu, ille furorem leonum repressit, illi ardentem ignem innoxio videre tactu, circa sua mēbra pasci, & quid de viris loquar? Iudith luxurioso Holoferni haud quaquam inflexit conuiuio solo titulo sobrietatis desperatū, lacertis virilibus reportauit triūphū. patriā obsidione exuit, ducem militiæ suis manibus occidit. Exemplum euidens quòd & illum terribilem populis, bellatorem virum luxuria sua emolliuit, & hanc fęminam temperātia cibi fortiorem viris fecit. nam hic in sexu suo victa est natura, sed in cibo suo victa est, & regem superbum suis inclinauit ieiunijs. Anna octoginta quattuor annos in viduitate sua ieiunijs, & obsecrationibus in templo die ac nocte seruiens, Christum agnouit quem Ioannes abstinētię magister quidam nouus terrarum Angelus annunciauit. o stultum Eliseum qui siluestribus ramis & amaris pascebat prophetas, insipientem Paulum qui gloriatur ieiunijs, si nihil prosunt ieiunia. Epicurum Philosophia a suo excludunt consortio, tanquam patronum luxuriæ eo quòd nullam suauitatem voluptatis putauit, nisi quæ cibo potuq; percipiatur; cum igitur illos abdicauerit philosophia, hos non excludet Ecclesia? qui sunt ergo hi præceptores noui, qui meritum excludūt ieiunij? nonne gentilium vox est ista dicentium, manducemus, & bibamus? quos tamen irridet Apostolus; si secundum hominem pugnaui Ephesi ad bestias, quid mihi prodest, si mortui non resurgunt, manducemus & bibamus, cras enim moriemur. idest quid mihi profuit vsque ad mortem contentio, nisi vt hominem redimerē meum? qui frustra redimitur si nulla est, spes resurrectionis qua amissa manducemus, & bibamus, ne amittamus fructum pręsentium.

Act. 10. *Exo. 34.* *Dan. 4.* *Tob. 4. & 12.* *3. Reg. 19.* *Iudith. 1.* *Luc. 2.* *1. Cor. 15.*

ITEM explicans illud: Germinet terra herbam, &c. ait. in hoc quod prius pecori pabulum, quàm cibus homini est creatus primum profundum Dei debemus aduertere, quòd etiam minima quæque non negliget, sicut ait in Euangelio, respicite volatilia cęli, quoniam non serunt, neque metūt, neque congregant in horrea, & pater vester celestis pascit illa, non ne vos magis pluris estis illis? cum enim illa pascuntur Dei gratia, nemo sibi debet de sua industria, & virtute blandiri, deinde quia simplicem victum, & naturalem cibum reliquis cibis debuit anteferre. Hic enim sobrietatis 58

Tom. 4. lib. 3. Hexameron cap. 7. *Matth. 7.*

tatis

tatis est cibus, reliqui deliciarum, atque luxuriæ, hic communis omnibus animantibus cibus, ille paucorum exẽplum itaque frugalitatis magisterium parsimoniæ est, herbæ simplicis victu olerisque vilis, aut pomi contentos esse omnes oportere, quem natura obtulit, quem liberalitas Dei prima donauit, &c.

59 *Tom. 4. lib. 6. Hexameron.* IDEM ait. Medicamentum quæris, & ieiunium fugis? quasi magis aliud remedium reperire possis; ieiuni hominis sputum si serpens gustauerit, moritur; vides quanta vis ieiunij sit? vt & sputo suo homo terrenum serpenté interficiat, & merito spiritualé.

60 *Tom. 4. li. de Abrahã Patriarcha cap. 6.* IDEM agens de incestu filiarum Loth sane discimus vitandam ebrietatem, per quam crimina cauere non possumus; nam quæ sobrij cauemus, per ebrietatem ignorantes committimus, parum est, quòd ea inflammat libidinem, accendit cupiditates corporis, ipsam quoque mentem subruit, & animum capit, nesciunt quid loquãtur, qui nimio vino indulgent. iacent sepulti, quanta ipsa deformitas, vt soluantur vires, incessus vacillet; nosti quot vitia Patriarcharum exposuit scriptura, quos victos vino legimus, sed vt tu disceres quid caueres, ille nudus iacuit, iste filiarum errori patuit, & Noe iustus deceptus est, quia vini vis adhuc ignorabatur; sed in illo instructus es, ne tu ignorares Loth filiabus se credidit, & per senectuté madidam vino solutus est, cõmisit incestũ ignorans. tu sic bibe ne capiaris. instruant te Patriarchæ non solum docentes, sed etiam errantes, ideo iteratum est exemplum ebrietatis, vt confirmetur magisterium cautionis, &c.

61 *Tom. 4. lib. de Elia & ieiunio c. 1.* IDEM sic ait Diuinum ad patres resultauit oraculum, vt cum egrederentur ad bellum, tuba canerent, cuius sonitu Dominus reminisceretur populi sui, quo petitum conferret auxilium, plusque miseriæ suæ incentiua cognoscentes, in diebus lætitiæ suæ in momentis suis concinerent, tubarum sono, vt Dauid dicit: canite initio mensis tuba simul nobis, & certamen imminet, & victoria repromittitur, canamus tuba, tanquã in prælium progredientes, canamus tuba, vt annũciemus solénitatis dié. Victoria nostra Crux Christi est. Trophæũ nostrũ Pascha est Domini Iesu, Certamen nostrum ieiuniũ est, quo Christus Dominus præliatus est, vt vinceret, & nobis formam debellandi præscriberet. *Psal. 8.*

Magna virtus est ieiunij. tam speciosa militia est, vt ieiunare delectaret & Christũ, ita valida, vt ad cęlũ homines eleuaret. Eliæ ieiuno ore vox emissa cęlũ clausit sacrilego populo Iudæorũ ieiunus filiũ viduæ ab inferis resuscitauit, ieiunus pluuias ore deposuit, ieiunus ignes de cęlo, ieiunus curru raptus est ad cęlũ, & quadraginta dierũ ieiunio diuina acquisiuit præsentiam. tũc deniq; plus meruit, quãdo plus ieiunauit. ieiuno ore statuit flumina Iordanis, & redundantem fluminis alueũ repente siccatũ, puluerulento trãsmigrat vestigio. quid est enim ieiunium, nisi substantia & imago cęlestis? ieiuniũ vita est Angelorũ, ieiunium, culpę mors, excidiũ delictorũ, remediũ salutis, radix gratiæ, fundamentũ est castitatis; hoc ad Deũ gradu citius peruenitur; hoc gradu Elias ascendit, antequam curru; hanc hęreditaté sobrietatis & abstinentię ad cęlum abiens discipulo dereliquit; in hac virtute & spiritu Eliæ venit Ioannes; deniq; in deserto & ille vacauit ieiunijs, & ideo quia vitæ humanæ possibilitaté continentia supergressus fuerat, non homo, sed angelus ęstimatus est; ostendit antiquitatem ieiunij dicés. Primus vsus mundi a ieiunio cœpit, quando lux clara resplenduit; denique ostendit, quòd in quinque diebus creationis ieiunium durauit, & dixit Deus. Crescite, Domino dixit, edite & manducate. Sexto die bestiæ sunt creatæ, & cum bestijs orta edendi potestas est & vsus est carnium. vbi cibus cœpit, ibi finis factus est mundi. vbi cœpit sua incrementa nescire, ibi cœperunt diuina, circa eum opera feriari. quo indicio declaratum est, quod per cibos mundus haberet imminui, per quos

In cap. 2. *3. Reg. 17.* *Cap. 3.* 62 *Cap. 4.*

desijt augeri, & vt sciamus non esse nouum ieiunium, primam illic legem constituit de ieiunio: sciebat enim q per escam culpa haberet intrare; denique quamdiu interdictis abstinuere nesciebant esse se nudos primi parentes, posteaquam manducauerunt de interdicta arbore nudatos esse se cognouerunt; merito mulier vbi culpæ agnouit autorem, interrogata respondit. serpens persuasit mihi, & mãducaui. serpens gulæ persuadet, Dominus ieiunare discernit; ipse enim ait. Ieiunate & orate ne intretis in tentationem; itaque gula de paradiso regnantem expulit, abstinentia ad paradisum reuocauit errantem, gula nudos facit, ieiunia operiunt exutos. vbi Dominus ait. Operui in ieiunio animam meam. bonum operimentum, quod animam tegit, ne a tentatore deprehendatur, ne a tentatore nudetur; in diebus enim ieiuniorum tuorum orietur, inquit, tibi magnum lumen tuum, & sanitas tua matura orietur, & præcedet ante te iustitia, & circundabit te maiestas Domini. bonum vestimentum lux; scriptum est enim, circundatus luce sicut vestimento. bonum vestimentum quando circundat Deus, & operit ieiunantes. de malo ebrietatis agens, ait. In principio generis humani ignorabatur ebrietas, adhuc enim vinum nesciebatur, Noe vero inebriatus est, & nudatus non per intemperantiam, sed per ignorantiam. Primus ipse plantauit vineam, dedit naturam, sed ignorauit potentiam; itaque vinum neque suo pepercit auctori. legimus etiam quod Patrem Loth inebriauerint filiæ, & fuit ebrietas origo incesti; at non Abraham vina in suo conuiuio ministrauit, sed butyrum, & lac Angelis hospitibus exhibebat, & recte illic deerat materia peccati, vbi erat remissio peccatorum, & Ioannes annunciauit Christum, neq; manducans panem neque bibens vinum; qui enim Christum annunciat ab omni vitiorum incendio præstare se debet alienũ. Moysen quoque cognouimus sitienti populo amaritudines aquarum temperasse, non vina, &c. cui petra aquam vomuit, potuit & vini abũdantia non deesse.

Gen. 3. — Matt. 26. — 63 — Psal. 68. — Isai. 58. — Psal. 103. — Cap. 5. — Gen. 18. — Matt. 11. — Exo. 17.

64 IDEM sic ait. neque Moyses introisset in nubem, neque vocem Dei loquentis sine periculo salutis audisset, nisi munitus armis ieiunij fuisset. & in superioribus montis lex dabatur Moysi ieiunanti: in inferioribus populo manducanti, præuaricatio sacrilega luxu accendebatur epulantium, & tabulas legis, quas accepit abstinentia, conteri fecit ebrietas, quid vero alia dicam nonne sterilitatem matris Samson vini abstinentia fęcundauit, & parientem fecit sterilem, qui iuxta pręceptum Domini vinum non bibit? nonne Annam non manducantẽ exaudiuit Dominus, & infœcunditatem eius soluere ieiunia; ex quibus duo generati alius fortissimus, alius obseruantissimus? idem Samson qui matris sobrietate generatus est, allophylorum insultantium sibi ebrietatem vindicatus est Eliseus a magistro didicerat parsimoniam, cum filios Prophetarum syluestribus oleribus aleret, quorum offensi amaritudine cum manducare non possent, leuis farinæ aspersione omnem illam amaritudinẽ temperauit abstinentiæ Propheticæ munere veneni vires euacuans, &c.

In cap. 6.

IDEM. Est quædam creaturæ natura, quam adamantium vocant, nullo facilis igne cõsumi, quæ imposita focis ignescit, illico sublata de flamma tamquã aquarũ infusione munda resplendet. talia erant Hebræorum pueorum corpora, quæ de ieiunio adamantis transformata natura vapore ignis, non ad dispendiũ sui, sed ad gratiam mutabantur. deniq; cum furerẽt fornacis incendia, vbi cum ieiunio ingressi sunt, discusso ardore flammarũ, statim roris spiritu refrigerati sunt, ita, vt nullus eorum capillus capitis exureretur, quia illa quoque ieiunia comam pauerunt Daniel trium hebdomadarum ieiunio leones quoque docuit ieiunare. missus in lacum in adamantis rigorem abstinentiæ solidita- 65

cap. 7.

te

te membra durata, non patuerunt vulneri, sic eum constrinxerant ieiunia, vt in eius corpore ferarum morsibus locus esse non posset, ieiunium itaque virtutem ignis extinxit, ieiuniũ ora obstruxit leonum, ieiunium maris fluenta solidauit, ieiunium petram soluit in fontes aquarum, virtute ieiunij contra suam mutata naturam, & fluctus obriguit, & petra innudauit, &c.

In cap. 8. IDEM sic ait. Quis deteriorauit domum suam ieiunio? quis imminuit facultates? cui non venerabilis abstinentia? cuius thorum appetiuit parsimonia? cuius pudorem non lęsit ebrietas? ieiunium continentiæ magisterium est, pudicitiæ disciplina, humilitas mentis, castigatio carnis, forma sobrietatis, norma virtutis, purificatio animæ, miserationis expensa, lenitatis institutio, charitatis illecebra, custodia iuuentutis, infirmitatis alleuamentum, alimentum salutis, &c. Qui graue ieiunium esse dicunt, respõdeant, quis ieiunio defecerit, multi in prandio, pleriq; dum vomunt epulum fudere animam, quod postremo animal ieiunium sibi causam fuisse mortis ingemuit? per escam laqueus non cauetur. in esca hamus latet, & cibus deducit in foueam, cibus inducit in retia, cibus visco etiam aues alligat, cibus volantes deponit ad mortem, quæ non propter ventris pericula muta animantia crimen nesciunt, & in hoc solo tamquam pro crimine puniũtur; ieiunium sobrietas mentis est, hoc vigent sensus, in hoc iudicia tractantur, in conuiuio pocula, ieiunium custodit disciplinam, luxuriam sequitur inopia mater est luxuria famis secundum Propheticum dictum, ieiunium quietem diligit, luxuria inquietudinem; obsonator est qui antequã luceat foras pulsat alienas, turbatum vides, interrogas, quæ causa perturbationis sit, poscit, inquit, dominus meus, vbi vinum melius væneat, vbi phasianus pinguior, vbi piscis recentior, &c. Vide quomodo superfluam curam prouidendi cibos depingit, derogat, vt tandem aliquando detur requies, coquo vide ibi, &c.

IDEM sic ait. Bibebant vinum in ebrietate potentes, qui Holoferni principi militiæ Regis Assyriorum se tradere gestiebant, sed non bibebat fœmina Iudith ieiunans omnibus diebus viduitatis suæ præter festorum dierum solemnitates, his armis munita processit, & omnem Assyriorum circumuenit exercitum, sobrij vigore consilij abstulit Holoferni caput, seruauit pudicitiam, victoriam reportauit. itaque vnius mulieris ieiunium innumeros strauit exercitus ebriorum. Ester quoque pulchrior facta est ieiunio; Dominus enim gratiam sobriæ mentis augebat, & omne genus suum id est, totum populum Iudæorum à persecutionis acerbitate liberauit, ita vt regem sibi faceret esse subiectum. Aman, autem dum se regali iactat conuiuio, inter ipsa vina pœnam suæ ebrietatis exoluit, ergo ieiunium reconciliationis sacrificiũ, virtutis incrementum, quod fecit etiam feminas fortiores augmento gratiæ ieiunium nescit fęneratorem, non fortem fœnoris nouit, non redolet vsuras mensa ieiunantium, non strangulat filium, etiam ipsis ieiunium conuiuijs dat gratiam, dulciores post famem epulæ sunt, quæ assiduitate fastidio sunt, & diurna continuatione vilescunt. condimentum cibi ieiunium est, quanto auidior appetentia, tanto esca iucundior, vsu etiam pretiosa degenerãt, quorum autem difficilis possessio, eorum grata perfunctio, ipse sol post noctem gratior, salus post ęgritudinem, &c gratior ergo mensa ieiunis. 66 *In cap. 9. Iud. c. 12.*

IDEM ait. Maior vis vini est quã veneni, tollit sensus, viscera exurit, somnum infert, caput vexat, denique venenum vino excluditur non veneno vinum. merito Deus per Moysem non solum veneno, sed etiam draconum veneno vinum comparauit dicens. Furor draconum vinum eorum, & ira aspidum insanabilis, & pulchre additur insanabilis; multi enim reliquorum serpentum veneno curantur; 67 *In eodem tom. 4. & li. cap. 14.* *Deut. 32.*

Digitized by Google

nemo ebrietate, certe veneno caro vulneratur; vino mens. aduerte etiã perfidiæ venenum vini declaratum nomine, ait enim scriptura de alienigenis, qui nescirent Deum. de vinea enim Sodomorum vinum eorum, & vitis eorum vitis Gomorrhæorum vua eorum vua fellis, botrus amaritudinis in ipsis, &c.

68 *Tom. 1. de Elia & ieiunio c. 16.* IDEM optime pingit homines ebrios; vigilantes, ait, somniant, dormientes vigilant, vmbras sæpe transiliunt, sicut foueas canes, si viderint leones arbitrantur, & fugiunt. alij risu soluuntur incondito, alij inconsolabili mærore deplorant &c. ibi plura. vini boni Hieremias huiusmodi hominem tamquam superfluam creaturam deflendum putat, quid est homo ebrius, nisi superflua creatura? sic ait; sicut fletum Iazer defleo te vitis, quia deserta es ciuitas Iazer. vinum erat in torcularibus suis, mane non calcauerunt, meridie autem non fecerunt Iazer, Moab, Sabama, & Segor factura superflua est. moderatio enim naturalis est supra mensuram, quidquid est superfluum habetur. ita est ebrietas, quæ fletu Prophetico deploratur.

In cap. 17. IDEM Contra ebrios loquitur eos, ait, non esse homines, sed vtres, & contra eorum obtestationes sic ait. quid obtestationes potãtium loquar? bibamus inquiunt pro salute imperatoris, & qui non biberit sit reus in deuotione. o piæ deuotionis obsequium bibamus pro salute exercituum, pro comitum virtute, pro filiorum sanitate, & hæc vota ad Deum peruenire iudicant, sicut illi, qui calices ad sepulchra martyrum deferunt, ad quæ illic in vesperam bibunt, & aliter se exaudiri posse non credunt. o stultitiam hominum, qui ebrietatem sacrificium putant, qui æstimant illos ebrietate placari, qui ieiunio passiones sustinere didicerunt.

In cap. 18. IDEM inuehitur contra mulieres se inebriantes, & choreas ducentes, denique sic ait, quod autem mirũ, si vino decipiantur animæ feminarum, cum omnes illæ tribus patrum, cum de petra biberent aquam, manna manducarent, gentes validissimas vincerent, & non erat in his vllus infirmus, vbi vero carnes desiderare cœperunt, & desiderijs in Aegyptum conuertebantur, nequaquam ex tot millibus hominum in terram promissionis præter duos peruenire potuerunt. itaque quid boni sit sobrietas, quid mali intemperantia hinc colligi datur, quando qui murmurabant requirentes Aegypti delicias a serpentibus moriebantur, quando per maris rubri transibant semitam, aquam bibebant, &c.

Ad adolescentum periculum, & senum damna, si non sint exemplares, & quod vtrique in bonam, & malam partem accipiantur in sacra Scriptura.

Cap. 11.

ORIGENES sic habet. Puerilis ætas non numeratur, nec apta diuinis calculis ducitur, nisi forte primogeniti sint, aut Sacerdotali, vel Leuitica stirpe descendant. isti soli in pueris adducuntur ad numerum, & quid possunt hæc vacua esse mysterijs? sed hoc solum procurasse creditur Spiritus sanctus, vt sciremus, qui tunc in illo populo numerati sint, & qui sine numero manserint. docet ergo præsenti lectione, quod si transcendero puerilis status insipientiam, si deseruero paruulus esse sensibus, & vir effectus deposuero, quæ sunt paruuli, si inquam effectus fuero iuuenis, & talis iuuenis, qui vincam malignum, aptus videbor his de quibus scriptum est. Omnes qui procedunt in uirtute Israel, & dignus diuinis numeris computabor; donec autem inest alicui nostrum puerilis, & lubricus sensus, haberi apud Deum in sancto, & consecrato numero non meremur. *1 Homil. 1. in numeros tomo 1.* *Num. 21.*

IDEM sic habet. Samuel ante offerri non potest in conspectu Dei, quã depellatur a lacte, in quo ostẽditur cõsecrari *2 Homilia unica in pro-*

sectari Deo neminem posse, qui adhuc lacte alitur, & puer est sensibus, atque expers est sermonis iustitiæ, nec sacerdotalia potest procurare sacramenta, nisi desistat a puerilibus, & in maius ascendat ab his, quibus Apostolus dicit: Lac vobis potum dedi non escam; nondum enim poteratis. omnis qui lacte alitur alienus est a sermone iustitiæ, paruulus enim est. perfectorum est cibus solidus, qui pro possibilitate sumenda exercitatos habent sensus ad discretionem boni ac mali; igitur qui paruulus est, non potest ascendere ad templum Domini. Haac qua die a lacte ablactatus est conuiuium magnũ fecit Abraham. apud homines sæculi huius parentes solent Natalis diem celebrare filiorum, Abraham hoc non facit, sed illum diem lætitiæ deputat, & conuiuia celebrat, cum eum a lacte depellit, & ad cibos fortes applicat, quasi per hæc diceret Isaac, cum factus sum vir deposui, quę erant paruuli.

... mo cap. primi regum. *1. Cor. 3.* *Heb. 5.*

3 IDEM exponens illa verba, Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli non intrabitis in regnum cœlorum, sic ait. si quis vir constitutus vsque eo mortificauerit viriles concupiscentias suas in spiritu mortificans corporales actus, & semper mortem Iesu circumferens in corpore suo, vt puer, qui muliebria nondum tentauit, nec sensit motus viriles, iste talis conuersus factus est sicut puer, & quãto amplius appropinquauerit pueris, recedens ab huiusmodi motibus, tanto amplius ceteris continentibus, & ad profectum continentiæ ascendere non valentibus maior habetur. quod autem propter muliebres passiones dictum paruulis est, hoc ipsum dicere conuenit, & in ceteris passionibus, & languoribus, & ceteris infirmitatibus animæ, in quas omnes pueri non incurrunt, priusquam sciant, absolutum proferre sermonem vt puta, vt conuersus quis, fiat sicut paruulus, puer in ira, cum sit vir, & sicut est paruulus puer ad tristitiam, qui interdum in tẽpore mortui patris, vel matris, vel alicuius amici ridet, & ludit, talis fiat vir habitudinem puerilem circa iustitias repellendas perfectioris animæ ratione commutans; similiter dices circa extollentias, quibus irrationabiliter extolluntur homines, qui non sunt Dei, quas pueri nõ patiuntur; nec qui conuersi fuerint, sicut pueri; & nulla pene passio cadit in pueros, antequam absolute incipiant loqui; si autem nulla manifestum est, quia nec timor, nisi forte secundum existimationem ceterarum passionum leuis, & trãsitorius. pueri enim malum timorem non patiuntur, vt puta, si quis puero comminetur, ne mamma petat, vel ne ploret terretur quidem, sed timor eius stabilis non est; si autem quis, & humiliet se sicut puer, nec ei magnum aliquid sapere cadit in puerum, neque iactantia generis, vel diuitiarum, vel aliarũ rerum, quæ existimantur bonæ, non autem sunt, cadit in puerum; si quis ergo vir habitudinem, quam habent pueri ex ætate, in se ratione susceperit, expellens ea, quę mouent insensatos, factus est, sicut puer non se extollens in honoribus, neque efferens se in diuitijs, neque eleuans se claritudine generis, iste talis suscipiendus est, & honorandus in nomine IESV, quoniã præcipue in talibus est IESVS.

Tomo 3. homil. 5. in c. 18. Matt. Matt. 18.

4 AVGVSTINVS exponens illa verba: Laudate pueri Dominum sic habet. cum audieritis fratres cantari in Psalmis: Laudate pueri Dominum, ne arbitremini ad vos istam exhortationem non pertinere, quia iam corporis pueritiam supergressi, vel iuuenili decore virescitis, vel senili honore canescitis; omnibus enim vobis dicit Apostolus: nolite effici pueri sensibus, sed malitia paruuli estote, vt mentibus perfecti sitis; quia malitia maxime, nisi superbia &c. Ipsa enim de vana granditate præsumens, non sinit hominem ambulare per arctam viam, & intrare per angustam portam. pueri autem facile intrant per angustam portam, & ideo nemo nisi, vt puer intrat in regnum cœlorum.

In Psalm. 112. tom. 8 *1. Cor. 14.* *Matth. 17*

ITEM

5 ITEM exponens illa verba, Declaratio sermonum tuorum illuminat, & intellectum dat paruulis ait. quid est paruulus nisi humilis, & infirmus? noli ergo superbire, noli de tua (quæ nulla est) virtute præsumere, & intelliges, quòd lex Dei tibi data est, vt te de magno paruulum faceret, vt te ad faciendam legem vires de tuo non habere monstraret, ac si inops, & egenus ad gratiam confugeres, & clamares, miserere mei Domine, quoniam infirmus sum.

Serm. 21. in Psal. 118.

Psal. 6.

6 ITEM vbi nos legimus, Filioli nouissima hora est; ipse legit pueri, nouissima hora est, & ait. in hac lectione pueros alloquitur, vt festinent crescere; quia nouissima hora est. Aetas corporis non est in voluntate, ita nullus secundum carnem crescit, quando vult, sicut nullus, quando vult nascitur. vbi natiuitas in voluntate est, & incrementum in voluntate est, ergo si vult, crescit, si non vult, decrescit. quid est crescere? proficere. quid est decrescere? deficere. quisquis nouit natum esse se, vt audiat, quia puer est infans, auide inhiet vberibus matris, & cito crescit; vbera enim Ecclesiæ sunt duo testamenta, hinc sugatur lac omnium sacramentorum temporaliter pro æterna salute nostra gestorum, vt nutritus, atque roboratus perueniat ad manducandum solidum cibum.

Tract. 3. in primã canonicam Ioã nis. tom. 9.

7 HIERONYMVS explicans illa verba, Et delectabitur infans ab vbere super foramen aspidis, & in cauernam reguli, qui ablactatus fuerit manum suam mittet, sic habet. infans, qui malitia paruulus est, mittet manum in foramine aspidis, & fugat dæmones. qui autem ablactatus est, & nequaquam lacte nutritur infantiæ, sed iam solido vescitur cibo, iste in reguli cauernam mittet manum, hoc est in ipsius Satanæ habitaculum, & inde eum extrahit.

In Cap. 11 Isa. tomo 4 lib. 4.

8 GREGORIVS exponens illa verba cap. 33. Reuertatur ad dies adolescentiæ suæ, sic ait. scriptura sacra sæpe adolescentiam pro nouitate vitæ ponere consueuit. vnde venienti sponso dicitur, adolescentulæ dilexerunt te, idest electorum animæ gratia baptismatis renouatæ, quæ non in vitæ veteris vsu deficiunt, sed noui hominis conuersatione decorantur; senectutem quippe veteris hominis inter vitia tabescentem deflebat ille, qui ait: inueterati inter omnes inimicos meos. e contrario alius gaudere in virtutibus admonet dicens, lætare iuuenis in adolescentia tua. ac si diceret, fortis quisque gaudeat in renouatione sua, idest, lætitiam suam non in vitæ veteris voluptate, sed in conuersationis nouæ virtute constituat. quia vero ad hoc nouitatis robur non nostris viribus, sed redemptore interueniente reuocamur pro hoc flagellato homine deprecans Angelis dicat reuertatur ad dies adolescentiæ suæ.

Lib. 24. moralium, cap. 4.

AMBROSIVS exponens illud, Cum didicisset Noe, quæ fecerat ei filius suus. Cham nunc iuniorem constituit. nunquid ante scriptura in ordine generationis errauit? non vtique. quid ergo? quomodo igitur soluitur, nisi iuniorem non ætate, non tempore accipias, sed rudem sensu, & in quadam intellectus infantia constitutum, qui prouectionis doctrinam ætatis, non hauserit, nec perceperit senile consilium? cani enim sunt sensus hominis, &c. 9

Lib. de Noe & Arca. c. 31. tom. 1.

IDEM exponens illud, Non celo Abrahæ puero meo, quæ ego facio. senilis vtique ætatis Abraham superius scriptura significauit, cum nonaginta & nouem processisset annos, quomodo nunc puerum dicit? Sed cum immemorem senectutis, exploratorem inde fessum cursu, impigrum standi, patientissimum deducendi studiosissimũ expresserit, nonne conuenire nomen pueri videtur? officijs merito puer dicitur, qui senile nesciebat fastidium, pueritiæ innocentiam, & obsequium deferebat. 10

Lib. de Abraham Patriarcha. c. 6. tom. 1.

IDEM loquens de Eleazaro Machabæo, & eius laudans constantiam in tormentis esse illud, quod tortores ei suggesserunt, responde te manducaturum, 11

Lib. de Iacob, et vita beata. cap. 10. tom. 1.

turum; nos te escæ eius immunem præstabimus, at ille clamans nequaquam contingat mihi, vt sim senex incentiuum iuuenilis erroris, qui hucusque eram forum salutaris instituti. his ergo ludibrijs, vt paululum viuam luctabor, & totius vitæ labores addicam. breuis viatico senectutis, senectus portus debet esse non naufragium vitæ superiori. non te negabo lex patria, non abiurabo vos sancta instituta maiorum, non decolorabo vos insulæ sacerdotales, non te perfidiæ puluere turpabo canicies. mire laudat constantiam septem iuuenum fratrum Machabæorum & matris eorum, denique sic concludit. o vera mater adamante fortior, melle dulcior, flore fragrantior &c. nulla tantarum diluuia passionum tuam potuerunt charitatem excludere, sicut arca in illo mundi diluuio totius orbis spatijs, innocua ferebatur, ita & tu aduersus fluctus tam grauium passionum pietate immobilis restitisti, & cum posses salutem filiorum eligere noluisti, &c.

2. Mach. 6 — *In cap. 11. & sequent.*

12 IDEM super illud, In quo corrigit adolescentior viam suam, &c. ait. hic aut iunior, qui potest corrigere viam suam fortasse iunior sit ætate, non moribus, & habeat in primo flore iuuentutis suæ senilem intellectum, de quo ait. canicies autem est intellectus hominibus, quibus maturitas cōsilij grauitasque suppetit. vnde & Hieremiæ dicitur. noli dicere quia iuuenis sum, & vtique erat ętate iuuenis, sed prohibet eum iuuenem se dicere, qui esset maturioris prudentiæ. Daniel cum puer esset, accepit spiritum, vt redargueret senes ipse non senior longæuitate, sed gratia: erat enim in illo ætas senectutis vitā immaculata, cui bene conuenit illud super senes intellexi. denique Moyses Iesum Naue & Caleb, iuuenes præ ceteris approbat, quorum consilium in terræ electione, magis quam multorum seniorum, & ipse secutus est, & Deus prætulit. liquet igitur quòd non senectutis longæuitas eligatur, sed custodia verborum Dei, &c.

Serm. 2. in psal. 118. tom. 2.

CHRYSOSTOMVS sic habet. adolescentes qui luxuriose ac male viuunt eos senes fieri non expedit; qui vero in adolescentia moribus consenescunt, eos oro ad extremam vsque viuere senectutem, & liberos sui similes procreare, quorum virtute Deus gaudeat. quemadmodum ager diu non proscissus, sic iuuentus neglecta siluescit, ac passim innumeras vepres producit, quòd si nos improbis cupiditatibus cōcrematis noualia excolamus, quæ spiritualia semina possint suscipere, iuuenes nobis senibus erunt modestiores, quòd certe admiratione dignum est, vt in adolescentia diligens fulgeat moderatio; nam qui modestus est in senectute, cum ætate plurimum iuuetur, non magnam suæ modestiæ mercedem arbitror habiturum, illud vero mirum est, vt in fluctibus & procellis tranquillitate fruaris, & in medio fornace non ardeas, & in iuuentute nulla corrumparis luxuria. hæc igitur memoria tenentes beatum illum Ioseph. qui summis temperantiæ laudibus in adolescentia coruscat, diligēter imitemur, vt vna cum illo fulgentissimas consequamur coronas. 13

Hom. 50. in Matthaeū. tom. 2. — *Gen. 39.*

ITEM, qui equorum domitores, ait, cogunt vt studiosissime sibi equos domitent, nec incuria committunt ad firmiorem indomitos ætatem peruenire, sed frenum ac cetera quibus opus est incipientes adhibent; liberos autē suos longe prouehi absque castigationis negligunt freno, & dimittunt circuire, scortis, aleis, & obscœnis spectaculis inhiantes, cum deberent antequam fornicationibus se traderent, prudenti & modestæ vxori coniungere, quæ ab omni mala consuetudine maritum eripiat, & frenum pullo facta, salutari domatione contineat; nō enim fornicationes & adulteria aliunde proueniunt, quàm ex nimia iuuentutis licentia; & certe si annos Isaac attigit quadraginta, & tamen Caleb postea vxorem duxit, multo magis iuuentutem hanc hæc philosophia decceret, qui sub gratia nati sunt.

Hom. 60. in Matthaeū. — *Gen. 25.*

ITEM exponens illa verba. Nolite 14

te pueri fieri sensibus, sic habet. pueri paruui magna non desiderant, vilia solent admirari, currus, equos aurigas, rotas luto factas, hoc aspectu delectantur; quòd si regem in curru aureo sedentem, & mulos albos inuectos, & eximium cultum viderint, ne respiciunt quidem; præterea & puellas ex creta ornant, veras autem pulchras nesciunt, & in multis alijs rebus itidem afficiuntur; tales nonnulli reperiuntur nunc, nulla his cœlestium cura, sed ad lutea tamquam pueri obstupescunt, & terrenis diuitijs blandiuntur, & gloriam, & voluptates huius seculi magni pendunt, quę ita puerilia sunt, vt illa; quæ vero & vitæ, & gloriæ, & quietis causa sunt, non curant; sed vt pueri his priuati deflent, illa autem ne desiderare quidem norunt, ita & multi in ætate prouecta, ideo inquit, nolite pueri fieri sensibus, pecunias concupiscis, non diuitias permanentes, sed pueriles ludos, si quidem plumbeum nũmum admirantem, & ad eum colligendum inclinantem si videres, nonne eum quàm pauperrimum iudicares? tu autem etiam viliora congregans inter diuites te annumeres, & qua hoc ratione nititur? nisi quia puer maiora non cognoscis?

Tom. 3. homil. 80. in Ioannem. 1. Cor. 14.

15 ITEM narrans, quàm sint pauci qui salutem æternam debeant consequi, suæ ciuitatis perditionem vbi ingens est malitia in adolescentibus, grãdis desidia in senioribus; horum omnium rationem assignans, ait. exemplaria disparuerunt, ideo nulli adolescentes fiunt admirabiles, iacent omnes adolescentes frigidi, ac senes purgamẽta magis quàm adolescentes, rident, subsannant, cauillantur; tu autem senex si assistens, & stupenda vides, increpa acriter, si non fert, voca ministrum, abige, quæ tua sunt, facito: & si quid ausus fuerit contra te, vtique multos habiturus es adiuturos; quis enim ita ratione destitutus, qui si te viderit propter talia obiurgantem, nõ malit esse a parte tua?

Hom. 24. in acta Apos.

16 ITEM sic habet: quid dicemus cum viderimus iuuenibus seniores peiores? nimietatem malitiæ mihi dicit; nam & in furioso videmus, nullo impellente vltro ire per præceps, quando ergo senex curationem habet? non enim potest dicere delicta iuuentutis meæ, & ignorantias meas ne memineris; qui enim in senectute ita furiosus, ostendit quia, & in iuuentute non per ignorantiam, non per imperitiam, non per ætatem talis fuit, sed per negligentiam; si in senectute ita inhonestus est, quomodo dignum est huiusmodi senem appellari, qui neque ætati reuerentiam exhibet? qui enim dicit peccata iuuentutis meæ, & ignorãtias meas ne memineris, veluti in senectute correctus hæc dicit; non igitur ex his, quæ in senectute contingunt, fraudes te ipsum a xenia etiam eorum, quæ in iuuentute fecisti; quomodo enim non est absurdum, & supra veniam, quod fit, vt senex in taberna sedeat, senex ad circum festinet, senex ad theatrum ascendat, veluti pueri currentes cum plebe, vere confusio est, & irrisio, vt canicie quidem ornentur extrinsecus, intrinsecus autem intellectum habeant puerilem. & si quidem iniuriet illum iuuenis statim canos in medium proferet dicens, vel canis istis exhibe reuerentiam, si vero tu eis non exhibes reuerentiam iam senex, quomodo iuuenẽ tuos canos reuereri desideras? Deus te honorauit, candorem capilli dedit, primatum habere confessus, quid prodest? illum honorem quomodo reuereatur iuuenis, cũ te viderit amplius lasciuiæ deditum? canicies quippe tunc est venerabilis, quando ea gerit, quæ caniciem decent, cum vero iuueniliter conuersatur, plus iuuenibus ridiculosa erit. quomodo poteritis iuuenes admonere, cum vos senes ebriemini per incontinentiam vestram? non enim nunc irridens seniores hæc dico, sed iuuenes magis irrideo; qui enim hæc agitis, & si ad centesimum veniatis annum, mihi iuuenes videmini, & similes pueris; iuuenes enim & si modicam disciplinam accipiãt, & corrigantur senioribus, meliores sunt, &

To. 4. hom. 1. in epist. ad Hebr.

Sap. 4. 17

& non solum sermo meus, sed & scriptura hanc nouit discretionem, Senectus inquit, honorabilis, non multi tẽporis, & ætas senectutis vita immaculata, etenim nos caniciem honoramus, non quia colorem candidum habet, sed quia indicium est vitæ in virtute prouectæ; & videntes ex hoc conijcimus interiorem senectutem, si vero contraria senectuti gesserint, irrisibiles fiunt, propter hoc potius; nam & regem honoramus, & eius purpuram, & diadema, quia iusta signa sunt principatus, si vero viderimus illum cum purpura cõspui, ab armigeris suis conculcari, præforari, in custodiam mitti, numquid reueremur tunc purpuram, aut diadema? nonne & ipsum schema explorabimus? noli ergo propter canos velle honorari, quando ipse illos iniurias, nam & ipsi vlcisci se debent, quoniam schema splendidum, & honorabile confundis.

Sap. 4. Isa. 9.

18 Hæc dicta sunt aduersus animam iuuenilem, quę senectutem confundit, inde pro senibus dolentes hæc dicimus confundentibus canos. Rex quidem est senex, si voluerit, & ab eo qui purpuram habet magis regalis est, dum passiones animi vicerit, & velut armigeros subijcit passiones, si vero deijciatur a solio, & amoris pecuniarum, & ornandi corpus, & deliciarum, & ebrietatis iucundæ, & venerearum rerum seruus effectus, & totam ætatem suam per malam voluntatem iniuriet, qualis pœna non sit dignus huiusmodi? sed efficiamini tales o iuuenes, neque nobis peccantibus veniat tribuetur. quare? quia licet tibi senem esse in iuuentute, sicut in senectute sunt iuuenes, sicut illic neminem capillus albus saluat, sic nec hic nigellus capillus impedit, si enim inhonestiorem hæc, quæ dixi senem faciunt, multo amplius, quã iuuenem, veruntamen nec iuuenis alienus est a culpa.

19 IDEM sic habet, præsens vita ludus est, futura vero non ludrica. forte namque, neque tantum ludus est, vita, verum & peius quid, non enim in risum desinit, quid a pueris quæso differimus ludentibus, & domos ædificantibus, non splendidas erigentes domos? quid autem a prandentibus illis; nos delicate vescentes? nihil nisi quòd & cum pœna nos hæc facimus; si vero nondum rerum vilitatem conspicimus mirandum non est; nondum enim viri facti sumus, cum autem facti fuerimus, sciemus quòd hæc sunt puerilia, quoniam & illa viri euadentes dimittimus; cum autem pueri sumus, seria esse putamus, & testas, & lutum coagmen tantes, non minus magna erigentibus sexta solliciti sumus, & sicut nos pueros in subuersione animarum lugentes ridemus, sic & cælites, nos hæc ingemiscentes, non tantum rident, verum & deflent, efficiamur itaque viri, ne simus vt pueri, qui in his studium agunt, litteris neglectis, multa sustinent verbera, sic & nos in his omne studium impendentes, dum spiritales exigemur disciplinas, tunc per opera, nec quas præstemus habebimus, extremam dabimus vltionem.

Homil. 47. ad populũ. tomo 5.

Adulatores cauendi maxime, quia adulatio multa parit inconuenientia.

Cap. III.

1 HIERONYMVS sic habet, adulatorum assentationes, & noxia blandimenta fallaciæ, velut quasdam pestes animæ fuge. nihil est, quod tam facile corrumpat mentes hominum, nihil quod tam dulci, & molli vulnere animum feriat. vnde & quidã Sapiens ait: verba adulatorum mollia, feriunt autem interiora ventris. & dominus loquitur per Prophetã populus meus, qui beatificant vos, seducunt vos, et semitas pedum vestrorum dissipant. in multis maxime hoc tempore, regnat hoc vitium, quodque est gratissimum, humilitatis, ac beneuolentiæ loco ducitur. eo fit, vt qui adulari nescit, aut inuidus, aut superbus putetur. est fane grande, & subtile artificium laudare alterum in cõmẽdationem sui,

Epistō. 14. quæ est ad Celantium matronam, de ratione piè viuẽdi, et institutione matris familias. tom. 1.

& decipiendo, sibi animum obligare decepti, quodque hoc maxime vitio agi solet fictas laudes certo pretio vendere. Quæ hæc est tanta leuitas animi, quæ tanta vanitas, relicta propria conscientia, alienam opinionem sequi, & quidem fictam, atque simulatam? rapi vento falsæ laudationis gaudere ad circumuentionem suam, & illusionem pro beneficio accipere? tu ergo si vere laudabilis esse cupis laudē hominum ne requiras, illique præpara conscientiam tuam, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium, & tunc laus tibi erit a Deo. *1. Cor. 4.*

ITEM postquam exposuit illa verba, væ qui potentes estis ad bibendum vinum, & viri fortes ad miscendam ebrietatem, vel siceram, vt Hieronymus legit, ait, miscet siceram, qui cum ebrietate plenus sit, ad decipiendos homines vmbras quasdam, & imagines simulat se habere virtutum. & sequitur de his, qui iustificatis impium pro muneribus, & iustitiam iusti aufertis ab eo, & hæc pars vitiorum est vineæ, quæ pro vuis fecit labruscas, & expectante domino vt faceret iudicium, fecit iniquitatem, iustificans impium pro muneribus, & non causas, sed dona considerans, quæ excęcant etiam oculos sapientium. vndę cauendum est, ne inebriemur vino, & adulemur impijs pro muneribus, & iustitiam iusti pro inopia despiciamus. quod & in Epistola Iacobi pręcipitur, ne honorantes impios diuites, & despicientes Sanctos pauperes fiamus iudices iniquitatis, in quorum pęnam subditur; Sicut deuorat stipulam lingua ignis, & calor flammæ exurit, sic radix eorum quasi fauilla erit, & germen eorum, vt puluis ascendet; ideo radix malitiæ eorum redigetur in fauillam, & omnis flos, & pulchritudo diuitiarum, & corporis, pulueri comparabitur.

4 Lib. 2. in 5. Isa. tom. 4. *Exo 23.* *Cap. 2.* *Isaia 5.*

ITEM narrauerat Propheta, & dixerat ingentia inconuenientia, in quæ deuenerat Iudæorum populus, magna velut mare contritio tua quis medebitur tui? cum deficeret paruus, & lactens in plateis oppidi, matribus suis dixerunt, vbi est triticum, & vinum, cum deficerent quasi vulnerati in plateis ciuitatis, cum exhalarent animas suas in sinu matrum suarum? horum omnium causam docet hanc. Prophetæ tui viderunt tibi falsa, & stulta, nec aperiebant iniquitatem, vt te ad pęnitentiam prouocarent; vnde per Isaiam dicitur. væ qui dicitis malum bonum, & bonum malum, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras, ponentes amarum in dulce, & dulce in amarum. qui enim peccanti, & iniquis operibus attendenti promittit impunitatis securitatem Propheticæ maledictioni subiacebit. vnde cauendum est, ne pro veritate sequamur mendacium, ne pro lumine tenebras. &, vt loquar, quod sentio. Difficile hoc maledicto, quis carere potest, cum & malis frequenter adulemur propter potentiam, & bonos despiciamus propter inopiam.

3 Lib. 1. in threnos cap. 2. *Cap. 5.*

ITEM exponens illa verba. Qui benedicit proximo suo voce grandi de nocte consurgens maledicenti similis erit, sic ait. voce grandi proximo benedicit, qui eum fauore superfluæ laudis extollit, vel malis videlicet actibus eius contra iustitiam fauendo, vel bona plus iusto laudando. sed hic maledicenti assimilatur, quia plurimum lædit eum, cui laudando, siue in mala actione confidentiam tribuit, seu in opere recto simplicitatem puri cordis minuit; vt videlicet bonum, quod supernæ mercedis intuitu inchoarat transitoriæ laudis amore consummet. *4 In cap. 27. Prouerbio. tom. 8.*

ITEM explicans illa verba. Quoniam laudatur peccator in desiderijs animę suæ, & iniquis benedicitur ait. ab adulatoribus, & non a iustis laudatur peccator; tunc quando peccator peccatorem laudat, alius alium, dum se inuicem laudant, occidunt. *5 In Psalm. 9. tomo 7.*

ITEM explicat illa verba, Ergo inimicus factus sum vobis veritatem dicens, & ait. similis est huic illa sententia, nobilis apud Romanos Poetæ. obsequium amicos, & veritas odium pa- *6 Li. 2. in Epistol. ad Galat. tom. 8.*

parit. sed vide, quanto hic melius, quàm ille. Apostolus enim his quos stultos dixerat, quos paruulos appellarat, hanc sententiam temperauit, & specialem fecit, dum proprie ad personas Galatasque dixerit, ille vero generale, & ita habere se apud omnes denuncians vehementer errauit; obsequium enim, quo putauit amicos fieri veritate dempta, non tam obsequium est, quam adulatio, & assentationem clandestinas magis inimicitias, quàm amicitias dici debere perspicuum est.

7 *Circa ca. 3. ad Roman. Psal. 13.* ITEM exponens versiculum Psalmi: Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem, sic habet. hoc de illis intelligi valet, quique interficiunt animas adulando; vnde in actis Apostolorum dicit Paulus: mundus sum a sanguine omnium, non enim subterfugi, quominus vobis annunciarem omne consilium Dei in vobis.

8 *Li. 3. contra litteras Petiliani, to. 7* AVGVSTINVS sic habet. si conscientiam mordet veritas criminis, quid mihi prodest, si me continuis laudibus, totus mundus attollat? ita nec malam conscientiam sanat præconium laudantis, nec bonam vulnerat conuitiantis opprobrium. *Psal. 140.* oleum peccatoris non vngat caput meum, cum ille hoc dixerit de adulatione assentatoris fallaci laude decipientis, vnde laudati caput in superbiam crescat; ideo premiserat, corripiet me iustus in misericordia, & increpabit me, oleum autem peccatoris non impinguet caput meum; quid hac sententia clarius, quid euidentius? mauult enim se aspera emendatione iusti argui misericorditer vt sanetur, quam lenibus blanditijs vngi, vt sanetur.

9 *In Psalm. 9. tomo 8.* ITEM sic ait. comprehenduntur in consilijs, quibus cogitant, idest, malæ cogitationes eorum vincula illis fiunt. sed quare fiunt vincula? quoniam laudatur peccator, inquit, in desiderijs animæ suæ. adulantum linguæ alligant animas in peccatis: delectatur enim ea facere, in quibus nō solum non metuitur reprehensor, sed etiam laudator auditur, & qui iniqua gerit benedicitur; hinc comprehenduntur in cogitationibus suis, qui bus cogitant. irritauit Dominum peccator. nemo gratuletur homini, qui prosperatur in via sua, cuius peccatis deest vltor, & adest laudator. maior hæc ira Domini est, irritauit Dominum peccator, vt ista patiatur, idest, vt correctionis flagella non patiatur.

ITEM exponens versiculum illum, Confundantur, qui dicūt mihi euge euge sic dicit. quando isti me laudant, & adulantur dico ego. egenus, & pauper sum, non est quid in me laudetur. discindat ille saccum meum, cooperiat me stola sua. viuo ego, iam non ego, viuit vero in me Christus. si viuit in te Christus, & totum quod boni habes Christi est, totū qđ habebis Christi est. ego non diues sum, quia nō sum sicut ille, qui aiebat, gratias ago tibi, quia non sum sicut ceteri hominū, Publicanus autē erat pauper, qui dicebat Domine ꝓpitius esto mihi peccatori. 10 *In Psal. 39* *Psal. 39.* *Luca 18.*

ITEM exponens versum illum, Si videbas furem, currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas sic ait, ne forte diceres, nō feci furtum, non feci adulterium, quid si placuit tibi, qui fecit? nonne ipso placito concurristi? nonne portionem tuam cum illo, qui fecit laudando posuisti? hoc est fratres concurrere cum fure, et ponere cum adultero portionem tuā. quia & si non facis, & laudas quod fit, stipulator es facti, quoniam laudatur peccator in desiderijs animæ suę, & q iniqua gerit benedicitur. non facis mala, laudas mala faciētes. hoc enim paruum malum nō est. cum adulteris portionem tuam ponebas, os tuum abundauit malitia, & lingua tua amplexa est dolositatem. maleuolētiam & dolositatē fratres, quorumdam hominū dicit, qui per adulationem, quamuis sciant mala esse, quæ audiunt, ne offendant eos, a quibus audiunt non solū non reprehendendo, sed tacendo cōsentiunt. Paruum est, quia non dicunt malefecisti, sed dicunt; & benefecisti, & nolunt malum esse, sed abundat os 11 *In Psal. 49* *Psal. 9.*

corum

eorum malitia, & lingua eorum amplexatur dolositaté. dolositas est fraus quædam in verbis aliud promendi, & aliud sentiendi, si hominem videres incautum ambulare in tenebris, vbi tu puteum esse scires, & taceres qualis esses nonne inimicus deputareris animæ eius? & tamen si in puteum caderet non anima, sed corpore moreretur. præcipitat se i vita sua, prædicat apud te mala facta sua, tu nosti mala esse, & laudas, & irrides apud te, o si conuertatur ad Deum aliquando ille, quem irrides, & quem corripere noluisti, & dicat, confundantur qui dicunt mihi euge euge, & hoc dixit sedens aduersus fratrem tuum loquebaris, & aduersus filium matris tuæ ponebas scandalum, &c. Simile.

12 In Psal. 69. ITEM auertantur statim erubescentes, qui dicunt mihi euge euge, vbi sic habet, duo sunt genera persecutorum, vituperantium, & adulantiũ, plus persequitur lingua adulatoris, quàm manus interfectoris, nam & ipsam caminum dixit Scriptura, cetere cum de persecutione loqueretur Scriptura dixit, tanquam aurum in fornace probauit illos, & sicut holocausti hostiam accepit illos, audi quia & lingua adulantium talis est, probatio, inquit, argenti, & auri ignis, vir autem probatur per os laudantium eum, argenti, inquit, & auri ignis ille, ignis & iste de vtroque te saluum oportet exire, fregit te reprehésor factus es in fornace tanquam vas fictile, formauit in te verbum, & venit tentatio tribulationis, illud quod formatum est oportet, vt coquatur, si bene formatũ est, accedit ignis, vt firmet, rursus si laude ris ab adulantibus, & assentantibus, & annueris eis, veluti emens oleũ non tecum portans, sicut quinq; virgines insipientes, erit caminus fracturæ tuę etiam os laudantium te, sed sine his non possumus, necesse est, vt intremus in hæc, & exeamus inde, intremus in vituperationem aliquam malorum, intremus, & in assentationem aliquam adulatorum, sed exire inde opus est, rogemus eum, de quo dictum est. Dominus custodiat introitum tuum, & exitum tuum, vt intrans integer, sic exeas integer. Sap. 3. Prou. 27. Matt. 25. Psal. 120.

13 Serm. 103. de tempore to. 10. ITEM sic ait: Balaã famosissimus erat in arte magica, & in carminibus noxijs præpotens, non enim habebat potestaté, vel a se verba ad benedicendũ, sed habebat ad maledicendũ, dęmones enim ad maledicendum inuitãtur, non ad benedicédum, & ideo quasi expertus in talibus opinioni erat omnibus, qui erant in Oriente, certus ergo Balaac de hoc, & frequenter expertus, ꝙ frequenter maledictis hostem vertisset armatum, mittit ad eum legatos dicens; scio ꝙ quos benedixeris, benedicti erunt, & quos maledixeris, maledicti erunt, ego non credo, quia sciret, quòd quibus benedixerit benedicti sint, sed videtur mihi adulandi gratia, hæc dicere, vt artem eius efferens, & extollens promptiorem reddat ad facinus adulationis vitio obligans ad facinus. Num. 20.

14 Lib. 18. moraliũ. c. 4. GREGORIVS magnus explicans verba illa ex c. 27. Absit a me, vt iustos vos esse iudicem, donec deficiã non recedam ab innocentia mea, sic ait, ab innocentia quippe recederet si bona de malis æstimaret Salomone attestante, qui ait, qui iustificat impiũ, & qui condemnat iustum, vterq; abominabilis est ante Deum, sunt namq; nonnulli, qui olim malefacta hominũ laudibus efferunt, & augent, qui increpare debuerunt, hinc enim per Prophetam dicitur, Væ qui consuitis puluillos sub omni cubito manus & faciunt ceruicalia sub capite vniuersæ ætatis, ad hoc quippe puluillus ponitur, vt melius quiescatur, quisquis ergo male agentibus adulatur puluillũ sub capite, vel cubito iacẽtis ponit, vt qui corripi ex culpa debuerat i ea fultus laudibus molliter quiescat, hinc rursum scriptũ est, Ipsi ędificabant parieté, illi autem liniebant eum, parietis quippe nomine peccati duritia designatur, ædificare ergo parieté est cõtra se quempiã obstaculi peccata obstruere, sed parietem liniunt, qui peccata perpetrantibus adulãtur, vt quod illi Prou. 17.

illi peruerse agentes ædificant, ipsi adulantes, quasi nitidum reddant. sed Sāctus vir, sicut mala de bonis nō æstimat, ita iudicare bona de malis recusat dicens. absit à me, vt iustos vos iudicē, iustificationem meam, quā cœpi tenere non deseram. cœptam namque iustificationem desereret, si in peccātium laudem declinaret.

15 *In libro sententiarum.* BERNARDVS explicans locū Cant. 4. Mel, & lac sub lingua tua ait. Id quidem necesse, nā quod in lingua est durum sonat, verba Sapiētis quasi stimuli, & sicut claui in altum. *Eccl. 12.* Alius est cuius molliti sunt sermones eius super oleū, sed oleū peccatoris nō impinguet caput meū. *Ps. 140. Psal. 54.* Corripiat me magis iustus, & increpet, nā hoc in misericordia est, quā illud impinguet in oleo caput meū, in quo est dolus. Pulchre enim nō molles, sed molliti dicūtur sermones, vel suasoris adulatoris, vel suasoris iniqui, quòd sit in eis, nō tam vera, & solida, quam superducta, & simulata suauitas. Si quidem ipsi sunt iacula. denique sub lingua eius quid? Audi Prophetam. Labor, & dolor. *Psal. 9.* Porro sub lingua eius mel, & lac, qui iuxta eundem Prophetam laborē fingit in præcepto.

16 *In Epistola ad Ramaldū Fusmascensem Abbatem.* ITEM sic habet. Tu itaq; dilectissime cessa iā indebitis me honoribus magis obruere, q̄ attollere. alioqui cœtui te inimicantium mihi amica licet voluntate commisces. Ipsi sunt, de quibus soleo soli Deo ita conqueri in orationibus: Et qui laudabant me, aduersum me iurabant. *Psal. 101.* ad quam meam querimoniam Deum audio respondētem mox, & attestantem, quod verax sit. *Isa. 3.* vere inquit, qui te beatificant in errorem te mittunt. *Psal. 69.* Et ego. Auertantur ergo erubescentes, qui dicunt mihi euge euge. Precor nimirū, vt quicūque existimāt de me supra id quod viderint in me, aut audiunt aliquid ex me auertantur, idest à laudibus meis, in quas ignari nimie ferūtur, resiliāt, & plenius quē immoderatius laudāt, & consequenter erubescentes, vel errorem suum, vel amici deprehensam inutilitatem. Et hoc modo vtrumque nocentium genus, & illi, scilicet: Qui volunt mihi mala, & me adulatorie cōmendant, & hi, qui licet innocēter tamen nocent, dum beneuole quidē, sed nimie laudant. Auertātur retrorsum, & erubescant. Hoc est tam vilis, & abiectus eis appareā, quatenus pudeat eos talē ita laudasse, & sic desināt iam indiscrete laudare. Igitur aduersus vtrosq; laudatores illis me duobus munire consueui versiculis inuertantur retrorsum, qui volunt mihi mala, & qui dicunt mihi euge euge.

CHRYSOSTOMVS sic habet. Negligentes honorati molliores redduntur, ita profecto desides laude, magis quam vituperatione læduntur, 17 *Hom. 88. in Mat. 10. 8.* nam laudātes arrogantiæ mollitie, inani gloria impellere animos solent. cuius rei patres sunt testes, qui filios nō ita laudibus efferunt, vt conuitijs reprimunt timentes, ne aliquā inde mollitiem contrahant, & pædagogi simile remedium adolescentibus afferunt. Quare si auerti nonnullos decet adulatores, magis quàm contumeliantes odisse oportet. Maior enim non attendentibus ex adulatione pestis oriri solet, & facilius est hanc, quàm illā passionem superare. Mirabilius enim profecto est videre, hominem, qui dum vituperatur, quàm hominem, qui dum depellitur, & percutitur, non decidit.

Adulterium grande malum est, sicut & virginum defloratio.
Cap. IV.

ORIGENES sic habet. Declinant adulterium, qui Zenonis statuta philosophando sectantur, nec secus, & Epicurei plerique. 1 *Lib. 7. contra Celsum Philosophū tomo 4.* Sed dum adulterium in omnes declinant, vide quam inter se differant: si quidem hi ex mutua partim charitate, partim quia præter animantis naturā, qui ratione vtatur esse decernunt, vel le mulierē adulterare, quæ alteri cuiquam ex lege prius denupserit, & alterius hominis corrumpere domicilium.

lium.Epicurei vero idcirco nihil adul
terando delinquunt,cum adulterio ab
ſtinent,quia bonorum finem in volu-
ptate præfiniunt, & eis pleraque ob-
ſtent, quæ voluptatem hanc interci-
piant,qui fornicandi hanc viam ſubie
rint voluptatem, ita vt in carcerem
plerumque detrudantur,vel alijs per-
ſequentibus ineant fugam,vel mortes
incurrant nonnumquam, vel priuſ-
quam hæc patiantur, & vitæ diſcrimi
na ſubeant cum interea,vel abeuntem
a domo virum idcirco obſeruant, vel
eos qui viri partes tutãtur, vt quo ad
fieri poſſit fruſtra hos habeant adul-
terando, & domeſticos ceteros fallãt,
& eos inſuper apud quos ſibi infamiæ
nota ex adulterio poterat comparari.

2 *Hom.32.in Geneſim, tomo 1. Gen.12.*

CHRYSOSTOMVS exponit
hiſtoriam ex Geneſis 12.cap.Vbi Sara
vxor Abraham ſimul cum viro ſuo de
ſcendit in Aegyptum, credenteq; re-
ge,quòd ſoror eſſet, & non vxor Pa-
triarchæ, quia ita rogata ipſa dixe-
rat, quam in vxorem eam accipere
rex geſtiebat: Dominus in vltionem
adulterij ad quod Pharao ex ignoran-
tia aſpirabat, flagellauit eum plagis
maximis, & domum eius propter Sa-
rai vxorem Abraham, vocauitq; Pha-
rao Abraham, & dixit ei. Quid nam
eſt hoc, quod feciſti mihi? Quare non
indicaſti mihi, ꝙ vxor tua eſſet. Nunc
ergo ecce coniux tua accipe eam, &
vade. Hoc factum eſt,vt res fieret ma-
nifeſta, & vltro non in priuatum, &
plebeium aliquem,ſed in regem ſæui-
ret,vt vbiq; diuulgaretur hoc factum.
Quare nõ ſimpliciter puniuit regem,
ſed pœnis magnis,quia flagitiũ non e-
rat vulgare, ſed valde magnum, ideo
& pœna magna,& domum eius,vt per
hoc regis inſania compeſcatur, vt ſic
diſcederet à nefario flagitio, coërcere
tur ab irrationali impetu, cohiberet
incontinentem mentem, alligaret con
cupiſcentiam indomitam, & refrena-
ret furoris inſaniam. Mulier præful-
gida forma,ſimul cum viro Aegyptio,
& rege,& tyranno,& ſic inſano,& in-
continenter affecto concumbens inta-
cta egreditur,ſeruata caſtitate ſua, vt
videas in homine barbaro, quantum
exhorruerit adulterium, quàmq; acri
ter illud Deus puniat.

ITEM explicãs hiſtoriam de Sa- 3 *Hom.45 in Geneſim, in expoſitione cap. 20.*
ra, qua dicente ad regem, quòd ſoror
eſſet Abraham tulit eam. Venit autẽ
Deus ad Abimelec per ſomnium no-
cte,& ait illi.En morieris propter mu
lierem,quam tuliſti,habet enim virũ,
Abimelec vero non tetigerat eam, &
ait. Domine num gentem ignorantẽ,
& iuſtam interficies? Nonne ipſe di-
xit mihi, ſoror mea eſt? & ipſa frater
meus eſt? In ſimplicitate cordis mei
feci hoc. Dixitque ad eum Deus, &
ego ſcio, quòd ſimplici corde feceris,
& ideo cuſtodiui te, ne peccares in
me, & non dimiſi, vt tangeres eam.
Nunc ergo redde viro ſuo. Si autem
nolueris ſcito, quòd morte morieris
tu,& omnia,quæ tua ſunt. Statimque
de nocte conſurgens Abimelec narra-
uit ſeruis ſuis omnia hæc, & illi ti-
muerunt valde. Vocauit autem Abi-
melec etiã Abraham,& dixit ei. Quid
feciſti nobis? Quid peccauimus in te,
quia induxiſti ſuper me, & ſuper re-
gnum meum peccatum grande? Rur-
ſumque expoſtulans ait. Quid vidi-
ſti, vt hoc faceres? Dedit autem Abi-
melec Abraham oues,& boues, & ſer-
uos,& ancillas. Orante autem Abra-
ham ſanauit Deus Abimelec, & vxo-
rem, ancillaſque eius. Ex qua hiſto-
ria ſicut,& in anteriori colligitur ma-
lum adulterij tam eſſe terribile, vt à
rege barbaro nimis formidaretur, qđ
ſi perpetraſſet, puniſſet Deus in ſe,&
in ſuo regno.

ITEM ſic habet. Nullam veniam 4 *Hom 62.in Ioãnem tomo 3.*
conſequitur, qui capta vxore, poſt
iſtud carnis remedium alienæ iniuria
tur. Hoc iam laſciuia eſt. Quod ſi ab
vxore ſua multi ieiunij, & orationis
tempore abſtinent, qui ſua contentus
non eſt, ſed alienam introducit,quan-
tum ſibi mali accumulat? Si ſuam re-
pudiare, & alij vacare non licet quan-
tum ille accuſandus eſt,qui ſuę aliam
addit? Nemo igitur hunc morbum ani
mæ ſibi inſidere permittat, ſed radici-
tus euellat. Hoc enim adeo apud Deũ *1. Cor.7.*
ſcele-

scelestum videtur, vt si vxor ab idolatra viro ipso nolente discedat, puniatur, si ab adultero minime, graue hoc malum, & immortale afferens supplicium, & in hac vita innumera secum mala trahit. Cogatur enim vitam miseram, & infelicem viuere, qui hoc morbo afficitur. Neq; meliori loco res suæ sunt, quàm illorum, quoniam supplicijs distrahuntur. Alienam domum trepidus, & formidolosus ingreditur, omnia timet, & seruos, & liberos. Quare hortor, vt vos hoc morbo dissoluatis, quod si non placet, nolite hæc sacra ingredi penetralia. Non est locus hic lupanar, sed Ecclesia: Si mébra meretricis habes, abesto ab Ecclesia, ne præsentia tua sordescat. Quod si nulla esset gehenna, nullũ supplicium, quo tamé animo post nuptiales faces, post iustum lectum, post quotidianam consuetudinem, pateris aliam supponere? Cur non vereris? non erubescis? De his inquit Isaias vermis eorum nó morietur, & ignis non extinguetur.

Matth. 5.

cap. 66.

5 HIERONYMVS inuehitur acriter contra illum, quia cum viri cuiusdam vitiasset vxorem, Episcopi sui litteris Hieronymo cómendatus venerat in Bethlehé, hic in ipsis sacris locis ausus est virginem quãdam ad stuprum sollicitare, admonet eum, vt ingressus monasterium aliquod, pœnitentiæ laboribus expiet sua cómissa, vnde exorditur sic Epistolam. Samuel quondã lugebat Saulem & Paulus Corinthios, in quibus audiebatur fornicatio & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, & quidem voce flebili aiebat. Ne cũ rursus venero humiliet me Deus apud vos, & lugeam multos ex his, qui ante peccauerunt, super immũditijs quas gesserũt in impudicitia, & fornicatione. Si hoc Propheta & Apostolus, nulla ipsi labe maculati faciebant, quanto magis ego ipse peccator in te debeo facere peccatore, qui Deũ ventrem vis habere pro Christo, seruis libidini, gloriaris in carne, & confusione, & quasi pinguis hostia in mortem propriam saginaris. Non tibi illa nunc replico, ꝙ plures virgines stu-

Epistola 48 contra Sabinianũ diaconum to. 1.

1. Cor. 5.

2. Cor. 12.

prasse narreris, ꝙ a te nobilium violata matrimonia publico cæsa sint gladio. Magna quidem ista sunt pondere suo, sed fiunt corũ, quæ illaturus sum cóparatione leuiora. Rogo quantũ crimen est, vbi stuprum, & adulterium paruum est? Infelicissime mortalium tu speluncam illã, in qua Dei filius natus est, de stupro códicturus ingrederis? Non times ne de præsepi infans vagiat? ne puerpera virgo te videat? ne mater Domini contépletur? Angeli clamant, pastores currunt, Stella desuper rutilat: Magi adorant, Herodes terretur, & tu cubiculum virginis decepturus virginem irrepis. Paueo miser, & tam mente, q̃ corpore perhorresco, ponere tibi volens ante oculos tuos opus tuum. Tota Ecclesia nocturnis vigilijs Christum dominum personabat, & tu inter ostia quondam præsepis Domini, nunc altaris, amatorias Epistolas fulciebas; quas postea illa miserabilis, quasi flexo adoratura genu inueniret, & legeret. Pro nefas? nó possum vltra progredi. Prorumpunt lachrymæ antequã verba, & indignatione pariter, ac dolore, in ipso meatu faucium, Spiritus coarctatur. Futuro matrimonio, in spelũca illa venerabili, quasi quosdã obsides accipis capillos, sudariola infelicis, & cingulũ, dotale pignus deportas, iurans ei te nullam similiter amaturũ. Nihil amplius dico, quod in oscula rueris, ꝙ amplexatus sis. Totum quidé de te credi potest. Miser nonne quãdo in spelunca cũ 7
virgine stare cœpisti, caligauerũt oculi tui, lingua torpuit, conciderunt brachia, pectus intremuit, nutauit incessus? A vespere vsq; mane fenestræ illius assides, & quia propter altitudinem hærere vobis, cominus non licebat, per funiculũ, vel accipis aliqd, vel remittis. O funestos oculos meos, ò diẽ illum oĩ maledictione dignissimũ, in quo Epistolas illas consternata mé te legi? Quæ ibi turpitudines? Quæ blanditię? Quanta de condicto stupro exultatio? Hæccine diaconũ non dico loqui, sed scire potuisse? Vbi miser ista didicisti, qui in Ecclesia te nutri-

C 2 tum

tum esse iactabas? nisi quod in eisdē Epistolis iuras te nunquam pudicum, nunquam fuisse diaconum. caue ne te
Num.25. Phinees cum Madianitide fornicantem sua hasta configat, qui plusquam Thamar virginem frater, & consangui
3. Reg.13. neus polluisti. Clamat contra te san-
1. Reg.21. guis Nabuthæ, & vinea Iezrael. hoc est seminis Dei, quam in hortum voluptatis, & lasciuiæ olera conuertisti, dignam de te vltionem reposcit. Quid de te futurum putas, qui stantem arcam Domini præcipitare conatus es? nec tu tam callidus eras, vt prudēter tua vitia celares. sic æstuabas, sic lasciuientem te huc atque illuc rapiebat voluptas, vt quasi quosdam triumphos, palmamque vitiorum de expletis libidinibus reportares. Deniq; inter gladios barbari mariti, & mariti potentis excubias, impudicitiæ flamma te rapuit. non timuisti in illa domo adulterium facere, in qua sine iudice læsus vir se poterat vlcisci, tam libere, & insane te agis, vt absente marito, vxorem te putes habere non adulteram.

In Epistola ad Susannā lapsā to.9. ITEM sic habet. Virgo nobilis, & dicata Christo, ruit in foueam tur-
Psal. 7. pitudinis, concepit dolorem, & peperit iniquitatem, se perdit, Ecclesiam
Matt.7. maculauit, datum est sanctum canibus, & margaritæ missæ sunt ante porcos. a falsis enim hominibus laceratum est propositum sanctitatis. ad te nunc mihi meus sermo sit, quæ multipliciter misera, cum gloria virginitatis, nomen etiam perdidisti. Vnde incipiam? Quid primum, quod vltimum commemorem? Bona narrem, quæ perdidisti, an mala defleam quæ inuenisti? Eras virgo in Paradiso Dei, vtiq; in Ecclesia eras sponsa Christi, eras templum Domini, eras habitaculum Spiritus sancti, & cum dico toties eras, necesse est, vt toties ingemiscas, quia iam non es, quod fuisti. Incedebas in Ecclesia tamquam colum-
Ps.67. ba illa, de qua scriptum est. Pennæ columbę deargētatæ, & posteriora dorsi eius in specie auri. Eras tāquam Stella radians in manu Domini, nullum vehtum, nullas nebulas pertimescens. Quæ est ista subita conuersio? De Dei virgine facta es corruptio Satanæ, de sponsa Christi, facta es scortum execrabile, de templo Domini fanum immunditiæ, de habitaculo Spiritus sancti tugurium diaboli. Quæ incedebas cum fiducia, vt columba, nunc lates in tenebris, vt stellio, quæ fulgebas, vt aurum propter virginitatis decorem, nunc vilis facta es tamquam lutum platearum. Quæ fueras stella radians in manu Domini, veluti de alto ruens cælo conuersa es in carbonē nigrum. Væ tibi misera, & iterum væ quæ tanta bona, tam parua temporis luxuria perdidisti. Quam tibi spem apud Christum Dominum reliquisti, cuius membra tollens fecisti membra meretricis? Qui te Spiritus sanctus visitabit, cum eum repudiaueris, qui se a cogitationibus quoq; sordidis longe fecit? Aspice qui Sanctorū, quæ Sāctarum tibi approximare non horrēt? Aperi oculos tuos si potes, erige frontem si audes, aliquem Sanctorum fiducialiter intuere. Sed dictura es forsitan, non potui sustinere, quia carnem fragilem circumferebam. Respōdebit tibi B. Tecla cum suis innumerabilibus socialibus, & nos eadem carne amictæ fuimus, nec tamen plenum propositum castitatis nostræ, fragilitas carnis potuit mutilare. Sed dices. Nolui hoc malum, passa sum violentiam: Respōdebit tibi illa fortissima Susanna, cuius tu nomen fallaciter baiulas.
Ego inter duos presbyteros posita, in- *Dan. c.13.*
ter duos vtique iudices populi, sola inter siluas Paradisi constituta vinci non potui, quia nec volui, tu ab vno ineptissimo adolescente, in media Ciuitate. quomodo vim potuisti perferre, nisi quia vltro violari voluisti? Si fuisses communi sorte defuncta, deflessent te ad modicum parentes, sed exultassent gaudentes, quia immaculatam præmiserint virginem, hostiam viuā Domino, propiciatricem suorum delictorum. At nunc plāgunt mortuam, & non mortuam, viuam, & non viuam. Mortuam vtique gloria virgini-

tatis,

10 tatis, viuam dedecore turpitudinis. Quæ non est nupta, ait Paulus, cogitat, quę Domini sunt, quomodo sit sancta corpore, & spiritu, tu autem in cō-
1. Cor. 7. trarium versans, ita agebas, vt nec corpore esses sācta, nec spiritu, oblita propositum, oblita parentes, oblita Ecclesiam totam, oblita gloriam virginitatis, oblita honorem dignitatis etiam præsentem, oblita promissionem regni, oblita terribile iudicium amplexa es corruptionem, & protulisti fructum confusionis, finem vero mortem sæuissimam, & interitum sempiternū. In corruptorem autem inuehitur isto modo. de te autem quid dicam fili serpentis, minister diaboli, violator templi Dei, qui in vno scelere duo crimina perpetrasti adulterium, scilicet, & sacrilegium. Sacrilegium plane vbi vas Christo oblatum dementi temeri-
Daniel 5. tate polluisti, sicut Balthasar rex ille Persarum, qui quia in vasis dominicis, quæ fuerant ab Hierusalem de tēplo à patre eius sublata bibere, cum suis amicis, & concubinis vsurpauit, ipsa nocte Angeli manu percussus mor-
11 te crudeli punitus est. quid de te arbitraris perdite pariter, & perditor, qui vas rationabile consecratum Christo, sanctificatum Spiritu sancto temerariæ impietatis sacrilegio polluisti, & tu propositi immemor, & diuini iudicij contemptor, melius erat te nō fuisse natum? nec tibi de multitudine peccantium similium blandiaris, & dicas, non solus hoc egi multos habeo socios, sed recogita, quia multitudo sociorum impunitatem non facit criminum. Nam in Sodoma, & Gomorrha, & totis quinque Ciuitatibus innumerabiles vtiq; habitabant. sed ecce omnes pariter, qui libidinose corpora sua tractauerunt ignis imbribus conflagrati sunt.

12 BASILIVS sic exorditur. Nūc
Epistola ad virginē lapsam. 10.2. est tempus exclamandi propheticum illud, ac dicendi. quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem
Hier. 9. lachrymarum, & deplorabo contritionem filiæ populi mei. Si enim Hieremias eos, quorum corpora in bello iacuerant, infinitis lachrymis dignos iudicauit, quidnam dixerit quis ad tantam animarum calamitatem? vulnerati tui, inquit, non sunt vulnerati gladio, & mortui tui non sunt mortui in bello, sed aculeum veræ mortis graue peccatum deploro, vidēs ipsam Domini sponsam impudenter adulteria exercentem. Phinees Zelotes, & ex feruenti spiritu æmulator, quod non etiam nunc licet ipsi hastam in manus sumere, & corporaliter scelus hoc vlcisci, Ioannes vero Baptista, quod nō potest relictis supernis conuersationibus, quemadmodum tunc solitudine
ad redarguendam iniquitatem percur- 13
rere, & si quid pati oporteret, caput potius, quàm dicendi libertatem amittere. Imò ad beati Abel similitudinē, etiam ipse mortuus adhuc loquitur, clamat, ac nunc altius quàm de Herodiade vociferatur illud. non licet tibi habere ipsam. quid nunc faceret ille, si tantam contumeliam aspiceret circa sanctas Domini nuptias? At tu a diuinæ illius societatis iugo abrupta, & ab impollutis veri regis nuptijs fugitiua, ad ignominiosam vero, ac impiā corruptionem hanc turpiter delapsa, quando non habes, quomodo amaram hāc accusationem effugias, iurare per temeritatem gaudes. Reuoca in memoriam honestam professionem, quam professa es coram Deo, & Angelis, ac hominibus quis non dicat luctu commotus, quomodo facta est meretrix
Ciuitatis fidelis Sion? Quomodo non *Hier. 3.*
dominus dixerit ad aliquem, qui nunc in spiritu Hieremiæ ambulat. vidisti quæ fecit mihi virgo Israel? ego despondi eam mihi ipsi in fide, & integritate, sicut per Oseam ipse promisi, ipsa autem dilexit alienos, & viuēte me viro immortali adultera appellatur, & nō timet alteri viro cōmisceri. corrupta est mens tua, non solum autē illa,
sed etiā corpus tuum. Et horrendū il- 14
lud, quod etiam dicere cunctor, & tacere non possum, est enim velut ignis ardens in ossibus meis, & resoluor vndique, & non possum ferre. Sublatis mēbris Christi fecisti membra mere-

tricis. hoc solum inter omnia malum, nihil habet, cui comparari possit. Transite ad insulas Cethim, & videte, & in Cedar mittite, & considerate vehementer, an facta sint talia, an permutarint gentes deos suos, & certe ipsi nõ sunt dij, virgo autem mutauit gloriam in turpitudine sua. obstupuit cælum ob hoc, & inhorruit terra amplius vehementer. dicit omnino etiam nunc Dominus, duo mala perpetrauit virgo, me dereliquit verum sanctarũ animarum sanctum sponsum, & aufugit ad impium animæ simul, ac corporis corruptoré. defecit à Deo seruatore suo, & exhibuit membra sua mancipia immunditiæ, & iniquitati ad iniquitaté; mei oblata est dicit Dominus, & ad amatorem suum trãsiuit. Expediret ei, vt mola asinaria circa collũ ipsius appensa esset, & in mare proiectus esset, potiusquam virginem vitiasset. Quis seruus contumax ad tantam insaniam deuenit, vt herili cubili se ipsum inijceret? quis prædo ad tantam dementiã perductus est, vt ipsa Dei donaria contingeret? non supellectilem inanimatam, sed corpora viuentia, & animam factam ad imaginem Dei. Quis ab æterno auditus est in media Ciuitate, & serena meridie, imagini regis formas immundorum porcorum inscribere ausus esset? si qs humanas nuptias ignominia affecit, citra miserationem duobus testibus moritur, quanto peiore supplicio dignus censebitur, qui desponsatam filio Dei sponsam adulterio contaminauit, & spiritum virginitatis contumelijs affecit?

Hier. 2.

Hier. 2.

Adulterium spirituale ingens est malum, bonum autem grande, quod anima sponsa Christi, fidelitatem ei seruet. Cap. V.

ORIGENES sic habet. Spõsa Christi, eius anima dicitur, quæ fidei simplicitate, & actuum puritate, incorrupta probatur, & virgo. Dicit enim Dominus per Hieremiam Prophetã. Nonne sicut Dominũ me, & patrem vocasti, & principé virginitatis tuæ, quę verba habentur capite 3. sed in editione vulgata his verbis. Ergo saltem amodo voca me pater meus, dux virginitatis meæ tu es. Polluta autem dicitur anima, quæ etiam si nõ ex integro compleuit peccatum, tamen illud voluit, & optauit. valde enim puram, valde mundam, & sinceram requirit animam, quam sibi purgat, quia se iunxerit Domino vnus spiritus est. Sponsa autem Christi, neque abiecta, neq; polluta esse potest. sed virgo incontaminata, incorrupta, & mũda. Sed & meretricem non accipiet. est autem meretrix anima, quæ ad se recipit amatores, de quibus dicit Propheta. Quia meretricata es post amatores tuos. isti autem amatores sunt dæmones, qui desideriũ capiunt pulchritudinis eius, & quia non possunt sponsi eius fieri: meretricari cupiunt cum ea. si ergo susceperis o homo, in cubili animæ tuæ adulterum diabolũ, meretricata est anima tua cum diabolo. si spiritus iræ, si inuidiæ, si superbiæ, si impudicitiæ, ingressus fuerit ad animam tuam, & receperis eum, & consenseris ei loquẽti, & in corde tuo, delectatus fueris his quæ tibi secundum suam mentem suggerit, meretricatus es cum eo.

Hom. 12. in Leuit. c. 2.

Cap. 3.

Hier. 3.

ITEM sic habet. Est execrabilis corporis fornicatio, multo tamen magis execrabilis est generalis illa fornicatio, in qua omne genus peccati pariter continetur. Generalis autem fornicatio dicitur, cum anima, quæ in consortium Dei ascita est, & matrimonio eius quodammodo sociata: ab aduersario eius corrumpitur. Est ergo Christus Dominus sponsus, & vir animæ mundæ. dũ igitur anima adhæret spõso suo, & audit Verbum eius, & ipsum cõplectitur, sine dubio ab ipso semen suscipit, & sicut ille dixit, de timore tuo Domine in vtero concepi, & partu riui, & Spiritum salutis tuæ feci super terram. si ergo sic de Christo concepit anima, fecit filios pro quibus dicatur ad eam, quia salua erit per filiorũ procreatio-

In hom. 20 super cap. 25. Num.

Isa. 26.

1. Tim. 2.

creationem, si permanserit in fide, &
3 sanctitate. Vbi concubitus factus fuerit animæ cum Verbo Dei, & vbi complexus ad inuicem dederint, inde nascetur generosa progenies, inde pudicitia orietur, inde iustitia, inde patientia, inde mansuetudo, & charitas, atq; omnium virtutum proles veneranda succedet. quòd si infelix anima diuini Verbi dereliquerit sancta cõnubia, & in adulterinos se complexus diaboli tradiderit, generabit sine dubio etiam inde filios, sed illos, de quibus scriptũ est, Filij autem adulterorum imperfecti erunt, & ex iniquo cõcubitu semen exterminabitur: omnia ergo peccata filij sunt adulterij, & filij fornicationis. numquam est ergo, quando nõ pariat anima, sed illa quidem benedicta generatio est, quæ de Verbo Dei concepta generatur, si autem, vt diximus, ex contrario spiritu concipiat, certum est, quia pariat filios iræ aptos in interitum.

Hom. 14. in Hierem.

4 ITEM fornicata dicitur Iuda cũ lapide & ligno, vt intelligas, ꝙ quãdo peccas duro contra Deum corde, nihil aliud facis, quàm cum lapide fornicari. quando in voluptate peccamus, mœchamur subtus omne lignum ne moro sum. caueamus autem maxime, ne deuiantes à præceptis cælestibus tradatur nobis libellus repudij.

Hom. 8. in cap. 16. Ezechia.

5 ITEM explicat illa verba fabricasti lupanar tuũ in capite omnis viæ, & ait. In communi vita sunt aliquæ meretrices, quæ fornicantur cum verecundia latere cupientes, aliæ vero, quæ non solum pudore delicta non velant, sed cum omni se procacitate prostituunt, ideo assumpsit exemplum animæ meretricis, in peccatrice ista Hierusalem, & ait eam similem factã mulieris fornicariæ procacis in fornicatione sua. sæpe à nobis talia committuntur. qui enim vincuntur a peccato, & peccantes latere desiderant, similia faciunt meretrici erubescenti, qui vero cum omni procacitate delinquunt, nihil curantes de Episcopo, de presbytero, de fratribus, similes fiunt meretrici cum fiducia prostitutæ. omnibus meretricibus dantur mercedes, tu autem dedisti mercedes cũctis amatoribus tuis. congregat mercedes, qui peccando fit diues, gloriam in sæcularibus comparat, peccando feliciter in 6
mundo agit, quando peccando ista nascuntur, dantur mercedes meretrici. quando vero fornicatur, & nõ agit prospere in sæcularibus rebus, sed per hoc, quod peccauit, & infeliciter viuit in sæculo, meretrix est non congregans mercedes l. aliter tribuit adultera mercedes de rebus viri sui, quia Deus animæ sponsus dedit illi iustitiam, castitatem, charitatem, & cetera bona. quando vero voluerit anima diabolum sequi, & decem annis v. g. pudice viuens, ad extremum fuerit fornicata, accipit bona viri sui, quæ multo tempore cum labore quæsierat, & dat ea amatoribus suis, qui rapiunt ad se virtutes miseræ animę, & incedunt iactabundi super diuitijs eius, & dicunt, abstuli ei castitatẽ, iustitiã, &c. Decem annorum oblitus est omnium bonorum eius Deus, quę aliquando fecit, quoniam dedit omnia bona nobis amatoribus suis.

HIERONYMVS sic habet. 7
Audi filia, & vide, & inclina aurẽ tuã, & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui, & concupiscet rex decorem tuum. Et si carne contẽpta spõsi iungeris amplexibus. exiui de domo infantiæ meę, oblita sum domum patris mei, renascor in Christo. quid pro hoc mercedis accipio? sequitur. Et cõcupiscet rex decorem tuum, hoc ergo magnum illud est Sacramentum. propter hoc relinquet homo patrẽ, & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt ambo iam non, vt ibi, in carnem vnam, sed in spiritu vno. nõ est sponsus tuus arrogans, Aethiopissam duxit vxorẽ, statim vt audire volueris sapientiam veri Salomonis, & ad eum veneris, cõfitebitur tibi cuncta, quę nouit, & inducet te rex in cubiculum suum, & mirum immodum colore mutato, sermo tibi ille conueniet. quę est ista, quę ascendit dealbata. Sponsa Christi arca est testamẽti, intrinsecus, & extrinsecus

Epist. 22. quæ est ad Eustochiũ de custodia virginitatis tom. 1.
Psal. 44.
Gen. 2.
Ephes. 5.
Hebr. 9.
Cant. 3. & 8.

secus deaurata, custos legis Domini.
8 Sicut in illa nihil aliud fuit, nisi tabu-
læ testamenti, ita & in te nullus sit ex
trinsecus cogitatus. super hoc propi-
tiatorium, quasi super Cherubim se-
dere vult Dominus. curis te sæculari-
bus soluere vult Dominus, vt paleas,
& lateres Aegypti derelinqués, Moy-
sem sequaris in eremo, & terrã repro-
Matt. 27. missionis introeas. Vbi in pectore vir-
Matt. 23. ginali sæculariũ negociorum cura æ-
stuat, statim velum templi scinditur,
sponsus cõsurgit natus, & dicit, relin-
Cant. c. 3. quetur vobis dom⁹ vestra deserta. Tu
semel sæculi onere proiecto, sede ad
pedes Domini, & dic. inueni quem di-
ligit anima mea, tenui eum, nec dimit
Cant. 2. 6. tam. Et ille respondebit. vna est colũ-
ba mea, perfecta mea. Semper te cubi-
culi tui secreta custodiant, semper te-
cum sponsus ludat intrinsecus. oras,
loqueris ad sponsum, legis, ille tibi lo
quitur. & cum te somnus oppresserit,
veniet post parietem, & expergefacta
Cant. 5. dices. Vulnerata charitate ego sum, &
Cant. 4. rursus ab eo audies, hortus conclusus
soror mea sponsa.
9 ITEM exponit locum Prophetæ,
Lib. 1. in c. 2. Hierem. tom. 4. numquid obliuiscetur virgo ornaměti
sui, & sponsa fasciẹ pectoralis suæ? po-
pulus meus oblitus est mei diebus in-
numeris. Et ait: per hæc discimus
Christum esse sponsum virginis ani-
mæ, & Ecclesiæ; quæ non habet macu-
lam, neq; rugam, quæ illius est sponsa.
Ephes. 5. tunc autem perdit ornaměum suum,
quando recedit à Domino.
10 ITEM sic habet, Propheta vulgo
Circa c. 3. dicitur, si dimiserit vir vxorem suam,
& recedens ab eo, duxerit virum alte-
rum, nũquid reuertetur ad eam vltra?
numquid non polluta, & contaminata
erit mulier illa. & tu fornicata es cum
amatoribus multis, tamen reuertere
ad me dicit Dominus. Leua oculos
tuos in directum, & vide vbi non pro-
strata sis. in vijs sedebas expectãs eos,
quasi latro in solitudine, & polluisti
terram fornicationibus tuis. quamo-
brem prohibitæ sunt stillæ pluuia-
rum, & serotinus imber nõ fuit. Frons
mulieris meretricis facta est tibi, no-
luisti erubescere. Ergo saltem amodo
voca me dux virginitatis meæ es tu.
in quibus verbis animam peccatricem
fornicariã vocat, & procacem, & mul-
tæ impudentię, vt non ad hunc, vel il-
lum procaci vultu feratur: sed nullum
erubescat. Ipse despondit animam ve-
stram amplexibus suis, & quanto ille
clementior est, qui salutis post forni-
cationem ostendit viam, tanto mise-
rior meretrix, quæ non vult post vul-
nera recipere sanitatem.
ITEM sic habet. Et transiui per 11
te, & vidi te, & ecce tempus tuum tem *Lib. 4. & 5. in Ezechielem. vbi exponit elegãter cap. 16. Propheta.*
pus amantium, idest quãdo dæmones,
& alij amatores erant, qui ad te cupie
bant declinare, protectione mea re-
pulsi sunt: & iuraui tibi, & ingressus
sum pactum tecum, vt mihi potius q̃
cẹteris, qui ad te volebant diuertere,
iungereris, & facta est mihi, idest meo
coniugio copulata es, & laui te aqua,
sicut Esaias dicit. Lauabit Dominus *Isa. 4.*
sordes filiarum Sion &c. in spiritu iu-
dicij, & spiritu ardoris, & vestiui te
discoloribus. Hæc sunt varia vestimé- *Gen. 37.*
ta quibus indutus est Ioseph, nec po-
tuerunt eum fratres vědere, nisi eum
prius tunicæ varietate nudassent, &
de sponsa dr̃ in Psalmo. Astitit regina *Psal. 44.*
à dextris tuis in vestitu deaurato cir-
cundata varietate. hoc est vestimentũ,
de quo, & Apostolus loquitur. Induite *Eph. 4.*
nouum homině qui renouatur in co-
gnitionem iuxta imaginem creatoris.
varia aũt indumenta sunt, de quibus *Colos. 3.*
alibi dicitur. Induite viscera miseri-
cordiæ, benignitatem, humilitatě, &c.
quid hac varietate pulchrius? Et cal- 12
ceaui te hyacintho, quod coloris aerij
est, per quem superna atq; cœlestia si-
gnificantur, vt ad cœlestia regna festi-
nent, & occurrant obuiam Christo in
aera, & cinxi te bysso, quod fit quo-
ties libidinis incentiua tenuantur.
Quia zona mortificate lumbos Elias,
& Ioannes Baptista accinguntur. De
quibus & pœnitens ingemiscit dicěs.
Quoniam lumbi mei impleti sunt il-
lusionibus. Et dedi armillas in mani- *Psal. 37.*
bus tuis. Quãdo bona opera dat Deus,
circundat armillas manibus nostris, &
dedi

Digitized by Google

dedi in aurem super os tuum, siue na- 2.Cor.2.
res, vt sis bonus odor Christi in omni loco; & circulos in auribus tuis, vt claudat homo aures suas, ne audiat iudicium sanguinis, & sepit eas spinis ne particeps fiat, & commisceatur detractoribus dicente domino. Cum de- Prou.24.
tractoribus ne commiscearis, quoniã repente veniet interitus eorum,& ruinam vtriusque quis nouit? tam videlicet eius, qui detrahit, quàm illius qui libenter auscultat,& coronam decoris in capite, quæ est lamina aurea, in qua scriptum est nomen Tetragrammaton, seu quattuor litterarum quod Exo.39.
est ineffabile. Similam & mel, & oleum comedisti, panem, scilicet qui Ioan. 6.
de cælo descendit, & profecisti in re- Apoc.21.
gnum, effecta ciuitas magni regis,quę in Apocalypsi quasi sponsa ornata, atque composita dicitur viro suo, & egressum est nomen tuum in gentes pro Ezec. 16.
pter speciem tuam, qua perfecta eras in decore meo, quem posui super te, dicit Dominus Deus, idest meis beneficijs, meaque incredibili largitate, Ezec. 16.
ad reginæ vocabulum peruenisti: & habens fiduciam in pulchritudine tua fornicata es in nomine tuo, & exposuisti fornicationem tuam omni transeunti, vt scilicet non Dei in quem credimus, sed eius fiamus à quo pol- 13
luimur. qui cuncta recipit vitia, & diuersorum peccatorum spiritũ transeuntem suo suscipit gremio, iste effundit fornicationé suam, & eius incipit sustinere dominatum, cuius hospes extiterit lib.5.in Ezech. Post enumerata Ezec. 16.
multa mariti beneficia dicit. Aedificasti tibi lupanar, & fecisti tibi prostibulum in cunctis plateis, & pulchritudinis magnitudinem, magnitudine fornicationis deturpasti. Aedificat lupanar, qui tota frontis libertate delinquit, iuxta illud quod scri- Prou. 18.
ptum est. Peccator cum in profundum venerit malorum contemnit. Et ad om- Ezec. 16.
ne caput viæ ædificasti signũ prostitutionis tuæ, nulla peccatorum genera derelinquens, sed imitans scortũ Prouerbiorum, manifeste in plateis, & in angulis plateарũ, prętereuntes stultos iuuenes, vt ad suos inuitet amplexus, & polluat decorem animæ qué a Deo sortita est, & fornicata es cum filijs Ibidem.
Aegypti, quorum exempla sectatur Ethnicis, videlicet qui in suis turpitudinibus gloriantur. & tam nefaria est, vt ipsos quoque superet in turpitudine. omnibus meretricibus dantur Eod. lib.& capite.
mercedes, tu autem dedisti mercedes cunctis amatoribus tuis, & donabas eis, vt intrarent ad te vndique ad fornicandum tecum.quod quidem ad omnem animam Christianam referri potest, quæ deserto cultu Dei, vitijs se, luxuriæq; permisit,& sæcularem secuta vitam, ne in ea quidem egit feliciter,sed diuitias religionis perdidit, & diuitias mundi non accepit,nec in peccando fuit aliqua difficu tas, sed ipsa se ingessit amatoribus suis.

ITEM exponens illa verba,plan- 14 In caput 1. Ioel tom.6.
ge quasi virgo accincta sacco, super virum pubertatis tuæ, sic habet. vir pubertatis Deus dicitur, qui despondit sibi virginem sponsam nulla idolatrię 2. Cor. 11.
sorde maculatam,ad quam per Hiere- cap.3.
miam loquitur, saltem amodo voca me pater me*,& dux virginitatis meę, Matt.9.
quamdiu cum hac sponsa sponsus fuerit,non potest ieiunare, nec plangere, nec absentis sponsi desiderium lachrymis indicare, cum autem ablatus fuerit sponsus ab ea, plangit & accingit se cilicio, & pro zona reste circundatur, verum quia iste sponsus non solũ virginem accepit sponsam,sed & mere- Osea 1.
tricem vt in Osea dicitur,& ideo scri- Cap.21.
ptum est in Deuteronomio,si egressus fueris contra inimicos tuos, & tradiderit eos dominus Deus tuus in manu tua, captiuosq; duxeris, & videris in numero captiuorum mulierem pulchram & adamaueris eam, voluerisq; habere vxorem:introduces in domum tuam,quæ radet cæsariem, & circumcidet vngues suos, & deponet vestem in qua capta est, sedensq; in domo tua flebit patrem & matrem suũ vno mense, & postea intrabis ad eã, dormiesq; cum illa & erit vxor tua, hoc de omni anima credentium possumus dicere, si in baptismo desponsauerit eam sibi Chri-

Digitized by Google

Christus, & postea sceleribus multis sit implicata, & hanc conuerterit ad se Dominus habet sponsam non virginẽ, de quà dicitur Ezechiel. In Aegypto fractæ sunt mammæ tuæ, & ibi deuirginata es.

Ezec. 23.

15 BASILIVS sic habet. Sponsus animæ Deus animam sponsam eius, siue serua, siue ignobilis, siue egena, & obscura, & in terrena vita abiecta fuerit, propter societatem eius ad ipsum, reginam cęlorum ipsam facit, non solum integritatis generositate, naturã honorans, sed etiam externo amictu diligentius velut sponsam suam varie exornans. de qua dicitur in Psalmo. Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato circundata varietate. quare quæ nunc pãnoso vestitu ac seruili habitu vilis putatur, in regno cœlorum regina, & nobilis regi astans reperitur. contemnat igitur quidquid oculis apparet, & nuda mente, amore sponsi satietur, totas vires suas proprij spõsi ancillas faciens, & in nulla parte oportet virginem adulteram esse. non lingua, non auribus, non oculo, non alio omnino sensu, immo neq; cogitatione, sed corpus quidẽ velut templũ quoddam, aut thalamum sponsi habeat pręparatum: non enim latet aliqua adulterans illius conspectum, de quo dicitur. Qui plantauit aurem non audiet, aut qui finxit oculum, non considerat &c.

Lib. de vera virginitate ad Letoium Melitẽsem Episcopum tomo 2.

Psal. 44.

Psal. 93.

16 AVGVSTINVS sic habet. Dubitari non potest, in sacris litteris omnem malam concupiscentiam fornicationem vocari, quando anima neglecta superiore lege qua regitur inferiorum naturarum turpi voluptate, quasi mercede prostituta corrumpitur.

Lib. 1. de serm. Domini in monte tom. 4.

ITEM exponẽs illa verba ex cap. 3. Ioannis. Qui habet sponsam, sponsus est, sic ait. Noui dolorem meum exprimi, satis digne non posse. multos enim adulteros video qui sponsam tãto pretio emptam, amatam, fœdam, vt pulchra fieret, illo emptore, illo liberatore, illo decoratore, possidere volũt, & id agunt verbis suis, vt pro sponso amentur. si loquar tota die, si plãgam tota die, flere hoc malum non sufficio, non dico si habeam fontem lachrymarum, vt propheta dicit, sed si cõuertar in lachrymas, & lachrymæ fiam, in linguas, & linguæ fiam, parum est. Despõdit enim Apostolus fideles vni viro virginem castam exhibere Christo. & ideo timens aiebat. timeo ne sicut serpens seduxit Euam astutia sua, sic & vestri sensus corrumpantur a castitate quæ est in Christo Iesu. Virginitas mentis est integra fides, solida spes, sincera charitas. Hanc virginitatem timebat ille qui zelabat sponsam a serpente corrumpi. vide cui desponsata sis, vide a quo arrhas accipias. Ecce quoniam rex omnis terræ est Deus sponsus tuus. quid ergo ad pannos vis deduci? O si placeres sponso, ò si nõ corrupta loquereris, & corrupto (quod peius est) non corpore, sed corde.

Trac. 13. in Ioan. to. 9.

Hier. 9.

1. Cor. 11.

Ps. 46.

17 ITEM exponens illa verba, nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt, hac vtitur comparatione. quemadmodum fratres si sponsus fecerit sponsæ suę annulum, & illa acceptum annulum plus diligeret, q̃ sponsum suum, nonne in ipso dono sponsi, adultera anima deprehenderetur, quãuis hoc amaret, quod dedit sponsus? si diceret, sufficit mihi annulus iste, iam illius faciem videre nolo, qualis esset? quis nõ detestaretur hanc amentiam? quis non adulterum animum conuinceret? Amas aurum pro viro, amas annulum pro sponso. ad hoc tibi arrham dat sponsus, vt in arrha sua ipse ametur. ergo dedit tibi Deus omnia ista, ama illum qui fecit ista, plus est quod tibi vult dare, idest seipsum qui ista fecit.

Tract. 2. in 1. Canonicã Ioãnis.

18 ITEM sic habet. Si deseris eum, qui te fecit, & amas illa quæ fecit deserto illo adulter es, & tales vocantur ab Apostolo Iacobo, adulteri nescitis, quia amicitia huius mũdi inimica est Deo? Anima deserto creatore amans creaturam adultera est, illius enim amore nihil castius, illo deserto hoc amplectendo efficieris immunda. o anima, vt illius amplexibus digna sis, dimitte ista, & illi inhære gratis, nã inde dixit

In lib. quinquaginta homiliarũ, hom. 38. tomo 10. Cap. 4.

dixit Psalmus. Mihi autem adhærere Deo bonum est. versum priorem sic dixit. Perdidisti omnes, qui fornicantur abs te, & quasi ostenderet quæ sit fornicatio adiecit, mihi autem adhærere Deo bonum est, nihil aliud volo, sed ipsum.

Psal. 72.

Amor quo Deus homines dilexit, ingens esse, ex sacris litteris colligitur.

Cap. VI.

ORIGENES Maior cura (inquit) inest Deo, vt homines ad veram pertrahat salutem, q̃ diabolo, vt nos ad æternam damnationem impellat. vnde ipse vnigenitus Dei filius, adest nobis, ipse defendit, ipse ad se trahit, vnde ait: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem sęculi. & non solum nobiscum est, sed quodammodo nobis vim facit, vt pertrahat ad saluté. ideo dixit, ego cum exaltatus fuero a terra omnia traham ad me ipsum. vbi nó solum inuitat volentes, sed & cunctantes trahit. vis hoc videre? non concessit illi, qui volebat ire, & sepelire patrem suum, cum pietas erga parentes ad id munus obeundum illum pelliceret, audiuit Christũ dicentem sibi, sine mortuos sepelire mortuos suos &c. Et cum vellet vocare inuitatos ad nuptias, & nollent venire dixit Lucas. Exi cito in plateas, & vicos ciuitatis, & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc, & ait seruus: Domine factum est, vt imperasti, & adhuc locus est. & ait dominus seruo. exi in vias, & sepes, & compelle intrare, vt impleatur domus mea. & Spiritus sanctus cogit Paulum, vt eat Hierosolymam, vbi eum manét vincula, & tribulationes, vt ipse refert in Actibus. & dirigit illuc eum spiritus in bonum prædestinatorum.

1 Hom. 20. in lib. Numerorum.

Luc. 14.

ITEM vocat Dominus Prophetam, & dicit: Fili hominis leua planctum super regem Tyri &c. Assumit Deus planctum super regem Tyri, vt videas quàm bonus Deus, qui etiã eos qui se negauerunt, deflet. & hoc etiam venit ex amoris magnitudine, & affectu. nemo enim plangit, quem odit. Plangitur Nabuchodonosor. En in Hieremia plangit ciuitatem Hierusalem ob scelera sua in captiuitatem redactam.

2 Hom. 13. in cap. 28. Ezech.

Ezec. 28.

Thren. 1.

ITEM vbi explicat locum Matthæi. Venite benedicti &c. Addit Patris mei, quod non addidit quãdo dixit; Ite maledicti &c. nam benedictionis ministrator est Pater, maledictionis autem vnusquisq; sibi est auctor, qui operatus est ea quę digna sunt maledictione. & infra loquens de regno cælorum dicit. quod vobis paratũ est ab origine mundi. de igne autem æterno diabolo paratum dicit, non homini, quia quantum in se est homines nõ ad perditionem creauit, sed ad vitam; peccantes autem cõiungunt se diabolo. Infra. Ex dilectione Paulus dicit, Quis infirmatur, & ego non infirmor? in quo ostendit magnitudinem charitatis suæ circa fideles. quomodo non magis Christus Dominus plenus amore nostro dicere potest; quis infirmatur, & ego non infirmor? Propterea dicit, loquens iustis, nudus eram, & vestistis me, in carcere, & visitastis me. In carcere se positum dicit, quando homo catenis vinctus est, iuxta illud, cum ipso sum in tribulatione &c. infra narrans opera bona iustorum exprimit singula quæq; illorum. esuriui, & dedistis mihi manducare. sitiui, & dedistis mihi bibere, & idem refert de alijs, numerans autem malefacta impiorum, vno verbo omnia epilogat, ac recenset, quoniam amor iudicis erat benefacta quidem hominum largius prædicare, & ampliare, malefacta autem eorum transitorie memorare, & præterire.

3 Hom. 34. in Matt. to. 3. Matth. 25.

2. Cor. 2.

Matth. 25.

Matth. 25.

Psal. 90.

HIERONYMVS multis in locis est elegantissimus, vt ostendat amorem quo homines fuerit Deus prosecutus. sicut aues auolantes, sic proteget Dominus exercituum Hierusalé, protegens, & liberans, transiens, & saluans. quasi diceret, sicut aues naturali filiorum amore instigante, vt eos a rapaci-

4 Lib. 10. in Isaiã Prophetam circa cap. 31. Tomo 4.

pacibus auibus tueantur, circumuoli-
tant, propriæq; fragilitatis ,ac infirmi
tatis oblitæ rostro,ac vnguibus, alisq;
pugnant, totæq; hispidæ signis varijs
ostendunt dilectionem, quam habēt in
pullos mirabilem; sic Dominus prote-
get Hierusalem Et qui in infirmus vi-
debatur , robustissimus apparebit , vt
nos ab hostibus tueatur , secundum ꝙ
Matth.23. scriptum habetur Matthæi; Hierusalē
Hierusalem , quæ occidis Prophetas.
& lapidas eos,qui ad te missi sunt;quo
ties volui congregare filios tuos, quē-
admodū gallina congregat pullos suos
sub alas , & noluisti . de qua etiam re
Deut.32. ait Moyses . Canens Dei erga populū
suum amorem,ac protectionem . inue-
nit eum in terra deserta in loco horro
ris. & vastæ solitudinis , circumduxit
eum,& docuit, & custodiuit quasi pu-
pillam oculi sui . Sicut aquila prouo-
cans ad volādum pullos suos, & super
eos volitans, expandit alas suas.& as-
sumpsit eum atque portauit in hume-
ris suis.

5 *Hieron.lib. 13. circa c. 46. Isaia. Isai. 46.*
IDEM vt amore Deus inuitaret
populū traheretq; ad se inter alia ait.
Audite me domus Iacob,& omne resi-
duum domus Israel , qui portamini à
meo vtero , qui gestamini a mea vul-
ua vsq; ad senectam, ego ipse,& vsque
ad canos ego portabo, ego feci, & ego
feram, ego portabo,& saluabo.in qui-
bus verbis docet populum Iudęorum
instar puerorum atq; lactentium,ita à
Deo quasi matris vtero,& vulua præ-
gnantis ex Aegypto esse portatos . His
vtitur terminis vtero,& vulua non qa
Deus ex membris sit compositus,vtpo
te qui purus est actus atq; spiritus,sed
quo nos affectū Dei per nostra verba
discamus, ac si diceret. ab ineúnte ęta
te , ab exordio vitæ protector vester
extiti,perduraboq; in officio vsque ad
senectam vestram, ab vtero vsq; ad se-
pulchrum vobis incessanter astabo.

6 *Lib. 18. in c.66. Isaię. Isa. 66.*
ITEM ad vbera portabimini , &
super genua blandientur vobis . quo-
modo si cui mater blandiatur , ita ego
consolabor vos . quo in loco amorem
creatoris in creaturas suas exéplo ma
trum discimus , quæ liberos amore in
sinu nutrientes omnem superant cha-
ritatem,ita vt deliræ videantur verba
proferentes stulta, amore extra se ra-
ptæ , & cum infans teterrimus sit illū
osculantur omnium pulcherrimū arbi
trantur . Tanta est vis amoris quē fe- *Isai.49.*
runt. cui Deus confert diuinum erga
nos amorem, de quo etiam supra dixe
rat. Laudate cæli,& exulta terra . Iu-
bilate montes laudem, quia cōsolatus
est Dominus populum suum , & pau-
perum suorum miserebitur ; & dixit
Sion : Dereliquit me Dominus,& Do-
minus oblitus est mei . nunquid obli-
uisci potest mulier infantem suum. vt
non misereatur filio vteri sui? & si illa
oblita fuerit , ego tamen nō obliuiscar
tui . quem sensum habet etiam illud
Deuteron. Sicut aquila protegit nidū 7
suum,& pullos suos desiderauit, expā *Deut.32.*
dens alas suscepit eos . aiunt qui de
animalium scripsere naturis omnium
quidem bestiarum, & iumentorum,ac
pecudum auiumque ingenitum esse in
filios,pullosq; suos affectum, sed maxi
mum esse amorem aquilarum, quæ in
excelsis, & inaccessis locis nidos collo
cant,ne coluber fętus violet.Amethy-
stē quoq; inter pullos eius lapidē repe
riri,quo omnia venena superentur. Si
hoc verū est, recte affectus Dei in suas
creaturas aquilis comparatus est , qui
omni custodia protegit liberos suos,
ne draco , & coluber antiquus diabo-
lus, & Satanas obrepat nouellis fœti-
bus. Locus iste Deuteronomij in no-
stra editione vulgata , aliter habetur,
vt supra relatus est , sensus tamen est
idem .

ITEM Hæc dicit Dominus,recor 8
datus sum tui miserans adolescentiam *Lib.1.super*
tuam, & charitatē desponsationis tuę. *cap.2.Hierem.*
in quibus verbis, vt ardentiorem Do-
minus ostendat affectum, vocat Hieru *Hier. 2.*
salem adolescētulam,& sponsam . quo
enim necdum potiti sumus magis , vt
potiamur,appetimus, totumq; hoc nō
ad meritum eius refert, sed ad suā mi-
sericordiam , per quam & charitatem
consecuta est.

ITEM exponens verba illa pro- 9
phetę ventrem meum, ventrem meum *Lib.1.s.per*
dolco,

cap. 4. Hierem. Hier. 4. doleo; sensus cordis mei turbati sunt in me, non tacebo: quoniam vocẽ buccinæ audiuit anima mea, clamorẽ prælij; contritio super contritionem vocata est, & vastata est omnis terra. Vox est hæc prophetæ, & per prophetam Dei loquentis, q̃ doleat super cõtritionẽ populi sui, & instar hominis viscera eius interna lacerentur, omnisq; clangor buccinę, & fremitus prę liorum illius turbat affectum, quasi tantũ non possit dissimulare dolorem.

10 Lib. 2. in cap. 6. Hierem. Hiere. 6. ITEM Filia populi mei accingere cilicio, & conspergere cinere, luctũ vnigeniti fac tibi planctum amarum: quia repente veniet vastator super nos. Licet enim, ait Hieronymus, septuaginta interpretes verterint, vastator veniet super vos, multo tamen misericordius Deus dixit super nos, vt quicquid super suum venturũ est populum, super se quoq; venire testetur. Vastatorem autem, vel Nabuchodonosor. vel diabolum significat. Eundem affectũ explicat Deus, (ait idẽ Hieron. in cap. 8. Hierem.) cum dicit: Super contritione filię populi mei contritus sum, & contristatus, stupor obtinuit me. Respondit Deus, quod in afflictione Hierusalẽ ipse iudicatur afflictus, & in humanam similitudinem stupore conseratur.

12 Libro 3. Hiere. 15. ITEM exponit Hieron. de Christo Domino illa verba Prophetæ; Væ mihi mater mea, quare genuisti me virum rixæ, virum discordiæ in vniuersa terra, non fœneraui, nec fœnerauit mihi quisquam. Loco huius septuaginta legunt, non profui, neq; profuit mihi quisquam. Theodotio, non debui, neq; debuit mihi quisquã. Quorũ omniũ hic sensus est ex persona Christi, Nullus se præbuit qui digne mea æra susciperet, nec fœnerauit mihi quisquam in sanctis, atq; pauperibus confouendis me sibi faciens debitorẽ, siue non profui, nec profuit mihi quisquã. Nullus n. tantũ voluit accipere, quantum ego tribuere desideraui, nec profuit mihi quisquam. salus enim creaturę lucrũ est creatoris. aut certe non debui, nec debuit mihi quisquã, nemo dedit mihi quantum accipere cupiebam, nec me fecit sibi in aliquo debitorẽ, nec debuit mihi quisquam: quia nolebant a Deo beneficia recipere. In quibus oĩbus perpende ingentem Dei erga nos amorẽ in nomine fœnoris, debiti, & vtilitatis, quibus vtitur hic Deus, cum reuera nullius indigeat, vt suum in homines exprimat affectum, & beneuolentiam.

ITEM postquam retulerat ingentia flagitia, in quæ Iudæorũ populus magno suo malo lapsus fuerat, cum Deus summopere curasset illum recta ducere via, nec potuerit, cum nisu grãdi in idola ferretur, tandẽ dixit Deus: Viuo ego dicit Dominus Deus, quia non respondebo vobis, neq; cogitatio mentis vestræ fiet dicentium, erimus sicut gentes, & sicut cognationes terræ, vt colamus ligna, & lapides. Viuo ego dicit Dominus Deus, quoniam in manu forti, & brachio extento, & in furore effuso regnabo super vos. Qui locus hũc habet sensum. Ne putetis cogitationes vestras, quibus contra me blasphematis posse compleri: dicitis enim, nolumus esse sub domino, nec populus illius appellari, sed sicut cunctę in toto orbe sunt nationes, & vnaquæq; gens suo viuit arbitrio, vt colat ligna, & lapides, & idolis seruiat; etiam nos vna gens erimus ex istis. Ad quæ respondet Deus, iuratque per semetipsum, & dicit: Non vos relinquã, neq; cõtemnam vt fugaces seruos Domini negligẽtes solent contẽnere, sed ad meum retraham imperium, & brachio extento in pristinam redigam seruitutem, & regnabo super vos, vt velitis nolitis me habeatis regem. Vbi animaduertis mirabilẽ concertationem inter obstinatũ populum in sua volentem permanere impietate, & Dei amorem nitentẽ illum suo subiugare imperio, non suã animaduertens iniuriam, sed peccatoris grande bonum. 13 Lib. 6. in c. 20. Ezec. Ezec. 20.

ITEM eleganter exponit Hieronymus, & late amorẽ Dei erga homines, quẽ in toto illo capite miris modis exprimit Propheta, in quo sic exorditur. Ego quasi nutritius Ephraim porta- 14 In cap. 11. Osee to. 6. Osea 11.

portabam eos in brachijs meis, & nescierunt quòd curarem eos. Cum retulisset illius populi peccata maxime illa, quibus in cultura idolorum Deũ irritarat, modo refert amorem, quo Israel ipse dilexit vocans se nutritiũ Ephraim, iuxta illud Deuteronomij. Portauit te Dominus Deus tuus, vt solet homo gestare paruulum filiũ suũ, in omni via per quam ambulastis, donec veniretis ad locum istum: ego, inquit, qui pater eram, nutritius factus sum, & paruulũ meum in vlnis meis ipse portabam, ne læderetur in solitudine, & ne vel æstu, vel tenebris terreretur, in die nubes eram, in nocte ignis columna, vt quos protexeram, meo illustrarẽ, & sanarẽ lumine, & ero quasi exaltans iugum super maxillas eorũ, hoc est abstuli ab eis iugum cunctarũ per circuitum nationum; & declinaui ad eũ, vt vesceretur, tribuens ei in deserto manna de cælo. Alius sensus huius loci. Ego quasi nutritius Ephraim &c. idest in tantum dilexi eos, & tam clemens pastor fui, vt morbidã ouem humeris meis ipse portarem, ipsi vero ignorauerunt, quòd mea eos passione curarem, & qui amator sum omniũ hominum traherem eos ad credẽdum in vinculis charitatis. Iuxta id quod scriptum est: nemo venit ad me, nisi pater qui misit me traxerit eum. Et declinaui ad eum, vt vesceretur; declinaui ad eos deferens regna cælorum, vt cum eis vescerer assumpta forma hominis: siue dedi eis esum corporis mei, ipse, & cibus, & conuiuia. Vbi in editione nostra vulgata habetur, ego quasi nutritius Ephraim, &c. Septuaginta transtulerunt ego colligaui Ephraim, idest illis immolantibus Baalim, & me vocante fugientibus à facie mea, ego clementissimus Dominus ligabam pedes Ephraim, ne à me longius fugeret, & quasi repugnantes vinculis meæ dilectionis astrinxi. Et quia non sua sponte currebant, sed vincti funibus trahebantur; vbi nos legimus; & ero eis quasi exaltans iugum super maxillas eorum, septuaginta habent, & ero illis quasi dans alapas homo super maxillas eorum, non puniens, sed corrigens, & emendans. Iudex lacerat carnes, torquet funiculis, flagellis atque ignibus cruciat, qui autem pater, & amans est lasciuientem filiũ palma percutit manus; & pulchre non dixit; ero eis alapis verberans, sed quasi homo dans alapas, &c. Et hunc respiciam ad eum præualens ei (sic enim transferũt septuaginta vbi in nostra editione habetur, & declinaui ad eum, vt vesceretur) idest; cum sic percusserim in maxilla, respiciam ad eũ, dicentẽ filio verberato respice in me, & miserere mei. Cumque eos respexerit, præualebit, siue proderit eis de fugitiuis seruos faciens. Infra; Quomodo dabo te Ephraim? protegam te Israel? quomodo dabo te. Sicut Adama, ponam te, vt Seboim. Septuaginta habent; quid faciam tibi Ephraim; protegam te. Israel? quasi diceret; quomodo te meo auxilio denudabo? quid tibi faciã? qua te arte corripiam? quo potero sanare medicamine? sicut Adama, & Seboim ponam te, quæ duæ sunt quinque vrbium, de quibus Genesis narrat, quòd à Domino igne succensæ sunt. Ponam itaque, & vertam te in solitudinem, & delebo vsque ad cineres, & fauillas, sicut deleui Adama, & Seboim. Cumq; terribilem sententiam protulisset, rursus parentis affectu misericordia vincitur, & austeritatẽ iudicis pietate mitigat patris, dicit enim; Cõuersum est in me cor meum, pariter cõturbata est pœnitudo mea. Statim, vt locutus sum me Ephraim, & Israel, sicut Adama, Seboimq; positurum, mea commota sunt viscera, pœnituit me (more hominum loquens) meum quondam populum delere in perpetuum. Idcirco non faciam secundum furorem iracundiæ meæ, nec de mea clementia commutabor, quoniam Deus ego, & non homo. Homo ad hoc punit, vt perdat Deus ad hoc corripit, vt emendet. In medio tui sanctus, & nõ ingrediar ciuitatem. Hoc est non sum vnius ex his qui in vrbibus habitant, qui humanis legibus viuunt, qui crudelitatem arbitrãtur iustitiam, ius summũ summa malitia

Ioan. 6. — Osee 11. 16 — Gen. 19. Osee 11. — Ibidem. — 17

litia est, mea autem lex meaq; iustitia est saluare correptos, & emendare. In quo loco late prospicis amorem Dei, erga populum illum quem non extinxerunt grandia illius gentis scelera. Quo loco vti poteris ad ostendendum dilectionem Dei erga nos non tepescẽtem, etiam si populi Christiani flagitia id mereant in dies &c.

18 *In caput 3. Ioelis to.6. Ioelis 3.*

ITEM vt perpẽdat Dei dilectionẽ, adducit locum Prophetæ, cuius hæc sunt verba. Verum quid vobis, & mihi Tyrus, & Sidon, & omnis terminus Palæstinorũ? numquid vltionẽ vos reddetis mihi? & si vlciscemini vos contra me? cito velociter reddã vicissitudinẽ vobis super caput vestrum. Vbi vocat Dominus persecutiones suas eas quas gentes inferebant populo Iudæorum, cuius amore tactus comminatur, cito statim sine mora eorum iniurias vindicaturum, ac si propriæ fuissent.

19 *Tom. 8. Psal. 26.*

ITEM exponens versiculum illũ Psalmi: Pater meus, & mater mea dereliquerunt me, Dominus autem assumpsit me, ait. In hoc cõtemplari licet ingentem Dei amorem erga homines, quòd parentum amor in filios in morte saltim finitur, Dei autem amor crescit in tempore.

20 *In serm. 52 in Cantica. Cant. 3.*

BERNARDVS Vt amorẽ Dei intuearis, animaduerte benignitatem sponsi, qui vt affectum tenerrimum quem habet erga spõsam explicet, ait. Adiuro vos filiæ Hierusalem per capreas ceruosq; camporum, vt non excitetis, neq; euigilare faciatis dilectam quoad vsq; ipsa velit. *Cant. 2.* Læuam posuerat sponsus sub capite, vt in sinu suo eam quiescere faceret, & dormire; & ipse beneuolẽtissime vigilat super eã, ne excitetur. Quid putas illic accipiet, qui hic tanta familiaritate donatur, vt Dei brachijs amplecti se sentiat, Dei sinu foueri, Dei cura, & studio custodiri? Ne dormiens forte à quopiã nõ volens, excitetur. *Isa. 4.* Qui huc vsq; processit habet (vt Isaias dixit) tabernaculum in vmbraculum diei ab æstu, in securitatẽ, & absconsionem à turbine, & à pluuia. Puto in hanc solitudinem, secessisse sponsam, ibique pro amœnitate loci inter amplexus sponsi suauiter obdormisse.

21 *In ser. 63. in Cant.*

ITEM Capite nobis vulpes paruulas quæ demoliuntur vineas, nam vinea nostra floruit. Quasi diceret. Acquirite, & restituite Christo, qui vehementer sollicitus ne vineæ fructus demoliantur à vulpibus, vocatq; amore suo profectus nostros (de quibus dixerat Paulus ad Galatas. Fructus autẽ spiritus, gaudium, charitas, pax &c.) *Gal. 5.* fructus suos, cum tamen Deus bonorũ nostrorum nõ indigeat. Habetq; Deus tam grandem nostri curam, vt cum vineæ tantum flores habeat, iam ipse de fructibus sollicitus sit ne pereant. Ingentis reuera amoris indicium.

22 *In ser. 68. in Cant.*

ITEM Dilectus meus mihi, & ego illi. Mira comparatio inter tam distantia extrema, dilectus Deus est, at nos qui sic sumus, ac si non essemus, *Isa. 40.* quasi nihilũ, & inane reputati ei. Mihi attẽdit maiestas illa infinita, qui creat & moderatur vniuersum; curam Dei *1. Pet. 5.* sponsa vendicat sibi. Omnem sollicitudinem vestrã proijcientes in eum: quoniam ipsi cura est de vobis, locutio est causalis, propterea quòd Deus de vobis curam habet, sollicitudinem vestram in eum proijcite: oculi enim Domini super iustos, dilectus meus mihi, & non alteri attendit. Mira ipsius dilectio.

23 *Lib. 18. de Ciuit. Dei cap. 32. to. 5*

AVGVSTINVS explicãs Canticum Habacuc de Christo Domino, de eodẽ intelligit illum versum: Deus ab austro veniet, a parte meridiana. In quo non solum significatur splendor veritatis, sed etiam feruor charitatis Dei, qua sic Deus dilexit mundum, vt Filium suum vnigenitũ daret. Et lib. 20. cap. 30. explicans illud Zachariæ. *24 Zach. 2. Ioan. 3.* Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei, ait. Vocat Deus seruos suos pupillam oculi sui propter excellentissimum dilectionis affectum, quo eos prosequitur.

25 *In Ps. 101. quẽ intelligit de Christo Domino tom. 8.*

ITEM Postquam de ipso enarrat locum Isaiæ. Induit me Dominus vestimentis salutis, quasi sponsum decoratum corona, & quasi sponsam ornatam monilibus suis: Vel vt Augusti-

nus

Domino x. *Psal. 101.* nus legit: Sicut sponso alligauit mihi mitram,& sicut sponsam induit me ornaméto. In quo nomine sponsi,& spõsæ mira dilectio Dei in nos declaratur. quam etiã confirmat, cum dicit; *Psal. 101.* In quacunque die tribulor inclina ad me aurem tuam. Perpende grãdem amorem Dei, qui noluit dicere, qm̃ tribulor, sed addidit, in quacunq; die tribulor, idest, tribulatio mea per singulos dies protenditur. Tribularis tu hodie, ego tribulor, tribulatur alius crastinò, ego tribulor, ego tribulor vsq; ad finem sæculi, ait Christus seruator noster, quicumq; in meo corpore tribulantur,& ego tribulor. *Ibidem.* Et ossa mea sicut cremium aruerunt, Augustinus legit, velut in frixorio confrixa sunt. Fortitudo corporis Christi frigitur, quando ait, quis infirmatur,& ego nõ infirmor? quis scandalizatur,& ego nõ *2. Cor. 11.* vror? Est enim ibi ingens charitas, & tantum os frigitur quãtum amat. Stupendus amor Christus dicitur in sartagine frigi, quando nobis eueniunt mala. *Psal. 101.* Similis factus sum pelicano solitudinis, de quo fertur communiter, quòd grauiter rostro se vulnerat, vt pulli sanguine matris superfuso reuiuiscant: talis fuit Christus, cuius sanguine vitam, quam peccando amiseramus, reparamus.

26 *Exponens Psal. 123. tom. 8. Psal. 103.* ITEM exponens versiculũ illum, Qui ambulat super pennas vẽtorum, ait. Pennæ quibus anima plumescit, & attollitur sursum sunt opera bona, & virtutes, in duabus alis omnes pẽnæ, quia tota lex in duobus consistit mandatis. quisquis dilexerit Deum, & proximum animam habet pẽnatam liberis alis sancto amore volantem ad Dominum, Si enim anima non habet pennas, vnde regius vates gemens clamat: *Psal. 54.* Quis dabit mihi pennas sicut columbæ? Sed tamen quia amor Dei incomparabiliter superat nostrum diligens nos vehementius multo quàm ipse à nobis diligatur; propterea dicit se ambulare super pennas ventorum. *Ephes. 3.* Vnde cum dixisset Paulus ad Ephesios. Huius rei gratia flecto genua mea ad Patrem Domini nostri Iesu Christi &c. vt det vobis secundum diuitias gloriæ suæ &c. in charitate radicati,& fundati, vt possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo, & longitudo, & sublimitas, & profundum; scire etiam supereminentem scientiæ charitatem Christi. vbi charitatem Christi vocat Paulus supereminentem scientię,& cognitionis hominum, & angelorum. Vel vt Augustinus legit, supereminentem scientiam charitatem Christi.

27 *Cõcione 6. super Psal. Beati immaculati in via. Psal. 118.* ITEM exponens illud Psalmi memorati: In via testimoniorum tuorũ delectatus sum sicut in omnibus diuitijs, ait. Via testimoniorũ Dei Christus Dominus est. In quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ abscõditi: & in his iucundatur iustus, sicut in omnibus diuitijs. Testimonia Dei sunt illa, in quibus Deus ostẽdit summam in nos dilectionem. Commendat autem Deus charitatem suam in nobis, quoniam cum adhuc peccatores essemus Christus pro nobis mortuus est. *Rom. 5.* Natiuitas, vita, mors,& passio eius euidentia sunt testimonia diuinæ erga nos dilectionis, in quibus summopere delectatur iustus.

28 *Hom. 11. i Ioan. 10.3. Ioan. 1.* CHRYSOSTOMVS exponens illud Ioan. Vidimus gloriã eius gloriam quasi vnigeniti à patre: Euam scilicet quam decet habere vnigenitum,& dilectissimũ filium Dei Patris: vbi flagella, spineam coronam, crucẽ, & cetera suæ passionis opprobria, ac tormenta vocat gloriam vnigeniti à patre Christi Domini.

29 *Hom. 9. super epistolã ad Rom. Rom. 4.* ITEM Vt probet Apostolus Paulus veritatem huius scientiæ. Spes nõ confundit, sed q; firmiter sperare possumus. id ostendit dicens; quia dilectio Dei effusa est in cordibus nostris. Nos legimus, charitas Dei diffusa est &c. Non dixit data est, sed effusa in cordibus nostris, largitatem ostendens. quod enim maximũ erat donum hoc dedit, non cælum, non terram, nõ mare, sed quod his oĩbus antiquius, pretiosiusq; erat, & angelos ex hominibus, & Dei filios, & Chisti efficit fratres. Quid autem hoc est? Spiritus

sanctus.

sanctus. quòd si nollet magnis nos coronis post labores donare; nunquam ante ipsos labores tot tantaq; donasset bona. nunc vero dilectionis suę feruorem hunc declarat, quòd non sensim ac pedetentim nos honestauit, sed cumulate ac plena manu bonorum fontê effudit. Magnum ergo in tua causa patronum habes iudicis dilectionem. et hæc est causa propter quam desperare non debes, respiciens potius diuinum erga te amorem, quàm merita tua.

30 *Ser. 19. super epistolã Pauli ad Ephes.*

ITEM vt nos prouocet ad gratias agendas Deo, ait. Plus nos Deus, quã liberi soleant a parentibus, amat, & quantum discriminis est inter malitiam & bonitatem, tantum dilectio Dei dilectionem parentum nostrorum excellit. et hæc verba non mea sunt, sed ipsius, qui nos amat Christi, Luca dicente: Quis ex vobis est homo, qui patrem petit panem, numquid lapidem dabit illi? &c. Si ergo vos, cum sitis mali, nostis bona data dare filijs vestris, quanto magis Pater vester cęlestis dabit spiritum bonum petentibus se? Numquid potest mulier obliuisci infantem suũ? &c. Et si illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui.

Luc. 11.

Isa. 49.

31 *Homil. 48. ad Populũ, tomo 5.*

ITEM perpendens miram dilectionem Dei, ait. Vocantem auersati sumus, & vndique nos attrahentem, nec ita nos puniuit, sed accurrit ipse, & fugientes cohibuit, & excussi sumus, & ad diabolum resiliuimus, & nec ita recessit. Innumeros nos misit consolantes, quorum legationem nos non suscepimus; ille vero neque post hæc nos aspernatus est, sed sicut amatores ardentissimi, qui contemnuntur, circumibat omnibus occurrens, non vt grauaret, sed vt se super mentes excusaret. Venit in mundum factus est homo, occisus est, & neque sic amorem extinxit, sed magis accendit, & permanet obsecrans, vt clamat Paulus. Pro Christo legatione fungimur tamquam Deo exhortante per nos, obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo, sed horum nos nihil Deo conciliauit, ille vero nec ita nos deseruit, sed perseuerat, vt omnib⁹ modis nos ad se trahat.

2. Cor. 5.

32 *Epis. 5. quæ est ad Theodorum lapsum.*

ITEM vt ex amore Dei ipsum reuocet ad pœnitentiam, ait. Nemo enim nemo amator formæ quàm libet insanus aduersus adamatam tanto cõflagrat igni, quanto studio Deus nostram appetit salutem. Obserua in pręfationibus Hieremiæ, & passim apud Prophetas contemptum, fastiditumq; Dominum: iterum tamen aduolantem ac instaurantem amicitiam erga desertorem, secundum quòd scriptum est; Hierusalem Hierusalem quæ occidis Prophetas, & lapidas eos, qui ad te missi sunt, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallinas congregat pullos suos sub alis & noluisti. Et: Quoniam Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorũ, & posuit in nobis verbum reconciliationis.

Matt. 23.

2. Cor. 5.

Amor hominis ad Deum ingentia in nobis causat bona, & varia.
Cap. VII.

1 *Hom. 3. expositionis secundę in Cantica. Cant. 2.*

ORIGENS explicans locum illum Canticorum. Fulcite me floribus, stipate me malis: quia amore langueo, sic habet. Legens ipse vulneratæ charitatis ego sum, illa anima dicitur esse vulneratæ charitatis, quæ amore Dei saucia diurnis desiderijs nocturnisq; suspirat, aliud loqui nõ potest, audire aliud quid non vult, cogitare aliud nescit, desiderare aliud pręter ipsum vel sperare non libet. Anima quæ in tã felici ægritudine cõstituta est, dicit optime. Vulneratæ charitatis ego sum, & ab illo vuln⁹ accepi, de quo Isaias ait. Posuit me Dñs quasi sagittã electam. Tali vulnere decet Deũ percutere animas, ac salutarib⁹ vulneribus sauciare.

2 *Homil. 11. super Psal. Psal. 44.*

BASILIVS Speciosus forma prę filijs hominum, Symmachus legit, Pulchritudine pulcher es præ filijs hominum, Is Christus Dominus est cœlestibus bonis plenus, qui autem promotus est ad diuinum amorem huius pulchritudinis, cetera omnia quæ eaten⁹ diligebãtur, turpia esse conspiciũtur,

D &

Philip. 3. & reiectitia, vnde vt vidit Paulus hűc speciosum forma, & eum dilexit, omnia duxit vt stercora, vt Christum lucrifaceret. vnde dicens Christus; *Matt. 22.* Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo &c. hoc quod ex toto dicit diuisionem in alia nullam admittit. qui autem amicus Dei perfectus est, ei totam animam tribuit.

3 *Hom. 16. in Psal. 114.* ITEM exponens primum illius Psalmi versiculum; *Psal. 114.* Dilexi quoniam exaudiet Dominus vocem orationis meæ, vbi Propheta regius amoré quo in Deum animus eius ferebatur, asserit esse radicem ac originem ingentiũ bonorum, quorum vnum est tribulationes ac labores, æquo ac gratanti animo perferre; & propterea subintulit; Circundddrunt me dolores mortis, & pericula inferni inuenerũt me, tribulationem & dolorem inueni, & nomen Domini inuocaui. quæ omnia ob amorem in Deum amabilia mihi apparuerunt. *Rom. 8.* Hæc verba æquipollentia videntur illis, quæ dixit Paulus. Et ex eodem orta concremato pectore, quis nos separabit a charitate Christi? tribulatio? an angustia? an fames, an nuditas, an periculum, an gladius? &c. certius sum enim, quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro. Eodem tendit Dilexi &c. Circundederunt me dolores mortis, pericula inferni, tribulationem & dolorem inueni, & tamen nullum horum valuit animum bene erga Deum affectum a recto deducere &c.

4 *In libro cui titulus est, de regulis fusius disputatis to. 2* ITEM ad Monachos instituti eiusdem S. Basilij in responsione secundæ interrogationis; vbi interrogatus fuit qua ratione amor diuinus compa rari posset. postquã hominis iusti anima a peccatis purgata dicere valet, *Cant. 2.* Amore langueo, & vulnerata charitate ego sum, radij qui ab illa diuina & inexhausta pulchritudine originem trahunt (cui relata omnis alia sæculi pulchritudo vtilitas, ac deformitas est, & spurcitia) si quando sanctorum virorum quemquam circumfulsit, intolerabilem illorum in animis desiderij aculeum defixum relinquit, quo instigante clamant; Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est. *Psal. 119.* Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, *Psalm. 41.* ita desiderat anima mea ad te Deus, sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum quando veniam, & apparebo ante faciem Dei? Et ad Philippens. *Philip. 1.* Cupio dissolui & esse cum Christo, multo magis melius &c. Et iterum. Nunc dimittis seruum tuum Domine *Luc. 2.* secundum verbum tuum in pace. vehementer enim vitam hanc velut tætrum quendam carcerem abhorrebãt. Cum enim inexplebili intuendæ diuinæ pulchritudinis cupiditate flagrarent; exoptabant maxime statum in quo infatigabiliter, & perpetuo incessanter diuinam hanc, ac infinitam pulchritudinem contemplarentur, & diligerent, sublatis illis imperfectionibus, quæ eorum animas in sæculo hoc nequam remorantur a tanto bono intuendo ac amando.

5 *Lib. de vera virginitate ad Letoium Militẽsem Episcopum tomo 2.* ITEM sic ait: Sęculi amor menti hominis imbibitus in causa est, vt omnia terrena bona prodigat, nihili pendens non solum facultates suas, verũ etiam cibum, mensam, prandium, cenam, indumentum, cultum, somnum, honorem, existimationem, immo propriam vitam. Cuncta ista in pectore eius vilescunt, vt re potiatur amata, vt feminam cuius amplexus concupiscit consequi possit, domos scalis conscendit, intrepidus inter euaginatos enses progreditur, furens ac demens, non videns ingentia quæ ei imminent pericula in fœdando alieni viri thoro, cuncta vilescere facit amor. quòd si non potest suo potiri amore, viri nobilis & perillustris personam repræsentans, propriæ oblitus nobilitatis, ac generis, vilis homunculi habitum assumit, & equestris cum sit, plebeia indutus veste procedit. In summa omne appetibile negligit, siue diuitiæ, siue honor,

honor, siue fama, siue vita, dum amor
feminæ ardet in mente. ita qui Deum
diligit, & illi sollicite placere quærit,
non solum pecunias & opes, vt amato
satisfaciat & obtemperet, negligit, sed
vilipendit cibum, somnum, sęculi pom
pam & honorem, & propriam vitam,
vt Deo quem summe diligit, fruatur.
6 Diuino instigante amore rotas carni-
ficum, verbera, ignes, carceres, & be-
stias non expauescit, contemnit pre-
tiosas & deauratas vestes, vt vili in-
duatur tunica & sacco, quantumcun-
que perpendat in oculis hominum,
hæc omnia deliramenta esse, vult stul
tus ab hominibus haberi, vt diuina (si
ita licet dicere) insania sapienter insa-
nus, eo qui vere & summe amabilis
est pro affectus sui desiderio fruatur.
Huiusmodi amatorem ad se de terre-
nis perturbationibus euocans is qui
tam suauiter ac salubriter diligitur,
ait; exi de terra tua, & de cognatione
tua &c. ille vero vt quod cupiebat as-
piceret, amoris gratia errare iucunde
tolerabat, dicens, quis nos separabit a
Rom. 8. charitate Christi? Nouerat ille quòd
Matt. 10. qui amat patrem aut matrem plusquã
eum, non est illo dignus, nec eo frui
Luc. 14. meretur; & qui non renunciat omni-
bus quæ possidet, adhuc & animę suę,
amator Domini vocari dignus nõ est.
Huiusmodi amore flagrantem suaues
opes, & mortiferas suauitates, atque
delicias contemnere decet, tempora-
lemque gloriam & fastum, & speciem
corporis, dicens: mihi autem adhęrere
Psal. 72. Deo bonum est, ponere in Domino
Deo spem meam.
7 GREGORIVS exponens lo-
Li. 18. Moral. cap. 17. Iob 28. cum Iob: Et lapis solutus calore in æs
vertitur, sic habet. Tunc lapis solui-
tur calore, cum cor durum, atque a di-
uini amoris igne frigidum, eodem di-
uini amoris igne tangitur, vt in feruo
re spiritus loquatur; vt ad sequentem
vitam desideriorum æstu ardeat, quã
prius audiens insensibilis manebat.
ex quo ardore scilicet, & emollitur
ad amorem, & roboratur ad opera-
tionem, vt sicut prius durus fuerat in
amore sęculi, ita se postmodum fortẽ
exerat in amore Dei. Lapis ergo solu-
tus calore in æs vertitur, quia dura
mens superni amoris igne liquefacta
ad veram fortitudiuem commutatur.
quod bene per Isaiam dicitur: qui Isa. 40.
confidunt in Domino mutabunt for-
titudinem, fortitudinem mutamus cũ
conuersi tanta virtute præsens sæcu-
lum fugimus, quanta hoc ante quære-
bamus. bona autem hæc tam ingentia
amor quo Deum diligimus, diuinus
iste ignis, & calor in nobis operatur.
ITEM exponens Iob, locum Le- 8
uitici pertractans; Ignis in altari sem- Lib. 25. Moral. cap. 7. Iob 34. Leuit. 6.
per ardebit, quem nutriet sacerdos
subijciens mane ligna per singulos di-
es, & imposito holocausto desuper a-
dolebit adipes pacificorum, sic ait.
Altare Dei cor nostrum est, in quo iu-
betur ignis semper ardere; quia ne-
cesse est ex illo ad Dominum chari-
tatis flammam indesinenter accende-
re. Sacerdos ligna subijciens est fide-
lis quisque, qui ne in eo charitatis
flamma deficiat, debet in excitatio-
nem amoris exempla patrum, vel præ
cepta dominica ministrare. Debet-
que hoc fieri mane: quia mane pri-
ma die pars est postpositis cogitatio-
nibus vitæ præsentis hoc priori lo-
co quisque fidelium cogitet, vt qui-
bus valeat nisibus studium charita-
tis inflammet. & imposito holocau-
sto de super adolebit adipes pacifico-
rum. Nam quisquis in se ignem hunc
charitatis accendit, semetipsum ho-
locaustum desuper imponit: qui om-
ne vitium, quod in se male viuebat,
exurit. cum enim cogitationum sua-
rum interna considerat, & vitam re-
probam per immutationis gladium
mactat; in ara se sui cordis imposuit,
& igne charitatis incendit. de quã
hostia pacificorum adipes redolent:
quia interna nouæ charitatis impin-
guatio pacem inter nos, & Deum fa-
ciens odorem de nobis suauissimum
reddit.
ITEM exponens locum Iob, Quis 9
conclusit ostijs mare &c. & posui ve- Li. 28. Moral. cap. 9. Iob 38.
ctem & ostia, & dixi, hucusque venies
& non procedes amplius; & hic cõfrin-

ges tumentes fluctus tuos, ait. Quid est mare nisi cor nostrum furore turbidum, rixis amarum, elatione superbiæ tumidum, fraude malitiæ obscurum, cui Deus terminum posuit, ne omnia bona animæ subrueret. Circundat illud terminis suis; quia cor nostrum tentationibus timidum occulti donorum distributionibus mitigat, ne ad consensum mali veniat. Et posui vectem & ostia &c. Quid per vectem nisi robur charitatis accipimus? per ostia autem virtutes intelligimus. hæc itaque ostia scilicet operationum virtutes mare sæuiens dissipat, nisi eas ex occulto mentis opposita charitas adstringat. facile autem omne virtutum bonum tentatione cordis irruente destruitur, nisi ab intimis fixa charitate solidetur. Vnde & Paulus: *Coloss. 3.* Dum quædam virtutum ostia mari tentationis opponeret, illico eisdem ostijs quasi robur vectis adiunxit, dicens: Super omnia autem hæc charitatem habentes, quod est vinculum perfectionis.

10 perfectionis enim vinculum charitas dicitur; quia omne bonum, quod agitur, nimirum per illam ne pereat, ligatur. tentatore enim citius quodlibet opus euellitur, si solutum a vinculo charitatis inuenitur. si autem mens Dei dilectione constringitur, cum tentationum motus quælibet ei iniusta suggesserint, obicem se illis ipsa dilectio opponit, & prauæ suasionis vndas vecte intimi amoris frangit. *Iob 38.* Hucusque venies, quia dum electus quisque & tentatur vitijs, & tamen facere male suggesta renititur; quasi mare clausum tenetur. quod etsi intus tumultuosis cogitationum fluctibus mentem percutit, statuta tamé bene viuendi littora non excedit, quod mare quidem in tumorem se erigit, sed dum fixa deliberatione cordis illiditur, fractum reddit. Et quia omnia hæc ex Dei dono originem habent, dicit Deus ipsi Iob: quis conclusit ostijs mare? quasi diceret, mea sunt hæc dona, quibus posui terminum fluctuanti cordi tuo. vides quàm ingentia bona diuinus amor, & charitas in nobis operatur.

BERNARDVS: Anima, quæ 11 *Serm. 7. in Cantica. tom. 1.* diligit Deũ sponsa vocatur, hæc enim duo nomina sponsa & sponsus maxime indicant internos affectus. his enim omnia communia sunt, vna hereditas, vna domus, vna mensa, vnus lectus, vna caro. *Gen. 2.* Propter hunc relinquet homo patrem, & matrem &c. & erũt duo in carne vna. Sponsa itaque dicitur illa quæ amat, amat autem quæ osculum petit, non petit libertatem, non mercedem, non hereditatem, sed osculum more plane castissimæ sponsæ sacrum spirantis amorem, nec omnino volentis flammam dissimulare, quam patitur, non vtitur metaphoris, circũlocutionibus, ac ambagibus, quibus feminæ in re hac verecundæ vti consueuerunt: sed amore ingenti comite statim ait, osculetur me osculo oris sui, quasi dicat, *Psal. 72.* quid mihi est in celo, & a te quid volui super terram. Amat profecto caste, quæ ipsum quem amat quærit, non aliud quid præter ipsum amat sancte: quia non in concupiscentia carnis, sed in puritate spiritus. 12 Amat ardenter, quę ita proprio inebriatur amore: vt maiestatem non cogitet: *Psal. 103. Psal. 143.* Quid enim? respicit terram, & facit eã tremere, tangit montes, & fumigant, & ista se ab eo postulat osculari? ebria est? ebria certe, quia fortassis de cella vinaria mox egressa erat. O quanta amoris vis, quanta in spiritu libertatis fiducia. *1. Ioan. 4.* Perfecta charitas foras mittit timorem. *Cant. 1.* Nec dicit me osculetur iste, vel ille spõsus, vel amicus, vel rex, sed indeterminate loquitur, osculetur me; quemadmodũ & Maria Magdalena dixit, loquens de Christo Domino, quẽ in monumento non reperiens sublatũ credidit. *Ioan. 20.* Si tu sustulisti eum dicito mihi; vbi posuisti eum, & ego eum tollã, quem eum? non aperit: quia palam omnibus esse credit, quod a suo corde, nec ad instans recedere potest. Sic spõsa osculetur me, ait ille, qui nunquam a corde meo absens est. et cum postulet vt angeli hanc suam oratione deducant ad cubiculum sponsi, & ipsius cõspectui presentent, nõ ipsum nominat:

quia

quia amore accensa credit nomen sponsi omnibus conspicuum esse, & etiam cuius amore ipsa succensa sit.

13 *Serm. 28. in Cantica. Cant. 1.* ITEM in expositione illius loci Canticorum: Nolite me considerare quòd fusca sim, quia decolorauit me Sol, in tertia expositione huius sententiæ, sic ait, Sol iustitiæ Christus decolorauit me, cuius amore langueo, ac in vehementi animæ desiderio deficio, & sine sensu velut mortua iaceo exemplo illius, qui dixit, Memor fui *Psal. 76.* Dei, & delectatus sum, & exercitatus, & defecit spiritus meus, ergo instar vrentis Solis desiderij ardor peregrinantem in corpore decolorat, dum excruciat amantem dilatio, quis nostrũ ita sancto amore ardet, vt desiderio videndi Christum omnem colorem præsentis gloriæ, lætitiæque fastidiat dicens, & diem hominis non desideraui *Hiere. 17.* tu scis & Regius vates, renuit consolari anima mea, hoc est, præsentium bonorum inani lætitia despicit colorari anima mea.

14 *Serm. 43. in Cantica. Cant. 1.* ITEM in explicatione illius loci Canticorum, Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi inter vbera mea cõmorabitur, ait. Antea rex, modo sponsus, antea in accubitu suo, modo inter vbera sponsæ commoratur. Myrrha amara res est, dura & aspera tribulationum significat, ea sibi dilecti causa imminere prospiciens gratulabunda id loquitur, confidens se omnia viriliter perpessuram. Ibant Apostoli *Act. 5.* gaudentes a conspectu concilij: quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliam pati. Et propter illa omnia, quæ pro Christo dilectissimo patitur non fascem, sed fasciculum vocat: quia leue pro ipsius amore ducit, omne quod imminet sibi id enim *2. Cor. 4.* quod in præsenti momentaneum est & leue tribulationis nostræ &c. Fasciculum autem dicit non absolute, sed mihi quæ diligo, amanti. vnde dilectum nominat, ostendens dilectionis vim omnium amaritudinum superare molestiam.

15 *Serm. 51. in Can. 2.* ITEM ait, egressa sponsa e cella vinaria, statim loquitur: fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo. Creuit amor: quia incentiua *Cant. 2.* amoris plura solito fuerunt ex longa familiaritate, & colloquio cum sponso habito in vinaria cella amore plena mansit sponsa; post quæ omnia sponso more suo secedente illa præ amore languere se perhibet, quo enim gratiorẽ fuerat experta præsentiam, eo post modum absentiam molestiorem sensit: id enim quod vehementer concupiscitur dilatum accendit desiderium, cuius carentia vehementer cruciat animã: ideoq; ait, fulcite me floribus &c. Locus hic sic de ecclesia peregrinante intelligitur. In floribus nouella incipientium conuersatio demonstratur: in fructibus vero proficientium fortitudo, & maturitas perfectorum, his stipata mater peregrinãs cui viuere Christus est, & mori lucrum patienter tolerat præsentis vitæ incolatum. Quia *Philip. 1.* amore langueo, cum præsto est quod amatur, viget amor, languet cum abest: quod non est aliud, quam tędium quoddam impatientis desiderij, quo necesse est affici mentem vehementer amantis a re amata absente, dum totus in expectatione quantamlibet festinationem reputat tarditatem. Et ita 16 dicens, Fulcite me floribus &c. Postulat sibi accumulari bonorum operum fructus, cum fidei odoramentis, in quibus moram faciente sponso interim dum non venit, requiescat. Prospiciẽs *Matt. 25.* sponsus desolatam ac mętentem sponsam propter sui absentiam statim adest, & ait, læua eius sub capite meo, *Cant. 2.* & dextera illius amplexabitur me, non sustinet dilectæ molestiam, neque enim potest facere moram tantis desiderijs euocatus, felix anima illius, qui Deũ diligit, cuius Deus vno brachio sustentat caput, ne ruat, alterum ad amplexandum parans, vt sinu foueat. Ecce ex amore quem ad Deum habet quot ei bona proueniant.

ITEM exponens locum Cant. Reuertere, similis esto dilecte mi capreę, 17 *Serm. 74. in Cant. Cant. 2.* hinnuloque ceruorum agens, quomodo in bonum sponsæ ordinat sponsus præsentiam, & absentiam suam

D 3 istam,

istam, vt auidius reuocaretur, & fortius teneretur, ait. Modicum & iam non videbitis me, & iterum modicum & videbitis me, o modicum & modicum, o modicum longum, pie Domine modicum dicis, quod non videmus te? saluum sit verbum Domini mei, longum est, & multum valde nimis: verumtamen vtrunque verum modicum meritis, & non modicum votis habes vtrumque Habacuch, si moram fecerit expecta eum; quia veniens veniet, & non tardabit, quomodo non tardabit si moram fecerit? nisi q; ad meritum satis est, sed non satis ad votum, sed amans sponsa clausos habens oculos ad merita sua, vigiles autem ad vota sua, & ob grandem amorem, quem habet ad sponsum eius suspirãs præsentiam, clamat, reuertere ea velocitate, qua fertur caprea in montibus &c.

Ioan. 16. *Habac. 2.*

18 ITEM in expositione illius loci Cant. Num quem diligit anima mea vidistis, sic ait, o amor præceps, vehemens, flagrans, impetuose qui præter te aliud cogitare non sinis, fastidis cetera, contemnis omnia præter te, te contentus captiuam ducis rationem, & intellectum mirabiliter, triumphũ agens omnium rerum, en omne quod cogitat ista, quod loquitur, te sonat, te redolet, & aliud nihil ita tibi ipsius, & cor vendicasti, & linguam. num quem diligit anima mea vidistis? quasi vero hi sciant, quid cogitet ipsa non explicat verbis sponsi nomen, vt perpendas amorem hunc sanctum non lingua æstimandum esse, & verbo: sed opere & veritate. Et præterea, quoniam sicut idioma Græcum qui Græce peritus non est intelligere haud valet, sic & proprios amoris terminos ac nomina solus amans intelligit: alijs autem illum loquens apparebit barbarus. At isti vigiles quia idioma amoris callebant docent dilectam. tenui eum nec dimittam. Dixit Iacob Angelo, cum quo luctabatur vsque mane postulans, vt eum dimitteret, quia viderat appropinquantem auroram, non dimittam te nisi benedixeris mihi, & benedixit ei in eodem loco, & post dimisit illum, Sponsa autem etiam benedictione consecuta, inuento eo, quem diligit anima eius, ait. Tenui eum nec dimittam: dimittere eum non vult, nec ille forsan minus teneri vult, de quo dicitur: deliciæ meę esse cum filijs hominum, quid hac copula fortius, quæ vna duorum tam vehementi voluntate firmata est? tenui eum nec dimittam, & tenetur illa, iuxta illud, tenuisti manum dexteram meam, non teneret, nisi teneretur misericordia Dei.

In serm. 79 in Cantic. *Cant. 3.* *Cant. 3.* *Gen. 32.* *Psal. 72.*

19 AVGVSTINVS Statuto prius hoc indubitabili fundamento, quo ex moralium philosophorum sententia asseuerat amorem esse radicem ac originem, a quo totum quod bonum est, & totum quod malum est originem trahit, qui fons intus saliens duos riuos infundit, alter est amor mundi, cupiditas, alter amor Dei, charitas. Omnium malorum radix est cupiditas (inquit) omnium bonorum radix est charitas; amor Dei in causa est, vt ipsi infatigabili desiderio inhęreamus dilectio Dei ipsi nos copulat ac coniungit. Suge o apicula, suge, suge, & bibe dulcioris tui inenarrabilem suauitatem, immergere, & replere: quia ille deficere nescit, si tu non incipias fastidire, adhære ergo & inhære, sume, & fruere, si sempiternus gustus fuerit, sempiterna beatitudo erit, solus amor Deo nos vnit in hac vita, & id tanto felicius quanto fortius. vita cordis amor est, vnde fieri nequit, vt cor absque amore viuat. Vnde qui Deum amat, feliciter amat, & tanto felicius, quanto amplius. Hęc igitur est cordis nostri requies, cum in amore Dei per desiderium figitur, nec vltra quidquam appetit, sed in eo quod tenet quadam felici securitate requiescit & delectatur. et licet in vita hac mortali hoc omni no, & in integrum perfici non valeat; id tamen toto nisu ac viribus curare debemus, vt mens nostra curis nociuis non implicetur, sed in operibus Dei considerandis, tota versetur, diuinamque

In lib. cui titulus est, de substantia dilectionis & amoris. tomo 1.

que dulcedinem quoad fieri valet, assidue contempletur.

20 *In epist. 52. tom. 2.* ITEM habet hæc verba, tanto nobis melius est, quanto magis in Deum pergimus, & imus, quo nihil melius est, imus autem non ambulando, sed amando, & quanto purius eum diligimus, tanto magis nobis est præsens: quia ad eum non pedibus imus, sed moribus: non autem faciunt bonos vel malos mores, nisi boni vel mali amores. Ostendit Deum statuisse duo mandata, vnum de diligẽdo Deo, alterum de amando proximo, quibus tertium non apposuit de diligendo se ipso: quia præceptum hoc in mãdato de diligendo Deo, est imbibitum ac inclusum: qui enim Deum vere diligit, iste procul dubio seipsum amat. Sicut si Deo aliquid diligendo præponimus, vel æquamus, nos ipsos diligere nescimus.

21 *In expositione Psal. 49. tom. 8. Psal. 49.* ITEM exponit versiculum illum regij vatis, Holocausta tua in conspectu meo sunt semper. Holocaustum (ait) est sacrificium, quod Deo offertur, & totum igne consumitur; & est quidam ignis flagrantissimæ charitatis, quo animus inflammatur, charitate arripitur, & trahitur; sic vt membra cupiditati, & vanitati militare non permittat, sed totus homo exardescat igne diuini amoris: talia holocausta in conspectu Dei sunt semper.

22 *Psal. 62.* ITEM vbi nos legimus, Adhæsit anima mea post te, Augustinus sic habet. Agglutinata est anima mea. Vide desiderantem, vide sitientem, vide quomodo adhæreat Deo, nascatur in te iste affectus &c. si exortus iam est, mandet Deus nubibus vt pluant super illum, & crescat in arborem magnam, ita vt ex toto corde dicere valeas, agglutinata est anima mea. gluten charitas est qua anima Deo coniungitur, & quia ingentia hinc oriuntur bona subintulit regius psaltes, ipsi vero in vanum quæsierunt animam meam. non enim diaboli, mundus, aut caro ablaturi erant gluten: quis enim nos separabit a charitate Christi? tribulatio, an angustia &c. quę habentur in Paulo Romanorum ca. 8.

23 *Psal. 121.* ITEM super Psalmum, cuius initium est, Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi, sic ait, sicut amor immundus inflammat animam, & ad terrena concupiscenda, & peritura sectanda vocat perituram, & in ima præcipitat, atque in profunda demergit: sic amor sanctus ad æterna eleuat, & ad æterna inflammat, & ad ea quæ non transeunt, excitat animam, & de profundo inferni leuat ad cœlum, habet tamen omnis amor vim suam, nec potest vacare amor in anima amantis, necesse est, vt dicat, obligata anima amore terreno, quasi viscum habet in pennis, volare non potest, mandata vero ab affectibus sordidissimis sæculi tamquam extensis pennis, & duabus alis resolutis ab omni impedimento, duobus scilicet præceptis charitatis volat, & ad Deum ascendit volando, qui ascendit amando, quod antequam possit ei inhærens volandi desiderium gemit, & dicit. *Psal. 54.* Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo a medio iniquorum hominum, a palea ad horrea, vbi iusti soli erunt, & ideo in cantico Graduum ascendentium, & non descendentium clamat Dauid sanctus, *Psal. 121.* iucundatus sum in his, quæ dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus. (Nos legimus lætatus) Vox est hæc iustorum, qui inflammati amore Dei, dicunt, curramus, curramus; quia in domum Domini ibimus.

24 *Tract. 9. tomo 9.* ITEM in primam canonicam B. Ioannis Euangelistæ sic habet. si deformis femina uirum diligit pulchrũ, nõ continuo propter hoc efficitur formosa: at nos amando Deum efficimur pulchri: charitas enim animæ pulchritudo est. vnde crescente charitate ad Deum, ut crescat animæ pulchritudo necesse est.

25 *Tom. 1. epist. cuius titul. est, Augustini ad Hieron.* HIERONYMVS in epistolis uarijs, postquam dixit, colitur Deus charitate, quæ fit de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta subinfert. hæc merito dicitur fortis: quia

nemo eam vincit, sicut nec mortem? & sicut hæc inexorabilis est, cuncta ei, & subsunt, & subiacent, sic & Dei amori, vel amor dicitur fortis sicut mors, ex eo quòd symbolum in hoc habeat cum morte, quòd sicut hęc animam euellit a sensibus carnis, vt iam non loquatur, videat, nec sentiat, qui dum viueret, hæc vitalia opera exercebat; ita Dei amor a concupiscentijs carnalibus animam reuocat, ea omnia negligens sensibilia, in quibus antea delectabatur.

26 *In expositione ca. 4. epist. Pauli ad Ephes. Ephes. 4. 1. Reg. 18.*

ITEM ait Apostolus, Obsecro vos ego vinctus in Domino, &c. Vinctus in Domino vocatur Paulus, non solum quia in vinculis erat, & compeditus hanc dictabat epistolam, sed dicebatur vinctus charitate Christi, sicut dicitur: quòd conglutinata est anima Ionathæ, animæ Dauid, & de Apostolis habetur apud Isaiam cap. 45. post te sequentur vinctis ferro manibus: qui enim Christum diligunt, sequũtur eum charitatis vinculis colligati.

27 *Hom. 52. in acta Apos. tomo 3. Act. 26. 2. Tim. 2.*

CHRYSOSTOMVS exponens verba illa Pauli Actorum. Opto omnes qui audiunt fieri tales, qualis & ego sum, exceptis vinculis his, sic ait. Talis est anima cęlesti amore sublimis, vt pro ingenti ducat gloria vinctum esse pro Christo, vnde ad Timotheum, ait idem Apostolus. Memor esto Dominum Iesum Christum resurrexisse a mortuis ex semine Dauid secundum Euangelium meum, in quo laboro vsque ad vincula quasi male operans, sed verbum Dei non est alligatum. Vide non solum vincula, sed etiam quòd vt malefactor habitus amplificauit vinculorum gloriam. nam si quidem vinctus esset, vtpote bene agens consolationem quandam habuisset, nunc autem vt in malis deprehensus, & amor Dei in causa erat, vt nihil hæc curaret, nec mirum nam cum ij, qui fœdis amoribus capiuntur, nihil putant, vel gloriosum, vel pretiosum quàm quod ipsorum concupiscentijs seruit, & amasia fit eis omnia; multo magis qui talia amore flagrant nihil faciunt pretiosa, si autem non consideramus quę dicuntur, haud mirum est. imperiti enim sumus huius philosophiæ. Qui enim igne Christi captus fuerit, talis fit, qualis esse homo solus super terram habitans, adeo nihil curæ ei est gloria, & ignominia, sed sicut si solus habitaret, nihil curaret, ita & talis quoque non curat: tentationes autem sic contemnit, ac flagella & carceres, quasi in alieno corpore pateretur; quemadmodum si adamantinum possideret corpus. Ea autem quæ suauia sunt in hac vita, ita ridet & non sentit; sicut nos vel ipsi mortui corpora mortua: tantum autẽ abest, ne ab affectione quadã capiatur, quantum aurum quod igne probatur a macula abscedit, hæc omnia operatur amor hominis ad Deũ, si ingẽs fuerit.

ITEM sic inquit, amemus Deum, vt par est: hoc enim magna certe merces, hoc cęlorum regnum & voluptas, & delitiæ, & gloria, & honor, hoc lumen, hoc beatitudo infinita, vnde Propheta dixit. Quid enim mihi est in cęlo, & a te quid volui super terram? ac si dixisset, nullius prorsus alterius rei nec cęlestis, nec terrestris, sed tuo vnius desiderio teneor, hoc sane amor est, hoc amicitia, hoc modo si amauerimus, nec præsentia bona, nec futura quicquã esse ꝑ amore eo arbitrabimur. 28 *Homil. 5. in epist. ad Roman. 10. 4. Psal. 72.*

ITEM explicando locum Pauli, diligentibus Deum omnia cooperatur in bonum: uel ut Chrysostomus legit: scimus autem ꝙ ijs qui diligũt omnia simul adiumento sunt in bonũ, sic habet, cum dicit omnia, & ea item quæ molestiora esse uidentur dicit, nam ut afflictio, ut inopia, ut carcer, ut fames, ut mors, ut quoduis aliud ingruat, potest Deus hęc omnia in contrariũ commutare, hæc est immensa ipsius potentia, quæ grauia esse uidentur, ea nobis leuia reddere, & ad auxiliũ nostri conuertere. Quapropter non ait, ꝙ ijs, qui Deum diligunt, nulla accidit res, quæ aduersa sit, sed ꝙ ea adiumento est ad bonum. Deus enim iis qui ipsum diligunt, & hæc & multo his maiora præstat, una enim re solũ opus est, ut illũ uide- 29 *Hom. 15. ad Rom. codẽ tomo. Rom. 8.*

videlicet germano amore prosequare, & omnia alia subsequuntur. Sicut enim ijs qui illum non amant, vel ea etiam nocent quæ auxilium afferunt, sic econtra diligentibus Deum auxilio sunt, ea etiam quæ nocumentum afferre videntur.

Amor Dei, & diuinæ pulchritudinis leuem facit laborem.
Cap. VIII.

1 Li. 6. in epistol. Pauli ad Rom. in exposit. c. 8. Rom. 8.

ORIGENES enarrans illa verba Apostoli, quis nos separabit a charitate Christi, &c. habet hæc, postquam numerauit Paulus inenarrabilia Dei beneficia, ac dona, concludit: quis ergo nos separabit a charitate Christi? tribulatio? quasi dicat, tot, tãta, tamque præclara sunt beneficia, quæ a Deo nobis collata sunt, vt propter illa ita radicati, & fundati simus in charitate Christi, vt nullus nos ab ea possit separare. Tribulatio si venerit, dicemus ad Deum: In tribulatione dilatati sumus. *Psal. 4.* angustia si fuerit mundi, dilatabitur in tabernaculis amplissimis Dei, persecutionem si patiar, & cõfitear Christum coram hominibus, certus sum quòd ille me confitebitur coram angelis Dei, & Patre meo, qui in cęlis est. *Matt. 10.* Fames si affuerit, turbare me non potest: quia habeo panem vitæ, qui reficit animas esurientes. *Ioan. 6.* Me nuditas non confundit: indutus sum enim Dominum Iesum Christum, & mortale hoc induet immortalitatem. *Rom. 12. 2. Cor. 15.* Periculum non timeo: Dominus enim illuminatio mea quem timebo? *Psal. 26.* Gladius terrenus terrere me non potest: habeo enim gladium spiritus, quod est verbum Dei. *Ad Heb. 4.* *2* Quando hæc omnia super me venerint, illa in Dei amore me ita firmabunt, vt dicere tunc possim, quoniam propter te mortificamur tota die: non sufficit mihi vna hora mori pro Christo, vel cruciari, sed tota die, id est omni vitæ meæ tempore exiguum est quod patimur omnes, ideò clamabo. In his omnibus superamus nos, non nostra virtute, sed per eum qui nos dilexit; dum enim in illius amore pendemus sensum doloris non recipimus. Charitas eius, qui nos dilexit, affectus nostros ita in se eiusque amorem rapuit, vt dolores, cruciatus, imminentiaque mala terrena non sentiamus; quia vulnerata charitate ego sum: *Cant. 3.* vulnera autem charitatis vulnera carnis sentire non sinunt *3 Homil. 2. in lib. Iudicũ.* Paulus aiebat, neque mors, neque vita, neque præsentia, neque futura &c. poterunt nos separare a charitate Dei. *Rom. 8.* Nos autem vtinam dicamus, quia nec aurum, neque argentũ, nec voluptas carnis, nec gloria sæculi, nec liberorum, aut coniugis amor poterit nos separare a charitate Dei.

4 In epis. 22. quæ est ad Eustoch. de custo. virg. Gen. 29.

HIERONYMVS sic habet, nihil amantibus durum est, nullus difficilis cupienti labor est. intuere quanta passus fuerit Patriarcha Iacob, qui vt Rachelem in coniugem consequeretur æstu vrgebatur & gelu; & tamen videbantur dies pauci præ amoris magnitudine, cum tamen septem annorum spatia voluerentur in tam grandi labore. Amemus & nos Christum, & facile videbitur omne difficile, & iaculo illius vulnerati per momenta dicemus. Heu me: quia incolatus meus prolongatus est &c.

5 In epistolã Pauli ad Philomenẽ Tomo 8.

ITEM postquam statuit in ea epistola, mentem Apostoli fuisse persuadere Philemoni Colossensium prædicatori, seu Episcopo, vt ignoscat Onesimo seruo, qui aufugerat ab hero suo ablatis furto rebus ab ipso, hunc instruxit Paulus, in carcere conuertit, & baptizauit, scripsitque domino Philemoni, vt eum in gratiam pristinam reducat, ipsiq; ignoscat. In carcere morabatur Paulus (ait Hieronymus) vinctus catenis, omni destitutus humano solatio, discipulis orbatus, & priuatus, vt hac careret consolatione, lucem non videns, laboribus vndiq; circumuallatus, ibique Dei amor vrget ipsum, & impellit, ita vt nihil aliud curet, nisi Christi honorem, sui oblitus totum se consecrat bono fugitiui serui; quia Christi amor ita vehemens

erat,

erat, vt leuia faceret omnia quæ in carcere gerebantur, nihili pendens honorem, famam, famem, vitam, principum odia &c.

6 *Hom. 63. ad popul. to. 5.* CHRYSOSTOMVS sic habet. Magna vis est charitatis, ab omnibus separat, & amato animã alligat. si Christum ita dilexerimus, omnia pręsentia vmbra, omnia imago videbuntur, & somnium dicemus & nos. quis nos separabit a charitate Christi? tribulatio an angustiæ? &c. Non dixit pecuniæ, an diuitiæ, an ornatus: hæc enim valde vilia, & deridenda sunt: sed quæ videntur esse grauia posuit: fames persecutiones, mortes, & ille quidé, & hęc tamquam nihil essent, contempsit.

7 *Hom. 65. ad populũ eius tomi.* ITEM persuadens laborum tollerantiam, in filiorum necibus patientiam &c. ait. Quomodo vero in ęgritudine positus, & doloribus Deo gratias habere poteris? Si eum legitime diligas, nihil est, quod non superet amor cum desiderio: cum autem & Dei sit desiderium omnium est altissimum & neque ignis, neq; ferrum, neq; paupertas, non infirmitas, non mors, nec aliud quid huiusmodi graue videbitur talem amorem possidenti, sed omnia deridens, ad cęlum volabit, & illic moratibus nihilo se gereret indignius aliud intuens nihil, non cęlum, nõ terram, non mare, sed ad vnam tãtum pulchritudinem illius gloriæ: & nec eum præsentis vitæ tristia humiliabũt, nec extollere suauia poterunt, & voluptatem habentia; capiamur igitur hoc amore; huic enim par nihil. vt itaq; per

8 experientiam discamus hanc spiritualem lætitiam, & beatam vitam, & mille bonorum thesaurum, omnia dimittentes illam charitatem retineamus, & sicut pecunias colligere volentes, & hanc sæcularem exercentes mercaturam latronum insidias, piratarum incursus sustinent, & prorsus omnia cum magna subeunt promptitudine propter lucri expectationem, & diuitiarum amorem nullum capientes tristium sensum; eodem & nos modo diuitias hic nobis confluentes, & spiritualem cogitantes mercaturam gaudere decet, & exultare cõsiderantes ęterna, quæ non videntur, amplectentes diuinam charitatem, quæ omnia reddit facilia.

AMBROSIVS adducit in exemplũ Patriarchas, vt imitantes eorum exempla resurgamus ad vitam, & inter alia extollit fidem, & obedientiam Abrahę in immolatione filij generare se filium posse senex credidit, immolare posse se filium pater iudicauit, nec patrius trepidauit affectus, cum senis dexterã pietas adiuuaret. Sciebat enim acceptiorem Deo filium immolatum esse quam sanum. Adducit filium ad sacrificium, & quem sero susceperat, cito obtulit, nec paterni nominis appellatione reuocatur. Cum ille patrem vocaret, hic filium; chara quidé nominũ pignora, sed amabiliora præcepta, itaque licet compaterentur corda, vota durabant, &c. Vnde nos quoq; Deum omnibus, quos diligimus, præferamus patri, fratribus, matri, vt possit nos seruare dilectos, sicut in Abraham vberiorem remuneratorem, quam ministrum videmus. obtulit enim filium pater; sed Deus non sanguine, sed pietate placatur. ouem pro homine demõstrauit, quò magis ostenditur, quam religiose obtulerit, quem tam liberaliter receperit, & tu si Deo munus tuũ offeras, nõ amittes, sed auari sumus. Deus vnicum filium morti pro nobis obtulit, nos nostros negamus. 9 *In oratione de fide resurrectionis to. 3.* *Gen. 22.*

Amor Dei, vel timor ad bene operandum nos ducat, Sancti tamen amore potius, quàm timore ad opus bonum trahebantur, & id quare. Cap. IX.

ORIGENES ait, Postquam sponsa oscula meruit ab ipso sponsi ore suscipere, & vberibus eius perfrui statim subintulit. Meliora sunt vbera tua super vinum. nos legimus. Meliora sunt vbera tua vino. Adolescentulæ vero, quæ nondum ad id beatitudinis peruenerant, neq; summam perfectionis acceperant, neque vsu, & 1 *Hom. 1. expositionis secundę in Cant. to. 2.* *Cant. 1.*

operi-

operibus fructus perfectæ charitatis expleuerant, vt expertæ dicere valerent. Meliora sunt vbera tua super vinum, videntes tantum sponsam delectari, & refici ex vberibus sponsi tamquam imitatrices perfectionis eius, & desiderantes ijsdem vestigijs incedere promittunt diligemus vbera tua super vinũ (nos habemus in nostra editione vulgata.) Memores vberũ tuorum, quasi dicant. nos nondum in id perfectionis ascendimus, vt iam diligamus vbera tua plusquam vinum; gerimus tamen spem, vtpote adolescentulæ, quod ad id ętatis perueniemus, in qua ali possimus ab vberibus Dei, eorumque dulcedinem sentire. quando Christus profecerit in nobis ętate, & sapientia, tunc diligemus sponsi vbera super vinum.

2 *Serm. 9. in Cantica.* BERNARDVS: Sponsa in exordio libri Canticorum ardẽti desiderio vocauerat sponsum clamans, Osculetur me osculo oris sui, sponsa ergo sponsum adesse pręsentiens, eius vocationi præsentiam suam exhibens; verecundari cępit, sui ipsius considerans audaciam, quam reputabat maximam, ex eo quod creatura contemptibilis *Cant. 1. 1.* vermiculusque terræ reptans creatorem, ac sponsum summæ auctoritatis vacuerat, moxq; conuersa ad ipsum temeritatem (pro vt valet) excusare conatur: quia meliora sunt, inquiens, vbera tua vino q. d. Si altũ sapere videor, *Cant. 1.* tu fecisti o sponse, qui in dulcedine vberum tuorum tanta me dignatione lætasti, quatenus omni metu depulso non mea temeritate, sed tua charitate audeam plus forte, quam expediat, audeo sane pietatis memor, immemor maiestatis; duo enim sponsi vbera duo in ipso sunt ingenitæ mansuetudinis 3 *Rom. 2.* argumenta, q; patienter expectat delinquentes, & clementer recipit pœnitentes. de primo dicitur. an diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis contemnis? an ignoras, quia benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? de secundo vbere legis, quacumque hora ingemuerit peccator, peccatum suum remittetur, & Ezech. 18. & Isa. 55. derelinquat impius vias suas, & vir iniquus cogitationes suas, & reuertatur ad Dominum, & miserebitur eius, & ad Deum nostrum, quoniam multus est ad ignoscendum; huius ergo geminæ bonitatis experimento in eam fiduciam deuenit sponsa, vt peteret osculum, quid mirum si sic præsumo de te sponse, quæ de tuis vberibus tantam sum experta abundantiam suauitatis? ergo ad audendum me prouocat dulcedo vberum tuorum, non confidentia meorum meritorum.

ITEM explicans locum Psalmi. 4 *In libro de eligendo Deo.* Confitemini Domino quoniam bonus Inquit, quidam confitentur Dominũ, quia potens est timore ad id instigante, potius quam amore. alij cõfitentur *Psal. 117.* ei, quia bonus est, non in se, sed ipsis, de quibus dicitur in Psalmo. Confitebitur tibi cum benefeceris ei. alij confitentur Domino, quoniam bonus est absolute, sicut filij, qui non acceperũt spiritum seruitutis iterum in timore, sed spiritum adoptionis filiorum Dei, in quo clamant, Abba pater, & quia modus hic diligendi pertinet ad perfectiores de hoc loquitur Propheta regius, cum ait, Confitemini Domino quoniam bonus. Oriatur confessio ex *Rom. 8.* amore potius quam timore.

ITEM alloquens sponsa sponsum ait, Memores vberum tuorum super 5 *In libr. cuius titulus est modus bene viuendi ad sororẽ suã. ser. 3.* vinum recti diligunt te, idest memores gratiæ tuæ, ac misericordiæ tuæ, & beneficiorum tuorum diligunt te illi, qui recto sunt corde amore impellente operantur.

ITEM exponens locum ex Habacuc cap. 3. Incuruati sunt colles mundi ab itineribus æternitatis eius ait. 6 *Serm. 11. in Psalmũ qui habitat Abacuch. 3.* Incuruantur colles mundi, dum sublimes, ac potentes deuota subiectione inclinantur ad Dominum, & eius vestigia adorant, viæ autem Domini misericordia sunt, & iudicium relinquũt *Psal. 24.* celsitudinem suæ vanitatis, & crudelitatis, & ambulant semitas Domini modo timore, modo vero amore bonũ operantes.

ITEM exponens locum Canticorum Introduxit me rex in cellam vinariam 7 *Homil. 49.*

tiam ait, in his verbis loquitur sponsa cum adolescentulis, animabus, scilicet imperfectis, quas alloquens, & nominans illis sponsum, tribuit illi compellationem, ac nomen regis: quoniam perfectis verba faciens eum vocat spõsum, dilectum, fratrem, aliaq; nomina amorem redolentia; quia imperfecti in exordio, vtpote, qui timore, & non amore operantur bona, audiant nomina Dei, necesse est, quibus excitetur timor; perfecti vero, quia amore trahũtur ad bene, recteque viuendum, ideo illis non nomina terrentia, sed quę ad maiorem impellant amorem insinuantur, ac proponuntur.

8 *Serm. 51. in Cantica. Cant. 2.* ITEM exponens locum Canticorum, Læua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me, ait. quãdo animus hominis ad bene operandũ, non tam Dei timore, quam amore mouetur, & delectationibus, quæ sunt in dextera Dei dicẽs, In pace in idipsum dormiam, & requiescam. at quandoq; premitur a spiritu seruitutis, parumq; habet de spe, de timore plurimũ, non est ei pax, neq; requies fluctuante conscientia inter spem, & timorem, vinceteq; isto, de quo scribitur. timor pœnam habet, & ideo non est illis dicere: in pace in idipsum dormiam, & requiescam, quando, necdum se singulariter in spe constitutum dicere potest. sed si proficiens creuerit spes, & amor decrescente timore; huiusmodi anima singulariter in spe constituta videbitur, ac proinde in pace in idipsum dormiet, ac requiescet. istud est dormire inter medios cleros, hoc est, in medio timoris, ac spei, & amoris, vbi anima suauiter requiescit, & dormit.

9 *Lib. 21. Mor. cap. 1.* GREGORIVS Magnus explicat locum Apocalypsis 1. Vidi in medio septem candelabrorum aureorum similẽ filio hominis vestitum podere, & precinctum ad mammillas Zona aurea, & ait. Zona in pectore est refrenatio malorum in corde, ne hominem lædant, *Apoc. 1.* estq; aurea Zona. quia quisquis supernæ patriæ ciuis est, non iam timore supplicij, sed amore charitatis immunditiam deserit, bonumq; operatur.

AVGVSTINVS exponit locũ Pauli ad Gal. 5. Qui spiritu ducimini non estis sub lege. Sic habet. Sub lege est, qui timore supplicij, quod minatur lex, coercet se a malo, & operatur bonum, non amore iustitiæ, nondũ liber, nec penitus alienus a voluntate peccãdi. at si spiritu ducimini, non estis sub lege, quæ timorem incutit, nõ tribuit charitatem, quæ diffusa est non per legis litterã in cordibus nostris, sed per Spiritum sanctum, qui datus est nobis Hæc est lex libertatis, non seruitutis, charitatis non timoris, de qua ait Iacobus cap. 1. qui autem perspexerit in lege perfectæ libertatis, & permanserit in ea, nõ auditor obliuiosus factus, sed factor operis, hic beatus in facto suo erit. Vnde Paulus non lege terrebatur, vt seruus, sed condelectabatur legi Dei secundum interiorem hominem, non ergo iusti sunt lege timoris, quæ tormentum habet non delectationem: quia condelectantur legi Dei. 10 *Lib. de natura, et gratia contra Pelagianos tom. 7.* *Gal. 5.* *Iacob. 1.*

11 *Lib. de gratia Christi contra Pelagium to. 7.* ITEM explicãs locum ad Philip. c. 3. in quo Apostolus vocat iustitiam ex lege illam, in qua homo aliquid operatur propter legis mandatum addit, ꝙ iustitia ex Deo dicitur illa, quę datur per gratiam, qua suaue fit mandatum Domini, secundum id, quod habetur in Psalmo 118. Bonus es tu, & in bonitate tua doce me iustificationes tuas. Vbi Augustinus legit, suauis es tu, & in suauitate tua doce me iustificationes tuas, q.d. Doce me Domine, vt non formidine pœnæ seruiliter cogar esse sub lege; sed libera charitate delecter esse cum lege. *Psal. 118.*

12 *In Psalm. 149. to. 8.* ITEM ad alligandos reges eorũ in compedibus, & nobiles eorũ in manicis ferreis, ait. Christiani facti reges & nobiles in virtute sunt tamquam in compedibus, & tanquam in vinculis ferreis, ne progrederentur ad illicita, compedes acceperunt, & vincula ferrea verbi Dei ferrea sunt, quamdiu timent; ament, & vincula fient aurea. quia perfecta charitas foras mittit timorem. Quia timor torquet animam vinculum ferreum est, incipit a vinculis *Ioan. 4.*

lis

lis ferreis & finitur in torque aurea,
Prou. 1. de qua dicitur. Audi fili mi disciplinam patris tui, & ne dimittas lgem matris tuæ, vt addatur gratia capiti tuo, & torquis collo tuo; non tibi imponeret torquem auream, nisi prius te in compedibus ferreis alligasset.

13 *Lib. 3. officiorum c. 5 tomo 4.* AMBROSIVS ostendit, quòd iustus nihil iniustum facit, licet latere sciat, nihil agit sapiens, nisi quod honestum sit, rectum sinceritate, neque quidquam facit, in quo se crimine quoquam obliget, etiam si latere possit, sibi enim est reus priusquam ceteris, neq; tam pudenda apud eum publicatio flagitij, quam conscientia est, quod non fictis fabulis, sed verissimis iustorum virorum exemplis docere possumus. Hic ponit fabulam de annulo Gygis, in qua Plato ostendebat hanc veritatem; & sic concludit. Quid mihi opus est figmento annuli, cum possim docere ex rebus gestis, quòd vir sapiens, cum sibi in peccato non solum latendum sed etiam regnãdum videret, si peccatum admitteret, contra autem periculum salutis cerneret, si declinare flagitium, eligeret magis salutis periculum, vt vacaret a flagitio, quàm flagitium, vt sibi regnum
1. Reg. 26. pararet. Dauid fugiens a facie Saul cum ipsum regem dormientem offendisset, non solum ipse non percussit, sed etiam protexit, ne ab alio perimeretur. Dauid ergo salutem non prætulit innocentiæ; cum iam secundo facultate sibi tribuat regis necandi noluisset vti occasionis beneficio, quæ & securitatem salutis nescienti, & regnum offerebat exuli. Ioannes si; tacuisset, non esset occisus ab Herode prȩstare hoc illi potuit silentium suũ, vt non occideretur, sed quia non solum peccare se propter salutis defensionem passus non est, sed ne alienum quidem peccatum ferre, ac perpeti potuit, ideo in se causam necis excitauit, &c.

Amor bonis bonarum passionum est causa. & effectuum, ex malo autem amore mala consurgunt passiones, & effectus. Cap. X.

AVGVSTINVS sic habet, Amor inhians habe- 8 *Lib. 14. de Ciuit. Dei ca. 7. it. 9.*
re quod amatur cupiditas est, id autem habens, eoque fruens lætitia est, fugiens, quod ei aduersatur, timor est, idque si acciderit tristitia est: proinde mala sunt ista, si malus est amor, bona si bonus est amor. Ciues sanctæ Ciuitatis Dei in hac *Cap. 9.* peregrinatione secundum Deum viuentes metuunt, cupiuntque dolent, & gaudent: quia tamen eorum amor rectus est, habent has affectiones rectas, metuunt gehennam, cupiunt vitam æternam, dolent & ingemiscunt adoptionem, expectantes redemptionem corporis sui, gaudent, quia mors absorbetur in victoriam. Item metuunt peccare, cupiunt perseuerare, dolent in peccatis, gaudent in operibus bonis. Item secundum quod imbecilles sunt, aut fortes, vt vincant, vel succumbant tentationibus, metuunt tentari cupiunt tentari, dolent in tentationibus, gaudent in tentationibus: vt metuant tentari audiunt, Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto vos qui spirituales estis huiusmodi instruite in spiritu lenitatis considerans teipsum, ne & tu tenteris. Vt cupiant tentari audiunt bel- a
latorem quendam fortissimum huius Ciuitatis clamantem, Proba me Domine, & tenta me. Vt doleant in tentationibus intuentur lachrymas Petri. vt gaudeant in tentationibus, audiunt Iacobum Apostolum dicentem, Omne gaudiũ existimate fratres mei, cum in tentationes varias incideritis. Item non mouentur his affectibus boni propter semetipsos tantum, sed etiam propter alios, quos liberare cupiunt, & ne pereant metuunt, & si pereunt dolent, & gaudent, si liberãtur. Sicut Apostol⁹, qui aiebat gaudere cũ gau-

gaudentibus, foris pugnæ, intus timores, & alibi. magna tristitia mihi est, & continuus dolor pro fratribus meis hi affectus de amore boni, & sācta charitate venientes boni sunt, vnde habere has passiones in hac vita, bonum est in bonis; vita recta habet affectus rectos, peruersa peruersos.

3 *In Psalmū 9.10.8.* ITEM exponens illum versiculū Psalmi In laqueo isto, quem absconderunt comprehensus est pes eorum, loco cuius Augustinus legit in muscipula ista, quam occultauerunt, comprehensus est pes eorum. Muscipula, inquit, vel laqueus occultus est occulta cogitatio, pes autem animæ est amor, qui si prauus fuerit dicitur cupiditas, seu libido, cum autem rectus charitas: amore enim mouetur anima ad locum quo tendit. Locus autem animę est in delectatione, quo se per amorem peruenisse lætatur, delectatio autem perniciosa sequitur cupiditatem; fructuosa autem charitatem. Pes ergo peccatoris comprehenditur in laqueo, quē occultat; quia cum fraudulentam actionem consecuta fuerit delectatio, cum eos tradiderit Deus in concupiscentias cordis eorum: vt ait Paulus ad Rom. 1. iam illa delectatio illos ligat, vt inde abrumpere amorem, & ad vtilia conferre non audeant: quia cum conati fuerint dolebunt animo tamquam pedem de compede exuere cupientes, cui dolori succumbentes a perniciosis delectationibus nolunt abscedere. in laqueo ergo, idest, in fraudulento consilio comprehensus est amor eorum, qui per fraudem peruenit ad vanam lætitiam, qua comparatur dolor.

4 *In expositione Psalmi 136. super flumina Babylonis, &c. tom. 8.* ITEM sic habet. Si sumus ciues Sion, in hac Babylonia, in hac confusione captiui sumus, & vt tales oportet, vt non solum decantantes super flumina Babylonis, sed & ista faciamus affectu cordis pro religioso desiderio æternæ ciuitatis. habet & hæc Ciuitas, quæ Babylonia dicitur, amatores suos consulentes paci temporali, & nihil vltra sperantes, totum gaudium suum ibi figentes, & ibi finientes, iusti sunt super flumina Babylonis. hæc autem sunt omnia, quæ hic amantur, & transeunt flumina Babylonis sunt officia omnia potentatus, sæculi dignitates, in quæ non se mittunt iusti, sed sedent super flumina Babylonis, & flent, vel alienam miseriam, vel se ipsos, qui in Babylonia capti esse meruerunt, ibi flebant, dum recordarentur Ciuitatis Sion. o sancta Sion, vbi nihil fluit, sed omnia stant, ne mergamur in fluminibus Babylonis, sed flentes sedeamus. multi flent fletu Babylonico, qui & gaudent gaudio Babylonico: quia gaudent lucris temporalibus, & flent damnis. Flere debes, sed recordando Sion; si sic fles, etiam quando tibi secundum Babyloniam bene est, flere debes. Vides gaudium, & tristitiam, quæ in ciuibus Sion reperitur in rebus consistere spiritualibus, & animæ; sicut econtra in ciuibus Babylonis, quam ędificat pessimus amor sui, vsque ad contemptum Dei, lachrymæ, & tristitia, delectatio, & gaudium inchoari, & finiri in ijs bonis, quæ temporalia sunt, & caduca. Hi audire non merentur cantica Sion. Babylonia te portat, Babylonia te continet, Babylonia te mittit, Babylonia de te loquitur, non nosti canere, nisi quod fulget ad tempus, & vis cantica Sion, vt ea subsannes, & irrideas. Gaudia superna ciues Babylonici nec habent, nec merentur; sed illi soli, qui Deum diligentes ciues sunt sanctæ Ciuitatis Sion. 5

6 *Lib. 8. in c. 26. Is. 10. 4.* HIERONYMVS in expositione loci illius, Propterea visitasti, & contriuisti eos, & perdidisti omnem memoriam eorum, aduertit septuaginta interpretes transtulisse, & vertisse. idcirco induxisti, & perdidisti omne masculum eorum, eo quod ijsdem tribus characteribus, & litteris apud Hebræos scribitur memoria, & masculus; occasione huius ait. hac verbi ambiguitate deceptum arbitrantur Saul. quando pugnauit contra Amalech, & interfecit omnem masculinum eorum: Deo enim præcipiente, *1. Reg. 15.*

piente,

piente, vt deleret omnem memoriam Amalech sub cœlo, ille pro memoria non tam errore, quam prædę seductus cupiditate masculos interpręratus est, nesciens illud Apostoli. Nolite errare; Deus non irridetur. vbi vides, ex amore deordinato prædæ, & bonorum quæ Amalechitæ possidebant, falsam voluntatis diuinæ accepisse intelligentiam, & diuinum præuaricasse mandatum, in quem propter id Deus tam acriter animaduertit.

Gal. 6.

7 BERNARDVS ait: currus quo homines proficiscuntur ad gehennam, vel ad vitam ęternam, quattuor habet rotas, illas scilicet, quattuor affectiones animæ notissimas, amorem, & lętitiam, timorem, & tristitiam. amant enim reprobi temporalia, & lętantur, cum malefecerint; sed hunc amorem, & hanc lætitiam sequitur timor, & tristitia sempiterna. Electi vero ponunt primas rotas timorem, & tristitiam, posteriores amorem, & lętitiam: ipsis etenim commutatur timor in charitatem, tristitia in lętitiam sempiternam. vbi vides primam malorum rotam, qua in infernum ducũtur malum amorem esse.

In ser. 35. ex paruis.

Prou. 2.

8 ITEM explicans locum: siue ad austrum, siue ad aquilonem arbor ceciderit, ibi erit, ait. Arbor homo est, qui exciditur in morte, & quocumq; ceciderit, ibi erit: quia ibi te iudicabit Deus, vbi inuenerit, ibi erit immutabiliter. Videat quo casura sit, antequam cadat: quia postquam ceciderit, non adijciet, vt resurgat; sed vt nec se vertat. quo vero casura sit arbor, si scire volueris, ramos eius attende, vnde maior est copia ramorum, & ponderosior, inde casuram, ne dubites, si fuerit tunc excisa. Rami nostri amor, & desideria nostra sunt, quibus ad Austrum extendimur, si spiritualia fuerint, si carnalia ad Aquilonem, vnde panditur omne malum, ea vero præponderant, quæ secum traxerint corpus. vincit anima, si peccatum non regnat in nostro mortali corpore, si exhibentur membra vestra seruire non iniquitati ad iniquitatem, iustitię in sanctificationem. ecce vbi Bernardus summam totius boni, & mali ad amorem reducit, & desideria humana, quæ ducunt hominem in interitum vel in vitam æternam.

Serm. 49. ex ijsdem.

Eccl. 11.

Rom. 6.

Amoris, & dilectionis Dei ordo, ac modus in ea seruandus.
Cap. XI.

1 ORIGENES exponens locum: Introduxit me rex in cellam vinariam, ordinauit in me charitatem, sic habet. introduxit me rex in cellam vinariam, vt implear vino lætitiæ, & Spiritus sancti, vt ordinetur in me charitas, sitque constitutus ordo in dilectione rerum, vt scilicet prius diligatur Deus, quam cetera omnia; quoniam sicut scriptum est ex testimonio Christi Domini, qui diligit patrem plusquam me, non est me dignus; ordinata igitur charitas est in viris perfectionem sectantibus. vnde Iesus Saluator noster astruens hũc ordinem in Euangelio dixit. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, &c. Proximum autem non dixit diligendum ex toto corde, sed subiunxit. diliges proximum tuum sicut te ipsum. inimicos vero diligere sicut nos ipsos, non præcepit; sed simpliciter dixit, diligite inimicos vestros, ne odiatis illos, &c.

Homil. 2. expositionis primę in Cantica. Cant. 2.

Matt. 10.

2 ITEM ait. Tunc charitas est in nobis absque ordine, quando homo diligit id, quod diligendum non est, aut vero diligit maiori amore, quam res illa mereatur, ac digna sit, vel certe minus, quàm debeat. in paucis residet ordinata charitas; quæ consistit in hoc, vt Deum absque modo, & mensura diligas, eum amans ex toto corde tuo, anima, ac mente, totum, quod in te est, illi tamquam Domino creatori, ac patri tribuens. vnde si Deum non diligis, quantum vires suppetunt tuæ, ordinem in amando non seruas. Proximum vero dilige, sicut te ipsum ęqualitatem inter te, & ipsum seruans talem, vt eum diligas tamquam eum, qui

Homil. 3. expositionis secunda in Cantica eũdem interpretans locum.

Digitized by Google

qui est membrum eiusdem capitis, cuius & tu es, attendens principalioribus membris ampliorem dilectionem deberi quam alijs, & secundum ordinem dignitatis, ordinem futurum in amando inter inimicos vero illum diligere plus debemus, qui minus malus est, quam eum, qui omni ex parte perditissimus est, & sceleribus plenus. in quo sequeris ordinem, quem Deus seruat, qui melioribus exhibet maiora amoris signa, & officia. quando in hominibus non reperitur ordo iste, qui in diligendo est traditus, de illis scriptum noueris, quia amore lãgueo, vel vt Origenes legit, vulneratæ charitatis ego sum.

3 *Serm. 10. in Cantica*

BERNARDVS exponens locum. Non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos, ait. Sicut Deus nos dilexit dulciter, sapiẽter, & fortiter. dulciter, quia carnem induit: sapienter, quia culpam cauit: fortiter, quia mortem sustinuit. sic nos debemus illum diligere: dulciter, ne mundi gloria seu carnis voluptatibus abducaris, dulcescat tibi præ his Christus Dominus: sapientia tua ne seducaris spiritu mendacij, & erroris, lucescat tibi veritas Christus: ne aduersitatibus fatigeris, confortet te virtus Dei Christus. zelum tuum inflammet charitas, informet scientia, firmet constantia, sit amor feruidus, sit circumspectus, nec teporem habeat, nec careat discretione, nec sit timidus, & vide ne forte tria hæc tibi tradita sint, dicente Domino. diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua. amor cordis ad zelum quemdam pertinere videtur affectionis, animæ vero amor ad iudicium rationis, virtutis autem dilectio ad animi potest referri constantiam, seu vigorem. dilige ergo Dominum Deum tuum toto, & pleno cordis affectu, dilige tota rationis vigilantia, & circumspectione, dilige & tota virtute, vt nec mori pro eius amore pertimescas, quoniam fortis est, vt mors dilectio. sit suauis, & dulcis affectui tuo Dominus Iesus contra male vtique dulces carnales illecebras, & vincat dulcedo dulcedinem, sicut clauum clauus expellit, sed sit nihilominus intellectu præuia lux, & dux rationi, vt cautus sis nimiam, & indiscretam vehementiam in tua conuersatione vitare. sit etiam fortis, & constans amor tuus, nec cedens terroribus, nec succumbens laboribus. Quando ægre ferebant discipuli Christi discessum in cœlum, audierunt. si diligeretis me, gauderetis vtique quia vado ad patrem. quid ergo? non diligebant eum, de cuius abscessu dolebant, diligebant quidem dulciter, sed minus prudenter, non rationabiliter, diligebant toto corde, non autem tota anima. dilectio eorum contra salutem eorum erat, vnde & aiebat. expedit vobis, vt ego vadam, culpans consilium non affectum. Præterea quando increpando repressit Petrum dicentem Christo loquenti de morte, absit a te Domine, non erit tibi hoc. non sapis quæ Dei sunt, hoc voluit dicere, non sapienter diligis humanum sequens affectum contra diuinum consilium, & vocauit Satanam, eo quod saluti, etsi nesciens, aduersatur, qui Saluatorem mori prohibebat. vnde correctus repetentem postmodum Christum triste verbum mori, non prohibuit, sed se commoriturum esse promisit, non tamen impleuit: quia necdum ad tertium peruenerat gradum, in quo virtute tota diligitur. erat enim adhuc infirmus, non ignarus mysterij, sed martyrij pauidus, non plane illa fortis vt mors dilectio tunc fuit, quæ morti succubuit, fuit autem postea, cum ex promissione Christi indutus fuit virtute ex alto. tunc demum tota virtute dilexit, cum nec vitæ suæ pepercit pro dilectione: ergo non abduci blanditijs, nec seduci fallacijs, nec iniurijs frangi toto corde, tota anima, tota virtute diligere est, & is est modus in anima in dilectione seruandus.

1. Ioan. 4.

4

Deut. 6.

ITEM sic habet. Rogo te, vt amorem

6 rem Christi ostendas sociabus tuis, nõ solum verbo, sed & operibus bonis. Tunc vere Deum diligis, si pro amore illius bona, quæ potes, operaris. Vnaquæque sancta anima debet in se monstrare amorem Dei, & verbis sanctis, & actionibus. Vnde sponsus in Cãticis Canticorum sanctam animam alloquitur dicens. Pone me, vt signaculũ super cor tuum, & super brachiũ tuũ. In corde sunt cogitationes, & in brachio operationes; ergo super cor, & super brachium sponsæ dilectus in signaculum ponitur: quia in sancta anima, quantum ab ea diligatur & voluntate, & actione designatur: quia amor Dei nunquam est ociosus, si vere est amor, magna operatur. Ecce modus diligendi Deum corde prius, deinde opere dilectionem ostendere.

Libro cui titulus est Mõdus bene viuendi ad sororem ser. 51. t. 2.

7 AVGVSTINVS differit confiteturque Domino propter ingentem dolorem, quem de morte cuiusdam amici sui conceperat. Obijt amicus meus, ait, quo dolore contenebratum est cor meum, & quidquid aspiciebam mors erat, & erat mihi patria supplicium, & paterna domus mira infelicitas, solus fletus erat dulcis mihi. miser tunc eram, & miser est omnis animus vinctus amicitia rerum mortalium. quo magis illum amabam, hoc magis mortem, quæ mihi eum abstulerat, tanquam attrocissimam inimicam oderam, & timebam mirabar me magis viuere, quia ille alter erã, viuere illo mortuo mirabar. Bene quidam dixit de amico suo, dimidium animæ meæ: nam ego sensi animam meam, & animã illius vnam fuisse animã in duobus corporibus, & ideo horrori erat vita: quia nolebam dimidium viuere, & ideo forte mori metuebam, ne totus ille moreretur, quem multum amaueram. O dementiam nescientem diligere homines humaniter: O stultum hominem immoderate humana patiẽtem: Onerabat me grandis sarcina miseriæ, quæ a te Domine leuanda erat, & curanda, sciebam, sed nec volebam, nec valebam eo magis; quia non mihi eras aliquid solidum, & firmum, cum de te cogitabam: non enim tu eras, sed vanum phantasma, & error meus erat Deus meus. Nam vnde me facillime, & in intima dolor ille penetrauerat, nisi quia fuderam in arenam animam meam diligendo moriturum, quasi nõ moriturum? & concludens ait. Beatus qui amat te, & amicum in te, & inimicum propter te. Solus enim nullum charum amittit, cui omnes in illo chari sunt. qui non amittitur Deus noster, Deum enim nemo amittit, nisi qui dimittit.

Lib. 4. confessionũ ca. 4. vsque ad cap. 9. to. 1.

8 ITEM sic habet. Omnia quæ in hoc mundo sunt diligenda sunt, vt subiecta diliget, vt famulantia diliget, vt arrham sponsi, vt munera amici, vt beneficia Domini, sic tamen, vt memineris semper, quod illi debeas, nec ista propter se, sed ista propter illum, nec ista cum illo, sed ista propter illum, & per ista illum, & super ista illum diligas. Caue ò anima, ne (quod absit) meretrix dicaris, si munera dantis plusquã amantis affectum diligis. Dilige illum pp se, diligit te propter se, dilige illum, vt fruaris illo, dilige te, vt diligaris ab illo, dilige in donis illius, quę data sunt ab illo, illũ tibi, & te illi dilige, hæc pura & casta dilectio est.

Libro de diligẽdo Deo tom. 9.

9 ITEM loquens de adolescente illo, qui vocati Domino dixit: Ibo prius sepelire patrem meum ait. Honorandus est pater, sed obediẽdum est Deo. Amandus est generator sed præponendus est creator. Hoc audiuimus in Cantico Canticorum dicente Ecclesia. Ordinate in me charitatem, hoc est, facite gradus, & cuiq; quod debetur restituite. Nolite anteriora posterioribus subdere, amate parentes, sed præponite Deum parentibus. Attendite matrem Machabæorum. Filij, inquit, nescio quomodo apparuistis in vtero meo, concipere vos potui, parere vos potui, formare vos non potui; illum ergo audite, illum mihi præponite, nolite attendere ne sine vobis remaneam.

In serm. 7. de verbis Domini super Matteũ tom. 10.

Matt. 8.

10 ITEM exponẽs locum. Qui amat animam suam perdet illam, ait. Sic est amanda anima, vt lucro potius mundi præse-

Hom. 37. ex quinqua

Digitized by Google

gina varijs tom. 10. Psal. 10. præferatur. Sunt ergo, qui peruerse animam suam amant, illi scilicet, qui diligunt animam suã in iniquitatibus: quia qui diligit iniquitatẽ, odit animam suam. odium aũt rectum animæ est, quod ab amore venit: quia qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam *Ioan. 12.* æternam custodit eam. Et infra. Primum illud attendat charitas vestra amores omnes, & dilectiones prius sunt in hominibus de se, & sic de alia re, quam diligunt. Si diligis aurum, prius te diligis, & sic aurum, quia si tu mortuus fueris, nullus erit, qui aurũ possideat. quicquid amaueris, aut hoc est, quod tu, aut inferius te est, aut superius: si inferius te est, quod amas, ad consolandum ama, ad tractandũ ama, ad vtendum ama, non ad illigandum. Verbi gratia aurum amas, noli te illigare auro: quia tu melior es, quàm aurum, quia non fecit Deus aurũ ad imaginem suam, sed te: aurum autem terra fulgens est, ergo posuit sub te aurum, ad vsum assumenda sunt ista, non eis vinculo amoris quasi glutino hærendum est. Assurge ab isto amore, quo amas inferiora quàm tu es, incipe amare paria, idest, quod tu es. Primũ ergo dilige Deũ, deinde teipsum; post hæc dilige proximũ tuum, sicut teipsum.

10 *In Psalmũ 15. to. 8.* ITEM exponens versiculum illũ. In quacumque die inuocauero te, ecce cognoui: quoniam Deus meus es tu, ait. Deus omnium quidem est; sed eorum Deus proprie dicitur, qui eum diligunt, qui illum tenent, & colunt. Nos ergo Deum amemus fratres pure, & caste: non est castum cor, si Deum ad mercedem colit: noli extra eũ aliquid ab eo quærere, ipse tibi sufficiet. *Ps. 15.* Non diligit caste vxor maritũ suum, quę propterea diligit, quia aliquid donauit, aut quia multum donauit; sed tunc diligit caste; quia eum propter se diligit. Deus verus est, & verax animæ maritus ad prolem sempiternę vitæ fæcundans, & steriles nos non esse permittens: illum ergo sic diligamus, vt aliud in eius dilectione non quæramus, & sit in nobis, quod cantauimus: In quacumq; die inuocauero te, ecce sciui (vel cognoui, vt nos legimus,) quoniam Deus meus es tu. Hoc est inuocare Deum gratis inuocare Deum. Ideo enim de alijs scriptum *Psal. 13.* est. Deum non inuocauerunt, quasi Dominum sibi inuocare videbantur, & petebant eum de hæreditatibus de amplificanda pecunia. de prolonganda vita ista, de ceteris temporalibus rebus, de his dicitur, Deum non inuocauerunt. De quibus etiam subditur. Ibi trepidauerunt timore, vbi non erat timor, timentes ne illis subtraheretur pecunia, &c.

Amandi sunt inimici. & quibus rationibus id conuincant sancti. Cap. XII.

ORIGENES sic habet. Murmurauit omnis multitudo filiorum Israel contra Moysen, & Aaron, dicens: Vos interfecistis populum Domini, cumque oriretur seditio, & tumultus incresceret; Moyses, & Aaron fugerunt ad tabernaculum fœderis, qui postquam ingressi sunt, apparuit gloria Domini, dixitque Dominus ad Moysem, recedite de medio huius multitudinis etiam nunc delebo eos. cumque iacerent in terra dixit Moyses ad Aaron. Tolle thuribulũ, & hausto igne de altari, mitte incẽsum desuper pergens cito ad populũ, vt roges pro eis; iam enim egressa est ira à Domino, & plaga desęuijt. Iubet De⁹, vt egrediãtur Moyses, & Aaron de medio multitudinis, vt eam desuper terram tollat, & illi iniuriæ, & lapidationis immemores, qua volebant eos perdere, vt veri Euãgelij discipuli potius q̃ legis procidunt ad pedes Domini, vt pro inimicis preces effundant: illis enim sæuientibus, vt interficerent eos, isti procidunt in faciem suam postulãtes veniam à Deo implentes mandatũ nouum, de quo Christus locutus est in Euangelio Ioannis vocans præceptum nouum: quia nunquam veterascit, & quia nouos reddit in spiritu eos, qui ipsum adimpleuit.

1 Hom. 9. in lib. numerorum to. 1. *Ioan. 13.*

ITEM

2 ITEM sic habet. Qui in animo statuerat suo Deum iratum per pœnitentiam placare arma sumat: quoniam statim dicere poterit: Amici mei, & proximi mei aduersum me appropinquauerunt, & steterunt, &c. vsque vanitates, & dolos tota die meditabantur. et vt inimicum vincere valeat, addat: Ego autem tanquam surdus non audiebam, & sicut mutus non aperiens os suum. tamquam surdus non audiebam, ne iniurijs irritatus malũ redderem pro malo; Sic me gerebam, ac si auditu carerem, & cum maledicerer, cum criminarer factus etiã sum sicut homo non audiens, & sicut mutus nõ aperui os meum. Ideo autem Domine Deus meus factus sum surdus, & mutus: quoniam in te Domine speraui. nisi enim sperassem in te, & credidissem tibi dicenti. Mihi vindictam, & ego retribuam, me ipsum vtiq; vindicassem: nunc autem memor præcepti tui: non vos vindicantes charissimi, sed date locum iræ: hæc intuens factus sum sicut homo non audiens, & non habens in ore suo redargutiones, vel increpationes, vt Origenes legit.

Hom. 2. in Psal. 37. tomo 2. Psal. 37. Deut. 32.

3 ITEM in expositione illius versiculi Obmutui, & humiliatus sum, & silui a bonis, & dolor meus renouatus est, sic ait. Cum consisteret peccator aduersum me, &c. humiliatus sum. Homo impius humiliari non vult, sed cogitat apud se verba contumeliosa, quæ ab inimico suo audiuit, & reprehendere alia similia in illum statuit, animo reddens illi malum pro malo. at vir probus humiliatur, ne reddat iniuriã pro iniuria, & addit, Silui non vtcumque, sed a bonis. quia etiã tunc cum frater amarulento est animo contra me: etiam bona verba sileo, ne vel illi ignem suæ perditionis inflammẽ. Grandis, & insignis est, cum maledicor benedicere, & ad eum pro illo preces effundere, sicut aiebat vas electionis Paulus, maledicimur, & benedicimus, blasphemamur, & obsecramus: & quia cum hęc facimus, mũdus cum suis hos ducit velut insensatos, ac stultos, quia propter ingentem stultitiam honoris sunt incapaces, nec sentiunt ea, quę magni pendere decet; ideo subdit Paulus. Tamquam purgamenta huius mundi facti sumus peripsema vsq; adhuc. Sed nos nolumus cum Apostolis purgamenta huius mundi fieri, sed potius iniurias præuenire, nosq; ipsos vindicare, cum Deus sibi reseruarit vindictam. Non sic fratres, sed si ad hanc tantam Apostoli perfectionẽ pertingere non valemus, vt dicamus, blasphemamur, & obsecramus; saltim cũ regio Vate cantemus: Cum cõsisteret peccator aduersum me, obmutui, &c. & dolor meus renouatus est. Aliquando vir iustus ad tantã euectus est perfectionem, ad tantã animi constantiã, & patientiã: vt iniurias nõ sentiat, sed inquantũ humana fragilitas valet, assimilatur Deo in hoc, quod sicut ipse iniurijs lacessitus non tristatur: ita & suo modo ille, qui ad tantam perfectionem non peruenit, silet, & ait, & dolor meus renouatus est. Amarulentũ verbum illi vulnus inflixit, & dolet: sed nihilominus tacet, & vt minus perfectus subdit, & concaluit cor meum intra me dolens corde concalescente feruet intra se, ac perturbatur, sed non eo vsque, vt sermonem proferat corde turbato. sed calore sui flammas per silentium decoquit, & intus comprimit eas.

Hom. 1. in Psal. 38. eod. to. Psal. 38. 1. Cor. 4. 1. Cor. 4. Psal. 38.

6 IDEM vbi exponit parabolam decem millium talentorum solum animaduertit indignationem Domini erga seruum suum tunc fuisse acrem, quando non condonauit offensam conseruo suo; tunc enim audiuit, Serue nequam, &c.

Hom. 7. in ca. 18. Matthai to. 3. Matt. 18.

7 IDEM exponens historiã de ficulnea habente folia sine fructu, ait. Marcus tradit cap. 11. quod cum Dominus venisset ad eam, nihil inuenit prę ter folia: non enim erat tempus ficorum. Quare ergo Dominus arefecit eam? Respondet, quòd fructus spiritus, de quibus Paulus loquitur ad Galat. 5. dicens: Fructus autẽ spiritus est, charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, &c. hi aliquando redduntur tempore suo, melius autem

Hom. 16. in Matthaũ in cap. 21. ipsius.

E 2 est,

est, quando circumstantibus aduersarijs, & prouocantibus ad non fructificandũ, protulerit quis fructus Spiritus sancti v. g. Vnus fructus est charitas, huius tempus est, quando non est difficile fructũ reddere charitatis, & diligere diligentem, & est quidẽ fructus Spiritus sancti, sed tamẽ in tempore suo. Si autem quis excitetur ad odium, circumueniatur, & insidias patiatur, & diligat insidiantẽ sibi: iste non in tempore ficuum fructũ dans charitatis beatus est. Alter fructus spiritus est gaudium; si hunc exhibet tempore persecutionum laborum iniurijs irritatus, qñ mille modis prouocatur ad pusillanimitatem, vt succumbat tristitia plenus, & tunc homo gaudet fructum dat non in tẽpore ficuum. Quia ergo Christus Dominus supra humanã naturam conatur nos erigere, ideo indignatur quando non fert homo fructũ, etiam si commodum non videatur tempus ficorum; & propterea ait in Psalmo: Ego dixi dij estis, & filij excelsi omnes. Arguens autem eos, qui nolunt esse dij, nec filij excelsi, subdit. Vos aũt sicut homines moriemini, si non secundum spiritum vixeritis, sed secundum carnem non reddentes fructum omni tempore, siue tempus sit ficorum, siue nõ, siue occasio se offerat ad bene operandum, siue ista desit.

8 *Lib. 7. contra Celsum Philosophũ tom. 4.* IDEM refert de Anaxarcho Philosopho, qui in vrnam coniectus lapideam, & iniustissime in ea attritus illatos cruciatus egregie contẽpsit dicens inter ingentia, quæ patiebatur supplicia, Tunde tunde Anaxarchi vtrẽ, ipsum vero haud quamquam tutuderis, Volens in his nos docere inimicorum iniurias & damna contemnenda, vtpote, quæ non philosophum hominẽ, sed corpus tantum philosophi contingerent. De Epicteto etiam philosopho narrat animum mire pacatum tempore quo herus, ipsius pedem confregit. Et insuper docet, quod celebris philosophus Plato introducit Socratem cum Critone disputantem, an vindicandæ sint iniuriæ, inimicique odiendi, & probat id humanum, & sapientem animum non decere.

9 *Lib. 8. contra Celsum* IDEM refert de Zenone, q̃ cum iniuriam pateretur à quodam, dixit illi. Dispeream, nisi te amicum conciliauerim. Item Lycurgus cum sub potestate sua accepisset virum, qui ipsius eruerat oculum, non solum tantam iniuriam, tamq; graue damnum non vindicauit, sed insuper ingentia in eũ cõtulit beneficia, spiritum imitatus regii Vatis, qui dixit. Domine Deus meus si feci istud, si est iniquitas in manibus meis, si reddidi retribuentibus mihi mala; decidam merito ab inimicis meis inanis. Persequatur inimicus animam meam, & conculcet in terra vitam meam. *Psal. 7.*

10 *In Epistola ad Demetriadẽ virginẽ to. 9.* HIERONYMVS exemplo eorum, qui in lege naturæ dilexerunt inimicos vult nobis istam persuadere legem dicens. Ioseph Patriarcha antequam audisset Prophetam dicentem, Vnusquisq; malitiam proximi sui obliuiscatur in corde suo; ille pro odio reddidit charitatem, & fratribus suis dilectionis affectum pro dolore testatus est, osculabatur singulos, & irriguis fletibus pauentium colla perfundens odiũ fratrum charitatis lachrymis abluebat, & pro malis bonum retribuẽs, in vita, & in morte patris, Apostolicũ præceptũ sub naturæ adhuc lege compleuit. Iob etiam antequam Dominus præciperet inimicos esse diligendos aiebat. Si lætatus sum ad ruinam eius, qui me oderat, & gauisus sum, q̃ inuenisset eum malum, si dixi in corde meo bene factum est. &c. *Iob. 31.*

11 *Lib. 2. sup caput 3. lamẽtationũ Hieremiæ tom. 4.* IDEM exponens locũ illum Prophetæ, Dabit percutiẽti se maxillam, saturabitur opprobrijs ait. Vt impleat Euangelicum virum, cui dicitur. Qui te percusserit in vnam maxillam, præbe ei, & alteram, quod illi quoque in culpa sint, qui reddunt malum pro malo, & dentem pro dente, oculum pro oculo ostendit Dauid dicens. Si reddidi retribuentibus mihi mala, decidam merito ab inimicis meis inanis. Quapropter illa Apostolica sententia magis tenenda est, quæ dicit. Si inimicus tuus esurierit, ciba illum, &c. *Hier. 31. Matt. 5. Psal. 7.*

Idem

Digitized by Google

12 *In Psalmũ 119. to. 7. Psal. 119.* IDEM exponens versum Psalmi. Cum his qui oderunt pacem eram pacificus, ait. Infelices nos linguam nostram continere non possumus, si nos aliquis offenderit, quasi vultum ostendimus pacatum; ceterum cor habet venenum, frequenter oramus, & non cõsideramus: quia si inimicitias habet anima nostra contra fratrem sine causa oramus. In Euangelio enim dicitur. *Matt. 5.* Si offers munus tuum ad Altare, & recordatus fueris ibi, quòd frater tuus habet aliquid aduersum te. Vide quid dicat? non dixit, si habes aliquid contra fratrem tuum, sed si aliquid frater tuus habet contra te; rem quasi iniustam videtur nobis imponere, si enim dixisset, si habes aliquid contra fratrẽ tuum, in nostra erat potestate, quod habeamus: nunc vero quid dicit? Si recordatus fueris, quod aliquid habet frater tuus aduersum te. Respõdeo ei. Non est hoc in mea potestate Domine. Si frater meus habet aliquid aduersum me, ego nihil habeo contra eũ. & quare non vis suscipere munus meũ, & dicis: Si offers munus tuũ, &c. Et tunc veniens offeres munus tuum. Ecce ego nihil habeo; si ille habet, ad me quid pertinet? Respondet tibi Dominus. Male serue intelligo animum tuũ, nihil habes contra fratrẽ tuũ? nihil habes? amas illũ? quare ergo saluari eum non vis? si amas illũ, vade roga eum ne ille contra te habeat, vt saluari possit, sed ostendis, quia non diligis eum, quia saluari eũ non vis. Vade roga eum, mitte te ei ad pedes eius, diebus, ac noctibus deprecare, dicito munus meum dimisi ad altare, propter te victimas offerre non possum, ille cõpũgitur, & dicit. Si iste qui me rogat nõ offert mun⁹ suũ, ego qui rogatus sum, & non ignosco, quid facturus sum? propterea dicit Apostolus, vt his manducare demus, & bibere; hæc enim, inqt, faciens carbones ignis cõgregas super caput eius, idest si tibi ille malefecerit, & tu ei benefeceris, carbones ignis congeris super caput eius, hoc est mundas vitia eius, & excoquis malitiam eius, vt ad pœnitentiam conuertatur, ideo hic ait Propheta. Cum his qui oderunt pacẽ eram pacificus, non dixit, qui volebant pacẽ, sed qui oderũt pacem, illi oderant pacẽ, & ego amabam eos. Ideo dicit Apostolus, quod in vobis est cum omnibus hominibus pacẽ *Rom. 12.* habentes. Rogemus fratrem, si inimicus noster iste, rogemus, & bis, & ter, & septies, tamẽ & si peccauerit frater meus, quoties dimittã ei? Septies? Dico tibi non septies, sed septuagies septies. Sed dicis nõ ex toto corde cõuertitur, mentitur. Nos dimittamus Deo iudiciũ, rogat me, non dicit hoc vere. Deus nouit, ego vocem audio, Christus cor intelligit. Ego suscipio, quod *Matt. 18.* audio, suscipiat Christus, quod nouit. Mentitur ille: illius interfectio tua salus est.

13 *Lib. 10. moraliũ cap. 11. to. 1. Iob 11.* GREGORIVS Magnus exponens illum locũ Iob in cap. 11. Si iniquitatẽ, quæ est in manu tua abstuleris à te, & non manserit in tabernaculo tuo iniustitia: tũc leuare poteris faciem tuam absq; macula, ait. Vitã animæ quælibet culpa polluit, seruatus vero contra proximum dolor occidit: menti namq; vt gladius figitur, & mucrone illius ipsa viscerũ occulta perforantur, qui. s. a trãsfixo corde, si prius non educitur, nihil in precibus diuinę opis obtinetur: quia & vulneratis mẽbris imponi salutis medicamina nequeunt, nisi ferrũ à vulnere ante sub- *Matt. 6.* trahatur. Vnde dicitur. Nisi remiseritis hominibus peccata eorũ, nec Pater vester, qui in cælis est, remittet vobis peccata vestra. Hinc rursum ait. Dimittite, & dimittetur vobis, & cũ orandi formam in discipulorũ persona omnibus tradidit, dixit sic orabitis. Di- *Luc. 6.* mitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris, vt profecto bonum, quod a Deo compũcti petimus, hoc primum cum proximo conuersi faciamus; tunc igitur vere faciem sine macula leuamus, cũ nec nos prohibita mala committimus, nec ea quæ in nos a proximis commissa sunt ex proprio zelo retinemus, de quo optime subditur. Eris stabilis, & non timebis.

14 *Lib. 22. moraliū ca. 6.* IDEM exponens locum Iob ex cap. 31. Si gauisus sum ad ruinā eius, qui me oderat, & exultaui, quod inuenisset eum malum, sic habet. Omnipotentis Dei esse discipulos sola custodia charitatis probat, Christo Domino dicente. *Ioan. 13.* In hoc cognoscent omnes, ꝙ discipuli mei estis, si dilectioné habueritis ad inuicem. quæ nimirum dilectio si cor nostrum veraciter replet, duobus modis ostendi solet. Scilicet si amicos in Deo, & inimicos diligimus propter Deum. Inimici autem dilectio tunc veraciter custoditur, cū nec de profectu tristamur, nec de ruina illius lætamur. vnde dilectionis vim occulte, & veraciter, aut profectus inimici, aut casus interrogat, de vtroq; autem Patriarcha sanctus ait. Si gauisus sum ad ruinam eius, qui me oderat, &c.

15 *Hom. 27 in Euangelia 10, 2.* ITEM vbi exponit illud Euangelij. Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem, &c. exponens locum, in quo Dominus dixit. Si steterit Moyses, & Samuel coram me, nó est anima mea ad populum istum ait. Quid est, quod intermissis relictisque tot patribus solum Moyses, & Samuel in medium adducuntur, quorum mira obtinendi virtus ostenditur, dum nec ipsi posse intercedere dicuntur? Ideo hi in postulatione præferuntur: quia soli illi in cuncta testamenti veteris serie, etiam pro inimicis suis leguntur exorasse, vnus à populo lapidibus impetitur, & tamen pro his Dominum deprecatur, alter ex principatu eijcitur, & tamen cum expostulasset populus, vt ad Deum pro ipsis preces funderet, respondit. *Exo. 17.* Absit à me hoc peccatum in Domino, quominus cessem orare pro vobis. Ait ergo Dominus si Moyses, *1. Reg. 12.* & Samuel steterint coram me, non est anima mea ad populum istum, ac si aperte dicat: Nec illos modo pro amicis audio, quos magnæ virtutis merito orare etiam pro inimicis scio. virtus ergo veræ orationis est celsitudo charitatis, & tunc quisque quod rectè petit adipiscitur, cum eius animus in petitione, nec inimici odio fuscatur. Sed dices in nos grauiter inimicus deliquit, damna intulit, iuuantes læsit, amantes persecutus est, retinenda hæc essent, si remittenda nobis delicta non essent. Aduocatus etenim noster precem nobis in causa nostra composuit, & ipse eiusdé causæ iudex est, qui aduocatus, preci autem, qam composuit, conditionem inseruit dicens, Dimitte *Matt. 6.* nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Quia ergo ipse iudex venit, qui aduocatus extitit, ipse precem exaudit, qui fecit: si ergo non faciédo dicimus, dimitte nobis, &c. nosmetipsos hoc dicendo amplius ligamus. Dimittamus ergo quod debetur nobis, vt dimittatur quod debetur à nobis.

CHRYSOSTOMVS est in re *Hom. 52. in Genes. 20. 1.* hac, & elegans, & frequés, fere nullus est ex sanctis, qui in re hac tanta cógesserit ad inimicorum dilectionem suadendam: In primis fere per totū narrat historiam ex Genesis 26. capit. vbi ingruente fame habitauit Isaac in Geraris apud Regem Abimelech, vbi potens effectus egredi de terra cōpulsus est ab Abimelech rege Palæstinorum, a quo, & a seruis eius miras passus est iniurias, quas æquo tulit animo, cū autem exultaret, venit ad eū rex cū amicis suis, quibus dixit Isaac quid venistis ad me hominem, qué odistis, & repulistis à vobis? qui responderunt. Vi- *Gen. 26.* dimus tecum esse Dominum, & idcirco nos diximus; sit iuramentum inter nos, & ineamus fędus, vt non facias nobis quicquam mali. Fecit ergo eis conuiuium, & post cibum, & potum surgétes mane, iurauerunt sibi mutuo, dimisitq; eos Isaac pacifice in locum suū, ait. Vide iusti benignitatem, qūo cum eis absq; vindicandi cupiditate loquitur, & non solum obliuiscitur eorum, quę in se facta sunt, sed magna hospitalitate illos excipit; conuiuio satis certa dat argumenta se non fore memoré eorum, quæ in se commiserant. Vocauerunt; locum illum putens iuraméti vsq; in hodiernum diem, vt factorum duraret memoria. Vidisti quomodo iu- *Ibid.* stus ille, qui neque a lege fuit eruditus,

tus, neq; ad aliquem virtute preditum respicere potuit, ductus à conscientia humanæ naturæ insita præcepta Christi post tradenda de inimicorũ dilectione compleuit, & grandi hospitalitate tractat eos, qui ita eum oderant, omnemq; vindictæ cupiditatẽ animo suo exclusit. Qua igitur nos venia digni erimus, qui post tantam doctrinam, & Saluatoris pręcepta, neq; ad huius iusti mensuram peruenire valemus? Tanta enim nunc malitiæ abundantia obduxit omnia; vt rarum nunc sit, & diligentes diligere.

16 *Hom. 9. in Genesim.* IDEM in expositione Genes. cap. 45. vbi Ioseph erga proditores fratres tam fuit clemens, vt textus sacer eloquitur, ait. Quis pro dignitate admiraretur viri huius virtutem, qui nouę legis Philosophiam magna adimpleuit diligentia? Et id quod Christus admonet discipulos. *Luc. 6.* Diligite inimicos vestros, orate pro persequentibus vos, hoc ille, & multo magis fecit; neque enim solum tam declarauit charitatem erga eos, qui se occidere volebant, quã tum in eis erat; sed omnia facit, vt demonstraret eis, quod nihil in se peccarint.

17 *In tribus homilijs 1. tom. quarũ titulus est, de Dauid, & Saule.* IDEM de inimicorum dilectione loquitur eleganter, in quarum prima ostendit animum beneuolum adolescẽtis Dauid erga Saul, qui pro vindicando ipso ab iniuria, & imminenti periculo, in quo Goliath Philisthæus de genere giganteo vniuersum regnũ vna cum rege constituerat, ait. Non concidat cor domini mei in ipso: quoniam seruus tuus ibit, pugnabitq; cum alienigenina isto, *1. Reg. 17.* vbi nulla necessitate cõpulsus suam ipsius vitam prodere voluit in illorum vtilitatem, a quibus nihil vnquam acceperat beneficij, per illum, deinde vixit rex, ac principatum obtinuit gratia aũt quam pro tam ingenti beneficio Saul retulit ea fuit, vt ab illo die suspectum habuerit Dauid sanctum, & inimicum: quia postquam Barbari illius caput abstulit, & spolia gestans redijt, exierunt mulieres dicẽtes, Saul percussit mille, & Dauid decem millia, si mulieres fuerunt in re hac crimini obnoxiæ: quid hæc ad Dauidem? Neq; enim illa iussu ipsius agebant. Si ergo indignandum erat, mulieribus oportuit indignari: at Saul omissis illis in Dauid stomachatur. vult 18 sæpe illum lancea configere cum pariete, & necare. At Sanctus ille, post hæc omnia perseuerauit curare regis negotia, proq; salute illius suscipere pericula, & in acie stare in prælijs omnibus, suoq; periculo seruare trucidatorem suum. deniq; nec dictis, nec factis cõtristauit immitem illam bestiã. Pręcipit rex Dauidi, vt occidat centũ viros ex Philisthæis loco dotis, exponit vitam periculo, fit gener regis, & quærebat Saul cum lancea illum percutere, & lancea infixa est parieti. quem non ista ad iracundiam excitassent, maxime dicente lege. Oculum pro oculo *Exod. 21.* effodiendum: nihil tñ tentauit Dauid, sed fugit, ex patria exulauit, ab oculis inimici subduxit sese; vt tumorem vlceris, & inuidiam mitigaret. Hoc imitemur nos, nihil non tamen faciamus, tum etiam patiamur, vt inimici animũ sedemus, nec illud inquiramus, vtrum merito, an immerito maleuolum animum erga nos gerant. sed hoc modo spectemus, qui fieri possit, vt nobis inimici esse desinãt. Exulauit Dauid pro curanda ægritudine inimici, & nec sic melior effectus est Saul, sed tandẽ incidit in retia ipsius Dauid. Ingressus est enim Saul in speluncam, vt purgaret ventrem, & ibi erat Dauid cum suis, dixeruntq; milites Dauid ad illlũ. Ecce dies, de quo dixit Dominus, tradam *1. Reg. 24.* inimicum tuum in manus tuas, faciesque illi, quod placitum erit in oculis tuis, & surrexit Dauid, & scidit oram 19 chlamydis, dixitque Dauid ad viros suos. Auertat a me Dominus ne faciã verbum hoc domino meo Christo Domini, mittamq; manum meam in illũ, quoniam Christus Domini est. specta luctam, victoriã, coronam; luctatus est Dauid, & non ipsi tantum aduersus seipsum propriamq; cupiditatẽ erat prælium; sed & aduersus milites, qui aderant; etenim si voluisset parcere ei, qui læserat; consentaneũ erat, vt & illos me-

metueret, ne forte ipsum contrucidarent in spelunca, tanquā qui illorum salutem prodidisset, exitiumq; attulisset, ac publicū ipsorum hostē seruasset: dicerent enim, quo pacto ista sunt æqua? nam si tuā salutem negligis, nostræ certe vitæ parcas. nō dolet ob ante acta tibi, certe ob ea mala, quæ futura sunt tolle hostē, ne maiora, & acerbiora perpetiamur mala. At nihil horū iustus apud se perpēdebat; & perseuerauit in animi sui decreto, immo, & militibus persuasit, vt eandem animi moderationē sumerent cum homines essent, qui multis difficultatibus iā in desperationem erant adducti, a quibus paululum respirare cupiebant, & ideo inquiunt. Deus illum tradidit in manus tuas, sed quo magis hæc illi dicebant, eo magis ille pepercit hosti; intelligebat enim, ꝙ Deus ideo tradiderat eū, vt ipsi maiores occasiones probandæ virtutis suppeditaret, & cum sciret fore, vt ille seruatus rursus ad eadem rediret, & ipse in grauiora pericula conijceretur, ne sic quidem occidit, nec præteritorum memoria, nec futurorum metus eius tranquillā mētem contra hostem mutauit; sed adamantis inuicti more perstitit moderationis legem seruans.

20 *In hom. 2. de Dauid, & Saule.* CHRYSOSTOMVS idē prosequitur, id quod in anteriori incęperat pertinens ad inimicorū dilectionē, & ait. In spelūca sacrificiū obtulit Dauid, idq; admirabile quoddā dictuq; incredibile; haud quidē mactato vitulo, aut occiso agno, sed quod his erat multo honorificentius, mansuetudinem, & humanitatem offerens Deo, atque irrationabili animi motu mactato occisa, qui est iracundia, egressusq; est de spelūca Dauid, magis exultans, quàm cum Goliath deiecisset, ac Barbari caput amputasset. Si quidem hæc illa magnificentior erat victoria, hoc gloriosius trophæum: itaque redijt non Barbari illius caput gestans, sed animi commotionem mortificatam, sed iram eneruatam; neque hæc spolia reposuit Hierosolymæ, sed in cælo, haud quaquam in choris obuiam veniebant fęminæ excipientes illum cum laudibus, sed angelicus populus e sublimi applaudebant admirans eius humanitatem. Ascendit enim hoste vulneribus innumeris sauciato, vt qui tametsi seruasset Saulem, tamen illum reuera hostem diabolum multis plagis confixit; nobis enim pacem habentibus, & concordibus iræq; moderantibus rursus deijcitur, nimirum hostis pacis, & inimicus concordiæ. Non egressus est
23 Dauid gestans Saulis diadema, sed gestans coronam iustitiæ, non congressus est gestans regis purpuream vestē; sed egressus est amictus humanitate naturam humanam superante. Egressus est ex spelunca tanta cum gloria, cum quāta tres pueri egressi sunt e camino ardente: nam sicut illos non excussit ignis, ita hic nō conflagrauit iræ incendio, & illis quidem foris nihil ignis, in quo versabantur nocuit; hic vero cum intus haberet carbones accensos, cum foris videret diabolum caminum incedentem, idq; varijs modis ab inimici conspectu, ab exhortatione militum, à facilitate perficiendi cædem, à præteritorum memoria a futurorum periculorum metu, si quidem hæc cæteris omnibus, quibus caminus ille Babylonicus incendebatur, lucidiorem, & maiorem excitabant flammam: tamen non exarsit Dauid tot modis irritatus, sed exiuit purus. Et quēadmodum Daniel exiuit de lacu superatis feris leonibus, itidem hic e specu *Dan. 14.*
prodijt alijs bestijs longe fæuioribus deuictis: hunc enim omnibus leonibus efferatiores, ac validiores animi motus inuaserunt, sed ora bestijs occlusit ipsis factis docens, nihil esse tutius, quàm parcere inimico, contra nihil periculosius, quàm velle vlcisci, & vindictam sumere; laudes congerit Dauid, qui miris modis mortuum Saulem inimicum sibi, defleuit, vt late regnorum narrat historia.

24 *Homilia 3. de Dauid, & Saule.* IDEM eandem prosequitur historiam Dauidis, vt ex ea dilectionē inimicorum a nobis extorqueat. Ne quis mihi dicat inimicum habeo scelestum, corruptum, incorrigibilem: quicquid

dixe-

dixeris, non est tamen Saule deterior, qui semel, & iterum, & sæpius seruatus a Dauide, cũ ipse mille modis ipsi struxisset insidias: tamen pro tot beneficijs acceptis perseuerauit in sua malitia: quid ergo tu habes, quod incuses inimicum, q̃ terræ partem ademit, quòd in agris fecit iniuriam, quòd mãcipia tua rapuit, q̃ vim attulit, quòd tua præter ius occupauit, quòd ad paupertatem redegit? at nondum eripuit vitam, quod molitus est Saul: quòd si, & vitam eripere conatus est, fortasse semel id ausus est, non sæpius, quemadmodum fecit Saul, q̃ si sępius hoc tentauit, at non tot affectus abs te beneficijs, at non cũ semel atq; iterũ incidisset in manus tuas seruatus est. Etsi hoc quoq; factum est, adhuc superat ipse Dauid. neque enim parua sunt sub veteri lege degentẽ, sed maiora quàm nunc post illustratam Euangelij gratiam, talia condonare gratis. Non audierat Dauid parabolã de decem millibus talentorum, neq; de centum denarijs; non audierat precationẽ dicentẽ, remittite hominibus debita ipsorum, quemadmodum, & Pater vester cælestis. Non viderat Christũ crucifixum, nec innumerabiles illius sermones de frenandis animi cupiditatibus: nõ contigit illi gustare talẽ hostiam, neq; particeps fuerat sanguinis dominici, sed legibus imperfectioribus educatus. Quid leone sæuius? & tamen hunc mãsuetum reddunt homines, arte naturã superantes. quam igitur habituri sumus excusationem, si cũ feras bestias mansuescamus, negauerimus homines vnquam posse placari beneuolosq; erga nos reddi? atqui bestiæ quidem præter naturam est esse mansuetum, homini vero preter naturã est feritas. *Infra.* Dauid dum eijcitur, dum in exiliũ missus est, dum vsque ad vitæ discrimen insidijs appetitur quicquã acerbi passus est? quin potius tum hoste suo factus est illustrior honorabiliorq; tum ceteris omnibus amabilior, idque non hominibus tãtum, sed ipsi etiam Deo. Vsque in hodiernum diem canitur illustris in terra, illustris in cælo, rursus quid commodi cepit infelix ille, ac miser tot insidias molitus Dauidi? Nonne regno excussus est? nonne miseranda morte perijt vna cum filio? nonne ab omnibus vituperatur? &c In Publicano ostendit, qua ratione non respondens contumeliæ, quam a Pharisæo acceperat dicente: non sum sicut hic Publicanus, descendit iustificatus in domum suam, & probra Pharisæo pepererunt illi iustitiæ coronam, idq; sine sudoribus, sine laboribus, sine lõgi temporis mora. Ostendit, q̃ verba Dauid mollia tetigerunt cor Saulis, & ex hoste fecerunt amicũ, & patrẽ cum dixit: vox ista tua fili mi Dauid, qui nec proprio noĩe eum censuerat dignũ vocans filium Iesse, iam adoptat in filiũ. mansuetudo Dauidis ex homicida facit Patrem, & lupo ouem. Ad vocem vnam Dauid cor Saulis incaluit, & abiecit inimicitiam, non ad longos Dauidis sermones, sed ad vnam vocem tot consecuta sunt bona in obstinato corde regis. Non sustinuit Saul vocẽ audire ipsius Dauid sine lachrymis, sed plorauit amare animi sanitatem, quã Dauid illi contulerat, lachrymis declarans huius modestiam, & tolerantiam, hostem e furore ad sobrietatem cõposuit, & animum nactus sanguinis sitiẽtem repente ad lamenta compulit. non perinde miror Moysem, q̃ e saxo prærupto fontes elicuit aquarum; vt admiror Dauidem, quod ex oculis lapideis fontes eduxerit lachrymarum. Ille virga percussit lapidem: iste sermone pepulit cor, non vt contristaret, sed vt mansuetum redderet. Est quidem laude summaq; admiratione dignũ, quod ensem non tinxerit sanguine, sed longe maiori corona dignum erat, quòd ipsum inimici ꝓpositum immutauit, liberans ab ira cædem iniustam spirãte, eximens a furore ad tantum properante nefas. Et tu ergo, si quando hostis inciderit in manus tuas, ne illud spectes, q̃ uo vlciscaris, sed quomodo eum sanes tua mãsuetudine sanans illius truculentiam. Nihil enim ipsa humanitate potentius, vt sapiens declarauit dicens: Sermo mollis confringit

Matt. 18.
Matt. 6. 25
Luc. 18.
1. Reg. 24.
Exo. 17.

Prou. 25. git ossa. (Iram editio habet , lingua
mollis cõfringet duritiam) & rursum
cap. 15. responsio submissa auertit iras ; vel vt
27 nos legimus , responsio mollis fran-
git iram . Vnde liquet, vt hostis irri-
tetur , aut reconcilietur magis in tua
potestate esse quàm illius , & ita con-
tigit in Dauide , cuius virtutem præ-
1. Reg. 24. dicauit Saul dicens : Iustior tu me es:
quoniam tu mihi retribuisti bona,ego
vero reddidi tibi mala . non dixit sim-
pliciter fecisti mihi bona. sed retribui
sti . hoc est, pro insidijs, pro cæde, pro
malis illis innumerabilibus magna mi
hi rependisti beneficia . At ego , ne sic
quidem factus sum melior,sed post tua
illa benefacta perseueraui in malitia,
& post hãc,nec tu mutatus es sed per-
seuerasti in beneuolentia Magnificit
Dauid scriptura, ꝙ filium Saulis debi-
lem , ac claudum ad mensam suam vo-
cauerit , oblitus iniurias omnes, quas
à patre ipsius acceperat.

28 ITEM exponens parabolam de-
Hom. 2. in sumptam ex capite 18. Euangelistæ.
Matthæũ In qua Christus Dominus docere vo-
tom. 2. luit condonãdas iniurias exemplo il-
lius Domini, qui condonauit nobis tã
facile , tam magnifice decem millia ta-
lenta, & propterea finem illi imposuit
Christus Dominus dicens . Sic faciet
vobis Pater meus , si non dimiseritis
vnusquisque fratri suo de cordibus
vestris . Non dixit Pater vester , sed
meus : non enim digni sunt isti, quorũ
Pater Deus vocetur , cum ita nequam
sint , vt homines odio prosequantur.
Matt. 18. Qui suæ cogitat ad dandam conseruo
veniam,non ore solum,sed corde faci-
lior est. Perspice quot quantaque lu-
creris, si æquo animo oppressiones ini
micorum tuleris. Primo, quod maxi-
mum est remissionem peccatorum,de-
inde patientiam , atque perseueran-
tiam laudabilem , tertio mansuetudi-
nem, & humanitatem. nam qui nescit
aduersus inimicos irasci , multo ma-
gis amicis erit commodior , quarto,
quia procul ab ira tranquillo semper
animo viues ; nam qui nescit odisse ,
nec tristari cognouit,sed continue gau
29 dens bonis suis perfruitur . Præterea
tecum crebro verte , quia Christus ad
crucem iturus,ipse quidem gaudebat,
de crucifigentibus autem lachrymaba
tur; quæ ita imitari debemus , vt quo
magis perseuerãt persecutores nostri,
eo largiores lachrymas pro ipsis effun
damus. innumera enim hinc nobis, il-
lis autem non pauca incommoda com-
paramus . quod si arduum,ac vltra vi-
res tuas imitatio Dei tibi videtur ;
quamuis studioso difficile non sit , age
ad seruorum venias imitationem;imi- *Gen. 42.*
tare Ioseph, qui ad seruitutem vsque,
fratrum iniuria traditus beneficio suo
ipsos sponte subleuauit.Imitare Moy- *Exo. 32.*
sem,qui post mille iniurias pro popu-
lo deprecabatur. Imitare Paulum,qui *Rom. 9.*
quamuis mille à Iudæis persecutioni- *Act. 7.*
bus premeretur : anathema tamen esse
pro salute illorum volebat . Imitare
Stephanum , qui dum lapidaretur , vt
hoc peccatum lapidantibus remittere
tur optabat.

ITEM Gentiles sæpe numero ni- 30
hil magni ex iniuriarũ remissione ex- *Hom. 80.*
pectãtes facilitate animi inimicis per- *in Matth.*
percerunt ; & tu qui ad tantam spem
hinc profectus es,retardaris, atq; tor-
pescis. Et quod tempore ipso duce cõ-
ficietur,id tu propter legem non prius
conficies, sed expectabis , vt sine præ-
mio, ac laude tua perturbatio hęc ani
mi extinguatur , quam tu cum magno
præmio deponere potes. Præsertim cũ
certiores simus , si temporis beneficio
indignatio animi ceciderit;non paruos
nobis imminere cruciatus . quia quod
in nobis tempus efficit, id mãdata Dei
facere nequiuerunt.Vis discere quam
magnum bonum sit iniuriarum obli-
uio, & quomodo summopere Deus ea
placatur ? Eos qui lætantur quoniam *Amos 6.*
iuste ab eo quidam puniti sunt non
patitur omnino impune id facere:nam
& si iuste illi vexati sunt , sed gaude-
re te hac de causa non oportet . vnde
Propheta multa criminatus hoc tan-
dem subiunxit dicens . Non passi sunt
aliquid in contritione Ioseph. Et rur-
sus . Non exiuit ex domicilio suo ad
plangendam vnam domum coniunctã
ei (nos hæc posteriora verba non ha-
bemus

Digitized by Google

bemus in nostra editione) ita quamuis Ioseph, & tribus ex eo, & vicini eius ex Dei sententia punirentur, sed tamen etiam istis condolere nos vult. *Amos 6.* quod si lætandum non est, sed condolendum his, qui à Deo puniuntur; multo magis his condolendum, qui nos offenderunt? Vide etiam, quanta cura *Eccl. 8.* legis tempore de hoc habebatur. Viæ, *Eccl. 28.* inquit, recordantium mala in mortẽ, homo homini conseruat iram, & a Deo quærit sanari? Alia ratio qua vtendum est in iniuriarum remissionẽ, hæc est. Quod non est possibile virum fortem mali aliquid pati. liberos eius interimat alius; quid hoc ad eum, qui doctus est non lugere dormientes? pecunias multas surripuit: quid hoc ad eum, qui nihili pecunias ducit? Vituperationem alius ei afferat; quid ad eum, qui florem fœni pręsentia cuncta existimat? Si vis, & corpus eius cędatur, qd ad eum, qui iam sibi persuasit, *2. Cor. 4.* quòd quamuis exterior homo corrumpatur, tamen is, qui interior est, renouatur de die in diem?

31 *In hom. 88* ITEM: Vt iniurias quis non remittat dicit, Valde ille me irritauit. tunc oportet te philosophari: nã quando non incitantur feras quoque mansuetas esse videmus, quare si tunc solũ modo quiescimus, quando nemo irritat, in quo belluis præstabimus? Illæ tñ iuste plerumq; mouentur concitatæ, & duce natura: tu vero in ferarum incidens morem, vnde tibi excusationem parabis? Cogita quia non est in se, qui vituperat, & non moleste feres contumelias eius: nam & dæmoniaci plerumque nos verberant, nec solum non mouemur, verum etiam eos deflemus: ita igitur tu facito, misereat te contumeliantis. magna enim bellua, ira scilicet, & furore, & pernicioso dęmone detinetur. huiusmodi enim hęc ægrotatio est, vt non egeat longo ad perdendum hominem tẽpore. Vellem posse ostendere qualis quidem sit, qui vituperat, & qualis qui philosophatur, & nudum vtriusque animum in medium ducere. videres enim alterum fluctibus exagitari, alterum in tranquillo portu quiescenti nauiculæ similem esse.

32 *Hom. 38. in Ioan. 10. 3.* ITEM ait. Tales nos erga conseruos exhibeamus, qualem erga nos Deũ cupimus. Dimitte, inquit, debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. qui centum denarios non dimisit, non conseruum sed seipsum læsit, & tot milibus talentorum, quæ sibi dimissa erant, obnoxium reddidit. tu legem scribis de venia, & pœna, tu *Matt. 6.* fers sententiam, & an Deus tuorum peccatorum recordetur, tui iuris est, tu Dominus. Alij vigilando, in nuda humo dormiendo, carnem assiduis laboribus macerando delent peccata; tibi faciliori via nemini succenseo ideo consequi datur. quid contra te ensem, vt insanus, & furens stringis? quid culpa tua futura gloria fraudaris? quam non consequeris, nisi inimicum diligas?

33 *Hom. 2. de cruce, & latrone.* ITEM ait. Si quis tumidi pectoris inuenitur, si quis ad sedandas inimicitias durus est, dierum saltem sanctitate moueatur, verecundia temporis erubescat, & iram suam inimico concedat. Imitare Dominum, qui dum clauis fixus penderet in cruce pro inimicis, qui eum crucifixerunt, habuit cum patre sermonem. non dicas imitari non possum. Ipse enim facile reputauit, cum dixit. Discite à me: quia *Matth. 11.* mitis sum, &c. Si erat imitari impossibile, nec Paulus diceret, Imitatores *1. Cor. 11.* mei estote, sicut & ego Christi. Imitare Stephanum, imitare Paulum. A Iu- *2. Cor. 11.* dæis, inquit, ter virgis cæsus sum &c. & post hæc orabat pro fratribus suis, pro cognatis secundum carnem. Moyses dilapidatus à Iudæis, sæpeque contemptus, ait. Si dimittis eis peccatum *Exo. 32.* dimitte: sin autem dele me de libro, in quo me scripsisti. Beatus etiam Dauid *2. Reg. 12. & 24.* cum exercitus suus immanitate quadam fuisset ereptus, & filius eius Absalon contra patrem tyrannidem exercere voluisset: cum postea Deus contra eos fuisset iratus, & Dauid vidisset Angelum vibrantem gladium, & plaga vniuersos deperire, dixit. Ego sum qui peccaui, &c. Isti qui oues sũt,

quid

quid meruerũt?fiat obsecro manus tua super me, & super domum patris mei.
1. Reg. 8. Idem docet de Samuele, qui peccatum vocauit minus pro inimicis orare.

34 Hom. 1. ad Philemonē tom. 4. ITEM loquens in expositione parabolæ decem, millium talentorum, quę omnino Deo debent homines, &c. ait. Si Deo tam multa debemus, dignum est, vt tota animi alacritate his qui nos læserũt peccata donemus, pellatur ex animo rancor omnis: namque ad impetrandam nostris sceleribus veniam, nõ pecunias impendere, sed sufficit bonæ voluntatis integritas. Non opus est longinqua peregrinando trãsire, nec ad remotissimas ire nationes, non pericula, nec labores tolerare, sed velle tantummodo. Non potes pecunias contemnere? Non potes egenis res tuas distribuere? Non vales remittere in te peccanti? Tu qui tam multa Deo debes, dimittere iuberis, vt plura recipias, & detrectas? Contristauit te quisquam, & probris, ac iurgijs affecit; cogita quam multa similia tu in alios, atque in ipsum Dominum admisseris, sicque eris ad veniam pronior.

35 Hom. 30. ad populũ. tom. 5. ITEM docet, quas patiuntur animi molestias, qui volunt vindicari, sic inquiens. Cum eum, quem volunt vlcisci viderint, statim consternati sunt: Si vocem audierint concidunt, tremunt, si lecto recumbent, innumeras sibi fingunt pœnas, suspendentes, suũque torquentes inimicum, ad hæc vero, si bene se gerentem viderint, ò vltionem, ergo peccatum ei dimitte, & à tormẽto te metipsum absolue, quid manes semper supplicium sustinens, vt illum semel punias, & vlciscaris. Ira enim tamquam tabes quædam, & tinea mentis nostræ radicem corrodit, quam tuis visceribus feram includis? Satius est viperam in corde tuo latere, quam iram, & rancorem. Infra in vehit in illos, qui dicunt, non remitto iniuriam, ne homines me vilipendant, ac irrideant, quasi non valentem vlcisci: & inter alia ait. Quod Deo parem facit non vlcisci hoc risum existimas? Non propterea digni sumus, qui redeamur, & à nobis metipsis, & à Gentilibus, cum ita Deo contradicimus? Hæc quæ dico risus apud vos esse videntur: Cum enim amplius insania dominetur, modesti deridentur, & inter multos furentes non furens, furere putatur. In locis alijs est frequens Chrysost. in re hac, sed hæc, quæ adnotauimus sunt potiora, quæ in alijs etiam homilijs reppetit sermone 16. ad Ephes. to. 4. & serm. 7. homil. 19. ad Hebræos 3. to. hom. 3. de laudibus Pauli, hom. 83. in Ioanem, & hom. 70. hom. 50. in eundem to. 2. hom. 19. ex varijs in Matthæum, & alijs in locis, quæ omnia omisi, ne palinodiam eandem videar decantare.

BASILIVS sic ait. Cogita tecum, quod ex terra constitutus sis, & in terram rursus resolueris, qui enim talibus rationibus seipsum præoccuparit, omnem ignominiam minorem veritate comperiet: sic enim, & impossibilem efficies inimico vindictam insatiabilem teipsum conuitijs demonstrans alterius insaniam propriæ Philosophiæ occasionem faciens. Obscurum te dixit, & inglorium, & nihil penitus vlla in re? At in terram teipsum dicas, & cinerem. Non est præstantior patre nostro Abraham, qui sic se ipsum appellauit? Indoctum, ac pauperem, & nullius pretij te dixit? At tu vermem te dicas Dauidis verbis vtẽs: His adde etiam Moysi bonitatem. hic enim ab Aaron, & Maria conuitijs impetitus, pro ipsis orauit. Cum tibi conuitiorum tentatio commota fuerit, puta te ipsum probari, vtrum per longanimitatem accedas ad Deum, aut per iram decurras ad aduersarium; da tẽpus cogitationibus tuis ad bonam partem eligendam, aut enim profueris etiam illi per mansuetudinis exẽplum, aut grauius de ipso vindicaueris per contemptum, quid enim tristius inimico accidere potest, quàm quòd videat inimicum suum contumelijs superiorem? Quemadmodum, qui verberat nõ sentientem, seipsum excruciat: nam & de hoste vindictã non sumit, & irã non sedat, sic qui opprobria conteni-

36 Hom. 10. ex viginti nouem varijs 1. tomi. in qua dixerit contra peccatum ira.

37 temnenti conuinciatur, affectionis suæ
solatium inuenire non potest. illum
pœnitebit aliquando dictorum, te ve-
ro numquam pœnitebit virtutis. Et
quid multis opus est? illi conuitium
regnum cœlorum concludit, tibi vero
silentium & regnum præparabit; neq;
enim contingunt coronæ citra aduer-
sarios. Audi Dauidem dicentem dum
consisteret peccator aduersus me; non
irritatus sum, neq; vindicaui, sed sur-
dus factus sum, & silui à bonis, elegans
sententia: tu exacerbaris quidem ob
conuitium tamquam malum, imitaris
autem rursus velut bonum: ecce enim
facis, quæ ipse reprehendis: malum est
contumelia, fuge imitationem, nec iu-
ste excusas te ipsum dicens, alterum
auspicatum esse, immo iustus id auget
reprehensionem: propertereaq; ille qui-
dem non habuit exemplum, quod ip-
sum modestiæ commonefaceret, tu ve
ro videns iratum turpiter se geren-
tem, non vitasti eius similitudinem:
sed indignaris, & ægrescis, & vicissim
irasceris, & fit hoc modo affectio tua
excusatio eius, qui auspicatus est; si
enim malum est ira, cur non quod pra
uum est declinasti? si vero venia di-
38 gnum, cur irascenti succenses? con-
demnatur itaque non solum, qui mali
auctor est, sed etiam qui malum du-
cem ad peccatum insequutus est; si
pauperem te dixit, & verum loquitur
sustine veritatem: si mentitur, quid
ad te quod dixit? neque ad laudes ve-
ritatem excedentes cristas erigas, neq;
ad contumelias exasperetis, quæ te
non attingunt: non vides iacula, quo-
modo ad firma, solidaque, ac reniten-
tia emissa penetrare solent, verum in
mollibus & cedentibus impetum exol
uere, tale conuitium esse putes: qui
enim ad ipsum renititur in se ipsum
suscipit; qui vero concedit, & cedit
per morum mansuetudinem, prauita-
tem quæ in ipsum ferebatur, exoluit.
Ostendit iniurias ferendas exemplo
Christi, qui omnes in se collatas gene-
roso tulit animo. *Et infra.* Oportet e-
tiam furiosum animi motum sancto-
rum exemplorum memoria comprime
re. sic magnus Dauid cum à Semei in- *1. Reg. 16.*
iurijs afficeretur, dixit. Dimitte ei vt
maledicat. Dominus enim præcepit
ei, vt maledicerct Dauid. indignatusq; 39
est contra Abisai, qui volebat amputa-
re caput eius, vt iniuriam regis vindi-
caret: si proximus te vituperat, & tu
animo conturbaris, molestiam eam in
tra te ipsum cohibe exemplo illius, *Psal. 37.*
qui aiebat. in me turbatum est cor
meum, hoc est, affectus & animi per-
turbationem non foras ostendi: sed
velut fluctus quidam intra littora cō-
fractus, sedatus est animus meus. Fra-
tri tuo irasceris frustra: quomodo
enim non sine causa? cum alio ope-
rante alii tu indigneris, & quod canes
facere solét, admittas, qui lapides mor
dent, eum vero qui eos proiecit, non
attingunt: ad homicidam diabolū qui
istum impulit, vt te iniurijs lacesseret,
impetum transfer, fratri vero condo-
le: propterea, quòd si in peccato per-
manserit vna cum diabolo tradetur
igni æterno. *Infra.* Si paruus puer te
conuitijs impetit, risus occasionem cō
uitia facis, & cum aliquis præ freniti
de mente motus verba ignominiæ ple
na loquatur, miserabilem magis ducis
quàm odio dignum: talem crede eum,
qui verba in te protulit contumelia &
iniurijs plena &c.

ITEM exemplis philosophorum 40
gentilium nos hortatur ad ferenda op *Homil. 24.*
propria, diligendosq; inimicos, sic in- *eiusdem to.*
quiens: conuitia iactabat quidam ple- *cui titulus*
beius homo in Periclem: hic autē non *est, Ad ado*
animaduertebat, & per totam diem *lescentes,*
perseuerabat, ille quidem opprobrijs *quomodo*
immodice diuexans ipsum, hic vero *ex gentiliū*
non curans illum. deinde vespere iā *libris profi-*
facto, & tenebris obortis cum vix di- *ciant.*
sceret, cum lumine ipsum Pericles de-
duxit, ne quid in philosophiæ studio
amitteret. Rursus quidam Euclidi Me
garensi iratus mortem minatus est,
ac iurauit; hic vero contra iurauit se
placaturum ipsum ac sedaturum, vt
ne quicquam ipsi molestus esset. Per-
cutiebat quidam Socratem in ipsam
faciē impetu facto; hic vero nihil reni
susest, sed exhibebat se, vt ebrios[9] ille
se

se ira exsanaret: intumuit facies eius, & præ plagis saniosa facies facta est: vbi autem ille à verberibus cessasset, ocrates quidem nihil aliud fecisse di itur, sed fronti velut statuæ inscripsisse opificem ille faciebat, & intātum sane se de illo vindicasse; hoc quidem Socrates factum consimile est illi pręcepto, quòd percutienti in vnam maxillam etiam alteram exhibere conuenit. Periclis autem, & Euclidis factum simile est illi, quòd percutientis iram leniter tolerare oportet, & illi, ꝙ inimicis bona optare, & non mala imprecari oportet.

41 *In libro cui titulus est, Pœna contra Monachos. to. 2.* ITEM. Animaduerte quanti faciebant Sancti Patres præceptum hoc de inimicorum dilectione; ait enim ibi Basilius. Si quis habet aduersus aliquem offensam, & eam contemnens nō reconciliatur ante ministerium; talis excommunicetur. Et infra. Si quis in tempore communionis habens offensam aduersus fratrem pacem ei non porrexerit: sit excommunicatus.

42 *In libro cui titulus est, Admonitio ad filium spirituale. tomo 2. Matt. 18.* ITEM ait. In tempore orationis omnem malitiam cordis proijce abs te, & remitte si quid habes aduersus proximum tuum. est enim quoddam genus serpentis, qui cum potatum ad flumen vel fontem pergit, antequam bibat, venenum proijcit, & dimittit. Imitare ergo huius serpentis astutiā, & omne venenum amarissimum proijce ab anima tua, remitte conseruo tuo centū denarios, vt tibi decē milia talēta remittantur: & qualem Deum habere volueris in te, & tua animatum, talē te exhibe fratri tuo: qua enim mensura metieris, remetietur tibi.

43 *Serm. 25. in Cantica Cant. 1.* BERNARDVS exponens locū Canticorum. Nigra sum, sed formosa filiæ Hierusalem, sic ait. Ex his verbis patet, quòd detraherent ei nigredinē improperantes; sed aduerte sponsę benignitatem, non modo enim non reddit maledictum pro maledicto, sed insuper benedixit, filias Hierusalem vocans, quæ magis pro sua nequitia filię Babylonis, vel filiæ Baal, aut si quod aliud nomen improperij occurrisset, appellari meruerant. Sane didicerat a Propheta, immo ab ipsa vnctione, quæ docet suauitatem, Calamum quassatum non conterendum, & linum fumigans non extinguendum. Cum his qui oderunt pacem studuit esse pacifica, sciens se etiam insipientibus debitricem. Maluit ergo ipsos fauorabili demulcere vocabulo: quia curę fuit ei infirmorum potius operam dare saluti, quàm propriæ vltioni. Paranda enim est aduersus phrenesim animę nō vindicta, sed medicina. Scriptum est enim lingua placabilis lignum vitæ &c. & insuper. Lingua mollis confringet duritiam. *Isai. 42. Psal. 119. Prou. 15. Cap. 25.*

44 *Episto. 5. quæ est ad Marcellinum to. 2. Rom. 12. 1. Pet. 3. Matt. 5.* AVGVSTINVS respondet gētibus dicentibus, quòd Christi prædicatio atque doctrina reipublicæ moribus nulla ex parte conueniat, cuius hoc constat esse præceptum, vt nulli malum pro malo reddamus, & percutienti aliam præbeamus maxillam: & pallium dare ei qui tunicam auferre perstiterit, quæ omnia reipublicæ Romanæ moribus videntur contraria. ad hæc ait. quomodo Cæsari administratori vtique reipublicæ mores eius extollens Cicero dicebat, quòd nihil obliuisci soleret, nisi iniurias? Istud est non reddere malum pro malo, abhorrere ab vlciscendi libidine. quid est respublica nisi res populi, & ciuitatis? quid est autem ciuitas, nisi multitudo hominum in quoddam vinculum redacta concordiæ? nihil ergo vtilius est ciuitati, quàm concordia. Cauendum nunc est ne vindicandi cupiditate amittatur (vt nihil aliud dicam) ipsa patientia, quæ pluris est habenda, quàm omne quod potest etiam inuito inimicus auferre; paratus itaque esse debet homo iustus patienter eorum malitiam sustinere, quos fieri bonos quærit, vt numerus potius crescat bonorum; non vt pari malitia se quoque numero addat malorum.

45 *Lib. contra Adimantū Manichæi discipulum tom. 6.* ITEM vt ostendat in hoc libro ea, quæ in veteri pagina tradita sunt, nullatenus esse contraria his, quæ in Euangelio Christus Dominus docuit, vt Manichęi hæretici calumniabātur, conciliat varia vtriusq; testamenti lo

ca,

ea, inter quæ vnus est id, quòd in Exo
Exo.21. do Deus docuit, Oculū pro oculo, dē-
tem pro dente, & cętera talia, vbi Do-
minus vindictam iustam declarauit.
Matt.5. Matthæi autem quasi ista damnās ait.
Audistis quia dictum est antiquis, ocu
lum pro oculo, denté pro dente; ego au
tem dico vobis non resistere malo &c.
In quibus duabus sententijs reuera
duorum testamentorū differentia de-
monstratur, sed amborum tamen ab
vno Deo constitutorum. Nam quoniā
primo carnales homines ardebāt, mul
to amplius se vindicare, quàm erat il-
la iniuria, de qua querebantur, con-
stitutus est eis primus lenitatis gra-
dus; vt iniuriæ acceptæ mensurā nul-
lo modo dolor vindicantis excederet.
sic enim & donare aliquando posset
iniuriam qui eam primo non superare
didicisset. At Dominus iam per Euan-
gelium ad summam pacem populum
deducens huic gradui superædificauit
alterum; vt qui iam audierat non am-
pliorem vindictam, quàm quisq; lęsus
esset reddere, placata mente totum se
donare gauderet. quod etiam in illis
46 veteribus libris Propheta prædicat,
Psal.7. dicens: Domine Deus meus si feci
Thren.3. istud, si est iniquitas in manibus meis
Psal.70. si reddidi retribuentibus mihi mala
&c. Et alius Propheta dicit de viro le
nissime iniurias tolerante. Dabit per-
cutienti se maxillam, saturabitur op-
probrijs, ex quo intelligitur & men-
suram vindicandi recte carnalibus cō-
stitutam & omnimodam iniurię remis
sionem non tantum in nouo testamen-
to esse præceptam, sed longe ante in
veteri prænuntiatam. Et infra, vt re-
spondeat Adimanto Manichæo dicēti,
repugnantiam veteris instrumenti ad
nouum, cum in illo Dominus dicat.
Præcedet te angelus meus, & adducet
te ad Amorrhæum &c. & occidetis il-
los &c. Euersione euertite illos, & de-
lete eorum memoriam, in nouo autem
Matt.5. testamento Christus Dominus præce-
pit: Diligite inimicos vestros. His re-
Luc.9. spondens ait: intelligunt Manichęi si-
ne odio esse posse vindictam, quam nō-
dum Apostoli animo cęperant, quādo
irati eis à quibus non recipiebantur
hospitio, quæsierunt de Domino, verū
vellet eos petere ignē de cęlo: tunc re-
spondit eis Dominus dicens eos nesci
re cuius spiritus filij essent; quoniā illi
animo inimico perdere cupiebant eos
quos volebant igne consumi. Postea 47
vero cum impleti essent Spiritu san-
cto, & perfecti facti essent, qui iam pos
sent etiam inimicos diligere: accepe-
rant potestatem vindicandi, qui iam
sine odio poterant vindicare. qua po-
testate Petrus in gestis Apostolorum
vsus est contra Ananiam, & Saphiram Act.5.
Hoc perfectorum est, vt non oderint
in peccatoribus, nisi peccata: ipsos au-
tem homines diligant, & cum vindi-
cant, nō vindicent acerbitate sęuitiæ,
sed moderatione iustitiæ; ne ipsa rela
xatio peccati plus noceat peccatori
quàm pœna vindictæ. neque tamen
hoc fecerunt iusti homines nisi aucto-
ritate diuina, ne arbitrarentur passim
sibi esse permissum iudicio persequi,
aut pœnis quibuslibet affligere. Da-
uid accepit in potestatem inimicum 1. Reg.24.
regem Saul, vt ei faceret quicquid
vellet, & eligit potius parcere quam
occidere: non enim erat iussus occide-
re, sed neque prohibitus, immo etiam
diuinitus audierat se impune facere
quicquid vellet inimico, & tamen tan
tam potestatem ad mansuetudinem cō
uertit. Vbi ergo nec difficultas fuit oc
cidendi, nec timor, dilectio profecit
inimicorum implens Dauid pręceptū
de dilectione inimicorum. dedit Deus
Dauid potestatem occidendi inimi-
cum: quia nouerat voluntatem serui
sui, & vt cęteris etiam hominibus ad
imitandum innotesceret ea, quæ in
corde Dauid iam nota erat inimici di-
lectio. dedit in potestatem inimicum
quem nondum volebat occidi.

ITEM in expositione illius ver- 48
siculi, Domine Deus meus si feci istud Enarratione in Psal.
si reddidi retribuentibus mihi mala, 7. tom.8.
sic habet. Hoc dicere non potest, nisi
perfectus. Ait enim Dominus, Estote Psal.7.
perfecti, sicut pater vester cęlestis per Matt.5.
fectus est, qui solem suum oriri facit Ibidem.
super bonos & malos &c. qui ergo nō
red-

reddit retribuentibus mihi mala, sed retribuentibus: qui enim retribuit, iam aliquid acceperat. maioris autem virtutis est, nec ei mala rependere, qui acceptis beneficijs reddit mala pro bonis, quàm si nullo ante accepto beneficio nocere voluisset. Decidam merito ab inimicis meis inanis. inaniter enim se iactabat, qui cum & ipse homo sit, cupit se de homine vindicare: & cum superare hominem palam quęrit, occulte a diabolo superatur. inanis affectus, vana & superba lætitia, quòd quasi vinci non potuit: ne ergo reddat retribuentibus mala, iram pòtius quàm hominem vincit illis litteris eruditus, vbi dicitur. Melior est, qui dominatur animo suo expugnatore vrbium. qui huiusmodi est audet dicere: Iudica me Domine secundum iustitiam meam, & secundum innocentiã meam super me. in superiori Psalmo infirmus deprecabatur, misericordiam potius implorans Dei quàm commemorans vllum meritum suum, dicens. Saluum me fac Domine propter misericordiam tuam, idest non propter meritum meum: nunc autem audet dicere. Iudica me secundum iustitiam meam, & secundum innocentiam meam. ista est vera innocentia, quæ nec inimico nocet; itaque bene se iudicare postulat secundum innocentiam meam, qui vere dicere potuit. si reddidi retribuentibus mihi mala.

Psal. 7. *Prou. 16.* *Psal. 6.* *Psal. 6.*

49 IDEM in expositione illius versus. Contristatus sum in exercitatione mea, & conturbatus sum a voce inimici & a tribulatione peccatoris, ait. inimici, qui nos odio habent, illi sunt, qui nos exercent in bono, contra quos inimicitias gerere non debemus. ideo enim dixit Apostolus, non est nobis colluctatio aduersus carnem, & sanguinem, idest aduersus homines quos videtis; sed aduersus principes & potestates &c. imitare Dei bonitatem, qui facit solem suum oriri super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. tu qui nec solem potes oriri facere, nec super terras pluere, vnum aliquid seruare amico non potes, vt sit tibi pax in terra homini bonæ voluntatis? Audi Dauid dicentem, Contristatus sum in exercitatione mea, & conturbatus sum, cum extendit dilectionem, vt diluat inimicos affectus est tædio, multorum inimicitijs, multorum rabie circumlatratus, & quadã humana infirmitate succubuit, vidit se iam incipere penetrari mala persuasione diaboli, vt odium inducat aduersum inimicos reluctans odio, vt perficeret ipsam dilectionem in ipsa pugna & lucta turbatus est. eius enim vox est in alio Psalmo, Turbatus est præ ira oculus meus, inueteraui in omnibus inimicis meis, velut in tempestate, & fluctibus mergi cęperat, sicut Petrus. ille enim calcat fluctus huius sæculi, qui diligit inimicos Christus in mari ambulabat intrepidus, cuius omnino de corde auferri non poterat inimici dilectio qui pendens in cruce aiebat, Pater ignosce illis. at Petrus cum videret ventum validũ timuit, & mergi iam cęperat conturbatus in exercitatione sua. A quo vento valido? a voce inimici, & a tribulatione peccatoris; ideo præmisit, Exaudi Deus orationẽ meã, & ne despexeris deprecationem meam. intende mihi, & exaudi me. quare? quid enim pateris? quid gemis? Contristatus sum in exercitatione mea, exerceri me quidem inter malos posuisti, sed nimis exsurrexerunt supra vires meas, contristatus sum in exercitatione mea, &c. Vndiq; illi strepitus insultationis sequiebant; at ille intus inuocabat Dominum. cum aliquid tale patitur Christianus, non debet facile velut odio ire ineum, a quo patitur, & velle ventum vincere; sed conuertere se ad orationem ne amittat dilectionem: neque enim timendũ est quid faciat inimicus. quid enim facturus est? multa mala dicturus? opprobria iaculaturus? in conuitijs sæuiturus? sed quid tibi? Gaudete (inquit) & exultate: ecce enim merces vestra magna est in cęlis. ille in terra geminat conuitia, tu in cœlo lucra. quid est ergo timendum, quando pateris inimicum? ne conturbetur in

In expositione Psalmi 54. to. 8. *Psal. 54.* *Ephes. 6.* *Matt. 5.* *Luc. 1.* *Psal. 54.* 50 *Psal. 6.* *Luc. 6.* *Matt. 14.* *Luc. 23.* *Psal. 54.* *Matt. 5.*

te

51 te dilectio, qua diligis inimicũ. Duos inimicos constitue tibi ante oculos, vnum apertum, qui vult a te auferre diuitias, honorem &c. in quo a te vincitur; alterum occultum diabolum, qui conatur auferre id, in quo a te vincitur inimici, scilicet dilectionem. sæuiat homo quantum potest, auferat quicquid potest, si diligitur aperte sęuiens victus est occulte sæuiens. Cor meum conturbatum est in me (vel contristatum vt Augustinus legit) & formido mortis cecidit super me. Cor meum conturbatum est in me, quando turbatus est præ ira oculus meus; & si oculus turbatus est quid sequitur? Formido mortis cecidit super me. Vita nostra dilectio est, ergo mors odium est. cum cœperit homo timere, ne oderit, quem diligebat, mortem timet: qua occiditur anima, ille sæuiendo corpus alienum occidit, tu odium habendo animam tuam occidisti. Timor & tremor venerunt super me, & contexerunt me tenebrę: quia qui odit fratrem suum in tenebris est vsque adhuc, & in hac infirmitate positus & exercitatione contristatus ait. Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam, si desunt pennæ, dentur, si ligatæ sunt, soluantur, pennasque postulat non corui, sed columbæ. columba enim pro signo dilectionis ponitur. Quid ergo dicit iste dilector? Conuitia hominum ferre non possum, strident, rabie feruntur, strident iracundia, prodesse illis non possum, vtinam requiescam alicubi ab eis separatus corpore (non amore) ne in me conturbetur ipsa dilectio, verbis meis & collocutione mea prodesse non possum, orando pro eis forsitan prodero.

Psal. 54.

Ibidem.

Ibidem.
1. Ioan. 2.

Psal. 54.

52 IDEM de inimicorum dilectione exponit versiculum illum. Verumtamen pretium meum (honorem meum vertit Augustinus) cogitauerunt repellere. Illi (ait) retribuebant mala pro bonis, illi interficiebant, illi repellebant; ego eos sitiebam. Illi honorem meum cogitauerũt repellere; ego eos in corpus meum sitiebam traijcere, bibendo enim humorem foris positum in membra mittimus, & in corpus ducimus nostrum. Sicut Moyses vitulum aureum comminuit, & bibendum populo Israel dedit. Vitulus ille impij homines sunt, qui nos oderunt, & persequuntur; hos in corpus nostrũ transmittere debemus, eos diligendo &c.

In expositione Psal. vi 61.
Psal. 34.
Exo. 32.

53 IDEM exponens locum Apostoli qui dicit se in ipso scilicet Christo manere, debet sicut ille ambulauit, & ipse ambulare, ait. Sicut Christi Domini via ab exordio vitæ vsq; ad crucem, fuit inimicis benefacere, ipsosq; opere & veritate diligere quousque iam moribundus clamauit, Pater ignosce illis &c. Sic si tu didiceris orare pro inimicis tuis, ambulas viam Domini, ideo subdit, qui dicit se esse in lumine, & fratrem suum odit, in tenebris est.

In tract. 1. super primam canonicã Ioan. tomo 9.
Luca 23.
Ioan. 2.

54 IDEM ait. Insidiatur contra te potens, acuit nouaculam, vnde capillos radat, non vnde caput incidat; hoc est enim quod regius vates dicit in Psalmo, Sicut nouacula acuta fecisti dolum. Quare dolum potentis malæ nouaculæ comparauit? quia non admittitur nisi ad superflua nostra, sicut capilli in corpore nostro tamquam superflui videntur, & sine detrimento carnis raduntur. sic quicquid potest tibi facere inimicus, quantumuis sit potens inter superflua tua numera. numquid tollit diuitias tuas? minime: diuitiæ enim tuæ in corde tuo sunt, superflua tua potuit tollere, damno potuit afficere, permissus & vsque ad lædendum corpus, etiam ista vita cogitantibus aliam vitam, inter superflua deputanda est. Et attende quod capillus de capite tuo non peribit: omnes enim capilli tui numerati sunt quia etiam minima nostra non contemnit Deus; quid ergo timemus homines? &c.

Serm. 6. de verbis Domini Matthæ. 10. 9.
Psal. 51.
Luc. 21.
Matt. 10.

55 IDEM ait. Primum medicamentum est animæ ægrotanti plena & perfecta dilectio, per quam possit non solum amicos, sed etiam inimicos diligere. Ad id in primis consideran-

Serm. 68. de tempore agens de inimicorum

dilectione 10.10. dum est quanta in beato Iacob fuerit charitas, vt odiẽtem se fratrem suum *Gen.27.* maluerit in longinquis regionibus fu- *Gen.45.* gere, quàm vicem odij repensare, & reuersus multis muneribus, vt eum sibi placatum faceret, honorauit. Beatus etiam Ioseph, impijs & inimicis fratribus suis non odij amaritudinem, sed charitatis dulcedinem repensauit osculabatur enim singulos, & per singulos flebat, quibus non solum nihil mali rependit, sed omnia bona retribuit, & tam viuo quàm mortuo patre germano semper amore dilexit. Beatus quoq; Moyses, cũ frequenter eum populus rebellis non solum contemnere, sed etiam lapidare vellet, diuinæ charitatis memor, ita pro illis Domi- *Exo.32.* no supplicabat, vt clamaret, si non dimiseris peccatum populi tui, dele me de libro, quem scripsisti. in ipso enim veteri testamento legimus scriptum, *Leu.19.* Nõ oderis fratrem tuum in corde tuo &c. Non quæras vltionem, nec me- *Exo.23.* mor eris iniuriæ ciuium tuorum. Et iterum: Si videris asinum inimici tui *36* iacentem sub onere: non pertransibis, sed subleuabis cum eo. Quo loco diligenter vnusquisque consideret, quòd si asinum inimici non licet in luto dimitti: quanto magis homo ad imagi- *Iob 31.* nem Dei factus non debet odio haberi, nec negligi? Beatus quoque Iob ita perfectam charitatem etiam cum inimicis fideliter retinebat, vt gaudens, & libera conscientia ad Deum diceret. Si gauisus sum ad ruinam inimici mei, & gauisus sum in eo, q̃ inuenisset eum malum, vel si in corde meo dixi, bene. Dauid licet virtutibus multis fuerit exornatus; nulla tamen eum actio familiarius Deo cõiunxit quam dilectio inimicorum. Cui cum inimicus in faciem malediceret, maluit tamen parcere, & Dei iudicio reseruare *2.Reg.16.* quàm suæ iracundiæ satisfaceret. Et in tantum non fuit falsa aut simulata *2.Reg.1.* eius dilectio, vt ipsos etiam aduersarios suos fleret, & in illis qui eos occidere præsumpserant, vindicaret. ideo *Psal.7.* securus in Psalmo dicebat, Si reddidi retribuentibus mihi mala; decidã merito ab inimicis meis inanis &c. Vnde cõsiderandum est, qua fronte vel qua conscientia versiculum istum ex ore suo proferre poterit, qui inimicis suis mala pro malis retribuit Per Salomo- *Prou. 24.* nem etiam Spiritus Sanctus clamat, & dicit. Cum ceciderit inimicus tuus ne gaudeas: ne forte videat Deus, & displiceat illi, & auertat iracundiam suam ab eo. Et vtique, cum ab illo auerterit, ad illum dirigat, qui de inimici ruina gaudebat, secundum illud. Qui in ruina lætatur alterius non erit *Prou. 17.* impunitus. Item ibi, homo homini *Eccl. 28. 37* seruat iram, & a Deo quærit medelã? Et in hominem similem sibi non ha- *Leu. 19.* bet misericordiam, &c. Ipse cum ca- *Matt.5.* ro sit, reseruat iram, & propitiationem petit à Deo? quis exorabit pro delictis illius? Locus autem Leuitici: Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum duplicẽ habet sensum. Primus est, Dilige omnem hominem proximum tuum, & odio habe diabolum inimicum tuum. Vel aliter, Dilige in proximo carnem & animam, quam Deus creauit, & odio habe malitiam, quam ipso consentiente diabolus intromisit, quod cum sancto & pio animo feceris, vices cœlestis medici agis, odio habens morbum, & diligens ęgrotum. Et etiam per Salomonem dicitur, Si inimicus tuus esu- *Prou. 25.* rierit, ciba illum &c. hoc enim faciẽs carbones ignis congeres super caput eius, idest. cum inimico tuo pio animo frequenter benefeceris, quamlibet sit impius, crudelis, barbarus, & cruentus: tamen tandem aliquando erubescet, & dolet, & pœnitere incipit, quod admisit. Et caput ipsius, hoc est sensus rationis, incipit charitatis igne succendi. Et qui prius quasi frigidus, & phreneticus contra te consueuerat iracundiam retinere, spiritali calore de tua bonitate succensus incipit toto corde diligere. Illud etiam fratres cum grandi tremore considerate, quòd in Psalmo terribiliter Spi- *Psal. 147* ritus Sanctus dixit: Lauda Hierusalem *58* Dominum, lauda Deum tuum Sion, qui posuit fines tuos pacem: ergo vt videtis

detis Hierusalem illa cęlestis muros de pace constructos habet, qui enim talem pacem, & talem charitatem habet, vt omnes homines diligat, amicos & inimicos, qua parte voluerit intrare, illius cœlestis Hierusalem portas apertas merebitur inuenire: qui autem non vult habere talem charitatẽ ex omni parte portas clausas inueniet. Et quia oleum charitatis habere noluit, clausis ianuis sponsi, cum illis fatuis virginibus illam metuendam au-

Matt. 25.

diet vocem, Amen dico vobis, nescio

Rom. 8.

vos vnde sitis. Vnde nimis dolendum est, ꝙ cum Sancti ab hac charitate, nec tormentis, nec varijs persecutionibus possent separari; nos interdum ociosis fabulis separamur, & nonnumquã ob paruissimum conuitiũ, & cuiuscunque miseri hominis detractionẽ, ita derelinquimus charitatẽ, vt non solũ cum eo multis diebus, sed etiam mensibus fortassis, & annis nec loqui, nec ad conuiuium peruenire velimus. Et non attendimus, quia dum nos inuicem odio habemus, ita muros ciuitatis Hierusalem contra nos claudimus: vt nullus

1. Ioan. 4.

nobis aditus remaneat, per quem intrare possimus. Et quia ciuitas illa Deum habet, qui charitas est, qua frõte accedere audebit, qui inimicos non diligit? sine charitate absque qua nemo videbit Deum, qua conscientia quis diuinam pietatem implorabit?

59 IDEM: Christus Dominus sic te docuit orare: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Dicit enim tibi Deus, quid mihi das, vt ego dimittam tibi peccata tua, quale munus offers? quale sacrificium conscientiæ tuæ imponis altaribus meis? Continuo docuit te quid petas, quid offeras. Petis dimitte nobis debita nostra, & offers, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Debitores ei qui falli non potest, dicit tibi Deus, tu debitor meus es; inimicus debitor tuus est, hoc facio ego tibi debitori meo, quod tu facis debitori tuo. Inde offers mihi munus, vnde peperceris debitori tuo. si debitor es gratulare te habere debitorem,

Serm. 170. de tempore agens de dilectione inimicorum, eod. to.

Matt. 6.

in quo facias quod fiat in te. si qui te læsit, petit a te veniã, & ignoscis; iam potes securus dicere, Dimitte nobis debita nostra &c. Si autẽ clauseris contra pulsantẽ, clausum inuenies cũ pulsaueris. Attende magistrũ tuũ non in cathedra sedentem, sed in ligno pendẽtem circumspectis vndiq; turbis inimicorum dicentem. Pater ignosce illis &c. Non deseruit medicus officium Luc. 23.
suum: quia ęgrotus sęuiebat, phreneticusq; insaniebat. Econtra & tu forsitan dicturus es, & quãdo ego hoc possum quod Dominus potuit? quare hoc 60
dicis? Attende vbi hoc facit; in cruce non in cœlo. Semper enim Deus in cęlo cum patre, in cruce autem pro te homo, vbi se imitandum præbuit omnibus. Sed si non potes imitari Dominũ tuum cum penderet in cruce: Stephanum Act. 7.
seruum eius, cum lapidaretur, attende, qui genuflexo, postquam præmiserat Domine Iesu accipe spiritum meum, ait, Domine ne statuas illis hoc peccatum, & cum hoc dixisset, obdormiuit in requie dilectionis, pacem pinguissimam inuenit: quia pacem inimicis optauit. Vide quomodo pro se stãs orauit, & pro illis genuflexit. Pro se stans tamquam iustus facile exaudiebatur: nam pro iniquis genu figendum erat. Et cum hoc dixisset, obdormiuit in Domino. Felix somnus, & requies vera. Ecce quid est requiescere, pro inimicis orare. Hæc vltima sententia habetur in eod. tom. serm. 2. in festo B. Stephani protomartyris.

AMBROSIVS super illud. diligite inimicos vestros &c. sic ait. Si 61
enim cõmune est omnibus etiam peccatoribus redamare, cui genus professionis excelsius, studium quoque debet esse virtutis vberius, vt diligant etiam non amantes; nam & si nulla merita diligendi vsum amoris excludant; non tamen virtutis excluserint; sicut enim in eo qui te diligit, pudet gratiam non referre, & gratiæ amore referendæ amor eius tibi inolescit, quem antea non amabas; ita etiam in eo, qui non amat debes amare virtutẽ, vt dum virtutem amas, incipias eum

Lib. 5. in Lucã 10. 1.

amare, quem non amabas, cum rara & caduca remuneratio sit amantis, sempiterna virtutis.

Amor proximi vix reperitur inter homines, idque acriter punit Deus. Cap. XIII.

1 *Lib. 4. c. 7. Isaia 10. 4.* HIERONYMVS: Vt ostendat Propheta vix reperiri inter proximos dilectionem, quantumuis illi sint sanguine iuncti, ait. Vir fratri suo non parcet &c. Vnusquisque carnem brachij sui vorabit, Manasses Ephraim, & Ephraim Manassen, simul ipsi contra Iudam. Hi duo fratres erant filij Patriarchæ Ioseph; & tamen velut bestiæ cruentæ quilibet illorum carnem brachij sui vorare nitebatur. *Isa. 9.* In his omnibus non est auersus furor eius, sed adhuc manus eius extenta: quia quanto illi proficiunt ad peccandum vnus cõtra alterum, tanto Deus manus suas extendit ad pœnas.

2 *Lib. 11. in expositione c. 39. Isaiæ. eod. tomo. Isa. 39.* IDEM exponens illa verba quæ Propheta sanctus dixit Ezechiæ regi quando ostẽdit Babylonijs thesauros domus suæ. Audi verbum Domini, Ecce dies venient, & auferentur omnia, quæ in domo tua sunt, quæ thesaurizauerunt patres tui vsque ad diem hanc &c. Et de filijs tuis qui egredientur ex te, quos genueris, tollent, & erunt eunuchi in palatio regis Babylonis. *Ibidem.* Et dixit Ezechias ad Isaiam. Bonum verbum Domini quod locutus est. Et ait, Fiat tantum pax, & veritas in diebus meis. In quibus verbis, ait Hieronymus, quòd Ezechias rex ab Hebræis reprehenditur, cur non sit imitatus bonitatem Moysi, qui locutus ad Dominum est, *Exo. 32. Rom. 9.* Aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo. Vnde & Apostolus Paulus anathema voluit esse, Christo pro fratribus suis, qui sunt Israelitæ: & propterea Ezechiam Dei sermonibus non probatum, qui solum proprium bonum diligens dixit, Fiat tantum pax, & veritas in diebus meis; mala successu temporis ventura non curauit, nec Dominum minitantem populum deprecatus est.

IDEM explicat locum Hieremiæ. Vnusquisque se à proximo suo custodiat, & in omni fratre suo non habeat fiduciam. quia omnis frater supplantans supplantabit, & omnis amicus fraudulenter incedet, & vir fratrem suum deridebit, & veritatem non loquetur. Hoc loco (ait) vtendum est in tempore angustiæ, quando aut nulla, aut rara fides est, quando nec fratri, nec proximo credendũ est, & inimici hominis domestici eius quando dicente Domino tradet pater filium & filius patrem, & diuidentur duo in tres, & tres in duo, & vt Dominus ostendat se acriter vulneratum tam ingentia mala ait: Numquid super his non visitabo dicit Dominus, aut in gente huiuscemodi non vlciscetur anima mea? Super montes assumam fletum & lamentum, & super speciosa deserti planctum, quoniam incensa sunt, eo quòd non sit vir pertransiens. A volucre cœli vsque ad pecora migrauerunt, idest, Principes & plebeij in omnes diuina vltio debaccabitur. Et dabo Hierusalem in aceruos arenæ, vt ciuitas hæc in solitudinem redigatur &c. Quia ascendit mors per fenestras nostras, ingressa est domos nostras, idest, tanta erit velocitas & fortitudo Babyloniorum in præliando, vt non expectent reserare fores; sed per fenestras & tecta conscendant, vt domos vastent Hierusalem, &c. Et cadet morticinum hominis quasi stercus super faciem regionis, & quasi fœnum post tergum metentis, & non est qui colligat. Per quæ ostendere vult tantam in Hierusalem, & circa vrbem cædem futuram, vt nullus sit, qui sepeliat, corruentes. Ecce quàm atrox vindicta, & flagellum aduersus populum Israel describitur eo tempore; in quo amor proximorum inter ipsos non inueniebatur. 3 *Lib. 2. in c. 9. Hierem. Mich. 7. Matt. 10. Hier. 9. Hier. 9.*

IDEM explicans locum Prophetæ. Et factus est Ephraim quasi columba 4 *Lib. 2. in c. 7. Oseæ t. 5.*

ba seducta, ait. quæritur cur Ephraim non alijs auibus, sed columbę comparatus sit? aues cæteræ pullos suos etiam cum periculo vitæ suæ protegere festinant, & cum ad nidum suum accipitrem, colubrum, coruum accedere viderint, huc illucque volitant, & immittunt se morsu, & vnguibus lacerant, & dolorem parentis querula voce testantur. Sola columba ablatos pullos non dolet, non requirit, & ideo recte comparatur Ephraim, quod vastatum per partes populum non sentiat, sed negligens sit salutis suæ. & vt id amplius explicet, ait infra: Facti sunt quasi arcus dolosus (vel arcus intentus, vt 70. interpretes verterunt) parati semper ad pugnam, & contentiones; & quia hæc mala impunita non sinit Deus, subdit Propheta. cadent in gladio principes eorum a furore linguæ suæ. ista subsanatio eorum in terra Aegypti: quia talis erat eorum vita, postquam ad Deum conuersi sunt, sicut quando in Aegypto sęculi morabantur.

Osea 7.

Ibidem.

Ibidem.

5 IDEM explicans locum Abdiæ Prophetæ, Et non lætaberis super filios Iuda in die perditionis eorum, & non magnificabis os tuum in die angustiæ, neque ingredieris portam populi mei in die ruinæ eorum, neque despicies & tu in malis eius in die vastitatis illius, & non emitteris aduersus exercitum eius in die vastitatis illius, ait. quando captiuum videris diuersis persecutionibus fratrem tuum, & abduci vinctum: nequaquam lætaberis, quia & tu similia patieris. quoniam iuxta est dies Domini super omnes gentes, sicut fecisti, fiet tibi. retributionem tuam conuertet in caput tuum. quomodo enim bibisti super montem sanctum meum, bibent omnes gentes iugiter, & bibent, & absorbebunt, & erunt quasi non sint, quasi dicat, quia lætati estis in ruina seruorum meorum; eadem persecutio contra vos quoq; veniet, & patiemini quæcunq; fecistis, & sicut lætati estis aduersus populum meũ cum gentibus reliquis: ita omnęs gentes lętabuntur contra vos, & deuorabunt, & bibent, & persecutione simili conterent, sicut fecisti, fiet tibi. hic est sensus, quem in Psalmo legimus. filia Babylonis misera, beatus qui retribuet tibi retributionem tuam, quam retribuisti mihi, quando in captiuitate Hierusalem clamabas, Exinanite, exinanite vsq; ad fundamentum in ea. Beatus qui tenebit, & allidet, & conteret paruulos tuos ad petram, & sicut super montẽ sanctum meũ Sion bibisti cum Babylonijs, atq; lætatus es: sic omnes gentes, quas tecũ habebat Babylonius in præsidio, conuersæ contra te bibent, & lętabuntur, & ipsæ gentes cum te absorbuerint, aasorbebũtur a Medis, & hoc circulo vindicta procedet, vt tu Israelem, te Babylonius, Babylonium Medus, ac Persa consumat, quasi dicat. in quocumq; repertum fuerit odiũ contra proximum, Iudæus ille sit, aut Israelita, Babylonius aut Medus, impunitum Dominus non relinquet.

Eodẽ to. 6.

Psal. 136.

Ibidem.

6 IDEM est elegans testimoniũ, vt probes quàm rarus sit in mundo amor proximi: dixerat enim Propheta nomine Domini. Væ mihi quia factus sũ, sicut qui colligit in autũno racemos vindemiæ, non est botrus ad comedẽdum, præco quas ficus desiderauit anima mea, i. saltim immaturas ficus optabam, & non inueniens panẽ præ famis magnitudine, quisquilias & furfures requisiui. Perijt sanctus de terra, & rectus in hominibus non est. vbiq; insidiæ, vbiq; fraudulentiæ, innoxius sanguis effunditur, omnes in sanguine insidiantur. vir fratrem suum venatur in mortem, i. præ auaritia & libidine germanitas ignoratur, qui enim optimus inter eos est, quasi paliurus pungens & retinens, vulnerans appropinquantẽ sibi, & qui rectus fuerit inuentus, quasi spina de sepe, vt ibi inueniatur dolor, vbi putabatur auxiliũ; nolite credere amico, & nolite confidere in duce: qnia si inter chara nomina, & cõsanguinitatis affectũ, rara est fides quãto magis in his fidendũ est, qui suę tantũ cõsulunt, aut vtilitati, aut volũtati ab ea, quę dormit in sinu tuo,

Lib. 2. in c. 7. Michea eod. tomo. Mich. 7.

Ibidem.

Ibidem.

custodi claustra oris tui, ne patiaris,
Iudic.16. quod Samson a Dalila perpessus est;
quia filius contumeliam facit patri,
2. Reg.16. Absalom videlicet Dauid non solum
regnum, sed & concubinas patris in-
7 cesto coitu maculauit, & filia consur-
git aduersus matrem suam; cuius rei
cum interim de scripturis sanctis te-
stimonium non reperiamus: tanta exẽ-
pla sunt quotidianæ vitæ, vt magis lu
gere, quòd tanta sint, quam quærere
debeamus: nurus aduersus socrum
suam: vt vxor Esau consurrexit con-
Gen. 26. tra Rebeccam. Inimici hominis dome
stici eius. Sententia hæc Prophetæ
non contra omnes amicos, nec contra
omne tempus prolata est, sed de eo
2. Tim. 3. super quo Apostolus ait. In nouissi-
mis diebus aduenient tempora peri-
culosa, erunt enim homines se ipsos
amantes, cupidi, fastidiosi (elati legi-
mus in nostra vulgata editione) su-
perbi, blasphemi, parentibus non obe-
dientes, ingrati, scelesti, sine affectio-
ne, pactum non custodientes &c. im-
mites, sine benignitate, proterui, pro-
ditores &c. Tunc enim tradet frater
fratrem, & pater filium, & mater fi-
liam, & inimici hominis domestici
Matt. 10. eius. sed & nunc rara fides est, cum
aliud in labijs, aliud in corde versa-
tur, venenum animi linguæ mella te-
gunt, amici diuitum multi, a pauperi-
bus autem etiam qui videntur esse, di
scedunt: legi in cuiusdam controuer-
sia, amicus diu quæritur, vix inueni-
tur, difficile seruatur. scripsit Theo-
phrastus tria de amicitia volumina
omni eam præferens amori, & tamen
raram in rebus humanis esse contesta-
tus est. Est & Ciceronis de amicitia
liber, quem Lælium inscripsit, vbi ait.
Amicitia pares aut accipit, aut facit
vbi inæqualitas est, & vbi alterius
eminentia alterius subiectio, ibi non
tam amicitia quàm adulatio est. Vnde
& alibi legimus, sit amicus eadem ani
ma. & Lyricus pro amico precans,
serues (inquit) animæ dimidium meę.
Nolite ergo credere in amicis, idest,
his hominibus, qui de amicitijs sectan
tur lucra. delicata est amicitia, quæ
amicorum felicitates, & diuitias sequi
tur, isti seipsos tantum diligunt, noli- Mich.7.
te credere amico, & nolite confidere
in duce, ab ea, quæ dormit in sinu tuo
claude claustra oris tui: quia filius
contumeliam facit patri, & filia con-
surgit aduersus matrem suam, & nu-
rus aduersus socrum suam, & inimici
hominis domestici eius: iste est sensus
huius loci, nolite credere amicis, du-
cibus, & vxoribus, quæ mutari pos-
sunt, & esse pro tempore, cum filius
quoque & filia obliti educationis &
infantiæ aduersum auctores vitę suæ,
corporumq; consurgant, & illis faciãt
contumeliam, quos vultu quoq; læde
re scelus est, talis erit hominum sta-
tus, cum finis sæculi sit prope, & quia
hæc mala non remanent impunita;
subdit infra, & erit terra in desolatio-
nem propter habitatores suos, & pro- Ibidem.
pter fructum cogitationum eorum,
pasce populum tuum in virga tua, per
cutiens scilicet eos: quia fide erga pro
ximos caruerunt &c.
IDEM exponens locum Apostoli 9
Per charitatem seruite inuicem, om- Lib.3 in e.
nis enim lex in vno sermone impletur s.Pauli ad
diliges proximum tuum sicut teip- Gal.10.9.
sum, sic habet. charitas rara possessio Gal.5.
est, quis vult anathema esse a Christo
pro fratribus suis? Quis cum lugenti-
bus lugens, cum gaudentibus gaudens
alieno vulnere vulneratur? quis fra-
tris morte perimitur? omnes nos ama
tores magis nostri sumus quam Dei;
at si sedens loquor contra fratrẽ meũ,
& contra filium matris meę pono scan
dalum, quando aliena torqueor feli-
citate, & alterius bonum, meum ma-
lum facio: tunc in me impletur quod
sequitur; quòd si inuicem mordetis, Ibidem.
& comeditis: videte ne ab inuicem cõ-
sumamini, morem imitantes ferarum.
CHRISOSTOMVS: Post- 10
quam in homilia illa ostendit amici- Homil.2.
tiæ leges, vt scilicet eadem quis im- in epist. ad
precetur amico quæ sibi ipsi. noui ego Thes. 10.4.
quendam, qui cum sanctos viros ami-
ci sui gratia obsecraret, primum pro
illo, & tum demum pro se orare obse-
crabat, beneficium petere, & vicissim
acci-

accipere apud amicum sine suspicione licet;quando nobis aliquid imperant, tunc gratiam illis habemus : quando vero hoc facere dubitant, tunc animo concidimus, nihil habemus, quod illorum non sit. est in amicis anima vna & cor vnum. hoc demum amicitia est, ne quis quod habet suum æstimet; sed quæ proximi sunt, quæ vero sua sunt, putet aliena. vt ita illius animæ parcat, atque suæ ipsius, qui amat nec præcipere vult, nec imperare; sed gratiam habet magis, si ipsi aliquid præcipiatur; beneficium magis impendere,quàm accipere cupit : amat enim. vbi amicitia non fuerit,exprobramus; si quid beneficij impendimus, & quæ minuta sunt exaggeramus. vbi vero fuerit amicitia, & abscondimus benefacta, & quæ magna sunt modica videri cupimus; his dictis,ait. noui multos ista non intelligere, in causa vero est, quod de re disputo, quæ cœlum nunc inhabitat. Sicut si de plantula quadam in India crescente, cuius nemo habet experientiam, dicerem: etiã si innumera referrem, nullo sermone illam exprimere possem. ita & nunc quicquid dixero, frustra dico, nemo intelligere valebit, in cœlo plantata est hæc planta; & concludit. perstringor,& veluti præcludor faucibus, non valens aliquo exemplo rem istam exprimere; in quibus verbis aperte docet, quam rara reperiantur in mundo veræ amicitiæ exempla.

II *In lib. de amicitia tomo. 4.* AVGVSTINVS mira docet de amicorum conditionibus amicitiam summopere commendans,& cum aliqua enarrasset ad amicitiam multum necessaria, ait. cum tanta sit in amicitia vera perfectio; non est mirum, quòd rari fuerunt hi, quos veros amicos antiquitas commendauit. vix enim (vt ait Tullius) tria vel quattuor amicorum paria in tot retro sæculis fama concelebrat, non autem loquimur de amicitia carnali, quæ est inter illos qui in iisdem consentiunt malis; nec de mundiali amicitia, quæ rerum temporalium cupidine protrahitur, quæ semper est plena fraudis atque fallaciæ, in qua nihil est certum, nihil constans, nihil securum, semper cum fortuna mutatur, & sequitur marsupium, est amicus secundum tempus, & non permanebit in tempore tribulationis, tolle spem quæstus, & statim desinet esse amicus: amicitiæ istæ, quæ hoc nomine censentur indignæ, frequentes sunt in mundo, amicitia autem charitatis, quam prudentia dirigit, iustitia regit, fortitudo custodit, temperantia moderatur, quæ non respicit bonum proprium, sed alienum, qua iubemur proximum diligere &c. hæc rara possessio est. *Eccl. 6.*

Amor proximi frequens, & mirandus in viris sanctis.
Cap. XIV.

I *Epist. 12. quæ est ad Gaudentiũ tom. 1.* HIERONYMVS sic habet. Legimus Aaron pontificem isse obuiam furentibus flammis, & accenso thuribulo Dei iram cohibuisse, stetit inter mortem, & vitam sacerdos magnus,nec vltra vestigia eius ignis procedere ausus est.Moysi loquitur Deus dimitte me, & delebo populum istum quis nunc in terra est, qui obuiare flammis velit, & cum Apostolo dicere, Optabam ego anathema esse pro fratribus meis? Pereunt cum pastoribus greges; quia sicut populus sic sacerdos. Moyses compassionis loquebatur affectu, si dimittis populo huic, dimitte, sin autem dele me de libro vitæ : vult perire cum pereuntibus, nec propria salute contentus est: gloria quippe regis multitudo populi. *Rom. 9.*

2 *Epist. 46. ad Rustic. tom. 1.* IDEM sic habet. Quòd ignotus ad ignotum audeo scribere,sanctæ ancillæ Christi Hedibiæ fecit deprecatio, quæ nequaquam propria salute contenta tuam & ante quæsiuit in patria,& nunc in sanctis locis quærit, imitari cupiens Andreæ & Philippi Apostolorum beneuolentiam,quorum vterque inuentus a Christo fratrem Simeonem & amicum Nathanael inuenire

uenire desiderat. Optauerat & quondam Loth cum filiabus saluare coniugem suam, & de incendio Sodomæ pene semiustus erumpens educere, eam, quæ pristinis vitijs tenebatur astricta, & ardens fides pro vna muliere perdita totam Segor liberat ciuitatem, & Ioseph fratres pascit in Aegypto, sponsusque audit a sponsa, Vbi pascis, vbi cubas in meridie. Samuel quondam plangebat Saulem: quia peccati vulnera non curabat, & Paulus lugebat Corinthios, qui fornicationis maculas lachrymis delere nolebant. vnde & Ezechiel librum deuorat scriptum intus & foris carmine, & planctu, & væ carmine super laude iustorum: planctu super pœnitentibus, væ super his, de quibus scriptum est. Cum venerit impius in profundum malorum, contemnit, in quibus omnibus in Andrea, & Philippo, in Loth, Ioseph, Samuele, & Ezechiele contemplatur Hieronymus dilectionem sanctorum erga proximos suos, quam imitata est Hedibia deprecans Hieronymum, vt Rusticum conetur educere a peccato suo.

Ezech. 2.

Prou. 18.

3 IDEM Hieronymus per totam epistolam ostendit grandem erga proximum amorem lachrymis ingentibus deflens diaconi huius lapsum inter multa aiebat. non possum vltra progredi. prorumpunt lachrymæ antequam verba, & dolore in ipso meatu faucium spiritus coarctatur, *Et infra:* O funestos oculos meos, hoc plango quòd te ipse non plangis, &c.

Epist. 48. ad Sabinianum Diaconum.

4 IDEM in illa verba Prophetæ, Multiplicasti gentem, sed non magnificasti lætitiam, sic habet. ad Deum est hæc locutio nomine Christi, qui Deo Patri dicit, multiplicasti gentem hoc est, replesti omnes gentes notitia tui; sed non magnificasti lætitiam, iuxta quod Apostolus mærorem sibi dicit esse perpetuum pro fratribus suis, qui sunt Israelitæ. Et Ionas contristatur, quod ita saluati sint Niniuitæ, vt cucurbita aruerit: quia salus gentium interitus fuit Iudæorum. cum ergo Christus aduenerit, & Christianorum gens de vniuersis gentibus fuerit congregata; tunc lætabuntur Apostoli, sicut messores lætantur in messe, & sicut exultant victores, qui captam diuidunt prædam. in quo ingens significatur lætitia & exultatio, quę illis erat futura in conuersione & bono proximi.

Libr. 3. in Esaiam 10. 4.

Rom. 10.

Iona 4.

Isa. 9.

IDEM: Postquam Propheta narrauerat mala ingentia; in quæ deuenerat populus ille. dixerat enim, interfecti tui non interfecti gladio, nec mortui in bello. omnes qui inuenti sunt in te, vincti sunt &c. Propterea dixi, Recedite a me, amare flebo, nolite incumbere, vt consolemini me super vastitate filiæ populi mei, & Samuel plangebat Saul, & Apostolus scribit ad Corinthios, ne cum rursus venero ad vos humiliet me Deus meus, & lugeam multos, qui ante peccauerunt, & non egerunt pœnitentiam. vnde compatientis affectu & ad alios loquitur. quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non vror? sic & Propheta videns mala populi prorumpit in lachrymas, & abigit consolantes, & fletu amarissimo se flere, testatur, non super filios, sed super filias populi sui, quæ virilitatis perdiderunt dignitatem. 5

Lib. 7. in Isaiam. ca. 10.

Isai. 22.

1. Reg. 12.

2. Cor. 12.

2. Cor. 11.

IDEM postquam Propheta dixerat. Transijt messis, finita est æstas, & nos saluati non sumus, quæ verba populi sunt, qui in Hierusalem diuturna obsidione conclusus est, quòd mutata sint tempora, & anni circulus conclusus, & omnis eorum spes irrita fuerit; & concludens dixit. nunquid resina non est in Galaad, aut medicus non est ibi: quare igitur non est obducta cicatrix filiæ populi mei? post hæc exorditur cap. 9. Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo die ac nocte, interfectos filiæ populi mei. si totus vertar in fletum, & nequaquam guttæ sint lachrymarum, sed abundantia, fluminis: tamen interfectos filię populi mei digne flere non potero. tanta enim 6

Libr. 2. in Hieremiā, explicans caput. 9. ca. 10.

Hier. 8.

Ibidem.

Cap. 9.

sunt

sunt mala, vt omnem dolorem sua vincant magnitudine. Quis dabit me in solitudine diuersorium viatorum? melius mihi est (inquit) habitare in extrema solitudine, quàm inter tanta hominum scelera commorari, vbi animaduertis dilectionem Prophetæ erga populum suum.

7 *Lib. in lamētationes Hieremię. Thren. 2.* IDEM ponderat Hieronymus verba illa Prophetæ, quibus deflet nimiam contritionem gentis suæ, ciuitatemque deuastam, & quòd hostes nulli ætati & sexui pepercerunt, quā calamitatem amantissimus Propheta populi, sic lamentatur: Defecerūt præ lachrymis oculi mei, conturbata sunt viscera mea, effusum est in terra iecur meum super contritione filiæ populi mei. cum deficeret paruulus, & lactens in plateis oppidi. hoc fuit lamentationum exordium. Factum est, postquam in captiuitatem redactus est Israel, & Hierusalem deserta est; sedit Hieremias Propheta flens, & planxit lamentatione hac in Hierusalem, & amaro animo suspirans, & eiulans dixit: quomodo sedet sola ciuitas populo &c. *Thren. 1.* In quo toto libro reperies miris coloribus depictam miram Hieremiæ dilectionem erga proximos suos.

8 *Lib. 1. in lamētationes cap. 2.* IDEM explicans locum Prophetæ, qui sic habet. Deduc quasi torrentem lachrymas per diem, & per noctem. Non des requiem tibi, neque taceat pupilla oculi tui. Consurge, lauda in nocte, in principio vigiliarum tuarum effunde, sicut aquam cor tuum ante conspectum Domini. Leua ad eum manus tuas pro anima paruulorum tuorum, qui defecerunt in fame in capite omnium compitorum, sic ait. Leuat ad Dominum manus suas pro animabus paruulorum suorum &c. Qui operationem misericordiæ pro humilibus & paruulis Christi membris fame, & siti laborantibus curam adhibet ex sincera charitate. nullum enim munus Deo acceptabilius est, quàm compunctio cordis prolata ex radice veræ dilectionis.

IDEM explicat illa verba Prophetæ, Et posui faciem meam ad Dominum Deum rogare in ieiuniis, sacco, & cinere, & oraui ad Dominum Deum meum, & dixi, obsecro Domine Deus magne & terribilis, custodiens pactum, & misericordiam diligētibus te. Peccauimus, inique egimus &c. In hoc loco ait, prædixerat Hieremias septuaginta annos desolationis templi, post quos rursus veniret populus in Iudæam, & ædificaretur templum. Quæ res Danielem non fecit negligētem, sed magis prouocat ad rogandū; vt quod Deus per suam promisit clementiam, per illius impleat preces: ne negligentia in postulando bono proximi pariat offensam; in saccoque & cinere postulat impleri quod promiserat Deus: non quòd esset incredulus, sed ne in bono alieno curando negligens inueniretur. Peccauimus, inique egimus &c. Peccata populi proprio vocat ex charitate populi. 9 *In exposit. Dan. ca. 9. eod. tomo. Dan. 9.*

IDEM animaduertit magnanimitatem Prophetæ, & dilectionem erga proximum: quia ne ipsius causa perirent viri, qui cum illo nauigabant in Tharsis dixit, tollite me, & mittite in mare, & cessabit mare a vobis: scio enim quia propter me tempestas hęc grandis orta est super vos. Non ignoro in meam pœnam elementa turbasi. Si ego sensero tempestatem, vos recuperabitis tranquillitatem. Non tergiuersatur, non dissimulat, non negat; sed qui confessus fuerat de fuga; pœnam libenter assumit, se cupiens perire ne propter se, & ceteri pereant. & remigabant viri, vt reuerterentur ad aridam, & non valebant; sed mare ibat, & intumescebat super eos, & clamauerunt ad Dominum, & dixerunt. Quæsumus Domine, ne pereamus in anima viri istius, & ne des super nos sanguinem innocentē. Protulerat Propheta contra se sententiā, sed ipsi in illum manus inijcere nō audebant. propterea nitebantur redire ad aridā, ne sanguinem funderent, magis volentes perire, quā perdere, istis imperatur, vt occidant, mare furit, tempestas iubet: 10 *In exposit. Ionę Proph. cap. 1. to. 5. Iona 1. Ibidem.* 11

&

& proprium periculum negligentes; de aliena salute solliciti sunt. Septuaginta interpretes vim verbi Græci sequentes loco illius verbi, & remigabant viri, vsi sunt verbo παρεβιάζοντο, quo significabatur, quòd vim cupiebant facere, & naturam rerum vincere, ne perderent Prophetam, & clamauerunt &c. Grandis victorum fides, periclitantur ipsi, & pro alterius anima deprecantur. Et quando necessitate coacti diuinam explentes volũtatem proiecerunt Prophetam in mare, non dixit Spiritus Sanctus arripuerunt, nõ ait, Inuaserunt, sed tulerunt, quasi cũ obsequio, & honore portantes miserunt in mare non repugnantem, sed præbentem manus ipsorum voluntati, vt mutuum hinc inde amorem perpendas.

12
Li.6.in epi. ad Rom. in exposit.c.7. Rom. 7.

ORIGENES explicans locum Pauli. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius, ait. Corpus mortis est, in quo habitat peccatum, quod est causa mortis. Exclamatio autem hęc ex persona est illius, qui initia habet conuersionis, cui voluntas adiacet boni, sed nondum in effectum venit ipsius, vt ipsum opere cõpleat. Hoc autem dicit Apostolus nomine malorum, quorũ peccata vt propria deflet Apostolus, eaque nominat sua. qui modus loquendi frequens est in sanctis. Vnde Dauid aiebat, quoniã iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum &c. Et Daniel, Peccauimus, iniuste egimus &c.

Psal. 37. Cap. 9.

13
In serm. 7. quadragesimę, cui titulus est, de peregrino mortuo, & crucifixo. Gal. 6.

BERNARDVS inter varias expositiones, quas adhibet illi loco Pauli ad Galatas. Mihi absit gloriari &c. per quem mihi mundus crucifixus est &c. hæc est vna, vt mundus crucifixus dicatur Apostolo, & ipse mundo: quia crucifixum mundum videbat obligationibus vitiorum, & ipse crucifigebatur ei per compassionis affectũ. Crucifixus Paulo mundus est reputatione, ipse vero mundo crucifixus est compassione. itaque tanta prospiciens flagitia & mala in mundo, illis tam dire cruciatur, & torquetur; ac si cruci & patibulo affixus esset, in quo amor ingens Pauli ad proximos indicatur.

14
In sermone B. Marti. 2. ad Tim. 4.

IDEM: Domine si adhuc populo tuo sum necessarius non recuso laborem Bonum certamen certasti, cursum consummasti, fidem seruasti. reposita est tibi corona iustitiæ, & adhuc dicis, propter bonum proximi nõ recuso laborem, fiat voluntas tua. Obtulisti plane Isaac, vnicum illum, quẽ diligis. quod in te est, iugulasti, immo lasti. Singulare gaudium tuum, pia deuotione paratus iterum redire in pericula, innouare certamina, denuo laborem subire, prolongare tentationem propter proximum, & a Christo peregrinari diutius ab illa tanta, & tam optata felicitate. Angeli in ministeriũ mittuntur propter eos, qui hereditatẽ capiunt salutis, sed tamen semper curantes bonum proximorum diuinæ astant præsentiæ. Hanc paratus est Martinus propter fratres dilatare. Magnũ est Petre, quòd Dominum secuturus omnia reliquisti; sed audio te in monte dicentem. Bonum est nos hic esse, non est hoc, si adhuc populo tuo sum necessarius, non recuso laborem. Paratum cor tuum o Martine, paratum cor tuum, siue dissolui & esse cum Christo; siue manere in corpore mille subditus laboribus, si id amor proximi ef flagitet.

Hebr. 1. Matt. 19. Psal. 56 Psal. 107 Philip. 1.

15
Serm. 10. in Cant. 10. 1. Cant. 4. Cant. 8.

IDEM ait. Gaudere cum gaudentibus, & flere cum flentibus: sunt duo vbera sponsæ. In quibus verbis materni exprimuntur affectus, & compassionem quidem vni vberi assignamus, & congratulationem alteri. si hæc non habet, paruula est, & nondum nubilis. Si nondum vbera misit, si se videlicet nec ad congaudendum inueniat promptam, neque pronam ad cõdolendum. & pro diuersitate vberum, diuersæ etiam, & lactis species proponuntur. Nam congratulatio quidem exhortationis, compassio vero consolationis lac funditur. Verbi gratia, si quem forte ex his quos genuit per Euangeliũ deprehenderit forti aliqua tentatione concussum, ac inde turbatum, ac tristem, pusillanimemque effectum non posse iam vim ferre tentationis, quomodo

1. Cor. 4.

modo condolet? quomodo mulcet? quo modo plangit? quomodo consolatur? quot argumenta pietatis mox reperit, vt erigat desolatum? Econtra si promptum, si alacrem, si bene proficientem cognouerit; exultat, accendit amplius salutaribus monitis, vt perseueret, vt in melius proficiat. omnibus se conformat, omnium in se transfert affe-
Amos 6o. ctus. Matrem se denique probat non minus deficientium quàm proficientium. Non sunt matres, quæ non compatiuntur super contritione Ioseph. Quæ mater est, non dissimulat, habet vbera & non vacua, vt ex amore proximi gaudeat cum gaudentibus &c.

16 *Ser. 28. in Cantica. Cant. 1.*

IDEM inter alias expositiones, quas adhibet illi loco Canticorum, Nolite me cõsiderare quòd fusca sim: quia decolorauit me sol; hæc est vna, vt nigredinem se contraxisse sponsa fateatur, propter animarum zelum, videns eas legem Dei præuaricari, ob earum amorem sit a sole decolorata exemplo illius, qui aiebat, Zelus domus tuæ comedit me, & illud, tabescere me fecit zelus meus. Et item, defectio tenuit me pro peccatoribus derelinquentibus legem tuam. Vel decolorari a sole est ignescere charitate fraterna, flere cum flentibus, cum infirmantibus infirmari, vri ad scandala singulorum.

Psal. 68. Psal. 118.

17 *Lib. 20. Moraliũ c. 30.*

GREGORIVS PAPA exponens locum Iob, qui habetur in ca. 30. ipsius. Cutis mea denigrata est super me, & ossa mea aruerunt, ait. Hęc sunt verba sancti viri Iob, omniumq; perfectorum, & in virtute fortium, qui dum infirmi ad iniquitatem prosiliunt, illi zeli sui igne cruciantur.

18 *Lib. 2. de Trinit.*

AVGVSTINVS animaduertit grandem Moysi dilectionem erga proximum, quam colligit ex illis verbis Exodi: Si inueni gratiam in conspectu tuo, ostende mihi faciem tuam, &c. Vt inueniam gratiam ante oculos tuos, respice populum tuum gẽtem hanc (Augustinus legit. Vt sciam quia populus tuus est gens hæc.) Vnde quando petiuit a Deo, vt ostenderet illi faciem suam, id fecit non solũ propter dilectionem, quam ad Deum habebat, & quam significauit dicens, si inueni gratiam coram oculis tuis, sed etiam propter dilectionem ingentem quam ad proximum habebat, & hanc significauit dicens, respice populum tuum &c. Et post pauca, in quo scire poterimus ego & populus tuus inuenisse nos gratiam in conspectu tuo &c. Vbi animaduertis quàm sollicitus erat de bono proximorum, illud semper proprio coniungens.

Exo. 33.

Lib. de mendacio ad cõsentiũ to. 4. 1. Cor. 9. 19

IDEM explicat locum Pauli desumptũ ex epistola ipsius ad Corinthios: Omnibus omnia factus sum, vt omnes lucrifacerem. In quibus verbis hoc significat Apostolus tanta charitate in proximis liberandis impelli; ac si ipse in eo malo esset, a quo illos sanare cupiebat. Factus miseris miser, egentibus egens, peccatoribus peccator &c. In quo maximam Apostoli dilectionem animaduertit Augustinus, quem etiam locũ inferius explicat amplius dicens. quando Paulus ait, factus sum Iudæis tamquam Iudæus &c. Omnibus omnia factus sum; nullatenus vult asserere ex hypocrisi illud exterioribus signis ostendisse; sed id conatur illis edicere. Charitas proximi id efficit in anima, vt infirmitatem illius, quem corrigere debeo, putem meam. Iuxta illud quod ad Galatas ait, per charitatem seruite inuicem, quod fieri non potest, nisi aliena mala siue culpæ illa sint, siue pœnæ reputemus, ac si essent propria.

Libro 2. de serm. Domini in mõte. 1. Cor. 9. Galat. 5.

20 *Lib. 2. contra Gaudẽtium Donatistam. Gen. 19.*

IDEM ait, torquet diabolus homines iustos sceleribus impiorum hominum. Hanc persecutionem Loth iustus patiebatur in Sodomis, cum Angeli hospites eius, cum homines putarentur, a Sodomitis appeterentur ad stuprum; etiam antequam domum iusti ingrederẽtur; quod sine magno cordis cruciatu videre non poterat, vnde inter suas persecutiones etiam hãc commemorat Apostolus, cum dicit. Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non vror? vnde quanto maior in nobis est charitas, tanto maiori cum dolore animi nos

2. Cor. 11.

nos videmus separari homines a membris Christi. Vnde quando vos Donatistę hæretici in hoc vestro errore vitam finitis; multo amarius nos dolemus, dici non potest quanto nos mærore cruciatis, plus quippe impius
2. Reg. 18. Absalom patrem suum Dauid, extinctus quàm rebellis afflixit, viuum nãque eum comprehendi cupiebat, vt qui malitia grassabatur, pęnitentia sanaretur, erat ergo ille persecutor patris, non solum contra legitimum patris regnum arma capiendo, atque bellando, sed multo amplius persecutus est cor paternum in illa impietate moriendo, vnde si catholicorum domus Donatistæ non diripuissent, si catholicorum membra non præcidissent; si denique catholicos crudeliter non occidissent, hanc solam nos a vobis grauissimam persecutionem perpeti verissime diceremus, quia videmus vos insensatos & tabescimus: quia infirmatos, & infirmamur: quia scandalizatos, & vrimur: quia perditos, & lugemus, hæc mala vestra, quæ vos in ęternum interitum mittunt, amarius nos persequuntur, quàm illa quæ a vobis nostris corporibus inferuntur, denique in illa persecutione qua in nos sæuitis cum laude gaudemus; in hac autem qua vos peritis, si gauisi fuerimus, vobiscum perimus.

21 In exposit. Psal. 101. to. 8. IDEM locum illum, In quacumque die tribulor, velociter exaudi me, exponit & de Christo Domino, ex quo ingentem erga nos ipsius amorem adnotauimus supra, & intelligitur etiã
Psal. 101. locus de Propheta sancto Dauid, qui non satis se dicere arbitratus est, si diceret, quoniam tribulor inclina ad me aurem tuam: sed dixit, in quacunque die tribulor; vt innueret, quòd cum pa-
1. Cor. 12. titur vnum membrum, compatiuntur omnia membra. Tribularis tu hodie, ego tribulor, tribulatur alius crastino, ego tribulor, & quicunque tribulantur, ego tribulor &c.

22 Hom. 3. de laud. Pauli to. 3. CHRYSOSTOMVS loquẽs de laudibus Apostoli, ait, nemo ita dilexit inimicos, nemo erga insidiatores suos tam beneficus fuit, nullus pro afflictoribus suis tanta perpessus est, vt enim aliquis indulgentissimus pater afficitur erga filium phrenesi comprehensum, cuius quanto magis conuitijs ictibusq; pulsatur, tanto eum potius miseratur, & deflet: ita Paulus maiora adhibebat fomenta pietatis erga eos, a quibus affligebatur, vnde pro eis qui eum quinquies verberauerunt, qui eum catenis onerauerunt, qui ipsius sitiebant cruorem, testimonium (inquit) illis perhibeo, quoniam æmu- Rom. 10.
lationem Dei habent, sed non secundum scientiam. Inquantum poterat laborabat vmbram eis aliquam excusationis obtendere, & quia sermone illis fidem persuadere non poterat; ad orationes se conuertebat assiduas, fratres (ait) volũtas quidem cordis mei, Ibidem.
& obsecratio ad Deum fit pro illis in salutem, quæ vtique omnia sunt verba amantis, & valde eorum vtilitatibus prouidentis, & item filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis, & rursus quando Corinthium fornicarium ab Eccle- 1. Cor. 2. 13
się corpore separabat, ait, ex multa tribulatione & angustia cordis scripsi vobis per multas lachrymas, non vt contristemini: sed vt sciatis quoniam charitatem habeam abundantius in vos, factus sum Iudæis tamquam Iudæus, 1. Cor. 9. 1
his qui sine lege erant, factus sum quasi sine lege essem, factus sum infirmus infirmis, quasi vniuersum mundum genuisset, sic perturbabatur, sic currebat, sic omnes in regnum Dei festinabat inducere docendo, orando, minando, pollicendo, per sermonem &c. per discipulos, per seipsum conabatur erigere laborantes, stantes vero firmare, torpentes animare, humi iacentes attollere &c. Pro vno seruulo Onesimo ad Philemonem integram scribit epistolam omni affectu plenam, millies seipsum tradidit in mortem, & ait, ego autem libentissime impendam, & 2. Cor. 2.
superimpendar ego ipse pro animabus vestris. cumque celsus in omni consisteret arce virtutum; omnem tamen flammam præcipuo charitatis ardore vincebat, vt enim missum in ignem ferrum

rum totum ignis efficitur: sic Paulus charitate succensus, totus factus est charitas, qui quasi communis totius mundi esset pater; ita in amore omniũ ipsos eorum imitabatur parentes, ac superabat, & pecunias, & verba, & corpus, & animam, pro his, quos diligebat, impendens.

24 *Hom. 16. in epist. ad Roman. c. 9. to. 4. Rom. 8.* IDEM eleganter ponderat verba illa Apostoli: Optabam enim ego ipse anathema esse a Christo pro fratribus meis. Quid ais o Paule? a Christo, illo inquam Christo, qui a te desideratur? a quo te nec cœlorum regnum, nec gehenna separabat, neque ea, quæ cogitari possunt? nec alia totidem, ab hoc nunc precaris anathema esse? quid accidit? num desiderium illud excussisti ac deposuisti? haudquaquam (inquit) sed pro fratribus meis, nec id vtcumque volo, sed opto, multumque desidero; vt fratres mei salui fiant, optarim anathema esse ego ipse, ipse ego, qui omnium magister sum effectus, qui merita infinita coegi, qui coronas infinitas expecto, qui sic illum amo, vt meus erga illum amor mihi sit rebus omnibus antiquior, qui quotidie propter illum vror: vnum enim per omnia considerabat: nempe quomodo pulchrum hunc amorem expleret.

25 *Serm. 4. in epist. ad Philippenses. Philip. 1. Ibidem.* IDEM explicans caput primum ipsius, vbi multa de dilectione proximorum docet Apostolus, qualia sunt. Testis enim mihi est Deus, quomodo cupiam omnes vos in visceribus Iesu Christi. coarctor autem e duobus desiderium habens dissolui, & esse cum Christo multo magis melius, permanere autem in carne necessarium propter vos, & hoc confidens scio: quia manebo, & permanebo omnibus vobis ad profectum vestrum, quæ verba exponens Chrysostomus ait, quid dicis Paule? cum hinc abiens in ipsum cœlum migraturus sis, atque cũ Christo futurus? ignoras quid eligere debeas? & non solum istud, sed & quod huius est vitæ eligis? nempe vt carne maneas: quamobrem? non acerbam vitam ducebas in vigilijs, in naufragijs, in fame, ac siti, ac nuditate, in curis, ac sollicitudinibus? cum infirmis infirmus eras: in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustijs, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in ieiunijs, quinquies quadragenas plagas vna minus accepisti, ter virgis es cæsus, semel lapidatus, noctem ac diem in profundo maris egisti, in periculis fluminum, periculis latronum, periculis in ciuitate, periculis in solitudine, periculis in falsis fratribus, & adhuc infelicem hanc vitam desideras? si namque nihil tibi horum obtigisset, sed quicquid agebas libere, & cum voluptate etiam patrasses; numquid oportebat incertitudinem futuri euentus metuẽtem ad portum quendam confugere? quis mercator nauem habens multis rerum copijs plenam, cum liceat ad portum iam appellere, tutoque quiescere: adhuc tamen in mari nauigare mallet? quis athleta cupiet amplius certare, cum iam liceat coronorari? quis pugilum eliget denuo certamen ingressus de suo ipsius capite periclitari, cum iam si vellet, coronam posset accipere, quis est ille miles, cui cum liceat iam cum celebritate & trophęis a bello liberari, cumq; rege in ipsis requiescere regijs palatijs, sustineat adhuc in bello, & sudare, & in aciem collocari? quomodo ergo cupis, & in hac vita cõsistere, qui dicebas: timeo, ne dum alijs prædicauero, ipse reprobus efficiar? & si ob nullam aliam causam, ob hanc certe liberationem desiderare oportebat. Papæ? quis est hic Apostoli animus? nihil par illi vnquam vel fuit, vel erit, futura metiris; innumeris malis obnoxius es, & apud Christum esse non vis? non (inquit) quia quos lucrifeci seruos expeditores opto constituere, & solidiores, & vt agricolationẽ illã, quam plantaui frugiferã reddam a Christo volo exulare, non audisti me: non quod mihi est vtile, sed quæ sunt proximorum quærentem? qui anathema esse volui a Christo pro fratribus; quomodo nõ multo amplius istud eligam, cum mihi ipsi libẽter ex mora ac dila-

2. Cor. 11. *2. Cor. 6.* 26 *1. Cor. 6.*

Google

dilationem damnum inferam, quo aliqua possit illis obtingere salus?

27 *Hom. 4. in primam epistolam ad Thessalon.* IDEM ait, Sancti omnes per dilectionem proximi Deo placuerunt, vnde erat, quòd Abel non occidit, sed occisus est? ex eo quòd vehementer diligebat fratrem, ne cogitationem quidem talem mentem cõcipere sustinuisset, vnde celebres facti sunt filij Noe? an non ideo, quòd admodum amarunt patrem suum, nec nudum eum videre potuerunt? abraham vnde inclaruit? nonne ex dilectione, qua nepotem suũ Loth seruauit, & qua pro Sodomitis supplicauit? vehementer enim erant Sancti aliorum malis condolentes. nã cogita mihi quæso; Paulus ille adamantinus, ignis contemptor, robustus & immobilis, inflexibilis, qui dixit, quis nos separabit a charitate Christi? tribulatio? an angustia? &c. qui his omnibus restitit, terræ quoque, & mari, qui adamantinas inferorum portas derisit, is cum videret quorundam lachrymas ita perfrangebatur, & conterebatur adamas ille; vt animi affectionem nõ absconderet, sed mox diceret, quid facitis flentes, ac conterẽtes (nos legimus affligentes) cor meũ, dic quæso adamantinum hunc animum lachryma conterere potuit? etiam (inquit) nam omnibus resisto vna dempta dilectione, illa me vincit ac superat, abyssus aquarum ipsum non contriuisset, & modica lachryma contriuit, non vides ipsum quoque flentem. Per triennium (inquit) non cessaui nocte ac die cum lachrymis monere vnumquemq; vestrum: ex multa enim dilectione me tuebat, ne qua pestis irreperet. Et iterum ex multa anxietate cordis scripsi vobis per multas lachrymas, quid Ioseph autem, robustus ille, qui tantæ tyrannidi restitit, qui contra tantam amoris pyram adeo virilis comparauit in amore vxoris Putiphar, ille erga mulierem inflexibilis, & saxeus, cũ videret fratres suos, à quibus fuerat diuenditus, in puteum missus, alienis traditus, qui etiam occidere proposuerant, videns hostes ex fratribus cõmolliebatur, animo frangebatur, ac flebat. Et cum animi affectionem non ferret, ingressus cubiculum lachrymabatur, non se poterat vltra cohibere; tanta erat vis dilectionis in fratres.

Gen. 4. *Gen. 9.* *Rom. 8.* *Act. 21.* *Act. 20.* *2. Cor. 2.* *Gen. 42.*

IDEM scribens ad Stargirium Monachum, vt eum consoletur, inter cetera ait loquens de dilectione Moysi. Instabant Israelitæ illum suffocantes, Ægyptiasque carnes requirentes, ingratique præsentia fastidiebant, & præterita desiderabant, & tamen omnia beatus ille fortiter ferebat, & nisi illos summo affectu dilexisset, tolerasset ęquanimis illorum aduersos casus, ac pro suis tantum doluisset iniurijs: nunc vero cum illis non secus quã filijs afficeretur; non illum angebant contumeliæ; sed quod eas ab illis pateretur, quos tanta charitate diligeret, cum vero per singula quotidie peccarent, beatus ille lugebat ac męstus perdurabat: quia illos plusquam filios amabat, nullus enim pater cũ filijs vna perire cupit. Præterea cum Deus se iam non illis parciturum, sed eos derelicturum, angeloque daturum eam curam, minaretur: id vero Moysi visum est omnibus grauius atque intolerabilius. Vnde dixit ad Dominum, si non tu ipse præcedas, ne educas nos de loco isto, Moysem duplex semper tristitia angebat, quòd & illos perire, & reliquos corrigi nolle, nihilque ex pereuntium casibus lucrari conspiceret, vt animaduertas amorem Moysi, pondera, quod murmurante populo contra Dominum Moyses dolore superatus mori optat potius quam in tanta amaritudine viuere, & dixit ad Dominum. Quare afflixisti seruum tuum? & quare non inueni gratiam in oculis tuis, & cur imposuisti pondus vniuersi populi huius super me &c. late docet ea, quæ spatio quadraginta annorũ Moyses pertulit in deserto, vbi multa verosimile est accidisse laboriosa in manuductione populi, quæ in sacris litteris reticentur, de quibus late loquitur Chrysost. vt ostendat, quæ pro tutando populo illi contigerant. Immo Deus illi ostẽdit multa mala, quę euẽtura erant genti Iudæorum ob ipsorũ sce-

28 *Libro 3. de prouidẽtia Dei to. 5.* *Num. 11.* *Exo. 33.* *Num. 11.* 29 *Deut. 4.*

scelera vt non solum his, quæ intuebantur, sed eis etiam, quæ necdum contigerant, affligeretur animo, ac pene deficeret. Loquitur de Samuele, ait, cum videret populum in manus inimicorũ trahi, multa illis accidere mala, lachrymabatur, flebat etiã regem Saul, vsque ad vltimum vitæ illius diem, quando etiam ob doloris vehementiã à Deo increpatus est, loquitur de Prophetis mala aliena plangentibus. Væ mihi, quia factus sum, sicut qui colligit stipulam in messe, & in autumno racemos vindemiæ. Isaias, cum audiret quia deserta erat omnis terra, ne consolari quidem voluit, sed assidue lugebat dicens. Dimitte me amare flebo &c. Hieremiæ autem lamentationes, & seorsum conscriptas, & per omnem prophetię textum dispersas quis possit sine lachrymis legere? nam nunc quidem aiebat, quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lachrymarum; & plorabo interfectos filiæ populi mei &c. & alibi, quis dabit mihi in deserto mansionem extrema, & derelinquam populum istum, & recedã ab eis, omnes enim adulteri sunt, nonnunquam vero indignans, & mærens clamat. Væ mihi mater mea, vt quid me genuisti virum rixæ &c. (Chrysos. legit, virum, qui discernat, & dijudicet omni terræ?) quid vero Ezechiel, quid Daniel; nonne in captiuitate tempus omne vixerunt? quorum quidem prior siti ac fame pro alienis cruciabatur malis, & super vnum latus cẽtum & nonaginta diebus iacuit, Daniel qui summis honoribus fruebatur à rege hæc oblitus, præsentia futura qua mala populi deflebat. Loquitur etiam de Elia, qui in vmbra iuniperi vidẽs prophetas occisos petiuit animæ suæ, vt moreretur.

1. Reg. 12. *1. Reg. 16.* *Mich. 7.* *Isa. 22.* *Hiere. 9.* *Hiere. 15.* *Ezec. 4.* *3. Reg. 19.*

30 AMBROSIVS ponit rationem, qua motus sit de officijs scribere; videlicet vt filios informaret, ut enim Cicero ad erudiendum filium librum de officijs scripsit: ita & ipse; vnde sic concludit, neque enim minus vos diligo quos in Euangelio genui, quàm si coniugio suscepissem, non enim vehementior est natura, quàm gratia ad diligendũ, plus certe diligere debemus, quos perpetuo nobiscum putamus futuros, quàm quos in hoc sæculo tantum. Illi degeneres nascuntur frequenter, qui dedeceant patrem: vos autem elegimus, vt diligamus, itaque illi necessitate diliguntur, quæ non satis idonea, adque diuturna est ad perpetuitatem diligendi magistra, vos iudicio; quo magnum charitati pódus ad vim diligendi adiungitur, probare quos diligas, & diligere quos elegeris.

Lib. 1. officiorum ca. 7. 10. 4.

IDEM tradit modum dandi eleemosynam, & benefaciendi proximis, & quibus; sic ait, perfecta liberalitas fide, loco, causa & tempore commendatur, & primum opereris circa domesticos fidei, grandis culpa: si sciente te fidelis egeat, si scias eum fame laborare, ærumnam perpeti, &c. Nam si omnibus debetur misericordia, tamen iusto amplius, si tempore afflictionis suę nihil a te impetret, si tempore periculi, quo rapitur ad mortem; plus apud te pecunia tua valet, quàm vita morituri. De quo pulchre dixit, benedictio perituri ad me veniebat, &c. *Infra dicit:* Proximos consanguineos anteponendos esse; sic ait, est etiam illa probanda liberalitas, ut proximos seminis tui non despicias, si egere cognoueris, melius est enim, ut ipse subuenias tuis, quibus pudor est ab alijs sumptũ deposcere; non tamen ut illi ditiores eo fieri uelint, quod tu posses conferre inopibus, neque enim propterea te Domino dicasti, ut tuos diuites facias, sed ut uitam tibi perpetuam fructu boni operis acquiras, & pretio miserationis peccata redimas tua. Accusat, quòd eum diuitem non feceris, cũ te ille uellit ęternę uitę fraudare mercede, &c. In fine capitis dicit plus largiendum senibus, consideranda etiam est in largiendo ætas, atque debilitas: nonnunquam etiam uerecundia, quæ ingenuos prodit natales, ut senibus plus largiaris, qui sibi labore iam non queunt uictum quærere, similiter & debilitas corporis iuuanda est promptius, tum si quis ex diuitijs cecidit

31 *Lib. 1. officiorũ ca. 3. eodem to.* *Iob 29.* *Dan. 4.*

in

in egestatem, & maxime si non vitio suo, &c.

32 Lib. 2 officiorum ca. 14. cod. 10. Tobię 7. IDEM ait Raguel cum rogaretur, vt filiam suam in coniugium daret, vitia quoque filiæ non tacebat; ne circumuenire petitorem videretur, tacendo itaque cum Tobias filius Tobię posceret, vt sibi daret puellam, respondit lege quidem sibi eam deberi tamquam propinquo, sed dedisse se eam iam sex viris, & omnes eos esse mortuos, iustus itaque vir plus alienis timebat, & mallebat innuptam sibi manere filiã, quàm propter nuptias eius extraneos periclitari, quàm breuiter absoluit omnes quæstiones Philosophorum? Illæ de vitijs tractant domorum tegenda an prodenda a venditore videatur, hic noster neque filiæ vitia celanda arbitratus est; & certe non ipse affectabat, vt eam traderet, sed rogabatur, quanto vtique iste honestior sit illis, dubitare non possumus, si conferamus quanto præstantior sit filiæ causa, quam rei venalis pecunia, &c.

33 Lib. 2. de Abraham Patriar. c. 6. to. 1. IDEM exponens illud, quod Abraham dixit ad Loth, non sit rixa inter me, & te. Secundo ait, & inter pastores meos, & pastores tuos. Tertio ait, Ecce tota terra ante te, hoc est, si non potes conuenire cedo omnibus, totum cape, quòd si moribus non conuenit, discede a me, quanta præmisit ne cogeretur discedere? dixit vir ante nos ex philosophię perfectus disciplina, quattuor hæc bono viro inesse, vt elaboret primum, vt omnes amicos faciat: secundum, vt si non potest amicos facere, certe neque inimicos; tertium vt si nec istud suppetit, ex sententia discedat. quartum si quis cedentem persequitur, vindicet se, vt potest, illa tria superiora in Abrahæ non sermonibus nudis, sed veris operibus agnoscimus: quartum autem nõ ita est, quando etiam circa cedentem seruauit affectum parentis, vt eum non solum non persequeretur, sed etiam captum exueret, ac liberaret, denique Apostolus cum tria illa doceat, quartum præceptis suis soluit, quod addiderat philosophia, ait enim, si fieri po-

Rom. 12.

test, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes, deinde si hoc non potest, certe nec discordias, neque inimicitias moueat, ideo addidit, non vos vindicantes charissimi, Rom. 12. in quo & tertium illud excluditur, vt vindicare nos nequaquam velimus, sed date locum iræ. Habes & quartũ, & discedas magis, & vindictam Deo committas, quàm tibi exigas. tamquã & hoc secundum legem magis dictum 34 voluit uideri, nam in Euangelio habes, Benedicite eos, qui uos persequũtur Luce 6. ex 2. ad Timot. 1. & 2. ad Timot. 5. Seruum autem Domini non oportet litigare, sed mãsuetum esse ad omnes. recte igitur Abraham uoluit nepoté dimittere, quem deflectentem a se tenere non potuit &c. Supra etiam lib. 1. de Abraham cap. 3. tractans hoc ipsum &c. Incidit rixa inter pastores ait, aduertit prudentior seruulorum dissensionibus dominorum concordiã solui solere, amputauit Abraham discordiæ seminaria. tolerabilius enim putauit, ut copula sequestraretur, quã gratia dirimeretur, quod te facere oportet, si forte huiusmodi aliquid incideris, ut seminarium dissensionis auferas, neque enim tu senior, quàm Abraham, ille declinanda censuit non despicienda seruulorum iurgia; & si tu fortior caue, ne alter infirmior, qui aurem præbeat seruulorum susurris, frequenter indiuisa seruitia inter parentes discordias serunt. diuide potius, ut maneat amicitia, indiuisa domus duos non sustinet, nonne melius est emigrare cum gratia, quàm cohabitare cum discordia, &c. lib. 2. cap. 6. non capiebat eos terra: nulla enim spatia possunt satis esse discordibus, quietis & pacificis etiam angusta abundant, dissonis moribus etiam spatiosa arctantur.

Ad amandum proximum, quibus rationibus possunt homines addici.
Cap. XV.

1 Hom. 34. in primam Epistolã Pauli ad Corinthios to. 4. CHRYSOSTOMVS exponens illa verba Apostoli, Maior autem horum est charitas, ait, auctor ipse rerum Deus iã olim principio sexcenta commentus est, vt charitatem nobis persuaderet, primum caput vnum omnibus dedit ipsum Adam, cur enim e terra non sumus? cur non quemadmodum ille perfecti? nempe vt partus nutricatio, vt successio generandi nos inuicem ligarent; hanc ob causam nec mulierem ex terra fecit, postquam enim non valuit satis ad cócordiam flectere nos, quòd substantiæ eiusdem essemus: nisi eundem etiam haberemus parentem, etiam hoc ita comparauit, itaque velut a capite quodam vno totum humani generis corpus dependet. Gen. 2. Et quia iam à principio parentes duos fuisse videri possent, vide quomodo eos conglutinet lege coniugis, & erunt duo in carne vna, atque hæc quidem per naturam rerum concordiæ nobis pignora reliquit. Eccl. 13. Primum, vt quia substantiæ eiusdem sumus, in vnum perducamur, omne siquidem animal diligit simile sibi, illum diligimus, quia pater illum, quia auus, atauus, vxor, nepos, &c. Aliam etiam coniunctionis formam commentus est, insuper cognatorum connubio interdicto ad alienos nos eduxit, illos vicissim ad nos pellexit, quos naturali necessitudine copulari non licet, hos nuptijs conglutinauit, integras sæpe familias vnius nymphæ gratia conciliando, genus generi totum permiscet, in libro enim Leu. 18. Leuitici sic habetur. Non duces sororem tuam, nec sororem fratris tui, &c. satis causæ est cur istas ames, ex eodem esse te vtero prognatum, cur tu charitatis amplitudinem redigas in angustum? sed amicitiam coniunge alicui deducta & per hanc longissimam affinium seriem parentes, fratres, & illorum necessarios omnes conciliare tibi potest, item quia amicitias teneri necessitate, vel vtilitate, vel maxime videmus. hinc non omnibus in locis omnia nascuntur: quo congredi, & permisceri haberemus necesse, & dum mutua necessitate astringit; faciles etiam congressus dedit, hinc vrbes construxit, in vnum omnes collegit. Terra vniuersa, labium vnum, & vox omnibus vna fuit, quãdo delere terram voluit; Gen. 11. ne tunc quidem ex alia nos materia fecit, sed rursus genus nostrum ex beato Noe suscitauit.

2 Hom. 14 in Ioan. to. 3. CHRYSOSTOMVS, qua ratione possumus Christi imitatores fieri? si omnia in communem non nostrã fecerimus vtilitaté. etenim Christus non sibiipsi morem gessit, nemo priuatam quærat vtilitatem, sed proximi, corpus namque vnum sumus, & inuicem partes, & membra, licet enim homo, nec amicus sit, nec vicinus, nec cognatus; homo tamen est eiusdem naturæ particeps, sub eodem Domino conseruus, & contubernalis, eiusdem mundi incola, quod si fidé tantum tecum communicat; iam tuum factus est mébrum, quæ enim amicitia, quæ familiaritas tantam contrahere vnionem posset, quantam fidei cognatio? non enim quantam amicus amico debet propinquitatem, tantam nos habere inuicem oportet; sed quanta est membri ad mébrum, hac amicitia & cura, alia maiora nemo vnquam inuenire posset. Omnes in vnum corpus baptizati sumus, 1. Cor. 12. ait Paulus, vt mutuam consuetudinem, amicitiamque tamquam vnum corpus seruemus, nemo vnquam carnem suam odio habuit, sed nutrit, & fouet eam. Ephes. 5. propterea hunc mundum tamquam domum vnam nobis Deus largitus est, vnum solem omnibus luceret fecit, vno nos tecto, cœlo videlicet operuit, unam cunctis mensam, hoc est terram communicauit, unum generationis modum omnibus largitus est spiritualem, vna nobis & communis in cœlo patria, unum poculum omnibus propinatur, habentes ergo cœlitus uinculum charitatis, hoc seruemus toto conatu.

Digitized by Google

3 *Hom.31.in Ioannem.* IDEM sic habet, orbis terrarum magister fermétum, lucem, salem vult esse Christianum. quid significat lux? vitæ claritatem nihil obscuritatis in se continentem, non lux sibipsi vtilis est, neque sal, neque fermentum, sed in alios confert vtilitatem, ita a nobis non nostra tantum vtilitas, sed aliorum exigitur.

4 *Ho.26.in Genesim.* IDEM cum tantum peccaret Cain, & graui Deum contumelia afficeret, magnum præ se ferens contemptum, offerens Deo debile pecoris sui, nihil vel graue, vel molestum aduersus illum loquutus est Deus: quamuis peccatum vulgare non esset, sed valde magnum, Deus tamen non petiuit pœnam, neque pro factis supplicium exposcit; *Gen.4.* sed quasi amicus amico cũ omni lenitate loquens, sic dixit, peccasti, quiesce, peccatum dumtaxat illi indicauit, & consuluit, ne vlterius progrederetur, quando autem in fratrem armauit dexteram; maledictum intulit, & increpauit.

5 *Ho.40.in acta Apost. tom.3.* IDEM ait, nihil nobis est absque proximi dilectione suaue, licet sint innumera bona. sed quæ illorum vtilitas? nulla possessio etiam in sæcularibus negotijs honestior quàm hæc. Quemadmodum nihil molestius his, *1.Petri.4.* qui hostili in se sunt animo. Charitas multitudinem peccatorum tegit: inimicitiæ autem, etiam ea, quæ nõ sunt, suspicantur, vnum habitamus orbem terrarum omnes, iisdem alimur fructibus, iisdem Sacramentis, iam qui multos habet amicos, a nullo capi potest, hic omnino tyranno fortior est, non sic regem lancearij custodiunt, vt hũc amici, & est hic illo multum clarior; nam ille quidem a seruis custoditur, hic autem ab his, qui in pari honore sunt, & ille quidem ab inuoluntarijs, & metuentibus; hic autem a volentibus, & est videre mirabilem rem in multis vnum, & in vno multos, & vt in cithara varias quidem voces habes; vnam autem harmoniam & vnus musicus est, qui citharam in manu sumit, sic hoc in loco cithara charitas est, voces loquentes verba, quæ ad charitatem conciliandam pertinent, omnes in vnum suauem conspirant consonantem. musicus vero est charitatis vis, illa dulcem melodiã pulsando affert. Vellem te ducere in ciuitatem talem, vbi anima vna esset, & videres quomodo quauis cithara consonantius, & suauis omnia sonent; nihilq; absurdi sit, hæc melodia, & Deum, & Angelos lætificat, & dæmonum furorem compescit, & affectionũ demulcet impetus. vere amicitia murus est, qui non rumpitur, & nec a diabolo capitur, nedum ab hominibus, non potest in pericula incidere, cui plurimi sunt amici, tolle *Ioan.13.* amicitiam, & omnia sustuleris, atque confuderis, hęc symbolum est, quo noscuntur discipuli.

6 *Ho.25.in epistola ad Corinthios tom.4.* IDEM exponens illa verba Pauli ex cap.11. Sicut ego per omnia omnibus placeo non quærens vtilitatem meam, sed multorum, vt salui fiant. Imitatores mei estote, sicut & ego *1.Cor.10.* Christi, ait, Hæc perfectæ Christianæ religionis regula est, hic certissimus terminus, hoc supremum cacumen, quærere quæ communem omnium cõprehendant vtilitatem, nihil enim adeo potest nos Christi imitatores efficere, vt erga proximum cura, sed licet ieiunando, humi dormiendo, corpus maceraueris; nullam autem proximi curam habueris, nihil egregium feceris, nullum valde magnum potest esse officium, quando nullum in proximos lucrum conferatur, quod ostendit, qui totum reddidit talentum, & supplicio affectus est: quoniam id non auxit. Tu igitur mi frater, quamuis fame *Matt.25.* cõficiaris quamuis cinerem comedas, quamuis lachrymis madeas, & nihil cuique proficias; nihil magnum facis, etenim antiquitus magnis, & generosis illis viris hæc maxime cura erat, & nullus eorum suam respiciebat vtilitatem, sed proximi, Moyses multa, & magna operatus est miracula, sed nullum tam magnum eum fecit, quàm beata illa vox, quam ad Deum habuit, *Exo.32.* Aut dimitte eis hanc noxam, aut dele me de libro tuo, huiusmodi erat Dauid. idcirco dicebat, ego sum, qui pec- *1.Reg.24.*

caui.

caui, ego iniq; egi, isti, qui oues sunt, quid fecerunt? fiat manus tua super me, & super domum patris mei, eodem modo Abraham nō suam, sed multorum quæsiuit vtilitatem, &c. qui
1. Reg. 24. autem sibi tantum consulunt, considera quantum acceperint detrimentum.
Gen. 13. Loth cum audiuit, si tu dexteram eligens ego ad sinistram pergam, optione accepta suam quæsiuit vtilitatem, quā non modo non inuenit, sed ipsa quoque regno est intenta, quæ autem A-
Ionę 1. brahæ contigit incolumis seruata est. Ad hæc Ionas nō alijs, sed sibi ipsi prospiciens pene periclitatus est, iactatus, & obrutus fluctibus; sed enim multitudinis saluti inuigilans, suam inuenit, ita & Iacob in ouibus proprium non quærens lucrum, plurimum lucratus est, Ioseph autem fratrum studens vtilitati, suam est consecutus, qui missus a patre non dixit, quid? non audistis, quòd pro visionibus, & somnijs discerpere me aggrediebantur? quid non contra me molientur, cum in eorum ero potestate? nihil huiusmodi causatus est, nec cogitauit quidem, sed re-
Exo. 2. bus omnibus fratrum salutem præpo-
Heb. 11. suit: idcirco omnia postmodum bona adeptus est. Moyses in regia domo educatus omnibus abiectis, cum Hebræis malorum particeps esse non recusauit, quamobrem non solum ipse non seruiuit, sed & illos a seruitute liberauit, magna quidem hæc, & an-
8 gelica digna vita, Paulus non solum voluit aliorum calamitatibus participare, sed maximas ipse subijt, vt ceteri bene haberent. Itaque si piger in fratris cura fueris; intellige nulla prorsus ratione te salutem consecuturum, considera, si quando domum aliquam exuri contingat, nulli se propter id periculo vicini exponant: quantam iacturam facient, etenim ignis eos quoque comprehendet, & omnes eorum comburet facultates, itaque cum proximi vtilitatem perspexerunt, suam perdiderunt, si quidem Deus cum omnes inuicem colligare vellet; talem rebus vtilitatem imposuit, vt in proximi vtilitate alterius etiam colligata sit, & vniuersus mundus hoc pacto constitutus est, propterea si in mari tempestate exorta gubernator omissa multorū salute suam tantum quæreret & seipsum, & ceteros quamprimū obrueret, & vniuscuiusque artis, si sua tantum quæratur vtilitas, numquam neq; vita constaret, neque ars, quæ suiipsius quæreret vtilitatem, propterea agricola non tantum frumentum seminat, quantum sibi satis est: nam iam pridē, & se, & alios perdidisset, sed quod multis sufficiat, terræ mandat, & miles nō vt suæ dumtaxat consulat saluti se periculus objicit; sed vt ciuitates in securitate constituat, & mercator non 9
eas tantum merces transportat, quæ sibi ipsi satis sint sed multis alijs, quòd si quis hoc in loco diceret, non alterius, sed suam vnumquemque considerare vtilitatem: & idcirco ita facere, vt pecunias sibi, & gloriam comparet, & ita, dum suam quærit, proximi quoque quærere vtilitatem, hoc est quod iam diu audire volebam, & huc directus est sermo, vt ostenderemus, tunc quemque sibi consulere; cum proximo consulit, nam cum aliter proximi commodum non essent homines curaturi, nisi in hac constituti necessitate, propterea ita Deus ea coniunxit, & non permittit, vt in propriam quis veniat vtilitatem, nisi per alienam transeat, verum oportet, non hinc, sed diuina voluntate ad id adduci nemo suum quærens commodum, vt id inueniat commodum.

IDEM. qui fuerit in homines 10
pius, multo magis in Deum erit. qui Hom. 7. in
in conseruos, & socios erit mansuetus; epistola ad
quanto magis in Dominum? qui vero Timothę̄ū
aspernatur conseruos: ad hoc sensim eodem to.
pertinget, vt ipsum quoque despiciat Dominum, si quidem alios contemnēdo, Deum ipsum contemnimus, contempsit fratrem Cain, contempsit con Gen. 4.
tinuo, & Deum, quonam vero modo? vide quam contumeliose responderit Deo, numquid custos fratris mei sum? despexit item Esau fratrem, despexit & Deum, idcirco dicit, Esau autem odio habui, spreuerunt Ioseph fratres

eius, spreuerunt Deum quoque. Israelitæ quoque Moysen aspernati sunt, atque ideo Deum spreuerunt, vix ex aduerso etiam id inspiciamus? Abrahã pepercit filio fratris Loth, obediuit, & Deo, rursus Abel mansuetus erat in fratrem, pius item erat in Deum, non ergò contemnamus inuicem, ne Deum contemnere discamus, honoremus nos mutuo, vt discamus Deum honorare, qui in homines temerarius est, in Deũ quoque erit temerarius.

Ser. 27. ad Rom.

IDEM ait, Auersaris hominem fidelem, quem Christus, cum infidelis adhuc esset, non est auersatus? quid dico non est auersatus? ita illum inimicum, ac turpem dilexit; vt mortuus etiam pro illo sit, Deus talem dilexit, tu vero formosum iam membrũ Christi, immo Dominicum corpus factum, non diligis, sed contemnis? non sentis quid temere audeas? Christum habet, & capit, & mensam, & vestimentum, & vitam, & lumen, & sponsum; nam omnia illi Christus est.

11 *Hom. 9 in Psalmũ 33 tom. 1.*

BASILIVS Magnus explicãs illa verba Prophetæ regij, Custodit Dominus omnia ossa eorum, vnum ex his non conteretur, ait, sicut ossa carnium teneritudinem sustentant: sic etiam in Ecclesia sunt quidam, qui ob propriã firmitatem impotentium debilitates sustentare possunt, & sicut ossa connectuntur inter se iuxta articulos, ac iuncturas, idque per neruos & ligamenta inserta, ac adhærentia: sic sane fuerit etiam dilectionis, & pacis ligamentũ, vnionem quandam spiritualium ossiũ in Ecclesia Dei efficiens. de his ossibus ab harmonia exolutis dicit Propheta, Dissipata sunt ossa nostra secus infernum, at si aliquando turbatio ipsa apprehenderit orans dicit, sana me Domine, quoniam conturbata sunt ossa mea. vbi vero propriam harmoniã conseruauerunt custodita a Domino, ne vnum quidem ipsorum cõteretur; sed digna sunt referre gloriam Deo, & clamare, omnia ossa mea dicent, Domine quis similis tibi.

Psal. 140. *Psal. 33.* *Psal. 6.*

12 *In respõsio ne tertię interrogationis 10. 1.*

IDEM ait, quia diligere proximum, sicut nosmetipsos nobis præceptum est, virtutem quandam, & facultatem ad id implendum nobis contulit Deus. Quis enim non nouit, quòd mansuetum, & sociale animal est homo, & non solitarium, neque ferum, nihil enim adeo propriũ naturę nostræ velut mutuo communicare, & mutuo indigere, & quæ eiusdem generis sunt diligere, quorum igitur semina ipse Dominus anticipatione facta nobis dedit, horum consequenter fructus requirit, dicens, mandatum nouũ do vobis, vt diligatis inuicem, & ad hoc mãdatum excitare volẽs animam nostrã, & ad declarationem suorum discipulorum non signa & admirabiles potentias exegit: quamuis hęc patrandi illis virtutem largitus est, sed ait, in hoc cognoscent omnes, quòd discipuli mei estis; si dilectionem habueritis ad inuicem, atque sic vbique hæc mandata cõnectit, vt beneficientiam erga proximum in seipsum transferat, esuriui, inquit, & dedistis mihi manducare, &c. Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis.

Psal. 34. *Ioan. 13.*

13 *Ser. 29. in Cantica. Cant. 1.*

BERNARDVS explicans locũ illum, Filij matris meæ pugnauerunt contra me, ait, fratribus suis de inimicitia loquens, Longe quæso a vobis facite semper hoc tam abominabile, & detestabile malum, vos qui experti estis, & quotidie experimini, quàm bonum, & quam iocundum habitare fratres in vnum. væ homini illi, per quem vnitatis vinculum iocundum turbatur, iudicium profecto portabit quicumque est ille, ante mihi contingat mori, quàm audire in vobis aliquem iuste clamantem, filij matris meæ pugnauerunt contra me. nonne præsentis congregationis tam quam vnius matris filij omnes vos estis singuli alterutrum fratres? quis ergo nocere vobis poterit, si boni æmulatores fueritis? quamobrem ęmulamini charismata meliora, charisma peroptimum charitas est, plane incomparabile, quod nouę sponsæ cœlestis sponsus toties repetebat dicens. In hoc cognoscent omnes, q; discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad inui-

Psal. 132. *1. Cor. 12.*

inuicem. Mandatum nouum do vobis,
Ioan. 13. vt diligatis inuicem. Itemque orans
Ioan. 15. vnum eos fore, sicut ipse, & pater vnũ
1. Cor. 12. sunt, & Paulus ad superexcellentiorem viam nos mittit, haud aliam profecto illam, quàm charitatem definiés.
1. Cor. 13. Denique quidnam huic comparandũ putemus, quæ ipsi præfertur martyrio, ac fidei montes transferenti? hoc igitur est, quod dico, mutuus amor in vobis sit, & omne quod extrinsecus minari videtur non terret: quia non nocet, proinde dilectissimi pacem habete ad inuicem, & nolite lædere non facto, non verbo, non signo qualicumque, si enim peccantes in fratrem, in Christum peccatis, qui ait, quod vni
14 ex minimis meis fecistis, mihi fecistis,
Matt. 25. nec cauendum a grauioribus tantum offensis; cauenda sunt & leuia. si tamen leue debeat dici quodcum-
Matt. 7. que in fratrem præsumpseris voluntate lædendi, cum si irascaris illi; reus fis diuini iudicij, merito quidem, nam quod tu leue putas, & ob hoc leuius præcipitas, plerumque alius aliter accipit tamquam homo secundum faciem iudicans, paratus festucam trabem suspicari, & scintillam putare fornacem, & ita vritur ille, & moritur clauso, & letali vulnere intra semetipsum gemens, dum nihil aliud versare in mente potest, nisi iniuriam, quã accepit, non potest orare, legere, non sanctum, aut spirituale aliquid meditari, & ita intercepto vitali spiritu, dum suis destituta alimentis, quæ diximus uadit ad mortem anima, pro qua Christus mortuus est, quid tu interim quæso animi habes? quid oratio tua aut opus, quodcumque interim feceris, sapit tibi, contra quem nimirum Christus anxie clamat de pectore fratris tui, quem contristasti? filius, inquiens, matris meæ pugnat contra me, & qui simul mecum dulces capiebat cibos, repleuit me amaritudine? quòd si dixeris illum non tam grauiter
Cant. 1. pro tam leui causa debuisse turbarij respondeo, quanto leuior est, tanto
Heb. 10. à te leuius potuit non committi. Quid quod? leue non est, in quo Christus offenditur, & tu reus es iudicij ipsius, in cuius manus incidere horrendum, *Psal. 76.*
& si iniuriam accepisti, tace, & dic cũ Propheta regio, turbatus sum, & non sum locutus.

IDEM ait, propter hoc sumus cõgregati in vnum, ut omnes unum spiritum, & vnum animum habeamus, omnibus habitantibus in domo Dei debet esse anima vna, & cor unum in Deo, nihil prodest, si nos contineat vna domus, & separat uoluntas diuersa, in hoc ergo debemus esse unius animi, & unius uoluntatis, ut diligamus proximum nostrum, sicut & nos. Soror charissima crede mihi, quòd Deo non tantum placent nostra ieiunia, nostræ orationes, nostra sacrificia, quantum concordia. ideo Christus dicit, Vade prius reconciliari fratri tuo, & tunc ueniens offeres munus tuum, Soror amabilis nihil est, quod diabolus tantum timeat, quantum charitatem, nam si totum, quod habemus, damus propter Deum: hoc diabolus non timet: quia ipse nihil habet. Si ieiunamus, hoc diabolus non timet: quia ipse nunquam comedit. Si uigilamus, hoc diabolus non timet: quia ipse nunquam dormit. Sed si charitatem, & concordiã tenemus, hoc diabolus multum timet: quia hoc tenemus in terra, quod ipse in cœlo tenere noluit, hoc est etiam quo sancta Ecclesia terribilis est, ut castrorum acies ordinata, Quia sicut hostes timent, quando acies castrorum bene ordinatas ad bellum vident: ita certe diabolus expauescit, quando spirituales viros uirtutum armis accinctos in unitate concordiæ uiuere conspicit. Ipse uictus, & confusus uehementer dolet, cum eos per discordiam diuidere, & penetrare non ualet. Soror autem quę uult concorditer uiuere, debet mensurare actus suos, motus suos, sermones suos, & totam uitam suam, ut secundum Deum concordare possit cum illis, cum quibus uiuit. O sponsa, Christi charitas, quæ te separauit a sæculo, ipsa te coniungat Deo.

Marginal notes (right column): 15 *In libro cui titulus est modus bene viuendi ad sororem serm. 41.* — 18 — *Matt. 5.* — *Cant. 6.*

HIERONYMVS explicat uerba 16

 illa,

illa, sede tacens, & intra in tenebras filia Chaldæorum: quia non vocaberis vltra domina regnorum. Iratus sum super populum meum, & dedi eos in manu tua, non posuisti eis misericordias, *Lib. 13. in Isaiam Prophetam, in expositione ca.47.lib.4* ait, irascitur Dominus aduersus Chaldæos, licet ipse miserit eos ad capiendum Israel: quia iratus Dominus contra populum suum, corripere eos voluit, non perdere; verberare non occidere, illos autem abusos esse credulitate sua, & plus imposuisse plagarum, quàm Dei vltio flagitabat, vnde non debemus traditos nobis opprimere, qui ad hoc erudiuntur, vt meliores fiant, huc etiam tendit, quod aduertit Chrysost. homil. 43. in acta Apost. exponens locum, Væ qui opulenti estis in Sion, &c. & nihil patiebantur super contritione Ioseph, &c. quid dicis o Propheta, Deus punit, & ego condolerem his, qui puniuntur? etiam, hoc enim vult ille, qui punit. *Amos 6.* Neque enim ipse qui punit, oblectatur, & propter hoc est dolendum, quòd digni supplicio sunt, dic obsecro quando videris filium tuum vri, vel secari, nonne doles? manifestum quòd doles, & non dicis tibi ipsi, cur hoc? ad sanitatem sectio spectat, pro liberatione est vstio, attamen quando audieris vlulantem, nec ferentem dolorem, non sufficit illa sanitatis spes ad auferendam naturæ confusionem, ita & in illis etiam, si ad sanitatem puniantur; attamen fraternam declaremus nos affectionem erga illos, paternamque voluntatem, sectiones, & vstiones sunt pœnæ Dei, *8* sed propter hoc debemus flere, quòd ægrotarunt, quòd tali opus habuerunt medicina, ex hoc vtroque loco constat manifeste, qualem vult Deus nos habere erga proximos dilectionem; quãdo tam acriter inuehitur contra eos, qui ipsius iussu puniunt homines prauos sine misericordia, & etiam aduersus eos, qui non compatiuntur super flagellis, quæ mali a Deo patiuntur.

17 IDEM exponit ingentia bona, quæ ex amore proximi oriuntur, fructus spiritus charitas tamquam radix omnium bonorum, quæ hoc nomine *Lib.4. in c. 5. Pauli ad Gal. tom.8.* digna cẽsentur, & statim sequitur gaudium. Qui enim diligit quempiam, *Gal. 5.* semper in eius felicitate lætatur. Tertius fructus est pax, de qua Psalmista loquens de Ecclesia, ait factus est in pace locus eius, *Psal. 71.* quæ est vna ex octo beatitudinibus Euangelicis. Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur, *Matt.5.* de qua loquitur Dauid in Psalmo dicens, Cum his, qui oderũt pacem, erã pacificus, benignitas, quam Stoici ita diffiniunt, quòd sit virtus sponte ad benefaciendum exposita, cuius officiũ est sua cunctos inuitare dulcedine, post numeratur mansuetudo, quæ aduersa est iræ, rixis, dissensionibus, per quam famulus Dei Moyses testimonium scripturæ meruit accipere. *Num.12. Psal.130.* De Dauid etiam scribitur. Memento Domine Dauid, & omnis mansuetudinis eius, cuius mãsuetudo aduersus Saul, Absalom, & Semei maxime claruit, vltimus fructus est continentia, vel castitas, quæ non solum in moderatione venereorum, sed etiam in suppressione iræ, & detrahendi libidine, mansuetudo in viris est perfectis, qui interna perfecte moderantur, continentia vero nondum peruenit ad calcẽ: quia cupiditates adhuc in eius, qui se continet, cogitatione nascuntur, licet non superent, nec ad opus pertrahant cogitantem.

18 *Moralium 7.c.10.* GREGORIVS PAPA vbi exponit verba illa quæ habentur. Qui tollit ab amico suo misericordiam, timorem Domini derelinquit, amicus, ait, hic quilibet proxim⁹ nominatur, quia autem duo sunt præcepta charitatis, Dei videlicet amor, & proximi: per amorem Dei amor proximi gignitur, & per amorem proximi amor Dei nutritur, nam qui amare Deum negligit, *Iob 6.* profecto diligere proximum nescit, & tunc plenius in dilectione Dei proficimus, si in eiusdem dilectionis gremio prius proximi charitate lactamur. quia enim amor Dei amorẽ proximi generat, dicturus per legem Dominus, diliges proximum tuum, sicut teipsum: præmisit dicens. Diliges Dominum Deum tuum; vt scilicet in terram *Matt. 22. Deut.6.*

ram

ram pectoris nostri prius amoris sui radicem figeret, quatenus per ramos postmodum dilectio fraterna germinaret, & rursus, quia amor Dei ex proximi amore coalescit: ait Ioannes, Qui *1. Ioa. 14.* non diligit fratrem suum, quem videt; Deum quem non videt, quomodo potest diligere? & quia aduersitas est, in qua vera dilectio proximi dignoscitur: subditur, fratres mei prçterierunt me sicut torrens, qui raptim transit in conuallibus, q.d. tempore necessitatis me dereliquerunt, qui cum prospera gauderem fortuna, amicos se profitebantur.

19 *Lib. 83. quæst. 10.4.* AVGVSTINVS sic habet, non potuit apertius significari domum noui testamenti esse charitatem, quam verbis Apostoli dicentis, alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi, hanc enim Christi legem dicere intelligitur: quia ipse Dominus præcepit, vt nos inuicem diligamus, huius autem dilectionis offi- *Gal. 6.* cium est, inuicem onera nostra portare, Christum autem diligendo facile sustinemus infirmitatem alterius etiã, quem nondum propter bona sua diligimus, cogitamus enim, quia ille, quem diligimus Dominus propter eũ *1. Cor. 8.* mortuus est. quam charitatem Paulus nobis ingessit, cum diceret & peribit infirmus in tua conscientia frater, propter quem Christus mortuus est; vt si illum infirmum propter vitium, quo infirmus est, minus diligimus, in eo Christum consideremus, qui mortuus est propter illum, & illũ propter Christum diligamus.

20 *Lib. 1. de baptismo contra Donatistas 10. 7.* IDEM ait: redire dimissa peccata, vbi fraterna charitas non est, apertissime docetur in Euangelio de illo seruo, quem cum Dominus inuenisset de *Matt. 18.* bitorem decem millium talentorum, deprecanti omnia dimisit, ille autem conseruum suum, qui ei debebat centum denarios, cum miseratus non fuisset, iussit eum Dominus reddere, quæ *Gen. 25.* ei dimiserat, Esau propter fraternam *Gen. 28.* discordiã separatus est a populo Dei, & Aser ex ancilla natus propter fraternam concordiam terram promissionis accepit, Ismaeli, vt separaretur a populo Dei, obfuit fraterna discordia. Illi autem sunt inutilia sarmẽta, quæ *Ioan. 15.* tollenda dicit Christus Dominus, in quibus charitas fraterna non viget. Hæc est, sine qua cetera non prosunt, *Gal. 5.* vnde inter fructus spiritus primũ Paulus connumerauit charitatem, a qua ceteri incipiunt.

21 *Trac. 5. in primam canonicam Ioannis 10. 9. Ioan. 3.* IDEM explicat locum Ioannis, Omnis qui natus est ex Deo, nõ facit peccatum, & ait. Certũ quoddam peccatum intellige, quod non potest admittere homo, qui ex Deo natus est, vt tale peccatum est illud, vt si quisquam illud admiserit, confirmet cetera, si quis autem hoc non admiserit; soluat cetera, quod est hoc peccatum? facere contra mandatum nouum, quo nobis præcipitur, vt inuicem diligamus, per hanc dilectionem peccata soluuntur, hæc si non teneatur, & graue peccatum est, & radix omnium peccatorum, qui facit contra dilectionẽ fraternam, non audet gloriari; & dicere se natum esse ex Deo, qui autem in dilectione fraterna constitutus est, cooperit multitudinem peccatorum. Vnde Dauid in Psalmo attendebat quan- *Psal. 115.* ta sibi essét præstita a Domino, & quç rés quid pro omnibus retribueret Domino, non inueniebat. quia quicquid retribuere voluisset, ab ipso acceperat. & quid inuenit, vt retribueret? *1. Pet. 3.* Calicem, inquit, salutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo, quis illi dederat calicem salutarem, nisi Dominus? accipere autem calicem salutarẽ, & inuocare nomen Domini, hoc est, satiari charitate, & ita satiari, vt non solum non oderis fratrem, sed paratus sis mori pro fratre. hanc charitatem docuit Christus in cruce moriens. 22 Hanc didicit Paulus dicens, ego libentissime impẽdar pro animabus vestris. *2. Cor. 12.* Hanc imitatus est Stephanus orãs pro *Philip. 1.* lapidantibus ipsum, propter eos volebat Paulus viuere, pro quibus paratus erat mori. Et Petro dixit Christus *Ioan. 21.* post resurrectionem, Petre amas me, pasce oues meas q. d. Hæc est perfecta mei dilectio, vt pro fratribus facias,

quod ego pro te feci, qui non diligit fratrem suum, non est ex Deo, dilectio sola discernit inter filios Dei, & fi-
Matt. 13. lios diaboli. Amor proximi est illa margarita, quam qui inuenit negotiator, vendidit omnia, quæ habuit, & emit eam, nos scimus, quia translati sumus de morte ad vitam: quoniam diligimus fratres, si homo in corde suo inuenerit charitatem fraternam: securus sit, quia transit de morte ad vitam, iã in dextera est, non attendat quia modo gloria eius occulta est, cum venerit Dominus, tunc apparebit gloria eius, viget enim, sed adhuc in hieme viget radix, sed quasi aridi sunt rami, intus est medulla, quæ viget, intus sunt folia arborum, intus fructus, sed æstatem expectant.

23 *In primam canonicam Ioannis tracta. 10. 10. 9 Actuũ 9.*
IDEM ait, ascensurum caput in cœlum commendauit membra in terra, & discessit. Et postquam in cœlo fuit, calcabantur membra in terra; & de cœlo clamabat, Saule, Saule quid me persequeris? Ascendit in cœlum, sed adhuc in terra iaceo, hic ad dexteram Patris sedeo, ibi adhuc esurio, sitio, peregrinus sum, ecce quã iaceo, qui ascendo, ascendo enim quia caput sum, iacet adhuc corpus meum, caue ne percutias, caue ne violes, caue ne calces, nouissima verba Christi ituri in cœlum sunt ista, Considerate languentem in lecto hominem, in domo sua iacentem, & maceratum ægritudine, proximum morti, anhelantem iam animam, inter dentes quodammodo habentem, qui forte sollicitus de aliqua re chara sibi, quam multum diligit, veniat illi in mentem, & vocet heredes suos, & dicat, rogo vos facite hoc, teneat quodammodo violente animam, ne antea exeat, quàm verba illa formentur, cum illa verba nouissima dictauerit, efflat animam, tollitur cadauer in sepulchrum, heredes ipsius quomodo meminerunt nouissima verba morientis? quomodo si quis existat, qui dicat eis nolite facere, quid ergo illi dicant? ergo non facio, quod mihi pater efflans animam nouissime mandauit? quod vltimum sonuit in aures meas proficiscente hinc patre meo? quæuis alia verba ipsius aliter possum habere, nouissima verba me plus tenet, non eum vidi amplius, non audiui loquentem, fratres cogitate visceribus Christianis, si heredibus sunt tam dulcia, tam grata, tam magni ponderis verba patris ituri in sepulchrũ; heredibus Christi, qualia debent esse verba nouissima non redituri in sepulchrum, sed ascensuri in cœlum, quid sperant illi, qui verba nouissima sedentis in cœlo non custodiunt, vidente desuper an contemnatur an non, illius, qui dixit, Saule Saule quid me persequeris? qui seruat ad iudicium, quod videt pati membra sua.

BASILIVS ait, ad proximum diligendum id primo animum nostrũ mouere debet, vt Deo similes simus, qui dixit, mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos, secundo quia si proximus mihi benefecit natura impellente ipsum diligere cogor, vt Christus Dominus docuit apud Matthæum, si diligitis eos, qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? nonne, & Ethnici hoc faciunt, &c. At si malum in nos contulit, tunc maius bonum nobis fecit dicente Domino, beati estis, cum maledixerint vobis homines &c. merces vestra copiosa est in cœlo, hæc omnia sunt rationes optimæ, quibus dilectio proximi suadenda est: quia conformis naturæ nostræ, quia perfectio viri Christiani maxima, quia a Christo Domino maxime commendata; et quia acriter inuehitur contra eos, qui proximos non diligunt. 24 *In libro regulariũ breuium respõsione 163.* *Ioan. 13.*

Amor proximi qualis futurus est, vt Deo sit probatus, et in quibus inueniatur. Cap. XVI.

AVGVSTINVS: dilectionis officium est inuicem onera nostra portare. Sicut enim de ceruis nonnulli scripserũt, cum fretum ad insulam transeunt pascuarum gratia; sic se ordinant, 1 *Li. 83. quæstionũ 10.4.*

nant, vt onera capitum suorum, quæ gestant, in cornibus super inuicem portent: ita vt posterior super anteriorem ceruice proiecta caput collocet, & quia necesse est vnum esse, qui cæteros præcedens non ante se habeat cui caput inclinet, vicibus id agere dicuntur; vt lassatus sui capitis onere, ille qui præcedit post omnes redeat, & ei succedat, cuius ferebat caput, cum ipse præiret. ita inuicem onera sua portantes, fretum transeunt, donec veniant ad terræ stabilitatem istam. Fortasse ceruorum naturam intenderat Salomon, cum ait. Ceruus amicitiæ, & pullus gratiarum tuarum colloquantur tecum, nihil enim sic probat amicum, sicut oneris amici portatio verbi gratia. Iram fratris tui tunc portabis, cum tu aduersus eum non irasceris; vt rursus eo tépore quo te ira præoccupauerit, ille te tranquillitate sua supportet, & item si quis loquacitatem in se vicerit, & pertinaciam nondum vicerit, alius vero adhuc loquax sit, sed iam pertinax non sit: debet ille huius loquacitatem, & iste illius pertinaciam, donec illud in illo, & hoc in isto sanetur, charitate portare. Et Paulus dixit, non quæ sua sunt vnusquisque quærat, sed quæ aliorum. cui sententiæ connexuit, hoc sentite in vobis, quod & in Christo Iesu, ad hoc dumtaxat, vt quemadmodum ille in eo, quod verbum caro factum est, & habitauit in nobis, & sine peccato cum esset peccata nostra suscepit, non attendens sua, sed nostra, ita & nos libenter ad eius imitationem inuicem onera nostra portemus; hoc ergo exhibeamus illi, cuius infirmitatem portare volumus, quod ab illo nobis vellemus exhiberi, si forte nos in ea essemus, & ipse nó esset, omnibus omnia factus sum, vt omnes lucrifacerem, ait Paulus, omnibus omnia factus est cogitando, scilicet etiam in eo vitio se esse potuisse, vnde cupiebat illum liberari.

Prou. 5. *Phil. 2.* *1. Cor. 9.*

2 *Tract. 5. in primam ca-* IDEM, perfectio charitatis in hoc consistit, vt pro fratribus animas ponamus. exordium autem illius est bona nostra egentibus impartiri, vnde ait. Qui habuerit substãtiam huius mundi, & viderit fratrem suum esuriẽtem, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo poterit dilectio Dei manere in eo? ecce vnde incipit charitas, si nondum es idoneus mori pro fratre, iam idoneus esto dare de tuis facultatibus fratri, iam percutiat viscera tua charitas, & de intimo adipe misericordiæ, vt consideres illum in egestate positũ, si enim superflua non potes dare fratri tuo; animam tuam potes dare pro fratre? si cor tuum dixerit, ego daturus sum pecuniam meam, ne ille molestiã patiatur? Dilectio Patris nondum in te manet, nó es natus ex Deo, quomodo ergo gloriaris te esse Christianum? nomen habes, & factum non habes, si autem nomen secutum fuerit opus, dicat quispiam paganum, tu factis ostende te Christianum, alias quid tibi prodest nomen, vbi res non inuenitur? Filioli non diligamus tantũ verbo, neq; lingua, sed opere, & veritate, quia pro fratribus animas ponere, & eis facultates porrigere, potest quis propter iactantiam facere. ait, Non diligamus verbo, sed opere, & veritate, qui tunc taliter diligit, quando ante Deum, vbi solus videt, cordi suo persuadet, quod uere diligit ex charitate, ne de ipso dicatur. si tradidero corpus meum ita, ut ardeam, & distribuero omnes facultates meas in cibos pauperũ, charitaté autem nó habuero, nihil prodest. sed de radice dilectionis rami bonorũ operum pullulent: opus autem suum probet unusquisq; ait, & tunc in semetipso laudem habebit, & nó in altero, non quando illi perhibet testimoniũ lingua aliena, sed quando perhibet cõscientia propria. Charissimi si cor nostrum non reprehenderet nos, fiduciã habemus ad Deum, cor nostrum nos non reprehendere est germane, & sine simulatione, & sincere fratres diligere, salutem fraternam quærens, nullũ emolumentum sperans a fratre, nisi salutem ipsius.

nonicam Ioannis 10. 9. *1. Ioan.* *1. Ioan. 2.* 3 *1. Cor. 13.* *Ibid.*

CHRYSOSTOMVS exponens locum Matthæi cap. 18. Vbi sunt duo, uel 4 *Hom. 6?. in*

Matthæi tom. 2. vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum, ait. Animaduerte quomodo hic dissidia, & inimicitias dissoluit, & homines ad vnam congreget voluntatem non pœnarum tantummodo terrore, vt supra in eo, qui debebat decem millia talenta ostendit; sed etiam his donis, quæ a charitate profluunt, vbi magna concordiæ præmia exponit; cum & à Patre, qui consensu, & charitate coniuncti sunt, facile impetrent, quod petunt; & ipsum Christum in medio sui possideant, dicit autem ex vobis, qui virtute polletis, qui Euangelicam vitam recte viuendo complectimini. & addit, In nomine meo, idest, si quis propter me principaliter charitate proximo coniungitur, secum ipse sum. tales autem raro inueniuntur: namque plures videmus alias amicitiæ causas quærere, nam alius amat: quia redamatur, alius quia honore afficitur, alius quia vtilitati sibi esse, aut fore hominem putat; Christi vero causa difficillime quemquam inuenies, qui amicum, vt oportet, diligat: sed omnes fere sæcularium vinculo rerum inter se vinciuntur, non ita Paulus, sed propter Christum diligebat; quare quamuis non tantum amabatur, quantum amabat: tamen quoniam robustas amoris radices iecit, non dissoluit charitatem, nunc vero si omnia diligentiori cura scrutabimur, amicitiarum efficientia commoda magis secularia, quàm hoc inueniemus. At qui caducis, citoque instabilius causis copulantur, eorum coniunctio perpetua esse non potest: sed vel contemptus, vel pecuniarum iactantia, vel liuor, vel gloriæ cupiditas, vel aliud huiusmodi amicitiam dissoluit. vbi si spiritualis esset radix: nulla res sæcularis eam euelleret, ea certe charitas, quæ Christi causa fundatur, firma stabilis, atque inuicta est, nec vlla re temporali conquassatur. qui enim amat, quoniam redamatur; si quid minus iucundum ab amico ad eum profectum fuerit, finem amandi illico fecit; qui vero
1. Cor. 13. Christi charitate amicis conglutinatur, numquam ab amãdo desistit. ideo Paulus aiebat, charitas numquã excidet, quid enim dicere poteris, an quia honoratus abs te contumeliam vice honoris retulit, an quia pro beneficiorum gratia interficere conatus est? si propter Christum diligis, hæc ipsa ad maiorem te impellunt charitatem, omnia enim, quæ sæculares amicitias tollunt, spiritalem confirmant amorem magis. quapropter qui hoc amore spirituali diligit non generis nobilitaté, non præstantiam patriæ, non excellentes diuitias, non deniq; quantum redametur inuestigat. verum etiam si odio habeatur, si contemnatur, si interficiatur: quoniam sufficiens sibi ad amandum Christus causa est, perseuerat in amore.

6 Hom. 59. I Matth. IDEM sic ait. vbi gloriæ cupiditas est, ibi, quia liuor vires suas exercet, nulla sincera potest amicitia inueniri; sed quemadmodum, qui eodem artificio quæstum habent, sic omnes, qui vnam rem in sæculo appetunt, sincero, ac puro nequeunt amore coniungi. vnde fit, vt bellum intus sine inducijs semper geratur.

7 Serm. 9. ad Ephesios 10. 4. IDEM sic ait. Supportantes nos inuicem in dilectione. dixit Apostolus, vbi dilectio est, ibi tolerabilia sunt omnia. studentes seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis: liga ergo manus tuas mãsuetudine, alliga te ipsum fratri, qui tales sunt nempe dilectione fratribus alligati; omnia facile ferunt. colliga te ipsum illi, & illum tibi, vtrumq; in tua potestate est; possumus enim, si quem voluerimus facile amicum nobis reddere, studentes, inquit, non obiter istud agendum est, quid est vnitas spiritus? quemadmodum in corpore spiritus est omnia continens, quã quam diuersa sunt membra; ita & hic, nam ad hoc datus est spiritus, vt genere, ac moribus diuersis discretos vniat
Ephes. 4. Hic enim senex, & iuuenis, diues, & pauper, mulier, ac masculus, & omnis anima vnum quid fiunt, idque magis, quam si corpus vnum essent: est enim ista cognatione illa maior, & plenior vnitatis huius perfectio animæ, si quidem

dem vnitas custoditur in vinculo pacis, in inimicitijs autem, & dissensione consistere non potest; sicut enim ignis, si quando arida ligna nactus fuerit, vnam pyram ex omnibus facit; si vero humida fuerint, nec in illis operatur, nec illa conglutinat: ita & hic nihil eorum, quæ frigida sunt, vnitatem hanc complecti poterit, sed quicquid velut
8 magna ex parte feruidum fuerit: vinculo itaq; pacis colligari omnes nos vult Apostolus; nam quemadmodū si quando te ipsum alij cuipiam alligare volueris, alia ratione illud non potes, nisi illū tibi colligaueris: ita, & hic alligari nos inuicem vult; non simpliciter pacificos esse, neq; vtcūq; diligere: sed in omnibus vnam esse animam. nō stringit vinctas manus, nec premit hoc vinculum, sed relaxat, & in spatiosam latitudinem constituit, solutosq; alacriores facit. qui robustus est, si fuerit infirmo alligatus portabit illū, & perire non finet, & si cum pigro ligatus fuerit, excitabit illū: ciuitas enim munita est frater a fratre adiutus. quidau-
Prou. 18. tem vinculum hoc lædit ac perdit? Pecuniarum amor, ambitio dominandi, aliorumq; talium vincula ista laxant, atq; intercidunt. quomodo cauebitur ne intercidant? si amoueris illa, nihilq; eorū, quę dilectionem corrumpunt, interturbauerit, in malis inueniri nō potest custodia pacis. Auarus cum auaro, numquā pacificus est, & nisi essent in medio illorū, & iusti, & pacifici, & qui iniuriam ferrent, dilaniaretur, ac consumeretur mutuis morsibus istud hominum genus, non aliter quam duę bestiæ vehementer famelicæ, quæ nisi esset in medio illarum, quod consumi ab ipsis posset, seipsas consumerēt: ita
9 & ab auaris, & malis vtiq; fieret. itaq; non potest esse pax, & amor nisi virtute primū parta; qui virtute præditus est, non præfert pecunias dilectioni, non est memor iniuriarum, nihil iniuriæ committit in proximum, non conuitiatur, omnia generose tolerat. ideo
Matt. 24. dixit Christus, quando abundabit iniquitas, tunc refrigescet charitas. qui diligere nescit multa quoq; mala patrabit & qui mala perpetrat diligere quoq; non nouit, nisi sit apud nos, quod vel dolum sapiat, vel fictionem. Nam nihil tale reperitur, vbi fuerit amicitia exprobrationē contumeliosā, secretorumq; reuelationem, & læsionem dolosam caueas. per ista siquidē fugatur amicus, maxime si secreta illius reuelaueris, & quemadmodū nemo apud seipsum secretum quid habet, neque etiam seipsum celare quicquam potest, ita neque amicos.

BASILIVS ostendit, q̄ is, qui dilectionem secundum Christū habet, aliquando offendit eum, quem diligit ad vtilitatē. sicut Christus Dominus frequenter ad ipsorum vtilitatem contristabat Apostolos, & Paulus Corinthijs scribens ait, si cōtristaui vos per Epistolam, non me pœnitet, &c. sed gaudeo: non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad pęnitentiam, &c. Et in epistola 83. ad Leontium sophistam in vltimis verbis habet hanc sententiam; in hac re potissimum ab adulatore differt amicus; q̄ ille quę iucunda sint, dicat: iste vero non veretur etiam tristia afferre. 10 *In lib. Moralium, vbi statuit octoginta regulas moralium sentētiarum regulæ, sup. tom. 2. 2. Cor. 7.*

IDEM vbi in responsione 175. respondens illi quæstioni, qua quæsierat, quomodo apparet, qui diligit fratrem iuxta Domini mādatum, & quomodo deprehenditur, qui non sic diligit, ait. dilectionis duo hæc præcipua sunt, tristari quidem, & sollicitum esse ob ea, in quibus læditur is, qui diligitur; gaudere autem pro ipsius vtilitate. ideo dixit Paulus. si afflictum fuerit vnum membrum, compatiuntur omnia membra pro ratione omnino dilectionis in Christo. & si glorificatum fuerit vnum membrum; congaudent omnia membra complacendo alteri. qui vero non ita affectus est; manifestum se facit, quōd fratrem nō diligit. 11 *Libro cui titulus est regula breuiores, vel quęstiones cōpendio explicata. 1. Cor. 12.*

AMBROSIVS vult nos omnibus esse beneficos, vt non quæramus quæ nostra sunt, sed proximorum, sic ait. si quis vult placere omnibus, quærat, non quod sibi vtile est, sed quod multis, sicut quærebat Paulus. Hoc est enim conformari ei qui exinaniuit 12 *Lib. 3. officiorum c. 3. tom 4. Philip. 2.*

naniuit

naniuit se, vt formam susciperet hominis, quam operum suorum locupletaret virtutibus, tu ergo spolias quem induit? tu exuis quem vestiuit Christus? hoc enim agis, quando alterius detrimento tua commoda augeri expetis. considera o huomo, vnde nomé sumpseris, ab humo vtique, quæ nihil quidquam eripit, sed omnia largitur omnibus, & diuersos in vsum animantium fructus ministrat, inde appellata humanitas specialis, & domestica virtus hominis, quæ consortem adiuuet. ipsa te doceat forma sui corporis, mébrorumq; vsus. numquid membrum tuum alterius membri officia sibi vendicat, vt oculus officium oris, aut os, oculi, aut manus, pedum ministerium? &c. Finge quod oculus detrahat sensum capiti, auditum auribus, menti cogitationes, odoratum naribus, ori saporem, & sibi conferat: nonne omnem statum dissoluit naturæ? vt laté docet Apostolus, &c. vnde vides, quàm graue est, vt detrahas aliquid ei, cui nos compati oportet; & cui debemus consortium ministerij, ei fraudi, & noxiæ simus? hæc vtique lex naturæ est, vt alter alteri tamquam vnius partis corporis inuicem deferamus, &c. ostédit Ambrosius, quòd taliter nobis prospicere debemus, vt proximis vtiles simus, sic ait. Si vna est lex naturæ omnibus, vna vtique vtilitas vniuersorum, qua ad consulendum omnibus naturæ lege constringimur, etenim si hi, qui in stadio currunt, ita feruntur præceptis informari, atque instrui, vt vnusquisque celeritate non fraude contendat, cursuque, quantum potest ad victoriam properet; supplantare autem alterum, aut manu deijcere non ausit: quanto magis in hoc cursu vitæ istius, sine fraude alterius & circumscriptione quærenda nobis victoria est. hic videtur Ambrosius tenere, quòd non licet in propriam defensionem inuadentem occidere, ait enim sic. non videtur, quòd vir Christianus, & iustus, & sapiens quærere sibi vitam aliena morte debeat: vtpote qui etiamsi in latronem armatum incidat, ferientem referire non possit; ne dum salutem defendit, pietatem contaminet. de quo in Euangelij libris aperta, & euidens sententia est, reconde gladium tuum; omnis enim qui gladio percusserit, gladio ferietur. *Matt. 26.* quis latro detestabilior, quàm persecutor, qui venerat, vt Christum occideret? sed noluit se Christus persecutorum defendi vulnere, qui voluit suo vulnere omnes sanare, &c.

IDEM tractans illud, quomodo coruus ab arca emissus non sit reuersus, dicit, hoc significare, quòd omnis iustus, quando mundare se incipit, quæ tenebrosa sunt, & immunda, & temeraria primo a se repellit: siquidem omnis impudentia, atque culpa tenebrosa est, & mortuis pascitur sicut coruus. lumini autem vicina virtus, quæ mentis puritate, & simplicitate resplendet, & ideo tamquam emittitur, & fugatur culpa, & separatur ab innocentia, vt nihil remaneat in viri iusti mente tenebrosum. denique egressus coruus non reuertitur ad iustum: quia fugitans culpa omnis æquitatis, neque improbitati videtur, & iustitiæ conuenire. denique euasisse se credidit iniustus tamquam de vinculis, cum iustus ab eius se consortio separauerit; quòd autem columba non inueniens requiem suam, regreditur ad eum: manifestum indicium dedit per huiusmodi aues, quantum interfit inter malitiam, & virtutem exprimi. Si quidem coruus ante dimissus, cum aliquanto videretur amplius diluuium exundare, visus est locum inuenisse residendi. & certe non est huiusmodi coruus, vt aliæ aues, quæ in aquis conuersationem habere consueuerunt, cum ergo coruus, vbi remaneret inuenisse videatur, columba autem non inuenerit: euidens ratio est altiori interpretatione signari: quia malitia inquietis passionibus, & cupiditatibus, quibus corrumpitur anima, se miscere consueuit, & quasi cognatis, & domesticis delectatur, ibique commorationem suam locat, virtus autem, prima statim specie visionis

14 Lib. de Noë & arca ca. 17. & 1. Gen. 9.

15 Gen. 9.

nis offensa regredi festinauit ad mentem, animamque iusti, quòd illic diuersorium sibi tutissimum sit locatũ, eo, quòd alibi tanquam columba, ita huiusmodi virtus stationem tutissimã inuenire non possit, tarde enim inter astutias istius mundi, & secularium fluctus cupiditatum portum solet inuenire simplicitas, itaque sicut iustitia velut visendi gratia progressa paulisper ad mentem optimam redire festinat, nec longius discedit a iusto: ita etiam iustus, & studiosus virtutis, vbi virtutem appropinquare nouerit, gremium suæ mentis expandit, vide ibi quomodo iustus columbam statim apprehendat reuertentem: quia si aliquando virtus propter hospitium familiare sibi reuolat, & recurrit, quam sapiens, & industrius tamquam manu quadam mentis festinat excipere, omne cor aperiens suum, quo etiam eam
16 *Gen. 8.* absentem tenebat, quid autem sibi vult quod tenuit septem diebus alijs columbam, & iterum emisit eam, nisi vt aduertas, quòd bonum sapientis, optimumque propositum semper sibi etiam alios adiungere studet, errantes emendare, corrigere vagantes, si quem in principio resilire conspexerit, tamen commutandi eius, & corrigendi non desperet profectum, sicut enim bonus medicus, & si tempus medicinæ non sit; tamen visitationis speculam ante præmittit, & cum fuerit facultas oblata, suum non intermittit officium, ita ergo & sapiens verbis, ac disputationibus tamquam medicus medicamentis contrarias curare desiderat passiones, &c. c. 19. prosequitur intentum ostendens quid significat columbam reuerti cum ramo oliuæ, eo quod simplicitas puritate, ac sinceritate semina quædam auribus nostris vtilitatis infundit, & bonæ doctrinæ, & virtutis, & ad iustitiam prouocat, & inuitat ad præmium bonæ sibi commissos disciplinæ, aut gerendę pœnitentię, & sequendę conuersationis cupiditatem inijcit peccatori, &c. Secunda autem vice emissa columba, non regreditur, quia inuenit, vbi requiesceret pes eius, quia vbi deferbuerint diluuia passionum, & auditi veri compręq; doctrinæ plurimi studuerint esse consortes: iam non vnius patrimonium: sed commune bonum esse incipit disciplina virtutis, & tamquam sapientię poculum hauritur a plurimis, qui ante scientes viuere noluerunt: neque ideo perditur, sicut neq; sol mittens radios, neq; ignis alios illuminãs & calefaciens suæ naturę amittunt, vel splendorem, vel calorem, &c.

IDEM sup illud In iniquos odio habui, &c. sic ait. tu Domine Iesu legem dedisti dicens, Dilige Dominum Deum tuum, dilige proximum tuum, & vt impleres hanc legem venisti, dixisti per legem: Honora patrem, & matrem, in Euangelio iubes, vt parentes oderim, quomodo sibi cõueniunt ista præcepta: non possum saluo pietatis iure odisse patrem, cui debeo, ꝙ creatus sum, nec matrem, longo decem mẽsium fastidio pij fœtus onera portantem, cui nostra absolutione plus periculi in dilatione plus tædij est; quid dulcissimi merentur filij, vt paterno excludantur amore, cum sit impium mori nolle pro filijs? quid vxor charissima, quædam vitæ coheres, & consortium communis naturę? quid fratres eisdem concreti visceribus atque formati, eodem naturę hospitio in hũc vsum lucis emissi? oderim ergo pignora charitatis; ita Euangelij lenitate rigorem prędurę legis Iudæis inflectis, vt quorum lex condemnat, iniurias eorum tu Euangelio tuo condemnes gratiam: video istiusmodi assertioni me respondere non posse, sed tu Domine responde. Respondet igitur; ego non condemno pietatem; ego parentes non præcipio non amandos, qui inimicos suadeo diligendos; sed non legisti, tempus amandi, & tempus odio habendi, tempus belli, & tempus pacis, de quo hoc dicit Ecclesiastes; nõne de eo, quod ratione tẽporis fiat, vt aliquos pre, & amare, & odisse possimus; vt quos dilexeris odisse, & quos oderis, amare conueniat; non ergo parentes infundi odia pectoribus filiorum, &c.

17 Serm. 15. in Ps. 118. Iam. 4. Matt. 22. Luca 14. Eccl. 3. 18

Natu-

naniuit se, vt formam susciperet hominis, quam operum suorum locupletaret virtutibus, tu ergo spolias quem induit? tu exuis quem vestiuit Christus? hoc enim agis, quando alterius detrimento tua commoda augeri expetis considera o huomo, vnde nomẽ sumpseris, ab humo vtique, quæ nihil quidquam eripit, sed omnia largitur omnibus, & diuersos in vsum animantium fructus ministrat, inde appellata humanitas specialis, & domestica virtus hominis, quæ consortem adiuuet. ipsa te doceat forma sui corporis, mẽbrorumq; vsus. numquid membrum tuum alterius membri officia sibi vendicat, vt oculus officium oris, aut os, oculi, aut manus, pedum ministerium? &c. Finge quod oculus detrahat sensum capiti, auditum auribus, menti cogitationes, odoratum naribus, ori saporem, & sibi conferat: nonne omnem statum dissoluit naturæ? vt latè docet Apostolus, &c. vnde vides, quàm graue est, vt detrahas aliquid ei, cui nos compati oportet; & cui debemus consortium ministerij, ei fraudi, & noxiæ simus? hæc vtique lex naturæ est, vt alter alteri tamquam vnius partis corporis inuicem deferamus, &c ostẽdit Ambrosius, quòd taliter nobis prospicere debemus, vt proximis vtiles simus, sic ait. Si vna est lex naturæ omnibus, vna vtique vtilitas vniuersorum, qua ad consulendum omnibus naturæ lege constringimur, etenim si hi, qui in stadio currunt, ita feruntur præceptis informari, atque instrui, vt vnusquisque celeritate non fraude contendat, cursuque, quantum potest ad victoriam properet; supplantare autem alterum, aut manu deijcere non ausit: quanto magis in hoc cursu vitæ istius, sine fraude alterius & circumscriptione quærenda nobis victoria est. hic videtur Ambrosius tenere, quòd non licet in propriam defensionem inuadentem occidere, ait enim sic. non videtur, quòd vir Christianus, & iustus, & sapiens quærere sibi vitam aliena morte debeat: vtpote qui etiamsi in latronem armatum incidat, ferientem referire non possit; ne dum salutem defendit, pietatem contaminet. de quo in Euangelij libris aperta, & euidens sententia est; recondе gladium tuum; omnis enim qui gladio percusserit, gladio ferietur quis latro detestabilior, quàm persecutor, qui venerat, vt Christum occideret? sed noluit se Christus persecutorum defendi vulnere, qui voluit suo vulnere omnes sanare, &c. *Matt.26.*

14 *Lib. de Noe & arca ca. 17. to. 1. Gen. 9.*

IDEM tractans illud, quomodo coruus ab arca emissus non sit reuersus, dicit, hoc significare, quòd omnis iustus, quando mundare se incipit, quæ tenebrosa sunt, & immunda, & temeraria primo a se repellit: siquidem omnis impudentia, atque culpa tenebrosa est, & mortuis pascitur sicut coruus. lumini autem vicina virtus, quæ mentis puritate, & simplicitate resplendet, & ideo tamquam emittitur, & fugatur culpa, & separatur ab innocentia, vt nihil remaneat in viri iusti mente tenebrosum. denique egressus coruus non reuertitur ad iustum: quia fugitans culpa omnis æquitatis, neque improbitati videtur, & iustitiæ conuenire. denique euasisse se credidit iniustus tamquam de vinculis, cum iustus ab eius se consortio separauerit; quòd autem columba non inueniens requiem suam, regreditur ad eum: manifestum indicium dedit per huiusmodi aues, quantum intersit inter malitiam, & virtutem exprimi. Si quidem coruus ante dimissus, cum aliquanto videretur amplius diluuium exundare, visus est locum inuenisse residendi. & certe non est huiusmodi coruus, vt aliæ aues, quæ in aquis conuersationem habere consueuerunt, cum ergo coruus, vbi remaneret inuenisse videatur, columba autem non inuenerit: euidens ratio est altiori interpretatione signari: quia malitia inquietis passionibus, & cupiditatibus, quibus corrumpitur anima, se miscere consueuit, & quasi cognatis, & domesticis delectatur, ibique commorationem suam locat, virtus autem, prima statim specie visionis

15 *Gen. 9.*

nis offensa regredi festinauit ad mentem, animamque iusti, quòd illic diuersorium sibi tutissimum sit locatũ, eo, quòd alibi tanquam columba, ita huiusmodi virtus stationem tutissimã inuenire non possit; tarde enim inter astutias istius mundi, & sęcularium fluctus cupiditatum portum solet inuenire simplicitas, itaque sicut iustitia velut visendi gratia progressa paulisper ad mentem optimam redire festinat, nec longius discedit a iusto: ita etiam iustus, & studiosus virtutis, vbi virtutem appropinquare nouerit, gremium suæ mentis expandit, vide ibi quomodo iustus columbam statim apprehendat reuertentem: quia si aliquando virtus propter hospitium familiare sibi reuolat, & recurrit, quam sapiens, & industrius tamquam manu quadam mentis festinat excipere, omne cor aperiens suum, quo etiam eam
16 absentem tenebat, quid autem sibi vult quod tenuit septem diebus alijs columbam, & iterum emisit eam, nisi vt aduertas, quòd bonum sapientis, optimumque propositum semper sibi etiam alios adiungere studet, errantes emendare, corrigere vagantes, si quem in principio resilire conspexerit, tamen commutandi eius, & corrigendi non desperet profectum, sicut enim bonus medicus, & si tempus medicinæ non sit; tamen visitationis speculam ante præmittit, & cum fuerit facultas oblata, suum non intermittit officium, ita ergo & sapiens verbis, ac disputationibus tamquam medicus medicamentis contrarias curare desiderat passiones, &c. c. 19. prosequitur intentum ostendens quid significat columbam reuerti cum ramo oliuæ, eo quod simplicitas puritate, ac sinceritate semina quædam auribus nostris vtilitatis infundit, & bonæ doctrinæ, & virtutis, & ad iustitiam prouocat, & inuitat ad præmium bonæ sibi com missos disciplinæ, aut gerendę pœnitentię, & sequendę conuersationis cu piditatem inijcit peccatori, &c. Secunda autem vice emissa columba, non regreditur, quia inuenit, vbi requiescere

Gen. 8.

ret pes eius, quia vbi deferbuerint diluuia passionum, & auditi verbi compęq; doctrinæ plurimi studuerint esse consortes: iam non vnius patrimonium: sed commune bonum esse incipit disciplina virtutis, & tamquam sapientię poculum hauritur a plurimis, qui ante scientes viuere noluerunt: neque ideo perditur, sicut neq; sol mittens radios, neq; ignis alios illuminãs & calefaciens suæ naturę amittunt, vel splendorem, vel calorem, &c.

IDEM sup illud In iniquos odio habui, &c. sic ait. tu Domine Iesu legem dedisti dicens, Dilige Dominum Deum tuum, dilige proximum tuum, & vt impleres hanc legem venisti, dixisti per legem: Honora patrem, & matrem, in Euangelio iubes, vt parentes oderim, quomodo sibi cõueniunt ista præcepta: non possum saluo pietatis iure odisse patrem, cui debeo, q creatus sum, nec matrem, longo decem mẽsium fastidio pij fœtus onera portantem, cui nostra absolutione plus periculi in dilatione plus tædij est; quid dulcissimi merentur filij, vt paterno excludantur amore, cum sit impium mori nolle pro filijs? quid vxor charissima, quædam vitæ coheres, & consortium communis naturę? quid fratres eisdem concreti visceribus atque formati, eodem naturę hospitio in hũc vsum lucis emissi? oderim ergo pignora charitatis; ita Euangelij lenitate rigorem prędurę legis Iudæis inflectis, vt quorum lex condemnat, iniurias eorum tu Euangelio tuo condemnes gratiam: video istiusmodi assertioni me respondere non posse, sed tu Domine responde. Respondet igitur; ego non condemno pietatem; ego parentes non præcipio non amandos, qui inimicos suadeo diligendos; sed non legisti, tempus amandi, & tempus odio habendi, tempus belli, & tempus pacis, de quo hoc dicit Ecclesiastes; nõne de eo, quod ratione tẽporis fiat, vt aliquos pie, & amare, & odisse possimus; vt quos dilexeris odisse, & quos oderis, amare conueniat; non ergo parentes infundi odia pectoribus filiorum, &c. 18

17 Serm. 15. in Ps. 118. iam. 4. Matt. 22. Luce 14. Eccl. 3.

Natu-

Naturam interroga, quod exegerim. amari a parentibus filios lex naturæ est, a maritis coniuges lex diuina est. diligere fratres naturæ prærogatiua est, &c. non ergo necessitudinum intestina bella mandaui, sed illecebram suspectam habui, an non iure suspectam, cum serpens ille callidus ad construendas nequitiæ suæ artes femineis magis illecebris, quàm suis commisit venenis? itaque fœmina virum, quem serpens tentare nõ ausus est, cibo oris, & vi amoris inflexum molli quadam, & conciliatricula vxoriæ sedulitatis affectione traduxit, & adhuc Eua liberos non habebat, quorum gratia vti dulcis ad amorem, ita esset facilis ad Lapsum, quam plurimos a martyrij consummatione sæpe reuocauit, & quem formidolosa carnificum pompa non terruit, &c. vxor teneræ sobolis oblatione miserabilis vnius lachrymæ miseratione decepit. Samson captus est per vxorem, numquid tu fortior? Salomon captus est in vxore, nũquid tu sapientior? quid de fratribus dicam? experta est in liberis, & Prophetæ domus detestabiliora inimici oscula, quam odia esse fraterna; tempus igitur amandi, tempus odio habendi, hoc est tempus martyrij, quando ea quæ diuina sunt omni charitati necessitudinum præferenda sunt. tempus belli, quando etiam bellum pro Christi nomine perfidis pignoribus inferamus; denique ipse in Euangelio euidenter exposuit, qua ratione nostros debeamus odisse, dicens, qui diligit patrem, aut matrem plusquam me, non est me dignus. non dixit indignos esse, qui parentes suos diligũt, sed eos indignos ait, qui plus parentes, quam Christum diligunt, si enim ideo deferimus parentibus, quia nostræ generationis auctores sunt, quanto magis Christum oportet amare, qui ipsorum est auctor parentum? Isti dederunt, quod non potestatis est, sed ministerij sui, Christus donat salutem, qui parentum beneficia conseruat, &c.

Matt. 10.

Amor inordinatus rerum temporalium: quæ, & quanta mala pariat, & quam acriter Deus illum puniat, vbi est.

Cap. XVII.

1 *Lib. 8. in Esaiam Prophetã to. 4.*

HIERONYMVS, vt animaduertat varie transtulisse interpretes locum, Perdidisti omnem memoriam eorum, vbi pro memoria, septuaginta interpretes verterunt, masculum, quia vtrumque nomen apud Hebræos ijsdem scribitur characteribus, etiamsi ob vocales subintellectas sint diuersa, ait. hac verbi ambiguitate deceptum arbitrantur Saul, quando pugnauit contra Amalech, & interfecit omne masculinum eorum. Deo enim præcipiente, vt deleret omnem memoriam Amalech sub cœlo, ille pro memoria, non tam errore, quàm prædæ seductus cupiditate masculos interpretatus est, nesciens illud Apostoli, nolite errare, Deus nõ irridetur, ex quo principio in ingentia deuenit mala, quæ omnia ab isto deordinato amore rerum temporaliũ originem traxerunt, vt ex sacris litteris aperte constat.

1. Reg. 15.

Gal. 6.

2 *Lib. 5. in Hieremiã Prophetam eod. tom.*

IDEM exponens locum ex 26. capite, in quo prædicante Propheta, Dabo domum istam sicut Silo, & vrbem hanc dabo in maledictionem cunctis gentibus terræ, subditur, & audierunt Sacerdotes, & Prophetæ Hieremiam loquentem verba hæc in domo Domini, &c. apprehenderunt eum Sacerdotes, & Prophetæ, & omnis populus dicens, morte moriatur, quia prophetauit in nomine Domini dicens, sicut Silo erit domus hæc, & vrbs ista desolabitur, vbi animaduertit Hieronymus quam acriter Sacerdotes & Pseudoprophetæ, & promiscuum vulgus irascantur cõtra Sanctum Vatem, eo, quòd vera prædicat, & subuerso templo, & ciuitate subuersa sit peritura religio, & lucra ex religione venientia, vbi animaduertis, quòd tanta indignatio, & ira, & tot subinde mala, quæ inferre Prophetæ conati sunt, non ex zelo, sed ex amore nimio bonorum

rum

rum temporalium ortum habuit.

3 *Lib. 3. in Lamentationes Hieremiæ. to. 4.* IDEM exponens locum Prophetæ Threnorum 4. Qui vescebantur voluptuose, interierunt in vijs, qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercora, sic ait, qui sunt, qui vescebantur voluptuose, nisi illi Iudæi, qui semper terrenis concupiscentijs, & sęculi voluptatibus dediti erant, & pro cibo, & potu sæpius murmurabant dicentes ad Moysen, quis dabit nobis ad vescendum carnes? Recordamur piscium, quos comedebamus in Aegypto, &c. *Num. 11.* ipsi interierunt in vijs: quia in lata, & spatiosa via, quæ ducit ad mortem exterminati sunt, & qui nutriebantur in croceis amplexati sunt stercora; cum variam istius mundi pōpam appetentes; in grandem malorum fœditatem deuenerunt, quicumque enim auaritiam terrenam, & deliciarum voluptatem secutus viam istius vitæ incorrectus expleuerit, nō ad ęternæ vitæ gaudia, sed ad fœditatem pœnarum perueniet.

4 *Lib. 3. in Ezechiel. to. 4.* IDEM exponens locum ex ca. 8. Adhuc conuersus videbis abominationes maiores, quas illi faciunt, & introduxit me per ostium portæ domus Domini, &c. & ecce mulieres sedentes & plangentes Adonidem; sic habet. eos qui ad sæculi mala, & bona, vel contristantur, vel exultant, mulieres appellemus molli, & effeminato animo, dicamusque plangere eos Adonidem, ea videlicet, quæ in rebus mundi putantur esse pulcherrima, iuxta gentilium deliramenta Adonis fuit amasius Veneris iuuenis, & pulcherrimus cumq; talis esset in mense Iunio occisus est, & anniuersariam ei mulieres celebrabant solemnitatem, in qua plāgebatur à mulieribus, his comparat diuinus Vates eos, qui ad sæculi bona exultant nimis, cum adsunt, cumque desunt vehementer tristantur.

5 *Comment. Nahum. 3. to. 5.* IDEM exponens locum Prophetæ Nahum in cap. 3. Et erit omnis qui viderit te, resiliet à te, & dicet Vastata est Niniue, quis commouebit super te caput? sic habet, qui hæc terrena contemuit, & veneficæ Niniue, quæ figura est huius mundi, qui in maligno positus est, maleficia despexerit, nec falsa pulchritudine eius fuerit irretitus, cum omnem illius turpitudinem intrinsecus viderit, & cęperit odisse, quod cęteri diligunt: refugiet, & resiliet ab ea. Septuaginta interpretes loco illius verbi, resiliet, verterunt, descendet, q.d. Propheta, quamdiu terrena honoramus, & putamus esse sublimia, velut in quodam superbiæ culmine sumus, & miramur pulchritudinem Niniue, cum autem considerauerimus naturam eius, & omnia corporalia bona quasi humilia despexerimus, subijcientes nos potentiæ manus Dei: tunc miserebimur Niniuitis, & omnia terrena bona digna planctu iudicabimus, dicemusque. misera Niniue quanti tuis laqueis irretiti sunt. quantos alligatos vinculis tuis tenes, quis putas resiliet a te? & descēdet de superbia tua, & te miseram iudicabit, quod autem ait, quis, non tam pro difficili, quàm pro raro debemus accipere, q.d. raro inuenietur homo, qui te miseram reputet, cum multi sint, qui te beatam, ac felicem putēt, quis commouebit super te caput? vel vt septuaginta transtulerunt, quis gemet eam, flens miserādum hominis statum, qui his rebus terrenis inordinate affectus hæret.

IDEM explicans locum ex Isaiæ Prophetæ cap. 23. cuius verba sunt, Quis cogitauit hoc super Tyrum quōdam coronatam? Cuius negotiatores principes, institores eius inclyti terræ Dominus exercituum cogitauit hoc, vt detraheret superbiam omnis gloriæ, & ad ignominiam deduceret vniuersos inclytos terræ, ita loquitur interrogat Spiritus sanctus in his verbis, immo interrogatione confirmat, quod Dominus hæc aduersus Tyri principes cogitarit, quorum omnis industria est negociationibus opes quęrere, & quomodo in Euangelio legimus institores margaritarum, qui omnibus venditis vnam cupiunt emere margaritam, & vtiq; appellandi sunt inclyti negociatores Tyri, hoc est tribula- 6 *Ex lib. 7. in Esaiam c. 23. to. 4.* *Matt. 13.*

hula-

bulationis, & angustiæ appellãdi sunt inclyti terræ, quia quicquid agunt ter rã respicit. vbi nos legimus, institores Hieronymus de Theodotionis editio- *Psal. 19.* ne vertit Chanaam, quod interpreta- *Psal. 103.* tur (fluctuantes atque commoti) non enim statuerunt supra petram pedes suos, nec potest de eis dici petra refugium herinacijs, siue leporibus Dominus ergo exercituum hoc consilium cogitauit, vt dissolueret pessima negociatorum vincula. immo compactam iniuriam dissiparet, per quam cuncti, qui Tyro subditi sunt superbiunt. Quodque intulit, & ad ignominiam deduceret vniuersos inclytos terræ, vel vt Hieronymus legit, & dehonesta

7 ret omne quod inclytum est super terram, non ita accipiendum est, vt Dominus dehonestamenti auctor sit, sed quod per se ignominiæ patet, ostendit esse ignominiosum, quæ dicendi phra *Lev. 3.* sis non dissonat vsui sacræ Scripturæ; vt constat, vbi de sacerdotibus dicitur contaminabit itaq; eum sacerdos, scilicet leprosum, non quo sacerdos contaminationis auctor sit, sed quo ostendat eum esse contaminatum, qui prius mundus plurimis videbatur; ita Deus dicitur contaminare negociatores terræ rebus temporalibus multum deditos; quia eorum immunditiam, atque ignominiam miserandumq; eorum statum eis patefecit, qui ipsos magni existimabant.

IDEM ait, quod Balaam ille diui- *Lib. 1. Hebraicarum traditionũ in Genesim prope finẽ tom. 3. Num. 23.* nator prius vir sanctus fuit, Deique Prophetes, postea vero per desideriũ munerum (promisit enim illi rex Moabitarum Balaac ingentes honores, & diuitias) Israeli contra Dei voluntatẽ maledicere cupiebat; vnde diuini falsique Prophetæ nomen accepit.

8 CHRYSOSTOMVS vbi ex- *Hom. 62. in Matthaũ tom. 2.* ponit verba illa Euangelistæ ex c. 21. desumpta, Et quærentes eum tenere timuerunt turbas, ait, quòd quia rerũ præsentium cupido Iudæorum principes inuaserat, in tam ingentia deuenere mala; nihil enim ita præcipité agit hominem nihil sic à futuris deijcit bonis, quemadmodũ si quis caducis his rebus animum affigit, hæc cum ita se habeant; nonnulli tamen credere nolunt, sed insensatis lapidibus similes, vmbrarum voluptates insectantur.

IDEM sic habet, cum pecuniarũ 9 *Hom. 1. in Ioannem tom. 3.* fames auditorum animos occupauit, nulla profecto ratione, huiusmodi in alijs rebus accipiendis desiderio flagrare possunt; neque enim vnius anima multis sufficere potest cupiditatibus, sed ab alia, alia opprimitur, & diuisa fit imbecillior, cum alia dominetur, & totum ad se animum trahat, diuina præsenti, & futuræ vitæ accommodata sunt, terrena vero neutri, nisi ab illis prescripta lege moderentur. considera igitur, quàm turpe, quàm scelestum sit, cum Christus nos ex hominibus Angelos fieri velit, ex hominibus ita belluas sponte nostra mutari pecuniarum enim cupiditati semper inhiare, non hominum, sed belluarum potius est.

IDEM præterea exponens locum 10 ex Matthæi 6. cap. desumptum Nemo *Hom. 58.* potest duobus dominis seruire, sic dicit, si mammonæ & diuitijs seruiamus, grauissimæ subijciemur tyrannidi, omni enim tyranno grauior est di- *Matt. 6.* uitiarum cupiditas; nullam enim voluptatem habet, sed curas, inuidiam, insidias, odia, calumnias, & innumera virtutis impedimenta, desidiam, luxuriam, &c. quæ liberos penitus in seruitutem redigunt, & non hominum tantum, sed grauissimorum affectuum, & morborum animæ seruos; hic multa audet, quæ nec Deo, nec hominibus placent, veritus ne quis hanc sibi auferat seruitutem, o amarum seruitium, o diabolicam potestatem. hic omnium affectuum molestissimus est, cum tantis malis deuincti gaudemus, & catenas libenter amplectimur, & tenebrarum carcerem habitãtes, in lucem prodire nolumus, sed malis inhæremus, malis oblectamur, quare de nobis minime sperãdum est, vt resipiscamus qui peiori, quàm qui metalla effodiũt, conditione sumus, misere enim sine vlla mercedis spe laboramus, & quod 11 grauius est, si quis nos hac captiuitate

liberare

Digitized by Google

liberare vellet, ægre ferremus, & indignaremur, in hoc nihil ab inſanis differentes, in alijs tñ tanto miſeriores, q̃ nolumus ab inſania liberari. nunquid propterea in hunc mundum veniſti, & homo factus es, vt æs, & aurum accumules? non ideo te Deus ad ſuam finxit imaginẽ, ſed vt futura bona conſequaris; quid hãc reijcis cognationem?

12 *Hom. 7. in ſecundam epiſtolã ad Corinthios.* IDEM ſic habet. Hiems eſt cura rerum temporalium, atque hieme triſtior; neque enim hic rigor, aut pluuia naſcitur, aut lutum gignitur, aut profundus limus, ſed quod eſt his omnibus grauiᵘ gehennã gignit hęc hiems, ac gehennæ mala; & quemadmodum in vehementi rigore congelaſcunt mẽbra, ſuntque mortua, nihilque formidoloſius homine, rebus temporarijs affixo, propterea quod talis viuit vitam Cain, quotidie tremens, innumerabiles enim metuit immutationes, neque liber eſt a metu paupertatis, idque meritiſſime, vt qui anchoram fixerit in rebus putridis, ac volubilibus, etiamſi ipſe, nullam patiatur mutationem; tamen in alijs eam conſpiciens accidere, diſperijt. *Gen. 4.*

13 *Hom. 17. in epiſtolã primam ad Timotheum. 1. Tim. 6.* IDEM vbi illa explicat verba Pauli, Radix omnium malorum eſt cupiditas; quam quidam appetentes errauerunt a fide, & inſeruerunt ſe doloribus multis, inquit, Pulchre Apoſtolus ait, q̃ aberrauerunt a fide, non enim ſinit cupiditas iter aſpicere oculos in ſe attrahens, & ſenſim ſubducens: ſicut enim cum quis recto itinere gradiens, ſi in aliud aliquid intendat animum pergit quidem, ſed ſæpe dũ neſcit, vrbem illam pertranſit, ad quã properabat, ita ferme, & in cupiditate contingit, & inſeruerunt ſe doloribus multis. ſpinarum, inquit, in morem quacumque ex parte tangantur cruentant, & vulnera infligunt. Fugiamus itaq; malorum radicem, & omnia vitabimus quid enim mali nõ pecunię faciunt, immo non pecuniæ quidem, ſed mala voluntas. cuius ergo mali illæ cauſa non ſunt? nonne harum gratia rapimus? non inimicitias ſubimus. non conſerimus rixas? non contentiones perpetuas teximus? nonne inter parentes, & fratres ſęuierunt; nonne iura naturæ, & pręcepta Dei, & omnia prorſus violarunt, qui illarum tenentur deſiderio? tolle itaque pecuniarum ſtudium, & omnia mala ſublata ſunt, conquieuit bellum, ceſſauit pugna, inimicitiæ in gratiam redeunt, ſedatæ ſunt contentiones omnes, oportebat huiuſmodi veluti corruptores, ac lupos toto orbe pelli, vt communem reipublicæ perniciem; quemadmodum enim aduerſi quidam, ac furẽtes venti, ſi in mare placidum irruãt, ipſum funditus vertunt, adeo vt arena profundi ſupernis miſceatur vndis; ita & pecuniæ cupidi omnia penitus miſcent, neminem, qui huiuſmodi eſt, amicum nouit. quid autem amicum dicimus? ne ipſum quidem ſcit Deũ; ea rabie detentus inſanit, hi ſunt, qui peruerterunt, atque perdiderunt omnia pecuniarum concitati rabie; hæc quæ peſtis omnes infecit, alios plus, alios minus, vt nullus ferme ſit inſons. Sicut enim flamma vehemens, vbi in ſiluam incidit, peruertit omnia & deſolatur; ita iſta orbem deſtruxit vniuerſum. reges, principes, priuati, pauperes, mulieres, viri, pueri omnes hac lue detinentur, ac veluti caligo quædam totum orbem obſederit. quid ergo fieri oportet, vt huiuſmodi extinguamus incendium? noſtra voluntate deſtruitur, quod fiet, ſi cogites, quàm ſit inanis, & vana diuitiarum cupiditas. denique non valet comitari ex vita abeuntes, & hic quoq; nos ſæpe dimittit, porro vulnera, quæ nobis infligit, nuſquam deſerunt nos: ſi attendamus innumera his ineſſe pericula, momentaneamq; voluptatem, eamq; triſtibus ſæpe permiſtam; ſi cogitemus nihil nobis prodeſſe illas, non ad gloriam, non ad ſanitatem, non ad aliud quicquam, ſed contra nos in interitũ mergere, pœnamque perpetuam.

IDEM ſic habet. Nemo poteſt, eorum qui delectantur præſentibus, & caducis, cæleſtia ac ſpiritalia cõtueri; nam & apud homines hic mos eſt, vt tunc theſauros ſuos, & reconditas 14 *Lib. 1. de cõpunctione cordis, to. 5.*

diuitias patefaciant filijs suis, cum eos iam adultos viderint, & puerilis lasciuiæ vitia respuisse; donec enim his dediti sunt, nō possunt eis parentum secreta committi. Ita & anima, nisi prius didicerit terrena contemnere, cælestia mirari non poterit; & econtra donec terrena miratur, necessario cælestia spernit, ac despicit. Sicut Eliseus, donec terrena contempsit, non vidit mōtem curribus igneis, atq; equis flammeis plenum, armatorum turmas, & castra cælestis exercitus.

4. Reg. 6.

15 In Ps. 19. tom. 8.

AVGVSTINVS sic exponit illa verba. Hi in curribus, & hi in equis, hi volubili successione temporalium bonorum trahuntur, & hi superbis præferuntur honoribus, atque in his exultant, ipsi obligati sunt, & ceciderunt, & ideo ipsi temporalium rerum cupiditate obligati sunt & ceciderunt.

Psal. 126.

IDEM exponens illa verba, Beatus vir qui impleuit desiderium suum ex ipsis, ait: Eia fratres mei quis replet desiderium suum ex eis? qui non amat sæculum, qui desiderio sæculi plenus est, nō est quo intret. funde qđ portas & capax fiere ad id, quod non habes, desideras diuitias non potes implere ex eis desiderium tuum.

Ser. 33. de verbis Domini t. 10. Psal. 54.

IDEM sic dicit amor rerum terrenarum, viscum est spiritualium pennarum: Ecce concupisti, hæsisti. Quis dabit tibi pennas vt columbæ. Quādo volabis, vbi vere requiescas, quando hic vbi male hæsisti, requiescere peruerse voluisti. Nolite diligere mūdum, neque ea quæ in mundo sunt; qui diligit mundum, non est charitas Patris in illo.

1. Ioan. 2. Ibidem.

16 Epist. 166. qua est ad Iulianum.

BASILIVS: Est hæc sententia, qui valde vitæ curis occupati sunt, velut volucres carnosæ, frustra alas habentes, deorsum cum pecoribus trahuntur. Gubernatori nauis concessum non est, tranquillitatem in mari facere, quando vult: nobis vero ipsis tranquillam constituere vitam, etiam valde facile est, si intrinsecus ex affectionibus insurgentes nobis tumultus cōpescuerimus, & mētem forinsecus accidentibus altiorem constituerimus.

17 In serm. 1. aduentus.

BERNARDVS: Infelices filij Adam, omissis veris & salutaribus studijs, caduca potius, & transitoria quærunt: quibus comparabimus homines istos? profecto similes sunt his, qui submersi periclitantur in aquis, nimirum videas eos tenentes tenere, nec vlla ratione deserere, quod primum occurrerit manibus, quicquid sit illud, licet tale sit aliquid, quod omnino prodesse non possit, vt sunt radices herbarum, ceteraque similia, nam & si qui ad eos forte veniant, vt subueniant, nonnunquam solent apprehensos inuoluere secum, adeo vt iam nec sibi, nec illis auxilium præbere valeant: sic pereunt in hoc mari magno & spatioso; sic pereunt miseri dum peritura sectantes, omittunt solida quibus apprehensis emergere, & saluare possent animas suas, neque enim de vanitate, sed de veritate dicitur: Cognoscetis eam & liberabit vos. Ioan. 8.

18 In serm. 80. super Cāt. Coloss. 3. Psal. 38.

IDEM sic ait. Anima curua est illa, quæ non sapit, quæ sursum sunt, sed quæ super terram: de his dicitur in Psalmo. Verumtamen in imagine pertransit homo, sed & frustra conturbatur, frustra omnino thesaurizat, & ignorat, cui congregabit ea. cur ignorat nisi, quia inclinans se ad hæc infima, & terrena, thesaurizat sibi terram? Prorsus ignorat de his, quę terræ committit, cui congregabit ea, tineæne demolienti, an furi effodienti, an igni deuoranti: & inde misero homini incuruāti se, & incubanti his, quæ in terra sunt, flebilis illa vox de Psalmo: Miser factus sum, & curuatus sum vsque in finem, tota die contristatus ingrediebar. In se enim experitur veritatē illius sentētię, Deus fecit hominem rectum, ipse autem se implicuit doloribus multis, & continuo vox ludibrij ad eum, incuruare vt transeamus.

Psal. 37. Eccl. 7.

Isa. 51. In serm. de verbis. Matt. 19. Psal 18.

IDEM: Ecce nos reliquimus omnia: reliquimus omnia: quia exultauit Dominus, vt gigas ad currendam viam, nec currentem sequi poteras oneratus. Omnia dixerim, non tantum

tum

tùm poſſeſſiones, ſed etiam cupiditates; & eas maxime: plus enim concupiſcentia mundi, quàm ſubſtantia nocet. Et hæc fugiendarum diuitiarum cauſa præcipua eſt, ꝙ aut vix, aut nũquam ſine amore valeant poſſideri. limoſa, & glutinoſa nimis ſubſtantia noſtra videtur, & facile cor humanũ omnibus, quæ frequentat, adhæret. foramen acus, huiuſmodi ſarcinas non admittit in fine, vt oſtendat appetitũ hominum circa temporalia, damnaq; inde ſecuta, ſic ait. vidi ego aliquando quinque viros, quidni phreneticos arbitrer? Primus ſiquidem buccis tumentibus, marinam maſticabat arenã.

19 Secundus ſulphureo aſtans lacui, exhalantem tæterrimum, fœtidiſſimumque geſtiebat haurire vaporem. porro tertius fornaci incubans vehementer accenſæ, micantes ſcintillas hiantibus excipere faucibus lætabatur. Quartus ſupra pinnaculum templi reſidens lenioris auræ ſpiritum aperto attrahebat ore, & ſi quo minus influere videretur; flabello ſibi ventum ipſe ciebat, ac ſi totum ſperaret aerem deglutire. Quintus ſeorſum poſitus ridebat ceteros, ipſe quoque ridendus, & maxime: proprias enim carnes incredibili quodam ſtudio, ſugere laborabat, nunc manus, nunc brachium, nunc alias partes applicans ori. Miſeratus homines cauſamq; miſeriæ ſciſcitatus a ſingulis, vnam omnibus eſſe reperio, validiſſimam vtique famem; tum vero macilentiſſimas eorum facies contemplatus, recordabar Prophetæ gementis miſerabiliter, & dicẽtis: Aruit cor meum: quia oblitus ſum comedere panem meum? quid hæc vobis (inquit) proſunt? non ſunt naturales cibi, magis famem hæc prouocant quàm extinguunt. ecce deſiderium terrenorum, quo adepto a ſummo bono longius detinetur homo, & inuenitur, quo te ampli⁹ dederis caducis rebus, & tranſitorijs appetendis. Reuertere, reuertere Sunamitis, reuertere, vt intueamur te &c.

Pſal. 101.

20 IDEM ſic habet. Cum in populo Dei carnales alij ſint, alij ſpirituales, ſecundum ea quæ præferunt, aut carnales, aut ſpirituales iudicantur. hinc eſt, quòd in benedictionibus Iacob, & Eſau, & ros cęli & terræ pinguedo nominatur, ſed non eodẽ ordine in vtroque. Det tibi Deus de rore cæli, & de pinguedine terræ abũdantiã, ait Iſaac ad Iacob. Ad Eſau vero in pinguedine terræ, inquit, & in rore cęli erit benedictio tua. quid autem ſinguli præferant, a ſtudijs eorum, & a ſollicitudinibus innoteſcat. reprobatus enim Eſau præponebat, & diligebat temporalia, & ideo hęc priori loco illi obtulit pater. Sancto vero Iacob hæc vt acceſſoria precatus eſt ſecundo loco.

In ſer. 33. ex paruis. Gen. 27.

21 GREGORIVS Magnus exponit verba illa ex Iob. Tabernaculum impiorum non ſubſiſtet, & ait, iniuſti quanto longius ab æternę patriæ hereditate diuiſi ſunt, tanto in terra altius fundamenta cogitationis figunt. hinc eſt, quòd Cain primum filium ſuum Enoch vocat, atque ex eius nomine ciuitatem, quam condidit, appellat. Enoch enim dedicatio dicitur: iniqui ergo ſe in primordijs dedicant, quia in hac vita cordis radicem plantant, vt hic ad votum floreant, & a ſequenti patria funditus areſcant. horum tabernaculum in fundamento veritatis non ſubſiſtit. vnde cum diues Euangelij diceret: anima habes multa bona requieſce &c. illico audiuit. Stulte hac nocte repetent animam tuam abs te &c. Quia vitę fugientis amatores, dum ſtudioſe ſe in præſentibus conſtruunt, repente ad æternam pœnam rapiuntur, vt Cain, qui primam condidit ciuitatem.

Lib. 8. Moral. cap. 32. Iob 8.

Luc. 12.

22 IDEM: Poſtquã dixerat ſanctus Patriarca Iob. Diues cum dormierit nihil ſecum auferet, cum dormierit aperiet oculos ſuos, & nihil inueniet. in quibus verbis docuit, ꝙ impius cũ in morte euigilat in vera cognitione, tunc nihil eſſe cõſpicit, quod tenebat. veniet quandoque tempus, vt euigilet, & tunc cognoſcat quàm vacuum fuerit quod in ſomno tenuerat. Sæpe namq; contingit dormienti inopi, vt ſe per ſomnium diuitem videat, atque

Lib. 18. Moral. cap. 12. Iob 27.

ex iisdem rebus animum extollat sed
repente euigilans, euigilasse se doleat,
qui interim diuitiarum imaginem, vel
dormiens tenebat, sic sic sunt nimi-
rum huius mundi diuites, qui rebus
acceptis tument, tarde quoque illis
oculi aperiuntur, qui damnationis suę
Sap. 5. tempore dicturi referuntur, quid no-
bis profuit superbia, diuitiarum iactā-
tia quid contulit nobis? &c. Vilia &
fugitiua fuisse quæ tenuerant, iam a-
missa cognoscunt, quæ quamdiu ade-
Iob. 27. rant stultis eorum cordibus, magna
& mansura videbantur, tollet eum vē-
Cor. 1. tus vrens & auferet. ventus vrens im-
mundus spiritus est, qui malæ sugge-
stionis flatu, ad terrena desideria ini-
quorum corda succendit. Vnde Hiere-
mias Propheta testatur dicens. Ollam
succensam ego video, & faciem eius a
a facie aquilonis. Olla namq; succen-
sa est cor humanum, sæcularium cura
rum ardoribus, desideriorumq; anxie-
tatibus feruens. quæ a facię Aquilo-
nis succenditur, idest diaboli sugge-
stionibus inflammatur.
23 *Lib. 20. Moral cap. 16.* IDEM eleganter explicat locum
cap. 30. Iob, Qui inter huiuscemodi
lętabantur, & esse sub sentibus deli-
Iob 3. cias computabant. in quibus verbis
aperte significatur ex rerum tempora-
lium nimio amore quæ consurgāt ma-
la, & sic habet. inter huiusmodi lætan-
tur; quia cum amore temporalium fla-
grant, veram lætitiam volentes igno-
rant, quam si studiose cognoscere quę
rerent, quàm flenda sunt gaudia, quæ
appetunt viderent: sed dum meliora
scire contemnunt, sola sibi velut sum-
ma eligunt, quæ visibiliter oculis fu-
gaci seditione blandiuntur, visibilia
sequentes cor figunt, & tanto extrin-
secus gaudent, quanto recordationem
sui intrinsecus non habent: sed tamen
non sine grauibus curarum molestijs,
possunt temporalia quæ appetunt, vel
non habita quęrere, vel quæsita serua
re. multa sunt quę miseros pungūt, sed
easdem punctiones ipso rerum tempo
ralium victi amore non sentiunt. Vn-
de recte dicitur, & esse sub sentibus de
licias computabant; quia rebus quidē
temporalibus gaudent. Sed tamen dū
dispensare eadem temporalia sine tri-
bulatione non valent, ea cura pungun
tur miseri qua premuntur. manēt sub
sentibus, & hoc ipsum delicias æsti-
mant: quia & dura quidem tolerant,
& tamen affectu nimiæ cupiditatis ob
ligati, laborem eiusdem tolerantiæ
voluptatem putant. vnde talium no-
mine Hieremias ait. Inebriauit me ab 24 *Thren. 3.*
synthio: quia qui inebriatur absyn-
thio, & hoc quod sumpsit amarum est,
& tamen non intelligit eam amaritu-
dinem qua repletur. humanum genus
absynthio est ebrium: quia & amara
sunt, quæ tolerat; & tamen eandē ama
ritudinem, cæcitate cupiditatis quasi
insensibilitate ebrietatis ignorat, ama
rum est quod bibit; sed quia hoc ni-
mis inhianter sumpsit, eiusdem ama-
ritudinis malum discernere iam præ
ipsa ebrietate non sufficit. amant e-
nim qui tales sunt pro huius mūdi glo
ria etiam tribulationes, & grauium la
borum iugo deuotissime colla submit-
tunt, quod bene sub Ephraim specie
Osea prophetante describitur, qui
ait. Ephraim vitula edocta diligere
trituram. Vitula enim trituræ labo-
ribus assueta, relaxata plerumque ad *Cap. 10.*
eundem laboris vsum etiam non com-
pulsa reuertitur, ita prauorum mens
rerum temporalium fatigationibus as-
sueta, etiamsi sibi libere vacare liceat,
subesse tamen terrenis sudoribus festi
nat, vt a iugo mundanæ seruitutis ces-
sare non libeat, etiam si liceat, quod 25
iugum Dominus à ceruice discipulorū
subleuans ait. Attendite ne forte gra- *Luca 21.*
uentur corda vestra in crapula, & e-
brietate, in curis huius vitæ, & super-
ueniat in vos repentina dies illa; hæc
est vesana iniquorum mens, ꝙ plus a-
cerbitate fatigationis, quàm quietis
dulcedine gaudet. quod Israeliticus *Exo. 16.*
populus ostendit, qui dum refectionē
Mannæ desuper perciperet, ab Aegy- *Num. 11.*
pto ollas carnium, porros, cepasq; cō-
cupiuit; quid enim per ollas carnium,
nisi carnalia opera vitæ, in tribulatio-
num laboribus quasi ignibus excoquē
da? quid per porros, ac cepas exprimi-
tur,

tur, quę plerumque, qui comedunt lachrymas emittunt, niſi difficultas vitę præſentis, quę & a dilectoribus ſuis, & non ſine luctu agitur, & tamen cum lachrymis amatur? Ecce miſerandum ſtatum eorum, qui immoderato amore terrena concupiſcunt.

26 *Lib. 27. Moral. cap. 7. Ioſue 3.* IDEM ſic habet, filij Ruben & Gad, & dimidia tribus Manaſſe, qui multa pecora, & iumenta poſſidebant, dum extra Iordanem, quæ viderant campeſtria concupiſcunt, in repromiſſionis terra hęreditaté habere noluerunt dicentes. Terra quam percuſſit Dominus in conſpectu filiorum Iſrael, regio vberrima eſt ad paſtum animalium, & nos ſerui tui habemus iumenta plurima, precamurq; te vt des eam nobis in poſſeſſionem, nec facias nos tranſire Iordanem. qui igitur iumenta plurima poſſident, Iordanem tráſire refugiunt; quia quos multa mũdi implicamenta occupant, habitationem cęleſtis patriæ non requirunt. multique ſunt fideles, qui quamuis fideles curis præſentibus occupati, quaſi armenta extra Iordanem paſcunt, quia contra fidem baptiſmatis, tota mente omnique deſiderio rebus perituris inſeruiunt.

Amor proprius, & mundi grandium malorum eſt radix, ſicut diuinus omnium bonorum eſt principium: amor autem Dei, & mundi non cohærent, ſicut nec gaudium. Cap. XVIII.

1 *Epiſtola ad Principiã, cui exponit Pſal. 44. to. 3.* HIERONYMUS explicans verſum, Sagittæ tuæ acutę, potentiſſime, populi ſub te cadent in corda inimicorũ regis, ſic ait: & hic verſiculus tibi potiſſimum aptus eſt, quę iaculo *Pſal. 44.* Domini vulnerata, cum ſponſa in cantico *Cant. 2.* canis vulnerata charitate ego sũ. nec mirum ſi ſponſus tuus habeat plures ſagittas, de quibus dicitur, ſagittę *Pſ. 119.* potentis acutæ, cum Patris ipſe ſit iaculum, & loquatur in Iſaia poſuit me *Iſa. 49.* quaſi ſagittam electã, in pharetra ſua abſcondit me. His ſagittis vulneratus *Luc. 24.* erat, qui aiebat. nõne cor noſtrum ardens erat in nobis &c. Et in alio loco legimus: ſicut ſagittæ in manu potẽtis, ita filij excuſſorum. his ſagittis *Pſal. 126.* mundus iſte vulneratus eſt, & q̃a plures ſunt potẽtiſſimi regis inimici, qui vulnerati fuerant ignitis ſagittis diaboli, ſagittæ Domini mittuntur ignitæ, vt quicquid vitij in corde inimicorum regis fuerit, excoquant, & ſalutari igne ignem eijciant perditorem. hęc eſt vis diuini amoris, a quo ingentia prodeunt bona, & ideo ſubditur: Myrrha, & gutta, & caſſia à veſtimẽtis tuis, *Pſal. 44.* mortificaſti membra tua ſuper terram, Chriſto quotidie offers myrrham, *Coloſſ. 3.* Chriſti bonus odor es, guttam *2. Cor. 2.* exhibes Domino; gutta enim flos eſt myrrhæ. proijce mortis opera Chriſto in baptiſmate conſepulta, & huic mundo mortua eſto, & nihil aliud niſi de cæleſtibus cogitans. loquere ad ſponſum. Manus meæ ſtillauerunt *Cant. 6.* myrrham. Et multa alia narrantur in Pſalmo, quæ habuit ſponſa, quæ omnia exordium habent in ſagittis acutis diuini amoris.

IDEM explicans illa verba Prophetæ. Coanguſtatum eſt enim ſtratũ ita, vt alter decidat, & pallium breue vtrumque operire non poteſt, ſic ait. Hęc verba illum habent ſenſum quem in Apoſtolo legimus, non poteſtis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum, non poteſtis menſę Domini participes eſſe, & menſæ idolorum. & alibi. Quæ participatio iuſtitiæ cum iniquitate? quæ ſocietas luci ad tenebras? quę conuentio Chriſti ad Belial? quis conſenſus templo Dei cum idolis? Loquitur autem ſub metaphora mariti pudiciſſimi, qui adulteræ dicit vxori. Vnus lectulus me;& adulterum capere non poteſt, & pallium breue maritum, & mœchum cooperire non poteſt? O igitur Hieruſalem, ſi vis meis complexibus copulari, abijce idola, & mundi delicias: amor enim meus, & mundi cohęrere non valent. 2 *Li. 9. ſuper ca. 28. Iſa. to. 4. Iſai. 28. 1. Cor. 10. 2. Cor. 6.*

IDEM exponit locum Iob, Elegit ſuſpendium anima mea, & mortem 3 *Li. 2. ſuper*

cap. 3. Threnorum. Iob 7. ossa mea, desperaui, nequaquam vltra iam viuam, & ait. Quid per animam nisi mentis intentio, quid per ossa nisi carnis fortitudo designatur? Anima ergo, suspendium eligit, vt ossa moriantur: quia dum mens ad alta se subleuat, omnem in se fortitudinem vitæ exterioris necat, sancti enim viri certissime sciunt, quia habere in hac vita requiem non possunt, & idcirco suspendium eligunt, quia terrena desideria deserentes, ad alta animum tollunt. Threu. 3. Pars mea Dominus dixit anima mea, propterea expectabo eum. ipse Dominus pars eius est, cuius amore, omnia terrena despicit, & ipsum solū præ omnibus habere elegit ex cuius Psal. 72. persona propheta in Psalmo ait, Defecit cor meum, & caro mea, Deus cordis mei, & pars mea Deus in ęternum; defecit cor, vtique mala cogitatio, & malus amor, Deus autem cordis, hoc est auctor boni intellectus; quia ęum sine eius gratia nemo habet, illius autem Deus est pars, qui se eius maiestati consociat, In sæcula vero quia nunquam ab eis vult amore discedere. Bonum est viro cum portauerit iugum ab adolescentia sua. Sedebit solitarius, & tacebit; quia leuauit se super se. Militum Christi perfectio est, exutam mentem habere a cunctis terrenis negocijs, & tumultu sæculi, iuxta illud Pauli. 2. Tim. 3. Nemo militans Deo implicat se negocijs sęcularibus, eamque quantum humana imbecillitas finit, festinat vnire cū Christo. Ecce ex Hieronymi sententia quomodo Deo, & mundo viuere nō potest homo. sed odiendus est mūdus, vt Deus diligatur, a cuius amore ingētia sunt aīæ bona.

3 Lib. de spiritu, & anima ca. 3. AVGVSTINVS sic habet. Cū prudenter, modeste, fortiter, & iuste, amor & odium instituuntur, in virtutes exurgunt. prudentiam scilicet temperantiam, fortitudinem atq; iustitiā. Et hæc omnia cum in anima constituuntur per odium mundi & sui, proficiscitur in amorem Dei & proximi, per contemptum temporalium, & inferiorum, crescit in desiderium æternorum. qui metu suppliciorum perterritus est, & dolore peccatorum cōpunctus contemnit mundum, & seipsum. maius namque est cōtemnere seipsum quàm mundum, quem multi propter vanitatem contempserunt.

5 Libro 83. quæstionū. tom. 4. IDEM sic ait. Turpis amor est, quo animus ea quę ipso inferiora sunt diligit; qui magis proprie cupiditas dicitur, omnium malorum radix. & 1. Tim. 6. ideo non amandum est, quod manenti, & fruenti amori auferri potest. cuius ergo rei amor amandus est nisi eius, quæ non potest deesse dum amatur? Charitatis venenum est, spes adipiscēdorum aut retinendorum temporalium. nutrimentum autem eius est imminutio cupiditatū, perfectio nulla cupiditas. quisquis igitur eam nutrire vult, instet minuendis cupiditatibus.

6 In libro de substantia amoris. cod. 10. IDEM infra differens de dilectione, sic ait. Ex amore est totum quod bonum est, & totum quod malum est. vnde fons dilectionis intus saliens duos riuos infundit, alter est amor mūdi cupiditas, alter est amor Dei charitas; medium quippe est cor hominis, vnde fons amoris erumpit, & cum per appetitum ad exteriora decurrit cupiditas dicitur, cum vero desideriū suū ad interiora dirigit, charitas nominatur. 1. Tim. 6. Ergo duo sunt riui, qui de fonte amoris emanant cupiditas, & charitas. & omnium malorum radix cupiditas, & omnium bonorum radix charitas. de quo amore cum malus est magna veniunt mala, & cum bonus ingētia bona. hinc bonum, & hinc malum est cor tuum: quia nec aliunde bonus es, si bonus es, nec aliunde malus es, si malus es, nisi quòd bene vel male amas, quod bonum est. Ex inordinato ergo amore rei, quæ amari potest licite, malum consurgit per dilectionem. copulauit sibi Deus creaturam rationalem, vt ei semper inhærendo, ipsum quo beatificanda erat bonum, ex ipso quodammodo per affectum sugeret, & de ipso per desiderium biberet, & in ipso semper gaudium possideret. Suge ò apicula, suge, suge, & bibe dulcoris tui inenarrabilem suauitatem,

im-

tized by Google

immergere, & replere, quia ille deficere nescit, si tu non incipias fastidire.

7 Igitur per amorem sociata est creatura rationalis factori suo, solumque est dilectionis vinculum quod ligat vtrosque in idipsum, & tanto felicius, quãto fortius. Geminatus est nexus in amore Dei, & proximi, vt per amorem Dei omnes vni adhærerent, & per amorem proximi omnes vnum fierent, vt quod de illo vno cui omnes inhærebant, quisq; in semetipso non caperet, plenius atq; perfectius per amorẽ proximi in altero possideret, & bonũ omnium fieret totum singulorum. Qui sola quæ transeunt, appetit, hunc quasi sine naui laborantem in fluctibus, impetus aquæ decurrentis secum trahit. qui vero æterna credens, transitoria diligit; hic iuxta nauem naufragiũ facit. qui autem æterna bona credit & diligit, hic in mari positus, fluctuantis

Psal. 103. maris vndas securus pertransit. Primum ergo si hoc mare magnum pertransire volumus, fabricemus nauem, vt fidem integrã retineamus, deinde nauẽ fidei inhabitemus per amorẽ, vt cor nostrũ in lege sit Dei per dilectionem, & sic diluuij huius naufragium effugies.

8 *Lib. 14. de ciuit. Dei c. 28. to. 5.* IDEM prosequẽs ciuitatis Babylonicæ, & Hierusalem moralẽ expositionem, sic habet. Fecerunt itaq; ciuitates duas amores duo, terrenã s. amor sui vsq; ad contemptum Dei; cælestem vero amor Dei vsq; ad contemptũ sui. Illa in gloria sua exaltat caput suum;

Psal. 3. hæc dicit Deo suo, Gloria mea, & exaltans caput meum. In illa sapientes eius secundum hominem viuentes, aut corporis, aut animi sui bona, aut vtriusque sectati sunt, aut qui potuerunt

Rom. 1. cognoscere Deum, non sicut Deũ glorificauerunt, aut gratias egerunt, sed euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum. Dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt, & immutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis &c. Et seruierunt creaturæ potius quam creatori. In cælesti autem ciuitate, nulla est hominis sapiẽtia, nisi pietas, qua recte colitur verus Deus.

IDEM exponens versiculũ illum, 9 Vniuersum stratum eius versasti in infirmitate eius, ait. per stratum intelligitur aliquid terrenum. Omnis anima infirma in hac vita, quęrit sibi aliquid terrenum, vbi requiescat veluti sunt ista, quæ diligunt etiam homines innocentes, neque enim de cupiditatibus malorum nunc loquendum est; quia multi delectantur in alea, in dolo, in rapina, in insidijs &c. sed remoueamus hæc omnia, ad innocentẽ hominem veniamus. Delectatur in domo sua, in familia, in coniuge, in filijs, in prædiolo suo, in horto suo. sed tamen volens Deus amorẽ non habere, nisi vitæ æternæ, istis delectationibus miscet amaritudines, vt & in his patiamur tribulationes, vniuersum stratum nostrum vertit in infirmitate nostra. docetur enim amare meliora, per amaritudinem inferiorum, ne viator tendens ad patriam, stabulũ amet pro domo sua, Ego dixi: Domine miserere mei, sana animam meam, auferendo a me etiã amorem licitum rerum sęcularium. quod si ex isto damna sequuntur homini, quanta & qualia consurgent nocumenta ex malo amore?

In Psal. 40 tom. 8.

IDEM sic habet. Ciuitatem Hierusalem & Babylonis nõ possumus modo separare ab inuicem, permixtæ currunt vsq; ad finem sæculi. Hierusalem accepit exordium per Abel, Babylon per Cain. Vnde ergo possumus eas modo ostendere quæ permixtæ sunt? Duas istas ciuitates faciunt duo amores. Hierusalem facit amor Dei; Babyloniam vero amor sæculi. Interroget ergo se quisque quid amet, & inueniet vnde sit ciuis. & si se inuenerit ciuem Babyloniæ, extirpet cupiditatem, plantet charitatem. Si autem se inuenerit ciuem Hierusalem, toleret captiuitatem, speret libertatem. multi enim ciues sanctæ matris Hierusalem, cupiditatibus Babyloniæ corrupti tenebantur, & ipsa corruptione cupiditatum tamquam ciues inde facti erant: incipit exire, qui incipit amare,

10 *In Ps. 64. cuius exordiũ est, Te decet hymnus Deus, &c. to. 8.*

exeuntium enim pedes sunt cordis affectus. & si adhuc corpore permixti sunt, desiderio tamen sancto discernũtur: & qui ciuis est Hierusalem canit,
Eccli. 15. Te decet Hymnus in Sion: quia non est speciosa laus in ore peccatoris.

11 *In Ps. 121. cuius initiũ est Ad te leuaui oculos meos to. 8.* IDEM sic ait. Omnis amor aut ascendit, aut descendit, desiderio in bono leuamur ad Deum, & desiderio malo ad ima præcipitamur. cum magna fiducia hoc præsumere debemus: quia si per amorem ipse nobiscum in terra est, per eundem amorem & nos
Psal. 122. cum eo in cælo sumus. Ad te leuaui oculos meos. non se attendat homo, magnus enim sibi videtur qui sibi placet. placeat tibi Deus, vt placeas tu illi, sed tibi ille placere non poterit, nisi tu tibi displicueris: si autem displices tibi, tolle a te oculum, vt quid enim te attendis? si enim verum te attendis, inuenis in te quod tibi displiceat, & dicis Deo. Peccatum meũ
Psal. 50. ante me est semper. peccatum tuum sit ante te, vt non sit ante Deum. & tu noli esse ante te, vt sis ante Deum. si vis vt auertat faciẽ à peccatis tuis, tu ipse a te auerte faciem tuam, a te leua oculos ad illum & dic. ad te leuaui oculos meos &c. non tibi, sed illi placere desiderans.

12 *Trac. 123. in Ioãnem to. 9. 2. Tim. 3.* IDEM exponens locum Pauli ad Timoth. Erunt homines seipsos amãtes, ait. Pasce oues meas lucra mea non tua quærens, ne sis in eorum societate, qui pertinent ad tempora periculosa, seipsos amantes, & cętera, quæ huic malorum initio connectuntur, cum enim dixisset Apostolus. Erũt homines seipsos amantes adiunxit, erunt amatores pecuniæ, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obediẽtes, ingrati, scelesti, irreligiosi, sine affectione, immites &c. voluptatum amatores magis quàm Dei. hæc omnia mala ab eo velut fonte manantia, quod primum posuit, seipsos amantes; non ergo nos, sed ipsum amemus, & ea quæ sunt eius, non ea quę sunt nostra quæramus, nescio enim quo inexplicabili modo quisquis seipsum non Deum amat, non se amat, & quisquis Deum, nõ seipsum amat, ipse se amat, qui enim non potest viuere de se, moritur amando se: non ergo se amat, qui ne viuat se amat. cum vero ille diligitur, de quo viuitur, non se diligendo magis diligit, qui propterea se non diligit, vt eum diligat, de quo viuit. vitium ergo illud maxime cauendum est, a quo tanta mala tamque ingentia oriuntur.

IDEM vbi conciliat illa duo loca, Alter alterius onera portate ad Galatas, & illud in eodem capite. vnusquisque proprium onus portabit, sic habet. Habent aues pennarum suarum sarcinas, portant illas in terra, portantur ab illis in cælo. tu si misericordiam velis præbere aui, præsertim æstate & dicas, miseram istam auiculam onerant pénę, & detrahas onus hoc, in terra remanebit, cui subuenire voluisti. porta ergo alas, & pennas amoris, istæ te ad cælum ducent: quãdo Dominus ab humeris tuis excussit sarcinam cupiditatis, aliam imposuit charitatis: ergo secũdum cupiditates malas, vnusquisq; sarcinam suam portat, conuerte te iam, & ad illud præceptum, inuicem onera vestra portate, habes enim sarcinam Christi, vnde portes cum altero onus proprium. 13 *Ser. 24 de verbis Apostoli Pauli to. 10.*

ORIGENES exponens locum Canticorum, Vulnerata charitate ego sum, ait. Quàm pulchrum est, quàm decorum a charitate vulnus accipere. alius iaculum carnei amoris excepit, alius terrena cupiditate vulneratus est, tumida membra tua, & prebe te iaculo electo, iaculo formoso: siquidem Deus sagittarius est, de quo ipse dicit. Posuit me sicut sagittam electam, in pharetra sua abscondit me; quàm beatum est hoc iaculo vulnerari. hac sagitta vulnerati fuerant, qui dicebant. Nonne cor nostrum ardens erat in nobis &c. hic dicere potest. Læua eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Læua sub capite, vt me faciat requiescere, & brachiũ spõsi fiat ceruical meum, & reclinet anima mea ibi. non expedit tibi habere ceruicalia, quæ lamentatio sequitur, 14 *Hom. 2. expositionis 1. in Cant. Cant. 2. Isa. 49. Luc. 13.*

Digitized by Google

tur, væ eis, qui conſuunt ceruicalia ſub omni cubito manus, noli conſuere ceruicalia, noli capiti aliunde quærere requiem, habe læuam ſponſi ſub capite tuo. & dic, læua eius ſub capite meo, quam cum habueris, omnia tibi *Prou. 3.* quæ ſunt, tribuuntur: dicis quippe in ſiniſtra eius diuitiæ & gloria, & dextera eius amplexabitur me. totum te ſponſi dextera complectatur; longitudo enim & anni vitæ in dextera eius: tam ingentia hæc bona inde conſecuta eſt ſponſa, quia vulnerata charitate, & amore Dei erat.

15 *In prologo expoſit. 1. in Cãtica.* IDEM vt doceat Dei amorem eſſe bonorum omnium principium, vtitur iſta comparatione. Ponamus mulierem amore alicuius hominis ardentem, cupientemque in conſortium eius aſciſci, nonne omnia ita aget, & omnes motus ſuos ita temperabit, vt ſcit illi placere, quem diligit? ne forte ſi in aliquo cõtra voluntatem illius egerit, conſortia eius vir ille optimus refugiat atq; ſpernat? poterit ne hęc mulier, quæ erga amorem viri illius toto corde, totiſque viribus feruet, aut adulterium committere, quę eum nouerit amare pudicitiam, aut homicidium, quæ eum nouerit mitem, aut furtum, quæ ei ſciat liberalitatẽ placere, aut concupiſcere aliena, quę omnes concupiſcentias erga amorem viri illius habeat occupatas? *2. Cor. 4.* Sic ergo in charitatis perfectione omne mandatũ reſtaurari dicitur. 16 Propter iſtud amoris bonum, Sancti nec in tribulatione anguſtiantur, nec aporiati exaporiãtur, nec deiecti pereunt; *Rom. 5.* ſed quod in pręſenti eſt momentaneũ æternũ gloriæ pondus operatur: quia perfectam charitatem Dei in Chriſto Ieſu per Spiritum ſanctum habent in corde ſuo diffuſam. *Gen. 29.* Sic deniq; & Iacob Patriarcham amor Rachel per ſeptẽ annos cõtinuos in laboribus poſitum diuturni æſtus, & nocturni frigoris vſtionem ſentire non permiſit. *1. Cor. 13.* quia amor omnia ſuffert, omnia ſuſtinet, numquam excidit. nihil enim eſt quod non toleret, qui perfecte diligit. Salomon tribus libellis tria docuit ſuo ordine cõgruentia. In libro Prouerbiorum vitæ inſtituta breuibus ſententiis compoſuit; in Eccleſiaſte vero relinquẽdam vanitatem monet, & vtilia rectaq; ſectanda. In Cantico autem Canticorũ, in quo amorem cęleſtium, diuinorumque deſiderium incutit animę ſub ſpecie ſponſæ ac ſponſi, *Gen. 29.* amoris vijs perueniendum docet ad conſortium Dei.

17 *Hom. 1. expoſit. 2. in Cant. Cant. 1.* IDEM exponẽs illa verba, Oſculetur me oſculo oris ſui, ſic dicit. In his verbis ſpõſam intellige loquentẽ, quæ ſponſaliorũ & dotis titulo digniſſima munera a ſponſo nobiliſſimo accepit, ſed plurimo tẽpore moram faciẽte ſponſo, ſollicitari eam deſiderio amoris ſui, & agẽtem oĩa quatenus poſſit, aliquando videre ſponſum ſuum. quæ nec differre amorem ſuum, nec adipiſci ſe poſſe quod deſiderat, videt. his curis anxia leuat ad Deum manus ſine ira & dicit, æſtuans vero deſiderio ſponſi, & interno vulnere amoris agitata, Oſculetur me &c.

18 *Lib. 9. in epiſ. ad Roman. 10. 3. Rom. 12.* IDEM explicans locum Pauli. Et nolite conformari huic ſęculo, ait: In his verbis oſtendit eſſe quandã formã huius ſęculi, & aliam ſęculi futuri, & ſi qui ſunt qui amant præſens ſæculũ, & ea quę ſunt in hoc mundo, ſecundũ formã pręſentis ſęculi aptãtur, qui vero non reſpiciunt ea, quæ vidẽtur, ſed æterna, transformantur, & renouãtur, ad futuri ſęculi formam, & inde fit vt non agnoſcat eos hic mundus, ſed odio habeat. *Ioan. 15.* hoc illi dicto ſimile eſt, ſicut portauimus imaginem terreni, *1. Cor. 15.* portemus imaginẽ cęleſtis. Vide ne forte cũ venerit ira in cor tuum, cõformem te facias huic ſęculo; ſimiliter & cõcupiſcentia mala, & auaritia, & cetera, quibus præſens ſęculum delectatur, formam tibi pręſentis ſęculi imponant. ſi vero e contrario manſuetudo, patientia, lenitas, ceteræq; virtutes habitent in ſenſu tuo, conformem te futuri ſęculi facient, & ita pulchram animę tuę ſpeciẽ reddent, vt verbũ Dei quod deſpondit eã ſibi in miſericordia & fide dicat: Tota formoſa es amica mea. qui amat mundum huic ſęculo conformatur in malum proprium, & qui diligit

diligit Deum illi conformis fit amando, & hic renouatus est in nouitate sensus sui.

19 CHRYSOSTOMVS sic ait.
Hom. 13. in Matt. 10. 2. Vtinam nos erga illum seruaremus affectum, vt illius (Domini scilicet) viscera nostra charitate flammentur. Sed tantummodo occasionem Deus istius ignis requirit, & si modicam scintillã ipse præbueris, ingentem omnino flammam beneficiorum in te eius, accendes.

20 IDEM: postquam docuit in Domino gaudendum esse non in mundo,
Homil. 54. ad Populũ, to. 5. iuxta monitum Pauli ait. Non licet secundum mundum gaudẽtem, pariter, & secundum Deum gaudere. quomodo enim qui secundum mundum gaudet,
Philip. 2. & 3. gaudet in diuitijs, in delicijs, in gloria, atque potentia & elatione, qui vero secundum Deum in ignominia, in paupertate, in ieiunio, in modestia. Vides quòd cõtrariæ sunt occasiones? Quotquot hic circa lætitiam sunt. Iustus autem humilis in multa est voluptate, honorem expectat a nemine. si fortasse quidem honoretur, gaudet, si vero non honoretur, non dolet.

21 GREGORIVS Magnus vbi
Lib. 18 Moral. cap. 8. in cap. 17. Iob. exponit de impijs verba illa: aut poterit in omnipotente delectari, intendit demonstrare, quòd qui in hoc mundo delectatur, in Deo delectationem habere non possit, & ait. Qui terrenarum rerum amore vincitur, in Deo nullatenus delectatur. Esse sine delectatione anima nunquam potest: nam aut in imis delectatur, aut summis. Et quanto altiori studio exercetur ad summa, tanto maiori fastidio torpescit ad infima, quantoq; acriore cura inardescit ad intima; tanto tempore damnabili frigescit a summis. vtraq; enim simul & æqualiter amari non possunt. Vnde Ioannes sciens inter spinas amorũ sæcularium, supernæ charitatis messem germinare non posse, priusquam æterni amoris semina proferat, amorũ sæ-
1. Ioan. 2. cularium spinas eradicat dicens. Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt; quia si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo: ac si aperte dicat. Vtriq; se amores in vno corde non capiunt, nec in eo seges supernæ charitatis pullulat, in quo eam spinæ infimæ delectationis necant. delectari ergo in Deo homo malus non valet; quia in eius mente desideria superna nõ prodeunt, quam profecto spinæ terreni amoris premunt.

IDEM adducens luctam Iacob 22
cum angelo, sic habet. Victus angelus Homil. 14.
neruum femoris Iacob tenuit, eumq; in Ezech.
marcescere statim fecit, atq; ab eo tem to. 2.
pore Iacob vno pede claudicauit, qa Gen. 32.
cum iam Deus per desiderium agnoscitur, omnem in nobis voluptatem carnis arefacit. Et qui prius quasi duobus pedibus innitentes, & Deum videbamur quærere, & sæculũ tenere, post agnitionem suauitatis Dei vnus in nobis pes sanus remanet, atq; alius claudicat: quia necesse est, vt debilitato amore sæculi, conualescat ad amorem Dei. Si ergo tenemus angelũ vno claudicamus pede, quia dum crescit in nobis fortitudo amoris intimi, infirmatur proculdubio fortitudo carnis. Omnis quippe, qui vno pede claudicat, soli illi pedi innititur, quem sanũ habet, quia & cui desiderium terrenum iam arefactũ fuerit, in solo pede amoris Dei tota virtute se sustinet, & in ipso stat; quia pedem amoris sæculi quem in terra ponere cõsueuerat, iam
à terra suspensum portat. Esaias etiam Isa. 6.
in anno quo mortuus est impius rex Ozias Dominum vidit, quia cum mũdi huius elatio, a desiderio mentis occiditur, tunc ipsa mens Dei gloriam contemplatur.

IDEM explicans illa verba, & 23
mensus est thalamum vno calamo in Homil. 15.
longum &c. sic ait. Thalami in sancta in Ezech.
Ecclesia sunt illorum corda, in quibus Ezech. 40.
animæ per amorẽ sponso inuisibili cõiunguntur, vt eius desiderio mens ardeat, nulla iam quæ in mundo sunt, cõcupiscat, præsentis vitæ lõgitudinem pœnam deputet, exire festinet, & amoris amplexu, in cælestis sponsi visione requiescere. Mens itaque quæ iam talis est, nullam præsentis sæculi consolationem recipit, sed ad illam quam di
ligit

Digitized by Google

ligit medullitus ſuſpirat, feruet, anhelat, anxiatur. vilis ei fit ipſa ſalus ſui corporis. quia transfixa eſt vulnere amoris. *Cant. 2.* Vnde in canticis dicit, vulnerata charitate ego ſum. Mala autem ſalus eſt cordis, quæ dolorem huius vulneris neſcit; cum vero anhelare iam in cæleſti deſiderio, & ſentire vulnus amoris cœperit, fit anima ſalubrior ex vulnere, quæ prius ægrotabat ex ſalute, menti autem ſponſum ſuum fortiter amanti vna ſolet eſſe conſolatio, ſi per hoc quod ipſa a Dei viſione differtur, aliorum animæ ad cæleſtem ſponſum, amoris facibus inardeſcant, de *Cant. 2.* qua dicitur in canticis. Fulcite me floribus, ſtipate me malis: quia amore langueo. Flores ſunt animæ bonum iam opus inchoantes, & deſiderium cęleſte redolentes, mala auté de floribus ſunt perfectæ iam mentes, quæ ad fructum

24 perueniunt boni operis; quæ ergo amore languet, fulciri quærit floribus, ſtipari malis, vt requieſcat in bono opere proximi, quæ adhuc videre non valet vultum Dei, tãtum ergo thalamus habet longitudinis, quantum latitudinis: quia mens cęleſti deſiderio ſuccenſa, quantum amorem habuerit ad colligendum proximum, tantam & longanimitatem exhibet ad expectandũ Deũ; *Phil. 1.* ex amoreque Dei dicit cum Paulo. Mihi viuere Chriſtus eſt, & mori lucrũ. deſiderium habens diſſolui, & eſſe cum Chriſto multo magis melius, permanere autem in carne neceſſariũ propter vos, & ideo manebo, & permanebo. Ecce vides bona quæ ex amore Dei oriuntur, & quòd iſte cum mundano amore non coniungatur.

25 *Libro 4. in 1. Regum. 1. Reg. 10.* IDEM: In codicibus emendatioribus, vbi Samuel ſignum dedit Sauli, quòd vnxerit eum Dominus in regẽ ſuper Iſrael legitur. Cum abieris hodie a me inuenies duos viros, iuxta ſepulchrum Rachel in finibus Beniamin in meridie, ſalientes magnas foueas. Quæ verba exponẽs D. Gregorius ait. Perfecti viri, in meridie magnas foueas ſaliunt; quia per feruorem perfectæ charitatis, cuncta quæ videntur ſæculi alta deſpiciunt. quicquid enim in hoc ſæculo altum cernitur, non eſt vera altitudo, ſed fouea, quæ omnes, quos in ſuo amore recipit, ad inferna deponit: viri ergo ſpirituales foueas ſaliunt; quia dum ſe per cęleſte deſiderium erigunt, terrena cõtemnunt. Velut enim viſis foueis ſaltum dant, quãdo vt terrena contemnant, ad æterna bona concupiſcenda ſe eleuant. in meridie autem foueas ſaliunt: quia ſęculum non poſſunt contemnere, niſi qui plenam lucem & ardoré ſupernę charitatis habent.

26 *Libros 5. in cap. 11. Regum. Deut. 22.* IDEM explicans locum Deuteronomij. Non arabis in boue & aſino, ſic habet. Aſinus eſt amor carnalis: quia qui portat quos amat, quaſi forte eſt animal, & quia inordinate idem & non pro Deo diligit laſciuum. in boue ergo & aſino arari nõ poteſt: quia fructu æternæ mercedis anima non excolitur, ſi puritas amoris quo Deo coniungitur, inordinato mundi amore polluitur.

27 *Ser. 7. quadrageſima, qua eſt de peregrino mortuo, & crucifixo. 1. Pet. 2. Heb. 13.* BERNARDVS oſtendit hominis perfectionem in non diligendo mũdo, ſed Deo ſitã eſſe, vbi ſic dicit. Obſecro vos tanquam aduenas & peregrinos, abſtinere vos a carnalibus deſiderijs. Felices qui pręſenti ſęculo nequam, aduenas & peregrinos ſe exhibent, immaculatos ſe cuſtodientes ab eo: neque enim habemus hic manentem ciuitatem, ſed futuram inquirimus. Abſtineamus ergo a carnalibus deſiderijs, quę militant aduerſus animam, tanquam aduenæ & peregrini. Peregrinus ſiquidem via regia incedit, non declinat ad dexteram, neque ad ſiniſtram. ſi nubentes, aut choros ducentes viderit, aut aliud quodlibet facientes non attendit, tranſit quia peregrinus eſt, & non pertinet ad eum de talibus. ad patriam ſuſpirat, ad patriam tendit, veſtitum & victum habens, non vult alijs onerari. Iſte ſuum agnoſcit, & plorat incolatum dicens: Quoniam aduena ego ſum apud te, & *Pſal. 38.* peregrinus ſicut omnes patres mei. magis autem alienus eſt, ab actibus ſæculi mortuus, q̃ peregrinus: Mortuus ſi deſit etiam ipſa ſepultura, non ſentit.

28 tit. sic vituperantes, vt laudantes, sic adulantes audit, vt detrahentes; immo vero nec audit, quia mortuus est. omnino felix mors, quæ sic immaculatum seruat; immo penitus alienum facit ab hoc sæculo, & cum iste iam non viuat in se, viuit in eo Christus, vt ait Paulus, ac si diceret, ad alia quidem omnia mortuus sum; non sentio, non attẽdo, non curo, si qua vero sunt Christi, *Gal. 2.* hæc me viuum inueniunt, & paratum. magnus gradus est iste: altior tamen est crucifixi, illius qui raptus vsq; ad tertium cælum dicit mihi. Absit glo- *Gal. 6.* riari nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. non solum (inquit) mortuus mundo, sed & crucifixus, quod est ignominiosum genus mortis. ego illi pariter, & ipse mihi. omnia quæ mundus amat crux mihi sunt, delectatio carnis, honores, diuitiæ, vanæ hominum laudes. quæ vero mundus reputat crucem, illis affixus sum, illis adhæreo, illa toto amplector affectu. Peregrinus si prudens est, & non obliuiscitur suæ peregrinationis, licet cum labore, transit, & non magnopere sæcularibus implicatur. mortuus æque blanda huius sæculi, sicut aspera spernit: crucifixo crux est omne illud cui mundus inhęret, & his adhæret quæ mundo crux esse videntur.

29 *In serm. 3. Ascẽsionis.* IDEM: Multi ait in religione sunt, qui de vno pane comedunt nobiscum, dormiunt nobiscum, cantant nobiscum, laborant miseri, & miserabiles, vtpote socij tribulationis, sed consolationis non ita; inde autem tam perniciosa tepiditas emanat; quia affectus eorum nondum purgatus est, amant enim in carne sua terrenas consolatiunculas, & si hæc interrumpunt aliquando, non tamen totaliter rumpunt, inde est quòd raro affectiones suas dirigunt in Deum. impleri autem visitationibus diuinis anima non potest, quæ his distractionibus subiacet, & quanto magis illis euacuabitur, tãto amplius istis implebitur, si multũ, multum, si parum, parum. vel certe si magis probas, nunquam istæ illis misceri poterunt in æternum; quia vbi vasa vacua non inuenerit, oleum stare necesse est. Nec mittunt vinum nouũ, *4. Reg. 4.* nisi in vtres nouos, vt ambo conseruẽtur. neque enim spiritus & caro, ignis & tepiditas in vno domicilio commorantur. si enim Apostoli adhuc carni dominicæ inhęrentes, quæ sola sancta erat, Spiritu sancto repleri nequiuerunt, donec tolleretur ab eis, tu carni tuæ, quæ sordidissima est, astrictus & conglutinatus, illum meracissimũ spiritum, te putas posse suscipere, nisi carneis istis consolationibus funditus *Exo. 7.* renunciare tentaueris? *Infra.* Et sicut serpẽs Moysi deuorauit omnes serpẽtes magorum, sic amor diuinus, qui infunditur in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, absorbebit omnes carnales affectiones, & delectationes nostras & consolationes, ita vt de labore requiem, de tribulatione lætitiam, de contumelia gloriam habeamus.

30 *In epist. 2. ad Fulconem.* IDEM cum nititur eum ad religionem canonicorum regularium reducere, a qua iam professus discesserat, &c. sic habet. Heu quomodo Christum tam cito fastidis, de quo scriptũ est, mel & lac sub lingua eius? miror quòd ad gustum sibi dulcissimi nausearis: si tamen gustasti quàm dulcis est Dominus. sed quomodo potest esurire, aut sitire Christum, plenus siliquis porcorum? non potest simul bibere calicem Christi, & calicem dæmoniorum. calix dæmoniorum crapula & ebrietas est, quæ cum impleuerint, vel mentem, vel ventrem tuum, Christus in te non inuenit locum. non mireris quod dico, in domo auunculi tui, non potes inebriari ad vbertate dom⁹ Dei, cur inquis? quia domus deliciarũ est. quomodo ignis, & aqua simul esse non possunt, sic spirituales & carnales deliciæ, in eodem se non patiuntur. vbi crapulam ructantis inter pocula senserit Christus, vina sua dulciora super mel & fauum, menti propinare nõ dignatur. vbi curiosa ciborum diuersitas, vbi diuitis suppellectilis discolor varietas, oculos pariter pascit, & ven-

Digitized by Google

ventrem, cæleſtis panis ieiunam deſerit mentem.

31 *In ſermone ſuper c. 19. Matthæi. Matth. 19. 1. Cor. 5. Gen. 27. Pſal. 26. Gen. 4. Pſal. 76. 1. Reg. 15.*

IDEM ſuper ecce nos relinquimus omnia &c. ſic habet. Nihil ſibi retineat, ne modicum fermentum totam maſſam corrũpat. pretioſa ſi quidem diuina conſolatio eſt, nec omnino tribuitur admittentibus alienam. Infelix tu Eſau qui dixiſti, num vnam tantum benedictionem habes pater? quãto melius erat dicere cum Propheta: vnam petij a Domino hanc requiram. indignus enim benedictione cæleſti conuincitur, qui dubio quærit affectu, duplici petit intentione, aliud ſibi refugium parans, ſi forte eam non obtinere contingat. Maior eſt iniquitas mea, ait fratricida primus, quàm vt veniam merear. quid ergo? renuat conſolari anima tua, ſi veniam non meretur: hoc ſolum deplora, hoc ſolũ plange, aliud ne cogites quidem; ſed nunc, inquit Cain, quicumq; inuenerit me, occidet me. occidendum ſeſe cauſabatur infelix, tamquam pro magno beneficio habiturus, ſi prohiberetur occidi, quod & factum eſt. conſolationẽ miſeram obtinuit, quam quærebat, & oblitus eſt conſolationis maximæ: an nõ idem & de Saule legiſtis? vbi enim perſtitit in ſententia Samuel ſanctus, nunc inquit, honora me, vel coram populo. ad quid tibi hæc honoratio miſer? ſic nimirum, ſic vſque hodie dilectiſſimi, cuius ad alias conſolationes mens inhiat, & penitus in caducis, & tranſitorijs non renuit conſolari, ipſe ſibi profecto cæleſtis ſubtrahit gra- conſolationis.

Amicitia Chriſtiana laudes, ac conditiones plures, & quæ vix reperiuntur in ſæculo. Cap. XIX.

1 *Lib. de amicitia to. 4. Apoc. vlt.*

AVGVSTINVS ſic habet. Conſtat mihi Tullium veræ amicitiæ ignoraſſe virtutem, cum eius principium, finemque Chriſtum penitus ignorauerit, qui eſt alpha, & omega, principium, & finis omniũ bonorum. quid eſt amicitia? Tullius ait. Amicitia eſt rerum humanarum, & diuinarum cum beneuolentia, & charitate, conſenſus. ſed hæc vera amicitia non poteſt eſſe inter eos, qui ſine Chriſto ſunt. porro amicus quaſi amoris, vel ipſius animi cuſtos dicitur: quoniam amicum meum amoris mutui, vel ipſius animi oportet eſſe cuſtodẽ, vt omnia eius ſecreta fideli ſilẽtio ſeruet. quicquid in eo vitioſum viderit, pro viribus caueat, & deleat, cui & gaudenti congaudeat, & dolenti condoleat & omnia ſua conſentiant, qui amici ſunt. Amicitia virtus eſt quæ talis dulcedinis, ac dilectionis fœdere ipſi amico copulatur; vt vnum fiat de pluribus. hoc volo te ſcire numquam fuiſſe amicum, qui læſit eum, quem ſemel in amicitiam recepit; nec eum veræ amicitiæ guſtaſſe delicias, qui vel læſus deſinit diligere, quem ſemel amauit. Omni enim tempore *Prou. 17.* diligit, qui amicus eſt: vnde cum tanta ſit in amicitia vera perfectio, non eſt mirum quòd rari fuerunt hi, quos veros amicos antiquitas commendauit. vix enim, vt ait Tullius tria vel quattuor amicorum paria in tot retro ſæculis fama concelebrat. Nonne Pylades, & Oreſtes parati fuerunt pro inuicem mori? Sed maiori virtutis amore pollebant illi, de quibus legitur. Multitudinis credentium erat cor *Act. 4.* vnum, & anima vna. & ſancti martyres pro fratribus animas poſuerunt, non parcentes laboribus, nec corporis cruciatibus. Amicos ſolos illos dicimus, quibus cor noſtrum, & quicquid in illo eſt, committere non formidamus, illis viciſſim nobis eadem fidei lege & ſecuritate conſtrictis. falſo ergo præclarum nomen amicitiæ aſſumunt illi, inter quos eſt conuenientia vitiorum. non enim amat hominem, *Pſal. 10.* qui diligit iniquitatem. hic enim odit animam ſuam, & alterius amare non poterit. cum vero in tali amicitia, quam libido commaculat, vel auaritia fœdat, vel inceſta luxuria, tanta, & talis experiatur dulcedo: libet conijcere quantum habeat ſuauitatis

tis illa, quæ quanto honestior est, tanto est & securior, quanto liberior, tanto felicior. *Infra* sic diuidit amicitiã,
3 quòd alia sit carnalis, alia mundialis, alia spiritualis. carnalem creat vitiorum consensus; mundialem spes quæstus accẽdit; spiritualem inter bonos, vitæ, morum, studiorumq; similitudo conglutinat. Amicitia carnalis inde prodit; quia sceleratus homo carnis voluptatẽ sine socio minus existimat esse iucundam: tunc motu, nutu, verbis, obsequijs animus ab animo captiuatur, & accenditur vnus ab altero; vt vnico fœdere miserabili quicquid sceleris, quicquid sacrilegij est, alter agat, & patiatur pro altero, idem velle, & idem nolle, sibi existimantes amicitiæ legibus imperari: hæc amicitia ratione non regitur, sed secundum impetum affectionis ad diuersa fertur. ad omnia inconsiderate, indiscrete, leuiter, immoderateque progrediens. Quæ eadem leuitate soluitur, qua contrahitur. amicitia mundialis est, quę rerum temporalium cupidine contrahitur, in qua nihil est fixum; semper enim Marsupium sequitur. vnde Salomon dicit. Est amicus secundum tempus, & non permanebit in tempore tribulationis. tolle spem quæstus, & statim desinet esse amicus. vnde quidam dixit. Non est personæ, sed prosperitatis amicus quem fortuna tenet dulcis, acerba fugat. Amicitia spiritualis, quam veram dicimus non vtilitatis cuiusque temporalis intuitu, non qualibet extra nascente causã, sed ex propriæ naturæ dignitate, & humani pectoris sensu desideratur: ita vt fructus eius præmium non sit aliud, quàm ipsa. hanc amicitiam prudentia dirigit, iustitia regit, fortitudo custodit, temperantia moderatur. *Infra* disserens de laudibus amicitiæ, sic ait inter alia; amicitia aduersa temperat, componit prospera; ita vt sine amico inter mortales nihil fere possit esse iucundum, & homo bestiæ comparetur, non habẽs qui secum collætetur in rebus secundis, in tristibus contristetur. Væ soli, quia

Eccl. 6.

4

Eccles. 4.

cum ceciderit, non habet subleuantem se. at quæ felicitas, quæ securitas, quæ iucunditas est, habere cum quo æque audeas loqui, vt tibi, cui confiteri non timeas, si quid deliqueris, cui cordis tui omnia secreta committas, & commendes consilia? quid igitur iucundius, quàm ita vnire animum alterius, & vnum efficere de duobus, vt nec correptus alter ab altero doleat, nec laudantem alter alterum adulationis notet? Amicus (ait sapiẽs) *Eccl. 6.*
medicamentum est vitæ; non enim validior, vel efficacior est vulneribus no- 5
stris medicina, quàm habere qui omni incommodo occurrat compatiens, omni commodo occurrat congratulans, vt iunctis suis humeris onera sua inuicem tolerent, & quòd vnusquisque propriam leuius, quàm amici portet iniuriam; amicitia ergo secundas res facit splendidiores, aduersas, partiens communicansque reddit leuiores: in amicitia coniunguntur honestas, suauitas, & iucunditas. Vnde Tullius, Solem (inquit) e mundo tollere videntur, qui amicitiam de vita tollunt: quia nihil a Deo melius habemus, nihil iucundius. Ego eos nõ tam homines, quàm bestias dixerim, qui sic dicunt esse viuendum, qui nihil delectationis ex alterius bono cõcipiãt, nihil amaritudinis sua alijs peruersitate inferant: amare nullum, amari a nullo curantes. Non omnes quos diligimus in amicitiam sunt recipiendi; quia nec omnes sunt ad hoc idonei: non enim ad amicitiam sunt idonei nimis iracundi, difficile est enim eum, quem sępe iracundiæ furor exagitat, non aliquando insurgere in amicum. Vnde Prouerbiorum 22. sic ait Sapiens: Noli esse amicus homini ira- *Prou. 22.*
cundo, neque ambules cum viro furioso: ne sumas scandalum animæ tuæ.
Præterea secretorum reuelatio, qua 6
nihil est turpius, nihil execrabilius, nihil amoris, vel gratiæ relinquens, inter amicos omnia replet amaritudine, indignationis & odij, de quibus sic habet Salomon. Qui denudat arcana a- *Eccl. 27.*
mici, perdit fidem. Plaga dolosa est occulta

Digitized by Google

culta detractio. Si mordeat ſerpens in ſilentio, nihil illo minus habet, qui occulte detrahit: quemcumque in his vitijs aſſiduum inueneris cauendus tibi eſt ille; nec donec ſanetur eligendus eſt in amicum. cauendi ſunt etiam inſtabiles, & ſuſpicioſi: quia cum amicitiæ fructus ſit ſecuritas, qui modo te credes amico, qui omni circumfertur vento, omni acquieſcit conſilio, cuius affectus molli luto comparatur, diuerſas, & contrarias tota die pro arbitrio imprimentis formans imagines? quid magis competit amicitiæ, quàm pax, & tranquillitas cordis, cuius ſemper expers eſt ſuſpicioſus? ſi viderit amicum ſecretius loquentem cum aliquo, proditionem putabit. ſi ſe beneuolum alteri præbuerit, vel iucundum; ille ſe minus diligi proclamabit. ſi eum corripuerit, odium interpretabitur. Sed nec verboſum arbitror eligendum: quia vir linguoſus non iuſtificabitur. Vnde Salomon. Si vides hominem promptum ad loquendum, magis illo ſpem habet ſtultus (nos aliter legimus.)

Eccl.10. — *Prou.29.*

7 hic ergo tibi eligendus eſt in amicum, quem non iracundiæ furor inquietet, non inſtabilitas diuidat, non conterat ſuſpitio, non verboſitas a debita grauitate diſſoluat, præcipue vtile eſt, vt eum eligas, qui tuis conueniat moribus; eſt etiam in amicitia ſeruanda æqualitas, ita vt ſublimis deſcendat, humilis aſcendat, diues egeat, pauper diteſcat, vt in his verum ſit Pauli aſſertũ: Qui multum habet, non abundauit, & qui modicum non minorauit. Ionathas fędus iniјt cum Dauid, & ſeruulum in amicitiam adæquans, illumq́; ſibi pręferens aiebat. Tu eris rex, & ego ero ſecundus poſt te: non rogatus præbe amico bona tua iuxta conſilium Sapientis, qui ait: perde pecuniam propter amicum Si enim pecunia perdenda eſt propter amicum; multo magis amici vtilitatibus, vel neceſſitatibus conferenda eſt. Cum igitur tibi cum amico tuo eſſe debeat cor vnum, & anima vna: iniurioſum eſt ſi non ſit, & pecunia vna. Corripiat amicus amicum: meliora enim ſunt vulnera diligentis, q̃ fraudulenta oſcula odientis. Sed corripiat eũ vultus triſtior, & ſermo deiectior: intercipiant verba lachrymæ, vt non ſolum videat, ſed & ſentiat correptionem ex amore procedere. Tot tantaſque veræ amicitiæ conditiones exigit Auguſtinus, in hoc libello, vt ex illis conjcere poſſis facile, vix vllũ reperiri amicum noſtra hac ætate.

2.Cor.8. — *1.Reg.23.* — *Eccl.29.* — *Prou.27.*

8 *Epiſt.32. qua eſt ad Abigaum presb. to.1.*

HIERONYMVS vt doceat amicitiam ineundam cum viris ſtudioſis, ſic habet. Vltro ſoleo bonorum appetere neceſſitudinem, & me eorum ingerere charitati: qa melius eſt duos eſſe ſimul quàm vnum; habent enim emolumentum ſocietatis. Si vnus ceciderit ab altero fulcietur &c Et ſi dormierint duo, fouebuntur mutuo. vnus quomodo calefiet? & ſi quiſpiam pręualuerit contra vnum; duo reſiſtunt ei; funiculus triplex difficile rumpitur, & frater fratrem adiuuans exaltabitur, vel vt nos legimus, quaſi ciuitas firma.

Eccl.4. Prou.18.

9 *Exponens cap.11. Danielis to.4.*

IDEM narrat de Ptolomæo Epiphane, quòd interrogatus a quodam, vnde ei ſuppeterent pecuniæ ad tantas res moliendas, & tam difficilia bella gerenda; reſpondit ſibi, amicos eſſe pecunias.

10 *In expoſitione Eccleſiaſtes c.4. tom.7.*

IDEM in quo eſt locus ille peruius Salomonis, & elegans; melius eſt duos eſſe ſimul, quàm vnum &c. Ait ex hoc loco colligi quid boni habeat amicorum contubernium, & commune ſolatium: quia & alterius ruina, alterius auxilio ſubleuetur, & curas domeſticas, ipſius quoque noctis requiem melius exigat ille, qui fidum amicum habet, quàm qui ſolis opibus incubat acq̃ſitis, quod & ſi robuſtior inimicus quis contra vnum ſurrexerit, imbecillitatem alterius amici ſolatio ſuſtentari, & quãto duo vno differant, ſi amore coniuncti ſint: tanto etiam trium contubernium plus valere. Etenim vera charitas, & nullo violata liuore, quanto augetur numero, tanto creſcet & robore.

11 *Lib.2.de*

CHRYSOSTOMVS narrat qua ratione Baſilius Magnus docuerit

exem-

sacerdotio tomo 5. exemplo suo amicum diligendum, ait enim. cum vnus ex amicis necessarijsque nostris per calumniam accusatus contumeliæ, ac contumaciæ de salute periclitaretur: hic teipsum Basili, cum neque insimularet quisquam, neque is, qui periclitabatur auxilium tuum imploraret, in media ipsa pericula vltro coniecisti. & factum quidem tuum tale extitit. cum autem animi tui propensionem huiusmodi alij non probassent, alij contra laudassent, admiratique fuissent: tu ad eos, qui te accusabant, dixisti: quidnam ipse facerem: aliter enim amare non didici, nisi vt, & meam animam in discrimen adducam, dum periclitantem amicum aliquem seruare opus est. diuersis quidem verbis, sed sensu eodem ea enuncians, quæ Christus Dominus discipulos edocuit. *Ioan. 15.* Maiorem (inquit) charitatem nemo habet, quàm vt animam suam ponat quis pro amicis suis. vnde factis tuis ad hunc amicitiæ verticem ascendisti. de re hac plura sunt, & grauissima in lectione sanctorum, de quibus diximus multa supra vbi disseruimus, quàm rarus sit amor proximi inter homines, idque cap. 13. & in 16. vbi diximus qualis sit futurus amor proximi.

12 *Lib. 1. officiorũ c. 32. to. 4.* AMBROSIVS agit de beneuolentia, seu amicitia, & inter alia dicit: Tolle ex vsu hominum beneuolentiã, tamquam solem e mundo tuleris, ita erit: quia sine ea vsus hominum esse non potest: vt peregrinanti monstrare viam, reuocare errantem, deferre hospitium. Beneuolentia est communis quædam parens omnium, in consilijs fidelis, in prosperis læta, in tristibus mæsta, vt vnusquisque se beneuolentis magis quàm sapientis credat consilio. vt Dauid cum esset prudentior, Ionathæ tamen iunioris consilijs acquiescebat &c. *Infra:* Denique cum in viro, & fęmina beneuolentem Deus posuisset affectum, dixit. *Gen. 2.* Erunt ambo in vna carne, & in vno spiritu. vnde se Eua serpenti crediderit: quoniam quæ beneuolentiam acceperat, esse maleuolentiam nõ opinabatur cap. 33. Beneuolentia etiam morum facit similitudinem. denique Ionathas filius Regis imitabatur sancti Dauid mansuetudinem: propter quod diligebat eum. vnde & illud. Cum *Psal. 17.* sancto sanctus eris, non solum ad conuersationem, sed etiam ad beneuolentiam deriuandum videtur, nam vtique, & filij Noe simul habitabant, & non erat in his morum concordia. habitabant etiam in domo patris Esau & Iacob, sed discrepabant; nam cum alter durus, alter mansuetus esset: inter dispares mores, & studia compugnantia beneuolentia esse non poterat cap. 34. Beneuolentia facit, vt amici vulnera vtilia magis quàm voluntaria inimici oscula sint. Beneuolentia facit, vt vnus fiat ex pluribus: quoniam etsi plures amici sint; vnus fiunt, in quibus vnus spiritus, & vna sententia est &c. tantum valet beneuolentia, vt plerumque pignora vincat naturæ &c.

IDEM ostendit quousque debeat progredi amicitia, sic ait. Rex Assuerus, quem secundum a se præcipuum inter omnes amicos haberet, cruci tradidit: quòd dehonestatum se eius fraudulentis consilijs animaduertisset. ea enim amicitia probabilis, quæ honestatem tuetur] præferenda sane opibus, honoribus, potestatibus; honestati vero præferri non solet, sed honestatem sequi, qualis fuit Ionathæ, qui pro pietate neq; offensam patris, neque salutis periculum refugiebat. Qualis fuit Achimelech, qui pro hospitalitatis gratiæ officijs necẽ potius sui, q̃ proditionem fugientis amici subeundam arbitrabatur. in cap. 16. prosequitur amicitiæ modos &c. sic ait. 13 *Lib. 3. officiorũ c. 15. to. 4. Esther 7.*

Scriptura ait, Claua, & gladius, & sagitta ferrata, sic homo est testimoniũ dans falsum aduersus amicum suũ: sed cõsidera quid astruat? non testimoniũ reprehendit dictum in amicum, sed falsum testimonium; quid enim si Dei causa, quid si patriæ cogatur aliquis dicere testimonium? nunquid preponderare debet amicitia religioni? præpõderare charitati ciuium? amicus itaq; *Prou. 25.*

neque

14 neq; noxio gratificari debet, neq; innocenti inſidiari; ſane ſi neceſſe ſit dicere teſtimonium, ſi quid in amico vitij cognouerit, corripere occulte, ſi non audierit, corripere palam &c. *Prou. 27.* Tolerabiliora enim ſunt amici vulnera quàm adulantiũ oſcula. conſtans debet eſſe amicitia. perſeuerare in affectu, non puerili modo amicos mutare vaga quã debemus ſententia. *Eccl. 6.* Fidelis amicus medicamentũ eſt vitę, & immortalitatis gratia, ſi neceſſe eſt, toleramus propter amicũ etiã aſpera. plerumq; inimicitiæ ſubeũdę ſunt propter amici innocentiã, ſæpe obtrectationes, ſi reſtiteris, vel reſponderis, cũ amicus arguitur, & accuſatur, nec te pęniteant huiuſmodi offenſiones iuſti enim vox eſt & ſi mala mihi venerint propter amicũ ſuſtineo &c. ſeruate igitur filij initã cũ fratribus amicitiã: qua nihil eſt in rebus humanis pulchrius. ſolatium quippe vitæ huius eſt, vt habeas, cui pectus aperias tuum, vt colloces tibi fidelẽ virũ, qui in proſperis gratuletur tibi, in triſtibus cõpatiatur, in perſecutionibus adhortetur, quam boni amici Hebræi pueri, quos a ſui amore, neq; fornacis ardentis flamma deuicit; hic eſt amicitiæ fructus, non vt fides propter amicitiam deſeratur: non poteſt enim homini amicus eſſe, qui Deo fuerit infidus. pietatis cuſtos amicitia eſt, & ęqualitatis magiſtra, vt ſuperior inferiori ſe exhibeat ęqualẽ, inferior ſuperiori. inter diſpares enim mores

15 non poteſt eſſe amicitia. neq; auctoritas deſit inferiori, ſi res popoſcerit, neque humilitas ſuperiori &c. Et infra. *Ioan. 15.* Ipſe nos Deus amicos ex ſeruulis facit, ſicut ipſe ait. vos amici mei eſtis, ſi feceritis, quæ ego præcipio vobis. dedit formam amicitiæ, quam ſequamur, vt faciamus amici voluntatẽ, vt aperiamus amico ſecreta quæcunq; in pectore habemus, & nos illius arcana non ignoremus &c. ideo inquit, vos dixi amicos: quia omnia quęcunq; audiui a Patre meo nota feci vobis. nihil ergo occultat amicus, ſi verus eſt, effundit animum ſuum, ſicut effundebat myſteria Patris Dominus Ieſus; ergo qui facit mandatum, Dei amicus eſt, & hoc honoratur nomine. vnitas animorum in amicis eſt, neq; quiſquam deteſtabilior, quam qui amicitiam læſerit. *Pſal. 54.* vnde in proditore Dominus hoc grauiſſimum inuenit, ꝙ amicitiæ venenum malitiæ miſcuerit, ſic ait. Tu vero homo vnanimis, dux meus, & notus meus, &c. non dixit, Tu vero ſeruus meus, Apoſtolus meus, ſed vnanimis meus. id eſt, non meus, ſed etiam tuus proditor es, qui vnanimum prodidiſti &c. deniq; Dominus cum à tribus regibus offenſus eſſet, *Iob vlt.* qui ſancto Iob honorem non detuliſſent, ignoſcere his per amicum voluit &c. profuit illis amicitia, quibus officit inſolentia, &c.

Ambitio ingentium malorum eſt cauſa, quę difficulter vincitur, ac ſuperatur, & quare. Cap. XX.

HIERONYMVS poſt quam miras illius congeſſit laudes, quæ vix credi poſſunt, ſic habet: *1 Epiſt. 51. quæ eſt de vita B. Hilarionis t. 1.* Mirentur alij ſigna, quæ fecit, mirentur incredibilem abſtinentiam; ego nihil ita ſtupeo, quàm gloriam illum & honorem calcare potuiſſe. Concurrebant Epiſcopi, Presbyteri, Clericorũ, & Monachorum greges, matronæ quoq;, Chriſtianornm grandis tentatio, & hinc inde ex vrbibus, & agris, vulgus ignobile, ſed & potentes viri, & Iudices, vt benedictum ab eo panem & oleum acciperent; at ille nihil aliud, niſi ſolitudinem meditabatur, in tantum vt quadam die iter arripere meditaretur; quod cum percrebuiſſet, & quaſi vaſtitas Palæſtinæ indiceretur, pluſquam decem millia hominum diuerſę ętatis & ſexus ad retinendum eum cõgregata ſunt: decreuit ergo, publica omnes voce conteſtans, non cibi ſe, non quicquam potus ſumere, niſi dimitteretur, & poſt ſeptem dies inediæ tandem relaxatus; per vaſtam & horridam ſolitudinem, tandem ad montem altiſſimum peruenit. videns etiam ſe ibi miris; honoribus affici, perrexit Alexandriam. inde ad

vlteriorem eremum transiturus, ibiq; anno plus minus exacto, quia illuc quoque sua fama peruenerat, quasi iã in Oriente latere non posset. vbi multi illum & opinione, & vultu nouerant, ad solas nauigare insulas cogitabat; vt quem terra vulgauerat, saltem maria celarent. peruenit tandem Siciliam, & cum homo quidam in Basilica S. Petri torqueretur, clamauit in eo immũdus spiritus: ante paucos dies Siciliam ingressus est Hilarion seruus Christi, & nemo eum nouit, & putat se esse secretum, ego vadam & prodã illum qui deducente se dæmone, vbi ante tugurium senis se prostrauit, illico curatus est. Innumerabilem ad eum deinceps ęgrotantium, sed & religiosorum hominum adduxit multitudinem. tandem fugit ad Cyprum insulam, inter secretos asperosq; montes mansit, quo vix reptando manibus genibusq; posset ascendi. habitauit ibi per annos quinque. in hoc extremo iam vitæ suæ tempore refocillatus est, quòd propter asperitatem difficultatemq; loci, aut nullus, aut rarus ad se posset vel auderet ascendere. hæc omnia non leuitate, aut periculi sensu motus faciebat, sed honorem fugiens. semper enim vitam ignobilem desiderabat. in quibus omnibus duo cernis, alterum est cura ingens diaboli, vt sanctum virum per honorem præcipitaret, videns his armis etiam homines inculpatissimos vinci posse. item quòd si viri iusti tanta cura fugiebant honorem illum, qui præmium est virtutis, quanta debes effugere inordinatum appetitum honoris, qui à theologis dicitur ambitio; quæ vt ex dictis constat difficulter & raro vincitur, ideoq; miratur maxime Hieronymus Hilarionis sanctitatem, qui honorem & gloriam calcare potuit, & id tam ardenti studio procurauit.

3 *Lib. aduersus Heluidiũ de perpetua B. Mariæ Virginitate to. 2.*

IDEM sic habet: Fabulæ ferũt de quodam quòd cum vulgo esset ignotus, & nihil boni posset facinoris excogitare quo nobilis fieret, Dianę incendisse templum, & nullo prodente sacrilegium, fertur ipse in medium processisse clamitans sese incendium subiecisse. sciscitantibus Ephesi principibus, quam ob causam hoc facere voluisset, respondisse, vt quia bene non poteram, male omnibus innotescerẽ, & hoc quidem Græca narrat historia. Ex quo colliges quantorum malorum sit causa ambitio, in illo, qui tam grandem deæ (quam talem credebat) irrogauit iniuriam; tamen vt inde si non claram cum laude notitiam reportaret, vel notus in mundo esset nobilis factus in scelere.

IDEM: Septuaginta interpretes loquente Propheta, de reprobis diuitibus, addiderunt quasi stantia putauerunt, & non quasi fugientia. res sæculi per momenta fluunt, & abeunt, & nihil in suo consistit statu, & aquarũ more torrentium labuntur, in præceps: nihil enim fugacius sæculo, rebusque seculi. Vnde aiebãt, Numquid non in fortitudine nostra assumpsimus nobis cornua? quia in rebus huius sęculi gloriantur, cum iustus dicat. in te inimicos nostros ventilabimus cornu. Et alibi. non enim in arcu meo sperabo, & gladius meus non saluabit me. In quo ostenditur, quòd gloriam nolunt in hoc mundo boni, sed in Deo, qui eorum est honor, & fortitudo, quam mali non habent, nisi in laudibus humanis lætantes in nihilo. numquid currere queunt in petris ęqui, aut arari potest in bubalis? hoc faciũt, qui Christum, qui dulcissimus est, vertunt in amaritudinem, id est, vos, cum ęqui siluestres, & bubali naturam suam mutare non possint; mutastis quodammodo naturam Dei, vt dulcem amarum faceretis, & fructum iustitiæ eius in absynthium verteretis; hæc omnia eueniunt mala his, qui in mundi rebus in laudibus hominum collocant fortitudinem suam.

4 *Lib. 3. in c. 6. Amos.*

Psal. 43.

Amos 6.

IDEM loquens in quanta mala deuenerint Pharisæi, sic habet, exponens locum Matthæi. Dilatant phylacteria. Dominus cum dedisset mandata legis per Moysen, ad extremum intulit, ligabis ea in manu tua, & erunt immota ante oculos tuos, & est sensus

5 *Lib. 4. circa c. 23. Matthæi to. 9. Matt. 23.*

præ-

præcepta mea ſint in manu tua, vt opere ea compleas; ſint ante oculos tuos, vt die ac nocte mediteris in eis; Phariſæi ambitione ducti, & honoris cupidine inflammati, ſcribebant in membranis decalogum Moyſi, complicantes decem præcepta & ligantes in fronte, & quaſi coronam capiti facientes, vt ſemper ante oculos mouerentur.
Num. 15. iuſſerat quoque aliud Moyſes, vt in quattuor angulis palliorum hyacinthinas fimbrias facerent ad Iſraelis populum dignoſcendum; ſuperſtitioſi magiſtri captantes auram popularem, faciebant grandes fimbrias & acutiſſimas in eis ſpinas ligabant, vt ambulantes, & ſedentes interdum pungerentur, & quaſi hac admonitione retraherentur ad officia Domini, & quia horum omnium finis erat mundanus honor, ſubdit. Amant primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in ſynagogis, & ſalutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi. ex qua honoris cupiditate in quanta deuenerint mala textus Euangelicus multis in locis enarrat, & indubium eſt ambitionem fuiſſe in morte Domini originem iſtorum, quorum gloriam Chriſtus Dominus in conſpectu hominum & verbis, & factis oſcurabat.

6 *Lib. 5. de ciuit. Dei c. 12. 10. 5.* AVGVSTINVS diſputat qua ratione Romanum Imperium, & auctum, & propagatum fuerit ea, ſcilicet de cauſa, quia cum Romani honorem ardentiſſime diligerent, pro quo mori & viuere voluerunt gloriam, & honorem, bonus & ignauus æque ſibi exoptant, ſed bonus via bona nititur, quæ virtus eſt. hoc inſitum habuiſſe Romanos, etiam deorum apud illos ędes indicant, quas coniunctiſſimas conſtituerunt virtutis & honoris pro dijs habentes, virtutem accipiẽtes pro medio ad conſequendum honorem, mali autem non habebant eam, quia honorem malis artibus conabantur adipiſci, ideſt, dolis atque fallacijs, de Catone autem narrant hiſtoriæ, quod quo minus petebat gloriam, eo magis illum ſequebatur cap. 13. ait, ſanius videt qui & amorem laudis vitium eſſe cognoſcit; vnde Horatius ait Mecænati ad reprimendam in eo dominandi libidem: latius regnes, auidum dominando ſpiritum, quam ſi Lybiam remotis gadibus iungas, & vterque Pœnus ſeruiat vni; huic ergo vitio nõ ſolum non reſiſtebant Romani, verũ etiam id excitandum atque accendendum eſſe cenſebant cap. 14. huic igitur cupiditati, melius reſiſtitur ſine dubitatione, quàm ceditur, tanto enim quiſque eſt Deo ſimilior, quanto ab hac immunditia mundior, quæ in hac vita, & ſi non funditus eradicatur ex corde, quia etiam bene proficientes animos tentare non ceſſat; ſaltem cupiditas gloriæ ſuperetur dilectione iuſtitiæ: tam enim eſt hoc vitium inimi- 7
cum piæ fidei, ſi maior in corde ſit cupiditas gloriæ quàm Dei timor vel amor, vt Dominus dicat, quomodo potestis credere, gloriam ab inuicem expectantes, & gloriam quæ à ſolo Deo eſt, non quærentes? item de quibuſdã, qui in eum crediderant, & verebãtur palam confiteri, ait Euangeliſta. dilexerunt gloriam hominum magis quàm Dei cap. 17. Tolle iactantiam, & omnes homines, quid ſunt niſi homines? quod ſi peruerſitas ſeculi admitteret, vt homines eſſent ſoli meliores, nec ſic pro magno haberi debuit honor humanus; quia nullius eſt ponderis fumus cap. 18. narrat factum Bruti, qui filios occidit, & in tantum malum deuenit, teſte Virgilio impellente honoris cupidine, ait enim. vicit amor patriæ, laudumq; immenſa cupido. *Ioan. 5.* *Ioan. 12.* *Aeneid. 6.*

8 IDEM exponens verſum. Beatus vir, qui non abijt in conſilio impiorũ, &c. & in cathedra peſtilentiæ non ſedit. ſic ait cathedram peſtilentiæ vocat regnum terrenum cum ſuperbia, quæ ideo cathedra peſtilentię recte intelligatur, quia non fere quiſquã eſt, qui careat amore dominandi, & humanam non appetat gloriam. peſtilentia enim eſt morbus late peruagatus, & omnes aut pene omnes inuoluens, qui & ſedere dicitur: quia redire non potuit, niſi a Deo liberatus. *In Pſal. 1. to. 8.*

9 IDEM exponẽs illa verba. Auerte ocu-

In Ps. 118. Beati immaculati & concione 32. oculos meos ne videant vanitatem, sic habet. Numquid quamdiu sumus in hoc mundo, possumus non videre vanitatem? omnis enim creatura vanitati subiecta est. sed vult Dominus ne propter vanitatem opera nostra faciamus *Psal. 118. Rom. 12.* in qua vanitate præcipuum locum obtinet amor laudis humanæ, propter quam multa magna fecerunt, qui magni in hoc sęculo vocati sunt; multumque laudati in ciuitatibus gentium, quærentes non apud Deum, sed apud homines gloriam, ad quam peruenientes receperunt mercedem suam. nã ab hac vanitate volens Dominus auertere oculos suorum ait. Attendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis, alioquin mercedem nõ habebitis apud patrem vestrum, qui in cęlis est: hi receperũt mercedem suam, nõ ęternam, quæ sanctis reposita est, sed temporalem, quã quærunt, qui contemplantur in suis operibus vanitatem: nõ quia ipsa laus humana culpanda sit: sed propter ipsam laudem bene operari, hoc est vanitatem in suis operibus intueri; non ergo sit finis nostri boni operis in laudibus hominum, sed ipsas ad Dei laudes referamus, à quo nobis datur, quicquid in nobis, sine laudantis errore laudatur. *Matt. 6.*

10 *Serm. 45. de verbis Domini sec. 16. Ioan. 5. Rom. 10.* IDEM ait, doctrina Pharisæorũ est, gloriam ab inuicem quærere, & gloriam quæ à solo Deo est non quærere. de his Apostolus Paulus dicit. Ignorantes Dei iustitiam, & suam volentes constituere, iustitiæ Dei non sunt subiecti. ignorare Dei iustitiam, & suam velle statuere, hoc est ab inuicem gloriam quærere, & gloriam, quæ a solo Deo est, non requirere. hoc est fermentum Pharisæorum, a quo Dominus cauere iubet.

11 *Hom. 30. in Genesim tom. 1. Gen. 11.* CHRYSOSTOMVS explicat illud ex cap. 11. Genesis. Dixit homo ad proximum suum venite ædificemus nobis ciuitatem, & turrim, cuius caput erit vsq; in cęlum, & celebremus nomen nostrum, antequam diuidamur in gentes, vbi sic habet. vide quomodo vanum viuendi consiliũ fit multorum malorũ occasio, & ędificabimus, &c. non scientes, q nisi Dominus ędificauerit domum, in vanum laborauerunt, qui ędificant eam. nobis ædificemus non Deo. vide, orc, quàm inualuit hoc malum, habentes adhuc recentem memoriam generalis in diluuio interitus, in tantam inciderunt insaniam, & ędificabimus ciuitatem, & turrim vsque ad cęlum. nomine cœli audacem illorum temeritatem per hyperbolem docet, & faciamus, inquit, nobis ipsis nomen. vidisti radicem mali? vt, inquit, perpetuam memoriam consequamur, vt nostri perpetuo memores sint posteri. tale erit nostrũ opus, vt numquam obliuioni tradatur. sunt multi etiam hodie, qui illos imitãtur, & talibus operibus celebrari volunt. alij splendidas domus ędificant, & lauacra, & porticus, quorum si aliquem rogaueris, quare ita laboret tam miser, tantosque pecuniarum faciat sumptus, eosque inutiles, nihil aliud audies, quàm hæc verba, vt immortalem seruet memoriam, & audiat, quod illius est hæc domus, hic ager; sed hoc non est tam laudem, quàm crimen sibi parere: nam statim ad hæc subiungẽtur, plurimarum contumeliarum verba. Domus hæc huius est, huius auari huius rapacis, huius viduarum, atque orphanorum spoliatoris. igitur hoc non est memoriam assequi, sed perpetuis objici criminibus, & etiam post mortem infamari, & spectatorum linguas acuere in blasphemiam, & infra. dixit Dominus non cessabunt, donec opere compleant, nihil eorum impetum, & ardorem morari poterit; sed omnia, quæ statuerunt secum, studebunt perficere, ni statim pro attẽtatis pœnas luant. confundamus eorum linguas, vt necessitate coacti finem imponant ambitioni. vt hinc efficaciter colligas ex multis huius peccati virus, & insaniam, & quòd difficillimam habet curationem. *Psal. 126.* 12 *Gen. 11.*

13 *In hom. de Absalõ persequente patres,* IDEM infra elegãter prosequitur insaniã filij sceleratissimi, q ob acquirẽdũ regnũ patris Dauid ex ambitione patrẽ conatur occidere, & vbi solatiũ patres,

trem edi- tres, & genitores præſidium inuenire
tione. debent, inueniũt mortem, cum beſtię, & mutæ pecudes pietatis in parentes iura conſeruent. innocentem perimere nefas eſt, patrem occidere ſcelus, Prophetam iugulare, facinus inauditum, & ante hoc tempus mortalibus cũctis ignotum, docet id quod natura nó nouit, cupit, quod pietas ipſa horreſcit, audet perficere, quod nouo ſupplicio Deus cogatur vindicare. furor parricidæ nulla re minuitur, nec frenatur, ſed ardeſcit in peius, & in maius accéditur, cupit facinus intentum feſtinanter implere, inſtantiſſime perpetrari, & quia Dauid ſanctus, & ſapiens optime nouerat ambitionis mala, & difficile eius eſſe remedium, fugiamus dixit nec enim aliter à facie Abſalom effugium nobis eſſe poterit, nec deſtitit ab incepto propoſito, donec arbor vlciſcitur tam immane crimen.

14 Hom. 73. in Matth. to. 2. IDEM explicans verba illa, quæ habentur Matt. 23. capite, vbi de Phariſæis dixit Chriſtus Dominus, quòd amant primos accubitus in menſis, ſalutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi, ſic habet; hæc enim & ſi minima eſſe videantur, magnorum tamen cauſa ſunt malorum; nam & ciuitates, & eccleſias ſæpe numero euerterunt, propterea nec à lachrymis abſtinere poſſum, cum primos iſtos conſeſſus, & ſalutationes audiam, ac in mentem veniat, quot quantaque hinc mala in Eccleſia Dei orta ſunt, quæ modo percenſeri opus non eſt, cum ſeniores ea quæ viderunt, moribus enarrare queant. tu autem conſidera, ibi maxime illos inanis fomenta gloriæ quęſiuiſſe, vbi iubebantur humiliores eſſe, in ſynagogis ſcilicet, quomodo ad docendos alios veniebant, ibi de primatu tractabant, cum principatus appetitio omnium malorum ſit cauſa. in ſolitudinibus ſunt homines, quorum alij dignitatibus præfulſerunt, alij diuitijs excelluerunt, qui omnes ſe vndique veſtitu, domo, miniſterijs, cęteris omnibus ad præcipuam humilitatem reduxerunt; omnia igitur quę eleuant homines, amictus, magnificentia ædium, ſplendor, miniſtrorum multitudo, quibus vel inuiti ad inſolentiam omnes detruduntur, iacent ibi humi proſtrati. ipſi ligna ſcindunt, ipſi accendunt ignem, ipſi coquunt, ipſi aduenis miniſtrant, nec præcipientem ibi aliquem videbis, nec cui præcipiatur, ſed omnes miniſtri ſunt, & ab vno quoque conuenarum pedes lauantur. Magnus eſt apud eos, qui vilia opera rapit; non dolet paruus quaſi contemptus, quippe cum qui contemnat nemo ſit, quòd ſi eſſet, iſtud erudiuntur maxime contemni, ſcilicet, deſpui, ac vilipendi, non verbis ſolum ſed etiam rebus. propterea magna ſibi ad virtutem facilitas, atque mirabilis præbetur, & ſic ambitioſum non qui de gloria contendit, ſed qui gloriam aſpernatur corrigere videtur; nam quanta contentio de primatu apud nos eſt; tantum apud eos certamen de contemnendo primatu eſt.

IDEM exponens illa verba Ioannis, quæ 12. capite habentur: Verumtamen ex principibus multi crediderunt in eum, ſed propter Phariſæos non confitebantur: dilexerunt enim gloriam hominum, magis quàm gloriam Dei, ſic habet, omnia quidem nobis fugienda neceſſario ſunt, quæ animam noſtram corrumpunt; ſed illa longe magis, quæ plura peccata ex ſe pariunt talis eſt gloriæ inordinatus amor ecce enim hi propter gloriæ cupiditatem, fidem contempſerunt. multi enim crediderunt, ſed non confitebantur Dominum, ne de ſynagoga eijcerentur, quod etiam ſuperius dixit. Quomodo poteſtis credere gloriam ab inuicem quærentes, & accipientes, & gloriam quæ à Deo eſt non quærentes: non ergo principes erant, ſed ſerui, ſeruiebant enim vltimam ſeruitutẽ hanc igitur beſtiam fugiamus. varia namque eſt, & multiformis, & vbique proprium virus diſſeminat, inde veſtimentorum copia, inde & ſeruorum examen, inde omnis neceſſitas contemnitur, in domibus, veſtibus, menſę ſplẽdore exceſſus dominatur. 15 Hom. 68. in Ioannẽ tom. 3. Ioan. 12. Ioan. 5.

IDEM dominandi amor, turpiſq; 16

I 3 lucri

Hom.2. super epistolā ad Titum. tom.4. luceri appetitus omne bonum perimũt
quemadmodum venti quidem feri, &
immanes, cum in serenum irruerint
pelagus, ipsum totum a fundo pertur-
bant, adeo vt & arena sæpius vndis im
misceatur, ita & fit, perturbationes, cũ
in animam irruperint, cuncta permi-
scent, & quæ superiora erant ad infi-
ma pertrahunt, excæcantque mentis
clarissimum lumen, atque in primis
gloriæ vesana cupido, quia honoris
esse negligentem, laudemque non affe
ctare multorum maximo labore indi-
get; magnæ philosophiæ, & animæ cu-
iusdam angelicæ, & quæ ipsum verti-
cem cardinis cęlestis attigerit, certum
argumentum, nullum profecto perni-
ciosius vitium, nulla magis violenta
perturbatio, & quæ ita ferme omni-
bus in locis obtineat, alibi amplius, at
que alibi minus, vbique tamen, quo-
ties te gloriæ desiderium tangit, fi-
nem considera, & eam nihil esse repe-
ries. inspice quantum in se habeat de-
trimenti, quantis, qualibusque priuet
bonis, nam labores quidem subijsti, &
pericula, dum ea consequeris, cæte-
rum fructibus, præmijsque caruisti,
qui fruitur honore mortali, ingentem
que ab hominibus consequitur glo-
riam, præter id, quod maioribus de-
bitis obnoxius est, in arrogantię sę-
pe tumorem tollitur, efficiturque ho-
17. minum seruus, deinde cum huiusmo-
di dominatus increuerit, plurima iam
agere cogitur, quæ non vult, scientes
igitur hoc, non quæramus honores,
immo eos, cum oblati fuerint, repel-
lamus, & abijciamus à nobis, & huius
modi concupiscentiam extinguere mo
dis omnibus studeamus anima enim
omnis quę honoris tenetur appetitu,
& gloriam ab hominibus quærit, non
videbit cęlorum regnum, non videbit
gloriam Dei, qui huiusmodi est, etiãsi
virtutis opus exerceat, receperunt
enim mercedem suam, nihil humana
Matt.6. gloria vilius, nihil abiectius, dic enim
obsecro, si videre contingat multitu-
dinem paruulorum, eorum, scilicet,
qui subiecti vberibus sint, nunquid ab
his gloriam cupis? ita te necesse est
gloriæ causa ad omnes homines affici.
quoties difficile existimas contemne-
re gloriam, ista tecum versa, si hanc
despexero, Deo ęqualis efficiar, pro-
tinusq; subibit contemptus ex animo,
neq; enim fieri potest, vt homo manci
pium gloriæ, non sit omnium seruus,
immo omnibus seruis abiectior, neq;
enim talia nostris imperamus seruis,
qualia illa his, qui ab ipsa capti sunt,
turpia, fœda, confusionisq; plenissima,
& loqui, & facere, & perpeti iubet, &
tunc maxime auget mandata, cum eos
sibi obedire perspexerit. fugiamus igi
tur huiusmodi seruitutem, quod fiet si
animaduertamus pręsentia omnia som
nium esse, & vmbram, quòd si ad men
tis celsitudinem euaserimus, nulla dif
ficultate, multitudinis negligemus ho
nores, atque ad cœlum animum diri-
gemus.

IDEM sic habet. in exordio quẽ 18
admodum sæui venti, in tranquillum *Hom.43.*
mare delati, totum ab imo subruunt, *ad populũ*
sic & ambiti o, excæcat mentis intui- *to.5.*
tum, nam pecunias contemnere, vo-
lenti satis est facile, honorem autem
a multis collatum despicere, multi la-
boris indiget, magnæ sapientiæ, ange-
licæ cuiusdam animæ ipsum cœlestis
testudinis verticem tangentis, non est
vitium, ita tyrannicum, & vbique do-
minans, cum gloriam concupiscis co-
gita, quòd eam sis assecutus, & disce
finem, & nihil inuenies. cogita quan-
tam ea res habeat iacturam, quot &
qualibus bonis priuet: labores quidẽ
sustinebit, atque pericula, fructibus
autem priuabitur, atque certaminum
præmijs, cogita, quòd multa sunt pe-
ricula, & eorum gloriam contemne,
qualia sint singula recense, & rem vsu
plenam videbis; homines licet lauda-
uerint, mox tamen accusant, vel inui-
dent, vel carpunt; sed hoc si non fece-
rint; nihil tamen omnino laudato pro-
sunt, ait. sicut auari quanto plura cę
perint, tanto pluribus egent, ita & am
bitiosi, quanto maiori funguntur ho-
nore, tanto plus concupiscunt, crescit
enim in eis morbus (morbus enim
est) morbus autem finem nescit; sed
cum.

cum habentem occiderit, tunc demum sistit, nonne vides ebriosos, quod semper sitiunt, morbus enim est, non naturæ cupiditas, sed ęgritudo peruersa, talis est inordinatus appetitus honoris, qui finem non habet.

19 *In libro cuius titulus est, constitutiones monasticæ ca. 25. to. 2.*

BASILIVS postquam in capite anteriori ostendit, q; religiosus debet viliora opera cum multa eligere promptitudine, & studio, hoc sciens, quòd quicquid propter Deum fit, non est paruum, sed magnum, & cęlo dignum, etiam si iumenta oneraria ad communem vtilitatem sequi oporteat, addit in cap. 25. quòd non conuenit honores, ac prærogatiuas quærere; si enim hic laborum, & rectefactorum retributiones quærit, vere miserabilis propter temporalia ęternorum damnum patieris, si vero delegerit, hic quidem decertare, in cœlo autem coronas ferre, non solum honores quærere non debet, sed eos etiam, qui dantur, recusare, & repellere, vt ne pręsens honor, gloriæ quæ illic est imminutio fiat, nam præsens vita tota operum, ac certaminum est, futura vero coronarum, ac retributionum, sicut Paulus dixit in alia vita sibi reseruatam coronam iustitiæ, non hic, sed in illa die reddet mihi iustus iudex, si itaque regnare vis in futuro, hic honorem ne quæras. Si seipsum exaltauerit monachus, grauem, & potentem habet humiliatorem, *2. Tim. 4.* & qui vsque ad orcum demergere potest, nullatenus ad præsentia pusillanimis sis, sed expecta probe exaltantem in futuro, expecta vesperam, vt Dominus vineæ vocet operarios, & reddat illis mercedem, quã accipere non debes, nec in meridie, nec in principio conductionis, nunc vero occupa extremum locum, vt tũc accipias primum; *Matt. 20.* ex quo loco colliges ambitionis mala, quando talia sunt pericula, tales in viris sanctis cõminationes, quando honor desideratur, aut quæritur.

20 *In tract. secundo in librum Iob tom. 2. Iob 2.*

ORIGENES: Sedebat, inquit, Iob super stercus omnes homines instruẽs, quia omnis terrena eorum gloria in putredinem, stercus atq; vermes conuertetur intendite, inquiens, omnes filij hominum, ad quantam miseriam terrena gloria deuoluitur, ad quantam sublimitatem terrena sublimitas immutatur, merito præsentia nullus aliquid ęstimet: nullus hæc quæ videntur quærat, sed ea quæ non videntur sustineat; & ipse sedebat super aceruum stercorum, plus sibi de ipsis vermibus, atque putredine, quã olim de regni gloria, atque multitudine populorum se circundantium complacens.

21 *Hom. 3. super Psalmũ 36.*

IDEM exponens illum versiculũ Inimici Domini mox, vt honorificati fuerint, & exaltati deficientes, quemadmodum fumus deficient, sic ait. docet nos sermo diuinus, quales sint honores sæculi huius; cum enim videris illum acceptis illius prouinciæ fascibus tumidum, alium consulatibus, & alium diuersis magistratibus elatum, considera quia deficientes, sicut fumus deficient; recordare etiam quantos in his honoribus videris, & vsque ad te quanta eos fastigia, conscendisse memineris, & vide si non omnes pene, posteaquã exaltati sunt, deiecti denuo *Luc. 14. & 18.* & prostrati, sicut fumus defecerunt; quia omnis, qui se exaltat humiliabitur.

22 *In hom. 2. super Psalmum 38. Esaia 59.*

IDEM exponens verba illa, Et tabescere fecisti, sicut araneam animam eius sic habet; ista verba ad id quod in Esaia scriptum legimus telas araneæ texuerunt, referri possunt, quia omnia quæ texit, & agit peccator, tam nihil scias esse, quàm sunt illa, quæ texit aranea, licet varia videantur, & composita, licet exquisita quadam arte digesta; quanta texuerunt illi diuites, qui ante nos fuerunt, qui diuitias varijs artibus, & callidis adinuentionibus congregabant, qui magistratus, qui honores, qui consulatus ambitione quærebant, isti omnes telas araneæ, texuerunt; tam enim vana, tam friuola, quã est araneæ textrina, fuerunt omnia, quæ gerebant, & propterea tabefactæ *Psal. 38.* sunt, sicut araneæ animæ eorum, & ideo subditur verumtamen vniuersa vanitas omnis homo viuens.

by Google

Hom. 2. super epistolã ad Titum. tom. 4. lucri appetitus omne bonum perimũt quemadmodum venti quidem feri, & immanes, cum in serenum irruerint pelagus, ipsum totum a fundo perturbant, adeo vt & arena sæpius vndis im misceatur, ita & sit, perturbationes, cũ in animam irruperint, cuncta permiscent, & quæ superiora erant ad infima pertrahunt, excæcantque mentis clarissimum lumen, atque in primis gloriæ vesana cupido, quia honoris esse negligentem, laudemque non affectare multorum maximo labore indiget; magnæ philosophiæ, & animæ cuiusdam angelicæ, & quæ ipsum verticem cardinis cœlestis attigerit, certum argumentum, nullum profecto perniciosius vitium, nulla magis violenta perturbatio, & quæ ita ferme omnibus in locis obtineat, alibi amplius, atque alibi minus, vbique tamen, quoties te gloriæ desiderium tangit, finem considera, & eam nihil esse reperies. inspice quantum in se habeat detrimenti, quantis, qualibusque priuet bonis, nam labores quidem subijsti, & pericula, dum ea consequeris, cæterum fructibus, præmijsque caruisti, qui fruitur honore mortali, ingentemque ab hominibus consequitur gloriam, præter id, quod maioribus debitis obnoxius est, in arrogantię sępe tumorem tollitur, efficiturque hominum seruus,
19 deinde cum huiusmodi dominatus increuerit, plurima iam agere cogitur, quæ non vult, scientes igitur hoc, non quæramus honores, immo eos, cum oblati fuerint, repellamus, & abijciamus à nobis, & huiusmodi concupiscentiam extinguere modis omnibus studeamus anima enim omnis quę honoris tenetur appetitu, & gloriam ab hominibus quærit, non videbit cęlorum regnum, non videbit gloriam Dei, qui huiusmodi est, etiãsi virtutis opus exerceat, receperunt enim mercedem suam, nihil humana
Matt. gloria vilius, nihil abiectius, dic enim obsecro, si videre contingat multitudinem paruulorum, eorum, scilicet, qui subiecti vberibus sint, nunquid ab his gloriam cupis? ita te necesse est gloriæ causa ad omnes homines affici. quoties difficile existimas contemnere gloriam, ista tecum versa, si hanc despexero, Deo ęqualis efficiar, protinusq; subibit contemptus ex animo, neq; enim fieri potest, vt homo mancipium gloriæ, non sit omnium seruus, immo omnibus seruis abiectior, neq; enim talia nostris imperamus seruis, qualia illa his, qui ab ipsa capti sunt, turpia, fœda, confusionisq; plenissima, & loqui, & facere, & perpeti iubet, & tunc maxime auget mandata, cum eos sibi obedire perspexerit. fugiamus igitur huiusmodi seruitutem, quod fiet si animaduertamus pręsentia omnia somnium esse, & vmbram, quòd si ad mentis celsitudinem euaserimus, nulla difficultate, multitudinis negligemus honores, atque ad cœlum animum dirigemus.

IDEM sic habet. in exordio quẽ 18
admodum sæui venti, in tranquillum Hom. 43.
mare delati, totum ab imo subruunt, ad populũ
sic & ambitio, excæcat mentis intui- to. 5.
tum, nam pecunias contemnere, volenti satis est facile, honorem autem a multis collatum despicere, multi laboris indiget, magnæ sapientiæ, angelicæ cuiusdam animæ ipsum cœlestis testudinis verticem tangentis, non est vitium, ita tyrannicum, & vbique dominans, cum gloriam concupiscis cogita, quòd eam sis assecutus, & disce finem, & nihil inuenies. cogita quantam ea res habeat iacturam, quot & qualibus bonis priuet: labores quidẽ sustinebit, atque pericula, fructibus autem priuabitur, atque certaminum præmijs, cogitá, quòd multa sunt pericula, & eorum gloriam contemne, qualia sint singula recense, & rem vsu plenam videbis; homines licet laudauerint, mox tamen accusant, vel inuident, vel carpunt; sed hoc si non fecerint; nihil tamen omnino laudato prosunt, ait. sicut auari quanto plura cęperint, tanto pluribus egent, ita & ambitiosi, quanto maiori funguntur honore, tanto plus concupiscunt, crescit enim in eis morbus (morbus enim est) morbus autem finem nescit; sed cum.

ized by Google

eum habentem occiderit, tunc demum sistit, nonne vides ebriosos, quod semper sitiunt, morbus enim est, non naturæ cupiditas, sed ęgritudo peruersa, talis est inordinatus appetitus honoris, qui finem non habet.

19 *In libro cuius titulus est. constitutiones monastica ca. 25. to. 2.*

BASILIVS postquam in capite anteriori ostendit, ꝙ religiosus debet viliora opera cum multa eligere promptitudine, & studio, hoc sciens, quòd quicquid propter Deum fit, non est paruum, sed magnum, & cęlo dignum, etiam si iumenta oneraria ad communem vtilitatem sequi oporteat, addit in cap. 25. quòd non conuenit honores, ac prærogatiuas quærere, si enim hic laborum, & recte factorum retributiones quærit, vere miserabilis propter temporalia ęternorum damnum patieris, si vero delegerit, hic quidem decertare, in cœlo autem coronas ferre, non solum honores quærere non debet, sed eos etiam, qui dantur, recusare, & repellere, vt ne pręsens honor, gloriæ quæ illic est imminutio fiat, nam præsens vita tota operum, ac certaminum est, futura vero coronarum, ac retributionum, sicut Paulus dixit in alia vita sibi reseruatam coronam iustitiæ, non hic, sed in illa die reddet mihi iustus iudex, si itaque regnare vis in futuro, hic honorem ne quæras. Si seipsum exaltauerit monachus, grauem, & potentem habet humiliatorem, & qui vsque ad orcum demergere potest, nullatenus ad præsentia pusillanimis sis, sed expecta probe exaltantem in futuro, expecta vesperam, vt Dominus vineæ vocet operarios, & reddat illis mercedem, quã accipere non debes, nec in meridie, nec in principio conductionis, nunc vero occupa extremum locum, vt tũc accipias primum; ex quo loco colliges ambitionis mala, quando talia sunt pericula, tales in viris sanctis cõminationes, quando honor desideratur, aut quæritur.

2. Tim. 4. *Matt. 20.*

20 *In tract. secundo in librum Iob tom. 2. Iob 2.*

ORIGENES: Sedebat, inquit, Iob super stercus omnes homines instruẽs, quia omnis terrena eorum gloria in putredinem, stercus atq; vermes conuertetur intendite, inquiens, omnes filij hominum, ad quantam miseriam terrena gloria deuoluitur, ad quantam sublimitatem terrena sublimitas immutatur, merito præsentia nullus aliquid ęstimet: nullus hæc quæ videntur quærat, sed ea quæ non videntur sustineat; & ipse sedebat super aceruum stercorum, plus sibi de ipsis vermibus, atque putredine, quã olim de regni gloria, atque multitudine populorum se circundantium complacens.

21 *Hom. 3. super Psalmũ 36.*

IDEM exponens illum versiculũ Inimici Domini mox, vt honorificati fuerint, & exaltati deficientes, quemadmodum fumus deficient, sic ait. docet nos sermo diuinus, quales sint honores sæculi huius; cum enim videris illum acceptis illius prouinciæ fascibus tumidum, alium consulatibus, & alium diuersis magistratibus elatum, considera quia deficientes, sicut fumus deficient; recordare etiam quantos in his honoribus videris, & vsque ad te quanta eos fastigia, conscendisse memineris, & vide si non omnes pene, posteaquã exaltati sunt, deiecti denuo & prostrati, sicut fumus defecerunt; quia omnis, qui se exaltat humiliabitur.

Luca 14. & 18.

22 *In hom. 2. super Psalmum 38. Esaia 59.*

IDEM exponens verba illa, Et tabescere fecisti, sicut araneam animam eius sic habet; ista verba ad id quod in Esaia scriptum legimus telas araneæ texuerunt, referri possunt, quia omnia quæ texit, & agit peccator, tam nihil scias esse, quàm sunt illa, quæ texit aranea, licet varia videantur, & composita, licet exquisita quadam arte digesta; quanta texuerunt illi diuites, qui ante nos fuerunt, qui diuitias varijs artibus, & callidis adinuentionibus congregabant, qui magistratus, qui honores, qui consulatus ambitione quærebant, isti omnes telas araneæ, texuerunt; tam enim vana, tam friuola, quã est araneæ textrina, fuerunt omnia, quæ gerebant, & propterea tabefactæ sunt, sicut araneæ animæ eorum, & ideo subditur verumtamen vniuersa vanitas omnis homo viuens.

Psal. 38.

ized by Google

Lib. 8. moraliū in ca. 8. Iob c. 27 Iob 8. GREGORIVS exponit verba, illa Innitetur super domum suam, & non stabit, ait. Domus nostra, est res qualibet, quam per dilectionem inhabitat animus. in eo enim quod diligimus, requiescimus. domus hypocritæ est delectatio fauoris, quam quasi quietus inhabitat; quia per cuncta sua opera ad hanc se intra animum reclinat: sed stare domus hæc non valet; quia laus cum vita preterit, & humanus fauor in iudicio non subsistit, vanis fauoribus decipitur, fulciet eā, *Iob c. 8.* & non consurget: quia a terra nusquā animum leuauit, sed in appetitu temporalis glorię iacet.

23 *Lib. 2. moraliū c. 14.* IDEM exponens verba illa, ipsius Iob. Memoria vestra comparabitur cineri, sic ait. Omnes, qui cogitatione terrena huic sęculo conformantur, per omne quod agunt, huic mūdo relinquere sui memoriam conantur. alij bellorum titulis, alij altis ędificiorum menibus, alij disertis doctrinarum sęcularium libris instanter elaborant, sibique memoriæ nomen ædificant, sed cum ipsa ad finem celerius vita percurrat, quid in ea fixum stabit, quando & ipsa celeriter mobilis pertransit? aura etenim cinerem rapit, sicut scriptum est; Non sic impij non *Psal. 1.* sic, sed tamquam puluis, quem proijcit ventus à facie terrę, recte ergo stultorum memoria cineri comparatur: quia illic ponitur, vbi ab aura rapiatur. quantumlibet enim quisq; pro facienda gloria sui nominis elaboret, memoriam suam, quasi cinerem ponit, quia hinc citius ventus mortalitatis rapit; quo contra de iusto scriptum *Psal. 111.* est. In memoria ęterna erit iustus, qui nomen suæ memoriæ in ęternitate figit, & redigentur in lutum ceruices vestræ, quod fit cum elata caro ta*Iob 13.*bescit in putredine; intueamur enim qualia in sepulchris iaceant diuitum cadauera, quæ illa in extincta carne sit imago mortis, quę tabes corruptionis, & certe ipsi erant, qui extollebantur honoribus, habitis rebus tumebāt despiciebant cęteros, sed in lutum ceruix redacta est, quia despecti iacēt in putredine, qui tumebant in vanitate, in lutum ceruix redigitur: quia quantum carnis potentia valeat, tabes corruptionis probat.

IDEM scribens de onere curę pastoralis, plangit se in dignitate positum, & ait. Nihil in hoc mundo appetens, nil pertimescens, videbar mihi in quodam rerum vertice stare, ita vt in me plene impletum crederē, quod pollicente Domino ex Propheta didicissem. sustollam te super altitudines terræ. super enim altitudinem terræ sustollitur, qui & ipse, quæ alta, & gloriosa, præsentis videntur sæculi, per mentis despectum calcat; sed repente ad terrores pauoresque corrui: quia recte dicere possum, veni in altitudinem maris, & tempestas demersit me. Redire post causas ad cor desidero, sed vanis ab eo cogitationum tumultibus exclusus redire nō possum, & stultis pressus cogitationibus clamare cōpellor, Cor meum dereliquit me, pressus in hoc onere tumultuum sæcularium negociorum, ex eis me esse video, de quibus scriptum est, Deiecisti eos, dum alleuarentur. Non dicit, postquam eleuati sunt, sed dum alleuarentur, quia praui quique, dum temporali honore suffulti, foris videntur surgere, intus cadunt. alleuatio ergo ipsa ruina est, quia dum gloria falsa subnixi sunt, à gloria vera euacuantur. hinc iterum dicit, deficientes quemadmodum fumus deficiēt; fumus quippe ascendendo deficit, & sese dilatando euanescit, & vnde ostenditur, vt altus sit, inde agitur, vt non sit, vt scriptum est, Deus meus pone illos, vt rotam. Rota quippe ex posteriori parte attollitur, & in anterioribus cadit. nam cum peccator in hac vita gloriam percipit, quam relinquit, ab illa cadit, quæ post hanc venit, Vide ex his ambitionis, & pericula, & mala, si quidem in honore & dignitate à Deo collata tot reperiuntur pericula, & tot insunt viris sanctis metus, & terrores.

24 *Lib. 1. epis. c. 5. et 5.*

Isai. 58.

Psal. 68.

Psal. 39.

Psal. 72.

Psal. 36.

Psal. 82.

26 *In serm. 2. Ascēsionis.* BERNARDVS sic habet. O peruersitas, o abusio filiorum Adam; quia cū ascen-

aſcendere difficillimum ſit, deſcendere autem facillimum, ipſi & leuiter aſcendunt, & difficilius deſcendunt, parati ad honores, & celſitudines graduum Eccleſiaſticorum, ipſius etiam angelicis humeris formidandos.

27 *Serm. 6. in Pſalmũ qui habitat.*

IDEM exponens verſiculum Pſalmi. A ſagitta volante in die, &c. ſic habet, ambitio ſubtile malum, ſecretum virus, peſtis occulta, doli artifex, mater hypocriſis, liuoris parens, vitiorum origo, criminum fomes, virtutum ærugo, tinea ſanctitatis, excæcatrix cordium, ex remedijs morbos creans, generans ex medicina languores, quantos hoc negotium perambulans in tenebris tradi fecit in tenebras exteriores, veſte ſpolians nuptiali, & virtutũ exercitia fructu pietatis euacuans, quantos peſtis hæc nequiter ſupplantatos, turpiter quoque deiecit, quid vero hunc fouet vermem? nihil aliud quam mentis alienatio, & obliuio veritatis? veritas negocium arguit tenebrarum, & dicit, quid prodeſt homini ſi vniuerſum mundum lucretur, ſe autem perdat? & alibi: potentes potenter tormenta patientur, hæc eſt quæ ſedula ſuggeſtione reducit in mentẽ, quàm ſit in ambitu friuola conſolatio, graue iudicium vſus breuis, finis ignotus, tertia Domini tentatio de ambitione fuit, quando omnia regna mundi promiſit, ſi cadens adoraret eum. Videsne, quòd ambitionis via, adoratio diaboli eſt; quia videlicet ad honores, & gloriam mundi perueniendum, ſuis ille adoratoribus pollicetur.

Matt. 16. *Sap. 6.* *Matt. 4.*

28 *In ſerm. de triplici gloria.*

IDEM exponens verba Pauli, Qui gloriatur in Domino glorietur, ſic ait, nouerat Apoſtolus gloriam propriam eſſe creatoris, qui dicit, Gloriam meam alteri non dabo, ſed conſiderauit rationalem creaturam adeo affectare gloriam, vt aut vix, aut nunquam ab hoc compeſci deſiderio poſſit, propterea ſecundum datam ſibi a Deo ſapientiam, ſaluberrimum adinuenit conſilium dicens, quandoquidem perſuaderi a nobis non poteſt, non gloriari, ſaltem qui gloriatur, in Domino glorietur.

Iſa. 42.

29 *Ser. 47. ex paruis.* *Prou. 25.*

IDEM explicans locum Prouerbiorum, Mel inueniſti, noli multum comedere, ne forte ſatiatus euomas illud, ſic habet, poteſt hoc in loco non incongrue mellis nomine fauor humanæ laudis intelligi, meritoque non ab omni, ſed immoderato mellis huius edulio prohibemur, immoderato enim melle immoderatius veſcitur quiſquis apponens omnino cor ſuum fauore humanæ laudis inflatur, incraſſatur, impinguatur, a quo ſe Propheta ſanctus cuſtodiri deprecatur a Domino, cum ait, Oleum autem peccatoris non impinguet caput meum, vis noſſe, quando euomat immoderatus epulator mellis edulium? quando ex laudibus, quibus ſatiatur, non alium fructum quærit ſed fauore contentus humano, ſic multa cum anxietate euomit, quod cũ pernicioſa delectatione comedit, cum alium quemlibet laudari audiens inuidia contabeſcit, mens enim dedita vanitati, & arrogantia tumens, laudem alterius ſuam reputat vituperationẽ.

Pſal. 140.

30 *In epiſtola 341. quam miſit ad quoſdam monach.*

IDEM ſic habet, quem enim ambitioſum vidimus aliquando contentum adeptis dignitatibus, ad alias non anhelare?

31 *Libro 3. de cõſideratione ad Eugenium.*

IDEM loquens de ambitione, ſic ait, quomodo Eccleſiam Catholicam, quaſi totam hoc virus infecit? nam dum & in ipſa quique quę noſtra ſunt quærimus; ſit vt inuicem inuidentes, inuicem prouocantes exerceamur ad odia, animemur ad iniurias, armemur ad lites, cauillemus ad dolos, feramur ad detractiones, prorumpamus ad maledicta, opprimamur a fortioribus, opprimamus infirmiores, o ambitio ambientium crux, quomodo omnes torquens omnibus places? nil acerbius cruciat, nil moleſtius inquietat, nil tamen apud miſeros mortales celebrius negocijs eius, an non vocibus eius veſtrum tota die palatium reſonat? an non quæſtibus eius tota legum, canonumq; diſciplina inſudat? an non ſpolijs eius omnis Italia inhiat inexplebili auiditate rapacitatis, quid ita tua ſpiritualia ſtudia non ſaltim intercidit, ſed abſcidit?

AM-

32 *Li.5.Hexa meronc.15. tom.1.* AMBROSIVS postquam de gruibus dixerat, quòd habent vigilias, & labores partitos & quòd in volatu ordinem seruant, &c. sic ait, quid hoc pulchrius, & laborem omnibus, & honorem esse communem? antiquę hoc reipublicæ munus, & instar liberæ ciuitatis est, sic ab initio acceptam a natura exemplo auium politiam homines exercere cœperunt, vt communis esset labor, communis dignitas, per vices singuli partiri curas discerent, obsequia, imperiaque diuidere, nemo esset honoris exors nullus immunis laboris, hic erat pulcherrimus rerum status, neque insolescebat quisquam perpetua potestate, nec diurno seruitio frangebatur, nemo audebat alium seruitio premere, cuius sibi successuri honorem, mutua forent subeunda vestigia, nemini labor grauis, quem dignitas secutura releuaret, sed postquam dominandi libido vendicare cępit indebitas, & susceptas nolle, deponere potestates, posteaquam nõ ordo factus est suscipiendæ potentiæ, sed studium indicandę cępit etiam ipsa laboris functio durius sustineri, & quę non est voluntaria cito locum relinquit incuriæ, &c.

Angelorum excellentia, & custodia ex qua non paruæ repertat commoda homo, si velit. Cap. XXI.

1 *In cap. 66. Isaia to. 4.* HIERONYMVS exponens illa verba, Et adducent fratres vestros de cunctis gentibus donum Domino in equis, & in quadrigis & in lecticis, & in mulis, & in carrucis ad montem sanctum meum Hierusalem, dicit Dominus, sic ait, equos, & quadrigas, & lecticas, & mulos, atque carrucas, & *Abac.3.* diuersi generis vehicula, angelica possumus intelligere ministeria, de quibus alibi ad Deum dicitur, ascende super equos tuos, & equitatio tua salus, his equis, curribus, & quadrigis Elias *4. Reg. 2.* raptus ad cœlum est, & Eliseus circundari se atque seruari nescienti puero demonstrauit, & Zacharias vidit in nocte, ecce vir ascendens super equum rufum, & ipse stabat in medio duorum montium vmbrosorum, & post eum equi rufi, & nigri, & varij, & albi, & dixi, inquit, qui sunt isti Domine? & ait ad me Angelus qui loquebatur in me, ego ostendam tibi, qui sint isti, & respondit vir qui stabat in medio montium, & ait ad me, isti sunt quos misit Dominus, vt perambulent terram. Io- *Cap. 19.* annes quoque in Apocalypsi hæc se vidisse testatur, vidi cęlum apertum, & ecce equus albus, & qui sedebat super eum vocabatur fidelis, & verus, & iustitia iudicans, & bellator, oculi autẽ eius quasi flamma ignis, & super capita eius diademata plurima, &c. & exercitus in cœlo sequebatur eum in equis albis vestitus bysso albo, atque mundissimo, ex quo hoc intellige, quod diuersa vehicula, quibus homines adducuntur ad fidem, Angeli sint. quòd autem vnusquisque nostrum habeat An- *Matt. 18.* gelos, multæ scripturæ docent, e quibus illud est, nolite contemnere vnum ex his pusillis, quia Angeli eorum vident quotidie faciem Patris, qui est in cœlis, & puella Rhode Petrum Apostolum nunciante, alij Angelum ipsius esse credebant *Actuũ 12.*, sin autem hoc de minimis dicitur, quanto magis, & de omnibus sanctis sentiendum est? iuxta illud quod scriptum est. Circũdat Angelus *Psal. 33.* Domini in circuitu timentium eum, & Iacob de se loquitur, Angelus qui liberauit me, isti sunt qui ascendunt, & descendunt super filium hominis.

2 *In cap. 30. Hieremiæ locum illũ.* IDEM locum illum, Omnes amatores sui obliti sunt tui, te non quærent, interpræstatur de Angelis quorum præsidijs priusquã offenderes Dominum vallabaris, te non quęrent, &c.

3 *In cap 8. Danielis. tom. 4.* IDEM exponens illa verba, Et factum est cum viderem ego Daniel visionem, & quęrerem intelligentiam, & stetit in cõspectu meo quasi species viri, & audiui vocem viri inter Vlai, & clamauit, & ait Gabriel, fac intelligere istam visionem, sic habet, virum istum, qui præcepit Gabrieli, vt Danielem faceret intelligere visionem In

dæi Michaelem autumant, conſequenter auté, quia viſio de prælijs erat Gabriel, qui præpoſitus eſt prælijs huic officio mancipatur, Gabriel enim in linguam noſtram veritur fortitudo, vel robuſtus Dei, vnde & eo tempore quo erat Dominus naſciturus, & indicturus bellum dæmonibus, & triumphaturus de mundo. Gabriel venit ad Zachariam, & ad Mariam, vbicumque autem medicina, & ſanatio neceſſaria eſt Raphael mittitur, qui interpretatur curatio, vel medicina Dei, hoc ſignificante, quòd in Deo ſit medicina vera, porro vbi populo proſpera promittuntur, & propiriatio nobis neceſſaria eſt Michael dirigitur, qui interpretatur, quis ſicut Deus, vt ſcilicet intelligatur, quòd propitiationem nullus poſſit dare niſi Deus.

4 In cap. 10. IDEM exponens ille verba, Ego Daniel lugebam trium hebdomadarũ diebus, &c. Et ecce manus tetigit me, & erexit me ſuper genua mea, &c. & dixit ad me Daniel, &c. quia ex die primo, quo poſuiſti cor tuum ad intelligendum, vt te affligeres in conſpectu Dei tui exaudita ſunt verba tua, & ego ingreſſus ſum ad verba tua, princeps autem regni Perſarum reſtitit mihi, ſuper quæ verba, ſic ait, quæritur ſi ſtatim exauditus eſt, cur non ſtatim ad eum miſſus ſit Angelus? data eſt ei per moram occaſio amplius Deum deprecandi, vt ex eo, quod plus deſiderat, per laborem plus audire mereatur, quòd autem ait: ego ingreſſus ſum ad verba, hunc habet ſenſum, poſtquam tu cœpiſti bonis operibus, & lachrymis, atque ieiunio, Dei inuocare miſericordiam, & ego accepi occaſionem, vt ingrederer in conſpectu Dei, & orarem pro te, princeps autem regni Perſarum reſtitit mihi. Videtur mihi hic eſſe Angelus, cui Perſis credita eſt, iuxta illud quod in Deuteronomio legimus, quando diuidebat altiſſimus gentes, & diſſeminabat filios Adam, ſtatuit terminos gentium iuxta numerũ Angelorum Dei, iſti ſunt principes, de quibus & Paulus loquitur. Sapientiã loquimur inter perfectos, quam nullus principum ſæculi huius cognouit, reſtitit autem princeps, ideſt Angelus Perſarum faciens pro cedita ſibi prouincia, ne captiuorum omnis populus dimitteretur, enumerans peccata populi Iudæorum, quòd iuſte tenerentur captiui, & dimitti non deberent, reſiſtente Perſarum Angelo precibus tuis, & meæ legationi, qui orationes tuas Deo offerebam, venit in adiutorium mihi Angelus Michael, qui preeſt populo Iſrael.

Deut. 32.

1. Cor. 2.

IDEM ſic exponit locum illum, Aqua frigida animę ſitienti, & nũcius bonus de terra longinqua, aqua frigida, quę ſitientis ardorem extinguit, & nuncius de longe, venienſque noua quælibet, & inopinata gaudia portat, aſſimilantur, quia & dulcedo diuinæ viſionis animam diu deſiderantem conſolatur, atque ab æſtu præſentium tribulationum liberam reddit, & Angeli quotidie de terra longinqua, hoc eſt a ſuperna patria deſcendentes in mundum, iuſtos vel inter tentationes ſpe cœleſtium roborant, vel finitis tentationum certaminibus, ad palmam perpetuæ retributionis inducunt. 5 In cap. 25. Prouerbiorum to. 8.

AVGVSTINVS ſic habet, vbi de mundi conſtitutione ſacræ litteræ loquuntur cœli nomine creati Angeli intelliguntur, vel cum dicitur, fiat lux. 6 Lib. 11. de ciu. Dei c. 9 tom. 5.

IDEM exponens verba illa, Sitiuit in te anima mea ſic habet, modo Angeli non ſitiunt, quomodo nos, non eſuriunt, quomodo nos, ſed habent ſaginam veritatis lucis immortalis ſapientiæ, ideo beati ſunt, & de tãta beatitudine quia in illa ſunt ciuitate Hieruſalem cœleſti, vnde nos modo peregrinamur, attendunt nos peregrinos, & miſerantur nos, & iuſſu Domini auxiliantur nobis, vt ad illam patriam communem aliquando redeamus, & ibi cum illis fonte dominico veritatis, & æternitatis aliquando ſaturemur. In Pſal. 62 to. 8.

IDEM ſic dicit, facis Domine Angelos tuos ſpiritus propter me, quibus mandaſti, vt cuſtodiant me in omnibus vijs meis, ne forte offendam ad lapidem pedem meum, hi enim ſunt cuſtodes 7 In lib. Soliloquiorum tom. 9. Pſal. 130.

stodes super muros ciuitatis tuæ nouę
Psal. 90. Hierusalem, & mõtes in circuitu eius
Psal. 124. vigilantes, & custodientes vigilias no
Isa. 62. ctis super gregem tuum, ne quando ra
Luce 2. piat, vt leo animas nostras, dum non es
set, qui eriperet ille antiquus serpens
aduersarius noster diabolus, qui vt
leo rugiens semper circuit quærens
1. Pet. 5. quem deuoret, hi sunt ciues beatæ ci-
uitatis supernæ Hierusalem, quæ sur-
sum est mater nostra, in ministerium
missi propter eos, qui hereditatem ca-
piunt salutis, vt eos liberent ab inimi-
cis suis, & custodiant in omnibus vijs
suis, confortent quoque, & moneant,
& orationes filiorum tuorum deferãt,
& offerant in conspectu gloriæ maie-
statis tuæ, diligunt nempe conciues
suos, & quos suæ ruinæ scissuras in-
staurare expectant, ideoque magna cu
ra, & vigilanti studio assunt nobis, om
nibus horis, & locis succurrentes, &
prouidentes necessitatibus nostris, &
solliciti discurrentes inter nos, & te
Domine gemitus nostros, atque suspi-
ria referentes ad te, vt impetrent no-
8 bis facilem tuæ benignitatis propitia-
tionem, & referant ad nos desideratam
tuæ gratiæ benedictionem, ambulant
enim nobiscũ in omnibus vijs nostris,
intrant, & exeunt nobiscum attente
considerantes, quàm pie, quàmque ho
neste in medio prauæ nationis conuer
semur, quantoque studio, & desiderio
quæramus regnum tuum, & iustitiam
eius, adiuuant laborantes, protegunt
quiescentes, hortantur pugnantes, co-
ronant vincentes, congaudent gauden
tibus de te, compatiuntur patiẽtibus,
grandis est eis cura de nobis, magnus
est affectus dilectionis eorũ erga nos,
& hoc totum propter honorẽ tuę inę-
stimabilis charitatis qua dilexisti nos,
diligunt enim, quos tu diligis, custo-
diunt quos tu custodis, & deserunt,
quos tu deseris, nec diligunt operan-
tes iniquitatem, quoniam & tu odisti
omnes operantes iniquitatem. Quo-
Psal. 5. ties bene agimus gaudent Angeli, &
tristantur dęmones, quoties vero a bo
no deuiamus, diabolum lætificamus,
& Angelos tuos suo gaudio defrauda-
mus. Gaudium est enim eis super vno
peccatore pœnitentiam agente, sed dia *Luce 15.*
bolo super vno iusto pœnitentiam de-
ferente, da igitur, da Pater eis semper
gaudere de nobis, vt & tu semper per
eos lauderis in nobis, & nos cum eis
in unum ouile tuum adducamur, ut
confiteamur simul nomini sancto tuo,
hæc ipse commemorans coram te con
fiteor laudans te, quoniam beneficia
tua magna sunt hæc, quibus nos hono
rificasti, dans nobis Angelos tuos spi-
ritus in ministerium nostrum, dede-
ras enim quicquid cœli ambitu conti-
netur, & quasi non reputas ea quę sub
cęlo sunt, nisi adderes ea quæ sunt su-
per cęlos, laudent te de hoc Domino
omnes Angeli tui.

CHRYSOSTOMVS expo- 9
nens uerba illa, Pacificans per sangui- *Hom. 3. in*
nem suum, siue quę in terra, siue quæ *epistolā ad*
in cœlis sunt, sic ait, quæ in cœlis sunt *Colossenses*
quomodo Christus pacificauit? an & *tom. 4.*
illic bellum erat, & pugna? quid est
ergo? dissidebat a cœlo terra, hostili-
ter aduersabantur hominibus Angeli,
Dominum suum contemni videntes,
restaurauit omnia, quomodo? transtu-
lit illuc hominem, restituit illis inimi
cum, ea demũ profunda, ac solida pax
est, Angeli deinceps in terra rursus ap
parent, vis discere quanto odio olim
Angeli fuerint aduersus homines, ad
supplicium mittebantur contra Israe-
lem, contra Dauidem, contra Sodomi-
tas, in Vallem fletus, at nunc non ita,
sed e diuerso in terra concinerunt ve-
hementer gaudentes, & istos deduxit
ad homines, & homines reduxit ad cę-
lum, Angelos Deus primum deduxit
ad nos, & tunc hominem euexit ad ip-
sos, Angelum habet vnusquisque cre-
dentium, si ergo Angelos habemus so
brij simus, tamquam si pædagogi qui-
dam nobis adessent.

BASILIVS exponens versicu- 10
lum illum, Immittet Angelus Domini *In Psal. 33*
in circuitu timentium eum, & eripiet *hom. 9.*
eos sic ait, dixerat regius Vates, iste
pauper clamauit, & Dominus exaudi-
uit eum, quis igitur est modus per quẽ
liberatur pauper? immittet se Angelus
Domi-

Domini in circuitu timentium eum. omni credenti in Dominum Angelus aſſidet, ſi non ipſum nos per praua opera fugauerimus; quemadmodum enim apes fugat fumus, & columbas graueolentia expellit, ſic cuſtodem vitæ noſtræ Angelum, lachrymoſum, & graueolens abigit peccatum, ſi habueris in anima opera angelica cuſtodia digna, Deus neceſſario conſtituit tibi cuſtodes, & protectores, & Angelorum cuſtodia te munit. conſidera vero quanta eſt Angelorum natura, nam toti exercitui, & conferto multorum hominum ordini, vnus Angelus aſſimilatur; propter magnitudinem igitur cuſtodientis te, Dominus totum exercitum tibi largitur, propter fortitudinem vero Angeli, velut muro te munit, vndiquaque ipſius tutela: hoc enim ſignificat in circuitu. quemadmodum enim vrbiū muri, in circuitu omnibus circumſiti, vndiquaq; hoſtium inſultus arcent; ſic etiam Angelus, & a fronte, & a tergo cuſtodit, & neq; vtriuſque lateris partes incuſtoditas relinquit, propterea cadent a latere tuo
Pſal. 90. mille, & decem millia a dextris tuis, ad te autem non appropinquabit ne plaga quidem alicuius hoſtis, quoniā Angelis ſuis mandauit de te.

11 *Hom. 10. in Pſal. 37.* IDEM exponens illa verba, Amici mei, & proximi mei aduerſum me adpropinquauerunt & ſteterunt, ſic habet. quia lumen oculorum meorum me deſolatum reliquit, qui prius amici, & proximi mei erant, qui omni tēpore mihi familiares fuerant, me relicto de longe ſteterunt, mecum viuere nolentes, eminus deflentes, velut veriſimile eſt, amici calamitatem. iſti Angeli ſunt boni, & miniſtri Dei, ex hominum ſalute gaudium capere aſſueti, ſiquidem ob peccatorem pœnitentē in cœlis gaudium exoritur. & hi igitur omnes Dauidis amici, iuxta peccati ipſius tēpus receſſerunt aduerſantes, nō tamen ipſum penitus relinquebāt. verum eminus flentes lugebant, quod ipſum ſane etiam docet dicens, Amici mei, & proximi mei aduerſum me appropinquauerunt, & ſteterunt.

ORIGENES ſic loquitur. Angeli in cęlo de profectibus hominum gloriātur; ipſi enim velut procurationem animarum noſtrarum tenent, quibus dum adhuc paruuli ſumus, velut tutoribus, & actoribus committimur vſque ad præfinitum tempus a Patre. & ipſi ergo nunc de profectu vniuſcuiuſque noſtrum dicunt, quia nunc cognoui, quod timeas Deum. 12 *Hom. 9. circa c. 22. Geneſis.*

IDEM ſic ait. adeſt vnicuique noſtrum, etiam minimis, qui ſunt in Eccleſia Dei, Angelus bonus, Angelus Domini qui regat, qui moneat, qui gubernet, qui pro actibus noſtris corrigendis, & miſerationibus expoſcendis quotidie videat faciem Patris, & iterum ſecundum ea quæ Ioannes in Apocalypſi ſcribit, vnicuique eccleſię generaliter Angelus præeſt, qui collaudatur pro bene geſtis populi: ſi autem homo non acquieſcat monitis Angeli, qui ſibi deputatus eſt ad ſalutem, auferetur maceria eius, & erit in conculcationem. derelinquetur filia Sion, ſicut vmbraculum in vinea, & ſicut tugurium in cucumerario, & ſicut ciuitas, quæ vaſtatur; quòd ſi princeps meus (Angelum dico, qui mihi eſt conſignatus) commonuit de bonis, & locutus eſt in corde meo, ſed ego contemptis eius monitis, & ſpreto conſcientiæ retinaculo, pręceps in peccata corrui, duplicabitur mihi pœna, vel pro contemptu monitoris, vel pro facinore commiſſi, nec mireris ſi Angelos dicimus venire cum hominibus ad iudicium, cum Scriptura dicat, quia ipſe Dominus ad iudicium veniet, cum ſenioribus populi, & cum principibus eius: ducentur autē Angeli ad iudiciū tamquam principes, & duces noſtri. 13 *Hom. 20. ſuper cap. 25. Numeror.* *Iſa. 5.* *Iſa. 1.* *Iſa. 3.*

IDEM cum Ioſue pugnare vellet contra Hai, fugiendum docuit. quinq; autem millia viros elegerat, & poſuerat in inſidijs inter Bethel, & Hai. hi ſunt fortaſſe, de quibus dicit Apoſtolus, qͥ ſunt in miniſteriū miſſi propter eos, qui hereditatem capiunt ſalutis. hi ſunt ſancti Angeli, qui videntes nos inſectationem dæmonum pati, inſurgunt aduerſus eos, qui nos inſectātur, 14 *Hom. 8. circa cap. 8. Ioſue.*

&

& omnes eos post tergum cædétes interimunt. IESVS enim est, cum his, qui insectationes patiētur, magis quā cum illis, qui persequuntur.

15 *Lib. 1. in cap. 1. Iob rum.* IDEM explicans locum illum, Cum venirent filij Dei, vt astarent coram Domino, sic ait, Angeli astant coram Deo, cum misericordias eius confitentur, atque gratias agunt pro beneficijs, quæ ille incessanter impertit filijs hominum, aūt cum viderint Sanctorum virtutes virorum, eorum constantiam, atque agones, tunc nimirum cum gaudio, & exultatione assistunt ante Deum, vt ipsum laudent de victoria seruorum Dei, nec non patientiæ tolerantiam, atque sanctam consummationem ab eodem postulent Deo. *Iob 38.* Si cū stellæ inanimatæ fierent, ait Iob, quòd iubilauerunt filij Dei, multo magis tunc laudauerunt, cum animatæ, *Dan. 12.* & sensatæ stellæ factæ sunt, idest, animæ sanctorum, atq; iustorum, de quibus dicitur, quòd fulgebunt sicut stellæ in perpetuas æternitates, & tunc secundum historiam astiterunt gratias ei agentes propter sanctitatem Iob, ac meritum, bonitatem, & integritatem, &c.

16 *Hom. 1. Origenis in Ezechielem.* IDEM sic habet, descenderunt Angeli ad nos, quia prior descenderat Christus, quando enim viderunt principem militiæ cælestis, in terrestribus locis commorari, tunc per apertam viam ingressi sunt sequentes Dominū suum, & parentes voluntati eius, qui distribuit eos custodes credentium nomini suo, tu heri sub dæmonio eras, hodie sub Angelo. obsequuntur saluti tuæ Angeli, constituti sunt in ministerium filij Dei, & dicunt inter se. si ille descendit, & mortali indutus est carne, & sustinuit crucem, & pro omnibus mortuus est, quid nos quiescimus? *Luca 2.* quid parcimus nobis? eia omnes Angeli descendamus de cœlo. ideo, & multitudo cœlestis exercitus erat laudantium Deum, quando natus est Christus; omnia Angelis sunt plena, veni Angele suscipe sermone conuersum ab errore pristino, ab iniquitate in altum loquente, & suscipiens eum, quasi medicus bonus confoue, atque institue, & aduoca tibi alios socios ministerij tui, vt cuncti pariter eos, qui aliquando decepti sunt, erudiatis ad finem.

BERNARDVS sic habet. ipsi nos Angeli sancti desiderant. nonne de vermiculis istis, & de puluere isto restaurandi sunt muri cœlestis Hierusalem? putatis quantum desiderant, ciues cœlestis instaurari ciuitatis suæ ruinas? quomodo solliciti sunt, vt veniant lapides viui, qui coædificentur eis? quomodo discurrunt medij inter nos, & Deum fidelissime portantes ad Deum gemitus nostros, & ipsius gratiam nobis deuotissime reportantes? plane non dedignabuntur, vt simus eorum socij, quorum facti sunt iam ministri. nonne enim omnes administratorij sunt spiritus in ministerium missi propter eos, qui hereditatem capiunt salutis? festinemus obsecro dilectissimi, festinemus, tota nos multitudo cœlestis curiæ expectat. exultare Angelos fecimus, quando conuersi sumus ad pœnitentiam. proficiamus, & festinemus implere, in nobis eorum lætitiam. væ tibi quicumque es, qui deliberas redire ad lutum, reuerti ad vomitum. putasne placatos habebis in iudicio, quos tanto, & tam sperato priuare vis gaudio? exultauerunt, cum nos ad pœnitentiam venimus, tamquā super his quos ab ipsa inferni porta vi dilent reuocari. quid erit nunc, si ab ipsa Paradisi ianua reuerti viderint, & abire retrorsum eos, qui iam pedem iterum in Paradiso posuerunt. currite, currite, fratres, ipsi vos Angeli expectant, immo, & Angelorum Dominus, &c. 17 *Serm. 2. in uigilia Natalis Domini.* *Heb. 1.*

IDEM sic ait. quid de Angelicis spiritibus viles loquantur vermiculi? credimus sane diuina eos præsentia, & visione beatos sine fine lætari in bonis Domini, quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascéderunt. attamen si multum est ad nos loqui de ea charitate, & gloria, qua in semetipsis, immo in Deo suo Angeli sancti nostris omnino supereminent cordibus; de ea loquamur, quam nobis exhi- 18 *In ser. 1. de Angelis.* *1. Cor. 2.*

Digitized by Google

exhibent gratia, & charitate. in supernis enim spiritibus non solum admirabilis dignitas, sed dignatio amabilis inuenitur. dignum est proinde fratres, vt gloriam non capientes, tanto magis amplectamur misericordiam, qua nimirum constat abundare domesticos Dei principes Paradisi, cœli ciues. testatur Apostolus Angelos in ministerium missos propter eos, qui hereditatem capiunt salutis, neque id cuiquã incredibile videatur, quandoquidem ipse quoque Creator, & Rex Angelorum venit nõ ministrari, sed ministrare. vt quid ergo ministerium illud Angelorum quispiam dedignetur, in quo præcedit eos, cui in excelsis tota cum auiditate ministrant? millia millium ministrabant, &c. ministrant Deo Angeli, sed de alieno offerentes Deo bona opera, non sua, sed nostra, ac nobis suam gratiam referentes. vnde Scriptura dicans, quoniam ascẽdit fumus aromatum in conspectu Domini de manu Angeli, sollicite præmisit. data ei fuisse incensa multa. nostros enim sudores non suos, nostras non suas lachrymas offerunt Deo, nobis quoque eius munera referunt, & non sua. libenter Angeli sancti ministrant nobis, ipsi enim amant nos, quia Christus amauit. hæc dixerim, fratres, vt ampliorem de cetero erga beatos Angelos fiduciam habeatis, ac proinde familiarius in omni necessitate vestra eorum inuocetis auxilium, sed & dignius in eorum præsentia conuersari, & magis, ac magis eorum vobis conciliare gratiam, captare beneuolentiam, exorare clementiã studeatis. constat sine dubio rationis participes, & capaces beatitudinis humanas animas Angelicæ cognatas esse naturæ, nec decet vos, o beati spiritus contra legis præceptum dedignari, quam visitare debetis speciem vestrã, licet in multam (vt ipsi cernitis) deiecta sit vilitatem sed neque arbitramur vos, superni ciues, ciuitatis vestræ excidio delectari, & ruina murorum, quos semirutos ipsi videtis. cuius instaurationem si desideratis (vt dignũ est) frequenter quæso ante thronum gloriæ verbum precis iterate dicentes. Benigne fac Domine in bona voluntate tua Sion, vt ædificentur muri Hierusalem. si diligitis decorem domus Dei (immo quia diligitis) experiantur zelum vestrum viui, & rationales lapides, qui soli in instaurationem eius vobis possunt coædificari. hic est dilectissimi funiculus triplex, quo de excelso cœlorum habitaculo ad consolandos, ad visitandos, ad iuuãdos nos attrahit supereminens charitas Angelorum, propter Deum, propter nos, & propter seipsos. propter Deum vtique cuius tantũ erga nos misericordiæ viscera, ipsi quoque, vt dignum est, imitãtur. propter nos, in quibus propriam similitudinem miserantur. propter seipsos quorum ordines instaurandos ex nobis toto desiderio præstolantur. quæ cum ita sint pensate, quanta etiam nobis sollicitudine opus est, vt dignos nos exhibeamus eorum frequentia, & eo modo conuersemur in conspectu Angelorum, ne forte sanctos offendamus obtutus. væ enim nobis, si quando prouocati peccatis, & nehligentijs nostris indignos nos iudicauerint præsentia, & visitatione sua, vt iam necesse habeamus, cum Propheta plangere, & dicere. Amici mei, & proximi mei aduersum me appropinquauerunt, & steterunt, & qui iuxta me erant de longe steterunt, & vim faciebant, qui quærebant animam meam. elongatis nimirum eis, quorum præsentia protegere nos, & propulsare poterat inimicum. quòd si tam necessariam habemus familiaritatem dignationis Angelicæ, cauenda nobis eorum offensa, & in his maxime exercendum, quibus eos nouimus oblectari. sunt enim plurima, quæ eis placent, & quæ in nobis inuenire delectat, vt est sobrietas, castitas, &c. attamen super omnia hæc vnitatem, & pacem a nobis exigunt Angeli pacis. quid ni delectentur maxime in his quæ formam quamdam ciuitatis suæ repræsentant in nobis, vt mirentur Hierusalem nouam in terra? e contra nihil æque offendit, & ad indignationem pro-

Heb. 1.
Dan. 7.
19 Apoc. 8.
Psal. 50.
20
Psal. 37.

prouocat eos, quomodo dissensiones, & scandala, si inueniantur in nobis.

IDEM exponens verba illa. Angelis suis Deus mandauit de te, &c. sic loquitur. confiteantur Domino misericordiæ eius, & mirabilia eius filijs hominum. confiteantur, & dicant inter gentes, quoniam magnificauit Dominus facere cum eis. Domine quid est homo quia innotuisti ei, aut quid apponis erga eum cor tuum? apponis cor erga eum, geris pro eo sollicitudinem. promittis spiritum tuũ, immittis vnigenitum tuum, promittis etiam vultum tuum, & ne quid in cęlestibus vacet ab opere sollicitudinis nostræ, beatos illos spiritus propter nos mittis in ministerium, custodiæ nostrę deputas, nostros fieri iubes pædagogos. parum est enim, quod facis Angelos tuos spiritus, facis & Angelos paruulorum. Angelis suis mandauit de te, mira dignatio, vt vere magna dilectio charitatis; quis enim, quibus, de quo, quid mandauit? studiose consideremus fratres diligenter commendemus memoriæ hoc tam grande mandatum; quis enim mandauit? cuius sunt Angeli, cuius mandatis obtemperant, cuius obediunt voluntati. nempe Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis, nec cunctantur, quin etiam in manibus tollant te. summa ergo maiestas mandauit Angelis vere domesticis Dei mandauit de te. tu quis es? Domine quid est homo, quod memor es eius, aut filius hominis, quoniam reputas eum? quasi vero non sit homo putredo, & filius hominis vermis. sed quid putas mandauit? numquid scripsit contra te amaritudines? numquid, vt contra folium, quod vento rapitur, ostendant potentiam suam, & stipulam siccam persequantur? nunquid vt tollant impium, ne videat gloriam Dei? non recedas ab adiutorio altissimi, in protectione Dei cœli commorare, ne de te illud, quandoq; mandetur; quem enim protexerit Deus cęli, non de eo illud mandabitur, sed pro eo. o triticum inter zizania, o granum inter paleas, & liliũ inter spinas, quia te custodiũt Angeli. super muros tuos Hierusalem constitui custodes, nempe etiam ipsi, qui videntur muri, aut in muro ipso columnæ his custodibus egemus, & maxime Angelis tuis, &c. quantam tibi debet hoc verbum inferre reuerentiam, afferre deuotionem, cõferre fiduciam, reuerentiam pro præsentia, deuotionem pro beneuolentia, fiduciam pro custodia. caute ambula, vt, scilicet, cui adsũt Angeli (sicut eis mandatum est) in omnibus vijs tuis. in quouis diuersorio, in quouis angulo tuo reuerentiam habe, tunc audeas illo præsente, quod vidente me nõ auderes. an præsentem esse dubitas, quẽ non vides? quid si audires, quid si tangeres, & olfaceres? si fidem consulas ea tibi angelicam probat præsentiam, non deesse. adsunt igitur, & adsunt tibi, non modo te cum, sed etiã pro te. adsunt, vt protegãt, adsunt, ut prosint. quid retribues Domino pro omnibus, quæ retribuit tibi? et si Deus mandauit, ipsis quoque, qui & ei ex tãta charitate obediunt, & nobis subueniunt in tanta necessitate ingratos esse non licet. simus ergo deuoti, simus grati tantis custodibus, redamemus eos, honoremus eos, quantum possumus, quãtum debemus. totus tamen, & ei reddatur, & amor noster, a quo tam ipsis, quàm nobis est totum, vnde vel honorare possumus, vel amare. fideles sunt Angeli, prudentes sunt, potentes sunt, quid trepidamus? tantum sequamur eos, adhęreamus eis, & in protectione Dei cęli commoremur. in manibus portabunt te, ne vnquam offendas lapidem pedem tuum. parum tibi videtur, quòd non sit lapis offensionis in via? considera quæ sequuntur. Super aspidem, & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem, & draconem. quia necessarius pædagogus immo etiam baiulus præsertim paruulo inter hæc gradienti in tuis vijs custodient te, & deducent paruulum, qua potest paruulus ambulare. ceterũ non te patientur tentari, supra quam sustinere potes, sed in manibus tollẽt te, vt per-

21 Ser. 12. in Psalmum qui habitat. *22* *23*

pertranseas offendiculum. quàm facile transit, qui illis portatur manibus, quam suauiter, iuxta vulgare prouerbium, natat, cuius alter sustinet mentum. quoties ergo grauissima cernitur vrgere tentatio, & tribulatio vehemẽs imminere, inuoca custodem tuum, ductorem tuum, adiutorem tuum in opportunitatibus, in tribulatione, non dormit, neq; dormitat, & si ad tempus quandoq; dissimulet, ne forte periculosius ab illius te manibus ipse præcipites, si te eis ignoraueris sustentatũ: in manibus portabunt te. vultis scire, quas intelligant duas manus? duplicẽ vtiq; demonstrationem, dum videlicet hinc quidem tribulationis breuitas, inde æternitas tribulationis ostenditur, & ꝙ momentaneum, & leue tribulationis nostræ æternũ gloriæ pondus operatur in nobis; habetote familiares Angelos, fratres mei, frequẽtate eos sedula cogitatione, & deuota oratione, qui semper vobis adsunt ad custodiam, & consolationem.

2. Cor. 4.

24 IDEM exponẽs illa verba Cãt. 1. Equitatui meo in curribus Pharaonis, assimilaui te amica mea. hoc ait, quia huiusmodi anima nusquam est sine Angelorum custodia, qui eam æmulantur Dei æmulatione solliciti suo viro seruare, & virgine castam exhibere Christo. & ne dixeris in corde tuo, vbi sunt? quis eos vidit? vidit eos Propheta Eliseus, insuper, & fecit orãdo, vt videret etiam Giezi, tu non vides, quia non es Propheta, nec puer Prophetæ. Vidit Patriarca Iacob, & ait. Castra Dei sunt hæc, vidit, & Doctor gentium, qui dicebat, nonne omnes ad ministratorij spiritus. ergo angelicis fulta ministerijs, & superno stipata agmine sponsa incedens similis est equitatui Domini, illi vtiq; qui quondam in curribus Pharaonis tam stupendo diuini adiutorij miraculo triũphauit.

Serm. 39. in Cant.

2. Cor. 11.
4. Reg. 6.
Gen. 32.
Heb. 1.
Exo. 14.

25 IDEM hunc locum Isaiæ, Super muros tuos Hierusalem constitui custodes tota die, & tota nocte, in perpetuum non tacebunt, de Angelis intelligi posse docet, sicut & de prælatis.

Serm. 77. in Cant.

Anima per metapheram, varia attribuunt sancti in ordine ad virtutes, & vitia, quæ propria solis rebus corporeis conueniunt. Cap. XXII.

HIERONIMVS, Animæ tuę ostia clausa sint diabolo, apta sint Christo sponso tuo. Daniel in cubiculo suo manebat in superioribus, nec enim manere poterat in humili. Fenestras apertas ad Hierusalem habuit, & tu habeto apertas fenestras; sed vnde lumen introeat, vnde videas ciuitatẽ Domini: ne aperias illas fenestras, de quibus dicitur: intrauit mors per fenestras vestras. 1

Epis. 22. ad Eustochium. de custodia virginitatis tom. 1.

Hier. 9.

IDEM exponens illa verba. Residuum erucæ comedit locusta, & residuum locustæ comedit bruchus, & residuum bruchi comedit rubigo sic habet, quattuor esse perturbationes, quibus animarũ sanitas subuertatur omnes philosophorũ scholæ conclamant. duæ pręsentes sibiq; contrariæ; duæ futuro mutuo dessidentes. præsentes ægritudo, & gaudiũ. ægritudinẽ animę dicimus, alioquin corporis non ęgritudo, sed ægrotatio nominatur, aut igitur tristes sumus, & męrore conficimur, statusq; nostrę mentis euertitur: vnde & Apostolus monet, ne abundãtiori tristitia absorbeatur frater, aut e contrario gaudemus, gestimusq; lætitia, & bona nostra moderanter ferre non possumus, iustique & fortis viri est, nec aduersis frangi, nec prosperis subleuari, sed in vtroque esse moderatum, de futuris autem metus, aut spes est; aduersa timemus, prospera præstolamur, & quod ægritudo, & gaudium operantur in præsenti, metus & spes faciunt in futuro: dum aut aduersa plusquam decet timemus esse ventura, aut prospera, quę speramus in tãtum nos faciunt exultare, vt non teneamus modum maxime in his, quæ incerta sunt, quia & futura sperantur, potius quàm tenentur; qui autem perturbationum tenebris obuoluuntur, clarum sapientiæ lumen non valent intueri. 2

In cap. 1. Ioel to. 5.

2. Cor. 2.

intueri. cauendum est igitur, ne ægritudo quasi eruca nos comedat, ne locusta vastet in gaudio, huc illucq; volitans, & gestiente lætitia per diuersa se iactans, ne bruchus, idest pauor, & futurorum metus radices sapientiæ deuoret, ne rubigo, & desideriũ futurorũ res inutiles concupiscat, & nos perferat ad ruinam, sed vt in omnibus quattuor quadrigas, & quattuor cornua, & quattuor equos rufos, & varios, & albos, & nigros, idest, vel aduersa, vel prospera, vel ex vtroq; sociata sapientiæ frenis gubernemus. Ego reor erucam esse incipientem in animo passionem, quæ tarda est, & discurrere non potest, & mora ipsa, ac pertinacia ebibit, & exugit omnem vigorem, quam si non occiderimus in nobis, crescit, & auolat, & nunc deuorat, quicquid attigerit, nũc semetipsa pergit ad alia, reuertensque ad pristinam sedẽ bruchus efficitur, vt non solum fruges, & folia, & cortices, sed & ipsam medullam deuoret tarditate; sin autem euenerit, quod tamen rarum est, vt etiam post bruchum vitalis quippiam in nobis spiritus resideat, cuncta rubigo populatur, ita vt stipulam, & viride fęnum vertat in nigredinem, vt non solum esui, sed & fimo inutilia sint.

Zach. 1.

4 *Libro de fide & symbolo to. 3.*

AVGVSTINVS sic habet. Anima spiritualia appetens mens dicitur, & spiritus iuxta illud Pauli. mente seruio legi Dei. Item alio loco; testis est enim mihi Deus, cui seruio in spiritu meo. Anima vero cum carnalia bona adhuc appetit caro nominatur, pars enim eius quædam resistit spiritui non natura, sed consuetudine peccatorum. vnde dicitur. Mente seruio legi Dei, carne autem legi peccati.

5 *Lib. 12. de Trinitate cod. 10.*

IDEM sic ait. Admonemur ab eo, qui nos fecit, ne meliori nostri parte, idest animo similes pecoribus simus, a quibus corporis erectione distamus, non vt in ea quæ sublimia sunt in corporibus animam projiciamus, nã vel in talibus quietem voluntatis appetere, prosternere est animum, sed sicut corpus ad ea, quæ sunt excelsa corporum, idest ad cælestia naturaliter erectum est, sic & animus, qui substantia spiritualis est ad ea, quæ sunt in spiritualibus excelsa erigẽdus est pietate iustitiæ.

6 *Lib. de spiritu, & anima to. 3.*

IDEM sic habet. Animæ seu mẽtis dilatatio est, cum sub vno mentis aspectu plura conspicimus, vel de Dei sapientia, vel de eius potentia, & bonitate. intueri debemus, quàm potenter Deus cuncta creauerit de nihilo, quam sapienter gubernat, quàm benigne cuncta dispensat. Totum istum mũdum sic ornatum fecit propter corpora, corpora propter animas, animas propter se, & ideo diligenter custodire debemus animas nostras, quatenus eas mundas, & sanctas Deo reddere valeamus. Animæ subleuatio est, cum de visibilibus subleuamur ad inuisibilia; mentis alienatio est, quãdo mens supra se rapitur. *Infra*. Nonnumquam vero in speculo cordis sui, idest, in rationali anima seipsum, & Deũ homo inspicit; ita namque conditum est cor hominis, vt in eo quasi in templo Deus habitet, & tamquam in quodam speculo suo reluceat, vt qui in se videri non poterat, in sua imagine visibilis appareret. Magna prorsus hominis dignitas est in se portare imaginem Dei, & illius in se iugiter vultum aspicere, sed postquam delectationem nostram in terra peccando sparsimus, peccati puluis superiectus est cordi, & animæ nostræ, & ideo ab illo internæ contemplationis speculo corruentes, in has miseras præsentis vitæ tenebras labimur, vbi Deo digne ministrare non valemus, quia sorde iniquitatis caligine ignorantiæ obuoluti, quid agendum, vel vitandum nobis sit, ex magna parte iam non videmus; tergamus ergo speculum nostrũ ab amore vanitatis, & ab amore iniquitatis, idest, a puluere, & a sorde, vt in eo inspicere valeamus, & nos, & creatorem nostrum: si mulieres speculum suum, in quo facies inspiciunt, cum amiserint, diligenter quærunt, & tergunt curiose a puluere, multo amplius speculum interioris hominis, debemus, & inuenire, & tergere, & in-

Digitized by Google

& inspicere, vt in eo totam turpitudinem nostram valeamus deprehendere, & ita per cognitionem nostram ad agnitionem Dei peruenire.

7 *In Ps. 38. tom. 8. Psal. 35. Gen. 28. Psal. 54.* IDEM sic ait. Si interiorem hominem attendas, & pedibus, & scalis, & pęnis constat anima, nám si nó pedibus, quómodo dicit homo interior? non veniat mihi pes superbiæ? Si non scalis? quid sunt quas vidit Iacob, vbi erant ascendentes Angeli, & descendétes? si non pęnis, quis est, qui dicit, quis dabit mihi pęnas, sicut columbæ, & volabo, & requiescam? sed in rebus corporalibus aliud sunt pedes, aliud scalę, aliud pęnæ. intus autem, & pedes, & scalæ, & pœnæ affectus sunt, & bonæ voluntates; his ambulemus, his ascendamus, his volemus.

8 *In Ps. 121. tod. 10.* IDEM exponens illa verba. Quia ibi sederunt sedes in iudicio, sic ait. Mirum ænigma, mira quæstio, si non intelligatur; sedes dicit. ergo non est mirum fratres mei, si sedeant homines in sellis, vt autem ipsæ sedes sedeant, quomodo possumus intelligere? tamquam si dicat aliquis, sedeant hic cathedræ, aut sedeant hic sellæ; in sella sedetur, in sedibus sedetur, non ipsæ sedes sedent. quid est ergo hoc, quoniam ibi sederunt sedes in iudicio? certe soletis audire Deo dicente, *Isa. 66.* cælum mihi thronus est, terra autem scabellum pedum meorũ: qui sunt cæli, nisi iusti? in ipsis autem sedet Deus, & de ipsis iudicat Deus, & de ipsis Deus coruscabat miracula, tonabat terrores, pluebat consolationes. anima iusti sedes est sapientię; magna res, *Sap. 7.* dicta est thonus sapiétiæ anima iusti, idest, in anima iusti sedet sapientia tãquã in sella sua, & inde iudicat, quicquid iudicat: ergo erant throni sapientiæ, ideo dixit illis Dominus; sedebitis super thronos iudicantes duodecim tribus Israel.

9 *Lib. de cõtritione cordis tom. 9.* IDEM sic habet. Ecce misericors Deus coram te exhibeo animam meã virtutum muneribus desolatam, catenis vitiorum ligatam, pondere peccatorum grauatam delictorum sordibus fœdatam, discissam vulneribus dæmonum, putridam, & fœtidam vlceribus criminum, his & alijs grauioribus malis obstrictam, oppressam, circundatã, obuolutam. Peruersum etiam, & pessimum est cor meum ad deploranda propria peccata mea, est lapideum, & aridum, ad resistendum insultãtibus molle, & luteum, ad inutilia autem, & noxia pertractanda velox, & infatigabile, ad cogitanda salubria fastidiosum, & immobile. Anima mea distorta, & deprauata ad percipiendum bonũ, sed ad voluptatum vitia nimis facilis, & prompta, ad salutem reminiscendam nimis etiam difficilis, & pigra.

IDEM sic ait. Memoria hominis sic est quomodo venter pecoris; nostis quia in lege immunda dicta sunt animalia, quæ non ruminant, quæ autem ruminant munda sunt, & quæcũque habent vngulam fissam pertinent ad discernendum verum, & falsum, fissa vngula pertinet ad discernendum quid dextrum, & quid sinistrum. ruminatio enim pertinet ad eos qui cogitant, postea quod audierint, & tenuerint; nam modo manducamus, & in memoriam tamquam in ventrem mittitur: sed quid facit pecus, quando ruminat? illud quod in pręsepe iactatum fuerat, & in ventre repositum reuocat ad os, & in ipsa dulcedine cõquiescit, & hoc dicitur. Thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis, stultus autem glutit illud. 10 *Lib. 50. homiliarũ ho. 35. to. 10. Leuit. 11. Prou. 2.*

ORIGENES exponens illa verba: Donec sterilis peperit plurimos, & quæ multos habebat filios infirmata est, sic ait; consideremus quòd vnusquisque nostrum habet intra se sterilem, quæ peperit septem, habeat, & fęcundam in filijs, quæ infirmatur. fecũda in propagine erat caro mea habens plurimos carnis fructus, fornicationem, immunditiam, impudicitiam, idolatriam, inimicitias, contentiones, æmulationes, dissensiones. Hæc erant carnis nostræ numerosæ progenies; sed cum venimus ad fidem crucis Christi, & mortificationem Iesu cœpimus circumferre in corpore nostro, & mortificare mémbra nostra, quæ 11 *Hom. vnica in 1. cap. lib. 1. Regũ tom. 1.*

Coloss. 3. sunt super terram, & exhibere ea seruire iustitiæ, & sobrietati, tunc fęcunditas probrosæ huius generationis exclusa, & hoc modo fecunda in filijs infirmata est: sterilis aũt erat in me anima mea, non afferebat fructus iustitię, nunc autem vbi accepit gratiam Spiritus sancti, & repleuit eam spiritus sapientiæ, & intellectus, spiritus cõsilij, & fortitudinis, spiritus iustitiæ, & mi
Isai. 11. sericordiæ, & repleuit eam spiritus timoris Domini, certum est, quòd sterilis peperit septem, & fecunda in filijs infirmata est. Meipsum mortificat cũ me mortuum facit esse peccato, & meipsum viuificat cum me facit viuere Deo; mori me fecit vitæ priori, & viuificauit me, vt in timore suo viuam, vt in fide sua stem, vt vltrà nõ viuam peccato, sed Deo, qui me a mortuis suscitauit.

12 *Hom. 2. in Cant. 10. 2.* IDEM sic habet. Singulis quibusque sensibus animæ, singula quæque Christus efficitur; idcirco enim, & verum lumen dicitur, vt habeant oculi animæ, quo illuminentur, idcirco & verbum, vt habeant aures, quod audiant; idcirco & panis vitæ, vt habeat gustus animæ, quod degustet, idcirco & vnguentum vel nardus appellatur, vt habeat odoratus animæ fragrãtiam verbi, idcirco & palpabilis, & manu tractabilis Verbum factum dicitur, vt possit interioris animę manus contingere de verbo vitæ. fasciculus myrrhę dilectus meus mihi inter vbera mea commorabitur. Vbera animæ principale cordis aduerte, in quo anima verbum Dei desiderij sui vinculis alligatum tenet, & astrictum. si quis enim verbum Dei toto affectu in corde suo, & anima, & toto amore constringit, ipse solus poterit odorem fragrãtiæ eius ac suauitatis accipere.

13 *Hom. 2. in Hieremiã.* IDEM exponens verba illa, Fugite de medio Babylonis ait. Sicut corpus nostrum in aliquo terræ loco consistit, eodem modo, & anima secundum statum suum in aliquo nuncupatiuo terræ loco est: quod dico, sic fiet manifestius. corpus nostrum aut in Aegypto est, aut in Babylone, aut in Palæstina, aut in Syria, aut certe also simili. similiter, & anima alia in Babylone est, alia in Aegypto, alia in Ammonitarũ regione, & sic segregatim secundum sententiam scripturarum pro qualitate vitæ locorum diuersitate distinguuntur. In Babylone est, quando confunditur, quando turbatur, quãdo pace deserta bella sustinet passionum, quando tumultus malitiæ circa eam premit, tunc in Babylone est; & ad istã animam dicit Propheta. Fugite de medio Babylonis, & saluate vnusquisque animam suam; donec enim quis in Babylone est, saluari non potest, quia etsi recordatus ibi fuerit Hierusalem, ingemiscit, & dicit. Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena: iusti autem in Iudæa sunt; verumtamen iuxta qualitatem vitæ, & fidei, & in ipsa Iudæa locis inter se varijs separantur, siue enim in Dan est, quæ extremæ Iudeæ partes sunt; siue in superioribus paululũ locis, siue in medijs finibus Iudeæ, siue circa Hierusalem, & est oĩum beatissima, quæ in media Hierusalem vrbe consistit; qui vero peccator, & nimijs sceleribus oppressus hic in Babylone est, qui hoc est modico minor, & needũ ad summũ peccatorum culmen ascendens, in Aegypto commoratur, & sicut qui in Iudæa sunt non æqualia possident loca, sic omnes qui in Aegypto sunt non æquales Aegypti partes incolunt. *Psal. 136.*

14 *Lib. 14. moralium c. 7.* GREGORIVS exponens verba ex cap. 18. Iob. Attenuetur fame robur eius, & inuadat inopia costas eius, sic ait. Omnis homo, quia ex anima, & carne consistit, quasi ex robore, & infirmitate compositus est; ex ea enim parte, qua spiritus rationalis est conditus, nõ incongrue dicitur robustus, ex ea vero qua carnalis infirmus est. robur ergo est hominis anima rationalis, quæ impugnantibus vitijs resistere per rationem valet, vnde & superius dictum est. Roborasti eum paululum, vt in perpetuum pertransiret, ex ratione quippe, & anima habet homo, vt in perpetuum viuat; huius ergo iniqui robur fame attenuatur, quia *Iob. 14.*

eius

eius anima nulla interni cibi refectione paſcitur, de qua fame Deus per Prophetam loquitur; emittam famem in terram: non famem panis, neque ſitim aquæ, ſed audiendi verbum Domini. bene autem ſubditur, & inedia inuadat coſtas illius. coſtæ enim viſcera conſtringunt, vt latentia intrinſecus earum ſoliditate vniantur. coſtæ ergo vniuſcuiuſq; ſunt ſenſus animi, qui latẽtes cogitationes muniunt. inedia igitur inuadit coſtas, quando omni ſpiritali refectione ſubtracta ſenſus mentis deficiunt, & cogitationes ſuas regere, vel tueri non poſſunt.

Amos 8.

15 *Lib. 19. moralium c. 4. tom. 2.*

IDEM explicans verba illa Iob, Qui facit ventis pondus, ſic ait. velocitate, & ſubtilitate ventorum in ſcriptura ſacra ſolent animæ deſignari; ſicut per Pſalmiſtam de Deo dicitur. *Pſal. 17.* Qui ambulat ſuper pennas ventorum, ideſt qui tranſgreditur virtutes animarum. fecit ergo vẽtis pondus, quia dum ſuperna ſapientia replet animas, eas maturitate indita graues reddit. *Pſal. 4.* non illa grauitate, qua dicitur: Filij hominũ vſquequo graui corde? aliud namque eſt grauem eſſe animam per conſilium, aliud per cõſtantiam, aliud per culpam iſta enim grauitas pondus habet oneris, illa virtutis. pondus ergo accipiunt animæ, vt ab intentione Dei non iam leui motu diſſiliant, ſed in eum fixa conſtantiæ grauitate conſiſtant. adhuc ille populus leuiter mouebatur, de quo per Prophetam dicitur; Abijt vagus in viam cordis ſui, *Eſai. 57.* viam eius vidi, & dimiſi eum: graue autem conſilium cordis, omnem incõſtantiam vagationis expellit, & quoniam ſunt animæ, quæ leuiter motu tunc iſta, nunc illa deſiderant, omnipotens Deus, quia ipſas leues fluctuationes mentium non leuiter penſat, vagationem cordis relinquendo dijudicat: ſed cum per gratiam reſpicit vagam mentem, in conſilij ſtabilitatem figit. recte ergo nunc dicitur, qui fecit ventis pondus: quia cum leues motus animæ miſericorditer dignatur aſpicere, tunc protinus ad conſtantiæ maturitatem format.

16 *Lib. 24. moraliũ c. 11. tom. 10.*

IDEM exponẽs verba illa ex Iob cap. 34. Si direxerit ad eum cor ſuum, ſpiritum ſuum, & flatum ad ſe trahet, ſic ait; curuum cor eſt, & anima cum ima appetit, dirigitur, cum ad ſuperna ſubleuatur, ſi ergo cor ſuum homo ad Dominum dirigit, ſpiritum & flatum illius Dominus ad ſe trahit. Spiritum videlicet pro internis cogitationibus, flatum vero qui per corpus trahitur pro externis actionibus ponit. Deum ergo ſpiritum hominis, & flatum ad ſe trahere, eſt ad conuerſionem ſui deſiderij, & interiora noſtra, & exteriora commutare, vt nihil iam mẽti exterius libeat, nihil caro inferius, & ſi appetit, adipiſci conetur, ſed omne quod homo eſt, ad eũ videlicet a quo eſt, & interius deſiderando ferueat, & exterius ſe amando conſtringat.

17 *Lib. 26. Moral. ca. 82. tom. 10.*

IDEM exponens illa verba. Nec multitudo locorum inclinet te, ſic habet. in tot locis inclinamur, in quot ſuperuacuis curis extendimur; nam ſicut locus eſt corporis ſpatium corporale, ita locus eſt mentis, & animæ vnaquæque intentio cogitationis, quæ dum huc illucq; pellitur, ſi delectatione aliqua cogitationis ſuæ libenter occupatur, velut in quodam loco ponitur, vt requieſcat; nam quoties victi tædio a cogitatione in cogitationem ducimur, quaſi feſſa mente de loco ad locum migramus, tot ergo loca culmẽ mentis inclinant, quot ſubortæ cogitationes vnitatem bonæ intentionis diſſipant; recta etenim mens ſtaret, ſi vni cui debuerat cogitationi ſemper inhæreret. recta mens ſtaret, ſi non ſe innumeris motibus fluxa mutabilitate proſterneret: ſed dum nunc iſta pertractat, nunc ad alia labitur, quaſi per locorum multitudinem a ſtatu ſuæ rectitudinis inclinatur, & dum per plura ſe tendit, ab vna cui adhærere debuit intentione ſe deijcit.

18 *Lib. 29. moral. cap. 8. tom. 10.*

IDEM exponẽs verba illa ex cap. 38. Nunquid ingreſſus es profundum maris, ſic ait. Mare eſt mens humana cuius profunda Deus ingreditur, quãdo per cognitionem ſuam ad lamenta pœnitentiæ ab intimis cogitationibus

perturbatur, quando prioris vitæ nequitias ad memoriam reducit, fluctuantem in sua confusione animum concutit, profundum maris Deus penetrat, quando etiam desperata corda permutat; ipse enim mare intrat, quãdo cor sæculare humiliat, profundum maris ingreditur, quando visitare mẽtes etiam pressas sceleribus non dedignatur; vnde & recte subiungitur, & in nouissimis abyssi deambulasti? quæ enim est abyssus, nisi mens humana, quæ dum semetipsam comprehendere non valet, sese in omni quod est, velut obscura abyssus latet? vnde bene per Prophetam dicitur. Dedit abyssus vocem suam ab altitudine phantasiæ suæ, qua dũ semetipsam mens humana non penetrat ex comparatione sui, diuinæ naturæ potentiã, quã comprehendere non sufficit, humilius laudat: in nouissimis ergo abyssi Deo deambulare, est etiã nequissimorum hominum corda conuertere, & desperatas mentes visitationis suæ vestigijs tangendo mirabiliter reformare; cum enim post immensa scelera vnusquisq; compungitur, quid aliud q̃ in nouissimis abyssi Deus deambulans videtur? dicat ergo B. Iob. Nunquid ingressus profundum maris, & in nouissimis abyssi deambulasti? subaudi, vt ego qui mira misericordia in peccatorum cordibus modo iram, modo luxuriam, modo auaritiam modo surgentem superbiam calco? ac si ei aperte diceretur, si latentia cordis vitia me solum reprimere conspicis, tu extolli de propria iustificatione cessabis.

Abac. 3.

19 *Serm. 3. in dedicatione Ecclesiæ.*

BERNARDVS sic habet. Anima nostra ciuitas est, sed ab inimicis obsessa: quotquot igitur in ipsius arma iurati sumus, & eius militiæ dedimus nomina triplici nouerimus opus esse nobis apparatu ad custodiam castri huius: munitione videlicet, & armis, & alimentis. quæ est ergo munitio? vrbs fortitudinis nostræ Sion (ait Propheta) saluator ponetur in ea murus, & antemurale, murus cõtinentia, antemurale patientia est, bonus cõtinentiæ murus, qui sic vndiq; circundat, & circumcingit, vt nec per oculorũ fenestras, nec per ceteros sensus detur ingressus morti: bonum antemurale patientiæ, quod primos hostium sustinet impetus, vt inter plurima tentamenta stemus viriliter, & perseueremus iugiter inconcussi; vnicũ quippe remedium est, dum cõtinentia quatitur, & quodammodo nutat, obijcere patientiam, & quãtumuis ferueat sensus peccati, negare omnino consensum; ponitur ergo in ciuitate saluator ipse murus & antemurale, factus nobis a Deo Patre iustitia, & sanctificatio, & redemptio; murus ponitur in conuersatione, antemurale in passione, ab omnibus carnis, & sæculi præsentis illecebris abstinens, & aduersa sustinens fortiter vniuersa.

Isa. 26.

IDEM sic habet. Sanctus Dauid de iustis loquitur dicens: Multæ tribulationes iustorum, sed de omnibus his liberabit eos Dominus. Custodit Dominus omnia ossa eorum, vnum ex his non conteretur. quod nemo dictũ esse de corporeis ossibus arbitretur, præsertim cum tot martyrum ossa cõfracta sint manibus hominum impiorum, & contrita dentibus bestiarum. ponamus ergo velut quandam animæ cutem cogitationẽ, carnem affectionẽ, vt consequenter ossa eius, intẽtionem possimus accipere; sic enim erit in ossis integritate animæ vita, in carnis incorruptione sanitas, in cutis specie pulchritudo; quę sunt ergo tribulationes iustorum, nisi q interdum decoloratur cutis, cum videlicet inutilis cogitatio in corde versatur? nonnumquã vero etiam caro vulneratur, quando, scilicet, ad hoc vsque cogitatio perniciosa procedit, vt delectatione corrũpatur affectio; nam ossa quidem iustorum omnino integra, & illæsa custodiuntur a Domino, vt numquam frangatur propositum cordis eorum, numquam salubris intentio conteratur, vt videlicet concupiscentiæ titillanti etiam detur assensus: sicut enim peccati cogitatio decolorat, affectio vulnerat, sic consensus omnino animã necat; caueamus ergo cogitationes inutiles, vt ani-

20 *In sermone cui titulus est de cute, carne, & ossibus animæ.*

Psal. 33.

animarum nostrarũ facies decora permaneat, vt obliti quæ retro sunt, id est populum nostrum, & domum patris nostri concupiscat rex speciem nostram; *Psal. 44.* exeamus de terra nostra, vt nõ comprehendat nos cogitatio spectans ad voluptatem carnis. exeamus, & de cognatione nostra, idest a cogitationibus curiositatis, quæ nimirum cum in sensibus corporeis habitet, carnali vtique cognata est voluptati; exeamus etiam de domo patris nostri, vt cogitationes superbiæ, & vanitatis fugiamus, eramus nos aliquando filij iræ, & ex patre diabolo; quod si forte aliquando mala cogitatio mentem subierit, tota sollicitudine laboremus citius abluere, & eradere sordem, qua nos maculari conspicimus, clamãtes, *. 81* ac dicentes. Asperges me Domine hyssopo, & mũdabor, lauabis me & super niuem dealbabor; *Psal. 50.* iam vero si quando forte per negligentiam nostram, transierit cogitatio inutilis etiam in affectum cordis, scientes quoniam nõ macula est iam, sed plaga, tota festinatione ad auxilium spiritus, qui adiuuat infirmitatem nostram recurramus clamãtes. Domine miserere mei, saua animam meam, quia peccaui tibi. *Psal. 40.* humanæ enim sunt tentationes istæ, nec ex toto caueri possunt, quãdiu in hoc corpore mortis peregrinamur a Domino. nemo tamen paruipendat, aut dissimulet ista, quoniam etsi non mortifera sunt, saltem periculosa: intentioné vero, & propositum mentis ea sollicitudine custodiamus, qua vitam animarũ nostrarum volumus custodire, quoniam istud omnino est peccatũ ad mortem, cum ex consensu, & deliberatione delinquimus, & qui cecidit adijciat citius, vt resurgat; nouerit enim se excidisse a iustitia, qui eiusmodi est, cuius os confractum est, & comminutum nouerit se præcisum a corpore Christi, de quo nimirum legitur; *Exo. 12.* Os nõ cõminuetis ex eo: vnde in passione sua licet plagis virgarum in liuorem decolorata sit cutis, vt liuore Christi nos sanaremur, licet clauis vulnerata sit caro, & lancea latus eius apertũ, vt sanguine eius redimeremur, os tamen nõ est comminutum ex eo; propterea & sanctus Dauid; Non est, inquit, occultatum a te os meũ, quod fecisti in occulto: *Ps. 138.* & in alio Psalmo. Ossa mea, vt cremium aruerunt; *Ps. 101.* quod tunc fit, cum omnem delectationé boni prorsus amisisse videatur anima, solamque sibi aridæ intentionis fortitudinem reseruasse; & vide ne forte tale aliquid pateretur Iob, cum diceret, *Iob 19.* Pelli meæ consumptis carnibus adhæsit os meũ, vt scilicet corrupta affectione, vix solam sibi intentionem, spiritualis cogitatio vendicaret.

82 Serm. 41. in Cant. IDEM sic habet. Spiritus est verbum, spiritus etiam anima, & habent linguas suas, quibus se alterutrum alloquãtur, præsentesq; indicent. & verbi quidem lingua fauor dignationis eius, animæ vero deuotionis feruor. elinguis est anima atq; infans, quę hãc non habet, & non potest ipsi vllatenus sermocinatio esse cum verbo; ergo huiuscemodi linguam suam cum verbum mouet volens ad animam loqui, non potest anima non sentire; verbo igitur dicere animæ pulchra es, & appellare amicam, infundere est, vnde & amet, & se præsumat amari, ipsi vero verbum vicissim nominare dilectum, & fateri pulchrũ, quòd amat, & quòd amatur sine fictione, & fraude ascribere illi, & mirari dignationem, & stupere ad gratiam.

Apostolorum laudes, & eorum dignitatem vnde colligant sancti.
Cap. XXIII.

1 In epist. ad Fabiolam to. 3. HIERONYMVS explicãs quadraginta duas mansiones peregrinationis filiorum Israel, loquens de sexta mansione quando venerunt ad Elim, vbi erant duodecim fontes aquarum, & septuaginta palmæ, sic ait. nec dubium quin de duodecim Apostolis sermo sit, de quorum fontibus deriuatæ aquæ, totius mundi siccitaté rigãt: iuxta has aquas septuaginta creuerũt

palmæ, quos & ipsos secundi ordinis intelligimus, præceptores septuaginta, scilicet discipuli a Christo Domino electi in iuuamen Apostolorum.

2 *In epist. ad Damasũ, in qua exponit 6. caput Isaiæ.* IDEM loquens de duobus Seraphicis spiritibus, Propheta ait, quod habebant duodecim alas, quas Victorinus noster duodecim Apostolos interpretatus est.

3 *In epist cuius titulus est, de trib. virtutibus, to. 9.* IDEM sic habet. Viri sancti nubes sunt, qui sciunt quo pluuias deferant, & a quibus eas suspẽdant, de his dicitur in Psalmo. Educens nubes ab extremo terræ. hi sunt Apostoli, quibus dixit Dominus: qui vult in vobis esse primus, sit omnium nouissimus. seruauit hoc Paulus qui dixit: puto quod nos Deus nouissimos Apostolos ostendit, quia spectaculũ facti sumus Deo, & Angelis, & hominibus: qui ergo custodiens pręceptum Domini Saluatoris factus fuerit in hac vita nouissimus, hic fit nubes; & eduxit Deus nubes non a finibus terræ, non a consulibus non a ducibus, nõ a diuitibus, sed ab extremis terræ. Beati enim pauperes, quoniam vestrum est regnum Dei. & fulgura in pluuiam fecit. Aiunt naturalium causarum scrutatores, quòd fulgura ex nubium collisione generentur, more silicum duriorum, quos cum comploseris, & colliseris, medius ex his ignis elabitur, & ita cum fulgore mugiunt tonitrua, exeunt fulgura, ita ex sermonibus Apostolorum fulgura micabant. Paulus & Siluanus duæ nubes in vnum conuenerunt, & ecce totum mundum epistolæ eorum fulgor illuminat.

Ps. 134. Matth. 20. 1. Cor. 4. Matt. 5.

4 *Lib. 12. in c. 34. Isaiæ to. 4.* IDEM exponit locum illum. Nobiles eius non erunt ibi, regem potius inuocabunt &c. quem intelligit de sacris Apostolis, qui etiam dicuntur cerui, de quibus dicitur: Sicut desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus, & alibi vox Domini perficientis ceruos, & etiam ceruus amicitiæ, & pullus gratiarum tuarum loquantur tibi. & in Iob. Custodisti autem mẽses ceruorum, & partus eorum emittes; & in Canticis. Similis est dilectus meus hinnulo ceruorum super montes aromatum; hoc ait Hieronymus quia vbi editio vulgata legit, illuc cõgregati sunt milui, alter ad alterum, septuaginta interpretes transtulerunt ceruos: & significat Apostolos Domini obuiasse sibi in Hierusalem, & mutuos vidisse se conspectus, & transisse ac reliquisse eam, & ad diuersas prouincias perrexisse, alius ad Indos, alius ad Hispaniam &c.

Psal. 41. Psal. 28. Cap. 39. Cant. 2. Esaia 34.

5 *Lib. 12. in ca. 41. Isa. to. 4.* IDEM de Apostolis explicat verba illa. Noli timere vermis Iacob, qui mortui estis ex Israel. quia vermis vocatur Apostolorum chorus propter humilitatem atque contemptum, imitãs Saluatorem, qui loquitur in Psalmo. Ego autem sum vermis, & non homo. sicut enim vermis terram penetrat, ita sermo Apostolicus penetrauit gentium ciuitates, & ingressus est prius corda durissima: qui mortui dicuntur ex Israel: quia cum Paulo dicunt. quotidie morior; & alibi. Christo confixus sum cruci, viuo autem iam non ego, viuit vero in me Christus. quod autẽ sequitur; ego posui te quasi plaustrum triturans nouum, habens rostra serrantia hoc significat, quòd eorũ prædicatio conterat aduersarias potestates, & spiritualem nequitiam eleuantem se contra scientiam Dei.

Psal. 21. 1. Cor. 15. Gal. 2. Esai. 41.

6 *Lib. 2. in c. 4. Amos to. 5.* IDEM sic habet. Quomodo sol iste quem cernimus, annuum cursum, donec ad pristinam metam redeat, duodecim explet mensibus, & luna solis illustratur radijs ab ea parte, qua ei vicina est, vel plus, vel minus pro varietate temporum lumen accipiens: sic & Ecclesia veri solis decorata splendore, duodecim implet Apostolorũ numerũ. vnde & duodecim in Israel appellantur tribus, & in testimonium æternæ memoriæ, de Iordanis alueo duodecim lapides auferuntur, vt ponantur in loco secundæ circumcisionis.

Iosue 4.

Libro 3. in c. 7. Amos eod. to. IDEM vbi nos legimus. Ecce Dominus stabat super murum litum, & in manu eius trulla cementarij &c. septuaginta interpretes verterunt: ecce vir stabat super murum adamãtinum, & in manu eius adamas: & dixit Dominus ad me. quid tu vides Amos? &

dixi.

dixi. Adamantem, & dixit Dominus
ad me; ecce ego adijciam adamantem
in medio populi mei Israel. explicans
hæc verba Hieronymus sic habet. ada-
mas lapis est, quem latine indomitum
possumus appellare, eo q; nulli cedit
materiæ, nec ferro quidem, nam si po-
natur super incudem, & graui ictu fe-
riatur mallei, antea incus, & malleus
vulnus accipiunt, q̄ adamas contera-
tur. cumq; ignis omnia domet, vni-
uersa metalla consumat, reddit adamā
tem duriorem. vidi & in auro adamā-
tem magnitudine millij, cumq; vicinū
consumatur aurum longo vsu, ac ni-
mia vetustate solus adamas non atteri
tur, & nulla lima imminui potest, sed
7 e contrario limam terit: dicitur quo-
que in electri similitudinem venena
deprehendere, & maleficis resistere ar-
tibus. talis est Christus Dominus; qui
stat supra murum adamantinum, super
Apostolos suos quibus donauit, vt &
ipsi adamantes vocarentur, & a nullo
Rom. 8. superari dicerent. Quis nos separabit
a charitate Christi tribulatio, an angu
stia, an persecutio, an periculum, an
gladius? Certo sum, quia neque mors,
neque vita &c. neque creatura alia po
terit nos separare a charitate Dei, quę
est in Christo Iesu. Hic vir qui stabat
super murum adamantinum, habebat
in manu sua adamantē, vt sic illis in-
Esa. 43. gens inesset fortitudo, & dicatur. Si
transieris per ignem flamma non cōbu
ret te, quantoq; magis tentationibus
cæditur tanto fortior fit, & pro nomi-
ne Saluatoris inter flagella lætatur.

8 IDEM vbi nos legimus, fluuios
Lib. 2. circa scindes terræ, septuaginta transtule-
cap. 3. Ha- runt. Fluuijs scindetur terra, & ait.
bacuc. to. 5. Cerne oēs Apostolos, & iam non quat
tuor flumina, sed duodecim fluuios, in
tellige exire de Paradiso. isti fluuij an
tequam terra commoueretur, latebāt,
& cum essent in terræ venis, sitienti-
bus pocula non præbebant, postquam
vero ad aduentum Christi omnis ter-
ra concussa est, subito proruperunt,
Psal. 106. tunc posuit Dominus desertum in sta-
gna aquarum, & terram sine aqua in
exitus aquarum, & habitare fecit ibi
esurientes, & constituerunt ciuitatem
habitationis, &c.

IDEM exponit de aduentu Chri 9
sti, in igne zeli mei deuorabitur om- *In cap. 3.*
nis terra, quia tunc reddam populis *Sophonia.*
labium electum, vt inuocent omnes
nomen Domini; quia Apostoli terre-
nis operibus destructis, vniuersis lin-
guis locuti sunt, & veteri errore sub-
lato, vnum confessionis redditum est
labium, & tunc auferam de medio tui
magniloquos superbiæ tuæ, & derelin
quam in medio tui populum paupe-
rem, & egenum, & sperabunt in nomi-
ne Domini, idest, tunc auferam de me
dio tui scribas, & Pharisæos magni-
loquos superbiæ tuæ. & habebis po-
pulum pauperem, homines illiteratos,
& piscatores, qui sperabunt in nomi-
ne Domini.

IDEM de Apostolis exponit hūc 10
locum. Spiritus eius ornauit cœlos. *In cap. 26.*
quia Spiritu sancto rationabiles cælos *Iob. to. 8.*
ornauit, quos Apostolos intelligimus, *Iob. 26.*
qui multis scripturarum locis, cælo-
rum nuncupationem consequuntur se
cundum illud Prophetæ. Operuit cę- *Abac. 3.*
los virtus eius. hi ergo sancti a Spiritu
sancto ita distincti sunt gratiarum do-
nis tamquam sidereis luminaribus.

IDEM exponit versum. Fundamē 11
ta eius in montibus sanctis de Aposto *In Ps. 86.*
lis, quos possumus dicere fundaméta, *to. 7.*
quia ibi primum posita est fides Eccle
siæ. diligit Dominus portas Sion su-
per omnia tabernacula Iacob. lega- *Apoc. 21.*
mus Apocalypsim Ioannis, vbi ædifica
tur ciuitas Hierusalem, & duodecim
portæ ipsius dicuntur de duodecim la
pidibus pretiosis constructæ. illas por
tas Sion manifestum est, q; de Aposto-
lis scripsit; super omnia tabernacula
Iacob, super omnes veteres sanctos.

AVGVSTINVS de Apostolis 12
intelligit illud Verbo Domini cæli fir *Cōcione 2.*
mati sunt, & spiritu oris eius omnis *in Ps. 32.*
virtus eorum, vbi sic ait. Cæli sunt *to. 8.*
Sancti Apostoli Dei prædicatores ver
bi veritatis. per quos cælos compluti
sumus, vt per totum mundū seges Ec-
clesiæ pullularet: ergo cum dictū esset,
misericordia Domini plena est terra,
quasi

Digitized by Google

quasi quæreres, vnde impleta est terra
misericordia Domini? prius missi sunt
cæli, qui misericordiam Domini spar
gerent super totam terram. nam alibi
Psal. 18. de ipsis cælis dicitur. Cæli enarrant
gloriam Dei, & opera manuum eius
annunciat firmamentum. non sunt lo-
quelæ, neq; sermones, quorum non au
diantur voces eorum. hoc pertinet ad
hoc, q̄ omnium linguis locuti sunt, &
quia id in omnem regionem venit, sub
ditur; in omnem terram exiuit sonus
eorum. & quomodo ausi sunt ipsi cęli
ire cum fiducia, & ex hominibus infir-
mis cæli fieri, nisi quia verbo Domini
cæli solidati sunt? Vnde enim haberét
tantam virtutem oues inter lupos, ni-
si quia spiritu oris eius omnis virtus
eorum? vnus lupus si mittatur in me-
dium innumerabilium ouium, quis ei
Matt. 10. resistit? mittis infirmos inter sæuos,
mitto, inquit, quia cæli sunt: vnde cę-
li homines infirmi? sed spiritu oris e-
ius omnis virtus eorum, hac virtute
armati sunt, vt lupos vincerent.

13 In Ps. 44. IDEM sic habet. Apostoli reges
sunt, de quibus dictum est; sedebitis
Matt. 19. super sedes iudicantes duodecim tri-
bus Israel. Prædicauerunt veritatem,
& genuerunt ecclesias non sibi, sed illi
Deut. 25. qui rex est regum. ad hoc sacramen-
tum pertinet, quod scriptum est in le-
ge. si mortuus fuerit frater, accipiat
vxorem eius, frater eius, & suscitet se
men fratri suo; mortuus est Christus,
resurrexit, ascendit in cælum, absenta
uit se corpore, susceperũt fratres eius,
vxorem eius, prædicatione Euangelij
generaturi filios; sed propter nomen
fratris, in Christo enim Iesu, inquit
1. Cor. 4. Paulus, per Euangelium ego vos ge-
nui: & ita quos Apostoli genuerunt,
Christianos nominauerunt: vnde ait
lex. & habeat natus nomen defuncti.
defuncto nascatur, defuncti nomine ap
1. Cor. 1. pelletur. numquid pro vobis Paulus
crucifixus est? aut in nomine Pauli ba
ptizati estis? non, sed Christi; & istud
fuit ingens Apostolorum munus, ac
officium filios generare Christo.

14 In Ps. 76. IDEM: Etenim sagittæ tuæ trã-
seunt, vox tonitrui tui in rota, Aposto
li quos dudum nubes vocauerat, mo-
do sagittas nominat. Sagittæ enim sũt,
quia percutiunt, & nubes quia rigant.
sagittæ pertransierunt, quia non in au
ribus permanserunt, sed corda transfi-
xerunt. nubes illæ in rota circumie-
runt orbem terrarum, circumierunt
tonando, & coruscando, abyssum com-
mouerunt, pręceptis tonuerunt, mira-
culis coruscauerunt, & sic commota,
& contremebunda facta est terra, idest
omnes qui habitant in terra. in mari
via tua, & quia in gentibus prædicaue
runt, & semitæ tuæ in aquis multis,
hoc est in populis multis, quia in om-
nem terram exiuit sonus Apostolorũ.

IDEM exponens versiculum il- 15 In Psal. 92
lum, Eleuauerunt flumina Domine,
eleuauerunt flumina vocem suam, sic
habet. Misit Dominus Spiritum san-
ctum suum, impleuit Apostolos. ipse
Spiritus magnũ flumen, vnde impleta
sunt multa flumina, quia fluminis im-
petus lætificat ciuitaté Dei. ergo facta Psal. 45.
sunt flumina currentia de ventre Apo
stolorũ, cum acceperunt Spiritum Sã-
ctum, & ipsa flumina accepto Spiritu
Sancto, eleuauerunt vocem suam, quã
do accersierunt eos Iudæi, & præcepe
runt eis, ne omnino loquerentur, neq;
docerent in nomine Iesu: Petrus auté
& Ioannes dixerunt ad eos: obedire Act. 4.
oportet Deo, magis quàm hominibus:
non enim possumus quæ audiuimus,
& vidimus non loqui; eleuauerunt er-
go flumina voces suas, a vocibus aqua
rum multarum annunciantes Domi-
num Iesum cum magna fiducia; mira Psal. 92.
biles elationes maris. cum enim ele-
uassent voces suas discipuli illi, credi
derunt multi, & acceperunt multi Spi
ritum Sanctum, & cęperunt multa flu-
mina clamare de paucis: quia cum cę-
pisset Christus tantis vocibus prædi-
cari, cœpit irasci mare, creuerunt per-
secutiones, quia quando irascitur ma-
re, eleuantur fluctus. fremat mare quã
tum vult, mirabiles minæ, sed mirabi-
lis in excelsis Dominus. potestates
enim & reges crediderunt, & subiu-
gati sunt Christo, & in ipso pacem ha-
buerunt Apostoli.

Idem

16 *In Ps. 96. n. 1.* IDEM exponens versum illum, Ignis ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius, ait. Igne Spiritus Sancti inflãmati Apostoli cœperunt ire per mundum, & incendere in circuitu inimicos eius, Dei, scilicet. sunt qui salubriter arserunt, & cum infideles essent, fideles facti sunt. apparuerunt fulgura eius orbi terræ, magna exultatio apparuerunt fulgura orbi terrę, inflammati sunt inimici, incensi sunt. Arsit quidquid contradicebat; sed quomodo apparuerunt fulgura? vnde fulgura? de nubibus. quæ sunt nubes Dei? prædicatores veritatis: vides autem nubem in cælo nebulosam, obscuram, & habet intus, nescio quid latens, si coruscet de nube, emicat splendor, ex eo ipso quod contemnebas, inde exiliuit quod expauescas. Misit ergo Dominus Iesus Apostolos suos velut nubes, videbãtur homines, & contemnebantur, quomodo videntur nubes, & contemnuntur, antequam de eis exiliat, quod mireris. erant enim illi primum homines carnem portantes infirmi, deinde idiotæ, indocti, ignobiles, sed erat in illis qđ fulguraret. Accedebat Petrus homo piscator, & orabat, & surgebat mortuus: forma humana nubes erat, splendor miraculi coruscatio erat: sic in verbis, sic in factis cũ miranda dicunt, & miracula faciunt, & sic vidit, & cõmota est terra, montes fluxerunt sicut cera a facie Dòmini, idest omnis altitudo extollens se aduersus Deum cõtremuit, & succubuit, annũciauerunt cęli iustitiam Dei, idest Apostoli, quia in illis tamquam in cælis sedet Deus.

17 *In Psalmũ 126. n. 10.* IDEM exponens versiculum illum. Sicut sagittæ in manu potentis, ita filij excussorum, sic habet. vnde facta est hereditas ista fratres, de qua dictum est, ecce hereditas Domini filij, merces fructus ventris? excussi sunt quidam de manu Domini, tãquam sagittæ, & ierunt longe, & totam terram impleuerunt, vnde pullulãt sancti. de arcu excutiuntur sagittæ, & quanto fortior excusserit, tanto longius vadit sagitta, quid autem fortius excutiente Domino? de arcu suo mandat Apostolos suos, non potuit esse residuum vbi non veniret sagitta, a tam forti excussa, peruenit vsq; ad fines terrę, ideo non vltra, quia nihil est vltra generis humani; nam tantas vires ille habet, vt etiam si vltra esset, quo perpenderet sagitta, excuteret illuc sagittam. dicuntur autem Apostoli filij excussorum, idest filij Prophetarum, & ipsi in manu potenti positi, tamquam sagittę peruenerunt vsque in fines terræ; si potens ille potenter excussit, si potenter excussit, vsque in fines terræ peruenerunt Apostoli.

18 *In Psalmũ 132. n. 10.* IDEM exponens versiculum illum. Sicut vnguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron, sic ait. Caput nostrum Christus est, barba autẽ significat fortes, strenuos, impigros, alacres; ideo quando tales describimus, barbatus homo est, dicimus; ergo illud primum vnguentũ descendit in Apostolos, descendit in illos qui primos impetus sæculi sustinuerunt. *Ps. 132.* nam & illi qui primum in vnum habitare cœperunt, persecutionẽ passi sunt: sed quia descenderat vnguẽtum in barbam, passi sunt, non victi. præcedente enim exẽplo Christi quis vinceret barbam, & inde descendit vnguentum in oram vestimenti, idest in Ecclesiam, quæ est vestis sacerdotalis, de qua dixit Paulus, vt exhiberet sibi gloriosam Ecclesiam non habentem maculam, aut rugam. *Ephes. 5.*

19 *Homil. 9. in Apocal. to. 9.* IDEM exponens locum Apocalypsis. Mulier amicta sole, & luna sub pedibus eius &c Mulierem hanc dicit esse Ecclesiam, in cuius capite erat corona stellarum duodecim, quæ duodecim stellæ, duodecim Apostoli intelligi possunt. *Apoc. 12.*

20 *Hom. 32. in Genesim. to. 1.* CHRYSOSTOMVS sic habet. Deus per vndecim piscatores illitteratos & idiotas, omnẽ sibi orbem cõciliauit; & illitterati isti, & idiotæ, & piscatores, philosophorum obturauerunt ora, & transcurrerunt orbem quasi alati, seminãtes veritatis sermonem, & spinas auellentes, & pristinas affectiones reuellẽtes, Christiq; leges

vbique

vbique plantantes, & neq; quòd pauci essent, neque quòd priuati, & illitterati, neq; quòd austera, & insolita docerent neque quòd veteri consuetudine humanum genus præuentum esset, obstaculo eis esse potuit, sed præuia gratia sustulit, hæc oïa, per ipsa obstacula maiorem accipiétes alacritatem. enimuero interdum flagellati, decedebant gaudentes. interdum auté in carcerem coniecti, quia ab angelo educti fuerunt, iterum eadem continuauerunt, piscati multitudines ad pietaté. & iterum detenti non solum non segniores inde facti sunt, sed & maioré libertatem præ se tulerunt in medio insanientis populi, & dentibus fremétis stantes ac dicentes. Obedire oportet Deo magis quàm hominibus.

Act. 5.

21 *Hom. 34. in Matth. cap. 10. & 2. Luca 12.*

IDEM exponens illa verba. Ecce ego mitto vos, sicut oues in medio luporum, sic ait. tu vero de ipsis Apostolis mecum admirare, qui cum audierunt nihil solliciti sitis, & crediderũt, & obsecuti sunt, & nihil ex terribilibus, horrorem potuit illis transferre. ego certe propter hoc stupeo, quòd nulla ambiguitate detéti fuerunt, nullam liberationem a suis malis quæsierunt, præsertim cum non per duos vel tres annos, sed per totam vitam hoc impendere sibi perciperent. incredibile profecto est hominé in stagnis exercitatum, circa pelles & publicanorum officia exercitatũ, audere os aperire, cum reges, satellitesq; cum euaginatis assistant ensibus; neq; enim excusationem aliquam audire patiebãtur, sed dogmatis nouitate perculsi, siue communem orbis pestiferum hostem, ad cruciatum, atq; tormentum rapiebant. Hi enim orbem terrarum perturbant, hi sunt dicebant, & hic adsunt.

Act. 16.

22 *In homilia de Pentecoste to. 3.*

IDEM sic habet. Cælum factum est terra. quid enim tales stellæ sicut Apostoli? Stellæ in cælo, Apostoli super cælos; stellæ de igne insensibili, Apostoli de igne intelligibili. Stellæ in nocte lucent, in die oscurantur. Apostoli in die, & in nocte suis radijs, hoc est virtutibus effulgent. Stellæ orto sole obscurantur, Apostoli sole iustitiæ splendéte sua charitate lucescũt. Stellæ in resurrectione cadent sicut folia, Apostoli in resurrectione rapiétur in aera nubibus, & ideo stellis maiores Apostoli. Etenim vinitores erant, & piscatores, & turres, & colũnæ, & medici, & duces, & doctores, & portus, & gubernatores, & pastores, & athletæ, & pugnatores, & coronas gestãtes. columnæ quidé, quia virtute sua Ecclesiæ robur sunt. fundamentum, quia in cõfessione ipsorũ fundata est Ecclesia. portus, quia tépestates impias represserunt. Gubernatores, quoniam orbem terrarum viam rectam docuerunt. Pastores, quoniam lupos abegerunt, & oues conseruauerunt. aratores, quoniã spinas eradicauerunt; vinitores, quoniam labruscas eradicauerunt, & semina pietatis plantauerunt. medici, quoniam vulnera nostra curauerunt.

23 *Homi. 4. in 1. epist. ad Corinthios tom. 4.*

IDEM vt excellentiam colligat Apostolorum, sic ait. Plato nouã quandam rempublicam constituere conatus, nulla diuinorum institutione mutata, in Sicilia vitæ periculum subijt, & id non assecutus, ipsam amisit libertatem; & nisi barbarus quidam tyranno clementior fuisset, nihil prohibuerat philosophum in alienis terris perpetuo seruiturum; atq; non idem est, & regnũ nouum instituere, & nouã religionem: hoc enim maxime humanos animos mouet atque perturbat. quod dicatur non esse deos qui venerabantur, sed eos quidem dæmones; Crucifixum auté Deum esse, quantam iram excitet, quantum bellum moueat, nõ ignoratis? etenim Protagoras apud eos, cum auderet dicere se deos ignorare, non vniuersum orbem prædicationibus peragrauit, sed in vna ciuitate vltimum subijt periculum. Et Diagoras Milesius, & Theodorus Atheos appellatus, quamuis & amicos, & vim dicendi haberent, & in philosophia in omnium essent admiratione; & magnus Socrates, qui omnes apud eos in philosophia superauit, propter hoc venenum hausit, quoniam in disputationibus, de his parum quiddam alienasse animos creditus est. quòd si sola innoua-

nouationis ſuſpicio tantum philoſophis viris, & ſapientibus, & his qui multa habebant auxilia, periculum attulit, & non ſolum non aſſecuti ſunt, quæ voluerunt, ſed & vitam, & patriã amiſerunt, quid non admiraris, quid non obſtupeſcis, cum piſcatoré in terrarum orbem, tam mirabilia operatũ,
24 & vota ſua conſecutum, & Barbaros, & Græcos ſuperantem intuearis? Sed hi, inquies, nõ induxerunt deos nouos ſicut illi; rem igitur mihi maxima dignam admiratione narras, quoniam duplex innouatio eſt, vt & qui ferebantur dij tollerentur, & Crucifixus adnunciaretur, & cum hæc omnia ſic ſe haberent, ea diſſoluerunt Apoſtoli, & breui vniuerſum orbem, tamquam alites quidam percurrerunt non pericula, non mortes, non rei difficultatem, non humilitatem ſuam, non aduerſariorum multitudinem, non potẽtiam, facultatem, non contra ſe certãtium ſapientiam reputarunt; non exercitum habebant, ſed ipſis ſe hoſtibus conſerentes, ſuperiores euadebant, & clariſſimam conſecuti ſunt victoriam, quæ implorata eſt per Prophetam di-
Pſal. 109. centem; Tu dominaberis in medio inimicorum tuorum: & quod maxime ſtupendum fuit, qui illos cęperant, qui in carcerem intruſerant, non modo eos non ſuperarunt, ſed & flagellantes & perſequentes, ab his quos flagellis, & perſecutionibus agebant, victi tandem ſuccubuerunt.

25 Homi. 7. in 1. ad Corinthios. IDEM ſic habet. Si non duodecim tantum fuiſſent Apoſtoli, neque adeo abiecti, & tales homines, ſed alter orbis terrarum huic æqualis, pro ipſis ſtetiſſet, & parem habuiſſent in præſidium ſuum multitudinem, vel etiam longe maiorem, ſic quoq; difficillime obtinere potuiſſent, illis enim conſuetudo opitulabatur, his autem nouitas cõtraria erat; nihil enim adeo animos perturbat, etiam ſi de vtilitate agatur, quàm innouare aliquid, & a conſuetudine alienum facere, & maxime cũ de cultu, & Dei gloria agitur; tũc enim philoſophi, rhetores, patres, aui, proaui, & ijs antiqores, terra, mare, montes, ſaltus, omnes barbarorum nationes, viri, iuuenes, ſenes, domini, ſerui, agricolæ, opifices, ciuitatum, & villarum incolæ, omnes deniq; errore inueterati erant, & veriſimile eſt, eos ſic dixiſſe: quid hoc rei eſt? numquid vniuerſus orbis terrarum decipitur? Sophiſtæ, rhethores, philoſophi, hiſtorici, qui ſunt, qui fuerunt, imperatores, conſules, reges, Pythagorici, Platonici? His ne omnibus duodecim piſcatores, & tentoriorum opifices, & publicani ſapientiores ſunt? vnde fertur Plato quamuis certo eorum intelligeret errorem, qui Deos colerent; ſolemnitatibus tamen, & alijs deorum cærimonijs cõdeſcendiſſe, vtputa qui conſuetudini repugnare non poſſet;
propterea quidam Scriptorum, ſecundam naturam conſuetudinem appellarunt. cęterum & in Apoſtolis, & aliud erat, ijs vehementius impedimentum, quod non ſimpliciter a cõſuetudine in conſuetudiné trahebant, ſed ab ea cui multa eſſet licentia, in eam cui multũ impendebat peeiculum. credentem enim quàm primum oportebat patria exulare, expelli, vltimas perpeti calamitates, ab omnibus odio haberi accedit ad hæc, & aliud, non minorem faciens mutationis difficultatem; ſiquidem cum conſuetudine, & periculis, ipſa quoq; præcepta grauia erãt; a luxuria enim ad continentiam, ab ebrietate ad ieiunium, a riſu ad lachrymas, a cupiditate ad inopiam, a vitæ amore ad mortes, a licentia ad pericula vocabantur, in quibus omnibus exacta expetebatur diligentia; turpitudo, in- Epheſ. 5.
quit, & ſtultiloquium, & ſcurrilitas non veniat in os veſtrum, & hæc illis prædicabantur, qui nihil aliud norãt, quàm vino & epulis ventrem diſtendere; quiſnam qui huiuſmodi vitã viueret, audiens: qui nõ accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus, & non veni pacem mittere, ſed gladium, & ſeparare hominem aduerſus patrem ſuum, & filiã aduerſus matrem ſuam, non ſane torpeſceret? veruntamen in his non ſolum non torpuerunt, ſed neque recuſarunt huiuſmodi

Luca 9. Matt. 10.

modi audientes, sed huiusmodi mandata exequi festinarunt. præterea prædicationibus suis profitebantur, Crucifixum adorandum, Deum illũ habendum, qui ex muliere Iudæa esset genitus; sed promissionibus eos allexerũt;
27 dixerit quispiam? minime. siquidẽ omnia in hac vita difficilia, vtilia autem post resurrectionem promittuntur, & tamen nemo credentium dixit, difficilia in hac vita minaris, vtilitatem autem post hanc vitam polliceris? vnde constat resurrectionem futuram? quis sepultus resurrexit? quis eorum dixit vllum præmium post huius vitæ migrationem futurum? sed cum nihil huiusmodi nossent, pro Crucifixo tamen vitam posuerunt. hoc maximæ fuit potentiæ. grandis est dignitas, & virtus Apostolorum.

28 *In prologo super epist. ad Philemonem* IDEM sic habet. Quia nõ desunt, qui hanc epistolam superfluo adiectã putent, quãdoquidem pro re adeo parua pro vno seruo sit scripta, discãt innumeris se criminibus dignos: non enim tam paruas epistolas, & pro rebus adeo necessarijs oportuit scribi, sed vtinam non defuisset, qui nobis Apostolorum historiam diligentissime traderet, non tantum quid scripserint, quidue locuti sint, sed vt sese per omnem vitam habuerint, quid & quando comederint, quando sederint, quo ierint, quid diebus singulis gesserint, & in quibus partibus vixerint, quã introierint domum, quo nauigauerint, vbi applicuerint, adeo illorum omnia eximia vtilitate referta sunt, si enim cum loca tantum cernimus, vbi sederunt, seu vincti sunt, loca inquã inanima, illuc sæpe dirigimus animum, & expergiscimur, & promptiores euadimus, multo id profecto magis fieret, si verba illorum, & reliqua gesta audire contigisset. certe de amico perlibenter quis interrogat, vbinã degit. q̃d facit, quo ꝑcedit, nõ longe dignius de cõmunibus orbis magistris id fieri decuit?

29 *Hom 11. in c. 17. Exodi.* ORIGENES: Bello imminẽte dixit Moyses ad Iosue, Elige tibi ipsi viros & exi, & confige cum Amalec crastino. Moyses vocat Iesum, lex Christum, vt eligat sibi ipsi viros potentes de populo. Iesus solum est, qui potes viros potentes eligere, qui dixit. Non vos me elegistis, sed ego elegi vos, ipse enim est electorum dux, ipse potentium princeps. *Ioan. 15.*

30 *Hom. 21. in cap. 21. Numerorum.* IDEM sic ait. In regni cælorum beata hęreditate, erunt aliqui qui nõ venient ad sortem, neq; cum cęteris, quamuis sint sancti, numerabuntur, sed erit egregia quædam, & eximia eorum hereditas, sicut fuit Caleb ex tribu Iuda, & Iesu ipsius filij Naue. Sicut enim cum post pręliũ, victoribus prouinciæ partiuntur spolia, egregij quique, & eximij bellatores, non cum cęteris militibus in diuisione spoliorum ducuntur ad sortem, sed optima quæque & pręcipua eis virtutum meritò decernuntur; cęteri verò vtuntur sorte solo iure victoriæ, ita mihi videtur & Dominus meus Iesus Christus facturus. quosdam enim quos scit abũdantius, quàm cœteros laborasse, & quorum gesta magnifica, virtutesq; sublimes ipse cognoscit, illis præcipuos quosq; & eximios, atq; (vt ita audeam dicere) similes sibi honores decernit, atq; glorias; an non tibi videtur simile aliquid suæ beatitudinis charissimis suis conferre discipulis, cum dicat, Pater vlo, vt vbi ego sum, & illi sint mecum? & cum iterum dicit, quia sedebitis, & vos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel. Et iterum: sicut tu in me Pater, & ego in te, ita & isti in nobis vnum sunt. Hæc omnia non sorte decernuntur, sed dilectionis prærogatiua donãtur ab eo, qui corda & mentes hominum videt solus. *Ioan. 17.* *Ioan. 14. & 17.*

31 *In hom. 7. circa cap. 6. Iosue.* IDEM sic habet. Hiericho tubis subruitur sacerdotum; statim enim vt tubarum clangor increpuit, murorum deiectus est ambitus: dixeramus quòd Hierico formam sæculi præsentis obtineat, cuius robur & munimenta sacerdotalibus tubis videmus esse destructa. firmitas namq; & munimenta, quibus velut muris mundus iste nitebatur, idolorũ cultus erat, diuinationum fallacia arte dęmonum ministrata,qui-

ta, quibus omnibus velut muris validissimis ambiebatur hic mundus. Veniés vero Dominus noster Iesus Christus, mittit sacerdotes Apostolos suos portantes tubas ductiles, prædicationis magnificam, cælestemque doctrinam, quibus muros Hiericho, & omnes idololatriæ machinas, & philosophorum dogmata, vsque ad fundamenta deiecit.

32 *Lib. 3. 3mo ral. ca. 15.* GREGORIVS exponens locũ ex cap. 40. Iob. Vbi loquens de Leuiathan, ait; aut alligabis eum ancillis tuis, sic habet. in seruis etsi despecta est conditio virilitas viget, in ancillis autem cum conditione pariter sexus iacet. Benè ergo Dominus Leuiathan istum nõ seruis, sed ancillis suis; ligare se asserit, quia ad nostram redemptionem veniens, & suos contra mundi superbiã prędicatores mittẽs, relictis sapientibus insipientes, relictis fortibus debiles, relictis diuitibus pauperes elegit. Ancillis ergo suis Leuiathan huius fortitudinem Dominus ligauit, quia attestante Paulo; *1. Cor. 1.* infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia. vnde bene per Salomonem *Prou. 9.* dicitur. Sapientia ædificauit sibi domum, excidit columnas septem, immolauit victimas, miscuit vinum, proposuit mensam, misit ancillas suas, vt vocarent ad arcem, & mœnia ciuitatis. Sapientia domum sibi condidit, cum vnigenitus Dei filius in semetipso intra vterum Virginis humanũ sibi corpus creauit; vel domus sapientiæ Ecclesia est, quæ septem sibi colũnas excidit, quia ab amore præsentis sæculi disiunctas, ad portandã eiusdem Ecclesiæ fabricam mentes prædicantium Apostolorum erexit. immolauit victimas, quia vitas eorum mactari in persecutione permisit. Ancillas etiã suas misit, quia prædicatores infirmos, abiectosque habere studuit, qui fideles populos ad spiritalis patriæ ædificia superna colligerent.

33 *In serm. 3. Apostolorũ Petri & Pauli.* BERNARDVS loquitur. Merito fratres Apostolis sanctis attribuit ecclesia, ꝙ in Sapientiæ libris legitur, hi sunt viri misericordiæ, quorum iustitiæ obliuionem nõ acceperunt, cum semine eorum permanent bona. Sunt *Eccl. 44.* enim hi planè viri misericordiæ, siuè, quia misericordiam consecuti, siue qa misericordia pleni, seũ quia misericorditer a Deo nobis donati sunt. Scimus enim quòd viri isti, nec sibi vixere, nec sibi mortui sunt, sed ei qui pro ipsis mortuus est, magis autem nobis omnibus propter illum, pro nobis facit eorum vita. eorum doctrina, eorũ mors. cum semine eorũ permanẽt bona. Manent enim vsq; hodie in nobis Apostolorum vestigia, & eorum religio, quia ex Deo est, non potest dissolui, cum semine eorum permanent bona, quia per Euangelium ipsi nos genuerunt, non sibi, sed Christo.

Auaritia frequens malum, ac ingens, aliorumque plurium causa. *Cap. XXIIII.*

1 *In caput 3. Danielis. tom. 4.* HIERONIMVS aduertit, explicãs hęc verba, Nabuchodonosor Rex fecit statuam auream, quàm velox sit obliuio veritatis, vt qui dudum seruum Dei, quasi Deum adorauerat, nunc statuã fieri iubeat, vt ipse adoretur in statua; quòd aũt aurea sit, & infiniti ponderis. illud in causa est, vt stuporẽ videntibus creet, & res inanimata adoretur, vt Deus, dũ vnusquisque suam consecrat auaritiam.

Lib. 1. in Habacuch. to. 5. IDEM in expositione capitis secundi circa illa verba. Væ ei, qui multiplicat non sua, vsquequo aggrauat contra se densum lutum? &c. sic ait. de diuitibus auaris, quidam putant Prophetam dixisse. væ qui multiplicant sibi, quæ non sunt sua, qui possessionũ terminos dilatant, & ea quæ nõ sunt hominis, hominis arbitrãtes congregant sibi, a quibus subito relinquũtur; quod aũt non sit hominis, hoc est animalis rationalis terrena possessio, *Luc. 16.* Dominus demõstrat, dicens. Si in alieno nõ fuistis fideles, quod vestrum est, quis dabit vobis? væ qui cõgregat auaritiam malam domui suæ, vt sit in excelso

celso nidus eius, & liberari se putat
de manu mali, cogitasti confusionem
domui tuæ, concidisti populos mul-
tos, & peccauit anima tua, quia lapis
de pariete clamabit, & lignũ quod in-
ter iuncturas ædificiorum est, respon-
debit. ad auarum est iste sermo, qui si-
bi coaceruet mala, & diuitiarum mul-
titudinẽ nõ intelligat causam esse rui
næ suæ domus, simulq; superbię argui
tur, ꝙ ad auium similitudinem in ex-
celso posuerit nidum suum, & arbitra
tus sit erui se de manu mali, idest, nũ-
quam venire in hostium potestatem,
quod superbię consilium, & arrogans
cogitatio finem habuit ignominiam:
interfecisti populos multos, & in alijs
occidendis contra animam tuam desæ
uisti, & in tanta crudelitate baccha-
tus es, vt si dici potest, lapides ciuita-
tis, & ligna parietum quos subuerti-
sti, tuam ferociam clamitent.

2 *In cap. 30. Prouerb. tomo 9.*
IDEM sic explicat locum sapien
tis. Sanguisugæ duæ sunt filiæ dicen-
tes, affer, affer, vbi sanguisugam vocat
diabolum, qui siti peccandi, ac peccata
suadendi incessanter accenditur, huic
duæ sunt filiæ: quia duæ specialiter,
humani generis illecebræ hunc anti-
qui hostis imitantur ardorem luxuria
videlicet, & philargyria, quæ amor
pecuniarum est; nam & luxuria, quo
liberius frena laxantur, eo noxius de-
lectatur, & sicut quidam ait poetarũ,
crescit amor nummi, quantum ipsa
pecunia crescit.

3 *Lib. de salutaribus documentis tomo 4.*
AVGVSTINVS sic habet. Cu
pidus vir animam suam venalem ha-
bet, si inuenerit tempus, vt concupi-
scat alicuius aurũ & argentum. pluri-
mæ animæ in mortis periculũ incide-
runt propter cupiditatẽ, & multi Do-
mino iubẽte ob hoc lapidati sunt. Saul
enim a Deo alienus effectus est pro-
pter cupiditatem, & auaritiã, & ad ex-
tremũ de culmine regali expulsus, ab
Marc. 10. inimicis suis peremptus est. Dominus
noster de cordibus Pharisæorum vo-
luit pecuniarũ amorem excludere; sed
quia erãt cupidissimi salutaria Domi-
ni verba deridebant; nam & illũ diuitẽ
quẽ Dominus ad regna cælorum pro-
uocauit, amor pecuniarũ eum intrare
non permisit. Sed & Iudæ pectus aua-
ritiæ flamma exarsit, vt Dominũ cun-
ctorum bonorum largitorem, in ma-
nus traderet impiorum; auarus enim
vir, inferno est similis; infernus enim *Matt. 26.*
quantoscumque deuorauerit, num-
quam dicit, satis est: sic etsi omnes the
sauri confluxerint in auarum, num-
quam satiabitur.

IDEM in illa verba. Ecce homo 4
qui non posuit Deum adiutorẽ suum, *In Ps. 51. ve. 8.*
sed sperauit in multitudine diuitiarũ
suarum. Prouerbium (inquit) auaro-
rum est, quantum habebis, tantus e-
ris, & tanto plus poteris. is est qui nõ
posuit Deum adiutorem suum; auarus
autem etiam est homo pauper, qui ca-
ret facultate, & ardet cupiditate; quã- *Matt. 19.*
do enim Dominus dixit facilius posse
camelum transire per foramen acus,
quàm diuitem intrare in regnum cæ-
lorum: discipuli apud semetipsos di-
centes, & quis poterit saluus fieri? at-
tenderunt non facultates, sed cupidi-
tates, viderunt enim ipsos pauperes,
& si non habentes pecuniam habentes
auaritiam: vnde Dominus in diuite
non condemnat pecuniam, sed auari-
tiam; in multis enim diuitibus est
pecunia, & non est auaritia, & in mul-
tis pauperibus est auaritia, & non pe-
cunia. Psalmus iste de Doech Idu- *1. Reg. 21.*
mæo dicitur, qui nunciauit Sauli, ꝙ
Dauid venisset ad Achimelech sacer-
dotem. & Doech interpretatur mo-
tus, & Idumæus interpretatur terre-
nus; in quo non culpat Scriptura, ꝙ
diues fuerit, sed ꝙ sperauerit in mul-
titudine diuitiarũ suarũ; ideo amoue-
tur de tabernaculo suo, & radix eius
de terra viuentium, & pręualuit in va
nitate sua, quid enim vanius eo, qui
putat plus valere nũmum, q̃ Deum.

IDEM explicans illa verba, In- 5
troibunt in interiora terræ, sic ait. in- *In Ps. 64.*
feriora terræ sunt terrenæ cupidita-
tes: omnis qui contra salutem suam
cupit terrena, sub terra est; quia terrã
sibi præposuit, terram super se posuit,
& se subter fecit.

IDEM vbi exponit Euangelium 6
quod

quod narrat Lucas ca. 16. De diuite & Lazaro, nihil intulimus in hunc mundum, ait Paulus, sed nec auferre quid possumus; quòd si aliquid tolleremus, nonne viuos homines voraremus? quæ est ista auiditas concupiscentiæ? cum ipsæ belluæ habeant modum? tunc enim rapiunt, quando esuriunt, parcũt vero prædæ, cum senserint satietaté, inexplebilis est sola diuitum auaritia: semper rapit, & nunquam satiatur, nec Deum timet, nec hominem reueretur, non patri parcit; non matrem agnoscit, nec fratri obtemperat, nec amico fidem seruat. quæ est ista rogo animarum insania, amittere vitam, appetere mortem, acquirere aurum, & perdere cœlum?

Serm. 25. de verbis Domini n. 1.
1.Tim.6.

7 IDEM auarorum nomine explicat illa verba Pauli. Quis nos separabit a charitate Christi &c. Ab studio conquirendi diuitias ab illarũ amore? an persecutio ipsa, & ipsa non frangit: auarus rapit, & timet pęnam, æstuat in rapinã: multi famem patiuntur, dũ acquirũt & faciunt lucra, quibus præcipimus ieiunare, & excusant se stomacho, vacet illis tota die solidos numerare, & ieiuni dormiũt. quid dicam de nuditate? quotidie negotiatores de naufragio nudi euadunt, & iterũ nauigãt ad periculũ. undique quotidie periclitantur homines, nisi propter diuitias cõquirendas? nec gladius prohibet. auarus dicit in corde suo, qui forte non audet lingua sua, quis nos separabit a cupiditate auri? tribulatio, an angustia, an persecutio? possunt & auari dicere, auro, propter te occidimur tota die.

Serm. 50. de sanctis.
Rom. 8.

8 IDEM sic ait, o homo auaritia plenus, an ignoras quòd tria sunt insatiabilia, & quartum nunquam dicit, sufficit? et quid est quod nunquam dicit, sufficit, nisi animus hominis, qui nunquã dicit, satis est? o homo nõ ignoras quòd omnium malorum radix auaritia est, & seruitus idolatriæ, mater vsuræ, genitrix simoniæ, fomes culpæ, pœnę via, nutrix gehennę? o auaritia abyssus insatiabilis, semper famescis, semper doles, semper tristaris in cunctis. o pestis iterminabilis, o famelica rabies nam omnia suis terminis clauduntur, sola auaritia nullo clauditur fine. omnia in homine senescũt vitia, sola auaritia iuuenescit. o rabies omni fine carens terra suis limitibus terminatur, aqua suis finibus limitatur, aer suo fine concluditur, cęlum suis terminis arctatur, sola auaritia terminũ nescit. o auare, qui si terræ & cęli Dominus fueris, nũquã quieueris, donec te Deo adæquaueris, vel fueris superior altissimo. o pestis dæmone sæuior nam dæmon similis altissimo esse voluit, sed auarus super Deum si posset, ascendere vellet.

Serm. 48. ad Fratres in eremo.
1.Tim.6.
Isa. 14.

CHRYSOSTOMVS de re hac tertio quoque sermone disserit elegantissime, & rationibus efficacissimis ostendit huius pestis mala, ita vt sanctorum nemo, sanctius & frequentius de re hac disserat, ex his colligã selectiora, & quæ vtiliora fuerint ad conciones. et ĩ primis exponit illa verba Matthæi. Occurrerunt ei duo habentes dæmonia de monumentis exeuntes sæui nimis, ita vt nemo posset transire per viam illam, vbi sic ait. auarus est dæmoniacus in sepulchris habitans. quid enim ipsum poterit ligare? certe non timor, non quotidianæ minæ, non exhortationes, non consilia; omnia hæc enim vincula spernit supplicium putans esse maximum, non viuere in supplicio. quid enim miserius auaro? nam dæmoniacus verbo Christi, abacti dæmonij liberatus est pecuniæ autem seruus Christo nõ auscultat. nam & si gehennæ terror incutitur, ac inferni pęnæ imminere dicuntur, non credit tamen. quis mentis cõpos cum huiusmodi hominibus conuersabitur? nam mea quidem sententia cum mille dæmoniacis habitandum potius esset, quàm cũ vno, qui hoc morbo laboraret. quando enim simul omnes dæmoniaci tantũ facinoris cõmittent, quantum Iudas solum cõmisit? qui ad extremam inquitatem turpi pecuniarum ardore deuectus est, pariterq; omnes, qui auaritiam illius imitantur, quasi feræ bestię a catenis solutę, cunctos hoĩes nullo resistente perturbãt ac lacerãt, & vincu[illegible]

9
Hom. 29 in Matt. to. 2.
Matt. 8.
Luce 6.
10
Matt. 26.

etiam his vndique coniecta sunt, iudicij timor, legum terror, multorũ odia, ceteraq; huiusmodi, sed his ruptis omnia perturbãt. quòd si quis hos nexus, omnino ab eis auferret, tunc videres, peiore hos dæmone ac fortiore, quàm dęmoniacos vexari. fingite videre tætrum quendã hominem, qui ab oculis ignẽ emittat, cui ex vtroque humero dracones loco manuum dependeãt, cuius os cauernæ instar magnitudine sit, in quo pro dentibus acuti enses stent; ex lingua venenosus fons scaturiat, vẽter omni fornace sit ardentior, cuncta quæ immittuntur subito consumens, pedes alati ventis quoq; ipsis velociores, facies canis ac lupi, nec hominis vocem emittat, sed insuaue quiddã atque terribile mugiat, is ad hæc omnia faces ardẽtes in manibus teneat. mira hæc forsan vobis videntur, sed nondũ digne ipsum descripsimus, sequi enim debent horũ instrumentorũ effectus. itaq; imaginemur eum, obuiã factos iugulare, carnes eorũ deuorare. sed quid facio? nam & hoc descripto, multo truculẽtior est auarus in omnes, vt mors insiliens, omnes vt infernus degluties, communis hominũ hostis, quippe qui vellet res omnium sibi arrogare, nec sinẽ hic facit. verum cum vndiq; cupiditate cuncta collegerit, ipsius etiam terræ substantiam in aurum commutari vellet, fontes ac fluuios argento optat defluere. & si fingamus omnia illi impunè licere, tunc videbis ipsum arrepto ense nulli parcere, non amico, non cognato, non ipsis parentibus &c.

11 *Hom. 40. in ca. 12. Matthæi. Exo. 1.* IDEM adducens duram Iudæorũ seruitutem in Aegypto, sic loquitur. nullum est inter auri sollicitos collectores, & cęni, atque laterum operarios discrimen; nam vt tunc Pharao, atrocissimus ille tyrannus, flagellis ad colligẽdas paleas compellebat Hebręos; sic etiam nunc diabolus ad officiũ laterum flagellis cupiditatum multos incendit. quid enim aliud aurum est, quàm cænum, & argentũ, quid aliud quàm palea? sicut ergo palea ignem, sic pecuniæ cupiditas auaritiæ flammam incendit, & quasi cænum inquinat possidẽtes. a qua, vt nos liberaret, venit verus Moyses Christus Dominus in Aegyptum huius sæculi.

IDEM differens de Iudæ auaritia, sic habet. tantus tamq; incredibilis est auaritiæ furor, vt hæc Iudã & proditorẽ nequissimũ, & sacrilegũ nefandissimum faciat. auditis hæc omnes auari, qui grauissimo Iudę morbo laboratis, vt tæterrimam hanc ægritudinem fugiatis. nam si qui vna cum Christo viuebat, qui doctrinam Christi audiuit, si qui signa fecit, in profundissimũ malorũ barathrũ ex hac ægritudine præcipitatus est, multo facilius vos, qui sæcularibus rebus affixi estis, hic morbus aggredietur, nisi iugiter atq; perpetuo vigiletis. quotidie ille cum eo erat, qui non habebat vbi caput suũ reclinaret; & quotidie, & verbis, & operibus instituebatur, vt non argentum, non aurum, non duas tunicas habere vellet; & tamen deprimere se non potuit. quomodo igitur tu speras absque magna cura & studio, contagionem huius morbi effugere? terribilis, terribilis certe hæc bellua est. hæc hominibus, in quibus est, pręter naturã viuere persuadet. nam amicos, fratres, cognatos &c. immo & seipsos quoque ignorant. Giezi vna cum viro sancto viuebat, & nequã hoc morbo effectus est. pessima namq; omnium hæc passio est, ex qua bella, pugnæ & homicidia, aliaq; quã plura mala oriuntur. auarus terrarum pestis est, vrbium pernicies, singulorum calamitas, omnia rapit, pauciora putans ceteris omnibus habere. nã cum cupiditati eorum, quę nondũ possedit, ea quæ habet, confert, nihil prorsus habere opinatur. propterea quidã ait, nihil esse auaro iniqui⁹. Est enim communis omnium hominũ hostis auarus non parũ dolet; quia terra prospicis, aurum non producit; quia fontes non manant auro, quia montes loco lapidum, aurum non habeant. auarus fertilitatem temporum moleste fert, & cõmuni felicitate contrahitur, omnemq; fastidit causam, vnde argentum colligere non potest. e regione vero cuncta suffert, vnde duos solũmodo

12 Hom. 81. in Matth.

4. Reg. 5.

13 Eccl. 10.

cape-

capere obolos poſſit. omnes homines tam pauperes, quàm diuites odio proſequitur, pauperes ne quid ab eo petant; diuites, quia quæ illorum ſunt, non poſſidet: vniuerſos enim ſimpliciter, quæ ſua eſſe deberent occupare putat, ac ideo quaſi ab omnibus læſus, omnibus infenſus eſt. hic quod plenũ ſit neſcit, ſaturitatem ignorat, omniũ denique ita miſerrimus eſt, quemadmodum expers auaritiæ, & oppoſitæ virtuti deditus omnium eſt beatiſſimus; nulla enim vtilitas eſt pecuniæ, ſi animus paupertate deprimitur, nec vllum onus poupertatis, ſi animus diues exiſtit.

14 Hom. 64. in Ioan. to. 3. IDEM loquens de auaritia Iudę, ſic habet. Grauis morbus eſt auaritia, qui & oculos cæcat, & aures obſtruit, & fera ſæuiores reddit: non conſcientiam, non amicitiam, non conſuetudinem, non propriæ animæ ſalutem cognoſcere ſinit: ſed ſemel ab omnibus diſcedens, in ſeruitutem ſibi, quos cepit, more ſæuiſſimi tyranni vendicat. & quod in hac aſpera ſeruitute grauiſſimum eſt, quod etiam gratias ſibi habendas perſuadet, & quanto ei magis ſeruiunt, magis lætantur. & ita maxime incurabilis morbus, ita fera inſuperabilis efficitur. hic Giezi pro diſcipulo, & Propheta, lepra perfudit; hic Ananiam, & Saphiram perdidit: hic Iudęorum principes corrupit, cũ dona acciperent, & furibus cõmunicarent: hic innumera bella indixit, vias ſanguine, fletibus & lamentis ciuitates implet. idolatriã eum appellauit Paulus: non tamẽ tam formidabilis eſt idolatria. ſed cur ita appellauit? habent nonnulli pecunias, & his vti non audent, ſed intactas ad alios tranſmittunt, tunc & tanquam dona Deo dicata, tangere minime audent. quod ſi quandoque coguntur, tamquam ad nefas aliquod timide veniunt. præterea tamquam quis idolũ lapideũ, aurũ, & clauſtris, & vectib⁹ cohibent, pro templo arcam præparantes, & argenteis vaſis recondentes: non ne ita aurum adoras, vt ille idolum? ille & oculos, & animã traderet, potius quàm idolũ. non aliter affecti ſunt auri amatores. ſed nõ adoro aurũ, inquies? neque idolum dicet, ſed inhabitantem dæmonem. ita & tu licet non aurum, eius tamen aſpectu, & cupiditate animæ inſidentem dæmonem adoras. Dæmone enim grauior eſt pecuniarum cupiditas, qua multi magis perſuaſi ſunt, quam illi ab idolis, quibus non omnia parent; huic vero omnia & quodcunq; faciendũ ſuggerit, obſequuntur. quid dicit auaritia? eſto omnibus inimicus, obliuiſcere naturam, contemne Deũ, ſacrificiũ mihi teipſum offer, dicto citius parent. et idolis quidem boues ſacrificant, auaritia offer mihi animã inquit, & perſuadet. vide quas habeat aras, quæ libamina accipiat. regnũ cęlorum auari non poſſidebunt. neq; has minas formidant, quamuis hæc cupiditas infirmiſſima ſit, quippe quę non inſita, non naturalis eſt: fuiſſet enim nobis a principio, ſed aurum iam erat, neque quiſquam aurum amabat.

4. Reg. 5. Act. 5. Iſa. 1. Coloſ. 3. 1. Cor. 6.

16 Hom. 7. in IDEM ſic habet. dicetis mihi, quotidie de cupiditate diſputas. vtinam & ſingulis noctibus liceret, vtinam in foro proſequi, & ad menſam. vtinam mulieres, amici, filij, ſerui, agricolæ, vicini, & ipſum pauimentum, & parietes ſemper hac voce clamare poſſent, vt vel ſaltem hoc pacto acquieſceremus. vniuerſum enim orbem hic morbus, & omnium animos comprehendit. magna pecuniarum vis. a Chriſto redempti ſumus, & auro ſeruimus? alterius aſſerimus dominatum, cuius præcepto dicto citius paremus; & eius gratia genus, amicitiam, leges, omnia denique ignoramus. nemo cœlum contemplatur, nemo de futuro cogitat; ſed veniet tempus, cum hi ſermones nihil proficient: in inferno inquit quis confitebitur tibi? Pſal. 6.

17 Hom. 7. in 1. epiſt. ad Timot. IDEM loquens de auarita, ſic ait. eſt quippe peſtis huius inexplebilis appetitus, neque a morborum concupiſcentia diſſimilis eſt: talia enim ſunt ægrotorum deſideria. denique is qui febris caloribus vritur, impleri numquam poteſt, ſed ſemper in deſiderijs eſt, ebrius item nunquã mero ſatiatur, ſed ſiti ſemper anhelat: ita qui pecunia

rum inſano tenetur ſtudio, deſiderium ſuum exatiare nulla opum poterit copia. vltra ea quæ adnotauimus, differit de auaritia Chryſoſt. homil. 3. in Gen. to. 2. hom. 4. in Matt. & hom. 14. & 59. & 84 to. 3. hom. 7. in Ioan. & 49. & 86. to. 4. hom. 11. in epiſt. 1. ad Cor. & 18. homil. 20. ad Hebr. & to. 5. hom. 63. ad Populum.

18 *Lib. 15. Moral. cap. 14. Iob 20.* GREGORIVS Magnus exponens locum B. Iob. Fugiet arma ferrea, & irruet in arcum æreum, ſic ait. auaritia aliquando per elationem ſurrepit; aliquando vero per timorem. ſunt namq; nonnulli, qui dum potiores videri appetunt, ad alienarum rerũ ambitum ſucceduntur. & ſunt nonnulli, qui dum ſibi ſubſidiorũ neceſſaria deeſſet timent, mentem ad auaritiã relaxant, & aliena ambiunt, cũ ſua ſibi ſufficere non poſſe ſuſpicantur. omnis vero neceſſitas non incongrue ferrum vocatur; quia vitam inopis mæroris vulnere cruciat, ſicut de Ioſeph dicitur in Pſalmo, *Pſal. 104.* cum venditus à fratribus amaram duceret vitam, ferrum pertranſijt animam eius. arma ergo ferrea ſunt neceſſitates vitę præſentis. auarus ergo ut fugiat arma ferrea neceſſitatum huius uitę, incidit in arcum æreum, multa per auaritiam rapiens. arcus autem æreus eſt ſententia ęterna, qua percutitur, qui aliena accipit.

19 *Li. 15. Moral. cap. 34. circa c. 20. & 21. Iob. Iob 21.* IDEM ſic ait. illi, qui in hac vita diuitias habent, & cum ipſis prauas duraſq; conſuetudines, & deſideria male viuendi, ſunt de quibus B. Iob loquitur, cum dicit. Viſcera eius plena ſunt adipe, & medullis oſſa illius irrigantur oſſa diuitis mala eius vita, medullæ vero in oſſibus deſideria ſunt in peccando durandi, quæ medullæ quaſi oſſa irrigant, cum praua deſideria peruerſas conſuetudines ſuas in voluptatum delectatione conſeruant. at ſunt nonnulli, qui in hac vita diuitias non habent, ſed habere concupiſcunt, & de his ſubditur: *Ibidem.* Alius vero moritur in amaritudine animæ abſque vllis opibus. *Ibidem.* & de vtriſque ſubditur. & tamen ſimul in puluere dormient, & vermes operient eos. in puluere dormire, eſt in terrenis deſiderijs oculos claudere mentis. vermes vero, qui de carne naſcuntur, ſimul eos operiunt, quia ſiue diuitis, ſiue pauperis ſuperbientis animum curæ carnales premunt. in rebus terrenis pari anxietate turbantur; quia quod diues iam cum metu habet, iſte cum anxietate appetit, & quia habere non valet, dolet. ſimulque eos vermes operiunt: quia vel iſtum vt cõcupita habeat, vel illũ ne habita amittat, carnales cogitationes premunt. ecce, auaritia & in diuitibus, & in pauperibus inuenitur, vtrorumque animum crucians ac corrodens.

BASILIVS ſic habet. diuitiæ infra terram detruduntur, & in arcanis aſſeruantur. dicis incertum eſt, quod futurum eſt, ne forte inexpectatæ neceſſitates nos corripiant, immo incertum magis an ad defoſſi auri vſum peruenturus ſis. ingens inſania, cum quidem in metellis eſt aurum, terram perſcrutari; cum autem in conſpicuo eſt, rurſus ipſum in terram occultare. deinde contingit, vt defodiens diuitias, ſimul defodias etiam cor ipſum. Vbi enim theſaurus tuus, inquit, ibi etiam cor tuũ, ſic ait. auarus pauper eſt; pauper enim eſt, qui multis indiget, multorum autẽ indignus vos facit inſatiabilis auaritia & cupiditas. decem talentis, alia decem addere ſtudes, vbi viginti facta fuerint, alia viginti quæris, & ſemper id, quod additur, accendit concupiſcentiam; quemadmodum enim ebrioſis, occaſionem bibendi præbet vini copioſior acceſſio: ſic recens ditati vbi multa acquiſiuerunt, plura cupiunt, eo quòd ſemper accendunt morbum. non enim lætificant ipſos prę ſentia, quę tanta ſunt, quantum contriſtant, quæ deſunt, & quæ ſibi deficere putant, vt animi ipſorum ſemper curis conſumantur. quæcumque videt oculus, ea cupit auarus, non exatiatur oculus videndo, & non expletur auarus accipiendo. orcus (infernus) non dixit, ſufficit. neque auarus, vnquam dixit ſatis eſt. Vę vobis. qui cõiũgitis domũ ad domũ, & agrum ad agrũ connectitis, vt de vicino aliquid auferatis. nonne

20 Hom. 7. ex 29. variis, cuius titulus eſt, contra diuites auaros to. 1

Matt. 6.

Eſa. 5.

21 nonne cupiditas Achab, Naboth occidit. auarus ignis violentiam imitatur, omnia corripit, omnia depaſcitur: & quemadmodum flumina ex paruo primo principio progredientia, deinde incrementis paulatim contingentibus, intolerabile accipientia augumentū, per violentiam impetuoſæ lationis, quicquid obſtiterit ſecundum trahūt; ſic etiam hi ad magnam potentiam progreſſi. nihil diuitiarum violentiam ſuſtinet, omnia tyrannidi ſuccũbunt, omnia ipſius potentiam formidant. ditiſſimus es. quid igitur poſtea? nōne tres in vniuerſum cubiti ad ſepulturam te expectant? nonne paucorum lapidum onus, ad infelicis corporis cuſtodiam ſufficiet? quid innanes ſtipulas manib° colligis? atq; vtinam inanes, & non æterno igni materiam. non fies aliquando ſobrius ab hac ebrietate? aurum animarum laqueus, mortis hamus, peccati ieſcatio. diuitiæ belli cauſa, ob quas conflantur arma, ob quas acuuntur enſes, propter has cognati ignorant naturam, fratres mutuo ſe torue intuentur, ac cædes ſpirant. propter opes ſolitudines alunt homicidas, mare piratas, ciuitas ſycophantas, & calumniatores. quis eſt mendacij pater? quis confectæ accuſationis opifex? quis periurij parens? nonne diuitiæ? nonne opum ſtudium? quid facitis o homines? quis vobis veſtra in inſidias cōtra vos conuertit? in adiumentum vitæ, non viaticum malorū pecuniæ datæ ſunt, ad redimendam animam, non ad perdendi occaſionem.

22 *Hom. 2. ex varijs loc.* IDEM vbi exponit aliquos ſacræ Scripturæ locos, diſſerens cōtra auaritiā, ſic ait. & terra quidem, hic permanet, quę tibi per auaritiā accreuit, nō exiſtēs amplius tua, ſed ſucceſſorū peccatum autē te ſequetur, velut vmbra animam comitans. nuſquam quieſcit auaritiæ morbus, ſed ſimilis eſt naturæ ignis, qui poſtquam incendium attigit, omnem materiam depaſcere feſtinat. & nemo ipſum ſiſtere poteſt, priuſquam materia deficiat. ſic eſt auarus non fruitioni collectorum attendit, ſed ſeipſum cupiditate amplioris poſſeſſionis conſumit: quantum augeſcũt diuitiæ, tantum aufert vitæ, ſollicitudo: mille in eo ſunt curæ. canis latrat, & diues furem eſſe putat. muris ſtrepitus auditur, & diuitis cor ſalit. omnia ſuſpecta habet, filios adoleſcentes velut inſidiatores aſpicit; quia ætas ipſorum ſucceſſionem vrget. auarorum etiam alius morbus eſt, victus ſui rationem in digitis locat, & partim ipſum publice, & partim defoſſum habet, diuitias occultat, venturum damnum auertere ſe putans. ſed an quidē ventura ſit aliquando neceſſitas, incertum eſt. veniet tamen tempus, in quo pœnitentiā ducetur, φ diuitias non diſpenſauit. ſtultitia ergo ingens eſt neglecta ea re, quæ infallibiliter erit, rei incertę adhęrere tam anxie diuitias conſeruando.

IDEM (licet tractatum hunc Eraſmus non credat Baſilij) oſtendit auaritiam & pecuniarum nimium amorem eſſe ingentium malorum cauſam. auaritia (inquit) a regno expulit Saul, dū illa ductus pepercit Amalec contra voluntatem Domini. ingentia etiam regis Achab mala, in quæ deuenit, ex auaritia ortum habuere, qua vineam Naboth, & concupiuit, & abſtulit. idcoque Paulus hanc vocauit omnium malorum radicem. 23 *In expoſitione ſuper initiū Iſaię Prophetæ. 1. Reg. 15. 1. Tim. 6.*

ORIGENES ait. Iudæ Iſcariotis imitatores in Chriſti Domini venditione, ſunt omnes auari, qui propter res temporales, eijciunt ab anima ſua Saluatorem; qui eum contemnunt propter auaritiam, aut lucrum pecuniarum. tales enim dicunt dæmonibus ipſis. Quid vultis mihi dare, & ego eum vobis tradam? in tam grande facinus corruunt auari. 24 *Hom. 35. in Matt. 10. Matt. 26.*

BERNARDVS exponit verſum, Quoniam ipſe liberabit me de laqueo venantium, & a verbo aſpero, & ſic ait. dic nobis Beatæ Paule quis ſit laqueus iſte diaboli, a quo ſe fidelis anima liberatam cōgratulatur. qui volūt, inquit, diuites fieri in hoc ſæculo, incidunt in tentationes, & in laqueum diaboli. ergone laqueus diaboli diuitię ſunt huius ſæculi? heu quā paucos 25 *In ſerm. 3. ſuper Pſal. Qui habit. Pſal. 90. Matt. 19.*

inuenimus, qui ab hoc laqueo liberati exultent, quàm multos qui dolent, ꝙ parum ſibi videntur irretiti, & adhuc quantũ poſſunt ipſi ſe inuoluere, & intricare laborant. vos, qui reliquiſtis omnia, & ſecuti eſtis eum, qui non habet vbi caput ſuum reclinet, confitemini illi, & totis medullis cordis ei gratias agite, dicentes, Quoniam ipſe liberauit me de laqueo venantium, & vt noueritis, quam magnum ſit beneficium hoc, audite quod ſequitur, & a verbo aſpero. O homo vel magis beſtia, laqueum non timebas, time vel mallem. a verbo (inquit) aſpero. quod eſt hoc verbum, niſi illud inſatiabilis gehennæ, niſi illud, tollatur impius, ne videat gloriam Dei?

Luc. 9. *Pſal. 90.*

26 AMBROSIVS agens de malo auaritiæ ait. vetus & antiqua auaritia eſt, quæ cum ipſis diuinę legis cępit oraculis, immo propter ipſam reprimendam lex Dei data eſt. propter auaritiam Balac putauit Balaam præmijs poſſe tentari, vt malediceret populum &c. propter auaritiam præcipitatus Achan in exitium deduxerat totã plebem parentum. itaque Ieſus Naue, qui potuit ſolẽ ſiſtere, ne procederet, auaritiam hominum non potuit ſiſtere, ne ſerperet. ad vocem eius ſol ſtetit, auaritia non ſtetit. ſole ſtante confecit Ieſus trophæum, auaritia autem procedente pene amiſit victoriam quid fortiſſimum omnium Samſon, nonne Dalilæ mulieris auaritia decepit &c. Influxi pecunia in gremium mulieris, & à viro diſceſſit gratia, &c. *Infra*: Auarus habet ꝙ cuſtodiat magis, quã poſſideat: illud enim poſſidemus, quo vtimur, quod autem vltra vſum eſt, non vtique habet poſſeſſionis fructum, ſed cuſtodiæ periculum &c.

Lib. 2. officiorũ c. 26. to. 4. *Num. 22.* *Iud. 16.*

27 IDEM ait. cęca eſt auaritia, ſed diuerſis fraudum oculata ingenijs. erubeſcit auarus vſurę nomen, & lucrum non erubeſcit vſurę. ſemper alieno vtitur, alieno ſe paſcit damno, & illi prę da egeſtas alterius eſt, illi lętitia fletus alienus. ecce ſenex pater captũ deflet filium, & tu iam ſuper eum velut ſeruulum gloriaris. innocẽs ruſticus perditum ingemiſcit iuuencum, & tu eorus tuum excolere diſponis, & fructus te putas poſſe capere ex gemitibus alienis. ecce religioſa vidua tota ſupellectile deſpoliatam domum ſuam dolet, & tu eadem ſupellectile domũ tuã ornatam eſſe lætaris. dic mihi o Chriſtiane, non compungeris, non conſtringeris, cũ vides in hoſpitio tuo lachrymas alienas? dicit ſacra Scriptura, A beſtia captum ne tetigeritis. pollutum enim & cõtaminatum eſt, quidquid fera cruẽta cõtigerit. dic mihi tu o Chriſtiane, cur prædam relictam a prędonibus præſumpſiſti? cur quod hoſtilis ſuperauit beſtia, tu ſæuior beſtia deuoraſti? aiunt pleriq. lupos leonũ ſubſequi ſolere veſtigia, & non longe ab eorum venatibus aberrare, ſcilicet vt rabiem ſuam rapina ſatiẽt aliena, & quod leonum ſaturitati remanet, id luporũ rapacitate conſumatur. ſic & iſti auaritiæ lupi prædonum veſtigia ſubſecuti ſunt, vt quod illorum rapacitati ſuperauit, horum cederet feritati; ſed forſitan emiſſe te dicis. reſpice contractus originem, venditionis auctorem, pretij quãtitatem; & intelliges prædę magis, non venditionis emptorem &c.

Serm. 59. de auaritia & de Acania to. 5. *Exo. 22.*

28 IDEM de conſuetudinibus piſciũ loquens inter alia ponit vnã conſuetudinem piſcium, ꝙ videlicet perſcripta ſibi domicilia habent, quæ ſui generis nullus excedat: non incurſet alienus. quis Geometra his diuiſit habitacula nullis rumpenda temporibus? non muris vrbium, portiſq; perſcriptam, non ædificijs domorum, non agrorum finibus limitatam: ſed menſuram eius ſuæ habitationis norunt, quòd oporteat, vt tantum ſatis ſit vnicuique, quantũ ad vſum abundet, non quantum auiditas vindicet. lex quidem naturæ eſt, tantum quærere, quantum ſufficit ad victum, & alimentorum more ſortem cenſere patrimonij. hoc genus piſcium in illo ſinu maris alitur, illud in alio, non reperies confuſa genera piſcium. ſed quod hic abundat, alibi deeſt, non eſt libera vagandi poteſtas, nec tamen interclusa montibus copia, aut fluuijs inter labentibus tranſitus impeditur &c.

Lib. Hexameron cap. 10. to. 1.

&c. At nobis longe alia ſententia eſt mutare exilio domos, incolatum faſti dio teneri, aduenarum captare gratiã; transferre terminos perpetuos, quos poſuerunt patres noſtri, agrum agro iungere domum ad domum. deficit terra hominibus, ſternuntur & maria. ſcinditur terra, vſurpantur iura fluuiorum. iſte (inquit) ſinus maris eſt meus, ille alterius. diuidunt elementa ſibi potentes. his oſtreæ in fluctibus nutriuntur. his in viuario piſcis includitur. luxuriæ nec mare ſufficit, niſi apothecas habeant oſtrearum: itaque ætates earum numerant, & piſcium receptacula inſtruunt, ne conuiuia diuitis mare non poſſit implere; nam vicini nomen, quibus audiunt auribus? quibus oculis intuentur poſſeſſiones eorum? quemadmodum dies noctesque excogitant, vt aliquid proximi auferant? numquid ſoli habitabitis ſuper terrã? clamat Propheta. cognoſcit hæc Dominus, & vindictæ reſeruat &c.

Iſa. 5.

29 *Lib. de Nabuthe Iezraelitas ca. 7. 10. 1.* *Luc. 12.* *Luca 6.* *Pſal. 111.*

IDEM explicans illud. Anima mea habes multa bona, ſic ait. neſcit auarus bona niſi ea, quæ quæſtuoſa ſunt nominare. ſed acquieſco ei, vt bona dicantur, quæ ſunt pecuniaria. cur ergo de bonis facitis mala, cum de malis bona facere debeatis: ſicut ſcriptum eſt. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis. ei ergo, qui vti ſciat, multa bona, ſicut ei qui vti neſciat recte, mala. Diſperſit, dedit pauperibus, iuſtitia eius manet in æternum. quid hoc melius bono, ſi pauperibus largiris, in quo tibi debitorem Deum quadam pietatis fœneratione conſtituas? ſcriptum eſt enim. Seminate vobis ad iuſtitiam, eſto ſpiritalis agricola, ſere quod tibi proſit, ſi terra tibi reddit fructus vberiores, quàm accepit: quanto magis miſericordiæ remuneratio reddet multipliciora quæ dederis. cap. 8. ait, Non requiras quid vnuſquiſque mereatur, miſericordia non de meritis iudicare conſueuit ſed neceſſitatibus ſubuenire, iuuare pauperem, non examinare iuſtitiam. ſcriptum eſt enim. Beatus qui intelligit ſuper egenum & pauperem. quis eſt qui intelligit? qui compatitur ei, qui aduertit ſortem eſſe naturæ nec differas dicendo, cras dabo: periculoſa eſt enim de alterius ſalute dilatio. in c. 9. Per Iezabel quæ ſuaſit marito, vt per iniuſtitiam poſſideret vineam, intelligit auaritiam &c.

Oſea 10. *Pſal. 40.*

30 *Lib. de Nabuthe c. 12. ead. 10.*

IDEM ait, pauperiorem ſe iudicat omnis abundans: quia ſibi deeſſe arbitratur, quidquid ab aliis poſſidetur. toto mundo eget, cuius non capit mundus cupiditates. eius autem qui fidelis eſt, totus mũdus diuitiarum eſt; gurges quidam inſatiabilis: diues eſt, rapidior eſt, cum illata demergit, & putei modo cum exundat, cœno inquinatur, terram rodit nihil ſibi profuturã. vel hoc exemplo vos admoneri conuenit. puteus enim, ſi nihil haurias, inerti otio, & degeneri ſitu facile corrumpitur; exercitatus autem niteſcit ad ſpeciem, dulceſcit ad potum. ita & aceruus diuitiarum cumulo arenoſus, ſpecioſus vſu, otio autem inutilis habetur. eleemoſyna ſeminatur in terra, germinat in cœlo, plantatur in pauperes, apud Deũ pullulat. ne dixeris inquit, redi, cras dabo, qui non patitur te dicere, cras dabo: quomodo patietur dicere non dabo?

31 *In eod. lib. cap. 15. eo. 10.*

IDEM ponderat illud Pſalmi. Nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus ſuis &c. Bene viros diuitiarum appellauit, non diuitias virorum, vt oſtenderet eos non poſſeſſores diuitiarũ eſſe, ſed a ſuis diuitijs poſſideri. poſſeſſio enim poſſeſſoris debet eſſe, non poſſeſſor poſſeſſionis. quicunque igitur patrimonio ſuo tamquam poſſeſſione non vtitur: is ſuarum ſeruulus eſt, non dominus facultatum. quia aliena cuſtodit vt famulus, nõ tamquã dominus ſuis vtitur. in huiuſmodi igitur affectu dicimus, quod vir diuitiarũ ſit, non diuitiæ viri. huiuſmodi igitur viri ſomnum ſuum dormiunt, nõ Chriſti. vnde non habent Chriſti quietem, neq; ſurgũt Chriſti reſurrectione &c.

Pſal. 75.

32 *Super epiſt. ad Epheſios tom. 3.* *Epheſ. 5.*

IDEM ſuper illud. Hoc autem ſcitote, quòd omnis fornicator, aut immundus, aut auarus, quod eſt idolorum ſeruitus &c. ait. vt auaritiam rem periculoſam eſſe doceret, idolatriam

hanc nuncupat, qua nullum peccatum maius est. videamus ergo, cur auaritia idolatria dicatur. idolatria Dei honorificentiam vsurpat, & vendicat creaturæ: cum in nomine diuinitatis, quod soli conditori competit, participem illi asserit eius facturam. auaritia autem idcirco huic exæquata est: quia similiter ea quæ Dei sunt sibi vsurpat, & recondit auarus, vt quæ vsibus omnium concessit communiter, auaritia denegat: quando idcirco hæc congregat apud se, ne alij vtantur: quæ res facit, vt care venundentur, ne pauperes viuant. si enim minime reconderentur, abundantia omnium rerum faceret vilitatem. Denique apud veteres, quia auaritia non erat, nec caritas. recte ergo idolatriæ comparata est, quia multos lædit. Creatori similiter inimica. vult enim Deus ac iubet de his, quæ creauit subueniri pauperibus, auaritia contradicit &c.

33 *Super epist. ad Coloss. cod. 10. Colos. 3.* IDEM super illud. Mortificate ergo membra vestra, quæ sunt super terram &c. & auaritiam, quæ est idolorũ seruitus &c. ait, auaritiam idolatriæ comparauit, vt nihil illa scelestius demonstraret, vt malitia non dispar esse credatur, licet diuersum sit nomen. *1. Tim. 6.* vnde apostolus ait. Radix omnium malorum est auaritia. omnium enim capax est delictorum. vt audiatis suæ, quod impossibile est impleat desiderium, semper bibens, & semper sitiens. non immerito ergo sub vno nomine vtrumque malum ostendit. pene enim vno explentur opere: quia sicut idolatria vni Deo auferre nititur gloriam, ne quod eius peculiare est, solus habeat nomen diuinitatis sibi soli condignum: ita & auaritia in Dei se res extendit, vt si potest fieri vnus & solus creaturam eius sibi vsurpet, quam Deus omnibus fecit. vnde dicit Deus per Prophetam. *Agg. 2.* Meum est aurum, & meum est argentum, vtraque igitur Deo est inimica: ambæ enim Deo abnegant quæ eius sunt &c.

34 *Super epis. 1. ad Tim.* IDEM super illud. Tu autem homo Dei hæc fuge. sequere autem iustitiam, pietatem, fidem &c: ait. quoniam auaritia res iniqua est, hominem Dei, vt ab hac dissentiat, iustitiam sequi iubet, atque pietatem & alia, quæ memorat: *cod. 10. 1. Tim. 6.* non enim poterit hanc euitare, nisi his adhæserit, quæ auaritiæ aduersa sunt. quomodo autem fieri potest, vt auarus fidelis sit, qui operibus negat, quod verbis fateri videtur? vnde autem amator fraternitatis, cuius manus sunt aridę? quomodo vero patiens qui semper ad aliena se tendit. aut quatenus quieté animi possit habere, qui die noctuque auiditate cupiditatis incenditur? &c.

Aurum, aurora, aqua, & arcus; varia significant in sacris litteris, & quę sint illa. Cap. XXV.

1 *Lib. 2. contra Cresconium Grãmaticũ ca. 13. & 14. to. 7.* AVGVSTINVS explicãs illa verba. Si quis sitit, veniat ad me, & bibat, sic ait. non aquam visibilem cõmendat Dominus, quę baptismatis Sacramento, quam boni, & mali habere possunt, quamuis sine illa boni salui fieri non possunt. præterea aquæ nomine inuisibile Dei donum sanctum Spiritum commendabat dicens. si quis sitit, veniat, & bibat, sicut euidenter Euangelista testatur adiungens. hoc autem dicebat de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum. *Ioan. 7.* Huius fluminis, & fontis largo impetu lętificat Dominus ciuitatem suam, de qua Propheta prædixit. fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei. *Psal. 45.* ad hunc enim fontem nullus extraneus, quia nullus nisi vita æterna dignus accedit. hic est proprius Ecclesiæ Christi, *Prou. 5.* cui ante prophetatum est. Fons aquæ tuæ sit tibi proprius, & nemo alienus communicet tibi; de isto enim fonte dicitur in Cantico Canticorum. Hortus conclusus, fons signatus, puteus aquæ viuæ.

2 *Lib. de vnitate Ecclesiæ cõtra Petilianũ Donatistam* IDEM exponens illa verba. Ab aqua aliena, abstine te, & de fonte alieno ne biberis ait. aqua aliena doctrina est maligni spiritus, qua decipiuntur alienati à Deo per ignorantiam,

quæ

natiſſā epiſtolam cap. 19.20.30. quæ eſt in illis propter cæcitatem cordis eorum, ſi enim aqua in bono intelligitur,& Spiritus ſanctus , cur non aqua,& in malo intelligatur,& ſpiritus malignus? non enim ſemper,vbi aquā nominat Scriptura viſibile baptiſma intelligit , ſed etiam ſpiritum intelligit,ſanctum cuius donum diffunditur in cordibus noſtris ; ipſa enim latitudo cordis,quam charitas facit, vnde il-
1. Ioan.4. lam diffuſam dicit , ad Corinthios ita loquitur. os noſtrū patet ad vos o Corinthij,cor noſtrum dilatatum eſt.platearum nomine ſignificata eſt , quod ergo aperte audimus, nolite omni ſpiritui credere , ſed probate ſpiritus , ſi
2. Cor.6. ex Deo ſint , hoc figurate audimus ab aqua aliena abſtinere, & de fonte alieno ne bibatis , & quod aperte audiui-
Rom.7. mus, Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per Spiritum ſanctum,qui datus eſt nobis, hoc figurate audimus Fons aquæ tuæ ſit tibi proprius , & nemo alienus communicet tibi, multa enim munera Dei poſſunt habere , & alieni. Charitas donum eſt proprium ſanctorum , vnde nemo communicat alienus,hi fontes ſolum diſcurrunt in plateis ſanctorum .

3 Serm.1. in Natali Domini. BERNARDVS ſic habet . Fōs nobis Chriſtus eſt,vnde lauemur; vnde aqua ſignificat Chriſtum,quoniam ſicut aqua lauat , ita de ipſo ſcriptum
Apoc.1. eſt,qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis noſtris. verumtamen non iſte ſolus aquarum eſt vſus , nec tantum ſordes abluunt , ſed & ſitim extinguunt. Beatus ait ſapiens, qui in iuſtitia mo-
Eccl.14. rabitur(& poſt pauca)aquæ ſapientiæ ſalutaris potabit illum . Tertius aquarum vſus eſt irrigatio , quam maxime neceſſariam habent nouellæ plantationes alioquin,aut minus proficiét , aut ex toto peribunt præ ſiccitate . quærat ergo deuotionis aquas quiſquis ſeminauerit bonorum operum ſemina, vt irrigatus fonte gratiæ bonæ conuerſationis hortus non areſcat, ſed in
Pſal. 19. perpetua viriditate proficiat . orat
Pſal. 29. enim pro huiuſmodi Propheta. Et holocauſtum tuū , inquiens , pinguefiat, ſic & in laudibus Aaron legis , quoniam ſacrificiū eius quotidianus ignis abſumpſit : in quibus omnibus nihil aliud intelligendum videtur , niſi vt bona opera feruore deuotionis, & dulcedine ſpiritualis gratiæ condiantur. putaſne inueniri poterit quartus fons vt paradiſum recuperemus quattuor fontium irrigatione amęniſſimum? nam ſi terrenam paradiſum denuo nobis reddendam non ſperamus,quomodo regnum cœlorum ſperabimus ? nunc autem , & paradiſum habemus multo meliorem , & longe delectabiliorem , quàm primi parentes habuerunt , & paradiſus noſter Chriſtus Dominus eſt , in quo tres quidem fontes iam inuenimus, nunc autem & quartum quæramus. habemus de fonte miſericordiæ ad diluendas culpas,aquas remiſſionis, habemus de fonte ſapientiæ ad potandum ſitim noſtram aquas diſcretionis, habemus de fonte gratiæ ad irrigandas plantas bonorum operum aquas deuotionis . quæramus ad decoquendos cibos aquas feruentes, aquas ęmulationis . hæ nimirum condiunt , & decoquunt affectiones noſtras. ebulliunt de fonte charitatis. vnde ait Propheta. Concaluit cor meum intra me , & in meditatione mea exardeſcet ignis . & vide ne forte de *Pſal. 38.* fontibus iſtis prædixerit Iſaias . Hau- *cap.12.* rietis aquas in gaudio de fontibus Saluatoris . nam vt promiſſionem hanc vitæ præſentis eſſe noueris,non futuræ, ſequitur. dicetis in illa die , Confitemini Domino , & inuocate nomen eius. inuocatio quippe pręſentis temporis eſt. porro quattuor fontes iſtos adhuc in carne viuentibus nobis in ſemetipſo Chriſtus exhibet, quintū qui eſt fons vitę poſt hoc ſęculū repromittens. ad quæ ſitiebat Propheta cū diceret. Sitiuit anima mea ad Deū fontem viuum . fortaſſis propter hos fontes *Pſal.41.* quattuor in locis vulneratus eſt Chriſtus adhuc viuens in cruce , propter quintum , cum iam tradidiſſet ſpiritum, transforatus eſt in latere . viuebat adhuc,quādo foderūt ei manus, & pedes , vt nobis adhuc viuentibus quattuor fontes ex ſeipſo proferret .

Quin-

quintum pertulit vulnus, cum iã expiraslet, vt in se nihilominus quintum fontem post obitum aperiret.

5 GREGORIVS Magnus exponens verba illa. Aquas appendit in mẽsura, ait. aquæ in scriptura sacra aliquando Spiritum sanctum, aliquando scientiam sacram, aliquando scientiã prauam, aliquando tribulationem, aliquando defluentes populos, aliquando mentes designare solent. per aquam quippe sancti Spiritus infusio designatur, sicut in Euangelio dicitur, qui credit in me, flumina de ventre eius fluẽt aquæ viuæ rursum per aquam sacra scientia designatur, sicut dicitur. aqua sapientiæ salutaris potabit eos. per aquam quoque praua scientia appellari solet, sicut apud Salomonem. mulier quæ typum hæreseos tenet, callidis suasionibus blanditur dicens. Aquæ furtiuæ dulciores sunt. aquarum etiã nomine nonnumquam solent tribulationes intelligi, sicut per Psalmistam dicitur. Saluum me fac Deus, quoniã intrauerunt aquæ vsque ad animam meam; per aquam populi designantur, sicut per Ioannem dicitur. Aquæ vero sunt populi. per aquam quoque non solum fluxus decurrentium populorum, sed etiam bonorum mentes fidei prædicamenta sequentium designantur, sicut Propheta ait. Beati qui seminatis super omnes aquas, & per Psalmistam dicitur. vox Domini super aquas. hoc autem in loco, quid aquarum nomine, nisi electorum corda signantur, quæ per intellectum sapientiæ auditum iam supernæ vocis acceperunt?

Lib 19. moralium c. 4. to. 2. *Ioan. 7.* *Eccl. 15.* *Prou. 9.* *Psal. 68.* *Apoc. 17.* *Esa. 32.* *Psal. 28.*

6 IDEM exponens illa verba, Si subito apparuerit aurora arbitrantur vmbram mortis, sic habet. Aurora mens iusti est, quæ peccati sui tenebras deserens, ad lucem iam erumpit æternitatis, sicut de sancta quoq; Ecclesia dicitur, quæ est ista, quæ progreditur quasi aurora cõsurgens? quo igitur iustus quisque iustitiæ luce irradians in præsenti vita honoribus sublimatur, eo ante peruersorum oculos tenebræ mortis fiunt, quia qui peruersa se egisse meminerũt, corrigi pertimescunt.

Lib. 16. moraliũ c. 21. *Cant. 6.*

7 IDEM sic habet, exponens locum illum. Numquid post ortum tuum præcepisti diluculo, & ostendisti auroræ locum suum, quia diluculum, vel aurora à tenebris in lucem vertitur non immerito diluculi, vel auroræ nomine omnis electorum Ecclesia designatur, ipsa namque, dum ab infidelitatis nocte ad lucem fidei ducitur, velut auroræ more in diem post tenebras splendore supernę claritatis aperitur. vnde, & bene in canticis dicitur, Quæ est ista, quæ progreditur, quasi aurora consurgens? Sancta namque Ecclesia cœlestis vitæ præmia appetens aurora vocata est, quia dum peccatorum tenebras deserit, iustitiæ luce fulgescit, habemus tamen subtilius aliquid quod considerata qualitate auroræ pensemus: aurora namq; noctem præterisse nunciat, nec tamen diei claritatem illa ostentat, sed dum illam pellit, & hanc suscipit, lucem tenebris permixtam tenet, quid itaque in hac vita omnes, qui veritatem sequimur, nisi aurora sumus? quia, & quædam iam, quæ lucis sunt agimus, & tamen in quibusdam, adhuc tenebrarum reliquijs non caremus. per Prophetam quippe Deus dicit. Non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. rursumque scriptum est, in multis offendimus omnes. Paulus quoque ait. Video aliam legem in membris m i: repugnantem legi mentis meæ, vbi ergo lex peccati, cum lege mentis contendit, profecto adhuc aurora est, quia lux, quæ iam emicuit, necdum pręter euntes funditus tenebras pressit: aurora est, quia dum lex carnis legem mentis, & lex mentis legem carnis percutit, inter se vicissim lux, & vmbra confligit. vnde rursum Paulus, cum diceret, Nox præcessit, nequaquam subdidit, dies venit, sed dies appropinquauit, qui enim post discessum noctis iam non venisse, sed appropinquasse diem designat, esse se proculdubio ante solem ostendens, adhuc in aurora demonstrat; tunc autem plene san-

Lib. 19. moraliũ c. 8. *Cant. 6.* *Psal. 142.* *Iacob 3.* *Rom. 7.* *Rom. 13.*

Digitized by Google

sancta electorum Ecclesia dies erit, cũ ei admixta peccati vmbra iam non erit. tunc plene dies erit, quando interni luminis perfecto feruore claruerit, & subditur, & ostendisti auroræ locum suum, cui enim locus suus ostenditur profecto ex alio ad aliud vocatur, quid est enim locus auroræ, nisi perfecta claritas visionis ęternæ? ad quem cum ducta venerit, iam de transactæ noctis tenebris nihil habebit. nunc autem adhuc tentationum molestias sustinet, quia per intentionem cordis ad aliud festinat Ecclesia, ad locum suum tendit aurora, sed cum quotidie contendit perfici, & in lucē quotidie augeri, locum suũ iam conspicit, & plene sibi clarescere solem quęrit.

9 *Lib. 19. moraliũ c. 16.* IDEM explicans illa verba. Arcus meus in manu mea instaurabitur, sic habet. Arcus nomine in sacro eloquio aliquando malorum insidiæ, aliquando dies iudicij, aliquando ipsamet sacra eloquia designantur, per arcum quidem insidiæ figurantur, sicut per Psalmistam dicitur. Intenderunt arcum suum, rem amaram; per arcum quoque dies extremi iudicij designatur, sicut per eundem rursum Psalmistam dicitur. Ostendisti populo tuo dura, potasti nos vino compunctionis, dedisti metuentibus te significationem, vt fugiant à facie arcus; in arcu enim quanto longe trahitur chorda, tanto de eo districtior exit sagitta, sic nimirum, sic extremi iudicij dies, quã to longe differtur, vt veniat, tanto cũ venerit, de illo districtior sententia procedit, idcirco autem diuersis nunc cladibus percutimur, vt his correcti paratiores, tunc inueniri valeamus. vnde illic præmissum est; ostendisti populo tuo dura, flagella, scilicet sęculi, quæ secuturum grauis iudicij diem præcurrunt; potasti nos vino compunctionis, vt terrena gaudia in lachrymas verterentur, dedisti metuentibus te significationem, vt fugiant à facie arcus, ac si diceret. hoc tempus misericordiæ est, illud tempus iudicij erit. per ista ergo huius temporis flagella significas, quomodo tunc percussurus es, quando non parcens iudicas, qui sic districte modo percutis, quando parcis. aliquando etiam per arcum Sacra Scriptura signatur, ipsa quippe arcus est Ecclesiæ, ipsa arcus est Domini, de qua ad corda hominum, sicut ferientes sagitæ, sic terrentes sententię veniũt. vnde recte quoque per Psalmistam dicitur. Arcum suum tetendit, & parauit illum, & in ipso parauit vasa mortis, sagittas suas ardentibus effecit. arcum namque suum Dominus tetendit, quia cunctis peccatoribus per sacram Scripturam minas exhibuit. in quo arcu vasa mortis præparat, quia secundum eloquij sui sententiam, eos qui nunc corrigi negligunt, reprobos damnat; in quo etiam sagittas suas ardentibus effecit: quia in eos quos per terrorem corrigit, accensas verborum sententias emittit, de hoc prædicatorum arcu per Isaiam dicitur, Cum sagittis, & arcu egrediuntur illuc, quia nimirum sancti Apostoli ad feriendam gentilis vitæ duritiem, cum districtis verborum spiculis venerunt, quid igitur hoc in loco arcus nomine, nisi sacrum eloquiũ debet intelligi? in chorda etenim testamentum nouum, in cornu vero testamentum vetus accipitur in arcu autem dum chorda trahitur, cornu curuatur; sic in hoc eodem sacro eloquio, dum testamētum nouum legitur dnritia testamenti veteris emollitur, dicit ergo Sanctus Iob, & arcus meus in manu mea instaurabitur. est enim arcus in manu, Scriptura sacra in operatione. in manu etenim arcum tenet, qui diuina eloquia, quæ intellectu cognoscit operatione perficit. instauratur ergo arcus in manu, dum quicquid in sacro eloquio cognoscitur viuendo completur: hinc Salomõ, dum fortes spiritalis pugnæ describeret bellatores, ait, omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi.

Psal. 63. *Psal. 59.* *Psal. 70.* *Cant. 4.*

IDEM exponens illa verba. Sternet sibi aurum, quasi lutum, sic ait. Aurum in sacro eloquio aliquando diuinitatis claritatem, aliquando splendorem supernæ ciuitatis, aliquando charitatem, aliquando nitorem glorię sæcularis, 10 *Lib. 34. moraliũ c. 13.*

cularis, aliquando pulchritudinem sanctitatis significat. auri etenim nomine ipsa intima diuinitatis claritas designatur, sicut in Canticis sponsi species describitur. *Cant. 5.* Caput eius aurum optimũ, quia vero caput Christi Deus nihil vero est in metallis auro fulgentius, sponsi caput aurum dicitur, quia eius humanitas ex diuinitatis suę nobis claritate principatur. rursum auri nomine splendor supernæ ciuitatis accipitur, sicut Ioannes se vidisse testatur dicens. *Apoc. 21.* Ipsa ciuitas aurum mundum simile vitro mundo. aurũ namq; ex quo illa ciuitas constat simile vitro dicitur, vt per aurum clara, & per vitrum perspicua designetur. rursum auri nomine charitas intimatur, sicut Angelum, quem sibi loqui idem Ioannes aspexit, ad mammillas zona aurea cinctum vidit, quia nimirũ supernorum ciuium pectora, dum pœnali iam nequaquam timori subiecta sunt, *Apoc. 1.* atque à se vicissim nulla scissione soluuntur, ex sola se charitate constringunt. Zonam vero auream circa mammillas habere est cunctos mutabilium cogitationum motus per solius iam amoris vincula restringere. rursum auri nomine nitor gloriæ temporalis exprimitur, sicut per Prophetam dicitur. Calix aureus Babylon; quid enim Babylonis nomine, nisi huius mundi gloria designatur, quæ calix aureus dicitur, quia dum pulchra esse temporalia ostentat, stultas mentes in sua *11* concupiscentia inebriat, vt speciosa temporalia appetant, & inuisibilia pulchra contemnant. hoc aureo calice prima sponte sua Eua inebriata est, de qua Historia veritatis dicit, quia cum vetitum lignum concupisceret, vidit, quòd esset pulchrum visu, aspectuque delectabile, & comedit. aureus ergo calix Babylon est, quia dum visum exterioris pulchritudinis ostendit, sensum internæ rectitudinis subtrahit. rursum auri nomine splendor sanctitatis accipitur, sicut Iudaicum populum à *Gen. 3.* splendore iustitiæ, ad nequitiæ tenebras commutatum Hieremias deplorat dicens, quomodo obscuratum est aurum, mutatus est color optimus, sicut enim superius diximus, aurum obscuratur cum consequentibus iniquitatum tenebris iustitiæ pulchritudo deseritur, color optimus mutatur, cũ splendor innocentiæ in fęditatem vertitur culpæ, & luti hoc loco. Iob aurũ claritas sanctitatis accipitur, lutum vero vel terrenarum rerum auaritiã, *Tren. 4.* vel prauarum contagia doctrinarum, vel sordes carnalium voluptatum, nihil obstat intelligi, quia enim multos Leuiathan iste, qui intra sanctam Ecclesiam fulgore iustitiæ resplendere videbantur, tunc vel terrenarum rerũ concupiscentia, vel errantis doctrinæ contagio, vel carnalibus sibi voluptatibus subijcit, aurum sibi proculdubio quasi lutum sternit. toties igitur nunc aurum diabolus, quasi lutum subijcit, quoties castitatem fidelium per carnis vitia sternit. toties aurum velut lutum calcat, quoties sensum continentium per immunda desideria dissipat.

Finis Libri Primi.

Digitized by Google

EPITOME SANCTORVM, PER LOCOS COMMVNES AD CONCIONES CONFICIENDAS,

Liber Secundus.

AVCTORE R. D. IOANNE LOPEZ Episcopo Cotronensi Ord. Prædic.

Beatitudinis ingentia sunt bona, & vnde illa colligant Sancti. Cap. I.

1 Hom. 23. circa c. 28. Numerorũ tom. 1.

ORIGENES exponens mystice varios Iudæorum, & legis festos dies, sic ait. in futuro si cõsiderare vis quomodo agantur dies festi, erige paulum si potes sensus tuos à terra, & obliuiscere paulisper hæc quæ habentur in facie, describe vero tibi, quomodo cœlum, & terra transeat, & transit omnis hic habitus mundi; cœlum vero nouum, & terra noua fundetur. amoue de conspectibus tuis, etiam Solis huius lucem, & da illi mundo, qui venturus est Solis, (Apoc. 21.) septuplum lumen. immo potius secundum Scripturæ auctoritatem ipsum da Dominum lucem. pone adstantes Angelos gloriæ, pone Virtutes, Potestates, atque omne nomen clarissimarum cœlestiumque virtutum. inter hos omnes considera, & conijce quomodo agi possint dies festi Domini, quæ ibi festiuitas, quæ gaudia, quæ lætitiæ magnitudo. nam huius mundi festiuitates animæ, & si magnæ sint, magna tamen ex parte sunt, non ex integro. sicut enim dixit Apostolus, Quia ex parte scimus, & ex parte prophetamus, (1. Cor. 13.) ita consequens est, vt ex parte diem festum geramus. vnde Paulus de Neomenijs agens dixit. Nemo vos iudicet in cibo, aut in potu, aut in parte diei festi. attende quomodo non dixit in festo, sed in parte diei festi. ex parte enim, & non ex integro, diem festum in hoc (Colos. 2.) mundo positi celebramus. interpellamur enim etiamsi nolumus ab onere carnis, pulsamur à concupiscentijs eius, curisque & sollicitudinibus terebramur. ex parte ergo in hoc mundo Sancti agunt diem festum, quia & ex parte sciunt, & ex parte prophetant. cum autem venerunt (Ibid.) quæ perfecta sunt, destruentur ista, quæ ex parte sunt; neque enim quod perfectum est, mundus iste capere potest, vbi (vt diximus) necessitas corporis

poris nunc cibum, nunc potum, nunc somnum suggerit, nunc vitæ pręsentis sollicitudinem mouet, quæ omnia interrumpunt sine dubio continuationẽ festiuitatis Dei; cum autem venerit illud, quod dictum est, de ijs, qui restituuntur in sancta, neque esurient, neque sitient, neq; dormitabunt, neq; laborabunt, sed erunt peruigiles, sicut Angelorum vita peruigil dicitur, cum in illum ordinem restitui merebuntur, tunc erit vera, & incorrupta festiuitas, cuius festiuitatis princeps, & sponsus, & Dominus erit ipse Iesus.

3 BASILIVS exponens locum in Genesi, Factum est vespere & mane dies vnus, sic habet. cuius gratia non dixit primam, sed vnam, quia dies hæc quæ dominica erat beatitudinem significabat vespera carentem, & successionem non habentem, & indesinentem, quo igitur ad futuram vitam cogitationẽ nostram abduceret, vnam nominauit eam, quæ est sæculi imago primitiæ dierum, coætanea lucis, sancta dominica.

4 *Hom. 12. super Psalmũ 45.* IDEM explicans versum illum, Fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei, sic ait. nunc iustus bibit aquam viuentem, & postea copiosius bibet, vbi in ciuium ciuitatis Dei numerum fuerit relatus. nunc per speculum in ænigmate bibit, tunc autem simul inũdans flumen suscipiet, quod totam ciuitatem Dei per lætitiam illuere potest. ciuitas congregatio firma, quæ secundum leges gubernatur esse dicitur in cœlis autem congregatio est firma propter vitæ Sanctorum immutabilitatem, & quæ secundum legem gubernatur. illius itaque reipublicæ constitutionem, & omnem ordinationẽ perdiscere, nullius humanæ naturæ est, illa enim sunt, quæ oculus non vidit, neq; aures audiunt, nec in cor hominis descenderũt, quæ pręparauit Deus his qui diligunt ipsum. de illa dicit Dauid. Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei. illi ciuitati per Isaiam promittit Deus. ponam te exultationem æternam, lætitiam generationum generationibus, & non erit contritio, nec

1. Cor. 13. *1. Cor. 2.* *Psal. 86.* *Esai. 60.*

miseria in confinijs tuis, sed vocabuntur salutare muri tui. artifex vero, ac opifex ipsius est Deus. Deus in medio eius, & non commouebitur, adiuuabit eam Deus mane diluculo, & quandoquidem Deus in medio ciuitatis est, *Psal. 45.* largitur ipsi vt inconcussa sit, auxiliũ ipsi exhibens in primis lucis exortibus. in medio vero ciuitatis est Deus, æquales vndiquaque radios emittens. sic enim iustitia Dei conseruatur, qui eandem mensuram bonitatis omnibus distribuit. adiuuat eam Deus mane diluculo matutinum tempus ipsi inducens, dissolutis ignorantiæ, ac malitiæ tenebris, cum facti fuerint homines filij lucis, & nox ab ipsis discesserit, tũc digni auxilio Dei sunt.

IDEM exponens versiculum illũ. 5 *Hom. 16. in Psalmum 114. to. 1.* Cõuertere anima meá in requiem tuã quia Dominus benefecit tibi, quia eripuit animam de morte, oculos meos à lachrymis, pedes meos a lapsu, sic habet comparatione rerum in hac vita, futuram requiem describit, hic enim inquit. circundederunt me dolores mortis, illic vero eripuit animam meam de morte. hic oculi mei lachrymas ex tribulatione profundunt, illic non amplius lachrymæ pupillis tenebras offundunt eorum, qui inspectione pulchritudinis maiestatis Dei lætantur, *Apoc. 21.* abstulit enim Deus lachrymas ab omni facie. hic magnum est lapsus periculum. quapropter etiam Paulus dixit. *1. Cor. 10.* qui sibi videtur stare, videat ne cadat. illic firmi sunt gressus, vita impermutabilis, non amplius periculum ad peccatum delabendi. illic est regio reuera viuorum, qui ipsi sibiipsis semper similes existunt. viuorum illa est regio, in qua non est nox, non somnus, mortis imitatio, in qua non inest potus, nõ inest cibus debilitatis nostræ fulcimẽta, non inest morbus, non dolores, non medicina, non mercaturæ, non artes, non pecuniæ, sed regio viuorum, non morientium per peccatum, sed veram vitam viuentium in Christo Iesu.

CHRYSOSTOMVS expli- 6 cans illa verba. nam si eis Iesus requiẽ *Hom. 6. in ca. 4. Paul.* præstitisset, nunquam de alia loqueretur

Epi. ad Hebraeos to. 4. *Heb. 4.* tur poſthac die, ait. re vera illa eſt requies, vbi fugit dolor, triſtitia, gemitus, & vbi neq; ſollicitudines, neq; labores, neq; agones, neq; timor obſtupeſcere faciens, & commouens animã, ſed ſolus Dei timor voluptate plenus non eſt illic, In ſudore vultus tui comedes panem tuum; neq; ſpinæ, neque *Gen. 3.* tribuli. non eſt illic in triſtitijs generabis filios, neq; ad virum tuum conuerſio tua, & ipſe tui dominabitur, ſed omnia pax, gaudium, iucunditas, voluptas, bonitas, manſuetudo. non eſt illic inuidia, neq; zelus, neq; morbus, neq; mors corporis, neq; illa quæ eſt animæ: non ibi tenebræ, neque nox, ſemper lux, ſemper diei claritas. non eſt ibi fatigari, non faſtidium accipere, ſemper in deſiderio bonorum perſeuerabimus. vultis vt dem vobis ſimilitudinem quandam illius ſtatus? ſuſpiciamus in cęlum, quando nulla ſe interponit nubes, & clara eſt omnis 7 *Ibid.* eius corona, deinde ad pulchritudinẽ aſpectus eius aliquantulum temporis perduremus, & intelligamus, quoniã & ſolum habemus, non quidem tale, quale nunc eſt, ſed tanto melius effectum, quanto luteis teſtis aurum eſt melius, & poſt illud, item ſuperius tectum, deinde Angelos, Archangelos innumerabiles populos, incorporearum virtutum, deinde ipſa Dei regna, thronum paternum. deinde aliam ſimilitu- *Ibid.* dinem inquiramus. Si contingat eum, qui modo imperat, omnem mundum obtinere, deinde neq; bellorum, neq; curarum habere vllam moleſtiam, ſed in honore eſſe tantum, & deliciari, & multa quidem habere tributa vndiq;, & aurum illi affluere. qualem illum putatis animum habere, ſi omnia bella totius terræ quieſcere videat? talis neque ad ſimilitudinem illius regni *Ibid.* perueniet. eſt & alia ſimilitudo. Si quis vinctus, & multa mala paſſus, repente ad regale ſolium rapiatur, ſed neque ſic integre pertingere potui ad 8 illius regni ſimilitudinem. hic quippe quæcumque perceperit bona, in prima quidem die vrget in eo amor, & gaudium, & in ſecunda die, & in tertia, tempore vero procedente permanet quidem in voluptate, non tamen tanta, minuetur quippe ſemper ex conſuetudine, qualecumq; bonum iſtud ſit. illic autem non ſolum non decreſcit, ſed augmentum accipit. intellige nãq; quantum ſit animam illuc pergentem, nequaquam finem illorum bonorũ expectare, neq; mutationẽ, ſed vitam finem non habentem, & vitam omni periculo liberam, omni męrore, & cura alienam, plenam gaudijs, & mille bonis, quid erit cum videris Sanctorum tabernacula ęterna in cęlo confixa? cum vnumquemq; eorum ſuper radios ſolis videris refulgentem, cuius candorem, & coruſcationes oculus humanus non poteſt inſpicere, & hoc quidẽ quantum ad homines attinet, quid autem iam dicam multam militiam Angelorum, Archangelorum, &c.

I D E M ſic habet. Concipe animo 9 *Epiſt. 5. quæ eſt ad* ſtatum vitæ illius, quantum homini *Theodorũ* concipere datur, ex ijs enim, quæ au- *lapſum t. 5.* dimus, ceu per ęnigmata coniecturam quantulamcumque faciemus. abiuit, inquit, dolor & triſtitia, & gemitus, quid igitur ea vita beatius erit? non eſt cur illic pauperiem metuas, & morbum. nemo videbit contumelioſum, nec inique oppreſſum, nemo iraſcentẽ exaſperatum, aut inuidentem, nemo ardentem abſurda concupiſcentia. omnis enim affectuum turba, quæ hic ſedata eſt perimetur, omnia erunt pax, lætitia, gaudium, omnia ſerenitas, & tranquillitas, omnia dies, ſplendor, & lux, lux non quę nunc eſt, ſed alia quę hãc tantum excedit fulgore, quantum ea lumen lychni, nec enim occulitur ibi, aut nocte, aut congreſſu nubium, nec vrit, neq; inflammat corpora, nam nox non obumbrat, nec aderit veſpera, nec frigora, nec ęſtus, nec alia huius generis immutatio. non eſt illic ſeniũ, nec ſenectæ mala, quæq; obnoxia ſunt corruptioni e medio tollentur. omnia occupabit vbiq; incorruptibilis gloria, & quod omnium longe eſt maximum, continua fruentur conuerſatione cum Christo contemplare cęlum, animaduerte permutatum fore habitum totius

tius

tius creaturæ, nihil enim huiusmodi
10 vt nunc est, manebit, sed multo pulchrius erit, & quantum plumbo aurũ vibrans aera, tantum hac rerum præsentium specie, futurus ille decor il-
Rom. 8. lustrior erit, vt Paulus ait. Quoniam & ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis. etenim nunc ceu corruptionis particeps multa patitur, quæ ferre corpus contingit, tunc vero hæc vniuersa reijciet, nobisque exhibebit elegantem, & incorruptibilem habitudinem. iucundus nimirum concentus erit in hoc, quòd omnes Sancti perpetuo inter se consentient. nullus illic calumniator timendus, nullæ dæmonum insidiæ, nullæ minæ, & quemadmodum puellus regius, primum alitur cibo non admodum splendido, terretur minis pædagogi, ne per indulgentiam lapsus paterna se indignum reddat hæreditate: mox regiam nactus maiestatem, omnia hæc mutat, præsidet cum magna libertate, vestitus purpura, diademateque ornatus, & stipatus numeroso satellitio, abiectis ab anima rebus humilibus, ac subamaris, in quorum tunc locum omnia magnifica, omnia iucunda successerunt, sic
11 Matt. 17. tunc eueniet omnibus Sanctis. Contemplemur Dominum in monte transformatum, & splendentem quamquã, nec siquidem vniuersum nobis futuri sæculi splendorem exhibuit, quia fuit quod tunc apparuit, attemperatio quędam pro captu nostro, neutiquam accurata rei demonstratio, quod à verbis Euangelistæ manifestum fuit, cum ait. Splenduit sicut Sol. cæterum incorruptibilium corporum gloria, non tantam lucem demittit, quantam illud corruptibile corpus neque talem cuiusmodi oculi mortales capere sufficiunt. ad hanc quidem visionem oculi requiruntur incorruptibiles, & immortales; verum in monte tunc aperuit tantum lucis, quantum ferre citra læsionem oculi poterunt. Euola nunc in cœlos animo, in illud intende theatrum, conuentus est illic eorum, quæ exuperant, omne pretium, auri, lapidum pretiosorum, radiorum solis, & omnis visibilis formæ. de rege ipso nihil satis idoneum dici potest, adeo sermonem, & mentem excedit eius pulchritudo, formositas, splendor, gloria, maiestas, magificentia: si Petrus qui vidit obscuram quandam imaginem futurorum, omnia continuo reiecit ab animo, propter voluptatem indictam animæ a tali aspectu, quid dicemus quando rerum veritas aderit, quando regijs cubiculis adapertis contueri licebit ipsum regem non per ęnigmata, sed facie ad faciem, non amplius per fidem, sed per speciem?

HIERONYMVS exponens 12 Lib. 1. contra Pelagianos to. 2.
verba illa; quòd erit Deus omnia in omnibus, sic ait. cum mortale hoc indutnm fuerit immortalitate, & corruptiuum hoc incorruptione vestitũ, & absorpta mors fuerit in Christi victoria, tunc Deus erit omnia in omnibus, vt non sit tantum in Salomone sapientia, in Dauid animi mansuetudo, in Elia, & Phinees zelus, in Abraham fides, in Petro perfecta dilectio, in electionis vase studium prædicandi, sed totus in cunctis, & omni virtutum choro, sanctorum numerus glorietur, & sit Deus omnia in omnibus.

IDEM ostendens Dauidem in 13 Epist. ad Dardanũ to. 3.
Psalmis terram promissionis vocare beatitudinem, sic habet. Paradisus terra viuentium est, terra diuitiarum, & bonorum Dei: de hac terra dicit Malac. 3.
Malachias. Beatos vos dicent omnes, dicit Dominus, quoniam eritis vos in terra voluptuaria. Esaias quoque in hæc verba consentit dicens, & erit vir abscondens sermones suos, & apparebit in terra Sion, sicut fluuius gloriosus in terra sitienti, quæ est terra Siõ, in qua apparebit fluuius gloriosus? illa de qua Dauid in Psalmo canit dicens. Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei, & iterum, diligit Dominus portas Sion super omnia tabernacula Iacob; nũquid istas portas diligit Deus, quas videmus in cineres, & fauillas esse conuersas? ego arbitror, & illud quod in Psal. 64. legitur. Visitasti terram, & inebriasti eam, multiplicasti locupletare eam, fluuius Dei repletus est

eſt aquis, paraſti cibum illorum, quoniã ſic eſt præparatio eius, ſulcos (vel vt nos legimus riuos) eius inebria, multiplica genimina illius, in ſtillicidijs eius lætabitur germinãs. illa enim terra quotidie viſitatur a Deo, & inebriatur, cunctiſque plena eſt diuitijs. de *Pſal. 45.* hac fluuius egreditur Dei, de quo ſcriptum eſt. fluminis impetus lætificat ciuitatem, qui & in deſcriptione templi *Apoc. 22.* Ezechiel myſtico ſermone narratur. in cuius ripis arbores ſunt ex vtraque parte per ſingulos menſes nouis *Prou. 28.* frugibus abundantes. de hac terra in Prouerbijs vir ſcripſit ſapientiſſimus. qui operatur terram ſuam implebitur panibus, quæ ſua dicitur, quia iuris ſui eſt, de qua numquam eijci poteſt.

14 *Li. 3. in Zachar. c. 14. to. 5.* IDEM explicans caput 14. Zachariæ. et erit dies vna, quæ nota eſt Domino, non dies, neque nox, & in tempore veſperi erit lux. ſic ait. in beatitudine vna dies erit, atque perpetua, nequaquam ſibi luce, & tenebris die, & *Eſa. 60.* nocte ſuccedentibus ſed ipſe Dominus erit lux omnium, de quo Eſaias plenius, non erit, inquit, tibi ſol in lucem diei, neque ortus lunæ illuminabit te per noctem, ſed erit tibi Dominus lux æterna, & Deus tuus gloria tua. qui, & in alio loco clamat ad Hieruſalem. ſurge illuminare Hieruſalem, quia venit lux tua, & gloria Domini ſuper te orta eſt, quia ecce tenebræ operient terram, & caligo populos, ſuper te autem orietur Dominus, & gloria eius in te videbitur, & ambulabunt gentes in lumine tuo. et in tempore veſperi, hoc eſt tenebrarum, & triſtitiæ omniũ peccatorum, ſanctis lux erit, & vna æterna dies. in illa die non ſibi ſuccedent lux, & tenebræ, ſed erit lumen perpetuum, iuxta illud quod in Apocalypſi legimus. & ciuitas non habet ne- *Apoc. 21.* ceſſariam lucem ſolis, quoniam Dominus Deus omnipotens lumen eius erit.

15 *Lib. 1. Commen. in Prouerb. to. 8.* IDEM exponens caput 3. Prouerbiorum in illa verba: honora Dominũ de tua ſubſtantia, &c. & implebuntur horrea tua ſaturitate, & vino torcularia redundabunt, ſic habet. ſi theſauros in cœlo poſſunt habere iuſti, quia veras ſibi diuitias inueniunt, poſſunt vtique, & horrea & torcularia, quia non eſurient, neque ſitient amplius. et implebuntur horrea tua ſaturitate, *Pſal. 16.* quia ſatiabor, dum manifeſtabitur gloria tua. redundabunt torcularia uino, quia interna ſuauitas æternorum corda cunctorum fidelium in laude ſui conditoris accendit, vt edatis, & *Luca 22.* bibatis ſuper menſam meam in regno meo.

AVGVSTINVS ſic ait. tanta eſt iucunditas lucis æternæ, vt etiam, ſi non liceret amplius in ea manere, quàm vnius diei mora, propter hoc ſolum innumerabiles anni huius vitæ pleni delicijs, & circumfluentia temporalium bonorum, recte, meritoque contemnerentur. non enim falſo, aut paruo affectu dictum eſt. quoniam melior eſt dies vna in atrijs tuis ſuper millia, quamquam, & alio ſenſu poſſit intelligi, vt millia dierum in temporis mutabilitate intelligantur, vnius autem diei nomine incommutabilitas ęternitatis vocetur. 16 *Lib. 3. de libero arbitrio to. 1.* *Pſal. 83.*

IDEM ad Cyrillum Hieroſolymitanum narrat viſionem, quæ illi facta eſt in die obitus Hieronymi in hæc verba. eadem die, & hora, qua obijt Hieronymus, eram Hippone in cellula mea quieſcens auide cogitans, qualis ineſſet animabus beatorum gloriæ, & lætitiarum quantitas, cupiens inde ex hac materia breuem componere tractatum, precibus compulſus noſtri Seueri quondam venerabilis Martini Turonenſis Epiſcopi diſcipuli, charta, calamo, pugillarique in manibus ſuſceptis, vt breuem ſcriberem epiſtolam ſanctiſſimo Hieronymo deſtinandam, vt quicquid ex hoc ſentiret reſponderet, cumque iam ſcribens ſalutationis exordiũ Hieronymo pręnotarem, ineffabile ſubito lumen, noſtris inuiſum temporibus, noſtriſque minime linguis declarandum, cum ineffabili inauditaque odorum omnium fragrantia cellulam, in qua 17 *In epiſtola 205. qua eſt de laudibus Hieronymi*

stabam intrauit; quo a me viso, stupore, admirationeque commotus, animi, & membrorum virtutes repente amisit.
18 nesciebam enim tunc, quòd dextera mirabilis Dei exaltasset seruum suum; itaque quia talem oculi mei numquam perspexerant lucem, olfactus meus odorem non senserat; tam nouis, tam inauditis miris obstupescebam. inter hæc de luce hac dicens verba vox emicuit. Augustine quid quæris? putasne breui immittere vasculo mare totum? breui includere pugillo terrarum orbem? cœlum firmare, ne vsitatos exerceat motus? quæ oculus nullius hominum videre potuit, tuus videbit? quæ auris nulla per sonum hausit, audiet tua? quæ cor humanum nullatenus intellexit, nec etiam cogitauit, existimas te posse intelligere? Infinitæ rei quis erit finis? immensa qua mensura metieris? potius totum mare in arctissimo clauderetur vasculo, potius terrarum orbem paruulus teneret pugillus, potius cœlum a motu continuo desisteret, quàm gaudiorum, & gloriæ, quibus beatorum animæ sine fine potiuntur, minorem intelligeres particulam, nisi vti ego experientia docereris. impossibilia facere ne coneris. Hic non quæras, quæ non alibi, nisi quo tam feliciter properas inueniri possunt, hic satage talia exercere opera, vt ea quæ hic aliqualiter intelligere cupis, in æternum habeas.

19 *Lib. de spiritu, & anima 10. 3.* IDEM loquens de beatitudine inquit. Contemplemur quæ sit ipsa societas beatorum spirituum, quæ maiestas visionis Dei, & quomodo Deus æternæ visionis suæ dulcedine sanctos suos reficiet. nemo enim in hac vita digne pensare potest, quanta sit illa felicitas, Deum facie ad faciem videre, quanta suauitas illud melos angelicum audire, quanta iucunditas omnium Sanctorum societatem habere. tantum enim vnusquisque gaudebit de beatitudine alterius, quantum de suo gaudio ineffabili, & quot socios habebit, tot gaudia habebit. in illa gloria, nihil delectabilius ad contemplandum inuenio, quàm intimi amoris affectum, quo vnusquisque tantum amabit alterum, quantum seipsum, & Deum plusquam se, & Deus plus illos, quam illi semetipsos, & hoc gaudio perpetuo. quicquid expedit, & quicquid delectat ibi est. omnes videlicet diuitiæ, & delitiæ, omnis requies, & omne solatium. quid enim ibi deesse potest, vbi Deus est, cui nihil deest? quotquot ibi sunt, dij sunt. omnes cognoscunt Deum sine errore, vident sine fine, laudant sine fatigatione, amant sine fastidio. semper vident, & semper videre desiderant, tam desiderabilis est ad videndum. semper amant, & semper amare desiderant, tam dulcis est ad amandum. in hac delectatione requiescunt pleni Deo, adhærentes semper beatitudini sunt beati, contemplantes semper æternitatem sunt æterni, iuncti vero lumini facti sunt lux. O beata visio, videre Regem Angelorum in decore suo, vide- 20
re Sanctum Sanctorum, per quem omnes sunt sancti gaudete & exultate iusti, quia videtis, quem amastis, habetis, quem desiderastis diu, tenetis, quem amittere numquam timetis. ipse est salus, vita, pax, & omnia bona. Quanta pax ibi est. vbi nulli vestrum quicquam repugnat, vel ab alio, vel a seipso, sed ipse Dominus regit vos, & nihil vobis deerit. ipse *Luca 22.* disposuit vobis regnum, vt edatis, & bibatis super mensam suam in regno suo. Gustate ergo, & videte, quo- *Psal. 33.* niam suauis est Dominus, suauis est ad gustandum. tantæ suauitatis magnitudinem vos qui experti estis, nobis qui numquam tale quid gustauimus, intimare non potestis. tamquam si quis mellis dulcedinem, ei qui numquam dulce gustauerit, verbis indicare velit. Excita nunc anima mea, & erige totum intellectum, & cogita quantum potes, quale & quantum sit Dei bonum. si enim singula bona delectabilia sunt, cogita intente, quàm delectabile sit illud bonum,

Digitized by Google

bonum, quod continet incunditatem omnium bonorum, & non qualem in rebus creatis ſumus experti, ſed tanto differentem, quanto differt creator a creatura.
21 Si enim bona eſt vita creata, quàm bona eſt vita creatrix, ſi ita iucunda eſt ſalus facta, quàm iucunda eſt ſalus, quæ fecit omnem ſalutem. Si amabilis eſt ſapientia in cognitione rerum creatarum, quàm amabilis eſt ſapientia, quæ omnia creauit ex nihilo. denique ſi multæ, & magnæ delectationes ſunt in rebus delectabilibus, qualis & quanta delectatio eſt in illo, qui fecit ipſa delectabilia? O qui hoc bono fruetur, quid erit, & quid illi non erit, certe quicquid volet, erit & quicquid nolet non erit in cælo eſt quicquid amatis, quicquid deſideratis. Si delectat pulchritudo, Fulgebunt iuſti, ſicut ſol,
Matt. 13. 1. Cor. 15. ſi velocitas, aut fortitudo, aut libertas corporis, cui nihil obſiſtere poſſit, erunt ſimiles Angelis Dei, quia ſeminatur corpus animale, & ſurget corpus ſpirituale, poteſtate vtique non natura. Si delectat longa, & ſalubris vita, ibi eſt ſana æternitas, & æterna ſanitas, quia in perpetuum viuent, & ſalus iuſtorum a Domino.
Pſal. 16. Pſal. 35. Si ſatietas, ſatiabuntur, cum apparuerit gloria Domini, ſi ebrietas inebriabuntur ab vbertate domus Dei. Si melodia, ibi Angeli ſine fine con-
22 cinunt ſine fine Deo. Si quælibet munda voluptas, torrente voluptatis deitatis ſuæ potabit eos Dominus. Si ſapientia, omnes erunt docibiles Dei.
Ioan. 6. Si concordia, cibus illis erit vna voluntas Dei. Si poteſtas, introibunt in potentias Domini, & omnipotentes erunt ſuæ voluntatis, vt Deus ſuæ. nam ſicut poterit Deus, quod volet per ſeipſum, ita poterunt illi, quod volent per illum. Si honor, & diuitiæ, Deus ſeruos ſuos bonos, & fideles ſuper multa conſtituet, hæredes quidem Dei, cohęredes autem
Matt. 25. Rom. 8. Chriſti. Si vera ſecuritas, certe ita erunt certi, nuſquam iſtud bonum ſibi defuturum, ſicut certi erunt, nec ſe ſua ſponte illud amiſſuros, nec dilectorem Deum, illud dilectoribus ſuis inuitis ablaturum. Præterea in illa perfecta charitate, innumerabilium beatorum Angelorum, & hominum, vbi nullus minus diliget alium, quàm ſeipſum, erit gaudium innumerabile; ſi ergo cor hominis de tanto ſuo bono vix capiet gaudium ſuum, quomodo capax erit tot, & tantorum gaudiorum in illa perfecta felicitate? vbi ſicut vnuſquiſque plus amabit ſine comparatione Deum, quàm ſeipſum, & omnes alios ſecum, ita magis gaudebit abſque æſtimatione de Dei felicitate, quàm de ſua, & omnium aliorum ſecum. ſic Deum diligent toto corde, tota mente, tota anima, vt totum cor non ſufficiat dilectioni, & ſic gaudebunt toto corde, vt totum cor non ſufficiat plenitudini gaudij, tantum eſt gaudium. in illa æterna beatitudine, & perfecta, Deo tripliciter fruemur, videntes eum in omnibus creaturis, & habentes eum in nobis ipſis, & quod his omnibus ineffabiliter iucundius erit, atque beatius, ipſam quoque cognoſcentes in ſemetipſa trinitatem, & contemplantes. in hoc enim eſt 1. Ioan. 3.
vita æterna, & perfecta, vt videamus Deum, ſicuti eſt in ſeipſo. Pax 23
Dei eſt in illa beatitudine, quæ exuperat omnem ſenſum, & intellectum, & quanto magis omnem ſermonem noſtrum. quod ergo nulli donatum eſt experiri, nullus conetur effari. Menſuram, ait Dominus, bonam Luca 6.
dabit in ſinus veſtros, confertam in interiore homine, coagitatam in exteriore, ſuperfluentem in Deo ipſo, ibi cumulus felicitatis eſt, ibi ſuperemineus gloria, ibi ſuperfluens beatitudo. loquens de dotibus corporum glorioſorum in beatitudine ait: Habebit terra noſtra immortalitatem, ne timeat denuo ſe in puluerem redigendam reſurgens enim corpus noſtrum iam non moritur, habet etiam impaſſibilitatem, ne miſerijs ſubdatur, tanta etiam erit in eo agilitas, vt poſſint beati, ſi velint abſque vlla mora, & difficultate ipſam quoque

Digitized by Google

cogitationum nostrarum sequi ad omnia velocitatem. deest adhuc pulchritudo hanc perfectissimam habituris, Saluatorem enim expectamus, qui re-
Phil. 3. formabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ exhibens, quod promisit, quoniam ful-
Matt. 13. gebunt iusti, sicut sol in regno Patris eorum, & sic replebitur maiestate Do-
Psal. 71. mini omnis terra nostra. Deus erit finis desideriorum nostrorum, quem sine fine videbimus, sine fastidio amabimus, sine fatigatione laudabimus.

24 *Lib. 22. de Ciuit. Dei c. 24. 10. 5.* IDEM eleganti discursu explicat, quæ ad hominum vitam delitias, & necessitatem in hac mortali vita Deus condidit, & subinfert. hæc omnia miserorum sunt, damnatorumque solatia, non præmia beatorum. quæ igitur illa sunt, si tot, ac talia, ac tanta sunt ista? quid dabit eis, quos prędestinauit ad vitam, qui hęc dedit etiã eis, quos prædestinauit ad mortem? quę bona in illa vita faciet eos sumere, pro quibus in hac miseria vnigenitum filium suũ voluit vsq; ad mortem mala tanta perferre? cum hęc promissio complebitur, qui proprio filio non pepercit, sed pro
Rom. 8. nobis omnibus tradidit illum, quomodo non cum illo omnia nobis promissa donabit, quid erimus? quæ bona in illo regno accipiem⁹, qñquidé Christo moriéte pro nobis, tale iam pignus accepimus? ibi Dei sapientia de ipso suo fonte potabitur cum summa felicitate.

25 *Cap. 30. 1. Cor. 15. Psal. 83.* IDEM sic exorditur. quanta erit illa felicitas, vbi nullum erit malum, nullum latebit bonum, vacabitur Dei laudibus, qui erit omnia in omnibus? beati qui habitant in domo tua Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te. omnia membra, & viscera incorruptibilis corporis proficient in laudibus Dei. vera ibi gloria erit, ubi laudantis, nec errore quisquam, nec adulatione laudabitur. verus honor, qui nulli negabitur digno, nulli deferetur indigno, sed nec ad eum ambiet vllus indignus, vbi nullus permittetur esse nisi dignus. præmium virtutis erit ipse, qui virtutem dedit, & qui seipsum, quo melius, & maius nihil possit esse, promisit. quid est enim aliud, quod per Prophetam dixit. ero illorũ *Hier. 32.* Deus, & ipsi erunt mihi plebs, ego ero quæcumque ab omnibus honeste desiderantur, & vita, & salus & virtus, & copia, & gloria, & honor, & pax, & omnia bona. sic enim, & illud recte intelligitur. erit Deus omnia in omnibus ip- *1. Cor. 15.* se finis erit desideriorum nostrorum. atque id etiam beata ciuitas illa magnum in se bonum videbit, q nulli superiori vllus inferior inuidebit. sicut in corpore nó vult oculus esse, qui est digitus, cum membrum vtrumque contineat totius carnis pacata compago. sic itaque habebit donum alius alio minus, ut hoc quoque donum habeat, 26
ne uelit amplius. nec ideo liberum arbitrium non habebunt, quia peccata eos delectare non poterunt. nam primum liberum arbitrium, quod homini in creatione datum est, quando rectus conditus est, potuit non peccare, sed potuit peccare, hoc autem nouissimũ eo potentius erit, quo peccare non poterit: sicut prima immortalitas, quam Adam amisit, fuit posse non mori, nouissima erit non posse mori. quantum attinet ad scientiam rationalem erit anima memor præteritorum malorum suorum, quantum autem ad experientis sensum prorsus immemor: carebũt enim præteritis malis, ita vt penitus deleantur de sensibus eorum. ibi perficietur. vacate, & videte quoniã ego *Psal. 45.* sum Deus, ibi vacantes in Sabbato requieni videbimus, quoniam suauis est Deus, quoniã ipse est Deus. quo pleni erimus, qñ ipse erit omnia in omnib⁹. in beatitudine Sabbatum est illud, de quo dictũ est. et sabbata mea dedi eis *Ezec. 20.* in signum inter me, & inter eos, vt sciرét, quia ego Dñs, q sanctifico eos. hoc pfecte sciemus, qñ perfecte vacabim⁹, & pfecte videbimus, qñ ipse est Deus.

IDEM explicat versum illũ, inebria- 27 *In exposit. Ps. 35. 10. 8.* buntur ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos, &c. & ait. quæsiuit verbum, vnde loqueretur, de rebus humanis, & quia vidit homines ingurgitantes se in ebrietate, accipere auté vinum immoderate, & men-

mentem perdere, vidit quid diceret, quia cum accepta fuerit illa ineffabilis lætitia, perit quodammodo humana mens, & fit diuina, & inebriatur ab vbertate domus Dei. vnde in alio Psalmo dicitur. Calix tuus inebrians, quàm præclarus est, & torrente voluptatis tuæ potabis eos: torrens dicitur aqua veniens cum impetu, impetus erit misericordia Dei ad irrigandos, & inebriandos eos, qui modo ponunt spem sub vmbra alarum eius. modo ergo qui sitit habeat spem, inebriatus habebit rem, & vnde currit tantus torrens voluptatis eius, quoniam apud te est fons vitæ, inquit, & in lumine tuo videbimus lumen. hic aliud est fons, aliud lumen, ibi non ita, sed fons est Deus quia satiat sitientes, lumen quia illuminat cæcos.

Psal. 22.

28 *In expositione Psalmi 86. cod. 10.*

IDEM de ciuitate Dei disserens, vt explicet bona quę sunt in ea concludit. tamquam iucundatorum habitatio omnium in te (nos legimus sicut lætantium, &c.) Habitatio nostra iucunditas sola, ibi peribunt lachrymæ, & gemitus, ibi habitatio iucundatorum, non gemitus desiderantium, sed lętitia perfruentium. ibi totum negotium nostrum non erit, nisi laudare Deum, & frui Deo. Beati qui habitant in domo tua Domine. tamquam iucundatorum omnium habitatio in te: quid est tamquam? quare tāquam? quia talis ibi erit iucunditas, qualem hic non nouimus. video hic multas iucunditates. multi gaudent in sęculo, alij hinc, alij inde, & non est, quod illi gaudio comparent, sed tamquam iucunditas erit; nam si dicam iucunditas, incipit homini occurrere talis iucunditas, qualem solent habere in poculis, in prandijs, in auaritia, in honoribus sæculi, sed non est gaudere impijs dicit Dominus. est enim iucunditas quædam, quam nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. ad aliud gaudiū nos paremus, quia & hic, tamquam, simile inuenimus, & non est hoc, nec putemus talibus nos ibi perfrui, qualibus hic gaudemus.

Psal. 83.

1. Cor. 2.

29 *In expositione Psalmi 135. Confitemini &c.*

IDEM: Dubitat quomodo post diem iudicij misericordia Dei dicatur ęterna, cum in cœlo non sint beati indigentes misericordia, vbi nulla est miseria, & ait: rectè in ęternum futuram misericordiam eius dicimus, non quia in ęternum miseri erunt, & ideo in ęternum eius misericordia indigebunt, sed quia ipsa beatitudo quam misericorditer miseris præstat, vt esse miseri desinant, & esse beati incipiant non habebit finem, ideo in ęternum misericordia eius; quod enim iusti erimus ex iniquis, sani ex infirmis, viui ex mortuis, immortales ex mortalibus, & beati ex miseris, misericordia eius est, hoc autem, quod ita erimus in æternum erit, ideo misericordia est in ęternum, quia benefactū, quod vobis misericorditer præstat, in ęternum est.

30 *Tract. 3. in Ioannem 10. 9. Psal. 26.*

IDEM sic habet: Vnam petij à Domino hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meę, vt contempler delectationem Domini. noli timere, ne fastidio deficias. talis erit illa delectatio pulchritudinis, vt semper tibi præsens sit, & numquam satieris, immo vt semper satieris, & numquam satieris; si enim dixero, quia non satiaberis fames erit si dixero quia satiaberis fastidium timeo, ibi nec fastidium erit, nec fames, quid dicam nescio, sed Deus habet, quod exhibeat non inuenientibus quomodo dicant, & credentibus, quòd accipiant.

31 *In lib. Soliloquiorum animæ ad Deum cod. 10.*

IDEM vt explicet bona, quæ in beatitudine Deus confert amicis, hac vtitur ratione efficaci. corpori nostro corruptibili, & ignobili, vt videret, dedisti cœli claritatem, vt spiraret, largitus es aeris puritatem, vt audiret, sonorū varietates, vt odoraret, odorum suauitates, vt gustaret, saporū qualitates. adiuuamenta suis necessitatibus dedisti iuméta, volucres quoq; cęli, & pisces maris, & fructus terrę ad reficiēdū impendisti. medicinas de terra propter singulas quasq; suas corruptelas creasti, singula solatia, singulis malis obuiantia præparasti, quoniā es misericors,

ricors, & nouisti figmentum nostrorũ figulus noster. si ergo pro hoc corpore corruptibili, tam magna, & innumera beneficia præstas à cœlo, & aere, a terra, & mari, a luce, & tenebris, a calore, & vmbra, rore, & imbre, ventis, & pluuia, volucribus, & piscibus, bestijs, & arboribus, & multiplicitate herbarum, & germinum terræ, vt alleues fastidium nostrum, qualia quę so, & quàm magna, & innumerabilia erunt illa bona, quæ præparasti diligentibus te, in illa cœlesti patria, vbi

1. Cor. 13. te videbimus facie ad faciem? si tanta facis nobis in carcere, quid ages in pa-

32 latio? cum enim sint hæc omnia valde bona, & delectabilia, quæ bonis, & malis pariter communia tradidisti, qualia futura sunt illa, quæ solis bonis recondidisti? si tam innumerabilia dantur inimicis, quàm magna, dulcia, & delectabilia erunt, quæ solis tuis es largitus amicis? si tanta solatia in hac die lachrymarum, quanta confe-res in die nuptiarum? si tanta delectabilia continet carcer, quanta quæso

Esai. 64. continet patria? oculus nõ vidit Deus absque te, quæ præparasti diligentibus te, magnus enim tu es Domine Deus, & immensus; nec est finis magnitudinis tuæ, nec est numerus sapientiæ tuæ, nec est mensura benignitatis tuæ, nec est finis, nec numerus, nec mensura retributionis tuæ, sed sicut magnus es tu, ita magna sunt dona tua.

33 Lib. 3. de symbolo ad Cathecumenos cod. 10.

IDEM sic ait: Facilius dicere possumus in illa vita ęterna, quid ibi non sit, quàm quid ibi sit. non est ibi mors non est ibi luctus, non est ibi lassitudo, non est infirmitas, non est fames, nulla sitis, nullus æstus, nulla corruptio, nulla indigentia, nulla mæstitia. Ecce diximus quid ibi non fit, quid autem ibi sit vultis nosse? hoc nec oculus vidit, nec in cor hominis ascendit. si in cor hominis non ascendit, cor hominis illuc ascendat.

34 Serm. 153. de tempore to. 10. 3. Reg. 1.

IDEM exponens verba quæ regina Saba dixit Salomoni, applicat beatitudini. cum enim vidisset omnem sapientiam Salomonis, & domum quam ædificauerat, & cibos mensæ eius, & holocausta, quæ offerebat in domo Domini, non habebat vltra spiritum, dixitque ad regem. verus est sermo, quem audieram in terra mea, super sermonibus tuis, & super sapientia tua, & non credebam narrantibus, donec ipsa veni, & vidi oculis meis, & probaui, quòd media pars nunciata mihi non fuisset, maiora sunt sapientia, & opera tua, quàm rumor, quem audiui: sic cum omnis anima sancta cœlestem Hierusalem ingressa fuerit, multo plura, & magnificentiora perspiciet, quàm ei sunt in hac terra per sacra eloquia, per Prophetas, atque Apostolos nunciata. tunc beata, & illustris anima, inter stupendas remuneratoris sui constituta diuitias ineffabilibus reginæ huius verbis vti poterit dicens, verus est sermo quem audiui in terra mea, maiora sunt opera tua, quàm rumor quem audiui, quia id quod parat Deus diligentibus se fide non comprehenditur, spe non tangitur, charitate non capitur, desideria, & vota transgreditur.

GREGORIVS Magnus docens, qua ratione Sancti in cœlo, & sint beati. & memoriam habeant præteritorum delictorum ait: sicut sæpe nunc tristium læti reminiscimur, ita tunc transactæ nequitiæ, sine læsione nostræ beatitudinis recordabimur; plerumque enim incolumitatis tempore, ad memoriam dolores præteritos sine dolore reducimus, & quo ægros nos recolimus, eo nos incolumes plus amamus. erit ergo, & in illa beatitudine culpæ memoria, non quæ mentem polluat, sed quæ non arctius lætitiæ adstringat, vt dum doloris sui animus sine dolore reminiscitur, & debitorem se medico verius intelligat, & eo magis acceptam salutem diligat, quo molestiæ meminit, quàm euasit. in æternum ergo laudes misericordiæ largitori nostro referimus, & nequaquã miseria conscientiæ grauamur, & de hoc dicit Iob, & seruus liber à Domino suo. 35 Lib. 4. moraliũ c. 31.

IDEM sic habet: Deum in hac vita

Homil. 21. in Ezechielem 10. 2. vita ſancti tantum diligere non poſ-
ſunt, quantum debent, quia adhuc nó
valent videre, quem diligunt, & men
ſura amoris minor eſt, vbi adhuc men
ſura minor eſt cognitionis de hoc a-
more, qui hic incipitur, vt ex viſio-
ne Domini in ęterna patria perficia-
Iſai. 31. tur, rectè Iſaias loquitur; Viuit Do-
minus cuius ignis eſt in Sion, & cami-
nus eius in Hieruſalem: plus eſt au-
tem caminum eſſe, quam ignem, quia
eſſe ignis, & paruus poteſt, in camino
autem vaſtior flamma ſuccenditur; ex
amore ergo Domini in Sion ignis, in
Hieruſalem caminus, quia hic amoris
eius flammis aliquatenus ardemus,
vbi de illo aliquid contemplamur, ſed
ibi plene ardebimus, vbi illum plene
videbimus, quem amamus.

37 *Serm. 5. in vigilia Natalis Domini.* BERNARDVS ſic ait: Habet
hodie anima fructum ſuum in ſanctifi-
cationem, craſtina die finem habitura
vitam ęternam. tunc videbit maieſta-
Iſaia 60. tem Dei, & videbit, & afflućt, & mi-
rabitur, & dilatabitur cor ipſius. quo-
uſque dilatabitur? vſq; ad videndam
maieſtatem Dei in ſe. nolite arbitrari
fratres, quòd illam promiſſionem ver
bis vobis explicare poſſimus Sancti-
Luca 6. ficamini hodie, & eſtote parati, cra-
ſtina die videbitis, & gaudebitis, &
gaudium veſtrum implebitur, quid
enim maieſtas illa non impleat? etiam
ſuperimplebit, & ſupereffluet, vt ſu-
pra modum in ſublimitate excedat,
non modo merita, ſed etiam vota. ibi
in Deo bonum eſt honeſtum, vtile, &
delectabile. ſumma vtilitas, ſummum
bonum, ſumma gloria, ſumma volu-
ptas, eſtque Deus omnia in omnibus,
omne iucundum, omne vtile, omne ho
neſtum.

38 *Serm. 2. in feſto omniũ Sanctorũ.* IDEM de gloria Sanctorum in-
choans ſermonem, ſic ait. Legimus in
Propheta. conuertere anima mea in
requiem tuam, quia Dominus bene-
Pſal. 114. fecit tibi, quia eripuit animam me-
am de morte, oculos meos a lachry-
mis, pedes meos a lapſu, & in alio
Pſal. 123. Pſalmo. Anima noſtra ſicut paſſer ere-
pta eſt de laqueo venantium. verba
perfectæ ſecuritatis, & felicitatis im-
menſæ, vox gratiarum actionis, & lę-
titiæ, quæ his qui domos habitant lu-
teas conuenire non poteſt, q. d. dum
in corpore mortis Domino militares,
nulla requies erat, tum pro labore
certaminis, tum pro periculo exitus
adhuc incerti. hinc excitabat tumul-
tus tentationum, inde ſuccumbendi
metus grauius ſollicitabat. in cœleſti
patria lætantur Sancti pro diebus,
quibus humiliati ſunt, annis quibus
viderunt mala, cum mira iucundita-
te conſiderant pericula, quæ euaſe-
runt, labores quos pertulerunt, cer-
tamina, quæ vicerunt. quanta eſt fe- 39
licitas eorum, quam immenſa læti-
tia, qui nimirum triplici gaudio de
recordatione tranſactæ virtutis, de
exhibitione præſentis quietis, de cer-
ta expectatione futuræ conſummatio-
nis in iudicio exultant? Dominus be-
nefecit mihi. audi quàm bene, quia
eripuit animam meam de morte, &c.
idest à peccato omni, & à peccati pę-
na, & à timore, & periculo reciden-
di penitus liberauit. hoc eſt ſuauiſſi-
mum animæ ſtratum, quod nullis
iam lauet, aut riget lachrymis, quan- *Apoc. 21.*
do abſterget Deus omnem lachry-
mam ab oculis eius. hoc cubile in quo
iam non compungitur, nec conuerti-
tur in ęrumna ſua, dum configitur *Gen. 3.*
ſpina. exijt enim de terra illa, quæ
ſpinas, & tribulos ei germinabat.
Hoc plane ſtratum animæ, quod mi- *Pſal. 40.*
nime iam verſatur in infirmitate eius
quoniam vniuerſa quæ infirmitatis
erant pariter tranſierunt. hæc eſt ani-
mæ ſuauiſſima, & ſaluberrima re-
quies, conſcientia munda, quieta, ſe-
cura. conſiderat etiam, & multa cum
admiratione recogitat, à quibus la-
queis, quantiſve periculis diuino me
ruerint auxilio liberari, & exultan-
tes in Domino dicunt. niſi quia Do-
minus erat in nobis, cum exurgerent
homines in nos, forte viuos deglutiſ- *Pſal. 123.*
ſent nos, &c. Torrentem pertranſiuit
anima noſtra, forſitan per tranſiſſet
anima noſtra aquam intolerabilem,
& addunt, Benedictus Dñs, qui non de
dit nos in captionem dentibus eorum.

40 *In serm. 5. Martini.* IDEM loquens de cęlestis patria ait. Nonne pie, & fideliter intuentibus nobis vehementissimum quoddã incentiuum amoris, & prouocatio flagrantissimi desiderij est visio ipsa tam lucidissimæ regionis. non sunt stellæ cœli similes glebis terræ, inter splendorem solis, & caliginem soli huius non parua distantia est. hic nonnulla sunt pulchra, sed mixta non pulchris, vt aurum in luto, gemma in sterquilinio, lilium inter spinas. Tota pulchra es patria mea, & macula non est in te, tota pulchra es absque, eo quod intrinsecus latet, quid illud, nempe illi beati spiritus Angelici, & animæ Sanctorum, quæ iam ingredi meruerunt in locum tabernaculi admirabilis vsque ad domum Dei: non sine causa cęlum hoc dicitur, plane eximium nescio quid celatur in eo, quod hic non gustatur.

41 *Serm. 4. in Psalmum qui habitat* IDEM explicans illa verba, Scapulis suis obumbrabit tibi, &c. hac ratione conuincere vno verbo vult Sanctorum fęlicitatem in cœlo, si expectatio iustorum lætitia, & tanta lætitia, vt omne quod desideratur in sęculo, non valeat ei comparari, ipsum quod expectatur quid erit? Oculus non vidit, Deus absque te, quæ præparasti diligentibus te. *Psal. 64.*

42 *In serm. 8.* IDEM exponens verba illa. Oculis tuis considerabis, & retributionẽ peccatorum videbis, quattuor rationibus demonstrat Sanctorum gaudiũ in cœlo. Primo ob tutam euasionem, secundo ob omnimodam securitatem, tertio quoque ob comparationem, quarto ob ipsius iustitiæ perfectam æmulationem. In cœlo enim sic iusti gaudent cum gaudentibus, vt flere cum flentibus non possint, quia cum introiero in potentias Domini, memorabor iustitiæ tuæ solius. ibi enim nulla animi colluctatio, nulla poterit subintrare miseria, aut molestia, vbi impleri oportet, quod scriptum est. Absorpti sunt iuncti petræ iudices eorum, absorpti plane in affectum iustitiæ, & petræ soliditatem, cui iuncti sunt imitãtes. qui enim adhæret Deo vnus spiritus est cum eo. *Psal. 140. 1. Cor. 6.*

43 *In libro de diligendo Deo.* IDEM de statu Sanctorum in cęlo disserens inquit. quomodo stilla aquæ modicę, multo infusa vino deficere a se tota videtur, dum & saporem vini induit, & colorem, & quomodo ferrum ignitum, & candens igni simillimum fit pristina propriaque forma exutum, & quomodo solis luce perfusus aer in eandem transformatur luminis claritatem, adeo vt non tam illuminatus, quàm ipsum lumen esse videatur: sic omnem tunc in sanctis humanam affectionem quodam ineffabili modo necesse erit à semetipsa liquescere, atque in Dei penitus transfundi voluntatem. alioquin quomodo omnia in omnibus erit Deus, si in homine de homine quicquam supererit? manebit quidem substantia, sed in alia forma, alia gloria, aliaque potentia. quando hoc erit? Quis ista possidebit quando veniam, & apparebo ante faciem Dei. *Psal. 41.*

Beatitudinis desiderium grande & efficax in solis iustis est, in quorum bonum illud differt Deus. *Cap. II.*

1 *Hom. 1. expositionis primæ in Cãtic. t. 2. Cant. 1.* ORIGENES ait, Vt flagrantissimum desiderium ostenderet sponsa videndi sponsum in beatitudine dixit. Indica mihi, vbi pascas, vbi cubes in meridie. non quæro alia tẽpora, quando vespere quando diluculo, quando in Solis pascis occubitu, illud tempus inquiro, quando in florente die, quando plena luce in maiestatis tuę splendore versaris. nisi enim tu mihi annuntiaueris, incipio errabunda iactari.

2 *In lib. cui titulus est de regulis fusius disputatis t. 2.* BASILIVS in responsione secundæ interrogationis, sic ait. Bonarũ & pulchrarum rerum naturaliter cupidi sumus, quid igitur diuina pulchritudine magis admirandũ est, quæ notio magnificentia Dei gratior? quale animæ desiderium ita acre, & intolerabile

lerabile est, velut, quod a Deo animæ ab omni vitio purgatæ accedit, & ei quæ ex vero affectu dicit, sauciata sum ego dilectione? ineffabiles penitus sűt, & inenarrabiles diuinæ pulchritudinis fulgores. non declarat oratio, non suscipit auris, etiamsi luciferi splendores dixeris, & solis lumen, & lunę claritatem, omnia vilia sunt ad cõparationem gloriæ. quàm profunda nox tristis, atque illunis a clarissima meridie, amplius deficiens a veræ lucis collatione. hæc pulchritudo carneis quidem oculis conspici non potest, verum a sola anima, ac mente comprehenditur, quæ si forte aliquem Sanctorum circumfulsit, & intolerabilem desiderij stimulum in ipsis reliquit, mærentes illi ad præsentem vitam dixerunt. heu mihi, quia cohabitatio mea elongata est, quando veniam, & videbo faciem Dei. et discedere, & esse cũ Christo multo magis præstat, &, sitiuit anima mea ad Deum fortem viuum, & nunc dimittis seruum tuum Domine, velut carcere hac vita grauati, ita ęgre contineri impetus eorum potuit, quorum animas diuinum desiderium attigit, qui sane ob insatiabilitaté speculationis diuinæ pulchritudinis, preces ad omnem ęternam vitam fuderűt, vt coextenderetur speculatio iucunditatis Domini. sic quidem igitur naturaliter cupidi sunt rerum pulchrarum homines, proprie autem pulchrum, & dilectum est bonum, bonus autem est Deus, bonum autem omnia eppetunt Deum ergo omnia appetűt, nisi ex peruersitate homo ab hac rectitudine sit alienus.

Psal. 119. Psal. 41. 3 *Phil. 1. Ibidem. Luc. 2.*

IDEM ostendit, quod efficax desiderium beatitudinis in solis iustis, qui recte viuunt inuenitur. & ait. at nos regnum cœlorum concupiscere nos dicimus, verum eorum per quæ ipsum assequi licet, nullam curam habemus. sed nullum laborem pro mandato Domini subeuntes, ęquales honores, ac præmia cum his, qui vsque ad morté peccator restiterunt, in vanitate mentis nostrę nobis compromittimus. quis in tempore sementis domi desidens, aut dormiens instante messe sinum manipulis implebit? quis vindemiabit vineam, non a se plantatam? illorum sunt fructus, quorum & labores, præmia & coronę eorum, qui vicerunt sunt. quis coronat eum, qui neque exuit se contra aduersarium? quando non vincere oportet solum, sed etiam legitime decertare.

In proemio citati libri.

4 CHRYSOSTOMVS, occasione Abrahæ, cui Deus dixerat, semini tuo dabo terram hanc, & alias promissiones semel, atque iterum fecit, quas Deus distulit annis multis, vt constat Genesis 16. cap. vbi dicit, quòd rogatus a Sara vxore sua dormiuit cum Agar post annos decem, quàm habitare cœperat in terra Chanaan ostendit, quomodo in bonum Patriarchę Deus distulit promissiones. nam quia plurimum ei curæ sunt famuli sui, non ita simpliciter in eos conferre beneficia, sed simul etiam claros facere, fidemque ipsorum omnibus manifestare vult. si enim statim, vt promisit se daturum terram hanc semini eius, aperuisset vuluam Saræ, & successores dedisset pueros, non tam clara apud omnes fuisset virtus iusti. et vt scias, quòd Deus non solum benefacere vult & dona sua dare, sed solitus sit sua beneficia accepturos, facere clariores. vide quomodo hoc, & in Chananæ faciat, & idcirco cessat, & differt, vt non solum petitionem illius exaudiat, sed et vt illam ipsam in toto orbe nobilem faciat.

Hom. 38. in Genesim tom. 1. *Matt. 15.*

5 IDEM exponens verba cap. 47. quæ dixerat Iacob Pharaoni, Dies peregrinationis vitæ meę centum triginta annorum sunt praui, & mali dicit. vide quomodo omnes iusti in hac vita ita affecti sunt. audies enim & Dauid post hæc dicentem. aduena ego sum apud te & peregrinus, sicut omnes patres mei. & Paulus dicebat de iustis illis, quòd confitentes erant, quia peregrini & hospites sunt super terram. qui enim hæc dicunt, significant se patriam inquirere, qui meliorem appetunt patriam, id est cœlestem. sancti ergo confitentes se peregrinos,

Hom. 6. in Genesim eod. to. *Psal. 38. Heb. 11.*

grinos, oſtendunt ipſis ineſſe ingens beatitudinis deſiderium, qua fruentur in cęleſti patria.

6 *Homil. in Pſal. 33. to. 10.* IDEM iu expoſitione illorum verborum. Quis eſt homo qui vult vitam, & cupit videre dies bonos, ſic ait. ſermo diuinus qui diſcutiens corda vniuerſorum, clamabat bonis, maliſque. quis eſt homo qui vult vitam? iſte offerens tantum munus, tantam lætitiam exoptatam toti generi humano, quaſi omnes vna voce exiliſtis ad interrogationem hominis Dei dicentes. ego. ſed qui vult viuere, audiat præceptum. ergo cum interrogaret iſte ore prophetico cuncta corda, & conueniret omnes aures, & pulſaret omnium conſciētias dicens. quis eſt homo qui vult vitam? & reſpondentibus non in lingua, ſed in conſcientia, voluntateque deſiderij, ego, ſubſecutus adiunxit. & cupit videre dies bonos? ad quæ talis interrogatio. nam quid dixit: quis eſt homo qui vult vitam, & cupit videre dies bonos? vtrumque deſiderabile promiſſum oſtendit, ſed audi ſequentia, ſi vis videre vitam, ſi vis inuenire dies bonos, cohibe linguam tuam a malo. eia fratres mei hic modo reſpondere volo. quanti modo dicunt nolo, qui dicebant volo. qui veterauerunt in detractionibus, qui mordent & comedunt humanas carnes, detrahendo &c. quomodo dicunt, volo, perſeuerantes in malo? ex quibus conſtat ſolos iuſtos beatitudinem appetere efficaciter, non malos, etſi id falſo ſibi perſuadeant.

7 *In prologo ſuper Ioānem to. 3.* IDEM ait. neminem noui qui in præſentia, ad cęlum euolare nollet, re tamen ipſa voluntatem oportet confirmare. ſi quidem mercator diteſcere cupit, non tamē eius animus ſoli acquieſcit cupiditati, ſed nauem parat, nautas cogit, hortatur gubernatorem & alia, quæ nauigationi opus ſunt, diligēter diſponit aurum præterea mutuatur, maria traijcit, & innumeris periculis, quibus ſe mari credentes iactari conſueuerunt, ſe exponens, peregrinas appellit terras, itidem & nos oporteat voluntatem rei applicare, nauigamus namque a terra in cęlum. quare tota mente intendamus ad eam gubernatiōnem quæ nos ſuperne erigat, & nautas rationi obſequentes, & nauem nobis firmam comparemus, quæ leuis, & expedita ad ſuperna euadat.

IDEM ſic habet. loquens de iuſtis veteris teſtamenti, qui peregrini vocantur a Paulo, & hoſpites in terra. prima virtus eſt, & tota virtus peregrinum eſſe mundi huius, & hoſpitē, & nihil commune habere cum rebus huius ſæculi, nos vero ſicut huius mūdi ciues viuentes, ita cuncta in hac vita negociamur, & quod erant iuſti mūdo, hoc eſt peregrini & mortui, hoc ſumus nos cælo, quod autem erant illi cęlo, hoc eſt viuentes & ciues, hoc ſumus nos mundo, quia propoſito nobis cęleſti fructu, & gaudio, nos terrenis inhiamus, & a terrenis nolumus abſcindi. peregrini dicebantur ſancti in hoc mundo. nihil enim conſpiciebant in eo eorum quæ volebant, ſed omnia peregrina & aliena, quomodo inquis peregrini erant? non erat diligentia eorum circa ea quæ huius mundi ſunt, & hoc non verbis ſolum, ſed etiam rebus ipſis, & operibus demonſtrabant. quomodo? dixit Deus Abrahæ. Egredere de terra tua, & veni ad alienam terrā, & non eſt retētus amore propriorum, ſed ſicut peregrinus egreſſurus de aliena terra, ſic ſine aliqua compaſſione illam patriam dereliquit, ſola ea quæ ad ſupernam pertinent ciuitatem gerebat. quid autem Iacob, nonne panem tantum quærebat, & veſtimētum, quæ pertinent ad peregrinos, qui in paupertatem deueniunt multam? hęc autem inquit, dicebant patriam quærentes. o quanta differentia illi quidem parturiebant per ſingulos dies, liberari volentes de hac vita, & ad ſuam patriam remeare, nos autem e contra facimus illi patres feſtinabant, Paulus autem & congemiſcebat. nos ipſi inquit, ingemiſcimus grauati, ſi tales fuerimus, cęleſtem deſiderantes patriā non erubeſcet Deus vocari Deus noſter, ſubinfert Paulus, quia ipſe dixit Deus Abraham, Deus Iſaac, & Deus Iacob, qui non eſt Deus mortuorum, ſed

8 *Homil. 24. ſuper epiſt. ad Hebr. tomo 4.*

Gen. 12. 9

1. Cor. 5.

Matt. 22. Exo. 3.

sed viuentium.

10 *Epist. 17. ad Eustochiū virgi & epitaphiū Paulæ eius narrās laudes. to. 1.*

HIERONYMVS sic ait. cinerem sicut panem manducabat, & potionem suam cum fletu miscebat, dicens: fuerunt mihi lachrymę meę panes die ac nocte, vt in æternum pane angelorū vesceretur. læta cantabat sicut ceruus desiderat ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. quando veniam & apparebo ante faciem Dei? sentiebat prudentissima feminarū adesse mortem, & nihilominus quasi ad suos pergeret, alienosque desereret, illos versiculos susurrabat. Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ, & quàm dilecta tabernacula tua Domine virtutum, cōcupiscit, & deficit anima mea in atria Domini, & elegi abiecta esse in domo Domini, magis quàm habitare in tabernaculis peccatorum. post hæc obmutuit & clausis oculis, quasi iam mortalia despiceret vsque ad expirationem animæ eosdem repetebat versiculos, vt quod dicebat, vix audire possemus.

Psal. 25.

Psal. 83.

11 *In expositione Psal. 41 to. 8.*

IDEM explicans illa verba. Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, ait. mos est cerui, vt inuentum serpentem naribus hauriat, & post hæc exardescens extinguat sitim. ergo homo Ecclesiæ quamdiu in astu venenoso degebat, desiderat venire ad Christum, in quo est fons luminis. sed & si quis hodie nostrū extinctis vitijs ignescat in desiderium diuinæ contemplationis, poetst & ipse dicere. quia desiderat anima mea ad te Deus. hoc est relicto sæculo, ad te desidero transire. sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum, quando veniam & apparebo ante faciem Dei mei. ac si diceret, quando erit tempus, vt illa gloria qua efficiuntur Sancti conformes gloriæ tuæ, ego in claritate cum illis appaream? vel quando veniam, idest, quando erit illud tempus, quo Ecclesia vult dissolui a corpore, & esse cum Christo? et parebo ante faciem Dei mei, idest ante conspectum diuinitatis, & tunc vibebimus eum sicuti est. fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie, vbi est Deus tuus. fletus ac gemitus erant mihi, & lamentatio ob desiderium tui.

12 *In expositione 2. capitis Pauli ad Ephes. to. 8.*

IDEM explicās illa verba. Cum essemus mortui peccato, viuificauit nos in Christo, & conresuscitauit, & consedere fecit in cęlestibus in Christo Iesu, sic habet. quæritur quomodo Deus qui nos saluos fecit, & suscitauit, simul fecit sedere cum Christo. sed dicendum, iam sanctos sedere & regnare cum Christo, quia habent conuersationem & spem in cælestibus fixam. quia vbi thesaurus noster est, ibi est & cor nostrum, ibique firmi & stabiles sedemus cum Christo, vt sic ostenderet Deus in sæculis superuenientibus, abundantes diuitias gratiæ suæ in bonitate super nos &c.

Matt. 6.
Ephes. 2.

13 *Lib. de spiritu & anima to. 3.*

AVGVSTINVS sic habet: vos igitur qui meruistis consortes fieri supernorum ciuium, & perfrui æternæ claritatis gloria, orate pro me ad Dominum, vt educat me de isto carcere, io quo teneor captiuus & ligatus, ad Deum enim solum suspensa est anima mea, a quo formata est. *Infra*: Sæpe beatitudinis bona ingentia meditor, illuc ascendere nitor, suspiro, frendo, precibus, votis ibi tendo, atque modo miro quæ sint ibi, quantaque gyro. mens hęret Christo, cor delectatur in isto, iam tanto dulcius, quanto sæpius, auiditate quidem multa, sed satietate nulla, nulla tam rara est hora, & tam breuis mora. o si vmquam in pace in idipsum dormiam, & requiescam, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitę meæ. si vmquam videre potero illum tam desiderabilem, in quem desiderāt angeli prospicere, vt possim dicere. ecce quæ concupiui video, quem optaui iam teneo, quando veniam & apparebo ante faciem Domini ad videndum eum in bonitate electorum suorum, ad lætandum in lætitia gentis suæ, vt laudetur cum hæreditate sua: quando videbo ciuitatem illam, de qua dictum est. plateæ tuæ Hierusalem sternentur auro mundo, & in te cantabitur canticum lætitiæ, & per omnes vicos tuos ab vniuersis dicetur Halleluia. o ciuitas sancta, ciuitas speciosa, de longinquo

Psal. 4.

Psal. 41.

Tob. 13.

quo te saluto, ad te clamo, te requiro. desidero enim videre te, & requiescere in te, sed non sinor carne retentus. o ciuitas desiderabilis muri tui lapis vnus, custos tuus ipse Deus, ciues tui semper læti, semper enim gratulantur in visione Dei. non est in te corruptela, nec senectus, non est in te heri, nec hesternum, sed est idem hodiernum. gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei, *Psa. 86.* sicut enim lætantium omnium habitatio est in te, vbi iam desiderium omne transit in gaudium.

14 *In expositione Psal. 41. Quẽadmodum desiderat ceruus &c. to. 8.* IDEM sic habet: sitiuit anima mea ad Deum viuum. quid sitiuit? quando veniam & apparebo ante faciem Domini. hoc est quod sitio, venire & apparere. sitio in peregrinatione, sitio in cursu, satiabor in aduentu. sed quando veniam? & quod citius est Deo, tardũ est desiderio. quando veniam & apparebo ante faciem Dei? ex illo desiderio est, & hoc quod clamabat alibi. *Psal. 26.* vnam petij a Domino hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini per omnes dies vitæ meæ quare hoc? vt contempler, inquit, delectationem Domini. quando veniam & apparebo ante faciẽ Domini? interim dum meditor, dum curro, dum in via sum, antequam appaream fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte, cum dicitur mihi per singulos dies, vbi est Deus tuus. non amaritudo, sed panes suaues erant mihi ipsæ lachrymæ, sitienti mihi illum fontem, quem quia bibere nondũ poteram, auidius meas lachrymas mãducabam. non enim dixit, factæ sunt mihi lachrymæ meæ potus, ne ipsas desiderasse videretur, sicut fontes aquarum, sed seruata illa siti, qua rapior, qua inardesco ad fontes aquarũ, panes mihi factæ sunt lachrymæ meæ dum differor, & vtique manducando lachrymas suas sine dubio plus sitit ad
15 fontes. die quippe ac nocte facti sunt mihi lachrymæ meæ panes. cibum illũ qui panis dicitur die comedunt homines & nocte dormiunt, panis autem lachrymarum die ac nocte comeditur, siue totum tempus accipias diem & noctem, siue diem intelligas pro huius sæculi aduersitate. siue, inquit, in prospe ris rebus huius sæculi, siue in aduersis, ego desiderij mei lachrymas fundo, ego desiderij mei auiditatem non desero. et cum in mundo bene est, mihi male est, antequam apparebo ante faciem Dei. quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? & quasi respõderet illi anima eius in silentio, quare conturbo te, nisi quia nõdum sum ibi, vbi est dulce illud, quo sic rapta sum quasi per transitum? numquid iam bibo de fonte illo, nihil metuens, iam nullum scandalum pertimesco, iam de cupiditatibus omnibus tamquam edomitis, victisque secura sum? non vis vt conturbem te posita in sęculo, & peregrina adhuc a domo Dei mei? spera in Deo, etenim primitias spiritus habentes intra nos ipsos gemimus adoptionem filiorum Dei, expectantes redemptionem corporis nostri. *Rom. 8.* hoc nondum est, nondum sumus in domo Domini, sed confitebor Domino meo in spe, & dico illi. salus vultus mei Deus meus, *Ibidem.* spe enim salui facti sumus &c.

IDEM: quam amabilia (inquit Augustinus) sunt tabernacula tua Domine virtutum. erat in torcularibus, sed desiderabat regius vates alia tabernacula, vbi nulla pressura est. in his illuc suspirabat: concupiscit & deficit anima mea in atria Domini. parum est, concupiscit & deficit. sed quo defecit? in atria Domini. hic desideratur, ibi capitur, hic suspiratur, ibi gaudetur, hic gemitur, ibi exultatur, hic oratur, ibi laudatur. concupiscit & deficit anima mea in atria Domini; non enim habet quod desiderat. sed numquid sine gaudio est? spe gaudentes, ait Paulus. ibi *Rom. 12.* iam re gaudebit, modo adhuc spe. cor *Psal. 83.* meum & caro mea exultauerunt in Deum uiuum, de spe uidendi Deum. altaria tua Domine virtutum rex meus & *Ibidem.* Deus meus. hic nidus est, & hic peregrinatio, hic suspirium, & hic tritura & pressura. quid est autem quod desiderat? quid concupiscit? quo tendit desiderium nostrum? quo nos rapit? hic positus illa meditatur, suspirans in superna promissa, quasi quid ibi acturus

16 In expositione Psal. 83. Quàm dilecta &c. eod. to.

iam

iam præmeditatur gaudia futura.

17 *In expoſit. Pſalmi 86. Fundamenta eius &c. to. tomo.*

IDEM ſic ait: ciuitas quædam in iſto Pſalmo cantata eſt & commendata, cuius ciues ſumus chriſtiani, & vnde peregrinamur quamdiu mortales ſumus. rex ipſius ciuitatis ſe fecit viam, vt ad ciuitatem perueniremus. ambulantes ergo in Chriſto, & adhuc peregrinantes, & ſuſpirantes deſiderio cuiuſdam ineffabilis quietis, quę habitat in illa ciuitate, ambulantes ſic cantemus, vt deſideremus. nam qui deſiderat, & ſi lingua taceat, corde cantat. videte quomodo erant amatores huius ciuitatis ardentes, illi ipſi per quos hæc dicta ſunt, quanto affectu iſta cantata ſunt? affectum iſtum generauit in eis amor ciuitatis. hoc ergo ſpiritus feruentes dixerunt, fundamenta eius in montibus ſanctis. nihil de illa adhuc dixerat Pſalmus, hic incipit, & ait. fundamenta eius. cuius fundamenta? repletus ergo Spiritu ſancto ciuis iſte, & multa de amore & deſiderio ciuitatis huius voluens ſecum, tamquam plura intus apud ſe meditatus erupit in hoc: fundamenta eius in montibus ſanctis: quaſi iam de illa dixerit aliquid, quomodo de illa nihil dixerat, qui nunquam de illa corde tacuerat? multa de illa in ſilentio parturiens, & clamans ad Dominum, erupit etiam in aures hominum, fundamenta eius in montibus ſanctis, illius ſcilicet ciuitatis Sion cœleſtis, cuius portas diligit Dominus ſuper omnia tabernacula Iacob.

18 *In concione 20. ſuper Pſal. 118.*

IDEM exponens illa verba, defecit in ſalutare tuum anima mea, ſic ait: bonus eſt iſte defectus, indicat enim deſiderium boni, nondum quidem adepti, ſed auidiſſime concupiti. ſed quis hoc dicit, niſi genus electorum, regale ſacerdotium, gens ſancta? ab origine generis humani vſque ad huius ſæculi finem deſiderant ſancti Chriſtum, teſte Simeone, qui cum eum infantem accepiſſet in manus dixit. *Luc. 2.* Nunc dimittis ſeruum tuum Domine &c. acceperat enim reſponſum a Spiritu ſancto non viſurum ſe mortẽ, niſi videret Dominum. quale autem deſiderium fuit in iſto ſene, tale fuiſſe credendum eſt in omnibus ſuperiorum temporum Sanctis. nec tunc ergo quieuit hoc deſiderium ſanctorum, nec nunc quieſcit in Eccleſia vſque ad terminum ſæculi, donec veniat deſideratus cunctis gentibus. hoc itaque deſiderium, de quo nunc agimus, de dilectione conſurgit manifeſtationis eius. prima enim tempora Eccleſiæ ante Virginis partum, Sanctos habuerunt qui deſiderarent incarnationis eius aduentum, iſta vero tempora, ex quo aſcendit in cęlum, Sanctos habent qui deſiderent eius manifeſtationem ad viuos & mortuos iudicandos. defecerunt oculi mei in eloquium tuum dicentes, quando conſolaberis me. ecce rurſus in oculis, ſed vtique interioribus laudabilis & felix ille defectus, non veniens ex infirmitate animi, ſed ex fortitudine deſiderij in promiſſum Dei. quomodo autem tales oculi dicunt, quando conſolaberis me, niſi cũ tali intẽtione & expectatione oratur, & gemitur? lingua enim loqui, nó oculi ſolent, ſed oculorum quodammodo vox eſt deſiderium mentis. verum in eo quod ait, quando conſolaberis me, tamquam moras ſe perpeti oſtendit. vnde & etiam illud, ſed tu domine vſquequo? quod aut ideo fit vt dulcior veniat dilata iucunditas, aut iſte ſenſus eſt deſiderantium, cum ſpatium tẽporis, etiam quod ſubuenienti breue eſt, longum eſt amanti.

19 *Tract. 4. ſuper primã canonicam Ioannis to. 9.*

IDEM ſic ait: tota vita chriſtiani boni, ſanctum deſiderium eſt. quod autem deſideras nondum uides, ſed deſiderando capax efficeris, vt cum venerit quod videas, implearis. ſicut enim ſi velles implere aliquem ſinum, & noſti quàm magnum eſt, quod dabitur, extendis ſinum vel ſacci, vel vtris, vel alterius rei, & extendendo facis capaciorẽ, ſic Deus, differendo extendit deſideriũ, deſiderando extendit animum, extendendo facit capaciorẽ. deſideremus ergo fratres, quia implendi ſumus. videte Paulum extendentẽ ſinũ, vt poſſit capere quod venturũ eſt, *Philip. 3.* ait: non quod iã acceperim, aut iã perfectus

fectus sim fratres, ego me non arbitror
comprehendisse. quid ergo agis in hac
vita si nondum apprehendisti? vnum
autem quæ retro oblitus, in ea quæ an
te sunt extentus, secundum intentio-
nem sequor ad palmam supernæ voca-
tionis. extentum se dixit, & secundum
intentionem sequi se dixit, minorem
se sentiebat ad capiendum, quod ocu-
1. Cor. 2. lus non vidit, nec in cor hominis ascen
dit. hæc est vita nostra, vt desiderando
exerceamur.

20 In lib. Soliloquiorum cap. 10. IDEM sic habet. gratias tibi ago
lumen meum, ecce video, sed per specu
lum in ænigmate, sed quando facie ad
faciem? quando veniet dies lætitiæ &
exultationis, in qua ingrediar in locũ
tabernaculi admirabilis vsque ad do-
mum Dei, vt videam videntem me fa-
cie ad faciem, & satietur desiderium
meum? quemadmodum desiderat cer-
uus ad fontem acquarum, ita desiderat
anima mea ad te Deus, sitiuit anima
mea ad Deum fontem viuum, quando
veniam, & apparebo ante faciem tuã?
o fons vitę, vena aquarum viuentium,
quando veniam ad aquas dulcedinis
tuæ, de terra deserta, inuia, & inaquo-
sa, vt videam virtutem tuam, & gloriã
tuam, & satiem ex aquis misericordię
tuæ sitim meam? sitio Domine, fons vi
tæ satia me, sitio Domine, sitio te De-
um viuum. o quando ueniam & appare
bo Domine, ante faciem tuam? putasne
videbo diem illam, diem quam fecit
Dominus, ut exultemus & lætemur in
ea? o dies præclara & pulchra, in qua
audiam uocem exultationis, in qua au
diam, intra in gaudium Domini tui. o
gaudium super gaudium, gaudium uin
cens omne gaudium, extra quod non
est gaudium, quando intrabo in te, ut
uideam Dominum meum, qui habitat
21 in te? ibo & uidebo uisionem hanc ma
Psal. 119. gnam. quid est quod me detinet? heu
me quia incolatus meus prolongatus
est. heu me quamdiu dicetur mihi, ubi
Isa. 28. est Deus tuus? quamdiu dicetur mihi,
expecta, reexpecta? et nunc quæ est ex-
Philip. 3. pectatio mea? nonne Domine Deus
meus? Saluatorem expectamus Domi-
num nostrum, qui reformabit corpus
humilitatis nostræ configuratum cor-
pori claritatis suæ. ueni Domine, & no Luc. 12.
li tardare. expectamus Dominum quan
do reuertatur a nuptijs, ut inducat nos
ad suas nuptias. ueni, & educ uinctos
de carcere, ut lætemur coram te cor-
de perfecto. ueni Saluator noster, ueni
desideratus cunctis gentibus, ostende
faciem tuam, & salui erimus. quamdiu
miser iactabor in fluctibus mortalita-
tis meæ clamans ad te Domine, & non
exaudis? audi clamantem Domine de
hoc mari magno, & deduc me ad por-
tum felicitatis æternæ. infelices quo-
rum est uita in exilio, uia in periculo,
adhuc in pelagi fluctibus uersamur, su
spirantes ad te portum maris. o patria
nostra, patria secura, a longe te uide-
mus, ab hoc mari te salutamus, ab hac
ualle ad te suspiramus, & nitimur cum
lachrymis, si quomodo ad te peruenia
mus. et tu Domine Deus meus non me
permittas amplius ex uno distrahi in
multa, sed collige me de exterioribus
ad me, de me ad te, ut dicat tibi sem-
per cor meũ. Exquisiuit te facies mea, Psal. 26.
faciem tuam Domine requiram. læte-
tur cor quærentium Dominum, sed Psal. 104.
multo magis cor inuenientium. quæ- 22
ram ergo semper ardenter & indesinen
ter faciem tuam, si quando tandem a-
periatur mihi ostium, & porta iusti- Matt. 25.
tiæ, ut intrem in gaudiũ Domini mei.
en ad ostium tuum summa pater fami-
lias mendicus pulso, iube a periri pul-
santi. pulsant enim ad ostium tuum pa
ter misericordiarum desideria rugien-
tium præcordiorum meorum, & cla-
mores lachrymarum oculorum meo-
rum. ante te est omne desiderium me-
um, & gemitus meus a te non est abscõ
ditus. Pater misericordiarum audi eiu
latum pupilli tui, & porrige manum
tuam optimam adiutricem, ut retra-
hat me de profundis aquarum, & de la
cu miseriæ, & de luto fecis, ut euadam
ad te Dominum Deum meum, ut ui-
deam diuitias regni tui, & intuear fa-
ciem tuam semper. 23

GREGORIVS Magnus expo- Lib. 8. Moral. ca. 15. to. 1.
nens uerba illa Iob cap. 7. Desperaui
nequaquam ultra iam uiuam, sic ait.
sunt

oogle

sunt nonnulli iustorum, qui sic cęlestia appetunt, quòd habere de exterioribus consolationem nolunt, qui internis gaudijs dum mente appropiant vitam, in se funditus corporeæ delectationis necant. horum vocem Psalmista

Psal. 83.

expresserat, cum dicebat. Concupiscit & deficit anima mea in atria Domini. concupiscunt enim, sed non deficiunt, qui iam quidem cęlestia appetunt, sed adhuc tamen a terrenorum delectationibus non lassantur. concupiscit vero, & in atrio Dei deficit, qui cum æterna desiderat, in amore temporalium non perdurat. horum igitur numero sanctus vir, diuisa a terrenis desiderijs mente, se inserit, qui ait. desperaui, nequaquam vltra iam viuam. iusti quippe desperare, est præsentis vitæ bona æternitatis electione deserere, & in rebus temporalibus fiduciam non habere; ex quo vides in solis iustis desiderium beatitudinis esse efficax, propter quod bona temporalia paruifaciunt.

24 *Lib. 9. Moral. cap. 15.*

IDEM exponens illa verba quæ dixit Iob cap. 9. Si flagellat, occidat semel, & non de pœnis innocentium rideat, sic habet. cunctis liquet, quod

Prou. 13.

omne desiderium pœna est, cum differtur, Salomone attestante, qui ait. Spes quæ differtur, affligit animam. pęnæ innocentium sunt desideria iustorum. quousque ergo electorum suorum vota Dominus non compatiens distulit, quid aliud quàm quòd innocentum pęnas risit? itaque vir sanctus votorum suorum dilationem grauiter tolerans, dicat. si flagellat, occidat semel &c. Vel certe si risum Dei eius lætitiam appellat, de innocentum pęnis ridere Dominus dicitur, quia quo a nobis ardentius quæritur, eo de nobis suauius lætatur; quasi quoddam quippe ei ex pœna gaudium facimus, cum per sancta desideria pro eius nos amore casti-

Psal. 117.

gamus. hinc Psalmista ait Constituite diem solemnem in confrequentationibus (vel condensis, vt vulgata habet lectio) vsque ad cornu altaris. solemnem namque Domino diem in confrequentationibus constituit, qui se assidue in eius desiderio affligit. qui nimirum solemnitatis dies vsque ad altaris cornu tendi præcipitur, quia tamdiu necesse est, vt quisque se afficiat, quousque ad superni sacrificij altitudinem, idest ad æterna gaudia perueniat. iustus igitur vir, quia impleri desiderium suum appetit non differri, humiliter dicit, non de pœnis innocentum rideat, ac si diceret vota nostra libenter accipiens vltra non differat, sed ostendendo exhibeat eum, qui nos in sua expectatione castigat. in quibus uerbis uides ingens iustorum desiderium circa beatitudinē, & quàm Deo sit gratum, & plausibile, vtpote quod risum ei generat & lætitiam.

25 *Li. 18. Moral. ca. 19.*

IDEM exponens illa verba ca. 28. Lapidem quoque caliginis, & vmbram mortis diuidit torrens a populo peregrinante. vbi per hæc duo nomina, lapidem caliginis, & populum peregrinantem iustos intelligit, ac peccatores. iustos vocans populum peregrinantem & viros sanctos, ait. quis in hoc mundo peregrinatur, nisi qui ad sortem electorum currens, habere se patriam nouit in cęlestibus, & tanto magis se illic sperat inuenire propria, quanto hic cuncta quæ prætereunt esse a se putat aliena. peregrinus itaque est populus, omnium numerus electorum, qui hanc vitam, quoddam sibi exi-

Heb. 11.

lium deputantes, ad supernam patriam tota cordis intentione suspirant. de quibus Paulus dicit, confitentes, quia peregrini sunt, & hospites super terrā. qui enim hæc dicunt, significant se patriam inquirere. huius peregrinationis

Phil. 1.

ærumnam satagebat euadere, cum dicebat. desiderium habeo dissolui, & esse cum Christo. et rursus. mihi uiuere Christus est, & mori lucrum. hu-

Psal. 119.

ius peregrinationis pondus graue sentiebat Psalmista, cum diceret. heu mihi quia incolatus meus prolongatus est, habitaui cum habitantibus Cedar, multum incola fuit anima mea. ab hac eripi quantotius anhelabat cum su-

Psal. 41.

pernis desiderijs flagrans diceret. Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum, quando veniam, & apparebo ante

te

Digitized by Google

te faciem Dei? ſed hoc deſiderium neſciunt, qui cor in terrenis voluptatibus defigunt.

26 *In expoſitione tertij Pſ. eorũ, qui cõmuniter dicuntur Pœnitentiales ſe. 2.* *Pſal. 37.*

IDEM exponens illa verba. Domine ante te omne deſiderium meum, & gemitus meus a te non eſt abſcõditus, ſic habet. Tale eſt deſiderium meum, vt dignum ſit in conſpectu tuo. quia enim requiem, pro qua ſemper eſt orãdum, deſidero, eſſe coram te deſideriũ meum confido. ſancti viri quia mundi gloriam contemnentes, ſupernæ claritatis lumine illuſtrari ſolummodo cupiunt, diuinę maieſtatis cõſpectui ſemper aſſiſtunt. & quia quàm dulcis eſt Dominus interius ſentiunt, nunquam ab eo per prauæ voluntatis ſtudiũ recedunt. qui autem Deum deſiderat, ad ipſum cordis voce clamare non ceſſat. et nota omne deſiderium meum. nõ diuiſum, ſed integrum. et gemitus meus a te non eſt abſconditus. Omne deſiderium in pœnam conuertitur, ſi non cito euenerit quod optatur. deſiderium enim non ſuſtinet, quia ſicut ſcriptũ eſt, cupiditati ipſa celeritas tarda eſt, & cupiẽti animo nihil ſatis feſtinatur. cum ergo dixiſſet ante te omne deſiderium meum, ſtatim adiecit gemitũ dicens, et gemitus meus a te non eſt abſconditus. quaſi dicat. quia deſiderium quod de te concipio per iudicium approbas, ideo dolorem quem inde ſuſtineo, non ignoras.

27 *In feſto S. Martini.*

BERNARDVS ſic inquit. propterea Deus rectum fecit hominem etiam corpore ipſo, & os homini ſublime dedit, cum prona vtique ſpectent animantia cetera terram, vt attollens ad ſidera vultus illico ſuſpiret, ubi tã beatam & perennem conſpiciit manſionem. nonne enim pie & fideliter intuẽtibus nobis, vehementiſſimum quoddam incentiuum amoris, & prouocatio flagrantiſſimi deſiderij, eſt uiſio ipſa tam luciſſimę regionis? uidemus patriam, ſed a longe ſalutamus, odoramus illas delicias, non guſtamus.

28 *Serm. 21. in Cant.* *Pſal. 83.*

IDEM exponens illa uerba Canticorum 1. Trahe me poſt te, ait. beatus cuius eſt auxilium abs te, aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit in valle lachrymarum, peruenturus quandoque ad te in montibus gaudiorum. quàm pauci poſt te o Domine Ieſu ire volunt, cum tamen ad te peruenire nemo ſit qui nolit, hoc ſcientibus cunctis, quia delectationes in dextera tua vſque in finẽ. *Pſal. 15.* et propterea volunt omnes te frui, at non ita & imitari, conregnare cupiũt, *Num. 23.* ſed non compati. ex his erat ille qui dicebat. moriatur anima mea morte iuſtorum, & fiant nouiſſima mea horum ſimilia. optabat ſibi extrema iuſtorũ, ſed non ita & principia. mortem ſpiritualium optant ſibi etiam carnales, quorum tamen vitam abhorrent, ſcientes pretioſam mortem eſſe ſanctorum, quoniam cum dederit dilectis *Pſal. 115.* ſuis ſomnum, ecce hęreditas Domini, *Pſal. 126.* & quia beati mortui qui in Domino moriuntur. *Apoc. 14.* Nõ curant quærere, quem tamen deſiderant inuenire, cupientes conſequi, ſed non ſequi. vbi vides ꝙ in iuſtis qui coniungunt bona opera deſiderijs, beatitudinis deſiderium illud dicitur efficax, non autem in reprobis qui beatitudinem vellent quidem, ſi abſque labore & ſudore poſſet conſequi.

29 *Serm. 33. in Cant.* *Pſal. 26.*

IDEM explicans illa uerba: indica mihi quem diligit anima mea, ubi paſcas, ubi cubes in meridie, ait. hanc manſionem optabat, qui dicebat, vnam petij a Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ. et iterum: Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ. *Pſal. 25.* indica mihi vbi paſcas, & ubi cubes. cubatio enim magnæ ſecuritatis eſt indicium. merito ergo ſponſa illo ſuſpirat, merito inhiat loco paſcuæ ſimul & pacis, ſed quietis, ſed ſecuritatis, ſed exultationis, ſed admirationis, ſed ſtuporis. nam & me miſerum heu, longe agentem, & de longe ſalutantem? en ipſa eius recordatio ad lachrymas prouocat, iuxta affectionem & vocem dicentium. ſuper flumina Babylonis illic ſedimus, *Pſal. 136.* & fleuimus, dum recordaremur tui Sion. quis non illic vehementer cupiat paſci? nihil ibi formidatur, nihil faſtiditur, nihil deficit.

IDEM

In ſermone 59. IDEM exponens illa verba. Vox turturis audita eſt in terra noſtra, ſic ait. Vbi regni cœlorum promiſſio facta eſt, tunc intellexerunt homines ſe non habere hic ciuitatem manentem, ſed futuram inquirere tota auiditate cœperunt, & tunc primum manifeſtè
30 ſonuit in terra vox turturis. nam dũ ſancta quæq; iam animã Chriſti præſentiam ſuſpiraret, regni dilationẽ moleſte ferret, deſideratam patriam gemitibus, & ſuſpirijs a longe ſalutaret; nonne tibi videtur voce fungi gemebundæ ac caſtiſſimæ turturis, quæcũque anima in terris ita feciſſet? quidni moueat mihi crebras lachrymas, & gemitus quotidianos Chriſti abſentia.
Pſal. 37. Domine ante te omne deſideriũ meũ, & gemitus meus a te non eſt abſconditus. Laboraui in gemitu meo tu ſcis. non ſolum aũt mihi, ſed & omnibus, qui diligunt aduẽtum tuum, gemitus iſti comperti ſunt; ablato enim ſpon-
Matt. 9. ſo filios ſponſi lugere neceſſe eſt. nam & ipſa creatura ingemiſcit, & parturit vſque adhuc, non ſolũ autem illa, ſed
Rom. 8. & nos primitias ſpiritus habẽtes intra nos ipſos gemimus adoptionẽ filiorũ Dei, expectantes redemptionem corporis noſtri; nec vacui gemitus, quibus e cœlo tam miſericorditer reſpondetur propter miſeriam inopum, & gemitum pauperum nunc exurgam, dicit Dominus.

Beatitudinis aſſidua meditatio, & deſiderium ad multa vtile eſt, ſi tamen propinqua, & in ianuis conſideretur. Cap. III.

1 *Hom. 1. in Pſalm. 1. to. 1.* BASILIVS ſic habet. Beatus vir qui nõ abijt in conſilio impiorũ &c. Architecti ædificiorum magnitudines in altum ducentes, correſpondentia altitudini fundamenta ſubijciunt, & nauium ſtructores onerariam nauẽ ingentibus oneribus vehendis deſtinatam conſtruens, conuenientem mercium vehendarum oneri carinã ſupponunt, & in animalium generatione cor primum a natura quaſi fundamentum iactum, conuenientem futuro animali conſtitutionem a natura accipit, quod igitur fundamentum eſt in domo, & in naui carina, & in corpore animalis cor, eam vim videtur mihi habere breue hoc verbum, & proœmium ad totã Pſalmorum ſtructuram; quandoquidem enim multa, & laborioſa, & infinitis ſudoribus, ac laboribus referta, in ſermonis progreſſu admoniturus eſt eos, qui in pietatis cultu decertant, anteuertens felicem finem oſtendit, quo ob ſpem bonorum repoſitorum vitæ moleſtias citra moleſtiã perferamus. Sic etiam viatoribus aſperum iter euntibus, hoſpitium commodum expectatum laborẽ leuat; & cupiditas mercium facit, vt mercatores mare tranſire audeant; & ſpes fertilitatis agricolarum labores ſuffuratur, & ſubleuat; quapropter magnus ille doctor ſpiritus veritatis, ſapienter & artificioſè mercedem propoſuit, quo oculis vltra labores qui in manibus ſunt tranſmiſſis, mente ad repoſitorum bonorum fruitionem feſtinemus; quapropter regius Vates, vt beatitudinis conſideratione difficilia nos non terrerent, dixit: Beatus vir qui non abijt in conſilio impiorum &c.

IDEM refert ex Theognide Sophiſta factum, quod mouit Herculem in adoleſcentia, vt virtutis iter laborioſum aggrederetur, quod cõtigit in hunc modum. Cum valde iuuenis eſſet Hercules, deliberaretq; vtram viã pergeret, hanc ne quæ per labores ad virtutem ducit, aut alteram illam facillimam, acceſſiſſe ad illum duas mulierculas, eaſq; fuiſſe virtutem, ac vitium, & ſtatim quidẽ ipſas etiã tacentes, ab ipſo habitu diuerſitatem manifeſtaſſe, fuiſſe autem alteram nẽpe vitium ad pulchritudinẽ exornatam, & præ delicijs diffluxiſſe, & omnem voluptatis gregem ex ſeſe appenſum duxiſſe. hæc ipſa igitur oſtentaſſe, & adhuc plura his promiſiſſe, & Herculem ad ſe ipſam trahere conatam eſſe. alteram vero macram, ac ſquallidã fuiſ- 2 *In hom. 24 quæ eſt ad adoleſcentes, quemodo ex gentilium doctrinis proficiant to. 1.*

se,& intentos oculos habuisse,ac talia quædam contradixisse. nihil enim remissum ac dissolutum promisisse, neq; quicquam iucundum, sed sudores infinitos ac labores,& pericula per totam terram ac mare subeunda, præmiũ autem horum esse,Deũ fieri,velut ille,inquit,atq; hanc ipsam etiam morietem Herculem insecutum esse, qua ratione conuictus virtutis iter asperũ arripuit ex cognitione præmij consequendi, vt hinc colligas beatitudinis cognitioné veram ad virtutem sequendam multũ vtilitatis habere.

3 Hom. 28. in Epistola ad Hebr. to. 4. Rom. 8. 2. Cor. 4.

CHRYSOSTOMVS: Ex cõsideratione beatitudinis Paulus ad laborum tolerantiã adamantinus efficiebatur,cum diceret. Non sunt cõdignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis. Et iterum. Quod in præsenti momentaneum est, & leue tribulationis nostræ supra modũ in sublimitate æternũ gloriæ pondus operatur in nobis. vmbræ sunt ista, & somnium qualiacumque sunt; quid sunt decem millia anni ad sæcula infinita, quæ cogitas? nonne quantum est stillicidium minimũ abysso comparatum? an forte illis bonis hæc bona cõparanda putantur? sed illic immensitas est bonorum quæ oculus non vidit,nec auris audiuit,nec in cor hominis ascenderunt. sed hęc etiã per infinita sæcula protenduntur; pro his itaq; millies concidi quis non eligat,occidi,comburi,& mille mortibus subijci, & quicquid dici potest sæuissimum tolerare? Si enim in ignis combustione esset viuendum, nonne tolerandũ erat, vt possemus adipisci illa quæ nobis promissa sunt bona?

1. Cor. 2.

4 In homil. de pœnitentia to. 5.

IDEM sic ait: Laboriosa lex & multum oneris habet, sed multam habet coronam: laboriosa namque magnas habent retributiones; tu vero nequaquam laborem attende, sed retributionem considera. sic & in vitæ rebus fit. sic & gubernator, si fluctus viderit solum, nusquam e portu scapha egredietur,sed ipsam præ fluctibus vtilitatem,cõmodumq; metitur, atq; demum credit se fluctuanti pelago, sic & miles si cædes vulneraq; viderit, non iam induit thoracem, si vero triũphos præ vulneribus,victoriasq;, imperatũ quasi concurrit ad prælium; quæ enim natura grauia,sic leuia fiunt, cum non iam labores cogitamus, sed ipsos laborum fructus consideramus. discere vis quomodo natura grauia leuia fiãt, Paulum audi dicentem. Nam & ipsum momentaneum & leue tribulationis nostræ, supra modũ,excelsum,& æternum glorię pondus operatur in nobis. ostendit brauium, & desudantem solatus est. iucundè ac sæpius legis decurro brauium, vtinam & per dies singulos idipsum decurrissem,immo non ad vos, sed ad eos qui peccatis sunt obnoxij, magis autem & ad vos, nam vos firmiores essetis, & qui morbo laborant ad sanitatem citius redirent. 2. Cor. 4.

1 In hom. 49. ad Populũ, tod. to.

IDEM: Memento (inquit) laboremus,vt perenniter coronemur;nonne videtis quod & in sæcularibus,hominum plures ita faciunt,& pro longa quiete breuem capiunt laborẽ: quamquam illis contrariũ euenit; hic enim laborum quidé & lucri par est portio; frequenter aũt,& in contrarium,labor est infinitus,& fructus exiguus & plerumq; nec exiguus quidem. in regno autem e contra, mòdicus quidé labor, multa vero voluptas,& imméssa;considera namq; agricola per totum laborat annum,& in ipso fine, frequẽter a spe decidit, & multorum fructu laborum. Nauis gubernator, rursus & miles ad ætatem vsq; nouissimã in pręlijs & laboribus, & frequenter vterq; remanet,ille quidem diuitiarũ oneribus amissis, hic autem victoria cum ipsa vita. quam igitur habebitur quæso excusationem, in sæcularibus quidem laborandam præponentes, vt paululũ requiescamus, vel neq; paululum (est enim spes incerta) in spiritualibus autem econtra facientes, & ineffabilem attrahentes vindictam per exiguum torporem? quotquot duxeris labores, & quotquot supplicia pertuleris, hæc omnia nihil erunt ad futura bona.

HIE-

6 HIERONYMVS, vt sacram virginem hortaretur ad ingentia subeunda certamina, sic ait: Respice quãta Iacob pro Rachel pacta vxore sustinuit. & seruiuit (inquit Scriptura) pro Rachel septem annis, & cũ in die æstu vrgeretur, & in nocte gelu, vt ipse fatetur, pauci videbantur dies isti. Christi nos semper quæramus amplexus, & facile videbitur omne difficile. non sunt enim condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quę reuelabitur in nobis. Egredere quæso paulisper de carcere, & præsentis laboris ante oculos tuos tibi pinge mercedem, quam nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit. qualis erit illa dies cum tibi Maria mater Domini choris occurret comitata virgineis? cum post rubrum mare, submerso cum suo exercitu Pharaone, tympanum tenens concinet responsuris, Cantemus Domino: gloriose enim magnificatus est, equum, & ascensorem deiecit in mare. tunc & ipse sponsus occurret, & dicet. Surge, veni proxima mea, sponsa mea, columba mea, quia ecce hiems transiuit, & pluuia abijt sibi. tunc Angeli mirabuntur, & dicent: Quæ est ista proficiens quasi diluculum, speciosa vt luna, electa vt sol? tunc centum quadraginta quattuor millia in conspectu throni, & seniorum tenebunt citharas, & cantabunt canticum nouum. hi sunt qui cum mulieribus non sunt coinquinati &c. hi sunt qui sequuntur agnum, quocunq; ierit. Quotiescumq; te vana sæculi delectauerit ambitio, quoties in mundo aliquid videris gloriosum, ad Paradisum mente transgredere, esse incipe quod futura es, & audies a spõso tuo, Pone me vt signaculum super cor tuum, vt signaculum super brachium tuum, & corpore pariter ac mẽte munita clamabis. Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruent illam. beatitudinis enim consideratio frequens, animam reddit insuperabilem.

Epist. 22. ad Eustoch. de custodia virginitatis to. 1. *Rom. 8.* *1. Cor. 2.* 7 *Exo. 15.* *Cant. 2.* *Cap. 6.* *Apoc. 14.* *Cant. 8.*

8 IDEM sic habet. Respice quod promissum est. omne opus leue solet fieri cum eius pretium cogitatur, & spes præmij solatiũ est laboris. Sic durus agricola inaratum diu campum, & pinguiores ocio glebas violento vomere scidisse se gaudet, & mirum in modum ipsa operis difficultate lætus spẽ segetis de labore metitur. Sic negociator auidus maria contemnit, spectare ausus fluctuum spumas, rabiemq; ventorum, dũ in omni labore ac periculo lucrum cogitat, & lassitudinem simul obliuiscitur, & timorem. Considera quæso magnitudinem præmij tui, si tñ considerari potest quicquid immensum est, post abscessum animæ, post carnis interitum, post fauillas, & cinerẽ, in meliorem statum virgo reparanda es. mandatum terræ corpus, in cęlum eleuandũ est, & mortale tuum immortalitatis honore mutandũ est. post hęc Angelorum es donanda consortio, regnum acceptura cœlorum, ac in perpetuum mansura cum Christo. quid tanto remuneratore dignũ facies? aut quẽ laborem durum putabis, cuius tanta sunt præmia? quid n. dignum vel facere, vel pati possumus in breui hoc tpe vitæ nostræ, cum id immortalitate sit compensandum? Hæc tu tecum diligẽter reuoluens, & breuitatem vitæ huius æternitatis contemplatione despiciens; ad illum tantum diem totã parate, in quo mundi gloria finienda est. & tunc quando plangent se tribus, & populi, & videbunt filium hominis venientem in nube, cum potestate magna & maiestate, cum dixerint, montibus cadite super nos &c. tunc tu consummationem sæculi, quasi certũ præmij tui tempus expectãs exultationem de cælo capies, non timorem. tunc enim sanctorum mixta choris, & sanctis comitata virginibus spõso obuiam subuolabis, & dices. Inueni quem quæsiuit anima mea. hæc sit igitur cura tua semper, hoc studium, hæc iugiter virginis in corde voluantur; in his totius diei versetur labor, in his nocturnus somnus reponatur, in hoc anima rursus euigilet.

In Epist. 1. qua est ad Demetriadem to. 9. *Matt. 24. Luca 23.*

IDEM sic ait: Vt lectionem scripturarum, quam ingentes comitantur 9

In epis. Va

lerij ad Ruffinum tom. 10. difficultates ei persuaderet. audiuit Iason quòd per mare adhuc intactum, & per tauros, & sulphureos ignes, & per toxicati serpentis vigilias, sibi viã dum esset ad vellus aureum & sano cõsilio, licet non suaui vsus, abijt, & redijt, & optabilem thesaurum retulit. sic absynthium veritatis in fructum perducit perseuerantiæ vtilitas, sic dura principia, dulci fine munerantur. sic arctus callis ad ampla palatia perducit, sic angustus trames ad terram ducit viuentium.

10 Lib. 3. in cap. 31. Prouerbiorum to. 8. IDEM exponens illa verba: Manum suam misit ad fortia, digiti eius apprehenderunt fusum, ait: Fortia dicit perfecta in Christi charitate opera, quibus se gaudens Ecclesia certa supernæ retributionis expectatione subdit; nam populus synagogæ, cui dictũ est, si volueritis, & audieritis me, bona terrę comedetis, tanto infirmior erit in opere iustitiæ, quanto minus ope perpetuę remunerationis erectus. at Ecclesia quæ audit: Pœnitentiam agite, appropinquabit enim regnũ cęlorum; merito pro huius rei perceptione, dura quæq; longanimiter suffert. ideo gustauit, & vidit, quia bona est negociatio vitæ immarcessibilis, quã relictis illecebris temporalibus æternam mercemur in cœlis: quicumque veraciter cum Apostolo potest dicere, Nostra conuersatio in cœlis est, vnde etiam Saluatoré expectamus Dominũ nostrum. Digiti dextri huius apprehéderunt fusum, quia discretione sedula pro æternis bonis laborare didicit, & bene dicitur apprehenderunt, vt viuacius cõmendetur, quanto studio, quanta festinatione, in huius vitæ incerto, pro certis apud Dominum præmijs agere debeamus.

Matt. 3. Isa. 1. Matt. 3. Phil. 3. Phil. 4.

11 In exposit. cap. 19. lib. Iob to. 10. IDEM explicans illa verba: Credo ꝙ redemptor meus viuit, & in nouissimo die de terra surrecturus sum, ait: hoc clypeo Ecclesia quæ resurrectionem mortuorũ verissime credit futuram se munit & protegit, quem visurus sum ego ipse &c. Ego ipse Iob, qui in stercore iaceo, & totus vulnerũ sanie cõputresco, ego iam corruptus atq; vulneribus dissolutꝰ in hac carne mortali, glorificatus videbo Deum, reposita est hæc spes mea in sinu meo.

AVGVSTINVS narrat Cleõbroti factum, quem ferunt lecto Platonis libro, vbi de immortalitate animæ disputauit, se præcipitem dedisse de muro, atque ita ex hac vita migrasse ad eam, quam credidit esse meliorem. factum hoc stultum reprobat Augustinus. ex illo tamen discere debes omnia contemnenda ex verorum bonorum, quæ sunt in beatitudine consideratione, si quidem iste vitam ex sola naturali consideratione alterius vitæ melioris contempsit. 12 Lib. 1. de Ciuit. Dei c. 22. to. 5.

IDEM exponens illa verba. Adiutor meus, & liberator meus es, quia multi dicunt, longum est, vt veniat Christus, quid sibi vult hoc votum, ne tardaueris? ne tardius mihi videatur ꝙ venturus es: quia cum tibi tardum erit, deflecteris ab eo, & eris similis eis, qui in eremo fatigati sunt, & festinauerunt a Deo petere delicias, quas illis in patria reseruabat, & cum non darentur deliciæ in itinere, quibus forte corrumperentur, murmurauerunt aduersus Deum, & redierunt corde in Aegyptum, vnde corpore erant separati, corde redierunt. 13 In exposit. Ps. 69. to. 8 Exo. 16.

IDEM sic habet: Desiderium iustorum differtur, vt crescat, crescit vt capiat. non enim parum aliquid daturus est Deus desideranti, aut parũ exercendus es ad capacitatem tanti boni. ad capiendum Deum exercere, quod semper habiturus es, diu desidera. reprobati sunt in populo Israel, qui festinauerunt assidue. affectus iste reprehenditur in scriptura festinãtium, qui sunt enim qui festinant? qui conuersi ad Deum cum hic non inuenerint requiem, quam quærebant, & gaudia quæ promittebantur, tãquam in itinere deficientes, & longum sibi quiddam, donec hoc sæculum, vel hęc vita finiatur restare arbitrãtes, respiciunt retro, & decidunt a proposito, nec attendunt cum quanto terrore dictum est. Mementote vxoris Loth. Vt quid.n. in statuam salis versa est, si nõ homi- 14. Exponens Ps. 88. tod. 10. Luc. 17. Gen. 19.

homines condit, vt ſapiant? Reſpexit enim retro vnde liberata erat a Sodomis, & ibi remanſit vnde reſpexit, ipſa in loco manſura, & tranſeuntes alios conditura. Liberati ergo a Sodomis præteritæ vitæ, non reſpiciamus retro; nam hoc feſtinare eſt, non attendere quod promiſit Deus quia longe eſt, & atendere ad id quod proximum eſt, vnde iam liberatus es. Canis reuerſus ad vomitum ſuum, vt ait Petrus. (*1. Pet. 2.*) Si canis hoc faciens, horret oculis tuis, tu quid eris oculis Dei? nemo retro reſpiciat, nemo auertatur ab eo quod ante eſt, currat donec perueniat.

15 (*In expoſit. Pſal. 85.*) IDEM explicans illa verba; Lætifica animam ſerui tui, quoniam ad te Domine animam meã leuaui, inquit. Iucunda animam meam, quia ad te Domine eã leuaui. In terra enim erat, & in terra amaritudinem ſentiebat, ne in amaritudine contabeſceret, ne omnem tuæ gratię ſuauitatem amitteret, leuaui ad te. Iucunda eam apud te, ſolus enim tu es iucunditas, amaritudine plenus eſt mundus. Certe recta admonet verba ſua, vt ſurſum corda habeant; ibi enim non putreſcit cor, ſi leuetur ad cœlum, & Deum Frumétum enim ſi haberes in inferioribus, ne putreſceret, leuares ad ſuperiora, frumento tuo quæris mutare locum, & cor permittis in terra putreſcere? Dulcoratur cor in cœlo cogitans de Deo, quoniam ſuauis eſt, & mitis.

16 (*Lib. 4. Moral. cap. 28. to. 2.*) GREGORIVS exponens illa verba Iob cap. 3. Qui ædificant ſibi ſolitudines, inquit. Solitudines ædificare eſt, a ſecreto cordis terrenorum deſideriorum tumultus expellere, & vna intentione æternæ patriæ, in amorem intimæ quietis anhelare. An non cunctos a ſe cogitationum tumultus expulerat, qui dicebat. (*Pſal. 26.*) Vnam petij a Domino hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ. A frequentia quippe terrenorum deſideriorũ fugerat, & ad magnam ſolitudinem ſemetipſum contulerat, vbi eo tutius nihil extraneum conſpiceret, quo incompetens nihil amaret. A tumultu rerum temporaliũ magnum quendam, ſeceſſum petierat quietam mentem, in qua tanto purius Deum cerneret, quanto hunc cum ſe ſolo ſolum inueniret.

IDEM explicans illa verba Iob cap. 7. Et ſicut mercenarius præſtolatur finem operis ſui ait: Mercenarius cum facienda opera conſpicit, mẽtem protinus ex longinquitate, & pondere laboris addicit, cum vero laceſcentem animum ad conſiderantis operis præmium reuocat, vigorem mox animi ad exercitium laboris reformat, & quod graue perpendit ex opere, leue exiſtimat ex remuneratione. ſic electi quique dum mundi huius aduerſa patiuntur, tunc eſſe grauia quibus exercentur penſant, ſed cum mentis oculum ad æternæ patriæ conſiderationé tendunt, ex comparatione præmij, q̃ ſit leue, quod patiuntur, inueniunt. Vnde Paulus quàm ſit graue quod patitur, indicat. Qui in carceribus abundantius, in plagis ſupra modũ, in mortibus frequẽter ſe fuiſſe teſtatur. Qui a Iudæis quinquies quadragenas vna minus accepit, qui ter virgis cęſus, ſemel lapidatus eſt, ter naufragium paſſus, nocte & die in ꝓfundo maris fuit, qui pericula fluminum, latronum ex genere, ex gentibus, in ſolitudine, in ciuitate pertulit. Qui in labore, & ærumna, in ieiunijs multis, in fame, & ſiti, in frigore, & nuditate laborauit, qui vltra vires grauatum ſe aſſerit, dicens. Supra modum grauati ſumus ſupra virtutem, ita vt tęderet nos etiã viuere. Sed quomodo remunerationis linteo ſudores tanti laboris tergat, ipſe enunciat, dicens. Non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futuram gloriã, quæ reuelabitur in nobis. Finem itaq; operis quaſi mercenarius præſtolatur, qui dum profectum, remunerationis conſiderat, vile ęſtimat, quod pene deficiens laborat. 17 (*Lib. 8. Moral. cap. 5. to. 10.*) (*2. Cor. 11.*) (*2. Cor. 1.*) (*Rom. 8.*)

IDEM explicans illa verba: Memento, quia ventus eſt vita mea, ait. 18 (*Eodem lib. cap. 8. Iob 7.*) Hi vitam carnis quaſi permanentem diligunt, qui quanta ſit vitæ ſequẽtis æternitas, non attendunt, hi exilium patriam, tenebras lumen, curſum ſtationem

tionem putant. Sancti autem viri qui ad æterna cor eleuant, quàm breue sit quod fine clauditur pensant, & eorum sensibus vilescit, quod præterit, quo intellectu radiante relucet, quod acceptum numquam recedit. cumque infinitatem perennitatis aspiciunt, nequaquam iam pro magno desiderant, quicquid finis angustat, & tanto altius finienda despicit, quanto verius infinita cognoscit, ad quæ tendit.

19 *Lib. 22. moratium cap. 10.* IDEM sic habet: Si iusti semel in cognitione, & appetitione supernæ patriæ, forti stabilitate animus figitur, minus rerum temporalium perturbatione vexatur. a cunctis quippe externis motibus eandem intētionem suam, quasi quemdam secretissimum secessum, petit, ibique incommutabiliter inhærens, & mutabilia cuncta transcendens, ipsa iam tranquillitate quietis suæ, in mundo extra mundum est. excedit profecto ima omnia intentione summorum, nec tempestatem rerum temporalium intus sustinet, quā intuetur foris, quia terrena omnia quæ concupita opprimere mentem poterant, despecta subteriacent. vnde bene per Prophetam dicitur: Statue tibi speculam, vt dum quisq; speculatur summa superemineat infimis; hinc etiam Habacuc dicit; super custodiam meam stabo. stat qpippe super custodiam suam, qui terrenis desiderijs nō succumbit, sed supereminet, vt dum semper stantem appetit æternitatem, infra se fit omne quod transit.

Hier. 31.

Habac. 2, 1.

20 *Lib. 27. moraliū ca. 9.* IDEM exponens illa verba Iob cap. 37 Super hoc expauit cor meum, & motum est de loco suo, inquit. in admirationis excessu se transtulit, & quia nouæ spei spiritu mens afflata est, semetipsam qualis in vetusta cogitatione fuerat, reliquit. bene autem dicitur, & motū est de loco suo. locus quippe humani cordis est delectatio vitæ pręsentis; sed cū diuina aspiratione tangitur locus nostri cordis fit amor æternitatis. consideratione igitur æternę patriæ, de loco suo animus mouetur, quia derelictis infimis, in supernis cogitationibus ponitur. postquam enim quæ essent æterna cognouit, postquam supernæ lucis radios raptim contemplando cōtigit, admiratione summorum, sese ab infimis suscitatus eleuauit, vt nulla iam ei, nisi quę æterna sunt, libeant, & despectis transeuntibus sola quę permanēt, requirat, & cum repente per excessum se ad summa suspendit, cogitationis infimæ locum mutauit.

IDEM vbi explicat exordiū cap. secundi Ezech. inquit. Prius dixerat Propheta, hæc visio similitudinis glorię Domini, & mox subiunxit, & vidi, & cecidi in faciem meam. vbi notandus est ordo locutionis, & operis, quia prius similitudo gloriæ Domini apparet, vt deijciat: postmodum alloquitur, vt eleuet. nisi enim aliquid de æternitate in mente videremus, numquam in facie nostra pęnitēdo caderemus; sed iam iacentes vox Domini cōsolatur nos, & facit vt in opere surgamus. ideo subditur, Fili hominis sta super pedes tuos, & loquar tecum. 21 *Homi. 9. in Ezec. to. 2.*

IDEM vbi explicat. Et abij amarus in indignatione spiritus mei, dicit. Mentem quam Spiritus Sanctus replet, in amaritudinem temporalium delectatione æternorum commouet; dulce enim est esse in rebus humanis, sed ei qui adhuc de cælestibus gaudia nulla gustauit, at si quis iā cordis ore gustauit, quæ sit illa dulcedo cælestiū præmiorum, qui illi hymnidici Angelorum chori, quæ incomprehensibilis visio Trinitatis, huic quanto illud dulce fit, quod intus videt, tanto in amaritudinem vertitur, omne quod foris sustinet. supernis inhiat, terrena iam omnia per mentis despectum calcat, & quamdiu illud quod desiderat adhuc per speciem non habet, flere dulce habet, seseque continuis lamentis affligere, & in huius vitæ exilio, nihil ei plus aliud q̄ sua amaritudo placet. dedignatur itaque subiacere temporalibus, & ardenter suspirat æternis, vnde recte per Salomonem dicitur, eo quòd in multa sapientia, multa sit indignatio, & qui apponit scientiā, apponit dolorem. cælestia etenim cognoscen- 22 *Hom. 10. sup Ezech.* *Eccl. 1.*

Digitized by Google

23 gnoſcentes, terrenis animum ſubdere dedignamur, & fit in multa ſapientia multa indignatio, quia quãto plus proficimus in cognitione, tanto nobis indignamur amplius de peruerſo opere; atque cum ſcientia dolor creſcit, quia quanto magis æterna cognoſcimus, tanto magis eſſe nos in huius exilij miſeria dolemus. vel ſicut in tranſlatione alia dicitur, qui addit ſcientiam addit laborem; quo enim ſcire incipimus, quæ ſunt cæleſtia gaudia, eo magis, vt errorum noſtrorum laqueos poſſimus euadere, flendo laboramus; in multa ergo ſapientia multa eſt indignatio, quia ſi æterna iam ſapimus, concupiſcere temporalia dedignamur. ſi æterna iam ſapimus noſmetipſos deſpicimus egiſſe hoc, quod nos potuit ab æternitatis amore ſeparare.

24 *In ſerm. 1. omniũ Sanctorum.* BERNARDVS ſic habet loquens de felici ſtatu ſanctorum: In beatitudine erit pręſtante Domino triplex ſermonis vtilitas, quatenus agnita (vel ex parte aliqua) felici retributione ſanctorum abundantior, deinceps ſollicitudine ipſorum inhærere veſtigijs, ac feruentiori deſiderio, ad eorum ſuſpirare conſortia, propenſiori quoque deuotione eorumdem nos commendare patrocinijs ſtudeamus; conſideratione beatitudinis excitetur negligentia noſtra.

25 *Serm. 12. in Pſal qui habitat.* IDEM exponens verſiculum illum. In manibus portabunt te &c. ait: vultis ſcire quas intelligam duas manus? duplicem itaque demonſtrationem, dum videlicet hinc quidẽ tribulationis breuitas, inde æternitas retributionis oſtenditur, aut magis pingitur, vel imprimitur cordi, vt intimo affectu ſentiat, qm momentaneum hoc & leue tribulationis noſtræ ſupra modum in ſublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis; his manibus portatur homo ab angelis.

26 *In ſermone cuius titulus eſt, de nimia quadam fallacia præſentis vitæ.* IDEM ſic ait. Perge ergo murmurare, & dicere, longum eſt, graue eſt, non poſſum tam immania, & tam diuturna portare. Apoſtolus momentaneum & leue perhibet eſſe quod tolerat; & certe necdum a Iudæis quinquies quadragenas vna minus accepiſti, necdum nocte, & die in profundo maris fuiſti, necdum plus omnibus laboraſti, poſtremo necdum vſq; ad ſanguinem reſtitiſti. vide ergo quàm non ſunt condignæ ad gloriam paſſiones, quod tribulationis eſt, momentaneum eſt & leue, quod gloriæ æternum eſt, & pōdus etiam ſupra modum in ſublimitate, quid in incertum tibi dies, & annos numeras? tranſit hora. tranſit & pœna, non ſic gloria, non ſic remuneratio, non ſic merces ipſa laboris. neſcit viciſſitudinem, neſcit finem; manet tota ſimul, & manet in æternum. Cum dederit dilectis ſuis ſomnũ, ecce hereditas Domini. *Pſal. 126.* ſufficit enim nunc cuique diei malitia ſua, nec laborem ſuum poterit reſeruare ſequenti, ſed omnium merces laborum, in vna illa die reddetur, cui altera non ſuccedit. repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ, quã reddet mihi Dominus in illa die, non in illis diebus. *2. Tim. 4.* Melior eſt enim dies vna in atrijs tuis ſuper millia. *Pſal. 83. 17* guttatim pœna bibitur, ſi quando ſumitur per minutias tranſit, nam in remuneratione torrens eſt voluptatis, & fluminis impetus torrens inundans lętitiæ, flumen gloriæ, & flumen pacis. flumen plane eſt, ſed quod affluat, non quod fluat, aut effluat. flumen vocatur non quod tranſeat, ſed quod abundet. æternum, inquit, gloriæ pōdus, non glorioſa veſtis, aut domus, ſed ipſa gloria promittitur; nam in veritate iuſtorum expectatio non aliquod lætum, ſed ipſa lętitia eſt: nobis non fauum mellis, ſed puriſſimum, & liquidiſſimũ mel repoſuit Deus, ipſam plane lætitiam, vitam, pacem, voluptatẽ, amenitatem, fecunditatẽ, felicitatem, theſaurizauit nobis Dominus, & hęc omnia vnum, vt ſit participatio Hieruſalem in idipſum; habentes ergo talem promiſſionem, non deficiamus, aut fatigemur aliquando, nec graue cauſemur onus Chriſti, & ad omne quod videmur portare pondus diei, æternum gloriæ pondus cogitemus.

Beatitudinis essentia in quo sita sit, quibus medijs acquirenda, & quo pretio emenda sit. Cap. IIII.

1 *Hom. 1. expositionis secundæ in Cant. to. 2.*

ORIGENES docet quo pacto Deus viris sanctis se in hac vita cõmunicet imperfecte, perfecta autem beatitudo sit in alio sæculo ineffabilis, & ait: Requiro si solum nomen eius, quia vnguentum factum est exinanitum, tantum operis egerit, & ita suscitauerit adolescentulas, vt caperent vnguentorum eius odorem, habentes eum apud se, & statim currerẽt post eum, si hæc omnia solo nomine eius effecta sunt, quid putas faciet ipsa eius substantia? quid ex illa adolescentulæ istæ virtutis, qd vigoris excipient, qñ ad ipsam eius incomprehẽsibilem, atq; ineffabilem substantiam peruenerint? Tunc non ambulabunt, neque current, sed vinculis quibusdã charitatis eius astrictæ adhærebũt ei, ne vltra mobilitatis alicuius vllus in eis resideat locus, sed sint cũ eo vnus spiritus, & in eis impleatur quod scriptum est. Sicut tu pater in me, & ego in te vnum sumus, ita & isti in nobis vnum sint. *Ioan. 17.* Solo odoratu sponsi, sponsa ad tantam euasit virtutis magnitudinem, quid erit cum auditum eius, visum, gustum, & tactum occupauerit Verbum Dei? Ita vt oculus videat gloriam eius gloriam quasi vnigeniti a patre, *1. Ioan. 1.* cũ aliud vltra iam videre nolet, neq; auditus aliud q̃ verbum vitæ & salutis audire, sed & cuius manus palpauerit de verbo vitæ, nihil fragile, caducumq; palpabit, neque gustus cum gustauerit bonum verbum Dei, aliud quid post hoc gustare patietur. Præ dulcedine namque ipsius, & suauitate, omnis ei sapor reliquus asper videbitur, & amarus. Et ideo hoc solo vescetur. Omnem namque suauitatẽ quamcumq; cupierit, in hoc inueniet. Deliciabitur tunc nõ in vno solo edẽdi, gustandiq; sensu, sed & auditu deliciabitur, & visu, & tactu, & odoratu, deliciabitur is, qui ad summam perfectionis, & beatitudinis venerit. Ille capiet voluptatem Domini, perductus ad locum, qui pro huiusmodi ciborum copijs, & varietatibus deliciarum nominatur locus. Propter quod & in Eden positus dicitur, quod delicias indicat. Ibi enim dicetur ad eum, deliciare in Domino, & subintulit spõsa. Introduxit me rex in cubiculum eius, vt ibi videret cunctas opes regias, in quo vtiq; merito iucũdatur, vtpote quæ secreta iam regis, & arcana prospexerit. In cubiculum intrat, in quo sunt thesauri sapientiæ, & sciẽtię eius absconditi. Non autem mihi vacuum videtur, q̃ cum potuisset dicere, introduxit me sponsus meus, aut fraternus meus, aut aliquid huiusmodi, vt ei moris est, nunc quia cubiculũ dictura erat, regis dixerit cubiculum, & non aliud nomen proposuerit, vt ostenderetur per hoc nomen prædiues cubiculum, vtpote regium, & multis, atque immensis opibus repletum Prope hoc omnino mihi videtur fuisse, & ille qui dixit raptum se esse vsq; ad tertium cœlum, & audisse verba ineffabilia, quæ non licet homini loqui. Introducitur in cubiculum regis, & efficitur regina, & ipsa est, de qua dicitur. Astitit regina a dextris tuis in vestitu deaurato. Ecce duplicem statum, & fęlicitatem animæ, alteram in hac vita imperfectam quidem, alteram in futuro sæculo perfectam, quando introducit nos rex, & sponsus in cælestia illa, & opulentissima cellaria diuinæ visionis.

3 *Cant. 1. & 2.*

2. Cor. 12.

Psal. 44.

4 *Epist. 118. quę est Gregorij Nazianzeni ad Eudoxium oratorem to. 2.*

BASILIVS sic habet. Non laudo Aristotelis sordes, qui fęlicitatem nobis definiens, aliquatenus recte processit, animæ actionẽ secundum virtutem hanc esse pronuncians, & addens in vita perfecta, & hoc valde clare propter naturæ nostræ fragilitatẽ, & mutationis facilitatem. Illud vero valde humiliter, ac sordide dixit, cum addidit externas facultates. Velut si quis pauper existat, aut morbosus, aut æger, aut exul, per hoc felicitas ipsi impediatur. Laudo autem Stoicorũ grauitatem, ac animi magnitudinem, qui nul-

nullum impedimentum eſſe aiunt res externas ad felicitatem, ſed eſſe virtuoſum beatum, etiam ſi Phalaradis taurum ardentem habeat.

5 *Homil. 1. in epiſ. ad Roman. to. 4.* CHRYSOSTOMVS oſtendit in virtute, & non in externis bonis cõſiſtere præſentis vitę fęlicitatem, cum ait: ceteræ quidem dignitates temporaneæ ſunt, atque vna cum hac vita depereunt, quæ & pecunijs ſunt venales, quas haudquaquam quis dignitate dixerit, ſed dignitatum nomina duntaxat, in veſtium ornatu, & ſatellitum adulatione poteſtatem obtinentia. hoc autem tamquam a Deo datum, donum ſanctificationis, ne morte quidem intercidit, ſed hac in vita ſplendeſcentes vbi effecit, ad futuram vſque nobiſcum peregrinatur. qui enim ſanctificationem accurate cuſtodit, ſplendidior multo eſt, & fęlicior eo, qui diademate indutus, ac purpura coronatus eſt, per hanc vitam magna tum tranquillitate, tum pace exundans, nullum tumultus, turbationiſque argumentum habens, ſed voluptate perpetua perfruens. animi enim tranquillitatem & lætitiam, non principatus copia, non potentiæ tumor, non corporis fortitudo, non menſæ ſumptus, non veſtium ornatus, non aliud quicquam rerum humanarum adferre conſueuit, præterquam recte factum ſolum ſpirituale, ac conſcientia bona, quam certe qui puram habet, licet pannoſus ſit, & cum fame luctetur, tamen tranquillior beatiorque eſt ijs, qui inter delicias magnopere degunt; quemadmodum & qui ſibi mali conſcius eſt, & omniũ bona poſſideat, omnium eſt miſerrimus. quapropter Paulus, in aſſidua fame ac nuditate victitans, tum autem & quotidie flagris cæſus, gaudebat & deliciabatur ſupra eos omnes, qui tunc regnabant. igitur ſi uoluptate frui volumus, ante omnia alia fugiamus vitium, virtutemque ſectemur, aliter enim nobis non licet voluptatum participes fieri. fructus enim ſpiritus eſt gaudium, pax &c.

6 *In cap. 2. Michææ to. 5.* HIERONYMVS exponens illa verba Prophetæ: ſtillabo tibi in vinum & in ebrietatem, & erit ſuper quẽ ſtillatur populus iſte, ſic habet. hæc eſt ebrietas, de qua dicitur. bibite amici, & inebriamini chariſſimi. *Cant. 5.* hæc autem omnis lætitia, & ebrietas ad comparationem ſapientiæ Dei, quæ vt fluuius cœleſtem irrigat Hieruſalem, ſtilla eſt, & gutta permodica, vbi vides iuſtorum fęlicitatem in hac vita ſtillæ, in futura vero fluuio comparari. eſt enim in virtute modo beatitudo imperfecta, quamdiu ſumus in hoc tabernaculo, in alio vero ſæculo Deum vidẽtes, erunt homines perfecte beati.

7 *Exponens ca. 31. Prouerb. to. 7.* IDEM explicans illa verba. ſurrexerunt filij eius, & beatiſſimam prędicauerunt. omnes (inquit) electi in nouiſſimo carnis immortalitate donati matrem ſuam, quæ eos ex aqua, & Spiritu ſancto genuit beatiſſimam prædicant, quæ nunc quaſi miſera ab infidelibus contemnitur. & reuera ſi in hac vita tantum ſperantes ſumus, miſerabiliores ſumus omnibus hominibus. *1. Cor. 15.* quia vero pro vita alia in præſenti militamus, merito cum apparuerit quod erimus, matrem noſtram, quę ex omnibus iuſtis collecta, vna Chriſti columba, ſponſa, & amica vocatur, beatiſſimam prædicabimus. poteſt etiam & hoc in hoc tempore conuenienter accipi, cum quilibet fidelium tranſcenſis ſæculi ærumnis, ad cœleſtia regna perducitur. qui enim hic per humiliationem ſedent, ſurgent, cum ad gloriam peruenerint. iuxta quòd Pſalmiſta ait. vanum eſt vobis ante lucem ſurgere, ſurgite poſtquam ſederitis, *Pſal. 126.* qui manducatis panem doloris, quod eſt aperte dicere. quid in præſenti quæritis gaudere, quod in futuro electis reſeruatur. non enim poteſtis in hac vita, ideſt ante lucem ſupernæ retributionis, gloriam veræ felicitatis habere, quin potius poſtquam hic humiliati fueritis ad tempus, illic vos in perpetuum veraciter exaltandos ſperate, vos quibus amarũ eſt omne, quod ſęculi amoribus iucundum videtur & dulce. ſurgunt ergo filij eccleſiæ, & beatam eam prædicant, cũ cęleſtibus bonis ſublimati, quanta

ſit

fit illius patriæ beatitas, cuius participes esse meruerunt, aspiciunt, & hãc debita laudatione, in diuina visione concelebrant; ibi impletur in cęlo, date ei de fructu manuum suarum, & laudent eam in portis opera eius. vbi vides beatitudinem perfectam in cœlo reperiri, non autem in terra.

8 *Lib. 10. confessien. cap. 22. to. 1.*
AVGVSTINVS sic habet. Absit Domine, absit a corde serui tui, vt quocunque gaudio gaudeam beatum me putem: est enim gaudium, quod non datur impijs, sed eis qui te gratis colunt, quorum gaudium tu ipse es. & ipsa est beata vita gaudere ad te, de te, propter te, ipsa est, & non est altera: qui autem alia putant esse, aliud sectantur gaudium, neque ipsum verum, ab aliqua tamen imagine gaudij, voluntas eorum non auertitur. & cap. 23. Qui non de te gaudere volunt, quæ sola vita beata est, non vtique vitam beatam volunt. beata quippe vita est gaudium de veritate. hoc est enim gaudium de te, qui veritas es. & cap. 23. Sero te amaui pulchritudo tam antiqua, & tam noua, sero te amaui; ecce intus eras & ego foris, & ibi te quęrebã, & in ista formosa quę fecisti deformis irruebam, mecũ eras, & tecum non eram: ea me tenebant longe a te, quę si in te non essent, non essent. vocasti, & clamasti, & rupisti surditatem meam, coruscasti, splenduisti, & fugasti cęcitatem meam, flagrasti, & duxi spiritum, & anhelo tibi, gustaui & esurio, & sitio, tetigisti me, & exarsi in pacem tuam. In cap. 28. cum inhęsero tibi ex omni me, nusquã erit mihi labor, & dolor, & viua erit vita mea tota plena te; nunc auté quoniam quem tu imples, subleuas eum, quoniam tui plenus non sum, oneri mihi sum. contendunt lętitiæ meæ flendæ, cum lętandis męroribus, & ex qua parte stet victoria, nescio.

9 *Lib. de vita beata cod. to.*
IDEM sic ait: Quicquid mortale, & caducum est, non potest a nobis quando volumus, & quamdiu volumus, haberi. non ergo in rebus esse potest beatitudo; nemo enim beatus esse potest, qui quod vult nó habet, sed miser. Dicet quis: sunt multi fortunati, qui eas ipsas res fragiles, casibusq; subiectas, tamen iucundas pro hac vita cumulate, largeq; possideant, nec quicquam illis eorum quę volunt, desit. cui dico. qui timet, videturne tibi beatus esse? non ergo quod amat quisq;, si amittere potest, potest ne non timere? amitti autem possunt illa fortuita, nó igitur hæc qui amat, & possidet, potest illo modo beatus esse. præterea etiam si securus sit, ea se omnia non esse amissurum; tamen talibus satiari nó poterit. ergo & eo miser quo semper est indignus. nullo ergo modo dubitamus, si quis beatus esse statuit, id eum sibi comparare debere, quod semper manet nec vlla sæuiente fortuna eripi potest; cum ergo Deus æternus, & semper manens sit, meum qui habet, beatus est.

IDEM habet hæc verba: Beatus quantus existimo, nec ille dici potest, qui non habet, quod amat qualecunque sit, neq; qui habet quod amat, si noxium sit, neq; qui nó amat quod habet, etiam si optimum sit. nam & qui appetit quod adipisci non potest, cruciatur, & qui adeptus est quod appeté dum non est, fallitur, & qui non appetit quod adipiscendum esset, ægrotat. nihil autem istorum animo contingit sine miseria; quartum restat, vt video, vbi beata vita inueniri queat, cum id quod est hominis optimum, & amatur, & habetur. quid enim est aliud, quod dicimus frui, nisi præsto habere quod diligis? neque quisquam beatus est, qui non fruitur eo quod est hominis optimum, nec quisquam qui fruitur eo non est beatus. 10 *Lib. 1. de moribus Ecclesia Catholica t. 4.*

IDEM sic ait: Mirum est cum capessendæ atque retinendæ beatitudinis voluntas vna sit omnium, vnde tãta existat de ipsa beatitudine varietas, non ꝙ aliquis eam nolit, sed quòd non omnes eam norint; si enim omnes eam nossent, non ab alijs putaretur esse in virtute animi, alijs in corporis voluptate, alijs in vtroque, & alijs alibi atque alibi. vt enim eos quæque res maxime delectauit, ita in ea constitue- 11 *Lib. 13. de Trini. to. 3.*

ſtituerunt vitam beatam. Tullius in Hortẽſio ait. Multi dicunt eſſe beatos illos qui viuũt, vt ipſi velint, vt quoſque delectat, & mox ipſe ſubiunxit. falſum id quidem, velle enim quod non decet, idipſum miſerrimum eſt. nec tam miſerum eſt, non adipiſci quod velis, quàm adipiſci velle quod non oporteat. præclariſſime omnino atque veriſſime. Quis enim ita ſit mẽte cæcus, vt eum qui nequiter viuit ac turpiter, & nullo prohibẽte, nullo vlciſcente, nullo reprehendere audente,

Pſal. 9. inſuper & laudantibus pluribus, quoniam laudatur peccator in deſiderijs animæ ſuæ, & iniquus benedicitur, implet omnes ſuas facinoroſiſsimas voluntates: ideo beatum dicat, quia viuit vt vult, cum profecto, & ſic miſer eſſet, minus tamen eſſet, ſi nihil eorum quæ perperã voluiſſet, habere potuiſſet? mala enim voluntate, vel ſola quiſque miſer efficitur, ſed miſerior poteſtate, qua deſiderium malæ voluntatis impletur. Beatus igitur non eſt, niſi qui habet omne quod vult, & nihil

12 mali vult. prauitas aũt generis humani, hæc eſt, vt cum homines nõ lateat, nec illũ beatum eſſe, qui quod vult nõ habet, nec illũ qui quod male vult habet, ſed illũ qui & habet quæcũq; vult bona, & nulla vult mala, ex his duobus, quibus beata vita perficitur, quãdo vtrunq; non datur, id eligatur potius, vnde magis a beata vita receditur. longius quippe ab illa eſt, quicũque adipiſcitur male concupita, quàm qui non adipiſcitur concupita; cũ potius eligi debuerit voluntas bona, etiam non adepta quæ appetit. propinquat enim beato, qui bene vult quæcunq; vult, & quæ adeptus cũ fuerit, beatus erit. cum autem ex hac vita ab eo qui in his miſerijs fidelis, & bonus eſt, ventum fuerit ad beatam; tunc erit vere quod nunc eſſe nullo modo poteſt, vt ſic homo viuat, quomodo vult. non enim volet male viuere in illa felicitate, aut volet aliquid quod deerit, aut deerit qđ voluerit. quicquid amabitur aderit, nec deſiderabitur quod non aderit, omne quod ibi erit, bonum erit, & ſummus Deus ſummũ bonum erit: atq; fruendum amãtibus pręſto erit, & quod eſt omnino beatiſſimum, ita ſemper fore certum erit. oſtendit vitam eſſe beatam non poſſe in hac vita, ſed in futura, vbi ſolum immortalitas eſt. Beati autem dicuntur in ſpe, qui ſunt in tranſitorijs malis, per quæ ad bona non tranſitura perueniunt; nam multi per tranſitoria mala, ad bona permanſura fortiter tetenderunt.

IDEM explicat locum 1. Reg. 7. 13
vbi dicitur, ꝙ cum Propheta Samuel *Lib. 17. de*
antequam vnxiſſet Regem Saul, quan- *Ciuit. Dei*
do exclamauit ad Dominũ pro Iſrael, *cap. 7. 10. 5.*
& exaudiuit eum; & cum offerret holocauſtum ſimul accedentibus alienigenis ad pugnam cõtra populum Dei, tonuit Dominus ſuper eos, & confuſi ſunt atque ſuperati, tunc aſſumpſit lapidem vnũ, & ſtatuit illum inter Maſpha nouam, & veterem, & vocauit nomen eius Abenezer, quod eſt lapis adiutorij, & dixit, vſque huc adiuuit nos Dominus. Maſpha interpretatur intentio, lapis ille adiutorij medietas eſt ſaluatoris, per quẽ tranſeundũ eſt a Maſpha vetere ad nouam, ideſt ab intentione, qua expectabatur in carnali regno beatitudo falſa carnalis, ad intẽtionem qua per nouum teſtamentũ expectatur in regno cœlorum beatitudo veriſſima ſpiritalis, qua quoniã nihil eſt melius, hucuſque adiuuat Deus.

IDEM vt probet, quod in hoc ca- 14
pite diſputandum, & refellendum ſu- *Lib 19 de*
ſceperat, ſcilicet beatitudinem in hu- *Ciuit. Dei*
ius vitæ infelicitate eſſe non poſſe ait. *cap. 1. & 4.*
De finibus bonorum, & malorum multa, & multipliciter inter ſe Philoſophi diſputarunt, vt inuenirent quid efficiat hominem beatum. illud enim eſt finis boni noſtri, propter quod appetenda ſunt cætera, ipſum autem propter ſeipſum; finem ergo boni nunc dicimus, non quo conſummatur, vt non ſit, ſed quo perueniatur, vt plenum ſit. Finis itaque eſt ſummum bonum; de quo inueniendo in hac vita laborauerunt, qui ſtudium ſapiẽtiæ in huius ſæculi vanitate profeſſi ſunt: vnde

alij

Digitized by Google

alij in animo, alij in corpore, alij in v-
troq; finem bonorũ posuerunt. Omis-
sis Philosophorum deliramentis, Chri
stianus respondebit æternam vitã es-
se summum bonum, propter quam adi
piscendam recte viuendum est. pro-
Abac. 2. pter quod scriptum est, iustus ex fide
viuit. Quoniam neque bonum nostrũ
iam videmus, vnde oportet, vt creden
do quæramus. illi autem qui finem
bonorum posuerunt in hac vita, siue
in corpore, siue in animo, siue in vo-
luptate, siue in virtute, siue in quie-
te, hinc beati esse, & a seipsis beati fie-
1. Cor. 3. ri mira vanitate voluerunt. Dominus
nouit cogitationes sapientum, quoniã
15 tuæ sunt; quis enim sufficit quanto-
uis eloquentiæ flumine vitę huius mi
serias explicare? quam lamentatus est
Cicero in consolatione de morte filię,
sicut potuit: quis enim dolor contra-
rius voluptati, quæ inquietudo con-
traria quieti in corpus cadere sapien-
tis non potest? membrorum amputa-
tio, vel debilitas hominis expugnat
incolumitatem, deformitas pulchritu-
dinem, imbecillitas sanitatem, vires
lassitudo, nobilitatem torpor, aut tar-
ditas: & quid horum est, quod ne-
Gal. 5. queat in carne sapientis venire. Bel-
lum, & concupiscentia carnis contra
spiritum certissima est, & nota. absit
ergo, vt quamdiu in hoc bello intesti-
no sumus, iam nos beatitudinem ade-
ptos esse credamus, in hac vita, in hoc
opere laboramus potius, q̃ requiesci-
mus. quamdiu ergo nobis inest hæc in
firmitas, hæc pestis, hic languor, quo-
modo iam beatos, illa finali beatitudi-
ne dicere audebimus? irridet Stoico-
rnm deliramenta, qui ex vna parte vi-
tam hanc sapientum dicebant beatam,
& ex altera asserentes pręsentia nõ es-
se illis mala aiebant, ꝙ si tãta fuerint,
16 vt ea sapiens, vel non possit, vel non de
beat sustinere, cogi eum mortem sibi
inferre, atque ex hac vita migrare.
O vitam beatam, quæ vt finiatur mor
tis quærit auxiliũ: Si beata est, manẽ-
dum est in ea, si vero propter ista mala
fugitur ab ea, quomodo est beata? In
hoc ergo delirant, vt dicant hanc vitã,
& beatam esse, & fugiendam. In hac
autem vita salui, & beati dicuntur ho
mines iusti in spe, sicut dicit Paulus:
Spe salui facti sumus. Spes aũt, quæ vi-
detur non est spes, quod enim quis vi- Rom. 8.
det, quid sperat? Si aũt, quod non vi-
demus speramus, per patientiam ex-
pectamus. Sicut ergo spe salui, ita spe
beati sumus, & sicut salutem, ita beati-
tudinẽ, non iam tenemus præsentem,
sed expectamus futurã, & hoc per pa-
tientiam, quia in malis sumus, quę pa-
tienter tolerare debemus, donec ad il-
la veniamus bona, vbi omnia erũt, qui
bus ineffabiliter delectemur, nihil erit
autem, quod iam tolerare debeamus,
sed finalis salus, & beatitudo.
IDEM sic habet. Quod columba 17
emissa non inuenta requie reuersa est, Lib. 12. con
ostendit per nouum testamentum re- tra Faustũ
quiem sanctis, in hoc mundo non esse Manichæũ
ꝓmissam. Post quadraginta enim dies to. 6.
emissa est, qui numerus vitam, quæ in Gen. 8.
hoc mundo agitur, significat. Deniq;
post septem dies dimissa reuertitur,
post alios septem non reuertitur. In
quo significatur finis sæculi, in quo est
Sanctorum requies, non adhuc in sa-
cramento spei, quo in hoc tempore cõ-
sociatur Ecclesia Christo, sed iam in
illa perfectione salutis æternæ, vt in
illa perspicua contemplatione incom-
mutabilis veritatis nullis mysterijs
corporalibus egeamus.
IDEM sic ait: Fratres velut an- 18
te oculos nostros Epicurei, & Stoici Tract. de
cum Apostolo contulerunt, & collatio Epicureis,
ne sua nos quid reijcere, & quid de- & Stoicis
beremus eligere docuerunt. Epicu- to. 8.
rei in voluptate carnis beatitudinem
collocarunt dicentes: Comedamus, &
bibamus, cras enim moriemur. Exi- 1. Cor. 15.
stimãtes enim animam esse mortalem Sap. 2.
aiebant. Nihil erit post mortem, vm-
bræ enim transitus est vita nostra. Di-
xerunt enim apud se cogitantes non
recte coronemus nos rosis antequam
marcescant, nullum pratum sit, quod
non pertranseat luxuria nostra, vbiq;
relinquamus signa lætitiæ, quoniam
hæc est pars nostra, & hæc est sors no-
stra. Nemo dicat comedamus, & bi-
bamus,

bamus, cras enim moriemur. Si vultis dicere, cras enim moriemur non prohibeo, sed aliud ante dicite. ieiunemus, & oremus, & donemus, & beatitudo in alio sæculo expectanda est. Beatus populus, cuius non voluptas carnis, cuius non virtus propria, sed beatus populus, cui⁹ est Dñs Deus ipsius. hæc est patria beatitudinis, quã omnes volunt, sed non omnes recte quærunt.

Psal. 43.

19 *In Psal. 32 contione 2. to. 8.*

IDEM explicans illa verba, Beata gens, cuius est Dominus Deus eius, sic inquit. Cũ sit malitiæ indiuiduus comes miseria, peruersi non solum mali esse volunt, & miseri nolunt, quod fieri non põt, sed ideo volunt mali esse, ne miseri sint. Considerate hoc paululum in omnibus hominibus, qui male faciunt, beati semper esse volunt. furtum facit, quæris quare? propter famem, propter necessitatem. ergo ne miser sit mal⁹ est, & ideo miserior est, quia malus est. depellendæ ergo miseriæ causa, & acquirendæ beatitudinis, faciunt oẽs homines, quicquid mali faciunt, vel boni, & non contingit omnibus, quod omnes esse volũt. omnes enim beati esse volunt, non autem erunt, nisi illi, qui iuste esse voluerint. Beatus esse vis ex pecunia, ex prędijs, fundis, domibus, mancipijs, pompa sæculi, honore volatico, & perituro, habendo aliquid volũt beati esse. quęre ergo quid habes, vt beatus sis. cum enim beatus fueris, melior vtiq; eris, ꝗ cum miser es; fieri autem non potest, vt res deterior faciat te meliorem. Homo es, deterius te est, quicquid cupis, quo beatus esse desideras. aurum, argẽtum, quælibet corpora, quibus inhias acquirendis, possidendis, fruendis, inferiora sunt; tu melior es, tu fortior es, & vtique vis melior esse, ꝗ es, cum beatus esse vis, quia miser es. Vis esse melior te, & ea, quæ ad hæc perquiris, deteriora sunt te. quære ergo qđ melius est, vt efficiaris melior te. melius aũt animo tuo est Deus tuus, quia cũ fuerit perfecta, & incorruptibilis natura æquabitur Angelis. Beata gens cuius est Dominus Deus eius, hoc ama, hoc posside, & beatus eris.

IDEM exponens illa verba: Quid mihi est in cœlo, & a te qd volui super terram, ait: cupit cogitare ciuitatẽ ipsam cælestem, & arguere se, quia pecus fuit, & terrena desiderauit. comparauit voluntati suæ terrenæ pręmiũ cæleste, quod accepturus est, vidit qđ ibi sibi seruaretur, & cogitans, & æstuans in cogitatione cuiusdam rei ineffabilis, quam nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascẽdit; non dixit illud, aut illud mihi est in cęlo, sed quid mihi est in cęlo; quod est illud, quod habeo in cœlo? quantum est? quale est? quid est? Et cũ non transijt quod habeo in cœlo a te, quid volui super terram? Seruas mihi tu. Sed dicam, vt possum. Seruas, inquit, tu mihi in cœlo diuitias immortales, te ipsum, & ego volui a te, qđ habent, & impij in terra; quod habent, & mali, quod habent, & facinorosi, pecuniam, aurum, & argẽtum, gemmas, familias, quod habent scelerati multi. Hæc pro magno desideraui a Deo meo super terram, cum seruet se mihi in cœlo Deus meus. Quid enim mihi est in cœlo? Ostendere habet ipsum quid? Et a te quid volui super terram? Defecit cor meum, & caro mea, Deus cordis mei. Hoc ergo mihi est in cœlo seruatum. Deus cordis mei, & pars mea Deus meus. Quid est fratres? inueniamus diuitias nostras, eligat sibi partes genus humanũ, videamus hoĩes cupiditatum diuersitate dilaniari, eligant alij militiam, alij negociationẽ, alij agriculturam, istas partes sibi faciãt de rebus humanis. Clamet populus Dei, pars mea Deus meus, nõ ad tẽpus, sed in sæcula. Aurum etsi semper habeo, quid habeo? Deum si semper haberem, quam magnum bonum haberem.

20 *In expositione Psal. 72. eod. tom.*

1. Cor. 2.

IDEM explicans illa verba: Labores manuum tuarum manducabis, ostẽdit iustorum beatitudinem hic inchoari, perfici autem in cœlo, & ait: quasi peruerse videtur dicere non intelligentibus. Debuit enim dicere fructum laborum tuorum manducabis. Multi enim mãducant fructum laborum suorum. Manducant in vinea, ipsum laborem

21 *In expositione Psal. 127. to. 10.*

borem

ed by Goog

borem non manducant, sed quod de ipsorum labore nascitur, hoc manducant. quid sibi vult labores fructuum tuorum manducabis? modo labores habemus postea fructus erit, sed quia & ipsi labores non sunt sine gaudio propter spem, modo nos ipsi labores nostri iucundant, & lætos nos faciunt de spe. si ergo labor noster potuit manducari, & potuit iucundare, manducatus fructus ipsius laboris qualis erit?
Psal. 125. Manducabant labores suos, qui euntes ibant, & flebant, quanto iucundius mãducabunt fructus laborum, qui veniẽtes venient cum exultatione portãtes
22 manipulos suos? & vt noueritis, quia manducatur labor iste, in superiori Psalmo audistis dictum superbis. Surgite postquam sederitis, qui manducatis panem doloris. iste est labor fructuum panis doloris. nisi enim manducaretur, non diceretur panis, & nisi haberet aliquam suauitaté panis iste, nemo illum mãducaret cum tanta suauitate. plorat in gemitu, qui orat. dulciores sunt lachrymæ orantium, quàm gaudia theatrorum. Veniet Deus
Apoc. 21. tuus, de quo dicitur, quòd absterget lachrymas ab oculis Sanctorum, & ipse pro pane lachrymarum succedet, & te in æternum saginabit, quia erit nobiscum Verbum Dei, quo pascuntur Angeli, interim modo labores fructuum, postea fructus laboris, labores fructuum tuorum manducabis, beatus es, & bene tibi erit. Beatus es, de præsenti est bene tibi erit, de futuro est. cum manducas labores fructuum tuorum, beatus es, cum perueneris ad fructum laborum tuorum, bene tibi erit. Si spes tam dulcis est, quanto res dulcior erit?

23 *Hom. 6. in Apocalypsim to. 9.* IDEM vt ostendat requiem Sanctorum in hac vita incipere, adducit locum Ioannis. Cum aperuisset sigillum septimum factum est silentium in cœlo, idest in Ecclesia, media hora. In semihora ostẽdit initium quietis æternæ, quæ in cœlo perficitur, hic autem inchoatur.

24 *In Solilo.* IDEM sic ait: Nemo potest in vtroque sæculo consolari, nec potest quis hic, & in futuro gaudere, sed vnũ necesse est, vt perdat, qui alterum voluerit possidere. Hęc vbi considero Domine renuit in hac vita consolari anima mea, vt digna habeatur tuis consolationibus æternis; quia iustum est, vt amittat te, quicunq; in aliquo alio magis eligit cõsolari, q̃ in te. peto vt omnia mihi amarescant, vt solus dulcis appareas animæ meæ, qui es dulcedo inæstimabilis, per quam cuncta amara dulcorantur. tua enim dulcedo Stephano lapides torrentis dulcorauit. tua dulcedo craticulam Beato Laurentio dulcem fecit. pro tua dulcedine ibant Apostoli gaudentes a conspectu concilij, qm̃ digni habiti sunt, &c. Ibat Andreas ad crucé securus, & gaudens, quoniam ad tuam dulcediné properabat. Hæc enim tua dulcedo ipsorum Apostolorum principes sic repleuit, vt pro ipsa crucis patibulum vnus eligeret, alter quoque caput ferienti gladio supponere non timeret. Pro hac emenda Bartholomæus propriam pellem dedit; pro hac quoque gustanda veneni poculum intrepidus Ioannes potauit. Hanc vero gustauit Petrus omnium exteriorum oblitus, & clamauit quasi ebrius dicens. Domine bonum est nos hic esse, &c. Hic moremur, te contemplemur, quia nullo alio indigemus. sufficit nobis Domine videre te, sufficit tanta dulcedine satiari. vnam ille stillam dulcedinis gustauit, & omnem aliam fastidiuit. quid putas dixisset, si magnam illam multitudinem dulcedinis diuinitatis tuæ gustasset, quã abscondisti timentibus te? hanc tuam dulcedinem ineffabilem, & illa gustauerat Virgo de qua legimus, quod lætissima, & glorianter ibat ad carcerem, quasi ad epulas inuitata; hinc vt reor, & ipse gustauerat, qui dicebat. Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quã abscondisti timentibus te, quiq; monebat, Gustate, & videte, qm̃ suauis est Dominus. Hæc est enim illa beatitudo Domine Deus noster, quã expectamus daturum te nobis, pro qua mortificamur tota die, vt in tua vita tibi viuamus.

Idem

Marginal notes (right column): *quæst. ad. 10.* — *Psal. 76.* — *Act. 7.* — *Act. 5.* — 25 — *Matt. 17.* — *Psal. 30.* — *Psal. 33.*

26 *Serm. 64. de verbis Domini in Ioannem 10. 20.*

IDEM sic habet: Pone hic hominem viuentem saluum, nullas pœnas patientem, si ei donaret quisquam, vt semper sic esset, & hoc bonum non desineret, quantum gauderet, extolleretur, quomodo se non caperet lætitia sine pena, sine cruciatu, sine fine vitæ? Si hoc solum nobis pmitteret Deus, quod dixi modo quanti erat emendũ, si venale esset, quantum dandum erat vt emeretur? sufficeret quicquid haberes etiam si mundum totum possideres? si ergo labore tanto, tanto conatu, tantis impendijs, tanta vigilantia, tanta cura agitur, vt aliquantum plus viuatur, quomodo agẽdum est, vt semper viuatur? etsi prudentes dicuntur, qui omnibus modis agunt, vt differant mortem, & viuant paucos dies, ne perdant paucos dies, quam stulti sunt qui sic viuunt, vt perdant diem æternum? Venalis est vita æterna, eme si vis, nec multum exæstues de te magna propter pretij magnitudinem, tantum valet, quantum habes, ad aliquid ergo magnum, & pretiosum comparãdum, comparares aurum, & argentum, &c. & hoc eme si vis. noli quærere quid habeas, sed qualis sit, res ista tantum valet, quantum es tu, te da, & habebis illam. quid exæstuas? quid turbaris? nunquid quæsiturus es te, aut empturus es te? Ecce tu qui es, qualis es, da te illi rei, & habebis illam, sed malus sum, inquies, & forte me non accipit, dando te illi bonus eris, vt huic fidei promissionique te des hoc est bonum esse; cum autem bonus fueris, pretium ipsius rei eris, & habebis nõ hoc quod dixi solum, salutem, incolumitatem, vitam, & sine fine vitam, non ibi erit lassari dormire, esurire, sitire, crescere, senescere, &c.

27 *Lib. 4. moraliũ cap. 18. 10 1.*

GREGORIVS Magnus explicans illa verba Iob cap. 3. Non computentur in diebus anni, &c. ait. Illuminationis nostræ annus tunc perficitur, quando apparente æterno iudice sanctæ Ecclesiæ, peregrinationis suæ vita completur. tunc laboris sui remunerationem recipit, cũ expleto hoc belli tempore, ad patriam redit. vnde bene per Prophetam dicitur. Benedices coronæ anni benignitatis tuæ; quasi enim corona anni benedicitur, cum finito laboris tempore virtutum remuneratio confertur. *Psal. 64.*

28 *Serm. 38. in Cantica.*

BERNARDVS explicans illa verba. Si ignoras te o pulcherrima inter mulieres, &c. sic habet: Spiritualis anima, etsi inde iam pulchra, quòd non secundum carnem ambulet, sed secũdum spiritum, ex eo tamen, quòd adhuc in corpore viuit, citra perfectũ adhuc pulchritudinis proficit, ac proinde non pulchra omnimodo, sed pulchra inter mulieres, idest inter animas terrenas, & quæ non sunt sicut ipsa spirituales, non autem inter Angelicas beatitudines, sicut patrũ aliquis olim, inuentus, & dictus est iustus in generatione sua, idest præ omnibus sui temporis, sueque generationis, & Thamar iustificata perhibetur ex Iuda, id est præ Iuda, & in Euangelio publicamus descendisse de templo iustificatus refertur, sed iustificatus à Pharisæo. Et quomodo magnus ille Ioannes magnifice quondam commendatus est, q videlicet superiorem non haberet, sed hoc inter natos mulierum, non autem inter choros beatorum, ita & sponsa modo dicitur pulchra, sed interim adhuc inter mulieres. Desinat ergo donec inter mulieres versatur, inquirere, quæ apud sublimes illas sunt potestates, solis ipsis perspicua tãquam cælestibus cælestia ad videndum. Mirabilis inquit, facta est visio ista ex te o sponsa, quam tibi postulas demonstrari, nec modo præuales intueri meridianam, & miram, quam inhabito claritatem. Dixisti enim indica mihi, vbi pascas, vbi cubes in meridie, sed enim induci in nubes, penetrare in plenitudinem luminis, irrumpere claritatis abyssos, & lucem habitare inaccessibilem nec temporis est huius, nec corporis: hoc tibi in nouissimis reseruatur, cum te mihi exhibuero gloriosam non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi. An nescis, quia quamdiu viuis in hoc corpore peregrinaris a lumine? quomodo ergo quæ

Gen. 6. *Gen. 38.* *Luc. 18.* *Matt. 11.* 29 *Cant. 1.* *1. Tim. 6.* *Ephes. 5.*

nec-

needum tota pulchra es, idoneã te exi
stimas vniuersitatem pulchritudinis
intueri? quomodo deniq; quæris me
in mea claritate videre, quæ adhuc
ignoras te? nam si te plenius nosses,
scires vtique corpore, quod corrumpi
tur aggrauatam, nullatenus posse at-
tollere oculos, & figere in illum ful-
gorem, in quem prospicere Angeli cõ-
cupiscunt. Erit cum apparuero, quod
tota pulchra eris, sicut ego pulcher
sum totus, & simillima mihi videbis
me, sicuti sum; tunc audies tota pul-
chra es amica mea, & macula non est
in te. Nunc ergo etsi ex parte iam simi
lis, ex parte tamen dissimilis conten-
ta esto ex parte cognoscere.

30 AMBROSIVS ponit varias
Lib 2. officiorum c.2. 10. 4. Philosophorum opiniones de beatitu-
dine, & dicit, quòd licet Aristoteles, &
cæteri Peripatetici in virtute vitam
beatam esse dixerint, compleri tamen
eius beatitudinem etiam corporis vo-
luptatibus, & externis bonis asserue-
runt. Ipse tamen colligit ex sacra Scri
ptura, quòd vita beata in cognitione
consistit diuinitatis, & fructu bonæ
Ioan. 17. operationis. Hæc est vita æterna, vt
Matt. 19. cognoscant te solum verum Deum, &
quem misisti Iesum Christum, & de o-
peribus ipse dixit. Omnis qui relique
rit domũ vel fratres, aut sorores, aut
patrem, &c. propter nomen meũ cen-
tuplum accipiet, & vitam æternã pos-
Psal. 93. sidebit. Et Dauid vtrumque etiam ex-
Ps. 111. pressit. Beatus homo quem tu erudie-
ris Domine, & de lege tua docueris
eum Habes, & alibi. Beatus vir, qui
timet Dominum in mandatis eius cu-
31 piet nimis, &c. In cap. 3. incipit proba-
re, quòd exteriora bona nihil condu-
cant ad beatitudinem, neq; adiuuent,
immo quòd labores iuuent, sic ait.
Nihil bonum scriptura, nisi quod ho-
nestum asserit, virtutemque in omni
rerum statu beatam iudicat, quæ neq;
augetur bonis corporis, vel externis,
neque minuitur aduersis, nihilq; bea-
tum, nisi quod a peccato alienum sit.
Psal. 5. Scriptum est enim. Beatus vir qui nõ
Ps. 118. abijt in consilio impiorum, & alibi.
Beati immaculati in via. Innocentia
igitur, & scientia beatum faciunt. re-
stat ergo, vt spreto patrocinio volu-
ptatis, aut doloris metu in ipsis dolo-
ribus vitam beatam eminere demon-
strem. quod facile doceri potest, cum
legerimus; Beati estis, cum vobis ma- *Matt. 5.*
ledicent, & persequentur, & dicent
omne malum aduersum vos, mentien-
tes propter iustitiã. Gaudete, & exul-
tate, quoniam merces vestra copiosa
est in cœlo. sic enim persecuti sunt
Prophetas ante vos, & alibi. Qui vult
venire post me abneget se, &c. In ca. 4. 32
prosequitur probationem, ꝙ beatitu-
do in doloribus consistat, quod pro-
bat exemplo patrum sic. est ergo bea-
titudo, & in doloribus, quos plena
suauitatis virtus comprimit, & coer-
cet, ipsa sibi domesticis opibus abun-
dans, vel ad conscientiam, vel ad gra-
tiam. neq; enim parum beatus Moy-
ses cum Aegyptiorum vallatus popu-
lis, & mari clausus per fluctus sibi &
populo patrum pedestrem viã pijs me
ritis inuenisset. quid Aaron? quando
se beatiorem credidit, q̃ tunc quando
medius stetit inter viuos, & mortuos,
& obiectu sui statuit mortem, ne ad vi
uorum transiret agmina a cadaueribus
mortuorum? quid de puero Daniel
loquar, qui tam sapiens erat, vt inter
leones fame exasperatos, nulla bestia-
lis sæuitiæ formidine frangeretur, ita
alienus a metu, vt possit epulari; ne-
que vereretur, ne ad pastum exemplo
sui bestias prouocaret? est ergo, & in
dolore virtus, quæ sibi bonæ suauita-
tem exibeat conscientiæ. & ideo in-
dicio est, quòd non minuat dolor vir-
tutis voluptatem: sicut ergo nulla vir
tuti decessio beatitudinis per dolorẽ,
ita etiam nulla accessio per voluptatẽ
corporis, aut commodorum gratia, de
quibus pulchre ait Apostolus. quæ 33
mihi lucra fuerunt. hæc dixi pro- *Phil. 3.*
pter Christum detrimenta esse; nul-
lum ergo adminiculum præstant diui-
tiæ ad vitam beatam. quod Dominus
in Euangelio demonstrauit dicens.
Beati pauperes, quoniam vestrum est
regnum Dei. Beati qui esuriunt, & si- *Luc. 6.*
tiunt iustitiam. Beati qui nunc fle-
tis,

tis,&c. itaque paupertatem, dolorem, quæ putantur mala, non solum impedimento non esse ad vitam beatam, sed etiam adiumento euidétissime pro
34 nunciatum est. in cap. 5. probat ea, quæ bona videntur non solum non esse adiumento ad vitam beatam, sed obstaculo esse, & sic ait: sed illa, quæ videntur bona diuitias, satietatem, lætitiam, expertem esse doloris detrimento esse ad fructum beatitudinis Dominico declaratum iudicio liquet, cum dicitur. væ vobis diuitibus, qui habetis consolationem vestram. væ vobis qui saturati estis, quia esurietis, & illis qui rident, quia lugebunt: sic ergo non solum adminiculo non sunt ad vitam beatam corporis, aut externa bona, sed etiam dispendio sunt. sic ait: sunt qui in hoc corpore tam infirmo impossibilem vitam beatam putent, in quo necesse est angi dolere, deplorare. quasi vero ego in corporis exultatione dicam vitam beatam consistere, & non in altitudine sapientiæ, suauitate conscientiæ, virtutis sublimitate. non enim in passione esse, sed victorem esse passionis, beatum est, nec frangi temporalis motu doloris, &c. quis neget beatum Isaac, qui non videbat in senectute, & beatitudines suis benedictionibus conferebat? an non beatus Iacob, qui profugus patria, domo, mercenarius, pastor exiliũ sustinuit, filiæ pudicitiam ingemuit esse temeratam, & famé pertulit? misera est seruitus, sed non miser Ioseph. immo plane beatus, cum domine libidines in seruitute posit? coerceret quid de sancto Dauid loquar, qui trium filiorum deplorauit obitum Amon, & Absalon, atque infantuli ex ea quæ fuit Vriæ nati, & quod his durius incestum filiæ Thamar? quid laboriosius sancto Iob, vel in domus incendio, vel filiorum decem interitu, vel doloribus corporis? numquid minus beatus, quàm si illa non pertulisset, in quibus magis probatus est, &c.

35 IDEM ostendit beatitudinem humanã non consistere in bonis externis, diuitijs, filijs, libertate, sanitate, &c. sed in virtute. quia defectus externorum non tollit perfectionem, ergo nec beatitudinem probat, ex Hieremiæ, Ananiæ, Azariæ, & Danielis captiuorum exemplo, Eliæ pauperis, & Elisei subditi vide. & in fine capitis ait. tamquam ille qui cithara canere solitus, si etiam dissipatam resolutis neruis, & confractam viderit, & vsum eius interruptum, abijciat eam, atque eius numeros non requirat, sed uoce ipse se mulceat: ita & infirmus, aut debilis pauper, aut seruus, &c. citharam corporis, vel diuitiarum, vel libertatis, &c. vitiosam iacere patietur. corde se oblectabit bonæ conscientiæ recordatione, mulcebit diuinis oraculis, & scriptis propheticis alleuiabit, suaue illud, & iucundum animo tenens, mente complectens, cui nihil triste possit accidere, cum semper ei diuinę pręsentiæ aspiret gratia, & ipse sibi assit summa animi tranquillitate perfusus, &c.

Lib. 1. de Iacob, et vita beata to. 1.

Bellum grande sustinent iusti a dæmone, carne, & mundo, in quo in hoc sæculo non est perfecta victoria.
Cap. V.

ORIGENES explicans illa uerba, quæ dixerũt exploratores terræ promissionis, Terra quidé bona, & admirabilis, habitant autem in ea filij gigantum, in cõspectu quorum populi Dei, quasi locustę videntur, si ait. qui sunt isti hostes, qui sunt in terra Sanctorum, & quomodo eijciendi sunt, ut illis eiectis Sancti succedant in locum eorum. et quid putamus, quòd nullus aduersarius sit in locis, quæ tibi promittuntur quem tu debeas pugnando euincere, ut liber ad ea, quæ tibi promittuntur loca euolare possis? et quomodo dicit Dominus a diebus Ioannis Baptistæ, quia regnum cęlorum uim patitur, & uim inferentes rapiunt illud. nisi enim essent quibus uis fieret, numquam essent, qui inde depelli, & extrudi deberent, nunquam diceretur

1 Homil. 7. Numeros to. 1. Num. 13.

per vim diripiendum eſſe regnum cęlorum, et niſi eſſent, cum quibus certamen nobis eſſet, ac prælium numquam diceret Apoſtolus. Non eſt nobis colluctatio aduerſus carnem, & ſanguinem, ſed aduerſus principatus, & poteſtates, aduerſus mundi huius rectores tenebrarum harum, aduerſus ſpiritualia nequitiæ in cœleſtibus. de quibus etiam illud Dei dictum diuinitus per Prophetam intelligendum videtur, vbi ait. Inebriatus eſt gladius meus in cœlo. neceſſe eſt ergo ſpiritales nequitias, quæ in cœleſtibus eſſe dicuntur, qui ſunt viri Chananæi vinci abs te, vt expeditus ad cęleſtia regna tranſire poſſis, vt tu pro illis habites ibi. ſcito tamen gigantes eos eſſe. Gigas dicitur omnis qui aduerſus Deum reſiſtit. quicumque ergo aduerſatur Deo, & contrarius eſt veritati (qđ illi principaliter faciunt) merito gigas appellatur. tibi ergo præſtatur, vt deuictis gigantibus intres in regnum, quod illi perdiderunt, & impleatur, quod ſcriptum eſt. quis accipiet a gigante ſpolia? vnde Dominus dicebat in Euangelio. Nemo poteſt introire in domum fortis, & diripere vaſa eius, niſi prius alligauerit fortem nec vinci ſolum, ſed & alligari illum oportet, niſi enim alligetur, nequaquam tutum eſſe poterit iter noſtrum. nunc ergo quantum ad comparationem humanę, & dæmoniacæ naturæ, nos locuſtæ ſumus, & illi gigantes.

2 Eſa. 34. — *Marc. 3.*

3 I D E M ſic habet. Deus dicitur incitare propemodum aduerſarias virtutes exire aduerſus nos in prælium, vt & nos victoriam capiamus, & illi interitum conſequantur. vnde mihi videtur eſſe infinitus quidem numerus contrarium virtutum pro eo quòd per ſingulos pene homines, ſunt ſpiritus aliqui diuerſa in his peccatorum genera molientes v. g. eſt aliquis fornicationis ſpiritus, eſt iræ ſpiritus, alius eſt auaritiæ ſpiritus, alius vero ſuperbiæ. et ſi eueniat eſſe aliquem hominem, qui iſs omnibus malis, aut etiam pluribus agitetur, omnes hos, vel etiam plures habere in ſe inimicos putandus eſt, ſpiritus. vnde & per ſingulos plures eſſe credendi ſunt, quia non ſingula ſinguli homines habent vitia, vel peccata committũt, ſed plura ab vnoquoque videntur admitti. et iterum non eſt putandum, quòd vnus fornicationis ſpiritus ſeducat eum, qui v g. in Britannijs fornicatur, & illum qui in India, & in alijs locis, neque vnum eſſe iræ ſpiritum, qui diuerſis in locis diuerſos homines agitet, ſed puto magis principem quidem fornicationis ſpiritum vnum eſſe, innumeros vero eſſe, qui in hoc ei officio pareant, & per ſingulos quoſque homines diuerſi ſpiritus ſub eo principe militantes, ad huiuſcemodi eos peccata ſollicitant. ſimiliter & iracundię, & auaritiæ, & ſuperbiæ, & ceterorum malorum, & ideo non vnus principatus dicitur in contrarijs virtutibus ab Apoſtolo, ſed plures, aduerſus quos pugnam ſibi eſſe, & nobis omnibus ſcribit. tamen reor omnium principem velut eminentiorem quendam in nequitia, & in ſcelere celſiorem, qui totum mundum, quem iſti ad peccata ſinguli quique per peccatorum ſpecies pro parte ſollicitant, ſolum velut omnium principum dux, & totius nefandæ militiæ magiſter exagitet, cuius figuram cum Iabin diſcuteremus pro paruo intelligentiæ noſtræ captu in ſuperioribus patefecimus. 4

Hom. 15. in librum Ioſue eod. to.

I D E M explicans illa verba: Nõ potuerunt filij Iudæ eijcere Iebuſeum de Hieruſalem vſque in hodiernum diem ſic habet. ſimile autem aliquid ſcriptum eſt, & de Ephrem, ait enim ſcriptura. & non diſperdidit Ephrem Chananæum, qui habitat in Gazer, & habitauit Chananæus in Ephrem vſque in hodiernum diem. Ephren interpretatur fructificatio. qui ergo fructificat, & creſcit in fide, non poteſt exterminare Chananæum ſemen peſſimum, ſemen maledictum, ſemen ſemper mobile, ſemen incertum. hoc enim interpretatur Chananæus. et certum eſt, quia cum eo qui fructificat, & creſcit ſemper habitat Chananęus, numquam enim tentationum motus ceſſant ab eo,

5 Hom. 21. in cap. 15. Ioſue eod. to. — *Iudic. 1.*

eo, ſed tu ſi vere fructificas in Deo, & vides talem aliquem inquietum, ſcito quia Chananæus eſt, ſi non potes eum eijcere de Eccleſia illud obſerua, quod

1. Theſſ. 3. Apoſtolus commendat dicens. Subtrahite vos ab omni fratre inquiete ambulante. de Hieruſalem frequenter diximus, quòd viſio pacis interpretatur. ſi ergo in corde noſtro Hieruſalem ædificata, hoc eſt ſi viſio pacis in corde noſtro fundata eſt, & Chriſtum ſemper, qui eſt pax noſtra intuemur, & ſeruamus in corde, ſi quidem ita fixi, & ſtabiles ſumus in hac viſione pacis, vt numquam prorſus vlla cogitatio mala, vel alicuius peccati conſilium aſcendat in cor noſtrum, ſi hoc ita fieri poſſit, poterimus dicere, quia in Hieruſalem ſumus, & nullus alius habitat nobiſcum, niſi ſoli illi, qui ſancti ſunt. nunc vero cum etiam ad grandem perfectum veniamus, & ſummis nuſmetipſos ſtudijs excolamus, tamen non puto cuiquam tantum in corde puritatis euenire, vt numquam aduerſæ cogitationis contagione maculetur certum eſt enim Iebuſeos habitare cum filijs Iuda in Hieruſalem, curandum tamen eſt, vt iſte licet non eijciatur, ſubijciatur tamen.

6 *Hom. 1. in Pſalmũ 36 tom. 1.*

IDEM explicans illa verba, Obſeruabit peccator iuſtum, & fremet ſuper eum dentibus ſuis, ſic ait: ſicut naturaliter contraria ſunt lux, & tenebræ, ita contrarij ſunt ſibi peccator, & iuſtus etſi videris aliquando odio haberi iuſtum, non dubites dicere de eo, qui odit iuſtum, quoniam peccator eſt. obſeruabit ergo peccator iuſtum, & obſeruans eum fremet ſuper eum dentibus ſuis quod dicit, fremet ſuper eum dentibus ſuis, neſcio ſi de carnalibus dentibus accipiendum ſit, licet poſſibile id ſit fieri a peccatore aduerſus iuſtum, cum comminatur ei, cum furit aduerſus eum, cum ſilet voce, & clamat furore, cum iuſto molitur inſidias, & omne malum cogitat aduerſus eum. ſed cum hæc facit, Dominus irridebit eum, quoniam proſpicit, quòd veniat dies eius, dies ille, cum quæritur peccator, & non erit. gladium euaginauerunt peccatores, intenderunt arcum ſuum, vt decipiant pauperem, & inopem ſtatuamus duos milites armatos, vnum militem Dei, alterum militem diaboli, & ſiquidem miles Dei habet loricam iuſtitiæ, ſine dubio miles diaboli habet loricam iniuſtitiæ, & ſi miles Dei in galea ſalutis coruſcat, e contrario peccator qui eſt miles diaboli, galea perditionis indutus eſt. etſi parati ſunt pe- 7
des militis Chriſti ad Euangelij curſum, & prędicationem, e contrario peccatoris pedes velociter currnnt ad effundendum ſanguinem, & calceamenta eius, hoc eſt præparatio, concinnantur ad malum. habet ergo miles Dei ſcutum quoddam fidei, habet & miles diaboli infidelitatis ſcutum; ita ergo, eſt gladius Spiritus ſancti in his, qui militant Deo, eſt autem, & gladius maligni, in his qui militant peccato, quem gladium nunc euaginare dicuntur peccatores, cum iam impudenter, & abſque vllo verecundiæ velamento iniquitates ſuas perpetrant, neque erubeſcunt, ac reuerentur, neque tamquam in vagina nequitiam ſuam contegunt, ſed ſuperbo, & elato ſpiritu velut gladium quemdam denudant, ſimiliter illud, quod ſequitur peragunt, ideſt intenderunt arcum ſuum; ſermo autem peccatoris ſagitta eſt habens venenum, & ſagittans, ac vulnerans eum, qui non eſt armis Dei munitus. tendunt arcum ſuum, vt deijciant inopem, & pauperem, ſciunt peccatores, quia non poſſunt deijcere diuitem, propterea nec inſidias ei tẽdunt, ſed omnes eorum inſidię aduerſus pauperem diriguntur, ſicut & alibi dicitur, *Pſal. 9.* quia inſidiatur ſicut leo in cubiculo ſuo, inſidiatur vt rapiat pauperẽ, & quia redẽptio viri diuitię eius ſunt, pauper autem ſufferre non valet minas, ideo diuites efficiamur in ſpiritualibus bonis.

8 *In lib. cui titulus eſt cõſtit. monaſtic. c. 10. 2.*

BASILIVS ſic habet. quemadmodum bona res eſt equus, & quanto natura vegetior, ac calidior fuerit, tanto melior, opus autem habet gubernatore, & moderatore, nempe rationis ex-

Digitized

expers exiſtens. vbi vero aſcenderit ipſum auriga, impetus iumenti conuenienter gubernauerit, & ſibiipſi ad vtilitatem vtitur, & propoſitum ſcopum aſſequitur, ſed & ipſe ſeruatur, & iumentum ad vſum optimum conſpicitur, vbi vero auriga male rexerit pullum, ſæpe & ipſe pullus a publica via præuaricatur, & ad inuia dilabitur, aliquando vero etiam ipſum ſeſſorem ſimul defert, & vtriuſque periculum fit aurigæ negligentia. ſic etiam de anima, & corpore intellige. corpus enim naturales impetus accepit, non abſurdos, ſed omnino ad aliquid bonos, ac vtiles, & rationis hoc expers eſt, quo anima ob rationis prærogatiuam colatur. ſi enim ipſa impetus corporis decenter gubernarit, & ipſum conſeruat, & ipſa extra pericula permanet. ſi vero præfecturæ negligens fuerit, & ſomno victa per ſocordiã, corporis gubernationem dimiſerit, tum ipſum velut ratione deſtitutum a recta via aberrat, & animam æqualibus erroribus inuoluit, non ex propria malitia, ſed propter illius negligentiam. ſi quidem enim eſſent affectus corporis tales, vt ab anima domari non poſſent, merito ſane culpam haberet corpus. cum vero multis ſubditi facti ſint, qui ipſis dominari ſtuduerunt, innoxium quidem eſt corpus apud eos, qui ipſum velut malitiei principem criminari conantur. repreſſione autem digna eſt anima ob negligentiam, cui dominium corporis alligatum eſt, quæ neque ipſa ex natura malum in ſeipſa habet, ſed ob defectum boni in hoc conſiſtit.

Epiſt. 1. quæ eſt ad Heliodorũ to. 1. HIERONYMVS Heliodorum ad ſpiritualem bellum inuitat, & vitã ſolitariam, & ait. quid facies in paterna domo delicate miles? vbi vallum, vbi foſſa, vbi hiems acta ſub pellibus? ecce de cęlo tuba canit, ecce cũ nubibus debellatur orbẽ imperator armatus egreditur? ecce bis acutus gladius ex regis ore procedens obuia quæque metit, & tu mihi de cubiculo ad aciẽ, tu de vmbra egrederis ad ſolem? corpus aſſuetum tunicis, loricę onus non fert, caput opertum linteo galeam recuſat, mollem otio manum durus exaſperat capulus. audi edictum regis tui, qui non eſt mecum contra me eſt. recordare tirocinij tui diem, quo Chriſto in baptiſmate conſepultus in ſacramenti verba iuraſti pro nomine eius, non te patri parciturum eſſe, non matri. ecce aduerſarius in pectore tuo Chriſtum conatur occidere, ecce donatiuũ quod militaturus acceperas hoſtilia caſtra ſuſpirant. licet paruulus ex collo pedeat nepos, licet ſparſo crine, & ſciſſis veſtibus vbera, quibus te nutrierat mater oſtendat, licet in limine pater iaceat, per calcatũ perge patrẽ, ſiccis oculis ad vexillum crucis euola, ſolum pietatis genus eſt in hac re eſſe crudelem. veniet, veniet poſtea dies,
quo victor reuertaris in patriam, quo 10
Hieroſolymam cœleſtem vir fortis coronatus incedas. gladium tenet hoſtis, vt me perimat, & ego de matris lachrymis cogitabo? propter patrem militiã Chriſti deſeram, cui ſepulturam, Chriſti cauſa non debeo? erras frater erras, ſi putas vmquam Chriſtum perſecutionẽ non pati. tunc maxime oppugnaris, ſi te oppugnari neſcis. aduerſariųs noſter tanquam leo rugiens aliquẽ deuorare quęrens circuit, & tu pacẽ putas? *1. Pet. 5.* ſedet in inſidiis, cum diuitibus, ut in occultis interficiat innocentem. oculi eius in pauperẽ reſpiciunt. *Pſal. 9.* inſidiatur in occulto, ſicut leo in ſpelunca ſua, inſidiatur vt rapiat pauperem, & tu frondoſę arboris tectus vmbraculo molles ſomnos futurus pręda carpis? inde perſequitur luxuria, inde auaritia conatur irrumpere, inde venter meus vult mihi Deus eſſe pro Chriſto, compellit libido. vt habitantẽ in me Spiritũ ſanctum fugem, vt templum eius violem, perſequitur me inquam hoſtis, cui nomina mille, mille nocendi artes, & ego infelix victorem me reputabo, dũ capior?

IDEM ſic habet. Onuſta incedis 11
auro, latro tibi vitandus eſt. ſtadiũ eſt hęc vita mortalibus, hic contẽdimus, vt alibi coronemur. nemo inter ſerpentes, & ſcorpiones ſecurus ingreditur. *Epiſt. 22. ad Euſtoch. de cuſtodia virginit. to. 1.*

tur. & inebriatus eſt, inquit, Dominus
Ephes. 6. gladius meus in cęlo, & tu pacē arbi-
traris in terra, quæ tribulos germinat,
ac ſpinas, quam ſerpens comedit? non
eſt nobis colluctatio aduerſus carnē, et
ſanguinē, ſed aduerſus principes, & po
teſtates huius mundi, & harū tenebra-
rū, aduerſus ſpiritualia nequitiæ in cę
leſtibus. magnis inimicorum circunda
mur agminibus, hoſtiū plena ſunt om-
nia, caro fragilis, & cinis futura poſt
modicū pugnat ſola cum pluribus, cū
autem venerit princeps mundi huius,
& inuenerit in ea nihil, tunc ſecura au
Pſal. 90. dies per Prophetam. Non timebis a ti-
more nocturno, a ſagitta volante per
diem, &c. cadent a latere tuo mille, &
decem millia a dextris tuis, ad te au-
tem non appropinquabit. quod ſi ho-
4. Reg. 6. rum te multitudo turbauerit, & ad ſin
gula incitamenta vitiorū cęperis ęſtua
re, & dixerit tibi cogitatio tua. quid
faciemus? reſpondebit tibi Eliſeus. no-
li timere, quia plures nobiſcum ſunt,
quam cum illis, & orabit, & dicet. Do-
mine aperi oculos puellæ tuæ, vt vi-
12 deat. & apertis oculis videbis igneum
currū, qui te ad exemplum Eliæ in a-
ſtra ſuſtollat, & tunc læta cantabis. A-
Pſal. 123. nima noſtra ſicut paſſer erepta eſt de
laqueo venantiū, laqueus cōtritus eſt,
& nos liberati ſumus. quamdiu fragili
hoc corpore detinemur, quamdiu ha-
bemus theſaurū iſtū in vaſis fictilibus,
& concupiſcit ſpiritus aduerſus car-
nem, & caro aduerſus ſpiritum: nulla
1. Pet. 5. eſt certa victoria. aduerſarius noſter
diabolus aliquē deuorare quærens cir
cuit. poſuiſti ait Dauid tenebras, & fa
Pſal. 103. cta eſt nox, in ipſa pertranſibunt om-
nes beſtiæ ſiluę, catuli leonū rugiētes,
vt rapiāt, & quærant a Deo eſcā ſibi.
non quærit diabolus homines infide-
les, non eos qui foris ſunt, & quorum
carnes rex Aſſyriorū in olla ſuccendit,
Luca 22. de Eccleſia Chriſti rapere feſtinat: eſcę
Habac. 1. eius ſecundū Habacuc electę ſunt, Iob
Iob 40. ſubuertere cupit, & deuorato Iuda ad
Matt. 10. cribrandos Apoſtolos expetit poteſta-
Eſa. 14. tem. non uenit Saluator pacē mittere
ſuper terram, ſed gladium. cedit luci-
fer, qui mane oriebatur, & ille qui in
Paradiſo deliciarū nutritus eſt meruit
audire, ſi exaltatus fueris, vt aquila
inde detraham te, dicit Dominus. dixe
rat enim in corde ſuo ſuper ſidera cę-
li ponam ſedem meā, & ero ſimilis al-
tiſſimo. vnde quotidie ad eos, qui per 13
ſcalā Iacob ſomniante deſcendunt, lo-
quitur Deus. ego dixi dij eſtis, & filij
excelſi omnes, vos autem ſicut homi- Pſal. 81.
nes moriemini, & tanquā vnus de prin
cipibus cadetis. cecidit enim primus
diabolus, & cum ſtet Deus in ſynago-
ga deorum, in medio autē Deos diſcer
nat; Apoſtolus eis, qui dij eſſe deſinunt
ſcribit. ubi enim in uobis ſunt diſſen- 1. Cor. 3.
ſiones, & æmulationes, nonne homi-
nes eſtis? ſi Apoſtolus vas electionis 2. Cor. 9.
ob carnis aculeos, & incentiua vitio-
rum reprimit corpus ſuū, & ſeruituti Rom. 7.
ſubijcit, ne alijs prędicans ipſe repro-
bus inueniatur, & tamen videt aliā le-
gem in membris ſuis repugnantē legi
mentis ſuæ, & captiuū ſe in legem du-
ci peccati. ſi poſt nuditatē, ieiunia, fa-
mes, carcerem, flagella, ſupplicia in ſe-
metipſum reuerſus exclamat, infelix
ego homo, quis me liberabit de corpo-
re mortis huius, tu te putas ſecuram
eſſe debere? caue quæſo, ne quando de Amos 5.
te dicat Deus. Virgo Iſrael cecidit, &
non eſt, qui ſuſcitet eam. quoties ego
ipſe in eremo conſtitutus, & in illa va
ſta ſolitudine, quæ exuſta ſolis ardo-
ribus horridum monachis pręſtabat
habitaculum, putabam me Romanis in
tereſſe delicijs. ſedebam ſolus, quia a-
maritudine repletus eram, horrebant
ſacco membra deformia, & ſquali-
da cutis ſitum ęthiopicę carnis ob-
duxerat, quotidie lachrymę, quoti-
die gemitus, etſi quando repugnan- 14
tem ſomnus imminens oppreſſiſſet nu
da humo vix oſſa hęrentia collide-
bam. de cibis vero, & potu taceo cum
etiam languentes aqua frigida vtan-
tur, & coctum aliquid accepiſſe luxu-
ria ſit. ille igitur ego, qui ob gehen-
nę metum tali me carcere ipſe damna
ueram, ſcorpionum tantum ſocius, &
ferarum, ſæpe choris intereram puel-
larum. pallebant ora ieiunijs, & mens
deſiderijs æſtuabat, in frigido cor-

pore, & ante hominem ſuum iam car-
ne præmortua ſola libidinum incen-
dia bulliebant itaque omni auxilio de
ſtitutus ad I E S V iacebam pedes, ri-
gabam lachrymis, crine tergebam, &
14 repugnantem carnem hebdomadarum
inedia ſubiugabam. memini me clamã-
tem diem crebro iunxiſſe cum nocte,
nec prius a pectoris ceſſaſſe verberi-
bus, quàm rediret Domino increpan-
te tranquillitas. ipſam quoque cellu-
lam meam, quaſi cogitationum mea-
rum conſciam pertimeſcebam, & mi-
hi met iratus, & rigidus ſolus deſerta
penetrabam. ibi meæ orationis locus,
ibi illud miſerrimæ carnis ergaſtu-
lum, & vt ipſe mihi teſtis eſt Domi-
nus, poſt multas lachrymas, poſt cœ-
lo inhæreutes oculos nonnunquam vi
debar mihi intereſſe agminibus An-
gelorum, & lætus cantabam poſt te
in odorem vnguentorum tuorum cur-
remus. ſi autem hoc ſuſtinent illi, qui
exeſo corpore ſolis cogitationibus op
pugnantur, quid patitur puella, quæ
delicijs fruitur? nempe illud Apoſtoli.
uiuens mortua eſt.

15 IDEM ſic habet. quod ſi vocatæ
Epiſtola ad ſilias Grunɩÿ 10. 9. ad Dominum, in imagine Leuitarum
ſpiritualibus gladijs corporeos occidi
ſtis affectus, quem patrem deſideratis?
vnus eſt enim pater noſter qui in cœ-
Matt.23. lis eſt, ac proinde Dominus hereditas
veſtra, in Chriſto enim poſſidendum
eſt, quod cum Chriſto eſt poſſidendũ,
ne reuertamini ad mortuum, qui ſequi
mini viuenté. mortui, inquit, ſepeliant
Matt.8. mortuos ſuos. at ſi iam pridé dixiſtis,
Pater non nouimus te, vt teſtamentũ
Domini ſeruaretis, quid adhuc repu-
diati patris quæritis teſtamentum? hic
eſt ille gladius, qui a Domino per ter-
ras patré a filijs ſeparaturus immiſſus
eſt, hoc eſt vere circuncidere naturã,
quod Iudæi forma non veritate cuſto
diunt, & circuncidere cultro petrino,
petra autem erat Chriſtus. is vtique
qui dixit, ſi quis amauerit patrem, aut
matrem ſuper me, non eſt me dignus.
Matt.10. hoc vos gladio utentes illos imitami-
ni Leuitas ab interiori homine per ex
terioris veſtri caſtra currentes obuios
affectus pro Domini amore iugulare,
iuxta legiſlatoris imperiũ tranſeuntes
primũ virtutũ exercitũ, cum reditu vi
delicet, vt præterita trãſeuntes, nec ſę
culi mirabilibus inhærentes, vbi pri-
mum ad eos, qui nos miſit in mundum
cum femorali gladio redeamus reſiſtẽ-
tes nobis, remorantéſque nos propin- 16
quum, proximũ, fratremq; ne per hos
elongetur noſtra peregrinatio, perima
mus & hęc a porta faciamus ad portã,
ideſt, ne cum in porta oculi fratrẽ ſue
ro perſecutus, portã fortaſſis auris ob-
ſideat, & per aliam portã prætermiſ-
ſus occurrat. hæ ſiquidem ſunt portæ
animæ noſtræ, per quas ad illã ſæculi
blandimenta deſcendunt, & per quas
ſenſus carnis introeunt, per quas niſi
late ſtrage facta viã virtutibus quadã
impietate fecerimus, numquam ad re-
gẽ veræ pietatis peruenire poterimus,
quod vbi pro veſtra deuotione fueri-
tis viriliter executæ, ſtatim vobis ab
ipſo Moyſe talis facti laudatore dice-
tur, impleſtis hodie manus Domino, *Exo.32.*
hoc eſt mundum, qui conditione car-
nis, & ſubſtantiæ proximus eſt, occi-
dentes, actus veſtros, qui manus ſunt,
impleſtis Domino, cũ nulli præterquã
Domino imperanti ſeruire annuiſtis.

IDEM explicans illa verba, pro 17
eo, q; fecit Idumęa vltionem, vt ſe vin *Lib.8. in c.*
dicaret de filijs Iuda, peccauitq; delin- *25. Ezechi*
quens, & vindictam expetiuit de eis, *elis 10. 4.*
idcirco hæc dicit Dominus Deus, extẽ
dã manum meam ſuper Idumęam, &c.
expoſitio habet: Idumæa terrena appel
latur, & carnea quæ conſurgit contra
ſpiritum, vt non faciamus ea, quæ ſpi-
ritus ſunt, & animam in meditullio po
ſitam ad ſe retrahere feſtinet, vultq; ul
tiones reddere, quibus prius ſubdita
fuerat filijs Iuda, & recordatur doloris
antiqui, quòd non propriæ fuerit po-
teſtatis, & ideo vindictã expetiuit de
eis, qui recedentes a carne ſpiritũ ſe-
quebantur. propterea ipſe Dominus, fi
liorũ Iuda ultor exiſtens extendit ma
num ſuper idumæã, & aufert de ea ho
minẽ, & iumentũ, quicquid vel ratio-
nis videtur habere, vel ſimplicis fidei,
vt eã redigat in ſolitudinẽ. & de The-
man,

man, quę interpretatur deficiens, & de Dedan, quæ & ipſa cognationē ſonat, omnes gladio interficit, quē poſuit in manu populi ſui Iſrael, vt ſubuertatur Edon, & irā Domini ſentiat, ac furorē, & intelligat vindictā eius ad hoc profeciſſe, vt ſeruiat domui Iudæ. hoc eſt illud, de quo, & Apoſtol⁹ diſputat ſcribens, Iacob dilexi, Eſau autē odio habui, diligit autē Iacob, quia carneū, atque terrenū ſupplantat, & ſuperat, & benedictiones illius meretur accipere. eſt tamē ſciendum, quòd Iacob primā accepit benedictionem, Eſau ſecundā, & quod ad extremum dicitur de eo, ſeruus eris fratris tui hoc ſignificat, ꝙ poſtquam caro ſpiritui ſubiecta fuerit illique coniuncta, caro eſſe deſiſtet, & Idumæa tranſeat in Iudęam.

Rom. 8.

19 *Lib. 2. in Michæam ca. 7, to. 5.* IDEM exponens illa verba: ab ea quæ dormit in ſinu tuo, cuſtodi clauſtra oris tui, ſic ait. per hanc quæ dormit in ſinu aliam, non poſſumus intelligere, niſi carnem, vt non facile credamus carnis blanditijs, ne animi duritia, viriliſque conſtantia illius edomita molleſcat illecebris.

20 *In cap. 39. Iob to. 7.* IDEM explicans illa verba: Numquid prębebis equo fortitudinem, ſic ait. hunc equū aduerſariā poteſtatē arbitror poſſe intelligi, qui ſit pallidus, vt in Apocalypſi ſcribitur, quē ſequitur mors, & infernus, & qui in Zacharia Propheta dicitur rubēs mortibus, videlicet hominū, & cruore reſperſus, proinde dū permittitur, pręberi a Deo dicitur fortitudo, & circumdari collo eius hinnitus, vt per patientiā, & bonitatē Dei theſaurizet ſibi iram in die irę, & reuelationis iuſti iudicij Dei, & idcirco in collo eius ſignificatur hinnitus ſuperbiæ, quo tumeat contra Deū, & blaſphemiā loquatur. nunquid ſuſcitabis eū quaſi locuſtas? more locuſtarum aduerſarius noſter dicitur ſuſcitari, quādo de locis ſuis ad vaſtandas regiones præire dicitur. gloria narium eius terror, vel ut alij dixerunt, gloria pectoris eius audacia, ut inimicus in fugam vertat aduerſarium ſuum, militem, ſcilicet Chriſti ipſo etiam anhelitu terret, hic eſt odor mortis, ſpiritus furibundus, anhelans in hominis necem. terram ungula fodit, ſiue ut alij dixerūt fodiens in campo luxuriat, 21
ideſt carnales homines, & terrena ſapientes conculcat, & cum eos contriuerit, & ſubdiderit ſibi, facit eos ea contritione contritos, qualis eſt contritio, & infelicitas in vijs hominum impiorum, in huiuſcemodi ergo latitudine vitiorum, velut in campo luxurians fodit ad ſubtrahenda hominibus fundamēta virtutum, ut in ruinam ſubducta ſoliditate procumbant, exultat audaciter, gaudet ſuperbus præſumptionis audacia, quouſque pernicione contra omnes pugnet. in occurſum pergit armatis, quando, ſcilicet arcem mentis expugnare moliens, aduerſus murum virtutum arietes obijcit vitiorū, contemnit pauorem, nec cedit, quia ſi ad contumaciam, & voluntatem illius iniquiſſimam, ac procaciter impudentiſſimam attendamus, intrepidus non terretur, non erubeſcit, etiam ſi gladio ferri Dei territus fuerit, & fugatus. reuertitur iterum, nec confutatus abſcedit, feruens, & fremens. feruens eſt vitijs diabolus, inimicus Sanctorum, & omnium criminum igne conflagrans, ac in hominem furore inuidiæ fremens, vt iam ſorbeat illecebris peccatorem, & deuoratum in corpus perditæ cōgregationis ſuæ transferat, quo corpore Propheta dixit, ſe forte abſorbendū, niſi Dominus eſſet in eo, 22
ita inquiens. niſi Dominus eſſet in nobis, forte viuos abſorbuiſſent nos, hic ergo cōtrarius noſter, eſt cui Dominus dixit, terram māducabis omnibus diebus vitæ tuæ, & idcirco ipſo, & ſocij eius, vt inimici Domini terram lingēt, cum audierit buccinā dicit vah, procul odoratur bellū. buccinā pędicatores, ſcilicet cohortantes, vt contra aduerſariū ſuū ſtent fortes in prælio ſtupenti animo dicit vah, ideſt, quid audio? hac quiſquam præſumit audacia, ut cōtra me ſaltē cogitet bella cōſtituere. ſubtilis & vigilantiſſimus inimicus, et nimium callidus, qui ſollicitudinem perdendi omnē terrā habet, cū ſenſerit initia aliqua, ſiue ſigna in homine, quo

Pſal. 123. Gen. 3.

Tob. 39.

Digitized by Google

modo ei eiusq; vitijs resistendũ sit, ve-
22 lut sagitta aduersante sibi præuenire
contendit, ne sumpta contra diabolum
sanctitatis arma defendant, ne venera-
tione digni fiãt, cũ rex æternus aduene
rit, vlulatus vero siue sonitus, vt alij
dixerunt, exercitus veri Imperatoris
ille est, quando se inuicem vno spiritu
cohortantes conspiratis in vnum timo
ris Domini viribus alloquuntur, vt do
nec transeat iniquitas, sint perseueran
tes in prælio.

23 *Lib. de Agone Christiano 10. 3.* AVGVSTINVS sic habet. quis
quis itaque timet illum ignẽ, qui pa-
ratus est diabolo, & Angelis eius, det
operã triumphare de illo in semetipso,
eos enim, qui foris nos oppugnant, in-
tus vincimus vincendo concupiscen-
tias, per quas nobis dominantur, &
quos inuenerint sui similes, secum ad
pœnas trahunt. sic & Apostolus dicit,
ꝙ in semetipso pugnat aduersus pote-
Ephes. 5. states exteriores, ait enim. non est no-
bis colluctatio aduersus carnem, & san
guinẽ, sed aduersus principatus, & po-
testates huius mundi, rectores harũ te
nebrarũ, & aduersus spiritalia nequi-
tiç in cçlestibus quãuis iste locus pos
sit aliter intelligi, vt non ipsos præua-
ricatores Angelos in cçlestibus esse di
xerit, sed nos potius, de quibus alio lo
Phil. 3. co dicit, conuersatio nostra in cœlis
24 est, vt & nos in cçlestibus constituti,
idest in spiritualibus præceptis Dei, &
ambulantes dimicemus aduersus spi-
ritalia nequitiæ, quæ nos inde conan-
tur extrahere. magis ergo illud quçren
dũ est, quomodo aduersus eos, quos nõ
videmus, pugnare possimus, et vincere,
ne putent stulti aduersus aerem debe-
re nos certare, docet itaque Apostolus
ipse dicẽs. Non sic pugno, quasi aerem
cedẽs, sed castigo corpus meũ, & in ser-
uitutem redigo, ne forte alijs prædi-
1. Cor. 9. cans ipse reprobus inueniar. imitemur
ergo, & nos illum, & castigemus cor-
pus nostrum, si mundum volumus vin
cere, quia per illicitas delectationes
suas, & pompas, & perniciosam curiosi
tatem, nobis dominari potest hic mun-
dus, idest ea quæ in hoc mundo perni-
ciosam curiositatem, nobis dominari
potest hic mundus, idest ea quæ in hoc
mundo perniciosa delectatione colli-
gant amatores rerum temporalium, &
diabolo, atque Angelis eius seruire co
gunt, quibus omnibus si renunciamus,
redigimus in seruitutẽ corpus nostrũ.

IDEM sic ait: caro nostra in mali- 25 *Li. de salutaribus documentis 10 4.*
tia semper vult potens esse. in abstinen-
tia autẽ, idest in ieiunio, & in vigilijs,
& orationibus, ac bonis operibus infir
mã esse se fingit. caro nostra est, quæ
nos demergit in foueã dicente Aposto- *Colos. 3.*
lo, Mortificate mẽbra vestra, quæ sunt
super terrã, fornicationẽ, immunditiã, *Rom. 13.*
&c. & iterũ curã carnis ne feceritis in
concupiscentijs vestris, itaque morti-
ficemus carnẽ nostrã, ne nobis adducat
diabolũ cum concupiscentijs malis. ca
ro autẽ data est nobis, quasi animç bell
lũ, quæsi mortificetur adducit vitã, si
nutriatur præparat se contra animã ad
bellum. laudo autem illum, qui carnis
suæ potest habere potestatem, dum in-
firmitatem carnis nostræ timemus, sa-
lutem animæ nostræ negligimus. o ani
ma nostra misera quid dicis? quam ca-
ro sic fortiter grauat, dicente Salomo-
ne. Caro quæ corrũpitur, aggrauat ani- *Sap. 9.*
mam. væ væ miserç animæ, quam caro 26
persequitur, caro nostra quotidie con- *Rom. 8.*
tra animam pugnat, & nos quotidie cõ
tra carnem pugnare debemus, sicut A-
postolus præcipit, si secundũ carnem
vixeritis, moriemini. si autem spiritu
facta carnis mortificaueritis, viuetis.
caro concupiscit omne malũ, caro hor
tatur maleficia, caro prouocat irã, caro
prouocat homicidiũ, caro ꝓuocat ad-
ulteriũ, & rixam, caro inserit ebrieta-
tẽ, caro portat omnẽ concupiscentiam
malã huius sæculi, & omnia mala caro
desiderat. o caro bestia crudelis, quid
habes? quid grauas animã? quç nihil de
siderasset, nisi Deo seruire, si tibi inimi
cæ non se iunxisset. tu autẽ caro mise-
ra, non solũ te ipsam occidis, sed & ani
mã necas. nũ sufficit tibi perditio tua,
sed adhuc, & animã vis in inferno de-
mergere. vç tibi anima, quæ carnẽ ac-
cepisti contrariã, quæ nec ipsa intrat,
nec te permittit intrare in regnũ cçlo-
rũ. o caro mala quid quæris, quid desi-
deras,

deras,non vis laborē ſuſtinere,non vis
inquieta cōquieſcere,ſuffocas aīam, vt
vice verſa tu ſis domina,& illa ancilla.
rogo quare grauas aīam, quæ moleſtia
non eſt tibi.nū tu effugies pœnā, dū ip-
ſa patitur gehennā? neq; enim ſine te
poteſt iudicari in die iudicij,quare nō
27 conſentis ſpiritui,& animæ noſtræ ſi-
cut Euangeliū; te hortatur dicēs.Eſto
cōſentiēs aduerſario tuo, cū es cū ipſo
in via, hoc eſt, in hoc ſæculo, ne forte
tradat te iudici,hoc eſt,Chriſto,& iu-
dex tradat te miniſtris, id eſt angelis
malis,& miniſtri mittāt te in carcerē,
hoc eſt,in gehēnam, & non exies inde,
donec reddas nouiſſimū quadrantē, id
eſt,vſq; ad minimū peccatū.quid es tuo
quid nobis præſtas,niſi detrimentū a-
nimæ noſtræ.qui te nutrit, ad malū fa
ciēdū te nutrit.quid plura? ſicut tinea
lanā deuorat, & ſicut ignis lignum, &
ſtipulā cōſumit,ita caro rebellis, & de
licata animā conſumit, & concremat.
caro cum qua inhabito ſemper ducere
me vult ad peccatū, mecū vult corona
ri,ſed nō mecum decertare, nullū peio
rē patior hoſtē quam corpus meum,in
quo habito,eſt enim quaſi leo ſubuer-
ſor in domo mea, vndiq; me peſtifero
morſu dilacerando conſumens,ideo lō
ga trahens ſuſpiria clamitando dicam.
infelix ego homo,quis me liberabit de
corpore mortis huius?

28 IDEM exponens locum Pauli ad
Lib. 1. contra duas Epiſtolas Pelagianorū ad Bonifacium to. 7. Romanos.Condelector legi Dei ſecun-
dum interiorem hominem, &c. oſten-
dit non eſſe perfectam victoriam iuſtis
in hac vita, ſicut dixit, velle adiacet
mihi,perficere autem bonum non inue
nio, quia hoc eſt perficere bonum, ut
nec coucupiſcat homo, imperfectum
eſt autem bonū,quando concupiſcit e-
tiam ſi concupiſcentiæ non conſentit
ad malum, ſic captiuantem autem di-
xit legem motione,non conſenſu. igi-
tur mente ſeruio legi Dei, carne autē
legi peccati, carne legi peccati concu-
piſcendo, mente legi Dei non conſen-
tiendo concupiſcentiæ.

29 IDEM exponens verba illa Apo-
Lib. 3. contra Iulianū ſtoli ad Galatas. Spiritu ambulate, &
deſideria carnis non perficietis,ſic ha-
bet: non ait, ne feceritis, quia eas non
habere non poterant,ſed ne perfeceri- *Pelagianū eod. to.*
tis,ideſt, ne opera eorum conſenſu vo
luntatis impleatis. caro enim inquit,
concupiſcit aduerſus ſpiritum, & ſpi-
ritus aduerſus carnem, hæc enim in-
uicem aduerſantur,ut non ea,quæ vul
tis faciatis, & ad Romanos, non enim
quod volo,facio bonum, ſed quòd no-
lo malum, hoc ago, deinde ad Galatas *Rom 7.*
addit, quòd ſi ſpiritu ducimini, non
adhuc eſtis ſub lege.vide ſi non hoc ad
Romanos. iam non ego operor illud, *Rom. 6. & 7.*
& coudelector legi Dei ſecundum in-
teriorem hominem,& non regnet pec-
catum in veſtro mortali corpore ad o-
bediendum deſiderijs eius,ſi enim non
obeditur concupiſcentijs, quas ne-
ceſſe eſt eſſe in carne peccati, atque in
corpore mortis huius non perficietur,
quod perfici vetat Apoſtolus dicens. *Gal. 5.*
concupiſcentias carnis ne perfeceri-
tis. ipſa quippe ſunt opera, de qui-
bus totum mire ſequitur, & dicit,ma-
nifeſta ſunt autem opera carnis, quæ 30
ſunt fornicationes, immunditiæ, lu-
xuriæ, &c. ſi ergo non conſentiatur
concupiſcentijs carnis,quamuis agan-
tur motibus, non tamen perficientur
operibus. proinde cum caro concupi-
ſcit aduerſus ſpiritum, & ſpiritus ad-
uerſus carnem, non ea quæ volumus,
faciamus,nec carnis perficiuntur con-
cupiſcentiæ, quamuis fiant, nec no-
ſtra perficiuntur bona opera, quam-
uis fiant. ſicut enim tunc perficitur
carnis concupiſcentia, cum conſen-
tit ei ſpiritus ad operanda, vt non con
cupiſcat aduerſus illam, ſed cum illa:
ſic & bona opera noſtra tunc perfi-
cientur, quando ita ſpiritui caro con-
ſenſerit, vt aduerſus eum etiā ipſa nō
concupiſcat, hoc enim volumus, cum
perfectionem iuſtitiæ concupiſcimus,
hoc intendere concupiſcentijs carnis
non perficiendis, & bonum perficere
non inuenio, hoc intentione non inter
miſſa velle debemus. ſed quia id per-
ficere in iſta corruptibili carne non
poſſumus: ideo dixit ad Roman. vel-
le adiacet mihi, perficere autem bonū
non inuenio, non ait facere, ſed per-
fice-

ficere bonum, quia facere bonum eſt poſt concupiſcentias non ire, perficere autem bonum eſt non concupiſcere. quod ergo eſt ad Gala. Concupiſcentias carnis ne perfeceritis, hoc e contrario eſt ad Rom. Perficere autem bonum non inuenio, quia nec illæ perficiuntur in malo, quando eis non accedit noſtræ voluntatis aſſenſus, nec noſtra voluntas perficitur in bono, quandiu illarum cui non conſentimus permanet motus. Ipſe auté conflictus, in quo etiam baptizati velut in agone decertant, cum caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnem, vbi & ſpiritus facit bonum opus, non conſentiendo cócupiſcentiæ malæ, ſed non perficit, quia ipſa mala deſideria non abſumit, & caro facit malum deſiderium, ſed nec ipſa perficit, quia non ſibi conſentiente ſpiritu, & ipſa ad opera damnáda nó peruenit.

31 *Lib. 6. ad eundem. c. 8. & 11. Pſal. 102.* IDEM exponens illa verba. Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis, qui ſanat omnes languores tuos, ſic ait. propitius fit Deus iniquitatibus Sanctorum remiſſione omniú peccatorum. & ſubiecit, Qui ſanat omnes languores tuos, ea mala volens intelligi, cum quibus donec ſanentur, vel quantum poſſunt in hac vita magis, magiſq. minuantur, non quieſcút inteſtina bella Sanctorum. nec enim nullus eſt languor, quo caro concupiſcit aduerſus ſpiritum etiam manente virtute caſtitatis inuicta, ſi nullus languor eſt, non ergo aduerſus eum ſpiritus concupiſcat, ad hoc enim concupiſcit, vt ſi non poteſt non certandi, ſed ſaltem non conſentiendi obtineat ſanitatem. non eſt contrarium, vt qui dicit, *Gal. 2.* Viuo ego, iam non ego, viuit in me Chriſtus, dicat etiam ſuo, quod *Rom. 7.* nó habitat in me hoc eſt in carne mea bonum. in quantum quippe in illo viuit Chriſtus intantum expugnat, & ſuperat, quod non habet bonum in eius carne, ſed malum, neq. enim recte concupiſceret cuiuſquam ſpiritus aduerſus carnem, niſi habitaret in illo ſpiritus Chriſti. Abſit ergo, vt dicamus Apoſtolum, ſic iſta dixiſſe quaſi, qui ſe vellet intelligi renitentem, in ſcorto aliqua manu peſtiferæ voluptatis abduci, cum dicat non ego operor illud, oſtendens concupiſcentias carnis ſolo impulſu libidinis ſuperari, ſine cóſenſione peccati.

IDEM explicans illa verba. Dum confringuntur oſſa mea, ſi habet. Oſſa fortes ſunt, & aliquando ipſi fortes tentationibus cedunt. hæc cum quiſque conſiderat ex corpore Chriſti, ex voce corporis Chriſti, nonne clamat. Vt quid me repuliſti, & vt quid triſtis incedo, dum affligit me inimicus, dum confringuntur oſſa mea? non carnes meas tantum, ſed etiá oſſa mea, vt in quibus putabatur eſſe aliqua fortitudo videas cedere in tentationibus, vt ceteri infirmi deſperent, quando fortes viderint ſuccumbere. quanta iſta pericula fratres mei? exprobrauerunt mihi, qui tribulant me (iterú illa vox, Dum dicitur mihi, per ſingulos dies, vbi eſt Deus tuus) & maxime iſta dicunt in tentationibus Eccleſiæ, vbi eſt Deus tuus? & dici t ſáctus, non vis, vt conturbem te hic poſita in tantis malis, ſuſpirans ad bona, ſitiés, & laborans, non vis, vt conturbem te. 32 *In Pſal. 41. to. 8.*

IDEM explicans illa verba, Et factus eſt in pace locus eius ait. Adhuc habes aduerſus te bellum, indicitur tibi bellum non ſolum aduerſus ſuggeſtiones diaboli, aduerſus pincipem poteſtatis aeris huius, qui operatur in filijs diffidentiæ aduerſus diabolum, & Angelos eius ſpiritualia nequitiæ, nó ſolum ergo aduerſus iſtos tibi bellum indicitur, ſed aduerſus te ipſum. quomodo aduerſus teipſum? aduerſus tuam conſuetudinem malam, aduerſus vetuſtatem vitæ tuæ male, quæ trahit te ad ſolitam, & refrenata noua, indicitur enim tibi quædam noua vita, & tu vetus es, nouitatis gaudio ſuſpenderis, vetuſtatis onere prægrauaris, incipit tibi eſſe bellum aduerſum te, ſed ex qua parte tibi diſplices, iungeris Deo, & ex qua parte iam iungeris Deo, idoneus eris ad vincendum te, qua ille tecum eſt, qui omnia ſuperat, attéde quod dicit Apoſtolus. 33 *In Pſ. 75. tod. 10. Eph. 6.*

Mente

mente seruio legi Dei, carne autem legi peccati. vnde mente? quia displicet tibi vita tua mala: vnde carne? quia non desunt suggestiones, & delectationes malæ, sed ex eo, quod mente iungeris Deo, vincis quod in te non vult sequi. præcessisti enim ex parte, & ex parte tardaris. trahe teipsum ad illũ, qui te sursum tollit, pondere quodam vetustatis grauaris; clama, & dic. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius, ab eo, a quo grauor? corpus enim, quod corrumpitur aggrauat animam. quare autem permittitur, vt diu contra te litiges? donec absorbeantur omnes cupiditates malæ, vt intelligas in te pœnam tuam, in te ex te ipso est flagellum tuum, fit rixa tua tecum. sic vindicatur in rebellem aduersus Deum, vt ipsu sibi fit bellum, qui pacem noluit habere cum Deo: sed tene membra tua aduersus concupiscentias tuas malas, surrexit ira, tene tu manum. coniunctus Deo, potuit surgere, sed non inuenit arma. apud iram tuam, impetus est, apud te arma sunt, fit impetus inermis, & discit iam non surgere, qui frustra surrexit. hoc autem dico charissimi, ne forte quia diximus, carne autem legi peccati, putetis consentiendum esse desiderijs vestris carnalibus, et si non possunt, nisi esse modo desideria carnalia, non est illis consentiendum. propterea non dixit Apostolus, Non sit peccatum in vestro mortali corpore, nouit enim, quod quãdiu mortale est, est sibi peccatum, sed quid ait? non ergo regnet peccatũ in vestro mortali corpore, quid est non regnet (ipse exposuit) ad obediendum, iniquit, desiderijs eius. sunt desideria, existunt desideria, non tu obaudis desiderijs tuis, non sequeris ipsa desideria, non illis consentis, est tibi peccatum, sed amisit regnum, quando iam in te non regnat peccatum, postea inimica destruetur mors, viuificatisque corporib⁹ vestris erit pax vera, ibi confregit potentias arcuum, scutum, gladium, & bellum in illa perfecta pace, & æterna.

Rom. 7. *34* *Rom. 6. 7.* *1. Cor. 15.*

35 IDEM explicans illa verba: Introeat in conspectu tuo gemitus compeditorum, sic habet. Compedes sunt infirmitas, & corruptibilitas corporis, quæ aggrauant animã, per eius enim fragilitatem, velut quorundam dolorum molestiarumque materiam ad impietatem poterat compellere persecutor. ab his compedibus cõcupiscebat dissolui Apostolus, & esse cũ Christo. Dum ergo corruptibile hoc induat incorruptionem, & mortale hoc immortalitatem, velut compedibus caro infirma promptum impedit spiritũ, has ergo compedes non sentiunt, nisi qui in seipsis ingemiscunt grauati, habitaculum, quod de cælo est superindui cupientes, pro his Propheta gemitibus ingemit, vt intret in conspectu Dei gemitus compeditorum.

In Ps. 78 eod. tom. *Phil. 1.* *1. Cor. 15.* *2. Cor. 5.*

36 IDEM exponens illa verba: Ter Dominum rogaui, vt discederet a me stimulus carnis, & dictum est mihi, Sufficit tibi gratia mea, & ait. Hæc erant vtique verba certantis, & in certamine periclitantis, & diuinum auxilium postulãtis; triumphantis autem verba, quæ erunt? Vbi est mors cõtentio tua, vbi est mors aculeus tuus? Aculeus autem mortis est peccatum. sic ista dicebat Apostolus, quasi ipse iam ibi esset. denique post hæc verba, quæ sunt de futura perceptione, non de præsenti conflictatione quando quidem dicit, tunc fiet, non modo fit. quid tunc fiet? vt nullus sit aculeus mortis, nũquam possit inueniri peccatum. *Et antea dixerat:* Quæ enim vultis? vt omnino nullæ sint concupiscentiæ malarum delectationum, quis sanctus hæc nõ velit? sed nõ efficit, quãdiu hic viuitur, caro enim concupiscit aduersus spiritum, &c. Vt non quæcumque vultis faciatis, vt nullæ sint in vobis prorsus rerum illicitarũ concupiscentiæ non poscitis. quid ergo restat? Spiritu ambulate, & quia non potestis efficere, vt cõcupiscentias carnis cõsumatis, eas ne perficiatis. consumere quidem illas, atque finire, & penitus extirpare omnino velle debetis, sed quamdiu sunt in vobis, & alia lex in membris vestris repugnans legi men-

Serm. 3. de verbis Apostoli to. 10. *2. Cor. 12.* *1. Cor. 15.*

mentis vestræ, concupiscentias carnis, ne perfeceritis. quid enim vultis, vt omnino nõ sint cõcupiscentiæ carnis? non vos permittũt implere, quod vultis, nolite eas pmittere implere quod volunt. quid vultis? vt omnino non sint; sed sicut caro concupiscit aduersus spiritum, concupiscat spiritus aduersus carnem, vt nõ illa, quæ vultis, faciatis, idest, vt non sint in vobis ipsæ concupscentiæ carnis, nec ipsæ faciant quod volunt, vt opus earum perficiatis, si non tibi in totum ceditur, noli & tu cedere, prius æquetur pugna, vt aliquando fit victoria.

37 *Lib. 50. homeliarũ hom. 25. col. 10.* IDEM sic habet, explicans illud. quod pugnante populo cõtra Amalec manus Moysi erant eleuatæ, ait: Aliquando in tentationibus deficis, sed non succumbis. deponebat ille paululum manus, non omnino ruebat, sed dicebat motus est pes meus, ecce misericordia tua Domine adiuuabat me, debellare potuit Amalec, sed superare nõ potuit, noli timere, aggredere viã, aliquando ille deponebat manus, aliquãdo erigebat, tũ victus est Amalec.

38 *Serm. 45. de tempore. Gal. 5.* IDEM sic ait. Si spiritu ducimini, non estis sub lege, sed sub gratia. quid est duci spiritu? Spiritui Dei consentire iubenti, nõn carni concupiscenti. tamen concupiscit, & resistit, & vult aliquid, & non vis tu, perseuera, vt nolis tu, desiderium tuum tamẽ tale esse debet ad Deum, vt non sit ipsa concupiscentia, cui resistas. Videte quid dixerim, desideriũ inquam tuũ, tale esse debet ad Deum, vt omnino nõ sit ipsa concupiscentia, cui resistere oporteat. resistis enim, & non consentiendo vincis, sed melius est hostẽ non habere, quàm vincere. hostis iste aliquando non erit, sed modo est, & quia concupiscentia adest, vel illud impleatur, quod sancta Scriptura intendit. *Eccl. 18.* Post cõcupiscentias tuas non eas, melius est eas non habere, sed quia sunt, noli post eas ire, nolunt post te ire, noli post eas ire. si velint post te ire, non erunt, quia contra mentem tuam nõ rebellabunt, rebellant rebella, pugnant pugna, expugnant expugna, hoc solum videte ne vincant.

39 *Lib. 3. mor. cap. 11. t. 2.* GREGORIVS explicans illa verba, quæ habentur Iob cap. 7. Numquid mare ego sum, aut cet. quia circundedisti me carcere, ait: Carcere homo circundatur, quia plerumque, & virtutum profectibus ad alta exurgere nititur, & tamen carnis suæ corruptione præpeditur, qua bene exiui Psalmista deprecatur dicens. *Psal. 141.* Educ de carcere animam meam, ad confitendũ nomini tuo. quid vero appellatione maris, nisi corda carnaliũ tumidis cogitationibus fluctuosa? quid autẽ ceti nomine, nisi antiquus hostis exprimitur, qui dum mentes sæcularium possidendo penetrat, quasi in eorũ lubrica cogitatione natat.

40 *Li. 10. c. 8.* IDEM exponens illa verba Iob 11. Si subuerterit omnia, vel in vnũ coartauerit, quis cõtradicet ei? sic habet: sæpe contingit, vt ad summa iam mentem spiritus eleuet, sed tamen hanc improbitatis caro tentationibus impugnet. cumque ad contemplanda cælestia animus ducitur, obiectis actionis illicitæ imaginibus reuerberatur, nã carnis repente hunc stimulus sauciat, quem extra carnem cõtemplatio sancta rapiebat. Cælum ergo simul, infernusque coarctatur, cum vnam eandemque mentem, & subleuatio contemplationis illuminat, & importunitas tentationis obscurat, vt & videat intendendo quod appetat, & succumbendo in cogitatione toleret, quod erubescat. de cælo quippe lux oritur, infernus autem tenebris possidetur. in vnum ergo cęlũ infernusque redigitur, cum mens quæ iam lucẽ patriæ supernæ considerat, etiam de carnis bello tenebras occultæ tentationis portat. Certe iam Paulus tertij cæli culmen ascenderat, iam paradisi secreta cognouerat, & tamen adhuc bella tolerans gemebat dicens. Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem in lege peccati. *Rom. 7.* quid ergo in huius tanti prædicatoris pectore, nisi cælũ, Deus, infernumq. coarctabat, qui & visionis intimæ iam lumẽ acceperat, & tamen adhuc

d by Google

adhuc tenebras de carne tolerabat, iã cæleſtis patriæ lux irradiauerat, ſed adhuc tentationum obſcuritas animũ confundebat. Cum cælo ergo infernũ pertulit, quia & illuminatum ſecuritas erexit, & tentatũ gemitus ſtrauit.

41 IDEM ſic habet. Quid eſt hoc, quòd de eiſdem vaccis dicitur, quòd ingrediebantur pergentes, & mugientes, ſed pergere dicuntur, quia ſancti viri bona inceſſanter faciunt, mugiunt, quia carnalia deſideria in ſemetipſis extinguere ſine magna quotidie tribulatione non poſſunt, mugire namque ad laborem edomandæ carnis pertinet, pergere autem ad perſeuerantiam bonæ voluntatis. Nam dum contra naturam caro carnales motus comprimere cogitur, velut mugit dum graditur quia propria deſideria adimplere prohibetur. bene quippe duo hæc in Sanctorum perfectione deſcribuntur pergere, & mugire, quia etſi eis ad ſupernam patriam feſtinantibus magna eſt inſtantia deſiderij, eſt nihilominus inuincibilis patientia laboris, nam de his per Ezechielem dicitur, non reuertebantur cum incederent. vaccarum quoque mugitum, & cauſam exprimit Paulus dicens. inuenio aliam legem contradicentem legi mentis meæ, &c. Mugiunt ergo vaccæ, ſed pergunt, quia ſancti viri, etſi magna ſunt tentamenta, quæ perferunt, viam tamen ſupernæ patriæ non relinquunt. Pergunt item, ſed mugiũt, quia etſi magnis deſiderijs ad ſuperna properant; profectum tamen ſuperni itineris, non de quiete pacis obtinent, ſed ex triumpho tentationis.

Lib. 3. n 6. cap. 1. Reg. tom. 1.

42 BERNARDVS ſic habet. Itaque & in continentia a peccato, quæ eſt panis quintus, tria nihilominus inuenio, vnde merito clamare poſſim, quia fecit mihi magna qui potens eſt. Prius continentiæ noſtræ hoſtis caro eſt aduerſus ſpiritum concupiſcens. quàm domeſticus hoſtis, quàm pernicioſa lucta, quàm inteſtinum bellum? hoſtem hunc crudeliſſimum, nec fugere poſſumus, o anima mea? nec fugare, circumferre illum neceſſe eſt, quoniam alligatus eſt nobis, nam quod pericoloſius eſt, & miſerabilius, hoſtem noſtrum ipſi cogimur ſuſtentare, perimere eum non licet, vide ergo, quàm ſollicite te cuſtodire neceſſe ſit ab ea, quæ dormit in ſinu tuo. Verumtamen non eſt hic ſolus aduerſarius mihi, alium adhuc habeo, qui circumcinxit & obſedit me, vndique, & eſt præſens ſæculum nequam. conclusit inimicus vias meas, & per quinque portas, quinque videlicet corporis ſenſus iaculis ſuis vulnerat me, & mors intrat per feneſtras meas. ſufficere nimis poterant iſti duo, ſed heu me. ecce video ventum validum venientem ab Aquilone, a quo panditur omne malum, & nunc quid ſupereſt aliud? Domine ſalua nos, perimus, ecce enim malleus vniuerſæ terræ, ecce ſerpens callidior cunctis animantibus, ecce inimicus ille, quem nec videre poſſum, quanto magis cauere; neque enim eſt colluctatio ſeruare volẽtibus continentiam, aduerſus carnem, & ſanguinem tãtum, ſed aduerſus principes, & poteſtates, & contra ſpiritalia nequitię in cœleſtibus, & quis eſt, qui iacula eorum ignea poſſit extinguere. Parauerunt ſagittas ſuas in pharetra, vt ſagittent in obſcuro rectos corde, ſed & narrauerunt, vt abſconderent laqueos, dixerunt, quis videbit eos. nũc quidem aperte, & violenter, nunc occulte, & fraudulenter ſemper autẽ malitioſe, & crudeliter impugnant, & perſequuntur nos, & ad hæc toleranda, ne dicam ſuperanda, quis idoneus?

In ſerm. 3. de fragmentis ſeptem miſericordiarum. Luc. 1.

Hier. 9. 43 *Hier. 1. Gen. 3. Epheſ. 6. Pſal. 10. Pſal. 118.*

44 IDEM ſic ait. Cum igitur tres ſint ſtanti imminentes ſtratores, horum diabolus liuore malitiæ, mundus vento vanitatis, homo ſemetipſum pondere ſuæ corruptionis impellit. Impellit diabolus, ſed non euertit, ſi quidem tuum illi negaueris aſſenſum. denique habes, Reſiſtite diabolo, & fugiet a vobis, iſte eſt, qui ſtantes in paradiſo impulit inuidus, & euertit, ſed conſentientes non reſiſtentes iſte eſt, qui ſeipſum de cœlo ſuperbus nullo impellente præcipitauit, vt ſcias multo magis hominẽ ſuo ipſius caſui imminere, quem

Serm. 85. in Cantica. Iac. 4.

quem propriæ ſubſtantiæ pondus grauat. eſt & mundus impulſor, quia in maligno poſitus eſt, impellit omnes, ſed ſolum euertit amicos ſuos, ideſt conſentaneos ſibi. nolo eſſe amicus mundi, ne cadam, nam qui vult eſſe huius mūdi amicus, inimicus Dei cōſtituitur, quo vtiq. nullus grauior caſus. Ex quibus ſatis claret, quàm ſit homo præcipuus impulſor ſui, q ſuo ſine alieno impulſu cadere poteſt, alieno abſq. ſuo cadere non poteſt, hic moleſtior, qui interius ſolus deijcere ſufficit, cū ſine ipſo alij poſſint facere nihil. non ſine cauſa ſapiens expugnatori prætulit vrbium virum, qui animo dominatur ſuo.

Bellum non medicum patiuntur, qui conuertuntur ad Dominum, ſed non deijciuntur, nec ſuccumbant. Cap. VI.

1 *Hom. 2. ſuper cap. 1. Exodi to. 1.*

ORIGENES explicās illa verba, dixit Rex Ægypti obſtetricibus Hebræis, Si maſculus fuerit, interficite eum; ſi femina, reſeruate, ſic ait: Si rarum quemque videas vnum ex mille ad Dominum conuerti, oculos ſurſum erigere, æterna quærere, contemplari non quæ vidētur temporalia, ſed quæ non videntur, odiſſe delicias, amare continentiam, excolere virtutes, iſtum quaſi maſculum, quaſi virum necari cupit Pharao, perſequitur, inſectatur, mille aduerſus eum machinis pugnat, odit tales, viuere eos in Ægypto non ſinit. inde ergo eſt, quòd in hoc mundo ſerui Dei deſpectui habentur. inde contumelijs expoſiti ſunt, inde replētur opprobrijs, inde odia in eos & perſecutiones agitantur, quia odit eos Pharao, odit huiuſmodi mares, qui feminas amat. Præcepit Pharao omni populo dicens, quicquid maſculini ſexus natum fuerit, in flumen proijcite, quicquid feminini, reſeruate. videte quid princeps huius mundi præcipit ſuis, vt vndis & fluctibus huius ſæculi abſorbeant infantes filios Eccleſiæ. vide ſtatim vt natus, immo vt renatus fueris, quid tibi imminet. hoc illud eſt, quod in Euangelio legis, quia Ieſus ſtatim vt deſcendit de baptiſmo ductus eſt a ſpiritu, vt tētaretur a diabolo: hoc eſt quod per Prophetam dicitur, quoniam intrauerunt aquæ vſque ad animam meam, infixus ſum in limo profundi, & non eſt ſubſtantia, & nunc igitur inſidiantur Ægyptij, ſi forte Hebræis naſcaī aliquis maſculus, vt ſtatim perſequātur, & interficiant.

Matt. 4. *Pſal. 68.*

2 *Hom. 3. in Exodum.*

IDEM explicans illa verba Exodi 5. Ait, ad eos rex Ægypti, Quare Moyſes & Aaron ſollicitatis populum ab operibus ſuis, ſic habet: donec ſecum eſt populus, & lutum operatur ac lateré, donec in paleis occupatus eſt, non putat eum eſſe peruerſum, ſed recto itinere incedere; ſi vero dicat, volo ire viam trium dierum, & ſeruire Domino, peruertere populum, dicat per Moyſen & Aaron. hoc dicebantur antiquis, ſed & hodie ſi Moyſes & Aaron, ideſt propheticus & ſacerdotalis ſermo animam ſollicitat ad ſeruitium Dei, inuitetq. eam exire de ſæculo, renunciare omnibus quæ poſſidet, operam dare diuinæ legi, ſequi verbum Dei; continuo audies dici ab his, qui Pharaoni vnanimes & amici ſunt. videte quomodo ſeducuntur homines & peruertuntur; quales adoleſcentes? ne laborent, nec militent, nec agant aliqd quod eis proſit, relictis rebus neceſſarijs, & vtilibus inertiam ſectantur &
ocium. quid eſt ſeruire Domino? Laborare nolunt, & inertis ocij occaſiones requirunt. hæc erant nunc verba Pharaonis, hæc & nunc amici eius, & familiares loquuntur. non ſolum verbis res agitur, ſequuntur & verbera, flagellari iubet ſcribas Hebræorū paleas non dari, opus exigi. hæc pertulerunt patres, ad quorum figuram ſæpe etiam populus Dei qui eſt in Eccleſia patitur. inuenies enim ſi conſideres eos qui ſe ex integro principi huius mundi tradiderunt, proſperis ſucceſſibus agere omnia, eis(vt ipſi putāt) feliciter euenire, ſeruis autem Dei ſæpe, nec hæc quidem humani victus humilia, & parua ſuccedere. iſtas enim 3

puto

puto videri paleas, quæ à Pharaone
miniſtrantur; ſit ergo ſæpe vt eum ti-
mentes vili hoc etiam & paleis ſimili
indigeant cibo. ſæpe etiam perſecu-
tiones ſuſtinent tyrannorum, perferũt
cruciatus, & ſæua tormenta; ita vt fa-
tigati nonnulli dicant ad Pharaonem,
vt quid tu affligis populum tuum. ſu-
4 perati namq; verberibus, nonnulli à
fide decidunt, & confitentur ſe eſſe po-
Rom. 9. pulum Pharaonis. nõ enim omnes qui
ex Iſrael, hi ſunt Iſraelitæ. iſti ergo
qui dubij ſunt, & in tribulationibus
fatigantur, etiam contra Moyſen &
Exod. 5. Aaron loquuntur, & dicũt, ex qua die
intraſtis vos ad Pharaonem, execrabi-
lem feciſtis odorem noſtrum corã eo.
certum eſt, quòd antequã ſermo Dei
audiatur, antequam prędicatio diuina
naſcatur, non eſt tribulatio, non eſt tẽ
tatio, quia niſi buccinet tuba, non cõ-
mittitur bellum, vbi vero ſignum bel-
li tuba prædicationis oſtenderit, ibi,
ſequitur afflictio, ibi omnis tribulatio
nis pugna conſurgit. Ex quo ergo cę-
pit loqui Moyſes ad Pharaonem affli-
gitur populus Dei ex quo in animam
tuam ſermo Dei perlatus eſt, ne ceſſa-
rio certamen intra te virtutibus ad-
uerſum vitia ſuſcitatur prius verò
quàm veniret ſermo, qui argueret, vi-
tia intra te in pace durabant; ſed vbi
ſermo Dei facere cępit vniuſcuiuſque
diſcrimen, tunc perturbatio magna cõ
ſurgit, & ſine fœdere naſcitur bellum.
Cum iniuſtitia enim quando poteſt
conuenire iuſtitia? impudicitia cum
ſobrietate? cum veritate mendacium?
& ideo non magnopere perturbemur,
ſi videtur odor noſter execrabilis eſſe
5 Pharaoni: execrationi namq; & vitijs
ducitur virtus, quin potius vt in po-
ſterioribus dicit, quia ſtetit Moyſes
ante Pharaonem, ſtemus etiam nos cõ
tra Pharaonem, & non flectamur, ſed
ſtemus ſuccincti lumbos noſtros in ve
ritate; ſic enim nos hortatur Apoſto-
Epheſ. 6. lus dicens. ſtate ergo & nolite iterum
Rom. 5. iugo ſeruitutis inhærere: iterum di-
cit, In quo ſtamus & gloriamur in ſpe
gloriæ Dei. ſtamus autem confiden-
ter, ſi Dominum deprecemur, vt ſta-
tuat pedes noſtros ſuper petram, ne
nobis eueniat, quod idem Propheta *Pſal. 72.*
dicit: Mei autem pene moti ſunt pe-
des, pene effuſi ſunt greſſus mei. ſte-
mus ergo ante Pharaonem, i. obſiſta-
mus ei in certamine, ſicut & Petrus
dicit: cui reſiſtite fortes in fide. ſed &
Paulus dicit: State in fide, & viriliter *Rom. 16.*
agite: ſi enim fortiter ſteterimus, con-
ſequetur illud quod orabat Paulus
pro diſcipulis dicens, quia Deus con-
teret Satanam ſub pedibus veſtris ve-
lociter. quanto enim nos conſtantius
ſteterimus, tanto infirmior & inuali-
dior erit Pharao, ſi autem nos vel infir
mi cęperimus eſſe, ille aduerſum nos
validior & conſtantior fiet, & vere il-
lud impletur in nobis, in quo Moyſes
dedit figuram. cum enim ipſe eleua-
ret manus vincebatur Amalec; ſi vero *Exo. 17.*
velut laſſas deijceret, & brachia infir-
ma deponeret, inualeſcebat Amalec.

IDEM ſic habet: Scito tu qui ba- 6
ptizaris in Chriſto, in aqua, in Spiritu *Hom. in*
Sancto, ſcias inſectari quidem poſt te *Exod.*
Aegyptios, & velle te reuocare ad ſer-
uitium ſuum, rectores ſcilicet huius
mundi, & ſpiritales nequitias, quibus
ante deſeruiſti, quæ conantur te inſe-
qui, ſed tu deſcendis in aquam, & eua
dis incolumis, atque ablutis ſordibus
peccatorum homo nouus aſcendis pa-
ratus ad cantandum canticum nouum
Aegyptij vero poſt te inſequentes de-
mergentur in abyſſum, etiamſi viden-
tur rogare Ieſum, ne interim mittat
eos in abyſſum. ſi verbo doctrinę pro
feceris cõtra Aegyptios, velut fluctus
maris inſurgas, & nõ ſolum impugnes
eos, ſed & ſuperes, & extinguas. extin
guit namque Aegyptium qui non agit
opera tenebrarũ, extinguit Aegyptiũ
qui non carnaliter, ſed ſpiritualiter
viuit, extinguit Aegyptium qui cogi-
tationes ſordidas depellit ex corde,
vel omnino non recipit, ſicut & Apo- *Epheſ. 6.*
ſtolus dicit. Aſſumentes ſcutum fidei,
in quo poſſimus omnia iacula maligni
ignita extinguere: hoc enim modo poſ
ſumus etiam hodie Aegyptios videre
mortuos, & iacentes ad littus, ſubmer
gi quadrigas eius, & equos: poſſumus

etiam ipſum Pharaonem videre demergi, ſit tanta fide viuamus, vt Deus conterat Satanam ſub pedibus noſtris velociter.

7 *Hom. 12. ſuper Numeros.* IDEM ſic ait. Nos ſumus qui tranſire volumus per hunc mundum, vt peruenire poſſimus ad terrã ſanctam, & mittimus verbis pacificis ad Seon, promittentes non nos habitaturos in terra eius nec moraturos cum eo, ſed tranſituros tantummodo & inceſſuros via regali, nec declinaturos vſquam, neque in agrum, neque in vineam, ſed nec de lacu eius aquam bibituros. videamus ergo quando nos iſta promiſimus? quando hæc verba diabolo denunciauimus? cum primum baptizati ſumus, diximus non vſuros pompis diaboli, nec operibus eius, nec vllis omnino ſeruitijs eius ac voluptatibus parituros, & hoc eſt quod ijs legis ſermonibus adumbratur, quia non declinet Iſrael, neque in agrum eius, neque in vineam eius ſed neque aquam de lacu eius pollicetur ſe eſſe potaturum, Bibit enim de fontibus Iſrael, de fontibus Saluatoris, non bibit aquam de lacu Seon, nec relinquẽs fontem aquæ viuæ, congregat ſibi lacus confractos, ſed & via regali inceſſurum ſe profitetur. quæ eſt via regalis? Illa ſine dubio, quæ dicit, Ego ſum via, & merito regalis; ipſe eſt enim, de quo Propheta ait. Deus iudicium tuum regi da. via ergo regali incedendum eſt, nec declinandum vſquam, nec in agrum eius, nec in vineam eius, ideſt, neque ad ſenſus diabolicos declinare vltra mẽs fidelium debet. Quomodo ergo volumus fines Amorrhæorum cum pace tranſire? Amorrhæi infidelium qui ſunt in hoc mundo pars accipi poteſt. Sed iſti interpretantur, vel in amaritudinem adducentes, vel loquentes; & quomodo in amatitudinem adducant Deum infideles expoſitione non indiget. *Infra.* Volumus ergo nos pacifice tranſire per mundum, ſed hoc ipſum magis incitat principem mundi quod dicimus nos nolle permanere cum ipſo, nec morari, nec aliquid eius velle contingere; inde magis exacerbatur & iraſcitur, & commouet nobis perſecutiones, pericula ſuſcitat, cruciatus intentat; & ideo dicit, congregauit Seon omnem ſuum populum, & exijt confligere aduerſus Iſrael. qs eſt omnis populus Seon, quẽ concitat cõtra Iſrael. Principes & Iudices mundi, cunctiq; nequitiæ miniſtri, qui impugnãt ſemper, & perſequuntur populum Dei. ſed qd facit Iſrael? venit inquit in Iſaar, quod interpretatur mandati adimpletio. Si ergo veniamus & nos ad locum iſtum, ideſt ad expletionem mandatorum, etiam ſi cũ omni exercitu veniat aduerſum nos Seon iſte ſuperbus diabolus, & confligat aduerſum nos, ſi omnes ſuos cõtra nos dæmones concitet, ſuperamus eum ſi Dei mandata complemus, tunc enim conterit Deus Satanam ſub pedibus noſtris velociter.

Ioan. 14. *Pſal. 71.* 8

9 *Li. 1. ſuper Iob to. 2.* IDEM explicans illa verba, Aſtitit etiam Satan, ait: cum venirent angeli gratias agere & confiteri pro ſancto Iob, venit & diabol⁹ malignitate, atque inflatione repletus aduerſus memoratum Iob: venientibus videlicet Angelis, venit & diabolus, vt ſtaret ante Dominum Angeli venerunt, vt gratias agerent & laudarent; diabolus vero venit, vt accuſaret atque culparet. venit diabolus non præſentia, ſed cogitatione, conſilio, & deſiderio.

10 *Hom. 2. expoſit. 2. in Cant. eod. to. Cant. 1.* IDEM explicans illa verba: Filij matris meæ pugnauerunt contra me, vbi ipſe legit in me, ſic ait: referamus hæc ad vnamquamque animam quæ cõuerſa ad Deum, & ad fidem veniẽs, patitur ſine dubio cogitationum pugnas, & obluctationes dæmonum, reuocare eam nitentium ad prioris vitæ illecebras. ſed ne hoc fiat, ne ve rurſum dæmonibus in eam tantum liceat, proſpexit diuina prouidentia, vt paruulis quibuſque & his qui pro ſemetipſis aduerſus aſtutias diaboli, & dæmonũ pugnas dimicare non poſſunt, vtpote infantes, adhuc in Chriſto daret Angelos propugnatores, de quibus dicitur Angeli matris meæ pugnauerũt in me.

11 *Hom. 11. ſuper cap. 17. Ezec. to. 10.* IDEM ſic habet. Aquila grandis magnarum alarum longo membrorum ductu, plena plumis, & varietate venit ad

ad Libanum, & tulit medullam cedri, suauitatem frondium eius auulsit, & trãsportauit eam in terram Chanaan. Aquila ista diabolus est, qui venit ad istum Libanum, hoc est ad Ecclesiam, vbi hostiæ Dei, vbi incensum orationum eius celebratur, & rapuit. absit autem a temporibus nostris, vt de summis Cedri, idest de principibus & regio semine in Chanaan transferat, oremus ne fiat quod sæpe factum est. assumpti enim sunt quidam, & in Babyloné translati, qui in Ecclesia Principes fuerunt, & propter peccatum suum de Libani summitate sublati. super his dicendum est, quia aquila magnarum vnguium, plumis extensa acceperit de cacuminibus Cedri, & deraserit eos de Libano, hoc est de Hierusalem, & plantauerit in terra Chanaan.

12 *Homil. 7. in Psal. 29. to. 1.* BASILIVS exponens illa verba: Nec delectasti inimicos meos super me, sic habet: non autem tribulationes quæ probationis gratia sanctis immittuntur lętitiam inuisibilibus hostibus nostris pariunt, sed cum tribulati desperauerimus, & cogitationes nostræ ad angustias redactæ fuerint, ad afflictionum multitudinem animum despõdentes, tunc plaudunt & exultant velut in Iob contigit. perdiderat possessiones, priuatus erat liberis, caro sanie, & vermibus scaturiebat, hæc nondum lætitiam aduersario pariebant. si vero his ærumnis emollitus aliquod maledicum verbum iuxta vxoris consiliũ protulisset, tũc sane lætificati fuissent inimici super eo. & super Paulo esuriente, & sitiente, nudo, colaphis cæso, laboribus fatigato, nusquam stabilé locum habente non lætabatur inimicus, immo vice versa conterebatur, dũ sic videret ipsum certamina sufferentem, vt etiam contemptim diceret, qs separabit nos a dilectione Christi?

13 *Ep. 79. ad Eustathiũ Episcopum to. 2.* IDEM sic ait: Multos inuenimus in Alexandria, multos etiam per reliquã Ægyptum, & alios in Palæstina cauaq; Syria, & Mesopotamia. quorum quidẽ admirati sumus circa victum abstinentiam, admirati iterum sumus tolerantiam in laboribus. consternauit me etiam in orationibus ipsorum intentio, & quomodo somnum superabant, & a nulla naturali necessitate inflectebantur, altam semper & nulli seruituti obnoxiam animæ constantiam conseruantes, in fame & siti, in frigore, & nuditate, non corporis curæ intenti, neq; sustinentes, vt aliquam ipsi curam impenderent, sed velut in aliena carne degentes opere commostrarunt, quid sit cohabitare rebus in hac vita, & quid conuersationem habere in cęlo. illa admiratus, & beata prędicata virorũ vita, q; opere ostendunt mortificationem Iesu in corpore se circumferre, optabam etiam ipse illorum virorum imitator esse. hac itaq; gratia cum vidissẽ aliquos in patriam vitam illorum imitari, aggressus auxilium quoddam me inuenisse putabam ad meam salutem. *Et infra:* Et cum multi me abducerent ab ipsorum consuetudine non sustinebam, cum viderem ipsos voluptuariæ vitę pręferre tolerantem malorum, & propter vitæ diuersitatem ipsis inuidebam, unde nec dogmatum ipsorum calumnias admittebam, etiam si multi affirmarent ipsos non rectas de Deo habere opiniones, sed pręsentis sectę auctoris discipulos esse, & illius dogmata clam conseminare, quę quoniam ipse numquam præsens audieram, calumniatores ducebam eos qui talia diuulgabant. vbi uides quòd quia diabolus hos calumniari non poterat, aliter eos de fide arguebat.

CHRYSOSTOMVS loquens de Ozia, qui post vitam tam perfectã supplantatus est, ait: in tempore uirtutis perfectæ, tunc diabolus spirat vehementius; & quemadmodum piratæ qui mare nauigijs infestant, non tunc vbi conspexerint naues de portu exeuntes inuadunt, quid enim hinc fructus caperent, si scapham inanem demergerent? sed ubi redierit onusta plenaq. sarcinis, tunc demum omnes expediunt artes: ita sceleratus ille demon simul atque uiderit aliquos multa collegisse uidelicet ieiunia, preces, eleemosynam, castitatem, reliquasque 14 *In hom. 3. super ca. 6. Isaiæ to. 1.*

virtutes omnes, vbi videt nauigium nostrum esse plenum pretiosis pietatis lapidibus, tunc irrumpit, vndique thesaurum perfodiens, vt ipsis portus ostijs scapham demergat, iamq. nudos nos ad eum portum eijciat.

15 *Lib. 2. aduersus Pelagianos to. 2* HIERONYMVS explicans illa verba Psalmi: Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum, vt sagittent in obscuro rectos corde, sic habet: nolunt dæmones peccatores vulnerare, sed rectos corde.

16 *In epist. 1. quæ est ad Demetriadem Virginem to. 9.* IDEM sic ait: Ab eo tempore quo primum per virginitatis professionem Domino es consecrata, aduersarij in te creuit odium, & qui aliena lucra pro suis damnis habet, se amisisse ducit, quicquid te possessuram dolet. grandi tibi opus est vigilantia, grandiq; cura, & tanto sollicitius cauendus est inimicus, quanto apud Deum ditior esse cœpisti. vacuus viator & nudus non timet latronis insidias securus a nocturnis furibus dormit, pauper etiã si claustra non muniat; diuiti vero opus suæ latronis semper imaginantur occursum, & iugi sollicitudine noctium somnum adimunt. vnde tuæ quoque diuitiæ, cœlestis thesaurus ista cautione indigent, atque custodia. quanto ditior es, tanto debes esse vigilantior; qui enim plus possidet, plus debet timere ne perdat. inuidere non cessat auctor inuidiæ, & qui semel a Deo ipse proiectus est; tanto maiori liuore torquetur, quã to aliquem apud eum viderit clariorem. qui inuidit Euæ Paradisum, quanto magis inuidet tibi regnum cęlorũ? cuncta mihi crede, ille nunc circumit, vt B. Petrus ait, deuorandi te cupidus.

17 *Lib. 6. in c. 14. Isa. to. 5.* IDEM explicans illa verba: In cęlum ascendam supra sidera Dei exaltabo solium meum, sic ait: semper istiusmodi Lucifer quærit ascendere super eos, qui habent imaginem cęlestis, & qui fulgẽt in Ecclesia, sicut astra Dei, & sedere in monte testamenti, idest in Ecclesia, quæ in sublimibus collocata est, & de lateribus quondam aquilonis habitatores possidet: qui intantum oblitus sui est, vt velit super nubes ascendere, quibus mandauit Dñs ne pluant super Israël imbrem, & ad quas peruenit veritas Domini, cui loquitur & Abdias: si exaltatus fueris vt aquila, & inter sidera cęli posueris nidum tuũ, inde te detraham, dicit Dominus. *Cap. 1.*

18 *Libro 4. in Ezech. eod. to.* IDEM explicans illa verba: Habẽs fiduciam in pulchritudine tua fornicata es in nomine tuo, sic habet: grande discrimen non in Dei clementia, sed in suo decore confidere. quanto quis sublimior fuerit debet timere ne corruat, & fornicetur in nomine suo. aduersariæ siquidem potestates solitos contẽnunt cibos, & peregrina alimenta desiderant, vnde de diabolo dicitur. escę eius electæ. non vult quemlibet decipere. Saul regem, qui electus a Domino est, & Apostolum Iudam supplantare festinat. vnde gloriandum non est in crastinum, cum nescias quid ventura pariat dies, & in alio loco, fratres, si præuentus fuerit homo in aliquo peccato, vos qui spirituales estis, perficite huiusmodi in spiritu mansuetudinis, considerans te ipsum ne forte & tu tenteris. *Habac. 1.* *Prou. 27.* *Gal. 6.*

Lib. 5. in Ezech. IDEM exponens locum ex ca. 17. Ezech. Aquila grandis magnarum alarum venit ad Libanum, & tulit medullam Cedri, sic habet. dæmon nunc sub persona aquilæ describitur, quod nequaquam velit de libano, qui interpretatur candor, & refertur ad thymiama, paruula, atque humilia virgulta perstringere, sed summitates Cedrorũ, & de principibus, ac stirpe regia, iuxta illud, Escę eius electæ. *Habac. 1.*

19 *In Psal. 7. to. 8.* AVGVSTINVS explicans illa verba. Ne quando rapiat ut leo animã meam, sic ait: cum dixisset prius, saluũ me fac ex omnibus persequẽtibus me, & libera me. singularem postea intulit, dicens: Ne quando rapiat, vt leo animam meam. non enim ait, ne quando rapiant, sciens quis restiterit inimicus, tam perfectæ animæ vehementer aduersus.

20 *Serm. 18. de verbis Domini ĩ Matthęũ to. 8.* IDEM loquens de duobus cęcis sedentibus secus viam, & clamantibus, ait: incipit mundum contemnere, qui spernit sæculi uoluptates, & clamat ad Christum. qui dicit, non lingua, sed

uita,

Gal. 6. vita, mihi mundus crucifixus eſt: & ego mundo, qui diſpergit & dat pauperibus, vt iuſtitia eius maneat in ſæculum ſæculi, clamat ad Chriſtũ quando incipit pro nihilo habere quæ homines amant, contemnit iniurias. cũ iſta facere cęperit omnes ſui cognati, affines, amici inſania commouentur. qui diligunt ſæculum contradicunt. quid inſanis? nimius es. nunquid alij non ſunt Chriſtiani? iſta ſtultitia eſt, iſta dementia eſt, & cetera talia turba clamat; ne cæci clament, turba clamantes corripiebat, ſed eorum clamores non vincebat. *Et infra:* Bonos Chriſtianos vere ſtudioſos volentes facere præcepta Dei quę in Euangelio ſcripta ſunt, Chriſtiani mali & tepidi prohibent. clament, illi non deficiant, neque ducantur quaſi auctoritate turbarum. non dicant quomodo iſti viuunt tam multi, ſic viuamus. quare vis viuere ſecundum increpationem turbæ prohibentis, & non ſecundum veſtigia Domini tranſeuntis? cum quiſque Chri-

21 ſtianus cęperit bene viuere, feruere bonis operibus, mundumque contemnere, in ipſa nouitate operum ſuorum patitur reprehenſores, & contradictores frigidos Chriſtianos; ſi autem perſeuerauerit, & eos ſuperauerit perdurando, ijdem ipſi iam obſequentur, qui ante increpabant. tamdiu enim corripiunt, & perturbant, & vetant quamdiu ſibi cedi poſſe præſumunt, ſi autem victi fuerint perſeuerantia proficientium, conuertunt ſe & dicere incipiunt. magnus homo, ſanctus homo, felix cui Deus conceſſit. honorant, gratulantur, benedicunt, laudant, quo modo illa turba, quæ cum Domino erat, ipſa prohibebat ne cæci clamarét, ſed poſtquam illi ita clamauerunt, vt mererentur audiri, & impetrare miſericordiam Domini, ipſa turba rurſum dicit, vocat vos Ieſus. iam & hortatores fiunt, qui paulo ante corripiebant, vt tacerent.

22 Serm. 85. de tempore to. 10. IDEM ſic habet: Fratres chariſſimi per totum annum Chriſtianorum populus multis vitiorum fluctibus calliditate diaboli inſectatur, qui appropinquante paſchali ſolemnitate maiore impetu contra fideles quoſq; ſe pręparare conſueuit, & grauioribus ſtimulis corda noſtra impugnare, vel inquietare contendit. ſicut enim in diebus iſtis, ad ſimilitudinem diaboli & angelorum eius Pharao, & Ægyptiorũ populus perſequeatur filios Iſrael, & luto eos ac lateribus affligentes ad amaritudinem perducebant: ita & hoc tempore imminente paſchali ſolemnitate, quia veros Iſraelitas qui baptizandi ſunt, dolet diabolus de ſuo exercitu, vel poſſeſſione diſcedere, grauiores conſueuit tribulationes immittere, maiora ſcandala concitare. ſed nos ſi Moyſen ſequimur, ideſt, ſi legem libenter audimus retroſpicere, vel deſiderare Ægyptum nolumus, Pharaone ſubmerſo per Sacramentum baptiſmi velut per tranſitum maris rubri de eius poteſtate, vel ſeruitio liberemur. certiſſimum eſt, fratres, quia quomo-

do tunc Ægyptij filios Iſrael multis 23
tribulationibus ad amaritudinem perducebant; ita ſicut iam diximus, in hoc tempore diabolus, & angeli eius fideles Chriſtianos, & bonis operibus deditos impugnare non ceſſant. hoc tamen ſcitote fratres quia diabolus non perſequitur, niſi bonos; malos enim pſequi diabolus non conſueuit, amici enim ſunt ſui, & ſemper voluntates illius faciunt, & in tantum eos non perſequitur, vt etiam per illos alios perſequatur: malos enim homines diabolus quaſi malleos, vel flagella habere conſueuit. deniq; non perſequitur bonos, niſi per malos. habet Deus miniſtros ſuos, habet & diabolus adiutores ſuos, Deus enim per homines bonos, tanquam per miniſtros ſuos agit omne quod bonum eſt, diabolus vero per homines malos, tamquam per ſatellites ſuos exercet omne quod malũ eſt, diabolus per malorum auaritiam veſtitos expoliat, Deus per homines bonos veſtit nudos. diabolus per impios & ſuperbos etiam & eos qui pacem habere videntur, ad lites inſtigat, Deus per pios & humiles, diſcordes quoque pacificat. denique conſiderate fratres, &

corporalibus etiam oculis videbitis, quomodo populus diaboli perſequitur populum Chriſti, dũ adulteri perſequuntur caſtos, inſectantur ſobrios ebrioſi, humilibus inſidiantur ſuperbi, benignos inuidi, largos cupidi, & eos qui manſuetudine, vel patientiam retinent affligere non deſinunt iracundi. vnuſquiſque, cuius opera, & voluntates exercet in iſto ſæculo, cum illo erit & in futuro.

24 *Serm. 93. de tẽpore.* IDEM ſic ait: Bibit de petra populus, & ſtatim bellum inijt contra Amalec. videte fratres, quia poſteaquã quiſque de petra biberit, ideſt ſacramenta Chriſti ſuſceperit, neceſſe eſt illi ad pugnã procedere. tamdiu enim aliquis diabolum contra ſe pugnanté non ſentiet, quãdiu opera eius exercere voluerit. qui vero illum reliquerit, & de petra bibẽs Chriſtũ ſequi elegerit, neceſſe eſt, vt illũ patiatur infeſtũ, cui iuſto iudicio voluit præponere Chriſtum, quiſq; ergo Chriſto coniungitur nõ ad delicias, non ad voluptates, ſed ad præliũ præparetur. quia omnes qui pie volũt viuere in Chriſto perſecutionẽ patiuntur. et iterũ: per multas tribulationes oportet nos intrare in regnũ Dei. *2.Tim. 3. Act. 14.*

25 *Lib. 4. Moral. cap. 21. nu. 2.* GREGORIVS exponẽs illa verba Iob cap. 3. Qui parati ſunt ſuſcitare Leuiathan, ait: omnes qui ea quæ mundi ſunt mente calcant, & ea quæ Dei ſunt plena intentione deſiderant, Leuiathan contra ſe ſuſcitant, quia eius malitiam inſtigatione ſuæ conuerſationis inflammant: nam qui eius voluntati ſubiecti ſunt quaſi quieto ab illo iure poſſidentur, & ſuperbus eorum rex, quaſi quadam ſecuritate perfruitur, dum eorum cordibus inconcuſſa poteſtate dominatur, ſed cum vniuſcuiuſque ſpiritus ad conditoris ſui deſiderium recaleſcit, cum torporem negligẽtiæ deſerit, & frigus inſenſibilitatis priſtinæ igne ſancti amoris accendit, cum libertatis ingenitæ meminit, & teneri ab hoſte ſeruus erubeſcit, quia item hoſtis ſe conſiderat deſpici, quia vias Dei videt apprehendi, dolet contra ſe captum reniti, & mox zelo accenditur, mox ad certamẽ mouetur, mox ad tentationes innumeras contra rebellantem mentem ſe excitat, atque in omni arte lacerationis inſtigat, vt tentationum iacula intorquendo confodiat cor, quod dudum quieto iure poſſidebat, quaſi dormiebat quippe, 26 dum ſopitus in prauo corde quieſceret, ſed excitatur in prouocatione certaminis, cum ius amiſerit peruerſæ dominationis: huic ergo noctis maledicãt, qui parati ſunt ſuſcitare Leuiathan, ideſt hi ſe contra peccatum fortiter in iudicio diſtrictionis erigant, qui in ſuis tentationibus excitare antiquum aduerſarium non formidant. ſcriptum namque eſt, fili accedens ad ſeruitutem Dei ſta in iuſtitia, & in timore, & *Eccli. 2.* præpara animam tuam ad tentationẽ.

27 *Lib. 29. Moralium cap. 12.* IDEM explicans illa verba Iob cap. 38. Per quam viam ſpargitur lux? ſic habet. cum lux ſpargitur, mox ab occulto aduerſario contra fulgentem mentem tentamenta ſuccreſcunt. recte ſubiungitur, diuidunt æſtus ſuper terram; hoſtis enim callidus quos iuſtitiæ luce eniteſcere conſpicit eorum mentes illicitis deſiderijs inflammare contendit, vt plerunque plus ſe vrgeri tentationibus ſentiat, quàm tũc, cum lucis internæ radios non videbat. vnde & Iſraelitæ poſtquam uocati ſunt, contra Moyſen & Aaron de excreſcente labore conqueruntur dicentes, Videat Dominus & iudicet, *Exo. 5.* quoniam fætere feciſtis odorem noſtrum coram Pharaone, & ſeruis eius, & præbuiſtis ei gladium, vt interficeret nos. volentibus quippe ex Ægypto diſcedere Pharao paleas ſubtraxerat; & tamen eiuſdem menſuræ opera requirebat. quaſi ergo contra legem mens ſubmurmurat, poſt cuius cognitionem tentationum ſtimulos acriores portat, & cum ſibi labores creſcere conſpicit, in eo quod aduerſario diſplicet, quaſi fætere ſe in oculis Pharaonis dolet. poſt lucem ergo æſtus ſequitur, quia poſt illuminationem diuini muneris tantationis certamen augetur.

28 *Lib. 32.* IDEM explicans illa verba Iob c. 40. Behemot fœnũ quaſi bos comedet, ſic

ralium cap.10. sic habet: si propheta rum sollicitè verba discutimus, hæc & illa vno spiritu prolata reperimus. Isaias namque cum cerneret vitam peccãtium ab antiquo & insatiabili hoste deuorari, ait: Leo si

Isa. 11. cut bos comedet paleas. quid autem fęni palearumq; nomine, nisi carnalium vita signatur? de qua per Prophetam

Isa. 40. dicitur: omnis caro fœnum. qui ergo hic Behemot, illic leo, qui hic fęnum, illic paleæ nominantur; sed perscrutari mens nititur, cur in vtroque loco in comestione fœni vel paleæ non equo, sed boui comparetur? quod tamen citius agnoscimus, si in vtrisque animalibus quæ sit nutrimentorum distantia perpendamus; equi namque fœnum quamlibet sordidum comedunt, aquam vero non nisi mundam bibunt, boues autem aquam quamlibet sordidam bibunt, sed fœno non nisi mundo vescuntur. quid est ergo quod boui qui mundo pabulo pascitur, Behemot iste comparatur, nisi hoc quod de isto antiquo hoste per Pro-

Habac. phetam aliud dicitur: esca eius electa?

29 neque enim eos se gaudet rapere, quos prauis ac sordidis actionibus implicatos in imis secum respicit voluntarie iacere. fœnum ergo comedere sicut bos appetit, quia suggestionis suæ dente conterere mundam vitam spiritualium quærit. sed quærendum video quomodo Behemot iste fœnum sicut bos comedens, vitam spiritualium consumere dicitur: cum, sicut supra dictũ est, fœni nomine vita carnalium designatur; esca quoque eius electa iam non erit, si fœnum comedens carnales rapit, sed ad hæc citius occurrit. quia nonnullorum hominum & apud Deũ & humanos oculos, aliud ostendit vita, & ante diuina iudicia aliud intendit conscientia. hi itaque apud humana iudicia electi sunt, sed apud subtile Domini examen fœnum.

30 IDEM explicans illa verba Iob

Lib.33.Moral. cap.6. cap 40. Absorbebit fluuium & non mirabitur, & habet fiduciam, quòd Iordanis influat in os eius, sic habet: quid hoc loco fluuij nomine, nisi humani generis decursio designatur, quę velut a fontis sui origine nascẽdo surgit, sed quasi ad ima defluens, moriendo pertransit; qui autem signantur appellatione Iordanis, nisi qui iã imbuti sunt sacramento baptismatis? quia igitur Behemot iste a mũdi origine exortum vix paucis electis euadentibus humanum genus in ima defluens vsque ad redemptoris tempora quasi quemdam in se fluuium traxit, bene nunc dicit, absorbebit fluuium & non mirabitur. quia vero post mediatoris aduentum, quosdam qui recte viuere negligunt, etiam fideles rapit, recte subiungitur. et habet fiduciam quòd influat Iordanis in eos eius; ac si aperte diceretur, ante redemptorem mundi mundũ non miratus absorbuit, sed quod est grauius etiam post redemptoris aduentum, quosdam qui baptismatis Sacrament signati sunt, deglutire se posse confidit. sed minime mirum fuit quòd 31
Behemot iste ante lauacri vndam, ante præsentiam corpoream redemptoris humani generis fluuium hiatu profundæ persuasionis absorbuit; sed hoc valde mirum & terribile est, quia multos aperto ore etiam post cognitionẽ redemptoris suscepit; & post sacramenta cęlestia ad profundum inferni rapit. nec enim pro magno diabolus habuit, quòd infideles tulit, sed toto nũc annisu in illorum mortem se erigit, quos contra se regeneratos tabescit. habemus adhuc quod hac in re subtilius perpendamus. hi enim quos per Iordanem diximus exprimi, possunt per fluuium designari; qui enim fidem iam veritatis agnouerunt, sed viuere fideliter negligunt recte fluuius dici possunt, quia scilicet deorsum fluunt, Iordanis vero Hebręo vocabulo descẽsio eorum dicitur. et sunt nonnulli qui viam veritatis appetentes semetipsos abijciunt, atque a vitæ veritatis elatione descendunt, cumque æterna cupiũt valde se ab hoc mũdo alienos reddũt, dum non solum aliena non appetunt, sed etiam sua derelinquunt. de quibus Psalmista ait: Memor ero tui de terra Iordanis & Hermonij. Iordanis Psal. 41.
namque descensio, Hermonium autem

32 anathema, idest alienatio interpreta-
tur. de terra ergo Iordanis,& Hermo-
nij, Dei reminiscitur; qui in eo quòd
semetipsum deijcit, atque a se alienus
existit ad conditoris sui memoriam re
uocatur, sed antiquus hostis hoc pro
magno non habet, quod sub iure suæ
tyrannidis terrena quærentes tenet.
Habac. 1. Propheta quippe attestante cognoui-
mus, quia esca eius electa; nec enim
mirum ceputat, si eos absorbeat, quos
superbia erigit, auaritia tabefacit, ma-
litia angustat &c. Absorbebit ergo flu-
uium, & non mirabitur, quia pro ma-
gno non existimat, cum eos deuorat,
qui per vitæ suæ studia deorsum cur-
runt: sed illos magnopere rapere niti-
tur, quos despectis terrenis studijs iun
gi iam cœlestibus contemplatur. et ha
bebit fiduciam quòd Iordanis influat
in os eius: quia illos insidiando rapere
appetit, quos pro amore supernæ pa-
triæ a præsentis vitæ gloria semetip-
sos deijcere agnoscit. nonnulli quip-
pe mundum deserunt, honore transe-
untium vana derelinquunt, atque in
tanta studiorum arce proficiunt, vt si-
gnorum iam virtutes operentur, sed
quia semetipsos circumspiciendo te-
gere negligunt, telo inanis gloriæ per-
cussi peius de alto ruunt. hinc est enim
quòd æternus Iudex qui occulta cor-
dis examinat, eiusdem ruinæ casum
prænuncians, dicit per Prophetam.
Amos 7. vocabit Dominus iudicium ad ignem,
& deuorabit abyssum multam, & co-
medet partem domus Domini. iudi-
cium quippe ad ignem vocatur, cum
iustitiæ sententia ad pœnam iam ęter-
næ concremationis ostenditur, & mul-
tam abyssum deuorat, quia iniquas &
incomprehensibiles mentes hominum
concremat, quæ nunc se hominibus
etiam sub signorum miraculis occul-
tant. pars autem domus Domini come
ditur, quia illos quoque gehenna de-
uorat, qui nunc quasi in sanctis acti-
bus de electorum numero se esse glo-
riantur. qui ergo hic Iordanis, ipsi il-
lic pars domus Domini vocantur.

33 IDEM vbi explicat verba illa: Su-
Hom. 12. in me tibi laterem, & describes in eo Hie
rusalem. quasi iam Hierusalem in late Ezec. 4.
re descripta est, cum terrena mens cœ-
perit quæ sint illa internæ pacis gau-
dia vera cognoscere, & ad conspicien-
dam gloriam patriæ cęlestis anhelare.
quasi interna visio pacis describitur,
quando mens quæ prius terrena sapue
rat per amorem, iam ad contemplan-
dam gloriam regni cęlestis eleuatur.
sed mox vt animus amare cęlestia cę-
perit, mox vt ad visionem pacis inti-
mæ tota se intentione collegerit, anti-
quus ille aduersarius inuidet, & in-
sidiari amplius incipit, & acriores quã
consueuerat tentationes admouet, ita
vt plerumque sic resistentem animam
tentet, sicut ante numquam tentaue-
rat, quando possidebat. vnde scriptum
est: fili accedens ad seruitutem Dei, sta Eccli. 2.
in iustitia & timore, & præpara animã
tuam ad tentationem. vnde & dæmo-
niacus, qui a Domino sanatur, ab exe-
unte dæmone discerpitur, sicut scri-
ptum est: & clamans & multum discer Marc. 9.
pens exijt ab eo. quid est enim quòd
obsessum hominem antiquus hostis,
quem possessum non discerpserat, de-
serens discerpsit, nisi quòd plerunque
dum de corde expellitur, acriores in
eo tentationes generat, quàm prius ex 34
citauerat, quando hoc quietus posside
bat? vnde Israelitæ quoque ad Moy-
sen & Aaron dicunt, Videat Dominus Exo. 5.
& iudicet, quoniam fętere fecistis odo
rem nostrum coram Pharaone, & præ-
buistis ei gladium, vt occideret nos. in
Moyse enim & Aaron lex, & Prophetę
figurati sunt; & sæpe apud se infirmus
animus quasi cõtra sacra eloquia mur-
murat, quia postquam verba cęlestia
audire, & sequi cœperit, regis Ægy-
ptij aduersitas, idest maligni spiritus
tentatio excrescit. et ideo recte subdi-
tur. et ordinabis aduersus eam obsidio
nem, & ędificabis munitiones, & com-
portabis aggerem. in qua enim iam pa-
cis visio describitur, ei necesse est, vt
tentationum bella nuncientur, nam vt
valeat ad illa pacis gaudia æterna per
tingere, hanc hic proculdubio opor-
tet tribulationum certamina multa su
stinere.

BER-

35 *Serm. 7. in Pſal. Qui habitat.*

BERNARDVS explicans illa verba: Cadent a latere tuo mille & decem millia a dextris tuis &c. ſic habet: non ſine certi ratione myſterij a ſiniſtris multos, ſed multo plures a dextris caſuros eſſe prædixiſſe videtur, niſi quis forte tam habes fuerit, vt in eo quod dicitur, mille & decem millia certam exprimi putet numeri taxationem, & non magis ſuperabundantem comparationem. nos enim non ſic diuinas Scripturas accipimus, ſed nec Eccleſia Dei. cadent ergo a ſiniſtris quidem mille, a dextris autem decem millia, quòd videlicet abundantiori malignitate, & ve lut copioſiore manu dextris inſiſtere partibus, dextrum latus appetere conſueuiſſent. quod quidem ſi magnum quidem illud Eccleſiæ corpus conſiderare libet, facile ſatis aduertimus longe acrius impugnari ſpirituales viros ipſius Eccleſiæ, quàm carnales. quos nimirum duo eius latera dextrum, ſiniſtrumque puto, non inconuenienter accipimus. agit hoc ſane ſuperba ſemper inuidioſa malitia, perfectiores quoſq; vehementius pulſans, iuxta illud, Eſca eius electa. et iterum: arſorbebit fluuium, & non mirabitur, & habet fiduciā ꝙ influat Iordanis in os eius. ait, inquam, & ſi non ſine certa diuini diſpēſatione conſilij, qui facit cum tentatione prouentum, & perfectoribus non modo glorioſiores, ſed numeroſiores parat ex hoſte triumphos.

Habac. 1.
Iob 40.

36 *In ſerm. de filio prodigo qui aſcribitur Bern.*

IDEM: intrat filius prodigus domum patris, & ſtatim ecce ventus turbinis ab aquilone, & ignis inuoluens concuſſit totam domum, ſpientiæ caſtra turbauit. egreſſus eſt enim Pharao cum curribus & equitibus perſequēs fugientem Iſrael, cogitauerunt etiam ſimul vnanimiter aduerſus eum, teſtamentum diſpoſuerunt tabernacula Idumæorum, & Iſmaelitæ; Moab & Agareni &c. Etenim Aſſur venit cum illis. Aſſur ille magnus exterminator diabolus. quid multa? obſeſſa eſt ciuitas, iam; ſurgunt tentationum machinæ, vrget vndique inimicus ille, in inſidijs draco, in aperto leo, cogit ſocios, ignes inijcit, perfodit muros, bella ſuſcitat, inſidias ſubmittit.

Ezec. 1.
Pſal. 82.

37 *Serm. 63. in Cant.*

IDEM explicans illa uerba: Capite nobis vulpes paruulas quæ demoliuntur vineas, ſic habet: bona vinea iuſtus eſt, cui virtus vitis, cui actio palmes, cui vinum teſtimonium conſciētiæ, cui lingua torcular expreſſionis, denique gloria noſtra hæc eſt teſtimonium conſcientiæ noſtræ. vides apud Sapientem vacare nihil, ſermo, cogitatio, conuerſatio, & ſi quid aliud eſt ex eo, quidni totum, Dei agricultura. Dei ędificatio eſt, & vinea Domini Sabaoth. quid denique illi de ſe perire poſſit, quando & folium eius non deſluet. ceterum tali vineę numquam infeſtationes, numquam inſidię deerunt, nempe vbi multæ opes, multi ſunt, & qui comedunt eas. ſapiens erit ſollicitus ſeruare vineam ſuam, nō minus quàm excolere, nec ſinet eā vorari a vulpib⁹.

2. Cor. 1.
1. Cor. 3.
Eccl. 5.

Bella quæ gerunt homines in militia Chriſti, quibus armis adminiſtrare debeant, & in ea qualiter vincendum ſit. Cap. VII.

1 *Hom. 11. in ca. 17. Exodi to. 1.*

ORIGENES exponens illa verba: Profectique omnis multitudo filiorum Iſrael de deſerto Sin per manſiones ſuas, iuxta ſermonem Domini, caſtrametati ſunt in Raphidim, ſic habet: ſi ſemper vigiles, ſemperque armatus ſis, & ſcias te in caſtris Domini militare; obſerua illud mādatum, quia nemo militans Deo, implicat ſe negocijs ſæcularibus, vt ei placeat, cui ſe probauit, quia ſi ita milites vt a rebus ſæcularibus liber ſis, & in caſtris Domini agas ſemper excubias, & de te dicetur, quia per verbum Domini, exeas de deſerto Sin, & venias in Raphidim. Sin enim tētatio interpretatur, Raphidim vero ſanitas iudicij, qui bene exijt de tentatione, & quem tentatio probabilem reddit, iſte veniet ad ſanitatē iudicij; in die enim iudicij ſanus erit, & ſanitas cum eo erit, qui in tentatione non fuerit vulneratus.

2. Tim. 2.

2 *Hom. 7. in Numeros.* IDEM sic habet: Iudæi contra Chananæos armis visibilibus pugnabant; nos vero inuisibilibus, illi vincebant corporalibus prœlijs, nos autem spirituali certamine superamus. audi Paulum qui huius militiæ magister est, *Eph. 6.* quid ipse de se scribat. Non est nobis, inquit, colluctatio aduersus carnem & sanguinem &c. propterea hanc pugnam spiritalem atque inuisibilem pugnaturis spiritalia arma & inuisibilia tela componit & dicit. induite vos loricam charitatis & galeam salutis, & assumite scutum fidei, in quo possitis omnia tela maligni ignita extinguere, sed & gladium spiritus assumite, quod est verbum Dei. *Ibidem.* cum ergo talibus te armaueris telis sequens Iesum ducem, non verearis gigantes illos. videbis enim quomodo eos subijciat tibi Dominus Iesus, & sicut patres calcauerunt ceruices gentium, ita & tu calcabis super ceruices dęmonum. ipse enim ait ijs qui eũ fideliter sequuntur: *Luc. 10.* Dedi vobis potestatẽ calcãdi super serpentes & scorpiones, & super omnem virtutem inimici. vult enim Iesus semper res mirabiles facere, vult de locustis vincere gigantes, & de ijs quæ in terris sũt cęlestes superare nequitias. & fortasse hoc est quod dicebat in Euã *Ioan. 14.* gelijs, quia qui credit in eũ, non solũ faciet illa quæ ipse fęcit, sed maiora, in- 3 quit, horũ faciet; vere enim maius mihi videtur, quòd homo in carne positus fragilis & caducus, fide Christi, & verbo eius armatus superet gigantes, dæmonum legiones, quamuis ipse sit qui vincit in nobis, plus tamen esse dicit, quod per nos vincit, quã quod per se vincit: tantum est vt nos armis istis semper simus armati, & cõuersatio nostra semper in cęlo sit. omnis motus noster, omnis actus, omnis cogitatio, omnis sermo cęlestis sit; quanto enim nos illuc ardẽtius ascẽdimus, tãto illi præcipitãtius ruet, & quãto nos magis augemur, tanto illi inferiores fient, vita nostra si sancta sit, si secundũ Deũ sit, illis cõferet mortẽ, si segnis & luxuriosa sit, potẽtes eos aduersus nos & gigãtes faciet, quãtoq; nos virtutibus crescimus, tanto illi inferiores efficiuntur & fragiles; sicut econtrario si nos infirmemur, & terrena requiramus, illi fortiores fiunt, & quanto nos dilatamur in terris, tanto illis spatia in cœlestibus largiora concedimus.

IDEM sic ait: cũ vero transierim[9] 4 Iordanẽ, & obtinere potuerimus, quæ *Homil. 5. super c. 4. et 5. Iosue.* obtinere debem[9], rursum nobis diligẽtiæ & cautelæ cura succedit, ne forte negligẽtius incedẽtes, improuiso aliquo lapsu effundãtur gressus nostri, sicut & Propheta dicit: Paulominus essu *Psal. 72.* si sunt gressus mei. nec remissior nobis sollicitudo in conseruãdis quã in conquirendis debet esse virtutibus. aut nõ hęc tibi designari vidẽtur, in eo qđ dicitur, quia quadraginta millia virorũ accincti vel expediti transierũt ad pugnã in cõspectu Domini ad expugnandũ Hiericho ciuitatẽ? requiramus qui isti sũt, quos Scriptura dicit, accinctos vel expeditos? Paulũ audiamus dicentẽ: estote ergo accincti lũbos vestros in *Ephes. 6.* veritate. vides ergo quia Paulus accinctos nouit eos qui præcincti sunt cingulo veritatis; igitur etiã nostrum esse cingulũ veritatis debet; si tamen seruauerim[9] militiæ huius, & cinguli Sacramentũ. si enim veritas est cingulũ no- 5 strũ, quo ad Christi militiã cingimur, a militia Christi balteo veritatis exsoluimur; ergo si in veritate sumus, sum[9] cincti, si in falsitate discincti. sed nos imitemur potius istos quadraginta millia virorum accinctorũ procedentium ad bellũ in conspectu Domini. *Infra*: Vis iterũ discere, quę nos pugnæ post baptismum, quæ bella suscipiunt? noli a me, sed ab ipso disce Apostolo Paulo ipse te docet, dicens: non enim nobis est pugna aduersus carnem & sanguinẽ, sed aduersus principatus, & aduersus potestates, aduersus huius mũdi rectores tenebrarum harum, aduersus spiritalia nequitiæ in cœlestibus. age quid cessas? exeamus ad bellum vt oppugnetur a nobis ciuitas prima, huius mundi malitia & peccati & superbię męnia destruantur. circũspicis forte quo tibi itinere progrediendum sit, qui campus certaminis expetendus,

nouum

Digitized by Google

Nouum tibi videbitur, quod dicturus ſum, ſed tamen verum eſt. Præter temetipſum extrinſecus nihil requiras, intra te eſt prælíũ q̃ geſturus es, intrinſecus eſt mala ædificatio quæ ſubruenda eſt, hoſtis tuus de tuo corde ꝓcedit. non mea vox iſta, ſed Chriſti
Matt. 15. eſt dicẽtis: De corde ꝓcedũt cogitationes malæ, adulteria, homicidia &c. Vide quãtus & qualis exercitus hoſtium de tuo corde ꝓcedit aduerſum te, iſti nobis prima ſtrage proſternendi ſunt, horum ſi ſubruere mœnia, ipſoſq. ad interniciorem cædere poterimus, ita vt nõ relinquamus ex eis qui renunciet, vel reſpiret, tunc nobis per Ieſum dabitur illa requies, vt vnuſquiſque ſub vite ſua, & ſub ficu ſua requieſcat, cũ non ſit iam qui exterreat filios Iſrael.

7 *Hom. 8. circa c. 8. Ioſ.* IDEM ſic ait: Iudæi ita percuſſerunt habitatores Hai, vt nec vnum relinquerent viuum, in quibus verbis hoc nobis indicatur, quòd ex ijs quorũ chaos eſt habitaculũ, & q̃ regnarũt in abyſſo dæmonibus, nullum penitus relinquere debemus, ſed omnes interimere. interimimus autẽ dæmones, nõ ipſam eorũ ſubſtantiã perimentes, ſed quia opus eorũ ac ſtudium hoc eſt, vt peccare homines faciant. et hæc eſt illorũ vita, ſi nos peccemus, ſine dubio interitus eorũ eſt, ſi non peccemus. interficiunt ergo habitatores Hai ſancti quiq; & non dimittunt ex eis vllum, hi ſine dubio qui cum omni diligentia ſeruant cor ſuum, ne de eo cogitatio-
Prou. 4. nes malæ procedant, ſed & qui obſeruant os ſuũ, vt omnis ſermo malus nõ procedat ex eo. hoc eſt nõ relinquere vllum qui effugiat, cum eos nec ſermo effugit malus. ſi vero hos omnes noſtros extinxerimus: tunc vero diem feſtum celebrabimus Deo, & deuictis aduerſarijs læta ſolemnitate gaudebimus. tale aliquid de ſe dicit ſanctus
Pſal. 100. Propheta in Pſalmis, cum ait: In matutino interficiebam omnes peccatores terræ, vt diſperderem de ciuitate Domimi omnes qui operantur iniquitatẽ. Ciuitas Domini anima noſtra eſt, quæ ædificatur a Dño de lapidibus viuis, ideſt ex virtutibus varijs & diuerſis, de ipſa quoque ciuitate ſanctus quiſque & diligentius eijcit peccatores, ideſt cogitationes peſſimas, & cupiditates prauas interficit in matutino. Iuſtus enim dicit: In matutinis meditabor ĩ te, quia fuiſti adiutor meus. Cũ ergo legis in ſcripturis ſanctis iuſtorũ pugnas, cædes ac ſtrages interẽptorũ, & quia ſancti nulli penitus hoſtiũ parcunt; quinimmo & ſi pepercerint, reputari eis in peccatũ, ſicut reputatũ eſt Sauli, quòd viuum reſeruauerat Agag regẽ Amalec, hoc modo quo ſupra expoſuimus, intellige bella iuſtorũ. quia hæc bella aduerſus peccatũ gerũt. et ideo dictũ eſt de eis, quia nõ relinquerũt ex eis, nec vnũ qui ſaluus fieret, nec effugeret. Fortaſsis non mihi credes, quòd aduerſus peccatum nobis iniungitur pugna Paulo crede dicenti. Nondum vſque ad ſanguinem reſtitiſtis aduerſus peccatũ. Vides tibi *Heb. 12.*
aduerſus peccatũ pugnã proponi, & vſque ad ſanguinis profuſionẽ iſtud tibi præliũ cõſummãdũ. aut non euidẽter hæc indicat Scriptura diuina, & in ijs in q̃bus moris eſt ei dicere: Sãctificate bellum & expugnabitis pugnam Domini? quid enim aliud eſt ſanctificare bellum, niſi interemptis omnibus animæ noſtræ hoſtibus, qui ſunt vitia, & mortificatis membris quæ ſunt ſuper terrã, atque omnibus malis cupiditatibus amputatis, effici ſanctũ corpore, & ſpiritu, & fortiter faciẽtẽ venire ad cõſpectum Dei viuentis, & pro palma victoriæ virtutis merito coronari.

IDEM dicit Dominus Gedeoni: Multus eſt populus tecũ, proptérea loquere in auribus populi, qui timidus eſt & formidoloſus corde reuertatur. 9 *Hom. 9. in lib. Iudicũ.*
Timidus (ait) poteſt videri ille qui primo aſpectu trepidat ad cõgreſſum, non tamen toto corde terretur, ſed reparari & animari denuo poteſt, formidoloſus vero qui iam quaſi inoleſcente vitio etiam antequam videat mala, ſola cogitatione terretur, gelidam per membra formidinẽ voluẽs, ita vt non tã in conſpectu malorũ, quã in ipſo auditu & expectatione ſoluatur; & ideo addit formidoloſus corde. in corde. ſ.

iam

iam hoc & in interioribus animæ defixũ vitium manet, & ergo dicimus, quia tunc tantummodo Gedeon dicebat ad populum: Si quis est timidus & formidolosus corde discedat ex populis, bella deserat, certamina virorũ fortium derelinquat nam & hodie princeps militiæ nostræ clamat ad milites suos vt veniãt, hoc enim est, quod qui dẽ alijs verbis, eodem tamen sensu in Euangelio dicit. Qui nõ tollit crucem suã, & sequitur me, nõ est me dignus, & qui non oderit patrẽ suũ, & matrẽ, & fratres suos, & sorores, isuper & animã suam, non est me dignus. Et iterũ: qui non renunciauerit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Nonne in his verbis euidẽter timidos, & formidolosos e castris suis Christus separat & secernit? omnes igitur qui militiã Christi sequi vultis, q in castris ipsius esse desideratis, procul a vobis timorẽ mentis procul cordis expellite formidinem, vt cum cõfidentia dicat miles Christi. Si consistant aduersum me castra, non timebit cor meum. Et cõfidenter dicat, Dominus illuminatio mea, & salus mea quẽ timebo, Dñs protector vitæ meæ a quo trepidabo? Sed ne nos deterreat talis ista malitia, nihil in se difficile, nihil arduum, aut impossibile continet. vis scire quàm facile sit implere hæc in fide militãtibus? Solent in istis castris sæpe etiã mulieres vincere, qa non corporis robore, sed fidei virtute pugnatur, non corporis, sed animi fortitudine, quia non iaculis ferreis, sed orationũ telis victoria quæritur, Et fides est quæ in certamine tolerantiam ꝓbet. Vnde Apostolus ad huiuscemodi bella armis cõuenientibus instruit milites Dei dicens. State ergo induti loricã iustitiæ & succincti lumbos vestros in veritate, sed & galeã salutis accipite, & gladiũ spiritus. Super omnia autẽ scutũ fidei assumite, in quo possitis iacula maligni extinguere, sed & calceati pedes in præparatione Euangelij pacis, & hoc modo armatos tollere vexillũ crucis Christi, & sequi eũ. Licet tamẽ etiam hoc in militia Christi, vt si forte aliquando inferiorem te viribus senseris in persecutionibus, & non æquum tibi aduersus crudelitatẽ tyrãni per fragilitatẽ corporis videris esse certamen, dare locũ iræ, & fugere de loco ad locũ, nec tibi in hoc ascribitur militare commissum. si quis ergo timidus & formidolosus est discedat a castris, reuertatur domum, exemplũ timoris ac formidinis ceteris præbeat, Vis autem videre quanti criminis sit timidus, & formidolosus? In Apocalypsi vbi numerantur ij qui in stagnum ignis mittendi sunt, ibi ante omnes timidos, & formidolosos ponit, cum quibus & fornicatores, & infideles deputat. Addit adhuc sermo diuinus, & dicit ad Gedeonẽ. Depone eos ad aquã, & ibi eos probab tibi. Et dixit Dominus: Omnẽ quicunque lambet aquã ĩ lingua, sicut lãbit canis, statues eum seorsum, & omnẽ qui curuauerit genua sua vt bibat, transferes eum. Hi qui descendunt ad aquam, idest ad baptismi gratiam veniunt, non debent procedere in terrã, nec flectere genua sua, & cedere tentationibus venturis, sed stare firmiter & cõstanter, sicut & Propheta dicebat: Demissas manus & dissoluta genua erigite, & gressum rectum facite semitis vestris. si remissior fueris, si flecti facile potueris, quomodo pugnabis, quomodo stabis aduersus astutias zabuli? propterea & Paulus clamat: State ergo & nolite iterum iugo seruitutis hærere. Et iterum dicit: State in Domino. Et tertio dicit: Quoniam tunc viuimus, si vos statis in Domino. Ille probatus miles, & electus est, qui postquã ad aquas baptismi venit, flecti ad necessitates terrenas, & corporeas nescit q vitijs non indulget, nec ob peccati sitim sternitur pronus. sed & quod dicit eos, manu vel lingua aquam lambere significat, quòd & manu & lingua operari debent milites Christi, hoc est opere, & verbo, quia qui docet & facit, magnus est in regno cælorum. Trecenti ergo soli venerũt ad pugnã, hydrias portantes, & lampades, & buccinas corneas, in manibus suis. et sic veniunt ad pugnam,

Marginalia: Luc. 9. Luca 14. 16 Ibidem. Ephes. 6. 11 Apoc. 21. Iudi. 7. 12 Heb. 12. 1. Thess. 3. Luc. 12.

gnã, quia electi milites Dei cũ lampadibus pugnant . ſic enim Chriſtus eos armauerat , dicens : Sint lumbi veſtri *Matt. 5.* præcincti,& lucernæ ardẽtes. et iterũ: ſic fulgeat lux veſtra corã hominibus, vt videant opera veſtra bona &c. talibus ergo lampadibus accenſis pugnare decet milites Chriſti, luce operum refulgentes, & ſplendore geſtorum; quæ ſunt autem buccinæ corneæ , in quibus tuba canunt? *Pſal. 97.* qui de cęleſtibus loquitur , qui de ſpiritualibus diſſerit , qui myſteria regni cęlorum reuelat .

13 *Hom. vnica in lib.regnorũ eod. 10.* IDEM explicans illa uerba:Arcus fortium ſuperatus eſt,ſic habet:Iacula maligni quæ dicuntur ignita per arcũ potentium emittuntur, potentes autẽ virtutes dicuntur aduerſæ, de quibus *1.Reg. 2.* dicitur: quia ecce peccatores intende- *Pſal.10.* runt arcum,& in ipſo parauerunt vaſa mortis.et iterum:ſagittas ſuas ardentibus effecit,ſed & nunc dicitur:quia arcus potentium infirmatus eſt : ſi enim tu imbutus ſis armis Dei,ſi ſcuto fidei *Eph.6.* ſis munitus , & galea ſalutis obtectus, & lorica charitatis , & gladio ſpiritus accinctus , arcus contra te potentium pro munimentis talibus infirmabitur . ſi enim iaculatus fuerit aduerſum te vnum aliquod iaculum ignitum,id exceptum fidei ſcuto continuo reſtinguitur; iecit & aliud iaculum , repulſum id quoque a thorace iuſtitiæ eſt , iecit & tertium, & id gladio ſpiritus detrũcatum eſt: mittit fortaſſis & quartum, quod ſimiliter per galeam ſalutis abiectum eſt ; cumq; per omnia homo Dei petitus inuulnerabilis manſerit , tunc arcu potentium nequaquam tot directis ſpiculis infirmabitur.

14 *Homil.3.in Hier.50. 2.* IDEM explicans illa verba:Quomodo confractus eſt,& contritus malleus vniuerſæ terræ,ſic ait:malleus dicitur diabolus non partis alicuius terrę, ſed vniuerſę, pro eo quòd in omni terra,malitia eius diſperſa ſit, & vbiq; malleus iſte malum operatur; eſt autẽ etiam hoc dicendum zabulum vniuerſę terrę malleũ eſſe,nõ cęli, neq; enim tenuior ſubſtantiæ conuenit malleus , ſed craſſiori.ſi portas imaginem terreni,malleus te,quia terrenus es, percutit,ſi peccas & terra es,& in terra ibis, experieris malleũ vniuerſę terrę in te operantẽ . iuxta iuſtũ intellectũ , iſtud quoq; animaduertendũ eſt,vniuerſæ illa malleũ, quia aduerſum cuncta terrena potentiã ſuam exerceat zabulũ eſſe,poſſe autem etiam minorem malleũ intelligi , quia non vniuerſæ terræ ſit malleus,ſed illius,ut ita dicã,& illius partis terræ,et ſi quidem cum una aliqua cõtraria fortitudo mihi repugnat, & colluctatur mecũ,non valens cũ vniuerſis ſimul hominibus cõgredi, vt zabulus: tunc eſt quidem malleus in me, ſed non vniuerſæ terræ malleus, verũ vt ita dicam meæ tantũ malleus terrę. confractus & cõtritus eſt malleus vniuerſæ terræ a Chriſto Domino; primo confractus , & contritus eſt, deinde in 15 tentatione ſua malleum nõ contriuit , ſed tantum confregit; cum vero receſſit ab eo vſque ad tempus , & tempore inſtante poſtea venit , tunc contritus eſt,& non ſolum cõfractus; per vnumquemque autẽ noſtrũ cõfringitur quidem,quãdo introducimur in Eccleſiã, & proficimus ad fidem, conteritur autẽ & comminuitur quãdo ad profectũ venimus.quòd ſi dubites conteri zabulum ad profectum venientibus nobis , audi Apoſtolum benedicentem iuſtum *Rom. 16.* atq; dicentẽ, Deus autẽ conterat Satanam ſub pedibus veſtris velociter.illo autẽ confracto & comminuto Babylon fit in exterminium, nec prius confuſionis ciuitas diſſipatur , quàm malleus vniuerſę terrę confringatur & cõteratur.vnde & mirabiliter & præclaro ordine Propheta vſus eſt,dicens:quomodo confractus eſt & cootritus malleus vniuerſæ terræ , quomodo facta eſt in exterminium Babylon. quod primo factum eſt, primum enarrauit, quod ſecundo, conſequenter expoſuit ; quando itaque fit exterminium Babylon? quando exterminantur omnes confuſiones de anima mea , nec vlterius me cõfundit mors filij, aut interitus vxoris,cum non eſt qui me irritet , & prouocet ad triſtitiam,ad iram,ad concupiſcentiam,ad voluptatem,quoniã maneo inconfuſus,aſſumẽs rationem quę

me

me confirmet & roboret, tunc mihi accidet quod dictũ est, facta est in exterminiũ Babylon, idest, vniuersa cõfusio.

16 *Hom. 65. in Matt. 10. 2.* CHRYSOSTOMVS vno verbo ait: Non enim sic oleum corpus hominis roborat, vt animam misericordia stabilit, adeoq; confirmat, vt superari a diabolo nequeat. lubricum enim eleemosynæ oleum corpus hominis cõstituit, ita vt manus diaboli facile propter lubricitatem effugiat, hoc ergo oleo crebro ad bellandum nos perungamus.

17 *Hom. 11. in epist. ad Roman. to. 4.* IDEM explicans illa verba: Ne exhibeatis membra vestra, arma iniquitatis peccato, sed arma iustitiæ, sic habet: tam miles pro patria decertans, quàm sicarius contra domesticos armatus eisdẽ armis muniuntur, neq; armatura crimen id sustinebit, sed ij potius qui illam in malum cõuertunt vsum, quod & in ipsa carne dicere possumus. etenim si alienam pulchritudinẽ curiosius perscrutatus fueris, hic arma iniquitatis effectus est oculus, non a propria efficientia; oculi enim est videre, sed a iubẽtis cogitationis malitia, qui si illũ continueris & refrenaueris, iustitię arma effectus est. eadẽ ratione & in lingua, & in manibus, & in reliquis alijs. et membra vestra arma iustitiæ. igitur non malum est per se corpus, siquidem fieri etiã potest, vt arma iustitiæ effici illud queat. armorũ autẽ verbo vsus ostendit, & bellũ quoque graue imminere, qua de causa & armatura nobis forti opus est; generoso itẽ animo, quiq; belli eiusdẽ naturã ꝓbe calleat, tum vero ante omnia duce. ac dux quidẽ pręsto est ad ferendas suppetias semper paratus, idem inexpugnabilis manens, fortibus ab eo armis nobis apparatis. superest autem vt ea voluntate præditi simus quę decenter & ex vsu arma pertractet, sic vt ducis dicto parens, arma pro patria sumat.

18 *Hom. 8. in 2. epist. ad Timoth.* IDEM sic habet: Nemo requiem quærat, nemo amplectatur quietem, nefas est pugilem Dei vacare delicijs, non licet epulari luctantem. luctamen quidẽ sunt præsentia omnia, certamẽ, bellũ, pressura, angustia, stadium. aliud est quietis tẽpus, hoc ærumnis deputatum est, atq; sudoribus. nullus vbi ad certamen se exuit, vnctusq; est, requiẽ quærit. si enim inquiris requiem, quid te exuisti? cur iactasti manũ? qua enim ratione hic requiem speres cũ libidinibus induxeris bellum, atque aduersus naturam pugnare perrexeris?

19 *Sermo. 24. in epist. ad Romanos.* IDEM explicans illa verba: Induamus arma lucis, ait: ad aciem nos dies & ad pugnã vocat, pugnã vero audiẽs, & arma, non est quòd timeas. in sensibili quidem armatura durũ est & exosum armari, hic vero iucundum, & dignum, quod expetatur etiã. lucis quippe sunt arma vnde & radijs solaribus illustriorẽ te faciunt multum emittentia fulgorem, atque in toto etiam optime munitum constituunt. arma siquidẽ sunt, deinde & splendidũ faciunt. sunt enim arma lucis. quid igitur? non est necesse vt prælieris, neque vt fatigeris, aut laboris molestiã subeas, neq; enim bellũ hoc, sed chorea & panegyris. talis est videlicet armorũ istorum natura, talis ducis huius potestas, & quẽadmodum e thalamo suo gloriosus ꝓgreditur, ita & is qui armis istis munitus est. simul enim & sponsus est & miles. quando vero de virtute sermo fit, non iam opera, sed arma commemorat, ostendens virtute eũ, qui illam habeat in omni securitate, omniq; splendore munitum & clarum constitui.

20 *Sermo. 22. ad Ephes.* IDEM sic ait: Si concupiscentia quædam mala nos adoritur, illã nec admittere, sed extinguere oportet. si vero istud possibile nõ fuerit, vel luctãdo semper illam cohibeamus. quòd si luctando hinc excesserimus, vicimus. non enim hic res se habet quẽadmodũ apud athletas. nam illic quidẽ nisi deieceris, non viceris; hic vero viceris, si deiectus nõ fueris. rite deieceris aduersarium, si deiectus non fueris. illic ambo certantes vincere student, & si alter deiectus fuerit, alter coronatur: hic vero non ita, sed diabolus huc laborat, vt vos inferiores reddat, & vincat; quãdo igitur illi hoc quod studet abstulero, vici. qui congreditur cum hoste obscurum finem habet & incertum, & ne ipse

ipſe vincatur, & capiatur, qui vero il-
lum cõculcat maniſeſtam habet victo-
riam. Conculcabimus diaboli poten-
tiam, ſi peccata conculcauerimus, om-
nia dico temporalia: faſtum, concupi-
ſcentiam, ſuperbiam, omnes animi paſ
ſiones, ne hinc ad futuram vitam pro-
fecti poteſtatem, quam Deus nobis
tribuit, perdidiſſe inueniamur. huic
ſemper inimicus eſto ſemper acerbus,
ſemper immitis, ita abiectus erit ille,
ita contemptibilis, ita facilis captu,
ſi nos ſæuierimus aduerſus eum, ipſe
non erit ſæuus. ſi nos manſueti fueri-
mus, tunc ipſe ſæuus erit.

21 IDEM explicans illa verba. State
Serm. 24. ergo ſuccincti lumbos veſtros in veri
ad Epheſ. tate, induite vos loricam iuſtitię &c.
ſic ait. quemadmodum thorax vulne-
ra non admittit, ita & iuſtitia quam
hic Paulus catholicam, & virtute
præditam vitam vocat; talem nemo
vnquam deijcere poterit, ſed vulne-
rare quidem conantur plurimi, vulne-
rabit tamen nemo, nec ipſe quidem
diabolus, ac ſi dicat quiſquam, muni-
tis pectoribus veſtris per facta iuſta.
bellum cum diabolo, aliud bellum,
quod cum Deo erat, diſſoluit. ſi dia-
bolum impugnauerimus, pacem habe-
bimus cum Deo. ſumentes ſcutum fi-
dei. merito fidem ſcutum nominauit.
quemadmodum enim ſcutum ante to-
tum corpus inſtar parietis proponi-
tur, ita ſane & fides, nam illi cedunt
omnia. quo poſſitis, inquit, omnia ia-
cula ignea ſceleſti extinguere. nihil
enim poterit huic ſcuto reſiſtere, &
galeam ſalutis veſtræ accipite. nam
circumquaque illos communiuit, &
gladium ſpiritus, qui eſt verbum Dei.
aut ſpiritum certe dicit, aut ſpiritua-
lem gladium: per illum namque ſcin-
duntur omnia, per illum omnia am-
putantur, etiam caput draconis per il-
22 lum abſcindimus. talis ſit fides, vt to-
tum hominem contegat & obumbret.
non igitur ſit modica, vt pedes nudos,
aut aliam quamuis partem corporis
relinquat, ſed ſit commenſuratum cor
pori ſcutum. multæ ſunt ratiocinatio
nes animam incendentes, multæ hęſi-
tationes, multæ deſperationes, ſed om
nia vera fides reficit, multa immittit
diabolus inflammans animam noſtrã,
vt quando dicunt, an eſt reſurrectio,
an eſt fides. & intelliges, inquit, tela
diaboli in fide. irruit concupiſcentia,
obijce fidem futurorum bonorum, &
neque apparebit amplius, ſed peribũt
omnia iacula, ſiue ratiocinationes. igi
tur ſi nos impugnauerint, fidem obij-
ciamus, ſiue abſurda deſideria, fide
vtamur, ſiue labores & ærumnæ, in fi-
dem innitamur, & conquieſcamus.
Omnium armorum certe tutela eſt fi-
des. iſtam niſi habuerimus, & illa con
tinuo lædentur. ſuper omnia, inquit,
ſumpto fidei ſcuto, hoc eſt, omnia iſta
opus habent fide. propterea ſubiunxit,
& galeam ſalutaris accipite, ideſt quo
periculum liceat effugere. quemadmo-
dum enim galea, caput vndiq; diligen-
ter obtegens, non permittit mali quic
quam pati, ſed ſeruat, ita & fides, &
pro ſcuto eſt, & pro galea ſalutari. ſi
enim tela illius ignea extinxerimus,
mox & ſalubres cogitationes recipie-
mus, quæ mentem noſtram quicquã
mali pati non ſinent. nam ſi contrariæ
illæ cogitationes extinctæ fuerint,
confeſtim generabuntur aliæ quæ non
tales ſunt, ſed quæ nos & ſaluant, &
bene ſperantes faciunt, & quemadmo-
dum galea capiti, ita illa menti noſtrę
imponentur, & nõ ſolũ hanc, ſed & gla
dium ſpiritus accipiemus, vt non ſo-
lũ deinceps immiſſa iacula propulſe-
mus, ſed & diabolũ ipſum percutiam*.

IDEM ſic habet: Multa nobis 23
munitione opus eſt, quia multæ ſunt *Hom. 21.*
vndique inſidiæ, ſicut ipſe Salomon di *ad Populũ*
cebat: agnoſce quòd in medio laqueo- *to. 1.*
rum tranſitus, & ſuper propugnaculis
vrbium ambules, ait: agnoſce & non
aſpice, quia obumbratus eſt laqueus,
quandoquidem non aperte mors appa
ret, neq; maniſeſta clades, ſed vndiq;
obtecta adiacet, multa tibi opus eſt
agnitione, & diligenti ſcrutatione. ſi-
cut enim pueri terra laqueos. ſic dia-
bolus vitæ voluptatibus peccata cir-
cumtexit, ſed agnoſce perſcrutans di-
ligenter, etſi lucrum occurrerit, ne

lucrum

lucrum aspicias solum, sed aspicias diligenter, ne forte mors & peccatum intra lucrum sit absconditum, & si videris, refuge. & ne celeriter & inconsiderate occurramus; si enim vnus tantum & duo laquei forent, facilis esset custodia, nunc autem ipsorum multitudinem ostendere volens Salomon, quomodo dicit, audias. Agnosce quòd in medio laqueorum dixit. vtrimque nobis voragines, vtrimque doli. quare tot laquei? ne deorsum volemus, sed supiora quæramus. etenim volatilia, donec altum aerem secant, non facile capiuntur, ita vt donec ad superiora respexeris, nec laqueo, nec vllis alijs facile capieris insidijs. Venator est diabolus, fias igitur ipsius thalamis sublimior. propterea alæ sunt auiculis, vt effugiant laqueos, propterea ratiocinationes hominibus, vt peccata fugiant.

24 *Homil. 62. ad Populū.*
IDEM sic ait: certamen est vita præsens, est igitur opus pugnare, bellum est, & pugna. in bello remissioné quærit nemo, nemo delicias, nemo pecuniarum curam gerit, nemo de vxore sollicitus est, sed vnum dumtaxat intuetur quomodo superet inimicos, hoc & nos curemus. si vicerimus & cū victoria redierim⁹, nobis Deus omnia conferet. qui mille vulnera miles excepit, nonne cum magna reuertetur lætitia libertatis habens claritatem, & gloriæ materiam, vulnera? Et tu si potes, erumpe in vocem illam, ego stigmata Domini Iesu in corpore meo porto, & magnus ac illustris fieri poteris. *Gal. 6.*

25 *Lib. contra Vigilantiū tomo. 2.*
HIERONYMVS consulens religionem, ait: Monachus sciens imbecillitatem suam, & vas fragile quod portat, timet offendere, ne impingat, corruatque, atque frāgatur, & intantū castigator sui est, vt etiam quæ tuta sunt, pertimescat. Respondebis hoc non est pugnare, sed fugere. sta in acie, aduersarijs armatus obsiste, vt postquā viceris, coroneris fateor imbecillitaté meā, nolo spe pugnare victoriæ, ne perdam aliquando victoriam, si fugero, gladium deuitaui, si stetero, aut vincendū mihi est, aut cadendum. quid auté est certa dimittere, & incerta sectari? aut scuto, aut pedibus mors vitanda est. tu qui pugnas & superari potes, & vincere. ego cū fugero, non vincar in eo quod fugio; sed ideo fugio, ne vincar. nulla securitas est vicino serpente dormire, potest fieri, vt non mordeat: tamen potest fieri, vt aliquando me mordeat. & idcirco vrbium frequentias declinamus, ne facere compellamur, quæ nos non tam natura cogit facere quàm voluntas.

26 *In epist. 1. quæ est ad Demetriadem virginem to. 9.*
IDEM sic habet: omnia membra decorétur operibus sanctitatis, totaq. virginalis animi pulchritudo, gemmati monilis instar vario virtutum fulgore resplendeat, tunc concupiscet rex decorem tuum, & dicet, tota formosa es amica mea, & macula non est in te. & hæc ornamenta quæ dixi, etiā erunt munimenta maxima, & quæ ipsa te ornare Deo, & contra diabolum ornare possint, qui per leue interdum quodcunque vitium ad animam ingreditur, & si virtutum propugnacula nō resistāt, nostro nos repellit loco, & cōtinuo de hoste fit dominus. propter quod Scriptura nos adhortatur, & dicit: si spiritus potestatem habétis ascéderit super te, locum tuum ne dimiseris. *Et infra:* Remittatut nunc ille omnia & singula quæque pertétans, quærit vulneri locum, cuius tu insidias sollicita debes præuidere, vt quæ cum Paulo non ignores astutias eius, qui cum terribiles diaboli potestates, principatusq; describat, nos nihilominus hortatur ad pugnam, hostiumque vim pandit. vt augeat sollicitudinem militum. non enim vult nos esse timidos, sed paratos, denique non fugā suadet, sed arma suggerit propterea inquit, accipite arma Dei, vt possitis resistere in die malo, & in omnibus perfecti stare, ac statim spiritualia instruméta pugnæ huius tradidit, & dixit. State succincti lumbos vestros in veritate, & induti loricam iustitiæ, & calceati pedes in præparationem euangelij pacis, in omnibus assumentes scutū fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere, & galeam salutis assumite, & gladiū spiritus quod est verbum

Cant. 4.

27 *Ephes. 6.*

bum Dei. Et quoniam de hoc bello, licet etiam feminis triumphare, ſuſcipe hæc arma Pauli, & tanti hortatione ducis certam præſume victoriam. hæc enim ſi tu omnia inſtrumenta poſſideas, ſcuta procedes ad prælium ſpirituale, nec pauebis diabolum cum toto exercitu ſuo. Cadent enim a latere tuo mille, & decem millia a dextris tuis, ad te autem non appropinquabit. *Pſal. 90.* Beatus quoque Iacobus ille Chriſti miles emeritus, non minore nobis auctoritate de hoc bello victoriam pollicetur. Subditi, inquid eſtote Deo, reſiſtite autem diabolo, & fugiet a vobis. oſtendit quomodo reſiſtere debeamus diabolo, ſi vtique ſimus ſubditi Deo, eiuſq; faciendo voluntatem, vt diuinam etiam mereamur gratiam: & facilius nequam ſpiritu auxilio ſancti Spiritus reſiſtamus, neque vero aperta contra nos pugnat acie, nec publica nobiſcum fronte congreditur, ſed dolo vincit, ac fraude, noſtraque contra nos vtitur voluntate.

28 *In cap. 6. Amos 10. 1* IDEM explicans illa verba ex Amos: Qui dormitis in lectis eburneis, ſic habet: qui athleta eſt Domini, & exercetur ad luctam, & præparat ſe cō tra aduerſarias poteſtates, dormit in nuda humo imitans Iacob, & ponit ſibi lapidem ad caput, quem reprobauerunt ædificantes, & factus eſt in caput anguli. qui vero delicijs vacant, atque luxuriæ, & omnia cauſa ventris faciunt, dormiūt in lectis eburneis mortui animalis, & immūdis hærent oſſibus, & quia pulchra videntur vitia, & præſenti nitore delectant, requieſcunt in eorum lectulis, & ſopore grauiſſimo deprimuntur. iſti non comedunt ſolidum cibum, & athleticum, de quo roborantur vires luctantium, ſed mollem, & tenerum, quales ſunt vtili ſaginati, & tenelli, & adhuc lacte nutriti, & hædi de gregibus qui ſunt ſiniſtrarum partium.

29 *In cap. 9. Amos.* IDEM explicans illa verba: Numquid non vt filij Æthiopum vos eſtis mihi, hæc habet: Corpora vmbris, otio que marcentia tentationes & æſtus ſæculi ferre non poſſunt, quæ autem ad luctam, & ad certamina præparantur ſole ſiccata ſuperant mundi iniurias, & benedictionem Sancti Spiritus conſequuntur, dicentes ad iuſtū, Per diem ſol non vret te, neque luna per noctē. *Pſal. 120.*

30 *In Pſal. 3. 10. 8.* AVGVSTINVS explicans illa verba Domine quid multiplicati ſunt qui tribulant me, ſic habet poteſt etiam vnuſquiſque noſtrū dicere, cum vitiorum & cupiditatum multitudo reſiſtentem mentem ducit in lege peccati: Domine quid multiplicati ſunt qui tribulant me, multi inſurgunt aduerſum me. & quoniam plerumque coacervationem ſurrepit deſperatio ſanitatis, tamquam ipſis vitijs inſultantibus animæ. vel etiam diabolo & angelis eius per noxias ſuggeſtiones, vt deſperemus, operantibus veriſſime dicitur. multi dicunt animæ meæ non eſt ſalus illi in Deo eius. tu autem Domine ſuſceptor meus es, hæc enim ſpes eſt, quòd naturam humanā in Chriſtum ſuſcipere dignatus eſt.

31 *In Pſ. 14.* IDEM explicans illa verba: Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, vel peregrinabitur, vt ipſe legit, ſic ait. quamquam aliquādo ponatur habitaculum pro habitatione ſempiterna; tamen cum proprie accipitur, belli res eſt, vnde & contubernales milites dicuntur, tamquam ſimul habentes tabernacula, hic ſenſus adiuuatur ex eo quod dictum eſt, quæ peregrinabitur. Ad tempus enim cum diabolo dimicamus, & tunc opus eſt tabernaculo, quo nos refugiamus, quod ſignificat maxime fidem tēporalis diſpēſationis, quæ ꝑ nobis acta eſt tēporaliter per incarnationem Domini.

32 *In Pſ. 45.* IDEM explicans illa verba: Auferens bella vſque ad fines terræ, ait: hoc in quibuſdam cōpletum eſt, in tritico cōpletum eſt. quid ergo hoc eſt, auferēs bella vſque ad fines terræ? Bella dicit quibus bellatur aduerſus Deum. quis enim bellat aduerſus Deum? Impietas. & quid poteſt facere Deo impietas? nihil. quid facit fictile vas eliſum ad petram, quanuis vehementer elidaī, tāto maiore malo ſuo venit, quā to maiori impetu venerit. hæc bella crebra

crebra erant, & magna, & vasa fictili-
lia conterebantur, præsumentes de se
homines, de virtute sua multum præ-
Cap. 15. ualendo. cuius rei scutum Iob dixit de
quodam impio, cucurrit aduersus Deũ
in crassa ceruice scuti sui. quid est in
crassa ceruice scuti sui. nimirum præ-
sumendo de protectione sua. nunquid
nam isti tales erant, qui dicebãt: Deus
noster refugium, & virtus adiutor in
tribulationibus, quæ inuenerunt nos
Psal. 43. nimis? aut in alio Psalmo: non enim in
arcu meo sperabo, & brachium meum
33 non saluabit me? quando quisque co-
gnoscit, quia in seipso nihil est, & adiu
torium de se nullum habet, arma in il-
lo confracta sunt, bella sedata sunt. ta-
lia ergo bella deleuit vox illa altissimi
de nubibus Sanctis, quia terra commo
ta est & inclinata sunt regna, abstulit
hæc bella vsque ad fines terræ, arcum
conteret, & confringet arma, & scuta
cõburet igni. arcus, arma, scuta ignis.
arcus est insidiæ, arma publica oppu-
gnatio, scuta vana præsumptio suæ pro
Luc. 12. tectionis, ignis quo ista comburuntur,
Psal. 18. est, de quo Dominus ait. ignem veni
mittere in terram. de quo igne dicit
Psalmus. et non est qui se abscondat a
calore eius. feruente igne isto nulla in
nobis impietatis arma remanebunt ne-
cesse est, vt omnia confringantur, con-
terantur, comburantur, remaneas
inermis, non habens vllum adiuto-
rium tuum. Et quanto magis infirmus
es nulla tua arma habens, tanto magis
te suscipit, de quo dictum est. susce-
ptor noster Deus Iacob. valebas enim
quasi per te, conturbaris in te, perde
arma, quibus præsumebas, audi Domi-
2. Cor. 12. num dicentem, sufficit tibi gratia mea.
dic, & tu, quando infirmor, tunc potens
sum. Apostoli vox est. omnia arma sua
34 perdiderat, tamquã fortitudinis suæ,
qui dicebat. ego autem non gloriabor,
nisi in infirmitatibus meis, velut si di-
ceret, nõ curro aduersus Deum in cras
sa ceruice scuti mei, qui prius fui bla-
1. Tim. 1. sphemus, & persecutor, & iniurio-
sus. auferens bella vsque ad fines ter-
ræ. quãdo autẽ nos Dñs suscepit, nun-
quid inermes dimittit? armat nos, sed
alijs armis Euangelicis, veritatis, con-
tinẽtiæ, salutis, spei, fidei, charitatis,
hæc arma habebimus, sed non a nobis.
arma autem quę a nobis habuimus, ar-
serunt. si tñ igne illo Spiritus sancti ac
censi sumus, de quo dicitur, & scuta cõ
buret igni. quid postea in te esse cupie Psal. 45.
bas? Infirmũ te fecit Deus, vt forté te
faceret de se quia infirmabaris de te.

IDEM explicans illa verba. Ini- 35
quitas calcanei mei circumdabit me, In Ps. 48.
sic habet: ergo vitet iniquitatem cal- Gen. 3.
canei sui homo. in calcaneo quisque la
bitur, intendat charitas vestra a Deo
quid dictum est serpenti, ipsa tuum
obseruabit caput, & tu eius obserua-
bis calcaneum. Diabolus calcaneum
tuum obseruat, quando laberis, vt deij
ciat te, ille obseruat calcaneum tuum,
tu obserua caput illius. caput illius est
initium malæ suggestionis illius. quan
do incipit male suggerere, tunc repel-
le, antequam surgat delectatio, & se-
quatur consensio, & tunc vitabis ca-
put eius, & non apprehendet ille cal-
caneum tuum. dixit autem hoc Deus
Euæ, quia per carnem labitur homo,
Eua nobis interior caro nostra est.

IDEM explicans illa verba: Sagit- 36
tæ potentis acutæ, &c. sic ait: quæ est In Ps. 119.
lingua dolosa? subdola habens imagi-
nem consulendi, & perniciem nocendi.
ipsi sunt, qui dicunt, & tu hoc factu-
rus es, quod nemo fecit? Et tu solus
eris Christianus, & si dicant, non po-
teris hoc forte implere, multum est,
quod aggrederis. alij prohibẽdo deter-
rent, alij laudando plus premũt. mone-
re videtur serpẽs est, dolosa lingua est,
venenũ habet. roga contra illam, si uis
ascendere, & dic Deo tuo, Domine e-
rue animam meam a labijs iniustitiæ,
& a lingua dolosa. Et dicit tibi Domi-
nus tuus. quid dabitur tibi, aut quid
apponetur ad linguam dolosam? idest,
ꝙ habeas aduersus linguam dolosam,
ꝙ apponas linguæ dolosæ, quo te mu-
nies? respondet sagittæ potentis acu-
tæ, &c. sagittæ potentis acutæ verba
Dei sunt, ecce iaciuntur, & transfigunt
corda, sed cum transfixa sunt corda sa-
gittis verbi Dei, amor excitatur, non
interitus

interitus cōparatur. Nouit Dominus
37 ſagittare ad amorē, ſagittat cor aman-
tis, vt adiuuet amantem, ſagittat, vt
faciat amantem, ſagittæ autem ſunt
cum agimus verbis. carbones autem
vaſtatores exempla ſunt Sanctorum,
vt pote incipit tibi Deus dicere, tu
non potes? ille potuit? numquid tu
delicatior es illo Senatore? Numquid
tu infirmior es feminis? Feminæ po-
tuerunt, viri non poſſunt? delicati di-
uites potuerunt, pauperes nō poſſunt?
Sed ego inquis multum peccaui, & nu
merantur etiam, qui multum peccaue-
runt, & eo amplius amauerunt, quo
plura illis dimiſſa ſunt peccata; cum
ergo fuerint iſta numerata, & nomina-
tim dicti fuerint homines qui potue-
runt, ille accepta ſagitta in corde ac-
cedentibus etiam carbonibus deſola-
torijs, deſolatur in illo cogitatio ter-
rena. erant in illo multa, quæ male
fronduerant, multæ carnales cogita-
tiones ſæculares, multi amores, ipſi
vtuntur carbonibus vaſtatorijs, vt fiat
purus locus deſolatus, in cuius loci
puritate faciat Deus ædificium ſuum,
quia facta erat ibidem ruina diaboli, &
ædificatur ibi Chriſtus.

38 IDEM. Si autem ſpiritu facta car
Ser. 13. de verbis Apoſtoli to. 10. nis mortificaueritis, viuetis, ait: Hoc
eſt opus veſtrum in hac vita, actiones
carnis ſpiritu mortificare, quotidie
affligere, minuere, frenare, interime-
re; quàm multos enim proficientes,
non iam delectant, quæ antea delecta-
bant, quando ergo delectabat, & non
ei conſentiebatur, mortificabatur,
quia iam non delectat, mortificatum
eſt. Calca mortuum, tranſi ad viuum,
calca iacentem, conflige cum reſiſten-
te. mortua eſt enim vna delectatio,
ſed viuit altera, & illam dum non con
ſentis mortificas, cum cœperit omni-
no non delectare, mortificaſti; hæc eſt
actio noſtra, hæc eſt militia noſtra: in
hoc agone cum confligimus, Deum ha-
bemus ſpectatorem, in hoc agone cum
laboramus, Deum poſcimus adiuto-
rem. Si enim nos ipſe non adiuuat,
non dico vincere, ſed nec pugnare po-
terimus.

BERNARDVS ſic habet. ad 39
congrediendum cum diabolo oportet, *Serm. 9. in dedicatione Eccleſiæ.*
& arma præparare, ſed arma ſpiritua-
lia potentia Deo non modo ad reſi-
ſtendum, ſed ad impugnandum quo-
que, & expugnandum viriliter inimi-
cum, induite, vos armaturam Dei ait
Apoſtolus. Quid enim putamus fra- *Epheſ. 6.*
tres? grauis equidem nobis eſt inimi-
ci tentatio, ſed longe grauior illi ora-
tio noſtra. lædit nos iniquitas eius,
atque verſutia, ſed multo amplius no
ſtra eum ſimplicitas, & miſericordia
torquet, humilitatem noſtram non ſu-
ſtinet, vritur charitate noſtra, man-
ſuetudine, & obedientia cruciatur.
Iam vero nec fame quidem vrgeri poſ
ſumus, vt hoſtibus caſtrum tradere
compellamur, quoniam gratias ago
Deo, non venit ſuper nos terribilis il-
la comminatio Domini per Prophetā
famis videlicet, & ſitis, nō panis, & a-
quæ. ſ. audiendi verbum Dei; itaque *Amos 8.*
non nobis alimenta deſunt, qui ſermo
nes frequenter, & frequentius ſacras
lectiones audimus, & interdum quo-
que ſpiritualis deuotionis guſtamus
delicias. Habemus panem verbi Dei,
panem lachrymarum, qui cōfirmat cor 40
hominis, panem obedientiæ, de quo
dicit Dominus. Meus cibus eſt, vt fa- *Ioan. 8.*
ciam voluntatem Patris mei; habemus
ſuper omnia de cœlo panem viuum
corpus Domini Saluatoris, in cuius
vtique fortitudine cibi omnis aduer-
ſæ partis deijcitur fortitudo; ſic ergo
munita eſt Dominici caſtri fortitudo,
vt nihil iam timere oporteat, ſi ta-
men fideliter, & viriliter agere volue-
rimus, vt videlicet nec proditores,
nec pauidi, nec deſides inueniamur.
nam proditores quidem fiunt, quicū-
que in hoc Domini caſtrum inimicos
eius introducere moliūtur: quales ſūt
vtiq; detractores Deo odibiles, qui di
ſcordias ſeminant, nutriunt ſcandala
inter fratres. Sicut enim in pace factus *Pſal. 75.*
eſt locus Domini, ſic in diſcordia lo-
cum diabolo fieri manifeſtum eſt. pro-
ditor eſt, qui vitia quælibet in hanc
domum conatur introducere, & tem-
plum Dei ſpeluncam facere dæmo-

niorum. Secundo loco etiam illud ca-
uendum, ne quis forte pusillanimitate
deiectus fugiat a munitione, ibi trepi-
dans timore, vbi non est timor, vbi ve-
ro summum periculum, insana temeri
41 tate securus sit. Hostilibus enim mani
bus, hostilibus, & gladijs se exponit,
quicumq; est ille, qui fugit, ac si igno-
ret, quoniam hostes illi omnino carēt
misericordia, crudeles quidem in alie
nos, sed multo crudeliores in suos,
quippe crudelissimi in seipsos; iam ve-
ro tertium periculum breuiter dico:
quid prodest, si nec prodere castrum,
nec relinquere velis, sed segnis, &
desidiosus in eo permaneas. toto pro-
inde animo, tota virture, dilectissimi,
commissum nobis castrum Domini, &
regis nostri, manu tenere laboremus,
solliciti contra oēs inimici versutias,
& aduersus omnia eius machinamen-
ta parati, sicut scriptum est. Resistite
diabolo, & fugiet a vobis. at quoniam
scimus, a quo dictum sit: Nisi Domi-
nus custodierit ciuitatem, frustra vigi
lat, qui custodit eam, humiliemur sub
potenti manu altissimi.

42 *Super Epistolam ad Ephesios to. 5.*
AMBROSIVS super illud: Ideo
accipite armaturam Dei, vt possitis re
sistere malo, &c. ait. Quoniam contra
atrocissimos hostes, & omni tergiuer-
satione callidos bellum gerimus, idcir
co omni cautela, & sollicitudine vigi-
lare debemus, vt quacumque tentaue-
rint munitos nos, & præparatos inue-
niant. necesse est enim, vt & Deus ad-
iuuet, quos viderit in precibus vigi-
lare, & de armis eius expectare victo-
riam; in huiusmodi autem bello so-
bria mente opus est, & pura conscien-
Eph. 6. tia, quia non contra carnalia nequi-
tiæ, sed aduersus spiritualia dimica-
tur. contra terrigenos enim hostes cor
pus sagina roboratur, & poculis mens
incitatur, vt repugnandi sumat auda-
ciam. aduersus spiritualia enim ne-
quitiæ spiritualiter repugnandum est,
& sobrietatis, & abstinentiæ arma su-
menda sunt, vt infusi sancto Spiritu
immundos, & erraticos spiritus de-
uincamus, &c.

In bello quod patimur a dæmone, multa nos debent consolari. Cap. VIII.

ORIGENES explicās il- 1
la verba, quæ de populo *Hom. 16.*
Israel dixit Balaam; Cu- *in lib. Numerorum*
ius fortitudo similis est *to. 1.*
Rinocerotis, sic habet:
Vnicornis dicitur esse animal eo habi
tu formatum, quem nominis ipsius de
signat indicium, quod animal frequē-
ter ponitur in scripturis, & in illis fre
quenter Christus intelligitur; erit er-
go Israeli spirituali gloria, sicut est
gloria vnicornis maxime, cum trans-
formauerit corpus humilitatis nostræ
conforme corpori claritatis suæ, in
quibus verbis fortitdo iustorum ad
pugnam cum diabolo intelligitur. Ec-
ce populus, vt leo consurget; in qui-
bus verbis mihi videtur confidentiam
populi describere credentis in Chri-
sto, & libertatem, quam habet in fide,
& exultationem, quam gerit in spe.
Leoni comparatur, & catulo leonis;
quia sicut leo nullum animal, & nullā
bestiam timet, sed sunt eis cuncta su-
biecta, ita & perfecto Christiano, qui
tollit crucem suam, & sequitur Chri-
stum, qui potest dicere mihi mundus
crucifixus est, cuncta subiecta sunt, cū-
cta calcantur. Imitatur eum, qui leo
de tribu Iuda dicitur, cui cuncta sub-
dita sunt; in his autem verbis, cum
consurget, dicat, & non surrexit, vi-
des quòd non de carnali Israel, sed de
hoc, qui futurus erat, ista dicuntur,
de illo Israel, qui nascetur, quem fecit
Dominus.

IDEM sic habet. Puto sane, quia 2
sancti quique repugnantes aduersus *Hom. 15. in*
spiritus incentores peccatorum, & *Iosue.*
vincentes eos, atq; eorum vnumquem
que superantes imminuant exercitum
dæmonum, & velut quamplurimos
eorum interimant, v. g. vt is qui ca-
ste, pudiceque viuendo fornicationis
spiritum superauerit, non vltra fas sit
illum spiritum, qui ab illo sancto vi- *Luca 8.*
ctus est, impugnare iterum alium ho-
minem, sed sicut illi spiritus, qui roga
bant Iesum, ne in abyssum mitteren-
tur,

tur, quod nunc interim Dominus pro præſenti diſpenſatione conceſſit, ita conſequens videtur, ꝙ ſinguli quiquã nequam ſpiritus, cum vincuntur a ſanctis, vel in abyſſum, vel in exteriores tenebras, vel quo, quiſq; ille locus eis dignus eſt, abducatur a iuſto iudice Chriſto agonis huius vitæ mortalium præſide. Et inde eſt, ꝙ plurimo dæmonum numero iam victo ad credulitatem gentes venire relaxentur, qui vtique nullatenus finerentur, ſi integræ eorum, ſicut prius fuerant ſubſiſterét

Pſal. 100. legiones: vnde ſcriptum eſt. In matutino interficiebam omnes peccatores terræ, vt diſperdam de ciuitate Domini oés, qui operantur iniquitatem. ita in manu iuſtorum gladij ancipites eſſe dicuntur, ſine dubio, qui contrarias poteſtates perimant. Puto autem, ꝙ vehementior ad hæc probanda, quæ diximus, Apoſtoli Pauli illa proferri

Rom. 16. poſſit aſſertio, cum dicit, Deus autem pacis conterat Sathanam ſub pedibus veſtris velociter, ſi enim contritus eſt, & a Deo contritus, operari vltra non poteſt. Beatus ergo eſt, qui indefinenter ſpiritalem macheram tenens, non aufert eam a ceruicibus horum hoſtiũ.

Hier. 48. Sicut & Hieremias Propheta dicit. Maledictus homo, qui facit opera Dei negligenter, & aufert machæram ſuam, vel gladium, vt vulgata habet lectio, a ſanguine inimicorum ſuorum; interficiuntur autem in vobis contrariꝫ virtutes, ſi earum opera non agatis.

3 *In librum Iob trac. 2. to. 2.* I D E M explicans verba illa, quæ dixit Dominus diabolo de Iob. Tu autem commouiſti me aduerſum eum fruſtra, dicit: Tu petiſti rem eius perdere ſine cauſa. cuius rem? Iuſti, ac pij, atque credentis Iob, deſideraſti rem eius perdere ſine cauſa pro tuo, inquit, zelo atq; inuidia, pro tua maligna ſuſpicione, callidiſſime diabole, petiſti rem eius perdere ſine cauſa, nihil peragens, vel perficiens, niſi ſolam iniquitatem tuam, atq; malitiam. Porro ſi ſine cauſa petijt, quare petiuit? Diabolus, inquit, ſine cauſa petiuit, nihil erim peregit, atque perfecit, cum rem eius perderet, niſi ſuam deiectionem, & humiliationem oſtendit. Iob vero hæc res non ſine cauſa prouenit, ſed ad ingentem gloriam, & laudem, atque honorem huius rei perditio prouenit coram Deo, & Angelis eius, & apud Deum gloriæ augmẽtatio ei prouenit, & ſuper terram duplex pro remuneratione receptio, atq; retributio. Sic itaque diabolo quidem ſine cauſa facta eſt huius rei perditio, Iob vero non eſt facta ſine cauſa, ſed pro æternæ beatitudinis remuneratione, & in cœlis coram Angelis, & in terra in cóſpectu omnium gentium.

I D E M explicans illa verba: Opprobrium inſipienti dediſti me: donec caueamus peccata, neceſſe eſt nos exprobrari ab inſipiente, & accuſatore noſtro diabolo, & ſi inueniantur peccata noſtra non eſſe deleta, ſed ſcripta in nobis ſtilo diaboli, per hęc ipſa quę geſſimus exprobrabit nos inimicus. ſicut enim bona quæque ſcripta dicuntur non atramento, ſed ſpiritu Dei vi̇ui, ita mala quæque ſcribuntur atramẽto, & calamo diaboli. Propter quod Dominus deleuit chirographum peccatorum noſtrorum, quod erat aduerſum nos diabolo adſtipulante conſcriptum, ſicut & ante prædixerat per Prophetam dicentem. Ecce deleo ſicut nubem iniquitates tuas, & ſicut nebulam peccata tua, & vltra non ero memor. vt ergo non exprobremur ab inſipiente, conuertamus nos ab omnibus iniquitatibus noſtris, ne deprehendens in nobis maculas peccatorũ, ideſt ſuæ voluntatis inſignia, exprobet, & dicat. Ecce hic Chriſtianus dicebatur, & ſigno Chriſti ſignabatur in fronte, meas autem voluntates gerebat in corde; ecce iſte, qui mihi, & operibus meis renunciauit in baptiſmo, meis rurſus operibus ſe inſeruit, meiſque legibus paruit. Liberari ergo ab omnibus iniquitatibus ſtudeamus, ne in die iudicij huiuſcemodi opprobrijs inſidiantis diaboli ſuccũbamus. Obmutui, & nõ aperui os meum, quia tu feciſti; iam, & hoc ſuperius poſuimus, cum tractaremus illum verſiculum, qui ait, dum conſiſteret peccator

4 Hom. 2. ſuper Pſalmũ 38. *Iſa. 44.* 5

aduerſum me, obmutui, & humiliatus ſum, & ſiui a bonis. Bonum eſt enim eo tempore, cum aduerſum nos, vel de rogationum, vel conuitiorum, vel pro brorum tela iaciuntur, nos huius verſiculi meminiſſe, qui ait: Obmutui, & non aperui os meum, quia tu es, qui feciſti; hoc ſane requirendum videtur, quid eſt, quod dixit: Tu es qui feciſti, nec tamen adiunxit, quid fecerit, ſed ordo ipſe nos docet, quoniam quidem velut agonem quemdam inter nos, & conſiſtentem aduerſum nos peccatorem deſcribit, & quia hoc indicet feciſſe Deum, ideſt, quòd exercitij noſtri cauſa, & profectus Deus fecerit iſta certamina, ideo ergo memor ero, quia tu feciſti agones iſtos, & tu nobis hæc exercitia patientiæ præparaſti; cum enim ad iracundiam prouocaret, cum conuitijs laceraſſet, ne patientiæ lineas excederem, & verbum aliquod, quod tibi non placeat proferrem de labijs meis, obmutui, & non aperui os meum: ſi vero amplius aliquid ſecundum Pauli ſtatuta voluero profligare, non ſolum obmuteſcam, & non aperiam os meum, ſed & cum maledicor benedicam, & blaſphematus deprecabor.

6 Hom. 4. ex poſitionis 2. in Cantica. IDEM explicans illa verba: Capite nobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineas, ſic ait: ſi hæc de anima, quæ ſe verbo Dei coniunxit, aduertas, vulpes contrariæ poteſtates in telligi debent per cogitationes prauas (Pſal. 90.) exterminantes in anima virtutum florem, & fructum fidei perimentes. prouiſio igitur verbi Dei, qui eſt Dominus virtutum, mandat Angelis ſuis, (Heb. 1.) qui ad miniſterium miſſi ſunt propter eos, qui hereditatem capiunt ſalutis, vt capiant ex vnaquaque anima huiuſmodi cogitationes a dæmonibus immiſſas, vt abiectis eis poſſint florem virtutis afferre. capiunt autem cogitationes malas in eo, cum ſuggerunt menti, non eſſe eas a Deo, ſed eſſe a maligno ſpiritu, & dant animæ diſcretionem ſpirituum, vt intelligat, quæ ſit cogitatio ſecundum Deum, & quæ ſit ex diabolo, ſunt iſtæ cogitationes, quæ a dæmonibus inijciuntur in cordibus hominum; ſed quia non deeſt diuina prouidẽtia, ne forte per huiuſmodi importunitatem, turbaretur libertas arbitrij & non eſſet iuſta cauſa iudicij: idcirco benignis Angelis, & amicis poteſtatibus hominum cura mãdatur, vt cum deceptores quaſi vulpes incuſare cęperint hominem, dextris eum auxilijs ſubleuent, & ideo dicitur: Capite nobis vulpes puſillas. cõpetenter autem cũ adhuc puſillæ ſunt, capi eas mandat. 7 dum enim cogitatio mala in initijs eſt, facile poteſt eijci a corde, nam ſi frequenter iteretur, & diu permaneat, adducit animam ſine dubio ad conſenſum, & poſt cõſenſum intra cor ſuum confirmatum, certum eſt, quia ad peccati tendat effectum. cum ergo puſilla eſt, & in initijs capi debet, & abijci, ne ſi adulta fuerit, & inueterata iam non poſſit expelli; deniq; & Iudas initium mali habuit in amore pecuniæ, & hæc fuit illi vulpes puſilla, ſed ab hac, cum videret Dominus Iudæ animam, quaſi florentem vineam lædi, capere eam volens, & abijcere, ex eo commiſit ei pecuniæ loculos, vt poſſidens quod amabat, a cupiditate ceſſaret. ſed vt Sancti quiq; doctores, & magiſtri Eccleſiæ, ſicut acceperunt poteſtatẽ calcandi ſuper ſerpẽtes, & ſcorpiones, ita accipiunt poteſtatem capiendi vulpes; (Luca 10.) ſic enim data eſt poteſtas eis ſuper omnem virtutem inimici. poteſt, & locus iſte aliter accipi, capite nobis vulpes, & poſt diſtinctionem dici puſillas exterminantes vineas, vt puſillas non tam ad vulpes, quàm ad vineas referamus, vt videantur puſillæ quidem vineæ exterminari poſſe, ideſt paruę quæq; animæ, & initia habentes, non firmæ, & robuſtæ lædi poſſe a contrarijs poteſtatibus, ſicut in Euangelio dicitur: (Matt. 18.) Si quis ſcandalizauerit vnum de puſillis iſtis, in quo oſtenditur, quia ſcandalizari non põt grandis, & perfecta, ſed puſilla, & rudis anima. Sicut in Pſalmo dicitur: (Pſ. 118.) Pax multa diligentibus nomen tuum, & non eſt illis ſcandalum. ſimili ergo exemplo poteſt videri, ꝙ

puſilla

puſilla quæque vinea incipiens, vide-
licet anima poſſit a vulpibus, ideſt, ma
lignis cogitationibus, vel prauis do-
ctoribus lædi, perfecta vero, & valida
non poſſit. ſed ſi capiantur a bonis do-
ctoribus vulpes iſtæ, & abijciantur ex
anima, tunc proficiet in virtutibus, &
florebit in fide.

9 *Hom. 3. in Hierem.* IDEM explicans illa verba. Quo
modo confractus eſt, & contritus mal
leus vniuerſæ terræ, ſic habet: quis eſt
iſte malleus volens quantũ in ſe eſt im
pedire lapides ædificationis tẽpli, dia-
bolus ſine dubio. ego autẽ pronuncia-
bo confidens eſſe aliquem, qui non ma
gnopere curet de malleo vniuerſæ ter
ræ, & quoniam exemplum ad ſanctũ
Spiritum eſt de ſenſibili malleo, quæ-
ro materiam malleo fortiorem, quæ
nihil ab eo percuſſa patiatur, quã qui
dem quærẽs reperi in eo quod eſt ſcri
Amos 7. ptum: Ecce vir ſtans ſuper muros ada-
mantinos, & in manu eius adamas. re-
fert autem de adamante hiſtoria, quia
fortior ſit omni cædenti ſe malleo, in-
contritus, inconuincibilis permanens,
licet ſupra ſtet malleus zabulus, &
ſuppoſitus ſit draco, qui eſt quaſi in-
cus indomabilis, nihil tamen in manu
Dei, & in conſpectu eius conſiſtens a-
damas perpetitur. Duo itaq; contra-
ria ſunt adamanti iſti, malleus, & in-
cus improducibilis; iam tritum eſt
vulgi ſermone prouerbium, vt de his,
qui anxietatibus, & ingentibus malis
premuntur, dicãt, inter malleum ſunt,
& incudem, tu autem hoc refers ad
10 zabulum, & draconem, qui iſtiuſmo-
di ſemper in ſcripturis pro varietate
cauſarum nominibus inſigniuntur, &
dicis, quia ſanctus, qui quaſi murus
adamantinus, vel in manu Domini a-
damas eſt, non curet, neque de malleo,
neque de incude: ſed quanto plus cæ-
ſus fuerit, tanto plus eius virtutẽ ſplẽ
deſcere ſciat; aiunt eos, qui mercimo-
nia lapidum exercent, cum voluerint
probare adamantem ignorãtes vtrum
ſit adamas, an non ſit, quamdiu mal-
leum, & incudem non inuenerint, tũc
haud perſuaderi eſſe veriſſimum ada-
mantem. Si indomitus lapis, ſi inter
incudem, & malleum perſeuerat ſe
percutiente deſuper malleo, & incu-
de ſuppoſita, durior lapidum natura
iudicatur. talis vir eſt, ante tentatio-
nes ab his, qui ꝓbare lapides neſciũt,
ignoratur, certiſſime aũt nouit adamã-
tinorum lapidum naturã ſolus Deus
plurimis ignoratam, ego ipſe adhuc
neſcio vtrum veniente malleo, & per-
cutiente me confringar, & conterar
conuictus, quia non ſum adamas, an
certe verus adamas oſtendar, ſi ingruẽ
tibus perſecutionibus, periculis, ten-
tationibus tam cõtritus fuero ad ictus
mallei, quam probatus.

IDEM explicans illa verba ad 11 *Lib. 7. in epiſt. ad Roman. to. 7.*
Rom. 8. Diligentibus Deum omnia
cooperantur in bonum, ſic ait: in tan-
tum omnia cooperantur, & collabo-
rant his, qui diligunt Deum, vt & ipſe
ſpiritus adiuuet, ne dedignetur diuina
natura dux eſſe itineris ad bonum. ſi
Deus pro nobis, quis contra nos, quia
ſi ſic Deus pro nobis eſt, vt hęc nobis
cuncta conceſſerit, ideſt, quòd ſpiritus
Dei habitet in nobis, quòd ſpiritu Dei
agamur, quòd ſpiritum deuotionis ac-
cepimus, quòd ſimus filij Dei, & he-
redes, & coheredes Chriſti, quòd pri- *Rom. 8.*
mitias ſpiritus accepimus, quòd ipſe
interpellet pro nobis gemitibus ine-
narrabilibus, & quòd vniuerſa creatu
ra nobis cõgemiſcit, & condolet, quòd
nobis diligentibus Deum omnia coo-
perentur in bonum, quòd ſecundum
propoſitum vocati ſumus, & præco-
gniti, & prædeſtinati, & iuſtificati. ſi
hæc ergo nobis cuncta dedit, quis eſſe
aduerſum nos poterit? non quo omni- *1. Pet. 5.*
no neminem nobis dicat eſſe aduer *Pſal. 26.*
ſarium; quomodo enim ſtabit illud,
quod dictum eſt a Petro: Aduerſarius
veſter diabolus tanquam leo rugiens
circuit quærens quem tranſuoret; ſed
hoc oſtendit, quia Deo agente pro
nobis contemptibilis, & nihil effici-
tur aduerſarius noſter. Similiter au-
tem, & Dauid dicit. Dominus illu-
minatio mea, & Saluator meus, quem
timebo, Dominus protector vitæ meę,
a quo trepidabo? Non ergo nullum
dicit eſſe, quem metuat, & qui ad-

uersetur ei,sed quamuis inquit,appro
prient super me , vt edāt carnes meas,
qui tribulant me inimici mei , tamen
Domino defendente vitam meam , in-
Ibid. firmati sunt, & ceciderunt; quis accu-
sabit aduersus electos Dei ? videtur
mihi,quod dicit de diabolo dicere.nul
lus enim ita electus,& ita magnus quē
ille nō audeat accusare, nisi ille solus,
qui peccatum non fecit , qui dicebat
hæc, nunc venit princeps huius mun-
di,& in me nihil inuenit. sed quamuis
ille exerat nequitiā propositi sui Deo
iustificante , & delente sicut nubē ini-
quitatem electorum suorum , & sicut
caliginem peccata eorum , & a priori-
bus delictis eos dealbante , vt niuem,
& sicut lanam candidum faciēte, quid
Rom. 8. proficiet accusator ? Sed & cum Chri-
stus pro eis mortuus sit , immo potius
a mortuis resurrexerit , & stet a dex-
tris Patris,& interpellet pro his, quis
eos poterit condemnare? in superiori-
bus sanctus Spiritus interpellat pro
nobis, inquit,gemitibus inenarrabili-
bus, hic Christus Iesus , qui mortuus
est, & resurrexit ipse interpellat pro
nobis. Deus qui proprium filium tra-
didit pro nobis ipse iustificat electos,
qui erit vltra , qui audeat condemna-
re ? sed diligentius intuere, quomodo
Apostolus in sermonibus suis ab insi-
ta sibi cautela discedat,non dixit,quis
accusabit aduersum vocatos , sed ad-
uersum electos , nisi enim fueris ele-
ctus,nisi in omnibus te exhibueris pro
babilem Deo , habebis accusatorem.
13 Si enim causa tua mala est, si te crimē
tuum astringit, quid tibi proderit ad-
uocatus,etiam si Iesus sit , qui inter-
pellat? Iesus enim veritas est,non po-
test ergo pro te veritas fallere. In quo
tibi opitulabitur aduocatus ? ne accu-
satoris calumnijs inuoluaris , ne tibi
præterita peccata,quę tibi per baptis-
mum deleta sunt,imputentur, si vero
post hæc iterum delinquas , nec vllis
hæc pœnitentiæ lachrymis deleas,ac-
cusatori tuo criminandi te materiam
dabis , & quamuis Iesus interpellet
pro nobis , non potest tamen dicere
Iesus tenebras lucem esse,neque ama-
rum dulce . si ergo vis vincere , quod
iudicaris , fac quod de iusto scriptum
est . Dispone sermones tuos in iudi- *Ps. 111.*
cio,præpara opera tua ad exitum, me- *Eccles. 7.*
mento nouissimorum tuorum , & non
peccabis . concludit ergo, cum Chri-
stus Iesus mortuus sit pro nobis,& se-
deat ad dexteram Patris , & interpel-
let pro nobis, dæmonum accusationes
eis nocere non poterunt.

BASILIVS explicans illa ver- 14
ba : Quoniam sagittæ tuæ infixæ sunt *Hom. 10. in*
mihi, sic ait. Magnus ille athleta Iob, *Psal. 37.*
cum varias tētationes sustinuisset, nō
ignorabat,vnde ipsi hæ venirent, qua-
propter dicebat. Sagittæ enim Domi- *Iob 6.*
ni in corpore meo sunt, quarum indi-
gnatio exhaurit sanguinem meum.
Dauid autem non similiter,vt Iob cor
pore percussus, sed in ipsa anima leta-
le vulnus habens,non similiter,vt Iob
dicit. Sagittæ Domini in corpore meo
sunt, sed, quoniam sagittæ tuæ infixæ *Iob 19.*
sunt mihi,& confirmasti super me ma-
num tuam. Iob vere meminit manus *Iob 2.*
Domini dicens . Manus Domini est,
quæ tetigit me , & diabolus ad Domi-
num dicens.Mitte manum tuam,& tā-
ge omnia, quæ habet , & rursus mitte
manum tuam, & continge carnē eius,
& ossa . verum alia quædam erat ma-
nus, & aliæ sagittæ , quæ carnem ip-
sius contingebant , & carnales existe-
bant. hic vero quandoquidem secun-
dum animam ipsam ægrotabat Dauid,
alias sagittas sibi infixas esse signifi-
cat, & aliam manum se contigisse , &
mihi videntur sagittæ , de quibus hic
dicit spirituales esse , immo magis ip-
sos Dei sermones sic appellare vide-
tur pungentes , & vulnerantes animā
ipsius , cruciantesque , ac castigantes
ipsam conscientiam , quandoquidem
tantus vir existens , & tanta bona a
Deo adeptus ad turpe factum seipsum
immiserat . Fortassis autem etiam ip- 15
sum diabolum , & maligni illius igni-
tas sagittas, affectus , & amores indu-
centes, quæ ad concupiscentiam vxo-
ris Vriæ ipsum incenderunt,significat.
De quibus etiam Apostolus dicit . Su-
mite armaturam Dei , vt possitis om-
nia te-

Digitized by Google

nia tela inimici ignita extinguere. quandoquidem immunitus repertus non restitit ad inimici tela ignita; merito sauciatus est animam concupiscétię clauo. Quemadmodum autem Iob diaboli sagittas vlcera ipsius corpori incussa, quoniam permissione Dei facta erant, Domini sagittas nominauit, cum ait. Sagittæ Domini in corpore meo sunt, quarum indignatio exhaurit sanguinem meum: sic verisimile est etiam Dauidem hic sagittas Domini dixisse, quoniam permissione Dei aduersarius ipsum impugnabat, vt disceret non dicere: non commouebor in æternum. quandoquidem enim per per gratiam Dei potens factus aliquàdo magnopere seipsum iactauit, vt superbæ gloriaretur, & diceret: Ego autem dixi in abundantia mea, non commouebor in æternum: ea gratia merito traditus est tentatori, qui animam ipsius attingens maiori damno, ipsum quàm Iob affecit. Sermones vero qui de iusto iudicio ipsius cómonefaciũt, & doctrina iræ peccatoribus impendétis, acutiores sunt saggittis conscientiam vulnerantes, & sauciantes. & sic sane dixeris Dauidem sacris his, ac diuinis sagittis compunctum, merito deprecatum esse redargutionem per furorem, & castigationem per iram Dei, ne enim, inquit, in furore tuo, & in indignatione tua arguas me Domine, neque in ira tua corripias me. cur? Quoniam sagittæ tuæ infixæ sunt mihi; nã sagittæ a te venientes assumpta ira, & indignatione tua satis me puniunt, & sufficienter me castigant; quapropter supplicat, ne aliam iram, atque indignationé experiatur, quia sagittę tuæ infixæ sunt mihi, vel iuxta Symmachi versionem, attigerunt me, & confirmasti super me manum tuam. Manum autem Domini, quæ ipsum attigit intellige, & eam quæ in Iob declarata est. hæc autem Domini manus omnem domum Dauidis ex fundamento concussit, primogenitum ex liberis ipsius Amnonem amore sororis insanum faciës, & Absalonem inflammans per irã contra fratrem, vt interficeret Amnonem, & postea contra ipsum parentem insurgeret; sed & reliqua omnia per historias nobis declarata, manus sunt, quæ hic indicata est. Manus tua tetigit me per alternas calamitates; supplico igitur, inquit, vt ne alia indignatione arguar, neque peiore ira castiger.

Psal. 29.

16

Psal. 37.

Iob. 19.

17 HIERONYMVS explicãs illa verba: Iugum oneris eius superasti, sic habet: Tu Domine, & Saluator iugum oneris eius, hoc est diaboli, qui prius exultabat in mundo, qui cunctis gentibus imperabat, qui grauissimo seruitutis iugo colla omnium deprimebat, & virgam qua percutiebat vniuersos, & peccata sibi quasi quoddam tributum reddere compellebat, detraxisti de humeris eorum, & tibi libera tor seruire fecisti absque vllo exercitu, & absque effusione sanguinis in abscondita manu, sicut quondam sub Gedeone populo Israelis de Madianitis victoriam præbuisti. Quomodo enim vestis quę humano sãguine cruétata est, lauari non potest, sed infecta sanguine igne comburitur, vt maculæ cum vestimento fędi cruoris intereãt, sic diaboli violenta prædatio, & tumultus, ac turbæ, quibus humanum sibi subiecerat genus, gehennæ ignibus deputatæ sunt.

In cap. 9. Isaia. 10. 4.

Iud. 7.

18 IDEM explicans illa verba: Non nocebunt, & non occident in vniuerso monte sancto meo, &c. sic habet: nocere, & occidere nequaquam poterunt venenata prius animalia, eos qui habitauerint in monte sancto Dei, idest in Ecclesia, de quo & in Euangelio dicitur. Non potest ciuitas abscondi supra montem posita, quia repleta est terra scientia Domini. hoc est illud, quod supra dicebatur obscurius, habitabit lupus cum agno, & pardus cum hædo accubabit, & iuxta consuetudinem suam prophetalia in fine verba panduntur. Sicut aquæ inquit maris operientes, quomodo aquæ maris operiunt profunda maris hoc est terram, quæ operta est fluctibus, sic scientia Domini omnis terra complebitur.

Lib. 4. sup caput 11. Isaia 10. 4.

Matt. 5.

19 *In cap. 16. Isaia.* IDEM explicans illa verba: Consumptus est miser,&c. sic ait. Post aduentum Agni, qui de petra deserti ortus est Dominator vniuersæ terræ, & venit ad montem filiæ Sion, finita est omnis potentia diaboli, quæ pulueri comparatur, & consumptus est miser, qui multos fecit miseros, & defecit, qui conculcabat omnem terram, eos videlicet, qui terreni erant. illo autẽ consumpto, & redacto ad nihil, & penitus deficiente, pręparabitur solium, & regnum sempiternum primum in misericordia. omnes enim sub peccato sumus, & indigemus gratia Dei, & sedebit in tabernaculo Dauid, quod corruerat, & suscitatum est, qui post misericordiam iudicet.

20 *In cap. 27. Isaia.* IDEM explicans illa verba: Et visitabit Dominus in die illo in gladio suo duro, & grandi, & forti super Leuiathan serpentem vectem, &c. sic habet: Tradunt Hebræi diabolum, quod est Græcum nomen, & significat criminatorem, Hebraice appellari aduersarium. vocatur etiam in Hebraico sermone cętus magnus, de quo quòd a Christo sit capiendus mystico in Iob sermone narratur, qui magnum cętum capturus est, nam & ibi pro ceto Leuiathan ponitur, & iterum, adduces aũt draconem in hamo, circundabis capistrum naribus eius, statimq; hoc est principiũ psalmãtis Domini, quod factũ est, vt illudatur ab Angelis eius. *Psal. 103.* Et in Psalm. Hoc mare magnum, & spatiosum, ibi reptilia, quorum nõ est numerus,&c. Draco iste, quem formasti ad illudendum ei; de hoc in Apocalypsi scribit Ioannes. *Apoc. 21.* Facta est pugna in cælo, Michael, & Angeli eius bellabant cum dracone, & draco pugnabat, & Angeli eius, & non præualuerunt, nec locus inuentus est eis in cælo, & missus est draco magnus, coluber antiquus, qui vocatur diabolus, & satanas qui errare faciet orbẽ terrarum vniuersum, missusq; est in terram accusator fratrum nostrorum, qui accusabat eos coram Deo nostro; illudque notandum, q; & in Psalmo, & Iob propterea factus dicatur draco, vt illuderetur ei ab Angelis, vnde & Apostoli accipiunt potestatẽ, vt calcent sup ser pentes, & scorpiones, & super oẽm vir tutem inimici; quid igitur ab eo loco, vbi scriptum est: Ecce Dñs dissipabit terrã, & nudabit eam, vsq; ad præsens capitulũ contra orbem in consummatione mundi iudiciũ prædicatum est, & propterea aduersus diabolum extrema sentẽtia est, vt inducatur super eũ gladius sanctus, & magnus, & fortis. Tunc fugiet, qui numquã fugere consueuerat. istum Leuiathan vectem, seu concludentem puto appellari, qđ multos suo carcere clauserit, & propriæ subiecerit potestati, nihilq; in se rectũ habeat; & idcirco dr̃ tortuosus, quem Dominus interficiet spiritu oris sui, habitatorem quondam maris salsorũ, & amarorum fluctuum. 21

22 *In cap. 49. Isaia.* IDEM explicans illa verba: Nunquid tolletur a forti præda,&c. sic habet: Dominus noster, & Saluator, qui prius locutus fuerat per Isaiam, ipse in Euangelio eundem sensum repetit. *Mar. 3.* Quomodo potest aliquis intrare in domum fortis, & vasa eius diripere, nisi primum ligauerit fortem, & tunc domum eius diripiet. fortis, & gigas diabolus est, qui omnes gentes suo subiugarat imperio audens dicere Saluatori: Hæc omnia mihi tradita sunt, & dabo tibi ea, si procidens adoraueris me. *1. Ioan. 5.* Mundus enim in maligno positus est, quem nullus iustorum vincere poterat, *Amos 3.* nec iuxta Amos prædam de ore leonis auferre; proposita igitur quæstione, quòd nullus possit fortem, & gigantem vincere, nec saluare, quod ab eo raptum erat: Respondit Dominus suo aduentu omnia perpetranda, quòd.s. captę prius gentes a gigãte tollantur, & omnis illius supellex vniuersaq; familia Apostolis diuidatur, impleto illo, quod scriptum est. *Psal. 67.* Rex virtutum dilecti, & speciei domus diuidere spolia; vnde manifestius interpretatus est Symmachus, sed & captiuitas fortis auferetur, & rapina horribilis salua erit, fortem, atq; horribilẽ diabolum volens intelligi, qui Domini virtute superatus est.

IDEM

23 *In cap. 51. Isaiæ.* IDEM explicans illa verba: Incuruare, vt trãseamus, sic ait: istę sunt aduersariæ potestates, quæ dixerunt animæ illius, incuruare, vt trãseamus. in quo pariter adnotandum est, quòd non eam incuruauerint, nec vim fecerint, vt prius erecta, inclinaretur in terram, sed proprio arbitrio dereliquerint, illa autem voluntate sua posuerit ceruices, vel dorsum, siue totũ corpus suum, non intus, sed foris, his qui eam conculcauerint.

24 *Lib. 6. in Hierem.* IDEM explicat locum cap. 30. Et erit in die illa, ait Dominus exercituum. Conteram iugum eius de collo tuo, & vincula illius disrumpam, & nõ dominabuntur eis amplius alieni, sed seruient Domino Deo suo, & Dauid regi suo, quem suscitabo eis, ait. Iste est Dauid, cuius & Euangelium meminit *Luca 1.* daturum se nobis, vt sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati seruiamus illi, quodque ait, conteram iugum eius de collo tuo, & vincula illius disrumpam: non dubium quin sub typo Nabuchodonosor de diabolo sentiendum sit.

25 *In c. 2. Nahum to. 5.* IDEM sic habet. In Iona, & in hoc Propheta Niniuem mũdum istum interpretati sumus, & iuxta Ioannem totus mundus in maligno positus est. *1. Ioan. 5.* postquam mundus pertransierit habitaculum bestiarum, & in quo pascebãtur leones, tunc admirantes, exultantesque dicemus, vbi est habitaculum leonum, ad quod iuit leo diabolus, & catulus leonis Antichristus, & omnes doctrinæ peruersæ, sermo contrarius ante aduentum Christi non fuit, qui exterreret, sed postquam Dominus noster venit in mundum, & Niniuem ingressus est, vidit quasi fulgur satanam de cœlo cadentem, & cecidit de cœlo *Luca 10.* lucifer, qui mane oriebatur. *Isaia 14.* venit enim verus Samson ad Allophylos, & *Iud. 14.* dum pergit in Thamnas, quod interpretatur consummatio eius, vt pauperculam de gentibus duceret Dalilam, interfecit leonem, cui venerat consummatio, & illo mortuo comedit mella *1. Reg. 17.* dulcedinis. sed & verus Dauid seruans oues patris sui, apprehendit leonem, & interfecit eum, & Banaias, qui interpretatur ædificator Dominus descendit in lacum sæculi istius, qui calentes aquas refrigerare consueuit, & interfecit leonem, & in visione Esaiæ, 26 quæ aduersum quadrupedes cernitur, primum de angustia harum dicitur bestiarum; in tribulatione, & angustia leo, & catulus leonis. iste leo antequam interficeretur a Christo, plurimos cæpit in prædam catulorum suorum, & necauit leunculis suis, satellitibus suis, videlicet dæmonijs. Vide peccatorum conuenticula, & captos multos a leone non quæres, considera mortuos, qui reliquere vitam, & ecclesias eorum non vocabis ouile pastoris, sed leonis speluncas, quas impleuit cadaueribus, & sanguine mortuorum. Posuisti ait Dauid tenebras, & *Psal. 103.* facta est nox, in ipsa pertransibunt omnes bestiæ saltus, catuli leonum rapere, & quærere a Deo escam sibi: difficile leo inuenitur in die, sed semper in noctib⁹ circuit, vt de Ecclesia Christi rapiat, vt escis iuxta Habacuc satietur electis. Hieremias de peccatoribus loquitur, percussit eos leo de silua, & lupus vsque ad domos disperdidit eos, & pardus vigilauit super ciuitates eorum. omnes qui egredientur, ex eis capientur; in quo animaduerte, q̃ nemo capiatur, nisi qui a ciuitatibus Dei fuerit egressus; in quarto etiã regnorum libro habitantes in ciuitatibus Samariæ, & nescientes iudiciũ *4. Reg. 17.* Dei terræ, interficiebantur a leonibus, donec didicerunt colere Deum, & a leonibus liberati sunt, ob hãc causam reor, & quodcumque a bestijs captum est in Dei sacrificijs non offerri, & a Propheta dici: Immundũ, & captũ a bestia, nõ est ingressum in os meũ; interfectus est ergo leo, & a comedente exiuit esca, & e forti egressũ est dulce.

27 *In c. 40. Iob to. 7.* IDEM sic habet: Ecce Behemot, quẽ feci tecum fœnũ, vt bos comedet, ecce hoc ipsum noueris, fortem diabolum, & potentissimum inimicum tuũ, quem ob immanissimum trucis animi furorem Behemot nomine feralis bestiæ nuncupaui, apud te velut

bouem,

bouem, animal, videlicet mansuetum,
fœnum comedere faciam, non carnes,
vt leonem, quia carnes, quando comedun-
tur, non fit sine viuentis interitu,
circa te vero, non ita est, cui iussione
imperij mei hoc modo præcepi dicens.
Ecce in manu tua est, verum animam
eius serua; fœnum, vt bos comedent
bestiæ istæ, idest, hoc potentia dexte-
ræ meę factum est, vt substantiam tuã,
& facultates quæ ob pretiosæ mentis
tuæ diuitias fœno comparantur, in po
28 testatem acciperet deuorãdas, & ideo
vilia quæque, & temporalia tibi abstu
lit, quæ fœni nomine significata sunt,
non quæ magna, & grandia, idest ani-
mæ ornaméta, quibus te expoliatum,
blasphemiæ ruina comprimeret, quasi
peccato totus homo a diabolo deuo-
Iob 40. ratur. Sub vmbra dormit, in secreto
calami; in sacris litteris aliquãdo vm-
bra dicuntur peccata, quòd tamquam
vmbra corpori, ita mortui vicina sint.
in peccatis ergo diabolus habitat, &
requiescit, in secreto calami, idest, in
secretis, & absconditis Dei, quę Deus
non requirit, & velut se indigna non
visitat; de quibus absconditis Prophe-
Psal. 16. ta ait ad Deum. De absconditis tuis
adimpletus est venter eorum. peccata
ergo tamquam tenebræ absconduntur
a lumine veritatis, siue vt iam dixi-
mus in loco remoto cordis diabolus
habitat, quòd cor vacuum timore Dei
patet vanitati, & luxui, atque omniũ
illecebris vitiorum; ecce absorbebit
fluuium, & non mirabitur. multis in
locis scripturarũ fluminis nomine ge-
nus humanum significatur, de quo, &
29 ipsa potestas aduersarij ait: Meus est
fluuius; huic ergo fluuio, hnmano, sci-
licet generi in ima more fluminis de-
fluenti desideria cupiditatum, delecta
tiones, & amorem mundi, ita insinuat,
vt eum absorbere possit, & velut in-
fernus deglutire; Sic namque huma-
num genus præceps in supradicta vi-
tia defluit, vt possit ab inimico facile
deuorari; an extrahere poteris Leuia-
than hamo? In primo aduentu Chri-
sti factum est, per gratiam redemptio-
nis eius, vt de societate diaboli, & do-
minatione eruerentur; numquid po-
nes circulum in naribus eius, aut ar-
milla perforabis maxillam eius? Cir-
culi, & armillæ nominibus intelligũ-
tur sermones diuinæ potentię, quibus
superbus humiliatus est a Deo, atque
attritus; nũquid illudes ei quasi aui,
aut ligabis eum ancillis tuis? in tan-
tum, ait Dominus, humiliabitur dra-
conis istius fortitudo, & omnino pro
nihilo erit, vt illudendus habeatur, &
illudendus sanctis angelis deputetur.
quòd autem quasi auis illudi perhi-
betur, quasi res parua, & minima ad
potentiam Dei habeatur auis, nonne
voluit demonstrare, quodque alligan-
dus ancillis dicitur, illud est, quod ip-
se Dominus in Euangelio ad discipu-
los suos ait: Ecce dedi vobis potesta- Luca 10.
tem calcandi super serpentes, & scor-
piones, & super omnem virtutem ini-
mici, & nihil vobis nocebit; sic itaque 30
alligatur, atque illuditur a sanctis ani
mabus Dei, quæ sunt ancillæ Christi,
dum ab eis ipsi, & eius socijs impera-
tur cuiq; per vniuersum mundũ quoti
die, captiua aufertur captiuitas, quo-
modo & in Apocalypsi per mille an-
nos alligatur, dicitur quod a parte ad
totum intelligitur secundum Aposto-
lum, qui ait. Filioli nouissima hora est 1. Ioan. 2.
ex tempore aduentus Domini in car-
ne nostra; itaque alligatus est, ne sedu-
cat Christi gratia, & redemptione sal-
uandos. Alij dixerunt, alligabis eum,
sicut passerem infantulo, quod est vt
ab infantulo teneatur præcepto impe-
rij mei, & velut ligatus in potestatem
tradatur. hic est ille infans, de quo
Isaias ait: Infans ab vbere in forami-
ne aspidum manum mittet, qui infans
Propheta, quamuis sit centum annorũ
puer per Christi gratiam morietur, id
est sanctus, & innocens de hoc sæculo
ad Deum emigrabit: hunc ergo infan-
tem accipere debemus vnumquemq;
Sanctorum, qui de fonte, idest, de vte-
ro matris Ecclesię tãquam infans Deo
renatus est, & præcepta Domini ve-
lut lacteos cibos de eius vberibus su-
git. Concident eum amici diuident il-
lum negociatores. Amici, & negocia- 31
tores,

tores iſti, ſancti intelligendi ſunt, qui-
bus Chriſtus ait: Vos amici mei eſtis.
Itemque ſimile eſt regnum cœlorum
Ioan. 15. homini negociatori, &c. qui regnum
Matt. 13. Dei velut pretioſiſſimam margaritam
in venalibus propoſuerunt mundo, vt
vnuſquiſque creditorum vendat, quę-
cumque habuerit, delectationes, ſcili-
cet vitæ præſentis his mercimonijs cō
mutet, & emat eam. ideo a ſupradictis
amicis, & negociatoribus corpus hu-
ius draconis conciditur, atque diuidi-
tur, dum per eoſdem ad fidem Chriſti
perditorum eius multitudo quamplu-
rima ſeparatur. nam multi de poten-
tibus eius, & in malitia fortibus ab e-
ius conſortio, veluti membra illius ſe-
cernuntur. ſicut & Habacuc Propheta
ait: Ad Dominum præcidiſti in ſtupo-
re mentis capita potentium, & de qui-
bus rurſum ait ad Dominum. Miſiſti
in capita inimicorum tuorum mortē,
mortem vtique vitiorum, vt iam non
ſibi viuant, ſed ei qui pro ipſis mor-
tuus eſt. hæc capita inimicorum Dei,
ideſt, populorum impiorum princi-
pes ipſi ſunt huius ſpiritualis draco-
nis reges, & nobiles, qui ſecundū tranſ-
lationem nominum, alligandi a præ-
dictis amicis, & negociatoribus eſſe
Pſ. 148. dicuntur, ſicut Dauid Propheta ait:
Ad alligandos reges eorum in mani-
cis, & nobiles eorum in vinculis fer-
reis, hi membra ſunt illius draconis,
Pſal. 73. & dracones, de quibus dicitur; tu con-
fregiſti capita draconum in aquis.

32 IDEM explicans illa verba: No-
Lib. 2. in lite locum dare diabolo, ſic ait. Dia-
epiſt. ad E- bolus Græcum verbum eſt, quod lati-
pheſios to. 6 ne dicitur criminator. Lingua vero
2. Cor. 6. Hebrea ſatan appellatur, ideſt, aduer-
ſarius, & ab Apoſtolo Belial, hoc eſt
abſque iugo, quod de collo ſuo Dei
1. Pet. 5. abiecerit ſeruitutem, ait ergo. Nolite
locum dare diabolo, qui tamquam leo
rugiens quærit aditum, per quē poſſit
irrumpere. quomodo enim Pater, &
Filius ſtant ad oſtium, & pulſant, vt
introeant, & cenent cum eo, qui ſe re-
ceperit: ita, & aduerſarius ſemper in
nos eſt paratus irrumpere, & cum lo-
cum dederimus ingreditur, ſolet autē
antequam veniat quædam iacula præ-
mittere, & præcurſorem aduentus ſui
facere cognitionem; hanc ſi nos in cor
de noſtro ſuſceptam nutrierimus in-
trinſecus: & creſcere fecerimus, cum
in nobis prolem ſuam auctam viderit,
& ipſe audebit intrare. deniq; in Iu-
dæ cor primam iecit ſagittam, vt tra-
deret Saluatorem, quam ſi exceptam
ille miſerabilis non fouiſſet, numquā
poſt intinctum panem introiſſet in eū
ſatanas. Simul autem, & hoc diligen- 33
ter attendite, quòd non inuenerit dia-
bolus locum introeundi in Iudam, cu-
ius pectus iam antea percuſſerat, niſi
in conuiuio Saluatoris, quia tunc, vel
maxime in poteſtatem ei damur, quan
do nec humanitate, nec clementia,
nec manſuetudine eius vincimur, quē
odimus indigne; huic quod nunc prę-
cipit, neque locum detis diabolo, il-
lud de Eccleſiaſtico comparatur: Si *Eccl. 10.*
ſpiritus poteſtatem habentis aſcende-
rit ſuper te, locum tuum ne dederis ei.
Ille ſuperbus, & temerarius vult aſcē-
dere, ſed etiam ſi te oppreſſum putaue
rit, & ſe extulerit, tu ne dederis locū,
poteſtas quippe diaboli non in teme-
ritate illius, atque iactantia, ſed in tua
eſt voluntate.

AVGVSTINVS ſic ait: Malus 34
appellatur ſpiritus Domini, tamquam *Lib. 2. quæ-*
creatura, & in eius poſita poteſtate, *ſtionum ad*
ſed magis arbitror, malignum ſpiritū, *Simplicia-*
de quo ait Scriptura, quod Saul vexabat, *num. to. 4.*
ideo dictum ſpiritum Domini, quòd *1. Reg. 1.*
occulto Domini iudicio Saulem vexa
bat. vtitur enim Deus miniſtris etiā
ſpiritibus malis ad vindictam malo-
rum, vel ad bonorum probationē; alio
modo ad illam rem, alio ad iſtam: quā-
uis enim inde ſit quiſquam malignus
ſpiritus, quia mala voluntate nocere
appetit, tamen nocendi poteſtatem nō
accipit, niſi ab illo, ſub quo ſunt om-
nia, certis, & iuſtis meritorum gradi-
bus ordinata, quia ſicut non eſt mala
voluntas a Deo, ſic nō eſt poteſtas niſi
a Deo. quamquam enim ſit in cuiuſ-
que poteſtate quid velit, non tamen
eſt in eius poteſtate, vt poſſit, vel face-
re cuiquam, vel a quoquam pati. uā

& Filius Dei dicenti, q potestatem haberet occidendi eum, vel dimittendi, non haberes, inquit, in me potestaté, nisi data tibi esset desuper. diabolus etiam volens nocere Iob, nocendi quidem voluntate diabolus erat, sed tamen a Domino potestatem petebat dicens: Mitte manum, & tange carnem eius, quamuis hoc esset, si permitteretur ipse facturus, ipsam etiam permissionem petebat hoc modo, & manum Domini appellabat permissam a Domino manum suam, idest ipsam potestatem, quam volebat accipere, cui cógruit illud in Euangelio, quod Dominus discipulis suis ait: Hac nocte postulauit satanas vexare vos, sicut triticum. dictus est ergo spiritus Dei malus, hoc est minister Dei ad faciédum malum in Saul.

Ioh. 19. *Iob 2.* *Luca 22.*

35 *Lib. 20. de ciuit. Dei c. 7. & 3. 1. 5.*

IDEM explicat locum Apocalypsis 20. Et vidi Angelum descendentem de cœlo, & habenté clauem abyssi, & catenam in manu sua, & tenuit, inquit, draconem illum serpenté antiquum, qui cognominatus est diabolus, & sathanas, & alligauit eum mille annis, hoc est eius potestatem ab eis seducendis, ac possidendis, qui fuerant liberandi, cohibuit, atque frenauit. Mille autem anni possunt intelligi, quia in vltimis annis mille ista res agitur, cuius nunc spatia posteriora voluuntur, vt huius milliarij tamquã diei nouissimam partem, quæ remanebit vsque ad terminum sæculi, mille annos appellauerit; aut certe mille annos pro annis omnibus huius sæculi posuit, & misit illum in abyssum, quo nomine significata est multitudo innumerabilis impiorum, quorum in malignitate aduersus Ecclesiam Dei, multum profunda sunt corda, non quia ibi diabolus ante non erat, sed ideo dicitur illuc missus, quia exclusus a credétibus plus cœpit impios possidere. & clausit, inquit, & signauit super eum, vt iam non seduceret gentes, donec finiantur mille anni. Clausit super eum dictum est, interdixit ei, ne possit exire, idest vetitum transgredi. Signauit autem quod addidit, significasse mihi videtur, q occultum esse voluit, qui pertineant ad partem diaboli, & qui non in cap. 8. prosequens expositioné huius loci ait: post hæc oportet eum solui breui tempore. Si alligari est nó posse seduci, neque permitti, quid erit solui, nisi posse seduci, siue permitti? 36
quod absit, vt fiat, sed alligatio diaboli est, non permitti exercere totam tétationem, quam potest, vel vi, vel dolo, ad seducendos homines in partem suam, cogendo violenter, fraudulétérue fallendo, quòd si permitteretur in tam longo tempore, & tanta infirmitate multorum plurimos tales, quales Deus id perpeti nó vult, & fideles deiji ceret, & ne crederent, impediret, quod ne faceret alligatus est. Tunc auté soluetur, quando, & breue tempus erit, nam tribus annis, & sex mensibus legitur totis suis suorumq; viribus sæuiturus, & tales erunt, cum quibus ei belligerandum est, vt vinci tanto eius impetu, insidijsque non possint, si autem nunquam solueretur, minus appareret, eius maligna potentia, minus sanctæ ciuitatis fidelissima patientia probaretur, minus deniq; perspiceretur, quàm magno eius malo, tam bene fuerit vsus omnipotens Deus, qui eú nec omnino abstulit a tentatione Sanctorum, quamuis ab eorum interioribus hominibus, vbi in Deum creditur, foras missum, vt forinsecus eius oppugnatione proficerent. Et soluetur in fine, vt quam forte aduersariú Dei ciuitas superauerit, cum ingenti gloria sui redemptoris, adiutoris, liberatoris aspiciat, in eorum sane, qui tunc futuri sunt, Sanctorum, atq; fidelium comparatione quid sumus? quandoquidem ad illos probandos, tantus soluetur inimicus, cum quo nos ligato tantis periculis dimicamus; hæc auté alligatio diaboli facta est, & fiet vsque ad terminum sæculi, & tunc soluetur, vt sicut prædictum est, probentur electi.

Dan. 12.

IDEM explicans illa verba. In conuertendo inimicum meum retrorsum sic inquit; huius ergo inimicus, quando retro conuersus est? An quãdo ei di- 37 *In Psal. 9. to. 8.*

Digitized by Google

ei dictum eſt, redi retro Satanas? tunc enim qui tentando ſe præponere cupiebat, retro factus eſt, non decipiendo tentatum, & in eum nihil valendo. retro enim ſunt terreni homines, cæleſtis autem homo prior factus eſt, quamuis poſt venerit. conuerſus eſt inimicus retro, poſtquam non valuit hominem cæleſtem decipere tentatũ, & ſe ad terrenos conuertit, vbi dominari poteſt; quapropter nullus hominum eum præcedit, & retro eum eſſe facit, niſi qui deponens imaginem terreni hominis portauerit imaginem cę-
1. Cor. 15. leſtis. & diabolus retrorſum conuerſus eſt in perſecutione iuſtorum, multo vtilius perſecutor eſt, quàm ſi dux, & princeps præiret. pſallendum igitur eſt nomini Domini altiſſimi, in conuertendo inimicum meum retrorſum, quoniam malle debemus eũ perſequentem fugere, quam ducentem ſequi. habemus enim, quo fugiamus, & abſcondamur in occultis filij, quia Dominus factus eſt refugium nobis.

38 *Serm. 197. de tempore to. 10.* IDEM ſic ait: Stabant filij Iſrael in valle Terebinthi, & pugnare cõtra Philiſtinos nõ audebant, & quare non audebant? quia Dauid, qui typũ Chriſti habebat, nondum venerat; verũ eſt fratres. quis enim contra Diabolum pugnare poterit, antequam Chriſtus genus humanũ de poteſtate diaboli liberaret? Dauid interpretatur manu fortis, quid eo fortius, qui vniuerſum mundũ vicit armatus non ferro, ſed li-
Mar. 3. gno? ante aduentum Chriſti ſolutus erat diabolus. veniens Chriſtus fecit de eo, quod in Euangelio dictum eſt. nemo poteſt intrare in domum fortis, & vaſa eius diripere, niſi prius alligauerit fortem. venit ergo Chriſtus, & alligauit diabolum; ſed dicet aliquis. ſi alligatus eſt, quare adhuc tantum præualet? verum eſt fratres, quia multum præualet, ſed tepidis, & negligentibus, & Deum in veritate non timentibus dominatur, alligatus eſt enim, tanquam innexus canis catenis, & neminem poteſt mordere, niſi illum, qui
39 ſe ei mortifera ſecuritate coniunxerit; iam videte, quàm ſtultus ſit ille, quem canis in catena poſitus mordet. tu te illi per voluptates, & cupiditates ſæculi noli coniungere, & ille ad te non præſumit accedere. latrare poteſt, ſollicitare poteſt, mordere omnino non poteſt, niſi volentem, nõ enim cogendo, ſed ſuadendo nocet, nec extorquet a nobis conſenſum, ſed petit; quod autem arma Golię Dauid poſuit *1. Reg. 17.*
in tabernaculo ſuo, arma diaboli nos *Rom. 6.*
fuimus. ſic enim dicit Apoſtolus: ſicut enim exhibuiſtis mẽbra veſtra arma iniquitatis peccato, ita nunc exhibete mẽbra veſtra arma iuſtitiæ Deo. et iterum: nolite exhibere membra veſtra arma iniquitatis peccato. Arma enim inimici noſtri miſit Chriſtus in tabernaculo ſuo, quando nos, qui domus diaboli fueramus per ipſiꝰ gratiam templum Dei fieri meruimus, nã & viciſſim nos in Chriſto, & in nobis Chriſtus habitare cognoſcitur.

BERNARDVS ſic habet. Surge miles Chriſti, ſurge excutere de puluere, reuertere ad prælium vnde fugiſti, fortius poſt fugam præliaturus, glorioſius triũphaturus, habet quidem Chriſtus multos milites, qui fortiſſime cęperunt, ſteterunt, vicerunt, paucos autem, qui de fuga cõuerſi rurſus ſe periculo ingeſſerint, quod declinauerant, rurſus fugarẽt hoſtes, quos fugiebant, quia omne rarum pretioſum, gaudeo de illis te poſſe eſſe, qui quanto rariores, tanto apparebunt glorioſiores: alias autem ſi multum timidus es, cur vel times, vbi nõ eſt timor, non aũt times, vbi magis eſt timẽdum. an quia fugiſti ex acie, putas te manus hoſtium euaſiſſe? libentius te inſequitur aduerſarius fugientem, q̃ ſuſtineat repugnantem, & audacius inſiſtit a tergo, quàm reſiſtat in faciem. Securus nunc proiectis armis capis matutinos ſomnos, & ignoras ꝙ exarmatus, & tu timidior, & hoſtibus minus timendus ſis? Armatorum multitudo circumuallauerunt domum, &, tu dormis? Iam aſcendunt aggerem iam diſſipant ſepem, iam irruunt per porticum. tutius ne eſt ergo tibi, vt te inueniant ſolum, q̃ cum alijs, nudum in le-

40 *In epiſtola 1. quæ eſt ad Robertũ*

in lectulo, quàm armatum in campo?
41 Expérgiscere, sume arma, & fuge ad commilitones tuos, quos fugiens deserueras, vt qui te ab eis disiunxerat, ipse te denuo timor iungat, quid armorum refugis pondus, & asperitatem delicate miles? aduersarius instans, & circumuolantia spicula facient clypeum non esse oneri, loricam non sentiri, vel galeam? Et quidem solent fortissimi milites audita buccina ante cógressum trepidare, at vbi ad prælium ventum fuerit, spes victoriæ, & timor ne vincantur, reddit intrepidos. Quid vero tu trepidas, quem fratrum vnanimitas armatorum circúmuniet, cui assistunt Angeli a latere, quem dux belli Christus præibit suos animans ad victoriam, & dicens: Cófidite, ego vici mundum. Si Christus pro nobis, quis contra nos? Securus potes pugnare, vbi securus es de victoria. O vere tuta pro Christo, & cum Christo pugna, in qua nec vulneratus, nec prostratus, nec conculcatus, nec miles si fieri possit occisus fraudaberis a victoria, tantum ne fugias, sola causa, qua perdere possis victoriam, fuga est, fugiendo potest illam amittere, moriendo non potes, & beatus si pugnando moriaris, quia mortuus mox coronaberis.

Ioan. 16.
Rom. 8.

42 IDEM sic habet. Quamuis homo sit iustus, núquam tamen necesse est, vt sit in hac vita securus, sed semper humilis caueat, semper Deus vires diaboli restringit, ne tantum noceat, quátum nocere cupit, vnde in Cáticis Canticorum Spiritus sanctus diabolum increpat dicens. Surge Aquilo, & veni Auster, persta hortum meum, & fluát aromata illius. Per Aquilonem, qui in frigore constringit, & torpentes facit, quid aliud nisi immundus spiritus designatur, qui dum tentat, & possidet omnes reprobos a bono opere torpere facit. Per Austrum vero, scilicet calidum ventum Spiritus sanctus designantur, qui dum mentes electorum tangit ab omni torpore relaxat; ergo surgat Aquilo, & discedat ab vnaquaque fideli anima, discedat, ne amplius teneat, quàm oportet, veniatque Auster, & perflet hortum sponsi, & fluent aromata illius.

Ser. 67. ex varijs.
Cant. 4.

Bella nostra Deus pugnat, si velimus, propter hoc tamen. nec otio torpere, nec superbire de victoria debemus. Cap. IX.

1 ORIGENES explicás illa verba, quæ dixit cap. 46. Gen. Dñs ad Iacob: Descende in Ægyptum, quia in genté magnam faciam te ibi, ego descendá tecú illuc, ait: prospice quomodo eum, velut ad quosdam agones proficiscenté corroborans, & cohortás mittat ad Aegyptú, ait enim: Noli timere descendere in Aegyptum, hoc est dicere, cógressurus aduersus principatus, & potestates, & aduersus múdi huius (qui figuraliter Aegyptus appellatur) rectores tenebrarú harum, noli timere, noli trepidare; quòd si & causam scire vis, quia timere non debeas: Audi promissioné meam, descendam tecú in Aegyptum; Non ergo timet descendere in Aegyptum, non timet agones huius mundi, & obsistentium dęmonú subire certamina, cum quo in agones descenderit Deus. Deniq; audi Apostolum Paulum dicentem: Plus omnibus laboraui, non ego, sed gratia Dei mecum. Sed cum Hierosolymis aduersus eum commota fuisset seditio, & agoné clarissimum pro verbo, & prædicatione Domini desudaret, astitit ei Dominus, & dixit eadem quæ nunc dicuntur ad Israel: Noli, inquit, timere Paule, quia sicut testificatus es de me Hierosolymis, ita & te oportet Romæ testimonium dare.

Homil. 15. in Genesim to. 1.
1. Cor. 15.
Actuú 13.

2 IDEM exponens versum ex cantico Moysis cap. 15. Cantemus Domino, gloriose enim magnificatus est, ait: Moris Sanctorum est, vbi aduersarius vincitur, tamquam qui sciant non sua virtute, sed Dei gratia victoriam factam hymnú Deo gratulationis offerre. Accipiunt tamen hymnum canentes, etiam tympanum in manibus suis, sicut de Maria sorore Moysi, & Aaron refer-

Hom. 6. in Exodum.

refertur. & tu ergo si mare rubrũ transieris, si Aegyptios mari submergi videris, & extingui Pharaonem, ac in abyssi profundum præcipitari potes, hymnum canere Deo, potes vocẽ gratulationis emittere,& dicere: Cantemus Domino, gloriose enim honorificatus est,equum,& ascensorem proiecit in mare.

3 Hom. 1. in Lib. Iosue. Exo. 17. IDEM sic habet. Hic ergo, vbi primum disco nomen Iesu, ibi continuo mysterij video sacramentum, ducit enim exercitum Iesus, & factũ est, cum extolleret manus Moyses inualescebat Israel,cum aũt deijceret manus suas inualescebat Amalec. Tunc ergo inualescit Iesus magis, & tunc vincit, quando Moyses erigit manus suas, victus autem est populus ille ab Amalec, quoniam iam non erigebat manus suas, sed erant demissæ deorsum; illi sunt enim,quibus dicitur. Si crederetis Moysi, crederetis vtique, & mihi, sed cessantibus operibus demissæ sunt manus,& vincuntur,& reliqua. Iesus
Iosue 10. Naue fuit, de quo solo legitur, quòd dixerit,Sol contra Gabaon ne mouearis, & propterea addit Scriptura, & dicit: Quia nũquam sic audiuit Deus hominem. Iesus ergo meus solem stare fecit,non tunc solum,sed magis mo
Eph. 4. do in aduentu suo, denique dum nos bellum gerimus aduersus inimicos nostros, & colluctamur aduersus princi-
4 patus, & potestates, & rectores tenebrarum harum, aduersus spiritualia nequitiæ in cælestibus, Sol nobis iustitiæ indesinenter assistit, nec deserit vnquam, nec festinat occumbere,quia
Matt. 28. ipse dixit. Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, non solum autem duplicato die nobiscũ est, sed omnibus diebus vsque ad consummationem sæculi, donec & nos obtineamus aduersarios nostros.Sed illud videamus,quid est, quod repromisit Iesus militibus
Deut. 11. Iosue 1. suis. Omnis, inquit, locus quem calcauerit pes vester, vester erit; in quibus verbis, quid nobis repromittitur videamus; sunt quædam aduersarium potestatum gentes diabolicæ aduersus quas nobis certamen geritur, & agones in hac vita desudantur. quantascumque ergo ex ijs gentes pedibus nostris subdiderimus, quantoscumq; in certamine vicerimus, ipsorum regiones, ipsorum prouincias, & regna Iesu nobis distribuente capiemus;fue- 5
runt enim illi aliquando Angeli, fuerunt in regno Dei magnifici; an non legimus, quod Esaias dicit de vno ex ipsis. Quomodo cecidit Lucifer, qui mane oriebatur? Lucifer iste sine du- Isaia 14.
bio sedem habet in cœlis, postea vero quam factus est angelus refuga, eum vincere potuero, & subijcere pedibus meis, si meruero, vt Dominus meus Iesus conterat sathanam sub pedibus meis, consequenter locum Luciferi accipere merebor in cœlis; sic ergo intelligimus promitti nobis a Iesu Domino nostro, ꝙ omnis locus, quem subdiderimus vestigijs pedum nostrorum noster erit, si non putemus, quia in hanc hereditatem per otium, & negligentiam oscitantes, & dormitantes intrare possimus; ira suæ gentis angelũ habet, hanc nisi viceris in temetipso, & abscideris a te motus iracundiæ, ac furoris, locum quem aliquãdo habuit 6
ille angelus capere in hereditate non poteris, pro eo, ꝙ desidia tua nequaquam eum de terra repromissionis expuleris. similiter & superbiæ, & auaritiæ,& libidinis sunt aliqui incentores angeli, & instinctores horum malorum,quorũ nisi vitia in temetipso viceris, & de tua terra exterminaueris nullo modo plenitudinem repromissæ hereditatis accipies. Sub Moyse non est dictum hoc,quod sub Iesu dr̃, quia cessauit terra a prælijs. certum est, quod & terra nostra hæc, in qua agones habem⁹, & certamina sustinemus, solius Dñi Iesu virtute cessare poterit a prœlijs.intra nos etenim sunt omnes gentes istæ vitiorum, quæ animã indesinenter oppugnant,intra nos Iebusæi sunt, Chananæi, Pherezæi. Qualiter ergo nobis laborandum est, qualiter vigilandum, vt omnibus istis de nobis vitiorum gentibus effugatis, tandem terra nostra cesset a bellis.

IDEM sic habet. Bella quæ per 7
Iesum

Hom. 12. in lib. Iosue. Iesum geruntur, & regum atque hostium strages, cælestium vmbra, & typus dicenda sunt, eorum dűtaxat bellorum, quæ Dominus noster Iesu cum suo exercitu. i. credentium populis, & ducibus, contra diabolum, & eius angelos prœliatur, ipse est enim, qui in Paulo, & in Ephesijs prœliatur aduersus principatus, & potestates. Venit in istam terram Iesus cũ exercitu Domini, & Israeliticis ducibus, expugnat oẽs, interimit, obtinet, & ob victoriæ meritum accipit eorum regna, quos vicit. tibi per Euangelia promittuntur regna cœlorum, sed hæc regna non sunt vacua, habent habitatores suos peccatores, & nequam spiritus, angelos refugas; ibi habitant illi aduersus quos te Apostolica personans tuba Paulus cohortatur ad prœlium dicẽs. Non est nobis pugna aduersus carnem, & sanguinem, idest, non sic pugnabimus, sicut pugnauerũt antiqui, *Eph. 6.* nec in terris nobis aduersus homines habenda sunt prœlia, sed contra spiri-
8 talia nequitiæ in cælestibus. audisti qui sunt illi, qui tibi bello, e cælestibus expellendi sunt, vt tu possis loca illa regni cœlorum hereditatis sorte
Luca 10. suscipere. hos hostes Iesu duce interfecit populus Domini, qui eius mandata seruant, quibus ipse præbuit facultatem calcandi super serpentes, & scorpiones, & super omnem potestatem inimici. Oremus ergo, vt nostri pedes tales sint tam speciosi, tam validi, qui possint calcare ceruices inimicorum, & caput serpentis, vt calceamẽtum nostrum mordere nõ possint, qui enim pugnat sub Iesu duce aduersus contrarias potestates, debet etiam illud promereri, quod de prioribus bellatoribus scribitur, & reuersus est, inquit, vniuersus populus ad Iesum in-
Ibid. columis, & non mutiuit quisquam de filijs Israel in lingua sua. Vides ergo, quia qui sub Iesu militat, incolumis debet redire de prœlio non in corde pollui, non in cogitatione maculari, non per cupiditatem, non per iram dæmoniacis vulneribus locum dare. quod autem addidit, quia nullus mutiuit in lingua sua, hoc ostendit, quòd de victoria nemo se iactet, nemo suæ virtute, quia superauit, ascribat, scientes quia Iesus est, qui victoriam tribuit, ipsi in lingua sua non mutiunt. quod bene intelligens Paulus dicit: *1. Cor. 15.* non ego, sed gratia Dei mecum, & illud Euangelij huc tendit, cum feceri- *Luca 17.* tis, quæ præcepta sunt vobis, dicite, quia serui inutiles sumus.

IDEM sic habet. Populus Israel, 9 cum inciperet exire de Aegypto, & *Hom. 6. super c. 5. Iudicum.* transire mare rubrum, nihil ipsius proprio labore, sed totum per principes, idest per Angelos agebatur. denique *Exo. 14.* sic dicit Moyses ad populum, vos tacebitis, & Dominus pugnabit pro vobis. aperte enim Angelus vastator pro eis pugnasse describitur, qui Aegyptiorum primogenita interemit. verũ non semper expectãdum est, vt Angeli pro nobis pugnent, sed in initijs nostris a principibus Angelis adiuuamur. ceterum processus temporis oportet, etiã nos ipsos exire armatos ad prælia. ante enim quàm bella discamus, a principibus Angelis subleuamur, antequã panis cęlestis consequamur annonam, & carnibus agni immaculati satiemur, donec paruuli sumus, & lacte alimur, & initiorum Christi sermonem tenemus, tanquam paruuli sub procuratoribus agimus; vbi vero iam militiæ cælestis sacramenta gustauimus, & pane vitæ refecti sumus, ingẽti voce Paulus clamat ad nos dicens. In- *Ephes. 6.* duite vos armaturam Dei, vt possitis stare aduersus insidias diaboli. non nos vltra patitur latitare, inuitat nos ad certaminum campos: induite vos, inquit, loricam charitatis, &c. itaque in incipiendo principes iuuant. cum adiutus fueris, & a principibus eruditus iam sponte, & voluntate tua, quæ a principibus didicisti gere. recte depositis rudimentis nostræ committimur voluntati, vt vel laus meriti sit, quæ nostra virtute quæsita est, vel culpa iure sit nostra, quæ per nostram venit ignauiam, & hos appellat hic Debora reges dicens: Audite reges, & auribus percipite principes.

IDEM

10 *Hom. 3. expositiõis secũda in Cãtica 10. 2.* IDEM exponens illa verba: En ipse stat post parietem nostrũ respiciens per fenestras, &c. ipse legit, Prospiciēs per retia, & ait: Laquei tentationum, decipulæ insidiarum diaboli retia appellantur. & quoniam hæc retia vbique tenderat inimicus, atque in ipsis pene omnes inuoluerat, oportebat esse aliquem, qui fortior, & eminentior fieret his, & contereret ea, vt sequentibus se viam posset aperire, idcirco ergo, & Saluator priusquam in coniugium, & societatem veniret ecclesiæ tentatur a diabolo, vt vincens retia tentationum per ipsa prospiceret, & per ipsa vocaret eam ad se docens sine dubio, & ostendens ei, quod non per otium, & delicias, sed per multas tribulationes & tentationes veniendum ipsi esset ad Christum. Venit ad ista retia, sed inuolui in eis solus ipse non potuit, quinimmo diruptis eis, & contritis dat ecclesiæ suæ fiduciam, vt audeat iã cassare laqueos, & transire per retia, & cum omni alacritate dicere. *Psal. 123.* Anima nostra erepta est de laqueo venantium, laqueus contritus est, & nos liberati sumus. quis autem contriuit laqueos, nisi solus ille, qui eis teneri non potuit?

11 *Homil. 4. expositionis secundæ in Cantica. Isa. 26.* IDEM explicans illa verba: Surge propera amica mea, &c. In cauerna maceriæ Origenes transtulit, iuxta promurale, & inquit. Promurale est, de quo in Isaia scriptum legimus; vrbs fortitudinis nostræ Sion saluator ponetur in ea murus, & antemurale, murus ante murum, vel circa murum; pro murale est, & significat validoria munimenta, per quod ostenditur, quod euocans sermo Dei animam, & educens eam a corporalibus negocijs, & corporis sensibus docere eam de futuri sæculi mysterijs cupit, & inde ei munimenta conquirere, vt spe futurorum munita in nullo possit, vel illecebris vinci, vel tribulationibus fatigari. ad hanc sponsam dicit Christus: Veni tu columba, & veni in operimento petræ docens eam, vt opera veniat, ne quid patiatur ab incursantibus eam tentationibus, sed sub vmbra petræ incedat obiecta dicens. spiritus vultus nostri Christus Dominus, cui diximus in vmbra eius viuemus in gentibus.

12 *Lib. 3. Periarchon. c. 2. 10. 4.* IDEM explicans verba illa: Fidelis Deus qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis, sed faciet cum tentatione prouentum, vt possitis sustinere, ait: nec tamen quoniã diximus iusto iudicio vnũquemque pro virtutis suæ quantitate tentari, idcirco putandum est, quia omni genere debeat vincere, qui tentatur. Sicut ille quidem, qui in agone contendit, quamuis æqua moderatione comparatus sit aduersario, non tamen omni genere vincere potest; verum nisi æqualis fuerit certaminum virtus, nor erit iusta palma vincentis, nec iuste culpabitur victus, propterea quod permittit quidem nos tentari, non tamen supra id, quod possumus, nec tamen scriptum est, quia faciet in tentatione etiam exitum, vt sustinere possimus; vt vero hoc quo posse nobis ipse dedit, vel strenue, vel segniter impleamus in nobis est. 13 dubium enim non est, quòd in omni tentatione adest nobis tolerandi virtus, si tamen nos competenter vtamur virtute concessa, non enim idem est habere vincendi virtutem, & vincere, sicut ipse Apostolus cautissimo sermone signauit dicens. quia dabit Deus exitum, vt sustinere possitis, non vt sustineatis; multi enim sustinent, sed in tentatione vincuntur, a Deo autem datur, non vt sustineamus, alioquin nullum iam videretur esse certamen, sed vt sustinere possimus. ea autem virtute, quæ nobis data est, vt vincere possimus secundum liberi arbitrij facultatem, aut industriæ, vtimur, & & vincimus, aut segniter, & superamur; si enim totum nobis hoc detur, vt omni genere superemus, & nullo modo vincamur, quæ iam superest causa certandi, ei qui vinci non potest? aut quod palmæ meritum, vbi repugnandi adimitur, vincendiq; facultas; si vero æque quidem omnibus nobis vincendi possibilitas prębeatur, in nostra autem positum sit

poteſtate, quomodo hac poſſibilitate vti debeâmus, ideſt, vel induſtrie, vel ſegniter, iuſta erit, vel victi culpa, vel palma victoris.

BASILIVS explicans illa verba: Inimici autem mei viuunt, &c. ſic habet. Omnium inimicorum ſuorum meminit, qui ad peccatum ipſum pertraxerunt, ſupplicatque, atque inuocat Dominum, vt ne ab ipſo diſcedat. videbat enim etiam, nunc inimicos circa ipſum ſtantes, ſibique imminentes, & neq; priore contra ipſum audacia contentos. quapropter ſollicitus ne iterum in eoſdem incidat valde vigilanter dicit. inimici autem mei viuũt nõ enim mortui ſunt, neq; ſemel quod voluerunt operati abierũt, quare ſcriptum eſt, Ne beatum prædicaueris vi-
Eccl. 11. rum ante finem ſuum, viuunt, ſed & confirmati ſunt, plures exiſtentes ſuper me. multiplicati enim ſunt qui oderunt, & qui retribuerunt mihi mala pro bonis, qui ſane nondum nũc quieſcunt detrahere mihi, quoniam bonũ & ſalutarem viam perſequor ea gratia ſupplico, ac rogo, ne derelinquas me Domine. ſolum enim me ad tot reſiſtere non fuerit poſſibile. tu igitur Deus meus ne diſceſſeris à me. verum adſis mihi adiutor, & cuſtos ſalutis meæ.

15 *Hom. 12. in Pſ. 45.* IDEM explicans illa verba: Dominus virtutum nobiſcum protector noſter Deus Iacob, ſic ait: Vidit incarnatum Deum, vidit ex ſancta Virgine genitum Emmanuel, quod ſi interpreteris ſignificat nobiſcum Deus: & propterea prophetice exclamat, Dominus virtutum nobiſcum, oſtendens, quòd hic eſt qui ſanctis Prophetis ac Patriarchis manifeſtatus fuit. Protector noſter, inquit, non alius Deus, ſed Deus Iacob: quaſi inſultans inimico & exhilaratus mire præſentia diuini auxilij
Rom. 8. exclamat. Dominus virtutum nobiſcum. ſi enim Deus nobiſcum quis contra nos. & addit: Deus Iacob, quaſi dicat, qui Iacob victoriam dedit, & paulo poſt nomen illi dedit vocans Iſrael, hic demum eſt ſuſceptor noſter, & patronus ipſe pro nobis pugnat, arcum conteret, & confringet arma, & ſcuta *Pſal. 45.* comburet igni. Vides pacificationem Domini virtutum, quod habens ſecum inuiſibiles potentias Angelorum vides fortitudinem ſimul, & benignitatem ſummi Imperatoris virtutum; qui ſane Dominus exiſtens potentiarum & omnes habens turmas angelicorum militum, nuſquam aliquem hoſtem ſauciat, nullum proſternit, nullum attingit. ſed arcus conterit & arma, & ſcuta comburit igni; & arcus quidem conterit, vt non amplius ignita tela per ipſos emittantur; arma vero confringit quo minus pugnamus; vt non amplius vulnera ſuſcipere poſſint propinqui, dum inſidiæ ipſis ſtruuntur, & ſcuta comburet igni, denudans aduerſarios munimentis, omnia in beneficentiam inimicorum faciens.

CHRYSOSTOMVS ſic habet: 16 *Hom. 16. in Matth. 10. a.* Neque enim ſolum hac fiducia futurorum, ſed alio etiam modo facilem Deus facit eſſe virtutem; videlicet cooperando nobis, noſq; ſemper in bonis actibus adiuuando. at vbi enim volueris exiguum quid deuotionis afferre, reliqua omnia celeriter ſubſequentur propterea enim vult, & te aliquid laborare, vt tua quoque poſſit eſſe victoria, & vt plurimum rex aliquis vult quidem filium ſuum in acie verſari, in hoſtem iacula torquere, exercitui eſſe conſpicuum, vt illum profecto habeat conſortem triumphi; totum vero ipſe bellum gubernat ac peragit. Ita Deus etiam in hoc prælio facit, quod aduerſus diabolum gerimus; vnũ enim illud a te ſolum requirit, vt aduerſus hoſtem veras inimicitias pro honore regis, & tuæ ſalutis ſuſcipias. itaque ſi ei iſtud obtuleris, omne iam bellum ipſe conficiet, etſi vel iracũdiæ paſſione, vel decuniæ cupiditate flammaris, vel ab alijs vitijs quaſi immaniſſimis hoſtibus obſideris, aderit profecto velociter, ſi modo te expeditum, ſibiq; viderit præparatum, & facilia tibi eſſe cuncta præſtabit teq; totius flãmæ faciet eſſe victorem; ſicut etiã pueros illos in Babylonia fornace tutatus eſt, qui certe nihil ei aliud prorſus

sus obtulerant præter voluntatem, vt ergo nos quoque superantes hic omnem fornacem illicitæ voluntatis, ibi gehennæ fugiamus incendia: hæc quotidie & cogitemus, & curemus, agamus, voluntate & orationum frequentia beneuolentiam nobis reconciliantes Dei.

17 *Lib. 10. in c. 29. Ezec. to. 4.* HIERONYMUS ait: Ad draconé sermo est qui dixerat, Mea sunt flumina, & ego feci ea quod inducat super eum ipse Dominus gladium, de quo in Isaia scriptum est. inebriatus est gladius meus in cœlo, nunc descendet in terram, vt perdat ex ea hominem, & iumentum quicquid vel rationis videtur habere, vel simplicitatis & perdat non absolute sed draconi, vt draconi pereant, & viuant Deo, & fiat Aegypti terra perditio secundum superiorem sensum, quod pereat dracoui, & post perditionem redigatur in solitudinem, pessimum hospitem habere desistens, & tunc cognoscent homines, & iumenta, & terra disperdita, quòd ipse sit Dominus, in illo sensu, quo in Psalmo scriptum est: cum interficeret illos, tunc quærebant eum. Dei quidem misericordia est, vt mundi huius pereat abundantia, & Aegypti fluenta siccentur; immo terra eorum fit in solitudines, & sententia Domini dissipetur à turre Syene, quæ interpretatur gyrus, vt nihil in se recti habeat, vsque in terram Aethiopum qui humiles appellantur, vt scilicet omnis superbia, quæ se contra Dei scientiã erexerat, destruatur, & humilietur in salutem suam, nec pes hominis, hoc est rationale quippiam transeat per Aegyptum, neque pes iumenti gradiatur in ea, vt simplices quosque non teneat, quos dimissis hominibus Pharao in Aegypto tenere cupiebat Moyse contradicente, & volente, iumenta quoq; de Aegypti captiuitate liberari.

18 *In cap. 3. Amos to. 5.* IDEM explicans illa verba: Quomodo si eruat pastor de ore leonis, duo crura, aut extremum auriculæ, sic eruentur filij Israel, qui habitant in Samaria, sic ait: de grege Domini sæpe oues leonum feritas laniat, de quorum faucibus vix duo crura, aut extremum aufertur auriculæ, in crure via ostendetur doctrinarum, in aure sacramenta dictorũ, vnde & Apostoli absq; calceamentis, & vlla mortui animalis pelliculа nudis pedibus iubebantur incedere, & ad credentes dicitur, qui habet aures audiendi audiat, & per Prophetam ponere sermones vestros in auribus cordis vestri. hoc iter dæmones impedire festinant, & intexere retibus, vt in via qui Christus est, corruamus. sed si venerit Samson, qui interpretatur sol, leonem interficit, descédensq; in inferni lacum, qui aquas refrigerat tempore niuis tempestatis, & hiemis suffocat leonem, vt securo pede, & tutis auribus, Dominum sequi, & verba eius audire valeamus. *Matt. 10. Luc. 8.*

19 *In Abdiã Prophetã.* IDEM explicans illa verba: Auditum audiuimus à Domino, & legatum ad gentes misit: Surgite consurgamus aduersus eum in prælium, sic ait: Legatus ad gentes missus est homo Christus Iesus. pro legatione autem septuaginta interpretes munitioné interpretati sunt, possumus dicere quòd ipse legatus noster sit, & ipse munitio. legatus qui ad gentes est missus hæc loquitur: surge qui dormis, & eleuare à mortuis, & illuminabit te Christus. ac ne forte grauis vobis, & insolita pugna videatur: me inquit, habetis primum in acie. ego ero dux præliorum, qui & Iesu filio Naue gladium tenens apparui & Amalec Moyse pugnante superaui, & Hieremias in visione contra Idumæam, non multum ab his discrepat. Auditu, inquit, audiui à Domino, & legatus ad gentes missus sum, congregamini & venite contra eam, & consurgamus in prælium. *Iosue 5. Exo. 17.*

20 *In Psal. 34 to. 8. Rom. 8.* IDEM explicans illa verba: Iudica Domine nocentes me &c. ait: Tu fac vindictam pro me, quia, si Deus pro nobis quis contra nos. Apprehende arma & scutum. in armis cęlestia adiutoria, in scuto diuinam protectionem designat, quam secundum infirmitatem carnis sibi postulat ministrari. sed & nos spiritualibus defendit armis, ac munit secundum Apostolum

Ephes. 6. Induite vos arma Dei. arma Domini protectio diuinitatis. quid fortius? quid pulchrius quam Christum armatum stare pro suis Sanctis, sicut Sanctus Stephanus vidit quando dixit: *Act. 7.* Ecce video cœlos apertos, & filium hominis stantem a dextris Dei. stare pugnantis vel aduersantis est. tu non potes mutare tua arma, Dominus accedens de armis, facit scutum, & nos debemus arma accipere; vt possimus resistere in die malo, & in omnibus perfecti stare.

21

Lib. de continentia to. 4. AVGVSTINVS sic habet: Aduersus diabolicarum suggestionum insidias vigilare debemus, ne de nostris viribus præsumamus: maledictus enim omnis qui spem suam ponit in *Hier. 17.* homine. & quis est iste, nisi ipse homo? non potest ergo veraciter dicere non se spem ponere in homine, qui eam ponit in se, siue autem ne vincamur acriter confligentes, siue aliquoties, vel etiam inopinata facilitate vincentes, ei qui nobis dat continentiam, demus gloriam. meminerimus *Psal. 29.* quemdam iustum dixisse. In abundantia mea non mouebor in æternum, demonstratumque illi esse quàm temere hoc dixerit, tamquam suis viribus tribuens, quod ei de super præstabatur: hoc autem ipso confitente didicimus, mox enim adiunxit: Domine in voluntate tua præstitisti decori meo virtutem, auertisti autem faciem *1. Cor. 1.* tuam a me, & factus sum conturbatus. siue ergo hic vbi cum vitijs nostris domandis, minuendisque confligimus, siue vbi omni hoste carebimus, id nobiscum salubriter agitur, vt qui gloriatur, in Domino glorietur.

22

In Psal. 34 to. 8. IDEM explicans illa verba: Apprehende arma & scutum, & exurge in adiutorium mihi, ait: magnum spe*Psal. 1.*ctaculum est videre Deum armatum pro te. & quod eius scutum, quæ arma? ait alio loco homo iste, Domine vt scuto bonæ voluntatis tuæ coronasti nos. arma autem eius quibus non solum nos muniat, sed etiam percutiat inimicos, si bene profecerimus, & nos erimus. sicut enim nos vt armemur ab illo habemus, ipse armatur de nobis, sed ipse sic de his armatur quos fecit, nos ab his armamur, quæ de ipso accepimus. dicit hæc quodam loco arma nostra Apostolus, scutum fidei, *Ephes. 6.* & galeam salutis, & gladium spiritus quod est verbum Dei. armauit nos armis insuperabilibus, & splendidis, & inuisibilibus, quibus & hostes inuisibiles expugnamus: armamur earum rerum fide, quas non videmus, & sternimus hostes, quos non videmus. verumtamé charissimi arma hæc nō sunt sicut corporalia. scutum enim non est galea, nec gladius scutum. ad Paulus *23* fidé & lorica dixit, & scutum. Scutum est, quia tela inimicorū excipit, & repellit; lorica est, qa interiora tua trásfigi nó sinit hæc arma nostra sunt Dei, quod legimus quodam in loco. Eri*Psal. 16.*pe ab impijs animam meam, frameam tuam ab inimicis manus tuæ. ergo frameam Dei dixit animam suam. apprehendis enim animam meam, & debellas inimicos meos, quod superius dixit, animam meam, hoc sequenti versu frameam tuam, idest gladium tuum. Et quid est anima nostra quamuis splendida, quamuis acuta? quid est ipsa anima nostra, aut quid potest nisi Deus illam teneat & pugnet de illa? nam qualibet optime facta framea, si non habeat bellatorem iacet. cum in manu eius est anima, vtatur ea quémadmodum vult, & sic exurgat, apprehendens arma & scutum in adiutorium mihi, eripiens inopem de manu fortiorum eius. quis eruens nisi qui manu fortis est, ille Dauid, Eruet inopem de manu fortioris eius? Fortior enim fuerat diabolus ad tenendum te, quia ipse vicit cui consensisti. sed quid fecit manu fortis? Potestate sua sacratissima alligauit diabolum effundendo frameam, ad concludendum eum, ut eruat inopem & egenum, cui non erat adiutor. quis enim adiutor tibi, nisi Dominus, cui dicis: *Psal. 17.* Domine adiutor meus? Si de tuis viribus præsumere volueris, inde cades, vnde præsumpseris, si de alterius, dominari

minara

Digitized by Google

minari vult, non subuenire. ille ergo vnus quærendus est, qui & redemit, & liberos fecit.

24 In Psal.62 IDEM super illa verba: Me suscepit dextera tua, ait: omnibus modis instat diabolus, quemadmodum deijciat & in persecutionibus viuimus, & habemus perpetuos inimicos. sed non

Matt.23. timeamus. Sic sunt diabolus & Angeli eius quasi milui. sub illius gallinæ alis simus, & non nos potest contingere: gallina enim, quæ nos protegit, fortis est, infirma est propter nos; sed fortis est in se Dominus noster Iesus, ergo dicit hoc Ecclesia, agglutinata est anima mea post te, me suscepit dextera tua: ipsi vero in vanum quęsierũt animam meam, quid fecerũt mihi, qui quæsierunt animam meam perdere? quid facturi? non enim rapturi erant gluten, quo adhæsit anima mea post

Rom.8. te. Quis enim nos separabit à charitate Christi? tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, an gladius, &c. Dextera tua suscepit me, ergo propter illud gluten, & propter potẽtissimam dexteram tuam, quotquot persecuti sunt, vel persequi cupiunt Ecclesiam, potest de his hoc intelligi, & de anima.

25 In Psalm. 123. IDEM explicans illa verba: Benedictus Dominus qui non dedit nos in captionem (vel vt August. legit venationem) dentibus eorum, sic habet: venantes erant persequentes, & posuerunt escam in muscipula, quam escam dulcedinem vitæ huius, propter quam homo mittat caput in nequitiam, & muscipula comprimatur: non illi in quibus erat Dominus. illi qui dicunt, nisi quia Dominus erat in nobis, non capti sunt in muscipula. sit in te Dominus, & nec tu capieris. clama: Benedictus Dominus qui non dedit nos in captionem dentibus eorum. anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantium; quia in ipsa anima Dominus erat; ideo sicut passer eruta est ani-

26 ma de muscipula venantium? quare sicut passer? quia incauta ceciderat sicut passer, & poterat dicere, postea ignoscet mihi Deus. O passer instabilis fige potius fidei pedes in petra, noli ire ad muscipulam, caperis, consumeris, obtineris. sit in te Dominus, & à maioribus minis eruet te de muscipula venantium. Muscipula contrita est, & nos eruti sumus; clamẽt ergo quia eruti sunt, volent ad Deum, triumphent in Deo quia eruti sunt, quoniam Dominus erat in eis, ne a muscipula caperentur. quare muscipula contrita est, & nos eruti sumus? vis scire, quare? Adiutorium nostrum in nomine Domini. nam si adiutorium hoc non esset, non quidem ęterna maneret muscipula: sed cum captus esset, contereretur passer: nam vita ista transitura est; sed ne putes te viribus tuis hoc posse, attende cuius est opis, esto pius vt eruaris: nam si superbieris in muscipulam cadis, & dic, Adiutorium nostrum in nomine Domini.

IDEM quod ait: Caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem. noli putare spiritui hominis tantumdem datum, spiritus Dei est pugnat in te aduersus te, aduersus illud quod est in te contra te: noluisti enim stare ad Dominum, cecidisti fractus es, quomodo vas quando de hominis manu cadit in terram, & quia fractus es, aduersus es tibi, & es contra te, nihil sit in te contra te, & integer stabis, nam vt noueritis ad Spiritum Sanctum hoc officium pertinere, alio loco dicit Apostolus. Si enim secundum carnem vixeritis: moriemini: si autem spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis. in his verbis iam extollebat se homo quasi spiritu suo facta carnis posset mortificare. expone nobis Apostole quo spiritu? habet enim & homo spiritum ad naturam propriam pertinentem, quo homo est. quo spiritu facta carnis mortificanda sunt? diuino: ideo enim subdit continuo, quotquot autem Spiritu Dei aguntur, hi filij sunt Dei. Agis, si agaris, & bene agis si à bono agaris: si autem Spiritu Dei aguntur, pugnent quia magnum habent adiutorium.

BERNARDVS explicans illa verba: Qui habitat in adiutorio altissimi,

27 Serm.43. de verbis Domini in Matth. 10. Gal.5. Rom.8. 28

Serm. 1. in Psalm. qui habitat. ait: quid ei nocere poterit eorum, quę sub cœlo sunt, quem Deus cœli protegere, & conseruare voluerit? Porro sub cœlo sunt quæcumq; nocere possunt, sub cœlo sunt aereæ potestates, sub cœlo præsens sęculum nequam, & caro aduersus spiritum concupiscens. optime igitur dictum est, in protectione Dei cœli commorabitur, vt nihil eorum quæ sub cęlo sunt, timere possit, quisquis protectioné eius habere meruerit; siue ita dictum sit, vt aduersum sequentem oratio dependeat, qui habitat in adiutorio altissimi, in protectione Dei cęli commorabitur. dicet Domino susceptor meus es tu: & sit quod dicitur, in protectione Dei cœli commorabitur, expositio præcedentis partis, qui habitat in adiutorio altissimi, aut magis addere videatur, vt non solum adiutorium ad operandum bonũ, sed protectionem quoque ad liberandum à malo doceat esse quærendam, & dicit in protectione non in præsentia. Angelus in præsentia eius exultat, ego vtinam possim in eius protectione morari, in qua sim securus.

29 *In serm. 4. in Psalm. qui habitat* IDEM explicans illa verba: Scapulis suis obumbrabit tibi, sic ait: Sub his scapulis abscondimur, sub his in occursu accipitrum, & miluorum protegimur, quæ sunt aereę potestates, sub his vmbraculum salubre refrigerat nos, & repellit nimium solis feruorem, sub his quoque alimur, & fouemur; ait enim Propheta in alio Psalm. *Psal. 26.* quoniam abscondit me in tabernaculo suo in die malorum, idest dum adhuc dies mali sunt. *Et infra.* De protectione quoque idem ait Propheta iste; *Psal. 139.* Obumbrasti super caput meum in die belli. sicut enim videns venientem accipitrem mater expandit alas suas, vt pulli subeant, & habeant tutum refugium, sic nobis parata, & quodammodo dilatato sinu extensa est summa illa, & ineffabilis pietas Domini: Scapulis suis obumbrabit tibi. in his duabus scapulis geminam Dei promissionem intellige, vitæ scilicet, quæ nunc est, pariter & futuræ.

30 IDEM explicans illa verba: Scuto circundabit te veritas eius, sic habet: *Serm. 5.* quia vndiq; circundatus es tentationibus, Scuto circundabit te veritas eius. & quemadmodum vndiq; bella, ita vndique sint & præsidia, in quo omnino illud manifestum est, spirituale scutum esse oportere, quod circundare potest: veritas autem circundat, quia verax qui promittit, & sic exhibet vt promittit. non incongrue sane scuto comparatur gratia diuinæ protectionis, quod in superiori parte amplum & latum est, vt caput humerosque custodiat; in inferiori vero strictius, vt minus oneret, sic omnino militibus suis Christus ad inferiora tuenda, i. carné, magnam (vt ita dixerim) strictitatem, atq; penuriam rerum temporalium donat, nec vult eos illarum multitudine prægrauari: sed vt victum & vestitum habentes, his contenti simus: *1. Tim. 6.* in superioribus vero ampliorem latitudinem, & abundantiam gratiæ spiritualis.

31 *In ser. 16. in Psal. qui habitat.* IDEM explicans illa verba: Clamabit ad me, & ego exaudiã eum, ait: cum ipso sum in tribulatione, in die crucis nostræ, dum impletur quod ipse ait: *Ioan. 16.* in mundo quidem pressuram habebitis, & quod Apostolus ait: *2. Tim. 3.* Omnes qui pie volunt viuere in Christo, persecutionem patientur; nam liberatio plena esse non poterit ante diem sepulturæ, quòd maneat graue iugum super filios Adam a die exitus de ventre matris eorum vsque in diem sepulturæ. in hac ergo die eripiam eum, inquit, quando nihil iam vltra, quod vel corpori, vel animæ faciat, mundus habebit. Vnde scimus, quòd nobiscum sit in tribulatione? ex eo vtique quòd in ipsa tribulatione nos sumus. quis enim sustineret sine eo? Omne gaudium existimemus cum in tribulationes varias *Iac. 1.* inciderimus, non modo quia per multas tribulationes oportet nos intrare *Act. 14.* in regnum Dei; sed quoniam iuxta est Dominus his qui tribulato sunt corde. *Psal. 33.* si ambulauero in medio vmbræ mortis, non timebo mala, quoniam tu *Psal. 22.*
mecum es. ita ergo nobiscum est om- 32
nibus diebus vsque ad consummationem sæculi, donec occurramus in nubibus

bibus obuiam Christo in aera, necesse
est vt abscondatur, vt præcedat tribu-
latio ereptionem, ereptio glorificatio-
nem. vox liberati, conuertere anima
Psal. 114. mea in requiem tuam, quia Dominus
Psal. 45. benefecit tibi: quia eripuit animam
meam de morte, &c. pedes meos a lap-
su. Felix qui te interim adiutorem ha-
bet, adiutor in opportunitatibus, in tri
bulatione. at quàm felicior quem iam
eripuisti, qui iam exemptus de laqueo
venantium, qui iam raptus est, ne ma-
litia mutet intellectum illius, aut ne
fictio decipiat animam eius. longe ta-
men felicissimus erit, quem assumpse-
1. Mach. 4. ris ad te ipsum. Et nunc filioli clame-
Gen. 6. & 8. mus in cœlum, & miserebitur nostri
Deus noster, clamemus in cœlo, quia
Rom. 7. sub cœlo omnia labor & dolor, vani-
Psal. 33. tas & afflictio spiritus. denique proni
1. Ioan. 5. sensus hominis in malum, non est in
carne mea bonum, cor meũ dereliquit
me, & mundus totus positus est in ma-
ligno. Quàm nequiter aduersus animã
sæcularia desideria militare noscun-
tur, sunt & mundi huius principes, ac
reæ potestates, spirituales nequitiæ.
33 hæc ergo sub sole omnia, hæc omnia
sub cœlo. ad quod horum confugium
facis? in quod horum speras solatij a-
liquid, aut auxilij? Si quæras infra te,
Psal. 30. aruit cor tuum, & obliuioni datum te
reperis tamquam mortuum a corde.
Sap. 9. Si infra te, corpus quod corrumpitur,
aggrauat animam. si circa te, etiam ter
rena habitatio deprimit sensum multa
cogitantem. quære ergo supra te sur-
sum, clamor sursum sit, desideria, &
omnis expectatio tua de sursum sit,
clama in cœlum vt exaudiaris, & qui
in cęlis est pater, mittat tibi auxilium
Psal. 19. de sancto, & de Sion tueatur te, mittat
interim auxilium de tribulatione.
34 In ser. de filio prodigo qui ascribitur Bern. IDEM sic ait: Audito rege filij pe
riculo conuersus ad consortem regni
sui charitatem, o inquit, quem mittã,
at illa ecce ego mitte me, tunc rex in-
quit. Præualens præualebis, & libera-
bis eum, egredere & fac ita. Egressam
illico a facie Domini tota comitatur
militia cœlestis, veniensq; & descen-
dens in castra a virtute præsentię suæ
illico omnia exhilarauit, commota
composuit, & inimici ciuitatem obsi-
dentes. Quænam est (inquiunt)
exultatio in castris? non fuit tanta
exultatio heri, & nudius tertius. Væ 1. Reg. 4.
nobis, Venit Deus in castra, Væ nobis
fugiamus Israelem, Deus enim pugnat Exo. 14.
pro eis.

Beneficia Dei contemnere, & his abuti malum est, multorumq; aliorum causa. Cap. X.

ORIGENES explicãs f Homil. 2. in exposit. 2. in Cant. tom. 2.
locum Oseæ 2. Et hæc
nesciuit, quia ego dedi
ei frumentum, & vinũ,
& oleum, & argentum
multiplicaui ei, & au-
rum quæ fecerunt Baal, vel locum Ioe
lis 3 Argentum enim meum & aurum
tulistis, & desiderabilia mea & pulcher
rima intulistis in delubra vestra, sic
habet: per hæc ostendit Dominus, ꝙ
dedit eis sensum & rationem, qua Deũ
& sentire possent, & colere. vos autem
& sensum, & rationem, quæ in vobis
est ad colendæ dæmonia transtulistis.
IDEM sic ait: Præcipit Deus me- g Homil. 2. in Hierem.
dicis, vt accipiant resinam super Ba-
bylonem; si quomodo sanetur, fecerũt
quod imperatum, repererunt resinam
ad correptionem eius, audientes pos-
se fieri, vt Babylon reciperet sanita-
tem; & quia quod putauerunt non ef-
fecerunt, Babylon quippe in pristina
malitia perseuerans, noluit se curare.
Satisfaciunt boni medici, & dicunt:
Curauimus Babylonem, & non est sa-
nata, relinquamus eam. vide autem
homo ne quando Angelis præcipiat
Deus, vt ad languorem animæ tuę me
dicaminum emplastra cõficiant, si quo
modo possis ab ęgrotatione sanari: &
respondeant Angeli, curauimus Baby-
lonem istam, ostendentes à passioni-
bus confusam animam tuam, & non est
sanata. non scientiam artis suæ, ne-
que resinæ vim criminantur, sed te
qui præceptis eorum obsequi noluisti
dicentes: Curauimus Babylonem, &
non est sanata, relinquamus eam. Ste-

terunt medici sub magno medico Angeli Dei volentes curare imbecillitates nostras, volentes animam liberare de vitijs; sed nos ipsi repellimus eos, dum consilijs eorum nō acquiescimus. Vident se operam perdere, cum loquuntur inuicem,& dicunt: relinquamus eam, & abeamus vnusquisque in terram suam, hoc est: credita nobis a Deo est medicina, vt animam curemus humanam, adhibuimus adiutorium, medicinam imposuimus, multum contumax est, non vult obseruare quod dicimus, studium nostrum non sequitur effectus, relinquamus eam,& abeamus vnusquisque in terram nostram, idest domesticum locum & proprium. Caue homo, ne quando relinquat te medicus, siue Angelus Dei, siue quicumque hominum, cui credita est cura sermonum ad salutis medicinam deferendam; si enim te dereliquerint, & dixerint: abeamus vnusquisque in terram suam; quia appropinquauit in cœlum iudicium eius, manifestum est, quia abscessio eorum cōdemnatio tua sit, vt irremediabilis, nolentisq; curari. cum autem te deseruerunt, quid tibi aliud euenturum est, nisi quod solet his accidere, qui à medicis desperantur, vtentes voluntate morbi sui, vt ad peiora demergantur? sic & his similiter in consuetudine huius vitæ à prudentibus medicis. Accedit aliquis eorum ad languentem, quantum ars patitur, & industria medicamina non cessant, sed si aut ęgritudo tanta sit, vt repugnet curationi, aut ipse inualidus per impatientiam doloris contra faciat, quàm iubetur, relinquit medicus, desperat de illo, & recedit, ne inter manus suas spirans, causam interitus eius ad se retorqueat. sic & nos ne in sanctorum Angelorum manibus, qui ad nos curandos a Domino destinati sunt, moriamur; relinquunt nos desperantes animam nostram, & aiunt non est malagma imponere, neque oleum, neque alligaturas: quia appropinquauit in cœlum iudicium eius, & eleuatum est vsque ad astra. Qui paruum habet peccatum, non vsque ad *Hier. 51.* cœlum & sidera iudicium eius effert: pusillum enim & humile est, qui vero crescit in scelere, crescit & in iudicio, simulq; cum vitijs augetur, & pœna; & quia in tantum deliquit, vt iudiciũ eius vsque ad cœlestia subleuetur, & per impietatem suam resistens Deo ad superiora conscendat, profert Deus iudicium suum in humiliationem eius iudicij, quod celatum est a peccatore, & proferens iudicium suum, humiliat quidem peccatorem, retribuit autem digna vita eius.

IDEM sic habet: Proiecta es in faciem terræ prauitate animæ tuæ in die qua nata es: sed vide misericordiã Dei, vide clementiam singularem, licet proiecta sit Hierusalem in faciem campi, non ita eam despicit, vt proiecta sit semper, non ita prauitati suæ relinquit, vt in totum eius obliuiscatur, vt non vltra eleuet iacentem. Attende quid sequitur, & transiui per te proiecta es; ego tamen rursum veni ad te, visitatio mea non tibi defuit post ruinã,& vidi te conspersam in sanguine tuo, quasi dicat. vidi te ream homicidiorum, ream sanguinis, & mortaliũ peccatorum, & dixi tibi de sanguine tuo, vita adimplere, surge de sanguine tuo, & adimplere vita, sicut ortus agri dedi te, misertus sum tui postquam proiecta es, vidi te sanguine, peccatisque conspersam, effeci te sicut ortus est agri & multiplicata es: quia ad te veni & visitaui te proiectam. causa tui factus sum, vt multiplicareris, multiplicata es & magnificata, dedi te in multitudinem & magnitudinem, idest crescere te feci, & multiplicari: per idem enim per quod crescimus & multiplicamur. Et intrasti in ciuitates ciuitatum particeps effecta criminum, quæ sunt in talibus ciuitatibus, mammæ tuæ erectæ sunt, post tanta crimina rursum floruisti,& venit tibi tempus, & tempus diuertentium: dicitur vero, eras nuda, & confusione plena, quia qui non est Iesum Christum indutus, hic nudus est, qui nō est indutus viscera miserationis, benignitatis, humilitatis, mansuetudinis, iste

Hom. 6. in c. 16. Ezech.

Ezech. 16.

de bone-

dehonestus est. tu vero eras nuda, & dehonestata,& trãsiui per te. secũda vice venit ad eam, vidit eam peccantem; iterum propter peccata descendit; & tamen rursum reuertitur: iterum visitat clemens & benignus Deus. et veni ad te, & vidit te;& ecce tempus tuũ tempus diuertentiũ. quid est hoc quod ait tempus tuum? tempus significat adolescentum, in quo iam per ætatem possunt fornicari. et rursum. et tempus, inquit, diuertentium. qui sunt isti diuertentes? dum sumus paruuli, hi qui diuertere nolunt ad eos, qui nitũtur euertere, vt sunt Christiani pessimi, dæmonia immunda, angeli diaboli non habent locum, quomodo ad nos possint diuertere: cum autem fuerimus ætate maiore, & iam peccare possim⁹, quærunt aditum ad nos diuertendi,& hoc tam Angeli Dei, quàm angeli satanæ; impossibile autem est vt vtrique ad nos diuertant, si peccamus, diaboli diuertunt ad nos: si stamus fixo gradu, diuertunt ad nos angeli Dei. venit ergo tempus tuum, & tempus diuertentium et Dominus IESVS rursus visi-

7 tat animam peccatricem. expandi alas meas super te. beatus cuius alis Deus

Ibidem. protegit,& operit confusionem. et iuraui tibi in testamentum, & intraui in testamentum tecum: post tanta ob quæ rursum reuertitur, rursũ recedit, post tam frequẽtem visitationem nunc primum ingreditur cum ea in testamentũ. et facta es mihi,& laui te in aqua, laui te in salutem & ablui sanguinem tuũ abs te, & vnxit te oleo, Christos nos vult facere Deus. et indui te versicoloria. Quanta est benignitas Dei in vnãquamque animarum, non vnius coloris tunicam, sed multæ varietatis largitur cedentibus sibi. hanc versicolorem tunicam, iam tunc in signum fecit Iacob induens filium suum Ioseph. et calceaui te hyacintho, vult calceamenta nostra esse florentia. et præcinxi te bys-

Ephes. 6. so, iuxta quod dicit Apostolus: stantes præcincti lumbos vestros in ueritate. et imposuit tibi armillas circa manus tuas, dãs tibi occasiones bonorum actuum, & catenam circa collum tuum. si me post gesta iustitiæ intellectu ornauerit veritatis, tunc mihi ornamentum nuptiale, tunc catena collo decora circumdat, & ornata es auro, idest diuinis sensibus, & argento, idest sermonibus sacris. quid post hæc facit magnus & hominum amator Deus? alit eã delicatis cibis, similam, & mel, & oleum manducasti, non hordeaceum panem, sed miserabilis Hierusalem, post similam, post mella, post oleum; rursum quasi meretrix increpatur: idcirco caueamus attentius, ne forte nos post verba munda similia, post sermones dulcissimos prophetarum, post oleum, quod lætificat faciem, quo voluimus perungere capue, vt ieiunium nostrum acceptabile fiat, iterum delin-

quamus. et facta es pulchra valde nimis. laudat pulchritudinem eius, & di- 8

recta est regnum. quantus profectus, vt etiam ad regnum dirigatur, & exijt nomen tuũ in gentibus. hęc apta sunt ei, qui postquam liber esse cępit a mundo, in conuersatione proficiens ad beatã vitam, nomen quoq; gloriosum in sęculo consecutus est. sed procul absit id qđ sequitur. ad hoc enim scriptum est, vt incutiat audientibus metum, post pulchritudiné, post nomen magnũ, Hierusalé misera fornicatur; ideo ne glorieris in crastinũ, non enim scis quid

pariat adueniés dies. et alibi. fratres etiãsi præoccupatus fuerit homo in aliquo peccato, vos vt spiritales sustinete istiusmodi in spiritu mãsuetudinis, considerans te ipsum ne & tu tenteris. et exijt nomen tuum in gẽtibus in specie tua, quoniã consummatũ erat in decore speciei, quã constitui in te, dicit Dominus,& confusa es in decore tuo, magna sapuit & conscientia pulchritudinis suæ erecta est speciosa Hierusalé. et quia non glorificauit Deum, audi quid dicatur ad eã. et fornicata es in *Gal. 6.*

nomine tuo,& effudisti fornicationem tuam in omni transitu, & sumens de vestimẽtis tuis, fecisti tibi idola subtilia de his, quibus te ornaui, quibus pulchra facta es, fecisti tibi idola, abutens ijsdem rebus, quibus te volui ornare, beneficijsque meis. *Ezec. 16.*

IDEM

9 IDEM explicans illa verba Pauli:
Lib. 3. Periarchon c. 1. 10. 4. Heb. 6. Terra ſæpe venientem ſuper ſe bibens imbrem, & proferens tribulos ac ſpinas reproba eſt, & maledicto proxima, cuius conſummatio in combuſtionem. ex his Pauli ſermonibus, ait, euidenter oſtenditur quòd vno eodemq; opere Dei, quo imbrem terræ largitur; alia quidem terra diligẽter exculta fructus afferat bonos: alia uero quę negligenter inculta eſt, ſpinas & tribulos proferat. et ſi quis dicat: ergo imber fecit fructus bonos, & ſpinas ac tribulos. quamuis dure dici videatur, vere tamen dicitur. neque enim ni imber fuerit, nec ſpinæ, nec tribuli naſcerentur: ſuperueniente vero puluia vtrunque terra produxit; ſed quamuis pluuiæ beneficio, terra germen vtrumque produxerit: non tamen imbribus merito diuerſitas germinis aſcribetur, ſed ad illos iure culpa ſeminis reflectetur, qui cum poſſent frequenti aratro terram ſcindere, & raſtris grauibus torpentes glebas vertere, & omnes inutiles radices noxij germinis amputare, cunctiſque quibus cultus ille depoſcit laboribus ac ſtudijs purgata, excultaque non alia uenturis imbribus pręparare.
10 hoc quidem facere neglexerunt. deſidiæ autem aptiſſimos fructus ſpinas ac tribulos metent, ita vt bonitas & ęquitas imbrium ſuper omnem terram æqualiter veniat, ſed vno eodemque opere pluuiæ, ea quidem terra quæ culta eſt, cum benedictione vtiles proferat fructus; ea vero quæ cultorum deſidia obduruit ſpinas ac tribulos germinet. ſic ergo accipiamus quòd ea ſigna & virtutes quæ a Deo fiebant, imbres quidem erant & a Deo deſuper miniſtrati; propoſitum vero hominum & voluntates terra accipienda eſt culta, vel inculta vnius quidem naturæ; ſed non vnius eiuſdemque culturæ; ex quo fit vt vniuſcuiuſque propoſitum, vel induretur virtutibus, & mirabilibus Dei, ſi incultum & ferum eſt, & ſemetipſo ſuperbus & ſpinoſus fiat, et mi teſcat amplius, ac tota mente ſe in obedientiam tradat, ſi purgatum a vitijs fuerit & excultum. vnde ad idem alia vtamur ſimilitudine, verbi gratia, ſi quis diceret, quia ſol eſt qui reſtringit, & qui reſoluit, cum cõtrarium ſit, & reſolutio, & conſtrictio: ſed non erit falſum dicere quòd ſol vno calore ceram ſoluit, limum vero areſacit: non quod virtus eius aliter operetur in limo, & aliter in cera: ſed quòd limi alia, alia quoque ceræ ſit qualitas. ita ergo una 11
eademque operatio Dei, quæ per Moyſen in ſignis gerebatur, Pharaonis quidem duritiam arguebat, quam malitię ſuæ intentione conceperat: reliquorũ vero Ægyptiorum, qui Iſraelitis admiſcebantur, obediẽtiam declarabat, qui etiam cum Hebræis pariter exceſſiſſe ex Aegypto referuntur. figuram uero ſermonis eius, qui ſcriptus eſt de induratione, etiam ex communi conſuetudine exponere puto. frequenter enim benigniores quique demum ad eos ſeruos, qui per multam patientiam & mãſuetudinem dominorum, inſolentiores fiunt dicere ſolent. ego te talem feci, ego te perdidi, mea patientia te peſſimum fecit. ego cauſa huius tam duræ inſolentiæ exiſto, qui te non ſtatim per ſingulas culpas punio pro merito delictorum: ita Deus ſicut dicit Pau- *Rom. 2.*
lus, de talibus intelligit, An diuitias bonitatis eius, patiẽtiæ, & lõganimitatis contemnis, ignorans, quia benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit; ſecundum autem duritiam tuam, & impœnitens cor theſaurizas tibi iram in die iræ? hæc dicit Apoſtolus ad eum *Exo. 7. 10.*
qui in peccatis eſt. quod & Pharaoni *11. 13.*
applicandum eſt. et per Prophetam e- *Eſa. 63.*
tiam dicitur: vt quid Domine errare nos feciſti a via tua, & quare induraſti cor noſtrum, vti non timeremus nomẽ tuum? conuertere propter ſeruos tuos. hoc dictum eſt ab his, qui miſericordiã precabantur, quaſi dicat, ut quid intantum pepercisti nobis, nec requiſiſti nos cũ peccaremus; ſed reliquiſti nos, ut per hoc increſceret malum, & propagaretur peccandi licentia animaduerſione ceſſante. ſic equus ſi non aſſidui ſeſſoris patitur calcem, & frenis ora ferratis obteritur indureſcit, ſic pueriſitas ſi nulla plagæ aſſiduitate cu-

ruc-

Digitized by Google

uetur insolentem iuuenem reddet.

12 *Lib. de regulis breuius disputatis 10. 2. Rom. 11.* BASILIVS sic habet vno verbo explicat locum Pauli: qui veritaté Dei in iniustitia detinent, & ait: cum quis datis a Deo bonis ad proprias voluntates abutitur, is detinet veritaté Dei in iniustitia.

13 *Lib. Quæstionum in Genesim 10. 3.* HIERONYMVS explicans illa verba: Non permanebit nomen meum in istis hominibus in æternum, quia caro sunt. in Hebręo scriptum est. Non iudicabit spiritus meus homines istos in sempiternum, quoniam caro sunt, hoc est, quia fragilis est in homine conditio, non eos ad æternos seruabo cruciatus; sed hic illis restituam qđ merentur; ergo non securitatem, vt in codicibus nostris legitur; sed clementiã Dei sonat, dũ peccator hic pro suo scelere visitatur. vnde & iratus Deus loquitur ad quosdam. Non visitabo filias earum dum fuerint fornicatæ. et in alio loco: visitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum, veruntamen misericordiam meã non auferam ab eis. porro ne videretur in eo esse crudelis, quòd peccantibus pœnitentiæ locum non dedisset, adiecit. sed eorum dies erunt centum viginti anni, hoc est, habebunt centum viginti annos ad agendam pœnitentiã. non igitur humana vita (vt multi errant) in centum viginti annos contracta est, sed generationi illi centum viginti anni ad dœnitentiam dati sunt. si quidem inuenimus quòd post diluuiũ Abraham vixerit annos cẽtum septuaginta quinque, & ceteri amplius ducẽtis & trecentis annis, quia vero pœnitentiam agere contempserunt, noluit Deus tempus expectare decretum, sed viginti annorum spatijs amputatis, induxit diluuium anno centesimo agendæ pœnitentiæ destinato.

Osea 4. *Psal. 88.* *Gen. 15.*

14 *Lib. 1. in Isaię c. 1. 10. 5. Deut 32.* IDEM sic habet: Audite cœli & auribus percipe terra. nunc cœlum & terram ad audiendum prouocat, in cœlo supernas significans virtutes, in terra mortalium genus, siue quia quando legem dedit populo per Moysen, vocauit testes cœlum & terram, modo post præuaricationem populi eosdem rursum in testimonium vocat, vt cuncta elementa cognoscant iuste Dominum in vltionem mandatorum suorum ad iracundiam concitatum: filios enutriui et exaltaui. ab hoc loco narrat Propheta quid Dominus sit locutus, quòd populum Israel quos seruos communi lege condiderat, in filios verterit, dixeritq; filius primogenitus meus Israel. *Exo. 4.* quod si superbierit Israel audiens se esse primogenitum, intelligat primogenitum se dici; quia secundi filij significentur ex gentibus: non enim appellatur vnigenitus, sed primogenitus, vt monstret alios secuturos: & tamen iuxta mysteria scripturarum nõ primogeniti accipiunt hereditatem, sed secundi. primogenitus fuit Cain; sed Abel 15
munera placuerunt Deo; primogenitus Ismael, sed Isaac accepit hereditatem; primogenitus Esau, sed benedictionem patris Iacob præripuit; primogenitus Ruben, sed tamen benedictio seminis Christi transfertur ad Iudam; ita Iudæi erant caput & nos cauda; & illi facti sunt cauda & nos filij Dei. *Infra*: Cognouit bos possessorem suum, asinus præsepe Domini sui. Israel autem non me cognouit, & populus non intellexit. & est sensus: ego eos adoptaui in filios, & feci populum peculiaré, & partem meam ac funiculum hereditatis meæ, appellauique eos primogenitos, illi autem ne hoc quidem fecerunt, quod bruta faciunt animalia, vt beneficijs vincerentur & intelligerent nutritium suum, nec comparauit eos canibus quod sagacissimum genus animantium est, & pro paruo cibo dominorum tecta defendit, sed stolidioris sensus boui & asino. væ genti peccatrici, populo graui iniquitate, semini &c. 16
ab alienati sunt retrorsum; quia qui appellabantur pars & filij Dei abalienati sunt retrosum, vt postea dicerentur filij alieni mẽtiti sunt mihi. populo graui iniquitate, loco cuius septuaginta verterunt, populo pleno peccatis: ut ostendat nullam speciem peccatorum in Israel populo non fuisse. populus grauis iniquitate dicitur, ut illius recorderis testimonij, quòd plumbi ini- *Psal. 17.* *Zach. 5.*

qui-

Digiti... oogle

quitas sedeat super talentum plumbi, & ex psona peccatoris dicatur in Psalmo: Quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, & sicut onus graue grauatæ sunt super me. in quo percutiam vos vltra addentes præuaricationem, quasi dicat: non inuenio quam plagis vestris possim adhibere medicinam, omnia membra vestra plena sunt vulnerum, nullam partem corporis quæ non sit ante percussa reperio; vel certe nullas inuenio plagas, quibus vestram frangam duritiam. quanto enim tormenta maiora sunt, tanto magis crescit impietas & iniquitas. qual est illud Hieremiæ. sine causa percussi filios vestros, disciplinam non recepistis. vnde iratus loquitur per Oseam: Nō visitabo super filias vestras cum fuerint fornicatæ, & super nurus vestras cum adulterauerint. et per Ezechielem: zelus meus recedet a te, & non irascar tibi amplius. omne caput languidum &c. idest vt a principibus, vsque ad extremam plebem, a doctoribus, vsque ad imperitum vulgus, in nullo sit sanitas; sed omnes ad impietatem pari ardore consentiant. a planta pedis, vsque ad verticem non est in eo sanitas, idest ab imo vsque ad summum, ab extremis vsq; ad primos toto confossi sunt corpore. vulnus, & liuor, & plaga tumens non est circumligata &c. quasi dicat: irremediabilia sunt vulnera tua, sicut in Hieremia legimus: Curauimus Babylonem, & non est sanata, derelinquamus ergo eam. terra vestra deserta, ciuitates vestræ succensæ igni, regionem vestram coram vobis alieni deuorant. quæ possumus & de peccatoribus accipere, qui de ciuitate pristina corruerunt, postquam contrarijs fuerint traditi potestatibus, quòd omnia eorum bona veniunt ad desertum, & prioris iustitiæ Deus non recordetur, & igne diaboli omnia succendantur, & sint pabulum bestiarum. & relinquetur filia Sion sicut vmbraculum in vinea, & sicut tugurium in cucumerario, & sicut ciuitas quæ vastatur. hæc vinea quamdiu vberrimos attulit fructus, habuit custodem Deum, de quo scribitur: non dormitabit neque dormiet, qui custodit Israel: postquam vero vindemiauerunt eam omnes transeuntes viam, & vastauit eam aperde silua, iratus consurgens ait: surgite eamus hinc, & relinquetur domus vestra deserta. et per Hieremiam: reliqui domum meam, dimisi hereditatem meam, facta est hereditas mea mihi, quasi leo in silua, dedit super me vocem suam: propterea odiui eam. similitudo vastationis Hierusalem de prompta est ab agricolis, qui quando vinea vuarum plena est, ponunt custodes, in cucumerario quoque paruulæ fiunt casulæ, & inde vel homines, vel bestiolas quæ insidiari solent natis frugibus, abigunt. cum autē ablata fuerint istiusmodi genimina, remanent arentia fruticum vmbracula, casulæque recedente custode, quia nō habet vltra quod seruet. ergo & Deus dereliquit templum & vrbem fecit esse desertam. quòd autem filiam Sion vocat clementissimi parentis monstrat affectum. nec mirum si Sion appelletur filia, cum etiam Babylon sæpe filia nuncupetur. vinea etiam Dei & pomorum Paradisus anima nostra appellari potest, cui si mens præfuerit, habet custodem mentis Deum, sin autem vitia nos quasi quædam bestiæ fuerint deprædata, relinquitur a custode Deo, & omnia nostra redigentur ad solitudinem. audite verbum Domini principes Sodomorum, percipite auribus legē Dei nostri populus Gomorræ, quia iniquitatem suam sicut Sodoma prædicauerunt, & ostenderunt væ animæ eorum, quia cogitauerunt consilium pessimū contra semetipsos dicentes: alligemus iustum quoniam inutilis est nobis. quo mihi multitudinem victimarum vestrarum, dicit Dominus, plenus sum &c. Cum extenderitis manus vestras, auertam oculos meos a vobis, & cum multiplicaueritis orationes vestras nō exaudiam, quia manus uestræ sanguine plenæ sunt. quomodo facta est meretrix ciuitas fidelis, plena iudicij. ista referri possunt ad animam sancti quondam viri, in qua prius Dei iustitia cōmorata

Marginal notes: Hiere. 2. — Cap. 4. — 17 — Cap. 51. — Psal. 120. — 18 — Psal. 79. — Matt. 23. — Hiere. 12. — Psal. 136. — 19

Digitized by Google

morata est, si postea peccauerit, & pro
hospite Deo homicidæ dæmones in ea
fuerint commorati. argentum tuũ ver-
sum est in scoriam, quia iusti & sancti
20 viri in sordes versi sunt peccatorũ. vi-
num tuum mixtum est aqua: idest lex
Dei pura atque sincera mera veritate
subnixa violata est traditioribus Pha-
risæorum. heu consolabor de hostibus
meis, & vindicabor de inimicis meis.
consolatio Dei super hostibus est, vt
qui non enserunt beneficia, supplicijs
corrigantur. et erit fortitudo vestra
quasi fauilla stupæ, & opus vestrũ qua
si scintilla, & succendetur, & non erit
qui extinguat: idest omnis fortitudo
& superbia peccatorum, & sceleratorũ
Israel, qui dereliquerunt Dominum;
& idcirco consumpti sunt, redigentur
in purgamenta stupæ, quæ leui voran-
tur incendio. sequitur enim, & opus
eius, idest fortitudinis vestræ paruu-
la scintilla consũmet, & succendente
Domino nullus extinguere poterit.

21 *In cap. 6. Mich. 10. 5.* IDEM explicans illa verba: Popu-
le meus quid feci tibi, & quid molestᵘ
fui, responde mihi &c. sic ait: quid feci
tibi, quod facere non debui? quid mo-
lestus fui, vel, vt significantius in He-
braico scriptum est, quo labore te pres
si? an beneficia mea contumeliam inter
pretaberis, & pepones carnesq; Ægy-
ptias desiderans, dolebis te eductum
de terra Aegypti, ac de domo seruitu-
tis meo auxilio liberatũ, quia dedi du-
ctores tibi Moysen amicum meum, &
Aaron sacerdoté meũ, & Mariam pro-
phetissam meã? quòd si hoc tibi paruũ
videtur, recordare illius téporis, quan
do Balaac rex Mob Balaam diuinũ ad-
uersum te mercede conduxit, & vide
quomodo cõtra voluntaté suã cupiés
tibi maledicere benedixerit. & hoc fe-
ci, vt misericordiæ meæ noscerẽtur ti
bi tantũ te amantis, vt cum ego quoti-
die ore blasphemantiũ malodicar, tibi
ab inimico non permiserim maledici.
ab eo tempore, quo fornicati estis in
Madian vsque ad tempus, quo Saul a-
pud Galgalam est vnctus in regé, repe
tite memoria quæ mala operati estis,
& quãta vobis bona fecerim, & meã in
vos misericordiã cognoscetis, hoc iu-
xta historia. nos auté qui cupimus re- 22
uelata facie gloriam Domini contem-
plari, audiamus cũ peccauerimus ad-
uersum nos disputãtem Dominum, &
nos beneficiorũ suorum magnitudine
arguenté. seruiuimus quippe aliquan-
do Pharaoni, & Ægyptio populo, lutũ,
& lateres fabricati sumus, & redemit *Gal. 1.*
nos, qui dedit semetipsum redemptio- *1. Tit. 2.*
né pro omnibus, vt diceremus qui re-
dempti eramus a Domino. quos rede-
mit de manu inimicorũ, & quos de re- *Psal. 106.*
gionibus congregauit eos. misit queq;
ante faciem nostrã Moysen spiritualẽ *Psal. 104.*
legem, & Aaron magnum sacerdotem
signaculum sanctitatis in fronte haben
tem, quod Deus pater signauit, & misit
Mariam vaticiniũ prophetarũ, & non
solũ hæc nobis præstitit, sed de inimi-
corum quoque nos manibus liberauit.
recordemur enim quid cogitauerit ad
uersum nos, qui deuorare voluit, & no
strãm congregationem elingere verus
Balaac diabolus: nõ permisit nos Deus
maledictis illius subiacere, sed econ-
trario benedixit nobis, rei ipsius veri-
tate compulsus.

IDEM explicans illa verba: Male-
dicam benedictionibus vestris, sic ha- 23
bet: qui sanitate abutuntur in libidi- *Circa c. 2. Malach.*
nem, & diuitias vertunt in luxuriam,
bonamque famam sordida conuersatio
ne deturpant, hi benedictiones Dei mu
tant in maledictionem.

IDEM ciuitas parua & pauci in
ea viri &c. sic habet: ciuitas parua ho- 24 *In Eccle siasten cap. 10. 5.*
mo est, qui etiã apud philosophos mũ-
dus minor vocatur. & viri pauci in ea,
mébra de quibus ipse homo cõtexitur.
cum auté venerit aduersus eã rex ma-
gnus diabolus, & quæsierit locum per
quem possit irrumpere, inuenitur in ea
humilis pauper & sapiens Christus,
qui pro nobis pauper factus est, & est
ipsa sapientia, & ille vir pauper libe-
rat vrbem in sapientia sua. quoties vi
demus sedentem leonem in insidijs cũ
diuitibus, hoc est cum senatoribus. &
principibus huius sæculi, & aduersus
Ecclesiam molientem, pauperis istius
sapientia corruisse? cumq; pauper hic
vicce-

Digitized by Google

uicerit, & urbs paci fuerit reſtituta; uix aliquis eius meminit, uix illius mandata conſiderat: ſed totos ſe uoluptatibus concedentes quærunt diuitias, quæ in neceſſitate non liberant.

25 *In cap. 1. ad Epheſ. to. 6.* IDEM explicans illa uerba Secũdum diuitias gratiæ eius quæ abundauit in nobis, ait: has diuitias gratiarũ ille in ſe non facit uacuas, qui quantũ ualet humana fragilitas nititur, laborat, atque contendit, & cum Apoſtolo loquitur: *1. Cor. 15.* gratia eius in me non fuit uacua; qui uero beneficij magnitudiné non recordans ad deteriora delabitur, in iſto diues gratia, & opulenta largitio, paupertate tenuatur.

26 *Lib. Quæſtionum in Exod. 2. to. 4.* *Exo. 8.* AVGVSTINVS ſic habet: Et uidit Pharao, quoniam facta eſt refrigeratio, & ingrauatum eſt cor eius, & non exaudiuit eos, ſicut dixerat Dominus. hic apparet, non illas tantum fuiſſe cauſas obdurationis cordis Pharaonis quòd incantatores eius ſimilia faciebant, uerum etiam ipſam Dei patiétiam, qua parcebat. patientia Dei ſecũdum corda hominum, quibuſdam utilis ad pœnitendum, quibuſdam inutilis ad reſiſtendum Deo, & in malo perſeuerandum; non tamen per ſe ipſam inutilis eſt: ſed ſecundum cor malum, ſicut iam diximus. hoc & Apoſtolus dicit: *Rom. 2.* ignoras quia patientia Dei ad pœnitentiam te adducit? ſecundum auté duritiam cordis tui, & impęnitens cor theſaurizas tibi iram in die iræ, & reuelationis iuſti iudicij Dei, qui reddet unicuique ſecundum opera eius. nam *2. Cor. 2.* & alibi, cum diceret, Chriſti bonus odor ſumus in omni loco, etiam & illud adiunxit, & in ijs qui ſalui fiunt, & in ijs qui pereunt. non dixit Chriſti ſe bonum odorem eſſe, ijs qui ſalui fiunt; malum autem ijs qui pereunt: ſed tantum bonum odorem ſe dixit: illi uero tales ſunt, ut & bono odore pereãt, ſecundum ſui cordis qualitatem, quæ mundanda eſt bona uoluntate in Dei gratiam, ut incipiant ei prodeſſe iudicia & beneficia Dei, quæ malis cordibus nocent.

27 *In Pſal. 80. to. 8.* IDEM explicãs illa uerba: Ego ſum Dominus Deus tuus, qui eduxi te de terra Ægypti, dilata os tuum, & implebo illud, ait: omnes educti ſumus de terra Ægypti, omnes per mare rubrum tranſiuimus, inimici noſtri perſequentes nos, in aqua perierunt. non ſimus ingrati Deo noſtro, non obliuiſcamur Deum monentem. qui eduxi te de terra Ægypti. loquitur Deus: dilata os tuum & implebo illud, quoniam apud me eſt fons uitæ. hoc quidem dicit Dominus: ſed quid ſequitur? et non audiuit populus meus uocem meam, & Iſrael non intendit mihi. quis? cui? Iſrael, mihi. o ingrata anima per me anima, a me uocata anima, a me in ſpem reducta, a me a peccatis abluta, & Iſrael non attendit mihi. 28 baptizantur enim & tranſeunt per mare rubrum, ſed in uia murmurant, contradicunt, ingrati ei, qui liberauit a perſequentibus hoſtibus, qui ducit per ſiccum, per eremum cum cibo & potu, cum lumine nocturno, & umbraculo diurno, & Iſrael non attendit mihi. et dimiſi eos ſecundum affectiones cordis eorum, donaui eos ſibi dicit & Apoſtolus *Rom. 1.* tradidit eos Deus in concupiſcentias cordis eorum, ibunt in affectionibus ſuis. ſi populus meus audiſſet me pro nihilo inimicos eorum humiliaſſem, inimici Domini mentiti ſunt ei. et quanta patientia Domini? quare non proſternuntur? quare non trucidantur? quare non cœlo flagrante incenduntur? quia magna patientia Domini. *Rom. 2.* et erunt impuniti? abſit. ignoras quia benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? tu autem ſecundum duritiam tuam, & impœnitens cor, theſaurizas tibi iram in die iræ &c.

29 *In Pſalmũ 115.* IDEM explicãs illa uerba: Quid retribuã Dño pro omnibꝰ, quæ retribuit mihi, ſic habet: non ait pro omnibus, q̃ tribuit mihi, ſed pro omnibus quæ retribuit mihi. quæ igitur p̄ceſſerãt hominis, ut omnium donorum Dei, nó attributio, ſed retributio uocari poſſit? quæ pręceſſerãt hominis, niſi peccata? retribuit ergo Deus bona pro malis, cui homines retribuũt mala pro bonis: hæc enim retribuebant qui dixerunt: hic eſt heres, uenite occidamus eum. *Matt. 21.*

Bene-

Beneficijs primum, deinde flagellis, & minis curas Deus nos ſubdere, vnde nec proſpera, nec aduerſa ab ipſo ſeparare nos debent cum in noſtrum ſint bonum.

Cap. X I.

Hom. 3. in lib. Iudicũ to. 1. Iudic. 3. ORIGENES ſic habet: Vides, quàm larga eſt diuina clementia, octo annis filij Iſrael ſeruierant pro multorum delictis; quadraginta annis per vnius iuſtitiam in pace perdurant: ſed quid dicitur poſt hæc? et defunctus eſt, inquit Gotoniel filius Ceneth, rem video periculoſam, defunct⁹ eſt Gotoniel, quia iam indignus erat populus, qui haberet iudicem talem. denique in conſequentibus dicit: illo defuncto, adiecerunt filij Iſrael facere malum in conſpectu Domini. & cōfortauit Dominus Eglon regem Moab ad uerſus filios Iſrael. conſidera, quia pro eo quòd indigni erant iam habere principem talem; propterea aufertur ab eis bonus iudex, & fecerunt filij Iſrael malum in conſpectu Domini, & excitatur eis hoſtis peſſimus Eglon rex Moab. vides quia peccata vires hoſtibus præbent, & quādo nos facimus malignum in conſpectu Domini, tunc confortantur a Domino inimici noſtri, tunc vi-
2 res contrarijs virtutibus dantur. valde infirmus eſt aduerſarius noſter, niſi nos eum fortem peccando faceremus, & niſi per peccata noſtra locum introeundi & dominandi inueniret in nobis. et ſeruierunt filij Iſrael Eglon regi Moab decem & octo annis. obſerua, quia etiam mēſuras pęnæ indicat Scriptura diuina, cum ante octo annos, & hic decem & octo dicit. certum eſt autem quòd ſecundum peccati modum, & conuerſionis noſtræ moram etiam caſtigationis tempora temperantur. tranſierunt enim iſti decem & octo anni ſeruitutis, & non refertur quia clamauerunt ad Dominum, vel conuerſi ſunt a malitia ſua; ſed poſt decem & octo annos, iterum dicit: quia clamauerunt filij Iſrael ad Dominum, & ſuſcitauit eis Saluatorem Aioth.

IDEM ſic habet: Igitur, vt res indicat, etiam per hiemem ſponſæ ſuæ apparet, ideſt tribulationum & tentationum tempore, ſed & alia eſt viſitatio, in qua viſitatur paululum, & iterum deſeritur, vt probetur, ac rurſus requiritur, vt caput eius ſuſtentetur, & vt tota complectatur; ne forte aut in fide titubet, aut corpus eius tentationum pondere prægrauetur: & ideo videtur mihi hiems fuiſſe illud tempus, cum caput ſuum læua ſponſi continerí poſcebat, & dextera eius omne corpus amplecti; nunc autem iſta viſio, quæ de montibus apparet, & collibus gratiarum; puto ſpiritualium altitudines, potentiaſque deſignat; ſed & per feneſtras, quòd proſpicere dicitur, ſenſibus mihi lumen videtur præbere. *3 In hom. 3. expoſit. 2. in Cant.*

IDEM ſic habet: Deus ad benefaciendum promptus eſt: ad puniendum autem eos, qui pœna digni ſunt, diſſimulat. cum poſſit quippe tacens ſine conteſtatione vēturi punire eos, quos ſimul dignos ſupplicio iudicat; numquam hoc facit, ſed etiam ſi condemnauerit, dicit, quod ſibi ſemper dicere propoſitum eſt, vt liberentur a condēnatione per pęnitentiam, qui condemnati fuerant per delictum. horum exempla cum de ſcripturis multa poſſumus accipere, ſufficiunt incidentia, Niniuitæ peccatores condemnati erant a Deo, adhuc enim quadraginta dies & futurum, vt Niniue ſubuertatur; noluit eos cum ſilentio Deus punire dānatos, ſed dans eis locum pœnitentiæ & conuerſionis, miſit Prophetam; vt dicente illo, adhuc quadraginta dies & Niniue ſubuertetur, qui condemnati erant non perirent, ſed agentes pœnitentiam; impetrarent miſericordiam Dei, qui in Sodomis, & Gomorrhis iā erant exitio deſtinati, vt manifeſtum eſt ex ſermonibus Dei, quos locutus eſt ad Abraham. attamen, quod erat ſuum, fecerunt Angeli volentes eos ſaluari, qui ſe indignos ſalute iudicauerunt, hæc dicētes ad Loth. Eſt tibi hic aliquis gener, aut filij, aut filiæ? neque vero ignorabant non eſſe eos ſecuturos Loth: ſed oſtenderunt ſuam pariter, *4 Hom. 1. ſuper c. 1. Hieremiæ. — Iona 3. — Gen. 19.*

ter, & eius qui eos miſerat benignitatem in homines, & amorem. horum
Hiere.1. quidem ſimile inuenimus in Hieremiā ſcriptum eſſe. eſt enim annotatum tempus prophetiæ eius, quando cępit prophetare: quiſque ergo qui ſcripturas legit; ſciet quia cępit prophetare in diebus Ioſiæ filij Amon regis Iuda vſque ad annum tertiumdecimum regni eius; deinde prophetauerit in diebus Ioachim filij Ioſiæ regis Iuda, vſq; ad conſummationem vndecimi anni Sedechiæ regis Iuda, & legens didici; quia per tres reges prophetia eius contexta ſit, vſque ad captiuitatem Hieruſalem, in quinto menſe. quid ergo doce-
6 mur per hæc? condemnauerat Deus Hieruſalem propter peccata, quæ fecerat, & hęc erat extrema ſententia, vt captiuitati relinqueretur: verumtamē cum hominum ſit amator, nec quemquam velit perire: antequam depopulationis tempus inſtaret; miſit & hunc prophetā, vt per ſermones eius, ad pęnitentiam conuerteretur; miſit eumdē & ſub ſecundo rege poſt primum, miſit quoque ſub tertio. quid plura? captiuitas iam imminebat, & adhuc adorabatur Deus tribuens (vt ita dicam) & ante vnam diem locum pęnitentiæ. vnde ſcriptum eſt vſque ad captiuitatem Hieruſalem, & vſque ad quintum menſem prophetaſſe Hieremiam. iam hoſtium vincula reſtrinxerant manus; & nihilominus hęc quodammodo dicebat Deus: ecce captiui facti eſtis; agite, licet ſerò pœnitentiam, rogate me, & parcam vobis. poſſum eruere de captiuitate qui tradidi. Habemus itaque quidem neceſſaria ex ſuperſcriptione iſta, quæ continet tempora prophetię, quia iuxta ſuam clementiam exhortatur Deus ſemper homines ad ſalutem, vt ceſſante delicto, etiam captiuitas cō quieſcat. hæc autem & de nobis poſſumus intelligere, ſi peccauerimus, & nos captiui futuri ſumus. etenim tradi peccatorem ſatanæ, nihil diſtat ab
7 eo, quòd Iudæi ſunt traditi Nabuchodonoſor. vtique vt illos Deus cōceſſit aduerſario propter frequentes impietates, ſic nos propter peccata, quæ fecimus, tradimur ſpirituali Nabuchodonoſor. quos tradidi, ait Paulus, ſatanę, *1.Tim.1.* vt diſcant non blaſphemare. putas quātum malū eſt peccare, vt tradamur ſatanæ captiuanti animas eorum, qui relinquuntur a Deo? non ſine cauſa, neq; ſine iudicio Deus relinquit, quos de- *Heb. 6.* ſerit: cum enim miſerit pluuiam ſuper vineam, & vinea pro vua attulerit ſpinas; quid faciet, niſi vt mādet nubibus, ne pluant ſuper eam imbrem? quia propter in proximo eſt propter delicta noſtra, quorū nobis conſcij ſumus, & nos captiuari. futurum eſt enim, vt ſi non egerimus pœnitentiam; tradamur Babylonijs, qui nos ſenſibiliter excrucient, iſtis iam adiacentibus, ſermones prophetarum, ſermones legis, ſermones Apoſtolorum, ſermones etiam Domini hortantur ad pœnitentiam, prouocant ad ſalutem. ſi autem audierimus credimus ei, qui dixit, et ego pœnitētiam agam de omnibus malis, quæ locutus ſum facere eis.

IDEM explicans illa verba: An di- 8 *Li.2. ſuper epiſ. ad Roman to.3.* uitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis contemnis, ſic ait: diuitias bonitatis Dei, ille agnoſcere poteſt, qui conſiderat quanta in terris mala homines quotidie gerant, & quo *Pſal. 13.* modo pene omnes declinantes, & ſimul inutiles facti latam & ſpacioſam *Matth.7.* perditionis ambulant viam, anguſto vitæ itinere neglecto, & his omnibus *Matth.5.* Deum producentem ſolem ſuum quotidie, & pluuias miniſtrantem. ſi quis conſideret quanti in Deum quotidie blaſphemāt. iam quid de fraudibus, de vitijs, de ſcelere, de ſacrilegijs dicam? quibus tamen omnibus in hoc loco illi videntur in ſcelere præferri, qui alios iudicantes ipſi committunt, quæ in ceteris puniunt. ſi quis ergo hāc bonitatem Dei, & ſuſtentationem eius, & patientiam contemnit, ignorat quòd per hæc ad pœnitentiam prouocatur. ſuſtentatio uero a patientia, hoc uidetur differre; quòd qui infirmitatem ma 9 gis quam propoſito delinquunt ſuſten *Prou.1.* tari dicuntur; qui vero pertinaci mente, velut exultant in delictis ſuis, ferri patienter dicendi ſunt: ſed ſicut omnia

fecit

fecit Deus in menſura, & pondere: ita
Cap. 11. etiam & patientiæ eius certa menſura
eſt, quam menſuram credendum eſt eſ-
ſe conſumptam, vel ab his qui diluuio
periere, vel ab his qui in Sodomis cęle
ſti igne vaſtati ſunt. vnde & de Amor-
Gen. 15. rhæis dicitur: nondum enim impleta
ſunt peccata Amorrhæorum vſq; nũc.
fert ergo Deus patienter, & expectat
vniuſcuiuſque pœnitentiam, ſed non
nos diſſoluat hoc & tardos ad conuer-
ſionem faciat; quia rurſus patientiæ e-
ius & ſuſtentationis certa menſura eſt,
ſecundum duritiam tuam, & cor impę
Rom. 2. nitens theſaurizas tibi iram in die irę,
& reuelationis iuſti iudicij.

10 *Lib. 7. in epiſt. ad Romanos.* IDEM explicans illa verba ad Ro
man. 9. Quod ſi volens Deus oſtende-
re iram, & notam facere potentiam ſuã
ſuſtinet in multa patientia vaſa iræ
&c. vt notas faceret diuitias gloriæ
ſuæ in vaſa miſericordiæ, ſic ait: Deus
oſtendit patientiam, & potentiam dũ
diu ſuſtinet peccatores, ſi forte reſi-
piſcant & conuertantur. potentiam,
dum aliquando punit, & flagitia non
vſquequaque inulta derelinquit. et
rurſum in vaſis miſericordiæ, hoc eſt,
qui ſemetipſos emundauerunt ab om-
ni ſorde peccati, ex qua mundus non
eſt quiſquam, etiamſi vnius diei fue-
rit vita eius ſuper terram; notas fe-
cit diuitias gloriæ ſuæ; quæ vaſa non
irrationabili aliqua, aut fortuita gra-
tia; ſed cum ea ſupradictis ſordibus
ſe axpurgauerant, præparauit in glo-
riam. *Infra*: Quomodo ergo Deus no-
tam faciet iram ſuam? per vaſa, in-
quit, iræ apta ad perditionem. obſtu-
peſco ergo intra memetipſum, San-
cti Spiritus conſilium in diuinis vo-
luminibus contuens: nam iram qui-
dem Dei, quæ eſt a natura eius extra-
nea, notam fieri hominibus dicit, ſi-
cut præſens hic Apoſtoli indicat lo-
cus: bonitatem vero eius, & dulcedi-
nem, quod naturæ eius eſt proprium,
abſcondi memorat & occultari, ſicut
Pſal. 30. Dauid dicit: quam magna multitudo
dulcedinis tuæ Domine, quam abſcon
diſti timentibus te. quid ergo cauſæ di
cemus, quòd Deus iram manifeſtat ho-
minibus, & dulcedinem celatq. ſcit ſine
dubio fragile eſſe hominum genus, &
ad lapſum procliue per negligentiam,
quibus expediat magis eſſe ſub metu
iræ, quàm ſpe benignitatis Dei, & dul
cedinis relaxari, ſicut & Sapientia Dei *Prou. 13.*
dicit. qui parcit baculo, odit filium *& 23.*
ſuum; ſi enim percuſſerit eum virga,
non morietur; animam autem eius ſal-
uam faciet a morte.

BASILIVS explicans illa ver- 11
ba: Diligit miſericordiam & iudicium, *Homi. 8. in*
ſic habet: ſi per ſe exiſteret iudicium *Pſal. 32.*
Dei, ita vt nobis præciſe pro dignita- *to. 1.*
te noſtra retribueret, ad ea quæ feci- *Pſal. 32.*
mus, qualis erat ſpes? quis ex omni-
bus ſaluus fieret? nunc vero diligit mi
ſericordiam & iudicium, & miſericor-
dia velut in aſſeſſoris locum, ſibi ipſi
cõſtituta, regioque iudicij throno prę
poſita, ſic ſingulos ad iudicium addu-
cit: Si iniquitates obſeruaueris Domi- *Pſal. 129.*
ne, Domine quis ſuſtinebit. neque mi-
ſericordia citra iudicium, nec iudiciũ
citra miſericordiam eſt. ante iudicium
igitur diligit miſericordiã, & poſt mi-
ſericordiam venit ad iudicium. hæc
autem inter ſe coniugata ſunt, miſeri-
cordia cum iudicio, quo neque miſeri-
cordia ſola ſecuritatem inducat, nec
iudicium ſolum deſperationem opere-
tur. vult tui miſereri iudex, & ſuã mi-
ſericordiã impatiri: verum ſi repererit
te poſt peccatũ humilem, contritũ mul
tum, deprauantem praua opera, quæ la
tenter facta ſunt citra pudorem publi- 12
cantem; ita vt roges fratrem quo colla
boret tecũ ad accipiendã ſantionem,
in totum miſerabilem te factum ſi vide
rit, largã ſuam miſericordiã tibi ſuppe
ditat: ſi vero cor impęnitẽs inuenerit,
ſpiritumq; ſuperbũ: tunc iudicium ſu-
per te diligit. quẽadmodũ enim bonus
medicus ac humanus, fomentis prius
ac linimentis mollibus tumorẽ ſedare
conatur; poſtquã vero viderit extube-
raſcentem molẽ nihil remittere, atque
induratam reniti, abiecta miſericor-
dia ac molli cura, de tetero ferri vſum
eligit. diligit igitur miſericordiam, in
pœnitentibus, & diligit iudicium in
obſtinati. tale quid Eſaias de eo dicit:

Miſericordia tua in liberam , nam etiã
Sap. 11. ille miſericordiam cum iudicio pro-
Pſal. 118. ducit,eius,qui libra,& numero,ac põ-
Ioan. 3. dere, iuxta vniuſcuiuſque dignitatem
rependit . Miſericordia Domini plena
eſt terra.non enim uenit ut iudicet mũ
dum,ſed vt ſaluet mundum.

13 CHRYSOSTOMVS ait:Con-
Homil. 40. ſidera quomodo 24.annis probauit vir
in Geneſim tutem Abrahæ , quando enim exiuit a
to. 1. Charris , & obediuit præcepto Domi-
Gen. 12. ni,ſeptuaginta quinque annorum erat;
Gen. 17. nunc autem poſtquam audiuit . dabo
tibi filium, nonaginta & nouem annos
exceſſerat. hæc audientes dilecti,diſca
mus nunquam in laboribus virtutum
vel dormitare,vel torpeſcere; ſed ſcia-
mus ꝙ Dominus noſter benignus eſt ,
& pro paruis laboribus magna reddit
præmia, etiam in præſenti vita noſtræ
naturæ infirmitatem conſolanr. quan-
doquidem ſemper aduerſis temperan-
tur proſpera. vniuerſorum enim Deus
noſtri curam agens, non ſemper in ad-
uerſis nos manere relinquit;vt non op
probretur nobis noſtra infirmitas : ſed
celeriter & ipſe opitulatur,firmans no
ſtram alacritatem, & mẽtem excitans,
neque nos in proſperitate ſemper eſſe
relinquit,ne ſiamus negligentiores.hu
mana enim natura, quando multũ pro-
ſpere ei ſuccedit , ſuæ obliuiſcitur no-
bilitatis. idcirco quaſi clementiſſimus
pater aliquando nobis indulget , ali-
quando caſtigat , vt varijs vijs noſtræ
animæ ſalutem curet. quoniam & me-
dicus quando infirmum curat , neque
ſemper fame detinet , neq; ſemper lar-
ga menſa frui ſinit, vt nõ voracitas fe-
brim pariẽs augeat morbũ; fames vero
infirmiorẽ eum efficiat, ſed coniectans
apud ſe quãtę ſint ęgrotantis vires, &
diligẽter vtens arte, omnia ſua in me-
dium affert.ſimiliter & miſericors De-
us,ſciens quid cuiuis expediat, aliquã
do concedit nobis proſperitate frui ;
aliquando autem exercitationis gra-
tia , tentationibus nos circumdat.

14 IDEM ſic ait : Vniuerſum orbem
Hom. 54. in terrarum Deus ita gubernat , vt modo
Matt. to. 2. hoc,modo illud adhibeat,nec ſecunda
ſemper cõcedat , nec aduerſa incutiat.
et quemadmodum nox eſt poſt diẽ , &
dies poſt noctem, & æſtas atque hiems
viciſſim , eodem modo nos alias dolor
vexat,alias voluptas permulcet;& nũc
quidem ægrotatione laboramus , mo-
do autem fruimur ſanitate. nõ ergo ad
miremur quando morbis exagitamur ;
quoniam etiam quando nobis ſanitas
adeſt,admirari oporteret , nec contur-
bemur cum nos dolor exagitat,quoniã
etiã quãdo gaudemus cõturbari par eſ
ſet.naturali enim conſequentia,& ſuc-
ceſſione hec omnia fiunt. cur igitur ad
miraris,ſi hæc tibi accidat rerũ viciſſi
tudo; cum & priſcis illis atque ſanctiſ
ſimis viris , non aliter accidiſſe perſpi-
cias? vis vt vitã Abrahę ab adoleſcẽtia
examinemus,ſtatim iuuentutẽ ingreſ-
ſus audiuit , exi de terra tua, & de co-
gnatione tua . perſpicis rẽ doloris ple-
nã,illi mandari. vide nũc proſpera ſuc 15
cedere. veni in terrã quam monſtrauc- *Gen. 12.*
ro tibi , & faciã te in gentem magnam.
poſtquam autem in terram illam per-
uenit, alia rurſum grauiora irrũpunt,
fames,trãſmigratio,vxoris rapina, me
liora. & inde ſucceſſerunt, Pharaonis,
ſcilicet vulnus,honor,dimiſſio, & ma-
gnifica munera illa, & in domum ſuam
regreſſio; cetera omnia ex proſperis &
aduerſis cõnectebantur. Apoſtolis quo
que ſimilia euenerunt. vnde Paulus di *2. Cor. 1.*
cebat.Qui conſolatur nos in hac tribu
latione , vt poſſimus & nos conſolari
eos , qui in omni preſſura ſunt . ſed
quid hæc ad me dices , qui ſemper in
doloribus ſum? non ſis ingratus vt me
liora non cognoſcas . non enim in do-
loribus quiſquam ſemper peſſe poteſt;
cum ipſa natura id ſufferre nequeat .
verum quoniam in gaudio ſemper eſ-
ſe vellemus; idcirco in doloribus ſem-
per eſſe putamus . neque hac de cau-
ſa ſolum ; verum etiam , quia ſecun-
darum rerum obliuio cito irrepit ; ad-
uerſarum uero memoria iugis ac ſta-
bilis eſt:idcirco nos in doloribus ſem-
per eſſe contendimus.

IDEM ſic ait : Qui tentationem 16
permiſit, ipſe nouit tentationis diſſol- *Hom. 4. ad*
uendæ tempus,& ſicut citharædus, ne *Popul. to. 5.*
que neruum intendit , ut non abrum-
pat,

pat, neque remittit vltra modum, ne harmoniæ concentum lædat, sic & Deus agit, nec in remissione continua, nec in longa tribulatione nostram constituit animam, secundum suam prudentiam vtrumque faciens, non finit nos continua potiri remissione, ne segniores fiamus; non autem rursum finit in continua esse tribulatione, ne concidamus, neve desperemus. ipsi ergo grauium solutionis tempus relinquamus; nos vero tantum in sanctitate viuamus: opus enim nostrum est ad virtutem mutari; Dei vero opus, grauia soluere, etenim ipse magis quàm tu qui tentaris, hoc incendium extinguere vult, sed salutem tuam expectat. sicut ergo ex remissione tribulatio facta est, sic & ex tribulatione remissionem expectare conuenit; nec enim semper hiems, nec semper æstas, nec semper procella, nec semper tranquillitas, non semper nox, neque semper dies, sic nec semper tribulatio, sed erit & remissio.

17 *Lib. 2. in c. 4. Isa. 10. 4.* HIERONYMVS explicans illa verba: Et creauit Dominus super omnem locum montis Sion, nubem per diem, & splendorem ignis flammantis in nocte, ait: cum venerit Dominus, reddetur populo felicitas pristina, quam aliquando habuere in eremo præcedente Domino eos in die per columnam nubis, & per noctem in columna ignis. vt nec in prosperis, nec in aduersis aliquando turbentur. quod & in Psalmo *Psal 120.* dicitur: Per diem sol non vret te, neque luna per noctem.

18 *In c. 16. Isaia.* IDEM sic habet? Consumpto diabolo præparabitur in misericordia solium, & sedebit super illud in veritate, in tabernaculo Dauid, iudicans & quærens iudicium. præparabitur solium & regnum sempiternum, primũ in misericordia, & post in iudicio, Christus quod solium ponat in his qui misericordia, iustitiaque saluati sunt. audiuimus superbiã Moab, superbus est valde. moris est scripturarum, vt postquam desperationem mentis humanæ læto nuncio subleuauit, rursum negligentes & nolentes agere pœnitentiam, comminatione deterreat, ne bonitas Dei induret cor nostrum: cuius rei vnum tantum ponamus exemplum. in Psalmo legimus: suauis Dominus vniuersis, & miserationes eius super omnia opera eius. et post paululum, sustentat Dominus omnes qui corruũt, & erigit omnes elisos. cumque præmisisset, custodit Dominus omnes diligentes se, ne te negligentem faceret auditorem, intulit. et omnes peccatores disperdet. *Psal. 144.*

19 *Lib. 8. in c. 26. Isaie.* IDEM explicans illa verba: Indulsisti Domine, indulsisti genti, nunquid glorificatus es? elongasti omnes terminos terræ. Domine in angustia requisierunt te, in tribulatione murmuris doctrina tua eis, sic habet: dixerat Dominus, misereamur impio, Propheta responderat, et vbi est iustitia tua, præsertim cum tanta mala in sanctos tuos operatus sit, ad quod Dominus: et non videbit, inquit, gloriam Domini. rursum Propheta: exaltetur manus tua ad percutiendum, & non videant gloriam tuam, quàm non merentur aspicere. ad quod Dominus: videant magis & confundantur. rursum Propheta: Domine, pacem da nobis, & post fide nos qui tui nominis recordamur, impij autem & superbi non viuant, sed contere omnem memoriam eorũ, causasque reddit, cur eos cupiat, interire. indulsisti genti Domine, indulsisti genti, numquid glorificatus es? 20 et est sensus. sæpe misertus es gentibus, idest humano generi, & exercuisti in eas incredibilem clementiam. nunquid te cognouerunt, nunquid glorificauerunt nomen tuum? nonne econtrario a te longe recesserunt? securitas enim negligentiam, negligentia contemptum parit. Domine in angustia requisierunt te; quia indulgens sæpe, contemptus es, nec glorificatus, sed econtrario omnes a tua scientia recesserunt. propterea Domine percute eos; vt in angustia te requirant, & in tribulatione murmuris doctrina tua sit eis. quando tantum eis malorum pondus incumbet, vt nec clamare quidem audeant confidenter; sed dolorem suum

silentio deuorent. iuxta septuaginta, in tribulatione. Propheta Domini recordatur, iuxta illud quod in Psalmo dicitur: De tribulatione inuocaui Dominum, & exaudiuit me in latitudine. septuaginta habent, in tribulatione parua doctrina tua nobis. si autem parua tribulatio docet, & emendat, & corripit; quanto magis & magna, cum admonemur conditionis nostræ, & Dei potentiæ recordamur.

Psal. 117.

21 Lib. 9 in cap. 28.

IDEM explicans illa verba: Numquid tota die arabit arans vt serat, proscindet & sarriet humum suam? &c sic ait: nóne agricola prius proscindet terram, & vomere sulcos reuoluet; vt cũ dura prius arua mollierit; tunc spargat gith, siue cyminum. deniq; cum metendi tẽpus aduenerit gith & cyminũ quę infirmiora sunt semina, non rotis plaustrorũ teruntur, sed virga excutiũtur & baculo; triticũ autem rotis ferreis teritur, & omnis eius stipula comminuitur in paleas. verumtamen non semper vexatur, & teritur rota plaustri. in his omnibus ostẽdit Dominus mirabile consiliũ suum, Deus enim varie genus dispensat humanũ, nunc punit, nũc miseretur, nũc corripit, nunc defendit, idest, nunc arat, nunc serit, maturas fruges metit, & demessas in areis terit, erbemq; suum gubernat, vt voluerit. non in perpetuum triturans triturabit illum; neq; enim ego in sempiternũ irascar vobis, nec vox amaritudinis meæ conculcabit vos, ostendẽs futura peccatoribus post tormẽta refrigeria: vnde præcipitur peccatoribus, vt exaltent consolationem suã, non vanã, vt septuaginta verterunt, sed firmam.

22 Lib. 16. in c. 16. Isaiæ.

IDEM explicans illa verba: Vitã manus tuæ inuenisti; propterea non rogasti me, ait: quia rebus omnibus abundasti, & affluxisti delicijs, ideo Dominum neglexisti. quas diuitias & Salomon habere detrectat, ne obliuiscatur Dei, & ad Sodomam per Ezechielem dicitur: quia saturata sit panibus; propterea superbiuisse. non solum autem diuitiæ, sed & paupertas probat hominem vnde supra scriptũ est. probaui te in camino paupertatis (pro quo sollicita timuisti) quia plenis horreis habes fiduciam in diuitijs, rogare me noluisti; idcirco timuisti plurimos non enim poteras dicere Dominus auxiliator meus, & ego despiciam inimicos meos. et iterum, Dominus illuminatio mea, & salus mea, quem timebo? quod & si contra mentis tuæ conscientiam dicere aliquando voluisti, mentita es. quomodo enim me poteras inuocare, quæ mei non habebas memoriam? neque cogitasti vsquam præcepta dicentis, Honora Dominum, & confortaberis, & absque illo nullum metuas. neque cogitasti, quia ego tacens, & quasi non videns, & mei oblita es, idest, ego sum, qui semper tacui peccata tua, & scelera quæcumque faciebas; quasi non viderem dissimulatione neglexi; vt si non timore mei, saltem patientia ad me redires qui non oculis, sed palpebris interrogo filios hominum: at tu e contrario oblita es mei, & audire meruisti, oblita es legis Dei tui, & ego obliuiscar filiorum torum. et iterum. ipsi ambulauerunt contra me peruersi, & ego ambulabo contra eos in furore peruerso. et ego annunciabo iustitiam tuam, & opera tua non proderunt, qui semper tacui, & quasi non viderem tua peccata neglexi, nequaquam vltra reticebo. sed dicam, quod ante iam dixi. tacui, numquid semper tacebo? et annunciabo iustitiam tuam, & opera tua, quod per ironiam legendum est. vel ut si quis in sceleribus deprehenso dicat. vide bona opera tua. propterea quòd si quando tibi tribulationis tempus aduenerit, & cęperis non ad idola, quæ coluisti; sed ad cęlum manus tendere, & Dei implorare auxilium, audiant te illi, & liberent te de periculo, quos secura coluisti, quod & per Hieremiam ad eãdem loquitur Deus. vbi sunt Dij tui, quos feceras? resurgant, & saluam faciant te in tẽpore malorum tuorum? *Et infra*: Propter peccatum ad modicum, quid contristaui eum, & percussi eum, & indignatus sum, & ambulauit mærẽs in via cordis sui. et percussi, inquit, cũ ad breue, vt sana-

Prou. 30. & 31.
Ezec. 16.
Esa. 48.
Esa. 57.
Psal. 117.
Psal. 26.
Eccl. 38.
23
Osee 4.
Isa. 57.
24

ſanarem, & abſcondi, ſubauditur fa- Pſal. 37. ciem meam, vt magis me deſideraret, Pſal. 79. & dicerent, oſtende faciem tuam, & ſal ui erimus; indignatuſque ſum, quod il le ſentiens triſtis ingeſſit dicens. tota die triſtis ingrediebar. et ambulauit mœrens, ſiue conuerſus in via cordis ſui; vt non ad faciem hominum; ſed in corde ageret pœnitentiam. propterea videns vias conuerſionis eius, ſanaui vulnera, quibus eum ante percuſſeram, & reduxi eum ad me, quem prius eieceram, & reddidi conſolationem veram.

25 Lib. 2. in c. 6. Oſea to. 5. IDEM explicans illa verba: Quid faciam tibi Ephraim, quid faciam tibi Iuda? ait: Parentis in filios perditos monſtrat affectum. iuxta illud quod in Iſaia legimus. Quid eſt, quod vltra debui facere vineæ meæ, & non feci? & in Michæa 6. Popule meus quid feci tibi, aut quid moleſtus fui tibi, reſponde mihi; quia eduxi te de terra Ægypti, de domo ſeruientium liberaui te, & miſi ante faciem tuam Moyſen, Oſeę 6. & Aaron, & Mariam. quid igitur faciam tibi Ephraim, quid faciam tibi Iuda? miſericordia veſtra, qua vobis ſemper miſertus ſum, quaſi nubes matutina pertranſijt, & quaſi ros mane conſurgens, qui orto ſole ſiccatur. iam enim captiuitas prope eſt, iam vos cerno duci in Aſſyrios, & in Babylonios catenatos. dolaui vos in Prophetis, & verbis terribilibus comminatus ſum, ignes & cauteria protuli, vt qui clementem contemnebatis, timeatis ſeuerum, & occidi negligentes in verbis oris mei; vt ante peccatores verborum terrore punirem, quàm captiuitas immineret, & hæc vniuerſa feci, vt iudicij, quo te iudicaturus ſum, veritas appareret, nulluſque dubitaret, vos iuſte quæ patimini, fuiſſe perpeſſos.

26 In ca. 11. Oſea. IDEM explicans illa verba: Non faciam furorem iræ meæ, non conuertar, vt diſperdam Ephraim: quoniam Deus ego, & non homo, ait: quantum in me eſt, quantum ego cupio, ſi errorem veritate correxerit, ſi me magis amauerit, quàm mundum, Deus ego ſum, & non homo, lapſis manum porrigam, errantes ad ſalutem vocabo, & quia ſanctus ſum, propterea non ingrediar ciuitatem. poſt Dominum ambulabo. addunt ſeptuaginta, & eſt ſenſus. quia conuerſum eſt cor tuum in te, & non ſecundum peccata noſtra feciſti nobis, ſed imitaris tuam clementiam, & noſtra delicta non punis, & polliceris te ſanctum, & clementem in noſtri medio verſaturum; idcirco, & ego malorum hominum non ingrediar ciuitatem, neque ero de numero peccatorum, ſed ambulabo poſt Dominum Deum meum. Hebræi autem ex perſona Dei, ita ediſſerunt non te derelinquam, non ibo ad aliam gentem, neque ingrediar alteram ciuitatem, poſt Dominum ambulabunt. Oſea 11. Domino proſpera pollicente populus conuertitur ad Deum, & ambulabit poſt Dominum, quia Dominus rugiet, quaſi leo, de quo & Amos Propheta commemorat. Dominus de Sion rugiet, & de Hieruſalem dabit vocem ſuam: rugiet autem, quando decet. ſicut Adama ponam te, ponam te vt Seboim: cumque ille rugierit, tunc formidabunt filij maris, qui ſagena Domini comprehenſi ſunt, & abſtracti de mari huius Ibid. ſæculi; cumque capti fuerint de morte ad vitam, collocabuntur in domibus ſuis, in quibus electa frumenta condun tur. natura leonum eſſe dicitur, vt cum rugierit omnia animantia contremiſcant, & fixo gradu ſe mouere non poſſint, tantus pauor eſt; itaque & Dominus cum inſtar leonis rugierit, & intonuerit, ac dederit vocem ſuam, cunctæ aues, & vniuerſa volatilia perhorreſcent, & ibunt ad nidos, ideſt, ad domos, in quibus Dominus habitabit cum eis.

IDEM explicas illa verba: Fruſtra iacitur rete ante oculos pennatorum, ſic habet. 27 In c. 1. Prouerb. to. 8. fruſtra laqueus perſecutionis tenditur electis, qui pennas habent ſpei, & charitatis, ceterarumque virtutum, quibus cœleſtia dum viuunt deſiderant; vt ad hæc poſt mortem mereantur pertingere, habent & oculos mentis, per quos & mala, quæ ab impijs ſuſtinent ocyus tranſitura,

non iudicat quemquam Dominus Ie-
Ioannem ſus; quia quamuis de ipſo dicatur, q̃
11. 9. venturus ſit iudicare viuos, & mor-
tuos;ſed intelligitur modo non iudico
Ioan. 3. quemquam, vt alibi dicit. ego non ve-
ni,vt iudicem mundum: ſed vt ſaluum
faciam mundum, non iudicium ſuum
negando, ſed differendo. venit Chri-
ſtus primo ſaluare, poſtea iudicare,
eos iudicando in pœnam, qui ſaluari
noluerunt eos perducendo ad vitam,
qui ſalutem non reſpuerunt. prima er-
go diſpẽſatio Domini noſtri Ieſu Chri
ſti medicinalis eſt,non iudicialis. nam
ſi primo veniſſet iudicaturus, nullum
inueniſſet, cui præmia iuſtitiæ redde-
ret:quia ergo vidit omnes peccatores,
& omnino neminem eſſe immunem a
morte peccati, prius erat eius miſeri-
cordia præroganda, & poſt exercen-
dum iudicium. quia deſlo cantauerat
Pſal. 100. Pſalmus. Miſericordiam, & iudicium
cantabo tibi Domine. non enim iudi-
cium ait,& miſericordiam. nam ſi pri-
mo eſſet iudicium, nulla eſſet miſeri-
cordia; ſed primum miſericordia, po-
ſtea iudicium. quæ eſt primo miſeri-
cordia? creator hominis homo eſſe di-
gnatus eſt, factus eſt, quod fecerat, ne
periret,quem fecerat. quid huic miſe-
ricordiæ addi poteſt? et tamen addidit
parum fuit ei hominem fieri, ſed vo-
luit etiam ab hominibus reprobari,
ſed occidi in cruce voluit.

33 GREGORIVS ſic habet: Deus
In 3. ca. primi libri Regum to. 1. Moyſi nõ ſemper in igne apparuit, ſed
in igne aliquando, aliquando in nube.
in igne quippe, terror iudicij eſt: vn-
de & de ſecundo redemptoris aduen-
Pſal. 96. tu per Pſalmiſtam dicitur. Ignis ante
eum præcedet in circuitu eius tempe-
ſtas valida. in nube autem protectio
miſerationis exprimitur: quia eiuſ-
dem protectionis ſuæ blandimentum,
electis ſuis promittens Dominus ait,
tunc videbunt filium hominis venien-
tem in nube. in igne itaque, & in nu-
Mar. 13. be per deſerta gradientibus Dominus
apparet:quia mentes contemplantium
ſe in hac exilij peregrinatione, etſi
aliquando terret de iuſtitia pauore
delictas; erigit blandimento prote-
ctionis. dominum in igne viderat,
qui dicebat: Sanctum, & terribile
nomen eius. in igne item eum viſum *Pſal. 110.*
oſtendere cupiens, ait: venite, & vi- *Pſal. 65.*
dete opera Domini, terribilis in con-
ſilijs ſuper filios hominum. ſed qui ei 34
in igne apparuit, vt appareret, ad-
didit, quia ſuauitatem gloriæ, & dul-
cedinis ſuæ,ei etiam de nube propina-
uit. Quare & exhilaratus, qui terri-
tus fuerat dixit. quam magna multitu
do dulcedinis tuæ Domine. et item ad *Pſal. 30.*
ditam apparitionem admirans ait: quã *Pſal. 72.*
bonus Iſrael Deus his, qui recto ſunt
corde;ſed cauendum eſt maxime, ne in
diſcreta, & iniuſta viſio ignis, & nu-
bis, non ſolum nobis profectionem nõ
oſtendat cęleſtis itineris: ſed ad ſub-
merſi nem erroris nos impellat. et no-
tandum quòd eius prædicatio vera
eſt,cui ſic diuinæ iuſtitiæ terror oſten
ditur; vt benignitas eius abundans gra
tia non celetur, videlicet, vt mentem
ſic conſpecta veritas terreat, vt etiam
oſtenſa benignitas mentem territam
in deſperationem cadere non prmit-
tat; vt ſic de benignitate pręſumat,
quatenus ad præuaricationis auſum
non proruat.

BERNARDVS explicans illa 35
verba: De mane vſque ad veſperam fi- *In ſermone*
nies me; ſic ait: finies me, ideſt, conſum *de Cantico*
mabis me. non in ſolo mane viſitatio- *Ezechiæ regis.*
nis, aut tantum in veſpera tentatio-
nis; ſed in utroque ſimul erit perfectio *Iſa. 38.*
mea. ſtultus ego qui tantum ſperabam
vſque ad mane, cum Dauid dicat. A *Pſal. 129.*
cuſtodia matutina uſque ad noctem,
ſperet Iſrael in Domino. et quoniam
puſillus in ſpe, quaſi leo ſic contri-
uit omnia oſſa mea, robur omne vide-
licet, de quo adhuc ſub tutela gra-
tiæ futurorum improuidus confide-
bam. contriuit autem diabolus, qui *1. Pet. 5.*
tanquam leo rugiens circuit quęrens,
quem deuoret. tu ergo Domine hac
contritione humiliarum, & proba-
tum, de mane uſque ad ueſperam fi-
nies me; quoniam factum eſt ueſpere,
& mane dies unus. quamobrem ego ut
didici, benedicam Dominum in om- *Luc. 8.*
ni tempore, hoc eſt mane, & ueſpere,

Prophetas ad coarguenda vitia misit, & ad virtutis doctrinam appetentias vitij nimis excidit, bonorum promptitudinem promissionibus excitauit, finem vtriusque sępenumero in diuersis personis ad aliorum cómonefactionem anticipando manifestauit, & post hæc & talia omnia perseuerantes in obedientia non auersatus est: non enim dimissi sumus a bonitate Domini, neque dilectionem ipsius erga nos excidit stupiditas ad tanta bona, ac præmia, quæ ipsum benefactoré contumelia affecit: sed reuocati sumus ex morte, & viuificati sumus, rursus ab ipso Domino Iesu Christo, in quo etiam modus beneficientiæ maius miraculū habet. In forma enim Dei existens, nō rapinā arbitratus est esse se æqualem Deo; sed seipsū exinaniuit, forma serui assumpta, īfirmitates nostras suscepit, & morbos portauit, & pro nobis vulneratus est; vt nos sanaremur, & ex maledictione nos exemit factus ꝓ nobis maledictio, & ignominiosissimā morté subijt, vt nos ad gloriosam vitam reduceret. Et non contentus fuit solum mortuos existentes viuificare; sed etiam deitatis dignitatem largitus est, & requiem parauit æternam, omnem humanam cogitationem lætitia excedenté; ipse vero adeo bonus est; vt neque retributionem exigat, sed conté tus est, si solūmodo diligatur, propter ea, quæ dedit. quæ vniuersa vbi mente recolo (vt meum affectum eloquar) in horrorem quemdam, ac horrendam animi amotionem delabor, ne quando ex inaduertentia mentis, aut occupatione circa res vanas a dilectione Dei elapsus opprobrium fiam Christo. 5 qui enim nunc decipit nos, & per mundanas inescationes obliuionem benefactoris nobis omni studio inducere conatur in perniciem animarum nostrarum nobis insultans, & in opprobrium nos inuadens; tunc afferet Domino nostrum contemptum, & gloriabitur ob inobedientiam, ac defectionem nostram, quòd neque qui condidit nos, neque qui mortuus est pro nobis, habuerit nos ipsum sequentes ob inobedientiam, & negligentiam mandatorum Dei. Dei hoc opprobrium, quod est contra Dominum, & hæc iactantia inimici gehennæ pœnis mihi grauior videtur, vt hosti Christi materia iactantiæ fiamus, & elationis occasio cōtra ipsum, qui pro nobis mortuus est, cui etiā ob id abundātius debitores sumus, velut scriptum est.

Phil. 2. *Isa. 53.*

IDEM sic habet. Anima præ tumultibus, & occupationibus, quas communis vita inducere solet a memorabiliore memoria Dei distracta non solum gaudet, & exhilaratur in Deo, damnum patitur, vt ipsa delicietur in Domino, & verbis ipsius dulcescat, quo dicere possit: memor fui Dei, & exhilaratus sum; sed etiam ad contéptum, & obliuionem iudiciorū ipsius penitus assuescit, quo nullū maius, aut perniciosius malum pati possit.

6 In responsione septimæ interrogationis. *Psal. 76.*

IDEM sic habet. Respondens huic quæstioni, quo affectu quis debeat seruire Deo, affectum bonum esse arbitror, concupiscentiam vehementem complacendi Deo, & insatiabilem, ac fixam, & immutabilem. acquiritur autem hic in contemplatione assidua, ac perpetua maiestatis gloriæ Dei, cogitationibusque pijs, & indesinenti memoria bonorū contingentiū a Deo, ex quibus innascitur animæ, illud: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex totis viribus, iuxta eum, qui dixit. Quemadmodū desiderat ceruus ad fontes aquarū ita desiderat anima mea ad te Deus. cum tali itaq; affectu, seruire oportet Deo; vt impleamus, quod ab Apostolo dictū est. quis separabit nos a dilectione Christi, tribulatio, an angustia, &c.

7 In libro cui titulus est, Regula breuiores in responsione 157. interrogationis. *Matt. 22.* *Psal. 41.* *Rom. 8.*

CHRYSOSTOMVS ait: Nos hominum beneficia recordantes, vehemētius eorum amore succendimur, multo magis beneficiorum Dei memores studiosiores erimus ad ipsius mandata seruanda, idcirco Apostolus dixit. & grati estote. optimus quippe beneficiorum custos est ipsa memoria beneficiorū: sunt enim sacra mysteria beneficiorum recordatio plurimorū, nosque faciunt Deo debitas gratias

8 Hom. 26. in Matthaeum 10. 2.

semper

ſemper exoluere. ſi enim Dominum ex virgine eſſe natum, grande miraculum eſt, & Euangeliſta cum admiratione dicebat, hoc autem totum factum, in quo tandem beneficiorum ponemus loco, illum etiam mortuum eſſe pro nobis? nam ſi illius tantummodo naſci, totum vocatur, iam ſemetipſum nobis cibum dare, quid vocandum eſt? *Et infra.* Et nos, tum de magnis, tum de paruis beneficijs memoriam habeamus. & ſi enim paruum aliquid fuerit, fit magnum tamen de honore donantis, & nihil exiguum eſt, quod illo largiente confertur, non ſolum etiam, quia datur a Deo: ſed quia tale eſt quidquid ille confert, vt dici non mereatur exiguum; vt enim alia præter eam, quæ multitudine ſua numerum exuperant arenarum, quid nam poterit ei, quæ propter nos facta eſt, diſpẽſationi præferri? quod enim erat apud Deum omnibus pretioſius, vnigenitum pro nobis filium dedit, & quidem cum adhuc eſſemus inimici.

Luc. 22.

9 IDEM ſic habet: Dixi quidẽ ſexcẽties; dicam tamen, & nunc modum vnum inueniſſe mihi videor maximũ, & mirabilem, nempe, vt cum eo, quod recogitamus innumerabilia, & maxima beneficia, quæ communiter cum alijs a Deo accepimus, & pro quibus gratias habemus, recogitemus autem id quótidie. Igitur, quod magnam hæc habeant vim, vnuſquiſque noſtrum apud ſeipſum recogitet, & diligenter ſcrutetur, num aliquando in periculum prolapſus, hoſtium manus effugerit, & beneficia Dei, quæ conſcribi præ multitudine nequeunt, tamquam in libro habeat; vtpote ſi forte ante lucem egreſſus in viam periculũ euaſit, ſi forte incidens in manus hominis, eos vicit; ſi forte morbo correptus deſperantibus omnibus iterum conualuit. multum enim, & hoc valet ad con-

Hom. 38. in acta Apoſtolorũ to. 3

10 ciliandũ nos Deo. ſane ſi Mardochæus ille, ita habuit ſubſidiari a bona opera, quæ ab ipſo facta, cum veniſſent in memoriam regis, vt ad illam gloriæ claritudinem perueniret; multo magis nos ſi memores fuerimus, & duorum iſtorum operum diligẽs faciamus examen; quid nos quidem peccauerimus in Deum, & quid boni ille nobis fecerit, ita & grati erimus, & omnia effundemus. at nullus hæc recogitat: ſed quemadmodum de peccatis loquimur eſſe nos peccatores, peccata non in ſpecie memorantes, & exquirentes, ita & de beneficijs Dei, quod beneſecerit nobis Deus dicentes, non ſpeciatim illa examinamus. Non dicimus, vbi, & quanta, & in quo tempore; ſed ex præſenti magnam faciemus diligentiam. nam ſi quis etiam vetera repetere poteſt, omnia diligenter conſideret, grandem inuenturus eſt theſaurum; hoc etiam nobis vtile eſt, vt non deſperemus: nam cum viderimus, quòd ſæpe nobis præſidio fuerit, non deſperabimus, nec putabimus nos abijci, ſed ingens illius pignus accipiemus 11

ſuam erga nos prouidentiam, ac curam; cogitantes quod peccantes non punimur, ſed etiam præſidio fuimus. *Infra.* Si memores beneficiorum ab hominibus acceptorum multum dolemus, quod non poſſumus illis aliquid rependere; multo magis hoc in his, quæ a Deo accepimus. ſi igitur volumus non contriſtari, dicamus oro, Si bona ſuſcepimus a Domino, mala non ſuſtinebimus? Vide Iacob quomodo hæc in mente habebat, ideo dicebat, Angelus qui eripuit me a natiuitate mea. & nõ ſolum quòd eripuit, ſed quomodo, & etiam in quo, cogitemus: Vide igitur, & illum ſeorſum memorem eſſe beneficiorum. In baculo meo, inquit, tranſiui Iordanem. Iudæi etiam eorum, quæ patribus euenerant memores ſemper erant, repetentes ſubinde ea, quæ in Aegypto facta ſunt. Igitur multo magis nos propria, quę nobis acciderunt, quoties in pericula, & anguſtias incidimus, etſi Deus manum non adhibuiſſet olim perijſſemus, hæc cogitantes omnes, & quotidie recenſentes nobiſcum gratias perpetuas habeamus Deo. 12

Iob 2

Gen. 48.

Gen. 32.

IDEM ſic habet: Vniuerſus orbis efficitur tamquam menſa vna omnibus hominibus. ſed parua ſunt hæc in muneribus

Lib. 2. de compunctione cordis to. 5.

neribus Dei. quid deinde dicam? quod
notam fecit Deus sapientiam suam ho
minibus, & capaces eos esse voluit
huius tam ineffabilis muneris, & hoc
fecit, cum ipsi nondum aliquid apud
Deum meriti collegissent. cumque eis
intellectum concesserit diuinorum,
homo tamen erga tanti muneris dato-
rem extitit ingratus. & ne sic quidem
eum respuit diuina clementia, sed &
hoc ipsum quidem quod videtur pœ-
na præuaricationis imposita remediũ
fuit, nolentis vltra procedere malum,
sed furorem audaciæ reprimentis. hæc
& horum similia ex diuinis beneficijs
reminiscens iustus, quæque per eum
futura promittuntur bona per horas
singulas, & momenta considerans. &
in corde suo discutiens, ad immen-
sum bonitatis, & beneficiorum eius
Psal. 115. pelagus aspiciens dicebat. Quid retri-
buam Domino pro omnibus quæ retri
buit mihi? & peccata quidem propria
sine intermissione dijudicat, & retra-
13 ctat, iustitiæ vero suæ, i nullo penitus
meminit: non sicut agimus, qui de pec-
catis quidem nostris, quæ multa sunt,
& grauia, nec quidem mentionem fa-
cimus: siquidem vero parũ boni ope-
ris agere videmur, hoc sine intermissio
ne & dici volumus, & audiri. *Infra*.
Hic est affectus serui fidelis, vt bene-
ficia Domini sui, quæ communiter da-
ta sunt omnibus, quasi sibi soli præsti-
ta reputet, & quasi ipse sit omnium de
Gal. 2. bitor hoc fecit. & Paulus qui mortem
Domini, quæ pro vniuerso impensa est
mundo, soli sibi præstitam dicit. qui
tradidit semetipsum pro me. hoc auté
dicebat, non coangustare volens altis-
sima per orbem terrarum diffusa Chri
sti munera; sed quasi qui pro omnibus
se solum iudicaret obnoxium. & re
vera, quid interest, si & alijs præsti-
tit, cum quę tibi præstita sunt, ita
integra sint, & ita perfecta, quasi nul-
li alij ex ijs aliquid fuerit præstitum.
Ideo denique, & illa boni pastoris pa-
14 rabola, non dicit. quia venit oues mul-
Luc. 15. tas quærere, sed vnam, vna namque
Psal. 34 est, quia sic omnibus, quasi vni diui-
na beneficia conferuntur. Hæc ergo
sunt, pro quibus Dauid affligebatur,
etenim, qui pecuniam mutuam su-
munt, si non habent vnde restituant,
sed multo fenore opprimantur, ne-
que cibum capere, neque quietem pos
sunt excruciati sollicitudine, con-
sumptique vigilijs. quomodo ergo
iustus non excrucietur, considerans
non se in pecunia, sed in morum actio-
nibus esse debitorem? Sed nos non ita
agimus immo vero si fuerimus, vel
parum aliquid ex multis debitis sol-
uere, iam videmur nobis non tam
soluisse debita, quàm opes plurimas,
& largos in cælis recondidisse thesau-
ros. sufficit sanctis & magnis ad com-
punctionem cordis recordari diuina
beneficia,, & operum vestrorum glo-
riam non vobis ipsis assignare, sed
Deo.

IDEM sic habet: Itaque rogo, ne
torpeamus, sed quisque nostrum, si 15
fieri potest, per singulos dies intra se *Ho. 71. ad*
computet non tantum communia be- *populum.*
neficia, verum, & proprie sibi colla-
ta, non promulgata, & omnibus mani-
festa, sed etiam peculiaria, multos-
que latentia; sic enim continuam gra-
tiarum actionem Domino poterit ex-
hibere. hoc maximum est sacrificium,
hæc oblatio perfecta, hoc fiduciæ no-
bis fiet occasio. & qualiter dicam, qui
iugiter hæc in sua mente reuoluit, &
propriam quidem discit vtilitatem,
ineffabilem vero nimiamque Dei mi-
sericordiam diligenter cogitat, & quo
modo non peccatorum nostrorum me-
rita, sed propriam respiciens bonita-
tem, nostra disponit, cogitatione con-
trahitur, conteritur corde, omnem
arrogantiam corripit, modeste se gere-
re docet, præsentis vitæ gloriam de-
spicere, omnia deridere visibilia, vi-
tam nullo termino finiendam sperare.
qui vero mente sic fuerit affectus, ve-
rum offert, & acceptabile Deo sacri-
ficium; gratos enim seruos, non ita
pœnæ suppliciaque, sicut beneficia cõ-
uertunt.

HIERONYMVS sic habet: 16
Domine refugium factus es nobis a ge *In epist. ad*
neratione in generationem, narraturus *Ciprianum*
tristia,

Digitized by Google

in quo exponitur. Pſal. 89. 10.3. Pſal. 89. triſtia, & genus deploraturus humanũ a laudibus Dei incipit, vt quicquid poſtea homini accidit aduerſorum, non creatoris duritia, ſed eius qui creatus eſt culpa accidiſſe videatur. quod autem dixit, a generatione in generationem, omnia ſignificat tempora ante legem, in lege. *Ibid. Infra.* Antequam mõtes fierent, aut formaretur terra, & orbis, a ſæculo, & vſq; in ſeculũ te es Deus. antequã animæ noſtræ ſublimia dogmata firmarẽtur; & terra corporis noſtri ſtabileret a Deo, Deus nobis ſemper refugium fuerit, vt beneficia ipſius ſint ratio, qua manuducamur flagella noſtrorũ cauſa malorũ euenire nobis.

17 *Lib. 3. in c. 12. Oſeæ 10. 5.* IDEM explicans illa verba: Ego Dominus Deus tuus eduxi de terra Aegypti, adhuc ſedere te faciam in tabernaculis, ſic ait: Tu quidem tãta peccaſti, vt lætareris in ſcelere, & multitudinẽ peccatorũ putares eſſe diuitias, & diceres, Diues effectus ſum, inueni idolum mihi. omnes labores mei peccata mea inuenire non potuerunt. Ego autem Dominus Deus, qui te eduxi de terra Aegypti, quando ſeruiebas Pharaoni, & ædificabas de luto, & paleis ciuitates, adhuc tribuo tibi locum pœnitentiæ, & magnitudine promiſſorum hortor, vt ad me redeas, adhuc enim ſedere te faciam in tabernaculis, ſicut in diebus feſtiuitatis. Diem feſtiuitatis, ſcenopegiam vocat, ſeptimo menſe quintadecima die menſis, quando de Aegypto egreſſi ſunt filij Iſrael, ſicut iniquit in eo tempore te de Aegypto liberaui, & habitaſti in tabernaculis, ad terram ſanctam, & ad locum templi ire feſtinans: ſic etiam nunc educam te de tribulatione, & anguſtijs, & imminente captiuitate, ſi tamen feceris, quæ præcipi: ego enim ſum qui per omnes Prophetas, & varia genera viſionũ aſſimilatus ſum hominibus, & te ad pœnitentiam prouocaui.

18 *In cap. 13. Oſeæ.* IDEM explicans illa verba: Eleuauerunt cor ſuũ, & obliti ſunt mei, ait: obliti ſunt Dei qui præceperat eis; vt legis verba religarẽt inter oculos, & in manibus, atque in ſimbrijs palliorum, ne vnquam obliuiſcerentur Dei ſui. Et ego ero eis quaſi leæna, quaſi pardus in via Aſſyriorũ, occurrã eis, quaſi vrſa raptis catulis, & diſrumpã interiora iecoris eorum, & conſumam eos, quaſi leo, beſtia agri ſcindet eos, illi obliti ſunt mei, ego autem ero eis, quaſi leæna, & ſicut pardus in via Aſſyriorum, quando ducentur captiui ab Aſſyrijs, & occurram illis quaſi vrſa raptis catulis, ſiue ſeptuaginta verterunt, indigens cibo. Et diſrumpam eorum vniuerſa vitalia. aiunt qui de beſtiarum ſcripſere naturis, inter omnes feras nihil eſſe vrſa ſęuius, cum perdiderit catulos, vel indiguerit cibis. & non ſolum leænæ, pardi, & vrſi ferociam comminatur; ſed leonis quoque, & omniũ beſtiarũ, quæ gignũtur in ſaltibus, & in hæc omnia dicit ſe eſſe vertendum, quando ierint ad Aſſyrios, ne cum ibi dura fuerint perpeſſi, non potentiæ, & indignationi Domini: ſed hoſtium fortitudini aſſignent miſerias ſuas, ſimulque conſideremus, quòd q in Euangelio credentibus loquitur. Venite ad me omnes qui laboratis, &c. & ego reficiam vos, *Matt. 11.* nunc per Prophetam incredulis, & his qui ipſius obliti ſunt, pãther, pardus, vrſa, & leo efficitur.

19 *In cap. 1. Malachiæ.* IDEM explicans illa verba: Dilexi vos dicit Dominus, & dixiſtis, in quo dilexiſti nos, ſic ait: Iudas ad quẽ ſolebat fieri verbum Dei, & viſio Domini, onus eius, & pondus ſuppliciorum grauiſſimum portare compellitur, vt grauiora peccata deponat, & ſentiat per tormenta quem non ſenſit per beneficia, & ne pœna in ſuos videatur iniuſta, ſubijcit Dominus. Dilexi vos, *Heb. 12.* quem enim diligit Dominus, corripit, caſtigat autem omnem filiũ quem recipit, & dicens dilexi, præſens negat, dum præteritum confitetur: illi quidem reſpondent temeritate, qua peccant obliti beneficiorũ eius, in quo dilexiſti nos, ad quæ Dominus, vt cetera inquit taceam, & quod nuper de Babylonica captiuitate veniſtis, incunabula veſtra tractabo, antequam naſceremini, immo priuſquam Rebecca Eſau, & Iacob vtero ſuo funderet,

in

in Iacob vos dilexi, in Eſau Idumæos odio habui.

20 *In cap. 31. Prouerbior. u. 8.* IDEM explicans illa verba: Confidit in ea cor viri ſui, ait: hoc ab humana conſuetudine tractum eſt, ſicut enim is, qui fortem, fidelem & caſtam habet coniugem, confidit in ea certiſſime; quia nil contrà ſuam voluntatem agere, nulla adulterina cogitatione poſſit contaminari, cuncta pro ſuo amore, etiam aduerſa libenter tolerat, quoſcumque valet, ad ſuam amicitiam conuertere deſiderat: ſic nimirum Dominus in Eccleſia confidit. nouit enim ſpiritum gratiæ, quem dedit, nouit virtutem charitatis, quam eius præcordijs infudit; ideoque non dubitat eam, non ſolum a ſuæ fidei integritate nequaquam poſſe corrumpi; ſed etiam perſeueranter inſiſtere, vt plures ad eiuſdem fidei congreget vnitatem. reddet ei bonum, & non malum omnibus diebus vitæ ſuæ, reddet quippe anima Chriſto bonum, cum perceptis ab eo vitæ muneribus recte viuendo reſpondet, cum ea quæ ipſa ſcire, vel facere ab illo adiuta potuit, etiam alijs intimare ſatagit. bene autē ait, & non malum, quia ſunt profecto, qui acceptis a Domino bonis mala rependunt, fidem quam profeſſione ſeruant prauis operibus blaſphemando.

21 *In ca. 2. ad Ephesios u. 8.* IDEM explicans illa verba: Deus autē qui diues eſt in miſericordia propter nimiam charitatem ſuam, qua dilexit nos, cum eſſemus mortui peccatis conuiuificauit nos in Chriſto, ſic habet: Deus diues eſt in miſericordia, & diues propter charitatem ſuam qua dilexit hominum genus. et charitatem non ſimplicem, ſed multam, cum eſſemus mortui propter delicta noſtra uiuificauit nos, & non ſolum viuificauit, parum quippe hoc erat bonitati, & magnitudini eius, ſed viuificauit cum Chriſto Ieſu vnam, atque eandem vitam tribuens habere cum Chriſto; vt oſtenderet in ſæculis ſuperuenientibus abundantes diuitias gratiæ ſuæ in bonitate ſuper nos in Chriſto Ieſu, quanta ſit beneficij magnitudo, & quàm multiplex gratia, qua nos Dominus de ſęculi iſtius perturbationibus liberatos ſedere fecit, & regnare cum Chriſto. hinc vel maxime comprobatur, quòd in futuris ſæculis non vno, ſed omnibus ſuam cunctis rationabilibus creaturis oſtenſurus eſt gloriam, ſuaſque diuitias monſtraturus, quod nos qui quondam lege tenebamur inferni, & propter vitia, atque peccata, vt operibus carnis ita eram[*], & ſupplicijs deſtinati, nunc in Chriſto regnemus, ſedeamuſque cum eo. ſedeamus autem non in humili quocumque loco, ſed ſuper omnem principatum, & poteſtatem, & virtutem, & dominationem, ſedentes ſuper his quæ ſedet ille Dominus, qui ſedet ſuper omnem principatum, &c.

BERNARDVS ſic ait: Vides 22
quàm fugienda quędā, quā ſit quędam *Ser. 6. in vigilia Natiuitatis Domini.*
obliuio cupienda. neque enim totus Manaſſes Iordanem tranſijt, ſed neque totus citra ſibi elegit manſionem. eſt qui oblitus eſt Domini creatoris ſui, *Pſal. 44.* & eſt qui prouidet Deum in conſpectu ſuo ſemper oblitus populum ſuū, & domum patris ſui. et ille quidem cęleſtia obliuiſcitur, hic verò quæ ſūt ſuper terrā. iſte preſentia, ille futura; iſte *2. Cor. 4.* quæ videntur, ille quæ non videntur. poſtremo iſte, quæ ſua ſunt, ille quæ Ieſu Chriſti. vterque Manaſſes, vterq; *Phil. 2.* obliuioſus, ſed alter quidem Hieruſalem, alter Babylonis oblitus, alter eorū quę impediunt, & alter eorū magis, quæ expediunt, & quę non expedit obliuiſci. atque hic penitus imparatus ad videndam in ſe Domini maieſtatē.

IDEM ſic habet. Onus beneficio- 23
rum dulce onus, ſed ei qui ſentit, & *Serm. 15. in Pſalm. qui habitat.*
qui experitur. alioquin ſi non inuenias, ſi non aduertas, graue omnino, & periculoſum. oneriferum animal homo tempore ſuæ mortalitatis, ſi adhuc portat peccata ſua onus eſt graue: ſi iam forte exoneratus eſt a peccatis, minus eſt graue. ſed ſi ſanus ſapiat, nō minus grande onus inueniet hanc ipſam, quam diximus exonerationem. onerat nos cum exonerat Deus, onerat *Pſal. 115.* beneficio quem exonerat peccato. vox *Luc. 5.* onerati, quid retribuam Domino pro *Iob 31.*

omni-

omnibus,quæ retribuit mihi,vox onerati,Exi a me Domine,quia homo peccator ſum, vox onerati, ſemper enim quaſi tumentes ſuper me fluctus timui Deum. ſemper,inquit, timui. ſicut ante, ſic poſt acceptã indulgentiam peccatorum. Beatus homo, qui ita ſemper eſt pauidus, nec minori angitur ſollicitudine, ne forte obruatur beneficijs quàm peccatis. ad hoc ſiquidem diuina nobis tam ſedula erga nos, & tam profuſa beneficia commendantur, vt ſollicitemur ad gratiam, immutemur ad dilectionem.

24 IDEM ſic habet: Suadeo vobis
Ser. 11. in Cantica. amicis meis reflectere interdum pedem a moleſta recordatione viarum veſtrarum, & euadere in itinera planiora ſermonis memorię beneficiorum Dei,vt qui in vobis confundimini, ipſius intuitu reſpiretis. Volo vos experiri illud,quod ſanctus Propheta
Pſal. 36. conſulit dicens. Delectare in Domino, & dabit tibi petitiones cordis tui. Et q dem neceſſarius dolor pro peccatis,ſed ſi non ſit cõtinuus, ſane interpoletur lætiori recordatione diuinæ benignitatis,ne forte præ triſtitia iduretur cor, & deſperatione plus pereat. miſceamus abſynthio mel, vt ſalubris amaritudo ſalutem dare tunc poſſit,cum immixto temperata dulcore bibi poterit. Audi denique Deum dicentem per
Iſa. 48. Prophetam. Ego infrenabo os tuum laude mea, ne intereas. hoc eſt ne interitu facinorum tuorum nimiam incurras triſtitiam, atque inſtar effrenis equi deſperatus in præceps ruas, & pereas. Freno te, inquit, inhibebo
25 indulgentiæ meæ, & meis laudibus erigam, reſpirabiſque in bonis meis, qui de tuis confunderis malis, dum me ſane benigniorem, quàm te culpabiliorem inuenies. hoc freno ſi infre-
Gen. 4. natus fuiſſet Cain, non dixiſſet maior eſt iniquitas mea, quàm vt veniam mereamur. Abſit, abſit. Maior eſt enim eius pietas quàm quæuis iniquitas.
Pſal. 118. Ideo Dauid dixit.Cogitaui vias meas, & conuerti pedes meos in teſtimonia tua, vt videlicet, qui infelicitatem in vijs proprijs perpeſſus fuerat, in via teſtimoniorum Dei delectaretur, ſicut in omnibus diuitijs. et vos *Ibid.*
igitur exemplo iuſti, ſi de vobis in humilitate ſentitis, ſentite, & de Domino in bonitate. hoc autem facile menti perſuadet diuinæ munificentiæ fre- *Sap. 1.*
quens immo continua recordatio, alioquin quomodo implebitur apoſtolicum illud, In omnibus gratias *1.Theſſ. 5.*
agentes, ſi ea pro quibus gratię debentur, a corde receſſerint. Nolo vos *Pſal. 77.*
Iudaico notari opprobrio, de quibus dicitur, quòd non fuerint memores benefactorum eius, & mirabilium eius, quæ oſtendit eis. Verum quoniam bona quæ largiri mortalibus non ceſſat miſericors,& miſerator Dominus recolere, & recolligere omnia omni homini impoſſibile eſt. Quis
enim loquetur potentias Domini, au- *Pſal. 105.*
ditas facit omnes laudes eius? Id ſaltem quod præcipuum eſt, & maximũ opus videlicet noſtrę redemptionis a memoria redemptorum aliquatenus recedat.

Beneficijs Dei grati eſſe debemus, maximè, ipſiſque amore reſpondere.

Cap. XIII.

BASILIVS explicans 1
illa verba: Confitemini *Hom. 7. in*
memoriæ ſãctitatis eius *Pſalm. 29.*
ait: Nõ dixit, Cõfitemi- *to. 1.*
ni ſãctitati eius,ſed memoriæ ſanctitatis eius, hoc eſt gratias agite. Confeſſio enim hic pro gratiarum actione ſumitur. Gratias agite igitur, quòd in memoria ſanctitatis ipſius eſtis,qui prius ꝓpter demerſionem in malitiam, & inquinationem immunditiarũ carnis ad obliuionem veniſtis ſanctitatis conditoris veſtri. pro remiſſione igitur peccatorum gratias agite Deo.
2
IDEM ſic ait: Qualis debet eſſe *Lib. de regulis breuius*
anima, quòd omnino digna facta eſt in opere Dei deprehendi? reſpondeo qualis erat, quæ dicit. Quis ſum *diſputatis in reſponſione 167. to. 2.*
ego Domine mi, & quæ eſt domus
mea, quòd dilexiſti me,implens illud, *Coloſ. 1.*
quod ſcriptum eſt. Gratias agentes

Patri,

Patri, qui idoneos fecit nos in partem ſortis Sanctorum in lumine, qui liberauit nos de poteſtate tenebrarũ, & tranſtulit ad regnũ filij dilectionis ipſius,

3 CHRYSOSTOMNS ſic habet. Vide quantum honorem Deus homini dedit. Cum primũ illum creauit, extra paradiſum quidem formauit illũ, ſed mox introduxit, vt re ipſa ſenſu beneficiorũ frueretũ, ſciretq. quãtus illi honor eſſet cõceſſus. Et poſuit hominẽ illic quem formauit, verbum poſuit, iterum ſic intelligamus pro eo quod præcepit illi, vt eſſet illic, vt & ex aſpectu, & cõuerſatione multã perciperet voluptatem, prouocareturque ad gratitudinem, intelligens quantis ſit affectus beneficijs, cum nullum adhuc boni ſpecimen præbuiſſet. Et oriri fecit Deus pterea ex terra omne lignũ pulchrũ ad videndũ, & bonum ad edendum, & lignum vitæ in medio horti. ecce ſecundam beneficentiæ ſpeciem, & honorem, quem in hominem recens formatum collocauit. nam poſtquam illum in paradiſo conuerſari voluit, & præcepit varias arbores ex terra puenire, q̃ ſimul, & oblectare illũ poſſent, vtpote, & ſpectatu iucundæ, & eſui accommodatæ, & quia erant tam multæ, & quia conceſſæ mirificam fruituro contuliſſent voluptatem. quaſi Angelus aliquis vixiſſet homo ſuper terram, corpore quidẽ amictus, ſed extra corporis neceſſitates conſtitutus, & ſicut rex purpura veſtitus, & diademate ornatus, ita in paradiſo impauide verſabatur in magna rerum copia.

Hom. 13. in Geneſim. n. 1.

Gen. 2.

4 IDEM poſtquam Abraham tabernaculum fixit apud quercum Mambre, ſtatim ibi altare Domino ſtruxit, Vidiſti mentem gratam, quia mox vt tabernaculum fixit, ſtatim pro facta ſibi promiſſione gratiarum actiones obtulit Domino. In ſingulis locis, vbi tabernaculum fixit inuenies hoc præ omnibus ei fuiſſe curę, vt extructo altario pces offerret, & Apoſtoli præceptũ impleret iubẽtis, vt in omni loco oretur, & eleuentur ſanctæ manus. Vidiſti animã diuino amore ſucceuſam, & ad diuina prõptam, perque omnia gratias agentem? non enim expectauit, donec promiſſa cõplerentur, ſed & mox pro promiſſione gratias egit, & faciebat quod in ſe erat, vt de præuijs dignam, & ſinceram gratitudinem præ ſe ferens Dominũ ſuum prouocaret ad promiſſiones ſuas implẽdas. Illud ſane, & nos imitemur, & promiſſionibus diuinis fidamus, quaſi iam ante oculos videremus promiſſiones impleri. Infra enumeratis multis Dei beneficijs ait. Hæc 5 mente recogitans beatus Paulus, & quaſi alatus in vniuerſo orbe currens in corpore incorprea facere ſtudẽs clamabat dicens. Charitas Dei detinet nos. vide gratitudinem, vide omnis charitatis excellentiam. Charitas detinet nos, hoc eſt compellit, conſtringit, cogit, iudicantes hoc, quoniam vnus pro omnibus mortuus eſt, & viuentes poſt hac non ſibi ipſis viuant ſed illi, qui pro ipſis mortuus eſt, & alibi. *Infra*. Quod autem nunc viuo in carne, in fide viuo Filij Dei, qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me. vide animam ignitam, vide mentẽ alatam. quod autem nunc viuo, in fide viuo. Ideſt, non putetis me facere aliquid huius vitæ cauſa; nã licet carne veſtitus ſim, neceſſitatibuſq; carnis alligatus, in fide tamen viuo quæ in Chriſtum, deſpiciens omnia præſentia, & ſpe quæ in illum eſt, omnia præ 6 tercurrẽs intentam in cælũ mentẽ habeo. deniq; vt diſcas excellentiã amoris ſui dicit. qui me dilexit, & tradidit ſemetipsũ propter me. conſidera eminens gratitudo? Quid dicis o beate Paule? Paulo ante dicebas. qui proprio Filio ſuo nõ pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit eũ, & nunc dicis, qui dilexit me, & proprium vſurpas commune beneficiũ? profecto inquit, nam licet pro omni hominũ genere ſacrificium oblatũ ſit, tamẽ propter amorem in eũ id quod factum eſt omnibus proprium mihi facio, &c. & Prophetis mos eſt facere, & dicere Deus Deus meus, quamuis totius orbis ſit Dñs, ſed peculiare hoceſt amori; vt ex communibus propria faciat. Filij Dei qui dilexit me. quid dicis? Te ſolum dilexit?

Ho. 34. in Geneſim.

1. Tim. 2.

2. Cor. 5.

Gal. 2.

Rom. 8.

Pſal. 17. 117. 142.

xit? omnē hominum naturam dilexit, ſed ego ei gratias debeo, quaſi me ſolū dilexerit. quid ergo pro te ſolo cruci-
Ioan. 12.
fixus eſt? an non dicit, quādo exaltatus fuero, traham ad me omnes? nonne tu dixiſti, quòd pro nobis omnibus tradi
7 dit ſeipſum? profectò non loquor pugnantia, ſed meum amorem ita ſolor. qualem igitur viciſſim gratiarū actionem exhibere poterimus tam diuitem erga nos charitatem declaranti? Etiāſi animam ipſam impendamus pro ſuis legibus, neque ſic ad charitatis modū pertingere poterimus, quam erga noſtrū declarauit genus. ipſe enim Deus exiſtens pro hominibus hoc ſubijt, & Dominus pro ſeruis, & non pro ſeruis ſimpliciter, ſed pro ingratis, & perpetuis inimicis, & ipſe prior in indignis, & toties lapſis tantam contulit beneficentiam. nos autem etiamſi nos faciamus quæcūque facere poterimus, nihil magnum faciemus, vt ei qui nos tantis beneficijs præuenit aliquid rependamus, noſtra enim ſi qua ſequuntur, retributio quidem ſunt, & debitum, illius autem ſunt, & gratia, & beneficia, & largitionis magnitudo. hæc igitur cogitantes diligamus Chriſtum, ſicut Paulus ipſum dilexit. ita enim, & omnia quę in hac vita ſunt deridebimus, & terram, quaſi cęlum inhabitabimus, neq; felici huius vitæ ſucceſſu remiſſiores erimus, nec aduerſo, & triſti conſternabimur.

8 HIERONYMVS ſic ait explicans Pſalmi verſiculum, Sacrificium laudis honorificabit me, & illic iter quo oſtendam illi ſalutare Dei: ſermo diuinus cū de peccatore ageret in pſalmis, Sacrificium, inquit, laudis honorificabit me, protin⁹ addidit. Et illic iter eſt, quo oſtendam illi ſalutare Dei. ac ſi patenter dicat. illic iter eſt laudis ad ęternam laudē ſine fine māſurā, iter ſalutis noſtræ in laudib⁹ eſt Saluatoris.

In epiſt. ad Paula, & Euſtoc. de aſſumpt. B. Mariæ to. 4.

9 IDEM ſic: tradunt Hebræi ideo ægrotaſſe Ezechiam, quoniā poſt inauditam victoriā iudæorū, & Aſſyrij regis interitum non cecinerit laudes Domino, quas cecinit Moyſes Pharaone ſubmerſo, & Delbora interfecto Siſara, & Anna genito Samuele, vnde commonitum eſſe fragilitatis ſuæ.

In cap. 39. Iſaia to. 4.

IDEM explicans illa verba: Quis enarrabit rationem cælorum, & concentum cæli quis dormire faciet, ſic habet. multis ſcripturarū locis laudare Deum elemēta dicuntur, ꝑ eo quòd in illorum diſpoſitione, ac pulchritudine Deus, vel ab hominibus, vel ab Angelis prædicetur. ideſt, quis homines in eius laudibus vitam exercentes dormire, ideſt, qeſcere faciet? pro hoc itaq; honore, qui ab eccleſię congregatione perſoluitur, quis alius, quam ipſe requiem dabit, ac refrigerium in ſempiternū. dormitio enim in ſcripturis aliquando requies intelligitur. Et concentum cæli quis dormire faciet? per hoc ſanctos Angelos poſſumus intelligere, qui pro ipſa habitatione cæli cælum dicti ſunt per Prophetam hoc modo. Cælum cæli Domino. huius igitur cæli concentum ait Dominus, quis dormire faciet, ideſt quis erit ille, qui eos a perpetuis laudibus, quibus me benedicunt inceſſabiliter concinētes, vt ceſſent, & quaſi obdormientes poſſit inhibere? 10

In cap. 39. to. 8.

Pſal. 67.

IDEM explicans illa verba: Circuibo in tabernaculo eius, hoſtiam vociferationis cantabo, & pſalmum dicā Domino ſic ait: circuibo, ideſt, exercitabor in creaturis Dei conſiderans orbem in Chriſto credentem, quia conſiderat creaturas Dei, cum aliquas cælum, & terram, vel mare cum ſuis ornamentis conſpexerit, inuenit, quid immolet Deo hoc eſt laudem. circuibo hoc eſt per quattuor mundi partes exempla ſanctorum inquiro, & ibi inuenitur laus Dei. Et immolabo in tabernaculo eius hoſtiam vociferationis. quod pro nobis ad tempus humilitatem ſuſtinuit gaudens prædicabo, quia talibus hoſtijs delectatur, hoſtiam iubilationis hoc eſt laudis. iubilus dicitur, qui nec per litteras, nec per ſyllabas, nec verbis poteſt comprehendere magnitudinem laudationis Dei. Hoſtia dicitur, quæ per partes diuidiť, & ſanguis circa altare effunditur, & ipſa hoſtia foris cōburitur, ſacrificium 11

In Pſ. 26. to. 8.

ficium dicitur vinum, & oleum, & medium animal[1], & holocaustum totum combustum, & victima antequam occidatur. Cantabo, & Psalmum dicam Domino, cantabo, prædicabo, psalmũ dicam, opere compleam, vel laudes spirituales mente concinam dilatata.

12 *In expositione 2. super Ps. 29. to. 8.*
AVGVSTINVS explicans illa verba: Numquid confitebitur tibi puluis, aut annunciabit veritatem tuam sic ait: confessio gemina est, aut peccatorum, aut laudis, quando nobis male est in tribulationibus confiteamur peccata nostra, quando nobis bene est in exultatione iustitiæ, confiteamur laudem Deo, sine confessione tamen non simus. *Infra.* Domine Deus meus in æternum confitebor tibi, idest in æternum laudabo te. confitere modo, quod tu fecisti in Deum, & cõfiteberis quid tibi fecerit Deus. quid fecisti? peccata. quid Deus confitéri tibi iniquitatem tuam? dimittit tibi peccata, vt ei posteà laudes ipsius confitens, in æternum non compungaris peccata.

13 *In concione in Ps. 70.*
IDEM explicans illa verba: Repleatur os meum laude, vt cantẽ gloriam tuam tota die magnitudinẽ tuã, sic ait: quid est tota die? sine intermissione in prosperis, quia consolaris, in aduersis, quia corrigeris, antequam essem, quia fecisti, cum essem, quia salutem dedisti, cum peccassem, quia ignouisti, cum conuersus essem, quia adiuuisti, cum perseuerassem, quia coronasti. ita plane repleatur os meum laude, vt hymno dicam gloriam tuam, tota die magnificentiam tuam.

14 *In Ps. 102.*
IDEM explicans illa verba: Benedic anima mea Domino, & noli obliuisci omnes retributiones eius, sic ait: Audiat ipsa anima nostra, consideret omnia quibus excitetur, ne pigra sit in benedictione Domini, & videat an iustum sit, quod ei dicitur, benedic anima mea Dominum, & oia interiora mea nomẽ sanctum eius. interiora sua alloquitur homo, vt benedicant Dominum, & dicit eis. omnia interiora mea nomen sanctum eius benedicite. quæris quæ sunt interiora tua? ipsa anima tua, quod ergo ait: Benedic anima mea Dominum, hoc ait, omnia interiora mea, subauditur enim benedicite nomini sancto eius; clamas voce si est homo, qui te audiat, siles voce, quando non est qui audiat; interiora tua numquã deest, qui audiat. itaq; sonabat iam dudũ benedictio de ore nostro, & hæc ipsa verba cãtabamus: Benedic anima mea Dominum, quantum satis fuit temporis cantauimus, & siluimus. numquid interiora tua silere debent a benedictione Domini; alter- 15
net pro tempore sonus vocũ, perpetua sit vox interiorum. cum conuenis in Ecclesiam hymnum dicere, sonet vox tua laudes Dei, dixisti quantũ potuisti, discessisti, sonet anima tua laudes Dei, negotiũ agis, laudet Dominũ anima tua. cum cibum capis, vide qđ ait Apostolus. Siue manducatis, siue bibi- *1. Cor. 10.*
tis omnia in gloriam Dei facite. audeo dicere cum dormis, benedicat anima tua Dominum, non te excitet cogitatio flagitij, nõ te excitet depositio furti. Innocentia tua etiam in dormiente vox est animæ tuæ, benedic anima mea Dominum, &c. Repetitio ad exhortationẽ valet, vt aũt benedicat sẽm per Dominum noli obliuisci oẽs retributiones eius: si obliuisceris, tacebis, non autem poterunt ante oculos tuos esse retributiones Domini, nisi ante oculos tuos fuerint peccata tua: non sit ante oculos tuos delectatio præteriti peccati, sed sit ante oculos tuos damnatio peccati a te, remissio a Deo, hæc enim retribuit Dominus, vt possis dicere: quid retribuam Domino pro omnibus quę retribuit mihi, quid retribuã Domino dixit, oĩbus quæ re- *Ps. 115.*
tribuit: nõ ait q̃ tribuit mihi, sed quæ retribuit. Retribuisti tu mala pro bonis; & retribuit ipse bona pro malis. quomodo retribuisti tu homo Deo mala pro bonis? qui prius fuisti bla- 16
sphemus, persecutor, & iniuriosus retribuisti blasphemias; pro quibus bonis? primo quia es cum non esses, deinde quia viuis, quia ad imaginem, & similitudinẽ tuam te fecit super omnia pecora, & volatilia, tu autem pro

gratijs agendis, pro obsequio, pro cul-
tu religioso, idest pro his omnibus bo-
nis, quæ debebas Deo tuo, pro bonis,
quæ accepisti, quæ dixi, retribuisti
blasphemias. quid ergo ille? Confitere
ignosco, retribuo, & ego, sed non quod
retribuisti. tu retribuisti mala pro bo
nis, & ego retribuo bona pro malis.
cogita ergo anima oés retributiones
Dei, cogita oia mala facta tua. quàm
multa enim facta tua, tam multæ bonę
retributiones eius, & quid offeres illi
forte senior? quid munerum? quid sa-
crificiorum? quoniam non obliuisce-
ris omnes retributiones eius. hoc sa-
crificio delectatur: Benedic anima mea
Dominum, sacrificium laudis glorifica
bit me. Immola Deo sacrificium lau-
dis, & redde altissimo vota tua. Lau-
dari se vult Deus, & hoc vt tu profi-
cias, nõ vt ille sublimetur, non est om
nino, quod illi retribuas, & quod exi-
git non sibi, sed tibi exigit, tibi prode
rit, tibi seruatur, non hoc a te amat,
quod illum augeat, sed quod te ad il-
lum perducat.

17 *In Ps. 134.* IDEM explicans illa verba: Lau-
date nomen Domini, laudate serui Do
minum, sic ait: Psalmus iste, vt laude-
mus nomen Domini suadet, causamq;
quare iustum sit illum laudare, sub-
dit, cum dicit, laudate serui Dominũ.
quid iustius? quid dignius? quid gra-
tius? etenim si non laudauerint serui
Dominum, quid facient nisi laudaue-
rint? sentient seuerum Dominum. ne
que enim seruus ingratus, si Dominũ
suum laudare noluerit, ideo efficit, vt
seruus non sit. laudes, non laudes ser-
uus es, sed si laudes propitiaberis, si
non laudes offendis; hortatur nos, vt
laudemus Dñm, nam laudibus nostris,
non ille crescit, sed nos. Deus nec me-
lior fit, si laudaueris, nec deterior si vi
tuperaueris, sed tu laudando bonũ, me
lioreris, vituperando deterior: vnde
qm̃ nobis expedit laudare Dominum,
misericorditer iubet, vt laudamus eũ.
Laudate serui Dominum: si serui sem-
per tantummodo essetis, deberetis lau
dare Dominum, quanto magis debe-
tis laudare Dominum serui, vt esse me

reamini, & filij. sed quoniam scriptum *Psal. 32.*
est in alio Psalmo, Rectos decet lauda-
tio, & item alibi scriptum est, non est
speciosa laus in ore peccatoris, item-
que alibi dicitur: sacrificium laudis *Psal. 49.*
glorificauit me, & ibi via est, in qua o-
stendam illi salutare Dei, & consequẽ
ter, peccatori autem dixit Deus, vt qd 18
tu enarras iustitias meas, ne forte qs-
quam, quoniam dictum est laudate ser
ui Dominum, etiamsi in domo ista ma-
gna fuerit malus seruus, putet sibi pro
desse laudem Domini. continuo qua-
les esse debeant serui, qui laudaturi
sunt Dñm, subditur. Qui statis in do- *Ps. 134.*
mo Domini, qui statis, non qui ruitis.
illi aũt stare dicuntur, qui in manda-
tis eius perseuerant, qui in fide non fi-
cta, & spe firma, & charitate sincera
seruiunt Deo; qui ergo statis, parumne
est vobis, vbi laudandus est, qui vos
erexit iacẽtes, & fecit in domo sua sta-
re, & ipsum agnoscere, ipsumq; lauda-
re? parumne hoc beneficium est, q̃ sta-
mus in domo Domini? hic interim in
hac peregrinatione, in hac domo, quod
etiam peregrinationis tabernaculum
dicitur, quia hic stamus, numquid pa-
rum grati esse debemus? nonne cogitã-
dum est, quia hic stamus? quid facti
fuerimus vbi iacebamus, & quo colle-
cti sumus? hæc quisquis cogitat, & in-
gratus non est, omnino despicit se præ
amore Domini sui, a quo sibi tãta prę
stita sunt, & quia non habet, quid pro
tantis beneficijs Deo retribuat, quid
ei restat, nisi gratias agere, & non re-
prehendere? quid dicturus sum, quare
laudetis? quoniam bonus Dominus.
breuiter vno verbo explicata est laus
Domini nostri. Bonus Dominus, sed 19
bonus non vt sunt bona quæ fecit, nã *Gen. 1.*
fecit Deus omnia bona, & bona valde
cęlum, terram, bona fecit, & bona val-
de; si hæc omnia bona fecit, qualis est
ille, qui fecit? & tamen cum bona fe-
cerit, multoq; sit melior, qui fecit, non
inuenis melius, quod de illo dicas, nisi
quod bonus est Dominus, si tamen in-
telligas proprie bonum, a quo sunt
cætera bona. omnia enim bona ipse
fecit, ipse est bonus quem nemo fecit.

ille

ille bonus eſt non aliunde participato bono. ineffabili dulcedine teneor, cũ audio bonus Dominus, conſideratiſq; omnibus, & colluſtratis quæ forinſecus video, qm̃ ab ipſo ſunt omnia etiã, cum mihi hæc placent, ad illum redeo a quo ſunt, vt intelligam, quoniã bonus eſt Dominus; iſta non laudo ſine illo, illum autem ſine iſtis perfectum non indigum, incõmutabilem, nullius bonum quærentem quo augeatur, nullius malum timentem, quo minuatur inuenio, & quid amplius. Inuenio in creatura cælũ bonum, ſolem bonũ, lunam bonam, ſtellas bonas, &c. dico, & hominem bonum, dico & Angelum bonum, ſed tamen omnia iſta dico bona cum ſuis nominibus cælum bonũ, &c. ad Deum aũt cum me refero, puto melius nihil dicere, quàm bonum. Ipſe
Matt. 19. Dominus Ieſus dixit homo bonus, ipſe item dixit; nemo bonus, niſi ſolus Deus, bonum ſine addito.

20 *Lib. de diligendo Deo 10. 9.*

IDEM ſic habet. Hoc eſt quod maxime pertinet ad arram diſpenſationis eius, ꝙ ille, qui ſe tibi in futuro videndum, & perpetuo poſſidendũ dabit nunc aliquo modo, vt q̃ dulcis ſit agnoſcas, ſe ad guſtandum præbet tibi. multum igitur Deus tuus diligendus eſt tibi, cui tanta beneficia contulit. cum ergo multa tibi ſint collata bona, multum ei a quo tibi hęc collata ſunt, debes gratioſus, & deuotus exiſtere, & gratias agere: valde mihi diligendus eſt Deus meus, qui me creauit, & inſpirauit in me ſpiraculum vitæ diſcernens me ab illis, qui vel abortiui proiecti ſunt ab vtero, vel intra materna viſcera ſuffocati pænæ videntur cõcepti, non vitæ. accepi ergo, vt ſim, accepi vt homo ſim, accepi intellectum, qui interſit inter me, & pecus, accepi corporis formam, accepi in corpore diſtinctionem ſenſuum, oculos ad vidẽdum, aures ad audiendum &c. Magnũ fuit, & hoc ꝙ ad eorũdem ſenſuũ meorum oblectamenta ſingula ſenſibus ſingulis conuenientia creauit Deus, multa pulchre lucẽtia, canore mulcentia, ſuaue olentia, dulce ſapientia, tactu placentia; ob hoc enim prouidentia Creatoris tam diuerſas qualitates rebus induit, vt omnes ſenſus hominis ſua oblectamenta inueniant, & quis oẽs delicias ſenſuũ enumerare queat?
quæ tam multiplices ſunt in ſingulis, 21
vt ſi quis quemlibet per ſe conſideret, quemlibet per ſe ſingulariter ditatum putet, tot oblectamenta oculorum, in diuerſitate colorum monſtramus, tot oblectamenta aurium in diuerſitate ſonorum audimus, quibus homines ad inuicem ſuas voluntates communicant, præterita narrant, pręſentia indicant, futura nunciant, occulta reuelant, adeo vt ſi careat his vita humana beſtijs comparabilis videatur, quid autem concentus auium, quid humanæ vocis melos iucundum? quid dulce melos ſonorum omnium commemorem? quia tam multa ſunt harmoniæ genera, vt ea ne cogitatus percurrere, nec ſermo facile explicare poſſit, quæ tamen cuncta auditui ſeruiunt, & in eius delicias creatæ ſunt: eodem modo guſtus, & tactus varia habent oblectamenta, quæ ex ſimilitudine priorũ ſatis perpendi poſ-
ſunt. Magnum etiam æſtimo benefi- 22
cium, ꝙ accepi mentem, quæ poſſit intelligere, capere veritatem, iuſtum ab iniuſto diſcernere, indagare, Creatorẽ laudare, & inhærere illi; magnum etiã eſt beneficium, ꝙ eo tempore, & inter tales me naſci voluit Deus, per quos ad fidem ſuam, & ſacramenta peruenirem. video innumerabilibus hominibus hoc negatum, quod mihi gratulor eſſe conceſſum, cum quibus tamen nobis eſſet vna cõditio: illi derelicti ſunt per iuſtitiam, ego vocatus per gratiã. procedam adhuc etiam intuens munus eius fuiſſe, quòd educatus fui a parentibus, ꝙ me flamma nõ læſit, quòd aqua non abſorbuit, quòd non vexatus a dæmone, quòd a beſtijs non percuſſus, ꝙ non pręcipitio necatus, quòd vſq; ad congruam ætatem in fide eius, & bona voluntate ſum nutritus. cum autem in cunctis operibus tuis Domine ſis mirabilis, mirabilior tamen crederis eſſe in viſceribus pietatis. nullum enim ſpernis, nullum abijcis,

neminem perhorrescis, nisi forte, qui
te amés exhorruerit. bona igitur sunt
hæc tua Domine, mihi a te misericor-
diter indulta,quòd me in periculis sę-
pe constitutum clementer eripuisti,
nec vnquam in peccatis meis me dere-
liquisti,oblitum tui de te admonuisti,
auersum a te reuocasti, venientem ad
te benigne suscepisti, pœnitenti indul
sisti. non enim ea sola, quæ commisi
peccata, sed etiam quæ te protegente
non commisi,totum a te dimissum,de-
23 putandum est; tribus autem modis a
peccato me memini conseruatum, sci-
licet occasionis subtractione, resisten-
di data virtute, affectionis sanitate.
multa enim in peccata cecidissem, si
data esset occasio, sed Dei miseratio-
ne non me talis opportunitas appre-
hendit, in multa quoq; cecidissem gra
uiter impulsus violentia tentationis.
sed virtutem dedisti mihi Domine, vt
sub me esset appetitus meus, & ei quã
sentiebam, concupiscentiæ minime cõ
sentirem; sed a quibusdam peccatis
tam longe me fecit tua miseratio Do-
mine, vt penitus abominarer ea, & ne
vlla me quidem eorum tentatio mo-
lestaret. Magis quidem bonitatis est
indicium Domine Deus, & hoc, ecce
infelix ego te irritaui, ego malum co-
ram te feci, furorem tuum prouocaui,
iram promerui, peccaui, & passus es,
deliqui, & adhuc sustines. si pœniteo
parcis, si reuertor me suscipis;insuper
dum differo præstolaris,reuocas erran
tem, vincis repugnãtem, expectas tor
pentem,amplecteris redeuntem,doces
ignorantem,mulces mę rentem. a rui-
na suscitas, post lapsum reparas,petẽ-
ti largiris,quærenti inueniris,pulsan-
ti aperis: ostendis mihi bene viuendi
viam, das gradiendi scientiam. Ma-
gnum est etiam, & hoc Domine, quòd
multa mihi antequam petere possem,
vel vellem,aut nossem dona cõtulisti,
non solum ante, sed & postquã senui,
& potui te petere,te quærere, te desi-
derare, tibi inhęrere,gratuita bonita-
te tua,non petenti, non quærenti,non
desideranti, immo etiam paruipenden
ti,vel etiam contemnenti largitus es.

Maximum æstimo beneficium, ꝙ An-
gelum pacis ab ortu natiuitatis meæ
ad me custodiendũ vsq; ad finem meũ
mihi dedisti; magnas tibi gratias re- 24
ferre debeo, ꝙ me terra non absorbuit
non me cœlum fulminauit,non me ful
gur combussit, non flumina submerse-
runt,nec alia pœna prout dignus eram
me afflixisti. cum enim peccando a te
recederem,non solum iram tuam pro-
merui,sed & omnem creaturam aduer
sum me excitaui, nã si seruus cuiusq;
a domino suo recederet, non solum do
minum ipsum exacerbaret, sed & totã
eius familiam iustissime irritaret.cum
ergo te Deum oíum creatorem offen-
di, oém creaturam quantum expectat
ad meritũ meum in ira commoui, ita
vt merito pro te pugnaret aduersum
me totus orbis terrarum. posset.n.ter- Sap. 5.
ra dicere mihi,non debeo te sustinere,
sed potius te absorbere, qm a Creato-
re meo non timuisti peccando recede-
re: posset dicere sol non debeo tibi lu-
cere, sed ad vindictam Domini qui est
fons luminis penitus tibi radios meos
abscondere; sic etiam cuncta quæque 25
creatura ad vlciscendam tantam iniu-
riam sui Creatoris,nisi impetus cohi-
beret ipse, qui non vult mortẽ pecca-
toris,sed vt magis conuertatur. opor- Ezec. 18.
tet ergo me Domine tanto magis gra-
tiosum,& deuotũ,& ad seruiendũ prõ-
ptiorem existere, quanto me de tantis
beneficijs obligatiorem conspicio. in
reddenda ratione, ne dilata vindicta
tanto acrius adueniendo mala mea pu
niat, quanto diutius tolerauit, quod
punire potuit. iamdiu igitur expecta-
re cogita o anima mea Dei longanimi-
tatem,quã exhibuit electionẽ pręde sti
nationis suæ,quam impleri voluit ni-
miam charitatem suam;propter hoc e- Psal. 30.
nim expectans expectauit Dñs, & in-
tendit mihi. Sed auertit oculos suos
a peccatis meis, quasi nolens aduerte-
re, quantũ delinquerem, propter hoc
dissimulabat,vt cõmendare patientiã:
sic ex toto mihi indulsit,& tam libera
liter omnem donauit iniuriam,vt iam
non damnet vlciscendo, nec confun-
dat improperando, nec minus diligat
impu-

imputando. Poſt hæc dedit mihi Dominus Deus continentiam, non ſolum a luxuria, ſed a cæteris quoq; vitijs, qui aliquando vix per triduũ continebam, poſtea Dei auxiliante gratia per longum tempus potui continere, ex hoc merito clamare poſſum, quia fecit mihi magna qui potens eſt. Liberauit me a carne peſtifero hoſte meo, quem perimere non poſſum, ſed ſuſtentare, alium aduerſarium habeo, qui circum cinxit me vndiq;, hoſtis iſte eſt præſens ſæculum nequam, qui per quinq; portas, quinque videlicet ſenſus corporis, iaculis ſuis vulnerat me, & mors intrat per feneſtras meas. Tertius hoſtis eſt humani generis inimicus, quem nec poſſumus videre, quanto minus cauere; hæc dixi, vt innoteſceret continentiæ difficultas, vt ſciamus quæ a Deo donata ſunt nobis, ac per hoc amplius diligamus eũ, qui hãc nobis virtutem tribuit. Omnino.n. in Dño facimus hanc virtutem, & ipſe ad nihilũ deducit tribulantes nos. poſt hæc dedit mihi Dominus gratiam promerendi bona vitæ æternæ, deinde dedit mihi ſpẽ eadem obtinendi, pro his meritis Deus me⁹ mihi diligẽdus eſt, quid.n. habet aliquis qđ non accepit, aut qui gratis accepit, quare laudatur, quaſi velut promeruerit. Tibi ergo laus De⁹ meus, tibi gloria, tibi gratiarum actio, mihi aũt confuſio faciei meæ, qui tot mala feci, & tot bona recepi: vide ergo anima mea, quia multum commendat bonitatem Dei, non ſolum largitas ſua, ſed & iniquitas noſtra; ſi enim magnum eſt nihil promerentibus impendere multa, quale quãtumue erit retribuere bona promerentibus mala. confitemur ergo a nobis mala noſtra eſſe, vt pie ignoſcat, confiteamur ab ipſo bona noſtra eſſe, vt ſeruet, & augeat: hoc igitur inceſſanter agamus, ne ingrati appareamus, vel de indulta venia, vel de conceſſa gratia, verus enim amator ſemper confitetur, & pro acceptis bonis Deo gratus exiſtit. Magna igitur, & multa, immo certe innumerabilia quæ mihi Domine Deus cõtuliſti beneficia, pro quibus mihi diligendus, & ſemper es laudãdus, quicquid enim boni habeo, vel habui, vel habiturus ſum a te ſummo bono, a quo omne quod bonũ eſt procedit; vnum eſt, quod me plus hominibus accendit, vrget, monet, & ſuper omnia te mihi amabilem reddit, o bone Ieſu, ignominioſiſſima, & amara mors, quam ſuſtinuiſti opus noſtræ redemptionis. Hoc ſolum, vel hoc omnino totam vitam noſtram, totum laborem noſtrum, totum obſequium noſtrum, amorem denique noſtrum facile ſibi vendicat.

Luc. 1. 26

Mach. 7.

37

IDEM ſic ait: Ego Domine gratias tibi agam, ne ſim ingratus tibi liberator meus, quoniam liberaſti me, quoties me iam abſorbuerat ille draco, & tu Domine ab ore eius extraxiſti me. quoties ego peccaui, & ipſe paratũs fuit deglutire me, ſed tu Domine Deus meus defendiſti me. cum contra te inique agebam, cũ tua mandata frangebã, ſtabat ipſe paratus, vt me raperet ad infernum, ſed tu prohibebas; ego te offendebã, & tu me defendebas. Ego te nõ timebam, & tu me cuſtodiebas, a te recedebã, & inimico meo me exhibebã, tu ipſum ne me acciperet deterrebas. Hæc mihi tu Domine Deus meus beneficia conferebas, & ego miſere non cognoſcebã; ſic enim me multoties a faucibus diaboli liberaſti, & ab inferno licet neſcientem me multis vicibus reduxiſti. Deſcendi enim vſque ad portas inferni, & ne illuc intrarem tu me tenuiſti. appropinquabam vſque ad portas mortis, & ne me ipſe caperet tu feciſti. Hæc & multa alia mihi tua beneficia exhibuiſti, & ego eram cæcus, & non cognoui, donec illuminaſti me; & nunc igitur lux animæ meæ, vita mea, per quam viuo, lumen oculorũ meorũ, per quod video. En illuminaſti me, & cognoſco te, & gratias ago tibi licet viles, & exiles, & impares beneficijs tuis, quales habet mea fragilitas, offero quoniam tu es ſolus Deus meus, Creator meus benignus, qui amas noſtras animas, & nihil odiſti eorum, quæ feciſti. Confiteor beneficia tua magna, quoniã eripuiſti

38 *In lib. ſoliloquiorum.*

Sap. 11.

puisti me de inferno inferiori semel, & secundo, & tertio, & centies, & mil-
29 lies. & ego semper ad infernnm tendebam, & tu me semper reducebas, & iuste millies dãnasses me, si voluisses, noluisti quia amas animas, & dissimulas peccata hominum propter pœnitétiam, Domine Deus meus multæ misericordiæ in omnibus vijs tuis totus eram in morte, totum me resuscitasti. tuum igitur sit totum id, quod viuo, & totus totum me tibi offero, totus spiritus, totum cor, totum corpus, tota vita mea viuat tibi, in totum me liberasti, vt totum me possideres. totũ me refecisti, vt totum me rehaberes. Diligã te igitur Domine virtus mea, diligam te ineffabilis exultatio mea, & viuat iam non mihi, sed tibi tota vita mea, quæ perierat in miseria mea, resuscitata est in misericordia tua, qui
Matt. 22. est Deus misericors. Ideo præcepisti mihi, vt te diligerem ex toto corde, tota anima, tota mente mea, tota fortitudine, & totis viribus meis, omnibus horis, & momentis, quibus fruor bonis misericordiæ tuæ, quoniam semper perirem, nisi quia semper regis me, semper morerer, nisi quia semper me viuificas, & omni momento me tibi obligas, dum omni momento mihi tua magna beneficia præstas, sicut ergo nulla est hora, vel punctum in omni vita mea, quo tuo beneficio non vtar: sic nullum debet esse mõmetum, quo te nõ habeam ante oculos in mea memoria, & te non diligam ex omni fortitudine mea. O ignis qui semper ardens, & nunquam extingueris: ô amor qui semper ferues, & numquam tepescis: accende me accendar totus a te, vt totus diligam te, quoniam tu prior dilexisti me.

30 BERNARDVS sic exorditur.
Serm. 14. in Cantica. Agamus gratias Factori nostro, Benefactori nostro, Redemptori nostro, Remuneratori nostro. Secundum corpus te fecit egregiam creaturam, sed secũdum animam magis, vtpote imagine creatoris insignem, rationis participẽ, capacẽ beatitudinis sempiternæ. porro secundum ambo simul præ cæteris creaturis maxime admirandam cohærentem sibi incomprehensibili artificio, inuestigabili sapientia cõditoris. Itaq; tam magnum hoc donum, quàm magna res homo, sed quàm gratuitum putas? planum est, quia nihil ante promeruit, qui penitus nihil fuit; an postea sperabatur gratiam retributurus auctori? Dixi Domino Deus meus es Psal. 15.
tu, quoniam bonorum meorum non eges. quid ni gratiam agam? Si quis oculorum lumen, si quis vsum aurium, si quis manuum, si quis pedem tibi præpeditum aliquomodo reparasse videretur; si quis sopitam, quauis occasione excitasse in te rationem, quis non alius tibi vehementissime succenseret, si quando forte beneficij huius immemorem, aut benefactori deprehendisset ingratum? Enim vero Dominus Deus tuus ipsa etiam tibi instrumenta largitus ex nihilo fecit hæc omnia, nec modo fecit, & compegit etiam, & formauit, ac suo quoq; illustrauit officio, quomodo nõ is omni iure sibi gratias exigit ampliores? nam ne hoc qui- 31
dem, licet maxime, cõtentus munere, qui dedit, vt esses, qui ante nõ fueras, adiecit etiã vnde subsisteres, qui iam eras, nec minus liberaliter hoc, quàm illud mirabiliter est operatus, faciamus, inquit, hominem ad imaginem, & similitudinem nostram, quid vero postea? Et præsit piscibus maris, & be- Gen. 1.
stijs terræ, nam & cælestia sese elemẽta in vsus creasse tuos ante docuerat, nempe facta memorantur, vt essent in signa, & tempora, & dies, & annos. cui putas? Nulli vtique nisi tibi. cæteræ siquidem omnes creaturæ, aut in nullo egent his omnibus, aut non intelligunt ea; quàm copiosus in secũdo hoc beneficio, quàm liberalissimus fuit, quanta igitur largitus est ad sustentationem? Quanta ad eruditionem, quãta ad consolationem, quanta ex hoc iam ad correptionem, quanta etiam ad delectationem? Verum hæc duo gratis, & dupliciter gratis fecit sine merito, sine labore suo, nempe dixit, & facta sunt; an idcirco minus deuotus, minus obnoxius, minus gratus es, q hæc quidem

dem ſicut pro nihilo, ita de nihilo fecit? peruerſi cordis occaſiones ingratitudinis inueſtigare nemo facit, niſi qui etiam gratis eſſet ingratus, ex hoc iam opus tuæ redemptionis attende, non eſt velamen excuſationis, laboratum prorſus in ea. gratis hoc quoque præſtitũ eſt, ſed gratis quod ad te pertinet; nam quod ad illum plane non gratis, ſaluus factus es pro nihilo, non de nihilo tamen. quid ad hæc dormitat affectio? imo vero mortua eſt illa, non dormit, quæ huic beneficio nõ reſpondet, quæ ſe totam non effundit in gratiarum actionem, & vocem laudis.

32 *Serm. 13. in Cantica.* IDEM ſic ait: Origo fontium, & fluuiorum mare eſt, virtutum & ſcientiarum Dominus Ieſus; quis enim Dominus virtutum niſi ipſe eſt rex gloriæ, ſed & iuxta Annæ canticum idem *1. Reg. 2.* ipſe Deus ſcientiarum Dominus eſt, continentia carnis, cordis induſtria voluntatis rectitudo ex illo fonte manant? non ſolum autem ſed & ſiquis callet ingenio, ſiquis nitet eloquio, ſiquis moribus placet, inde eſt. Theſauri, etiam ſapientiæ, & ſcientiæ ibi omnes abſconditi ſunt. quid? Caſta conſilia, iuſta iudicia, ſancta deſideria, nõne riuuli fontis illius ſunt? quot ſi copiæ aquarum ſecretis, ſubterraneiſq; recurſibus inceſſanter ęquora petnnt, vt inde rurſus ad viſus, vſuſq; noſtros iugi & infatigabili erũpant obſequio, cur non etiam ſpirituales riui, vt arua mentium rigare non deſinant proprio fonti, ſine fraude, & ſine intermiſſione reddantur? Ad locum vnde exeunt,

33 *Eccleſ. 1.* reuertantur flumina gratiarum, vt iterum fluant. Remittatur ad ſuum principium cæleſte profluuium, quo vberius terræ refundatur. qualiter inqs? *1. Theſſ. 5.* qualiter dicit Apoſtolus: In omnibus gratias agentes, quicquid ſapientiæ, quicquid te virtutis habere confidis Dei virtuti, & Dei ſapientiæ deputa *Luc. 18.* Chriſto. ſed quis tam inſanus, ais? nemo plane; adeo, vt Phariſæus gratias agat, cuius tamen iuſtitiæ non eſt a Deo laus, neq; illa gratiarum actio gratiorem eũ fecit. quare? quia quicquid in ore deuotum ſonuerit cordis *Pſ. 137.* non ſufficit excuſare tumorem apud Deum, qui alta a longe cognoſcit. cernitis ne Phariſæum agentem gratias, labijs quidem honorare Deum, cordis autem ſententia ſe? ſic vſu quodã magis quàm ſenſu, vel affectu perſonare in ore multorum gratiarum actionem aduertere eſt, intantum, vt homines quoq; ſceleratiſſimi ad quæque flagitia ſua ſoleant gratias Deo agere, quòd proſpere (vt quidem ipſi ſapiunt) ceſſerit ſibi in adimpletione peruerſarũ voluntatum ſuarum; non ergo omnis gratiarum actio accepta eſt Deo, niſi quæ de cordis pudica, & mera ſimplicitate procedit. pudica ſane dixerim propter eos qui Deo gratias agunt de malis ſuis, mera vero propter eos qui Deum de bonis ſuis verbo tenus glorificant.

IDEM explicans illa verba: Dilectus meus mihi, & ego illi, ſic ait: da 34 *Serm. 69. in Cant.* mihi animam nihil amantem præter Deum, & quod propter Deum amandum eſt, cui viuere Chriſtus non tantum ſit, ſed & diu iam fuerit, cui ſtudij & otij ſit prouidere Deum in conſpectu ſuo ſemper, cui ſollicite ambulare cum Domino Deo ſuo non dico magna, ſed vna voluntas ſit. da inquã *2. Cor. 12.* talem animam, & ego nõ nego dignam ſponſi cura maieſtatis reſpectu, dominantis fauore, ſolliiitudine gubernantis, & ſi voluerit gloriari, non erit inſipiens, tantum vt qui gloriatur, in Domino glorietur; quòd ſi homo huic gratiæ reſponderit, & vixerit ſecundũ illam dicere poterit, & ego illi.

IDEM ſic habet: Deus diligendus eſt ſuo merito, & noſtro commo- 35 *In libro de diligendo Deo.* do, multum quippe meruit de nobis, qui & immeritis dedit ſeipſum nobis, quid enim melius ipſo poterat dare, vel ipſe? ergo diligendus Deus quoniam ipſe prior dilexit nos, dignus pla- *1. Ioan. 4.* ne qui redametur, præſertim ſi aduertatur, quis, quos, quantumq; amauerit. quis enim, num is cui omnis ſpiri- *Pſal. 15.* tus confitetur Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges? eſt vera huius charitas maieſtatis quippe

Digitized by

non quærentis, quæ sua sunt, quibus aũt tanta puritas exhibetur? cum adhuc inquit inimici essemus, recõciliati
Rom. 5. sumus Deo. Dilexit ergo Deus, & gratis, & inimicos, sed quantum? quantum, dicit Ioannes, sic Deus dilexit
Ioan. 3. mundum, vt filium suum vnigenitum
Rom. 8. daret, & Paulus: Qui proprio filio nõ pepercit, sed pro nobis tradidit illũ.
Ioan. 15. ipse namq; filius pro se, maiorem, inquit, charitatem nemo habet, q̃ vt animam suã ponat, quis pro amicis suis. sic meruit iustus ab impijs, summus ab infimis, ab infirmis omnipotens;
36 quòd si infideles hæc latent, Deo tamen in promptu est ingratos confundere super innumeris beneficijs suis, humano nimirũ vsui præstitis, & sensu manifestis; nempe quis alius administrat cibum omni vescenti, cernenti lucem, spirãti flatum? sed stultum est velle modo numerare, quæ innumera esse non longe ante præfatus sum: meretur ergo amari Deus, & ab infideli, quia etsi nesciat Christum, scit tamen seipsum; proinde inexcusabilis est oĩs etiam infidelis, si non diligit Dominũ Deum suum toto corde, clamat nempe intus ei innata, & non ignota ratio ni iustitia, quia ex toto seipsum diligere debeat, cui se totum debere non ignorat. norunt fideles quàm omnino necessarium habeant Iesum, & hunc crucifixum, dum admirantes, & amplexantes supereminentem scientiæ charitatem in ipso id, vel tantillum quod sunt in tantæ dilectionis, & dignationis vicem non rependere confundantur: facile proinde plus diligunt, qui se amplius dilectos intelligũt. Iudæus sane, siue Paganus nequaquam talibus aculeis incitatur amoris, quales Ec-
Cant. 2. clesia experitur, quæ ait: Vulnerata
37 charitate ego sum, & rursum: fulcite me floribus, stipate me malis, qa amore langueo. cernit regem Salomonem in diademate, quo coronauit eum mater sua; cernit vnicum patris crucem sibi baiulantem; cernit cæsum, & con-
Luc. 2. sputum Dominum maiestatis; cernit hæc, & suã magis ipsius animam gla-
Cant. 2. dius amoris trãsuerberat, & dicit: fulcite me floribus, & stipate me malis, quia amore langueo; hæc sunt quippe mala punica quæ in hortum introducta dilecti sponsa carpit ex ligno vitæ, a cælesti pane proprium mutuata saporem, coloré a sanguine Christi. Videt deinde mortem mortuam, & mortis auctorem triumphatum. aduertit terram quæ spinas, & tribulos sub antiquo maledicto produxerat ad nouæ benedictionis gratiam innouatam refloruisse, & in his omnibus recordata illius versiculi, & refloruit caro mea, & ex voluntate mea confitebor ei, di-
cet sponsa. Læua eius sub capite meo, Psal. 27.
& dextera illius amplexabitur me, in Cant. 2.
læua reputans recordationem illius
charitatis, qua nulla maior est, quòd 38
animam suam posuit pro amicis suis: in dextera vero beatam visionem quã promisit amicis suis; merito in læua admirabilis illa memorata, & semper memoranda dilectio collocatur, quòd donec transeat iniquitas, super eam sponsa recumbat, & requiescat, & non incuruetur, & inclinetur in carnalia, & sæcularia desideria, quia corpus qđ
corrumpitur aggrauat animam, & sic Sap. 9.
in odorem vnguentorum horum sponsa currit alacriter, amat ardenter, & parum sibi amare sic amata videtur, etiam cum se tota in amore perstrinxerit: nec immerito, quid magnum enim tanto, & tanti rependatur amori, si puluis exiguus ad redamãdum totũ se collegerit, quẽ illa maiestas in amore præueniens tota in opus salutis intenta conspicitur? vt quid non amaret opus artificem, cum haberet vnde id posset? & cur non quantũ omniuo posset, cum nihil omnino nisi eius munere posset? ad hæc ꝙ de nihilo, quòd gratis, ꝙ in hac dignitate conditum est, & debitum dilectionis manifestius facit, quòd si totum me debeo pro me facto, quid addam iam, & pro refecto, & refecto hoc modo? nec enim tam facile refectus, quàm factus, siquidem:
dixit & facta sunt. at vero qui me to- Ps. 148.
tum, & semel dicendo fecit, in reficiẽ- 39
do profecto dixit multa, gessit mira, & pertulit dura, nec tantum dura, sed

& in-

Digitized by Google

Pſ. 115. & indigna; quid ergo retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi? in primo opere me mihi dedit, in ſecundo ſe,& vbi ſe dedit,me mihi reddidit, datus ergo, & redditus. me pro me debeo,& bis debeo,quid Deo retribuam pro ſe? nam etiam ſi me millies rependere poſſem, quid ſum ego ad
Pſal. 17. Deum? Diligam te Domine firmamẽtum meum, & refugium meum,& liberator meus; & meum deniq; quicquid optabile atque amabile dici poteſt, Deus meus adiutor meus, diligam te pro dono tuo, & commodo meo; minus quidem iuſto, ſed plane nõ minus poſſe meo, qui etſi quantum debeo nõ
Pſal. 138. poſſum, imperfectum meum viderunt oculi tui, ſed tamen in libro tuo omnes ſcribentur, qui quod poſſunt, faciunt, etſi quod debent,non poſſunt.

40
Lib. 6. Exameron c. 4. to. 1. AMBROSIVS docet nos gratos futuros exemplo canum quibus inſitum eſt natura quadam referre gratiam, & ſollicitas excubias pro dominorum ſalute prætendere:vnde ad immemores beneficij, & deſides, atque
Eſai. 56. ignauos clamat Scriptura: Canes muti neſcientes latrare. diſce ergo in ore tuo verbum tenere, ne quaſi mutus canis commiſſam tibi fidei cuſtodiã quodam præuaricationis ſilentio deſeruiſſe videaris; talis canis viator, & comes angeli eſt, quem Raphael non otioſe ſibi, & Tobiæ filio adiungendum putauit,quando perrexit, vt Aſmodæum fugaret, firmaret copulã coniugalem. memoris enim affectus gratia pelletur dęmon, ſtabilitur coniugium. Mutæ itaque ſpecie beſtiæ ſanctus Raphael Angelus Tobiæ iuuenis, quem tuendum receperat, ad relationem gratiæ erudiebat affectum; quis enim non erubeſcat gratiam bene de ſe merentibus non referre, cum videat etiam beſtias refugere crimen ingrati &c. Infra in eod.cap.4. proſequitur de memoria beneficiorum, & fidelitate canum.quis (ait) tam tenax poteſt eſſe beneficij, & memor gratiæ,vt canis, quandoquidem pro domino etiam in latrones inſilire nouerunt, & extraneorum acceſſus prohibere nocturnos,& mori pro dominis, & commori cum dominis ſint parati? ſæpe 41
etiam necis illatæ euidentia canis ad redarguendum reos indicia prodiderunt, vt muto eorum teſtimonio plerumque ſit creditum. Antiochiæ ferũt in remotiore parte vrbis crepuſculo necatum virum, qui canem ſibi adiunctum haberet. miles quidam prædandi ſtudio miniſter cędis extiterat, tectus idem tenebroſo adhuc diei exordio in alias partes conceſſerat; iacebat inhumatum cadauer,frequens ſpectantium vulgus aſtabat, canis quæſtu lachrymabili domini deflebat ærumnam.forte his qui necem intulerat (vt ſe habet verſutia humani ingenij) quo conuerſandi in medio auctoritate pręſumpta fidem aſciſceret innocentiæ ad illam circumſpectantis populi acceſſit coronam, & velut miſerans appropinquauit ad funus: tunc canis ſequeſtrato paulisper quæſtu doloris arma vltionis aſſumpſit,atque apprehenſum tenuit, & velut epilogo quodam miſerabile carmen immurmurans vniuerſos conuertit in lachrymas. Fidem probatione detulit, quòd ſolũ tenuit ex plurimis,nec dimiſit donec perturbatus ille,quòd tam manifeſtum rei indicem, neque odij, neque inimicitiarum, neque inuidiæ, aut iniuriæ alicuius poterat obſeſtione vacuare, crimen diutius nequiuit refellere. itaq; quod erat difficilius vltionem perſecutus eſt, quia defenſionem præſtare nõ potuit, quid nos dignum noſtro referimus auctori, cuius cibo veſcimur,& diſſimulamus iniurias &c.

IDEM explicans miraculũ quinque panum, agens de beneficijs diuinis, & de conuerſione aquæ in vinum, ait: conferant gentiles ſi placet cum Chriſti beneficijs deorum ſuorum, nõ facta, ſed ficta. ferunt certe eorum fabulæ fuiſſe regem quendam,qui quidquid tangebat aurum fiebat,ſed etiam conuiuia ipſa feralia: nam & ipſa mãtilia digitis apprehenſa riguerunt, & cibus in ore crepitabat, ferens non alimenta, ſed vulnera, ac in gutture potus hærebat, nec penetrare facilis, 42 Libro 6. in Lucam ſuper cap. 9. to. 4.

nec

nec redire. digna beneficia votis, digna tanto munera precatore digna liberalitas conferente. talia sunt idolorum beneficia, vt cum videntur prodesse plus noceant. at vero Christi munera parua videntur, & maxima sunt; denique non vni collata, sed populis, nam & cibus edentium more crescebat, & videbatur esse corporalis alimoniæ, sed sumebatur salutis æternæ &c.

Beneficij Dei ingratũ esse hominem, multa parit inconuenientia, & magna.
Cap. XIV.

PRÆTER ea, quæ in capitulo superiori adnotata sunt, habet.

HIERONYMVS explicans illa verba: Hæc requies mea reficere lassum, & noluerunt audire, & erit eis verbum: Manda remanda &c. Prophetis ventura annunciantibus, & nisi fecissent quæ præcepta erant tormenta minitantibus solebant dicere subsannatores, Manda remanda, manda remanda, idest præcipe præcipe, impera quæ facere debeamus. cumq; abuterẽtur Dei patientia ingrati, qui differt iram, vt præbeat misericordiam, solebant etiam hoc ex persona prophetarum ludentes dicere, expecta paulisper, expecta modicum, venient, quæ futura prædiximus; hæc autem vniuersa loquebantur in populo, quia Dei sermonibus non credebant, statimque infert Propheta: Nequaquam vobis Deus his verbis loquetur, vt præcipiat quid facere debeatis, & præstolemini quæ ventura sunt, sed loquetur vobis in furore præsenti, qui prius dixerat ad populũ: hæc est requies mea, reficite lassum. Multo tempore laboraui, in nullo inueni requiem, vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos, filius autem hominis non habet vbi caput suum reclinet, & hoc est meum refrigerium, vt in vobis aliquando requiescam, qui noluerũt audire, & mea monita contempserunt; quamobrẽ hoc quod solebant ludentes dicere Prophetis, Manda remanda, manda remãda, expecta reexpecta, expecta reexpecte, modicum ibi, modicum ibi, & irridere patientiam meam dum me arbitrantur minitari, quæ numquam facturus sim, sentient rebus expleri, vt vadant in interitum, & cadant retrorsum, numquamq; ad priora proficiãt, nec possint cum Apostolo dicere præteritorũ obliti ad ea quæ priora sunt, extendimur, sed conterantur, & illaqueentur, & a Babylonio, vel Romano capientur exercitu.

[Marginal notes: Libro 9. in c. 28. Isaiæ to. 4. — Luc 9.]

IDEM: Væ prouocatrix, & redempta ciuitas columba non audiuit vocem, & non suscepit disciplinam in Domino, non est confisa ad Dominum suum non appropinquauit, principes eius in medio eius quasi leones rugiẽtes, iudices eius lupi vespere non relinquebant in mane. sermo iste contra Hierusalem est. væ ciuitas quondam columba semper peccans, & captiuitatibus tradita, & rursum redẽpta a Domino. væ ciuitas prouocatrix. Græci loco illius termini prouocatrix legũt Deum amarum faciens, idest tuo vitio dulcem Dominum atq; clementem vertens in amaritudinem, vt qui misereri vult punire cogatur, noluit audire præceptum Domini, & correpta noluit suscipere disciplinam, nec premẽtibus malis aliquando confisa in Domino Deo suo, nec ambulauit post tergum eius, nec dicente eo ego Dominus appropinquans, & non de longe ipsa ei appropinquare voluit. Describuntur quoque principes eius, & iudices, & prophetæ, & sacerdotes, vt in ciuitate populum, & in his quæ dixi nominibus dignitatum principes accipiamus. Principes igitur eius quasi leones semper versabantur in prædis, & ad effundendum sanguinem subiectorum, iudices eius rapaces non dimittentes alijs, quod possint rapere, prophetæ eius insanientes, siue stupentes, loquebantur quasi ex ore Domini, & omnia contra Dominum prædicabant, sacerdotes in loco sanctuarij cõmisere sacrilegium, & cum contra legem facerent, ex lege victimas offerebant.

[Marginal notes: In cap. 3. Sophoniæ to. 6. — Hiere. 23.]

bant. propterea quia illa egerunt iniuste Dominus iustus non faciet iniquitatem, sed restituit vrbi pessimæ, & ingratæ quæ meretur. mane mane iudicium suum dabit in luce, non abscondetur, idest manifeste, & absq; aliqua ambiguitate faciet de ea iudiciū. neque erit quod ab eo possit abscondi. & hoc faciet Dominus, vt correpta ciuitas conuertatur ad melius. sed iniquus Israel non cognouit confusionē suam, nec intellexit; idcirco sibi illatas plagas, vt ageret pœnitentiā. vindicaui te, inquit, postea de gentibus, & destruxi imperia eorum, vt qui per plagas me non senseras, saltim per beneficia cognosceres, vel certe sic intelligendum Disperdidi omnes ciuitates tuas ò Iuda, & omnes subiectos tibi pagos, & tribus, & diuersa confinia, & tanta hominum vastitas fuit, vt nō esset qui habitaret in vrbibus tuis, & postquā hoc feci, misi prophetas meos consurgens diluculo, & ad pœnitentiam prouocans, dixitq; feci quidē tibi hæc o Hierusalem, sed feci, vt timeres me, & susciperes disciplinam, & nō periret habitaculum tuum hoc est tēplum propter omnia scelera quæ gesseras. at econtrario habitatores Hierusalem me eos ad pœnitentiam prouocante quasi de industria, & ex contentione diluculo surrexerunt, vt festinatione qua ad me redire debuerāt, complerent omnes cogitationes suas, & opere demonstrarent, quod mente conceperant.

4 *In cap. 7. Ecclesiastes to. 6.* IDEM explicans illa verba: Considera opera Dei, q nemo possit corrigere quem ille despexerit, ait: Si quis velit quærere cur Moysi ita loquatur *Exo. 4.* Deus: quis fecit mutum, & surdum, videntem, & cæcum: nonne ego Dominus Deus, & dicat cur cęcus, & mutus sic creati sunt; sumendum in hoc loco testimonium de Psalmo, in quo *Psal. 17.* ad Dominum dicitur: Cum sancto sanctus eris, cum peruerso peruerteris, & dicendum est sanctum Dominum esse cum eo qui sanctus est, & peruersum apud eum, qui sua voluntate fuerit ante peruersus; iuxta illud quoq; quod in Leuitico scriptum est: Si ambulaue- *Leu. 26.* rint ad me peruersi, & ego ambulabo ad eos peruersus in furore meo; quod quidem, & illud poterit exponere, quare indurauerit Dominus cor Pharaonis. quomodo enim vna atque eadem solis operatio liquefacit ceram, & siccat lutum, sed pro substantia sua, & liquescit cera, & siccatur lutum, sic vna Dei in Ægypto signorum operatio molliebat corda credentium, & incredulos indurabat, quia iuxta duritiam suam, & impœnitens cor thesauriza- *Rom. 2.* bant sibi iram in die iræ; & ex his mirabilibus quæ cum viderent fieri non credebant.

5 *In Psal. 36 to. 8.* IDEM explicans illa verba: Mutuabitur peccator, & non soluet, sic habet: qui non restituit pecuniam Domino cum vsuris, mutuum accipit a Domino, idest quinq; sensus corporis, vel diuitias, & non agit gratias Deo, iustus autem miserebitur, & retribuet gratias agens Deo.

6 *Cōcione 2. in Psal. 36. to. 8.* AVGVSTINVS super illa verba: Feneratur peccator (vel mutuabitur, vt editio nostra habet) & non soluet &c. sic ait: accipit, & non reddit. quid est? non reddit gratiarum actionem, quid enim a te vult Deus, aut quid exigit Deus, nisi quod tibi promisit? & quanta accepit peccator, pro quibus non soluit? accepit vt sit homo, multumq; intersit, inter ipsum, & pecus, accepit corporis formam, in corpore distinctionem sensuum, salutemq; ipsam corporis, sed accepit amplius, mentem qua possit intelligere, & iustum ab iniusto discernere; hæc omnia accepit peccator, sed non bene viuendo non reddit, quod debet. Ergo feneratur peccator, & non soluit, non reddit ei a quo accepit, non agit gratias; immo vero rependit mala pro bonis, blasphemias, murmur aduersus Deum indignationem; ergo ille feneratur, & non soluit, iustus autem miseretur, & commodat.

7 *In solilo quijs to. 9.* IDEM sic ait: Ego filius ancillæ tuæ, qui me commendaui manui tuæ, iam his meis pauperculis confessionibus cōfitetur tibi liberator meus toto

corde

corde meo, & recolo ad mẽtem meam omnia bona quæ fecisti mihi a iuuentute mea in omni vita mea. Scio enim quòd ingratitudo multum tibi displiceat, quæ est radix totius mali spiritualis, & ventus quidam desiccans, & vrens omne bonum, obstruens fontem diuinæ misericordiæ tuæ super hominem, qua & mala mortua iam oriuntur, & viua iam opera moriuntur, & vltra non adipiscuntur, & ego tibi Domine gratias agam, ne sim ingratus tibi liberator meus, quoniam liberasti me.

8 *Serm. 2. de septem misericordijs.* BERNARDVS sic habet: Deficit spiritus meus, prorsus deficit in tanta beneficiorum consideratione, & licet dignas non sufficiam gratias agere, sed ingratitudinẽ prorsus odit anima mea. peremptoria siquidem res est ingratitudo, hostis gratiæ, inimica salutis. Dico ego vobis quoniam pro meo sapere nihil ita displicet Deo, præsertim in filijs gratiæ hominibus conuersis, quemadmodum ingratitudo. vias enim obstruit gratiæ, & vbi fuerit illa, iam accessum non inuenit, locum non habet. hic mihi, fratres, tristitia magna, & dolor cõtinuus est cordi meo, q nonnullos tam pronos ad leuitatem, & ad risum, ad scurrilia verba tam faciles video, vt pertimescam valde ne forte plusquam expediat diuinę misericordiæ sint immemores, & ingrati, tam multis beneficijs suis aliquando deserantur a gratia, quàm non vt gratiam venerantur; nam de eo q̃d dicam, qui in murmure, & impatiẽtia obstinato perdurat animo, aut quem pœnitet adhæsisse Deo, & contra morem, & contra rationem bonum factũ pœnitentia comitatur, qui sine dubio miserationibus Dei, non solum non habet gratiam, sed contumeliam reddit? Oportet proinde gratum esse hominem & deuotum, qui percepta gratiæ munera non modo manere sibi desiderat, sed multiplicari. nemo sane est qui non facile si quærat, inueniat, *Psal. 18.* vnde plurimũ sit obnoxius Deo, quoniam non est, qui se abscondat a calore eius. Sed nos maxime quos segregauit sibi, & assumpsit ad seruiendum sibi soli, si iuxta Apostolum non accepimus spiritũ huius mundi, sed spiritum qui ex Deo est, vt sciamus quæ a Deo donata sunt, nobis omnino plurima inueniemus, vnde continuas ei gratias agere debeamus; quis enim in nobis est qui non confiteri possit, quoniam misericordia tua magna est super me, quas Bernardus reducit ad septem. *Rom. 8.* *Psal. 85.*

9 *In sermone contra pessimum vitium ingratitudinis.* IDEM sic exorditur: Magna est super nos, dilectissimi, magna valde misericordia Dei nostri, quos tã ineffabili spiritus sui virtute, tam inæstimabili dono gratiæ suæ eripuit a vana nostra conuersatione huius sæculi. in quo eramus aliquando tamquam sine Deo, aut certe quod execrabilius est etiam contra Deum, non ignorantiam habentes, sed contemptum. Cuius vitę aut potius mortis (anima enim quę peccauerat, ipsa moriebatur) vtinam *Ezec. 18.* frequenter in oculis cordis nostri tætra versetur imago, quanta videlicet cæcitas, quanta peruersitas illa fuerit; vt sedula meditatione pensantes miseriæ pondus, & si non tam perfecta, sicut est, aliquatenus tamen existimare possim[9] liberatricis misericordię quãtitatem; iam vero si quis ex vobis diligenter considerare non negligat, non modo vnde erutus, sed vbi sit constitutus, non solum quid euaserit, sed & quid acceperit, non tantum vnde reuocatus sit, sed etiam quo vocatus, inueniet sine dubio cumulum huius misericordiæ omnino mensuræ prioris excedere quantitatem; nec enim fecit 10 taliter omni nationi, vt non solum iudicia, sed & consilia sua manifestaret eis, sed omnino magnificauit facere nobiscum, non solum in seruos assumens, sed eligens in amicos. Neq; nos elegimus eum, sed ipse elegit nos, vt eamus, & fructum afferamus. multos nouimus vsq; hodie, qui obliti sui, & peccatorum suorum, Dei quoque, & beneficiorum eius immemores, sic non redimere, sed amittere tempus, vt de moribus, & affectionibus suis vix vltima apud ipsos mẽtio fiat? Heu, Heu, *Psal. 147.* *Ps. 125.* *Ioan. 15.* *Luc. 17.*

non

non inuenitur, qui redeat, & agat gra
tias Deo, nisi hic alienigena. nonne de
cem mundati sunt, & nouem vbi sunt?
Meministis credo verba Saluatoris,
hæc esse nouam illorũ arguentis ingra
titudinem, bene quidẽ orasse, & postu-
lasse leguntur, qui leuauerunt vocem
dicentes, Iesu fili Dauid miserere no-
bis. sed defecit eis quarta, quam ad ie
cit Apostolus gratiarum actio, quando
nec redierunt, nec egerũt gratias Deo.
multos quoque videmus vsque hodie
satis importune petentes quod sibi
deesse cognouerint, sed paucos admo-
dum nouimus, qui dignas super ac-
ceptis beneficijs gratias agere videan-
tur, nec reprehensibile quod instanter
petimus, sed plane petitioni negat ef
11 fectum, quòd inuenimur ingrati, & for
te hoc etiam clementia esse videtur
ingratis negare quod postulant, ne cõ-
tingat nobis, vt tanto grauius de in-
gratitudine iudicemur, quanto magis
accumulatis beneficijs ingrati proba-
bimur extitisse; ergo misericordiæ res
est in hac parte subtrahere misericor-
diam, quemadmodum iræ, & indi-
gnationis misericordiam exhibere eã
sane, de qua per Prophetam loquitur
ipse Pater misericordiarum dicens:
Isai. 26. Misereamur impio, & non discet face-
re iustitiam; quàm multos enim vide
mus, & plangimus fratres, qui dũmo-
do maneat habitus, & tõsura, salua si-
bi oĩa arbitrantur, non considerantes
miseri, quemadmodum ingratitudinis
vermis interiora corrodens, ob hoc tã
tum corticem quẽ vident transforare
dissimulet, ne forte recogitẽt, & erube
scant, ipsaq; verecundia emendentur,
qui si interdũ nonnullis cõsumpta es-
se interiora vniuersa præsumit, vt non
vereantur ad ea quoq; quæ foris appa
rent venenatũ ducere caput, nisi forte
quos videmus manifeste apostatare a
Deo, repẽte fieri pessimos arbitramur,
& non magis paulatim defecisse, cum
Osee 7. comederint alieni robur eorum, & ne
12 scierunt. vides ergo non oĩbus prodes-
se ꝙ a lepra sæcularis conuersationis,
cuius peccata manifesta sunt, emun-
dantur, sed nonnullis peius in occulto
ingratitudinis vlcus oriri, ꝙ tanto pe-
riculo suis sit, quanto interius. Felix
Samaritanus ille, qui cognouit se ni-
hil habere quod non accepisset; idcir-
co seruauit depositũ, & cum gratiarũ
actione ad Dominum est reuersus; fe-
lix qui ad singula dona gratię redit ad
eum, qui est plenitudo omnium gra-
tiarum, cui dum nos pro acceptis non
ingratos exhibemus, locum in nobis
facimus gratiæ, vt maiora adhuc acci-
pere mereamur. Omnino enim sola
nos a profectu cõuersationis impedit
ingratitudo nostra, dũ quodammodo
amissum reputans dator, quod ingra-
tus accepit, cauet sibi de cetero, ne tã-
to plura amitteret, quanto plura con-
ferret ingrato; felix proinde qui se alie
nigenam reputans etiã pro quibusque
minimis beneficijs, nõ minimas refert
gratias, gratuitum esse non dubitans, 13
neque dissimulans, quòd alieno im-
penditur, & ignoto, nos autem mise-
ri, & miserabiles cum in initio adhuc
alienos nos æstimamus, timorati, sa-
tis deuoti, & humiles inuenimur, tam
facile postmodum obliuiscimur, quàm
gratuitum sit, quicquid accepimus,
& præsumentes non bene quasi de fa-
miliaritate Dei nequaquam aduerti-
mus, quòd mereamur audire, quo-
niam inimici Domini domestici eius.
tanto enim nunc facilius offendimus
eum, quanto ea grauius quæ a uobis
committuntur iudicanda nouerimus
esse, cum in Psalmo legimus: Quo-
niam si inimicus meus maledixisset
mihi, sustinuissem vtique. obsecro fra-
tres, & ab hoc nequissimo, & maximo
vitio ingratitudinis longe fieri studea
mus, & tota deuotione in gratiarum
actione versemur, nec verbo tantum
vel lingua, sed opere, & veritate ex-
hibeamus nos gratos, quia gratiarum
actionem, magis quàm dictionem a no
bis exigit dator gratiarum Dominus
Deus noster.

IDEM sic habet, explicans illa 14
verba: Læua eius sub capite meo, & Serm. 51. in
dextera illius amplexabitur me. Non Cant.
(ait) amplexatur, sed amplexabitur
me, vt noueris priori gratiæ adeo
non

non ingratam, vt secundam, gratiarũ actione præuenerit. disce inde in referendo gratiam non esse tardus, aut segnis, disce ad singula dona gratias agere: diligenter, inquit, considera quæ tibi apponitur, vt nulla videlicet Dei dona debita gratiarum actione frustrẽtur: non grandia, non mediocria, non pusilla; denique iubemur colligere fragmenta ne pereant, idest nec minima beneficia obliuisci. numquid non perit, quod donatur ingrato? ingratitudo inimica est animę, exinanitio meritorum, virtutum dispersio, beneficiorum perditio, ingratitudo vẽtus vrẽs, siccans sibi fontem pietatis, rorem misericordiæ, fluenta gratiæ; propter hoc denique sponsa mox, vt gratiam de læua sensit, gratias egit, non expectans plenitudinẽ, quæ in dextera est, nec enim vbi memorata est læuam iam esse sub capite suo etiam secuta est a dextera se similiter amplexatam, sed amplexabitur me, inquit.

Ioan. 6.

Bona temporalia contemnenda sunt, & vnde id conuincant sancti.
Cap. XV.

1 Homil. 8. in Matt. tr. 3

ORIGENES loquens de Anania, & Saphira, ait: puto autem qm̃ audiens Ananias hec verba reprehensionis Petri, ideo cadens expirauit, quoniam non sustinuit arguitionem Petri de amore diuitiarum, sed cruciatus in se adeo est punitus, vt etiam expiraret verbis Petri catechizantibus animam eius. Nec Petrum hic ęstimare debemus interfecisse Ananiam, sed illum non sustinuisse acritudinem verborum Petri. Conuenienter quis quęrere potest, quoniã si perfectus est, qui omnes habet virtutes, quomodo sit perfectus, qui vendidit omnia sua, & pauperibus dedit? ponamus enim aliquem hoc ipsum fecisse, quomodo fiet statim & sine ira, & si cõtigerit eum esse sine ira, quomodo fiet statim sine tristitia, quomodo fiet etiã extra timorem absque omni concupiscentia? &c. Dicendum est iste qui mutauit pro diuitijs paupertatem, vt fiat perfectus credens sermonibus Christi, adiuuabit statim sicut Apostoli Christi, vt sapiens fiat in Christo, vt magnanimus, vt iustus, vt castus, & absque omni omnimodo passione: non tamen sic debemus intelligere, vt in ipsa die, vel in ipso tempore quo tradiderit bona sua pauperibus efficiatur omnino perfectus, sed consequenter ex illa quidem die incipiet speculatio Dei adducere eum ad omnes virtutes, vt incipiat ex eo proficere; sicut Isaac propter adiutorium Dei collatum in se, & magis atque magis crescit per singulos dies, donec additus sicut Isaac, magnus efficiatur valde in omni virtute.

2 In lib. 1. Patriarchon. Isai. 42.

IDEM explicat illa verba: Qui dat spiritum populo qui est super terram, & spiritum his qui calcant eam. sine dubio (ait) enim omnis qui calcat terram, idest terrena, & corporalia particeps est a Deo eum accipiens.

3 Hom. 13. in Ps. 48. to. 1. Psal. 48.

BASILIVS explicans illa verba: Ne timueris cum diues factus fuerit homo, & cum multiplicata fuerit gloria domus eius, ait: cum videris iniustum ditescentem, iustum vero egentem ne timeas apud teipsum, ne consterneris animo, tamquam sane nusquam sit prouidentia Dei; nulla est vtilitas diuiti morienti, cum non possit diuitias secum afferre, qui tantum ex fruitione lucratus est solum, vt anima ipsius in hac vita ab adulatoribus beata prædicata sit, vbi autem moritur non decipiet omnia bona hęc. vix indumentum capiet quod ipsius velet pudenda, atque hoc tandem si visum fuerit famulis ipsum aspiciẽtibus, boni consulet modicam terram nancisci, atque eam datam ipsi propter misericordiam a funeris curatoribus, qui ipsi talia exhibent, ob communis humanæ naturæ reuerentiam non ipsi hæc tribuentes, sed venerantes humanitatem: ne sis pusillanimis erga præsentia, sed expecta beatam illam, & perpetuam vitam. videbis enim tũc quòd

in com-

4 in commodum iusto datur paupertas, & ignominia, & priuatio deliciarum, & ne cóturberis nunc propter ea quæ putantur bona, tamquam iniuste sint diuisa; audias enim quomodo diuiti quidem dicetur. Accepisti bona tua in vita tua. pauperi vero quod acceperit mala in vita sua; quapropter consequẽter hic quidem cósolationem reperit, ille vero dolore excruciatur. Confitebitur tibi cum benefeceris ei de terreno homine, & qui solum huius vitæ diuitias bona esse putat, dicit ꝙ confitetur Deo cum beneficijs affectus fuerit, verum in calamitatibus omnem blasphemiam immittit, nam relicto paupere, ad Deum iam verba facit accusationem diuitiarum asserens, & diuitem in sola opulẽtia Deo gratias agere; verum vbi tristiora aliqua acciderint, non amplius eundem permanere; tale est etiam illud diaboli in accusationem Iob prolatum, quòd non gratis colit Iob Dominum, sed diuitias pietatis mercedem habet.

Luc. 16.

Psal. 48.

5 *Homilia in Psal. 61.*

IDEM explicans illa verba: Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere, sic habet: si videris aliquem prædiuitem, ne prædicaueris vitam ipsius, si ex multis locis, & luculentis fontibus affluant pecuniæ, ne amplectaris ipsarum abundantiam. diuitiæ si affluãt; admirare vocem. fluxa est diuitiarum natura, torrente citius præterlabitur habentes, alios alio modo apta mutare dominos. quemadmodum fluuius qui ab alto fertur, appropinquat quidem adstantibus ripæ, simul vero vt contingit statim secedit, sic etiam diuitiarum promptitudo celerrimũ, ac lubricum habet accessum, alios ex alijs permutare solens. hodie huius est ager, cras alterius, *Et paulo post.* Intuere domos in vrbe, quot iam nomina ex quo extructæ sunt, transmutauerunt, aliud ab alio possessore nomen ferentes, & aurum semper e manibus habentis diffluens, ad alterum transit, & ab illo ad alium. magis possibile est, vt aquam manu comprehensam contineas, quàm vt diuitias durabiliter cõserues; quare recte dictum est, diuitię si affluant, nolite cor apponere, ne animi tui affectus apponas, sed vtilitatem ab ipsis excipe, non vt vnum aliquod bonorum ipsas diligens, ac admirans, sed instrumentarium ipsorum ministerium eligens, ac amplectens.

6 *Homil. 23. ex varijs, cuius titulus est, non adhærendũ esse reb. sæcularibus.*

IDEM sic habet: Si quis aurum ingens in vita collegerit, non propriũ ipsorum perpetuo manet, sed aut viuẽtibus adhuc, & vndequaq; ipsum coarctantibus aufugit ad potentiores delapsum, aut etiam prope mortem existentes relinquit, & non vult simul cum his qui ipsum acquisierunt peregre proficisci. sed hi quidem dum ab eo qui violenter animas a misera hac carne separat, ad necessariam viam trahuntur, frequenter se ad pecunias cõuertentes sudores propter ipsas a iuuẽtute exhaustos deflent: ipsæ vero pecuniæ ad aliorum manus respiciunt, tantum colligendi laborem, & auaritiæ crimen illis infligentes; neque siquis infinita terræ iugera possideat, & magnifice extructas ædes, & animantium omnis generis greges, & omnem inter homines potentatum adeptus esset, is perpetuo fruitur; verum ab his breui tẽporis spatio nominatus, alijs rursus facultate, atq; opulentia illa cedet exiguam ipse terram subiens. sæpenumero vero etiam ante sepulturã, atque ante hinc discessum, ad alios, & fortassis hostes felicitatem transire cõspiciet; aut nõ scimus, quot agri, quot domus, quot gentes, & ciuitates etiã viuẽtibus adhuc qui ea acquisierant, & possederant aliorum dominorũ nomina prioribus exutis induerunt? & quot olim seruitute pressi ad principatus thronum conscenderunt, domini vero, & heri appellati cum subditis stare boni consuluerunt, & suis ipsorũ seruis succubuerunt, velut in tesserarum circumactu rebus de repente ipsis transmutatis. at vero ea quæ nobis ad cibum, ac potum excogitata sunt, & omnia quæ vltra necessitatem proteruæ diuitiæ ad obsequium ingrati, & nihil continentis, ventris inuenerunt, quando nam nostra fuerint etiãsi perpetuo ingerantur? quæ sane paruã quan-

Digitized by Google

quandã gustui tãtum in transitu voluptatem exhibentia, statim velut molesta, ac superflua ægre ferimus; diuitię, & potentatus, & claritudo, & omnis huiusmodi turba quotidie ex nostra dementia augescens, neque simul processit nobiscum ad vitam, neq; cũ aliquibus simul discessit, sed id quod a iusto olim dictũm est in omnibus hominibus stabile est,
8 nudus egressus sum de vtero matris meæ, nudus reuertar illuc. nihil intulimus in hũc mundum, haud dubium, quia nec efferre quid possumus, ait Paulus: Habentes alimenta, & quibus tegamur his contenti simus. fugiamus igitur quanta maxime celeritate id fieri potest, ne nos ipsi vltronei suffocemus; si vero quis etiam olim inescatus, aut diuitiarum puluerem apud se accumulauit, & mentem earum curis illigauit, hic adhuc dum temporis occasio est, priusquam ad perfectum interitum perueniat, grauiora onera deponat, & antequam nauis submergatur mercium iacturam faciat, quas nõ velut decebat, collegit, & operarios maris imitetur. illi enim etiamsi quid rerum necessariarum in naue vehant, tempestas autem insurrexerit ex pelago ipsis effervescens, & nauem onere pressam obruere minetur, quanta maxime possunt celeritate nauem exonerant, ac merces certatim in mare demergunt, quo nauis superior fluctibus fiat, & solis animabus, ac corporibus ex periculo fuga contingat. verum nobis profecto multo magis quàm illis conuenit, hæc & cõsultare, & facere. Illi enim quicquid tandem eiecerint, statim perdũt, & paupertatis violentia ipsis de cætero incumbit, nos autem quanto magis praua onera exhorruissemus, tãto ampliores, ac meliores animæ diuitias accumulabimus.

1.Tim.6.

9 IDEM aiebat Homerus, quòd reliquæ possessiones non magis habentium, quam quorumcumque tandem vulgarium, & eas assequentium existunt, vt quæ velut in ludo cubus, & tessera huc atque illuc transferuntur, sola auté ex possessionibus virtus auferri non potest. vnde Solon ad diuites mihi dicere videtur. at nos virtutem non ita diuitijs permutabimus; est etenim possessio firma virtutis, sed opes iam alter, & alter habet. Tonsuræ autem, & vestitus extra necessitatem curiosum esse, aut aduersa fortuna vtentium est, aut iniustorum velut Diogenes, ait: quid enim retulerit (si quis modo mente præditus sit) veste rasa, aut subtili indutum esse, aut detritum pallium gestare, quamdiu in hoc nullus defectus est, vt aduersus hiemem, & æstum prosit? sed & alia eodem modo non magis superflue, quàm necessitas exigit, parare oportet, & corpus non amplius curare, q̃ cómodo animæ commodius est. Ad quid enim amplius vtemur diuitijs, si voluptates per corpus accedẽtes ignominiosas ducimus, 10
& quidem non video, nisi iuxta draconum fabulam voluptatem aliquã afferat thesauris defossis incubare; multum autem abfuerit, vt qui liberaliter erga talia se habere eruditus est, humile, aut turpe quid opere, aut sermone designet; quod enim supra necessitatem redundat, siue lydium arenæ aureæ sit ramentum, siue formicarum auriferarum opus, tanto plus ignominiosum ducet, quanto minus indiguerit, ipsam autem necessitatem iuxta naturæ necessaria, & non voluptatibus terminabit; nam qui necessarios terminos excesserunt, consimiliter velut hi qui in decliue feruntur, nihil stabile habentes ad quod se recipiant, nusquã ab vlteriore delatione interquiescunt, sed quãto plura acquisierint, tãto magis æquali indigẽt, aut etiã ampliore ad cõcupiscentiæ expletionem iuxta Solonem, qui ait: diuitijs nullum statuunt mortalia finem pectora; verum ad hæc Theognide vtẽdum est præceptore dicente: Non ego diuitias moror, aut peto, viuere tantum de paucis detur, nil sit vt inde mali. ego autem in Diogene admiror omnium simul humanarum rerum contẽptum, qui sane etiam rege magno seipsum ditiorem declarabit ex eo quòd paucioribus, quàm ille in vita opus habe- 11

Homil. 24. cuius titulus est ad adolescentes quomodo &c.

haberet. nobis autẽ niſi adſint Pythij, Myſitalenta, & tot ac tot terræ iugera, & pecorum greges plures, quàm munera poſſimus, nihil ſatis erit. ceterum vt ego arbitror conuenit diuitias abſentes non expetere, nec deſiderare, etſi adſint non magis propter poſſeſſionem ipſarum ſe iactare, quàm ob ſcientiam diſpenſandi ipſas; nam Socratis illud recte habet, qui cum diues quidam magnopere propter pecuniás ſuperbiret, non prius admiraturum dixit, quàm experiretur, etiam quòd his vti noſſet. aut Phidias quidem, & Polycletus, ſi ob aurum & ebur ſe magnopere iactaſſent, quod alter Eleis Iouem, alter Argiuis Iunonem fecit, ridiculi eſſent alienis diuitijs gloriantes relicta arte, præ qua etiam aurum ipſum iucundius, ac pretioſius effectum eſt: nos autem humanam virtutem non ſufficere per ſeipſam ad ornatum putantes minore pudore digna nos facere arbitramur.

12 *In epiſ. ad Olympiã, quaeſt 169 to. 2.*

IDEM ſic habet: Qualia facis o admirande, quòd amicam nobis paupertatem, & philoſophiæ nutricem finibus expellis, arbitror etiam te expulſionis actione ab ipſa reum poſſe peragi, ſi qua contingeret ipſi defenſio. nã huic cohabitare elegi ego, nunc quidem Zenonem laudans, qui naufragio omnibus amiſſis nihil ingeneroſum locutus eſt, ſed euge dixit o fortuna compellis nos ad detritum pallium, nunc vero Cleanthem aquam ex puteo ob mercedem haurientem, vnde & ipſe vitam degebat, & præceptoribus mercedẽ perſoluebat. at vero Diogenem ne ceſſabit quidem vnquam admirari ſolis naturæ rebus contentum eſſe conantem, vt etiam poculum abiecerit, cum a puero doctus eſſet cauis manibus hauſtam aquam bibere.

13 *Hom. 2. in Geneſim to. 1.*

CHRYSOSTOMVS explicans illa uerba: In principio creauit Deus cœlum & terram, terra autem erat inanis & vacua, ait: cuius gratia dic quæſo cœlum clarum, & abſolutum creauit, terram autem deformem effecit? neque hoc temere factum, ſed vt cum didiceris meliorem creationis partem ab eo formatam, & abſolutam, poſtea neque de alijs dubites. ad hæc, & alia ratione deformem terrã creauit, quia cum hæc ſit nutrix, & mater noſtra, & ex ea facti ſumus, & educamur, ipſaq; noſtra patria eſt, & commune ſepulchrum; reditus enim noſter ad eam eſt, & uarijs per eam bonis fruimur: ideo ut ne homines ob uſus neceſſitatẽ pluſ quam dignum eſt eam venerentur, oſtendit primum rudem, & abſque forma, & inexpolitam, vt ne beneficia terræ, telluris naturæ imputes, ſed ei tribuas, qui illam ex nihilo, ut eſſet, creauit, propter hoc ait, terra autem erat inuiſibilis & inculta.

14 *Homil. 35. in Geneſim*

IDEM ſic ait: De Abraham intelligitis, quomodo nunc vt contempſit ea quæ daturus erat Sodomorum rex, magna & ineffabilia dona conſecutus eſt. per hoc non ille ſolum, ſed & iuſti omnes Deo fuerunt grati. miſericors enim Dominus, quando nos viderit deſpicere præſentia, etiam ipſa largius ſuppediat, reponitq; plurima, quibus olim fruemur. videre hoc potes in diuitijs, in gloria eius vitæ, & in omnibus alijs temporalibus rebus. deſpiciamus ergo præſentes diuitias, vt ueras diuitias inuenire ualeamus. neque enim poſſibile eſt, ut quam præſentibus eſt mancipatus, ineffabilium bonorum deſiderium accipiat umquam. ſicut enim lemæ quædam oculos opplentes, ita preſentium cupiditas intellectum obſcurat, & non permittit videre quid oporteat facere. contra non eſt poſſibile, qui ſolida, & immobilia illa bona ament, momentanea illa, & quæ antequam appareant, marceſcunt, concupiſcant? nam ſaucius amore diuino, & futurorum deſiderio tenetur, alijs oculis uidet præſentium ſtatum, & uidet quòd omnis præſens uita figura eſt, & deceptio, & a ſomnijs nihil differt. *1. Cor. 7.* ideo B. Paulus dicebat: Præterit figura mundi huius, monſtrans, ꝙ omnia humana in figura tantum ſunt, & ſicut umbra & ſomnium tranſeunt, nihil ſolidum, nihil uerum habentia. quomodo igitur non fuerit mens puerilis ad vmbras ſpectans, & de ſomnijs

nijs superbiens,& alligata ijs quę paulo post pteribunt. quare ergo voluntarius impostură fers,& nō cogitas q̄ sūt mutabilia,& ea præteris,ad illa autem quæ semper durāt, semper immobilia, semper stabilia, nullius vicissitudinis capacia,quare desideriū non transfers.

15 *In Homil. 36.* IDEM sic ait,loquens de Abrahā: Considerate quāta ei rependatur merces,eo quòd cōtēpserit donata sibi a rege.quid igitur inquit? post hæc autem verba, Factum est autem verbū Domini ad Abraham. quare sic incipit, post hæc autem verba? num indicat verba, quæ cum Sodomorum rege collocutus est?post contemptū illum,inquit,postquam ea quæ ab illo data sūt, repulit, post doctrinam illam quam reiectis donis pnūciauit, vt pietate & agnitione conditoris omnium regem incitaret: post hæc verba tūc audiuit. ne timeas Abraham ego protector tuus, & merces tua magna nimis. ne timeas Abrahā,attende immēsam Dei curā. quare dixit ne timeas quia tantas opes contempserat, non curatis ijs quæ rex dabat. hoc est ne timueris,quòd despexisti tāta dona,neque anxius sis, qui quasi imminutiores sint tuæ facultates,ne timeas. Et vt animum magis excitet, ego protego te,qui a Chaldæis te euocaui,huc duxi, qui te a periculis Ægypti liberaui, qui semel atque iterum promisi daturū tibi, & semini tuo terram hanc, ego curam gero, merces tua multa valde. contēpsisti regem,& munera eius,ego tibi mercedem dabo non tantam quantam accepturus eras, sed multam, & valde multam.

16 *Homil.4.in Matt.10.2.* IDEM explicans historiam trium puerorum, qui ab impio rege in fornacem missi sunt, ait: Horum virtutem nos quoque debemus imitari; siquidē etiam & nūc aurea imago proposita est pecunia,scilicet in qua tyrannica quædam mammonæ formatur effigies,& ad seruiendum sibi cupidorum corda sollicitat: sed nequaquā nos, aut sonitus tubarum, aut citharæ concentus, aut reliqua diuitiarum incentiua commoueāt,vt imaginem adoremus auaritiæ: sed etiam si ardentem fornacem intrare cogamur,paupertatem dico, eam tamen & inter ignes positi diligamus. tunc enim nos in medio flāmarum blāda circūdabit roris aspersio; ne igitur pauperiei fornacem horrescamus,nam tunc quoque in ignem coniecti per ipsum ostēsi clariores sunt.qui vero imaginem adorauerunt aureā,subito ignis perierunt voratu, & hi quippe qui ne diuitias adorent,eligunt sentire pauperiem, & hic quidem magna, sed multo maiori in futuro claritate fulgebunt. qui vero hic imaginem adorantes auream de iniquitate ditantur,tunc profecto extrema supplicia persoluēt. de huiusmodi enim fornace Lazarus,non minus quàm illi tres viri,clarus egressus est: at cōtra ille diues purpuratus, qui in parte adorantium iure numeratur, gehennæ est deputatus incendio.

IDEM sic ait: Non tam lusus est vita nostra,quàm aliqd forte deterius. 17 *Hom.24.in Matth.* non enim tendit ad risum, sed intolerabilem quoque portabit dolorem eis, qui mores suos non mature, & diligēter instituunt. quo enim distamus a pueris laudendi gratia casulas ædificātibus nos, qui ampla prætoria,& clara constituimus? quæ autem dissimilitudo est inter eorum prandiola ad laudū parata,& nostra hæc splendide ac delicate apparata conuiuia? nulla plane, nisi quòd ea sæpe nos ad suppliciū nostrum faciamus, quæ illi imitantur ad laudum, quòd si needum prospicimus eorum, quę agimus vilitatem,non est profecto mirandum; nondum enim venimus ad maturitatem virorum. quo cum venerimus,intelligemus hæc omnia esse puerilia. nā & illos cum ad virilem transimus ætatē ridere consueuimus, ob ea certe ipsa,quæ cum pueri essemus etiam studiose credebamus esse facienda. nam & testas aliquando, & lutum sæpe aggerētes nō minus gloriabamur, quàm hi qui certatim amplas porticus, & triclinia gaudent superba construere,sed tamen peribāt illa, & continuo corruebant. Verum ne 18
stantia quidē vtilia nobis esse potuissent, sicut ne istæ quidem splendidæ domus, quæ certe iā cæli ciuem capere non

re non poſſunt. ſed neque iſte in illis ſe habitare patietur, qui patriam expectat æternam; verum vt nos pedibus ludicra illa ædificiola plerumque deſtruimus, ita hæc ſapienti ille menti ſubuertit, & ſicut nos paruulos de illa flẽtes deſtructione ridemus: ſic iſti quoque viri nobis de hac ſubuerſione mærentibus, non modo rident, ſed etiam flent. ſi quidem & eorum viſcera compaſsione plena ſunt, & ingentia nobis hinc naſcũtur in commoda. iam igitur in viros tranſeamus aliquando, quamdiu terræ prorſus affigimur, de lignis, & lapidibus gloriantes, quoſque luſibus occupamur? nam vt pueri cum neglectis litteris ad huiuſmodi nugas ſua ſtudia cõuerterint, duriſsimis verberibus ſubiacebunt; ſic nos quoque quia in his rebus ſtudium omne conſumimus, cum a nobis ſpiritualium exigetur operum diſciplina, niſi quæ reddenda erunt, habuerimus parata, horrẽda illa ſupplicia perferemus. nec erit omnino vllus qui liberet, etiam ſi pater, vel frater, vel quilibet alius aſsi-
19 ſtat. ſed hæc quidẽ quibus nunc dediti ſumus, cuncta pariter euaneſcent, quæ vero ex iſtis pœna colligitur, perpetua erit; quod quidem accidere conſueuit in paruulis, quorũ puerilis illa cõſtructio a patre tota ſubruitur, ipſi etiam verberati poſt luſus conuertuntur ad lachrymas. Atque vt hæc ita ſe habere diſcas, illud ipſum erga quod maximum ſtudiũ videtur eſſe ponendũ, ideſt diuitias in mediũ proferamus, & cõſtituamus quãlibet e regione virtutem, & tunc præcipue illarum perſpicies vilitatem. Deos ergo homines eſſe ponamus, nec de auaritię opibus ſermo ſit, ſed de honeſtis adhuc iuſtiſq; diuitijs. Duo ergo talium opum domini fingantur. Quorum vnus quidem ad pecunias congerendas mare nauiget &c. & lucra iuſte conquirat. Iſte igitur agros coemat, & ſeruos nullaque ad hæc iniquitate ducatur; alter vero æqualiter locuples vendat agros, domos, vaſa argentea, & aurea, atque horum omnium pretium indigentibus largiatur, curet ægrotos, in neceſsitate poſitos abſoluat, liberet a ſeruitute, & morte captiuos, de cuius vos tandem eſſe parte malletis? Et certe nondum 20
futura diximus, ſed interim iſta præſentia, cuius inquam ſimiles eſſe malletis? congregantis aurum an plurimorum pericula ſubmouentis? ementis agros an hominibus diuerſa calamitatum tempeſtate vexatis, ſemetipſum portum portantis? multo auro argentoq; circumdati, an mille laudibus coronati? nonne enim hic videtur angeli alicuius ſimilis, qui de cælo ad cõſolationẽ hominũ, emendationẽq; deſcenderit? alter vero nec homini conferendus, ſed cupiam paruulo vane cuncta, & inaniter congreganti? ſin autem pronunciatis huiuſmodi hominem eſſe ridiculum, extremæque vecordiæ, quãdo etiam inique opes congregat, quid eo poteſt infelicius iudicari?

IDEM ſic habet: Ad præſentia in- 21
hiamus, nec diaboli aſtum intelligimus, qui per parua magnis nos priuat, qui largitur lutum, vt aurum rapiat, atque adeo vt cælum eripiat, qui vmbram obiectat, vt a veritate deturbet, qui in ſomnijs illudit (hoc enim ſunt mundi huius diuitiæ) vt cum dies illuxerit omnium pauperrimos oſtẽdat. hæc igitur animo verſantes, tandẽ aliquãdo vel ſero dolum fugiamus, & ad futura traducamur. neque enim hac nos ratione tueri poſſimus, quòd videlicet præſentis vitæ fragilitatẽ ignorauerimus, rebus ipſis in dies ſingulos tuba clarius clamitantibus præſentium rerum tenuitatem, riſum, dedecus, pericula, barathra. quam igitur defenſionem vſurpaturi ſumus, qui quæ periculoſa quidem ſunt, & turpitudinis plena toto ſtudio perſequamur, quæ vero minus periculoſa cum ſint, nobis tum gloriam, tum nominis claritatem
afferũt, fugitemus. deniq; nos ipſos totos pecuniarũ tyrãnidi dedamus. Harũ 22
rerũ ſeruitus quauis tyrannide peſtilẽtior eſt, atq; id certe ſciũt, qui vt ea tyrannide liberarentur digni inuẽti sũt. vt ergo vos pulchram hanc libertatem ediſcatis vincula abrumpite, a laqueo reſilite, neue vobis aurum domi ia-

Hom. 14. in epiſt. ad Roman. to. 4.

ceat, sed quod immensis opibus pretiosius misericordia & benignitas auri loco, ea enim fiduciam erga Deum nobis præstat, illud autem magnam erga nos infamiam infundit, præpotentem aduersum nos reddens diabolum. quid igitur hostem contra te armas, viresque illius auges, dexteram tuam potius cōtra illū armato, vniuersamque domus pulchritudinem in animā introducito, omné porro opulētiā in cogitationē reponito, ac tibi cælum sit arca, ac domo opes, aurūq; asseruet.

23 Homil. 38. 1. ad Cor. IDEM sic ait: Neque enim paupertas tristitiam, aut diuitiæ voluptatem gignunt, sed & hoc, & illud opinio nostra parit. Aspice hæc an infimis exorsus. qui in stercore cubat misera, & ignominiosa condicione se nō liberū esse dolet, quem si liberes, & necessarijs rebus instructum reddas, rursus dolebit quòd vltra necessitatem non supersit aliquid. adde plus, plura concupiscet, nec minus idcirco dolebit, etiā si duplū, & triplū addas. Ægre erit enim quòd iā in republica nō sit, mox etiam istud si concedas, miserum se quòd inter primos non sit, putabit, sed & hoc assecutus dolebit, quòd non sit princeps, & si sit, quòd nō totius gētis, etsi totius, quòd nō multarum; si multarum, quòd non omnium. In immensum denique cupiditas progressa conturbare se numquā intermittit. Vides arbitror e vili médico si regem facias, etiam cupiditatem extirpare non posse, nisi mentem ambitionis studio flagrantem ponas prius. non sunt igitur nec opes voluptatum causa, nec pauptas tristitiæ, sed animus & oculi mētis nostræ non puri, nec vsquam consistentes, sed velut reuolantes; & quemadmodum sana corpora si nudo pane victitent pinguia, vegeta sunt, tamen morbida etiam sumptuosa mensa, imbecilliora redduntur. sic euenire in hominum animis solet. cogitemus ergo opes nihil esse, nihil esse paupertatem, nihil despectum, honorem nihil, temporis puncto, & solis inter se verbis ista differre. neque enim eum depictos tabella diuites videmus dignos admiratione putamus, vt nec médicos istic exaratos, & miseros. sint picti isti, licet viuis illis nostris diuturniores, facilius enim in tabella pictus diues quàm ipsa rerū natura consistat, in centesimū annū sæpe tabella durat, cū qui tā belle sibi diues placet, vnius anni spatio rebus omnibus exuatur.

IDEM: Quàmprimum Apostoli verbum pietatis seminare cœperunt, annumerati sunt eis, statim tria millia, & iterum quinque millia, eratque ipsorum cor & anima vna. Et quis tantæ concordiæ auctor? quod illud charitatis vinculum? opum contemptus. nullus enim ipsorum dicebat, suum aliquid esse ex his quæ possidebat, sed erant ipsis omnia communia. omnia etenim bona statim prouenjūt, vbi malorum radix (auaritiam dico) sublata fuerit. igitur cohærebant inter se, nihilque erat quod diuellere poterat. iā enim friuola illa verba meum & tuū, quæ tot bella mundo inuexerunt, ex sancta illa Ecclesia erant exterminata, inhabitabaturq; nō aliter terra, quàm ab Angelis cælum. non inuidebant diuitibus pauperes, neq; enim erant diuites, non contemnebantur à diuitibus pauperes, nō enim erant pauperes. Verum communia erant omnia, & nemo quod habebat, dicebat proprium. Erat item videre quamdam pietatis speciem non ex sola abiectione opum omnium in vnum conflatarū, sed etiam ex abijciendi modo, nam quotquot vel domos, vel agros possidebant, ea vendebant eorumque pretium allatum ante pedes ponebant Apostolorum. Non dicit quòd in manus ipsorum ponebant, sed ad pedes declarando simul fidem, pietatem, & quòd maioris ducebant, quòd ab Apostolis reciperentur, quàm quod darentur dona; hoc enim potissimum est cōtemnere opes.

24 aliquot loca Pau. ad Corinth. 1.

Act. 4.

25

Act. 4.

IDEM Contemne pecunias, si pecunias habere vis, si ditari cupis, pauper efficere. Huiusmodi quippe diuina sunt munera, omnemque transcendunt spem. Non vult Deus proprio studio, sed gratia sua diuitem fieri. Mihi, inquit, ista permitte, tu spiritualiū tantum

25 Ho. 11. in epist. 1. ad Timoth.

Digitized by Google

tantū curam habe, vt meam potentiam
discas. Seruile pecuniarum iugum fu-
ge, quippe si illas tenere volueris in-
ops eris, si autem eas aspernatus fueris
duabus ex patribus diues euades. tūc ti
bi omnia vndique affluent ex eo maxi
me, quòd nihilo eorum indigeas, qui-
bus plurimi egent. neque enim possi-
dere plurima, sed plurimis non indi-
gere diuitem facit. Itaque quādiu rex
aliquo indiget, nihil meliore in loco
quàm pauper est, quippe indigere a-
lijs, ea tandem paupertas est. Itaque
neque reges ipsi ea ratione paupertatis
nomen effugiunt, quia subditis indi-
gent, at non ita qui se crucifixerit mū-
do, nihilo enim indiget, sufficiuntque
Act. 20. ei ad victum manus suæ. mihi enim,
inquit Paulus, & his qui mecum sunt,
ministrauerunt manus istæ, Ista ille
27 dicebat qui alio in loco, quasi nihil
2. Cor. 6. habentes, & omnia possidentes. Ille
Act. 14. inquam ista dicebat, qui Deus ab his
qui Lystris morabātur, æstimatus est.
si cupis his quæ in mundo sunt, frui,
cælum quære, si vis etiam præsentia cō
Matth. 7. sequi, toto illa studio despice. Quæri-
te enim, inquit, cælorum regnum, &
hæc omnia adijcientur vobis. quid par
ua ista miraris? quid ad ista quæ abie-
ctissima sūt, inhias? quādiu inops eris?
quamdiu pauper esse persistes? in cælū
aciem intēde, cælestesque diuitias ani-
mo versa, aurum irride, disce cuiusmo
di sit illius vsus, quamdiu nobiscum
duret. vsque ad præsentem tantum vi-
tam fragilē, atque mortalē illius vsus
extenditur, quantū deniq; arena; immo
vero quantum stilla ab immenso abys
so distant, tantū vita pśens ab æternis,
atq; immortalibus bonis. Non est hæc
vera possessio, vsus est, nec ipse qui-
28 dem satis proprius. quo enim pacto?
Quandoquidem te expirante, velis
nolis, alij tua omnia accipiunt, & ip-
si rursus alijs tradunt, omnes enim pe-
regrini, atque aduenæ sumus, atque
dominus domus forte magis est mer-
cenarius domus. Sæpe enim illo de-
functo hic permanet, plusquam domi-
nus fruitur domo? quòd si iste mercede
conducit domum, & prior ille merce-
de item ædificauit, magnoque cum la-
bore construxit, verbo tantum ea do-
minatio est, re autem vera omnes alia-
rum rerū domini sumus, illa tantū no-
stra sunt, quæ illuc præmittere caute
studemus, quæ autē hic sunt nō nostra,
sed viuentium sunt, immo viuentes sæ
pe derelinquunt illa, nostra sunt tan-
tum quæ virtutis animæ propria sūt.
Porro ista, exteriora dicuntur etiam
apud ipsos externæ sapientiæ aucto-
res, quippe quæ extra nos sunt. Ea
igitur iuris nostri faciamus. Euigi-
lemus tandem pecuniarumque extin-
guamus appetitum, vt desideriū nostrū
omne, ad æterna transferre possimus.
Non possunt isti duo amores simul ha-
bitare, vnumque possidere animum.

IDEM ait: Tu mihi numerare 29
pergis, qui minimis laboribus multa *Hemil. 12.*
bona acquisierunt. Quænam ista bona
sunt? Pecuniæ scilicet copia, magnifi-
centia domus, soli infinita iugera, mā-
cipiorum greges, argenti, atque auri
pondus immensum. Hæc tu appellare
bona non erubescis, neque suffunderis
homo cum sis, cui de cælestibus philo-
sophari fas sit? Non inquam erubescis
terrenis solum rebus, & commodis in-
hiare mortalibus, cui ad fruendum pa
tet, si volueris cælum; eaque appellas
bona, quæ indignissima simul, atque vi
lissima sunt? Nempe enim si bona hæc
dicimus, & eos qui ea possident, bonos
itidem vocare debemus, nam qui bo-
num aliquod habet, quomodo non po-
test ipse non esse bonus? quid ergo si
qui ista possident immodica habēdi cu
piditate aliena diripiant, num eos di-
cemus bonos? si enim bonæ diuitiæ
sunt, hæc vero ex cupiditate, iniquis-
que compendijs oriuntur; quanto illę
auctiores sunt, tanto qui eas possidet
melior fieri putandus est, atque ea ra-
tione ille erit optimus, qui cupidissi-
mus fuerit, si autem diuitiæ bonæ sūt,
quæ ex cupiditate incrementa susci-
piunt, eo quisque bonitate præstabit,
quo plura possederit, qđ quàm sit ab- 30
surdum, quamque a ratione dissentiat
omnibus perspicuū est nisi forte absq;
cupiditate opes congeri possent, atque

innoxie possideri. sed id profecto fieri nulla ratione potest, vt perniciosissima hæc perturbatio innoxia sit. atque id Christus dicens definit sua sententia. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis. quid igitur inquies, si patri heres quisque successerit? iuste profecto coactus accepit opes, neque enim ex Adã maiores sui traxere diuitias, fieriq; potest, vt & alij plures ætate præcesserint, atq; inter plurimos inuentum esse quempiam qui iniuste aliena susceperit. quid ergo dicemus, inquies, de Abraham, num iniquas ille possedit opes? quid item de Iob qui innocẽs, qui iustus, & Dei cultor prædicatur? opes illis non in auri, argenti que talentis, non in præclaris ædibus, sed in pecoribus erant, quæ profecto diuitiæ, & innocuæ, & diuinitus permissæ sunt. *Luc. 16.*

31 *Serm. 1. de prouidẽtia to. 5.* IDEM sic ait: Cur non erubescimus spectantes natiuam corporis nostri effigiem? multo enim aliter figurauit nos Deus, quam bruta, formã accepimus, quam decebat, & quæ immortali rationali animæ ministraret, cur enim Deus brutis omnibus dedit, oculos humum spectantes, tibi autem in arce capitis imposuit, nisi vt intelligeres, nihil illis cum cælo commune, tibi vero a Deo, & a natura datam tibi legem, quia superna potissimum cõtempleris? cur item tibi corpus rectum fecit, illis vero de missum deorsumque vergens? an nõ eadẽ causa est, vt scires nihil tibi cum terra commune, neque te præsentibus addictum esse debere? quo circa ne ita nostram ingenuitatem prodamus in bestiarũ ignauiam degenerãtes, vt ne & nobis dicatur, Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus &c. nam felicitatem diuitijs, delicijs, honoribus, ceterisque præsentibus bonis metiri non est hominum ad suã nobilitatem spectantium, sed eorum qui asini & equi facti sunt. *Psal. 48.*

32 *Homil. 30. ad Populũ.* IDEM narrat gestum mirabile dicens: velo quoddam gestum apud antiquos commemorare de pecunia. Erat quidam locus thesaurum habens absconditum, cum hoc nesciret dominus, locum alienauit. qui emerat cum persoderet, vt agrum plantaret, & excoleret, repositum inuenit thesaurum, cumque venisset ad venditorem, vt thesaurum reciperet, cogebat, locum enim se dicebat emisse non thesaurum, vicissim ille respuebat donum dicens, locum vendidi, nec vllum in eum ius habeo. in quæstionem venerunt vnus quidem dare volens, alter vero contendẽs ne reciperet, & quemdam conuenientes virum disceptabãt, & postea dicebant ei, cui debet attribui thesaurus? ille vero seutentiam non protulit, dixit enim se quæstionẽ soluturũ, & se possessorẽ futurũ, cũque spõte cõcessissent, innumera postmodũ mala sustinuit, & q merito illi ab eo discessissent, ipsa re didicit.

33 *In epist. 7. qua est ad Eutropiũ. Eccls. 1.* IDEM sic ait: Nox erant omnia temporalia, & somnium, & die exorto numquam comparuerunt, vmbra erant, & pertransijt fumus & dissolutus est, bullæ aquarum fuerunt, & disruptæ sunt, araneæ telæ erant, & discussæ sunt; ppterea; spirituale istud carmen canimus, dicentes: vanitas vanitatum & omnia vanitas. hunc enim versiculum si saperent qui in potentia versantur, in parietibus omnibus, & in vestibus suis scriberent, in foro, in domo, in ianuis, in ingressibus, & ante omnia in conscientijs suis, vt semper eum oculis cernerẽt, & corde sentirẽt. quoniam quidem multæ sũt rerum facies, multæ imagines falsæ, quæ decipiunt incautos. istud oportet quotidie salutare carmen, & in prandijs, & in cenis, & in omni conuentu vnumquemque proximo suo canere, & a proximo suo libenter audire, quia vanitas vanitatũ est, & omnia vanitas. non tibi semper dicebam, quòd fugaces essent diuitiæ, & stare nesciũt loco. sed ecce nunc ipse te rerum exitus docet, quia non solum infideles, & fugaces, sed exitiabiles sunt diuitiæ.

34 *In epist. 8. qua est ad Demetria.* HIERONYMVS sic habet: Superfluum reor te monere contra auaritiam, cum generis tui sit, & habere, & calcare diuitias; & Apostolus doceat auari-

Digitized by Google

dem Virginum de custodia virg. ad I. auaritiam esse idolorum cultum, Dominusque respondeat sciscitanti, Magister bone, quid boni faciens vitam æternam possidebo, si vis esse perfectus, vade & vende omnia quæ habes, &c. Apostolici fastigij est perfectæque virtutis vendere omnia, & pauperibus distribuere, & sic leuem atque expeditum cum Christo ad cælestia euolare. in actis Apostolorum, quando Domini nostri adhuc calebat cruor, & feruebat recens in credentibus fides, vendebant omnes possessiones suas & pretia earum ad Apostolorum deferebant pedes, vt ostenderent pecunias esse calcandas. Act. 4.

35 In epist. 11 qua est ad Ageruchiã. IDEM sic habet: Melius est rem familiarem minui, quàm salutem animæ perire, melius est amittere, quod velimus, nolimus, aliquando periturum est, melius est sponte dimittere, quàm id amittere, ꝑ quo omnia dimittenda sunt. ne cogitemus de crastino, sufficit diei malitia sua. Iacob fratrem fugiens magnis in patris domo diuitijs derelictis nudus ꝑgit ĩ Mesopotamiã, & vt nobis fortitudinis præberet exẽplum, lapide capiti supposito vidit scalam ad cælum vsque subuectam & Dominum innitentem super eam, per quã ascendebant angeli, & descendebant. atque, vt multa prætercam, post annos viginti diues in patriam reuertitur. Apostoli toto orbe peregrini non æs in zona, non virgam in manu, non caligas habuere in pedibus, & tamen dicere poterãt. nihil habẽtes & omnia possidentes, et aurum, & argentũ non est nobis, quod autem habemus hoc tibi damus in nomine Iesu Christi Nazareni, surge, & ambula. non enim erant diuitiarum sarcina prægrauati, & ideo stantes cum Elia in foramine petræ, per angustias acus transire poterant, & posteriora Domini contemplari. nos vero ardemus auaritia, & cõtra pecunias disputantes auro sinum expandimus, nihilque nobis satis est, & illud quod de Megransibus dicitur iure miseris coaptari potest. Ædificant quasi semper victuri, viuunt quasi altera die morituri, & hæc facimus quia Domini verbis non credimus. dictum est hoc de Megarensibus in eos quòd ædificarent magnifice, & ijdem vitam viuerent voluptuariam, ita fruentes gaudijs vitæ quasi postridie e vita migraturi, auidius enim fruimur his, quibus mox carituri sumus. Erasmus.

36 In epist. 34 qua est ad Iulianum. Matth. 19. IDEM sic habet: Quondam diues adolescens omnia quæ in lege præcepta sunt se implesse iactabat, ad quem Dominus in Euangelio, vnum, inquit, tibi de est. si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus. qui omnia se fecisse dicebat, in primo certamine diuitias vincere non potest. vnde & difficile intrant diuites in regna cælorum, quæ expeditos, & alarum leuitate subnixos habitatores desiderant. vade, inquit, & vende non partem substantiæ, sed vniuersa quę possides, nihil ex omnibus metu inopiæ reseruans, ne cũ Anania damneris, & Saphira, sed fac tibi amicos de iniquo Mammona qui te recipiant in æterna tabernacula, vt me sequaris, vt Dominum mũdi possessionem habeas, vt possis canere cũ Propheta: pars mea Dominus, & vt verus Leuita nihil de terrena hæreditate possideas. et hoc 37 hortor, si vis perfectus esse, si in sublimi tecto positus pristina vestimenta contemnis, & vt euadas Ægyptam dominam sæculi pallium derelinquis. vnde & Elias ad cælorum regna festinans, non potest ire cum pallio, sed mundi in mundo vestimenta dimittit. sed hoc ait Apostolicæ dignitatis est, & eius qui velit esse perfectus. cur autem & tu nolis esse perfectus? Et tu benefacis quòd sanctorum diceris vsibus ministrare, fouere monachos, Ecclesijs offerre quàmplurima, sed hæc rudimenta sunt militiæ tuæ. contemnis aurum, contempserunt & multi philosophi; e quibus vnus, vt ceteros sileam, multarũ possessionũ pretiũ projecit in pelagus, abite, dicẽs, in profundũ malæ cupiditates, ego vos mergam, ne ipse mergar a vobis. Philosophus popularis auræ vile mancipium, totam simul sarcinam deposuit, & tu te putas in virtutum culmine constitutum,

Digitized by Google

tutum, si partem ex toto offeras?

38 *Lib. 2. contra Iouinianum to. 2.* IDEM sic ait: Diogenes palliolo duplici vsus est propter frigus, peram pro cellario habuit, secumq; portabat clauam ob corpusculi fragilitaté, qua iam senex membra sustentare solitus erat. Habitauit autem in portarum vestibulis, & porticibus ciuitatum cumque se contorqueret in dolio, volubilem se habere domum iocabatur, & secum temporibus immutanté. Frigore enim os dolij vertebat in meridiem, æstate ad Septentrionem, & vt cumq; sol se iclinauerat, Diogenis simul prætorium vertebatur. Quodam vero tempore habens ad potandum cauum ligneum, vidit puerum manu concaua bibere, & elisisse illud fertur ad terram, dicens: Nesciebam quòd natura haberet poculum.

IDEM sic ait: Si quid habemus
39 *In epist. 2. ad Fabiolã to. 3.* de Ægypto quod princeps mundi suũ possit agnoscere tenenti Ægyptiæ cum pallio relinquamus. Sindone opertus adolescens vinctum Dominum sequebatur, incurrisset laqueos, nisi expeditus, & nudus persequentium declinasset impetum.

40 *Lib. Quæstionum in Genesim.* IDEM sic ait: Ascendit Abraham ex Ægypto ipse, & vxor eius, & omnia quæ illius erant, & Loth cum eo in desertum, erat autem Abraham diues valde in pecore, & argéto, & auro. Pulchre de Ægypto liberatus ascendisse dicitur, sed occurrit huic sensui, id quod sequitur. quomodo potuerit exiés de Ægypto esse diues valde. quod soluitur ista Hebraica veritate, in qua scribitur Abraham grauis vehementer Ægypti enim pondere grauabatur, & licet videatur esse diuitiæ pecoris, auri, & argenti, tamen si Ægyptiæ sunt viro sancto graues sunt.

41 *In cap. 3. Ionæ, peruenit verbum ad regẽ Niniue to. 5.* IDEM sic habet: Vltimo peruenit verbum ad regem Niniue, vt diuitum difficultatem in audiendo Deum intelligas. Vnde Paulus aiebat: Videte vocationem vestram, fratres, quia non multi sapientes secundum carnem, non multi nobiles, sed stulta mun-
1. Cor. 1. di elegit Deus &c. *Infra.* Difficile homines potétes, & nobiles, & diuites credunt Deo, obcæcatur enim mens eorum diuitijs, & opibus, atque luxuria, & circundati vitijs non possunt videre virtutes.

IDEM explicans illa verba: Di- 42 *In cap. 1. Sophoniæ.*
sperierunt inuoluti argento, sic ait: Qui sibi in diuitijs confidebant, & tantas habebant opes, vt se quasi inuolutos, & septos suis diuitijs æstimarent, vel certe secundũ septuaginta qui erecti erant in superbiam, & pauperes despiciebant, ira veniente vastati sunt. Simulque considera quòd non dixit, Peribunt qui erecti sunt argento, sed iam nunc antequam eis veniat supplicij dies, in eo ipso quòd superbiant, & semper de thesauris suis cogitant, & seruiant eis, perierint, atque corruerint. Quod qui intellexerit puto eum non satis cupere diuitias, in quibus non peribunt, sed perierunt qui inuoluti sunt.

IDEM explicans illa verba: Est 43 *In c. 13. Prouerbiorum to. 8. Luc. 6.*
quasi diues, cum nihil habeat, & est quasi pauper, cum in multis diuitijs sit, sic ait: Diues sibi videbatur ille, qui induebatur purpura, & bysso & epulabatur quotidie splendide, sed qa Deum non habuit, comperit in fine nihil esse, quod habuit. Vnde dictum est de talibus. Dormierunt somnum suũ, & nihil inuenerunt omnes viri diui- *Psal. 45.*
tiarum in manibus suis. Pauper econtra videbatur Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius, vlceribus plenus, sed in multis erat diuitijs, quia virtutem habuit humilitatis, quia conditorem omnium diuitiarum Deum corde gestabat. Substantia festinata minuetur, quia qui volunt diuites fieri, incidunt *1. Tim. 6.*
in tentationem, nec ipsas diuitias, quas vel acquirunt, vel cupiunt perpetuo possident.

IDEM explicans illa verba: Dor- *In Ps. 75. to. 8.*
mierunt somnum suum, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus suis, sic ait: Vere hæc vita somnus est, & diuitiæ. quando enim videmur eas tenere, statim amittimus. sicut illud quod scriptum est in Propheta: sicut cum aliquis dormit sitiens, si inuenerit aquã, bibit, postea cum vigilauerit

lauerit ipſa ſitis manet: ita ſunt & diuitiæ in hoc mundo, dum tenemus, amittimus.

44 *In lib. ſoliloquiorum. to. 1.*

AVGVSTINVS ſic ait: Cum triginta tres annos habeam, quattuordecim fere annis ſunt, ex quo iſta cupere deſtiti, nec aliud quiſquam in his, ſi quo caſu afferrentur præter neceſſariũ victum, liberalemque vſum cogitaui, prorſus vnus mihi Ciceronis liber facillime perſuaſit, nullo modo appetendas eſſe diuitias, ſed ſi prouenerint ſapientiſſime, atque cautiſſime adminiſtrandas.

45 *Lib. de Agone Chriſtiano to. 3.*

IDEM ſic habet: Quicumque mali ſunt, ſic ordinati ſunt, quia & vnuſquiſque ſibi, & omnes inuicem ſibi nocent, hoc enim appetunt, quod pernicioſe diligitur, & quod eis facile auferri poteſt, & hoc ſibi auferunt inuicem, quando ſe perſequuntur. et ideo cruciantur, quibus auferuntur temporalia, quia diligunt ea, illi autem qui auferunt gaudent. ſed talis lætitia cæcitas eſt, & ſumma miſeria. ipſa enim magis implicata animam, & ad maiora tormenta perducit. nam gaudet, & piſcis quando hamum non videns eſcam deuorat, ſed cum piſcator eum adducere cœperit, viſcera eius torquētur primo, deinde ab omni lætitia ſua per ipſam eſcam, de qua lætatus eſt ad conſumptionem trahitur: ſic ſunt omnes, qui de bonis temporalibus beatos ſe eſſe putant, hamum enim acceperunt, & cum illo ſibi vagantur. veniet tempus, vt ſentiant quanta tormenta cum auiditate deuorauerint, & ideo bonis nihil nocent, quia hoc eis auferunt, quod non diligunt.

46 *Lib. 5. de ciuitate Dei c. 18. to. 5.*

IDEM ſic habet: Quando audebit ſe extollere de voluntaria paupertate Chriſtianus, vt in huius vitæ peregrinatione expeditior ambulet viam, quæ perducit ad patriam, vbi veræ diuitiæ ipſe Deus eſt: cum audiat, vel legat Lucium Valerium, qui in ſuo defunctus eſt conſulatu, vſque adeo fuiſſe pauperem, vt nummis a populo collatis eius ſepultura curaretur? audiat, Quintum Cincinnatum cum quattuor iugera poſſideret, & ea ſuis manibus coleret ab aratro eſſe abductum, vt dictator fieret, maior vtique honore, quàm conſul, victiſque hoſtibus ingentem gloriam conſecutum in eadem paupertate manſiſſe? aut quid ſe magnum feciſſe prædicabit, qui nullo præmio mũdi huius fuerit ab æternæ illius patriç ſocietate ſeductus, cum Fabricium didicerit tantis muneribus Pyrrhi regis Epirotarum, promiſſa etiã quarta parte regni a Romana ciuitate non potuiſſe diuelli, ibique in ſua paupertate, priuatum manere voluiſſe? nam illud, 47
quod rempublicam, ideſt, rem populi, rem patriç, rem communem, cum haberent opulentiſſimam, atque ditiſſimam, ſic ipſi in ſuis domibus pauperes erant, vt quidam eorum qui iam bis conſul fuiſſet ex illo ſenatu pauperum hominum pelleretur notatione cenſoria, quòd decem pondo argēti in vaſis habere compertus eſt. ſi ita ijdem ipſi pauperes erant, quorum triumphis publicum ditabatur ærarium, nonne omnes Chriſtiani, qui excellentiori propoſito diuitias ſuas communes faciũt, ſecundum id quod ſcriptum eſt in actibus Apoſtolorum, vt diſtribuatur vnicuique, ſicut cuique opus eſt, & nemo dicat aliquid proprium; intelligunt ſe ob hoc nulla ventilari oportere iactantia, id faciendo pro obtinenda ſocietate Angelorum, cum pene tale aliquid illi fecerint pro conſeruanda gloria Romanorum? *Act. 4.*

48 *In Pſ. 39. to. 8.*

IDEM explicans illa verba: Non reſpexit in vanitates, & inſanias falſas, vel mendaces, vt Auguſt legit, ſic ait: ſit Dominus Deus tuus ſpes tua, non aliud aliquid a Domino Deo tuo ſperes, ſed ipſe Dominus tuus ſit ſpes tua, namque multi de Deo ſperant pecuniam, honores caducos, aliud quodlibet a Deo prẹter ipſum Deum, ſed tu ipſum Deum tuum pete; immo vero cõtemptis alijs perge ad illum obliuiſcẽs alia, memento illius, relinquens retro alia extendere in illum. ipſe ducit rectum. ergo ſit ipſe ſpes tua, qui ducit, & perducit. quo ducit, & quo perducit terrena auaritia? fundos quærebas, terram poſſidere cupiebas, vicinos ex-

excludebas, illis exclusis alijs vicinis inhiabas, & tamdiu tenebas auaritiā, donec ad littora peruenires, perueniēs ad littora insulas concupiscis, possessa terra cœlum forte vis prendere. relinque omnes amores. pulchrior est ille, qui fecit cœlum, & terram. et non respexit in vanitates. vnde enim insaniæ mendaces. insania mendax, sanitas verax. quæ vides bona putas, falleris, sanus non es, nimia febre phreneticus factus es. verum non est quod amas, laudas aurigam, clamas aurigæ, insanis in auriga. vanitas est, insania mendax est. non est ait, nihil melius, nihil delectabilius. quid facio febrienti? si est in vobis misericordia, orate pro talibus, quia & ipse medicus plerumque in desperatione conuertitur ad eos, qui circumstant lachrymantes in domo, qui pendent ex ore eius audire sententiam de ægroto periclitante. stat anceps medicus, non videt bonum, quod promittat, timet malum pronunciare, ne terreat, modestam tamen plane iste concipit sententiam, bonus Deus omnia potest orate pro illo, quem itaq; comprehendam istorum insanorum? quis me audiat? quis eorum nos non miseros dicat? quia cum eis non insanimus, amisisse nos putant magnas, & varias voluptates, in quibus ipsi insaniunt, nec vident, quia mendaces sunt.

50 *In Psal. 75* IDEM explicans illa verba: Dormierunt somnum suum, & nihil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus suis, sic ait: amauerunt præsentia, & dormierunt in ipsis præsentibus, & sic facta sunt illis ipsa præsentia deliciosa. quomodo qui videt per somniū inuenisse thesauros tādiu diues, quādiu non euigilat, somnium illum diuitem fecit, euigilatio pauperem fecit. tenuit illum somnus fortasse in terra dormientem, & in duro iacentem pauperem, & forte mendicum, in somnis vidit se iacere in lecto eburneo, vel aureo, & in plumis aureis altius extructis. quandiu dormit bene dormit, euigilans inuenit se iacere in duro, in quo illum somnus tenuerat. tales sunt, & isti. venerunt in hanc vitam, & per cupiditates temporales, quasi obdormierunt hic, & exceperunt illos diuitiæ, & vanæ pompæ volaticæ, & transierunt, non intellexerunt, quantum inde bonis posset fieri, nam si nossent aliam vitam, illic sibi thesaurizarent, quod hic erat peritur ū. sicut Zachęus, maior publicanorum vidit illud bonū, quando suscepit Dominum hospitio. *Luc. 19.* et ait: Dimidium rerum mearū do pauperibus, & sic cui aliquid fraudaui, reddo quadruplum. non erat iste in vanitate somniantium, sed in fide euigilantium, ideo Dominus, quia medicus intrauerat ad ægrotum, pronunciauit salutem illius, & ait: hodie salus huic domui facta est, quoniam & hic est filius Abrahæ. ergo dormierunt somnum suū viri diuitiarum, & nihil inuenerunt in manibus suis. dormierunt enim in cupiditatibus suis. delectat illos, transit somnus iste, transit vita ista, & nihil inuenerunt in manibus suis, quia nihil posuerunt in manu Christi.

51 *Li. de vanitate saeculi, to. 9.* IDEM sic ait: Vt retrahat nos a malis operibus interitus eorum, quos pręmisistis, considerate diuitū sepulchra, quid eis diuitiæ, & cupiditates sæculi profuerunt. ecce nihil ex eis, nisi soli cineres remanserunt. qui si modo loqui possent hæc vobis dicerēt, vt quid infelices tantum pro sæculi vanitate discurritis, considerate ossa nostra, & vel sic vobis horreat cupiditas, & miseria vestra.

52 *Lib. 15. moral. cap. 5. to. 1. Eccl. 22.* GREGORIVS explicans locū Ecclesiastici de stercore boum lapidatus est piger ait: is qui Deum sequi noluerit ab amore æternę vitę pigrescit, & quoties rerum temporalium damno percutitur, ex his nimirum affligitur, quæ iusti viri velut stercora contemnunt. qui ergo ex terrenarum rerum percussione atteritur, quid aliud quā de bonum stercore lapidatur? de his ait Iob cap. 30. Si ascenderit vsque ad cœlum superbia eius, & caput eius nubes tetigerit, quasi sterquilinium in fine perdetur, & qui eum viderant dicent, vbi est. *Iob 20.*

53 *Li. 17. mo-* IDEM explicans illa verba. Iob cap. 24. Oculi eius in uijs illius, sic ait:

vias

raliũ c. 15. vias ſuas peccator intuetur, quia ſola
Phil. 2. cogitare, ſola cernere nititur, quæ ſibi
ad commodum temporale ſuffragen-
tur. hinc etenim Paulus dicit; omnes
quæ ſua ſunt quærunt, non quæ Ieſu
Chriſti. via namque elati ſuperbia, via
raptoris auaritia. in vijs ergo ſuis ini-
quus quiſque oculos deprimit, quia
ſolis vitijs, vt per hæc animo ſatisfa-
Prou. 17. ciant, intendit. vnde per Salomonem
dicitur. Oculi ſtultorum in finibus ter
ræ, quia hoc ſolum tota cordis inten-
tione conſpiciunt, per quod ad finem
terreni deſiderij perducantur. nequa-
quam vero ſuæ conſiderationis obtu-
tum in terra peccatorum figeret, ſi ad
ſancta ſui Redemptoris itinera mentis
Eccl. 2. oculos leuaret. vnde per Salomonem
rurſum dicitur. oculi ſapientis in capi-
te eius, quia ſcilicet ſapiens quiſque
illum tota intentione conſiderat, cu-
ius ſe membrum eſſe per fidem penſat,
has namque humanæ conuerſationis
vias videre contempſerat, qui dicebat.
Pſal. 118. In mandatis tuis exercebor, & conſide
rabo vias tuas, ac ſi aperte dicat. quæ
mea ſunt iam videre refugio, quia per
imitationis tuæ viam pergere conuer-
ſionis greſſibus inardeſco, qui enim
præſenti iam mundo contradicit, amo
ris excitatione continua Redemptoris
ſui vias cordis oculis obijcit, vt mens
proſpera fugiat, ad aduerſa præpare-
tur, nihil quod demulceat, appetat, ni-
hil quod deterrere creditur, pertime-
ſcat, præſentis vitæ gaudia damna mœ
roris putet, abiectionis detrimenta nõ
timeat, ſed per hæc manentis gloriæ lo
54 cum quærat. ſed quia oculi eius in vijs
Iob 14. illius, ſequitur. eleuati ſunt ad modi-
cum, & non ſubſiſtent. iniquorum glo-
ria, cum plerumque in annorum mul-
titudinem tenditur ab infirmorum mẽ
tibus eſſe longa, & quaſi ſtabilis æſti-
matur, ſed cum repentinus hanc finis
intercipit, breuem proculdubio fuiſſe
redarguit, quoniam determinans inno
teſcit, quia quod præterire potuit, mo
dicum fuit eleuantur ergo ad modicũ,
& minime ſubſiſtunt, quia eo ipſo quo
videri alti appetunt a vera Dei eſſen-
tia longe fiunt. hinc enim per Pſalmi-
ſtam dicitur. Deieciſti eos, dum alleua
rentur. quia eo intrinſecus corruunt, Pſal. 72.
quo male extrinſecus ſurgunt. hanc
breuitatem glorię temporalis aſpiciẽs
iterum dicit. Vidi impium exaltatum
ſuper cedros Libani, tranſiui, & ecce Pſal. 36.
non erat. hinc iterum ait: puſillum ad-
huc, & non erit peccator. hinc Iacobus
dicit. quæ eſt enim vita noſtra? vapor
eſt ad modicum parens. hinc Propheta Iſa. 40.
breuitatem gloriæ carnalis penſans di
cit: Omnis caro fęnum, & omnis gloria
eius quaſi flos fœni. iniquorum quip-
pe potentia floribus fęni comparatur,
quia nimirum carnalis gloria, dum ni
tet, cadit, dum apud ſe extollitur repẽ
tino intercepta fine terminatur. ſic
namque aurarum flatu in altum ſtipu- 55
la rapitur, ſed caſu concito ad ima re-
uocatur, ſic ad nubila fumus attolli-
tur, ſed repente in nihilum diſſipatur,
ſic ab infimis nebula deſcendendo ſe
erigit, ſed exortus hanc ſolis radius,
ac ſi non fuerit, abſtergit, ſic in herba-
rum ſuperficie nocturni roris humor
aſpergitur, ſed diurni luminis ſubito
calore ſiccatur: ſic ſpumoſæ aquarum
bullæ inchoantibus pluuijs excitatæ
ab intimis certatim prodeunt, ſed eo
celerius diruptæ depereunt, quo infla-
tæ citius extenduntur, cumque excre-
ſcunt vt appareant, creſcendo pera-
gunt, ne ſubſiſtant. vnde etiam ſubdi-
tur. humiliabuntur ſicut omnia, & au-
ferentur omnia profecto terrena. ac ſi
aperte dicat. ſtare nullo modo neque-
unt, quia ipſa quoque fugiunt, quibus
innituntur, dumque temporalia dili-
gunt, cum his ex temporis volubilita-
te percurrunt.

IDEM explicans illa verba. Iob 56
30. Abſtulit quaſi uentus deſiderium Lib. 20. mo-
meum, ſic ait: ventus deſiderium tol- raliũ c. 20.
lit, cum res quælibet tranſitoria æter-
nitatis appetitum deſtruit, unde ad-
huc congrue ſubinfertur. & velut nu-
bes pertranſijt ſalus mea. nubes quip-
pe in alto eminet, ſed hanc ad curſum
flatus impellit. ſic nimirum, ſic ſunt tẽ
poralia iniquorum bona, velut in alto
quidem per honores celſitudinem de-
gere videntur, ſed ad curſum vitę quo
tidie

Digitized by Google

tidie quasi quibusdã mortalitatis suæ statibus impelluntur. salus ergo vt nubes transit, quia peruersorum gloria, quæ alta est, fixa non est.

57 *Lib. 31. moralium c. 8.* IDEM explicans illa verba. Iob 39. Frustra laboraui nullo timore cogente, sic ait: diuina voce præcipitur, *Matt. 5.* si quis tibi tulerit tunicam, & voluerit tecum iudicio contendere, dimitte illi, & pallium. et rursum, si quis quod tuum est, tulerit ne repetas. Paulus quoque discipulos suos cupiens exteriora despicere, ut valeant interiora *1. Cor. 6.* seruare admonet, dicens. Iam quidem omnino delictum est in vobis, quòd judicia habetis inter vos. quare non magis iniuriam accipitis, quare non magis fraudem patimini. et tamen hypocrita assumpto sanctæ conuersationis habitu temporalia quæque defendere etiam iurgijs quærit, & quasi per negligentiam amittere patrimonia terrena formidat. mox patientia 58 rumpitur, mox dolor cordis in uocibus effrenatur. quia dum animarum damna æquanimiter tolerat, iacturam vero rerum temporalium repellere etiam cum spiritus commotione festinat, cunctis veraciter indicat teste mentis perturbatione, quid amat. ibi quippe est grande studium defensionis, vbi & grauior uis amoris. nam quanto magis terrena diligit, tanto priuari eis vehementius pertimescit. qua enim mente aliquid in hoc mundo possidemus, non docemur, nisi cum amittimus, sine dolore namque amittitur quicquid sine amore possidetur, quæ vero ardenter diligimus habita, grauiter suspiramus ablata. quis autem nesciat, quia nostris vsibus res terrenas Dominus condidit, suis autem animas hominum creauit. plus ergo Deum se amare cõuincitur, qui neglectis his, quæ eius sunt propria tuetur. perdere namque mali ea 59 quæ Dei sunt, idest, animas non timẽt, & ea quæ sua sunt, amittere videlicet res cum mundo transeuntes, quasi districto iudici posituri rationes timent, ac si placatum inueniant, cui desiderabilis rebus, idest, rationabilibus perditis, insensibilia conseruant. possidere aliquid in hoc mundo volumus, & ecce veritas clamat. Nisi quis renunciauerit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. *Luc. 14.* perfectus igitur Christianus, quomodo debet res terrenas iurgando defendere, quas nunc præcipitur non possidere? itaque cum res proprias amittimus, si perfecte Deum sequimur in huius vitæ itinere a magno onere leuigati sumus. et dum res nostras amittimus iniuste plus dolere debemus, ne rapientes non sua semetipsos perdant, quàm rebus irrationabilibus defendendis inhiare. qua in re illud est solerter intuendum, ne per necessitatis metum cupiditas surrepat rerum. dumque pro terrena re pax a corde cum proximo scinditur, liquido apparet, quia plus res, quàm proximus amatur.

IDEM explicans Euangelium Lucæ 13. De muliere quæ habebat spiritum infirmitatis annis decem, & octo, & erat inclinata, nec omnino poterat sursum respicere, sic ait: 60 *Hom. 31. in Euangelia to. 2.* omnis peccator terrena cogitans, cœlestia non requirens sursum respicere non valet, quia dum desideria inferiora sequitur, a mentis suæ rectitudine curuatur, & hoc semper videt, quod sine cessatione cogitat. dum alius de pecunia, alius de honoribus, alius de prædiorum ambitu cogitat. hæc cuncta in imo sunt, & quando mens talibus implicatur a statu sui rectitudine flectitur. *Infra:* Bene de hac nostra incuruatione ex typo humani generis per Psalmistam dicitur: incuruatus, & humiliatus sum *Psal. 37.* vsquequaque. contemplatus namque, quòd ad supernam lucem intuendam homo conditus fuerat, sed peccatis exigentibus foras missus, mentis suæ tenebras secum portat, superna non appetit, infimis intendit, terrena semper in animo versat, hoc quod de suo genere doluit, in seipso exclamauit dicens. incuruatus, & humiliatus sum vsquequaque. contemplationem namque cœlestium perdens, si sola carnis necessaria homo cogitaret, incuruatus, & humiliatus esset, sed tamen vsque-

61 vsquequaque non esset. quem ergo a supernis cogitationibus non solum necessitas deijcit, sed etiam voluptas illicita sternit, non solum incuruatus, sed vsquequaque incuruatus est. hinc
Isa. 51. alius Propheta de immundis spiritibus dicit: Qui dixerunt animæ tuæ, incuruare, ut transeamus, quia si ipsa se anima ad ima appetenda non deijcit, contra hanc dæmonum peruersitas nõ conualescit, & transire per eam nequeunt, quam contra se rigidam in superna intentione pertimescunt. nos ergo viam malignis spiritibus in nostris cordibus damus, cum terrena concupiscimus, cum ad temporalia appetenda curuamur. pudeat ergo terrena concupiscere, & dorsa mentium ascendentibus aduersarijs præbere. terram semper intuetur, qui curuus est, & quo præmio sit redemptus non meminit qui ima quærit. hinc etiam
Leu. 21. per Moysen dicitur, vt qui gibbo premitur, nequaquam ad sacerdotium prouehatur. a sacerdotio ergo repellitur, quia quisquis solis terrenis intentus est, ipse sibi testis est, quod membrum summi sacerdotis non est.
Leu. 11. hinc rursum pisces, qui pennulas non habent, ab esu fidelis populi prohibentur. pisces qui pennulas squamarum habent, dare etiam saltus super aquas solent. quid ergo pennatis, nisi electæ animæ figurantur? quæ profecto solæ in cęlestis Ecclesię corpus transeunt, quæ modo virtutum pennulis fultæ, saltus dare per cœleste desiderium sciunt, ut superna appetant, quamuis in seipsis iterum ex mortali carne relabantur.

62 BERNARDVS sic ait: In sinistra diuitiæ, & gloria, ait sapiens, & in
Serm. 4. ad uentus. dextera longiturnitas vitæ, in sinistra, inquit, diuitiæ, & gloria, filij
Prou. 3. Adam genus auarum, & ambitiosum audite, quid uobis cum terrenis diuitijs, & gloria temporali, quæ nec veræ, nec vestræ sunt. aurum, & argentum nonne terra est rubra, & alba, quam solus hominum error facit, aut magis reputat pretiosam. denique si vestra sunt hæc, tollite ea vobis. sed homo cum interierit, non sumet omnia, neque descendet cum eo gloria eius. verę ergo diuitię non opes sunt, sed virtutes quas secum conscientia portat, vt in perpetuum diues fiat. de gloria quoque dicit Apostolus: gloria nostra hæc est testimonium conscientiæ nostræ.

IDEM sic ait: Ego vero agenda domus tuæ sub eo genere, quod nouissimum posui, locanda censuerim. per 63 *Lib. 4. de cõsideratione ad Eugenium 3.*
alium illa facies. quòd si minus fidelem administratorem inueneris, sustinere potius consulo, quàm te immergere labyrintho huic. memento Saluatorem Iudam œconomum habuisse. *Ioan. 12.*
quid Episcopo turpius, quàm incumbere supellectili, & substantiolæ suæ, scrutari omnia, sciscitari de singulis, morderi suspicionibus, moueri ad quęque perdita, vel neglecta. ad verecundiam dico, quorumdam eiusmodi scrutantium quotidie omnem substantiam suam, numerantium singula, de minutis, & quadrantibus exigentium rationem. non ita ille Aegyptius, qui Iosepho omnib⁹ traditis ignorabat quid *Gen. 39.*
haberet in domo sua. erubescat Christianus Christiano suo non credens. homo sine fide fidem tamen habuit seruo super omnia bona sua constituens eum, & hic erat alienigena. mira res satis superque? Episcopi ad manum habent, quibus animas credant, & cui suas committant facultatulas non inueniunt, optimi videlicet æstimatores rerum, qui magnam de minimis, paruam, aut nullam de maximis curam gerant, sed vt liquido datur intelligi, quod patientius ferimus Christi iacturam, quàm nostram. quotidianas expensas, quotidiano reciprocamus scrutinio, at continua Dominici gregis detrimenta nescimus. *Infra.* Transitoria ista, quæ stare tibi nullo pacto queunt, fac vt a te transeant non per te. riuus qua fluit, cauat terram, sic discursus temporalium conscientiam rodit. si potest torrens in agros excurrere sine læsione satorum, & tu te ista sine vulnere mentis posse tractare confidito.

AM-

Digitized by Google

64 *Lib. de bono mortis c. 5.* AMBROSIVS exponens illud Psal. 102. Renouabitur, vt aquilæ iuuentus tua, sic ait: ad animam hoc dictũ est: anima ergo nostra sicut aquila alta petat, supra nubes volet, renouatis splendescat exuuijs, cœlo volatus suos inferat, vbi in laqueos incidere non possit. auis enim quæ descendit ex alto, vel quæ in altum se extollere non potest, frequenter aut laqueis capitur, aut visco fallitur, aut quibuscumque irretitur insidijs, sic quoque & anima nostra caueat ad hæc mundana descendere. laqueus in auro, viscum est in argento, nexus in prædio, clauus in amore. dum aurum petimus strangulamur, dum argentum quærimus in visco eius hæremus, dum prædium inuadimus alligamur, quid in vanum quærimus lucrum pretiosæ animæ detrimentum? exiguus tibi est totus mundus pro vnius animæ dispendio. quid enim prodest homini, si hunc mundũ lucretur, animæ vero suæ detrimentum patiatur? *Luc. 9.*

65 *Lib. 3. epist. epist. 10. quæ est ad Simplicianum to. 1.* IDEM ostendit solum sapientem diuitem. solum ait illum Deus diuitem nouit, qui sit diues æternitati, qui non opum, sed virtutum fructus recondat. quis autem ante Deum diues, nisi quietus, & modestus spiritus, qui numquam corrumpitur? insipiens enim, & quod putat se habere, nequaquam possidet an putas illum possidere, qui thesauro suo die, ac nocte incubans auara, & misera torquetur sollicitudine? ille uero eget, & si alijs diues uidetur, sibi pauper est, qui non utitur eo quod habet, qui adhuc alia rapit, alia desiderat. vbi enim nullus cupiditatis modus, qui fructus diuitiarum? nemo est, qui quod habet, secum hinc auferre non potest, quod enim hic relinquitur non nostrum, sed alienum est. diues Enoch qui quod habuit secum transtulit, & omnem illum bonitatis succensum cęlestibus intulit receptaculis, &c. diues Elias, qui virtutum suarũ thesauros curru igneo subtimis sedibus æthereis inuexit. diues Eliseus, quando ad eius vocem cęlum claudebatur, & aperiebatur, quãdo ad eius vocem hydria farinæ, & vas olei nõ deficiebat, nec minuebatur vsu, sed replebatur. duos finitimos vetus historia describit regẽ Achab, & pauperem Nabutham. nõne videtur hic magis diues, hic magis rex, qui sibi abundabat, suas regebat cupiditates, ut nihil alienum concupisceret, ille autem egentissimus, cui aurum suum vile, alienus palmes pretiosissimus existimabatur.

66 *Lib. de Nabuthe Ierachita c. 6. to. 4.* IDEM ostendit diuitiarũ insufficientiam, & sic ait: quem diuitiæ ab inferis redemerunt? cuius ægritudinem pecunia mitigauit? non in abundantia diuitiarum uita est eius, & alibi. nihil prosunt thesauri iniusti, iustitia autem liberat a morte. merito ergo clamat Propheta. Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere. quid prosunt, si a morte non liberant, si mecum post mortem esse non possunt. hic acquiruntur, hic relinquuntur. ipsum nomen considera. ditem dicunt gentiles inferni præsulem, arbitrum mortis Ditem appellant, & Diuitem. quid nisi mortem diues inferre nouerit, cui regnum de mortuis, cui sedes inferna sint? quid est enim diues, nisi inexplebilis auri fames, ac sitis? sic Propheta admonet. qui diligit argentum non satiabitur argento. tolerabilior conditio seruulorum, illi enim hominibus seruiunt, isti peccato, vt Apostolus ait: Qui facit peccatum seruus est peccati. dulcis somnus serui, si modicum, vel multum edat, at satiato diuitijs, non est qui eum sinat dormire. excitat eum cupiditas, torquet inuidia, sterilitas prouentuum in fecunda perturbat, sollicitat abundantia. vnde illi diuiti, cuius possessio vberes fructus attulit, qui cogitauit dicens, quid faciam, q: non habeo, quo congregem fructus meos? destruam horrea mea, &c. Respondit Deus, stulte hac nocte animam tuam repetent a te, &c. neque ipse quidem Deus, cum dormire permittit interpellat cogitantem, excitat dormientem. idipsum prosequitur cap 7. ubi docet, quæ uerba dicturus erat diues ille, & quod imitari debuit Ioseph, &c. *Prou. 10.* *Psal. 61.* *Eccl 5.* *Rom. 8.* *Luc. 12.*

Bona

Bona temporalia contemnunt ſancti, quod eſt Sanctitatis argumentum, & origo. Cap. XVI.

1 *In reſponſione 8. interrogationis 10. 2.*
BASILIVS interrogaue
rat, num oportet primũ
renunciare omnibus, &
ſic accedere ad conuer-
ſationẽ ſecundum Deũ,
& ait: cum Dominus no
ſter Ieſus poſt longam, & per plures
tractatus fortem demonſtrationem di-
Luc. 14. cat ad omnes, ſi quis ex vobis non re-
nunciauerit omnibus, quæ poſſidet, nõ
poteſt meus eſſe diſcipulus: arbitra-
mur præceptum ad plura pertinere,
quorum abalienatio neceſſaria eſt.
nam diabolo renunciamus, & affecti-
bus carnis, & amicitijs, & ſibiipſi, ve-
teri vitæ, omnibus vero poſſeſſionibus
velut alienis, quales ſane ſunt, inten-
det. in ſumma cui propter Chriſtum
crucifixus eſt totus mundus, & ipſe
mundo, quomodo amplius poteſt ſer-
Ibid. uus eſſe partium mundi? cum Domi-
nus dicat, ſi quis venit ad me, & non
odit patrem ſuum, aut matrem, & vxo-
rem, & fratres, & filios, inſuper & ani-
mam ſuam non poteſt meus eſſe diſci-
pulus. quare perfecta renunciatio eſt
in recte faciendo citra affectionem ad
ipſam vitam, & in habendo ſententiam
mortis, vt ne in ſeipſo quis fiduciam
habeat: initium autem ab alienatione
rerum extranearum ſumit, velut poſ-
3 ſeſſionum, vanæ gloriæ, conſuetudinis
vitæ, affectu erga inutilia. quemadmo-
dum etiam ſancti diſcipuli Domini
oſtenderunt nobis. Iacobus quidem,
& Ioannes relicto patre ſuo Zebedæo,
& ipſo nauigio, quod omnem vitæ
ſumptum ſuppeditabat. Matthæus au-
tem ab ipſa publicanorum menſa exur
gens, & Dominum ſequens, non ſolum
lucella officij publicanorũ relinquens,
ſed etiam pericula contemnens, quæ
imminebant ipſi, ac cognatis eius ex
poteſtate, quod imperfectas vectiga-
lis rationes relinqueret. Paulo vero
vniuerſus mundus crucifixus erat, &
ipſe mundo. ſic qui vehementer cupi-
ditate Chriſtum ſequendi tenetur, &
nihil amplius huius vitæ, conuerti po-
teſt, non ad parentum, aut cognatorum
amorem, vbi præceptis Domini con-
trarius fuerit. tunc enim occaſionem
habet illud, qui non odit patrẽ, & ma-
trem, &c. ſi vero quis vult clarius co-
gnoſcere firmitatem coniunctam con-
cupiſcentiæ eorum, qui ſequuntur Do
minum, memor ſit Apoſtoli exponen-
tis res ſuas ad doctrinam noſtram, & 2
dicentis. ſi quis videtur fiduciam habe
re in carne, ego magis circumciſus octa
uo die ex genere Iſrael, &c. ſed quæ
mihi erant lucra, ea arbitratus ſum
propter Chriſtum detrimenta, quin
etiam arbitror omnia detrimentum
eſſe propter excellentiam cognitionis
Chriſti, propter quem omnium dam-
num feci, & omnia pro ſterquilinijs,
ac reiectamentis habeo, vt Chriſtum
lucrifaciam. ſi enim, vt audax quidam,
ſed tamen verum dicam, ſi reiecta-
mentis corporis conſpuendis, & ad
quorum abalienationem maxime feſti
namus aſſimilauit eas, quæ a Deo ad
tempus datæ ſunt legales prærogati-
uas, velut impedimenta cognitionis
Chriſti, & iuſtitiæ in ipſo, & conforma
tionis ad mortem ipſius; quidnam,
quis dixerit de his, quæ apud homines
recepta ſunt? et quid opus eſt noſtris
ratiocinationibus, & Sanctorum exem
plis confirmare ſermonem? cum li-
ceat ipſa Domini verba apponere, &
per ipſa timidam animam perterrefa-
cere, qui manifeſte dicit. ſic igitur 4
omnis ex vobis, qui non renunciaue- *Luc. 14.*
rit omnibus ſuis bonis, non poteſt *Matt. 19.*
meus eſſe diſcipulus. et alibi poſt
hoc, ſi vis perfectus eſſe, prius dixit,
vade vende poſſeſſiones tuas, & da pau *Matt. 13.*
peribus, & tunc dixit ſequere me. et
parabola mercatoris omnibus bonis
manifeſta eſt huc pertinere. ſimile e-
nim, inquit, eſt regnum cęlorum homi
ni mercatori quærenti bonas margari-
tas, qui inuenta vna pretioſa margari-
ta vendidit omnia, quæ habebat, &
emit illam. palam eſt enim ꝗ pretioſa
margarita ad ſimilitudinem cęleſtis re
gni aſſumpta eſt, ꝗ impoſſibile eſſe di-
cit, Domini ſermo, vt nobis contingat,
niſi

nisi omnia simul quæ nobis adsunt, & diuitias, & gloriam, & genus, & si quid aliud est ex his, quorum studio plerique tenentur, ad eius commutationem amiserimus. deinde vero impossibile esse, vt mente ad diuersas curas diuisa recte peragere id cuius studiosi sumus, ipse Dominus pronunciauit, dum inquit. Nemo potest duobus dominis
Matt. 7. seruire. et rursus. non potestis Deo seruire, & mammonæ. vnus igitur thesaurus cœlestis nobis eligendus est, vt in ipso cor habeamus, vbi enim est thesaurus tuus, illic & cor tuum erit.
5 si igitur aliquam reliquerimus vobis ipsis possessionem terrenam, & opulentiam aliquam corruptibilem, mente hic velut in sterquilinio quodam defossa necesse est animam a speculatione Dei alienam esse, & ad concupiscentiam cœlestium bonorum, & eorum, quæ nobis in promissionibus reposita sunt immobilem esse. quorum possessionem nobis contingere impossibile est, si non indistractum, & vehementius desiderium nos ad petitionem ipsorum ducat, & laborem propter ipsa leuiorem reddat. est igitur renunciatio solutio vinculorum temporariæ vitæ, & liberatio ab humanis officijs, magis idoneos efficiens ad auspicandum viam ad Deum, & acquisitionis, ac vsus pretiosorum occasio, impedimentorum carnes eorum videlicet, quæ super aurum sunt, & lapidem pretiosum multum. est, vt in summa dicam, cordis humani ad conuersationem, quæ in cœlo est translatio, vt dicere possimus, nostra conuersatio in cœlis est, & quod maximum est principium similitudinis ad Christum, qui propter nos pauper fuit, cum diues esset. quam si non prius adepti fuerimus, impossibile est nos conuersationem secundum Euangelium Christi attingere. quando enim aut cordis contritio, aut mentis humilitas, aut iræ, & tristitiæ, & curarum, & in summa perniciosorum animæ affectuum liberatio in diuitijs, & rerum mundanarum sollicitudinibus, & in consensu, ac consuetudine aliorum recte perfici potest? in vniuersum autem, cui neque de ipsis necessarijs sollicitum esse Luc. 8.
permittitur, velut alimento, & indumento; huic quæ ratio permittit, vt velut spinis, malis diuitiarum curis detineatur, quæ fructuositatem seminationis ab agricola animis nostris insitæ impediunt? velut Dominus dixit. hi sunt, qui in spinis seminati sunt, qui a curis, & diuitijs, & voluptatibus vitæ suffocantur, & non perficiunt fructum.

IDEM sic ait: Paucis autem vel 6
vno est opus. paucis quidem ad apparatum videlicet, vno vero scopo, ut necessitas expleatur. ipse uero Dominus, qualem quinque millibus apposuerit cibum non ignoras. Iacob ad Deum ait: Si dederis mihi panem ad edendum, & pallium ad amictum; non si dederis mihi delicias ad sumptuositatem. quid vero sapientissimus Salomon? diuitias, & paupertatem, inquit, ne dederis mihi, verum dispone mihi, quibus opus habeo sufficientia, vt ne satiatus mendax fiam & dicam, quis me videt? diuitias quidem satietatem esse decernens, paupertatem vero perfectam penuriam rerum ad vitam necessariarum, per sufficientiam vero, nec inopiam, nec superfluitatem rerum ad vitæ vsum requisitarum ostendens. at vero sufficientia alia alij est iuxta corporis habitum, & propositam necessitatem. huic enim vberiore, ac fortiore alimento opus est propter laborem, illi vero tenuiore, ac leuiore. et uelut vtentes mundo, & non abutentes, abusus autem est sumptus super necessitatem. non habemus pecunias. utinam neque haberemus. non sunt plena horrea nostra? diarium est nostrum alimentum.

In responsione 20. interrogationis.

Gen. 28.

IDEM in vltimo totius operis 7
narrat dixisse Basilium præfecto comminanti sibi exilium, & eiectionem ab Episcopatu: nihil horum quæ dixisti curo, melior sum his qui publicant, ac proscribunt. ipse me ob spem regni cælestis proscribens, nihil vero possidens ab exilij metu liber sum, vnam omnium cognoscens esse patriā paradisum, omniū autem terram commune

In oratione funebri Gregorij Nazianzeni de laudibus Basilij.

mune

mune aſpicimus naturæ exilium. Pro-
pria vero carens terra nullo loco cir-
cumſcribor, Domini enim terra, & ple
nitudo eius. Incola ego ſum in terra,
ſicut oẽs patres mei. Cumq; ab Epiſco
patu pelleretur exilio, dixit ſocio ſuo,
Libellum hunc accipe, & veni mecum,
cum prius præfecto libellos pauculos,
& pannoſam veſtẽ, qua indutus erat
obtuliſſet, quæ ſola ipſius erãt ſuppel
lectilia, & exiliũ inqt, nihil ad me ſpe
ctat, cum domus, quam inhabito alie-
na ſit. *Et infra.* Loquens de eodẽ ait:
8 Si paupertatem quęris, peculij, aut rei
cura, numquam ei fuit. Si quid forte
poſſedit, pauperibus affatim cõmunica
uit, non vt Crates ille Thebanus, qui
ſubſtantiam dimittens oẽm, ſuper arã
aſcendit, aitque. Crates Cratem libe-
rauit, hoc eſt ſeſe a pecuniæ ſeruitute
liberum fecit. Sed hoc ille fecit inani
gloria ductus, noſter vero Baſilius hũc
modũ ſeruauit, vt non videri, ſed eſſe
iuſtus vellet. Nec item, vt Cynicus
Diogenes, qui in vrbe media dolio ſe
incluſerat, & paupertatẽ quæſtuoſam
habebat, vt occaſio foret, vnde oẽs ei
conferrent, hic autem procul ab omni
arte, & quæſtu abalienatum animum
a rerum omnium poſſeſſione abduxit,
& vt nautæ vitandi periculi, & leuan-
dæ nauis gratia onera ſubtrahunt, ſic
& ipſe ſponte abiectis omnibus, ſecu-
rus hoc vitæ pelagus pertranſijt.

9 CHRYSOSTOMVS ſic lo-
Homil. 48. quitur de Abraham: In morte Saræ a
in Geneſim filijs Chet poſſeſſionem ſepulchri em-
to. 1. pto, loco accepit. Hoc primũ principiũ
poſſeſſionis fecit Patriarcha propter
Saræ mortem. Monſtrans nobis ſcri-
ptura diuina virtutem patriarchę per
omnia, & q ſicut peregrinus, & adue-
na toto tempore egit, atq; hoc aſſigna-
uit, vt diſcamus, quod tanto ſuperno
præſidio fruens, & ſic illuſtris factus,
& in tantam multitudinem diffuſus
proprium ſepulchrum non poſſedit, ſi-
cut multi nunc faciunt agros, & villas,
infinitamq; aliam ſubſtantiam poſſide
re ſtudentes, habebat enim ſufficien-
tes diuitias mentis, & de alijs non erat
anxius.

IDEM dicit Scriptura de Iacob, 10
cum pergeret ad Meſopotamiam, quòd *Homil. 54.*
profectus eſt in Charras, & occurrit *Gen. 28.*
loco, & dormiuit illic, & accepit de
lapidibus loci, & poſuit ad caput ſuũ,
& dormiuit in loco. Vidiſti ineffabi-
lem vitæ philoſophiam? Vidiſti quo-
modo veteres iter faciebant. Vir domi
educatus, tantæq; aſſuetus curæ, ſim-
plex enim erat, inquit, & domi habi-
tans, peregrinaturus neque iumentis
egebat, neque miniſtris, neque viati-
cis, ſed Apoſtolicum morem imitatus
iter facit. & cum occumberet ſol ibi
dormiuit, vbi eum nox comprehẽdit,
& lapide pro puluinari vſus eſt, & ſu-
per pauimentum dormiuit. Igitur quo
niam ſpiritum omni vanitate liberum
habebat, admirabilem viſionem illam
meruit. Hoc enim more agit Dominus
noſter, quando videt animam præſen-
tia non magnifacientẽ, plurimam ſibi
illius curam eſſe declarat. Vide igitur
iuſtum illum ſuper ſolo cubantem, &
viſiones videntem, immo viſione Do-
mini dignum haberi. Dicit enim ob-
dormiuit, & ecce ſcala erat firmata ſu-
per terram, cuius caput pertingebat
in cœlum, & Angeli Dei aſcenderunt,
& deſcenderunt ſuper eam, Dominus
autem innixus erat illi, & dixit. Ego
Deus Abraham, & Deus Iſaac, &c. Ter 11
ram in qua dormis tibi dabo, & ſemi-
ni tuo, & erit ſemẽ tuũ ſicut arena ma
ris, & benedicẽtur in te oẽs tribus ter
ræ. *Infra.* Et euigilans iuſtus orauit
Dominus dicens. Si dederit mihi Do-
minus panem ad manducandum, & ve-
ſtem ad tegendum, non diuitias, non
abundantiam petiuit, ſed panem, & ve
ſtem, & hanc ad contegendum corpus,
illum vero in neceſſarium alimentum.
Conſidera quomodo nobis Apoſtoli-
cam charitatem petitione ſua ſignifi-
cauit. Tanto ſapientiæ ſtudio plenus
erat iuſti animus, nam id quod Chri-
ſtus dicebat, ne poſſideatis aurum, vel *Matt. 10.*
argẽtum, vel duas tunicas, hoc iſte nõ- *& 19.*
dum a quoquam edoctus, ſed a ſeipſo,
& ab inſita natura magiſtra noſtra di-
dicit, & optauit a Domino ſuo pręberi
panem ad comedendum, & veſtem ad

tegendum. Si hæc mihi fuerint, inquit, in terra aliena, & reduxerit me Dñs saluum in domū patris mei, erit mihi Dominus in Deum, & lapis iste in signum. Dilecti, ne simpliciter
12 prętereamus, quæ dicta sunt, sed æmulemur omnes hunc iustum, & nos qui in gratia, eū qui ante legē, & nihil tēporale petamus a Domino. Neque .n. expectat donec a nobis admoneatur, sed & non petentibus nobis largitur ea quæ ad vsum pertinent, oriri enim facit solem super malos, & bonos, & pluit super iustos, & iniustos, & credamus ei admonenti, & dicenti. Quærite regnum Dei, & hæc omnia apponētur vobis. Ne igitur ea quæ sunt accessoria, quasi primaria pete, ne inuertamus ordinē, sed quæramus illud, sicut præcepit, vt & hæc, & illa habere liceat, ea enim de causa in orationis nostræ verbis limites, & regulas nobis præscripsit, quatenus petenda sunt tēporalia, verba illa iubet nos dicere, quæ omni Philosophia sunt referta. Panem nostrū quotidianū da nobis hodie, Diei alimentū, inquit, id qđ iust⁹ *Matt. 6.* ille, tametsi nihil horū audierat precatus est dicens, si dederit mihi Dominus panem ad comedendum, & vestem ad tegendum. Multa alia, quæ habet Chrys. de Abraham, Iacob, Apostolis, & alijs vide in cap. anteriori.

13 *Epis. 27. ad Eustochiū epitaphium Paulæ to. 1* HIERONYMVS sic ait: Cum esset Paula nobilis, genere potens quōdam diuitijs, Gręcorum stirps, soboles Scipionum, Pauli heres cuius vocabulum trahit, Marciæ Papyriæ matris Africani vera, & germana progenies Romæ prætulit Bethleem, & auro tecta fulgentia informis luti vilitate mutauit. Testis est Iesus, ne vnum quidem nummum ab ea filiæ derelictum, sed vt ante iam dixi derelictum magnum æs alienum. Quid hac virtute mirabilius fęminam nobilissimæ familiæ magnis quondam opibus, tanta fide omnia elargitam, vt ad ægestatem pene vltimam perueniret? Iactent alij pecunias, & in corbonam Dei æra congesta, funibusq; aureis dona pendentia. Nemo plus dedit pauperibus, q̄ quæ sibi nihil reseruauit, nunc illa diuitijs fruitur, & bonis, quæ nec oculus vidit, &c.

14 *Epist. 11. de vita Hilarionis.* IDEM sic ait: Igitur octogesimo ætatis suæ anno, cum absens esset Hesychius quasi testamenti vice breuem manu propria epistolam scripsit omnes diuitias suas ei derelinquens, Euāgelium, scilicet, & tunicam sacceam, cucullam, & palliolum.

15 *In Ps. 72. to. 8.* IDEM explicās illa verba: Quid mihi est &c. sic habet. Cum emphasi hoc legendum est. Tam grādia mihi in cœlis præparasti, & ego parua quærebam? Aliter. Neque in cœlo, neque in terra aliud præter te quæsiui. Defecit cor meum Deus cordis mei, & pars mea Deus in ęternum, quia vanum est in sęculi confidere bonis.

16 *In Ps. 76.* IDEM explicans illa verba: Vox tonitrui tui in rota, sic ait: Dicamus hoc de interiori homine rota modico quodam vestigio stat in terra, & nō solum stat, sed quasi percurrit, non stat, sed tangit, & præterit, denique voluitur, ad altiora transcendit: ita, & sanctus vir, quoniam in corpore est necessitatem habet aliqua de terrenis cogitare, & qn̄ venerit ad victum, & vestitum, & cętera huiusmodi, habēs vi- *1. Thess. 6.* ctum, & vestitum his contentus est. Et tangens terram ad altiora festinat, ille qui currit, & ad altiora festinat, in *Zach. 9.* illo est sermo tuus. Legimus & in Propheta. Sancti lapides voluuntur super terram. Videte quid dixit. Sancti lapides voluuntur super terram, quoniam enim rotæ sunt, voluuntur super terram, & ad altiora festināt, & alibi, Vbi ducebat spiritus, sequebantur & rotę.

17 *Lib. 1. in 1. c. ad Ephes. to. 9.* IDEM explicans illa verba: Benedictus Deus qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in cælestibus in Christo ait. Non in terrenis benedictionibus, sed spiritualibus. Sūt quippe terrenæ benedictiones habere quempiam liberos, affluere opibus, honore, sanitate. Quæ terrena benedictio vsque ad iumenta descendit. Di- *Gen. 1.* ctum est quippe de illis benedixit eis Dominus, & dixit: Crescite, & multiplicamini. Spirituales vero benedi-

ctiones

ctiones in cæleſtibus ſunt, quia terra benedictionem non capit ſpiritualem, ſi quidem, & benedictiones illę, quæ in Leuitico Dei pręcepta ſeruantibus
Deut. 28. promittuntur, verbi gratia plena eſſe horrea frumētis, benedictos eſſe in vrbibus, agris, & cętera his ſimilia in Prophetis non videmus expleta hominibus, qui in melotis, & caprinis pellibus errauerunt, in egeſtate, in anguſtia, in deſertis montibus, in ſpelūcis. Spiritualiter ergo accipienda ſunt omnia, & ſpiritualia nō in terrenis locis, ſed in cæleſtibus expectanda. Quod vero ait: Benedixit nos in omni benedictione ſpirituali, quaſi iam in præterito factum ſit, & non in futuro promiſſum, ideſt. Benedixit, & non benedicturus eſt, quæritur, quomodo adhuc in terra nos poſitos cæleſti benedictione benedixerit. Siue igitur, quod conuerſatio noſtra in cælis eſt, & non ſumus de mundo iſto, ſed depoſita imagine terrena portamus imaginem ſupercæleſtis, & in carne non viuimus, ſed in ſpiritu, & theſaurizamus nobis in cœlis, vbi & cor habemus. Vel certe quod omnis benedictio ſpiritualis in Chriſto, licet in terra ſit, tamen de cæleſtibus computetur.

18 *Lib. de fide & operibus to. 4.* AVGVSTINVS explicat locum Pauli: Fundamentum aliud, nemo pōt ponere pręter id, quod poſitū eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus. Si quis autem ſuperædificat ſuper fundamētum aurū, argentū, lapides pretioſos, ligna, fœnū, ſtipula, vniuſcuiuſq; opus manifeſtabitur, dies. n. Dñi declarabit, quia in igne reuelabitur, & vniuſcuiuſq; opus quale ſit ignis probabit. Si cuius opus manſerit, qđ ſuperędificauit mercedem accipiet, ſi cuius aūt opus arſerit detrimentum patietur, ipſe aūt ſaluus erit, ſic tñ quaſi per ignem. Quod ita explicat, vt illi videantur ædificare ſupra hoc fundamentū aurum, argētum, lapides pretioſos, qui fidei, quæ in Chriſto eſt, bona opera adijciūt. Et
Matt. 19. inſuper ſi faceret quę Dñs addidit dicens: Si vis perfectus eſſe, vade, & vēde oīa quę habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cœlo; ædificaret ſuper illud fundamentū aurū, argentū lapides pretioſos. 19 Non. n. cogitaret, niſi quæ ſunt Dei, qūo placeret Deo, & hę cogitationes ſunt aurum, argētum, lapides pretioſi. Porro ſi circa diuitias ſuas quodā carnali teneretur affectu, quamuis ex eis multas eleemoſynas faceret, nec ad eas augēdas fraudis aliquid moliretur, aut earum minuēdarum, vel amittendarū metu in aliquod facinus laberetur, alioquin iā iſto modo ab illius fundamenti ſtabilitate ſe ſubtraheret, ſed propter carnalem, vt dixi quē in eis habebat affectum talibus bonis ſine dolore carere nō poſſet, ædificaret ſuper fundamentum illud, fœnum, ligna, ſtipulam. Hæc igitur qm̄ affectu dilecta carnali, non ſine dolore amittuntur, propterea qui ſic ea habent, cum habeant in fundamento fidem quæ per dilectionem operatur, neq; huic iſta vlla ratione, vel cupiditate pręponant, in earū amiſſione paſſi detrimentum, per ignem quemdā doloris perueniūt ad ſalutem. A quo dolore, atq; detrimento tanto eſt quiſq; ſecurior, quanto ea vel minus amauerit, vel tanquam nō habens habuerit. Qui vero propter illa, vel tenēda, vel adipiſcenda homicidium, adulterium, & ſimilia quæq; commiſerit, nōn propter fundamentum per ignem ſaluabitur, ſed amiſſo fundamento æterno igne torquebitur.

IDEM explicans illa verba: Vidi impium ſuperexaltatū, & eleuatum, ſicut cedros Libani, tranſiui, & ecce nō erat, ſic ait: Quare non erat, & non eſt inuentus locus eius? Quia trāſiſti. ſi autem adhuc carnaliter cogitas, & iſta terrena felicitas vera felicitas tibi vr̄, nondum tranſiſti, aut æqualis illi es, aut infra es. Profice & tranſi, cum proficiendo tranſieris, attendis cū fide, vides nouiſſima ipſius, & dicis tibi. Ecce non eſt iſte qui ſic tumuerat, quomodo ſi trāſires iuxta fumū, nam & hoc dictum eſt in iſto Pſalmo ſuperius. Deficientes velut fumus deficiēt. Erigitur in altū fumus, & in globum tumidum pergit, quanto magis attollitur, tanto amplius intumeſcit, ſed cum tranſie- 20 *Cōcione 3. In Pſ. 36. to. 8.*

ris attēdē post te, post te enim sumus, si est ante te Deus, noli posteriora ex desiderio attendere, sicut attēdit vxor
Gen. 19. Loth, & remansit in via, sed respice ex despectu, & videbis impium nusquam esse, & quæres locum eius. Quis est locus eius? Quo nunc habet potestatem, habet diuitias, habet quēdam ordinē suum in rebus humanis, & multi ei obsequuntur, vt iubeat, & audiatur. Ille locus non erit, sed transijt, vt tu possis dicere, Transiui; & ecce non erat. Quid est transiui? Profeci, perueni ad
Psal. 72. spiritualia, intraui in sanctuariū Dei, vt intenderem in nouissima, & ecce nō erat, & quæsiui eum, & non est inuentus locus eius.

21 IDEM explicans illa verba: Sicut
In Psal. 51 nouacula acuta fecisti dolum, ait: Ecce quid faciunt sanctis mali, capillos radunt. Quid est, quod dixi? Si audiāt ciues Hierusalem vocem, quæ modo ex
Matt. 16. Euangelio recitata est: Quid prodest
1. Reg. 21. homini, si totum mundū lucretur, seipsum aūt perdat, contemnunt oīa præsentia bona. Et quid factura est nouacula Doech, homini meditanti in hac terra regnum cœlorū, & futuro in regnum cęlorū habēti secū Deum? Quid est factura illa nouacula? Capillos rasura, caluū factura est, nam isti capilli superflua rerum tpalium significant. Qui quidem capilli nō superflue facti sunt a Deo in corpore hominum, sed ad aliquod ornamentum. Tamen quia sine sensu præciduntur illis, qui adhęrent corde Deo, sic habent ista terrena tamquam capillos.

22 IDEM explicans titulum illius
In Ps. 53. Psalmi, qui sic habet: In finem in hymnis intellectus ipsi Dauid, cum venerunt Ziphæi, & dixerunt ad Saul, Nōne ecce Dauid absconditus est apud
1. Reg. 23. nos, sic habet: Vicus quidā erat Ziph, cuius habitatores Ziphæi dicebātur, in quorū regione se abscōderat Dauid, cū eum uellet Saul inuenire, & occidere. Isti cum hoc cognouissent, prodiderunt eum regi persecutori. Si quæramus, quid interpretentur Ziphæi inuenimus florentes. Florentes erāt Ziphæi, & Dauid latens. Attēde latentē.
Mortui estis, & vita vestra abscondita Colos. 3.
est cum Christo. Isti ergo latētes florētes erunt: Cum Christus apparuerit vita vestra, tunc & vos cum illo apparebitis. Cum erunt isti florentes, tūc & erunt Ziphæi arescentes. Cui namque flori illorū cōparetur gloria attēdite?
Omnis caro fœnū, & omnis honor car- Isa. 40.
nis, vt flos fœni. Quis finis? Fœnum aruit, & flos decidit. Vbi tunc erit Dauid? Vide quid sequitur. Verbum autem Domini manet in æternum. Illa ergo duo genera hoīum sunt, quę & distinguere debetis, & eorū alterū eligere. Qui sunt isti Ziphęi, nisi corpus il-
lud Doech Idumæi, de quo dicitur, Ec Psal. 51.
ce homo, qui non posuit Deū adiutorem suū, sed sperauit in multitudine diuitiarū suarū, & præualuit in vani-
tate sua. Isti sunt florentes filij sęculi, 23
qui in generatione sua astutiores sunt Luc. 16.
filijs lucis. Etenim ipsi videntur pspicere in posterū, quo nesciunt vtrū veniāt. infra. Diuitiæ nostræ ibi sunt vbi est domus nostra æterna in cęlis. Proinde pecuniā tpalem illi appellāt diuitias, qui nisi temporaliter florere non possunt, nec in æternum ex his sibi amicos facere volunt, quia veras diuitias non nouerunt. Has ergo diuitias solas iniquitas putat flores ad tēpus, vt fœnum, hi sunt Ziphæi inimici Dauid florentes in sęculo, qui arescent in iudicio. Hoc, & velis, & tu? Ignoras quid tibi promiserit, qui ad te venit? quid in seipso hic ostenderit? Si flos Ziphæorum appetendus esset, ipse Dominus tuus nonnē, & in hoc sæculo floruisset? An vero deerat illi, vt hic
posset florere? Sed hic maluit inter Ioan. 18.
Ziphæos latere, & dicere, Regnū meū non est de hoc mundo. Boni omnes latent hic, quia bonum eorum intus est, absconditum est, vbi fides, vbi charitas, vbi thesaurus illorum? numquid hæc bona apparent in sæculo? Et hæc bona latent, & eorum merces latet, at vero dignitas sæculi nitet ad tempus, herba est hiemalis, vsque ad æstatem viret.

IDEM explicās illa verba; Quorū 24
filij sicut nouellæ plātationes in iuuē- In Ps. 143.
tute

tute ſua,&c.ſic habet:Ergo non eſt iſta felicitas habere filios incolumes,filias ornatas,plena cellaria,abundantiā pecorum, nullam ruinā nō dico parietis, ſed nec ſepis,uullum tumultum,& clamorem in plateis, ſed quietem, pacē, abundantiam, copiā rerū in domibus, in ciuitatibus?Ergo non eſt iſta felicitas? Aut debēt iuſti iſta defugere?Aut non inuenis domum iuſti abundantem rebus his omnibus, plenam iſta felicitate? Non erat domus Abrahæ abundans auro,& argento, familia,pecoribus? Nonne Iacob ditatus egreſſus eſt de Meſopotamia?Quid dicimus,nō eſt iſta felicitas? Sit licet, ſed ſiniſtra. Quid eſt ſiniſtra? Tēporalis,mortalis, corporalis.Nolo illam diffugias,ſed neque dexteram putes. Non.n. iſti ideo maligni,ideo vani, quia his abūdabāt, ſed quia id quod ſiniſtrū eſſe debuit in dextera ponebant. Ideo & dextera eorum dextera iniquitatis, ideo os eorū locutum eſt vanitatem,qa hoc in dextera poſuerunt, qđ in ſiniſtra habere debuerunt. Quid.n. in dextera ponere debuerunt? Deum, æternitatē, annos
25 Dei nō deficientes. Ibi dextera,ibi eſſe debet deſiderium noſtrū,ſiniſtra vtamur ad tps, dexteram deſideremus in
Pſal. 61. æternum. Diuitiæ ſi affluant ne aponatis cor,ſi enim diuitijs afluētibus, cor poſueritis, quod ſiniſtrum eſt dextrū facietis.Corrigite vos,agnoſcite ſapiētiam amplectentem vos, cui dictū eſt.
Cant. 2. Siniſtra eius ſub capite meo,& dextera eius complectetur me. Siniſtra eius ſub capite meo nō me deſeret, & in tēporalibus neceſſarijs, & deſiderijs,ſed tamen ipſa ſiniſtra ſub capite erit,non capiti proponetur, vt dextera eius cōplectatur me pollicens vitam æternā. Ita enim ſiniſtra ſub capite, ſi dextera ſuper caput, impleturq; quod ad Thi-
1.Thim.4. moteum ſcriptum eſt.Promiſſionē habens vitæ præſentis,& futuræ.Tēpori neceſſaria quæritis?Quærite primū regnum Dei, ideſt dexteram, & hęc oia apponentur vobis. Habetis hic diuitias,& gloriā, & in futuro ſæculo vitā æternam. Et in ſiniſtra continebo infirmitatem veſtram, & dextera coronabo per fectionem veſtram. An forte Apoſtoli relinquentes oia ſua, ſine diuitijs in hoc ſæculo remanſerunt? Et vbi eſt illa promiſſio ſiniſtræ, Centuplum accipietis?Multiplicationē promiſit, & reuera qd deſit homini Dei? Si quis forte infidelis eſt vnam domū, aut paucas habet, fidelis hominis totus mundus plenus diuitiarū eſt,vides ſiniſtram eius plenam ſub capite,accipiet in hoc ſæculo centuplū,vide dexteram complectentē, & in futuro ſęculo vitā æternā. Merito & alio loco de ipſa ſapientia dicitur. In dextera eius anni vitæ,& in ſiniſtra eius diuitiæ,& honor. Non ergo vos vaniloquos arguo,quia filij eorū velut nouellæ cōſtabilitæ a iuuentute ſua, nec quia filiæ eorū ornatæ,vt ſimilitudo templi, nec quia cętera abundantia aderat eis.Sed quare arguo? Quia beatum dixerunt populum, cui hæc ſunt, Quod ad ſiniſtram erat ad dexteram poſuerunt. Quid tu Dauid? quid tu corpus Chriſti? quid vos membra Chriſti? Quid vos non filij alieni, ſed Dei, quoniam vaniloqui filij alieni beatum dixerunt populum, cui hęc ſunt. Vos quid dicitis? Beatus populus, cuius Dominus ipſius.

Matt. 19.

26

Prou. 3.

IDEM ſic ait: Dicam qd fecerit pauperrimus homo nobis apud Mediolanū conſtitutis, tam pauper, vt proſcholus eſſet grāmatici,ſed plane Chriſtianus, inuenit ſacculum cum ſolidis fere ducentis, propoſuit pittaciū publice,reddēdum.n.ſciebat,ſed cui redderet,ignorabat.Qui ſolidos perdidit, veniat ad locū illū, & quærat hominē illum. Ille qui plangens circumquaq; vagabantur, inuento & lecto pittacio venit ad hominē,& ne forte quæreret alienum, quæſiuit ſigna, interrogauit ſacculi qualitatē, &c. Et cum oia illi fideliter reſpondiſſet, reddidit qđ inuenerat.Ille autem repletus gaudio,& quærens vicē reppendere tamquā decimas obtulit illi viginti, qui noluit accipere:obtulit vel decem,noluit accipere:ſaltim rogauit, vel quinq; accipere,noluit ille. Stomachabundus homo proiecit ſacculum, nihil perdidi

27 Ser. 21. de verbis Apoſtol. to. 10.

ait, ſi non vis aliquid a me accipere, nec ego aliquid perdidi, quale certamen fratres mei, qualis pugna, theatrum mundus, ſpectator Deus. Victus tandem ille, quod offerebatur accepit, & continuo totum pauperibus erogauit, vnum ſolidum in domo ſua non dimiſit.

28 *In ſer. 196. de tempore.* IDEM, aiebat quidam Domino dic fratri meo, vt diuidat mecum hereditatem. petebat in terra Domino dimidiam hereditatem in cœlo, Dominus offerebat totam; plus Dominus dabat, quam ille poſtulabat: cauſa breuis, & iuſta, dic, vt frater meus diuidat mecum hereditatem: ſed audiamus, & iudicantem, & docentem. Homo ait, homo, qui enim pro magno habes iſtã hereditatem, quid es niſi homo? volebat illum facere aliquid pluſquã homo eſt; quid plus illum volebat facere cui volebat auaritiam tollere? dico vobis. Ego dixi, dij eſtis, & filij excelſi omnes, volebat eum inter deos numerare, qui auaritiam non habet.

29 *Lib. 4. moralium ca. 30. to. 1.* GREGORIVS explicans illa verba Iob 3. Ibi requieuerunt feſſi robore, ſic ait: Omnes qui in hoc mundo fortes ſunt robore, quaſi fortes ſũt, non robore defeſſi, qui vero in auctoris ſui amore roborantur, quo magis in concupita Dei fortitudine conualeſcunt, eo a propria virtute deficiſit, & quo robuſtius æterna appetunt, eo a temporalibus ſalubri defectione laſſantur. Hinc Pſalmiſta prioris ſui robore feſſus dicebat: Defecit in ſalutare tuum anima mea. *Pſ. 118.* in ſalutare enim Dei proficiendo defecerat, quia æternitatis lucem deſiderans, a carnis iam fiducia fractus anhelabat, hinc rurſum dicit: Cõcupiuit, & defecit anima mea in atria Domini, *Pſal. 83.* qui nimirũ cũ diceret, concupiuit, recte ſubdidit, & defecit, quia valde minor eſt diuinitatis concupiſcentia, quam nõ mox etiam proprius ſequitur defectus, qui enim ad appetenda æternitatis atria accenditur dignus profecto eſt, vt ab hoc temporalitatis amore laſſetur, vt tãto frigeſcat ab ſtudio ſæculi, quanto ſurgit ardentior in amorem Dei. Quem ſcilicet, ſi perfecte arripit, mundum etiam plene derelinquit, & eo funditus temporalibus moritur, quo ad ſupernam vitam altius afflatu æternitatis animatur; an non robore ſuo feſſam ſe inuenerat, quæ dicebat. Anima mea lique facta eſt, vt dilectus locutus eſt? *Cant. 5.* quia nimirum mens, dum occultæ locutionis aſpiratione tangitur a ſtatu ſuæ fortitudinis infirmata, ipſo quo abſorbetur daſiderio liquatur. inde ſe apud ſemetipſam feſſam inuenit, vnde vltra ſe eſſe conſpicit fortitudinem, quam conſcendit. Hinc Propheta cum viſionem Dei conſpexiſſe diceret, adiũgit. Elangui, & ægrotaui per dies plurimos, *Dan. 8.* quia cum ad virtutem Dei mens adſtringitur, a fortitudine propria caro laſſatur; hinc Iacob, qui Angelũ tenuit, vno mox pede claudicauit, *Gen. 32. 31* quia qui vero amore ſublimia reſpicit, iam in hoc mundo duplicibus incedere de ſiderijs neſcit. Vno enim pede innititur, qui ſolo Dei amore roboratur, & neceſſe eſt, vt alius marceſcat, quia mentis virtute creſcente oportet proculdubio, vt carnis fortitudo torpeſcat, & quondam vincti pariter ſine moleſtia; Iuſtos enim quamuis nullus deſideriorum carnaliũ tumultus poſſideat, duris tamen vinculis eos in hac vita poſitos ſuæ moleſtia corruptionis ligat. Scriptum quippe eſt, Corpus quod corrumpitur aggrauat animam. *Sap. 9.* eo itaq; ipſo quo adhuc mortales ſũt, corruptionis ſuæ pondere grauantur, & adſtricti moleſtia vincti ſunt, quia in illa adhuc libertate vitæ incorruptibilis nõ exurgunt, quæ coacta mens erigitur, libens iacet, ab infimis vix leuatur, & tamen eleuata protinus labitur, ſemetipſam laborioſe vincendo ſuperna conſpicit, ſed reuerberata lumen, quod ſe irradiauerat, refugit.

IDEM ſic ait: Beatus Iob damna rerum pertulerat, ſed ſapientem Dei ſtultitiam diligens, ſtultam mundi ſapientiam mentis deſpectu calcauerat. 32 *Lib. 7. moraliũ c. 15. Iob 6.* Igitur contra mundi diuites pauper, contra potentes oppreſſus, contra ſapientes ſtultus dicitur: quia reſpondit, quia nec pauper eorũ ſubſtantiã,

nec

nec oppreſſus adiutorium contra robuſtos, nec ſtultus doctrinam ſapientiæ carnalis quærit. Sanctus etenim vir, quia mente ſuper ſemetipſum rapitur, & pauper inopia nó anguſtatur.
1. Cor. 4. hinc Paulus dicit. Aporiamur, ſed non deſtituimur, perſecutionem patimur, ſed non derelinquimur, deijcimur, ſed
2. Cor. 6. non perimus, & alibi; Diuitias deſideratæ paupertatis aperiens dicit: Sicut egentes, multos autem locupletátes, tamquam nihil habentes, & oĩa poſſidentes; licet inter hæc oculos mentis attollere, & electos Dei exterius oppreſſos, quantæ intrinſecus arci pręſideant videre, cuncta quippe quæ foris eminét, occultis eorum obtutibus per deſpectum iacent; nam ſuper ſe interius rapti in alto animum figunt, & quæq; ĩ hac vita sũt, quaſi lóge infra labétia, atq; a ſe aliena conſpiciunt, atq;, vt ita dixerim, dum méte extra carnem fieri decertant, pene ipſa quæ tolerát, ignorant. in horum profecto oculis quicquid temporaliter eminet, altũ nó eſt. nam velut in magni vertice mõtis ſiti pręſentis vitę gaudia plene deſpiciũt, ſeque ipſos per ſpiritalem celſitudiné tranſcendentes ſubiecta ſibimet intus vident, quæcumq; per carnalem gloriam foris tument.

33 Lib. 8. moraliũ c. 14. IDEM explicãs illa verba Iob 7. Elegit ſuſpendium anima mea, & mortem oſſa mea ſic ait: quid per animã, niſi mentis intentio, quid per oſſa niſi carnis fortitudo deſignatur? omne autem quod ſuſpenditur proculdubio ab imis eleuatur. Anima ergo ſuſpédium eligit, vt oſſa moriantur, quia dũ mentis intentio ad alta ſe ſubleuat, omnem in ſe fortitudinem vitæ exterioris necat. Sancti enim viri certiſſime ſciunt, quia habere in hac vita requiem nequaquam poſſunt, & idcirco ſuſpendium eligunt, quia nimirum deſideria terrena deſerentes ad alta animũ tollunt. ſuſpenſi autem mortem ſuis oſſibus inferunt, quia amore ſupernæ patriæ in virtutum ſtudijs accincti, hoc quod fortes prius in mundo fuerant, vinculo humilitatis inſequuntur; intueri libet, quomodo animam ſuã Paulus ſuſpenderat, qui dicebat; Viuo autem iã non ego, viuit vero in me Chriſtus, & rurſum. Deſideriũ habeo diſſolui, & eſſe cũ Chriſto, & mihi viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum, qui geſta terrenæ fortitudinis ad memoriam reuocans, quaſi quædam in ſe oſſa numerabat dicens. Hæbreus ex Hębreis, ſecundum legem Phariſęus, ſecundum æmulationem perſequens Eccleſiam Dei, ſed ſuſpendio animæ, quia hęc in ſe oſſa interfecit, protinus aſſerit, qui ſubiungit; ſed quæ mihi fuerũt lucra, hæc arbitratus ſum propter Chriſtũ detrimenta, quæ adhuc oſſa in ſemetipſo inſinuat vehementius extincta, cum ſubdit; Propter quem omnia detrimentũ feci, & arbitror, vt ſtercora: mortuis vero oſſibus, quam exanimis pendeat, oſtendit, qui illico ſubiungit dicens: vt Chriſtum lucrifaciam.

Gal. 2. Phil. 1. 34 Phil. 3.

IDEM explicans illa verba Iob cap. 17. Stupebunt iuſti ſuper hoc, & innocens contra hypocritam ſuſcitabitur, ſic ait: Hoc loco innocés, nec dum perfectus iuſtus accipitur, qui bona adhuc inchoans, & ſi nocere alijs non nouit, perfecta tamen ipſe agere nequaquam valet, & quia corda paruulorum, dum peruerſos florere in pręſenti vita cóſpiciunt, inuidiæ facibus ſuccenduntur. Tãto enim quiſq; plus inuidet alijs bona præſentia, quanto ea ipſe minus contempſerit; ſuccenditur vero contra hypocritam innocens, dũ gloriæ ſimulatoris inuidet etiam, qui nulli nocere ſolet; ſin vero hoc in loco innocens quiſq; in bono perfectus accipitur, contra hypocritam innocés ſuſcitatur, quando hunc, & florere cóſpicit, & tamen cum ſuo eum flore cótemnit, & tanto eum deſpiciendũ cæteris eſſe denunciat, quanto eum conſpicit illa anxie quærere, quę cum eo diu non valeant permanere, in quo adhuc ſenſu ſubiũgitur. Et tenebit iuſtus viam ſuam, & mundis omnibus addet fortitudinem; conſiderato quippe hypocrita, iuſtus viam ſuam tenet, quia dum illum ex peruerſa voluntate obtinere ea quę mundi ſunt intuetur, ipſe ad amorem cęleſtiũ robuſtius ſtringitur,

35 Lib. 13. moralium.

36

gitur ſciens quia bonis deſiderijs prę-mia æterna non deerunt, dum, & prauis,& duplicibus cordibus bona tẽporalia non negantur, qua ex re mundis quoque manibus addit fortitudinem, quia conſpiciens peruerſos obtinere terrenam gloriam,bona opera ſua prouehit ad perfectionem. Et tanto altius temporalia deſpicit, quanto hæc abũdare etiam malis cernit. Quam enim ſint deſpicienda conſiderat,quæ Deus etiam peruerſis præſtat. Si enim principaliter magna eſſent nequaquã hæc conditor aduerſarijs ſuis tribueret. Vnde & indignum ſibi eſſe perpendit, vt illa bona appetat, quæ abundarę conſpicit, & malis. Sed ad percipienda cæleſtia mentem ſuam dirigit,quæ ſibi cum reprobis communia eſſe non poſſunt.

37 *Lib. 21. moralium c. 2.* IDEM explicans illa verba. Iob cap. 31. Si putaui aurum robur meum, ſic ait: Quid ergo nunc ſupereſt, niſi vt ipſas quoque diuitias, qua mente poſſideret,innoteſcat, ait enim. Si putaui aurum robur meum,& obrizo dixi, fiducia mea. Sanctus ergo vir,nec aurum robur, nec ſibi eſſe obrizum, ideſt rudis auri molem fiduciam credit, quia ſpem, atque delectationem ſuam in ſolius gratia conditoris figẽs, neque de quantitate auri, neq; de ſpecie peccauit. De creatore quippe deſperaſſe fuerat ſpem in creatura poſuiſſe. In rebus autem dubijs ſpem fixerat diues ille, qui dicebat. *Luc. 12.* Anima habes multa bona poſita in annos plurimos, requieſce, comede, bibe. Sed hunc ſuperna vox increpat dicens: Stulte hac nocte repetunt a te animam tuam, quæ autem paraſti,cuius erunt? Eadem enim nocte ſublatus eſt, qui in rerum ſibi abundantia multa tempora fuerat præſtolatus, vt ſcilicet, qui in longum ſibi ſubſidia colligenda proſpiceret ſubſequentem diem, vel vnum minime videret.

38 Quaſi in aquis enim defluentibus fundamentum ponere eſt, in rebus labentibus ſpei fiduciam velle ſolidare. Stante enim in perpetuum Deo tràſeunt omnia.Quid ergo abſtante fugere eſt, niſi tranſeuntibus rebus inhærere? Quis namque vnquam decurrentium fluminum tumidis vorticibus raptus manere ipſe fixus potuit deorſum vnda defluente? Quiſquis ergo defluere deuitat, ſupereſt, vt quod defluit, fugiat, ne per hoc quod amat in hoc cogatur peruenire, quod vitat. Qui enim rebus labentibus inhæret illo videlicet trahitur. Prius itaque curandum eſt, ne quis temporalia diligat, ac deinde in eiſdem temporalibus, quæ non ad delectationem ſibi, ſed ad vſum retinet, fiduciam ponat. Quoniam coniunctus decurrentibus mox ſtatum ſuum animus perdit,nam valde demens eſt, qui in vnda voluitur, & plantam figere conatur. Sed ſunt plerique, qui etſi in 39
rebus tranſeuntibus fiduciam nequaquam ponunt, cum tamen ſibimet ad vſus neceſſarios abunde aſſunt,mente tacita lætantur. Qua in re dubium nõ eſt,quia tanto quiſq; minus dolet, qđ deſint æterna, quanto magis gaudet, quod aſſint temporalia, & qui minus dolet, quod deſint temporalia,certius expectat,vt deſint æterna. Hoc itaque de terrenis rebus gaudium Iob non ſe habuiſſe teſtificatus ſubiungit dicens. Si lætatus ſum ſuper multis diuitijs meis, & quia plurima reperit manus mea. Sancti quippe viri in huius peregrinationis ærumna, qm̃ eam quam appetunt adhuc creatoris ſui ſpeciem cõtemplari minime ſinuntur, omnem præſentis vitæ copiam inopiam deputant,quia videlicet nihil extra Deũ quærunt. Et plerumque eis ipſa ſua abundantia fit eis vehementer oneroſa, quia hoc ipſum grauiter tolerant, quod feſtinantes ad patriam in itinere multa portant. Electi ergo de multa abundantia minime lætantur, quam videlicet pro amore cęleſtis patrimonij aut largiendo diſpergunt, aut deſpiciendo deſerunt.

IDEM explicans illa verba Iob cap. 39. Nunquid ad præceptum tuum eleuabitur aquila, ſic habet: Cunctarum auiũ viſum acies aquilæ ſuperat, ita vt ſolis radius fixos in ſe eius oculos nulla lucis ſuæ coruſcatione re- 40 *Lib. 31. moraliũ c. 19.*

uerbe-

uerberans claudat. Ad præceptum er-
go Dei eleuatur aquila, dum iuſſioni-
bus diuinis obtemperãs, in ſupernis ſu
ſpenditur fidelium vita, quæ & in ar-
duis nidum ponere dicitur, quia deſi-
deria terrena deſpiciens ſpe iam de cę
leſtibus nutritur. In arduis nidum po-
nit, quia habitationem mentis ſuæ in
abiecta, & infima conuerſatione nõ cõ
Num. 24. ſtruit. Hinc eſt quod Balaã prophetan-
te dicitur. Robuſtum quidem eſt habi
taculum tuum, ſed ſi in petra poſueris
nidum tuum. Qui robuſtum ſibi habi-
taculum conſtruunt, ſi in Chriſti ſub-
limitate nutriantur, ſi ima non appe-
tant, ſi omne quod præterit cordis vo
41 latu tranſcendant. Videamus aquilam
nidum ſpei ſibi in arduis conſtruẽtem
qui ait: Noſtra cõuerſatio in cœlis eſt,
Phil. 3. & rurſum. Qui conreſuſcitauit, & ſede
Eph. 2. re nos fecit in cœleſtibus. In arduis ha
bet nidum, quia in ſupernis figit conſi
lium, non vult mẽtem in ima deijcere,
non vult per abiectionem conuerſatio
nis humanæ in infimis habitare. Tunc
Paulus fortaſſe in carcere tenebatur,
cum ſe conſedere Chriſto in cœleſti-
bus tentaretur. Sed ibi erat, vbi arden-
tem iam mentem fixerat, non illic, vbi
illum neceſſario pigra adhuc caro reti-
nebat. Hoc namque eſſe ſpeciale ele-
ctorum ſolet quod ſic ſciunt præſentis
vitæ iter carpere, vt nouerint ſe iam
ad alta perueniſſe, quatenus cũcta quę
præterfluunt ſub ſe eſſe videant, atque
omne quod in hoc mundo eminet amo
re æternitatis calcent. Hoc eſt enim,
quod ſequenti ſe animæ per Prophe-
Iſa. 58. tam Dominus dicit: Suſtollam te ſuper
altitudines terræ. Altitudines terræ
42 ſunt diuitiæ, lucra, rerum abundãtia,
quæ quiſquis per ima adhuc deſideria
incedit eo ipſo alta extimat, quo ma-
gna putat, at ſi ſemel cor in cęleſtibus
figitur, mox quàm abiecta ſint cerni-
tur, quæ alta videbantur. Nam ſicut,
qui in montem conſcendit eo pauliſ-
per cætera ſubteriacẽtia deſpicit, quo
ad altiora greſſum amplius tẽdit, itaq;
qui in ſummis intentionem figere ni-
titur, dum anniſu ipſo nullã pręſentis
vitæ gloriam eſſe deprehendit ſuper
terræ altitudines eleuatur, & quod
prius in imis deſiderijs poſitus ſuper
ſe credidit, poſt aſcendendo proficiẽs
ſibi ſubeſſe cognoſcit. Quæ ergo illic
Dominus facturum ſe eſſe pollicetur
dicens: Suſtollam te ſuper altitudines
terræ; hæc apud 6. Iob ſolum ſeſe fa-
cere poſſe teſtatur dicens. Numquid
ad præceptum tuum eleuabitur aqui-
la, & ponet in arduis nidum ſuum, ac
ſi diceret, vt ad meum, qui quod exte-
rius præcipio, hoc intrinſecus gratia
occultæ largitatis inſpiro?

*Bona temporalia quæruntur auide, ſpiri-
tualia remiſſe, ex quo multa na-
ſcuntur damna.*
Cap. XVII.

ORIGENES explicans — 1 *Hom. 6. in*
illa verba: Extendiſti ma- *Exod. to. 1.*
num tuam, & deuorauit
eos terra, ſic ait: Impios
quidem, & hodie deuorat
terra. An non tibi videtur terra deuo- *Exó. 15.*
rare illum, qui ſemper de terra cogi-
tat? Qui ſemper terrenos habet actus?
qui de terra loquitur? terram deſide-
rat? De terra litigat, & omnem ſpem
ſuam ponit in terra, qui ad cœlum
non reſpicit, qui futura non cogitat,
qui iudicium Dei non metuit, nec bea
ta eius promiſſa deſiderat, ſed ſemper
de præſentibus cogitat, & terrena ſu-
ſpirat? Talem cum videris dicito, quia
deuorauit eum terra.

IDEM explicans illa verba, ex — 2 *Hom. 2. in*
cap. 51. Calix aureus Babylon in ma- *Hieremiã*
nu Domini inebrians omnem terram, *to. 2.*
ſic habet: Quomodo iſte calix ine-
briet omnem terram facile ſcies, ſi cõ-
ſideres omnes homines ebrios. Inebria
mur ira, inebriamur triſtitia, & exce-
dimus amore, concupiſcentijs, &c.
Quanta pocula tẽperauerit, quot ine-
briantes porrexerit calices calix iſte,
quid neceſſe eſt dicere? Calix aureus
Babylon inebrians oẽm terram. Ani-
maduerte oẽm terram plenã eſſe pec-
catis, & nõ quæres quomodo Babylon
omnem terram inebriauerit. Sed ſi for
te videris iuſtum ebrium non eſſe de
calice

calice peccatorum, noli putare scripturam non esse mentitam, quæ dixerit: Inebrians omnem terram, cum iste nõ inebrietur a Babylone, & tamen consistat in terra. Audi quia iustus nõ terra: omnem terram inebriat calix iste aureus. iustus vero, cum sit super terram conuersationem in cœlis habet, & propterea non conuenit iusto dici vlterius, terra es, & in terram ibis, sed necesse est audenter loqui, dicit iusto Deus adhuc consistenti super terram,
3 Cœlum es, & in cœlum ibis; portat enim imaginem cælestis: igitur vt concludam calix aureus inebriat omnem terram, idest, omnes ab eo inebriamur, quandiu terra sumus. De vino eius biberunt omnes gentes, propter hoc cõmotæ sunt, sicut in his, qui bibunt istũ vini liquorem, si super mensuram biberint videmus ebrij corpus motum, vacillantes pedes, caput ac tempora prægrauata, os dissolutum, linguam significantem sermones ebrij, & hærẽtibus labijs verba præcisa: similiter est videre eos, qui de calice aureo biberint Babylonis, quomodo moueantur, quomodo instabiles gressus sint, quomodo debilitata mente, & fluctuãte cogitatu nihil firme teneãt, sed semper in turbationibus agantur incerti. propterea, & scriptura diuina in alio loco de huiusmodi ebrijs ita ait; Propterea commoti sunt sicut ebrius: vnde de Cain dicit Scriptura. Cum egressus esset a facie Dei habitauit in terra Naid contra Eden. Naid in Græca lingua interpretatur cõmotio, qui enim derelinquit Deum, qui deserit sensum, de eo iugiter cogitanda, iste in terra Naid hodie habitat, idest, in turbatione mali cordis, & mentis cõmotione consistit.

Ps. 106.
Gen. 4.

4 HIERONYMVS sic ait: In omnibus mundi studijs profectu non satientur homines, in virtute tantũ cœpisse sufficiet? feruentissimi in terrenis, frigidissimi in cælestibus sumus, & summam in rebus paruis exhibemus alacritatem, ad maiora torpescimus; considerare pudet, quantus sit feruor in sæculo, qua cura singula quæque studia hominum quotidie ad perfectiora nitantur, litterarum ardor nulla prorsus ætate extinguitur, immo, vt sæcularis auctoris vtar sententia, ipsa magis ætate inflammatur, diuitiarum amor insatiabilis est, expleri nescit honorum cupido, celerem habituræ res finem sine fine quæruntur; nos diuinam sapientiam, cælestes diuitias, immortales honores pigra quadã dissimulatione negligimus, & spirituales diuitias, aut ne attingimus quidẽ, aut si leuiter degustauerimus, continuo nos putamus esse satiatos, aliter nos diuina sapientia ad suas inuitat epulas. Qui edit me, inquit, adhuc esuriet, & qui me bibit adhuc sitiet, nullus vnquam talibus expletur epulis, nec aliquando patitur de satietate fastidium, tanto vnusquisque capacior, tanto auidior erit, quanto inde plus hauserit. Dominus in Euangelio: Beati ait, qui esuriunt, & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. vult enim nos esurire hic semper, ac sitire iustitiam, vt in futuro iustitiæ retributione satiemur. consideranda vis ipsa verborum est, & ita nobis desideranda est iustitia, vt in fame, vel in siti cibus desideratur, ac potus, &c.

In epist. 1. qua est ad Demetriadem Virginem to. 9.

5 *Eccl. 24.*

Matt. 5.

6 IDEM sic ait: Si intemperate cibus sumptus leuem corpori febriculam concitauit deijcimus animum, affligimur, suspiramus, nulla cura tunc est sæculi, nulla villarum, nemo de patrimonio cogitat, nemo de foro, omnes calumniæ, omnia lucra in periculis corporis conquiescunt; curritur ad medicos, & pro remedio carnali promittuntur munera, aurum, argentum, interdum etiam mancipia tradũtur. & pene totum patrimonium, aut negligitur, aut donatur, vt consulatur vitæ quandoq; perituræ, & pro æterna salute omnis admodũ homo negligens est; omnis auarus, illic omnis frugalitas largitoris, animi tenacitate constringitur, vbi promptior voluntas, & copiosior largitas deberet operari, & cum dicat Scriptura: Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo sunt, nos sic mundana concupisci-

In epist. in qua instituit amicũ in scientia diuina legis.

piscimus; sic amamus quasi aliquid nascentes intulerimus in sæculum, aut recedentes de sæculo nobiscum auferre possimus. nemo ad breuitatem temporis, nemo ad naturæ respicit conditionem, nemo considerat vana esse omnia, quæ aliquo fine clauduntur, de his tantum sollicitudinem habere debemus, & curam, quæ nobiscum trãsferre possumus; ambiant terrena gentiles, quibus cælestia non debentur, cõcupiscant præsentia qui futura nõ credunt, Christianis diuitiæ, & hereditas sit diuinitas Christi.

7 *In cap. 5. Isaia to. 4.* IDEM explicans illa verba: Væ qui consurgitis mane ad ebrietatem sectandam, & potandum vsque ad vesperam, vt vino æstuetis, cithara, & lyra, tympanum, & tibia, vinum in cõuiuijs vestris, & opus Domini non respicitis, nec opera manuum eius consideratis, sic ait: Infelicissimi sunt qui de mane vsque ad vesperam ebrietate, & diuersis voluptatibus occupati non intelligunt in se opera Domini, nec cõsiderant cur creati sunt; propterea ductus est captiuus populus meus, quia non habuit scientiam, quod quidẽ hodie patiuntur, sustinentes non famem panis, neque sitim aquæ, sed famẽ audiendi sermonis Dei, quia nec respexerunt opus Domini, nec considerauerunt opera manuũ eius; potest & hoc referri ad eos, qui sæculi delicijs occupati, nec respicientes opera Dei captiui ducuntur in peccatum, & non habent scientiam Dei; & idcirco fame, & siti pereunt bonorum operum, atque virtutum, & detrahentur in gehennã, ibique æternis cruciatibus deputati potentiam, & superbiam miseria cernent humilitate mutari, & nobiles eorum interierunt fame, & multitudo eius siti exaruit. propterea dilatauit infernus animam suam, & aperuit os suum absque vllo termino, & descendent fortes eius, & populus eius, & sublimes, gloriosique eius ad eum, & incuruabitur homo, & humiliabitur vir, & oculi sublimium deprimentur. *Amos 8.*

8 *In cap. 2. Hieremia.* IDEM explicans illa verba: Transite ad insulas Cethim, & videte, & in Cedar mittite, & considerate vehemẽter, si factum est huiusmodi, si mutauit gens deos suos. (Et certe ipsi non sunt dij.) Populus vero meus mutauit gloriam suam in idolum, sic habet: Cethim vrbs est in Cypro, Cedar aũt regio Sarracenorum. vult ergo dicere: vel ad occidentem pergite, vel in solitudinem mittite, & videte si qua gens hoc fecerit quod vos fecistis. possumus hoc & contra eos dicere, qui maiori studio sequuntur vitia, quam virtutes; quos monet Apostolus, dicens: Humanum loquor propter infirmitatem carnis vestræ; sicut exhibuistis membra vestra seruientia immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra seruientia iustitiæ in sanctificationem. Obstupescite cæli super hoc, & portæ eius desolamini vehementer, dicit Dominus. Duo mala fecit populus meus me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas. Videns cœlum Dei præcepta calcata inhorrescit, & stuporem dissimulare non potest, sicut septuaginta interpretes verterunt, obstupuit cœlum super hoc, & inhorruit extra modum, & vehementer; omnis enim creatura ingemiscit, & condolet super peccatis hominum. duo autem populus Dei fecit aduersa. *Rom. 6.*
9 Primum vt relinqueret Deum, qui est fons vitæ, fons enim perpetuus est, & vitales habet aquas, cisternæ autem, & lacus, vel de torrentibus, vel ex aquis turbidis terra complẽtur, & pluuijs. cursor leuis explicans vias suas, onager assuetus in solitudine, in desiderio animæ suæ attraxit ventũ amoris sui, nullus auertet eam, idest sicut caprea leuis velox fertur ad pabula, & sicut onager assuetus in solitudine, trahit in desiderio animæ suæ ventum amoris sui: sic & Israel toto impetu ad desiderium libidinis ferebatur, & omni idolorum amore feruebat, nullusq; est, qui eam suis possit monitis ab hoc impetu auertere malitia peruerse cupientes; vbi sunt dij tui quos fecisti tibi, surgant, & liberent te in

die

die afflictionis tuæ. impudens postulatio tempore necessitatis,& angustiæ ab eo quærere auxilium, quem in pace contempserit; probet necessitas qd possint, quos securus ante coluisti, ideo præmiserat, & in tempore afflictionis suæ dicent,surge,& libera nos.

10 *In cap. 1. lamentationum Hieremiæ.* IDEM explicans illa verba: Omnis populus eius gemens, & quærens panem,dederunt pretiosa quæque pro cibo ad refocillandam animam, & ait: Pro pane iucunditas humanæ delectationis accipitur;vnde & nunc Propheta cum Synagogæ perditos mores defleret, dixit: Omnis populus eius gemens, & quærens panem. Praua quippe hominum multitudo affligitur, qa non ad votum præsentis vitæ iucunditate satiatur,sed & pretiosa queq; pro cibo dat,quia virtutes mentis in appetitu transitoriç delectationis inclinat, & refocillare animā nititur, quia peruersis suis desiderijs satisfacere conatur.Vnde bene mox ex voce illius electæ multitudinis subditur. Vide Domine, & considera quoniam facta sum vilis.Vilis quippe plebs Dei efficitur, quando prauorum numero crescente in eis non summa, & cælestia,sed abiecta & terrena sectatur.

11 *In c. 2. Ionæ 10. 1.* IDEM explicans illa verba: Qui custodiunt vanitates, frustra misericordiam suam derelinquunt,ait: Deus natura misericors est, & paratus vt saluet clementia, quos non potest saluare iustitia.Nos autem vitio nostro paratam misericordiam, & vltro se offerentem perdimus, & relinquimus. Et non dixit qui faciunt vanitates. Vanitas quippe vanitatum, & omnia vanitas, ne damnare videretur vniuersos, & cuncto generi humano misericordiam denegare, sed qui custodiunt vanitates, siue mendacium, qui transierunt in affectum cordis,qui non solum faciunt, sed ita custodiunt vanitates quasi diligant, & thesaurum inuenisse se putent.

12 *In caput 3. Nahum.* IDEM explicans illa verba: Plures fecisti negociationes tuas, q̃ stellæ sint cœli,sic habet: Quæ multiplicasti negociationes tuas ex omni genere, quasi cælestia cuperes possidere, per fas,& nefas perituras tibi diuitias cōgregasti, debes multitudinem peccatorum multitudine exæquare virtutū. Bruchus expansus est,& auolauit. Videtur mihi multitudo Niniue absque rectore sine ordine hinc inde commixta, & quacumque impetus tulerit ruens brucho comparari paruo animali, & innumerabili, & qui modicum quidem se videatur eleuare a terra. *Infra:* Dubitare non poteris multitudinem hominum,quæ per latā viam pergens versatur in mundo, bruchum dicere, cum videris eos totos terræ deditos sententiæ leuitate huc, illucque discurrere, & ad sublimiora volare non posse, & totum populum vitijs inhærentem leuitate sua,& per momenta mutatione sententiæ huc, illucque volitare, tunc bruchus impetu abijt, & auolauit.

IDEM explicans illa verba: Et eris sicut dormiens in medio mari, & quasi sopitus gubernator amisso clauo, & dices: Verberauerunt me,sed nō dolui, traxerunt me,& non sensi; quādo euigilabo, & rursum vina reperiā, ait: In medio mari dormit, qui in mūdi hujus tentationibus positus præuidere motus irruentiū vitiorum, quasi imminentes vndarum cumulos negligit, & quasi sopitus gubernator clauū amittit, qñ mens ad regendā nauē corporis, studium sollicitudinis perdit, & dices: Verberauerunt me,& non dolui. Vox percussi,& dormientis exprimitur. Mens quippe a cura sollicitudinis dormiens verberatur. Et nō dolet,quæ sicut imminentia mala nō prospicit, sic neq; quæ perpetrauerat, agnoscit. Trahitur & nequaquā sentit, qui per illecebras vitiorū ducitur;nec tū ad sui custodiā suscitatur.Qui quidem euigilare optat, vt vina rursum reperiat. Quia quamuis somno stuporis a sui custodia prematur; vigilare tamen ad curas sæculi nititur, vt semper voluptatibus inebrietur. Et cum ad illud dormiat, in quo solerter euigilare debuisset,illud appetit ad quod laudabiliter dormire potuisset. 13 *In cap. 23. Prouerbiorum 10. 8.*

IDEM

14 *In Ps. 89. to. 7.* IDEM explicans illa verba: Anni nostri sicut aranea meditabuntur, sic ait: Quomodo aranea quasi mittit fila, & huc illucque discurrit, & texit tota die, & labor quidem grandis, sed effectus nullus est; sic & vita hominum huc, illucq; discurrit, possessiones quærimus, diuitias appetimus, procreamus filios, laboramus, in regna sustollimur, & omnia facimus, & non intelligimus, quia araneæ telam teximus.

15 *Lib. de patientia to. 4.* AVGVSTINVS sic habet: Intueamur charissimi quanta in laboribus, & doloribus homines dura sustineant pro rebus quas vitiose diligunt, & quantum se his feliciores fieri putant, tanto infelicius concupiscunt. Quanta pro falsis diuitijs, quanta pro vanis honoribus, quanta pro ludicris affectionibus periculosissima, & molestissima patientissime tolerantur. Pecuniæ & gloriæ cupidos videmus, vt ad desiderata perueniant, adeptisque non careant, soles, imbres, glacies, fluctus, & procellosissimas tempestates, aspera & incerta bellorum, immanium plagarum ictus, & vulnera horrenda non ineuitabili necessitate, sed culpabili voluntate perficere. Verum hæc licite quodammodo videntur. Insaniç namque auaritia, ambitio, luxuria, & variorum oblectamenta ludorum, nisi propter illa facinus aliquod admittatur, siue flagitium quod legibus prohibetur humanis, putantur ad innocentiam pertinere.
16 Immo etiam qui sine fraude cuiusquam, aut pro habenda, vel augenda pecunia, aut pro adipiscẽdis, vel retinendis honoribus, aut in agone certando, seu venando, seu theatricum aliquid plausibiliter exhibendo, magnos labores, doloresq; pertulerit: parum est, ꝙ populari vanitate nullis reprehensionibus cohibetur, sed insuper extollitur laudibus: Quoniam laudatur sicut scriptum est, peccator
Psal. 9. in desiderijs animæ suæ. Vis enim desideriorum facit tolerantiã laborum, & dolorum, & nemo nisi pro eo quod delectat, sponte suscipit ferre quod cruciat, sed istæ, vt dixi, cupiditates, propter quas explẽdas, qui eis flagrãt, multa dura, & acerba patiẽtissime sustinent, licite existimantur, legibusq; concessę. Quid quod etiam pro apertis sceleribus, non vt ea puniant, sed vt perpetrent, multa homines grauissima perferunt. Nonne de quodam nobilissimo patriæ parricida sæcularium litterarum loquuntur auctores, quòd famem, sitim, frigus, ferre poterat, eratq; eius corpus patiens inediæ, algoris, vigiliæ, supra quàm cuiquam credibile est? *Salusti⁹ in principio Catilinarij* Quid de latronibus dicam? Quorum omnes cum insidiantur viatoribus noctesq; perpetiuntur insomnes, atque vt transeuntes excipiant innocentes, sub qualibet cęli asperitate nocentem animum, corpusq; defigunt? Quidam vero eorum inuicem torqueri perhibentur, ita vt exercitatio contra pœnas nihil distet a pœnis. Non enim tantum fortassis excruciantur à iudice, vt a dolentibus veritas inquiratur, quantum a suis socijs, vt a patiẽtibus non prodantur. In his hominibus nihil iure laudandum, nihil vtiliter imitandum. *Infra*: Verumtamen cum pro libidinibus, vel etiam sceleribus, cum denique pro ista temporali vita, ac salute, multa homines horrenda mirabiliter sufferunt, satis nos admonent quanta sufferenda sint pro vita bona: ita vt etiam postea possit esse æterna, & sine vllo temporis termino, sine vtilitatis vllius detrimento vera felicitate secura. Dominus ait: In vestra patientia possidebitis animas vestras. *Luc. 21.* Non ait villas vestras, laudes vestras. Si ergo tanta suffert anima, vt possideat vnde pereat, quanta debet sufferre ne pereat? Si tanta suffert pro salute carnis suæ inter manus secantium, siue vrentium medicorum, quanta debet sufferre pro vita animæ, cum medici ne corpus moriatur per pœnas corpori consulant, inimici autem pœnas, & mortem corporis comminando, vt anima & corpus in gehenna occidatur, impellant.

18 *In Ps. 128. to. 8.* IDEM sic ait: Sonat verbum, sonat sermo contradictor libidinis, at ille amicus libidinis suę, & inimicus sermoni contradicenti amicæ suæ, infestus

ſtus eſt, & odit ſermonẽ Dei. Facta eſt amica auaritia inimicus Deus. Contradicit enim Deus auaritiæ, & vult nihil poſſideri ab auaritia. Ego poſſidear clamat. Quid vis ab auaritia poſſideri? Dura iubet, leuia iubeo, onus eius graue, ſarcina mea leuis eſt. Noli velle ab auaritia poſſideri. Iubet auaritia, vt mare transeas, & obtemperas, iubet vt te ventis, procelliſq; committas. Iubeo ego, vt ante oſtium tuum ex eo quod habes des pauperi. Piger es ad faciendum ante te opus bonum, & ſtrenuus es ad tranſeundum mare, q̃a auaritia imperat ſeruis, quia Deus iubet, odiſti.

19 *Lib.8. moraliũ c.7. to. 2.* GREGORIVS explicans illa verba Iob cap.7. Sic & ego habui mẽſes vacuos, & noctes laborioſas enumeraui mihi, ſic ait: In hac vita quędam laborioſa ſunt, quædam vacua, quædam vero vacua ſimul, & laborioſa. Amore conditoris præſentis vitæ tribulationibus exerceri, laborioſum quidem eſt, ſed vacuum non eſt. Amore autem ſæculi voluptatibus ſolui: vacuum quidem eſt, ſed non laborioſum, amore vero eiuſdẽ ſæculi aduerſa aliqua pati, & vacuum ſimul eſt, & laborioſum, quia ex aduerſitate mens afficitur, & remunerationis pręmio nõ repletur. In his itaq; ſancta Eccleſia, qui in ea iam poſiti adhuc voluptatibus defluunt, & proinde fructu boni operis non ditãtur, menſes vacuos ducit, quia vitæ tempora ſine retributionis munere expendit. In his vero qui æternis deſiderijs dediti mundi huius aduerſa patiuntur, laborioſas noctes enumerat, quia tribulationum tenebras quaſi in caligine vitæ præſentis portat. In his autem qui, & tranſeuntem mundum diligunt, & tamen eius contrarietate fatigantur, ſimul noctes vacuas, & noctes laborioſas tolerat, quia eorum vitam, & retributio ſubſequens nulla remunerat, & præſens tribulatio anguſtat.

20 *Lib.16. moraliũ c.5. Iob 22.* IDEM explicans illa verba: Et fluuius ſubuertit fundamentum eorũ, ſic ait: Iniqui dum corde tranſire ad æterna negligunt, & cuncta præſentia fugitiua eſſe non intuentur, mentem in amore præſentis vitæ figũt, & quaſi longæ habitationis in ea ſibi fundamẽtum cõſtruunt, quia in terrenis rebus per deſiderium ſolidantur. Sic primus in terra Cain ciuitatem conſtruxiſſe *Gen. 4.* deſcribitur, qui videlicet peregrinus aperte monſtratur; quia ipſe in terra fundamentum poſuit, qui a ſoliditate æternæ patriæ alienus fuit. Peregrinus quippe a ſummis, fundamentum in infimis poſuit, qui ſtationẽ cordis in terrena delectatione collocauit Vnde in eius ſtirpe Enoch qui dedicatio interpretatur primus naſcitur: in electorum vero ꝓgenie Enoch ſeptimus fuiſſe memoratur, quia videlicet reprobi in hac vita quæ ante eſt, ſemet- 21 ipſos ædificando dedicant; electi vero ædificationis ſuæ dedicationẽ in fine temporis, ideſt in ſeptimo tempore expectant. Videas namq; plurimos tẽporalia ſola cogitare, honores quærere, ambiẽdis rebus inhiare, nihil poſt hãc vitam requirere. Quid itaque iſti, niſi in prima ſe generatione dedicant? Videas electos nihil pſentis gloriæ quærere, libenter inopiam ſuſtinere, mala mũdi æquanimiter perpeti, vt poſſint in fine coronari. Electis ergo Enoch in ſeptima generatione naſcitur, quia ſui dedicationem gaudij in extremæ retributionis gloria requirunt, & quia quotidiano temporis lapſu ipſa præſentis vitę mortalitas decurrit, atque reproborum dedicationem eoſdem reprobos ſubtrahendo deſtruit, recte de iniquis dicitur: Et fluuius ſubuertit fundamentum eorum, ideſt ipſe curſus mutabilitatis ſtatum in eis ſubruit peruerſæ conſtructionis.

IDEM ſic ait: Per mane aliquando in ſacra Scriptura preſentis vitæ 22 *Cap. 25. Eccl. 10.* proſperitas deſignatur, ſicut per Salomonem dicitur: Væ terrę cuius rex puer eſt, & cuius principes mane comedunt. Quia enim mane primũ diei tempus eſt, & veſpere extremum, nequaquam reficiendi ſumus de huius vitæ proſperitate quæ præuenit, ſed de his quæ in fine diei, ideſt in mũdi termino ſequuntur. Mane ergo comedũt, qui

Digitized by Google

qui de huius mundi proſperitatibus extolluntur, & dum præſentia vehementer curant, futura nō cogitant. De
Cap. 24. his dicit Iob: Mane primo cōſurgit homicida, interficit egenum, & pauperē, per noctem vero erit quaſi fur. Quia in pręſentis vitæ gloria, peruerſus quiſque erigitur, & illorum vitam deprimit, qui dum ſequentem gloriam ſentiunt, quaſi ſatiari in veſpere exquirunt, paruus etenim quiſq; in hoc mūdo dignitatem tranſitoriæ poteſtatis arripiens, tanto ſe acrius ad peragenda mala dilatat, quanto per charitatis viſcera nullum amat. Qui ſi diſponente Deo ſubito gloriam acceptæ poteſtatis amiſerit, locum mutat, ſed mētem non mutat, quia ad hoc protinus dilabitur, quod ſubinfertur, per noctem vero erit quaſi fur.

23 *Lib. 17. in cap. 24. Iob cap. 3.* IDEM explicans illa verba: Pauit ſterilem, & viduæ bene non fecit, ſic ait: Quæ hoc loco ſterilis, niſi caro nominatur? Quæ dum ſola pręſentia appetit bonas gignere cogitationes neſcit. Quæ autem vidua niſi anima nuncupatur? quam quia ſibi conditor coniungere voluit ad thalamum vteri virginalis venit. Quæ recte vidua dicitur, quia eius vir pro ea mortē pertulit, & nunc in cœlo ab eius oculis occultus, quaſi in parte alterius regionis viuit. Iniquus ergo ſterilem paſcit, & viduæ benefacere negligit, qa carnis deſiderijs ſeruiens, curam animæ, vitamq; contemnit. Tota namque intentione omniq; ſtudio cogitat, quo modo ſine vllis neceſſitatibus caro moritura ſubſiſtat, & curare animæ vitam deſpicit, quæ vel in morte, vel in beatitudine proculdubio in perpetuū viuit. Recte autem cum diceretur, pauit ſterilem, protinus adiungitur. Et quæ non peperit. Quaſdam namq; ex ſacra hiſtoria feminas nouimus, ſteriles extitiſſe, & tamen in tempore extremo peperiſſe. Caro autem non ſolū ſterilis, ſed etiam quæ non parit, dicitur, quia ſuo ſenſu bonas cogitationes gignere, nec in vltimis valet; à vigore enim iam proprio deficit, & tamen adhuc tranſitoria concupiſcere non deſiſtit, iamq; a priſtino robore laſſata pene ab ipſo quem diligit mundo repellitur, & tamen anniſu reprobo obtinere temporalia conatur, agere iam peruerſa ſufficit, ſed tamen cogitare, vel quæ non agit nequaquam deſiſtit.

BERNARDVS ſic ait: Quem ambitioſum vidimus aliquando contentum adeptis dignitatibus ad alias non anhelare? Sicut curioſi cuiuſque non ſatiatur oculus viſu, nec auris impletur auditu. Quid eorum qui auaritiæ ſeruiunt, aut amatores ſunt voluptatum, ſeu vanas ſectantur hominum laudes? Nonne & ipſorum inſatiabilia deſideria arguunt nos negligentiæ, & tepiditatis? Pudeat certe ſpiritualium nos bonorum minus cupidos inueniri. Erubeſcat anima conuerſa ad Dominum minori affectu ſectari iuſtitiam, quàm iniquitatem antea ſectaretur. Eſt enim cauſa quoq; valde diſſimilis. Stipendium quippe peccati mors, fructus autem ſpiritus vita æterna. Pudeat proinde negligentius nunc in vitam, q̄ prius in mortem ire, & minori ſtudio ſalutis acquirere quàm perditionis augmentum, nam vt omnino ſimus inexcuſabiles in via vitę, quo citius eo facilius curritur, & leue ſaluatoris onus, quo creſcit amplius, eo portabilius eſt. Nonne & auiculas leuat, nō onerat plumarum numeroſitas ipſa? Tolle eas, & reliquum corpus pondere ſuo fertur ad ima. Sic diſciplinā Chriſti, ſic ſuaue iugum, ſic onus leue, quo deponimus eo deprimimur ipſi, quia portat potius, quàm portatur. Oneroſa alicui videtur ſilentij diſciplina, ſed Propheta magis robur q̄ onus eſſe conſiderans, ait: In ſilentio, & ſpe erit fortitudo veſtra. In ſilentio, inquit, & in ſpe, quia bonum eſt præſtolari Dominum in ſilentio: eneruat quippe animam pręſentium conſolatio, roborat expectatio futurorum.

24 *In epiſt. 34.* — *Rom. 6.* — *Thren. 3.*

AMBROSIVS ſuper illud: Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus &c. Vehementior eſt, ait, animi quam corporis febris. Et ideo pro animi voluptate corporis ſalus plerūque contēnitur, neq; a periculis abſtinetur.

25 *Lib. 4 ſup. Luc. in c. 4.* — *Luc. 4.*

netur. Vnde non alienum videtur repetere, quemadmodum Theotimus cũ graui oculorum incommodo laboraret, & amaret vxorem, interdicta ſibi a medico facultate coeundi, cupiditatis impatiens, atque impetu libidinis raptus ſe moderari nequiuerit; ſciens enim prudenſque quòd eſſet oculos amiſſurus, priuſquam conueniret vxori in ipſo eſtu feruentis cupiditatis, & conſuetudinis apparatu: Vale, inquit, amicum lumen, ſic febre libido flagrantior eſt, grauiuſque præcipitat, & inflammat &c.

Bona temporalia inter indifferentia ſunt ponenda, quia dantur iuſtis, & iniuſtis, nec animam ſatiant. Cap: XVIII.

BASILIVS ſic habet: Tẽtationes in rebus ſũt ſecundis. Quarum exẽplum eſt in diuite euangelico, qui alias quidem diuitias habebat, alias
1 vero ſperabat, hominem amantiſſimo
Hom. 6. ex 29. varijs de diuit. Luc. 12. Deo propter morum ingratitudinem ipſum ab initio non condemnante, ſed ſemper ad priores diuitias alias adijciente, ſi quomodo ſatietatem ipſi inducere poſſet, & animum ipſius ad liberalitatem, & manſuetudinem prouocare. Hominis diuitis, inquit, ager fertilis erat, & ſupputabat ſecũ quid faciam? Deſtruam horrea mea, & maiora extruam. Cur igitur fertilis fuit ager hominis, nihil boni ex abundantia facturi? vt magis Dei longanimitas appareret, cum bonitas ipſius ſe etiam vſque ad tales extendat, pluit enim ſuper iuſtos, & iniuſtos, & ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos, & ma-
2 los. Verum talis bonitas maius ſupplicium, mala perpetrantibus immittit. Intulit pluuias in terram ab auaris manibus cultam, dedit ſolem ad fouenda ſemina, & multiplicandos fructus per fertilitatem: & a Deo quidem talia, terræ aptitudo, aeris temperati flatus, ſeminum vbertas, boum auxilia, & reliqua quibus agricultura abũdare ſolet. Ab homine vero qualia? Morum amarulẽtia, odium hominum, illiberalitas, hæc benefactori rependebat. Non memor fuit communis naturæ, non putauit oportere ſuperfluum in egenos diſtribuere, nullã præcepti habuit rationem, ne abſtineas bene facere inopi, & eleemoſyna, ac fides ne deſerant te, & frange eſurienti panem tuum, & omnes Prophetæ, omneſq; Doctores vociferantes nõ exaudiebantur; ſed horrea quidem ꝓpter depoſitorum multitudinem anguſta dirumpebantur, parcum vero cor non implebatur. Semper enim noua veteribus apponens, & annuis additamentis opulentiam augens ad inextricabilem conſilij inopiam deuenit, vt veteribus quidem cedere ob auaritiam non permitteret, noua autem ob copiam
ſuſcipere non poſſet. Ob id inefficacia 3
ipſius conſilia accipientes curæ, quid faciam? Quis non miſereatur hominis ita obſeſſi? Miſer eſt ob fertilitatem, miſerabilis ob præſentia bona, miſerabilior ob futura quæ expectat. Nõ enim reditus fert ipſi terra, ſed gemitus ipſi producit, non enim fructũ fertilitatis colligit, ſed curas, mærores, & grauem deſperationem. Similiter velut pauperes lamentatur. An non & talem vocem edit, cui propter paupertatem anguſtæ res ſunt? Quid faciam? Vnde alimenta? vnde indumenta? Hæc etiam diues loquitur, affligitur dolore in corde, & præ cura corroditur, nam quod alios lętitia afficit, idipſum auarum conſumit, non enim gaudet omnibus intus ipſi repletis, ſed circumflua opulentia, & promptuaria ſuperexcedens animam ipſius affligit. Ne forte ad externos reſpiciens boni alicuius occaſio egenis fiat. Et mihi ſane videtur affectio animæ ipſius guloſorum affectioni ſimilis eſſe, qui dirũpi potius pręingluuie velint, q̃ ex reliquijs egentibus impertiri. Cõſidera o homo eum qui dedit, memor ſis tui ipſius quis es? quid diſpenſas? a quo accepiſti? cur multis prælatus
es? boni Dei es miniſter, villicus con- 4
ſeruorum, ne putes oĩa ventri tuo præparata eſſe, velut de alienis ſtatue de his,

his, quæ in manibus habes, paruo tempore te lætitia afficient; deinde fluxa peribunt. Verum ratio de his reddenda exacte a te exigetur. Tu vero omnia simul foribus, ac vectibus conclusa tenes, & sigillis obstructa habens curis inuigilas, & consilium contra teipsum inis stolido consiliario teipso vtens. Quid faciam? Promptum erat dicere, implebo animas esurientium, aperiam horrea, & omnes inopes vocabo, imitabor Ioseph in humanitatis præconio, magnanimam vocem emittam, quicumque egetis panibus venite ad me, singuli dati a Deo beneficij quantum satis fuerit, velut ex communibus fontibus participes futuri. Ceterum tu talis non es. Vnde, qui sane inuides hominibus fruitionem, prauum autem consilium in anima tua congregans sollicitus es, non quomodo distribuas vnicuique ad necessitatem, sed quomodo omnibus susceptis omnes ipsorum vtilitate priues. Astiterunt animam repetentes, & ille de edulijs cum anima sua disputat, hac nocte assumebatur, & in multos annos fruitionem imaginabatur. Permissum est, vt de omnibus consultaret, & sententiam suam manifestam faceret, quo dignam pro voluntate sententiam iudicis acciperet. *Infra*: Quemadmodum qui præ insania mente moti sunt res nó vidēt, sed ex affectione imaginantur, sic anima tibi pecuniæ amore occupata, omnia aurum, omnia argentum videt. Iucundius aspicis aurum, quàm solem, optas omnia ad auri naturam transmutari, & huic rei pro viribus intētus es. Quid enim non propter aurum machinaris? Frumentum tibi aurum fit, vinum in aurum congelatur, lanæ tibi in aurum mutātur, omnis mercatura, omnis versutia aurum tibi affert, ipsum seipsum aurum generat, dum in vsuris multiplicatur, & satietas non est, & finis cupiditatis nó reperitur. Equidem pueris gulosis sæpe concedimus, vt ijs quæ cupiunt se expleant, quo permimiam saturitatem fastidium ipsis inducamus. At vero auarus non sic, sed quanto pluribus impletur, tanto plura cupit. Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere. tu autem detines circumfluentes, & exitus circumcirca obturas; deinde dum sic detinentur, & restagnant qualia tibi faciunt? Dirumpunt impedimenta; profecto etiam nunc violenter conclusæ, & redundantes diuitis horrea demoliuntur, ad solum prosternunt promptuaria ipsius, velut hostes quidam irruentes. At maiora ædificabo? Incertum an ne destructa successori traditurus sit. Citius enim vtique ipse raptus perierit, quàm illa, iuxta auaram industriam extrui possint. *Infra*: Vtrique tibi diuitis accusati exemplū occurrat, qui iam præsentia custodiēs, & de futuris sollicitus, & incertum habens, an cras victurus sit, crastinum peccatum hodie deliquit, nondum venit supplex, & anticipans feritatem ostendit, nondum collegit fructus, & iā auaritiæ iudicium incurrit. terra sua fertilitate ipsum excipiebat, profundam in aruis segetem præmonstrans, multos botros in sarmentis ostentans, turgentem fructibus oleam exhibens, omnesque ex arborum fructibus delicias promittens; ipse vero inutilis, & in fructuosus erat, nondum habens, & iam egentibus inuidens. Quamquam quot pericula imminēt ante fructuum collectionem, nam & grando sæpe confringit, & æstus ex medijs manibus rapit, & pluuia intempestiue e nubibus erumpens, fructus inutiles facit. Non igitur oras ad Dominum, vt beneficium gratiæ ipsius perficiatur, sed anteuertens teipsum, indignum facis ad suscipienda ea quæ tibi sunt commonstrata? Et tu quidem in occulto tecum loqueris, verum verba tua in cęlo examinantur. Quapropter inde tibi responsa veniunt. Quæ autem sunt quæ dicit, anima mea habes multæ bona reposita, ede, bibe, lætare. O absurditatem si suillam haberes animam, quid aliud quàm hoc ipsi annunciare potuisses, adeo bestialis es, adeo bonorum animæ non gnarus, vt carnalibus edulijs ipsam excipias, & quæ secessus locus suscipit ea ad animam demittas? Siquidē virtute pręditā est,

aut bonis operibus plena, aut Deo assimilata, multa bona habet, & honesta animæ lætitia lætetur. Cum vero terrestria sapias, & Deum habeas ventrẽ, & totus carneus sis, & affectibus inseruias, audi conuenientem tibi appellationem, quam non homo, sed ipse Dominus tibi dedit. Stultè hac nocte animam tuam a te exigent, quæ vero parata habes cuius erunt? Maior est risus temeritatis, quàm æterni supplicij. *Infra*: Destruam horrea mea, & maiora ædificabo. Si vero etiam hæc impleueris, quid tu excogitabis? Num rursus destrues, & rursus ædificabis? Et quid his stolidius fieri possit? Laborare sine fine, ædificare summo studio: & de industria destruere?

9 *Lib. 4. in c. 11. Isaiæ. nu. 4.* HIERONYMVS sic ait: Diuitiæ & sanitas corporis, & rerum omnium abundantia, & his contraria paupertas, infirmitas, & inopia, etiã apud Philosophos sæculi, nec inter bona reputantur, nec inter mala, sed appellantur indifferentia. Vnde & Stoici qui nostro dogmati in plerisque concordant, nihil appellant bonum, nisi solam virtutem, nihil malum, nisi turpitudinem. Vnde Psalmista: *Psal. 33.* Quis est homo qui vult vitam, diligit dies videre bonos. Compesce linguam tuam a malo, & labia tua ne loquantur dolum, declina a malo & fac bonum. Vnde constat nihil esse bonum, nisi virtutem, & nihil malum nisi vitium.

10 *Lib. 15. in c. 55. Isaiæ.* IDEM explicans illa uerba: Quare appenditis argentum non in panibus, & laborem vestrum non in saturitate, sic ait: Increpat eos, qui labore continuo pro his sudant cibis, in quibus nulla est saturitas. Audite audientes me, & comedite bonum, & delectabitur in crassitudine anima vestra. *Isa. 1.* Ne quis auditum carnis esse dicat non mentis, ad quem cohortatur audituros sermo diuinus, non carnis illis bona, sed animæ pollicetur. Si enim, inquit, audieritis me, bona terræ comedetis, & delectabitur in crassitudine animæ vestra. Ergo bona quæ animæ repromissa sunt, non diuitiæ, & corporis sanitas, & sæculi dignitates, quæ etiam philosophi appellant indifferentia, id est nec bona, nec mala, & pro vtentium qualitate variantur, sed illa credenda sunt, ad quæ nos cohortatur Deus. Declina a malo & fac bonum. Sin autem bona animę, honestasq; virtutes dicuntur, ergo & mala non paupertas, & infirmitas corporis, & ignobilitas accipienda, sed omnia vitia quę vere mala sunt. Denique Abraham non ideo bona habuit, quia diues fuit, sed quia diuitijs bene vsus est. Et Lazarus qui postea requieuit in sinu eius, non idcirco mala sustinuit, quia cum egestate passus est tormenta morborum, sed malis quæ putabantur in sæcula vera bona est cõsequutus. Vnde & diues ille purpuratus recepit bona sua in vita sua, *Luc. 16.* quę illi erãt bona qui ea arbitrabatur bona, & de Lazaro non e contrario dicit, Recepit mala sua in vita sua, sed recepit mala in vita sua, quę mala nõ illi qui patiebat, sed alijs videbant. Perspicuũ est diuitias, & egestatem, sanitaté, & languoré, voluptatem, atq; cruciatus, nec bona esse, nec mala, sed pro sustinẽtiũ diuersitate bona, & mala fieri.

IDEM explicans illa verba: Surgite, & ite, quia non habetis hic vobis requiem, sic ait: Iubemur in nullis mundi rebus putare nobis requiẽ, sed quasi a mortuis resurgentes ad sublime tẽdere, & ambulare post Dominum Deũ nostrum, & dicere. Adhæsit anima mea post te. Quod si neglexerimus, & noluerimus audire dicentem, Surge qui dormis, & eleuare, & illuminabit te Christus: dormitabimus quidem, sed decipiemur, & non inueniemus requiem, quia ubi Christus non illuminat resurgentem, quæ uidetur esse requies, tribulatio est. 11 12 *Lib. 1. in c. 2. Michea. nu. 5.* *Psal. 62.* *Eph. 5.*

IDEM explicans illa verba: Substantia diuitis vrbs fortitudinis eius, & quasi murus validus circumdans eum, sic ait: Non terrena sub̃stãtia semper defendere potest, immo plerique propter diuitias sunt capti, vel occisi. Vnde & Ecclesiastes ait: Diuitiæ conseruatæ in malum domini sui. Pereunt enim in afflictione pessima. Melius ergo intelligitur substantiã laudare virtutem. 13 *In cap. 18. Prouerbio. nu. 8.* *Cap. 5.*

tutem, quibus quicumque abundat quasi muro inexpugnabili cunctas hostium arcet insidias.

14 Lib. 3. in c. 6. ad Gala. n. 9. IDEM explicans illa verba: Communicet autem is qui catechizatur verbo, ei qui se catechizat in omnibus bonis, sic ait: Bona in præsenti loco iuxta vulgi consuetudinem, moremque communem victum, & vestitum, & cetera quæ homines inter bona numerant, appellauit. Habentes enim victum & vestitum, his contenti simus. 1. Tim. 6. Nec mirum si Paulus ea quę erant corpori necessaria boni appellatione signauit, cum etiam Saluator noster ad eos qui necdum ad virtutum culmen ascenderant, sed adhuc humilius incedebant, & sibi addi poscebant fidem, dixerit. Matt. 7. Si ergo vos cum mali sitis, scitis bona data dare filijs vestris, quanto magis Pater vester cœlestis dabit bona petentibus se. Ego puto & Iob, cum ad vxorem quasi vnam de insipientibus mulieribus loqueretur, respectu eius, quæ ita putabat de corporalibus diuitijs locutum, si bona accepimus de manu Domini, & rursus de augustijs, & pressuris, & tentatione, quę victoriã afferant, quare mala non sustineamus, cum vtique mala & bona non in diuitijs, & pressuris, sed in virtutibus ponantur & vitijs, vt iustus loquitur in Psal. 33. Psalmo: Quis est homo qui vult vitam &c. Declina a malo & fac bonum. Proprie malum dicitur, quod vitandũ est, bonum quod facere debemus. Diues quoq; ille in Euangelio, qui boni & mali scientiam non habebat, recte agrorum vbertatem bona arbitrabatur dicens: Luc. 12. Anima habes bona posita in annos multos. Et alius qui iacebat in purpura, & delicijs affluebat, audit apud inferos ab Abraham: Luc. 16. Recepisti bona in vita tua.

15 Lib. 1. de ciuitate Dei c. 8. to. 5. AVGVSTINVS sic habet: Placuit diuinæ prouidentiæ præparare in posterum bona iustis, quibus non fruẽtur iniusti, & mala impijs, quibus non excruciabuntur boni. Ista vero temporalia, bona & mala vtrisque voluit esse communia, vt nec bona cupidius appetantur, quæ mali quoque habere cernuntur, nec mala turpiter euitentur, quibus & boni plerumque afficiuntur. Interest autem plurimum qualis sit vsus, vel earum rerum quæ prosperæ, vel earum quę dicuntur aduersæ. Nam his bonis temporalibus, nec bonus extollitur, nec malus frangitur; sciens quòd Dominus solem suũ oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. Matt. 5. Malus autem ideo huiuscemodi infelicitate punitur, quia felicitate corrumpitur. Item in rebus secundis si nõ eas Deus quibusdam petentibus euidentissima largitate concederet, non ad eum ista pertinere diceremus. Itemque si omnibus eas petentibus daret, non nisi propter talia præmia, seruiendum illi esse arbitraremur.

16 Lib. 20. de ciuita. Dei cap. 3. IDEM sic habet: Salomon sapientissimus rex Israel librum, qui uocatur Ecclesiastes, sic exorsus est: Vanitas vanitatum, dixit Ecclesiastes, vanitas vanitatum, & omnia vanitas. Eccl. 1. Quæ homini abundãtia in omni labore suo quo laborat sub sole? Et cum ex hac sententia connecteret cetera, commemorans ærumnas, erroresque vitæ huius, & euanescentes interea temporum lapsus, vbi nihil solidum, nihil stabilire retinetur, in ea rerum vanitate sub sole, illud etiam deplorat, quòd sapientis oculi sint in capite ipsius, & stultus in tenebris ambulet. Eccl. 2. Vnus tamen incursus incurrat omnibus, vtiq; in hac vita, quæ sub sole agitur, significans videlicet ea mala, quæ bonis & malis videmus esse communia. Dicit etiam illud, ꝙ & boni patiuntur mala, tamquam mali sint, & mali tamquam boni sint, adipiscuntur bona. Est inquit, vanitas quæ facta est super terrã, quia sunt iusti super quos venit, sicut factum impiorum, & sunt impij super quos venit, sicut factum iustorum. Dixi quoniam hoc quoq; vanitas. In hac vanitate intimanda totum hunc librũ vir sapientissimus deputauit, non vtique ob aliud, nisi ut eam uitam desideremus, quæ uanitatem non habet sub hoc sole, sed veritatem sub illo qui fecit hunc solem. In diebus tamen vani-

tatis huius interest plurimum, vtrum sit homo expers veræ pietatis, an particeps, non propter vitæ huius, vel bona acquirenda, vel mala vitanda vanescendo transeuntia, sed propter futurum iudicium.

17 *In Psal. 72. to. 8.* IDEM explicans illa verba: Quia zelaui super iniquos &c. ait: Attendi peccatores, vidi illos habere pacē. quā pacem? Temporalem, fluxam, caducā, ac terrenam, sed tamen talem, qualem & ego a Deo desiderabam. Vidi illos habere qui non seruiebant Deo, quod ego desiderabam, vt seruirem Deo. quare autem hoc habeāt peccatores, dicite breuiter: quia non est declinatio mortis eorum, & firmamentum in flagello eorum, in laboribus hominū non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur. iam intellexi, inquit, quare illi habent pacem, & florent in terra, quia morti eorum nō est declinatio, idest, quia certa mors & æterna eis manet, quæ nec declinat ab eis, nec ipsi declinare ab ea volunt, & est firmamentum in flagello eorum. non est enim temporale flagellum eorum, sed firmum in sempiternū. Propter hæc ergo mala quæ illis æterna futura sunt, modo quid? In laborib^9 hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur. Attende taurum deuotum victimæ, permissum errare libere, & vastare quæ potest vsque ad

18 *Prou. 7.* diem occisionis. iā bonum est, aratres, in ipsis Prophetæ verbis audiamus hunc quasi taurum, de quo dixit. ducit eos tamquam ad victimam præparatos, & parcit eis ad malam libertatem. ideo dixit. Obtinuit eos superbia, idest circumamicti sunt iniquitate, & impietate sua. non dicit tecti, sed circumamicti, vndique cooperti impietate sua. merito miseri nec vident, nec videntur interiora eorum. nam quisquis malorum hominum quasi felicē secundum tempus interiora cōspiceret, quisquis eorum videret truces conscientias, quisquis animas eorum posset cōspicere diuerberari tantis perturbationibus cupiditatum & timorū, videret illos miseros ēt quando felices vocantur, sed quia circumamicti sunt iniquitate, & impietate sua non vident, sed nec videntur. videamus istos, & cum felices sunt, fugiamus, nec a Domino Deo nostro talia pro magno petamus, qualia accipere meruerunt, qui illi nō seruiunt. prodijt quasi ex adipe iniquitas eorum. diues abundans rebus tantis, quare diripit res alienas? Illius iniquitas ex adipe processit, quia pinguis est, quia deuotus ad victimam.

IDEM: Audiant diuites si tamen sunt, audiant Apostolum præcipe diuitibus huius mundi, quia sunt diuites alterius sæculi pauperes. Sunt diuites alterius sæculi, qui dicebant, tamquā nihil habētes & omnia possidentes, vt sciatur, de quibus loquatur diuitibus addidit, huius sæculi. audiant ergo Apostolum dicentem: præcipe diuitibus huius mundi non sublime sapere. Primus vermis diuitiarum superbia mala tinea, totum rodit, & ad cinerem vsque perducit. præcipe ergo nō superbe sapere, ne forte diues dormias, & pauper surgas, nec sperare in incerto diuitiarum, sed in Deo inquit viuo. Fur tibi tollit aurum, quis tollit Deū? Quid habet diues, si Deum non habet? Quid non habet pauper, si Deum habet. non ergo in diuitijs sperare ait, sed in Deo viuo, qui præstat nobis abundanter omnia ad fruendum, cum quibus omnibus & seipsum. Si ergo nō debent in diuitijs confidere, sed in Deo viuo, de diuitijs quid facturi sunt? Audi, qui diuites sint in operibus bonis. habes tu, non habet alius, communica vt communicetur tibi, communica hic & communicabis ibi, communica hic panem & accipies ibi panes, quem hic panem? quem colligis cum sudore ex maledicto primi hominis. quem ibi panem? Qui dixit: Ego sum panis viuus. diues es hic, sed pauper es ibi, habes aurū, sed nondū tenes præsentem Christū. Eroga quod habes vt accipias qđ non habes. *Infra*, sic ait: Audite pauperes eundē Apostolū. eſt aūt questus magnus pietas cum sufficientia. cōem habetis cū diuitibus mundum, non cōmunē habetis cum diuitibus domum, sed commune habetis cœlum, communem lucem,

Margin notes (right column): 19 *Serm. 205. de tempore to. 10.* *1. Tim. 6.* — *Ibid.*

ſucem, ſufficientiam quærite, plus no-
lite, cetera grauant non ſubleuant, one
rant non honorant. Quæſtus magnus
pietas cum ſufficientia. In primis pie-
tas Dei cultus, pietas cũ ſufficientia, ſ,
nihil enim intulimus in hunc mundũ,
pauperibus loquitur, ſed neq; auferre
aliquid poſſumus, victum & tegumen
tum, his contenti ſimus; Nã qui uolũt
diuites fieri, qui uolunt, non qui ſunt,
nam qui ſunt ſint, quod ad illos perti-
net, audierunt, ut diuites ſint in operi
bus bonis, facile tribuãt, uos qui non
eſtis, audite, qui uolunt diuites fieri in
cidunt in tentationes, & laqueos, & de
ſideria multa noxia. Non timetis? Au-
dite quod ſequitur, quæ mergunt ho-
mines in interitum, & perditionem.

21 *Lib. 14. moral. c. 6. to. 1 Iob 18.*

GREGORIVS explicans illa
verba: Immiſit in rete pedé ſuũ, ſic ha-
bet: Qui pedes in rete mittit, non cum
voluerit, eijcit, ſic qui in peccatis ſe de
ijcit; non mox ut voluerit, ſurgit, &
qui in maculis retis ambulat, greſſus
ſuos ambulando implicat, & cum ex-
pedire ad ambulandum nititur, ne am
bulet obligatur. Sæpe namque contin-
git, vt quis huius mundi delectatione
perſuaſus in eo ad honoris gloriã per-
tingat, vt ad deſideriorum ſuorum ef-
fectum perueniat, & perueniſſe ſe ad
hoc quod expetijt, lætetur. Sed quia
bona mundi non habita in amore ſunt,
& plerumq; habita vileſcunt, percipiẽ
do diſcat, quàm ſit uile, quod expetijt.
Vnde reuocatus ad mentem exquirit,
qualiter ſine culpa fugiat, quod ſe cum
culpa conſpicit adeptum. Sed ipſa eum
dignitas quæ implicauit, tenet, & ſine
culpis alijs fugere non valet, hoc vbi
22 non ſine culpis peruenit. Immiſit er-
go in rete pedes ſuos, & in maculis ei⁹
ambulat, quia cum expedire nititur,
tunc ueraciter cõſpicit, quàm duris ne
xibus teneatur. Neque enim vere ob-
ligationem noſtram cognoſcimus, ni-
ſi cum euadere nitẽtes, quaſi leuare pe
des conamur. Vnde & hanc eandem ob
ligationem aperte ſubiungit. Tenebi-
tur planta illius laqueo, quia videli-
cet ſtringitur finis in peccato. Et quia
hoſtis generis humani cũ vniuſcuiuſq;
vitam in culpa obligat, ad eius mor-
tem anxius anhelat, ſubiungitur, et
exardeſcet contra eum ſitis. antiquus
quippe noſter inimicus cum in pecca-
to vitam illaqueat, ſitit vt morté pec-
catoris bibat, quod tamen & aliter in-
telligi poteſt; nam cum peruerſa mens
in peccatum ſe veniſſe conſpicit eo de
ſuo reditu deſperat, ipſa iam deſpera-
tione acrius ad huius mundi concupi-
ſcentias æſtuat. ſit deſideriorum fer-
uor in mente, & peccatis præcedenti-
bus irretitus animus ad maiora etiam
delicta ſuccenditur. vnde & ſubditur,
et exardeſcet contra eum ſitis. in eius 23
quippe animo contra eum ſitis exarde
ſcit, quia quo agere peruerſa conſue-
uit, eo ad ebibenda mala vehementer
accenditur. Impio quippe ſitire eſt hu
ius mundi bona concupiſcere. Vnde &
redemptor noſter ante Phariſæi do-
mum hydropicum curat, & cum con-
tra auaritiam diſputat, ſcriptum eſt.
Audiebant hæc omnia Phariſæi, qui *Luc. 16.*
erant auari, & deridebant illum. Hy-
dropicus quo amplius bibit, amplius
ſitit, & omnis auarus ex potu ſitim
multiplicat, quia cum ea quæ appetit,
adeptus fuerit, ad appetenda alia am-
plius, & amplius anhelat. Qui enim
adipiſcendo plus appetit, huic ſitis ex
potu creſcit.

I D E M explicans illa verba: De- 24
cernes rem & veniet tibi, ait: hoc eſſe *Lib. 16. mo*
proprium infirmantium indicium ſo- *ral. c. 9.*
let, vt tanto quempiam exiſtiment iu- *Iob 22.*
ſtum, quanto hunc adipiſci conſpiciũt
omne quod appetit. Cum videlicet no
uerimus, nonnunquam bona terrena a
iuſtis ſubtrahi, quæ largo munere tri-
buuntur iniuſtis, quia & deſperatis ę-
gris medici quicquid popoſcerint da-
re præcipiunt, & eis quos reduci poſſe
ad ſalutem præuident, quæ appetunt
dari contradicunt.

I D E M explicans illa verba: Do- 25
minus pauperem facit, & ditat, ſic ait: *In expoſit.*
Sæculi diuites idcirco de larga facul- *1. Reg. c. 2.*
tate gloriantur, quia alto & incompre *to. 1.*
henſibili iudicio Dei cœleſtia eius bo
na abſcondita ſunt; Dominus itaque fa
cit pauperes, quia dum æterna electis

bona insinuat, eo se pauperiores tenent, quo a veris sese diuitijs pulsos vident. Vnde & rex ille qui sæculi possessione latissimus erat, quia ei veras diuitias Dominus ostenderat, clamabat ad eum dicens: Respice in me & mi- *Psal. 24.*
serere mei, quia vnicus & pauper sum
ego. Hinc Propheta Hieremias electi *Hiere. 3.*
cuiusque illuminationem in se exprimens, ait: Ego vir videns paupertatem meam. Pauperem itaque Domino facere, est in contemplatione bonorum perennium electorum mentes ad contemptum rerum omnium visibilium excitare. Et ditat. Quia nimirum dum a Deo bonorum cœlestium cognitionem percipimus, ab ipso etiam virtutem cõsequimur.

26 *Lib. de conuersione ad clericos ca. 22.* *Luc. 16.*
BERNARDVS sic ait: Facta est valida fames in terra. Et omnes iam non egere cœpimus, sed ad extremam iam venimus egestatem, denique comparati sumus iumentis insipientibus, & similes facti sumus illis, etiam porcorum siliquas insatiabiliter esurimus. Qui pecuniam diligit, non satiatur, qui luxuriam diligit, non satiatur, qui gloriam quærit, non satiatur, denique qui mũdum amat, numquam satiatur. Noui ego homines satiatos hoc mundo, & ad eius omnem memoriam nauseantes, noui satiatos pecunia, & satiatos honoribus, satiatos voluptatibus, & curiositatibus huius mundi, nec mediocriter, sed vsque ad fastidium satiatos. Et facile est cuique nostrum hanc satietatem pro Dei gratiam obtinere. Neque enim parit hanc copia, sed contemptus. Sic fatui filij Adam porcorum vorando siliquas non esurientes animas, sed esuriem ipsam pascitis animatum? Sed sola nimirum hoc edulio inedia uestra nutritur, sola fames alitur cibo innaturali. Et dico exempli gratia vnum sumens a multis, quæ humana uanitas concupiscit. Non prius sa-
27
tiabuntur corda hominum auro, quàm auro corpora satientur. Sed si quis mihi forte non credit, experientiæ credat, vel propriæ, vel multorum. Quis in uobis est fratres, qui satiari cupiat, & desiderium suum optet impleri? Incipiat esurire iustitiam, & non poterit non satiari, panes illos desideret, qui in domo patris abundant, & inueniet sese continuo siliquas fastidire porcorum; gustum iustitiæ, vel exiguum studeat experiri, vt eo ipso desideret amplius, & amplius mereatur, sicut scriptũ est. Qui edit me adhuc esuriet &c. *Eccl. 24.*
Hoc enim cognatum magis spiritui, & naturalius desiderium vehementius occupat cor humanum, ceteraque viriliter desideria pellit, sic nimirum fortem armatum fortior superat, sic clauus clauo solet extundi. Beati ergo qui esuriunt, & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Nondum quidem ipsa, qua non satiabitur homo & viuet, sed ceteris vniuersis quæ prius insatiabiliter fuerunt concupita, vt ex hoc sibi voluntas ad seruiendum prioribus concupiscentijs corpus vendicare desistens rationi prorsus exponat, magis autem vrgeat ipsa seruire iustitiæ in sanctificationem non minore zelo, quàm prius exhibuisset seruire iniquitati ad iniquitatem.

Bona temporalia etsi magna ea existiment mali, reuera modica sunt, et vana.
Cap. XIX.

ORIGENES sic habet: 1 *Lib. 1. in Iob 10. 2.*
Omnem censum B. Iob numerat Scriptura in ouibus, bobus, asinis, & camelis, auri vero & argenti, & vestium nõ meminit, ob hoc procul dubio, quia non habuit. Erat namque hoc vere, vt priores non tantum in auro, & argento sibi thesaurizarent, quantum in pecoribus & quadrupedibus. Non enim erat ita auri expetitores, sicut sumus omnes nos. Non intendebant post aurum & argentum illi tunc tantum, quantũ nos intendimus. Nunc omnium nostrũ animus post aurum detinetur, atque argentum inhiat, & nihil putant homines nunc pro diuitijs, nisi solum aurum & argentum. Nunc enim sunt adimpleta tempora illa, quæ de longe designans Apostolus dicit. In nouissimis *2. Tim. 3.*
die-

diebus aduenient anni periculoſi, & erunt homines ſeipſos diligentes, cupidi, & cetera vniuerſa quæ nunc in hominibus videmus adimpleri omnia. Nam quia in fine eſt iam hic mundus, & mortuus eſt, iam properans ad defectum, idcirco mens hominum inhiat his quæ mortua ſunt, cum ſicut ſtellæ inutiliter reconduntur, atque theſau-
2 rizantur. Olim vero vtpote adhuc incipiente ſæculo, & vtpote adhuc viuẽte mundo hoc viua cupiebant homines pecora quadrupedia, atque agricultura pro victus fructificantia. Sciebant namque quod aurum & argentũ reconditum & theſaurizatum peccatum confert, pecorum fetus multiplicatus, & fructus terræ augmenti peccatum non conferrent, ſed iuſtitiam, nam habentes nutriunt, & eos qui non habuerint. Tales ergo diuitias habuit, laudabilis ille Iob caſtas, mundas, non
Eccl. 31. coinquinatas, non contaminatas. De hoc nanque dictum eſt hoc, atque de ſimilibus illius. Vſque in æternũ beatus qui inuentus fuerit diues iuſtus, qui poſt aurum non abijt, nec ſperauit in argenti repoſitione.

3 *Lib. 2. in c. Iob.* I D E M explicans illa verba: Si bona ſuſcepimus de manu Domini, mala quare non ſuſtineamus, ſic ait: Hæc omnia mala videntur, & mala dicuntur, atque mala ab hominibus æſtimãtur, non quòd mala ſint hæc, ſed ſunt æterna bona procurantia, perpetuæ nihilominus gloriæ in regno hæreditatem præparantia. Hoc ſciebat Iob, & merito cum gratiarum actione ea ſuſtinere operam dabat. Hoc ſcierunt Prophetæ & Apoſtoli, & Martyres. Propterea amaram vitam in hoc mundo tranſegerunt. Humana ergo conſuetudine bona & mala ea appellat, dicens: Si bona ſuſcepimus de manu Domini, mala quare non ſuſtineamus. Cum, inquit, tibi eſſet honoris ſublimitas, cum gloria lætareris, cum in delicijs degeres, cum multitudo te ante & retro, vtpote de palatio exeuntem, & identidem illo reuertentem cum honore exaltãs circundaret, cum filij ante oculos gaudio te replerent: tunc nó dixiſti o mulier, dic verbum & morere, tunc mortem omnino, nec nominare, nec audire paſſa es. Nunc auté quia res familiaris interijt, & filij perierunt, quia gloria fugit, & diuitiæ abierunt, quia mala nos inuenerunt, & dolores apprehenderunt, Deum nos blaſphemare compellis, & non tibi amaram mortem poſcis, ſed mihi vt poſſis poſt obitum meũ in requie viuere, ſicut tu ſperas, neſciẽs neq; credens Dei bonorũ promiſſionibus, quæ de longe videt eius ęternitas.

I D E M explicans illa verba: Non ſedi in concilio ludentium, ſic ait: Si quando videbat Propheta non ſollicitorum concilium, ſed ludentium fugiebat illud. Vnde oportet noſſe differentias conciliorum ſolliciti atque ludentis. Si hoc concilium noſtrum ſollicitum eſt, ſi omnia cum eccleſiaſtica diligentia quærit, ſi ſermo cum diſciplina, ſi vita ſollicita eſt, ſi negotia cum cautela, concilium eſt non ludentium, ſed ſollicitorum. Si autem dereliquerit ſtudium religionis, & vacauerit luſibus mundi iſtius, qui ueniunt a prauitate, fit concilium ludentium in quo ſedere non vult iuſtus. 4 *Hom. 11. in c. 15. Hieremiæ.*

I D E M ſic ait: Animaduertis diuitem conſiſtentem extra petræ foramẽ, quomodo etiam & ea putet bona eſſe quæ nulla ſunt, dicens: Dicam animæ meæ habes multa bona repoſita, frumentum & vbertatem terrenorum fructuũ eſſe arbitratus eſt bona, neſciens, quia verba bona non naſcuntur in maledicta terra, ſed in cœleſtibus regionibus. Theſaurizauit ſibi in terra, quia in terra eſſe theſauros arbitratus eſt. 5 *Hom. 12. in Hieremiã.*

B A S I L I V S explicans illa verba: Verumtamen vani filij hominum, mendaces in ſtateris, ſic ait: Vidit non omnes ſequi præceptum ipſius, neque ſuſcipere ſpem in Deum, ſed habere ſpem in uanitate vitæ; quapropter dicit: Verumtamen vani filij hominum, mendaces filij hominum. Cur vani? Quia mendaces. Vbi maxime mendacium ipſorum deprehenditur. In ſtateris, inquit iniquitatis. Qualibus dicit ſtateris? Non enim omnes homines libripendæ ſunt, non omnes lanarum, 6 *Homil. 15. in Pſal. 61*

aut carnium venditores, non omnes aurum, aut argentum tractant, aut omnino circas has materias ſtudium habent, quas ſtateris ac libris mercatores diuendere ſolent? Quid igitur eſt, quod dicit? quod vnicuique noſtrum in occulto ſtatera quædam a conditore noſtro conſtructa eſt, in qua rerum naturā diſcernere ac dijudicare poteſt. Poſi[illegible]am vitam & mortem, [illegible] & malum, duas naturas inter ſe oppoſitas expende ipſas in proprio iudicio tuo, pondera diligenter quid ſit tibi conducibilius, num temporalem eligere voluptatem, & per ipſam accipere ęternam mortem, aut electa in virtutis exercitio afflictione per huius beneficium conſequi ęternam vitam. Mēdaces igitur ſunt homines corrupta habentes animæ iudicia, quorum etiam miſeretur Propheta, dicés: Væ uobis qui dicitis tenebras lucem, & lucem tenebras, qui dicitis amarum dulce, dulce amarum. Mihi inquit præſentia, quis nouit futura? Male ponderas praua bonis præferens, vana veris potiora ducens, temporaria æternis præponens, prætereuntem voluptatē pro indefinente lætitia eligens. Mendaces igitur filij hominum in ſtateris iniquitatis. Iniquitatem autem exercent, principaliter quidē in ſeipſos, deinde etiā in proximos, qui & ſibiipſis mali ſunt in rebus agendis cōſultores, & alijs prauū exemplū præbent. Non licebit tibi dicere in die iudicij, nō noueram bonum. Proferūtur tibi proprię tuæ ſtateræ ſufficientē boni & mali diſcretionem exhibentes. Nam corporis pondera libræ momētis examinamus, quæ uero in uita eligenda ſunt libero animæ arbitrio diſcernimus; quod etiā ſtateram nominauit, propterea quod æquale momentum ad vtrauq; partem capere poteſt. Nolite ſperare in iniquitate, & rapinas nolite concupiſcere. Vetat ne ſperemus in iniquitate, qui collectas ex iniquitate diuitias, ſufficientem ſibi cauſam ad robur, & potentiam eſſe iudicat. Similis eſt ægroto qui in redundantia morbi bonā habitudinem ponit, ab alienis concupiſcentiam remouendam eſſe monet.

CHRYSOSTOMVS ſic habet: Inquiramus ſi placet quæ ſint illa pręſentis vitæ præclara, diuitiæ, gloria, potentia, magnum exiſtimari ab hominibus. Sed uidebis nihil illis eſſe incertius. Quid enim infidelius diuitijs, quæ ſæpe neq; vſque ad veſperā nobis permanent, ſed ſicut ingratus transfuga ab hoc ad illum, & ab illo ad alium ſubdine tranſeunt. Quid & gloria eſt minus fidele? Sæpenumero qui clarus erat, & nobilis repente contemptibilis ſit, & ignobilis, & e diuerſo quoque ſæpe obſcuri ſubito clareſcunt. Et ſicut videri nequit in rota, quæ continuo verſatur, aliqua pars eius, eo quòd crebra circumferentia ſemper ſumma ſiunt ima, & ima ſumma: ita & noſtrarum rerum impetus, dum continuo vertuntur, ſumma fecit infima, vt uidere licet in diuitijs, potentijs, ac alijs. Numquam enim, in eodem ſtatu manent, ſed ſemper inſtabiles fluminum fluxus imitantur. Quid igitur his incertius quæ tam crebro transferuntur, & priuſquā recte appareant, auolant, priuſquā adueniant, reſiliunt? Vnde & Propheta de delicijs, & diuitijs talibus diſſerens, & ſpectans vacantes talibus quaſi permaneant, dicit: Reputauerunt quaſi ſtantia, & non quaſi fugientia. Non dixit quaſi prætereuntia, ſed quod multo minus quaſi fugiētia. Non enim paulatim recedunt, ſed mira celeritate. Relictis igitur incertis apprehende ea quæ conſpicua ſunt. Conſpicua autem ſunt non præſentia, ſed futura, ſicut Abraham cui promiſerat Deꝰ corporalia, & ipſe ſpiritualia quærebat, vt docet Paulus. Venit quidem in Palæſtinam, non autem hanc ſpectauit, ſed aliam quę in cęlis deſiderauit. *Gen. 12.* *Heb. 11.*

IDEM ſic exorditur: Semper quidē frater, ſed nunc præcipue cōpetenter dicetur, Vanitas vanitatum & omnia uanitas. Vbi nunc eſt refulgens cōſulatus ambitio? Vbi reſplendētes adinuicem ſiderū toto orbe lāpades? Vbi equorū certamina? Vbi diuerſorū munerū pompa? Vbi coronæ & varius totius orbis ornatꝰ? Vbi tubę & theatralia *9 In epiſt. ad Eutropium to. 5. Eccl. 9.*

lis illa populi adulantis acclamatio? Repentini spiritus flatu tamquam folia, cuncta decussa sunt, & arbor nuda derelicta est, & non solum nuda, sed & ab ipsis conuulsa radicibus, tanta enim vi ventus incubuit, vt ipsius arboris absoluerit neruos Vbi nunc simulati illi amici? Vbi variç adulationum facies? Vbi cōuiuç & prandiorum, cenarumq; asseclæ? Vbi paropsides? Vbi electa vina, & per totū diē tracta conuiuia? Vbi coquorum exquisitæ artes? Vbi denique omnis illa potentia, & clientum greges ad gratiam cuncta loquentium? Nox erant omnia illa, & somnium, & die exorto nusquam comparuerunt.

10
In c. 1. Ecclesiastes to. 1.

HIERONYMVS sic habet: Mala quidam opinantur nos ex hoc libro ad voluptatem & luxuriam prouocari, cum econtrario omnia, quæ in mundo cernimus, esse vana doceantur, nec debere ea nos studiose appetere, quç dū tenentur, intereant. Ideo ait, Vanitas vanitatum dixit Ecclesiastes, Vanitas vanitatum & omnia uanitas. *Gen. 1.* Si cuncta quæ fecit Deus, sunt valde bona, quomodo omnia vanitas, & non solum vanitas, verum etiam vanitas vanitatum? In hoc enim magnitudo vanitatis monstratur. Tale quid & in Psalmo scriptum est: *Psal. 38.* Verumtamen vniuersa vanitas omnis homo viuens. Si uiuens homo uanitas est, mortuus erit uanitas uanitatum. *Exo. 34.* Legimus in Exodo glorificatum vultum Moysi intantum, vt filij Israel in eum aspicere nō possent. *2. Cor. 3.* Quam gloriam Paulus Apostolus ad comparationem euangelicæ gloriæ dicit esse non gloriam.

11
Possumus igitur & nos in hunc modum, cçlum, terram, maria, & omnia quæ in hoc circulo cōtinentur; bona quidē per se dicere, sed ad Deum comparata esse pro nihilo. Et quomodo si igniculum lucernç videns contentus essem eius lumine; & postea orto sole non cernerem quod lucebat, ita aspiciens elementa, & rerum multiplicē varietatem, admiror quidem operum magnitudinē, recogitans autē omnia pertransire, & mūdum suo fine senescere compellor dicere, non semel, sed bis vanitas vanitatum, omnia vanitas. Vanitati enim creatura subiecta est. Quid habet amplius homo de vniuerso labore suo, quo laborat sub sole. *Eccl. 1.* Ab hominibus incipit Salomon, q̃ frustra in mūdi istius labore desudēt, cōgregantes diuitias, erudientes liberos, ambientes honorem, ædificia construētes, & in medio opere subita morte subtracti audiunt. *Luc. 12.* Insipiens hac nocte auferetur anima tua a te, quæ aatē parasti cuius erunt? Maxime cū ex omni labore nihil secum ferant, sed nudi in terram redeant, de qua sumpti sunt.

12
In Psal. 39 to. 7.

IDEM explicans illa verba: Beatus vir cuius est nomen Domini spes eius, & non respexit in vanitates, & insanias falsas, sic ait: Felix illa anima, quæ habet spem directam in Christo, & non respexit in vanitates, & insanias falsas. Omnia quæ in mundo sunt, iuxta Salomonem vanitas est, insaniæ autem falsæ sunt omnia, in quibus homines insaniunt, vt peccent, quæ Apostolus operæ carnis esse dicit. Et præmiserat. Eduxit me de lacu miseriç, & de luto fçcis, qa adhesērā terrēis desiderijs.

13
Lib. 1. Confessionum c. 10. to. 1.

AVGVSTINVS sic ait: Non deerat Domine memoria, vel ingeniū in pueritia quæ nos habere voluisti pro illa ætate satis, sed delectabat ludere, & vindicabatur in nos ab eis, qui talia vtique agebant. Sed maiorum nugæ negocia vocabantur, puerorum autem talia cū sint, puniuntur a maioribus, & nemo miseratur pueros, vel illos, vel vtrosque. Nisi vero approbet quisquā bonus rerū arbiter vapulasse me, quia ludebam pila puer, & eo ludo impediebar, quo minus celeriter discerē litteras, quibus maior deformius luderem. Ideo enim litteris incumbebam, vt in hoc sçculo florerem, ad honorē hoīum, & falsas diuitias famulātibus ipsis Haud aliud faciebat ipse a quo vapulabā.

14
Lib. 5 Quæstionum in Deuteron. to. 4.

IDEM explicans locum Deuteronomij 28. Non prçteribis ab omnibus verbis, quç ego mādo tibi hodie in dextera, aut in sinistra & ait: Potest hoc quod ait, dextera aut sinistra sic intelligi, vt nec corū causa quæ propter felicitatem appetūtur, nec corū quç propter infelicitatē fugiuntur ire mādauerit

d by Google

rit post deos alienos, idest nec pro his quæ amantur, nec contra ea quæ odio habentur, ac dijs alienis auxilium esse poscendum. Nam de quibusdam scri-
Psal. 143. ptum est in Psalmo: Quorum os locutum est vanitatem, & dextera eorum dextera iniquitatis, ideo quia his rebus opinantur fieri hominem beatum, quas & boni & mali possunt habere. Et ideo dextera est iniquitatis, quia iniqui sunt qui eam dexteram putant. Non enim est recte vera dextera, sed dextera est eorum, quorum os locutũ est vanitatem. Beatum dixerunt populum, cui hæc sunt, cũ potius sicut mox adiunxit, Beatus populus cuius Dominus Deus ipsius. Hæc est vera dextera æquitatis non iniquitatis. Non est ergo eundum post deos alienos, neque in dextera vt existimet homo, ex istis se fieri beatum, nec in sinistra vt existimando ipsis aduersantibus se fieri miserum, ad hoc eos colat vt auertat. Aut certe si dextera intelligamus æterna, sinistra vero temporalia bona, nec propter illa, nec propter ista eos colendo sancta Scriptura, hoc loco admonuisse credatur.

15
In Ps. 35. IDEM explicans illa verba: Do-
to. 8. mine in cœlo misericordia tua, sic ait: Et misericordia Domini in terra. Ha-
Psal. 32. bes scriptũ, Misericordia Domini plena est terra. De qua ergo misericordia
Psal. 32. loquitur, cum dicit: Domine in cœlo misericordia tua. Munera Dei partim temporalia sunt, atque terrena, partim ęterna & cœlestia. Qui propter hoc colit Deum, vt temporalia ista, atque terrena accipiat, quæ omnibus pſto sunt, quasi adhuc vt pecus est, vtitur quidé misericordia Dei, sed nõ illa quam expectaturus est, quæ non dabitur, nisi solis iustis. Quę sunt munera, quę omni-
Matth. 16. bus abundant? Qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos, quis non habet istam misericordiam Dei? primo vt sic discernatur a pecoribus, vt rationale sit animal quod possit Deum intelligere; deinde frui ista luce, isto aere, pluuia, fructibus, diuersitate temporum, solatijs terrenis, salute corporis affectu amicorum, salutẽ domus suæ. Omnia ista bona sunt, & Dei munera sunt. Qui ista bona desiderant, in his bonis 16
felices esse volunt, & ista sola petunt a Deo, hoc quidem meliores sunt, quia a Deo petunt, sed adhuc periclitantur, quia aliquando considerant res humanas, & vident ista omnia bona terrena, quæ desiderant habere, atque abundare his impios & iniquos, & putãt quia perdiderunt mercedem colẽdi Deum, quia id quod mali habent, aut ipsi non habent, cum ipsi colunt Deum, quem non colunt illi, aut aliquando illi qui colunt non habent, & illi habent qui blasphemant. Ergo in periculis sunt adhuc. Hic autem vere intellexit, quam misericordiam deprecetur a Deo. Domine in cælo misericordia tua, idest misericordia quædam, quã donas sanctis tuis cælestis est, non terrena, æterna est, temporalis non est. *Infra*: Homines & iumenta saluabis Domine, ait: Magna misericordia tua Domine, & hanc das, & hominibus, & iumentis, salus enim hominis a quo? A Deo. Nũquid salus iumentorum a Deo non est? Qui enim fecit hominem ipse, fecit & iumenta, qui vtrumque fecit, vtrumq; saluat. Sed salus iumentorum temporalis est. Sunt autẽ qui pro magno hoc 17
petũt a Deo, quod dedit iumẽtis. Multiplicata est misericordia tua Deus, vt non solum hominibus, sed & iumentis detur, quæ datur hominibus, ista carnalis & temporalis. Ergo homines non habent aliquid apud Deum exceptum, quod iumenta non mereantur, & quo iumenta non perueniant? Habent plane. Et vbi est quod habent? Filij autẽ hominum in tegmine alarum tuarum sperabunt. Non enim sine causa ibi positum est. Homines & iumenta saluos facies Domine, filij autem hominum, quasi his sequestratis custodit seiunctos filios hominum. Seiunctos a quibus? Non solum a iumentis, sed & ab hominibus qui salutẽ iumentorũ quærunt a Deo, & pro magno hoc desiderant. Qui sũt ergo filij hominum? Qui sub tegmine alarum eius sperant. Illi enim homines cum iumentis gaudent

in re,

in re, filij autem hominum gaudent in
spe, illi præsentia bona sectantur cum
iumentis, isti futura bona sperant cum
angelis. Quare ergo cum distinctione
illi vocantur homines, & isti vocantur
filij hominum? Nam & quodam loco,
Psal. 8. sic ait Scriptura: Quid est homo quo-
niam memor es eius, aut filius homi-
nis quoniam visitas eum. Quid est ho-
mo, q memor es eius. Memor es quasi
absentis, filium autem hominis visitas
18 præsentem. Quid est memor es homi-
nis? Homines & iumenta saluos facies
Domine, quia & ipsis malis das saluté,
& ipsis qui non desiderát regnum cæ-
lorum. Tuetur enim illos secundũ mo-
dum suum tamquam pecora sua, & nó
illos deserit, tamen tãquam absentiũ,
eorum est; at vero quem visitat filius
hominis est, & dicitur ei, filij auté ho-
minum sub tegmine alarum tuarũ spe-
rabunt. Et si vultis discernere, ista duo
genera hominum, duos homines atten-
dite, Adam & Christum. Quando por-
tamus imaginem terreni hominis ho-
mines sumus, quando portamus imagi
nem cœlestis hominis, filij hominis su-
mus, quia Christus filius hominis di-
ctus est. Etenim Adam homo erat, sed
19 filius hominis non erat. Ideo ergo illi
pertinent ad Adam qui desiderant car
nalia bona, & salutem istam tempora-
lem. Hortamur vt filij sint hominum
qui sub tegmine alarum eius sperant,
& misericordiam illam desiderát, quæ
in cœlo est, & quæ annumerata est per
nubes. Sed si non possunt adhuc, inte-
rim vel temporalia bona non desíde-
rent, nisi ab vno Deo. Et sic in veteri
testamento seruiant, vt ad nouum per-
ueniant. Nam & populus ille terrena
bona desiderabat, regnum Hierusalem,
subiectionem inimicorum suorum, abũ
dantiam fructuum, salutem propriam,
salutem filiorum suorum, talia deside-
rabant, & talia accipiebant. Sub lege
custodiebantur, desiderabant a Deo bo-
na, quæ dat & iumentis, quia nondum
ad illos venerat filius hominis, vt es-
sent filij hominum.
20 IDEM explicans illa verba: Non
In Psal. 53 proposuerunt Deum ante conspectum
suum, ecce enim Deus adiuuat me, sic
habet: Omnes sancti adiuuãtur a Deo,
sed intus vbi nemo videt. Quomodo
enim magna est pœna impiorum con-
scientia, sic magnum gaudium piorum
ipsa cóscientia. Nam gloria nostra hæc
est, dixit Apostolus testimonium con- *2. Cor. 1.*
scientiæ nostræ. In hac gloriatur iste
intus, non est in flore Ziphæorum fo-
ris, qui modo ait: Ecce Deus adiuuat
me. Hodie dedisti lætitiam in corde
meo, hodie in corde meo gaudium in-
uenio, dedisti iucunditaté in cor meũ,
non in vineam meam, non in gregem
meum, non in cuppam meam, non in
mensam meam, sed in cor meum, Ecce
enim Deus adiuuat me. Quomodo te
adiuuat. Dominus susceptor est animæ
meæ, auerte mala inimicis meis. Sic
quomodo virent, & sic quomodo flo-
rent, igni seruantur. In virtute tua di-
sperde illos. Puto quia florent modo,
quia exoriuntur sicut fœnum. Tu noli *Psal. 91.*
esse vir imprudens, & stultus, vt hæc
attendendo intereas in sæculum sæcu-
li. Isti florent in felicitate sæculi, pe-
reunt in virtute Dei. Non enim quo-
modo florent, sic pereunt, florent enim
ad tempus pereunt in æternum, florét
falsis bonis, pereunt veris tormentis.
Et in virtute tua disperde illos quos
in infirmitate tua tolerasti. Et præmi-
serat, Non proposuerunt Deum ante
conspectum suum. Quomodo ponet an
te conspectum suum Deum, ante cuius
conspectum nó est, nisi sæculum? Quo-
modo fit nummus super nummũ, quo-
modo augeantur greges, quomodo im-
pleantur apothecæ, quomodo dicatur
animæ habes multa bona, iucundare, *Luc. 12.*
epulare, satiare.
IDEM explicans illa verba: In flu 21
mine pertransibunt pede, sic ait: Flumé *In Psal. 65*
est omnis sæculi mortalitas. Vide flu-
men alia veniunt & transeunt, alia trã
situra succedunt. Nonne sic fit in aqua
fluminis quæ de terra nascitur, & ma-
nat? Omnis qui natus est, cedat opor-
tet nasciturо, & omnis iste ordo rerũ
habentium fluuius quidam est. In istũ
fluuium non se mittat cupida anima,
non se mittat, stet. Et quomodo tran-
siet

fiet delectationes rerum periturarum? Credat in Christum, & facile pertransibit pede. Transibit illo duce, pede transibit, idest facile transibit. Humilis transeat & ocyus transiet, Ibi cum flumen pertransierimus pede, vita ęterna promittitur, ibi iucundabimur in ipso, tunc flumen non erit.

22 IDEM explicans illa verba: Dominus protectio tua super manum dexteram tuam, sic dicit: Sinistra nostra *In Psalm. 120.* dicitur quicquid temporaliter habemus, dextera nostra quidquid nobis æternum, & incommutabile Dominus pollicetur. Si autem ille qui dabit æternam vitam ipse, & de istis temporalibus consolatur præsentem vitam, ipse fecit dexteram, & sinistram. Dicit de *Psal. 143.* quibusdam Psalmus: Quorum os locutus est vanitatem, & dextera eorum dextera iniquitatis. Inuenit ergo quosdam, & reprehendit qui dexteram veram pro sinistra habebant, & veram sinistram, dexteram sibi fecerunt. Qui sunt isti? exponit consequenter. Omnis homo qui felicitatem non putat esse hominis, nisi solum in istis temporalibus facultatibus, & delicijs, & affluentia, & copia mundi huius, iste est stultus, atque peruersus, qui sinistram
23 fecit sibi dexteram. Tales illi erant, de quibus dicit Psalmus, non quia a Deo non acceperant, etiam quæ temporaliter possidebant, sed quia ipsam solam putabant esse beatam vitam, & nihil aliud requirebant. Audite enim quid de illis consequenter dicit: Quorum os locutum est vanitatem, & dextera eorum dextera iniquitatis. Et sequitur: Quorum filiæ vt nouellæ constabilitæ, filiæ eorum ornatæ, velut templi similitudo, cellaria eorum plena &c. Magnam felicitatem quorundam descripsit. Posset tamen & istam felicitatem aliquis iustus habere, sicut & habuit Iob, sed iste pro sinistra illam habebat non pro dextra, nam dextram non habebat, nisi apud Deum perpatuā & sempiternam felicitatem. Ideo concessa est percutienda sinistra, & suffecit ei dextra. Sed Iob qui nouerat sinistram sinistram esse, & dexteram non nisi dexteram, quomodo se tenuit ad dexteram? Exultauit in Domino, consolatus est damna, quia non est passus damna, de interioribus diuitijs Dei plenum cor habebat. Dominus, inquit, dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedictum. Isti autem de quibus dicit Da- 24
uid, Quia os eorum locutum est vanitatem, & dextera eorum dextera iniquitatis, non hinc eos reprehendit, qa his omnibus abundabant, sed quia os eorum locutum est vanitatem. Quia beatum dixerunt populum, cui hæc sunt. Tu quid dicis qui nosti, quid sinistra, & quid est dextra. Sequitur & dicit: Beatus populus cuius est Dominus Deus ipsius. Audi, & hoc confirmatum in Canticis Canticorum. Sinistra *Cant. 2.* eius, dicit sponsa, sub capite meo, & dextera eius amplectetur me. Quid autem quia sursum erat dextra, deorsum sinistra, & sic complectebatur sponsus sponsam supponens sinistram ad consolationem imponens dexteram ad protectionē? Sinistra eius sub capite meo. Deus omnia temporalia dat, ideo sinistra eius, & super illam sit caput tuū, nolēs temporalia præponere fidei tuę, & non erit sinistra super caput tuum, sed omnia temporalia subde fidei tuæ, & dextera eius amplectetur te. Audi in Prouerbijs quid sit sinistra, quid dexte *Cap. 3.* ra, cum de Sapientia diceret. Longitudo dierū & anni vitæ in dextera eius, in sinistra autem diuitiæ, & gloria. Lōgitudo dierum æternitas est, nam quicquid finem habet breue est, at vero diuitiæ & gloria, idest sufficientia vitæ huius, ea quæ bona existimantur ab hominibus, sinistra est. Nescio quis venit, & vult tibi percutere dexteram, 25
præbe sinistram, idest, vt illud tollat *Matth. 5.* quod temporale est, & non ea quę ęterna habes, & illud nesciat sinistra tua, quod faciat dextera tua, id est quando *Matth. 6.* facis bonum opus propter vitam æternam fac: nam si opus bonum in terra, propterea feceris, vt terrena tibi abundent, scit sinistra tua quid facit dextera tua, miscuisti dexteram sinistræ, noli facere nisi propter vitam æternam,

ideo fac & ſecurus facies. Hoc enim mandauit Deus, ſi propter ſolas res humanas facis, quod facis ſiniſtra ſola operatur, ſi autem propter vitam æternam operatus fueris, dextera ſola operatur, ſi autem habes intentionem ad vitam æternam, ſed ſurrepit tibi cupiditas vitæ temporalis, ut attendas etiã ipſam quando facis opus bonum, ut hic tibi aliquid retribuatur, miſcet ſe ſiniſtra operibus dextræ, & hoc uetat Deus.

26 *In ſermone 2. Annuntiationis B. Mariæ.* BERNARDVS ſic ait: Cibat nos Dominus pane uitæ, & intellectus, & potat aqua ſapientiæ ſalutaris. Eſt enim intellectus rerum ſpiritualium, & inuiſibilium verus animæ panis confirmans cor noſtrum, & ad omne opus bonum roborans in omni exercitatione ſpirituali. Carnalis autem homo qui non percipit ea quæ ſunt ſpiritus Dei, ſed ſtultitia ei uidentur, gemat & lugeat, dicens: Aruit cor meum, quia oblitus ſum comedere panem meum. *Pſal. 101.* Ecce enim mera, & perfecta ueritas eſt, non prodeſſe homini, ſi uniuerſum mundum lucretur, animæ uero ſuæ detrimentum patiatur. *Luc. 9.* Sed quando id capere poteſt auarus? Sine cauſa laborat, quiſquis ei id perſuadere conatur. Vt quid hoc? Nempe quia ſtultitia illi uidetur. Quid verius quàm iugum Chriſti eſſe ſuaue? Appone homini ſæculari, & vide ſi non magis lapidem, quàm panem reputabit. Et certe huiuſmodi intelligentia veritatis internæ viuit anima, & hic eſt ſpiritualis cibus.

27 *Serm. 35. in Cantica.* IDEM explicans illa uerba: Si te ignoras egredere ait: Dura, & aſpera increpatio, quod dicit egredere, hoc enim uerbum ſerui audire ſolent a ualde iraſcentibus, & indignantibus dominis cum illos offenderint, exi hinc, egredere a conſpectu meo, & a domo iſta. Hoc ergo uerbo aſpero, & amaro, ſatiſque nimium increpatorio utitur, modo ſponſus contra dilectam ſub conditione tamen, ſi ſeipſam ignorauerit. Nihil quippe validius, efficaciusve ad terrendum potuit in eam intendere, quàm ut egredi minaretur. Quod & tu aduertere potes, ſi bene attendas, vnde, quo egredi iubeatur. Vnde enim, quo putas? niſi de ſpiritu ad carnem, de bonis animi ad ſæcularia deſideria, de interna requie mentis ad mundi ſtrepitum, & inquietudinem curarum exteriorũ, in quibus omnibus non eſt niſi labor, & dolor, atq; afflictio ſpiritus. Quæ enim anima ſemel a Domino didicit, & accepit intrare ad ſeipsã, & in intimis ſuis Dei præſentiam ſuſpirare, & quęrere faciem eius ſemper (Spiritus enim eſt Deus, & qui quærunt eum oportet eos in ſpiritu ambulare, & non in carne, vt ſecundum carnem viuant.) 28 Talis inquam anima, neſcio an vel ipſam gehennam ad tempus experiri horribilius, pœnaliusve ducat, quàm poſt ſpiritualis ſtudij huius guſtatam ſemel ſuauitatem exire denuo ad illecebras, vel potius ad moleſtias carnis, ſenſumque inexplebilem repetere curioſitatem dicente Eccleſiaſte. Oculus non impletur uiſu, nec auris auditu. Audi enim hominem expertum, quæ loquitur Bonus es, inquit, Domine ſperantibus in te, animæ quærenti te. Ab hoc bono ſi quis auertere ſanctam illam animam conaretur, puto haud ſecus accepiſſet, quàm ſi ſe de Paradiſo, & ab ipſo introitu gloriæ conſpiceret deturbari. Audi & alium ſimilem huic. *Pſal. 26.* Tibi dixit cor meum, exquiſiuit te facies mea, faciem tuam Domine requiram. *Pſal. 72.* Vnde & dicebat. Mihi adhærere Deo bonum eſt. *Pſal. 114.* Et iterum loquens ad animam ſuam dicit: Conuertere anima mea in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi. Terribilis proinde, & nimis formidoloſa comminatio egredere, & paſce hędos tuos, egredere de ſanctuario meo corde tuo, vbi ſecretos, ſacroſque ueritatis, ac ſapiẽtię ſenſus dulciter haurire ſolebas, & magis tamquam vna de ſæcularibus paſcendis, & oblectandis tuæ carnis ſenſibus intricare. Cui bene congruit, quod ſequitur iuxta tabernacula paſtorum, non enim ſupra ſicut agni, ſed iuxta tabernacula paſtorum hædi paſcuntur. Paſtores ſi quidem, qui ueri paſto-

est offerendus. *Et infra.* Scio diuersa vota in scripturis referri. Anna quidem vouit Deo fructum ventris sui, & Samuelem consecrauit in templo. Alij vitulos, aut arietes, aut domos, aut alia huiusmodi ratione carentia vota offerunt Deo, ille vero qui appellatur Nazaræus semetipsum deuouit Deo. Hoc est enim votum Nazaræi, quod est super omne votum, nam filium offerre, vel filiam, aut pecus, aut prædium, hoc totum extra nos est: semetipsum Deo offerre, & non alieno labore, sed proprio placere, hoc est perfectius, & eminentius omnibus votis. Quod qui facit imitator est Christi. Ille enim
2 dedit homini terram, mare, & omnia quę in eis sunt ad obsequium, dedit & cœlum, solem quoque, & lunam, & stellas hominum ministerio, cōcessit pluuias, ventos, & omne quidquid in mundo est hominibus largit⁹ est. Sed post hęc semetipsum dedit. Sic enim Deus dilexit mundum, vt Filium suum vnigenitum daret pro mundi huius vita. Quid ergo magnum faciet homo, si semetipsum offerat Deo, cui ipse se prior obtulit Deus? Si ergo tollas crucem tuam, & sequaris Christum, si dicas, Viuo autem iam non ego, viuit vero in me Christus, si desideret, & sitiat anima nostra redire, & esse cum Christo, sicut & Apostolus dicebat, & præsentis sæculi non delectetur illecebris, & si omnem legem, quæ de Nazaræis data est, spiritaliter impleat: tunc semetipsum, idest, animam suam obtulit Deo, qui in castitate viuit, corpus suum vouit Deo secundum eum, qui dixit. Virgo autem cogitat, quomodo sit sancta corpore, & spiritu, nam & hoc ipsum, quod dixit sancta, ad hoc respicit. San-
3 cti enim dicuntur illi, qui se vouerunt Deo. Vnde & aries, verbi gratia, si vouetur Deo sanctus appellatur, quem extendere ad communes vsus non licet, sed & vitulus, si deuotus fuerit Deo sanctus nihilominus appellatur, nec licet eum iungi in opus commune. Ex his ergo colligamus, quid est hominem seipsum vouere Deo. Si te voueris Deo, imitandus tibi est vitulus, quem non licet humanis operibus deseruire, nihil facere, quod ad homines, & ad præsentem pertineat vitam, sed quicquid ad animam pertinet, & ad diuini cultus obseruantiam, hoc & agendum, & cogitandum tibi est.

HIERONYMVS explicans illa verba: Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, sic ait: Non satis est perfecto, & consummato viro opes contemnere, pecuniam dissipare, & proijcere, quòd in momento, & perdi, & inueniri potest. Fecit hoc Crates Thebanus, fecit Antistenes, fecerunt plurimi quos vitiosissimos legimus. Plus debet discipulus Christi præstare, quàm mundi philosophus, gloriæ animal, & popularis auræ venale mancipium. Tibi non sufficit opes contemnere, nisi Christū sequaris, Christum autem sequitur, qui peccata dimittit, & virtutum comes est. Christum scimus sapientiam, hic thesaurus in agro scripturarum nascitur, hæc gemma multis emitur margaritis. Christus omnia, vt qui omnia propter Christum dimiserit, vnum inueniat pro omnibus, & possit libere proclamare. Pars mea Dominus. *Et infra.* Hæc moneo frater charissime pietate, qua te diligo, vt non solum pecuniam, sed & teipsum Christo offeras hostiam viuam, sanctam, placentem Deo, rationabile obsequium tuum. Facile abijcitur, quod hæret extrinsecus, corium pro corio, & cuncta quæ homo possidet dare potest pro anima sua, sed tāge, inquit, diabolus, carnes eius, nisi in faciē benedixerit tibi. Zachęus diues erat, Apostoli pauperes, reddidit ille quadruplum, quod rapuerat, diuisitque pauperibus medietatem substātiæ suæ, quæ remāserat, suscepit Christum hospitem, salus facta est domui eius. Et tamen quia paruulus erat, & Apostolicæ proceritati se non poterat extendere, non fuit in duodecim numero Apostolorum. Apostoli quantum ad diuitias nihil, quantum ad voluntatem totum mundum pariter reliquerunt. Si offeramus Christo opes cum anima nostra libenter suscipiet, si autem

4 *Epi. 26. quę est ad Pammachium to. 1. Matt. 19.*

5

tem

tem quæ foris sunt Deo, quæ intus sunt diabolo demus, non est æqua partitio, & dicitur nobis. Nonne si rectè offeras, & non rectè diuidas, peccasti. Verba sunt, quæ in versione septuaginta interpretum dixit Dominus ad Cain: Vbi nostra editio habet. Nonne si bene egeris, recipies, sin autem male, statim in foribus peccatum tuum aderit? Quæ dixit Dominus ad Cain, qui cum decimas Deo daret, seipsum non dedit.

Gen. 4.

6 IDEM consolans quemdam in amissione facultatum suarum, sic ait: Contemnis aurum, contempserunt, & multi philosophi, & tu te putas in virtutum culmine constitutum, si partem ex toto offeras? Teipsum vult Dominus hostiam viuam, placentem Deo, Te, inquam, non tua. Et ideo varijs tentationibus commonet, quia multis plagis, & doloribus eruditur Israel. Paupercula vidua duo æra minuta misit in gazophylacium, & quia totum obtulit, quod habebat, omnes dicitur in oblatione munerum Dei superasse locupletes, quæ non pondere sui, sed offerentium voluntate pẽsantur. Vt multis erogaueris censum tuum, & quidã tua gaudeant liberalitate, tamen multo plures sunt, quibus nihil dedisti. Neque enim Darij opes, & Crœsi diuitiæ valent pauperes mundi explere: Quod si teipsum Domino dederis, & Apostolica virtute perfectus sequi ceperis Saluatorem, tunc intelliges, vbi fueris, & in exercitu Christi quàm extremum tenueris locum. Nolo ea tantum offeras Domino, quæ potest fur rapere, hostis inuadere, proscriptio tollere, quæ & accedere possunt, & recedere, & instar vndarum, ac fluctuum a succedentibus sibi dominis occupantur, atque vt vno cuncta sermone comprehendam, quæ, velis nolis, in morte dimissurus es. Illud offer, quod tibi nullus hostis possit auferre, nullus eripere tyrannus, quod tecum pergat ad inferos, immo ad regna cœlorum, & ad Paradisi delicias. Extruis monasteria, & multus a te per insulas Dalmatiæ Sanctorum numerus sustentatur, sed melius faceres, si & ipse sanctus inter Sanctos viueres. Sãcti estote, quoniam ego sanctus sum, dicit Dominus. Apostoli gloriantur, quòd omnia dimiserint, & secuti sunt Saluatorem, & certe præter retia, & nauem nihil legimus eos dimisisse, & tamen testimonio futuri iudicis coronantur, quia se offerentes totum dimiserant, quod habebant. Hæc loquor, non in suggillationem operum tuorum, vel quòd extenuem eleemosynas tuas, sed quòd te nolim inter sæculares esse monachum, & inter monachos sæcularem, totumque a te expetam, cuius audio mentem diuino cultui deditam.

In epist. 34. ad Iulianũ

Marc. 12.

7

Matt. 19.

8 IDEM explicans illa verba: Holocausta eorum, & victimæ eorum placebunt mihi super altare meum, vt ostendat, quod homo seipsum totum donare debet Deo, sic ait: Holocausta sũt, quæ super altare integra concremantur, victimæ, & hostiæ quarum pars offertur altari, pars sacerdotibus traditur. Non est ergo credendum, quòd alienigenarum hostiæ ritu Iudaico requirantur. Sed hoc debemus scire, qđ holocausta eunuchi offerant, qui totos se cõsecrant Deo, victimas autem alienigenæ, qui ad tempus vacant orationi, de quibus loquitur Deus. Hostia laudis glorificauit me. Et in alio loco. Immola Deo sacrificium laudis. De his victimis, & holocaustis per Oseã Dominus loquitur. Misericordiam volo, & non sacrificium, scientiam Dei magis, quàm holocausta, quæ offeruntur super altare Domini, quod Ioannes in Apocalypsi in celo se vidisse testatur, sub quo erant animæ martyrũ, ex quo vnus de Seraphim carbonem forcipe comprehensum ad Esaiæ detulit labia purganda. Hoc est altare, & hoc tabernaculum, ad cuius similitudinem, omnia in Exodo facta referuntur, in quibus oblatæ sunt victimæ spirituales Deo. Alioquin de corporalibus hostijs, & holocaustis supra idem testatur Deus. Vt quid mihi multitudinem victimarum vestrarum dicit Dominus? Plenus sum, holocaustomata arietum, & adipem agnorum, & sangui-

Lib. 15. in Esaiã 10.4.

Psal. 49.

Isa. 6.

guinem taurorum, & hircorum nolui.

9 IDEM explicans illa verba: Quis enim deſpexit dies paruos, ſic ait: Rarus eſt, qui dies paruos huius ſæculi deſpiciat, & regiam poteſtatem putet eſſe nihili. Quando viderimus ſæculi potentes fulgere auro, purpura, gemmiſque rutilare, circumdari exercitu, dicamus in nobis. Quis putas deſpicit dies paruos? Vade & Iacob vitam hominum intelligens. Parui ſunt, inquit, & peſſimi dies vitæ meæ. Qui ergo deſpexerint dies paruos (hoc autem refert ad regiam poteſtatem, vt commoneat Zorobabel, & Ieſum, & populum ædificantes templum Dei, nequaquam aduerſarios timere prohibentes, ſed audire Dominum cohortantem) ex eo quòd deſpiciunt regale faſtigium, lætabuntur, & videbunt auxilium Saluatoris, qui de Zorobabel ſtirpe promittitur.

In c.4. Zacharia to. 5

Gen. 47.

10 AVGVSTINVS ſic habet: Vſus rerum legitimus eſt, vt anima in lege Dei maneat, & vni Deo pleniſſima dilectione ſubiecta ſit, & cetera ſibi ſubiecta ſine cupiditate, aut libidine miniſtret, ideſt, ſecundum præceptum Dei.

Lib. de Geneſi ad literã to 3.

11 IDEM explicans illa verba: Sacrificate ſacrificium iuſtitiæ, ſic ait Quid enim iuſtius, quàm vt ſeipſum quiſque puniens mactet Deo, vt extincto, vel infirmato per pœnitentiam vetere homine, ſacrificium iuſtitiæ ſecundum regenerationem noui hominis offeratur Deo? Cum ſe offert ipſa anima iam abluta, & imponit in altare fidei diuino igne, ideſt, Spiritu ſancto comprehendendam. Vt iſte ſit ſenſus. Sacrificate ſacrificium iuſtitiæ, & ſperate in Domino, ideſt, recte viuite, & ſperate donum Spiritus ſancti: vt vos veritas, cui crediditis illuſtret. Sed tamen ſperate in Domino, clauſe adhuc dictum eſt. Sperantur autem quæ, niſi bona? Sed quia vnuſquiſque id bonum vult a Deo impetrare, quod diligit, nec facile inueniuntur, qui diligant bona interiora, ideſt, ad interiorem hominem pertinentia, quæ ſola diligenda ſunt (ceteris autem ad neceſſitatem vtendam, non ad gaudium perfruendũ eſt) admirabiliter cum dixiſſet ſperate in Domino, ſubiecit. Multi dicũt, quis oſtendit nobis bona? Qui ſermo, quæ 12
interrogatio quotidiana eſt omnium ſtultorum, & iniquorum ſiue pacem, & tranquillitatem vitæ ſæcularis deſiderantium, & propter peruerſitatẽ generis humani non inuenientium; qui etiã cæci accuſare audent ordinem rerum, cum inuoluti meritis ſuis putant tempora eſſe peiora quã prçterita fuerunt, ſiue de ipſa futura vita, quæ nobis promittitur dubitantium, vel deſperantium, qui ſæpe dicũt, Quis nouit ſi vera ſunt, aut quis venit ab inferis, vt iſta nunciaret? Magnifice igitur, & breuiter, ſed intrinſecus videntibus oſtendit quæ bona quærenda ſint, reſpondens illorũ interrogationi, qui dicunt, quis oſtẽdit nobis bona? Signatum eſt, inquit, in nobis lumen vultus tui Domine; Hoc lumen eſt totum hominis, & verum bonum, quod non oculis, ſed mente conſpicitur. Signatum autem dixit in nobis, tamquam denarius ſignatur regis imagine. Homo enim factus eſt ad imaginem Dei, quam peccando corrupit. Bonum ergo eius eſt verum, atq; æternum, ſi renaſcendo ſignetur. Et ad hoc credo pertinere, quod quidam prudenter intelligũt illud, ꝙ Dominus viſo Cæſaris nummo ait: Reddite Cæſari, quod Cæſaris eſt, & Deo quod Dei eſt. Tamquam ſi diceret.
Quemadmodum Cæſar a vobis exigit 13
impreſſionem imaginis ſuæ, ſic & Deus, vt quemadmodum illi redditur nummus, ſic Deo anima lumine vultus eius illuſtrata, atque ſignata. Dediſti lætitiam in cor meum. Non foris quærenda eſt lætitia, ab his qui adhuc graues corde diligunt vanitatem, & quærunt mendacium, ſed intus vbi ſignatum eſt lumen vultus Dei, in interiori enim homine habitat Chriſtus, vt ait Apoſtolus, ad ipſum enim pertinet videre veritatem, cum ipſe dixerit. Ego ſum veritas, non eis foris vtique, ſed in ipſo corde, ideſt, in illo cubili, vbi orãdum eſt loquebatur. Sed homines temporalia ſectãtes, qui certe

In Pſal. 4. to. 8.

Eph. 3.

Ioan. 14.

Matt. 6.

Z multi

multi sunt, nihil aliud nouerunt dice-
re, nisi quis ostendit nobis bona, cum
vera, & certa bona intra semetipsos vi
dere non possint. Vnde consequenter
de his rectissime dicitur, quod adiun-
git. A fructi frumenti, vini, & olei sui
multiplicati sunt Isti a fructu frumen
ti sui multiplicati sunt. Talis enim ani
ma temporalium bonorum decessione,
& successione, idest, a tempore frumen
ti, & vini, & olei sui innumerabilibus
completa phantasmatibus, sic multi-
plicata est, vt non possit agere, quod
14 Sap. 1. præceptum est. Sentite de Domino in
bonitate, & in simplicitate cordis quæ
rite illum. Ista multiplicitas illi sim-
plicitati vehementer aduersa est, & id-
eo istis relictis, qui multi sunt, multi-
plicati scilicet temporalium cupidita
te, & dicunt, Quis ostendit nobis bo-
na, quæ non oculis foris sed intus cor-
dis simplicitate quærenda sunt, vir fi-
delis exultat, & dicit. In pace in idi-
psum obdormiam, & somnum capiam.
Recte enim speratur a talibus omni
modo mentis alienatio a mortalibus
rebus, & miseriarum sæculi obliuio,
quæ nomine dormitionis decenter, &
prophetice significatur, vbi summa
pax nullo tumultu interpellari potest.
Dicit autem singulariter bene, potest
enim referri aduersus illos multos,
qui multiplicati a fructu frumenti, vi-
ni, & olei sui dicunt, Quis ostendit no-
bis bona? petit enim hęc multiplicitas,
& singularitas tenetur in Sanctis.

Finis Libri Secundi.

EPI-

Digitized by Google

EPITOME SANCTORVM

PER LOCOS COMMVNES AD CONCIONES CONFICIENDAS,

Liber Tertius.

AVCTORE R. D. IOANNE LOPEZ Episcopo Cotronensi Ord. Prædic.

Caro in propriam vtilitatem mortificetur, & subdatur rationi pro viribus, etsi ex toto id efficere in hac vita non possit homo. Cap. I.

1 Homil. 3. in Genesim to. 1.

ORIGENES explicans illa verba ex c. 17. vbi dixit Deus ad Abraham præcipiens illi circumcisionem, Erit testamentum meum super carnem tuam (vbi nostra editio habet, Erit pactum meum in carne vestra in fœdus æternum) sic habet. Quomodo erit testamentum Christi super carnem meam requiro? Si mortificauero membra mea, quæ sunt super terram testamentum Christi habeo super carnem meam, si semper mortem Christi in corpore meo circumferam testamentum Christi est in corpore meo, quia si compatimur, & conregnabimus. Si complantatus fuero similitudini mortis eius, testamentum eius ostendo esse super carnem meam. Quid enim prodest, si in illa tantum carne, quam de Maria suscepit dicam venisse Christũ, & non ostendam etiam in hac mea carne, ꝙ venerit. Ostendo autem ita demum si quemadmodum prius exhibui membra mea seruire iniquitati ad iniquitatem, nunc ei conuertam, & exhibeam seruire iustitiæ ad sanctificationem. Testamentum Dei ostendo esse in carne mea, si potuero dicere secundum Paulũ, quia Christo cõcrucifixus sum, viuo autẽ iam nõ ego, viuit uero Christus in me, & si potuero dicere, ut ipse dicebat. Ego autem stigmata Domini mei Iesu Christi ĩ corpore meo porto. Si autem voce tantum confiteamur Dominum Iesum, & non ostendamus testamentum eius esse super carnẽ nostram, secundum hæc quę supra exposuimus, videbimur etiam nos aliquid simile facere Iudæis, qui solo circumcisionis signo Deum se confiteri putant, factis autem negant.

IDEM explicans, ꝙ Ismael ludebat, cum Isaac ait: Paulus, sicut tunc is qui secundum carnem erat persequebatur eum, qui secundum spiritum, ita & nunc. Vide, quomodo nos Apostolus doceat, quia in omnibus caro aduersa- 2 Hom. 7. in c. 21. Gene. Gal. 1. Rom. 7.

tur spiritui, quia caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem,& hæc sibi inuicem aduersantur. Et inuenimus legem in membris nostris repugnantem legi mentis nostræ,& captiuos nos ducentem in lege peccati. Vides quantæ sunt pugnæ carnales aduersus spiritum? Et tu si habes in te fructum spiritus Dei, Isaac esse potes secũdum repromissionem, & esse filius liberæ, si tamen potes,& tu secũdum Paulum dicere. In carne ambulãtes non secundum carnem militamus, arma enim militiæ nostræ nõ sunt carnalia, sed potentia Deo ad destructionem cogitationum. Si potes talis esse, vt digne tibi aptetur etiã illa Apostoli sententia,quæ dicit, Vos autem in carne non estis,sed in spiritu. Si tamẽ spiritus Dei habitat in vobis. Et tu ergo si talis es,nõ es secundũ carnem natus, sed secundũ spiritum per repromissionẽ,& tunc eris heres Dei, coheres autẽ Christi. Ismael iubebatur expelli, quia ludebat cũ Isaac, quid læserat si ludebat: Sed miror Apostolũ,qui ludũ hunc persecutionẽ pronunciauit dicẽs: Sed sicut tunc is, qui secundũ carnem persequebatur eũ,qui secundum spiritũ, ita & nunc; cũ vtiq; nulla persecutio Ismaelis aduersum Isaac mota referatur, nisi hic solus ludus infantiæ. Sed videamus quid in hoc ludo intellexerit Paulus, & quid indignata sit Sara. Superius loco virtutis posuimus Sarã. Si ergo cuius personam gerit Ismael, qui secundũ carnem nascitur, spiritui blandiatur, qui est Isaac,& illecebrosis cũ eo deceptionibus agat, si delectationibus illiciat, voluptatibus molliat, huiuscemodi ludus carnis cũ spiritu Sarã maxime, quæ est virtus offendit, & huiuscemodi blandimenta acerbissimã persecutionẽ iudicat Paulus. Sed tu auditor horum non solum illam persecutionem putes, quando furore gentilium ad immolandum idolis cogeris, sed si forte te voluptas carnis illiciat, si libidinis tibi alludat illecebra, hæc si virtutis es filius, tamquam persecutionem maximam fuge.

2\. Cor. 10.

4 IDEM in expositione cap. 1. Leuitici, sic ait, loquens de oblatione vituli: Verum sic hæc etiam ad moralem locum inclinare velis, habes & tu vitulum quẽ offerre debeas. Vitulus est & quidem valde superbus caro tua, quam si vis munus Domino offerre, vt eam castam, pudicamq; custodias, adduc eã ad ostiũ tabernaculi, id est, ubi diuinorum librorum suscipere possit auditũ. Masculinum sit munus tuum, feminam nesciat, concupiscentiam refuat, fragilitatẽ refugiat, nihi dissolutũ requirat, aut molle, impone etiam manũ tuam super hostiã tuam, vt sit accepta Domino, & iugula illam contra Dominũ, hoc est impone ei cõtinentiç frenũ,& manum disciplinæ, ne auferas ab ea, sicut imposuit manũ carni suæ ille qui dicebat. Macero corpus meũ,& seruituti subijcio, ne forte cũ alijs prædicauero ipse reprobus efficiar. Et iugula eã, contra Dominum mortificans sine dubio membra tua, quç sunt super terrã. Vult ergo sermo diuinus, vt rationabili sensu carnem tuã in castitate offeras Deo, secũdum quod Apostolus dicit hostiã viuam, sanctam, placentẽ Deo, rationabile obsequiũ vestram, & hoc est per sacerdotem, vel filios sacerdotis offerre sanguinem ad altare, cum & corpore, & spiritu quis castus efficitur. Sunt enim, & alij, qui offerunt quidem holocaustum carnẽ suam, sed non per ministerium sacerdotis, non enim scientes, nec secundum legẽ quæ est in ore sacerdotis offerunt, sed sunt quidem casti corpore, anima autem inueniuntur incesti. Hi sunt ex illis quinque viginibus stultis, quç virgines quidem fuerunt,& castitatem corporis seruauerunt, oleum autem charitatis, & pacis,& reliquarum virtutum in vasis suis condere nescierunt, & idcirco exclusæ sunt a thalamo sponsi; Quoniam sola carnis continentia ad altare dominicum non potest peruenire, si a reliquis virtutibus deseratur.

Hom. 1. in Leuiticum.

Rom. 12.

5 IDEM sic habet: Si in amaritudine fletus tui fueris, luctu, lachrymis, & lamentatione confectus, si carnem tuam maceraueris,& ieiunijs ac multa abstinentia aridam feceris, & dixeris,

Hom. 2. in Leuiticum.

quia

zed by Google

quia ſicut in frixorio confrixa ſunt oſſa mea, tunc ſacrificium ſimilam a ſartagine, vel a craticula obtuliſſe te noueris, & hoc modo inueneris tu veri*, & perfectius ſecundum Euangelium offerre ſacrificia, quę ſecundum legem iam offerre non poteſt Iſrael.

6 IDEM ſic ait: explicans illa verba *Hom. 3. in Leuiticum.* cap. 5. Anima quæ iurauerit, & protulerit labijs ſuis, vt vel male quid faceret vel bene, & idipſum in iuramento, & ſermone firmauerit, oblitaque poſtea intellexerit delictum ſuum, agat pœnitentiam pro peccato. Quomodo ſi pronunciauero labijs meis, vel iurauero benefacere, & non faciam, peccati reus ſim, difficultas non eſt oſtendere, quomodo autem ſi iurem male facere, & non fecero peccauerim verbo aſſignare difficile eſt. Abſurdum enim videtur verbi gratia, ſi per iracundiam dixero me hominem occiſurum, & non fecero, ne periurare videar, cogar ad explédum opus, quod temere, & illicite promiſi. Quantum in hoc loco intelligendum videtur, male facere aduerſari alicui eſt, & non indulgere ei, vt faciat, quod vult. Et nos ergo cum venimus ad Deum, & vouemus ei nos, in caſtitate ſeruire pronunciamus, & iuramus nos caſtigare carnem noſtram, vel male ei facere, atque in ſeruitutem eam redigere, vt ſpiritum ſaluum facere poſſimus. Sic

7 enim vt ille iuraſſe ſe dixit, qui ait: Iuraui & ſtatui ſeruare omnia præcepta tua. Quia ergo carnis vox eſt, quæ dicit, non enim, quod volo ego, ſed quod odi, illud facio, afflicta ſine dubio ab ſpiritu, & coarctata eſt. Reſiſtit enim, & repugnat aduerſum ſpiritum, & niſi male ei fiat, vt alligetur, & infirmetur non poteſt dicere ſpiritus, Cum infirmor tunc potens ſum. Huic ergo carni reſiſtenti, & repugnanti aduerſum ſpiritum, ſi quis iurauerit, & pronunciauerit male facere, ac affligere, & macerare eam, & non fecerit, peccati reus eſt, in quo iurauit ſe cruciare carnem ſuam, & ſeruituti ſubijcere, & non fecerit. Eodem autem iuramento, & ſpiritu decernit beneſacere. In quo enim carni maleſacit, & ſpiritui beneſacit. Vis autem ſcire, quia nec poteſt vni eorum benefieri, niſi alij maleſeceris. Audi Dominum *Deut. 32.* dicentem. Ego occidam, & viuere faciam. Quid occidit Deus? Carnem vtique. Et quid uiuere facit? Spiritum ſine dubio. Et rurſum in ſequentibus dicit. Percutiam, & ego ſanabo. Quid percutit? Carnem. Quid ſanat? Spiritum. Prorſus vt illa deficiat, iſte proficiat, vt faciat te mortificatum carne viuificatum ſpiritu, ne forte, & tu mente ſeruias legi Dei, carne autem, ſi mortificata non fuerit, legi peccati.

IDEM explicans illa verba: Non eſt ſanitas in carne mea, a facie iræ tuæ, ſic ait: De eo qui apud Corinthum peccauerat, iudicauit Apoſtolus tradere huiuſmodi hominem Satanæ in interitum carnis ſuæ. 8 *Hom. 1. in Pſalm. 37. to. 2. 1. Cor. 5.* Numquid putandum eſt, quod iniquum fieri uolebat, quem dicebat tradi debere Satanę in interitum carnis? Quin potius apparet, quoniam pro ſalute eius tradebat carnem eius in interitum. Denique addit dicens, ut ſpiritus ſaluus fiat in die Domini, oſtendens non poſſe ſaluari ſpiritum, niſi caro in interitum traderetur. Quis ergo ſit interitus carnis, audi, quia quod interierit, ſine dubio mortuum eſt. Viuit autem caro in peccatore, mortua eſt caro in homine iuſto. Propter quod & iuſti dicunt ſemper. *2. Cor. 4.* Mortificationem Ieſu Chriſti in corpore noſtro circumferentes, ut & uita Ieſu manifeſtetur in carne noſtra mortali. Et iterum. Mandatum accepimus dicens. Mortificate membra veſtra quæ ſunt ſuper terram, & beatus eſt qui mortuus eſt peccato, ſecundum quod dictum eſt. Corpus *Rom. 8.* quidem mortuum eſt propter peccatum, ſpiritus autem uita uiuit propter iuſtificationem. Tradi ergo in interitũ carnis tale eſt, vt emoriatur ſenſus carnalis in nobis, & non uiuat carnis cupiditas in ea. 9 Ex eo enim quod moritur ſenſus carnis, vt non ſecundum carnem ſapiamus, piritus ſaluus efficitur. Alioquin dum viuit ſenſus carnis in

nobis, & caro uiuit, non possumus de spiritualibus sapere. Hoc ergo modo tradidit Apostolus in interitum carnis eum, qui secundum carnem uixerat, vt sensu carnis emortuo spiritus in die Domini saluaretur. Vtinam in corpore meo, si quando delinquo, & delictum ex sensu carnis venit, superduceretur interitus carnis, ut spiritus saluaretur. Si enim caro infirmatur sine dubio proficiens infirmitas etiam ad mortificationem peruenit carnis, & tunc est, quod recte dicitur. Quoniam non est sanitas in carne mea. Si uero non infirmatur quidem caro, sed redit ad sanitatem suam, idest, vt sapiat quę sunt carnis, ac desideret malum, tunc sanitas est in carne, quod utique spiritui non est bonum. Iste ergo qui arguitur, & recusat per furorem Domini argui, ac iracundia eius corripi, iustissimas causas huius excusationis ostendit asserens se, & sagittis verborum Dei esse confixum, & ira turbatum, atque perterritum a sola facie iræ Domini, ut nulla prorsus in carne eius sanitas, idest, nullum peccandi vltra desiderium manserit. Memini me aliquando de illo capitulo Euangelij disputantem, in quo scriptum est, Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma, tale aliquid sensisse, quod antequam Saluator noster
10 Matt. 26. ueniret ad crucem, & crucifigeret carnem atque emori eam faceret, antequam perfecte mortificaretur, prius dixit infirmari carnem suam, & donec infirmabatur quidem caro spiritum promptum esse dicebat, cum uero cruci eam tradit, & perfecta morte consummat, tunc non iam promptum spiritum, sed in manibus Patris positum esse testatur. Hæc autem ille in se describens nostris eruditionibus præbebat exemplum, propter nos enim, & nobis infirmus erat. Ideo consideremus nosmetipsos, si infirma est caro nostra, si non delicijs luxuriaque resoluitur. Hæc ei vitiosa sanitas præsto est. Vide si per abstinentiam quotidianam infirma efficitur caro, si per continentiam desideria rescantur, libido comprimitur, vitia conquiescant. Tunc etiam, si nondum emortua est, tamen non est sanitas in carne mea, sed etiam membra tua interim mortificata sunt super terram. Quid est autem, quod facit sanitatem in carne non esse? Si sentiamus faciem iræ Dei. Dum enim recordamur iram Dei, & ante oculos vultum eius adducimus, ex ipsa institutione eius, quæ propter hoc facies iræ appellata est, conturbata & exterrita caro infirmatur, atque languescit.

IDEM sic habet: Cum dicitur, 11 Lib. 1. in epis. ad Romanos to. 8 Gal. 5.
quia caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem, media proculdubio ponitur anima, quæ vel desiderijs spiritus acquiescat, vel ad carnis concupiscentias inclinetur. Et siquidem se iunxerit carni vnum cum ea corpus in libidine, & concupiscentijs eius efficitur, si vero se sociauerit spiritui vnus cum ea spiritus erit. Idcirco denique de his quorum se animæ ex integro cum carne iunxerant, dicit Dominus in scripturis. Iam non permanebit spiritus meus in hominibus istis, quia caro sunt. De his autem quorum anima fuerat spiritui sociata, Apostolus dicit. Vos autem non estis in carne, sed in spiritu. Sunt præterea (sicut in multis scripturæ locis inuenimus) etiam vtriusq; partis, vel vtriusque viæ fautores quidam, & adiutores Angeli, nam carnis concupiscentiæ aduersus spiritum fauet diabolus, & angeli eius, & omnes spiritales nequitiæ in cęlestibus, cunctique aduersus quos hominibus luctamē est, principatus, & potestates, & mundi huius rectores tenebrarum. E contrario vero spiritui aduersus carnem decertanti, animamque humanam quæ media est ad se reuocare conanti fauēt Angeli hominum, omnes illi, de quibus ait Dominus, quia Angeli eorum semper vident faciem Patris, fauet & ipse Dominus, qui etiam animam suā posuit pro ouibus suis. Sed utraque parte fauoris disciplina seruatur. Non enim ui res agitur, neque necessitate in alteram partem anima declinatur. 12

Alio-

Alioquin nec culpa eius, nec virtus possit ascribi ipsi, sed seruatur ei in omnibus libertas arbitrij, vt in quod-
Eccl. 15. cumque voluerit ipsa declinet. Sicut scriptum est. Ecce posui ante faciem tuam vitam, & mortem, & ignem, & aquam. Vita ergo Christus est, & mors nouissimus inimicus, qui est diabolus. Quòd si agnoscens anima Deum Christum, vitam suam amplexata non fuerit, derelinquetur sine dubio, & deseretur ab eis, qui eam fauore suo, ut spiritui iungeretur, animabant, & concedent eam, vel tradent desiderijs cordis sui, quibus carni sociatur, & adhęret. Cuius rei imaginem tali quadam specie manifestiorem reddemus. Ponamus esse aliquod domicilium, in quo cum corpore, & spiritu velut cum duobus consiliarijs habitet anima, pro foribus vero huius domicilij astare pietatem, omnesque cum ea virtutes, ex alia vero parte impietatem omnesque luxuriarum, ac libidinum formas spectare animę vultum. Quem ex duobus pro foribus obseruantibus introduci ad se desideret, quem repelli? Nonne si spiritui obtemperans, & meliori vsa consiliario, pietatis, & pudicitiæ ad se reuocauerit chorum, ille alius spiritus repudiatus discedit. Si vero carnis vsa consiliarijs, impietatis ad se, & libidinis introduxerit turmam omnis illa sanctitatis, & pietatis corona, cui malorum anima consilium præposuit, ista cum indignatione recedet, vt membrũ Christi, & templum Spiritus sancti relinquens eam in desiderijs cordis sui permittet, vt ignominia, & contumelijs afficiat corpus suum in semetipsa, quæ commutauit veritatem Dei in mẽdacium, & introducens ad se impietatis principem colit, & seruit creaturæ, potius quam creatori.

13
Lib. 6. in epist. ad Romã. cod. 10. IDEM in expositione cap. 8. in illa verba: Debitores carnis nõ sumus, vt secundum carnem viuamus, sic ait: Non propterea nos fecit Deus ad imaginem suam, vt carnis seruitio essemus obnoxij, sed potius, vt creatori suo anima deseruiens, ipsa seruitio, ac ministerio carnis uteretur. Sed fortasse dicat aliquis, quomodo carni non sumus debitores, cum & victum, & vestitum prouidere naturæ necessitate cogamur? Sed ut ostendat, non carni aliquid conferre, sed ipsam vitam carni mancipare culpabile haberi, ideo addit. Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini. Rom. 8. Quid sit autem secundum carnem uiuere, sæpe iam dictum est, hoc est, carnis desiderijs indulgere. In hoc ergo negat nos esse debitores, sicut & alibi dicit. Et carnis curã ne feceritis in desiderijs, Non utique negans carnis curam habendam in necessarijs, sed in concupiscentijs. Ita ergo & hic, si enim inquit, secundum carnem vixeritis, moriemini, & addit. Si autem spiritu actus carnis mortificetis, uiuetis. 14 Qui ergo secundum spiritum agens mortificat actus carnis, uiuet propter habitantem in se spiritum uitæ. Mortificat autem quis actus carnis hoc modo. Fructus est autem spiritus, charitas odium carnis est actus; odium ergo per charitatem mortificatur, & extinguitur. Gaudium similiter fructus est spiritus, tristitia uero huius sæculi, quæ mortem operatur carnis est actus. Hæc ergo extinguitur, si fit in nobis gaudium spiritus. Certum est discordiam mortificari per pacem posse, si & patientia spiritus violentiam carnis extinguit, & bonitas malitiam, & mansuetudo ferociam, & continentia intemperantiam, & castitas impudicitiam, talique ordine qui per spiritum actus carnis mortificat, viuet. Intuendum etiam, quòd ista mortificatio actuum carnis per patientiam fiat, & non ad subitum, sed paulatim. Primo languescere eos necesse est in ijs, qui incipiunt, tum deinde cum ardentius proficere cœperint, & abundantiore spiritu repleri, actus carnis non solum languescere, sed & tabescere incipient. Vbi uero ad pefectum iam venerint, ita ut nulla in eis prorsus, vel in facto uel in dicto, uel in cogitatu peccati oriantur indicia, tandem actus carnis mortificasse, & ad integrum morti tradidisse credendi sunt.

15 Lib. 7. contra Celsum to. 4. Psal. 100. IDEM explicans versum Psalmi; In matutino interficiebam omnes peccatores terræ, sic ait: Si quomodo iustus occidat, sit explicandum, & huius robur ad omnia valeat, dicẽdum quòd qui in matutino, inquit, peccatores terræ omnes interficiebam, vt disperderem de ciuitate Domini omnes operantes iniquitatem, terram quidem tropice carnem expressit, cuius sapientia inimicitia est apud Deum, Dei vero ciuitatem suimet animam dixit, in qua templum inerat Dei, cum optime de Deo sentiret, quod utique obstupescerent vniuersi, qui id demum contẽplarentur. Simul igitur, & solis iustitiæ effulgentibus radijs, vt ex iis validior redditus, & confirmatus omnem carnis sustulerat sapientiam, quæ vtique terræ peccatores præferret, & idẽ tidem diceretur. Disperdet iniquitatis omnes operatores, cogitationes, scilicet, & adinuentiones veritati infensas. Sic item & iusti ex hostibus, & uitijs prodeuntem capturam, hoc est quos viuos ceperint, omnes deperdent, ut ne infans quidem, idest, recens obortum aliquod malum reliquum fiat.

16 Hom. 7. in Psalmum 29. to. 1. BASILIVS explicans illa uerba: Quæ utilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem, sic ait: Quid clamaui, & quid te Deum, ac Dominum meum rogaui? Quæ mihi vtilitas, inquit, deliciarum carnis, & plenitudinis sanguinis, cum tradendus sim, statim in communem corporis corruptionem? Verum castigo, & in seruitutem redigo corpus meum, ne propter bonum corporis habitum, & sanguinis feruorem, carnositas occasio ad peccatum fiat. Ne aduleris carni tuæ somnis, & balneis, ac mollibus stratis, semper insonans tibi verbum hoc, Quæ vtilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem? Quid ornas, & amplecteris paulo post corrumpendũ? Quid pingue facis, ac incarnas te ipsum? An ignoras, quia quanto crassiorem tibi ipsi facis carnem, tanto grauiorem animæ construis carcerem. Numquid confitebitur tibi puluis, aut annunciabit veritatem tuam? Quomodo enim puluerulentus, & carneus homo confitebitur tibi Deo? quomodo etiam veritatem annunciabit, qui neque disciplinis operam dedit, & in tanto carnis onere mentem suam defossam habet? Ob hoc igitur eliquo, ac consummo carnem, & non parco sanguini, qui in carnem cogi solet, vt nullum sit mihi ad confessionem, aut veritatis intelligentiam impedimentum.

IDEM sic habet: Quid vero quis dixerit de eo, quòd voluptates, tactus, ac gustus persequi non oportet, quam quòd hæc cogunt eos, qui circa ipsarum capturam occupati sunt, velut pecora ad ventrem, & ea quæ sub ventre sunt pronos, ac nutantes uiuere? In summa totum corpus contemnendum est ei, qui non in voluptatibus ipsis, velut in sterquilinio defodi velit, aut tantum saltem ipsi inhærendum est, quantum, vt inquit, Plato ministerium philosophiæ possidet, ac exhibet consimilia ferme dicens Paulus, qui admonet nullam oportere corporis prouidentiam habere, ad concupiscentiarum occasionem, aut quid differunt hi, qui corporis, vt quam optime habeat curam, gerunt, animam uero ipso usuram quasi nullius rei negligunt, ab his qui instrumentorum studio tenentur, artis uero per ipsa operantis, negligentes sunt? Quapropter in totũ vice uersa castigare ipsum, ac continere velut bestiæ impetus conuenit, & tumultus qui ab ipso in anima excitantur, ratione velut flagro compescere, ac sedare, & non toto laxato freno voluptatis mentem negligere, vt velut auriga ab effrenibus equis violenter agitatis distractus ducatur. Et Pythagoræ meminisse, qui vbi didicisset aliquem ex familiaribus, sese, & exercitationibus, & edulijs valde probe saginare, ac carnosum reddere, itaque inquit, non desines grauiorem tibi ipsi carcerem parare? Quare etiam Platonem aiunt corporis detrimentum prospexisse, & morbosum Atticæ locum academiam ipsam de industria occupasse, ut nimis bonam corporis dispositio-

17 In hom. 24 ex varijs.

18

ſtionem, veſut vitis ſuperflua excinderet. ego vero periculoſam etiam eſſe corporis bonam habitudinem ad ſummum progreſſum a medicis audiui. itaque hæc ipſa nimia corporis cura, nec ipſi corpori commoda eſt, & animæ impedimentum eſt. Certe illi ſuccumbere obſequique, ac inſeruire, manifeſta inſania eſt. At vero ſi hoc negligere ſtudio habuerimus, nullatenus aliud quicquam rerum humanarum admirabimur: ad quid enim amplius vtemur diuitijs, ſi voluptates per corpus accedentes ignominioſas ducimus?

19 *In Abdiam to. 5.* HIERONYMVS explicans illa verba: In monte autem Sion erit Saluator, & erit ſanctus, & poſſidebit domus Iacob eos, qui poſſederunt, & erit domus Iacob ignis, & domus Ioſeph flamma, & domus Eſau ſtipula, & ſuccendentur in eis, & deuorabunt, & non erunt reliquiæ domus Eſau, ſic habet; deſtructis carnis operibus, & terreno imperio deſolato, erit in Eccleſia ſalutatio eorum, qui a matre non exierint, in ipſo morabitur ſanctus, de quo in Eſaia dicitur. Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth, & poſſidebit domus ſupplãtatoris Iacob eos, qui ſe hereditate poſſederant, de perſecutoribus faciens Chriſtianos.

20 *In c. 2. Michææ.* IDEM explicans illa verba: Propter immunditiam ſuam corrumpitur putredine peſſima, ſic ait: Pro eo quòd nos dicimus conſumpti eſtis, Septuaginta verterunt, propter immunditiam conſumpti eſtis corruptione. hoc autem ad eos dicitur, qui voluptati corporis, & libidini ſeruientes, non ſolum animam, ſed & corpus quoque ſuum corrumpunt, voluptatum amatores magis quàm Dei. *2. Tim. 3.* poterat quoque dicere propter immunditiam corrupti eſtis, & ſenſus etiam abſque corruptione fuiſſet expletus. nunc autem quia ait, corrupti eſtis corruptione, ad diſtinctionem mihi videtur corruptionis ſalutaris dixiſſe. iuxta quam, & Apoſtolus loquitur. *2. Cor. 4.* Etſi is qui foris homo noſter eſt corrumpitur, ſed qui intus eſt renouatur de die in diem. Qui ſemper mortificationem Ieſu portat in corpore ſuo, & exteriorẽ corrũpit hominem, & carnem imperio animæ ſubijcit, iſte corrũpitur quidẽ, ſed nõ corruptione, qa corruptio illius ſalutaris eſt.

21 *In c. 3. Naum.* IDEM explicans illa verba: Intra in lutum & calca, ſubigens tene laterem, vel vt Septuaginta habent, ingredere lutum, & conculcare in paleis, ſic ait: Alius forſitan exiſtimet dici de anima, quæ infixa in luto corporis, & paleis huius mundi vacuis, ſcilicet, & caducis, totam ſe verſans conculcetur a dæmonibus. Mihi autem videtur hoc ad eam dici. Suſtine tentationes, iniurias, quibus tradita es, pœnas quas merito tuo pateris, quia ſi ſuper vacua huius mundi, & fragilia graderis negotia, ſcias te pro remedio ſuſtinere, ſi tamen obtinueris ſuper laterem, & carnem animæ imperio ſubiugaueris. Vnde ſequitũ ibi. Comedet te ignis, ſi non fueris ſuper laterem, & dominationem non habueris in caenem, ſed manſeris in latere, & amaueris paleas, & in carne iuxta carnem vixeris, non ſolum ardentia inimici iacula te vorabunt, ſed & gladius eius interficiet, & in ſimilitudinem locuſtarum. Quicquid in te virens videbatur, & naturæ bono ſponte germinans auaro deute cõſumet, & quaſi bruchus volatu perdito, ac grauatus pondere ſuo, ita & tu grauata onere peccatorum detraheris in terram.

22 *In c. 1. Sophoniæ.* IDEM explicans illa verba: Congregans congregabo omnia a facie terræ, ait: Septuaginta legunt, defectione deficiat a facie terræ. Et defectionem in bonam partem poſſumus accipere, & videbimus quòd defectione deficiũt a facie teraæ, qui habentes conuerſationem in cœlis, & in carne, non ſecundum carnem ſunt militantes, eo quòd ſciant illos, qui in carne viuunt Deo placere non poſſe, quantum in ſe eſt, iſti omnia agunt, ne ſint in carne, ſed in ſpiritu, & a terra recedentes aiunt, conſuſcitauit, & conſedere nos fecit in cœleſtibus in Chriſto.

In cap. 29. Prouerbiorum. IDEM explicans illa verba: Qui delicate a pueritia nutrit ſeruũ ſuum,

poſtea

postea sentiet illum contumacem, sic ait. qui delicate a pueritia nutrit corpus suum, quod animo debuerat subiugare, is vbi ad annos adolescentiæ peruenerit lasciuiosum hoc, & indomabile sentiet. hunc versiculum alia translatio pulchre habet. qui deliciatur a pueritia seruus erit, nouissime autem contristabitur.

22 *In cap. 31. Prouerbiorum.* IDEM explicans illa verba: Byssus & purpura indumentum eius, sic ait: Byssus candidi coloris est, de terra oritur virens, sed per exercitationes longas, ac multifarias amisso humore, ac virore natiuo ad decorem candidæ vestis perducitur. Bysso induitur Ecclesia, cum castigant corpora sua electi, & seruituti subijciunt, purpura autem cum eamdem continentiam, non ob fauorem vulgi, sed ad acquirendam beatitudinem regni perennis exercét, sed hic virtutum habitus in præsenti quidem nescientibus videtur contemptibilis, sed in futuro, qualis fuerit, manifeste patebit. vnde pulchre in Apocalypsi sua Ioannes Sanctorum se voces audire refert dicentium. Gaudeamus, & exultemus, quia venerunt nuptiæ agni, vxor eius præparauit se, & datum est ei, vt cooperiat se byssino splendenti, & candido, byssinum enim iustificationes sunt Sanctorum. *Apoc. 19.*

24 *Lib. 3. in c. 5. ad Galatas to. 6.* IDEM explicans illa verba: Qui Christi sunt carnem suam crucifixerũt cum vitijs, & concupiscentijs, sic ait: corpora nostra membra sunt Christi, & consequenter caro nostra caro Christi est, quam crucifigimus mortificantes per eam super terram fornicationem, immunditiam, passionem, desiderium malum, & auaritiam, & de nobis nunc in laude ponitur, qui Christi sũt carnem suam crucifixerunt cũ vitijs, & concupiscentijs, & semper mortificationem Iesu circumferimus in corpore nostro, vt & vita eius manifestetur in carne nostra. *2. Cor. 4.* Non modici autem laboris est, sic in præsenti sæculo viuere, vt iam nunc vita Iesu manifestetur in carne nostra. ita enim & viuificabũtur mortalia corpora nostra per inhabitantem in nobis spiritum, vbi latinus interpres vitia posuit, in Græco passiones leguntur, & quia passio potest, & dolorem, & ceteras necessitates significare corpusculi, caute Apostolus intulit desideria, vt non naturam corporis videretur in spiritualibus viris negare, sed vitia. si spiritu viuimus, spiritu, & ambulemus. quis est, qui viuit spiritu, nisi absconditus homo noster, qui & iuxta carnem interdum solet viuere, sed cum spiritu vixerit, spiritu ambulat, cum in carne voluerit ambulare, viuens mortuus est. *Gal. 5.* Vir perfectus in Christo semper viuit in spiritu, spiritui obedit; numquam viuit in carne, & contra qui se totum carni dederit, & passionibus deputarit, numquam viuit in spiritu: inter hos medij sunt quos nec spirituales possumus appellare, nec carneos, sed qui inter virtutes, & vitia fluctuantes, nunc ad meliora retrahuntur, & spiritus sunt, nũc carnis lubrico supplantantur, & caro sunt.

25 *In ca. 6. ad Galatas.* IDEM explicans illa verba: Mihi absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi, sic ait: Solus potest in cruce Christi gloriari, qui tollit eam, & sequitur Saluatorem, qui crucifixit carnem suam cum vitijs, & concupiscentijs, qui mortuus est mundo, & nõ contemplatur ea quæ videtur, sed quę non videntur, videns mundum crucifixum, & transeuntem figuram eius. ego stigmata Domini Iesu in corpore meo porto, qui in plagis supra modum, in carceribus frequenter, &c. *Gal. 6.* Hic stigmata Domini Iesu in corpore suo portat, forte & is qui macerat corpus suum, & subijcit seruituti, ne alijs prædicans ipse reprobus inueniatur, portat stigmata Domini Iesu in corpore suo.

26 *Lib. de spiritu, & anima to. 3.* AVGVSTINVS sic ait: diuidit se ratio in duo, scilicet in sursum, & deorsum quasi in uirum, & mulierem, ut uir sit superior, & regat, mulier inferior, & regatur. vnde dictum est. melior est iniquitas uiri, quàm benefaciens mulier. melior siquidem est, qui per cœleste desiderium accensus carnem, necessaria etiam ei subtrahendo, affligit, quàm qui per carnalem affectum

ſectum reſolutus per omnia, quę commoda ſunt, ei ſatis facere contendit.

27 *Lib. 1. quæſtionum in Euangelia. n. 4.* IDEM ſic habet. Quòd diſcipuli Domini cœperunt vellere ſpicas, & manducare, quod niſi confricantes eas facere non poſſent, hoc eſt, mortificate membra veſtra, quæ ſunt ſuper terrã, ideſt, quia quiſque non tranſit in corpus Domini, niſi carnalibus expoliatus. Hinc eſt exuite vos veterem hominem, hinc eſt, circumciſione non manufacta in expoliatione corporis carnis.

28 *In libro de continentia Gal. 5.* IDEM ſic ait. Nunc quamdiu concupiſcit caro aduerſum ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnem, ſat eſt nobis non conſentire malis, quæ ſentimus in nobis. Cum enim fit iſta conſenſio, tũc exit ex ore cordis, quod coinquinat hominem, cum vero per continentiã conſenſio non tenetur, malum concupiſcẽtiæ carnalis contra quod pugnat concupiſcentia ſpiritualis, nocere non ſinitur. Sed aliud eſt bene pugnare, qđ nunc eſt, quando mortis contentioni reſiſtitur, aliud aduerſarium non habere, quod tunc erit, quando mors nouiſſima inimica deſtruetur. nam & ipſa cõtinentia cum frenat, cohibetque libidines, ſimul, & appetit bonum, ad cuius immortalitatem tendimus, & reſpuit malum, cum quo in hac mortalitate cõtendimus. non in cupiditatibus frenandis continentia laboraret, ſi nihil nos contra quod contenderet, detineret, ſi nihil noſtræ bonæ voluntati ex mala concupiſcentia repugnaret. Clamat Apoſtolus. *Rom. 7.* Scio quia non habitat in me hoc eſt in carne mea bonum, nam velle adiacet mihi, perficere autem bonum
29 non inuenio. Nunc enim fieri bonũ poteſt, vt malæ concupiſcentiæ non conſentiatur, perficietur autem bonũ, quãdo ipſa mala concupiſcentia finietur. Itemque idem doctor gẽtium clamat. Condelector legi Dei ſecundum interiorem hominem, video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ. Hanc pugnam nõ experiuntur in ſemetipſis niſi bellatores virtutum, debellatoreſque vitiorum. Non expugnat cõcupiſcentię malum, niſi continentiæ bonum. Sunt autem qui legem Dei omnino neſcientes malas concupiſcentias nec in hoſtibꝰ deputant, eiſque miſerabili cæcitate ſeruientes, inſuper etiam beatos ſe putãt ſatiando eas, potius quam domando. *Rom. 6.* *Infra*. Milites Chriſtianos Apoſtolica tuba iſto ſonitu accendit in prælium. Non regnet peccatum in veſtro mortali corpore ad obediendum deſiderijs eius, nec exhibueritis membra veſtra arma iniquitatis peccato, ſed exhibere vos Deo tamquam ex mortuis viuẽtes, & mẽbra veſtra arma iuſtitię Deo. Peccatum enim vobis non dominabitur, & alio loco. Ergo, inquit, fratres *Rom. 8.* debitores ſumus non carni, vt ſecundũ carnem viuamus, ſi enim ſecundũ carnem vixeritis, moriemini, ſi autem ſpiritu facta carnis mortificaueritis viuetis, quotquot enim ſpiritu Dei agunt, hi ſunt filij Dei. Id ergo nunc agitur, ne regnet peccatum in noſtro mortali corpore. Tunc autem regnare oſtenditur, ſi deſiderijs eius obeditur. eſt ergo in nobis peccati concupiſcentia, quæ non eſt permittenda regnare, ſunt eius deſideria, quibus non eſt obediendum, ne obedientibus regnet. Propter quod membra noſtra non ſibi vſurpet concupiſcentia, ſed ſibi vendicet continentia, vt ſint arma iuſtitiæ Deo, ne ſint iniquitatis arma peccato. Sic enim no- 30
bis peccatum non dominabitur. cum hortatur Apoſtolus, ne ſecundum carnem viuamos, ne moriamur, ſed ſpiritu facta carnis mortificemus, vt viuamus, tuba vtique canit, bellum in quo verſamur oſtendit, & vt acriter dimicemus, & hoſtes noſtros mortificemꝰ, ne ab eis mortificemur, accendit. Hoſtes autẽ noſtri opera ſunt carnis, quæ *Gal. 5.* ſunt fornicatio, immunditia, luxuria, idolorum ſeruitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, &c. In hoc prælio aduerſus carnalem exercitum velut aliam producens aciem ſpiritualem. Fructus ſpiritus eſt, inquit, charitas, gaudium, pax, longanimitas, benignitas, bonitas, fides, manſuetudo, continentia, aduerſus huiuſmodi non eſt lex. Verumtamen ꝙ in eis bonis,

quæ

quæ commemorauit vltimo loco po-
suit continentiam, de qua nunc dispu-
tare cœpimus, præcipue voluit illam
nostris mentibus inherere. Ipsa quip-
pe in hoc bello valet plurimũ, in quo
aduersus carnem spiritus concupiscit,
quoniam ipsis carnis concupiscentias
quodammodo crucifigit. Vnde cum
hæc dixisset Apostolus continuo subie
cit. Qui autem Iesu Christi sunt car-
nem suam crucifixerunt cum passioni-
Ibid. bus, & concupiscentijs. Hæc est actio
31 continentiæ, si opera carnis mortifi-
cantur. *Et infra*. Audi Apostolum di-
centem. Scio quòd non habitat in me,
hoc est, in carne mea bonum. Hoc vti-
que ait, quia vitium carnis in re bona
non est bonum, quod cum esse desti-
terit, caro erit, sed iam vitiata non e-
rit, quam tamen ad nostram pertine-
re naturam idem doctor ostendit prius
dicendo. Scio quòd non habitat in me,
quod vt exponeret addidit, hoc est in
carne mea bonum. Se itaque dicit esse
carnem suam. Non ergo ipsa est ini-
mica nostra, & quando eius vitijs resi
stitur ipsa amatur, quia ipsa curatur.
Eph. 5. Nemo enim vnquam carnem suam o-
Ibid. dio habuit, vt ipse Apostolus dicit, &
ipse alio loco ait. Mẽte seruio legi Dei,
carne autem legi peccati. Quomodo
carne legi peccati? Numquid concupi-
scentiæ consentiendo carnali? Absit.
Sed motus desideriorum illic haben-
do, quos habere nolebat, & tamen ha-
bebat, sed eis non consentiendo men-
te seruiebat legi Dei, & tenebat mem-
bra, ne fierent arma peccati. Sunt er-
go in nobis desideria mala concupi-
scentiæ peccatorum, quibus non con-
sentiendo non viuimus male, sed hæc
habendo nondum perficimus bonum.
Vtrumque ostendit Apostolus, nec bo
num hic perfici, vbi malum concupisci
tur, nec malum hic perfici, quando ta-
li concupiscentiæ non obeditur. Illud
quippe ostendit, vbi ait. Velle adiacet
mihi, perficere autem bonum non, hoc
vero vbi ait. Spiritu ambulate, & desi-
deria carnis ne perfeceritis. Neque e-
nim ibi dicit, non sibi adiacere facere
bonum, sed non perficere, neque hic di
cit, concupiscentias carnis ne habueri
tis, sed ne perfeceritis. Fiunt itaque in 32
nobis concupiscentiæ malæ, quando id
quod non licet libet, sed non perficiun
tur, cum legi Dei mente seruiente li-
bidines continentur, & bonum fit, cum
id, quod male libet, vincente bona de-
lectatione non fit, sed boni perfectio
non impletur, quamdiu legi peccati
carne seruiente, libido illic, & quam-
uis contineatur, tamen mouetur. Non
enim opus esset, vt contineretur, nisi
moueretur. Erit ergo perfectio boni,
quando erit consumptio mali, illud e-
rit summum, hoc erit nullum. Quod si
in ista mortalitate sperandum puta-
mus, fallimur, tunc enim quando mors
non erit, sed summum bonum erit, &c.
Et infra. Si concupiscit spiritus aduer
sus carnem, etiam in hoc ipso consu-
lit carni, non sicut caro concupiscens
aduersus spiritum, nec spiritui consu-
lit talis repugnatio nec sibi. Continen
tia omnibus prorsus delectationibus
concupiscentiæ, quæ aduersantur dele
ctationi sapientiæ, coercendis, atque
sanandis inuigilat, officium continen-
tiæ, carnis opera omnia vitia nuncu-
pauit Apostolus, siue quæ ad animam
proprie, siue quæ ad carnem pertinẽt,
ipsum, scilicet hominem nomine car-
nis appellans. Opera quippe hominis
sunt, quæ non dicuntur Dei, quoniam
homo, qui hæc agit secundum seipsum
viuit, non secundum Deum, inquantũ
hæc agit. Spiritus itaque hominis ad-
hærens spiritui Dei concupiscit aduer
sus carnem, idest aduersus seipsum, sed
pro seipso, vt motus illi, siue in carne,
siue in anima secundum hominem, nõ
secundum Deum, qui sunt adhuc per
acquisitum languorem cõtinentia co-
hibeantur propter acquirendam salu-
tem, vt homo non secundum homi-
nem viuens, iam possit dicere. Viuo au
tem iam non ego, viuit vero in me
Christus. Vbi enim non ego, ibi feli- 33
cius ego, vt qui secundum hominẽ re- Gal. 2.
probus vllus motus exurgit, cui non
consentit, qui mente legi Dei seruit, di Rom. 7.
cat etiam illud. Iam non ego operor il- Col. 3.
lud. Talibus quippe & illa dicuntur,
quæ

Digitized by Google

quæ ſicut eorum ſocij debemus audire, ſi conſurrexiſtis cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt quærite. Mortui enim eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto in Deo. Talium mortuorum vox eſt. Viuo autem iam non ego, viuit vero in me Chriſtus. Quorum ergo vita erit abſcondita in Deo, admonentur, & exhortantur, vt membra ſua mortificent, quæ ſunt ſuper terram. Id enim ſequitur. Mortificate membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram, fornicationem, immunditiam, &c. Quid vult vt mortificemus opere continentiæ, niſi motus ipſos adhuc in ſua quadam interpellatione ſine noſtræ mentis conſenſione, ſine membrorum corporaliũ operatione viuentes, Et quomodo iſti mortificantur opere continentiæ, niſi cum eis mente non conſentitur, neque exhibentur eis arma corporis mẽbra. Et quod eſt vigilantia maiore continentiæ curandum, ipſa etiam noſtra cogitatio quaſi eorum quadam ſuggeſtione, & quaſi ſuſurratione tangatur, tamen ab eis, ne oblectetur, auertitur.

34 *Lib. 13. de ciuitate Dei ca. 20. to. 5.* IDEM ſic ait; Non ſicut Platoni viſum eſt corpora obliuionem deſiderant, ſed potius quia meminerunt, quid ſibi a Deo ſit promiſſum, qui neminem fallit, qui etiam eis de capillorum ſuorum integritate ſecuritatẽ dedit, reſurrectionem corporum, in quibus multa dura perpeſſi ſunt, nihil in eis vlterius tale ſenſuri deſiderabiliter expectant. Si enim carnem ſuam non oderant, quando eam ſuæ menti infirmitate reſiſtentem ſpirituali iure coercebant, quanto magis eam diligũt etiam ipſam ſpiritualem futuram? Sicut enim ſpiritus carni ſeruiens non incõgrue carnalis, ita caro ſpiritui ſeruiens recte appellatur ſpiritualis, quia ſpiritui ſumma, & mirabili obtemperandi facilitate ſubdetur vſque ad implendam immortalitatis indiſſolubilis ſecuriſſimam voluntatem.

35 *Lib. 1. de nuptijs, & concupiſcentia to. 7.* IDEM ſic ait: Inuenio aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me ſub lege peccati, quæ eſt in membris meis. Iſta condelectatio legi Dei ſecundum inferiorem hominem, de magna nobis venit gratia Dei, in ea quippe interior homo noſter renouatur de die in diem, cum in ea proficit perſeueranter. *2. Cor. 4.* Verum illud quod ait: Video autem aliam legem in membris meis repugnantem lehi mentis meæ, iſta ipſa eſt, de qua loquimur concupiſcentia, lex peccati in carne peccati. Quod autem dixit captiuantem me ſub lege peccati, hoc eſt ſub ſeipſa, quæ eſt in membris meis. Aut captiuantem dixit, captiuare conantem, id eſt, ad conſentiendum, implendumque cogentem, aut potius captiuantem ſecundum carnem, quam niſi teneret carnalis concupiſcentia, quam legem peccati vocat, non vtique in ea vllum illicitum deſiderium, cui mens obedire non debeat commoueret. Dixit autem captiuantem me, hoc eſt carnem meam: carnem autem appellauit nunc, vbi eſt morbidus quidam carnis affectus, non ipſam corporis conformationem, cuius membra non adhibenda ſunt arma peccato, id eſt, eidem ipſi concupiſcentiæ, quæ carnale noſtrum captiuum tenet. *Infra.* Subiungit autem Apoſtolus, & dicit. Igitur ego ipſe mente ſeruio legi Dei, carne autẽ legi peccati, quod ſic intelligendum eſt; *Ibid.* Mente ſeruio legi Dei, non conſentiendo legi peccati, carne autem ſeruio legi peccati habendo deſideria peccati, quibus etſi non conſentio, nondum tamen penitus careo.

36 *Lib. 1. hypognoſticon. Gal. 5.* IDEM ſic ait: Iſta eſt veſtra laudabilis, atque dilecta cupido, per quã, vt ait Apoſtolus, Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, contra quam ſpiritus ſpem habens in Deo, niſi fortiter concupiſcat, nec caro, nec ſpiritus vitam poſſidebunt æternam; Contra hoc venenum de gratiæ antidoto confidentes omnes ſancti, caſtigantes corpus ſuum, & in ſeruitutem redigentes, ne reprobi efficerentur, fortiter pugnauerunt, & pugnant. De hac enim congreſſione loquebatur Paulus, cum dixit. Ego igitur ſic curro, non quaſi in incertum, ſic pugno, non quaſi aerem verbe- *1. Cor. 9.*

verberans. Et tamquam e contrario reſponderetur ei, quis eſt, vel vbi eſt aduerſarius tuus, contra quem pugnas reſpondens ait: Caſtigo corpus meum, & in ſeruitutem redigo: ideſt, in corpore meo eſt, non in aere, contra quem pugno, libido eſt, ſcilicet inimica vitæ meæ, quæ me currentem, & placere Deo volentem per momenta aculeis impugnat, & prouocat, quo agonis mei curſum impediés, auctorem ſuum diabolum faciat eſſe victorem. Ideo caſtigo corpus meum, vbi porto hoſtem meum in me, pugnanti contra me virtute gratiæ confortatus repugno pro me. Sed tunc hoſtis potentiam deſtruo, cum caſtigans corpus meum infirmor in me, cum enim infirmor, tunc fortior ſum, & potens. caſtigabat autem corpus Paulus, quo malarũ con-
2. Cor. 12. cupiſcentiarum appetitus, vel ſtimulos ſuperaret libidinum.

37 In Pſal. 8. 10. 8. IDEM explicans illa verba: Oues, & boues vniuerſas inſuper & pecora campi, ait: pecora campi congruentiſſime accipiuntur homines in carnis voluptate gaudentes, vbi nihil arduum, nihil laborioſum aſcendunt. campus eſt enim etiam lata via, quæ ducit ad interitum, & in campo Abel occiditur.
Gen. 4. quare metuendum eſt ne quiſq; deſcẽdens de montibus iuſtitiæ Dei, iuſtitia enim inquit tua velut mõtes Dei, latitudines, & facilitates voluptatis carnalis eligens a diabolo trucidetur.

38 Cõcione 2. in Pſ. 118. IDEM explicans illa verba: Quia factus ſum ſicut vter in pruina, ſic ait: quia ardentibus ſpiritualibus deſiderijs carnalia deſideria ſine dubitatione frigeſcunt, ideo dicitur, quia factus ſum ſicut vter in pruina. nimirum enim per vtrem carnem mortis huius, per pruinam cœleſte beneficium vult intelligi, quo carnis concupiſcentiæ velut frigore cohibente torpeſcunt. & fit hinc, vt iuſtificationes Dei de memoria non labantur, dum non cogitatur aliunde. quomodo fit, quòd ait A-
Rom. 13. poſtolus. Carnis prouidentiam ne feceritis in concupiſcentijs, feruor cupiditatis obtorpuit, vt ferueret memoria charitatis.

IDEM explicans illa verba: Confige timore tuo carnes meas, vbi Augu- 39 Concione 25. in Pſal. 118.
ſtinus legit, confige clauis a timore tuo carnes meas, & ait: In his verbis quid vult intelligi, niſi quod ait Apoſtolus: Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti, Gal. 6.
per quem mihi mundus crucifixus eſt, Gal. 2.
& ego mundo? Et iterum. In Chriſto confixus ſum cruci, viuo autem iã non ego, viuit vero in me Chriſtus, 1. Cor. 1.
quia factus eſt nobis ſapientia, & iuſtitia, & ſanctificatio, & redemptio, vt quemadmodum ſcriptum eſt. Qui gloriatur, in Domino glorietur. Itẽ dicit: Qui autem ſunt Chriſti carnem ſuam crucifixerunt cum vitijs, & concupiſcentijs, cum hic dictum ſit, quòd ipſi crucifixerunt carnem ſuam, in ipſo Pſalmo Deus rogatur, vt id faciat, cũ dicitur: Confige clauis a timore tuo carnes meas, vt intelligamus cum boni aliquid facimus, Deum operari in nobis velle, & perficere pro bona voluntate ſua. Sed quid ſibi vult, quòd cum dixiſſet, confige clauis a timore tuo carnes meas, addidit, a iudicijs enim tuis timui? Quid eſt confige a timore tuo, timui? Si enim iam timuerat, vel timebat, cur adhuc vt a timore ſuo Deus crucifigeret carnes ſuas, orabat? An addi ſibi volebat timorem, vt tantum timerent quantum ſufficeret crucifigendis carnibus, ideſt concupiſcentijs, affectibus carnalibus? Tamquam dicens, perfice in me timorem tuum, timui enim a iudicijs tuis. Sed eſt hic alius altior ſenſus. Confige, inquit, clauis a timore tuo carnes meas, a iudicijs enim tuis timuis, hoc eſt a timore tuo caſto, qui permanet in ſæculum ſæculi, carnalia mea deſideria comprimantur, a iudicijs enim tuis timui. Cum mihi lex minaretur pœnam, tali timore caſto carnes crucifiguntur, quoniam carnales delectationes ſpiritualium bonorum delectatione vincuntur, & eadem vſque ad perfectionem creſcente victoria perimuntur.

IDEM explicans illa verba: Lau- 40
da anima mea Dominum, ſic ait: Caro In Pſ. 145.

non

non dicit, lauda anima mea Dominum.
Caro bene obediens famula eſt animæ,
illa regitur, hæc regit, iſta imperat, il-
la famulatur. Quis eſt ergo qui dicit,
Lauda anima mea Dominum? Nihil in
uenimus amplius in homine, quàm
carnem, & animam, totus homo hoc
eſt, ſpiritus & caro. An forte ipſa ani-
ma ſibi dicit, & ſibi quodammodo im-
perat, & ſe exhortatur, atque excitat.
Quibuſdam enim perturbationibus ex
quadam ſui parte fluctuabat, ex qua-
dam vero parte quam vocant mentem
rationalem, illam qua cogitat ſapien-
tiam, inhærens Domino, iam & ſuſpi-
rans in illum animaduertit quaſdam
ſuas inferiores partes perturbari moti
bus ſæcularibus, & cupiditate quadã
terrenorum deſideriorum ire in exte-
riora, relinquere interiorem Deum.
Reuocat ſe ab exterioribus ad interio-
ra, ab inferioribus ad ſuperiora, dicit:
Lauda anima mea Dominum. Quid ti-
bi placet in ſæculo? Quid eſt quod vis
laudare? Quid eſt quod vis amare?
Quacumque corporibus ſenſibus con-
uerteris, occurrit tibi cœlum, occurrit
tibi terra, quod amas in terra terrenũ
eſt, quidquid amas, & in cœlo corpo-
reum eſt, vbique amas, & vbique lau-
41 das. Quomodo laudandus eſt ille qui
fecit iſta quæ laudas? Iam ergo diu oc-
cupata vixiſti, & deſideriorum diuerſi
tate verberata portas deſideriorũ pla-
gas ſauciata, diuiſa per amores mul-
tos, vbique inquieta, nuſquam ſecura.
Colligere ad te ipſam, quicquid tibi
foris placebat, quære quem habeat au-
ctorem. Nihil melius in terra, quàm
hoc & illud, verbi gratia, aurum & ar-
gentum, animalia, arbores. Totam ter-
ram cogita, quid melius in cœlo, ſole,
luna, ſideribus? Totum cœlum cogita,
omnia iſta ſimul bona valde, vndique
pulchritudo operis quæ tibi commen-
dat artificem. Miraris fabricam, ama fa
bricatorem, non occuperis in eo quod
factum eſt, & recedas ab illo qui fecit,
hæc enim quibus occuparis ſub te fa-
cit, quia ſub ſeipſo te fecit, ſi hærebis
ſuperiori calcabis inferiora, ſi aũt rece
das ſuperiori, iſta tibi in ſuppliciũ con
uertuntur. Sic enim factum eſt, acce-
pit homo corpus tamquam in famula-
tum, Deum autem Dominum habens
corpus ſeruum habens ſupra ſe condi-
torem, infra ſe quod ſub illo conditum
eſt. In medio quodam loco rationalis
anima conſtituta legem accepit, hære-
re ſuperiori, regere inferiorem, regere
non poteſt inferiorem, niſi regatur a
meliori, traditur ab inferiore. Deſe-
ruit ergo meliorem, non poteſt regere
quod regebat, quia regi noluit, a quo
regebatur. Modo ergo redeat, laudet,
conſilium ſibi det ex luce Dei ipſa ani
ma per rationalem mentem, vnde con-
cepit conſilium fixum in æternitate au
ctoris ſui. Legit ibi quoddam tremen-
dum, laudandum, amandum, deſideran
dum, nondum tenet, nondum capit, co-
ruſcatione quadam perſtringitur, non
eſt tam valida, vt maneat ibi. Itaque
ad ſanitatem colligit ſe quandam, &
dicit: Lauda anima mea Dominum.

IDEM explicans illa verba: In
tympano, & pſalterio pſallant ei, ſic 42 In Pſ. 149.
ait: Ipſum myſterium tympani & pſal-
terij non eſt tacendum. In tympano co
rium extenditur, in pſalterio chordæ
extenduntur, in vtroque organo caro
crucifigitur. Quàm bene pſallebat in
tympano & pſalterio, qui dicebat: Mi-
hi mundus crucifixus eſt, & ego mun- Gal. 6.
do. Ipſum pſalterium velut tympanũ
tollere te vult, qui amat canticum no-
uum, qui te docet quando tibi dicit:
Qui vult eſſe meus diſcipulus abne- Mat. 16.
get ſemetipſum, & tollat crucem ſuam,
& ſequatur me, non dimittat pſalte-
rium ſuum, non tympanum, extenda-
tur in ligno, & ſiccetur a concupiſcen-
tia carnis. Nerui quanto plus fuerint
extenti, tanto acutius ſonant. Vt ergo
acute ſonaret Pauli Apoſtoli pſalte- Phil. 3.
rium dixit: Quæ retro oblitus in ea
quæ ante ſunt extentus, ſequor ad pal
mam ſupernæ vocationis, extendit ſe,
ipſe tetigit Chriſtus, & ſonuit dulce-
do veritatis.

IDEM exponis illa verba: Qui in 43
carne ſunt Deo placere non poſſunt, & Serm. 6. de
ait: Qui in carne confidunt, qui concu- verbis Apo
piſcentias ſuas ſequuntur, qui in his ſtoli to. 10.
habi-

habitát, qui earum voluptatibus oble-ctantur, qui in earum delectationibus beatam, felicemque vitam conſtituūt, ipſi ſunt in carne, Deo placere non poſ ſunt, quaſi dictum eſſet, in hac vita cū ſunt homines Deo placere nō poſſunt, ergo non placuerunt ſancti Patriarchæ, ergo non placuerunt ſancti Prophetę? Martyres? &c. Placuerunt, ſed in carne non fuerunt, portabant carnem, non portabantur a carne. Iam enim Paralytico dictum erat, Tolle grabatum tuum; Qui enim in carne ſunt, quemadmodum dixi non in hoc ſæculo viuendo, ſed carnis concupiſcentijs conſentiendo Deo placere non poſſunt. Denique ipſum audite quæſtionem ſine vlla dubitatione ſoluentem. Viuēs vti que in hoc corpore loquebatur, & tamen adiunxit; Vos autem non eſtis in carne. Putas eſt hic aliquis in vobis cui dictum eſt? ecce populo Dei dixit: Romanis ſcribebat quidem, ſed vniuerſæ Chriſti Eccleſiæ dixit, ſed tritico dixit, non paleæ, maſſæ dixit latenti; non ſtipulę apparenti. Vnuſquiſque in corde ſuo cognoſcat exiſtimo in nomine Chriſti eſſe in plebe Chriſti. Quibus dictum eſt Vos aūt non eſtis in carne, ſed in ſpiritu, ſi tñ Spiritus Dei habitat in vobis, non eſtis in carne, quia non facitis opera carnis conſentiendo concupiſcentijs carnis, ſed eſtis in ſpiritu, qui ſecundum interiorem hominem cōdelectamini legi Dei, & hoc eſt, ſi tamen ſpiritus Dei habitat in vobis, nam ſi de ſpiritu veſtro præſumitis, adhuc in carne eſtis. Si ergo non eſtis in carne, vt in ſpiritu Dei ſitis, tunc enim in carne non eſtis, nam ſi recedat ſpiritus Dei pondere ſuo ſpiritus hominis reuoluitur in carne, redit ad facta carnalia, redit ad concupiſcentias ſæculares, & erunt illius hominis peiora nouiſſima, quàm erāt priora. Quis me liberabit de corpore mortis huius? Mortem tolle & bonum eſt corpus, detrahatur mors nouiſſima, inimica, & erit in æternum caro mea amica. Nemo enim vnquam carnem ſuam odio habuit, etſi caro concupiſcit contra ſpiritum, & ſpiritus contra carnem, etſi mo do rixa eſt in iſta domo, maritus litigans non perniciem, ſed cōcordiā quęrit vxoris. Abſit fratres mei, abſit vt ſpiritus concupiſcendo contra carnem oderit carnem, vitia carnis odit, prudentiam carnis odit, contentionē mortis odit, corruptibile hoc induat incorruptionem, ſeminetur corpus animale, reſurgat corpus ſpirituale, & vide plenam, perfectamque concordiam.

Ioan. 5. *Rom. 8.* *Ibid.* *Eph. 5.* *Gal. 5.*

45 IDEM explicans illa verba Pſal. 62. In terra deſerta, inuia, & inaquoſa ſic in ſancto apparui tibi, ait: Aliter enim in ſancto ei apparere non poſſumus, niſi terra corporis noſtri fuerit deſerta mundanis delicijs, inuia inimicis concupiſcentijs, & inaquoſa libidinoſis concupiſcentijs & illecebris; Tunc habitans Saluator hoc deſertum corporis noſtri, omnes ſibi diabolicas factiones exuperat & ſecretum, ac ſecurum a cogitationibus ſæculi eſſe ſuum facit habitaculum, vt deinceps nos intra noſmetipſos, velut in ſolitudine conſtituti, nonniſi cęlum reſpiciamus. Et præmiſerat in deſerto quodammodo videtur habitare qui ieiunus, & caſtus eſt, deſerto plane quodam ipſo corporis Chriſtiani, cum non repletur cibis, non poculis irrigatur, ſed arentis iter deſerti inquam eſt corpus noſtrum, cum per dies aliqua abſtinentia marceſcit carnis ſpecies, colore neglecto, & contemptu rerum, totius hominis ſpecies inculta ſordeſcit; Tunc Chriſtus habitat deſertum pectoris noſtri, cum terram noſtram fame ſqualidam, ac ſiti aridam eſſe repererit, ſecundum quod dixit Dauid: Sicut in terra deſerta, & inuia, & inaquoſa, ſic in ſancto apparui tibi.

In ſerm. 77. de tempore.

46 IDEM explicans illa verba: Erudimini qui iudicatis terram, ſic ait: Terram iudicare eſt corpus damnare. Audiamus Apoſtolum iudicantem terram. Non ſic pugno, inquit, tamquā aerem cædens, ſed caſtigo corpus, & in ſeruitutem redigo, ne forte alijs prædicans ipſe reprobus efficiar. Audi ergo terram iudicantem terram, & iudica terram ne ſis terra. Si enim terram iudicaueris, cęlum eris, & in te factā glo riam

Serm. 94. de tēpore.

riam Domini enarrabis. Cœli enim enarrant gloriam Dei; Si autem terrã non iudicaueris terra eris, ſi autem terra fueris, ad eum pertinebis, cui dictum eſt. Terram Comedes. Audiant ergo iudices terræ, corpus caſtigent, libidines frenent, ament ſapientiam, vincant concupiſcentiam.

47 *Ser. 50. ad fratres in eremo.*

IDEM ſic habet: Caro noſtra de limo terræ formata eſt; Numquid iuſtum eſt, vt limus terræ imagini Dei præponatur? Caro enim debet ſeruire, & anima imperare; In oſbus Chriſtianis bonis anima dominatur, & caro ſeruire compellitur. In peccatoribus vero, & amatoribus huius mundi inuerſo, immo peruerſo ordine caro erigitur, & anima humiliatur, illa delicijs paſcitur, & iſta fame torquetur. Et cum anima in corpore ſuo caput eſſe debeat, quicumq; carnem delicijs, & voluptatibus nimiũ erigit, nutrit, fouet, & palpat, animam vero deſpicit, & contemnit, pedes leuat in alto, & caput imprimit in profundo, Et qualis eſt in oculis hominum, qui inuerſis pedibus ambulare videtur, talis eſt in oculis angelorum, cui caro propira dominatur.

48 *Lib 9. moraliũ c. 19. to. 1. Iob 9. Eccleſ. 9. Eſai. 9.*

GREGORIVS explicans illa verba: Et abominabantur me veſtiméta mea, ſic ait: Quid veſtimenti nomine, niſi hoc terrenum corpus exprimitur, quo induta anima tegitur? Hinc etenim Salomon ait: Omni tempore ſint veſtimenta tua candida, ideſt mẽbra corporis a ſordidis actibus munda; Hinc Eſaias ait: Veſtimétum mixtum ſanguine erit in combuſtionem. Sanguine quippe veſtimentum miſcere, eſt deſiderijs carnalibus corpus inquinare, quibus nimirum ſe pollui Pſalmiſta formidauerat, cum dicebat: *Pſal. 50.* Libera me de ſanguinibus Deus Deus ſalutis meæ. Hinc voce Angeli ad *Apoc. 3.* Ioannem dicitur: Habes pauca nomina in Sardis, quæ non inquinauerunt veſtimenta ſua; More autem ſacri eloquij veſtimenta noſtra nos abominari referuntur, quia abominabiles reddunt. *Act. 1.* Sicut per Petrum quoque de Iuda dicitur: Hic poſſedit agrum de mercede iniquitatis; Neque enim emptum pretio ſanguinis agrum figuli Iudas poſſidere potuit, qui relatis triginta argenteis traditionis crimen, crimino ſiori in ſe protinus morte mulctauit, ſed poſſedit dictum eſt, poſſidere fecit, ita hoc loco abominabuntur me veſtimenta mea dicitur, abominabilem facient; 49 Quia nimirum dum contra mẽtem membra ſuperbiunt, dum ſancti deſiderij ſtudia tentationum ſuarum tumultibus interrumpunt, in ipſo certamine poſita anima agnoſcit, quantum adhuc a diuinitate deſpicitur, qui corruptioné ſuam plene appetens trãſire, ſed non valens, fædo puluere cogitationis inquinatur, Hanc veſtimentorum abominationem ſenſerat, qui dicebat: *Rom. 7.* Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem in lege peccati, quæ eſt in membris meis. Hæc etiam veſtimenta in quibus perfecte placere non poterat, quandoque melius reſumenda deponere, feſtine cupiebat, dicens: Infelix ego homo, qs me liberabit de corpore mortis huius? *Iob 9.* Dicat ergo vir iuſtus. Si lotus fuero quaſi aquis niuis, & fulſerint velut mundiſſimæ manus meæ, tamen ſordibus intinges me, & abominabuntur me veſtimenta mea. Quia quantumlibet ad ſumma ex compunctione contemplationis aſcenderit, quãtumlibet in opere ſe per exercitium laboris accinxerit, indignum tamen adhuc aliquid de corpore mortis ſentit, & abominabilẽ ſe eſſe conſiderat in multis, quæ de pondere corruptionis portat.

50 *In cap. 10. Iob. lib. 9. moral. c. 40.*

IDEM ſic habet: Non enim adhuc mortali in carne viuentibus funditus cura carnis abſcinditur, ſed vt diſcrete animo ſeruiat, temperatur; Nã quia ſollicitos nos eſſe veritas in craſtinum prohibet, habere vtcumque curam in præſentibus non negat, quam tendi ad tempus quod ſequitur, vetat, & nimirum Paulus cum carnis curam fieri in concupiſcentia non ſinit, proculdubio in neceſſitate concedit. Diſcretione ergo magni moderaminis carnis cura frenanda eſt, vt ſeruiat, & minime

principetur, ne quaſi domina animam vincat, ſed ſubacta mentis Domino quaſi ancilla famuletur, vt iuſſa aſſit, atque ad nutum cordis repulſa diſſiliat, vt vix a tergo ſanctæ cogitationis appareat, & numquã contra faciem recta cogitantis obſiſtat. *Gen. 17.* Quod bene nobis innuitur, cũ Abraham tribus angelis occurriſſe memoratur. 31 Ipſe quippe venientibus extra oſtium occurrit; Sara vero poſt oſtiũ ſtetit, quia videlicet vir ac dñs domus ſpiritualis, noſter ſcilicet intellectus debet clauſtra carnis excedere, & quaſi habitationis infimæ ianuam exigere, cura autem carnis vt fœmina foris non appareat, & videri iactanter erubeſcat, vt quaſi poſt tergum viri ſit ſub diſcretione ſpiritus ſolis neceſſarijs intẽta. Nequaquã ſciat procaciter detegi, ſed verecunde moderari. Cui tamen ſæpe cum dicitur, vt de ſe minime præſumat, ſed totam ſe in diuinæ ſpei fiduciam tranſferat, deſpicit, & ceſſante ſtudio adeſſe ſibi vitæ ſubſidia poſſe diffidit. Vnde & hæc eadem Sara promiſſiones Dei audiens ridet, ſed ridens corripitur, correpta autem protinus fecundatur. Et quæ in iuuentute vigens, fecundari nõ potuit annis fracta ſenilibus vtero marceſcente concepit. Quia cũ cura carnis ſui confidentiam habere deſierit, contra ſpem ex diuina promiſſione accipit, quod habituram ſe ex humana ratione dubitauit. Curandum itaq; eſt, ne aut neceſſitatis metas cura carnis tranſeat, aut in eo quod moderate exequitur de ſe præſumat. Sæpe vero animus fallitur, vt quod voluptuoſe appetit neceſſariũ ſuſpicetur, quatenus omne quodlibet vitæ debitam vtilitatem putet.

32 *Lib. 10. moraliũ c. 13. Iob 11.* IDEM explicans illa verba: Et ſpes illorũ abominatio animæ, ſic ait: Bene ſpes illorum abominatio animæ dicitur, quia ea quæ carnales ambiũt, ſpiritales quiq; iudicio rectitudinis auerſantur. Nam quod peccatores voluptatem æſtimant, hoc iuſti proculdubio pœnam putant. Abominatio eſt igitur animæ ſpes prauorum, quia nimirũ ſpiritus deficit, vbi caro requieſcit. Vt enim caro mollibus, ſic anima duris nutritur. Illã blanda refouent, hanc aſpera exercent, illa delectationibus paſcitur, hæc amaritudinibus vegetatur. Et ſicut carnem dura sauciãt, ſic ſpiritum mollia necant, ſicut illam laborioſa interimunt, ita hũc delectabilia extinguunt. Spes itaq; carnalium abominatio animæ dicitur, quia inde in perpetuum ſpiritus interit, vnde ad tempus caro ſuauiter viuit.

33 *Lib. 14. moraliũ c. 12. Iob 34.* IDEM explicans illa verba: Deficiet omnis caro ſimul, ſic habet: Simul omnis caro deficit, quando iam nullis ſuis motibus ſeruit, quia præſidẽs ſpiritus cuncta eius fluxa reſtringit, & quodã diſtrictionis ſuæ gladio, omne quod in illa male viuebat, interficit. Hoc nimirũ diſciplinæ gladio ſemetipſum Hieremias interfecerat, cum dicebat: Poſtquam cõuertiſti me egi pœnitentiam; & poſtquã oſtendiſti mihi, percuſſi femur meum. *Hiere. 31.* Quid enim in femore niſi voluptas carnis accipitur, & quid eſt qđ ait: Poſtquam oſtendiſti mihi, percuſſi femur meũ, niſi ꝙ poſtquam ſuperna ſpiritaliter vidit, omne ꝙ in ſe inferius carnaliter viuebat, extinxit; vt quanto magis ſumma pateſcerent, tanto amplius ima quæ tenuerat, non liberent. Nam quanto incipit quiſq; ſuperius viuere, tãto & inchoat inferius interire, iuxta affectum namq; carnalis operationis omnis caro Pauli ſimul interierat, cum dicebat: Viuo autem iam non ego &c.

34 *Homil. 5. in Ezechielem 10. 2.* IDEM explicans illa verba: Vbi erat impetus ſpiritus, illuc gradiebantur, ſic habet: In electis, & reprobis diuerſi ſunt impetus, in electis videlicet impetus ſpiritus, in reprobis impetus carnis. Impetus quippe carnis ad odium, ad elationem, ad immunditiam, ad rapinam, ad exteriorem gloriam, ad crudelitatem, ad voluptates animã impellit. Impetus vero ſpiritus ad charitatem, ad humilitatem, ad continentiam, ad interiorem profectum, ad ſpem ſequentis gaudij, ad lachrymas, mentem pertrahit. Vnde neceſſe eſt, vt magna ſemper cura conſiderare debeamus in omne quod agimus, qui

nos.

nos impetus ducat, vtrum nostra cogitatio per impetum carnis, an per impetum spiritus impellatur. Amare etenim terrena, temporalia æternis præponere, exteriora bona non ad vsum necessarium habere, sed ad voluptaté concupiscere, vltionem quærere, de æmuli casu gaudere, impetus carnis est. At contra amare cœlestia, contemnere transitoria, non ad fructum voluptatis transitoriæ, sed ad vsum necessitatis quærere, de inimici morte tribulari, impetus spiritus est. Et quia perfecti quique in istis se semper virtutibus exercent, recte nunc de sanctis animalibus dicitur: Vbi erat impetus spiritus, illuc gradiebantur. Sed sciédum nobis quòd plerumque impetus carnis se sub velamine spiritualis impetus palliat, & quod carnaliter facit, mentitur sibi ipsi cogitatio, quia hoc spiritualiter faciat.

55 *In sermone 6. Aduēt.* BERNARDVS. Tempus istud aduentus, fratres, animabus est, nō corpori assignatum, quòd videlicet longe dignior anima corpore priorem sibi sollicitudinem naturali vendicet dignitate, sed & prior reparanda est, quam constat corruisse priorem. Anima siquidem corrupta in culpam fecit, vt corpus quoque corrumperetur in pœnam. Denique si Christi mébra volumus inueniri, sequendum est caput nostrum, vt prima nobis reparandarum sit sollicitudo animarum, pro quibus ipse iam venit, & quarū prius mederi studuit corruptioni. Corporis vero curam illi tempori magis reseruemus, quo reformandi corporis gratia, est venturus, sicut meminit Apostolus, dicens: Saluatorem expectamus Dominum nostrum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ. *Phil. 3.* In priore aduentu Ioannes clamat: Ecce qui tollit peccata mundi. Non dicit morbos corporis, nō molestias carnis, sed morbos animæ. 56 *Infra*: Concupiscentiæ malæ, & desideria reprimi quidé debent, & possunt per gratiam Dei, vt non regnent in nobis, nec demus membra nostra arma iniqtatis peccató, & sic nulla dānatio est his qui sunt in Christo *Rom. 6.* Iesu, sed non eijcitur nisi in morte, quando sic discerpimur, vt anima separetur a corpore. Propterea noli o corpus, noli præripere tempora, potes impedire animæ tuæ salutem, tuam ipsius operari non potes. Omnia tempus habent. *Eccl. 3.* Patere vt nunc anima pro se laboret, magis autem etiam collabora ei, quoniam si compateris; & conregnabis. *2. Tim. 2.* Quantum eius impedis reparationem, tantum impedis tuam. Quod nimirum ante reparari non poteris, donec suam in ea Deus imaginem videat reformatam. Nobilem hospitem habes o caro, & tota salus tua pendet de eius salute, da honorem hospiti tanto: Tu quidem habitas in regione tua, anima vero exul apud te est hospitata. Quæso te, quis rusticus si forte nobilis, & præpotens quispiā apud eum voluerit hospitari, nō libenter in angulo domus suæ, aut sub gradib⁹ suis accubabit, cedés hospiti suo locum, sicut dignum est, potiorem. Et tu ergo fac similiter, iniurias, vel molestias tuas ne reputaueris tm̄, vt hospes tuus honorifice possit apud te demorari. Honor tibi est, vt pro eo interim te exhibeas inhonorum. Attende quid tibi hospitis huius præsentia largiatur. Ipse. n. est, qui tribuit oculis visum, auditum auribus, qui motū membris oībus subministrat. 57 Si quid vitæ, si quid sensus, & decoris est, huius hospitis beneficium recognosce. Deniq; discessus eius probat, quod præsentia conferebat. Vt quid ergo pro temporali qualibet delectatione contristas, & lædis hospitem istum, quam nec sentire quidem vllo modo poteras, nisi per ipsum? Ad hæc si tantum tibi confert exul, & inimicitiarum causa a facie Domini sui eiectus, quantum tibi præstabit reconciliatus? Noli o corpus impedire reconciliationem illam, quoniam grandis tibi exinde gloria paratur. Patienter immo, & libenter teipsum expone ad omnia, nihil dissimules, quod huic videatur reconciliationi posse prodesse, dic hospiti tuo, quia recordabitur Dn̄s tui, & restituet te in gradum pristinum, & tu memento

 mei.

mei; Omnino memor erit tui in bonum, si bene seruieris illi, Et cum peruenerit ad Dominum suum suggeret ei de te, & loquetur bonum pro bono hospite dicens: Cum in vltionem culpæ suæ exularet, seruus tuus, pauper quidam apud quem hospitatus sum, fecit mecum misericordiam, & vtinam retribuat pro me Dominus meus. Primo siquidem omnia sua, dehinc etiam semetipsum exposuit vtilitatib⁹ meis, non parcens sibi propter me in ieiunijs multis, in laboribus frequenter, in vigilijs supra modum, in fame, & siti, in frigore, & nuditate. Quid igitur? Profecto non mentitur Scriptura quæ dicit: Voluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudiet. *Ps. 144.*

58 O si forte gustares dulcedinem hanc, si forte gloriam istam valeas æstimare: mira enim dicturus sum, sed tamē indubitata fidelibus: Ipse Dominus virtutum rex gloriæ descendet ad reformanda corpora nostra, & configurāda corpori claritatis suæ. Quanta erit illa gloria & exultatio, qn creator vniuersitatis, qui pro iustificandis animabus humilis venerat, pro te glorificanda, o misera caro: sublimis veniet, & manifestus, non iam in infirmitate, sed in maiestate sua. Quis cogitabit diem aduentus illius quādo descendet cum plenitudine luminis præcurrentibus angelis, & tubæ concentu excitātibus de puluere corpus inops, & rapientibus illud obuiā Christo in aera? Quousque igitur caro misera, insipiens, cæca, demens, & prorsus insana transitorias, & caducas quærit consolationes, immo desolationes, si forte contingat repelli, & indignam iudicari hac gloria, magis autem nihilominus ineffabili in æternum excruciari pęna. Non sic fratres, sed caro requiescat in spe, Saluatorem expectans Dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit illam configuratam corpori claritatis suæ. Sic enim ait Propheta: Sitiuit in te anima mea, q̄ multipliciter tibi caro mea: tunc enim implebuntur desideria nostra, & plena erit maiestate Domini omnis terra. *Psal. 62.*

IDEM sic ait: Super iumentum legitur Dominum ascēdisse. Cum iam & cognitio suppetit, & velle adiacet, quid agis quod perficere bonum non inuenis? Sed asinini quidam, & bestiales motus legem contrariam habent, & captiuare te volunt. Quid facies super concupiscentijs irrationabilibus, quæ sunt in membris tuis? Vrget te etiam cum ieiunare consentis, gulę illecebra, cum vigilare proponis, somnolentia premit. Quid faciemus huic asino? Quia homo comparatus est iumentis insipientibus. Ascende Domine super asinum istum, conculca hos bestiales motus, quia domari debent, ne dominari præualeant, nisi enim calcati fuerint, cōculcabunt nos, nisi premantur opprimient nos. Propterea sequere anima mea in hac ascensione Christum Dominum, vt sub te sit appetitus tuus, & tu domineris illius, nam vt in cœlum ascendas, prius necesse est leuare te super te, calcādo carnalia desideria, quæ in te militant aduersum te. 59 *In serm. 4. Ascēsionis. Matt. 21. Psal. 48. Gen. 4.*

IDEM sic ait: Quàm multi vsque hodie factum Adam grauiter dijudicant, & tamen insipienter imitantur. Indignantur aduersus Adam q obedierit voci vxoris suę, plusquam Dei, & ipsi quotidie Euam suam carnē videlicet audiunt, plusquam Deum. Fratres si modo præsentē videremus Adā in eo articulo positum, ascendentibus cogitationibus in cor eius, coarctari inter preces vxoris, & præceptū creatoris, nonne clamaremus aduersus illum dicentes: Caue tibi, miser vide ne feceris, seducta est mulier, non acquiescas ei? Vt quid ergo quoties apprehendit nos tentatio similis, non persuademus similiter nobisipsis? 60 *In serm. 1. omniū Sanctorum. Gen. 3.*

IDEM sic habet: Sic errant aliqui, & in tantam obliuionem, & spiritualem phrenesim deuenerunt, vt nihil se aliud putare q̄ suum hoc exterius tabernaculum videantur. Qui tāquam mortui a corde omnē insumunt operam circa carnem, sic intendentes tabernaculo suo, ac si numquam putent esse casurum? Verumtamen cadat 61 *In sermone 19. in Psal. Qui habitat.*

necesse

necesse est, atque id quidem in breui. An non seipsos nescire videntur, qui sic dediti sunt carni, & sanguini, ac si omnino nihil aliud, quàm carnem solum se esse reputarent, sic in vano accipientes animas sua, tamquam prorsus ignorent animas se habere? Si separaueris pretiosum a vili, ait Dominus, tamquam os meum eris, hoc est.
Hiere. 15. Si solerter discreueris inter exteriorem, interioremq; substantiam, vt non plus tabernaculo tuo timeas a flagello, q̃ tibiipsi a malo, quod separat inter te & Deum, vt Deo regnante tãquam corpus sine anima, sic sit anima sine Deo plane mortua in semetipsa, nec sane dixerim, vt & ipsam odio habeas carnem, dilige eam, tãquam tibi datam in adiutoriũ, & ad æternæ bea-
62 titudinis consortium præparatã. Cæterum sic amet anima carnẽ, vt non ipsa in carnẽ transisse putetur, dicaturq;
Gen. 6. ei a Domino: Non permanebit spiritus meus in homine, quia caro est. Diligat anima carnem suam, sed multo magis suam ipsius animam seruet. Amet Adã Euam suam, sed non sic amet, vt voci eius plus obediat, quàm diuinæ. Denique nec ipsi quidem expedit sic amari, vt videlicet cui interim caues a flagello paternæ correptionis, thesaurizes iram æternæ damnationis. Geni-
Matt. 3. mina viperarum, ait Ioannes, quis demonstrauit vos fugere a ventura ira? Facite fructus dignos pœnitentiæ, ac si euidentius loqueretur. Apprehendite disciplinam, ne quando irascatur Dominus, sustinete virgam corripiẽtem, ne sentiatis malleum conterentem. Quomodo dicunt nobis carnales homines, crudelis est vita vestra, non parcitis carni vestræ? Esto, nõ parcimus semini. In quo ei magis parcere poteramus? An non melius est illi renouari, & multiplicari in agro, q̃
Ioel 21. in horreo putrefieri? Heu computruerunt iumenta in stercore suo, sic vos parcitis carni vestræ? Simus nos crudeles interim non parcendo, at vos plane parcendo crudeliores. Siquidem etiam nunc caro nostra requiescit in spe, videritis vosipsi quid ignominiæ interim vestra sustineat, quid miseriæ eam maneat in futuro.

Charitatis excellentia, & ordo seruandus in illa. Cap. II.

PRÆTER multa quæ habentur de dilectione Dei, & proximi, lib. 1. cap. 6. 8. 9. 10. & 11.

CHRYSOSTOMVS explicans illa verba: Adhuc excellentiorem vobis viam demõstro, sic ait: Fontem vobis donorum ostendo, non donum, sed fontem donorum dixit, quo magis quod dicturus est, tollat, Non enim vnum duoue, aut tria vobis dona, sed viam vnam ad omnia ista perducentem monstro, nec viã solum, sed excellentem, nec vlli mortalium inaccessam. Neque enim quẽadmodum dona his quidem hęc, illis vero alia, nullis autem omnia sunt cõcessa, sic & hoc, sed res est in vniuersos patens. Vnde omnes etiam ad id vocat. Sectemini, inquit, dona potiora, & viam vobis excellentem ostendo, charitatem dicens, quia de eius laudibus orationem facturus primum cętera, huius comparatione demolitur, vt quæ citra hanc, sint plane nihil. Valde quidem sapienter, si enim de charitate statim disseruisset, & viam se ostẽdere dicens, eam charitatem esse subiunxisset, cæterarum cõparatione suppressa, risu excipi potuisset ab his qui hiantes rei vim nondum habebãt perspectam. Eam igitur non statim patefacit, sed auditore promissione excitato excellentiorem viam ost[illegible]urum se dicit, monstratq; hac non ex[illegible]tente nihil cætera futura, summam nobis dilectionis mutuæ necessitatẽ imponens, quando ex charitate neglecta genus omne malorum erumpit, vnde non immerito magna, charitas videatur. Siquidem dona cætera ipsos non solum inter se non coniungunt, sed dissipant etiam, charitas autem per illa dissectos, virtute sua reducat, & corpus suũ faciat. Istuc vero non dicit, sed quod dona quidem hæc sunt, donorum autem

[Margin notes: 1 Hom. 32. in 1. epist. ad Corint. 12. — 1. Cor. 13. — 8]

Digitized by Google

potiundorum omnium sublimis illa via sit charitas. Itaque si non amoris gratia diligere fratrem vis, saltem ob meliorem notam, & largius donũ amplectere charitatem, & vide vnde orditur. Si linguis, inquit, hominum loquar & angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans, aut cymbalum tinniens. Vides, donum linguarum prosternit. Non solum nullus sum, inquit, sed æs sonans, sensu scilicet, vitaq; carens, vocẽ quidem reddens, sed inanem, nec vllam ad rem vtilem. Immo si linguis angelorũ vtar, idest, ea loquar, quæ vtuntur inter seipsi, nullus tamen fuero, inquit, sine charitate, sed grauis, insuper & molestus. Si habeam prophetiã, & nouerim mysteria omnia. Et ne de industria obturbare velle videatur matrẽ, fontemq; cæterorum omnium, vnumquodque seorsum recensendo, eam ipsam cum superiectione producit. Si habeam, inquit, omnem fidem, nec sufficit, sed quot velut maximum Christus ipse prædicarat, id apposuit quoque adeo, vt montes transferam, charitas vero non sit, nihil sum ego, & si in alimoniam omnes meas insumpsero facultates, si corpus tradam vt comburar, charitatem autem non habeam, nihil profecero. Si insumpsero, inquit,
3 omnia mea, & tradam corpus meum, vt comburar. Non dicit si moriar, sed etiam mortem omnium teterrimã cõmemorat, vide hyperbolem. Diuiti dixit Christus Dominus. Si vis perfectus esse, vende facultates, & da pauperibus; item de charitate erga proximum sic. Charitatem maiorem nemo habet, vt animam suam pro amicis ponat. Vnde apparet etiam Christi testimonio omnium hoc maximũ esse, Paulus vero: Etiam si pro ipso Deo animã fundamus, nec fundamus solum, sed dissecemur (hoc enim significat tradi, vt comburaris) haud magnum erit ex ea re lucrum, si negligamus fratrem. Quòd dona igitur præter charitatem nihil possunt, nihil mirum, sed vitam ipsam sine hac nihil posse, hoc est, qđ omnem persuasionem excedere, & ingentem hæsitationem afferre videtur præsertim postquam Christus vtriq; rei magnopere videretur adstipulatus, paupertatis spontaneæ dico, & martyrij tormentis. *et infra:* Atq; vt intelligatis quãta res charitas sit, eam orationi subijciamus, quando oculis cernere præsentem vix vsquam hodie licet. Reputa igitur si in hominũ animis charitas regnet, quanta nobis sit allatura bona, non legibus, nõ forensi strepitu, non pœnis, non supplicijs, nõ re vlla huiusmodi fuerit opus, nam si mutua charitate omnes se complecterentur, quis sit iniuriæ locus? Pugnæ, 4
bella, cædes, seditiones, rapinæ, fraudes, & mala protinus omnia, nomen etiam ipsum malorum eliminaretur. Quod quidem nulla tibi vtique signa efficere possint, sed magis adeo nisi qs prospiciat diligenter, tumidos, socordesq; reddunt. Atque hæc vis est charitatis mirandæ, quòd bona quidem cętera omnia vitij quiddam admixtum habent, vt qui nihil sibi reliquum pro Christo fecit, est vbi hoc turgeat tamen, linguarum peritus arrogantia laboret, qui videri humilis vult, est sæpe cum ob hoc ipsum intus multo altissimum sapit; charitas vero id genus omnibus malis caret. Aduersus dilectum se erigit nemo. Pacti memineris volo, si vigeat charitas non apud vnũ, alterumue, sed ęque apud omnes, tunc cernere virtutem eius possis, etsi istuc adeo lubet vnum principio, qui miracula edat, vnum qui vere diligat, proponamus. Is igitur terram sic habitabit, quasi in ipso cœlo versetur, tranquillitate, vbique fruens, odio, rixa, leuolentia, arrogantia, vanitate, cupiditate praua, omni illicito amore, omni denique morbo animum repurga- 5
tissimum gerens. Vt enim sibiipsi volens, nemo obest, sic ille proximo nemini. Talis cum sit nonne inter angelos consistit etiam in terra agens? Est igitur qui charitate flagrat, huiusmodi, ille vero miracula edens, scientiam coniunctam habens, charitatem citra mortuos sexcentos suscitet, licet nihil efficiet tamen omnibus formidabilis

Ioan. 15.

CXI.

existens, nec se mortaliū vlli adiungi, compararique; ferens. Itaque Christus certissimum amoris erga se signum esse, si quis proximum diligit, monst. Si me enim amas, inquit, o Petre his pl°, meas mihi oues pasce. Vides qui hinc etiam ostendat martyrio maius quiddam esse charitatem? Si quis enim filium habet dilectum, & pro quo mori nō vereatur, & patrem quidem ipsum aliquis vehementer amat, filium vero prorsus ne audiat, quid putas patrem huius amorem curaturum? Auersaturum credo, & amorem sui ob despectū filij, ne tanti quidem facturum. Hæc vis necessitatis est humanæ, qualē diuinæ arbitremur? Omnibus parentibus filios suos Deus tenerius amat. Hinc illum primum, summumque; præceptum est, Diligas Dominum Deum tuum, & proximum tuum sicut teipsum. Est & hic eadem propemodum amplificatione vsus de Deo, Ex toto corde, inquit, de proximo, Sicut teipsum. Quod illo quidem nihilo est minus. Equidem si sincere charitas obseruaretur, non seruus, non liber, non magistratus, non subditus, non diues, non pauper, non magnus, non paruus, sed ne diabolus quidem ipse cognitus vmquam fuisset; nec ille solum, sed si quis alius, alijue sexcenti tales sint, nihil charitate vigente potuissent. Ignē facilius stupa ferat, quàm charitatis flammam Satan. Est ea muro firmior, adamante solidior, & si quid aliud cōmemorare indomitum possis, omnia vi sua charitas vincit. Contra hanc non opes, non paupertas quicquam potest, immo ne sit paupertas quidem, aut opum excellentia, si qua charitatis scintilla optaret; bona quidem rerum illarum decerperemus, hinc quidem copiam, illinc vero securitatem, nec habendi sollicitudinem, nec paupertatis metum vllum perferremus. Quid autem fructus commemoro charitatis? Rem ipsam quanta sit, quæ secum gaudia ferat, quam in gratiam (quod maxime quidem expetendum est) animū cōstituat, vide? Coniunctas molestias ceteræ virtutes habent, vt sobrietas modestiam, vigilantia, inuidiam, cupiditatem, despectum, charitas autem cum lucro voluptatē ingentem habet, laborem nullum, velut quædam frugi apicula, bona vndique collecta in amātis animam comportans. Transfert naturas rerum charitas, & bona omnia manu sua tenens nobis adest, matre quauis benignior, regina quauis instructior, quæ laboriosa sunt, leuia facit, facilem virtutem, acerbissimam malitiam esse docens. Vide enim, dare, molesta res est alioqui, hæc iucundam facit, accipere contra iucundum, hæc malum esse, cauendumque docet. Obloqui ceteris dulce fere est omnibus, illa amarum, honeste vero aliorū meminisse iucundum esse facit. Certe enim amice, de amico charoque nobis, loqui iucundissimum esse scimus. Habet dulce quiddam ira, permixtum efficit charitas, vt non habeat, neruosque; huius omnes incidit. Nam vt maxime qui charus est amantem se perturbet iræ vestigium nullum, lachrymæ tantum, tantum hortationes, preces tantum apparebunt, tantum abest vt irritetur. Si peccet autem ibi dolentem, tangentemque cernas, quamquam etiā luctus ipse voluptatem feret. Charitatis enim tristitia, & fletus, quolibet risu, quolibet solatio sunt amœniores. Nec enim quemquā sic risus delectat, vt pro charis lachrymæ effusæ. Dubitas? Lachrymas igitur amantum siste, velut intolerabile quiddam dolebunt; & quemadmodū qui pecuniā amant, sumptus oderunt, esurire malunt, quā aceruum minuere, ita quisquis diligit vere, quiduis ferat, potius quàm vt offendi videat amantem. Cur Iosephum igitur amans Ægyptia calumniatur, inquis. Nempe quia impure amauit, caste vero Ioseph, & eo modo quo iussit Paulus, charitas igitur quanta fuerit viri eius ex verbis, & factis ipsius consideremus. Quid ergo mulier de stupro me interpellato? Mœcham reddito, virum offende, domum omnē euerte, teipsam familiaritate diuina fraudato, quod non modo non alium, sed seipsam quidem amantis erat; ille vero

Ioan. 21.

Leu. 19.

Matth. 22.

cum sincere amaret ab his omnibus fa
cile sibi temperauit. Quod amarit por
ro Ioseph interpellantem se heram ex
Gen. 39. ipsa repressione coniectare licet. Non
repulit enim solum, sed castigatione
eiusmodi est vsus, quæ sola flam-
mam extinguere debuisset. An ego
cum herus meus, inquit, summa fide
præditum erga se putet, & ob hoc ni-
hil ipse rerum suarum, ne animaduer-
tat quidem, facinus tale committam?
Coniugem statim admonet, sic illam
repelli posse sperans, nec vir inquit
tuus, sed meus herus, quod magis re-
tinendæ feminæ accommodatũ erat,
monendæque. Cuius viri vxor, quem-
nam deperiret hera, scilicet seruum,
nam si ille herus est, tu hera pudeat
submitti seruo. Non ab re igitur Pau-
lus charitatem bonorum matrem ap-
pellat, & miraculis, ac donis omnibus
præponit. Quemadmodum enim ve-
9 stes, licet aureæ sint, calciamenta au-
rea, aliud tamen quoddam indumen-
tum requirimus, vt regem agnosca-
mus, purpuram autem, & diadema, vbi
primum intuemur, iam regiæ maiesta-
tis signum nullum aliud expectamus.
Ita sane cui charitatis diadema incũ-
bit, iam nihil obstat quominus Chri-
sti discipulus vere existimari possit,
non nobis solum, sed & impijs. In hoc
enim, inquit, intelligent omnes vos
meos discipulos esse, si inuicem dili-
Ioan. 13. gatis. Itaq; signum omnium signorum
maximum est, siquidẽ ab hoc noscitur
assecla Christi. Nam etsi sexcenta qui
dem miracula edant, dum dissident in-
ter se, ridiculi cæteris erunt, sicut si
nullum signum edant, diligant autem
sese vere suspiciendi, inuictique om-
nibus mortalibus permanebunt. Nam
& Paulum eam ob rem miramur, ma-
gis adeo, quàm ob mortuos suscitatos.
Stupenda vox est: Quis infirmatur, &
2. Cor. 11. ego non infirmor? Quis offenditur, &
ego non vror? Sexcenta mihi narra mi
racula, nihil huic æquiparandum ad-
duces. Et vbi se Apostolis confert, nõ
signorum plus editum, sed plus labo-
ratum, & famæ pro discipulorum sa-
lute plus periclitatum dicit. Præstat
enim mori potius, inquit, quàm vt glo
riationem hanc meam arguere, merito
quisquam velut inanem possit. Non
quòd glorietur ille quidem, sed ne op-
probrare ipsis videatur; non gloriatur
enim de factis suis, sed de imbecillita-
te, contumelijs item, de eo quòd con-
doleat oppressis.

IDEM explicans illa verba: Cha- 10
ritas patiens est, &c. Charitas patiẽs Hom. 33. in
est, idest patientiam charitas parit, be- expositione
nigna est, neque enim quo flammam eiusdem lo-
ira succensi animi patiẽtia nostra pro- ci.
moueamus, sed vt extinguamus, & mi
tigemus ferre lenius ipsos oportet.
Neque enim ferendo solum generose,
sed & hortando, consolando, sanabi-
mus iræ vulnus. Non inuidet. Acci-
dit enim patientem, eundem & inui-
dum esse, & hanc virtutem illo vi-
tio corrumpi: charitas etiam hoc ca-
uit. Non est procax, idest proterua;
prudentem namq; reddit, & grauem,
constantemque, & proteruitas illici-
tis amoribus vitium peculiare chari-
tatem prorsus ignorat. Nam si intus
ira nulla sit procacitatem omnem tol-
lit, & contumeliam, erit necesse. Ve-
lut diligens enim agricola, intus cha-
ritas sedens, id genus pœnarum pro-
uenire prorsus non sinit. Non infla-
tur, non est fastidiosa. Quid ergo non
inflari dico, quæ tantum hinc abest,
vt extrema etiam propter dilectum
passa, nec indecorum quidem istuc si-
bi putet, rursusque non inquit, fasti-
diosa quidẽ est, at æquo animo, quod
turpe sibi ducit, perfert, sed quòd nul-
lus ignominiæ sensus ad eam pertin-
gat. Maiores natu videmus sapientia 11
præcellentes viros, cum liberis suis
sæpe balbutire, & id cum faciant, nec
reprehendit quisquam, nec ipsos rei
illius pudet, sed digna laude adeo vi-
detur, vt quamquam improbi sint,
qui instruuntur; perdurent tamen ip-
si hortando, turpia castigando. Ho-
rum illos nihil pudet, non est enim fa-
stidiosa charitas, sed alis aureis om-
nium quos complectitur, vitia tegit.
Sic Dauidem amabat Ionathas, quam- 1. Reg. 19.
quam grauiter a patre increparetur,
non

non propter hoc destituit amicum, immo contra facit, belleque sibi potente amoris vi placet, quamquam quem negligebat, rex erat, & regis filius ipse; is vero cui adhærebat fugitiuus, verum nihil illum huius amicitiæ pudebat. Non est enim fastidiosa charitas, atque hęc quidem vis huius est admiranda, quòd probris, & indigne tractata, non modo non lugere sinit, sed ea re gaudentem etiam facit. Hinc ille ipse quoque tot, tamque grauibus conuitijs, velut corona quadam insignitus abit, suauissimeq; complectitur amicum, probrũ, dedecus quid sit, ignorat charitas. Idcirco his de rebus gloriatur, quas propter, conspectum hominum alij fugiendum putant. Amare nescire turpe est, aut periculum, & quiduis pro charo sustinere. *Infra:* Amicus est, cui vna proposita vtilitas est, & salus amici. Hanc qui non curat etiam si sexcenties se prædicet amicum, hoste quolibet est magis infensus. Sic Rebecca quondam e filio pendens, & furtum commisit, & non est verita, ne deprehenderetur, neque timuit, quamquam periculum erat non paruum, sed & filio dum rem diligentius pensiculatur, hæsitanti. Me maledictio hæc inuadat, inquit. Vides etiam in fœmina Apostolicam mentem. Quemadmodum enim Paulus pro Iudæis fieri anathema optabat, ita hæc, vt benedictione filius potiretur, maledictionem ferebat ipsa, & bonis filio cedens mala subire sola parat, & festinat; interim tamen, & gaudet periculo tanto imminente, moraque negocij indignatur, verita ne benedictionem præripiens Esau consilium cogitatum ludificaret. Iacob nonne cognato seruiuit annis bis septē, an non præter seruitutem rideri etiam dignus fuit, qui ita sibi pateretur imponi? Numquid igitur commotus est risu, num turpe putauit, quòd homo liber, & educatus ingenue, seruilia negocia obiret, atque id quidem apud cognatos? Vel maxime enim mordere solet, si quis apud notos indigna patiatur? Minime vero hunc quidem.

Gen. 27. 12

Rom. 9.

Quæ causa? Charitas, quæ tempus quoque cum longum esset, reddidit breue. Erant illi, inquit, instar paucorum dierum, tantum aberat, aut vt dolore, aut verecundia ob eam seruitutem afficeretur. Recte Paulus igitur, Non fastidiosa est, inquit, charitas, non quærit quæ sua sunt, nō exasperatur, idest, quia non quærit quæ sua sunt, omnes homines amicos esse putat, & tamen se suscipit indigna, vbi indigna committentem reuocare potest, vt si prodesse ignominia sua dilecto possit, ignominiam non putet. Hæc enim vera est amicitia, non amplius amantem, amatumq; duos, ac diuersos esse, sed vnum quendam hominem, quod vtiq; non aliunde, q̃ charitatis vi fieri potest. Ne quæras igitur tuum, vt inuenias tuum. Qui sua quærit, non inueniet sua. Sic Paulus, quæ sua sunt, nemo quærat, inquit, quæ proximi vnusquisq; quæramus. Constat enim vtilitas priuata vtilitate proximi, & hæc item illa. Quēadmodum igitur thesaurum suum, domo proximi defossum, si quis quærere, & eruere recuset, numquam ne inspiciat quidem; sic qui quærere cōmodum suum in vtilitate proximi nō volet, coronam rebus his propositam numquam assequetur. Sic Dominus ipse mortuus est, vt nos essemus coniunctiores. Et sicut puerulum quispiam somniculosum suscitans, vt fratrem sequatur, si sponte nolit, quidpiam quod amare, & cōcupiscere maxime puer solet fratri in manus dat, quo vel recuperandi studio, eum qui habet, consequatur; ita in his quoque quod vtile singulis est proximo dedit, vt concurramus, & vt ne scindamur. Quod mihi .n. conducit est positum in te, quod tibi, in me est positũ, imbui sana doctrina te cōducit tibi, atqui id mihi commissum est, vt consequare, vt ad me recurrere habeas necesse mihi cōtra te meliorē reddi perutile est. Dabitur enim merces ingens, atqui res ea in te est sita. Impellere itaq; te cogor, quo melior euadas, & mea commoda abs te percipere. Ita Paulus: Spes

Gen. 29.

13

14

1. Thess. 2. Spes mea, corona mea, & gaudium meũ vos estis. Itaque Pauli gaudium discipuli fuerunt, huius gaudium penes illos erat. Flebat itaque, quoties videret perituros, illorum contra omnis
Act. 18. vtilitas in Paulo erat sita. Sic pro so-
1. Thess. 2. latio, inquit, Israelis catenam hãc fero. Et rursum: Hæc propter electos patior inquit, vt vita potiantur æterna. Idipsum deuincere aliquem nobis volentes, nos quoque faciamus, neminem suijpsius dominum esse sinamus, sed charitatis catena iniecta, hunc quidem illi; illum vero huic deuinctum teneamus. Milites pro nobis arma sumunt, nos pro illis laboramus, nisi pro agricola decertet miles, qui victum præbeat non erit, & ille ipse, qui præbet, nisi militem alat pro se pugnantem non habet, charitatem per omnia expansam, omnia moderan
13 tem vides. Subdit: Charitas non irritatur, non cogitat malum, rursus non dominantem vitijs modo, sed nec consistere quidem in vniuersum vitia ferentem charitatem vides. Nec malum non solum non committit, sed etiam non cogitat, nec suspicatur quicquam mali contra dilectum, tantum abest, vt faciat. Aut quo tandem pacto irritaretur, quæ nec cogitationi quidẽ malignæ locum esse sinit? Non gaudet super iniquitate. De iniustitia non gaudet, hoc est oppressis non insultat. Nec hoc solum, sed quod amplius est, congratulatur veritati. Congaudet, inqnit, successibus aliorum, idest, cum gaudentibus gaudet, cum flentibus flet. Hinc non inuidet, hinc non inflatur, alienos enim successus suos putat. Vides quàm parum absit, quin angelos charitas suos alumnos reddat? Nam qui ira, qui inuidia vacat, & omni prorsus seuiori affectu liber est, hominis deinceps naturam excessisse, & in angelicam mentis tranquillitatem translatus esse videri potest. Tamen his non est contentus, sed validiora in extremam partem locauit. Omnia suffert, inquit, duce scilicet patientia, duce benignitate, sint molesta licet, sint grauia, sint contumeliæ, sint verbera, sit mors, sit quoduiscumque
æstimare hoc a beato Dauide licet. 16
Quid acerbius enim videre sit, quàm filium insurgentem, imperium affectãtem, paterni sanguinis sitientem? At-
qui istuc pertulit. Tamen beatus ille, 2. Reg. 15.
& nec verbum effudit contra parricidam, cæteraque omnia militibus permittens de vnius filij salute mandauit; firmum scilicet charitatis fundamentum fuit. Itaque facile omnia ferebat.
Omnia sperat, bona inquit, & frugi 6.18.
omnia, non reijcit enim charitas dilectum, sit malus licet, adest corrigens, prospiciens, studium impendens. *Infra*: Charitas numquam excidit, coronidem vides, & quod in ista virtute sit maxime præcellens. Quid enim est non excidit? Non dissoluitur, non frangitur ferendo: amat enim omnia, & amans odisse nũquam potest, quicquid accidat tandem, hoc enim illius
est maximum bonum, ita Paulus stu- Rom. 10.
dium meum, & deprecatio mea sit pro illis (qui me scilicet persequuntur)
in salutem. Sic & Ezechiel mactari Iu- Ezech. 11.
dæos videns: Heu, inquit, adeone per-
des reliquos Israel. Et Moyses. Siqui- 17
dem dimittis illis, peccatum dimitte. Exo. 32.
Quid igitur Dauid: Qui te Domine Psal. 138.
oderunt, odiui & ego, & propter inimicos tuos obtabui. *Infra*: Magnus est doctor charitas satis idoneus, qui & tollat errores, & mores formet, & ad Philosophiam manu ducat, & e lapidibus homines reddat; etsi nosse vim huius lubet, age, virum mihi da timidũ, vmbras timescentem, iracundum, asperum, & feram, magis quàm hominem, lasciuum, impudicum. Hunc igitur charitatis manibus formãdum trade, & in hoc mihi gymnasium induc, timidum hunc mox comperies reddi magnanimum, & fortem, nec iam quicquam amplius detrectantem, & quod est mirum, hæc ita natura, & ingenio cuiusque manente fiunt, in ipsa meticulosa anima suam vim charitas osten-
dit. *Infra*: Charitas hominem reddit
insuperabilem. Sic Moyses vnicum Exo. 2.
Ægyptium territus fugit, & finibus excessit; & tamen ille ipse fugitiuus, &

vnius

Digitized by Google

vnius viri minas sustinere non valés, melle charitatis semel recte gustato nemine cogente mori pro suis festinabat.
18 Si enim dimittis, inquit, peccatum, his dimitte; sin minus me quoq; de libro, in quo scripsisti, expugnas. Quod porro ex confidente placidum, ex impudico téperatum, charitas reddat, nullis exemplis est opus, res omnibus patet. Fera licet sit immanior, simul ac amare quis cœpit oue mansuetior euadit.
1. Reg. 19. Saule quid erat agreste, furiosumue magis, & tamen cum hostem filia liberasset, ne vocem ille quidem acerbiorem emisit. Et quem propter, sacerdotes ille mactarat crudeliter, filiam cum eundem suis ex ædibus dimisisset, nec verbo quidem interpellauit tanta fraude commissa. Sine dubio, quòd validiore freno charitatis, scilicet detineretur.

19 Hom. 1. in epis. ad Philippenses. IDEM sic habet: Adeo violenta, & vt ita dicam, tyrannica res est amor spiritualis, vt nulli cedat occasioni, sed continenter inhæreat amantis animo, neque committat, vt vlla afflictio, aut vllus dolor superet animum. Quemadmodum enim in fornace Babylonica, cum tam ingens flamma ferretur in altum; tamen beatis illis pueris ros erat, sic amicitia diligentis, ac Deo placentis animũ occupans, omne abigit incendium, & in rorem admirabilem vertit.

20 Homil. 2. cuius titulus est de profectu euangelij. IDEM loquens de Paulo, qui in vinculis sollicitus erat de discipulorum salute neglectis vinculis, carcerisque squalore, ait: Anima quando diuino amore, & desiderio vere corripitur ad nihil huius vitæ se cõuertit, sed sicut mente moti cõtemnunt ignẽ, & ferrum, & feras, & pelagus, & omnia: ita pij furore quodã maxime spirituali, ac honestissimo insaniunt deridentes omnia, quæ vident: Et propterea Pauli discipuli videntes magistrum vinctum, exultabant magis, & gaudebant.

21 In regula monacharũ ad Pau HIERONYMVS sic ait: Attendite, quòd sine præcepto charitatis non ingreditur quisquam ad Deũ videndũ, propter hoc Apostolus Paulus non gloriatur in linguis angelorum, & hominum, non in cognitione mysteriorum Dei, non in spiritu prophetiæ, non in asperitatibus carnis, non etiam in eleemosynarum operibus; quamquam ad omnia pietas valeat, dummodo charitas nõ desit. Hæc itaque sola reddit hominem Deo viuentem, hęc religiosos, hæc monachos facit, sine hac monasteria sunt tartara, habitatores sunt dæmones; cum hac vero sunt Paradisus in terris, & in eis degentes sunt angeli. Vnde, mihi dilectæ filiæ, licet longa vos macerét ieiunia, abiecta vestis, & nigra deformet, longa officiorum, & operum texatur series, si intus desit charitas ad infimum religionis gradum nondum peruentum est. Propterea hinc incipiendum est iter ad Apostolicæ perfectionis apicem; si vero relatiua est charitas, & ad vnum, non potest dilectio fraterna dici. Idcirco necesse est, vt plures sint, qui mutuo se ex charitate diligant, vt dicatur iuxta Prophetam: Bonum & iucundum esse habitare fratres in vnum, quod satis approbat sapientia, dicens: Frater, qui iuuatur a fratre quasi ciuitas firma. Et iterum: Si fuerint duo simul, fouebunt se mutuo, sed si vnus gradiatur, & cadat. Vę soli, quoniam subleuantem nõ habet. Si fratres, & sorores simul in vnum non habitent, non iam bonum, sed malum est. Nihil bonum diuisum, omne enim secundum Philosophos in tantũ habet bonitatis in quantum vnitatis, propterea in exordio mũdi vidit Deus, quòd cuncta quæ fecerat, simul erant valde bona. Idcirco charissimæ in Apostolica vita vobis de sæculo adunatis per corpora sit cor vnum, & anima vna in Domino, velut de Apostolis, & de Apostolicis viris in eorum actibus legitur. Multitudinis enim credentium erat cor vnum, & anima vna in Domino. Et vere infelices sunt, quibus non inest vna, sed diuersa voluntas.

[Margin: lum. & Eusseb. to. 9. — Ps. 132. — Prou. 18. — Eccl. 4. — Gen. 1.]

22 Lib. 1. in c. 1. ad Ephe. tom. 6. IDEM explicans illa verba: Elegit nos in ipso ante mundi constitutionem &c. ait: Duplicem sensum habere possunt,

possunt, hæc verba primus est, elegit nos in ipso ante constitutionem mundi, vt essemus sancti & immaculati coram ipso in charitate, ita quòd charitas ipsa radix sit sanctitatis, & bonitatis, quam Deus in hominibus ponit, quasi dicat, ipsa charitas est, quæ reddit homines sanctos, & immaculatos.

23 *Epist. 29. tom. 2. 1. Tim. 1. Cant. 8.* AVGVSTINVS sic habet: Charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta, magna virtus est, quia ipsa est, & finis præcepti: merito dicta est fortis, sicut mors, siue quia nemo eam vincit, sicut mortem, siue quia in hac vita vsque ad morté, est mensura charitatis, sicut Dominus ait: Maiorem hac dilectionem nemo habet, vt animam suam ponat, quis pro amicis suis, sine potius, quia sicut mors animam auellit a sensibus carnis, sic charitas a concupiscentijs carnalibus.

24 *In epis. 59. ad Paulinũ Cant. 4.* IDEM de charitate explicat locum Canticorum: Dentes tui sicut greges tonsarum, quæ ascenderunt de lauacro omnes gemellis fetibus, & sterilis non est in eis, & ait: In hoc gemino fetu geminum opus dilectionis agnoscitur Dei, scilicet & proximi, in quibus duobus præceptis tota lex pédet, & prophetæ.

25 *Lib. de spiritu, & anima. Ioan. 15.* IDEM sic ait: Manete in dilectione mea dixit Christus Dominus. Per dilectionem namque sibi rationalem creaturam copulauit, vt eum super haberet, & in ipso semper maneret de eo & in eo delectans, gaudens, & exultans per dilectionem creatori suo, & sibi inuicem rationalis creatura copulata est, solum namque dilectionis vinculum est, quod ligat vtrosque in idipsum. Per amorem Dei omnes ei adhęremus, per amoré proximi omnes adinuicem vnus sumus, vt bonum commune omnium fiat singulorũ, & quod quisque in se non habet, in altero possideat. Charitas est via Dei ad homines, & via hominum ad Deum. Per charitatem enim venit Deus ad homines, venit in homines, factus est homo. Per charitaté homines diligunt Deũ, eligunt Deum, ad Deum currunt, ad Deum perueniunt. Sic etiam familiaris est Deo charitas, vt ipse mansioné habere nolit, vbi charitas non fuerit. Si ergo charitatem habemus Deum habemus, quia Deus charitas est. *1. Ioan. 4.*

26 *Lib. de vnitate Ecclesiæ contra epist. Petiliani 107. Psal. 62. 1. Cor. 13.* IDEM sic ait: Per arcam bituminatam ex vtraque parte loquens inquit, per bitumen, quia violentũ gluten, & res feruentissima est, significatam puto charitatem. Vnde dicitur in Psalmo; Agglutinata est anima mea post te. In quo flagrantissimam significat charitatem. Quæ quoniam præceptum est, vt sit nobis inuicem, & in omnes; ideo & intus, & foris arca Bituminata est, aut certe quia scriptum est, Charitas omnia tolerat, vis ipsa tolerantię tenax vnitatis per bitumen significata est, quo intus, & foris arca illita est, quia intus, & foris mali tolerandi sunt, ne pacis compago soluatur.

27 *Lib. de Natura, et gratia. Matth. 11. 1. Ioan. 5.* IDEM sic ait: Omnia fiunt facilia charitati, cui Christi sarcina leuis est, aut ea vna est sarcina ipsa, quę leuis est. Secundum hoc dictum est, & præcepta eius grauia non sunt. Vt cui grauia sunt, consideret, non potuisse diuinitus dici, grauia non sunt, nisi quia potest esse cordis affectus, cui grauia non sunt, & petat quo destituitur, vt impleat quod iubetur. Conuersus quisque sicut in Deuteronomio dicitur, ad Dominum Deum suũ ex toto corde suo, & ex tota anima sua, mãdatum Dei non habebit graue. Quomodo est enim graue cum sit dilectionis mandatum? Aut enim quisque nõ diligit, & ideo graue est, aut diligit, & graue esse non potest. Diligit autem si quod illic admonetur, Israel conuersus fuerit ad Dominum Deum suum ex toto corde suo, & ex tota aĩa sua. Mandatum, inquit, nouũ do vobis, vt inuicem diligatis, & qui diligit proximum legé impleuit, & plenitudo legis charitas. Secundum hoc & illud dictum est: Si ambularét semitas bonas, inuenissent vtiq; semitas iustitiæ læues. Quomodo ergo dicitur: Propter verba labiorũ tuorum ego custodiui vias duras, nisi quia vtrumq; verũ est. *Ioan. 13. Rom. 13.*

Duræ

Psal. 16. Duræ sunt timori, læues amori. Charitas ergo inchoata, inchoata iustitia est, charitas prouecta, prouecta iustitia est, charitas perfecta, perfecta iustitia est. 1.Tim.1. Sed charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta, quæ tunc maxima est in hac vita, quando pro illa ipsa contemnitur vita.

28 In Ps. 21. to. 8. Ioan. 19. IDEM explicans illa verba: Et super vestem meam miserunt sortem, sic habet: In Euangelio dicitur, erat ei tunica desuper texta. Ergo de cælo, ergo a Patre, ergo a Spiritu Sancto. Quæ est ista tunica, nisi charitas, quã nemo potest diuidere? Quæ est ista tunica nisi vnitas? in ipsam sors mittitur, nemo illam diuidit. Sacramentum sibi hæretici diuidere potuerunt, charitatem non diuiserunt. Et quia diuidere non potuerunt, recesserunt, illa autem manet integra. Sorte obuenit quibusdam. Qui habet hanc securus est; Nemo illam mouet de Ecclesia Catholica, & si foris illam incipiat habere intromittitur, quomodo ramus oliuæ a columba. Gen. 8.

29 In Ps. 67. IDEM explicans illa verba: Ponite corda vestra in virtute eius, sic habet: Ponite corda, non vt habeatis formam pietatis, virtutemq; eius abnegetis, sed in virtute eius ponite corda vestra. Quæ est virtus ciuitatis huius? Qui intelligere vult virtutẽ huius ciuitatis, intelligat vim charitatis, ipsa est virtus, quam nemo vincit, huius ignem nulli fluctus sęculi, nulla flumina tentationis extinguunt. De hac dictũ est. Cant. 8. Valida est sicut mors dilectio. Quomodo enim mors, quando venit, resisti non potest ei quibuslibet artibus, quibuslibet medicamentis occurras. Violentiam mortis vitare non potes, quia mortalis natus es. Sic contra violentiam charitatis, mundus nihil potest. E contrario enim similitudo data est de morte. Quomodo enim mors ad auferendum violentissima est, sic charitas violentissima est ad saluandum. Per charitatem enim multi mortui sunt sæculo, vt viuerẽt Deo, hac charitate accensi martyres, non simulati, non vanagloria ventilati, non tales, de quibus dictum est. 1. Cor. 13 Si tradidero corpus meum, ita vt ardeã, charitatem autem non habeam, nihil mihi prodest, sed tales quos vere Christi, & veritatis charitas perduceret
ad passionem. Quid eis fecerunt ten- 30
tationes sæuientium? Maiorem violentiam habuerunt oculis flentiũ suorum, quàm persecutiones insectantium, quàm multos enim tenebant filij, ne paterentur, quàm multorum genibus prouoluebantur vxores, ne viduæ relinquerentur, quàm multos parentes filij prohibebant mori, sicut nouimus, & legimus in passione beatæ Perpetuæ. Facta sunt ista, sed lachrymæ quantælibet, & quantolibet impetu fluerent, quomodo ardorẽ charitatis extinguerent? Hæc est virtus Sion, cui & alibi dicitur. Ps. 121. Fiat pax in virtute tua, & abundantia in turribus tuis. Annunciate in turribus eius, ponite corda vestra in virtute eius, & distribuite domos eius. Distribuite, & nolite confundere. Domus est, & formam pietatis habens, & pietatem non habens, est autem domus, & formã, & pietatem habens; tunc autem distribuitis, & non confunditis quando corda vestra in virtute eius ponitis, idest cũ facti fueritis per charitatẽ spiritales, tunc temere non iudicabitis, tunc videbitis nihil obesse bonis malos, quãdiu sumus in hac area, distribuite domos eius.

31 In Psal. 65. IDEM explicans illa verba: Holocausta medullata offeram tibi cum incenso arietum, sic ait: Quid est medullata, intus teneam charitatem tuã, nõ erit in superficie, in medullis meis erit, quòd diligo te. Nihil enim interius medullis nostris, interiora ossa sunt carne, medullæ interiores sunt ipsis ossibus. Quisquis ergo in superficie colit Deum, magis placere vult hominibus, aliud autem intus sentiẽs non offert holocaustum medullatum, cuius autem medullam inspicit ipsum totum accipit.

32 In Ps. 67. Cant. 2. IDEM explicans illa verba: Pennæ columbæ deargentatæ, sic ait:

Pallo-

Pallorem huius columbæ, de qua dicitur: Vna est columba mea, non aliud puto melius posse intelligi, q̃ charitatem. Alæ autem, duo sunt præcepta charitatis, in quibus tota lex pendet, & prophetæ. Quid ipsa sarcina leuis; nisi ipsa charitas quæ in his duobus præceptis impletur? Quod enim difficile est in præcepto leue est amanti, quia dat Spiritum Sanctum, per quem diffunditur charitas in cordi-
Rom. 5. bus nostris, vt amando liberaliter faciamus, quod timendo qui facit, seruiliter facit.

33
In Ps. 98. IDEM explicans illa verba: Qui sedes super Cherubim, sic habet: Cherubim sedes Dei est, cælestis quædam sedes sublimis, sed si vis, vt sedeat in te Deus, si bonus eris, sedes Dei eris.
Sap. 7. Sic enim scriptum est: Sedes sapientiæ anima iusti. Cherubim autem plenitudo scientiæ dicitur. Ergo quia Deus superat omnem scientiam, super plenitudinem scientiæ sedere dicitur. Sit ergo in te plenitudo scientiæ, & eris tu sedes Dei. Sed forte dicturus es, & quando in me erit plenitudo scientię? Et quis potest in tantum culmen peruenire, vt sit in illo plenitudo scientiæ? Putas hoc velle Deum, vt sit in nobis ista plenitudo scientiæ, vt nouerimus omnia, quot sunt stellæ? &c. Ille nouit omnia, quia capilli nostri
Matt. 10. numerati sunt Deo. Sed alia est plenitudo scientiæ, quam voluit hominem nosse. Ad legem Dei pertinet sciẽtia, quam te voluit habere. Et quis potest, forte dicas mihi, perfecte nosse legem, vt habeat in se plenitudinem scientiæ legis, & possit esse sedes Dei? Noli turbari, breuiter tibi dicitur: Si vis habere plenitudinem scientiæ, & esse
Rom. 13. sedes Dei, ait Apostolus: Plenitudo legis est charitas, si est tibi charitas, est tibi plenitudo legis, iam in te habitat Deus, sedes Dei factus es. Irascantur populi. Quid facient irascentes populi ei, qui factus es sedes Dei, qui contra te sæuiant attendis, qui in te sedeat, non attendis. Cœlum factus es, & terram times?

34
In Ps. 121. IDEM explicans illa verba: Fiat pax in virtute tua, sic ait: O Hierusalem quæ ædificaris, vt ciuitas, cuius participatio tua in idipsum, fiat pax in virtute tua, fiat pax in dilectione tua, quia virtus tua dilectio tua. Audi Cantica Canticorum. Valida est sicut mors dilectio. Magnum verbũ, fratres, magnificentius exprimi nõ potuit fortitudo charitatis, q̃ vt diceret, Valida est sicut mors dilectio. Quis.n. resistit morti? Fratres, resistitur ignibus, vndis, ferro, resistitur potestatibus, resistitur, & regibus, venit vna mors, quis ei resistit? Nihil est illa fortius, propterea viribus eius charitas comparata est, vt dictũ est, valida est, vt mors dilectio, & quia ipsa charitas occidit quod fuimus, vt simus quod non eramus, facit in nobis quandã mortẽ dilectio ipsa, qua morte mortu⁹ erat, qui
Gal. 6. dicebat: Mundus mihi crucifixus est, & ego mundo. Ipsa morte mortui erant, quibus dicebat. Mortui.n. estis, & vita vestra abscõdita est cũ Christo
Coloss. 3. in Deo. Valida est sicut mors dilectio. Si ergo valida est, fortis est, & magnæ virtutis, & ipsa est virtus, & per ipsam redduntur infirmi a firmis, terra a cœlo, populi a sedibus, ideo fiat pax in virtute tua, fiat in dilectione tua, & per istã virtutem, per istã dilectionem, per istã pacem fiat abundãtia in turribus tuis, idest in excelsis tuis.

35
In Psalm. 133. IDEM explicans illa verba: Qui statis in domo Domini, in atrijs dom⁹ Dei nostri, sic habet: Atria ampliora spatia domus intelliguntur, qui stat in atrijs non angustatur, non premitur, quodammodo delectatur, in latitudine manes, & potes diligere inimicum tuum, quia non ea diligis vbi ab inimico angustias pateris, sta in charitate, & stas in atrijs. In charitate la-
Rom. 2. titudo est, in odio angustia. Audi Apostolum. Ira, & indignatio, tribulatio, & angustia in omnem animam hominis operantis malum. De latitudine
Rom. 5. autem charitatis quid dicit? Quoniam charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis. Vbi audis diffusionem, intellige latitudinem, vbi audis latitudinem,

Digitized by Google

dinem, intellige atria Domini, & habebis veram benedictionem Domini, quando non maledicis inimicis.

36 *In Pſ.142.* IDEM ſic ait: Quinque lapides tulit Dauid contra Gigantem, vnum *1. Reg. 17.* miſit, quia vnitas vincit; plenitudo e-*Rom. 13.* nim legis eſt charitas. Et alibi: Suppor-*Eph. 4.* tantes inuicem in dilectione, ſtudentes ſeruare vnitatem ſpiritus in uinculo pacis.

37 *Trac.65.in Ioan. to.9.* IDEM explicans illa uerba: Mandatum nouum do uobis, ut diligatis inuicem, ait: Nonne iam erat hoc man-*Exo.20.* datum in antiqua Dei lege, ubi ſcriptum eſt: Diliges proximum tuum, tamquam teipſum? Cur ergo nouum appellatur a Domino, quod tam uetus eſſe conuincitur? An ideo eſt mandatum nouum, quia exuto uetere induit nos hominem nouum? Innouat quippe audientem, uel potius obedientem, non omnis, ſed iſta dilectio, quam Dominus mandat, & ut a carnali dilectione diſtingueret, addidit, Sicut dilexi vos. Nam diligunt inuicem mariti, & vxores, parentes, & filij, & quæcũque alia inter ſe homines neceſſitudo humana deuinxerit, vt taceamus de dilectione damnabili, qua ſe diligunt inuicem, adulteri, & adulteræ, & quoſcumque alios non humana neceſſitudo, ſed humanæ vitæ noxia turpitudo coniungit. Mandatum ergo nouum dedit nobis Chriſtus, vt diligamus inuicem, ſicut ipſe dilexit nos. Dilectio iſta nos innouat, vt ſimus homines noui, heredes teſtamenti noui, cantatores cantici noui. Hæc dilectio, fratres, antiquos, etiam tunc iuſtos, tunc Patriarchas, & Prophetas; ſicut poſtea beatos Apoſtolos innouauit. ipſa & nunc innouat gentes, & ex vniuerſo genere humano facit, & colligit populum nouũ, corpus nouæ nuptę, filij Dei vnigeniti ſponſæ, de qua dr̃ in Cãticis: Quæ eſt iſta quæ aſcendit dealbata; vtiq; dealbata, qa innouata. Vnde niſi *1. Cor. 12.* mandato nouo? Propter quod pro inuicem ſollicita ſunt mẽbra in ea, & ſi patitur vnũ membrum, compatiuntur oĩa membra, etſi glorificatur vnũ mẽbrum, congaudent omnia membra.

38 *Tract.7.in 1. Canonicã Ioãnis.* IDEM ſic habet: Mundus iſte omnibus fidelibus quærentibus patriam, ſic eſt quomodo fuit eremus populo Iſrael, ſed ſi non vultis in iſta eremo ſiti mori, bibite charitatem. Fons eſt quem voluit Dominus hic ponere, ne deficiamus in ea, & abundantius eum bibemus, cum ad patriam venerimus. *Infra:* Dilectiſſimi diligamus inui-*1. Ioan. 4.* cem. Quare? Quia hoc monet, & dilectio ex Deo eſt, multum commendauit dilectionem, quia dixit: Dilectio ex Deo eſt. Plus dicturus eſt, ſubdit, Deus dilectio eſt. Quid amplius dici potuit, fratres, ſi nihil de laude dilectionis diceretur per omnes iſtas paginas huius epiſtolæ, nec per omnes alias paginas ſcripturarum, ſed hoc vnum audierim' de voce ſpiritus Dei, quia Deus dilectio eſt; iam videte qa *Ibid.* facere contra dilectionem, facere contra Deum eſt. Nemo dicat in hominẽ pecco, ꝗ non diligo fratrem meum, intendite quomodo nõ peccas in Deũ, quando in dilectionem peccas? Deus dilectio eſt.

39 *Ser. 21. de verbis Apoſtoli to.10. Gal. 6.* IDEM explicans illa verba: Alter alterius onera portare, & ſic adimplebitis legem Chriſti, ſic ait: Quia lex vetus timorem habebat, non potuit apertius ſignificari noui teſtamenti donum eſſe charitatem, quàm hoc loco, vbi Apoſtolus ait: Inuicem onera veſtra portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti. Hanc enim legem Chriſtus dicere intelligitur, qua ipſe Dominus præcepit, vt nos inuicem diligamus. Tantum in ea ſententia præcepti pondus conſtituens, vt diceret: In hoc cognoſcet, quoniam diſcipuli mei eſtis, ſi vos inuicem diligatis. Huius autem dilectionis officium eſt, inuicem onera veſtra portate, ſed hoc officiũ non eſt ſempiternum, perducet ſane ad beatitudinem ſempiternã; in qua nulla erũt onera noſtra, quæ inuicem portare iubeamur. Nunc vero cum in hac vita ſumus, onera noſtra portemus. Sicut enim de ceruis ſcriptum eſt, quòd cũ fretum ad inſulam tranſeunt, ſic ſe ordinant, vt onera capitum ſuorum quę geſtãt in cornibus ſuper inuicem portent,

tent, ita vt poſterior ſuper anteriorem ceruice proiecta caput collocet, & quia neceſſe eſt vnum eſſe, qui cęteros præcedens non ante ſe habeat, cui caput inclinet; vicibus dicuntur id agere,
40 re, vt laſſatus ſui capitis onere ille, qui præcedit poſt omnes redeat, & ei ſuccedat, cuius ferebat caput cum ipſe præiret, ita inuicem onera ſua portantes fretum tranſeunt. Iſtam ceruorum naturam forte intenderit Salo-
Prou. 3. mon, cum ait Ceruus amicitiæ, & pullus gratiarum colloquatur tecum: nihil enim ſic probat amicum, ſicut oneris amici portatio. Iram fratris tunc portabis cum tu aduerſus eum nō iraſceris, vt rurſum eo tempore quo te ira præoccupauerit ille te lenitate, & tranquillitate ſupportet. *Et infra*. Et nulla res officioſum iſtum laborem ad portanda onera aliorum facit libenter impendi, ſicut cum cogitamus, quanta pro nobis pertulerit Dominus. Hinc enim admonens ait Apoſto-
Phil. 2. lus: Hoc ſentite in vobis, quod & in Chriſto Ieſu, qui cum informa Dei eſſet, non rapinam arbitratus eſt, eſſe ſe æqualem Deo, ſed ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens &c. Superius enim dixerat, non quæ ſua ſunt vnuſquiſque intendentes, ſed ea quæ aliorum. Huic ſententiæ contexuit, quod dictum eſt; Nam ita ſequitur. Hoc ſentite in vobis, quod & in Chriſto Ieſu, ad hoc dūtaxat, vt ſicut ille in hoc quod Verbum caro factum eſt, non attendit ſua, ſed noſtra, ita & nos libenter ad eius imitationem inuicem onera noſtra portemus.

41 *Serm. 100. de tempore Num. 13.* IDEM ſic ait: Duo illi exploratores, qui adduxerunt vuam miræ magnitudinis ad filios Iſrael, duo ſunt præcepta, quibus diligitur Deus, & proximus, & ſicut illi duo pendētem vuam attulerunt, ita & de iſtis duobus, ideſt, dilectione Dei, & proximi, dicitur in his duobus præceptis tota lex pendet & Prophetæ.

42 *Lib. 3. moralium. c. 4. to. 1.* GREGORIVS explicans illa verba. Iob 11. atque vtinam Deus loqueretur tecum, & vt oſtenderet tibi, q̃ multiplex ſit lex eius, ſic ait: Hoc loco Dei lex, charitas dicitur per quā ſemper in mente leguntur præcepta vitæ. De hac lege dicitur. Hoc eſt præceptum meum, vt diligatis inuicē, de *Ioan. 15.* hac Paulus ait: Plenitudo legis eſt dile *Rom. 13.* ctio. Lex Chriſti, quid cōgruentius intelligi, q̃ charitas poteſt, quam tūnc vere perficimus, cum fraterna onera ex amore toleramus? Sed hæc eadem lex multiplex dicitur, quia ſtudioſa ſollicitudine charitas ad cuncta virtutum facta dilatatur. Quæ a duobus quidem pręceptis incipit, ſed ſe ad innumera extendit, huius namque legis initium dilectio Dei eſt, & proximi. Deus diligendus eſt ex toto corde, vt ſcilicet, qui perfecte Deo placere deſiderat, ſibi de ſe nihil relinquat. Cum autem proximus diligi iubetur, duo in hac re includūtur, vt malum quod pati non vult quſque non faciens ceſſet a nocendi opere, & rurſum bonū, quod ſibi fieri appetit impendens, erga vtilitatem ſe proxime exerceat ex
benignitate. Nam cum cauet alteri fa- 43
cęre, quod nequaquam vult ab altero ipſe tolerare ſollicita ſe intentione circumſpicit, ne ſuperbia eleuet, & vſque ad deſpectum proximi animum deijciens exaltet, ne ambitio cogitationem dilaniet, cumq; hanc ad appetenda aliena dilatat, anguſtet, ne cor luxuria polluat, & ſubiectum deſiderijs per illicita corrumpat, ne ira exaſperet, & vſq; ad proferendam contumeliam inflammet, ne inuidia mordeat, & ad alienis felicitatibus æmula ſua ſe face conſumat, ne immoderate linguam loquacitas pertrahat, eamq; vſque ad laſciuiam obtrectationis extendat, ne odium malitia excitet, & os vſq; ad iaculum maledictionis irritet. Rurſum cum cogitat, vt ea alteri faciat, quæ ipſe ſibi fieri ab altero vult, penſat nimirum, vt malis bona, & bonis meliora reſpondeat, vt erga procaces manſuetudinem exhibeat, vt malitiæ peſte languentibus gratiam benignitatis impendat, vt diſcordes pace vniat, & concordes ad concupiſcentiā veræ pacis accingat, vt indigētibus neceſſaria tribuat, vt errātibus

viam

viam rectitudinis oſtendat, vt afflictos verbo, & compaſſione mulceat, vt accenſos in huius mundi deſiderijs increpatione reſtinguat. *Infra*. Bene ergo lex Dei multiplex dicitur, quia nimirum cum vna eademque ſit charitas, ſi mentem plene ceperit hanc ad innumera opera multiformiter accendit. Quam explicat Paulus di-
44 *1. Cor. 13.* cens: Charitas patiens eſt, &c. Patiens eſt, quia illata mala æquanimiter tolerat, benigna quia pro malis bona largiter miniſtrat. Non æmulatur, quia per hoc quod in præſenti mũdo nil appetit, inuidere terrenis ſucceſſibus neſcit. Non inflatur, quia cũ præmium internæ retributionis anxia deſiderat, de bonis exterioribus non exaltatur. Non agit perperã, quia quo ſe in Dei, & proximi amorem dilatat, quicquid a rectitudine diſcrepat, ignorat. Non eſt ambitioſa, quia quo ardenter intus ad ſua ſatagit, foris nullatenus aliena concupiſcit. Non quærit quæ ſua ſunt, quia cuncta quæ hic trãſitorie poſſidet, velut aliena negligit, cum nihil ſibi eſſe propriũ, niſi quod ſecum permaneat, agnoſcit. Non irritatur, quia & iniurijs laceſſita, ad nullos ſe vltionis ſuæ motus excitat, cum pro magnis laboribus maiora poſt præmia expectat. Non cogitat malum, quia in amore munditiæ mentem ſolidans, dum omne odium radicitus eruit, verſari in animo ſola dilectione erga omnes inhiat, nec de perditione aduerſantium exultat, congaudet autem veritati, quia vt ſe ceteros diligens, per hoc, quod rectum in alijs conſpicit, quaſi de augmento proprij profectus hilareſcit.

45 *Hom. 8. in Ezechielẽ 10. 2.* IDEM explicans illa verba Canticorum 6. Terribilis eſt vt caſtrorum acies ordinata, ſic ait: Non a magno intellectu vacat iſta comparatio, ſcimus enim, quia caſtrorum acies, tunc hoſtibus terribilis oſtenditur, quando ita fuerit conſtipata, atque denſata, vt in nullo loco interrupta videatur, nã ſi ita diſponitur, vt locus vacuus, per quem hoſtis poſſit ingredi dimittatur, profecto iam ſuis hoſtibus terribilis non eſt. Et nos ergo, cum contra malignos ſpiritus ſpiritalis certaminis aciem ponimus ſummopere neceſſe eſt, vt per charitatem ſemper vniti, atque conſtricti nunquam interrupti per diſcordiam inueniamur, quia ſi quælibet bona in nobis opera fuerint, ſi charitas deſit per malum diſcordiæ, locus aperitur in acie, vnde ad feriendos nos hoſtis valeat intrare. Antiquus vero inimicus caſtitatem in nobis, ſi ſine charitate fuerit, non timet, quia ipſe nec carne premitur. Abſtinentiam non timet, quia ipſe cibo non vtitur, quia neceſſitate corporis non vrgetur. Diſtributionem terrenarum rerum non timet, ſi eidem operi charitas deſit, quia diuitiarum ſubſidijs, nec ipſe eget. Valde autem in nobis charitatem veram, ideſt, amorẽ humilem, quem nobis viciſſim impendimus timet, & nimis concordiæ noſtræ inuidet, quia hanc nos tenemus in terra, quam ipſe tenere nolens amiſit in cœlo. Bene ergo dicitur, terribilis vt caſtrorum acies ordinata, quia electorũ multitudinem eo maligni ſpiritus pertimeſcunt, quo eos per charitatis concordiam munitos contra ſe, & conglobatos aſpiciunt.

IDEM ſic ait: Quid eſt, quòd Da- 46
uid ruffus aſſeritur, niſi quia in rubra *Lib. 6. in 1. Regũ ca. 3.*
ſæpe materia charitatis feruor deſignatur? Vnde, & in veſte Pontificis coccus ponitur bis tinctus, vt duplici veſtiatur charitate. Ruffus ergo dicitur per ardorem charitatis, quia dũ ardentia præcepta charitatis exhibet, quaſi per ardorem rubet.

AMBROSIVS ſic ait: Maior 47
eſt fraternitas Chriſti, quàm ſanguinis. *Serm. 9. de vnitate charitatis 10. 5.*
Sanguinis enim fraternitas ſimilitudinem tantummodo corporis refert. Chriſti autem fraternitas vnanimitatem cordis, animique demõſtrat. Erat autem credentium cor vnum, atque anima vna. Sanguinis fraternitas interdum ſibi inimica eſt, Chriſti autem fraternitas ſine intermiſſione pacifica eſt. Illa inter ſe communia cum æmulatione diuidit, hæc etiã propria cum gratulatione communicat, illa in

consortio despicit quoque germanum, hæc assumit frequenter alienum, &c.

49 *Super epist. ad Rom. 10. 5. Rom. 8.* IDEM super illud: Quis nos separabit a charitate Christi, &c. tribulatio? ait, Sed non facit, quia dilectionem firmi Christiani nulla vincunt tormenta: Amantis enim plus incitatur charitas, si eum cuius sensit beneficia prohibeatur amare; Dum enim putat se immerita eius seminare, memorat beneficia. An angustia, an persecutio, &c. Sed in his omnibus superamus propter eum qui dilexit nos, &c. Manifestum est ergo hæc omnia, quæ numerat exitia, tribulationes, pressuras, & mortem, non posse conferri, vel comparari charitati Christi, quam seminauit in nobis; Multo enim maiora beneficia eius habemus, quàm hæc sunt omnia, quæ uidentur aduersa. Si enim morimur pro illo, quod grauius uidetur, in his, & ille mortuus est pro nobis, sed ille ut prodesset nobis, nostra autem mors non illi proficit, sed nobis, temporalem enim uitā perdemus, ut nobis rependatur æterna. Et quid mirum, si serui moriamur pro bono Domino, quando Dominus mortuus est pro seruis malis? Vincunt ergo beneficia, & exhortantur animum ad perseuerandum propter eum, qui dilexit nos. Confido enim quòd neque mors, neque uita, neq; Angeli, &c. Quid enim, si mors illata fuerit, nonne lucrum est maximum, occasionem inuenire, qua citius eatur in regnum promissum? Neque si se Angelus nobis ostendat ac seducendum nos, subornatus fallacijs patris sui diaboli præualere debebit aduersus nos, cum sciamus Christo, ut magni consilij angelo nihil præponendum, neque si uirtus ab aliquo facta fuerit, sicut dicitur facta a Simone magno, qui dicitur in aere sursum, ut populum Christi scandalizaret, uolasse; fidem nostram debet minuere scientium Saluatorem nube famulante susceptum ascendisse super omnes cœlos, &c.

49 *Super 1. ad Corinthios sed. 10.* IDEM super illud: Scientia inflat, ait: Tunc scientia magna est, & sibi utilis, si charitate humilietur, ut amplius crescat; Temperatur enim a dilectione, ut non satis mera sit, & inebriet scientem, ut se extollat, sicut enim uinum non temperatū admixtione aquę mentem alienat, ita & scientia superbum facit, nisi fuerit temperata; Omnia enim sola insuauia sunt, & nociua, quia nec panis solus bene editur, neque reliqui cibi sine admixtione grati sunt, immo & nociui. Ideo charitas ędificat, ipsa uero charitas uno licet uocabulo appelletur, multis tamen consistit, sine patientia enim esse non potest, neque sine humilitate, neque sine cordis simplicitate.

Castitatis tuendæ gratia, multa ferenda sunt, & quia victoria est rara, varijs, & exquisitis modis expugnandum, ut fornicationis tentationes vincantur.

Cap. III.

ORIGENES sic ait: Postquam obtinuerunt filij Israel ciuitates Amorrhæorum ascenderunt etiam uiam, quæ dicit in Basan, ubi erat Og Rex basan sed adhuc nec legatos mittere dignantur, neque petere ab eo, ut per terram eius transeant, sed continuo confligunt cum eo, & superāt tam ipsum, quam populum ipsius. Basan interpretatur turpido; Merito ergo nec legati mittuntur ad istam gentem, nec trāsitus per terram eius poscitur; Nullus enim nobis transitus debet esse, nullus accessus ad turpitudinem, sed ab initio statim expugnanda, & omnimode cauenda est. Og autem, qui rex dr̄ esse Basam interclusio interpretaē, potest hic figuram tenere omniū carnalium rerū, quarum amore, & desiderio detenta anima excluditur a Deo. Aduersus Og ergo ita præcipitur bellum gerendū, ut non relinquatis, inquit, ex eo uiuentem. Nullum enim a filijs Israel oportet relinqui in regno turpitudinis uiuentē, sed & decet Israeliticam uirtutē excidere, & resecare turpia, & pia quęq; in anima reędificare, atq; honesta, & religiosa plantare. De regno Seon

1 Hom. 15. super cap. 21. Numerorum

Seon non est scriptum, ut nullus uiuus relinquatur, nec de regno Moab, forte enim ex illis opus habemus aliquib⁹, & nonnullis eorum pro uitæ huius agonibus, & exercitijs indigemus. Alioquin debuissemus de hoc mūdo exisse. De Basā tñ hoc est de turpitudine nul lo penitus indigem⁹, nihil ex ea relinquamus, excidēda oīa, cuncta subuertēda sunt opera turpitudinis, in nullo enim pōt honestū esse, quod turpe est.

2 Hom. 8. In c. 8. Iosue. IDEM sic ait: Hoc mihi considerandum in Iesu fugiente a facie exercitus Hai. Quid putas, Iesus fugiens designauit? Videamus ne forte sit aliquid, quod fugiendo uincamus. Et est aliqua perfecta uirtus in fuga. Paulus nos Apostolus docet dicens: Fugite fornicationem. (1. Cor. 6.) Ista fuga est, quæ habet salutem, ista fuga uirtutis est, beatitudinem confert.

3 In hom. 14. ad adolescētes to. 1. BASILIVS Magnus quomodo ex gentilium doctrinis proficiant, sic ait: Prætereundum non est Alexandri factum; Qui ubi filias Darij captiuas haberet, quarū admirabilis plane pulchritudo fuisse prædicatur, ne aspicere quidem dignatus est, turpe esse iudicans eum qui uiros uicisset a mulieribus superari. Hoc enim in idem cum illo tendit, quòd qui aspexerit mulierem ad uoluptatem etiam si non opere adulterium perficiat, tamen quòd concupiscentiam in animum assumpsit, culpa non uacat.

4 Lib constitutionum monasticarum c. 4 to. 2. IDEM sic ait: Oportet non solum cogitationes turpes moderari, sed etiā a rerum conuersatione, quantum eius fieri potest discedere, maxime earum, quæ accendentes nos, & ad effectuum recordationem ducentes rationem turbant, ac confundunt, & bella ac anxietates animæ inducunt. Nam bellū quidem inuitis nobis accidit, sufferre fortassis necessarium fuerit; uerum ultroneum sibiipsis accersere absurdissimū existit. In priore enim teiamsi quis superetur, forte ueniam assequetur, absit autem hoc a Christi athletis. In hoc vero si quis capiatur supra hoc, quòd id maxime ridiculum est, etiam venia nulla patet. Oportet igitur etiam mulierum conuersationes, & congressus quàm maxime fugere, nisi aliqua ineuitabilis necessitas ad congressum cogat, quæ si etiam contingat, velut ab igne cauere conuenit, ita vt celeres, ac repentinos discessus faciamus. Considera quid de hoc sapientia inquit. Deligauit quis ignem in sinu, & vestimenta non comburet? Aut ambulabit quis super prunas ignis, & pedes non comburet? (Prou. 6.) Si vero quis dicit se ex conuictu mulieris amplius non lædi, hic aut non particeps est masculæ naturæ, & est res quædam maxime admiranda, in confinio vtriusque naturæ consistens. Quales eunuchos ex natiuitate dicunt, si sane etiam illis demus, quòd sint ab effectibus, & motibus erga fœminam puri. Aut si particeps est vitijs immersus non sentit, ebrios aut phrenitide correptos imitans, qui cum grauissima perpetiūtur, extra afflictionem se esse putant. Cōcedamus autem rationi, id quod extra rationem est, esse aliquem, qui non stimuletur a masculo affectu, at multis scandalo erit. Deinde etiam aliud videre contingit, quod etiamsi vir non suscipiat corruptionem in cogitationibus, at non iam etiam de muliere nobiscū contendet, quòd ipsa quoque corporis affectuum expers sit, sed sæpe illa debili ratione prædita, & affectum facile repentem habens patitur, & sauciatur illa. Et stimulata nimirum spirituali dilectione muliercula sæpe ad pietatis exercitatorē accedens, per oculos peccato impleri incipit, & lasciuo aspectu, proximi speciem depascitur, & internam virginem, quam maxime sponsus amat impuris cogitationibus corrumpit. Cauere igitur conuenit (si quidem id fieri possit) ex toto sin minus frequentes saltem, & longas mulierum conuersationes, ac congressus cauere.

5

6 Lib. de vera virginitate ad Letoium Melitēsem Episcopum. IDEM sic habet: Oportet virginem præ corpore maxime animam custodire, non vt aliqua quidem uigilia hanc custodiat, aliqua vero simpliciter dimittat, sed ut omni uigilia, ac custodia cor suum conseruet, quo neque

per uocem huius affluens sermo auditorem sermonis ad uoluptatem inficiat, neque rursus extrinsecus per auditum sermo ab aliquo illapsus cor ipsius ad concupiscentiam exæstuare faciat. Sic enim & in uisu facere conuenit, ita ut neque molliter inspiciat, ut ne uoluptatis simulacra per hunc uidentibus contra seipsam immittat, neque extrinsecus illabentem aspectũ se contingere permittat, ut ne uelut ignito quopiã spiculo per hunc in cor icta ad uoluptatis figuras exardens incendatur. Eris enim, inquit, uelut ceruus spiculo percussus in hepar, sed forinsecus quidem illabentem aspectum suo aspectu ab anima ipsa auertere oportet, suum uero aspectum temperantiæ signum uidentibus exhibere. Sufficiẽs est enim etiam superfluus palpebrarũ motus ad uoluptatem stimulare, præ qua uoluptate animam commouet. Cũ enim pulchro oculis ipsius conspecto uisum affectuose infixerit, & conspectæ formæ figuras in seipsa anima præ uoluptate emollita, velut in cera impresserit, discedit quidem etiam per seipsum aliquando id, quod figuras fecit, forma vero eius, quod conspectum est
7 menti impressa semper insidens, animam ad suorum ipsius operum imaginem stimulat. Si vero contigerit figuras latenter corporali parte imprimi eas per frequentem virtutis memoriam ex se ipsa delere, ita vt eas quidem, quæ a corporali forma inscriptæ sunt, velut in cera, per translationem mentis ad diuina oblitteret, eas vero quæ a sanctis rebus accedunt speculationibus circa ipsas elaboratis inscribat. Quòd si in mente velut in sigillo impressas figuras permanere sinat, necesse est circa fruitiones rei affectuose conuersari, & tali nihil prodest corpus a versutijs incorruptum custodire, animam vero ad immissas per visum corporalis amoris voluptates semper corrumpi. Necesse est enim dum is quem amat inseparabiliter, ipsi in mente misceatur, etiam corpus ad animæ affectus conformari, & dum ad mentis motus hoc quo afficitur, vna cum domina corrupta corrumpi, & dum illa reuera, ac in somnis amatoria somnia habet, etiam ipsum cum illa somniare. Cum autem hic affectus animam occupauit superflua de cetero est a cibis continentia. cum non equus equitẽ ad suas exultationes ferat, sed ipse eques eo,
qui in ipso est affectu equum male stimulet. 8
Quemadmodum enim in quibusdam præ senecta corpore resolutis, mens ex præoccupante proteruitate ægrotans, præter vires ad voluptatis imaginationem corpus concitat, sic in his, qui affectam erga amorem animam habent, etiam resolutum exercitio corpus ad proprias concupiscentias anima irritat, non de corporis vigore ad animam affectu transeunte, sed de anima ad ea, quæ corporis propria sunt male se commouente. Si igitur visus tanti ignis fomes est, audiamus
eum, quia clamat, Oculi tui recta vi- *Prov. 4.*
deant, & palpebræ tuæ iusta annuant, & ne corripiaris vna cum palpebris tuis, neque capiaris oculis tuis. Si vero iuxta superiorem naturæ rationem tactus quippiam est visus, & oculorum appulsus quemadmodum vbi lippientes diutius intuemur morbi participes efficimur, & vbi alijs rebus, quę naturaliter oculis commodę sunt, oculos immittimus, latenter vtilitatem percipimus, sic sane voluptatis occursui oculos adhibentes voluptatis morbo mentem implemus. Sicut sane vbi eosdem veris bonis admouemus, per oculos in animam vtilitatem suscipimus.
Et quemadmodum ignem attingentes 9
ignis signacula suscipimus, & impossibile est, vt qui ignem contigit, puram ab vstoria ipsius efficacia manum ostendat, sed oriuntur bullæ, aut exortæ in manu amara vlcera conspiciuntur: sic impossibile est, vt qui amatorium ignẽ attigit, purum ab huius signaculis tactum ostendat. Si enim quis caudam solum serpentis attigit, & cum tanto spatio intermedij corporis caput ab illa distet, tamen ad contactum in cauda fientem statim conuertitur, & si vbi pedis nostri digitus ostendit, capilli in capite statim recti eriguntur, nimirum

etiam.

etiam vitiosus tactus etiamsi in manu solum fiat, a capite tamen vsque ad extremos vngues totum corpus ad voluptatis consensum, statim vbi fit attingentis signum, contrahit. Et sicut lapidis iactus in aquam in cisterna fiens, non adiacentem aquæ partem, in quam cecidit lapis solum innundare facit, sed alijs super alios circulis excitatis vsque ad extrema, quandoque inundans hos producit, sic amatorius aspectus, aut sermo voluptatis mulcimentis effeminatus in virginis animam, velut in puram aquam vehementer illapsus, alias super alias velut in profundo excitans cogitationes, totam ipsam ad ferientis imaginationem
10 percussam inundare facit. Quapropter maxime oportet virginem, & oculorũ, & vocis blanditias corruptoriæ voluptatis medicamentum existẽtes a proprijs sensibus, quàm longissime abigere, ita vt aures quidem intus temperanti ratiocinatione obturet, oculos vero auertere secundum naturã sciat, nam si semel per oculos, & aures accessum ad animam arripuerint, de cetero etiam reliquas per manus accedentes blanditias mercenarias assumentes progressu temporis, penitus quæ sua sunt operabuntur. Si sensus non custodiat etiam, si foris esse videatur corpore, nondum per operationem peccati, corrupto tamen intus est potentia voluptas corrumpens mentem. Concludendus est igitur primus per sensus accessus carnis militi, ita vt sensus vndiquaque velut fores, aut fenestras cordis vectibus obstruat, vt neque per vnam saltem ex his callidiore consensu facto secum mortem
Hiere. 9. socium suum habitare faciat. Mors enim, inquit, ascendit per fenestras vestras. Fenestræ enim re vera sunt animæ ipsi sensus, per quas aut velut prudens, ac temperans quædam mulier anima ipsa externam sensibilium lucem ad operis ad se pertinentis considera-
11 tionem leuiter ipsas aperiens aspicit, aut petulans, ac proterua circa curiosam externarum rerum inspectioné, velut lasciuia aliqua meretrix prospicit ad ea, quæ delectant, collum male conuertens, & ad iucunda per has illabés. E fenestris enim domus suæ prospectans quemcumque viderit ex stultis filijs adolescentis mentis inopem prætereuntem ea dicit, quibus iam seipsam totam ad proteruitatem propter male institutos, ac contumaces sensus parauit. At vero casta intus in medio cordis, & cogitationum, & sensuũ Prou. 9. thronum collocans, si quid vtile est ab omni vitio purum fluens id admittit. Si vero quod inutile est, & a virtute alienum idipsum extra fenestras prudentiæ manibus ipsas obturans sapienter excludit. Et illud omne ex quo omnis species per sensus nascitur custodiendum est incorruptum, quo eas, quæ ab oculis, & voce, & reliquis ad voluptatem motibus eminus, emittuntur scintillæ, contrarijs temperantiæ flatibus extinguens, etiam simul rogum ex ipsis accensum prudenter extinguat. *Infra.* Tribus Leui seorsum, Zach. 12. & vxores eorum seorsum, vt vitanda intelligas feminarum consortia. Nam femina masculi corpus contingens, & vice versa, etiam si animę ipsorum per cogitationes non processerint ad complexum, tamen inter se mutuo latenter irritantur. Et sicut stupa, vbi stu- 12 pam contingit, & splendidus ignis purum ignem, non fumum edit, at stupa vbi ignem olfecit, statim accenditur, & non opus est multa opera, neque aliquo extrinsecus sufflante, vt ignis e stupa eluceat, sed solum admota statim habet apparentes flammas: sic femina masculi corpus contingens, non opus habet multo labore, neque amore, ad coitus mixturam inspirante, sed cũ naturalem habeant inter se amorem, simul vt contingit statim habet laten- Prou. 6. ter incensam voluptatis scintilla. Quapropter, inquit, Ligabit quis ignem in sinu, vestimenta autem non comburet? aut ambulabit quis sup prunas ignis, & pedes non comburet? Sic non sine damno discedet omnis qui attingit mulierem. Quòd si seipsum tradidit Dominus pro sponsa, vt ipsam sanctificaret, vt adducat eã non habenté maculam,

culam, aut rugam, sed vt sit sancta corpore, & spiritu; & ob id sollicita esse
Eph. 5. virgo debet, quomodo Domino pla-
1. Cor. 7. ceat, vt sit sancta corpore, & spiritu, profecto non aliqua quidem vitare, aliqua vero indifferenter audere debet; sed omnes in totum maculas, & rugas ipsi inducentes impetus procul repellere, vt sancta sit corpore, nullum ob hoc inquinamentum ad animam ferens, & spiritu, nulla cogitatione hunc turbans. Non enim solum a corpore ad animam transeunt affectus, sed etiam ab anima sumpto initio; & non potentibus aliquando inseruire corporibus iuxta imaginationem, velut per corpora peragantur, in mente perficiuntur. *In fine libri*: Græcorum sapientes, tum voluptatis multiplicitatem, tum pugnam aduersus hanc per fabulosum figmentum nobis insinuantes hydram, generalem in corpore voluptatem, reptile quoddam multiforme in palude delitescens, naturæ rationem sequentes confinxerunt, atque huius quidem caput simpliciter abscissum triplicia pro vno producere tradiderunt, verum si cauterio abscissum esset, in totum sapienter tolli, ac occidi ostenderunt. Nam cum vniuersalis voluptas in carnis materiali natura, velut ingens quoddam reptile in palude semper delitescat, & per vnumquemque sensum, velut vnum quoddam peculiare caput ex profundo per visum, & gustum, & reliquas multiformes voluptates exerat, si per fruitionem, & satietatem, inquiunt, iucunditatis in ipsa vnumquodque caput resecare voluerimus, non magis id quod apparuit resecabimus, quàm plura pro vno per hunc sectionis modum germinare faciemus; si vero per continétiam velut cauterium id, quod comparuit exciderimus, ipsum in totum sapienter tollemus, ita vt nullum amplius germen producere possit. Qui enim non dando, quod iucundum est, per continentiam, velut ignem concupiscétiam castigat, vt ne ea quæ concupiscit, consequatur, inefficacem, & excissam ipsam penitus ostendit, & superfluus, inquiunt, immo iniustus est ille sermo, qui in vniuersum pronúciat, quod paratum est ad potestatem, tardum est ad cupiditatem. Tarda enim est, verbi gratia, voluptas in gustu ad illud, cuius fruendi potestatem habet, virum potestatem habere, & intemperáter quibus vult semper frui edocta proterua in potestatem ad omne, quod concupiscit multiformiter fertur. Quapropter nó sic inquiunt, vnumquodq; voluptatis caput secare conuenit, sed vt ne, quod iucundum est, per tolerantiam exhibeamus. Porro diuina doctrina vitulú pro sacerdotio apud Moysem mactás, 15
per membra, quæ in totum exuruntur Exo. 29.
exercitationis modum naturaliter o- & Leuit.
stendit. Iecoris quidem partem infe- & A1.
riorem, & non totum iecur, & ventris, qui ipsum tegit adipem, & non ipsum ventrem, de renibus vero non solú adipem, sed etiam ipsos vna cum adipe renes, in totum exuri præcipiens, quòd cum iecur organum cócupiscentiæ sit, vnde etiam de eo, qui ad concupiscentiam vulneratus est, dictum est. Erit sicut ceruus iaculo ictus in iecur. Infimam iecoris partem peculiaré ad peccatum, cupiditatem in qua etiam fel reperitur totam exurere conueniat, reliquam vero puram a felle, & praua concupiscentia, ad bonorum cupiditatem secundum naturam seruare: vétris autem superfluo vnde ad brutam temeritaté pinguescimus detracto, id quod necessarium est solum custodire; in renibus autem non adipem solum, sed ét ipsos renes sacrificare, de necessitate ad vitam, & de sedulitate ad concupiscentiam, & de puritate ad temperantiam, insinuatione facta. Plura vide per totum librum eleganter.

CHRYSOSTOMVS sic ait. 16
Considera Ioseph speciosum adolescé Hom. 44. in
tem in ipso ætatis flore, tantam casti- Genesim
tatis constantiam præ se ferentem, & to. 1.
sic ad imitationem iusti huius auditores prouocare studeam; Quis enim non admiraretur beatum illum, qui in seruitute existens, & in ipso flore ætatis, qñ maxime fornax concupiscentiarum accenditur, cum viderit dominá

suam

suam se inuadentem, & insanientem in se, tantam ostendit fortitudinẽ, & ita ad castitatis agonem se exercuit, vt ab intemperata illa muliere, nudus quidẽ vestibus profugeret, castitatis autem indumentum seruaret? Licebatque videre rem nouam, & admirabilem agnum in lupi, immo leænæ vngues incidisse, & saluari potuisse, & sicut columba aquilæ damnum effugit, ita & iustus ab illius manibus effugit. Non sic tam admirabile mihi videtur esse tres pueros illos in medio Babylonicæ fornacis ignem vicisse, illæsis eorũ corporibus, quàm mirabile & rarum est, ꝙ iustus iste, qui in fornacem hanc, Babylonica multo grauiorem in incontinentiam, inquam Aegyptiæ incidit, & intactus permansit, puroque castitatis indumento seruato exijt. Et ne mireris dilecte, quia enim, quod suum erat attulit, habuit supernam gratiam comitem, quæ incendium illud restingueret, & in media fornace rorem spiritus daret.

Gen. 39.

17 *In serm. de continentia in Ioseph.*

IDEM sic ait: Laudemus continẽtiam Ioseph. Ille erat diligens, & perpetuus continentiæ custos, cum posset reginæ ipsi imperare, & in delitijs, atque luxu diuitem, & voluptuarium agere: verum voluptatibus timorẽ Christi, vt frenum quoddam iniecit, diuitias autem, & delicias, ac promissiones dominæ derisit, miseriã in carcere dulciorem censens præclaris domicilijs; Tametsi his qui excellenter formosi sunt difficile est imperare voluptati, hic autem tantum specimen exhibuit continentiæ, vt pulchritudine animæ pulchritudinem corporis occultaret: Nos autem decet admirari non solum adolescentis continentiam, sed & pericula, quæ pro illa sustinuit, qui morte grauius, ac terribilius iudicauit seruire voluptatibus. in tantorum, taliũ impiorum corona, videns dominam intẽperantem iacere, cœlestium thesaurorum proditor non est factus, sed spiritus templum indepredabile custodiuit, malens mori, quàm seruire voluptatibus. Non audierat Paulum dicentem, nostra corpora membra Christi esse, & priusquam audiret vocem diuinam, non minor apparuit his, qui cœlestibus promissionibus honorati sunt; Quantùm vos conuenit, cum timore, & tremore viuere in continentia, vt ne appareatis indigni honore, & ne mẽbra Christi fiant membra scorti? Hoc verbum potest omnem animam continentia munire, hoc verbum ardentes concupiscentias facile restinguit, neque imber in ignem cadens, ita facile flammam deprimit, vt malas concupiscentias marcescere facit sermo ille in animam admissus. Eosdem sermones nobis loqui, & magnus Iob potest, qui non solum diligens continentiæ fuit exercitator, sed & legem oculis suis posuit, ne in virginis viderent faciem, ne forte mentem illius irradians raperet pulchritudo. Quamuis quis nõ admiraretur, & obstupesceret videns virum hunc, cum diabolo quidem viriliter certare, & omnes maligni machinas vincere? Virginis autem faciem fugere, & a formosæ puellæ aspectu oculos subducere? Diabolum quidẽ vidẽs accedentem non fugit, sed mansit, sicut leo viribus fidens, virgine autem visa non stetit, neque moratus in contuenda pulchritudine, sed statim secessit. Censebat nimirum in prælio contra dæmones virili, & audaci animo opus, in continentiæ autem præparatione victoriam concedi, non ex virginum consuetudine, sed secessu.

1. Cor. 6.

18

19 *Epist. 2. ad Nepotianũ to. 1.*

HIERONYMVS sic habet: Hospitiolum tuum, aut raro, aut nunquam mulierum pedes terant, omnes puellas, & virgines Christi, aut æqualiter ignora, aut æqualiter dilige. Ne sub eodẽ tecto mãsites, nec de præterita castitate cõfidas. Nec sanctior Dauid, nec Salomone potes esse sapiẽtior. Memẽto semper ꝙ paradisi colonum de possessione sua mulier eiecerit. Aegrotanti tibi quilibet sanctus frater assistat, aut germana, vel mater, ꝙ si hę defuerint, multas anus nutrit Ecclesia; Periculose tibi ministrat, cuius vultũ frequẽter attendis. Si propter officiũ clericatus, aut vidua a te visitatur, aut virgo, nũquam domum solus introeas; Tales ha

beto socios, quorum contubernio non infameris. Solus cũ sola, secreto, & absque arbitro, vel teste non sedeas. Si familiarius est aliquid loquendũ, habet nutricem, maiorem domus virginem, viduã, vel maritatã, non est tam inhumana, vt nullum præter te habeat, cui se audeat credere. Caueto omnes suspiciones, & quicquid probabiliter fingi potest, ne fingatur ante deuita. Crebra munuscula, & sudariola, & fasciolas, & vestes ori applicitas, ac degustatos cibos, blandasq; & dulces litterulas sanctus amor non habet. Mel meũ, lumen meum, meum desiderium. Omnes delicias, & lepores, & risu dignas vrbanitates, & ceteras ineptias amatorum in comœdijs erubescimus, in sæculi hominibus detestamur, quanto magis in monachis, & clericis.

20 *In epist. 4. quã est ad Rusticum Monachũ.*

IDEM sic habet: Matrẽ ita vide, ne per illam alias videre cogaris, quarum vultus cordi tuo hæreant, & tacitum viuat sub pectore vulnus. Ancillas quæ illi in obsequio sunt, tibi scias esse in insidijs. Quia quanto vilior earum condicio, tanto facilior est ruina. Et Ioannes Baptista sanctam matrẽ habuit, Pontificisq; filius erat, & tñ nec matris affectu, nec patris opibus vincebatur, vt in domo parentum, cum periculo viueret castitatis. Filij prophetarum, quos monachos in veteri testamẽto legimus, ædificabãt sibi casulas prope fluenta Iordanis, & turbis vrbium derelictis polenta, & herbis agrestibus victitabãt. Quandiu in patria tua es, habeto cellulã pro paradiso, varia scripturarum poma decerpe, his vtere delicijs, harum fruere complexu. Si scandalizat te oculus, pes, manus, proijce ea. Qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eã in corde suo. Quis gloriabitur castum se habere cor? Astra non sunt munda in conspectu Domini, quanto minus homines, quorum vita tentatio est? Inebriatus est, inquit, gladius meus in cœlo, multo magis in terra, quæ tribulos germinat. Vas electionis, in cuius ore Christus resonabat, macerat corpus suum, & subijcit seruituti, & tñ cernit naturalẽ carnis ardorẽ, suę repugnare sententię, vt quod non vult, hoc agere cõpellatur, & quasi vim patiẽs vociferat, Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius, & tute arbitraris absque lapsu, & vulnere posse transire, nisi omni custodia seruaueris cor tuũ? Ama scientiam scripturarũ, & carnis vitia nõ amabis; Nec vacet mẽs tua varijs perturbationibus, quæ si pectori insederint, dominabuntur tui, & te deducent ad delictum maximum.

Matt. 5. Rom. 22.

22 *In epist. 11. quæ est ad Ageruchiã.*

IDEM loquens de castitate ait: Regina Carthaginis Dido magis ardere voluit, quàm Hiarbæ regi nubere, & Hasdrubalis vxor, quæ apprehensis vtraque manu liberis, in subiectum se præcipitauit incendium, ne pudicitiæ damna sentiret, & Lucretia, quæ amissa gloria castitatis, noluit pollutę conscientiæ superuiuere. Ac ne multa longo sermone contexam, vnum tantum, quod in patria tua gestum est, referam, vt scias pudicitiam etiam barbaris, ac feris, & sanguinarijs gentibus esse venerabilem. Gens Teuthonum ex vltimis Oceani, atque Germaniæ profecta littoribus, omnem Galliam inundauit, Marioque pugnante superata est. Quarum trecentæ matronæ, cum alijs se viris captiuitatis conditione tradendas esse didicissent, primum consulem deprecatæ sunt, vt templo Cereris, ac Veneris in seruitium traderentur. Quod cum non impetrarent, submouente eas lictore, paruulis cæsis liberis, mane mortuæ sunt repertæ, suffocatis laqueo faucibus, & mutuis cõplexibus se tenẽtes. Qđ igitur barbaræ castitati nõ potuit inferre captiuitas, hoc matrona nobilis faciet?

23 *In epis. 47. cuius titulus est de vitando suspecto cõtubernio.*

IDEM sic ait: Quid tibi necesse est in ea versari domo, in qua necesse habes quotidie, aut perire, aut vincere? Quis unquam mortalium iuxta uiperam securos somnos capit? Quæ etsi non percutiat, certe sollicitat. Securius est perire non posse, quàm iuxta periculum non perisse. In altero tranquillitas est, in altero gubernatio. Ibi gaudemus, hic euadimus. *Infra.* Audio te suburbana rura, villarũ amœnitates,

cum,

cum affinibus, atque cognatis, atque istiusmodi generis hominibus circumire, nec dubito quin vel consobrina, vel soror sit, in quarum solatium noui generis ducaris assecla. Absit quippe, vt quamuis proximi sint, & cognati, virorum te suspicer captare consortia. Si sola ieris vtiq; inter seruos adolescentes, inter maritatas feminas, inter lasciuas puellas, comatosq; iuuenes gradieris. Dabit tibi barbatulus quilibet manum, sustentabit lassam, & pressis digitis, aut tētabit, aut tētabit.

24 *In epist. 10. de vita Pauli eremit.*

IDEM narrans persecutionem Ecclesiæ, quæ sub Decio, & Valeriano facta est, sic ait: Iuuenē quendā ætate florentem in amœnissimos hortos tyrannus præcepit abduci, ibique inter lilia candentia, & rubentes rosas, cum leni iuxta murmure aquarum serperet riuus, & molli sibilo arboris folia ventus perstringeret, super extructum plumbis lectum resupinari, & ne se inde posset excutere blandis serico nexibus irretitum relinqui; Quo cum recedentibus cunctis, meretrix speciosa venisset, cępit delicatis stringere colla complexibus. Et quod dictu quoque scelus est, manibus attrectare uirilia, vt corpore in libidinem concitato, se victrix impudica superiaceret. Quid ageret miles Christi, & quo se verteret nesciebat, quem tormenta non vicerant, superabat voluptas. Tandem cęlitus inspiratus præcisam morsu linguam in osculantis se, faciem expuit, ac si libidinis sensum succedens doloris magnitudo superauit.

25 *Li. 1. aduersus Iouinianum 10. 2.*

IDEM sic habet: Vt doceat castitatem magni habitam a feminis gentilibus, referunt fabulæ Atalantam Calidoniam virginem semper in venatibus, semper in siluis, non tumentes vteros feminarum, fastidiaque conceptuum, sed expeditam, & castam amasse virtutem. Quid referam Sibyllas Erytream, atque Cumanam, & octo reliquas, quarum insigne, virginitas, & virginitatis præmium diuinatio. Sacerdos Vestæ Minutia propter suspicionem stupri viua defossa est, iniusta (vt reor pœna) nisi grande crimen putaretur læsa virginitas. Certe Romanus populus, quanto honore virgines semper habuerit hinc apparet, quòd consules, & Imperatores, & in curribus triumphantes, qui de superatis gentibus trophæa referebant, & omnis dignitatis gradus eisdem via cedere solitus sit. Claudia virgo vestalis, cum in suspicionem venisset stupri, & simulacrum matris Ideæ, in vado Tyberis hæreret ad comprobandam pudicitiam suam, refertur cingulo duxisse nauem, quam multa millia hominum trahere nequiuerant. Nec mirum hoc de hominibus, cum Mineruam quoque, & Dianam virgines deas finxerit error Gentilium, & inter duodecim signa cœli, quibus mundum volui putant, virginem collocarint. Triginta Atheniensium Tyranni cum Phidonem in conuiuio necassent, filias eius virgines ad se venire iusserunt, & scortorum more nudari, ac super pauimenta patris sanguine cruentata, impudicis gestibus ludere. Quæ paulisper dissimulato doloris habitu, cum temulentos cōuiuas cernerent, quasi ad requisita naturæ egredientes, inuicem se complexæ præcipitauerunt in puteum, vt virginitatem morte seruarent. Demotionis Areopagitarum principis virgo filia, audito sponsi Leosthenis interitu, qui bellum Lamiacum concitarat se interfecit, asserens quamquam intacta esset corpore; tamen si alterum accipere cogeretur, quasi secundum acciperet, cum priori mente nupsisset. 26
Spartiatæ, & Messenij diu inter se habuerunt amicitias, in tantum, ut ob quædam sacra etiam virgines, ad se mutuo mitterent, quodam igitur tempore, cum quinquaginta virgines ad se mutuo mitterent, ipsas virgines Lacædemoniorum. Messenij violare tentassent, de tanto numero ad stuprum nulla consensit, sed omnes libentissime pro pudicitia occubuerunt. Aristoclides Horcometi tyrannus adamauit virginem Stymphalidem, quæ cum patre occiso ad templum Dianæ confugisset, et simulachrū eius teneret, nec vi

posset

& Deo dicata ædificia, nisi diligenti
Prou. 4. seruentur custodia, postribula fiunt,
& aufertur tam nobile depositum, tam
pretiosus thesaurus, irrecuperabile de-
cus castitatis, si tenui cuiusuis dilectio-
nis ineptæ rimula continuus insidia-
tor diabolus intuitum valeat infigere.
Ideo omni custodia cor seruetur, su-
pra muros Hierusalem ponantur custo-
Esai. 62. des, tota die, & nocte non dormiant, ne
fur introeat, ne spolia auferat, quæ pe-
nitus recuperari non possunt.
31 *In c. 10.* IDEM sic ait: Impudici pedes cu-
iusuis nusquam monasterij limina te-
rant, inordinati animi nuncia uoce im
munditiæ, aures vestræ numquam sor
Psal. 119. descant. Vox omnis mulieris ignita sa-
gitta diaboli est, & e contrario, propte-
rea congemens Psalmista exorat ani-
mam suam liberari a labijs iniquis, &
a lingua dolosa. Nam subdens postmo-
dum quare sic affectanter liberari po-
stulet, Sagittæ, inquit, potentis acutæ
cum carbonibus desolatorijs. Labia vi-
ri uenena præbent mulieri, si non sit
astuta fallacijs linguæ dolosæ, quàm
potés diabolus miserum uulnerat cor
sagittis tentationum cum ardore libi-
dinis. Hæ fenestræ sunt mortis, quæ ni
Hiere. 9. si claudantur, statim mors dira subin-
trat. Vir cuiusque condicionis existat,
aut numquam appareat, aut uisus ui-
sum terreat uestrum, uelut horridum
monstrum. Propterea volo, carissimæ,
ut si cũ uiro ex necessitate loqui opor-
teat, uelum in fenesterula tractum, al-
terutram faciem tegat, ne liceat vide-
ri, quod concupisci non licet; Excusa-
tionem nullam sibi arripiat sanctitas.
Sanctus Dauid in uidendo capitur. Di
Gen. 34. na ut uideret egressa, uisa corrumpi-
tur. Sacræ scripturæ clamant pene syl
32 labæ singulæ, pene instruimur corpo-
ris proprij singulis motibus, quòd ui-
ctoria non speratur in hoc certamine,
nisi ex fuga. Nemo ex fortitudine au-
deat resistere uiribus, quoniam nisi fu-
giat cito succumbet. In communi ete-
nim uita, nec uerbum sit proprium, se-
creta uerbula non carent suspicione,
ideoque præcipio, ut nulla soror ali-
cui exteriorum sine plurium sanctarũ
sororum, & Abbatissæ, seu alterius præ-
positæ domus potissime præsentia
qui audeat, his dumtaxat exceptis, quę
sacerdoti in confessione dicuntur. So-
lent profecto talia uerba feminæ mul-
ta mala proferre. Inter uos de uiro ne-
quaquam, si fieri potest, habeatur men
tio, ultra quam creditur exultat dia-
bolus, ut in corde uirgineo uirorum
memoria uigeat; Nullum uenenum no
ciuius feminæ, quàm affectio erga ui-
rum quacumque de causa procedat. Sã
ctior mulier, ultra quàm dici liceat, si
uiro adhæreat, quantumcumque spiri
tualis instinctu naturali inclinatur, tã-
dem ad nefas, si in uiro uirtus deficiat.
Etiam argumenta sunt diaboli, & mor 33
tis æternæ indicia; filiationes, & ma-
ternitates, quibus vocabulis sub vela
mine spiritus inter se utuntur mares,
& feminæ. Munuscula omnia, & suspe-
ctas litterulas hæc cuncta luxuriæ nũ
cia uobis interdico sub anathemate, &
æternæ mortis pœna. Adhibeatur sum
ma diligentia, ut extra cœnobij limi-
tes littera qualiscumque non exeat,
nisi Abbatissæ, & sororum accesserint
uota, & si opus est, & grauitas ita rei
exigat, adsit episcopalis licentia, aut
sacerdotis consilium, grauissimæ pęnæ
subiaceat, quęcumque huius reperta
fuerit rea.
IDEM explicans illa uerba: Ac- 34
cinge sicut uir lumbos tuos, sic ait: *In cap. 38.*
Omnis qui cum Deo est locuturus lũ- *Iob to. 8.*
bos prius castitate iubetur accingere,
populus etiam legem auditurus, & pa-
scha celebraturus in eremo lumbos
mentis iubetur accingere, ne fluctuan-
tes sinus carnalium cogitationum gres
sum sanctę conuersationis impediant.
IDEM sic ait: In pręcepto mulie- 35
rum uetularum de adolescentibus fe- *In ca. 2 ad*
minis mandata subiecit, ut non tam ip- *Titum to. 8.*
se doceret adolescentulas, quàm quod
a uetulis docerentur exponeret. *Et in-
fra*. Timendum est ne forte nos infir-
mitate charitatis aliquando supere-
mur. Nonnumquam enim euenit, ut
primum a nobis in uirginem, siue in
quamlibet feminã, sit sancta dilectio,
& cum mollita mens fuerit in affectus,
pau-

paulatim sanitas charitatis languore pallescat, & infirmari incipiat, & ad extremam mortem amantem ferat. Vnde & Apostolus caute,& prudenter Timotheo præcepit, vt exhortetur adolescentulas iu omni castitate; omnis autem castitas in carne, & spiritu, & anima est,ne scandalizetur oculus, ne in pulchritudine vultus feminæ hærentes pendeamus, ne blanda nos audire uerba delectet, ne ad simulatos sermones mens prius dura marcescat. Caueant ergo tam iuuenes, quàm senes, quàm adolescentulæ,quàm uetulę,& omni custodia seruent cor suum, ne per sanitatem dilectionis morbus charitatis introeat, & per amorem sanctum, fiat non sancta dilectio, quæ illos pertrahat ad gehennam.

36 *In lib. de cura pro mortuis agenda to. 4.*

AVGVSTINVS refert de Ioanne quodam monacho,qui cuidam muliere religiosissimæ impatienter eum videre cupienti,atque, vt hoc impetraret per maritum suum vehementer instanti,cum ille nollet,quoniam id nunquã permiserat feminis, vade inquit, dic vxori tuæ, videbit me nocte proxima, sed in somnis. Et factum est, monuitque illam, quicquid fidelem coniugatam moneri oportebat.

37 *Lib. de honestate mulierum to. 9*

IDEM sic ait: Contemnenda est cupiditas, quæ quidem velut ignis, quanto amplius accipit,tanto amplius requirit; Quod autem libidinem fugiendam esse diximus,Apostolo doctore euidenter didicimus,quia cum omnibus vitijs resistendum esse prædixerat,contra libidinem non dixit resistite, sed ait: Fugite fornicationem, ac si diceret, reliquis vitijs Deo adiuuante debemus in præsenti resistere, libidinem vero fugiendo superare; Sic & in scripturis alibi legimus. Noli attendere in faciem virginis,ne scandalizet tę vultus eius. Nam & beatus Ioseph,vt impudicam dominam posset euadere, pallium, quo apprehensus erat, reliquit, & fugit. Contra libidinis impetum apprehende fugam, si uis obtinere victoriam, nec sit tibi verecundum fugere, si castitatis palmam desideras obtinere. Videte fratres,quomodo ab omnibus Christianis indigna, & inhonesta familiaritas fugienda sit,quia sine ulla dubitatione, qui familiaritatẽ mulierum non vult fugere, cito dabitur in ruinam. Sed fortè negligẽs quisque,& minus de animę suæ salute sollicitus respondet,& dicit, Ecce ego familiaritatem habeo mulierum extranearum,& tamen arma castitatis custodio: Infelix est, & nimium periculosa præsumptio, multi enim putant se uincere, cum uicti sint. Sed adhuc addet aliquis, & dicet. Ego inter extraneas mulieres habito, & continentiam seruo,& uolo habere,quod uincam. Quid est uolo habere quod uincam, nisi uolo habere,quo peream? Sed ego inquit, libidinis impetum tamquam aduersarium meum retinere uolo. Vide ergo ne contra te incipiat captiuitas ipsa præualere, & uide putabas obtinere triumphum,inde ęternum incurras opprobrium; Inter omnia enim Christianorum certamina, sola dura sunt prœlia castitatis, vbi quotidiana pugna,& rara uictoria. Grauem namque castitas sortita est inimicum, cui quotidie resistitur,& semper timetur,& ideo sicut dictum est, nemo se falsa securitate decipiat,sed audiat Apostolum dicẽtem. Fugite fornicationẽ. Dauid enim ille sanctissimus in mille passionibus pressus vidit mulierem nudam,& adamauit eam, & statim homicidium simul fecit, & adulterium. Et qui cum mulieribus habitantes,putant se castitatis obtinere triumphum, ignorant se apud Deum dupliciter reos existere,dum seipsos in periculum mittunt, & alijs exemplum peruersę familiaritatis ostendunt. Quanti enim per illarum inhonestam familiaritatem,castitatis decorem perdiderunt? Illorum animæ qui pereunt ab illis in die iudicij requirendę sunt, qui illis exemplum perditionis ostendunt. Et ideo fratres contra mortifera blandimenta, & contra adiutores diaboli, qui familiaritatem suspectam habere non metuunt,nec erubescunt, ne nos suo exẽplo decipiant, Dei adiutorium imploremus,ut de laqueo uenantium nos liberare

Marginal notes: *1. Cor. 6.* — *Ioel. 9.* — *Gen. 39.* — 38 — *Ibid.* — *2. Reg. 11.* — 39

berare

berare dignetur; scientes quòd in his bonis, & castis quotidiana non desunt martyria. De tali re admonet sapiens *Prou.6.* dicens. Numquid alligabit aliquis ignem in sinu suo, vt uestimenta eius non ardeant? aut quis ambulabit super prunas, & plantæ eius non comburentur? *Infra.* Heu miser homo nescis, quòd vnius horæ puncto vulnus accipitur, sed vix longo tempore ad sanitatem pristinam reuocatur? De infelici libidine vnde locuti sumus credendum est, quòd dicat propheta. *Hier.50.* Confractus est malleus vniuersæ terræ; quia post aduentum Domini per vniuersa monasteria, clericorumq; conuentus, vel etiam laicos castitatem seruantes, quasi confractus malleus ille videatur, licet adhuc multo plures sint, qui ab illo malleo quotidie confringuntur, quàm illi qui de ruina collisionis illius liberantur. Pro qua re nō solum ab extraneis mulieribus, sed etiam a uicinis, & domesticis, & ancillis nostris refrenanda est, & secreta familiaritas, & oculorum incauta fragilitas, ne illud eueniat nobis, quod Dominus per prophetam terribiliter clamat dicens. *Hier.9.* Mors intrauit ad animas nostras per fenestras nostras. Per quas? Per uisum oculorum, & auditum aurium.
40 Quomodo si aliquis carbones apprehenderit, si cito eos proiecerit, nihil ei nocebunt, si vero diutius tenere voluerit, sine vulnere abire non poterit; ita ille qui ad concupiscendum oculorum defixerit intuitum, & libidinis malum in corde suscipiens morari in corde suo libere permiserit, excutere a se sine animi plaga non poterit, ideo iugiter clamemus cum propheta. Oculi mei semper ad Dominū, quoniam ipse euellet de laqueo pedes meos.

41 *Ser. 45. ad fratres in eremo to. 10.* IDEM sic ait: Mementote quod fecit femina Romana Tarpeia. Quid enim fecit? nam luxuria magna regnabat in ea, tamen ipsa pagana caste viuere volebat, quid enim fecit? oculos sibi erui voluit, & præcepit, & delicijs cunctis depositis, panem tantum cum aqua sumere uoluit ad mensuram.

Nos ergo fratres scire debemus; quòd castitas cum abundantia, & fertilitate stare non potest, sed si mihi non creditis Gomorrhensibus credite, abundabant enim ualde cunctis bonis, & postquam comederant, & biberant, surrexerunt ludere. *Exo.32.*

41 *Ser. 23. ad sororem.* BERNARDVS. O soror venerabilis, quam multos scio per visum esse deceptos, & in laqueum diaboli missos, tamen ex his quos audiui, aliquos tibi dicam. *Gen.34.* Quia Dina egressa est, vt videret mulieres regionis, & adamauit eam Sichem, atq; rapuit, & virginitaté illius turpiter corrupit, & sic misera puella quia incaute vidit, quod videre non debuit, honestaté suam perdidit. *2.Reg.11.* Dauid etiā quadam die stans in solario domus suæ vidit mulieré, & adamauit eā, pro cuius amore commisit adulterium, & homicidium, & sic deceptus factus est suæ legis reus, & quia vidit incaute, quod non debuit videre, contraxit maculam omni tempore vitæ suæ. *Iudic.14.* Fortissimus Samson descendit in regionem Philistinorum, & vidit ibi mulierem, atque adamauit, & in gremio illius dormiuit, illa vero tradidit eū in manibus inimicorum eius, qui statim oculos eius eruerunt, etiam sic miser, quia vidit, quod videre nō debuit, oculos perdidit, & in periculum corporis incidit. Moneo ergo te soror, vt facias pactum cum oculis tuis, ne incaute videas, quod videre non debes, caue ne mors intret per fenestram oculorū tuorum ad animam tuā. Si te caro tua adhuc impugnat, & luxuria tentat, si memoria fornicationis te cruciat, memoriam mortis tuæ tibi obijce, finem vitę tuæ ante oculos adhibe, propone tibi futura tormenta, futurū iudicium quotidie cogita, reduc ad memoriam horribiles pœnas inferni, ardor gehennæ extinguat in te ardorem luxuriæ, recordatio æterni iudicij excludat ardorem corporis tui. flamma inferni inextinguibilis repellat a te memoriā fornicationis, maior ardor minorem ardorem superet; sicut clauus clauum expellit, ita sæpe ardor gehennæ mittit foras ardorem luxuriæ.

IDEM

43 *Serm. 58. ad sororē.* IDEM postquam in anteriori concione eam reuocauerat a consortio feminarum sæcularium, ait: Soror si tanto studio fugis feminas, quanto magis debes fugere uiros? Etsi tanta cura confabulationes feminarum declinabis, quanto magis deceptiones virorum declinare debes? Moneo te, vt vir quamuis sit sanctus, nullam tamen tecum habeat societatem, quamuis sit religiosus, nullam tecum habeat assiduitatē. Quare? ne visitandi familiaritate vtriusque pereat castitas, ne uidendi frequentatione, utriusque anihiletur honestas, ne uidendi iugitate utriusque religiositas infametur, ne uidendi usu utriusque persona dehonestetur; Decidat a charitate Dei, qui occasionem dederit peccandi, decidet etiam a charitate proximi, qui occasionem præbuerit malefaciendi; quia etsi male nō facit opere, tamen opinionem pessimā nutrit. Sæpe familiaritas uincit, quos uitium superare non potuit. Sæpe occasio peccandi uoluntatem fecit, & facit, & quos uoluptas superare non potuit, assiduitas superat. Dispar sexus in unum collocatus illuc prouocat instinctum carnis quo nascitur. Etiam naturalis flamma carnis accenditur, si illicita attingit.
44 Quis colligabit ignem in sinu suo, & non comburetur? ignis & stupa in unum posita flammas nutriunt, quamquam sint contraria, si in unum fuerint positi, licet malum non faciunt, tamen per assiduitatem malam famam nutriunt. Quid ergo in unum facit ignis, & stupa? Cur serpens collocatur in sinu? Quare ignis collocatur in uestimento? Quare femina quæ castitatem promisit Deo, societatem habet cum uiro? Femina quæ propter Deum sęculum contempsit, quare uiri familiaritatem diligit? Quare amat præsentiam uirorum, quæ cum Christo desiderat intrare cœlestem thalamum? Quare femina Deo deuota, quærit audire deceptoria uirorum uerba? Quare quæ in sæculo maritum habere noluit, in monasterio posita facies hominum uidere concupiscit? Igitur circa serpentem posita non eris longo tempore secura, circa ignem sedens, etsi ferrea sis aliquando dissolueris, circa periculum constituta non eris diu illæsa, vel secura.

AMBROSIVS sic ait: Si quis incidit amoris incendium transiliat, & non alliget adulterinam cupiditatem vinculis cogitationum, nullos sibi nodos assiduæ nexu meditationis astringat, non intendat sæpius in formā mulieris meretricis, neq; adolescētula ad vultum iuuenis oculos leuet, & si fortuito aspexit, & capta est, quanto magis capietur si curiosa aspexerit? Ideo velamine obnubit caput suum mulier, vt in publico tuta verecundia sit, non facile uultus eius in adolescentis oculos occurrat, nuptiali uelamine tecta sit, ne vel fortuitis occursibus pateat ad uulnus, uel alienum, vel suum. Sed vtrumque suum vulnus est. Quòd si tegmine caput uelat, ne temere, aut videatur, aut uideat, dum enim caput velatur, uultus absconditur, quanto magis uelare se debet pudoris tegmine, vt etiam in publico habeat suum ipsa secretum? *Et infra.* Non misceamus sermonem aliquem cū feminis, vnde excstuet ignis, adulterinus enim sermo iuuenculæ nodus adolescentium est, uerba adolescētium uincula sunt amoris. Vidit hunc ignem Ioseph quando eum adulterij cupida mulier allocuta est, uoluit eum capere sermone, misit laqueos labiorum suorum, sed pudicum uirum ligare non potuit, &c. In ca. 14. Hortatur late, ut resecentur fomenta luxuriæ, & inter alia sic dicit. Pascitur libido conuiuijs, nutritur delicijs: uino accēditur, ebrietate flāmatur, grauiora his sunt formenta uerborū, &c.

45 *Lib. de pœnitentia c. 13 to. 4.*

Cęcitas mentis quas habeat causas, & quæ inferat homini nocamenta, et mala. Cap. IV.

ORIGENES sic habet: Sicut Sol, & Luna illuminant corpora nostra, ita & a Christo, & Ecclesia illuminantur mentes nostræ, ita tamen illuminamur, si non sumus men-

1 *Hom. 1. in c. 1. Genes. to. 1.*

mentibus cæci; Nam ſicut Sol,& Luna corporalibus oculis cæcos quamuis il luſtrent , illi tamen recipere lumen nō poſſunt ; ita & Chriſtus mentibus noſtris lucem ſuam præſtat , ſed ita demum nos illuminabit , ſi nequaquam cæcitas mentis nos impediat . Quod etiam ſi accidat , primo oportet eos , qui cæci ſunt ſequi Chriſtum , dicentes , & clamantes . Miſerere nobis fili Dauid, ut etiam uiſum ab ipſo recipiētes poſſint deinceps,& lucis eius ſplendore radiari. Verum non ęqualiter omnes qui vident illuminãtur a Chriſto , ſed ſinguli ſecundum eam menſuram illuminantur, qua uim luminis recipere ualent. Et ſicut non æqualiter oculi corporis noſtri illuminantur a ſole , ſed quanto quis in loca altiora conſcēderint , & ortus eius editioris ſpeculi intuitione fuerit contemplatus, tanto amplius, & ſplendoris eius vim percipiet;ita etiam mens noſtra, quanto altius , & excelſius appropinquauerit Chriſto, & ſe viciniorem ſplendori lucis eius obiecerit , tanto magnificentius,& clarius,eius lumine radiabitur: ſicut & ipſe ait per Prophetam. Appropinquate mihi , & appropinquabo vobis , dicit Dominus . Et iterum dicit . Deus approximans ego ſum , & non Deus de longe.

2 Lib. 3. in c. 3. Iob 10. 2. I D E M explicans illa uerba : Noctem illam tenebroſus turbo poſſideat, ſic ait : Vere niſi primum obſcurauerit diabolus corda hominum,niſi primum infuſcauerit animas eorum , niſi prius obliuionem dederit timoris Dei , atq; terribilium iudiciorum eius, non vtique valebit vnquam peccatorum ſemen ſeminare in cordibus eorum;poſtquam vero obſcurauerit animam, & a Deo auerterit, tunc, ſcilicet ad omnia mala , ad impudicitiam , ad infidelitatem, atque ad omnia carnis deſideria, tamquam eos , qui in tenebris ſunt facile conuertit . Iſtis ergo talibus efficitur dies illa,hoc eſt,dies natiuitatis, dies tenebrarū, & non ſolum dies natiuitatis tenebræ illis efficiuntur , ſed inſuper adhuc dies mortis æternarum tenebrarū introitus efficitur illis; dies enim tenebroſus circundabit hos tales : hæc namque vniuerſa ſignificans dicit. Dies illa ſit in tenebris. Dies impiorum, impudicorum, eorum qui nec in die natiuitatis pietatem cuſtodiūt , nec in die mortis pœnitentiam oſtendunt . Iſtis ergo talibus dies ille ſit in tenebris, quia in tota vita ſua tamquā in tenebris ambulant, qui palpant, vt cęci parietem,iuſtis autem lux eſt ſemper in die natiuitatis; ſicut Hieremiæ, & omnibus Sanctis,& in die mortis;ſicut Lazaro qui deportatus eſt ab Angelis in ſinu Abrahæ.

I D E M explicans illa verba : Cor meum conturbatum eſt in me, &c. ait: Tu vide Domine cor meum, quia conturbatum eſt pro peccatis meis,& conſequenter exoro , ne in furore arguas, neque in ira corripias , quia ſi mea me fortitudo deſeruit , ſine dubio fui aliquando fortis, & conuerſatio mea fuit bona, poſtea vero cecidi, quia deſeruit me fortitudo mea,& lumen oculorum meorum non eſt mecum . Hæc vox illius videtur eſſe,qui poſt illuminationem, poſt traditionem doctrinæ , poſt agnitionem veritatis, in tenebris decidit ; Ne ergo & nos eadem patiamur , ſed potius vt lumen noſtrum ſit ſemper in nobis,& opera lucis agentes habeamus fiduciam tamquam filij lucis in Chriſto Ieſu. 3 Cōcione 1. in Pſal. 37

I D E M ſic habet: Eſt & aliud,quod prophetatur de populo Iudæorum , & de omnibus nobis,ſi peccauerimus. Et oculos ſuos clauſerunt, ne quando uideant oculis , & auribus audiant , & corde intelligant . Eorum qui non vident quidam cæci ſunt, & propter cæcitatem non vident , quidam in tenebris ſunt, & propterea non uident, alij autem non uident,quia claudunt oculos,& ſcit has differentias,quæ principales cordis noſtri ſunt ſcriptura diuina , dicit enim Saluator : His qui ſunt in vinculis , Exite , & his qui in tenebris, ut eis reueletur, & ſedentibus in regione , & umbra mortis lux orta eſt eis . Iſti non uiderunt , ideo quia fuerunt in tenebris , donec orirettur eis lux, cæci, aſpicite, & ideo iſti non viderunt, 4 Hom. 6. in Iſaiam. Iſa. 6.

derunt, ante quia naturaliter cæci erant, qui vero extra ista sunt, quique ad comparationem cæcorum, & eorum qui in tenebris sunt, multo peiores sunt. Hi sunt, qui ideo non vident, quia oculos sponte clauserant, hoc autem ita esse, vt asserimus Saluator mihi testimonio erit dicens: Si cęci essetis, non haberetis peccatum, nunc autem dicitis, quia videmus, peccatum vestrum manet. Et bene ait, dicitis, quia videmus, uere enim dicit, quia videant, & habeant possibilitatem videndi, sed claudentes oculos non vident, etsi aliquando uideris ingeniosam ad intelligendum animam, & velocem, & alacrem, non meditátem eloquia Dei, cognosce, quia non propter cæcitatem non vident, nõ ob id quia in tenebris, sed quia claudit oculos.

Ioan. 9.

5 *Hom. 10. in Psalm. 37. to. 1.*

BASILIVS explicans illa verba: Cor meum conturbatum est in me, &c sic ait: Miser factus sum, & curuatus sum, & contristatus sum ingrediebar, & humiliatus sum, & rugiebam a gemitu cordis mei. Ad omnia hæc deueni, quandoquidem tempore aliquo cor meum conturbatum est, & dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum, & ipsum non est mecum, nam iuxta peccati tempus non paruam conturbationem sustinuit mẽs ipsius confusa, & obtenebrata per eũ, qui peccatum operatur, ut etiam ad insipientiam delaberetur. Qua propter etiam superius dixit. Putruerunt, & corruptæ sunt cicatrices meæ a facie insipientiæ meæ. Turbatum igitur est cor ipsius, quando in insipientia fuit, & a virtute prudentię excidit, opera vero insipientiæ fecit. Tunc autem dereliquit etiam ipsum virtus ipsius, non enim dicere amplius poterat, Omnia possum in eo, qui me potentem facit, Christo. Victus ab affectu, ac viribus destitutus, nam in virtuose agentibus spiritus promptus est, caro autem infirma; in victis vero caro attollitur, corroboraturque, & prę ualet, infirma autem est, & debilitatur anima. Tunc igitur, inquit, quando peccaui, cor meum conturbatum est, & dereliquit me uirtus mea; & aliud quiddam graue circa me accidit, nam lumẽ oculorum meorum illuminans animæ uisum, & ipsum non erat mecum, reliqueratq; me, ac secesserat, nã in maleficam animam non ingredietur sapiẽtia, nec habitabit in corpore peccato obęrato, sanctus enim spiritus fugiet dolũ, & discedet a cogitationibus imprudẽtium, vel quæ sunt sine intellectu, vt nostra lectio habet. Secedens itaque ab ipso Spiritus sanctus desolatum ipsum reliquit, post cordis ipsius conturbationem, tunc enim & lumen oculorum ipsius desolatum ipsum reliquit.

6 *In c. 3. Lamentatio-num Hieremiæ to. 4.*

HIERONYMVS explicans illa uerba: Confregit ad numerum dentes meos, sic ait: Dentes interiores sensus accipi solent, qui singula quæ cogitant quasi mandunt, & comminuunt, atque ad uentrem memoriæ transmittunt, quos Pppropheta ad numerum fractos dicit, quia iuxta mensuram uniuscuiusque peccati intelligentiæ cæcitas generatur in sensibus, & secundum quod quisq; egit exterius in eo obstupescit, quod interius atq; in inuisibilibus intelligere potuit. Vnde recte scriptum est. Omnis homo qui comederit vuam acerbã obstupescent dẽtes eius. Quid namque vua acerba nisi peccatum est? vua quippe acerba est fructus ante tempus, quisquis enim præsentis vitæ delectationibus satiari desiderat, quasi fructus ante tempus comedere festinat qui igitur vuam acerbam comedit, dentes eius obstupescunt: quia qui præsentis mũdi delectatione pascitur, interni eius sensus ligantur, ut iam spiritualia mandere, idest, intelligere nequeat, quia vnde in exterioribus delectati sunt, inde in intimis obstupescũt, & dum peccato anima pascitur, panem iustitiæ edere non ualet; quoniam ligati dentes ex peccati consuetudine, iustum, quod intus sapit edere nequaquam possunt.

Hiere. 31.

7 *In c. 2. Prouerbiorum to. 8.*

IDEM explicans illa verba: Qui relinquunt iter rectum, & ambulant per uias tenebrosas, sic ait: Pulchre itineri recto uias tenebrosas opposuit, quia nimirũ iter rectæ actionis in luce

pera-

peragitur, atque ad lucis supernę gaudia ducit. At sicut Deus ait: Omnis qui male agit, odit lucem, & non uenit ad lucem, ut non arguantur eius opera, & talis finem exterioribus sortietur in tenebris Qui lætantur, cum male fecerint, & exultant in rebus pessimis. Ideo malefacientes exultant, quia per vias tenebrosas ambulant, & nesciunt, quo eunt, si enim, qui ad pęnam tendunt, aspicerent, gressum vtique cohiberent, noxiamque lætitiam salubri fletu castigarent.

8 *In cap. 38. Iob.*
IDEM explicans illa verba: In similitudinem lapides aquæ durantur, & super facies abyssi constringitur, sic ait: De his mihi dicere videtur, qui nimio obliuionis Dei frigore obriguerunt, & instar lapidum solidi, & nimirum duri effecti sunt, qui super faciem abyssi constringuntur. In abysso profundissimam obscuritatem mentis puto intelligendam, quæ ita obtusione infidelitatis nimiæ operiatur, & constringatur quodam gelu impietatis, vt saxo similis fiat, ita vt tali mente non sit ad Deum vllus aditus respirandi, secundum illud, quod Apostolus de Iudæis
Rom. 11. dicit: Dedit illis Deus spiritum compunctionis, oculos, vt non videant, & aures, vt non audiant vsque in hodiernum diem.

9 *Li. de natura & gratia contra Pelagianos to. 7.*
AVGVSTINVS sic habet: Philosophi de quibus dicit Apostolus: Quia cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, sed euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum, vtique ista obscuratio vindicta, & pœna iam fuit, & tamen per hanc pœnam, idest, cordis cæcitatem, quæ fit deserente luce sapientiæ in plura, & grauia peccata prolapsi sunt, dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt. Grauis hæc pœna est. Et ex hac pœna vide, quo ierunt, & mutauerunt, inquit gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & serpentium. Ista fecerunt ex peccati pœna, qua obscuratum est insipiens cor eorum.

10 *Concione 2. in Psal. 48.*
IDEM explicans illa uerba: Vsque in æternum non videbit lumen ait: Quia & hic cum esset in tenebris, erat gaudens falsis bonis, & non amās bona uera, & ideo hinc ad tartarum ibit. A tenebris somniorum excipiunt eum tenebræ tormentorum, ergo usque in æternum non uidebit lumen. Quare hoc? quia cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insensatis.

11 *In Psal. 57.*
IDEM explicans illa uerba: Supercecidit ignis, & non uiderunt solem, sic ait: Paulus ait de Romanis, obscuratum est insipiens cor eorum, dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt. Parua ista pœna est, obscuratio cordis, obcæcatio mentis? Si quis furtum faciēs, statim oculum perdidisset, omnes dicerent Deum præsentem uindicasse. Oculum cordis amisit, & ei pepercisse putatur Deus? Sicut cera liquefacta auferentur, supercecidit ignis, & non viderunt solem. Videte quomodo dicit, quamdam pœnam obscurationis, ignis supercecidit, ignis fumosus, ignis concupiscentiæ. Quem solem, nisi illum, de quo dicturi sunt reprobi, Sol non *Sap. 5.* est ortus nobis, transierunt omnia illa tamquam umbra, ergo errauimus a uia ueritatis, & iustitiæ lumen non illuxit nobis, & sol non ortus est nobis? Quare nisi quia supercecidit ignis, & non viderunt solem? uicit illos concupiscentia carnis.

12 *In Psal. 68.*
IDEM explicans illa uerba: Obscurentur oculi eorum, ne uideant, & dorsum eorum semper incurua, ait: Hoc consequens est, nam quorum oculi fuerint obscurati, ne uideant, sequitur, vt dorsum illorum incuruetur. Vnde hoc? quia cum cessauerunt superna cognoscere necesse est, ut de inferioribus cogitent. Qui bene audiunt, sursum cor habent, curuum dorsum non habent. Erecta quippe statura est, & expectat spem repositam sibi in cœlo. At uero qui futuræ vitæ spem non intelligunt iam excæcati de inferioribus cogitant.

13 *In Psal. 147.*
IDEM explicaos illa uerba: Nebulam sicut cinerem spargit, sic habet.

Cum uocatur quisque ad intelligendum Deum, & dicitur illi, Cape ueritatem, incipit velle capere ueritatem, nō sufficit, uidet se quandam caliginem pati, quam antea non videbat; ad hoc ergo est illa nebula, ut noueris nescire te, & noueris quid scire oporteat, & uideas te inualidum ad illud sciendum, quod oporteat scire. Nam si ista nebula iam te præsumpseris scire, audies ab Apostolo, Qui se putat aliquid scire, nondum scit, quemadmodum oporteat eum scire. Ergo nondum comprehendisti, adhuc nebulam pateris, sed non te deseruit, qui accendit tibi lucernam carnis suæ: non erres in nebula, fide sequere, sed quia conaris uidere, & non potes, pœniteat te peccatorum, quia nebula sicut cinis sparsa est. Quid iam te pœniteat? contumacem te fuisse aduersus Deum. Secutum te fuisse uias tuas malas. Peruenisti in istam difficultaté illius beatæ uisionis, & erit tibi salubris nebula, quam sicut cinerem spargit Deus. Tu ipse es adhuc nebula, sed uelut cinis, adhuc enim pœnitentes uolutantur in cinere, tamquam similes se contestantes, dicentes Deo suo. Cinis sum. Dicit enim quædam scriptura: Despexi meipsum, distabui, & æstimaui me terram, & cinerem. Hæc est humilitas pœnitentis.

Gal. 6.

Iob 24.

14 *In soliloquijs 10. 9.* IDEM sic ait: Sero te cognoui lumen uerum, sero te cognoui. Erat autem nubes magna, & tenebrosa ante oculos uanitatis meæ, ita ut uidere nō possem Solem iustitiæ, & lumen ueritatis. Inuoluebatur in tenebris filius tenebrarum, tenebras meas amabam; quia lumen non cognoscebam. Cæcus eram, & cæcitatem amabam, & ad tenebra per tenebras ambulabam. Quis inde me eduxit, ubi eram homo cæcus sedens in tenebris, & umbra mortis? Quis accepit manum meam, ut inde me educeret? Quis est ille illuminator meus? non enim quærebam eum, & ipse quæsiuit me. Non uocabam eum, & ipse uocabat me. Quis est ille? Tu es Domine Deus meus, misericors, & miserator, Pater misericordiarū, & Deus totius consolationis. Non te quærebam, tu me quæsisti, nō te inuocabam, tu me uocasti; uocasti enim me nomine tuo. Intonasti desuper uoce grandi in interiorem auré cordis mei, Fiat lux, & facta est lux, & discessit nubes magna, & liquefacta est nubes tenebrosa, quæ operuerat oculos meos, & uidi lucem tuam, & cognoui uocem tuam, & dixi: Vere Domine tu es Deus meus qui eduxisti me de tenebris, & umbra mortis, & uocasti me in admirabile lumen tuum, & ecce uideo. Gratia tibi 15
illuminator meus. Et conuersus sum, & uidi tenebras in quibus fueram, & abyssum tenebrosam in qua iacueram, & contremui, & expaui, & dixi: Væ, væ tenebris meis, in quibus iacui. Væ, væ cecitati illi, in qua uidere non poteram lumen cœli. Væ, væ preteritæ ignorantiæ meæ, quando non cognoscebam te Domine. Gratias tibi ago illuminator, & liberator meus quoniam illuminasti me, & cognoui te. Sero cognoui te ueritas antiqua, sero te cognoui ueritas æterna, tu eras in lumine, & ego in tenebris, non est lux extra te. Ego filius ancillæ tuæ gratias ago, quoniam dignatus es per tuam misericordiam illuminare me, lumen uerum, lumen sanctum, lumen delectabile, lumen admirabile, lumen superlaudabile, quod illuminat omnem hominem uenientem in hunc mundum, & etiam oculos angelorum. Ecce uideo gratias ago, ecce uideo lumen cęli, interlucet oculis mentis meæ, radius de super a facie luminis tui, & lætificat omnia ossa mea. O si perficeretur in me. Augæ quæso luminis auctor, quod interlucet in me. Dilatetur obsecro, dilatetur ex te. Quid est hoc quod sentio? Quis est ignis, qui calefacit cor 16
meum? Quæ est lux quæ irradiat cor meum? O ignis qui semper ardes, & numquam extingueris, accende me. O lux, quæ semper luces, & numquam offuscaris, illumina me. O utinam arderem ex te. Ignis sancte quàm dulciter ardes, quàm secrete luces, quàm desideranter aduris. Væ his qui non ardent ex te. Vę illis qui non illuminantur ex te. O lumen ueridicum illuminans

nans omnem mundum, cuius lux implet mundum. Væ cæcis oculis, qui te non vident. Sol illuminans cœlum & terram. Væ caligantibus oculis, qui te videre non possunt. Væ auertentibus oculis, ut uideant veritatem. Væ non auertentibus, vt non uideant uanitatem. Nequeunt enim oculi assueti tenebris summæ veritatis radios intueri, nec sciunt de lumine aliquid æstimare, quorum est in tenebris habitatio. Tenebras videnr, tenebras diligunt, tenebras approbant, de tenebris euntes in tenebras, nesciunt vbi corruant. Miseri qui nesciunt quid amittant, & miseriores vtique qui sciunt, quid amittunt. O lux beatissima, quæ non nisi a purgatissimis oculis videri potes, Beati mundo corde quoniam ipsi Deum
Matt. 5. videbunt. Sana oculos meos, vt sanis oculis te contempler, quem non nisi sani oculi intuentur, aufer quæso squamas caliginis antiquæ radio tuæ illuminationis splendor inaccessibilis, vt te videre valeam, irreuerberatis obtutibus, & in lumine tuo videam lumen. Gratias tibi ago lux mea, ecce video. Dilatetur obsecro visus meus Domine ex te, reuela oculos meos, vt considerem mirabilia de lege tua, qui es mirabilis in sanctis tuis. Gratias tibi ago
1. Cor. 13. lumen meum, ecce video, sed per speculum in ænigmate. Sed quando facie ad faciem? Quando veniet dies lętitiæ, & exultationis, in qua egrediar in locum tabernaculi admirabilis vsq; ad domũ Dei, vt videam videntem me, facie ad faciem, & satietur desiderium meum?

17 *Lib. 7. moraliũ 10. 1.* GREGORIVS explicans illa verba: Inuolutæ sunt semitæ gressuum eius, sic ait: Sciendum est ꝙ aliquando prius oculus intellectus obtũditur, & postmodum captus animus per exteriora desideria vagatur, vt cæca mẽs, quo ducitur, nesciat, & carnis suæ illecebris sese libenter subdat. Aliquãdo vero prius desideria carnis ebulliunt, & post longum vsum illiciti operis oculũ cordis claudunt. Nam sæpe mens recta cernit; nec tamen audenter contra peruersa se erigit, & renitens uincitur, dũ hoc ipsum quod agit dijudicans, carnis suæ delectatione superatur. Quia enim plerumq; prius oculus contemplationis amittitur, & post per carnis desideria huius mundi laboribus animus subiugatur, testatur Samson ab Allophylis captus, qui postquam oculos perdidit, ad molam deputatus est, qua nimirum maligni spiritus postquam in tentationem stimulis intus aciem contemplationis effodiunt, foras in circuitum laborum mittunt. Rursum quia sæpe & 18
recta operatio exterius perditur, tamẽ adhuc rationis lumen in corde retinetur, Propheta Hieremias insinuat, qui *Hier. 52.*
dum Sedechiæ captiuitatem narrat, ordinem captiuitatis internæ denunciat dicens: Occidit Rex Babylonis filios Sedechiæ in Reblata, in oculis eius, & omnes nobiles Iuda occidit Rex Babylonis, oculos quoque Sedechię eruit. Rex Babylonis est antiquus hostis, possessor intimæ confusionis, qui prius filios ante intuentis oculos trucidat, quia sæpe sic bona opera interficit, vt hæc se amittere ipse qui captus est, dolens cernat. Nam bona plerumque gignit animus, & tamen carnis suæ delectationibus victus, bona quæ genuit amans perdit, & quæ patitur damna considerat: nec tamen virtutis brachium contra Regem Babylonis leuat. Sed dum uidens nequitiæ perpetratione percutitur, ad hoc quandoque peccati vsu perducitur, vt ipso quoque rationis lumine priuetur, vnde Babylonis rex extinctis prius filijs Sedechiæ oculos eruit, quia malignus Spiritus, subductis prius bonis operibus, post & intelligentiæ lumen tollit, quod recte Sedechias in Reblatha patitur. Reblatha quippe, multa hæc, interpretatur, ei enim quandoque & lumen rationis clauditur, qui prauo vsu ex iniquitatis suæ multitudine grauatur. Quoquo autem modo culpa prodeat, vel quibuslibeat occasionib⁹ erumpat, reproborum tamen semitæ semper inuolutæ sunt, ut prauis concupiscentijs dediti, aut bona nulla appetant, aut appetentes infirmo desiderio, ad hęc nequaquam mentis liberos gressus tendant; recta enim aut non inci-

piunt, aut in ipso facto itintre ad hęc minime pertingũt. Vnde fit plerumq; vt ad moré suum lassati redeant, seseq; ab intétione animi in carnis voluptatibus sternant, sola quæ transeunt, cogitent, nulla quæ secũ permaneãt, curét.

19 Lib. 16. moraliũ c. 24. Iob 24. IDEM explicans illa uerba: Ipsi fuerunt rebelles lumini, sic ait: Plerũq; peruersi cognoscunt recta, quæ sequi debeant; & tamen sequi despiciũt, quæ cognoscót. Lumini ergo rebelles sunt, quia sua desideria sequendo bonum despiciunt, quòd nouerunt. Quia ergo nó per ignorantiam, sed per superbiam delinquunt, elationis suæ scutum iaculis veritatis obijciunt, ne salubriter in corde feriantur. Ex qua re agitur ut quia nolunt facere quæ cognoscunt, nec cognoscant iam bona quæ faciant, sed sua eos cæcitas a veritatis lumine funditus excludat. Vnde & aperte subditur: Nescierunt vias eius, nec reuersi sunt per semitas illius. Qui enim prius sciédo rebelles sunt, postmodum cæcantur, ut nesciant: sicut de quibusdam dicitur, quia cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt. De quibus paulo post additur: Tradidit illos Deus in reprobum sensum, vt faciant ea quæ non cóueniunt. Quia enim glorificare noluerunt quem cognouerant, reprobo sensui tradidit ad hoc relicti sunt, vt nescirent iam pensare mala quæ faciebant. Bene autem subditur, nescierunt vias eius, nec reuersi sunt per semitas illiꝰ. Angustior quippe est semita, quã via; autem bona manifestiora agere contemnunt, nequaquam ad subtiliora intelligenda perueniunt.

20 Lib. 34. moralium c. 3. IDEM explicans illa verba Thrẽ. 3. Ego vir videns paupertatem meam in virga indignationis eius, sic habet: Virga indignationis Dei est percussio districtionis, quam indignationem tũc homo pertulit cum ex Paradiso pulsus veras interni gaudij diuitias amisit. Sed quia electi quique incessanter cóspiciunt, quod in præsentis uitę penuriam ab illa potestatis ingenitæ facultate ceciderunt, bene dicitur. Ego vir videns paupertatem meam. Quisquis enim hęc adhuc uisibilia appetit peregrinationis suæ malum non intelligit, & hoc ipsum quod patitur uidere nescit. Hanc paupertatem Dauid intués, ait: Infirmata est in paupertate uirtus mea. Sed hanc paupertatem reprobi có siderare nesciunt, quia dum sequuntur ea quæ conspiciunt, cogitare inuisibilia negligunt, quæ perdiderunt, quibus sæpe euenit, ut per elationis dementiam subleuati, dum nequaquam ruinę suę damna considerant; esse se etiam a bonis actionibus inopes nó cognoscant. Vnde uoce angelica prędicatori Laodiceę dicitur: Dicis quòd diues sum, & locupletatus, & nullius egeo, & nescis quia tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cęcus, & nudus. Quasi diuitem se asserit, qui per arrogantiam sanctitatis extollitur, sed pauper, cęcusque, & nudus, arguitur. Pauper vtique, quia virtutum diuitias nó habet, cęcus, quia nec paupertatem quam patitur videt; nudus, quia primã stolam perdidit; sed peius, quia nec se perdidisse cognoscit. De diabolo auté recte dicitur, quòd faciem eius pręcedet egestas, ac si aperte diceretur, quia cum insidians tentat, priusquam videatur expoliat. Hinc est qđ de Ephraim per Prophetam dicitur: Comederunt alieni robur eius, & ipse ignorauit. Quia in tentatione malignorum spirituum, & robur animę perdidit, & hoc ipsum, quia perdiderit, non intellexit.

Psal. 30.

Apoc. 3.

Osea 7.

21 Lib. 5. circa c. 1. Regum 11. IDEM sic ait: Si cum Naas pacem facimus carnem nostram impinguantes, per excrescentem cócupiscentiam cordis cęcitate percutimur, quare & idem Naas dicit: In hoc feriam uobiscum fędus, ut eruam omnium uestrum oculos dexteros. Dexter oculus noster est intuitus ęternę claritatis, sinister uero oculus est concupiscentia carnalis. Dexter ergo oculus eruitur, quando mens ea cęcitate percutitur, vt vltra ad videnda cęlestia non aperiatur; eruitur quidem oculus quando a mente reproba, sic lumen euellitur, ut radix ei nulla remaneat, de qua rediniuum lumé erumpat. Naas ergo dextros oculos fęderatorum suorũ eruit, quando

do gula, sic deuictis abstinentibus præualet, vt carnalia sola concupiscant, & vltra quæ solebant amare non attendant, & quia quisquis in hac vita proijcitur, in futura corã angelis, & electis hominibus condemnatur, subiungitur. Ponamq; vos opprobrium in vniuerso Israel. Tunc quippe reprobi opprobriũ in hac vita ponuntur, quia dum ipsi ob cæcato corde mala audacter perpetrãt, viri pro eorum culpis erubescunt.

Christi Domini incarnatio ingentia homini contulit bona, ab eius amore procedentia. Cap. V.

1 *Hom. 7. in Exod. 10. 2. Exo. 16.*

ORIGENES explicans illa verba: Vespere comedetis carnes, & mane saturabimini panibus, sic ait: Hoccine est in quo agnosci Deum ponitis, q̃ carnes in vespera sine panibus comedantur? & maiestatem Dei dicitis apparere, si rursus panis sine carnibus comedatur? Sed vobis ista seruate. Nos quibus in fine sæculi, & ad vesperã mũdi Verbũ caro factum est, in illa carne agnosci dicimus Deum, quam suscepit ex Virgine; istas enim Verbi Dei carnes, neq; mane aliquis, neque meridie manducauit, sed ad vesperam. Aduentus enim Domini in carne ad vesperã factus est, sicut & Ioannes dicit: Pueri nouissima hora est. Sed & mane, inquit, replebimini panibus. Vobis in quo positus est? Panis uerbum Dei est, ipse est enim panis viuus, qui de cęlo descendit, & vitam dat mundo; Sed quomodo dicit, Mane dari hunc panẽ, cum aduentum eius factum dixerimus ad vesperam? Hoc modo intelligendum puto. Quòd ad vesperam quidem vergentis mundi Dominus venerit, sed aduentu suo quoniam ipse est Sol iustitiæ nouum credentibus reparauerit diem. Quia ergo nouum mundo scientiæ lumen accendit suum, quodammodo mane effecit, & suum mane tamquã iustitiæ Sol produxit, & in hoc mane replentur panibus, qui eius præcepta suscipiunt. Nec mireris quia Verbum Dei, & caro dicitur, & panis, & lac dicitur & olera dicitur & pro mensura credentium, vel possibilitate sumentium diuerse nominatur.

IDEM explicans illa verba: Comedetis vetera, & vetera nouis superuenientibus proijcietis, sic ait: Antequam veniret homo de cœlo, & nasceretur homo cœlestis, eramus omnes terreni, & portabamus imaginem terreni, sed ubi venit homo nouus, qui secundum Deum creatus est, eijciamus a conspectu eius vetera, deponentes veterem hominem, & induentes nouum, qui secundum interiorem hominem renouatur de die in diem. Et ponam tabernaculum meum in vobis. Si hæc habemus in nobis quæ supradicta sũt, si abiecto uetere homine renouatum est cor nostrum, venit ad nos Deus, & habitat in nobis, qui dixit: Et ponam tabernaculum meum in vobis, & non abominabitur vos anima mea. Non nos abominabitur anima Dei, si obseruemus ea, quæ scripta sunt. Verumtamen vellem requirere, quid est anima Dei. Nunquidnam putamus, quòd Deus habeat animam sicut homo? absurdum est hoc sentire de Deo, ego autem audeo & dico, quia anima Dei Christus est, & hoc modo dicitur, quia non vos abominabitur anima mea, idest filius meus, sed ambulabo inter vos, quia si quis meruerit puri esse cordis, ita vt Dei capax sit, in eo se dicit ambulare Deus; & uos eritis mihi populus, & ego Dominus Deus uester, qui eduxi vos de terra Aegypti, cum essetis serui, & contriui iugum uinculi uestri. Vere eduxit nos Deus de terra seruitutis. Serui enim eramus peccati, & contriuit uinculum iugi nostri, iugi quod imposuerat super ceruices nostras ille, qui nos in captiuitatem duxerat, & peccatorum uinculis colligarat. Contriuit ergo peccati uinculum, & iugum nostræ castæ captiuitatis excussit Dominus Iesus, & suum nobis suaue iugum fidei, & charitatis, & spei, ac totius sanctitatis imposuit.

2 *Hom. 16. in cap. 26. Leuitici.*

3

IDEM sic habet: Hortatur Moyses Pontificem magnũ, ut offerat incensum

4 *Hom. 8. su-*

per Numeros. in castris, & exoret pro populo; iam enim, inquit, vastari populus cœpit. In spiritu videbat Moyses quæ gerebantur, vidit ignem vastare peccatores, & propter hoc hortatur Pontificẽ assumeret thuribulum, seu batillum, ignem de altari imponere, atque incenso superiecto exire, & stare inter medium mortuorum & viuorum, ne vltra procedat vastatio. Noster Pontifex Iesus Christus assumpto batillo carnis humanæ, & superposito igne altaris, anima sine dubio illa magnifica, cũ qua natus est in carne, adiecto etiam incenso, qui est spiritus immaculatus medius inter viuos & mortuos, stetit & mortem non fecit vltra grassari, sed sicut Apostolus dicit: Destruxit eum qui habebat mortis imperium, idest diabolum, ut qui credit in eum iam non moriatur, sed uiuat in æternum. Hoc fuit ergo mysterium, quod postea futurum iam tunc ille qui populum vastabat, expauit; Agnoscebat enim figuram batilli, & ignis, & incensi, & qualis offerenda esset Deo hostia ab eo, qui medius mortuorum, uiuorumq; constiterat, præuidebat, & illos quidem tunc imago præfigurata saluauit, ad nos autem salutis ueritas ipsa peruenit. Neque enim indumenta Pontificis purpura, ac laua, byssoq; contexta erubuisset Angelus ille uastator, sed ista quæ futura erant indumenta magni Pontificis intellexit, & ijs cessit; quibus vtiq; vniuersa creatura inferior erat.

5 *Homil. 18. circa c. 24. Numerorũ.* IDEM explicans illa uerba: Prædabitur omnes filios Seth, sic ait: Seth filius est Adam, ex quo omne humanũ in hoc mundo ducitur genus, nam de Cain qui nati fuerant, diluuio perierunt; filij ergo sunt Seth omnes homines, qui in hoc mundo sunt, & cum eos in prædam accipi dicit, hoc est, quòd victis aduersarijs dæmonibus eos, qui sub ipsorum dominatione tenebantur Christus, quasi prædam victoriæ suæ ducit, & spolia salutis reportat. Vtinam & me captiuum habeat semper Christus Iesus, & me ducat in prædam suam, & ego tenear eius vinculis alligatus, vt & ego dici merear: uinctus Iesu Christi, sicut Paulus de semetipso gloriatur. Et erit Edom hereditas ei*, Esau inimicus eius. Edom idem est, qui Esau, hic secundum historiam quidem inimicus est Israel, sed in aduentu, inquit, Christus etiam ipse hereditas eius erit, hoc est, recipietur ad fidem, nec excludetur ab hereditate Christi. Si vero spiritualiter aduertamus, Edom caro intelligitur quæ aduersatur spiritu, & est inimica, in aduentu autem Christi, cum subiecta fuerit spiritui per resurrectionis spem, etiam ipsa ad hereditatem ueniet.

IDEM sic ait: Iob testa saniem radebat, quia typus erat illius, qui in nouissimo tempore descendens de cœlis Deus unigenitus terreni corporis testa ex uirgine se induens, totius mundi saniem, immunditiam quoque, ac putredinem rasit, atque mundauit, omnium peccata supportando; postmodum pro impietatibus eorum in mortem deductus est, cuius liuore omnes sanati, atque mundati sunt, qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius. 6 *Tract. 2. in Iob 10. 2.*

IDEM explicans illa uerba: Osculetur me osculo oris sui, ait: Quousque sponsus meus mittit oscula per Moysen, & Prophetas? iam ipsius cupio ora contingere, ipse ueniat, ipse descendat; Orat igitur sponsi Patrem, & dicit ad eum. Osculetur me osculis oris sui. Et quia talis est, vt compleatur super eam propheticum illud, in quo dicitur: Adhuc te loquẽte dicam, ecce adsum, sponsam sponsi Pater exaudit, Mittit Filium suum, videns illa illum, cuius deprecabatur aduentum, orare destitit, & ad eum cominus loquitur, Meliora vbera tua super vinũ, & odor vnguentorum tuorum super omnia aromata, Sponsus igitur Christus missus a Patre, uenit vnctus ad sponsam, & dicit ad eum: Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem, propterea vnxit te Deus, Deus tuus oleo exultationis præ participibus tuis. Si me tetigerit sponsus, & ego boni odoris ero, & ego liniar unguentis, & ad me vsq, eius unguenta peruenient, ut possim 7 *Hom. 1. expos. 1. in Cantica.* *Cap. 1.* *Cap. 2.* *Psal. 44.*

2.Cor.2. sim cum Apostolo dicere: Christi bonus odor sumus in omni loco. Nos autem cum hæc audiuimus adhuc peccatis fætemus; de quibus Propheta pœnitens loquitur: Putruerunt & corruptę sunt cicatrices meæ a facie insipientię
Psal.37. meæ. Venit sponsus delibutus vnguentis, nec aliter ad sponsam poterat venire, nec decebat aliter Patrem Filium ad nuptias destinare; varijs enim eum vnxit vnguentis, fecit illum Christũ; venit diuersis odoribus spirans, & audit, quia bona vbera tuæ super vinum.

8 Hom.3.exposit. 2. in Cantica. IDEM explicans illa verba: Similis est dilectus meus capreæ, hinnuloque ceruorum, sic ait: Ceruus amicitiarum quis alius videbitur, nisi ille, qui peremit serpentem illum, qui sedu xerat Euam, & eloquij sui flatibus, peccatis in ea venena diffundens, omnem posteritatis sobolem contagio præuaricationis infuderat, & venerat soluere inimicitias in carne sua, quas inter Deum & hominẽ noxius mediator effecerat? Non autem ceruo, sed hinnulo ceruorum comparatur, quia cũ in forma Dei esset, Filius datus est nobis, & puer natus est nobis, cuius potestas super humerum eius; Ideo ergo hinnulo ceruorum, quia paruulus puer natus est. Capreæ etiam comparatur, quia hoc animal nomen a videndo clarius sortitum est, talis est Christus. Caprea habet in natura sua, vt non solum videat ipsa, & prospiciat acerrime, sed & alijs visum præbeat, asserunt namque ij, quibus medicinæ peritia est, inesse huic animali intra viscera humorem quendã, qui caliginem depellat oculorum, & obtusiores quosque visus exacuat, merito ergo capreæ Christus cõparatur, quia videre Patrem illos facit, quorum visus ipse curauerit.

9 Homil.7.in c.11. et 13. Hieremiæ. IDEM explicans illa verba: Gladius Domini deuorabit ab extremo terræ vsq; ad extremum eius, non est pax vniuersæ carni, ait: Christus hæc loquitur, nam ante aduentum eius, multa quidem peccata fuerunt in populo Israel, sed Dominus veniens prohibuit talia, vt penitus relinquerẽtur, & in longam traderentur captiuitatẽ, & dicitur exterminio exterminata est omnis terra, quia cum post aduentum Iesu Christi mortificata fuerint membra nostra super terram, cum iam non operetur terra opera sua, non fiant apud Iustum, ea quibus antea caro fouebatur, tunc exterminabitur terra, quia tunc dixit Christus, quid putatis, quia veni pacem mittere super terrã, non veni pacem mittere, sed gladium. Vere antequam ille descenderet, non Matt.10. erat gladius super terram, neque caro concupiscebat aduersus spiritum, nec spiritus aduersus carnem, quando autem uenit, & edocti sumus quæ carnis, quæue sint spiritus, & doctrina eius quasi gladius immissus diuisit carnem, idest terram a spiritu, & exterminauit eam, quia mortificationem Iesu Christi circumferimus in corpore nostro, & non viuimus vltra iuxta carnem; viuit autem spiritus, & seminamus non in carne, sed in spiritu, vt non metamus corruptionem de carne, sed de spiritu vitam æternam.

IDEM sic ait: Regnauit mors ab Adam usque ad Moysen, non super om- 10 nes, sed in eos, qui peccauerunt, in si- Lib.5. in c. militudinem præuaricationis Adæ. 5. ad Rom. Per legem purificatio peccatorum cę- to. 3. pit aperiri, & ex parte aliqua tyrannidi eius obsisti, per hostias, per expiationes uarias, sacrificia & præcepta; sed quoniam tanta eius erat dominatio, quæ vires legis excederet, mittunttur in auxilium legis Prophetæ, sed & ipsi pręuidentes supra uires suas esse tyranni potentiam, aduentum, prę sentiamq; ipsius Regis exorant clamãtes ad Deum. Emitte lucem tuam, & Psal.42. veritatem tuam. Et iterum: Inclina cœ Psal. 143. los tuos, & descende. Et rursum: Exur- Psal. 43. ge Domine & fer opem nobis. Affuit ergo Iesus filius Dei, & in quo lex infirmabatur per carnem Deus Filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, de peccato damnauit peccatũ in carne, & mundum quidem reconci- Rom.8. liauit Deo; exuit autem principatus, 2. Cor. 5. & potestates Tyranni, triumphans eas Colos.2. in seipso. *Infra*: Vbi abundauit delictũ Rom. 5. superabundauit, & gratia. Vbi multo

maiora ostendit esse, quæ per gratiam Christi ad medium collata sunt, quàm quæ ex præuaricatione Adæ accidisse videntur aduersa, quia abundantiam vicit Christus, & superbundantiam posuit. Superabundauit autem gratia Christi in eo, vt non solum a præteritis peccatis absolueret hominem, verum etiam communiret a futuris. Si quidem duo quædam regna ostendit in homine vnum, quo peccatũ in morte regnauit, aliud quo gratia super iustitiam regnet in vita. Gratia ergo est, quæ de regno suo, idest de manibus nostris peccatum expulit, cum quo necessario etiam mors pariter exclusa est, vt ita demum regnum sibi in nobis gratia per iustitiam vendicaret, & vbi mors fuerat, æterna vita consisteret.

11 *In lib. 2. Peri archon. Psal. 44.* IDEM sic ait: De Christo intelligitur, Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem; propterea vnxit te Deus, Deus tuus oleo exultationis præ consortibus tuis. Vngi namque oleo lætitiæ anima Christi, non aliud intelligitur quàm Spiritu sancto repleri, quod autem præ participibus dixit, indicat, quia non gratia spiritus, sicut Prophetis ei data est, sed ipsius Verbi Dei in ea substantialis inerat plenitudo. *Infra*: Hæc Christi anima ita cogit diligere iustitiam, vt pro immensitate dilectionis ei inconuertibiliter inhæreret, ita vt propositi firmitas, & affectus immensitas, & dilectionis inextinguibilis calor, omnem possibilitatem abstulerit peccandi. Hæc ergo anima, quæ quasi ferrum in igne, sic semper in Verbo, semper in sapientia, semper in Deo posita est, inconuertibilitatem ex Verbi Dei vnitate indesinenter ignita possedit. Ad omnes denique sanctos calor aliquis Verbi Dei putandus est peruenisse, in hac autem anima ipse ignis diuinus substantialiter requieuisse credendus est, ex quo ad ceteros calor aliquis venerit. Anima Christi vasculum vnguenti ipsius fuit, ex cuius fragrantia participãtes digni quique in odorẽm vnguentorum eius cucurrisse dicuntur. Arbitror sane

Thren. 4.

etiam Hieremiam Prophetam de Christo dixisse. Spiritus vultus nostri Christus Dominus, cui diximus, quod in vmbra eius viuemus in gentibus; Pro eo quod sicut vmbra corporis nostri inseparabilis est a corpore, & indeclinabiliter motus ac gestus corporis suscipit & gerit, sic anima Christi inseparabiliter hærebat diuinitati, & pro motu eius, ac volũtate cuncta perpetrasse dicitur. In qua umbra nos viuemus in gentibus, in huius namq; assumptionis Sacramento gentes viuunt, quæ mutãtes eam per fidem veniunt ad salutem.

BASILIVS explicans illa verba: Accingere gladio tuo super femur tuũ potẽtissime, sic ait: Puto hoc referri ad viuum Dei Verbum, vt carne coniungatur, quod est efficax, & magis penetrans, quàm omnis gladius anceps, & pertingens vsq; ad animæ, & spiritus diffectionem, iuncturarumq; ac medullæ, & discernens cogitationem. Sicut igitur vita est, & via, & panis & vitis, & vera lux, & alijs infinitis nominibus Dominus noster Iesus Christus nominatur, sic etiam gladius dissecans affectuosam animæ partem, & mortificans concupiscentiæ motus. Deinde quia cõiungi vult Deus verbum carnis imbecillitati, bene additũ est, Potentissime. Propterea quod maximæ potentiæ demonstrationem habet, posse Deum in humana natura esse; non enim tanta est cęli ac terræ constitutio, & maris, & aeris, & maximorum elementorum generatio; & si quid super mundanum intelligi potest, quanta est circa incarnationem dispensatio, & ad humilitatem, ac infirmitatẽ humanæ naturæ demissio. Specie tua, & pulchritudine tua, intende prospere, procede, & regna. Hoc est, exorsus curam hominum per carnem intentam ac durantem, & numquam deficientem curam habe; hoc enim viam, & cursum exhibebit prædicationi, & omnes regno tuo subijciet. Imperatiuũ autem pro optatiuo iuxta morem Scripturę hic accipitur. Sicut alibi: Fiat voluntas tua, pro vtinam fieret, & adueniat regnum tuum, pro utinam adueniret. Propter veritatem, & mansuetudinem,

12 *Homil. 11. in Psal. 44. to. 1.*

13

nem,& iustitiam, &c. Oportet hoc sic intelligere, quoniam mendacio peruersæ sunt res humanæ, quo semines veritatem. Regna inter homines, quia peccato reguntur; tu enim es veritas, & propter mansuetudinem, vt tuo exemplo omnes ad mansuetudinem æqualitatemq; ac bonitatem perducantur.

14 *Homil. super Ps. 71. to. 1.* CHRYSOSTOMVS explicans illa verba: Descendet sicut pluuia in vellus, & sicut guttę distillantes super terrã &c. sic ait: Guttę distillantes super terrã virtutes sunt, quibus Dñs noster Iesus Christus dignatus est terram veniens implere. Et in diebus orta est iustitia, vt scilicet Dñs carne induta, & hominem oculis humanis demonstraret, & diuinitatem occultaret, quanta iustitia vt traderet se pro omnibus hominibus, & pro Ecclesia vbiq; diffusa. Orta est iustitia pietati cõiuncta, iustitię corona, quam dicit Paulus, repositam his qui diligunt aduentum eius. Et abundantia pacis, donec auferatur luna. Quantam enim abundantiã pacis nunc videmus, vt caro, quæ cõcupiscit aduersus spiritum subiugetur, & subiugati sint affectus carnales spiritui, sit abũdantia pacis, donec tollatur luna. Habemus aliam pacẽ abundãtem in nobis, charitatẽ, quam hęreditariã donauit nobis, dicens: Pacem meam do vobis. Hæc est abundantia pacis. Sed quamdiu? donec tollatur luna, idest, finiatur omnis prædicatio Ecclesiæ, Ecclesia enim luna dicitur, quæ crescit in sanctis, decrescit in peccatoribus. *Gal. 5.*

15 *Homil. 5 in epistola ad Hebraeos.* IDEM explicans illa verba ex c. 2. Semen Abrahæ apprehendit, sic ait: Cur non dixit hominis naturam suscepit: sed apprehendit? profecto ex metaphora insequentium eos, qui auertuntur & omnia faciunt, vt fugientes occupent, & vt apprehendere valeant, resilientes. Fugientem quippe ante ipsum naturam humanam, & longe fugientem (eramus autem longe) insecutus apprehendit, ostendit quoniam misericordia sola, & gratia, & cura, quam de nobis habuit, hoc fecit. Sicut etiam cum dicit: Nonne omnes sunt administratorij spiritus in ministerium missi propter eos qui hæreditaturi erant salutem? Quantum festinauerit circa naturam humanam ostendit, & quoniam multa cura est Deo de illa, sic etiã hinc multo amplius est, quod ponit ex comparatione, non enim angelorum quempiam apprehendit. Et re vera magnum, & admirabile, & stupore plenum est, carnem nostram sursum sedere, & adorari ab Angelis, & Archangelis, & Cherubim, & Seraphim. Hoc sæpius ego in mente versans excessum patior, & maiora de genere humano imaginor, maiora quippe video, & clara exordia multum Deo festinante pro natura nostra.

Qui debuit per omnia fratribus assimilari, quasi dicens: Qui tam magnus est, qui est splendor gloriæ, qui est character substantiæ, qui sæcula fecit, qui sedet in dextera Patris iste voluit, & studuit frater noster in omnibus fieri, & propter hoc Angelos reliquit, & ad nos descendit, & nos apprehendit, & decem millia operatus est bona, mortem soluit, diabolum ex tyrannide exclusit, nos de seruitute eduxit, & liberauit, sacerdos fidelis in his quæ sunt ad Deum fieri voluit, propter hoc carnem assumpsit nostram, propter misericordiam solam, vt misereatur nostri; non est enim alia causa dispensationis, quàm hæc sola. Vidit quippe humi iacentes, pereuntes, a morte tyrannidem patientes, & misertus est, vt propitiaretur, inquit peccatis populi, vt misericors fieret, & fidelis sacerdos. Quid est fidelis? Verus, potens. Sacerdotis enim fidelis est, posse eos quorum est sacerdos liberare a peccatis. Vt ergo offerat sacrificium, quod possit nos mundare, propter hoc factus est homo, & intulit in his quæ sunt ad Deum, hoc est, earum rerũ gratia quæ pertinent ad Deum. Expugnati enim eramus, inquit, Deo culpabiles, inhonorati, nemo erat qui offerret pro nobis sacrificium, vidit nos in his constitutos, & misertus est, non constituẽs nobis sacerdotem, sed ipse factus est sacerdos. Et quomõ fidelis? Et intulit, 16 *Heb. 2.* *Ibid.*

Ad

Digitized by Google

Ad propitiandum peccatis populi, in quo enim passus est, inquit, ipse expertus potest & nos qui tentamur iuuare.

17 Homil. 16. ad Hebr. IDEM explicans illa verba ex c. 9. Propterea Testamenti noui mediator est, ait: Mediator Filius Dei factus est Patris, & noster. Nolebat nobis dimittere Pater hereditatem, sed irascebatur nobis, & indignabatur tamquam abalienatis, mediator autem factus est noster, & Patris, & persuasit illi. Et quid igitur, quomodo mediator factus est? sermones detulit, & attulit nobis voluntatem Patris ad nos transportās.

18 Epistola ad Principiam to. 3. HIERONYMVS cum exponitur Psalmus 44. sic ait: Titulus huius Psalmi est, in finem pro his qui commutabuntur filiorum Chore, intelligentiæ canticum pro dilecto, canticum canitur charissimo, atque dilecto, quia propter illnm veniet sanctis promissa mutatio, quæ quidem & in hac vita intelligi potest, quando exuimus veterem hominem, & induimus nouum, qui renouatur in cognitione secūdum imaginem creatoris, & gloriam Domini contemplantes in eandem imaginē transformamur, quasi a gloria in gloriam, nec est tempus vllum, quo non mutetur spiritus præteritorum obliuiscens, & in futurum se extendens, cum interior noster homo renouetur de die in diem, & immutabilis Deus, qui loquitur per Prophetam, Ego Deus & non mutor, propter nos mutauerit faciem suam, formamque serui acceperit, & de Iudæa trasmigrans ad Philisthijm, qui interpretātur poculo corruentes (inebriati enim fuerant calice aureo Babylonis) primum derisus sit propter stultitiam crucis; deinde susceptus propter gloriam triumphorum. Coloss. 3.

Charissimus autem ille est, de quo Isaias canit: Cantabo canticum dilecti vineæ. Et Euangeliū: Hic est Filius meus dilectus in quo mihi bene complacui. Cui nō vnus Propheta, sed omnis chorus filiorum Chore laudes canit. Et vt sciamus textum Psalmi titulo conuenire, mutationē de alio ad aliud dicit, vt filia, cui pręcipit, vt antiqui parētis obliuiscatur, regis se amplexib⁹ paret. Isaia 5. Mat. 17.

19 In epist. ad Damasum. IDEM vbi exponitur ca. 6. Isaiæ, sic ait: Plena est vniuersa terra gloria eius, hoc adhuc a Seraphim dicitur de aduentu Domini Saluatoris, quomodo in omnem terram prædicatio illius porrigatur, & Apostolorum sonus mūdi limites penetret. Et eleuatum est superliminare a voce, qua clamabant. Legimus in veteri testamento, ꝙ semper Dominus Moysi, & Aaron ad ostiū tabernaculi sit locutus, quasi ante Euangelium, necdum eos in Sancta Sanctorū introduxerit, sicut Dei Ecclesia postea introducta est, dicens: Introduxit me rex in cubiculum suum; Quando ergo Dominus noster descendit ad terras, superliminare illud, quasi quoddā obstaculum intrare cupientibus sublatū est, & vuiuersus hic mundus fumo impletus est, idest gloria Dei, vbi autem in Latino, Eleuatum legimus, in Græco sublatum ponitur, Domus fumo impleta est, Deus ignis est, hic cum in Sina monte descendisset ad Moysen ad aduentum eius videbantur lampades discurrentes, & plenus omnis mons fumo: ex igne ergo quoniam totam substantiam capere non possumus, leuior quidam in vniuersum mundum, & rarior fumi natura dispergitur, quam nos capientes dicamus; ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus, & nunc videmus per speculum in ænigmate. Cant. 2. Exo. 20. 1. Cor. 13.

20 Epist. cuius titulus est de his quæ Deo in sacris litteris attribuuntur. to. 9. IDEM sic ait: Pedes Dei stabilimentum, & virtus eius est, eo quòd vbique præsens est, & vniuersa ei subiecta sunt, ipso dicente per Isaiam: Cęlū mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum. Aliter pedes Filij Dei incarnatio intelligitur, quæ diuinitati subiecta est, tamquam capiti pedes; sicut enim per caput diuinitas, sic per pedes humanitas eius exprimitur, de qua in Exodo scriptum est. Viderunt Dominum, hoc est, Moyses, Aaron, & Nadab, & Abiu, & septuaginta de Senioribus populi, sub pedibus eius quasi lapis sapphirus, & quasi cęlum cum serenum est. Sicut autem per lapidem Sapphirum cę'estes naturas, vel sanctos Angelos, ita per cœlum serenum Isa. 66. Exo. 24.

sanctam

sanctam Ecclesiam electorum ex hominibus assumptam figuraliter demonstrare voluit; super quas duas creaturas homo assumptus Filius Cei in perpetuum regnat. De quo in Psalmo dicitur: Omnia subiecisti sub pedibus eius.
Psal. 8.

21 *In caput 2. Isaia 10. 4. 1. Ioan. 2.* IDEM: Erit in nouissimis diebus præparatus mōs domus Domini in vertice montium, in nouissimis diebus erit hora nouissima, de qua loquitur Ioannes: Filioli nouissima hora est, in qua abscissus lapis de monte sine manibus creuit in montem magnum, & repleuit omnem terram, a quo princeps Tyri in Ezechiele dicitur vulneratus. Hic mons in domo Domini est, quam Propheta suspirans dicit: Vnam petiui a Domino, hanc requiram, vt inhabité in domo Domini omnes dies vitæ meæ. Et fluent ad eum omnes gentes. Omnes enim gentes seruiunt ei, cui dictum est: Postula a me, & dabo tibi gentes hęreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ, vt seruiant ei iuxta Sophoniam sub iugo vno, de quibus idem Propheta testatur. Ex finibus fluuiorum Aethiopiæ afferent tibi hostias. Et in septuagesimoprimo Psalmo legimus: In conspectu eius procident Aethiopes. In nomine enim Iesu omne genuflectetur. Et dicent: Venite ascendamus ad montem Domini, &c. Gentes & populi nequaquam propria salute contenti se mutuo hortabuntur, & dicent: Venite ascédamus ad montem Domini, & ad domum Dei Iacob. Tūc docebit nos vias suas, & ambulabimus in semitis eius. Prius discendæ sunt viæ Domini, & postea ambulandum in semitis eius.
Dan. 2. Psal. 26. Soph. 3. Phil. 2.

22 *Isa. 2.* *Infra*: Conflabunt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces, idest omne bellandi studium vertetur ad pacem, & pro discordia erit in toto orbe concordia, gladij mutabuntur in vomeres, & lanceæ in falces, vt omisso furore bellandi agriculturæ seruiant, & vberrimas falcibus messes secent. Quod quidem spiritualiter intelligi potest, quando omnis duritia cordis nostri Christi vomere frangitur, & eradicantur spinæ vitiorum, vt semen Sermonis Dei crescat in fruges, vt postea labores manuum nostrarum manducemus. *Infra*: Quiescite ergo ab homine, cuius spiritus in naribus eius, quia excelsus reputatus est ipse, moneo vos, vt quiescatis ab homine, qui ita spirat, ac viuit, vt nos homines, quia in nihil computandus est, qui secundū carnem homo est, & habet animam; & ita spirat, & naribus halitū trahit, vt nos homines spiramus, ac viuimus, sed secundum diuinam Maiestatem excelsus est, & reputatur, & creditur. *Psa. 135.*

IDEM explicans illa verba: Apprehendent septem mulieres virum vnum, ait: In aduentu Domini Saluatoris septem mulieres, idest septem dona Spiritus Sancti, apprehendent Iesū, quem multo tempore desiderauerant, quia nullum alium potuerant inuenire, in quo æterna statione requiescerent. Vnde & Ioannes Baptista refert in Euangelio. Et qui misit me, ipse mihi dixit, super quem videris Spiritum Sanctum descendentem, & manentem in eo, ipse est. In Zacharia quoque legimus. Super lapidem vnum septem oculos, & in vno aureo cādelabro septem lucernas, & septem sufusoria, ac duas oliuas, ex vtraque parte lampadis firma radice fundata. Quod autem gratia Sancti Spiritus cūcta possideat, expositione non indiget. Sed quia in hominibus semper patiebat opprobriū, nullo viuente, vt Spiritus Sancti dona poscebant, propterea Iesu nomen sibi cupiunt inuocari, vt quod in lege imperfectum erat, in Euangelio compleretur. *Infra*: Et creabit Dominus super omnem locum montis Sion, & vbi inuocatus est, nubem per diem, & fumū, & splendorem ignis flammantis in nocte. In Christo enim noua creatura est, de qua alibi legimus: Vetera transierunt, ecce facta sunt omnia noua. Septuaginta verterunt, & veniet, & erit omnis locus montis Sion &c. Quis autem veniet, nisi ille de quo scriptū est: Veniet ex Sion qui liberet, & de quo alius Propheta commemorat, adhuc paululum modicum, qui venturus est, veniet, cum ille venerit, reddetur populo
23 *In caput 4. Isaia.* *Ioan. 1.* *Cap. 3. & 4.* *Esa. 4.* *2. Cor. 5.*

pulo felicitas pristina, quam aliquando habuere in eremo præcedente Domino eos per diem in columna nubis, & per noctem in columna ignis: vt nec in prosperis, nec aduersis turbentur. Quod & in Psalmo dicitur: Per diem Sol non vret te, neque Luna per noctẽ. *Psal. 120.*

24 *In caput 8. Isaia.* IDEM explicans illa verba: Sume tibi librum grandẽ &c. sic ait: Partus scribitur virginalis, & dixit Dominus ad Prophetam, Vt nequaquam in populos proferat nouæ natiuitatis arcana, sed scribat humano stilo, vt puer natus velociter spolia detrahat, & cito prædetur, hoc est, ne vltra patiatur regnare diabolum, nec mittat Angelos, nec Prophetas, sed ad saluandas creaturas ipse descendat. Facit ergo Propheta quod iussum est. *Infra*: Præcipiturque Isaiæ, vt ipsum puerum, qui prius vocabatur Emmanuel, nunc appellet, Accellera, spolia detrahe, festina prædari, quia captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus, & antequam humanum corpus assumeret, & iuxta infantiam Patrem vocaret Deum, & matrem Mariam, auferet in Damasci fortitudo, & spolia Samariæ per Regem Assyriorum, vt necdum natus populum suum domum Dauid sola inuocatione saluaret. *Cap. 8.*

25 *In caput 9. Isaia.* IDEM explicans de Christo Domino, & vocabitur nomen eius admirabilis, consiliarius, Deus, fortis, Pater futuri sæculi, Princeps pacis, ait: Hac nominũ maiestate perterritos septuaginta reor non esse ausos de puero dicere, quòd aperte Deus appellandus sit &c. sed pro his sex nominibus posuisse, quod in Hebraico non habetur magni consilij angelum. Multiplicabitur eius imperium, & pacis non erit finis. Nec dubitare poterit de multiplici Saluatoris imperio, & pace eius quę non habeat finem, qui in Psalmis legerit: Postula a me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam. Et rursum: Et multitudo pacis donec auferatur luna, id est vsque ad consummationem sæculi. Zelus Domini exercituũ fecit hoc, æmulatio, quia ipsi ad æmulationem eum prouocauerunt in his qui nõ erãt dij, & ille eos prouocabit ad æmulandum gente, quæ non erat gens. *Psal. 2. Psal. 71.*

26 *In cap. 19. Isaia.* IDEM explicans illa verba: Ecce Dominus ascendet super nubem leuem, & ingredietur Aegyptum, sic ait: Ascendit Dominus super nubẽ leuem, corpus sanctæ Virginis Mariæ, quod nullo humani seminis pondere pręgrauatum est, vel certe corpus suũ, quod de Spiritu Sancto conceptum est. Et ingressus est in Aegyptum huius mundi, statimque omnia Aegypti simulacra cõmota sunt, ita ut vniuersa fraus idolatriæ, quæ deceptum possidebat orbem se fractam esse sentirent. Et pugnauit vir contra fratrem suum, amicus contra amicum suum, & concurrere faciam Aegyptios aduersus Aegyptios, quia non venit pacem mittere in terram, sed gladium, & inimici hominis domestici eius.

27 *Lib. 11. in c. 40. Isaia.* IDEM explicans illa verba; Sicut pastor gregem suum pascet, in brachio suo congregabit agnos, & in sinu suo leuabit, fœtas ipse portabit, sic ait: Iste qui postea in maiestate venturus est, prius incarnando formam pastoris accipit, in brachio suo congregabit agnos, non tauros, & arietes, & hircos, quibus per Ezechielem comminatur, quòd lacte vescantur, & operiãtur lanis, & infirmum cõterant gregẽ, sed agnos adhuc tenellos, & rudis in Christo infantiæ, qui nuper in baptismo sunt renati, de quibus & ad Petrũ dicitur. Pasce agnos meos. Et in eodem Ezechiele scriptum est: Suscitabo super eos pastorem vnum, & pascet eos, seruum meum Dauid, & erit pastor eorum, & ego Dominus ero eis in Deum, & Dauid in medio eorum princeps, ego Dominus locutus sum. Et ponam cum Dauid testamentum pacis. In quo considerandum quòd post multa tempora, Dauid gulosis pastoribus reprobatis Dominum nostrum, qui est de stirpe Dauid suscitaturum esse se dicat, qui congreget agnos, & foueat in sinu suo, & fœtus ouiũ siue fœtas oues ipse in humero suo portet, sicut in Euãgelio legimus, q ouẽ erroneã, & a grege solito remanentẽ in suis ad caulas *Ioan. 21.* *Luc. 15.*

humeris reportarit. Possumus & oues fœtas Apostolos, & Apostolicos viros omnes dicere, qui salutem parturiunt plurimarum, & dicunt cum Apostolo: Filioli mei quos iterum parturio, donec Christus formetur in vobis.

Gal. 4.

28 *In cap. 42. Esai. 10. 4.* IDEM explicans illa verba: Calamum quassatum, siue confractum nõ conteret, ait: Cunctis placabilis erit, & veniam dabit peccatoribus, dicens: Confide fili remittuntur tibi peccata tua. Et linum fumigans, siue vt ceteri transtulerunt, obscurum atq; tenebrosum, non extinguet: Qui vicini erãt extinctioni Dñi clementia seruabuntur. Splendebit & non cõteretur, significat q resurgens ex mortuis cunctos illuminauerit, nec morte contritus sit, donec poneret super terram iudiciũ, qui loquebatur in Euangelio. In iudicium ego veni in mundum istum, vt nõ vidẽtes videant, & videntes cæci fiant. Pro quo nos interpretati sumus, non erit tristis, neque turbulentus; sed æqualitatem vultus omni tempore conseruabit; quod falso de Socrate Philosophi gloriantur, numquam eum plus solito nec tristem fuisse, nec lætum. Pro quo Aquila, & Theodotio interpretati sũt: Non obscurabit, & non curret, donec ponat in terra iudicium. Et est sensus: Nullũ vultus tristitia deterrebit, nec festinabit ad pœnam, qui iudicij veritatem vltimo tempori reseruauit.

Mat. 9. *Ioan. 9.*

29 *In c. 3. Prouerbiorum 10. 8.* IDEM explicans illa verba: Viæ eius viæ pulchræ, & omnes semitæ eius pacificæ, sic ait: Actiones Christi, & doctrinæ eius in assumpta humanitate, quæ in Euangelijs continentur pulchræ sunt, quia diuinæ, ac puri hominis modum longe transgressæ, & omnia iussa eius ad pacem ducunt æternam. Omnia quæ in carne gessit ad reconciliandos Deo mortales, ad pacificãdum eum Angelis genus humanum, ad demonstranda suis seruandæ ad inuicẽ pacis, & dilectionis exempla pertinẽt. Lignum vitæ est his, qui apprehenderint eam, & qui tenuerit eam Beatus. Sicut in medio Paradisi lignum vitæ erat, ita per Sapientiam Dei videlicet Christum viuificatur Ecclesia, cuius & nunc sacramentis carnis, ac sanguinis pignus vitæ accipit, & in futuro præsenti beatificatur aspectu. Dñs sapientia fundauit terram, stabiliuit cœlos prudentia Deus Pater fundauit terram sapientia, cum per Filium Sanctã Ecclesiam in fidei soliditate locauit, stabiliuit cęlos prudentia, cum per eũdem sublimia prædicatorum corda illustrauit. Sapientia illius eruperunt abyssi, cum largiente Christi gratia profunda sacramentorum cœlestium fidelibus innotescunt.

Gen. 3.

30 *In cap. 38. Iob 10. 8.* IDEM explicans illa verba: Numquid ingressus es thesauros niuis, aut thesauros grandinis aspexisti, sic ait: Potuit Dominus de aduẽtu suo in carne hoc dixisse, quo vt ignis æternus, & igni cęli, per quem omnes creaturæ rationabiles concalescunt dignatus est ad terram descendere, qui velut ad niueam regionem, & frigidam mundi huius, atque instar grandinis nimio infidelitatis frigore duratã, exclamauit, & dixit: Ignẽ veni mittere in terrã. Proin de huiuscemodi humanorum cordium thesauros obliuione, videlicet Dei sui frigidissimos ingressum se profitetur, vt expulso perfidiæ frigore dilectione eius flagrarent, & dicerent: Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescet ignis. Sic itaque ingressus Christus mundum, ac visitans eũ, aspicit corda mortalium. Hæc igitur Deus facere præparauit in tempus hostis, & in idem pugnę & belli, in tẽpore vtiq, pro nobis moriens, hostẽ grauem, ac molestissimum inimicum diabolum in inferis triumphauit, & fidei suæ aduersarios expugnauit.

Luc. 12. *Psal. 38.*

31 *In Psa. 71. 10. 7. Iudi. 6.* sIDEM explicans illa verba de Christo Domino: Descendit sicut pluuia in vellus, iquit. Sicut in vellus Gedeonis pluuia descendens cũ terra arida defecit, ita & hic illapsus est in vterum virginalem per infusionem Spiritus Sancti. Et sicut stillicidia stillantia super terram. Arida enim erat terra humani corporis cũ aduenit, nec vllũ fructum exhibere poterat sanctitatis, sed ipse eam prædicationis suæ stillicidijs fęcũdatam, fructibus repleuit ęternis.

Oritur

Orietur in diebus eius iustitia, & abũdantia pacis. Quod impletum est tempore Augusti Cæsaris, cum Dñs de thalamo virginali processit. Nã ita his diebus omnia bella quieuerunt, vt etiam illud impleretur, quod alius Propheta
Isaia 2. cecinit, dicens: Conuertẽt gladios suos in vomeres, & lanceas suas in falces. Dies aũt eius sunt, cum concipitur, cũ nascitur, cum nutritur, dies eius sunt cũ opera Patris operatur. Reges Tharsis & insulæ munera offerẽt &c. Omne enim hoc mundiale imperiũ, honores, & ordines ad Dominum Iesum accedent, eiq; colla submittent, bonorumque morum dona deferẽt, quod ex magorũ muneribus intelligimus inchoatum, ipsi enim gentium, & regnum typum tenuisse monstrantur.

32 *Libro 3. in epistola ad Ephesios. to. 8.* IDEM explicans illa verba: Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo, & in Ecclesia ait: Primus homo Adam, cum dixit, propter hanc relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit vxori suæ, hoc de Christo, & Ecclesia prophetauit, quod reliquerit Dominus noster, atque Saluator Patrem suum Deum, & matrem suam cœlestem Hierusalem, & venerit ad terras propter suum corpus Ecclesiam, & de suo eam latere fabricatus sit, & propter illam Verbum caro factum sit.

33 *Lib. 13. de Trini. to 3.* AVGVSTINVS ostendit, disputans de mysterio incarnationis, sanandæ nostræ miseriæ conuenientiorem modum alium non fuisse, & ait: Quid enim tam necessarium fuit ad erigendam spem nostram, mentesque mortalium conditione ipsius mortalitatis abiectas ab immortalitatis desperatione liberandas, quam vt demonstraretur nobis, quanti nos penderet Deus, quantumq; diligeret? Quid vero huius rei tanto isto indicio manifesti⁹, atq; preclarius, quam vt Dei Fili⁹ immutabiliter bonus in se, manens quod erat & a nobis, & pro nobis accipiens, quod non erat, præter animæ suæ naturæ detrimentum nostrum dignatus inire cõsortium, prius sine vllo malo, suo merito, mala nostra perferret, ac si iam credentibus, quantũ nos diligat Deus, & quod desperabamus iam sperãtibus dona in nos sua sine vllis meritis nostris, immo præcedẽtibus, & malis meritis nostris indebita largitate conferret. Quia & ea quæ dicuntur merita nostra dona sunt eius. Commendat autem, inquit Apostolus, Deus charitatem suam in nobis, quoniam cum adhuc peccatores essemus Christus pro nobis mortuus est; multo magis iustificati nunc in sanguine ipsius salui erimus ab ira per ipsum. Adhuc addit, & dicit: Si enim cum inimici essemus, reconciliati salui erimus in vita ipsius. *Infra*: Sunt & alia multa, quæ in Christi incarnatione, quæ superbis displicet salubriter intuenda, atque cogitanda sunt, quorum est vnum, quòd demonstratum est homini, quem locum haberet in rebus, quas condidit Deus, quandoquidem sic Deo coniungi potuit humana natura, vt ex duabus substantijs fieret vna persona; Ac per hoc iam ex tribus, scilicet Deo, anima, & carne, vt superbi illi maligni spiritus, qui se ad decipiendum, quasi ad adiuuandum medios interponunt, non ideo se audeant homini præponere, quia non habeant carnem, & maxime, quia in eadem carne mori dignatus est Filius Dei, ne illi tamquam Deos se coli persuadeant, quia videntur esse immortales. Deinde vt gratia Dei in nobis sine vllis præcedentibus meritis in homine Christo commendaretur, quia nec ipse tanta vnitate Deo vero coniunctus, vna cum illo persona, mox vt homo, etiam Deus Filius Dei viueret vllis est præcedentibus meritis assecutus, sed ex quo homo esse cœpit, ex illo est & Deus. Etiã 35 illud est, vt superbia hominis, quæ maxime impedimento est, ne inhæreatur Deo per tantam Dei humilitatem redargui posset, atque sanari; discatque homo, quam longe recesserit a Deo, & quid illi valeat ad medicinalem dolorem, quando per talem mediatorẽ redeat, qui hominibus, & Deus diuinitate subuenit, & homo infirmitate conuenit. Quod autem maius obedientiæ nobis

Rom. 5.

nobis præberetur exemplum, qui per inobedientiā perieramus, quàm Deus Filius obediens Deo Patri vsq; ad mortem crucis? quod premium tantæ obedientiæ vbi ostēderetur melius quàm in carne tanti mediatoris, quæ ad vitā resurrexerit æternam? pertinebat etiā ad iustitiam, bonitatemq; creatoris, vt per eandem rationalem creaturam superaretur diabolus, quam se superasse gaudebat, & de ipso genere veniente, quod genus origine vitiata per vnum tenebat vniuersum.

36 *Libro 83. quæstionū 10.4.*

IDEM explicans illa verba Ioan. 1. Verbum caro factum est, ait: Volens Euangelista commendare pro nobis dilectionem humilitatis Dei, qui sese humiliauerit, & quousque humiliauerit exprimens, Verbum, carnemque nominauit prætermittens animæ naturam, quæ verbo inferior est, carne vero præstantior. Magis autem commendat humilitatem, quia dixit: Verbum caro factum est, quàm si diceretur, Verbum homo factum est.

37 *Lib. de catechizādis rudibus. Gen. 25.*

IDEM sic ait: Sicut Iacob dum nasceretur, manum prius emisit ex vtero, quàm etiam pedem prænascentis fratris tenebat, deinde vtiq; secutum est caput, tum demū necessario mēbra cetera, sed tū caput non tantum, & mēbra quæ secuta sunt, sed ēt ipsam manum quæ in nacendo præcessit dignitate, ac potestate præcedit, & quāuis non tempore apparendi, tñ naturæ ordine prius est, ita & Dñs Iesus Christus, etsi antequam appareret in carne, & quodammodo ex vtero secreti sui ad hominum oculos mediator Dei, & hominum homo procederet, qui est super omnes Deus benedictus in sæcula, pręmisit in sanctis Patriarchis, & Prophetis quandam partem corporis sui, qua velut manu se nasciturum esse
38 pręnuncians, etiam populum pręcedētem superbæ vinculis legis, tamquā digitis quinque supplantauit, quod & per quinque temporum articulos pręnunciari venturus, prophetarique nō destitit, & huic rei consonans, per quē lex data est libros quinq; conscripsit,
Rom. 10. & superbi carnaliter sentientes, & suā iustitiam volentes constituere, non aperta manu Christi repleti sunt benedictione, sed conclusa, atq; constricta retenti sunt. Itaque illis obligati sunt pedes, & ceciderunt, nos vero surreximus, & erecti sumus. *Psal. 16.* Quamuis ergo vt dixi, præmiserit Dominus Christus quandam partem corporis sui in sanctis, qui eum nascendi tempore præierunt, tamen ipse est caput corporis Ecclesiæ, illique omnes eidem corpori, cuius ille caput est, cohæserunt credendo in eum, quem prænunciabant. Quæ autem maior causa est aduentus Domini, nisi vt ostenderet Deus dilectionem suam in nobis commendans, eam vehementer, quia cum adhuc inimici essemus, Christus pro nobis mortuus est? *Rom. 5.* Hoc autem ideo quia finis præcepti, & plenitudo legis charitas est, *1. Tim. 1. Rom 13.* vt & nos inuicem diligamus, & quemadmodum ille pro nobis animam suam posuit, *1. Ioan. 3.* sic & nos pro fratribus animam ponamus, & ipsum Deum, quoniam prior dilexit nos, *1. Ioan. 4.* & filio suo suo vnico non pepercit, *Rom. 8.* sed pro nobis omnibus tradidit eum, si amare pigebat, saltim redamare non pigeat, & nimis durus est animus, qui dilectionem si nolebat impendere, nolit rependere.
39 Quòd si in ipsis flagitiosis, & sordidis amoribus videmus, nihil aliud eos agere, qui amari vicissim volunt, nisi vt documentis, quibus valent, aperiant, & ostendant quantum ament, eāque imaginem iustitiæ prætendere affectant, vt vicem sibi reddi quodammodo flagitent ab eis animis, quos illecebrare moliunt, ipsiq; ardentius ęstuāt, cum iam moueri eodem igne etiā illas mentes, quas appetunt, sentiūt. Si ergo & animus qui torpebat, cum se amari senserit, excitatur, & qui iam feruebat cū se redamari didicerit, magis accēditur, manifestū est nullam esse maiorem causam, qua vel inchoetur, vel augeat amor, quàm cum amari se cognoscit, qui nondum amat, aut redamari se vel posse sperat, vel iam probat qui prior amat. Et si hoc in turpibus amoribus, quanto plus in amicitia? Quid enim aliud cauem⁹ in offensione amicitię, nisi

ne

ne amicus arbitretur, quòd eum vel non diligamus, vel minus diligamus, quàm ipse nos diligit? Quod si crediderit frigidior erit in eo amore, quo inuicem homines mutua familiaritate perfruuntur. Et si non ita est infirmus, vt non illum hæc offensio faciat ab omni dilectione frigescere, in ea se tenet, qua non vt fruatur, sed vt consulat, diligit. 40 Operæpretium est autem animaduertere, quomodo quamquam & superiores velint se ab inferioribus diligi, & quanto magis id senserint, tãto magis eos diligant, tamen quanto amore exardescat inferior, cum a superiori se diligi senserit, ibi enim gratior amor est, vbi non æstuat indigentiæ siccitate, sed vbertate beneficentiæ profluit: ille namque amor ex miseria est, iste ex misericordia. Iam vero si ẽt se posse amari a superiori desperabat, inferior ineffabiliter cõmouebitur in amorem, si vltro ille fuerit dignatus ostendere, quantum diligat eum, qui nequaquam sibi tantum bonum promittere auderet. Quid autẽ superius Deo iudicante, & quid desperatius homine peccante? qui se tanto magis tuendum & subiugandum superbis potestatibus addixerat, quæ beatificare nõ possunt, quanto magis desperauerat suam curã regi ab ea potestate, quæ non malitia sublimis esse vult, sed bonitate sublimis est? Si ergo maxime propterea Christus aduenit, vt cognosceret homo quãtum eum diligat Deus, & ideo cognosceret, vt in eius dilectionem a quo prior dilectus est, inardesceret, quanto eum amore diligere debeat homo, fari non potest.

41 *In concione ad Cathe cumẽ. to. 6.* IDEM sic ait: Christus processit ex vtero virginali, tamquam sponsus de thalamo suo. In quo vtero spiritales nuptiæ celebratæ, Deus coniũctus est carni, & caro adhęsit Deo, vt esset vnus Christus. *Psal. 18.* Hic ergo procedens velut sponsus de thalamo suo, ad cuius nuptias commota vniuersa exultare visa est creatura, namque Angelorum chorus ex his nuptijs pacem designat hominibus bonæ voluntatis, his nuptijs cœli nouam Stellam, nouum, atque splendidum lumen, illo ipso sponso operante producunt, vt lumen verũ sedentibus in vmbra mortis nunciarent natum, & velut in lingua sua laudarent hunc sponsum procedentem, quem sciebant ad hoc suscepisse hominem mortalem, vt faceret immortalẽ. *Baruc 3.* *Infra*: Christus est, de quo dicitur: Hic est Deus noster, & non æstimabitur alius absque illo, qui inuenit omnem viam scientiæ, & dedit eam Iacob puero suo, & Israel dilecto suo, post hęc in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est. De hoc dicit Daniel: Cum venerit sanctus sanctorum, cessabit vnctio. *Dan. 9.* Ipse est & lapis ille abscissus de monte sine manibus concidentium, *Dan. 2.* idest natus de Virgine sine manibus complectentium, qui tantum creuit, vt mons magnus fieret, & impleret vniuersam faciem terræ. De quo monte dicit Propheta: Venite ascendamus ad montem Domini. *Isai. 21.* Et de quo Dauid dicit, mons Dei, mons vberrimus, vt quid suspicamini montes incasuatos, *Psal. 67.* montem in quo placuit Deo habitare in eo.

42 *Lib. contra Fulgẽtium Donatistã to. 7.* IDEM applicat incarnationi Christi Elisei gestum, qui mittens sal in aquam, eius sterilitatem sanauit, sic ait: Gratias Deo Patri, qui quod futurum ostendit in nobis fidelis impleuit, qui nobis non Angelos solum, non Prophetas, sed proprium Filium destinauit, *4. Reg. 2.* qui aquarum sterilitatem, idest gentium infecunditatem discussa morte sanauit, accepit vas fictile, hoc est corpus fragilitatis humanæ, sal misit, idest Sapientia Diuina repleuit, aquam suo descensu sanauit, idest gentes suo aduentu redemit, & Ecclesiam ex gentibus congregauit, & in fœtus vberes longe, lateque diffudit.

43 *In Psa. 11. to. 8.* IDEM explicans illa verba: Ponam in salutari propter miseriam inopum, & gemitum pauperum nunc exurgam, dicit Dominus, sic ait: Hoc ex persona Dei Patris accipiendum est, qui propter inopes, & pauperes, idest inopia & paupertate bonorũ spiritualiũ egentes, Filiũ suũ dignatus est mittere. Inde enim incipit sermo ei⁹ apud Mat-

Digitized by Google

Matt. 5. Matthæum: Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Ponam in salutari. Non dixit quid ponat, sed in salutari in Christo accipiendum est secundum illud, quoniam viderunt oculi mei salutare tuū, & ideo intelligitur in illo posuisse, quod ad miseriam inopum auferendā, & consolandum gemitum pauperum pertinet.

44 In Psal. 58 IDEM sic ait: Christi Domini sublimitas hæc est, q̃ infirmatus est vsq; ad morté, & assumpsit infirmitatis carnem, vt pullos Hierusalem colligeret sub alas suas tamquā gallina infirmata cum paruulis, non enim in aliqua aue, hoc aliquando conspeximus, aues quas cernimus pullos habét, & alunt; infirmari autem cum paruulis non aspeximus. Gallina quomodo hoc habet? certe notam rem dico, quomodo raucescit vox, quomodo fit hispidum totum corpus, dimittuntur alæ, laxantur plumæ, & vides circa pullos nescio quid ægrotum, & ea est materna charitas, quæ inuenitur infirmitas. Matt. 23. Quare ergo Dominus, nisi ꝑpter hoc gallina esse voluit in sancta Scriptura dicens: Quoties volui congregare filios tuos tamquā gallina pullos suos sub alas, & noluisti? congregauit autem omnes gentes tamquam gallina pullos suos, qui infirmatus est propter nos, accipiēs carnem a nobis, crucifixus, contemptus &c. ergo hoc maternæ infirmitatis est, non amissæ maiestatis.

45 Concione 1. in Psal. 70. 4. Reg. 4. IDEM sic ait: Eliseus primum ad mortuum resuscitandum baculum suum misit per seruum; mortuus enim erat filius viduæ, nunciatum est ei, seruo suo dedit baculum suum: Vade, inquit, pone super mortuum, posuit baculum, non surrexit mortuus; si enim data esset lex quæ posset viuificare, vere ex lege esset iustitia, non viuificauit lex per seruum missa; & tamē Gal. 3. ipse Propheta postea secutus viuificauit, namq; cum ille infans non surrexisset, venit Eliseus iam figuram portans Domini, qui seruum suum cū baculo, tamquam cum lege præmiserat, venit ad iacentem mortuum, posuit membra super illum, ille infans erat, ille iuuenis erat, contraxit & breuiauit quodammodo iuuentutis suæ magnitudinē, paruulus factus, vt mortuo congrueret; mortuus ergo surrexit cū se viuū mortuo coaptauit, & fecit Dominus, quod non fecit baculus.

IDEM sic ait: Christus talem se fecit nascendo, vt possent de illo homines loqui, quia de homine homo facile loquitur, de Deo homo quando loquitur sic quomodo Deus est? Vnde dixit Paulus: Non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus. Ergo spiritualibus in excelsis loquitur, carnalibus autem vt loquatur, descendit; nam vt sciatis, quia cum descendit de illo, qui descēdit loquitur, ecce Ioannes manētem in se loquitur, In principio erat verbum, &c. cape si potes, cibus est. Sed dicturus es mihi ille cibus est, sed ego infans sum, lactādus sum, vt idoneus fieri possim ad mā ducandum cibū, ergo quia tu lacte nutriendus es, ille aūt cibus est, ipse cibus per carnē tibi traiectus est ad fauces Quomodo enim cibum mater comedit, vt per carnem traijciat ad infantem lactētem lac factum, sic cibus Angelorum Dominus, Verbum caro factum est, & factus est lac, & dicit Apostolus, Lac vobis potum dedi, non escam; nondum enim poteratis, sed nec adhuc quidem potestis, ergo dando lac descendit ad paruulos. 46 In Psalm. 119. 1. Cor. 13. Ibidem.

IDEM explicans illa verba: Qui emittit eloquium suum terræ, velociter currit sermo eius, sic ait: Ecce in terra laboramus fessi, languidi, pigri, frigidi, quando leuaremur ad adipem frumenti, & satietatem, nisi mitteret Verbum suum terrę qua grauabamur, terræ qua impediebamur a reditu? misit Verbum suū, & venit ad terras Verbum eius. Quomodo eius? aut quod est Verbum eius? vsq; in velocitatem currit Verbum eius. Non dixit, velox est Verbum eius, currit Verbum eius vsque in velocitatem, intendamus fratres, non potuit eligere melius Verbum, calidus calore calescit, frigidus 47 In Psalm. 147.

frigore frigescit, velox velocitate velox fit. Quid calidius ipso calore quo calet, quicquid fit calidum? Quid velocius ipsa velocitate, qua velox fit, quicquid velociter currit? Possunt dici multa velocia alia magis, & alia minus, & quæ res est magis particeps velocitatis est magis velox, ipsa itaque velocitate quid velocius? ergo quousque currit? vsque in velocitatem. Quantū vis, auge quod velox est Verbum, & dic, velocius est q̄ aues, quàm venti, quàm angeli, numquid aliquid horum? attamen quanta ipsa velocitas vsque in ipsam velocitatem. *Infra:* Velocitas feruens est, & omnia feruétiora velociora, illa autem sapientia incarnata currit vsque in velocitaté, ergo feruentissima est, nec est qui se abscondat a calore eius. *Psal. 18.*

48 *Homil. 2. in Apocalyp. 10. 9.* IDEM explicans illa verba: Et iris erat in circuitu sedis similis visioni smaragdinæ, sic ait: Iris lingua Grçca arcus vocatur, qui in die pluuiç apparere videtur. Et quid per hanc, nisi reconciliatio mundi designatur, quæ per incarnati Verbi dispensationem facta cognoscitur? Hoc certe si solerter inspicitur effectus ipsius iridis indicare videtur. Arcus itaq; tunc apparet cum radijs Solis imbrifera fuerit nubes illustrata. Sole igitur nubem illustrante arcus apparuit, quia videlicet cum Patris Verbum quod candor est lucis æternæ, ac Sol iustitiæ humanam suscipiendo illustrauit naturam, ipsa humanitatis eius susceptio, quæ profecto nubes a Propheta vocatur, reconciliatio facta est mundi. Bene auté imbrifera, quia nimirum prædicationum eloquijs plena.

49 *Lib. 2. de visitatione infirmorum.* IDEM sic ait: Ad Christi humanitatem homo fidelis oculum suum intellectualem reflectat. In illa delectetur, ex illa quoque satietur. Ad ipsam faciem suam conuertat, sicut de Ezechia dictum est. Conuertit Ezechias faciem suam cum lachrymis ad parietem. Paries, Christi humanitas est, vnde Salomon: En ipse stat post parietem nostrum. Diuinitas enim ipsius sub nostra carne latitabat, nã in terris visus est, & cum hominibus conuersatus est. Ad hūc reuera parietem Ezechias sub mortis articulo, quem ei Propheta per spiritum prædixerat, faciem cōuertit; & ita conualuit, ac valetudinis expectatione tandem securus Iacob ita tripudiat. Vidi Dominum, facie diuinitatis, in qua erat Deus, ad faciem humanitatis, quam erat assumpturus, & sic salua facta est anima mea. Huius incarnationis desiderio flagrabant, omnes sancti quippe, quibus erat manifestum, non aliter posse saluari genus humanum, nisi per Filium Dei incarnatum, non enim est in aliquo alio salus, nec est aliud nomen sub cœlo datū hominibus, in quo oporteat hominem saluum fieri. *4. Reg. 20.* *Cant. 2.* *Bar. 3.* *Gen. 32.* *Act. 4.*

50 Ad hunc igitur parietem nostrum, mediatoré nostrum conuerte faciem tuam, familiarius quod tuū est aggredere securius, scit compati tuis infirmitatibus, qui factus est tuæ infirmitatis participando consocius, prærogatiuam nostræ carnis in cçlos euexit superius, quia exaltatus est super cœlos homo Deus, participatus est nostræ humanitatis, vt nos participaremus suæ diuinitatis. Aude igitur de homine tuo Deo facere quoddã participium, quia prior fecit Deus de homine tuo puro sibi participium. Ex diuinitate processit saluatio, & ex humanitate redemptio, vtrumq; tamen ex vtroque. Tutius & iucundius loquor ad meum Iesum, q̄ ad aliquem sanctorum Spirituum Dei, plus debet mihi Christus, q̄ alicui cçlestium spirituū, quod tu es, fieri dignatus est Deus, nō factus est, quod est Angelus (etsi sit magni consilij Angelus) te exaltauit super Angelos, nollem habere locum Angeli, si possem habere locū debitum homini, ad curiam Dei tui præcessit Deus tuus, homo tuus, tunica tua, tunica polymita, quam sibi decentissime coaptauit, indutus illa, assiduus interpellat pro nobis, gloria, & honore coronatus, & super opera manuum Dei constitutus. Quem igitur habes mediatorem, & intercessorem, constitue tibi propitium adiutorem, & si Deus pro te, quis contra te? *Psal. 8.* *Rom. 8.*

51 *Ser. 42. de verbis Domini in Ioānē 10. 10.* IDEM explicans illa verba: Omnis caro fœnum, ait: Verbum Domini etiam fœno dat honorem, & honorem non transitorium; dat enim & carni immortalitatem. Cum dictum esset omnis caro fœnum, & omnis gloria eius, vt flos fœni, fœnum aruit, flos decidit: quasi quæramus. Quæ fœno *Isai. 40.* spes? quæ flori fœni stabilitas? Verbum, inquit, Domini manet in æternum, Verbum caro factum est, & habi*Ioan. 1.* tauit in nobis. Verbum enim Domini dicit tibi, Noli respuere promissum meum, quia non respui fœnum tuum, hoc ergo quod nobis præstitit Verbū Domini, vt ad ipsum nos teneremus, ne cum flore fœni transiremus. Hoc ergo quod nobis præstit, vt Verbum caro factum fieret, suscipiens carnem, non mutatum in carnem, manens & assumens, manens quod erat, assumens quod non erat.

52 *Serm. 201. de tēpore.* IDEM explicās illa verba 3. Reg. 18. Dixit puer ad Eliam, video nubeculam paruulam quasi vestigium hominis ascendentem de mari, & subito contenebrati sunt cœli, & facta est pluuia magna, ait: Nubecula parua carnē Christi figurabat, quæ in mari mundi istius nascitura erat. Sicut ergo orante Elia post tres annos, & sex menses pluuia de cœlo descendit; ita & in aduentu Saluatoris tribus annis, & sex mensibus, quibus prædicare dignatus est, pluuia Verbi Dei totum mundum feliciter irrigauit.

53 *Lib. 17. moraliū c. 29.* GREGORIVS explicans illa verba Iob cap. 26. & obstetricante manu eius eductus est coluber tortuosus, sic habet: Coluber tortuosus diabolus est, quem Isaias vocat Leuiathan serpentem, vectem, tortuosum. Cauernæ vero huius colubri corda fuerant iniquorum, quæ quia ad prauitatem propriam traxit, quasi in eorum habitatione requieuit. Sed obstetricāte manu Domini tortuosus coluber de proprijs cauernis expulsus est: sicut incarnata veritas dicit, nūc princeps huius *Ioan. 12.* mundi eijcietur foras: Ille enim eum de carnalibus hominum cordibus expulit, qui propter homines ad incarnationem venit, dumq; corda infidelium tenuit, quasi manum ad latibula serpentis misit. Vnde recte per Prophetam dicitur: Delectabitur infans ab *Isai. 11.* vbere super foramine aspidis, & in cauerna Reguli, qui ablactatus fuerit manū suam mittet. Non nocebunt, & non occident amplius in vniuerso mōte sancto meo. Quem namq; infantem ab vbere, vel eum qui ablactatus fuerit, nisi Deum appellat? Quid vero foramine aspidis, & cauernis reguli, nisi corda signauit iniquorum? Quia 54 antiquus hostis dum totum in se eorum consensum contulit, quasi in foramine proprio coluber tortuosus sinus astutiæ colligendo glomerauit. Quem & aspidis nomine vocat occulte sauiētem, & reguli aperte ferientem. Manū ergo suam Dominus in foramine reguli, atq; aspidis misit, quando iniquorum corda diuina potestate tenuit, & captiuum diabolum traxit, vt in monte sancto eius electis fidelibus non noceret. Hinc namque in Canticis Canticorum sponso veniēti dicitur: Coro*Cant. 4.* naberis de capite Amana, de vertice Sanir, & Hermon, de cubilibus leonū. Quid aliud leonum nomine, quàm dæmonia designantur, qui ira contra nos atrocissimæ crudelitatis insæuiunt? & quia peccatores ad fidē vocati sunt, quorum quondam corda leonum cubilia fuerunt, dum vicisse mortem Dominus eorū confessione creditur, quasi de leonum cubilibus coronatur. Leo ergo de cubilibus suis pellitur, quia obstetricante manu Domini tortuosus coluber in cauernis, quas tenuerat, habitare prohibetur, nam victus a fidelium cordibus exijt, qui super hęc sceptro perfidiæ regnauit.

IDEM sic ait Ezechiel Electri 55 speciem in medio ignis vidit. Electrū *Lib. 28. moraliū c. 2. to. 2.* ex auri, argentiq; metallo miscetur, in qua permixtione argentum quidē clarius redditur, sed tamen fulgor auri temperatur. Quid ergo in electro, nisi mediator Dei, & hominum demonstratur? Qui dum semetipsum nobis diuina, atque humana natura composuit, & humanam per deitatem clario-

rem reddidit, & diuinam per humanitatem nostris aspectibus temperauit, quia enim virtute diuinitatis eius tot miraculis humanitas fulsit ex auro creuit argentum, & quot per carnem Deus cognosci potuit, & tot aduersa tolerauit, quasi ex argẽto temperatũ, qđ bene & in medio ignis ostenditur, quia incarnationis eius mysteriũ subsequentis iudicij flamma comitatur, Pater. n. omne iudicium dedit Filio.
Exo. 3. *Infra*: Per succensum rubũ Moysen alloquens, quid aliud ostenditur, nisi q̃ ex illo populo exiret, qui in igne deitatis carnis nostræ dolores, quasi rubi spinas susciperet, & inconsumptam humanitatis nostræ substantiam etiã in ipsa diuinitatis flamma seruáret?

56 Hom. 6. in Exec. 10. 2. Exo. 25. IDEM sic ait: In lege scriptũ est: Facies, & candelabrũ ductile de auro mundissimo, hastile eius, & calamos, & scyphos ex ipso procedentes. Quis in cãdelabro, nisi Redemptor humani generis designatur, qui in natura humanitatis, infulsit lumen diuinitatis, vt mundi candelabrum fieret, quatenus in eius lumine omnis peccator, in quibus iaceret tenebris videret? Qui pro eo q̃ naturam nostram sine culpa suscepit, candelabrum tabernaculi ex auro purissimo fieri iubetur. Ductile autem feriendo producitur, quia & redemptor noster, qui ex conceptione perfectus Deus, & homo extitit, passiones dolorũ pertulit, & sic ad resurrectionis gloriam peruenit. In membris aũt suis, quę nos sumus quotidie percussionibus proficit, quia dũ nos tundimur, & efficimur, vt eius corpus esse mereamur, ipse proficit, de eius enim corpore scriptũ, ex quo totũ
Col. 2. corpus per nexus, & cõiunctiones subministratum, & constructum crescit in augmentum Dei. *Infra*. In tabernaculo propitiatorium fieri iubetur, super quo duo Cherubim ex auro mundissi-
Exo. 25. mo ponuntur. Quid per propitiatorium, nisi Redemptor humani generis designatur? De quo per Paulum dicit:
Rom. 3. Quem proposuit Deus propitiationẽ per fidem in sanguine ipsius.

57 BERNARDVS sic ait: Ratio propter quam non Pater, non Spiritus sanctus carnem accepit, hæc est, *In serm. 2. aduentus.*
Lucifer enim ille, qui mane oriebatur pro eo, quòd altissimi similitudi- *Esaia 14.*
nem vsurpare tentauit; & rapinam *Phil. 2.*
arbitratus est esse se æqualem Deo (quod vtique Filij est) præcipitatus illico corruit, quoniam zelauit pro Filio Pater, & opere dixisse videtur, Mihi vindictam, & ego retribuam, continuo videbam Satanam tamquam fulgur cadentem de cœlo. Quid tu igitur superbis terra, & cinis? Si superbientibus Angelis Deus non pepercit, quanto magis tibi? corruens de cœlo, & protinus inuidens homini, quã conceperat in semetipso, in eo peperit iniquitatem, suadens vt lignum vetitum gustans fieret sicut Deus sciens bonum, & malum, iste quòd filij Dei serpentis cõsilio subripere tentat, nec dissimulat iniuriam Filij Pater, sed cõtinuo, & in ipsum hominem vindictam retribuit, & aggrauat super nos manum suam, omnes enim in Adam peccauimus, & sententiam damnationis accepimus. Quid agat Filius videns pro se zelare Patrem, & nulli penitus parcere creaturæ? etiam, inquit, occasione mei Pater creaturas suas amittit, altitudinem meam primus Angelus affectauit, & populũ qui sibi crederet, habuit, sed continuo Patris zelus grauiter vindicauit in illum, percutiens eum pariter cum omnibus suis plaga incurabili, castigatione crudeli, scientiam quoque quæ mea est, surripere homo voluit, & ne illi quidem misertus est, nec pepercit, duas fecerat solum creaturas capaces beatitudinis, Angelum, & hominem, sed ecce propter me Angelos perdidit multos, homines vniuersos, ergo vt sciant quia, & ego diligo Patrẽ, per me recipiat, quos quodammodo propter me amisisse videtur. Si propter me tempestas hæc orta est, ait Ionas: Tollite me, & mittite in mare. Sed quare ipse venit ad nos, cum potius nos ire deberemus ad illum? nostra enim erat necessitas. Ita est fratres, sed 58
duplex in nobis erat impedimentum, nam,

nam,& caligabant oculi nostri, ille vero lucem habitat inaccessibilem, & iacentes Paralytici in grabato diuinam illam non poteramus attingere celsitudinem, propterea benignissimus Saluator, & medicus animarum descendit ab altitudine sua,& claritatem suã infirmis oculis temperauit, induit se laterna quadam, illo vtique glorioso, & purissimo corpore, quod suscepit; hæc est enim illa leuissima, plana, & præfulgida nubes, supra quam ascensurum eũ Propheta prædixerat, vt descenderet in Aegyptum. Venit, aduesperascebat enim iam dies, quando venit, recesserat paulo minus Sol iustitiæ, ita vt exiguus nimis splendor eius,aut calor esset in terris,nam & lux diuinæ notitiæ parua admodum erat, &abundante iniquitate seruor refriguerat charitatis. Iam non apparebat Angelus, non loquebatur Propheta, cessabant velut desperatione victi,præ nimia vtiq; duritia hominum, at ego, ait, Filius, tunc dixi, ecce venio. Sic sic dum medium silentiũ tenerent omnia,& nox in suo cursu iter perageret, omnipotens sermo tuus Domine a regalibus sedibus venit, quod & Apostolus innuens aiebat: Quando venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum. Nimirum plenitudo,& abũdantia temporalium obliuionem, & inopiam fecerat æternorum. Opportune ergo tunc aduenit æternitas, quando magis temporalitas præualebat.

Esaia 19. *Gal. 4.*

59 *Serm. 3. ad uentus.* IDEM sic ait: In aduentu Domini, quem celebramus, si personam venientis intueor, non capio excellentiã maiestatis, si attendo, ad quos venerit, dignationis magnitudinem expauesco, stupent certe Angeli, de nouo videntes infra se quẽ supra semper adorant, manifeste iam,& ascendentes,& descendentes ad Filium hominis. Si cõsidero ꝓpter quod venerit, amplector quoad possum inæstimabilem latitudinem charitatis. Si modum cogito, exaltationem agnosco humanæ conditionis, venit siquidem vniuersitatis Creator,& Dominus, venit ad homines, venit propter homines, venit homo.

IDEM sic habet: Christus Dominus non modo ad nos, sed propter nos venit, verum nostræ quidem indigentiæ quantitatem manifestius ipsa dignationis eius indicat magnitudo, nec modo periculum ægritudinis ex ipso pretio medicaminis innotescit, sed & valetudinum numerus ex multitudine remediorum. Vt quid enim diuisiones gratiarum sunt, si non videtur necessitatum vlla diuersitas, occurrunt autem mihi tres communes indigentiæ principales. Nemo enim reperitur in nobis, qui non & consilij,& auxilij, & præsidij indignus videatur. Nam & faciles sumus ad seducendum, & debiles ad operandum, & fragiles ad resistendum. Si discernere volumus inter bonum, & malum, decipimur: si tentamus facere bonum, deficimus: si conamur resistere malo, deijcimur & superamur, necessarius proinde Saluatoris aduentus, necessaria ne præoccupatis hominibus præsentia Christi, atque vtinam sic veniat, vt copiosissima dignatione sua illuminet cæcitatem nostram, & nobiscum manens adiuuet infirmitatem nostram, & pro nobis stans fragilitatem nostram protegat,& propugnet. Si enim ille in nobis, quis iam decipiat nos? Si ille nobiscum, quid de cætero non possumus in eo, qui confortat nos? Si ille pro nobis, quis contra nos? Fidelis consiliarius, q nec falli, nec fallere queat: fortis auxiliarius, qui non lassescat, patronus efficax, qui & ipsum Satanã sub pedibus nostris velociter conterat, & omnia eius machinamenta confringat. Ipse est Dei sapientia, cui semper in promptu sit instruere ignorantes. Ipse Dei virtus, cui facile sit, & deficientes reficere, & eripere periclitantes. 60 *Ser. 7. aduentus.*

IDEM sic habet: Hodie scietis, quia veniet Dominus, & mane videbitis gloriam eius; vos qui in puluere estis, expergiscimini,& laudate, quia venit medicus ad ægrotos, Redẽptor ad venditos, ad errantes via, ad mortuos vita. Venit quippe qui proijciat in profundum maris omnes iniquitates 61 *In ser. 3. in vigilia NAtiuitatis.*

nostras, qui sanet omnes infirmitates nostras, qui nos proprijs humeris, ad propriæ dignitatis reportet originē.

62 *In ser. 1. Purificationis. Psal. 47. Psal. 35.* ITEM sic habet: Suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui. Longe est hæc gratiarum actio a voce illa gementis, Domine in cœlo misericordia tua, & veritas tua vsque ad nubes. Quid enim? videtur ne tibi in me Deo fuisse misericordia, cum apud solos cęligenas spiritus haberetur? at vbi sane minoratus est Christus paulo minus ab Angelis, factusq; est Dei, & hominum mediator, ac velut lapis angularis pacificauit per sanguinē suum, quæ in cœlis sunt, & quæ super terram. Ex hoc plane iam suscepimus Deus misericordiam tuam in medio templi tui. Eramus enim & nos natura filij iræ, sed consecuti sumus misericordiam. Cuius irę filij? & quam misericordiam cōsecuti? Nempe filij ignorantiæ, ignauiæ, captiuitatis, & consecuti sumus sapientiā, virtutem, redemptionem. Ignorantia mulieris seductæ excæcauerat nos, mollities viri abstracti, & illecti a propria concupiscentia eneruauerat nos, malitia diaboli expositos iuste a Deo
63 captiuauerat nos. Sic ergo nascimur vniuersi, primum quidem viæ ciuitatis habitaculi prorsus ignari, deinde imbecilles, & ignaui, vt & si nota nobis esset via vitæ propria, tamen præpediremur, & detineremur inertia, postremo captiui sub pessimo, crudelissimoque tyranno, vt licet prudentes essemus atque robusti, ipsa tamen miseriæ seruitutis opprimeremur cōdicione. Numquid non misericordia, & miseratione opus habet tanta miseria? aut certe si iam salui sumus ab hac triplici ira per Christum, qui factus est nobis sapientia a Deo Patre, & iustitia, & sanctificatio, & redemptio, quanta nobis vigilantia opus est, ne forte (quod absit) inueniantur nostra nouissima peiora prioribus, si denuo contingat iram incendere, vtpote qui non natura iam, sed propria voluntate filij iræ sumus?

IDEM sic ait: Vt inhabitet gloria in terra nostra, misericordia, & veritas obuiauerunt sibi, iustitia, & pax osculatæ sunt, quando Deus factus est homo. Gloria Patris filius sapiens, vnde cum Christus sit sapientia, ipsa gloria est Patris, qa ergo multifarie, multisque modis de eo prædictum fuerat in Prophetis, quòd in terris videndus esset, & inter homines conuersaturus, quonammodo id factum sit Psalmista explicat his verbis, vt verbum caro fieret, & habitaret in nobis, Misericordia, & veritas obuiauerunt sibi; iustitia. & pax osculatæ sunt. Videre mihi videor dilectissimi quattuor virtutibus his amictum primum hominem in creatione, & vt Propheta meminit vestimento salutis indutum, est enim in his quattuor illa salutis integritas, nec sine his omnibus potest constare salus. Acceperat ergo homo misericordiam custodem, vt ipsa præueniret, ipsa & sequeretur eum, ipsaq; protegeret, & conseruaret vbique, vides qualem nutritium contulit paruulo suo Deus, sed erat illi necessarius etiā eruditor tamquam ingenuæ, & rationabili creaturæ, vt non sicut iumentū aliquod custodiretur, sed tamquam paruulus educaretur, cui sane magisterio nemo poterat aptior inueniri, quàm veritas ipsa, quæ eum in agnitionem summæ perduceret aliquando veritatis, interim vero ne sapiens inueniretur, vt malum faceret, essetq; peccatū ei tamquam scienti bonum, & minime facienti, iustitiam quoque qua regeretur accepit, adhuc autem, & pacem qua foueretur, & delectaretur, addidit manus benignissima Creatoris, pacem vtique duplicem, vt nec intus pugnæ, nec foris timores, idest, nec caro concupisceret aduersus spiritum, nec esset ei creatura vlla formidini. Quid huic deerat, quem misericordia custodiebat, docebat veritas, regebat iustitia, pax fouebat? Sed heu homo iste ad multam perniciem, & insipientiam sibi descendit de Hierusalem in Hiericho, sed incidit in latrones, a quibus ante omnia legitur despoliatus. Nec vero poterat reuestiri, nisi Christus amit-

In serm. 1. Annunciationis. Psal. 84.

65

Digitized by Google

amitteret sua. Inter has autem virtutes grauis quædam videtur orta contentio, si quidem veritas, & iustitia miserum affligebant, pax, & misericordia zeli huius expertes iudicabãt magis esse parcendum. Vnde & factum, vt perseuerantibus illis in vltione & præuaricatorem hinc inde cędẽtibus, illæ se cederent in cor Patris redeuntes ad Dominum, qui illas dedit solus, si quidem ipse cogitabat cogitationes pacis, cum afflictionis omnia plena viderentur. Siquidem non cessabat
66 pax, non ei misericordia dabat silentium, sed pro quodam susurrio paterna pulsantes viscera loquebantur, Nũquid in æternum proijciet Deus, aut non apponet, vt complacitior sit adhuc? Numquid obliuiscetur misereri Deus, aut continebit in ira sua misericordias suas? Et quamuis diu multumque visus sit dissimulare Pater miserationum, vt interim satisfaceret zelo iustitiæ, & veritatis, non tamen infructuosa fuit supplicantium importunitas, sed exaudita est in tempore opportuno. Sed forte interpellantibus tale feratur dedisse responsum. Vsq; quo preces vestræ? debitor sum, & sororibus vestris, quas accinctas videtis ad faciendam vindictam in nationibus, iustitiæ, & veritati. Vocentur, & veniant, & super hoc verbo pariter conferamus, festinant ergo legati cælestes, & vt viderunt miseriam hominum, & crudelem plagam, vt Propheta loquitur, Angeli pacis amare flebant. *Esai. 33.* Qui enim fidelius quærerẽt, aut rogarent, quæ ad pacem sunt, quam Angeli pacis? sane ex deliberatione communi ascendit veritas ad constitutam diem, sed ascendit vsq; ad nubes, necdum plane lucida, sed subobscura adhuc zelo indignationis, factumque est, vt legimus in Propheta, Domine *Psal. 35.* in cœlo misericordia tua, & veritas tua vsq; ad nubes, medius autem Pater luminum residebat, & vtraq; pro parte sua vtilius, quod habebat, loquebatur. Summa tamen controuersiæ totius hæc fuisse videtur, eget miseratione creatura rationalis, ait misericordia, quoniam misera facta est, & miserabilis valde; venit tempus miserendi eius, quia iam preterijt tempus. E contra veritas, oportet, inquit, impleri sermonem, quem locutus es Domine, totus moriatur Adam necesse est, cum omnibus, qui in eo erant, qua die vetitum pomum in præuaricatione gustauit. Vt quid ergo ait misericordia, vt quid me genuisti pater citius perituram? Similiter autem ecõtrario, & illa loquebatur: Quis enim nesciat quòd si prædictam præuaricator mortis sententiam euaserit, perijt, nec permanebit iam in æternum veritas tua Domine? Ecce vero vnus de Cherubim, idest magni consilij Angelus ad Regem Salomonis suggerit esse mittendas, & in eius conspectu misericordia, & veritas obuiauerunt sibi, iustitia, & veritas ait: Fatcor zelum bonum misericordia habet, sed vtinam secundum scientiam; at misericordia, inquit, veritati, tu neutri parcis, sed tanta indignatione sæuis in præuaricatorem, vt inuoluas pariter, & sororem. Grandis controuersia, fratres, sic 67
erat dilectissimi, sic erat, non videbatur, quomodo simul possent erga hominem misericordia, & veritas conseruari. Dixit iudex, fiat mors bona, & habet vtraq; quod petit. Obstupuere omnes in verbo sapientiæ, & forma cõpositionis pariter, atq; iudicij. Siquidem manifestum fuit nullam eis querimoniæ occasionem relinqui. Quod fiet, si ex charitate moriatur quis, vtique qui nihil debeat morti. Neque enim detinere poterit mors innoxium, sed forabitur maxilla Leuiathan, & destruetur paries medius, solueturque chaos magnum, quod inter mortẽ, vitamq; firmatum est. Bonus visus est *Ezec. 3.* sermo, vtpote fidelis, & omni acceptione dignus. Sed vbi poterat ille innocens inueniri, qui mori velit non ex debito, sed ex beneplacito suo? circuit veritas orbem terræ, & nemo mundus a sorde, nec infans, cuius est vnius diei vita super terram. Sed & misericordia cœlum omne perlustrat, & in Angelis quoque ne dixerim prauitatem,

minorem tamen inuenit charitatem. Redeunt ad constitutam diem veritas, & misericordia, anxie plurimum non inuento,quod desiderabant. Tunc vero seorsum pax consolans eas ait. Qui consilium dedit, ferat auxilium, intellexit lex, qd loqueretur, & ait: Pœnitet me fecisse hominem,pęna,inquit, me tenet, mihi incumbit sustinere pœnam, pœnitentiam agere pro homine, quem creaui. Tunc ergo dixit, ecce venio. Et accersito Gabriele, vade,inquit,dic filiæ Sion,ecce rex tuus
Matt. 21. venit. Festinauit ille, & ait: adorna
Esaia 62. thalamum tuum Sion, & suscipe regē.
Zach. 9. Porro venturum regem misericordia,
Psal. 88. & veritas præcesserunt faciem suam. Iustitia thronum præparat, secundum illud: Iustitia, & iudicium præparatio sedis tuæ, pax cum Rege venit, vt Propheta fidelis inueniretur, qui dixit,pax erit in terra nostra,cum venerit. Sed & tunc iustitia,& pax osculatæ sunt, quæ non modice videbantur hactenus dissidere.

68 IDEM explicans illa verba:Osculetur me osculo oris sui,sic ait: Ardorem desiderij patrum suspirantium
Serm. 2. in Cantica.
Christi in carne præsentia frequentissime cogitans compungor, & cófundor in memetipso, & nunc vix contineo lachrymas,ita pudet teporis, torporisque miserabilium temporum horum.Cui namque nostrum tantum ingerat gaudium gratiæ huius exhibitio,quantum veteribus sanctis accenderat desiderium promissio. Senserat nimirum in spiritu,quisquis tunc spiritualis esse poterat, quanta foret gratia diffusa in labijs illis,propterea loquens in desiderio animę aiebat:Osculetur me osculo oris sui. Nimirū omnibus modis cupiens tantæ suauitatis participio non fraudari, dicebat enim perfectus quisque, quo mihi ora hæc semini verbia prophetarum? ipse po-
Psal. 44. tius speciosus præ filijs hominum o-
Exo. 4. sculetur me osculo oris sui. Non au-
Esai. 6. dio iam Moysem, impeditioris siqui-
Hier. 1. dem linguæ factus est mihi, Isaiæ la-
69 bia immunda sunt, Hieremias nescit
Psal. 17. loqui,quia puer est, & prophetæ omnes elingues sunt, ipse ipse quem loquuntur, ipse loquatur, ipse me osculetur osculo oris sui. Non in eis iam, aut per eos loquatur mihi, quoniā tenebrosa aqua in nubibus aeris, sed ipse me osculetur osculo oris sui, cuius gratiosa præsentia,& admiranda fluēta doctrinæ fiant in me fons aquę saliētis in vitam æternam. Quem vnxit Pater oleo letitiæ præ consortibus suis,nūquid non ex ipso vberior mihi infunditur gratia, si tñ dignetur me osculari osculo oris sui? cuius vtique sermo vnus, & efficax osculum mihi est,non quidem coniunctio labiorum, quæ interdum pacem mentitur animarum, sed plane infusio gaudiorum, reuelatio secretorum,mira quædā commixtio superni luminis,& illuminatæ mentis adhęrens quippe Deo vnus spiritus est. *Et infra.* Prædicabant Prophetæ Christum in carne venturum, & cum ipso pacem,vnde quidam eorū, & pax erit,inquit, in terra nostra cum venerit, immo per ipsum Dei gratiam homines recuperaturos cum omni fiducia,sicut diuinitus acceperant,prędicabant. Cæterum illis prænuncian-
tibus pacem, moram autem faciente 70
auctore pacis nutabat populi fides, dū nó erat qui redimeret, neq; qui saluū faceret, itaque causabantur homines moras, quòd ille totiens nunciatus, necdum veniret princeps pacis, & suspectas habentes promissiones, signum promissæ reconciliationis,quod est osculum, flagitabant,ac si nuncijs pacis vnus quilibet responderet de populo, iam olim prædicitis pacem, & non venit, promittitis bona,& adhuc turbatio, ecce hoc ipsum multifarie, mul-
tisque modis, & Angeli patribus, & *Hier. 8.*
patres nostri annunciauerunt nobis dicentes, Pax pax, & non est pax. Si mihi vult esse persuasum Deus, quòd de suæ beneplacito voluntatis tā crebra iam legatione spondet, nec exhibet,osculetur me osculo oris sui, sicq; in sino pacis faciat de pace securum, nam verbis iam quomodo credam? opus magis est opere verba firmare.
Probet veridicos nuncios suos Deus, *Hier. 8.*

& se-

4. Reg. 4. & sequatur eos ipse, vt sæpius promiserunt. Quia sine ipso possunt facere nihil. Misit puerum, tulit baculum, & necdum est vox, neque vita, non surgo, non suscitor, non excutior de puluere, nõ respiro in spem, si non Propheta ipse descendat, & osculetur me osculo oris sui.

71 In serm. 2. Natiuitatis ex varijs. Gen. 2. IDEM sic ait: Fluuius, ait Scriptura, egrediebatur de loco voluptatis ad irrigandam vniuersam superficiē terræ, qui inde diuiditur in quattuor capita. Fluuius iste est Dominus meus Iesus, qui de duobus locis voluptatis egreditur ex vtero Patris, & ex vtero Virginis. Vnde Propheta. Dominus Deus noster fluuius gloriosus exiliens in terram sitientem. *Infra.* Ad irrigandam vniuersam superficiem terræ, idest, ad terrenam miseriam expiandam, quam nobis in hereditatem primus ille peccator reliquerat. Qui diuisus est in quattuor capita, quia vt ait Paulus, Factus est nobis sapientia, iustitia, sanctificatio, & redẽptio. Ad nos quippe veniẽs, qui eramus in carcere; primo omnium tenebras ignorantiæ nostrę depulit luce sapientiæ suę, demum per iustitiam, quæ ex fide est, soluit funes peccatorum nostrorum sanctificans nos in suo corpore, redimens in corporis passione, Dominus enim soluit compeditos, Dominus illuminat cæcos, sanctificat tabernaculum, de manu redimit inimici; diuiditur, & in patientiam, qua peccatores sustinet, in misericordiam, qua peccatores fouet, in largitatem, qua proficientes exaltat, in fortitudinem, qua proficientes conseruat.

1. Cor. 11.

Ps. 145.

72 Lib. 3. officiorũ cap. 14. to. 4. Exo. 7. AMBROSIVS agens de prodigijs factis per Moysem, ait: Proiecit virgam, & serpens factus est, qui deuorauit serpentes Aegyptios. Significans quòd Verbum caro fieret, quæ serpentis diri venena vacuaret per remissionem, & indulgentiam peccatoris. Virga est enim Verbum directum, regale, plenum potestatis, insigne imperij, virga serpens facta est, quoniam qui erat Filius Dei ex Deo Patre natus Filius hominis factus est, natus ex Virgine, qui quasi serpens exaltatus in cruce medicinam vulneribus infudit humanis. Vnde, & ipse Dominus ait: Sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet Filium hominis. Denique & alterum signum ad Dominum Iesum pertinet, quod fecit Moyses. Manum suam misit in sinum, & protulit eam, & facta est manus eius sicut nix. Iterum misit, & protulit eam, & erat sicut carnis humanæ species, significans Domini Iesu primum fulgorem diuinitatis, postea susceptionem carnis, in qua fide credere omnes gentes, populosque oporteret. Merito manum misit, quæ dextera Dei Christus est, in cuius diuinitatem, & incarnationem, si quis nõ crediderit, quasi reprobus flagellatur: sicut ille Rex, qui qñ signis nõ credidit euidentibus, postea flagellatus orabat, vt veniá mereretur, &c. Iom. 3. Exo. 4.

73 In libro de institutione virginis c. 5. to. 4. Exo. 15. IDEM: lignum missum in aquas amaras ad incarnationem applicat sic. Soror Aaron Maria dicta fuit, sed illa Maria amaritudo maris vocabatur, venit ergo Dominus in amaritudinem fragilitatis humanæ, vt conditionis amaritudo dulcesceret Verbi cęlestis suauitate, & gratia temperata. Hoc significauit fons Mara per lignum dulcoratus, eo ꝙ populus nationum amarus ante peccatis, vel nostra caro temperamento passionis dominicæ in vsus alteros mutaretur.

74 Lib. de fide ad Gratianum Augustum cap. 5. to. eod. Ruth 2. 3. & 4. IDEM explicat illud, Post me veniet vir, cuius non sum dignus calceamenta portare, &c. De incarnationis mysterio, sic ait: Lege enim proximo defuncti, vel fratri copula deferebatur eius vxoris, vt semen fratris, vel proximi resuscitaret, vnde qđ Ruth, licet ipsa alienigena, tamen quia maritum habuerat ex Iudæis, qui reliquerat superstitem proximum, eamq; colligentem manipulos suæ messis, quibus alebat, & socrum Booz vidit, & amauit, non aliter eam accepit vxoré, nisi calciamentum eius ante soluisset, cui vxor debebatur ex lege. Historia simplex, sed alta mysteria, aliud enim gerebatur, aliud figurabatur, designabatur

batur autem futurus ex Iudæis, ex quibus Christus secundum carnem, qui proximi sui, hoc est, populi mortui semen doctrinæ cęlestis semine resuscitaret, cui calciamentum nuptiale Ecclesiæ copulandæ præscripta legis spiritalia deferebant. Non Moyses spōsus, illi enim dicitur: Solue calciamē-tum pedum tuorum, vt Domino suo
Iosue 5. cedat. Non Iesus Naue filius sponsus,
75 nam & ipsi dicitur. Solue calciamentum pedum tuorum, ne ex similitudine nominis Ecclesiæ sponsus crederetur; non alius sponsus, sed solus Christus, & sponsus, de quo dixit Ioannes.
Ioan. 3. Qui habet sponsam, sponsus est. Illis igitur calciamētum soluitur, huic solui non potest, sicut dixit Ioannes, non sum dignus soluere corrigiam calciamenti eius. Solus ergo Christus est sponsus, cui illa veniens ex gentibus sponsa ante inops, atq; ieiuna, sed iam Christi messe diues nubat, quæ manipulos fecundæ segetis, verbique reliquias gremio legat mentis interno, vt exhaustam illam viduam morte filij, atque inopem defuncti populi matrem nouis pascat alimentis nō relinquens destitutam viduam, & nouos querens.
Ioan. 1. Solus ergo Christus est sponsus, qui neque synagogę ipsi manipulos suæ messis inuidebat (vtinam se non ipsa excluderet) habuit quos per se colligeret, sed quia sponsus eius est mortuus, quasi filio egena defuncto per Ecclesiam manipulos, quibus viueret, colligebat, quos venientes in exultatione portabunt, sicut scriptum est. Ve-
Ps. 125. nientes autem venient in exultatione tollentes manipulos suos, &c.

76 IDEM explicans illud Cant. 1.
Lib. 1. de Spiritu sancto c. 7. 1. 4. Vnguentum effusum nomen tuum, sic ait: Sicut inclusum in vase aliquo vnguētum cohibet odorem suum, qui odor quādiu vasis illius angustijs coercetur, & si ad plures non potest peruenire, tamen vim suam seruat, cum vero de vase illo, quo claudebatur vnguentum fuerit effusum, longe lateq; diffunditur; ita, & Christi nomen ante eius aduentum in Israel populo, quasi in vase aliquo Iudæorum mētibus claudebatur, notus enim in Iudæa Deus, in Israel magnum nomen eius, hoc vtique nomen, quod vasa Iudæorum an- *Psal. 75.*
gustijs suis coercitum cōtinebant, magnum quidem, & tunc nomen cum infirmorum, atque paucorum hæreret angustijs, sed magnitudinem sui nondum per corda gentium, & in fines totius orbis effuderat; postea vero quā per omnem mundum suo illuxit aduentu, per omnem vtiq; creaturam diuinum suum illud nomen extendit, nō repletum accessione aliqua, sed replēs vacua, vt esset admirabile nomen eius in vniuersa terra, &c.

IDEM explicans illud, ego autem 77
sum vermis, & non homo ait: Cur to- *In ser. 3. de*
tius Dominus creaturæ vermiculo se *Psal. 21.*
voluit comparari? Possumus hoc hu- *to. 2.*
militati primitus assignare, quæ sanctorum virtus est maxima; sicut Moyses ante Deum, animal se irrationale profitetur, Dauid pulicem se sæpe cōmemorat, sed magis illud accipiendū puto: quoniam vermis nulla extrinsecus admixtione alieni corporis, sed de sola, & pura terra procreatur, ideo illum comparatum Domino; quoniam & ipse Saluator de sola, & pura Maria generatur. Legimus etiam Exo. 16. De manna vermiculos procreatos (digna plane, & iusta comparatio) siquidem de manna vermiculus gignitur, & Dominus Christus de Virgine procreatur; quin potius ipsam Mariam manna dixerim, quia est subtilis, & splēdida, suauis, & virgo, quæ velut cęlitus veniens cunctis Ecclesiarum populis cibum dulciorem melle defluxit, quem qui edere, aut manducare neglexerit, vitam in semetipso habere nō poterit, sed potius ipse cibus in iudicium conuertetur. Manna enim filijs Israel contra diuina præcepta tractantibus vermes effectus est, idest contumaciæ vltores, & iudices, nam quod idem sit vermis, & iudex propheta testatur dicens: Vermis eorum non morietur, & *Isai. 66.*
ignis eorum non extinguetur vsque in hodiernum diem, &c.

IDEM dicit: Mundum factū esse 78
in principio veris, mense videlicet *Lib. 1. Exa*
Martij.

merito c. 1. n. 4. Martij. Exod. 12. dicitur, Mensis hic initium mensium erit vobis, primus erit in mensibus anni. In hoc ergo principio mensium cœlum, & terram fecit Deus, quod inde mundi capi oportebat exordium, vbi erat opportuna omnibus verna temperies, vnde & annus mundi imaginem nascentis expressit, vt post hibernas glacies, atque hiemales caligines serenior solito verni temporis splendor eluceat: dedit ergo formam futuris annorum curriculis mũdi primus exortus, vt ea lege annorũ vices surgerent, atque initio cuiusque anni produceret terra noua seminum germina, quo primum Dominus dixerat, Germinet terra herbam virentem, & lignum fructiferum faciens fructum, &c.

79 *In apologia Dauid c. 7. to. 1. 2. Reg. 23.* IDEM laudans Dauid, quòd noluit bibere aquam adductam ex cisterna Bethlehem allegorice exponés ait: Sitiebat Dauid nõ aquam de lacu, qui est in Bethlehem, sed oriundum ex virgine Christum in spiritu præuidebat, volebat ergo bibere non aquam fluminis, sed potum gratiæ spiritualis, hoc est, non aquarum sitiebat elementum, sed sanguinem Christi, illum sitiebat fontem æternum, non qui periculis quæreretur alienis, sed pericula aliena depelleret.

80 *Serm. 16. super Psal. 118. to. 2. Psal. 118.* IDEM explicans illud, Tempus faciendi Domine, sic ait: Dominici aduentus tempus iam esse commemorat, vt quia legis facta est preuaricatio, veniat finis legis, & consummatio eius, & plenitudo Dominus Iesus, qui deleat vniuersa delicta, & absoluat omnes, & liberet peccatores, vt si ingrauescente ægritudine alicuius incómodi curras ad medicũ, vt citius veniat, ne postea subuenire non possit. Medicus enim tũc amplius desideratur, cũ grauis incubuerit ægritudo languenti. Ergo cum videat in spiritu propheta præuaricatores, populi luxuriam, delicias, dolos, fraudes, auaritiam, temulentiam, quasi pro nobis interueniat, currit ad Christum, quem solum tantis sciebat subuenire posse peccatis. Vrget, vt veniat, neque patitur fieri moras, Tempus, inquit faciendi Domine, hoc est, vt pro nobis crucem ascendas, mortem subeas, totus in periculum vltimum mundus vrgetur, veni, vt tollas peccata mundi, veniat vita morientibus, veniat resurrectio iam sepultis, factum tuum subueniat, quoniam nec tua præcepta prodesse potuerunt. Tempus faciendi Domine, non iubendi, quia non legatus, neque nuncius, sed Dominus saluaturus erat populum suum, &c.

IDEM circa illud, quod ante promiserat per Prophetas suos, sic ait: Vt manifestius salutarem esse aduentum Christi significaret etiam personas, per quas promissionem signauerit, demonstrauit, vt quàm vera, & magnifica sit promissio, ex his videretur, nemo enim rem vilem magnis præcursoribus nunciat, &c. 81 *Super epist. ad Roman. c. 1. to. 3.*

Christi Domini incarnatio, sicut & mors, alijs est in bonum, alijs in malum, & quare. Cap. VI.

ORIGENES explicans illa verba: Similis est dilectus meus capreæ hinnuloque ceruorum super montes Beter, sic ait: Ceruus serpentum inimicus, ac debellator, ita vt spiritu narium eos extrahat de cauernis, & superata pernicie veneni eorum pabulo delectetur. Saluator noster ceruus est, quia interficit ipse serpentes, contrarias potestates iugulat, ideo dicam ei. Tu contriuisti capita draconum super aquam, similis est dilectus meus capreæ, super montes domus Dei, Bethel quippe interpretatur domus Dei. Non omnes montes domus Dei sunt, sed qui montes Ecclesiæ sunt. Inueniuntur quippe, & alij montes erecti, & consurgentes aduersus scientiam Dei, montes Aegyptiorum. Esto mons Ecclesiasticus, mons domus Dei, & veniet ad te sponsus similis capreæ. 1 *Hom. 2. expositionis 1 in Cantica to. 2.* *Psal. 73.*

IDEM explicans, Vnguentum effusum, vel exinanitũ, vt ipse legit, nomen tuum, ideo adolescentulę dilexerunt 2 *Hom. 1. exposit. 2. in Cantica.*

runt te nimis, sic ait: Hæc verba in persona sponsi de Christo Domino intelliguntur, q' in aduentu eius impletum est, vt nomen eius ita per orbem terræ, & per vniuersum mundum diffunderetur, vt fieret odor suauitatis in omni loco, sicut & Apostolus dixit:
2. Cor. 2. Quia Christi bonus odor sumus in omni loco, alijs quidem odor ex morte in mortem, alijs autem odor de vita in vitam. Si enim omnibus fuisset odor vitæ in vitam, dixisset vtique & hic: Omnes dilexerunt te, & traxerunt te, sed nunc ait, vbi nomen tuum est factum exinanitum, dilexerunt te. Non illæ vetulæ, ac veterem hominem indutæ animę, neq; rugas habentes, neq; maculas, sed adolescentulæ, in augmẽto scilicet ætatis, & pulchritudinis positæ animæ, quæ semper innouantur, & de die in diem renouantur, nouum se hominem induentes, qui secundum Deum creatus est. Propter istas ergo adolescentulas, & in augmentis vitæ, & profectibus positas, exinaniuit se ille, qui erat in forma Dei, vt fieret vnguentum exinanitum nomen eius, vt non iam innaccessam lucem tantummodo habitaret, & in forma Dei
3 permaneret, sed verbum caro fieret, quo possent istæ adolescentulæ, & in augmentis profectuum positæ animæ, non solum diligere, sed & trahere eum ad se. Trahit enim vnaquæque anima, & assumit ad se verbum Dei pro capacitatis suæ mensura. Cum autem traxerint ad se animæ verbum Dei, & sensibus suis, atque intellectibus inseruerint, & dulcedinis eius, & odoris senserint suauitatem, vbi vnguentorum eius fragrantiam cœperint inuenire dumtaxat aduentus eius, & redẽptionis, ac passionis causas, charitatemque agnouerint, qua pro salute omniũ vsque ad mortem crucis immortalis accessit, & in his omnibus velut diuini cuiusdam, & ineffabilis vnguenti odoribus inuitatæ adolescentulæ, idest, animæ plenæ vigoris, atque alacritatis effectæ currunt post ipsum, atq; ad odorem suauitatis eius non lento gradu, nec tardis passibus, sed rapido cursu, & tota properatione festinant: sicut & ille qui dicebat. Sic curro, vt 1. Cor. 9.
4 comprehendam. *Infra*: Hæc autẽ paulo latiori excessu prosecuti sumus, ostendere volentes odoratum sponsæ, adolescentularum, quo odoratæ sunt odorem vnguentorum sponsi, non corporis sensus, sed diuini odoris illius, & interioris, qui appellatur hominis dici. Hic ergo odorationis sensus, in quo sanus est, & integer, odore Christi accepto ex vita adducit ad vitã. Si verò non sit sanus hoc odore suscepto de morte in mortem deijcit, secũdum illum, qui dicebat, quoniam Christi bonus odor sumus, alijs quidem de vita in vitam, alijs autem odor de morte in mortem. Denique, & ij quibus intellectus herbarum est, pigmentorumque peritia, ferunt quædam esse pigmenta, quorum si odorem ceperunt nonnulla animalia cõtinuo intereunt, alia vero eodem odore recreantur, vitamque recipiunt, & nunc ergo in his ipsis expositionibus, & sermonibus quos habemus in manibus, videtur alijs esse vita ex vita, alijs vero mors ex morte. *Et infra*. Potest adhuc, & hoc modo accipi, quod ait: Vnguentum exinanitum nomen, propterea adolescentulæ dilexerunt te. Vnigenitus Dei filius cum in forma Dei esset exinaniuit semetipsum, & formam serui accepit, illi ergo qui dicunt, quia de plenitudine eius nos omnes accepimus, ipsi sunt adolescentulæ, quæ de ea plenitudine ex qua se ille exinaniuit, & factum est vnguentum exinanitum, nomen eius percipientes dicunt. Post te in odorem vnguentorum tuorum curremus; nisi enim exinanisset vnguẽ 5
tum, hoc est, plenitudinem diuini spiritus, & humiliasset se vsq; ad formã serui, capere eum nullus in illa diuinitatis plenitudine potuisset, nisi sola fortassis sponsa, pro eo quod videtur indicare, quia vnguentum istud exinanitum non sibi, sed adolescentulis dilectionis dederit causam, sic enim dicit. Vnguentum exinanitũ nomen tuũ, propterea adolescentulæ dilexerũt te. Ac si diceret. Adolescentulæ quidem propte-

Cant. 1. propterea dilexerunt te, quia exinanisti te de forma Dei, & factum est vnguentum exinanitum nomen tuum, ego autem dico quod non pro exinanito vnguento, sed pro ipsa vnguentorũ plenitudine dilexi te, id enim indicat in eo loco, vbi dicit: odor vnguentorũ tuorum super omnia aromata. Nunc autem quasi laboris sui consecuta spõsa palmam, pro eo quod cucurrerit cũ currentibus, introductam se dicit ab sponso rege in cubiculum eius, vt ibi videret cunctas opes regias.

6 Hom. 3. in Isaiam. IDEM explicans illa verba: Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet, sic habet: Virga est primogenitus omnis creaturæ, qui iuxta carnem natus est. Exijt virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendit. Quis est flos, & quæ est radix? ambo enim in vnum idipsum subiacent. Differentia autem est negotiorum. Nam si peccator es, non est tibi flos, neq; videbis florem, qui est ex radice Iesse, venit enim, & de te virga quomodo Apostolus virgæ, & floris loquitur. De virga quidem dicit. Quid vultis in virga veniam ad vos? de flore vero. An in charitate Dei, & spiritu mansuetudinis. Ex ijs ergo de radice Iesse virga sapientiæ ei qui supplicijs plectitur, virga ei qui indiget increpatione, virga ei qui necesse habet, vt arguatur, flos vero ei qui iam eruditus est, & non indiget illa correptione, vel certe non indiget pœnis, sed valẽti iam florere incipere, & ad perfectum fructum exire.

7 Hom. 2. in Hieremiã. IDEM explicans illa verba: Ex cap. 51. Subito cecidit Babylon, & cõtrita est, sic ait: Si veneris ad aduentum Domini mei Iesu Christi, & videris eius magnũ opus, quomodo subuertit omnia gentium de Idolis dogmata, vt credentes de erroris eximeret iugo, intelliges quia in tempore passionis eius Babylon extemplo corruit, & contrita est. Vnusquisque nostrum consideret seipsum, & animaduertat Babylonem in suo tempore corruisse, si autem & in alicuius corde nõ cecidit ciuitas confusionis, huic Christus, necdum aduenit, veniente quippe, & Babylon ruere consueuit, propterea petite, & veniat Iesus in corda vestra, & conterat Babylonem, & faciat ruere omnem malitiam eius, & reędificet pro his, quæ subuersa sunt, pro Babylone, quæ fuerat ante constructa in ipso principali cordis vestri. Hierusalem ciuitatem sanctam Dei.

HIERONYMVS sic habet, Christus Dominus iuxta Danielem, lapis est excisus de monte sine manibus, qui creuit in montem magnum, & impleuit omnem terram. Iste iuxta Ezechielem vulnerauit principem Tyri, & ad istum in Esaia & Michæa populi confluunt dicentes, Venite ascendamus ad montem Domini, & domum Dei Iacob, & docebit nos vias suas, & ambulabimus in semitis eius. Ecce quomodo idem Christus mons vulnerat principem Tyri; & docet electos vias suas. 8 In epist. ad Fabiolam. to. 3. Dan. 2. Esaia 2. Ezech. 28.

IDEM sic ait: Sublatum est, inquit Propheta; superliminare, & domus impleta est fumo, quod signum est templi Iudaici destruendi, & incendendæ vniuersæ Hierusalem, quam videmus nunc destructam. Nonnulli vero in superioribus consentientes in extrema parte dissentiunt. Nam superliminare sublatum illo tempore prædicant, quando velum templi scissum est, & vniuersa domus Israel erroris nube confusa, quando Iosephus refert sacerdotes ex adytis templi cęlestium audisse vocem, Transeamus ex his sedibus. 9 In epist. ad Damasum in qua exponitur Isaia c. 6. tod. 10. Isai. 6.

IDEM sic habet: Vsque ad quadragesimum secundum annum post passionem Domini datum est Iudæis tempus pœnitentiæ, post quos perseuerãtibus illis, in malitia egressi sunt duo vrsi de syluis gentiũ Romanarum Vespasianus, & Titus, & blasphemantes pueros, ascendente vero Eliseo in domum Dei, hoc enim interpretatur Bethel, voce consona illudentes interfecerunt, atque lacerauerunt, & ex eo tempore Hierusalem non appellatur ciuitas sancta, sed sanctitatem, 10 In epist. ad Hedibiam.

ac pristinum nomen amittens spiritualiter vocatur Sodoma, & Aegyptus, vt ædificetur pro ea ciuitas noua, quam fluminis impetus lætificat, & de cuius medio egreditur fons, qui totius orbis amaritudinem mitigauit, vt miserabilis Israel ruinas templi nudatis plangat lacertis, & in Christo turba credentium noua quotidie videat Ecclesię tecta consurgere, & dicat Sion,
Esa. 11. Angustus mihi locus est, impleaturq; illud, quod in Isaia scriptum est, & erit sepulchrum eius inclytum.

11
Lib. 2. in c. 3. Isa. 10. 4. IDEM sic habet: Cunctæ minæ, quę in hoc capite narrantur, referũtur ad Dominicam passioné; post interfectionem quippe Christi omnes gratię, & donationes sublatæ sunt a Iudæis secundum quod in Euangelio scriptũ
Matt. 11. est. Lex & Prophetæ vsq; ad Ioanné. Et est ordo, quoniam noluistis cessare ab homine, cuius spiritus in naribus
Esaia 2. eius, qui excelsus reputatus est, sed e
Sap. 2. contrario fudistis sanguinem iusti, &
Phil. 4. cogitastis consilium pessimum dicentes, alligemus iustum, quia inutilis est nobis, ideo fructum adinuẽtionum vestrarũ comedetis. Nihil apud Iudęos post passionem Domini forte, nihil validum est, neq; aliquis potest apud eos dicere: Omnia possum in eo, qui me confortat, Christo Iesu.

12
In cap. 10. Isaia. IDEM explicans illa verba: Ecce dominator Dominus exercituum confringet lagunculam in terrore, & excelsi statura succidentur, & sublimes humiliabuntur, & subuertentur condensa saltus ferro, & libanus cum excelsis cadet, sic ait: Iste locus de Christo intelligendus est. Dixerat enim supra nomẽ pueri nascituri de Virgine, quod appellaretur Emmanuel, & post vocaretur, Accelera, spolia detrahe, festina prædari, & ipse esset lapis offensionis, & petra scandali domibus Israel. Cuius principatus esset in humero eius, & vocaretur sex nominibus, Admirabilis, & Consiliarius, & Deus, & Fortis, & Pater futuri sæculi, & Princeps pacis, & qđ multiplicaretur eius imperium, & pacis non esset terminus. Nũc per translationẽ fractę lagunculæ passio illius demonstratur, quia idcirco caro eius morti tradita sit, vt Iudęorum sublimitas destruatur, & excelsi quondam in terram corruant, & Libanus cum suis cedris succidatur, de quo & in Zacharia legimus. Aperi libane portas tuas, & co- Zach. 11.
medat ignis cedros tuas, vlula abies, quia cecidit cedrus, quoniam magnifici vastati sunt.

IDEM explicans illa verba: Non 13
secundum visionẽ oculorum iudicabit, sic habet: Nos hunc locum ad Chri- In cap. 11. Isaia.
sti aduentum referimus. Et septuaginta transtulerunt. Non secundum gloriam iudicabit, neq; iuxta sermonem arguet, sed iudicabit humili iudicio, & arguet humiles terrę, nullius enim personam accipit in iudicio, sed Scribis, & Pharisæis, & principibus loquitur, Vę vobis hypocritæ, & auferetur Matt. 23.
a vobis Regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius, nec secundũ sermonem, & auditum auriũ corripiet, illis enim dicẽtibus magister scimus, quia verax es, nec enim vides in faciem hominum, sciens malitiam eorũ respondebat. Quid me tentatis hypocritæ? & cætera his similia. Iudicabat autẽ in iustitia pauperes spiritu, quorum est regnum Dei, & arguebat in æquitate mansuetos, & humiles terræ dicens ad Apostolos, Adhuc, & vos insipientes estis? Vel certe pro humilibus atque mansuetis alios arguebat, qui eos opprimere conabantur. Percussit quoque omnia terrena opera virga. Et spiritu labiorum suorum interficiet impium, de quo in Psalmo Psal. 9.
legimus, Increpasti gentes, & perijt im- 2. Thes. 2.
pius, nomina eorum delesti in sęculũ, & in sæculum sęculi: & Paulus scribit, quem Dominus Iesus interficiet spiritu oris sui. Percussio autem impio accinctus est Dominus iustitia, & veritate & fide, ipse enim factus est nobis a Deo sapientia, & iustitia, & san- 1. Cor. 1.
ctificatio, & redemptio.

IDEM: explicans illa verba: Custos quid de nocte, custos quid de no- 14
cte, sic ait: Potest iste locus, & Eccle- In cap. 21.
siæ nomine dici, quòd Domin⁹ de Seir Esaia.

hoc

hoc est de terrenis locis ad se vociferetur, seque prouocet ad salutem, & dicat ad ipsum Dominum. O custos, quid de nocte consurgens versaris in tenebris? Quid absque peccato in carne es peccatrice? qua causa voluisti humanum corpus assumere? respondit custos hoc est Samaritanus, qui in Euãgelio vulneratum suis humeris ad stabulũ reportauit, (*Luc. 9.*) Venit mane, & nox, & est sensus, gentium multitudini ortus est Sol iustitiæ, & Iudæis venerũt tenebræ, iuxta quod dicitur a Domino, (*Ioan. 9.*) in iudicium mundi istius ego veni, vt qui non vident videant, & videntes cæci fiant. Et ipse custos qui dixerat, venit mane, & nox, loquitur ad gentium multitudinem, si me quęritis studiosius quærite, (*Hier. 3.*) Conuertimini ad me filij conuertentes, & ego sanabo contritiones vestras, & venite ad me.

15 (*In cap. 4. Ionę Prophetæ to. 5.*) IDEM sic ait: Paratus vermis in crastinum ascensione diluculi, de quo vicessimus primus psalmus inscribitur, pro assumptione matutina, & quia absque vllo semine de terra oritur, & dicit, ego sum vermis, & non homo (*Psal. 21.*) percussit vmbraculum, quod desertum auxilio Dei omnem virorem perdidit, & talis fuit Christus Iudæis.

16 (*In Psal. 76 to. 7.*) IDEM explicans illa verba: Hæc mutatio dexteræ excelsi, sic ait: Nisi dextera eius hoc est Filius eius mutatus fuerit, & hominis corpus acceperit, nos misericordiam accipere non possumus. *Infra.* (*Psal. 76.*) Deus in sancto via tua, quicumque sanctus non est in eo, via Dei non est. Via Dei quæ est? (*Ioan. 14.*) Ego sum via, & veritas, hoc Saluator dicit. Via ergo Dei Filius est, via autem Dei non est, nisi in sancto. Volumus, vt Christus habitet in nobis? simus sancti. Dei enim via in sancto est.

17 (*In caput 1. ad Ephesios to. 6.*) IDEM explicans illa verba: In quo, scilicet Christo, habemus redemptionem per sanguinem ipsius remissionem peccatorum secundum diuitias gratiæ eius, quæ abundauit in nobis, sic ait: Ille redimitur, qui captiuus est, & in hostium veniens potestatem, liber esse desiuit, ita & nos quidam dicunt, & in hoc mundo esse captiuos, & sub principibus, & potestatibus iugo seruitutis teneri, nec ante vinctas catenis explicare manus, & oculos sursum attollere, nisi Redemptor aduenerit. (*Gen. 4.*) Sed quis iste aiunt, tantus, & talis, qui possit pretio suo totum orbem redimere? Iesus Christus Filius Dei proprium sanguinem dedit, & nos de seruitute eripiens libertate donauit. Secundum diuitias gratiæ eius, quæ abundauit in nobis. Qui intelligit hoc, quod dictum est, (*Eph. 2.*) Gratia estis saluati, & non ex operibus, iste potest scire, quod secundum diuitias suas Dei gratia abundaret in nobis, maxime in Ecclesia de gentibus congregata, quæ aliena fuit a testamento, & promissionibus Israel, cuius delicto nos salutem consecuti sumus. An non est magnitudo gratiarum in Paulo, & in cæteris sanctis, de quibus dicitur. (*1. Cor. 6.*) Nescitis quoniam Angelos iudicabimus. Has diuitias gratiarum ille in se non facit vacuas, qui quantum valet humana fragilitas nititur, & laborat, & cum Apostolo loquitur, (*1. Cor. 15.*) Gratia eius in me non fuit vacua. Qui vero beneficij magnitudinẽ nõ recordans, ad deteriora delabitur, in isto diues gratia Dei, & opulenta largitio paupertate tenuatur.

18 (*Lib. 7. confessionum cap. 9. to. 1.*) AVGVSTINVS sic habet: Volens ostendere mihi, quòd superbis resistas, humilibus autem des gratiam, Domine procurasti mihi quosdam Platonicorum libros ex Græca lingua in latinam versos, & ibi legi, licet non his verbis, quòd in principio erat Verbum, & Verbũ erat apud Deum, & Deus erat Verbum, omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil. Quod factum est in ipso vita erat. Et quia quamuis hominis anima testimonium perhibeat de lumine, non est tamen ipsa lumen, sed Verbum Dei Deus, est lumen verum, quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Sed quia Verbum caro factum est, ibi non legi, quòd semetipsum exinaniuit formam serui accipiens, ibi non reperi, non

habent

Matt. 11. habent illi libri. Abscondisti enim hęc
Psal. 24. a sapientibus, & reuelasti ea paruu-
lis. Vt venirent ad eum laborantes,&
onerati, & reficeret eos, quoniam mi-
tis est, & humilis corde,& dirigit mā-
suetos in iudicio, & docet mansuetos
vias suas, videns humilitatem no-
stram, & laborem nostrum, & dimit-
tens omnia peccata nostra. Placuit e-
nim tibi Domine auferre opprobrium
diminutionis a Iacob, vt maior serui-
ret minori, & vocasti gentes in here-
ditatem tuam.

19 IDEM sic ait: Baptizati sumus,
Lib. 9. confessionū c. 6 & fugit a nobis sollicitudo vitæ præ-
teritæ, nec satiabar illis diebus dulce-
dine mirabili considerare altitudinem
consilij tui super salutem generis hu-
mani. Quantum fleui in hymnis,& cā-
ticis tuis. Voces illæ influebant auri-
bus meis, & eliquabatur veritas tua
in cor meum, & ex ea æstuabat inde
affectus pietatis, & currebant lachry-
mæ, & bene mihi erat, cum eis.

20 IDEM: Imposuerant enim Au-
In libro in quo refellit aliquos articulos sibi falso impositos. to. 7. gustino, quòd Dominus Iesus nō pro
omnibus hominibus esset passus, a quo
se purgans ait: Contra vulnus origi-
nalis peccati verum, & potens, & sin-
gulare remedium est mors Domini no
stri Iesu, qui solus absque peccato pro
peccatoribus, & debitoribus mortuus
est. Quòd ergo ad magnitudinem, &
potentiam pretij, & quod ad vnam
pertinet causam generis humani, san-
guis Christi redemptio est totius mū-
di, sed qui hoc sæculo sine fide Chri-
sti pertranseunt, redemptionis alieni
sunt. Cum itaque per vnam omnium
naturam, omnium causam a Domino
nostro in veritate susceptam, redēpti
omnes recte dicantur, non tamen om-
nes captiuitate sunt eruti, redemptio-
nis proprietas, haud dubium penes il-
los est, de quibus princeps huius mū-
di missus est foras, & iam non vasa dia
boli, sed membra sunt Christi, cuius
mors non impensa est humano gene-
ri, vt ad redemptionem eius etiam,
qui regenerādi non erant, pertinerēt,
sed ita quod per vnicum exemplū ge-
stum est pro vniuersis, per singulare
sacramentum celebraretur in singu-
lis. Poculum quippe immortalitatis,
quod confectum est de infirmitate no-
stra, & virtute diuina, habet quidem
in se, vt omnibus prosit, sed si non bi-
bitur, non proficit.

IDEM narrans Elisei factum in 21
morte puerorum, ait: In hoc facto etiā *Serm. 204. de tempore to. 10.*
passio Domini Saluatoris præfigurata
fuisse euidenter ostenditur, nam quo-
modo pueri illi indisciplinati clama- *4. Reg. 2.*
uerunt beato Eliseo, Ascende calue, *Luc. 23.*
ascende calue, ita & insensati populi
Iudæorum Elisæo Christo tempore
passionis voce sacrilega clamauerunt,
Crucifige, crucifige. Et hoc attendi-
te, quia sicut sub Eliseo quadraginta
duo pueri lacerati sunt, ita post qua-
draginta duos annos passionis domi-
nicæ venerunt duo vrsi Vespasianus,
& Titus. Et hoc considerate fratres,
quia in solemnitate paschali facta est
obsidio Iudæorum, vt iusto Dei iudi-
cio ex omnibus prouincijs congrega-
ti Iudæi, in ipsis diebus pœnam sibi
debitam sustinerent, in quibus verum
Eliseum, Dominum, & Saluatorē no-
strum in cruce suspēderant, illo enim,
idest, quadragesimo secundo anno a
die passionis Domini nostri, quasi di-
uina manu acti Iudæi Hierosolymis,
sicut solebant ad celebrandum pascha
conuenerant. In historijs legimus, 22
quòd tricies centena millia hominum
ex Iudæis Hierosolymis fuerint con-
gregata. Ex quibus ferro, & fame vn-
decies centena millia leguntur esse cō
sumpta. Et centum millia iuuenum
Romam perducti sunt in triumpho.
Duobus enim annis obsessa est ciui-
tas illa, & tanta multitudo mortuo-
rum de ciuitate proiecta est, vt mu-
ris ipsa cadauera coæquarentur. Istam
ergo vastationem significabant, illi
duo vrsi, qui quadraginta duos pue-
ros lacerasse dicuntur, & impletum
est quod dixerat Psalmus, Extermi- *Psal. 79.*
nauit eam aper de silua, & singularis
ferus depastus est eam, soli autem san-
cti, qui custodierunt pretium sangui-
nis Christi, acceperunt consortium
regni sui.

BER-

23 *Ser. 4. in vigilia natalis Domini 2. Paral. 20.* BERNARDVS sic ait: O Iuda, & Hierusalem nolite timere, cras egrediemini, & Dominus erit vobiscum, veros alloquimur Iudæos non littera, sed spiritu, semen Abraham, cuius multiplicatio sicut promissa legitur, sic videtur impleta; Nec enim filij carnis, sed filij promissionis deputantur in semine; Sed ne illi Hierusalem dicimus quæ occidit Prophetas. Vnde enim illam consolemur, super quam Dominus fleuit, quæ data est in subuersionem? illi dicimus, quæ de cœlo noua descendit. Nolite timere o Iuda, & Hierusalem, nolite timere veri confessores, qui non solum ore, sed toti pariter, & omni parte Domino confitemini induti confessionem, sicut vestimentum, immo quorum omnia interiora Domino confitentur, & omnia ossa dicunt, Domine quis similis tibi. Non sicut ij, qui confitentur se nosse Deum, factis autem negant. Vera confessio est, si omnia opera nostra, fratres, opera eius sint, & confiteantur ei, confiteantur autem ei confessione peccatorum, & confessione laudis diuinæ, tunc enim vere Iudæi eritis, si omnis vita vestra confiteatur vos peccatores, & dignos multo maioribus pœnis, Deum vero summe bonum, qui pro his leuibus, & transitorijs pœnis æterna
24 condonat supplicia quæ meruistis.
Estote etiam Hierusalem uera, ut nihil iam timeatis; est enim Hierusalem uisio pacis, cuius fines Dominus posuit pacem, ut omnia quæ facitis huius pacis, quæ exuperat omnem sensum, desiderio faciatis, in omnibus hoc intendatis, ut reconciliati pacem habeatis ad Deum, his dicimus, nolite timere, hos consolamur ortu Christi, non eos qui uiam pacis non cognouerunt, nam si illis dicitur, cras egrediemini, comminatio, non consolatio erit ista; Soli enim dissolui desi-
25 derant, & egredi concupiscunt, qui pacem uident, &c.

Sermone 5. in vigilia natiuitatis Domini. IDEM sic habet: Sanctificamini hodie, & estote parate, die enim crastina uidebitis maiestatem Dei in uobis. Celebraturi dominicæ natiuitatis ineffabile sacramentum iure monemur, fratres, in omni sanctificatione præparari, adest enim sanctus sanctorum, adest, qui dixit: Sancti estote, quia ego Sanctus sum Dominus Deus vester, alioquin quomodo dabitur sanctum canibus, & margaritæ porcis, nisi prius illi ab iniquitate, isti ab illicita voluptate purgati de cetero tota sollicitudine fugiant. *Leu. 20. Mat. 7.* Illi quidem vomitum, isti volutabrum luti. Suscepturus olim diuina mandata carnalis Israel sanctificabatur in iustitijs carnis, in baptismatibus varijs, in muneribus, & hostijs, quæ non poterant iuxta conscientiam saluum facere seruientem; Verum hæc quidem omnia transiere nimirum vsque ad tempus correptionis imposita, quod vtique iam aduenit. Opportune igitur ex hoc iam perfecta nobis indicitur sanctificatio, interna mandatur ablutio. Ad hoc viuimus fratres ad hoc nati, ad hoc vocati sumus, ad hoc nobis dies hodiernus illuxit. Erat aliquãdo nox, quando nemo poterat hęc operari, erat nox in vniuerso orbe ante veri luminis ortum, ante Christi natiuitatem. Erat nox etiam singulis quibusque nostrum ante suam cuiusque conuersionem. An non profundissima nox, & densissimæ tenebræ erant super vniuersam faciem terræ, cum olim patres nostri fictitios colerent deos, & insano penitus sacrilegio ligna, & lapides adorarent? An non etiam cuiq; nostrũ caliginosa nox erat, cum tamquam sine Deo in hoc sęculo viueremus, cum ambularemus post concupiscentias nostras? *Infra.* Sanctificemur ergo hodie, & parati simus, Parati quidem hodie, nocturnum excutiendo soporem; Porro sanctificati nihilominus tamquam in die, ab ebrietate nocturna cupidinis noxiæ frenando furorem.

IDEM sic ait: Redeamus vsque Bethlehem, & videamus hoc verbum, quod factum est. Domus panis est, bonum est nos illic esse, vbi enim fuerit verbum Domini, non deest vtique panis, qui cõfirmet cor dicẽte Propheta: Confirma me in verbis tuis. Viuit in 26 *Ser. 6. in vigilia natalis Domini.*

Christo, viuit in eo Christus, ibi oritur, ibi apparet, nec omnino amat cor titubans, aut vacillans, sed stabile, & confirmatum. Si quis murmurat, hæsitat, si quis cogitat, reuolui in lutum, redire ad vomitum, mutare propositum suum, non est Bethlehem, iste non est domus panis. Sola enim fames, & fames valida in Ægyptum eum descendere, porcos pascere, siliquas esurire compellit, vtpote procul agentem a domo panis, a domo Patris. Non ergo in huiusmodi corde nascitur Christus, cui deest fidei fortitudo, vtique panis vitæ scriptura teste, quoniam iustus ex fide viuit. Spiritus Christi non requiescit, nisi super humilem, & mansuetum, & trementem ad sermones suos. *Infra*. Si qua autem anima eo vsque

Mat. 12. profecerit, vt sit fęcunda virgo, sit Stella maris, sit plena gratia, & superuenientem habens in se Spiritum Sanctum, puto quod non modo in ea, sed ex ea quoque non dedignabitur nasci. Huic dicit Dominus: Ecce mater mea, & fratres mei. Vnus ex istis clamat, Filioli mei quos iterum parturio.

Gal. 4.

27 *Ser. 5 natalis Domini.* *Psal. 40.*

IDEM explicans illa verba: Consolamini, consolamini popule meus, ait: Vtique populum humilem, quem saluum faciet, nam oculos superborum humiliabit. Vis nosse populum eius? Tibi derelictus est pauper, ait homo secundum cor Dei; Sed & ipse in Euangelio. Væ vobis, diuites, qui hic habetis consolationem vestrã. Vtinam nos fratres in eo populo inueniri nos semper optemus, non cui dicit væ, sed quem consolatur Dominus Deus suus; Quid enim consoletur eos, qui suam habent consolationem? non consolatur Christi infantia garrulos, non consolantur Christi lachrymæ cachinnantes, non consolantur panni eius ambulantes in stolis, non consolantur stabulum, præsepe, & fœnum amantes primas cathedras in synagogis, sed æquanimiter vniuersam hanc consolationem expectantibus, in silentio Dominum lugentibus, pannosis pauperibus cedere videbuntur. Angeli quoque non alios consolantur, vigilantibus enim pastoribus euangelizatur gaudium nouæ lucis, & eis natus dicitur esse Saluator pauperibus, atque laborantibus, non vobis diuitibus, qui hic habetis consolationem vestram, & væ diuinum. Inter ipsas vigilias noctis dies sanctificatus illuxit, & nox sicut dies illuminata est.

Psal. 9. *Luc. 6.*

28 *Ser. 4. resurrectionis.* *Hier. 51.*

IDEM sic ait: Omnia quæ de Saluatore legimus medicamina sunt animarum nostrarum. Videamus, ne quando forte de nobis dicatur, curauimus Babylonem, & non est sanata. Cogitet vnusquisque quantum operentur in eo tam salutaria medicamenta. Sunt enim quibus nondum natus est Christus. Quomodo enim operatur eius humilitas, qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est, esse se æqualem Deo, sed semetipsum exinaniuit formam serui accipiens? quæ illius humiliaria vestigia in ijs, qui adhuc toto desiderio terrenis diuitijs, & honoribus inhiant? an non modo exhilaratur conscientia vestra fratres mei, quod dicere potestis, paruulus natus est nobis? sunt quibus nondum est passus Christus, qui labores fugiunt, & mortem metuunt, vsque adhuc. Quasi vero ille, & labores sustinendo, & mortem moriendo non vicerit.

Phil. 2.

Esaia 9.

29 *In tractatu de passione Domini.*

IDEM sic ait loquens de sanguine Christi: Emam absque argento, & absque vlla commutatione vinum, & lac, quæ nobis Patris sapientia miscuit in cruce Filij sui. Properate mecum, qui diligitis Dominum, emite non corruptibilibus auro, vel argento, sed mutatione morum, & conuersationis vestræ vinum, & lac, sanguinem illum dico purissimum, inebriantem perfectos, vt vinum, & lac, paruulos nutrientem. Si perfectus, si fortis es, vinum est tibi sanguis iste, si adhuc infirmus es, & cui opus sit lacte, lac est tibi ad nutriendum te.

Christi.

itized by Google

Christi Domini natiuitas, & quòd in illa varia sint consideranda.
Cap. VII.

1 *Hom. 19. in c. 24. Numerorum to. 2.*
ORIGENES sic habet: Postquam dixit Balaam, q; orietur stella ex Iacob, & consurget virga de Israel, & percutiet duces Moab, vastabitq; omnes filios Seth, eritq; Idumæa possessio eius, de Iacob erit, qui dominetur, & perdat reliquias ciuitatis, addit Heu quis victurus est, quando ista faciet Deus? quasi dicat, cũ aduenerit Christus, & idolorum cultum destruxerit, atque omnium dæmonum subiecerit potestatem, quis erit ille tam beatus, tam felix, qui hęc videat?

2 *Hom. 25. ex varijs tod. 10.*
BASILIVS sic habet: Quando Magi motibus cœlestibus studebant, non frustra inter cœlestes obseruationes prodigium sunt contemplati, stellam videlicet nouam, ac minime consuetam, in dominico natali effulgentem. Cuius sane ortum nemo in astrologiæ rationem, computationemque trahat. Qui enim ex astris iã existentibus genesim inspiciunt, aliquam talem cœli figuram causam alicuius euentus esse affirmant. Hic vero nulla stella ex his, quæ iam sunt, dominicã natiuitatem significauit, nec enim ista ex aliarum numero fuit. Nam quæ ab initio orbis creatæ sunt, omnino immobiles existunt, aut certe continuo mouentur, quæ & stat, & mouetur vtrumque habere videtur. In illis quæ sunt, aliæ obfirmatæ nunquam mouentur, aliæ vero errantes numquam consistunt. Hæc vero de qua loquimur vtrumque habuisse palam est, & motũ, & quietem. Mota in primis est ex oriẽte in Bethlehem, cõstitit autem supra ubi erat puer, idcirco ex oriente Magi excitati stellam sunt ducem secuti, & Iudæorum Regem reperientes donis honorauerunt. Nimirum vaticinium Balaam sequi sunt visi, qui de Christo talia visus est dicere, Accumbens dormiuit, vt leo, & quasi pullus leonis quis suscitabit eum? qui benedixerit tibi erit benedictus, & qui maledixerit, in maledictione reputabitur. Per leonem enim eius imperium sermo demonstrat, per accubitum vero supplicium, per benedictionis virtutem eius diuinitatem; igitur vaticinium hoc sequentes, vt Regi aurum vt morituro myrrham, vt Deo thus obtulerunt. *Et infra.* Apparuit nobis non Dei forma Dominus Iesus, ne quod erat debile perterre faceret, sed in forma serui, vt, quod erat seruile liberaret. Quis itaq; tam animo ignauus, quis ita ingratus, vt non hodie lætetur, non exultet, nõ præsentia solemnia omni animi alacritate suscipiat? festum hoc ingens, ac nouæ creationis, vbi cœlestia Archangelos mittunt, ac choros Angelorum constituunt dicentium, Gloria in excelsis Deo, & in terra pax, in hominibus bona voluntas. Astra e cœlo mouẽtur, Magi ex gentibus properant, terra in spelunca lucem recipit, nemo sit nõ lætus, nemo ingratus, nos quoque cum his lætitiam voce, gestuque exprimamus, nostrum hoc est festum, theophaniam appellamus, in quo mundi salutarem celebramus diem Domini natalem, hodiernum pijs mentibus concelebremus. Hodie namque Adami maledictio soluta, non est quid amplius dicamus terra es, & in terram reuerteris, sed cœlesti coniunctus in cęlum assumeris, non est vt iam dicatur in doloribus paries filios, Beata enim quæ Emmanuel peperit, & vbera quæ lac præbuerunt, natus est nobis Filius, & datus est nobis, cuius imperium super humerum eius.

Mat. 2. *Num. 24.* 3 *Luc. 2.* *Gen. 4.*

4 *Hom. 7. in Mat. to. 2.*
CHRYSOSTOMVS sic ait: Loquens de aduentu Magorum. Quid opus erat hoc sidere, cum iam vicus ille fuisset repertus? absque dubio, vt videretur & puer, nec enim erat prœterea quicquam, quod illum posset ostendere, cum nec esset ipsa domus conspicua, nec mater quasi clara quædam celebraretur, ac nobilis. Opus igitur fuit stella, quæ super ipsum tugurij culmen insisteret, propter qđ & ab Hierosolymis proficiscentibus rursus apparuit, nec pri⁹ a cursu suo destitit,

quàm ad ipsum præsepiũ peruenirent, duoque simul mirabilia iũguntur, fuit enim vtrumque mirandum, vt & Magi adorarent puerum, & eos ad adorandum stella perduceret, quæ certe talia sunt, vt etiam lapideas mentes ad lumen Dei omnino attrahere queant. Deinde postquam supra pueri caput institit, iterum se sidus abscõdit, quod ipsum maius erat, quàm vt a stella fieri crederetur, nunc videlicet apparere, nunc occuli, seque rursus ostendi. Hinc proculdubio Magi quoque incrementa fidei susceperunt, propterea etiam gratulati sunt, quoniam quæsitũ desideratumque repererant, quoniam effecti fuerant nuncij veritatis, & quia non frustra tam longæ viæ spatia confecerant, tam ardẽti quippe erga Christum cupiditate flagrabant. Imitemur igitur nos deuotionem Magorum, veroque amore virtutum barbaram consuetudinem subiugemus, longo itinere curramus, vt Christum videre mereamur; Nam & illi nisi procul regionem propriam reliquissent, nequaquã vtique videre Christum potuissent. Recedamus igitur a terrenis negotijs, atque curis, etenim Magi illi, cum adhuc morarentur in Perside, stellam videre tantummodo, quia vero a Perside recesserunt, Solem ipsum inspexere iustitiæ. Surgamus ergo & nos & licet omnes resistant, nos tamen alacres, & prompti ad pueri accurramus domũ, & quicumque nos voluerit impedire, nequaquam tamen accensi desiderij extinguamus ardorem, sic enim omnia aduersa calcabimus. Quoniã & illi nisi vidissent puerum, nec periculum, quod intentabatur a Rege vitassent, Prius enim quàm puerum cernerent, vndique illis opponebantur timores, conturbationes, atque discrimina, postquam vero adorarunt, securitas, & tranquillitas subsecuta est.

In hom. 2. imperfecti. Gen. 28. IDEM sic ait de adoratione Magorum disserens: Cum fugeret Iacob ante fratrem suum Esau, & venisset ad vesperum, vidit somnium tale, scala posita erat, cuius caput pertingebat vsq; ad cęlum, & Angeli ascendebant, & descendebant super eam, Dominus autẽ recumbebat super eam, surgens autem Iacob suggerente spiritu prophetauit dicens, quàm formidosus locus est hic, non est aliud hic, nisi domus Dei, & porta cęli, & ideo vocatum est nomen loci illius Bethel, quod est interpretatum domus Dei. Nato itaque in Bethlehem Domino visionis illius prophetia completa est, domus enim Dei est corpus Christi ipso dicente: Soluite templum hoc. *Ioan. 2.* Porta autẽ cœli ipse est Christus, per quem introitur in regna cœlorum dicente Propheta, hæc porta Domini iusti intrabunt per eam. *Psa. 117.* *Et infra.* Quàm bene de Magis prophetauerat Isaias dicens, *Isaia 8.* priusquam cognoscat puer patrem, & matrem accipiet virtutem Damasci, in conspectu Regis Assyriorum, Magi dicti sunt virtus Damasci, quia virtus vniuscuiusque prouinciæ sunt sapientes ipsius, Rex autem Assyriorum est diabolus princeps dæmonum. Ergo Christus priusquam secundum corpus inciperet cognoscere patrem, aut matrem, virtutem diaboli subiugauit, qualis futurus erat in posterum, cum ad perfectũ veniret demonstrabat in puero, quia adhuc in cunabulo constitutus diabolum expoliauit a suis, scilicet ab istis Magis. *Infra.* Vidimus stellam eius in oriente, & venimus adorare eum. Numquid non sciebant, quia in Hierusalem regnabat Herodes? Numquid non intelligebant iustitiam legis, quia quicumque Rege viuente, alterum Regem pronunciat, & adorat, quasi minister tyranni punitur in sanguine? Sed dum considerabant Regem futurum, non timebant Regem præsentem. Numquid non habebant præ oculis suis periculum mortis, qui talem rem vsurpabãt? Sed non curabant de morte, adhuc non viderant Christum, & iam parati erant mori pro Christo. O beati Magi, qui ante conspectum crudelissimi Regis antequam Christum cognoscerent, Christi facti sunt confessores. *Infra.* Intrantes domum viderũt puerum, & matrẽ eius. Videamus quid tale gloriosum videntes in puero gauisi sunt, qui regem quæren-

quærentes tanti itineris susceperunt laborem? numquid viderunt palatium marmoribus splẽdidum? numquid matrem eius diademate coronatam? aut in lecto aureo recumbentem? numquid puerum auro, & purpura inuolutum? numquid aulam regiam diuersis populis personantem? sed quid? pandochium tenebrosum, & sordidum, & magis animalibus, quàm hominibus aptum, in quo nemo contentus erat secedere, nisi itineris necessitate coactus. Matrem eius vix tunicam vnam habentem, non ad ornamentum corporis, sed ad tegumentum nuditatis proficientem, quam habere poterat vxor carpentarij, & hæc in peregre constituta, puerum pannis sordidissimis inuolutum, & in sordidiore quoque præsepio positũ, quia locus ille sic erat angustus, vt nec ponendi infantem spatium inuenirent. Si ergo Regem terrenum quærentes, sic inuenissent magis confundendi erant, quàm gauisuri, quia tanti itineris laborem sine causa suscepissent, nunc autem quia cœlestem Regem quærebant, etsi nihil regale videbant in eo, tamen solius stellæ testimonio contenti gaudebant. Oculi eorum contemptibilem puerum aspicere non poterant, quia spiritus in corde eorum terribilem eũm monstrabat. Adorauerunt eum. Putas adorassent infantem, nisi aliquid diuinum credidissent in eo? ergo non pueritiæ detulerunt honorem, nihil intelligenti, sed diuinitati eius omnia cognoscenti. Apertis thesauris suis obtulerunt ei munera, &c. Adimpletam Isaiæ Prophetiam significantes, dicentis, omnes de Saba venient aurum deferentes, & lapidem pretiosum, salutare Domini euangelizantes. *Isa. 60.*

8 *Hom. 1. ex varijs in Matthaũ. Psal. 67.* IDEM de Magis loquens Dauid ait: Venient legati ex Ægypto, Æthiopia præueniet manus eius. Nam quia mundum istum sæpe scriptura diuina Ægyptum nuncupat, recte Magos illos intelligimus Ægypti legatos, qui quasi totius mundi legati electi in muneribus, quæ obtulerunt, credulitatem omnium gẽtium, ac fidei initia dedicauerunt; Post oblata itaq; munera admonentur Magi, ne redeant ad Herodem regem, &c. Exemplum nobis præferentes, vt cognito semel adoratoque Christo Rege viam prioris itineris, idest, erroris veteris relinquentes, & per aliam viam, in qua nobis dux Christus est, incedentes, ad regionem nostram, idest paradisum, de quo Adam pulsus est, redeamus.

IDEM de natiuitate Domini loquens ait: Reclinauit Christum mater in diuersorij præsepio. Quare in præsepio? vt compleretur vaticinium Esaiæ Prophetæ, cognouit bos possessorem suum, & asinus præsepium Domini sui. Scriptum est, & in alio loco. Homines, & iumenta saluabis Domine. Propterea in stercore nascitur, vt eos qui sunt, de stercore subleuet, leuans de stercore inopem. In stercore nascitur, vbi & Iob sedebat, & postea coronatus est. Alibi nullus locus vacabat ad natiuitatem Saluatoris, nisi pręsepe, ad quod iumenta, & asini ligabantur. O si mihi liceret videre illud pręsepe, in quo Dominus iacuit? Et pastores erant in regione eadem vigilantes. Non inueniunt Christum, nisi vigilantes. Vnde dicit sponsa. Ego dormio, & cor meum vigilat. Digni erant, vt veniret ad illos Angelus, qui sic vigilabãt. Et venerunt festinantes. Ardor enim animi, & desiderium vincebat: Pedes non poterant tantum currere, quantum mens cupiebat aspicere, & venerunt festinantes, quia tanto ardore currebant, propterea inueniunt, quem quærebant. 9 *Hom. 2. ex varijs in Lucam. Esaia 1. Psal. 31. Psa. 112. Cant. 5.*

HIERONYMVS explicans illa verba: Myrrha, & gutta, & cassia a vestimentis tuis, sic ait: Mortificasti membra tua super terram, & quotidie Christo offers myrrham. Christi bonus odor es, & propterea stactem, idest, stillam, vel guttam exhibes Domino. Narrant & ij, qui aromatum nouere virtutes, stactem florem esse myrrhæ, sponsus loquitur ad spõsam, Myrrha, & aloe cum omnibus vnguentis primis, & illa respõdet, Manus meę stillauerunt myrrhã, digiti mei pleni sunt 10 *In epist. ad Principiã vbi exponit. Psal. 44. Psal. 44.*

Cant.4. myrrha, proijce, & tu mortis opera, Cant.5. Christo in baptismate consepulta, & huic mūdo mortua esto, & nihil aliud quàm de cœlestibus cogitans loquere ad sponsum tuum, manus meæ stillauerunt myrrham. Offerunt & Magi myrrham, & in præsenti loco initium vestimentorum Christi est suscipere mortē illius, & in sua carne monstrare, hæc indumenta parata sponso tuo.

11 Epist. de vera circumcisione to. 9. IDEM sic ait: Magi adorato Domino thesauris suis, idest secretis mentium patefactis, animorum motus mactauere pro munere, eosque morbos, per quos aliquid aut cupimus, aut metuimus, aut dolemus, velut ante pietatis arā & misericordiæ altare foderūt, vt vel in auro auaritia, vel in thure idolatria, vel in myrrha fieret Dño subiecta mortalitas, a quo eius vtiq; captiua, erat ducenda captiuitas. Sub his ergo Magorum, & nominibus, & oblationibus omnimode ille diuinorum operum interpellator exuitur, quoniam Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi. Quis enim iam aut aurum audeat possidere, si Domini est? aut Idolis thura concremare, si Domini sit? aut mortuum, nisi mortuus sepelire, si myrrha iam viui est? Magi egressi veteris vitæ reliquere vestigia, nouū iter ingressi vacui sarcinis, non vacui benedictione cantauerunt, reuertere anima Psal.114. mea in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi.

12 In c.3. Habacuc to.5. IDEM explicans illa verba: Deus ab Austro veniet, & sanctus de monte Pharan ait: Audiui ego Hebræum istū locum, ita disserere, quòd Bethlehem sita sit ad Austrū, in qua natus est Dominus, atque Saluator, & ipsum esse, de quo nunc dicatur Dominus ab Austro veniet, hoc est nascetur in Bethlehem, & inde consurget, & quia ipse, qui natus est in Bethleem legem quondam dedit in monte Sinai, ipse est sanctus, qui venit de monte Pharan, Pharan quippe vicinus est locus monti Sina.

13 Lib.1. in c. 4. Zacharia. IDEM expplicans illa verba: Quid sunt duæ spicæ oliuarum, quæ iuxta duo rostra aurea, &c. Et dixit, isti sunt duo filij olei, qui assistunt Dominatori vniuersæ terræ, sic habet: Ramus, siue spicæ oliuarum, incarnationem intelligimus Saluatoris, & similitudinem columbæ Spiritus Sancti, quia totas oliuas videre nequeamus, sed partem quandam, &, vt ita dicam ramusculos incarnationis Christi, & ostensionis Spiritus Sancti nobis esse monstratos.

IDEM explicans illa verba: Quis demisit lapidem angularem eius, cum me laudarent simul astra matutina, & iubilarent omnes filij Dei, sic ait: Hic lapis angularis Christus est, qui a Deo patre positus est in fundamento terræ dominicæ; Ipse est enim non solum fundamentalis, sed & angularis, in quo duo populi, Iudæorum videlicet, & gentium continentur. De quo & Psalmista ait: Lapis quem reprobauerunt ædificantes hic factus est in caput anguli. Et Apostolus ait: In summo angulari lapide Christo Iesu, in quo omnis structura compaginata crescit in templum sanctum. Hunc igitur Pater demisit in terram, vt in fundamentum poneretur, cum me laudarent simul astra matutina; Demisso itaque in fundamento Sion lapide pretioso, qui est secundus homo de cœlo cœlestis, laudauerunt, inquit, me simul astra matutina, & iniubilarunt omnes Filij Dei. Astra, & filij Dei Angeli intelliguntur, qui in natiuitate Saluatoris exultauerunt, sicut ait Angelus ad pastores, Ecce euangelizo vobis gaudium magnum, quia natus est Saluator &c. Et subito facta est cum Angelo multitudo &c. Astra etiam matutina dici possunt omnes filij Ecclesiæ, qui per baptismum renascuntur Christo Domino, propter vigiliam matutinam, in qua Dominus resurrexit, astra matutina dicuntur, vel pro incipiente in eis gratiæ nouo lumine. 14 In cap. 38. Iob to. 8. Psal. 117. Eph.2. Luc. 2.

IDEM sic ait: Exilijt Rebecca de camelo viso Isaac, cū humiliat se nunc Ecclesia viso vero Isaac Iesu Christo. In cuius natiuitate risum fecit Dñs Saræ, sicut ad Mariā dr, q̄ est princeps cū Deo, Benedicta tu inter mulieres. 15 In caput 1. Marci to. 6. Luc.1.

AVGV-

16 *In Psa. 98. n. 8.* AVGVSTINVS sic ait: Legimus, quia apud Danielem lapis sit præcisus de monte sine manibus, & confregit omnia Regna terræ, & creuit lapis ipse, & factus est mons magnus, ita vt impleret vniuersam faciem terræ, in ipso adoremus si exaudiri volumus. Quid est mons, vnde præcisus est lapis sine manibus? Regnum Iudæorum, lapis iste Christus est, qui confregit omnia regna terræ, idest omnia regna Idolorum, & dæmoniorum fracta sunt. Præcisus est lapis de monte sine manibus, quia natus de gente Iudæorum sine opere hominũ, quia de Virgine natus est, vbi opus humanum non fuit.

17 *In Ps. 142.* IDEM sic ait: Dominus & Saluator noster caput est corporis sui, mediator Dei, & hominum, natus ex Virgine, tamquam in solitudine, sicut in Apocalypsi audiuimus. *Apoc. 12.* Per solitudinẽ quippe arbitror, ꝙ solus ita natus est. Hunc enim illa mulier peperit recturũ populum in virga ferrea, hæc autem mulier antiqua est ciuitas Dei, de qua in Psalmo dicitur: Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei. *Psal. 86.* Et illa mulier Sole cooperiebatur, Sole ipso iustitię quem non cognoscunt impij. Et quidem Sol iustitiæ, qui non oritur impijs, cetterum istum Solem facit oriri super bonos & malos; ergo & amicta erat Sole, & gestabat visceribus musculum paritura. Ipse idem erat condens Sion, & nascens in Sion, & illa mulier ciuitas Dei eius luce protegebatur, cuius carne grauidabatur. Merito & Lunam sub pedibus habebat, quia mortalitatẽ crescentis, & decrescentis carnis, virtute calcabat.

18 *Sermone 8. de tempore qui es quartus natiuitatis to. 10.* IDEM sic ait: Duplex principaliter causa est, ob quam Dei Filius factus est filius hominis, vna est, vt secundum hominem omnia patiendo pro nobis, a peccatorum nos uinculis liberaret; sic enim Esaias prędixerat, hic peccata nostra portauit, & pro nobis dolet, & rursus: Ipse autẽ uulneratus est propter iniquitates nostras, & infirmatus est propter peccata nostra. *Esaia 53.* Altera uero causa est, ut nos non solum doctrinæ auxilio & gratiæ, sed ẽt exẽplo suo ad studium sanctitatis accederet, ut nos non modo præcipientem Dominum, sed etiam exemplo suo ad virtutis fastigia prouocantem maiore alacritate sequeremur, & iustissimum Dominum, ac pium Patrem, secundum sententiam Beati Petri, filij imitatione coleremus, sic enim ait: *1. Pet. 2.* Christus passus est pro nobis vobis relinquens exemplũ, vt sequamini uestigia eius, qui peccatum non fecit, nec dolus inuentus est in ore eius.

19 *Sermone 9. qui est quintus natiuitatis.* IDEM sic ait: Per interdictæ arboris gustum primi hominis incauta fragilitas tentauit appetere ambitione damnabili Domini sui diuinitatem; persuadente diabolo, & dicente, si de ligno hoc gustaueritis, aperientur oculi uestri, & eritis sicut Dij. *Gen. 3.* Ideoque discamus pij Patris admirabilẽ bonitatem, homo sollicitante inimico Deus esse voluit per superbiam, & Deus homo factus est per misericordiã. Innouatur in nobis quodammodo per Christi diuinitatem species illius antiqui, & incipientis sęculi, qñ primus Adam de limi materia figuratur, ecce ẽt nunc secundus Adã, quasi de intacta ac rudi terra virginis de carne formatur; ecce inquam iterũ cessantibus naturæ legibus nouus homo in nouam vitam solo Deo operante perficitur. Promittitur ergo filius Virgini per visitationẽ Spiritus Sancti, qui non mirũ si sine corruptione nascitur, qui de sanctificatione suscipitur: non enim decebat, vt qui nobis afferebat salutem soli matri pręriperet dignitatem. Dignũ plane erat, vt regali onustãda partu prius cęlestis Regis sanctificaretur ingressu; Diuina itaque operante potentia credentis viscera fęcundantur, & in ligno mortali vitæ arbor inseritur, & portans in se omnia virtus ab infirmitate portatur, & qui terra, mari, cœloque non capitur intra vnius corpusculi membra suscipitur, de creatura sua creator omnium procreatur, & de riuulo suo fons magnus exoritur, radix omnium
de virgulto suo nascitur, & vitis ve- 20
ra palmitis sui fructus efficitur. Adest

ecce exoptatissimus dies gratia geminata resplendens; candore quidem consueti luminis illustratus, sed præcipue radiantis veri fulgore coruscus. O dies dierum omnium noua, lucrum lucis, & dispendium cæcitatis, in quo æternus Sol de summa altitudine claritatis paternæ descendens vuluæ Virginalis aditum reseruauit, & totius mundi caliginem fulgida coruscatione repressit. Ducite fideles Christi festiuissima gaudia, res nobis hodie perfecta est noua, quæ olim fuerat repromissa, vt sine Virginis detrimento pudoris, filium lactarent vbera genitricis. Hæc illa est nouitas vaticinio
Hier. 31. Hieremiæ nunciata, faciet inquit nouum Dominus super terrã, femina circundabit virum. O femina super feminas
21
benedicta, quæ & virum non cognouit, & virum in vtero circumdedit, quæ concubitu carnali non tangitur; & tamen carnea prole de spiritali semine gratulatur. Circumdat Maria virum angelo fidem dando, quia Eua perdidit virum serpenti consentiendo. *Infra*: Occultata in membris infantis potentia maiestatis, Deus pendet ad vbera genitricis, pannorum vilium squalore contegitur, durissimi suffert præsepis angustias, & totum misericors humiliter patitur, dummodo mundus qui perierat, liberaretur. O beata infantia, per quã nostri generis vita est reparata. O gratissimi, delectabilesque vagitus, per quos stridores dentium, æternosque ploratus euasimus. O felices panni, quibus peccatorũ sordes extersimus. O præsepe splendidum, in quo non solum iacuit fenum animalium, sed cibus inuentus est Angelorum. Lacta Maria creatorem tuũ, lacta panem cæli, pretium mundi.

22
In serm. 12. de tempore qui est 8. natiuitatis. IDEM sic ait: Venit Dominus carne carnis vitia mundaturus; venit medicina in terram, vnde curaret interiores oculos nostros, quos exterior nostra excæcauerat terra, vt eis sanatis qui fuimus antea tenebræ lux efficiamur in Domino. Ad hoc sponsus processit de thalamo suo, exultauit vt gigas ad currendam viam, speciosus vt sponsus, fortis vt gigas, amabilis & terribilis, seuerus & serenus, pulcher bonis, asper malis, manens in sinu Patris, impleuit vterum Matris.

IDEM sic ait: Dominus noster Ie- 13
sus Christus, qui in æternum est cunctorum creator, hodie de Matre nascendo factus est nobis Saluator. Factus est Deus homo, vt homo fieret Deus, vt panem Angelorum manducaret homo, Dominus Angelorum factus est hodie homo. *Serm. 9. natiuitatis. Psal. 77. Isai. 45.* Hodie impleta est Prophetia illa, quæ dicit, Rorate cœli desuper, & nubes pluant iustum; Factus est qui fecerat, vt inueniretur qui perierat, sic enim in Psalmis homo cõfitetur, priusquam humiliarer, ego peccaui; Peccauit homo & factus est reus, natus est homo Deus, vt liberaretur reus, qui natus est primo sine Matre in cęlis, hodie natus est sine Patre in terris. O miracula? O prodigia? O mysteria? Fratres, naturæ iura mutãtur in homine, Deus nascitur, Virgo sine viro grauidetur; Viri nesciam sermo Dei maritat. Simul facta est Mater, & Virgo, Mater facta, sed incorrupta. O mira & inexquisita compago. O noua & inaudita commixtio, Deus qui erat, qui est, fit, creator, creatura; Qui immensus est capitur, diuites constituens pauper efficitur, incorporeus carne vestitur, videtur inuisibilis, palpatur impalpabilis, comprehenditur incomprehensibilis; Quem cęlum & terra benedicit
in præsepio angusto collocatur. Nume- 24 *Heb. 13.*
ratur in sæculo, qui est ante sæcula, Christus Iesus heri, & hodie ipse, & in sęcula, heri dixit propter mortalitatẽ, hodie propter æternitatem: Merito hodie locuti sunt cęli, gratulati sunt Angeli, pastores iucundati, Magi inuitati, Reges turbati, Martyres coronati, dæmones effugati, Mariæ igitur dicamus, Lacta Mater Christum, & Dominum nostrum, & cibum; lacta panem de cęlo venientem, & in præsepio positum velut piorum cibaria iumentorum; illic enim cognouit bos possessorem suũ, & asinus præsepe Domini sui: circũcisio scilicet & præputium cohęrẽdo lapidi angulari, quorum primitię fuerunt pa-

stores,

ſtores, & Magi. Lacta eum qui talem fecit te, vt ipſe fieret in te, qui tibi & munus fecũditatis attulit cõceptus, & donum virginitatis nõ abſtulit natus.

25 *Serm. 31. de tempore qui eſt ſeptimus in Epiphan. Domini.* IDEM loquens de Magorum adoratione, ait: Non quærunt & deferunt hunc tam magnum honorem Regi Iudæorum, qualis eſſe illic ſolebat, ſed tamen natum eſſe didicerant, in quo adorando ſe ſalutem, qua ſecundum Deum eſt, conſecuturos minime dubitarent. Neque enim ætas erat ſaltem, cui adulatio humana ſeruiret, non ſub poplite ſella regalis, non de membris purpura, non de capite diadema fulgebat, non pompa famulantium, non terror exercitus, non glorioſorum fama prœliorum, hos ad eum viros ex remotis terris, cum tanto uoto ſupplicationis attraxerat. Iacebat in præſepi puer ortu recens, exiguus corpore, contemptibilis paupertate, ſed magnum aliquid latebat in paruo, quod illi homines cœlo narrante didicerant. Regina quædam Auſtri venerat a finibus terræ audire ſapientiam Salomonis, nec illa Regni eius ſublimitate, ſed mentis luce commota eſt. *3. Reg. 10.* Verumtamen erat in Salomone doctrina, quæ verbis eius longiſſime, & latiſſime diffamatis ad diſcendum potuit ſtudioſos animos excitare; proinde illa non latentem Deum, ſed loquentem hominem, non adorare venerat, ſed audire. Hic autem qui donauerat illam ſapientiam Salomonis, & erat virtus, ac ſapiẽtia Dei infirmitate carnis indutus, adhuc per puſillam ætatem tacebat in terris, & iam per ampliſſimam maieſtatem clarebat in cęlis.

26 *Hom 2. ſuper miſſus eſt.* BERNARDVS ſic habet: Quid illud Gedeonis vellus ſignificat, quod vtique de carne tonſum, ſed ſine vulnere carnis in area ponitur, & nũc quidem lana, nunc vero area rore perfunditur, niſi carnem aſſumptam de carne Virginis, *Iudic. 6.* & abſque detrimento virginitatis? cui vtique diſtillantibus cęlis tota ſe infudit plenitudo diuinitatis, adeo vt ex hac plenitudine omnes accepimus, qui vere ſine illa nõ aliud, quàm terra arida ſumus. Huic quoque Gedeoni eo facto propheticum dictũ pulchre ſatis conuenire videtur, ubi legitur: *Pſal. 71.* Deſcendit ſicut pluuia in vellus; nam per hoc quod ſequitur, Et ſtillicidia ſtillantia ſuper terram, idem datur intelligi, quod per inuentam rore madidam aream. Pluuia quippe voluntaria, quam ſegregauit Deus hereditati ſuæ placide prius, & abſque ſtrepitu operationis humanæ ſuo ſe quietiſſimo illapſu virgineum demiſit in vterum; poſtmodum vero vbique terrarum diffuſa eſt per ora prædicatorum, nõ iam ſicut pluuia in vellus, ſed ſicut ſtillicidia ſtillantia ſuper terrã, cum quodam vtique ſtrepitu verborum, & ſonitu miraculorum. Audiamus Hieremiam dicentem, Nouum faciet Dominus ſuper terram, femina circumdabit virum; *Hier. 31.* Quæ eſt hæc femina? quis vero iſte uir? aut ſi uir quomodo a femina circumdatus? Quomodo poteſt ſimul & vir eſſe, & in utero matris? Si dixiſſet, femina circumdabit infantem, nec nouum dixiſſet, nec mirum; nunc autem quia dixit, Circumdabit uirum, quærimus quæ ſit hæc nouitas. Verto me ad partum virginalem, ſi forte inter plurima noua, & mira quæ ibi ſunt, etiam hanc, quam de Propheta protuli, reperiam nouitatẽ. Ibi agnoſcitur lux non lucens, Verbũ infans, aqua ſitiens, panis eſuriens, videas ſi attendas potentiam regi, ſapiẽtiam inſtrui, virtutem ſuſtentari, Deum denique lactentem, ſed angelos reficientem, vagientem, ſed miſeros con- 27 ſolantem, videas, ſi attendas, triſtari lætitiam, pauere fiduciam, ſalutem pati, vitam mori, fortitudinem infirmari. Sed quod non minus mirandum eſt, ipſa ibi cernitur triſtitia lętificans, pauor confortans, paſſio ſaluans, mors uiuificans, infirmitas roborans. Cui iam illud quoque non occurrat, quod quærebam? numquid non facile tibi eſt inter hæc feminam agnoſcere uirum circundantem, cum Mariam uideas uirum approbatum a Deo Ieſum ſuo utero circumplectentem? uirũ autem dixerim fuiſſe Ieſum, non ſolũ cum diceretur, Vir propheta potẽs in *Luc. 24.* ope-

opere & sermone, sed etiam cum tenera adhuc infantis membra Dei Mater blando vel foueret in gremio, uel gestaret in utero. Vir igitur tunc erat Iesus, sed sapientia non ætate, animi uigore, non uiribus corporis, maturitate sensuum, non corpulentia membrorum. Nec enim minus habuit sapientiæ, vel potius non minus fuit sapientia Iesus conceptus, quàm natus; paruus quàm magnus, siue ergo latens in vtero, siue vagiens in præsepio, siue iam grandiusculus interrogans doctores in templo, siue iam perfectæ ætatis docens in populo, æque profecto plenus fuit Spiritu sancto. A principio perfectus, plenus fuit spiritu sapientiæ & intellectus, spiritu consilij & fortitudinis, spiritu scientiæ & pietatis, & spiritu timoris Domini. *Isa. 11.*

28 *Hom. 3. super missus est.* *Isa. 9.*

IDEM sic ait: Magnificetur a nobis paruulus magnus Dominus, quos vt faceret magnos factus est paruulus, Paruulus, ait, datus est nobis, & filius natus est nobis. Nobis inquam non sibi, qui utique ante temporalia multo nobilius natus ex Patre nasci temporaliter non indigebat ex Matre. Non Angelis quoque qui cum magnum haberent, paruulum non requirebant. Nobis ergo natus, nobis est datus, quia nobis necessarius. Iam de nobis nato & dato faciamus, ad quod natus est & datus. Vtamur nostro in nostram utilitatem, de Saluatore salutem operemur, ecce paruulus in medio statuitur. O paruulus desideratus? O uere paruulus? sed malitia non sapientia, studeamus effici, sicut paruulus iste, discamus ab ipso, quia mitis est, & humilis corde, ne magnus Deus sine causa factus sit homo paruus, ne gratis mortuus, ne in vacuum crucifixus, communicemur passionibus, & ipsum offeramus propitiationem pro peccatis nostris, quoniam ad hoc ipse natus est nobis.

29 *Serm. 1. in vigilia Natalis Dom.*

IDEM sic dicit: Iesus Christus Filius Dei nascitur in Bethlehem Iudæ. Sonuit vox lætitię in terra nostra, vox exultationis & salutis in tabernaculis peccatorum, auditum est uerbum bonum, verbum consolatorium. iubilate montes laudem, & omnia ligna siluarum plaudite manibus ante faciem Domini, quia uenit, obstupesce & lauda uniuersitas creaturæ, sed tu magis o homo? Iesus Christus Filius Dei nascitur in Bethlehem Iudæ. Quis tam lapidei cordis cuius anima non liquefacta sit in hoc verbo? Quid annunciari dulcius poterat? quid delectabilius cõmendari? Quid simile aliquando mundus accepit? O breue verbum de Verbo abbreuiato, sed cœlesti suauitate refertum. Laborat affectio, mellifuæ dulcedinis copiam latius effundere gestiens, nec inueniens verba. Tanta siquidem est gratia sermonis huius, ut continuo incipiat minus sapere, si vel vnũ iota mutauero. O natiuitas illibata sanctitate, honorabilis mundo, inuestigabilis etiam Angelis, utpote quę nec primam similem visa est, nec habere sequentem. O partus non reserans, sed consecrans virginalis vteri templum. O natiuitas supra naturam, sed pro natura. Vos qui in puluere estis, expergiscimini & laudare, ecce Dominus venit cum salute, cum vnguentis; Neque enim sine salute Iesus, neque sine vnctione Christus. Siquidem ipse salus, ipse vnctio, ipse gloria, sicut scriptum est: Gloria patris filius Sapiens. Felix anima quæ gustato salutis fructu trahitur, & currit in odorem vnguentorum, vt videat gloriam eius quasi Vnigeniti a Patre. Respirate perditi, venit Iesus saluũ facere quod perierat, morbidi conualescite, venit Christus qui contritos corde sanat vnctione misericordiæ suæ, exultate quicumque estis grandia concupiscentes, descendit ad nos Filius Dei, vt Regni sui faciat coheredes. Sana me Domine & sanabor; sic enim benedicent omnia interiora mea nomen sanctum eius, cum propitiatus fueris omnibus iniquitatibus meis, sanaueris omnes infirmitates meas, repleueris in bonis desiderium meum. Iesus est qui nascitur, quia ipse saluum faciet populum suum a peccatis eorũ, Christus nominari voluit, quia computrescere faciet iugum a facie *Prou. 10.* 30

cie

cie olei, Filius Dei, factus est homo, vt homines faceret filios Dei. Voluntati autem eius quis resistit? Iesus qui iustificat. Quis est qui condemnet? Christus qui sanat. Quis est qui vulneret? Filius Dei qui exaltat. Quis est qui humiliet? Nascitur Iesus, gaudeat quisquis ille est, quem perpetuę damnationis reum adiudicabat conscientia peccatorum, excedit quippe pietas Iesu omnium criminum quantitatem. Nascitur Christus, lętetur quicumq; vitijs expugnabatur antiquis; siquidem ante faciem vnctionis Christi nullus omnino stare poterit morbus animæ, quantumlibet inueteratus. Nascitur Filius Dei, exultet qui magna solet desiderare, quia magnus remunerator aduenit: Fratres, hic est heres, deuote suscipiamus eum, & hereditas nostra erit; Qui enim proprium Filium dedit, quomodo non omnia simul nobis donabit? Iuda te laudabunt fratres tui, manus tuæ in ceruicibus inimicorum tuorum &c. Hæc in Christo videmus impleta, ipse est Leo de tribu Iuda, de quo additur: Catulus leonis Iuda, ad prædam fili mi ascendisti. Magnus prædator Christus, qui antequã sciat vocare Patrem, aut Matrem Samariæ spolia diripit. *Infra*: Adorna thalamum tuum Sion, sed humilitate, sed paupertate; in his enim pannis complacet sibi, & Maria testimonium perhibente his sericis delectatur inuolui, abominationes Aegyptiorum immola Deo tuo.

Gen. 49.

Esa. 8.

31 *Sermo. 6. in vigil. Natalis Dom.*

IDEM sic ait: Iesus Christus Filius Dei in Bethlehem Iudæ nascitur. Anima mea liquefacta est in sermone isto, sed & spiritus meus in præcordijs meis æstuat, iucunditatem hanc & exultationem solito uobis desiderio eructare festinans. Iesus interpretatur Saluator, quid tam necessarium perditis? quid tam optabile miseris? quid tam vtile desperatis? alioquin vnde salus? vnde vel tenuis aliqua spes salutis in lege peccati, in corpore mortis, in malitia hac diei, & loca afflictionis nisi noua nobis & insperata nasceretur? ne timeas, Christus est suauis plane, & multæ misericordiæ, vnctus oleo lætitiæ præ participibus suis, eis nimirum qui licet non ipsam plenitudinem, de plenitudine tamen eius accipiunt participium vnctionis; Ne vero suauem audiens, inefficacem forte autumes Saluatorem, additur etiam Filius Dei, cui subest cum voluerit posse. Exultemus igitur fratres in hac natiuitate, & multipliciter gratulemur in ea, quam & salutis vtilitas, & vnctionis suauitas, & Filij Dei maiestas tam eleganter illustrat, ut nihil desit ex omnibus quæ desiderantur, nec commodum, nec iucundum, nec honestum Exultemus eructãtes suaue verbum, Iesus Christus Filius Dei nascitur in Bethlehem Iudæ. Nec mihi quis ad ista responde at, indeuotus, ingratus, irreligiosus, non est hoc nouum, olim factum est, olim natus est Christus. *Infra*: Semper nouum est, quod semper innouat mentes hominum, nec vmquam vetus quod fructificare non cessat, quod in perpetuum non marescit. Hic nouus homo, qui nullius umquam uetustatis capax etiã eos, quorum inueterauerunt omnia ossa, in ueram vitæ transferat nouitaté. Inde est quòd hodie in tam iucundissima annunciatione, non tam natus esse, quàm nasci dicitur: Iesus Christus Filius Dei nascitur in Bethlehem Iudæ. Die igitur crastina videbimus maiestatem Dei, sed sane in nobis non in seipso, vtique maiestatem in humilitate, virtutem in infirmitate, in homine Deum. Nascitur in Bethlehem, quia etsi minima est in Iudæa; nec id quidé incongruum ei, qui cum diues esset, propter nos factus est pauper; & cum esset magnus Dominus & laudabilis nimis, paruulus natus est nobis. Vnde etiam stabulum elegit & præsepe, vtique domum luteam, & diuersorum iumentorum, vt hunc esse scias, qui de stercore erigit pauperem, & saluos facit homines & iumenta.

32

Psal. 122.

Psal. 37.

33 *Serm. 1 natiuitatis.*

IDEM sic habet: Verbum abbreuiatum fecit Dominus super terram. Vultis nosse quàm longum, quàm breue fecit? cœlum (inquit hoc Verbum) ego impleo, nunc caro factum in angu-

Hiere. 15.
Psal. 92.

sto

sto locatum præsepio est. A sæculo, ait Propheta, & in sæculum tu es Deus, & ecce factus est infans diei vnius. Ad quid hoc fratres, aut quæ necessitas fuit, vt sic exinaniret se, & abbreuiaret Dominus maiestatis, nisi vt vos similiter faciatis? iam clamat exemplo, quod postmodũ prædicaturus est verbo, discite a me, quia mitis sum, & humilis corde. Obsecro proinde, fratres, non patiamini sine causa, tam pretiosum exemplar uobis exhibitum esse, sed conformamini illi, & renouamini spiritu mentis vestræ. Quid enim magis indignum, quid detestandum amplius, quid grauius puniendum, quàm vt videns Deum cęli paruulum factũ, vltra apponat homo se magnificare super terram? Intolerabilis impudentiæ est, vt vbi sese exinaniuit maiestas, vermiculus infletur, & intumescat. Hoc igitur est, propter quod exinaniuit se formam serui accipiens: qui in forma Dei Patri æqualis erat, sed exinaniuit maiestate, non bonitate; apparuit enim benignitas & humanitas Saluatoris nostri Dei. Apparuerat ante potentia in rerum creatione, apparebat sapientia in earum gubernatione, sed benignitas misericordiæ nunc maxime apparuit in humanitate. Innotuerat Iudæis potestas in signis, atque portentis, vnde & in ea lege sæpius inuenies, ego Dominus, ego Deus. Philosophis quoque abundantius in sensu suo maiestas innotuit, quoniam quod notum est Dei, manifestum est in illis. Potestas subiectionem, maiestas exigit admirationẽ; neutra tamen imitationem, appareat Domine bonitas cui possit homo, qui ad imaginem tuam creatus est conformari. Quousque angustata est misericordia tua in sola Angelorum parte, reliquam occupat iudicium cum toto pariter humano genere? Domine in cœlo misericordia tua, & veritas tua vsque ad nubes terram vniuersam condemnans. Dilatet misericordia terminos suos, extendat funes, expandat sinus, attingat a fine vsque ad finem fortiter disponens omnia suauiter. Restrictus est Domine iudicio sinus tuus, solue

Phil. 2.

Ad Tit. 3.

34

Rom. 1.

cingulum tuum, & veni miserationibus affluens, superessluens charitate. Quid tu times o homo, quid tepidas ante faciem Domini, quia venit? Venit non iudicare, sed saluare terram. Olim tibi persuasum est ab infideli quodam seruo, vt furtim tolleres, & imponeres regiũ diadema capiti tuo, deprehensus in furto, quidni timeres? quidni fugeres a facie eius? nunc in exilio positus, In sudore vultus tui vesceris pane tuo, & ecce vox audita est in terra, quia dominator aduenit. Quo ibis a spiritu eius, & quo a facie eius fugies? noli fugere, noli timere: non venit cum armis, non puniendum, sed saluandum requirit; Et ne forte dicas etiam nunc vocem tuam audiui, & abscondi me, ecce infans est, & sine voce. Nam vagientis vox magis miseranda est, quàm timenda, aut si cui forte terribilis, sed non tibi paruulus factus est, tenera membra mater alligat pannis, & adhuc trepidas timore? vel in hoc scies, quia non venit perdere te, sed saluare. Iam aduersus hostes tuos dimicat, iam superborum, & sublimiũ colla, tamquam virtus & sapientia calcat. Duo sunt tibi hostes peccatum, & mors, vtrumque debellaturus aduenit, & ab vtroque saluabit te, noli timere.

Gen. 3.

35

Psal. 138.

IDEM sic ait: Hiemè natus est, nocte natus est Christus, numquid credimus casu factum, vt in tanta aeris inclementia, & in tenebris nasceretur, cuius est hiems, & ęstas, dies & nox? non eligunt paruuli ceteri quando nascantur, quippe quibus adhuc vix incipientibus viuere, nullus subest rationis vsus. Christus Deus erat. Nascitur ergo Dei Filius, & eligit quod molestius est tempus; præsertim paruulo, & pauperis Matris Filio, quæ uix pannos haberet ad inuoluendum, præsepe ad reclinandum, & cum esset tanta necessitas, nullam audio pellium fieri mẽtionem. Prius Adam pelliceis vestitur tunicis, pannis secundus obuoluitur, non est tale iudicium mundi, aut iste fallitur, aut mundus errat, sed diuinã falli impossibile est sapientiam, merito

36 *Serm 3.*

pro-

proinde & carnis prudentia mors, si-
1.Cor. 3. quidem & ipsa inimica est Deo, & sæ-
culi quoque prudentia stultita nomi-
natur. Quid enim? Christus vtiq; qui
non fallitur, elegit quod carni mole-
stius est; id ergo melius, id vtilius, id
potius eligẽdum, & quisquis aliud do
ceat, vel suadet, ab eo tamquam a sedu
ctore cauendum. Iam uero etiam nocte
voluit nasci. Adhuc autem & in stabu-
lo nascitur Christus, & in præsepio
Psal. 49. reclinatur, qui dicit, Meus est orbis ter
ræ, & plenitudo eius. Quid ergo stabu
37 lum elegit plane, vt reprobet gloriam
mundi, damnet sæculi vanitatem. Ipsa
infantilia membra non silent. In omni
bus mundi iudicium arguitur, subuer
titur, confutatur. Quis enim hominũ
si daretur optio, non magis eligeret ro
bustum corpus, & ætatem intelligibi-
lem, quàm infantilem? O sapiẽtia, quæ
de occultis traheris. O vere incarnata
& velata sapientia; & tamen fratres, ip
Isa. 7. se est promissus, olim per Esaiam, par-
uulus sciens reprobare malum, & eli-
gere bonum; malum ergo voluptas cor
poris, bonum vero afflictio est. Siqui-
dem hanc eligit, & illam reprobat puer
sapiens, Verbum infans. Carnalis ho-
mo nõ capit ea, quę sunt Spiritus Dei,
sed iam capiat & carnalis, quia Verbũ
factum est caro. Fuge voluptatẽ, quia
posita est mors secus introitum dele-
ctationis, age pœnitentiam, quia per
hanc appropinquat Regnum Dei. Hoc
tibi prædicat stabulum istud, hoc præ-
sepe clamat, hoc membra infantilia
manifeste loquuntur. Hoc lachrymæ
& vagitus euangelizant. Plorat quip-
pe Christus, sed non quare ceteri so-
lent, in alijs sensus, in Christo præua-
let affectus, illi ex passione, Christus
ex compassione, & filiorum Adæ pec-
cata deplorat, & certe pro quibus nũc
lachrymas fundit, fundet & sanguinẽ.
O duritia cordis mei? vtinã sicut Ver
bum caro factum est, ita & cor meum
carnem fiat. Si quidẽ & hoc pollicitus
Ezec. 11. es per Prophetam: Auferã a uobis cor
lapideum, & dabo uobis cor carneum.
38 Fratres, lachrymæ Christi mihi, & do
lorem pariunt, & pudorem; ludebã ego
foris in platea, & in secreto regalis cu
biculi super me ferebatur iudicium
mortis. Audiuit hoc unigenitus eius,
exijt posito diademate, sacco vestitus,
aspersus cinere caput, nudus pedes,
flens & eiulans quòd morte damnatus
esset seruulus eius. Intueor illum su-
bito procedentem, stupeo nouitatem,
causam percunctor, & audio. Quid fa-
cturus sum? adhucne ludam, & deludã
lachrymas eius? plane si insanus sum,
& mentis impos nõ sequar eũ, nec si-
mul cũ lugente lugebo, ecce vnde pu-
dor. Dolor & timor vnde? vtique quia
ex cõsideratione remedij, periculi mei
æstimo quantitatem. Nesciebam, sanus
mihi videbar, & ecce mittitur Virgi-
nis Filius, Filius Dei altissimi, & iube
tur occidi, vt vulneribus meis pretio-
so sanguinis illius balsamo medeatur.
Agnosce o homo quàm grauia sũt vul-
nera, pro quibus necesse est Dominum
Christum vulnerari; Si non essent hæc
ad mortem sempiternam, numquam
pro illorum remedio Filius Dei nasce
retur. Compatitur Filius Dei & plo-
rat, homo patitur & ridebit? sed sicut
grauem agnosco morbum, cui tanta ap
ponitur medicina, & sic & ex hoc ip-
so non incurabilem esse coniector; ac-
cedit quoque ad consolationem ipsa,
quæ pastoribus vigilantibus exhibi- 39
ta est visitatio, & allocutio Angelo-
rum. Væ vobis diuites, qui habetis cõ- Luc. 6.
solationem vestram, vt iam non merea
mini habere cęlestem; quàm multi e-
nim nobiles secundum carnem, quàm
multi potentes & sapientes huius sæ-
culi, hora illa in stratis mollibus quie
scebant, & nemo eorum dignus habi-
tus est nouam videre lucem, scire ma-
gnum illud gaudium, Angelos audire
cantãtes: Gloria in excelsis Deo. Agno
scant homines, quia qui in labore ho-
minum non sunt visitari ab Angelis nõ
merentur, agnoscant quàm placeat su-
pernis ciuibus labor. Putatis, fratres,
parum mihi molestum esse, si hoc ip-
sum verbum quod nũc loquor ad vos,
vacuum & sine aliqua vtilitate deperi
re in cordibus vestris nollem? Et quis
sum ego? aut quis est hic sermo meus?
Si

Digitized by Google

Si hunc tantillum vocis laborem inutilem esse doleret homo pusillus, immo & nihili, quàm iuste indignabitur Dominus maiestatis, si tantam eius operam nostra aut duritia, aut negligétia contingat euacuari?

40 Serm. 4. IDEM sic habet: In his potissimum vigilijs sine dubio credendum est cœlestes illos principes preuenire coniúctos psallentibus in medio iuuencularum tympanistriarum. Saluator cuius est aurum pariter & argentum, sacram in corpore suo dedicat paupertate. Cur paupertas ipsa tam sollicite enarratur ab Angelo? neque enim sine certi ratione mysterij pannis Saluator obuoluitur, & ponitur in præsepio, quando id manifeste in signum nobis commendatur ab Angelo, hoc inquit, vobis signum, inuenietis infantem pannis inuolutum. In signum positi sunt panni tui Domine Iesu, sed in signum cui a multis vsque hodie contradicitur. Multi quidem uocati, sed non multi electi, & ideo nec signati. Agnosco Iesum magnum sacerdotem sordidis opertum vestibus, dum altercaretur cum diabolo; vbi vero exaltatum est caput nostrum super inimicos nostros, ex hoc plane mutauit vestem, decoré induit, amictus lumine, sicut vestimento, exemplum dedit nobis ut & nos eadem faciamus. Vtilior siquidem in cóflictu lorica ferrea, quàm stola linea, licet oneri sit illa, hæc honori erit, cú & membra sequentur caput, vt corpus dicat, concidisti saccum meum, & circumdedisti me lętitia.

Luc. 2.

Zach. 3.

41 In serm. 1. Epiphan. Ad Tit. 3. IDEM sic ait: Apparuit benignitas, & humanitas Saluatoris nostri Dei, priusquam appareret humanitas, latebat benignitas; siquidem & prius erat. Nam & misericordia Domini ab æterno est. Sed unde tanta agnosci poterat? promittebatur, sed non sentiebatur, unde a multis nec credebatur. Multifarie namque multisque modis loquebatur Dominus in Prophetis, ego inquiens cogito cogitationes pacis, & non afflictionis, sed quid respondebat homo afflictionem sentiens pacem nesciens? Quousque dicitis pax, pax, & non est pax? propter hoc Angeli pacis amare flebant, dicentes: Domine quis credidit auditui nostro? sed nune credent homines, vel uisui suo, quia in Sole posuit tabernaculum suum. Ecce pax non promissa, sed missa. Ecce quasi saccum plenum misericordia sua, & Deus Pater misit in terram. Saccum, inquam, in passione concidendum, ut effundatur quod in eo latet, pretium nostrum, saccum utique, & si paruum, sed plenum; paruulus siquidem datus est nobis, sed in quo habitat omnis plenitudo diuinitatis. Postquam enim venit plenitudo temporis, uenit & plenitudo diuinitatis, uenit in carne, ut & sic carnalibus exhiberetur, apparente humanitate benignitas agnosceretur, ubi enim Dei innotescit humanitas, iam benignitas latere non potest. In quo enim commendare magis poterat benignitatem suam, quàm suscipiendo carnem meam? Quid tantopere declararet eius misericordiam, quàm quòd ipsam suscepit miseriá? Quid tam pietate plenum, quàm quòd Verbum Dei propter nos fœnum? Quanto minorem se fecit in humanitate, tanto maiorem exhibuit in bonitate, & quáto pro me vilior, tanto mihi charior est. Apparuit benignitas & humanitas Saluatoris nostri Dei. Bene dulce nomen nullus ex ipsis tacuit, quia hoc mihi maxime necessarium fuit. Altoquin quid agerem audiens Dominum uenienté? nunquid non fugerem sicut Adam qui a facie eius fugit, sed non effugit? nonne desperarem audiens, quia uenit ille cujus legem præuaricatus sum? cuius patientia abusus sum? cuius beneficio tam ingratus inuentus sum? Quæ uero maior consolatio poterat esse, quàm in dulci uocabulo, in nomine consolatorio? propterea & ipse dicit, quia non uenit Filius ut iudicet mundum, sed ut saluetur mundus per ipsum. Iam confidenter accedo, iam supplico fiducialiter. Quid enim timeam, quádo Saluator venit in domum meá? Ei soli peccaui, donatú erit quicquid indulserit, ille Deus est qui iustificat, quis est qui condemnet? Propterea gau-

Hier. 19.

Ezec. 13. Isa. 53.

42

Ad Tit. 3.

Ioan. 12.

gaudere nos oportet, quòd in nostra venerit, nunc enim facilis ad indulgentiam erit. Denique paruulus est, leuiter placari potest;
43 Quis enim nesciat, quia puer facile donat? Ecce si non fuerit pro minimo, possumus reconciliari pro minimo. O vere reconciliatio facilis, sed perutilis, parua satisfactio, sed non paruipendenda. Etenim quàm facilis modo, tam difficilis erit postea, & sicut modo nemo est, qui reconciliari non possit, ita post paulum nemo qui possit. *Infra*: Quid facitis o Magi, quid facitis? lactentem puerum adoratis in tugurio vili, in vilibus pannis? ergone Deus est iste? Deus certe in tẽplo sancto suo. Deus in cęlo sedes eius, & vos eum quæritis in vili stabolo? In Matris gremio? quid facitis, quòd & aurum offertis? ergo Rex iste ipse? & vbi aula regia? vbi thronus? vbi curiæ regalis frequentia? numquid aula est stabulum, thronus præsepium, curiæ frequentia Ioseph & Maria? Quomodo ita insipientes facti sunt uiri sapientes, ut adorent paruulum despicabilem, tam sua ætate, quàm paupertate suorum? insipientes facti sunt, vt fierent sapientes. Et prædocuit eos spiritus, quod postea prædicauit Apostolus, *1. Cor. 3.* qui vult sapiens esse stultus fiat, vt sit sapiens; Quia enim per sapientiam mundus, in sapientia sua Deum cognoscere non poterat, placuit Deo per stultitiam prædicationis saluos facere credentes. Nonne timendum erat, fratres, ne scandalizarentur viri isti, & illusos se crederent cum tanta indigna viderent? A Regia ciuitate vbi Regem quærendum coniectabantur, ad Bethlehem villam paruam dirigũtur, ingrediuntur stabulum, inueniunt inuolutum pannis infantulum. Non illis sordet stabulum, non pannis offenduntur. Non scandalizantur lactentis infantia, procidunt, venerantur vt Regem, adorantur vt Deum, quoniam qui per stellam eos foris admonuit, ipse in occulto cordis edocuit.

44 *Sermone 2. Epiphan.* IDEM sic inquit: Adorant Magi, & offerunt munera adhuc sugenti matris vbera. Sed vbi est o Magi, vbi est purpura regis huius? numquid uiles pãni isti, quibus est inuolutus? Si Rex est, diadema eius, vbi est? *Cant. 3.* Sed vos eum vere videtis in diademate, quo coronauit eum mater sua, in sacco mortalitatis de quo resurgens ait: Quia conscidisti saccum meum, & circumdedisti me lætitia. *Cant. 3.* Egredimini filię Sion, & videte Regem Salomonem in diademate quo coronauit eum mater sua. Egredimini incolæ ciuitatis supernæ, ecce Rex vester, sed in corona nostra, in diademate, quo coronauit eũ mater sua. Sed his delicijs vsque modo caruistis, habetis sublimitatem eius, sed humilitatem eius non vidistis. Sed vobis etiam dicimus, filiæ Sion animæ sæculares, debiles, delicatæ. Filiæ, non filij in quibus nihil est fortitudinis, nihil est virilis animi, egredimini de sensu carnis ad intellectum mentis, de seruitute carnalis concupiscentiæ ad libertatem spiritalis intelligentiæ, egredimini de terra vestra & de domo patris vestri, & videte Regem Salomonem, alioquin non erit tutum videre eum Ecclesiastem, idem enim qui Salomõ, idest concionator, erit in iudicio Idida, idest dilectus Domini in regno. In exilio mansuetus & amabilis, in iudicio iustus & terribilis, in Regno gloriosus & admirabilis. Egredimini igitur & videte Regem Salomonem; Nã 45
vbique Rex est, licet enim regnũ eius, non sit de hoc mundo, tamen Rex est etiam in hoc mundo. Hic ergo rector est morum, in iudicio discretor meritorum, in regno distributor præmiorum. Egredimini ergo & videte Regẽ Salomonem, in diademate & corona paupertatis & miseriæ. Siquidem coronatus est corona miseriæ. Suscipite coronam paruuli propter vos Regis vestri, & vna cum Magis humilitatẽ eius adorate, quorum fidei deuotio hodie vobis proponitur in exemplo.

IDEM sic ait; Pars tua sumus Domine, quam tulisti de manu Amorrhæi in gladio & arcu tuo, gladius tuus sermo viuus & efficax arcus tuus incarnatio tua, ibi enim velut curuato sapientiæ ligno, & pio quodam modo flexa *In lib. Sententiarum. Gen. 48. Heb. 4.*

diui-

diuinitate, aeruus carnis vehementer extensus & humanitas ineffabiliter au ꝭta cognoscitur; Pars ergo tua sumus, & populus acquisitionis tuæ, quem ac quisisti uerbo prædicationis, & myste rio incarnationis. *Infra*: Obtulerunt Magi Domino aurum, thus, & myrrhã. Hæc fortassis pro loco & tempore necessaria videbantur, audi pretium ob paupertatem, myrrhæ vnguentum ob infantilis corporis teneritudinem, thuris odoramentum ob sordidam stabuli mansioné. Nos uero offeramus ei myrrhæ vnctionem in communionem socialis uitæ, thuris speciem in suaueolentiam bonæ famæ, auri splendorem in conscientiæ puritatem.

46 *Serm. 28. in Cantica.* IDEM explicans illa uerba: Sicut pelles Salomonis, inquit: Pelles Salomonis dicuntur illæ, quas Rex Salomon in usus tabernaculi habebat, quã do in tentorijs habitabat, quas utique obscuras sine dubio, & tætras esse necesse fuit, tanquam quæ quotidiano forent exposita Soli, & frequentiũ iniurijs pluuiarum, nec id frustra, sed ut is qui intus repositus erat ornatus, nitidior seruaretur. Nigrescit Christus zelo, multos candidos facit unius denigratio, non cũ tingitur culpa, sed cũ afficitur cura. Expedit ut unus denigretur pro omnibus similitudine carnis peccati, & non tota gens nigredine cõdénetur peccati, splédor & figura substantiæ Dei obnubiletur in forma serui pro uita serui; candor uitæ æternæ nigrescat in carne pro carne purgãda; speciosus forma præ filijs hominũ, pro filijs hominum illuminandis obscuretur, in passione turpetur, vt sic speciosam acquirat sponsam sine macula & ruga. Agnosco pellé Salomonis, immo ipsum in pelle foris nigra Salomonem amplector. Habet & Salomon nigrediné, sed in pelle, foris & in cute niger, non intus, alioquin omnis gloria eius filiæ regis ab intus. Intus diuinitatis candor, decor uirtutum, splendor gloriæ, innocentiæ puritas, sed tegit hæc despicabilior infirmitatis color, & quasi absconditus uultus eius & despectus, dũ tentatur per omnia pro similitudine absq; peccato. Agnosco denigratæ formam naturæ, agnosco tunicas illas pelliceas protoplastorũ peccantiũ habitũ. Denique semetipsum denigrauit formã serui accipiens in similitudiné hominũ factus, agnosco sub pelle hędi (qui peccatum significat) & manum quæ peccatũ non fecit, & collũ per qđ mali cogitatio non transiuit, ideoque non est inuentus dolus in ore eius. Noui quòd sis læuis natura, mitis & humilis corde, blãdus aspectu, suauis spiritu, & quidé unctus oleo lætitiæ præ participibus tuis. Vnde ergo nunc instar Esau pilosus, & hispidus? Vnde ij pili? Mei sunt, nã pilosę manus similitudinem proximi exprimũt peccatoris, meos agnosco hos pilos, & ĩ pelle mea videbo Deũ Saluatoré meũ. Non tamé Rebecca sic illũ induit, sed Maria, tãto digniorem qui benedictionem acciperet, quanto sanctior quę peperit. Et bene in meo habitu, quia mihi benedictio uendicantur, mihi postulatur hereditaem. Siquidé audierat: Postula a me, & dabo tibi gẽtes hereditaté tuã. Quomodo dabis ei, si sua est, & quomodo suã mones, ut postulet? Mihi proinde postulat, qui meam ad hoc induit formã, ut suscipiat causam, quoniam disciplina pacis nostræ super eum, & in eo posuit Dominus iniquitates omniũ nostrũ, vnde debuit fratribus per omnia assimilari, ut ait Apostolus, ut misericors fieret; propterea uox quidem uox Iacob, manus autem manus sunt Esau, suum est quod auditur ex eo, quod in eo uidetur nostrum, quod loquitur spiritus & uita est quod apparet mortale & mors, aliud cernitur, & aliud creditur, nigrum sensus renunciat, fides formosum probat; niger est, sed oculis insipientium, nam fidelium mentibus formosus valde.

Isa. 53. 47 *Psal. 44.* *Iob 19.* *Psal. 2.* *Esa. 53. Heb. 2.* *Gen. 27.*

48 *Ser. 56. in Cantica.* IDEM explicans illa uerba: En ipse stat post parietem nostrũ respiciens per fenestras &c. sic ait: Appropinquauit Deus parieti cum adhæsit carni, caro paries est, & appropriatio sponsi verbi incarnatio. Porro cancellos & fenestras per quas prospicere perhibetur, sensus carnis, & humanos dicit affe-

affectus, per quos exprimentum cepit omnium humanarum necessitatum. Denique languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Humanis ergo affectionibus, sensibusque corporeis pro foraminibus vsus est, atque fenestris, vt miserias hominum homo factus exprimento sciret, & misericors fieret, tentatus per omnia pro similitudine absque peccato, ut misericors fieret. Vides ne factum esse qđ erat, & quod non erat didicisse, & sibi apud nos quæsisse fenestras, per quas calamitates nostras diligentius exploraret? tot autem in nostro ruinoso, & pleno rimarum pariete inuenit foramina, quot nostræ infirmitatis, & corruptionis in suo corpore sensit experimenta. Sic itaque sponsus post parietem stans, & per fenestras, & cancellos respiciens erat, & bene stans, quia solus reuera in carne stetit, qui carnis peccatum non sensit. Possumus & hoc fideliter sapere, quia stetit per diuinitatis potentiam, qui per carnis infirmitatem occubuit dicente ipso Spiritus promptus est, caro autem infirma. Stabat post parietem, dum quod iacebat in illo manifestum erat in carne, & quod stabat in ipso, quasi post carnem latebat, sanè vnus, atque idem homo manifestus, & Deus absconditus.

Esa. 53. Heb. 4. Matt. 26.

49 AMBROSIVS explicat illud puer natus est nobis, & Filius datus est nobis, sic: Etsi ex Patre natus, non tamen nobis natus, sed datus est, quia nõ Filius propter nos, sed nos propter Filiũ, neque enim nobis natus est, qui & ante nos natus est, & totius est conditor creaturæ, neque nunc primum nascitur, qui erat semper, & erat iu principio, sed illud quod uon erat nobis nascitur, hoc est puer ex Virgine, corpus ex Maria. Hoc enim post nos, illud ante nos &c. Qui erat Filius Dei, hic ex Virgine Maria puer natus est nobis & datus est nobis. Qui datus sit, audi Prophetam dicentem: Et salutare tuum da nobis. Quod enim supra nos est, datur, quod de cœlo est datur, sicut alibi legimus: De Spiritu sancto quòd charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis, Filius datus est nobis, non Iudæis, non Manichæis &c. Ille quidem omnibus natus est, sed perfidia hæreticorum fecit, vt non omnibus nasceretur; nam & lumen diei oriri iubetur super bonos & malos, sed oriri non uidentibus, non videtur &c.

Lib. 2. de fide ad Gratianum cã. 4. to. 4. 9. Rom. 5.

50 IDEM postquam late ostendit Patris & Filij, & Spiritus sancti vnitatẽ esse imperij, potestatis, constitutionis, & largitatis, sic ait: Quidã interrogatus, quid amicus esset, alter inquit ego, si ergo homo amicũ ita diffiniuit, ut alterum se esse diceret per vnitatem, uidelicet amoris, & gratiæ, quanto magis in Patre, & Filio, & Spiritu sancto unitatẽ maiestatis æstimare debemus, cum per eandem operationem, ac diuinitatem vnitas exprimatur? &c.

Libro 2. de Spiritu sancto cap. 12. circa finem to. 4.

51 IDEM exponens illud: Ego ex ore altissimi prodiui, sic ait: Non ergo aliũ de quàm de Patre, quia semper cum Patre, & ideo sapientia Dei appellatur, vt numquam Pater sine sapientia, hoc est sine Filio suo fuisse credatur. Hæc est illa sapientia ineffabilis, quæ initio viarum Dei apud Salomonem vel cõdita, vel genita, vel creata describitur, quã tamen sic cõditam dicit, vt semper eã cũ Deo fuisse ostendat, non enim Deus ita sapientiã suã condidit quasi aliquando sine sapientia fuerit, sed cũ initio viarũ suarũ dicat, initiũ motus operis alicuius ostendit, ut hoc initium habeat sapientia Dei quod de Deo processit ad creanda omnia tã cœlestia, quã terrestria, nõ quod cœperit esse in Deo. Creata est ergo sapientia immo genita, nõ sibi, quæ semper erat, sed his quæ ab ea fieri oportebat, & quia quanta & qualis esset sciri non poterat, ut de effectu operum suorum uirtus eius, & potentia nasceretur &c.

Lib. de fide contra Arianos c. 2. to. 4.

52 IDEM in processu epistolæ exponit illud: Et tu Bethlehẽ domus Ephrata non es minima &c. Bethlehẽ domus panis est, Ephrata domus furorẽ uidentis, in Bethlehem natus est de Maria Christus, eadem autem Bethlehẽ quæ Ephrata, in domo igitur furoris generatus est Christus; & ideo iam non

Lib. Epistolarũ in epistola 28. quæ est ad Horontianum to. 3. Matt. 2.

Mich. 4. domus furoris, sed domus panis, quia panem recepit eum qui descendit de cœlo. In Ephrata Herodes dum Christum requirit, perimi statuit infantulos, unde *Hiere. 31.* Hiere. 35. Vox in rama audita est &c. Sed iam nemo timeat, quia requies illa, quam quærebat David audita est in Ephrata, inuenta est in campis siluæ; tunc adhuc silua erat nationum congregatio, sed postquã in Christum credidit fructuosa facta est, quia benedicti uentris fructum recepit, mortua est ibi Rachel parturiens, quia iam tunc quasi Patriarchæ uxor furorem Herodis uidebat, qui nec minusculæ ætati pepercit, simul quia in Ephrata peperit Beniamin specie superiorem, mysterio posteriorem; populum scilicet, qui antequam generaretur non minimos dolores matri præstitit, cuius filios persequebatur, & illic mortua & sepulta est, ut nos commortui & cõsepulti cum Christo in Ecclesia resurgamus &c.

53 *Li. 2. in Lucam ca. 3.* IDEM circa illud: Factũ est autem cum essꝫt ibi impleti sunt dies Mariȩ, ut pareret. Altiori consilio Christi infantia est descripta, ille paruulus, ille infantulus fuit, ut tu uir posses esse perfectus, ille inuolutus in pannis, ut tu mortis laqueis absolutus sis, ille in præsepibus, ut tu in altaribus, ille in terris, ut tu in cœlis, ille locum in diuersorio non habebat, ut tu plures habeᴛes in cœlestibus mansiones, qui cũ *2. Cor. 8.* diues esset pro nobis egenus factus est, ut illius inopia nos ditaremur. Me illius infantiæ uagientis abluunt fletus, mea lachrymæ illæ delicta lauerunt; plus igitur Domine Iesu iniurijs tuis debeo, quod redẽptus sum, quàm operibus quòd creatus sum, non prodesset nasci, nisi redimi profuisset &c.

54 *Sermo. 12. Natali Domini ca. 3.* [I]DEM exponens illud Ioan. 3. Illũ oportet crescere, me aũt minui, sic ait: Ecce in natiuitate Christi dies crescit, & in Ioannis natiuitate decrescit, illo oriẽte lux proficit, hoc nascente minuitur, ipsa enim quodammodo tempora famulantia partibus suis. Profectum facit dies, cum mundi Saluator oritur, defectum patitur, cum ultimus Propheta generatur. Scriptum est enim: Lex & Prophetæ vsq; ad Ioannẽ, *Luc. 16.* atque ideo necesse erat, ut obscuraretur legis obseruatio, ubi euocatio, ubi Euangelij gratia refulgebat, & cessaret prophetia veteris testamenti, cum noui testamenti gratia succedebat. Nõ mirum si in natiuitate Domini proficit dies, quam splendidissima lux ueritatis illuminat, sicut ait Euangelista, Erat lux uera quæ illuminat omnem *Ioan. 1.* hominem &c. Ecce enim cum nascitur Christus, exultãt Angeli, pastores pernigilant, Magi adueniunt, Stella præcedit, & cuncta quæ sunt in cœlis, terrisque pulcherrima ipsi Domino deferuntur &c. Cum autem Ioannes concipitur, Zacharias obmutescit, solemnis conceditur sacerdos, Elizabet mater absconditur, significans post ortum suum legis silentium amissionem sacerdotij, latebras synagogæ. Crescit ergo Dominus, Ioannes minuitur, non ideo minuitur quòd meritis aliquid derogetur, sed quoniam Saluatoris quotidie accumulatur, gloria illius minor fieri videtur. Lucerna denique uocatur Ioannes, dicente Domino: Ille erat *Ioan. 6.* lucerna ardens. Lucernæ igitur obscuratur lumen, cum radius Solis effulget &c. Quis enim sapiens lucernam requirat in sole?

Christi gesta in memoria habenda sunt, ac imitanda, quibus sicut et verbis mundo prædicans magna contulit bona. Cap. VIII.

[O]RIGENES sic ait: Decima die septimi mẽ- 1 sis est solemnitas repro- *Homil. 9. in Leuitic. ca. 1.* pitiationis, in hac sola die Pontifex induitur omnibus pontificalibus indumentis, tunc induitur manifestationem & ueritatem, tunc ingreditur ad illa inaccessibilia, quo semel in anno accedi tantummodo licet, idest in sancta sanctorum. Semel enim in anno Pontifex populum derelinquens, ingreditur ad illum locum, vbi est propitiatorium, & super propitiatorium Che-

rubim,

rubim, vbi est & arca testamenti, & altare incensi, quo nulli introire fas est, nisi Pontifici soli. Si ergo consideremus verum Pontificem meum, Dominum Iesum Christum, quomodo in carne quidem positus per totum annũ erat cum populo, annum illum: de quo ipse dicit, euangelizare pauperibus misit me, vt prædicarem annum Domini acceptum, & diem remissionis. Aduerte quommodo semel i anno isto in die repropitiationis intrat in sancta sanctorum, hoc est, cum impleta dispensatione penetrat cœlos, & intrat ad Patrem, vt eum propitium humano generi faciat.

1 *Lib. constit. monastica. c. 2. to. 2.* BASILIVS sic ait: Omnis actio, omnis itẽ sermo Saluatoris nostri Iesu Christi excolendæ pietatis, virtutisq; obeundæ regula est: propter hoc enim etiam humanam naturam suscepit, vt in se velut in tabula quadã verã nobis pietatem, ac virtutẽ depingeret, eamq; omnibus nobis maribus simul ac fœmininis ante oculos statutã vnicuiq; pro viribus imitandã, ceu archetypũ proponeret. Neq; enim alia de causa ille corpus nostrũ gerit, nisi vt quoad fieri possit nos ad imitanda vitæ ipsius studia cõformemus. Quapropter tu quãdocumq; vel factum ipsius audieris memorari, vel dictum, ea nolito negligenter, & tamquã aliud agẽs audire, quin stude potius vt mente tecum ipse cogitando, rimandoq; ad eorum profundum peruenias, eorumq;, quæ tibi operte traduntur, particeps fieri contende.

3 *Epistol. 14. quæ est ad Celantiam to. 1.* HIERONYMVS sic habet: Si exempla viuorum deficiant Apostolorum, forma vniuersis proposita est, clamat Paulus, Imitatores mei, estote sicut & ego Christi, certe quod est amplius, omnibus ipsius Domini reluceat exemplum, qui in Euangelio ait: *Matt. 11.* Venite ad me omnes qui laboratis &c. Discite a me quia mitis sum & humilis corde. Hunc imitari tutissimum est, atque eius vestigia sequi, qui dixit, Ego sum via, veritas, & vita; numquam enim errat, qui sequitur veritatẽ, vnde & Apostolus Ioannes ait: Qui dicit se in Christo manere, debet sicut ille ambulauit, & ipse ambulare. Et Beatus Petrus ait: Christus pro nobis passus est, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius. *Ioan. 14. 1. Ioan. 1.*

4 *In c. 26. Esa. 10. 4.* IDEM explicans illa verba: In semita iudiciorum tuorum Domine sustinuimus te, sic ait: Adhuc Propheta de Christo loquitur, de quo supra dixerat, conculcabit eam pes pauperis. Huius ergo iusti semita recta est; in vna igitur Christi semita, omnes iustitiæ reperiuntur; & propterea, eã suo calcauit, & triuit pede, vt quicumque per eam voluerit ambulare cursu ambulet inoffenso, in hac semita iudiciorum Domini. Sustinuerunt eũ sancti & sperauerunt in eo, quia spes non confundit, & nomen illius, & memoriale habuerunt in desiderio animę dicẽtes, Concupiuit anima mea desiderare iudicia tua in omni tempore, & iterũ desiderat anima mea, & deficit in salutari tuo, qui autem nomen Domini habet in desiderio aliud non desiderat. *Psal. 118.*

5 *In capus 9. Danielis.* IDEM explicans illa uerba: Confirmabit pactum multis hebdomada vna, & in dimidio hebdomadę deficiet hostia, & sacrificium ait, de Christo Domino intelligenda esse, quia Herode regnante apud Iudæam & Augusto apud Romanos, Christus natus sit, qui tribus annis, & sex mẽsibus iuxta Euãgelistam Ioannem Euangelium prædicauit, & confirmauit veri Dei cultum, multis haud dubium, quin Apostolis, & credentibus.

6 *Lib. de salutaribus documentis to. 4.* AVGVSTINVS sic ait: Si in Christo esse volumus, sicut sanctus Apostolus Ioãnes dicit: Quommodo ille ambulauit, ita nos spiritualiter ambulemus. Quid est ambulare sicut Christus ambulauit? nisi contemnere vanitatem & fęlicitatem huius sæculi, & non timere aduersa pro nomine illius pati? speremus quæ promisit, & sequamur, quo ipse præcessit, non nos vllo modo ab amore Christi separet huius sæculi miserabilis dulcedo. *1. Ioan. 2.*

7 *In lib. expositionis* IDEM explicans illa verba: Filioli mei, quos iterũ parturio, donec formetur Christus in uobis, sic ait: For-

matur Christus in credente per fidem in interiori homine vocato in libertatem gratiæ, miti & humili corde non se iactante de operum meritis, quæ nulla sint. Formatur autem Christus in eo qui formam accepit Christi, formam autem accipit Christi, qui adhæret Christo dilectione spiritali; ex hoc enim fit, vt huius imitatione sit, quod ille, quantum gradu suo finitur: qui enim dicit se in Christo manere, ait Ioannes, debet quomodo & ille ambulauit, & ipse ambulare.

epist. ad Galatas. Gal. 14. 1. Ioan. 2.

8 IDEM sic ait: Quid est Christum sequi, nisi imitari? quia Christus pro nobis passus est, relinquens nobis exemplum, sicut ait Apostolus Petrus, vt sequamur vestigia eius. Hunc in eo quisque sequitur, in quo imitatur, nō inquantum Filius Dei est vnus, per quem facta sunt omnia, sed inquātum filius hominis quæ oportebat in se prębuit imitanda, & multa in illo ad imitandum omnibus proponuntur. Sequātur agnum omnes fideles, licet nō quocumque ille ierit; tamen quousque ipsi potuerint. Beati pauperes spiritu imitamini eum, qui propter vos pauper factus est, cum diues esset: Beati mites imitamini eum, qui fleuit super Hierusalem: Beati qui esuriunt, & sitiunt iustitiam, imitamini eum qui dixit, Meus cibus est vt faciam, volūtatem eius qui misit me. Beati misericordes, imitamini eum qui vulnerato a latronibus, & in via iacenti semiuiuo, desperatoq; subuenit. Beati mundo corde, imitamini eum qui peccatum non fecit, nec dolus inuentus est in ore eius. Beati pacifici, imitamini eum qui pro suis persecutoribus dixit, Pater ignosce illis. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, imitamini eum qui pro vobis passus est, relinquens uobis exemplum. Hæc qui imitantur, in his agnum sequuntur.

Lib. de sancta virginitate to. 6. 1. Pet. 2. Apoc. 14. Matt. 5. 2. Cor. 8. Matt. 5. Matt. 11. Matt. 5. Luc. 19. Matt. 5. Ioan. 4. Matt. 5. Luc. 10.

9 IDEM explicans illa uerba: Vox Domini super aquas &c. sic ait: Vox Domini super aquas, uox Christi super populos, Deu maiestatis intonuit, Deus maiestatis de nube terribiliter pœnitentiam prædicauit. Dominus super aquas multas, ipse Dominus Iesus postquam uocē emisit super populos, & perterruit eos, conuertit in se, & habitauit in eis. Vox Domini in virtute, vox Domini iam in ipsis potentes faciens eos: Vox Domini in magnificentia; uox Domini magna faciens in eis. Vox Domini conterens cedros, uox Domini contritione cordis humilians superbos. Conteret Dominus cedros Libani, conteret per pœnitentiam Dominus elatos nitore terrenæ nobilitatis, cum ad eos confundendos ignobilia huius mundi elegerit, in quibus ostendat diuinitatem suam. Et comminuet eas tamquam vitulum Libani, & amputata superba celsitudine illorum deponit eos ad imitationem humilitatis suæ, qui tamquam uitulus per ipsam huius sæculi diuinitatem ad victimam ductus est.

In Psal. 28. io. 8.

10 IDEM explicans illa verba: Dominus regnauit, decorē indutus est, indutus est Dominus fortitudinem &c. sic ait: Duas res induit Christus Dominus decorem & fortitudinem, vt fundaret terram, ad quam fundandam uenerat Dominus. Sequitur enim, Etenim firmauit orbem terrę, qui non commouebitur. Nostis, fratres, quia Dominus noster cū venisset in carne his quibus prædicabat Euangeliū, alijs placebat, alijs displicebat, alij dicebāt bonus est, alij non, sed seducit turbas. Ad eos ergo quibus placebat decorē induit, ad eos quibus displicebat, fortitudinem induit. Imitare ergo & tu Dominū tuū, vt possis esse uestis ipsius. Adesto cum decore ad eos quibus placent bona opera tua, esto fortis aduersus detractores. De ipso decore, & fortitudine dicit Paulus, Per arma iustitiæ a dextris, & a sinistris, per gloriam & ignobilitatem, in gloria decorus, in ignobilitate fortis, cum omnia possidet decorus est, cum nihil habet, fortis est.

In Psal. 92. Ioan. 7. 2. Cor. 6.

11 BERNARDVS sic ait: Sint, si dormire volum⁹, inter medios cleros, idest duos aduentus pennæ nostræ deargentatæ, ut illam scilicet uirtutū formam teneamus, quam uerbo & exemplo commendauit Christus presens in car-

Sermone 4. aduentus. Psal. 67.

carne. In argento ſiquidem non incongrue intelligitur humanitas eius, ſicut in auro diuinitas. Omnis itaque virtus noſtra tam longe eſt a vera virtute, quàm lõge eſt ab ea forma, & omnis penna noſtra ad nihil valet, ſi non fuerit deargentata. Magna quędam penna eſt paupertatis, qua tam cito volatur in Regnum cęlorum: videmus autem pauperes aliquos, qui ſi veram haberent paupertatem, non adeo puſillanimes inuenirentur & triſtes, vtpote Reges & Reges cęli, ſed hi ſunt qui pauperes eſſe volunt; eo tamen pacto, vt nihil eis deſit, & ſic diligunt paupertatẽ, vt nullam inopiam patiantur. Sunt & alij mites, ſed quamdiu nihil dicitur, vel agitur, niſi pro eorũ arbitrio, patebit autem quàm longe ſint a uera manſuetudine, ſi leuis oriatur occaſio. Hęc mãſuetudo quomodo hereditabit, quę ante hereditatem deficit? Alios quoq; lugentes video, ſed ſi de corde procederent illæ lachrymæ, non tam facile ſoluerentur in riſum, nunc autem cũ abundantius otioſa verba, & ſcurrilia profluant, quàm prius lachrymæ, lachrymas huiuſmodi de his eſſe non arbitror, quibus conſolatio diuina promittitur, quandoquidẽ poſt illas tã facile conſolatio vilis admittitur. Alij tã vehementer cõtra aliorũ delicta zelantur, vt videre poſſent, eſurire & ſitire iuſtitiã, ſi eſſet apud eos de ſuis quoq; peccatis idẽ iudiciũ, ſed nunc pondus & pondus vtrũq; abominatio eſt apud Deũ, nam contra alios impudenter æſtuãt, ſeipſos tã inſipienter, quàm inutiliter palpant. Sunt alij miſericordes de his quæ ad ipſos non pertinent, qui ſcandalizantur ſi non datur omnibus abundãter; ſic tamen vt ipſi ne in modico quidẽ grauẽtur, qui ſi miſericordes eſſent, de ſuo facere deberent miſericordiam. Sunt & alij qui ſi uiderint quẽpiã, vel leuiter ſcandalizatũ valde ſolliciti ſunt, quomodo eũ in pacẽ reducere poſſint, & viderentur pacifici, niſi ꝙ eorũ commotio, ſi forte quicquã contra factum, dictumve uidebitur tardius vniuerſis poterit difficiliuſque ſedari, qui nimirum ſi uere pacem diligerent, haud dubium quin eam quęrerẽt ſibiipſis. Deargentemus ergo pẽnas noſtras in Chriſti conuerſatione, ſicut & martyres ſancti lauerunt ſtolas ſuas in eius paſſione. Imitemur quoad poſſumus eum, qui ſic dilexit paupertatem, vt quamuis in eius manu eſſent fines terræ, tamen nõ habuit vbi caput reclinaret, ita vt diſcipulos adhærentes ei legamus famę compulſos ſpicas manibus confricaſſe, cum per ſata tranſirẽt. Quique tamquam ouis ad occiſionem ductus eſt, & ſicut agnus corã tondente ſe obmutuit, & non aperuit os ſuũ, quem & ſuper Lazarum, & ſuper ciuitatẽ fleuiſſe, & in orationibus pernoctaſſe legim[9], riſiſſe vero & iocaſſe nuſquã, qui ſic eſuriuit iuſtitiam, vt cum propria non haberet tantam pro peccatis noſtris exegit a ſeipſo ſatisfactionem; vnde in cruce nihil aliud quàm iuſtitiam ſitiebat, qui orauit pro crucifixoribus ſuis, qui peccatum non fecit, & impoſita ſibi ab alijs patienter audiuit, qui pro reconciliãdis ſibi peccatoribus tanta ſuſtinuit.

Matt. 5.

Prou. 20.

IDEM ſic ait: Eliſeus noſter Naaman leproſum ſepties in Iordane mergi præcepit (qui interpretatur deſcenſus) in deſcenſu Domini noſtri Ieſu Chriſti, ideſt in humilitate cõuerſationis eius, quã exhibuit ante paſſionem mundamur, & purgamur a lepra, qua diuites eſſe uolumus in hoc ſæculo, mundamur ſi mergimur in Iordane, id eſt in Chriſti deſcẽſu. Inuenimus enim quoniã ille cũ eſſet diues propter nos pauper factus eſt, deſcendit ab inenarrabilibus cęli diuitijs, & veniẽs in mũdum, nec iſtas qualeſcumque diuitias habere voluit, ſed in tanta paupertate venit, vt natus continuo poneretur in præſepio, quia ei non erat locus in diuerſorio. Denique quis neſciat, quia filius hominis non habebat vbi caput ſuũ reclinaret. Qui bene mergitur hic, quando quæret diuitias huius mundi? & vere magna abuſio, & magna nimis, vt diues eſſe velit vermiculus uilis, propter quem Dominus maieſtatis uoluit pauper fieri. Porro i lepra alia omnem ſæculi huius pompoſam intellige

12 Ser. 3. reſurrectionis. 4. Reg. 5.

vanitatem, ab illo nihilominus munda
ueris, ubi inuenies Christum Domini
vilibus pannis inuolutum, factum op-
probrium hominum, & abiectionem
plebis. A lepra corporis mundamur in
ipso Iordane, si bene cogitantes domi-
nicã passionem erubescimus sequi cor
poris voluptatem. Alia lepra est oris,
quando si aduersi quicquam cõtigerit
murmuramus, & impatiẽtiæ uerbum,
tamquam lepræ sanies effluit, sed ab
hac mundamur si illum attẽdimus, qui
tamquam ouis ad occisionem ductus
est, & non aperuit os suum, qui cum
malediceretur non remaledicebat, cũ
pateretur non comminabatur. In pro-
speris quoque lepra est cõtra eum, qui
dixit, non qui seipsum commendat il-
le probatus est, commendamus nos ip-
sos, non in multa patientia, sed arro-
gãtia, & inquinat nos altera lepra ver
bo iactantiæ; Vt ergo mundemur ab
illa, imitemur eum, qui non quærebat
gloriam suam. Vnde & dæmonia quæ
clamabant, quia ipse esset Dei Filius
præcipiebat obmutescere, & illumina
13 tos cæcos direre prohibebat. In corde
duplex est lepra, propria voluntas, &
proprium consilium, lepra vtraque ni
mis pessima, eoque perniciosior quo
magis interior, voluntatem dico pro-
priam, quæ non est communis cum
Deo, & hominibus, sed nostra tantum,
quando quod volumus non ad honorẽ
Dei, non ad vtilitatẽ fratrum, sed pro
pter nosmetipsos facimus, nõ intendẽ-
tes placere Deo, & prodesse fratribus,
sed satisfacere proprijs motibus ani-
morũ, Huic contraria est charitas, quæ
Deus est. *Infra:* Hæc propria voluntas
est immũdissima lepra animi, propter
quã in Iordane mergi oporteat, & imi
tari eum, qui non uenit facere volun
tatem suam, unde in passione, nõ mea,
inquit, sed tua uolũtas fiat: lepra vero
proprij cõsilij eo perniciosior est, quo
magis occulta, & quanto plus abũdat,
tanto sibi quisque sanior esse videtur.
Hæc illorum est, qui zelũ Dei habent,
sed non secundũ scientiam, sequentes
errorem suum & obstinati in eo, ita vt
nullis uelint consilijs acquiescere. Ij
sunt vnitatis diuisores, inimici pacis,
charitatis expertes, vanitate tumẽtes,
placentes sibi, & magni in oculis suis
ignorantes Dei iustitiam & suã volen
tes constituere. Sed ubi poterit hæc le
pra mundari, nisi in Iordane? ibi mer-
gere quicumq; huiusmodi es, & atten-
de quid fecerit magni cõsilij Angelus,
quomodo consilium suum postposue-
rit consilio, vel magis voluntati mulie
ris unius (beatam Virginem loquor)
& fabri pauperis (ipse est Ioseph) in-
uentus enim in medio doctorum de-
scẽdit i Nazareth, & erat subdit⁹ illis.
IDEM explicans illa uerba: Fasci- 14
culus myrrhę dilectus me⁹ mihi inter *Ser. 43. in*
vbera mea commorabitur, sic ait: Tu si *Cantica.*
sapis imitaberis sponsi prudentiam, at *Cap. 1.*
que hunc myrrhæ tam charũ fascicu-
lum principali tui pectoris, nec ad ho
ram patieris auelli; amara illa omnia
quæ pro te pertulit semper in memo-
ria retinens, & assidua meditatione re
uoluens, quo possis dicere, & tu, Fasci-
culus myrrhę dilectus me⁹ mihi inter
vbera mea commorabitur. Et ego, fra-
tres, ab ineunte me conuersione pro
aceruo meritorũ quæ mihi deesse scie-
bam, hunc mihi fasciculum colligare,
& inter vbera mea collocare curaui,
collectum ex omnibus anxietatibus,
& amaritudinibus Domini mei. Pri-
mum videlicet infantilium illarũ ne-
cessitatem, deinde laborũ quos pertu-
lit in prædicando, fatigationum in di-
scurrendo, vigiliarum in orando, ten-
tationum in ieiunando, lachrymarum
in compatiendo, insidiarum in collo-
quendo; postremo periculorũ in falsis
fratribus, colaphorũ, cõuitiorũ, sputo-
rum, subsannationũ, exprobrationum,
clauorũ, horumq; similiũ, quæ in salu-
tem nostri generis silua euangelica co
piosissime noscitur protulisse. Memo-
riã abundantiæ suauitatis horum eru *Psal. 144.*
ctabo, quoad uixero, in æternum nõ ob
liuiscar miserationes istas, quia in ip- 15
sis uiuificatus sum. Has olim sanctus
Dauid cũ lachrymis requirebat, veniãt *Psal. 118.*
mihi (inquiens) miserationes tuæ, &
viuam. Has alius quidã sanctorum cũ
gemitu memorabat dicẽs: Misericordię
Do-

Thren.3. Domini multæ: Mihi hic ſalutaris faſciculus ſeruatus eſt, nemo tollet eum a me, inter vbera mea commorabitur. Hæc meditari dixi ſapientiam, in his iuſtitiæ mihi perfectionem conſtitui, in his plenitudinem ſcientiæ, in his diuitias ſalutis, in his copias meritorum, in his mihi interdum potus ſalutaris amaritudinis, ex his rurſum ſuauis vnctio conſolationis, hæc me erigunt in aduerſis, in proſperis reprimunt, & inter triſtitia, lætaque vitæ præſentis, via regia incedenti tutum præbent vtrobique ducatum. Hæc mihi conciliant mundi iudicem; Propterea hæc mihi in ore frequenter, ſicut vos ſcitis, hæc in corde ſemper, ſicut Deus ſcit, hæc ſtilo meo ad modum familiaria, ſicut apparet. Hæc mea ſublimior interim philoſophia ſcire Ieſum, & hunc crucifixum, non requiro ſicut ſponſa vbi cubet in meridie, quem lætus amplector mea inter vbera commorantem, non requiro vbi paſcat in meridie, quem intueor Saluatorem in cruce.

16 *Ser. 45. in Cantica.* IDEM explicans illa verba: Oculi tui columbarum, ſic ait: Iam me intuere in ſpiritu, quia ſpiritus ante faciem tuam Chriſtus Dominus, & habes vnde id poſſis, quia oculi tui columbarum, ante non habebas, & ideo reprimenda fuiſti, ſed nunc copiam habeto videndi, quia oculi tui columbarum, ideſt ſpirituales. Non ſane copiam quam petebas; nec enim modo adhuc ad illam potes, ſed quæ tamen interim ſufficere poſſit, ſane ducenda es de claritate in claritatem, & propterea vide vt potes modo, & cum plus poteris, plus videbis. Non puto, fratres, mediocrem hanc, neque communem eſſe omnibus uiſionem, etſi ſit inferior illa qua videndus eſt in futuro. Denique ex his quæ ſequuntur aduerte, *Cant.7.* ſequitur enim: Ecce tu pulcher es dilecte mi, ecce tu pulcher. Vides quàm in excelſo ſtat & in ſublime mẽtis verticem extulit, quæ uniuerſitatis Dominum quadam ſibi proprietate vendicet in dilectum: Dilecte mi, inquit, vt proprium deſignaret. Magna viſio prorſus, de qua iſta in id fiduciæ & auctoritatis excreuit, vt omniũ Dominum, Dominum neſciat, ſed dilectum. Exiſtimo enim nequaquam hac vice eius ſenſibus importatas imagines carnis, aut crucis, aut alias quaſcũque corporearum ſimilitudines infirmitatum, in his namque iuxta Prophetam, Non erat ei ſpecies, neque decor. Hæc autem eum intuita decorum, pulchrumq; pronunciat, in viſione meliori illũ ſibi apparuiſſe ſignificans. Ore enim ad os, ſicut quondam cum Moyſe loquitur, cum ſponſa & palam Deũ videt. Et præmiſerat, Oculi tui columbarum, ideſt iam non ambulas in magnis, & mirabilibus ſuper te, ſed inſtar ſimpliciſſimæ columbæ cõtenta es ſimplicioribus, nidificans in foraminibus petræ, meis vulneribus immorans, & libenter ea quæ ſunt de me, dumtaxat incarnato, & paſſo oculo intuens colũbino. Quàm pulcher es dilecte mi, quã pulcher es, bis eum vocat pulchrum. Quàm pulcher es Angelis tuis Domine Ieſu in forma Dei, in die æternitatis tuæ, in ſplendoribus ſanctorum ante luciferum genitus, quàm mihi decorus es Domine mi in ipſa tui huius poſitione decoris; etenim vbi te exinaniſti, vbi naturalibus radijs lumen indeficiẽs exuiſti, ibi pietas magis emicuit, ibi charitas plus effulſit, *Num. 24.* ibi amplius gratia radiauit, quã clara mihi oriris ſtella ex Iacob, *Iſa. 11.* quã lucidus flos de radice Ieſſe egrederis, quã iucundũ lumẽ in tenebris viſitaſti me oriens ex alto.

17 *Ser. 48. in Cantica.* *Cant. 2.* IDEM explicans illa uerba: Sub umbra illius quem deſideram ſedi, ait: Merito eius deſiderauerat vmbram, de quo & refrigerium eſſet, & refectionem pariter acceptura; Nam cetera quidem ſiluarum ligna, etſi vmbram ſolatij habent, ſed non vitæ refectionem, non fructus perpetuos ſalutis; vnus eſt enim vitæ auctor, unus mediator Dei & hominum homo Chriſtus Ieſus, *1.Tim.2.* qui dicit ſponſæ ſuæ, Salus tua ego ſum. Propterea ergo Chriſti potiſſimum deſiderauerat vmbram, q; ſolus ſit, qui non ſolum ab æſtu refrigerat vitiorũ, ſed & replet delectatione

ne virtutum. Sub vmbra, illius quem
desideraueram, sedi. Vmbra eius caro
eius, Propheta ait: Spiritus ante faciẽ
Thren. 4. nostram Christus Dominus, in vmbra
eius viuimus inter gentes, in vmbra su
mus quando in gentibus viuimus in lu
ce cum Angelis; & ideo iustus in um-
bra, quia ex fide uiuit. Sedi inquit, se-
dere enim quiescere est, plus est enim
sedere in umbra, & quiescere, quã vi-
uere, vnde Propheta, quod est commu
ne multorum assumens sibi, in umbra
eius uiuimus inquit, sponsa uero ha-
bens prærogatiuã, etiam q̃ sub ea sin-
gulariter sederit, gloriatur; singulari-
ter enim dixit sedi, vt cognoscas præ-
rogatiuam, ibi enim hæc deuota & a-
mans suauiter requiescit.

18 IDEM explicans illa verba: Co-
Ser. 61. in Cantica. lumba mea in foraminibus petræ, sic
habet: Foramina petræ vulnera sunt
Psal. 83. Christi, recte namque petra Christus,
in his passer inuenit sibi domũ, & tur-
tur nidum, vbi reponat pullos suos, in
his se columba tutatur, & circumuoli
tantem intrepida intuetur accipitrem,
& ideo ait, Columba mea in foramini
Psal. 26. bus petræ. Vox columbæ, in petra ex-
altauit me, & statuit supra petrã pedes
meos, vir sapiens ædificat domum suã
supra petram, quòd ibi nec ventorum
formidet iniurias, nec inundationum.
Matt. 7. Quid non boni in petra? in petra ex-
altatus, in petra securus, in petra fir-
miter sto, securus ab hoste, fortis a ca-
su, & hoc quoniam exaltatus a terra;
anceps est enim & caducum terrenum
omne, conuersatio nostra in cœlis sit,
& nec cadere, nec deiici formidamus,
in cœlis petra, in illa firmitas atque se
Psal. 103. curitas est. Petra refugium herinaciis,
& reuera vbi tuta, firmaq; infirmis se-
curitas, & requies, nisi in vulneribus
Saluatoris? tanto illic securior habi-
to, quanto ille potentior est ad saluan
dum. Fremit mundus, fremit corpus,
diabolus insidiatur, nõ cado: fundatus
enim sum supra firmam petram. Pecca
ui peccatum grande, turbatur consciẽ-
tia, sed non perturbabitur, quoniam
vulnerum Domini recordabor. Si ad
mentem venerit tam potens, tamque
efficax medicamentum, nulla iam pos-
sum morbi malignitate terreri, ego
fidenter quod ex me mihi deest vsur-
po mihi ex visceribus Domini, quo-
niam misericordia affluunt, nec de-
sunt foramina per quæ effluant, fode-
runt manus eius & pedes, latusq; lan- Psal. 21.
cea forauerunt, & per has rimas licet
mihi sugere mel de petra, oleumq; de Psal. 80.
saxo durissimo, id est gustare & uidere Deut. 32.
quoniam suauis est Dominus. Cogita- Psal. 33.
bat cogitationes pacis; & ego nescie- Hier. 29.
bam. Quis enim cognouit sensum Do-
mini, aut quis consiliarius eius fuit?
At clauis reserans, clauus penetrans,
factus est mihi, ut videam uoluptatem
Domini. Quidni videam per foramen? 19
clamat clauus, clamat vulnus, quòd
vere Deus sit in Christo mundum re-
concilians sibi. Ferrum pertransijt ani
mam eius, & appropinquauit cor il-
lius, vt non iam non sciat compati in-
firmitatibus meis, patet arcanum cor-
dis per foramina corporis, patet ma-
gnum illud pietatis sacramentum, pa-
tent viscera misericordiæ Dei nostri,
in quibus visitauit nos oriens ex alto.
Quidni viscera per vulnera pateant?
in quo enim clarius, quàm in vulneri-
bus tuis eluxisset, q̃ tu Domine sua-
uis, & mitis, & multę misericordiæ?
maioré enim miserationé nemo habet,
quàm vt animam suã ponat quis pro
damnatis, meum proinde meritum mi
seratio Domini, non plane sum meri-
ti inops, quamdiu ille miserationum
non fuerit. Quòd si misericordiæ Do-
mini multæ, multus & ego in meritis
sum. Quid enim si multorum sim mi- Rom. 5.
hi conscius delictorum? nempe ubi
abundauit delictum, superabundauit
& gratia, etsi misericordię Domini ab
æterno, & usque in æternum, ego quo
que misericordia Domini in æternum
cantabo. Numquid iustitias meas? Psal. 7.
Domine memorabor iustitiæ tuæ so-
lius, ipsa est enim, & mea. Nempe fa-
ctus es tu mihi iustitia a Deo, nũquid
mihi uerendum, ne non una ambobus
sufficiat? non est pallium breue, quod
secũdum Prophetã non possit operire
duos. Iustitia tua iustitia in æternum.

Quid

Quid longius æternitate? & te pariter, & me operiet largiter larga, & iustitia, & in me quidem operit multitudinem peccatorum, in te autem Domine, quid nisi pietatis thesauros, diuitias bonitatis? Hæ in foraminibus petræ repositæ mihi. Quàm magna multitudo dulcedinis tuæ in illis, opertæ quidem, sed in his qui pereunt, nobis autem reuelauit Deus per spiritū suū, etiam & apertis foraminibus introduxit in sancta. Quanta in his multitudo dulcedinis, plenitudo gratię, perfectio que virtutum? Ibo mihi ad illa sic referta cellaria, atque ad admonitionem Prophetæ, relinquam ciuitates, & habitabo in petra, ero quasi columba nidificans in summo ore foraminis, vt cū Moyse positus in foramine petræ transeunte Domino merear, saltem posteriora eius prospicere.

Esaia 28. *Psal. 118.* *Psal. 30.* *1. Cor. 2.* *Hier. 48.* *Exo. 33.*

20 IDEM explicans illa verba: Dilectus qui pascitur inter lilia, sic ait: Bonum lilium veritas, candore conspicuum, odore pręcipuum. Deniq; cādor est lucis ęternę splendor, & figura substantiæ Dei, lilium plane, quod ad nouam benedictionem terra nostra produxit. Donec sub maledicto fuit terra spinas, & tribulos germinauit, at nūc veritas de terra orta est Domino benedicēte. Speciosus omnino flos campi, & lilium conuallium, agnosce liliū ex candore, qui mox in ipso exortu floris, pastoribus de nocte emicuit, dicente Euangelio, quia claritas Dei circumfulsit illos. *Infra*. Ipse se lilium appellauit, quòd totus versetur in lilijs, omnia quæ ipsius sunt lilia sunt, conceptio, ortus, conuersatio, eloquia, miracula, sacramenta, passio, mors, resurrectio, ascensio. Quid horum non candidum, & non suauissime redolens? Tanta denique in conceptione refulsit superni luminis claritas de superuenientis abundantia spiritus, vt ne ipsa quidem virgo sancta sustinuisset, si non sibi obumbratum foret a virtute altissimi. Porro ortū candidauit incorrupta virginitas matris, conuersationem innocentia vitæ, eloquia, veritas, miracula, puritas cordis, sacramenta pietatis arcanum, passionem patiendi voluntas, mortem libertas non moriendi, resurrectionem martyrum fortitudo, ascensionem exhibitio promissionum. Quàm bonus fidei odor in his singulis, nostra quidem, qui candorem nō vidimus tempora, & viscera replens? Pars mea in his, odor vitæ, qui procedit ex ipsis. Is infusus naribus meis apto quodam fidei instrumento, & quidem copiosius pro multitudine liliorum, sane & exilium leuat, & patriæ desiderium assidue innouat in visceribus meis.

Ser. 70. in Cantica. *Sap. 7.*

21 IDEM sic ait: Sit tibi Iesus semper in corde, & numquam imago crucifixi ab animo tuo recedat. Hæc tibi sit cibus, & potus, dulcedo, & consolatio tua, mel tuum, & desiderium tuū, lectio tua, & meditatio tua, oratio, & contemplatio tua, vita, & mors, & resurrectio tua, semper cogita illū, nunc positum in præsepio, & pannis inuolutum, modo in templo Patri a parentibus præsentatum, nunc fugientem in Ægyptum, ibi diu in extrema paupertate, & indigentia commorantem, & inde maximo cum labore redeuntem, modo in templo audientem doctores, & interrogantem, qui docet hominem scientiam, & postea parentibus subditum, cui iure omnis creatura subditur, deinde esurientem in deserto, & sitientem, qui est panis vitæ, & fons sapientiæ, qui pascitur inter lilia, & implet omne animal benedictione, modo fatigatum ex itinere sedere sic supra fontem cum muliercula loquentem totius mundi statū regentē, postea factum in agonia prolixius orātem, ab Angelo consolationem recipientem, ipse qui est Angelorum, & hominum consolatio. Ad columnam, totius orbis sustentamentum ligatum, & flagellatum, ipsum, qui est Angelorum splendor, sputis illitum, palmis in facie percussum, spinea corona coronatum, opprobrijs saturatum, & pro te in cruce pendentem, ac morientem, sic nimirum erit fasciculus myrrhæ dilectus tuus, sic inter vbera tua commorabitur, sic de omnibus anxietatibus Domini Dei tui colliga, & quasi fascicu-

Libro cui titulus est formula honesta vitæ. *Psal. 144.*

faſciculum, vt animarum poculum lachrymarum tibi conficias.

22 *Ser. 53. de Inouatione fidelium. Mat. 18.* AMBROSIVS explicat illud Mat.18. Niſi conuerſi fueritis, & efficiamini, ſicut puer iſte, ſic ait: Non dicit ſicut pueri iſti, ſed ſicut puer iſte, vnũ proponit, quem nõ arbitror eſſe de plebe, ſed de cœlo, ipſe eſt enim de cœlo puer, de quo dicit Eſaias ca.9. *Eſaia 9.* Puer natus eſt nobis, & Filius datus eſt nobis, *1.Pet.2.* ipſe plane puer eſt, qui ſicut innocens, cum malediceretur, non maledicebat, cum percuteretur, nõ repercuſſit, quin potius in ipſa paſſione pro ſuis orauit inimicis, ita ſimplicitatem, quam infantibus natura tribuit, Dñs miſericordię bonitate cumulabat, iſte ergo puer eſt, qui imitandus paruulus proponitur, & ſequendus, nam ipſe dixit, *Mat. 17.* Tolle crucem tuam, & ſequere me, &c.

23 *Lib. de Salomone ca. 4.10.2. Prou.30.* IDEM explicans quartum, quod Salomon dixit ignorare, ſcilicet viam viri in adoleſcẽtia, ſic ait: Vir iſte clauſus eſt, Actuũ 2. Ieſum Nazarenũ virũ a Deo electum, &c. Deſpondi enim vos vni viro, &c. *2.Cor. 11.* Hic eſt vir, cuius viæ cognoſci a iuuentute non poſſunt, quis enim æſtimare animo poſſit, aut capere quanta ille opere exercuerit, cum ſecũdum hominem moraretur in terris? dũ claudis greſſum, cęcis lumina amiſſa reddit, aut imponit incognita, dum eloquiũ præſtat mutis, & ſurdis inſinuat auditum, dum largum in ſanguine fluxum ſiccat in Martha, dũ dęmones pellit in Maria, &c. & alia multa, quæ ſi omnia ſcripta eſſent, mundus ea capere non poſſet. Hæ ergo viæ ſunt in iuuentute, quas non tam deprehendere Propheta, quàm enarrare ſe non poſſe teſtatus eſt, &c.

Chriſtus varia comparatur in ſacris litteris, & cum iuſtis antiquis, quos incomparabiliter excedit. Cap. IX.

1 *Hom.2. expoſitionis, 2. in Cantica ca. 1.2.* ORIGENES explicans illa verba: Botrus cypri dilectus meus mihi, ſic habet: Primum quidem nardus mea odorem mihi ſponſi mei reddit, ſecundo vero faſciculus myrrhæ effectus eſt frater meus Chriſtus demorans inter media vbera mea. Tertio botrus cypri, ex vineis Engaldi ſuperans omne quod eſt in odoribus, & floribus ſuauitatis, quo ſcilicet audientes hæc adoleſcentulæ magis, ac magis ad amorem ſponſi concitentur, idcirco autem ſingulatim, & per ordinem primo nardum ſuam, deinde myrrham, ſeu guttam, poſt hæc etiam botrum cypri, vt per eos gradus, quoſdam profectus doceat charitatis. *Infra.* Quod ſi cyprus ſui generis arbor accipienda eſt, cuius fructus etiam flos, non tantum odoris ſuauitatem, quantum & vim calefaciẽdi, ac fouendi dr̃ poſſidere, illa ſine dubio accipitur ſponſi virtus, qua incaleſcunt animæ erga fidem eius, & charitatem, quæ contingebat eos, qui dicebant, Nonne cor noſtrum erat ardens intra nos, cum aperiret nobis ſcripturas? Obſeruandum tamen eſt, ꝙ verba ſponſæ ita referuntur, vt & nardus, & myrrha, & botrus cypri ipſi ſoli ſint, vtpote qui in hos iam profectus aſcenderint, ſola enim perfecta anima eſt, q̃ ita habet purum, & purgatum odoramentum ſui ſenſus, vt poſſit nardi, & guttæ, & cypri ex verbo Dei procedẽtis fragrantiam capere, & gratiam diuini odoris haurire.

IDEM explicans cap.6. Iſaiæ, vbi Seraphim mundauit labia Iſaiæ, ait: 2 *Hom. 1. in Eſaiam.* Vnus ex Seraphim Dominus meus Ieſus Chriſtus eſt, qui ad auferenda peccata noſtra à Patre miſſus eſt, dicit, Ecce abſtuli iniquitates tuas, & peccata tua circummundaui.

IDEM ſic habet: Vnus eſt homo Ieſus, qui exiuit iuxta carnem de radice Ieſſe, 3 *Ho. in Eſ.* factus ex ſemine Dauid ſecundum carnem, exijt de radice Ieſſe virga, primogenitus omnis creaturæ, ſi peccator es, non eſt tibi Chriſtus flos de radice Ieſſe, veniet enim ad te virga, virga ei, qui indiget correptione, flos ei qui iam eruditus eſt, & non indiget dura increpatione. Et requieſcet ſuper eũ ſpiritus Domini, Spiritus enim ſapientiæ non requieuit in Ieſu Naue, ſpiritus ſapientiæ non requieuit in ſingu-

singulis Prophetarum in Esaia, Hieremia, non quod ad nullum eorum venerit, sed quod in nullo requieuerit, venit super Isaiam, sed ait: Immunda labia ego habeo. Venit spiritus sapientiæ post illã forcipem, & ignem, sed non requieuit, ministro quidem eo vsus est, non autẽ requieuit. Tribulatur ad quemcumque venerit hominem, peccat enim omnis homo, nec est iustus super terram, qui faciat bonum, & non peccet, nemo mũdus a sordibus, neque si vna dies sit vita eius; igitur super nullũ requiescit. Ante paululum lectum est, non permanebit spiritus meus in hominibus istis in æternum, non ait, non erit, sed non permanebit, vnum vidit Ioannes solũ, in quo permansit, & signum hoc erat, super quem videritis spiritum descendentem, & manentem in eo, iste est Filius Dei.

Esaia 6.

Gen. 6.
Ioan. 1.

4 *Hom. 3. in c. 50. Hieremia.* IDEM sic habet: Christus Dominus diuersis nominibus nominatur secundum varios effectus, medicus est iuxta quod scriptum est, non necesse habent sani medico, sed male habentes. Alio intellectu pastor, secundum quod irrationalibus præest. Alio intellectu Rex secundum quod rationabilibus principatur, alio intellectu vitis vera, secundum quod inserti in ea homines vberrimos afferunt fructus, & exculti a Patre agricola pinguedinem vitis veræ ex vnius radicis consortio assumunt. Iuxta alium intellectum sapientia, iuxta alium veritas, iuxta alium iustitia.

Mat. 9.

5 *Hom. 13. super c. 28. Ezechielis.* IDEM sic habet: Iesus Christus fluuius est, de quo scriptum est, fluminis impetus lætificat ciuitatem Dei, iste est, qui ait per Esaiam, Ecce ego declino in vos quasi fluuius pacis.

Isa. 66.

Lib. 2. Periarchon c. 6 to. 4. IDEM sic ait: Quis vniuersam Verbi Dei naturã inuestigare potuit, nisi solus Deus apud quem erat Verbum? pro certo habere debemus, quod hoc Verbum, hanc sapientiam, hãc veritatem, nullus alius, nisi Pater nouit, de quo scriptum est, ne ipsum quidem mundum capere arbitror libros, qui scriberentur, de gloria, scilicet, & maiestate Filij Dei. Impossibile namque est litteris committere ea quæ ad Saluatoris gloriam pertinent.

Ioan. vlt.

7 *Hom. 11. super Psa. 44. to. 1.* BASILIVS explicans illa verba: Propterea vnxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis, sic habet: Caro Domini vero chrismate vncta est, nimirum super eam aduenĩente Spiritu Sancto, quod quidem exultationis oleum vocatur. Vnctus est autẽ præ participibus suis, hoc est supra omnes homines Christi participes existentes, quoniam illis quidem particularis quædam tributa est spiritus communicatio, super vero Filium Dei sanctus spiritus vbi descendit, sicut ait Ioannes, mansit super ipsum. Rursusque in humanitatem a Deo assumptam respiciens ait: Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem. Pro eo quod est. Reliqui quidem homines labore, & exercitatione, & attentione sæpe numero assequuntur amorem honesti, ac probitatis, & malitiæ totius detestationem, tibi autem naturalis est ad boni prosecutionem proprietas, & ad iniquitatis fugam perquam familiaris alienatio.

Psal. 44.

8 *In libro de Spiritu sancto ad sanctum Amphilochium Episcopum Iconij.* IDEM sic ait: Aries figura fuit Christi immolati a cœlesti Abraham patre suo. Moyses typus erat Christi, tunc enim is qui medius intercedit inter Deũ, & homines per Moysem præsignabatur in ministerio legis. Moyses inter Deum, & populum intercessit, data est enim lex disposita per angelos in manu Moysi iuxta prouocationem populi dicentis, loquere tu nobis, & non loquatur nobis Deus; Itaque fides quę erat in Moysem ad Dominũ refertur, qui sequester est inter Deum, & homines, qui dixit, si crederetis Moysi, crederetis vtique, & mihi.

Exo. 20.

Ioan. 5.

9 *Hom. 4. in perfectis to. 2.* CHRYSOSTOMVS explicãs illa verba: Abraham genuit Isaac, sic ait: Isaac risus interpretatur, quod fuit per omnia mysterium Christi, sicut enim ille Isaac desperantibus iam pãrẽtibus in vltima senectute donatus est lætitia suis, vt cognoscatur, quia non erat filius naturæ, sed gratiæ: sic, & noster Isaac in nouissimo fine productus est gaudium cunctis, sicut dixit Angelus ad pastores. Ecce euangelizo vobis

Luc. 2.

bis gaudium magnum, quod erit omni plebi, vnde ait Apostolus, postquã venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum natum ex muliere, sed iste per virginem, ille de anu, ambo extra spem naturæ, ille postquam mater eius parere posse inciperet. Sicut illum mater nesciuit quando ducebatur ad immolandum, sed postquam reuersus est cognouit, quia erat oblatus: sic istũ synagoga non cognouit esse Filiũ Dei, cum duceretur ad mortem, sed postquam resurrexit a mortuis, tũc cognouerunt eum Iudæi, sicut ille ligna portauit, vbi fuerat incendẽdus, sic & iste lignum portauit, vbi fuerat crucifigendus, sicut ille non restitit Abrahæ, sed dixit, Pater mi, liga mihi manus, & pedes, ne quando insurgam in impugnationem, sic & iste non contradixit Patri, sed paratus respondit, nõ sicut ego volo, sed sicut tu Pater. *Infra.* Iacob genuit Iudam, & fratres eius, & noster Iacob Christus genuit duodecim Apostolos in spiritu, non in carne, verbo non sanguine, nam sicut ille cum suis duodecim descendit in Ægyptum, vt multiplicaretur, sic & Christus cũ suis duodecim Apostolis descendit in mundum, & multiplicatus est per totũ mundum. Et sicut ille descendit, vt medullam Ægypti mãducaret, sic & Christus cum suis Apostolis intrauit in istũ mũdum, vt medullam huius mundi manducaret, idest acquireret sibi, medulla enim huius mundi sunt homines sancti. *Et infra.* Iudas interpretatur confessor, quoniam Christi erat imago, qui confessor Patris erat futurus dicens, Confiteor tibi Pater Domine cœli, & terræ. Quia sicut Iudas meretrici coniunctus est, & dedit illi virgam, & annulum, sic & Christus Ecclesiæ meretrici ex gentibus se coniunxit, & dedit illi pro mercede virgam crucis, & anulum Spiritus Sancti per baptismũ quasi signaculum fidei præcedentis. *Et infra.* Dauid imago Christi fuit. Dauid enim interpretatur sufficiens manu, vel dilectus, sicut & Christus fuit, & in bello fortis, & Patri dilectus, & in actibus suis, & in misericordia, & in mãsuetudine sua, ꝓphetatio fuit Christi. *Infra.* Salomon interpretatur pacificus, quoniam omnibus in circuitu gentibus, & pacificatis, & tributa reddentibus pacificum habuit regnum, ita vt templum Deo ædificaret vtens etiam ministerio gentium, quoniam in figura fuit nostri pacifici Christi, qui confugientibus ad se per fidem gentibus vniuersis, & bonorum operum tributa spiritualia soluentibus pacificũ habuit regnum ita vt ex viuis lapidibus non solum Iudæis, sed etiam gentibus viuum templum Deo ædificaret viuenti.

Gal. 4. — *Gen. 22.* — *10* — *Mat. 26.* — *Mat. 11.*

IDEM explicans, de Christo Domino illa verba. Quoniam Nazaræus vocabitur, ait: Dictus est Samson Nazaræus vir potens in spiritu roboris, in virtute, sed in typo, cuius gesta si consideremus, in eo quoque exempla Domini præfigurata cognoscimus. Ille septem crines habuit, huic septiformis spiritus est, illi omnis virtus in capite fuit, huic omnis virtus in Deo est, quia caput Christi Deus est, in illo virtus obscura, in hoc celata diuinitas. Samson iter faciens leonem manibus enecauit, & Dominus ac Saluator noster per suscepti corporis sacramentum leonem diabolum extensis in cruce manibus interemit. Samson de ore leonis fauum mellis abstraxit, Dominus de faucibus diaboli plebem suam, quæ sibi per viam facta est dulcis, eripuit. Sampson populum Israel debellatis hostibus, Dominus extinctis dæmonijs populum suum de morte perpetua liberauit. Sãson obseratis portis clauditur in ciuitate, Dominus obsignato clauditur monumento, Samson fractis feris subtractisque portis securus euadit, Deus ruptis inferni sedis obicib⁹, aperto sepulchro, recepto corpore liber egreditur. Postremo Samson moriens inimicos suos concussis ædificijs ruina comprimit, Dominus cum mori dignatus est, non vna domo, sed omni mundo concusso diabolum cũ suis Angelis vniuersis extinxit.

11 Hom. 4. ex varijs in Matthæum. Mat. c. 2. — *1. Cor. 11.* — *Iudic. 14.*

HIERONYMVS explicat de Christo illa verba Psal. 137. Quoniam magni-

magnificasti super omne nomen sanctũ tuum, & ait: In Græco reperisse vos dicitis super omnes, nõ super omne, sed in septuaginta legitur, sicut & nos in latino vertimus, ceterũ apud Hebræos ita esse cognoscite, quoniam magnificasti super omne nomen verbum tuum. Iuxta editionem autem latinam hic sensus est, quoniam magnificasti super omne nomen, hoc est, quod in cœlo, & in terra dici potest, sanctum Filium tuum, super omne sanctum exaltatur Christus Dominus.

13 *Epist. de vera circumcisione to. 9.* IDEM sic ait: Christus est liber intus, & foris scriptus; hic secretus, & publicus, hic apertus, & opertus, hic paginis superioribus videndus, interioribus non videndus, quia incomprehensibilis. Intus siquidem scriptus est, cum Propheta dicat: generationem eius quis enarrabit? Foris scriptus est, cum euangelista ait: Liber generationis Iesu Christi filij David. Intus scribitur, cum Deus dicit: Eructauit cor meum verbum bonum; foris scribitur cum Esaias vaticinatur; ecce virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emmanuel. Intus scribitur, cum per Ioannem dicitur: in principio erat verbum, & verbum erat apud Deum; foris scribitur per Matthæum; Christi autem generatio sic erat. Cum esset desponsata mater Iesu. Intus scribitur: inuenta est in vtero habens de Spiritu Sancto, foris scribitur, cum Apostoli interrogati, quis esse Dominus diceretur, alij Eliam, alij Hieremiam responderunt: intus scribitur, cum Petrus exclamat, Tu es Christus Filius Dei viui; foris scribitur, cum amici morte lachrymatur; intus scribitur, cum ipsum quem flebat, exsuscitat; foris scribitur cum esurijt; intus, cum quinque panibus multa millia hominum satiauit. Foris scribitur, cum affigitur cruci; intus scribitur, cum paradisum Latroni promittit in cruce; foris scribitur, cum spiritum moriens secundum rationem humanæ carnis emittit; intus cum in passione Sol fugit, dies absconditur, terra concutitur; foris scribitur, cum sepelitur; intus cum tertia die sepulchri liminibus remotis erumpit in lucem. Foris scribitur, cum Apostolis clauorum, & lanceæ vulneribus ostensis escam etiam postulat; intus scribitur, cum clausis ostijs, qui intrare visus nõ est, apparet. Sed miro modo, cum interior scriptura libri magis obscura sit, amplius hominum mentes turbat exterior, & videntes illa, quæ per hominẽ videri non possunt, ista quæ possunt per hominem videri, noua ratione non cernunt.

Esaia 53. *Mat. 1.* *Isa. 11.* *Ioan. 1.* *Mat. 1.*

14 *In cap. 11. Isaia 10. 4.* IDEM explicans capitis vndecimi Isaiæ verba, egredietur virga de radice Iesse ait: Virgam, & florem de radice Iesse ipsum Dominum Iudæi interpretantur, quòd scilicet in virga regnantis potentia, in flore pulchritudo monstretur. Nos autem virgam de radice Iesse sanctam Mariam virginem intelligamus, & florem Dominum Saluatorem: qui dicit in Cantico canticorum: ego flos campi, & lilium conuallium.

Lib. 12. super cap. 40. Ezechielis; Isa. 2. Mich. 4. IDEM explicans illa verba: Manus Domini misit me super montem excelsum nimis, super quem erat quasi ædificium ciuitatis vergentis ad Austrum; sic habet: Mons iste Christus est, de quo Isaias, & Micheas vaticinantur. Venite ascendamus ad montem Domini, & ad domum Dei Iacob, qui mons excelsus est nimis ad comparationem montium ceterorum, de quibus Propheta testatur dicens. Leuaui oculos meos in montes, vnde veniet auxilium mihi. Et in alio loco. Montes in circuitu eius, & Dominus in circuitu populi sui. De quo & Isaiæ dicitur. In montem excelsum ascende tu qui euangelizas Sion. Super hunc montem ostenditur ædificium ciuitatis vergentis ad Austrum, vbi plenum lumen est, & Sol iustitiæ in summo celi vertice positus; vnde & in Cantico dicitur Canticorum: Exurge Aquilo, & veni Auster, & perfla hortum meum, & fluent aromata illius. Fugatur enim de horto Domini Aquilo ventus durissimus, ne refrigeretur dilectionis calor, floresque marcescat.

Psal. 120. Psal. 124. Esaia 40. Cantic. 4.

Infra.

Fulg. 11. Zach. 6. *Infra*. Et introduxit me illuc, & ecce vir, cuius erat ſpecies æris. Hic Chriſtus Dominus eſt, de quo ſcriptum eſt, ecce vir oriens nomen eius. Habebat autem ſpeciem quaſi æris, hæc enim materia cunctis metallis vocalior eſt, & tinnitu longe reſonat, vnde & in Daniele in imagine, quæ erat ex auro, argento, ære, ferroque compacta Regnũ Alexandri, atque Græcorum in ęris ſimilitudine demonſtratur, vt Gręcę linguæ eloquentia ſignaretur. Stabat autem in porta, quia per ipſum ad Patrẽ ingredimur, & ſine ipſo ciuitatem Dei intrare non poſſumus, vt dignos ſuſcipiat, indignos abijciat.

16 *In cap. 6. Oſea.* IDEM explicans illa verba: Quaſi diluculum præparatus eſt egreſſus eius, & veniet quaſi imber nobis temporaneus, & ſerotinus terræ, ſic ait: Chriſtus ipſe qui cœpit, ſanabit nos, percutiet, & curabit nos, & viuificabit nos poſt duos dies, & die tertio ſuſcitabit nos, ipſe & non alius, quaſi inane, & aurora paratus eſt nobis, de quo, & 21. Pſalmi titulus eſt pro aſſumptione matutina, licet in Hebræo ſcriptum ſit pro ceruo matutino, eo quod interfecta morte, & tortuoſo, antiquoque ſerpente cupiat ad montana conſcendere, & ipſe tenebris diſſipatis oritur nobis Sol iuſtitiæ, vt noſtram illuminet cæcitatem. Et pulchre præparatus eſt, egreſſus eius &c. De quo iuxta tropologiam in Pſal. 18. legimus, & ipſe tãquam ſponſus procedit de thalamo ſuo, qui non ſolum mane vocatur, & aurora, & diluculum, ſed venit nobis quaſi imber temporaneus, & ſerotinus terræ. Nos Chriſtum recipimus temporaneũ, quando fidei nobis iacta ſunt fundamenta, & ſuſcipiemus eum imbeem ſerotinum; quando maturis ſegetibus fruges capiemus æternas, & in dominica horrea recondemur. Hæc eſt pluuia, de qua Dominus pollicetur dicens, Dabo vobis pluuiam temporaneam, & ſerotinam, datur pluuia temporanęa, cum ex parte cognoſcimus, datur ſerotina, quando venerit, quod perfectum eſt. *Deut. 11.*

IDEM explicans illa verba: Ecce Dominus ſtabat ſuper murum litum; & in manu eius trulla cæmentaria, ait. Septuaginta ſic verterunt. Ecce vir ſtabat ſuper murum adamantinum, & in manu eius adamas. Adamas lapis eſt quem latine indomitum poſſumus appellare, eo quod nulli cędat materiæ, nec ferro quidem, nam ſi ponatur ſuper incudem, & graui ictu feriatur mallei, ante incus, & malleus vulnus accipiunt, quàm adamas conteratur, cumque ignis omnia domet, vniuerſa metalla conſumat, reddit adamantem duriorem, vt ne paruulum quidem in eo angulum vis nimij ardoris obtundat. Vidi, & in auro adamantem magnitudine millij, cumque vicinum conſumeretur aurum longo vſu ac nimia vetuſtate, ſolus adamas non atteritur, & nulla lima imminui poteſt, ſed e contrario limam terit, & quicquid attigerit lineis ſulcat. Hic lapis paruus eſt, & indecorus, ferrugineum habens colorem, & ſplendorem habens cryſtalli. Dicitur quoque in electri ſimilitudinem, venena depręhendere, & maleficis reſiſtere artibus. Talis eſt Dominus, & Saluator, qui cum in forma Dei eſſet, ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui accipiens, in ſimilitudinem hominum factus, &c. De quo & Eſaias ſcribit. Non eſt ei ſpecies, neque decor, &c. Hic ſtat ſuper murum adamantinum, ideſt ſuper Sanctos, & Apoſtolos ſuos, quibus donauit, vt & ipſi adamantes vocarentur, & a nullo ſuperati dicerent; Quis nos ſeparabit a charitate Chriſti. 17 *In caput 7. Amos.* *Phil. 2.* *Rom. 8.*

AVGVSTINVS ſic ait: Vnctio lapidis Iacob, Chriſtum in carne ſignificat, in qua vnctus eſt oleo exultationis præ participibus ſuis, & virga Moyſi conuerſa in ſerpẽtem, ipſum Chriſtum factum obedientem vſque ad mortem crucis, vnde ait: Sicut exaltauit Moyſes ſerpentem in deſerto, ſic oportet exaltari Filium hominis, ſicut intuentes illum ſerpentem exaltatum in eremo ſerpentum morſibus non peribant; vetus homo noſter crucifixus eſt cum illo, vt euacuetur corpus peccati. Ergo virga in ſerpẽtem, Chriſtus in 18 *Lib. 3. de Trini. 10. 3.* *Gen. 28.* *Exo. 7.* *Num. 21.*

in morte, & serpens rursus in virgam, Christus in resurrectionem totius cũ corpore suo, quod est Ecclesia, quod in fine temporis erit, quem serpentis cauda significat, quam Moyses tenuit, vt rediret in virgam.

19 *Lib. contra mendaciũ 10.4.* IDEM sic habet: Iacob hædinis pellibus membra contexit, hocque fecit, vt putaretur esse, quod non erat, quod factum ad illud, propter quod significandum re vera factum est, referri debet, per hędinas enim pelles peccata, per eum vero, qui eis se operuit, ille significatus est, qui non sua, sed aliena peccata portabat.

20 *Lib. 4. quæstionum in Numeros.* IDEM vitula russa ait, carnem Christi significat: Sexus femineus est propter infirmitatem carnis. Russa est propter ipsam cruentam passionem, quod sine vitio dicitur esse, erat quippe illa caro in similitudinem carnis peccati, sed non ipsa caro peccati. Quæ enim caro in hac vita sine peccato, nisi illa sola, quæ non habet in se vitiũ? & non est superpositum super eam iugum, non enim subiugata est iniquitati, cui subiugatos inueniens liberauit, & eorum vincula dirupit, ita vt dicatur: dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiam laudis. *Psa. 115.* Et eijcient eam extra castra, sic & eiectus est Dominus passurus extra ciuitatem. Quod autem ait in locum mundum, ita significatum est, quia non habuit causam malam. Et accipiet eleazar sanguinem eius, & asperget contra faciem tabernaculi testimonij in sanguine eius septies. Hæc testificatio est, Christum secundum scripturas fudisse sanguinem in remissionem peccatorum, & ideo septies, quia ipse numerus ad mũdationem pertinet spiritalem. *Infra.* *Num. 20. 1. Cor. 10.* Quod de petra aqua educta est, Paulus exposuit quid esset, cum ait: Bibebant autem de spiritali consequenti eos petra, petra aũt erat Christus. Significata est ergo de Christo proffluẽs gratia spiritalis, quæ interior sitis irrigaretur. Sed ꝙ virga petra percutitur, crux Christi figuratur, ligno enim accedente ad petram gratia manauit.

21 *Lib. 7. quæstionum in lib. Iudicũ.* IDEM Iephte inquit Christum Dominum figurauit. Iephte etiam aperiens interpretatur, Dominus autem Iesus discipulis aperuit sensum, vt intelligerent scripturas. *Luc. 24.* Hunc Iephte frattes eius reprobauerunt, & de paterna domo expulerunt obijcientes ei, quòd esset filius fornicariæ. Hoc etiam egerunt aduersus Dominum principes sacerdotum, scribæ, & pharisæi, qui de legis obseruatione gloriari videbantur, tamquam ille solueret legem, & ideo velut non esset legitimus filius; non est hic homo a Deo, qui sabbatum non custodit: *Ioan. 9.* Nos ex fornicatione nati non sumus. *Ioan. 8.* Et fugit Iephte, & habitauit in terra Thob. Fugit quoniam se quantus esset, abscondit, fugit, quoniam eos sæuientes latuit. Si enim cognouissent, numquam Dominum gloriæ crucifixissent. *1. Cor. 2.* Fugit quoniam morientis infirmitatem viderunt, virtutem autem resurgentis non viderunt. Habitauit autem in terra bona, vel optima, hoc enim interpretatur Thob. Vbi mihi videtur intelligenda eius a mortuis resurrectio. Namque terra magis optima, quàm terrenum corpus excellentia immortalitatis, & incorruptionis indutum? Quod autem dicitur, quod, postquam esse cœpit in terra Thob, colligebantur ad eum viri latrones, qui ambulabant cum ipso; Hoc est, quod collecti sunt ad Christum scelerati homines propter remissionem peccatorum, qui cum illo ambulabant, quia secundũ eius præcepta viuebant. *Infra.* Quòd vero cõtra filios Ammon dux quærebatur Iephte, quibus victis liberarentur, qui eo duce aduersus illos bellare cupiebant quoniam interpretatur Ammon filius populi mei, vel populi mæroris, profecto illi significantur dæmones, qui æternã miseriã eis, quos decipiunt, acquirunt. Et illi qui abiecerunt Iephte conuersi sunt ad eum, & quæsierunt eum, per quem liberarentur, quia Iudæi multi conuersi sunt ad Dominum, postquam crucifixerunt eum, & conuertentur multo plures in fine sæculi.

22 *In lib. 83. quæstionũ.* IDEM sic ait: Moyses, & Aaron Dominum nostrum præfigurabant,

ambas

d by Google

ambas enim dignitates non figurate, sed proprie ille solus impleuit. Nam, & Rex noster est Iesus Christus, qui nobis pugnandi,& vincendi demõstrauit exemplum. In carne mortaliter peccata nostra suscipiens, tentationibus inimici, nec illecebrosis, neque terribilibus cedens. Postremo exuens se carne Principatus, & Potestates expolians fiducialiter, & triumphans

Col. 2. eas in semetipso. Itaque ipso duce ab oneribus, & laboribus huius peregrinationis nostræ tamquam ab Ægypto liberamur, & persequentia nos peccata sacramento baptismatis nobis euadentibus obruuntur, & quamdiu in spe sumus eius promissionis, quam nõdum videmus, tamquam per deserta ducimur, consolante nos in sanctis scripturis verbo Dei, sicut illos manna de cœlo, & eodem ipso duce in Hierusalem cœlestem, tamquam in terram promissionis introduci nos posse præsumimus, & in æternum ibi regnante ipso, & custodiente seruari, ita Iesus ostenditur Rex noster. Ipse est etiam sacerdos noster in æternum, qui seipsum obtulit holocaustum pro peccatis nostris, & eius sacrificij similitudinem celebrandam in suæ passionis memoriam commendauit Ergo quoniam Rex noster peccata nostra suscepit, vt nobis pugnandi, & vincendi demonstraret exemplum, eorumdem peccatorum susceptionem, regiamque personam Matthæus Euangelista significans generationem eius quæ est secundum carnem ab Abraham suscipiens, qui pater est populi fidelis, & successionem prolis deorsum versus enumerans, peruenit ad Dauid, in quo regni stabilimentum manifestissimum apparet, atque inde per Salomonem stirpem regiam prosecutus, vsque ad generationem Domini perducit.

23 *In lib. quæstionum ex vtroque testamento.* IDEM sic habet: Christus quia de Deo Deus est, & sapientia dicitur Dei, & virtus, & Verbum. Verbum, quia per ipsum nobis loquitur Deus; sapientia, quia per ipsum nos docet; virtus autem, quia per ipsum Deus cũcta operatur.

24 *Lib. 12. contra Faustũ Manichæũ to. 6.* IDEM sic inquit: Moribundus Iacob benedixit Iudæ dicens. Iuda te laudabunt fratres tui, manus tuę super dorsa inimicorum tuorum, adorabunt te filij patris tui. Catulus leonis Iuda. Ad prædam fili mi ascendisti, *Gen. 49.* recumbens dormisti vt leo; & vt catulus leonis, quis suscitabit eum? lauit in vino stolam suam, &c. Quæ omnia de Christo Domino sunt intelligenda, cuius manus sunt super dorsa inimicorum eius, si non deprimuntur, atque curuantur ad terram, crescentibus populis Christianis, quicumque illi adhuc aduersantur. Si nõ adorauerunt filij Iacob in reliquijs, quæ per electionem gratiæ saluæ factę sunt. Si non ipse catulus est leonis, qui nascendo paruulus factus est, propter hoc additum de germinatione filius meus (vel vt nos legimus ad prædam fili mi ascendisti.) *Prou. 30.* Causa reddita est, quare catulus, in cuius laude alibi *Ioan. 19.* scriptum est, catulus leonis fortior iumensis hoc est etiam, paruulus fortior maioribus, si non ascendit in cruce, recumbens cum inclinato capite reddidit spiritum; dormiuit vt leo, quia in ipsa morte non est victus, sed vicit, & vt catulus leonis, inde enim mortuus, vnde & natus. *Infra*. Ipse alligauit ad vineam pullum suum, idest populum suum, in cilicio prædicans, & clamans, agite pœnitentiam, appropinquauit enim regnum cœlorum. *Mat. 4.* Lauit in vino stolam suam; ipsa est enim gloriosa Ecclesia, quam sibi exhibet, non habentem maculam, aut rugam; cui dicitur etiam per Isaiam, si fuerint peccata vestra, *Isa. 1.* vt coccinum tamquam niuẽ dealbabo, vnde nisi de dimissis peccatis? in quo ergo vino nisi illo, de quo dicitur, *Mat. 26.* quod pro multis effundetur in remissionem peccatorum; Ipse est enim botrus ille, qui pependit in ligno. *Num. 13.*

25 *In Psalm. 21. to. 8.* IDEM sic ait: Christus vt aqua effusus est, quia aqua quãdo effunditur, aut abluit, aut rigat; effusus est Christus sicut aqua, quia abluti sunt sordentes, rigatæ sunt mentes.

26 *In Psa. 44* IDEM explicans illa verba: Virga directionis virga Regni tui, ait: Chri-

Christus Dominus directionis virga est, quæ dirigit homines. Curui erant, sibi regnare cupiebant, se amabant, facta sua mala diligebant, nō voluntatē suam Deo subdebant, sed voluntatem Dei ad suas cōcupiscentias flectere volebant. Vis illi hærere? Corrigere, erit virga ipsi, qui te regit virga directionis. Inde & Rex a regendo dicitur, nō autem regit, qui non corrigit. Ad hoc est Rex noster rectorum Rex, quomodo & sacerdos a sanctificando nos, ita Rex a regendo nos. Accede ad istam virgam, sit tibi Rex Christus, regat te virga ista, ne frangat te, virga enim ferrea est illa inflexibilis. Alios regit, alios conterit, regit spirituales, conterit carnales, reges eos in virga ferrea, & tamquam vas figuli confringes eos. *Psal. 2.*

27 *In Ps. 60.* IDEM explicans illa verba: Turris fortitudinis a facie inimici, sic ait: Christus est mihi turris fortitudinis, quo cum fugero, non solum vitabo tela inimici, sed etiam in illum, quæ voluero securus ipse iaculabor, ipse Christus nobis factus est turris a facie inimici. Caues ne feriaris a diabolo, fuge ad istam turrim, numquam te ad illam diaboli iacula secutura sunt, ibi stabis munitus, & fixus. Intra in turrim cogitans quicquid pateris, quia prius passus est Christus, & cogita quo fine passus est, vt moreretur, & resurgeret. Talem & tu finem spera, qualis in illo præcessit, & intrasti in turrim non consentiendo inimico. Et in turri ista, non sufficit tibi, quod ad te hostis tela non perueniant. Non cesset manus tua, sic esto in ista turri, vt non vaces ibi. Opera bona tua gladij sunt interficientes inimicum.

28 *In Ps. 67.* IDEM explicans illa verba: Mons coagulatus, mons pinguis, sic ait: Christus Dominus dicitur, mons incaseatus, & pinguis, de quo alius Propheta dicit, Erit in nouissimis temporibus manifestus mōs Domini, paratus in cacumine montium, ipse est mons incaseatus propter paruulos, gratia tamquam lacte nutriendos, mons vber ad roborandos, atque ditandos donorum excellentia, nam & ipsum lac, vnde fit caseus miro modo significat gratiam, manat quippe ex abundantia viscerum maternorum, & misericordia delectabili paruulis gratis infunditur. *Esaia 2.*

29 *In Psalm. 149.* IDEM explicās illa verba, Et filiæ Sion exultent in regno suo, sic ait: Filius Dei qui fecit nos, factus est inter nos, & Rex noster regit nos, quia Creator noster fecit nos, ipse est tamen, per quē facti sumus, qui est per quem nos regimus, & ideo Christiani, quia ille Christus, Christus a chrismate dictus est, idest ab vnctione, Reges autē vngebantur, & sacerdotes, ille vero vnctus est, & Rex, & Sacerdos. Rex pugnauit pro nobis, Sacerdos obtulit se pro nobis. Quando pugnauit pro nobis, quasi victus est, iure autem vere vicit, crucifixus est enim, & de cruce sua in qua erat fixus, diabolum occidit, & inde Rex noster. Vnde autem sacerdos? quia se pro nobis obtulit. Date sacerdoti quod offerat, det homo se ipsum mundam victimam quam ipse Dominus de virgine accepit.

30 *Trac. 119. in Ioānem to. 9.* IDEM sic habet: Hyssopum cui imposuerunt spongiam aceto plenam, quoniam herba est humilis, & pectus purgat, ipsius Christi humilitatem congruenter accipimus, quam circundederunt, & se circumuenisse putauerunt, vnde est illud in psalmo. Asperges me Domine hyssopo, & mundabor. Christi namquam humilitate mundamur, qa nisi humiliasset semetipsum factus obediens vsq; ad mortē crucis, non vtiq; sanguis eius in peccatorum remissionem hoc est in nostram mundationem fuisset effusus. *Psal. 50.*

31 *Hom. 2. in Apocalyp.* IDEM explicans illa verba: Ad mamillas Zona aurea erat præcinctus ait: Hic Christus Dominus est, duas mamillas duo testamēta intellige, quę de pectore Domini saluatoris tāquam de perenni fonte accipiunt vnde Christianum populum nutriant ad vitam æternam. Zona vero aurea chorus est siue multitudo Sanctorum. Sicut enim de cingulo pectus stringitur, ita multitudo Sanctorum Christo adhæret,

Digitized by Google

& velut duas mamillas duo testamenta complectitur., vt ex ipsis velut de sanctis vberibus nutriantur.

32 *Hom. 3. in Apocalyp.* IDEM explicans illa verba: In medio throni quatuor animalia plena oculis, ait Ioannes Euangelista, cum de istis animalibus intro aspexisset, in Christo impletum esse quadriforme mysterium intellexit, cum audisset hominem nascentem, vitulum patientem, leonem regnantem, tunc vidit, & aquilam ad cęlestia remeanntem.

Homil. 1 in Apocalyp. IDEM explicans illa verba: Ecce equus albus, & qui sedebat super eum habebat arcum, & data est corona. Equus albus Ecclesia est, sessor Christus, iste equus Domini, cum arcu bellico per Zachariam hoc modo ante promissus est. *Zach. 10.* Visitabit Dominus gregem suum domum Israel, & disposuit eum, sicut equum speciosum in bello, & ex eo arcus in ira, & ex eo exijt omnis insequens. Equum enim album intelligimus Prophetas, & Apostolos, equitem autem coronatum habentem arcum cognoscimus Christum, quia postquam Dominus ascendit in cœlum, & aperuit vniuersa, misit Spiritum sanctum, cuius verbo prędicatores tamquam sagittæ ad cor hominum pertingerent, & vincerent incredulitatem. Coronę super caput promissa per Spiritum sanctum intelligenda sunt.

33 *Serm. 81. de tempore to. 10.* IDEM sic ait: Ioseph typum gessit Domini Saluatoris, diligebat Iacob filium suum, quia Deus Pater diligit vnicum suum, sicut ipse dixit, *Matt. 3.* Hic est Filius meus dilectus. Iacob misit filium suum, vt de fratribus suis *Gen. 37.* sollicitudinem gereret, & Deus Pater misit vnigenitum suum, vt genus humanum peccatis languidum visitaret. Ioseph dum fratres suos quæreret, errabat in eremo, & Christus genus humanum requirebat, quod errabat in mundo, quodammodo & ipse errabat, quia errantes requirebat. Ioseph enim fratres suos quærebat in Sichimis, Sichima interpretatur humerus, semper enim peccatores dorsum magis, quam faciem ponunt in faciem iusti, humeri enim retro sunt. Sicut enim fratres Ioseph inuidia percussi fraternæ dilectioni dorsum, magis quàm facies ostendebant: ita & infelices Iudæi, veniente ad eos salutis auctore, inuidere potius quàm diligere maluerunt. Inuenit Ioseph fratres suos in Dothaim, hoc est in defectione, vere in grandi defectione erant, qui de occidendo Christo cogitabant. Videntes ergo Ioseph fratres sui, de morte illius tractauerunt, sicut videntes Iudæi verum Ioseph Dominum Christũ, *Matt. 28.* vt eum crucifigerent, vno omnes consilio statuerunt. Vide alia si vis, hæc sunt potiora.

34 *Serm. 86.* IDEM sic ait: Moysem typum Christi prætulisse cognoscimus. Moyses a Iudæa muliere nascitur, & a Pha- *Exo. 1.* raonis filia adoptatur. Filia enim Pharaonis Ecclesiam figurauit, quæ exierat de domo patris sui, & veniebat, vt lauaretur ad aquam, Pharao in diaboli typum accipitur. Filia eius, sicut dixi, Ecclesia intelligitur. *Ioan. 8.* Quòd autem pater eius diabolus antea fuerit Dominus in Euangelio Iudæos increpans ait: Vos ex patre diabolo estis, patrem ergo diabolum habuimus nequitias illius imitando, exierat ergo filia Pharaonis de domo patris sui, quæ quamuis impium habuerit patrem, attamen ei dicitur per Prophetam, Audi filia, *Psal. 44.* & vide, & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui, ille qui dicit, Audi filia pater est, & ille qui admonetur obliuiscendus, pater nihilominus nominatur, ac sic Deus pater admonet, vt diabolum patrem derelinquat. Hæc Ecclesia ad aquam baptismi festinauit, vt lauaretur a peccatis, quæ in domo patris sui contraxerat. Denique statim viscera misericordiæ accipere meruit, & collegit Moysem a parentibus suis proiectum in flumine. Moyses ergo a matre sua proijcitur, & a Pharaonis filia inuenitur, atque colligitur, & Christus Dominus a synagoga, de qua natus est, repudiatur, & ab Ecclesia inuenitur, atque suscipitur. Postquam autem creuit Moyses, abijt in regionem longinquam, & accepit.

Zac. 2. accepit Æthiopiſſam vxorem. Æthiopiſſa illa ex gentibus erat, quam Moyſes duxit vxorem, quia & Chriſtus ex gentibus ſociaturus ſibi erat Eccleſiã. Moyſes dereliquit populum ſuum, in longinquis regionibus, & Æthiopiſſæ coniungitur, & Chriſtus derelicto populo Iudæorum de extremis regionibus Eccleſiæ ſociatur, illi vtique quæ dicit in Pſalmis, A finibus terræ ad te clamaui, & in Canticis ait Eccleſia, Nigra ſum, ſed formoſa, nigra per naturam, formoſa per gratiam.

35 BERNARDVS ſic habet: Nullum inconueniens eſt, diuerſis rebus, diuerſis ex cauſis Chriſtum figurari, in virga quidem potentiam, in flore vero fragrantiam, in fructu autem ſaporis dulcedinem, in frondibus quoque ſedulam eius intelligi protectionem, qua videlicet paruulos ad ſe confugientes, ſub vmbra alarum ſuarum protegere non deſinit, ſiue ab æſtu carnalium deſideriorum, ſiue a facie impiorum, qui eos afflixerunt. Bona, & deſiderabilis vmbra ſub alis Ieſu, vbi tutum eſt fugientibus refugium, gratum feſſis refrigerium. Vnde in Aaron ea virga, quæ non ſolum floruit, ſed fronduit, & fructum emiſit, nõ ſolum flore, vel fructu, ſed ipſis etiam frondibus intellige Chriſtum ſignificari.

36 Serm. 47. in Cantica. IDEM explicans illa verba: Ego flos campi, ſic inquit: In horto, & campo ſemel producti flores non marceſcunt. Differunt tamen quòd hortus quidem, vt floreat hominum manu, & arte excolitur; campus vero ex ſemetipſo naturaliter ꝓducit flores, & abſque omni humanæ diligentiæ adiutorio. Putaſne iam tibi videris aduertere, quis nam ille ſit campus, nec ſulcatus vomere, nec defoſſus ſarculo, nec fimo impinguatus, nec manu hominis ſeminatus, venuſtatus tamen nihilominus nobili illo flore, ſuper quẽ conſtat requieuiſſe ſpiritum Domini? Ecce, inquit, odor filij mei, ſicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. (Gen. 27.) Necdum ſpeciem ſuam ille flos agri induerat, & iam dabat odorem ſuum. Chriſtus flos eſt campi, qui & abſque humana induſtria prodijt, & ſemel prodeunti nulla eſt deinceps dominata corruptio, vt ſermo impleatur quem dixit, non dabis ſanctum tuum videre corruptionem. (Pſal. 15.) *Infra.* Chriſtus lilium eſt conuallium, ideſt, humilium corona, non montium.

37 Serm. 48. IDEM explicans illa verba: Sicut malus inter ligna ſiluarum, ſic dilectus meus inter filios, ſic habet: Merito ſicut malus, qui inſtar fructiferæ arboris, & vmbram refrigerij habet, & fert fructum optimum. An nõ verè fructiferum lignũ Chriſtus, cuius flores fructus honoris, & honeſtatis? deniq; lignum vitæ eſt apprehendentibus eã, non comparabuntur huic omnia ligna ſiluarum, quia ſint arbores pulchræ, & magnæ quæ opem ferre videantur orando, miniſtrando, docendo, exẽplis iuuando, ſolus tamen Dei ſapientia Chriſtus, lignum eſt vitæ fidelibus.

38 Serm. 55. in Cantica. IDEM explicans illa verba: Similis eſt dilectus meus capreæ, hinnuloque ceruorum, ſic ait: Comparat ſponſum Chriſtum capreæ hinnuloque ceruorum, apte quidem; quòd hoc genus animantium curſu velox, & ſaltu agilis ſit. Sponſus deſcribitur ſaliens, & tranſiliens ſimilis capreæ factus, caprea etiam nõ modo velocitate curſus, ſed & acumine viſus eminet, quòd vtique proprie illam reſpicit narrationis partem, qua ſponſus non ſolum ſaliens, ſed & tranſiliens apparere refertur, quia niſi acuto, & perſpicaci intuitu, non poſſet omnino præſertim inter currendum diſcernere, in quos ſalire, & quos tranſilire deberet, alioquin poterat ſufficere ad deſignandam feſtinantis velocitatem, de ſolo hinnulo comparatio, is quippe rapidiori ſe ferre noſcitur curſu. Nunc vero, quoniam ſponſus iſte, etſi ardenter amans curſim ruere in dilectæ videatur amplexus, nihilominus greſſus, vel ſaltus ſuos prudenti conſideratione dirigere nouit cautus, vbi oporteat figere pedem, oportuit profecto cum hinnulo de caprea etiam ſimilitudinẽ dari, quatenus, & per illum ſalientis deſiderium, & per hanc eligentis ex-

primeretur iudicium; Christus nempe iustus, & misericors, Saluator, & iudex, & quia amat, vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, & quia iudicat nouit, qui sunt eius, & ipse scit, quos elegit a principio, in his ergo duobus animantibus misericordia, & iudicium sponsi commendata a Spiritu sancto, nobis interim sentiamus, vt misericordiam, & iudicium cantemus Domino.

1. Tim. 2. *Ioan. 13.*

39 *Lib meditationum.* IDEM sic habet: Iesum Christum super cor tuum, quasi signaculum pone, cum enim Christus cordis ostiū custodit, & est cordis ostiarius, vt per illum ingrediantur, & egrediātur omnes familiæ cordis consequenter adsunt millia millium Angelorum ad fores exteriorum sensuum excubātium, nec audit alienigena irrumpere terribiles illas acies, propter ostiarij reuerentiam, & Angelorum custodiam.

40 *Tractatu de passione Domini c. 5* IDEM sic habet: Dominus Iesus apud Matthæū magis se gallinæ, quàm alteri animali voluit comparare. Quia vt a sanctis patribus tenetur, ideo factum est, vt exprimatur incomparabilis affectus charitatis. Nullum enim animal circa pullos suos tanta compassione mouetur, sicut gallina, fit enim toto corpore hispida, voce rauca, toto feruens animo, & omnibus membris infirma, & vsque ad supremum defectum perueniens. Si ergo intantum pullis suis gallina animal irrationale compatitur, quanto putas optimum Iesum humano generi fuisse compassum, ad quantam putas eum debilitatem, & infirmitatem peruenisse? Vere enim languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. *Infra.* Doleo super te frater mi Ionatha, explicat de Christo Domino, & ait: Doleo super te Domine mi Rex amabilis valde super amore mulierum, cuius sagitta numquam abijt retrorsum. Sagittæ enim tuæ, idest, doctrinæ tuæ acutæ, quia viuus est sermo tuus, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, pertingens vsque ad diuisionem animæ, ac spiritus. Nec declinat clypeus tuus in bello. Scuto enim bonæ voluntatis tuæ coronasti nos. Hasta orationū tuarum non est auersa, quid etiā pro trāsgressoribus orasti, vt nō perirent, quāto magis pro amatis? Tu leone fortior, etenim tu Leo de tribu Iuda superasti illum leonem, qui circuit quærens, quem deuoret, tu Aquila velocior, exultasti enim, vt gigas ad currendam viam, ad implendam mysterium incarnationis, donec sicut Aquila prouocans pullos suos, expandisti alas brachiorum tuorum in cruce, & super nos volitans assumpsisti nos, & portasti in humeris tuis, in fortitudine tua ad habitaculum sanctum tuum.

1. Reg. 1.

41 *Lib. 1. de Iacob, & vita beata c. 5. to. 1.* AMBROSIVS loquens, quomodo Laban scrutatus est Iacob, & nihil suorum reperit, ait: Laban hoc est dealbatus, quia & Satanas transfigurat se in Angelum lucis. Et cœpit ab eo sua requirere, respondit Iacob. Cognosce si quid est tuorū apud me, quære si quid agnoscis vitiorum tuorum, & criminum, nihil mecum abstuli fraudum tuarum, &c. Quam beatus vir, in quo inimicus nihil inuenit, quod suum posset dicere, impossibile videbatur istud, quidem in homine, sed typum gerebat eius, qui dixit in Euangelio, Venit huius mundi princeps, & in me inuenit nihil, ipse autē est, qui præfigurabatur in Iacob Dominus Iesus sponsus duorum cōiugiorum, hoc est, legis, & gratiæ, qui virginem Rachel ante dilexit, &c. Sed quoniam alia tamquam lex subintrauit, & oculis infirmior obrepsit tamquā synagoga, quæ mentis cæcitate Christū videre non potuit, superabūdauit gratia sanctæ Rachel, quæ supra primum illud est experta coniugium. Beata Rachel quæ abscondit cultus erroresque gentilium, quæ simulachra eorū plena esse immunditiæ declarauit, &c. Nemo credat paternæ pietatis læsam esse reuerentiam, quod stante patre sedit, quoniam scriptum est, qui plus diligit patrem, aut matrem quàm me, non est me dignus, vbi causa ageba-

Gen. 31. *Ioan. 14.* *Matt. 10.*

agebatur religionis, fides debuit habere ſedem iudicij, & quaſi rea ſtare perfidia,&c.

42 *Lib. de Ioſeph Patriarcha ca. 2. to. 1.* *Gen 37.*

IDEM oſtendit Ioſeph figuram fuiſſe Chriſti Domini, quod ſomnia ſua oſtenderunt, vidit enim ſomnium, quòd manipuli fratrum adorabant manipulum ſuum, in quo vtique Domini Ieſu futura reſurrectio reuelata eſt, quem, & Hieroſolymis cum vidiſſent vndecim adorauere diſcipuli, & omnes ſancti cũ reſurrexerint, adorabũt, fructus bonorum operum proferẽtes, ſicut ſcriptum eſt, venientes autem venient cum exultatione portantes manipulos ſuos,&c. *Pſ. 125.* Vidit, & aliud ſomnium, quod Sol, & Luna, & vndecim ſtellæ adorarent eum,&c. Quis eſt ille quem parentes, & fratres adorauerunt ſuper terrã, niſi Chriſtus Ieſus, quando eum Maria,& Ioſeph, cum diſcipulis adorauerunt, de quo dictum eſt, *Pſal. 148.* Laudate eum Sol,& Luna, laudate eum omnes ſtellæ, & lumen, &c. Obiurgatio autem patris, quid ſignificat, niſi duritiam populi Iſrael, ex quibus Chriſtus ſecundum carnem, quem Deum eſſe non credunt, nec volunt adorare, quaſi Dominum, quia ex ſe natum eſſe cognoſcunt,&c.

43 *In lib. de Ioſeph cap. 6. eod. to.*

IDEM oſtendit etiam, quod Ioſeph fuerit Chriſti figura, ſic ait: Conſidera nunc illum verum Hebræum, illum non ſomnij, ſed veritatis,& præclare viſionis interpretem, qui de diuinitatis illa plenitudine, ac libertate cæleſtis gratiæ, in hunc corporeũ carcerem venerat, quem nõ potuit ſæculi huius illecebra mutare, non vlla corruptela mundanæ voluptatis euertere, qui tentatus non decidit, appetitus non appetiuit, poſtremo adulterina quadam ſynagogæ manu veſte corporis apprehenſus carnem exuit, liber mortis aſcendit. Calumniata eſt meretrix, vbi eum tenere non potuit, quem carcer non terruit, non in forma tenuerunt, quin etiam quo veluti puniendus deſcenderat, inde alios liberauit, vbi ipſi ſtringebantur mortis vinculis, ibi laxauit ipſe vincula mortuorum, &c.

44 *Lib. de Salomone ca. 2. to. 2.* *Prou. 30.*

IDEM declarat, quid ſit, quod Salamon ignorat viam Aquilæ in cælo, &c. ſic ait: Aquila Chriſtus eſt, qui vnam diligit Eccleſiam, vt Aquila nidum ſuum, quàm ab æſtu perſecutionis alarum ſuarum defendit vmbraculo, ſic quoque extra Eccleſiam proijcit, in quibus fidei lumen infirmum eſt, qui igneam Euangeliorum lucem vijs ſæcularibus inquinati ferre non poſſunt, & vt aquila ſerpentes deuorat,& eorum venena calore coquit interno, ita & Chriſtus Dominus percuſſo dracone, ideſt diabolo lacerato, dum humanum ſibi corpus aſſumit peccatum illud, quod hominem tenebat obnoxium, tamquam perniciosum virus extinxit, vt Apoſtolus ait: & de peccato damnauit peccatum in carne ſua, &c. *Rom. 8.* Hoc eſt ergo, quod ait veſtigia aquilæ volantis, quia & ſi poſt paſſionem ſuam, & reſurrectionem præſentibus Apoſtolis Dominus aſcẽdit in cœlum, tamẽ cuius hominis tam altus ſenſus, & tantus eſt, vt explicare poſſit, quomodo illa tanta maieſtas de cœlo, aut venire dignata fuerit, aut redire? cum hoc ſolum nobis ſcire liceat, quod aut venit, aut redijt, ideſt ergo, quod ait: Veſtigia aquilæ volantis, ideſt, Chriſti Domini aduenientis ad terram, ac redeuntis ad cœlos veſtigia comprehendi, enarrarique non poſſe. In cap. 3. explicat ſecundum impoſſibile viam colubri ſuper petrã. Hanc petram, ait, Dominum noſtrum eſſe ambigere non debemus. *1.Cor.10.* Bibebant autem de ſpiritali ſequenti petra, 45 *Pſal. 60.* petra autem erat Chriſtus. In petra exaltaſti me. *Pſal. 136.* & alibi: Beatus qui tenebit, & allidet paruulos ſuos ad petram, ideſt, iungit Chriſto. *Deut. 32.* & alibi, Lactauit eos melle ex petra, ideſt, q̃ dulcem daturus his eſſet Euãgelij ſuauitatem, &c.

Lib. 1. de Sacramentis c. 6. to. 4.

IDEM repetit figuram maris rubri, quam poſuit libro præcedenti de myſterijs initiandis, & ait: Moyſes virgam tenebat, ducebat populum Hebræorum in nocte in columna lucis, in die in columna nubis. Lux quid eſt niſi veritas, quæ apertum, & ple-

num lumen effudit? colũna lucis quid est, nisi Christus Dominus, qui tenebras infidelitatis depulit, lucem veritatis,& gratiæ spiritualis affectibus infudit humanis? at vero columna nubis est Spiritus sanctus, in mari erat populus,& præibat columna lucis, deinde sequebatur columna nubis quasi vmbratio Spiritus sancti. Vides quòd per Spiritum sanctum, & per aquã typum baptismatis demonstrauerit? in diluuio quoque fuit, iam tunc figura baptismatis,&c.

46 *Octonario 17. super Psal. 118. ocd. 10.* IDEM super illud gressus meos, dirige secundum eloquium tuum,&c. passo exponens illud Cant. 7. quam pulchri gressus tui in calceamẽtis,&c. ait: Non est dubium gressus hic Ecclesiæ, vel animi profectus significari, sicut & Esai. 52. Quàm speciosi pedes sunt euangelizantium pacem, &c. & ad Moysem dictum est, Exod. 3. Solue calciamentum pedum tuorum, quò videtur admonitus, ne corporalibus vinculis teneretur astrictus, ergo speciosam significat in cãticis animæ pulchritudinem, quæ carne tanquam calciamento vtitur, & in ipso impedimentũ non patitur, sed incessus decore præcellit; calciat se ergo carnis anima Ecclesiastica gratia, vt cursum vitæ huius, & transitum cum decore prætereat, quod fit, si calciamentum suum non inquinet luto corporali, neque in vitiorum mergat voragine, si castiget carnem suam, ne moretur ad cursum, & a ruinę pinguis pondere prægrauetur, bonum calciamentum animæ pudicitia est, &c. Vtamur ergo corpore tamquam calciamento ad inferioris opera virtutis, ad ministerium, non ad præcipitium, ad obsequium, nõ ad delectationem, ad obedientiam, non ad dissensionem, & in via sapientiæ vestigium collocemus, ne gressus nostros vis torrentis aliqua concludat, ideo in Moysem dictum est, Solue calciamentum, dictum est, & ad Iesum Naue. De Christo autem dictum non est, *Ioan. 1.* sed magis scriptum est dicente Baptista, Post me veniet vir, cuius non sum dignus calciamenta portare, quia illi bene admonentur, vt soluant calciamentum suum, qui sine peccato esse non poterant, hic autem non solũ calciamentum non soluit, sed etiam calciamenta aliorum absoluit, quia non solum corpus suum a peccatis immune seruauit, sed etiam omnium dedit indulgentiam peccatorum. Ergo Ecclesia ad imitationem Christi speciosa est in calceamentis omni abluta delicto.

IDEM super illud, Adolescentulus sum ego, ait: Dauid iuuenis atque despectus oues pascebat, vili ablegatus obsequio, non est oblatus sacerdoti quasi indignus, qui vngeretur in Regem, progressus ad bellum cõtra Goliam poposcit a Rege, vt congrediendi sibi permitteret facultatem, neq; habilis ad tantum certamen habitus est a Rege, nisi ipse fecisset fidem, quòd leonem in adolescentia peremisset. Strauit Allophylum, potiusq; victoria in decem millibus iuuencularum psallentium testimonio triumphauit, gerebat enim typum eius, qui quasi despectus venturus esset in terras, & sine legato, sine adiutore, sine nuncio, totum populum mundi huius crucis suæ prælio liberaret, cui applauderẽt animæ sanctorum per baptismatis sacramenta renouatæ, quòd verum illũ Goliam reuelatum nobis, ac pditum verbi sui gladio trucidasset. Iacet igitur verus Golias humilitate Filij Dei stratus, amisit caput, quod in multas artes vertebat, & fraudes. Psallunt securæ iam animæ, quæ ante peccatorũ suorum tormẽta deflebant, dicũt tympanis, hoc est corporibus suis peccato mortuis resultantes, Saul triumphauit in millibus, Dauid in decem millibus. Rex ille durus indignatur, & irascitur diabolus, eo quòd canerent iuuenculæ, quia duritiæ filius paucos decepit, Christus totum mundum redemit, dicit ergo Christus natus ex Virgine, Iuuenis sum ego, & despectus, iustificationes tuas non sum oblitus, &c. 47 *In Ps. 118. octonario 18. 10. 2.* *1. Reg. 17.*

IDEM loquitur de dignitate capitis, Sublato, ait, capite corpus sine nomi- 48 *In Ps. 18*

Hexamerio 20. to.2. nomine eſt, non agnoſcitur, neque vlla ſupereſt vſura viuendi, propterea qui in aliquo damnantur crimine capite abdicantur, tamquam ij, qui propoſito humanæ moderationis exciderint, formam quoque humanæ conditionis iubentur exuere, reciſo enim capite reliqui corporis truncus beſtiarum corpori comparatur, & ſepelitur ſine decore ſuo corpus, &c. Fertur coluber, cum vrgetur periculo, caput ſemper abſcondere, & in orbem ſe colligens obiecta reliqua parte corporis, hoc ſolum tueri, quod læſa ferantur membra cætera ſaluo capitis vigore reparari. Hoc & tu moraliter caput ſerua, hoc ſeruato, & myſtice. Myſticum caput Chriſtus eſt, quia omnia in ipſo conſtant, & ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ, hoc caput, qui amiſerit viuendi vſum habere non poterit, hoc ſolo diſtamus a beſtijs ad imaginem Dei, & ſimilitudinem virtutum vigore formati. Fides ab irrationabiliũ nos pecudum comparatione ſecernit. Hoc caput humani ſeruate ſerpentes, etiam ſi omnia membra cædantur, totum vratur corpus incendijs, mergatur profundo, euiſceretur a beſtijs, hoc tamen capite cuſtodito, vita integra, ſalus trita eſt, nemo enim poteſt perire, cui non ſublatus eſt Chriſtus; vnde Dominus per Eſaiam dicit cap. 9. Auferam a Iudęa caput, & caudam, initium, & finem, hoc caput Iudęa, quod tenebat, amiſit, quæ Ieſum Dominum non recepit, &c.

49 *Lib. 4. ĩ Lucam to. 3. Matt. 4.* IDEM in illud, Tunc ductus eſt Ieſus in deſertum a ſpiritu, vt tentaretur, &c. ſic ait: Conuenit recordari, quemadmodum de Paradiſo in deſertum Adam primus eiectus ſit, vt aduertas quemadmodum de deſerto ad paradiſum Adam ſecundus reuerterit. Vides enim, quemadmodum ſuis nodis præiudicia reſoluantur, & ſuis diuina beneficia veſtigijs reformentur. Ex terra virgine Adam, Chriſtus ex Virgine, ille ad imaginem Dei factus, hic imago Dei, ille omnibus irrationabilibus animalibus, hic omnibus animantibus antelatus. Per mulierem ſtultitia, per Virginem ſapiẽtia, mors per arborem, vita per crucem. Ille ſpiritalium nudus arboreis ſe texit exuuijs, hic ſæcularium nudus corporis non deſiderauit exuuias, in deſerto Adam. In deſerto Chriſtus, ſciebat enim vbi poſſet inuenire damnatum, quem ad paradiſum reſoluto errore reuocaret. Sed quoniam ſæcularibus indutus exuuijs redire non poterat, nec paradiſi incola poteſt eſſe, niſi nudus a culpa, exuit veterem hominẽ, nouũ induit, & quia ſolui non queunt diuina decreta, placuit Deo, vt perſona, magis quàm ſententia mutaretur. Sed qui in Paradiſo ſine duce iter amiſit acceptum, quomodo de deſerto ſine duce iter repetere poſſet amiſſum, vbi tentationes plurimæ, niſus ad virtutem difficilis, lapſus facilis ad errorẽ? quem igitur apponeret ducem contra tot illecebras ſæculi, contra tot verſutias diaboli, &c. Angelum apponeret? & ipſe lapſus eſt. Alius dux requirendus fuit, quem ſequeremur omnes, & ſupra omnes eſſet Chriſtus, &c. Illius igitur de deſerto, vt ad Paradiſum redire poſſimus veſtigia proſequamur, iuxta quod ſcriptum eſt, poſt Dominum Deum tuum ambulabis, & ipſi adhærebis, &c. nunc in deſerto Chriſtus quid agit? Hominẽ inſtruit, informat, & ecce nunc vngit oleo ſpirituali, &c.

IDEM circa illud ſimile eſt regnum cœlorum grano ſinapis, ſic ait: 50 *Lib. 7. in Luc. to. 3. Matt. 13.* Granum ſinapis res eſt vilis, & ſimplex, ſi teri cœperit, vim ſuam fundit: etiam fides primo ſimplex videtur, ſed ſi terat aduerſis gratiam ſuæ virtutis effundit, vt alios quoque qui vel audiunt, vel legunt odore ſui cõpleat. Granum ſinapis martyres noſtri ſunt, habebant odorem fidei, ſed latebant, venit perſecutio, arma poſuerũt, colla flexerunt, contriti gladio per totos terminos mundi gratiam ſui ſparſerunt martyrij, ipſe etiam Dominus granum eſt ſinapis, erat integer ab iniuria, ſed cum velut granum ſinapis, qui non attigerat populus, neſciebat. Teri maluit, vt diceremus Chriſti bo-

nus odor sumus, comprimi maluit, vnde & Petrus dixit, Comprimunt te turbæ, seminari maluit, velut granum,
Cant. 2. quod acceptum homo misit in hortum suum, in horto enim Christus, & captus, & sepultus est, in horto creuit, vbi etiam resurrexit, & factus est arbor, sicut scriptum est. Sicut arbor mali inter ligna siluæ, ita frater meus in medio filiorum. Est autem, & granum tritici, quia confirmat cor hominis, & granum sinapis, quia cor hominis accendit, & licet ad omnia vtrumq; conueniat, videtur autem granum tritici, cum de eius resurrectione tractatur, panis enim Dei est, qui de cœlo descendit eo quòd verbum Dei, & resurrectionis exemplum mentem alat, spem acuat, firmet affectum, granum autem sinapis, eo quòd amarior, & acrior sermo sit de Domini passione, amarior ad flendum, acrior ad commouendum, &c. Nec solũ semen est Christus, sed etiam minimum omnibus seminibus, quia non venit in regno, non in diuitijs, non in istius mundi sapientia, subito autem velut arbor sublimé, suæ verticem potestatis effudit, vt dicamus, Sub vmbra eius concupiui, & sedi. Granum est, cum dicitur, nonne hic est filius Ioseph fabri, sed inter hæc verba creuit, subito dicentibus Iudæis. Vnde huic est sapien-
Ibid. tia? non ergo despicias hoc granum sinapis, &c.

51 *Super epist. ad Colos. cod. 10, Colos. 2.* IDEM in illud, in quo sunt omnes thesauri, ait: Dignæ omnes thesauri sapiẽtiæ in eo dicuntur absconditi, omnis enim scientiæ ratio totius creaturæ supernæ, & terrenæ in eo, vt sit oportet, qui omnium eorũ caput est, siue Angelorum, siue Solis, siue Lunæ, siue Stellarum, aut cæterarum rerum omnis scientiæ peritia in auctore illorum est, vt qui hunc cognoscit, nihil vltra requirat, neque sapientiam, neque virtutem, quia agnouit eum, in quo perfecta virtus, perfectaq; sapientia est; quidquid enim alibi se putauerit inuenire, plene in hoc abunde inueniet. Nam quid sapientius Salomone? quid prudentius Daniele? quibus idcirco Deus præ cęteris sapientiam dedit, vt notum facerent in fidelibus totius se sapientiæ esse auctorem. Denique Nabuchodonosor dicit Danieli *Dan. 2.* admirans super sapientiam eius. Vere Deus vester ipse est Deus viuus, & aperiens mysteria. Quod quidem omnem incredulum latet, in Christo omnem esse sapientiam, & scientiam, quia non legunt in Euangelijs astrologiam, non in Apostolo geometriam, non in Propheta arithmeticam, nec musicam, hæc idcirco despecta sunt a nostris, quia ad salutem non pertinent, sed magis mittunt in errorem, & auocant a Deo, vt dum his student ratiocinationum disputationibus, curam animæ suæ non habeant. Quæ enim tam vera sapientia est, nisi cognouisse, quod prosit, & despexisse quod obsit? Obest enim quia impedit animam, ne curam sui agat, non immerito ergo, qui Christum agnouit, inuenit thesaurum sapientiæ, & scientiæ, agnouit enim, quod ei sit vtile, &c.

Christus Dominus morte quam vehementer optabat, miranda homini contulit bona. Cap. X.

ORIGENES sic ait: Verba illa Genesis Simeon, & Leui vasa iniquitatis bellantia, in consilium eorum non veniat anima mea, sic intelligi posse arbitror, quòd Simeon, & Leui Scribarum, & Pharisæorum Iudaici populi possint ferre personã, de quibus dictum est, quia concilium fecerunt Scribæ, & Pharisæi, vt Iesum tenerent. De quo consilio dicit sanctus, qui mente Deum videbat, in consilio eorum non intret anima mea; falsis testibus adhibitis condemnabãt Iesum, non tibi videtur dicere, Mundus ego sum a sanguine iusti huius, a sentẽtia quam decernitis aduersus innocẽtem. Quia in ira sua occiderunt homines, & in cupiditate sua subneruauerunt taurum. Requiro quos homines occiderunt, cũ certum sit ante passionem *1 Homil. 17. in c. 49. Genesis to. 1.*

nem Domini neminem credétium esse punitum. Sed illos homines occiderút, quos persuaserunt clamare, Sanguis illius super nos, & super filios nostros, & in cupiditate sua subneruauerunt taurum. Taurum Filium Dei appellare intelligimus in scripturarú figuris, nimirum in Euangelio vbi scriptú est ex persona filij Senioris dicentis ad Patrem, quod occiderit filio prodigo vitulú saginatum: istum ergo taurum, siue vitulum Scribæ, & Pharisæi subneruasse dicuntur, quorum maledictus furor, quia temerarius est, & ira illorú, quia dura est Diuidam illos in Iacob,
2 & dispergã illos in Israel. Diuisio hęc talis est qualis quæ dicitur in Euãgelio, quia cum venerit Dominus serui illius diuidet eum, partemq; illius cú infidelibus ponet. *Infra*: Catulus leonis Iuda recubans dormisti, vt leo, &c. Christus catulus leonis dicitur, nam physiologus de catulo leonis hæc scribit, quod cum fuerit natus tribus diebus, & tribus noctibus dormiat, tú deinde patris gemitu, vel rugitu tãquã tremefactus cubilis locus suscitet catulum dormiétem, iste catulus de Virgine natus est. Dormisse auté dicitur, quando mortuus est in passione, dormiuit autem vt leo, quia mors Christi oppressio, & triumphus dæmonú fuit, omnem namq; prædam, quam leo ille contrarius inuaserat prostrato homine, & deiecto, hic Leo interripuit, destruxit omnia destruens eú, qui habebat mortis imperium. *Infra*. Lauabit in vino stolam suam, nam stola Christi quæ lauatur in vino, merito eius intelligitur Ecclesia, quam ipse mundauit sanguine suo non habentem maculam, aut rugam, non enim inquit Apostolus, argento, vel auro redépti estis, sed pretioso sanguine vnigeniti a Deo, in huius enim sanguinis vino a Christo lauatur Ecclesia.

3 *Hom. 6. in Exodum.* IDEM explicans illa verba: Cantemus Domino, gloriose enim honorificatus est, ait: Aliud est glorificari, aliud gloriose glorificari, ná Dominus meus Iesus cú carnem ex virgine Maria pro salute nostra suscepit, glorificatus est quidem, quia venit quærere, quod perierat, non tamen gloriose, dicitur enim de ipso, quia vidimus eum, & non habebat speciem, neque decorem, & vultus eius despectus super filios hominum. Glorificatus est, & cum ad crucem venit, & pertulit mortem, vis scire, quia glorificatus est, ipse dicebat, Pater venit hora, clarifica Filium tuum, vt Filius tuus clarificet te. *Ioan. 17.* Erat ergo ei gloria etiam ipsa passio crucis, verum gloria hæc non erat gloriosa, sed humilis. Denique dicitur de eo. Humiliauit se vsq; ad mortem. *Sap. 2.* De quo etiam Propheta prædixerat, morte turpissima condemnemus *Esaia 53.* eum. Sed & Isaias dicit de eo. In humilitate iudicium eius sublatum est. *Luc. 24.* In his ergo glorificatus est Dominus, verum quia hæc oportebat pati Christum, & sic introire in gloriam suam, cum venerit in gloria Patris Iudicare terram, tunc gloriose glorificatur. *Infra*. Dolores obtinuerunt habitatores Philistijm, tunc conturbati sunt principes Edom, robustos Moab obtinuit *Exo. 15.* tremor, obriguerunt, vel tabuerunt omnes habitatores Chanaan. Tremút dæmones cum vident regna sua, quæ in inferno sunt penetrata ab eo, qui descendit in inferiora terræ, vt eriperet eos, qui possidebantur a morte. Hinc eos comprehendit timor, & tremor, quia senserunt magnitudinem brachij eius. Hinc etiam tabuerunt omnes habitantes Chanaan, cum videant alligari fortem, & vasa eius diuidi, veniat ergo super eos tremor magnitudinis brachij tui. Quid timent dæmones? quid tremunt? sine dubio crucé Christi, in qua triumphati sunt, in qua exuti sunt Principatus eorum, & Potestates. Timor ergo, & tremor cadent super eos, cum viderint magnitudinem brachij illius, quod Dominus expandit in cruce, sicut dicit, tota die expandi manus meas ad populum non credentem, sed contradicentem mihi.

4 *Hom. 11. in Exodum.* IDEM sic ait: Ostendit populo petram Moyses, quæ est Christus, & adducit eum ad ipsam, vt inde bibat, & re-

& reficiat ſitim ſuam, ſed hæc petra, niſi fuerit percuſſa aquas non dabit, percuſſa vero fontes producit, percuſſus enim Chriſtus, & in crucem actus noui teſtamenti fontes produxit. Neceſſe ergo erat illum percuti, niſi enim ille eſſet percuſſus, & exiſſet de latere eius aqua, & ſanguis omnes nos ſitim verbi Dei pateremur. Hoc eſt, quod &
1. Cor. 10. Apoſtolus interpretatus eſt, quia omnes biberunt eundem ſpiritalem potum, bibebant autem de ſpiritali ſequēte petra, petra vero erat Chriſtus.

5 *Hom. 3. in Ioſue. Ioſue 2.* IDEM ſic habet: Rahab meretrix ſignum coccineum ponit in domo ſua, per quod ſaluari de excidio debet ciuitatis. Aliud nullum fuit ſignum, qđ acciperet, niſi coccineum, quod ſanguinis formam gerebat, ſciebat enim quia nulli eſſet ſalus, niſi in ſanguine Chriſti. Omnes qui inuenti fuerunt in domo hac ſaluabantur. Si quis ſaluari vult, veniat in hāc domum, huius quę quondam meretrix fuit, qui vult ſaluari, in illa enim ſanguis Chriſti in ſignum redemptionis eſt. Nam apud il-
Matt. 27. los, qui dixerunt, ſanguis eius ſuper nos, & ſuper filios noſtros, ſanguis Chriſti in condemnationem eſt, poſitus enim fuerat Ieſus in ruinam, & reſurrectionem multorum, & ideo contradicētibus ſigno crucis efficitur ſanguis eius ad pœnā, credentibus ad ſalutē, hic ſanguis eſt ſignū, quia hic eſt purificatio, quę per ſanguinem cōſtat.

6 *Hom. 35. in Matthæum 10. 3.* IDEM loquens de paſſione Domini, ait: Induerunt eum chlamydem coccineam, quæ myſterium erat coccinei ſigni, quod ſcriptum eſt in Ieſu Naue, quod ad ſalutem ſuam habuit illa Rahab. Et in Geneſi, quod factum eſt in vno filiorum Thamar ad manum naſcentis, vt coccus alligaretur, in ſigno futuræ paſſionis Chriſti. Ergo & nunc ſuſcipiens Dominus coccineam chlamydem, in ſe ſanguinem mundi ſuſcepit. Et in ſpinea illa corona ſuſcepit ſpinas peccatorum noſtrorum intextas in capite ſuo. Et de chlamyde ſcriptum eſt, quoniam denuo expoliauerūt eum chlamydem coccineam, de corona autem ſpinea, nihil tale Euāgeliſtę ſcripſerunt, propterea quod & nos quærere voluerunt exitum rei de corona ſpinea ſemel impoſita, & numquam detracta. Ego igitur arbitror, quoniam ſpinea illa corona ibi conſumpta eſt a capite Ieſu, vt iam non ſint ſpinæ noſtræ antiquæ, poſtquam ſemel eas a nobis abſtulit Ieſus ſuper venerabile caput ſuum. Si autem & de calamo, quem poſuerunt in dextera eius aliquid dicere conuenit, huiuſmodi dicimus rationem. Calamus ergo ille myſterium fuit ſceptri vani, & 7
fragilis, ſuper quē incumbebamus omnes, ſceptrum maligni. Confidebamus enim in virga arūdinea Aegypti, vel Babylonis, vel cuiuſcumque Regni contrarij contra Regnum Dei, & accepit calamum illum, & virgam fragilis Regni de manibus noſtris, vt triūphet eum, & conterat in ligno crucis, & pro calamo illo priori ſuper quem recumbebamus dedit nobis ſceptrum Regni cœleſtis, & virgam, de qua ſcriptum eſt, virga æquitatis virga regni *Heb. 1.*
tui. Vel virgam quæ corripiat eos, qui opus habent correptione, de qua dicit Apoſtolus. Quid vultis in virga veniam ad vos? dedit nobis, & bacu- *1. Cor. 4.*
lum, vt celebremus Paſcha, ſecundū quod ſcriptum eſt, Baculi veſtri in manibus veſtris ſint, vt celebremus Paſcha, deponentes virgam calami eam quam habebamus, priuſquam celebraremus Domini Paſcha. Percutiunt autem eum hoc fragili, & vano calamo caput Ieſu venerabile, quoniā & ſemper regnum illud contrarium conuitiat, & verberat Deum Patrem caput Domini Saluatoris. Et in his omnibus vnigenita virtus nocita non eſt, ſicut nec paſſa eſt aliquid, facta pro nobis maledictum, cum naturaliter benedictio eſſet, ſed cum benedictio eſſet, conſumpſit, & diſſipauit omnem maledictionem humanam. *Infra:* Locus Caluariæ dicitur, non qualemcumque diſpenſationem habere, vt illic qui pro hominibus moriturus fuerat, moreretur. Venit enim ad me traditio quædam talis, quia corpus Adæ primi hominis ibi ſepultū eſt, vbi cru- 8
cifixus

cifixus est Christus, vt sicut in Adam omnes moriuntur, sic in Christo omnes viuificentur, vt in illo qui dicitur Caluariæ locus, idest locus capitis, caput humani generis resurrectioné inueniat cum populo vniuerso, per resurrectionem Domini Saluatoris, qui ibi passus est. In sexta hora, hoc est meridie dixit Dominus, Faciamus hominé ad imaginem nostram, & fecit eũ tunc, propter quod conueniebat pro salute eiusdem hominis morientem in ipsa hora sexta suspendi, & a sexta hora propter hoc tenebras fuisse factas super vniuersam terram vsque ad nonã. Et sicut Moyse manus extendente in cœlum factæ sunt tenebræ super Ægyptios seruos Dei tenentes in seruitute, imago futurarum tenebrarum quæ comprehensuræ fuerant Ægyptios, similiter & Christo sexta hora manus extendente in cruce ad cœlum, super populum qui clamauerat, Tolle de terra hunc, & crucifige eũ, factæ sunt tenebræ, & omni lumine sunt priuati, & imago fuit tenebrarum illa futurarum, quæ comprehensuræ fuerãt gentem Iudæam, quia ausi sunt, lumini vero manus suas inferre, vnde ex tunc omnis illa gens tenebris est expleta, sicut dicit Propheta: Obscurentur oculi eorum ne videant. Tempore Moysi tenebræ erant super Ægyptios, lumen autem erat omnibus filijs Israel, sub Christo etiam tenebræ factæ sunt super omnem terram Iudæam, lumen autem fuit super omnem reliquam terram, quòd vbique illuminat omnem Ecclesiam Dei in Christo.

Gen. 1. *Luc. 12.* *Exo. 10.* *Ioan. 19.* *Psal. 68.*

9 BASILIVS explicans illa verba: Verum tamen pretium cogitauerunt repellere cucurri in siti, sic ait: Pretium hominis sanguis Christi est. Pretio, inquit, empti estis, Nolite fieri serui hominum. Hoc itaq; pretium cogitauerunt inutile nobis reddere, qui semel liberatos in seruitutem, rursus nos admoliuntur retrahere malignissimi milites diaboli. Cucurri in siti peruicacem, & intentam vim demonum nos ex insidijs appetẽtium dicit, impressioné suo excursu aduersus nos facientium quòd nostram cupientissime sitiant deperditionem.

Homil. 15. in Psal. 61.

10 IDEM sic habet: Laqueo quem diabolus Domino struxit, ipse captus est, in eo crucifixus est, quem se crucifixurum, & mortuus in eo, quem morte se extincturũ putauerat. Si vero princeps iste mundi primus, maximus, & inuisibilis, mundanæ sapientiæ sophista suis ipsius commentis capitur, & in extremam reuoluitur insipientiam, multo magis illius discipuli, & æmulatores, etiam si innumera commentẽtur vbi se sapientes esse dicunt, stulti facti sunt. Pharao interitum callide struit Israeli, sed obseruauit inde irritam fore suam astutiam, vnde nihil huius expectabat. Quod videlicet infans propter ipsius mandatũ morti expositus, occulte in aula sua regia nutritus, & ipsius, & totius gentis Ægyptiacæ vires demoliturus, & Israelem saluti restituturus esset. Abimelech vero homicida ille spurius Gedeonis filius, q. septuaginta germanis, illius filijs occisis, & astutum hoc ad regni confirmationem adinuicem tum ratus, quos cædis huius habuerat administros cõterit quidem, sed & ipse vicissim ab illis conteritur, & tandem per mulieris manum, ac lapidis iactum perit. Et Iudæi omnes consilium contra Dominũ sibiipsis exitiosum commenti sunt, dicentes, Si permiserimus eum ad istum modum, omnes credent in illum, & venient Romani, ac tollent nostrum locum, & gentem. Hoc consilio necem Christi aggressi quasi gentem, ac locũ suum seruaturi, suo ipsorum consilio vtrumq; perdiderunt extorres facti, & ab institutis suis, & cultu abalienati.

Hom. 20. ex varijs 10. I. quæ est de humilitate. *Iudic. 9.* *2. Reg. 11.* *Ioan. 11.*

11 CHRYSOSTOMVS explicãs illa verba: Veritas per Iesum Christũ facta est, sic ait: Figuras legis veteris Christus Dominus suo consummauit aduentu. Vultis vt ab ipsa passione incipiamus? quid dicit figura? Tollite agnum per familias, & sacrificate, & facite, vt instituit. Christus autem factus est sacrificium, & oblationem seipsum Patri offerens. Item in mõte Sina, vt Amalechitæ in pugna pfligarẽtur,

Homil. 13. in Ioan. 10. 3. Exo. 12. *Exo. 17.*

tur, manus Moyſi ab Aaron, & vtrinq; ſublimes tenebantur, Chriſtus vero adueniens ſuas extendit in cruce. Animaduertis quomodo nobis figura oſtẽdit, & veritas facta eſt. Quanto ergo maiori honore accepti ſumus, tãto maiorem debemus virtutem.

12 *Hom.26.in Ioannem.* IDEM explicãs illa verba ex cap. 3. Sicut Moyſes exaltauit ſerpentem in deſerto, ſic ait: Vt intelligamus quomodo poſſunt in crucifixum credentes ſalui fieri veterem in medium adducit hiſtoriam. Nam ſi ad æreі ſerpentis ſimulacrum aſpicientes Iudæi morte liberabuntur, quanto maiori qui in crucifixum credunt beneficio fruentur? Vide vt figura veritati conſentiat, illic mortem fugerunt Iudæi, ſed temporalem, hic ſempiternam fideles, illic ictus ſerpentum ſuſpenſus ſerpens ſanauit, hic incorporei ſerpentis plagas Ieſus crucifixus curauit, illic corporeis oculis ſuſpicientes corporis ſalutem, hic incorporeis omnium peccatorum remiſſionem conſecuti ſunt. Illic æs ſuſpenſum erat in ſerpentis effigie, hic dominicum corpus ſpiritu formatum. Serpens illic mordebat, & ſerpẽs ſanabat, hic mors veneno ſæuiebat, quæ liberabat, nullo itaque perdidit mors peccatum, tamquam ſerpẽtis venenum habuit, Domini mors id omne, vt æreus ſerpens, venenũ abſtulit. Hoc eſt quod ſignificauit Paulus, expolians Principatus, & Poteſtates traduxit cõfidenter palam triumphans illos in ſeipſo. *Coloſſ 2.* Quemadmodum enim cum fortis athleta hoſtem alte erectum proſternit clariorem facit victoriam, ita Chriſtus toto orbe ſpectante hoſtiles conatus euertit, & qui in ſolitudine formidabant, eos ab omnibus feris in cruce ſuſpenſus tutatus eſt.

13 *Hom.45.in Ioannem.* IDEM ſic ait: Hic ſanguis facit, vt imago in nobis regia floreat, hic ſanguis pulchritudinem, atque nobilitatem animæ, quam ſemper irrigat, & nutrit, langueſcere non ſinit, irrigat animam, eamque vi quadam magna imbuit, hic ſanguis dæmones procul pellit, Angelos, & Angelorum Dominum ad nos allicit. Dæmones enim cum dominicum ſanguinem in nobis vident, in fugam vertuntur; Angeli vero procurrunt. Hic ſanguis effuſus vniuerſum abluit orbem terrarum. Hic ſanguis abdita, & ſancta ſanctorum purgat. Quòd ſi eius figura tantam habuit vim in templo Hebræorũ, in medio Aegypto liminibus aſperſus, longe magis veritas? Hic ſanguis aureum altare ſignificauit. Sine hoc princeps ſacerdotum in penetralia ingredi nõ audebat. Hic ſanguis ſacerdotes faciebat, hic ſanguis in figura peccata purgabat, in qua ſi tantam habuit vim, ſi vmbram ita mors horruit, quantopere quæſo ipſam formidabit veritatem? Hic noſtrarum animarũ ſalus eſt, hoc lauatur anima, hoc ornatur, hoc incenditur, hic igne clariorem noſtram mẽtem reddit, & auro ſplendidiorem. *Exo. 12.* Huius ſanguinis effuſio cœlum peruium fecit. Ex Paradiſo fons ſcaturijt, a quo ſenſibiles fluuij emanarent. Iuxta hũc fontem, nõ ſalices ſteriles germinant, ſed quercus cœlum ipſum attingentes, quæ fructus tempeſtiuos, & ſolidos ſemper producunt. Si quis æſtuat ad hunc fontem ſe conferat, & recreabitur, mundat ſqualorem, & ſordes, æſtus mitigat, quos ignitę ſagittæ imprimunt. Multi huius fontis riui, quos paracletus diffundit.

IDEM ſic habet: Exiuit Chriſtus in eum, qui dicitur Caluariæ locus, vbi quidam dicunt, Adam & mortuũ, & ſepultum eſſe, & Ieſum, vbi mors dominata eſt, ibidem trophæum erexiſſe, hoc eſt, crucem quam tulit contra mortis tyrannidem. Et quemadmodum victores, ita Ieſus victoriæ ſigna humeris tulit. 14 *Hom.84.in Ioannem.*

IDEM ſic ait: Actum eſt, vt auctor ſæculi, ſæculo teſte moreretur & a mundo mundi Dominus ante per pœnam, quàm per gloriam noſceretur. Pax cœli traditur doli oſculo, tenetur tenens omnia, alligatur omniũ nexus, ducitur attrahens vniuerſa, a falſo veritas accuſatur, ſiſtitur, cui aſſiſtunt omnia. Flagellatur remiſſio, condemnatur venia, illuditur maieſtas, irridetur virtus. Perfunditur largitor imbrium ſpu- 15 *Hom. 6. de quinta feria paſſionis.*

sputis, clauis ferri cœli strator affigitur. Mellis dator cibatur felle, propinator fontium potatur aceto. *Et infra.* Rex quando gloriosior? Quando indutus purpura, diademate decorus, aspersus auro, solio sublimis, ad pompam tamen non parat ire, sed hæc in secreto fiunt, an quando in câpum iens vultu, & honore vltimus, periculis primus, onustus ferro, grauis armis, pro patria, pro ciuibus, pro liberis, pro vita omniũ premit hostem, discrimina despicit, contemnit vulnera, & ipsamque mortem, suorum suscipit ad salutem, vt maiorem contemptu mortis, quàm de ipso hoste victoriam referat, ac triumphum? & quare displicet si Christus de sinu Patris, de deitatis secreto ad nostram seruitutem venit, vt nos suæ redderet libertati, nostram mortem suscepit, vt nos eius
16 morte viueremus? quandoquidem per despectum mortis, mortales in Deos retulit, nos cælestibus æstimans, & quomodo Deus Christum ad iniuriã vocat tantam, sic homines tantam tollit, & extollit ad gloriam. I*nfra:* Præstet quiuis beneficia, largiatur dona, sit benefactor, in prosperis diligat obsequentes, numquid illi poterit comparari qui in se suorum suscepit necessitates? qui se periculis anteponit suorum? qui se pro suis dat pœnis? corpus obiectat morti, vt illos neci subtrahat, illos reseruet ad vitam? aduersis probatur amor, affectio pensatur periculis, pœnis examinatur dilectio, morte perfecta charitas innuitur. Hinc est quòd Christus intrat carnis iniuriam, subit contumelias passionum, pœnarum genera percurrit, mortem suscepit peramaram, quia damnari voluit, qui quod fecerat, sic amauit.

17 *Hom. 3. de cruce, & latrone.* IDEM sic ait: Dicunt Iudæi, Sanguis eius super nos, & super filios nostros, illis ad condemnationem, nobis ad iustificationem. Sanguis Christi illis ad mortem, nobis ad vitam. Non est sanguis Christi deterior Babylonio igne, ille scit sanctorum in camino honorare corpora, & Chaldæos cõburere, quanto magis sanguis ille pretiosissimus scit perdere incredulos, & saluare fideles? decuit enim splendorem crucis obcæcare infideles, & illuminare credentes.

HIERONYMVS ait: O mors quæ fratres diuidis, & amore sociatos crudelis, ac dura dissocias, adduxit vrentem ventum Dominus de deserto ascendentem, qui siccauit venas tuas, & desolauit fontem tuum, deuorasti quidem Ionam, sed & in vtero tuo viuus fuit, portasti quasi mortuũ, vt tempestas mundi conquiesceret, & Niniue nostra illius præconio saluaretur. Ille, ille te vicit, ille te iugulauit fugitiuus Propheta, qui reliquit domũ suam, dimisit hęreditatem suã, dedit dilectam animam suam in manibus quærentium eum, qui per Oseæ quondam tibi rigidus minabatur, ero mors tua, o mors, ero morsus tuus inferne. Illius morte tu mortua, illius morte nos viuimus, deuorasti, & deuorata es, dumque assumpti corporis sollicitaris illecebra, & auidis faucibus prædam putas interiora tua adunco dente confossa sunt. Gratias tibi Christe Saluator tua agimus creatura, q tam potentem aduersarium nostrum dum occideris occidisti. Quid ante miserius homine, qui æternæ mortis terrore prostratus viuendi sensum, ad hoc tantum acceperat, vt periret. Regnauit enim mors ab Adam vsque ad Moysen etiam super eos, qui non peccauerunt in similitudinem præuaricationis Adæ. Si Abraham, Isaac, & Iacob in inferno, quis in cœlorum Regno? Si amici tui sub pœna offendentis Adam, & qui non peccauerant alienis peccatis tenebantur obnoxij, quid de his credendum est, qui dixerunt in corde suo, Non est Deus? flammea illa romphæa custos paradisi, & præsidentiæ foribus Cherubim, Christi restincta, & reserata sunt sanguine.

18 Epis. 3. quæ est ad Heliodorum, quã cõsolatur in morte Nepotiani to. 1.

Hier. 12.

Osea 13.

Rom. 5.

IDEM docet, quòd in hac vrbe Hierusalem, immo in hoc Caluariæ loco, & habitasse dicitur, & mortuus esse Adam, vnde & locus in quo crucifixus

19 In epis. 17. quæ est ad Marcellã.

Ioan. 10. fixus est Dominus noster Caluaria appellatur, scilicet quòd ibi sit antiqui hominis Caluaria condita, vt secundus Adam, & sanguis Christi de cruce stillans primi Adam, & iacentis protoplasti peccata dilueret, & tunc sermo ille Apostoli compleretur, Excitare, qui dormis, & exurge a mortuis, & illuminabit te Christus.

20 *In epist. ad Algasiam to. 3.* IDEM sic habet: Cum discipuli ingressi essent vicum Samariæ, vt præpararent Christo, non susceperunt illum, quia facies eius erat vadens in Hierusalem. Voluntas Domini fuit nõ suscipi a Samaritanis, quia festinabat ire Hierusalem, ibique pati, & sanguinem fundere ne occupatus susceptione Samaritica, & doctrina gẽtis illius passionis differret diem, ad quam venerat sustinendam. Vnde dicit, & in alio loco, Non veni nisi ad oues perditas domus Israel. *Matt. 15.*

21 *In epist. de his quę Deo in scripturis attribuuntur to. 9. Cap. 31.* IDEM sic ait: Dormire Dei est cum vnigenitus Dei Patris in assumpta carne pro nobis mori dignatus est, cuius mors recte dulcis fuisse prædicatur, ipso dicẽte per Hieremiam Prophetam: Ideo quasi a somno excitatus sum, & vidi, & somnus meus dulcis est mihi.

22 *In epist. cuius titulus est symbolum Ruffini. to. 9.* IDEM sic ait: Mors a Christo mortem spoliatura suscipitur, nam sacramentum susceptæ carnis hanc habet causam, vt diuina filij Dei virtus, velut hamus quidam habitu humanæ carnis obtectus, & sicut Paulus dixit: Habitu inuentus, vt homo, principem mundi inuitare posset ad agonem, cui ipse carnem suam velut escam tradens hamo eum diuinitatis intrinsecus teneret insertum ex profusione immaculati sanguinis. Solus enim qui peccati maculam nescit omnium peccata deleuit, eorum dumtaxat, qui sanguine eius postes fidei suæ signassent. Sicut ergo hamum esca contectum si piscis rapiat, non modo escam ab hamo non remouet, sed & ipse de profundo esca alijs futurus educitur; ita & is, qui habebat mortis imperium, rapuit quidem in morte corpus Iesu, non sentiens in eo hamum diuinitatis inclusum, sed vbi deuorauit, hæsit ipse cõtinuo, & diruptis inferni claustris, velut de profundo extractus, trahitur vt esca cæteris fiat. Quod ita futurum sub hac eadem figura Ezechiel signauerat dicens: Et extraham te in hamo meo, & extendam te super terram, cãpi implebuntur de te, & constituam super te omnes volucres cæli, & saturabo ex te omnes bestias terræ. Sed & Propheta Dauid dicit: Dedit eum in escam populis Æthiopũ. Et Iob de eodem mysterio similiter protestatur, ait enim ex persona Domini loquẽtis ad se. An extrahere poteris Leuiathan hamo? aut pones capistrũ circa nares eius? non ergo damno aliquo, aut iniuria diuinitatis Christus in carne patitur, sed vt per infirmitatem carnis operaretur salutem diuina natura in mortem descendit; non vt lege mortalium detineretur a morte, sed vt per sese resurrecturus ianuas mortis aperiret. Velut si quis Rex pergat ad carcerem, & ingressus aperiat ianuas, resoluat catenas, vincula, seras, & claustra comminuat, & eos qui sedent in tenebris, & vmbra mortis luci, ac vitę restituat, dicitur quidem Rex fuisse in carcere, non tamen ea conditione, qua fuerant cæteri, qui tenebantur in carcere, sed illi quidem, vt pęnas soluerent, hic vero vt absolueret pœnas. *Ezec. 32.* *Psal. 73.* *Iob 40.*

23 *Infra*, ait: Imposita Domino scribitur corona spinea, audi hoc in Canticis super iniquitatem Hierusalem mirantis de iniuria Filij Dei Patris vocem dicentis, Egredimini, & videte filiæ Sion coronam, qua coronauit eum mater sua. Sed & de spinis ita alius Propheta commemorat. Expectaui vt faceret vuas, fecit autem spinas, & non iustitiam, sed clamorem. Verumtamẽ vt mysterij secreta cognoscas, oportebat eum qui peccata mundi veniebat auferre, etiam terræ maledicta purgare, quæ peccante protoplasto sententiam præuaricationis acceperat dicente Domino, Maledicta terra in operibus tuis, spinas, & tribulos producet tibi. Propterea ergo spinis coronatur Iesus, vt prima illa condẽnationis sententia *Matt. 27. Cant. 3.* *Esaia 5.* *Gen. 3.*

tentia solueretur. Ad crucem ducitur, & in ligno totius mundi vita suspenditur. Audi Hieremiam dicẽtem de hoc. *Hier. 11.* Venite & mittamus lignum in panem eius, & conteramus eum de terra viuentium. Et iterum Moyses deflens *Deut. 28.* eos dicit. Et erit vita suspensa ante oculos tuos, & timebis per diem, & noctem, & non credes vitæ tuæ.

24 *In epist. ad Oceanũ de ferendis opprobrijs.* IDEM sic habet: Christus qui peccatum non fecit innocens, & immaculatus, pro nobis sacrilegis, & peccatoribus, & æterno supplicio mancipatis, tamquam atrocissimus reus ab iniquis iudicio sistitur, flagellis cæditur, sputis irridetur, & ille pro salute nostra dorsum verberibus, sputaminibus faciem, maxillas palmis non cõfundimur parare, & nos pro eo leue etiam confunditur audire conuitium? Gaudeamus potius, & lætemur, si pro tam magnis eius, & pro nostra salute passionibus, vel parua sustineamus. Coronatus est spinis, vt nos qui ante spinei, & infructuosi extiteramus, fructum bonæ arboris apportaremus. Felle & aceto potatus est, vt in nobis iam, nec fellis amaritudo, nec aceti esset asperitas.

25 *Lib. 14. in c. 53. Isaia 80. 5.* IDEM ait: Isaias Dominum vocat non habentem speciem, neque decorem, in Psalmo autem 44. dicitur: Specie tua, & pulchritudine tua, intẽde, prospere procede & regna. Quia Christus despectus erat, & ignobilis, quãdo pendebat in cruce, & factus pro nobis maledictum peccata nostra portabat, & loquebatur Patri, Deus, Deus meus quare me dereliquisti; inclytus autem erat, & decorus aspectu quando ad passionem eius terra cõtremuit, saxa dirupta sunt, & fugiente Sole æternam noctem elementa timuerunt. De quo & sponsa in Cantico Canticorum, Dilectus meus candidus, & rubicundus, electus ex millibus, candidus plenitudine, ac puritate virtutũ, rubicundus in passione, de qua postea lecturi sumus; *Esaia 63.* Quis est iste qui venit de Edom, fuluida vestimenta eius ex Bosor, electus de millibus in resurrectionem, vt qui erat primogenitus omnis creaturæ, primogenitus fieret ex mortuis? *Infra:* Disciplina pacis nostræ *Esaia 53.* super eum, quia quod nos pro nostris debebamus sceleribus sustinere, ille pro nobis passus est, pacificans per sanguinem crucis suæ *Coloss. 1.*, siue quæ in terra, siue quæ in cœlis sunt. Ipse est enim pax nostra, qui fecit vtraq; vnũ, & medium parietem maceriæ, soluens inimicitiam in carne sua, *Esaia 53.* & liuore eius sanati sumus. Ex quo perspicuum est, q̃ sicut corpus flagellatum atq; laceratum signa iniuriæ in liuore portabat; ita & animam vere doluisse pro nobis, ne ex parte veritas, & ex parte mẽdacium credatur in Christo. *Infra:* *Ibid.* Sicut agnus coram tondente se obmutescet. *Exo. 12.* Hic agnus est, in cuius typo immolabatur agnus, cuius cruor linitus in postibus exterminatorem fugabat Ægypti, qui non solũ sanguine suo nos redemit, sed & lanis operuit, vt algentes infidelitate, sua veste calefaceret.

26 *Libro 16. in cap. 57. Esaia.* IDEM explicans illa verba: Propter peccatum, ad modicum quid contristaui eum, & percussi eum, & auerti faciem meam ab eo, & contristatus est, & ambulauit tristis in vijs suis, ait: Quidam hunc locum specialiter super Saluatorem intelligunt, quòd propter peccata mundi ad modicum contristatus sit dicens, Tristis est anima mea vsque ad mortem, *Matt. 26.* & percusserit eum Pater, qui loquitur per Zachariam, *Zach. 13.* Percutiam pastorem, & oues dispergentur, qui & ipse de se dixerat in Psalmo: *Psal. 68.* Quoniam quem tu percussisti persecuti sunt, & auertit Deus faciem suam ab eo, vt formam serui paulisper acciperet, & ambularet tristis, & lugens peccata populi deplorans, & plangens Hierusalem, & quia viderit Pater vias eius; propterea sanauerit eum qui fuit inter mortuos liber, & caro eius non vidit corruptionem, vt qui percussus est in cruce, sanaretur in resurrectione. Et consolatus sum, inquit, eum, dans pro vna gente Iudæorum vniuersum mundum, & lugẽtes eius, subauditur cõsolatus sum. Nec dubium quin Apostolos significet, & cõpleuit fructum labiorum suorum

Pſal. 2. rum qui dixerat ei, Poſtula a me, & da
bo tibi gentes hęreditatem tuam, pacē
ſuper pacem, mundum reconcilians
Deo, vt vtrumque populum vocaret
ad ſe, & ſanaretur a Patre.

7 IDEM ſic ait: Non ignoramus
it 1. flantes ventos, quibus in Euangelio,
o. 5. vt quieſcerent Dominus imperauit, &
periclitantem nauiculam, in qua dor-
miebat Ionas, & intumeſcens mare
quod increpatur, tace, & obmuteſce,
referri ad Dominum Saluatorem, vel
ad ipſum Apoſtolos ſuſcitantem, qui
eum deſerentes in paſſione quodam-
modo in fluctus præcipitabant. Iſte
Ioan. 14. Ionas dicit: Scio quia propter me tem
peſtas grandis eſt ſuper vos, quia me
vident venti vobiſcum ire in Tharſis,
hoc eſt, ad contemplationem lætitiæ
nauigare, vt vos mecum perducam ad
gaudium, vt vbi ego ſum & Pater, &
vos ſitis; idcirco ſæuiunt, idcirco mū-
dus qui in maligno poſitus eſt, fre-
muit; ideo elementa turbantur, me cu-
pit deuorare mors, vt vos pariter oc-
cidat, & non intelligit, quia velut in
hamo eſcam capit, vt mea morte mo-
riatur. Tollite me, & mittite in mare.
Non eſt enim noſtrum mortem arri-
pere, ſed illatam ab alijs libenter ac-
cipere.

28 IDEM explicans illa verba: Ego
In caput 2. Ionæ. autem in voce laudis immolabo tibi,
quęcumq; voui reddam pro ſalute Do
mino, ſic habet: Cernimus quid in ſua
paſſione Saluator pro noſtra ſalute
promiſerit, nō faciamus mendacē Ie-
ſum, mundi ſimus ab vniuerſis pecca-
torum ſordibus, vt nos Deo Patri of-
ferat victimas, quas vouerat.

29 IDEM ſic ait: Chriſtus Ieſus erat
In caput 3. Zachariæ. indutus veſtibus ſordidis, qui cum nō
feciſſet peccatum pro nobis peccatum
factus eſt, & ipſe infirmitates noſtras
portat, & pro nobis dolet, & nos re-
Eſaia 53. putauimus eum eſſe in dolore, & in
plaga, & in anguſtia, ipſe vero vulne-
ratus eſt propter iniquitates noſtras,
& infirmatus eſt propter peccata no-
Gal. 3. ſtra. Et in Apoſtolo legimus. Chriſtus
redemit nos de maledicto legis factus
pro nobis maledictum. Hic 21. Pſal-
mo loquitur: Longe a ſalute mea verba
delictorum meorum Et in 68. Pſalmo
Deus tu ſcis inſipientiam meam, & de
licta mea a te non ſunt abſcōdita, quæ
vniuerſa appellantur ſordida veſtimē
ta, & auferentur ab eo cum noſtra pec
cata deleuerit, vt quia ille ſordidis in
dutus eſt veſtibus, nos reſurgentes in
eo audiamus, poſt baptiſma candida
ſint ſemper veſtimenta tua; credentiū-
que oīs Eccleſia audiat per Eſaiam: La Eſai. 1.
uamini mundi eſtote. Et de ipſa pro-
phetatur in Canticis. Quæ eſt iſta quę
aſcendit dealbata. *Et infra:* Ecce ego
adducam ſeruum meum orientem, qui
alio nomine vocatur lapis, quem dedi
ante faciē Ieſu. Super lapidem vnū ſe-
ptem oculi ſunt. Hic locus de Chriſto Zach. 6.
intelligitur, de quo ſcriptum eſt, Ec- Malach. 4.
ce vir oriens nomen eius, & in Mala-
chia. Orietur vobis timentibus nomē
meum Sol iuſtitiæ, & ſanitas in pen-
nis eius. Qui oriens ipſe dicitur, & la- 30
pis angularis, quia populum vtrumq;
coniungat. Super hunc lapidem ſeptē
oculi ſunt, de quibus loquitur Eſaias, Eſai. 11.
Et requieſcet ſuper eum Spiritus Do
mini, Spiritus ſapientiæ, & intelle-
ctus &c. Qui dicitur lapis propter for
titudinem, & robur, quo omnia Regna
contriuerit; quem etiam in Daniele de Dan. 2.
monte ſine manibus præciſum legi-
mus: Ecce ego cælabo ſculpturā eius.
Alij legunt, ſculpam aperturam eius,
& eſt ſenſus; iſtum lapidem clauis,
crucis, & lancea militis faciā vulnera-
ri, & in illius paſſione auferā iniquita
tem terræ in die vna, de qua ſcriptum
eſt, Hæc eſt dies quam fecit Dominus, Pſal. 117.
exultemus & lætemur in ea. In illa die
paſſionis Chriſti vocabit vir qui perfe
ctus eſt in Chriſto, & eū Apoſtolus ad
dominicæ beneuolentiæ culmen aſcē-
dere fecit, proximū ſuum ſubter vineā
quæ appellatur Sorech, & de qua dici-
tur in Euangelio, Ego ſum vitis, & cu-
ius fructꝰ lætificat cor hominis, & ſub
ter ficum, Spiritus ſancti poma dulciſ-
ſima, vt æterna pace requieſcant, & cō
preſſa ſeditione mundi, & cruore bel-
lorum ſciāt ſe eſſe ſub Rege, cuius my-
ſtice in Salomone nomen eſt pacis.

Idem

31 *Libro 3. in cap. 11. Zacharia.* IDEM explicans illa verba: Et appenderunt mercedem meam triginta argenteos, ait: Postquam a Iudæis crucifixus est Dominus, & triginta appretiatus argenteis, & pretium sanguinis eius in sepulturam profecit gentium, quę peregrinæ erant a lege & mādatis Dei. Nos enim omnes qui peregrini & aduenę legis fuimus redempti pretiosissimo eius sanguine, in domo figuli, creatorisq; omnium sepelimur, & requiescimus.

32 *In Psalm. 109. to. 7.* IDEM explicans illa verba: De torrente in via bibit, sic habet: Iste qui audit, Tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech, bibit de torrente in uia, qui confringit in die iræ suæ Reges, implebit ruinas, conquassabit capita in terra multorum. Iste de torrente in uia bibit. Via sæculum istud dicitur, per quam ambulauit, denique scriptum est in Euangelio, Esto consentiēs aduersario tuo, *Mat. 5.* dum es in uia hoc est, dum ambulas in isto sæculo. Ergo sacerdos secundum ordinem Melchisedech, quoniam uenit in uia sæculi, & ambulauit in uia nostra; bibit & ipse de torrente qui erat in sæculo. Torrens non habet aquas quæ semper perfluunt, sed habet aquas de tempestatibus, de pluuijs, de turbine, de procellis, torrens numquam est in montibus, sed semper in uallibus, in præcipitibus locis alienas aquas concipit, & parturit, & tumens uadit. De torrente in uia bibit. Torrens numquam habet mundam aquam, sed semper turbidam, hoc dicitur quoniam sæculi istius aquæ semper turbidæ sunt, semper plenæ tempestate. Vultis scire quomodo de torrente turbido biberit? & ipse dicit, Tristis est anima mea usque ad mortem, & dicitur in Euangelio: Et cœpit contristari & turbari. *Marc. 26. 33.* Bibit etiam Dominus noster de torrente huius sæculi aquas turbidas, aquas tristes, quæ non habent lætitiam. Tulit calicem & impleuit de torrente mundi, & quoniam turbidæ erant aquæ dicit, Pater si possibile est, transeat calix iste a me. Bibit ergo de torrente mundi istius, sed non bibit quasi in domo sua, sed in uia ad alia ire festinans. Propterea bibit de torrente, quia in uia erat. De torrente bibit. *Ioan. 18.* Si Dominus bibit de torrente huius mundi, quanto magis sancti? vides quàm humilis sit locus torrentis, quàm confragosus? Cedron lingua Hebraica interpretatur tenebræ. Videtis igitur quoniam torrentes huius sæculi in tenebris sunt, Dominus ergo cum traditur, non traditur in monte Olíueti, non in templo, sed in torrente, & torrente tenebrarum, hoc est, Cedron, & quia bibit Dominus de torrente, & gustauit mortem; propterea exaltauit eum Pater, & dedit ei nomen, quod est super omne nomen. Propterea exaltauit caput. Et q̄d dicitur? quia cum exaltatus fuero omnia traham ad me. Ille est exaltatus, & nos exaltauit, istius caput exaltatum est, cęterum draconis capita conquassauit, & confracta sunt in mari, exaltauit caput nostrum inquam, qui curui non poteramus respicere ad cęlum, sed ad terram.

34 *In cap. 14. Marc. to. 9.* IDEM sic ait: Opprobria eius nostrum abstulere opprobrium, vincula eius nos liberos fecerunt, corona spinea capitis eius, diadema Regni adepti sumus, vulneribus eius sumus sanati. *Isaia 53.* Sepultura eius resurgemus, descensione eius ad inferos nos ascendimus ad cœlos, hic inuenitur mel in ore leonis mortui. Hæc omnia præuidens Propheta, ait: Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi.

35 *In cap. 15. Marci.* IDEM sic habet: Vincientes Iesum duxerunt & tradiderunt Pilato. Hic adest Samson vinctus a Dalila. *Iudic. 15.* *Infra*: Concitauerunt vt peterent Barabam & crucifigerent Iesum. Hic duo hirci adsunt vnus emissarius cum peccato populi in deserto inferni absolutus dimittitur, alter pro peccatis absolutorum, vt agnus occiditur, & adducunt illum vt crucifigerent eū. Hic educitur Abel in agrum a fratre, vt perimatur. *Gen. 4.* Hic adest Isaac cum lignis, & Abraham cum ariete inter vepres hęrente. Hic adest Ioseph cū fasce

Hh cremio

eremio somniato, & tunica talari sanguine lita, hic adest Moyses cum virga, serpente suspenso in ligno, hic adest botrus in ligno portatus, hic adest Elisęus cum ligno ad quęrendam securim quæ in ima demersa est, & natauit ad lignum, idest genus humanum, quod a ligno vetito in infernum cecidit per lignum crucis Christi, & per baptismum aquæ ad paradisum natauit. Hic adest Ionas de ligno sortis in mare, in ventreque ceti triduo missus. *Infra*: Duxerunt illum in Golgota Tradunt Iudęi, q; in hoc montis loco decollatus est aries pro Isaac, vt ibi decolletur, idest Christus a carne sua, carnali videlicet Iudæa separetur. Et crucifixerũt eum. Hic igitur salus in ligno, ligno primo infixa est mors, lignum primum lignũ scientiæ boni & mali est, & secundum lignum boni tantum nobis & vitæ lignum est. Extensio manus primæ ad lignum mortem apprehendit, extensio autem secundæ vitam quæ perierat, inuenit. Ligno hoc vehimur per mare vndosum ad terram viuentium.

36 *Libro 2. in c.3. ad Gal.* IDEM explicans illa verba: Christus nos redemit de maledicto legis, ait: Redemit nos Christus non emit, quia qui emit alienum emit, qui autem redimit, id emit proprie quod sui fuit, & suum esse desinit; redemit autem nos de maledicto legis, quod peccantibus constitutum est, quos ipse increpat per Prophetam dicens: Ecce *Isa. 50.* peccatis vestris venditi estis. Et Paulus: *Rom. 7.* Ego autem carnalis sum venundatus sub peccato. Et sicut de maledicto legis Christus nos liberauit factus pro nobis maledictum; ita de maledicto Euãgelij quod statutum est super eos, qui eius præcepta non fecerint, eruit nos factus ipse pro nobis maledictum. *Infra*: Intuendum est quòd non quicumque in ligno pependerit maledictus sit apud Deum, sed qui peccauerit, & propter scelus morti fuerit adiudicatus, sublatusque in crucem; non iō maledictus, quia crucifixus est, sed qa in talem inciderit reatum, vt meruerit *Esth. 7.* crucifigi. Certe si crucem, quam Aman parauerat Mardochæo, non ipse pro suo merito conscendisset, puto Mardochæus in eam non vt maledictus, sed vt vir sanctus ascenderet. *Infra*: Christus stultitia factus est, vt nos sapiẽtia fieremus, ille se de plenitudine & forma Dei euacuauit, formam serui accipiens, vt in nobis habitaret plenitudo diuinitatis, & domini fieremus e seruis. Ille pependit in ligno, vt peccatum quod commiseramus in ligno scientiæ boni & mali, ligno deleret appensus. Crux eius amaras aquas vertit in dulcem saporem. Ad postremum factus est ille maledictum, factus, inquam, nõ natus, vt benedictiones quæ promissę fuerant Abrahæ, ipso auctore, & præuio transferrentur ad gentes.

IDEM explicans illa verba: In quo habemus redemptionem per sanguinem ipsius, remissionem peccatorũ, ait: Ille redimitur qui captus est, & in hostium veniens potestatem liber esse desinit, ita & nos in hoc mundo quòd sub principibus & potestatibus iugo seruitutis tenebamur captiui, nec ante vinctas catenis explicare posse manus, & oculos sursum attollere, nisi redemptor aduenerit. Iesus Christus Filius Dei proprium sanguinem dedit, & nos de seruitute eripiens libertate donauit, qui cruore suo non vrbem vnam, sed totum; purgauit orbem. Consequenter autem post redemptionem sanguinis Christi, remissionem accepisse scribimur peccatorum, quia nisi redempti fuerimus, frustra nobis peccata donantur. Nec ante veniam accipere possumus delictorum, & serui esse cessamus, nisi pretium pro nobis cruentus quondam victor acceperit. 37 *Libro 1. in caput 1. ad Ephes.*

AVGVSTINVS sic habet: iustificamur in Christi sanguine, cum per remissionem peccatorum eruimur a diaboli potestate. Hoc ad id pertinet, quòd a Christo iustitia diabolus vincitur, non potentia. Ex infirmitate quippe quam suscepit in carne mortali, non ex immortali potẽtia crucifixus est Dominus De qua tñ infirmitate ait Apostolus, quod infirmum est Dei, fortius est hominibus. Non est itaq; difficile 38 *Lib. 13. de Trin. c. 13.* *1. Cor. 1.*

cile videre diabolum victum, quando qui ab illo occisus est, resurrexit. Illud est maius, & ad intelligendum profundius, videre diabolum victum quãdo sibi vicisse videbatur, idest quando Christus occisus est. Tũc enim sanguis ille, quoniam illius erat qui nullũ habuit omnino peccatũ, ad remissionem nostrorum fusus est peccatorum, vt qa eos diabolus merito tenebat, quos peccati reos cõditione mortis obstrinxit, hos per eum merito dimitteret, quem nullius peccati reum immerito pœna mortis affecit. Hac iustitia victus, & hoc vinculo vinctus est fortis, vt vasa eius eriperentur, quæ apud eũ cum ipso & angelis eius fuerant vasa iræ, & in vasa misericordiæ verterentũ.
39 Coloss. 1. Vnde exhortans Apostolus credentes, & ad gratiarum actionem Deo Patri, quia eruit nos, inquit, de potestate tenebrarum, & transtulit in Regnum filij dilectionis suæ, in quo habemus redemptionem in remissionem peccatorum. In hac redemptione tamquã pretium pro nobis datus est sanguis Christi, quo accepto diabolus non ditatus est, sed ligatus vt nos ab eius nexibus solueremur. *Infra*: Tantum valuit sanguis Christi, vt neminem Christo indutum in æterna morte debita detinere debuerit, qui Christum morte indebita, vel ad tempus occidit. Rom. 5. Commendat ergo charitatem suam Deus in nobis, quoniam cum inimici essemus Christus pro nobis mortuus est, multo magis iustificati nunc in sanguine ipsius salui erimus ab ira per ipsum. Iustificati plane, eo quòd a peccatis omnibus liberati, liberati autem a peccatis omnibus, quoniam pro nobis est Dei Filius, qui nullum habebat, occisus. Salui ergo erimus ab ira per ipsum, ab ira vtique Dei, quæ nihil est aliud quàm iusta vindicta: merito ergo dicit Paulus: Si ergo cum inimici essemus reconciliati sumus Deo per mortem Filij eius, per quam facta est illa remissio peccatorum, multo magis reconciliati salui erimus in vita ipsius, In vita salui qui per vitam reconciliamur. Quis enim dubitat daturum amicis vitam suam, pro quibus inimicis dedit mortem suam?

40 Lib. 1. quæstionum super Genes. 10. 4. IDEM dicit: Quòd ab angelo illo desiderat Iacob benedici, cui luctando præualuit, magna est de Christo prophetia, nam mysterio non vacat quòd iste ab illo benedici voluit, quem luctando superauit, quoniam omnis homo a maiori vult benedici. Præualuit enim Iacob, Christo, vel potius præualere visus est, per eos Israelitas a quibus crucifixus est Christus; ab eo tamẽ benedicitur in eis Israelitis qui credĩderunt in Christũ, ex quibus erat qui dicebat; nam & ego Israelita sum de semine Abrahæ. Rom. 11. Vnus ergo atque idem Iacob & claudus, & benedictus, claudus in latitudine femoris tamquam in multitudine generis, de quibus dictũ est, & claudicauerunt a semitis suis, Psal. 17. benedictus autem in eis, de quibus dictũ est, reliquiæ per electionem gratiæ saluæ factæ sunt.

41 In lib. quæstionum ex nouo testamento. IDEM sic ait: Quid causę fuit, vt illo tempore crucifigi permitteret Dominus, quo octauo calendas Aprilis pascha acturi erant Iudæi, omnia proprijs locis & temporibus egit Saluator, natus est Saluator octauo calendas Ianuarias, ad diminutionem humani generis augmentandam in Deum, quãdo ex magna diminutione lux q́ dies est crementum incipit accipere, vt tẽpus natiuitatis eius ratione congruat doctrinæ diuinæ, quæ ex vmbra mortis homines cępit multiplicare ad vitam, vt enim omnia se volunrate Patris recte condidisse doceret, tunc voluit passione sua mundum redimere & reformare, quando eum creauerat, idest in æquinoctio, vnde mundi initium cępit, & duas super noctes increscere, ideoque passione Saluatoris a morte liberati, & ad lucem a tenebris perducti sumus. Nulla itaque vituperatio auctoris poterit videri, quando lapsam creaturam tunc reformauit, quando & fecerat. Eadem enim die voluit esse renouationis gaudium, quo fuerat & dedicationis.

42 Lib. 16. de ciuitate Dei ca. 2. 10. 1. IDEM sic habet: Omnes qui Christiano vocabulo glorientur, & perdite

viuunt, non absurde possunt videri in filio Noe Cham figurari, passioné quippe Christi quæ illius hominis nuditate significata est, & annunciant profitédo, & male agendo exhonorant.

43 *Lib. 12. contra Faustũ ito.6.* *Gen. 9.* IDEM de vinea ait, quam plantauit Noe inebriatus, & nudatus in domo sua: Cui non appareat Christus passus in gente sua? tunc enim nudata est mortalitas carnis eius, Iudæis scandalum, gentibus stultitia, ipsis autem *1. Cor. 1.* vocatis Iudæis, & gentibus tamquam Sem, & Iaphet Dei virtus & Dei sapientia, quia quod infirmum est Dei sapientius est quàm homines; proinde in duobus filijs maximó & minimo duo populi figurati, vnam vestem a tergo portantes sacramentum, scilicet iam præteritæ dominicæ passionis, nuditatem Patris, nec intuentur, quia in Christi necem non consentiunt, & tamen honorant velamento tamquam scientes vnde sint nati; medius autem filius, idest populus Iudæorum, vidit nuditatem Patris, quia consensit in necem Christi, & nunciauit foras fratribus: per eum quippe manifestatum est, & quodammodo publicatum, quod erat in prophetia secretum. Ideoque fit *Gen. 22.* seruus fratrum suorum. *Infra*: Quis alius in Isaac lignum sibi portabat ad victimam, nisi qui crucem sibi ad passionem ipse portabat? Quis alius aries immolandus, in vepre cornibus adhęrebat? Nisi qui crucis patibulo pro no- *Gen. 26.* bis offerendus affigebatur? Quis alius in Angelo cum Iacob luctatus eum sibi præualentem quasi fortiorem infirmior, victusque victorem partim bene dicit, partim latitudiné femoris eius, claudam reddit, nisi qui præualere aduersus se passus populum Israel, quosdam qui crediderunt, benedixit in eis? Latitudo autem femoris Iacob in multitudine carnalis populi claudicauit.

44 *Infra*: Ipse mihi in Ioseph innuit, qui persequentibus, & vendentibus fratribus in Ægypto post labores honoratur; didicimus enim labores Christi in orbe gentium, quem significabat Ægy- *Gen. 37.* ptus per varias passiones martyrum, & nunc videmus honorem Christi in eodem orbe terrarum erogatione frumenti sui sibi omnia subiugantis. Ipse mihi innuit in virga Moysi, quę in terra serpens effecta, eius mortem figurauit a serpente venientem, sed quòd apprehensa cauda eius, rursus virga redditur significat, posterius peractis iam omnibus in fine actionis, ad id quod fuerat resurgendo reuertitur, vbi per vitæ reparationem morte consumpta, nihil serpentis appareat; nos quoque corpus eius in eadem mortalitate per lubrica temporum voluimur, sed fine nouissimo velut cauda sæculi per manum, idest per potestatem iudicij, ne vltra prolabatur apprehensa reparabimur, & nouissima inimica morte destructa resurgentes in dextera Dei, virga Regni erimus. *Exo. 4.*

45 *Lib. 1. contra Maximinum Arrianum.* IDEM sic ait: Si recolas, vel relegas, inuenies in libris veteris testamenti peccata appellari sacrificia pro peccatis; similitudo etiam carnis peccati, in qua venit ad nos dicta est, & ipsa peccatum. Misit, inquit, Deus *Rom. 8.* filium suum in similitudinem carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum in carne, hoc est, de similitudine carnis peccati, quæ ipsius erat, damnauit peccatum in carne peccati, quæ nostra est; propter hoc etiam de illo dicitur, quòd enim mortuus est peccato, mortuus est semel, quod autem viuit, viuit Deo. Peccato mortuus est semel, quia in similitudine carnis peccati mortuus est, *Rom. 6.* significat eos, qui in morte ipsius baptizantur, mori peccato, vt viuant Deo. Sic etiam per crucem factus est pro nobis maledictum: pendens quippe in ligno mortem, quę de maledicto Dei venerat, suspendit in li- *Gal. 3.* gno; atque ita simul crucifixus est cruci vetus homo noster, vt non mendaciter dictum intelligatur in lege, Maledictus omnis qui pendet in ligno. Quid est maledictus, nisi terra es, & in terram ibis? Et quid omnis, nisi quia & ipse Christus, qui cum esset vita, mortuus est uera morte non ficta.

IDEM sic ait: De Christo intelligitur

46 *Lib. de vnitate Ecclesiæ contra epist. Petiliani. Psal. 49. Psal. 56. Luc. 23.*

gitur Deus Deorum Dominus locutus est, cuius vox est, Dormiui conturbatus. Et vnde conturbatus? Sequitur. Filij hominum, dentes eorum arma & sagittæ, & machæra acuta lingua eorum. Quorum nisi eorum qui clamauerunt, Crucifige, crucifige? vt quid hoc totum? cui bono? cui lucro? audi quid sequatur? Exaltare super cęlos Deus super omnem terram gloria tua. Ecce habes Christum in passione dormisse, & resurrectione super cœlos ascendisse. Et vnde gloria eius super omnem terram, nisi quia Ecclesia eius per omnem terram?

47 *Lib. 1. de peccatorum meritis, & remissione contra Pelagianos. Psal. 15.*

IDEM sic habet: Non congregabo conuenticula eorum de sanguinibus, quoniam multis sacrificiorum sanguinibus, cum primum in tabernaculum, vel in templum congregarentur, conuincebantur potius, peccatores, quàm mundabantur. Non ergo iam inquit, de sanguinibus congregabo conuenticula eorũ; vnus enim sanguis pro multis datus est, quo veraciter mundarentur. Denique sequitur. Nec memor ero nominum illorum per labia mea, tamquam innouatorum. Nam nomina eorum erant prius filij carnis, filij sæculi, filij iræ, filij diaboli, immũdi, peccatores, impij: postea vero filij Dei, homini nouo, nomen nouum, canticum nouum, cantanti nouum per testamentum nouum.

Lib. 3. contra duas epistolas Pelagianorũ ad Bonifacium. 2. Cor. 5. Rom. 8.

IDEM sic ait: Per singulare sacrificium Christi in cruce, obsecramus pro Christo reconciliamini Deo, eum qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatũ fecit, vt nos simus iustitia Dei in ipso. Nam quod superius commemoraui, de peccato damnauit peccatum, quia non dictum est de peccato suo, potest quispiam sic intelligere, vt dicat, eũ de peccato Iudęorũ dãnasse peccatum, quia de peccato eorũ, qui eum crucifixerunt, factum est, vt sanguinem suum in remissionem funderet peccatorum. Hoc verbo vbi dicitur Deus ipsum Christum, qui non nouerat peccatum fecisse peccatum, non mihi conuenientius videtur intelligi, quàm Christum factũ sacrificium pro peccatis, & ob hoc appellatum esse peccatum.

48 *In Psa. 68. to. 8.*

IDEM sic ait: Psalmus iste, Saluum me fac Deus quoniam intrauerũt aquæ vsque ad animam meam &c. de passione Domini intelligendus est. *Infra*: Granum sinapis Christus est, de quo scriptum est, vidimus eum & non erat ei aspectus, neque decor. Ipse est qui clamat, quoniam intrauerunt aquæ vsque ad animam meam, quia potuerunt turbæ, quas aquarum nomine significauit eo vsque præualere, vt occiderent Christum, præualuerunt ad contemnendum, ad tenendum, ad ligandum, ad insultandum, ad colaphizandum, ad conspuendum vsq; ad mortem. Ergo introierunt aquæ vsque ad animam meam. Hanc quippe vitam dixit animam suam, quousque illi accedere sæuiendo potuerunt. Sed numquid hoc possent, nisi ab ipso permitterentur? Vnde ergo aliquid tamquam inuitus patiatur, sic clamat, nisi quia caput membra sua præfigurat. Passus est quippe ille quia voluit, martyres vero etiam si noluerũt. *Infra.* Quoniam propter te sustinui exprobrationem, operuit confusio faciem meam. Nihil magnum est quod dicitur sustinui, sed quod dicitur, ꝑpter te sustinui; si enim sustines, quia peccasti propter te, sustines non propter Deum, ille qui omnino nihil rapuerat, qui verissime dixerat, Ecce venit princeps mundi huius, & in me nihil inuenit, dictus est peccator, Belzebub, insanus, tu dedignaris audire pro meritis tuis, quod Dominus audiuit pro nullis meritis suis? ille venit vt tibi præberet exemplum, quasi gratis hoc fecerit, si tu non proficis. *Ioan. 14.*

49 *In Psa. 77.*

IDEM explicans illa verba: Interrupit petram in eremo, & adaquauit eos velut in abysso multa, & eduxit aquam de petra, sic ait: Christus petra est qui clamat, si quis sitit veniat ad me, & bibat. *Ioan. 7.* Ad quem velut virga lignum passionis accessit, vt emanaret credentibus gratia, & tamen illi tamquam generatio praua, & amaricans apposuerunt adhuc pec-

Digitized by Google

care ei, idest non credere, iustis autem
fluxit damna gratia quam acceperunt
credentes in eum.

50 IDEM explicans illa verba: Re-
In Psa.87. pleta est malis anima mea, sic ait: Au-
demus ne dicere animam Christi re-
pletam malis, cum illa passionis affli-
ctio in carne valuerit quicquid va-
Mat. 10. luit? Vnde & ipse suos ad tolerantiam
passionis accendens; nolite, inquit,
timere eos qui occidunt corpus, ani-
mam autem non possunt occidere, an
occidi anima a persecutoribus non po-
test? malis autem repleri potest? re-
pleta est anima illa doloribus, quibus
anima suæ carni in eius passione com-
patitur; cur itaque non dicamus non
hominis peccatis, sed tamen humanis
malis repletam fuisse animam Chri-
Esaia 53. sti? De quo alius Propheta dicit, quòd
Mat. 26. pro nobis doluerit, & Euangelista, qui
in horto cœpit contristari, & mæstus
esse, & dixit, tristis est anima mea
vsque ad mortem. Quod ergo hic
ait, tristis est anima mea, & hoc in
Psalmo dicitur, repleta est malis ani-
ma mea, & quod sequitur vsque ad
mortem, hoc dictum est, & vita mea
inferno appropinquauit. Hos autem
humanæ infirmitatis affectus, sicut ip-
sam carnem infirmitatis humanæ, &
mortem carnis Dominus Iesus non
conditionis necessitate, sed misera-
tionis voluntate suscepit, vt transfi-
guraret in se corpus suum, quod est
Ecclesia, cui caput esse dignatus est,
hoc est membra sua, in sanctis & fideli-
bus suis, vt si cui eorum inter huma-
nas tentationes contristari & dolere
contingeret; non ideo se ab eius gratia
putaret alienum, & non esse ista pecca
ta, sed humanæ infirmitatis indicia tã-
quam voci præmissę cõcinens chorus,
ita corpus eius ex ipso suo capite ad-
disceret. In hoc quippe corpore præci
51 puum membrorum. Paulum legimus
Rom. 9. confitentem talibus malis repletam es-
se animam suam cum dicit, tristitia
mihi magna est, & continuus dolor
cordi meo pro fratribus meis; pro qui-
bus si contristatum dicamus, & Domi-
num cum eius passio appropinquaret,
in qua illi se immanissimo scelere fue-
rant obligaturi, non incongrue nos di
cere existimo. Posuerunt me in lacu in
feriori. Lacus autem infimus profundis *Psal. 87.*
sima est miseria, qua non est profun-
dior, vnde alibi dicitur: Eduxisti me
de lacu miseriç, in tenebrosis, & in vm *Psal. 39.*
bra mortis. Posuerunt vtique, idest
existimantes quando quod faciebant,
nesciebant, & ignorabant eum, quem
nemo principum huic sæculi cogno-
uit; vmbra enim mortis nescio vtrum
mors corporis intelligenda sit, in me
confirmatus est furor tuus, vel ira tua.
Quid est in me confirmata est ira tua?
nisi quemadmodum illi putauerũt, qui *1. Cor. 2.*
Dominum gloriæ non cognouerunt. *Psal. 87.*
Apud eos enim sic erat, quod ira Dei
non solum commota, sed etiam confir-
mata fuerit super eum quem vsque ad
mortem, & mortem quam execrabi-
lius præ cæteris habebant, idest vsque
ad mortem crucis perducere potue-
runt? Vnde dicit Apostolus: Christus *Gal. 3.*
nos redemit de maledicto legis factus
pro nobis maledictus. Scriptum est e-
nim, maledictus homo qui pendet in *Deut. 21.*
ligno Omnes fluctus tuos induxisti su
per me. Non ait, transierunt, sed indu-
xisti, vt omnia quæ impendebant, eue-
nisse significaret: impendebant autem
quamdiu prophetia, futura immine-
bant omnia, quæ de illius passione præ
dicta sunt.

IDEM explicans illa verba: Cir- 52
cumdederunt me sicut apes fauum, sic *In Ps. 117.*
habet: Dominum Iesum caput Eccle-
siæ recte accipimus, circumdatũ a per-
secutoribus suis. Circumdant apes fa-
uum. Quid enim ab ignorantibus gestũ
sit mysticæ subtilitate Spiritus Sãctus
loquitur. Mel quippe apes operãtur in
fauis, nescientes autem persecutores
Domini fecerunt eum nobis in passio-
ne dulciorẽ, vt gustemus, & videamus
quàm suauis est Dominus, qui mor-
tuus est propter delicta nostra, & sur-
rexit propter iustificationem nostrã. 53

IDEM sic ait: Lignum illud vbi e- *Tract. 119.*
rant fixa membra morientis, etiam ca- *in Ioannem*
thedra fuit magistri docentis. Ex hac *to. 9.*
sana doctrina didicerat Apostolus Pau *1. Tim. 5.*
lus

lus quod docebat quando dicebat. Si quis autem suis & maxime domesticis non prouidet, fidem negauit. Quid autem tam cuique domesticum, quàm parentes filijs, aut parentibus filij? Huius itaque saluberrimi præcepti ipse magister sanctorum de seipso constituebat exemplũ, quando non vt famulę Deus quam creauerat & regebat, sed vt matti homo de qua creatus fuerat, & quã relinquebat, alterum pro se quodammodo filium prouidebat.

54 *Tract. 120.* *Gen. 6.* IDEM: Vnus militum lancea latus eius aperuit. Non dixit Euangelista latus percussit, aut vulnerauit, sed aperuit, vt illic quodammodo vitæ ostium panderetur, vnde sacramenta Ecclesiæ manauerunt, sine quibus ad vitam non intratur. Hoc prænunciabat quòd Noe in latere arcæ ostium facere iussus est, qua intrarent animalia, quæ non erant diluuio peritura, quibus præfigurabatur Ecclesia. *Gen. 2.* Propter hoc prima mulier facta est de latere viri dormientis, & appellata est vira, materque viuorum; magnum quippe significauit bonum, ante magnum præuaricationis malum. In habitu iacentis & dormientis hic secundus Adam inclinato capite in cruce dormiuit, & vnde ei formaretur cõiux quod de latere nidormientis effluxit. O mors vnde mortui reuiuiscunt. Quid isto sanguine mũdius? Quid vulnere illo salubrius.

55 *Lib. de diligendo Deo.* IDEM sic ait: Vnum est quod me plus omnibus accendit, vrget, mouet, & promouet ad te diligendum; super omnia, inquam, amabilem te mihi reddit o bone Iesu ignominiosissima, & amara mors, quam sustinuisti, opus nostræ redemptionis. Hoc solum vel hoc omnino, totam vitam nostram, totum laborem nostrum, totum obsequiũ nostrum, amorem denique nostrum, facile sibi vendicat. Totum hoc est quod deuotionem nostram, & excitat melius, & quærit suauius, & auget amplius. Multum quippe opere laborat auctor mundi, nec in omni fabrica mundi tantam fatigationem sustinuit, de mundo enim & his quæ in mundo sunt, dixit, & facta sunt; at vero pro reparatione generis humani magnos, & multos, & diuturnos labores sustinuit, & dolores. Ecce quomodo nos dilexit, qui nulla sui necessitate, sed sola charitate tam dura & indigna sustinuit. Meritò ergo dixerim hoc vnum omnibus alijs præstare beneficijs; quippe cum magnum sit aliquem sua gratis alicui conferre; multo maius certe est semetipsum impendere, & cum magnæ charitatis sit animam pro amicis ponere; multo maioris charitatis indicium est pro inimicis ponere, quod Filius Dei pro nobis fecit; nam cum inimici essemus Deo, reconciliati sumus per mortem filij eius, vix autem pro iusto quis moritur. *Rom. 5.*

56 *In libro de cultura agri dominici.* IDEM sic ait: Vendidit discipulus sanguinem magistri, & emit agrũ figuli. Putamus vacare hanc actionem in illa venditione, vel emptione, vel in ipsa Christi mystica passione? comparauit Iudas agrum figuli, & vocatus est ager ille ager sanguinis. Clamat hic terra quali vel quo pretio fuerit comparata, immo pretium ipsum clamat, sanguis ipse clamat. Abel ille iustus ab impio fratre occisus clamat; namque dilectissimi, cum hæc similitudo passionis Christi & nequitia Iudæ ac Iudęorũ in illis duobus primis mõstraretur fratribus Cain & Abel, posteaquam a maiore fratre minor occisus est, ab inuido innocens, a scelerato pius, interrogat Deus Cain quasi nescius, & dicit ei. Vbi est Abel frater tuus? quæ vox non est ignorantis, sed peccatum ante oculos scelerati ponentis, vt inexcusabilis sit omnis homo, qui & admonitus pœnitere non vult in malo. Vbi est Abel frater tuus? & dicit, nescio. *Gen. 4.* Numquid ego custos sum fratris mei? Interrogetur & nunc Iudas & Iudæi, immo in Iuda omnes Iudæi? Interroget Dominus Iudam, & dicat ei: Vbi est, Iuda, Christus frater tuus? An forte dicturus es o male frater, quòd Christus tuus non fuit frater? Conuincat te prius ipse Dominus quòd tuus fuerit frater, ipse enim dixit Patri, Narrabo nomen tuum fratribus meis. *Psal. 21.*

Ecce conuictus es Iuda quòd Chriſtus fuerit frater tuus. Dic; Numquid ſum cuſtos fratris mei, vt reſpondeatur tibi vox ſanguinis fratris tui clamat ad me de terra? Vide terra quomodo accipias hunc ſanguinem, quia qui eum bene accipit, accipit benedictionem, qui vero eum male accipit, iudicium ſibi acquirit. Ager es ideo talis tibi cultura impenditur: propterea crucis ligno exararis, propterea cęleſti pluuię prępararis, vt cum fecunda effecta fueris, non gratuleris de tuis meritis quę nulla ſunt, ſed reddẽs bonos fructus Chriſti prædices gratiam, Chriſti cruce exararis, quando eius ſigno in fronte ſignaris, eius ſanguine rigaris quãdo in morte ipſius baptizaris, quotquot enim in
Rom. 6. Chriſto baptizati ſumus, in morte ipſius baptizati ſumus, ait Apoſtolus.

57 *Serm. 22. de verbis Apoſtoli tomo 10.* *Eſaia 53.*

IDEM ſic ait: Factus eſt deformis Chriſtus, qui ſpecioſus erat, non habẽs ſpeciem, neque decorem, ſed vultus eius abiectus & deformis, homo in plaga poſitus & ſciens ferre infirmitates, deformitas Chriſti te format. Ille enim ſi deformis eſſe noluiſſet, tu formam quam perdidiſti, non recepiſſes. Pendebat ergo in cruce deformis, ſed deformitas illius pulchritudo noſtra erat. In hac vita deformem Chriſtum teneamus. Quid eſt deformem Chriſtum, abſit mihi gloriari, niſi in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti, per quem mihi mundus crucifixus
Gal. 6. eſt, & ego mundo. Iſta eſt deformitas Chriſti, numquam dixi me aliquid ſcire, niſi Chriſtum & hunc crucifixum.

58 *In hom. 36. ex quinquagita varijs.*

IDEM ſic ait: De Domino & Saluatore noſtro ante multa tempora prophetatum eſt; Aſcendet ſuper virgultum & ſicut radix de terra ſitienti. Vt radix quia non eſt ei aſpectus, neque decor. Paſſus eſt, humiliatus eſt, conſputus eſt, non habebat ſpeciem, homo apparebat cum Deus eſſet. Sed quomodo radix non eſt pulchra, ſed intus habet vim pulchritudinis ſuæ. Attendis arborem pulchram, amenam, folijs virentem, fructibus opulentam laudas; Delectat aliquid de fructu capere, ſub vmbra eius ſedére & requieſcere ab æſtu. Laudas totam illam pulchritudinem. Si radix oſtendatur tibi, nulla ibi pulchritudo eſt. Noli contemnere quod abiectũ eſt, inde proceſſit quod miraris, vt radix ſit in terra ſitienti. Attendite mó, creuit Eccleſia, crediderũt gentes, victi ſunt terrę principes ſub noĩe Ieſu, vt eſſent victores in orbe terrarũ. Poſitũ eſt collũ eorum ſub iugo Chriſti, qui perſequebãt ante Chriſtianos. Creuit illud granũ ſinapis, factũ eſt maius ſuper oĩa olera, veniũt volatilia cęli, ſuperbi ſeculi, & requieſcũt ſub ramis eius. Vnde hæc tanta pulchritudo? neſcio de qua pullulauit radice, & iſta pulchritudo in ma-
gna gloria eſt. Quæramus radicẽ. Con- 59
ſputus eſt, humiliatus eſt, flagellatus eſt, vulneratus eſt, crucifixus eſt, contẽptus eſt. Ecce hic ſpecies non eſt, ſed in Eccleſia gloria radicis pollet. Radix de terra ſitienti, non eſt ſpecies illi, neq; decor, & vidimus illũ, & non habebat ſpeciẽ, neq; decorẽ, nonne hic eſt fabri filius? nonne bene dicimus nos, quia dæmoniũ habes? in noĩe ipſius dæmonia fugiebant, & illi obijcitur quia dæmoniũ habes. Sed quære hoc? Vidimus eum & non habebat ſpeciem, neque decorem. Quæ eſt ſpecies illius? qui cum *Phil. 2.* in forma Dei eſſet non rapinã arbitratus eſt eſſe ſe ęqualẽ Deo. Et vbi viſus eſt non habere ſpeciem, neq; decorem? Vultus eius abſconditus, homó in plaga, quia ſciat ferre infirmitates ipſorũ, a quibus patiebatur. Medicus ferebat infirmitates phræneticorum, & cũ crucifigeretur, orabat: Pater ignoſce illis. Attendite, ſponſus quanto magis deformis nobis commendatur, tanto charior, tanto dulcior factę ſpõſę: propter quod & auertit ſe ne illum intelligerent iſti qui eum crucifigebant. Hic in- *Eſaia 53.* firmitates noſtras portat, & pro nobis in doloribus eſt, vulneratus eſt propter peccata noſtra, attritus propter ſcelera noſtra, eruditio, vel diſciplina (vt noſtra lectio habet) pacis noſtrę ſuper eum, liuore eius ſanati ſumus.

60 *In ſer. 71. de tempore* *Gen. 22.*

IDEM ſic ait: Iſaac typum habuit Domini Saluatoris, in cuius immolatione

tione aries inter ſpinas cornibus tenebatur. Nam & Chriſtus quaſi cornibus inter ſpinas hærebat quando ad crucis cornua clauorũ confixione pendebat. *Eſa. 9.* Quod vero Iſaac ligna detulit, & in hoc Chriſtum Dominum figurauit, qui ad locum paſſionis crucem ſuã ipſe portauit. De quo myſterio multo ante per Prophetam dictũ erat. Et erit principatus eius ſuper humerum eius. Tunc enim Chriſtus principatũ ſuper humerum habuit, quando crucem ſuã admirabili humilitate portauit.

59 Non incongrue crux Chriſti ſignificat principatum, nã per ipſam & diabolus vincitur, & totus mundus ad Chriſti notitiam & gratiam reuocatur. Vnde Paulus cum de paſſione Domini loqueretur, ait: *Philip. 2.* Humiliauit ſemetipſum factus obediens vſq; ad mortem, mortem autem crucis, propter quod & Dominus exaltauit illum &c. *Infra*; Abrahã mortalem filium non moriturum obtulit Deo, & Deus immortalẽ filium pro hominibus tradidit morti. Item in Beato Iſaac diuinitas, in ariete autẽ humanitas Chriſti ſignificata eſt, & quia in paſſione nõ diuinitas crucifixa creditur, ideo non Iſaac, ſed aries immolatur. Dei enim Filius vnicus offertur, & Virginis primogenit⁹ immolatur. Audite aliud ſacramentũ fratres. Hieronymus presbyter ſcripſit ab antiquis, & ſenioribus Iudæis ſe certiſſime cognouiſſe, ꝙ ibi immolatus ſit Iſaac, vbi poſtea Chriſtus crucifixus eſt, etiã hoc antiquorũ relatione refertur ꝙ & Adã primus homo ĩ ipſo loco vbi fixa eſt crux fuerit aliquando ſepultus, & ideo Caluariæ locũ dictum eſſe, quia caput humani generis, ibi dicitur eſſe ſepultũ. Et uere fratres nõ incongrue creditur, quia ibi erectus ſit medicus, vbi iacebat ægrotus. Et dignũ erat, ut ubi occiderat humana ſuperbia, ibi ſe inclinaret diuina miſericordia. Et ſanguis ille pretioſus etiam corporaliter puluerẽ antiqui peccatoris, dum dignatur ſtillando contingere redemiſſe credatur.

61 *Serm. 84. de tempore*

I D E M ſic ait: Quid eſt fratres chariſſimi, quòd donec vixit Ioſeph non referuntur creuiſſe filij Iſrael, illo autem mortuo creuerunt, & multiplicati ſunt nimis? *Exo. 1.* hęc fratres in illo Ioſeph figurata ſunt, in noſtro autem Ioſeph Chriſto Domino in ueritate completa ſunt. Prius enim quã crucifigeretur, pauci in eum crediderunt: poſtquã vero mortuus eſt & reſurrexit, in uniuerſo mundo multiplicati ſunt, & creuerunt populi Chriſtiani, ſic enim ipſe ait, *Ioan. 12.* Niſi granum frumenti mortuum fuerit, ipſum ſolum manet, ſi autem mortuum fuerit multum fructum affert. Poſtea enim quam paſſione pretioſum granum mortuum eſt, de uno illo grano per vniuerſum mundum meſſis Eccleſiæ pullulauit. Non enim ſicut antea tãtum in Iudæa notus eſt Deus, *Pſal. 71.* nec ſolum in Iſrael nomen eius colitur, ſed a Solis ortu uſque ad occaſum nomen illius collaudatur. *Pſal. 112.*

62 *Serm. 108. de tempore* *Iudic. 6.*

I D E M ſic habet: Gedeon cum audiſſet quòd per eum Domiuus plebem ſuam a multitudine hoſtiũ liberaret, obtulit in ſacrificio hædum caprarum, cuius carnẽ ſecondum præcepta Angeli, & azyma ſupra petrã poſuit, & in eã bis perfudit, quæ ſimul virgę cacumine quam gerebat Angelus Dei contigit, & de petra ignis erupit, atque ita ſacrificiũ quod offerebatur abſumptũ eſt. Per quod iudiciũ declaratum videtur quòd petra illa typũ habuerit corporis Chriſti, quia ſcriptum eſt: *1. Cor. 10.* Petra autem erat Chriſtus. Quod utiq; non ad diuinitatem eius, ſed ad carnem relatum eſt, quæ ſitientium corda populorum perenni riuo ſui ſanguinis inundauit. Iam tunc igitur in myſterio declaratum eſt, quia Dominus Ieſus in carne ſua totius mundi peccata cruci fixus aboleret; nec ſolum delicta factorum, ſed etiam cupiditates animorum: Caro enim hædi ad culpam facti refertur, ius ad illecebras cupiditatum, quòd igitur extendit Angelus virgã, & tetigit petrã, de qua exiuit ignis, oſtendit quòd caro Domini repleta Spiritu diuino peccata omnia humanæ conditionis curaret. *Infra*: Denique elegit trecentos viros ad prelium, vt oſtenderet nõ in numero multitudinis, ſed in ſacramento crucis mũdum ab incurſu gra-

gra-

grauium hoſtium liberandum, trecenti enim in Greca, T, Tau ſimilitudinẽ, crucis oſtendunt. *Infra*: Hædus ille qui oblatus eſt, humanum genus peccatis obnoxium deſignauit. Quòd Angelus virga ſua tetigit petram, & exijt ignis, & conſumpſit hædum illum, crux tetigit Chriſtũ, & de petra quę erat Chriſtus, ignis exijt charitatis, qui humani generis peccata conſumpſit.

63 *Serm. vlt. de tempore.* IDEM explicans illa uerba Pſal. 29. Conſcidiſti ſaccum meum, ait: Saccus Chriſti erat ſimilitudo carnis peccati. Non tibi vileſcat, quod ait ſaccũ meum; ibi enim erat incluſum pretiũ tuum. In paſſione conſciſus eſt. Et dicit patri: Conſcidiſti ſaccum meum, quia proprio filio nõ pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum. *Rom. 8.* Conſcidit ſaccum lancea perſecutor, & fudit pretium noſtrum redemptor, conſcidiſti ſaccum meum, & circumdediſti me lætitia, ut non compungar, ideſt iam non ferat contra me lanceam perſecutor, quia Chriſtus reſurgens ex mortuis, iam non moritur.

64 *Lib. 29. Moral. c. 7. to. 2.* GREGORIVS explicans verba illa: Numquid apertæ ſunt tibi portæ mortis, & oſtia tenebroſa uidiſti Iob 38. ait: Portæ mortis ſunt poteſtates aduerſæ, quas deſcẽdens Dominus aperuit, quia earum fortitudinem moriendo ſuperauit. Tenebroſa oſtia tũc Dominus uidit, cum clauſtra inferni penetrans crudeles ſpiritus perculit, & mortis præpoſitos moriendo damnauit. Quia uero poſt mortem eius creuit Eccleſia, atque in cunctis eſt gentibus dilatata, apte ſubiungitur. Numquid conſideraſti latitudinem terræ? dum enim Dominus anguſtias mortis petijt fidem ſuam in gentibus dilatauit, atque ad innumera corda credentium ſanctam Eccleſiam extendit, cui per Prophetam dicitur: Dilata locum *Iſa. 54.* tentorij, & pelles tabernaculorum tuorum extende, ne parcas. Longos fac funiculos tuos, & clauos tuos conſolida, ad dextram enim, & ad læuam penetrabis, & ſemen tuum gentes hereditabit. Quæ latitudo terræ profecto non fieret, niſi & ipſe prius, & uitam quã nouimus moriendo deſpiceret, & uitam quam non nouimus reſurgendo monſtraret. In morte quippe ſua noſtræ oculos mentis aperuit, & quę eſſet vita quæ ſequeretur, oſtendit. Vnde in Euãgelio hunc ordinem tenens diſcipulis, dicit. Sic oportebat Chriſtum pati, & reſurgere a mortuis, & prędicari in nomine eius pœnitentiam in remiſſionẽ peccatorum in omnes gentes. 65 *Luc. 24.* Pauci enim ex Iſraelitica plebe ipſo prædicãte crediderunt; innumeri vero gentiũ populi, viam uitæ moriente illo ſecuti ſunt. Quod bene Samſon in ſemetipſo *Iudic. 16.* figuraliter expreſſit, qui paucos quidem dum viueret, interemit; deſtructo autem templo hoſtes innumeros, cum moreretur, occidit. Quia nimirum Dominus ab elatione ſuperbiæ, paucos cum uiueret, plures uero cum templũ corporis ſui ſolueretur, extinxit, atq; electos ex gentibus quos uiuendo ſuſtinuit, ſimul omnes moriendo proſtrauit. Recte itaque poſtquam inferna penetraſſe ſe docuit, conſiderandam mox terræ latitudinem ſubiunxit, ac ſi flagellato homini diceret, perpẽde quid pertuli, & penſa quod emi, nec queraris ipſe de uerbere, dum neſcis quæ te præmia maneant in tribulatione.

66 *Lib. 31. Moral. c. 21.* IDEM explicans illa verba ex ca. 30. pulli eius lambunt ſanguinem, ait: Pulli lambunt ſanguinem, ac ſi aperte diceretur; ipſa quidem diuinitatis contemplatione paſcitur ſed quia auditores eius diuinitatis percipere arcana nequaquam poſſunt, cognito crucifixi Domini cruore ſatiantur. Sanguinem namque lambere eſt paſſionis dominicæ infirma venerari. Hinc eſt q; Paulus qui ad tertij cœli ſecreta uolauerat diſcipulis dicebat; non enim iudicaui me ſcire aliquid inter vos, niſi *1. Cor. 2.* Chriſtum Ieſum & hunc crucifixum. Ac ſi aperte hæc aquila diceret. Ego quidem eſcam meam, diuinitatis eius potentiam de longe proſpicio, ſed vobis adhuc paruulis incarnationis eius tantummodo lambendum ſanguinem trado.

67 *Homil. 6.* IDEM ſic ait: Quid eſt quòd Adã dormiente, Eua producitur; niſi quòd mo-

In Ezech. ho. 2. *Gen. 2.* *Gen. 22.* moriente Christo Ecclesia formatur? quid est quod Isaac ad immolandum ducitur, & portatur, aræ superimponitur & viuit, nisi quòd redemptor noster ad passionem ductus, lignum sibi crucis ipse portauit, & sic in sacrificio pro nobis ex humanitate est mortuus; vt tamen immortalis maneret ex diuinitate? *Iosue 20.* Quid est quòd homicida post mortem Summi Pontificis, absolutus ad terram propriam redit, nisi quòd humanum genus quod peccando sibimetipsis mortem intulit, post mortẽ veri Sacerdotis, Redemptoris scilicet nostri peccatorum suorũ vinculis soluitur, & in paradisi possessione reparatur? *Exo. 25.* Quid est quòd in tabernaculo propitiatorium fieri iubetur, super quod duo Cherubim, vnum a summitate vna, & alterum a summitate alia ex auro mundissimo ponuntur, expandentes alas, & operientes oraculum? Quid est quòd se mutuò respiciunt vultibus versis in propitiatorium, nisi quòd vtraque testamenta, ita sibi in mediatorem Dei & hominum concordant, vt quod vnum designat, hoc alterum exhibeat? Quid enim per propitiatoriũ, nisi redẽptor humani generis designatur? *Rom. 3.* de quo per Paulum dicitur: Quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius. *Ezec. 1.* Rota ergo in medio rotæ est, quia inest testamento veteri testamentum nouum, & quod testamentum vetus promisit, hoc nouum exhibuit, & quod illud occulte annunciat, hoc istud exhibitum aperte clamat.

68 *In Psal. 5. pœnitentialem.* IDEM explicans illa verba: Vigilaui, & factus sum sicut passer solitarius in tecto, ait: Vigilauit quia a morte resurrexit, qui enim dormiuit in morte, vigilauit in resurrectione. *Gen. 49.* Hinc Iacob in benedictione ait: Catulus leonis Iuda, ad prædam fili mi ascendisti, requiescens accubuisti vt leo, & quasi leæna, quis suscitabit eum? Iste est catulus leonis, de quo in Apocalypsi ad Ioannem dicitur: *Apoc. 5.* Vicit Leo de tribu Iuda, qui ad prædam ascendit, quia fortem armatum fortior superueniens expugnauit, arma eius abstulit, quia iure illo quod in hominibus habere uidebatur eum priuauit, spolia abstulit, quia uasa iræ fecit vasa misericordiæ. Hinc ergo Leo requiescens accubuit, quia mortem sponte subijt. Ferunt philosophi, quòd Pelicanus filios suos statim vt nati sunt, interficit, postea uero per triduum multo dolore se afficit, eisque quodammodo naturæ affectum ostendit; postea uero mater seipsam vulnerat, eosque sanguine suo resuscitat. Quis vero pater noster, & mater nisi mediator Dei & hominũ Christus Iesus? Qui occidit in nobis omnem iniquitatem, vt meliorem inueniamus resurrectionem, sicut ipse ait: Ego occidam & ego viuere faciam. De eo per Prophetam scriptum est: Viuificabit nos post duos dies, clamat adhuc in solitudine caput nostrum, cũ eos uocat qui nondum agnouerunt veritatem. *Deut. 32.* *Osea 6.*

BERNARDVS sic ait: Factus Dominus in agonia orabat, vbi quidẽ non solis oculis, sed quasi membris omnibus fleuisse videtur, vt totum corpus eius quod est Ecclesia totius lachrymis corporis purgaretur. In passione autem sicut totum hominem saluum fecit, sic de toto se fecit hostiam salutarem, corpus exponens tantis supplicijs & iniurijs, animum vero geminæ cuiusdam humanissimæ compassionis affectui: hinc quidem super mœrore inconsolabili sanctarum feminarum, inde super desperatione, & dispersione discipulorum, in his quattuor crux dominica fuit, & hæc omnia propter nos passus est, qui tanta charitate compassus est nobis. 69 *Serm. 3. de quinque diebus processionis, refectionis &c.* *Luc. 22.*

IDEM sic dicit: Vniuersi Christiani sacra hac septimana, aut præ solito, aut præter solitum pietatem colunt, modestiam exhibent, humilitatem sectantur, induunt grauitatem, vt Christo patienti quodammodo compati videantur. Quis enim tam irreligiosus qui non compungatur? quis tam insolens vt non humilietur? quis tam iracundus vt non indulgeat? quis tam deliciosus vt non abstineat? quis tam flagitiosus vt non contineat? quis tam 70 *In sermone feria 4. hebdomadæ pœnosæ.*

mali-

malitioſus vt non pœniteat his die-
bus? Merito quidem. Namque adeſt
paſſio Domini vſque hodie terram mo
uens, petras ſcindens, aperiens monu-
mēta, prope eſt etiam reſurrectio eius.
Nihil in mundo poterat melius fieri,
quàm quod factum eſt a Domino his
diebus, nihil mundo poterat melius
vel vtilius commendari, quàm vt ritu
perpetuo celebret, & ſingulis annis me
moriale eius in deſiderio animę, & me
moriam abūdantiæ ſuauitatis ſuæ eru
ctet. Mirabilis paſſio tua Domine Ie-
ſu, quæ paſſiones omnium noſtrū pro-
pulſauit, propitiata eſt omnibus ini-
quitatibus noſtris, & nulli vnquam
peſti noſtræ inuenitur inefficax. Quid
enim tam ad mortem, quod non tua
morte ſaluetur? In hac igitur paſſione
fratres tria ſpecialiter conuenit intue
ri, opus, modum, cauſam, nam in opere
quidem patientia, in modo humilitas,
in cauſa charitas commendatur. Patiē
tia autem ſingularis, quòd videlicet cū
ſupra dorſum eius fabricarent pecca-
tores, cum ſic extēderetur in ligno vt
dinumerarentur omnia oſſa eius, cum
fortiſſimum illud propugnaculū quod
cuſtodit Iſrael, vndique foraretur, cō-
foderētur manus & pedes, ſicut agnus
ad occiſionem ductus ſit, & tamquam
ouis coram tondente non aperuit os
ſuum, non aduerſus Patrem murmu-
rans a quo miſſus fuerat, non aduer-
ſus humanum genus, pro quo quę non
rapuit, exoluebat; non denique neque
contra populum ipſum peculiarem ſi-
bi, a quo pro tantis beneficijs, tanta
mala recipiebat. Plectuntur aliqui pro
peccatis ſuis, & humiliter ſuſtinent,
hoc ipſum tamen eis ad patientiam re
71 putatur. Flagellantur alij non tam pur
gandi, quàm probandi, coronandique
& maior in eis patiētia comprobatur,
quomodo non maxima cenſeatur in
Chriſto, qui in funiculo hereditatis
ſuæ ab his, quibus ſpecialiter aduene-
rat Saluator, crudeliſſima morte mul-
ctabatur, ſicut fur, nullum omnino pec
catum, ſed nec in quo creſcere poſſet,
habens? nimirum in quo habitat om-
nis plenitudo diuinitatis corporali-
ter, nō vmbratice in quo Deus eſt mū-
dum reconcilians ſibi. Faciat opus ſu-
um, alienum eſt opus ab eo, Eſaias lo-
quitur, quia & opus ſuum fuit, quod
dedit ei Pater vt faceret, & alienum
ab eo ut talis talia ſuſtineret. Ita ergo
habes in opere patientiam. Modum au
tem ipſum ſi diligenter attendas, inue
nies mitem & humilem corde; nempe
in humilitate iudicium eius ſublatum
eſt, cum nec ad tātas blaſphemias, nec
ad falſiſſima crimina reſponderet: Vi-
dimus, inquit eum, & non erat ei aſpe
ctus, non ſpecioſum formam præ filijs
hominum, ſed opprobrium hominum,
& tanquam leproſum nouiſſimum vi-
rorum, plane virum dolorum, a Deo
percuſſum, & humiliatum, ita vt nulla *Eſa. 53.*
eſſet ei ſpecies, neque decor. O nouiſ-
ſimum & altiſſimum? O humilem &
ſublimem? Opprobrium hominum &
gloriam angelorum. Nemo illo ſubli- 72
mior, nemo humilior. Denique ſputis
illitus eſt, opprobrijs ſaturatus eſt,
morte turpiſſima condemnatus eſt, cū
ſceleratis deputatus eſt, nihil ne mere
bitur, vel iſta humilitas, quæ hunc ha
bet modum, immo quæ tam eſt vltra
modum? Sicut & patientia ſingularis,
ſic & humilitas admirabilis, vtramq;
tamen cauſa ipſa commendat, nimirū
charitas eſt, propter nimiam quidem
charitatem ſuam, qua dilexit nos De-
us, vt ſeruum redimeret, nec Pater Fi
lio, nec Filius ſibi pepercit. Vere ni-
mia quia & menſuram excedit, & mo-
dum ſuperat, Maiorem inquit, charita
tem nemo habet, quàm ut animam ſuā
ponat, quis pro amicis ſuis. Tu maio-
rem habuiſti Domine ponens eam pro *Ioan. 15.*
inimicis. Cum enim adhuc inimici eſ-
ſemus per mortem tuam, & tibi recon
ciliati ſumus, & Patri. Quæ enim alia
videbitur eſſe, aut fuiſſe huic ſimilis
charitati? Vix pro iuſto, quis moritur;
tu pro impijs paſſus es moriens pro-
pter delicta noſtra, qui veniſti iuſtifi-
care gratis peccatores, ſeruos facere
fratres, captiuos coheredes, exules Re
ges. Vincant miſericordiæ tuæ anti-
quæ Domine, vincat ſapientia mali-
tiam, magna enim illorum iniquitas,
ſed

sed numquid non maior pietas tua Do
73 mine? multum per omnem modum.
Hier. 18. Numquid redditur pro bono malum;
ait, quia foderunt foueam animæ meę?
plane foderunt impatientiæ foueam,
occasiones indignationis plurimas, &
permaximas ministrantes, sed quia hō
rum fouea ad abyssum mansuetudinis
tuæ? retribuentes mala pro bonis foueam
foderunt, sed charitas non irritatur,
non præcipitatur, numquam excidit,
non in foueam ruit, & pro retributis
malis cumulat bona. Absit vt
Eccl. 10. muscæ morituræ exterminent suauitatem
vnguenti, quod de tuo corpore
fluit, quia apud sinum tuum misericordia;
& copiosa apud eum redemptio.
Muscæ morituræ miseriæ sunt, muscę
morituræ blasphemiæ sunt, muscæ
morituræ insultationes sunt, quas tibi
reddidit generatio praua, & exasperans.
Tu autem quid? in ipsa eleuatione
manuum tuarum, cum iam
sacrificium matutinum in holocaustū
vespertinum transiret, in ipsa inquam
virtute incensi, quod cœlos ascendebat,
terram operiebat, inferos respergebat,
exaudiendus pro reuerentia tua
clamas. Pater ignosce illis? O quam
multus es ad ignoscendum? O quam
magna multitudo dulcedinis tuæ Domine?
O quam longe cogitationes tuæ
a cogitationibus nostris? O quam firma
est etiam super impios misericordia
tua? Mira res, ille clamat Ignosce,
Iudæi Crucifige, molliti sunt sermones
eius super oleum, & ipsi sunt iacula.
74 O charitas patiens, sed & cōpatiēs.
Charitas patiens est, sufficit, charitas
benigna est, cumulus est, noli vinci a
malo, charitas abundans, sed vince in
bono malum. Superabundans est, non
enim sola patientia, sed & benignitas
Dei Iudæos ad pœnitentiam adduxit,
quia benigna charitas etiam quos
tolerat, amat, & amat tam ardenter, patiens
charitas dissimulat, expectat, sustinet
delinquentē, sed benigna trahit,
adducit, conuerti facit ab errore viæ
suæ, deniq; cooperit multitudinē peccatorum.
O Iudæi lapides estis, sed lapidē
percussistis molliorem, de quo resonat
tinnitus pietatis, & ebullit oleū
charitatis. Quomodo potabis Domine
desiderātes te torrēte voluptatis tuę,
qui sic persundis crucifigentes te oleo
misericordiæ tuæ. Filius erat, & factus
est tamquam seruus Non solum formā
serui accepit, vt subesset, sed etiam mali
serui, vt uapularet, & serui peccati,
vt pœnam solueret, cum culpam non
habaret. In similitudinem, inquit, hominum,
non hominis, quia primus homo
nec in carne peccati, nec in similitudine
carnis peccati creatus est. Christus
enim in vniuersali hominum miseria
pressus, & profundius se immersit,
nec subtilis ille diaboli oculus, magnum
hoc pietatis deprehenderet sacramentum.
Quia habitu vt homo inuentus
est, ideo crucifixus est. Ad hoc
etiam illi singulari peccato ignorantiā
copulauit, vt sub aliqua iustitiæ vmbra
ignorantibus posset ignosci. Duo
autem nobis in hereditatem reliquerat
ille vetustus Adam laborem videlicet
& dolorē, laborem in actione, dolorem
in passione. Christus Dominus laborem,
& dolorem considerauit, vt tra 75
deret eos in manus suas, immo se magis
in manus eorum infixus in limo
profundi, & intrauerunt aquæ istæ vsque
ad animam eius. Vide, ad Patrem *Psal. 68.*
inquit, humilitatem meam, & laborē *Psal. 86.*
meum, quia pauper ego sum, & in laboribus
a iuuentute mea. Laborauit
sustinens, manus eius in laboribus seruierunt.
De dolore dixit. O vos omnes *Tre. 1.*
qui transitis per viam, attendite,
& videte si est dolor sicut dolor meus.
Vere languores nostros ipse tulit, & *Esa. 53.*
infirmitates nostras ipse portauit, vir
dolorum, pauper & dolens. Proinde
memor ero, quamdiu fuero laborum
illorum, quos pertulit in prædicando,
fatigationum in discurrendo, tentationum
in ieiunando, vigilarum in
orando, lachrymarum in compatiendo.
Recordabor etiam dolorum eius,
conuitiorum, sputorum, clauorum, horumque
similium, quæ per eum, & super
eum abundantius transierunt.
Facit ergo mihi fortitudo, facit similitudo,
sed si accesserit etiā imitatio, vt

sequar

ſequar veſtigia eius, alioquin etiam exquiretur a me ſanguis iuſtus, qui eſ fuſus eſt ſuper terram, nec immunis ero ab illo tam ſingulari ſcelere Iudęorum, quòd videlicet tantæ charitati ingratus fuerim, quòd ſpiritui gratiæ contumeliam fecerim, quòd ſanguinē teſtamenti pollutum duxerim, quòd conculcauerim filium Dei.

76 *In hom. 3. de duobus diſcipulis euntibus in Emmaus in fine operū.*

IDEM ſic ait: Opus alienum vocat Iſaias opus redemptionis, ſi conſideres, quomodo tradiderunt Chriſtū ſummi Sacerdotes, & crucifixerunt eū. Subſannauerunt ſuper te ſubſannatione, dentibus ſuis ſuper te frenduerūt, aduerſum te lætati ſunt, & conuenerunt. Crux Chriſti eſt ſtatera corporis ipſius, quam deſiderabat, qui dicebat, *Iob 6.* vtinam appenderentur peccata mea, quibus iram merui, & calamitas quā patior in ſtatera. Crux facta eſt ſtatera corporis Chriſti, quod eſt Eccleſia. Cum enim ipſe crucifigeretur appenſa ſunt, cum ipſo peccata quæ commiſimus, calamitas quam incurrimus, ipſe erat innocens, impollutus, ſegregatus a peccatoribus, & excelſior cœlis conuerſatio eius, non enim inuentus eſt dolor in ore eius, *Eſa. 53.* & quoniam talis, ac tantus tam indigna dignatus eſt in cruce pati, pręponderare cępit calamitas, & crimina leuigari. Cum adhuc tamen in cruce erectus ſtaret, vacillare uidebatur ſtatera, nec plena cognoſcebatur, qua cadere deberet cum inclinato capite emiſit ſpiritum, cum calamitas præponderando caderet quaſi arena maris hæc grauior apparuit. Gentes quaſi momentum ſtateræ reputatę ſunt, nam in ſtatera ceciderunt, quia partes aduerſæ damnationis noſtræ chirographum amiſerunt.

77 *Tract. de paſſione Domini ca. 3.*

IDEM ſic ait: Ad hoc perforatum eſt latus tuum domine ut nobis pateſcat introitus, ad hoc vulneratum eſt cor tuum vt in illo, & in te ab exterioribus perturbationibus abſoluti habitare poſſimus. Nihilominus, & propterea vulneratum eſt, vt per vulnus viſibile vulnus inuiſibile amoris uideamus, quomodo hic ardor melius oſtendi poteſt, niſi quòd non ſolum corpus, verum etiam ipſum cor lancea vulnerari permiſit? carnale ergo vulnus vulnus ſpirituale oſtendit, & hoc fortaſſe innuit illud canticorum. Vulneraſti cor meum. Vbi bis poſitum eſt vulneraſti, utriuſque enim vulneris ipſa ſoror, & ſponſa cauſa eſt, ac ſi ſponſus aperte diceret, quia Zelo amoris tui vulneraſti me, lancea quoque militis vulneratus ſum. Quis enim cor ſuum lācea vulnerari permitteret, niſi prius amoris illius vulnus percepiſſet, dicit ſoror & ſponſa. Quare ſponſa, & non vxor? paucis dico. Solent ſponſæ nondum alligatæ coniugali vinculo amari ardentius quàm poſtea, tempore enim procedente amor ipſe cōponitur, ſponſus ergo noſter, vt magnitudinem inſinuet ſui amoris, qui tempore non decreſcit, amicam ſuam ſponſam appellat, eo quòd illius amor ſemper nouus ſit. Sed quia ſponſę etiam carnaliter di- 78
liguntur, vt in amore ſponſi noſtri nihil carnale ſapias, ipſam ſponſam ſuam ſororem appellat. Dicit ergo, quia ſum me te diligo tamquam ſponſam, caſte, vt ſororem, vulneratum eſt cor meum propter te. Quis illud cor tam vulneratum non diligat? quis tam amantem non redamet? quis tam caſtum non amplectatur? diligit profecto vulneratum quæ nimio illius amore vulnerata proclamat. Vulnerata charitate ego ſum, nunciate delicto, quia amore langueo. *Infra* cap 4. Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi, myrrha amaritudinē paſſionis ſignificat, faſciculus vero coaduenationem multarum paſſionum oſtendit, fit ergo ſponſus ſponſæ ſuæ faſciculus myrrhæ, quando ipſum multiplicibus affectum iniurijs ad mentē reducit. Quæ ſunt autem duo vbera ſponſæ inter quæ illum commoraturum affirmat? duo vbera ſponſæ proſperitatis, & aduerſitas ſunt, ijs tamquam vberibus nutritur, dum aduerſitate fouetur, ne in proſperis eleuetur. Ponit autem dilectum ſuum inter hæc vbera, dum illius, & in aduerſis, & in proſperis recordatur. Ex quo euenit, vt ille qui modo fuerat faſciculus myrrhæ, ideſt qui mentem ſponſæ paſſio-

ctionum suarum amaritudinibus ama-
ricauerat, subito fit botrus cypri con-
tinens in se vinum iucunditatis, & lę-
titiæ. Exeamus igitur nos extra castra
79 juxta monita Pauli, cum sponso no-
stro bono Iesu, idest extra concupiscẽ
tias præsentis sæculi, improperium
crucis, & vinculorum asperitatem,
cum illo portantes, quia non decet mẽ
brum delicatum esse sub capite cruci-
fixo. Vincamur vinculis passionis Ie-
su, vt etiam vinculis charitatis eum il
lo vinciri possimus. In cap. 8. Incipit
explicare septem verba, quæ Christus
protulit in cruce, quorum primũ est,
Pater ignosce illis, quia nesciunt quid
Luc. 23. faciunt. Facit bonus doctor quod ius-
serat, orat non solum pro persequenti
bus, & calumniantibus, sed etiam pro
occidentibus se. Reconde in thesauro
cordis tui hoc verbum, vt quotiescum
que sæuiunt inimici, memoriam abun
dantiæ suauitatis Iesu valeas eructa-
re, hoc clypeum contra inimicorum in
sultus opponens. Pater iniquit. Patris
nomen posuit. Solent pueri aliquid af-
fectuosius orare volentes, nomen pa-
ternum nominare, vt naturalem dile-
ctionem ipsis ad memoriam reducant,
per quam facilius petitionis suæ con-
sequantur effectum: sic & redemptor
noster, quamuis sciret se a Patre sem-
80 per audiri, tamen nobis commendans,
cũ quanto affectu sit pro inimicis oran
dum, nomen posuit charitatis tamquã
si diceret, per dilectionem paternam,
qua vnũ sumus, supplico tibi, vt exau
dias me pro his occisoribus meis igno
scendo, agnosce filij tui amicitiam, ut
inimicis ignoscas. Secundum Domini
verbum est, quod Iesus dixit Latroni.
Amen dico tibi, hodie mecum eris in
Ibid. Paradiso. Quàm subito ex hoste latro
factus est amicus, ex alieno familiaris,
de extraneo proximus, de latrone con
fessor? O quanta latronis fiducia? Om-
nis mali, nullius boni conscius sibi,
transgressor legis, vitæ simul, & sub-
stantiæ raptor alienæ, positus in ia-
nuis mortis, spem vitæ futuræ, quam
toties demeruerat, eam requirere non
formidat. Sed intueri oportet qualis
fuerit homo iste, ne si causam spei ne-
sciamus, in præsumptionis vitium in-
cidamus. Omnes discipuli, & electi
de mundo a Domino in tantarum pres
surarum molestia, in tantis opprobrijs,
percusso pastore velut erraticæ oues
sunt dispersi signorum immemores di-
uinorum, & nunc latro inter tot op-
probria, & miserias, immo & inter tot
tormenta crucis, & mortis, prius non
cognitum confitetur, & ab eo fiduciali
ter petit auxilium, qui auxilio videba
tur indigere. Iste quem viuentem ne-
gauerat, confitetur morientem. Orat
vero in fide, & spe & charitate dicens.
Domine memento mei, dum ueneris in
Regnum tuum. Credit profecto in eũ,
quem Dominum, & Regem appellat,
quis autem petit hoc, quod non spe-
rat? amat vero eum, cui coniungi desi-
derat. Quid tali oratori illi bonus Pa- 81
ter negaret, qui eum incitauerat, vt ro
garet præsertim, cum in sede sponsali,
in die nuptiarum sederet? sedes spon-
salis crux erat, in qua verus sponsus
sponsam suam Ecclesiam sibi copula-
uit ipsam sibi proprij sacrati sanguinis
effusione subarrhans. Hodie mecum
eris in Paradiso. Mecum eris, non dico
eris in Paradiso, quomodocumq; aut
cum Angelis eris, sed mecum eris in Pa
radiso deliciarum, satiaberis eo, quẽ
desideras, videbis in maiestate, quem
confiteris in infirmitate. Nec differo
quod promitto, quia hodie mecũ eris
in Paradiso. Tertium verbum est, mul
ier ecce filius tuus, ecce mater tua.
O quàm Munificus factus es bone Ie- Ioan. 19.
su Rex, & sponse in nuptijs tuis? Quã
large quæ habuisti omnia tradidisti.
Ecce ipsis crucifixoribus tuis oratio-
nis affectum, latroni paradisum, matri
filium, filio matrem, mortuis vitam,
manibus Patris animam tuam, toti mũ
do signa potentiæ tuæ contulisti. Pro
redimendo seruo non ex parte, sed to-
tum sanguinem ex multis, & largis fo-
raminibus effudisti, proditori tuo rea-
tus sui pœnam, terræ corpus non cor-
rumpendum, sed ad tempus tradidisti:
In tribus verbis quæ dixi tres chari- 82
tatis species mihi commendari viden-
tur,

Digitized by Google

tur, vna quæ habetur ad amicos etiam
reconciliari volentes, & hæc eſt admi-
randa dilectio, diligere enim inimicos
magis diuinum eſt quàm humanum.
Secundum quæ habetur ad eos, qui
aliquando fuerunt inimici, ſed petita
reconciliatione in gratiam ſunt rece-
pti. Tertia quæ habetur erga eos qui
nunquam fuerunt inimici. Prima cha-
ritatis ſpecies nobis commendatur in
primo verbo, vbi Dominus orat pro ini
micis, ſecunda vbi Latroni petenti pa-
radiſum promittit, tertia ubi amicos
Mar. 15. præcipuos committit: Quarum verbũ
eſt, Eli Eli Lamazabacthani. Caue ne
propter clamorem putes ad impatien-
tiam dilapſum Dominum Ieſum. Cum
enim in ſumma crucis eſſet amaritudi
ne nihil exiuit de eius corde niſi dul-
cedo. Si patienter ſuſtinuit Iob miſe-
rias ſuas, quanto patientius putes ſu-
ſtinuiſſe crucem ſuam, pro qua ſuſtiné
da venerat? verba iſta, Vt quid dereli-
quiſti, pro ſe, & Eccleſia accipienda
ſunt, volens enim charitatem quam ha
bet ad eccleſiam ſuam commendare ſe
in omnibus membris ſuis paſſurum o-
ſtendit, quia nunc in capite ſuſtinuit
paſſionem, hoc eſt in proprio corpore;
clamat autem ſe derelictum quia mul
ta membrorum ſuorum ad tantam tri-
83 bulationem erant vẽtura, vt a Deo de
Pſal. 70. relicta penitus viderentur, quorũ per-
ſonam geſtabat ille, qui dicebat, Qui
cuſtodiebant animam meam conſiliũ
fecerunt in vnum dicentes, Deus dere
liquit eum perſequimini, & compre-
hendite quia non eſt qui liberet eum.
Quòd & ipſi Domino improperatum
Luc. 23. eſt in tormento crucis. Si Filius Dei
es, ſaluum te fac. Poteſt, & ita accipi
quòd Dominus præuidens aliquos im-
mo plurimos in corpore ſuo qui per
peccata ab vnitate Eccleſiæ erant re-
ceſſuri, illorum perſonam in ſe transfi
gurando clamat, ut quid dereliquiſti?
ac ſi diceret, quare aliquis eorum abijt
retrorſum, vt pereat ab vnitate corpo-
ris mei, qui tanto cruciatu mihi ſunt
vniti? Adhæſit in terra venter meus,
per ventrem quæ eſt infirmior pars ho
minis ſignantur illi, qui carentes pa-
tientia, & firmitate perſeuerantiæ, &
propter hoc in acerbitate tormentorũ
deficientes adhæſerunt in terram, id-
eſt terrenis conſilijs, & actionibus con
ſenſerunt. Quintum verbum fuit Si- *Ioan. 19.*
tio. In quo immenſitatem nobis arden
tiſſimæ charitatis voluit commenda-
re, quia ab homine ſitiente multo ar-
dentius deſideratur potus, quàm cibus
ab eſuriente. In ſe ergo oſtendens Do-
minus Ieſus deſiderium illius rei, quæ
ardentiſſime concupiſcitur per illam
figurari ardorem ſuæ charitatis oſten-
dit, deſiderium ardentiſſimum ſalutis
noſtræ ipſum credimus ſitiuiſſe. Quia
cum inſtaret hora paſſionis procedens
ad orationem, & procidens dixit, Pa- *Matt. 26.*
ter mi ſi poſſibile eſt transfer hunc ca
licem a me, & hoc non tantum ſemel, 84
ſed ſecundo, & tertio fecit. Per calicẽ
quem bibiturus erat, proculdubio paſ
ſionem ſignificans, nunc vero eodem
calice iam ebibito dixit, Sitio. Quid
eſt hoc bone Ieſu antequam guſtes pe
tis calicem omnino auferri, & poſt-
quam bibiſti ſitis. Mirabilis potator
es tu. Numquid vino iucunditatis, &
non potius vino cõpunctionis, & ſum-
mæ amaritudinis repletus fuit calix
tuus? immo uero compunctionis ama-
riſſimæ plenus es, qui non ſitim, ſed
potius potanti faſtidium generare de-
beret. Sed vt exiſtimo ante paſſionem
calicem tui Patris a te transferri ora-
ſti, non vt paſſionem declinares, ſed
ne putaret quis te verum hominem a-
maritudinem non ſenſiſſe propter cha
ritatis vnionem. Vnde ter petendo, vt
calix transiret acerbitatem paſſionis
tuæ indicaſti, ſed poſt dicens ſitio, di-
lectionis erga nos tuæ magnitudinem
commendaſti, quaſi diceres, quamuis
paſſio mea tam acerba fuerit, vt quan
tum ad humanitatis ſenſum illam de-
clinare potuerim, tamen tua homo me
charitate vincente, & ipſa tormenta
crucis ſuperante, adhuc plura, & ma-
iora, ſi neceſſe fuerit ſitio ſubire tor-
menta, nihil enim eſt quod detrectem
pro te pati, pro cuius pretio animam
meam pono. Sextum verbum fuit, Con 85
ſummatum eſt. In quibus verbis vir-
tus

tus perseuerantiæ commendatur, docens vt nos in omnibus aduersitatibus nostris virtutem perseuerantiæ conseruemus, vt ad finem omnium passionum nostrarum ipso Iesu duce venientes cum ipso possimus dicere, Cõsummatum est, hoc est tuo adiutorio, bonũ certamen certaui, cursum cõsummaui. Quia nimirum virtus boni operis perseuerantia est. Huic soli redditur corona iustitiæ. Quid enim prodest esse bonum, sapientem, potentem, si non perseuerauerís vsque in finem? bonus erat Saul, sed cecidit, & reprobus factus est. Quis sapientior Salomone? sed deficiens a præceptis Domini, & coniunctus mulieribus gentilibus fabricauit dijs, immo dæmonibus illarum templa. De quantis legimus in vitis patrum viris potentibus, in vigilijs, ieiunijs, & laboribus supra modum humanum, qui ceciderunt, quia non perseu erauerunt vsque ad finem. Lauda nauigantis felicitatem, sed cum
Luc. 13. venerit ad portum. Vltimum verbum est, in manus tuas commendo spiritum meum. In quibus verbis docere voluit nos qui terra sumus, vt spiritum nostrum disceremus, Patris æterni manibus commendare, ne ab huius mundi principe cum a corpore egressus fuerit comprehendatur, qui in nobis heu non pauca, quæ ad ipsum pertineant, inueniet. Si orauerimus pro inimicis, si pœnitentibus qui in nos peccauerunt ex toto corde remiserimus, si pro
86 ximis nostris mutuam rependerimus charitatem, si in omnibus tribulationibus nostris sperauerimus in eo, qui propter nos homo factus est, si ardenti desiderio proximorum salutem desiderauerimus, & postremo si in bonis operibus perseuerauerimus vsque in finem, poterimus dicere æterno Patri cum Domino Iesu: In manus tuas Domine commendo spiritum meum. Semper orantes dum viuimus, vt in his verbis, quibus ipse spiritum emisit, præstare dignetur, nos etiam spiritum nostrum emittere, & suis efficaciter manibus cõmendare. *Infra.* Si nec adhuc cõmoueris, o cor durũ, & impatiens, durius es silice, qui in deserto a Moyse bis percussus virga misit aquas largissimas, præsertim cum malleus crucis Domini validior sit ad feriẽdum, quàm virga Moysi, & tres claui ferrei tibi incussi efficaciores esse debent, ad aquam lachrymarum eliciendam, quàm percussio virgæ Moysi geminata. Si vero adhuc permanes inconcussus, eo quòd in adamantis duritiem sis conuersus, qui solo hædi sanguine potest molliri, affero tibi hædi pariter, & agni incontaminati optimi Iesu sanguinem copiosum calore incomparabilis charitatis feruentem, qui sua fortitudine illum adamantinum pariter omnino comminuit, & dissoluit. Certum est humano sanguini præ ceteris tantam naturaliter in esse dulcedinem, vt cum a bestia qualibet semel gustatus fuerit, illum de cetero semper gustare desideret, ita vt alijs animalibus postpositis sanguini insidietur humano, & in mortem corruant pro illo acquirendo. Quantum in se credis habere dulcedinis sanguinem filij hominis Iesu Christi? ecce sitiunt bestiæ sanguinem hominis, & non sitiam ego sanguinem Filij Dei? Bestiæ quantum plus gustauerint, tanto plus sitiunt sanguinem humanum, & ego fastidiam sanguinem Dei, & hominis Iesu? bestię corruunt in mortem suam dulcedine sanguinis humani attractæ, ego non festinabo ad vitam meam, & sanguinem rubicundi Iesu, & candidi?

AMBROSIVS adducit historiam Samsonis leonem occidentis, sic ait: Vtinam tam cautus ad seruandam gratiam, quàm fortis ad superandam bestiam, & fortasse hoc non solum virtutis miraculum, sed etiam sapientię mysterium, propheriæ oraculum fuit. Neque enim otiosum videtur, quòd cum tenderet ad mysterium nuptiarũ leo rugiẽs occurrit ei, quem manibus ille discerpsit, in cuius corpore cõnubio potiturus optato congregationem apum reperit, & mel sustulit de ore eius, quod patri tribuit edendum, & matri. Habebat gentium populus mella, qui credidit, qui populus ferita- 87 *Libro 2. de Spiritu sancto in prologo to. 4.*

tis erat ante, nunc Christi est. Neque ipsa quæstio vacat sacramentis, quam proposuit sodalibus suis dicens. De comedente exiuit cibus, & de potẽte exiuit dulcedo. Denique eo vsque mystica, vt tribus diebus eius reuelatio quęreretur, quæ non potuit, nisi per fidem Ecclesiæ die septima completo legis tempore post passionem Domini reuelari, sic enim habes, quia & Apostoli, ideo non intelligebant, quia Iesus nõdum fuerat glorificatus. Quid inquit dulcius melle, quid fortius leone? ad quæ ille respondit. Si non domui setis vitulam meam, non inuenissetis quæstionem meam. O diuinum mysterium, o euidens sacramentum; euasimus interemptorem, potentem vicimus, ibi nunc cibus vitæ est, vbi erant ante miseriæ, fames, mortes, in salutem pericula, in suauitatem amaritudo conuertitur, gratia ex offensione processit, potentia ex infirmitate, vita de morte: Sunt tamen qui econtrario putant fundari non potuisse coniugium, nisi occiso leone de tribu Iudæ, & ideo in corpore eius hoc est Ecclesia apes repertas, quæ condunt mella sapientiæ, quia post Domini passionem magis Apostoli crediderunt. Hunc igitur leonem Samson quasi Iudæus occidit, & in eo mel in figura redimendæ hereditatis inuenit, vt reliquiæ saluę fierent secundum electionem gratię, &c. *& statim ait*: Rursus hic alia oboriuntur mysteria, quòd vxor eius aufertur, & ideo vulpes incendunt manipulos alienigenarum, eos enim qui aduersus diuina sacramenta contendãt decipere sua consueuit astutia, vnde iterum cum dicit in Canticis Canticorum, prehendite nobis vulpes pusillas exterminantes vineas, vt vineæ nostrę floreant, bene pusillas vulpes dixit, quia maiores vineas exterminare non poterant, licet fortibus, & diabolus sit pusillus, &c.

Iud. 16.

88

IDEM explicat illud, Exiet virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascendet. Radix Iesse patriarchæ familia Iudæorum, virga Maria, flos Mariæ Christus, qui bonum odorem fidei toto sparsurus orbe virginali ex vtero germinauit, sicut ipse dixit, Ego flos campi, & lilium conuallium, flos odorem suum succisus reseruat, & contritus accumulat, nec auulsus amittit: ita & Dominus Iesus in illo patibulo crucis, nec contritus emarcuit, nec auulsus euanuit, sed illa lanceæ punctione succisus sacro speciosior fusi coloris cruore vernauit, mori ipse nescius, & mortuis æternæ vitæ munus exhalans, in hoc igitur Spiritus sanctus virgæ regalis flore requieuit. &c.

Lib. de Spiritu sancto c. 5. eod. to. Cant. 2.

90 IDEM explicat illud. Aggæi 2. adhuc modicum, & ego mouebo cęlum, & terram, &c. ait: Mouerat ante hæc, cum de Ægypto liberaret populum suum, quando in cœlo colũna erat ignis, terra inter fluctus, murus in mari, via in aquis, in deserto messis quotidiana frugum cœlestium multiplicabatur, petra soluebatur in fontes aquarum; sed mouit, & postea in passione Domini Iesu, quando cœlum tenebris obductum Sol refugit, petræ scissæ, tumuli aperti, mortui resuscitati, draco victus in fluctibus suis vidit piscatores hominum, non solum nauigantes in mari, sed etiam ambulantes sine periculo, desertum quoque motum, quando infructuosus nationum populus in messem cœpit deuotionis, & fidei flauescere, & eo vsque deserti, & gentium commotio facta est, & vt Apostolorũ quos direxit ad gentes vocandas tanta esset, & tam vehemens prædicatio, vt in omnem terram exiret sonus eorum, & plures fierent filij desertæ, quàm eius, quę habebat virum, &c.

Lib. 3. epist. epist. 12. to. 5.

91 IDEM sic ait: Mirum videtur, quod Dominus apud Pilatum accusaretur, & taceat, taciturnitas enim interdum pro consensu habetur, bene tamen tacet, qui defensione non indiget. Ambiat defendi, qui metuit superari, Christus autem cum condemnatur superat, cum iudicatur vincit, sicut ait Propheta, vt iustificeris in sermonibus tuis, & vincas cum iudicaris: vincet enim cum iudicatur Christus, quia sic innocens approbatur, vnde ait Pilatus: Innocens ego sum a sanguine iusti

Serm. 49. de accusato Domino apud Pilatũ & de Susanna to. 5. Ioan. 19. Psal. 50. Matt. 27.

Digitized by Google

ſti huius. Taceat lingua neceſſe eſt vbi æquitas ſibi adeſt, nolo ſic defendi iuſtitiam, ſicut ſolet iniquitas excuſari, &c. Sed quid de Chriſto loquar? Suſanna mulier tacuit, & inimcos vicit, & tacente lingua in ſancta fęmina pro ea caſtitas loquebatur, caſtitas enim Suſannæ affuit in iudicio quæ eã defendit, & in Paradiſo caſtitas Suſannæ presbyteros, & impudicos conuicit, in Paradiſo, & in iudicio falſos accuſatorum obtinuit, pudicitiæ autem cauſam, niſi vir pudicus Daniel puer iunior, necdum pubeſcentis ætatis audire non debuit. Cognito ergo Daniel Suſannæ negotio ait: Mundus ego ſum a ſanguine huius. Hac ergo voce Daniel vtitur circa Suſannam, qua circa Dominum uſus eſt Pilatus, ait enim. Mundus ego ſum a ſanguine huius iuſti. Sed Daniel melius, quàm Pilatus, ille enim pudicum ſanguinem non condemnat, ſed liberat, hic autem iuſtum ſanguinem, & confitetur, & tradit. Quid enim profuit teſtimonium perhibuiſſe innocentiæ, & uelut reum ad dixiſſe nequitię? ipſe enim iniquitatis ſuæ teſtis eſt, qui ore abſoluit, & corde condemnat, lauerit licet manus ſuas Pilatus, tamen ſua facta non diluit; Daniel ergo melius quàm Pilatus, ille peccantis populi reuocauit errorem, hic autem furentis ſynagogæ ſacrilegium confirmauit.

Dan. 3.

92 *Ser. 51. de Iuda Scarioth to. 3. Matt. 27.*

IDEM ſic ait: Iudas Iſcarioth propria ſententia condemnatus eſt, dignũ enim ſe morte iudicauit, quòd Chriſtum vitam omnium tradidiſſet, reſtituit pecuniam Phariſæis, ſed nec Phariſæi eam accipiunt, videte quanta vis dominicæ ſit pecuniæ, quam inde Iudas reijcit, hinc Phariſæi in loculos non recludunt, iuſti enim ſanguinis præmium pertimeſcit iniquitas poſſidere, conſilium tamen ineunt Phariſæi, vt ex ea ager figuli comparetur in quo peregrinorum corpora collocentur, quod quidem prouidentia factum puto, vt pretium Saluatoris non peccatoribus ſumptum præberet, ſed peregrinis requiem ſubminiſtraret, vt iam exinde Chriſtus, & viuos ſanguinis ſui paſſione redimat, & mortuos pretioſa paſſione ſuſcipiat, &c.

93 *In ser. 57. de ſepulcro Domini noſtri Ieſu Chriſti to. 3.*

IDEM conſequenter ad ea quæ dixerat Sermone 48. ſic ait: Ego dico non minorem Ioſeph affectum fuiſſe, quàm Mariæ, ſiquidem illa vtero Dominum hic corde concepit, illa Saluatori membrorum ſuorum ſecretũ præſtitit, hic ſecretum ſui corporis non negauit, illa Dominum pannis inuoluit, cum natus eſt, hic linteis, cum receſſit, illa perunxit beatum corpus oleo, hic aromatibus honorauit, conueniunt ergo ſibi obſequia, conuenit & affectus, vnde neceſſe eſt, & meritum conuenire, niſi quòd Angelus Mariam ad obſequium admonuit, Ioſeph autem ſola iuſticia perſuaſit, Ioſeph in ſuo ſepulchro poſuit Dominum. Videamus quare Saluator in aliena ſepultura ponatur, ideo in aliena ſepultura ponitur, quia pro aliena moriebatur ſalute, mors enim eſt non illi illata eſt, ſed nobis delata: vt quid ergo ei propria ſepultura, qui in ſe mortem propriam non habebat? Vt quid illi tumulus in terris, cuius ſedes manebat in cœlis? vt quid illi ſepultura, qui tridui tantum temporis ſpatio non tam in ſepulchro mortuus iacuit, quàm velut in lectulo dormiens conquieuit? Sepulchrũ autem mortis eſt habitaculum neceſſarium, neceſſarium ergo non erat mortis habitaculum Chriſto, qui vita eſt, neque opus habebat ſemper viuens domicilio defunctorum. vnde & illa Maria, quæ Dominum inter ceteros defunctos in ſepulchro quærebat arguitur, & dicitur illi. Quid quæris viuentem cum mortuis? ideſt, quid quæris apud inferos, quem rediſſe iam conſtat ad ſuperos, &c.

Matt. 27.

94 *Lib. de Ioſeph Patriarcha c. 3. to. 4. Ibid.*

IDEM applicat hiſtoriam Ioſeph ad paſſionem Domini. Ecce ſomniator venit, venite occidamus eum, & videamus quid proſint illi ſomnia ſua, hoc ſcriptum eſt, de Ioſeph, completum eſt de Chriſto, quando Iudæi in eius paſſione dicebant, ſi Rex Iſrael eſt, deſcendat nunc de cruce, & credimus ei, confidit in Deum, liberet eum nunc ſi vult, &c. Quòd Ioſeph venditus eſt,

d by Google

patet idipſum de Chriſto, quòd autem dixerunt tradamus Ioſeph Iſmaelitis, manus autem noſtræ non ſint iniectæ ſuper eum, Iudæi in Domini paſſione dixerunt, nobis non licet interficere quemquam. Quod exutus eſt tunica, ideſt carnem quam aſſumpſit exutus eſt decoram diuerſitatem virtutum, ergo tunica eius, ideſt caro, non diuinitas cruentata eſt, & indumentum ei carnis non immoralitatem vitæ auferre potuerunt. Hanc tunicam Iudaicæ beſtiæ cruentauerunt illæ, de quibus dicit, Lucæ 10. Ecce ego mitto vos, ſicut agnos inter lupos. Quod autem lacus ſiccus erat, quid mirum, ſi Iudæorum lacus aquam non habebat, qui dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & fecerunt ſibi lacus contritus? vnde de ſe Dominus ait: Poſuerunt me in lacu inferiori. Illud quoque quòd hædi ſanguine reſperſerunt tunicam eius videtur ſignificare, quoniam falſis teſtimonijs appetentes inuidiam deduxere peccati omnium peccata donantem, nobis agnus eſt, illis hædus, nobis abſtulit peccata, illis delicta cumulauit, ideoque ait: Implete menſuram patrum veſtrarum. Merito Iacob poſteritatis deplorans diſpendia, quaſi pater filium flebat amiſſum, quaſi propheta flebat interitum Iudæorũ, denique ſcidit etiam veſtimentum ſuum, quòd in paſſione
Matt. 25. Domini factum legimus a principe ſacerdotum, in quo eſſet non priuata perſona, ſed publicum munus officij, & velum templi ſciſſum eſt, & prophanata myſteria, vt eſſe nudatus populus ſalutaribus indumentis, diuiſum regnum talibus manifeſtaret inſignibus deſtruendum, quia omne regnum in ſe diuiſum deſtruetur. Et vere diuiſum, quando hoc, quod erat Chriſti cæpit eſſe etiam diaboli, &c.

95 *Lib. de benedictionibus Patriarcharum, c. 2 tom. 1. Geneſ. 49.*
IDEM explicat benedictionem Ruben, & applicat populo Iudæorum, ipſe enim dictus eſt primogenitus Iſrael, & duræ ceruicis, & aſcendit cubile patris, & thorum polluit ſanctum, hoc eſt carnem Domini Ieſu conditoris noſtri patibulo affixit crucis, in qua velut in quodam cubili, & patrio thoro ſancti eius ſalutari refectione requieſcunt, &c.

IDEM ſuper illud: Hęreditate acquiſiui teſtimonia tua in æternum, &c. ſic ait: Paſſio Chriſti imago fuit regni cæleſtis, nemo audiuit in plateis vocem eius, quia illo ſilentio paſſionis ſuæ clamorem omnem in poſterum impiæ vocis abolebat, nolebat fleri, quia dicebat ad filias Hieruſalem. Filiæ Hieruſalem nolite me flere, ſed vos ipſas flete. Ablaturus enim omnes lachrymas ſuæ beneficio crucis, in paſſione ꝑpria futurę inſtar beatitudinis exhibebat, vt nemo fleret, niſi qui Chriſti beneficia non teneret, &c. 96 *Sermone 14 in pſal. 118 tom. 5. Luc. 23.*

IDEM ſuper illud, Pater ſi poſſibile eſt, tranſeat a me calix iſte, ait: Ego nuſquam magis pietatem Domini admiror, maieſtatemque quam cum ſuſceptam ad tempus video, in illo infirmitatem, minus enim contulerat mihi, niſi meum ſuſcepiſſet affectum, ergo pro me doluit qui pro ſe nihil habuit, quod doleret, & ſequeſtrata delectatione diuinitatis æternæ, tædio meæ infirmitatis afficitur, ſuſcepit enim triſtitiam meam mihi ſuam lætitiam largitur, & veſtigijs noſtris deſcendit vſque ad mortis ærumnam, vt nos ſuis veſtigijs reuocaret ad vitã, confidenter ergo triſtitiam nomino, quia crucem prædico, neque enim ſpeciem incarnationis ſuſcepit, ſed veritatem, debuit ergo, & dolorem ſuſcipere, vt vinceret, & triſtitiam non excludere. Neque enim habent fortitudinis laudem, qui ſtuporem magis vulnerum tulerint, quàm dolorem, & nos voluit erudire, vt quia in Ioſeph didiceramus carcerẽ metuere, mortem vincere diſceremus in Chriſto, & quod eſt amplius, quemadmodum futuræ mortis mæſtitiam vinceremus. Sed quid mirum, ſi moriturus pro omnibus tędiat, qui Lazarũ reſuſcitaturus illachrymat? & fortaſſe ideo triſtis eſt, quia poſt Adæ lapſum tali trãſitu nobis erat ex hoc ſæculo recedendum, vt mori eſſet neceſſarium. Deus enim mortem nõ fecit, neque lætatur in perditione 97 *Lib. 10. in Lucã 10. 3. Matt. 26.* 98

ditione

diſtione viuorum,& ideo faſtidit quod ipſe non fecit, &c. Triſtis eſt anima mea. Triſtis autem eſt non ipſe, ſed anima,non eſt triſtis ſapientia,non diuina ſubſtantia, ſed anima, ſuſcepit enim animam meam, ſuſcipit corpus meum,non me fefellit vt alius eſſet, & aliud videretur, triſtis videbatur, & triſtis erat, non pro ſua paſſione ſed pro noſtra diſperſione,triſtis erat quia nos paruulos relinquebat: Neque illud diſtat à vero, ſi triſtis erat pro perſecutoribus ſuis, quos ſciebat immanis ſacrilegij pœnas daturos, & ideo dixit,transfer calicem hunc a me,non quia Deus Dei filius mortem timebat, ſed quia malos pro ſe perire nolebat.
Luc.23. Denique ait. Pater ne ſtatuas illis hoc peccatum. Ne exitialis eſſet populo paſſio ſua, quæ eſſet omnibus ſalutaris, &c.

99 *Luc.22.* Circa illud. Iuda oſculo filium hominis tradis,&c. ait. Magna diuinæ ſignificatio poteſtatis. Oſtendiſti Domine quem proderet, dum occulta manifeſtas, oſtendiſti quem traderet, dum dicis filium hominis, quia caro non diuinitas comprehenditur, illud tamen plus confutat ingratum quòd eum tradiderit, qui cum eſſet Dei filius propter nos tamen filius hominis eſſe voluiſſet, quaſi dicat, propter te ſuſcepi ingrate quod tradis. In hypocriſi ergo interrogationem pronunciandum puto, quaſi amantis affectu corripiat proditorem. Iuda oſculo filium hominis tradis? Hoc eſt, amoris pignore vulnus infligis, & charitatis officio ſanguinem fundis & pacis inſtrumento mortem irrogas? ſeruus Dominum, diſcipulus prodis magiſtrum? electus auctorem? Hoc eſt illud. Vtiliora vulnera amici quàm voluntaria oſcula ini-
Prou.27. mici. Tunc manus iniecerunt in eum.
Luc.22. O amentes, o perfidi, non ſic comprehenditur ſapientia, nec ſic tenetur iuſtitia, &c.

100 IDEM Petrus eruditus in lege, promptus affectu, qui ſciret Phineæ reputatum ad iuſtitiam, quòd ſacrilegos peremiſſet, percuſſit principis ſeruum, ſed Dominus vulnera cruenta deterſit, myſteria diuina ſubiecit, vt ſeruus principis mundi, hoc eſt, non naturæ conditione, ſed culpæ, ſæcularium famulus poteſtatum auris ſuæ vulnus exciperet, quia non audiſſet verba ſapientiæ. Aut ſi Petrus volens percuſſit aurem, docuit quòd aurem habere in ſpecie non deberent, quam in myſterio non haberent, ſed bonus Dominus & ipſi refundit auditum, ſecundum prophetica dicta demonſtrãs, & ipſos ſi conuertantur poſſe ſanari, qui in paſſione Domini vulnerati sũt, eo quòd omne peccatum fidei myſterijs abluatur. Aut fortaſſe, ideo aurem tulit ne amplius delinquerent audientes,qui audita ſeruare non poſſunt,ſic & aliquando confudit Deus linguas extruentium turrem ne ſe audirent & opus ſuæ impietatis augerent, &c. Illi iuſto mortem inferebant, perſecutorum vulnera iſte ſanabat.

IDEM ſuper illud, Petrus autem ſequebatur eum a longe agens de negatione Petri ait: Vbi tamen negat Petrus? non in monte,non in templo, non in ſua domo, ſed in prætorio Iudæorum, in domo principis ſacerdotum, ibi negat, vbi veritas non eſt, ibi negat vbi Chriſtus ligatus eſt,quomodo enim non erraret, quem intromiſit oſtiaria & interrogarit oſtiaria, & oſtiaria Iudæorum: Male Eua induxit Adam male Petrum introduxit femina, ſed ille in Paradiſo labitur, vbi non venialis culpa, hic in prætorio Iudæorum vbi difficilis innocentia, illi interdictus lapſus, huic prædictus error, &c. 101 *Luc.22.*

IDEM ſuper illud, Et indutum illum veſte alba remiſit &c. ait. Non otioſum quòd veſte alba induitur ab Herode immaculatæ tribuens indicia paſſionis, quòd Agnus Dei ſine macula cum gloria mundi peccata ſuſciperet, in typo etiam Herodis atque Pilati, qui amici ex inimicis per Ieſum Chriſtum facti ſunt plebis Iſrael, & populi gẽtilis figura ſeruatur, quod per Domini paſſionem vtriuſque ſit futura concordia, ita tamen, vt prius populus nationum capiat Dei verbũ, 102

& ad populum Iudæorum fidei ſuæ de
uotionem tranſmittat, vt illi quoque
gloria maieſtatis ſuæ corpus veſtiant
Chriſti, quem ante deſpexerant, &c.
Matt. 27. Chlamydem autem coccineam indui-
tur a militibus, & purpuream tunicã,
in altera deſignans martyrum palmas,
in altera regiæ poteſtatis inſignia, qđ
caro eius ſuſum toto orbe terrarum
ſanguinem eſſet ſuſceptura pro nobis
& paſſio Regnum paritura de noibs,
corona quoq; de ſpinis capiti eius an-
nexa, quid aliud quam diuini operis
munus oſtendit, quod de peccatoribus
mundi tanquam ſæculi pœnis, trium-
phalis Deo gloria quæreretur? deteſta
bili itaq; mẽtis affectu, honoratũ tamẽ
Iudæi exitũ produnt, nam & compun-
gentes coronant, & illudentes adorãt,
etſi corde non credunt quem perimũt
confitentur. Illis licet defuit boni ope
ris affectus, Deo tamen ſuus nõ defuit
honor, qui ſalutatur vt Rex, corona-
tur vt victor, quaſi Deus, & Dominus
adoratur, arundo quoq; vel ſecundũ
Matthæum cõprehenditur manu eius,
vt humana fragilitas, iam non ſicut a-
rundo moueatur a vento, ſed operibus
103 Chriſti corroborata fundetur, &c. Lo-
Ioan. 19. quens de crucis Chriſti portatione, &
veſtimentorum regalium depoſitione
ait. Bonus ordo noſtri profectus, ut
prius crucis ſuæ trophæum ipſe erige-
ret deinde martyribus traderet erigen
dum. Non Iudæus eſt qui crucem por
tat, ſed alienigena atque peregrinus,
nec præcedit, ſed ſequitur, iuxta quod
ſcriptum eſt, Tolle crucem tuam, & ſe
quere me, non enim ſuam, ſed noſtram
crucem Chriſtus aſcendit, nec mors il
la diuinitatis, ſed quaſi hominis fuit.
Pulchre autem aſcenſurus crucem re-
galia veſtimenta depoſuit, vt ſcias qua
ſi hominem paſſum eſſe non quaſi De-
um Regem, etſi utrumque Chriſtus,
quaſi hominem tamen non quaſi Deũ
crucifixum. Nũc quoniam trophęum,
iam vidimus currum ſuum triumpha-
tor aſcendat, non arborum truncis aut
quadriiugis plauſtris manubias de
mortali hoſte quæſitas, ſed patibulo
triumphali captiua de ſæculo ſpolia
ſuſpendant, non hic reuinctis poſt ter-
gum brachijs gentes, neque exciſarum 104
vrbium imagines oppidorumque capto
rum ſimulacra cernimus, aut ſubmiſſa
captiuorum Regum colla miramur
(qualis humanorum ſolet eſſe ſpecies
triumphorum) nec victoriæ terminos
regionis fine diſtinctos, ſed ouantes po
pulos nationum quæſitos, non ad ſup-
plicium, ſed ad præmium, Reges libe-
ris affectibus adorantes, voluntarijs ur
bes ſtudijs deditas & in melius refor-
matas imagines oppidorum, quas non
fucus expreſſerit, ſed deuotio colora-
uerit, fidei arma uictoriarumque iura
toto orbe currentia captiuum princi-
pem mundi, & ſpiritualia nequitiæ,
quæ ſunt in cœleſtibus obedientia im
perio uocis humanæ, ſubditas domina
tiones variarumque uirtutum ſpecies,
non ſericis, ſed moribus emicantes.
Fulget caſtitas, fides ſplendet, & indu-
ta mortis exuuijs deuotio fortitudi-
nis iam reſurgit, unius Dei triumphus
fecit omnes prope iam homines trium
phatores crux Domini. Refert igitur
conſiderare qualis aſcendat, nudum ui
deo, talis ergo aſcendat, qui ſæculum
uincere parat, vt ſæculi adiumenta nõ
quærat. Victus eſt Adam qui ueſtimen
ta quæſiuit, uicit ille qui tegumenta
depoſuit, & talis aſcendit quales nos
auctore Deo natura formauit, talis in
Paradiſo homo primus habitauerat, ta
lis ad paradiſum homo ſecundus intra
uit, & ut non ſibi ſoli, ſed omnibus uin
ceret manus extendet quo omnia tra-
heret ad ſe, &c.

Agens de titulo crucis ait. Merito 105
ſu pra crucem titulus, quia non huma- *Ioan. 19.*
ni corporis, ſed diuinæ poteſtatis, &
Regnum, quod habet Chriſtus. Meri-
to ſupra crucem titulus, quia licet in
cruce erat Dominus Ieſus, ſupra cru-
cem tamen Regis maieſtate radiabat.
Ipſe autem crucis locus, uel in medio,
ut cõſpicuus omnibus, uel ſupra Adę,
ut Hebræi diſputant, ſepulturam.
Congruebat quippe, ut ibi uitę noſtrę
primitiæ locarentur, ubi fuerant mor-
tis exordia, &c. Supra illud, Amen di-
co tibi, hodie mecum eris in Paradiſo,
ait.

Luc. 23. est. Pulcherrimum affectandæ conuersionis exemplum, quod tam cito latroni venia relaxatur, & uberior est gratia, quam precatio; semper enim plus Dominus tribuit quam rogatur, ille enim rogabat, vt memor sui esset Dominus, cum venisset in regnum suum, Dominus autem ait, Amen amen dico tibi, hodie mecum eris in Paradiso, &c.

106 IDEM super illud, Stabant autem mulieres hæc videntes, &c. Stabat, & mater cum studio pietatis, quæ sua pericula posthaberet, sed & Dominus suspensus in cruce, qui sua pericula contemneret pio matrem commendabat affectu, quòd non otiose Ioannes pluribus prosecutus est, & solus me docet, quod alij non docuerunt, quemadmodum in cruce positus appellauerit matrem putans pluris, quod uictor suppliciorum, atque pœnarum victor diaboli pietatis officia diuidebat, quàm quod regnum cæleste donabat. Nam si religiosum est, quod latroni venia donatura a Domino, multo religiosius, quòd mater honoratur a filio, nec præposterum iudicetur, quòd prius latronis absolutionem, quàm matris appellationem scripsit, qui enim venerat saluos facere peccatores, non absurdum si prius suis scriptis susceptum munus in redimenda salute peccatoris impleuit, &c. Fugientibus autem Apostolis ante crucem Maria stabat & pijs spectabat oculis filij vulnera, quia expectabat non pignoris mortem, sed mundi salutem, aut fortasse, quia cognouerat per filij mortem mundi redemptionem, aula regalis putabat se, & sua morte publico muneri aliquid adiuturam, sed Iesus non egebat adiutore ad omnium redemptionem, quia dixit, factus sum sicut homo sine adiutorio inter mortuos liber, &c. *Ioan. 19.* *Psal. 87.*

Hic denique probat Beatus Ambrosius Marię virginitatẽ, per hoc, quod commendatur Ioanni viuente Ioseph, & sic ait: Quo loco vberrimum testimonium Mariæ uirginitatis adhibetur, neque enim abrogaretur uxor marito, sed quæ pro mysterio coniugium prætexuit, completis mysterijs iam coniugio non egebat, &c.

IDEM super illud ad Galatas 3. Christus nos redemit de maledicto legis factus pro nobis maledictum ait, &c. Sicut in lege hostia pro peccatis oblata peccatum nuncupabatur propterea pro maledictis oblatus factus est maledictum, nam & a Iudæis factus maledictum dum quasi peccator occiditur, ideo non dixit factus pro nobis maledictus, sed maledictum. Is enim, qui propter peccatum proprium morti offerebatur, maledictus fiebat, in sua enim causa moriebatur, & si proprius aspicis videbis Christum maledictum eorum factum, a quibus occisus est, crux enim Saluatoris peccatum & maledictum est Iudæorum, &c. Super illud ad Gal. 3. mediator, hoc est, arbiter non est vnius, sed duorum, cum enim duo populi inuicem aduersum se dimicarent semper dissidentes, & inimici diuersitate doctrinæ, Saluator horum arbiter venit amputans vtriusque populi, per quod discordabant, vt possent esse pacifici, abstulit ergo gentibus numerum Deorum, & famulatum elementorum, quod scandalum erat Hebræis, abstulit a Iudæis opera legis, idest, neomenias, circumcisionem, & curam sabbati, & discretiones escarũ & cetera quæ abominabantur gentiles, & sic facti sunt pacifici, qui prius erant inimici, &c. Hunc eundem sensum ad Ephesios prosequitur dicens: Ipse enim est pax nostra qui fecit vtraque vnum, & medium parietem maceriæ soluens inimicitiam in carne sua legem mandatorum in decretis euacuans, vt duos conderet in se uno nouo homine faciens pacem, &c. Si vno nouo homine fecit pacem ambobus, vtique abstulit, per quod dissidebant, & hoc eis statuit data lege sua, per quod essent pacifici, &c. *Ephes. 2.*

Chriſti Domini crux laudatur, cui cum ipſo configi debent homines.

Cap. XI.

1 *Homil.3.in Exod.10.1. Exod.17.*

ORIGENES Præter multa quę habẽtur capite anteriori, ſic ait. Vere illud impletur in nobis, in Moyſe dedit figuram, cum enim ipſe eleuaret manus, vincebatur Amalech, ſi vere velut laſſas deijceret, & brachia infirma deponeret, inualeſcebat Amalech, ita ergo etiam nos in virtute crucis Chriſti extollamus brachia, & eleuemus in oratione ſanctas manus in omni loco ſine ira, & diſceptatione, vt Domini mereamur auxilium.

2 *Homi.4. in Exodum.*

IDEM ſic habet: Puto quòd Moyſes ad Ægyptum veniens, & deferens virgam, qua caſtigat, & verberat Aegyptum decem plagis, Moyſes hic lex Dei ſit, quæ data eſt huic mundo, ut eum decem plagis, ideſt decem mandatis corripiat, & emendet, virga autem per quam geruntur hæc omnia, per quæ Aegyptus ſubijcitur, & Pharao ſuperatur crux Chriſti ſit, per quam mundus hic vincitur, & princeps huius mundi cum principatibus, & poteſtatibus triumphatur. Quòd autem virga proiecta ſit draco vel ſerpens, & deuorat Aegyptiorum magorum ſerpentes, qui id ſimiliter fecerant, crux enim Chriſti cuius prædicatio ſtultitia videbatur, quam Moyſes, ideſt lex continet, ſicut Dominus dixit, De me enim ille ſcripſit, hæc inquam crux de qua Moyſes ſcripſit, poſtquam in terra proiecta eſt, hoc eſt poſteaquam ad fidem hominum venit, conuerſa eſt in ſapientiam, & tantam ſapientiam quæ omnem Aegyptiorum, ideſt huius mũdi ſapientiam deuoraret. Vide ergo quomodo ſtultam fecit Deus ſapientiam huius mundi, poſteaquam manifeſtauit Chriſtum, qui crucifixus eſt, Dei uirtutem eſſe, & Dei ſapientiam, ſerpens enim pro ſapientia, vel prudẽtia ponitur in ſacris litteris. *Exod.4.*

3 *Homil.6.in*

IDEM: Tranſito mari rubro accepit Maria tympanum, & cecinit Domino dicens: Cantemus Domino, &c. Tu ſi mare rubrũ tranſieris, ſi Aegyptios mari ſubmergi videris, & extingui Pharaonem, potes hymnum cantare Deo, vocem gratulationis emittere, & dicere: Cantemus Domino, &c. Melius autem, & dignius hæc dices, ſi habueris tympanum in manu tua, ideſt ſi carnem tuam crucifixeris cum vitijs, & concupiſcentijs, & ſi mortificaueris membra tua quæ ſunt ſuper terram. *Exodum. Exod.15.*

Infra. Sicut Chriſtus Domino exaltato in cruce dolores obtinuerunt habitatores Philiſthijm, tunc conturbati ſunt principes Edom, &c. Timore Chriſti exterrefacti, ſic non aliter timebunt te dæmones, nec aliter tremor tuus venit ſuper eos, niſi videant in te crucem Chriſti, niſi & tu potueris dicere, Mihi autem abſit gloriari niſi in cruce Domini mei Ieſu Chriſti, per quem mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo. *Exod.15.* *Gal.6.*

4 *Homi. 9.in Numeros. Num.17.*

IDEM ſic ait: Omnes princeps tribuum habuit virgam ſuam, ſed vnus ſolus eſt, ſicut ſcriptura refert, Pontifex Aaron cuius virga germinauit. Verus pontifex Chriſtus eſt, ipſe ſolus eſt cuius virga crucis, non ſolũ germinauit, ſed & floruit, & omnes hos credentium populorũ attulit fructus.

5 *Homi. 8.in Ioſue.*

IDEM explicans locum vbi Ioſue Regem Hai ſuſpendit in ligno, Origenes ſic legit, Quod Hai Rex ligno gemino dicitur eſſe ſuſpenſus, ait, hoc in loco myſterium tegitur plurimis latens. In ſuperioribus diximus Regem Hai diabolo poſſe conferri, hic quomodo in duplici ligno ſuſpenſus ſit, operæ pretium eſt noſcere. Domini noſtri Ieſu Chriſti crux gemina fuit, hoc eſt gemina ratione, & duplici conſtat; Quia viſibiliter quidem filius Dei in carne crucifixus eſt, inuiſibiliter vero in ea cruce diabolus cũ principatibus ſuis, & poteſtatibus affixus eſt cruci. Nõ tibi hoc videbitur verũ, ſi tibi horũ teſtẽ produxero Apoſtolũ Paulum? quod erat contrarium nobis tulit illud de medio affigẽs cruci ſuæ, exuẽs principatus, & poteſtates traduxit, libere triumphans eas in ligno crucis, *Coloſſ.2.*

licet

licet in aliis exemplaribus habeatur in ligno. Ergo duplex ratio dominicæ crucis vna illa qua dicit Petrus, quòd Christus crucifixus nobis reliquit exẽplum, & hæc secũda, qua crux illa trophæum diaboli fuit, in quo. & crucifixus est, & triumphatus. Ideoq; & Paulus dicebat. Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini mei Iesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Vides, quia & hic Paulus duplicem crucis prodidit rationẽ? Duo enim sibi contraria dicit esse crucifixa, se sanctum, & peccatorem, mundum ad illam formam sine dubio quã
6 diximus Christi, & diaboli. Nos enim mundo crucifigimur tunc, cum veniẽs princeps huius mundi in nobis non inuenit quicquam, & nobis mundus crucifigitur cum peccati concupiscentias non recipimus. Sed dices, si diabolus, & exercitus eius interemptus est, & crucifixus, quomodo videmus adhuc, & diabolum, & contrarias potestates in tãtum valere aduersum seruos Dei, vt etiam Apostolus Petrus, cum ingenti cautela præmoneat, & dicat, obseruã dum esse, quia aduersarius noster diabolus sicut leo rugiens circuit quærẽs quem transuoret? intelligendum est, q diabolus victus est quidem, & crucifixus, sed iis qui cum Christo crucifixi sunt, omnibus autem credentibus, & vniuersis pariter populis tunc erit crucifixus cum complebitur illud, quod dicit Apostolus, quòd sicut in Adam omnes moriuntur, sic & in Christo omnes viuificabuntur.

7 IDEM exponens illa verba: Mittamus lignum in panem eius sic inquit. Ego admirabile quidam inferam, lignum missum in panem eius, panem fecit meliorem. Exemplum accipe de lege Moysi: Sicut lignum quod missum est in amaram aquam fecit dulcem, sic lignum crucis Christi missum in doctrinam eius fecit panem illius dulciorem; Ante enim, quam mitteretur lignum in panem eius, qñ tantummodo panis erat, & non erat lignum, in vniuersam terram non exierat sonus eius; postquam uero accepit fortitudinem per lignum, tunc in vniuersum orbem passionis eius disseminatus est sermo, in cuius figura, & aqua in veteri testamento ad tactum ligni dulcis effecta est, quia cum venit lignum Iesu Christi, & sermo saluatoris mei descendit in legem, tunc dulcoratur & fit suauissimi saporis, intellecta pariter, & lecta lex Moysi.

Hom. 8. in Hieremiã. to. 2.

IDEM sic habet: Crux Christi nostra victoria est, illius patibulum noster triumphus, gaudẽtes leuemus hoc signum in humeris nostris, victoriarum vexilla portemus, immortale lucrum, portemus in frontibus nostris, cum dæmones viderint contremiscãt, qui aurata capitolia non timent, crucem timent. Qui contemnunt sceptra regalia, & purpuras Cæsarum, & dapes, christiani sordes, & ieiunia pertimescunt. Denique in Ezechiele propheta: Cum omnes qui missus fuerat Angelus occidisset, & interfectio cœpisset a sanctis, illi tantummodo sospites reseruantur quos T. Tau literæ, idest, crucis pictura signauerat. Exultemus itaque fratres charissimi, & ad crucis similitudinem sanctas in cęlum leuemus manus; Cum sic nos dæmones armatos viderint opprimentur. Quando Moyses erectas habebat manus, vincebatur Amalech, si paululum illæ conciderent, inualescebat. Antennæ nauium, bellorum cornua sub figura nostræ crucis volitant. Aues quoque ipsæ, quando in sublimiora obuoluuntur, & pendent per aera extensis alis imitantur crucem. Sed & trophæa ipsa, & victorię triumphorum ornatæ cruces sunt, quas nõ solũ frõtib⁹, sed & in aĩabus quoq; nr̃is habere debemus, vt cũ sic fuerimus armati calcemus super Aspidem, & Basiliscum. 8

Hom. 8. de Epiphania. tom. 5.

Ephes. 9.

Exod. 17.

IDEM sic habet: Non regnet peccatum in vestro mortali corpore, ait Paulus, Nisi esset in nostra potestate, vt non regnaret in nobis peccatum, præceptum vtique non dedisset. Quomó ergo possibile est, vt peccatum in carne nostra nõ regnet? Si faciamus illud, quod, & Apostolus idem dicit: Mortificate membra vestra, quæ sunt 9

Lib. 6. in epist. ad Romanos.

Coloss. 3.

super

ſuper terram, etſi ſemper morté Chriſti in corpore noſtro circumferamus, Certum namque, eſt, quòd vbi mors Chriſti circumfertur, non poteſt regnare peccatum. Eſt enim tanta vis crucis Chriſti, vt ſi ante oculos ponatur, & in mente fideliter retineatur, ita vt in ipſam mortem Chriſti intentis oculis mentis aſpiciatur, nulla concupiſcentia, nulla libido, nullus furor, nulla ſuperare poſſit inuidia, ſed continuo ad eius præſentiam totus ille, qué ſupra enumerauimus, peccati, & carnis fugatur exercitus, ipſum vero peccatum, nec ſubſiſtit.

10 *Lib. 7.* *2. Tim. 2.* IDEM explicans illa verba: Si tamen compatimur, vt & conglorificemur, ait: Compatitur qui dicit Chriſto confixus ſum cruci, viuo autem iam non ego, viuit vero in me Chriſtus. Et iterum dicit. Si commortui ſumus, & conuiuemus, ſi toleramus, & conregnabimus, vel etiam qui dicere poteſt, qa quod deerat paſſionum Chriſti repleo in corpore meo. Sicut autem Chriſtű, quia humiliauerat ſe factus obediens vſque ad mortem, mortem autem crucis, ſuperexaltauit Deus, & donauit illi nomen, quod eſt ſuper omne nomen, ita & eos qui Chriſto compatiuntur, & paſſionum eius imitantur exemplű, Deus cum illo exaltat in gloria, hæc namque via eſt quam cohęredibus ſuis Chriſtus aperuit, vt exaltentur.

11 *Hom. 12. in Pſalm. 45. tom. .* BASILIVS explicans illa verba: Conturbati ſunt montes in fortitudine eius, ſic ait: Principes ſæculi huius ac patres, montes dicuntur conturbati in Chriſti fortitudine quam ipſe in agone quo decertauit per crucem, contra eum qui poteſtatem mortis habebat, oſtédit, & velut generoſus quiſpiam athletes exutus veſtibus, principatus, ac poteſtates vicit, oſtentuique illos habuit confidenter, atq; in ligno de illis triumphauit.

12 *Hom. 2. de Baptiſmo.* IDEM ſic habet: Quemadmodum qui crucifigitur mortis ſubiectus condemnationi, ab illis diſiungitur, cum quibus aliquando vitæ commercium habuit, ſublimior iam illis, qui in terra adhuc repunt factus: ita & qui cum Chriſto crucifigitur ab omnibus in vniuerſum, qui ſecundum hoc ſæculum viuunt abalienatus eſt, ſublata iam méte, ad cœleſtem conuerſationem exaltatus, vt queat vere, & cum fiducia, quæ in Chriſto eſt dicere, noſtra conuerſatio in cœlis eſt. Et iterum ſubdit Apoſtolus. Qui enim mortuus eſt iuſti- *Rom. 16.* ficatus eſt a peccato, hoc eſt, abſolutus eſt, liberatus eſt ab omni peccato, repurgatus eſt non ſolum, quòd operibus, ac verbis, ſed quod & ipſis cogitationum affectibus ſit commiſſum. Et alio in loco diffiniuit ſcribens. Qui *Gal. 5.* vero Chriſti ſunt carnem ſuam crucifixerunt cum concupiſcentijs, & affectionibus. Crucifigimur, qui in aqua baptizamur, qui baptiſmus eſt ſimilitudo, crucis, mortis, ſepulturæ, ac reſurrectionis mortuorum, ſicut ſcriptű eſt, & iterum: Mortificate membra ve- *Coloſ. 3.* ſtra, quæ ſunt ſuper terram.

CHRISOSTOMVS ſic ait: 13 Audiant quicumque paſſionis Chriſti *Hom. 55. in* crucem verecundantur, nam ſi Apoſto *Matt. 10. 2.* lorum princeps, antequam crucis my- *Mat. 16.* ſterium diſceret, ſatanas vocatus eſt, quia dixit: Abſit a te Domine non erit tibi hoc, quam veniam impetrabunt, qui vbique iam prædicatam crucem Chriſti negare audent? *Infra.* Nemo igitur pudeat horum ſalutis noſtræ, ſymbolorum atque ſignorum, ſed veluti coronam ſic læto animo crucé Chriſti circumferamus, omnia enim, quę ad ſalutem noſtram conducunt per ipſam conſummantur, nam cum regeneramur crux Domini adeſt; cum ſacratiſſimo alimur cibo, cum in ordine conſecrandi ſtatuimur, vbique ac ſemper id victoriæ inſigne nobis aſſiſtit. Quapropter, & in penetralibus, & in parietibus, & in feneſtris, & in fronte, quoq; & mente, magno ſtudio crucem inferamus, id enim ſalutis noſtræ, id communis libertatis, id manſuetudinis, atque humilitatis Domini ſignum eſt. Quando igitur cruce te ſignas vniuerſam te cum crucis cauſam verte, & iræ, ac reliquarum paſſionum incendia extingue. Quando te cruce ſignas magna tuam frontem arma fiducia, libertate

animum

animum munias, nec enim latet vos, quænam sint, quibus libertati donati
14 1. Cor. 6. sumus. Paulus enim cum ad capessendam veram hanc libertatem nos hortaretur ad crucis memoriam reduxit dicens: Pretio empti estis, non sitis serui hominum, pretium autem hic crucem appellauit, quam non simpliciter digito in corpore, sed magna profecto fide in anima formare oportet, nam si hoc modo eam impresseris nullus scelestorum dæmonum, cum hastam videat, qua letale vulnus suscepit, congredi tecum audebit. Nam si cum solummodo loca, in quibus capite damnati pœnas persoluunt videmus, ingenti horrore concutimur, quid passurum putas diabolum, si mucronem tenere te viderit, quo vires eius Christus dissoluit, & quo caput Draconis magno ictu rotauit? Noli ergo tanto tuo bono verecundari, ne quando in maiestate sua veniat Christus de te verecundetur, tunc enim signum hoc super radios Solis coruscans ante Christum videbis; præcedet enim profecto crux magnam vocẽ aspectu emittens, & ad vniuersos homines pro Domino respondens, atque ostendens nihil ex parte Domini defuisse. Hoc signum, & priscis, & nostris temporibus clausas ianuas reserauit. Hoc venenorum vires extinxit, hoc feroces bestias repressit, hoc lætales serpentum morsus curauit. Etenim si portas inferni perfregit, si cœlorum ostia reclusit, si Paradisi renouauit ingres-
15 sum, si diaboli neruos recidit, quid mirum est, si pestifera venena, atroces bestias, aliaq; huiusmodi superauit? hoc igitur in mente tua cęlato, & animarum amplectere salutem. Hæc crux terrarum orbem conuertit atque sanauit, hæc terrorem abegit, veritatem reduxit, terram in cœlum restituit, ex hominibus angelos effecit. Hæc crux non terribiles, sed despicabiles hominibus dæmones effecit. Hac cruce mors in somnum redacta est. Hac omnia quæ nobis aduersabantur humi deiecta conculcantur. Si ergo gentilium quispiam tibi dixerit, Crucifixum ne adores, noli dubitare clara voce, & alta facie dicere, & adoro, & adorandi numquam faciam finem, & si ridebit, largas tu effunde lachrymas de insania eius. Agas immortales Domino gratias, cuius beneficio hæc suscepimus, quæ nullus, absque diuina gratia dicere potest. Nos clara, & magna uoce dicamus, & eximia fiducia exclamemus, gloria nostra, caput & origo beatitudinis, libertas, & corona crux est. Vellem cũ Paulo posse dicere, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo, sed cum multis ac uarijs detinear passionibus, nequeo id sane dicere, quare uos moneo, & multo antequam vos me ipsum, crucifigamur mundo, nihil commune habeamus cum terra, sed tota mens nostra amore superioris patriæ, gloria beatitudinis ardeat, cœlestis enim milites Regis sumus, ac arma spiritualia induti, cur igitur abiectarum personarum, immo vermium vitam eligimus, cum ibi oporteat esse militem vbi, & imperator est. Gal. 6.

IDEM sic ait: Sola Christi crux est, quæ dissoluit tenebras, & Regnum dæmonum dissipauit, & omnes terrores malignantium abstulit. Decuit splẽdorem crucis obcæcare infideles, & illuminare credentes. Crux sanctitatem prouidit. Crux nobis Sol iustitię facta est, vt illuminati misericordia eius glorificemus Patrem, & Filium. 16 Hom. 3. de cruce. & latrone to. 3.

IDEM sic habet: Hodie noster Dominus pependit in cruce & nos festiuitatem eius nimia lætitia celebremus, vt discamus crucem totius spiritualis gratulationis esse substantiam. Etenim ante ipsum vocabulum crucis, pœna fuit, sed nunc ad gloriam nuncupatur, antea condemnationis ferebat horrorem, nunc salutis indicium est, crux enim nobis totius beatitudinis causa est. Hæc nos a cæcitate liberauit erroris, hæc e tenebris reddidit luci, hæc debellatos quieti sociauit. Hæc alienatos Deo coniunxit, hæc longe constitutos Deo proximos præsentauit, hæc peregrinantes ciues ostendit, hæc discordiæ amputatio est, hæc pacis firmamentum, hæc bonorum omnium abunda largitio, istius causa nullis angustijs 17 Hom. 2. de cruce. & latrone.

Digitized by Google

gustijs deserti erramus, quia iam nobis campi monstrati sunt veritatis; nec aulis regalibus habitare prohibemur, quia aditus iam videtur inuentus, nec ardentes sagittas diaboli formidamus, quia fontes inuenimus, quibus earum flamma facile possit extingui, ideo viduitate caruimus, quia sponsus expectatus aduenit. Hac de causa hodie gra
18 tulamur, quia crucis beneficia memo-
1. Cor. 5. ramur. Sic, & Paulus præcepit propter crucem festiuitatem celebrari, Pascha nostrum immolatus est Christus. Dič itaque festum celebremus non in fermento veteri, nec in fermento malitiæ, & nequitiæ, sed in azymis sinceritatis & veritatis, & sic adiunxit causam, quia Pascha nostrum pro nobis immolatus est Christus, vides crucis intuitu perceptam lætitiam? In cruce enim immolatus est Christus, & vbi immolatio amputatio peccatorum, reconciliatio Domini, vbi reconciliatio Domini, ibi festiuitas, & omnis gratulatio. Pascha nostrum immolatus est Christus, & immolatus est in excelsa cruce. Nouum altare constitutum est, & quia sacrificium nouum atque omnibus inopinatum; Nam ipse & sacrificium fuerat, & sacerdos. Sacrificium secundum carnem, sacerdos secundum spiritum sanctitatis.

19 IDEM sic habet. Si nosse deside-
Hom. 4. de ras virtutem crucis, & quanta possum
cruce, & la- ad eius laudem dicere, audi, crux spes
trone. Christianorum, resurrectio mortuorũ, cæcorum dux, desperatorum via, claudorum baculus, consolatio pauperum, refrenatio diuitum, destructio superborum, male viuentium pœna, aduersus dæmones triumphus, deuictio diaboli, adolescentum pædagogus, sustentatio inopum, spes desperatorum, nauigantium gubernator, periclitantiũ portus, obsessorum murus, pater orphanorum, defensor viduarum, iustorum cõsiliarius, tribulatorũ requies, paruulorum custos, virorum caput, senum finis, lumen in tenebris sedentium, Regum magnificentia, scutum perpetuũ, insensatorum sapientia, libertas seruorum, imperatorum philosophia, lex impiorum, martyrum gloriatio, monachorum abstinentia, virginum castitas, gaudium sacerdotum, Ecclesię fundamentum, templorum destructio, idolorum repulsio, scandalum Iudæorum, perditio impiorum, inualidorum virtus, ægrotantium medicus, esurientium panis, sitientium fons, nudorum protectio.

IDEM sic ait, de Christi cruce 20
loquens: Quid est quæso quòd illius *Hom. 2. in*
clementia commendare excellentius *epist. 2. ad*
possit? Nempe enim neque cęlum, neq; *Timo. to. 4.*
mare, neque terra, neque rerum omnium creatio, neque aliud omnino aliquid, ita vt crux illa venerabilis, diuinæ bonitatis magnitudinem prędicat. Quocirca Paulus quoque in ipsa gloriatur, dicens: Mihi absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi.
Sed enim animales quique & qui Deo *Gal.*
nihil amplius quàm hominibus tribuunt, decidũt & erubescunt, idcirco iamdudũ admonet discipulũ, ac per illũ omnes, noli, inquiens, erubescere q crucifixũ prædicas, hoc enim testimoniũ est, mors scilicet Christi. Nam ista quidem si per se cogitentur, mors, carceres, vincula, confusione, ac opprobrio digna sunt, cęterum si quis apposita causa discussoque mysterio singula decenter edoceat, plenissima gloriæ diuinæq; honestatis causa cognoscet. Mors enim illa pereuntem seruauit orbem. Mors illa cœlestibus terrena coniũxit, mors illa diaboli profugauit tyrannidem, hominesq; Angelos ac Dei filios fecit. Mors illa mortalitatis nostræ naturam ad soliũ cęleste ac regale prouexit, vincula ista soluerunt plurimos, & ad fidei gratiam conuerterunt. Noli igitur, inquit, erubescere testimonium Domini nostri, neque me vinctũ eius. Si crucem non erubuit Dominus meus, ego hæc vincula erubescere debeo? & congrue sane cũ illũ hortaretur non erubescere, primũ illũ crucis admonuit, ac si diceret, si crucem, si vincula non erubuit Dominus, ac magister noster, quanto minus nos vincula non debemus erubescere? qui enim quæ ille sustinuit erubescit, ipsum

sum quoq; erubescit q crucifixus est.

21 *In hom. cui titulus est demonstratio q Christus sit De° contra gentiles to. 5.* IDEM sic habet, vt probet Christum Deũ ex mysterio crucis. Hoc mortis gen° diademate quouis gloriosius est. Nam Reges positis diadematis crucem suscipiunt mortis symbolum. In purpuris crux, in diadematis crux, in precibus crux, in armis crux, in mensa sacra crux, & in toto orbe crux, & super solé fulget crux, & erit requies eius honor, licet in rebus humanis diuersum contingere soler. Nam cum hi qui hic in magna gloria, rebusque florentibus agunt moriuntur, pereunt cum eis simul alia omnia, nam leges eorum irritantur, statuę obscurantur, memoria extinguitur, & licet pridem mouerint arma, concitarint seditiones populorum, & vrbium; reuocauerint, simul tñ conciderunt hæc omnia quamuis gloriosa prius fuerint. At secus in cruce euenit. Ante crucem in luctu res erant, Iudas prodidit, Petrus negauit, reliqui profugerunt, Iesus solus inter inimicos comprehensus est, multi qui crediderant retrorsum abierunt. *Ioan. 18.* Cæterum vbi occisus est, & mortuus, non solú res eius non interciderunt, sed multo clariores illustrioresque, & sublimiores sunt redditæ. Nam post crucé orbis ad fidem accessit, & infiniti martyrũ populi occisi malentes mori q̃ dicere, quod princeps Apostolorũ formidans vnius ostiariæ minas. In omni regione, omni ciuitate, & solitudine, & parte orbis quæ habitationi accõmoda, & quæ nõ accõmoda, prędicamus Crucifixũ, & reges, & principes, & milites, & præsides, & serui, & liberi, & idiotæ, & sapiẽtes, & insipiẽtes, & barbari, & reliqua hominũ genera, ac terræ omnes, quas Sol spectat, ad hoc nomé current, vt adorẽt, vt discas quid sit, Et requies eius honor. *Esaia 11.* Et locus quidé quo corpus hoc positũ breuis erat, & valde angustus, augustior tamen, & venerabilior mille regum palatijs, immo etiam regibus ipsis.

22 *Epistola 2. ad Fabiolã tom. 3.* HIERONYMVS sic habet: Lamina aurea rutilat in fronte sacerdotis, & quod olim in lamina monstrabatur, nunc in signo ostenditur crucis. Auro legis sanguis Euangelij pretiosior est. Tunc signum, iuxta Ezechielis vocem, gementibus figebatur in fronte, nunc portantes crucem dicimus: Signatum est super nos lumen vultus tui Domine.

IDEM sic ait: Idcirco Dominus crucifixus est, vt & nos qui credimus in eum, & peccato mortui sumus, crucifigamur cum ipso, dicamusque quod Apostolus Paulus docuit, Cum Christo crucifixus sum, & mihi autem absit gloriari nisi in Cruce Domini nostri Iesu Christi per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Qui cum Christo crucifixus est expoliat principatus, & potestates, & triumphat eas in ligno, vnde, & in Euangelio secundum Mathęum in typum eorum qui in Domino credituri erant, & se cum illo crucifixuri Simon Cyrenæus portat crucem eius, quam iuxta alios Euangelistas prior ipse portauit. 23 *In epistola ad Algasiã* *Gal. 6.* *Coloss. 2.* *Marc. 15.*

24 *Epistola de celebratione pascha, tom. 9.* IDEM sic inquit: Attende quòd in hac vita dicitur homini: Tolle crucem tuam, & sequere me. *Luc. 19.* Cruciatur autem caro cum mortificantur membra nostra quæ sunt super terram, fornicatio, immunditia, luxuria, auaritia, &c. *Coloss. 3.* de quibus idem dicit. Si secundum carnem vixeritis moriemini, *Rom. 8.* si autem spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis, hic etiam de seipso dicit, Mundus mihi crucifixus est, & ego mundo, *2 Cor. 1.* & in alio loco, scientes, inquit, quia vetus homo noster simul crucifixus est cruce cum illo, vt euacuetur corpus peccati; vt vltra nõ seruiamus peccato. Quandiu ergo, id agunt opera nostra, vt euacuetur corpus peccati, quandiu exterior homo corrumpitur, vt interior renouetur de die in diem, tempus est crucis. Hæc sunt etiam bona opera quidem, tamen adhuc laboriosa, quorum merces est requies. Sed ideo dicitur spe gaudentes, vt cogitantes requiem futuram cum hilaritate in laboribus operemur. Hanc hilaritatem significat crucis latitudo in transuerso ligno vbi figuntur manus. Per manus enim opera intelli-

Digitized by Google

telligimus, per latitudinem hilaritatẽ operantis, quia triſtitia facit anguſtias, per altitudinem vero cui caput adiungitur expectationem retributionis de ſublimi iuſtitia Dei, qui reddit vnicuique ſecundum opera ſua, in his quidem qui ſecundum tolerantiam boni operis, gloriam, & honorem, & incorruptionem. Itaque etiam longitudo qua totum corpus extenditur ipſam tolerantiam ſignificat, vnde longanimes dicuntur, qui tolerant. Profundum autem, quod terræ infixum eſt ſecretum ſacramenti præfigurat. Recordaris enim ni fallor, quæ verba Apoſtolica in iſta deſignatione crucis expediam, vbi ait, in charitate radicati, & fundati, vt poſſitis comprehendere cum omnibus ſanctis, quæ ſit longitudo, latitudo, ſublimitas, & profundum. *Ephes. 3.* Hæc quæ nunc agimus tamquã clauis præceptorum in Dei timore cõfixi, ſicut ſcriptum eſt: Confige clauis a timore tuo carnes meas, in neceſſarijs deputantur nõ in eis quæ per ſe ipſa appetenda, & concupiſcenda ſunt.

25 *In epiſtola 38. ad Letũ to. 2.*

AVGVSTINVS ſic dicit. Cũ te præſens animaduerterem domeſticis curis a diuino ſtudio retardari, ferri te potius, ac duci a cruce tua, non eam te ferre, ac ducere ſentiebam. Crucem enim noſtram Dominus quã portari a nobis iubet, vt eum expeditiſſimi ſequamur, quid aliud quàm mortalitate carnis huius ſignificat? ipſa enim nos cruciat, donec abſorbeatur mors in victoria. Crux ergo hæc ipſa crucifigenda eſt, & transfigenda clauis timoris Dei, ne ſolutis, & liberis membris reluctantem portare nõ poſſis. Sequi enim Dominum niſi eam portans omnino non vales, nam quomodo eum ſequeris, ſi non es eius? *Gal. 5.* qui autem Ieſu Chriſti ſunt, ait Apoſtolus, carnem ſuam crucifixerunt cum paſſionibus, & deſiderijs.

26 *In epiſtola 112. quę ẽ ad Paulinam. Ephes. 3.*

IDEM ſic inquit explicans locũ Pauli, vt poſſitis comprehendere, cum omnibus ſanctis quæ ſit longitudo, & latitudo, ſublimitas, & profundum. Ego hæc verba Apoſtoli Pauli ſic intelligere ſoleo, in latitudine bona opera charitatis, in longitudine perſeuerantiam in bonis vſq; ad finem, in altitudine ſpem cęleſtium premiorũ, in profundo inſcrutabilia iudicia Dei, vnde iſta gratia in homines venit, & hunc intellectum coaptarem etiam ſacramento crucis, vt in latitudine accipiatur tranſuerſum lignum quo extẽduntur manus propter operum ſignificationem, in longitudine ab ipſo vſq; in terram, vbi totum corpus crucifixũ ſtare videtur, quod ſignificat perſiſtere, hoc eſt longanimiter permanere; in altitudine ab ipſo trãſuerſo ligno ſurſum verſus quod caput eminet, ꝑpter expectationem ſupernorum, ne illa bona opera atq; in eis perſeuerantia propter beneficia Dei terrena atque temporalia facienda credantur, ſed potius propter illud quod deſuper ſempiternum ſperat fides, quæ per dilectionẽ operatur. In profundo autem pars illa ligni quæ in terræ abdito defixa latet, ſed inde conſurgit omne illud quod eminet ſicut ex occulta Dei voluntate, vocatur homo ad participationem tantæ gratiæ, alius ſic, alius autem ſic. Hæc eadem late etiam explicat. *Infra.* epiſt. 119. ad Ianuarium.

27 *Lib. de Catechizãdis rudibus tomo 4.*

IDEM ſic ait: In arca liberati ſunt qui diluuio nõ perierunt, in quo prænunciabatur diluuij ſacramento, ꝙ per lignum iuſti liberati ſunt futura eccleſia, quã Rex eius, & Deus Chriſtus myſterio ſuæ crucis ab huius ſæculi ſubmerſione ſuſpendit.

28 *In expoſitione epiſtolæ ad Galatas. Deut. 21. Rom. 8.*

IDEM explicans illa verba: Maledictus omnis qui pendet in ligno, ait. Quid pependit in ligno niſi peccatum veteris hominis, quod Dominus pro nobis in ipſa carnis mortalitate ſuſcepit? Vnde, nec erubuit, nec timuit Apoſtolus dicere peccatum eum fuiſſe pro nobis, at Deus, vt de peccato condemnaret peccatum, non enim, vt vetus homo noſter ſimul crucifigeretur, ſicut Apoſtolus alibi dicit, in illa morte Domini peccati noſtri figura penderet, vt euacuaretur corpus peccati, vt vltra non ſeruiamus peccato. In eius

peccati,

peccati, & mortis figura etiam Moy-
ses in Eremo super lignum exaltauit
Serpentem, persuasione quippe ser-
pentis homo in damnationem mortis
cecidit, itaque serpens ad significatio-
nem ipsius mortis conuenienter in li-
gno exaltatus est, in illa enim figura
mors Domini pendebat in ligno. Quis
autem abhorreret, si diceret: Maledi-
ctus serpens qui pendet in ligno? Et
tamen mortem carnis Domini præfi-
gurans serpens pendebat in ligno.
29 Cui sacramento ipse Dominus atte-
status est, dicens: Sicut exaltauit Moy-
Ioan. 3. ses serpentem in eremo, ita exalta-
ri oportet filium hominis. Non enim
& hoc in contumeliam Domini Moy-
sem fecisse aliquis dixerit; cum tan-
tam in ea cruce salutem hominum es-
se cognosceret, vt non ob aliud ad
eius iudicium serpentem illum eri-
gere iuberetur, nisi vt eum intuen-
tes qui morsi a serpentibus moritu-
ri erant, continuo sanarentur. Nec
propter aliud ille serpens æneus factus
erat, nisi ut permansuræ passionis Do-
mini fidem significaret. Etiam vulgo
quippe dicuntur ænea, quorum nume-
rus manet. Si enim obliti essent homi-
nes, & oblitteratum esset de memoria
temporis, quod Christus pro homini-
bus mortuus est, vere morerentur;
nunc autem tamquam ænea permanet
crucis fides, vt cum alij moriantur, a-
lij nascantur, ipsam tamen sublimem
permanere inueniant, quam intuendo
sanentur. Non igitur mirum, si de ma-
ledicto vicit maledictum, qui vicit
de morte mortem, & de peccato pec-
catum, & de serpente serpentem; ma-
ledicta autem mors, maledictum pec-
catum, maledictus serpens, & hæc om-
nia in cruce triumphata sunt. Maledi-
ctus igitur omnis qui pendet in li-
gno.

30 IDEM sic habet: Scriptum est de
Cōcione 1. in exposit. Psal. 33. to. 8. 1. Reg. 21. Dauid existente apud Philisthæos, quod
cum se stultum simularet saliuæ de-
currebant super barbam eius. Cum
legeretur Apostolus: Audistis saliuas
super barbam decurrentes, ait enim,
Iudæi signa petunt, & Græci sapien-
tiam quærunt: nos autem prædicamus *1. Cor. 1.*
Christum crucifixum. Tunc enim præ-
dicabat Iudæis quidem scandalum,
gentibus autem stultitiam, ipsis vero
vocatis Iudæis, & Græcis Christum
Dei virtutem, & Dei sapientiam, quia
quod stultum est Dei sapientius est
hominibus, & quod infirmum est Dei,
fortius est quàm homines. Non tam-
quam saliuæ offendant. Sed attende
quia super barbam decurrunt. Quo-
modo enim saliuis infirmitas, sic bar-
ba virtus ostenditur. Texit ergo vir-
tutem suam, corpore infirmitatis suæ,
& quod forinsecus infirmabatur, tam-
quam in saliua apparebat, intus au-
tem diuina virtus, tamquam barba te-
gebatur.

IDEM explicans illa verba: Con- 31 *Cōcione 2. in Psal. 36*
firmat autem iustos Dominus, ait: Vi-
de quid propter te pertulit Christus,
qui quare perferret, non habebat.
Quantacumque patiaris, non perue-
nies ad illas insultationes, ad illa fla-
gella, ad illam ignominiosam vestem,
ad illam spineam coronam, ad illam
postremo crucem non peruenies, quia
iam & de pœna generis humani subla-
ta est. Cum enim sub antiquis scelera-
ti crucifigerentur, modo nullus cruci-
figitur. Honorata est, & finita est. Fi-
nita est in pœna, manet in gloria. A lo-
cis suppliciorum fecit transitum ad
frontes imperatorum. Qui tantum ho-
norem dedit pœnis suis, quid seruat fi-
delibus suis?

IDEM explicans illa verba: Dile- *In Psal. 51*
xisti omnia uerba præcipitationis, vel
submersionis, vt Augustinus legit, in-
quit: Eripe te si potes a submersione.
Naufragium fugis & plumbum ample-
cteris. Si non uis mergi, tabulam ap-
prehende, ligno portare, crux te per-
ducat.

IDEM sic habet: Sic contingit 32 *Tracta. 2. in Ioannē. to. 9.*
homini in hac vita, tàmquam si vi-
deat quisque de longinquo patriam,
& mare interiaceat, videat quo eat,
sed non habet qua eat. Sic ad illam
stabilitatem nostram quæ est in cœlo,
volu-

volumus peruenire, sed interiacet mare huius sæculi qua imus, vt ergo esset & qua iremus, venit inde ad quem ire volebamus Et quid fecit? instituit lignum quo mare transeamus. Nemo enim potest transire mare huius sæculi, nisi cruce Christi portatus. Hanc crucem aliquando complectitur, & infirmus oculus, & quia non videt longe quo eat, non ab illa recedat, & ipsa illum perducet. Accessit Dominus & hoc pro nobis factus est, vbi portentur infirmi, & mare huius sæculi trãseant, & perueniant ad patriam, vbi iam naui non opus erit, quia nullum mare trãsibitur. Melius est ergo non videre mẽte id quod est, & tamen a Christi cruce non recedere, quàm videre illud mẽte, & crucem Christi contemnere. Bonum est super hoc & optimum, vt & videatur quo eundum sit, & teneatur quo portetur, qui pergit. *Infra*: Loquens de Philosophis qui cum Deum cognouissent, non sicut Deum glorificauerunt, sed euanuerunt in cogitatio- *Rom. 1.* nibus suis, ait: Noluerunt tenere humilitatem Christi, in qua naui securi peruenirent ad id quod longe videre potuerunt, & sorduit eis crux Christi. *Ioan. 1.* Mare transeundum est, & lignum contemnis? O sapientia superba irridens crucifixum Christum; ipse est quem longe vidisti, In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum. Sed quare crucifixus est? quia lignum tibi humilitatis eius necessarium erat. Superbia enim tumueras, & longe ab illa patria proiectus eras, & fluctibus huius sæculi interrupta est via, & qua transeatur ad patriam non est, nisi ligno porteris, quia tu in mari ambula- *Matt. 14.* re non potes, sicut Dominus ambulauit, naui portare, ligno portare.

33 *Tract. 53. In Ioannẽ.* IDEM explicans illa verba ex ca. 12. Verumtamẽ & ex principibus multi crediderunt in eum, sed propter Pharisæos non confitebantur, dilexerunt enim gloriam hominum, magis quàm gloriam Dei, inquit: Videte quomodo notauerit Euangelista, & improbauerit quosdam, quos tamen in eum credidisse dixit, qui in hoc ingressu fidei si proficerent, amorem quoque humanæ gloriæ proficiendo superarent, quam superauerat Apostolus dicens: Mihi ab *Gal. 6.* sit gloriari, nisi in cruce Domini mei Iesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Ad hoc enim & ipse Dominus crucem suam, ubi eum dementia superbæ impietatis irrisit, in illorum qui in illum crederent frontibus fixit, vbi est quodammodo sedes verecũdiæ, vt de nomine eius fides non erubescat, & magis Dei gloriam, quàm hominum diligat.

IDEM loquens de cęlesti Hierusalem, in qua erat lignum vitæ faciens fructus duodecim per singulos menses reddens fructum suum, inquit. Hoc de cruce Domini dixit. Nullum est lignum quod omni tempore fructificet, nisi crux quam gestant fideles, qui riganturaqua Ecclesiastici fluminis, & reddunt fructum perpetuum omni tempore. 34 *Hom. 18. in Apocal.*

IDEM sic ait: O Christe sancte, qui vt lapsa reparares in cruce pependisti, ipsa est illa virga regni tui crux, ipsa inquam qua virtus in infirmitate perficitur, ipsa illa virga crux ipsa, illa virga quæ floruit de radice Iesse, ipsa illa virga, quam portabat Moyses, quæ conuersa in serpentem, glutijt magorum serpentes. Doctrina Christi diffusa per omnes gẽtes. *Infra*: Virga crux & de ista virga quàm magna & mira fecit Deus architectus, & arborem fecit crucis, vbi ipse angularis pependit lapis, & scalas cęli per quas hominem lapsum ad Patrem leuauit. Quale miraculum fratres huius architecti vt virga sua faceret scalas, & tales quarum caput in cęlum poneret, & per eas ipse & ascenderet, & descenderet, & propter confirmationem ipse super eas incumberet. Ascende securus qui desideras cęlum, nõ te terreat earũ angustia, nec longitudo, nec altitudo, nihil timeas, non nutant gradus eius, quos ille architectus sic confirmauit, vt in eius ligno manus suas clauis affigi voluerit. Vides has scalas huius rachitecti 35 *Lib. de Cataclysmo.* 36 *Ephes. 3.*

cti discipulum Paulum, & demonstrantem, & gradus quasi numerantem, & ascendentem, & quàm plurimos inuitantem. Flecto inquit, genua ad Patrem Domini mei Iesu Christi, vt det vobis comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit altitudo, & latitudo, longitudo, & profundum. Quattuor gradus posuit crucis. Non ergo laboriosæ sunt hæ scalæ. Quattuor gradus habent, & perducunt ad cælum. In altitudine crucis caput positũ est crucifixi, sursum cor habeat Christianus ad Dominũ, quod interrogatus quotidie respondet, & ascendit vnum gradum. In latitudine crucis manus affixæ sunt crucifixi. Perseuerent manus christiani in operibus bonis, & secundum gradum ascendit. In longitudine crucis corpus pepẽdit crucifixi, castiget quis corpus suum obseruationibus, ieiunijs illud suspẽdat, vt seruituti animæ subijciat, & tertium gradum ascendit. In profundo crucis occultum est quod non vides, sed inde exurgit hoc totum quod vides; adsit fides christiana quod non potest comprehendere, credat corde, spes eum nutriat, & tunc quartum gradum ascendit, per hos gradus ascenderunt sancti &c.

37 *Serm. 8. de verbis Apostoli to. 10.* IDEM sic ait. Si statura vt Zachæus pusillus es, ascende lignum, vbi pro te pependit Iesus & videbis Iesum. Et quale genus ligni ascendit Zachæus? Sycomorũ. In regionibus nostris, aut omnino nusquam, aut raro forte alicubi nascitur; in illis autem partibus multum est huius generis ligni. Et poma sycomora dicuntur poma quidem fici similia, sed tamen distant aliquid, quantum tamen indicant interpretatione nominis sycomora ficus fatuæ latine interpretantur. Iam vide Zachæum meum, vide illum obsecro te volentem in turba videre Iesum, & non valentem; humilis enim erat, turba superba erat & ipsa turba ad videndum bene Dominum, sicut solet turba seipsam impediebat. Ascendit a turba, & vidit Iesum non impediente turba. Turba enim dicit humilibus humilitatis viam gradientibus, iniurias suas Deo dimittentibus, vindictam de inimicis non requirentibus, turba insultat & dicit, Indefense qui te non potes vindicare, turba impedit ne videatur Iesus qui pendens, ait, Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt. Hunc ergo volens videre Zachæus, in quo figurabatur persona humilium, non attendit turbã impedientem, sed attendit Sycomorum quasi fatui pomi lignum; nos enim, inquit Apostolus, prædicamus Christum crucifixum. Iudęis quidem scandalum, attende sycomorum, gentibus autem stultitiam. Denique de cruce Christi nobis insultant sapientes huius mundi, & dicũt; quale cor habetis qui Deũ colitis crucifixũ? quale cor habemus? non vtique vestrum, sapientia huius mundi stultitia est apud Deum, nõ ergo vestrum cor habemus. Sed dicitis cor nostrum stultum, dicite quod vultis, nos ascendamus sycomorum, & videamus Iesum; ideo enim vos Iesum videre non potestis, quia sycomorum ascendere erubescitis, apprehẽdat Zachæus sycomorum, ascendat humilis crucem, parum est ascendat, ne de cruce Christi erubescat, in fronte illam figat, vbi sedes pudoris est, ibi omnino, ibi in quo membro erubescitur, ibi figatur vnde non erubescitur. Puta, quia tu irrides sycomorum, & ipsa me fecit videre Iesum. Sed tu irrides sycomorum quia homo es, stultũ autem Dei sapientius est, quàm hominum.

Luc. 19. *1. Cor. 1.* *Rom. 8.*

38 *Serm. 86. de tempore.* *Exo. 4.* IDEM ait: Dixit Dominus ad Moysen, Quid est quod in manu gestas? & ille ait: Virga. Proijce inquit eam in terra, quam cum proiecisset, versa est in serpentem, ita vt fugeret Moyses. Virga illa crucis mysterium præferebat, sicut enim per virgam Ægyptus decem plagis percutitur, ita & per crucem totus mundus humiliatur & vincitur, & sicut Pharao, & populus eius per virgæ sacramẽtum affligitur, vt ad seruiendum Deo dimittat populum Iudæorum: ita & diabolus & angeli eius per crucis mysterium fatigantur, & premuntur, vt a Dei seruitio reuocare non possint populum

chriſtianum. Quod autem virga proiecta in terram verſa eſt in ſerpentem, quia crux quæ infidelibus ſtultitia eſ-
1.Cor.1. ſe creditur, ſicut dicit Apoſtolus, poſteaquam in terram miſſa eſt, ideſt ad paſſionem Domini præparata, verſa eſt in ſerpentem; hoc eſt, in ſapientiam, & in tantam ſapientiam, quæ omnẽ mundi iſtius ſapientiam deuoraret, denique omnes ſerpentes magorum deglutiuit.

39 *Serm. 101. de tempore. Gal. 6.* IDEM ſic habet: Quicumque ſerpentis, ideſt diaboli & angelorum eius veneno percuſſi ſunt, ad Chriſtum, qui in ſimilitudine illius ænei in ligno ſuſpenſus eſt, fideliter aſpiciãt, vt cum Paulo dicere poſſint, Mihi abſit gloriari, niſi in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti &c. Et quia de Beatæ Crucis myſterio dulce eſt, & ſalubre diutius loqui, breuiter eius ſignificationes auribus veſtris intimemus. Quid dulcius, quid ſuauius vel cogitari, vel dici poteſt, quàm ſanctæ Crucis myſterium, per quam non ſolum ab inferis reuocari, ſed etiam in cælos eleuari meruimus? quia vbi caput noſtrũ aſcendiſſe credimus, membra illius ſecutura eſſe confidimus. Ligni crucis etiam vmbra, vel figura, in veteri quoque teſtamento plurimum valuerunt. Nullum Moyſes ſignum ſine ligni ſacramento peregit, vt enim ſigna & pro-
Exo.4. digia in Ægypto faceret, virgam accepit a Domino, & ad ſigna quæque diuinitus audiebat, & dicebatur ei. Eleua virgam tuam, non vtique Deus virgæ auxilio indigebat, ſed erigebatur, vt ſcire poſſimus, quantum eſſet illud futuri ligni myſterium, cuius fuerat vmbra figuratũ virgæ illius ſacramentum. Forte ſi Rubrum mare
Exo.14. diuidendum eſt, iubetur Moyſes eleuare virgam, & mare cognoſcens venturi ligni figurã mox iter populo pandit inſuetum. Si ad aquam amaram
40 *Exo.15.* venitur in Mara, niſi lignum in ſe ſuſceperit, non dulceſcit, quæ res erat indicio amaritudinem gentium per lignum crucis in vſum dulcedinis quã-
Exo.17. doque eſſe vertendam. Si autem non habet aquã populus vnde bibat, petra ligno percutitur, & dat per gratiam, quod non habuerat per naturã. Si Amalech ſæuus hoſtis occurrit, Ieſus filius Naue virgam tenere manu iubetur, & Moyſes brachia ſua in modum crucis extendere, ac ſi per figuram crucis vincitur inſuperabilis inimicus. Sed nec *4. Reg.6.* Eliſęus ligni huius myſtici virtutem penitus ignorauit, qui ſecurim de manubrio in gurgitem lapſam miſſo in flumine ligno de profundo euocauit, ſignificans vtique dura corda, & ferreas hominum ceruices de profundo emerſas errore, ligno crucis eſſe in poſterum ſubiugandas. O crux cuius tãtus ac talis decerpitur fructus? Hic *Pſal. 1.* fructus ligni huius vere plantatus eſt ſecus decurſus aquarum, dedit hoc lignum fructum in tempore ſuo. Dabit & cum apparuerit de cælis ille qui viſus eſt ſuper terram, cum præcedente ipſo crucis ſigno iam fulgido venerit de ſupernis, tunc reſurgent corpora ſepultorum, tunc exultabunt ſancti in gloria, qui nunc de ſui Regis ac Domini cruce non confunduntur, ſed potius gloriantur.

IDEM ſic dicit: Vidua illa ad 41 *In ſer.101. de tempore.* quam miſſus eſt Elias eccleſiam figurauit, quæ egreſſa eſt vt ligna colligeret, & dicitur: En colligo duo ligna, & faciam mihi cibum, & filio meo, & manducabimus, & moriemur. Nõ dixit colligo tria vel quattuor, nec vnũ tantummodo lignum, ſed duo ligna colligere voluit; ideo duo ligna colligebat, quia in typo Eliæ Chriſtum accipiebat, duo ligna volebat colligere, quia crucis myſterium deſiderabat agnoſcere; crux enim Domini duobus lignis aptata eſt, ideo duo ligna colligebat vidua illa, quia in lignum qui in duobus lignis pependit, croditura erat Eccleſia. Dixit ergo vidua illa: Colligo duo ligna, vt faciam cibum mihi, & filio meo, & manducabimus, & moriemur. Nemo in Chriſtum crucifixum credere merebitur, niſi huic ſæculo moriatur. Nam quicumque corpus Chriſti digne manducare voluerit, neceſſe eſt, vt moriatur præteritis, & viuat futuris.

IDEM

42 *In ser. 10. de Sanctis, qui primus est natiuit. B. Io. Bapt.* IDEM sic ait: Duo sunt crucis genera, vnum corporale, aliud spirituale. Vnum a potu atque epulis temperare, appetitum gulæ a delectationibus coercere, ab his, quæ per tactũ, & gustum, visumq; decipiunt sensum viriliter reuocare, ac violenter abstrahere. Alterum crucis genus est pretiosius atque sublimius, motus animi regere, & perturbationes illius, modestiæ tranquillitate placare, iræ, ac superbiæ impetus quasi feram bestiam refrenare, litigare quotidie contra vitia sua, increpare se quadam censura austeritatis, & rixam quodammodo cũ homine interiore conserere. Pretiosa enim in conspectu Domini, & gloriosa crux, cogitationes malas in potestatem redigere, voluntates proprias abnegare, easque regentis imperio subiugare.

43 *Sermone 4. ascensionis.* BERNARDVS sic inquit: Sequere Dominum ascendẽtem crucem, exaltatum a terra, vt non solum super te, sed & super omnem quoque mundum mentis fastigio colloceris, vniuersa quæ in terra sunt, deorsum aspiciens, & despiciens, sicut scriptum est: *Esaia 33.* Cernent terram de longe, Nulla te mundi oblectamenta inclinent, nullæ aduersitates deijciant, absit tibi gloriari, nisi in cruce Domini tui Iesu Christi, per quem tibi mundus crucifixus est, vt quæ mundus appetit crucem repures, & tu crucifixus mundo, illis, quæ mundus crucem reputat, toto inhæreas amore.

44 *Serm. 1. in festo Beati Andreæ.* IDEM sic habet: Triplicem considerare possumus in virtute gradum, incipientium, proficientium, & perfectorum. Qui initiatur a timore crucẽ sustinet patienter, qui proficit in spe, portat libenter: qui vero consummatur in charitate, amplectitur iam ardenter. Solus iste est qui dicere potest. Quia amator tuus semper fui, & desideraui amplecti te. Longe est vox ista ab eo, qui sustinet quidem, sed optaret omnino si posset, non venisse in hanc horam. *Infra;* Is qui timore coercetur & patiens est, & qui ratione spei ducitur, & beneuolus est, nisi etiam fuerit feruens spiritu facile labi potest. Porro quæ per spiritum diffunditur charitas, & patiens, & benigna est, & quod est amplius, numquam excidit. Fortis enim est, vt *1. Cor. 13.* mors, non patientia, aut spes, sed dilectio. Non timor aut ratio, sed spiritus fortitudinis est. Dicit patientia sic oportet fieri, quia timore vrgetur, dicit voluntas bona, sic expedit, & sic agendũ est, qa spei attrahitur ratione. Charitas vero, quæ inflammatur a spiritu, neque sic oportet, dicit, neque sic expedit: sed sic volo, inquit, sic cupio vehementer. Videtis quanta sublimitas, quanta securitas, quantaq; suauitas charitatis?

45 *Homil. 27. in Cantica.* IDEM explicans illa verba: Nigra sum, sed formosa, ait: Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Christi. Op- *2. Cor. 12.* tanda infirmitas, quæ Christi virtute compensatur. Quis dabit mihi non solum infirmari, sed & deficere penitus in memetipso, vt Domini virtute stabiliar? nam virtus in infirmitate perficitur. Quod cum ita sit, pulchre sponsa conuertit sibi ad gloriam, quod ei ꝑ opprobrio ab æmulis intorquetur, non modo formosam, sed & nigram esse se glorians. Non enim erubescit nigredinem, quam nouit præcessisse, & in spõso, cui simulari quantæ etiam gloriæ est? Nil sibi gloriosius proinde putat, quàm Christi portare opprobrium. Vnde vox illa prorsus exultationis & salutis, Absit mihi gloriari nisi in cruce Domini mei Iesu Christi. Grata ignominia crucis ei, qui crucifixo ingratus non est, nigredo est, sed forma & similitudo Domini. Vade ad sanctum Esaiam, & de- *Isaia 53.* scribet tibi qualem in spiritu illum viderit virum doloris, & scientem infirmitatem, cui non erat species, neque decor. Et addidit, Nos putauimus eum tamquam leprosum, & percussum a Deo, & humiliatum. Ecce vnde niger, iunge & illud sancti Dauid. Spe- *Psal. 44.* ciosus forma præ filijs hominum, & habes totum in sponso, quod sponsa de se hoc in loco testata est.

46 *Libro 3. de Spiritu ſancto cap. 9. to. 4. Num. 21.*

AMBROSIVS ſic ait: Bene Dominus æreo ſerpẽte ſuſpenſo iuſſit curari vulnera ſauciorum; imago enim crucis æreus ſerpens eſt, quoniam & ſi in carne ſua ſuſpenſus eſt Chriſtus; tamen & ipſe crucifixus eſt mundo, & ipſi crucifixus eſt mundus; mihi enim mundus crucifixus eſt, & ego mundo, crucifixus eſt ergo in ſuis mũdus illecebris, & ideo non verus, ſed æreus ſuſpenſus eſt ſerpens, quia in veritate quidem corporis, ſed ſine veritate peccati ſuſcepit Dominus ſpeciem peccatoris, vt per lubricum infirmitatis humanæ ſimulando ſerpentem depoſitis carnis exuuijs vere deſtrueret ſerpentis aſtutiam &c.

47 *In oratione de vita, & virtutibus Theodoſij poſt mediũ orationis tomo 3.*

IDEM facit mentionem de Conſtantino Imperatore, & Helena matre, & dicit ipſum primum ex Imperatoribus fuiſſe Chriſtianum, ſic ait: Nunc Rex Theodoſius quando Conſtantino adhæret (in cœlo) cui licet baptiſmatis gratia in vltimis conſtituto omnia peccata dimiſerit, tamen quòd primus Imperatorum credidit, & poſt ſe hereditatem fidei principibus dereliquit magni meriti locum reperit, cuius tẽporibus impletum eſt illud propheticum, in illo die erit quod ſuper frenum equi eſt ſanctum Domino omnipotenti &c. *Zach. 14.* Statim loquens de ſancta Helena matre ipſius, ait: Beatus Conſtantinus tali parente, quæ imperanti filio diuini muneris quæſiuit auxiliũ magna fœmina, quæ multo amplius inuenit, quod Imperatori conferret, quàm quod ab Imperatore acciperet, anxia mater pro filio feſtinauit Hieroſolymam, & ſcrutata eſt locum dominicæ paſſionis. Stabulariam hanc primo fuiſſe aſſerunt, ſic cognitam Conſtantio ſeniori, qui poſtea Regnum adeptus eſt. Bona ſtabularia quæ tam diligenter præſepe Domini quæſiuit, bona ſtabularia quæ ſtabularium non ignorauit illum, qui vulnera curauit a latronibus vulnerati. Bona ſtabularia quæ maluit exiſtimari ſtercora, vt Chriſtum lucrifaceret, ideo illũ Chriſtus de ſtercore leuauit ad Regnum, quia ſuſcitat de terra inopem, & de *Pſal. 112.* ſtercore erigit pauperem. Venit ergo Helena reuiſere loca ſancta, infudit ei ſpiritus, vt lignum crucis requireret, 48 acceſſit ad Golgotham, & ait: Ecce locus pugnæ, vbi eſt victoria, quæro vel vexillum ſalutis, & non inuenio, ego, inquit, in Regnis, & crux Domini in puluere? Ille adhuc latet, & latet palma vitæ æternæ, quomodo me redemptam arbitror, ſi redemptio ipſa non cernitur? Video quid egeris diabole, vt gladius quo peremptus es, obſtrueretur, ſed Iſaac obſtructos ab alienigenis puteos eruderauit, nec latere aquam paſſus eſt; tollatur igitur ruina, vt vita appareat, promatur gladius quo veri Goliæ caput eſt amputatum, aperiatur humus, vt ſalus fulgeat. Quid egiſti diabole, vt abſconderes lignum, niſi vt iterum vincereris? vicit te Maria quæ genuit triumphatorem, quæ ſine imminutione virginitatis, edidit eũ qui crucifixus vinceret te, vinceris, & hodie vt mulier tuas inſidias deprehendat, illa quaſi ſancta Dominum geſtauit, ego crucem eius inueſtigabo, illa generatũ docuit; ego reſuſcitatum, illa fecit vt Deus inter homines videretur, ego ad remedium peccatorum diuinum eleuabo vexillum &c. Aperuit itaque humum, tria patibula confuſa reperit, ſed non potuit oblitterari Chriſti triumphus, in certo hæret, vt mulier, redit ad Euangelij lectionem, inuenit quia in medio patibulo, prælatus titulus erat, Ieſus Nazarenus Rex Iudæorũ. Hinc col- 49
lecta eſt ſeries veritatis, titulo crux patuit ſalutis, hoc eſt quod Pilatus reſpondit, quod ſcripſi, ſcripſi, ideſt, ea *Ioan. 19.* ſcripſi quæ ætas futura cognoſceret, nõ vobis ſcripſi, ſed poſteritati, habet Helena quæ legat, vnde crucem Domini recognoſcat. Quæſiuit clauos, quibus crucifixus eſt Dominus, & inuenit. De vno clauo frenos fieri præcepit; de altero diadema intexuit, vnũ ad decorem, alterum ad deuotionem vertit, viſitata eſt Maria, vt Euam liberaret, viſitata eſt Helena, vt imperatores redimeret. Miſit itaque filio ſuo Conſtantino diadema gemmis inſi-

insignitum, quas pretiosior ferro innexas crucis redẽptionis diuinæ gemma connecteret. Misit & frenum, vtroque vsus est Constantinus, & fidem transmisit ad posteros Reges. Principium itaque credẽtium Imperatorum sanctum est, quòd super frenum ex illo fides, vt persecutio cessaret, deuotio succederet. Sapienter Helena egit, quæ crucem in capite Regum leuauit, & locauit vt crux Christi in Regibus adoretur, non insolentia ista, sed pietas est cũ defertur sacræ redemptioni, bonus itaque clauus Romani Imperatoris, qui totum regit orbem, ac vestit principum frontem, vt sint prædicatores, qui persecutores esse consueuerũt, rectè in capite clauus, vt vbi sensus est, ibi præsidium; & dicatur de principe Romano, Posuisti in capite eius coronã de lapide pretioso &c. Fer-
50 ro pedum eius Reges inclinantur, Reges adorant, sed quare sanctum super frenum, nisi vt Imperatorum insolentiam refrenaret? comprimeret licentiam tyrannorum? qui quasi equi ad libidines adhinnirent, quod liceret illis adulteria impune committere &c. Quid ergo aliud egit Helenæ operatio, vt frena dirigeret, nisi vt omnibus Imperatoribus sancto dicere spiritu videretur, Nolite fieri sicut equus & mulus, sed in freno & chamo maxillas eorum constringe, qui se non agnoscerent Reges, vt regerent sibi subditos? prona enim potestas in vitium ferebatur, & more pecudum vaga sese libidine polluebat, ignorabant Deum, restrinxit eos crux Domini, & reuocauit a lapsu impietatis, leuauit oculos eorum, vt Christum in cælo quærerent &c. Inde omnes principes Christiani (præter vnum Iulianum) non ergo mẽtita est prophetia dicens, Ambulabunt gentes in lumine tuo &c.

Psal. 31.

51 IDEM exponens varias figuras de numero quadragenario inter alia, sic dicit: In hoc mystico numero filij Israel peruenientes ad Maran, cum præ amaritudine aquam haurire non possent, iniecto in eam per Moysem ligno dulcedinem suauiter potauerũt, austeritatẽ quam noxia vnda gestabat, ligni abstulit sacramentum, hoc quidem in figura factum puto, aquam enim amaram legem esse arbitror veteris testamenti, quæ lex prius quàm cruce temperaretur Domini erat immitis; iubebat enim oculum pro oculo, dentem pro dente; at vero vbi ligno euãgelicæ prædicationis est tẽperata, statim amaritudinem suam suauitate commutans dulcem se cũctis præstitit ad potandum, vt ait Propheta: Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua &c. Dulcia sunt eloquia quæ iubent, Siquis te percusserit in vnam maxillam, præbe ei alteram, siquis aufert tunicam, relinque illi pallium &c.

Serm. 33. quadragesima to. 5.
Exo. 15.
Psal. 118.

IDEM sic incipit: Sæculi ferunt 52
fabulæ Vlyssem illum, qui decennio marinis iactatus erroribus ad patriam peruenire non poterat; cum in locum quendam cursus illum nauigij detulisset, in quo Sirenarum cantus crudelis dulci varietate resonabat, & aduenientes sic blanda modulatione mulcebat, vt non tam spectaculum voluptatis caperẽt, quàm naufragiũ salutis incurrerent; talis enim erat illis oblectatio cantilenæ, vt quisquis audisset vocis sonitum, quasi quadã captus illecebra, non iam tenderet ad eum, quẽ volebat portum, sed pergeret ad exitium, quod nolebat. Igitur cum Vlysses incidisset hoc dulce naufragium, & suauitatis illius vellet declinare periculum dicitur, inserta cera auribus sociorum, seipsum ad arborem nauigij religasse, quo illi carerent periculosa auditus illecebra, & se de periculo nauigij cursus auferret. Si ergo de Vlysse illo refert fabula, quòd eum arboris religatio de periculo liberauit, quanto magis prædicandum est quòd vere factum est, hoc est, quòd hodie omne genus hominum de mortis periculo crucis arbor eripuit? Ex quo enim Christus Dominus religatus in cruce est, ex eo nos mundi illecebrosa discrimi-
na, velut clausa aure transimus, cru- 53
cis enim arbor non solum religatum sibi hominem patriæ repræsentat, sed etiam socios circa se positos virtutis

Serm. 55. de Cruce Christi to. 5.

suæ vmbra custodit. Quòd autem crux ad patriam per multos errores redire nos faciat Dominus declarat dicens latroni in cruce posito, Hodie mecum
Luc. 23. eris in Paradiso. Qui vtique latro diu oberrans, ac naufragus aliter ad patriã Paradisi, de qua primus homo exierat, redire non poterat, nisi fuisset arbori religatus; arbor enim quædam in naui est crux in Ecclesia, quæ inter totius sæculi blanda, & perniciosa naufragia incolumis sola seruatur. In hac ergo naui quisquis, aut arbori crucis se religauerit, aut aures suas Scripturis diuinis clauserit, dulcem procellã luxuriæ non timebit &c. Sed omittamus Vlyssis fabulam, & de Scripturis diuinis exempla possumus inuenire. Cum filij Israel in deserto graui a serpentibus incursione laborarent; tunc Moyses diuino repletus spiritu serpẽtem æneum affixum ligno inter medias morientium erexit turbas, & mandauit populo, vt de illo signo spem gererent sanitatis, cuius facti etiam Dominus in Euangelio meminit, dicens: Si-
Ioan. 3. cut Moyses exaltauit serpentem in deserto, ita exaltari oportet filium ho-
14 minis. Vnde si affixus serpens ligno filijs Israel contulit sanitatem, quanto magis salutem, præstat Dominus in patibulo crucifixus? & si figura tantum
Num. 21. profuit, quantum prodesse credimus veritatem? Serpens igitur primus crucifigitur, recte plane, vt quia primus apud Deum peccauerat diabolus, primus crucis sententia feriretur, in ligno enim crucifigitur, vt quia homo in Paradiso per arborem concupiscentiæ deceptus fuerat, nunc idem per ligni arborem saluaretur, atque eadem materia quæ causa mortis fuerat esset salutis remedium; deinde post serpentem in Saluatore homo ipse crucifigitur, scilicet, vt post auctorem puniatur, & facinus, per primam enim crucem vindicatum est in serpentem, per secũdam in venena serpentis, hoc est, primum auctor ipse punitur, deinde eius malignitas condemnatur, nã cum homo passioni addicitur, non morti traditur, sed mortis in eo facinus emendatur &c.

IDEM super illud ad Rom. 6. Si autem mortui sumus cum Christo, credimus etiam quòd simul viuemus cũ illo, ait: Manifestum est hos qui carnẽ crucifixerunt mori mundo, & cõmori Christo, vt gloriæ Christi similes effici mereantur, caro vero, idest corpus, si crucifigitur, si desideria eius calcentur, quæ manente in ea peccato creantur ex præuaricatione primi hominis cœpta. In carne enim diabolus crucifigitur, ipse enim est qui fallit per carnem, caro ergo aliquando mundus, idest elementa, aliquãdo vero corpus hominis intelligitur, vel ipsa anima sequens corporalia vitia &c.

11 Super epist. ad Roman. tom. 3.

Christum Dominum contemnunt, vulnerant, crucifigunt, & erubescunt mali, eique contradicunt &c.

Cap. XII.

ORIGENES explicãs verba illa benedictionis, quam nolens impius Propheta Balaam protulit Israelitico populo dicens: Qui benedixerit tibi, erit & ipse benedictus; & qui maledixerit tibi in maledictione reputabitur, ait: Certum est quòd benedicentes Christo benedicti sunt, & in communionem paternæ benedictionis assumpti: qui autem maledicunt, maledicti sunt. Si enim ad populum istum Iudæorum respicias, qui maledicit Christo, etiam lachrymabiliter inuenitur esse maledictus. Quid enim aliud euenire posset ijs, qui maledicunt sapientiæ, qui maledicunt veritati, qui maledicunt vitæ, nisi vt ab ijs omnibus bonis extorres, & exules iaceant? Hæc enim omnia Christus est, & qui maledicit Christo tamquam ijs omnibus bonis maledicens perpetua maledictione damnatus est. Ego tamen puto quòd non ille solum maledicat Christo, qui sermonem aduersus eum maledicum profert, sed & ille qui sub nomine Christiani male agit, & turpiter conuersatur, & inhonestis verbis, vel actibus suis facit nomen eius blasphemari inter gentes. Sicut econ-

1 Homil. 17. super c. 24. Numerorũ tom. 1.

e contrario non ille, qui sermonibus so lis Dominum benedicit, ipse benedicere putandus est; sed qui actibus, & vita, & moribus suis facit ab omnibus nomen Domini benedici. Et in istis magis complebitur, quòd tertia prophetia Balaam designat: quia benedicẽtes Christo benedicuntur, & maledicentes ei, maledicti erunt. Propter quod omnimode caueamus, ne propter actus nostros Christi nomen blasphemetur, sed magis id agamus, vt de benedictionibus eius participes simus.

2 *Hom. 2. super librum Iudicum.* IDEM loquens de morte Iosue, ait: Quia quæ de Iesu Naue dicuntur ad Dominum Iesum referuntur; ideo videndum est, quomodo etiam de ipso dici conueniat. Quoniam defunctus Iesus. Ergo arbitror secundum Scripturæ auctoritatem hoc loquẽs, quòd in quibusdam viuit Iesus, in quibusdã vero defunctus est, in Paulo viuit Iesus, & in illis omnibus, qui dicere possunt. *Gal. 2.* Viuo autem iam non ego, viuit vero in me Christus. Et iterum dicit: *Phil. 1.* Mihi autem viuere Christus est, & mori lucrum. In his ergo talibus Iesus viuere merito dicitur. In quibus autem defunctus est Iesus? in illis sine dubio, qui sæpe pœnitendo, & iterum delinquendo velut insultare morti Iesu dicuntur. De quibus scribens ad *Heb. 6.* Hebræos dicit Apostolus. Rursum crucifigentes sibimetipsis Filium Dei, & ostentui habentes. Vides ergo, quia in peccantibus non solum mori dicitur Iesus, verum & crucifigi ab eis asseritur, & illudi; sed & tu ipse considera apud te, si quando de auaritia cogitas, & cupis aliena diripere, numquid potes dicere, quia viuit Christus in me? Aut si de stupro cogitas, si furore exagitaris, si liuore succenderis, si inuidia stimularis, si temulentia debaccharis, si superbia extolleris, si crudelitate grassaris: numquid potes in his omnibus dicere, quia Dominus viuit in me? Si ergo in peccantibus defungitur Christus, pro eo quòd nihil in eis iustitia, nihil potentia, nihil veritas, & omnia illa, quæ Christus est, operantur: a sanctis vero quæcumque fiunt, Christus ea dicitur operari, sicut & Apostolus dicit. Omnia possum in eo, qui me confortat Christus. Sed & ipse 3 Dominus in Euangelijs de hoc distinctionem pulcherrimam dedit, cum dicit: Quicumque confessus me fuerit *Matt. 8.* coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui est in cœlis. Qui autem negauerit me coram hominibus, & ego negabo eum coram Patre meo. Vidisti quia confitentes in semetipso dixit confiteri, & quasi qui ipse in eis viuat, & operetur opera vitæ. In his autem qui negant, non tenuit eandem verbi similitudinem, vt diceret, quia qui negauerit me, & ego non negabo in eum, sed qui negauerit me coram hominibus, & ego negabo eum coram Patre meo. Vt ostenderet, quia qui negat quidem se, extra ipsum est; qui autem confitetur in ipso est. Propterea ergo, & hic Scriptura dicit, quia cum defunctus esset Iesus, exurrexit generatio alia post eos, qui non scierunt Iesum, & opera, quę fecit in Israel. Et fecerunt filij Israel malum ante Deum. Omnipotens dominator Deus, numquam accidat nobis, vt Iesus Christus, postquã surrexit a mortuis, rursum moriatur in nobis. Quid enim mihi prodest, si in alijs viuat ex virtute, & in me moriatur ex infirmitate peccati? Quid prodest si apud alium ex bonis studijs, ex bona fide, ex bonis operibus pascitur, & perficitur: apud me autẽ, & in meo corde per multas cogitationes, & desideria nefanda, per studia pessima suffocatur quodammodo, & necatur?

IDEM hic ait: Dixit Iudas ad sacerdotes. Quid vultis mihi dare, & 4 *Hom. 35. in Matt. 10. 3.* ego eum vobis tradam? Volebat enim accipere pecuniam, vt traderet Verbũ Dei, quod faciunt omnes, qui accipiũt aliquid corporalium, & mundialium rerum, vt tradant, & eijciant ab anima sua Saluatorem, & Verbum veritatis, quod erat in eis Et opportune hoc vteris exemplo ad omnes, qui quodcumq; peccatum facientes propter auaritiã, & causam pecuniarum, aut alicuius lucri Verbum Dei tradunt, & contẽnũt.

by Googl

Nam huiuſmodi homines quaſi manifeſte clamare videntur, & dicere virtutibus aduerſarijs præſtantibus lucrũ aliquod pro peccato. Quid vultis mihi dare, & ego eum vobis tradã? Quod etſi traditus fuerit, fit quidẽ extra tradentem. Vincens aũt eos, qui eum ſuſcepiſſe videntur, operatur decentia ſe, vt euacuare cupientes eum, nihil operentur in ipſo. *Infra:* Quidã dant
Matt. 27. Ieſu bibere nõ vinum, ſed acetum, qui male viuunt; nos vero vino mundo ab omni acerbitate, & amaritudine, vino, quod lætificat cor hominis, & cor ipſius Filij Dei, potemus illum, & diſcipulos eius, vt dicat de nobis bene potantibus eum. Sitiui, & dediſtis mihi potum.

5 Hom. 5. in Pſal. 28. to. 1. BASILIVS explicans illa verba: Afferte Domino gloriam, & honorem, ait: Quomodo nos qui terra, & cinis exiſtimus magno Domino gloriam afferimus? Quomodo, & honorem? Gloriam quidem per bona opera, cum opera noſtra ſplendore probitatis irradiarint hominum oculis; ſic vt perſpectis operibus noſtris homines glorificent Patrem noſtrum, qui
Matt. 5. in cœlis eſt. Sane per ſobrietatẽ, perque ſanctimoniam eos peculiariter cõtingentem, qui ſe ex profeſſo obſtrinxerunt tuendæ religioni, poteſt quis afferre gloriam Deo, iuxta Pauli admonitionem dicentis: Glorificate Deũ in corpore veſtro. Hanc item gloriam Dominus requirit ab his, qui in ſe credunt, & adoptionis gratia ſunt digni. *Infra:* Non affert Domino gloriam & honorem, qui humanam hanc gloriam attonitus miratur. Non item, qui argentum in pretio habet, non qui corporis voluptates magni æſtimat, non quiſquis abhorrentia a pietate, & Dei cultu demiratur dogmata. Quemadmodum enim per bona opera Domino offerimus gloriam: itidem ex contrario eam ipſam auferimus per malignitatis, & nequitiæ opera. Quid enim dicit peccantibus? Nomen meum per vos blaſphematur inter gẽtes. Et rurſus Apoſtolus per præ-
6 uaricationem legis Deum inhonoras. Legiſlatori ſiquidem contumelia eſt deſpectio legum, atque contemptus. Domus niſi rite gubernetur; nimirum in qua indignatio, & clamor ſint, contumelia item, riſus, voluptas prodigus, ac profuſior luxus, immunditia, & ex conſuetudine flagitioſa ſcortatio, eorum quæ fiunt ignominia, atque turpitudo, in eum referuntur, ac reſiliunt, qui domui præſidet. Conſentaneum igitur fuerit ipſi, vt intelligamus, quoniam Deus quemadmodum per bonam operationem glorificatur, ſic & per malignam, & flagitioſam inimicus. Quando enim ſumens membra Chriſti, facio membra meretricis, tunc gloriam ab eo, qui me ſeruat, ad eum transfero, qui me perdit. Nam quicumq; Chriſto nõ credit, gloriam incorruptibilis Dei, in imaginẽ corruptibilis hominis, & volucrum, & ſerpẽtium, & quadrupedum, quæ ſunt in terra, commutat, vt ait Apoſtolus: Quiſquis colit creaturam, aut veneratur, præter creatorem, creaturis & nõ Deo affert gloriam. Cum timore igitur prouideamus, ne dum gloriam, & exaltationẽ afferimus diabolo per peccatum, ipſi cũ eodem æternæ addicamur confuſioni. Quòd n. peccatum in illius cedat gloriam, qui ad peccãdum efficaciter nos promouet; per ſimilitudinem hanc expende. Duo inter ſe duces conferant pugnã, ſeq; adoriantur, vt quidem primum agmen hoc ex altero retulerit victoriam, qui victori exercitui præeſt, nullo controuertente is ex hoſte palmarẽ reportat gloriã. Si quando contraria acies præualuerit, ad illius quoq; ordinis ducem victoriæ honos transfertur. Sic & in tuis benefactis Dominus eſt qui laudatur; in his autem, quæ perperam agis, aduerſarius eſt. Quando mens cum affectu vitioſo luctatur; ſiquidem intẽtis viribus, & attẽtione ſolerti vicerit; de huiuſmodi animi intẽperie refert victricẽ palmam, Deumq; velut inſigni corona condecorat. Contra ſi qñ ſiueris te per lenteſcentem animi mollitiẽ ſubſterni voluptatum illecebris, iam per hoc gloriam addes inimico.

Idem

7 *In libro moralium sententiarum to. 2. Ioan. 15. Matt. 5. Phil. 1.*

IDEM regula 4. ostendit, quòd is honore & gloria afficit Deum, qui voluntati obtemperat illius, & contra contumelia, qui legem illius violat. Ego te glorificaui super terram, opus consummaui, quod dedisti mihi, vt faciam. Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum, qui in cælis est, vt sitis sinceri, & sine offensa in die Christi repleti fructibus iustitiæ, qui sunt per Iesum Christum in gloriam & laudem Dei. Qui in lege gloriaris per præuaricationem legis Deum inhonoras.

8 *Lib. de Agone christiano to. 3.*

AVGVSTINVS sic habet: Hãc imbecillitatẽ nostrã suscipere dignatus est Filius Dei, & Verbũ caro factũ est, & habitauit in nobis. Non quia æternitas illa mutata est; sed quia mutabilem creaturam mutabilibus hominum oculis ostendit, quã incõmutabili maiestate suscepit. Sunt autem stulti qui dicũt: Non poterat aliter Sapiẽtia Dei homines liberare, nisi nasceretur ex femina, & a peccatorib⁹ omnia illa pateretur? Quibus dicimus. Poterat omnino, sed si aliter faceret, similiter vestræ stultitiæ displiceret. Si enim non appareret oculis peccatorũ lumen eius vtique æternum, quod per interiores oculos videtur, inquinatis mẽtibus videri non posset. Nunc autem quia visibiliter nos commonere dignatus est, vt ad inuisibilia pparet, displicet auaris: quia non aureũ corpus habuit, displicet impudicis, quia ex femina natus est. Multũ enim oderunt impudici, quod concipiũt, & pariunt feminæ. Displicet superbis, quòd contumelias patientissime pertulit. Displicet delicatis, quia cruciatus est. Displicet tumidis, quia mortuus est. Et vt nõ vitia sua videant defendere, nõ ĩ hoĩe dicũt sibi hoc displicere, sed ĩ Filio Dei.

9 *Lib. 1. Quæstionum in Euangelia. to. 4. Matt. 26.*

IDEM dicit: Quod dictũ est, Spuerunt in faciem eius, significauit eos, qui eius præsentiam gratiæ respuunt. Item tamquam colaphis eum cædunt, qui honores suos ei præferũt. Palmas in faciem eius dant, qui perfidia cæcati eum non venisse affirmãt, tamquam præsentiam eius exterminantes & repellentes.

10 *Lib. 2. contra litteras Petiliani. to. 7.*

IDEM sic ait: Ille pertinet ad Christi venitorem, qui Christum negat orbis redemptorem. Et quẽ nõ inuenerimus traditi cohæredem, ipsum iudicemus traditoris hæredem. Ecce a qua hæreditate vos alienatis. Ecce cui hæredi resistitis. Itane vero parceret Christo in terra ambulanti, qui contradicit in cælo sedenti?

11 *In Præfat. 2. exposit. in Psal 21. to. 8.*

IDEM sic inquit: Pendens Christus in ligno irrisus est. An forte adhuc irridetur, & iam non est irascendum Iudæis, qui vel morientem deriserũt, non regnantem? Et quis est qui Christum adhuc irrideat? Vtinam vnus esset, vtinam duo, vtinam numerari possent. Tota palea areæ ipsius irridet eum, & gemit triticum irrideri Dominum. Hoc volo gemere vobiscum: tempus est enim lugendi.

12 *Cõcione 7. in Psal. 30.*

IDEM explicans illa verba: Qui loquuntur aduersus iustum iniquitatem in superbia, & cõtemptu, vel abusione, vt nos legimus, sic ait: Iustus iste Christus est. Multa labia loquuntur aduersus eũ iniquitatem in superbia & contemptu: quia contemptibilis superbis apparuit, qui tam humilis venit. Non vis vt contemnatur ab eis, qui honores amant, ille qui tantas contumelias accepit? Non vis vt contemnatur ab eis, qui quasi damnationem mortem crucis turpem putant, ille, qui crucifixus est? Non vis vt contemnatur a diuitibus ille, qui pauperem vitam gessit in mundo, cum esset creator mũdi? Omnia ista, quæ amãt homines: quia noluit illa habere Christus, vt non habendo ostenderet contemnenda, non quia in potestate non habuit possidenda: omnes qui amant hæc, contemnunt illum, & quicumque voluerit seruorum eius sequi vestigia ipsius, vt ambulet, & ipse in ea humilitate, ĩ qua dicit ambulasse Dominum suum, cõtemnitur in Christo quasi membrũ Christi, & cum caput, & mẽbra cõtemnũtur, totus ipse Christus contemnitur. Quia totus ipse iustus est, caput, & corp⁹. Et necesse est vt con-

vt contemnatur totius ipse Christus a superbis, & impijs, vt fiat illis quod
Psal. 30. dicitur: Muta fiant labia dolosa, quæ loquuntur aduersus iustum iniquita-
13 tem in superbia, & contemptu. *Infra*: Perfecisti eis, qui sperant in te in conspectu filiorum hominum. Ergo si speras in Domino, coram hominibus spera, ne forte abscõdas ipsam spem tuam in corde tuo, & timeas confiteri, quid tibi pro crimine obijciatur, quia christianus es. Cui autem modo obijcitur, quia christianus est? Tam pauci non christiani remanserunt, vt eis magis obijciatur, quia christiani non sunt, quàm ipsi audeant aliquibus obijcere, quia christiani sunt. Tamen dico vobis fratres mei. Incipe quicunque me audis viuere quomodo christianus, & vide si non tibi obijciatur & a christianis, sed nomine non vita, nõ moribus. Nemo sentit, nisi qui expertus est. Ergo intende quod audis. Vis viuere vt Christianus? Vis sequi vestigia Domini tui? Obijcitur tibi, erubescis, & erubescendo dimittis viam perdidisti Videris tibi corde credidisse ad iustitiã, sed perdidisti, ore confessio fit ad salutem, si ergo vis ambulare viam Domini, etiam in conspectu hominum: Spera in Deum, idest noli erubescere de spe tua. Quomodo viuit in corde tuo, sic habitet in ore tuo, Quia non sine causa Christus signum suum in fronte figi voluit, tamquam in sede pudoris; ne Christi opprobrio Christianus erubescat. Hoc ergo in conspectu hominum si feceris, si inde coram hominibus non erubueris, si in conspectu filiorum hominum, nec ore, nec factis Christum negaueris, spera tibi perfici dulcedinem Dei.

14 IDEM sic ait: Qui crucem Chri-
Ps. 46. sti irrident, a dæmonibus tanquam a
Reg. 2. bestijs deuorantur: Nam significauit, & hoc quædam Scriptura. Nam cum ascenderet Propheta Dei Eliseus, clamabant post eum pueri irridẽtes, Ascẽde calue, ascende calue. Ille autẽ non tàm crudeliter, quàm mystice fecit illos pueros ab vrsis deuorari. Nemo irrideat crucem Domini. Iudæi sunt possessi a dæmonibus, & deuorati. In Caluariæ loco crucifigentes Christũ, & leuantes in cruce, tanquam ipsi dicebant sensu puerili, non intelligentes quid loquerentur, ascende calue. Quid est enim ascende? crucifige, crucifige.

BERNARDVS sic ait: Quid 15
me persequeris, inquit Dominus *In Serm. de*
Paulo. An non persequebatur Chri- *conuersione*
stum, qui Christi membra trucida- *S. Pauli A-*
bat in terris? An vero persecuti sunt *postoli.*
Christum, qui sacratissimum illud *Act. 9.*
corpus crucis affixere patibulo? & non persequebatur eum, qui aduersus corpus, quod est Ecclesia odio furebat iniquo? Denique si proprium sanguinem dedit in pretium redemptionis animarum, non tibi videtur grauiorem ab eo sustinere persecutionem, qui suggestione maligna exemplo pernicioso, scandali occasione auertit a Deo animas, quas redemit, quàm a Iudæo, qui sanguinem illum fudit? Agnoscite dilectissimi, & expauescite consortia eorum, qui salutem impediunt animarum. Horrendum sacrilegium, quod & ipsorum videtur excedere facinus, qui Domino maiestatis manus sacrilegas iniecerunt. Videbatur iam cessasse persecutionis tempus. Sed vt palam factum est, numquam deest persecutio Christiano, sed neque Christo: Et nunc, quod grauius est, ipsi Christum persequuntur, qui ab eo vtiq; Christiani dicuntur. Amici tui Deus, & *Psal. 37.*
proximi aduersum te appropinquauerunt, & steterunt. Coniurasse videtur contra te vniuersitas populi Christiani, a minimo vsque ad maximum, a planta pedis vsque ad verticem non est sanitas vlla. Egressa est iniquitas *Esai. 1.*
a senioribus iudicibus, qui videbantur regere populum, inique agunt, & cæteri contra Christum, multiq; sunt nostris temporibus antichristi.

Digitized by Google

Christi Domini resurrectio, quæ bona mundo dedit, & quid in ea sit considerandum. Cap. XIII.

1 *Hom. 2. exposit. 1. in Cant. 10. 2.* ORIGENES explicãs illa verba: Surge, propera amica mea, & veni &c. ait: Cur ait surge? Cur propera? Ego sustinui rabiem tempestatum, ego fluctus, qui tibi debebantur excepi Tristis est facta anima mea propter te vsque ad mortem. Surrexi a mortuis fractis mortis ianuis, & inferni vinculis dissolutis: ideo dico tibi, Surge amica mea, quia hiems transiuit, pluuia abijt, flores visi sunt in terra, tempus sectionis adest. Sectio remissio peccatorum est.

2 *Lib. 4. in epistola ad Rom. 10. 3.* IDEM sic dicit: Traditus est Christus propter peccata nostra, & resurrexit propter iustificationẽ nostram. Etenim si surreximus Christo, qui est iustitia, & in nouitate vitæ ambulamus, & secundum iustitiam viuimus, surrexit nobis Christus ad iustificationem nostram. Si vero nondum deposuimus veterem hominem cum actibus suis, sed in iniustitia viuimus, audeo dicere, quia nondum surrexit nobis Christus ad iustificationem, nec traditus est propter peccata nostra. Si enim hoc credo, quomodo illud amo, pro quo ille pertulit mortem? Si hæc credo, quòd ille ad iustificationẽ meã surrexit; quomodo iniustitia placet? Iustificat ergo eos Christus tantummodo, qui nouam vitam exemplo resurrectionis ipsius susceperunt, & vetusta iniustitiæ, atque iniquitatis indumenta velut causam mortis abijciunt.

2 *Hom. 8. in Ps. 32. t. 1.* BASILIUS explicans illa verba: Dominus dissipat consilia gentiũ; reprobat autem cogitationes populorum, & reprobat consilia Principum; consilium autem Domini in æternum manet, ait: Possunt hæc ad dominicæ crucis referri tempus, quando Iudæi Regem gloriæ supplicio se afficere putarunt, ille contra per crucis dispensationem humanũ genus renouauit. In resurrectione namq; consilium gentiũ dissipatum, Pilati, & militum, & reliquorum quotquot circa crucem talia peregerunt. Improbata sunt autem cõsilia principum, Scribarum videlicet, & regum populi. Resurrectio namque omnẽ malignitatis istorum artificium dissoluit.

IDEM explicãs illa verba: Adiuuauit eam Deus mane diluculo, sic ait: Quoniam diluculo resurrectio futura erat, adiuuauit eam Deus mane diluculo. Hoc est victoriam contra mortem, die tertia matutina confecit. Conturbatæ sunt gẽtes, inclinata sunt regna, dedit vocem suam, mota est terra. Cogita aliquam ciuitatem ab inimicorum insidijs oppetitam, eam oppugnantiam, quam eatenus quidẽ variæ nationes, regesque permulti, qui & sceptra sortiti sint in singulas quasque gentes obualent, & circumsideãt; dein fac ducem vnum viribus inexpugnabilem inopinato occursu conspici, suppetias vrbi circumsessæ laturum, qui obsidionem soluat, & coactam gẽtium factionem dissipet in fugam; denique reges conuertat, sola vocis potentia, clamoreq; exorto eorum corda perterreat. Quantum igitur par est credere, excitari tumultuariæ conturbationes per hosce populos, regesque profligatos, & in fugam dilapsos? Quantum strepitum sonumue reddi, nec facile desiturum ex tumultuaria illorum fuga putandum est? Omnis tum locus ijs, qui præ timore in fugam adacti sunt, completur adeo, vt & non mediocris vbique concitetur tumultus in ciuitatibus, ac vicis, qui fugatos exceperint. Tale itaque auxilium, talemq; defensionem exprimit prouenisse a Saluatore ciuitati Dei per id, quod dicit: Conturbatæ sunt gentes, & inclinata sunt regna. Dedit vocem suam Altissimus, commota est terra, Dominus virtutum nobiscum, susceptor noster Deus Iacob. 3 *Hom. 18. in Psal. 45.*

IDEM sic ait: Mouent me fratres ad hunc sermonem vespertina spectacula; illud vero meum retardat animum, meamque in dicendo alacritatem hebetat, atque abrumpit, quod ex ijs 4 *Ser. 14. ex varijs cuius titulus est in ebrie-*

tatē & luxū, quibus die Paſcha populū affectum vidit. ex iis quæ apud nos tentaui nullum prouenientem conſpiciam fructum. Nam & agricolà ſeminum primo iactorum, germinibus nullis exurgentibus, deſperatione quadam, pigritiaque ad alias rurſus ſementes faciēdas capitur. Si enim in tot admonitionibus, quas & ſuperiori tempore vos adhortando non præteriuimus, & deinceps ſeptem iſtis ieiuniis hebdomadis nocte ac die per euangelicam nos doctrinam ſine intermiſſione obteſtati nihil penitus profecimus; qua vos ſpe hodierna die alloquemur amplius, aut adhortabimur? O miſeri quot noctibus fruſtra conueniſtis; ſi tamen & fruſtra. Nam qui in bonarum actionū profectu ſemel fuerit; deinde ad antiquam viuendi redeat conſuetudinem; non ſolum eorum, quos eſt paſſus laborum præmium non ſumet, ſed longe grauioribus dignus eſt pęnis, quòd cum Dei verbum deguſtauerit, & myſteriorum notitia dignatus fuerit, breui admodum delinitus voluptate cuncta perdiderit. Quæ igitur alacritas, quæ induſtria dicendi reliqua mihi? Itaque ſcitote me omnino taciturum fuiſſe, niſi Hieremiæ metuerem exemplum, qui ad populum contumacem atque incredulum loqui minime volens illa paſſus eſt, quæ ipſe narrauit: Quomodo videlicet verbum Domini ſit illi factum velut ignis in interioribus, qui & vbique illi adfuerit, & quē ferre nequiuerit. Fęminæ laſciuæ Dei timoris oblitæ ignis æterni minas nihili pendentes in die tali, quando eas ob reſurrectionis memoriam domi honeſte conſidere oportebat, ac illius diei recordari, in qua cœli quidē aperientur; apparebit vero nobis iudex e cœlis, & tubæ Dei, & reſurrectio mortuorum, & iuſtum iudicium, & cuiuſque retributio pro his, quæ geſſit, pro eo quòd de his rebus cogitarent, corda ſua a malis concupiſcentiis repurgarent, præterita delicta lachrymis delerent, ad occurſum Chriſti, & magnum illum apparitionis diē ſeſe præpararent, abiecto ſeruitutis Chriſti iugo capita honeſtis operta velaminibus impudice retegētes, Deū & eius Angelos deſpicientes, ad marium aſpectus impudentes diffuſæ comas, tunicarum luxum oſtentantes, pedibus geſtientes, ac oculo petulanti, riſu laſciuo, ad ſaltationem inſanientes, iuuentutis intemperantiam in ſe prouocantes. In locis ſacris pro mænibus ciuitatis choros conſtituentes, en profanauerunt, ac omnium probrorum officinas reddidere: Aerem inſuper meretriciis cantibus, terram vero pedibus laſciuis ſaltando contaminauere, inſtar theatri cuiuſdam adoleſcentium cateruas ſibi circumſiſtentes. Denique inuerecundæ omnino, ac inſanæ mulierculæ nullam inſaniam nullum probrum prætermiſere.

CHRYSOSTOMVS in imperfecto ait: Introduxit diabolus hęreſim Saducæorum, qui dicerent non eſſe reſurrectionem mortuorum. Quæ res omnium propoſitum faciendæ iuſtitiæ frangit. Nam in omni re, aut actu, ſiue corporali, ſiue ſpirituali, agēdi virtus ſpes eſt præmii futuri. Qui enim arat, arat, vt metat: qui pugnat, pugnat, vt vincat. Nam cum ſit ita difficile in hoc mundo ſeruare iuſtitiæ ſanctitatem, quis contentus eſſet aduerſus ſeipſum quotidie luctamina exercere, niſi ad ſpem aſpiceret reſurrectionis? Tolle ergo ſpem reſurrectionis, & ſoluta eſt tota obſeruantia pietatis. Stulti Saducæi, qui ſæculum illud huic ſæculo ſimile exiſtimabant. In hoc ſæculo, quia morimur, Deo morimur, quia naſcimur, ideo vxores ducimus, vt quod moriendo minuitur, naſcendo ſuppleatur. Tolle moriendi neceſſitatem, & naſcendi vtilitas ſuperflua inuenitur. Tolle naſcendi vtilitatem, & nubendi cauſa ſoluta eſt. Nam iſte mundus carnis eſt, ille autē animarum. Sicut anima in iſto mundo carni ſubiecta eſt, quantum ad paſſiones humanas: ſic in illo caro animæ. Vnaquæque res in ſua patria fortior eſt, & dominatur. Si ergo anima ſic potens claudi poteſt in hoc ſæculo, infirmo & terreno corpori ſic ſubiecta eſt, vt nihil pene ſpiritualiter ſapere, aut

6 Hom. 42. in Matt. 10. 2. Luc. 20.

5

re, aut

re, aut agere possit secundum suam naturam, quanto magis cum in illo sæculo caro infirma, & vilis dignissimæ animæ, & potenti cœperit esse subiecta, nihil poterit carnale sapere, aut agere secundum suam naturam? Ecce quomodo in fide resurrectionis fundatur propositum faciendæ virtutis. Resurrectio autem hominis ex resurrectione Christi probatur.

7 *Homil. 44. in Ioannē. tom. 3.* IDEM explicãs illa verba Ioan. 6. Ego resuscitabo eum in nouissimo die, ait: Frequenter resurrectionis meminit, ne præsentibus tantum rebus diuinam præscribant prouidentiã, vt si his non fruantur, non propterea pigriores fiant; neve quòd in hac vita puniuntur, ideo contemnant, sed futuram expectét. Verum illi nihil lucrati sunt, nos vero lucramur, cum frequenter nostris auribus resurrectio insonat, etsi ditescere, si rapere, si absurdum aliquid facere voluerimus, e vestigio dies illa, & iudicium animo inscribatur, & omni freno vehemẽtius, absurdos affectus cogitatio hæc cohibebit, atq; inuicem, & nobiscum semper dicamus, resurrectio est, & horrendum illud nos iudicium manet. Et si quem gestientem viderimus, & presentibus bonis inflatum, idem dicamus, & reducamus in memoriam omnia hic remansura. Etsi alius dolore, & calamitatibus affectus occurrerit, ad eum quoque ijsdem verbis vtamur, doceamusque has miserias finem aliquando habituras: inertis autem, & pigri auribus insonemus desidiæ suæ pœnas daturum. Sufficiens hoc verbum, quòd omni medicina nostram animam vehementius curet. Est enim resurrectio

8 non longe, sed in portis adhuc. Modicum, & iamiam veniet, & non tardabit. Et omnes nos manifestari oportet *1. Cor. 5.* ante tribunal Christi, & malos, & bonos, hos vt in gloria effulgeant, illos vt merito ignominia afficiantur. *Infra*: Nolimus ergo prouocare Deum stulta audiendo resurrectioni diffidentes. Quemadmodum in alijs principium fuit Christus, ita & in hoc. Siquidem primogenitus idcirco dicitur ex mortuis. Quòd si resurrectio non est, quomodo primogenitus est mortuorum, cum nemo post ipsum resurgeret? Quomodo Dei iustitia seruaretur tot malis in felicitate, tot bonis in miseria vitam degentibus, vbi quisque secundum merita remunerabitur? Nemo recte viuentium resurrectioni diffidit; sed quotidie precantur sanctam illam vocem, Adueniat regnum tuum. Qui sunt igitur, qui resurrectioni non credunt? Qui scelesti inquinatam vitam, & impuram viuunt, vt Propheta inquit. Inquinatæ sunt viæ illius in omni tempore, auferuntur iudicia tua a *Psal. 9.* facie eius. Non potest, inquam, homo pure viuere, qui non credit resurrectionẽ, vt qui nullius sibi conscij sunt criminis, eam non modo profitentur, sed & volunt, & credunt, vt remunerationem accipiant.

IDEM sic habet: Sermo de resurrectione in his, quæ fidei sunt nos dirigit, & vitam nostram componit, & diuinam prouidẽtiam ab omnibus calumniatoribus vindicat. Et sicut cum non creditur vitam nostram subuertit, malisque sexcentis implet: ita cũ creditur, nos ad diligentem virtutis curam promouet, vitiaque magno studio expellit. *Infra*: Paulus commemorans labores suos, ait: In omnibus laboramus, sed non destituimur, persecutionem patimur, & sustinemus, deijcimur, sed non perimus. Quotidianas mortes commemorat, & post sermonem de resurrectione monet. Credimus enim, ait, quòd is, qui suscitauit Dominum nostrum Iesum Christum, & nos cum Iesu suscitabit, & vobiscũ constituet: propterea malis non succumbimus, ait, maximam in certaminibus ipsis consolationem habentes spem futurorum. Vnde non deficimus, quia licet is, qui foris est noster homo corrumpatur: tamen is, qui intus est renouatur de die in diem, idest antequam resurgamus, antequã fruamur gloria futura, etiam non parua hic laborum remuneratio datur. Cum inter angustias ipsas anima nostra reiuuenescit, sapientior, ac magis pia euadit,

9 Hom. 1. resurrect. ex varijs in Ioannem.

2. Cor. 4.

Ibid.

Ibid.

dit, fortior, atque conſtantior perſi-
10 ſtit. Quæ enim nunc leuis eſt aſſlictio ſupra modum in ſublimitate æternæ gloriæ pondus operatur in nobis, non contemplantibus nobis, quæ vidētur, ſed quæ nō videntur. Negociator multas fert tempeſtates fluctuum, inſultus, naufragia, multaq; alia incommoda. Et præcedunt quidem tempeſtates, ſequuntur autem mercedes; & videt quidem pelagus, ac fluctus, cum e littore ſoluit: merces autem non videtur, tantum autem ſperatur; at niſi ad eam reſpiciat, quæ non apparet, & abſens eſt, & non in manu, ſed in ſpe, numquam etiam præſentia, & quæ apparent, attentabit. Similiter & agricola iungit bouem, aptat aratro, profundos facit ſulcos, ſeminaq; ſpargit, & omnia quę ſibi ſunt, inſumit, & frigora, & glacies, & imbres, & alias fert ærumnas, tandemque poſt labores expectat, vt videat campos virentes, & impletam aream. En & hic prior eſt labor; poſterior vero merces: & merces incerta; labor vero certus & difficilis, & illa quidem tantum in ſpe, labor autem in manibus. Sicut igitur in rebus vitæ huius magis ſpectatur ad inuiſibilia, quàm ad viſibilia, & antea fertur labor, quàm videatur merces, ſicque ſpes inuiſibilium primum adducit, & tunc viſibilia quoque attinguntur. Ad hæc dubitare, hæſitare, & poſcere mercedem ante labores, videtur eſſe animi abiectioris, quàm ſint agricolæ,
11 & nautæ. Non enim in hoc ſolo ipſis videmur eſſe deteriores, quòd ægre futura expectamus, ſed etiã in alio quodam non minore illis. Et quodnam eſt hoc? Illi enim non ſatis fidere poſſunt fini ſuo, & incerti ſunt, quantum mercedis habituri: attamen nec ſic a laboribus deterrentur. At tu fideiuſſorē habes coronatum, & neque ſic imitaris illorum ſtudium, ac ſtrenuitatem. Etenim nonnumquam agricola, poſtquam ſementem fecerit, agrum coluerit, iam ſegetem increſcere viderit; ſpe tamen, & retributione laborum excidit, ſi vel grando, uel erucæ, vel locuſtæ, vel alia quædam talia acciderint. Et poſt multos labores vacuis manibus domum regreditur. Mercator quoque poſt longam nauigationē afferens oneratam nauim ſæpe in ipſo portus oſtio irruentibus vētis impingit in ſcopulum, & vix nudo corpore ſaluato egreditur. Et in ſumma in ſæcularibus negocijs omnibus ſæpe ſub finem eiuſmodi calamitates eueniunt. Cæterum non idem in tuis contingit certaminibus, ſed neceſſe omnino eſt, vt qui certauerit, & pietatem ſeminauerit, multoſq; labores tulerit, finē ipſum aſſequatur. Neque enim aeris intemperie, neque ventorum tempeſtate laborum mercedes ſubuerti ſinit Deus. Sed repoſitæ ſunt illæ in cæleſtibus, & indeprędabilibus theſauris.

HIERONYMVS ſic ait: Ab Adriani temporibus vſque ad imperiũ Conſtantini per annos circiter cētum octoginta in loco reſurrectionis ſimulacrum Iouis, in crucis rupe ſtatua ex marmore Veneris a gentibus poſita colebatur. Bethlehem nunc noſtram, & auguſtiſſimum orbis locum, de quo Pſalmiſta canit, Veritas de terra orta eſt lucus inumbrabat Thamuz. i. Adonidis, & in ſpecu, vbi quondam Chriſtus paruulus vagijt, Veneris amaſius plangebatur; exiſtimantibus perſecutionis auctoribus, quòd tolleret nobis fidem reſurrectionis, & crucis, ſi loca ſancta per idola polluiſſent.

12 Epiſ. 13. ad Paulinum Monachũ to. 1.

IDEM poſtquam multis teſtimonijs probauit reſurrectionem carnis, de Chriſti reſurrectione loquitur, & ait: Inquit Iſaias. Quis eſt iſte, qui venit de Edom, fulgida veſtimēta eius ex Boſor, ſic formoſus in ſtola candida? Edom aut terrenus interpretatur, aut cruentus, Boſor, aut caro, aut in tribulatione. Paucis verbis totum reſurrectionis myſterium demonſtrat, id eſt ad veritatem carnis, & augmentum gloriæ. Et eſt ſenſus. Quis eſt iſte, qui aſcendit de terra, aſcendit de ſanguine? Cuius veſtimenta iuxta prophetiam Iacob, qui alligauit pullum ſuum ad vitem, & torcular calcauit ſolus, muſto rubentia ſunt. De Boſor, ideſt de carne, ſiue tribulatione mũdi. Ipſe

13 Epiſtola ad Pammach. aduerſus errores Ioan. Hieroſolymit. Epiſc. tom. 2. Eſaia 63.

Ipſe enim vicit mundum, ideoque rubra, & fulgida ſunt veſtimenta eius: quia ſpecioſus forma fuit præ filijs hominum, propter gloriam triumphantis in ſtolam candidam cõmutata ſunt; & tunc vere de Chriſti carne completum eſt. Quæ eſt iſta, quæ aſcẽdit dealbata innitens ſuper fratruelem ſuũ?
Cant. 5. Et quod in eodem libro ſcribitur. Fratruelis meus candidus, & rubicũdus. Hunc imitantur, qui veſtimenta ſua non coinquinauerunt cum mulieribus: virgines enim permanſerunt.

14 *Epiſtola ad Hedibiam tom. 3.* IDEM ſic habet: Nondum de ventre Apoſtolorum fluebant gratiæ ſpirituales, quia Dominus, necdum fuerat glorificatus. Quæ ſit autem gloria,
Ioan. 17. ipſe in Euangelio loquitur: Pater glorifica me gloria, quam apud te habui, priuſquam mundus fieret. Gloria Saluatoris patibulum triumphantis eſt. Crucifigitur, vt homo, glorificatur vt Deus. Hæc eſt gloria, de qua loquebatur in Pſalmo:
Pſal. 56. Exurge gloria mea, exurge pſalterium, & cithara. Ipſaque de ſe reſpondit gloria, & diſpenſatio carnis aſſumptæ. Exurgam diluculo, vt impleatur vigeſimiprimi Pſalmi titulus pro aſſumptione matutina.

15 *Lib. 16. in c. 57. Iſaia. 10. 4.* IDEM explicat de Chriſto Domino locum Iſaiæ in verſione ſeptuaginta interpretum. Propter peccatum ad modicum quid contriſtaui eum, & percuſſi eum, & auerti faciem meam ab eo, & contriſtatus eſt, & ambulauit triſtis in vijs ſuis. Vias eius vidi, & ſanaui eum, & reddidi conſolationes ipſi, & lugentibus eum, & ait: Chriſtus Dominus propter peccata mundi ad modicum contriſtatus fuit, cum dixit:
Matt. 26. Triſtis eſt anima mea vſque ad mortem. Et percuſſit eum Pater, qui loquitur per Zachariam.
Zach. 13. Percutiam paſtorem, & diſpergẽtur oues. De quo
Pſal. 68. & in Pſalmo legitur: Quoniam quem tu percuſſiſti, perſecuti ſunt, & auertit Dominus faciem ſuam ab eo, vt formam ſerui pauliſper acciperet, & ambularet lugens peccata populi. Et qa vidit Pater vias eius. Propterea ſanauit eum, qui fuit inter mortuos liber, & caro eius non vidit corruptionem, vt qui percuſſus eſt in cruce, ſanaretur in reſurrectione. Et conſolatus ſum, inquit, eum, dans ei pro vna gente Iudæorum vniuerſum mundum, & lugentes eius, ſubauditur, conſolatus ſum. Nec dubium quin Apoſtolos ſignificet, & compleuit fructum labiorum eius, qui dixerat ei. Poſtula a me, & dabo tibi gentes hereditatem tuam, pacem ſuper pacem, mundum reconcilians Deo, vt vtrumque populum vocaret ad ſe, & ſanaretur a Patre.

IDEM explicat locum Apocalypſis. Vidi cœlum apertum, & ecce equus albus, & qui ſedebat ſuper eum vocabatur fidelis, & verax, & iuſtitia iudicans, & bellator. Oculi autẽ eius quaſi flamma ignis, & ſuper caput ei* diademata plurima, habens nomen ſcriptum, quod nemo nouit, niſi ipſe. Et amictus erat veſte aſperſa ſanguine, & vocabatur nomen eius Verbum Dei. Et exercitus in cœlo ſequebatur eum in equis albis, veſtitus byſſo albo, atque mundiſſimo. Et de ore eius egrediebatur gladius acutus, vt in ipſo percuteret gentes, ait: Equo ruffo ſedebat Dominus, atque Saluator humanum corpus aſſumens, cui dicitur, Quare rubra ſunt veſtimenta tua? Et quis eſt iſte, qui aſcendit de Edom, fulua veſtimenta eius de Boſra. Et ſequebantur eum variorum colorum equi, vel in martyrio rubri, vel ſturnini in volatu, vel varij in virtutibus, vel candidi in virginitate. Equo autẽ ſedebat albo: quando poſt reſurrectionem, immortale, & incorruptum corpus aſſumpſit. Et quicumq; eum ſequebantur candidis vtebantur equis; incorruptis videlicet, immortalibuſque corporibus. 16 *Lib. 18. in c. 66. Iſaia.* *Iſaia 63.*

IDEM explicans locum illum: Et ſcient omnia ligna regionis, quia ego Dominus humiliaui lignum ſublime, & eleuaui lignum humile, & ſiccaui lignum viride, & frondere feci lignum aridum, ſic ait: Quidam interpretantur lignum ſublime humiliatum, & humile exaltatum referentes ad paſſionem 17 *Lib. 5. in c. 17. Ezech.*

Philip. 2. sionem Domini Saluatoris, qui cum in forma Dei esset, exinaniuit se, formam serui accipiens, & post resurrectionem ipsum lignum postea sublimatum est, quod prius virens morte siccatum est, & postea reuiuiscens pristinum recepit virorem.

18 *Lib. Quæstionum super Exod. 10. 4.*
AVGVSTINVS explicans locum Exodi 16. Vespere comedetis carnes, & mane saturabimini panibus, de Christo Domino illum intelligit. Carnibus ad vesperam, & panibus mane ille significatur, qui traditus est propter delicta nostra, & resurrexit propter iustificationem nostram; *Rom. 4.* ad vesperam quippe mortuus ex infirmitate sepultus est; mane autem apparuit discipulis, quia resurrexerat ex virtute.

19 *Lib. 4. Quæstionum in Numeros. Num. 19.*
IDEM: Præcipit Dominus filijs Israel, vt accipiant iuuencam ruffam, & cremandam iubet, sic ait: Puto quòd crematio ad signum pertinet resurrectionis. Natura est quippe ignis, vt in superno moueatur, & in eum conuertitur quod crematur. Quod vero additum est, In cōspectu sacerdotis, hoc mihi insinuatum videtur, quia illis apparuit resurrectio Christi, qui futuri erant regale sacerdotium. Iam q̄d sequitur, & pellis eius, & carnes, & sanguis eius cum stercore eius comburentur, significat, quòd nō solum substantia mortalis corporis Christi, quæ commemoratione pellis, & carnium, & sanguinis intimata est: verum etiā contumelia, & abiectio plebis, quam nomine stercoris significatam puto cōuerteretur in gloriam, quam combustionis flamma significat. Et accipiet sacerdos lignum cedrinum, & hyssopum, & coccinum, & immittet in medium combustionis iuuencæ. Lignum cedrinum spes est, quæ debet in supernis firmiter habitare. Hyssopus fides, quæ cum sit herba humilis, radicibus hæret in petra, coccinū charitas, quod feruorem spiritus igneo colore testatur. Hæc tria debemus mittere in resurrectionem Christi, tamquam in medium combustionis illius, vt cum illo sit abscondita vita nostra. Sicut dicit Apostolus: *Coloss. 3.* Vita nostra abscondita est cum Christo in Deo.

IDEM sic ait: Quando Ioannes commemorauit ad mare Tyberiadis a septem piscantibus visum esse Dominum: Hoc iam tertio, inquit, manifestatus est Iesus Discipulis, cum resurrexisset a mortuis, hæc apparitio non tertia, sed quarta est. Ioannes non dixit tertio, tamquā tres solæ factæ fuerunt manifestationes eius: sed hoc intelligendum est ad numerum retulisse dierum, nec continuorum dierum, sed per interualla; sicut idem ipse testatur. Nam primo ipso die resurrectionis suæ, excepto quòd a mulieribus visus est, id est quod in Euangelio claret, ter se manifestauit. Semel Petro, iterum duobus illis, quorū vnus erat Cleophas, plurimis iam inde colloquentibus noctis exordio. Sed hoc totum Ioannes ad vnum diem referens semel computat. Iterum autem, hoc est alio die, quando eum vidit, & Thomas: tertio vero ad mare Tyberiadis, hoc est tertio die manifestationis eius non tertia manifestatione; ac per hoc post hęc omnia cogimur intelligere factum esse, quòd eum in monte Galilææ secundum Matthæum discipuli vndecim viderunt. Inuenimus itaque apud quattuor Euangelistas decies commemoratum Dominum visum esse ab hominibus post resurrectionem, semel ad monumentum mulieribus; iterum eisdem regredientibus a monumento in itinere; tertio Petro, quarto duobus euntibus in Castello, quinto pluribus in Hierusalem, vbi non erat Thomas, sexto vbi eum vidit Thomas, septimo ad mare Tyberiadis, octauo in monte Galilęæ secundū Matthæum, nono quod dicit Marcus, nouissime recumbentibus, quia iam non erant in terra cum illo conuiuaturi, decimo in ipso die non iam in terra, sed eleuatum in nube cum in cœlum ascenderet. Toties ergo in euangelicis libris commemoratus est ab hominibus visus, antequā ascendisset in cœlum. In terra scilicet nouies, & in aere semel ascendens. Sed non omnia scripta sunt, sicut Ioannes fatetur. Crebra enim erat eius cum illis

Libro 3. de cōsensu Euangelist. 20
Ioan. 21.
21
Ioan. 21.

illis conuersatio per dies quadraginta, priusquam ascenderet in cœlum; non tamen eis per omnes quadraginta dies continuus apparuerat. Nam post diem primum resurrectionis eius alios octo dies interuenisse dicit Ioannes, post quos eis rursus apparuit. Tertio autem ad mare Tyberiadis fortassis cõtinuo consequenti die: nihil enim repugnat, & deinde quando voluit constituens eis, quod & ante prædixerat, vt eos in Galilææ montem præcederet. Atq; omnino p illos quadraginta dies, quoties voluit, quibus voluit, quemadmodum voluit, sicut Petrus dicit, quando Cornelio prædicabat. Qui simul, inquit, manducauimus, & bibimus cum illo; posteaquam surrexit a mortuis per dies quadraginta. Non q; continuo per dies quadraginta cum illo manducassent: nam erit contrarium Ioanni, qui octo illos dies interposuit, quibus eis visus non est, vt tertio manifestaretur ad mare Tyberiadis: Inde iam etiamsi quotidie illis visus, & cũ illis conuersatus est, nihil repugnat. *Act. 10.*

22 IDEM exponens locum Pauli. Etsi noueramus secundum carnẽ Christum, sed nunc iam non nouimus, ait: Sicut cum Paulus dixit, spe salui facti sumus, nõ dixit salui futuri sumus, sed amodo iam facti sumus, non tamen in re, sed in spe; sic, & quod ibi dictum est amodo neminem nouimus secundum carnem nondum in re, sed in spe intelligitur; quia spes nobis in Christo est, quia in illo iam completum est, quod in nobis promissum speramus. Ille quippe iam resurrexit, & mors ei vltra non dominabitur. Quem etsi nõ eramus secundum carnem, cum adhuc moriturus esset, inerat quippe in eius corpore mortalitas, quam proprie carnem, appellat Apostolus, sed iam nunc non nouimus. Illud enim eius mortale iam induit immortalitatem, vnde secundum pristinam mortalitatem iam caro dici non potest. Vnde hęc verba propter resurrectionem Christi dicta sunt; quando quidem ista verba illud præcessit, Pro omnibus mortuus est Christus, vt qui viuunt iam nõ sibi viuãt, sed ei, qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit. Quid est enim aliud non sibi sed illi viuant, nisi vt secundum carnem non viuant in spe terrenorum, & corruptibilium bonorum, sed secũdum spiritum in spe resurrectionis quę iam ex ipsis in Christo facta est? Itaque eorum pro quibus Christus mortuus est, & resurrexit, & qui iam non sibi sed illi viuunt, neminem secundum carnem Apostolus nouerat propter spem futuræ immortalitatis, in cuius expectatione viuebant, quæ in Christo iam non spes, sed res erat. Et quia omnes in illo, etsi nondum in re, iam tamen spe hoc sumus. Si qua igitur in Christo noua creatura; vetera transierunt, ecce facta sunt omnia noua. Omnis ergo noua creatura, idest populus innouatus per fidem, vt habeat interim in spe, quod in re postea perficiatur in Christo habet iam quod in se sperat. *Lib. 22. contra Faustũ tom 6.* *2. Cor. 5.* *Rom. 8.* *Rom. 6.* *2. Cor. 5.* *2. Cor. 5.*

23 IDEM explicans illa verba. Surge Domine in requiem tuam, tu, & arca sanctificationis tuæ: ait. Domino dormienti dicit, surge. Iam nostis quis dormiuit, & quis surrexit; ipse enim quodam loco dicit in psalmo, Dormiui conturbatus. Bene illi dicitur, Exurge Domine in requiem tuam, iam non conturbaberis: quia Christus resurgens a mortuis, iã nõ moritur & mors ei vltra non dominabitur. Ipsius est vox ĩ alio psalmo, Ego dormiui, & somnum cepi, & exurrexi: quoniam Dominus suscepit me. Ipse dormiuit, ipsi dicitur, Surge Domine in requiẽ tuam, tu & arca sanctificationis tuæ, idest exurge, vt exurgat, & arca sanctificationis tuæ, quam sanctificasti, ipse caput nostrum, arca eius Ecclesia eius surrexit prior, surgat, & Ecclesia. Non autẽ auderet sibi resurrectionẽ corpus promittere, nisi prius exurgeret caput. Exurge Domine in requiem tuam tu, & arca sanctificationis tuę; & corpus Domini nostri Iesu Christi quod ex Maria natum est, intellectum est a quibusdam arca sanctificationis, vt hoc diceret. Exurge Domine in requiem tuam, tu & arca sanctificationis tuæ, cum corpore exurge, vt palpent, qui non credebant, *In ps. 131. to. 8.* *Rom. 6.* *Psal. 3.*

debant, Sacerdotes tui induantur iuſtitiam, & ſancti tui exultent. Te exurgente a mortuis, & eunte ad patrem regale illud ſacerdotium induatur fide, & accepto pignore Spiritus ſancti lætentur membra ſpe reſurrectionis
Rom. 11. quæ præceſſit in capite eis enim Apoſtolus dicit: Spe gaudentes.

24 *In Pſ. 148.* IDEM ſic ait: Nemo poteſt idoneus fieri futuræ vitæ, qui ſe ad illam modo non exercuerit, modo ergo laudemus Deum, ſed & rogemus Deum, laus, noſtra lætitiam habet, oratio gemitum: promiſſum eſt enim nobis aliquid, quod nondum habemus. Et quia verax eſt, qui promiſit, in ſpe gaudemus: quia tamen nondum habemus, in deſiderio gemimus. Bonum eſt nobis perſeuerare in deſiderio, donec veniat, quod promiſſum eſt, & tranſeat gemitus, & ſuccedat ſola laudatio. Propter hæc duo tempora vnum, quod nunc eſt in tentationibus, & tribulationibus huius vitæ: alterũ, quod tunc erit in ſecuritate, & exultatione perpetua, inſtituta eſt etiam nobis celebratio duorum temporum ante paſcha, & poſt paſcha; illud quod eſt ante paſcha ſignificat tribulationem, in qua modo ſumus: quod vero nunc agimus poſt paſcha ſignificat beatitudinem, in qua poſtea erimus. Ante paſcha ergo quod clebramus hoc, & agimus; poſt paſcha autem, quod celebramus, ſignificamus, quod & nondum tenemus. Propterea illud tempus in ieiunijs, & orationibus exercemus: hoc vero tempus relaxatis ieiunijs in laudibus agimus. Hoc eſt enim alleluia, quod cantamus, quod latine interpretatur, vt noſtis, Laudate Dominum. Illud ideo tempus ante reſurrectionem, hoc tempus poſt reſurrectionem Domini eſt: quo tempore ſignificatur vita futura, quam nondum tenemus: quia, quod ſignificamus poſt reſurrectionem Domini, tenebimus poſt reſurrectionem noſtram. In capite enim noſtro nobis vtrumque figuratum eſt, vtramq; demonſtratum eſt. Paſſio enim Domini oſtendit nobis vitam præſentis neceſſitatis, qua oportet, & laborare, & tribulari, & ad extremum mori. Reſurrectio vero, & clarificatio Domini oſtendit nobis vitam, quã accepturi ſumus, cũ venerit retribuere digna dignis, mala malis.

IDEM explicans illa verba: quia 25
ego viuo, & vos viuetis, ait. Quia *Tract. 75.*
ille viuit, ideo & vos viuetis. Quare *in Ioannẽ,*
autem de præſenti dixit, ſe viuere, il- *tom. 9.*
los autem de futuro eſſe victuros: niſi quia vitam etiam carnis vtique reſurgentes, qualis in ipſo præcedebat, & illis eſt pollicitus ſecuturam? Et quia ipſius, mox futura erat reſurrectio, præſentis poſuit temporis verbum, propter ſignificandam celeritatem. Illorum autem quoniam ſæculi differtur in finem, non ait viuitis, ſed viuetis. per hominem quippe mors, per hominem reſurrectio mortuorum. Sicut enim in Adam omnes moriuntur, ita & in Chriſto omnes viuificabuntur. Quoniam nemo ad mortem, niſi per illum: nemo ad vitam, niſi per Chriſtum. Quia nobis viximus, mortui ſumus: quia viuit ipſe, viuemus, & nos: quia ille mortuus eſt pro nobis, & ſibi viuit, & nobis. Quia enim viuit ille, & nos viuemus.

IDEM ſic ait: Venit Iacob ad Ior 26
danem, & luctabatur, cum viro vſque *Serm. 80.*
dum veniret aurora. Iacob in illa col- *de tempore*
luctatione Iudæorum populum figura- *tom. 10.*
uit, angelus qui cum illo luctabatur typum Domini ſaluatoris præferebat. Luctabatur Iacob cum angelo, quia populus Iudæorum luctaturus erat cum Chriſto. Vincebat Iacob angelum: quia Iudæorum populus Chriſtum, vſque ad mortem perſecuturus erat. Dimitte me, inquit Angelus, iam aſcendit aurora. Hoc iam reſurrectionem Domini figurauit, quia Dominus ante lucem legitur reſurrexiſſe a mortuis. Quod autem Iacob typum Domini figurauit, etiam tũc cognoſcimus, quòd orans Deum, vt eum de manu Eſau eriperet. Domine, inquit, in baculo meo tranſiui Iordanem, & ecce cum duabus turmis regredior. Verum eſt, fratres, baculo crucis Chriſtus apprehendit mundum: & cum duabus turmis, ideſt

Digitized by Google

ideſt cum duobus populis ad patrem redijt cum triumpho.

27 *Homil. de tempore.* IDEM ait; Vidit Ioſeph ſomnijs, quòd ſol, & luna, & vndecim ſtellæ adorauerunt eum, hoc in illo Ioſeph impleri nó potuit: quia iam mater ipſius de hac luce migrauerat, in noſtro vero Ioſeph, ideſt Domino Ieſu Chriſto ſomni illius ſacraméta completa ſunt. Sol enim, & Luna, & vndecim ſtellæ eum adorauerunt, quando poſt reſurrectionem ſancta Maria, velut luna, & beatus Ioſeph, velut ſol, & vndecim ſtellæ, ideſt beati Apoſtoli incuruati, & proſtrati ſunt ante eum, & impleta eſt prophetia, quæ dixerat: Laudate eum ſol, & luna, laudate eum omnes ſtellæ, & lumen. *Pſal. 148.*

28 *In Sermone 107. Indic. 16.* IDEM explicans quomodo Samſon ſurrexit media nocte, cum clauſus teneretur in ciuitate Gazę, & abſtulit portas ciuitatis cum ſeris, quas in cacumine montis poſuit, ab Allophylis teneri non potuit, dicit: Agnoſcimus hoc in loco redemptoris noſtri opera, poſtquam ſynagoga, ad quam venerat, à ſe per diabolum ſeparata eſt, poſtquã eum crucifixit, ad infirma deſcendit, & inimici cuſtodiebant locum dormitionis, ideſt ſepulchrum, capere volebant quem nó poterant, ille autem dormiebat ibi. Hoc ideo dixit, quia vere mortuus erat. Et quod dictum eſt, media nocte ſurrexit, hoc ſignificauit, quia in ſecreto ſurrexit: aperte enim paſſus eſt ſolis autem diſcipulis, & certis quibuſque ſurrexit, pauci cognouerunt, tenuerunt, & palpauerunt. Tollit autem portas ciuitatis, ideſt aufert portas inferni, mortis imperium remouens: recipiebat enim non remittebat. Quid autem fecit Dominus Ieſus? Ablatis portis mortis aſcendit cacumen montis: nouimus enim eum, & reſurrexiſſe, & in cęlos aſcendiſſe, ibique ad dexteram patris conſediſſe.

29 *Serm. 5. natiuitatis. Marc. 3.* BERNARDVS ait: Chriſtus in conuerſatione ſua contra peccatum dimicans verbis pariter, & exemplis oppugnat, ſed in paſſione ſua alligat illud, alligat plane fortem, & diripit vaſa eius. Iam vero eodem ordine mortem quoque ſuperat prius in ſemetipſo, cum reſurgit primitiæ dormientum, & primogenitus mortuorum. Poſtmodum debellaturus eum pariter in omnibus nobis, quando videlicet ſuſcitabit mortalia corpora noſtra, & deſtruetur nouiſsima inimica mors. *1. Cor. 15.* Propterea enim reſurgens decorem indutus eſt, non ſicut antea naſcens pannis inuolutus eſt. Propterea qui prius ſinu miſericordiæ fluebat non iudicans quenquam, reſurgens præcinxit ſe, & iuſtitiæ cingulo videtur quodammodo effluentem ſinum miſericordiæ collegiſſe: quoniam ex tunc præparatur ad iudicium, quod in noſtra reſurrectione futurum eſt.

30 *Sermone 1. reſurrectionis.* IDEM ſic ait: Quid nos dicimus, qui ſacram Domini reſurrectionem paſchæ priuamus nomine, vt ſit nobis redditu magis quàm in tranſitu, luximus his diebus, compunctioni & orationi, grauitati, & abſtinentiæ dediti ceterorum negligentias temporum ſacro hoc quadragenario redimere cupientes, communicauimus paſſionibus Chriſti, complantati ei denuo ſumus per baptiſmum, quendam lachrymarum pœnitentiæ. *Rom. 6.* Si ergo mortui ſumus peccato, quomodo adhuc viuemus in illo? Si negligentias planximus, quid cauſæ eſt, vt recidamus nunc in eaſdem? Et inueniamur nunc iterum curioſi, vt ante, verboſi vt ante, pigri, & negligentes vt ante, vani, & ſuſpicioſi, detractores, & iracundi, ceteriſque implicitì vitijs, quæ tam anxiæ deplorauimus his diebus? Laui pedes meos, quomodo iterum inquinabo eos? Exui me tunica, quomodo induam eam. *Cant. 5.* Non ſic videbitur Chriſtus, non hoc iter quo oſtendat nobis Deus ſalutare ſuum. Denique qui retrò reſpicit indignus eſt regno Dei. *Luc. 9.* Sic amatores ſæculi inimici crucis Chriſti, cuius in vanum accepto nomine dicuntur Chriſtiani, toto tempore quadrageſimali ad inſtantes inhiant dies reſurrectionis, heu, vt liberius indulgeant voluptati. Obnubilat fratres ſolemnitatis lætitiam materia triſtior,

ſtior, ſed ipſius plangimus ſolemnitatis iniuriam, quam diſſimulare nõ poſſumus, nec in ipſa immo minus in ipſa. Pro dolor, peccandi tempus, terminus recidendi facta eſt reſurrectio Saluatoris. Ex hoc nempe comeſſationes, & ebrietates redeunt, cubilia, & impudicitiæ repetuntur, & laxantur concupiſcentijs frena, quaſi ad hoc ſurrexerit Chriſtus, & non magis propter iuſtificationem noſtram. Sic honoratis miſeri Chriſtum, quem ſuſcepiſtis? Venturo paraſtis hoſpitium confitentes peccata cum gemitu, caſtigantes corpora, eleemoſynas impendentes, & ecce ſuſceptum proditis inimicis, im-
31 mo exire compellitis priores nequitias admittendo; neque enim cohabitatio eſſe poteſt luci ad tenebras, Chriſti cum ſuperbia, cum auaritia, cum ambitione. Quid enim minus debetur præſenti, quàm venturo? Quid minus reuerentiæ reſurrectionis tempus exigit, quàm paſſionis, ſed vos, vt manifeſtum eſt, neutram honoratis. nam ſi compateremini, & conregnaretis, ſi commoreremini, & cõreſurgeretis. Nunc autem ex ſola conſuetudine temporis, & ſimulatione quadam humiliatio illa proceſſit, quam non ſequitur exultatio ſpiritualis. Propter hoc, vt ait Apoſtolus, Multi infirmi, & im-
1. Cor. 11. becilles, & dormiunt multi. Propter hoc crebra in diuerſis regionibus hominum mortalitas ſpecialiter his diebus. Quid enim? Deprehenſi eſtis inter anguſtias præuaricatores, non qui præuaricati eſtis, ſed qui perſiſtitis in peccato addentes præuaricationem, aut penitus impœnitentes, aut tepide pœnitentes, nec pericula fugientes, vel poſt miſeram experientiam incentiua peccati. Redite ergo præuaricatores ad cor, & in toto corde quærite Dominum, & odite malum, pœnitentes non verbo tantum, & lingua, ſed ſpiritu, & veritate. Quia vero non ſatis cecidiſſe piget hominum, vt videtur, qui adhuc manere diſponit in lubrico; aut erraſſe, qui ducem non quærit. Sit vere compunctionis iudicium, opportunitatis fuga, ſubtractio occaſionis; alioquin timendum valde, ne dies iſta, (ſiquidem, & ipſa poſita eſt in ruinam, & reſurrectionem multorum in Iſrael) reprobet vos vel tanquam manifeſte alienos à Chriſto non communicantes, vel tanquam ſocios Iudæ, in quem intrauit ſatanas poſt buccellam. Sed quid ad 32
nos fratres de his, qui foris ſunt iudicaſſe, niſi quod in eodem fuiſſe nos laqueo plangimus, ab eodem erutos gratulamur ſola miſerabiliter eos detineri fraterna charitate dolemus? Vtinam autem, vel nos iam ſanctificati, & penitus alieni ab hac miſera, & ſacrilega conſuetudine inueniamur, nec quicquam in nobis pereat, aut minuatur de exercitio ſpirituali ſacræ reſurrectionis aduentu, ſed tranſire magis, & excreſcere ſtudeamus. Quicumque enim poſt lamenta pœnitentiæ non ad carnales redit conſolationes, ſed in fiducia diuinæ miſerationis excedit, ingreditur nouam quandam deuotionem, & gaudium in Spirituſancto: nec tam compungitur præteritorum recordatione peccatorum, quàm delectatur memoria, & inflammatur æternorum deſiderio præmiorum. Is plane eſt, qui cum Chriſto reſurgit, qui paſcha celebrat, qui feſtinat in Galilæam. Vos igitur chariſſimi ſi conſurrexiſtis cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt quærite, vbi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens, quæ ſurſum ſunt ſapite, non Ioan. 3.
quæ ſuper terram, vt quemadmodũ Chriſtus reſurrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & vos in nouitate vitæ ambuletis, vt à conſolatione mundi, per compunctionem, quæ ſecundum Deum eſt, ad deuotionem ſanctam vos tranſire gaudeatis.

IDEM ſic ait: In apparitionibus ſeptem, quæ poſt reſurrectionem factæ leguntur, ſeptem illa dona Spiritus ſancti poſſumus inuenire. In prima ſpiritum timoris accipe, quando mulieribus ſanctis venientibus deſcendit Angelus de cælo, & terræmotus factus eſt, ita vt ipſas timore perterritas opportuerit ab Angelo conſolari. In 33
ſpiritu

ſpiritu pietatis apparuit Simoni: quia magna, & omnino, & vere Domino Ieſu digna pietatis dignatio, quòd ei ſingulariter, & ante ceteros eſt dignatus apparere, quem præ ceteris de negatione eius rea conſcientia confundebat, vt vbi abundauit delictum, ſuperabundaret, & gratia. In ſpiritu ſcientiæ duobus pergentibus in Emmaus ſcripturas expoſuit incipiens a Moyſe, & Prophetis. In ſpiritu fortitudinis ianuis clauſis intrauit oſtendens manus,& latus,ſicut ſolent in ſignum virtutis clypeorum foramina demonſtrari. In ſpiritu conſilij fruſtra in piſcatione laborantes mittere in dexteram rete conſuluit. In ſpiritu intellectus aperuit illis intellectum,vt intelligerent ſcripturas. In ſpiritu ſapientiæ die quadrageſimo apparuit eis, quando videntibus illis eleuatus eſt, & viderunt filium hominis aſcendentem vbi erat prius. Vſque ad illã enim diem quaſi per ſtultitiam prædicationis ſaluos faciebat credentes; poſtquã vero coram eis aſcendit ad Patrem, iam cœpit ſapientiam declarare.

34 *Serm.44. in Cantica.* IDEM explicans verba illa: Botrus cypri dilectus meus mihi in vineis Engaddi, ait Si dilectus in myrrha multo magis in botri ſuauitate. Ergo Dominus meus Ieſus myrrha mihi in morte, botrus in reſurrectione, ſeipſum mihi ſaluberrimum temperauit in potum, in lacrymis in menſura. *Rom.4.* Mortuus eſt propter peccata noſtra,& reſurrexit propter iuſtificationem noſtram, vt peccatis mortui iuſtitiæ viuamus. Itaque tu ſi peccata luxiſti, bibiſti amaritudinem; ſi autem iam reſpiraſti in ſpem vitæ, vita ſanctiori, mutata eſt tibi myrrhæ amaritudo in vinum, quod lætificat cor hominis. Et fortaſſis hoc illud ſignificauerit, quòd ſalutari oblatum eſt in cruce vinum myrrhatum. Et ideo noluit bibere, quoniã iſtud ſitiebat. Tu ergo poſt myrrhæ, vt dixi,amaritudines vinum iucunditatis experiens, haud temere ipſe dicere poteris, Botrus cypri dilectu meus mihi in vineis Engaddi.

35 IDEM ſic ait: Tempus putationis aduenit. Quæris quando hoc fuit. *Serm.58. in Cantica* Quando putas, niſi cum refloruit caro Chriſti i reſurrectione. Et hic primus, & maximus flos, qui apparuit in terra noſtra. Nam primitiæ dormientium *1. Cor. 15.* Chriſtus, ipſe, inquam flos campi, & *Cant.2.* lilium conuallium Ieſus, vt putabatur filius Ioſeph a Nazareth,quod in- *Luc. 3.* *Matt. 27.* terpretatur flos. Is ergo flos apparuit primus non ſolus: nam & multa corpora ſanctorum, quæ dormierant ſurrexerunt, qui veluti quidam lucidiſſimi flores ſimul apparuerunt multis. Flores etiam fuerunt, qui primi crediderunt de populo primitię ſanctorum, flores eorum miracula inſtar florum producentia fructum fidei. Nam poſtquam ille infidelitatis imber aliquantulum, vel ex parte abijt, & receſſit, ſecuta mox eſt pluuia voluntaria, quã ſegregauit Deus hęreditati ſuæ,& flores apparere cœperunt. Dominus de- *Pſal. 84.* dit benignitatem, & terra noſtra dedit *Act. 2. & 4.* fructu ſuos; ita vt vna die tria millia, in alia quinque milia de populo crederent, adeo in breui creuit florum numerus,ideſt credentium multitudo, & non potuit gelu malitiæ præualere ad

36 uerſus flores, qui apparebant Nam cũ omnes, qui crediderant, indurentur virtute, ex alto ſurrexerunt ex eis homines,qui minas hominum contempſerunt fortes in fide. Paſſi ſunt quidem quam plurimos contradictores,ſed nõ ceſſerunt,neque ſubterfugerunt, quominus & facerent,& annunciarent opera Dei,Nam iuxta illud in pſalmo ſpi- *Pſal. 125.* ritualiter quidem, & ſeminauerunt a- *Pſal. 106.* gros, & plantauerunt vineas, & fecerunt fructum natiuitatis,proceſſu temporis tempeſtas ſedata eſt, & pace reddita terris creuerunt vineæ, & propagatæ ac dilatatæ ſunt, & multiplicatæ ſuper numerum, Ex tunc demum ſponſa ad vineas inuitatur, non quidem ad plantandum,ſed ad putandum, quod plantatum iam erat.

Christi Domini ascensio mirabilis, & homini vtilissima. *Cap. XIV.*

1 *Hom. 9. in caput 16. Leuitici, to. 1.* ORIGENES Sic ait: Aduerte quomodo semel in anno isto in die repropitiationis summus sacerdos Christus intrat in Sancta Sanctorum, hoc cum impleta dispensatione penetrat cœlos, & intrat ad Patrem, vt eum propitium humano generi faciat, & exoret pro omnibus credentibus in se. Hanc repropitiationem eius, qua hominibus repropitiat patrem sciens Ioannes Apostolus dicens, Hæc dico filioli, vt non peccemus. Quòd etsi peccauerimus, aduocatum habemus apud patrem Iesum Christum iustum, & ipse est repropitiatio pro peccatis nostris. sed & Paulus similiter de hac repropitiatione commemorat, cum dicit de Christo, quem posuit Deus propitiatorem in sanguine ipsius per fidem. Igitur dies propitiationis manet nobis vsque quo occidat sol, idest vsquequo finem mūdus accipiat. Stamus enim nos pro foribus operientes Pontificem nostrum commorātem intra Sancta Sanctorum, idest apud Patrem, & exorantem pro peccatis eorū, qui se expectant, non pro omnium peccatis exorantem. Non enim exorat pro his qui in fortē veniunt eius hirci, qui emittitur in desertum. Pro illis exorat tātum, qui sunt sors Domini, qui eum pro foribus expectant, qui non recedunt de templo ieiunijs, & orationibus vocantes.

2 *Hom. 1. in Ps. 7. to. 1.* BASILIVS Exurge Domine Deus meus in præcepto, quod mandasti. Potest hic Sermo ad resurrectionis mysterium referri, vt hortetur propheta, & obsecret iudicem quatenus is exurgat in peccati omnis vltionem, & mandata proficienda, quæ nobis pridem cōstituit, & synagoga populorum circundante te. ac venerante synagoga, quam possedisti per gratiæ condescensionem in carnem, & legis nouæ dispēsationem, regredere in altum gloriæ, quam habuisti ante mundi constitutionem.

3 *Libro de Spiritu sancto ad sanctum Amphylochium Episcopum iconij. c. 6. Heb. 1.* IDEM ait: De Christo domino dicitur, quod consedit in dextera maiestatis Dei. Nec enim hæc vox dextrum significat locum inferiorem, sed statum æqualitatis eo, quòd dextrum hic non accipiatur corporaliter, sed honorificis verbis, ac præsidentiam declarantibus filij maiestatem sermo nobis commendat, vt iam non possit dici per hanc vocem inferiorem dignitatis gradum significari, sed Christus est Dei virtus, & Dei sapientia, Dei imago inuisibilis, & splendor gloriæ, quòdque hunc Pater signauit Deus, seque totum in eo expressit. Vnigenitus Filius Dei in sinu est Patris; nam sinus paternus sedes est digna filio, scabelli vero locus hīs conuenit, qui sunt inferioris existimationis. *Infra.* Arbitror stationem, & consessum Christi naturam Dei solidam, & vndequaque formam significare, iuxta quem tropum & iudicare volens Deum immobilem, & immutabilē semper esse ait: Et tu sedes in æternum, & nos, perimus in æuum.

4 *Hom. 1. in Matthæum tom. 2. Exod. 19.* CHRYSOSTOMVS sic habet: In veteri quidem testamento, cum Moyses ascendisset in montem, descendit Deus: in nouo vero, cum nostra in cælum, immo in ipsum regalem thronum esset eleuata natura, Spiritus sanctus descendit de cælo.

5 *Hom. de Ascensione, tom. 3.* IDEM sic habet: Hodie nos, qui terra videbamur indigni eleuati sumus ad cælum, qui nec terrestria merebamur, cæleste regnum meruimus possidere, cælorum transiuimus fines, & ipsa sede regali decoramur, & natura, cuius causa cherubin seruabat paradisum, a cherubin summo cum honore suscepta est. Sed hoc mirabile quemadmodum factum est videamus, & quemadmodum nos, qui tantam offenderamus clementiam, vt terrestribus priuaremur excelsa tenuimus, & alta

alta meruimus possidere. Disce quòd non nostra deprecatione, qui eum offenderamus, sed postulatu eius, qui iuste fuerat nobis irâtus, pax facta est. Pro Christo namque ait legatione fungimur, tamquam Deo rogante per nos. Quid hoc est, ipse rogat, qui iniuriam passus est? Valde, inquit; nam Deus clemens est, & ipse tanquam pater misericors deprecatur. Et vide, qui medius, qui reconciliator accessit, non Angelus, non Archangelus; sed ipse filius Dei deprecatur. Et sicut duobus virga separatis, vnus in medio positus altercantium litem discordiamque dissoluit; ita, & Christus fecit. Deus nobis iuste irascebatur, & contemnebamus iratum, & clementem Dominum declinabamus, & se medium Christus ingessit, & sociauit vtranque naturam, & nobis, quod imminebat a Patre supplicium, ipse sustinuit, & horum omnium beneficiorum hodiernus dies materia fuit, & tanquam primitias naturæ nostræ Deo de-

6 dit. Et sicut de campis ac segetibus decoratis, si quis collectas spicas obtulerit Deo, omnem campo benedictionem reportare perspicitur: sic, & Christus per illud corpus fecit benedici nostram naturam. Sed cur non omnem naturam leuauit ad cælum? scilicet, quia non videntur esse primitiæ, cum totum offertur, sed cum breue offertur. Breui enim oblatione totum benedicitur. Sed inquis: Si primitiæ sunt, primum factum hominem ad cælum debuerat eleuare. Primitiæ namque sunt, quod primum offertur, primum, quod pullulat. Non est hoc primitiæ: nam imbecillis fructus nullus est, sed fortis, & validus ipse debet offerri. Quia igitur ille fructus peccato fuerat alligatus, & peccati crimine tenebatur, ideo non leuatus est, sed is, qui postea factus est: Sic

Leu. 19. enim dixit Dominus ad Moysem. Si intraueris in terrã, quã Dominus Deus tuus tibi dabit, & plantabis in ea omne lignum, quod facit fructum ad edendum, tribus annis depurgabit fructum eius, quarto vero anno fructus, Sanctus erit Domino, Ergo si primitiæ sunt, quod primo profertur, primi anni fructus Domino debebamus offerre, sed ille ait annis tribus annis non purgabis fructum eius, sed dimittes illum: quia nondum arbor valida firmitate roboratur, nec fructus aliqua maturitate florescunt. Sed quartus, inquit, annus sanctus erit Domino. Et hæc vobis dicta sunt propter corpus, quod Christus obtulit. Igitur nostræ naturę primitias obtulit Patri, & oblatum donum miratus est Pater, quod, & tanta dignitas offerebat, & quod offerebatur nulla macula fædabãtur. Nam, & suis manibus suscepit oblatum, & suę sedis fecit esse participem, & quod plus est ad partem suæ dexteræ collocauit. Cognoscamus quæ natura est cui Deus dixit, Esto meæ particeps sedis. Illa natura est, quæ audiuit: Terra es, & in terrã ibis. Vide quo spatio cælum separatur a terra; immo terra quanto ab inferis est & ipsum cælum, quantum ab altiore cælo separatur, & de altiore cælo ad angelos quantum spatij est, ad superiores etiam potestates, ad ipsam quoque dominicam sedé. Per hæc omnia natura nostra eleuata est, vt homo, quia loco tam humili tenebatur, vt descendere non posset vlterius, ad tam excelsam sedem eleuaretur, vt altius non posset ascendere. Disce igitur, qui ascendit, & quæ natura eleuata est. In hoc enim cupio remorari sermonem, vt humani generis commemoratione diuinam clementiã cum omni admiratione discamus, quæ summum honorem magnamque gloriam nostræ naturæ largita est. terra, & cinis eramus, sed hoc nostrum vitium, sed naturæ imbecillitas fuit. Irrationalibus insensatiores fuimus: Comparatus namque est homo iumentis insipientibus, similis factus est illis, & peius est comparari quàm nasci. Nã naturaliter nõ habere rationé tolerabile est. verum ratione decoratũ irrationabili naturę comparari, voluntatis est crimen. Et quando audis quòd homo comparatus

Genes. 3. (margin)

8 (margin)

Psalm. 48. (margin)

eſt iumentis, non arbitreris quòd eum irrationalibus ſimilem voluit demonſtrare, ſed longe peiorem, non tantum, quia homines facti, ad irrationabilia, ad maiorem demẽtiam properauimus.
Eſaia 1. Et hoc ſignificans Iſaias dicebat: Cognouit bos poſſeſſorem ſuum, & aſinus præſepe Domini Sui, Iſrael autem me non cognouit: ſed vt peiorem conuerſationem erubeſcamus: vbi enim abundauit peccatum, ſuperabundauit, & gratia. Vides quòd iumentis irrationabiliores fuimus, vis & auibus nos
Luc. 8. irrationabiliores inueniri? Turtur, & hirundo agri paſſeres agnouerunt tempora ingreſſus ſui: populus vero meus non cognouit iudicia Dei. Ecce iumentis, ecce auibus deteriora ſentimus, & irrationabiliora cogitamus. Vis amplius noſtram inuenire naturam? Formicarum nobis geſta narrauit, & earum nobis imitationem oſtendit. Vade namque ad formi-
9
Prou. 6. cam o piger, & æmulare vias eius; Formicarum ſumus facti diſcipuli, formicarum æmulatione viuimus, formicarum conuerſamur exemplis; in tantum amiſimus humanæ naturæ conſilium, in tantum humanæ mentis aliena ſentimus, qui ad ſimilitudinem Dei facti monſtramur. Sed quid de formicis dico? Lapidibus inſenſatiores facti ſumus. Audite, ait Micheas, fundamenta terræ: quia iudicium Domino contra populum ſuum. Quid ais? contra homines tibi iudicium eſt, & teſtes terræ fundamenta, vt interim diuinum humanumque iudiciũ audiant, iudices inuitantur? Valde, inquit. Nam lapidibus homines inſenſatiores eſſe noſcuntur. Vides quod to-
Pſal. 57. tius malitiæ fines exceſſimus? Aſinis, & bobus irrationabiliores oſtendimur, ſenſu volatilium ſuperamur, nec ipſis lapidibus comparamur, ſed ſerpentium malignitates imitamur. Furor namque, ait, eorum ad ſimilitudinem ſerpentis, uenenum aſpidum ſub labijs eorum, & quid de ipſis mutis animalibus loquimur, vbi etiam ipſius diaboli filij nuncupamur. Vos namque, ait, filij diaboli eſtis. Sed tamen nos, qui ſenſum non habebamus, qui contumacia grauabamur, qui 10
nec lapidibus comparabamur, qui vincebamur ab omni natura, qui contemnebamur, natura contempta, natura fragilis, & omnibus monſtrata deterior omnia vicit, omnia ſuperauit, & omnibus hodierna die meruit excelſior reperiri. Hodie Angeli vota diu deſiderata receperunt. Hodie Archãgeli, qđ multo tempore cupiebant, aſpicere valuerunt, naturam noſtram ipſi in ſede Dominica immortali gloria fulgentem peruiderunt. Et ſi eos natura humana largito ſibi honore ſuperabat; attamen noſtris beneficijs gratulabantur: nam etiam noſtris dolebant ſupplicijs, & quando puniebamur, ipſi quoque nimia triſtitia tenebantur, & cherubin licet paradiſum cuſtodiebant, tamen noſtris ſupplicijs triſtabantur. Alia ratione diſce gaudium cæleſtium poteſtatum, quando Dominus noſter natus eſt, cum reconciliatum hominem viderent (nec enim aliter deſcenderet) cum ſumma gratulatione in terra clamabant: Gloria in ex- Luc. 2.
celſis Deo, vt diſcas, quòd ideo glorificant, quia terram ea, quæ bona ſunt, recepiſſe lætantur. Declarant & cauſam dicentes: In terra pax hominibus bonæ voluntatis, hominibus, qui reuelati ſunt, qui inimici fuerant. Vides quomodo in alienis bonis gratulantur, immo in ſuis: nam noſtra 11
bona ſuas vtilitates arbitrantur. Vis diſcere, quia cum aſcenderet gratulabantur, & nimio gaudio exultabant, & deſcendebant frequenter, & hoc proprium eſt cupientium videre inopinatum ſpectaculum, & vt ſcias quod aſcendebant, Chriſti te verba Ioan 1.
confirment, qui dicit, Amodo videbitis Angelos Dei aſcendentes, & deſcendentes ad Filium hominis. Vnde quando naſcebatur Dominus noſter, & quando reſurgebat, exultabant Angeli, & hodie quando aſcendit in cælum. Ecce enim duo, ait, in alba ve- Act. 1.
ſte, (vt ex ipſis indumentis gratulatio monſtraretur) dixerunt ad diſcipulos, Viri Galilæi, hic Ieſus, qui aſſumptus

ptus est à vobis, sic veniet. Doletis, inquit, quia ascendit, sed dolere desinite: quia iterum veniet; & ne hoc faciant, quod Eliseus fecisse docetur cōscidit vestimentum, cum magistrum vidisset eleuatum ad cęlum; non enim habuit præsentem Angelum, qui Eliā promitteret aduenire; ne igitur, & isti hoc faciant, ideo Angeli stabant animas eorum tristitiæ solatio releuantes: Etiam astant Angeli, & dicunt: Qui ascendit ad cœlum, & quia oculorum acies portatum corpus ad illam altitudinem minime poterat pręuidere, ideo stabant Angeli iter cœleste monstrantes, ne quis arbitraretur, qa tamquam in cœlum ascendit, sicut Elias, sed in cœlum ascendit, qui eleuatus est à vobis in cœlum. Elias cum ascenderet, melotem Eliseo dimittit, Christus autem discipulis gratiam de reliquit, qui non vnum Prophetam, sed multos Eliseos effecit, immo illo potētiores, & longe amplius meliores.

4. Reg. 2.

12 HIERONYMVS ait: Mons Oliueti ad Orientem Hierosolymæ torrente Cedron interfluente, vbi vltima vestigia Domini humo impressa hodie quoque monstrantur. Cumq; terra eadem quotidie à credentibus hauriatur, nihilominus tamen eadem sancta vestigia pristinum statum continuo recipiunt. Denique cum Ecclesia, in cuius medio sunt, rotundo schemate, & pulcherrimo ordine conderetur, summum tantum cacumen, vt perhibent, propter Dominici corporis meatum, nullo modo contegi, & concamerari potuit, sed transitus eius à terra ad cęlum vsque patet apertum.

Lib. de locis Hebraicis tom. 3.

13 IDEM explicans illa verba: Sol, & Luna steterunt in habitaculo suo, ait: Post passionem, & resurrectionem suam eleuatus est Dominus, Sol, videlicet iustitiæ in cœlum, & emisso Spiritusancto illustrauit Ecclesiam. Egressus es in salutem populi tui. Hoc Patri dictum intelligitur, qui exierit ad saluandum populum suum per Iesum Christum filium suum. Deus enim erat in Christo mundum sibi reconcilians.

Commentarijs in Abacuc to. 5.

14 IDEM explicans illa verba: Et hymno dicto exierunt in montem Oliuarum, ait: In monte Oliueti Iesus tenetur, & inde cœlos ascendit, vt nos sciamus: quia inde ascendimus ad cœlos, vnde vigilamus, & oramus, & ligamur, nec repugnamus in terra.

In cap. 14. Marci to. 6

15 AVGVSTINVS explicans illa verba: Deus ab austro veniet, &c. Ab austro, ait, posita est Hierusalem, sicut legitur in lib. Iosue, vnde nomen Christi diffusum est, & ibi est mons vmbrosus mons Oliueti, vnde ascendit in cœlum, vt cooperiret cœlos virtus eius, & impletur Ecclesia per omnem terram, laudis eius.

Epist. 166. ad Donatistas. to 2. Abac. 3. Iosue 18.

16 IDEM sic habet. Tres ascensus sunt, in primo ascendimus ab istis exterioribus, & interioribus ad nos. In secundo ascendimus ad cor altum. Quanto namque amplius proficimus, tanto amplius ascendimus. Qui enim non ascendit, descendit, & qui non proficit, deficit. In tertio ascensu ascendimus ad Deum. Primus ascensus fit consideratione mundi, & contemptu. Considerando namque quàm caduca, & transitoria sint ista terrena, contemnimus ea, & redimus ad nos. Secundus ascensus fit cognitione, & contemptu nostri. Cum enim cognoscimus, quàm proni simus ad malum, & quàm inualidi ad bonum: contemnimus, & ascendimus supra nos. Tertius ascensus fit cognitione, & amore Dei. Iste fit mentis dilatatione, & subleuatione, & mentis alienatione, considerantes quàm potenter Deus cuncta creauit, quàm sapienter gubernat, quàm bene cuncta dispensat. Totum istum mundum sic ornatum fecit propter corpora, corpora pp animas, aĩas propter se. Et ideo diligenter custodire debemus animas nostras, vt eas mundas, & sanctas Deo reddere valeamus, à quo tanta bona accepimus pro eis. Mentis subleuatio est cum de visibilibus subleuamur ad inuisibilia; Mentis alienatio est quando mens super se rapitur.

Lib. de Spiritu, & Anima to. 3.

17 IDEM explicans illa verba: Propter hanc in altum regredere, ait: Propter

In Psal. 7. to. 8.

pter hanc congregotionem regredere in altum, quod reſurgendo, & in cœlum aſcendendo feciſſe intelligitur. Ita enim glorificatus dedit Spiritum ſanctum qui ante glorificationem eius dari non poſſet. Sicut in Euangelio poſitum eſt. Spiritus autem nondum erat datus, quia Ieſus nondum erat glorificatus. Regreſſus ergo in altum propter congregationem populorum miſit Spiritum ſanctum, quo impleti Prędicatores Euangelij orbem terrarum Eccleſijs impleuerunt.

18 *Pſalm.46.* IDEM explicans illa verba. Quoniã Dominus excelſus, terribilis, ait: Excelſus ille, qui quaſi irriſibilis deſcendendo, aſcendendo in cœlum factus eſt terribilis. Rex magnus ſuper omnem terram. Aſcendit Deus in iubilatione, & Dominus in voce tubæ. Quid eſt iubilatio niſi admiratio gaudij, quæ verbis non poteſt explicari? *Act. 2.* Quomodo admirati ſunt gaudentes diſcipuli, videntes ire in cœlum, quem planxerũt mortuum: reuera, quia gaudio huic verba non ſufficiebant, reſtabat iubilare, quod nemo potuit explicare. Ibi erat, & vox tubæ, vox illa angelorum. Prædicauerunt angeli aſcenſionem Domini: Viri Galilæi quid ſtatis aſpicientes in cœlum? Quaſi illi nõ ſcirent, quia ipſe eſſet Ieſus, quem paulo ante viderunt, quem contrectauerunt. Ipſi ergo neſciebant, ꝙ ipſe eſſet Ieſus? ſed admiratione ipſa præ gaudio iubilationis tanquam mente alienatis loquuntur Angeli, ipſe eſt Ieſus. Tollitur quidem corpus ab oculis veſtris, ſed non ſeparatur Deus à cordibus veſtris.

19 *In pſal.67.* IDEM explicans illa verba: Iter facite ei, qui aſcendit ſuper occaſum, ait: Aſcendit Chriſtus ſuper occaſum, cum reſurgendo vicit corporis occaſum. *Infra.* Aſcendiſti in altum, cepiſti captiuitatem, dediſti dona hominibus. *Epheſ.4.* Hoc Paulus ſic commemorat, & exponit de Chricto Domino loquens. Vnicuique noſtrum datur gratia ſecũdum menſuram donationis Chriſti. Propter quod dicit: Aſcendens in altũ captiuam duxit captiuitatem, dedit dona hominibus. Quod autem aſcendit, quid eſt, niſi quia & deſcendit in inferiores partes terræ. Qui deſcendit ipſe eſt, & qui aſcendit ſuper omnes cœlos, vt adimpleret omnia. Chriſto ergo ſine dubitatione dictum eſt: Aſcendiſti in altum, captiuaſti captiuitatem, accepiſti dona in hominibus. Nec moueat, quòd Apoſtolus idem teſtimonium commemorans non ait, accepiſti dona in hominibus, ſed dediſti, Ille quippe auctoritate Apoſtolica, ſecundum hoc locutus eſt, quòd Deus Filius cum Patre fecit. Secundum hoc quippe dedit dona hominibus mittens eis Spiritum ſanctum, qui Spiritus eſt Patris, & Filij, ſecundum vero illud, quod idem ipſe Chriſtus in corpore ſuo intelligitur, quod eſt Eccleſia, propter quod, & membra eius ſunt ſancti, & fideles eius: proculdubio, & ipſe accepit dona in hominibus. Captiuaſti captiuitatem vincendo mortem, quæ captiuos tenebat eos in quibus regnabat. Vel ipſos homines appellauit captiuitatem, qui captiui ſub diabolo tenebantur, ſicut militiam appellamus, eos qui militant.

IDEM loquens de Aſcenſione Domini, ait: Saluator noſter aſcendit in cœlum, non ergo turbemur in terra. Ibi ſit mens, & hic erit requies. Aſcendamus cum Chricto interim corde; cum dies eius promiſſus aduenerit, ſequemur, & corpore. Scire tamen debemus, quia cum Chriſto non aſcendit ſuperbia, non auaritia, nullum vitium noſtrum aſcendit cum medico noſtro, & ideo ſi poſt medicum deſideramus aſcendere, debemus peccata deponere. Omnes enim quaſi quibuſdam compedimus nos premunt, & peccatorũ nos retibus ligare contendunt, Et ideo cũ Dei adiutorio dirumpamus vincula eorum, vt ſecuri dicere poſſimus Domino: Dirupiſti vincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis. Aſcenſio Domini glorificatio noſtra eſt. *Infra.* Videte fratres magnum miraculum: Altus eſt Deus, erigis te, & fugit à te, humilias te, & deſcendit ad te. Quare hoc? Quia excelſus Dominus, humilia *Pſal.137.*

20 *Serm.175. de tempore tom.10.* *Pſalm.2.* *Pſal.115.*

lia reſpicit, & alta à longe cognoſcit. Humilia de proximo reſpicit, vt attollat; alta, ideſt ſuperba à longe cognoſcit, vt deprimat.

21 *Serm. 176.* IDEM ſic habet: Elaboremus chariſſimi, vt quemadmodum Dominus in hac die noſtro cum corpore ad ſuperna conſcendit; ita nos poſt illum quomodo poſſumus ſpe aſcendamus, & corde ſequamur. Ipſo affectu pariter & profectu aſcendamus poſt illum, etiam per vitia ac paſſiones noſtras. Si vtique vnuſquiſque noſtrum ſubdere eas ſibi ſtudeat, ac ſuper eas ſtare conſueſcat: ex ipſis ſibi gradum conſtruit, quo poſſit ad ſuperiora conſcendere. Eleuabunt nos, ſi fuerint infra nos. De vitijs noſtris ſcalam nobis facimus, ſi vitia ipſa calcamus. Nam cum bonitatis auctore non aſcendit malitia, nec cum filio Virginis, libido, atque luxuria, non aſcendunt vitia poſt virtutum parentem, peccata poſt iuſtum. Vnde ſi intrare ipſius medici regnum volumus, prius vulnera noſtra curemus.

22 *Homil. 7. in Ezechielem tom. 2.* GREGORIVS ſic habet: In aſſiduis fletibus, in quotidiana noſtra pœnitentia, habemus Sacerdotem in cœlis, qui interpellat pro nobis, De quo etiam per Ioãnem dicitur. Si quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrem Ieſum Chriſtum iuſtum, & ipſe eſt propiciatio pro peccatis noſtris. *1. Ioan. 2.* Ecce exultat animus cum aduocati noſtri potentiam audimus; ſed exultationem noſtram iterum remordet timor: quia ipſe, qui nobis aduocatus eſt, dicitur iuſtus. Nos enim cauſas iniuſtitiæ habemus, iuſtus vero aduocatus iniuſtas cauſas nullo modo ſuſcipit, nec verba dare pro iniuſtitia defendit.

23 *Sermone 4 reſurrectionis.* BERNARDVS ſic ait: Sunt, quibus nondum ſurrexit Chriſtus, qui in laborum anxietate, & afflictione pœnitentiæ morte afficiuntur tota die, nondum ſpirituali conſolatione recepta. Sed niſi breuiati fuiſſent dies illi, quis poſſet ſuſtinere? Alijs ſurrexit Chriſtus, ſed nondum aſcendit, immo cum eis adhuc pia dulcedine commoratur in terris, his, ſcilicet, qui in deuotione ſunt tota die, flent in orationibus, ſuſpirant in meditationibus ſuis, & omnia feſtiua & iucunda ſunt eis, & per omnes dies illorum, continuum alleluia cantatur. Sed oportet eis lac ſubtrahi, vt diſcant veſci ſolido cibo, & expedit eis, vt Chriſtus vadat, & hæc temporalis deuoto ſubtrahatur. Sed quando hoc capere poterunt? Sed expectent paululum, ſedeant in ciuitate, donec induantur ſolidiori quadam virtute ex alto, & maiora recipiant chariſmata Spiritus ſancti. Sicut Apoſtoli promoti ſunt in gradum altiorem, & ſupereminentiorem viam charitatis ingreſſi, non iam ſolliciti, quomodo flerent paululum, ſed quomodo magna quadam victoria de communi aduerſario triumpharent, & conculcarent Satanam ſub pedibus ſuis.

24 *Sermone 3. aſcenſionis.* IDEM ſic ait: Eleuatus eſt ſol in ortu ſuo, incaluit, & inualuit, dilatauit, & multiplicauit radios ſuper terram, nec eſt qui ſe abſcondat à calore eius. Redijt ad regionem ſapientiæ, ſapientia Dei, vbi omnes bonum & intelligunt, & requirunt, intellectu perſpicaciſſimi, & affectu paratiſſimi ad audiendam vocem ſermonem eius. Nos autem in regione iſta ſumus, vbi plurimum eſt malitiæ, ſapientiæ parum: quia corpus, quod corrumpitur aggrauat animam, & deprimit terrena inhabitatio ſenſum multa cogitantem. Per ſenſum ego arbitror hic intellectum deſignari, qui tunc vere deprimitur, cum multa cogitat, cum nõ colligit ſe circa illam vnam & vnicam meditationem, quæ concipitur de ciuitate cœleſti, huiuſmodi intellectum oportet deprimi, & diſtrahi per multa, multis, & multiplicibus modis. *Sapien. 9.* Animam verò hic æſtimo dici affectiones, quæ corrupto corpore, diuerſis paſsionibus afficiuntur, quæ mitigari nunquam poſſunt, ne dicam ſanari, donec voluntas vnum quærat, & tendat ad vnum. Duo ergo ſunt quæ in nobis purganda ſunt, intellectus, & affectus. Intellectus, vt nouerit, affectus vt velit. Felices, & vere felices illi duo viri Elias, & Enoc, quibus

bus omnes materię & occasiones abla-
tæ sunt, quę eorum intellectum impe-
diant, vel affectum. Quia soli Deo vi-
uentes, nec nouerunt nisi Deum, nec
cupiunt nisi Deum. Denique, & de
Sapien. 4. Henoc legitur, quia raptus est, ne
malitia mutaret intellectum eius, aut
ne fictio deciperet animam illius. In-
25 tellectus noster turbatus erat, ne di-
cam cæcatus, affectus inquinatus erat,
& multum inquinatus. Sed Christus
intellectum illuminat, Spiritus san-
ctus affectum purgat, Venit enim Fi-
lius Dei, & tot mirabilia in mundo
operatus est, vt non immerito intelle-
ctum nostrum ab omnibus mundanis
rebus auocauerit, vt semper cogite-
mus, & nunquam cogitare sufficiamus,
quia mirabilia fecit. *Infra.* Num tibi
videtur Apostolis intellectum illumi-
nasse, cum aperuit illis sensum, vt in-
telligerent scripturas, ostendens quia
hæc oportebat Christum pati, & resur
gere à mortuis, & ita intrare in gloriá
suam? Sed illi sanctissimæ carni eius
assuefacti, verbum de discessu eius au-
dire non poterant, vt eos relinqueret
pro quo omnia reliquissent. Quare
hoc? Quia intellectus illuminatus e-
rat, sed nondum purgatus affectus.
Vnde, & benignus magister blande eos
consolabatur dicens. Expedit vobis,
vt ego vadam. Si enim non abiero, pa-
racletus non veniet ad vos. Sed quia
Ioan. 16. hæc locutus sum vobis, tristitia imple
uit cor vestrum. Quid est, quòd Chri-
sto commoranti in terris, Spiritus san
ctus ad eos venire non potuit? An car-
nis illius consortium abhorrebat, quæ
de ipso & per ipsum in Virgine, & de
Virgine concepta erat, & nata? Absit,
sed vt ostenderet nobis per quam am-
bularemus viam, formá apponere cui
imprimeremur. Et ille quidem illis
26 plorantibus eleuatus in cœlum, Spiri-
tum sanctum misit, qui affectum eorú,
idest voluntatem mundauit immo po-
tius alterauit, vt iam magis Dominum
velint ascendisse, quem prius detinuis
se voluerant. Impletum est, quod eis
præ dixerat, Vos autem contristabimi-
ni, sed tristitia vestra conuertetur in
gaudium. Sic ergo eorum intelligen-
tia per Christum illuminata est, & vo-
luntas emundata per spiritum, vt sicut
bonum nouerint, sic, & velint, quod so
lum perfecta religio est. Recordor núc
Elisei Sancti, cum Elias dixisset, vt in
discessu vel ascensu suo, postularet qđ
vellet: respondit. Oro vt fiat Spiritus
tuus duplex in me, At ille, Rem dif- *4. Reg. 2.*
ficilem postulasti. Attamen si videris,
quando tollar à te, erit quod petisti.
Nonne tibi videtur Elias ascendentis
Domini signare personam, Eliseus ve-
ro chorum Apostolicum in ascensione
Christi anxie suspirantem? sicut enim
Eliseus ab Elia nullo pacto auelli po-
terat: sic nec Apostoli à Christi præ-
sentia poterant separari. Vix enim
tandem eis persuasit, quia sine fide im
possibile esset placere Deo. Quis est
ergo iste Spiritus duplex, qui quæri- *Hebr. 11.*
tur, nisi illuminatio intellectus, & af-
fectus purgatio? Res difficilis: quia
rarus in tera est, qui illum habere me-
reatur. Attamen, inquit, si videris,
quando tollar à te, erit quod petisti.
Nihil est, quod propter hoc habeant
perdere, vel debeant alumni tui Domi
ne Iesus, quia videntibus illis es ele-
uatus in cęlum, & desiderantibus ocu
lis, te secuti sunt gradientem in mul-
titudine fortitudinis tuæ. Vel certe 27
Spiritum duplicem dicere possumus,
illud quod Saluator ad discipulos ait. *Ioan. 14.*
Qui credit in me, opera quæ ego facio
& ipse faciet, & maiora horum faciet.
Nonne maiora Christo, per Christum
tamen fecit Petrus, de quo legitur,
quia in plateis ponebantur infirmi in
lectulis, vt veniente Petro saltem vm- *Act. 5.*
bra illius obumbraret quenquam illo-
rum, & liberarentur ab infirmitatibus
suis? Nusquam Dominus vmbra sua
inuenitur infirmitates sanasse. Non du
bito intellectú omnium vestrum, qui
hic estis illuminatum esse, sed non af-
fectum æque esse purgatum. Omnes
enim quod bonum est nostis, & viam
per quam incedere, & quomodo in ea
incedere debeatis, sed voluntas non
vna est. Quidam enim ad vitæ huius
& viæ huius omnia exercitia, non so-
lum

Digitized by Google

lum ambulant, ſed & currunt, immo potius volant, vt eis & vigiliȩ breues, & cibi dulces, & panni ſuaues, labores non ſolum tolerabiles, ſed & appetibiles videantur. Alij autem non ſic, ſed corde arido, Et affectione recalcitrante vix trahuntur ad hæc, vix gehennali timore compelluntur? Quoſdam nec compellimus quidem, quibus frõs mulieris meretricis facta eſt, & nolunt erubeſcere. *Hierem. 3.* 28 Sunt iterum multi inter nos, qui de vno pane comedunt nobiſcum, dormiunt nobiſcum, cantant nobiſcum, laborant miſeri & miſerabiles, vtpote ſocij tribulationis, ſed conſolationis non ita. Nunquid abbreuiata eſt manus Domini, vt omnibus donare non poſſit, qui aperit manum ſuam, & implet omne animal benedictione? *Pſal. 144.* Quid ergo in cauſa eſt? Illud omnino, quia non vident Chriſtum dum tollitur ab eis, ideſt non cogitant quomodo eos orphanos reliquerit, q͂d peregrini, & aduenæ ſint ſuper terram, & tandiu fæculenti horrido carcere corporis teneantur, & non ſint cum Chriſto. Huiuſmodi autem ſi diu ita permanſerint ſub onere, aut opprimuntur, & ſuccumbunt, aut quodammodo in inferno ſunt, vt nũquam ad plenum reſpirent in luce miſerationum Domini, nec in libertatem ſpiritus, quæ ſola facit iugum ſuaue, & onus leue.

29 *Sermone 4.* IDEM ſic ait: Quid mihi, & ſolemnitatibus iſtis, ſi conuerſatio mea vſque adhuc detinetur in terris? Quis vero vel deſiderare præſumeret aſcenſum cæli, niſi quia is qui deſcenderet, prior aſcenderit? Dico ergo nobis, non multo mihi tolerabilior videretur exilij huius habitatio, quàm gehenna, niſi Dominus ſabaoth reliquiſſet nobis ſemen fiduciæ & expectationis, quando eleuatus eſt in nubibus, & ſpem fecit credentibus. *Ioan. 16.* Denique niſi ego abiero, inquit, paracletus non veniet ad vos. Quis paracletus? Vtique per quem diffunditur charitas, & iam ſpes non confundit. Ille paracletus per quem in cælis ſit conuerſatio noſtra, virtus ex alto, per quam ſurſum ſint corda veſtra. Vado, inquit, parare vobis locum, & ſi abiero, iterum veniam, & aſſumam vos ad me ipſum. *Ioan. 14.* Vbi enim fuerit corpus, illic congregabuntur, & aquilæ. Ad illum aſcende, qui eſt ſuper omnia Deus benedictus in ſæcula, diſſolui & eſſe cum Chriſto multo magis optimum. Beatus vir cuius eſt auxilium abs te, ait Propheta ad Dominum, *Pſalm. 83.* aſcenſiones in corde ſuo diſpõſuit, ibit de virtute in virtutem, vſque ad videndum Deum deorum in Sion. Hæc eſt aſcenſio, in qua implentur omnia, ſicut ait Apoſtolus: Chriſtus, qui deſcendit, ipſe eſt, & qui aſcendit, vt adimpleret omnia. *Epheſ. 4.* Deſideremus hanc fratres mei, ſuſpiremus ad eam iugiter, & eo magis affectus vrgeat, quo magis deficit intellectus.

30 *Sermone 6. aſcenſionis.* IDEM ſic habet: Hodie ſedenti in throno antiquo dierum, confeſſurus pariter oblatus eſt filius hominis, & erit deinceps non modo germen Domini in magnificentia, & gloria, ſed & fructus terræ ſublimis. *Eſaia 4.* Felix dies, & amplectendum ineffabilibus gaudijs ſacramentum; idem enim & germen Domini, & fructus terræ, idem & ipſe Dei Filius, & fructus ventris Mariæ, Idem filius Dauid & Dominus, de quo hodie gaudium eius impletum eſt. Vnde olim præcinens aiebat. Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis. *Pſal. 109.* Quomodo enim non Dominus germen Domini? Idem tamen & Filius eius vtpote fructus terræ ſublimis, fructus virgæ, quæ de radice Ieſſe proceſſit. Hodie igitur ſuum hunc, & hominis filium, apud ſemetipſum pater clarificat, claritate, quam habuit priuſquam mundus fieret apud ipſum. Hodie veritatem, quæ de terra orta eſt, cœlũ, ſibi redditam gloriatur. Hodie ſponſus aufertur à filijs, & lugendum eis eſt, ſicut ipſe prædixit. Non enim poterant filij ſponſi lugere donec ſponſus cum eis erat, *Matt. 9.* ſed venit dies, vt auferatur ab eis, vt de cetero lugeant, & ieiunent. Vbi illud iam Petre, quod dixeras, Bonum eſt nos hic eſſe, Faciamus hic tria tabernacula? *Matth. 17.* Ecce enim ingreſus eſt, 31 amplius, & perfectius tabernaculum

non

non manufactum, ideſt non huius crea
tionis; Quomodo ergo iam bonum eſt
nos hic eſſe? Immo vero moleſtum eſt,
graue eſt, periculoſum eſt, nimirum
vbi malitiæ plurimum, ſapientiæ mo-
dicum, ſi tamen vel modicum inueni-
tur, vbi viſcoſa omnia, lubrica, oper-
ta tenebris, obſeſſa laqueis peccato-
rum, vbi periclitantur animæ, vbi ſpi-
ritus affliguntur ſub ſole, vbi tantum
vanitas, & afflictio ſpiritus eſt. Leue-
mus igitur fratres, leuemus in cælum
corda cum manibus, & aſcendentem
Dominum ſequi velut quibuſdam paſ
ſibus deuotionis & fidei, cõtendamus.
Erit enim, cum ſine mora, ſine difficul
tate obuiam illi in nubibus rapiemur;
& id poterunt corpora ſpiritualia, quod
merito interim nequeunt ſpiritus ani-
males. Nunc enim quantis conatibus
corda leuare neceſſe eſt, quæ quidem,
vt miſerabiliter ſatis in libro propriæ
experientiæ legimus, & corruptio cor-
poris aggrauat, & terrena inhabitatio
Sapien.9. deprimit. Leuamus corda, ſi quæ ſur-
ſum ſunt, quærimus, vbi Chriſtus eſt
Coloſſen.3. in dextera Dei ſedens, ſi quæ ſurſum
ſunt ſapimus, vt dixit Apoſt. Ac ſi ma-
nifeſtius diceret. Si conſurrexiſtis, &
coaſcendite, ſi conuiuitis, & conregna-
te. Sequamur agnum quocumque ie-
rit, ſequamur patientem, ſequamur &
reſurgentem, ſequamur & multo liben
tius aſcendentem. Crucifigatur vetus
homo noſter ſimul cũ illo, vt deſtrua-
tur corpus peccati, vt vltra non ſeruia
mus peccato, mortificatis nimirum
membris noſtris, quæ ſunt ſuper ter-
ram; ſed & quomodo ipſe reſurrexit à
mortuis per gloriam Patris, ita & nos
in nouitate vitæ ambulemus. In hoc
Rom.6. enim mortuus eſt & reſurrexit, vt pec
catis mortui, iuſtitiæ viuamus. Cete-
rum quoniam vitæ nouitas locum exi
git tutiorem, & reſurrectionis digni-
tas, altiorem expetit gradum, ſequa-
mur etiam aſcendentem, quærere vi-
delicet & ſapere quæ ſurſum ſunt, vbi
ille eſt, non quæ ſuper terram.
Quæris quis ille ſit locus? Apoſto-
lum audi. Quæ ſurſum eſt, inquit, Hie
Galat.4. ruſalem, libera eſt, quæ eſt mater no-
ſtra. Vis ſcire, quænam ibi ſint? Viſio
pacis eſt, lauda Hieruſalem Dominũ,
qui poſuit fines tuos pacem. O pax, *Pſal.146.*
quæ exuperas omnem ſenſum, O pax
etiam ſuper pacem, ò menſura ſuper
menſuram coagitata & ſupereffluens;
Compatere igitur ò anima Chriſtiana
Chriſto, conreſurge, coaſcende, quod
eſt declina à malo, & fac bonum, inqui
re pacem, & perſequere eam. Gemina
quędam aſcenſio à Paulo nobis com- 32
mendatur, in eo quod & quærere &
ſapere monuit non infima ſed ſuperna,
Quam fortaſſe diſtinctionem, nec ipſe
quoque Propheta præteriſſe omnino
videbitur dicens: Inquire pacem & *Pſal.33.*
perſequere eam, vt hoc ſit pacem ſe-
quendam quærere, perſequi inquiſitã,
quod eſt ſapienda quærere quæſita ſa-
pere, quæ ſurſum ſunt, non quę ſuper
terram. *Infra.* Vndique ſe ingerit a-
mor mundi, cum conſolationibus, im-
mo deſolationibus ſuis, obſeruat adi-
tus. Per feneſtras irruit, mentem oc-
cupat, ſed non eis qui dixerũt, Renuit *Pſal.76.*
conſolari anima mea, memor fui Dei,
& delectatus ſum. Præoccupatum nam
que ſæcularibus deſiderijs animũ de-
lectatio ſancta declinat, nec miſceri po
tuerunt vera vanis, ęterna caducis, ſpi
ritualia corporalibus, ſumma imis, vt
pariter ſapias & quæ ſurſum ſunt, &
quæ ſuper terram.
IDEM ſic ait: Fideliſſimum factũ 33.
eſt commercium inter cælum & terrã, *Sermone 3: in die Pentecoſtes.*
inter Angelos, & Apoſtolos, vt exhibe-
retur illis caro Chriſti, iſtis vinum cæ
li, eſſetque in terra ſpiritus, caro in cæ
lis, ac deinceps omnia omnibus com-
munia in æternum. Niſi, inquit, ergo *Rom.16.*
abiero, paracletus non veniet ad vos,
hoc eſt dicere, ſi non dederitis quod
amatis, non habebitis quod deſidera-
tis. Expedit ergo vobis, vt ego vadam,
vos quoque de terra ad cælum, de car-
ne ad ſpiritum tranſlaturus.
AMBROSIVS exponit illud: 34
Dixit Dominus Domino meo, ſede à *Serm.60.in feſto Pentecoſtes, & de pſal.119.tomo 5. Simile.*
dextris meis meis: Secundum conſue-
tudinem noſtram illi confeſſus offer-
tur, qui aliquo opere perfecto, victor
adueniens, honoris gratia promeretur

vt

vt sedeat. Ita ergo, & homo Iesus Christus passione sua diabolum superans, resurrectione sua inferna reserans, tanquam perfecto opere ad cœlos victor adueniens, audit à Deo Patre. Sed ad dexteram meam. Ideo ad dexteram sedet filius, non quo præferatur Patri, sed ne inferior esse credatur. Et ideo ad dexteram Filius: quia secundum
Matt. 25 Euangelistam ad dexteram oues, ad sinistram vero constituentur hædi. Necesse est ergo patrem ouium, primus agnus obtineat, & secuturo immaculato gregi, locum dux immaculatus anticipet. Sicut ait Ioannes in Apocal.
Apoc. 14. Hi sunt, qui sequuntur agnum, quocumque vadit, qui se cum mulieribus non coinquinauerunt. Sed videamus
Act. 7. quæ sit ratio, quòd idem Dominus à Dauid sedens prophetatur, stans vero ab Stephano prædicatur. Hæc autem propterea dicta arbitror esse de Domino, vt modo eius omnipotentia, modo misericordia describatur. Nam vtique pro potestate regis sedere dicitur, pro bonitate intercessoris stare suggeritur. Ait enim Apostolus, Aduocatum
1. Ioan. 2. habemus apud Patrem Iesum Christum. Iudex ergo est Christus, cum residet, aduocatus est cum assurgit, iudex plane Iudæis, aduocatus Christianis. Hic stat, vt suscipiat Stephani Martyris spiritum; ibi residet, vt condemnet Iudæ proditoris admissum, &c.

31 *In lib. de Salomone, c. 2. to. 2.* IDEM declarat, quid sit, quod Salomon ignorat viam aquilæ in cælo, & ait: Aquilam, hoc in loco Christum Dominum nostrum debemus accipere, qui post resurrectionem velut aquila reuolauit ad Patrem prædam secum referens, idest hominem, quem rapuerat de faucibus inimici. Hæc est aquila, de qua scriptum est, Sicut aquila tegit nidum suum, idest Christus Eclesiam. Et iterum inquit, In vmbra alarum tuarum sperabo,
Psal. 102. & iterum, Renouabitur, vt aquilæ iuuentus tua, &c.

Christiani male viuentes indigni sunt hoc nomine, & acrius puniendi quàm alij. Cap. XV.

1 *Homil. 5. in caput 5. Iosue to. 1. Iosue 5. Christiani male viuentes indigni sunt hoc nomine.*

ORIGENES explicās illa verba: Dixit Dominus ad Iosue; completa circūcisione: hodie abstuli opprobrium Ægypti à vobis, sic habet: Ex quo venit Christus, & dedit nobis secundam circuncisionem per baptismum regenerationis, & purgauimus animas nostras, abiecimus hæc omnia, & pro ijs assumpsimus conscientiæ bonæ adstipulationem in Deum, tunc ablata sunt nobis opprobria Ægypti, & purgata sunt vitia peccatorū. Et post pauca: Si iterum peccaueris, iterū in te vetera reuoluuntur opprobria, eo magis, quo multo maioris criminis est, Filium Dei cōculcare, & sanguinē testamenti pollutum ducere, quàm legem Moysi negligere. *Heb. 10.* Multo enim maioris opprobrij est, qui post Euangelium, quàm ille qui sub lege positus fornicatur. Quia iste tollens membra Christi, facit membra meretricis. Vides ergo quàm grauiora, & cumulatiora in te opprobria, si neglexeris, rereuoluantur. Denique iam nemo te reum stupri arguet, sed sacrilegij scelere condemnat, quia dicitur ad te. An nescitis, quia corpora vestra templum *1. Cor. 3.* sunt Dei? Si quis autem templum Dei violauerit, disperdet illum Deus. Hęc etiam si prius ignorabas, nunc tamen 2 ex quo in auribus tuis, hæc verba dicuntur, & in cor tuum huiuscemodi doctrina transfunditur, scitote ijs auditis, templum Dei & membrum Christi esse iam factum. Vide quantum profeceris, ex homunculo terreno, in templum Dei progressus es sine dubio, in quo habitare debet Deus; & qui caro & sanguis eras, profecisti, vt membrū Christi sis. Sed sicut magnus est iste profectus, ita & discessus terribilis, atque irremediabilis pene lapsus. Iam enim tibi non licet templo Dei vti nisi in sanctitate, nec membra Christi ad indignum reuocare negotium. Vnde quando

quando

quando te malæ alicuius concupiſcentiæ pulſat illecebra, memor horum, quæ nunc audis, hoſti illi occurre, & dic, quia non ſum meus: emptus enim ſum pretio ſanguinis Chriſti, & membrum ipſius effectus ſum. Non licet mihi tollere membrum Chriſti, & facere membrum meretricis. Dic ei, quia templum Dei effectus ſum, non licet mihi illuc inducere, nec fas eſt mihi violare templum Dei. Sed, & illud adde. Quoniam qui fornicatur, in corpus ſuum peccat, non iſtud corpus ſolum, quod templum Dei effectum eſt, ſed & illud quòd dicitur, quia omnis Eccleſia Corpus Chriſti eſt, & in omnem eccleſiam videtur delinquere, qui corpus ſuum maculauerit, quia per vnum membrum, macula in omne corpus diffunditur.

Pſal. 102.

IDEM explicans illa verba ex c. 50. Aperuit Dominus theſaurum ſuũ, & protulit vaſa iræ ſuæ, ait: Theſaurum Domini ego confidens dicam eſſe Eccleſiam Dei, & in iſto theſauro ſæpe homines latitare, qui ſunt vaſa iræ. *Infra*. Theſauri Dei vaſa iræ ſunt, extra theſaurum, vaſa peccantia, non ſunt vaſa iræ, ſed vaſis iræ minora ſũt. Serui enim ſunt ignorantes voluntatem Domini ſui, & non facientes voluntatem eius. Qui autem ingreditur eccleſiam, aut vas iræ eſt, aut vas miſericordiæ. Qui extra Eccleſiam eſt neque vas miſericordiæ eſt, neque iræ. Ait enim Apoſtolus, In domo magna non ſunt tantum vaſa aurea, & argentea, ſed & lignea & fictilia, alia quidẽ in honorem, alia porro in contumeliã. Si igitur quis mũdauerit ſemetipſum ab his, erit vas in honorem & ſanctificatum, vtile domino ad omne opus bonum præparatum. Magna domus in futuro ſæculo eſt. Vaſa quidem aurea & argentea, quæ ſunt in honorem, inuenientur vaſa eſſe miſericordiæ. Reliqua autem, ideſt mediocres homines, qui extra theſaurum ſunt, ne ſint vaſa iræ ſeu miſericordiæ, hi poterunt iuxta diſpoſitionem quandam profundam Dei, vaſa eſſe in magna domo, quę mundata non ſunt, ſed ſunt vaſa teſtea in contumeliam, attamen neceſſaria domui. Vide autem ſi valuero, & hoc ipſum exemplum ex alio ſcripturæ teſtimonio comprobare. Inhonoratus eſt (inquit) Iechonias, quaſi vas, cuius nulla eſt vtilitas. Non ait, non eſt quidem eius vtilitas, in contumeliam autem eius eſt vtilitas, ſed quia erat ex domo Dei & peccauit, in totum nõ eſt eius vtilitas. Habeo, & aliam ſcripturam, in qua dicitur de alio quodã peccatore. Et erit quaſi teſta, in quã attrahes aquæ puſillum, & in qua carbonem baiulabis. *Infra*. Legi alicubi, quaſi ſaluatore dicente, & quæro ſiue quis perſonam figurauit Saluatoris, ſiue in memoriam adduxit, an verum ſit hoc, quod dictum eſt. Ait autem ipſi Saluator. Qui iuxta me eſt, iuxta ignẽ eſt, qui longe eſt à me, longe eſt à regno. Vt enim qui iuxta me eſt, iuxta ſalutem eſt, ita & iuxta ignem eſt. Et qui audiens me, & auditum præuaricans factus eſt vas iræ præparatum in perditionem, cum iuxta me eſt, iuxta ignem eſt. Si vero quis cauens quoniã qui iuxta me eſt, iuxta ignem eſt, longe factus fuerit à me, ne iuxta ignem ſit, talis quidem longe futurus eſt & à regno. Et quomodo athleta, qui non eſt in agone conſcriptus, neque flagella metuit, neq; expectat coronam, qui autem ſemel nomen profeſſus eſt, ſi victus fuerit, verberatur atque proijcitur, ſi vero vicerit coronatur. Sic qui ingreſſus eſt Eccleſiam ò Cathecumene auſculta, qui acceſſit ad ſermonem Dei nihil aliud quam conſcriptus eſt in certamine pietatis, & conſcriptus ſi non legitime certauerit, cæditur flagellis, quibus non verberantur ij, qui non in principio conſcripti ſunt. Si autem contenderit fortiter ad fugienda verbera, & contumelias, non ſolum iniuria liberatur, ſed incorruptam gloriæ accipiet coronam.

Homil 3. in Hieremiã, tom..

Roman. 9. 2. Timot. 2.

4 *Hierem. 22*

Simile.

5 IDEM explicans illa verba: Et reddam primum duplices iniquitates, & peccata eorum. quia contaminauerunt terram meam in morticinis idolorum ſuorum, ait: Gentilium, peccata, qui voluntatem domini neſciunt, di-

Hom. 12. in cap. 16. Hieremiæ.

dicuntur ſimplices iniquitates; duplices aũt illorum peccata, qui ſcientes eam, executioni non mandant. De quibus ait Paul. Voluntarie peccantibus iam non relinquitur hoſtia pro peccato, ſed terribilis quędam expectatio iudicij, & ignis æmulatio, quæ conſumptura eſt aduerſarios. Vel, vt Origenes, legit ex alia uerſione, ignis zelus comedere habens aduerſarios.

Homil. 5. in cap. 15. Ezechielis. IDEM explicans illa uerba: Fili hoĩs qd fiet de ligno uitis ex omnibus lignis nemorum quæ ſunt inter ligna ſiluarum, ſic habet: Lignum vitis vt in

6 fructu eſt honorabilius lignis oĩbus, maxime his quę in ſaltu fructificãt, ſic ad cætera opera inutilius oĩbus lignis eſt. Et vaſcula quædam, ex his poſſunt fieri, & in diuerſa opera neceſſarij vſus ad miniſtrandum; de palmitibus aũt vitis, non ſulũ vas aliquod & in opus vtile quid fieri non poteſt, ſed neq; paxillus quidẽ eſt vtilis. Ait ergo ſermo diuinus, quia vt palmes vitis, honorabilior fit cæteris lignis ſi afferat fructus, ſic ab omnibus inferior iudicatur, ſi id non habeat vnde præcellit. Atque in hunc modum eos, qui imbuti ſunt eloquijs Dei, honorabiliores eſſe omnibus, & quocumque modo in vineæ poſitos dignitate, cum afferant fructus,

Hierem. 2. botros ſalutis, de qua ſcriptum eſt: Ego te plantaui vineam fructiferam to-

Eſa. 5. tam veram, & alibi, Vinea Domini, domus Iſrael eſt, Si aũt non attulerit fructus, in tantum vt dici poſſit à Deo, Quõ conuerſa es in amaritudinem vitis aliena? Tunc multo deteriores inueniri ab his lignis, quę licet viliora ſint tamẽ ſuos afferunt fructus. Vnde Chri-

Ioan. 15. ſtus Dñs dixit in Euang. Omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum, Et: Si quis in me non manſerit, mittetur foras ſicut palmes & areſcet, & colligẽt eum, & in ignem mittent, & ardet. Si talis ſit palmes, vt fruſtra ſit in vite, nunquid poterit relinqui? Nonne ſi dimittatur impedit vitẽ, ne pro ſicco palmite, virides & fructuum feraces afferat palmites? Quomodo enim boni agricolæ eſt excidere, & putare quæ ſicca ſunt, & tradere in eſcam ignis infructuoſos ramos, ſic boni Dei eſt de omnibus vitibus, infructuoſos palmites amputare, & igni tradere in perditionem.

HIERONYMVS ſic ait. Referam tibi meæ infelicitatis hiſtoriã. 7 *Epiſ. ad Euſtochium de cuſtodia virginitatis, quæ eſt. 22. to. 1.*

Cum ante annos plurimos, domo, parentibus, ſorore, cognatis (& q̃ his difficilius eſt,) conſuetudine lautioris cibi, propter cælorum me regna caſtraſſem, & Hieroſolymã militaturus pergerem, bibliotheca quam mihi Romæ ſummo ſtudio ac labore confeceram, carere non poteram. Itaq; miſer ego lecturus Tullium, ieiunabam. Poſt noctium crebras vigilias, poſt lachrymas quas mihi præteritorũ recordatio peccatorum ex imis viſceribus eruebat, Plautus ſumebatur in manus. Si qñ in memet reuerſus, prophetas legere cœpiſſem, ſermo horrebat incultus, & quia lumen cęcis oculis non videbam, non oculorum putabam culpam eſſe ſed Solis. Dum ita me antiquus ſerpẽs illuderet, in media ferme quadrageſima, medullis infuſa febris corpus inua ſit exhauſtum, & ſine vlla requie (qđ dictu quoque incredibile ſit) ſic infelicia membra depaſta eſt, vt oſſibus vix hærerem. Interim parantur exequiæ, & vitalis animæ calor toto frigeſcente iam corpore, in ſolo tantum tepente pectuſculo, palpitabat, cum ſubito raptus in ſpiritu ad tribunal Iudicis ꝑtrahor, vbi tm̃ luminis & tm̃ erat ex circunſtantium claritate fulgoris, vt proiectus in terram, ſurſum aſpicere non auderem. Interrogatus de condicione, Chriſtianum me eſſe reſpondi. Et ille qui præſidebat, mentiris (ait) Ciceronianus es, non Chriſtianus. Vbi enim theſaurus tuus, ibi & cor tuum. Illico obmutui, & inter verbera (nam cædi me iuſſerat) conſcientiæ magis igne torquebar, illum mecum verſiculũ repetens. In inferno quis confitebit̃ tibi? Clamare aũt cœpi, & eiulans dicere? Miſerere mei Deus, miſerere mei Hæc vox inter flagella reſonabat. Tãdem ad præſidentis genua prouoluti q̃ aſtiterant, precabantur, vt veniam tribueret adoleſcentiæ, & errori locum

pęnitentiæ cōmodaret, exacturus deinde cruciatum, si gentilium libros aliquando legissem. Ego qui in tanto constrictus articulo, vellem etiam maiora promittere, deierare cœpi, & nomen eius obtestans dicere. Dñe si vnquam habuero codices sæculares, si legero, te negaui. In hæc sacraméti verba dimissus, reuertor ad superos & mirantibus cunctis oculos aperio tanto lachrymarum imbre perfusos, vt etiam incredulis fidem facerem ex dolore. Nec vero sopor ille fuerat, aut vana somnia, quæ sæpe deludimur. Testis est tribunal illud ante quod iacui, testis est iudiciū triste quod timui, ita mihi numquam contingat in talem incidere quæstionem, liuentes habuisse scapulas, plagas sensisse post somnum, & tanto dehinc studio diuina legisse quanto non ante, mortalia legeram. Si indignnm Christiani nomine iudicauit Domini vltio Hieronymum legentem Ciceronem, quomodo hoc nomine digni erunt peccatores male viuentes?

9 *Libro 1. in Osea 10. 5.* IDEM explicans illa verba, Israel & Ephraim ruent in iniquitate sua, ruet etiam Iuda cum eis, ait: Hæretici matrem habent iniquitatis suæ, superbiam, dum semper altiora se scire iactitant, & in Ecclesię contumeliam debacchantur. Sed infirmabitur arrogantia eorum, & populus, ac magistri pariter corruent, Iudas quoq; qui videtur esse in domo Dei, & in Ecclesia non mente, sed corpore commoratur, frustra nomen Ecclesiasticum repromittit; quia, & ipse cum hæreticis puniendus est.

10 *In cap. 11. Osea lib. 3. Gen. 19.* IDEM explicans illa verba: Quō dabo te Ephaim, protegā te Israel, quō dabo te; sicut Adama, ponam te, vt Seboim? Inquit: Adama & Seboim duæ sunt quinque vrbium, sicut in Genesi legimus. Ponam itaq; & vertā te in solitudinem, & delebo vsq; ad cineres, ac fauillas sicut deleui Adama & Seboim. *Infra.* Notandum, quoque, quod vbi cōtra Iudam dicitur. i. populum Dei, non Adama ponitur & Seboim, sed Sodoma, & Gomorrha. Legimus. n. in Esaia.

Cant. 1. Audite legē Dei principes Sodomorū, attendite verbum Dñi populus Gomorrhæ. In Euang. quoq; ciuitas, quæ Apostolos nō receperit excutientibus eis puluerē pedum suorum, dicitur de ea, quod in die iudicij tolerabilius sit terræ Sodomorum & Gomorrhæ, quā ciuitati illi, & ad Hierusalem prophetalis sermo dirigatur. Iustificata est Sodoma ex te. Datur ergo nobis suspicio, quod Sodoma & Gomorrha principes fuerunt in pecatto, & Adama & Seboim earum exempla sint sectatæ, & quod potentes potenter tormenta patientur, & seruus qui scit voluntatem Dñi sui, & non facit eam, vapulet multis. Vnde & Christiani si ijsdem, quibus hęretici scęleribus continentur, nequaquam Adamę & Seboim quæ inferiores sunt, sed Sodomę & Gomorræ, quæ maiorum criminum esse dicuntur, cruciatibus subiacebūt. *Matth. 10.* *Sapien. 6. Luc. 12.*

11 *Lib. 1. confessionum, cap. 11. 10. 8* AVGTSTINVS sic habet: Vidisti Dñe, cū ahuc puer essem, & quodam die pressus stomachi dolore repente æstuarem pene moriturus, Vidisti Deus meus, quo motu animi, & qua fide baptismum Christi tui flagitaui à pietate matris meæ, & matris omnium nostrum Ecclesiæ tuæ; conturbata mater carnis meæ, quoniam & sempiternam salutem meam charius parturiebat corde casto in fide tua, iam curaret festinabunda, vt sacramenti salutaribus initiarer, & abluerer; te Dñe Iesu confitens, nisi statim recreatus essem. Dilata est itaque mundatio mea, quasi necesse esset adhuc sordidari, si viuerem, quia videlicet post lauacrum illud, maior & periculosior in sordibus delictorum reatus foret.

12 *Epist. 105. ad Sixtum presbyterū, 10. 2. Prouer. 29.* IDEM inquit, infideles noluerūt intelligere, vt bene agerent, Christiani, quod grauius est, intellexerunt & nō obedierunt. Quia sicut scriptum est Verbis non emendabitur seruus dolosus. Si n. & intellexerit nō obediet; cui grauior damnatio, diuina æquitate debetur. Cui enim plus datur, plus exigitur ab eo. Istos quippe scriptura dicit inexcusabiles; quo non latet veritas, & in eis perseuerat iniquitas. Reuelatur enim ira Dei de cælo, ait Apost. super omnem impietatem & iniustitiam hominum *Roman. 1.*

minum

minum eorũ, qui veritatem in iniustitia detinent, Quia quod notũ est Dei, manifestum est in illis. Deus enim illis manifestauit, inuisibilia enim eius à creatura mundi, per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque virtus eius & diuinitas, ita vt sint inexcusabiles. Si ergo istos inexcusabiles dicit, qui inuisibilia illius per ea quæ facta sunt intellecta conspicere potuerunt, nec obedierunt tamen veritati, sed impij permãserunt. Neq; enim non cognouerunt, sed cognoscentes, inquit, Deum, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerũt, sed euanuerunt in cogitationibus suis, & obscuratum est insipiens cor eorum; quanto magis inexcusabiles sunt, qui ex lege eius instructi confidunt seipsos duces esse cæcorum, & alios docẽtes, seipsos non docent? Dicit enim ipse Dñs in Euãgelio, si non venissem, & eis locutus non fuissem, peccatũ non haberent: nunc autem excusationem non habent de peccato suo. Non vtique peccatum nullum haberent, qui pleni erant alijs magnis multisq; peccatis, sed hoc peccatum vult intelligi nõ eos habituros fuisse, si non venisset, qui cum audissent eum non crediderunt in eum, hãc eos excusationem non habere asserit, qua possint dicere, nõ audiuimus, ideo non credidimus.

Ioan. 15.

13 IDEM inter alia multa quæsierat Augustinus à viro quodam, quem Dominus suscitauerat, vtrum post hãc vitam omnium hominum æquales essent pœnæ in purgatorio, aut in inferno existentiũ, cui dictum est: Cum omnes animæ damnatorum in vno consistant pœnarum loco; tamẽ diuersis cruciantur pœnis, iuxta vitiorum qualitates. Tantum siquidem differt inter Christianorum, qui ibi torquentur, pęnas, & paganorum, vt paganorum cruciamenta respectu eorũ quæ falsi Christiani & peccatores sustinẽt, sint quasi nulla, quamquam ineffabilia sunt, nec à viuentibus cogitabilia, vt dignũ est. Nam illi gratiam Dei in vacuum receperunt, nec voluerunt à peccatis corrigi, dum vixerunt, sacris continue vociferantibus Scripturis, quas pro nihilo putauere.

Epist. 206. quæ est Cyrilli Episco. Hierosoly. ad August. de laudibus Hieronymi.

IDEM explicãs illa verba: Super omnes inimicos meos factus sum opprobrium vicinis meis, & timor notis meis, sic ait: Qui sunt inimici Ecclesiæ? Pagani, Iudæi: omnibus peius viuunt, mali Christiani, de quibus dicit Propheta Ezechiel quia comparantur sarmentis inutilibus, pone paganos ligna esse siluatica extra Ecclesiam, adhuc potest inde fieri aliquid, qũo de lignis fabrilibus est lignum fabro aptũ, & si adhuc nodosum & curuum & corticosum; tamen quod doletur, asciettur, deplanetur, & possit venire ad aliquã fabricam vsus humani. De sarmentis aũt præcisis, fabri nihil facere possunt, ignis ea solus expectat. Attendite fratres, cum siluatico ligno vbique præponatur sarmentum manens in vite, quia sarmentum dat fructum, illud lignum non dat fructum. Præciso tamen sarmento de vite, si comparetur lignum siluaticum, intelligitur esse melius. Quia de illo faber aliquid facere põt, hæc autem non quærit, nisi vt foco ministret. Attendens itaque multitudine male viuentium in Ecclesia; super omnes, inquit, inimicos meos factus sum opprobrium: Peius, inquit, viuunt mali in sarmentis meis, quàm qui ad illa numquam accesserunt. De talib. dicit Apost. Petrus: Facta sunt illis posteriora peiora prioribus. Melius. n. erat illis non cognoscere viam iustitię, q̃ cognoscentibus retrorsum reflecti à tradito sibi sancto mandato. Cum dicit melius erat illis nõ cognoscere viam iustitię; nõne indicauit meliores esse inimicos foris politos, q̃ intus male viuentes, quib. premitur & grauatur Ecclesia? Denique vide q̃ horribili rei eos comparauit, contingit illis res veri prouerbij, Canis reuersus ad suum vomitum. Istis itaque talibus cum sint plenæ ecclesiæ, nõne veraciter illic dicunt pauci, immo ex paucorum voce ipsa Ecclesia, super omnes inimicos meos factus sum opprobrium vicinis meis nimiũ, & timor notis meis? Vicinis meis nimium opprobriũ factus sum. i. qui mi-

14 *Concione 2. in psal 30. tomo 8.*

Ezech. 15.

15

2. Pet. 2.

bi iam appropinquabant, vt crederēt, hoc est, vicini mei nimiū deterriti sūt mala vita malorū & falsorū Christianorū. Quàm multos .n. putatis fratres mei velle esse Christianos; sed offendi malis moribus Christianorum? Ipsi sunt vicini, qui iam appropinquabant, & nimium opprobrium illis visi sumus.

16 *In Psal. 77* IDEM explicās illa verba: Aperiā in parabolis os meum, ait: Postq̄ narrauit Paulus quę Deus inflixit flagella

1. Cor. 10. Iudæis, inquit: Omnia aūt hæc in figura cōtingebant illis, scripta sunt aūt ad correptionē nostrā, ī quos fines sęculorū deuenerūt. Nobis ergo potius ista cātata sunt, vnde in hoc Psal. inter cetera dictū est, Vt cognoscat generatio altera, filij qui nascent & exurgēt. Porro si ille interitus à serpentibus, & ab exterminatore illa pditio, & gladijs trucidatio, figurę fuerunt, sicut euidenter dicit Apost. quanto maiore diligentia cauendæ sunt pœnæ, quarū figuræ illæ fuerunt? Proculdubio quippe sicut in bonis rebus; multo amplius bonū est in eo qđ per figuram significatur, q̄ in ipsa figura: ita & in malis longe vtiq; peiora sunt quæ significantur figuris, cū tanta mala sint, ēt significantes figuræ. Nam sicut terra illa promissionis, quo populus ille ducebatur, in comparatione regni cælorū, quo populus Christianus ducitur nihil est, ita & pęnæ illæ, quę figuræ fuerūt, cū tam sint atroces, in comparatione pœnarū quas signant, nihil sunt. Quas aūt figuras dixit Apost. eas dicit iste Psal. parabolas & propositiones, non hñtes in eo fidem, q contigerunt tantum, sed in his rebus, ad quas rationabili cōparatione deferunt.

17 *Tract. 4. in Ioannem, 11. 9.* IDEM sic ait: Offenderunt Iudæi in Christum tamq̄ in humilē lapidem. Lapis enim ille adhuc paruus erat, iā quidem precisus de monte sine manibus, sicut dicit Daniel Proph. vidisse se

Dan. 2. lapidē. Sed qd sequit? Et creuit, inqt, lapis ille, & factus est mons magnus, & impleuit vniuersam faciem terræ. Præcisus est lapis sine manibus, quia sine opere virili, virgo peperit Christum. Iam ergo erat lapis ille ante oculos Iudæorum, sed humilis erat: quia nondum creuerat lapis ille, & impleuerat orbē terrarum quod ostendit in regno suo quod est Ecclesia, quæ impleuit totam faciem terræ. Quia ergo nondum creuerat, offenderunt in illum tamquā in lapidē. Sed ignoscendum est Iudæis quia offenderunt in lapidem qui nondum creuerat. Quales sunt illi qui in ipsum montem offenderunt? cæci Iudæi non viderunt humilem lapidem. Quanta cæcitas est non videre montem?

IDEM inquit: Christiani dicimur, hoc est vncti, vnctos vero nō nisi sanctos viros & satis Deo dignos, semper fuisse manifestum est, nec alios, q̄ Prophetas, aut Sacerdotes, aut Reges. 18 *Lib. de vita Christiana tom. 9.* Credētes, & baptismatis sanctificatione purgati, in Prophetas vngimur, & Reges, cuius vnctionis quales esse debeamus, admonemur exemplo, vt in q- bus tam sancta est vnctio, sit nō minus sancta conuersatio. Ex Sacramento .n. vnctionis huius, & Christi, & Christianorum omnium nomen descendit. Qđ nomen ille frustra sortitur, qui Christum minime imitatur. Quid enim tibi prodest vocari quod non es, & nomen tibi vsurpare alienū? Sed si Christianum te esse delectat, q Christi sunt gere, & merito tibi Christiani nomen assume. Qui Christianus dr, Christum se habere Dñm profitetur, & vere hēt, si ei in omnibus obsequat, & seruiat. Si quominus, Christi ille nō famulus, sed subsannator est, & derisor, qui eius seruum dicit, cui seruire dissimulat? *Inf. addit.* Nō in hoc nobis, q Christiani dicimur, blandiamur, sed pp hoc ēt iudicandus nos credamus, si nobis nomen frustra vēdicemus alienū. *Simil.* Quis tā vanus & miser est, q aduocatū se, cū literas nesciat, audet profiteri? Quis tā insanus, & excors, vt se profiteat militē, qui nesciat arma gestare? Nemo .n. 19 quodcūq; nomē sine cā sortit, sutor vt dicat, necesse est vt calciamēta conficiat, vt vocet qs faber, aut artifex artis peritia facit. Hmōi exēplis cognoscimus oē nomen ab actu. Tu ergo qūo Christianus diceris, in quo Christiani actus nō apparēt? Christianus, iustitię, boni-

Digitized by Google

bonitatis, integritatis, humilitatis, patientiæ, castitatis, prudentiæ, innocentiæ, pietatis est nomen, & tu illud tibi quomodo vendicas, cui de tam plurimis rebus, nec pauca subsistunt? Christianus est ille, qui sanctus, innocens, incontaminatus, cuius in pectore malitia non habet locum, cuius in pectore sola pietas consistit & bonitas, qui neminem nouit lædere, sed omnibus opem ferre exemplo Christi. Nam qui aliquem lædere, aut nocere paratus est, ille mentitur se esse Christianum. *Infra.* dicit: Sed tu Christianum illum putas, cuius numquam pane vllus saturatur esuriens, cuius potu nullius sitis extinguitur, cuius mensam nemo pauper cognoscit, sub cuius tecto nec aduena nec peregrinus aliquando succedit, cuius nemo nudus tegitur vestimentis, cuius pauper nullus fouetur auxilio, cuius bonum nemo sentit. Absit vt huiusmodi Christianus dicatur. Christianus ille est, qui Christum in omnibus imitatur, sicut scriptum est. Qui dicit se in Christo manere,
1. Ioan. 2. debet sicut ille ambulauit, & ipse ambulare, Christianus est qui cum mærentibus mæret, cuius ianua nemini clauditur, cuius mensam pauper nullus ignorat, cuius bonum omnes norunt, à quo nemo sentit iniuriam.

20 *Sermone in conuersione Pauli. Psal. 37. Esai. 1.*

BERNARDVS sic ait: Illi nunc persequuntur Christum, qui ab eo vtique Christiani dicuntur, amici tui Deus & proximi aduersum te appropinquauerunt, & steterunt. Coniurasse videtur contra te vniuersitas populi Christiani, à minimo vsque ad maximum, à planta pedis vsque ad verticem non est sanitas vlla.

21 *In Sermone ad Pastores in synodo. Esaia 38.*

IDEM sic habet: Merito clamat ecclesia sancta hodie: Ecce in pace amaritudo mea amarissima. Multa est hodie & lõge grauior, quàm credi possit persecutio sanctæ Ecclesiæ, & talis incumbit qualis à principio non fuit. Multis modis persecutus est eam diabolus, sed nunquam grauius quàm hodie, quia nunquam fuit maior perditio Christianorum. Ecclesiam incipientem persecutus est per tyrannos, proficiẽtem persecutus est per hæreticos, iam lætam & florentem persequitur per motus illicitos. Carnem cruciauit in martyribus, rationem perturbauit in simplicibus, sed voluntatem hodie deprauat generaliter in omnibus. Fuit ergo amaritudo Ecclesiæ, amara quidem in persecutione tyrannorum, sed amarior in versutia hæreticorum, sed amarissima hodie per prauitatem desideriorum. Væ qui dicunt, pax, & non est pax. *Hierem. 6.* Pacem habet Ecclesia apud extraneos, sed filij nequam filij scelerati, sequunt in ea, qui propriam matrem euiscerant, vt se pariant in honorem. Pacem vbique habet exteriorem, sed interiorem in paucis habet, quia vbique aut fere vbique iudicio rationis non consentit voluntas, sed captiuam eã ducit in lege peccati; quia etsi ratio sana sit in iudicio, voluntas tamen praua est in desiderio, in qua nimirum residet diabolus similis Altissimo.

Christiani vita qualis esse debeat, quibus signis dignoscatur, vt tales sint serui Dei. Cap. XVI.

1 *Homil. 4. in caput 1. Mat 10. 2.*

CHRYSOSTOMVS explicans illa verba, q̃ de Christo Domino dixerat Angelus ad Ioseph: Ipse saluum faciet populum suum à peccatis eorum, sic habet: In plurimis nulla omnino signa inuenio Christianæ disciplinæ, non in publicis locis, atque communibus, non in ipsius Ecclesiæ conciliabulis facile reperias, per quod inter infidelem, fidelemq́ue distinguas. Solo enim hoc celebrandi mysterij tempore, dignosci potest; cum videlicet alios excludi videris; alios vero intus teneri. Oportebat autem vniuscuiusque fidem non locis, sed moribus indicari. Nam sæcularium quidem decora dignitatum, consequenter ab extrinsecus positis cernuntur insignibus; nostra vero intelligi oportet ex mentibus. Fidelis enim non modo à communione mysterij, verum etiam

rioribus fit certaminibus. Neq; enim inebriari licet certantibus certationis tempore, neque scortari, ne vires deficiant, neque circa alia vacare, sed ab omnibus simul abstinendo, solummodo suis vacant certaminibus. Quòd si illic huiusmodi fiunt, vbi in vnum coronam conferri necesse est; multo magis hic vbi plurima cõtentio, neq; vnus tantum coronatur, & ipsa præmia multos labores exuperant. Quare reprehensiue id ponit dicens. Illi quidem, vt corruptibilem coronam accipiant, vos autem incorruptam.

6 Homil. 6. in 1. episto. ad Corint.

IDEM sic ait: Tunc dicimus viuere corpus, cum recto, integroque vadit incessu. Ceterum vbi dissolutum decumbit, & incomposite mouetur, etiam si videatur viuere, aut ingredi, quauis morte miserior est ea vita. Item si nihil loquatur sani, sed attonitorum verba profert, si alia pro alijs videt, talis rursus miserabilior est, vita defunctis. Itidem anima, si nihil habet sani, etiam si videatur viua, mortua est, cum aurum non intuetur vt aurum, sed vt magnum quiddam ac pretiosum, cum de futuris non cogitat, cum humi serpit, cum alia pro alijs agit. Vnde enim liquet nos animam habere? nonne ab actionibus? Quoties igitur nõ peragit sua munia, nonne mortua est? Quemadmodum quando non exercet sese ad virtutem, sed rapit, legesque violat, qui possim dicere, quòd animam habeas? An quod ingrederis? Atqui isthuc etiam brutorum est. An quod edis & bibis? Atqui idem faciunt & feræ. An vero quod erectus duobus insistis pedibus? At isthuc mihi declarat potius, te feram esse humana specie.

7 Homil. 16. in 1. episto. ad Timoth.

IDEM explicans illa verba ex c. 6. Quicunque sunt sub iugo serui, dominos suos omni honore dignos arbitrentur, ait: Si seruis ita imperat obedire dominis, intuemini quo nos animo in Dominum nostrum esse conuenit, qui nos de nihilo, vt essemus effecit, qui nutrit, qui vestit. Etsi ergo non aliter, saltem vt famuli nobis nostri, ita illi seruiamus. Nonne vitam illi omnem

Simile.

in hoc exponunt, vt requiem nobis pareant? hoc illis opus est, istud studium, vt dominus curent. Nonne illi quæ domini sunt, tota die curant, sua vero, dsei vix exigua parte? Contra vero nos, nostra quidem semper, quæ vero sunt Domini, neque minima curamus temporis parte. Istudque cum ille obsequijs non egeat nostris, sicut domini famulorum; sed hæc omnia nostris cõmodis cedant. Illic enim ministerium famuli, domino prodest; hic autem serui obsequium, domino nihil; seruo autem plurimũ confert. Bonorum enim, inquit, meorum non eges. Psalm. 15. 8 Serui nihil habent proprium, sed omnia domini sunt, quantumlibet illi diuites fiant: nos plurima habemus propria. Serui si grauia illis quædam imperentur, ne sic quidem indignantur, maxime si grati illi sint; nos autem grauiter plurima ferimus. Erubescamus dilectissimi, atque timeamus, si vt nobis famuli seruiunt, ita nos Domino seruire studeamus. Immo nos ne minimam quidem partem seruitutis ostendimus. Illi philosophantur necessitate coacti, victum solum ac vestitum habent; nos inter ipsas quoq; delicias iniuriosi sumus. Certe si nulla alia ex parte, vel ab illis philosophiæ normam capiamus, ego vel seruos admoneo imitari: quæ illi ob nostri metum faciunt, ea nos timore Dei faciamus. Illi ob metum nostrũ contumelijs afficiuntur innumeris, philosophosque omnes silentio superant. Iuste & iniuste anguntur iniurijs, & non contradicunt, sed deprecantur; & quidem cum nihil sæpe deliquerint. Nihil plus accipiunt quàm necessariũ victum, plerumque etiam minus, contentique sunt thoro seruili dormientes, & pane solo vescentes, vitamque reliquam summa cum vilitate ducentes. Ista dicimus, vt nos vel ita Deo seruiamus, sicut famuli nobis.

9 Homil. 7. in epist. ad Hebraeos.

IDEM sic habet: Magna res est fides, & salutaris, & sine hac non est saluari aliquando. Sed non sufficit sola hæc, opus est & conuersatione recta. Proinde etiam Paulus admonet eos, qui dignationem mysteriorum susci-

in luce, si clausi sint oculi. Ita & paganus quidem, vt de illis potius loquamur, velut bene viuentibus, patientibus oculis est in tenebris, quia non agnoscit lucem suam Dominum. Christianus autem male viuẽs, in luce quidem est, non nisi Dei, sed clausis oculis. Male viuendo enim, videre non vult eum, in cuius nomine tamquam cæcus est in lumine constitutus, nulla visione veri luminis animatus.

14 *Tract. 33. in caput 8. Ioan. to. 9.*

IDEM explicans illa verba: Perrexit Iesus in montem Oliueti, inq̃t: In montem fructuosum, in montem vnguenti, in montem Chrismatis. Vbi.n. decebat docere Christum, nisi in monte Oliueti? Christi enim nomẽ à Chrismate dictum est. Chrisma autem Græce, Latine vnctio nuncupatur. Ideo autem nos vnxit, quia luctatores contra diabolum fecit, & ideo Christiani nuncupamur.

15 *Serm. 1. in capite ieiunij.*

BERNARDVS sic habet: Quidni commune sit Christi ieiunium omnibus Christianis? Quidni caput suũ membra sequantur? Si bona suscepimus ab hoc capite; mala autem quare non sustineamus? An respuere tristia volumus, & communicare iucundis? Si ita est, indignos nos capitis huius participatione probamus. Non est magnum, si ieiunet cum Christo, qui sessurus est ad mensam Patris cum ipso. Non est magnum si compatitur membrum capiti, quo glorificandum est. Felix membrum, quod huic adhæserit per omnia capiti, & sequeť illud quocumque ierit. *Et infra*: Mihi omnino adhærere tibi bonum est, ò caput gloriosum, in quod & Angeli prospicere concupiscunt. Sequar te quocumque ieris. Si transieris per ignem, nõ euellar à te. Quis nos separabit à charitate Christi? Ipsa enim est, per quam omne corpus per nexus & iuncturas crescit. Hoc glutinum bonum, cuius meminit Isaias. Hoc vnguentum, quod descendit à capite in barbam. A capite descendit, & in oram vestimenti, vt ne minima quidem fimbria careat vnctione. In capite siquidem plenitudo gratiarum, de qua accipimus omnes, in capite affluẽtia tota spiritualis vnguẽti.

Esaia 41. Psal. 132.

16 *In libro cui titulus est doctr. Bernardi, qui habetur inter opera incerta ipsius*

IDEM sic habet: Quando surgendum est, gratias diuinæ misericordiæ agas pro quiete indulta, pro custodia & protectione angelica. Deinde veniẽs ad Ecclesiam, pone manum super ostiũ & dic, Expectate hic cogitationes malæ, intentiones & affectus cordis, & appetitus carnis; tu autem anima mea intra in gaudium Domini Dei tui, vt videas voluntatem Domini, & visites tẽplum eius. Sicq; veniens ante crucem dic: Adoramus te Christe, & benedicimus tibi.

Ciuitates duæ sunt in Ecclesia, de quarum exordio progressu, conditionibus, ac fine differitur. Cap. XVII.

1 *In caput 2. Aggæi to. 5.*

HIERONYMVS explicans illa verba: Et nunc ponite corda vestra à die hac & supra, antequam poneretur lapis super lapidem in tẽplo Dñi, ait: Super fundamentum, qđ est Christus, alius ædificat aurum, argentum, lapides preciosos, alius ligna, fœnum, stipulam. *1. Corin. 3.* Et tribus bonis, tria econtrario opponuntur mala. Isti sunt lapides, de quibus extructurum se Hierusalem Dñs pollicetur. *Esaia 28.* Ecce ego præparabo tibi carbunculum lapidem tuũ & fundamenta tua Saphirum, & ponã propugnacula tua iaspidem, & portas tuas de lapide crystallo, & murum tuũ de lapidibus electis. Neque enim putandum est secundum Iudaicas fabulas, & inepta figmenta Deum auro & gemmis ædificaturum Hierusalem, & non viuis lapidibus, qui nunc voluuntur super terram, & iuxta naturas lapidum, vel igniti fide sunt vt carbunculus, vel toti cælestes, & in thronũ Dei reducti, vt saphirus, vel innocentia, & bonorum operum simplicitate lucentes vt crystallus.

8 *Lib. 11. de Ciuit. Dei, cap. 1. to. 5.*

AVGVSTINVS est, qui inter oẽs patres fusius & elegãtius de re hac loquit; potissime aũt in lib. de Ciu. Dei, & maxime à li. xj. *Et inf.* A lib. n. xj. vsq; ad xiiij. differit de exordio duarũ ciuit.

Quarum

progreſſu harum duarum ciuitatum. uitatem, poſterior Abel ad ciuitatem Dei. Prior eſt natus ciuis huius ſæculi; poſterior autem iſto, peregrinus in ſęculo, & pertinens ad ciuitatem Dei, gratia prædeſtinatus, gratia electus, gratia peregrinus deorſum, gratia ciuis ſurſum. *Geneſ. 4. Roman. 9.* Ex eadem maſſa factum eſt primum vas in contumeliam, poſt vero alterum in honorem. De Cain ſcriptum eſt, quod condidit ciuitatem, Abel autem tamquam peregrinus non condidit. Superna eſt enim ſanctorum ciuitas, quamuis hic pariat ciues, in quibus peregrinatur, donec regni eius tempus adueniat. *Infra* cap 2. Parit ciues terrenæ ciuitatis, peccato vitiata natura, cœleſtis vero ciuitatis ciues parit, à peccato naturam liberans, gratia. Vnde illa vocantur vaſa iræ, iſta miſericordiæ. Significatum eſt hoc etiam in duobus filijs Abrahę; quòd vnus de ancilla, quæ dicebatur Agar, *Galat. 4.* ſecundum carnem natus eſt Iſmael; alter autem de Sara libera, ſecundum promiſſionem natus Iſaac. Vterque quidem de ſemine Abrahæ, ſed illum genuit demonſtrans conſuetudo naturam, iſtum vero dedit promiſſio ſignificans gratiam. Ibi humanus vſus oſtéditur, hic diuinum beneficium commendatur.

7 *Cap. 4.* IDEM: Terrena ciuitas quæ ſempiterna non erit; neque enim cum extremo ſupplicio damnata fuerit, iam ciuitas erit, hic habet bonum ſuum, cuius ſocietate lætatur, qualis eſſe de talibus rebus lætitia poteſt. Et quoniam non eſt tale bonum, vt nullas anguſtias faciat amatoribus ſuis: ideo ciuitas iſta aduerſus ſeipſam plerumque diuiditur, litigando, bellando, atq; pugnando, & aut mortiferas, aut certe mortales victorias requirendo. Concupiſcit terrenam quandam pro rebus infimis pacem. Ad eam namque deſiderat peruenire bellando. Quoniam ſi vicerit, & qui reſiſtat non fuerit, pax erit, quam nó habebat partes inuicem aduerſantes, & pro his rebus, quas ſimul habere non poterant, infelici egeſtate certantes.

8 IDEM ait: Primus ciuitatis terrenæ conditor fuit fratricida, nã ſuum *Cap. 5.* fratrem ciuem ciuitatis æternæ, in hac terra peregrinantem, inuidentia victus occidit. Vnde mirandum non eſt, q̃ tãto poſt, in ea ciuitate condenda, quæ fuerat huius terrenæ ciuitatis caput futura, & tam magnis gentibus regnatura, quędam ſui generis imago reſponderit: nam & illic, fraterno primi maduerunt ſanguine muri. Sic enim condita eſt Roma, quando occiſum Remũ *Lucanus lib. 5.* à fratre Romulo, Romana teſtatur hiſtoria. Niſi quòd iſti terrenæ ciuitatis ambo ciues erant, & ambo gloriam de Romanæ Reipublicæ inſtitutione quęrebant, & vt totam dominationem haberet vnus, ablatus eſt ſocius. Hi autem fratres Cain & Abel, non habebãt ambo inter ſe ſimilem rerum terrenarum cupiditatem, nec in hoc alter alteri inuidit. Abel quippe non quærebat dominationem, in ea ciuitate, quæ condebatur à fratre, ſed inuidentia illa diabolica, qua inuident bonis mali, nulla alia cã eſt, niſi quia illi boni ſũt, illi mali. Nullo enim modo fit minor accedente, ſeu permanente conſorte, poſſeſſio bonitatis; immo poſſeſſio bonitatis tanto fit latior, quanto concordior eam indiuidua ſociorum poſſidet charitas. Illud igitur, quòd inter Remum & Romulum exortum eſt, quem- 9
admodum aduerſus ſeipſam terrena ciuitas diuidatur, oſtendit: quòd autem inter Cain & Abel, inter duas ipſas ciuitates, Dei & hominum inimicitias demonſtrauit. Pugnant ergo inter ſe mali & mali, item pugnant inter ſe boni, & mali, boni vero & boni ſi perfecti ſint, inter ſe pugnare nó poſſunt. Proficientes autem nondumque perfecti, ita poſſunt, vt bonus, quiſq; ex ea parte pugnet contra alterum, qua etiam contra ſemetipſum. Et in vno quippe *Galat. 5.* homine caro concupiſcit aduerſus ſpiritum, & ſpiritus aduerſus carnem. Concupiſcentia ergo ſpiritualis contra alterius poteſt pugnare carnalem, vel concupiſcentia carnalis contra alterius ſpirituale, ſicut inter ſe pugnãt boni, & mali. Vel certe ipſæ concupiſcentiæ carnales inter ſe duorum bonorum,

Digitized by Google

perbiã & temeritatem, & petulantiã, cæteraq; vitia, quæ huic ætati assolent abundare. Christum autem filium ingenuorum sanctorum Patriarcharum, pertinentium ad liberam ciuitatem, ex quibus est in carne progenitus. Principes illius ciuitatis mane manducantes, idest, ante horam congruam, quia non expectant opportunam quæ vera est in futuro sæculo, felicitatem festinantes, b ati huius sæculi celebritate cupientes. Principes autem ciuitatis Christi, tempus non fallacis beatitudinis, patienter expectant. Hoc ait in fortitudine non in confusione, vel vt nos legimus, ad reficiendum, & non ad luxuriam. Quia non eos fallit spes, de qua dicit Apostolus: Spes autem non confundit. Dicit & Psal Vniuersi qui te expectant, non confundentur.

Roman. 5 *Psalm. 24.*

IDEM exponens illa verba: Latera Aquilonis ciuitas regis magni, sic ait: Intenderas tu Sion tamquam vnũ locum, vbi condita est Hierusalem & in ea non occurrebat tibi, nisi populus Iudæorum, sed attende, & gentes. Ecce gentes latera Aquilonis adiuncta sunt latera Aquilonis, ciuitati Regis magni. Contrarius solet esse Aquilo Sion, Sion quippe in meridie, Aquilo contra meridiem. Quis est iste Aquilo nisi, qui dixit: Ponam sedem meam ad Aquilonem, & ero similis Altissimo? Tenuerat regnum diabolus impiorum, & possederat gentes seruientes simulacris, inhærendo illi, Aquilo facti erant. Sed quoniam ille qui alligat fortem, aufert eius vasa, & facit vasa sua, credentes in Christum conglutinati sunt illi ciuitati, & facta est ciuitas regis magni, quæ fuerat latera Aquilonis. Latera vtique, quia inhæserant diabolo. Quicumque enim alicui cohærent, eius latera dicuntur. Inde venit filius ille, de quo scriptum est: Quia mortuus fuerat, & reuixit; perierat & inuentus est: Proficiscendo enim in regionem longinquam, etiam ad Aquilonem peruenerat, & ibi vni ex principibus regionis illius adhæserat. Factus est ergo latus Aquilonis, adhærendo principi illius regionis.

In expositione Psal. 47. to. 8. *Esaia 14.* *Matth. 12.* *Luc. 15.*

Sed quia ciuitas regis magni, & ex latere Aquilonis colligitur, reuersus ad se, dixit: Surgam, & ibo ad Patrem meum.

IDEM sic ait: Omnes qui terrena sapiunt, omnes qui ciuitatem terrenam Deo, præferunt, omnes qui quę sua sunt quærunt non quæ Iesu Christi, ad vnam illam ciuitatem pertinent quę dicitur Babylon mystice, & habet regem diabolum. Omnes autem qui ea sursum sunt sapiunt, qui cælestia meditantur, qui cum sollicitudine in sæculo viuunt ne Deum offendant, qui cauent peccare, sancti, iusti, pij, omnes ad vnam ciuitatem pertinent, quæ regem habet Christum. Illa enim in terra quasi maior est tempore, non sublimitate, non honore. Hæc duo corpora sub duobus regibus agentia ad singulas ciuitates pertinentia, aduersantur sibi vsque in finem sæculi, donec fiat ex commixtione separatio, & alij ponantur ad dexteram, alij ad sinistrã, dicaturque illis: Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi: illis autem: Ite in ignem æternum qui paratus est diabolo & angelis eius. Rex ciuitatis suæ victor super omnia. Intendite fratres. Delectat enim me, pauca adhuc loqui vobis de ciuitate hac dulci. Gloriosissima enim de te dicta sunt ciuitas Dei, & si oblitus fuero tui Hierusalem, obliuiscatur me dextera mea. *Infra*. Aedificauit Cain ciuitatem, antequam esset vlla ciuitas in primordio rerum humanarum.

15 *In Psal. 61* *Philip. 2.* *Matth. 25.* *Psalm. 86.* *Psal. 136.*

16 Proculdubio, intelligis iam natos fuisse multos homines ex illis duobus, & ex his, quos genuerant, vt posset esse aptus & congruus numerus, cui nomen ciuitatis imponeretur. Aedificauit ergo Cain ciuitatem, vbi non erat ciuitas ædificata est, & postea Hierusalem regnum Dei ciuitas sancta, & posita in specie quadam vmbræ significantis futura, erat ibi primo cita, quæ appellabatur Iebus, vnde & Iebusæi. Ea capta, deuicta, subiecta, ædificata est noua Ciuitas tamquam destructa vetere, & appella-

ta

ta Hierusalem, visio pacis, ciuitas Dei. Vnusquisq; ergo natus ex Adam, nondum pertinet ad Hierusalem, portat. n. secum traducem iniquitatis, pęnamq; peccati deputatus morti, & pertinet quodammodo ad veterem quandã ciuitaté. Sed si futurus est ĩ populo Dei; destruetur vetus, & ædificabitur nouus. Ideo ergo Cain ciuitaté ædificauit, vbi non erat ciuitas. A mortalitate
Ephes. 4. enim, & à malitia quisq; incipit, vt fiat bonus, postea transeat ad Hierusalé destruetur vetus, & ædificabitur nouus,
16 tanq̃ deuictis Iebusæis, vt ædificetur Hierusalem, dr̃, Exuite vos veteré hominem, & induite nouum. Iamq; ædificatis in Hierusalem dr̃. Fuistis aliqñ tenebræ: nunc aũt lux in Dño. Mala ergo ciuitas ab initio vsq; in finem currit, & bona ciuitas mutatione malorũ, conditur. Et sunt istæ duæ ciuitates p̃mixtæ interim, in fine separandæ, aduersũ seinuicem confligentes, vna pro iniquitate, altera pro iustitia; vna pro vanitate, altera pro veritate. Et aliqñ ipsa commixtio t̃palis facit, vt quidam pertinentes ad ciuitaté Babyloniã, administrent res pertinentes ad Hierusalem. Et rursum quidam pertinétes ad
17 Hierusalem administrent res pertinentes ad Babyloniam. Respicite nunc im
Matth. 23. pleri hoc, & agi in Ecclesia in his t̃pibus. Oés de quibus scriptum est, quæ dicunt facite, secundum aũt opera eorum nolite facere: ciues sunt Babyloniæ. administrantes rempublicã ciuitatis Hierusalem. Ciues ét bonæ ciuitatis, administrant quosdam actus malæ ciuitatis. Quam multi enim fideles, q̃ multi boni, & magistratus sunt in ciuitatibus suis, & iudices sunt, & duces sunt, & comites sunt, & reges sunt. Oés iusti & boni nõ habentes in corde nisi gloriosissima, quæ de te dicta sunt ciuitas Dei, & quasi angariam faciunt in ciuitate transitoria, & illic à doctoribus ciuitatis sanctæ, iubentur seruare fidem prepositis suis, siue regi quasi præcellenti, siue ducibus tamquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laude vero bonorum. Fiunt ista, donec
1. Pet. 2. transeat iniquitas, ciues Babyloniæ iubentur tolerari à ciuibus Hierusalem.

IDEM explicans illa verba: Super flumina Babylonis, illic sedimus, & fle- 18 In psal. 136
uimus, ait: Si ciues sumus de Hierusalem, in ista Babylonia, in ista cõfusione huius sæculi, non ciues habitamus, sed captiui detinemur. Habet hæc ciuitas quæ Babylonia dicitur, amatores suos consulentes paci t̃pali, & nihil aliud sperantes, totumq; gaudium suũ ibi figentes, & ibi finientes, & videmus eos pro republica terrena plurimũ laborare. Tamen charissimi attendite flumina Babylonis. Hæc enim sunt oĩa, quæ hic amantur, & transeunt. Hi non sedét super flumina, & flent, sed in fluminibus sunt. Alij ciues sanctæ Hierusalem, intelligentes captiuitaté suam, attendunt humana vota, & diuersas hominum cupiditates, hac atque illac rapientes, trahentes, impellentes in mare, vident hæc, & non se mittunt in flumina Babylonis, sed sedent, & flent super flumina Babylonis. Super flumina Babylonis illic sedimus, & fleuimus, dum recordaremur tui Sion. O sancta Sion vbi totum stat, & nihil fluit. Quis nos in ista præcipitauit? Quare dimisimus conditorem tuum, & societatem tuam? Ecce inter fluentia, & labentia cõstituti vix quisquam raptus à flumine, si tenere lignum potuerit, euadet. Humiliati ergo in captiuitate nostra, sedeamus super flumina Babylonis; non nos audeamus in illis fluminibus præcipitare. Sedeamus super flumina Babylonis, non infra flumina Babylonis. Talis sit humilitas nostra, vt non emergat. In atrijs Hierusalem stan- Psal. 121.
tes erát pedes nostri, super flumina vero Babylonis sedimus, & fleuimus, cũ recordaremur Sion. In salicibus in me- 19
dio eius suspendimus organa nostra. Habent organa sua ciues Hierusalem, scripturas Dei, præcepta Dei, promissa Dei, meditationem quandam futuri sæculi, sed cum agunt in medio Babylonis, organa sua in salicibus eius suspendunt. Salices ligna sunt infructuosa, rigantur hæc ligna de fluminib. Babylonis, & nullũ fructum ferunt, sicut sunt hoies cupidi, auari, steriles in omni

ni opere bono. Ita ciues Babyloniæ, vt ét ligna sint illius regionis, [ex istis voluptatibus rerum transeuntium pascũtur, tamq̃ irrigata à fluminibus Babyloniæ. Quæris fructum, & nusquã inuenies. Qñ tales patimur, versamur cũ eis qui sunt in medio Babylonis. Multum enim interest inter medium Babylonis, & exteriora Babyloniæ. Sũt qui non sunt in medio eius, i. non tanta cõcupiscentia sęculi, & delectationibus obruuntur. Qui vero multũ mali sunt, in medio Babylonis sunt, & ligna sterilia tamquam salices Babyloniæ pasta in temporalibus voluptatibus, tamquã fluminibus Babyloniæ.

20 *In exposit. quarti Psal mi pęniten. 10. 2.*

GREGORIVS exponens illa verba: Vt ędificentur muri Hierusalé, sic ait: Per Hierusalem, quæ visio pacis interpretatur, sancta anima accipitur, quę futuram sanctorum pacé, mẽtis intuitu conspicit, & omnibus in se mortificatis hostibus, illicitorum motuum impugnationem non sentit. Cuius muri virtutes sunt, quos ille nimirum ædificat, qui ex operibus iustitiæ & pietatis, spiritale construere ædificium non cessat. Vnusquisque aũt Hierusalem, aut Babylonis ciuis est. Sicut enim per amorem Dei sanctus quisq;, Hierusalé ciuis efficitur; ita per amorem sæculi, omnis iniquus in Babyloniæ structura operatur. Ad construendum autem huius spiritalis Babylonię ædificium, peruersi quique illius antiquæ Babel imitantur exemplum. *Genes. 11.* Cuius teste sacra scriptura ciuitatis auctores, & pro saxis lateres, & pro cæmento bitumen habuisse leguntur. Per qđ intelligitur, q mundi amatores, carnalis vitæ construunt municipiũ, quod ad vim ventorum, & impetus fluuij, facili impulsu velociter est subruendũ. Notandum vero est, quia illi, de quib. legitur de oriente venisse, & in campo Senaar, habitasse perhibentur. De oriẽte veniunt, qui à Christi cõsortio, male viuendo recedunt. Senaar aũt interpretatur excussio dentium, siue fœtor eorum. In campo ergo Senaar qui habitant?

21 Qui positi non in celsitudine virtutum, sed in planitie vitiorum, & detractionum morsibus proximos lacerant, & ociosæ vitæ volutabro iacentes, infamiæ suæ circumquaque fętoré exhalant. Quorum dentes tunc omnipotens excutit, cũ illorum facta simul & verba confundit. Vnde scriptum est: Dñs conteret dentes eorum in ore ipsorum, molas leonum confringet Dñs. *Psalm. 57.* Nam & de fœtore eorum per aliũ Prophetam scriptum est: Computruerunt iumenta in stercore suo, quod est, carnales homines, in fętorę luxuriæ vitã finire. *Ioel 1.* Merito ergo qui in Senaar habitant, de lateribus ciuitatem ædificant, quia qui terreuis deditì sunt, voluptatibus carnis inseruiunt, de fragili materia, mentis mutationem attollunt. Ceterum qui contempta terrenorum opum cupiditate, & carnalis vitę abdicatis illecebris, per opera sanctitatis, virtutum in seipsis sanctificationé accumulãt: hi profecto lateres in lapides mutant. Tales cũ Isaia dicere possunt, Lateres ceciderũt, sed quadris lapidib. ædificabimus. Sycomoros succiderunt sed cedros immutabimus. Lateribus quippe cadentibus, lapidibus quadris ædificat, quicumque carnis lasciuiam disciplinæ strictioris rigore castigat, qui corporis fortitudiné, spiritus virtute commutat. *Esaia 9.* Quisquis ergo infirma carnis, fortitudine contempta, in virile spiritus robur animam excitat, quasi lateres in saxa, quibus muri Hierusalem ędificentur, commutat. Possumus quoque per Hierusalem, illã sanctam ciuitatem accipere, quę ex viuis lapidibus in cælis construitur, & sicut sponsa ornata viro suo à Deo paratur. 22

De illa namq; dicit Apostolus. Illa aũt quæ sursum est Hierusalem libera est, quæ est mater nostra, quæ libera dicitur: quia ab omni corruptionis molestia inuenit aliena. *Galat. 4.* Nec incongrue Hierusalem dicitur, quæ veram in seipsa pacem sine defectu experitur. Illa est ciuitas pacis, in quam nullus hostis ingreditur, & ex qua nullus egreditur. Ciuitas cuius plateæ auro mũdo sternũtur, quæ non eget Sole, neque Luna: quia cum illam Deus præsentię suæ claritatis illuminet, impossibile est, vt *Apocal. 21.*

aliqua

aliqua caliginis obumbratio obſcuret. Huius Hieruſalem muri ædificantur, cum fideles, ad vitam prædeſtinati, ad perfectionem iuſtitiæ deducuntur.

Cogitationes malæ, & vanæ, ac nimia cura frenanda ſunt, maxime in initijs. Cap. XVIII.

1 *Homil. 9. in Pſalm. 33. to. 1.*

BASILIVS explicans illa verba: Magnificate Dominum mecum, ait: Conueniẽtem chorum Propheta in Domini laudem ſibi aſſumit. Nemo turbulentus, nemo obſtreperus, aut tumultuarius, non qui carnalium affectionum æſtro ſtimulat animam, miſtim ſe mihi adiũgat, ſed vos mãſueti, qui ſtabilitatem, firmitatemque animi conſecuti eſtis. *Infra*: Oportet otium ab omni tumultu exteriore agere liberrimum prorſus, & intra cordis arcana, perinde, ac in intimo quopiam ineundæ conſultationis receſſu, tranquilla quiete perfrui, eum qui cupiet perſequi contemplationem veritatis; ait enim Propheta: Turbatus eſt à furore oculus meus. Non ſolum autem furor, ſiue ira, ſed cõcupiſcentia, & timor, & inuidia, oculum animæ conturbant. Et in vniuerſum perturbationes omnes, & immoderati motus, aciem perſpicacitatemque animi confundunt, & exturbant.

Simile.

At quemadmodum oculis turbidis viſibilia exacte deprehendere non valemus, ſic corde turbato, nemini conceditur incumbere veritatis cognitioni. Secedere igitur opus fuerit ab iſtius mundi rebus, & neque per oculos, neque per aures, aut alios ſenſus, alienas in animam cogitationes introducere. *Et infra*. Inquire pacem, & perſequere eam, nimirum ſolutionem à tumultuarijs mundi iſtius curis: Para tibi mentem tranquillam, ſtatumq; animæ vnũ aliquẽ inquire, qui ſit ab omni fluctuatione, ac turbella curarum, ſeiunctus.

2 *In lib. cui titulus eſt regula fuſius diſputata ro. 2.*

IDEM in reſponſione quintæ interrogationis de cohibenda mentis ad futiles cogitationes euagatione; ait: Neque enim artem vllam, ſcientiamve quiſquam exacte diſcere poterit, qui ea relicta, modo ad hanc modo ad illam tranſeat, quin ne vel vnam quidem modo quis conſequi poteſt, qui quæ ad illius finem accommodata officia ſint, ea perſpecta non habeat.

Simile.

Siquidem cõſentanea fini officia, & actiones ſint oportet. Neque enim res eſt vlla, earum modo, quæ vi, ac ratione tractãtur, quæ ſi officia adhibueris quæ ab ea ſint aliena, recte vnquam confici poſſit. Siquidem natura fert, vt quod effecturam ſe fabrilis ferrariæ ars pollicetur, id per figulinæ artis opificium conſequamur. Nec item ad coronam decertanti athletæ propoſitam aliqñ pertigeris, qualicumq; tandem te addixeris ſtudio tibia canendi, cum ad ſingulos ſingularium artium fines obtinendos, accomodata peculiaris ẽt illarum vnicuique induſtria quædam requiratur. Quocirca ipſa ẽt quæ ex Euãgelio eſt pietatis cultura, ſtudiumque ineundæ apud Deum gratię, in eo tota poſita ſunt, ſi quis animũ ſuum ab omnibus prorſus mundi huius ſollicitudinibus auocarit, ſeſeque funditus ab quauis re, vñ animo mente ve diſtrahi poſſit, abduxerit. 3

1. Corin. 7.

Quapropter Apoſtolus occupationes matrimonij, qđ benedictione dignum eſt, curis his quæ propter Deum ſuſcipiuntur oppoſuit; perinde quaſi hæc inter ſe cohærere non poſſent, his verbis, Qui ſine vxore eſt, ſollicitus eſt, quæ ſunt Dñi, quõ placeat Deo; qui aũt cum vxore ſollicitus eſt, quæ ſunt mundi, quõ placeat vxori. Simili modo etiam Dñs diſcipulis ſuis, vbi ſinceram illam, & ab omni diſtractionis intemperie expurgatam affectionem fuerant adepti, aſſeuerans dicebat. Vos de mundo non eſtis.

Ioan. 15.

Idemq; econtrario ẽt iiſdem aſſeueranter teſtificabatur, dicens fieri non poſſe, vt Dei cognitionem mũdus acciperet, aut Spiritus ſancti agnitionem. Pater enim inquit, iuſte, mundus te nõ cognouit. Et ſpiritus veritatis quẽ mundus non poteſt accipere. Animaduertimus itaq; neceſſe eſſe, vt qui modo vere Deum ſit ſecuturus, is à vinculis affectionum vitæ huius ſolutus ſit. *Et infra*.

infra: Omni custodia custodiẽdum est cor nostrum, neque patiendum, vt assidua de Deo cogitatio ex animis nostris elabatur, neue eorum quæ mirabiliter ab eo facta sunt, memoria contaminetur, per futiles & vanas cogitationes. Contraque illud agendum assidue, vt ex perpetua, ac purissima recordatione, impressam in animis nostris piam de Deo cogitationem, veluti indelebile aliquod signũ circũferam.

4 *In epistola 166. ad Iulianum.* I D E M sic habet: Naucleto profecto non permittitur, vt tranquillum, vbi vellet, reddat pelagus, nobis contra admodum facile est, vt vitam nobisipsis reddamus tranquillam, si internos animi tumultus qui ex affectionibus inordinatis aduersum nos insurgunt, compescuerimus, mentemq; reddiderimus iis quæ forinsecus contingunt, superiorem. *Simile.* Qui namque curis huius vitæ admodum sunt occupati, instar auium carnosarum sunt, quę frustra alatæ, humi cũ pecudib⁹ detinẽtur.

5 *In episto. 1. quę est ad Gregorium Nazianz.* I D E M sic habet: Ei qui vestigiis hęrere voluerit eius qui nobis salutis viã præiuit, hæc fere sunt pręstanda. Iam primum mentem pacatam habere conueniebat. *Simile.* Vt enim oculus continuo circumamictu versatus, & nunc horsum, illorsumq; deflexus, nunc sursum, deorsumq; erectus, vicissim ac depress⁹, exacte cernere nequit; sed obtutu incũbere in rem visam eum oportet, siquidem conspectum rei perspicuũ facturus est: hũc in modum mentẽ humanam sexcẽtis mundi curis distractã, euidenter cernere veritatẽ, vix est, vt euenire possit.

Simile. I D E M sic ait: Neque enim speculum, si pollutum sit, imaginum poterit

6 *In epist. 64. quę est ad doctores Eccles. Neocesariens.* impressiones recipere, neque anima sęcularib⁹ occupata curis, & carnalis sensus affectionibus obtẽebrata, illuminationis Spirit⁹ sancti capax esse valebit.

7 *In epist. 22. qua est ad Eustoch. de custodia virginitatis. to. 1.* H I E R O N Y M V S ait: Nolo sinas cogitationem crescere. Nihil in te Babylonium, nihil confusionis, adolescat. Dum paruus est hostis, interfice, ne zizania crescant, elidantur in semine. Audi Psalmistam dicentẽ. Filia Babylonis misera, beatus qui retribuet tibi retributionem tuam quam retribuisti nobis. Beatus qui tenebit, & allidet paruulos suos ad petram. *Psal. 136.* Quia enim impossibile est in sensum hominis non irruere innatum medullarum calorẽ, ille laudatur, ille prædicatur beatus, qui, vt cœperit cogitare sordida, statim interficit cogitatus, & allidit ad petram. Petra autem Christus est. *1. Cor. 10.*

8 *Epist. 1. qua est ad Demetriadem to. 9.* I D E M sic habet: Nequissimi hostis est illa, vel prima calliditas, & ars doli plena fatigare cogitationibus rudes animas. Et nouellis in proposito mentibus, solet tam sordidas nonnunquam, & impias cogitationes inserere menti, vt qui tẽtatur, dum suum illud curat esse quod cogitat, deteriorem se per spiritum immũdum proposito suo arbitretur effectum, multoque puriorem animam habuisse se credat, cum adhuc res sæculi amaret. Propter quod maxime sanctarum tibi Scripturarum studium diligendum est, illuminanda diuinis eloquiis anima, & coruscante Dei verbo, diaboli repellendæ sunt tenebrę. Est autem tutissimum atque perfectum, vt assuescat animus, sollicita semper peruigilique custodia, discernere cogitationes suas, & ad primum animi motum, vel probare vel reprobare quod cogitat, vt vel bonas cogitationes alat, vel statim extinguat malas. Hinc namq; fons est boni, & origo peccandi, omnisque ingentis delicti in cogitatione principium est, quæ vnumquodq; opus velut in quadam cordis tabula depingit, antequam faciat. Nam siue ille actus, siue sermo sit, vt proferatur ante disponitur, & cogitationum consilio discernitur, quod futurum est. Vnde & Dominus in Euãgelio ait: De corde hominis prodeunt cogitationes malæ, adulteria, homicidia, furta, falsa testimonia, auaritia &c. hæc sunt quę coinquinant hominẽ. *Matt. 15.* Omnis ergo sollicitudo tua, omnis intentio, debet esse in custodia. Ibi te maxime oportet obseruare peccatũ, vbi nasci solet, statimq; ad primã tentationis repugnare faciem, & malum antequam crescat extinguere. Nec enim expectandum est augmentum eius rei, quæ timeri debet a parua, & quæ tanto facilius

Prou. 4.

lius vincitur, quanto ei citius repugnatur. Ideo clamat Scriptura. Omni custodia serua cor tuum: ab ipso enim vita procedit. Distinguendum est autem inter istas cogitationes, quibus voluntas fauet, quas cum dilectione amplectitur: & inter illas quæ tenuis vmbræ modo, præteruolare mentem solent, seseque tantummodo vel transeundo monstrare. Vel certe inter illas, quæ repugnanti, ac inuito animo suggeruntur, quibus mens cum horrore quodam renititur, ac resistit, quibus vt contristatur admissis, ita gaudet expulsis. In illis quæ se leuiter mẽti ostẽdunt, & quasi fugiendo demostrant se, nec peccatum omnino, nec pugna est. In his autem, cum quibus aliquandiu anima luctatur, quibus resistit voluntas, ęquale certamen est. Aut enim consentimus, & vincimur, aut respuimus, & vincimus, & acquirimus de pugna victoriam. In illa ergo tantummodo cogitatione peccatum est, quæ suggestioni, consensum mentis dedit, quæ malum suum blande fouet, quæ in factum gestit erumpere. Qua de re debes sanctas Scripturas sine intermissione meditari, his tuam replere mentem, & malis cogitationibus locum auferens, diuinis animum sensibus occupare.

10

Lib. 2. in c. 2. Isa. 10. 4.
Psal. 100.

IDEM explicans versum Psalmi: In matutino interficiebam omnes peccatores terræ, vt disperderem de ciuitate Domini omnes operantes iniquitatem, inquit: Consurgimus de mane, & orto nobis sole iustitiæ, fugantur tenebræ, & statim interficimus omnes cogitationes, quæ ad peccata nos prouocant, & de ciuitate mentis nostræ illos disperdimus peccatores, de quibus Saluator loquitur: De corde exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemiæ, & reliqua.

Matt. 25.

11

Lib. 4. in c. 3. Habacuc to. 5.
Prou. 21.

IDEM explicat locum Prouerbiorum: Cor regis in manu Dei, hoc est mens, & principale cordis viri sancti, qui pergit ad regna cælorum, qui adhuc positus in terra, regnat corpori absque peccatis, non vagatur extrinsecus, sed in Dei tutela situs est.

12

In cap. 10. Ecclesiastes to. 5.
Ephes. 2. & 6.

IDEM explicans locum illum: Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum ne dimiseris; quia curatio faciet cessare peccata maxima, sic habet principem mũdi istius, & rectorem tenebrarum harum, cuius Apostolus meminit, nunc scriptura significat. Quòd si in cor nostrum ascenderit, & animus malæ cogitationis vulnus acceperit, non debemus locum vltro tribuere, sed pugnare contra cogitationem pessimam, & liberari a peccato maximo, ne scilicet cogitationem opere compleamus, quia aliud est cogitatione, aliud opere peccare. De quo grandi peccato, & in Psalmo scribitur, Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero, & emundabor a delicto maximo.

Psal. 18.

13

Lib. 2. Quæstionum in Exod. to. 4.
Eccl. 11.

AVGVSTINVS sic ait: In eo quòd Ietro consilium dat genero suo Moysi, ne occupatus iudicijs populi, & ipse, & populus consumeretur consumptione intolerabili, docet, quàm sit obseruandum quod alibi Scriptura dicit. Fili ne in multis sint actus tui. In consilio autem Ietro mihi videtur significari, nimis intentum humanis actionibus animum, Deo quodammodo vacuari, quo fit tãto plenior, quãto in superna atq; ęterna liberius extẽdit.

14

Lib. 5. contra Julian. Pelag. to. 7.
Rom. 1.
Eccl. 18.

IDEM explicans locum Pauli ad Rom. 1. Tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, ait: Aliud est habere mala desideria cordis, aliud tradi eis, vtique vt consentiendo eis, possideatur ab eis, quod fit cum diuino iudicio traditur eis. Alioquin frustra dictum est. Post concupiscentias tuas non eas. Si iam quisque reus est, quòd tumultuantes, & ad mala trahere nitentes sentit eas, nec eas sequitur, si non eis traditur, exercens aduersus eas gloriosa certamina, si viuit in gratia. Quid tibi enim videtur, qui obseruat quod scriptum est: Si præstes animæ tuæ concupiscẽtias eius. Quod, quid est aliud, quàm desideria eius mala, facient te gaudium inimicis, & inuidis tuis? Nũquid iam iste reus est, habendo tales animæ concupiscentias, quas ei præstare non debet, ne in gaudium veniat

dia-

diabolo, & angelis eius, qui sunt inimici, atque inuidi nostri? Cum ergo dicitur homo tradi desiderijs suis, inde fit reus. Quia desertus a Deo cedit eis, atque consentit, vincitur, capitur, trahitur, possidetur. A quo enim quis deuictus est, huic & seruus addictus est.

15 *Lib. 18. in caput 28. Iob. ca. 25. to. 1.* GREGORIVS explicans verba illa de Sapientia: Mare loquitur nō est mecum, ait: Quid maris nomine nisi sæcularium mentium amara inquietudo signatur? *Iob 28.* Recte enim mare vita sæcularium dicitur: quia dum procellosis actionum moribus concitatur ab internæ sapientiæ quiete atque stabilitate, disiungitur. Quo contra bene *Isa. 66.* per Prophetam dicitur. Super quem requiescet spiritus meus, nisi super humilem, & quietum, & trementem sermones meos? A terrenis autem mentibus tanto longius spiritus fugit, quanto apud has quietem non inuenit. Hinc est quod de quibusdam per Psalmistā *Psal. 13.* dicitur. Contritio & infelicitas in vijs eorum, & viam pacis nō cognouerunt. A qua nimirum contritione perturbationis, nos Dominus reuocat, dicens. *Matt. 11.* Venite ad me omnes qui laboratis &c. & inuenietis requiem animabus vestris. Quid enim in hac vita laboriosius, quam terrenis desiderijs æstuare? Aut quid hic quietius, quàm huius sæculi nihil appetere? Hinc est quòd Is- *Exo. 16.* raeliticus populus, custodiam sabbati accepit in munere. Hinc econtra est Aegyptus muscarum multitudine percussa. Populus namq; qui Deum sequitur, accipit sabbatum, idest requiem mentis, vt nullo in hac vita desiderio- 16 rum carnaliū appetitu fatigetur. Ægyptus vero, quæ huius mundi speciem tenet, muscis percutitur. Musca enim nimis insolens & inquietū animal est. In qua quid aliud, quàm insolentes curæ desideriorum carnaliū designatur? *Eccl. 10.* Vnde alias dicitur muscæ morientes, perdunt suauitatem vnguenti: quia cogitationes superfluæ, quæ assidue in animo carnalia cogitante, & nascuntur, & deficiunt, eam suauitatem qua vnusquisque intrinsecus per spiritum vnctus est, perdunt; quoniam integritate eius perfrui non permittunt. Ægyptus ergo muscis percutitur: quia eorum corda, qui terrenam vitam diligunt, dum desideriorum suorum inquietudinibus feriuntur, turbis cogitationum carnaliū ad ima depressa sunt, vt ad quietis intimæ desiderium, non leuentur. Vnde cum mira ope pietatis, ad cor veritas venit, prius ab eo cogitationum carnalium æstus eijcit, & post in eo, virtutum dona disponit. Vn- *Matt. 9.* de cum inuitatus Dominus ad suscitādam filiam principis duceretur, dicitur, Et cum eiecta esset turba, intrauit, & tenuit manum eius, & surrexit puella. Foras ergo turba eijcitur, vt puella suscitetur: quia si non prius a secretioribus cordis expellitur importuna sæcularium multitudo curarum: anima, quæ intrinsecus iacet mortua, non resurgit. Nam dum se per innumeras terrenorum desideriorum cogitationes spargit ad considerationem sui, sese nullatenus colligit. In his itaque inquietudinum fluctibus, habitare sapientiam non posse cognoscens, ait: Et mare loquitur, Non est mecum. Nullus quippe eam plene recipit, nisi qui ab omni se abstrahere actionum carnalium fluctuatione, contendit. Vnde & alias dicitur: Sapientiam scribe in tempore ocij, & qui minoratur actu, ipse *Eccl. 38.* percipiet eam. Et rursum: Vacate, & vi- *Psal. 45.* dete, quoniam ego sum Deus.

IDEM explicat locum Psalmi. Cor 17 meum dereliquit me, & ait: Cor nostrū *Lib. 4. in 9. cap. primi libri Reg. to. 1.* nos derelinquit, quando sic a concupiscentijs carnalibus vincimur, vt intentionem cordis, in terrenis & carnalibus atque corporeis, & non in cœlestibus & spiritualibus ponimus, cor au- *Psal. 37.* tem hoc inuenerat, qui dicebat: Inuenit seruus tuus cor suum. Cor quippe nostrum inuenimus, quando per intentionem cordis, spiritualia quærimus, quando hanc a terrenis auellimus, vt ad cœlestia dirigamus.

BERNARDVS sic exorditur: 18 *In sermone cui titulus est de tripli* Admonet nos Beatus Benedictus, fratres, sollicitos esse circa cogitationes nostras, sapientis vtique consilium

de genere cogitationum noſtrarum. *Prou. 4.*

ſequens, qui omni cuſtodia cor cuſto-
dire iubet, quoniam ex ipſo vita pro-
cedit. Tria igitur occurrunt genera co
gitationum, a quibus multa ſollicitu-
dine cauere neceſſe ſit eos qui conuer-
tuntur ad cor, & dignum Deo in ſe-
metipſis templum exhibere feſtinant.
Sunt enim nonnullæ interdum cogi-
tationes penitus otioſæ, & ad rem non
pertinentes, quas tam facile abijcere,
quàm recipere facile poſſit anima: dum
modo ſit ſecum habitans in corde ſuo,
& aſſiſtens dominatori vniuerſæ ter-
ræ. Sunt & aliæ cogitationes violentę
maxime, & fortius adhærentes, quæ
videlicet ad neceſſitates naturæ per-
tinent, & quaſi ex eodem adſumptæ
limo de quo & nos facti ſumus. Si pau-
lulum inſederint, auelli nequeunt ſi-
ne læſione, & difficultate. Sæpe.n. ſic
afficit nos carnalis cogitatio, de cibo,
de potu, ſiue veſtimento, vt vix eradi-
cari queat de cordibus noſtris. Quod
non aliunde eſt, niſi quod & ipſa li-
moſa, atque viſcoſa quodammodo; li-
moſam nihilominus, & glutinoſam
19 inuenit terram. Quid ergo agendum,
cum limoſa illa cogitatio mentem ſu-
bierit? Plane exclamandum nobis eſt
cum ſancto Iacob, atque dicendum.
Gen. 49. Ruben primogenitus meus non cre-
ſcas: aſcendiſti enim cubile patris
tui. Ruben enim, id eſt carnalis at-
que ſanguinea huiuſmodi concupi-
ſcentia eſt, quæ tunc cubile noſtrum
aſcendit, cum non ſolum memoriam
tangit cogitatione, ſed & ipſum vo-
luntatis ſtatum ingreditur, & pol-
luit praua delectatione. Bene autem
primogenitus noſter dicitur appeti-
tus ille carnalis, quia ab ipſo nimi-
rum initio vitæ noſtræ, in nobis pul-
lulat. Oportet ergo reprimere, quem
extinguere non poſſumus appetitum,
vt quàm cito cubile noſtrum ingredi-
tur, creſcere eum nullatenus patia-
mur, ſed ſub nobis ſit, ſicut dicit Scri-
ptura. Subter te erit appetitus tuus,
Gen. 4. & tu dominaberis illius. Iam vero
tertium cogitationum genus immun-
dum nimis ac fœtidum eſt, quod nec
admittere quidem vlla ratione debe-
mus, ſed a longe præſentire fœtorem,
& tota virtute repellere, toto animo
propulſare, lachrymis atque ſuſpirijs
inuocantes Spiritum ſanctum, vt ad-
iuuet infirmitatem noſtram. Sic nimi- 20
rum confuſus abſcedens, non tam fa-
cile deinceps, ſimile aliquid, viriliter
reſiſtentibus nobis malignus hoſtis af-
ferre, vel offerre præſumet. Dico au-
tem cogitationes illas immundas, ac
fœtidas, quæ ad luxuriam, ad inui-
diam, & vanam gloriam pertinent, ce-
teraq; vitia deteſtanda. Oportet enim
ſi mundas conſeruare volumus animas
noſtras, adhuc longe agentibus cogita-
tionibus huiuſcemodi, multa cum in-
dignatione occurrere, & exſufflare a
nobis, vt nullus eis detur acceſſus. Et
primum quidem genus cogitationum
otioſarum, lutum eſt, ſed lutum ſim-
plex, id eſt non inhærens, nec fœtens,
niſi forte diutina immoretur in nobis,
& per incuriam noſtram in alterum ge-
nus cogitationum vertatur. Quod quo-
tidie experimur. Dum enim otioſa tan
quàm minima ſpernimus, ad turpia dila-
bimur. Secundum vero cogitationũ ge-
nus, vt diximus, non ſimplex lutũ, ſed
viſcoſum ac limoſum eſt. Nam tertiũ
quidem, ſic cauendum eſt, non tanquã
lutum, aut limus, ſed tanquam immun
diſſimum, ac fœtidiſſimum cœnum.

IDEM ſic exorditur, Soror cha- 21
riſſima audi ea, quæ Dominus ait per *In libro cui titulus eſt Modus bene viuendi ad Sororẽ. Sermo. 29.*
Eſaiam Prophetam, Auferte malum
cogitationum veſtrarũ ab oculis meis. *Eſaię 1.*
Sicut vipera a filijs ſuis in ventre ad-
huc poſitis occiditur, ita nos occidunt
cogitationes noſtræ intra nos enutri-
tæ: quia conſumunt animam noſtram *Simile.*
veneno viperino. Moneo te, vt cor
tuum cum omni ſtudio cuſtodias, quo
niam ibi eſt initium boni operis aut
mali. Vnde ſcriptum eſt. Omni cuſto- *Prou. 4.*
dia ſerua cor tuum: quoniam ex ipſo
vita procedit. Audi quid ſponſus in
laudibus Eccleſię dicat in canticis can
ticorum. Comæ capitis tui, vt purpu-
ra regis iuncta canalibus. Purpura per
faſciculos in canalibus ligatur, ſuper
quos dum aqua proijcitur, per cana-
les ad veſtem quæ ſupra eſt, currit,

vt veſtis tingatur. Et inde nomen accepit, vt tincta colore purpureo purpura vocetur. Quæ omnia ſanctæ menti congruunt. Comæ quippe capitis ſunt cogitationes mentis, quæ in canalibus ligantur: quia in ſcripturis diuinis, ne inutiliter fluant, ſtringuntur. Quando titillat mala cogitatio, non ſinas malam cogitationẽ manere in corde tuo. Quacumque hora mala cogitatio venerit, expelle eam. Quàm cito apparuerit ſcorpio, cõtere caput eius. Contere caput ſerpentis, idest, malæ cogitationis. Caput ſerpentis conteritur, quãdo ibi culpa emẽdatur, vbi naſcit̃. *Cant. 6.*

Cognitio propria, et propriæ miſeriæ mirabilis eſt in viris ſanctis, et vtiliſſima, qua qui carent in multa incidunt damna. Cap. XIX.

15 *Hom. 1. expoſitionis ſecundę in Cantica.*

ORIGENES explicans illa verba: Si ignoras te o pulcherrima inter mulieres, egredere, & abi poſt veſtigia gregũ tuorum, & paſce hædos tuos iuxta tabernacula paſtorum, ſic ait: Vnius Chilonis, ſcilicet ex ſeptem quos apud Gręcos ſingulares fuiſſe in ſapientia fama concelebrat, hæc inter cetera, mirabilis fertur eſſe ſententia, qua ait. Cognoſce teipſum. Quod tamẽ Salomon, qui omnes hos & tempore & ſapientia prçceſſit, ad animã quaſi ad mulierem ſub comminatione quadam loquens dicit. Niſi cognoueris te o pulcherrima inter mulieres, & agnoueris pulchritudinis tuæ cauſas, inde deſcendere, quòd ad imaginem Dei facta es, per quod ineſt tibi plurimum decoris, & cognoueris, quã pulchra eras ex initio, quamuis & nunc iam prçcellas ceteras mulieres, & pulchra inter eas ſola dicaris; tamen niſi cognoueris te ipſam quæ ſis, iubeo te exire, & in vltimis gregum veſtigijs collocari, & iam non oues, neque agnos, ſed hædos paſcere, illos ſcilicet, qui pro prauitate, & laſciuia ſtaturi ſunt a ſiniſtris regis in iudicio præſidentis. Et cum tibi introductæ in cubiculum regum oſtenderem, quæ ſumma ſunt bona, ſi non cognoueris temetipſam, oſtendam tibi etiam, quæ ſunt vltima mala, vt ex vtroque proficias, tam malorum metu, quàm bonorum deſiderio. Si enim neſcieris temetipſam, & ignorantia tui vixeris, nec ſcientiæ ſtudium geſſeris; ſine dubio nec tabernaculum proprium habebis, ſed & per paſtorum tabernacula diſcurres, ibique paſces hædos, inquietum animal ac vagum, & peccatis deputatum. Hæc autem patiens eris, donec experimentis intelligas quantum mali ſit animam neſcire ſeipſam. Vnde ad animas credentium loquens, ſummam ſalutis & beatitudinis, in ſui cognitione conſtituit. Videtur autem mihi duplici modo agnitionem ſui animam capere debere. *Infra*. Niſi cognoueris te ipſam, hoc eſt niſi duxeris ſenſus tuos per ea, quę agenda ſunt & cauenda, & diſcretionem ſingulorum tenueris quæ agenda ſunt & quę cauenda, quid deſit tibi, & quid abundet, quid emendandum ſit, quidve ſeruandum, ſed ſi volueris indifferenter agere, inter ceteras animas communis vitæ hominum, quas hic mulieres appellat, inter quas tu pulchra es, vtpote quæ iam oſcula verbi Dei ſuſceperis, & cubiculi eius arcana perſpexeris: ſi, inquam, non te cognoueris, ſed indifferenter, vt commune vulgus, agere volueris, exi in veſtigijs gregum, eris in veſtigijs gregũ. Vltimus enim fiet, & nouiſſimus, qui primatus ſuos non intellexerit. *Infra*. Exi, inquit, quaſi ad eam loquitur, quæ intus iam ſit anima. Pro eo autẽ, quòd negligat ſemetipſam cognoſcere, & requirere quid ſit, dicitur, exi tu. Quaſi quæ ob hanc deſidiæ culpã, foras mittatur ab eo qui præeſt. Sic ingens animæ periculum eſt, ſcientiã ſui, agnitionemque negligere.

IDEM explicans illa verba. Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra es, oculi tui columbarum, ait: Primo ſermone inuitauit ſponſus ſponſam, vt agnoſceret ſeipſam, dicens ei, quòd bona quidem eſſet inter mulieres: ſed niſi cognoſceret ſemetipſam, 3 *Homil. 3.*

Nn 3 cer-

Can. 1. certe damna multa pateretur. Et quaſi quæ velociter ad agnitionem ſui ſenſu intellectuque cucurrerit, comparat eam equis ſuis, vel equitatui, quibus obtinuerit currus Pharaonis.

4 Homil. 9. in Ezechielē. IDEM ſic habet: Dauid ante factum Vriȩ, nullum peccatum commiſit, beatus homo erat, & ſine querela in conſpectu Dei. Quia vero conſcius ſibi vitȩ immaculatȩ, locut⁹ eſt, quod non debuerat, Psal. 16. Exaudi Domine iuſtitiam meam, intẽde deprecationi meȩ, De vultu tuo iudicium meũ prodeat, oculi tui videant æquitates. Probaſti cor meum, & viſitaſti nocte, igne me examinaſti, & non eſt inuenta in me iniquitas. Et hæc dixit; quia viſitatio Dei propter conſcientiam, & vitȩ beatitudinem eidem prȩſentaretur. Tentatus eſt, & nudatus auxilio, vt videret quid humana poſſet infirmitas, & in eo repertus eſt crimine, in quo ſibi quaſi continens applaudebat. Siquis ergo conſcius puritatis ſuæ, non habuerit memoriã illius dicit, 4 1. Cor. 4. Quid habes, quod non accepiſti, ſi autem accepiſti, quid gloriaris quaſi non acceperis? Relinquitur, & derelictus diſcit experimento: quia in his bonis, quorum ſibi conſcius erat, non tam ipſe ſui extitit cauſa, quàm Deus qui virtutum omnium fons eſt.

5 Homil. 10. in hexameron. BASILIVS ſic habet: Vt oculi noſtri ad externa contuenda cum ſe totos effundant, ſe interim non vidẽt, Simile. niſi forte quiduis ſolidum attingant, cuius quidem illinc in ſe refractione ipſi in ſe reſilientes ac retroacti ſe ſibi ſpectandos exhibeant & viſendos, vt in ſpeculo contingit: itidem & mens noſtra cetera cum videat, minime cernit ſeipſam niſi acie fixius intenta contemplationi ſcripturarũ. Hinc quippe refringuntur ſplendidi ſuæ lucis radij, quibus illuſtrata cuiuſque noſtrum mens, contempletur ſeipſam, denique & agnoſcat. Imprudentes alioqui nos, nec circunſpectim attenti, noſtrȩ ipſorum primariæ inſtitutioni, adeo vt nos quoque lateat, quid ſumus. Quàm multȩ occupationes circa humanum hoc corpus, ſtudium omne noſtrum deterunt, & abſumunt. Quòd ſi ad mentem aduoces, artis medicæ profeſſionem, facile compereris, quanta de vtilitate, vſuue partium corporis, ars eadem ob oculos nobis percenſeat, & enarret. Quot quæſo in anotomicis traditionibus de intimis partibus corporalis opificij excogitauit vias, retruſas quidem illas ac velut in arcano quędam receſſu deliteſcentes? Attractio reſpirationis, ſitus caloris in corde, illa reſpirandi perpes agitatio. Sexcenta huiuſmodi a medicis, perneſtigata ſunt. At ne vnus vſpiam reperitur, qui ſtudium ſuum in hoc collocet, ſe vt nouerit. Naturæ enim procliuitate prægeſtimus noſſe cœlum quid ſit, quàm quid nos ipſi.

IDEM explicans illa verba: Gene. 1. Accepit Deus puluerem de terra, & formauit hominem, ait: Hinc erudire, & eſto intrepidus. 6 Homil. 11. Quid magni de te tibi promittis, quidve inſoleſcis? Cogitationes, quæ cordi inſerunt tumorem, flammamque accendunt elationis, ſi quando te adorientur, fac creationis huius tuæ, vt memineris. Quo tempore tui obliuiſci poteris? Cum te e terra ſubmoueris. Quòd ſi a terra, ne momento quidem te ſubducis, nimirum e vicino habes, quod te tuæ commonefaciat humilitatis. *Infra.* Vnus qui uis homo animatus, quanto eſt terra præſtantior, quæ proculcatur pedibus? Ad eam conſiderationis formulam, ſi factos nos eſſe de terra meminerimus, humilis hæc, & deiecta de nobis cogitatio, nullo vnquam tempore ſinet irȩ impetum plus æquo excitari. Rationem itaque tuam adiuuet, & auxilietur terra ipſa nuſquam non præſens, teque primigeniæ originis commonefaciens. Fac naturæ memineris, & ecce omnis illa ad improbitatem ſectandam affectio, peſſum ijt. Iugis hæc cogitatio ſalutare quoddam emolumentum eſt aduerſus quodcunque peccatum. Formauit Deus hominem puluere e terra accepto. Si quidem dixiſſet Moyſes, Formauit Deus hominẽ parti

Digitized by Google

cula quapiam e cœlo sumpta, id quando contemplari voluissemus, vt submoneremur humanæ conditionis, ac naturæ? En suppetit, & ad manus est, quod nos vltro moneat, quam nihili simus. Demitte in terrã oculos, dein attende, quod ex re quapiam isti terræ congenere, & affini, nempe vili ac reiectitia, efformatus es. Quid aspernabilius esse possit, quàm nos ipsi? Quid nobis occurrat dignius, quàm vt nos humili deiectione exinaniamus? Vidisti nescio quem sibi magnopere placentem, veste amictum veluti floribus interstincta, & variegata, protendentem manum annuli fulgore splendicantem, qui amiculum gestet sericis filis detextum, quem numerosum comitetur famulitium? Qui insolescat ob famulorum assentatorumque numerosum gregem, ob lautitias opiparæ mensæ, propter salutatorias voces quas isti circa forum apprecantur, & exhibent omnes qui e subsellijs passim assurgunt, quique contendunt primi vt excipiãt venientem, progredientem, honoris causa comitentur, & deducant feruligeri lictores? Hos tu principes si quando progredientes conspexeris, tunc mihi ad mentem reuoca, Deum fecisse hominem puluerem e terra.

8 *Li. de vera virg. ad Letoium melitensem Episcopũ to. 2.*

IDEM sic habet: Si angeli quoque corruerunt, multo magis qui Angelis pares euaserunt, lapsum timere debẽt, ne forte post parilitatem illam angelorum, quam Virginitatis sibi exercitatione acquisierant, videntes filias hominum, quia pulchræ sunt, ad ipsas carnalis concupiscentiæ instinctu deuoluantur, dicatque eis. Ego dixi dij estis, & filij excelsi omnes. Vos autem sicut homines moriemini, & sicut vnus de principibus cadetis.

9 *Epi. 25. quę est ad Paulã quã consolatur iobi tu Blesilla filia sua. to. 1.*

HIERONYMVS ait: Patitur Apostolus aliquid quod non vult, pro quo ter Dominum deprecatur, sed dicitur ei, Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur, & ad reuelationum humiliandam superbiã, monitor quidam humanæ imbecillitatis apponitur, in similitudinẽ triumphantium, quibus in curru retro comes adhærebat per singulas acclamationes ciuium dicens: Hominem te esse memento; vt proprię recordatus miseriæ, laudibus ac triumphis non infletur.

10 *Lib. 2. contra Pelagianos. tom. 2.*

IDEM sic ait: Salus iustorum a Domino; quia non est sanatio in carne eorum a facie iræ Domini. Et quotidie iusti, iuxta Apostolum, qui dixerat, Non habitat in carne mea bonum, ingemiscunt dicentes, Renes mei impleti sunt illusionibus, non est sanitas in carne mea. Breues enim posuit dies nostros, & substantia nostra in nihilum in conspectu eius. Vniuersa vanitas omnis homo viuens, vel viuens in corpore, vel viuens in virtutibus, & tamen omnia vanitas. Incerto enim statu fluctuat, & dum non timet, in sereno patitur tempestatem. Cum enim esset in honore non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Pro nihilo inquit, saluos faciet eos. Haud dubium, quin iustos, qui non proprio merito, sed Dei saluantur clementia. Renuit consolari anima, considerans delicta, quæ feceram. Recordatus sum Dei, & lætatus sum, cogitans me illius clementia conseruandum. Et dixi. Nunc cœpi. Hæc mutatio est dexteræ excelsi. Iusti vox est, qui ait, nunc cœpi, vel pœnitentiam agere, vel scientiæ lumẽ intrare. Et hęc ipsa de bonis ad meliora mutatio, non mearum virium, sed dexteræ & potentię Dei est. In æternum misericordia ædificabitur in cœlis. Nullum enim tempus est, quo non ędificetur misericordia in singulis quibusque sanctorum.

Psal. 37. *Rom. 7.* *Psal. 38.* *Psal. 48.* *Psal. 55.* *Psal. 76.*

11 *In Psal. 50 to. 8.*

IDEM explicans illa verba: Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam, ait: Confiteor immensam miseriam, ideo peto magnam misericordiam. Quia qui se miserum esse putat de suis peccatis, cum illo facit Deus misericordiam magnam.

12 *Lib. 4. de Trinit. to. 3*

AVGVSTINVS sic loquitur: scientiam terrestrium cœlestiumque rerum, magni æstimare solet genus humanum. In quo profecto meliores sunt, qui huic scientiæ pręponunt, nos se

ſe ſemetipſos; laudabiliorque eſt animus, cui nota eſt, vel infirmitas ſua, quàm qui ea non reſpecta, vias ſiderum ſcrutatur etiam cogniturus, aut qui iam cognitas tenet, ignorans ipſe qua via ingrediatur ad ſalutem ſuam. Qui vero iam euigilauit in Deum Spiritus ſancti calore excitatus, atque in eius amore coram ſe viluit, ad eumque intrare volens, nec valens, eoque ſibi lucente attendit in ſe, inuenitque ſe, ſuamque ægritudinem illius munditiæ contemperari non poſſe, cognouit; flere dulce habet, eumque deprecari, vt etiam atq; etiam miſereatur, donec exuat totam miſeriam, & hunc
1.Cor.8. ſcientia non inflat; quia charitas ædificat. Præpoſuit enim ſcientiam ſcientiæ, præpoſuit ſcire infirmitatem ſuã, magis quàm ſcire mundi mœnia, fundamenta terrarum, & faſtigia cœlorũ, & hanc apponendo ſcientiam, appoſuit
Eccl. 1. dolorem. Si inter pauperes tuos gemo, da mihi pane tuo reſpondere hominibus, qui non eſuriunt, & ſitiunt iuſti-
Matt. 5. tiam, ſed ſatiati ſunt, & abundant.

13 IDEM ſic ait: Scientia eſt, quando homo ad notitiam ſui aſsidua meditatione illuminatur. *Lib. de ſpiritu, & anima.* Scientiam cœleſtium & terreſtrium rerum laudare, atque amare ſolent homines, ſed multo meliores ſunt, qui huic ſcientię pręponunt noſcere ſeipſos. Laudabilior ſiquidem animus eſt, cui nota eſt miſeria ſua, quàm qui ea non aſpecta, vias ſiderum & naturas rerum ſcrutatur. *Infra.* Cum nulla ſcientia melior ſit illa, qua cognoſcit homo ſeipſum; diſcutiamus cogitationes, locutiones, atque opera noſtra. Quid enim prodeſt nobis, ſi rerum omnium naturas ſubtiliter inueſtigemus, efficaciter cõprehendamus, & noſmetipſos non intelligamus? Quiſquis cor ſuum in huiuſmodi ſtudio exercet, audiat quid quidam ſapiens dicat. Scito teipſum. Scito vnde veniſti, aut quo vadis. Scito quomodo es, cuius conceptio culpa, naſci miſeria, viuere pœna, mori neceſſe. Certum eſt quia morieris, ſed incertum quomodo, vel quando, vel vbi, quia mors vbique te expectat, & tu ſi ſapiens fueris, vbique eam expectabis. Redeamus ad nos, vt poſſimus aſcendere ad nos. Tres ſiquidem aſcenſus ſunt, in primo aſcendimus ab iſtis exterioribus & inferioribus ad nos, in ſecundo aſcendimus ad cor altum: quanto namque magis proficimus, tanto amplius aſcendimus; in tertio aſcenſu aſcendimus ad Deum. Primus aſcenſus fit conſideratione mundi, & contemptu. Conſiderando namque quàm caduca & tranſitoria ſint iſta terrena, contemnimus ea, & redimus ad nos.
Secundus aſcenſus fit cognitione, & 14
contemptu noſtri. Cum enim cognoſcimus, quàm proni ſumus ad malum, & quàm inualidi ad bonum, contemnimus, & aſcendimus ſupra nos. Tertius aſcenſus fit agnitione, & amore
Dei. *Infra.* Si mulieres ſpeculum Simile.
ſuum, in quo facies inſpiciunt, cum amiſerint, diligenter quærunt, & curioſe tergunt a puluere & ſorde; multo magis ſpeculum interioris hominis debemus & inuenire, & tergere, & inſpicere; vt in eo totam turpitudinem noſtram valeamus deprehendere; & ita per cognitionem noſtram, ad cognitionem Dei peruenire. Duo nobis neceſſaria ſunt vt nos cognoſcamus, videlicet, quales ſimus ad malum, & quales ad bonum. Proni ſumus ad malum, et ſi miſericordia non teneret nos, in omne vitium poſſemus cadere, nec inde reſurgere, niſi miſericordia Dei ſubſequeretur, quæ nos ſubleuaret. Hoc bene cognoſcebat Prophe-
ta, cum dicebat. Domine miſericordia Pſal.22.
tua ante oculos meos eſt, quæ me cu- Pſal.25.
ſtodiat, & miſericordia tua ſubſequetur me, quæ me erigat. Hanc geminam Gen.18.
cognitionem ſui, habuit Abraham cũ dixit. Loquar ad Dominum meum, cum ſim puluis, & cinis. Reuera puluis eſt homo. Sicut enim puluis ex quacumque parte venti impellitur, & in aliam aream deijcitur, & ibi remanet, ſic homo in omne vitium cadere poteſt, nec adijciet vt reſurgat, niſi miſericordia Dei ei ſubueniat. Cinis etiam eſt homo: quia ſicut cinis, nec profert germen ex ſe, nec ſuſceptum

ſemen

ſemen germinat; ſic homo, nec bonum facere, nec in aliquo bono perſeuerare ſine gratia Dei poteſt Quicquid enim mali non fecimus, eo miſerante nõ fecimus. Quiſquis in veritate ſe ita cognoſcit, humilis eſt coram Deo & hominibus, diligit Deum propter Deũ, & homines propter Deum, nullum iudicat, nullum accuſat, nullum condẽnat, non ſeruat iram, non mouet rixas, non ſeminat diſcordias.

15 Enarratione 1. in Pſ. 31. to. 8. Luc. 18. IDEM ſic ait: Qui vult fortis eſſe, velut præſumens de ſe, & iactans merita ſua, qualiacumq; illa ſint, erit ſimilis Phariſæo illi, qui quod a Deo ſe dicebat accepiſſe, ſuperbe tñ iactabat. Publicanus de longinquo ſtabat, & neq; volebat oculos ſuos ad cœlum leuare, ſed percutiebat pectus ſuum, & dicebat. Deus propitius eſto mihi peccatori. Quare cœlum non attendabatur, quia ſe attendebat, vt primo ſibi diſpliceret, & ſic Deo placeret. Tu autem iactas te, erecta ceruice es. Ait Dominus ſuperbo. Non vis ad te attendere, ego attendo, vis autem, vt non attẽdam, tu attende. Ideo publicanus non audebat oculos ad cęlum leuare; quia ſeipſum intuebatur, conſcientiã ſuam puniebat, ipſe ſibi iudex erat, vt ille intercederet; ipſe puniebat, vt ille liberaret. Ipſe accuſabat, vt ille defenderet. Vnde ait Dauid. (Pſal. 31.) Quoniam tacui, inueterauerunt oſſa mea, dum clamarem tota die. Quid eſt hoc? Quaſi contrarium videtur, Quoniam tacui, inueterauerunt oſſa mea acclamando, ſi acclamando, quomodo tacuit? Tacuit vnde proficeret, non tacuit vnde deficeret. Tacuit confeſſionem, clamauit merita ſua. Et quid illi contigit? Inueterauerunt oſſa eius. Intendite quia ſi clamaret peccata ſua, & taceret merita ſua, innouarentur oſſa eius, ideſt, virtus eius eſſet robuſta in domino; quia inueniretur in ſe infirmus. Modo autem: quia in ſe voluit eſſe firmus, factus eſt infirmus, & inueterauerunt oſſa eius. Remanſit in vetuſtate, qui noluit confitendo amare nouitatem. Quid eſt acclamãdo tota die? Perſeuerando tota die in defenſione peccatorum ſuorum, vt autem videas qualis ſit, qui agnoſcit ſe, ait, Conuerſus ſum in ærumna mea, dum configitur ſpina. (Ibid.) Ex ipſa aggrauatione manus tuæ, ex ipſa humiliatione, conuerſus ſum in ærumna mea, dũ configitur ſpina. Ex ipſa aggrauatione manus tuæ, ex ipſa humiliatione, conuerſus ſum in ærumna mea, Factus ſum miſer, cõfixa eſt mihi ſpina, compuncta eſt conſcientia mea. Quid factum eſt, cũ configeretur ſpina? Datus eſt ei ſenſus doloris, inuenit infirmitatem ſuam.

16 In Pſ. 38. IDEM exponens illa verba: Propter iniquitatem corripuiſti hominẽ, & tabeſcere feciſti, ſicut araneam animam eius, ait. Quid tabidius aranea, animal ipſum dico? Pone ſupra digitum leuiter, ruina eſt. Talem feciſti animam meam erudiendo me pro iniquitate. Quando eruditio infirmũ fecit, quędam fortitudo erat vitium, fortitudine quadam diſplicuit homo, vt erudiretur infirmitate, fortes eſſe dicuntur omnes ſuperbi, infirmi humiles. Ideo hanc vicerunt multi ab oriẽte & occidente venientes, vt recumbant cum Abraham, Iſaac, & Iacob in regno cœlorum. (Matt. 8.) Quare vicerunt? Quia fortes eſſe noluerunt, quia de ſe præſumere timuerunt. Iuſtitiam ſuam non conſtituerunt, vt iuſtitiæ Dei ſubijcerentur. Denique quando dixit Dominus. Multi ab oriente, & occidente venient, & recũbent cum Abraham, &c. Dixit etiam. Filij autem regni eijcientur in tenebras exteriores. Filij regni, (Rom. 10.) ideſt Iudæi ignorantes iuſtitiam Dei, & ſuam volentes ſtatuere, ibunt in tenebras exteriores. Iam inuenerat in Centurione Dominus vbi caput ſuum reclinaret, & tamen in ſe infirmus aiebat. Domine non ſum dignus, vt (Luc. 9.) intres ſub tectum meum. Hunc, infir- (Matt. 9.) mum inuenit, Iſraelitas fortes inuenit, vt inter vtroſque diceret, non eſt opus valentibus medico, ſed male habentibus. Ecce propter hanc humilitatem multi ab oriente venient, & recũbent cum Abraham, &c. Filij autem regni ibunt in tenebras exteriores. Ecce mortales eſtis, ecce carnem pu- (Pſal. 81.) treſcen-

trescentem portatis, & sicut vnus de principibus cadetis, moriemini sicut homines, & cadetis sicut diabolus. Quid vobis prodest medicina mortalitatis? Superbus diabolus, tamquam Angelus nõ habet carnem mortalem; tu autem, qui accepisti mortalẽ carnem, & nec hoc tibi prodest, vt tanta infirmitate humilieris, sicut vnus ex principibus cades. Ipsa est ergo gratia beneficij Dei, primo redigere nos ad confessionem infirmitatis, vt quicquid boni possumus, quicquid potentes sumus, in illo simus, vt qui gloriatur, in Domino glorietur. Quando in-
2.Cor.12. firmor, inquit, tunc potens sum. Veruntamen vane conturbatur omnis homo viuens. Quis enim, vel de ipso bono suo securus est? Vane conturbatur. Iactet in Dominum curam suam, in illum iactet, quicquid sollicitus est, ipse nutriat, ipse custodiat.

17 In Ps.49. IDEM explicans illa verba: Arguam te, & statuam contra faciem tuam, inquit. Arguam te. Et quid tibi faciam arguendo te? Quid tibi faciã? Modo te non vides, faciam vt videas te; quia si videres te, & displiceres tibi, placeres mihi. Quia vero te non vides, placuisti tibi, displicebis & mihi, & tibi: mihi cum iudicaberis, tibi cum ardebis. Quid enim tibi faciam, inquit? Constituam te ante faciem tuam. Quid enim? Vis latere teipsum in dorso tuo? Ibi es, non te vides, facio vt te videas. Quod post dorsum posuisti, ante faciem ponam, videbis fœditatem tuam, non vt corrigas, sed vt erubescas. Statuam ante faciem tuam. Modo ergo & tu fac quisquis talis es, qđ tibi minatur facere Deus. Tolle te a tergo tuo, vbi te videre nõ vis, dissimulans à factis tuis, & constitue te ante te. Ascende tribunal mẽtis tuæ, esto tibi iudex, torqueat te timor, erumpat à te confessio, & dic
Psal.50. Deo tuo, Quoniam iniquitatẽ meam ego cognosco, & peccatum meum coram me est semper. Quod erat post te, fiat ante te, ne tu ipse postea à Deo iudice fias ante te, & non sit quo fugias a te.

IDEM explicans verba illa: Reddam tibi vota mea, quæ distinxerunt labia mea, ait: Quæ est distinctio in votis? Hæc est distinctio, vt te accuses, & Deum laudes, te intelligas creaturam, illum creatorem, te tenebras, illum illuminatorem, cui dicas. Tu illuminabis lucernam meã, Domine Deus meus illumina tenebras meas. Nam qñ dixeris ò anima, quia ex te tibi lucet, nec distingues, si non distingues, non reddes vota distincta. Redde vota distincta, confitere te mutabilem, illũ incommutabilem. Confitere te sine illo nihil esse, ipsum autem sine te perfectum esse: te indigere illo, illũ autem tui non indigere. Clama ad illum, dixi Domino Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non eges. 18 In Ps.45. Psal.17. Psal.15.

IDEM exponens illa verba: Dixit Dominus ex Basan conuertam, sic habet. Basan interpretatur confusio. Quid est ergo conuertam ex confusione, nisi quia confunditur de peccatis suis, qui pro eis dimittendis precatur misericordiam Dei? Inde est, ꝙ ille publicanus, nec oculos audebat ad cælũ leuare, ita se considerans confundebatur, sed descendit iustificatus, quia dixit Dominus ex Basan conuertam. Basan interpretatur, & siccitas. Et rectè intelligitur Dominus ex siccitate conuertere, idest ex inopia. Nam qui sibi videntur copiosi, cum sint famelici, pleni, cum sint inanissimi, non conuertuntur. Ex ista Dominus siccitate conuertit; de anima, quippe sicca illi dicitur. Extendi manus meas ad te, anima mea sicut terra sine aqua tibi. In Ps.67. Ps.142.

IDEM explicans illa verba: Anima mea sicut terra sine aqua tibi, inquit. Complue me ad faciendum fructum bonum. Dominus.n. dabit suauitatem, vt terra nostra det fructum suũ. Anima mea velut terra sine aqua tibi, non mihi, sed tibi. Sitire tibi possum, me irrigare non possum. Anima mea velut terra sine aqua tibi: quia sitiuit anima mea ad Deum viuum. Velociter exaudi me Domine. Quæ enim mora, quando sic sitio ad inflammandã sitim meam? Pluuiam differebas, vt hau- 20 In Ps.142. Psal.84.

riens

riens imbiberem, non respuerem, quod influeres. Si ergo ideo differebas, iam da: Quoniam anima mea velut terra sine aqua tibi: Cito exaudi me Domine, defecit spiritus meus. Impleat me spiritus tuus; quia defecit spiritus meus. Ipsa est causa vt cito exaudias, quia defecit spiritus meus. Factus sum iam pauper spiritu, beatum me fac in regno cœlorum. In quo enim viuit spiritus eius, superbus est, spiritu suo extollitur cõtra Deum, fiat in illo bene, quod alibi scriptum est, auferes spiritum eorum & deficient, & in puluerem suum

Psal. 103. 31 reuertentur, vt confitentes dicant, memento quia puluis sumus. Cum autem dixerint, quia puluis sumus, memento tunc dicant, anima mea velut terra sine aqua tibi. Quæ enim, tam terra sicca, quam puluis? Sed cito exaudi me

Psal. 5. *Psal. 1.* Domine, complue me, confirma me, ne sim puluis quem proijcit ventus a facie terræ. Cito exaudi me Domine, defecit spiritus meus, non differatur inopia mea. Abstulisti spiritum meum, vt deficerem, & in puluerem meum conuerteret, & dicerem tibi, Anima mea velut terra sine aqua tibi. Fac etiam quod in alio psalmo dicitur, Auferes spiritum eorum, & deficient, Emitte spiritum tuum, & creabuntur, & renouabis faciem terræ. Si qua igitur in

2. Cor. 5. Christo noua creatura, vetera transierunt, facta sunt omnia noua. Ne auer-

Psal. 29. tas faciem tuam a me. Etenim aliquando abundabam, & dicebam. Ego dixi in abundantia mea, non mouebor in æternum; verum a te mihi erat quicquid abundabam, & vt hoc probares a te mihi fuisse, auertisti faciem tuam a me, & factus sum conturbatus. Post hanc conturbationem, ex hoc quòd auertisti faciem tuam a me, iam factus sum sicut terra sine aqua tibi, ne auertas faciem tuam. Auertisti a superbo, redde humili.

22 *Tract. 44. in Ioann.* IDEM Dixit Iesus pharisæis, si cæci essetis non haberetis peccatum, nunc vero dicitis, quia videmus, peccatum vestrum manet. Si cæci essetis,

Ioan. 9. idest si vos cæcos aduerteretis, si vos cæcos diceretis, & ad medicum curreretis non haberetis peccatum, quia veni ego auferre peccatum. Modo vero dicendo, videmus, medicum non quæritis, in cæcitate vestra remanetis. Hoc est, quod paulo ante dixerat. Ego in iudicium veni in hunc mundum, vt qui non vident videant, qui se non videre confitentur, & medicum quærsit, vt videant, & qui vident, cæci fiant, idest qui se putant videre, & medicum non quærunt, in sua cæcitate permanent. Et hanc discretionem vocat Dominus hic iudicium, quo discernit causam confitentium, a superbis se videre putantibus, & ideo grauius exæcatis. Tanquam dixerit ei peccator confitens, & medicum quærens. Iudica me Deus, & discerne causam meam de *Psal. 42.* gente non sancta, illorum, scilicet, qui dicunt videmus, & peccatum eorum manet.

IDEM explicans illa verba: ex cap. 14. Matthęi, quæ dixit Petrus, si tu es Domine, iube me venire ad te super aquas, dicit: Agnouit, quid sibi esset a se, quid ab illo cuius voluntate credidit se posse, quod nulla infirmitas humana possit. Quod ego non valeo præsumendo, tu vales iubendo. Ergo ambulauit Petrus super aquas in iussu Domini. Hi sunt firmi Ecclesiæ. Sic agendum est cum infirmis, vt sint firmi, multos autem impedit a firmitate, præsumptio firmitatis. Nemo erit a Deo firmus, nisi qui se a seipso sentit infirmum. Pluuiam voluntariam segregans Deus hereditati suæ: Voluntariam dicit, non meritorum nostrorum, sed voluntariam segregans Deus hereditati suæ: etenim infirmata est, tu vero perfecisti eam, quia pluuiam voluntariam segregasti, non attendens humana merita, sed tuam gratiam, & misericordiam. Infirmata est ergo ipsa hereditas, & agnouit infirmam se esse in se, vt firma esset in te. Non firmaretur si non infirmaretur, vt abs te, in te perficeretur, sicut qui dicebat. Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur. *2. Cor. 12.*

23 Serm. 13. de verbis Domini to. 10. *Psal. 67.*

GREGORIVS explicans illa verba: Testa saniem radebat, ait: Potest 24 *Li. 3. mora.*

lium ca.17. in c.2. Iob. tom.1. test per testam fragilitas mortalitatis intelligi. Testa ergo saniem mundare, est mortalitatis cursum fragilitatemque pensare, & putredinem miseræ delectationis abstergere. Nam dum quisque considerat quàm cito caro ad pulueré redeat, festine superat hoc, quod se de carne intus turpiter impugnat. Cum ergo ex tentatione praua, menti cogitatio influit, quasi ex vulnere saniẽs decurrit. Sed cito sanies tergitur, si in consideratione nostra, fragilitas, quasi in manu testa teneatur.

25 *In cap. 18.* IDEM ait: Cum de sancto viro diceretur, quòd testa saniem radebat subiungitur, sedens in sterquilinio. In sterquilinio quippe sedere, est de se vilia quæpiam & abiecta sentire. In sterquilinio sedet, qui infirmitatem suam sollicitius respicit, & sese de bonis quę per gratiam perceperit nõ extollit. An non in sterquilinio apud se Abraham sederat, qui dicebat. Loquar ad Dominum Deum, cum sim puluis, & cinis? *Gen.18.* Aperte enim cernimus, in quo se apud se loco posuerat, qui puluerem se ac cinerem, etiam cum Deo loqueretur, æstimabat. Sic igitur, ita se despicit, qui vsque ad honorem diuinæ collocutionis ascendit, sollicita intentione pensandum est, qua pœna illi feriendi sunt, qui & ad summa nõ proficiunt, & tamen de minimis extolluntur. Nam sunt nonnulli qui cũ parua agunt, de semetipsis magna sentiũt, in altum mentem subleuant, & præire se ceteros, virtutum meritis putant. Hi nimirum apud se introrsus humilitatis sterquilinium deserunt, & elationis fastigia ascendunt, illum imitãtes, qui accepta conditionis dignitate contentus non fuit dicens. In cœlum cõscendam, super astra cœli exaltabo solium meum. *Esai.14.* Vnde & ei male coniuncta Babylonia, idest confusa multitudo peccantium dicit. Sedeo regina, & vidua non sum. *Esai.47.* Quisquis ergo introrsus intumescit, in altum se apud semet ipsum ponit. Sed eo se grauius in infirmis deprimit, quo de se infima veraciter sentire contemnit. Quando igitur electus quisq; in infirmitatis suæ consideratione se comprimit, dicatur rectè, quòd vir sanctus in sterquilinio dolens, sedet.

IDEM explicans locum Iob ex capite 9. si lotus fuero quasi aquis niuis, & fulserint velut mundissimæ manus meæ, tamen sordibus intinges me sic, ait. 26 *Lib.9.c.19. moralium. Iob 9.* Vir sanctus non dicit fulserint mũdissimæ manus meæ, sed veluti mũdissimæ manus meæ: quia quousque pœna corruptionis adstringimur, quãlibet rectis operibus insudemus, verã munditiam, nequaquam apprehendimus, sed imitamur. Vnde, & apte subiungitur. Tamen intinctos sordibus demonstrare; quia quanto ad illum verius per bona opera surgimus, tanto subtilius vitæ nostræ sordes agnoscimus, quibus ab eius munditia discordamus.

IDEM exponens verba illa. Iob cap.25. Numquid iustificari potest homo comparatus Deo, aut apparere mũdus natus de muliere, ait: 27 *Lib.17. moraliũ c.10. Iob 9.* Humana iustitia auctori comparata, iniustitia est, quia etsi in ipsa sui conditione homo persisteret, creatori non posset æquari creatura. Cui tamen ad grauiora defectus pondera accessit, & culpa, quã serpens insidians intulit, & mulier infirmata persuasit. Vnde quia in radice putruit humani generis ramus, in conditionis suæ viriditate minimè subsistit. Vnde recte nunc dicitur, nunquid iustificari põt homo comparatus Deo, aut apparere mundus natus de muliere? Ac si aperte diceretur, ne contra auctorem suum homo superbiat, consideret vnde huc venit, & intelligat quid sit. Et subditur. Ecce luna non splendet, & stellæ non sunt mundæ in conspectu eius. Quid per lunam nisi cuncta simul Ecclesia? Quid per stellas, nisi singulorum bene viuentium animæ designantur, qui inter prauorũ hominum conuersationes, dum magnis virtutibus eminent, quasi in tenebris noctis lucent? Stellæ ergo non sunt mundæ: 28 quia electorum animus prodire ad libertatem iustitię nititur, sed adhuc compede infirmitatis tenetur, & culpas quidẽ subigere perfecte desiderat,

derat, sed quousque corruptione carnis astringitur, eius vinculis, etiam cũ non vult, ligatur. Quanto magis homo putredo, & filius hominis vermis? Ac si aperte diceretur. Si ipsi quoque esse sine contagio non valent, qui inter præsentis vitæ tenebras, virtutibus lucent, quanto reatu iniquitatis obstricti sunt, qui adhuc carnaliter viuunt? Hinc per Esaiam dicitur, super humũ populi mei, spinæ & vepres ascẽdent, quanto magis super omnem domum gaudij ciuitatis exultantis? Humum quippe populi sui, Dominus electorum omnium mentem vocat, super quam spinas ac vepres ascendere perhibet: quia nec ipsam quoque esse absque punctionibus vitiorum videt. Domus vero gaudij ciuitatis exultantis, est mens prauorum, quæ dum ventura supplicia conspicere negligit, in carnis voluptate se deserens, inaniter hilarescit. Ait ergo, super humum populi mei spinæ & vepres ascendent, quãto magis super omnem domum gaudij ciuitatis exultantis. Ac si aperte dicat, Si, & illorum mentem vitia deprimũt, qui se pro cælestis patriæ desiderio affligunt, quibus culpis substrati sunt, qui sine vlla formidine, se se in carnis voluptate derelinquunt.

29 IDEM explicans illa verba: Iob cap. 28. omne pretiosum vidit oculus eius, ait: *Lib. 18. moraliũ c. 20.* Sciendum magnopere est, quia tanto vnaquæque anima fit pretiosior ante oculos Dei, quanto despectior fuerit ante oculos suos. Hinc ad Saul dicitur. *1. Reg. 15.* Nonne cũ paruulus esses in oculis tuis, caput te constitui in tribubus Israel? Ac si aperte diceret. Magnus mihi fuisti: quia despectus tibi, sed nunc quia magnus tibi es, factus es despectus mihi. Vnde & per Prophetam dicitur. *Esai. 5.* Væ qui sapientes estis in oculis vestris, & coram vobismetipsis prudentes. Tanto ergo fit quisque vilior Deo, quanto pretiosior sibi. Tanto pretiosior Deo, quãto propter eum, vilior sibi; quia humilia respicit, *Psal. 137.* & alta a longe cognoscit. Vidit ergo pretiosum: quia humilia elegit: infirma enim mundi elegit Deus, vt confunderet fortia. *1. Cor. 1.* Vidit pretiosum, cum humanam animam de se abiectã, sapientiæ, & gratiæ suæ illustratione respexit.

30 IDEM exponens verba illa: Iob cap. 33. Appropinquabit corruptioni anima eius, & vita illius mortiferis, *Lib. 23. moralium cap. 19.* ait, Iusti anima corruptioni appropinquat, quia ex suis se viribus perditione proximum non ignorant, vt hoc quod a perditione longe est, non sibi, sed Domino tribuat. Appropinquat vero mortiferis: quia ex infirmitate carnis proximum se peccatis mortem ferentibus respicit, a quibus diuino munere tanto magis longe fit, quanto se eis proximum, ex suis meritis deprehendit. Per contemplationem conditionis suæ Dauid corruptioni appropinquauerat cum dicebat. *Psal. 101.* Memento Domine, quia puluis sum, homo sicut fœnum dies eius. Per contemplationem quoque infirmitatis Paulus mortiferis appropinquauerat cum dicebat, *Rom. 7.* Video aliam legem in membris meis repugnantem, & captiuum me ducentem in lege peccati, quæ est in membris meis. Infelix ego homo quis me liberabit de corpore mortis huius? Corruptioni ergo & mortiferis appropinquare, est considerata infirmitate humanitatis suæ, peccatorem se ex suis meritis cernere, atque apud se arrogantiam ex proprijs viribus non habere. Quid enim sumus si a conditoris nostri protectione deseramur? Quæ nimirum protectio minus necessaria creditur, si semper habeatur. Sed vtiliter plerumque subtrahitur, vt sibimetipsi, homo quam sine illa nihil sit, ostendatur. Nemo ergo se alicuius virtutis æstimet, etiam cum quid fortiter potest, quia si diuina protectio deserat, ibi repente eneruiter obruitur, vbi se valenter stare gloriabatur.

31 IDEM explicans illa verba: Ex cap. 34. Iob, & homo in cinerem reuertetur, *Lib. 24. moral. c. 12.* ait; In peccato quisque positus mortalitatis suæ obliuiscitur, & terram se esse non meminit, cum adhuc par superbiam inflatur. Post conuersio

nis

nis vero suæ gratiam, cum humilitatis spiritu tangitur quid esse se aliud, quam cinerem recordatur? Iam in cinerem Dauid reuersus fuerat cum dicebat. Memento Domine quod puluis sumus, *Gen. 18.* Abraham in cinerem reuersus fuerat dicens, Loquar ad Dominum meum, cum sim puluis, & cinis. Et si viuentem carnem nec dum in terra mors soluerat, hoc tamen apud se erát quòd se futuros absque dubitatione præuidebant. *Ps. 103.* Hinc alias dicitur, Auferes spiritum eorum, & deficient, & in puluerem suum reuertentur, idest subducto superbiæ spiritu, nihil se, de se esse cognoscant. Et reuertantur in puluerem, idest humilientur ex infirma conditione. Propter hunc puluerem ad cuius memoriam qui semetipsos considerant, reuocantur, per sapientiam dicitur. *Sap 3.* Iusti fulgebunt, & sicut scintillæ in arundineto discurrent. Sancti enim viri, dum peccatoribus permiscentur, eos exemplorũ suorum igne succendunt, atque per omne quod nitent, in cinerem redeunt, quia pietatis flamma consumpti, dum infirmitatem conditionis suæ conspiciunt, nihil aliud quàm fauillam se esse cognoscunt, vt a superbiæ suæ duritia resoluti dicant, memento domine quia puluis sumus.

32 *Lib. 31. moræn. c. 13. Gliñ 16.* IDEM explicans illa verba Iob cap. 39. Terram vngula fodit, sic habet: Equus vngula terram fodit, quando is cui iam Dominus præsidet, quæ sibi moles congeritur, ex vetusta cogitatione considerat, seque ab illa flendo euacuare non cessat. Vnde bene Isaac apud alienam gentem puteos fodisse describitur. Quo videlicet exemplo discimus, vt in hac peregrinationis ærumna positi, cogitationum nostrarum profunda penetremus, & quousque nobis verę intelligentiæ aqua respondeat, nequaquam nostræ inquisitionis manus, ab exhaurienda cordis terra torpescat. Quos tamen puteos Allophyli insidiantes replẽt, quia nimirum immundi spiritus, cum nos studiose cor fodere conspiciunt, congestas nobis tẽtationum cogitationes ingerunt. Vnde semper mens euacuãda est, incessanterq; fodienda, ne si indiscussa relinquitur, vsq; ad tumorem peruersorum operum, cogitationum super nos terra cumuletur. Hinc ad Ezechielem dicitur, Fili hominis fode parietem, *Ezec. 8.* idest, cordis duritiam, crebris perscrutationum ictibus rũpe. Hinc ad Esaiam Dominus dicit, Ingredere in petram, abscondere fossa humo, a facie timoris Domini, & a gloria maiestatis eius. Petram quippe ingredimur, cum cordis nostri duritiam penetramus, atq; à facie timoris Domini fossa humo abscondimur, si terrenas cogitationes egerentes, ab ira districti iudicis in humilitate nostræ mentis celamur. Quo enim plus terra fodiendo proijcitur, eo pauimentum semper inferius demonstratur. Vnde & nos si a nobis studiosius terrenas cogitationes eijcimus, quo apud nosmetipsos abscondamur, humilius inuenimus.

33 *Lib. 35. moraliũ. ca. 5. Can. 5.* IDEM explicans illa verba: Iob quadragesimo secundo capitulo. Idcirco ipse me reprehendo, ait. Quanto quisque se minus videt, tanto sibi minus displicet, & quanto maioris gratiæ lumen percepit; tanto amplius reprehensibilem se esse cognoscit. Et ago pœnitentiam in fauilla, & cinere. In fauilla etenim & cinere pœnitentiam agere, est contemplata summa essentia, nil aliud, quàm fauillam se, cineremq; cognoscere. *Infra.* Ago pœnitentiam in fauilla & cinere. Ac si apertè dicat, de nullo auctoris mei dono superbio; quia sumptus ex puluere, per illatæ mortis sententiam, ad puluerẽ me redire cognosco.

34 *Ser. de obedientia, patientia, & sapientia.* BERNARDVS sic ait. Vacate dilectissimi, & videte, quoniam Dominus ipse est Deus. Verum vt hoc quãdoque possitis, curandum est vobis prius, vt videatis quid estis vos, & iuxta eiusdem prophetę vocem, *Ps. 9.* Sciant gentes quoniam homines sunt. Huic duplici considerationi, tota hęc vestra vocatio tribuatur, sicut sanctus orabat. Deus nouerim me, nouerim te. Quomodo enim natus sibi videtur ho-

mo, si

mo, si labores fugiat, & dolores? Aut quomodo scit se esse hominem, qui ad id paratus non est ad quod natus? *Iob 5.* Homo, inquit, natus ad laborem. *Psal. 9.* Nã ad laborem natum se dubitet, qui non natus est in dolore. Sed dolorem parturientis clamor, laborem, prolis fletus indicat & vagitus. Quoniam tu laborem, & dolorem consideras, ait Propheta. Labor in actionibus, dolor in passionibus est. Proinde qui se nouerat hominem, ad vtrumque paratus, *Psal. 37.* supplici confessione dicebat, Paratum cor meum Deus, paratum cor meum. Ego in flagella paratus sum, & dolor meus in conspectu meo semper. Nemo sane in hac misera vita geminam hanc vexationem se euadere glorietur. Nemo quippe ex omnibus filijs Adæ, sine labore hic viuit, nemo sine dolore. *Psal. 72.* Est qui declinat aliquos, sed incidit proculdubio in grauiores. In labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabuntur. Non tamen continuo in labore non sunt, aut minime flagellantur. Sudat pauper in opere foris, sed nunquid minus anxie diues intus in ipsa sua cogitatione laborat? Interdum iste grauius fastidio, quàm ille inedia cruciatur.

35 *Serm. 36. in cantica.* IDEM sic ait: Volo animam primo omnium scire seipsam, quòd id postulet ratio & vtilitatis, & ordinis. Et ordinis quidẽ: quia quod nos sumus, primum est nobis, vtilitatis vero: quia talis scientia non inflat, sed humiliat, & est quædam præparatio ad ædificãdum. Nisi enim super humilitatis stabile fundamentum, spirituale ædificium stare minime potest. Porro ad se humiliandum nihil anima inuenire viuacius aut accommodatius potest, q̃ si se in veritate inuenerit, tantum non dissimulet, nõ sit in spiritu eius dolus, statuat se ante faciem suam, nec se a se auertere abducatur. Nonne se ita intuens, clara luce veritatis inueniet se in regione dissimilitudinis, & suspirãs misera quam iam latere non poterit, quòd misera sit vere, nonne cum propheta clamauit ad Dominum in veritate tua humiliasti me? *Psal. 118.* Nam quomodo non humiliabitur in hac vera cognitione sui, cum se perceperit oneratam peccatis, mole huius mortalis corporis aggrauatam, terrenis intricatam curis, carnalium desideriorum fæce infectam, cæcam, curuam, infirmam, implicitam multis erroribus, expositam mille periculis, mille timoribus trepidam, mille difficultatibus anxiam, mille suspicionibus obnoxiam, mille necessitatibus ærumnosam, procliuem ad vitia, inualidam ad virtutes? 36 Vnde huic iam extollentia oculorum, vnde *Psal. 31.* leuare caput? Nonne magis conuertetur in ærumna sua, dum configitur spina? Conuertetur inquam ad lachrymas, conuertetur ad planctus, & gemitus, conuertetur ad Dominum, & in humilitate clamabit, Sana animam *Psal. 40.* meam; quia peccaui tibi. Ego quãdiu in me respicio, in amaritudine moratur oculus meus. Si autem suspexero, & leuauero oculos ad diuinæ miserationis auxilium, temperabit mox amaram visionem mei, visio læta Dei, cui & dico, & ad me ipsum, Anima mea cõ- *Psal. 41.* turbata est, propterea memor ero tui. Tali experimento, & tali ordine salubriter innotescit Deus, cum prius se homo nouerit in necessitate positum, & clamabit ad Dominum & exaudiet *Psal. 49.* eum, & dicet, eruam te, & honorificabis me. Atque hoc modo erit gradus ad notitiam Dei, cognitio tui, & ex imagine sua quæ in te renouatur, ipse videbitur, dum tu quidem reuelata facie gloriam Domini cum fiducia specu- *2. Cor. 3.* lando, in eandem imaginem transformaris de claritate in claritatem tanquam a Domini spiritu. Si autem ignoras te non habebis timorem Dei in te, non humilitatem. An vero sine timore Dei, sine humilitate, de salute præsumas, tu videris.

IDEM sic habet. Seminate vobis 37 ad iustitiam, & metite spem vitæ, ait *Serm. 37. in cantica.* Dominus. Tu ergo seminasti tibi ad iustitiam, si ex vera notitia tui, euigila- *Osea 10.* sti timere Deum. *Infra.* O quàm ve- *Psal. 125.* rus est sermo, qui in propheta legitur, qui seminant in lachrymis, in exultatione metent. Vbi breuiter comprehẽ-

ſa eſt Dei cognitio,& noſtri,noſtri quidem in lachrymis ſerens, quæ autem Dei,metens in gaudio. Ceterum ſi nos ignorantia Dei tenet, quomodo ſperamus in eum, quem ignoramus? Si noſtri, quomodo humiles erimus putantes nos aliquid eſſe cum nihil ſimus? Scimus autem,nec ſuperbis nec deſperatis ſocietatem eſſe in ſorte ſanctorũ. Intuere ergo nunc mecum quanta cura, & ſollicitudine ambas iſtas, Dei, ſcilicet, & noſtri, repellere ignorantias debeamus, quarum,omnis peccati, altera initium parit, altera, conſummationem. Sicut duarum e regione notitiarum initium ſapientiæ timor Domini, ſic initium omnis peccati ſuperbia. Sic autem ſuperbiam parit tibi ignorantia tui,cum meliorem, quàm ſis, decepta & deceptrix tua cogitatio, te eſſe mentitur. Hoc quidpe eſt ſuperbia,hoc initium omnis peccati, cum maior es in tuis oculis, quàm apud Deum, quàm in veritate. Quid ſi in eo diſcordaret à veritate,vt minorem ſe inferioremq; putaret, quàm veritas haberet? Excuſaret eum ſua proculdubio ignorantia, & minime reputaretur ſuperbus, nec tam inueniretur iniquitas eius ad odium, quàm humilitas fortaſſis ad gratiam. Si enim in quonam ſtatu vnumquemq; noſtrum habeat Deus liquido cognoſceremus, nec ſupra ſane, nec infra ſecedere deberemus, veritati in omnibus acquieſcentes. Nunc autem, quia conſilium hoc poſuit tenebras latibulum ſuum, & ſermo abſconditus eſt à nobis, ita vt nemo ſciat ſi dignus ſit amore, vel odio; iuſtius tutiuſque profecto iuxta ipſius veritatis conſilium,infimum locum eligimus, de quo poſtmodũ cum honore ſuperius educamur, quàm præſumimus altiorem, vnde cedere mox oporteat cum rubore. Non eſt ergo periculum, quantumcunque te reputes minorem quàm ſis, hoc eſt quàm te veritas habeat, eſt autem grande malum horrendumq; periculum, ſi vel modice plus vero te extollas, ſi vel vni videlicet in tua cogitatione te præferas, quem forte parem tibi veritas indicat, aut etiam ſuperiorem. Quemadmodum enim ſi per oſtium tranſeas, cuius ſuperliminare nimis baſſum ſit, non nocet, ſi autem vel tranſuerſi digiti ſpatio pluſquam oſtij patitur mẽſura erexeris,ita vt impingas, & capite quaſſato collidaris. Sic in anima nõ eſt plane timenda quantalibet humiliatio, horrenda autem nimiumq; pauenda, vel minima temere præſumpta erectio. Quamobrem noli te homo cõparare maioribus,noli minoribus, noli aliquibus, noli vni. Quid ſcis enim o homo ſi vnus ille quem forte omniũ viliſſimum, atque miſerrimum reputas, cuius vitam ſceleratiſſimam, ac ſingulariter fœdiſſimam horres,& propter illam putas ſpernendum, non modo præ te, ſed etiam præ ceteris omnibus ſceleratis, tamquam omnium ſceleratiſſimum, quid ſcis ſi melior,& te, & illis mutatione dexteræ excelſi, in ſe quidem futurus ſit, in Deo vero iam ſit? Propterea Deus non mediocrem dicit non vel penultimum, ſed recumbe,inquit, in nouiſſimo loco,vt ſolus omnium nouiſſimus ſedeas, teque nemini non dico præponens, ſed nec comparare præſumas. Et quãtum malum venit de ignorantia noſtri,vtique peccatum diaboli, & initium omnis peccati ſuperbia.

..cl. 10. *83* *Pſal. 17.* *Eccl. 9.* *Luc. 14.* *39* *Luc. 14.* *Eccl. 10.*

40 IDEM ait. A te tua conſideratio inchoet, ne fruſtra extendaris in alia, te neglecto. Et ſi ſapiens ſis, deeſt tibi ad ſapientiam, ſi tibi non fueris. Noueris licet omnia myſteria,noueris lata terræ, alta cæli, profunda maris, ſi te neſcieris; eris ſimilis ædificanti ſine fundamento, ruinam non ſtructuram faciens. Quicquid extruxeris extra te, erit inſtar congeſti pulueris ventis obnoxium. Non ergo ſapiens, qui ſibi non eſt. Sapiens, ſibi ſapiens erit, & bibet de fonte putei ſui, primus ipſe. *Lib. 2. de conſideratione ad Eugeniũ Papam.*

41 IDEM ſic ait: Secundum exteriorem hominem de parentibus illis venio qui me ante fecerunt damnatũ, quàm natum. Miſeri miſerum in hanc lucis miſeriam induxerunt. Cum eorũ ſepulchra reſpicio non inuenio in eis niſi *In lib. meditationum cap. 2.*

nisi cinerem, & vermem, fœtorem, & horrorem. Quid sum ego? fui in momento conceptionis, de humano semine conceptus. Deinde spuma illa coagulata, modicum crescendo, caro facta est. Postea plorans, & eiulans, traditus sum huius mundi exilio, & ecce iam morior plenus iniquitatibus, & abominationibus.

48 *Cap. 5 meditationũ.* IDEM sic ait. Stude cognoscere te, quia multo melior, & laudabilior es, si te cognoscis, quàm si te neglecto cognosceres cursum siderum, vires herbarum, complexiones hominum, naturas animalium, & haberes omnium cælestium, & terrestrium scientiam. Redde ergo te tibi, & si non semper, vel sæpe, saltem aliquando. Statue te ante te tanquam ante alium, & sic temetipsum plange, & indica Domino miserias tuas.

Cognitio & contemplatio diuinarum perfectionum, radix est amoris ipsius, multorumque bonorum.

Cap. XX.

1 *Hom. 3. in c. 4. Exodi. to. 1.* ORIGENES sic exorditur. Donec esset Moyses in Ægypto & erudiretur omni sapiẽtia Ægyptiorum, nõ erat gracili voce, nec tardus lingua, nec profitetur se esse ineloquẽtem. Erat enim quantum ad Aegyptios, & sonoræ vocis, & eloquentiæ incomparabilis. Vbi autem cępit audire vocem Dei, & eloquia diuina suscipere, tunc sensit exilem, & gracilem vocem suam, tardamque, & impeditam esse suam intelligit linguam, tunc se pronunciat mutum, cum cœpit agnoscere verum illud Verbum, quod erat in principio apud Deum. Sed quo facilius, quod dicimus possit aduerti, vtamur huiusmodi similitudine. Mutis animalibus quamuis sit imperitus, & indoctus rationabilis homo si comparetur, videbitur eloquens ad comparationem eorum, quæ & rationis, & vocis expertia sunt. Si vero eruditis, & eloquentibus viris atq; in omni sapientia probatissimis conferatur, ineloquens, & mutus videbitur. At si ipsum quis contempletur diuinum Verbum, ipsamque diuinam respiciat sapientiam, quantæuis sit eruditionis, & quantæcumq; sapientię, multo amplius quàm apud nos sunt pecudes, ipse apud Deum, mutum se animal profitebitur. Hoc nimirum erat Moyses, quod & beatus Dauid intuens, & tali ordine semetipsum ad diuinam sapientiam librans dicebat. Vt iumentum factus sum apud te. Secundum hoc ergo & Prophetarum maximus Moyses, in præsenti lectione dicit ad Deũ, quòd tardus sit lingua, & quòd non sit eloquens. Omnes enim homines ad comparationem verbi diuini, non solum ineloquentes, sed & muti putãdi sunt. Quia igitur in id intelligentiæ profecit, vt agnosceret semetipsum, in quo est pars maxima sapientiæ, remunerat eum diuina dignatio. Audi quàm opimis magnificisque muneribus. Ego, inquit, aperiam os tuũ, & instruam te, quæ oporteat te loqui. Beati sunt quorum Deus os aperit, vt loquantur. 2 *Psal. 72.*

IDEM ait: Postquam audiuit sponsa. Ecce tu pulchra es amica mea, ecce tu pulchra, oculi tui columbarum. Continuo respondit. Ecce tu pulcher es dilecte mi, & decorus. Lectulus noster floridus. Nunc primum videtur attentius inspexisse sponsi sui pulchritudinem, sponsa, & considerasse illis oculis, qui columbæ dicti sunt, decus, speciem verbi Dei; quia re vera non potest prius perspici, nec agnosci quanta sit in verbo magnificentia, nisi prius oculos quasi columbæ, idest intelligentiam spiritalem accipiat. Commune autem cubile sibi quod dicit esse cum sponso, corpus hoc mihi videtur indicari animæ, in quo adhuc posita digna habita sit asscisci ad consortium verbi Dei. Idque floridum vtpote non aridum, sed fructuosum memorat, & tanquam densitate boni operis nemorosum. Sed hæc, sponsa dicit, anima dumtaxat quę columbæ iam oculos habet. Hi vero qui 3 *Hom. 3. expositionis secunda in cant. to. 1. Cant. 1.*

tantummodo credunt sponso non tamen perspicere potuerunt, in verbo Dei, quanta sit pulchritudo, dicunt. Vidimus eum, & non erat ei species neque decor. Vnde nec reputauimus eum. Quæ autem bene profecit, & supergressa est adolescentularum & octoginta concubinarum & sexaginta reginarum ordinem, ista anima potest dicere. Ecce tu pulcher es dilecte mi. Bonus ergo, & decorus dicitur dilectus, & quanto magis inspici potuerit oculis spiritalibus, tanto speciosior inuenitur, & pulchrior. Quia non solum illius species & pulchritudo mirabilis apparebit, verum & inspicienti atq; intuenti eum, decus ingens, & species formæ, noua ac mirabilis orietur, secundum illud, quod Apostolus verbi Dei intuens pulchritudinem dicit. Licet is qui foris est noster homo corrumpatur: tamen is qui intus est, renouatur de die in diem. Merito ergo talis hæc anima commune habet cubile cũ verbo corpus suũ. Peruenit enim diuina virtus vsque ad corporis gratiam, cum in eo vel castitatis donum, vel continentiæ, aliorũque bonorum collocat gratiam.

Esa. 53.

2. Cor. 5.

IDEM explicans illa verba: Væ mihi, quia vir pollutus labijs ego sum, ait antequam videas visionem, non confiteris te esse miserum ô Esaia? Non ait quandiu vixit Ozias, neque in sensum meum venit, quia miser essem. Incipio autem nosse, quia miser sum quando video visionem moriente mihi Ozia rege leproso, & dico, Miser ergo nunc incipio, & ego confiteri Domino, & compungor videns visionem Dei.

4 Homil. 4. in c. 6. Esaia.

Esa. 6.

IDEM ait: Iustitia mea ex comparatione multiplicis iustitiæ, iniquitas reputatur. Propterea non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens. fuerit licet iustus Abraham, iustus Moyses, iustus vnusquisq; illustrium virorum, sed ad comparationẽ Christi non sunt iusti. Lux eorum cum eius luce composita, tenebræ reperiuntur. Et quomodo lumen lucernæ ad solis radios obscuratur, & velut alia quædã cæca materies contenebrescit; sic licet fulgeat iustorum omnium lumen ante homines, non tamen fulget ante Christum. Luceat quippe lumen vestrum non simpliciter dictum est, sed luceat ante homines. Ante Christum non potest lumen fulgere iustorum, vt splendor lunę, & micantia cæli sidera, prius quam sol oriatur, in stationibus suis rutilant, orto vero sole abscondũtur: sic lumen Ecclesiæ, vt lumen lunæ, priusquam oriatur lumem illud verũ solis iustitiæ, resplendet, & clarum est ante homines; cum autem Christus venerit, ante eum contenebrescet. Dicitur, & alibi, Lux in tenebris lucet. Quæ est illa lux, quæ lucet in tenebris? Iustorum lux in tenebris lucet. Quid est iustitia mea etiamsi Paulus Apostolus fiam, quid castitas etiam si Ioseph, quid fortitudo, etiam si Iudas Machabæus existam, quid alia virtus sapientiæ etiamsi Salomon appaream ad comparationem Dei?

5 Homil. 9. in Ezechiele.

Matt. 5.

Ioan. 1.

BASILIVS sic ait: Nemo ita demens, aut tanta mentis cæcitate est, vt ad summam Dei comprehensionem sese peruenisse existimet, sed quanto magis ad ipsius notitiam accedere videbitur, tanto maiorem sentiet infirmitatem. Talis erat Abraham, talis Moyses. Quando enim Deum videre, quantum fas erat homini, potuerunt, tunc maxime vterque se humilem tenuemque putauit. Abraham se terram ac cinerem nominans. Moyses vero se lingua balbum ac sermone tardum appellans. Videbat enim se rerum cognitarum magnitudini, nequaquam linguæ debilitate, posse respondere. Nam, nec Angelorum linguæ qualescumque aut quantæcumque hæ sunt, cum omni rationali natura congregatæ, vel minimam illius diuinitatis partem satis congrue prosequi, nedum toti explicandæ, pares esse valebunt.

6 Hom. 15. ex varijs, quæ est de fide. to. 1.

CHRYSOSTOMVS sic ait. Quoniam Seraphin assidue famulantur in circuitu throni regalis, in iugi gaudio perseuerant, in sempiterna delectatione, in exultatione finem non habitu-

7 Hom. 1. de verbis Esa. 6. to. 1.

habituræ, gaudentiã saltantia, citrà vllum silentium gloriam canentia. Nam stare in conspectu maiestatis illius, deque splendore illinc refulgente illuminari, hoc illis est gaudium, hoc illis est gloria. Vidi Dominum sedentem super solium excelsum, & eleuatum. Hæc eleuatio solius est illius naturæ incomprehensibilis, quam nec cogitatione concipere, nec verbis eloqui, quisquam potest. Sed quid præterea vidisti ò propheta? Et Seraphin stabant iuxta illum. Quid faciebant, & quid dicebant, & qua fiducia fruebantur? Fiducia quidem, inquit, nulla, verum timoris ac stuporis erant plena, ipsa etiam specie metum ineffabilem declarantia. Duabus enim alis velabant faciem, eo quòd ferre non possent immensam gloriam e throno prodeuntem, simul autem, & suam religionem, & reuerentiam significantia, quam habent erga Dominum. *Infra.* Pedes velant, inexplebilem erga conditorem reuerentiam exhibere cupientes, multamque anxietatem, tum ipso habitu, tum voce, tum aspectu, denique ipsa statione. Cum plurimam habeant erga conditorem reuerentiam, & hanc vndequaque conantur præstare, deinde quoniam non assequuntur, quod expetunt; quod deest affectui, hoc velo obtegunt, quam ob causam facies ac pedes tegere dicuntur.

8 *Lib. 7. In c. 19. Isaia. to. 4.*

HIERONYMVS explicãs illa verba: Et cognoscent Aegyptij Dominum in die illa; & colent eum in hostijs, & muneribus, & vota vouebunt Domino, & soluent, ait. Postquam cognouerint Ægyptij Dominum, colent eum in hostijs spiritualibus, & muneribus, & vota vouebunt Domino, & soluent, & dicent cum Dauid. Sacrificium Deo spiritus contribulatus. Et eleuatio manuum mearum sacrificiũ vespertinum. Cumque vota persoluerint cum Abel, & respexerit ea Deus, inuidebit frater maior Cain, idest circuncisionis populus. Vota vouebunt Domino, & soluent, quod facit, qui sanctus est corpore, & spiritu.

Psal. 50. Ps. 140. Gen. 4.

9 *In cap. 31. Hieremia. lib. 6.*

IDEM explicans verba illa: Postquam cognoui, vel ostendisti mihi, vt nostra habet lectio, percussi femur meum. Confusus sum, & erubui: quoniam sustinui opprobrium adolescentiæ meæ, ait: Postquam ostendisti mihi tui notitiam, siue cognoui te percussi femur meum. Quod dolentis, & plangentis, & super errore pristino plorãtis, indicium est, vt femur manu percutiat, & stultum se ante fuisse fateatur. Quoniam sustinui opprobrium adolescentiæ meæ, per ætatis ignorãtiam peccasse se dicit, vt facilius veniã consequatur. Iuxta illud, quòd Dauid canit. Delicta iuuentutis meæ, & ignorantias meas, ne memineris. *Psal. 24.*

10 *Lib 1. in c. 1. Ezech.*

IDEM explicans illa verba: De animalibus oculatis, & sanctis, cum fieret vox supra firmamentum, quod erat super caput eorum, stabant, & submittebant alas suas, sic habet: Stãtibus animalibus demittebantur alæ eorum. Vocem enim Dei omnipotentis resonantem in cœlestibus ferre non poterant: sed stabant, & mirabantur, & silentio suo Dei potentiam demonstrabant, qui sedebat super firmamentum.

11 *Lib. 2. in c. 3. Habacuc. to. 5.*

IDEM exponens illa verba: Qui ascendis super equos tuos, & quadrigę tuæ saluatio ait: Quæro equos super quos ascendat Dominus, & puto non esse alios nisi sanctorum animas, super quas ascendit sermo diuinus, vt ipsas saluet, & alios per eas. Vnde sponsus loquitur in cantico, Equitatui meo in curribus Pharaonis assimilaui te amica mea, non quòd Christus animam quam sponsam suam vocat, quadrigis comparet Pharaonis, sed quòd omnis anima quamuis sancta sit atque perfecta, ad Deum comparata, quasi currus Pharaonis sit, & iumentum. Vnde, & Moyses loquitur ad Dominum. Ego autem sum alogos idest irrationalis. Et Dauid vt iumentum factus sum apud te, non absolute, sed apud te, tibi comparatus. His equis illi contrarij sunt, quos habet Pharao, & de quibus dicitur, Equum, & ascensorem proiecit in mare, huiuscemodi equi-

Cant. 1. *Exod. 4.*

di equitatui non est salus, sed perditio.

12 *Lib. 5. confessionum, cap. 10. 1.* AVGVSTINVS loquens de astrorum cognitione. Nunquid (ait) Domine Deus veritatis, quisquis nouit ista, ipse placet tibi? Infelix enim homo, qui scit, te autem nescit; beatus autem, qui te scit, etiamsi illa nesciat. Qui vero, & te, & illa nouit, non propter illa beatior, sed propter te solum beatus est, si cognoscens te, sicut Deum glorificet, & gratias agat, & non euanescat in cogitationibus suis.

13 *Lib. 7. confessionum. cap. 10.* IDEM sic exorditur. Intraui in intima mea duce te, & vidi qualicumque oculo animæ meæ, supra eundem oculum animæ meæ, supra mentem meam, lucem Domini incommutabilem, non hanc vulgarem, & conspicuam omni carni, nec quasi ex eodem genere. Grandior erat, tanquam si ista multo multoque clarius clarescеret, totumque occuparet magnitudine. Nec ita erat supra mentem meã sicut oleum super aquam, nec sicut cælum super terram, sed superior: quia ipsa fecit me. Qui nouit veritatem, nouit eam, & qui nouit eam, nouit æternitatem. Tu es Deus meus, tibi suspiro, die ac nocte. Et cum te primum cognoui, tu assumpsisti me, vt viderem. Et reuerberasti infirmitatem aspectus mei, radians in me vehementer, & contremui amore, & horrore, & inueni longe me esse a te in regione dissimilitudinis, tanquam si audirem vocem tuam de excelso, Cibus sum grandium, cresce, & manducabis me. Et cognoui quoniam pro *Psal. 38.* iniquitate corripuisti hominem, & tabescere fecisti sicut araneam animam meam.

14 *Libro 2. de Trinitate. tom. 3.* IDEM sic ait explicans locum Exodi 33. Non videbit me homo, & viuet: Hoc dixit Dominus, quia nunc quando Deum spiritualiter intelligimus, in tantum carnalibus affectibus morimur, vt mortuum nobis hunc mundum deputantes, nos quoque ipsi, huic mundo moriamur, & dicamus. Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. De hac enim morte *Gal. 6.* iterum dixit, Si autem mortui estis *Coloss. 2.* cum Christo, quid adhuc velut viuentes, de hoc mundo decernitis? Non ergo immerito nemo potest faciem, id est ipsam manifestationem sapientiæ Dei videre, & viuere.

IDEM ait: Cognoui te vnum 15 Deum viuum, quem confiteor toto *In lib. soliloquiorum.* corde meo verum Deum, solum san- *tom. 9.* ctum, immortalem, inuisibilem, incommutabilem, inaccessibilem, vnum lumen, vnum solem, vnam vitam, vnum bonum, vnum principium. Sic cognoui te Domine Deus meus, cognitor meus, sic cognoui te per fidem tuam, quam inspirasti mihi, lux mea, lumen oculorum meorum, spes omnium finium terræ, gaudium lætificans iuuentutem meam, & bonum sustentans senectutem meam. In te enim *Psal. 34.* Domine iubilant omnia ossa mea dicentia, Domine quis similis tibi? Dij, qui non fecerunt cælum & terram, pereant de cœlo, & terra, Deum qui creauit cœlum, & terram, cœli, & terra benedicant. Quis similis tibi etiam in dijs Domine, quis similis tibi, magnificus in sanctitate, terribilis atque laudabilis, & faciens mirabilia? Sero te cognoui lumen verum, sero te cognoui. Erat autem nubes magna atque tenebrosa ante oculos vanitatis meæ; ita vt videre non possem solem iustitiæ, & lumen veritatis. Inuoluebar in tenebris, filius tenebrarum, tenebras meas amabam: quia lumen non cognoscebam. Cæcus eram, & cæcitatem amabam, & ad tenebras per tenebras ambulabam. *Infra.* Vo- 16 casti me nomine tuo; insonasti desuper voce grandi in interiorem aurem cordis mei. Fiat lux, & facta est lux, & discessit nubes magna, & liquefacta est nubes tenebrosa, quæ operuerat oculos meos, & vidi lucem tuam, & cognoui vocem tuam, & dixi. Vere Domine tu es Deus meus, qui eduxisti me de tenebris, & vmbra mortis, & vocasti me in admirabile lumen tuum, & ecce video. Et cõuersus sum, & vidi tenebras in qbus fueram, &

& abyssum tenebrosam in qua iacueram, & contremui, & expaui, & dixi, Væ væ tenebris meis, in quibus iacui. Væ væ cæcitati illi, in qua videre non poteram lumen cœli. Væ væ præteritæ ignorantiæ meæ, quando nõ cognoscebam te Domine. Gratias tibi ago illuminator, & liberator meus, quoniã illuminasti me, & cognoui te. Sero cognoui te veritas antiqua, sero te cognoui veritas æterna. Tu eras in lumine, & ego in tenebris, & non cognoscebam te, quia illuminari non poterã
Ioan. 1. sine te, & non est lux extra te. Lumen verum, lumen sanctum, lumen delectabile, lumen admirabile, lumen superlaudabile, quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum, & etiam oculos angelorum, ecce video, gratias ago. Ecce video lumen cęli, interlucet oculis mentis meæ radius desuper a facie luminis tui, & lę-
17 tificat omnia ossa mea. O si perficeretur in me. Auge quæso luminis auctor, auge quæso, quod interlucet in me, dilatetur obsecro, dilatetur ex te. Quid est hoc, quod sentio? Quis est ignis, qui calefacit cor meum? Quæ est lux, quæ irradiat cor meum. O lux quæ semper luces, & nunquam obfuscaris, illumina me. O vtinam arderem ex te. Ignis sancte, quàm dulciter ardes, q̃ secrete luces, quàm desideranter aduris. Væ his, qui non ardent ex te, væ his, qui non illuminantur ex te. O lumen veridicum illuminans omnẽ mũdum, cuius lux implet mundum. Væ cæcis oculis, qui te non vident, sol illuminans cœlum & terram. Vę auertentibus oculis, vt videant veritatem, Væ non auertentibus, vt non videant vanitatem. Nequeunt enim oculi assueti tenebris, summę veritatis radios intueri, nec sciunt de lumine aliquid æstimare, quorum est in tenebris habitatio. Tenebras vident, tenebras diligunt, tenebras, approbant, de tenebris euntes in tenebras, nesciunt vbi corruant. O lux beatissima, quæ non nisi a purgatissimis oculis videri po-
Matt. 5. tes. Beati mundo corde, qm̃ ipsi Deum videbunt, sana oculos meos, vt sanis oculis te contempler, quem non nisi sani oculi intuentur. Aufer quæso squamas caliginis antiquæ, radio tuæ illuminationis, splendòr inaccessibilis, vt te videre valeam irreuerberatis obtutibus, & in lumine tuo videam lumen. Dilatetur obsecro visus meus Domine ex te. Reuela ocu- *Psal. 118.*
los meos, vt considerem mirabilia de lege tua, qui es mirabilis sanctis tuis.

18 GREGORIVS explicãs illud, ex capite 33. Iob. Et videbit faciem eius in iubilo ait. Modo explicat Iob, quomodo Deus, dum innotescit, exhilarat. Iubilum namque dicitur quãdo ineffabile gaudium mente concipitur, quod nec abscondi possit, nec sermonibus aperiri, & tamen quibusdam motibus proditur. Vnde Dauid *Psal. 88.*
dixit: Beatus populus, qui scit iubilationem. Non ait, qui loquitur, sed qui scit. Quia sciri quidem iubilatio intellectu potest, sed dicto exprimi non potest. Quia ergo cordibus nostris lux se veritatis insinuans, modo districtam iustitiam prætendendo contristat, modo interna gaudia aperiendo lætificat post tentationum amaritudines. Subdit. Videbit faciem eius in iubilo. Menti enim nostræ de consideratione cæcitatis suæ prius ignis tribulationis immittitur, vt omnis vitiorum ærugo concremetur, & tunc mundatis oculis cordis, illa lætitia patriæ cælestis aperitur, vt prius purgemus lugendo, quod fecimus, & postmodum manifestius contemplemur per gaudia, quod quærebamus.

Prius a mentis acie exurente tristitia, 19
interposita malorum caligo detergitur, & tunc resplendente raptim, coruscatione incircumscripti luminis illustratur. Ibi mens veritatem sentiendo videt, quia quanta est ipsa veritas, non videt. Cui veritati tanto magis se longe existimat, quanto magis appropinquat. Quia nisi illam vtcumq; conspiceret, nequaquam eam conspicere se non posse sentiret. Ipsa autem Dei cõtemplatio, facies eius dicitur. Quia enim per faciẽ quemlibet

Lib. 24. moral. c. 5. 10. & (margin note to 18)

agnoscimus, non immerito cognitionē Dei faciem eius vocamus. Quia vero vnusquisque quanto amplius cælestia contemplatur, tanto magis a terrena operatione corrigitur, bene post gratiam contemplationis, iustitiam subdidit operationis dicens. Et reddet homini iustitiam suam. Illam iustitiā reddet Deus homini, ad quam conditus fuit, vt inhærere Deo libeat.

20 *Lib 35. moraliū. ca 2. tom. eod.* IDEM explicans illa verba; Iob 42. Insipienter locutus sum, & quæ vltra modum excederent scientiam meam, ait. Omnis humana sapientia quantolibet acumine polleat, diuinæ sapientiæ comparata, nec iusta, nec pulchra, sed insipientia est. Omnia enim humana, quæ iusta, quæ pulchra sunt, Dei iustitiæ, & pulchritudini cōparata, nec iusta, nec pulchra sunt, nec omnino sunt. Beatus ergo Iob ea, quæ dixerat, sapienter se dixisse crederet, si verba superioris sapientiæ non audiret. Et qui sapienter quidem locutus hominibus fuerat, diuinas tamen sententias audiens, sapientius, se cognoscit non esse sapientem. Hinc *Gen. 18.* est quòd Abraham inter verba dominica, nil se nisi puluerem vidit, dicēs, Loquar ad Dominum meum, cum sim puluis, & cinis. Hinc est quòd Moyses omni Ægyptiorum sapiētia instructus, ex quo loquentem Dominum audiuit, impeditioris, & tardioris linguæ se esse deprehendit, dicens. Obsecro Do- *Exo. 4.* mine non sum eloquens; ab heri enim & nudiustertius, ex quo locutus es ad seruum tuum, impeditioris & tardioris linguæ sum. Hinc est quòd Esaias *Isa. 6.* postquam sedentem Dominum super solium excelsum, atque eleuatum vidit: postquam Seraphin duabus alis 21 faciem, duabus velare pedes, & duabus volare conspexit; postquā id quod est, Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus exercituum, alterum ad alterū clamare audiuit: ad seipsum rediens, ait. Væ mihi quia tacui, quia vir pollutus labijs ego sum, & in medio populi polluta labia habentis ego habito. Moxq; ipsam pollutionem vnde cognouerat subdens, ait: Et regem Dominum exercituū vidi oculis meis. Hinc etiam Hieremias diuina verba audiēs, verba se non habere cognouit, dicens: A a a Domine Deus, ecce nescio lo- *Hier. 1.* qui, quia puer ego sum. Hinc Eze- *Ezech. 2.* chiel loquēs de quattuor animalibus; dicit, cum fieret vox supra firmamentum, quod erat supra caput eorum, stabant, & submittebant alas suas. Quid sunt alæ animalium, nisi sanctorū contemplationes, eos ad cælestia subleuātes? Sed cum fit vox supra firmamentum, quod super caput eorum est, stantes submittunt alas suas, quia cum internam vocem supernæ sapientiæ audiunt, quasi volatus sui alas deponūt. Quia videlicet ipsam veritatis altitudinem, minus cōtemplari posse cognoscunt. Ad vocem ergo desuper venientem, alas deponere, est cognita superna potētia, virtutes proprias humiliare, & consideratione creatoris, nil de se aliud quàm abiecta sentire. Sancti itaque viri dum diuinitatis arcana audiunt; quanto magis contemplando proficiunt, tanto amplius despiciendo quod sunt, aut nihil aut prope nihil, se esse cognoscunt. Et ita Iob diuinis sermonibus respondens, & sapienter proficiens, stultum se esse deprehendit. Et tanto se amplius redarguit, quanto amplius proficit, & scientiam suam vltra modum excessisse se credidit: quia in verbis Domini plusquam æstimauerat, secreta eius sapientiæ agnouit.

IDEM explicās illa verba Ezech. 21 ex cap. 40. & fenestras obliquas in thalamis, sic habet: In fenestris obliquis, *Homil. 17. in Ezech. to. 2.* pars illa per quam lumen intrat, angusta est, sed pars interior, quę lumen suscipit lata. Quia mentes contemplātium, quamuis aliquid tenuiter de vero lumine videant in semetipsis; tamē magna amplitudine dilatantur. Exiguum valde est, quod de æternitate contemplantes vident, sed ex ipso exiguo, laxatur sinus mentium in augmēto feruoris, & amoris. *Infra*: Sed quisquis iam lumini contemplationis intendit, curare magnopere debet, vt mētem semper in humilitate custodiat,

num-

Digitized by Google

nunquam se de gratia qua infunditur, extollat, & ipsas quæ mentes contemplantium signant, quales sint obliquæ fenestræ consideret. Per obliquas etenim fenestras, lumen intrat, & fur nō intrat: quia hi, qui vere speculatores sunt, semper sensum in humilitate deprimunt, atque ad eorum mentes intelligentia contemplationis intrat, sed iactantia elationis non intrat.

23 *In Psal. 6. pœnitent. ve. 10. Psal. 129.*
IDEM explicans illa verba: De profundis clamaui ad te Domine, Ait. Sciendum quòd sancti viri eo se magis infirmos & abiectos sentiunt, quo per mentis desiderium erecti, vicinius ad Deum accedunt. Tunc enim primum miseriam suam incipiunt perfecte cognoscere, cum Dei præsentiam cœperint in corde sentire. Hinc est quòd Abrahā qui collocutionis diuinæ gratiam meruit, puluerem se esse, & cinerem memorat, dicens: Loquar ad Dominum meum, cum sim puluis & cinis. *Gen. 18.* Hinc Iacob postquam Dominum vidit, neruo femoris emarcescente, vno pede claudicauit: *Gen. 32.* quia profecto debiles se esse & infirmos reputāt, qui se ad videndum Deum per studiū sanctæ contemplationis leuant. Qui dum spem suam in carne ponere desinunt, quasi vnius cruris vires amittunt; eoque assuescunt, cælesti dumtaxat desiderio inniti, quo senserint se a spe rerum temporalium, debilitari. Et quasi neruum non habent in femore, dum non confidunt in carnali generatione. Omnia quæ sub cœlo sunt vanitatem æstimant, & cum præsentis vitæ miserijs plenos se esse, & obsitos circumquaque conspiciunt, quasi de profundis ad Deum clamant.

24 *Serm. 60. ex paruis.*
BERNARDVS explicans illa verba Cant. 6. Quæ est ista quæ ascendit sicut aurora consurgens, ait: Luna dicitur splendorem suum non a se habere, sed a Sole trahere, quantoq; magis Solis conspectui cernenda opponitur; tanto maiore sui parte ab eiusdem Solis lumine illustratur. Similiter, quæq; fidelis anima, si veri Solis obtutibus offeratur intuenda, sine dubio ex visione illius admittit protinus in se decus quoddam pulchritudinis, & venustatem castitatis. Vnde fit, vt ex eius lumine crescens, & proficiens, etiam ad perfectionem prouehatur, vt recte dicatur de illa, Electa vt Sol, quia fulgebunt iusti vt Sol, in regno Patris eorum.

25 *Serm. 28. in Cant.*
IDEM explicans: Nolite me considerare, quòd fusca sim: quia decolorauit me Sol, inquit: Decolorauit me Sol, Deus scilicet, sui nimirum comparatione splendoris, dum appropians illi, ex eo me obscuram deprehendo, nigram inuenio, fœdam despicio. Ceterum, alias quidē formosa sum, quid meipsam fuscam dicitis, solius Solis pulchritudini succumbentem?

26 *Serm 38. in Cant. 1. Cor. 15.*
IDEM sic habet: Apostolus dicit, quòd ignorantiam Dei quidam habent. Ego autem dico omnes ignorare Deum, qui nolunt conuerti ad Deum. Neque enim ob aliud proculdubio renuunt, nisi quia grauem & seuerum imaginantur, qui pius est, durum & implacabilem, qui misericors est, ferum & terribilem, qui amabilis est; & mentitur iniquitas sibi, formans sibi idolum pro eo quòd non est ipse.

Conceptus, & partus in bonam, & malam partem accipiuntur in sacra Scriptura. Cap. XXI.

1 *Homil. 12. in cap. 25. Gen. ve. 1.*
ORIGENES sic habet: Dixit Dominus Rebeccæ. Duæ gentes in vtero tuo sunt, & duo populi de ventre tuo segregabuntur, & populus populum superabit, & maior seruiet minori; Ego puto q̄ de singulis nobis hoc dici potest, quia duæ gētes, & duo populi intra nos sunt. Nam & virtutum populus intra nos est; & vitiorū nihilominus populus intra nos est. De corde enim nostro procedunt cogitationes malæ, adulteria, furta, falsa testimonia &c. *Matt. 15.* Vides quātus malorum populus intra nos est? Si vero mereamur illam vocem dicere sancto Spiritui, A timore tuo Domine in vtero concepimus & peperimus, spiritū *Esa. 26.*

ſalutis tuæ fecimus ſuper terram:tunc & alius intra nos populus inuenitur
Gal. 5. generatus in ſpiritu. Fructus enim ſpiritus eſt gaudium, pax, patientia, humilitas, manſuetudo &c. Sed iſte populus minor eſt, ille maior. Semper enim plures ſunt mali, quàm boni, & vitia numeroſiora virtutibus. Sed ſi tales ſumus, qualis Rebecca, & mereamur de Iſaac, ideſt de Verbo Dei habere conceptum, etiam in nobis populus populum ſuperabit, & maior ſeruiet minori. Seruiet etenim caro ſpiritui, & vitia virtutibus cedent.

2
Hom. 10. in Exod. IDEM explicans locum Exo. 21. Si rixati fuerint viri, & percuſſerit quis mulierem prægnantem, & abortiuum quidé fecerit &c. ait: Mulier prægnans dicitur anima, quæ nuper Dei concepit Verbum. De tali autem conceptione legimus alibi.
Eſai. 26. A timore tuo Domine in vtero concepimus, & peperimus. Qui ergo concipiunt, & ſtatim pariunt, iſti nec mulieres exiſtimandi ſunt, ſed viri & perfecti viri. Deniq; audiet Prophetam dicentem. Si pepererit terra in vna die, & nata eſt gens de ſemel, iſta eſt generatio perfectorum, quæ ſtatim ſub die, vt concepta fuerit, naſcitur. Verum ne tibi nouum videatur, quòd viros parere diximus, audi Apoſtolum dicẽtem.
Gal. 4. Filioli mei, quos iterum parturio, donec Chriſtus formetur in vobis. Perfecti ergo ſunt & viri fortes, qui ſtatim vt concipiunt, pariunt, ideſt, qui conceptum fidei verbum, in opere producunt. Anima autem quæ concepit, & in ventre retinet, & non parit, iſta mulier appellatur. Sicut & Propheta dicit. Dolores partus aduenerunt ei, & virtus non erat pariendi.

3
Hom. 12. in c. 12. Leuit. IDEM ait: Ex ſemine Verbi Dei quod ſeminatur, Chriſtus naſcitur in corde auditorum. Hoc enim & Apo-
Gal. 4. ſtolus dicit, donec formetur Chriſtus in vobis. Concipit ergo anima ex hoc verbi ſemine, & conceptum format in ſe verbum, donec pariat ſpiritum timoris Dei. Sic enim per Prophetam di-
Eſai. 26. cunt animæ ſanctorum. A timore tuo Domine concepimus in vtero, & parturiuimus, & peperimus Spiritum ſalutis tuæ, quem fecimus ſuper terrã. Iſte eſt ſanctarum animarũ partus, iſte cõceptus, iſta ſunt ſancta cõiugia, quæ conueniunt magno Pontifici Chriſto.

IDEM inquit: Eſt ſponſus & vir animæ mundæ & pudicę, Verbũ Dei, qui eſt Chriſtus Dominus. Sicut dicit Apoſtolus: Volo vos vni viro Virginem caſtam exhibere Chriſto. Timeo autem ne forte ſicut ſerpens ſeduxit Euam aſtutia ſua, ſic corrumpantur ſenſus veſtri à ſimplicitate, quæ eſt in Chriſto Ieſu. Donec igitur anima adhæret ſponſo ſuo, & audit verbũ eius, & ipſum complectitur, ſine dubio ab ipſo ſemen ſuſcipit verbi, & ſicut ille dixit, De timore tuo Domine in vtero concepi, ita & hæc dicit, De verbo tuo Domine in ventre concepi, & parturiui, & Spiritum ſalutis tuæ feci ſuper terram. Si ergo ſic de Chriſto concepit anima, fecit filios, pro quibus dicatur ad eam, quia ſalua erit per filiorum generationem. Eſt itaque vere beata ſoboles, vbi concubitus factus fuerit animæ cum verbo Dei, & vbi complexus adinuicem dederint. Inde naſcitur generoſa progenies, inde pudicitia orietur, inde iuſtitia, inde mãſuetudo, atque omnium virtutum proles veneranda ſuccedet. Quòd ſi infelix anima diuini Verbi dereliquerit ſancta connubia, & in adulterinos ſe complexus diaboli deceptam tradiderit; generabit filios, de quibus ſcriptum eſt. Filij adulterorum imperfecti erunt, & ex iniquo concubitu ſemen exterminabitur. Vnde & oſtenditur, quòd per ſingula quæque quæ gerimus, parit anima noſtra, & generat filios; opera ſcilicet quæ gerit. Et ſiquidem ſecundum legem eſt quod gerit, ſpiritum parit ſalutis. Et iſti ſunt filij, de quibus Propheta dicit: Filij tui ſicut nouellæ oliuarum in circuitu menſæ tuæ. Si vero quod agit peccatum eſt, ſine dubio ex conceptione contrarij ſpiritus, malignam ſobolem gignit. Parit enim filios peccati, & iſtæ ſunt maledictæ generationes, in qbus a nõnullis ſanctorũ maledici-

4 *Homil. 20. ſuper c. 25. Numerorũ.* *2. Cor. 11.* *Eſa. 26.* 5 *Sap. 3.* *Pſal. 127.*

Iob 3. dicitur etiam dies, in quo nati sunt: Numquam est ergo quando non pariat anima, & generet filios. Et forte ad vtrasque has generationes animæ
Rom. 9. respicit illud quod dictum est. Cum enim nõdum nati fuissent, aut aliquid boni egissent aut mali, dictum est, quia maior seruiet minori, sicut scriptum est. Iacob dilexi, Esau autem odio habui. Istæ enim tales generationes animæ, etiam priusquam faciant boni aliquid, siquidem ex sancto Spiritu ge-
6 neratæ sunt, iam diliguntur, si vero ex spiritu maligno, etiam priusquam opere impleant aliquid mali; hoc ipso tamen quòd huiusmodi voluntatem peperit anima, digne in ea odio habetur, malę voluntatis execranda conceptio. Propterea fortassis in huius sacramenti figura etiam Chanam puer antequã nasceretur, maledicitur. Cham namq; peccauerat pater eius. Et prophetans Noe cum vnicuique filiorum suorum, optima quęque figuraret, vbi ad Cham
Gen. 9. ventum est; maledictus, inquit, Chanaam puer. Cham peccauit, & Chanaã, progenies eius maledicitur, & maledicta est. Et ideo acrius nobis intendendum est, ne forte generet aliquid anima, quod maledicto dignum sit, vt etiam si nondum opere impleuerit, in ipso tamen proposito, erit huius-
Psal. 136. modi maledicta progenies. De hoc in Psalmis scriptum est. Filia Babylonis misera &c. Beatus qui tenebit, & allidet paruulos suos ad petram. Etiam si nondum aliquid operis gessit, Babylonius in nobis iste conceptus, dum adhuc paruulus est, non miserearis eius, nec parcas ei, sed statim interfice. Quis ergo tantus ac talis est, vt non expectet omnino vsquequo crescat in eo Babyloniæ soboles, nec augeantur in eo opera confusionis, sed in primis statim initijs, vbi nasci cęperint, & ex voluntatis motibus coalescere, atque (vt ita dicam) vbi caput cœperint de vulua animæ proferre perniciosa desideria, maligni spiritus inspiratione cõcepta, arripiat statim, & elidat ad petram, idest adducat ad ipsum Christũ; vt pereant.

IDEM explicans illa verba: Simi- 7
lis est dilectus meus capreæ, hinnulo- Hom. 3. ex-
que ceruorum, ait: Aduerte qualium posit. 2. in
ceruorum, Domini decet seruare par- Cãt. 10. 8.
tus, ne in aborsum decidant. Sed & menses eorum numerare plenos ad partum, eorumque labores & dolores custodire, vt generationes eorum non cadant in vanum, sed vt perfecta sit eorum natiuitas, & tamdiu parturiant, donec formetur Christus in eis. Huiusmodi ceruorum pullos Dominus nutrit, eorum dumtaxat, qui iactant cogitatus suos in Domino, vt ipse eos enutriat, & ipse seruet dolores partus eorum, cum ex timore Dei, & in ventre conceperint & parturierint, & spiritum salutis pepererint. Tales ceruos, vox Domini fecit esse perfectos.

BASILIVS explicans illa ver- 8
ba: Ecce parturit iniustitiam, conce- Homil. 1. in
pit dolorem, & peperit iniquitatem, Psal 7. 10. 1
inquit. Et quidem quod ad huius sententiæ ordinem attinet, confusaneus videtur esse dictionum contextus. Quoniam grauidæ, primum quidem concipiunt, deinde parturiunt; postremo pariunt, hic, parturitio, primum sortitur locum, dein conceptio, demũ partus. Ceterum ordo hic significatissime explicat cordis conceptionem. Incontinentium enim appetitiones nullo coercitæ freno rationis, & insanæ prorsus concupiscentiæ, hominem veluti æstro quopiam stimulantes dictæ, parturigines quædam sunt, quòd acrimoniam vehementissimi doloris in anima parere soleant secundum hunc ad malum prægestientem impetum, quisquis non euadit superior malignis & ad malum persuadentibus consilijs, is iam concepit dolorẽ, idem vbi reliquerit in corde conceptas malitias in flammam erumpere per improbas & flagitiosas actiones, tum demum peperit iniquitatem. Videtur Deus hæc dicere quodammodo erubescens pater iniqui filij appellari. Non meus, inquit, filius hic, sed eius est patris, cui se per peccatum tradidit. Quia qui facit peccatũ, ait Ioannes, ex

patre

Digitized by Google

1. Ioan. 1. patre diabolo eſt. Parturiuit ipſum per iniuſtitiam diabolus, ipſumq; concepit, & geſtauit diabolus in vtero, denique eundem peperit, ipſius iniquitate palam traducta.

9 *Lib. 8. in c. 26. Iſa. 10. 4.* HIERONYMVS explicans illa verba: Sicut quæ concepit cum appropinquauerit ad partum, dolens clamat in doloribus ſuis: ſic facti ſumus a facie tua Domine. Concepimus, & quaſi parturiuimus, & peperimus ſpiritum, ſic habet: Sicut ad partum mulier appropinquans, dolore cogitur exclamare: ſic nos a facie formidinis tuæ concepimus, & parturiuimus, & peperimus non carnis liberos, ſed ſpiritus. Poteſt hoc & apoſtolicus vir dicere, quando populos erudit, & imitatur Apoſtolum Paulum. Filioli mei, quos
Gal. 4. iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis. Siue autem legerimus propter timorem tuum Domine in vtero accepimus, vt ſeptuaginta verterũt, ſiue a facie tua Domine concepimus, vt vulgata habet lectio, vtrumque ad id pertinet, vt ex timore & recordatione Domini, ſermonẽ concipiamus Dei, & illuminetur cor noſtrum dicẽtium.
Pſal. 4. Signatum eſt ſuper nos lumen vultus
Pſal. 79. tui Domine. Et, Oſtende faciem tuam, & ſalui erimus.

10 *Lib. 1. in c. 1 Amos. 1. 3. 5* IDEM explicans illa verba: Super tribus ſceleribus Damaſci, & ſuper quatuor non conuertam eum, eo quòd triturauerint in plauſtris ferreis Galaad (vbi ſeptuaginta tranſtulerunt. Pro eo quòd ſecuerunt ferris ferreis prægnantes in Galaad) ait: Iſtæ ſunt prægnantes, de quibus Dominus in
Luc. 21. Euangelio loquitur. Væ prægnantibus & nutrientibus in illis diebus. Prægnãtes ſunt animæ credentium, quæ in
Eſa. 26. principio fidei poſſunt dicere: A timore tuo Domine concepimus, & parturiuimus, & ſi non fuerint plauſtris, ac rotis ferreis, ac dentatis (de quibus
Pſal. 52. Pſalmiſta dicit: Filij hominum dentes eorum arma & ſagittæ) conciſæ, atque ferratæ, poſſunt etiam ea dicere quæ ſequuntur. Et peperimus ſpiritum ſalutis tuæ, quem faciemus ſuper terrã. Simulq; conſidera, quòd perfectę ętatis viros ſecare nõ poſſint, ſed eos, qui adhuc in vtero ſunt, vel qui ſolidum cibum capere nequeunt, & adhuc lacte nutriuntur infantiæ.

IDEM explicans illa verba: Viderunt, & doluerunt montes, ait. Septuaginta verterunt, Videbunt te, & parturiẽt populi. Ex hoc enim ipſo quod vident Deum, ſtatim Dei verbo concipiunt, & dicunt. A timore tuo Domine in vtero ſuſcepimus, & parturiuimus, & peperimus, ſpiritum ſalutis tuæ faciemus ſuper terram, iſti populi viſuri ſunt Deum, & cum viderint concipiẽt, vt poſſint fructus parere doctrinarum. Sed tamen ſequentes hebraicam lectionem conuenientius dicitur. Viderunt te, & pepererunt montes. Montiũ enim eſt videre Deum, & parere filios, quos de Dei concepere ſermone. 11 *Lib. 2. in c. 3. Habacuc.* *Eſa. 26.*

IDEM explicans illa verba ex ca. 26. Iob: Et obſtetricante manu eius eductus eſt coluber tortuoſus, ait: Sancti adornato verbo Dei, tamquam ſemen populis ſpargunt. Vide a timore Domini in vtero ſpiritum ſalutis conceperunt, & ita manus & ſapientia Patris Ieſus Chriſtus, animabus multiplici virtute fecundis, dignatione ſua a ſancto Iob aſtare perhibetur, vt parturiẽtibus, filios venturi ſęculi, obſequium quoddam adhibeat ſuæ pietatis, eaſque in perſecutionum doloribus poſitas conſoletur; miniſterio quoque ſuo inuiſibiliter intrinſecus operante adiuuet parturientes: quia ſine illo, nullus eos bonorum operum, quæ filiorum nomine ſuperius diximus, ſubſequetur effectus. Ipſe igitur charitate miſericordiæ ſuæ, qua nos multum dilexit, per hoc miniſterium obſeruante, & pietate eius obſtetricante, vt animæ ſanctæ eiuſmodi fetus edant, educitur ab eis, & de cordibus earum excluditur ille in quo nihil eſt rectum, coluber tortuoſus. 12 *Tomo 7. In c. 26. Iob.*

IDEM exponens illa verba: Numquid parturiẽtes ceruas obſeruaſti, ait: Sub nomine ceruarum præfiguratos intellige Apoſtolos, & Apoſtolicos viros, qui in fortitudine fidei, & patientia, per ſpiritum imbuentem eos, verbum 13 *In c. 39. Iob.*

bum Euangelij perfecte in se formatū, parturiant. Sicut ille qui dicebat, Per Euangelium ego vos genui. Hoc igitur tempus futurum constitui, & animas prædictorum velut ceruas obseruo, quæ de timore meo concipiunt, vt spiritus salutis pariant super terram. Tu forsitan quasi obstetricantis officio diligentissima sollicitudine obseruasti, dans eis os & sapientiam de vtero mētis suæ, minus fortasse solidum, vel integrum verbum prędicationis, velut fętum in hanc effunderent lucem? Dinumerasti menses conceptus earum, & scisti partus tempus earum. Viuum verbum Dei & validum, penetrans vsque in diuisionem animæ ac spiritus, in hoc spirituali conceptu, profectus quosdam incrementorum velut per menses temporum in cordium finibus operatur, vt ipsis Apostolis primum apparuit, qui in initio prædicationis quasi parui, & modici visi sunt; sed paulatim corroborante eos spiritu, verbum in eis demonstratum est vsque ad mensuram plenæ gratiæ peruenisse. Quod velut partu edentes, totum atque perfectum ac plenum diuinis promissionibus, diuersis ecclesijs ediderunt. Huiusmodi igitur conceptus, & partus tempora, qui hoc modo spirituali vtero cordis fiunt, Vnde & tu Iob, ait Dominus cognoscere potuisti? Incuruantur ad fetum & pariunt, & rugitus emittunt. Doctrinam lacteam propinando infirmis, sicut ait Apostolus: Lac vobis potum dedi, non escam, ab illa celsitudine sapientiæ ad humiliora prædicatores quodammodo humiliantur, atque descendunt, vt vir fiat paruulus. Et dum eos conantur in Christo formare, & parere, rugitus emittunt, dum ab inimicis Christi supra modum, & supra virtutem suam, grauantur, ita vt tædeat eos etiam viuere. De qualibus etiam Apostolus ait, & nunc flens dico, inimicos crucis Christi, siue ex affectu charitatis huiusmodi rugitus emittunt. Sicut ait idem Apostolus, Tristitia mihi magna est, & continuus dolor cordi meo. Itē ait: Ex multa tribulatione & angustia

1.Cor. 4.
14
1.Cor. 3.
Phil. 3.
Rom. 9.
2.Cor. 2.

cordis scripsi vobis per multas lachrymas. Qualibus dolens ex charitatis visceribus dicit. Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis. Et Act. 20. Vigilate, memoria retinentes, quoniam per triennium nocte & die non cessaui cum lachrymis monere vnumquenque vestrum. Hæc idcirco dicta sunt, vt sciamus, quoniam ad gemitus & rugitus pertineant tribulatio, & lachrymæ, & dolor continuus cordis sanctorum. Separantur filij earum, & pergunt ad pastum, egrediuntur & non reuertuntur ad eas. Parturitione Apostolica, filij quos sancti in Christo genuerint, siue a pristinis erroribus suis, siue a carnalibus operibus separantur. In quibus nunc erubescunt, vt iam non sibi viuant, sed Christo, qui pro eis mortuus est. Pergunt ad pastum, idest per scientiam profundioris intelligentiæ quotidie excitati, conuersatione proficiunt. Ad istum pastum Domini, & ad hanc alimoniā sanctarum animarum, & ad tales delicias spirituales egrediuntur vtique ab infantia morum, quotidie proficientes, & proficiscentes virtutum merito in virum perfectum, & non reuertuntur ad eas. Non reuertuntur, vt iterum necesse sit docere eos, quæ sint elementa exordij sermonum Dei. Non reuertuntur ad ea quæ retro sunt, sed in ea quę ante sunt se extendunt. Non reuertuntur vt quidam, quibus ait Apostolus: Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis, sed potius subeunt gradus ascensionum, inambulant de virtutibus in virtutē. Hic ergo sermo Dei sub figura caprearum, describit Apostolos & omnes apostolicos viros, per quorum doctrinam, Ecclesia spirituales sibi filios generat. Et vnaquæq; anima de verbo Dei concipiens, parit filios bonorum operum, quæ tamen ceruæ sit similis, vt in montibus habitet, veloxque sit & alacris ad currendam viam Domini.

Gal. 4.
Act. 20.
15
Gal. 4.

16 AVGVSTINVS sic ait. In amore carnalium tēporaliumq; rerum, sicut in ipsis animalium fetibus, alius est cōceptus verbi, alius partus. Illic enim quod

Lib. 9. de Trinit. c. 3.

quod cupiendo concipitur, adipiscendo nascitur. Quoniam non sufficit auaritiæ nosse & amare aurum, nisi & habeat. Neque nosse & amare vesci, nisi etiam id agat. Neque nosse & amare honores & imperia, nisi proueniat. Ideoq;
Psal. 7. in Psalmo dicitur: Concepit dolorem, & peperit iniquitatem. Dolorem vel laborem dicit concipi, cũ ea concipiunt quæ nosse ac velle non sufficit, & inardescit atq; ægrotat animus indigẽtia, donec ad ea perueniat, & quasi pariat ea. Vnde elegãter in Latina lingua parta dicuntur, quæ verba quasi a partu ducta resonant: quia concupiscen-
Iacobi 1. tia cum conceperit, parit peccatum.

17 *In Psal. 39 io. 8.* IDEM explicans illa verba Matthæi 24. Væ prægnantibus & nutrientibus in illis diebus, ait. Prægnantes sunt, qui spe intumescunt, lactantes, qui iã adepti sunt, quod concupierant. Etenim mulier prægnans in spe tumet filij, nondum videt filium, quæ autem lactat amplectitur quod sperabat. Ergo similitudinem verbi gratia, ponamus. Bona est illa villa vicini, o si mea esset, adiungerem illam, & facerem de isto fundo, & de illa vnitatem. Ecce concupiuit villam proximi, sed iste proximus diues est, non indigens, habens diuitias, & potentiam, vnde ab illo nihil spectandum est. Nihil sperans, non concipit, non est prægnans anima. Si vero iuxta vicinus sit pauper, qui vel in necessitate positus est, vt possit vendere, vel premi potest, vt cogatur vendere; inijcitur oculus, speratur villa, imprægnata est anima, eam adipiscendo, tanquam filium osculatur. Væ prægnantibus, & mammantibus in illis diebus. Mutandum est cor, leuandum est cor, non hic habitandum corde. Imprægnari vis, in Christo imprægnare. Vita futura sit spes tua, certus erit partus tuus, non erit abortiuus, nõ temporalis. Amplecteris quod pepereris in æternũ. Sic enim per Esai-
Esa. 26. am dicitur: Concepimus, & parturiuimus spiritum salutis.

26 *In Psal. 47* IDEM explicans illa verba: Ibi dolores vt parturientis, ait: Quid sunt dolores vt parturientis, nisi dolores pœnitentis? Vide ipsam conceptionem doloris, & parturitionis. A timore tuo, inquit Esaias, concepimus, & par- *Esa. 26.* turiuimus spiritum salutis. Sic ergo conceperunt reges a timore Christi, vt parturiendo, salutem parerent, credendo in eum, quem timuerunt. Ibi dolores sicut parturientis, vbi parturientem audis, fœtum expecta. Parturit vetus homo, sed nascitur nouus homo, ibi dolores vt parturientis.

GREGORIVS explicans verba illa Iob cap. 15. Concepit dolorem, & peperit iniquitatem, & vterus eius præparat dolos, inquit. Dolorem concipit anima, cum peruersa cogitat. Iniquitatem parit, cum explere cœperit quod cogitauit. Inuidendo, dolorem concipit, derogando, iniquitatem parit. Sciendum vero quòd in sacro eloquio, ventris vel vteri nomine, mens solet intelligi. Hinc est enim quòd per Salomonem dicitur, Lucer- *Prou. 20.* na Domini spiraculum hominis, quæ inuestigat omnia secreta ventris. Lux enim gratiæ, quæ desuper venit, spiraculum homini præstat ad vitam. Quæ videlicet lux omnia secreta ventris inuestigare dicitur, Quia occulta mentis prouocat, vt ea quæ de seipsa latebant animam, ante eius oculos flenda reducat. Hinc Hiere- *Hiere. 4.* mias ait: Ventrem meum, ventrem meum doleo. Qui, vt ventrem suum quid dixisset, ostenderet, adiunxit. Sensus cordis mei turbati sunt. Vteri itaque nomine, recte mens accipitur; quia sicut proles in vtero concipitur, sic cogitatio in mente generatur. Vterus itaque hypocritæ præparat dolos; quia tanto semper maiorem malitiam contra proximos in mente concipit, quanto solus præ omnibus videri innocentior quærit. 19 *Lib. 12. moralium ca. 21. 10. 5.*

BERNARDVS dicit: Tantæ efficaciæ osculum sanctum sponsi est, vt ex ipso mox cum acceperit illud sponsa, concipiat, tumescentibus nimirum vberibus, & lacte quasi pinguescentibus in testimonium. Quibus studium est orare frequenter, experti sunt quod dico. Sæpe corde tepido 20 *Serm. 9. in Cant.*

&

& arido accedimus ad altare, orationi incumbimus, perſiſtentibus autem, repente infunditur gratia, pingueſcit pectus, replet viſcera inundatio pietatis. Dicat ergo: Habes ſponſa, quod petiſti, & hoc tibi ſignum; quia meliora facta ſunt vbera tua vino. Hinc te noueris oſculum accepiſſe, quòd te concepiſſe ſentis. Vnde & vbera tibi intumuerunt, facta inubertate lactis, meliora vino, ſcientiæ ſæcularis; quę quidem inebriat, ſed curioſitate, non charitate, implens, non nutriens, inflans, non ædificans, ingurgitans, non confortans.

21 *Serm. 85. in Cant.*

IDEM ait: Quam videris animam relictis omnibus, verbo votis omnibus adhærere, verbo viuere, verbo ſe regere, de verbo concipere, quod pariat verbo, quæ poſſit dicere, Mihi viuere Chriſtus eſt, & mori lucrum; puta coniugem, verboque maritatam. Confidat in ea cor uiri ſui, ſciens fidelem quæ pro ſe omnia ſpreuerit. Omnia arbitretur vt ſtercora, vt ſibi ipſum lucrifaciat. Talis erat anima Pauli pia mater, & fidelis viro ſuo, cum di-

Gal. 4. ceret. Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Chriſtus in vobis. Sed attende in ſpiritali matrimonio, duo eſſe genera pariendi; & ex hoc etiam diuerſas ſoboles, ſed non aduerſas, cum ſanctæ matres, aut prædicando, animas, aut meditando, intelligentias pariunt ſpirituales.

Confeſſio ſacramentalis multa habet bona, quam erubeſcere non conuenit, ſed in illa peritum eligere confeſſorem.

Cap. XXII.

1 *Homil. 3. in Leuit. 10. 5.*

ORIGENES explicans verba illa ex cap. 1. Si peccauerit vnum aliquid de iſtis pronũciet peccatum, quod peccauit, ait: Eſt aliquid in hoc mirabile ſecretum, quòd iubet pronunciare peccatum. Etenim omni genere pronuncianda ſunt, & in publicum proferenda cuncta quæ egerimus. Si quid in occulto gerimus, ſi quid in ſermone ſolo, vel etiam intra cogitationum ſecreta commiſimus, cuncta neceſſe eſt publicari, cuncta proferri. Proferri autem ab illo qui & accuſator peccati eſt, & incentor. Ipſe enim nunc nos, vt peccemus, inſtigat: ipſe etiam cum peccauerimus, accuſat. Si ergo in hac vita præueniamus eum, & ipſi noſtri accuſatores ſimus, nequitiam diaboli inimici noſtri, & accuſatoris effugimus. Sic etenim & alibi Propheta dicit. Dic tu & iniquitates tuas prior, vt iuſtificeris. Nonne euidenter myſterium de quo tractamus, oſtendit, cum dicit, Dic tu prior? Vt oſtendat, quia præuenire illum debeas, qui paratus eſt ad accuſandum. Tu ergo, inquit, dic prior, ne te ille præueniat; quia ſi prior dixeris, & ſacrificium pœnitentiæ obtuleris, & tradideris carnem tuam in interitum, vt ſpiritus ſaluus fiat in die Domini; dicetur & tibi: quia percepiſti & tu in vita tua mala; nunc vero hic requieſce. Sed & Dauid eodem ſpiritu loquitur in Pſalmo, & dicit: Iniquitatem meam notam feci, & peccatum meum non cooperui. Dixi pronunciabo aduerſum me iniuſtitiam meam, & tu remiſiſti impietatem cordis mei. *Pſal. 31.* Vide ergo, quia pronunciare peccatum, remiſſionem peccati meretur. Præuentus enim diabolus in accuſatione, nos accuſare non poterit. Et ſi ipſi noſtri ſimus accuſatores, proficit nobis ad ſalutem. Si vero expectemus vt a diabolo accuſemur; accuſatio illa cedit nobis ad pœnam: habebit enim ſocios in gehenna, quos conuicerit criminum ſocios.

2 *Homil. 8. in c. 12. & 13. Leuit.*

IDEM explicans illa verba: Quicumque ergo maculatus fuerit lepra, habebit veſtimenta diſſuta, caput nudum, ait: Per hæc deſignat eum qui in anima leproſus eſt, ideſt qui peccatis confixus eſt, non oportere aſſuere ſibi tegumenta, & turpitudines operire peccati. Sicut enim is, cuius veſtimenta diſſuta ſunt, nudam, atque intectam gerit turpitudinẽ corporis: ita oportet eum qui peccatis aliquibus obſeptus eſt, mala ſua & flagitia, nullis verbo-

rum

rum assumentis, nullis excusationum velaminibus operire, vti ne fiat sepulchrum dealbatum, quod deforis quidem apparet hominibus speciosum, intus autem plenum est ossibus mortuorum, & omni immunditia. Vult ergo lex diuina, peccatorem non solum vestimenta non assuere, sed & caput non contegere, vt nulla peccata habeantur obtecta, sed publicentur, vt correptione emendentur, vt homo veniam mereatur.

3 Homil. 1. in Psalm. 36. to. 2.

IDEM explicans illa verba: Reuela Domino viam tuam, & spera in eo, & ipse faciet, ait: Si malorum tibi conscius aliquorum fueris, noli occultare, sed per exomologesim, idest confessionem, reuela ea Domino, & spera in eum, & ipse faciet. Hoc est cum confessus fueris, & reuelaueris ei delicta tua, spera in eum, quòd possis ab eo veniam promereri, & ipse faciet. Quid faciet? Sine dubio sanum te faciet. Dicet tibi: Ecce sanus factus es, & iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. Hæc faciet, si delicta tua ei reuelaueris.

Ioan. 5.

4 Homil. 2. in Psal. 37.

IDEM explicans illa verba: Quoniam iniquitatem meam annunciabo, ait: Pronunciationem iniquitatis, confessionem peccatorum, frequentius diximus. Vide ergo quid edocet nos Scriptura diuina, quia oportet peccatum non celare intrinsecus. Sicut enim qui habent intus inclusam escam indigestam, aut humoris, vel phlegmatis stomacho grauiter & moleste imminentia, si vomuerint, reuelantur: ita etiam hi, qui peccauerunt, siquidem occultant, & retinent intra se peccatum, intinsecus vrgentur, & propemodum suffocantur a phlegmate, vel humore peccati. Si autem ipse sui accusator fiat, dum accusat semetipsum & confitetur, simul euomit & delictum, atque omnem morbi digerit causam.

Simile.

Confessor qualis eligendus. Simile.

Tantummodo circumspice diligentius, cui debeas confiteri peccatum tuum. Proba prius medicum, cui debeas causam languoris exponere, qui sciat infirmari cum infirmante, flere cum flente, qui condolendi, & compatiendi nouerit disciplinam; vt ita demum siquid ille dixerit, qui se prius & eruditum medicum ostenderit, & misericordem, siquid consilij dederit, facias, & sequaris, si intellexerit, & præuiderit talem esse languorem tuum, qui multa deliberatione, & consilio debeat curari.

5 Homil. 31. in epist. ad Hebr. to. 4.

CHRYSOSTOMVS sic habet: Pœnitentem non oportet peccatũ suum obliuioni contradere, sed Dominum deprecari, vt Deus quidem peccati eius non meminerit, ipsum autem non obliuisci. Si autem nos peccati nostri memores simus Deus obliuiscitur eius. A nobismetipsis percipiamus sententiam, nosmetipsos accusemus, tunc demum propitiabimus iudicem verũ. Peccatum enim confessione minuitur; confessione vero contempta, pergit in peius. Peccato namque si accesserit impudentia, & irreuerentia veri iudicij, quomodo poterit quis euitare ne in illud denuo decidat, qui prius non agnoscit se peccasse? Non igitur negemus obsecro nostra peccata, neque nos impudentia, duros efficiat; sponte nostra, peccata puniamus, ne pendamus non sponte supplicia. Audiuit Cain a Deo, Vbi est Abel frater tuus? Et dixit: Nescio, Numquid num ego custos sũ fratris mei? Vides quomodo ex hoc peccatum amplius operatus est? Nonne & pater eius similiter: audiens enim etiam ipse, Adam vbi es? Dixit, Audiui Domine vocem tuam, & timui; quoniam nudus sum, & abscondi me. Magnum bonum est, vt quis peccata sua agnoscat, & memoriam eorum perseueranter retineat. Nullum inuenitur delictorum calẽ remedium, sicut eorum continuata memoria. Scio quidem, quia resilit concupiscentia, & non patitur ex malorum memoria, verberari. Sed doma animam tuã, & eam retinaculis constringe frenorum. Sicut enim equus indomitus, sic & illa resultat, & non vult se scire peccasse. Hoc autem totum est opus satanæ. Sed nos ei persuadeamus, quia peccauit; persuadeamus inquam ei peccasse

Gen. 4.

Gen. 3.

caſſe illam, vt pœniteat, vt pœnitens a ſupplicijs liberetur. Quomodo veniam deſiderat adipiſci peccatis, qui neque dignatus eſt confiteri? Ille miſericordiam & clemētiam promeretur, qui ſe peccaſſe agnoſcit. Perſuadeamus igitur nobis peccaſſe nos, nec hoc ſola lingua pronunciet, ſed etiam intima conſcientia, nec tantum nos peccatores eſſe dicamus, ſed etiam ipſa peccata ſpecialiter ſingula computemus. Reuela Domino viam tuam. *Infra*: Nunc ſi recorderis peccatorum tuorum, & frequenter ea in conſpectu Dei pronuncies, & pro eis, eius clementiam depreceris, citius illa delebis. Si autem nunc obliuiſcaris peccatorum tuorum, tunc eorum recordaberis nolens, quando in toto mundo publicabuntur, & in conſpectu proferentur omnium, tam amicorum tuorum quàm inimicorum, cæleſtiumque virtutum. Non enim ad Dauid ſolum dicebat, quæ tu ſecreto feciſti, ego cunctis manifeſtabo, ſed hoc etiam ad omnes nos dicitur. Timuiſti, inquit, homines, & erubuiſti, magis quàm Deum, oculum autem Dei viuētis non es reueritus, ſed coram hominibus quidem verecūdatus es; propterea in hoc ipſo punieris, redarguā namq; te, ante oculos omnium ponens peccata tua. Niſi ea modo ſatagerimus abluere, audi quomodo producentur in medium. Eſuriui, inquit, & non dediſtis mihi manducare. Quando hæc dicūtur, vel vbi? Num in angulo, num in aliquo abdito? Minime. Sed vbi & quādo? ſcilicet cum venerit Filius Dei in gloria ſua, & omnes gentes congregatæ fuerint, quando ſegregauerit iſtos ab illis, tunc hæc dicet cunctis audientibus. Contemplare iterum & illas quinque virgines, quæ in conſpectu omnium audient, Neſcio vos. Sic etiā & qui vnum ſub terris obruit talentū, coram omnibus increpatus eſt. *Infra*: Audient etiam: Ite maledicti in ignem æternum. Deſcribamus igitur hæc ante oculos noſtros, & putemus nunc præſentia eſſe, & Dominum illa verba dicere, & nos pertrahi in illum ignem. Qualem habebimus mentem, quale ſolatium? Quid illud autem, quando diuidemur? Quid dicemus? Quem colorem excuſationis habebimus? Nullum, ſcilicet, neceſſe eſt ergo vt ligati vultu depoſito pertrahamur ad horrifica caminorum, ad flumen igneum, ad tenebras exteriores, & ad immortale ſupplicium, & nullum iam rogare valebimus. Non poteſt tranſiri hinc illuc, dixit Abraham diuiti, quia chaos magnum firmatum eſt inter nos & vos, & neque volentibus licet pertranſire, manumque porrigere. Obſecro ergo, vt illa geramus, quibus vita noſtra mundetur, & primum quidem quantum poſſumus laboremus, vt nullas recipiamus ſordes. Si vero ſicut homines receperimus aliquas, non dormiamus, ſed vigilanter inſtemus, vt ſi quid in nobis erat ſordium, per pœnitentiam abluatur.

Pſal. 36. — *2. Reg. 12.* — *Matt. 25.* — *Ibidem.* — *Ibidem.* — *Luc. 16.*

IDEM ſic habet: Si quotidie peccas, quotidie pœnitentiam age. Et quod in domibus facimus, cum fragiles ad caſum nutant, fragilia educimus, tignaque noua ſubmittimus, continueque reparationis munus oblitteramus, idipſum & in nobis faciamus. Si hodie a peccato ſenueris, teipſum per pœnitentiam inſtaura. *Infra*: Pudeat te peccantem, non pudeat pœnitentem. Attende quid tibi diabolus fecerit. Duo hæc ſunt, peccatum & pœnitentia, peccatum vulnus, pœnitentia medicina, ſed peccatum pudorem habet, pænitentia vero fiduciam poſſidet. Attende diligenter obſecro, ne ordinem turbes, & vtilitatem perdas. Eſt vulnus & medicina, peccatum & pœnitentia, in vulnere ſanies, in medicina purgatio ſaniei, in peccato ſanies, in peccato improperium, in pœnitentia purgatio peccatorum. Aduerte, peccatum ipſum, confuſio & pudor ſequitur, pœnitentiam vero, fiducia. Intellexiſti quæ dico? Ordinem ſatanas peruertit, & confidentiam dedit peccato, & pœnitentiæ confuſionem. Dic tuas prius iniquitates, vt iuſtificeris, & iuſtus priori in ſermone, fit accuſator ſui. Sciens igitur ſatanas,

7 Homil. 7. de pœnitentia to. 5. — *Eſa. 43.* — *Prou. 18.*

tanas, peccatum quidem confuſionem habere, mutauit ordinem, deditque confuſionem pœnitentiæ; confidentiã
8 vero peccato. Carpitur quis prauis deſiderijs de publica meretrice, ſequitur ſcortum, captiuus ingreditur locum, nequaquam erubeſcens, impudens meretricem complectitur, peccatum exequitur, nuſquam ipſi pudor, egreditur inde cum peccatum conſummauerit, atque vt pœniteat, pudore tenetur. Miſer & infelix cum meretricem complectebaris non te puduit, cũ ad pœnitentiam veniſti, pudore tunc confunderis? Quorſum? Nam id cum fornicabaris non pudebat, rem cum facis, non erubeſcis; erubeſcis cum pœnitere & confiteri debes peccata verbo. Diaboli hæc aſtutia eſt, quòd te in peccato erubeſcere vetat, & peccatum edicere, impedit pudore. Nouit enim ſi homo erubuerit peccatum, fugiet illud, inuerecundus autem vel difficile pœnitere poteſt, & ita duo facit mala, & in peccatum trahit, & a pœnitentia arcet. Quid erubeſces ergo? Cum fornicari te contigit, haud erubeſcas cum te peccato liberes, erubeſcis; tunc erubeſcere debuiſti, tunc oportuit pudore confundi, cum peccabas. Cum factus es peccator, tunc pudere oportuerat, cum iuſtus efficeris, pudet. Dic prius iniquitates tuas, vt iuſtificeris. O Domini clementiam; non dixi vt pœniteas, ſed vt iuſtificeris. Non Deo ſatis eſt eum non punire qui peccat, ſed inſuper eum iuſtum efficit.

9 *In Serm. de pœnitentia & remiſſione.* IDEM: Quanto nunc melius eſt temporalem compunctionem & breuẽ luctum mutare bonis, quam poſt breuem & momentaneam vitam, hic ridentes abire illuc perpetuo puniendos? Sed confunderis & erubeſcis peccata tua effari. Atqui oportebat maxime etiam apud homines ea dicere. Confuſio enim eſt peccare, non eſt confuſio confiteri peccata. Nunc autem neque neceſſarium eſt præſentibus teſtibus confiteri, abſque teſtibus fit hoc iudicium. Deus teſtis eſt qui non exprobrat peccata tua, ſed ſoluit peccata propter confuſionem. Numquid & ſic grauaris, & retrocedis? Perſuaſum habe, quòd niſi quis nunc confiteatur, omnino, illic confitebitur, vbi maior pœna, vbi amplior traductio. Hic abſque teſtibus iudicium, & tu qui peccaſti condemnas, illic autem in medium, vbi totius orbis theatrum, producentur omnia, niſi prius hic detegamus ea. Nos autem quando ea agimus, frequẽter & impudenter audemus; quando autem confiteri oportet, tunc confundimur & grauamur. Oportebat cũ alacritate hæc facere. Non enim confuſio accuſare ſua peccata, ſed iuſtitia & virtus. Quis confunditur de opere a quo fit iuſtus? Quis confunditur confiteri peccata, vt ſoluat peccata? Num propter hoc iubet confiteri te, vt puniat? Non vt puniat, ſed ignoſcat. Nam in externis iudicijs poſt confeſſionem pęna. Idcirco & pſaltes iſtud ipſum ſuſpicans, ne quis veritus pœnam poſt confeſſionem, neget peccata, dicit: Confitemini Domino quoniam bonus, quoniã in ſæculum miſericordia eius. Num *Pſal. 117.* ignorat peccata tua Deus, ſi tu non cõfitearis? Etiamſi non dicas illa, ipſe nouit, ſi autem tu dicis, ille obliuiſcitur. Ecce ego ſum Deus, qui deleo iniquitates tuas, & numquam memorabor. *Eſa. 43.* Ego non memorabor, tu autem memor eſto.

IDEM ſuper illud Pſalmi: Confitemini Domino quoniam bonus eſt, ſic dicit. Non vult peccatoribus inferre vindictam, qui dare quærit confitentibus veniam. Vult confeſſione iam viuere, eum qui præcepta contempſerat periturus, vt cui peccatum attulit mortem, & confeſſio afferat ſanitatem. Nec enim poterit indulgentia tribui, niſi ira Dei poſſit confeſſione placari. Nec peccator iam poterit excuſari, qui confeſſionem per quam venia naſcitur, non præparauit amplecti, quo poſſit reus gemino crimine detineri, dum primo legem contempſit, vt delinqueret, & confeſſionis remedia amplecti noluit, vt periret. Confeſſio afferat ſalutem, cui contemptus attulerat mortem. Viue remedijs, qui moriturus fue- 10 *In ſerm. de confeſſione to. 1.* *Pſal. 106.*

fueras aliquando peccatis. Quid horres fateri, quod libenter, ac propere cõmiſiſti? Cur confunderis dicere, quod non confuſus es perpetrare? Cur vereris indicare, quod veritus non es Domino præſente committere? Aut ignorare quæ fecimus, putas, niſi nobis cõfitentibus diſcat? Peius eſt confiteri nolle, quàm legem contemnere. Peius eſt admiſſi pœnitentiam contemnere, quàm monita diuina deſpicere. Peius eſt Dei offenſam, non ſatisfactione placare, quàm peccando Dei bonitatem offendere. Et quamuis peccandi cauſa grauior videatur, leuior tamen frequenter exiſtit, dum confeſſione abſoluitur, aut contumacia debito mortis expungitur. Denique Niniuitæ confitentur & viuunt, Sodomitæ obdurantur & pereunt, illos impendens ſupplicium prouocat confiteri, hos vicinus interitus non confitendo, efficit aboleri. Filij Iſrael quoties peccant hoſtibus traduntur, quoties ſe peccaſſe fatentur, de eorum manibus liberantur. Confitemini Domino, inquit, quoniam bonus. Bonum Dominum hoc loco dicit, non iuſtum, quia qui bonum oſtendit, confiteri perſuadet. Peccatorem enim, bonus abſoluit, iuſtus condemnat. Bonus indulgentiam tribuit, iuſtus merita peccatorum expungit. Apud iudicem, bonum, cõfeſſio mater eſt indulgentiæ, apud iuſtum, pęnæ debitũ. Bonus confitenti tribuit veniã, iuſtus cõpetentem infert pęnã. Vnde ſic fit, vt q confitendo, bonum ſentire voluerit, iuſtũ, ſentiat reticendo, & quẽ confeſſio poſſet abſoluere, eius contumaciã poſſit ſeueritas iuſti iudicis abolere. Quare conſule tibi peccator, dum licet, dũ qui offenſus eſt, ſuadet Dñs, ad miſerãdum Dñs ipſe paratus eſt. Liceat confiteri cui peccare licuit, liceat petere veniam, cui licuit contrahere culpam, indulgentiam poſtulet, qui mandata contempſit, confeſſio reddat, quod peccatum detraxerat. Curet pœnitentia, qđ delictorum macula ſordidarat. Serpentinum virus, confeſſionis antidoto curetur, & qui à nobis fuerat peccatis offenſus, confeſſione nobis miſericors reddatur, & pius.

11 *Iona 3. Geneſ. 19.*

HIERONYMVS explicans illa verba: Numquid reſina non eſt in Galaad, aut medicus non eſt ibi, quare ergo non eſt obducta cicatrix filiæ populi mei, dicit: Non ſolum in præſenti loco, ſed & in multis alijs teſtimonijs ſcripturarum, inuenimus reſinam Galaad pro pœnitentia poni, atque medicamine, mirarique nunc Deum, quare vulnera Hieruſalem nequaquam curata ſint, & necdum cicatrices obduxerint cutem, eo quòd non ſint ſacerdotes, quorũ debeant curari medicamine. 12 *Lib. 2. in c. 8. Hierem. tom. 4.*

IDEM explicans illa verba: Si momorderit ſerpens in ſilentio, nõ eſt amplius habenti linguã (vel vt noſtra hēt lectio, nihil eo minus habet, qui occulte detrahit) ait: Si quem ſerpens diabolus occulte momorderit, & nullo conſcio, eum peccati veneno infecerit, ſi tacuerit qui percuſſus eſt, & nõ egerit pœnitentiam, nec vulnus ſuum fratri, & magiſtro voluerit confiteri, magiſter qui linguam habet ad curandũ facilè, ei prodeſſe non poterit. Si enim erubeſcat ægrotus vulnus medico confiteri, quod ignorat medicina, non curat. 13 *In cap. 10. Eccleſiaſtes to. 6.*

IDEM explicat illa verba ex Pſ. 75. Qm̃ cogitatio hominis confitebitur tibi, & reliquiæ cogitationis diem feſtũ agent tibi, & ait: Cogitatio hoĩs ad confeſſionem pertinet peccatorũ; reliquię vero ſunt ipſius confeſſionis æterna remuneratio, quia indultis ſibi peccatis, velut in die feſto ſpirituali lętitia perfruatur. Si reuerſus fueris ad omnipotentem ædificaberis, & longe facies iniquitatem à tabernaculo tuo .i. ſi te factorum tuorum pœniteat. ædificaberis .i. quotidie vallatus diuina cuſtodia, munieris. Diſſimulantibus agere pęnitentiam, hoc exemplum egregium proponendum eſt; neceſſaria enim hæc cohortatio eſt, qua poſſunt peccatores, gloriam perditam reparare. 14 *In cap. 22. Iob tom. 8. Pſalm. 75.*

IDEM explicans illa verba: Reuela Dño viam tuam, & ſpera in eo, & ipſe faciet, ait: Qũo dicit reuela, nũ qđ aliqđ neſcit Deus? Non. Sed tu qđ hēs in corde, patefacere dēs Deo ĩ ſermone Per cõfeſſiunẽ tuã. Cõſitere ei actiones 15 *In Pſalm. 36. tom. 7.*

tuas,& ſpera in eum ſemper, & ipſe tibi dimittet peccata tua, & ſpera in eũ quòd poſſit remittere delinquenti, & ipſe faciet. Quid faciet? Et educet quaſi lumen iuſtitiam tuam, & iudicium tuum tamquam meridiem, ideſt, in pleno ſplendore gratiæ ſuæ, cum reuelat coram angelis ſuis.

16 *Lib. de vera & falſa pœnit. to. 4.* AVGVSTINVS ſic ait: Qui confiteri vult peccata, vt inueniat gratiam quærat ſacerdotem ſcientem ligare & ſoluere, ne cum negligens circa ſe extiterit, negligatur ab illo qui eũ miſericorditer monet & petit, ne ambo in foueam cadant, quam ſtultus euitare noluit. Tanta vis confeſſionis eſt, vt ſi deeſt ſacerdos, confiteatur proximo. Et ſi ille cui confitetur poteſtatem ſoluendi non habet, fit tamen dignus venia ex deſiderio ſacerdotis, qui ſocio confitetur turpitudinem criminis. Qui igitur omnino confitetur ſacerdoti meliori quàm poteſt, confiteatur. *Infra*. Inquit non erubeſcat confiteri peccata peccatori. Si enim ſacerdos peccata non haberet, erubeſcere poſſet qui peccata ſua ei manifeſtaret. Sacerdos itaque cui omnis profertur peccator, ante quem ſtatuitur omnis languor, in nullo eorum ſit iudicandus, quæ in alio iudicare eſt promptus. Iudicans enim alium qui eſt iudicandus, condemnat ſeipſum. Cognoſcat igitur ſe, & purget in ſe, quod alios videt ſibi offerre. Animaduertat quòd qui ſine peccato eſt, primus in eam lapidẽ mittat. Quomodo lapidaret, qui ſe lapidãdum cognoſceret? *Infra*. Caueat ſpiritalis iudex, vt ſicut non commiſit crimen, ita non careat munere ſcientiæ. Oportet enim vt ſciat cognoſcere, quicquid debet iudicare. Diligens igitur inquiſitor, & ſubtilis inueſtigator, ſapienter interroget à peccatore, quod forſitan ignorat, vel verecundia velit occultare. Cognito itaque crimine, varietates eius non dubitet inueſtigare, & locum, & tempus, & cetera, quibus cognitis aſſit beneuolus paratus erigere, & ſecum onus portare. Habeat dulcedinem in affectione, pietatem in alterius crimine, diſcretionem in varietate. Semper confitentem iuuet leniendo, conſolando, ſpem promittendo, & cum opus fuerit etiam increpando, doceat loquendo, inſtruat operando, ſit particeps laboris, qui particeps vult fieri gaudij. Doceat perſeuerantiam, caueat ne corruat. *Infra*. Ex ſupradictis itaque patet, quòd pœnitentia omnibus vtilis eſt, nec ſpem auferens nec temeritatem cócedens, ſed digne, & vere ſuſcepta promittit non ſolum indulgentiam, ſed certa præmia.

Ioan. 8.

IDEM ſic habet: Cum dixiſſet Ioannes alligari diabolum mille annis & poſtea ſolui breui tempore, mox recapitulando quid in iſtis mille annis agat Eccleſia: Et vidi, inquit, ſedes, & ſedentes ſuper eas, & iudicium datum eſt. Non hoc putandum eſt de vltimo iudicio dici, ſed ſedes præpoſitorum, & ipſi præpoſiti intelligendi ſunt, per quos Eccleſia nunc gubernatur. Iudicium autem datum, nullum melius accipiendum videtur, quàm id quod dictum eſt, Quæcumque ligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cælis; & quæ ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælis. 17 *Lib. 20. de Ciuit. Dei, cap. 9. to. 5. Apoc. 20.* *Matt. 18.*

IDEM explicans illa verba; Confiteantur tibi populi Deus, confiteantur tibi populi omnes, ait: Tuam iniquitatem confitere, gloriam Dei confitere. Te reprehende, illum lauda, vt & ipſe veniens inueniat te punitorem tuum, vt exhibeat ſe tibi ſaluatorem tuum. Quid timetis confiteri, qui inuenitis hanc viam in omnibus gentibus? Quid timetis confiteri, & in confeſſione veſtra cantare Canticum nouum cum omni terra? In omni terra, in pace catholica, confiteri times Deo, ne confeſſum damnet? Si non confeſſus lates, non confeſſus damnaberis. Times confiteri, qui non confitendo eſſe non potes occultus, damnaberis tacitus, qui poſſes liberari confeſſus. Et quia iſta confeſſio non ad ſupplicium ducit, ſequitur. Lætentur & exultent gentes. Si plangunt ante hominem, confeſſi latrones, lætentur ante Deum, confeſſi fideles. Si homo iudicet, exigit à latrone confeſſionem 18 *Enarratione in Pſal. 66. to. 8.*

cor-

tortor & timor, immo aliquando con-
feſſionem premit timor, exigit dolor.
Et ille qui plangit in tormentis, timet
occidi confeſſus, portat tormenta quã-
tum poteſt, & ſi victus dolore fuerit,
profert ad mortem vocem ſuam.
19 Nuſquam ergo lætus, nuſquam exul-
tans, antequam confiteatur exarat vn-
gula, cum confeſſus fuerit, damnat car-
nifex, ducitur miſer vbique. Sed læ-
tentur, & exultent gentes. Vnde?
Per ipſam confeſſionem. Quare?
Quia bonus eſt cui confitentur. Ad
hoc exigit confeſsionem vt liberet hu-
milem. Ergo triſtis eſto antequam
confitearis, confeſſus exulta, iam ſana-
beris. Non confitentis conſcientia,
ſaniem collegerat, apoſtema tumue-
rat, cruciabat te, requieſcere non ſi-
nebat, adhibet medicus fomenta ver-
borum, & aliquando ſecat, adhibet me-
dicinale ferrum in corruptione tribu-
lationis, tu agnoſce medici manum,
confitere, exeat in confeſſione, & de-
fluat omnis ſanies, iam exulta, iam læ-
tare, quod reliquum eſt facile ſanabi-
tur. Confiteantur tibi populi Deus,
confiteantur tibi populi omnes, & quia
confitentur, lætentur, & exultent
gentes.

20 IDEM explicans illa verba: Ve- *In Pſal. 84*
ritas de terra orta eſt, & iuſtitia de cæ-
lo proſpexit, ait: Veritas de terra or-
ta eſt, confeſſio ab homine. Homo
enim peccator eras. O terra qui quan
do peccaſti, audiſti; Terra es & in ter-
ram ibis. Oriatur de te veritas, vt
reſpiciat de cælo iuſtitia. Quomodo
ergo orietur à te veritas, cum tu pec-
cator ſis, cum tu iniquus ſis? Confi-
tere peccata tua, & orietur de te veri-
tas. Si enim cum ſis iniquus, dicis
te iuſtum, quomodo à te orietur veri-
tas? Si autem cum ſis iniquus, dicis
te iniquum, veritas de terra orta eſt.
Luc. 18. Attende illum publicanum, qui nec
oculos ad cœlum audebat leuare, ſed
percutiens pectus ſuum aiebat: Deus
propitius eſto mihi peccatori, Ecce
veritas de terra orta eſt, quia confeſ-
ſio à peccatore facta eſt, vnde deſcen-
dit iuſtificatus in domum ſuam. Quia
orta eſt veritas de terra, iuſtitia de cæ-
lo proſpexit, vt deſcenderet iuſtifica-
tus publicanus. Et vt noueritis quia
veritas pertinet ad confeſſionem pec-
catorum, ait Ioannes, Si dixerimus *1. Ioan. 1.*
quia peccatum non habemus, nosipſos
ſeducimus, & veritas in nobis non eſt.
Quomodo ergo veritas de terra orie-
tur, & iuſtitia de cælo proſpiciet, audi
illum dicentem, Si confiteamur pec- *Ibidem.*
cata noſtra fidelis eſt & iuſtus, vt re-
mittat nobis peccata. Quæ iuſtitia
de cælo proſpexit? Tanquam Dei di-
centis parcamus huic homini, quia ip-
ſe ſibi non pepercit, ignoſcamus, quia
ipſe agnoſcit, conuerſus eſt ad punien-
dum peccatum ſuum, conuertar & ego
ad eum liberandum. Etenim Dominus 21
dabit benignitatem, & terra noſtra da-
bit fructum ſuum. Veritas de terra
orta eſt, confeſſio peccatorum ab ho-
mine, & iuſtitia de cælo proſpexit, id
eſt à Dño Deo data eſt iuſtificatio con
fitenti, vt ipſe agnoſcat, impium, piũ
ſe fieri non poſſe, niſi ille fecerit cui
confitetur. Vt autem explicaret, quid
eſt, Iuſtitia de cælo proſpexit, ſubin-
tulit, Dominus dabit benignitatem
&c. Nos ergo reſpiciamus nos, & ſi ni-
hil in nobis inuenerimus niſi peccata,
oderimus peccata, & deſideremus iu-
ſtitiam. Cum enim cœperimus odiſ-
ſe peccata, iam ipſum odium peccato-
rum, ſimiles nos incipit facere Deo, qa
hoc odimus, quod odit Deus. Cum er-
go cœperis odiſſe peccata, & confiteri
Deo, confitens illi peccata tua, mere-
beris ab illo delectationem, & ſuaui-
tatem iuſtitiæ faciendæ dabit tibi, vt
incipiat te delectare iuſtitia, quem pri
mo delectabat iniquitas, vt qui primo
gaudebas in ebrietate, gaudeas de ſo-
brietate, & qui primo gaudebas de
furtis, quæras donare non habenti, iu-
ſtitia ante eum ambulabit, & ponet in
via greſſus ſuos: iuſtitia illa eſt quæ
eſt in confeſſione peccatorum; iuſtus
enim debes eſſe in te vt punias te, ipſa
prima eſt hominis iuſtitia, vt punias
te malum, & faciat te Deus bonum,
quia ergo ipſa eſt prima hominis iuſti-
tia, ipſa fit via Deo, vt veniat ad te

Deus, ibi illi fac viam in confessione peccatorum. Ideo & Ioannes cum baptizaret in aqua pœnitentiæ, & vellet ad se venire pœnitentes de suis prioribus factis, dicebat hoc, Parate viã Domini. Præcedat ista iustitia, vt confitearis peccata, veniet ille, & visitabit te, quia ponet in via gressus suos; est enim iam vbi ponat gressus suos. Ante autẽ quam confitereris peccata, intercluseras ad te viam Dei, non erat qua ad te veniret. Confitere vitam & aperis viam, & veniet Christus, & ponet in via gressus suos, vt te informet vestigijs suis. *Matth. 3.*

22 *In psal. 95.* IDEM explicans illa verba: Confessio & pulchritudo in cõspectu eius, inquit: Pulchritudinem amas? Vis esse pulcher? Confitere. Non dixit pulchritudo, & confessio, sed confessio & pulchritudo. Fœdus eras, confitere, vt sis pulcher. Peccator eras, confitere vt sis iustus. Fœdare te potuisti, formosum te facere non potes. Qualis autem est sponsus noster qui fœdam amauit, vt pulchram faceret? Fœdam amauit qui non venit vocare iustos, sed peccatores. An ideo vocat, vt remaneant peccatores? Non inquit. Et quomodo non erunt peccatores? Confessio & pulchritudo in conspectu eius. Confitentur enim peccata sua, vomunt mala, quæ auide vorauerunt, non redeunt ad vomitum suum, sicut canis immundus & erit confessio, & pulchritudo. Amamus pulchritudinem, prius eligamus confessionem, vt sequatur pulchritudo. Si confessio & pulchritudo in conspectu eius, sanctitas & magnificentia in sanctificatione eius. *Matt. 9.* *2. Pet. 2.*

23 *In Psal. 99.* IDEM explicans illa verba Introite portas eius in confessione, sic habet: In portis initium est. A confessione incipite, inde Psalmus in confessione, ibi iubilate. Intrate in portas eius in confessione, intret grex in portas, non foras remaneat ad lupos. Et quomodo intret? In confessione, porta, idest initium, confessio tibi sit. Et quid? Cum iam intrauerimus non confitebimur? Semper confitere, semper habes quod confitearis. Difficile est in hac vita, vt sic homo mutetur, vt nihil inueniatur in eo, quod reprehendatur. Opus est vt tu te reprehendas, ne ille reprehendat qui damnaturus est. In portis confitemini peccata, & cum intraueris cælum, dicitur atria eius in hymnis. Quando intras te reprehende, cum intraueris, illum lauda. Aperite mihi portas iustitiæ, dicit in alio Psalmo, & ingressus in eas confitebor Domino ipsum laudans. *Psal. 117.*

24 *Cõcione 1. In Ps. 103.* IDEM explicans illa verba: Confessionem & decorem induisti, amictus lumine sicut vestimento, inquit: Anima decora esse non potest, nisi confessa fuerit fœditatem, tunc audiet, Quæ est ista quæ ascendit dealbata, idest illuminata, accedit gratia illuminans & dealbans, primo nigra fuisti, sed facta es alba ex gratia illius; fuistis enim aliquando tenebræ, nunc autem lux in Domino. Dicitur ergo & de te, quæ est ista quæ ascendit dealbata, tam pulchra, tam luminosa, tam sine macula & ruga? Nonne ista est quæ immunda erat in omni cupiditate, desiderioque carnali? Induit se Dominus Deus noster confessionem & decorem, induit se Ecclesiam, ipsa enim Ecclesia confessio & decus, ante confessio, postea decus. *Cant. 6.* *Ephes. 5.*

25 *Lib. 2. de visit. infirmorum to. 9.* IDEM ait: Coram sacerdote confiteri habes, & ipsius iudicium subire debes, sed sicut Stella differt à Stella in claritate, sic sacerdos differt à sacerdote in sua conuersatione. Ex sacerdotibus vocandi sunt, si noueris peritiores, & curiosiores. Si enim morbis corporum, medici probatiores exquiruntur, quanto magis spiritualibus animarum putredinibus, adhibẽdi sunt medici subtiliores, & si dicere liceat, spiritaliores, nam qui ignorat, ignorabitur. *1. Cor. 15.*

26 *Serm. 13. de verbis Domini in Matthæum tom. 10.* IDEM vno verbo dicit: Quando iussum est tabernaculũ fabricari multa ibi numerosa dicta sunt, in magno sacramento. Inter cetera vela cilicina iussa sunt fieri, non decem sed vndecim, quia per cilicium ostenditur confessio peccatorum. Omnia ergo dimitti peccata voluit, qui ea septuagesimo- *Exo. 26.*

septimo

septimo numero designauit, quia illud vndecim ductum septiès, fiunt septuagies septies.

27 *Serm. 1. circumcisionis* BERNARDVS sic ait: Christus etsi non eguit, tamen voluit circũcidi. Nec vestigium quidem vllum vulneris habens, alligaturam non refugit vulneris. Non sic impij, non sic, nõ sic agit peruersitas elationis humanę. Erubescimus vulnerum ligaturam, qui de vulneribus interdum etiã gloriamur. Quem nemo potest arguere de peccato, ipse peccati remedium, & verecundum pariter, & austerum sine vlla necessitate suscepit. Nos econtra inuerecundi ad obscœnitatem culpæ, erubescimus agere pęnitentiam, quod extremæ dementię est, male proni in vulnera, peius in remedia verecundi. Qui peccatum non fecit, nõ dedignatus est se peccatorem reputari, nos & esse volumus, & nolumus æstimari. Itane', sano opus est medicina, & non potius male habentibus?

28 *In serm. ad milites templi cap. 12.* *Eccles. 4.* IDEM ait: Est pudor adducens peccatum, & est pudor adducens gloriam. Bonus pudor est, quo peccasse aut certe peccare confunderis, & omnis licet humanus arbiter absit, diuinum tamquam humanum, tanto verecundius reuereris aspectum, quanto & verius, Deumque, homine cogitas puriorem. Huiuscemodi proculdubio pudor, fugat opprobrium, parat gloriam, dum aut peccatum omnino non admittit, aut certe admissum, & pœnitendo punit, & confitendo expellit. Quod si quispiam confiteri confunditur; id quoque vnde compungitur, talis pudor peccatum adducit, & gloriam de conscientia perdit, quando malum, quod ex profundo cordis compunctio conatur expellere, pudor ineptus, obstruso labiorum ostio, non permittit exire: cum eum potius, exemplo Dauid dicere oporteret, & labia mea non prohibebo, Domine tu scisti. *Psalm. 39.* Qui & seipsum redarguens, puto super hominum stulto & irrationabili pudore. Quoniam tacui, inquit, inueterauerunt ossa mea. *Psalm. 31.* Vnde & optat ostium poni circunstantiæ labijs suis, *Psalm. 140.* vt oris ianuam, & aperire confessioni, & defensioni claudere norit. Denique & aperte hoc ipsum orans petit à Domino, sciens, quia confessio, & magnificentia opus eius. *Psalm. 110.* Et quod videlicet nostram malitiam, & quòd æque diuinæ bonitatis, & virtutis magnificentiam minime tacemus, magnum quidem geminæ confessionis bonum, sed Dei est donum. Ait itaque, Non declines cor meum in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis. *Psalm. 140.* Quamobrem Sacerdotes caute necesse est ad vtrumque vigilare sollicitos, quo videlicet delinquentium cordibus, tanto moderamine, verbum timoris, & contritionis instigant, quatenus eos nequaquam à verbo confessionis exterreant, sic corda aperiant, vt ora non obstruant.

IDEM inquit, quattuor sunt quę impediunt cõfessionem, pudor, timor, spes, desperatio. 29 *In lib. sententiarum.* Quosdam enim impedit pudor, qui scilicet pro sola confusione, dicere erubescunt peccata quæ commiserunt. De quo per Salomonem dicitur, Est confusio adducens peccatum. Quo contra de his qui confitentur, iterum dicitur, Est confusio adducens gloriam. *Eccles. 4.* Quos etiam commendat Propheta dicens, Confessionem & decorem induisti. *Psalm. 103.* Et alibi: Confessio & magnificentia opus eius. *Psalm. 110.* Alios impedit timor, timent enim si confiteantur, ne grauis eis pœnitentia iniũgatur, & hos arguit Iob dicens, Qui timet pruinam, irruet super illum nix. *Iob 6.* Sunt autem nonnulli qui in hoc mundo aliquid adhuc cõcupiscunt, nec putant se adepturos quod desiderant, si hominibus quales sint, innotescant. Horum confessionem impedit spes, id est cupiditas potiendi desiderij, talibus Dominus comminatur in Euangelio. Væ prægnantibus & nutrientibus illis diebus. *Matth. 24.* Sunt item alij qui solum hoc timent, quòd post peccatorum cõfessionem, ab istis abstinere minime poterunt. Et his obest desperatio quibus illud aptari potest, Peccator cum in profundum venerit malorum, contemnit. Fit vero nonnunquam,

vt hæc omnia simul confessionem impediant. Sed qui quatuor his malis premitur, rectè iam in monumento iacet, & velut ille Euangelicus quatriduanus fœtet. Scriptū est enim, A mortuo velut qui non est, perit confessio. Quòd si is mortuus est, qui non confitetur, vtique reuiuiscet, qui confitebitur. Veniat Iesus & dicat mortuo, veni foras. Dicatur ergo illi quem pudor afficit, cur te pudet peccatum tuum dicere, quem non puduit facere? Aut cur erubescis Deo confiteri, cuius oculis non potes abscondi? Quod si forte pudor est tibi, vni homini & peccatori peccatum tuum exponere, quid facturus es in die iudicij, vbi omnibus exposita conscientia tua, patebit? Hæc itaque tria proponenda sunt contra pudorem, scilicet consideratio rationis, reuerentia intuentis Dei, comparatio maioris confusionis.

Prouer. 18. Ioan. 11. Eccles. 17.

30 IDEM sic habet: De confessione audi psaltem, Dixi confitebor aduersum me iniustitiam meam Domino, dixi, hoc est in corde proposui, non coactus, non compulsus, sed spontaneus. Iniustitiam meam ait, nō alienam, aduersum me arguens & accusans. Pro huiusmodi confessione remittes tu Domine impietatem peccati mei. Pro hac orabit ad te omnis sanctus in tempore opportuno. Hæc primum in corde germinat ad iustitiam, post, hæc in ore nascitur ad salutem. Primus eius gradus est cognitio peccati. In hac cognitione videndum est, quid egeris, ambulās in passione desiderij, sicut & gētes quę ignorant Deum, considerandum quàm merueris ignem æternum, quæ amiseris bona. Horum consideratione perterritus, transi ad pœnitentiam vltricem vitiorum, altricem virtutum, pœniteat te quòd tot & tantis miserijs, & flagitijs inuolutus, iacueris in luto miseriæ, & luto fęcis. Dole, quia creatorem offendisti, cuius legem, cælestia & terrestria, præter te, indefessa statione conseruant. Et in tanta republica Dei, tu solus peregrinus es, & Imperatoris maiestatis decreta non curas.

In sermo. de Beato Andrea Apost.

31 Confitendum est ita, vt idem sit in corde, qđ sonat in ore. Nonne Saul & Dauid dixerunt Prophetis Nathan, & Samueli, peccaui; & tamen Saul audiuit, Transtulit Dominus regnum à te, & dabit illud æmulo tuo; & Dauid, Transtulit Dominus peccatum tuum à te, non morieris. Quid est hoc, nisi quia quod Saul habuit in ore, non fuit in corde, & humilitas quę in ore Dauid extitit, in corde etiam radiauit? *Infra*: Oportet Confessorem non minus esse litteratum, quàm religiosum, vt zelū Dei habeat, & secundum scientiam, cum indiscreta religio, magis obesse soleat, quàm prodesse. Litteratum ideo, vt sciat, quid iniungat, cui parcat, & qū parcere debeat, quam consolationem proferat de Scripturis. Religiosum verò idcirco, vt puras manus leuet ad Deum, & pro peccatoribus fideliter intercedat. Caueat ne vilescat in conspectu eius, qui ei suam vilitatem ostēdit, nec sit suspectus, nec de præterita, futuram vitam æstimet peccatoris. Habeat in voluntate compati, & liberare eum, & nitatur aliquid detrahere seueritati. Plura vide infra lib. 14. capit. 16. & infra.

32 AMBROSIVS hortatur ad pœnitentiam mature faciendam sic. Agenda est pœnitentia non solum sollicite, sed etiam mature, ne forte Euangelicus ille paterfamilias, qui arborem ficum plantauit in vinea sua veniat, & quærens fructum in ea, si non inuenerit, dicat cultori vineæ Succide illam, vt quid etiam terram occupat? Et nisi cultor vineæ interueniat, dicens: Domine remitte illam & hoc anno, vsque dum fodiam circa illam, & mittam cophinum stercoris, excidatur ficulnea. Stercoremus ergo & nos agrum hunc quem possidemus, & imitemur laboriosos agricolas, quos non pudet, fimo pingui satiare terram, vt fructus vberiores colligant. Et quemadmodum stercoremus, docet Apostolus, dicens: Et æstimo vt stercora, vt Christum lucrifaciam &c. Abraham dum se stercus & cinerem fatetur, summa humilitate, inuenit Dei gratiam. Iob in stercore sedens, omnia quæ amiserat, recuperauit.

Libro 2. de pœnitent. c. 1. to. 4. Luc. 13. Philip. 3.

Dig

uit. Et Dauid ait, quòd Deus de terra
ſuſcitat inopem, & de ſtercore erigit
pauperẽ, & nos ergo non erubeſcamus
fateri Domino peccata noſtra. Pudor
eſt, vt vnuſquiſq; crimina ſua prodat,
ſed ille pudor agrum ſuum arat, ſpinas
tollit, perpetuas ſentes amputat, fru-
ctus adolet, quos in te mortuos eſſe
credebas &c.

33 IDEM ait: Fleamus ad tempus;
Lib. 2. de pœ vt exultemus in æternum. Timeamus
nit. c. 7. to. 4 Dominum, præueniamus eum confi-
Eſai. 43. tendo peccata noſtra, corrigamus la-
Prouer. 13. pſus noſtros, emendemus errorem. Il-
Prouer. 18. le enim iuſtificatur, qui proprium cri-
men ſponte agnouit, dic, inquit, iniqui
tates tuas, vt iuſtificeris. Iuſtus enim
in exordio ſermonis, accuſator eſt ſui.
Nouit omnia Dominus, ſed expectat
vocem tuam, nõ vt puniat, ſed vt igno
ſcat, non vult vt inſultet tibi diabo-
lus, & celantem peccata tua arguat.
Præueni accuſatorem tuum. Si te ipſe
accuſaueris, accuſatorem nullum time
bis; ſi te detuleris ipſe, & ſi mortuus
fueris, reuiuiſces. Veniet ad monu-
mẽtum Chriſtus, & ſi viderit flere pro
te Martham boni fœminam miniſterij,
flere Mariam, quæ attente audiebat
verbum Dei, quę optimam partem ele
git, mouebitur miſericordia, cum vi-
derit in tuo habitu lachrymas pluri-
Ioan. 11. morum, & dicit: Vbi poſuiſtis eum?
Ideſt, in quo rerum ſtatu eſt, in quo
pœnitentium ordine. Videam quem
fletis, vt lachrymis ſuis ipſe me mo-
ueat, ſi iam peccato defunctus eſt, di-
cet plebs, veni, & vide. Quid eſt ve-
Ibidem. ni? Hoc eſt veniat peccatorum remiſ-
ſio, defunctorum vita, mortuorum re-
ſurrectio, veniat, & in hunc peccato-
rem regnum tuum. Veniet itaque &
leuari lapidem iubebit, vt leuaremus
delictorum onera, moles quaſdam reo
rum. Videns itaque graue onus pecca-
toris, illachrymat Dominus Ieſus. So-
lam enim flere non patitur Eccleſiam,
compatitur dilectæ ſuæ, & dicit defun
34 cto. Exi foras. Ideſt, quid iaces in te-
nebris conſcientię, & delictorum tuo-
rum ſordibus, quodam reorum carce-
re? Exi foras, delictum proprium pro-
de, vt iuſtificeris. Ore confeſſio fit ad
ſalutem, ſi confeſſus fuerit à Chriſto
vocatus, clauſtra rumpentur, & omnia
ſoluentur vincula, & ſi corruptelę cor
poreæ fœtor grauis ſit; quatriduum
enim habebat ille, cuius caro fœtebat
in tumulo. Cuius autem caro non vi-
det corruptionem, triduo fuit in ſe-
pulchro: carnis enim vitia neſciuit,
quæ ex quattuor conſtat elemento-
rum ſubſtantijs. Quantuslibet ergo
mortui fœtor ſit, aboletur omnis, vbi
ſacrum redoleuerit vnguentum, & ſur
git defunctus, & ſoluere iubentur eius
vincula, quę adhuc in peccato eſt: tol-
litur velamen de facie eius, quod ve-
ritatem gratiæ, quam acceperat, obũ-
brabat. Sed quia venia donatus eſt, re
uelare faciem, operire vultum, iube-
tur. Non habet enim quod erubeſcat,
cui peccatum remiſſum eſt.

Conſcientia examinanda frequenter, & de bono conſiderationis. Cap. XXIII.

BASILIVS ait: Verũ
roſa in exordio mundi, *Homil. 5. in*
quando Deus condidit *Hexamer.*
res, ſpinis carebat; po- *to. 1.*
ſtea vero peccante Ada- *Geneſ. 3.*
mo pulchritudini flo-
ris, adiunctæ ſunt ſpinæ, vt nos volu-
ptatis inde capiendæ oblectamento,
propinquo afficiamur dolore, recorda-
tione delicti, cauſa cuius factum eſt, vt
ſpinas & tribulos tellus huic addicta
condemnationi, nobis proferret.

IDEM ait: Eminentis ſapientiæ
vir ille Dauid, inquit, mirabilis facta *Homil. 10.*
eſt ſcientia tua, ſiue cognitio tua ex *in Hexam.*
me. Artis enim tuæ ſolertiam Deus, *Pſal. 138.*
quæ in me conſpicitur, ſimul atq; ſum
contemplatus; nimirum quanta ſapien
tia corpus ipſe meum compegeris, ex
iſtius qualiſcumque opificij perpenſa
conſideratione, opificem te eſſe exi-
mium agnoui, & prorſus admirabilẽ.
Infra. Faciamus hominem ad imagi- *Geneſ. 1.*
nem & ſimilitudinem noſtram, vt pręe-
ſit piſcibus maris & beſtijs terræ, no-
bis principio ſtatim conditionis, dela-
tum eſt in cetera, ius imperij. Animal

Itaque es ô homo, imperio natum, & quid miseram hanc affectuum, & passionum seruis seruitutem? Quid te deturbas vltroneus, e fastigio prærogatiuæ istius tuæ dignitatis? Et quid te dedis peccato in vile mancipium? Cur tuapte sponte mancipium te, & captiuum constituis diaboli? Sciuit te ac iussit Deus, in creaturis principem locum tenere, & ecce tanti principatus natura delati, dignitatem à te excutis, ac repellis? En habes rationem, vitiosi omnis affectus plane dominatricem.

3 *In responsione interrogat. 37. to. 2.* IDEM ait: Completo iam die pro ijs omnibus, quæ in eo data nobis fuerint, feliciterve nobis euenerint, gratiarum actio succedet, eorumq; quæ vel per consensum, aut secus, contra animi sententiam prætermissa sint, confessio, ac sicubi latens delictum aliqđ, admissum fuerit verbis, operibusve, aut corde, pro his omnibus oratione adhibita veniam nobis à Deo comprecabimur. Siquidem ad similia peccata iterum euitanda, valde vtilis est præteritorum consideratio. Idcirco Dauid dicit, Quæ dicitis in cordibus vestris, in cubilibus vestris cõpungimini. *Psalm. 4.*

4 *Homil. 2. in Psalm. 50. tom. 1.* CHRYSOSTOMVS exponens illa verba: Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, sic habet. Esse potest homo qui non agnoscat peccatum suum? Quanti sunt peccatores, & securi degunt, quanti rapiunt, & non volũt intelligere, quoniã inique agunt, quanti deuastant viduas, & diripiunt pupillorum facultates, quanti circumueniũt aliena matrimonia, & agnoscere nolũt superuenturam sibi calamitatem. Insuper fiducialiter quæ mala sunt, agunt, & nec ingemiscunt, nec confitentur. Quõ ergo possunt hi tales saluari? nescientes, nec agnoscentes, facinora sua? Vidisti regem dicentem, Qm̃ iniquitatem meam ego cognosco: & peccatum meũ contra me est semper. O ingenuitas aïæ, O mentis integritas. Non est oblitus peccati sui, ille in conscientia sua tanquam in imagine, homicidium & adulterium depictũ habebat, & per singulos dies videbat putredinem, & ideo dicebat, quoniam peccatũ meum coram me est semper, ego illud video, tu ne id consideres, ego illud scribo, tu quasi Dominus dele. Vide enim quid sit, si tu memor sis, Deus non erit memor, si tu oblitus eius fueris, Deus eius memorabitur. Si semper memor fueris cumuli peccatorũ tuorum, eris memor magnitudinis beneficẽtiæ Dei. *Infra.* Ecce habes codicem vbi scribas quotidianum expensum, habeto codicem conscientiam tuam, & scribe quotidiana peccata. Quando accubueris super stratum tuum, antequam veniat tibi somnus, profer in medium codicem conscientiam tuam, & reminiscere peccata tua, si quid in verbo, aut in facto, vel cogitatione peccasti. Hoc enim dicit Propheta, Irascimini, & nolite peccare, quæ dicitis in cordibus vestris, & in cubilibus vestris compungimini. *Psalm. 4.* Per diem non habuisti tempus, sed iniunctum negotium & confabulatio amicorum, & domestica necessitas, & filiorum cura, & vxoris sollicitudo, & ceterarum mille te rerum circundederunt causæ. Quando in lectulum tuum veneris, vt sopori membra concedas, ad tranquillum portum, nemo tibi molestus est, nemo pulsat, dicito in corde tuo, & in anima tua; Expẽdimus diem ô anima, quid boni fecimus, aut quid mali operati sumus? Et si quid boni fecisti, gratias age Deo; si quid mali, de cetero ne facias. Et reminiscens peccatorum tuorum, effunde lachrymas, & poteris in lectulo positus tuo, ea delere. Roga Deum tuum, & sic permitte animam tuam soporari. Confessus peccata tua, facito tibimetipsi rationem, & ora misericordiam Dei, & inuenies requiem. Quid graue, aut quid molestum, positum in lecto, quotidiana deflere peccata? Cum reputare tibi cœperis, tanquam in equuleo suspende cogitationes tuas, & vngula timoris Dei radito eas. Propone tibi timorem gehennæ, iudicium fac tibimetipsi terribile, leuiorem præpara confessionem cogitatuum tuorum, vt non in futuro die ignauior sis ad perscrutanda peccata.

vide eandem In Homilia sup Psal: 4 in illa verba que dicitis in cordibus vestris in cubilibus vestris compungimini Tom: 1

IDEM ait: Si cupiditate iudicandi.

6 *Homil.43. in Matth. tom. 2.* candi iudex eſſe velis, ſedem ego tibi oſtendam, quæ magnum quæſtum tibi conferet, & nulla criminis ſorde maculabit. Sedeat mens atque cogitatio tua iudex in animam atque conſcientiam tuam, adducas omnia delicta tua in medium, ſcrutare quæ animo commiſiſti, & pone dignas ſingulorum pœnas, dicas tecum aſſidue. Quare hoc, atque hoc auſus es, quare illud, & illud perpetraſti? Accuſa tua veſtigia non aliena; ſic aſſidue ipſam ad hunc terrorem reuoca, deinde ſi cauſam ſuã dicere non poſſit, ſed balbutiat, atque ſtupeſcat, quaſi ſuperbam ancillam & fornicatione corruptam, cæde verberibus, ac flagellis dilania. Hoc iudicium quotidie tibi diligenter conſtituatur. *Infra*. Hæc omnia cum inquiras, nemo aſſit, nemo perturbet, ſed quemadmodum iudices ſemotis arbitris, ſententiam conſcribunt, pariter tu quoque ad occaſionem tranquillitatis, ſecretiora loca require. Itaque lectum, atq; quietem petiturus hoc iudicium ineas, idoneum enim ad hanc rem hoc tempus eſt, & conſentaneus locus camera & lectulus, quod Propheta quoque denotauit dicens: Quæ dicitis in cordibus veſtris, in cubilibus veſtris compungimini. Id ſi quotidie diligenter facias, terribili futuri iudicis tribunali, lætus aſſiſtes. Hoc modo Paulus ſeipſum mundauit dicens, ſi noſmetipſos dijudicaremus, non vtique iudicaremur. Nos autem non ita facimus, ſed contra, quoniam quamprimum recumbimus, ſæcularia nobiſcum negotia vertimus, caduca & inſtabilia cogitamus, & animam fornicari ac deturpari mille ſpurciſſimis cogitationibus ſinimus.

Pſalm.4.

1. Cor. 11.

7 *Serm. 3. de pœnitentia & confeſſ. tom. 5.* IDEM ait: Idem facere in peccatis oportet, quod in pecuniarum ſumptibus, ſtatim cum ſurreximus à lecto, priuſquam nos conferamus in forum, vel priuſquam aggrediamur opus aliquod vel priuatum vel publicum, vocato miniſtro, rationem ſumptuum petimus, vt ſciamus quidnam male, & quid bene expenderit; faciamus igitur hoc & in operibus noſtris, vocata conſcientia noſtra. Scrutemur opera, & verba, & cogitationes, quid vtiliter inſumptum ſit, & quid in perniciem noſtram, quis ſermo male expenſus, in conuitia, in turpiloquia, quæ cogitatio cum damno noſtro, in opus prodierit. Operam demus vt ab intempeſtiuo ſumptu abſiſtamus, pro ſemel male inſumptis, aliud reponamus lucrum, pro verbis temere prolatis, ſanctas preces, pro viſu intemperate facto, eleemoſynas, & ieiunia. Igitur ſeruorum mane rationem facere conſueuimus, operum autem poſt cœnam, & veſperam ipſam in lecto iacentes, nullo interturbante, nullo obſtrepente, omnium eorum quæ per diem facta & dicta, rationem à nobis exigamus, & ſi viderimus quid, peccatum eſſe, puniamus nos ipſos, increpemus mentem & rationem, & conſcientiam tanto impetu, vt non audeat vltra exurgere, & in idem peccatorum profundum nos inducere, memores quòd tempus hoc ſit huic rationi accommodatius, ſicut Propheta dicit: Quæ dicitis in cordibus veſtris, in cubilibus veſtris compungimini. Multa per diem non vt volumus, facimus, & amici exacerbant, & familiares exaſperant, & vxor contriſtat, & puer dolet, & ſollicitudo negociorum circumſiſtit, & non poſſumus tunc attendere, neque quomodo ſupplantamur. Omnibus autem illis liberati, & apud nos collecti, ſub veſpera, multaque fruentes quiete, iudicium in lecto requiramus, vt Deum per tale iudicium miſericordem faciamus.

Pſalm.4.

8 *Lib. de Spiritu & anima tom. 3.* AVGVSTINVS ſic ait: Cum nulla ſcientia melior ſit illa qua cognoſcit homo ſeipſum, diſcutiamus cogitationes, locutiones, atque opera noſtra. Examinemus quæ fecimus nos, ſi ſecundum, quod debuimus ea fecerimus, conſideremus ea, quæ facturi ſumus, ſi ſint ſecundum Deum. Valde ſiquidem eſt neceſſaria nobis circumſpectio examinationis, quatenus per experientiam eorum, quę fecimus, ad ea quæ agenda ſunt, tutiores reddamur. Præterea neceſſe eſt, vt

per

per singulos dies, vitam nostram ad iudicium vocemus, & quid egimus per noctem & diem examinemus.

9 *in Psal 76 tom. 8.* IDEM explicans illa verba: Anticipauerunt vigilias oculi mei (vbi ipse legit inimici mei) inquit: Plus me, vigilauerunt inimici mei, plus vigilando, præoccupauerunt me, plus vigilauerunt dæmones ad decipiendum, q̃ ego ad custodiendum me, vt autẽ huic damno prouideam, cogitaui dies antiquos, annos æternos in mente habui. Iam iste velut qui vapulauerat foris, tulit se intro. In secretario suæ mẽtis agit. Et quid ibi agat dicat nobis? Cogitaui dies antiquos. Bene est illi, intus est apud se, cogitat dies antiquos. Ita sit ei bene secum, adiuuet Deus, cogitet dies antiquos & dicat nobis in ipso suo interiore cubiculo quid egerit, quo peruenerit, quid transilierit, vbi manserit, Cogitaui dies antiquos, & annos æternos in mente habui. Qui sunt anni æterni? Magna cogitatio. Videte quid sibi vult ista cogitatio, nisi magnum silentium ab omni forinsecus strepitu, ab omni rerum humanarum tumultu? Intus requiescat, qui cogitare vult istos annos æternos. Nũquid anni, in quibus sunt, aut faciunt maiores nostri, aut erunt posteri nostri, æterni sunt? absit. Quid
10 enim de his annis manet? dies vna? vna hora? minime, sed vnum instans. Anni isti mutabiles sunt, anni æterni cogitandi sunt. Hos annos iustus transiliens in silẽtio cogitauit, & meditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum. Si scrutaretur iste terram, vt venas auri inueniret nemo eum desipere diceret, immo sapientem multi dicerent, qui vellet ad aurum peruenire? Quanta homo habet intus, & non fodit? Scrutabatur iste spiritum suum, & cum ipso spiritu suo loquebatur. Seipsum interrogabat, seipsum examinabat, in se iudex erat, & perscrutabat, inquit, spiritum meum. *infra.* Et dixi nunc cœpi, hæc mutatio dexteræ excelsi, memor fui operum Domini. Memor fuit dierũ antiquorum, & annos æternos in mente habuit, memor fuit misericordiæ Domini, quia non repellet Dominus in æternum. Habemus nos cubile nostrum. Quare non illuc intramus? Quare non in silentio agimus? Quare non spiritum nostrum perscrutamur? *Infra.* Recedite homines ab affectionibus vestris: Quo itis? Quo curritis? *Esai. 46.* Quo, non solum à Deo, sed etiam à vobis fugitis? Redite præuaricatores ad cor, scrutamini spiritum vestrum, recolite annos æternos, inuenite misericordiam Dei circa vos.

GREGORIVS explicans illa verba, cap. 1. Ne forte peccauerint filij mei, & benedixerint Deo in cordibus suis, ait; Tota virtute perspiciẽdus est fluuius operis, si purus emanat ex fonte cogitationis. Curandum itaq; est, ne bona nostra pauca sint, curandum ne indiscussa, ne aut pauca agentes inueniamur steriles, aut indiscussa relinquentes, vecordes. Vnde recte ad Moysem dicitur, Sume tibi aromata, & stacten, & onycham, galbanum quoq; boni odoris, & thus lucidissimum, faciesque thymiama compositum opere vnguentarij, mixtum diligenter, & purũ. Thymiama quippe ex aromatibus cõpositum facimus, cum in altari boni operis, virtutum multiplicitate redolemus. Quod mixtum & purum fit, qa quanto virtus virtuti iungitur, tanto incensum boni operis sincerius exhibetur. Vbi & bene subiungitur. Cumque in tenuissimum puluerem vniuersa aromata contuderis, pones ex eo coram testimonij tabernaculo. In tenuissimũ puluerem aromata vniuersa conterimus, cum bona nostra quasi in pilo cordis, occulta discussione tundimus, & si veraciter bona sint, subtiliter retractamus. Aromata ergo in puluerem redigere, est virtutes cogitando terere, & vsque ad subtilitatem occulti examinis reuocare. Et notandum, q de eodem puluere dicitur, pones ex eo corã testimonij tabernaculo, quia tunc nimirum bona nostra veraciter in conspectu iudicis placent, cum hæc mens, subtilius cogitando conterit, & quasi de aromatibus puluerem reddit, ne

11 *Lib. 1. mor. c. 20. to. 2.*
Iob 1.
Exod. 30.
12 *Ibidem.*

grossum

grossum durumque fit bonum, quod agitur, ne si hoc arcta retractationis manus nō comminuat, odorē de se subtilius non aspergat. Hinc est, q sponsæ virtus, sponsi voce laudatur cum dicitur, Quæ est ista quæ ascendit per deserta sicut virgula fumi ex aromatib. myrrhę & thuris, & vniuersi pulueris pigmentarij? sancta quippe Ecclesia sicut fumi virgula ex aromatibus ascendit, quia ex vitæ suę virtutibus, in interni quotidie incensi rectitudinem proficit, nec sparsa per cogitationes defluit, sed sese intra arcana cordis in rigoris virga constringit. Quæ ea quæ agit dum cogitare semper ac retractare non desinit, myrrham quidē & thus habet in opere, sed puluerem in cogitatione. Hinc est, quod de oblatoribus hostiæ ad Moysem iterum dicitur, detracta pellæ hostiæ artus in frusta concidant. Pellem namque hostiæ detrahimus, cum à mentis nostræ oculis, superficiem virtutis amouemus. Cuius artus in frustra cōcidimus, cum distinguentes, subtiliter eius intima membratimque cogitamus. In cunctis ergo mens vigilanter debet semetipsam circumspicere, atque in ipsa circumspectionis suæ prouidentia, perseuerare. Vnde recte subiūgitur, sic faciebat Iob cunctis diebus vitæ suæ.

Cant. 3.

Leuit. 1.

13 IDEM explicans illa verba, cap 1. Ezechielis de animalibus sanctis, Et vnumquodque coram facie sua ambulabat, ait: Omnis iustus qui vitam suam sollicitus aspicit, & diligenter considerat quantum quotidie in bonis crescat, aut fortasse quantum à bonis decrescat, iste quia se ante se ponit, coram se ambulat, quippe qui vigilanter videt vtrum surgat, an defluat. Quisquis vero vitæ suæ custodiam negligit, discutere quæ agit, quæ loquitur, quæ cogitat, aut despicit, aut nescit, coram se iste non ambulat, quia qualis sit in suis moribus vel in actibus ignorat. Nec sibimetipsi præsens est, qui semetipsum quotidie exquirere, atque cognoscere sollicitus nō est. Ille autem veraciter se ante se ponit, sibique in præsenti est, qui se in suis actibus tamquam alterum attendit. Nam sunt multa peccata quæ committimus, sed idcirco nobis grauia non videntur, quia priuato nos amore diligentes, clausis nobis oculis in nostra deceptione blandimur. Ex quo fit, vt hoc quod nos agimus, & graue esse nō existimamus, plerumque agatur à proximo, & nimis nobis detestabile esse videatur. Sed quare hoc quod in nobis vile esse videbatur, graue esse videtur in proximo, nisi quia, si nos sicut proximum aspiceremus, nostra reprehensibilia districte videremus. Hoc male diuisum mentis nostræ iudiciū, corrigere per legis præceptum Moyses studuit cum diceret, vt iustus deberet esse modius, æquusq; sextarius. Hinc Salomon ait, Pondus, & pondus, mensura & mensura, vtrumque abominatio est apud Deum. Scimus, quia in negotiatorum duplici pondere aliud maius, aliud minus est. Nam aliud pondus habent ad quod pensant sibi, & aliud pondus ad quod pensant ea quæ sunt proximi, & aliter ea quæ sua sūt. Pondus, & pondus habet, vtrumq; ergo abominabile est apud Deum, quia si sic proximum vt se diligeret, hunc in bonis sicut se amaret, & si sic se sicut proximum aspiceret, se in malis sicut proximum iudicaret. Debemus ergo nosmetipsos sollicite sicut alios videre, nosque ipsos vt dictum est, ante nos ponere, vt pennata animalia incessanter imitantes, & ne nesciamus, quid agamus, coram facie nostra semper ambulemus. Peruersi autem sicut paulo ante diximus, coram facie sua non ambulant, quia ea quæ agunt nunquam considerant, ad interitum tendunt, in prauis actibus exultant. Hi coram facie sua non ambulant, quia si sibimetipsis pręsentes essent, cuncta quæ agūt subtiliter viderent, qualiter bona opera malis actibus perdant, agnoscerent, sicut scriptum est, & qui mercedes cōgregauit, misit eas in sacculum pertusum. De pertuso quippe sacculo, aliunde exit, quod aliunde mittitur, quia indiscretæ mentes mercedem, quæ ex bono opere acquiritur, non aspiciunt, quo-

Homil. 4. in Ezechielē, tom. 1.

Leuit. 19.

14 *Prouer. 20.*

Aggai. 1.

quomodo ex malo opere perdatur.

15 *Homil. 7. in Ezechiel.* IDEM explicans illa verba, Et totum corpus oculis plenum in circuitu ipsorum quattuor, inquit: Corpora animalium idcirco plena oculis describuntur, quia sanctorum actio ab omni parte circumspecta est, bona desiderabiliter prouidens, mala solerter cauēs. Et hoc est laboriosius, quia sanctorū mens vehementer inuigilat, ne se ante eorum oculos mala, sub bonorum specie abscondant. *Infra*: Igitur, quia sancti viri solerter inuigilant, vt se vndique aspiciant, & vbique custodiant, ne aut mala propterea ipsa appetant, aut hæc eadem sub specie bonorum agant, scilicet ne se eis vitia virtutes esse mētiantur. Totum corpus plenum in circuitu oculis habent, quia omnis eorū actio, prouidentia sollicitudinis, & repletur & circundatur, alia lectio habet dorsa eorum plena oculis. ea enim quæ sunt in facie, sæpe etiam peccatores homines custodire solent. Iusti autem viri quia se, & in eis custodiunt, quæ in promptu, & in facie non videntur, in dorsis oculos habere referūtur. Qui ergo, & ea quę in occultis sunt discutiunt, atque ab ipsis se custodiunt quæ latent, profecto oculos in dorsis habent.

16 *Sermon. de primordijs, medijs, & nouissimis.* BERNARDVS ait: Fili memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis. Recole primordia, attende media, memorare nouissima tua. Hæc pudorem adducunt, ista dolorem ingerunt, illa metum incutiunt. Cogita vnde veneris, & erubesce, vbi sis, & ingemisce, quo vadas, & contremisce. Primo siquidem cum in honore esses ò homo, non intellexisti, vnde comparatus es iumentis insipientibus, erubesce cōparatum te esse iumentis, memorare nouissima tua, & time ne abeas etiam post iumenta. Cum iumentis partiris cibum terræ, qui panem angelicum fastidisti. Non solum autem, sed etiam, quod peius est, in recto corpore, curua est anima. An non confunderis sursum caput habere, qui sursum cor non habes? Corpore rectus stare, qui corde repis in terra? An non repere est in terra, carnem sapere, carnalia desiderare, carnalia quærere? Verumtamen quia ad imaginem Dei creatus es, si perdidisti similitudinem, similis factus iumentis, sed imagine pertransisti. Ergo in sublimi positus nō intellexisti, quoniam limus esses, noli infixus in limo profundi, ignorare, quia imago Dei es, & erubesce, quod peregrinam ei supduxeris similitudinem. Memor nobilitatis tuæ, pudeat te tantæ deiectionis. 17
Ne ignores pulchritudinem tuam, vt de fœditate amplius confundaris. Eras enim aliquando, gloria & honore coronatus, constitutus super opera manuū Domini, incola paradisi, angelorum ciuis, & domesticus Domini Sabaoth. Hinc deiecisti te ipsum in has interiores tenebras, vnde ad exteriores quoq; & palpabiles tenebras eijciendus eris aliquando, si non caueꝛ. Ecce vnde venisti, vis nosse quo deuenisti? In locū vtique afflictionis. Si quidem vita tua inferno appropinquauit. Quid enim hic nisi labor & dolor, & afflictio spiritus? Sed nunc ita cōtigit tibi, ac si puer in carcere natus sit, & in carcere nutritus, & quia nūquam viderit lucem, miretur super anxietate matris suæ. Illa enim scit vnde doleat, & quia nouit bona, grauiora sunt ei mala, & recordatione pacis, amaritudo eius amarissima. Tibi magna bona videntur minora mala, & præ maioribus compedibus quibus assuetus es, minores annulos, requiem putas. Comedere appetis quia fames te cruciat, vtrumque labor est, sed quia fames grauior magis, comedere nescis esse laborem. Denique postquam fames depulsa fuerit, vide si non grauius ducis comedere quàm esurire. Sic se habent vniuersa sub sole, vt nihil sit in eis vere iucundum, sed ab vno semper transire velit homo ad aliud, solaque vicissitudine releuetur homo vtcumq;, ac si prosiliat ab aqua in ignem, & inde rursus in aquam resiliat, vtpote qui neutrum ferre possit. Omnis siquidem laboris remedium, alterius laboris initium est. An non in amaritudine moratꝛ oculus tuus, quoties ista considerat? Nouissima autem

sunt

ſunt mors, iudicium, & gehenna. Quid horribilius morte? Quid iudicio terribilius? Quid gehenna intolerabilius poteſt cogitari? Nam in morte non magnum, non paruum aliquid de bonis huius mundi tecum delaturus es: in iudicio, nec fallere, nec reſiſtere poſſibile erit: in gehenna penitus nulla conſolatio, ſed perpetuum væ, vlulatus, fletus, & ſtridor dentium.

18 *Lib. 1. de cõſid. ad Euge. Papam.*

IDEM ſic habet: Nũc autem quoniam dies mali ſunt, conſiderationi aliquid tui & cordis & temporis conuenit ſequeſtrare. In partibus conſiderationis præcipuum eſt, vacare & videre, quoniam ſuauis eſt Dominus, quoniam ego ſum Deus. Et primum quidẽ ipſum fontem ſuum, ideſt mentem de qua oritur, purificat conſideratio, deinde regit affectus, dirigit actus, corrigit exceſſus, componit mores, vitam honeſtat & ordinat. Poſtremo diuinarum pariter, & humanarum rerum ſcientiam confert. Hæc eſt quæ agenda prẽordinat, acta recogitat, vt nihil in mente reſideat, aut incorrectum, aut correctione egens. Hæc eſt quæ in proſperis aduerſa præſentit, in aduerſis, quaſi non ſentit, quorum alterum fortitudinis, alterum prudentiæ eſt. Hæc item eſt, quæ inter neceſſitates, & voluptates media quaſi quædam arbitra ſedẽs, vtrinque certis limitibus diſterminat fines, iſtis aſſignans & præbens quod ſat eſt, illis quod nimis eſt, demens.

19 *In lib. cui titulus eſt formula honeſtæ vitæ.*

IDEM ait: Iſta ſemper in mente habeas, quid fuiſti, quid es, & quid eris. Quid fuiſti quia ſperma fœtidum, quid es, quia vas ſtercorum, quid eris, quia eſca verminum. Cum habes aliquid quod tibi diſplicet, vel times habere, cogita quòd ſi tu eſſes in inferno, & illud, & quicquid nolles haberes. Et cum habes aliquid, quod tibi placet, vel optas habere, cogita, quòd ſi tu eſſes in paradiſo, haberes illud, & quicquid velles. Si autem in inferno eſſes, nec illud, nec aliud, quod velles haberes. Cogita de tempore, quod perdis, quod illi qui in inferno ſunt, darent totum mundum ſi haberent, pro eo. Omni die, cum vadis iacere, examina diligenter quid cogitaſti, & quid dixiſti in die, & quomodo vtile tempus & ſpatium, quod datum eſt ad acquirẽdum vitam æternam diſpenſaſti, & ſi bene tranſiuiſti, laudã Deum, ſi male, vel negligenter lugeas, & ſequenti die non differas confiteri. Si aliquid cogitaſti, dixiſti, vel feciſti, quod tuam conſcientiam multum remordeat, non comedas antequam confitearis.

20 *In lib. qui dicitur Speculum Monachorum.*

IDEM ſic habet, poſt completorium ſingulis diebus capitulum ſibi teneat Monachus, & conuocatis cogitationibus ſuis, ponat rationem diligenter, quid ipſa die, cogitatione, locutione, vel opere deliquerit, publice, vel priuatim, per ſingulas noctes lectum ſuum lauans, hoc eſt ſingulis peccatis, lachrymis, & doloribus purificatis, diligenter de ſingulis computet; emendatioris vitæ deſiderio tactus, cogitationum, locutionum, operumque ſuorum ſit ſollicitus explorator, vt ſingulos exceſſus ſuos corrigat.

21 *Octon. 8. ſuper pſ. 118. tom. 2.*

AMBROSIVS ſuper illud, Cogitaui vias meas, &c. ait: Cogitaui vias meas futuras, vt ante meos actus cogitationibus præuenirem, ne in ipſis aliquid offenſionis inciderem, omnia igitur cum cogitatione facito, vt non te pœniteat aperti oris tui, an vero ſi viam ingreſſus cum veneris ad compitum aliquod, ſi neſcias, quod iter ingredi debeas, ſtas tamen & cogitas ipſe tecum, vtrum primam, an ſecundam, aut tertiam viam eligas, quam ſequaris, nec putas prius adoriendum iter, quam animo definieris, ſtas igitur cogitans quæ ſit via quæ in ciuitatem ducat, ad quam tibi putas eſſe pergendum, quanto igitur magis animo debes, ac mente conſiſtere, qui ad Regnum cæleſte tendis, & cogitare tecum, quia non omnis via illo ducit, non omnis illo dirigit ad Hieruſalem illam, quæ in cælo eſt. Sunt viæ quæ malos exitus mortis habent. Hæ ſunt viæ de quibus legiſti, quia ſunt viæ quæ vidẽtur viro rectæ eſſe, vltima autem eius aſpiciunt in profundum inferni. *Prouer. 14.* Eſt autem via anguſtior illa quæ ducit ad Dei Regnum; volens ergo

eam

eam ingredi viam quæ ad Deũ ducit, non circumſpicies, non tecum ipſe tractabis, ne facile capiaris affectu, ſi viæ latitudine progrediaris iter, quod ad inferna deducat?

22 Hom. 11. ſuper Pſal. 118. to. 2. IDEM ſuper illud, Niſi quia lex tua meditatio mea eſt, tunc forte periſſem in humilitate mea, ſic ait: Qñ in afflictionis tempore ſumus, & quatimur aduerſis, meditatio nobis in lege ſit, ne imparatos procella tentationis affligat. Athleta niſi exercitio palæſtræ prius fuerit aſſuefactus, non audet ſubire certamen, &c. quanta ſimul coaceruata ſunt, vt in illa afflictione Iob ſanctus periret? ſed quia patriarcharum moribus informatus, oraculorũq; cæleſtium, & naturalis legis erat inſtitutione formatus, ideo in tentationibus tantis, perire non potuit. Denique cum amiſiſſet tam amplas ſubito facultates, chariſſimos filios, quaſi is, cui meditatio quotidiana eſſet in lege diuina, ait, Nudus exiui de vẽtre matris meæ, &c. Dominus dedit, Dominus abſtulit, &c. perfuſus etiam corporis totius vlceribus, cum tentaretur vxoris alloquijs & amicorum, nonne dicebat, Niſi quia lex tua meditatio mea eſt, tunc forſitan perijſſem in humilitate mea? Quanta ſanctus Ioſeph pertulit, quàm acerba, quam dura fratrum odia ſeruitutis ærumnas, &c. neque hoc ſatisfuit ad tentationis acerbitatem, ſed aduerſarius per mulierem laqueos tetendit, truſus eſt in carcerem, & innocens inter noxios eſt æſtimatus, &c. Quid igitur aliud melius diceret ſanctus Ioſeph, quàm iſtud ad Dominum, Niſi qa lex tua meditatio mea eſt, &c. quàm grate hoc dicit hodie, q in martyrio plurima flagella ſuſtinuit, equuleo, & vngulis, &c. gladioque comprobatus, potuit enim perire niſi meditatus in lege, grauiora præſentibus, futura ſupplicia credidiſſet. &c. fertur prophetæ cuidam, & plerique ferunt, quòd Eſaiæ in carcere poſito, cum mole imminentis vrgeretur exitij, dixiſſe diabolum, dic quia non à Domino locutus es quæ dixiſti, & omnium in te mentes, affectusque mutabo, vt qui indignantur ob iniuriam, abſolutionem conferant, ſed ille gratius iudicauit pro veritate ſupplicium, quam pro adulatione beneficium, quod vtiq; non feciſſet, niſi in meditatione legis fuiſſet exercitatus, &c.

Geneſ. 2.

Conſcientia viri iuſti ſecura, & multum pacata eſt, peccatoris autem accuſans & turbata. Cap. XXIV.

ORIGENES explicãs illa verba. Geneſ. 26. q Philiſtijm obſtruxerunt puteos Iſaac, ait: Vide quia in vniuſcuiuſq; noſtrum anima eſt puteus aquæ viuę, eſt quidam cæleſtis ſenſus, & imago Dei latens, & hunc puteum Philiſtijm, ideſt poteſtates aduerſæ, repleuerunt terra. Quali terra? Carnalibus ſenſibus, & terrenis cogitationibus, & propterea portauimus imaginẽ terreni. Sed nunc quoniam venit noſter Iſaac Dominus noſter, fodiamus puteos noſtros, & abijciamus ab eis terram, purgemus eos ab omnibus ſordibus, & à cunctis cogitationibus luteis & terrenis, & inueniemus in eis aquã viuam. Adeſt verbum Dei, & hæc nũc eius eſt operatio, vt de anima vniuſcuiuſque noſtrum remoueat terram, & aperiat fontem viuum. Intra te enim eſt ſicut mulier illa quæ perdiderat drachmam, non illam inuenit extrinſecus, ſed in domo ſua, poſtquam mundauit domum ſordibus & immunditijs, quas longi temporis ignauia, & hebetudo cõgeſſerat. Intra te eſt drachma, qa cum Deus ab initio conderet hominem, ad imaginem & ſimilitudinem ſuam fecit illum. Hæc in te videri non poterat, donec domus tua ſordida erat, immunditijs, & ruderibus repleta. Iſte fons ſcientiæ, intra te erat ſitus, ſed non poterat fluere, quia Philiſtijm repleuerant eum terra, & fecerant in te imaginem terreni. Nunc vero ab illa omni mole & oppreſſione terrena, per verbum Dei purgatus, imaginem cæleſtis in te ſplendeſcere facito.

1 Homil. 15. in Geneſim to. 1.

Luc. 15.

IDEM

a Homil. 11. in cap. 16. Hierem. tom. 2. IDEM explicans illa verba: Quia oculi mei, ſuper omnes vias eorum, non ſunt abſconditæ à facie mea, vbi Origenes habet non ſe abſconderunt à facie mea, & ait: Qui ſancti ſunt, non ſe abſcondunt à facie Dei, qui autem iniuſti, abſconduntur à facie eius. Adam poſt transgreſſionem cæleſtis mandati, audiuit vocem Domini Dei deambulantis in paradiſo poſt meridiem, & abſcondit ſe. Sanctus hoc non facit, ſed conſcientia actuum ſuorum, habet fiduciam ad Deum. Si enim conſcientia nos non reprehenderit, fiduciam habemus ad Deum. Verum Adam quamuis peccauerit, tamen non vſquequo ad perfectam malitiam més eius corruit, & ideo abſconſus eſt à facie Dei. Cum autem peccauerit impijſſimus fratricida, egreſſus eſt à facie Dei, & habitauit in terra Naid. Si ad malorum comparationem venias melius eſt abſcondi à facie Dei, quàm fugere eum. In alio quippe conſcientiæ vulnus inflictum, tenebras, & ſecreta perquirens, leuare oculos non patitur ad cælum. In alio autem, deſperatione nata contumacia negligit Dominum.

Geneſ. 2. Geneſ. 4.

b Homil. 17. in Geneſ. tom. 1. CHRYSOSTOMVS explicans illa verba, quòd primi parentes audientes vocem Domini abſconderunt ſe, ait: Mox, vt intrauit peccatum, & præuaricatio erubeſcentia & tumultuatio eos inuaſit. Quippe iudex incorruptus, conſcientiam puto, cum aduerſus hominem exurgit, clara voce clamat, & accuſat, & oſtendit, & quaſi ante oculos ſcribit peccatorum magnitudinem. Eamque ob rem miſericors Deus principio cum formaret hominem, conſcientiam illi indidit accuſatricem perpetuam, quæ decipi, & deceptionem ferre poſſet numquam. Et licet quis admiſſo peccato, omnes homines celet, ab illa tamen accuſatrice non poterit deliteſcere, nam hanc intrinſecus habentes, vbicumque ſumus, circumferimus. Ipſa nos circuit, obturbat, laniat, flagellat, nunquam quieſcit, ſed domi, & in foro, & in templis, & in menſa, & dormientem, & ſurgentem adoritur, rationem delictorum exigit, obque oculos proponit, & delictorum grauitatem, & ſubſecuturam pœnam. Et quaſi medicus optimus non ceſſat ſua medicamenta apponere, & ſi ſemel depellatur, neque ſic deſiſtit, ſed continuam curam gerit. Hoc & conſcientiæ opus eſt, vt iugiter memoriam ingerat, nec permittat vnquam, in factorum obliuionem nos venire, ſed ob oculos proponat, vti vel hac ratione nos tardiores faciat, ne in eadem peccata prolabamur. Porro ſi cum hinc tantum nobis eſt ſubſidij, & tantum adiutorij, & aſſidet nobis tam importuna accuſatrix, quæ noſtram mentem flagellet, & cor lancinet, & quouis carnifice grauius apprehendat, & plerique neque ſic peccata vincimus, ſi hoc deſtitueremur ſubſidio, quorſum tunc non ſtatim excideremus? Et propterea protoplaſtus, vt illum ſenſum accepit, aduentum Domini ſecum cogitans, ſtatim ſe occulcauit. Quare dic oro? Quoniam videbat ſibi trucem adſtare accuſatorem, conſcientiam dico. Neque enim alium obiurgatorem & teſtem peccatorum habebat, ſed vnicum illum quem intrinſecus circumferebat.

IDEM ait ſic habet: Antequam homines ſcelerati in futuro ſæculo puniantur, iam nunc in peccatis degentes cruciantur. Nec enim mihi dixeris illum menſa ſumptuoſa frui, veſtibus circundari ſericis, mancipiorum greges circumferre, ſed explica mihi iſtius conſcientiam, & videbis intus grauem peccatorum tumultum, iugem metum, tempeſtatem, turbationem, videbis velut in curia mentem ad thronum conſcientiæ conſcendiſſe regalem, & tamquam iudicem quempiam ſedentem, & cogitationes loco carnificum adhibentem, in equuleo ſuſpendentem, lateraque conſcientiæ radentem vngulis, pro commiſſis vehementer inclamantem, cum nemo ſciat, niſi quòd ſolus Deus hæc videre nouerit. Etenim, qui committit b

adulte-

adulterium etiam si millies fuerit diues, etiamsi nullum habeat accusatorem, non desinit tamen intus seipsum accusare, & voluptas quidem temporaria est, dolor vero perpetuus, timor vndique ac tremor obambulat, amarum accusatorem circumferens conscientiam, nec vel ad breue tempus potest respirare. Nam, & in lecto, & in mensa, & in foro, & in domo, & interdiu, & noctu, & in ipsis frequenter somnijs, hæc iniquitatis simulachra videt, ipsiusque causa vitam viuit gemens, ac tremens super terram cum nemo sciat, intus tamen habet ignem implicitum.

6 IDEM ait: Sed quare nobis Deus iudicem in animo sic perpetuo vigilantem, & attentum construit? Conscientiam loquor. Nec est enim vllus inter homines adeo vigilans, vt est nostra conscientia. Nam externi iudices, & pecunijs corrumpuntur, & assentationibus deliniuntur, & simulant, denique multa sunt alia, quæ rectorum illorum iudicium depravant; at conscientiæ tribunal, nulli hominum nouit cedere, sed quamuis dederis pecunias, quamuis mineris, aut quoduis aliud facias, iustam feret sententiam, aduersus peccatorum cogitationes, adeo, vt ipse quoque, qui peccatum admisit, seipsum condemnet, etiam si alius nullus accuset. Neque id semel, atque iterum, sed sæpius, immo per omnem vitam hoc facere non desinit. *Infra*. Ideo nobis dedit conscientiam, vt doleamus, plus diligens nos, quàm pater filium. Nam pater vbi semel, iterum, ac tertio, deciesve filium increpauerit incorrigibilem manere desperans expellit familia, à cognatione resecat. At non eodem modo conscientia, sed licèt semel, & iterum, & millies admonuerit, tuque non obtemperes, monebit iterum, non desistet, vsque ad postremum halitum. Ea propter, & illud prouidit, vt ex interuallis nobis immineret conscientiæ redargutio, propterea quod est admodum seuera, & quouis stimulo acrius pungere consueuit peccatorem. *Infra*. Conscientiæ increpatio, sacra est anchora, non sinens nos tandem in peccatorum demergi profundum, hanc habebant accusatricem fratres Ioseph, tot transactis annis, cum emerent frumenta in Ægypto, hæc illos accusabat sine accusatore.

HIERONYMVS illa verba: Torsiones & dolores tenebunt, quasi parturiens dolebunt, vnusquisque ad proximum suum stupebit, intelligit de conscientia impiorum qua ipsi torquentur, & facies habent combustas eo igne quem sibi succenderant. 7 *Lib. 6. in c. 13. Esa. 1. 4*

IDEM explicans illa verba: Cor impij quasi mare feruens, ait: Iniquorum corda fluctuabant quasi mare feruens, & quiescere nunquam poterunt. Sicut igitur mare feruens quiescere nunquam potest, sed redundant fluctus eius, & reuoluuntur ad littora, atque iterum resorbentur, & in se fracti, lutum efficiunt, quod pedibus conculcatur, sic impij habentes cor vt mare, æternæ conculcationi subiacebunt, quorum nullum est gaudium, & nulla pace requiescunt. *Lib. 16. in c. 56. Esaiæ*

IDEM vbi nostra habet lectio, ergo, & tu porta confusionem tuam, Septuaginta verterunt, Et tu sustine tormentum tuum, & hunc locum intelligit de impijs, qui cum propria torqueantur conscientia, portant tormentum suum, & in isto sæculo sustinent propria voluntate cruciatum. 8 *Lib. 5. in c. 16. Ezech.*

AVGVSTINVS ait: Dominus in Euangelio, inquit, intra in cubiculum tuum, claude ostium tuum, & ora in occulto. Cum intras cubiculum tuum, intras cor tuum. Beati qui gaudent quando intrant ad cor suum, & nihil mali ibi inueniunt. Quomodo nolunt intrare domos suas, qui habent malas vxores, quomodo exeunt ad forum, & gaudent, cœpit hora esse qua intraturi sunt in domũ suam, & contristantur. Intraturi sunt enim ad tædia, ad murmura, ad amaritudines, ad euersiones, quia non est domus 9 *In exposit. Psalm. 33. tom. 8. Matt. 6.*

mus compoſita vbi inter virum & vxorem pax non eſt. Si ergo miſeri ſunt, qui cum redeunt ad parietes ſuos, timent ne aliquibus ſuorum perturbationibus, euertantur; quanto ſunt miſeriores, qui ad conſcientiam ſuam redire nolunt, ne ibi litibus peccatorum euertantur? Ergo vt poſſis libens redire ad cor tuum, munda illud, Beati enim mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt. Aufer mala, & intra cor tuum, & gaudebis ibi. Cum ibi cœperis gaudere, ipſa munditia cordis tui, delectabit te.

10 *In Pſa. 100* IDEM explicans illa verba: Perambulabam in innocentia cordis mei in medio Domus meæ, ait: Medium domus ſuæ, cor ſuum dicit. Domus enim noſtra interior, cor noſtrum eſt. Hanc domum quiſquis habet malam, pellitur ab illa foris. Quis enim in corde premitur mala conſcientia, quomodo quiſquis ab ſtillicidio exit de domo ſua, aut a fumo, non ibi ſe patitur habitare: ſic qui non habet quietum cor, habitare in corde ſuo libenter non poteſt, tales foras exeunt a ſe ipſis, animi intentione, & de his quæ foris ſunt circa corpus delectantur, quietem in nugis, in ſpectaculis, & alijs malis quęrunt. Quare foris voluerunt ſibi bene eſſe? Quia non eſt illis intus bene, vnde gaudeant in conſcientia ſua. Ideo Dominus cum ſanaſſet paralyticũ, ait: Tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam. *Io. 5.* Faciat illud anima quæ quaſi paralyſi diſſoluta eſt, in membris bonæ operationis conſtringatur, vt bene operetur. Tollat grabatum ſuum, regat cor ſuum, iam eat in domum ſuã intret in conſcientiam ſuam, iam latã inueniet vbi deambulet, & pſallat, & intelligat.

11 *Ser. 10. ad fratres in eremo to. 10.* IDEM: Diſſerens de puritate conſcientiæ ait, Spirituale gaudium, non operatur diuitiarum copia, non fallax mundi gloria, non prolis fęcunditas, non corporis ſanitas, ſed tantum conſcientiæ puritas. O felix ſanctæ conſcientiæ iucunditas, quæ vermem interiorem excludis, quæ a carcere doloris liberas rationem, quæ ab omni immunditia purgas mentem. O mens ſancta, paradiſus deliciarum, varijs bonorum operum virgultis conſita, *Gen. 2.* varijſque virtutum floribus purpurata, & ſuauiter cœleſti gratia irrigata. Hæc eſt, fratres, paradiſus in qua plantatur lignum vitæ, & cœleſtis ſapientiæ. Hæc eſt thalamus Dei, palatium Chriſti, habitaculum Sancti ſpiritus. Hæc eſt thronus Salomonis, lectus ſpõſi cęleſtis, in quo ipſa conſcientia bona optime delectatur, & requieſcit cũ ſponſo ſuo. O conſcientia, in te & tibi occurris, Rebecca cum Iſaac venien- *Gen. 24.* te de agro, In te delectatur Iacob cum Rachelis coniugio, in te Sunamitis *3. Reg. 1.* Abiſag, Regem Dauid iucundis fouet amplexibus. O conſcientia ſancta, in terra adhuc es, & in cœlis habitas.

GREGORIVS explicans illa verba: Ex 13. Iob, Quare tacens conſumor: ait, Tacens conſumitur, qui de ſtulta ſe cogitatione reprehendens, apud ſemetipſum dente conſcientiæ mordetur. Ac ſi aperte dicat, ſic vixi, vt accuſatorem exterius nullum timerem, vtinam ſic vixiſſem, vt intra memetipſum accuſatricem conſcientiam non haberem. Tacens enim conſumitur, qui intus in ſe inuenit vnde vratur conſcientia ſua. 12 *Lib. 11. moraliũ. c. 19. to. 2.*

IDEM explicans illa verba: Cap. 15. Sonitus terroris ſemper in auribus illius, & cum pax ſit, ille inſidias ſuſpicatur, inquit: Habet iuſtus quaſi arcem quandam fortitudinis, ſimplicitatem ſuam. Vnde per Sal. dicitur, Secura mens, quaſi iuge cõuiuiũ. *Prou. 14.* Quaſi enim continuatio refectionis eſt, ipſa tranquillitas ſecuritatis. At contra mens praua, ſemper eſt in laboribus, quia aut molitur mala, quæ inferat, aut metuit, ne hæc ſibi ab alijs inferantur. Cui ergo tranquillitatis ſecuritas deeſt, huic proculdubio terroris ſonitus ſemper in auribus eſt. *Infra*. Terrebit eum tribulatio, & anguſtia vallabit eum, ſicut regem qui præparatur ad prælium. Quia apud ſemetipſum in labore timoris deficit, qui ſecuritatis ſociam, 13 *Lib. 12. mora. c. 21.*

viam veritatis relinquit. Qui bene regi præparato ad prælium comparatur, quia in eo ipſo malo quod agit, & terretur, & feſtinat, & ex conſcientia trepidat, & ex deſiderio anhelat, metuit, paueſcit, & mentem per audaciam erigit, & quamuis animus trepidet, & conſcientia accuſet, cupiditate tamen ſua iniquus vincitur, & ſuppreſſo pauore, audaciā de iniquitatibus ſumit.

14 IDEM explicans illa verba Iob cap. 29. In nidulo meo moriar, ait: Quid hoc loco per nidi nomen exprimitur, niſi tranquilla quies fidei, qua vnuſquiſque infirmus nutritur? Nam niſi ſancta Eccleſia infirmos quoſque filios, nunc in nido pacis enutriret, pſalmiſta non diceret, Etenim paſſer inuenit ſibi domum, & turtur nidum vbi reponat pullos ſuos. Iam quippe domum inuenit ſibi paſſer, quia æternum cœli habitaculum, noſter redemptor intrauit. Et turtur inuenit nidū, quia ſancta eccleſia amore conditoris affecta, crebris gemitibus vtitur, & velut nidum ſibi, ideſt pacatiſſimam, & fidei, & mentis quietam conſtruit, in qua creſcentes filios quaſi plumeſcentes pullos, quouſque ad ſuperiora euolent, charitatis gremio calefactos fouet.

Lib. 19. moral. c. 16.

Pſal. 83.

15 BERNARDVS ſic habet: Is qui voluntatem habet non peccandi, & cuſtodiendi pedes ſuos a lapſu, qui commiſſa præteriti temporis & plangit, & punit, qui malignos cogitatus aduenientes cordi ſuo, allidendo ad Chriſtum reſpuit, hoc tanquam triplici funiculo ſtrictus atque conſtrictus, conſcientiam habet, & purificatam, & puram. Tranquillam autem dixerim, cum iam ipſe Spiritus teſtimonium perhibet ſpiritui eius, quòd filius Dei ſit, cum omnibus dulcis eſt, nulli grauis, vtens amico ad gratiam, inimico ad patientiam, quibus poteſt ad beneficentiam. Rara auis in terra hujuſmodi conſcientia, ſed quanto rarior, tanto charior apud Deum. Conſcientia bona eſt, ſed turbata, quæ nil fluxum recipit, ſed a mundi aſpergine quanto poteſt, preſſius ſe detergit, non tamen in dulcedine, ſed in amaritudine multa. Dura enim videtur ei via, vbique videt, quod carni diſplicet, ſed retinet ſe freno timoris Dei, & in omni tempeſtate cordis ſui ad hanc anchoram figitur, nam iuxta prophetam, turbatus eſt, & non eſt locutus. Hæc conſcientia loquitur Deo in pſalmo, Commouiſti, inquit, Domine terram, & conturbaſti eam, ſana contritiones eius, quia commota eſt. Commouetur terra, cum peccator pœnitet, conturbatur; cum in conuerſatione amaritudinem ſentit, ſed contritiones iſtas, illius eſt ſanare, qui ſanat omnes infirmitates noſtras. Oſtendiſti populo tuo dura. Quæ dura? potaſti nos vino conpunctionis, non lacte vnctionis. Vinum bibunt hi qui vias vitæ ingreſſi, & ingreſſi tribulationibus corporis, & animæ pariter contorquentur, ſed non cedunt, neque recedunt in tribulatione. *Infra*. Qui vtramque hanc habent conſcientiam, iuſti ſunt, in vtroque beneplacitum eſt Deo. Bibi, inquit, vinum meum cum lacte. Qui enim primum a tentatione liberat, ſecundum in tentatione confortat, & ſi alter experitur, Quoniam ſuauis eſt Dominus, alter etiam, Quoniam fortis eſt Dominus, fortis plane, & potens in prælio, in quo ſeruum ſuum, & ſi premi, non tamen opprimi patitur in multitudine miſericordiæ ſuæ: Venite ait Propheta, emite vinum, & lac: omnis enim timorata conſcientia, quæ ad Deum venit, vel lac ab ipſo, vel vinum emit. *Infra*. Mala autem conſcientia eſt, ſed turbata, quæ in actu peccatorum ſuorum deprehenditur, & comprehenditur. Nam dum paſci ſe voluptatibus credit, anxietatibus cedit, humanis pudoribus, & confuſionibus reuerberata, ſicut ſcriptum eſt, In operibus manuum ſuarum comprehenſus eſt peccator. De illis autem, qui propter ipſam confuſionem exeunt a peccato, ſcriptum eſt. Imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine. De non exeuntibus dicit Hieremias

In ſecunda parte in li. de conſcientia.

Pſal. 59.

Pſal. 102.

Cant. 5.

Eſa. 55.

Pſal. 9.

Pſal. 82.

Hier. 2.

mias propheta, Percussisti eos Domine, & non doluerunt, attriuisti eos, & renuerunt suscipere disciplinam. Alia est conscientia mala, & tranquilla, qua sicut nihil est peius, ita nihil est infelicius. Hæc est illa, quæ nec Deum timet, nec hominem reueretur, quę cum venerit in profundum malorum, contemnit. Hi sunt quattuor conscientiarum riui, de voluntatis fonte currentes, in quibus iusti purgantur, inquinantur iniusti, vt fiat, quod scriptum est, & qui in sordibus est, sordescat adhuc, & iustus iustificetur adhuc.

Prou. 18.

17 *In eodem tractatu.* IDEM sic habet: Conscientia bona lætificat animam, eamque exhibet Deo gratam, & Angelis, & hominibus reuerendam, & sibi ipsi pacatam, & quietam. Conscientia bona templum Salomonis, ager benedictionis, hortus deliciarum, reclinatorium aureum, Arca fœderis, thesaurus regius, aula Dei, habitaculum Spiritus sancti, liber signatus & clausus, & in die iudicij aperiendus. Nihil in hac vita iucundius, nihil securius possidetur bona conscientia. Premat corpus, trahat mundus, terreat diabolus, illa tamen semper erit secura, futuræ beatitudinis, nullum certius testimoniũ, bona conscientia. *Infra.* Conscientia mala contristat animam, eamque Deo, Angelis, & hominibus exhibet fœdam, & sibi ipsi turbatam, & inquietam. Nulla enim pœna maior est mala conscientia, omnium siquidem delictorum nostrorum, ipsa est testis, ipsa iudex, ipsa tortor, ipsa carcer. Ipsa accusat, ipsa iudicat, ipsa punit, ipsa damnat, vnicuique enim liber est sua conscientia.

18 *Lib. 2. offic. ca. 1. to. 4.* AMBROSIVS ait: Tranquillitas conscientiæ, & securitas innocentiæ, quæcumque mundus bona iudicat, excellunt, & sic ait. Sicut exortus sol, lunæ globum, & cetera stellarum abscondit lumina, ita fulgor honestatis, idest tranquillæ conscientię, vbi vero, & incorruptio vibrat decore, cetera quæ putantur bona, secundum voluptatem corporis, aut secundum sæculum clara & illustria obumbrat, beata plane, quæ non alienis æstimatur iudicijs, sed domesticis percipitur sensibus tamquam sui iudex, neque enim populares opiniones ꝑ mercede aliqua requirit, neque pro supplicio pauet, itaque quominus sequitur gloriam, eo magis super eam eminet. In hac enim tranquillitate, & securitate conscientiæ, dicit Ambrosius, vitam consistere beatam, &c.

IDEM sic habet. Vnusquisque non intermittat opus probabile, siue a pluribus videatur, siue sine arbitro sit, abundat enim sibi locuples testis conscientia, fugiat etiam mala opera, etiamsi se credat, non posse conuinci. Nam, & si clausus parietibus sit, opertus tenebris, sine teste, sine conscio; habet tamen facti arbitrum, quem nihil fallat, ad quem facta clamant omnia, denique clamauit, & vox sanguinis. Sibi ipsum vnusquisque animum suum, se verum iudicem sui, vltorem sceleris, & vindicem criminis habet. Denique timens, & tremens oberrabat, Cain parricidalis facinoris luens pœnas, vt ei remedio sua mors fuerit, &c. Nemo ergo, vel solus, vel cum altero aliquid turpe, aut improbum faxit, & siquis solus est, seipsum præ ceteris erubescat, quem maxime debet vereri, &c. 19 *Lib. 7. epistolarum epist. 44. ad Constantiũ to. 4.*

Contritio, & Compunctio unde oriantur, & de harum affectibus, & bonis. *Cap.* XXV.

DE re hac multa habẽt sancti. de quibus dicẽdum est libro decimoquarto, per aliquot capita, cum de pœnitentiæ fructibus, & alijs egerimꝰ, interim tamen aliqua adnotanda sunt, & in primis.

1 *Homi. 5. in c. 7. Leuit. to. 1.* ORIGENES sic habet: Sacrificium gratiarum actionis oleo fieri iubetur, sacrificium vero pro peccato, non fit in oleo, dicit enim non superponet ei oleum, quia pro peccato est, nec oleum lætitiæ ei, nec thus suauitatis imponitur. De peccantibus enim *1. Cor. 12.*

dicit Apostolus, Et lugeam eos qui ante peccauerunt, & non egerunt pœnitentiam, nec odor in eo suauitatis est, quia ex persona peccatoris dicitur, Putruerunt & corruptæ sunt cicatrices meæ.

Psal. 37.

2 IDEM explicans illa verba: Non est pax ossibus meis, a facie peccatorum meorum, ait. Hæc debet dicere qui peccauit, & post peccatum peccasse se recordatur, sicut ipse Dauid dicebat in psalmo 50. Et peccatum meum coram me est semper. Sunt quidam qui cum peccauerint, securi sunt prorsus, nec cogitant de peccato suo, nec venit ad sensum suum, quid male gesserint, sed ita viuunt quasi nihil omnino commiserint. Hi dicere non possunt, Peccatum meum coram me est semper. Cum vero post delictum, quis consumitur, & affligitur pro delicto suo, & conscientiæ stimulis agitatur, mordetur sine intermissione, atque occultis confutationibus impugnatur, ipse merito dicit, Non est pax ossibus meis a facie peccatorum meorum. Est sane facies quędam etiam peccatorum, & (vt ita dixerim) color quidam & species, per quam recordari & recognosci solent ea, quæ aliquando commissa sunt. Cum vero ante oculos cordis nostri statuerimus peccata nostra, & vnumquodque intuentes recognoscentes erubescimus, factique pœnitemus, tunc conturbati, & exterriti merito dicimus, nos non habere pacem in ossibus nostris a facie peccatorum nostrorum. Addat etiam hæc qui pœnitet, & dicat, Quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt, vel superposuerunt, caput meum, & sicut onus graue grauatæ sunt super me. Qui enim nec dolent, nec grauantur pro peccatis suis, sed securi sunt, atque in delicijs fluitant, hæc dicere non possunt, nec sentiunt quòd iniquitates quidem suæ excrescunt, & vltra capitis sui vadunt proceritatem, ipsi vero decrescunt, & in nihilū rediguntur. Quomodo possunt hæc dicere illi, quibus peccatum suum non onus efficitur, sed voluptas. Non est ergo illorum dicere hæc, sed eorum quibus libido iam sorduit, quibus vitia horruerunt, isti etiam possūt dicere, Putruerunt, & corruptæ sunt cicatrices meę. Considera peccatorem, 3
qui peccatis suis delectatur, & lætus est in malis suis, quoniam & ipse in stercore fœtido volutatur, & nullum fœtoris eius, qui ex peccatis est, percipit sensum, sed velut in summis voluptatibus, & gratissimis delicijs delectatur. Si vero istum eueniat aliquando sentire fœtorem peccatorum suorum, statim conuersus ad pœnitentiam, & emendationem requirens, impatiens proprij fętoris efficitur, proclamans ad cœlestem medicum, atque, ostendens cicatrices putrefactorum suorum vulnerum, dicit, Fœtuerunt, & putrefactę sunt cicatrices meæ a facie insipientię meę, Miser factus sum, & curuatus sum vsque in finem. Sed videas aliquando eum qui peccauit męrentem, & contristatum tristitia quæ secundum sęculum est, quę enim secundum Deum est tristitia, pœnitentiam in salutem stabilem operatur. Iste vere dicit quoniam miserijs afflictus sum, & curuatus sum vsque in finem. Miserijs afflictus sum, ait, non dicit affligor adhuc. Si enim transierunt iam peccata mea, afflictus sum miserijs, si autem permanent, & in ipsis conuersor adhuc, affligor miserijs. Miserijs ergo afflictus sum, & curuatus sum vsque in finem. Si videas eum qui peccauit non posse respicere in cœlum, sed curuato corpore, demersoque in terram vultu, non solum corporis, sed & animæ, & contorquente sicut circulum collum suum, intelligis quomodo quis curuatur vsque in 4
finem, sicut publicanus ille qui ingressus in templum & a longe stans, nec audebat oculos ad cęlum leuare, sed percutiens pectus suum dicebat, Deus propitius esto mihi peccatori. Huic nimirum conuenit dicere. Quia curuatus sum vsq; in finem, & tota die contristatus ingrediebar. Hoc autē dicens velut affectum ipsum, & animum pœnitentis exponit dicentis, Ex quo peccaui, numquam risi, numquam lętatus sum, num-

Homil. 1. In Psal. 37 tom. 2.

Psal. 50.

Psal. 37.

Luc. 18.

numquam mihi aliquid iucunditatis indulsi, sed semper in mærore fui, semper in pœnitentia, semper in luctu, dicente Domino, Beati qui lugent. E contrario autem, si quis peccator sit, & multis malis obnoxius, & hic nullo flagitiorum suorum stimulo pulsatus, insuper etiam & rideat, & lætus sit, huic dicitur, Væ vobis, qui ridetis, quia plorabitis, & flebitis.

Psal. 37. *Infra*. Afflictus, & humiliatus sum valde, rugiebam a gemitu cordis mei. Intuere eum, qui vitam in sobrietate, & castitate, iustitiaque transegit, qui in actibus bene sibi conscius erat, iste si decidat de patria sua, in insulam quandam atque in horrentes scopulos, quæ peccati sedes est, propellatur, & ex facultatibus, ac diuitijs suis, quæ erant ei in omnibus operibus suis bonis, deuoluatur, & videat se in vltima paupertate positum. Omnes enim iustitiæ eius, quas fecit, non recordabuntur propter peccatum, si se ergo in talibus videat, quibus gemitibus, quibusque rugitibus proclamabit dicens, Rugiebam a gemitu cordis mei, Domine ante te omne desiderium meum, & gemitus meus a te non est absconditus, nosti enim, quia semper ingemisco. Cor meum conturbatum est in me, pro peccatis meis consequenter oro, ne in furore arguar, nec in furore, & ira corripiar.

5 Hom. 10. in Psa. 37. to. 1 BASILIVS explicans illa verba: Non est pax ossibus meis a facie peccatorum meorum, ait: Ego nec expectaui, vt vnus aliquis externe quidem hoc meum corpus puniret inflicto quopiam vlcere pessimo, ipse ex me malui pœnam vltricem peccatorũ expetere, carnemque meam, per quam peccatum illud admissum est, pœnis tradidi, me puniendo, multisque modis castigando. Quod quidem per alios palam facit sermones, Humiliaui in ieiunio animam meam. Item oblitus sum comedere panem meum. A voce gemitus mei, adhæsit os meum carni meæ. Et lauabo per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo. Sic itaque, & nunc ait, Non est sanitas in carne mea, a facie iræ tuæ. Pro ira autem, Aquila, & Symmachus, concorditer interpretati sunt, A facie fremitus tui. Sufficiebat, inquit, mihi is fremitus, qui editur per tuas & quidem augustissimas scripturas, & per Prophetam Nathan comminatio. Ideo a facie fremitus tui, me ipsum ita castigaui, vt afflixerim meam carnem vehementer, & ossa mea pacem a facie peccatorũ meorum non habeant, vel propter peccata mea, vt Symmachus interpretatur. Quoniam iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, & sicut onus graue grauatæ sunt super me. Putruerunt &c. Quoniam, ait, hæc a me perpetrata sunt, ob hęc miser factus sum, & curuatus sum vsque in finem, tota die contristatus ingrediebar. Per hæc autem exprimit ea quæ passus est, & quemadmodum ipse se castigauerit, non vnum in se tantum accusans peccatum, sed aceruatim multa, & tanta, vt ea non fuerit in intimo animæ recessu oculi, nec intra corpus delitescere, sed ipsum supergressa sint adeo, vt omnibus iam manifesta sint. Ipse igitur sui ipsius accusator primus erat in principio sermonis, & coram omnibus se ipsum accusat, vt, & in ipso impleatur illud, Iustus accusator est suiipsius, præueniens quemcunque hominem accusatorem, ipse quidem sese condemnauit. Et sicut onus graue grauatæ sunt super me, ipsius enim conscientiam, ea quæ ausus fuerat admittere, grauabant adeo, vt ob animi generositatem, & gratitudinem, illa ferre non posset. Qui enim inexorabilis, & obduratus fuerit, secundum duritiam suam, & impœnitens cor, thesaurizat sibi iram in die iræ, adiungens peccatum peccato. Etenim peccator cum in profundum venerit malorum, contemnit. Contra, qui probę est mẽtis, si interim vel semel per diaboli surreptionẽ offenderit eius consciẽtia, maximopere grauatur, vt quod admisit, tacere, aut occultare nesciat, ex abundãtia enim cordis os loquitur.

Psal. 37. (right margin, beside "Quoniam iniquitates meæ")

Psal. 101. *Psal. 6.* (left margin, beside "Humiliaui in ieiunio" and "A voce gemitus mei")

Digitized by Google

Psal. 37. Ex quo minime ferens propheta silentium, quæ se premerent mala euulgauit dicens, Et sicut onus graue grauatæ sunt super me, putruerunt cicatrices meę a facie insipientiæ meæ, omne enim peccatum per stultitiam fit. Quoniam igitur supergressæ sunt iniquitates, multiplicatæ, ita vt capite superiores factæ, grauatæ sint super me, & putruerunt, & corruptæ sunt, huius rei gratia curans me ipsum, Miser factus sum, & incuruatus vsque in finem, & non ad vnum diem, neque ad breuem horam, sed tota die contristatus ingrediebar, aut secundum Symmachi interpretationem, Tristis ambulabam, non contemnens quæ admisi, neque quasi rex elati animi, quòd nullius subessem iudicio, magis vero præ timore ac fremitu tuo, *Psal. 37.* Tota die contristatus ingrediebar, quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus, vel vt aquila vertit, Impleta sunt latera mea ignominia. Ob hæc itaque in memoriam cum venisset eius, turpissimi facti, & pars animæ sensitiua doleret, hæc dixit, Putruerunt, & corruptæ sunt cicatrices meæ, sed cur putruerint, addit dicens, Quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus, vel si maris dicere latera mea ignomina, innuit ex hoc turpis facti speciem. Non est sanitas in carne mea, quandoquidē lumbi mei impleti sunt illusionibus. Ideo ait, ad eorum pœnitentiam quæ nequiter gessi progressus, meam carnem castigo, vt possim dicere, Licet is qui foris est noster homo corrumpatur, tamen is qui intus est renouatur de die in diem, Afflictus sum, & humiliatus sum nimis. Propriū est enim hominum prudentium, ob ea quæ peccando admiserint pudore aspergi, & erubescere, & veluti stimulis, consciētiam pertundere, seque gerere submissius, & humiliari. Rugiebam a gemitu cordis mei, vel secundum Aquilam, Fremebam a fremitu cordis mei. Non enim mihi multis verbis opus est, sed corde ipso tibi soli respicienti arcana, mecum ipse rugiens, ostendo meos gemitus. Sed, & desiderium meum de mea ipsius salute coram te Deus meus bonum videri potest. Quoniam nunc quando cuncta facio humiliatus ac lugens ex gemitu cordis mei, teque Deū seruatorem ac medicum adipisci desidero, ante te est desiderium meum.

CHRYSOSTOMVS sic habet: Lauabo per singulas noctes ait Dauid; Lectum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo. Itaq; vice margaritarum, vndique lachrymis erat distinctus. Hic mihi considera mentem Deo flagrantem. Nam, quoniam interdiu variæ sollicitudines, curæq; principum, ducum, gentium, populorum, militum, bellorum, pacis, ciuium, ac domesticorum negotiorum, eorum quæ procul, eorum, quæ prope distrahebant, & auocabant hominem, quod otij ceteri consumunt, somno ille in confessione ac lachrymis impendebat. Neque id ita faciebat per vnam noctem, vt altera desisteret, nec sic per duas tres ve, vt interim deficeret, verum singulis noctibus id faciebat, Lauabo enim, inquit, per singulas noctes lectum meum, lachrymis meis stratum meum rigabo, videlicet lachrymarum vbertatem exprimens simul & perpetuitatem. Cum omnes quietem, & ocium agerent, solus ille tunc Deum interpellabat, & aderat sopiri nescius oculus, ploranti, lamentantique, sua quæque profitenti mala. Tales autem lachrymæ, etiam gehennæ incendium norunt extinguere. *Concione 1 de Lazaro to. 2.*

IDEM ait: Absterfit Dauid peccatum submissione, cordis contritione, animi compunctione, denique cauendo ne in eadem relaberetur. Habebat cor contritum & humiliatum, quod maxime absterfit illius peccata. Submitte igitur, & tu cor tuum, vt Deum tibi concilies. Prope est enim Dominus, his qui tribulato sunt corde. Ingemisce cum peccas, non quòd es castigandus, nam id quidem nihil est, sed quòd offenderis Dominum tuum vsque adeo mansuetū, qui sic te amat, sic inhiat saluti tuæ, vt & Filium tradiderit pro te, propter hæc suspira, idque facito iugiter. Persiste in hoc luctu, *Homil. 4. in epist. ad Corinthios. Psal. 33.*

ctu, & tibi inſtans, & conterens animam tuam, non aliter quàm ſi quis lugeat legitimum, ac minime degenerem filium amiſſum. Scindite, inquit, corda veſtra, & non veſtimenta veſtra. Quod autem confractum eſt, nequaquam ſarcietur, quòd contritum, nequaquam reſurget. Ea propter alter ait, Scindite cor, alter cor contritum & humiliatum Deus non deſpiciet. Et ſi fueris ſapiens, & ſi diues, & ſi potens, dilacera cor, ne ſinas illud ſublimes tollere ſpiritus, neque inflari. Quod enim diſcerptum eſt, non inflatur, & ſi quid eſſet, quod extolleret, conuulſio non ſuſtinet inflationem. Ita quoque tu ſis animo demiſſo. Audi, quid dicat ſcriptura loquens de Achab: Videbam, quòd incederet triſtis, *3. Reg. 21.* & ſanaui vias eius, hoc autem in Achab placuit iram Dei.

10 *Homil. 9. in c. 6. ad Hebræos.* IDEM ſic habet: quale eſt iſtud medicamentum pœnitentiæ, & qualiter conficitur? Primo exculpando propria peccata, eademque declarando, iniquitatem, inquit meam non celaui, *Pſal. 37.* & pronunciabo aduerſum me iniquitatem meam Domino, *Pſal. 31.* & tu abſtuliſti impietatem cordis mei, *Eſa. 43.* & iterum dic iniquitates tuas prius, vt iuſtificeris. *Prou. 18.* Et iterum, iuſtus ſeipſum accuſat in initio ſermonis. Secundo autem ex humilitate multa, vnde Dauid, cor contritum & humiliatum Deus non *Pſal. 50.* deſpiciet. Quod enim contritum eſt non erigitur, non percutit, ſed ad mala patiendum paratum eſt, ipſum vero non erigitur. Talis eſt etiam contritio cordis, ſiue enim iniurietur, ſiue patiatur, ſilet, & non impellitur ad vindictam. Poſt humilitatem autem, intentus lachrymis multis, clama per *Pſal. 6.* diem, & noctem, Lauabo per ſingulas *Pſal. 101.* noctes lectum meum, lachrymis meis ſtratum meum rigabo in gemitu meo. Et iterum, quia cinerem ſicut panem manducabam, & potum meum cum fletu miſcebam.

11 *Hom. 5. de pœni. to. 5.* IDEM ſic habet: Rogum peccatorum extinguimus, non iam aquis multis, ſed paruis cum lachrymis. Multus peccati ignis, atque modica extinguit eum lachryma, lachryma enim fratres, rogum extinguit peccatorum. Teſtaturque ſanctus Dauid, quantum lachrymarum virtus poſſet, Lauabo, inquit, per ſingulas noctes *Pſal. 6.* lectum meum, lachrymis meis ſtratum meum rigabo. Nam, etſi lachrymarum vbertatem voluiſſet oſtendere, ſatis fuerat dixiſſe, lachrymis meis ſtratum meum rigabo. Quare ergo præuenit lauabo? vt oſtendat lauacrum & purgatorium peccati, lachrymas eſſe. Malorum omnium cauſam conſtat eſſe peccatum. Ex peccato triſtitia, ex peccato tumultus, ex peccato bella, morbi, atque omnes quotquot nos premunt paſſiones. Verum id admiror fratres, triſtitiam homini tribuens Deus per peccatum, ſententiam ſententia ſoluit. *Gen. 3.* Attende diligenter, mulieri minatur Deus, & de præuaricatione pœnam inducens dicit ad eam, In triſtitia paries filios, & oſtendit triſtitiam, peccati fructum. Sed o magnum domum; quod in pœnam dedit, in ſalutem vertit, peccatum, triſtitiam peperit, triſtitia peccatum contriuit, & quemadmodum vermis in ligno natus id ipſum comminuit, ſic triſtitia de peccato nata, peccatum *Simile.* comminuit per pœnitentiam inducta. Quapropter Paulus dicit, quæ ſe- *2. Cor. 7.* cundum Deum triſtitia eſt, pœnitentiam in ſalutem incommutabilem operatur.

12 *Lib. 1. de cõpunct. cord.* IDEM ſic ait: Sicut impoſſibile eſt, vt ignis inflammetur in aqua, ita impoſſibile eſt compunctionem cordis, vigere in delicijs. Illa enim mater fletus, hæc mater eſt riſus, illa cor conſtringit, hæc diſſoluit, illa animæ alas innectit, & volare facit ad cœlum, hæc ei plumbi pondus imponit, & demergit in infernum. Tanta autem compunctio cordis olim in regibus erat, vt beatus Dauid cunctis, quæ circunſtare, & conſtringere videbantur, abruptis, ita erat in poteſtate poſitus, tamquam omnibus eſſet ipſe ſubiectus, & in ſolio regali erat, & vinctus in carcere, & in purpura, quaſi in cilicio iacebat, cinere conſperſus, & corde compunctus,

aula regalis, erat ei tanquam eremi vastissima solitudo. Hæc autem omnia agebat in eo, cordis compunctio, sola enim est, quæ facit animam horrescere purpuram, desiderare cilicium, amare lachrymas, fugere risum. Sola est cordis compunctio, quæ sicut ignis omne animæ vitium perurit, abstergit vniuersa mala, & delet. Concupiscentiarum flammas si inuenerit, vt fluuius inundans extinguit, curarum multitudines & perturbationes, si videat, velut flagello quodam extirpat, & procul esse a domicilijs animæ iubet. Ac sicut puluis, non potest stare ante faciem venti, ita nihil malarum cogitationum in anima residere potest, vbi compunctio cordis affuerit. *Infra*. Hæc est humilis cordis, vera compunctio, magna agere, & humilia loqui, iusta operari, & super peccatores timere, ac temere, & dicere: Si iniquitates obseruaueris Domine, Domine quis sustinebit? *Psal. 129.*

13 *Homil. 22. ad pop. Antiochenum.* IDEM sic habet: Dum tempus habemus, animæ vulnera lachrymis curemus. Si enim templum ex lapidibus constructum Hieremias lugebat euersum, dicens, Sinite me lugeam amare, ne conemini consolari me, quanto magis animam deplorare conuenit, illo sanctiorem, in qua non phiala aurea habens manna, sed quæ Patrem habet, & Filium, & Spiritum sanctum, sanctam Trinitatem inhabitantem? Si morientibus compatimur, quis tam sine misericordia est, qui animam suam morientem non deploret? Si corpus patiatur, medicos vocamus, & herbas inquirimus, omniaq; mouemus vt læsum membrum curemus, animam vero vitijs laborantem negligimus. Timeamus eum, qui potest, & animam & corpus in gehennam perdere, *Matt. 10.* proijciamus nos ipsos in mare miserationum Dei dicentes, Lauabis me, & super niuem dealbabor. *Psal. 50.*

14 *Lib. 8. confess. ca. 12. to. 1.* AVGVSTINVS sic ait: Vbi alta consideratione contraxi, & congessi totam miseriam meam, in conspectum cordis mei, oborta est procella ingens ferens ingentem imbrem lachrymarum. Et vt totum effunderem cum vocibus suis, surrexi ab Alipio. Solitudo mihi ad negotium flendi suggerebatur. Surrexi, & sub quadam fici arbore straui me, nescio quomodo, & dimissis lachrymis, & proruperunt flumina oculorum meorum, acceptabile sacrificium tuum. Et non quidem his verbis, sed in hac sententia, multa dixi tibi, & tu Domine vsquequo? & tu Domine irasceris in finem? Ne memor fueris iniquitatum nostrarum antiquarum. Sentiebam enim me ab eis teneri, & iactabam voces miserabiles, quandiu, quandiu, cras, & cras? quare non modo, quare non hac hora, finis turpitudinis meæ? Dicebam hæc, & flebam, amarissima contritione cordis mei. *Infra*. Lib. 9. ca. 1. quàm suaue mihi subito factum est, carere suauitatibus nugarum, & quas amittere metus fuerat, iam dimittere gaudium erat. Eijciebas enim eas a me, vera & tu summa suauitas, eijciebas, & intrabas pro eis, omni voluptate dulcior. Iam liber erat animus meus a curis mordacibus ambiendi, & acquirendi, & volutandi in libidine, & garriebam tibi claritati meæ, & diuitijs meis, & saluti meæ Domino Deo meo.

IDEM sic habet iugi meditatione animum nostrum exerceamus, & consideramus miserias & necessitates nostras, labores & dolores. Lugentes enim in hanc vitam intrauimus, cum labore viuimus, cum dolore & timore exituri sumus. Cogitemus ergo, quàm breuis vita nostra sit, quàm mors certa, & hora mortis incerta. Cogitemus quantis amaritudinibus admixtum sit si quid dulce aut iucundum in via huius vitæ, occursu suo nobis alludit, quàm fallax, & suspectum, quàm instabile & transitorum est, quicquid huius mundi amor parturit, quicquid species, aut temporalis pulchritudo promittit. Consideremus etiam quæ sit patriæ cœlestis pulchritudo, suauitas, atque dulcedo. Attendamus, & perpendamus vnde cecidimus, & vbi iacemus, quid perdidimus 15 *Lib. de Spiritu, et Anima, to. 3.*

mus

mus & quid inuenimus, vt ex vtroque intelligamus quantum nobis in hoc exilio lugendum sit, hinc enim Salo-
Eccl. 1. mon ait, Qui apponit scientiam, apponit dolorem. Quia quanto magis homo sua mala intelligit, tanto amplius suspirat, & gemit. Meditatio siquidem parit scientiam, scientia autem compunctionem, scientia est quando homo ad notitiam sui assidua meditatione illuminatur. Compunctio est, quando ex consideratione malorum suorum, cor interno dolore tangitur.

16 *Lib. de vera & falsa pœnitẽtia. to. 4.* IDEM: Ex fide pœniteat homo, credat hanc esse medicinam, omnes fructus suæ pœnitentiæ paruos habeat, nunquam credat sufficere, semper doleat, semper coram Domino ante quẽ peccauit, erubescat, dolorem cum vita finiat. Nam si Apostolus, peccata per baptismum remissa, continue plorat, nobis etiam super fundamentum Apostolorum positis, quid præter plorare restat? Quid nisi semper dolere in vita? Dixit Dominus Paralytico:
Ioan. 8. Vade, & iam noli peccare. Non dixit ne pecces, sed nec voluntas peccandi in te oriatur. Quod quomodo seruabitur, nisi dolor continue in pœnitentia custodiatur. Hinc semper doleat, & de dolore gaudeat, & non semper doluisse doleat. *Infra.* Dolendum est, & dolore purgandum, non solum quia peccauit, sed etiam quòd se virtute priuauit, anxietur, & doleat, quòd modo effugiens de præteritis pęnam, miser non inde expectet gratiam, cuius omne tempus, quoniam breuissimum est, debuit decertasse ad consequendum pręmium. Defleat etiã, quoniam in vno offendens factus est omnium per ingratitudinem reus. Ingratus enim extitit, qui plenus virtutibus, Deum omnino non timuit. In hoc enim quisque peccator fit culpabilior, quo est Deo acceptior, ideo enim Adam plus peccauit, quia omni bono abundauit. Etiam alio modo offendens in vno, factus est omnium reus, quia omnis virtus patitur detrimentum ab vno vitio. Gemat, aliorum vitam, in sua corruptã, vel incorruptam, non conseruatam, & commodum proximi, quod dedisset exemplo boni. Doleat de tristitia quam peccando bonis intulit, & de lætitia, quam eis non adhibuit, Timeat ne omnia bona quæ facit, dum in vno peccato perseuerauerit, ex contaminatione mali perdiderit. Abstineat a multis licitis, qui per libertatem arbitrij, commisit illicita. Semper offerat Deo mentem, & cordis contritionem.

IDEM explicans illa verba: Quoniam ego in flagella paratus sum, & dolor meus in conspectu meo semper, ait: Vnde regius vates dolebat? De flagello, quo flagellabatur? Absit, Et dolor, inquit, meus ante me est semper. Et quasi diceremus, Quis dolor, vnde dolor? quoniam iniquitatẽ meã pronunciabo, & curam geram pro peccato meo, vel cogitabo, vt nostra lectio habet. Ecce vnde dolor, non de flagello, dolor de vulnere, non de medicina. Nam flagellum, medicamẽtum est contra peccata, peccata dolenda, flagella sustinenda. Plangenda autem, quomodo audis plangere istum, quoniam iniquitatem meam ego pronunciabo, & curam geram pro peccato meo. Ne securus sis, cum confessus fueris peccatum, sed semper curam gere pro vulnere tuo, & curam, vt sanetur. Semper nitere, semper intẽde, semper studiose & sedulo agere, vt sanes peccatum hoc est curam gerere. Curam geram pro peccato meo, id est de die in diem plangam, & faciam omnia, quæ facienda sunt, ad abluendum, & sanandum peccatum meum. 17 *Exposit. in Ps. 37. t. 8.*

IDEM ait: In illis, qui agnoscũt reatum suum, & culpam, impletur id quod Propheta prædixerat, Conuersus sum in ærumna mea, dum configitur spina, conuersi enim sunt in ærumnam doloris, dum configerentur spina peccati recordationis. Nihil te mali fecisse putas, nondum tibi confixa est spina, compunctus es corde, confixa est spina, quid sequitur? Peccatum cognoui, & facinus meum non operui, dixi proloquar aduersum me deli- 18 *Lib. de vtilitate pœnitẽtia to. 9.*

ctum

[illegible]am meum Domino, & tu remiſiſti impietatem cordis mei.

19 IDEM ſic habet: Duplicem habere debet fletum in pœnitētia omnis
Serm. 66. de tempore to. 10. peccator, ſiue quia per negligentiam bonum non fecit, ſeu per audaciā malum perpetrauit. Quod enim oportuit non geſſit, & quod non oportuit, egit. Fructus dignus eſt pœnitentiæ tranſacta flere peccata, & ea iterum non agere.
Eſai. 1. Lauamini, ait Dominus, mundi eſtote. Lauatur & mundus eſt, qui & præterita plangit, & iterum nō admittit. Lauatur & non mundus eſt, qui plangit quod geſſit, ne deſerit, ſed poſt lachrymas hæc quæ fleuerat, repetit.
2. Pet. 2. De his B. Petrus terribiliter ait, Canis reuerſus ad vomitum ſuum,
Eccl. 21. Fili peccaſti, dicit Scriptura, ne adijcias iterum, ſed de priſtinis deprecare, vt dimittantur tibi.

20 GREGORIVS explicans verba illa Iob cap. 3. Occupet eum caligo, ait, quia caligine oculus confunditur, ipſa per pœnitentiam mentis noſtræ confuſio, caligo nominatur; de qua per quendam dicitur:
Lib. 4. moralium ca. 17. to. 2.
Eccl. 4. Eſt confuſio adducens gloriam. Cum enim ad mentem male geſta pęnitendo reducimus, graui mox mærore confundimur. Perſtrepit in animo turba cogitationum, mæror conterit, anxietas deuaſtat, in ærumnam mens vertitur, & quaſi quodam nubilo caliginis obſcuratur. Hūc ergo peccati diem, caligo occupet, ideſt blandimentum nequitiæ, afflictio pœnitentiæ, digno mærore perturbet. Vnde ſubditur, Inuoluatur amaritudine. Dies enim amaritudine inuoluitur, cum ad cognitionem mente redeūte, peccati blandimenta, cruciatus pœnitentiæ ſequitur. Diem amaritudine inuoluitur, cum ad cognitionem mente redeunte, peccati blandimenta, cruciatus pœnitentiæ ſequitur Diē amaritudine inuoluimus, cum prauæ delectationis gaudium, quæ ſupplicia ſequantur aſpicimus, & aſperis hoc fletibus circundamus. *Infra*: Noctem illā tenebroſus turbo poſſideat. Quaſi enim quidam turbo tempeſtatis, eſt concitatus ſpiritus mæroris. Nam dū peccatum quiſq; quod fecit, intelligit, dum prauitatis ſuæ nequitiam ſubtiliter penſat, mærore mentem obnubilat, & quaſi concuſſo ſerenæ lætitiæ aere, omnem in ſe tranquillitatem cordis, pœnitentiæ turbine deuaſtat. Niſi enim recognoſcentem ſe animum iſte turbo contereret, nequaquam Propheta dixiſſet: In ſpiritu vehementi conteres naues Tharſis. *Pſal. 47.* Tharſis quippe exploratio gaudij dicitur. Sed cū vehemens pœnitentiæ ſpiritus mentem occupat, omnem in ea explorationem reprehenſibilis gaudij perturbat, vt nihil ei iam niſi flere libeat, nihil niſi quod ſe terrere poſſit, attendat. Ponit namque ante oculos, illinc diſtrictionem iuſtitiæ, hinc meritum culpæ, cōſpicit quo ſupplicio digna ſit, ſi parcentis pietas deſit, quæ per lamenta præſentia, ab æterna eruere pęna conſueuit. Spiritus ergo vehemens, Tharſis naues cōterit, cum vis compunctionis valida, mentes noſtras huic mundo quaſi mari deditas, ſalubri terrore confundit, dicit ergo: Noctem illam tenebroſus turbo poſſideat, ideſt perpetrationem culpæ, non blandimenta ſecuræ quietis foueat, ſed pie ſæuiens amaritudo pœnitentiæ, irrumpat.

IDEM explicans illa verba: Nec 21
inuenitur in terra ſuauiter viuētium, *Lib. 18. moraliū c. 24.*
ait: Hæc ſapiēntia inueniri in terra ſuauiter viuentium non valet, quia quiſquis adhuc huius vitæ voluptatibus paſcitur, ab æternæ ſapientiæ intellectu ſeparatur. Nam ſi vere ſaperet, expulſus ab internis gaudijs, de ea in quam cecidit, cæcitate lugeret. Hinc namque per Salomonem dicitur; Qui apponit ſcientiam, apponit & dolorem, *Eccl. 1.* quia quanto plus homo cœperit ſcire quid perdidit, tanto plus lugere incipit corruptionis ſuæ ſententiam, quam inuenit Conſiderat, vnde, quo lapſus ſit, quòd a paradiſi gaudijs, ad ærumnas vitæ præſentis, ab angelorum ſocietatibus, venit ad curas neceſſitatum, penſat in quot iam periculis iacet, qui prius ſine periculo ſtare contempſit, luget exilium quod damnatus patitur, & ſuſpirat ad cæleſtis

ſtis

ſtis gloriæ ſtatum, quo perfrui ſecu-
rus poſſet ſi peccare noluiſſet. Quod
Pſal. 30. bene Pſalmiſta conſiderans ait, Ego
dixi in pauore meo, proiectus ſum a
vultu oculorum tuorum. Contempla-
tus quippe interna gaudia viſionis
Dei, reduxit oculos ad ima, vidit quo
iaceret, qui ad hoc conditus fuerat, vt
in cæleſtibus ſtare potuiſſet, penſauit
vbi eſſet, & quo deeſſet, ingemuit, pro-
iectumq; ſe a vultu oculorum Dei, do-
luit, quia in comparatione lucis inti-
22 mæ, grauiores ſenſerat exilij ſui tene-
bras quas tolerabat, & quia qui hoc
luget, quòd ab æternis gaudijs ceci-
dit, conſolationem de temporalibus
Pſal. 76. non admittit, ait: Renuit conſolari
anima mea. Ac ſi aperte dicat, qui de
temporalium amiſſione non lugeo, de
temporalium abundantia, conſolari
nequaquam poſſum, & ſubdit, Memor
fui Dei & delectatus ſum, ac ſi dicat,
Terrenarum rerum me nec abundãtia
refouet; auctoris autem mei, quẽ ad-
huc videre non valeo, vel ſola memo-
ria delectat; hæc eſt igitur amaritudo
Eccl. 8. ſapientium, de qua dictum eſt, Cor
ſapientium vbi triſtitia eſt, & cor ſtul
torum vbi lætitia. Inueniri ergo ſa-
pientia in eorum terra non poteſt, qui
ſuauiter viuunt, quia tanto verius
ſtulti ſunt, quanto maiora perdentes,
in minimis lætantur. Hinc Salomon
Ibid. ait, Riſum reputaui errorem, & gau-
dio dixi, Quid fruſtra deciperis?

23 IDEM ait: In multas ſpecies cõ-
Lib. 3. Dialogorum c. 34. to. 1. punctio diuiditur, quãdo ſingulæ quę-
que a pœnitentibus culpæ plangũtur.
Thren. 3. Vnde ex voce pœnitẽtium, Hieremias
ait, Diuiſiones aquarum deduxit ocu-
lus meus. Principaliter vero compun
ctionis genera duo ſunt, quia Deum ſi-
tiens anima, prius timore compungi-
tur, poſtea amore. Prius enim ſeſe la-
chrymis afficit, quia dum malorũ ſuo
rum recordatur, pro his perpeti æter-
na ſupplicia, pertimeſcit. At vero cũ
longa mæroris anxietate, fuerit formi
do conſumpta, quædam iam veniæ ſe-
curitas naſcitur, & in amore cæleſtiũ
gaudiorum animus inflammatur, &
qui prius flebat ne duceretur ad ſup-
plicium, poſtmodum amariſſime flere
incipit, quia differtur a regno; ſicque
fit vt perfecta compunctio formidinis,
tradat animum compunctioni dilectio
nis. Quod bene in ſacra hiſtoria figu-
rata narratione deſcribitur, quæ ait,
quòd Axa filia Caleph ſedens ſuper a- *Ioſue 15.*
ſinum ſuſpirauit. Cui dixit pater ſuus,
Quid habes? At illa reſpondit, Da mihi
benedictionem, terram auſtralem, &
arentem dediſti mihi, iunge & irriguũ.
Deditq; ei pater ſuus irriguum ſupe-
rius, & irriguum inferius. Axa ſuſpi-
rans, a patre terram irriguam petit,
quia a creatore noſtro cum magno ge-
mitu, quærenda eſt lachrymarum gra-
tia. Irrigua terra indigent, qui in bo-
nis operibus poſiti, in quibus magni
atque feruentes ſunt, timore ſupplicij,
aut amore regni cæleſtis, mala quę an
tea perpetrauerunt, deplorare debent.
Sed quia duo ſunt compunctionis ge-
nera, dedit ei pater ſuus, irriguum ſu-
perius, & irriguum inferius. Irriguum
quippe ſuperius accipit anima, cũ ſeſe
in lachrymis, cæleſtis regni deſiderio
affligit, irriguum vero inferius acci-
pit, cum inferni ſupplicia flendo perti-
meſcit. Et quidem prius inferius, ac
poſt irriguum ſuperius datur. Sed qa
compunctio amoris dignitate præemi
net, neceſſe fuit, vt prius irriguum ſu-
perius, & poſt irriguum inferius, com
memorari debuiſſet.

IDEM inquit: Qui in ærumnã 24
conuertebatur, dum configeretur ſpi- *Lib. 3. in 6.*
na, in eodem Pſalmo Deum curationis *c. 1. lib. Re-*
ſuæ auctorem lætanter alloquitur di- *gum to. 1.*
cens: Tu es refugium meum a preſſura *Pſal 31.*
quæ circumdedit me, exultatio mea.
Qui ergo a preſſura inueniſſe Domini
refugium, & exultationem inſinuat;
ab inferni doloris percuſſione, gaudio
diuinæ indulgentiæ curatum ſe eſſe
manifeſtat. Hinc item dolens adhuc
confitetur dicens: Tibi ſoli peccaui, & *Pſal. 50.*
malum coram te feci, ſed quia de cura
tione lætatur, ait: Auditui meo dabis
gaudium & lætitiam, & exultabunt
oſſa humiliata. Curantur autem, quã-
do iam expleta menſura afflictionis,
ad fiduciam diuinæ indulgentiæ, per
auxi-

auxilium reuelantur interni solatij,
Psal. 79. vnde Psalmista loquitur dicens. Cibabis nos pane lachrymarum, & potum dabis nobis in lachrymis, in mensura. Lachrymarum quippe potus ad mensuram dat, quia profecto peccator qui pro culpa compungitur, ex eadem cōpunctionis afflictione, Deo consolante releuatur, vnde per Moysen dicitur:
Deut. 32. Ego occidam & ego viuere faciam, percutiam, & ego sanabo. Percutit namque & sanat, quia quos per compunctionem sauciat, per indulgentiæ secu-
Psal. 89. ritatem curat, vnde scriptum est: Repleti sumus mane misericordia tua, exultauimus, & delectati sumus pro diebus quibus nos humiliasti, annis quibus vidimus mala. Velut enim in nocte pœnitentiæ luctum exceperant, qui mane videlicet diuinæ dignationis apparente claritate, se repletos misericordia, congaudebant, qui se delectatos pro diebus in quibus humiliati fuerant, asserunt, per donum curationis grauitatem manus Domini, quare ab eis non recesserat, scire demonstrantur.

25 *Lib. 1. in c. 14. 1. libr. Regum.* IDEM explicans illa verba: Ædificauit autem Saul altare Domino, ait: Potest altaris nomine, cōpunctio cordis intelligi. Quando enim per verbū doctoris compunctio cordis erigitur, nimirum altare Domino ædificatur. Alia lectio habet, Tuncq; primum cœpit Saul ædificare, vbi primum ædificatum dicitur, quia est compunctio a-
Exo. 27. moris. Vnde & in tabernaculo fœderis, duo altaria fieri a Domino iussa sunt, adolendis scilicet thymiamatibus vnum, alterum comburendæ carni, primum altare foris erat, secundum intra sancta sanctorum. Altare ergo primum, compunctio timoris est, altare secundum compunctio amoris. Illud quippe peccata lugentium est, istud vero ad æterna gaudia totis desiderijs inhiantium, illius lapides, recogitationes peccatorum, huius lapides, meditationes perennium gaudiorum. Altare primum, doctor ædificat, quando culpas exponit, quas dum in se peccator aspicit, ingemiscit. Merito etiam altare compunctio dicitur, quia incensat. Sed cum diu pro peccatis suis vnusquisque compungitur pœnitendo, proficit ad vsum securitatis. Nam post afflictionis tempora, ardere incipit ad æternam vitam, & qui prius lugebat pro pauore supplicij, flere iam copiosius incipit, pro dilatione mercedis. Quia ergo prima electorum compunctio ex timore nascitur, dum per typū regis & populi, peccatores, & nuper conuersi subditi designantur, altare tunc primum Saul ædificasse dicitur.

Cor sanum & ægrum in bonam, & in malam accipitur partem in sacris litteris, & quid cordis nomine intelligatur. Cap. XXVI.

AVGVSTINVS sic ait: Cum ad illum scriptum est, eius est altare cor nostrum, eius vnigenito cum sacerdote placamur, ibi ei cruentas victimas cædimus, quando vsque ad sanguinē pro eius veritate certamus, & suauissimum adolemus incensum, cum in eius conspectu, pio sanctoque amore flagramus, ei dona eius in nobis, nosque ipsos vouemus, & reddimus ei, beneficiorum eius solemnitatibus, festis, & diebus statutis, dicamus, sacramusq; memoriam, ne volumine temporum ingrata subrepat obliuio, ei sacrificamus hostiam humilitatis & laudis in ara cordis, igne feruidæ charitatis. 1 *Lib. 10. de Ciuit. Dei cap. 4. to. 5.*

IDEM ait: Si non posset Dominus duritiam cordis auferre, non diceret per Prophetam: Auferam a vobis cor lapideum, & dabo vobis cor carneum, quod non ideo dictum putemus, vt in nouo testamento (de quo tempore loquitur) carnaliter viuant, qui debēt spiritaliter viuere, sed quia lapis sine sensu est. Cui comparatum est cor durum, cui nisi carni sentienti, cor intelligens debuit comparari? Sic enim hoc dicitur per Ezechielem, Et dabo eis cor aliud, & spiritum nouum dabo eis, & euellam cor lapideum de carne 2 *Lib. de gratia & libero arbitrio to. 7.* *Ezech. 11.* *Ibid.*

carne eorum, & dabo eis cor carneum, vt in præceptis meis ambulent, & iuſtificationes meas obſeruent, & faciãt eas, & erunt mihi in populum, & ego ero eis in Deum, dicit Dominus. Vbi cor lapideum non ſignificat, niſi duriſſimam voluntatem.

3 *Expoſit. in Pſal. 7. 10. 8* IDEM explicans illa verba: Scrutans corda & renes Deus, ait: Scrutari renes & corda dicitur Deus, videns omnium cogitationes, quæ nomine cordis ſignificatæ ſunt, & delectationes quæ nomine renum intelliguntur. Recte quippe terrenarum & temporalium rerum delectatio, renibus tribuitur, quia & ipſa pars eſt inferior hominis, & ea regio eſt, vbi carnalis generationis voluptas habitat, per quam in hanc ærumnoſam & fallacis lætitiæ vitam, per ſucceſſionem prolis, natura humana transfunditur. Scrutãs ergo cor noſtrum Deus, & perſpiciens ibi eſſe, vbi eſt theſaurus noſter in cœlo, ſcrutans etiam renes & perſpiciens nos non acquieſcere carni & ſanguini, ſed delectari in Domino, dirigit iuſtum in ipſa conſcientia coram ſe, vbi nullus hominum videt, ſed ſolus ille qui perſpicit quid quiſque cogitet, & quid quemque delectet. Videt igitur curas noſtras, qui ſcrutatur cor; videt autem fines curarum, ideſt delectationes, qui perſcrutatur renes. Vt cũ inuenerit, non ad concupiſcentiam carnis, neque ad concupiſcentiam oculorum, neque ad ambitionem ſæculi, quæ omnia tranſeunt tamquam vmbra, inclinari curas noſtras, ſed ad gaudia rerum æternarum ſuſtolli, quæ nulla commutatione violantur, dirigat iuſtum, ſcrutans corda & renes Deus. *Matt. 6.*

4 *Enarratione in Pſ. 31.* IDEM explicans illa verba: Et gloriamini omnes recti corde, ait: Quid eſt recti corde? Non reſiſtentes Deo. Intelligite cor rectum, breuiter dico. Inter rectum cor & prauum cor hoc intereſt. Quiſquis homo quicquid patitur præter voluntatem, afflictiones, mærores, labores, humiliationes, non tribuit niſi voluntati Dei iuſtæ, ipſe eſt rectus corde. Peruerſi autem corde ſunt, & praui, & diſtorti, qui omnia quæ patiuntur mala, inique ſe pati dicunt, dantes illi iniquitatem, per cuius voluntatem patiuntur. Qui diſtortus eſt corde, aut negat Deum, aut dicit eum iniuſtum, aut aufert illi gubernationem rerum. Rectus eſt autem Deus, & ideo diſtortum cor, illi non acquieſcit; bonus enim Deus Iſrael, rectis corde. Recti autem corde gloriantur in tribulationibus, & non ſolum in gaudijs, ſcientes quia tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem; probatio vero ſpem, ſpes autem non confundit. Cuicumque aliquid accidit, dicat, Dominus dedit, Dominus abſtulit, ſicut Domino placuit ita factum eſt, ſit nomen Domini benedictũ, & ecce rectum cor. *Pſal. 72.* *Rom. 5.* *Iob. 1.*

5 *In Pſ. 143.* IDEM explicans illa verba: Emitte ſagittas tuas, & conturbabis eos, ait: Sagittæ potentis acutæ, præcepta tua, dicta tua feriant cor eorum. Emitte ſagittas tuas, & conturbabis eos. Vulnerentur male ſani, vt ſanentur male vulnerati, & dicant in Eccleſia, & in corpore Chriſti conſtituti dicant cum Eccleſia, Quia vulnerata charitate ego ſum.

6 *Serm. 251. de tempore to. 10.* IDEM agens de templi dedicatione, ait: Quamuis ſancta ſint templa quæ videmus de lignis & lapidibus fabricari; tamen plus apud Deum pretioſa ſunt templa cordis, quæ fiunt ab artifice mundi. *Infra.* In Templo a Salomone ædificato, legimus duo altaria fuiſſe conſtituta, vnum foris, aliud intus. In illo quod foris erat, animalium celebrabatur ſacrificium; in illo vero altari quod intus erat, thymiamatis offerebatur incenſum. In nobis autem duo ſunt altaria conſtituta, corporis, ſcilicet & cordis noſtri. Denique duplex a nobis ſacrificium quærit Deus, vnum vt ſimus caſto corpore, aliud vt mundo corde eſſe debeamus. Ergo in exteriore altari, id eſt in corpore noſtro, offerantur opera bona, in corde, odorem ſuauitatis redoleat cogitatio ſancta. In altari cordis noſtri iugiter, quod eſt Deo placitum operemur. In illo altari quod a Salomone legi- *3. Reg. 6.*

legimus dedicatum, iugiter quotidianus ignis ardebat, quod vtinam & in nobis pietas diuina perficiat. Vnde orationibus & bonis operibus placandus eſt Deus, vt in altari cordis noſtri ignem ſuum ſemper accendat, illum, de quo ipſe dixit: Ignem veni mittere in terram, & quid volo niſi, vt accendatur? Quia duo ſunt ignes, cupiditatis, ſcilicet & charitatis, vnus deuorans omnia mala, alter vniuerſa bona conſumens: conſideret vnuſquiſque conſcientiam ſuam, & ſi in ſe videt ignem cupiditatis ardere, cum Dei adiutorio feſtinet extinguere. Flamma enim cupiditatis in corde peccatorum, velut in altari deuorans omnia bona, diabolo ardorem ſuauitatis exhalat, in anima vero ſancta, velut in ſacroſancto altari, flamma charitatis, quæcumque ſuperuenerint mala conſumens, Deo odorem ſuauitatis exhibet. Et quia vniuſcuiuſque cor altare eſt, aut Dei, aut aduerſarij, attendat vnuſquiſque conſcientiam ſuam, & ſi cupiditatis igne conſumitur, ſubtrahat a ſe opera mala. Qui vero flamma charitatis accenditur, ſemper bonis operibus augeatur, & nutriat in ſe ignem, quem in eo Chriſtus dignetur accendere.

Luc. 12.

8 GREGORIVS explicans illa verba cap. 5. Quia ipſe vulnerat & medetur, percutit, & manus eius ſanabunt, ait: Duobus modis omnipotens Deus vulnerat, quos reducere ad ſalutem curat. Aliquando enim carnem percutit, & mentis duritiam ſuo pauore tabefacit. Vulnerando ergo ad ſalutem reuocat, cum electos ſuos affligit exterius, vt interius viuant. Vnde per Moyſen dicit: Ego occidam, & ego viuere faciam; percutiam, & ego ſanabo, percutit vt ſanet, quia idcirco foris verbera admouet, vt intus vulnera delictorum curet. Aliquando, etiam ſi flagella exterius ceſſare videantur, intus vulnera infligit, quia mentis noſtræ duritiam, ſuo deſiderio percutit, ſed percutiendo ſanat, quia terroris ſui iaculo transfixos, ad ſenſum nos rectitudinis reuocat. Corda enim noſtra male ſana ſunt, cum nullo Dei amore ſauciantur, cum peregrinationis ſuæ ærumnam non ſentiunt, cum erga infirmitatem proximi, nec quamlibet minimo affectu langueſcunt: ſed vulnerantur vt ſanentur, quia amoris ſui ſpiculis, mentes Deus inſenſibiles percutit, moxque eas ſenſibiles per ardorem charitatis reddit. Vnde & ſponſa in Canticis Canticorum dicit, Vulnerata charitate ego ſum. Male enim ſana anima, atque in huius exilij ſtatu, cæca ſecuritate proſtrata, nec videbat Deum, nec videre requirebat; percuſſa autem charitate, vulneratur in intimis affectu pietatis, ardet deſiderio contemplationis, & miro modo viuificatur ex vulnere, quæ prius mortua iacebat in ſalute, æſtuat, anhelat, & iam videre deſiderat, quem fugiebat. Percuſſione ergo ad ſalutem reducitur, quæ ad ſecuritatem quietis intimæ, amoris ſui perturbatione reuocatur, & ſauciata mens anhelare in Deum incipit, cuncta mundi huius blandimenta deſpicere, & ad ſupernam patriam deſiderium tendere.

Lib. 6. moralĩũ cap. 14. tom. 2.
Iob 5.
Deut. 32.
Cap. 1.

9 IDEM ait: Thalami in Eccleſia illi ſunt, quorum corda per amorem ſponſo inuiſibili iunguntur, vt eius deſiderio mens ardeat, nulla iam quæ in mundo ſunt, concupiſcat, præſentis vitæ longitudinem, pœnam deputet, exire feſtinet, & amoris amplexu in cæleſtis ſponſi viſione requieſcere. Mens quæ iam talis eſt, nullam præſentis ſæculi conſolationem recipit, ſed ad illam quam diligit, medullitus ſuſpirat, feruet, anxiatur. Vilis ei fit ipſa ſalus ſui corporis, quia transfixa eſt vulnere amoris. Mala autem ſalus eſt cordis, quæ dolorem huius vulneris neſcit. Cum vero anhelare iam in cæleſti deſiderio, & ſentire vulnus amoris cœperit, fit anima ſalubrior ex vulnere, quę prius ęgrotabat ex ſalute.

Hom. 15. in Ezechielẽ. tom. 2.

Cur

Cor humanum inconſtans eſt, & varium, cuius cuſtodia apprime eſt neceſſaria. Cap. XXVII.

IN cap. 18. & 24. huius libri multa habentur de re hac, præter quæ aduertẽda ſunt quæ ſequuntur.

1 AVGVSTINVS ſic habet: Referens Ambroſium in libro de fuga ſæculi cap. 1. Frequens nobis de effugiendo ſæculo ſermo, atque vtinam quàm facilis ſermo, tam cautus & ſollicitus affectus. Sed quod peius eſt frequenter irrepit terrenarum illecebra cupiditatum, & vanitatum offuſio, mentem occupat, vt quod ſtudeas vitare, hoc cogites, animoque voluas. Quod cauere difficile eſt homini, exuere autem impoſſibile. Non enim in poteſtate noſtra eſt cor noſtrũ, & noſtræ cogitationes, quæ improuiſo offuſæ mentem animumq́ue confundunt, atque alio trahunt, quàm tu propoſueris. Ad ſæcularia reuocant, mũdana inſerunt, voluptuaria ingerunt, illecebroſa intexunt, ipſoque in tempore quo eleuare mentem paramus, inſertis inanibus cogitationibus, ad terrena plerumque deijcimur. Quis autem tã beatus qui in corde ſuo ſemper aſcendat? Sed hoc ſine auxilio diuino, qua fieri poteſt? Nullo modo. Dicit enim Scriptura: Beatus vir cuius eſt auxilium abs te, aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit.

Lib. 4. contra duas epiſt. Pelag. to. 7. — *Pſal. 83.*

2 IDEM explicans illa verba: Quoniam lumbi mei impleti ſunt illuſionibus, ait: Triſtitia nobis fit, dicat homo tota die contriſtatus ingrediebar, donec anima noſtra exuatur illuſionibus. Quantæ ſint autem illuſiones animæ, ſi voluero dicere, tempus quãdo ſufficiet? Cuius enim anima, iſta non patitur? A facie ipſarum illuſionum, aliquando vix orare permittimur. De corporibus cogitare non nouimus niſi imagines, & ſæpe irruunt quas non quærimus, & volumus ex hac in hanc ire, & ab illa in illam trãſire, & aliquãdo vis redire ad id quod cogitabas, & dimittere vnde cogitas, & aliud tibi occurrit. Vis recordari quod oblitus eras, & non tibi venit in mentem, & venit potius aliud quod nolebas. Cum autem quæreretur, occurrerunt pro illo innumerabilia, quæ non quęrebantur. Vnde conuenit, illuſiones animæ noſtræ plangere.

Expoſit. in Pſal. 37. to. 8.

IDEM explicans illa verba: Lætifica animam ſerui tui, quoniam ad te Domine animam meã leuaui, ait: Iucunda eam, quia ad te leuaui eam. In terra.n. erat, & in terra amaritudinem ſentiebat, ne in amaritudine contabeſceret, leuaui ad te, iucunda eã apud te. Certe recte admonet membra ſua, vt ſurſum corda habeant, leuent ad cęlum, quod male eſt in terra. Frumentum ſi haberes in inferioribus ne putreſceret, leuares ad ſuperiora, & cor permittis in terra putreſcere? Amando aſcendis, iter tuum voluntas tua eſt. Quoniam ad te Domine animam meã leuaui, qm̃ tu Domine ſuauis ac mitis es. Attendat vnuſquiſq; & videat quãta aguntur in corde humano: quemadmodum ipſe plerumq; orationes impediantur vanis cogitationibus, ita vt vix ſtet cor ad Deum ſuum, & vult ſe tenere vt ſtet, & quodammodo fugit a ſe, nec inuenit cancellos quibus ſe includat, aut obices quoſdam quibus retineat auolationes ſuas, & vagos quoſdam motus. Vnde aiebat Dauid: Quoniam inueni Domine cor meum, vt orarem ad te. Inuenire ſe dixit cor ſuum, quaſi ſoleret ab eo fugere, & ille ſequi quaſi fugitiuum, & non poſſe cõprehẽdere, & clamare ad Dominum, quoniã cor meum dereliquit me. 3

In Pſ. 85. — *2. Reg. 7.* — *Pſal. 39.*

GREGORIVS explicans illa verba 28. cap. Iob: Abyſſus dicit nõ eſt in me, ait: Quid hoc loco abyſſum, niſi corda hominum vocat? Quæ & per lapſum fluida, & per duplicitatis ſunt caliginem, tenebroſa. Quæ nimirum abyſſus non eſſe in ſe hanc ſapientiam profitetur, quia iniqua mens, dum eſſe ſapiens carnaliter appetit, ſtultam ſe ad ſpiritualia oſtendit. De hac abyſſo per Ioannem dicitur: Vidi Angelũ deſcendentem de cœlo habẽtem clauem abyſſi, & catenam magnã in manu ſua, 4

Lib. 18. moral. cap. 25. to. 2. — *Apoc. 20.*

& ap-

& apprehendit draconem, serpentem antiquum, qui est diabolus & satanas, & ligauit eum per annos mille, & misit in abyssum, & clausit, & signauit super illum, vt non seducat amplius gentes, donec consummentur mille anni. Antiquus serpens ligatus catena, in abyssum mittitur, quia relegatus a bonorum cordibus, apud reproborũ mentes reclusus, eis atrocius dominatur. Hæc itaq; abyssus in qua nunc diabolus seruatur occultus, non esse in se sapientiam dicit, quia alienam se a vera sapientia iniquis operibus ostendit. Dum enim malitiam quisque tegit in corde; ore autem blandimenta exhibet, dum cogitationes suas obnubilat, dum vias simplicis innocentiæ declinat, quasi habere abyssus Dei sapientiam recusat. Et quia huic mundo mẽtes deditæ, præsentis vitæ curis & sollicitudinibus perturbantur; & idcirco eiusdẽ sapientiæ tranquillitate perfrui nequaquam possunt, recte subiungitur. Et mare loquitur, non est mecum. Quid enim maris nomine, nisi secularium mentium amara inquietudo signatur? *Infra*: Hinc est ꝙ Israeliticus populus custodiam sabbathi accepit in munere: hinc e contra est Ægyptus muscarum multitudine percussa. Populus namq; qui Deum sequitur, accipit sabbathum. i. requiem mentis, vt nullo in hac vita desideriorũ carnaliũ appetitu fatigetur. Aegyptus vero, quæ huius mundi speciem tenet, muscis percutitur. Musca enim nimis insolẽs & inquietum animal est, in quo, quid aliud, quàm insolentes curæ desideriorum carnalium designantur?

6 IDEM explicans illa verba: Exultauit cor meum in Domino, ait: Quia cor suum dicit, quid aliud q̃ mentis suæ libertatem asseruit? Reprobi quidem corda sua non habent, quia ea diabolus possidet. Quotiescumque ergo grauiter delinquimus, cor nostrũ nos non habemus. Quare & Hieremias Iudaico populo grauiter delinquenti improperans, ait: Audi popule stulte, & qui non habes cor. Hinc item conuersus alius Propheta dixit: Inuenit seruus tuus cor suum.

Lib. 2. in 2. c. 1. lib. Regum 10. 2.

Hiere. 5.

7 BERNARDVS ait: Christus Dominus in Euangelio de vigilãtibus seruis & aduentum Domini præstolãtibus loquens; Si (inquit) in tertia vigilia venerit, & ita inuenerit beati sunt serui illi. Quod nequaquã de prima, aut secunda vigilia dictum reperies. Est autem vigilia hæc super cor, cui sane omnem iam custodiã exhibere sapiens monet; nimirũ quia ex ipso vita procedit. Ego tamen etiam hanc cõstare arbitror specialiter in duobus, vt videlicet super affectionũ pariter, & cogitationum suarum greges, mens sollicita vigilanter intendat.

In Serm. de triplici custodia manus linguæ & cordis. Luc. 12.

Prou. 4.

8 IDEM de instabilitate cordis humani, sic ait: Nihil est in me corde meo fugacius. Cor meum, cor vanum, vagum, & instabile, dum suo ducitur arbitrio, & diuino caret consilio, in seipso nõ potest consistere, sed omni mobili mobilius, per infinita distrahitur, & hac, atque illac per innumera discurrit. Et dum per diuersa requiem quærit, non inuenit. Sed in labore miserum, a requie vacuum manet, sibi non concordat, a se dissonat, a se resilit, voluntates alternat, consilia mutat, ædificat noua, destruit vetera, destructa reædificat; eadem, iterum atq; iterum, alio, & alio modo mutat & ordinat, quia vult & non vult, & numquam in eodem statu permanet. Sicut enim molendinum velociter voluitur, & nihil respuit, sed quicquid imponitur molit, si autem nihil apponitur seipsum consumit, sic cor meum semper est in motu, & numquam requiescit, sed siue dormiam, siue vigilem, somniat, & cogitat, quicquid ei occurrit. Et sicut molendinum arena si imponatur, exterminat, pix inquinat, palea occupat, sic cor meum, cogitatio amara turbat, immunda maculat, vana inquietat, & fatigat. Cor meũ dum futurum non curat gaudium, nec diuinũ quærit auxilium, ab amore cælestium elongatur, & in amore terrestrium occupatur. Cumque elabitur ab illis, & inuoluitur in istis, vanitas illud recipit, curiositas deducit, cupiditas allicit,

In lib. meditationum cap. 9.

Iob. 15.

9

eit,voluptas ſeducit, luxuria polluit, torquet inuidia,turbat iracundia, cruciat triſtitia, ſicque miſeris caſibus, ſubmergitur omnibus vitijs. Per multa diſpergitur, & huc illucq; quærit, vbi requieſcere poſſit,& nihil inuenit quod ei ſufficiat, donec ad Deum reuertatur. A cogitatione in cogitationẽ ducitur,& per varias occupationes & affectiones variatur, vt ſaltem varietate ipſarum rerum impleatur,quarum qualitate ſatiari non poteſt. Sic labitur cordis miſeria,ſubtracta diuina gratia. Cumque ad ſe reuertitur,& diſcutit quod cogitauit, nil reperit, quia importuna fuit cogitatio, qua cõponit multa de nihilo,ſic denique decipit imaginatio, quam dæmonum format illuſio. Imperat mihi Deus, vt præbeam illi cor meum,& quia imperanti Deo non ſum obediens & ſubditus, mihi ſum rebellis & contrarius. Vnde mihi ſubiugari non potero, donec illi fuero ſubiectus, mihique ſeruiã nolens, qui ei nolo ſeruire volẽs. Idcirco plura machinatur cor meum vno momento, quàm omnes homines perficere poſſent vno anno. Cum Deo non ſum vnitus, & ideo in meipſo ſum diuiſus.

10 *In lib. de cõſcientia, qui eſt in 2. parte operum Bernardi.*

IDEM ſic ait: Oneroſas cogitationes in anima iuſti illas accipe, quibus reſiſtere vult, & tamen non poteſt ſed velit nolit,irruit in oculis mentis, muſcarum Ægypti peſtilentia, & perſtrepunt ranæ in penetralibus cordis eius. *Infra.* Cogitationum multiplex varietas eſſe cognoſcitur, aliæ namq; cor inſtant,aliæ eleuant, aliæ perturbant,aliæ diſſipant, aliæ confundunt, aliæ diſtendunt,aliæ ligant,aliæ inquinãt, aliæ contrahunt, aliæ corrũpunt. Inſtant vt ſuperbæ, eleuant vt vanæ, perturbant vt inuidæ,diſſipant vt iracundæ,confudunt vt acedioſæ,diſtendunt vt ambitioſæ, ligant vt guloſæ, inquinant vt luxurioſæ, contrahunt vt timidæ, corrumpunt vt malitioſæ. His igitur excluſis mens purgatur, ſi ſanctis cogitationibus iugiter exerceatur, ſicut ſcriptum eſt, cogitatio ſancta cuſtodiet te.

11 *Lib. de fuga ſæculi, c. 1. tom. 1.*

AMBROSIVS oſtendit maximam difficultatem, vt animus exeat à ſæculo, dicens: Nõ eſt in poteſtate noſtra cor noſtrum & noſtræ cogitationes quæ improuiſo offuſæ,mentẽ,animumq; confundunt,atq; alio trahunt, q̃ tu propoſueris, ad ſæcularia reuocant,mũdana inſerunt, voluptaria ingerunt,illecebroſa intexunt,ipſoq; in tempore,quo eleuare mentẽ paramus, inſertis inanibus cogitationib. ad terrena plerumq; deijcimur, qs inter tot paſſiones huius corporis, inter tantas illecebras huius ſæculi, tutum atque intemeratum ſeruare poteſt veſtigium? reſpexit oculus,& mentis ſenſum euertit,audiuit auris,& intentionem inflexit,inhalauit odor, & cogitationem impediuit,os libauit,& reddidit crimen,tactus contigit,& ignem adoleuit,intrauit mors per feneſtras dixit Propheta: Vnde beatus quem delectatio non reuocat, quem voluptas non inclinat, qui ad inferiora non reſpicit, quod neque ipſius Loth vxor potuit euadere: ſine auxilio enim diuino, quomodo id fieri poteſt? Bene Scriptura dicit: Beatus vir cuius eſt auxilium abs te, aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit; *Pſalm. 83.* ideo qui vult aſcendere, non læta ſæculi, non amœna, non delectabilia, ſed plena doloris & fletus,ſequatur. Melius eſt enim ire ad domum luctus, quàm ad domum gaudij, *Eccleſ. 7.* neq; Adã de paradiſo deſcendiſſet, niſi delectatione deceptus eſſet &c.

12 *Lib. de Noe & Arca c. 11. tom. 1. Geneſ. 7.*

IDEM exponens illud: Intra tu & domus tua in arcam &c. ſic ait: Altior ſenſus prouocat nos, vt putemus vigorem mentis in anima eſſe, & animam in corpore, quod paterfamilias in domo ſua,quod enim in anima mẽs, hoc anima in corpore,ſi mens tuta eſt, tuta eſt domus, tuta eſt anima, ſi anima incolumis, incolumis caro. Mens enim ſobria,paſſiones omnes cohibet, ſenſus gubernat, ſermonem regit; ideoque bene dicit Dominus iuſto, Intra tu, ideſt intra teipſum, intra tuam mentem, in tuæ animæ principale,ibi ſalus eſt, ibi gubernaculum, foris diluuium,foris periculum; ſi aũt

intus fueris, & foris tutus es, quia vbi mens sui arbitra est, bonæ sunt cogitationes, bonæ sunt executiones, sobrietas enim mentis, medicina est corporis &c.

IDEM super illud: Fiat cor meũ immaculatũ in iustificationibus tuis, vt non confundar, dicit: Bene ait immaculatum, quia cor hominis, velut indecentium cogitationum colluuione maculatur, si cogitatio ipsa polluit, quanto etiam facta ipsa contaminant? Noli extraordinarijs cogitationibus, aduersa naturæ contaminare penetralia, ne id inquinamẽto graui polluas, quod putas habere te mundum. Manus lauas quasi possis crimina elicere, cum mentem tuam, vel nudis cogitationibus inquinatam lauare non possis, & Pilatus manus lauit, sed cor suum lauare non potuit, mansit scelere pollutus, quãuis manus suas aquæ infusione lauisset, audi quia & cogitatio inquinat, Non quod intrat in os coinquinat hominem, sed quod exit de ore, de corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, &c. Si ergo intus coinquinaris, prius mũda quod intus est; si quod intus est mundaueris, & exteriora mundasti, vt si aqua turbida influat, frustra putas lacum esse mundandum, si fons profluat cænolentus receptacula tersisse nihil proderit, cum in fonte sit vitiũ. Cor tuum, cogitationum tuarum est scaturigo, in illo fonte vel turbida aqua impuritatis euomitur, vel sinceræ pietatis vnda prorumpit &c.

13 Octonar. 10. in Psal. 118 to. 2.

Matt. 15.

Corrigendi sunt proximi, debitis adhibitis circumstantijs, quod iusti viriliter præstant. Cap. XXVIII.

ORIGENES sic ait: consideranti mihi constantiam Prophetarum miraculum subit, quomodo vere credentes Deo magis quàm hominibus, contempserint mortem, pericula, contumelias, & omnia quæ passi sunt ab eis arguebantur, dum voluntati Dei in correctione, & prophetatione deseruiunt. Admirabar Esaiam, & obstupescebam quomodo diceret: Audite sermonem Dñi principes Sodomorum, attendite legem Dei populus Gomorræ: Quo mihi multitudinẽ sacrificiorum vestrorum dicit Dñs? *Infra*: Cum Ezechieli fuisset imperatum vt testaretur & notas facere Hierusalem iniquitates eius, non posuit ante oculos eius periculum, sed fornicationis illam arguit, quia diuaricauerit pedes omni transeũti, increpat scelerum ciuitatem. Sed quia confidebat, Dei se facere voluntatem, paratus & mori, & viuere, loquebatur intrepidus. Hæc dicit Dñs: Radix tua & generatio tua de terra Chanaam. Pater tuus Amorrheus, & mater tua Cethea. *Infra*. Sæpe miratus sum id quod dictum à Daniele, qui constantissime presbyterum peccatorem, semen Chanaam appellante. At Ezechiel totam vnam ciuitatem Hierusalem arguit, dicens: Radix tua, & generatio tua de terra Chanaam.

a Homil. 6. in c. 16. Ezec. tom. 2.

Esaie 1.

Ezech. 16.

Daniel 13.

BASILIVS explicans illa verba: Et opprobrium non accepit aduersus proximos suos, ait: Dubia est dictio vtrum ipse nulla admiserit, quæ mereantur à proximis suis exprobrari, & hac de causa non acceperit ab ipsis opprobrium, an potius nullũ proximorum, ipse vituperauit, aut opprobrio affecerit, eorum, qui in vnum aliquod delictum prolapsi sunt. Neq; enim is qui peccat probris venit insectandus, vt scriptum est, Ne exprobres homini auertenti se à peccato. Numquã enim ad delinquentium vtilitatem nouimus esse à quoppiã assumptum, nam cum Apostolus in suis ad Timotheum discipulum institutionibus, permiserit redargutionem, siue reprehensionẽ obsecrationem simul, & increpationẽ; nusquam tamen assumit opprobrium, quod fraternæ correctioni aduersetur. Sane reprehẽsio, siue coargutio videtur sibi finem præstituere emendationem peccantis, contra opprobrium, eius magis qui peccauit, spectet confusionem.

a Homil. 3. Psalm. 14. tom. 1.

IDEM

3 IDEM interrogans an aduersus peccantes dissimulatione vti conueniat, ait: Sane quod hoc fieri non debeat, perspicuum est ex præceptis Domini, qui in veteri testamento dixerit correptione corripies fratrem tuum, & non sumes propter illum peccatũ. In Euangelio autem, Si peccauerit in te frater tuus, vade corripe eum inter te & ipsum solum, si te audierit lucratus eris fratrem tuum &c. Porro peccati istius iudicium, quàm graue sit, intelligi potest ex historijs vtriusque testamenti. Animaduerte enim quando Acham furatus est linguam illam auream, & indumentum illud, quomodo in cunctum populum sæuierit ira Domini, quodque maius est, qui etiã delicti auctoré, & delictum ipsum ignoraret, vsquedum is ipse qué dixi, manifesto deprehensus est, & horribile illud, vna cum suis omnibus exitium subiuit. Heli vero quamuis nequaquam dissimulanter scelus tulisset filiorum suorum, illorum inquam filiorum pestilentia, contraque sæpe illos ab eo deterrere fuisset conatus, dixissetque, non filij, non est bona fama, quam audio de vobis, ac longiore oratione, & magnitudinem sceleris. & necessitaté ineuitabilis iudicij demonstrasset, qa tamé de illis non meritas pœnas sumpserat; neque eo modo quo æquũ erat aduersum ipsos indignatus fuerat, vsque eo Dei iracundiam irritauit, vt & populus vna cum filijs ipsius, internitione absumptus sit, & arca ipsa capta in hostium potestatem deuenerit, & sub hæc omnia, ipse miserabili exitu uitam finierit. 4 Quod si aduersus eos qui sceleris auctoris conscij non fuerant, & eos qui adhibita contestatione peccantes, à peccato auertere conati fuerant, Dei vehemens adeo ira exarsit, quid de ijs dicendum est, qui & conscij sunt, & tacentes dissimulát? Qui nisi ea præstiterint, quæ ad Corinthios scripta sunt his verbis: Quare non magis luctum habuistis, vt tolleretur de medio vestrum, qui hoc opus fecit? Et quæ deinceps ipsos fecisse, idem Apostolus testatur, cum ait: Ecce enim hoc ipsum secundum Deum contristatos esse vos, quantam in vobis operatur sollicitudinem sed defensionem, sed indignationem, sed timorem, sed desiderium, sed æmulationem, sed vindictam? Hi inquam, ni si hæc omnia præstiterint, prorsus periculum est, ne nunc etiam omnes simile exitium incurrant, vel eo grauius etiam, quo grauius peccat is qui Dominum spernit, quàm qui legem Moysi irritam fecerit, & qui idem audet cum eo qui ob eandem causam ante damnatus sit. Septuplum enim vltio data est de Cain, de Lamech vero septuagiessepties, qui in simili peccato lapsus fuerat.

In interrogat. 47. to. 2 *Matth. 18.* *Iosue 7.* *1. Reg. 2.* *1. Corin. 5.* *2. Corin. 7.* *Hebr. 10.* *Genes. 4.*

5 IDEM interrog. 99. Rogatus cuiusmodi animi affectione increpare debet: qui alterum corripit. Respondet. Quod quidem ad Deum attinet, ea, quam habebat Dauid cum dixit: Vidi preuaricantes & tabescebam, quia elo quia tua non custodierunt. Quod vero ad eos qui increpantur, eiusmodi quali vteretur pater, & medicus cum misericordia & lenitate, si filiũ suum curaret, & maxime si adesset dolor, & sine cruciatu adhiberi curatio non posset.

In trac. cui titulus est regula breuiores. *Psalm. 118.*

6 IDEM interrogatus: Quid est, alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi, & qualem legé adimplebimus si hoc fecerimus. Ait hoc inter nos onus uicissim, alij ab alijs tollimus, atque amputamus, quotiescumque operam damus, vt resipiscant qui peccant. Legem autem Domini adimplebimus, qui dicit: Non ueni uocare iustos, sed peccatores ad penitentiam, & nobis quid faceremus lege illa precepit, cum dixit: Si peccauerit in te frater tuus, vade corripe eum inter te, & ipsum solum, si te audierit, lucratus es fratrem tuum.

In interrogatio. 178. *Galat. 6.* *Luc. 5.* *Matth. 18.*

CHRYSOSTOMVS loqués de Loth, qui vt hospites uiatores omnino ignotos eriperet ab impiorum contumelia, prostituere voluit proprias filias, ait: Nos autem videntes sæpe fratres nostros in ipsum impietatis profundum, & in fauces diaboli

Homil. 43. in Genesim tom. 1. *Genes. 19.*

cadere, neque sermone eos dignamur, neque consulere, neque verbis admonere, & eripere à malitia, & ad virtuté manuducere. Qualem igitur habebimus defensionem, cum iustus neque si diabus parcit, vt hospitum seruet curam, nos auté ita immisericorditer erga fratres nostros afficimur, & sæpe tã frigida & absurditatis verba proferimus. Quid enim mihi, inquit, cum eo commune? mihi non est curæ, nihil mihi negotij cum eo. Quid dicis homo? Nihil tibi commune cum eo? Frater tuus est, eiusdem tecũ naturæ, sub eodem estis Dño, & dicis nihil commune habeo cum eo, & immisericorditer præteris, & non porrigis iacenti manum. Et Iudæis quidem lex imperabat, ne inimicorum lapsa iumenta negligerent, tu auté fratrem tuum à diabolo sæpe saucium, & iacentem nõ super terram, sed super peccati barathrũ videns, non admonitionem tuam adhibes, non alios in auxilium vocas, vt à fauce bestiæ membrum tuum eruere valeas, & ad suam reducere nobilitatem, vt & ipse si quando cecideris (qđ absit) in laqueos mali dæmonis illius, possis habere aliquos qui te iuuent, & liberent à manibus diaboli. Sic & Paulus excitare volens Galatas, vt suis prouideant membris, inquit, considerans te ipsum, ne & tu tenteris, quasi diceret, si absque compassione & misericordia fratrem præteris, forte & te, si cecideris, alius similiter præteribit. Si igitur vis non despici sicubi labaris, ne ipse despexeris alium, sed magnam prætefer benignitatem, & thesaurum crede maximum, si serues fratrem. Nam si solum mente cogitaueris, quòd ille quem despicis & præteris, à Domino tãto in honore habitus est, vt propter ipsum non refugerit, & sanguinem effundere, sicut & Paulus dicit: Et peribit infirmus frater in tua conscientia, propter quem Christus mortuus est, quomodo non præ pudore sub terra te abscondis? Si igitur propter illum Christus sanguinem effudit, quid magnum facis, si tuam in eum declares beneuolentiam, & exhortatione verborum iacentem erigas, & animam mersam forte, & submersam refers ex profundo malitiæ, & facis vt videat veritatis lucem, ac non recurrat ad vitiorum caligines? Imitemur igitur obsecro iustum illum, & si periclitandum etiam fuerit pro salute proximi, non hoc subterfugiamus. Nam tale periculum, nobis salutis fuerit occasio, multamque conciliabit fiduciã. Considera obsecro quomodo iustus ille toti populo, qui ita in malitiam cõspirauerat, se opposuerit, & magnam clementiam, indicibilemque fortitudinem præ se tulerit, quamuis neque sic corrigere potuerit indomitam illorum insaniam.

Exod. 23. Deut. 25. 7 *Galat. 6.* *1. Corin. 8.*

IDEM ait: Fideliora sunt vulnera amici, quàm blanda oscula inimici. Osculatus est Dominum Iudas, sed osculo prodidit, venenum habebat os eius, malitiaque impleta erat lingua eius. Paulus vulnerauit eum qui apud Corinthios scortatus fuit, sed saluauit. Et quomodo vulnerauit? Dicit q dederit eum satanæ ad interitum carnis, vt spiritus saluus sit in die Domini Iesu. Vidisti vulnera, salutem afferentia, vidisti osculum, proditinne plenũ. Sic fideliora sunt vulnera amici, quàm blanda oscula inimici. *Infra*: Si quem videmus veste breuiori, vel alioqui indecenter vestitum, admonemus & emẽdamus, verum videntes vitam eius dissolutam, ne verbum quidem proferimus, videntes mores eius nefarios, præterimus; tametsi ridicula sint ea, quæ ad vestes pertinent; periculosa autem & damnosa quæ ad animam. Dic obsecro, nonne cum vides fratrem per præceps ferri, manum ei porrigis? Nonne à lapsu erigis? Nonne reprehendis & arguis? Et in his, maioris facis non offendere, & non haberi pro inimico, q̃ salutis eius curam habere? Et quam habiturus es apud Deum veniam, vel quam defensionem? Non audisti quid Deus Iudæis præcepit? nempe ne errantia inimicorum iomenta despiciãt, & lapsa ne prætereant. Quod cum Iudæis præceptum, ne inimicorum bruta contemnant, nosne fratrum animos

8 Homil. de ferendis reprehensionibus tom. 3. Prouerb. 17 Luc. 22. 1. Corin. 5. Exod. 23. Deuter. 22.

qui-

qui quotidie supplantantur, despicimus? Et quomodo non est summa inhumanitas, & ferina crudelitas, nos non tantum curæ hominibus impendere, quantum alij iumentis? Hoc est quod omnem vitam nostram confundit, hoc est quod omnem ordinem subuertit, quia neque boni consulimus, cum reprehendimur, nec alios reprehendere volumus. Ideo enim molesti sumus, cum arguimus, quia & exasperamur cum arguimur. Enimuero si sciret frater, quòd à te laudaretur, te arguens, ipse etiam vicariam eandem operam tibi impenderet.

9. *Homil. 44. I 1. ep. Pauli ad Corin. tom. 4.*

IDEM sic habet: Nos magna cum lenitate, magna cum prudentia ad castigandum accedamus. Vbi peccare fratrem vides, vt Christus iussit, peccatum ne vulgato, sed inter te & ipsum solum, non conuiciando, nec pedibus iacentem conculcando, sed dolendo, sed lachrymando castiga. Talem te præbe castigando, vt ipse quoque si preces castigari possis. Non dicas an non mentem ipse habet? Stultæ voces sunt & ferarum; immo vero dæmonum potius. Nam quod tu dicis mentem non habet ipse quoque? Audies à nobis nó habere, illo enim affectu inebriatus est. *Psalm. 50.* Dauide quid erat cordatius magis, vt qui dicit: Ignota & abscondita sapiétiæ tuæ manifestasti mihi? Sed vbi peruersis oculis ducis sui vxorem vidit, ibi quod sæuiente mari nauigantes patiuntur, verisimile est hunc quoque passum. Hinc vniuersa sapientia eius exhausta est, & ait: *Psalm. 37.* Putruerunt, & corruptæ sunt cicatrices meæ à facie insipientiæ meæ. Ergo métem qui peccat non habet; ebrius est enim & tenebris obrutus. Non est igitur cur hoc dicas, sicut nec illud. Quid ad me? Suam quisque sarcinam gestabit, Nam & tibi crimen hinc multo maximum surgit, quòd errantem videns non restituisti. *Deuter. 22.* Nam si iumétum lege Iudaica negligere hostis tui, fas non est, qui non iumentum, non hostis sui, sed pereuntis amici animam despicere potest, quam veniam consequetur? Non excusat enim te, quòd mentem ille habet; quando ipsi quoq; multa sæpe cum præcipiamus nobis, nec sufficimus, nec vtiles nobis sumus. 10 Idem de illo, qui peccauit cogitandum, verisimile esse citius apud te, quàm apud seipsum optimum consilium inuenire posse. Nec est cur dicas, quid ista ad me? Pertereat eius, cuius ex ore vox ista primum venit, exemplum, Num ego custos fratris mei sum? *Genes. 4.* Eodem, nostrum istud tendit. Hinc mala omnia venerunt, quòd corporis nostri membra, aliena à nobis esse putamus. Quid vis? nihil tu fratrem curas? Cui igitur curæ erit? infideli? De malis huius gaudenti, opprobranti, insultanti? Sed diabolo impellenti, præcipitanti? Et vnde constat, inquis; Si dixero, si consuluero recte, profecturum esse me quicquam? Vnde vero constat nihil effecturum te esse? Nam est hoc rursum extremæ dementiæ, cum sint rerum euentus incerti, socordia confessa, in se recipere crimen. Tametsi Deus, cui sunt explorata futura, sæpe dixit, & nihil perfecit; & neque sic destitit tamen, præsciret licet non esse persuasurum. Quid prætendet, qui futura ignorat, prorsus deficiens, & torpens? Nam sæpenumero qui conati sunt, id quod volebant, perfecerunt. Quòd si nihil facias, amplius, feceris tamen id quod erat officij tui. Ne inhumanus igitur sis, aut immitis, aut negligens. Nam esse crudelia ista verba, & ignaua hinc liquet. Vnde fit enim, quòd membro corporis tui quocumque, dolente, nihil istuc ad me, non inquis? aut vnde liquet, si dolenti curam adhibeas restitutum iri? Omnia tamen facis, vt etiam si proficias nihil, non sit tamen quo accusare merito te possis, quia quod fieri conueniebat, abs te sit prætermissum. Ergo ne corporis quidem membra hunc in modum curabimus, Christi vero negligemus? Et quomodo ista sint venia digna? Qui enim non sit hoc horrore dignum, carnem tuam cum putrescentem videas, videre nolle? Et cum vel familiarem, vel asinum putrescen-

te membro habes, non vis vt negligatur, membrum autem Christi ſcabie plenum videns, præterire potes, & rẽ non mille fulminibus vindicandam cenſes?

11 *Epiſ. ad Damaſ. in qua explicat c.6 Eſai. 18.3.* HIERONYMVS ait. Eſaias, qui tantum in ſermone peccauit, labia habebat immunda, & quantum ego arbitror, quia Oziam in templum irruẽtem, non corripuerat nec iuxta Eliæ exemplum libera voce impium deſignarat, labia habebat immunda.

12 *Lib. 4. in c. 16. Ezech. tom. 4.* IDEM explicans illa verba: Radix tua & generatio tua de terra Chanaan. Pater tuus Amorrhæus, & mater tua Cethea, ait: Magna fides, & grandis audacia Prophetarum, vnũ hominem, totam vrbem ignobilitatis arguere. Mirabilis Daniel qui ad presbyterum delinquentem, *Dan. 13.* & adulterio iungentem homicidium; puer auſus eſt dicere, ſemen Chanaam, & non Iuda, ſpecies decepit te. Magnus & Eſaias qui *Eſaia 1.* clamat ad principes, & ad populum Iudæorum, audite verbum Domini principes Sodomorum, auribus percipite verba Domini populus Gomorræ. Sed non minor Ezechiel, qui ad totam vrbem loquitur confidenter, generatio tua de terra Chanaan, pater tuus Amorrhæus, & mater tua Cethen. Quamquam & Stephanus primus martyr *Act. 7.* Euangelij, ad inſanientem populum ſit locutus, Dura ceruice, & incircumciſo corde, vos ſemper Spiritui ſancto reſtitiſtis.

13 *Lib. 2. in c. 3. Prouerb. tom. 8.* IDEM explicans illa verba: Ne cõtendas aduerſum hominem fruſtra, ait: Non vetat contendere aduerſus eum qui mala facit, vt corrigatur, qa hoc nimirum fruſtra non fit, quod certa neceſſitas cogit, vt fiat; immo etiã, qui ait: Si peccauerit in te frater tuus, *Matt. 18.* increpa illum, vult vt errantem, quantum vales, ad viam veritatis reuocare contendas.

14 *In c. 9. Prouerbiorum.* IDEM exponens illa verba: Noli arguere deriſorem ne oderit te, ait: Deriſor eſt omnis hypocrita, qui ob hoc ꝗ iuſtum ſe eſſe ęſtimat, verba correptionis nequaquam recipit. Non eſt timendum, ne tibi deriſor cum arguitur, contumelias inferat, ſed hoc potius prouidendum, ne tractus ad odiũ, peior fiat. Ideoque tibi aliquoties ab eius correptione, non tuę timiditatis, ſed dilectionis eius gratia, ceſſãdũ eſt.

IDEM explicans illa verba: Iuſtus prior eſt accuſator ſui, ait: Omnis qui verè iuſtus eſt, vbi peccatium 15 *Lib. 2. in c. 18. Prouer.* errata conſpicit, primum ad ſeipſum oculum conſiderationis inflectit, dumque ſuam fragilitatem ſollicitus accuſauerit, ſic demum ad corripiendos alios linguam benignus exerit.

IDEM explicans illa verba: Erudi filium tuum, & non deſperes, ſic habet: 16 *In cap. 19. Prouerb.* Subiectum tibi quemlibet, ſi errare conſpicis, diligenter caſtigare curato, quòd ſi curari renuit, ita erga illũ circumſpecte & temperanter age, ne quid omnino in tuis verbis, vel actibus, vnde amplius peccet, inueniat. Qui impatiens eſt, ſuſtinebit damnũ; ſi enim duritia contradicentis fratris, quem erudire cœpiſti, prouocatus ipſe in impatientiæ vitium labaris, damnum profecto tuæ virtutis incurris; & cum illi durius forte increpando, ſpem promerendæ ſalutis, agendæque pœnitentiæ, quam habuerat, rapueris, rationem pro eo quòd fratrem ſcandalizaſti, diſtrictio iudici reddes.

IDEM exponens illa verba: Verba ſapientium ſicut ſtimuli, & quaſi 17 *In cap. 12. Eccleſiaſtes tom. 5.* claui in altum defixi, ſic ait: Verba ſapientium in ſimilitudinem ſtimulorũ corrigunt delinquentes, & pigros mortalium greſſus, aculeo pungente cõmouent. Sed notandũ eſt, ꝗ dicuntur verba ſapientiũ pungere non palpare, nec molli manu attrahere laſciuiam, ſed errantibus, & vt diximus tardis, pœnitentiæ dolores, & vulnus infligere. Si cuius igitur ſermo nõ pungit, ſed oblectationem facit audienti, iſte non eſt ſermo ſapientis; verba quippe ſapientium vt ſtimuli. Vnde ſubditur, Quæ per magiſtrorum conſilium data ſunt à paſtore vno, ideſt, quoniam ad cõuerſionem prouocat delinquentem, & firma ſunt, & à concilium ſanctorum data, atque ab vno paſtore conceſſa, & ſolida radice fundata ſunt. Hic ſtimu-

lus

Act. 9. lus eſt; de quo ſcriptum eſt: Durum eſt tibi calcitrare contra ſtimulũ Dei.

18 *Lib. 6. Quaeſtionum in Ioſue to. 4.* AVGVSTINVS explicans locum Ioſue 7. Quando Achan contra mandatum Domini accepit de anathemate Hiericho & vno peccante populus flagellatus eſt, & ſuperatus; ideo factum aſſerit Dominus, quia peccauerit populus, cum tamen vnus tm̃ peccaſſe referatur, ait: Quæri ſolet quõ iuſte pro alterius peccatis, in alijs vindicetur. Sed ſciendum eſt, hoc ideo eſſe factum, vt non ſe ſolum quiſque curet in populo, ſed inuicem ſibi adhibeant diligentiam & tamquam vnius corporis, & vnius hominis, alia pro alijs ſint membra ſollicita; oſtenditurque quanta connexa ſit in populo ſocietate, ipſa vniuerſitas, vt non in ſeipſis singuli, ſed etiam tamquam partes in toto exiſtimentur.

19 *Lib. 1. de Ciuit. Dei, cap. 9. to. 5.* IDEM diſputans cur boni cũ malis pariter flagellantur, ait: Hoc fit quia plerumque ab eis docendis, admonendis, aliq̃n ẽt obiurgandis, & corripiendis male diſſimulatur, vel cũ laboris piget, vel cũ os eorũ, corã verecũdamur offendere, vel cum eorum inimicitias deuitamus, ne impediant, & noceant in iſtis temporalibus rebus, ſiue quas adipiſci adhuc appetit noſtra cupiditas, ſiue quas amittere formidat infirmitas. Ea propter iure iſtam vitam, quando diuinitus affliguntur, cum peccatoribus, amaram ſentiunt, cuius amando dulcedinem peccantibus eis amari eſſe noluerunt. Nam ſi propterea quiſque, obiurgandis & corripiendis male agentibus, parcit, quia opportunius tempus inquirit, vel iiſdem ipſis metuit, ne deteriores ex hoc efficiantur, non videtur eſſe cupiditatis occaſio, ſed conſilium charitatis. Illud eſt culpabile, quòd hi qui diſſimiliter viuunt, & à malorum factis abhorrent; parcunt tamen peccatis alienis, quæ dedocere, & obiurgare deberent, dum eorum offenſiones cauent, ne ſibi noceant in his rebus, quibus licite boni, atq; innocentes vtuntur, ſed cupidius quàm oportebat eos qui in hoc mundo peregrinantur, & ſpem ſupernæ patriæ præ ſe gerunt.

IDEM vt doceat oẽs fratres corrigẽdos eſſe, ait: Si filius pacis eſt, quẽ corripimus, requieſcet ſuper eum pax noſtra; ſin aũt ad nos reuertetur. Quã uis itaq; etiam dum quorumdam fides ſubuertitur, firmum Dei fundamẽtum ſtet, qm̃ nouit Dñs qui ſunt eius; non tñ ideo nos pigri, & negligentes eſſe debemus in corripiendis, qui corripiẽdi ſunt. Neq; enim fruſtra dictum eſt, & peribit infirmus in tua ſcientia frater, propter quem Chriſtus mortuus eſt. Non argumentemur, & dicamus, pereat infirmus, quid ad nos pertinet? Firmum fundamentum Dei ſtat, & nemo perit, niſi filius perditionis. Verũ eſt hoc, ſed ait Deus per Ezechielem, ille quidem in peccato ſuo morietur; ſanguinem vero eius de manu ſpeculatoris requiram. Proinde quantũ ad nos pertinet, qui prædeſtinatos à non prædeſtinatis diſcernere non valemus & ob hoc omnes ſaluos fieri velle debemus, omnibus ne pereant, vel ne alios perdant, adhibẽda eſt à nobis medicinaliter ſeuera correptio, Dei eſt autem eam illius facere vtilem, quos ipſe præſciuit conformes imaginis filij ſui. Si enim aliquando timore non corripimus, ne aliqs inde pereat, cur non etiam timore corripimus, ne aliquis inde plus pereat? Neque enim dilectionis viſcera maiora geſtamus, q̃ Paulus q dicit: Corripite inquietos, coſolamini puſillanimes, ſuſcipite infirmos, patientes eſtote ad omnes, videte ne quis malum pro malo alicui reddat. Vbi intelligendum eſt, tunc potius malum pro malo reddi, ſi corripiendus non corripiatur, ſed praua diſſimulatione negligatur. Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipſum. Et ſeueritatem correptionis eo vſque perducit, vt dicat, ſi nec Eccleſiam audierit, ſit tibi vt Ethnicus & Publicanus. Et quis magis dilexit infirmos, quàm ille qui pro omnibus eſt factus infirmus. Correctio autem cum charitate fiat, quoniam charitas cooperit multitudinem peccatorum.

20 *Lib. de correptione & gratia to. 7.* — *Luc. 10.* — *2. Timot. 2* — *1. Corin. 8.* — *Ezech. 33.* — *Roman. 8.* — *1. Theſſ. 5.* — *Matth. 18* — *1. Pet. 5.*

21 IDEM ait: Si ægrotet pater, &

Lib. de vtilitate ieiunij tom. 9.

adſit illi pie filius eius, & videat eum medicus, lætali, & noxio ſomno premi, patiens eſt in ſenem moriturum propter ipſos paucos dies, quibus hic poteſt viuere, ſtat filius, & adeſt patri ſollicitus, & cum audierit medicum dicentem, iſte homo lethargicus poteſt eſſe, & inde mori ſi permittatur dormire, ſi vultis eum viuere, non dormiat. Illum, ſomnus ille noxius premit, qui & noxius eſt, & dulcis eſt. Filius autem eius, admonitus à medico, ſtat ſollicitus patri, moleſtus pulſat, & ſi pulſatio eius vincitur, vellicat, & ſi vellicatio nihil agit, pungit. Certe moleſtus eſt patri, & eſſet impius, niſi eſſet moleſtus. At ille quem delectat mori, moleſtum ſibi filium triſti aſpectu, & voce reuerberat, Quieſce mihi, quid mihi moleſtus es? Sed medicus ait, quia ſi dormieris, morieris. Et ille dimitte me, mori volo. Senex dicit, mori volo, & puer impius eſt ſi non dicat, ego nolo, & illa vita vtrique temporalis eſt; & tamen impij ſunt, niſi ad ipſam, etiam cum inuicem moleſti ſunt, conſulant. Ergo ne video fratrem meum ſomno noxię cõſuetudinis premi, & non excito, dum timeo moleſtus eſſe dormienti, atque pereunti? Non eum erigam, vel moleſtus ero, vt vigilet, & carens ſomno vetuſtiſſimi erroris, mecum in hæreditate gaudeat vnitatis? Prorſus faciam, ſi vigilo faciam, ſi non facio, & ego dormio.

22 *Serm. 18. de verbis Domini in Matthæi 10. 10.*

Ephes. 5.

IDEM ait: Duobus modis non te maculat malus, ſi ei non conſentias, & ſi redarguas, hoc eſt non communicare, non conſentire. Hoc admonens Paulus, ait: Nolite communicare operibus infructuoſis tenebrarum, magis autem redarguite. Videte quemadmodum vtrumque complexus eſt. Quid eſt nolite communicare? Nolite conſentire, nolite laudare, nolite approbare. Quid eſt, magis autem redarguite? Reprehendite, corripite, coercete. Deinde in ipſa correptione alienorum peccatorum, cauendum eſt ne ſe extollat qui alterum corripit, & Apoſtolica illa cogitanda ſententia. Quapropter qui ſe putat ſtare, videat ne cadat. *1. Corin. 10.* Foris terribiliter perſonet increpatio, intus lenitatis teneatur dilectio. Si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, *Galat. 6.* vos qui ſpiritales eſtis, ait idem Apoſtolus, huiuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis & manſuetudinis, intendens teipſum ne & tu tenteris. Item alio loco, Seruum autem Domini non oportet litigare, *2. Timot. 2.* ſed mitem eſſe ad omnes, docibilem, patientem, in modeſtia corripientem diuerſa ſentientes, ne forte det illis Deus pœnitentiam ad cognoſcendam veritatem, & reſipiſcant à diaboli laqueis, à quo captiui tenentur ad ipſius voluntatem. Neque ergo conſentientes ſitis malis, vt approbetis, neque negligentes vt non arguatis, neque ſuperbientes, vt inſultanter arguatis. *Infra*: Explicat locum Eſaiæ: *Eſaia 35.* Recedite, exite inde, & immundum ne tetigeritis. Quid eſt tangere immundum, niſi conſentire peccatis? Quid eſt autem exire inde, niſi facere quod pertinet ad correptionem malorum, quantum pro vniuſcuiuſque gradu, ac perſona ſalua pace fieri poteſt? Diſplicuit tibi quod quiſque peccauit, non tetigiſti immundum. Redarguiſti, corripuiſti, admonuiſti, exiſti inde.

23 *In Natiuitate S. Ioã. Baptiſtæ.*

BERNARDVS ait: Hic namque dignus eſt, & rationi conſentaneus ordo, vt incipiendum tibi memineris à teipſo, Ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce ſeruo tuo. *Pſalm. 18.* Genimina viperarum, ait Ioannes, Quis oſtendit vobis fugere à ventura ira? *Luc. 3.* De quanto mentis feruore procedere putas ſcintillas iſtas, immo carbones deſolatorios? Sic neque Phariſæis parcens, nec timens ipſum regis vultum, vt non tota libertate ſpiritus, arguat peccantem regem, crudelem atque ſuperbum: ſacra quadam vehementia ad hoc prodiens de deſerto, & nec blanditijs, nec in ipſo mortis terrore mouetur. Ferueat in nobis zelus iſte chariſſimi, Nemo vitia palpet, peccata diſſimulet, nemo. Nemo dicat: Numquid cuſtos fratris mei ſum ego? Nemo quod in ſe eſt æqua-

Digitiz

æquanimiter ferat, cum viderit minui diſciplinam. Eſt enim conſentire, ſilere cum arguere poſſis, & ſcimus quia ſimilis pœna facientes maneat, & conſentientes.

24 *In tract. de gradibus humilitatis. Galat. 6.* IDEM ſic habet: Attende, quia vere miſer es, vt ſic diſcas miſereri, ne forte ſi malum proximi conſideres, & tuum non attendas, mouearis non ad inſtruendum in ſpiritu lenitatis, ſed ad deſtruendum in ſpiritu furoris. Vos qui ſpiritales eſtis, ait Apoſtolus: Huiuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis, Apoſtoli præceptum eſt, vt manſueto, ideſt eo ſpiritu fratri ægrotanti ſubuenias, quo tibi vis ſubueniri cum ægrotas. Et vt ſcias qualiter erga delinquentem manſueſcere poſſis, Conſiderans, inquit, teipſum, ne & tu tenteris. Conſiderare libet, quàm bene diſcipulus veritatis ordinem ſequatur magiſtri. In beatitudinibus prius mites, quàm miſericordes pronunciati ſunt. Inſtructio quippe fratrum pertinet ad miſericordes, ſpiritus lenitatis ad mites. Ac ſi diceret, inter miſericordes deputari nõ poteſt, qui in ſemetipſo mitis non eſt. Ideo dicit Apoſtolus: Conſiderans teipſum, ideſt quam pronus ad peccandum, quatenus ex tui conſideratione miteſcas, ſicque ad ſuccurrendum alijs in ſpiritu lenitatis accedas.

Corrigi diligunt ſapientes, ſtulti vero deteſtantur id, in proprium malum.

Cap. XXIX.

1 *Homil. 1. ſuper Pſal. 37. tom. 2.* ORIGENES ſic ait: Argui vel corripi eſt doloris pœna, cruciatus, & ita grauis eſt, vt etiam hi qui fideles & Religioſi videntur, ſi forte vt homines aliquando in delicto aliquo incurrerint, & arguantur, indignentur aduerſus eos, qui arguunt, & oderint eos. Corripiunt enim vt emendent. Et hoc malum fuit in cauſa, vt etiam à priori populo, in odium haberentur Prophetę, & perſecutionibus agitarentur. Hoc fuit cauſæ quod Eſaiam ſecari fecit, quod Zachariam inter templum & altare compulit trucidari, Hieremiam in lacum cæni demergi. Et ad vltimum hæc fuit cauſa, quæ Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum egit in crucem. Omnia enim quæ enumerauimus ſcelera, atque flagitia, non alia ex cauſa commiſſa ſunt, niſi quòd dum omnes in medicinali diſciplina reſecari per correptionem nolunt, curæ impatiens populus & medelę, in perniciem medentis exarſit.

Beati ergo ſapientes iam ab ipſa Scriptura appellantur, hi qui cum deliquerint, ſi arguantur, non oderunt arguentes. Ita enim dicit Scriptura: Noli arguere malos ne oderint te, argue ſapientem & amabit te. *Prouerb. 9.* Vides quomodo ſapientem appellauit Scriptura eum, qui correptioni obnoxius eſt; non tamen odit, ſed magis diligit arguentem. Tales erant illi qui ab Apoſtolo arguebantur, & confutati non oderant arguentes. Vnde & ego arbitror illum qui in Corintho grauiſſime deliquerat; idcirco miſericordiam conſecutum, quoniam correptus ab Apoſtolo, & ita acerbe correptus, vt à conuentu abſcinderetur Eccleſię; non tamen odio habuit arguentem, ſed animaduerſionem patienter accepit, & fortiter tulit. Vnde & Paulus ſententiam reuocat, & eiectum reconiungit Eccleſiæ, & dicit: Confirmate in eum charitatem. Vidit enim eum poſt correptionem ſeruaſſe charitatẽ, nec odiſſe corripientem; & ideo dixit, vt etiam poſt peccatum non tam tribueretur ei charitas; inerat enim, ſed vt ab omnibus ea quæ inerat, firmaretur. Neceſſe eſt ergo eum qui peccat argui, ſed grauis nobis infirmis iſta correptio, quantumuis ſit vtilis. Et non dico in omnium præſentia, ſed ne duos quidem eum arguimur adeſſe patimur teſtes. Dolemus, iactamur, efferueſcimus, & in interioribus animæ ſenſibus cruciamur.

BASILIVS interrog. 58. vbi inquit, qua mẽte irrogatã ſibi animaduerſionem 2

In lib. cui titulus eſt regulę breuiores. ſionem ſuſcipere aliquis debeat, ait: Ea nimirum quæ illi conueniat, qui morbo aliquo laboret, & de retinenda vita annixus ſit, quandocumque aut à patre curatur aut à medico, licet acerba ſit & aſpera curationis ratio, reiecta prorſus omni de charitate, peritiave eius, qui ſibi illam irroget, dubitatione, cum ſummo deſiderio recuperandæ ſanitatis.

3 In interrogatione ſequenti vbi ſupra inqrit, Qui aduerſus illum à quo obiurgatus eſt offenſioné ſumit, is cuiuſmodi eſt? ait: Hic neque peccati periculum cognouit, neque vtilitaté pœnitentiæ, neque ei fidem habuit, qui dixit: Qui autem diligit inſtanter corripit, & ſeipſum alienum ſtatuit à fructu illius, qui dixit: Corripiet me iuſtus in miſericordia. Et qui eiuſmodi eſt, huius conuerſatio inter reliquos fratres pernicioſa eſt. Siquidem exemplo ſuo, à ſuſcepto certamine ceteros abducit. *Prouer. 13. Pſalm. 140*

4 *In interrogat. 261. Matth. 18.* IDEM explicans illum locũ Matthæi: Si duo ex vobis conſenſerint ſuper terram, de omni re quamcunq; petierint fiet illis, ait: Quid hoc ſibi velit, aperte ſeries ipſa loci declarat. Ibi enim de eo agitur, qui verbis corrigit eum qui peccauit, & qui corripitur. Quod videlicet cum Deus nolit mortem peccatoris, ſed vt conuertatur & viuat, ſi qui correptus ſit animo indoluerit, & in idem propoſitum venerit cum eo, à quo corripiatur. De omni re, hoc eſt de omni peccato, ſi relaxationem petierint, dabitur eis a clementiſſimo Deo. Etenim niſi cum corripiente conſenſerit is qui corripitur, non iam relaxatio fit, ſed religatio, de qua dicitur: Quæcumque ligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cęlo.

5 *Homil. de ferendis reprenſionib. & conuerſ. Pauli, to. 3. Prouer. 27.* CHRYSOSTOMVS ait, Meliora ſunt vulnera amici, quàm blãda oſcula inimici, Diabolus dixit, Eritis ſicut dij, Deus auté terra es, & in terram ibis. Vter magis profuit? Ille mortem interminatus eſt, hic immortalitatem promiſit. Atqui hic qui immortalitatem promiſit, e paradiſo eiecit; ille vero qui mortem comminatus eſt, in cœlum inuexit. Vides quomodo fideliora vulnera amici, quàm blanda oſcula inimici? Proinde hoc primum declarare volui, quòd gratiã habeam, his qui me arguunt, Amici enim, ſiue iuſte, ſiue iniuſte arguunt, non opprobrare volunt, ſed hoc faciũt vt emendent. Inimici autem etſi iuſte reprehendunt; hoc tamen agunt, non vt corrigant, ſed vt exprobrent. Verumtamen quomodocunque reprehenſio contingat, vtile fuerit, bonumque magnum, ſi ferantur reprehenſiones, & accuſationes, & non detur locus irę & exaſperationi.

Prouer. 12. Qui enim odit redarguĩ, inſipiens eſt. Non dixit ſic, vel ſic redargui, ſed tantum redargui. Nam ſi quidem iuſte arguit amicus, agit vt peccatũ corrigat, ſin abſque ratione & immerito, iam laudanda eſt voluntas eius, & probanda bona mentis intentio agnoſcendumque & teſtandum amicitiæ beneficium; non enim reprehenderet, niſi multum diligeret. Proinde ne ſtomachemur, ne ſuccenſeamus cum arguimur. Quòd ſi omnes ita affecti eſſemus, vt & argueremus peccantes, & lapſi libenter ferremus, repsehenſiones, mirum quanta hinc, vitæ noſtræ accederent commoda. In peccatis enim hoc operantur reprehenſiones, quod in vulneribus remedia. Idcirco ſicut inſipiens eſt, qui pharmaca reijcit, ita & ſtultus qui non ſuſcipit grato animo reprehenſiones. Atqui non raro multi exaſperantur, & intra ſemetipſos dicunt, ſapiens ego & tanta præditus intelligentia, hunc feram? ignorant autem quòd hoc extremæ dementiæ ſit indicium. Nam licet mirum in modum ſapiens ſis, & perſpicias ea quæ oportet: attamen homo es, & conſiliario tibi opus eſt. Solius autem Dei eſt, nullius indigere, & nullo opus habere conſiliario. Ceterum omnes nos, etiamſi plurimũ ſapientes ſimus; in multis tamen reprehendi meremur. Et profecto ſicut lux Solis quandoque deficit, ita & intellectum noſtrum quaſi in meridie fulgentem & perſpicuum, inconſiderantia

rantia obrepens, tenebroſum reddit. Et nonnunquam euenit vt ſapiens nõ videat quod oportet, & minor, & hebetior, clare & acute illud perſpiciat. *Infra*: Si diſcere vis quòd etiam ſi ingenij acrimonia antecellas alios, ſiſq; valde perfectus, perueneriſue ad ſummum ipſum virtutis faſtigium, opus tibi ſit conſiliario, & aliquo qui te corrigat, & arguat, audi hiſtoriam veterem. Neque enim Moyſi facile par
Num. 12. fueris, qui omnium hominum erat mitiſſimus, amicusque Deo, & in externa philoſophia bene inſtitutus, & non minus ſpiritualium intelligentia inſignis. Erat autem potens in verbo & opere, alijſque virtutibus; ſocer autem eius homo barbarus, & obſcurus, quique in ſolitudine vitam egerat. Verumtamen ille barbarus, ille inſcius, ille inſipiens, vbi vidit Moyſen quædam præter dignitatem facere, eum correxit, non curans quòd ſa-
Exod. 18. piens eſſet, & intelligens, & Dei amicus; iunxitque conſilio increpationem, & neque ſic exaſperatus eſt ille ſapiens, ille tot myriadum dux, neque rubore ſuffundebatur, quòd tot præſentibus, ijſque ſubditis corrigeretur, ſed conſiderabat quòd humanæ eſſet particeps naturæ, quàm non raro multa latent, atque ideo cum manſuetudine conſilium ſuſcepit. Hoc igitur eſt quod Moyſes non docuit, vt non erubeſcamus, ſi arguamur, etiamſi tota noſtra plebs aſſit. Reprehenſionem enim bene ferre, non vulgaris ſed ſummæ philoſophiæ præconium, & laus eſt. Non adeo laudamus, & admiramur hodie Ietro, qui Moyſen correxit, ſicut ſanctum illum, qui non erubuit tot præſentibus corrigi, & factum hoc memoriæ commendare.

7 *Homil. 44. in 1. epiſto. Pauli ad Cor. 10. 4.*
IDEM ſic habet: Qui arguitur non ægre ferat: medicina enim non inimicitiæ res eſt. Si enim medicos cum vrunt, nemo in ius vocat, licet ſæpenumero aberrent, quin vſti ſectique in tantis etiam doloribus beneficos illos in ſe eſſe putant, qui tantam perturbationem ſuſcitarunt, quanto magis æquo animo perferre caſtigationem, caſtiganti, ſic velut medico intentum eſſe decet?

HIERONYMVS explicans 8 *Lib. 2. in 5. Amos to. quinto.*
verba illa: Odio habuernnt corripientem in porta, & loquentem, perfecte abominati ſunt, ait, Odio habuerunt me, vel alios Prophetas qui ad eos corripiendos miſſi ſunt. Grande peccatum eſt odiſſe corripientem, maxime ſi te non odio, ſed amore corripiat, ſi ſolus ad ſolum, ſi aſſumpto fratre altero, vt non ſtudio detrahendi, ſed emendationis tuæ videatur crimen ingerere. *Infra.* In vitiorum portis ſtantes peccatores arguit Propheta; & idcirco deteſtatione habetur ab eis. Aut certe ipſe Propheta ſtat in portis, initijſque virtutum, & odio habetur ab his, quos corripit, nec ſufficit peccatoribus, odiſſe in portis arguentem, ſiue corripientem, niſi verbum ſanctum abominentur, quod *Matth. 10.*
de eius ore profertur. Qui enim non recipit eum, qui miſit illum.

IDEM explicans illa verba: Et 9 *Lib. 3. in c. 7. Amos.*
miſit Amaſias ſacerdos Bethel ad Hieroboam Regem Iſrael dicens: Rebellauit contra te Amos in medio domus Iſrael, non poterit terra ſuſtinere vniuerſos ſermones eius. Hæc enim dicit Amos: In gladio morietur Hieroboam, Iſrael autem captiuus migrabit de terra ſua. Et dixit Amaſias ad Amos, Qui vides gradere, fuge in terram Iuda, & ibi prophetabis, & in Betheel non adicies vltra vt prophetes, quia ſanctificatio regis, & domus regni eſt, ſic habet: Salomonis Prouerbium eſt, Noli arguere malos, ne ode- *Prouerb. 9.*
rint te, & e contrario de bonis præcipit, Argue ſapientem & diliget te. In alio quoque loco, qui arguit, inquit, hominis vias, gratiam habebit, *Ibidem.*
magis, quàm is qui loquitur quæ delectent. Itaque Amos emendationis affectu loquebatur ad populum, & ex ſermonibus Dei terribilia minabatur, vt agentes pœnitentiam reuerterentur ad Deum, & idola deſererent. Tunc ſacerdos Bethel, in qua erat vitulus aureus, quæ conſtituerat Hieroboam

roboam

roboam filius Nabath, & alij qui illi in imperio successerant, mittit ad Hieroboam nepotem Iehu, qui ei nunciet dicens, Rebellauit contra te Amos, siue congregationes, & conuentus fecit in medio regni tui Israel, & tanta loquitur, vt terra verba eius sustine-
10 re non possit. Mittit autem ad regem Israel, ne si populus conuertatur ad cultum Dei, ille sacerdotij perdat gloriam, & dicit, in gladio morietur Hieroboam, ille de sua non mandat iniuria, vt de regis tantum contumelia dolere videatur; & vt magis regem prouocet ad vindictam, non ait, hæc dicit Dominus, sed hæc dicit Amos. Porro Hieroboam vanissima Amasiæ mandata contemnens, nihil ad hæc voluit respondere. vnde ipse loquitur ad Amos, Vade, inquit, in terram Iuda in qua natus es, vbi libenter audiuntur insani, & comede ibi panem tuum, exerce artem tuam, & ibi vaticinare qui habes multos quos consueuisti seducere; in Bethel autem non adijcies vltra prophetare, quia santificatio regis est, Per hoc adulans regi non dicit sanctificatio Dei nostri est, & respondit Amos, & dixit ad Amasiam; Non sum propheta ego, & non sum filius prophetæ, sed armentarius vellicans sycomoros, &c. propter hoc hæc dicit Dominus, Vxor tua in ciuitate fornicabitur, & filiæ tuæ in gladio cadent, & tu in terra polluta morieris, & Israel captiuus migrabit de terra sua. Quod Apostolos fecisse scriptura commemorat, quando dixerunt scribis, & pharisæis, Obedire oportet magis Deo, quàm hominibus, etiam Amos prophetam fecisse cognoscimus, qui sacerdoti idolorum præcipienti vt taceat, audacter, & libere denunciat supplicia.

Act. 4.

11 GREGORIVS explicans illa verba Iob cap. 41. Corpus illius quasi scuta fusilia compactum squamis se prementibus, vna alteri adhærebit, & tenentes se nequaquam separabuntur, ait: Corpus Leuiathan istius, idest omnes iniqui, scutis fusilibus compaginantur. Cum enim verba prædicationis audiunt, nulla correctionis iacula se penetrare permittunt, quia in omni peccato quod faciunt, scutum defensionis opponunt. Nam cum talium quisque de reatu suæ iniquitatis arguitur, non mox cogitat quomodo culpam corrigat, sed quid in adiutorio suæ defensionis opponat, & sic nulla veritatis sagitta penetratur. *Infra.* Hoc scutum Adam tenuit, qui requirente Domino, cur lignum vetitum contigisset, non ad se culpam retulit, sed ad mulierem, sicut, & hæc ad serpentem, & vnde finiri reatus debuit, inde cumulatur. Compactum squamis se prementibus, quia multitudo reproborum, cum de iniquitate sua corripitur, quibus valet tergiuersationibus se excusare conatur, & quasi quasdam defensionis squamas obijcit, ne transfigi sagitta veritatis possit. Squamas habet, & idcirco ad eius præcordia, transeundi viam, verbi sagitta non habet. Vnde cum ad Ananiam veniens Saulus illuminaretur, in qua illuminatione ceciderunt quasi squamæ ab oculis eius, defensionum eius squamæ ceciderunt, quæ antea iam Domino corripiente ceciderant ab oculis cordis dicens, Domine quid me vis facere? *Infra.* Sciendum tamen est, quòd istæ defensionum squamæ, quamuis pene omne humanum genus contegant, hypocritarum tamen specialiter mentes premunt. Ipsi enim culpas suas tanto vehementius confiteri refugiunt, quanto se citius videri ab hominibus peccatores erubescunt, vnde bene per prophetam contra Iudæam dicitur, Ibi cubauit lamia, & inuenit sibi requiem, ibi habuit foueam hericius. 12 Lamia enim humanam habere dicitur faciem, sed corpus bestiale, sic & omnes hypocritæ, in prima facie quod ostendunt quasi ex ratione sanctitatis est, sed bestiale est corpus, quod sequitur; quia valde iniqua sunt, quæ sub boni specie moliuntur. Hericij autem nomine, malitiosarum mentium defensio designatur, quia hericius cum apprehenditur, eius & caput cernitur

Lib. 31. moralium, cap. 24 10. 2

Gen. 3.

Act. 9.

Esai. 34.

tur

tur, & pedes videntur, & corpus omne conſpicitur, ſed mox vt apprehenſus fuerit, ſemetipſum in ſphęram colligit, pedes introrſus ſubtrahit, caput abſcondit, & intra tenentis manum totum ſimul amittitur, quod totum ſimul ante videbatur. Sic ſunt malitioſæ mentes, cum in ſuis exceſſibus comprehenduntur. Caput hericij cernitur, quia quo initio peccator ad culpam acceſſerat, videtur. Pedes hericij conſpiciuntur, quia quibus veſtigijs nequitia ſit perpetrata cognoſcitur, & tamen adductis repente excuſationibus, malitioſa mens introrſus pedes colligit, quia cuncta iniquitatis ſuę veſtigia, abſcondit, & qui totum jam deprehendendo viderat, tergiuerſatione prauę defenſionis illuſus, totum pariter ignorat. Foueam ergo hericius in reprobis habet, quia malitioſa mens ſeſe intra ſe colligens, in tenebris defenſionis abſcondit. Vna vni cõiungitur, & ne ſpiraculum quidem incedit per eas. Iſtę ſquamę coniunctæ ſunt, quos enim ſimilis reatus ſociat, concordi pertinatia, etiam defenſio peruerſa conſtipat, vt de facinoribus ſuis, alterna ſe inuicem defenſione tueantur. Bene ergo dicitur, vna vni coniungitur, quia in iniquitatibus ſuis dum viciſſim ſe defenſione protegunt, ſanctę exhortationis ſpiracula, ad ſe nullatenus intrare permittunt. Et qui diuiſi corrigi poterant, in iniquitatum ſuarũ pertinacia, vniti perdurant. vnde ſubditur, Vna alteri adhęrebunt, & tenẽtes ſe nequaquam ſeparabuntur.

13 BERNARDVS ait: Non ignoro ſimum eſſe verbum increpatorium. *Sermo. 1. in die Apoſtolorũ Petri, & Pauli.* Sed quid agimus, quod hoc ſimo, & ſi aliquos impinguari, ſed alios plane lapidari, & indurari videmus? Hinc namq; ſcriptum eſt, De ſtercore boum lapidabitur piger. An non impinguatio eſt, vt corripiat me iuſtus in miſericordia, & increpet, oleum autem peccatoris non impinguet caput meum. Ex ea ſiquidem pinguedine, quam generat oleum peccatoris, abundantius pullulant ſpinæ, & tribuli, & omnis radix amaritudinis, germinat copioſius. Itaque qui iuſtorum increpationem miſericordiam nominat, ſatis indicat, quemadmodum ſuſcipienda ſit, quàm benigno animo, quàm deuota mente, quantaque ei gratia ſit habenda. Sic enim accipientibus, nobis erit impinguatio ſalubris, non fertilis vitiorum, quemadmodum oleum peccatorum, ſed fructus illius, quem ſecundum Apoſtolum habemus in ſantificationem. Quid autem faciamus tibi ò piger, qui ad hanc miſericordiam irritaris magis, & exaſperaris? Nonne bonum ſimum ſparſi in agro tuo? vnde ergo lapides habet? Sed tu inimice homo, hoc feciſti, qui deſidiam tuam non excutere, ſed excuſare pergens, ſimum tibi peruertis in lapides, vndeque impinguari debueras, lapidaris.

AMBROSIVS narrat peccatũ Dauid cum Bethſaba, & poſt hanc narrationem ſtatim miratur, quòd tantus rex à priuato homine increpatus, ſtatim dixerit, Peccaui. Quem, ait, facile reperias honoratum ac diuitem, qui ſi arguatur alicuius culpæ reus, non moleſte ferat? 14 *Apolog. 1. Dauid c. 2. tom. 1.*

Finis Libri Tertij.

EPITOME SANCTORVM, PER LOCOS COMMVNES AD CONCIONES CONFICIENDAS,

Liber Quartus.

AVCTORE R. D. IOANNE LOPEZ
Episcopo Cotronensi Ord. Prædic.

Erga Defunctos varia sunt consideranda in eorum exequijs. Cap. I.

1 *Homil. 8. in c. 22. Genesis, to. 1.* ORIGENES sic habet: Abraham ponit ligna super altare, colligat puerum, præparat se ad iugulandum. Multi estis patres in Ecclesia, qui hæc audistis. Putat aliquis vestrum ex ipsa historiæ narratione tantum constantiæ, tantum animi robur acquiri, vt cum forte amittitur filius morte communi, & omnibus debita, etiam si sit vnicus, etiam si sit dilectus, adducat sibi in exemplum Abraham, & magnanimitatem eius, ante oculos ponat? Et quidem à te non exigitur istud animi magnitudinis, vt ipse alliges filium, ipse constringas, ipse gladium pares, ipse vnicum iugules. Proposito saltem & mente, constans esto, fide fixus, lætus offer filium Deo. Ecce istud est opus Abrahæ. Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite, & non cum tristitia.

2 IDEM explicans illa verba: Maledicta dies in qua natus sum, ait: *Libro 3. in Iob, tom. 2. Eccles. 7.* Non maledicatur, inquit, dies mortis, neque dies finis, neque dies exitus de hoc sæculo. Est namque consummatio, & requies, ac dolorum omnium transitus ac depositio. Dies natiuitatis, omnium tribulationum, & angustiarum, dolorum quoque & miseriarum, omnium nihilominus peccatorum, atque impietatum, initium est, atque introitus. Merito maledictus dies in quo natus sum, quia melior est dies mortis, die natiuitatis, sicut dicit Ecclesiastes, & propterea maledictus dies in quo natus sum. Quare? quia per hunc, inquit, ad omnes hos nefandos perueni dolores, quia per ipsum, ad omnia hæc amarissima perueni supplicia, quia per ipsum ad terrenum hoc veniens sæculum, nequissimi aduersarij sustineo zelum, ac malignissimi diaboli supporto supplicium. Plerique, inquit, hominum sub cælo, carnalem hanc solam delectantes vitam, ac sola terrena, quæ sunt in corru-

ruptione reſpicientes, diem natiuitatis ſuæ delectabiliter celebrare ſtudent, nam hanc exiſtimant portionem ſuam, atque hæreditatem, ac per hæc ſperant diutius ſe viuere in corpore; diem vero mortis nec nominari patiuntur. Iob autem maledicit diei natiuitatis ſuæ, ſicut & ſanctus Hieremias. *infra*. Mortis diem celebramus nos, quia nō moriuntur, qui mori videntur. Propterea, & memorias ſanctorum facimus, vel parentum noſtrorum, vel amicorum in fide morientium, deuote memoriam agimus, tam illorum refrigerio gaudentes, quàm etiam nobis piam conſummationem in fide poſtulantes. Sic namque non diem natiuitatis celebramus, quia in perpetuum viuent ij qui moriuntur. Celebramus nimirum, ſacerdotes cum religioſis cōuocantes, fideles vna cum clero, inuitantes adhuc egenos, & pauperes, pupillos, ac viduas ſaturantes; vt fiat feſtiuitas noſtra in memoriam requiei defunctis animabus, quarum memoriam celebramus, nobis autem efficiatur in odorem ſuauitatis in conſpectu æterni Dei.

Cant. 20. 3

4 *Homil. 17. ſuper Pſal. 115.*

BASILIVS explicans illa verba: Precioſa in cōſpectu Domini mors ſanctorum eius, ait: Nihil eſt ꝙ cunctemini ò homines, illuſtre hoc & honeſtum adire certamen, nec mortem perhorrere. Neque enim ea eſt corruptio, ſed vitæ occaſio, non omnimodo deletio, ſed ad honorem precij ingentis tranſcenſio. Pretioſi ab auaris dicuntur lapilli quidam floridis interſperſi, & ſublucentes coloribus, re autem vera precioſa eſt mors ſanctorum eius, cum videlicet anima ab omni inquinamento carnis emancipata, ac libertati reddita, nullam in ſe retinens maculam aut rugam, duris pro pietate agonibus probata, inſignita corona iuſtitiæ, per quæ hæc omnia admirabili decore virtutis interlucens, Domino ſuo atque omnium iudici ſe præſentarit lapide omni pretioſo longe rutilantior, Dei munere eam adepta claritatem, quonam pacto non cenſeri debeat pretioſa hominis iſtius mors in conſpectu Domini? Exitus itaq; ſanctorum virorum e vitæ iſtius ſtadio, ne lugeamus, immo fletu magis proſequenda venit ipſa natiuitas. Iſte enim in mundum ingreſſus noſter, per ignominiam fit ſordentis eluuiei ac fœdi odoris, & quorum ne proſpectum quidem vllus corū, qui nos in viuis præierit, facile toleret. Contra exitus atque hinc emigratio, pretioſa eſt & illuſtris, neque interim omnium talis eſt, ſed eorum qui vitam hanc ſuam ſancte & iuſte traduxerunt. Itaque pretioſa eſt mors, non item pretioſa natiuitas. Nam teſte Apoſtolo ſeminatur in ignobilitate, ſurgit in gloira, ſeminatur in corruptione, ſurgit in incorruptione. Mihi ſane confer mortem cū natiuitate, eumque deſinito lugere, qui huic ignobilitati ſubducitur. *1. Cor. 15.*

5 *In Homil. 18. ex 29. varijs quæ eſt de Barlam martyre.*

IDEM ſic de hac re loquitur: Primum quidem ſanctorum mors planctu, ac lachrymis cohoneſtabatur. Vehementer, mortuum Iacob defleuit Ioſeph, & Moyſi mortem Iudæi haud parum planxerunt; Samuelem quoque multis lachrymis ornarunt. Nunc vero morientibus ſanctis exultamus. Triſtium namque poſt crucem Domini immutata eſt natura. Iam non amplius ſanctorum obitus lamentationibus proſequimur, ſed tripudijs diuinis circum ipſorum ſepulchra veluti choreas ducimus. Somnus autem iuſtis eſt mors, immo magis migratio ad vitam meliorem.

6 *Homil. 61. in Ioannē, tom. 3.*

CHRYSOSTOMVS arcens omnes à nimio defunctorum fletu, maxime autem mulieres, ait: Cum alijs malis hic muliebris morbus iam præualuit, oſtentant planctus, & dolores ſuos, cruentant brachia, ſcindunt capillos, laniant genas partim ad dolorem, partim ob oſtentationem. Quænam hæc inſania? Nonne ridebunt Gētiles, nonne fabulam, noſtram putabūt religionem? Dicent enim nullam eſſe reſurrectionem, illuſiones, omnia Chriſtianorum dogmata, & fallacias putabunt. Non enim aliter, quàm ſi nihil poſt mortem remaneat, mulieres lamentantur, non attendunt ſcriptu-

ras,

ris, omnia illa figmenta ipsæ credere videntur, siquidem si crederent mortuum non esse mortuum, sed ad meliorum vitam translatum, non vtique ipsum, tamquam nihil esset, deplorarét, non tantas efferrent voces, incredulitatis indices, Nunquam te amplius
7 videbo. Non ita gentiles effeminátur, multi apud eos philosophati sunt. Et cum audisset mater filium in prælio cecidisse, mox rogauit quomodo se respublica haberet. Et alius philosophus coronatus, cum audiret pro patria cecidisse, coronam deposuit, inde sciscitatus quomodo cecidisset, vt fortiter occubuisse cognouit, in caput statim coronam reposuit. Spartanæ autem mulieres hortantur filios, vt clypeum e prœlio referant, aut super eo occumbant. Ideo pudet me, gentiles hæc sapere, nos impendentes esse. Qui de resurrectione nihil intelligunt, intelligentium opera faciunt, qui intelligunt, ignorantium. *Infra*. Quid? cum homines simus, de morte hominis non est dolendum? Nunquid ego hoc prohibeo? Minime lugere, sed impudenter lugere veto. Non sum immanis atque crudelis. Video naturam dolere, & quotidianam requirere consuetudinem. Non licet, nullo affectu moueri. Quod, & Christus ostendit, lachrymatus est super Lazaro, eius sequere exemplum, lachrymare, sed leniter, & cum Dei timore, si hac ratione lachrymas fundes, non resurrectionis diffidentiæ argueris, sed ægreferre charissimi seiunctionem videberis.
8 Nam, & peregre proficiscentes lachrymis prosequimur, non tamen vt mortuos; ita & tu lugeas, tanquam præmiseris peregrinum. Hæc ego non vt præceptor, sed vt permissor, humanæ conscius fragilitatis admoneo. Quòd si peccator moritur, is deflendus est, vel potius minime, cum nihil ei afferat vtilitatis, sed ea facienda, quæ ei aliquid conferre possint, eleemosynæ, oblationes, in hoc lætandum est, quod malitia eius abscissa est, quòd si iustus, rursus lætandum, quòd in tuto collocatur, quòd liberatus est futura formidine. Si iuuenis, quòd ex medio malorum ereptus est, si senex quòd eo diuitius vsus, quod maxime desiderabile videbatur vitæ satietate, migrauit. Honor mortuo, non fletus est, non eiulatus, sed hymni, & psalmi, & vita optima. Vis mortuum honorare, fac eleemosynas. Quæ tibi ex multis fletibus vtilitas? Quandiu, & terra, & puluis quandiu sanguis & caro erimus? *Infra*. Et quomodo potest, inquit, non dolere qui filium vel vxorem amisit? Non dico ne doleat, sed ne immodice. Nam si intelligeremus Deum illum abstulisse, quem mortalem virum ac filium habebamus, mox consolabimur. Homo natus, & mortalis, quid doles quod secundum naturam contigit? Mortalis natus es, noli dolere, noli te affligere, sed ama quæ cómuniter omnibus statuta sunt.

IDEM ait: Hic oro si sedentibus nobis mittat rex quemdam vocás in regna, plorandumne erit? Angeli e cælo veniunt, illic missi ab ipso rege, vt conseruum suum vocent, & tu ploras? Domo sua relicta, pergit anima, ad suum festinans maritum ac Dominum, & tu luges? Vadit ad aliam lucem, soluitur quasi à vinculo quodam, & quasi à certamine egreditur, Nescis quòd sicut Sol mundus ascendit, ita, & anima relinquens corpus cum pura conscientia, fulget clare? Intellige quæ sit anima, in quanto tunc stupore sit, in quanta admiratione, & voluptate, quid luges dic oro? Non enim in peccatoribus hoc solum facis. Luge, plora peccatorem, & ego deducam lachrymas. Non te solum oportet plorare, sed, & totam ciuitatem, & omnes occurrentes, tanquam eos qui ad mortem ducuntur. Vere enim mors illa mala est, mors peccatorum, & omnia confundit. Hic luctus sapientiæ est, ille autem pusillanimitatis. Vere lachrymis digni, quando assistent mali tribunali Christi. Qualia audient verba? quantas res patiētur? Et hic, quantū vitæ frustra insumpsit, neq; vnū diē vixit sibi, sed voluptati, luxuriæ, auaritiæ, diabolo, peccato?

9 *Homil. 21. in Acta Apostolorum.*

IDEM

10 *Hom. 41. in primã Pauli epiſt. ad Corinth.*

IDEM: Si in morte mariti, aut filij cogitaueris, quis ille ſit qui abſtulit, & fortiter id tuleris, voluntatem iſtam, ſacrificium exhibe Deo, & euadere procellam iſtam, facile potes, & quod tempus ſolet, id efficies ratione tu & philoſophia. Quòd ſi in lachrymas diffluas tota, ceſſabit nihilominus cum tempore dolor, & præmiũ tu nullum reportabis. Cogita quòd Abrahã filium ſuum mactauit, & neque fleuit, neque verbum acerbum vllum miſit. Iob vero, fleuit ille quidem, ſed quod ſatis erat patrem liberorum amantem, & curantem mortuos: quod vero nunc facimus nos, hoſtium eſt potius, & inimicorum. Neque enim ſi tu amico ad regnum vocato, coronatoque lachrymeris, pectus tundas, amicum eſſe te coronati quiſquam credet, ſed inimicum, ſed hoſtem. Ego vero iam non illum doleo, inquis, ſed meipſum. Atqui ne hoc quidem amantis eſt, ad iſtam ſollicitudinem reuocari illum, aut huic miſeriæ ſubiectum, in mari fluctuantem propter te eſſe velle, cui coronari, & in ipſo portu ſedere licet. Mortuus eſt peccator, nitere quantum fieri poteſt, vt iuuetur, non lachrymis, ſed prece, ſupplicationibus, eleemoſynis, oblationibus. Non eſt temere hoc excogitatum, nec fruſtra memoriam mortuorum inter ſacra myſteria celebramus, aut accedimus pro iſtis Agnum illum peccata mundi tollentem, deprecantes, ſed vt his conſolatio hinc aliqua ſit. Nec temere, qui altari aſſiſtit, inter horrenda myſteria clamat, pro omnibus in Chriſto dormientibus. Opitulemur igitur his fratres, memoriam pro ipſis faciamus.

Nam ſi Iob filios victima patris purgauit, quid dubites, e nobis quoque ſi pro dormientibus offeramus, ſolatij quiddam illis acceſſurum? Gratificari Deus propter alios alijs ſolet, ne defatigemur auxilium ferendo mortuis, preces pro ipſis offerendo. Communis totiꝰ orbis victima, preces ſunt. Quid ergo doles? Quid lachrymaris? ſed hoc doles, quòd ſola ſis, careaſque rectore. Hoc nõ eſt cur dicas, amittere rectorem Deum non potes, quantiſper hunc habes coniuge, patre, filio, affini quouis præſtabit, vt qui ſuperſtitibus etiam his faciebat omnia. Tamen hæc tu cogita, & dic Dominus illuminatio mea, & protector meus, quem timebo? *Pſal. 26.* quando tu pater orbis, iudex viduis es? Sed filium amiſiſti. Non amiſiſti; ne dicas, ſomnus ea res eſt, non mors, tranſitus non interitus, peregrinatio ab humiliori loco ad altiſſimum ſuſcepta. Caue irrites Deum, ſed propitium tibi redde. Si feres generoſe, magnum tibi ex ea re, & mortuo ipſi, ſolatium erit. Si feceris contra, magis diuinam iram accendes. Caue igitur faxis, orans potius age quomodo illam tibi triſtitiæ nubem diſpergat. Dices, Dominus dedit, Dominus abſtulit. *Iob 1.* Cogita quot ſint qui æquius ſuam ſortem ferunt, qui numquam liberos ſuſceperunt. Neque ego ſane voluiſſem, inquit. Quanto enim præſtat omnino non guſtaſſe, quam vbi guſtare cœperis voluptate, protinus carere? Ne obſecro voces iſtas vſurpes, ne irrites etiam Dominum, ſed pro his quę habes gratias age, pro his, quæ non habes, perpetuo Dominum glorificato. Cogita, quot ſint parentes, quibus liberi ſui, vitam acerbam & iniucundam reddiderunt. Quid ergo alios non videbis generoſos? Video ſane verum etiam his rectius filius tuus habet, ſint enim in pretio licet, atqui incertus finis eſt. Qua de re nihil es anxia tu, nihil tremis, ne quid accidat, ne qua iterum mutatio fiat.

11 *Homil. 1. in 2. ad Cor. Gen. 22.*

IDEM ait: Neque enim minorem mercedem capies eo, qui filium ſuum ſubduxit in montem, mactauitque, ſi tuum morientem videns, gratias agas Deo. Talis enim, qua tandem in re inferior eſt Abraham? Nam ille non vidit quidem iacentem mortuum, ſed tantum hoc expectabat futurum, & ſi in hoc præſtat, quòd apparabat immolare, manuq; extenta gladiũ arripuit, in hoc inferior eſt, quòd hic, filius iacet exanimis. Quamquam, & alioqui egregij facinoris ſpes illi nonnihil adferebat ſolatij, tum quòd pulcherrimũ

illud factum propriæ virtutis opus esset, tum & vox a supernis audita, reddebat illius animum promptioré. Hic autem nihil est eiusmodi, vt iam adamantino pectore sit opus, ei qui filiũ vnicũ in diuitijs educatum, egregiasque spes de se præbentem, conspicatur in fossa iacentem, porrectis, ac rigentibus membris, vt eum casum placide ferat. Is si poterit, sedatis naturæ fluctibus, siccis oculis dicere, Dominus dedit, Dominus abstulit, ex eo solo verbo cũ ipso Abraham collocabitur, cum ipso Iob prædicabitur. Quod si etiam cohibitis mulierecularum singultibus, disiectoq; lugentium choro, cunctos ad glorificandum Deum excitarit, immensa tum superne, tum inferne, feret præmia, nimirum hominibus illum admirantibus, angelis applaudentibus, Deo coronante. At dixerit quispiam, qui fieri potest, vt homo cũ sim non lugeam? Si reputaris quomodo Patriarchæ, quomodo Iob, cum vtriq; homines essent, nihil istiusmodi acciderit, idq; ante datam legem, ante effusam gratiam, cumque ambo ante tantam legis philosophiã, vixerint.

Iob. 1.

13 Item si consideres, ꝙ is qui mortuus est, in melius contubernium demigrarit, & ad meliorem requiem transilierit, nec enim amiseris filium, sed in locum tutum ac securiorem reposueris. Non perdidisti patris vocabulum, sed accessit, vt iam felicius dicare pater. Nec enim mortalis filij, posthac diceris pater, sed immortalis strenui militis, assidue tamen domi manétis. Proinde ne sis attentus ad iacentis spectaculum, nam isto modo resuscitaris ægrimoniam, quin potius adhuc animũ a cadeuere iacente, ad cœlum. Non iste est filius quem iacentem vides, sed ille qui auolauit, qui cursu se sustulit in immensam altitudinem. Itaq; cum videris oculos occlusos, os contractum, totumque corpus immobile, ne tecum cogites, illud os posthac nunquam loquetur, illi oculi posthac non videbunt, illi pedes non amplius ambulabunt, sed in corruptionem ac tabem abibunt omnia. Ne sic loquaris, sed dic, Hoc os melius loquetur, hi oculi meliora videbunt, hi pedes tollentur vltra nubes, hoc corpus quod nunc corrumpitur induet immortalitatem, ac filium splendidiorem quàm habui, recepturus sum. Quod si tibi colorem conciliant ea quæ videntur dic, Vestimentum hoc est, id exuit, vt idem recipiat pretiosius, domicilium hoc est, ille sublatus est, vt hoc fiat illustrius. Vt enim nos vbi volumus purgare domum, non sinimus illic manere, qui inhabitant, quo videlicet absint a puluere, ac tumultu, sed illis iussis paulisper secedere, simul atque domicilium sic adornauerimus, vt iam tuto possit incoli; tunc illos citra periculum vllum introducimus, ita, & Deus facit, demolitur illius putre tabernaculum, atque ipsum interim in patriam, domum, atque ad sese recipit, vt cum tabernaculum repurgatum, atque extructum fuerit, tunc illi reddat illud splendidius, ac preclarius. Itaque ne dixeris, Nec amplius erit, sunt enim ista verba Deo diffidentium, sed ita potius loquere, Dormit, ac resurget, peregre profectus est, rediturus cum Imperatore, sicut dicit Paulus, Decus eos qui dormierunt cũ Iesu, adducet cum eo. Ne ergo quæras filium in sepulchro, ne cum ille in tantam sublimitatem sit euectus, tu maneas humi reptans. *1. Thess. 4.*

IDEM explicans illa verba: Vt gratia Dei Dominus Iesus pro omnibus gustaret mortem, ait: Sicut medicus non habens necessitatem quę ægro to proponuntur gustare, primus ex illius cibo degustat, vt persuadeat ęgroto, promptius illos cibos accipere: sic etiam Dominus quoniam omnes homines mortem timebant, persuadens eis, vt fiducialiter ad mortem accederent, & ipse gustauit mortem, nullã habens necessitatem. *Infra*. Explicans illa verba: Et liberauit eos quotquot timore mortis, per omnem vitam obnoxij erant seruituti, inquit. Quare tremitis, quare timetis eam, quæ iam condẽ nata est? Iam terribilis non est, sed cõculcata est, contempta est, extrema facta 15

Hom. 4. In epist. ad Hebraeos.

ſta eſt, & nullius momenti eſt. Quid autem eſt, timore mortis per omnem vitam obnoxij erãt ſeruituti? Aut hoc dixit, quia qui mortem timet ſeruus eſt, & omnia patitur ne moriatur, aut illud, quia ſerui omnes erant mortis, & quia necdum erant ſoluti, tenebantur ab ea, aut quia cum timore perpetuo viuebant homines, ſemper ſe mori expectãtes, nullum voluptatis ſenſum capere poterant, hoc timore apud eos manente. Hoc enim ſignificauit dicens, per omnem vitam. Hic demonſtrat contribulatos, perſecutioné paſſos, & patria, ſubſtantia, & ceteris omnibus priuatos, liberius degere ab alijs qui in delicijs conſtituti ſunt, qui in lætitia degunt. Siquidem illi, qui per omnem vitam ſub timore mortis agebant, & ſeruierant, idem ab eadem ſunt liberati, derident eam quam illi horreſcunt. *Infra.* Stemus ergo fratres, irridentes mortem. Sed compellor gemere amariſſime, vbi nos Chriſtus extulit, ibi nos ipſi deijcimus. Cum video enim luctus in plateis, & lamentationes ſuper exeuntes de hac vita, & vlulationes, credite
16 mihi, confundor. Ad hoc vt hanc amputemus peſſimam conſuetudinem, in exequijs defunctorum, iſtæ ſunt lampades feſtiuæ. Nonne ſicut athletas
1. Theſſ. 4. eas producimus? Quid etiam hymni? Nonne vt Deum glorificemus, & ei gratias agamus, quoniam iam coronauit diſcedentem, quoniam a laboribus liberauit, apud ſe habens? Nonne propter hoc pſalmi, & hymni? Omnia iſta, gaudentium ſunt. Nolo vos ignorare de dormientibus, vt non contriſtemini ſicut, & ceteri qui ſpem nõ habent. Cum alius quidem capillos diſſipat, ilia vero vlulat, quid hac re con fuſibilius? credite mihi dicenti, ſi enim ſicut oportebat fieret, multo tpe debebant huiuſmodi ab Eccleſiæ limine, prohiberi. Iſti enim ſunt qui vere digni ſunt luctu, qui mortem timent adhuc & horreſcunt, qui reſurrectionem adhuc non credunt. Quid pſallis in illo tempore, conuertere anima mea in
Pſal. 114. requiem tuam, Non timebo mala, quoniam tu mecum es? Et iterum tu es refugium meum, a tribulatione quæ circumdedit me. Intelligis quid ſibi volunt iſti pſalmi? ſed non animaduertis, & inebriaris ex luctu, vel in aliorum ſepulturis intellige, vt habeas remedium in tuis. Reuertere, inquit, anima mea in requiem tuam, quia Dominus benefecit tibi. Dominus benefecit *Pſ. 31.*
tibi, & lachrymaris? Nonne ſcena ſunt 17
iſta? nonne hypocriſis? Si enim vere credis verbis quæ dicit, ſuperuacue luges, ſi autem ludis, & fingis, & fabulas eſſe putas, quare pſallis? quare ſuſcipis ad te venientes? quare non repellis pſallentes? Si aliqui lamentatrices conduxerint, credite mihi non aliter dico, ſed quomodo habeo. qui vult iraſcatur, per multum tempus eũ ab Eccleſia vetabo, ſicut idololatram. Pro qua re dic mihi presbyteros voces, & pſallentes? Nonne vt conſolationem recipias? Nonne vt honores, diſcedentem? Quare igitur illum iniurias? Quid hac irriſione, & inductione peius? Nos enim venimus de reſurrectione philoſophantes, omnia docentes, & eos qui necdum percuſſi ſunt, per honorem qui illi tribuitur, ſi aliquando aliquid tale contigerit, ferre fortiter, tu autem adducis eos qui noſtra condemnant. Confundimini, & erubeſcite, ſi autem non vultis, nos nõ patimur amplius talia mortifera in Eccleſiam duci.

IDEM ait: Non deploremus ſim- 18
pliciter mortuos, ſed eos qui in peca- *Serm. 3. in*
tis ſunt defleamus eos, ſed non præter *epiſ. ad Phi*
decorum, non capillos euellentes, non *lippenſes.*
faciem lacerantes, non nigris nos veſtibus obuelantes, ſed in animo dumtaxat amaras lachrymas tacite fundentes. Amatum plorato, gemito apud te ipſum nemine vidente, atque iſtud demum compaſſionis fuerit, iſtud tibi proderit. Qui namque peccatorem ita luget, multo is magis cauebit, ne in eadem aliquando delicta incidat. Deplorato eos, qui in diuitijs mortui ſunt, & nihil conſolationis, ſuis ipſorũ animabus, ex diuitijs ſuis procurarũt. Hos non vnũ, aut alterum deploremus

Sſ 2 diem,

diem, sed omnem nostram vitam. Non sunt absurdi affectus, hæ lachrymæ, sed magni amoris. Aliæ vero absurdo & irrationali affectu fiunt, atque ideo mox etiam desinunt. Quando vero ex timore Dei nascuntur, semper durant. Iuuemus istos, adhortemur & alios, vt pro illis orent. Audi quid Deus
4. Reg. 19. dicat, Protegam ciuitatem istam propter me, & propter Dauid seruum meum. Si memoria dumtaxat iusti, tantum valuit, quando & opera pro tali fiunt, quid non poterunt? Non frustra ab Apostolis sancitum est, vt in celebratione venerandorum mysteriorum, memoria fiat eorum qui hinc discesserunt. Nouerunt, illis multum hinc emolumenti fieri. Stante siquidem vniuerso populo, manus in cœlum extendente, cœtu item sacerdotali, verendoq; posito sacrificio, quomodo Deum non placaremus, pro istis orantes?

19 Hom. 6. in epistolã ad Thessalon. IDEM explicans illa verba: Nolumus vos ignorare de dormientibus, ait: De dormientibus dicit, mox in ipso exordio fundamentum consolationis iaciens. Ergo propter mortuos immodeste plangere, eorum est, qui spem non habent: Merito, animus enim resurrectionis ignarus, & mortem hanc corporalem, mortem esse putans, non immerito mortuos tanquã perditos plangit, atq; intolerabiliter luget. Si ergo morientium gratia lugere, gentium est, immodeste plangere, genasque lacerare, quorum est, dic quæso? Quamobrem lamentaris virum, si credis & resurrecturum, & non perijsse, somnum, & dormitionẽ. Dicis propterea quæro virum, propterea filium, propterea plango, & lamentor, non quòd resurrectioni diffidam, sed quòd auxilio destituta sim, & tutorem amiserim, coniugem omnium consortem, & consolatorẽ. Multa rerum turba ingruit, quibusuis iniuriam inferre volentibus, exponor, domestici qui ante metuebant, nunc contemnunt, nunc insultant. Si quis beneficiorum mariti oblitus, si quis mali nonnihil ab eo perpessus est, si mortuum vlturus, conceptam iram in me effundit. Ista me viduitatem hanc ferre non permittunt, nec leniter lugere. Quomodo ergo tales solabimur? quid dicemus? Primum eas conuincere tentabo, lamentationem non esse ex his quæ dicta sunt, sed ex animi affectione inconsiderata. Si ergo ista luges, oportebit vt perpetuo lugeas mortuum tuum. Si anno elapso obliuisceris illius, nõ secus ac si nihil huius accidisset, non luges amissam tutelam. Quamobrem luges filium? Quamobrem maritum? Hunc quidem, quòd nullum ex eo fructum cepi, istũ vero, quòd sperauerã me illo diutius fruituram. At hoc ipsum quantæ est incredulitatis? Nempe, quòd putas te vel maritum vel filium, in rerum securitate collocaturum esse, Deum vero minime. Quomodo non putas illum irritari, nam ob id ipsum, plerumque eos aufert, ne ad eum modum illis alligata sis, vt spem tuam ab illis auferas. Æmulator enim est Deus, & vult a nobis, omnium potissimum adamari, idq; ea ratione, quòd nos admodum vehementer amat. Propterea, & Deus illum tibi abstulit, propter illa, quæ dixisti. Alioqui cuius gratia dic quæso, olim non ita immaturæ viduitates fiebant, & orbitates. Modo vero, quia mariti, vxores plus amant, quàm Deum, & vxores maritos suos Deo præferunt, horum gratia nos & inuitos quoque ad amorem suum trahit Ne virum plus ames, quàm Deum, & viduitatem non senties vnquam, habes enim tutorem immortalem, qui magis te amat. Si Deum magis amas, ne lugeas. Si virum haberes, qui iuxta animi tui sententiam cuncta faceret, celebrem & illustrem, vbique splendidum, gloriosum apud omnes, prudentem, sapientem, & qui te ita adamaret, vt beata illius nomine reputareris, & deinde ex eo filium pareres, qui morte decederet, antequam ad maturam ætatem peruenires, an luctum sentires? Nequaquam, maritus enim plus amatus amorem ac luctum filij superaret, & obscuraret. 20

Et

Et nunc si Deum plus amas quàm maritum, illum tibi non abripiet, si vero & abripuerit, etiam luctum non senties. Propterea, & beatus Iob nihil acerbi passus est, cum intempestiuam liberorum suorum mortem audiret, eo quòd Deum plus amabat, quàm illos. Viuente itaque Deo quem diligebat, nihil ista quæ accidebant, illum contristare poterant. Quid dicis ò mulier? maritus, & filius sunt tutores tui, Deus vero, nulla tui cura tenetur? Liberos educaturus est Deus, qui illos dedit. Quot tibi possum filios ostendere, qui a viduis educati, celebres facti sunt? Quot vero, qui sub patribus suis vixerunt, & perierunt?

21 *Serm. 1. ex 25. varijs. to. 5.*

IDEM dicit: Egrediamur ad sepulchra obsecro, videamus ibi mysteria, videamus dilapsam naturam, ossa corrosa, corpora putrefacta. Considera ibi, quis sapiens, & quis prudens, dic mihi, quis illic rex, & quis priuatus, quis generosus, & quis seruus, quis sapiens, & quis insipiens? Vbi pulchritudo illic adolescentiæ, vbi gratiosus aspectus, vbi oculi speciosi, vbi fragrantia labia, vbi pulchritudo præsens, vbi frons radians? An non omnia cinis? Nonne omnia puluis? Nonne omnia fauilla? Nonne omnia vermis? Nonne omnia putredo, & fœtor? Hæc animis inserentes dilecti, & extremum diem in animo collocantes, dum tempus habemus conuertamur ad Dominum.

22 *Hom. 69. ad populũ.*

IDEM sic habet: Circa defunctos ne temere lugeamus, neque de viuentibus stulte lætemur. Sed quid? lugeamus peccatores non tantum defunctos, verum, & viuentes, de iustis autem gaudeamus non modo superstitibus, verum, & mortuis. Illi cum hic quoque supersunt, sunt omnibus miserabiliores, quoniam Deum offendũt, at hi cum hinc quoq; migrauerint felices omnino, ad Christum enim transierunt. Peccatores vbicumq; fuerint, procul a rege morantur, propterea lachrymis sunt digni. Iusti siue hic, siue illic, cum rege sunt. *Infra*: infideles mortuos deplora, deplora nihil ab illis differentes. *Infra*: Græcorum quidem pueri, qui de resurrectione nihil nouerant, consolationis tamen inueniunt verba dicentes, Per generose, nã facta non licet resoluere, aut luctibus emendare. An tu his altiora discens, & vtiliora, non confunderis. Dicere potes, omnino resurget, dormit infans, & non est mortuus, quiescit non autem perijt. Non psalmistam audis dicentem, Conuertere anima mea in requiẽ *Psal. 114.*
tuam, quia Dominus benefecit tibi? Rem istam Deus beneficium nũcupat, & tu luges, quid fecisses amplius, si defuncti hostis, & inimicus fuisses. Nam si lugendum est, diabolum oportet lugere. Ipse plangat, ingemat ipse, quoniam ad maiora tendimus bona. Ipsius est digna nequitia, huiusmodi deploratio non tibi conueniens, qui coronam, & requiem expectas. Tranquillus est enim portus mors. Itaque considera quot plena malis est vita præsens, cogita quoties & ipse præsentem execratus est vitam. Res etenim in deteriora prolabuntur, quia & ab ini-
tio non paruam sortitus es damnatio- *Gen. 3.*
nem, in dolore paries filios, in sudorẽ *Ioa. 16.*
vultus tui vesceris pane tuo, in mun- *Esai. 31.*
do tribulationem habebitis. De illic *Matt. 8.*
vero positis, nihil tale dictum est, sed 23
omne contrarium, quia fugit dolor & gemitus, & tristitia. Et quod ab oriente venient, & recumbent, cum Abraham, Isaac, & Iacob. Et quòd illic spiritualis sponsi thalamus, ardentes magis, quam lampades, & in cœlum transitus. Quid pauperes vocas, & orare sacerdotes exhortaris? Nonne vt in requiem transeat defunctus, & propitium iudicem habeat? Pro his ergo luges, & vlulas? Nonne tibimetipsi repugnas & aduersaris, ex his, quibus in portum ille deuenit, tibi parans procellam? At dices, heredes, bonorumque successorem, non habeo. Et quid, malebas eum, tuorum an cęlestium hęredem fieri? Quid vero cupis eum pereuntia suscipere, quæ paulo post esset dimissurus, an permanentia & immobilia? Non hæredem eum habuisti, sed ipsum pro te, Deus habuit.

Propriorum nõ fuit fratrum cohęres, sed Christi constitutus est. Sed ipsum cernere desideras, eandem cum eo vitam viue, & sacram ocyus illam accipies præsentiam. Præter hæc autem, & illud cogita, quòd licet nos non audias, omnino tempore tibi persuadebitur, sed nulla tibi tunc merces. Ex dictum namque multitudine, consolatio conflatur. Si vero nunc philosophari velis, duo maxima lucraberis, nam & te malis, in medio positus absolues, & a Deo præclaram accipies coronam, ærumnam æquanimiter tolerans.

24 Et si tibi casus intolerabilis esse videtur, propter hoc ipsum, defunctus non est lugendus. A multis enim huiusmodi calamitatibus, ille liberatus est, noli ergo ipsi inuidere, aut æmulari. Ne consideres illud, ꝙ non amplius domum reuertetur, sed quòd paulo post, & ipse ad eum reuerteris. Si defunctum diligeres gaudere oporteret, atq; lætari, quòd ex præsentibus procellis esset absolutus. Quid enim amplius superest quæso? Quid vero peregrinum, & nouum? Nonne per singulos dies eadem cernimus retorqueri, dies & nox, nox & dies, hiems & æstas, æstas & hiems, & amplius nihil, & hęc quidem semper eadem, mala vero peregrina, & recentiora. Hæc igitur ipsum sustinere per singulos dies, & hic manere volebas, & ægrotare, flere, formidare, & contremiscere, & has quidem pati molestias, has vero ne patiatur timere. Nec enim illud dicere possis, quòd hoc vastum nauigans mare, possit mœrore, & curis, & alijs huiusmodi liber extare. Ad hæc & illud cogita, quòd non immortalem genuisti, & nisi nunc mortuus fuisset, hoc paulo post sustinuisset. Tu vero si fuisset in regalibus aulis, numquam eum cernere quæsisses, audiens eum se præclare gerentem, ad multo vero meliora peregrinatum videns modico tẽpore, frangeris.

25 *Epist. 3. quę est ad Heliodorũ mo-* *nachum. & Episcopum, quem consolatur super morte Nepotiani ex sorore nepote. to. 1.*

HIERONYMVS ostendens mortem iam a Christo deuictam, secundo varijs exemplis docens, quatenus Christiano sit in amicorum morte dolendum, tertio ex miseria, & breuitate huius vitæ, & publica calamitate temporum, & ait: Nepotianus meus, tuus, noster, reliquit senes, desiderij sui iaculo vulneratos, & intolerabili dolore confectos. Quem heredem putauimus, funus tenemus. Quid igitur faciam, iungam tecum lachrymas, sed Apostolus prohibet, Christianorum mortuos, dormientes vocans. Et Dominus in Euangelio, Non est mortua, inquit, puella, sed dormit. *Matt. 9.* Lætor & gaudeam, quia raptus est ne malitia mutaret mentem eius, quia placuerat Deo anima illius? *Sap. 4.* Sed inuito & repugnanti, per genas lachrymæ fluunt, & inter præcepta virtutum, resurrectionisque spem, credulam mentem, desiderij frangit affectus. O mors: quæ fratres diuidis, & amore sociatos, crudelis ac dura dissocias. Adduxit vrentem ventum Dominus de deserto ascendentem, qui siccauit venas tuas, & desolauit fontem tuum. *Osea 13.* Deuorasti Ionam, sed & in vtero tuo, viuus fuit. Ille ille te vicit, ille te iugulauit. *Infra.* Anaxagoræ, semper fuit laudata sententia, cui, cum mors filij nunciaretur dixit, Sciebam me genuisse mortalem. Legimus Crantorem, cuius volumen ad consouendum dolorem suum, secutus est Cicero, Platonis, Diogenis, Clitomachi, Carneadis, Possidonij ad sedandos luctus opuscula percurrimus, qui diuersis ætatibus, diuersorum luctum, vel libris, vel epistolis minuere sunt conati. 26

Proponunt innumerabiles viros, & maxime Periclem, & Xenophontem, quorum alter amissis duobus filijs, coronatus in concione disseruit, alter cum sacrificans, filium audisset occisum deposuisse coronam dicitur, & eadem capiti reposuisse, postquam fortiter in acie dimicantem, reperit concidisse. Quid memorem Romanos duces, quorũ virtutibus, quasi quibusdam stellis, latinæ micant historiæ? Puluillus, capitolium dedicans, mortuum, vt nunciabatur, subito filium se iussit absente sepeliri. Lęlius Paulus septẽ diebus, inter duorũ exequias

quias

quias filiorum, triumphans vrbem ingressus est. Prætermitto Maximos, Catones, Gallos, Pisones, Brutos, Scæuolas, Metellos, Scauros, Martios, Crassos, Marcellos, quorũ non minor in luctu, q̃ in bellis virtus fuit, & quorum orbitates in consolationis libro Tullius explicauit, ne videar aliena potiusq̃ nostra quæsisse. Quamquam, & hæc in sugillationem nostri breuiter dicta sint, si non pręstet fides, quod exhibuit infidelitas. Non plangam cũ Iacob, & Dauid, filios in lege morientes, sed cum Christo in Euangelio, recipiam resurgentes. Iudæorum luctus, christianorum gaudium est. Ad vesperam demorabitur fletus, & ad matutinum lætitia. Vnde, & Moyses moriẽs plangitur, Iosue absq; funere & lachrymis, in monte sepelitur. Quanto Nepotianus felicior, tanto amplius nos in dolore, ꝙ tali caremus bono, desiderium absentiæ eius ferre non possumus, non illius, sed nostram vicem dolentes. Gratias agit Paulus, quòd Epaphras de mortis sibi vicinia, redditus sit, ne haberet tristitiam super tristitiam, non incredulitatis metu, sed desiderio charitatis. Quanto magis tu, & auunculus, & Episcopus, hoc est, & in carne, & in spiritu pater, doles abesse viscera tua, & quasi a te diuulsa suspiras? sed obsecro, vt modum adhibeas in dolore, memor illius sententię, Ne quid nimis, obligatoque parumper vulnere, audias laudes eius, cuius semper virtute lætatus es. Nec doleas, quòd talem amiseris, sed gaudeas, quòd talem habueris. Vince quantum potes, immo plusquam potes, molliciem animi tui, & vbertim fluentes lachrymas reprime, ne grandis pietas in nepotem, apud incredulas mentes, desperatio putetur in Deum. Desiderandus est tibi, quasi absens, non quasi mortuus, vt illum expectare, non amisisse videaris. Verum quid ago medẽs dolori, quem iam reor, & tempore, & ratione sedatum, ac non potius replico tibi nostri temporis calamitates, vt non tam plangendus sit, qui hac luce caruerit, quam gratulandum ei, qui

Psal. 29.

27

de tantis malis euaserit? *Infra.* Narrans, innumeras clades, ait, Felix Nepotianus, qui hæc non vidit, felix, qui hæc non audit. Nos miseri, qui aut patimur, aut patientes fratres nostros tanta, perspicimus. Et tamen viuere volumus, eosque, qui his carent, flendos potius, quàm beatos putamus. *Infra.* Xerxes ille Rex potentissimus, qui subuertit montes, maria constrauit, cum de sublimi loco infinitam hominum multitudinem, & innumerabilem vidisset exercitum; flesse dicitur, quòd post centum annos, nullus eorum, quos tunc cernebat, superfuturus esset. O si possemus in talem ascendere speculam, de qua vniuersam terram sub nostris pedibus cerneremus. Iam tibi ostenderem totius orbis ruinas, gentes gentibus, & regnis regna collisa, alios torqueri, alios necari, alios absorberi fluctibus, alios ad seruitutem trahi, hic nuptias, ibi planctum, illos nasci, istos mori, alios affluere delicijs, alios mendicare, & non Xerxis tantum exercitum, sed totius mũdi homines, qui nunc viuunt, in breui spatio defuturos. Redeamus igitur ad nos, & quasi e cœlo descendentes, paulisper nostra videamus. Sentisne obsecro te, quando infans, quando puer, quando iuuenis, quando robustæ ætatis, quando senex factus sis? Quotidie morimur, quotidie commutamur, & tamen æternos nos esse credimus. Hoc ipsum, quod dicto, quod scribo, quod relego, quod emendo, de vita mea tollitur. Quot puncta notarij, tot meorum damna sunt temporum. Vide totam epistolam elegantissimam.

28

IDEM loquens de eodẽ, ait; Quis dabit capiti meo aquã, & oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo, non vt Hieremias ait, interfectos populi mei, nec vt Iesus miseriam Hierusalem, sed plorabo sanctitatem, misericordiam, innocentiam, castitatem, plorabo omnes pariter in vnius morte defecisse virtutes. Non quòd lugenda sit illa quæ abijt, sed quòd nobis impatientius sit dolendum, qui talem vi-

29 *In epist. 25. quæ est ad Paulã quã consolatur i obitu Blęsillę filię suæ to. 1.*

dere desiuimus. Quis enim siccis ocu-
lis recordetur, viginti annorum ado-
lescentulam, tam ardenti fide, crucis
leuasse vexillum? Cum sanctũ corpu-
sculum, febrium ardor excoqueret, &
semianimæ lectulum, vallaret circulus
propinquorum, hæc in extrema verba
mandabat, orate Dominum Iesum, vt
mihi ignoscat, quia implere nõ potui,
quod volebam. Sed quid agimus? ma-
tris prohibituri lachrymas, ipsi plan-
gimus. Non est, optimus consolator,
quem proprij vincunt gemitus. Testor
mi Paula Iesum, eadem me perpeti do-
lorum tormenta, quæ tu pateris. Con-
fiteor affectus meos, totus hic liber, fle-
tibus scribitur. *Infra*: Matri orbitas
irrogatur, plango quod obijt, sed quia
sic placuit Domino, æquo animo su-
stineo. Vnicus raptus est filius, durũ
quidem, sed tolerabile, quia sustulit
ille qui dederat. *Infra*: Cur durum sit,
quod quandoque patiendum est? Et
cur dolemus quemquam mortuum?
Ad hoc enim nati sumus, vt maneamus
30 æterni? Indignamur aliquem exilire
de corpore, qui ad hoc forsitan raptus
est, ne malitia mutaret intellectum
eius? Placita enim erat Deo anima
illius, propter hoc properauit educere
eam de media iniquitate, ne longo vi-
tæ itinere, deuijs oberraret anfracti-
bus. Lugeatur mortuus, sed ille quem
gehenna suscipit, in cuius pœnam æ-
ternus ignis æstuat. Reuera si sæcu-
lare desiderium, & (quod Deus a suis
auertat) delicias vitæ huius cogitan-
tem, mors immatura rapuisset, omni
lachrymarum fonte plangenda erat.
Non vereris, ne tibi saluator dicat,
Irasceris Paula, quia tua filia, mea fa-
cta est filia? Indignaris de iudicio meo,
& rebellibus lachrymis, facis iniuriã
possidenti? cibum tibi denegas nõ ieiu
niorum studio, sed doloris. Si viuẽtem
crederis filiam ad meliora migrasse,
nunquam plangeres. Hoc est, quod
per Apostolum meum iusseram, ne pro
dormientibus in similitudinem gen-
tium tristaremini? Erubesce, ethni-
cæ comparatione superaris, melior dia
boli ancilla, q̃ mea est. Illa infidelem
maritum translatum fingit in cœlum,
tu mecum tuam filiam commorantem,
aut non credis, aut non vis. Sed dicis
quomodo lugere me prohibes, cum, &
Iacob Ioseph in sacco fleuerit, congre-
gatisque ad se omnibus propinquis no
luit consolari dicens, Descendam ad
filium meum lugens in infernum, quia
nec dum paradisi ianuam Christus ef-
fregerat, Dauid, Absalon cooperto ca-
pite planxit, Moysi quoque, & Aaron 31
ceterisque sanctorum, solemnis sit lu-
ctus exhibitus. De Moyse vero, &
Aaron, quòd eis ex veteri more sit
planctus exhibitus, non mirandum
est, cum in actis Apostolorum iam E-
uangelio coruscante, Stephano fece-
rint Hierosolymæ planctum magnum.
Et vtiq; planctus magnus non in plan-
gentium exanimatione, vt tu putas,
sed in pompa funeris, & exequiarum
frequentia intelligendus sit. Deni- *Gen. 50.*
que de Iacob scriptura sic loquitur,
quòd ascenderunt ad sepeliendũ eum
Aegyptij, & planxerunt eum planctu
magno, & forti nimis. Planctus iste
solemnis, non longas Aegyptijs impe-
rat lachrymas, sed funeris monstrat or
natum. *Infra*: Et dixit Moyses ad Aa-
ron, & Eleazar, & Ithamar filios eius,
qui relicti erant, caput vestrum non
denudabitis, & vestimenta vestra non
scindetis, ne moriamini, & super om-
nem synagogam veniat ira. Nolite, in-
quit, scindere vestimenta vestra, &
luctum exhibere gentilem, ne moria-
mini. Mors nostra peccatum est. *Infra*:
Redit tibi in memoriam confabula- 32
tio filiæ, blanditiæ, sermo, consor-
tium, & quòd his careas, pati non po-
tes. Ignoscimus matris lachrymis,
sed modum quærimus in dolore si pa-
rentem cogito, non reprehendo quòd
plangis, si Christianam, & Mona-
cham, istis nominibus, mater exclu-
ditur. Recens vulnus est, & tactus iste
quo blandior, non tam curat, q̃ exaspe
rat. Attamen quod tempore mitigan-
dum est; cur ratione non vincitur?
Respice patientiam Iob, in morte fi-
liorum. Scio quid responsura sis, hoc
illi quasi iusto ad probationem eue-
nisse.

misse. Et tu e duobus elige quod velis, aut sancta es, & probaris, aut peccatrix, & iniuste quereris, minora sustinens quàm mereris. Quid vetera replicem? Præsentia exempla sectare. Sancta Melania nostri temporis inter Christianos vera nobilitas, calente adhuc mariti corpusculo, & necdum humato, duos simul perdidit filios. Rem sum dicturus incredibilem, sed teste Christo, non falsam. Quis illam tunc non putaret sparsis crinibus, veste conscissa, lacerum pectus inuadere? Lachrymæ gutta non fluxit, stetit immobilis, & ad pedes aduoluta Christi, quasi ipsum teneret arrisit, expeditius, inquit, tibi seruitura sum Domine, quia tanto me onere liberasti.

33 Parce quæso tibi, parce filię cum Christo iam regnanti, parce saltem Eustochio tuæ, cuius parua adhuc ætas, & rudis pene infantia, te magistrante dirigitur. Sæuit nunc diabolus, & quia vnam cernit de tuis liberis triumphantem, obtritum se esse condolens, quærit in remanente victoriam, quam in præeunte iam perdidit. Grandis in suos pietas, in Deum impietas est.
Gen. 22. Abraham vnicum filium lætus interficit, & tu vnam de pluribus quereris coronatam? Detestandæ sunt istæ lachrymæ, plenæ sacrilegio, incredulitate plenissimæ, quæ non habent modum. Vlulas, & exclamitas, & quasi quibusdam facibus accensa, quantum
Luc. 8. in te est, tui semper homicida es. Ad
Matt. 9. talem ingreditur Iesus, & dicit, Noli flere, non est mortua puella, sed dormit. Te quoque si ad sepulchrum filiæ volueris volutari, Angelus te increpabit, & dicet, Quid quæris viuentem cum mortuis? Quod quia Magdalena fecerat, ad Domini prouoluta pedes audit, Noli me tangere, idest, non mereris tangere resurgentem, quem mortuum existimas in sepulchro.
Ioan. 20. Quas nunc existimas Blesillam nostrã patri cruces, quòd tibi Christum videat subiratum? Clamat nunc illa lugenti, si vnquam me amasti mater, si tua vbera suxi, ne inuideas gloriæ meæ, ne hoc agas, vt a nobis in perpetuum separemur. Si vis vt mater mea sis, cura placere Christo. Non agnosco matrem meo Domino displicentem.

34 *In epist. 30. ad Oceanũ Epitaphiũ Fabiola.* IDEM: Colligitur ex hac epistola, quòd tempore Hieronymi in exequijs defunctorum alleluia canebatur, velut a gratulantibus, quòd eorum animæ euolassent ad superos.

35 *In epist. ad Tyrasium. to. 5.* IDEM: quem consolatur in morte filiæ ait: Resurgere credimus mortuos, & plangimus? Quid faceremus si mori tantummodo, sine resurrectione præciperet Deus? Quod dederat, abstulit qui creauerat. Quis est qui plangat, quod ad tempus acceperat? Commodauerat, vt haberes quantocumque tempore voluisset, vt eum vellet rursum auferret. Nihil abstulit tuum, qui dignatus est recipere proprium. Parua ergo non erat hæc consolatio contra luctum, quod nemo lugere debeat, cum aliquid reddiderit alienum. Acceditur consolationis alia prouidentia, quæ iaculis orbitatis occurrat. Plangere debuimus de sæculo recedentes, si sæculi inimicitias contra nos minime sentiremus, & plangimus Domini beneficia qui nouit infirmitati nostræ quid præstet. Periclitari volebat adhuc, qui dolet aliquem dormientem, & inter fluctus vitæ pręsentis videre cupiebat miserum laborare. Talibus ac tantis tempestatibus vitæ, tot impugnationes diaboli, tot corporis bella, tot sęculi clades euasit, & lachrymas fundis, quasi nescias quid in te ipso quotidie patiaris? Plane Lazarũ mortũ Dominus fleuit, sed non tuas lachrymas fudit. Doluit Lazarum non dormientẽ, sed potius resurgẽtẽ, & flebat quem cogebatur propter saluãdos alios ad vitã reuocare. Hanc vitã dans Dominus ingemiscebat, quã tu doles esse sublatã. Contra lachrymas eius, pugnãt lachrymæ tuæ, & amor tuus amori eius non conuenit. Ille volebat reddere laboribus quem dilexerat, & tu amare credebas, cui laborum volebas adhuc præstare tormenta? Non fleret, qui mortuum suscitare postmodum habuerat potestatem. Vnde apparet sola eum causa fuisse commotum, quòd ad ho- *Ioan. 11.*

Digitized by Google

hostilem vitam, charissimum reuocare denuo vrgebatur. Gaude ergo, vnde ille coactus est flere, ne tu saltem videaris dormientis fęlicitatibus inuidere.
36 Ab alieno mundo, proprium transiuit ad Dominum, & de hostili patria migrauit ad cœlum: quia quandiu sumus in hoc tabernaculo peregrinamur a Domino. Non ergo luctum nobis debet incutere quisquam, cum a peregrinatione redire meruerit ad propriam regionem, maxime cum non inanis, & vacuus redire noscatur, qui christianitatis mercatus est lucrum, propter quod descendit ad mundi commercium. Et ego (inquies) sola separatione dormiētis, æstuans, desolatus solatio pij pignoris iactor. Excusatio est hæc sine dubio fragilitatis humanæ, quæ patrocinari non potest diffidentiæ. Si enim desolationes homines ferre non valerēt, numquam prorsus parentes a se sua pignora dimisissent. Destitutos se a morientibus conqueruntur, & viuos filios, aut propter honores, aut propter negotia, peregrinis regionibus credūt, & gaudent tota vita sine affectibus cōmorari, dummodo capiant, quod cupiunt de suis pignoribus adipisci, & vt ad palatia pergant, peregrinantur. Ad studia dignitatis nauigant acquirēda, vel ad causas patrimonij explicandas, cum labore & periculo proficiscentes, omnes impellunt, nec secum vacare quos diligunt patiuntur, & vt ad palatia cœli, ad studia Christi, ad honorem vitæ perpetuæ, & ad patrimonium possessionis æternę cum securitate valeāt peruenire, nemo filios suos a se libenter gratulatur abscedere. Mihi crede, sola in omnibus incredulitas mæret. Sed destitutam, dicis, doleo senectutē meam, qui debueram liberos antecedere, ne in laboribus remanerem. Ego tibi melius profiteor euenisse, qui non carnalem, sed spiritualem circa te considero felicitatem. Senectuti tuæ amputauit Dominus magis sollicitudinem, quæ torquebat de viua filia ne periret.
37 Non te deseruit, sed præcessit. Secundum votum tuum habe post Abraham, si non potes primum, vt quod ille non dubitabat offerre, tu forte videaris de sublato gaudere. Ab illo Dominus postulauit, a te tulit, ille iussioni paruit, tu voluntati consentias. Erubescat incredulitas nostra, quæ nec cum gentibus Deo vult esse subiecta. Communis est nobis cum illis exitus mortis, & dolores illorum superamur doloribus, quid ageremus, si peculiare aliquid exigeretur a nobis? Quod ad dedecus nostrum pertinet, gentiles dolores sæpe contemnunt, cum non ad promissa cęlestia, sed ad pœnas tartari rapiantur, & nos plangimus euntes ad cœlum? Cōsidera Christianus talis quid merebitur deinceps, qui nec imitari contendit exempla Sanctorum, nec contemptum habere gentilium? Illi luctus desperando despiciunt, nos & sperando despicere non conamur. Aliquem filiorum Christiani nolunt, vel gratulatione sua deducere ad bona, Gentiles tradere non cunctantur ad mala. Cum sit omnibus communis hic casus, vanus dolor est, qui nec primus videtur esse, nec solus.
38 IDEM aiebat Hieronymus, iam moribundus, abijcite vestimenta luctus, & tristitiæ, Psalmum dicite nomini Domini: quoniam hucusque transiui per ignem, & aquam, & ecce nunc inducit me in refrigerium. O quantum lucrum mihi est mori; quoniam viuere deinceps meum, Christus erit. Ecce terrestris domus huius habitationis dissoluitur, vt alia succedat non manufacta, sed æterna in cœlo. Ecce quod mortale est vestimentum exuor, vt æternū induar. Hucusque peregrinatus sum, iam redeo ad patriam. Ecce brauium capio, pro quo in agone cucurri. Ecce portum attingo, quem tanto desideraui desiderio. Ecce de tenebris ad lucē, de inopia ad diuitias, de prælio ad victoriam, de tristitia ad gaudium, de tēporali vita ad perpetuam, de fætore ad odorem suauissimum vehor. Vita mundi, non vita, sed mors. Melior est negotiatio mortis auro, & argento, primi, & purissimi fructus eius. O mors dulcis & iucunda. Nō certe mors, quę vitam verā largiris, quæ fugas febres,

In Epist. Eusebij ad Damasum de morte Hieronymi.

&

& vulnera, fames extinguis, & sitim. Veni soror mea sponsa, amica mea, dilecta mea, indica mihi quem diligit anima mea. Ostende mihi vbi pascat Dominus meus, vbi cubet Christus meus. Exurge gloria mea. Porrige mihi manum, trahe me post te. Apertum est cor meum, vt exurgam, & post te curram in odorem vnguentorum tuorum, donec introduxeris me in cellaria dom⁹
39 Domini mei Ecce tu pulchra es amica mea, iam noli morari amplius. Conuertere aliquantulum super me, quia te inuenire exultaui, & in te delectatus sum omnibus diebus vitæ meæ, saluũ me fac, & libera me de aquis multis, & de manu filiorum alienorum. Veniã per te in hortum dilecti mei, vt comedam fructum pomorum tuorum. Ecce iam venit tempus miserendi mei, noli tardare, accelera vt eripias me, quia amore langueo. Nigra es, sed formosa, pulchra es, & decora, fauus distillans labia tua. Terribilis es apud reges terræ, auferens spiritum principum, sed notam facis humilibus potentiam tuã, tu confringis cornua iniquorum, & erigis cornua iustorum. Aperi mihi dulcis soror, & anima mea ianuas vitæ. Expolia me ista mortali tunica mea quam fero, vt induam me vestimentis lætitiæ. Ergo iam bona mors propera, confringe arcum, & scutum, gladium, & bellum. Si moraris, iam deficit paulisper spiritus meus, propter multitudinem dolorum meorum. Hodie vocem meam audiens, noli obdurare cor tuum. Accipe filium hic famelicum in regione aliena, & redde eum patri suo. Suscipe vlceribus plenum, & colloca eum in sinu Abrahæ. Et post multa cõcludit. Præcipio vobis filij mei dilectissimi, vt dum corpus meum dissolutum fuerit, in terra iuxta præsepe Domini nostri nudum sepeliatis. Societur terra terræ, non licet terram sociari lapidibus. Appetit enim naturaliter suum simile quodlibet. Hoc dicebat marmoreum contemnens sepulchrum.

40 *Lib. 9. confessio. ca 11. 10. 1.* AVGVSTINVS: dixit Monica Augustino, & alteri fratri. Ponite hoc corpus, vbicumque, nihil vos eius cura conturbet, tantum illud vos rogo, vt ad Domini altare memineritis mei, vbi fueritis. *Infra.* cap. 12. mortua est, & confluebat in præcordia mea mestitudo ingens, & transfluebat in lachrymas, ibidemque oculi mei violẽto animi imperio resorbebant fontem suum, vsque ad siccitatem, & in tali luctamine, valde male mihi erat. Non dolebã, quia misere moriebatur: quia nec omnino moriebatur, sed intus mihi grauiter dolebat, ex consuetudine simul viuendi dulcissima, & charissima repente simul dirupta, vulnus recens? Quoniã itaque deserebar tam magno eius solatio, sauciabatur anima mea, & quasi dilaniabatur vita, quæ vna facta fuerat ex mea, & illius. *Infra.* ego in parte vbi decenter poteram, cum his qui me non deserendum esse censebant, quod erat tempori congruum disputabam, illis arbitrantibus me, sine dolore esse. At ego in auribus tuis increpabã molliciem affectus mei, & constringebam fluxum mæroris, cedebatque mihi paululum, rursusque impetu suo ferebatur non vsque ad eruptionem lachrymarũ, nec vsque ad vultus mutationem. Et quia mihi vehementer displicebat, tantum in me posse hæc humana, quæ ordine debito, & sorte conditionis nostrę accidere necesse est, alio dolore dolebam dolorem meum, & duplici tristitia macerabar. *Infra:* Reducebam in pristinum sensum ancillam tuam, conuersationemq; eius piam & sanctam in te, in nos laudam, atque morigeram, qua subito destitutus sum, & libuit flere in cõspectu tuo de illa, & pro illa, de me,
& pro me Et dimisi lachrymas, quas 41
continebam, vt effluerent quantũ vellent, substernens eas cordi meo, & requieui in eis. Legat, qui volet, & interpretetur, vt volet, & si peccatum inuenerit, fleuisse me matrem exigua parte horæ, matrem mortuam, quæ me multos annos fleuerat, non irrideat, sed potius pro peccatis meis fleat. *Infra.* imminente die resolutionis suę, non cogitauit corpus suum, sumptuose contegi, aut condiri aromatibus, aut monumentum electum concupiuit, aut

curauit sepulchrum patrium. Non ista mandauit nobis, sed tantummodo memoriam sui ad altare tuum fieri desiderauit. *Infra.* inspira Domine seruis tuis, quibus & voce, & corde, & litteris seruio, vt quotquot hæc legerint, meminerint ad altare tuum Monicæ famulæ tuæ.

42 *Epist. Cyrilli Hierosol. Epis. ad August. & habetur in operibus Hier. to. 9.*

IDEM narrans tres mortuos suscitatos, posito super eos sacco, quo in vita vtebatur Hieronymus, ait, quamuis ab ijs multa didicerim; cum tamen dicam. Quadam vice, ad vnum eorum venisse contigit, quem dure lachrymantem, nec meis verbis consolationem aliquam admittentem comperiens, tanti fletus causam ab eo cœpi inquirere, & meis coactus importunitatibus, sic respondit. Si quę pridie sum expertus, non ignorares, tibi inesset semper causa fletus. Quales credis pœnas & tormenta existentibus in purgatorio præparari? Ad quem ego, de incertis, quęnam vera potest proferri sententia? Ad quod ille, si omnes, quæ in mundo cogitari possent pœnæ, tormenta, afflictiones, minori, quæ illic habetur pœnæ & tormento comparentur, solatia erunt. Mallet enim quilibet viuentiũ, omnes quæ hic videntur pœnæ, & tormenta, si illas experientia nosceret pœnas, vsque ad finem mundi, omnibus his, simul sine remedio cruciari pœnis, quas omnes homines ab Adam huc vsque sigillatim pertulerunt, quàm vno die in purgatorio, minori, quæ illic habetur pœna, torqueri. Et ideo, si causam fletus mei interrogas, timor pœnarum est, quæ peccatoribus iuste dantur. Vnum est, quo differant ab infernalibus pœnis, quòd istæ finem non expectant, sed augmentum in die iudicij. Et post multa ait, adueniente mortis meæ hora, tanta in loco quo migraturus iacebam, nefandorum affuit spirituum multitudo, quòd præ multitudine dinumerari omnino nõ possent, quorum species talis erat, quòd potius quilibet hominum flammis ardentibus arsurum se exponeret, quam eorum formarum, ictu oculi visione potiri, qui ad me venientes, omnia quæcumque perpetraui opera contra Deum, ad meam memoriam reuocabant, suadentes mihi, vt amplius diuinam misericordiã, quam tam grauiter offenderam, nõ sperarem. Et certe noueris, quòd nisi me diuina misericordia adiuuisset, resistere non valerem. Et paulo post, tunc subito anima corpus reliquit tam grauiter, & acerbe, quòd certe quantæ fuerint pressuræ, & angustiæ, intellectu non caperet mens humana, nisi vt ego, per experientiam didicisset. Si enim omnis humana intelligentia, quas vellet angustias, & dolores æstimaret, respectu dissolutionis animæ a corpore, illa pro nihilo computaret.

43 *Lib. 1. de Ciuit. Dei ca. 11. to. 5.*

IDEM sic habet: Cum vnicuique mortalium, sub quotidianis huius vitæ casibus innumerabiles mortes quodammodo comminentur, quandiu incertum est, quænam earum ventura sit, quæro vtrum satius sit vnam perpeti moriendo, an omnes timere viuendo. Nec ignoro quàm citius eligatur, diu viuere sub timore tot mortium, quàm semel moriendo, nullam deinceps formidare. Sed aliud est, quod carnis sensus infirmiter pauidus refugit, aliud quod mentis ratio, diligenter enucleata conuincit. Mala mors putanda non est, quam bona vita præcesserit. Neque enim facit malam mortem, nisi q̃ sequitur mortem. Non itaque multũ curandum est, eis, qui necessario morituri sunt, quid accidat, vt moriatur, sed moriendo, quo ire cogantur. Cum igitur christiani nouerint longe meliorem fuisse religiosi pauperis mortem, inter lingentium canum linguas, quàm impij diuitis, in purpura, & bysso, horrenda illa genera mortium, quid mortuis obfuerunt, qui bene vixerunt?

44 *Lib. 19. de Ciuit. Dei cap. 8.*

IDEM sic ait: Quorum nos vita propter amicitiæ solatio delectabat, vnde fieri potest, vt eorum mors, nullam nobis ingerat mæstitudinem? Quã qui prohibet, prohibeat si potest, amica colloquia, interdicat amicabilem societatem, vel intercidat affectum omnium humanarum necessitudinum, vincula mentis immiti stuppore dirumpat, aut sic eis vtendum censeat, vt nulla

ex

Digitized by Google

ex eis animum dulcedo perfundat. Quòd si fieri nullo modo potest, etiam hoc quo pacto futurum est, vt eius nobis amara mors non sit, cuius dulcis est vita? Hinc est enim, & luctus quidã in humano corde, quasi vulnus, aut vlcus, cui sanando adhibentur officiosæ consolationes. Non enim propterea nõ est quòd sanetur, quoniam quanto est animus melior, tanto in eo citius faciliusque sanatur. *Infra*: Ex quo fit, vt bonis amicis mortuis gratulemur, & cum mors eorum nos contristet, ipsa nos certius consoletur, quoniam malis caruerunt.

45 IDEM explicans illa verba: Simul insipiens, & stultus peribunt, ait: Esto prudens & prospice tibi in posterum in cœlo. Imitare formicam, recondе æstate, ne esurias in hieme. Hiems est dies nouissimus, dies tribulationis, & amaritudinis. Collige, quod ibi tibi sit in posterum, si autem non facis, simul imprudens, & stultus peribunt. Sed mortuus est ille diues, & tale ibi funus factum est. Ecce, quo se conuerterunt homines? Non attendunt, quam malam vitam habuerit, cum viueret, sed quam pompam cum moreretur. O felix, quem tanti plangunt: iste vero sic vixit, vt pauci plangant. Omnes enim deberent plangere tam male viuentem, sed pompa est funeris, excipitur sepulchro pretioso, inuoluitur pretiosis vestibus, sepelitur vnguentis, & aromatibus. Deinde memoriam qualem habet, quam marmoratam? Viuit in ipsa memoria, ille vbi mortuus est. Ista putantes homines bona, aberrauerunt a Deo, nec quæsierunt vera, & decepti sunt falsis, & peribunt, qui relinquent alienis diuitias suas, quasi eos posuit in maledicto, qui cum mortui fuerint, alieni possidebunt res ipsorum. Ergo felices ipsi, qui relinquũt filios in possessione sua. Habuit filios, non est mortuus, filij seruant, & augent ea bona filijs suis, & illi filijs, & tertij filijs. Quid Christo? Quid animæ tuæ? omnia filijs. Inter filios suos quos habent in terra, computent vnum fratrem quem habent in cœlo, cui totum dare debebant, vel diuidant cum illo. *Infra*: Omnes qui male viuunt, alienis relinquunt diuitias suas. Sic diues ille purpuratus reliquit fratribus facultates suas, & ait illi, Mihi fratres subuenire non possunt, qui possident diuitias meas, alieni a me facti sunt, vnum fratrem mihi amicum non feci, qui iacebat ante ianuam. Et sepulchra eorum domus illorum in æternum, iam quia ista structa sunt sepulchra, domus sunt sepulchra. Nam plerumque audis diuitem dicentem, habeo marmoratam domum, quam relicturus sum, & non cogito mihi æternam domum, vbi semper ero. Quando cogitat sibi memoriã marmoratam, aut exculptam facere, quasi de domo æterna cogitat, quasi ibi maneat diues. Si ibi maneret, non arderet apud inferos. Vbi maneat spiritus male agentis, non vbi ponatur corpus mortale cogitandum est. Inuocabunt nomina eorum in terris suis. Quid est hoc? Tollunt panem & merũ ad sepulchra, & inuocant ibi nomina mortuorum. Putas quantum inuocatũ est nomen illius diuitis; postea quando inebriabant se homines in memoria ipsius, nec descendebat vna gutta super linguam ipsius ardentem? Ventri suo seruiunt homines, non spiritibus suorum. Ad spiritus mortuorum suorum non peruenit, nisi quod secum viui fecerunt &c.

Exposit. in Psalm. 48. to. 8.

Prou. 30.

Luc. 16.

46

Psal. 38.

Luc. 16.

47 IDEM ait: Considerate diuitum sepulchra, vel eorum qui ante pauca tempora vobiscum erant, quid sunt, vel quid fuerunt, vel quid eis diuitiæ & cupiditas sæculi profuerint, ecce nihil ex eis, nisi soli cineres remanserũt, qui si modo loqui possent, hæc vobis dicerent, Vt quid infelices tantum pro sæculi vanitate discurritis? Vt qd vos criminib⁹, & vitijs repletis? Cõsiderate ossa nostra, & vel sic vobis horreat cupiditas, & miseria vestra. Qđ vos estis, nos fuimus, & qđ nos sum⁹, vos eritis. Hęc cõsiderantes, expauescite, diẽ mortis ante oculos semp ponite Si forte putetis, qa finis mũdi tardius veniat, vel suũ vnusquisq; cõsideret finẽ. Ecce dũ liben-

Lib. de vanitate sæculi to. 9.

libenter ac iucūdiſſime moratur homo in mundo, multaque in longa tēpora diſponit agenda, repente rapitur a morte, & ex improuiſo aufertur a corpore. Sed ille eſt beatus, qui ſemper illam habuerit ante oculos, & feſtinauerit in illa hora mortis, paratus inueniri. Quod ſi vultis ſcire, quàm magno metu, magniſque doloribus anima ſeparatura a corpore, diligenter aduertite. Veniunt enim angeli aſſumere eam ante Deum, vt perducant illam ante tribunal iudicis metuendi, & tunc illa memorans opera ſua mala, contremiſcit, & quærit ea fugere, induciaſque petere, dicens, Date mihi, vel vnius horæ ſpatium. Tunc quaſi loquentia ſimul opera eius dicent, tu nos egiſti, opera tua ſumus, non te deſeremus, ſed tecū ſemper erimus, tecumque pergemus ad iudicium; iuſti vero anima cum ſeparatur a corpore, non expaueſcit, ſed cum exultatione pergit ad Deum, deducentibus ſanctis angelis. Illam horam fratres modo timete, vt non tunc timeatis, illam nunc præcauete, vt tūc ſecuri eſſe poſſitis. Cauete, ne in exitu veſtro triſtitiā faciatis angelis, & gaudium inimicis.

48 *Ser. 1. de cōſolatione mortuorū.* IDEM ſic habet: Iacet corpus exanime, iacet facies pallida, forma mutata, per quæ mors ipſa cernitur, & horretur; cogitatur præterea perpetuum ſilentium eius, cogitatur aut delectatio, quæ fuit, aut futura quæ erat vtilitas, cogitantur neceſſitates, veniunt in mentem verba dulciſſima, longa conſuetudo requiritur. Hæc ſunt ſine dubio quæ mouent lachrymas, & totum animum in triſtitiam mergunt profundam. Contra hęc tam fortiā doloris arma ſpiritualibus nos debemus armare præſidijs. Illud ergo primum omnium opponendum eſt, quia omne quod naſcitur in hoc mundo, neceſſe eſt mori, hæc eſt ſententia immutabilis, quam poſt delictum princeps generis humani accepit, terra es, & in terram ibis. Quid ergo noui contingit, ſi homo ad hoc natus, diuinæ ſententię ſatisfecit? Quod debebat hic reddidit, ſicut omnes qui illum præceſſerant, fecerunt. Sed dicis, ſcio communem eſſe hunc caſum, ſcio quia is qui mortuus eſt, debitum ſoluit, ſed delectationes cogito, neceſſitates reputo, conſuetudinem requiro. Vtilitatem vero ſicut tuam videre debes, & eius qui defunctus eſt, cogitare: quia ſic ei forſitan expediebat, ſicut ſcriptum eſt: Raptus eſt ne *Sap. 4.*
malitia mutaret intellectum eius; placita enim erat Deo anima illius; ideoque properauit de media corruptione 49
educere eum. De conſuetudine autem quid fuiſſe videtur? Quod ergo tempus præſtat & dies, multo magis debet & ratio, & bona præſtare cogitatio. *Infra*: Sed dicet aliquis, prohibes lugere mortuos, cū & patriarchæ plorati ſunt, Moyſes, Iob, & Prophetæ? Non ego prohibeo lugere mortuos, ſed ille, qui ait: Nolumus vos ignorare *1. Theſſ. 4.*
de dormientibus, vt non contriſtemini, ſicut & ceteri qui ſpem nō habent. Non poteſt Euangelij claritas obſcurari, ſiue quia hi qui ante legem, aut ſub legis vmbra poſiti fuerant, ſuos flebāt mortuos. Merito flebant, quia nondum de cœlo venerat Chriſtus, qui fontem illum lachrymarum, ſua reſurrectione ſiccaret. Merito lamentabantur, quia necdum reſurrectio prædicabatur. Vnde Simeō, qui prius fuerat de ſua morte ſollicitus; poſtquam Ieſum in ſuis manibus attrectare promeruit, de ſuo exitu gratulatur & dicit: Nunc dimittis *Luc. 2.*
ſeruum tuum Domine in pace, quia viderunt oculi mei ſalutare tuum, vbi mortem ſuam pacem & requiem computabat, gratias Deo, qui nobis contra *1. Cor. 15.*
mortem victoriam dedit per Ieſum.

50 *Serm. 2. de conſolatione mortuorum.* IDEM exemplum Dauid adducit, qui ſicut animam propriam diligebat filium, qui ei natus fuerat de Bethſabe, quem infirmitate percuſſum, impatientiſſime flebat, ſedit in terra, iacuit in cilicio, non manducauit neque *2. Reg. 12.*
bibit. Iacet rex in ſqualore cilicij, ægrotante filio, oculi lachrymis perpetibus fluunt. Moritur puer, vxor in luctu tanto, domus in planctu, famuli pauidi, nemo audebat Domino filium mortuum nunciare, intellexit rex mortuum puerum, ſurgit mox de terra, exuit

exuit ſe cilicio, ſurgit hilaris quaſi fi-
lium ſuum audiſſet incolumem, vadit
ad templum, epulatur cum amicis, com
preſſit ſuſpiria, vultu iam læto. Miran-
tur domeſtici, ſtupent amici, & inter-
rogant rei nouitatem, & ait, Cum ad-
huc viueret filius, lugebam &c. Erat
enim ſpes impetrandi longiorem vitã;
at vero poſtquam voluntas Dei facta
eſt, ſtultum eſt & nimium inutile, la-
mentatione animum inundare, ſic di-
cens: Ego ibo ad illum, non ille reuer-
tetur ad me. Ecce exemplum magnani-
mitatis atque virtutis, qui ſub lege po
ſitus erat homo, ſuam ſuorumque tri-
ſtitiam compeſcuit, nos qui ſub gratia
ſumus, qua fronte mortuos noſtros,
gentilium more plangimus?

51 *Serm. 34. de verbis Apoſt. Pauli 10. 10.* I D E M exponens locum Pauli: No
lumus vos ignorare de dormientibus,
vt non contriſtemini, ſicut & ceteri,
qui ſpem non habent, ait, Eſt de mor
tuis eis, qui diliguntur, quædam tri-
ſtitia, quodammodo naturalis. Mortem
quippe horret, non opinio, ſed natura.
Nec mors homini accideret, niſi ex pę
na, quam præceſſerat culpa. Hinc itaq;
neceſſe eſt, vt triſtes ſimus, quando
nos moriendo deſerunt, quos amamus,
quia etſi nouimus eos non in æternum
relinquere nos manſuros, ſed aliquan-
tum præcedere ſecuturos, tamen mors
ipſa, quam natura refugit, cum occu-
pat dilectum, contriſtat in nobis ipſius
dilectionis affectum. Ideo monuit Apo
ſtolus, Non vt non contriſtemur, ſed
non ſicut ceteri, qui ſpem non habent.
Cõtriſtamur ergo nos in noſtrorũ mor
tibus, neceſſitate amittendi, ſed cum
10 ſpe recipiendi. Inde angimur, hinc con
ſolamur. Inde infirmitas afficit, hinc
fides reficit. Inde dolet humana condi-
tio, hinc ſanat diuina promiſſio. *Infra*:
Permittantur itaque pia corda charo-
rum, de ſuorum mortibus contriſtari,
dolore ſanabili, & conſolabiles lachry-
mas fundant conditione mortali, quas
cito reprimat fidei gaudium, qua cre-
dunt fideles quando moriuntur, paulu
lum a nobis abire, & ad meliora tran-
ſire. Impleant homines erga ſuos offi-
cia poſtremi funeris, & ſui humani le-
nimenta mæroris. Verum illa, quę ad-
iuuent ſpiritus defunctorum, oblatio-
nes, orationes, erogationes, multo pro
eis obſeruantius, ſtantius, abundantius
impendant, qui ſuos carne non ſpiritu
mortuos, non ſolum carnaliter, ſed
etiam ſpiritualiter amant.

I D E M ſic ait: Fratres mei, nunquã 52
recordor me legiſſe mala morte perii- *Serm. 44.*
ſe illum, qui libenter in hac vita opera *ad fratres*
charitatis, vel pietatis voluit exercе- *in eremo.*
re. Habet enim multos interceſſores
pius homo, & ille, qui opera charita-
tis exercet hilariter. De his dictum eſt, *Apoc. 14.*
opera illorum ſequuntur illos. Quare
hoc? Quia multos habent interceſſo-
res, ideo impoſſibile eſt, vt preces mul
torum non exaudiantur. *Infra*: Atten-
dite, quia non ſolum pauperibus in via
miſeri debemus, ſed & defunctis cum
omni diligentia miſereri, attendentes
quid Iudas Machabæus fecerit; dixit *2. Mach. 1*
enim, quòd ſancta eſſet cogitatio pro
defunctis exorare, vt a peccatis ſoluan
tur. Sciebat enim ipſe Iudas, quia ne-
mo gloriari poterat caſtum ſe habere
cor; conſiderans etiam quòd aſtra non
erant munda in conſpectu Dei. Ora *Prou. 20.*
pro defunctis, vt dum fuerint in æter- *Iob 15.*
na vita, pro te orare non negligant. Ex
pectant enim nos, vt iuuentur per nos;
tempus enim operandi iam profugit ab
eis. Clamant igitur quotidie, qui ia-
cent in tormentis, clamant, & pauci
ſunt, qui reſpondeant. Vlulant, & non
eſt, qui conſoletur eos. O quàm gran-
dis crudelitas, fratres mei. O quàm
grandis inhumanitas. Clamant ad nos
quotidie, qui dum vixerunt, multa ma
la pro nobis ſuſtinere voluerunt, nec
eis ſubuenire curamus. O vere magna
inhumanitas. Ecce enim infirmus ia- 53
cet, & clamat, & a medicis conſolatur,
clamat porcus, & omnes cum eo cla-
mare non ceſſant, cadit aſinus, & om-
nes eum ſubleuare feſtinant, ſed cla-
mat in tormentis fidelis, & non eſt, qui
reſpondeat. Eia ergo non ſic, ſed me-
mentote quòd ſancta & ſalubris, pia &
felix, & ſuauis Deo & angelis eſt cogi-
tatio pro defunctis exorare, vt a pœ-
nis, quas pro peccatis patiuntur, ſol-
uan-

uantur. Sed dicet quis, ecce patrem omnibus virtutibus ornatum habeo, esse eum beatum non dubito, cur ergo orare, pro eo volo? Consulo tamen vt pro defunctis orare non desistatis. Quid ego consulo, nisi quòd dimittas incertum, & teneas certum? Quid est, quod est incertum, nisi quòd nescis vtrum pater tuus crucietur. Multi enim fuerunt, qui reputati fuerunt sancti, & tamen in conspectu Dei non boni, sed mali inuenti sunt. Certum autē est, quòd peccator fuit, licet bonis operibus ornatus fuerit, ignoramus tamē, verum æternam gloriam possidere meruerit. Et licet opera tua, non prosint beatis, nec damnatis; tamē certo scias, quòd licet pro defunctis damnatis, vel beatis, obsecres, bona quæ facis pro eis non amittes.

54 Serm. 48. IDEM: In die mortis, quilibet a suis excluditur, ab vxore dimittitur, a cognatis separatur, & ab eisdem ad sepulchrum ducitur, maritus dilectus ab vxore dilecta relinquitur, filius a matre proijcitur, & pater a filijs, & filius a patre sub terra reconduntur.
Psal. 30. Solus ille dimittitur, & quilibet ad propria reuertitur, & cito obliuioni traditur, tamquam mortuus a corde. Non est aliquis, qui tantum amicum vel cognatum diligat, quòd per noctē vnam secum morari cupiat. Vide ergo homo, quales amicos habes, pro quibus animam perdis. Omnes dimittent te, & in foueam trium brachiorum collocabunt te. *Infra*: Ducti sumus Romæ mater mea, & ego ad videnda opera paganorum, & ductus sum cum ceteris ad videndum cadauer Cæsaris in sepulchro; & vidi, quòd omnino esset liuido colore ornatum, putredine circumdatum, ventrem eius diruptum, & vermium per illum cateruas transeuntes aspexi; duo quoque famelici, in foueas oculorum pascebātur, crines eius non adhærebant capiti, dentes eius apparebant labijs consumptis, & reuelatum erat narium fundamentum. Et intuens matrem christianissimam dixi, Vbinam est Cæsaris corpus præclarū? Vbi magnitudo diuitiarum? Vbi apparatus deliciarum? Vbi multitudo dominorum? Vbi caterua baronum? Vbi acies militum? Vbi canes venatici? Vbi equi veloces? Vbi aues cantantes? Vbi thalamus pictus? Vbi lectus eburneus? Vbi thorus regalis? Vbi thronus imperialis? Vbi mutatoria vestimentorum? Vbi capilli solares? Vbi facies decora? Vbi omnia quę sub cęlo sunt? Te namque verebantur homines, te timebant principes, metuebant vrbes. Vbinam quæso sunt hæc omnia, quo recessit tanta iactantia? Quo iuit tua magnificentia? Et respondit mater pietate plena, fili omnia sibi pariter defecerunt, quando defecit spiritus eius, & reliquerunt eum captiuatū in sepulchro, plenum fœtore & putredine.

IDEM sic habet: Cogitate fratres 55 In serm. 68
charissimi, Vbi sunt reges? Vbi potentes? Vbi amici? Vbi patentes? Ecce quomodo de tanta potentia vel lætitia, tanta prouenit miseria & angustia, de tantis diuitijs, tot inopiæ, de tantis satietatibus, tanta fames, de tam breui delectatione, tam longa tristitia, de tā breui vita, tam longa mors, de tam exigua sanitate, tam longa infirmitas, de tam breui luce, tam longæ tenebræ, de tam parua suauitate odoris vel luxuriæ, tantos recipientes dolores & fœtores damnationis perpetuæ, & de vestimentorum nostrorum abundantia, tantam nuditatem habentibus.

IDEM sic ait: Rogo vos fratres, 56
quoties iuxta sepulturam diuitis tran Serm. 66.
sitis, vt diligenter inspiciatis, Vbi sint eorum diuitiæ, vel ornamenta? Vbi gloria? Vbi vanitas? Vbi luxuriæ? Vbi voluptas? Vel vbi eorum sint spectacula? Considerate diligenter, & videte, & agnoscite, quia nihil aliud in eis est, nisi cinis & fœtor, & vermis. O homo, vide sepulchra mortuorum, & dic tibi tu ipse, ecce nunc ex illo misero, qui hic depositus fuit, nihil aliud, nisi ossa, & puluis euenit. Et vere homo, si ipsa arida audire volueris, tibi prædicare poterunt, & dicere. O miser quantum pro cupiditate huius sæculi discurris; attende ad me & intellige, considera me, & vel sic tibi horreat luxuria tua,

vel auaritia tua. Hoc quod tu es, ego fui, & quod ego sum modo, tu eris postea. Ecce quales prædicationes, ossa & cineres mortuorum, quotidie proclamant ad Dominum.

57 *Lib. 4. moralium ca. 17. to. 1.* GREGORIVS Magnus explicans illa verba Iob cap. 3. Obscurent eum tenebræ & vmbra mortis, ait: In sacra Scriptura mors carnis dicitur vmbra mortis, quia sicut vera mors est, qua anima separatur a Deo, ita vmbra mortis est, qua caro separatur ab anima. Vnde recte voce martyrum per *Psal. 43.* Psalmistam dicitur: Humiliasti nos in loco afflictionis, & operuit nos vmbra mortis. Quos enim constat, non spiritu, sed sola carne mori, nequaquam se vera morte, sed vmbra mortis dicuntur operiri. Et in cap. 10. lib. 3. Moralium, eodem modo explicat verba illa Iob cap. 12. Qui producit in lucem vmbram mortis, & ait: Ista mors in qua caro separatur ab anima, vmbra illius mortis est, in qua anima separatur a Deo. In lucem ergo vmbra mortis producitur, cum intellecta morte spiritus, mors carnis minime timetur.

58 *In sermone ex varijs.* BERNARDVS in quo explicantur verba illa Iob cap. 5. In sex tribulationibus liberabit te, & in septima non tanget te malum, sic habet: Quot corpus illecebras, quot oblectamenta mũdus habere videtur, tot patitur tribulationes, tot sustinet tentationes vir iustus, in corpore bella quinque sensuum, intus in anima ebrietas illa desideriorum, & fornax quædam ambitionis auaritiæ, & omnium vitiorum affectibus vehementer accensa. Huic ergo tam multifariæ pesti, per singula quæque resistere, quàm multiplex tribulatio? A planta pedis vsque ad *Esa. 1. Hiere. 9.* verticem non est sanitas in me, totum infecit concupiscentia, vndique per fenestras mors intrare contendit, & intus fomes totius nequitiæ, periculosius sæuit, crudelius malignatur. In sex, inquit, tribulationibus liberaberis, & in septima non tanget te malum. Si puer Hebræus es, sex annis seruiens, liber egredieris in septimo. Sex tibi tribulationes sunt contra desideria cordis, & quinque partitam sensuum voluptatem, sed in his liberaberis, & a septima; non quidem ne veniat, sed ne lædat, ne tangat te malum. Veniet quidem mors; ipsa enim est septima tribulatio, sed somnus *Psal. 126.* erit dilectis Domini, & ecce hereditas eius. Erit ianua vitæ, erit initium refrigerij, erit sancti illius montis scala, & ingressus in locum tabernaculi admirabilis, quod fixit Deus & non homo. In septima itaque non tanget te malum. Malum vtique triplex, quod eos manet in septima qui in sex tribulationibus dissimulant liberari. Manet enim eos horror in exitu, dolor in transitu, pudor in conspectu gloriæ magni Dei. Ostium domus nostræ horribiles spiritus illi obsident, exitum nostrum præstolantes. Quis ille pauor erit o anima mea, cum dimissis omnibus, quorum tibi est tam iucunda præsentia, tam gratus aspectus, cohabitatio ipsa tam familiaris, sola ingrediens incognitam penitus regionem, occursantia tibi cateruatim ruere teterrima illa monstra videbis? Quis tibi in die tantæ necessitatis occurret? Quis tuebitur a rugientibus pręparatis ad escã? Quis consolabitur? Quis deducet? Filioli mei, memoremur hæc nouissima, ne peccemus. Nam & per ignem nobis transeundum est, & vniuscuiusq; opus quale sit, ignis probabit. Ibi enim aurum nostrum vertetur in scoriam, ibi reuelabitur vniuersa impuritas, ibi veritas ipsa accepto tempore, quod nobis interim datum contemnimus, iustitias iudicabit. Quid vero illic omnes iustitiæ nostræ nisi pannus mẽstruatę, reputabuntur? Vtinam magis nunc daret quis capiti meo aquas, & oculis meis fontem lachrymarum: forte enim non reperiret ignis exurens, quod interim fluens lachryma diluisset. Iã vero 60
post ignem illum, putas residuum aliquid inuenietur in nobis? Aut tantum erit vt audeamus vultui maiestatis offerri, aut eius sic astare conspectui? Quis ille pudor erit, quæve confusio post tãta beneficia, tã imperfectos, tam vacuos apparere ante faciẽ Dei nostri?

Fugiebat Adam, vt abſconderetur ab eo poſt vnius pomi vetiti guſtũ, quid nos poſt tanta facinora præſumemus? Sicut fluit cera a facie ignis, ſic peribunt peccatores a facie Dei. Ingrediatur putredo in oſſibus meis, & ſubter me ſcateat, vt requieſcam in die tribulationis huius ſeptimæ, & in ea non tangat me malum, horroris, doloris, & pudoris. Felix ſiquidem anima, quę fiducialiter loquetur inimicis ſuis in porta. Quid hic aſtas truenta beſtia? Nihil in me funeſtum reperies, felicior cuius opus non arſerit, quem ſuperędificaſſe aurum, argentũ, lapides pretioſos, examẽ illud inueniet. Feliciſſimus, qui ſine vlla nube cõfuſionis, reuelata facie, gloriam Domini ſpeculando in eandem imaginem transformabitur, & ſimilis erit illi, videns eum ſicuti eſt.

Pſal. 57. *Abac. 3.*

61 IDEM plangens mortem Gerardi Monachi ac fratris ſui inter multa hæc habet potiora: Mortuo illo, ſimul & cor meum dereliquit me, ſed feci vim animo, ac diſſimulaui vſque huc, ne affectus fidem vincere videretur. Denique plorantibus alijs, ego ſiccis oculis (vt aduertere potuiſtis) ſecutus ſum inuiſum funus, ſiccis oculis ſteti ad tumulum, quouſque cuncta peracta ſunt exequiarum ſolennia, indutus ſacerdotalibus, ſolitas in eum orationes proprio ore compleui, terram meis manibus ex more ieci ſuper dilecti corpus, terram mox futurum. Qui me intuebantur, flebant, & mirabantur, quòd non flerem ipſe, cum non illum quidem, ſed me potius, qui illum amiſiſſem, omnes miſerarentur. Cuius enim vel ferreum pectus, ſuper me ibi non moueretur, quem videret Gerardo ſuperſtitem? At ego quibus poteram viribus fidei, reluctabar affectui, nitens, vel inuitus non moueri, ſemper ex tunc, & deinceps exegi a meme tipſo non indulgere multo fletui, multum tamen turbatus & mæſtus. Nec potui imperare triſtitiæ, qui potui lachrymę, ſed vt ſcriptum eſt, Turbatus ſum & non ſum locutus. At ſuppreſſus dolor altius introrſum radicauit, eo acerbior factus, quo non eſt exire permiſſus. Exeat neceſſe eſt foras, quod intus patior. Exeat ſane ad oculos filiorum, qui ſcientes incommodũ, planctum humanius æſtiment, dulcius conſolentur. Frater erat genere, ſed religione germanior. Infirmus corpore 62
eram, & ille portabat me; puſillus corde eram, & confortabat me; piger & negligens, & exaltabat me; improuidus & obliuioſus, & commonebat me. Quo mihi auulſus es? Quo mihi raptus e manibus, homo vnanimis, & ſecundum cor meum? Amauimus nos in vita, quomodo in morte ſumus ſeparati? Omnino opus mortis, horrendũ diuortium. Quis enim tam ſuaui vinculo mutui noſtri non pepercisset amoris, niſi toti⁹ ſuauitatis inimica mors? Bene mors, quæ vnum rapiendo, duos furioſe peremit. Dura conditio, ſed mea miſeranda fortuna, non & illius. Nam tu chare frater, ſi charos amiſiſti, chariores vtique recepiſti, me vero miſerum, quænam conſolatio manet, poſt te vnicum ſolatium meum? Commune quod libuit, quod triſte & lugubre meum, in me tranſierunt iræ, in me confirmatus furor eſt. Erat ambobus alterutrum grata præſentia, ſuaue colloquium, ſed tantas vtriuſque delicias, ego perdidi, tu mutaſti, habes enim pro me tantillo, repoſitam Chriſti præſentiam. *Infra*: Viuam, quoad viuam in amaritudine; & hæc ſit mihi conſolatio, vt mę rendo affligar, manus Domini me tetigit, & percuſſit nõ illum, quem vocauit ad requiem, me occidit, cum ſuccidit illum. Exite, exite lachrymæ, quia is, qui vobis meatum obſtruxerat, commeauit. Aperiantur cataractæ miſeri capitis, & erumpant fontes aquarum, ſi forte ſufficiãt ſordes diluere culparum, quibus iram merui. Condeſcendat mihi omnis ſanctus, & in ſpiritu lenitatis, qui ſpiritualis eſt, ſuſtineat lamentum. Luctus 63
meus humano (quæſo) pẽſetur affectu. Non culpamus fletum, niſi cum excedit modum, ille nimirum naturæ eſt. Videmus mortuos quotidie plangere mortuos ſuos, fletum multum, & fructum nullum; etenim ibi ſola (ni fal

lor)

Ser. 26. in Cantica.

Pſal. 76.

lor) plorantur damna gloriæ, carnis, vitæ præſentis incommoda. Et plorandi, qui ita plorant. Similis mihi affectus, ſed altera cauſa. Nulla mihi ſane querela de omnibus quæ ſunt mundi, ſed ademptum doleo fidelem auxiliatorem. Cumque eſſemus cor vnum & anima vna, hanc meam pariter atque ipſius animam pertranſiuit gladius, & ſcindens, mediam partem locauit in cęlo, partem in cœno deſeruit. Ego, ego illa portio miſera in luto iacens, truncata parte ſui, & parte potiori, & dicitur mihi ne fleueris? Auulſa ſunt viſcera mea a me, & dicitur mihi ne ſenſeris? Sentio, ſentio, vel inuitus, quia nec fortitudo lapidum fortitudo mea, nec caro mea ænea eſt. Non ſane nos poterit duritiæ & inſenſibilitatis arguere, ille qui verberat, & dicere, Percuſſi eos, & non doluerunt. Affectum meum confeſſus ſum. Carnalem quis dixerit? Ego humanum non nego, ſicut nec me hominem. Miſeremini mei, miſeremini mei, ſaltem vos amici mei, in virga indignationis ſuæ percuſſit me, digne pro meritis, dure pro viribus. Nec reprehendo iudicium, quo recepit quiſque quod dignus eſt, ille coronam, quam meruit, ego quam debui pœnam. Numquid, quia ſentio pęnam, reprehendo ſententiam? Humanum eſt illud, hoc impium. Doleo ſuper te Gerarde chariſſime, non quia dolendus, ſed quia ablatus. Vtinam non te amiſerim, ſed præmiſerim, vtinam vel tarde aliquando ſequar te, quocumque ieris. Vidi exultantem in morte te, & inſultantem morti. Vbi eſt mors victoria tua? Vbi eſt mors ſtimulus tuus? Iam non ſtimulus, ſed iubilus. Iam cantando moritur homo, & moriendo cantat. Vſurparis ad lætitiam, mater mæroris, vſurparis ad gloriam, gloriæ inimica, vſurparis ad introitum regni, porta inferi, & fouea perditionis ad inuentionem ſalutis. Gerardus te non formidat larualis effigies. Gerardus per medias fauces tuas tranſit ad patriam, non modo ſecurus, ſed lætabundus & laudans. *Et infra*: Plango primum ſuper mea ipſius plaga, atque huius iactura domus. Plango deinde ſuper pauperum neceſſitatibus, quorũ Gerardus pater erat. Plango certe, & ſuper vniuerſo ſtatu noſtri ordinis, qui de tuo Gerarde zelo, conſilio, & exemplo, robur non mediocre capiebat. Plango poſtremo, etſi non ſuper te, propter te tamen, quia vehementer amo. Et nemo mihi moleſtus ſit, dicens, non debere ſic affici, cum benignus Samuel ſuper reprobo rege, & pius Dauid ſuper parricida filio, ſatiſfecerint affectioni, & non ad iniuriam fidei, non in ſuperni ſuggillationem iudicij. Saluator ſuper Hieruſalem fleuit, præuidens eius ruinam, & ego propriam, & quæ in pręſenti eſt, deſolationem non ſentiam? Plagam meam recentem & grauem, non doleam? Ille fleuit compatiendo, & ego patiendo non audeam? Et certe ad tumulum Lazari, nec flentes arguit, nec a fletu prohibuit; inſuper & fleuit cum flentibus. Fueruntque lachrymæ illæ teſtes naturæ, non indices diffidentiæ. Nec quia percuſſus ploro, arguo ferientem, ſed ſeueritatem flectere ſatago. Vnde & verba mea dolore ſunt plena, non tamen murmure. Miſericordiam & iudicium cantabo tibi Domine, cantet tibi miſericordia, quam feciſti, cum ſeruo tuo Gerardo, cantet, & iudicium quod nos portamus. In altero bonus, in altero iuſtus laudaberis. *Et infra*: Gerardum dediſti tu, Gerardum tu abſtuliſti, & ſi dolemus ablatum, non tamẽ obliuiſcimur, ꝙ datus fuit, & gratias agimus, ꝙ habere illũ meruimus, quo carere intantum non volumus, inquantum non expedit. Finem verborum indicunt lachrymæ, tu illis Domine finem modũque indixeris.

64 — *1. Cor. 15.* — *65* — *Iob 6.*

66 IDEM ſic habet: Vincit annos animus, & frigente iam corpore, feruet ſanctum in corde deſiderium, artubuſque fatiſcentibus, durat tamen incolumis propoſiti vigor, nec ſentit rugoſæ carnis infirma, ſpiritus promptus. Nec mirum Vt quid enim metuat veterani domicilij ruinas, qui fabricam ſpiritualem videt in dies in ſublime conſurgerẽ, proficere in æternitatem?

Epiſt. 254. ad Abbatẽ Garinum. — *2. Cor. 5.*

Certus namque est, quòd si terrena domus huius habitationis dissoluatur, quòd æternam habet in cœlis. Sed dicet aliquis: Quid si morte præuentus fuerit homo, necdum spirituali ædificio consummato? Dicemus de hoc, con
Sap. 4. summatus in breui expleuit tempora multa. Bene multa, quia & vniuersa complectitur. Quomodo enim non expleuit omnia tempora, qui transit ad æternitatem? Quanta sane tempora non longæuitate, sed longanimitate, non annorum serie vel dierum numero, sed mentis deuotione, & inextinguibili semper proficiendi desiderio percurrere potuit, tanta sibi in meritis, nō immerito vendicauit. Retinet quippe virtute, quod amisit in tempore.

Numquam iustus arbitratur se comprehendisse, nunquam dicit satis est, sed semper esurit & sitit iustitiam, ita vt si semper viueret, semper quantum in se est, iustior esse contenderet, semper de bono in melius proficere totis
67 viribus conaretur. Non enim ad annū instar mercenarij, sed in æternum di-
Psal. 118. uino se mancipat famulatui. Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum. Proinde iustitia eius manet, non aliquanto tempore, sed in sæculum sæculi. Et licet in breui consummetur iustus pro tempore, iudicatur tamen explesse tempora multa, pro virtutis perpetuitate. Quo denique pacto temporis breuitas, bonorum præiudicet perpetuæ deuotioni, quæ pertinacem reproborum malitiam, excusare non sufficit? Ob hoc enim proculdubio inflexibilis & obstinatæ mentis punitur æternaliter malum, licet temporaliter perpetratum, quia quod breue fuit tempore vel opere, longum esse constat in pertinaci voluntate, ita vt si numquam moreretur, numquam velle peccare desineret; immo semper viuere vellet, vt semper peccare posset. Potest & proinde de isto per contrarium dici, consummatus in breui expleuit tempora multa, quod merito multorum, immo omnium temporum receperit vicem, qui nullo tempore voluerit mutare intentionem.

AMBROSIUS sic orditur: Et si incrementum doloris sit, id quod doleas scribere, tamen plerumque in eius quem amissum dolemus, commemoratione requiescimus, eo quòd dum in eum mentem dirigimus, videtur nobis in sermone reuiuiscere, & doluisse, plerumque solatium est dolētis &c. Mors (ait) Valentiniano obesse non potuit, eo quòd odor prædicationis vniuersorum ore celebrabilis, fœtorem omnem mortis aboleuit. Flet igitur Ecclesia pignus suum, & lachrymæ eius in maxillis eius. Quæ sunt istæ genæ Ecclesiæ, de quibus alibi Scriptura, Vt corium malorum granatorū genæ tuæ? Istæ sunt genæ, in quibus solet nitere verecundia, pulchritudo fulgere, in quibus aut flos iuuentæ, aut perfectæ ætatis insigne est. In obitu ergo fidelium Imperatorum, quidā fidei pudor, quædam Ecclesiæ verecundia est, & in tam immatura morte piorum principum omnis Ecclesiæ mæstior pulchritudo est. Plorat Ecclesia in sapientibus suis, qui velut caput Ecclesiæ sunt, oculi enim sapientis in capite eius, plorat in oculis, hoc est in suis fidelibus, quia scriptum est: Ocu- *Can. 4.*
li tui sicut columbæ extra taciturnitatem tuam, eo quod & videant spiritualiter, & nouerint ea quæ viderint tacere mysteria, plorat in sacerdotibus suis qui sunt sicut genę Ecclesiæ, in qbus est barba Aaron. i. barba sacerdotalis, in quem de capite descendit vnguentū, isti sunt, in quibus est pulchritudo Ecclesiæ, in quibus flos eius gratior, in
quibus ætas perfectior &c. *Infra*: Post- 69
quam virtutes & indolem bonā Imperatoris laudauit, sorores eius consolaturus, ait: Ad vestram, sanctæ filiæ, consolationē reuertar, quæ si breuis sit, nihil afferet, quo mæstum affectū demulceat, sin prolixior longiorē afferat admonitionē doloris. Quo enim plixior fueris, hoc magis in consolādo afficies eū, quem consolari velis, & diutius mœrorem eius tenebis, nō igitur velut penicillo quodam sermonis mei, vestras abstergam lachrymas; neq; enim id facere vellē, etiamsi possem: est enim piis affe-

68 In oratione funebri de obitu Valētiniani Imperatoris. to. 3.

affectibus, quædam etiam flendi voluptas, & plerumque grauis euaporat dolor, sed id postulo, ne vel infixum pectori vestro fratrem, duris gemitibus releuetis, vel auertatis planctibus, vel requiescentem excitetis. Ille vobis maneat in corde, ille viuat in pectore, ille amplexibus pijs hæreat, vt solebat &c. *Infra*, sic dicit: Quæro vtrum aliquis sit post mortem sensus, an nullus? Si est, viuit, immo quia est, vita iã fruitur æterna, quomodo enim non habet sensum, cuius anima & viuit, & viget, & remeabit ad corpus, & faciet illud cum refusa fuerit reuiuiscere?
1. Thess. 4. Nolumus vos ignorare, fratres, de dormientibus &c. Manet ergo eorum vita quos manet resurrectio, quod si gentes qui spem resurrectionis non habent, hoc vno se consolantur, quòd dicant quòd nullus post mortem sensus sit defunctorum, ac per hoc nullus remaneat sensus doloris; quanto magis nos consolationem recipere debemus, quia mors metuenda non sit, eo quod finis sit peccatorum, vita autem desperanda non sit, quæ resurrectione reparatur?
Iob 14. Iob quoque docet, nec mortem timendam & potius optandam pijs dicens, si enim mortuus fuerit homo viuet, consummans dies vitæ meæ sustinebo, donec iterum fiam.
70 Istud tamen dolendum quod primæua obierit ætate, gratulandum autem quòd virtutum stipendijs veteranus discessit, dolendum, quod nobis cito raptus sit, consolandum, quòd ad meliora transierit. Denique Dauid moriturum filium flebat, ne sibi eriperetur, sed flere desiuit ereptum, quem sciebat esse cum Christo, sed vt scias verum esse quod assero incestum Amnon, filiũ fleuit occisum, parricidam Absalon, doluit interemptum dicẽs: Filius meus Absalon, innocentem filium non putauit esse lugendum, quia illos sibi periisse pro scelere, hunc pro innocentia credidit esse victurum, nihil ergo habetis, quod grauissime doleatis in fratre, Homo natus est, humanæ fuit obnoxius fragilitati, nemo se redimit a morte, non diues, non ipsi Reges; immo ipsi grauioribus subiacent. Iob dixit: Numerati anni dati sunt potenti, timor autem eius in auribus eius, quando videtur habere pacem, tunc veniet ei euersio &c. *Iob 15.* *Infra*, sic ait: Nec putet aliquis meritis eius, obitus celeritate detractum, raptus est Enoc ne malitia mutaret cor eius, & Iosias decimo octauo regni sui, ita Domini Pascha celebrauit, vt omnes retro principes deuotione superaret, nec diuti⁹ fidei suæ meritis superuixit, immo quia plebi Iudææ graue imminebat exitium, rex iustus ante sublatus est, metuo ne & tu nobis aliqua nostri offensione sis raptus &c.

71 IDEM de obitu fratris sui Satyri multis rationibus se consolatur Ambrosius, & in principio, sic ait: Ingratus diuinitati esse non possum. *Oratione funebri de eodē to. 4.* Lætandum est enim magis, q̃ talem fratrem habuerim, quàm dolendum quòd fratrem amiserim, illud enim munus, hoc debitum est. Itaque perfunctus sum, quamdiu licuit, commisso mihi fœnore. Qui deposuit, pignus recepit, nihil interest, vtrum abiures depositum, an doleas restitutum; in vtroque enim fidei ambiguum, vitæ periculum est. An si pecuniam neges culpa est, si hostiam neges, impietas non est? Cum pecuniæ fœnerator illudi possit, naturæ auctor & necessitudinis creditor, fraudari non queat? Itaque quanto vberior fœnoris summa, tanto gratior vsura sortis, vnde ingrati de fratris morte esse non possumus, quia quod naturæ communis fuit, reddidit, quod gratiæ singularis est, meruit &c. Quis doleat sibi proprium pignus ereptum, cũ ad solatium nostri, Filium suum vnicũ pro nobis Pater tradiderit ad mortem? Quis exemptum se putet esse debere a condicione moriendi, qui non sit exemptus a condicione nascendi? Magnum pietatis mysterium, vt mors corporis neque in Christo esset excepta, ac licet naturæ Dominus, carnis tamen quam susceperat legem non recusaret, & mihi necesse est mori, illi necesse non fuit &c. Post pauca, sic ait: Fletis diuites, & flendo probatis nihil opitulari repositas diuitias ad salutẽ,

cum pecuniæ pretio, mors differri non queat,& pari vſu, diuitem inopemque dies ſupremus eripiat. Fletis ſenes quòd in hoc liberorum ſortem paue-tis:& ideo quia vitam corporis producere non poteſtis; inſtituite liberos nō ad vſum corporis, ſed ad virtutis officium. Fletis iuuenes quòd naturæ fi-
73 nis non ſit maturitas ſenectutis &c. *Infra*, ſic ait: Quid te mi frater amantiſſime fleam? Non enim perdidi vſum tui,ſed commutaui,ante corpore inſeparabilis,nunc indiuiduus affectu,manes enim mecū,ac ſemper manebis &c. In iſto enim corpore, quod nunc exanimatum iacet, præſtantior vitæ meæ functio, quia in hoc quoque quod gero corpore, vberior tui portio; numquam enim totus in me fui, ſed in altero noſtri pars maior amborum, vterq; autem eramus in Chriſto &c. *Infra*: ſic ait: O fallax lætitia: O incerta humanarum rerum curricula:ex Africa redditum,ex mari reſtitutum, ex naufragio ſeruatū,putabamus,iam nobis non poſſe eripi, ſed grauiora naufragia in terris poſiti ſuſtinemus; nam quem nō potuerunt naufragia ad mortem deducere, ſtrenuis natatibus euitata eius mors,cœpit nobis eſſe naufragio, &c. *Infra*,ſic ait: Non opus fuit ei reſurrectio temporalis, cui æterna debetur: quid enim in hanc miſeram & ęrumnoſam incideret labem,atque in hanc flebilem vitam rediret,quem raptum magis eſſe ex tam imminentibus malis, vt gentibuſque periculis, gaudere debemus. Nam ſi pacato ſæculo belliſq; ceſſantibus raptum Enoch nemo defleuit,ſed magis Propheta laudauit,ſicut
Sap. 4. de illo Scriptura dicit, Raptus eſt ne malitia mutaret cor eius, quanto magis nunc dicendum eſt, cum ad ſæculi lubricum vitæ accedat ambiguum, raptus eſt, ne in manus incideret barbarorum,raptus eſt ne totius orbis excidia,mundi finem, propinquorum funera,ciuium mortes, ne poſtremo ſanctarum virginum, ac viduarum colluuionem videret. Non enim nobis ereptus eſt,ſed periculis, non vitam amiſit, ſed ingruentium acerbitatum formidine caruit &c. Poſtquam dixit de mutuo inter ipſos amore,& dolore maximo abſentiæ ipſius, ait: Neſcio qua expreſſione mentis,qua corporis ſimilitudine, alter in altero videbamur? Quis te aſpexit qui non me viſum putaret? Quoties aliquos ſalutaui, qui quoniam te prius conſalutauerant,ſe a me iam dicerent ſaluatos? Quanti tibi dixerunt aliquid,qui ſe mihi dixiſ-
ſe memorarent, &c. *Infra*, ſic dicit: 74
Fleant qui ſpem reſurrectionis habere non poſſunt, quam non ſententia Dei eripit, ſed fidei inclementia. Interſit inter Chriſti ſeruulos, idolorūque cultores, vt illi fleant ſuos, quos in perpetuum exiſtimant interijſſe,illi nullas habeant lachrymarum ferias, nullam triſtitiæ requiem conſequantur, qui nullam putant requiem mortuorum; nobis vero quibus mors, non naturæ ſed vitæ iſtius finis eſt, fletus omnes caſus mortis abſtergat. Certe ſi illi ſibi aliqua ſolatia reperunt qui finem ſenſus,defectumque naturæ mortem arbitrati ſunt; quanto magis nos, quibus meliora poſt mortem præmia bonorum factorum conſcientia pollicetur? Habent gentiles ſolatia ſua, quia requiem malorum omnium mortem, exiſtimant,& vt vitæ fructu carent;ita etiam caruiſſe ſe putant omni ſenſu & dolore pœnarum,quas in hac vita graues & aſſiduas ſuſtinemus; nos vero vt erectiores præmio; ita etiam patientiores ſolatio eſſe debemus. Non enim amitti, ſed præmitti videntur, quos non abſumptura mors, ſed æternitas receptura eſt &c. In reſiduo orationis de miris virtutibus eius,& virginitate agit, & circa finem de maximo dolore & fletu ſororis amborum Marcellinæ, erat enim medius Satyrus inter Ambroſium maiorem, & Marcellinam minorem &c.

IDEM ſic dicit:beatus Ambroſius 75
ad ſepulchrum fratris ſui Satyri die ſe *In oratione*
prima poſt eius obitum. In principio *de fid. reſur*
orationis oſtendit mortem non eſſe lu *rect. in eodē*
gendam,primum quia communis ſit & *to. 4.*
cunctis debita, deinde quia nos ſæculi huius abſoluit ęrumnis;poſtremo quia ſom-

ſomni ſpecie, vbi ab iſtius mundi labore requietum ſit, vigor nobis viuacior refundatur. Quem dolorem non ſoletur reſurrectionis gratia? Qué non excludat mærorem, ſi credas nihil perire morte; immo ipſius celeritate fieri mortis, plus perire ne poſſit? Quid enim abſurdius, quàm vt id quod ſcias omnibus eſſe perſcriptum, quaſi ſpeciale deplores? Hoc eſt animum iuxta condicionem extollere, legem non recipere, commune naturæ cōſortium recuſare, mente carnis inflari, & carnis ipſius neſcire menſuram. Quid abſurdius, quã neſcire quid ſis, affectare quod nō ſis? aut quid imprudentius quod futurum ſcias, id cum acciderit, ferre non poſſis? Quis enim tam grauis luctus, aut tam acerbus dolor, in quo non interdũ relaxetur animus? Habet hoc natura, vt quamuis homines in triſtibus rebus ſint, tamen ſi modo homines ſunt, a mę rore mentem pauliſper abducant. Fuiſſe etiam quidam feruntur populi, qui ortus hominum lugerent, obituſque celebrarent, neque imprudenter. Eos enim qui in hoc vitæ ſalum veniſſent, męrendos putabant; eos vero qui ex iſtius mũdi procellis, & fluctibus emerſiſſent, non iniuſto gaudio proſequendos arbitrabantur. Nos quoq; ipſi naualis dies defunctorum obliuiſcimur, & eum quo obierit diem, celebri ſolẽnitate renouamus &c.

76 *In eadem oratione.* IDEM ait: Lyciorum feruntur eſſe præcepta, quæ viros iubeant muliebrẽ veſtem inducere, ſi męrori indulgeant, eo quod mollem & effeminatũ iudicauerint in viro. Depone mærorem ſi potes, include, ſi non potes; aut abſorbendus omnis, aut deponendus eſt dolor; cur enim mæſtitiam tuam, nō ratio potius quàm dies, leniat? Nã quod oblitteratura eſt tẽporis ſeries, melius prudentia mitigabit. Sed dicis quos diligebamus, amiſimus: nonne hæc nobis cum ipſo mundo, elementiſque communia ſunt, quia ad tempus credita, in perpetuum tenere non poſſumus? Gemit terra ſub aratris, imbribus cæditur, tempeſtate concutitur, ſtringitur frigore, Sole torretur, vt fructus annuos fęta pariat, & cum ſe vario flore veſtierit, exuitur, proprio & ſpoliatur ornatu. Quantos hæc raptores habet, nec fructũ ſuum quærit amiſſum, quoniam ideo generauit vt amitteret, neque in poſterum negat, quod ſibi meminit auferendum. Cœlum ipſum, non ſemper Stellarum micantium globis fulget, & quaſi quibuſdam inſignitur coronis, non ſemper ortu lucis albeſcit, radijs Solis irrutilat, ſed aſſiduis vicibus ille quidam mundi vultus gratiſſimus, humenti noctium caligat horrore. Quid gratius luce? Quid Sole iucundius? Qui quotidie occidit? Deceſſiſſe tamen e nobis non moleſte ferimus, quia repræſumimus &c. Doceris in his, quam in tuis debeas exhibere patientiam, ſi ſuperiora tibi occidunt, nec dolori ſunt, cur ſi occiderint humana, doleantur? *Contra mulierum clamoroſum luctum, ſic ait:* Illud vero frequens in mulieribus, vt clamores publicos ſerant, quaſi metuant, ne earum ignoretur ærumna, vt illuuiem veſtis affectent, quaſi in ea ſit ſenſus dolendi, vt impexum, ſordibus immadident caput. Latet plerumque ſub triſti amictu, mẽtis laſciuia, & deformis horror veſtis obtexitur, vt ſecreta petulãtium tegantur animorum. Satis pie virum luget, quæ ſeruat pudorem, non deſerit fidem, non amiſit virum, quæ exhibet caſtitatem, non eſt viduata cōiugio, quæ non mutauit nomen mariti, ſed viuit in mente, in affectibus perſeuerat &c. *Infra:* Oſtendit naturalem dolorem propter defunctos, naturali lege rationis reſtringi debere, ſic ait: 77
Cur enim tu putes patientiorem illam eſſe debere, quę dilectum ad peregrina dimiſerit, & militiæ gratia, vel ſuſceptæ adminiſtrationis officio, vel negotiandi vſu transfretaſſe compererit, quàm te qui non fortuito arbitrio derelinqueris, aut ſtudio pecuniæ, ſed lege naturæ? Sed recuperandi tibi intercluſa ſpes, quaſi cuiquam certa redeundi, & plerunque dubia plus fatigãt, vbi periculi metus integer, grauiuſque eſt timere ne acciderit, quam tolerare quod iam noueris acidiſſe.

An dominis Ius eſt, quo decreuerint transferre mancipia, Deo non eſt? Et certe breuis vitæ vſus, neque illi multum videtur eripuiſſe, qui ante præceſſit, nec te differre diutius qui remanſeris. Dicit, mors mala non eſt, quia ærumnarum omnium, malorumq; perfugium eſt, & fida ſtatio ſecuritatis, ac portus quietis. Quas non procellas, tempeſtateſque patimur in hac vita? Cuius parcitur meritis? Sanctus Patriarcha Iſrael, profugus patria, fratre, parentibus, domum mutauit exilio, ſtuprum filiæ, generi necem fleuit, famem pertulit, ſepulturam defunctus amiſit; transferri enim oſſa ſua obſecrauit. Sanctus Ioſeph odia fratrum, inſidias inuidorum, ſeruulorum obſequia, mercatorum imperia, dominæ petulantiam, mariti inſcitiam, carceris quoque eſt expertus ærumnam. Sanctus Dauid filios amiſit duos, vnum inceſtũ, alterum parricidam amiſit, & tertium quem amabat paruulum; hunc viuentem adhuc fleuit, mortuum non deſiderauit. Ego, inquit, ibo ad eum, ipſe autem non reuertetur ad me. O maximũ ſolatium deſiderantis: O verum ſapientis iudicium, vt nemo ſibi aduerſi aliquid accidiſſe, indigne ferat, & contra meritum ſuum ſe queratur afflictum. Quis tu es, qui de tuo merito ante pronuncies? Cur præuenire deſideras cognitorem? Poſtquam dixerat mortem eſſe appetendam, & vitam fugiendam exemplo ſanctorum, proſequitur intentum, mortem videlicet eſſe bonam, & remedium malorum, ſic: triplicem eſſe mortem ſecundum Scripturam accepimus: Vna eſt cum morimur peccato, Deo viuimus: Alia mors eſt vitæ exceſſus, qua mortuus eſt Abraam, Dauid, &c. Tertia mors eſt, de qua dictum eſt, Dimitte mortuos ſepelire mortuos ſuos. Ea morte non ſolum caro, ſed etiam anima moritur: Anima enim quæ peccauerit, ipſa morietur: Vna eſt ergo mors ſpiritualis, alia naturalis, tertia pœnalis, ſed non quæ naturalis, eadem pœnalis; non enim propterea, ſed pro remedio dedit mortem. Adæ enim peccanti perſcriptum eſt: aliud pro pœna, aliud pro remedio; pro pœna dicitur. Quoniam audiſti vocem vxoris tuæ, & manducaſti de ligno &c. Maledicta terra in operibus tuis &c. ſpinas & tribulos germinabit tibi &c. Cum ſudore vultus tui manducabis panem tuum, donec reuertaris in terram, de qua aſſumptus es. Vide quòd mors pro remedio data eſt, quaſi finis malorum: non enim dixit, quoniam audiſti vocem vxoris tuę reuerteris in terram &c. Sed dixit: Manducabis panem tuum in ſudore, donec reuertaris in terram, vides mortem magis metam eſſe noſtrarum pœnarum; ergo mors non ſolum malum non eſt, ſed etiam bonum, pro bono enim quærit Apocalyp. Quærent homines mortem, & non inuenient illam &c. Quærit diues poſitus in inferno, qui vult digito Lazari refrigerari linguam ſuam, mors ergo lucrum, & vita pœna eſt, vnde Paulus: Mihi enim viuere Chriſtus eſt & mori lucrum &c. Oſtendit quantum profuerit mors plurimorum, ſic: Morte vnius, plerumque accepimus maximos populos liberatos, morte Imperatoris fugatos exercitus hoſtium, quos viuus vincere nequiuiſſet. Morte martyrum, religio defenſa, cumulata fides, Eccleſia roborata. Vicerunt mortui, victi perſecutores ſunt. Itaque quorum vitam neſcimus, horum mortem celebramus, vnde Dauid: Pretioſa in conſpectu Domini mors ſanctorum eius, ipſa mors martyrum, præmium vitæ eſt. Morte etiam, inimicorum odia ſoluuntur. Quid plura, vnius morte, mundus redẽptus eſt &c. Non igitur mærenda mors, quæ cauſa ſalutis eſt publicæ, non fugienda mors, quam Dei Filius non dedignatus eſt &c. *Infra*: Si bona eſt mors, quare dicitur quòd Deus mortem non fecit, ſed malitia hominum mors introiuit, reuera mors diuino operi neceſſaria non fuit, ſed præuaricatione, damnata vita hominum, cœpit eſſe miſerabilis, debuit dari finis malorum, vt mors reſtitueret, quod vita amiſerat; immortalitas enim, oneri potius quam vſui eſt, niſi aſpiret gratia, & ſi

Marginal notes: *Matt. 8.* *Ezec. 18.* *Gen. 3.* *Apoc. 7.* *Phil. 2.* *Pſal. 115.* *Sap. 2.*

bene

bene discutias, non naturæ mors ista est, sed malitiæ. Manet enim natura, malitia moritur, & hoc indicium est mortem non esse naturæ, quia ijdem resurgemus qui fuimus &c.

80 IDEM sic ait: Doles quòd dudum florentissima repente occiderit, verum hoc nobis commune non solum cum hominibus, sed etiam cũ ciuitatibus, terrisq; ipsis est. Ibi ponit multas dirutas ciuitates, & ait: Tot igitur semirutarum vrbium cadauera, terrarumque sub eodem conspectu exposita funera, non te admonent vnius, sanctæ licet & admirabilis feminæ decessionem, consolabiliorem habendam, præsertim cum illa, in perpetuum prostrata ac diruta sint; hæc autem ad tempus quidem erepta nobis, meliorem illic vitam exigat? Itaque non tam deplorandam, quàm prosequendam orationibus reor &c. Quid est quod mæreamus, si iam ad animam dicitur, renouabitur vt aquilæ iuuentus tua? Quid est quod ingemiscamus pro mortuis, cum iam reconciliatio mundi apud Deum Patrem facta sit per Dominum Iesum? &c.

Lib. 2. epistolarum in epist. 8. quæ est ad Faustinum, quẽ consolatur de obitu germanæ to. 5.

81 IDEM commendans virtutes Tobiæ, opus etiam extollit sepeliendi mortuos, dicens, Si viuentes operire nudos, Deus præcipit, quanto magis debemus operire defunctorum corpora? Si viuentes ad longiora, deducere solemus, quanto magis illam æternam domum profectos, vnde iam non reuertentur? Ego, inquit Iob, super omnem infirmum fleui. Quis infirmior defuncto, de quo dicit Scriptura super mortuum plora? Et Ecclesiastes 7. ait: Cor sapientum in domo luctus. Nihil hoc officio præstantius, ei conferre, qui tibi iam non possit reddere, vindicare a volatilibus, vindicare a bestijs consortem naturæ, feræ hanc humanitatem defunctis corporibus detulisse produntur, homines denegabunt? &c.

Lib. de Tobia cap. 1. to. 4.

Iob 30. Eccl. 12.

82 IDEM super illud: Gressus meos dirige secundum eloquium tuum. Circa historiam illam 2. Reg. 18. quando Absalon occisus ploratur a Dauid, notat Ambrosius, qua ratione Dauid ante puerum Absalon, postea filium nominauit, cur non in vtroque, aut puerum dixit, aut filium? Cum viueret puer erat, quia parricidio petebat patrem, non ergo pietatis nomen accipere debebat, sed infirmitatis, ideoque vir iustus, quod religionis fuit, tacuit, quod infirmitatis aspersit; vbi vero est mortuus, apud pium patrem, personæ crimen defecit, naturæ nomen remansit &c.

Octonar. 17 super Psal. 118. to. 10.

Desertum & solitudo maxime commendatur a sanctis, & quod aliquando spiritualiter accipitur.

Cap. II.

1 CHRYSOSTOMVS sic habet: Factum est verbũ Domini ad Ezechielem secus fluuium Chobar. Hic ad Chobar fluuium, quomodo Daniel ad Tigrim, diuinam accipit reuelationem. Quoties enim Deus nõnihil explicaturus suis famulis est, extra vrbem, tumultumque hominum ducit, & loco tranquillo constituit, quo nullis rebus quæ sese, aut oculis, aut auribus offerant, animus interpelletur, sed liber omnino, ac ociosus vacet, eorum quæ oculi diuinitus aperiantur, contemplationi.

Hom. 3. de incõprehensibili Dei natura t. 5. Ezec. 1.

2 HIERONYMVS sic habet: Quid facis in turba qui solus es? Et hoc ego, non integris rate vel mercibus, nec quasi ignarus fluctuum, præmoneo, sed quasi nuper naufragio eiectus in littus, timida nauigaturis, voce denuncio. In illo æstu Charybdis luxuriæ, salutem vorat. Ibi ore virgineo ad pudicitiæ perpetranda naufragia Scylla, seu renidens libido, blanditur. Hic barbarum littus, hic diabolus pirata cum socijs portat vincula capiendis. Nolite credere, nolite esse securi. Licet in modum stagni fusum æquor arrideat, magnos hic campus, montes habet. Intus inclusum est periculum, intus est hostis. Tranquillitas ista, tempestas est. Sed forsitan

Epistola 1. quæ est ad Heliodorũ, de laude vitæ solitariæ to. 1.

dictum

dicturus es. Quid ergo, quicumque in ciuitate sunt, christiani non sunt? Non est tibi eadem causa, quæ ceteris. *Infra*: Desertum, Christi floribus vernans. O solitudo, in qua illi nascũtur lapides, de quibus in Apocalypsi, ciuitas magni regis extruitur. O eremus, familiarius Deo gaudens. Quid agis frater in sæculo, qui maior es mundo? Quamdiu te tectorũ vmbræ premunt? Quamdiu fumosarum vrbium carcer includit? Crede mihi, nescio quid plus lucis aspicio. Infinita eremi vastitas, te terret? Sed tu Paradisum mẽte deambula. Quotiescumq; illuc cogitatione conscenderis, toties in eremo non eris. Super nudam metuis humum exesa ieiunijs membra collidere, sed Dominus tecum iacet. Vide cetera eleganter.

3 *Epist. 28. qua est ad Lucinũ natione Beticum.* IDEM sic ait: Piscator hominum, misso rete Apostolico, te quoque inter innumera piscium genera, traxit ad littus. Reliquisti amaros fluctus, salsos gurgites, & Leuiathan regnantem in aquis cum Iesu deserta expetens, contempsisti: vt possis illud propheticum canere, In terra deserta, & in inuio, & inaquoso, sic in sancto apparui tibi. Et iterum, Ecce elongaui fugiens & mãsi in solitudine. Expectabam eum qui saluum me faceret a pusillanimitate spiritus, & tempestate. Obsecro te, & moneo parentis affectu, vt qui Sodomam reliquisti, ad montana festinans, post tergum ne respicias, ne aratri stiuam, ne fimbriam Saluatoris, ne cincinnos eius, noctis rore madefactos, quos semel tenere cœpisti, aliquando dimittas, ne de tecto virtutum, pristina quæsiturus vestimenta, descendas, ne de agro reuertaris domum, ne campestria cum Loth, & amæna hortorum diligas, quę non irrigantur de cœlo, vt terra sancta, sed de turbido flumine Iordanis, postquam dulces aquas maris mortui commixtione mutauit. *Infra*: Abrahæ dicitur: Egredere de terra tua, & de cognatione tua, relinquit Chaldæam, relinquit Mesopotamiam, non enim arbitratus est, simul se habere posse, & patriam, & Dominum.

Psal. 62. *Psal. 54.* *Gen. 12.*

IDEM sic habet: Bonosus tuus, imò meus, & vt verius dicam noster, scalam Iacob iam scandit, portat crucem suam, nec de crastino cogitat, nec post tergum respicit. Seminat in lachrymis, vt in gaudio metat. Et sacramento Moysi, serpentem in eremo suspendit. Ecce puer, honestis sæculi nobiscum artibus institutus, cui opes affatim, dignitas apprime inter æquales erat, contempta matre, sororibus, & charissimo sibi germano, insulam pelago circumsonante naufragam, cui asperæ cautes, & nuda saxa, & solitudo terrori est; quasi quidam nouus Paradisi colonus insedit. Nullus in tanta vastitate adhæret lateri, comes, solus ibi, immo iam Christo comitante non solus, videt gloriam Dei, quam etiam Apostoli nisi in deserto non viderant. Non quidem conspicit turritas vrbes, sed in nouæ ciuitatis censu, dedit nomen suum. Horrent sacco membra deformi, sed sic melius obuiam Christo rapietur nubibus. Totam circa insulã, fremit insanum mare, & sinuosis montium illisum scopulis, æquor reclamat. Nullo terra gramine viret, nullis vernans campus, densatur vmbraculis. Abruptæ rupes, quasi quendã horrore carcerem claudunt. Ille securus, intrepidus; nunc Deum audit, dum diuina relegit, nunc cum Domino loquitur, dum Deum rogat, & fortasse ad exemplũ Ioannis, aliquid videt, dum in insula commoratur. 4 *Epist. 41. qua est ad Ruffinum.*

IDEM scribens Chromatio, ait: Bonosus iam calcat super colubri caput, nos serpenti terram ex diuina sententia comedenti, adhuc cibus sumus. Ille iam potest summũ graduum Psalmum, scandere, nobis adhuc in primo ascensu flentibus, nescio, an dicere aliquando cõtingat. Leuaui oculos meos in mõtes, vnde veniet auxilium mihi. Ille inter minaces sæculi fluctus, in tuto insulæ sedens, ad exemplum Ioannis librum forte iam deuorat, ego in scelerum meorum sepulchro iacens, & peccatorum vinculis colligatus, dominicum de Euangelio expecto clamorem: Hieronyme veni foras. Bonosus 5 *Epist. 43.* *Hier. 13.*

sus (quia secundum Prophetam; omnis diaboli virtus in lumbis est) trans Euphratem tulit lumbare suum, vbi illud in foramine petræ abscondens, & postea scissum reperiens, cecinit, Domine tu possedisti renes meos, dirupisti vincula mea, tibi sacrificabo hostiã laudis. Me vero Nabuchodonosor ad Babylonem, idest confusionem mentis meæ, catenatum duxit, ibi mihi captiuitatis iugum imposuit, & mihi cantare de cãticis Sion præcepit. Cui ego dixi, Dominus soluit compeditos, Dominus illuminat cæcos.

Ps. 115.

Psal. 145.

6 IDEM explicans illa verba: Et assumpsit me spiritus, & audiui post me vocem commotionis magnæ, benedicta gloria Domini de loco suo. *Et infra*: Veni iuxta fluuium Chobar, & facta est ibi super me manus Domini, ait: Quando egreditur in campum, fit ibi manus Domini. Ad videndam gloriam Dei, non ad pugnandum egreditur. Et hoc animaduertendum, quòd in medio captiuorum sedentium, ipse sedens Propheta, gloriam Domini nõ viderit. Egressusq; in campi latitudinem, vidit stantem gloriam Domini, quam prius viderat ambulantem, & eleuantem se, & interdum stantem. Quia iuxta fluuium sæculi huius Chobar, gloria cernebatur, quod significat omnem mundi huius gloriam præterfluere, & gradum stabilem non habere. Gloria autem Domini stans & perseuerans, cum stante Propheta, videtur in campo, quæ in medio captiuorum nec stare poterat, nec videri.

Lib. 1. in c. 3. Ezech. 10. 4.

7 GREGORIVS explicans illa verba Iob 32. Per somnum in visione nocturna, quando irruit sopor super homines, & dormiunt in lectulo, sic habet: Vox Dei, quasi per somnium auditur, quando tranquilla mente ab huius sæculi actione quiescitur; & in ipso mentis silentio diuina præcepta pensantur. Cum enim ab externis actionibus mens sopitur, tunc plenius mandatorum Dei pondus agnoscitur. Tunc verba Dei mens viuacius penetrat, cum ad se admittere curarum secularium tumultus recusat. Aurem autem cordis terrenarum cogitationũ turba, dum perstrepit, claudit, atque in secretario mentis; quanto minus curatum tumultuantium sonus compescitur, tanto amplius vox præsidentis iudicis non auditur. Neque enim perfecte homo sufficit ad vtraq; diuisus, sed dum sic interius erudiri appetit, vt tamen exterius implicetur, vnde exterius auditum aperit, inde interius obsurdescit. Moyses admixtus Aegyptijs, quasi vigilabat; & idcirco vocẽ Domini in Ægypto positus non audiebat, sed postquam extincto Ægyptio, in desertum fugit, illic dum quadraginta annis deguit, quasi ab inquietis terrenorum desideriorũ tumultibus, obdormuit; atque idcirco diuinam vocem percipere meruit, quia per supernam gratiam, quanto magis ab appetẽdis exterioribus torpuit, tanto verius ad cognoscenda interiora vigilauit. Rursus Israelitici populi turbis prælatus, vt legis præcepta percipiat, in montem ducitur, atque vt interna penetret, ab externis tumultibus occultatur. Vnde & sancti viri, qui exterioribus ministerijs deseruire, officij necessitate coguntur, studiose semper ad cordis secreta refugiunt, ibiq; cogitationis intimæ cacumen ascendunt, & legem quasi in monte percipiunt, dum postpositis tumultibus actionum temporalium, in contemplationis suæ vertice, supernę voluntatis sententiã perscrutantur. Hinc est, quòd Moyses crebro de rebus dubijs ad tabernaculum redit, ibiq; secreto Dominum consulit, & quid certi decernat, agnoscit. Relictis quippe turbis ad tabernaculum redire, est postpositis exteriorum tumultibus, secretum mentis intrare. Ibi enim Dominus cõsulitur, & quod foris agendum est publice, intus silenter auditur. Hoc quotidie boni rectores faciunt, vt enim exterioribus officijs inoffense deseruiãt, ad secreta cordis recurrere incessabiliter curant, & sic vocem Dei, quasi per somnium audiunt, dum in meditatione mentis, a carnalibus motibus abstrahũtur. Hinc est quòd sponsa in Canticis Canticorum,

Lib. 23. moralium cap. 12. 10. 2.

Exod. 3.

Exod. 19.

8

rum, sponsi vocem, quasi per somnium audierat, quæ dicebat. Ego dormio, & cor meum vigilat. Ac si diceret, Dum exteriores sensus ab huius vitæ sollicitudinibus sopio, vacante mente, viuacius interna cognosco. Foris dormio, sed intus cor vigilat. Quia dũ exteriora quasi nõ sentio, interiora soler ter apprehendo, & dũ sic homo iustus viuit, quasi in deserto commoratur.

Cant. 5.

9 IDEM explicans illa verba Iob cap. 39. Cui dedi in solitudine domũ, sic habet: Hoc loco pro solitudine corporis, debemus intelligere solitudiné cordis. Quid enim prodest solitudo corporis, si solitudo defuerit cordis? Qui enim corpore remotus viuit, sed tumultibus conuersationis humanæ, terrenorum desideriorum cogitationibus se inserit; non est in solitudine. Si vero prematur aliquis corporaliter popularibus turbis; & tamen nullos curarum sæcularium tumultus in corde patiatur, non est in vrbe. Itaque bene conuersantibus, primum solitudo mẽtis tribuitur, vt exurgentem intrinsecus strepitum terrenorum desideriorũ premant, vt ebullientes ab infimis curas cordis, per superni gratiam restringant amoris, omnesq; motus importune se offerentium leuium cogitationũ, quasi quasdam circũuolantes muscas, ab oculis mentis abigant, manu grauitatis, & quoddam sibi cum Domino, intra se secretum quærant, vbi cum illo exteriori cessante strepitu, per interna desideria, silenter loquantur. De hoc secreto cordis, alias dictum est. Factum est silentium in cœlo, quasi dimidia hora. Cœlum quippe Ecclesia vocatur electorum, quæ ad æterna sublimia, dum per subleuationem contemplationis intendit, surgentes ab infimis, cogitationum tumultus premit, atque intra se Deo quoddam silẽtium facit. *Infra*: Sciendum vero est, quia nequaquam culmen contemplationis attingimus, si non ab exterioris curæ oppressione cessamus. Nequaquã nosmetipsos intuemur, vt sciamus aliud in nobis esse rationale quod regit, aliud animale quod regitur, nisi ad secretum huius silentij recurrentes, ab omni exterius perturbatione sopiamur. Quod silentium nostrum, bene Adam dormiens figurauit, de cuius mox latere, mulier processit. Quia quisquis ad interiora intelligenda rapitur, à rebus visibilibus, oculos claudit, & tunc in semetipso, vel quæ præesse viriliter debeant, vel quæ subesse possint, infirma distinguit, vt aliud in illo sit, quod regere valeat, tamquã vir, aliud tamquam fœmina, quod regatur. Quia ergo remoti viri, idest a desiderijs carnalibus alieni, hoc silentium mentis inhabitant, huic onagro Dominus in solitudine domum dedit, vt turba desideriorum temporalium nõ prematur. Contemnit multitudinem ciuitatis. Multitudinem ciuitatis contemnere, est humanæ conuersationis praua studia deuitare, vt iam non libeat terrenorum hominum perditos mores imitari.

Lib. 30. moralium cap. 12.

Apoc. 8. 10

Gen. 2.

11 BERNARDVS sic habet: Multi sunt filiorum Adam, qui errauerũt in solitudine in inaquoso, illi, qui in solitudinem superbiæ recedentes, socialem vitam habere non volunt, quorum singularitas associari non potest. Sed & in inaquoso, quia nullo imbre lachrymarum compuncti, in terra sterili, & arenti, perpetua siccitate morantur. Propterea viam ciuitatis habitaculi non inuenerunt, quia inueterati in terra aliena, coinquinati sunt cũ mortuis, deputati cum his, qui in inferno sunt. Non erat ita solitarius ille, de quo sanctus Hieremias ait: Bonum est viro, cum portauerit iugum ab adolescẽtia sua, sedebit solitarius, & tacebit, quia leuauit se supra se. Illi errauerunt, sed iste sedebit semper, sedebit solitarius, cum habuerit honorem singularitatis, sedebit, & tacebit a strepitu diabolicarum suggestionum, a strepitu carnalium desideriorum, a strepitu mundi.

Serm. 1. in die Apostolorũ Petri & Pauli.

Psal. 106.

Thren. 3.

12 IDEM explicans illa verba: Adiuro vos filiæ Hierusalem, ne excitetis, neq; euigilare faciatis dilectã, &c. ait: Beatus qui dicere potest, Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine.

Serm 52. in Cantica.

Psal. 54.

ne. Non fuit contentus exire, nisi & longe se faceret, vt posset quiescere. Trāsilisti carnis oblectamenta, vt mini me iam obedias concupiscentijs eius, nec tenearis illecebris, profecisti, sepa rasti te, sed nondum elongasti, nisi & irruentia vndique phantasmata corpo rearum similitudinū, transuolare men tis puritate præualeas. Hucusque noli tibi promittere requiem. Erras, si citra te inuenire existimas locū quietis, secretum solitudinis, luminis serenum, habitaculum pacis. Sed da mihi, qui illuc peruenerit, & incunctanter fateor quiescentem, qui merito dicat, Conuertere anima mea in requiem
Ps. 114. tuam, quia Dominus benefecit tibi. At
Esai. 4. que hic vere in solitudine locus, & in lumine habitatio prorsus, iuxta Prophetam tabernaculum in vmbraculum diei ab æstu, in securitatem, & absconsionem a turbine, & a pluuia. De quo
Psal. 26. & sanctus Dauid, Abscondit me, inquit, in tabernaculo suo in die malorum, protexit me in abscondito taber naculi sui. Puto ergo in solitudinem hanc secessisse sponsam, ibiq; præ amœnitate loci, inter amplexus sponsi suauiter obdormisse, idest in spiritu excessisse, quando prohibitæ sunt adolescentulæ expergefacere illam, quoadusque ipsa voluerit.

13 AMBROSIVS sic ait: Numquā minus solus sum, quam cum solus esse videor, nec minus ociosus, quam cū ociosus, certe pro arbitrio arcesso quos volo, atque adiungo mihi quos magis diligo, aut quos aptiores arbitror, nemo interpellat, &c. Sola erat Maria, & loquebatur cum Angelo, sola erat quādo superuenit in eam Spiritus sanctus, & virtus altissimi obumbrauit eam, sola erat & operata est mundi salutem, & concepit Redemptorem vniuersorum, solus erat Petrus, & totum per orbem, consecrandarum gentium cognouit mysteria, solus erat Adam, & nō est præuaricatus, quia mens eius adhærebat Deo; postquam vero ei mu lier adiuncta est, non potuit inhærere mandatis cælestibus, solus erat Adam quando in Paradiso constitutus est, solus erat & quando ad imaginem Dei factus est, sed non erat solus, quando de Paradiso eiectus est, solus erat Dominus Iesus, quando mundum redemit &c. Liquet ergo ex his, quia soli cum sumus, tunc nos offerimus Deo, tunc ei mentem nostram aperimus, tūc amictum fraudis exuimus &c.

Lib. 6. epistolar. epis. 41. ad Sabinum. to. 3.

Act. 10.

Dei prouidentia communis est in omnes homines, sed maxima in iustos. *Cap. III.*

1 ORIGENES explicās illa verba: Cœlum mihi sedes est, terra autē scabellum pedum meorū, ait: Quod dicit cęlum mihi sedes est, ita digne de Deo intelligitur, vt sciamus, quia in his, quorum in cœlis conuersatio est, Deus requiescit, & residet. In his autem, qui adhuc terrenum pro positum gerunt; vltima pars eius prouidentiæ inuenitur, quod in pedum appellatione, figuraliter indicatur. Ex quibus, si qui forte studium ac desiderium sumpserint fieri cælestes, perfectione vitæ efficiuntur, & ipsi sedes Dei, facti prius cælestes, qui etiam dicunt: Suscitauit nos cum Christo, & simul sedere nos fecit in cælestibus. Et non solum requiescit in eis Deus, sed & inhabitat. Si vero tātus, quis effici potest, vt dicere possit,
An experimentum quæritis eius, qui 2. Cor. 13.
in me loquitur Christus, in hoc non solum inhabitat Deus, sed etiam inambulat.

Hom. 1. in Genes. to. 1.

Esaia 66.

2 IDEM explicans illa verba: Et protector eorum est in tempore tribulationis, ait: Quod est tempus tribulationis, nisi hoc in quo sumus, cum per arctam & angustam viam incedimus, quæ ducit ad vitam; si tamen per angu stam incedimus, quæ ducit ad vitam, & non per illam latam & spatiosam, quæ diuitijs dilatatur, & luxuria dissoluitur, quæ in carnis voluptatibus emollescit, quæ præsentem gloriā diligit. Horum protector, non Deus est, sed

Homil. 1. In Ps. 36. tom. 2.

sed mammona; eorum autem, qui in tribulatione & angustia sunt, protector est Deus, quia multæ sunt tribulationes iustorum. Tribulantur enim considerantes tempus iudicij, & semet ipsos discutientes, ne forte aliquid inueniatur in eis, quod vocetur ad culpam. Qui ergo propter hoc tribulantur & solliciti sunt, erit eorum, Deus protector in tempore tribulationis, in tempore iudicij, cum tradentur impij ad pœnas, vel in tempore cum separatur anima a corpore, & occurrunt dæmones, tunc eruet eos Deus ab his peccatoribus.

Psal. 33.

3 *Hom. 7. in psalm. 29. to. 1.*

BASILIVS explicans illa verba: Domine Deus meus clamaui ad te, & sanasti me, ait: Non omnium Deus est Deus, sed eorum proprie, qui charitate sunt ei cõiuncti, vt Deus Abraam, Deus Isaac, & Deus Iacob. Si enim omnium esset Deus, non vtiq; seiunctim illis testimonium reddidisset, quasi aliquid eximium. Et Iacob dicebat, Auxiliatus est tibi Deus me⁹, & Thomas rursus, vbi certo didicit resurrectionem, Dominum cõplexus, ait: Dominus meus, & Deus meus. Est itaque vox ista plena affectu fiduciæ, & conueniens statui prophetico. Clamaui ad te, & sanasti me, nihil medium, nullumq; interuallum fuit inter meam vocem, & tuam gratiam, sed simul atq; clamaui, & sanitas prodijt. Etiam te adhuc loquente, dicam ecce adsum, hæc omnia propter specialem prouidentiam quam iustorum habet Dominus, dicit regius vates.

4 *Hom. 14. in Psal. 59.*

IDEM exponens illa verba: Dedisti metuentibus te significationem, vt fugiant a facie arcus, ait: Moyses Israelitarum postes ouili sanguine obsignauit, tu autem nobis significationẽ, ipsum agni immaculati, proque peccato mundi immolati, sanguinem dedisti. Et Ezechiel in frontibus facierum datum esse signum, dicit: Ambulate, inquit, post ipsum, & percutite, ne parcite, neque misereamini, seniorem, & iuuenem, & infantem, & virginem, & mulieres, ad internecionem vsque interficite. Ad omnes autem, in quibus est signum, non appropinquate. Ita Dauid in hoc versu ait: Deum signum ponere in amicis suis, ne puniantur. Meus est Galaad, & meus est Manasses, in quo diuinam ostendit prouidentiam.

Psal. 59. & 107.

5 *Homil. 25. in Genesim to. 1.*

CHRYSOSTOMVS explicans illa verba: Et clausit Dominus de foris eius, arcam, ait: Clausit arcam, vt securum faceret iustum. Quod autem adiecit forinsecus, ita vt ne posset videre iustus, generalem omniũ interitum qui fiebat, vnde maiori dolore conficeretur. Nam si expendisset secũ atrocissimam illam tempestatem, descripsissetq; in mente, humani generis perditionem, communem brutorum omnium interitum, & hominum, & iumentorum, & ipsius terræ (vt ita dicam) abolitionem, mæstitia correptus, & valde turbatus fuisset. *Infra*: Igitur quia alioquin iustus confundebatur mente, & turbabatur, vt non & spectaculi tristis aspectu, magis cruciaretur, in arca illum quasi in carcere includit, vt ne oculis prospiciens, metuere inciperet. Verisimile enim est, si vidisset inundationem tot aquarum, anxium futurum fuisse, ne & ipse aquis periret. Eius igitur curam gerẽs misericors Deus, non permisit ipsum, vel aquarum spectare sæuitiam, vel videre hominum excidium, & commu nem orbis internecionem, sed illum habuit in custodia.

6 *Hom. 51. in Gen.*

IDEM explicans illa verba: Genesis 26. vbi Abimelech rex Geraræ præcipiens, ne quis accederet ad Rebeccam vxorem Isaac, dixit: Omnis, quis tetigerit hominem hunc, & vxorem eius mortis reus erit, ait: Vide Dei prouidentiam, & ineffabilem curam iusti. Nam qui dixerat ei, ne vt scendas in Ægyptum, & habita in terra ista, & ero tecum, ille erat qui hęc omnia dispensabat, & iustum in tanta constituebat securitate. Considera enim regem procurantem, vt impauide ibi agat, liberque sit hac omni cura. Mortem enim, inquit, interminatus est omnibus, quicunq; tetigerint, aut eum, aut vxorem eius. Quia enim hic

erat

Digitize

erat timor, qui concusserat eius mentem, propterea, & illum auferri fecit, misericors Deus, vt postea omnino secure ageret. Sic & Nabuchodonosor, *Dan. 3.* postquam pueros in fornacem iniecerat, & re ipsa comprobauerat captiuorum adolescentum virtutem, tunc prædicare eos fecit, & vbique lingua sua fecit illustres. Hæc enim potissimum magna Dei virtus est, quando facit, vt per inimicos celebrentur serui Dei. Ignis enim suæ operationis oblitus, quasi vinculis quibusdam ligatus, tantam exhibuit obedientiam, vt neque contingerentur illorum capilli. Vnde videre possumus, quòd factum supra humanam naturam est, & ineffabilis quædam, ac diuina vis, quæ hæc operatur, tantam puerorum habet curã. Permisit eos in fornacem iniici, sed eos volens clariores facere, & suã virtutem demonstrare.

7 *Hom. 57.* IDEM explicans illa verba Genesis 31. Venit Dominus ad Laban nocte, & dixit ei. Serua te, ne loquaris cum Iacob mala, ait. Magna Domini benignitas, grandem curam habet amici sui Iacob, quia enim sciebat ad pugnam contendentem, & contra iustum insurgere volentem, verbo, mentem ei quasi aufert, & dicit; Serua te, ne loquaris cum Iacob mala, perinde ac diceret. Caue, ne vel verbis offendere Iacob coneris, sed serua te ipsum, contine malum tuum impetum, comprime furorem, refrena iratum tuum animum, & ne vel verbo ipsum contristari velis. Et considera Dei prouidentiam. Non imperat Laban, vt ad propria reuertatur, sed solum prohibet, ne quid durum, aut molestum cum iusto loquatur. Quare? & propter quid? Vt discat per opera ipsa iustus, quantam sui curam gerat Deus. Nam si reuersus fuisset Laban, vnde sciuisset Iacob, & vxores? Ideo permittit ei, vt adeat, & lingua sua confiteatur, quæ Deus dixit ad se, quo & iustus maiorem alacritatẽ habeat pro ficiscendo, fiduciamque accipiat, & vt filiæ suæ discant, quanto studio Deus oium Dominus, Iacobum curet. *Infra.* Dixit autem Laban ad Iacob, cur fecisti? Cum magna mansuetudine, colloquium habet cum eo, & paternam dilectionem erga illum declarat. Quando enim superna prouidentia nobis assistit, non solum malorum hominum insidias effugere possumus, sed etsi in bestias ipsas incidamus, nihil aduersi nobis euenit. Omnium enim Dominus, suæ virtutis abundantiam declarans, & bestiarum mutat naturam, & in oues mansuetas transformat, & quando ipse vult, elementa ipsa naturæ suæ obliuiscuntur, & neque ignis facit, quod ignis solet. Et hoc discere poterit aliquis, tam in tribus pueris, quàm in Daniele, nam hunc leones sicut oues circundabant, & superna gratia, retusa eorum ferocitate, nihil illum incommodabant, nec ignis pueros contingebat, vt Dei prouidentia in suos manifesta fieret, quam in Iacob, etiam habuisse maximam, Laban testatur. *Dan. 3. 4.*

HIERONYMVS Explicans Esaiæ caput 6. ait: Vidi Dominum sedentem super solium excelsum, & eleuatum, quando eum mente pertracto, regnare in Thronis, Dominationibus, Angelis, ceterisque virtutibus, video excelsum Thronum eius. Quando autem considero, quomodo genus dispenset humanum, & pro nostra salute sæpe descendere dicatur ad terras, hominum prouidentiam habens, video humilem, & proximum terræ thronum eius. 8 *In epist. ad Damasum, in qua exponit locum Esa. 6. to. 3.*

IDEM ait: Alas Deus dicitur habere, pro eo, quòd more auis, electos suos, tamquam pullos sub se colligit, fouet, & ab insidijs diaboli, & malorum hominum protegit. Vnde propheta. Sub vmbra alarum tuarum protege me. Scapulas habere dicitur, quia infirma membra Ecclesiæ, quasi in scapulis portat, sicut in psalmo dicitur, Scapulis suis obumbrabit tibi. 9 *In epist. cui titulus est, de his quæ Deo in Sacra scriptura attribuũtur. to. 9. Psal. 16. Psal. 90.*

IDEM explicans illa verba: Hæc dicit Dominus. Quomodo, si inueniatur granum in botro, & dicatur ne dissipes illud, quoniam benedictio est, sic faciam propter seruos meos, 10 *Lib. 18. in c. 65. Esaiæ. to. 4.*

vt non

vt non disperdam totum, ait. Si quis, inquit, in botro, & vua, quæ ad maturitatem peruenire non potuit, & acescentes attulit fructus, vel aliquo aeris, ac terræ corrupta est vitio, vnum granum reperit illæsum, ꝙ spem habeat adhuc maius fieri, & ad maturitatem solitam peruenire, dicat alteri, ne tãgas illud, sed dimitte vt crescat, quia benedictio Domini est, vt in tanta acinorum multitudine, solum euaderet siccitatem, sic inquit, de iudæorum innumerabili multitudine, quæ offendit Deum, si paucos iustos inuenero, liberabo eos de interitu plurimorum. Sic Lot de Sodomis, cum filiabus suis solus iustus eripitur. Enoch quoque inter peccantium plurimam multitudinem, solus raptus ad Deum est. Et Noe cum liberis suis propter declinantem omnem carnem a Domini seruitute, diluuium delere non potuit, sed, & Abraham de igne Chaldæorum, fidei integritate seruatus est. In quem sensum, & Hieremiæ verba, ex persona Domini dicentis, Consentiunt, Quasi calidum in deserto, inueni Israel cum occisis gladio, idest quasi medicus, qui post prœlium, inter cadauera mortuorum, vbi quem senserit, pulsantibus venis aliquid habere vitale, adhibet curam vulneribus, vt restituat sanitatem, sic & ego Israeli restitui sanitatem. *Infra*: Explicans illa verba. Qui ponitis fortunæ mensam, & libatis super eam. Numerabo vos in gladio, & omnes in cæde corruetis, dicit: Illi parant fortunæ mensam, nihil ad Deum pertinere credentes humana, sed vel stellarum cursu, vel varietate fortunæ, omnia gubernari, quos Paulus increpat dicens. Non potestis mensæ Domini participare, & mensæ dæmoniorum, non potestis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum, qui æternis tradentur supplicijs, ita vt nullus eorum cædem, & ruinam possit euadere.

Gen. 5. *Gen. 7.*

11 *Lib. 4. in c. 1. Hierem.* IDEM exponens illa verba: Dedi te in ciuitatem munitam, & in columnam ferream, & in murum æneum super omnem terram, regibus Iuda, principibus eius, & sacerdotibus, & populo terræ. Et bellabunt aduersum te, & non præualebunt, quia tecum ego sum, ait Dominus, vt liberem te, ait: Posui te, vt ciuitatem, de qua dictum est, Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei. Et in columnam ferream, vt sis columna & firmamentum veritatis, & in murum æneum, qui nulla violatur rubigine, nec cæsus imbribus deperit, sed vetustate fit fortior. Eris autem talis contra reges, & principes, & populum non cuiuslibet loci, sed terræ, qui terrena sapiunt, & cælestia non nouerunt. Hi bellabunt aduersum te, & non præualebunt. Cur quæso? Quæ est tantæ fortitudinis, causa, vt nec reges, nec principes, nec sacerdotes aduersus vnum præualeãt? sequitur. Quia tecum ego sum, ait Dominus, vt liberem te, & Domino auxiliante, iustus cuncta superabit.

Psal 83. *1. Tim. 3.*

12 *Lib. 1. in c. 2. Zac. c. 5.* IDEM explicans illa verba: Qui vos tetigerit, tangit pupillam oculi mei, sic habet, Tactum pro vexatione, & iniuria accipe, iuxta illud, quod legimus, Nolite tangere Christos meos, & in prophetis meis nolite malignari. Qui enim sanctos Domini tetigerit, sic est, quasi vexare cupiat pupillam oculi eius, & illum nitatur clara luce priuare. *Ps. 140.*

13 *Homil. 2. in Cant. quæ est Origen. to. 7.* IDEM ait: De animabus sanctis dicit Dominus, quia habitabo in eis, & inambulabo. In eis profecto, qui tantam verbo Dei cordis sui latitudinem præbent, vt etiam in eis deambulare dicatur, spatijs, scilicet amplioribus intelligentiæ, agnitionisque, & diffusionis. Ita, & recubare in anima illa dicitur, de qua ipse per prophetam dicit. Super quem requiescam, nisi super humilem, & quietum, & trementem sermones meos? Habitat ergo rex iste in illa anima, quæ iam ad perfectum venerit recubitum suum, si tamen plena sit sanctitate, charitate, pace, omnibusque virtutibus, tunc enim delectat in ea recubare regem, cum hac anima, mansionem facit Deus, ad hanc venit, & cum ea cenat. Beata illius latitudo animę, beata strata illius mentis, *Esa. 66.*

mentis, vbi tota Trinitas recumbit, cenat, & mansionem facit.

14 *In Dialogo quæst. 65. tr. 4.* AVGVSTINVS explicās verba illa Gene. 2. Tulit Deus hominem, & posuit eum in Paradisum voluptatis, vt operaretur, & custodiret illum, ait: Ipsum hominem ponens Deus in Paradiso, vt operaretur Deus, & custodiret, operaretur, scilicet vt bonus esset, & custodiret, vt tutus esset Dei prouidentia.

15 *Exposit. in Ps. 39. to. 8.* IDEM explicans illa verba: Iacta super Dominum curam tuam, & spera in eum, & ipse faciet, inquit. Quid tibi curaturus es, quid tibi prouisurus? Habeat tui curam, qui fecit te. Qui habuit tui curam antequam esses, quomodo non habebit tui curā, cum iam hoc es, quod voluit vt esses? Iam enim fidelis es, iam ambulas in via iustitiæ, curam tui non habebit, qui facit solem suum oriri super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos, te iam iustum ex fide viuentem negliget, deseret, dimittet? Immo vero, & hic fouet, & hic adiuuat, & hic necessaria subministrat, & noxia resecat. Dominus curam habet tui, securus esto, ille proteget, qui te fecit. Ab artificis manu noli cadere, si cecideris a manu artificis tui, frangeris. Dic, Deus meus voluit, & portabit ipso, & tenebit ipse. Iacta te in illum, ille dixit, Cœlum & terram ego impleo, *Hier. 23.* nusquam tibi deest, tu illi noli deesse, tu tibi noli deesse.

16 *In Ps. 55.* IDEM explicans versiculum illum: Ecce cognoui, quoniā Deus meus es tu, ait. Magna scientia, non enim ait, sciui, quia Deus es, sed Deus meus es. Tuus est enim, cum tibi subuenit, tuus est, cum tu ab illo alienus non es. Vnde dicitur, Beatus populus, *Ps. 143.* cuius est Dominus Deus ipsius. Quare cuius est? cuius enim non est? Omnium quidem Deus est, sed eorum Deus proprie dicitur, qui eum diligunt, qui eum tenent, qui illum possident, qui illum colunt. Tamquam de domo ipsius magna, sunt familiæ eius, redemptæ magno sanguine vnici filij. Quantum dedit nobis Deus, vt ipsius essemus, & ipse sit noster? At vero alienigenæ longe facti sunt a sanctis, filij alieni sunt, de quibus in alio psalmo dicitur, Libera me Domine de manu filiorum alienorum.

IDEM explicans illa verba. Scapulis suis obumbrabit tibi, & sub pennis eius sperabis: sic habet: Ille te proteget, vt eruat, & eruet de laqueo venantium. Protectio alarum pansarum, facit te esse inter scapulas Dei, vt hinc atque hinc alæ Dei te ponant in medio, & securus eris ne quis tibi noceat, tātum tu noli inde recedere, quo nullus inimicus audet accedere. Si gallina protegit pullos suos sub alis suis, quanto magis, tu sub alis Dei tutus eris, & aduersus diabolum & angelos eius, qui tamquam accipitres, circumuolitant, vt infirmum pullum auferāt? Neque enim se Dominus sine causa gallinæ comparauit, cum dixit: Hierusalem, Hierusalem, quoties volui congregare filios tuos, tamquam gallina pullos suos, & noluisti. Noluit illa Hierusalem, velimus nos, confitentes infirmitates nostras, sub alas Dei fugiamus. Erit nobis tamquam gallina protegens pullos suos. Multæ aues ante nos fetāt, calefaciūt pullos suos, nulla sic auis infirmatur, cum pullis suis quomodo gallina. Attendat charitas vestra hirundines, passeres, ciconias, videmus extra nidos suos, nec cognoscimus, vtrum fetus habeant. At vero gallinam cognoscimus in infirmitate vocis, & in relaxatione plumarum, tota mutatur affectu pullorum, quia illi infirmi sunt, infirmam se facit. Quia ergo, & nos infirmi eramus, infirmam se fecit sapientia Dei, quia Verbum caro factum est, vt sub alis eius speremus. 17 *In Ps. 90.* *Matt. 23.*

IDEM explicans illa verba, Ecce non dormitabit, neque dormiet, qui custodit Israel, ait: Vis habere custodem non dormientem, neq; dormitantem? Christus custodit Israel. Esto ergo Israel, & factus Israel, hoc est videns Deum cum fueris, non dormitabit, neq; dormiet, qui custodit te. 18 *In Ps. 120.*

IDEM Homil. 42. explicat locū *Lib. 50 hom.*

mil. 10.10. Malachiæ 4. Orietur vobis timenti-
Psal. 16. bus nomen meum sol iustitiæ, & sanitas in pennis eius. Quid est in pennis eius? In protectione eius, vnde in psalmo dicitur. Sub vmbra alarum tuarũ protege me.

19 *Serm. 2. in Ps. Qui habitat.* BERNARDVS explicans illa verba: Dicet Domino, susceptor meus es tu, sic ait. Dicet fidelis anima Domino, susceptor meus es tu. Possunt omnia dicere, creator meus es tu, possunt & animalia dicere, Pastor meus es tu, possunt omnes homines dicere, Redemptor meus es tu: at vero susceptor meus es tu, ille tantum dicere poterit, qui habitat in adiutorio altissimi. Vnde addit, & Deus meus. Cur non Deus noster? Quia in creatione, in redemptione, ceterisque communibus beneficijs est Deus omnium, sed in tentationibus suis, tamquam proprium eum habent, singuli electorum. Sic enim paratus est, suscipere cadentem, & eripere fugientem, vt videri possit, relictis omnibus alijs, ei soli operam dare. Quomodo non quasi proprium, illum habere videtur, qui sic eum super se videt intentum, vt omnia interiora eius, & exteriora, omni hora considerare non cesset, omnesq; non solum actus, sed etiã ipsos subtilissimos aïæ motus perscrutetur, atque dijudicet? Hic igitur nõ immerito dicere potest, Deus meus sperabo in eum.

20 *Serm. 4. in eundẽ psal.* IDEM explicans illa verba, Scapulis suis obumbrabit tibi, sic habet: De
Psal. 133. protectione Dei, alibi dicit Propheta, obumbrasti super caput meum in die belli. Sicut enim videns venientem accipitrem mater, extendit alas suas, vt pulli subeant, & habeant tutum refugium, sic nobis parata, & quodammodo dilatato sinu extensa est, summa illa & ineffabilis pietas Domini nostri. Fouet nos tamquam mater calore suo, vt tamquam pulli in calore materni corporis foueamur, ne foris vagantes moriamur, refrigescente charitate. Sub his igitur pennis eius, securus sperabis, vt de exhibitione præsentium munerum, firma sit expectatio futurorum.

IDEM sic habet: Vigilat super nos indefessus, & peruigil ille singularis clementiæ oculus, non dormit, neque dormitat, qui custodit Israel. Id quidem necesse, non enim dormit, neque dormitat, qui impugnat Israel. Et sicut ipse sollicitus est nostri, & ipsi cura est de nobis, sic ille sollicitus est, vt nos mactet, & perdat, & vna ei cura, ne forte qui auersus est, reuertatur. Nos autem non attendimus reuerentiam præsidentis, protegentis custodiam, beneficia largientis, ingrati gratiæ, immo tam multiplicibus gratijs, quibus, & præuenit nos, & subuenit nobis. 21 *Serm. 11. in eundem psal.*

IDEM explicans illa verba: Dilectus meus mihi, ait: Mihi, inquit, intendit. Ergo ita huic intenta est illa maiestas, cui gubernatio pariter & administratio vniuersitatis incumbit, & cura sæculorum, ad sola transfertur negotia immo ocia amoris, & desiderij huius? ita plane, Ipsa est enim ecclesia electorum. de quibus Apostolus, omnia, inquit, propter electos. Et cui dubium, quòd gratia, & misericordia Dei sit in sanctos eius, & respectus in electos illius? Ergo prouidentiam ceteris creaturis non negamus, curam, sponsa vendicat sibi. Numquid de bobus cura est Deo? Nec dubium, quin idem possimus dicere, de equis, de camelis, elephantis, & de cunctis bestijs terræ, similiter, & de piscibus maris, & de volatilibus cœli, & de omni re quæ est super terram, solis sane exceptis quibus dicitur, omnem sollicitudinem vestram projicientes in eum, qm ipsi cura est de vobis. Curam Ecclesiæ habet, qui dilexit eam, & tradidit semetipsum pro ea. Nonne hęc est, ouis errans, cuius cura, etiam supernorum curæ gregum, prælata est? Deniq; illis expositis, pastor descẽdit ad istã, quæsiuit diligenter, inuentam reuexit, noua cum illa, & de illa intulit cęlis festa gaudiorum. Quid ergo? Proprijs humeris dignatus est eã reportare, & curam illius non habebit? Ideo nõ confundiur dicere, Dominus sollicitus est mei. Inde est, quod Dominũ Sa- 22 *Serm. 68. in Cantica.* *2. Tim. 2.* *Sap. 4.* *1. Cor. 9.* *2. Pet. 5.* *1. Cor. 9.* *Luc. 15.* *Psal. 39.*

Digitized by Google

Sabaoth dilectum ſuum dicit, & eum qui cum tranquillitate iudicat omnia, ſibi intendere gloriatur. Quid ni glo-
Eſai. 49. rietur? Audiuit enim illum dicentem ſibi, Numquid mater poteſt obliuiſci, vt non miſereatur filio vteri ſui? Et ſi illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiſcar tui. Denique oculi Domini ſuper iuſtos. Ille mihi, & non alteri, quoniam vna ſum columba eius.

23 *Lib. 1. off. c. 13. to. 4.* AMBROSIVS refellit errorẽ eorum, qui videntes iuſtos abiectos, & impios proſperatos, dicebant Deũ, mundi curam non habere, vt Epicurus, &c. ſic ait: Primo refellam eorum aſſertionem, qui Deum putant mundi curam nequaquam habere, ſicut Ariſtoteles aſſerit, vſque ad lunam eius deſcendere prouidentiam, & quis operator negligat operis ſui curam? quis deſerat, & deſtituat, quod ipſe condendũ putauit? non curare quod feceris, ſumma eſt inclementia, &c.

24 *Lib. 2. de uocatione gentium c. 1.* IDEM oſtendit Deum per creaturas, ſemper ſui cognitionem docuiſſe etiam gentes, quas deſeruiſſe videbatur, ſic ait: Quamuis ſpeciali cura, atque indulgentia Dei, populum Iſraeliticum conſtet electum, omneſq; alięnationes ſuas vias ingredi, hoc eſt, ſecundum propriam permiſſæ ſint viuere voluntatem, non ita ſe tamen æterna creatoris bonitas ab illis hominibus auertit, vt eos ad cognoſcendum ſe, atque metuendum, nullis ſignificationibus admoneret, cœlum quippe ac terra, & mare omniſque creatura quæ videri atque intelligi poteſt, ad hanc præcipue diſpoſita eſt humani generis vtilitatem, vt natura rationalis de contemplatione tot ſpecierum, de experimentis tot bonorum, de perceptione tot munerum, ad cultum & dilectionem ſui imbueretur auctoris, im-
Act. 17. plente omnia ſpiritu Dei, in quo viui-
Pſ. 118. mus, mouemur, & ſumus. Quoniam, etſi longe eſt a peccatoribus ſalus, pręſentia tamen ſalutis ipſius, ac virtutis, nihil vacuum eſt, igitur ſicut dicit
Pſal. 32. propheta, Miſericordia Domini plena eſt terra, quæ nullis inquam ſæculis, nullis generationibus defuit, &c. & licet in comparatione electorum, alij videantur abiecti, ſed numquam ſunt manifeſtis occultiſque beneficijs abdicati. Legimus enim in actibus Apoſtolorum, Paulum, & Barnabã lycaonijs, volentibus ſanctificare illis, dixiſſe Viri quid hæc facitis? & nos mortales *Act. 14.* ſumus ſimiles vobis homines, annunciantes vobis ab his vanis conuerti ad Deum verum, qui fecit cœlum & terrã & mare & omnia quæ in eis ſunt, qui in præteritis generationibus dimiſit omnes gentes ingredi vias ſuas, & quidem non ſine teſtimonio ſemetipſum 25
reliquit, benefaciens de cœlo, dãs pluuias & tempora fructifera, implens cibo & lætitia corda veſtra. Quod eſt autem hoc teſtimonium, quòd ſemper Domino deſeruiuit, & numquam de eius bonitate ac poteſtate conticuit, niſi ipſa totius mundi inenarrabilis pblchritudo, & inenarrabilium beneficiorum eius diues & ordinata largitio, per quæ humanis cordibus quædã æternæ legis tabulæ præbebantur, vt in paginis elementorum, ac voluminibus temporum, communis & publica diuinæ inſtitutionis doctrina legeretur? cœlum ergo, cunctaq; cæleſtia, mare, & terra, omniaque quæ in eis ſunt, conſono ſpeciei ſuæ, ordinationiſque concentu, proteſtabantur gloriã Dei, & prædicatione perpetua maieſtatem ſui loquebantur auctoris, & tamen maximus numerus hominum, qui vias voluntatis ſuæ ambulare permiſſus eſt, non intellexit, nec ſecutus hanc legem eſt, & odor vitæ qui ſpirabat ad vitam, factus eſt ei odor mortis ad mortem, vt etiam in illis viſibilibus teſtimonijs diſceretur, quod littera occideret, ſpiritus autem viuificaret, &c. c. 2. Quod ergo in Iſrael per conſtitutionẽ legis, & prophetica eloquia gerebatur, hoc in vniuerſis nationibus, toti' orbis creaturę, & bonitatis Dei miracula, ſemper egerunt, &c.

IDEM dicit de Halcyone aue ma- 26
rina, quæ in littoribus fetus ſuos ede- *Lib. 5. Hexameron c. 13. to. 1.*
re ſolet, ita vt in arenis oua deponat, medio fere hiemis tempore, quando maxime inſurgit mare littoribus, ve-

hementiorque fluctus alliditur, & positis ouis subito mitescit mare, & omnes cadunt ventorum procellæ, fluctusque aurarum quiescunt, ac placidum ventis stat mare, donec oua foueat halcyon sua, septem autem dies fotus sunt, quibus decursis educit pullos, fetusque absoluit illico, alios quoque septem dies adiungit, quibus enutriat partus suos, donec incipiant adolescere, tantam autem gratiam minuscula auis diuinitus indultam habet, vt hos quattuordecim dies nautici præsumptæ serenitatis obseruent, quos & Halcyonidas vocant, quibus nullus motus procellosæ tempestatis horrescit, none vos passeribus pluris estis, Dominus ait? Si ergo auis minusculæ contemplatione insurgit mare, & repente comprimitur, atque aspera hiemis inter ingruentes procellas, tempestatesque ventorum, detergit cœli nubila, fluctusque componit, elementis omnibus subito infusa tranquillitas, quantum præsumere debeas, o homo ad imaginem Dei factus, agnoscis, si tamen auiculæ istius fidem, studio, deuotionis imiteris. Illa tempestates videns insurgere, sæuire ventos inter hiberni sæua non reuocatur, neque reflectitur, sed impellitur, & ne putes, quod ouorum videatur habere contemptum, continuo vbi deposuerit oua nidificat, & suo partus corpore fouet, neque saluti propriæ alluuione littoris pertimescit, sed secura de Dei gratia, ventis se committit & fluctibus, & teneros fetus, non latibulis aliquibus abscondit, aut tectis, neq; includit cauernis, sed nudo, & rigenti committit solo, nec defendit à frigore, sed diuino fotu tutiores fore existimat. Quis vestrum paruulos suos, non vestimentis tegat tectisque abscondat? quis non ita diligenter, vndique fenestras obstruat, ne qua possit aura penetrare, merito quos tam sollicite induimus, ac fouemus, exuimus eos clementiæ cœlestis inuolucro. Loquitur etiam de mergis, fulcis, & ardea, quomodo præsentiant tempestates, & se in tuto reponant. *In fine capitis, ait*: Nocturnas autem anserum, quis non miretur excubias, & vigilias, deniq; cantu suo etiam Romana Capitolia a Gallo hoste seruauerunt. Merito illis debes Roma, quod regnas, dij tui dormiebant, & vigilabant anseres, ideo illis diebus anseri sacrificas non Ioui. Cedunt enim dij vestri anseribus, a quibus se sciunt esse defensos, ne & ipsi ab hoste caperentur, &c.

Luc. 12.

Dei vocatio, est ingens ipsius beneficium, cui respondendum est continuo, & obediendum. Cap. IV.

CHRYSOSTOMVS: Magnifacit Abrahã, qui Deo vocanti & præcipiéti, vt egrediatur de terra sua, statim obediuit, nec dixit. Quare me peregre proficisci iubes, & in alienam terram abducis? Quare si me magnum facere vis, non hic magnum facis? Quare in domo paterna versantẽ, tua benedictione non dignaris? Quod si contingat, prius quam perueniam in locum, quem iubes, defatigatum me itineris laboribus perire, quæ mihi ex promissis vtilitas? At nihil horum, vel in mentem suscipiendum censuit, sed sicut voluntarius seruus, ad solum imperium obediuit, nihil curiose quærens, nullumque aliud negocium prætexens, *Infra: explicans illa verba*: Abraham erat annorum septuagintaquinque, quando exiuit ex Charran, ait: Vidisti, quomodo nec ætas ei fuit obstaculo, vt domi resideret. Sed nec senectute, neque alijs maioribus caussis prohiberi potuit, quin omnibus disruptis vinculis, quasi iuuenis & iuuenescens, ac a nullo prohibitus festinabat, & anhelabat Domini præceptũ perficere. *Infra*: absurdissimum est, quòd cum iustus ille de terra in terram vocaretur, tantam prætulit obedientiam, vt nihil ad obediendum eum tardiorem facere potuerit, sed omnibus vinculis ruptis, cucurrit, & festinauit, vt perageret opera quod

1 Hom. 31. in Gen 10, 1.

Gen. 12.

quod sibi a Deo demandatum erat; nos autem, qui de terra, in cœlum, vocamus non eandem, quam ille iustus alacritatem obediendo exhibemus, sed frigidas plerumque, & inutiles prætexímus causas. Et neque nos promissorum magnitudo, neque visibilium rerum vilitas, neque quòd terrenæ sunt & momentaneæ, neque vocantis dignitas attrahit, sed tantę sumus negligentiæ, vt præferamus momentanea, semper manentibus terram, cœlo, ea quæ auolant, antequam habeantur, ijs quæ nunquàm finem accipere possunt.

2 *Hom. 14. in Matt. 10. 2.* IDEM explicans locum Matthæi 4. Relictis retibus secuti sunt Dominum, ait: Perpende obedientiam vocatorum, siquidem in medio piscationis constituti, cum Dominum audissent iubentem, nihil distulerunt, nihil omnino cunctati sunt, non dixerũt, reuertemur domum, loquemur propinquis, sed cuncta illico relinquentes, fecerunt quod Eliseus quoque sub *3. Reg. 19.* Elia legitur implesse. Talem quoque a nobis obedientiam Christus efflagitat, vt neq; punctum temporis differamus, etiamsi nos aliquid necessarium vrgere videatur. Propter quod, & aliũ quendam accedentem ad se, & rogantem vt ad sepeliẽdum patrem rediret, *Mat. 8.* ne id quidem facere permisit, ostendens quia Christus, cunctis sit etiã necessitudinibus præferendus.

3 *Epist. 22. quæ est ad Eustoch. de virginum custodia virginitat. to. 1. Cant. 5.* HIERONYMVS ait: Dominus clamat, ecce sto ad ostium, & pulso, si quis mihi aperuerit, introibo, & cenabo cum eo, & ipse mecũ, & tu statim sollicita respondebis, Vox fratruelis mei pulsantis: Aperi mihi soror mea, proxima mea, perfecta mea. Nec est vt dicas, Despoliaui me tunica mea, quomodo induam illam, laui pedes meos quomodo inquinabo illos? Illico consurge, & aperi, ne te morante, pertranseat, & postea conqueraris, & dicas? Aperui dilecto meo, at ille declinauerat atque trãsierat. Quid enim necesse est, vt cordis tui ostia clausa sint? sponso aperiantur Christo, claudantur diabolo.

IDEM exponens illa verba: Et vocabit Dominum Deus exercituum in die illa, ad fletum, & ad planctum, & ad caluitium, & ad cingulum sacci, & ecce gaudium, & lætitia, occidere vitulos, & iugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinum. Comedamus, & bibamus, cras enim moriemur, ait: Quotidie vocat Deus peccatores ad fletum, Beati enim flentes, quoniam ipsi ridebũt, & ad planctum, ne postea audiant, Lamentauimus vobis, & non planxistis. Et ad caluitium, vt omnia opera mortis radant. Et ad cingulum sacci, ne postea iuxta Hierusalem, pro cingulo, reste cingantur, illi autem e contrario, pro fletu, & planctu, caluitio, & cilicio, gaudium habuere atque lætitiam, & quasi morte omnia finirentur, locuti sunt verba blasphemantium. Audiuit Dominus verba blasphemiæ, & comminatus est, non se dimissurum hanc iniquitatem, donec aut peccato moriantur, & vitijs, aut cum delictis suis ad inferos pertrahantur. 4 *Lib. 7. in c. 22. Esaiæ. tom. 4.*

5 *Lib. 9. in c. 30. Esaiæ.* IDEM explicans illa verba: Si reuertamini, & quiescatis, salui eritis, & noluistis, & dixistis, nequaquam, sed ad equos fugiemus, ideo fugietis, & super veloces ascendemus, ideo veloces erunt, qui persequentur vos, &c. sic habet: His verbis omnes peccatores ad pœnitentiam cohortatur, quòd cum reuersi a vitijs ingemuerint, & egerint pœnitentiam, salui fiant, & tunc intelligant, vbi prius fuerint, & quòd frustra in vanis sperauerint. Cumque eos ad pœnitentiam cohortetur, illi e contrario confidunt in incerto sæculi, Deique verba audire nolentes, equos Ægyptios desiderant, & eorum velocitate lætantur. Quia igitur ista dixistis, fugietis quidem, & pernici cursu intrabitis Ægyptum, sed velociores erunt Babylonij, qui vos vsque ad Ægyptum persequentur, tantusque terror, atque formido obtinebit Ægyptũ, vt vni Chaldæo, mille Ægyptij resistere nequeant, & quinq; hostibus, fugientiũ, plurima multitudo. Donec reliquamini, quasi mal⁹ nauis in vertice

montis, & quasi signum super collem.
Hier. 46. Scribit, & Hieremias, quòd interfectis gladio, & fame his qui in Aegyptum confugerant, pauci remanserint, qui reuersi sint in Iudæam. Et quomodo si fracta naui, & compage illius dissoluta, sola arbor quæ malus dicitur, remaneat, & ponatur pro signo in summitate montis, siue in excelso colle, sic pro signo atque vestigio, vix vnus & alter resideant ad Dei potentiam demonstrandam. Quæ omnia euenerunt Iudæis, quia Deo vocanti obedire noluerunt, &c.

6 *Lib. 3. in c. 9. Amos. to. 6.* IDEM explicans illa verba: Qui vocat aquas maris, & effundit eas super faciem terræ, ait: Ideo vocat amaras aquas, vt dulces faciat, & educat ventos de thesauris suis, & graues salsugine aquas, sua in altum iussione suspendat, eliquansque eas, & æthereo calore decoquens, dispenset & in pluuias, & emittat super faciem terræ, vt arentia quæque rigentur imbribus, &
Rom. 5. vbi abundauit peccatum, superabundet gratia.

7 *In c. 10. Zacharia.* IDEM explicans illa verba: Sibilabo eis, & congregabo illos, & multiplicabo eos, sicut ante fuerant multiplicati, sic habet: Sibilat Dominus his qui peccatis fuerant ante captiui, & loquitur ad eos, Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & inuenietis requiē animabus vestris. Quid hac significatione, sibiloq; clemētius, quo dispersus populus congregatur? Et multiplicabit eos, sicut fuerant antea multiplicati. De qua multiplicatio
Esai. 60. ne, Esaias ait. Qui modicus est, erit in millibus, & qui paruus erit in gentem magnā, seminabo eos in populis, & de longe recordabuntur mei.

8 *In cap. 38. Iob. to. 8.* IDEM explicans illa verba: Nunquid eleuabis in nebula vocem tuam, & impetus aquarum operiet te, sic habet. Vocem eleuo, ait Dominus, quando hominibus clamo, venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & pietatis affectu pulso secreta mentis ipsorum, vbi est velut nebula caligo peccati, & nominis mei valde obscura obliuio, vt obedientibus voci meæ, innumeris populis circundatus, quasi impetu influentibus aquis, operiar, quibusque velut vestimento induar, vt in eis habitem sicut propheta ait: Sicut sponsa induit me vestimento. Alij dixerunt vocabis nubem *Esai. 61.* voce, & in tremore aquæ validæ obediet tibi. Aqua valida, tremendum diuinæ voluntatis præceptum est, quòd Deus quemlibet sanctum voce, idest affectu clamoris, & insinuationis instinctu, vt obediendo saluetur, obseruare iubet.

IDEM: Loquens de vocatione 9 Matthæi, sic ait: Certe fulgor ipse, & *Lib. 1. in c.* maiestas diuinitatis occultæ, quæ e- *9. Matth.* tiam in humana facie relucebat, ex *to. 6.* primo ad se videntes, trahere poterat aspectu. Si enim in magnete lapide hæc esse vis dicitur, vt annulos, & stipulam, & festucas sibi copulet; quanto magis Dominus omnium creaturarum, ad se trahere poterat, quos volebat?

AVGVSTINVS sic habet: Sar 10 cina sæculi, velut somno assolet, dul- *Lib. 8. conf.* citer premebar, & cogitationes, qui- *c. 5. to. 1.* bus meditabar in te, similes erant conatibus expergisci volentium, qui tamen superati soporis altitudine, remerguntur. Non erat, quod tibi vocanti responderem, & dicenti mihi, *Ephes. 5.* Surge qui dormis, & exurge a mortuis, & liberabit te Christus, non erat omnino, quod responderem, veritate conuictus, nisi tantum verba lenta & somnolenta, modo, ecce modo, sine paululum. Sed modo, & modo non habebant modum, & sine paululum, in longum ibat. Frustra condelectabar le- *Rom. 7.* gi tuæ, secundum interiorem hominē, cum lex alia in membris meis repugnaret legi mentis meæ, & captiuum me duceret in lege peccati. lex enim peccati est, violentia consuetudinis, qua trahitur & tenetur etiam inuitus animus, eo merito, quo in eam volens illabitur.

IDEM ait. Retinebant me nugæ 11 nugarum antiquæ amicæ meæ, & va- *Cap. 11.* nitates vanitatū, & submurmurabant, Dimittis ne nos? Et a momēto isto nō

eri-

erimus tecum vltra in æternum, & a momento isto non tibi licebit hoc, & illud, vltra in æternum? Et quæ suggerebant in hoc, quod dixi, hoc, & illud, quæ suggerebant, Deus meus auertat ab anima serui tui, misericordia sua, quas sordes suggerebant, quæ dedecora? *Infra*. cap. 12. vbi vero alta cõsideratio contraxit, & congessit totam miseriam meam in conspectu cordis mei, oborta est procella ingens, ferens ingentem imbrem lachrymarum. Et vt totum effunderem cum vocibus suis, surrexi ab Alipio. Solitudo enim, ad negotium flendi aptior suggerebatur. Et secessi remotius, quàm vt posset mihi onerosa esse etiã eius præsentia. Mansit ergo ille, vbi sedebamus. Ego autem sub quadam fici arbore, statui me, nescio quomodo, & dimisi habenas lachrymis, & proruperunt flumina oculorum meorum, acceptabile sacrificium tuum. Et non quidem his verbis, sed in hac sententia, multa dixi tibi, & tu Domine vsquequo? Vsquequo Domine irasceris in finem? Ne memor fueris iniquitatum nostrarum antiquarum. Sentiebã enim me ab eis teneri, & iactabam voces miserabiles, Quandiu, quandiu: cras, & cras? Quare non modo, quare non hac hora, finis turpitudinis meæ? Legi Paulum, Non in commessationibus, & ebrietatibus, non in cubilibus, & impudicitijs, non in cõtentione, & æmulatione. Sed induite Dominum Iesum Christum, & carnis curam ne feceritis in cõcupiscentijs. Nec vltra volui legere, nec opus erat, statim quippe cum fine huius sententiæ, quasi luce securitatis infusa cordi meo, omnes dubitationis tenebræ diffugerunt, & post pauca conuertisti me, ita ad te, vt nec vxorem quærerẽ, nec aliquam spem sæculi huius. Et paulo inferius lib. 9. c. 1. Quàm suaue mihi subito factũ est carere suauitatibus nugarum, & quas amittere metus fuerat, iã dimittere gaudium erat. Eijciebas. n. eas a me, vera tu & summa suauitas, eijciebas, & intrabas pro eis, omni voluptate dulcior, sed nõ carni, & sanguini. Iam liber erat animus me* a curis mordacibus ambiendi & acquirendi, & volutandi, atque scalpendi scabiem libidinum, & garriebam tibi claritati meæ, & diuitijs meis & saluti meæ Domino Deo meo. *Et Infra*. lib. 10. cap. 27. Ecce intus erat, & ego foris, & ibi te quærebam, & in ista formosa quæ fecisti, deformis irruebam. Ea me tenebant longe a te. vocasti & clamasti, & rupisti surditatem meam. Corruscasti, splenduisti, & fugasti cæcitatem meam, flagrasti, & duxi spiritum, & anhelo tibi. Gustaui, & esurio, & sitio. Tetigisti me, & exarsi in pacem tuam.

Psal. 6. *Psal. 78.* *12* *Rom. 13.*

13 *Exposit. in Ps. 102. to. 8.* IDEM explicans illa verba: Miserator, & misericors Dominus longanimis, & multum misericors ait: Quid tam longanimum? Quid tam multum in misericordia? Peccatur, & viuitur, accedunt peccata, augetur vita, blasphematur quotidie, & solem suũ oriri facit super bonos, & malos. Vocat vndique ad correctionem, vocat impertiendo tempus viuendi, vocat per lectorem, vocat per intimam cogitationem, vocat per flagellum correctionis, vocat per misericordiam consolationis, longanimis, & multæ misericordiæ, sed obserua ne longitudine misericordiæ Dei male vtendo, tu tibi thesaurizes (quod ait Apostolus) irã in die iræ, & reuelationis iusti iudicij Dei. Ergo te Deus longanimitate sua parcendo, ad pœnitentiam adducit, tu autem quotidie dicis, finietur hodiernus dies, & sic ero, & crastino die, non erat cras erit vltimus, & tertio die, & subito venit ira eius. Fratres, non tardetis conuerti ad Dominum, sunt enim qui præparant conuersionem, & differunt, & fit in illis vox coruina, Cras cras. Coruus de arca missus, non est reuersus. Non quærit Deus dilationem in voce coruina, sed confessionem in gemitu columbino. Missa columba reuersa est. Quandiu cras cras? Obserua vltimum cras, quia ignoras, quod sit vltimum cras. Sic misericors, & longanimis est Deus, vt dicatur hic etiam verax.

Mat. 5. *Eccl. 5.* *Gen. 8.*

Cum differendo conuerſionem, theſaurizaueris tibi iram in die iræ, nonne experieris iuſtum, quem contempſiſti benignum?

14 *Ser. 59. de verbis Domini in Ioã nem. c. 10. Matt. 20.* IDEM loquens de patre familias, qui exijt vocare operarios in vineam ſuam, ait: Tanquam prima hora vocantur, qui recentes ab vtero matris, incipiunt eſſe Chriſtiani, quaſi tertia, pueri, quaſi ſexta, iuuenes, quaſi nona, vergentes in ſenium, quaſi vndecima, iam decrepiti, vnum tamen vitæ æternæ denarium omnes accepturi. Sed attendite fratres mei, ne ideo quiſque differat venire ad vineam, quia ſecurus eſt quoniam quandocumque venerit, ipſum denarium accepturus eſt. Securus eſt quidem, quòd ipſe denarius illi promittitur, ſed differre non iubetur. Numquid enim, & illi qui ſunt ad vineam conducti, quando ad illos exibat pater familias, vt conduceret, quos inuenit hora tertia, & conduxit verbi gratia, dixerunt illi, Expecta, non illuc imus niſi hora ſexta, aut quos vocauit hora ſexta dixerunt, Non imus, niſi hora nona, aut quos nona inuenit dixerunt, Nom imus niſi vndecima? Omnibus enim daturus eſt tantundem, quare nos amplius fatigamur? Quid ille daturus ſit, & quid facturus ſit, penes

15 ipſum conſilium eſt. Tu quando vocaris, veni. Merces enim cunctis æqualis promittitur. Laborare non vis, qui vtrum viuas vſque ad ſenectam neſcis? Sexta hora vocaris, veni, pater familias tibi quidem etiam vndecima venienti, denarium promiſit, ſed vtrum viuas vſque ad ſeptimam, nemo tibi promiſit. Non dico vſque ad vndecimam, ſed vſque ad ſeptimam. Quare ergo differs vocantem te, certus de mercede, incertus de die? Vide ne forte, quod tibi ille daturus eſt promittendo, tu tibi auferas differendo. *Infra*: Iſta duo occidunt animas, aut deſperatio, aut peruerſa ſpes. Pereunt, qui cogitantes mala quæ fecerunt, non ſibi putant ignoſci poſſe, & ſic dant animam iam perire deſperationi, pereunt dicentes in cogitationibus ſuis, Iam nulla nobis ſpes, neque enim tanta illa quæ commiſimus, ignoſci nobis poſſunt, quare ergo non ſatisfacimus cupiditatibus noſtris? Procedit ad hos Dominus vineæ, & tamquam deſperantes & vacantes pulſat, & clamat in propheta Ezechiele: *Ezec. 18.* In quacumq; die conuerſus fuerit homo a via ſua peſſima, omnes iniquitates eius obliuiſcar. Sed his timendum eſt, ne in aliam voraginem incurrant, & peruerſe ſperando, moriantur dicentes. Si quacumque die conuerſus fuero, Deus miſericors omnes iniquitates meas obliuiſcitur, quare hodie conuertor, & non cras. Dicis craſtino conuertar, & iniquitatum mearum erit finis, quid ſi ante craſtinum, tuus erit finis. Ergo bene quidem gaudes, quia propter iniquitates tuas conuerſo, tibi indulgentiã Deus promiſit, ſed craſtinum diem tibi nemo promiſit, vnde alibi dicit. Ne tardes conuerti ad Dominum, neque differas de die in diem. Subito enim veniet ira eius, & in tempore vindictæ diſperdet te. Ergo noli differre, noli quod patet, contra te claudere. Ecce indulgentiæ dator, aperit tibi oſtium. Quid moraris? Gaudere deberes, ſi aperiret aliquando pulſanti. Non pulſaſti, & aperit, & foris remanes? Ne ergo differas. De miſericordiæ operibus quodam loco ſcriptura dicit, Ne dixeris, vade & reuertere, cras ego dabo, cum poſſis continuo benefacere, non enim ſcis quid contingat ſequenti die. Audiſti præceptum non differenti, vt in alium ſis miſericors, & differendo, in te es crudelis? Non debes differre pané daturus, & differre indulgentiam accepturus? Miſerere animæ tuæ placens Deo. Exhibe animæ tuæ eleemoſynam. Non dicimus, vt tu ei des, ſed ne repellas manum dantis.

Eccl. 5. 16 *Prou. 3.*

17 *Serm. 2. in feſto S. Andrea. Matt. 4.* BERNARDVS ait: Vis audire perfectæ obedientiæ formam? Vidit Dominus, ait Euangeliſta, Petrum & Andream mittentes rete in mare, & ait illis. Venite poſt me faciã vos fieri piſcatores hominum. At illi continuo

nihil

nihil dijudicantes, aut hæsitantes non solliciti vnde viuerent, non considerantes quonammodo rudes homines, & sine litteris prædicatores fieri possent, nihil denique interrogantes, sine omni mora, relictis retibus & naui, secuti sunt eum. Agnoscite fratres, quòd propter vos, singulis annis hæc verba in Ecclesia recitantur, vt discentes veræ obedientiæ formam, castigetis corda vestra in obedientia charitatis.

Deum nec irasci peccantibus, nec punire, ira est eius ingens, punitio autem, ab ipsius misericordia oritur.

Cap. V.

1 *Hom. 8. in c. 20. Exodi 10. 1.* ORIGENES explicans illa verba: Ego sum Dominus Deus tuus, fortis zelotes, sic habet. Videamus, quid est hoc quod dicit, quia Deus zelans ego sum. Sed vt contemplari facilius possimus diuina, de humanis doceamur exemplis. Omnis mulier aut sub viro est, & subiecta viro, aut meretrix est, & vtitur libertate peccandi. Qui ergo ingreditur ad meretricem, scit se, ad eam ingressum esse mulierē, quæ prostituta est, & cunctis volentibus patet, & ideo indignari non potest, si cum ea alios videat amatores. Qui vero legitimo vtitur matrimonio, non patitur in vxore potestatem peccandi, sed accenditur zelo, ad castitatem matrimonij conseruandam. Hoc exemplo intelligamus, omnem animā, aut prostitutam esse dæmonibus, & habere plurimos amatores, ita vt intret ad eam, modo quidem, spiritus fornicationis, illo discedente, spiritus auaritiæ, post hunc veniat, superbiæ spiritus, inde iræ, inuidiæ, &c. Isti autem omnes, ita cum infideli anima meretricantur, vt alter alteri non inuideat, nec zelotypia moueantur adinuicem; quin potius inuitent se inuicem sicut in Euangelio dicitur de spiritu nequā, qui reuersurus ad talem animam, assumit septē alios spiritus nequiores se, *Luc. 11.* vt ingressi habitent ibi. Si vero legitimo coniuncta sit viro, illi viro, cuius matrimonio Paulus animas coniungit, *Matt. 22. a* de quo, & in Euangelijs scriptum est, quia rex quidā fecit nuptias filio suo. In huius ergo viri nuptias cum se anima dederit, etiamsi fuit aliquando peccatrix, etiamsi meretricata est, si tamē se huic viro tradidit, vltra eam peccare non patitur. Non potest ferre, vt rursum anima quæ se sortita est virū, ludat cum adulteris, quia excitatur super eam zelus eius viri, & defendit coniugij castitatem. Et ideo zelans dicitur Dominus, quia animam sibi mancipatam, non patitur dęmonibus admisceri. Alioquin si eam viderit violantem iura coniugij, tunc dat ei libellum repudij, & dimittit eam dicens. Ecce *Esa. 50.* peccatis vestris venundati estis, & propter iniquitates vestras dimisi matrē vestram, hæc qui loquitur, zelans est, qui post matrimonium tot tantisque sacramentis confirmatum, non vult nos peccare vltra. Quod, & si forte aliquando eueniat infeliciter, saltē, vt cōuertatur, & redeat, & pęniteat, miseratus expectat. Nouū enim hoc bonitatis eius est genus, vt etiā post adulterium, reuertentē tamē ex toto corde, pęnitētē suscipiat animā, sicut, & ipse per prophetā dicit, Nunquid mulier si exierit *Hier. 3.* a viro, & dormierit cū alio viro, reuertetur ad virū suum? tu aūt fornicata es cū amatoribus multis, tamē reuertere ad me. Hic ergo Deus zelans, si requirit & desiderat animā tuam adhærere sibi, si te reseruat a peccato, si corripit, si castigat, si indignatur, si irascitur, & velut zelotypia quadā erga te vtitur, spem tibi esse salutis, agnosce. Si vero castigatus non resipiscis, correctus nō emendaris, verberatus cōtemnis, scito ꝙ si eo vsq; peccādo profeceris, discedit a te zelus eius & dicetur tibi illud quod per Ezechielem prophetā ad Hie- *Ezec. 16.* rusalem dicitur: Propterea discedet zelus meus a te, & nō irascar vltra super te. Vide misericordiam, & pietatem bo- 3 ni Dei, quādo vult misereri, indignari se dicit & irasci, sicut per Hieremiam dicit, Dolore & flagello castigaberis Hierusalem, vti ne abscedat ani-

ma

ma abs te. Hæc si intelligis, miserantis Dei vox est, vbi irascitur, & zelatur, vbi adhibet dolores, & verbera: flagellat enim omnem filium quem recipit. Vis autem audire indignantis Dei terribilem vocem? Audi quod dicit per prophetã, Cum enumerasset multa nefanda, quæ comiserat populus, audit etiam hæc. Et propter hoc, inquit, non visitabo super filias vestras, cum fornicatæ fuerint, nec super nurus vestras cum adulterauerint. Hoc est, terribile, hoc extremum, cum iam non corripimur pro peccatis, cum iam non corrigimur delinquentes. Tunc enim cum excesserimus peccandi modum, Deus zelans auertit a nobis zelum suum, vt non irascatur amplius.

4 IDEM exponens illa verba: Quoniam ego in flagella paratus sum, ait: Hæc verba vox sunt optimi, vt ita dixerim, peccatoris, qui deliquerit quidem, expectet tamen delictorum flagella, quibus in præsenti optet emendari, ne puniatur, & pereat in futuro. Propone tibi ante oculos peccatorem dicentem ad Dominum, Ego quoniam peccaui, iam nunc in flagella paratus sum, noli me reseruare igni æterno. Dum in hac vita sum, redde mihi peccata mea, quoniam flagellas omnem filium quẽ recipis. Oro te, flagella me quoque, & noli me reseruare cum his qui non flagellantur, qui in labore hominum non sunt, & cum hominibus non flagellabũtur, idest qui penitus derelinquuntur a te, quorum emendationem, correctionemque non quæris. Sciens ergo quæ sit differentia, cũ flagellatur peccator, ab eo qui flagellat omnem filium quẽ recipit, & quæ sit differentia eius, qui dignus non habetur flagellis, ait ad Dominum, ego in flagella paratus suum, idest si volueris superducere languores, in me mittere ægritudines, tolerabiliter feram. Scio quia dignus sum, vt non solũ per ægritudines peccata mea soluantur, sed per omnes afflictiones purgari desidero, tantũ vt æternis pęnis & cruciatibus non reseruer. Si placet inferre dãna, sustineo, si placet omnes facultates perire, depereant, tantũ ne anima pereat apud te. Si per mortẽ charorum & propinquorũ, vis me purgari, moriantur etiam ipsi, vt, & ipsi ex huiusmodi vinculis liberentur, auferãtur filij dum adhuc pueri sunt, nondũ grauioribus peccatorum sordibus maculati. Omnibus igitur flagellis emendari, verberarique paratus sum, & nihil horum recuso.

IDEM sic habet: Argue nos in iudicio, & non in furore, dixit Hieremias. Inuenies autem etiam ex repromissione Dei in quosdam correptionem dari, in eo, cum peccantibus Christi filijs pęna promittitur, misericordia non denegatur, vt scriptũ est. Si dereliquerint filij eius, legem meam & in iudicijs meis nõ ambulauerint, si iustitias meas profanauerint, & mandata mea non custodierint, visitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorũ: misericordiam autem meã non dispergam ab eis. Ista considerans, vide quomodo necdum pœna dignus sit, qui vsque ad præsens tempus committit scelera, nec punitur. Visitatio quippe Dei, per visitati tormenta monstratur. Tempus vindictæ Babylonis est a Domino. Quando enim quis non vindicatur, & relinquitur impunitus, frequenter me dixisse memini, id quod in duodecim prophetis scriptum est. Et nõ visitabo super filias vestras cũ fuerint fornicatæ, nec super nurus vestras cum adulterauerint. Non ergo (vt quidam existimãt) Deus peccatores punit iratus. Sed (si sic expedit loqui) magna ira est, a Deo tormenta non perpeti. Qui enim punitur, etiamsi ab ea quæ vocatur ira Dei corripitur, ad hoc punitur vt emẽdetur. Domine, ait Dauid, non in furore tuo arguas me, neq; in ire tua corripias me. & *Infra*: Curauimus Babylonem, & nõ est curata, relinquamus eã, & abeamus vnusquisq; in terram suã. Caue homo ne quãdo relinquat te medicus, cui credita est cura ad salutis medicinam deferendam. Si enim te dereliquerint, & dixerint, Abeamus, quia appropinquauit in cęlum iudicium eius, manifestum est, quia abscessio eorum, condẽnatio tua est, vt irremediabilis, no-

Margin: .12. · 4. · 4 Homil. 2. in Psal. 37. · 12. · 5 Homi. 2. in Hieremiã. · Psal. 88. · Osee 4. · Psal. 6.

nolentisq; curari. Cum autem te deseruerint, quid tibi aliud euēturum est, nisi quod solet his accidere, qui a medicis desperantur, vtentes voluntate morbi sui, vt ad peiora demergantur?

6 *Hom. 11. in Psal. 44. to. 1.* BASILIVS exponens illa verba: Virga directionis, virga regni tui, sic ait: Instructiua est admodum virga Dei, erudiensque, non obliqua sed recta infert iudicia. Ideo virga directionis, virga regni ipsius nominatur. Si enim dereliquerint filij eius legē meā, & in iudicijs meis non ambulauerint, visitabo in virga iniquitates eorum. *Psal. 88.* Vides ne iustum Dei iudicium, quo nō in omnes sine discrimine, sed tantum in peccatorem vtitur? Sed, & ipsa etiā consolationis dicitur, *Psal. 22.* Virga enim tua, inquit, & baculus tuus ipsa me consolata sunt. *Psal. 2.* Est, & virga contritionis. Reges eos in virga ferrea, & tanquam vas figuli confringes eos. Conteruntur autem terrea ac lutea ad eorum beneficium, quos Deus regit ac dirigit. secundum quod, & in carnis perditionē traduntur, vt Spiritus seruetur.

7 *In hom. cuius titulus est de Gen. et interdic. arboris ad Adā to. 1.* CHRYSOSTOMVS ait: Nunc Deus comminatur, vt saluet, nec serpēs persuadet vt vexet. Nunc per Deū seueritas vitam, nunc per diabolum, blanditia mortem intentat. Et vtique, pro nephas: minatur Deus, & contemnitur; persuadet diabolus, & auditur. Apud Deum est seueritas, sed benigna: apud diabolum autem blanditia, sed nociua.

8 *Concio. 3. de Lazaro to. 2.* IDEM sic inquit: Etenim cum exigua sunt leuiaque benefacta, ingens autem peccatorum onus, deinde hic prosperitate fruimur, neque quicquam patimur acerbi, prorsus nudi destitutiq; benefactorum præmijs, hinc discedimus, vt qui hic receperimus omnia. Rursus cum multa magnaque fuerunt nobis benefacta, sed exigua paucaque delicta, & post hæc patimur aliquid acerbi, hic depositis leuioribus illis delictis, puram illic & perfectam bonorum operum remunerationem, accipimus. Vbi quem igitur videris improbam agentem vitā, nec quicquam hic acerbi patientem, ne putes illum beatum: sed defle potius, ac deplora velut illic omnia tristia perpessurum, quemadmodum & diues purpuratus fecit. Rursum, vbi quem videris virtutis studiosum, & eundem innumeris affligi molestijs, beatum ac felicem iudica, vt qui, & hic omnia sua peccata diluerit, & illic multam habeat paratam mercedem, sicut huic euenit Lazaro. *Luc. 16.* Beati ergo sunt, qui hic puniuntur, & ita peccata deponunt. Ceterum qui cogetur illic totam pœnam sustinere, ineuitabilem vindictam patietur, velut diues ille. Quoniam enim hic nullam peccatorum partem abluit, adeo seuere punitus est, vt ne minimam quidem guttam impetrauerit. Verum his quoque

9 qui hic cum peccant, nihil tamen graue patiuntur, illos longe infeliciores iudicio, qui cum hic puniantur, simul tamen, delicijs ac securitate fruuntur. Quemadmodum enim hic non dare pœnas pro commissis, illic cruciatum reddit atrociorem, ita dum peccant, securitati, delicijs, multæque rerum affluētiæ indulgere, maioris pœnæ viaticū, ac materiam illic colligit. Nam cum peccantes, nos Deus afficit honoribus, ea res potissimum nos in grauius incendium inijcere poterit. *Infra*: Ergo cum viderimus, opibus affluentes, delicijs fruentes, vnguenta olentes, in temulentia perseuerantes, in magistratu & honore in multa pompa & claritudine, peccantes, neque quicquam triste patientes, hac ipsa de causa maxime defleamus, ac deploremus illos, quòd dum peccant non puniuntur. Veluti si quem videris hydropisi aut vitio splenis obnoxium, aut tabo quopiam marcescentem, innumeris vndiq; plenum vlceribus, nihilo secius tamen cum his omnibus temulentiæ, ac delicijs indulgentem, reddere morbum acriorem, adeo non miraris, aut beatum iudicas cum ob delicias, vt ob hoc ipsum etiā maxime miserum existimes. Similiter, 10

& de anima cogitato, vbi videris hominem peruerse viuentem, multaq; fruētem prosperitate, neque triste quicquā patiētem, ob hoc ipsum magis deplora, q cum morbo, grauissimoq; tabo sit ob no-

noxius: tamen deterior fit, morbum, delicijs, vitaq; dissoluta, exasperans. Vt autem videas quomodo hic inflicta pœna, liberat a pœna quæ illic est, audi Paulum reprehendentem eos, qui indigne communicabant mysterijs, & dicentem. Qui enim manducat & bibit indigne, iudiciũ sibi manducat & bibit, &c. Subiecit illico, Propter hoc inter vos multi infirmi, & imbecilles, & dormiũt multi, &c. Nunc autem cum iudicamur a Domino, corripimur, vt nõ cum hoc mundo damnemur. Vides quomodo hic inflicta pœna, liberat a pœna, quæ illic est? Et de eo qui stuprum cõmiserat, inquit. Tradite eum satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus fiat in die Domini. Idem vero, & de illo paralytico manifestum est, qui triginta octo annos habẽs in infirmitate sua, per morbum diuturnum peccata deposuit. Ceterum vt scias illum ob peccata sic afflictum fuisse, audi quid dicit Christus. Ecce sanus factus es, noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.

1. Cor. 5.

Ioan. 5.

11 I D E M sic habet. Si quis vulnus habeat, quid timere dignum est, saniem, an medici sectionem? ferrum an vlceris populationem? Peccatum, saniei est, pœna, ferrum medicinale. Sicut igitur saniem habens, & si non secatur, mala habet, & cum non secatur, tunc est in maioribus malis, ita peccans, si non puniatur, omnium est miserrimus, & tunc maxime miser, cum non punitur, & graue nihil patitur. Si aliquos igitur in iisdem esse peccatis videris, & hos quidem fama continua, & innumeris malis laborantes, hos vero potãtes, gaudentes, & crapulantes, grauia patientes, minus miseros puta. Etenim delectationis flamma, ærumnis interciditur, & apud futurum iudicium, & terribile tribunal illud, non parum patrocinij capientes migrant, multa dissoluentes peccata, ex his quæ hic grauia passi sunt.

Hom. 6. ad pop. Antiochen. to. 5.

12 I D E M ait. Semper quidem timere peccantes oportet, maxime vero, cum graue patimur nihil. Cum enim in singulis peccatorum longanimiter agit, ad magnam nos in talibus permanentes, vltionem seruat. Vide quantam nactus Pharao lõganimitatem, extremas de omnibus dederit pœnas. Quantum Nabuchodonosor præuaricatus, demũ omnia persoluit. Et diues postquã hic graue nihil est passus, propter hoc ipsum, maxime factus est miser: quoniam præsenti vita delectatus, illuc migrauit omnium pœnas daturus, vbi nullam poterat mali consolationem inuenire.

Homil. 45. ad populũ.

13 H I E R O N Y M V S sic habet. Quantos cernimus Ethnicos, atque Iudæos, Hæreticos, atq; diuersorum dogmatum homines volutari in cœno libidinũ, madere sanguine, feritate lupos, rapacitate miluos vincere; & nihilominus flagellum non appropinquare tabernaculis eorum, nec eos in hominibus verberari, & idcirco transire vsq; ad cœlum os eorum? *Infra*: Magna ira est, quando peccantibus non irascitur Deus. Vnde, & in Ezechiele ad Hierusalem. Iam, inquit, non irascar tibi, zelus meus recessit a te. Quem enim diligit Dominus, corripit, & castigat omnem filium quem recipit. Non corripit magister discipulum, nisi eum quẽ ardentioris cernit ingenij. Medicus si cessauerit curare, desperat.

Episto. 33. qua est ad Castrutiũ & c. to. 1.

Ezech. 16.

Heb. 12.

14 I D E M cum explicat Psalmum 89. in expositione illorum verborũ, Quis nouit potestatem iræ tuæ, & præ timore tuo iram tuam dinumerare, ait: His verbis docetur esse difficile, iræ, timorisque & indignationis Dei secretum, rationemque cognoscere. Non enim corripit, vt interficiat atque disperdat: sed vt corrigat, & emendet. Quamobrem & in Osee populo Iudæorum, cui multum iratus est dicit se nequaquam irasci, nec visitare nurus eorum, cum adulterauerint. Et per Ezechielem loquitur ad Hierusalem iam non irascar tibi, & zelus meus recessit a te.

Epis. ad Cyprian. to. 3.

Osee 4.

Ezech. 16.

15 I D E M vbi nos legimus Genesis 6. Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est, Hieronymus vertit, ex hebræo, Non iudicabit spiritus meus homines istos in sempiternum, quia caro sunt, hoc est,

Lib. 6. quæstionum in Genesim.

quia

quia fragilis eſt in homine condicio, non eos, ad æternos ſeruabo cruciatus, ſed hic illis reſtituam quod merentur. Ergo non ſeueritatem vt in noſtris codicibus legimus, ſed clementiam Dei ſonat, dum peccator hic pro ſuo ſcelere viſitatur, ac punitur. Vide, & iratus Deus loquitur ad quoſdam. Non viſitabo filias eorum, cum fuerint fornicatæ, & ſponſas eorum cum adulterauerint. Et in alio loco, viſitabo in virga iniquitates eorum, & in flagellis peccata eorum, verumtamen miſericordiam meam non auferam ab eis.

Oſee 4. *Pſal. 88.*

IDEM exponens illa verba: Et viſitabo ſuper orbis mala, & contra impios iniquitates eorum, ait: Quando viſitat, & percutit Deus, ad hoc percutit, vt emendet. Denique quando vehementer iraſcitur ſuper eos, qui non agunt pœnitentiam, non viſitat eos flagellis ſicut in Oſee legimus.

Lib. 6. in c. 13. Eſaiæ. 10. 4.

26 IDEM explicans illa verba ca. 63. vbi eſt zelus tuus, & fortitudo tua, multitudo viſcerum tuorum, & miſericordiarum tuarum, ſuper me continuerunt ſe, ſic ait: Hæc verba, vbi eſt zelus tuus, &c. illo teſtimonio diſſeramus, quod per Ezechiel, ad Hieruſalem dicit Dominus, quæ ſecuta fuerat amatores ſuos, Iam non iraſcar tibi, & zelus meus receſſit a te. Et eſt ſenſus, quia peccauimus, & nos odiſſe cœpiſti, receſſit a nobis zelus tuus, qui non recedit quando loquitur per Zachariam: Zelatus ſum Sion, & Hieruſalem zelo magno. Vnde & in conſequentibus ait. Et iraſcar ſuper gentes, quę cógregatę ſunt aduerſum eam in circuitu. Recedente autem zelo, recedit & fortitudo Dei, & paternorum viſcerum ſuperatur affectus, dum magnitudine peccatorum, incredibilis Dei clementia vincitur, vt contineat ſe ſuper auxilio meo, qui me oppreſſum videre non poterat, Quare errare nos feciſti Domine in vijs tuis? Induraſti cor noſtrum, ne timeremus te. Non hoc dicit, quaſi Deus erroris cauſa ſit & duritiæ: ſed quòd dum non corripit delinquentes, cauſa erroris duritiæque videatur. Vnde quibuſdam vehementer iratus, a percutiendo manum ſuſpendit, & loquitur. Non viſitabo ſuper filias veſtras, cum fuerint fornicatæ. Denique, qui nequaquam filiorum vocabulum perdiderunt: ſed per pœnas trahuntur ad pœnitentiam, dicit de eis. Viſitabo in virga iniquitates eorũ, & in verberibus peccata eorum: miſericordiam autem meam non auferam ab eis. Eſt enim iuſtitia, quæ ducit ad vitam. Vnde, & peccator loquitur in pſalmo. Declinare feciſti ſemitas noſtras a via tua, & humiliaſti nos in loco afflictionis, & per quadraginta annos erat populus in deſerto; vt priorẽ viam non inueniat, nec ad Ægyptios reuertatur. In Oſee quoque ſepiuntur ſemitæ Hieruſalem, & clauduntur ſpinis, ne ſequatur amatores ſuos, & neceſſitate compulſa reuertatur ad virũ ſuum priſtinum. *Infra*: Exponit locum Hiere. 20. Seduxiſti me Domine, & ſeductus ſum, quaſi dicat, Dum mihi clemẽtiam polliceris, & quaſi miſericors pater diſſimulas duritiam, & artifex medicus abſcondis ferrum acutiſſimũ, ne ægrotantem terreas antequam cures, feciſti me negligentem.

Lib. 17. in Eſaiam. *Can. 1.* *Eſa. 63.* *Oſee 4.* *Pſal. 88.* *Oſee 2.* *Hier. 20.*

17

18 IDEM explicans illa verba, Threnorum, De excelſo miſit ignem in oſſibus meis, & erudiuit me, ait: Quod de cœlo miſiſſe ignem in oſſibus eius dicit: Supernam vindictam eſſe inſinuat, quæ eos interius cruciãdo caſtigauit, quatenus agnoſcerent, cui omnimodo ſubijci deberent. Rete pedibus ſuis expandit, quia eos voluptatem ſuam, vſque ad finem vitæ ſequi non permiſit. Conuertit eos retrorſum, vt dolorem pro luxuria ſentirent, & deſolati amicorum ſolatio, malum quod fecerant omni tempore vitæ, inter hoſtes plangerent.

Lib. 1. in Lament. Heremi. c. 1.

19 IDEM exponens illa verba: Et requieſcet indignatio mea in te, & auferetur zelus meus a te, & quieſcam, nec iraſcar amplius; eo quòd non fueris recordata dierum adoleſcentie tuę; & prouocaſti me in omnibus his, ſic habet: Ex his perſpicimus grandem offenſam eſſe, nequaquã curæ haberi a Deo, ſed permittit hominẽ ſceleribus ſuis. Au-

Lib. 5. in c. 16. Ezech.

Auferetur, inquit, zelus meus a te, & requiescam, nec irascar amplius, quasi alienæ, & quæ a me recesserit, & quam æternæ tradiderim nuditati, magnæque sit iræ Dei, non irasci, cum semel contempserit fornicantem, & de salute illius desperauerit.

20 IDEM explicans illa verba: Et vi-
In c. 9. Dā. gilauit Dominus super malitiam, & adduxit eam super vos, quoniam iustus Dominus Deus noster, sic ait: Quādo propter peccata corripimur, vigilat super nos Deus, & visitat nos. Quando vero a Deo deserimur, & non iudicamur, indigni sumus correptione
Psal. 77. Domini, tunc dormire dicitur. Vnde & in psalmo legimus, surrexit quasi dormiens Dominus, & tanquam crapulatus a vino. Malitia enim nostra inebriat Deum, quæ quando in nobis corripitur, euigilare dicitur, & de sua ebrietate consurgere; vt nos a peccato ebrios, euigilare faciat iustitiæ.

21 IDEM explicans illa verba: Pro-
Lib. 1. in c. pter hoc ecce ego sepiam viam tuam
2. Osee 10.5 spinis, & sepiam eam maceria, & semitas suas non inueniet, sic ait: Dixerat meretrix, vadam post amatores meos, qui omnium rerum abundantiam mihi præbuerunt. Respondit Dominus, ego sepiam viam tuam spinis siue sudibus, ne possis ire quo desideras, & interponam maceriam siue murum, & semitas tuas quas crebro triueras pede, non inuenies, ne apprehendas eos quos tanto studio sequebaris, & rerum necessitate compulsa, reuertaris ad virum tuum, & dicas, Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus; ego autem hic fame pereo, surgam & ibo ad patrem meum, &c. Ex quo videmus, quòd prouidentia Dei sæpe nobis accidant mala, ne habeamus ea quæ cupimus, & varijs calamitatibus huius sæculi ac miserijs, ad Dei seruitutem redire cogamur.

22 IDEM explicans illa verba, Non
In c. 4. Ose. visitabo super filias vestras, cum fuerint fornicatæ, & super sponsas vestras cum adulterauerint, sic habet: Grandis offensa est, postquam peccaueris, iram Domini non mereri. Fornicatus fuerat Israel a Domino Deo suo, & spiritu fornicationis seductus, ideo fornicantur & filiæ eius & sponsæ, & absque vlla vindicta in suo scelere relinquuntur; vt quod filij & vxor, vero parenti fecerant & marito, hoc in liberis suis, & vxoribus sentiāt, & ex proprio dolore intelligant dolorem Dei, qui in tantum iratus est, vt nequaquam percutiat delinquentes. Quod & Apo- Rom. 1.
stolus ad Romanos scribens, ait. Dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt, & mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis. Propter quod tali feruntur sententia. Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, &c. Vt autem sciamus, visitationem quasi vulneratorem & languentium, ideo inferri a Deo, vt veluti cauterio & amarissimis potionibus, recipiant sanitatem, & morbis careant, per prophetam loquentem audiamus Dom inum. Visitabo in virga iniquitates Psal. 88.
eorum, & in verberibus peccata eorum, veruntamen misericordiam meā non dispergam ab eo. Qui igitur amatur, corripitur, qui negligitur, suis peccatis dimittitur. Tantusque fuit numerus fornicationum Israel; vt cesset, vltra desperans emendationem. Quod autem iungit, Populus non intelligens vapulabit, hoc significat, quòd vapulet in captiuitate, & diuersis afficiatur plagis, vt per dolorem recipiat disciplinā. Quando videris peccatorem diuitijs affluere, iactare se potentia, sanitate gaudere, delectari coniuge, corona circumdari liberorum, impleri id quod scriptum est, In labore hominum non Psal. 72.
sunt, & cum hominibus non flagellabuntur; dicito in illo comminationem prophetæ esse impletam, Non visitabo super filias vestras cum fuerint fornicatæ, & super sponsas uestras cum adulterauerint.

IDEM explicans illa verba: In tri 23
bulatione sua mane consurgent ad me, Lib. 2. in c.
venite, & reuertamur ad Dominum, 6. Osee.
quia ipse cœpit, & sanabit nos, percutiet, & curabit nos, ait. Ideo Deus tradidit Ephraim & Iudā captiuitati,

&

& nullus eſt qui de manu eius poſſit eripere, & reuertetur ad locum ſuum donec deficiant & quærãt faciem eius; vt quem propitium præſentemq; non ſenſerant, iratum & abſentem requirant, & in tribulatione ſua, orto eis lumine pœnitentiæ, mane conſurgant ad eum, iuxta illud quod in Eſaia legim⁹.

Pſal. 119. In tribulatione, Domini recordatus ſum. Et in primo graduum pſalmo. Ad Dominum cum tribularer, clamaui, & exaudiuit me. Cumque ad Dominum mane ſurrexerint dicent. Venite, & reuertamur ad Dominum. Non ſunt propria ſalute contenti, ſed ſe mutuo prouocant, vt reuertantur ad Dominum quem reliquerant, percutiet, & ſanabit

Heb. 12. nos, quia quem diligit Dominus corripit, & caſtigat omnem filium quem recipit, & non ſolum curat, ſed & viuificat. Cumque percuſſos curauerit, & curatos viuificauerit, & viuificatos ſuſcitaueritis, tunc viuemus in conſpectu eius, qui illo abſẽte mortui iacebam⁹.

24 *Lib. 1. in c. 3. Amos to. 5.* IDEM explicans illa verba: Tantummodo vos cognoui ex omnibus cognationibus terræ, idcirco viſitabo ſuper vos omnes iniquitates veſtras, inquit. Quia ſolos vos, meos habui, viſi-

Heb. 12. tabo ſuper vos omnes iniquitates veſtras. Quem diligit Dominus corripit, & caſtigat omnem filium quem recipit. Et pulchre dixit viſitabo, & non percutiam; quia plaga Dei, viſitatio eſt, atque curatio. Et omnes, inquit, iniquitates veſtras viſitabo, ne quid impercuſſum remaneat, ne quid non recipiat ſanitatem.

25 *In c. 1. Michee. Can. 2.* IDEM explicans illa verba: Nunc vaſtaberis filia latronis, &c. vbi ſeptuaginta verterunt, nunc obſtruetur filia obſtructione, ait: Hoc eſt, quod in Oſee Dominus dixit: Vadam poſt amatores meos, dicit adultera, qui dabant mihi panes meos, & aquam meam, & veſtimenta mea, & linteamina mea, & oleũ meum. Et poſtea Deus volens impedire cogitationem peſſimam, non eam facit quod deſiderat adimplere, ſed obſtruit vias eius, ne conſequatur amatores ſuos, & amplius fornicetur, ait. Quippe propterea ego ſepiam viam tuam ſpinis, & ſemitam ſuam non inueniet, quæret amatores ſuos, & non inueniet, & dicet. Vadam, & reuertar ad virum meum priorem, quia bene mihi erat. Adultera nõ inueniens viam ſuã, nec valens pergere quo volebat, neceſſitate obſtricta, ad maritum reuertitur priorem, & confitetur melius ſibi in domo viri eſſe prioris, quàm quondam apud amatores ſuos fuerat, tribulationibuſque & plagis, Iſrael eruditur. Tribulationem ergo poſuit Deus ſuper filiam Iſrael & percutient eam angeli, qui plagis præpoſiti ſunt, in maxilla.

IDEM exponens verba illa. In igne zeli eius, deuorabitur omnis terra, ait. Omnis terra, ait; Omnis terra, & vniuerſa quæ terrena ſunt, zelo Domini deuorabuntur. Et quod ait zelo, intellige adhuc amantem Dominum. Niſi enim amaret humanam animam, numquam zelaret eam, & in ſimilitudinem mariti, peccatum vlciſceretur. Et hoc faciet Dominus cum feſtinatione cunctis habitantibus terram, his qui ſe penitus terræ dederunt, & non fuerunt aduenę & peregrini: Sicut iuſtus, qui loquitur. Aduena ſum ego in terra & peregrinus, ſicut omnes patres. 26 *In c. 1. Sophonię.* *Pſal. 38.*

IDEM explicans illa verba, Hæc dicit Dominus exercituũ, zelatus ſum Sion zelo magno, & indignatione magna zelatus ſum eam, ſic habet: Quod Dominus Hieruſalem, ideſt Iſraeliticum populum, in ſolitudine inſtar vxoris acceperit, & iacentem in idolatriæ ſanguine operuerit pallio ſuo, & amore coluerit maritali, in Ezechiele plenius diſcimus, quæ poſtea ſimilam comedens, & mel, & oleum, & veſtibus ornata pulcherrimis, & habens ex largitate viri, omnia ornamenta gemmarum, fornicata eſt cum Aſſyrijs atque Chaldæis, captiuitati autem tradita, & illuſa ab amatoribus ſuis, & priſtino decore nudata; poſtquam diuaricauit pedes ſuos omni tranſeunti, & polluta eſt vſque ad verticem, memor priſtinæ felicitatis ingemit. Reuertar ad virum meum priorem, quia melius mihi erat tunc, quam nunc. Quam ille ſu- 27 *Lib. 2. in c. 8. Zachar.* *Cap. 16.* *Oſee 2.*

ſuſcipiens, & rurſum habens in coniugio, cui prius dixerat non iraſcar tibi, & zelus meus receſſit à te, nunc loquitur zelatus ſum Sion zelo magno, & indignatione magna zelatus ſum eam. Quantum prius indignatus ſum, quòd a multis amatoribus deturpata eſt, & maculauit thorum meum, vnde, & tradidi eam amatoribus ſuis, nequaquam vt ſub marito adulteram; ſed vt ſcortum, & vile mancipium, & in lupanaribus proſtitutam; tāto nunc amplius ad eàm reuerſus ſum, quia egit pęnitentiam, & ædificauit templum meum, in quo habitabo in medio illius. *Infra*: Poſſunt per Hieruſalem & Sion intelligi animæ fidelium, quibus cum peccauerint, iratus Dominus, tradit eas captiuitati, vt quæ Deum per bona proſperaque non ſenſerant, per mala ſentiant, & aduerſa. Cumque egerint pœnitentiā, reuertetur Dominus ad Sion, & morabitur in medio eius, & vocabitur Hieruſalem ciuitas veritatis, quæ antea dicebatur vrbs mendacij.

28 *Lib. de duabus animabus contra Manich. to. 6. Exod. 20.* AVGVSTINVS ait: Ego ſum zelans. Deus autem dicitur zelare, nā quoniam zelando ſolent mariti vxorum pudicitiam cuſtodire; poteſtatem, & diſciplinam Dei, qua fornicari animam impune non ſinit, zelum Dei ſcripturæ vocauerunt. *Infra*: Omnis hæc temporalis vindicta, infirmos animos terret; vt enutritos ſub diſciplina erudiat, atque a ſempiternis & ineffabilibus ſupplicijs poſſit auertere; quia plꝰ timent carnales homines, quod in pręſenti Deus vindicat, quàm illud quod futurum minatur. Eſt ergo dilectio in vindicante. Diligitque Deus, quos corrigit, vt Apoſtolus ait: Probet autem *1. Cor. 11.* ſeipſum homo, &c. Propter hoc multi infirmi, & imbecilles, & dormiunt multi, &c.

29 *Lib. 5. cōtra Iul. Pelag. to. 7.* IDEM ſic habet: Deus exaudit propitius, non exaudit iratus; Et rurſus. Non exaudit propitius, exaudit iratus, parcit propitius, nō parcit iratus. Et rurſus. Non parcit propitius, parcit iratus.

30 *Expoſit. in* IDEM ſic ait: Fratres, pater bonus, & iuſtus nonne perſequitur filium luxurioſum? Perſequitur vitia eius, non ipſum, non quod genuit. Medicus nempe, qui ad ſalutem adhibetur, nonne *Pſal. 33. to. 8.* ferro plerumque armatur, ſed contra vulnus, non contra hominem, ſecat, vt ſanet, & tamen cum ſecat, ægrotus clamat, & reſiſtit, & ſi forte febre, mentem perdiderit, etiam medicum cędit, nec tamen ille deſiſtit a ſalute ægrotātis, quod nouit facit, illum conuiciantem non curat. Nonne excitantur cuncti lethargici, ne ſomno graui premantur in mortem? Et hoc patiuntur a filijs ſuis, quos chariſſimos genuerunt. Et non eſt charus filius, niſi fuerit dormienti patri moleſtus. Lethargici excitantur, phrenetici ligantur; ſed tamē vtrique amantur. Nemo ergo dicat, perſecutionem patior, non ventilet pęnam; ſed probet cauſam, ne ſi cauſam non probauerit, numeretur cū iniquis.

31 *In Pſa. 59. Luc. 12. Matt. 10.* IDEM exponens illa verba: Deus repuliſti nos & deſtruxiſti nos, iratus es, & miſertus es. Noſti, inquit, Chriſtus Dominus dedit hanc ſtragem gladio ſuo, & igne ſuo: Nam vtrumque attulit in hunc mundum. Dicant immutati. Deſtruxiſti nos, vt ædificares nos, deſtruxiſti nos male ædificatos, deſtruxiſti vanam vetuſtatem, vt ſit ædificatio in nouum hominem, ædificatio manſura in æternum. Merito iratus es, & miſertus es noſtri. Non miſereris niſi iraſcaris. Deſtruxiſti nos in ira tua, ſed ira tua in vetuſtatem noſtram fuit, vt deſtrueretur vetuſtas, ſed miſertus es noſtri propter nouitatem, quia licet is qui foris eſt noſter *2. Cor. 4.* homo corrumpatur, ſed interior renouatur de die in diem.

32 *In Pſa. 88.* IDEM explicans illa verba: Si dereliquerint filij eius legem meam, & in iudicijs meis non ambulauerint, ſi iuſtitias meas profanauerint, & mandata mea non cuſtodierint; viſitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum, miſericordiam autem meam non diſpergam ab eo, neque nocebo ei in veritate mea, ait: Multum eſt quod promittit chriſtianis, qui ſi chriſtiani, hoc eſt filij eius dereliquerint, inquit, legem meā &c.

non

Digitized by Google

non contemnam eos, neq; in perditione dimittam eos. Sed quid faciam? Visitabo in virga iniquitates eorum, & in flagellis delicta eorũ. Non ergo tm̃ misericordia vocantis est, sed & verberantis, & flagellantis. Sit itaq; manus paterna super te, & si filius bonus es, noli repellere disciplinã patris. Quis est enim filius, cui non dat disciplinã pater eius? Det disciplinam, dum non auferat misericordiam. Visitabo in virga iniquitates eorum. Sic & Apost. cõ-
1. Corin. 4. minatur: Quid vultis in virga veniam ad vos? Absit, vt dicerent pij filij: Si cũ virga venturus es, noli venire. Melius est. n. erudiri in virga patris, quàm in blandimentis perire prædonis.

33 I D E M explicans illa veeba: Quis
In psal. 89. nouit potestatem iræ tuæ, & præ timore tuo iram tuam dinumerare, sic hét: Valde paucorum hominũ est nosse iræ tuæ potestatem, quia plerisq; ita magis cum parcis irasceris, vt non ad irã sed potius ad mansuetudinem tuã pertinere intelligatur, labor & dolor, quo corripis, erudisq; quos diligis, ne pœnis excruciẽtur ęternis. Sic. n. legitur in alio Psal. Irritabit Dñm peccator, secundum magnitudinem iræ suæ non quæret. Quis ergo nouit? Idest quotusquisque reperitur, qui nouerit potestaté iræ tuæ, & præ timore tuo irã tuam dinumerare? Quàm difficile inuenitur, qui nouerit, ita præ timore tuo dinumerare iram tuam, vt ẽt hoc addat, & ad eam intelligat pertinere, quod nonnullis, quibus pius irasceris, parcere videaris, vt prosperetur peccator in via sua, & maiora recipiat in nouissimo. Et à paucis eruditis, maior eius ira intelligitur, vana, & seductoria felicitas impiorũ. Hãc ille non no-
Psalm. 72. uerat qui dicebat. Pene moti sunt pedes mei, qm̃ zelaui super peccatores, pacem peccatorum videns, sed didicit eam cum intraret in sanctuariũ Dei, & intelligeret in nouissimis, quo pauci sunt qui intrant, vt discant præ timore Dei dinumerare iram eius, & prosperitatem hominum malorum numero applicare pœnarum. Est enim grandis Dei ira, peccatores non punire, flagellum autem ad eius pertinet misericordiam, quod pauci intelligunt.

I D E M exponens illa verba: Vt mitiges ei à diebus malis, donec fodiatur peccatori fouea, sic ait: Mali sunt dies, quibus videntur florere peccatores, & laborare iusti, sed labor iustorum, flagellum est patris, & felicitas peccatorum, fouea ipsorum est. In illam enim cadent tamquam in foueam. Intendite fratres, quia magna res est, vt fęlicitas fouea dicatur peccatoris. Parcit illi Deus, quem nouit peccatorem, & impium occulta iustitia sua, & hoc ipsum quod ei parcit Deus, per impunitatem facit eum elatum, hoc se ille putat sublimiter ire, & Deus hoc foueam vocat. Fossa ad ima tendit, non ad cœlum. Peccatores autem superbi, quasi in cœlum eunt, & in terram merguntur. *Infra.* Quia non repellet Dominus plebem suam. Exercet & flagellatum recipit, non repellit. Videmus homines in filijs suis facere illud, aliquando iam disperatos filios suos, dimittunt viuere quomodo volunt eos qui spem habent, flagellant. Iam quem dimittit facere quod vult, non vult admittere ad hæreditatem suam, eum autem flagellat filium, cui ipsam hæreditatem seruat. Cum autem flagellat Deus filium curat sub manu Patris flagellantis, quia qui flagellat, ad hæreditatem erudit. Non sit tam vano sensu & puerili, vt dicat plus amat pater meus fratrem meum, cui permittit facere quicquid vult, ego si me mouero contra iussionem patris mei, flagella inuenio. Tu gaude sub flagellis, quia tibi seruatur hæreditas, quia non repellet Dominus plebem suam. Ad tempus emendat, non in æternum damnat. Illis autem ad tempus parcit, in æternum illos damnabit.

(34, In psal. 93.)

I D E M explicans illa verba: Deus tu propitius fuisti eis, vlciscens in omnes inuentiones eorum, sic ait: Propitius non dicitur Deus, nisi peccatis, quando dat veniam tunc dicitur propitius, Et quid habebat in istis,

(35, In psal. 98.)

Xx quod

quod vindicaret, vt esset propitius? Ignoscendo propitius fuerat, propitius erat donando peccata, propitius fuerat & vindicando. Quid enim sequitur? Tu propitius fuisti illis, & vindicás in omnes affectiones eorum, vindicans propitius fuisti. Illi Deus irascitur quem peccantem non flagellat, nam cui vere propitius est, non solum donat peccata, ne noceant ad futurum sæculum, sed etiam castigat, ne semper peccare delectet. Hæc verba vlciscens in omnes inuentiones eorũ, de Moyse, Aaron, & Samuele loquitur Psalmus, qui licet in conspectu hominum irreprehensibiles essent; non tamen apud Deum, sed vltione egebant in ipsorum bonum.

36 *Parte tertia cura pastoralis admonitione 13. tom. 3.* GREGORIVS sic ait: Admonendi sunt ægri, vt eo se filios Dei sentiant, quo illos disciplinæ flagella castigant. Nisi enim correctis hæreditatem dare disponeret, erudire eos per molestias non curaret. Hinc namque ad Ioannem per Angelum dicitur: *Apocal. 3.* Ego quos amo, arguo, & castigo. Hinc *Hebr. 12.* rursum scriptum est: Fili mi noli negligere disciplinam Domini, neque fatigeris cum ab eo argueris; quem enim diligit Dominus castigat: flagellat autem omnem filium, quem recipit. *Iob 19.* Hinc Iob ait: In dolore exclamans, si iustus fuero, non leuabo caput, saturatus afflictione, & miseria. Hinc est quòd lapides extra tunsi sunt vt in constructione templi Domini absque mallei sonitu ponerentur, quia videlicet nunc foras per flagella tundimur; vt intus in templum Dei postmodum sine disciplinę percussione disponamur. Considera etiam, quanta salus cordis sit, molestia corporalis, quæ ad cognitionem sui, mentem reuocat, quam plerumque salus abijcit. Quod recte per Balaam, si tamen vocem Dei subsequi obediendo voluisset, in ipsa eius itineris retardatione signatur. Balaam namque, vt perueniret ad propositum tendit, sed eius votum animal, cui præsedit, præpedit.

37 Prohibitione quippe immolata asina, Angelum videt, quem humana mens non videt, quia plerumque caro per molestias, tarda, flagello suo, menti Deum indicat, quem mens ipsa carni præsidens, non videbat: ita vt anxietatem spiritus proficere in hoc mundo cupientis, velut iter tendentis impediat, donec ei inuisibilem qui sibi obuiat innotescat. Vnde bene per Petrum dicitur: *2. Pet. 2.* Correptionem habuit suæ vesaniæ subiugale mutum, quod in hominis voce loquens, prohibuit Prophetæ insipientiam. Insanus quippe homo à subiugali muto corripitur, quando elata mens, humilitatis bonum quod tenere debeat, ab afflicta carne memoratur. Admonendi sunt ægri, vt considerent quanti sit muneris molestia corporalis, quæ & admissa peccata diluit, & ea quæ admitti poterant, compescit, quæ sumpta ab exterioribus plagis concussæ menti pœnitentiæ vulnera infligit. Vnde scriptum est. *Prouer. 20* Liuor vulneris abstergit mala, & plagæ in secretioribus ventris. Mala enim, liuor vulneris abstergit, quia flagellorum dolor, vel cogitatas, vel perpetratas nequitias diluit. Solet vero ventris appellatione mens plerumque accipi; quia sicut venter consumit escas; ita mens pertractando excoquit curas. Liuor ergo vulneris abstergit mala, & plagæ in secretioribus ventris, quia dum exterius percutimur, ad peccatorum nostrorum memoriam, tacti, afflictique reuocamur, atque ante oculos nostros, cuncta quæ à nobis sunt male gesta reducimus, & per hoc quod foris patimur, magis intus quod fecimus, dolemus. Vnde fit vt inter aperta vulnera corporis, amplius nos abluat plaga secreta ventris, quia sanat nequitias praui operis, occultum vulnus doloris.

BERNARDVS, Ait Ezechiel, recessit zelus meus à te, vltra non irascar tibi. 38 *Serm. 42. in cantica.* Solo auditu contremisco. Dicit iterum, ego quos amo arguo, & castigo. *Apocal. 3.* Si ergo te zelus deseruit, & amor. Nec eris amore dignus, q. indignus castigatione censeris. Vides quia tunc magis irascitur Deus, cum nõ irascitur. Misereamur impio, inquit, & *Esaia 26.*

non

non discet facere iustitiam. Misericordiam hanc ego nolo Super omnem iram, miseratio ista, sepiens mihi vias iustitiæ. Satius profecto mihi iuxta
Psalm. 2. Prophetæ consilium apprehendere disciplinam, ne quando irascatur Dominus, & peream de via iusta. Volo irascaris mihi Pater misericordiarum; sed illa ira qua corrigis deuium, non qua extrudis deuia. Illud tua nobis benigna animaduersio parit, hoc formidolosa nutrit dissimulatio. Non .n. cum nescio, sed cum sentio te iratum, tunc maxime confido propitium.
Psalm. 98. Etenim cum iratus fueris, misericordiæ recordaberis. Deus, inquit, tu propitius fuisti eis, & vlciscens in omnes adinuentiones eorum. Moysen loquitur, Aaron, atque Samuelem, quos modo præmiserat, & hoc vocat propitiationem, quòd eorum Deus non pepercit excessibus.

39 *In libro de conscientia, quæ habetur in 2. parte.* IDEM sic ait: Conscientia mala & tranquilla est, cum mundi huius prosperitas alludit, & illudit, cum laudatur peccator in desiderijs animæ suæ, & iniquus benedicitur, cum peccantium fauor, & peccare nolentium
Prouerb. 1. pauor, nolens & dolens arridet ei, cum non est qui arguere peccatorem audeat, ex omnibus qui in circuitu eius sunt. Et sic impletur in eo quod scriptum est; Prosperitas stultorum perdet illos. Nihil æque exasperat illius tremendi iudicis maiestatē, quàm peccare, & secure peccare, & de vitijs quasi de virtutibus gloriari. Non miserearis (ait iustus) omnibus, qui operantur iniquitatem. Hæc est iniquitas, cuius non miseretur Deus, cum homo defendit, quod Deus odit. Hanc vero tranquillitatem, nutrit impunitas securitatis, & negligentiæ mater, nouerca virtutum, religionis virus, tinea sanctitatis.

†

Deus flagellans, in punitione ipsa semper miscet misericordiam.
Cap. VI.

ORIGENES de hac re loquens, sic habet: 1 *Homil. 5. in Ezech. to. 2 Cap. 1.*
Pauci iusti, qui erant in Hierusalem non ob culpam suam sustinuerunt captiuitatem; sed ob id ne peccatores qui fuerant iugo captiuitatis oppressi, omnino subsidiū non haberent. Fingamus quippe, peccatoribus in Babyloniam abductis, iustos in antiquis finibus resedisse, fiebat vt numquam peccatores remediū consequerentur. Dispsuit igitur inter supplicia, qbus peccatores punit, clemens & hominum amator Deus, etiam visitationis suæ miscere pietatem, nec immoderata pœna miseros premere. Semper talis est Deus noster, excruciat nocētes, sed quasi pius pater, tormētis, clementiam sociat. Si autem vis agnoscere vera esse, quæ dicimus, vide quid acciderit in Ægypto à fame. Si voluisset interficere tantum Aegyptios, & punire cruciatos in septennali fame; fecisset vtique quod voluerat, & neque Ioseph in Aegyptum descendisset, nec Pharao somniū vidisset de his quæ Aegypto fuerant euentura, nec regi fuisset ostensum à principe vinariorum, esse quendam q posset regi somnium interpretari. Nunc vero (vt cernis) Deus flagellat quasi pater; parcit autem non solum Israel; verum & Aegyptijs, cum alieni sint ab eo, propter propriam mansuetudinem. Et ne forte aliquis arbitretur peccatores à Deo traditos, ab eo vlterius non gubernari, & semel in captiuitatem redactos, vltra dispensationem eius, & misericordiam non mereri, locum hunc Ezechielis diligentius consideremus, Daniel non peccauit, *Cap. 1.*
Ananias, Azarias, Misael à peccato immunes fuerunt. Et tamen captiui effecti sunt, vt ibi positi, captiuum 2
populum consolarentur, & per exhortationem vocis suæ, pœnitētes in Hierusalem restituerent, castigatos pro

Digitized by Google

tpe. Septuaginta qppe annis, seruitutis supplicia pepēderunt, ac sic deinde in sedes ppias reuersi sunt, quia sanctus Prophetarum sermo, deiectos animos subleuauerat. Verum non solum ij quattuor in captiuitate, Prophetæ extiterũt; sed & Ezechiel vnus ex eis fuit, & Zacharias filius Barachiæ captiuitatis tpe sub Dario rege cecinit. Inuenimus ẽt Aggeum, multosq; alios Prophetarum, ijsdem prophetasse temporibus. Ex quibus indicatur Deum non tantummodo punire peccantes: verum & misericordiam miscere supplicijs. Quòd si dubitas, audi voces tormenta patientium, qũo & in cruciatibus suis clementiam Dei eloquanẽ. *Psalm. 79.* Cibabis nos pane lachrymarum, & potum dabis nobis in lachrimis. in mensura. Misericordia quippe Dei in pondere, si non esset vtile conuersioni peccantium, adhibere tormenta peccantibus, numquam misericors & benignus Deus, pœnis scelera puniret; sed quasi indulgentissimus pater ad hoc corripit filium, vt erudiat, quasi prouidentissimus magister, ita seueritate frontis lasciuum discipulum castigat, ne amari se sentiens, pereat. Nullus est, 3 *Heb. 12.* inquit Apostolus, filius, qui cum peccauerit, non flagelletur à patre. Et ad hoc mirabiliter addidit, dicens: In disciplina perseuerate. tãquam filijs vobis offert se Deus. Quis enim filius, quem non corripit pater? Quod si extra disciplinam estis, cuius participes facti sunt omnes, adulteri, & non filij estis. *Infra*: Medicus est Deus, pater est Deus, Dominus est, non asper, sed lenis est Dominus. *Infra*. In captiuitate constitutus est Propheta, & cerne quæ videat, ne dolores sentiat captiuitatis. Deorsum videt labores, sed sursum eleuans oculos, apertos suspicit cœlos, cernit sibi reserata cęlestia, videt similitudinem gloriæ Dei, videt quatuor animalia, cernit rotas seinuicem continentes: Auriga quattuor animalium non totus est igneus, sed pube tenus, à pedibus, & exinde vsq; ad sũmum, electri fulgore rutilat. Nõ enim solum tormẽta habet Deus, sunt in eo etiam refrigeria. *Infra*. Obserua coniunctiones singulas, quas commemorat Ezechiel. Prima coniunctio est, spiritus, & nebulæ, secunda ignis, & luminis; tertia electri, & splendoris, ac singula quæ quasi tristia videntur, iucundiorum vicinitate pensantur. Siue enim spiritus oritur, statim sequitur nebula, siue ignis apparet, adiunctum est ei lumen, siue electrum præcedit, splẽdor in circuitu eius est. Opportet quippe nos quasi aurum in fornace & electrum, vehementissimo igne conflari.

4 *Homil. 9. in Genesi, tom. 1.* CHRYSOSTOMVS sic habet: Post peccatum, bestiæ, quæ antea subditæ erant primis parentibus, Deo ita disponente, ab eorum dominio rebellarunt, quod diuinæ misericordiæ maximum argumentum est. Nam si postquam homo mandatũ pręuaricatus est, integer illius mansisset honor, haud facile à lapsu destitisset. Quandoquidem cum obediẽtes & inobedientes, pari dignitate fruuntur, malitiæ assuefiunt magis, quàm statim ab ea desistunt. Tu autem charissime, & misericordiam Dei ineffabilem considera, quomodo Adam totum mandatum subuerterit, & totam legẽ transgressus sit; misericors aũt Deus bonitate sua, nostra vincens delicta, non oẽm honorem abstulerit, neq; toto deiecerit principatu: sed ea dumtaxat aĩalia à nostra potestate alienauerit, quæ nõ multum ad huius vitæ vtilitatẽ nobis conducunt; quæ vero vitæ nostrę multum seruiunt, & vtilia & necessaria, ea in seruitute & subiectione sua reliquerit. Dedit itaque nobis boum armenta, vt aratrum trahamus, feramus, terram sulcemus, dedit & subiugalium multa genera, vt nos adiuuent ad vtilia quæque conuehenda. Dedit ouium greges, vt haberemus quæ ad vestiendum nos sufficerent. Dedit & alia animãtium genera, vnde multa nobis suppeditantur commoda. Nam puniens 5 hominem ob inobedientiam suam dicebat, In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Vt ne sudor & labor hic no-

Digitized by Google

ſter intolerabilis foret, ſudoris moleſtias & laboris onus, alleuiauit iumentorum multitudine, quæ vna nobiſcũ laborant & ferunt moleſtias, idem faciens quod benignus & prudens paterfamilias, qui flagellato ſeruo, etiam curam quandam congruam flagellis adhibet: Nam vt condemnauit peccatorem Deus, leniorem etiam condemnationem eſſe voluit, quia ad laborem & ſudorem adiudicatio, ſubſidiaria fecit multa brutorum genera. Atque ita quod honorem nobis dedit, & abſtulit, & beſtiarum nobis metum immiſit, & omnia (ſi quis diligenter & cordate inquirat) offendet plena ſapientię, prouidentiæ, & miſericordiæ.

6 *Homil. 17.* IDEM explicans illa verba: Et vocauit Dominus Deus, Adam, & dixit illi, Adam vbi es, ſic habet: Vide, in breui hac dictione, quanta vis recõdita ſit. Et ipſum vocare, magnæ & ineffabilis eſt miſericordiæ, tum ob benignam interrogationem, quæ erubeſcentem, & neque os aperire, neq; linguam mouere audentem, animabat, tũ quòd ipſum dicere vbi es, plurimam habet miſericordiæ vim. Significat n. quaſi ita diceret ad illum, Quid factũ eſt? In alio te loco reliqui, in alio te inuenio, alia gloria veſtitum te reliq, nunc in nuditate te inuenio. Vnde tibi hoc accidit? Quis te in tantam induxit viciſſitudinem? Quis latro vel fur, ſic ſemel omnes diuitiarum ſubſtãtias auferens, in tantam te inopiam deduxit? Quæ repentina hæc mutatio? Quæ tempeſtas, ita ſubito omnes tuas merces demerſit? Quid accidit quòd ab eo qui tãta tibi beneficia præſtitit, & in tantum honorem te euexit, occultari attentas? Num adſtat tibi qui accuſet? Num premunt teſtes? Vnde tanta formido, tantusque metus te inuaſit? Poſt reſpondenti Adam, Tuam vocem Domine audiui, & abſcondi me, ait Dominus. Et vnde ſcis, quia nudus es? Cum poſſet Dominus ne reſponſo quidem dignari eum qui peccauerat; ſed ſtatim pœnam infligere, quã prius ſtatuerat præuaricaturo. Longanimis tamen eſt & interrogat, & reſponſum accipit; & iterum interrogat, vt arrepta occaſione, etiam poſt tantam præuaricationem, ſuam erga illum miſericordiam declaret.

IDEM ſic ait: Poſt peccatum excluſit Dominus Adam de paradiſo, in quo oſtendit, ſimul cum flagello miſericordiam. Et vt hoc diſcamus oportet verba diuinæ Scripturæ conſiderare; Et nunc, inquit, ne quando extendat manum & accipiat de ligno vitæ & comedat, & viuat in æternum. Nam quia magnæ intemperantiæ, inquit, indicia exhibuit, præuaricandoque mandatum, mortalis factus eſt, ne nunc & lignum quod vitam præbet cõtinuam, attingere audeat, peccaturus perpetuo, ſatius fuerit hinc ipſum eijci; ita vt magis prouidentiæ, quàm indignationis fuerit illa eiectio. Hic .n. mos eſt Domini noſtri, vt puniens non minus quàm benefaciens, ſuam erga nos declaret prouidentiam. Quippe & hanc pœnam admonitionis gratia nobis irrogauit. Quia vtique ſi ſciſſet nos, non peiores fieri impune peccando, neutiquam vltra puniſſet, ſed vt reprimat noſtrum ad deteriora progreſſum, & tollat malitiam vlterius graſſantem, ſuam ſeruando miſericordiam punit. *Infra*: Eiecitque Dominus Deus Adam, & habitare fecit eum e regione horti deliciarum. Animaduerte quòd Dominus noſter, in ſingulis operibus, miſericordiæ argumentum oſtendit, & ſingulæ pœnarum ſpecies, bonitate plenæ ſunt. Non enim hoc ſolum miſericordiæ & benignitatis argumentum erat, quòd eijciebat, ſed & quòd contra paradiſum illum habitare faciebat, vt iugem dolorem haberet, quotidie cogitans, vnde exciderit, & in quem ſtatum ſe coniecerit. Et quamuis grauiſſimi doloris ſpectaculum erat, eſt tamen magnæ vtilitatis occaſio, vt dolens cõtinuo aſpectu munitior & cautior eſſet in alijs, ne iterũ in ea peccata incideret, q hominis (vt plurimũ) mos eſt. Itaq; tanta rerũ mutatione docemur, & à qbus excidimus, & quibus ipſos nos malis iniecimus. Itaq; quod prope & e regione paradiſi

7 *Homil. 18.*

nos habitare iussit, nostri curæ signũ fuit, vt & spectando memor esset, & inde lucrum faceret, & neque immodica viuendi cupiditate concupisceret, neque foris existens, de ligno comedere præsumeret.

9 *Homil. 21.* IDEM explicans illa verba Genesis 6. Et erat Noe annorum quingentorum, ait: Porro obstupescenda est ineffabilis misericordia Dei. Ecce enim quingentis annis vixerat iustus ille clamans, & testificans suo nomine futurum per vniuersum orbem diluuium, ob nimias hominum malitias, & neque sic à malitijs abstinere voluerunt. At misericors Deus, neque post tantum vaticinium, neque post tot annorum numerum, pœnam inducit, sed denuo suam aucturus longanimitatem, & alios non paucos annos suæ tolerantiæ adiungit. Neq; enim ideo produxit humanum genus vt puniret, sed plane e diuerso, vt donaret nobis innumera bona, quibus frueremur. Et propterea ipsum vbique vides cessantem, & moras nectentem in pœnis infligendis.

10 *Homil. 24.* IDEM ait: Imperat iusto vt fabricet arcam. Volebat enim illos qui tam grauiter peccauerant, fabricatione arcæ admoneri, vt secum cogitarẽt quæ fecissent, resipiscendoque, indignationem non experirentur. *Infra.* Ego autem inducam diluuium super terram. Etiam nunc pro sua misericordia indignationem bonitate temperat, talem pœnam infert, quæ sine dolore fit, & non sentiatur. Et quia video vlcera eorum incurabilia, sistere volo malitiæ fluenta, vt ne grauioribus pœnis, obnoxios se faciant. *Et infra.* Adhuc septem dies sunt, & ego induco pluuiam super terram &c. Attende obsecro etiam ex ijs quæ nũc dicta sunt, bonitatis diuinæ excellentiam, quomodo post tantam longanimitatem, etiam nunc ante septem dies prædicit, volens metu emendatiores illos reddere, & ad pœnitentiam reducere. *Infra.* Inducam pluuiam quadraginta diebus & quadraginta noctibus. Quid? Non erat ei possibile vt vno die totam pluuiam induceret? Quid inquam vno die? Vno momento posset, sed hoc dedita opera facit, volens simul & timorem incutere, & occasionem præstare, qua possent pœnam effugere. Et delebo (inquit) omnem substantiam quam feci à facie terræ vsque ad pecus; vide quomodo & semel & iterum prædicit, & neque sic sibi supplicatur.

IDEM explicans illa verba: Erũt autem dies eorum, anni centum viginti, ait, hoc est dicere, Adhuc longanimis ero, etiam post quingentos illos annos, in quibus iustus iste suo nomine satis admonet, & inducit; siquidẽ attendere vellent, quo & à malitia desistant, & virtuti vacent. Verumtamẽ & nunc polliceor me annos centumuiginti longanimem futurum, vt tempore hoc, quod intercedet non abutantur, malitiam fugientes. Et non solum contentus fuit centum & viginti annorum promissione, sed iusto precepit vt arcam construeret, quo & ipse aspectus arcæ, ijs sufficientem memoriam suggereret, & nullus ignoraret inferendæ pœnæ magnitudinem. Nam istuc ipsum quòd iustus ille, & qui in summum virtutis peruenerat fastigiũ, tanto studio extruebat arcam, satis esse debebat ad iniiciendum omnibus, quibus mens erat angorem, & formidinem, & persuadendum, vt placent tã mansuetum & misericordem Dominũ. *Infra.* Iam si forte quis quærat, quare cum dixerit Dominus cẽtumuiginti anni erunt dies eorum, promiseritque se tanto tempore longanimitate vsurum, antequam implerentur anni promissi, vniuersale introduxit excidium? Etiam hoc suæ misericordiæ maximum est argumentum & indiciũ. Nam quoniam vidit quotidie incurabiliter illos peccare, & non solum nihil ex indicibili longanimitate sua proficere, sed & incrudescere vlcera; propterea succidit tempus, vt ne maiori scilicet pœnæ se obnoxios faceret. Nam sicut eis qui admonitionib. suis prompte parent, ob bonitatem sibi peculiarem, sententias suas reuocat, &

11 *Homil. 21.*

12

con-

conuersis appropiat ab imminentibus pœnis eos liberans; ita quoque cum promittit, vel bona aliqua se præbiturum, vel pœnitentiæ tempus; videt autem fieri indignos, etiam tunc quoque suas promissiones rescindit. Quocirca & per Prophetam dicebat. Finem loquar super gentes & super regna, vt perdam & effodiam, & si pœnitentiam egerint, agam & ego pœnitentiam super his quæ locutus sum vt facerem. Vidisti quomodo & à nobis occasionē accipit, tam misericordiæ, quàm erga nos declarat, quàm indignationis? Idcirco etiam nunc tempus resecat, cuius longitudine abutebantur. Beatus quoque Paulus ad stupidos illos Romanos dicebat. An diuitias bonitatis eius contemnis &c. Et thesaurizas tibi iram in die iræ, & reuelationis iusti iudicij Dei? Vbi clare nos docuit, quòd qui longanimitate Dei ad pœnitentiam nobis concessa abutuntur, maiori pœna & supplicio semetipsos dignos faciunt? Hi autem, qui in centum annis conuerti noluerunt, q͂d amplius proficerent ex annis viginti, quàm qnod plura adijcerent peccata?

Hierem. 18

Roman. 2.

13 IDEM docēs misericordiam, qua Dominus vsus est, quando Adā voluit punire, ait: Non dixit, ò scelerate, & scelestissime, tali apud me beneuolentia potitus, tanto decoratus regno, & omnibus terrestribus nullo ex merito prælatus, & meæ curę pignora per opera, & veram prouidētiæ probationem assecutus, improbum dæmonem, & pestiferum tuæ salutis inimicum, Domino & tutore, cui crederes digniorem duxisti? Quid ille tibi tale demonstrauit, quale ego? Nonne cœlum propter te creaui, terram, mare, solem, lunam, & stellas omnes? Non enim vlli angeli his creaturis indigebant; sed propter te, & requiem tuam, talem, & tantum feci mundum; Et tu nuda verba & promissionem falsam, & pollicitationem fraude plenam, fide digniorem esse ratus, teipsum illi tradidisti, measque leges conculcasti? Hæc & his plura læsum par erat dicere; sed nō ita Deus, sed omnino per contrarium, A prima enim voce ipsum statim erexit, & iacentem, & timentem confidere fecit, prior eum vocans ipse, quinimmo non tantum prior vocans, sed etiam ex suo ipsum nomine appellans, & dicens. Adam vbi es? Amorem suum, & multam circa ipsum curam ostendit. Iam enim omnes nostis, q̄ hoc est legitimæ amicitiæ indicium, sicut vicissim odio habentes, nec nomina eorum, qui se læsere tolerant cō memorari. Ideo Saul nullam quidem iniuriam passus; multas vero & magnas iniurias in Dauid machinatus; postquam ipsum oderat, nec illius appellationem commemorare tolerabat sed confidentibus omnibus, postquam non venisse vidit, non dixit, vbi est Dauid, sed vbi est filius Isai. Et iterum Iudæi in Christo idem faciunt, quoniam enim ipsum auersabantur, non dixerunt, Vbi est Christus, sed vbi est ille. Sed Deus & in hoc demonstrare volens, quòd nec peccatum amorem extinxit, nec inobedientia, suam in ipsum beneuolētiam sustulit, sed adhuc prouidet & curam gerit lapsi, inquit. Adam vbi es? non ignorans vbi moraretur, sed quoniam his qui peccauerunt os cōsutum est, pecca to linguam auertente, & conscientia ipsam cohibente, volens Deus ipsum in fiduciam elicerę per colloquium, vt confidere faceret, & in eorum, quæ admiserat purgationem inducere; vt aliqua frueretur venia, ipsum prior ipse vocauit expellens timorem, osque per hanc aperiens appellationem. Si vero vnum & breue verbum tantam Dei curam demonstrauit, quid si omnem vobis sententiam legeremus, & integra explicaremus monumenta?

Homi. 7. ad Populū Antioch. to. 5.

Genes. 3. 14

1. Reg. 20. 21. 23.

Ioan. 7.

Genes. 3.

18 HIERONYMVS ait: Scriptū est in Psalmo: Deficiant peccatores à terra, & iniqui, ita vt non sint. Et in Esaia comburentur iniqui, & peccatores simul, & qui relinquunt Deum consummabuntur, & non intelligis comminationem Dei interdum sonare clementiam? Non enim dicit ęternis ignibus exurendos, sed à terra desiscere, & iniquos esse cessare. Aliud n.

Lib. 1. contra Pelagianos to. 2.

Psal. 103.

Esaia 1.

est ipsos à peccato & iniquitate desistere, & aliud ipsos perire in perpetuum, & æternis ignibus concremari.

16 *In epist. ad amicum ægrotum de viro perfecto tom. 9.* IDEM sic ait: Illo tempore, quo supplicia merebamur, argumentũ saluationis ostendit: vt intelligere possemus quantum valeret præstare non læsus, qui tantum donaret iratus. In primo ergo homine, vt loquebatur statim nobis iudiciarium spopondit auxilium, statim de bono thesauro bona produxit, statim ignotum ipsis angelis sacramentum, quod implendum esset in nouissimo tẽpore publicauit, & terreno Adæ, Adam promisit e cælo; nam cum serpentem pro merito suo maledicto fulminaret, iubet eum terrã pro cibo habere, supra ventrem repere. Et quoniam mortem illam ipse fecisset, addidit. Et ponam inimicitias inter te & mulierem, & inter semen tuũ, & semen mulieris, ipsa calcabit caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo eius. *Genes. 3.* Semen mulieris, non aliud quàm Christum accipio, de quo Apostolus dicit: Factum ex muliere, factum sub lege; Materque Domini in illa iam muliere promissa est. Hæc inimicitijs opposita est serpentis. Et ne ad Euam hoc pertinere videretur, non dixit, pono, sed ponam, illam vtique mulierẽ, quæ Saluatorem parturiat, non quæ generet fratricidam.

17 *Lib. 1. in c. 5. Hierem. tom. 4.* IDEM explicans illa verba: Ascẽdite muros eius, & dissipate, consummationem autem nolite facere, sic habet: Dixerat Dominus. Numquid super his non visitabo, dicit Dominus, & in gẽte tali non vlciscetur anima mea & post imperat gentibus, vt ascendant muros Hierusalem, & dissipent eam; consummationem autem non faciant, vt saluentur reliquiæ, & sit qui annunciet in gentibus gloriam Dei, seueritatique misceat clementiam. Quodque intulit auferre propagines eius, siue sustentacula, omnia tollit auxilia iubet, quæ suo vitio perdidit, eo quòd præuaricata sit in Deum domus Israel. Audiat hoc ecclesia quòd cito muri, & propugnacula dissipentur eorum, qui non habent spem in Domino, & præuaricantur in eum, sed tamen non fiat consummatio propter clementiam iudicis, & non propter merita delinquentium.

Dei misericordia iugis & ingens est in homines, licet afflictionis iuuamen, ipsis afflictis videatur tardum. Cap. VII.

ORIGENES explicãs illa verba cap. 28. Et locutus est Dominus ad Moysen: Præcipe filijs Israel, & dices ad eos. Munera mea, data mea, hostias meas in odorem suauitatis obseruate, vt offeratis in diebus festis meis (quæ verba lectio nostra vulgata non legit) sic ait: Habet Deus dies festos suos. Est enim ei magna festiuitas, humana salus. Ego puto quòd per singulos quosque credentium, per singulos qui conuertuntur ad Deum, qui proficiunt in fide, festiuitas oritur Domini. Quomodo putas lætificat eum, cum is qui fuerat impudicus, fit castus & qui fuerat iniustus, iustitiam colit, & qui fuerat impius, efficitur pius? Istæ omnes singulorum quorumque conuersiones, festiuitates generant Deo. *infra.* Causas festiuitatis & lætitiæ nos Deo damus, dum super terram ambulantes, conuersationem habemus in cœlo. Sed sicut boni actus nostri, & virtutum profectus, lætitiam, festiuitatemque Deo gignunt: ita vereor ne mala conuersatio nostra, non solũ terris, sed & cœlo lamentationes inducat & luctus, & fortassis ipsi Deo luctum incutiant humana peccata. Aut non lugẽtis est illa vox, cum dicitur: Pœnitet me, quia feci hominem super terram? Sed & illa Domini & Saluatoris nostri in Euangelio: Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti? Sed & illa, humanum genus lamentantis, Dei vox est, qua dicitur per Prophetam. Heu me, quoniam factus sum sicut, qui cõgregat stipulam in messe & racemos in vindemia, quia 1 *Homil. 23. in Numeros tom. 1.* *Genes. 6.* *Matth. 23.* 2 *Mich. 7.*

non

non est spica, neque botrus ad edendum. Hei mihi anima, quoniam perijt reuertens à terra, & qui corrigat in hominibus non est. Domini sunt istæ voces, humanum genus lugentis. Ipse enim venit ad colligendam messem, & inuenit stipulam pro messe, & venit ad colligendam vindemiam, sed inuenit racemos paucos pro vindemia. *Infra*. Hic ergo vbi de muneribus mandatur, vbi adhuc nulla peccata sunt, dies festos meos dicit: Vbi autem peccatum est, non meos, sed vestros dies dicit Dominus, dicens neomenias vestras, & festiuitates vestras odiuit anima mea. Hæc autem omnia, in quibus, vel lugere, vel gaudere, vel odisse, vel lætari dicitur Deus, tropico & humano more intelligenda sunt.

Esai. 1.

CHRYSOSTOMVS ait; Manifesta est Dei lenitas, & vel ex his saltem initijs, quæ humano generi demõstrata sunt, cum Deus legem dedit primo homini, & legislator ab illo contemptus est, non fulmine illum vltus est, non induxit quam minatus est sententiam, sed finxit quasi indignabundus strepitum, ita vt Adam, celeris fugę tempus haberet, interrogationeque instrueretur. Itaque cum in media fuga esset, Deus adstans clamabat. Adam vbi es? Simulat se non videre quem fugerat. Vbi es? Vbi imago mea, primum formata? Vbi paradisi pretiosissimus ornatus? Vbi manuum mearum artificium? Vbi imago regni mei nuper depicta? Vbi nunc familiaris meus amicus? Comparere non audentem animat, mortuum ad verba adhortatur. Palpat voce, quasi febre laborantem, vt dicto morbo, valetudinario se committat. Nomine vocat occultatum, vt vocationis mansuetudine animetur, & timore mortuus, cogitationes resocillabundas assumat? Adhuc me vt pater aduocat, & vt præuaricatorem nõ perdit iniudicatum? Nondum implet sententiam, quam antea minatus est; sed dat responsis locum? Propter hoc figura huius interrogationis, qua simulat Dominus nescire quod gestum est vtitur Deus, vt cum seipsum redarguat, ille discat Domini suauitatem, à seipso quidem amictus nuditate à Domino autem tecta eius turpitudine. Et quid diuinam bonitatem, quæ se in omnia sæcula, & populus effundit, in vnum tempus concludo? Mansuetus enim est, & etiam inimicis misericors. Et alibi prior etiam occurrit, vt conciliet inimicos, & vt ament hi qui impegerant, studet artibus quibusdam efficere, Ex multis autem vnam hanc narrabo. Israelitas electos, varijs miraculorum operationibus fouebat, & præclaros præ omnibus monstrabat, omnem (vt ita dicam) creaturam propter illos alterãs, & elementorum ministeria mutans, defluam ostendens petram, præparans terram in obsorptionem, retrocedere faciens solem ad occasum festinantẽ, regulas naturæ nouas præscribens, eaque omnia in gloriam ingrati Israelis. Cum vero idolis seruire cœperunt pessime retribuentes Deo, habuit quidem ad vltionem fulmina, sed natura ad mititudinem vergebat. Abstinebat quidem ab vltione omnium, sed curabat vt amaretur ab his, qui offenderãt, Hieremiam mediatorem facit: Vade, inquit, & lege sermones istos, & dices eis, conuertere ad me peregrinatio Israel, & non irascar vobis in æternum. Tantum apud illum est misericordiæ pelagus.

3 *Serm. de Adam, Sodomitis et Aenab tom. 1.*

Cap. 3.

IDEM explicans illa verba: Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam, sic habet: Misericordia tua, ait Regius Propheta, inęstimabilis est, omnem excedens sermonem, peccatorum consolatio, iustorum cautela. Iusti misericordia indigent, vt ex peccatoribus iusti fiant, & iustificati iusti maneant. *Infra*. Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam. Dixisti magnam, edicito quantam. Quanta sit nescio, quòd grandis est noui. Quantum autem non valeo apprehendere, nescio magnitudinis quãtitatem, non comprehenditur verbo. Video namque fructum miseri-

5 *Homil. 2. in psal. 50.*

cor-

cordiæ grandem. Nisi enim in immensum extenderetur, admodum pauci sal narentur, Miserere mei Deus. O portus omni tempestate carens. O portus omni tranquillitate plenus. Si impius es, cogita publicanum, si immundus es, attende meretricem, si homicida es, perspice latronem, si iniquus es, cogita blasphemum, considera Paulum prius persecutorem, postea annunciatorem. Nolo mihi dicas, Blasphemus sum, nolo dicas, persecutor sum, immundus sum. Habes omnium ostensiones, in quem volueris portum confugito, vis in nouum, vis in veterem? In veteri Dauid, In nouo Paulus. *Infra*. Quid est peccatum ad Domini misericordiam? Tela araneæ, quæ vento flante nusquam comparet.

6 *Homil. 46. imperfecti in Matth. tom. 2.* IDEM explicans illa verba Matthæi: Hierusalem Hierusalem, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina &c. sic ait: Miserabili lamentatione plangebat Iudæos dicẽs, Hierusalem Hierusalem. Nam Deus inuitus compellitur cum magno dolore peccatores damnare. Non enim sic dolet, quia ipse ab eis offenditur, sed quia quasi violenter cogitur perdere aliquem, qui omnes cupit saluare. Nam quemadmodum in nobis alienũ est benefacere, sic & Deo contra naturam est malefacere, aut perdere. Sed dicet aliquis, cum in potestate habeat Deus perdere & saluare, quis eum inuitum compellit condemnare, si non vult? Tu qui non desideras misericordiam Dei. Sed dicis, quis est homo qui non desiderat misericordiam Dei? Tu qui permanes in peccato. Desiderare autem misericordiam Dei, est conuerti ad Deum. Ille enim desiderat misericordiam Dei, qui timet iram eius. Qui autem non timet iram eius, non desiderat misericordiam eius, sed contemnit. Hierusalem Hierusalem, quæ vsque nunc luctata es contra misericordiam meam tuis peccatis: nunc autem ipsam superasti. Volo enim te misereri, sed vires misericordiæ faciendæ non habeo. Incessabilibus enim iniquitatibus tuis misericordia mea quasi iam lassata, à proposito suo defecit. Quæ occidis Prophetas &c. Misi ad te Esaiam, & serrasti eum, misi ad te Hieremiam & lapidasti eum, misi Ezechielem & tractum super lapides excerebrasti eum. Quomodo curabo infirmitatem tuam, quæ omnem medicinam conculcas. Sanctis meis non peperci, vt tibi parcerem peccatrici. Illorum vitam neglexi, ne tuam mortem viderem. Si de morte tua gauisus fuissem, numquam ad te misissem Prophetas. Si te perdere voluissem, numquam ad te ego ipse venissem. Ego tibi quid faciam, si tu ipsa viuere non vis?

7 *Lib. 1. de prouidẽtia Dei tom. 5.* IDEM sic habet: Omnes nos Dei benignitatem, neque cogitatione comprehendere, neque narrare possibile est. Eorum tamen quæ nouimus summam dicturus sum. Nempe enim post adeo insignem contumaciam, post talẽ inobedientiam, post tanta scelera, cum iam orbis totus tyrannide peccati premeretur, cum extrema iam luenda pœna esset, cum delendum omne mortalium genus, nomenque ipsum hominũ, merito expectari posset, tum vero maximum omnium beneficium & clementiam ostendit Vnigenitum suum pro inimicis, pro alienatis à se, pro se odiẽtibus, atque aduersantibus morti tradens, ac per eum reconciliationem nostram operans, cœlorumque regnum, aliaque bona innumera nobis se daturum spondens, quæ nec oculus vidit, nec auris audiuit, neque in cor hominis ascenderunt. *1. Corin. 2.* Quid igitur huic dispensationi, huic bonitati, huic clementiæ comparari, aut simile excogitari possit? Propterea & ipse dicebat: Quantum distat cælum à terra, tãtum distant viæ meæ à vijs vestris, & cogitationes meæ à cogitationibus vestris. *Esaia 55.* *Psalm. 102.* Dauid quoque mitissimus, cum de clementia illius loqueretur, aiebat: Secundum altitudinem cæli à terra, corroborauit misericordiam suam super timentes se. *Psalm. 10.* Quantum distat ortus ab occidente, longe fecit à nobis iniquitates nostras. Quomodo miseretur pater filiorum, misertus est Dominus timentibus se. Quod non comparans

8 rans dicit. Quæ enim humana clementia, diuinæ bonitati conferri pôt? Sed quia exemplum summæ affectionis nullum nos maius nouimus, quàm patris ad filios. Nisi fortassis Esaias, maius aliquid docuit, qui matris potius exemplo vsus est, quæ erga natos suos, longe misericordius afficitur, q̃ pater, Dixit enim numquid obliuiscetur mater infantuli sui, vt non misereatur filio vteri sui? Sed etsi illa oblita eius fuerit, ego tamen tui non obliuiscar, dicit Dominus: Ostendens Dei misericordiam affectus omnes naturales longissime excedere. Et Propheta quidem sic, ipse autem Dei Filius cum Iudæis loqueretur, aiebat: Si autem vos, cum sitis mali, nostis bona data dare filijs vestris, quanto magis Pater vester cælestis dabit bona petentibus se? Nihil profecto aliud per ista significans, nisi tantam esse diuinæ prouidentiæ, & gubernationis paternæ differentiam, quantum interest inter bonos & malos. Verum neque hactenus iterum stes velim, sed mēte ad interiora progredere. Nam id quoque pro captu, & modo tuo dictum est, quippe cuius non est finita intelligentia; bonitatem quoque & clementiam fine nullo terminari necesse est. Quod si hanc per singula quæ fiunt non perspicimus & hoc signum illius infinitatis est. Plurima enim & magna quotidie pro nostra salute disponit, quæ sibi soli sunt cognita. Quia enim sola bonitatis suæ gratia, mortalibus per omnia prospicit, nihil nostris indigens laudibus, nullaque alia remuneratione opus habens, plurima nos latere permittit.

Esai. 49. *Matth. 7.*

9 IDEM, Est hæc sententia: Benignus est Deus, & quemadmodum parturiens cupit eniti fetum, ita & ille cupit effundere suam misericordiam. Sed obstant peccata nostra. Diruamus igitur maceriam.

In orat. de B. Philogonio.

10 HIERONYMVS explicans illa verba Psalmi 89. Conuertere Domine vsquequo, & deprecabilis esto super seruos tuos, sic ait: Quod infert vsque quo, illam habet intelligentiam quam in duodecimo Psalmo diximus: Vsquequo Domine obliuisceris me in finem. Qui enim in angustia constitutus est, serum ei videtur Dei auxiliũ; & propterea impensius deprecatur, vt cito adiutorem Deum sentiat, & nequaquam iratum iudicem, sed placatum. Imple nos matutina misericordia tua, & exultauimus, & delectati sumus omnibus diebus nostris.

Epist. 49. qua est ad Cyprianũ, tom. 3.

11 IDEM explicans illa verba: Ecce nomen Domini venit de longinquo (vel vt leptuaginta interpretes verterunt) venit post tempus multum, sic ait: Pulchre post multum tempus venire dicitur, loquente humana impatientia, Vsquequo Domine obliuisceris me in finem, quamdiu auertis faciem tuam à me?

Lib. 10. in c. 30. Esaiæ tom. 4. *Psal. 12.*

12 IDEM explicans illa verba: Ecce ego, ecce ego ad gentem, quæ non inuocabat nomen meum. Expandi manus meas tota die ad populum incredulum qui graditur in via non bona post cogitationes suas, populus qui ad iracundiam prouocabat me, sic habet, Hoc quod superius dictum est. Apparui his qui me non interrogabant, inuentus sum ab his qui me non quærebant. Apostolus Paulus scribens ad Romanos, cum super gentium persona exposuisset, adiecit. Ad Israel autem dicit: Expandi manus meas ad populum incredulum & contradicentem, qui cum beneficijs Domini vinceretur, & vltra hominem signa conspiceret, aiebat. Samaritanus es tu, & dæmonium habes, & multa alia quæ longum est texere. Denique cum ille in cruce extenderet manus ad populum non credentem, & diceret: Pater ignosce illis, quod enim faciunt nesciunt, illi e regione dicebant. Vah qui destruit templum Dei &c. alios saluos fecit &c. Possumus expansas manus & in largitate donantis accipere, quod nihil eis petentibus denegarit, sed statim roganti leproso reddiderit sanitatē, & cæcus à natiuitate acceperit oculos. Significant expansæ manus & parentis clementiam suos filios in sinu recipere gestientis.

Lib. 18. in c. 65. *Roman. 10.* *Ioan. 8.* *Luc. 23.* *Matth. 8.* *Ioan. 9.*

IDEM

13 *Lib. 1. in c. 1. Hierem.* IDEM explicans verba illa: Factum est verbum Domini ad Hieremiã in diebus Iosiæ &c. Vsque ad transmigrationem Hierusalem in mense quinto, ait: Vide clementiam Domini admirabilem, quòd iam captiuitate vicina, & Babylonio exercitu vallante Hierusalem; nihilominus populum ad pœnitentiam prouocat, malens seruare conuersos, quàm perdere delinquẽtes.

14 *Lib. 3. in c. 8. Ezech.* IDEM exponens illa verba: Et vidi, & ecce similitudo quasi aspectus ignis &c & sursum quasi aspectus splẽdoris, ait: Pro splendore auram Theodotion transtulit, vt in supernis Dei refrigeria demonstret. Denique & in regnum volumine beatus Elias aduentum Domini, non in tempestate contemplatur, & turbine, non ignis ardoribus; sed in aspectu auræ tenuis, atque leuissimæ vt Dei omnipotentis mansuetudinem comprobaret.

15 *In exposit. Psalm. 76. tom. 7.* IDEM exponens illa verba: Nũquid continebit in ira sua misericordias suas: Meditatus sum nocte cũ corde meo (aiebat Dauid) & scopebã spiritum meum. Numquid in æternum proijciet Deus? Hæc erat tota cogitatio mea, Deus hominem fecit de terra, & promisit ei vitam æternam, quomodo ergo de paradiso eiectus est? Et nõ adijciet vt complacitior sit adhuc, hoc est vtramque generationem proijciet, & prioris populi & sequentis. Etsi proiecerat Iudæorum populum, numquid & gentium proijciet? Aut continebit in ira sua, misericordias suas? Non potuit pulchrius dici, quãuis se teneat vt non misereatur, tamen vincit illum misericordia sua. Hæc mutatio dexteræ excelsi, vt Dominus misereatur, vt det gratiam suam vniuerso mundo, vt nõ retineat in ira sua misericordias suas, hæc mutatio dexteræ excelsi. Nisi dextera eius, hoc est Filius eius mutatus fuerit, & hominis corpus acceperit, nos misericordiam accipere non possumus.

16 *In Psalm. 108.* IDEM exponens illa verba: Et oratio eius fiat in peccatum, sic habet: pœnitentia Iudæ peius peccatum factum est. Quomodo peius factum est? Iuit & suspendio perijt, & qui proditor Domini factus est, hic & interemptor sui extitit. Pro clementia Domini hoc dico, quia magis ex hoc offendit Dominũ, quia se suspendit, quàm quòd Dominum prodidit.

AVGVSTINVS explicans illa verba Pauli: Qui vult omnes homines saluos fieri, ait: Omnes homines vult Deus saluos fieri, hoc est omne genus hominum, per quascunque differentias distributum, reges, priuatos, nobiles, ignobiles, sublimes, humiles, doctos, indoctos, integri corporis, debiles, ingeniosos, tardicordes, fatuos, diuites, pauperes, mediocres, mares, fœminas, infantes, pueros, adolescentes, iuuenes, senes, in linguis omnibus, in moribus omnibus, in artibus omnibus, in professionibus omnibus, in voluntatum & conscientiarum varietate innumerabili constitutos, & si quid aliud differẽtiarum est in hominibus. 17 *Lib. cui tit. est Enchiridion ad Laurentium. 1. Tim. 2.*

IDEM sic ait: Prius dixerat Moyses, terra erat inanis & vacua, & tenebræ erãt super faciem abyssi, & statim addidit Et spiritus Domini ferebatur super aquas: Quoniam cum commemoraretur imperfecta creatura, spiritus Dei, in quo eius sancta beneuolentia, dilectioque intelligitur, superferri dictus est, ne faciendo opera sua per indigentię necessitatem, potiusquam per abundantiam beneficentiæ, Deus amare putaretur. Cuius rei memor Apostolus, dicturus de charitate, supereminentem viam demonstraturum se ait. Et in alio loco supereminentem scientiæ charitatem Christi. Postea autem rebus ex illa inchoatione perfectis, atque formatis, Vidit Deus quia bonum est, placuit enim quod factum est in ea benignitate, qua placuit vt fieret. Duo quippe sunt, propter quæ amat Deus creaturam suam, vt sit, & vt maneat. Vt ergo esset quod maneret, spiritus Dei superferebatur super aquam, vt autem maneret, vidit Deus quia bona est. 18 *Libro 1. de Genesi ad litteram.* *1. Cor. 12. Ephes. 3.*

IDEM sic ait: Nemo de Dei pietate diffidat, quoniam maior est eius misericordia, quàm nostra miseria, & quisquis 19 *In libro de spiritu, & anima.*

quisquis ad eũ toto corde clamauerit exaudiet illum, quoniam misericors est. Tardius siquidem ei videtur peccatori veniam dare, quàm ipsi peccatori accipere. Sic enim festinat absoluere reum à torméto conscientiæ suę, quasi plus eum cruciet passio miseri, quàm ipsum miserum, compassio sui.

20 *Lib. Quæstionum ex vtroque testamento mixtim to. 4.* *Psal. 50.* *Exod. 22.*

IDEM explicans illa verba Psalmi: Vt iustificeris in sermonibus tuis & vincas cum iudicaris, inquit: Non ignorat quid postulet vir innocens. Sciens enim Deum frequenter in lege dixisse, quia misericors ego sum Dominus Deus vester, inde rogat, vt hæc fides maneat, & in sermonib. suis Deus iustificetur, dum in eo permanet quod locutus est. Nec peccatis hominum vincitur, vt non misereatur.

21 *Lib. de natura et gratia contra Pelag. to. 7.* *Psalm. 58.* *Psalm. 22.*

IDEM sic ait: Misericordia Dei nos præuenit, vt sanemur; subsequetur etiam, vt & sanati vegetemur. Præuenit vt vocemur, subsequetur vt glorificemur. Pręuenit vt pie viuamus subsequetur, vt cum illo semper viuamus, quia sine illo nihil possumus facere. Vtrumque enim scriptum est, Et Deus meus misericordia eius præueniet me, & misericordia tua subsequetur me omnibus diebus vitæ meæ.

22 *In exposit. ps. 21. to. 8.*

IDEM explicans nomine Christi illa verba: Longe à salute mea verba delictorum meorum, ait: Quorum delictorum? De quo dictum est: Qui peccatum non fecit, nec dolus inuentus est in ore eius? Quomodo ergo dicit delictorum meorum, nisi quia pro delictis nostris ipse precatur, & delicta nostra, sua delicta fecit, vt iustitiã suam nostram iustitiam faceret.

23 *In psal. 24.*

IDEM explicans illa verba: Reminiscere miserationum tuarum Domine, & misericordiarũ tuarum, quæ à sæculo sunt, inquit: Reminiscere operum misericordiæ tuæ Domine, quia tamquam oblitum te homines putant; & quia misericordiæ tuæ à sæculo sunt. Hoc reminiscere, quia misericordiæ tuæ à sęculo sunt, numquam enim sine illis fuisti, qui etiam peccantem hominem vanitati quidem sed in spe subiecisti, & tot tantisque creaturæ tuę consolationibus, non deseruisti. Secundum misericordiam tuã memor esto mei Deus. Memor esto quidem mei non secundum iram, qua ego dignus sum; sed secundum misericordiam tuam, quæ te digna est.

24 *In psalm. 102.*

IDEM explicans illa verba: Quoniam secundum altitudinem cœli à terra, corroborauit misericordiam suã super timentes se, sic habet: Confirmauit Dominus misericordiam suam super timentes se. Secundum quid? Secundum altitudinem cœli à terra. Quid dixit? Si aliquando potest cœlum abscedere à protectione terræ, aliquando poterit Deus non protegere timentes se. Attende & cælum, vbique atque vndiq, protegit terram, & nulla pars terrę est, quæ non cœlo protegatur. Peccant homines sub cœlo. Faciunt omnia mala sub cœlo, tamen proteguntur cęlo. Inde lux ad oculos, inde aer, inde spiritus, inde pluuia ad terram propter fructus, inde omnis misericordia à cœlo. Tolle auxilium cœli à terra, statim deficiet. Sicut ergo protectio cœli permanet super terra, sic protectio Dei permanet super timentes eum. Times Deum, supra te est protectio ipsius. Sed forte flagellaris & putas, quia deseruit te Deus, si deseruit protectio cœli terram, quoniam secundum altitudinem cœli à terra, confirmauit misericordiam suam Dominus super nos propter protectionem; sicut miseretur pater filiorum, sic misertus est Dominus timentibus eum. Iam sæuiat quantum vult, Pater est, sed afflixit nos, sed contriuit nos, Pater est.

25 *In lib. Soliloquiorum, tom. 9.* *Psalm. 43.* *Sapien. 15.*

IDEM ait: Ego opus manuum tuarum confiteor tibi in timore tuo, quia non in arcu meo sperabo, & gladius meus non saluabit me, sed dextera tua, & brachium tuum, & illuminatio vultus tui, alioquin desperarem quoniam spes mea tu es, qui creasti me, quoniam non derelinquis sperantes in te. Tu quippe Dominus Deus noster suauis, & patiens, in misericordia disponens omnia.

Nam

ed by Google

Psalm. 38. Nam si peccauerimus tui sumus, si nō
peccauerimus tui sumus, quoniā apud
te sumus cōputati. Nos enim folium
Iob 7. vniuersi, & vanitas est omnis homo vi
uens, & ventus est vita nostra super
terram. Num Deus inæstimabilis for
1. Reg. 24. titudinis contra folium, quod à vento
rapitur, ostendere vis potentiam tuā,
& stipulam siccam persequeris? Num
damnabis rex Israel æterne, canem
mortuum? Num damnabis culicem
vnum? Audiuimus de misericordia
Sapien. 1. tua Domine, quoniam tu mortem non
facis, nec lætaris in perditione morié-
tiū. Si enim doles de perditione, quid
te prohibet Domine qui omnia potes,
ne semper læteris de nostra saluatio-
26 ne? In tua voluntate cuncta sunt po-
sita, & non est qui possit resistere vo-
luntati tuæ, Domine vniuersorum
principatum tenens, omnia cernis, &
quæcunque vis facis in cœlo, & in ter
ra, in mari, & in omnibus abyssis. Ne
pereat ergo hoc nobile plasma tuum.
Et quis homo natus de muliere qui vi
Psalm. 88. uat & non videat mortem & eripiat
animam suam de manu inferi, nisi tu
solus eripias vita vitalis omnis vitæ,
per quam omnia viuunt? *Infra*: Re-
cordare misericordiæ tuæ antiquæ,
Psalm. 21. qua nos à principio in benedictioni-
bus dulcedinis tuæ præuenisti. Ante-
quam enim nascerer, ego filius ancillæ
tuæ Domine, spes mea ab vberib. ma-
tris meæ, tu me præuenisti præparans
mihi semitas, quibus incederem, & ve
nirem ad gloriam domus tuæ. Spes
mihi magna subest de te, mitissime
princeps Deus meus, & consideratio
multitudinis miserationum tuarum,
quæ apud te sunt, subleuat mentem
meam, & præcedentia signa misericor
diæ tuæ, quæ me antequam nascerer
præuenerūt, & nunc specialiter in me
effulserūt, de futuris benignitatis tuę
melioribus & perfectioribus muneri-
bus, quæ amicis tuis reseruas, spem
meam admonent, vt in te lætetur Do-
mine Deus meus lætitia sancta & vi-
ua, quæ semper lætificas iuuentutem
meam.
27 BERNARDVS sic ait: Ibo ad
Ioannem & audiam vocem lætitiæ, *In sermone*
misericordiæ vocem, sermonem gra- *S. Io. Bapt.*
tiæ, verbum remissionis & pacis. Ec- *Ioan. 1.*
ce, inquit Agnus Dei, ecce qui tollit *Ioan. 3.*
peccata mundi. Et alibi: Qui habet
sponsam sponsus est. Ostendit igitur
quia venit Deus, quia sponsus, quia
agnus, quia Deus; certum est quòd pec
cata remittere possit. Vult etiam quia
sponsus est, quia amabilis est. Et licet
velit gloriosam sponsam, non haben-
tem maculam aut rugam, aut aliquid
eiusmodi; non tamen quærit talem.
Vbi enim illam inueniret? Sed talem
potius ipse facit, talem sibi exhibet ip
se. Audi denique quid dicat per Pro-
phetam, Vulgo dicitur, Nunquid mu- *Hierem 3.*
lier, si dormierit cum altero viro, re-
uertetur ad virum suum priorem? Tu
autem fornicata es cum amatoribus
multis, tamen reuertere ad me, & ego
suscipiam te. Audi, agnus est in man-
suetudine, venit cum lana & lacte, so-
lo verbo iustificans impium.
IDEM ait: Misericordias Domi- 28
ni in æternum cantabo. Quis in no- *In serm. 2.*
bis est qui non confiteri possit, quo- *de septē mi*
niam misericordia tua magna est super *sericordijs.*
me? Itaque de tanta multitudine mi- *Psalm. 85.*
serationum Domini, septem ego in me
video. Prima est quòd à multis pec-
catis me adhuc in sæculo positum cu-
stodiuit. Quis enim non videat, ꝙ
sicut in multis cecidi, sic & in alia po-
teram cecidisse peccata, nisi omnipo-
tentis pietas conseruasset? Fateor &
fatebor, nisi qa Dominus adiuuit me,
paulominus cecidisset in omne pecca-
tum anima mea. Et hæc quanta digna-
tio pietatis, quòd ingratum & parui-
pendentem, sic gratia conseruabat, ꝙ
in multis contrarium & contemnen-
tem, nihilominus ab alijs benignissime
protegebat? At secunda miseratio tua
super me Domine, quonam poterit ex-
plicari sermone, quàm benigna, quam
liberalis, quamque gratuita fuerit?
Ego peccabam, & tu dissimulabas. Nō
continebam à sceleribus, & tu à verbe
ribus abstinebas. Prolongabam ego
multo tempore iniquitatem meam, &
tu Domine pietatem tuam. Sed quid
pro-

Digitized by Google

prodesset expectatio, nisi sequeretur
pœnitudo? Cumulus esset damnatio-
Psalm. 49. nis dicente Domino, Hæc fecisti & ta-
cui. Tertia proinde miseratio fuit, quòd
visitauit cor meum & immutauit, vt
29 amara fierent, quæ male dulcia prius
erant, qui lætabar cum malefacerem
& exultabam in rebus pessimis, inci-
perem demũ recogitare ei annos meos
in amaritudine animæ meæ. Et nunc
Psalm. 59. Domine cõmouisti terram cordis mei,
& conturbasti eam, sana contritiones
eius, quia commota est. Itaque & hęc
miseratio quarta fuit, quòd pœniten-
tem misericorditer suscepisti, vt in eo
rum numero inuenirer, de quibus Psal
Psalm. 31. mista: Beati, inquit, quorum remissę
sunt iniquitates. Sequitur misericor-
dia quinta per quam mihi continendi
deinceps & emendatius viuendi, prę-
stitisti virtutem, ne recidiuum pate-
rer, & esset nouissimus error peior
priore. Omnino enim manifeste tuę
est (Domine Deus) & non humanę
virtutis, susceptum semel peccati iu-
gum, à ceruicibus excutere: Quoniam
omnis qui facit peccatum, seruus est
peccati, nec est liberari nisi in manu
forti. Iam vero postquam in his quin-
que miserationibus à malo liberaue-
ris, vt fiat quod scriptum est, Declina
Psalm. 33. à malo & fac bonum, in duabus alijs
bona largiris. Hæ duæ sunt gratia pro
merendi, quia videlicet munus bonæ
conuersationis indulges, & spes obti-
nendi, qua donas homini indigno, &
peccatori de tua experta bonitate, vs-
que ad cœlestia speranda præsumere.

30 IDEM sic habet: Si factæ sunt mi
In sermone de fragmentis septem misericordiarum. hi lachrymæ meæ panes die ac nocte,
quanto magis diuinæ miserationes?
Multo enim dulcius istæ sapiunt, refi-
ciunt multo melius, ampliusquẽ con-
firmant cor hominis. Verum multa no
bis ex his panibus cecidere fragmen-
ta. Primus panis, conseruatio gratiæ
fuit, qua licet indignum me à multis
peccatis adhuc in sæculo positum cu-
stodiuit. Huius ergo tria teneo frag-
menta. Tribus siquidem modis à pec-
cato me memini conseruatum, occasio
nis subtractione, resistendi data vir-
tute, affectionis sanitate. Multa enim
in peccata facile cecidissem, si data es-
set occasio, sed Dei miseratione non
me talis opportunitas apprehendit.
In multa quoque paulominus ceci-
dissem, grauiter impulsus violentia tẽ
tationis, sed virtutem dedit Dominus
rex virtutum, vt sub me esset appeti-
tus meus, & ei, quam sentiebam, con-
cupiscentiæ minime consentirem. Sed
& à quibusdam tam longe me fecit mi
seratio tua Domine, vt penitus abomi
narer ea; & ne vlla quidem eorum me
tentatio molestaret. Secundus panis
fuit expectatio, qua tardabat vltioné,
indulgentiam cogitabat. Et huius er-
go panis tria fragmenta accipite, cogi-
tantes lõganimitatem quam exhibuit,
electionem prædestinationis suę, quã
impleri voluit, & charitatem nimiam,
qua nos dilexit. Propter hoc enim ex- *Psalm. 39.*
pectans expectauit me Dominus, & nõ 31
intendit mihi, sed oculos suos auertit
à peccatis meis, quasi nolens aduer-
tere quantum delinquerem. Propter
hoc inquam dissimulabat, vt commen
daret patientiam suam, vt impleret ele
ctiõnem suam, vt confirmaret chari-
tatem suam. De tertio quoque pane
eius misericordię, qua conuertit nos
ad pęnitentiam, tria frusta vobis ap-
pono. Tunc enim vt bene memini con
cussit cor meum excitans illud, vt ad-
uerteret suorum vulnera peccatorum,
& vulnerum sentiret dolorem, etiam
& terruit deducens ad portas inferi, &
preparata iniquis supplicia monstrãs.
Et vt nihil iam noxię remaneret de-
lectationis, meliorem mihi consolatio
nem inspirans, spem indulgentiæ de-
dit. In his tribus ego conuersus sum,
credo quod & vosipsi. Iam vero quar-
ti panis fragmẽnta salubria sunt, &
dulciora super mel & fauum. Sic enim
ex toto indulsit, & tam liberaliter om
nem donauit iniuriam, vt iam non dã-
net vlciscendo, nec confundat impro-
perando, nec minus diligat imputan-
do. Sunt enim aliqui sic donantes in- 32
iuriam, vt non vlciscantur, sæpius au-
tem improperent. Sunt & alij qui si-
leãt licet, manet tamen alta mente re-
posita,

posita, & rancorem tenent in animo, quarum vtique neutra plena indulgentia est. Longe ab his omnibus benignissima est diuinitatis natura, liberaliter agit, ignoscit plenarie, ita vt propter fiduciam peccatorum, vbi abũdauit delictum, soleat & gratia superabundare. In continentia ipsa, quæ est panis quintus, tria inuenio, vnde merito clamare possim, Quia fecit mihi magna qui potẽs est. Forte paruum aliquid reputatis continentiam vestram, sed ego non ita. Scio enim quos habeat oppugnatores. Et quantæ illam necesse sit esse virtutis, vt possit resistere talibus. Primus siquidem continentiæ meæ hostis, caro est, aduersus spiritum concupiscens. Aliumque adhuc habeo qui circumcinxit, & obsedit me vndiq;, hostis iste est præsens sæculum nequã. Tertius est malleus vniuersæ terræ, serpens callidior cunctis animantibus. Et ad hæc tolleranda, ne dicam superanda, quis idoneus? Credo iam vobis aliquatenus innotescit continentiæ difficultas, vt iuxta Apostolum sciatis quæ à Deo donata sunt vobis. Omnino enim in Domino facimus hanc virtutem, & ipse ad nihilum deducit tribulãtes nos.

33 Ipse est qui modo carnem nostrã cum concupiscentijs suis, sed & præsens sæculum nequam cũ curiositatibus suis & vanitatibus, etiam & ipsum cum tẽtationibus suis, conterit satanam sub pedibus nostris. Iam vero sexti panis fragmenta accipite. Est autem panis iste, gratia promerendi bona vitæ æternæ. Quam gratiam in tribus maxime constare arbitror, in odio præteritorum malorum, & contemptu pręsentium bonorum, & desiderio futurorum. Septimus quoque panis est spes obtinendi, cuius nihilominus teneo fragmenta tria. Tria inquam sunt, quæ sic roborant, & confirmant cor meum, vt nulla me penuria meritorum, nulla consideratio propriæ vilitatis, nulla æstimatio cælestis beatitudinis, ab altitudine spei deijcere possit. Tria considero, in quibus tota spes mea consistit, charitatem adoptionis, veritatem promissionis, potestatem redditionis. Murmuret iam quantum voluerit insipiens cogitatio mea dicens. Quis enim es tu, aut quanta est illa gloria, quibusve meritis hanc obtinere speras? Et ego fiducialiter respondebo. Scio cui credidi, & certus sum quia in charitate nimia adoptauit me, quia verax in p̃missione, quia potens in exhibitione, licet enim ei facere quod voluerit. Hic est funiculus triplex, qui difficile rumpitur, quem nobis à patria nostra in hunc carcerem vsque demissum firmiter obsecro teneamus, vt ipse nos subleuet, ipse nos trahat, & pertrahat vsque ad conspectum gloriæ magni Dei.

IDEM sic habet: Sicut sunt pec- 34
cata minima, sunt mediocria, sunt & magna, sic est misericordia parua, mediocris & magna. Paruam misericordiam dico, expectationem, qua non statim punit peccantem, sed expectat ad pœnitentiam. Paruam autem non in se, sed ad comparationem aliarum. *In sermone de triplici misericordia, et quatuor miserationibus.* Alioquin magna plane, magna omnino misericordia, expectatio Domini est. Nam peccantem Angelum omnino nõ expectauit, sed præcipitauit; hominem quoque peccantem non distulit, sed protinus expulit de paradiso. Nunc iam expectat, dissimulat, sustinet decem annis, viginti, vsq; ad senectutem & senium. Et si consideremus quanta & quàm plurima peccata quotidie fiunt; nonne leuia reputamus illa quæ tam continuo damnationis excepere sententiam? Hæc est gratia crucis Christi & virtus. Viuo ego dicit Dominus, Nolo mortem peccatoris, sed vt magis conuertatur & viuat. *Ezech. 18.* Hanc ergo misericordiã Domini, qua tardat ferire, paratus ignoscere, aliarum comparatione paruam nominaui, quia hęc, siquidem sola fuerit, nullatenus sufficit ad salutẽ, imo vero iudiciũ damnationis accumulat, vt dicatur, Hæc fecisti, & tacui. *Psalm. 49.* Apostolum proinde audiamus more suo terribilẽ intonantẽ. An diuitias bonitatis eius, inquit, & longanimitatis contemnis?

Igno-

Digitized by Google

Rom. 2. Ignoras quia patientia Dei ad pœnitentiam te adducit. Tu autem secundum duritiam tuam, & impœnitens cor thesaurizas tibi iram in die iræ. Thesaurizas, inquit, tibi thesauros iræ, pro prærogatis thesauris misericordiæ, quos contemnis, & euacuas in te misericordiam Dei. Sed secundũ quid? Secundum duritiam tuam, ait, & cor impœnitens. Quis autem scindet duritiam istam, nisi qui passione sua petras scidit?
35 Quis dabit cor pœnitens, nisi a quo est omne datum optimum? Hæc est secunda misericordia, omnino maior priore, quæ facit ne prima sit infructuosa, & conuertatur in damnationem mortis, dando scilicet pœnitentiã, sine qua expectatio, non modo non prodest, sed obest multum. Et hæc quidem in leuib⁹ peccatis potest sufficere; quoniam in his a quibus abstinere non possumus, dum gestamus corpus peccati, ad salutem sufficere potest pœnitentia quotidiana. At in grauioribus quidem; & quæ peccata ad mortem sunt; opus est etiam continentia. Difficilis prorsus res, & soli diuinæ virtuti possibilis, susceptum semel peccati iugum a ceruicibus excutere, quod nisi in manu fortis fieri non potest. Hæc est magna misericordia, magnis necessaria peccatoribus, de qua dicatur. Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam. Quattuor filiæ huius magnæ misericordiæ sunt, immissio amaritudinis, subtractio opportunitatis, virtus resistendi, & sanitas affectionis. Quandoque enim ei qui peccato quouis obligatus tenetur, pie immittit Dominus amaritudines quasdam, quæ mentem occupant hominis, & expellunt perniciosam delectationé peccati. Quandoque subtrahit opportunitatem, nec tentari patitur infirmitatem. Quandoque virtutem donat resistendi, quod maius est, vt scilicet tentationem sentiens, viriliter agat, & non consentiat. Quandoque affectionem sanat, quod perfectissimum est, & in quo prorsus tentatio tollitur, vt nó solum non consentiatur ei, sed nec sentiatur quidem.

Deus patienter & misericorditer expectat peccantes vt resipiscant, quo dono abutuntur mali.

Cap. VIII.

ORIGENES explicans 1 illa verba Pauli: An diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis eius contemnis &c. sic ait: Diuitias bonitatis Dei, ille agnoscere potest, qui considerat quanta in terris mala quotidie homines gerant, & quomodo pene omnes declinantes & simul inutiles facti, latam & spatiosam perditionis ambulant viam. Si quis consideret quãti in Deum quotidie blasphemant, & in cœlum extendunt linguas suas. Iam quid de fraudibus, de vitijs, de scelere, de sacrilegijs, & piaculis dicam? Si quis ergo hanc bonitatem Dei, & sustentationem eius, & patientiam contemnit, ignorat, quòd per hæc ad pœnitentiam prouocatur. Fert ergo Deus patienter, & expectat vniuscuiusque pœnitentiam. Sed non nos dissoluat hoc, & tardos ad conuersionem faciat; quia rursus patientiæ eius & sustentationis, certa mensura est. Nam sicut omnia in mensura fecit Deus & pondere, & numero; ita etiam patientiæ eius certa mensura est, quã mensuram credendum est esse consumptam, vel ab his qui diluuio periere, vel ab his qui in Sodomis cœlesti igne vastati sunt. Vnde & de Amorrhæis dicitur: Nondum completæ sunt iniquitates Amorrhæorum vsque nunc. Tu autem secundum duritiam tuam, & impœnitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ. Cor durum in scripturis dici videtur, cum mens humana velut cera frigore iniquitatis obstricta, signaculum imaginis diuinæ non recipit. Cum igitur scit quæ bona sunt, & non agit bona, per duritiam cordis, contemptum omnium bonorum habere credendus est, & ita cor impœnitens effectum, thesaurizat sibi ipsi iram in die iræ, dum opus bonum non agitur per duritiam.

Libro 1. in epist. ad Roman. to. 3. Rom. 2.

Sap. 11.

Gen. 15.

Digitized by Google

2 *Hom. 23. in Act. Apost. to. 3.* CHRYSOSTOMVS sic ait: Idcirco incertum voluit Deus esse, quanto tempore duraturi sumus, vt expectatione incerta, virtutem amplexemur semper. At misericors est, inquit. Quamdiu frigidum hoc, & ridiculum verbum dicimus? Ego nõ quòd misericors Deus sit dico solum, & ibi sermonem sisto, sed quòd nihil sit misericordius illo, & quòd vtiliter omnia quæ nobiscum sunt, dispensat. Quot vides per omnem ætatem, morbis grauibus elaborare? Quot item a prima ætate oculos orbos, vsque in se nectam, & alios postea excæcatos, alios egestate premi, alios in vinculis, alios in bello perimi, alios ad fodienda metalla damnari? Non sunt hæc misericordiæ opera, dic oro? Non posset hæc si vellet prohibere? Sed finit, vt Deum qui misericors est, discas timere.

3 *Homil. 9. in 1. epist. Pauli ad Cor. to. 4.* IDEM ait: Loquens de seuera Dei punitione. Nonne vides homines vno interdum furto, vno adulterio, minimo temporis spatio commisso, in carcere & catenis totam vitam consumere, fame perpetua, & innumeris mortibus torqueri. Verum dixeris, homines id faciunt, Deus autem benignus est. Et Deus quemadmodum benignus est, ita & vlciscitur. Secundum enim misericordiam suam, multa reprehensio eius. Cum igitur benignum Deum appellaueris, tunc maiorem mihi supplicij adducis occasionem, quòd in talem peccemus. Quare Paulus inquit: Horrendum est incidere in manus Dei viuentis. *Heb. 10.*

4 *Lib. Quæstionum in Genesim. to. 3. Gen. 6.* HIERONYMVS ait: Postquam dixerat Dominus: Non permanebit spiritus meus in homine in æternum, quia caro est, ne videretur in eo esse crudelis, quòd peccantibus locum pęnitentiæ non dedisset, adiecit. Sed erũt dies eorum centumuiginti anni, hoc est, habebunt centumuiginti annos ad agendam pœnitentiam. Quia vero pęnitentiam agere contempserunt, noluit Deus tempus expectare decretum, sed viginti annorum spatijs amputatis, induxit diluuium.

5 IDEM exponens illa verba: Qui dicitis, festinet, & citò veniat opus eius vt videamus, & appropiet & veniat consilium sancti Israel, & sciemus illud, sic habet: Dixerat Dominus ad principes Iudæorum. Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis, & quasi vinculum plaustri peccatum. Non plangit Dominus, eos qui peccare cœperint, statimque desierint; non enim est iustus super terram, qui faciat bonum & aliquando non peccet; sed qui longo funiculo peccata protraxerint. Dicuntur autem hæc ad eos, qui supra arguti sunt in auaritia, atq; luxuria, quòd prouocati a Domino ad pœnitentiam; & postea ab Apostolis eius, vsque hodie perseuerant in blasphemijs, & ter per singulos dies in omnibus synagogis, sub nomine Nazarenorum, anathematizent vocabulum christianum. Est autem sensus væ vobis, qui putatis diem iudicij non futurum, vel non venturam captiuitatem, quam propheticus sermo prædicit. Qui dicitis ad Pprophetam. Vsquequo nobis Dei minaris iram? Volumus eã scire, iam veniat. Hoc autem per ironiam loquuntur, quoniam eam non putant esse venturam, sed simulari a propheta. *Lib. 2. in c. 5. Isa. to. 4.*

6 *Lib. 8. in c. 27. Esaia.* IDEM exponens illa verba de vinea: Ego Dominus qui seruo eam, repente propinabo illi, ait, dicit Dominus, multo se eam tempore custodisse, & locum dedisse pœnitentiæ, & quia conuerti noluerit, subito inebriandã. Et subditur. Indignatio non est mihi, quis dabit me spinam, & veprẽ in prælio? Iuxta Hebraicum hic sensus est, Ego qui diebus ac noctibus semper meam vineam conseruaui, ne exterminaret eam aper de silua, ne bestiæ deuorarent, nunquid indignationem non habeo, & nescio ferire peccantem, & reddere vnicuique quod meretur? Vbi Aquila posuit spinam, & veprem. Alij legunt, adamantem, & loca sentiũ. Vnde dicit. Quis me docebit vt dur⁹ sim, & meam vincam clementiam, & in prælio, atque certamine truculentus incedam, vt gradiar super vineam, quã antea seruaui, & succendam eam, quam

meo

Digitized by Google

meo ſepſeram muro? An potuis id aget
fortitudo mea, vt iram differam, & ſal
ué eos Euangelij clementia, qui nequa
quã ſunt legis anctoritate ſeruati? Iux
ta Hebraicũ is eſt ſenſus. Quis me fa-
ciet durũ atq; crudelé, vt vincam natu
rã meam? Hoc quippe in deſerto ſignifi
catur, & in ſpinis, vt eã quaſi in prælio
conteram atque ſuccendam, quam ſem
per mea diligentia cuſtodiui.

7 IDEM explicans illa verba: Quia
Lib. 9. in c. manda remanda, manda remanda, expe
28. Eſaię. ćta reexpecta, expecta reexpecta, modi
cum ibi, modicum ibi, ait: Hæc verba
de illis accipienda ſunt, qui prophetis
ventura annunciantibus, & niſi feciſ-
ſent quæ præcepta erant, tormenta mi
nitantibus, ſolebant dicere ſubſannato
res, Manda remanda, manda remanda,
ideſt præcipe præcipe, impera quæ fa-
cere debeamus. Cumque abuterentur
Dei patientia, qui differt iram, vt præ-
beat miſericordiam, ſolebãt etiam hoc
ex perſona Prophetarum ludentes di-
cere, expecta pauliſper, expecta modi-
cum, venient quę futura prædiximus.
Hæc autem vniuerſa loquebatur in po
pulo, quia Dei ſermonibus non crede-
bant, ſtatimque infert propheta, Ne-
quaquam vobis Deus his verbis loque
tur, vt præcipiat quid facere debeatis,
& præſtolemini quæ ventura ſunt, ſed
loquetur vobis in furore præſenti, qui
Eſa. 28. prius dixerat ad populum. Hæc eſt,
requies mea, reficite laſſum, multo tẽ-
pore laborabis, in nullo inueni requiẽ.
Et hoc eſt meum refrigerium, vt in vo
bis aliquando requieſcam. Qui noluе-
runt audire, & mea monita contempſe
runt, quamobrem, hoc quod ſolebant
8 ludentes dicere Prophetis, Manda re-
manda, manda remanda, expecta reex-
pecta, expecta reexpecta, modicum ibi,
modicum ibi, & irridere patientiam
meam, dum me arbitrantur minitari
quæ nunquam facturus ſim, ſentient
rebus expleri, vt vadant in interitum,
& cadant retrorſum, & conterantur,
& illaqueentur, & vel a Babylonio,
vel a Romano capiantur exercitu, &
infra explicans illa verba: Qui credi-
derit non feſtinet, ait, hoc eſt dicere,
ne tardus ei Chriſti videatur aduen-
tus. Si enim tardauerit, iuxta Habacuc, *Abac. 2.*
nemo deſperet, quia veniens veniet,
& ſua promiſſa complebit. *Infra*. Fla-
gellum inundans cum tranſierit non
veniet ſuper nos, veniet, & eritis ei
in conculcationem, hoc eſt omnia tor-
menta patiemini, quæ vos putabatis
numquam eſſe paſſuros. Semper enim
irruet vobis, & tam in proſperis, quã
in aduerſis iram Domini ſentietis, &
mors vos ſæue populabitur. Quid di-
cam de pœnis? Pœnarum ſola formi-
do, & tormentorum metus, vos corri-
get ad ſalutem, & mala veſtra intelli-
gere faciet. Cumque vexati fueritis,
tunc ſcietis prophetas meos vera di-
xiſſe. *Infra*: Sicut enim in monte diui- 9
ſionum ſtabit Dominus, ſicut in val-
le Gabaon iraſcetur, vt faciat opus
ſuum, alienum opus eius, vt operetur
opus ſuum, peregrinum eſt opus ab eo.
Lapidem pretioſum in fundamentis
Sion poſiturum ſe Dominus repromi-
ſit, vt ſubuerteret grando mendacium,
& impiorum ſpem, fęduſque cum mor
te, & pactum cum inferno tempeſtas
valida deleret, quem quia ſuſcipere il-
luſores principes noluerunt, ſicut quõ
dam contra Philiſtæos, regnante Da-
uid in monte diuiſionum Dominus cõ
cidit aduerſarios ſuos, vnde, & locus
nomẽ accepit, & ſicut in valle Gabaon
ſub Ioſue principe, quando fiducia ha- *Ioſue 10.*
bitantis in ſe Dei locutus eſt, Stet ſol
in Gabaon, & Luna contra vallem Aia
lon, & ſtetit ſol ſpatio vnus diei, mul-
tique de aliengenis perierunt, ſic con-
tra impios, & illuſores iraſcetur Do-
minus vt faciat opus ſuum. Non eſt,
enim opus Domini perdere quos crea
uit, ſed facere opus alienum, quòd ad
crudelitatem magis quàm ad clemen-
tiam pertinet. Non eſt, opus eius puni
re peccantes, ſed peregrinum, & alie-
num ab eo, vt puniat, qui Saluator eſt:
Quoniam igitur de patientia ſua reſur
recturus eſt Dominus, & nequaquam
parciturus ſicut non pepercit in mon-
te Pharaſim, & in valle Gabaon, mo-
neo vos o viri illuſores, vt nequaquã
rideatis de prophetis meis, & non pu-

tetis ventura quæ nunciant, ne si permanseritis in illudendo, constringantur vincula peccatorum vestrorum.
Prou. 5. Si quidem quod tanto tempore Domi-
10 nus differebat, vincula, captiuitatem, atque supplicia, iam rebus expleturus est, consummaturus, & abbreuiaturus; hæc ego propheta quæ a Domino Deo futura cognoui super vniuersam terrã, hæc vobis nuncio, vt imminentem iram, pęnitentia præueniatis. Ideo ait, Consummationem, & abbreuiationem audiui a Domino Deo exercituum super vniuersam terram. *Et infra*: Nunquid tota die arabit arans, vt serat, proscindet, & sarriet humum suam. Nonne cum adæquauerit faciem eius, seret gith, & cyminum sparget, &c. Non enim in serris triturabitur gith, nec rota plaustri super cyminum circuibit, sed virga excutietur gith, & cyminum baculo, &c. vbi intelligitur, quòd Deus varie genus dispensat humanum, nunc punit, nunc miseretur, nunc corripit, nunc defendit, idest nunc arat, nunc serit, nunc maturas fruges metit, orbemque suum gubernat, vt voluerit.

11
In cap. 30. Esaia. IDEM explicans illa verba: Propterea expectat Dominus, vt misereatur vestri, & ideo exaltabitur parcens vobis, sic ait: Grandis clementia Dei, vt expectet nostram pœnitentiam, & donec nos a vitijs conuertamur, ille potentem contrahat manum ne ferire cogatur. Ideo autem miseretur, & parcit, vt exaltetur illius misericordia, & bonitas creatoris nota cunctis fiat.

12
Lib. 16. in c. 57. Esaiæ. IDEM explicans illa verba: Neque cogitasti in corde tuo, quia ego tacens, & quasi non videns, & mei oblita es, inquit: Ego sum, qui semper tacui peccata tua, & scelera quæcumque faciebas, quasi non viderem dissimulatione neglexi, vt si non timore mei, saltem patientia ad me redires, qui non oculis, sed palpebris interrogo filios hominum. At tu e contrario oblita es mei, & audire meruisti, oblita es legis Dei tui, & ego obliuiscar filiorum tuorum. Et iterum ipsi ambulauerunt contra me peruersi, & ego ambulabo contra eos in furore peruerso. Ego annun- *Osee 4.*
ciabo iustitiam tuam, & opera tua non proderunt tibi. Qui semper tacui, & quasi non viderem tua peccata neglexi, nequaquam vltra reticebo, sed dicam, quod ante iam dixi, Tacui, numquid semper tacebo? Et annunciabo iustitiam tuam, & opera tua. Quod per ironiam legendum est, velut si quis in sceleribus deprehenso dicat, vide bona opera tua. Propter quod si quando tibi tribulationis tempus aduenerit, & cœperis non ad idola, quæ coluisti, sed ad cœlum manus tendere, & Dei implorare auxilium, audiant te illi, & liberent te a periculo, quos secura coluisti. Et ideo subdit. Cum clamaueritis, liberent te congregati tui.
Quod & per Hieremiam ad eandem lo *Cap. 2.*
quitur Deus. Vbi sunt dij tui, quos feceras, resurgant, & saluam te faciant in tempore malorum tuorum?

IDEM explicans illa verba: Ecce 13
ipsi dicunt ad me, Vbi est verbum Do- *Lib. 3. in c.*
mini, veniat? sic ait, Qui non putant *17. Hiere.*
ventura, quæ dicta sunt, dissimulationem, sententiæ dilationem arbitrãtes. *Infra*: Hæc dicit Dominus Ad me. Vade, & sta in porta filiorum populi, per quam ingrediuntur reges Iuda, & egrediuntur in cunctis portis Hierusalem, & dices ad eos. Audite verbum Domini reges Iuda, & omnis Iuda, cunctiq; habitatores Hierusalem, qui ingredimini per portas has. Quoniam, inquit, verba tua audire contemnunt, nec ad te veniunt vt requirant, quæ sit sententia Dei, tu perge ad locum celeberrimum, vel portarum templi, vel vrbis, & per quas reges, & omne vulgus ingreditur, & egreditur, vt necessitate cogantur audire, & importune, opportune prædices verbum Domini, nec vlla apud eos remaneat excusatio, quod ideo non fecerint, quia non audierint.

IDEM explicãs illa verba: Tantũ 14
in me vertit, & conuertit manum suã *Lib. 2. in c.*
tota die, ait: Conuerti sæpe in scriptu- *3. Threnor.*
ris ponitur pro placari, vt est illud, Cõuertere Domine aliquantulum, & deprecabilis esto super seruos tuos. Vertit enim Dominus manũ suam, quãdo iuste in reos debitã vltioné immittit.

Et

Et conuertit manum ſuam, quando miſericorditer a vindicta ſententiam ſuſpendit. Scriptum eſt enim de illo: Dominus mortificat, & viuificat, humiliat, & ſubleuat.

15 *Lib.3. in c. 11. Oſee. to. 5.* IDEM explicans illa verba: Non faciam furorem iræ meæ, non conuertar vt diſperdam Ephraim, quoniam Deus ego, & non homo, in medio tui ſanctus, & non ingrediar ciuitatem, ſic ait. Hunc locum quidam ſic interpretati ſunt, vt dicerent, Domino populũ reſpondiſſe, quia cõuerſum eſt cor tuũ in te, & non ſecundum peccata noſtra feciſti nobis, ſed imitaris clementiam tuam, & noſtra delicta nõ punis, & polliceris te ſanctum, clemẽtem in noſtri medio verſaturum, idcirco & ego malorum hominum non ingrediar ciuitatem, nec ero de numero peccatorum, ſed ambulabo poſt Dominum Deum meum. *Infra*: Circumdedit me in mendacio Ephraim, vt verterũt ſeptuaginta, & in dolo domus Iſrael, nũc cognouit eos Deus, & populus ſanctus vocabitur Dei. Ephraim, & Domus Iſrael, & Iudas circumdederunt Deum in mẽdacio, & in impietate, & tantæ clementiæ fuit Deus, vt non ab eis abſcindat ſpem ſalutis; ſed cognoſcat illos, & paratus ſit vocare populum ſanctum, & populum Dei, qui nunc impietate per uerſus eſt.

16 *Lib.1. in c. 1. Amos.* IDEM explicans illa verba: Hęc dicit Dominus ſuper tribus ſceleribus Gazę, & ſuper quatuor non conuertã eos, ſic habet: In tertia, & quarta generatione peccata petrum ſe Dominus cõminatur in lege filijs redditurũ, nõ inęqualitate iudicij, vt alij puniantur, ſed magnitudine clementiæ, dũ ſemper expectat pœnitentiam, & quod in prima generatione delinquitur, nõ prius corripit & emendat, niſi tertia & quarta generatio venerit. Tale quid, et Paulus *Rom. 2.* loquitur ad Romanos, An diuitias bonitatis eius, & ſuſtentationis, & patientiæ contemnis, ignorans quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundum duritiam autem tuam, & impœnitens cor, theſaurizas tibi iram in die iræ. Quod ergo dicit, hoc eſt, expectaui multo tempore vt agerent pœnitentiam, & ideo nolui punire peccantes, vt aliquando conuerſi reciperent ſanitatem; verum quia tertio & quarto eadem faciunt, cogor mutare ſententiam, & plagis corripere delinquentes.

AVGVSTINVS explicans illa verba, Exodi 32. Et percuſſit Dominus populum propter facturam vituli, quem fecit Aaron, ſic habet: Merito quæritur, cur non ſit percuſſus Aaron propter vitulum, quem ipſe fecerat, ſed populus? Quia nouit ille, cui parcat vſque ad commutationem in melius, & cui parcat ad tempus, quamuis eum præſcierit in melius nõ mutari, & cui non parcat, ita vt vitæ mutationem eius expectet, & id totum ad id redit, quod Apoſtolus dicit exclamans, Quàm inſcrutabilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius. 17 *Lib.2. quæſtion. in Exod. to.4.*

IDEM ſic habet: Numquid ſi quiſquam legens factum Dauid, cuius eum, Domino arguente ac minante, pœnituit, inde ſibi ad peccandum præbeat occaſionem, illam ſcriptura culpanda eſt, ac non tanto ſeuerius ille damnandus, quanto potius ad ſe vulnerandum aut occidendum, abuti voluit ea re, quæ ad ſanandum, liberandumque conſcripta eſt? Quia enim homines in peccatum lapſi, vel ſuperbia negligunt pœnitentiæ medicinam, vel recipiendæ ſalutis, veniæque promerendæ diffidentia penitus pereunt, de tanto viro, exemplum propoſitum eſt, quo ſanentur ægri, non quo hi qui ſani, ſaucientur. Neque enim medicinæ vitium eſt, ſi vel inſani ſeipſo, vel maligni, alios ferramentis medicinalibus perimant. 18 *Lib.22. contra Fauſtũ to.6.*

IDEM exponens illa verba: Dixit enim in corde ſuo, Oblitus eſt Deus, auertit faciem ſuam ne videat vſque in finem, ſic habet: Præmiſerat. Inclinabit ſe & cadet, vnde autem inclinabitur, & cadet? Dixit enim in corde ſuo oblitus eſt, Deus auertit faciem ſuam, ne videat vſq; in finẽ. Hęc inclinatio, & caſus miſerrimus, dũ animus 19 *In Pſal. 9. to. 8.*

humanus in ſuis iniquitatibus quaſi proſperatur, & parci ſibi putat cum ex cæcetur, & ſeruetur ad vltimam opportunamque vindiſtam, de qua iam loquitur cum dicit: Exurge Domine Deus, & exaltetur manus tua, & ne obliuiſcaris pauperum, ideſt manifeſta ſit potentia tua. Superius autem dixerat: Exurge Domine, non præualeat homo, iudicentur gentes in conſpectu tuo, ideſt in occulto, vbi ſolus Deus videt. Hoc factum eſt cum impij ad magnam, quæ videtur hominibus, felicitatem peruenerunt, ſuper quos conſtituitur legiſlator; qualem habere metuerunt. De quo dicitur. Conſtitue Domine legiſlatorem ſuper eos, vt ſciant quoniam homines ſunt. Nunc autem poſt illam occultam pœnam atque vindictam, dicitur: Exurge Domine Deus, & exaltetur manus tua, non vtique in occulto, ſed iam in maniſeſtiſſima gloria. Propter quid irritauit impius Deum? ideſt quid profecit tanta mala facere? Dixit enim in corde ſuo, non requiret. Vnde abutuntur ipſius miſericordia, dum punire diſſimulat.

20 *In Pſa. 16* IDEM: In expoſitione illorum verborum mirifica miſericordias tuas. Eſt hoc verbum, non vileſcant miſericordiæ tuæ, ne minus amentur, vileſcunt enim Dei miſericordiæ, his qui male viuendo, abutuntur illis.

21 *Serm. 88. de tempore 10. 10. Exod. 9.* IDEM in expoſitione illorum verborum Exodi, Indurauit Dominus cor Pharaonis, ſic ait: Cum ſemel & ſecundo & tertio, vnuſquiſque grauia peccata commiſerit, expectat tamē illum Deus, ſicut per prophetam dicit, vt *Ezec. 33.* conuertatur & viuat, cum vero in peccatis ſuis cœperit permanere, de multitudine peccatorum naſcitur obduratio. Dum homines negligentes, in primis deſpiciunt peccata ſua, quia parua ſunt, creſcentibus minutis peccatis adduntur etiam crimina, & cumulum faciunt, & demergunt. Quod cum factum fuerit impletur quod ſcriptum eſt. Peccator, cum in profundum venerit malorum, contemnit. *Prou. 18.* De talibus & Apoſtolus dicit: *Rom. 2.* Ignoras quod benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Tu autem ſecundum duritiam tuam, & cor impœnitens theſaurizas tibi iram in die iræ. *Eccl. 30.* Et de tali obduratione etiā alibi legimus, Equus indomitus euadit durus, & filius remiſſus euadit præceps. Et alibi de corrigendo ſcriptura dicit. Tunde latera filij tui, dum infans eſt, ne induret, & non conſentiat tibi. Iſta teſtimonia ſcripturarum inſinuaui, vt intelligatis, quia obduratio non Dei potentia compellente perficitur, ſed Dei remiſſione vel indulgentia generatur, ac ſi Pharaonem non diuina potentia, ſed diuina patientia credenda eſt obduraſſe. 22 Denique quotiens eum Dei plaga percuſſit, afflictus pœnituit, at vbi ei remiſſio diuina, indulgentiam dedit, iterum ſe in ſuperbiam elatus erexit. Quando ergo Dominus dixit, ego indurabo cor Pharaonis, nihil aliud intelligi voluit, niſi ego, inquit, ſuſpendo plagas meas, & flagella, vnde eum per indulgentiam meam, contra me obdurari permitto. Sed dices, quare illum Deus parcendo indurari fecerit, & quare flagella remouerit? Hoc loco ſecurus reſpondeo, ideo Deus toties flagella remouit, quia Pharao pro ingenti cumulo peccatorū ſuorum, non tamquam filius ad emendationem meruit corripi, ſed tamquam hoſtis permiſſus eſt indurari. Tantæ enim illius iniquitates præceſſerunt, Deum ſacrilego auſu contemnens, vt in illo impleretur, quod de talibus Spiritus ſanctus dixit. *Pſal. 72.* In labore hominum non ſunt, & cum hominibus non flagellabuntur. Id eo tenuit eos ſuperbia, operti ſunt iniquitate & impietate ſua, prodijt quaſi ex adipe iniquitas eorum. Ecce qualiter obduratur, qui ad correctionem caſtigari a Domino non meretur. Et idem de Iudæis ſcriptum eſt. *Eſa. 63.* Induraſti cor noſtrum ne timeremus te. Quod vtique nō eſt aliud, niſi deſeruiſti cor noſtrum, ne conuerteremur ad te. Quam rem multis precedentibus ſacrilegijs in populo Iudæorum, impletam eſſe cognouimus.

Deus, quia in hoc ſeculo mitis vult exiſtimari, exhibet potiera, & plura opera miſericordiæ, quàm iuſtitiæ.
Cap. IX.

f *Homil. 9. in c. 17. Numerorum ro. 1.*

ORIGENES ſic habet. Verumtamen de virgis, vnũ promiſit Deus fructum in virga, & plures dedit. Sed attendite diligentius ſi forte poſſimus liberalitatem Deĩ, largiorem etiã ipſis ſuis promiſſionibus edocere, cum eum largiorem in præſtando, quàm in promittendo videamus. Igitur ſermo ſcripturæ de qua nunc loquimur ita habet. Et erit, inquit, homo quemcumque elegero, virga eius germinabit. Hoc eſt ſolum quod promiſit Deus, vt virga eius quem elegerit, germinet. Vbi vero ad rem venitur, vt quod promiſſum eſt oſtendatur impletum, non vnum illud quod promiſſum fuerat, effectum dicitur. Sed vide quanta addantur. Ait enim. Et ecce germinauit virga Aaron in domo Leui. Hoc eſt vnum, quod fuerat promiſſum, ſed adduntur alia, & dicitur. Et produxit frondes, & protulit flores, & germinauit nuces. Cum ergo de ſolo germine fuiſſet promiſſum, vide quanta largitur Deus, vt non ſolum germen produxerit, ſed & frondes, & non ſolum frondes, ſed & flores, & non ſolum flores, ſed & fructus germinauerit. *Infra*: In pœnis autem infligendis non ita Deus ſe habet. Vnde in comminatione, quæ ad Dauid facta eſt, triduo pronunciata eſt futuræ mortis vaſtatio, & intra ſex horas abbreuiatum videtur eſſe tempus ſupplicij. Scribitur etiam Deus, malis quidem reddens in tertiam & quartam progeniem, bonis autem faciens miſericordiam, non ſolum in tertiam, & quartam progeniem, ſed vt dicit ſcriptura, in mille generationes.

g *Lib. 8. in c. 26. Eſaiæ. 10. 4.*

HIERONYMVS explicans illa verba: Cum feceris iudicia tua in terra, iuſtitiam diſcent habitatores orbis. Miſereamur impio, & non diſcet iuſtitiam, ſic habet: Dicunt homines Deo, quandiu non exerces iudicia tua ſuper terram, & nec bonis bona, nec malis retribuis mala, iuſtitia tua o Domine Deus ignoratur in terra. Ita vt vnus ſanctorum quoque diceret. Mei autem pene moti ſunt pedes, pene effuſi ſunt greſſus mei; quia zelatus ſum in iniquis pacem videns. Ad quod reſpondet Dominus, Miſereamur impio. Et eſt ſenſus, Magis impius miſericordiam conſequatur, & diſcat clementiam meam, ſum enim ipſe Saluator. Rurſumque loquenti Domino ex perſona humanæ impatientiæ propheta reſpondit, & non diſcet iuſtitiam, eſtque ſenſus, & quomodo poterit tuam noſſe iuſtitiam, ſi tantum clementiam fuerit expertus? Redditque cauſas, quare eũ velit Dei iuſtitiam diſcere, quia in terra ſanctorum inique geſſit, & contra ſanctos iugiter dimicauit, debet ſentire tormenta. Rurſumque Dominus ſententiam temperat, & non videat, inquit, ſiue non videbit gloriam Dei. Eſtque ſenſus, ſufficit ei pro vniuerſa pœna quòd me cum ſanctis meis non videbit in mea maieſtate regnantem. *Infra*: Indulſiſti Domine, indulſiſti genti? nunquid glorificatus es? Dixerat Dominus, Miſereamur impio. Propheta reſponderat, Et vbi eſt iuſtitia tua? Præſertim cum tanta mala in ſanctos tuos operatus ſit. Ad quod Dominus, & non videbit, inquit, gloriam Domini. Rurſum propheta. Exaltetur manus tua ad percutiendum, & non videant gloriam tuam, quã non merentur aſpicere. Ad quod Dominus; Videant magis, & confundantur. Rurſum propheta; Domine da pacem, & poſſide nos, qui tui nominis recordamur, impij autem, & ſuperbi non viuant, nec reſurgant in gloria, ſed contere omnem memoriam eorum, cauſaſque reddit, cur eos cupiat interire. Indulſiſti genti Domine, indulſiſti genti, nunquid glorificatus es? Et eſt ſenſus ſæpe miſertus es gentibus, ideſt humano generi, & exercuiſti in eas incredibilem clementiam, nunquid te cognouerunt? Nunquid glorificauerunt nomen tuũ? Nonne e contrario a te longe receſſerunt? ſecuritas enim negligentiam, ne-

Pſal. 72.

g *Eſa. 26.*

negligentia contemptum parit. Domine in anguſtia requiſierunt te, in tribulatione murmuris, doctrina tua eis, ideſt quia indulgens ſæpe contemptus es, nec glorificatus ſed e contrario omnes a tua ſcientia receſſerunt; propterea Domine percute eos, vt in anguſtia te requirant, & in tribulatione murmuris doctrina tua ſit eis, quando tantum eis malorum pondus incumbet, vt ne clamare quidem audeant confidenter, ſed dolorem ſuum ſilentio deuorent.

Infra exponens illa verba: Vade populus meus, intra ĩ cubicula tua, claude oſtia tua ſuper te, abſcondere modicum ad momentum, donec pertranſeat indignatio. Abſcondere modicum, & ad momentum dicit Dominus iuſto, vt doceat breue tempus eſſe, & momentum quo Dei pertranſit indignatio. Ecce enim egredietur Dominus de loco ſuo, vt viſitet iniquitatem habitatoris terræ. Si quidem egreditur Dominus de loco ſuo, quia miſericors & miſerator Dominus, & clementiſſimus pater, filios negligentes ferire compellitur, & quodammodo de ſua ſententia commutari, vt viſitet, & inducat iram ſuam ſuper habitatores terrę.

4 *Lib. 14. in ca. 51. Eſa.* IDEM explicans illa verba: Ego, ego ipſe conſolabor vos, ſic ait: Credentium populus brachium Domini, qui ipſe eſt, Dei virtus, Deique ſapientia, fuerat deprecatus, vt conſurgeret, & ſibi præberet auxilium, & illo pugnante pro ſanctis, gaudium atque lætitiam, fugato dolore & gemitu poſſiderent. Et Dominus ipſe reſpondit. Ego ſum, ego ſum, & nequaquam per prophetas, ſed ipſe vos cõſolabor, Deus miſericordiarum & pater totius conſolationis.

Lib. 16. in ca. 58. Eſa. IDEM explicans illa verba: Clama ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam, annuncia populo meo ſcelera eorum, ait: Præcipit Deus Eſaiæ prophetæ, vt clamet in fortitudine, & inſtar tubæ exaltet vocem ſuam, & peccata ac ſcelera populi Iſrael, dicere non formidet, nequaquam mortem metuens, nec impiorum terricula & cõuitia, ſed magis conſideret imperantem Dominum. Et quia peccatores erant, quibus nunciandum eſt, & morabantur deorſum, iubetur propheta, vt exaltet ſicut tuba vocem ſuã, & annunciet bella ventura. Et quomodo in die iudicij ad vocem tubæ mortui ſunt iudicandi, ſic Iſrael peccato mortuus audiat ſcelera ſua, ſimulque appellatur populus Dei, vt diſcat qualem Patrẽ perdiderit, qui etiã peccatorem vocet populum ſuum.

5 *Lib. 3. in c. 12. Ezech.* IDEM explicans illa verba: Fili hominis in medio domus exaſperantis tu habitas, ſic habet: Pro exaſperatione quoque dici amaritudinem, crebro docuimus, vt ſit ſenſus in medio domus ad amaritudinem conuertentis tu habitas, ſic habet: Pro exaſperatione quoque dici amaritudinem, crebro docuimus, vt ſit ſenſus in medio domus ad amaritudinem conuertentis tu habitas, quæ Deum natura dulcem, atque clementem, vitiorum ſuorum amaritudine amarum facit, atque crudelem. Alioquin de Deo legimus: Guſtate & videte quoniam ſuauis eſt Dominus *Pſal. 33.* ſiue dulcis. Habitat ergo Propheta in medio populi Deum ad amaritudinẽ prouocãtis, & huic populo ꝑdicat, &c.

6 *Lib. 5. in c. 16. Ezech.* IDEM explicans illa verba: Vt portes ignominiam tuam, ſic inquit: Iubet Dominus vt portet ignominiam ſuam populus ille, & confundatur & erubeſcat ſuper his quæ peccauerat. Et ideo confundatur & erubeſcat, quia Deum ad iracundiam prouocauerit. Ex quo perſpicuum eſt non eſſe naturalem irã Dei, ſed noſtris vitijs clementiſſimum & manſuetiſſimum Deum, ad iracundiam prouocari, dicente Apoſtolo: An *Rom. 2.* diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis contemnis, ignorans quia benignitas Dei ad pęnitentiam te adducit? Secundũ duritiã autem tuã, & impęnitens cor, theſaurizas tibi iram, quã Deus naturaliter nõ habet. Vnde *Exod. 15.* & in alio loco ſcriptũ eſt. Immiſiſti irã tuã, q̃ deuorauit eos ſicut ſtipulã. Qđ enim coniunctum eſt, & in vno corpore copulatũ, mitti non poteſt, ſed illud qđ extra corpus eſt, verbi gratia lãcea, telum, ſagitta, & gladius, ſic eſt in Deo ira, miſericordia autem ipſi cõiuncta.

7 IDEM exponẽs illa verba: Et ſponſabo

Lib.1. in c. 2. Oſee to. 5 ſabo te mihi in ſempiternũ, & ſponſa-
bo te mihi in iudicio, & iuſtitia, & in
miſericordia, & miſerationibus, ait:
O quanta clementia Dei, meretrix,
quę cum multis amatoribus fornicata
eſt, & ob crimen beſtijs tradita, poſt-
quam reuertitur ad virũ, nequaquam
reconciliari ei dr, ſed deſponſari. Et vi
de quid ſit inter Dei coniunctioné, &
hominũ, homo cum vxoré acceperit,
de virgine mulierem facit. i. non virgi
nem. Deus ét meretricibus copulatus,
eas mutat in virgines, iuxta illud, qđ
adulteræ dicitur per Hieremiam. Non
vt Dominum inuocaſti, aut patré, aut
2. Cor. 11. principem virginitatis meæ. Vnde &
Apoſtolus poſt fornicationé & idolo-
rum cultum credétibus Corinthijs lo-
quitur. Deſpondi vos vni viro, virgi-
nem caſtã exhibere Chriſto. Primo de-
ſponſatur Deo in ſempiternũ, deſpon
ſatur in Abraham, ſiue in Aegypto, vt
vxorem habeat ſempiternam. Secundo
in monte Sinai dans ei pro ſpõſalibus,
legis iuſtitiam, atq; iudiciũ, & iunctam
legi miſericordiam, vt qñ peccauerit
tradatur captiuitati, cum egerit pęni-
tentiam, reuocetur in patriam, & miſe
ricordiam conſequatur. De his ſpon-
ſalibus in diuerſis locis Pſalmiſta de-
cantat. Miſericordiam & iudiciũ can-
8 tabo tibi Domine. Et miſericordia &
veritas obuiauerũt ſibi, iuſtitia & pax
oſculatæ ſunt. Quos duos calices in
Pſalm. 74. 74. Pſalmo legimus. Calix in manu
Domini vini meri plenus mixto, & in-
clinauit ex hoc in illum, de iuſtitię ca-
lice in calicem miſericordiæ, & rur-
ſum de calice miſericordię, in calicem
iuſtitiæ. Si iniquitates, inquit, obſer-
uaueris Domine, Dñe quis ſuſtinebit?
Quia apud te propitiatio eſt. Iſta igi-
tur meretrix, quæ primũ voto ſpõſi, in
æternos fuerat iuncta cõplexus, vt nũ-
quam à vinculo recederet maritali,
quia receſſit, & in Ægypto fornicata
eſt, rurſum per legé aſſumitur, quam
quia pręterijt, Prophetis quaſi ſponſi
ſodalibus, qui ad ſe miſſi fuerãt inter-
fectis, nouiſſime venit Dei Filius Do-
minus Ieſus, quo crucifixo & à mor-
tuis reſurgente deſpõſatur, nequaquã
in legis iuſtitia, ſed in fide & gratia
Euangelij, & miſerebor eius, quę fuit
abſque miſericordia, & dicam non po-
pulo meo, Populus meus es tu, & ipſe
dicet, Deus meus es tu.

IDEM exponens illa verba: Num 9
quid currere queũt in petris equi, aut Lib. 3. in c.
arari poteſt in bubalis? Quoniam con- 6. Amos.
uertiſtis in amaritudiné iudicium. &
fructum iuſtitiæ in abſynthiũ, ſic ha-
bet: Domus Iſrael, & Iuda, ruinas, &
ſciſſiones, equis & bubalis comparat,
quorum priores in petris currere ne-
queunt, poſteriores tam indomiti ſũt,
vt iugũ ceruicibus non recipiant, & cũ
ſilueſtres boues ſint, propter feritatem
nolint terrã vomere ſcindere. Vos aũt,
cum equi & bubali naturam ſuam mu
tare non poſſint, mutaſtis naturã Dei,
vt dulcem amarum faceretis, & fructũ
iuſtitiæ eius in abſynthium vertere-
tis, quæ eſt herba amariſſima.

IDEM exponens illa verba: Obſe 10
cro Domine nũquid non hoc eſt verbũ Lib. 1. in c.
meum, cum adhuc eſſem in terra mea? 4. Iona.
Propter hoc præoccupaui, vt fugeré in
Tharſis, ſcio.n. quia tu Deus clemens,
& miſericors, patiens, & multę miſera
tionis, ignoſcens ſuper malitia, ſic ait:
Numquid non hoc eſt verbum meum,
cum eſſem in terra mea? Sciui te hoc
eſſe facturũ, non ignorabam miſericor
dem, propterea ſeuerũ, & truculétum
nunciare nolebam, ideo fugere volui
in Tharſis, dimiſi domũ meam, reliqui
hereditatem meam, egreſſus ſum de ſi-
nu tuo, & veni. Si miſericordem dice-
rem atque clementem, & ignoſcentem
malitiæ, nullus ageret pœnitentiam, ſi
crudelem, & tantum iudiciũ monſtra-
rem, ſciebam hoc tuæ non eſſe naturæ.
In hoc ergo ambiguo poſitus, malui ſu
gere, potius quàm aut pœnitentes leni
tate decipere, aut te prædicare quod
non eras. *Infra.* Dixit Dominus ad Io-
nam, Putaſne bene iraſceris tu ſuper
hederam? Et dixit. Bene iraſcor ego vſ-
que ad mortem. Supra Niniuitis agen-
tibus pœnitentiam, & gentium vrbe
ſaluata, interrogatus idipſum Prophe-
ta, Putaſne bene iraſceris tu? Nihil re
ſpondit, ſed interrogationé Dei, ſilétio
com-

comprobauit. Sciens enim clemẽtem eſſe Deum, & miſericordem, & patientem, & multæ miſerationis, & ignoſcẽtem malitijs, ſuper ſalutem gentium non dolebat. Hic autem poſtquam in ſiccata cucurbita, aut hedera, Deum flagellantem, & arefacientem Iſrael agnouit, confidenter reſpondit. Bene ira ſcor etiam vſq; ad mortem.

11 *Lib. 1. in c. 1. Michea.* IDEM explicans illa verba: Ecce Dominus egredietur de loco ſuo, & deſcendet, & calcabit ſuper excelſa terræ, & conſumentur mõtes ſubtus eũ, & valles ſcindentur ſicut cera à facie ignis, ſic ait: O Samaria, & Hieruſalem, audite Dominum prædicenté quę cumque facturus eſt. Ecce egredietur de loco ſuo. Qui enim mitis eſt, & benignus, & cuius natura clementia eſt, veſtri cauſa cogitur perſonam, quam non habet, crudelitatis, aſſumere. Et deſcendet & calcabit ſuper excelſa terræ. Calcare terram, eſt potentes quoſque conterere. Et conſumentur, inquit, ſiue tabeſcent montes & valles ſub eo, quos principes intelligamus & populos. Hoc autem totum fiet propter ſcelera decem tribuum, quas vocat Iacob, & Iſrael, & propter prę uaricationem Iuda.

12 *Lib. 13. in c. 14. Zach.* IDEM exponens illa verba: Et egredietur Dominus, & prœliabitur contra gentes illas, ſicut prœliatus eſt in die certaminis, ſic ait: Hoc quod ſcriptum eſt, Egredietur Dominus, & prœliabitur, iuxta illud accipiendum eſt, quod in Michæa legimus, quia ecce Dominus egredietur de loco ſuo, & deſcendet, & calcabit ſuper excelſa terræ. *Mich. 1.* Et in Eſaia quoque, Dominus virtutum egredietur, & conteret bellum, & ſuſcitabit zelum, & clamabit ſuper hoſtes ſuos cum fortitudine. Egreditur ergo Deus de loco ſuo, quã do quietem, & manſuetudinem, & clementiam ſuam pro emendatione peccantium rumpere cogitur, qui cũ per naturam dulcis ſit, vitio noſtro amarus efficitur, non ſibi ſed peccantibus, & patientibus, quibus amara tormenta ſunt. Iſte apud quem non eſt transmutatio, egreditur, & prœliatur, ſicut in die certaminis, quando Pharaonem in mari ſubmerſit rubro, & pro Iſraelitico populo dimicauit. Et ſtabunt pedes eius in die illa ſuper montem oliuarum. Stabunt pedes eius, his quorũ miſertus fuerit, & nequaquam mouebuntur, vt rurſum de eo dici poſſit. Et Dominus tuba canet, & ambulabit in commutatione iræ ſuæ.

AVGVSTINVS ait: Deus bonus iuſtus & miſericors eſt, miſericors, quia peccantibus non facile reddit, ſed ſuſtinet vt conuerſis ignoſcat. Eſt etiam ſeuerus, vt terrore, quæ ab eo bene condita ſunt, conſeruentur, ne negligentia pareret vitæ præcipitiũ. Et ne quod mirabilius eſt prætermittamus, tanta eſt eius clementia, vt cõtumelias paſſus ab his quos fecit, ſuſferat, & prior vocet ad pacem. Nunquid non maioris virtutis hoc eſt, q̃ condidiſſe creaturam, in quo ſi permaneret nimia bonitas, eius obeſſet creaturæ? Vnde aliquando diligi, aliquando timeri ſe vult, ne aberrantes ab eo depereant, vnde ne patientia eius non vtique ad damnum ipſius, ſed ad noſtrum, omnino contemnenda putetur ait: Tacui nunquid ſemper tacebo. *Infra exponens illa verba*: Reddens peccata parentum in filijs in tertiam & quartam generationem, & faciens miſericordiam in millia millium his qui diligunt me, & cuſtodiunt præcepta mea, ait: In hoc clementia Dei laudabilis eſt, vt odio habentibus ſe, vſque in tertiam & quartam reddat progeniem, & non in millia millium. 13 *Lib. Quæſtionum veteris, & noui teſtamẽti 10. 4. Eſaia 42. Exo. 20.*

BERNARDVS in quo explicat locum Pauli: Benedictus Deus, & pater Domini noſtri Ieſu Chriſti pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis, ſic habet: Benedicitur Pater miſericordiarum, cui proprium eſt miſereri ſemper & parcere. Sed forte quis dicat. Quomodo illi proprium eſt miſereri, cuius iudicia abyſſus multa? Neque enim dicitur omnes viæ eius ſola miſericordia, ſed miſericordia & veritas. Non minus iuſtus quàm miſericors eſt, cui miſericordia, & iudicium decantatur. Verum id quidem 14 *Serm. 5. in die Natalis Domini. 2. Cor. 1. Pſal. 35. Pſal. 24.*

cuius

cuius vult miſeretur, & quem vult indurat, ſed quod miſeretur proprium illi eſt. Ex ſe enim ſumit materiã, & velud quoddam ſeminarum miſerẽdi. Nam quod iudicat & condemnat, nos eum quodammodo cogimus, vt longe aliter de corde ipſius miſeratio quàm animaduerſio procedere videatur. Ipſum audi dicentem. Nunquid voluntatis meæ eſt mors impij, dicit Dominus, & non magis vt conuertatur, & viuat? Recte igitur non Pater iudiciorum, vel vltionum dicitur, ſed Pater miſericordiarum, non modo quod pater videatur miſereri potius quàm indignari, & quemadmodum pater filiorum, miſereatur timentium ſe, ſed eo magis quòd miſerendi cauſam & originem ſumat ex proprio, iudicandi vel vlciſcendi, magis ex noſtro. Vocat autem Paulus Dominum patrem, non vnius tantum miſericordiæ, ſed miſericordiarum, & Deum non vnius ſed totius conſolationis, qui conſolatur nos non modo in hac vel in illa, ſed in omni tribulatione. Miſericordiæ Domini multæ, ait, quidem, videlicet quia multæ tribulationes iuſtorum, & de omnibus his liberabit eos Dominus. Miſeria noſtra multiplex eſt, non modo magnam miſericordiam, ſed, & multitudinem quærit miſerationum. Patrẽ miſericordiarum Ieſum vocamus, q̃a duplicem venit tollere miſeriam animæ, condonando peccata, & corporis, ea reſuſcitans, & configurans corpori claritatis ſuæ. Vnde & bis dixit Propheta, Conſolamini conſolamini popule meus, dicit Deus veſter, vt videlicet certi ſimus, quod vtrumq; ſit ſaluaturus, qui neutrum ſuſcipere eſt dedignatus.

Ezec. 18. *Tren. 3.* *Eſa. 40.*

15 *Serm. 16. in Cantica.* I D E M ſic habet: De Domino ſcriptum legimus: Spiritus Domini ſuper me, eo quod vnxerit me, ad annunciandum manſuetis miſit me, vt mederer contritis corde, vt prædicarem captiuis indulgentiam, & clauſis apertionem, vt prædicarem annum placabilẽ Domino, & diem vltionis Deo noſtro. Veniebat, vt audis, vngere cõtritiones noſtras, ac linire dolores. Ideoque venit vnctus, venit manſuetus, & mitis, & multæ miſericordiæ omnibus inuocantibus ſe. Sciebat ſe ad infirmos deſcendere, exhibuitque qualem oportuit. Et quoniam multæ erant infirmitates, multa quoq; prouidus medicus medicamina curauit afferre. Medicus multa præparauit ad curationẽ illius miſeri, qui incidit in latrones. Ex his profecto infudit oleum meis vulneribus, infudit & vinum, ſed minus quàm olei, ſic nempe congruebat infirmitatibus meis, vt miſericordiam ſuperexaltaret iudicio, quemadmodum vino oleum ſuperfertur infuſum. Attulit proinde quinque cados olei, vini non niſi duos. Vinum ſiquidem timor tantum, & fortitudo fuere, reliqua quinque, oleũ propria ſuauitate deſignant. Propterea ſcriptum legimus de Chriſto Domino. Requieuit ſuper eum ſpiritus ſapientiæ, & intellectus, ſpiritus conſilij, & ſcientiæ, & pietatis. O ſapientia, quanta arte medendi, in vino, & oleo, animæ meæ ſanitatem reſtauras, fortiter ſuauis, & ſuauiter fortis pro me, & ſuauis mihi: Sana me Domine, & ſanabor, & confitebor nomini tuo, & dicam, Oleum effuſum nomen tuum. Non vinum effuſum (nolo enim vt intres in iudicium cum ſeruo tuo) ſed oleum, Quia coronas me in miſericordia, & miſerationibus. Oleum plane, quod ſupernatat cunctis, quibus miſcetur liquoribus.

Eſai. 61. *Eſai. 11.*

A M B R O S I V S oſtendit propẽſiorem Chriſtum ad miſericordiam, q̃ ad punitionem, ex eo qđ Matth. 10. dicit: Omnis, qui confeſſus me fuerit coram hominibus, confitebor, & ego eum coram patre meo; qui autem negauerit me coram hominibus, negabo & ego eum coram Patre meo, qui eſt in cœlis. Vbi confitetur, pro omnibus confitetur, omnes complectitur. Vbi negat, non omnes negat, &c. conſequẽs enim erat, vt infra quoque diceret. Omnis autem qui negauerit me. Sed ne omnes negare videretur, ita ſubiecit. Qui autem negauerit me coram hominibus, negabo, & ego eum. Gratiam promittit omnibus, non omnibus mina- 16 *Lib. 1. de pœnitentia c. 2. to. 4.*

minatur iniuriam. Quod est miseratio nis exaggerat, quod vltionis extenuat. Sed non solum hoc apud Matthæũ sic scriptum est: Sed etiam Lucæ 12. Vt scias nõ ociose id posuisse vtrumque. Quod amplius declarat cap. 3. sic. Cum dicitur omnis, qui me cõfessus fuerit, nullus a remuneratione qui fuerit con fessus, excluditur. Non similiter omnis qui negauerit, negabitur: potest enim fieri, vt aliquis victus supplicijs, sermone neget, & corde adoret. Numquid eadem causa est eius, qui sponte neget, & eius quem tormenta inclinauerint ad sacrilegium, non voluntas? Item quos proijcit, non in æternum

Psal. 76. proijcit, dicit enim Dauid: Nõ in ęter num proijcit Deus, &c. Et cap. 4. ostẽdis id ipsum ex illo Oseæ 11. sic ait, Quod enim promptius edere possum insigne eius misericordiæ, quam quod

7 ipse per Prophetam Osee, vbi quibus tamquam iratus minabatur, cõtinuo, tamquam reconciliatus, indulget: Ait enim, Quid tibi faciam Effren, aut q̃d tibi faciam Iuda. *Et infra:* Quomodo te constituam? velut Adama efficiam te, & sicut Seboim, in ipsa indignatione velut patrio quodã affectu, Hęret, quomodo ad pœnam tradat errantem, & continuo subiunxit. Conuersum est cor meum, in eo ipso conturbata est pœnitentia mea, non faciam secũdum iracundiam furoris mei. Nonne apparet, quod ideo nobis peccantibus indi gnetur Dominus Iesus, Vt indignationis suæ nos furore conuertat? Indigna tio ergo eius, non vltionis executio, sed magis absolutionis operatio est, sic enim dixit: Si conuersus ingemueris, saluus eris. Expectat gemitus nostros, sed temporales, vt remittat perpetuos. Expectat lachrymas nostras, vt profun dat pietatem suam. Sic in Euangelio, viduæ matris lachrymis compassus, filium eius resuscitauit. Sed quia peccatis nostris contrahimus offensam, indignatur vt humiliemur, humiliamur, vt digni simus magis miseratione, quàm pœna. Quod docet Hie-

Tren. 3. remias dicens: Quia non repellet in æternum Dominus; quoniam cum humiliauerit, inquit, miserebitur secundũ multitudinẽ misericordiæ suę, &c. Sed nec toto corde humiliat peccatorem, vsque ad terram, qui etiam de terra suscitat inopem, & de stercore erigit pauperem. Quod si non ex toto *Ps. 112.* corde humiliat peccatorem omnem, quanto magis eum qui nõ ex toto peccauit? Nam sicut dixit de Iudæis, Populus hic, labijs me honorat, cor autem eorum longe est a me, fortasse & de aliquibus lapsis dicat. In labijs me negarunt, sed corde mecum sunt, vicit eos pœna, non auertit perfidia. Hoc dicit Ambrosius contra Nouatianos, qui peccantibus negabant pœnitentiam, &c.

IDEM explicans illud Psal. 114. 18
O Domine libera animam meam misericos Dominus, & iustus, & Deus noster miseretur, sic ait: Bis misericordiã posuit, semel iustitiam. In medio iustitia est, gemino septo inclusa misericordiæ, superabundant enim peccata, superabundet ergo misericordia. Neq; tamen iustitia, sine misericordia est, neque sine miseratione iustitia, quia scriptum est. Noli esse iustus nimis: non enim impedit iustitia misericordiam, quia misericordia ipsa iustitia est. Psal. 111. Dispersit dedit pauperibus, iustitia eius manet in æternum: Nouit enim iustus, debere se infirmis atque in opibus subuenire, &c.

In oratione de obitu Theodosii Imperatoris, ante mediũ orationis to. 5.

Luc. 7.

Deus misericors multum, aliquando occasiones tollit peccantibus, aliquando rogat læsus, & promittit bona, vt reuertamur ad ipsum. Cap. X.

HIERONYMVS explicans illa verba (quæ habentur in expositione septuaginta interpretũ) operare terram tuã, etenim naues nequaquam veniunt de Carthagine, & manus tua nequaquam præualet quę in mari pro uocat reges, sic habet: Supra dixerat, Ite Charthaginem, vlulate qui habita tis in insula. Nunc contrarium loquitur, quia naues de Chartagine vltra non 1

Lib. 7. in c. 23. Esaia to. 4.

non veniunt,operare terram tuã. Profuit enim Tyro naues interire peregrinas, vt cogatur operari terram suam, de qua in prouerbijs dicitur. Qui operatur terram suam, saturabitur panibus, vt nequaquã de incerto naufragorumq; discrimine, sed operis sui viuat frugibus, De quibus in psalmis ad iustum canitur. Labores manuum tuarũ manducabis. Scriptum est, in Osea, meretricis vias septas esse a Domino spinis, ne sequi possit amatores suos, vt hac necessitate compulsa, reuerteretur ad virum suum pristinum. Quod, & in sæculi rebus frequenter animaduertimus, multos, qui per prospera, & abundantiam oĩum rerum, Dominum senti-
2 re non poterāt, intelligere per inopiã, & conuerti ad opera iustitiæ, postquã manus eorũ non præualuerit, felicitate huius seculi perfrui, quæ prius in mari prouocabat reges. Atque vtinam & nos maris huius negotiatione contempta, operemur terram nostram, & nequaquam expectemus naues Carthaginis, siue Tyri, quæ carthaginem ire consueuerant, ne subijciamur potestati draconis, qui dominatur in mari. Sed stabilem gradum figamus in terram, immo ad cœlestia festinantes, operemur terram nostram, vt hic seminantes, ibi metamus. Manus quoque nostra quæ prius in mũdi negotijs versabatur, & præ potentia, ac felicitate, etiam reges idest sanctos de statu suo poterat commouere, fiat imbecilla in rebus maris, vt fortis sit in opere terrę suæ, vt de illa a qua occasiones peccandi Deus tollit dicatur. Et manus tua nequaquam præualet, quę in mari prouocat reges. *Exo.15.*

3 IDEM explicans illa verba: Ad punctum in modico dereliqui te, & in miserationibus magnis cõgregabo te, sic habet: Verba hæc ad animam possunt referri peccatricem, quæ abiecta a Deo sit, non ob odium, sed ob dispensationem; vt malorum pressa pondere, reuertatur ad virum suum pristinum: & perdita substantia de patris clementia non desperet. *Lib. 11. in c.14.*

4 IDEM explicans illa verba: Vulgo dicitur. Si dimiserit vir vxorẽ suã, & recedens ab eo duxerit virum alterum, numquid reuertetur ad eã vltra? Et tu fornicata es cũ amatoribus multis: tamen reuertere ad me dicit Dominus, sic ait: Post fornicationem suscipit pœnitentem, & hortatur læsus Dominus, vt reuertatur ad se. Vnde. *Infra:* Subdit. Ergo saltem amodo voca me Pater meus, dux virginitatis meæ. Ipse despondit animam vestram, amplexibus suis, & docet quomodo orare debeat, & agere pœnitentiam. Quanto autem ille clementior, qui salutis post fornicationem ostendit viam, tãto miserior meretrix, quæ non vult post vulnera recipere sanitatem. *Lib. 1. in 3. Hieremiæ.*

5 IDEM explicans illa verba: Transiens autem per te vidi te cõculcatam in sanguine tuo, & dixi cũ esses in sanguine tuo, viue, dixi, inquam, tibi, in sanguine tuo, viue, sic habet: Postquã proiecta es super faciem terrę propter prauitatem animæ tuæ, meum vltra non merebaris auxilium; attamen trãsiens per te, vidi te conculcatam, siue commixtam in sanguine tuo, idest reã mortalium criminum, & dixi tibi, Viue: prouocaui te tribuens pœnitentiam dixiq;, licet sis in sanguine tuo, tamen viue conuersa, tantaque fuit in te omnium rerum abundantia, vt agri vberrimi haberes similitudinem, & benedictionem Iacob, qua benedixit ei pater tuus dicens, Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. Et post pauca. Et transiui per te, & vidi te, & ecce tempus tuũ tempus amantium. Et expandi amictum meum super te, & operui ignominiam tuam. Quanta clementia. Non suffecerat semel vidisse eam conculcatam in sanguine, & ad pœnitentiã prouocasse, sed peccantẽ rursum inuisit. Et quia erat nuda, & confusionis plena, rursus venit, & visitat. *Infra:* Et iuraui tibi, & ingressus sum pactũ tecũ, ait Dominus Deus: quia expandi amictum meum super te, & operui confusionem tuam: propterea iuraui tibi, & ingressus sum pactũ meum tecũ, vt mihi potius quam ceteris, qui ad te volebant *Lib.4. in c.16. Exech.* *Gen.27.*

bant diuertere, iungereris. Et vnxi te oleo,& vestiui te discoloribus, & calciaui te Hyacintho.

6 *Lib. 1. in c. 2. Osea. to 6.* IDEM exponens illa verba: Propter hoc ecce ego sepiam viam tuam spinis, & sepiam eam maceria, & semitas suas non inueniet, sic ait: Dixerat meretrix, Vadam post amatores meos, qui omnium rerum abundantiam mihi præbuerunt. Respondit Dominus: Ego sepiam viam tuam spinis, siue sudibus, ne possis ire quo desideras, & interponam maceriam, siue murum, & semitas tuas quas crebro triueras pede, non inuenies, ne apprehendas eos, quos tanto studio sequebaris, & rerum necessitate compulsa, reuertaris ad virum tuum, & dicas illud de Euangelio. *Luc. 15.* Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus, ego autem hic fame pereo. Surgam ibo ad patrem meum,& dicam illi. Pater, peccaui in cœlum, & coram te, iam non sum dignus vocari filius tuus, sed fac me sicut vnum de mercenarijs tuis. Ex quo intelligimus, quòd prouidentia Dei, sæpe nobis accidant mala, ne habeamus ea quæ cupimus,& varijs calamitatibus huius sæculi ac miserijs, ad Dei seruitutem redire cogamur.

7 *In cap. 3. Osea.* IDEM explicans illa verba: Et fodi eam mihi quindecim argenteis, & choro hordei, ait: Fodit adulteram sibi, siue conduxit, quindecim argéteis, Quando dicit fodi, ostendit vineam, quæ a Domino plantata est. Sin autem legimus conduxi, adulteræ pretiũ est, non vt cum Propheta dormiat, sed vt contenta mercede sua, adulterare desistat, nec passim ceteris copuletur. Sed audiat dies multos expectabis me, non fornicaberis, & non eris viro, sed & ego expectabo te. Hoc est nec alijs amatoribus turpiter te prostitues, nec mihi viro, a quo conducta es, legitime coniungeris. In quibus verbis vides bona, & mercedem quam Deus promittit animæ peccatrici & adulteræ, vt reuertatur ad ipsum.

8 *Lib. 3. in c. 11. Osea.* IDEM explicans illa verba: Ego quasi nutritius Ephraim portabã eos in brachijs meis, Pro quo septuaginta interpretes, verterunt, ego colligaui Ephraim, suscepi eum super brachium meum, ait: Ego clementissimus Dominus ligabam pedes Ephraim, ne a me longius fugerent. Hoc enim significat ligabam,& quasi repugnãtes, vinculis meæ dilectionis astrinxi.

9 *Lib. 1. in c. 1. Michea.* IDEM exponens illa verba in expositione septuaginta interpretum. Nũc obstruetur filia obstructione, vbi vulgata ęditio habet. Nunc vastaberis filia latronis, sic ait: Hoc de Ecclesia possumus accipere, quæ obstruitur obstructione, quando contingit, quod in Osea scriptum legimus. Vadam post amatores meos, qui dabant mihi panes meos, & aquam meam, & vestimenta mea, oleum meum, &c. Et postea Deus volens impedire cogitationem pessimam, non eam facit quod desiderat adimplere: sed obstruit vias eius, ne consequatur amatores suos, & amplius fornicetur. Ait quippe. Propterea ecce ego obstruam vias eius, & semitam suam non inueniet, & persequetur amatores suos, & non apprehẽdet eos, & quæret eos, & non inueniet, & dicet. Vadam, & reuertar ad virum meum priorem, quia bene mihi erat. Animaduerte opus Domini profecisse. Adultera enim non inueniens viam suam, nec valens pergere quo volebat, necessitate obstricta ad maritum reuertitur priorem, & confitetur melius sibi in domo viri esse prioris, quàm quondam apud amatores suos fuerat.

10 *In c. 2. Sophonia.* IDEM exponens illa verba: Conuenite, congregamini gens non amabilis, antequam veniat super vos ira furoris Domini ait: Gens non amabilis quæ Dei amore indigna es, siue gens inerudita (vt septuaginta transtulerunt) Sicut in Hieremia scriptum est, *Hier. 13.* Sine causa percussi filios vestros, disciplinam non recepistis, prius quàm pariat iussio, quasi puluerem transeuntem diem, antequam veniat super vos ira furoris Domini. Vbi cerne clementiam. Suffecerat prudentibus, malorum venientium impetum descri-

descripsisse: verum quia non vult inferre supplicia, sed tantum terrere passuros, ipse ad pœnitentiam prouocat, ne faciat quod minatus est, vbi Dominus gentem non amabilem vocat, vt ad sanam mentem redeant, &c.

11 *In Ps.144 to. 8.* AVGVSTINVS exponens illa verba: Memoriam abundantiæ suauitatis tuæ eructabunt, ait: Quid est memoriam suauitatis tuæ? Memoriam abundantiæ, quia nos oblitus non es, cum nos obliti te fueramus. Omnis enim caro oblita erat Deum, ille tamen opera sua non est oblitus. Hæc memoria eius super nos, quia non nos oblitus est prædicanda est, enarranda est, & quia valde dulcis est, manducanda, & eructanda est. Quomodo non sufficit memoriam tuam, nec memoriam abundantiæ tuæ, vel memoriam suauitatis tuæ, sed memoriam abundantiæ suauitatis tuæ? Etenim quid prodest si abundet, & insuaue est? Item molestum, si suaue & parum est. Ergo memoriam abundantiæ suauitatis tuæ eructabunt, quia non es tu oblitus nostri, & non oblitus commonuisti nos, vt & nos reducas in memoriam. Commemorabuntur enim, & conuertentur ad Dominum, vniuersi fines terræ. *Psal. 21.*

12 *Hom.32.in Euāg.to.2.* GREGORIVS ait: Paulus prædicator egregius, ait, Pro Christo legatione fungimur, tamquam Deo exhortante per nos, obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo. *2.Cor.5.* Ecce inter nos & Deum discordiam peccando fecimus; & tamen ad nos Deus suos legatos prior misit, vt nos ipsi qui peccauimus, ad pacem Dei rogati veniamus, post culpam nostram, vt ei reconciliari debeamus, & ipse qui offensus est, legatis interuenientibus obsecrat Deus.

Dei opera sunt misericordia, & iudicium, quæ simul sunt consideranda, quibus vtitur in bonum nostrum. Cap. XI.

ORIGENES exponēs illa verba: Non est sanitas in carne mea a facie iræ tuæ, sic ait: Propterea ergo rogo, non ipsius iræ tuæ potentiā experiri, qm̄ iudicium eius tantūmodo accipiens, & solam quodammodo faciem eius videns, quæ ex solis verbis diuinæ scripturæ efformatur, iā doleo omne corpus meū, & cōturbor, nec est vlla sanitas in carne mea, neq; pax in ossibus meis, tātum q̄ faciē iræ tuæ ex scripturis sanctis, non tn̄ ipsam irā sentire, vel videre visus sum. Et si ex hac sola, talia sunt quæ patior: ꝓpter hoc oro, vt non ipsam irā patiar. Nunc dicit non est sanitas in carne mea, a facie iræ tuæ. Quoniam quidem sola facies iræ tuæ, idest consideratio ipsa indignationis, ita me perterruit, & conuertit, vt iræ tuæ iam in me locus esse non debeat. 1 *Hom. 1. in Ps.37.to.1*

CHRYSOSTOMVS explicans illa verba: Exaudi me Domine, qm̄ suauis est misericordia tua, sic habet: Non audeo iactare merita mea, sed non taceo gratiā tuam. Ergo suauitas quæ est in Deo nostro, dulcis est, sapore sancto repleta est, nutrit, fouet, defendit, & fortificat, cōsolationē p̄stat, tolerantē facit. Ista ergo suauis misericordia, perducit vsq; ad præsentiam Dei. Nec ita vnusquisq; sibi blandiatur de misericordia Dei, vt cogitet, q̄a non erit iudicium. Erit & iudiciū, nam q̄d clamabat in Psalmo ore prophetico sanctus Dauid, Misericordiam, & iudicium cantabo tibi Domine. Hic misericordia, ibi iudicium iudicis. Ne cum non hic placuerint Dei misericordiæ, in iudicio inueniant Dei veritatem. Quia vero multa sunt mala generis humani, & multa misericordia est Dei nostri. Si enim misericos non fuisset, quotidie peccatores occideret. Sed q̄a benignitas Dei vnumquemq; ad pœnitentiam vocat, duri & insulsi secūdum duri- 2 *Homil. in Ps.68.to.1.* *Ps. 100.*

Digitized by Google

Rom. 2. duritiam cordis sui thesaurizant sibi iram in die iræ, secundum reuelationem iusti iudicij Dei, qui reddit vnicuiq; secundum opera sua. Ergo iste Deus multum misericors, qui non in finem irascitur, neque in finem indignatur, ideo dicit ei. Secundum multitudinem misericordiæ tuæ, non pro vita mea, non pro facinore meo, respice in me.

3 Hom. 3. in eppist. ad Philemonem to. 4. IDEM, de illis qui Dei misericordia abutuntur, sic ait: Medici febre laborantes, eo incendio liberant, non vt sanitate abutantur in malum, atq; in perniciem suam. Non præstaret morbo consenescere, quam ea ratione sanū fieri; vt in lectum deterius decidat: sed vt discentes infirmitatis incómoda & mala, non iam in ea incidant, vt sanitatem charius amplexi, omnia gerant quæ ad eam conferre possint. Vbi est igitur, inquies, Dei illa infinita clementia, nisi & malos sæpius saluet? Audio enim plerosq; ista dicere, Quia benignus est, omnino saluabit omnes. Ne itaque nos frustra fallamus. Diluuio in medium adducto, malisq; prioribus videmus possibile non esse, vt qui illa intulit, peccantes modo impunitos esse permittat. Si enim eos, qui ante legem peccabant, tanta seueritate puniuit, eos qui post gratiam deteriora peccarunt, qua ratione impunitos dimissurus est? Deus bonus, atq; ideo bonus, si quidem cruciat. Cum nihil nostri indigeret Deus, sola bonitate condidit nos. Cœlum quoque, terram, mare, & quæ in eis sunt, propter nos condidit omnia. Quantæ hoc benignitatis indicium? Qui solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. (Matt. 5.) Nonne id supremæ bonitatis est? Non, dixit Marcionita quidam, cum quo ego contendebam, sed asseruit hoc bonitatis illius indicium videri posse, si peccatorum rationem minime exigeret, si autem hanc exigit, non esse illa bonitatis indicia.

4 Ego autem ex abundanti ostendi, nisi rationem exigeret non esse bonum, atque adeo in primis esse bonum, quia hanc exigit. Dic enim quæso, nisi ille a nobis rationem exigeret, essetne vita humana? Non ne feris quoque ipsis immaniores euaderent homines? Si enim metu quoque pœnarum, ac iudiciorum imminente, pisces transgressi sumus inuicem deuorátes, leones ac lupos quoque transcendimus, dum singuli quæ sunt aliena diripimus, nisi rationem a nobis exigendam pro indubitato teneremus, quanta confusio res humanas inuolueret? Quis iam labyrinthus, mundanas perplexitates posset æquare? Quàm plena omnia iniquitatis, ac temeritatis vidisses? Quis esset ueueritus patrem? Quis pepercisset matri? Quis vllum voluptatis, vllum vitij genus, omisisset? Quod autem hæc ita se habeant, ex vestra sola domo conabor ostendere. Si seruis alicuius vestrum persuadeatur, quæ libet in nos patrauerint, siue illi iugum dominationis excutiant, siue in corpora ipsorum dominorum, effrenata ferantur audacia, siue asportent omnia, siue vniuersa confundant, & deteriora etiam hostibus faciant, illi non intétabunt minas, nec cruciatus admouebunt, nec digna plectent pœna, nec verba quidem molesta audient, num ista bonitatis esse videntur? At ego summæ immanitatis esse monstrabo, non modo per hāc plane insulam benignitatem, vxores, ac filios perdere: verum illos ipsos per viscera perire permittere. Namque, & ebriosi, & impudici ac petulantes, & iniuriosi, bestijsque omnibus stolidiores euadent. Hæccine oro benignitatis est, ingenuam pessundare animam, & nos ipsos atque alterutrum perdere. Videsne vt pœnas repetere, id tandem clementiæ plerumq; sit opus? Et quid seruos dicam per huiusmodi impunitatem, ad scelera próptius currere? Et filios si quis impune permittat cuncta præsumere, neq; castiget errantes, ad quæ non prerupta vitiorum euasuri sunt? Quòd si coram hominibus ea castigatio meretur laudem, ac bonitatis insigne est, esset autem non castigare crudelitas; quanto magis id in Deo erit? Igitur quoniam supreme

bonus

bonus est, idcirco gehennæ præparauit incendium. Vultis & alia ex parte diuinam agnoscere benignitatem? Non modo eo metu coercet improbos, verum & qui boni sunt, non eos sinit fieri malos. Nam si nulla esset meritorum discretio, neque secundum opera cuique præmia recompensarentur, omnes profecto mali fierent. At nunc quoque istud non mediocriter consolatur bonos. Audi denique quid Propheta testatur. *Psal. 57.* Lætabitur iustus cum viderit vindictam, manus suas lauabit in sanguine peccatoris. Non gratulando insultans, absit, sed metuens ne patiatur eadem, emendare intima sua, vitamq; omnem corrigere studet. Quãtæ vero istud prudentiæ est? Ita sane, inquies; sed si tantummodo comminatus esset, non etiam supplicia inferret satis esse poterat. Si modo, qñ supplicia infert, minas tñ esse arbitraris, atque ideo negligentior sis, si tantũmodo minatus esset, tunc omnino desidiæ manus dedisses. *Ione 3.* Niniuitæ si sciissent minas sibi tm̃ intentari, numquam profecto pœnitentiã egissent. Quoniam vero pœnituerunt, ad verba vsq;, minæ illæ peruenerunt. Melior euade, & ad verba vsque, minæ desæuient, si autẽ contemnis minas, rem ipsam experieris. Hi qui sub diluuio fuerunt, si minas timuissent, numquam ad experimẽtum rei peruenissent.

6 *Ser. 25. in epist. Pauli ad Romanos.* IDEM sic ait: Recordemur perpetuo terribilis illius tribunalis, fluminis ignei, vinculorum insolubiliũ, profundarum tenebrarum, stridoris dentium, venenosiq; vermis, sed benignus est Deus. Ergo hæc omnia verba sunt, & neq; punitur diues ille, Lazari contemptor, neq; fatuæ virgines, a sponso reijciuntur? Ergo qui sordidis est vestibus, non peribit manus ac pedes vinctus? Qui centum denarios a conseruo suo exegit, non tradetur *Matt. 18.* tortoribus? Quod de Mœchis dictum *Mar. 9.* est, nimirum, quod vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur, verum non erit? Sed minatur ista tantummodo Deus, vtique inquies. Et vnde dic quæso tantam rem audes publice loqui, atque ex te ipso ferre sententiam? Ex his quæ fecit Deus, contrarium probare potero. Nõ enim minę sunt & verba tãtummodo, quæ facta sunt, & in opus ipsum exierunt. Quis igitur totum orbem inducto diluuio stagnauit, ac graue illud naufragium omnimodamq; generis nostri perditionem, effecit? Quis deinde fulmina illa, telaq; flammantia super terram Sodomorum demisit? Quis vniuersum Aegypti exercitum in mari demersit? Quis sexcenta Israelitarũ millia, in eremo consumpsit? Quis Synagogam Abiron combussit? Quis subter eos, qui Core, & Dathan adhæserunt, telluris os aperuit, deuorareque iussit? Quis septuaginta illa millia propter Dauidis peccatum, vno temporis 7 momento peste occidit? Commemorabone & eos, qui priuatim puniti sunt? An Cain illum continuo traditum supplicio? An lapidatum cum omni suo genere Charmi? An eũ, qui propterea *Num. 15.* quod Sabbato ligna collegisset, idem passus est? An quadraginta illos pueros a bestijs consumptos, quibus neq; propter ætatem parcitum est? Si vero etiam post gratiam eadem videre volueris, perpende quanta Iudæi passi sint. Quomodo liberos suos comederint mulieres, illæ quidem assãtes, istæ vero aliàs consumentes? Quomodo extremæ fami bellisque varijs, ac grauibus traditi, omnes superiores tragœdias, calamitatum suarum abundantia superauerint? Et Ananias, & *Act. 5.* Saphira quantas ob modici argẽti furtum dederint pœnas, omnes scitis. Nõ vides & hodie, qui & fame pereãt, vel elephantiasi, vel alio corporis nocumento corripiantur, qui continua paupertate viuant, qui innumera mala, eaque incurabilia patiantur? Multos punit Deus hic, vt cum minarum verbis non creditur, vel supplicij rebus credatis. Et quoniam vetera nos non vsque a Deo terrent, per ea quæ cuique generationi accidunt, quoquo tempore socordas corrigit.

8 *Lib. 1. in c. 2. Osea.* IDEM explicans illa verba: Sponsabo te mihi in iustitia, & iudicio, & mise-

misericordia, sic ait: Sponsata est Synagoga in monte Sinai, dans ei pro sponsalibus legis iustitiam atque iudicium, & iunctam legi misericordiã, vt quando peccauerit, tradatur captiuitati, cum egerit pœnitentiam reuocetur in patriam, & misericordiã consequatur. De his sponsalibus in diuersis locis Psalmista decantat. Misericordiam, & iudicium cantabo tibi Domine. Et misericordia, & veritas obuiauerunt sibi, & iustitia, & pax deosculatæ sunt se. Quos duos calices in Psalmo legimus. Calix in manu Domini vini meri plenus mixto, & inclinauit ex hoc in illum, de iustitiæ calice in calicem misericordiæ, & rursum de calice misericordiæ in calicem iustitiæ. Si iniquitates obseruaueris Domine, inquit, Domine, quis sustinebit? Quia apud te propitiatio est. *Psal. 129.*

9 *Lib. 3. in c. 12. Osee.* IDEM explicans illa verba: Ad iracundiam me prouocauit, Ephraim in amaritudinibus suis, & sanguis eius super eum veniet, sic habet: Cum ergo Ephraim tanta præstiterim, vt nudum, & exulem, & solum, diuitem Dominumque reducerem, & multorum filiorum parentem, deseruit me Ephraim, immo ad iracundiam prouocauit, & amaritudine sua amarum fecit esse, qui dulcis sum. Vnde sanguis eius super eum veniet, idest, ipse causa morti suæ, secundum id quod Dauid loquitur ad eum, qui Saulis nunciauit interitum, & a se regem Israel cæsum esse memorabat, Sanguis tuus super caput tuum. Non mea sententia, sed Saulis sanguine, tuus sanguis effundetur. Semper hæretici ad iracundiam prouocant clementem Dominum, & qui mauult pœnitentiã peccatoris, quam mortem, duritia cordis sui punire compellunt, & sanguis eorum, quo, & suum, & multorum effuderunt sanguinem, venit super caput eorum, & opprobria, quibus Dominum blasphemauerunt, restituet eis Dominus suus. *2. Reg. 1.*

10 *Lib. 2. in c. 5. Amos.* IDEM explicans illa verba: Quęrite me & viuetis &c. sic ait: Mos est scripturarũ semper aduersis læta subiungere, & postquam tristia Deus fuerit comminatus, ad pœnitentiam eos, quos terruit, prouocat, iuxta illud quod in Esaia legimus. Væ genti peccatrici, populo graui iniquitate, semini nequam, filijs sceleratis. Cumque dixisset, Terra vestra deserta, ciuitates vestræ succensæ igni, regionem vestrã coram vobis alieni deuorant; loquitur ad eos, meliora promittens: Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum, discite benefacere, & venite, argui te me dicit Dominus. Quomodo ergo in Esaia quos seuera voce terruerat, blanda oratione sustentat, ita & in hoc Propheta quibus dixerat, Domus Israel cecidit, nõ adijciet, vt resurgat, virgo Israel errauit in terra, non est qui suscitet eam, nunc loquitur ad eos, & dicit, domus Israel, idest decem tribus quærite me, & viuetis. Et nolite quærere Bethel in qua erat vitulus aureus, & Galgalam locum idolatriæ.

IDEM explicans illa verba: Iram Domini portabo, quoniam peccaui ei, donec causam meam iudicet, & faciat iudicium meum, & educet me in lucem, & videbo iustitiam eius ait: Omnis correptio ad præsens non videtur esse gaudij; sed mæroris, & postea fructum pacatissimum iustitię reddet eis, qui per eam fuerint eruditi. Sentiens igitur anima se peccasse, & habere vulnera peccatorum, & in mortuis carnibus viuere, & indigere cauterio, constanter dicit ad medicum. Vre carnes meas, reseca vulnera, humores omnes noxios dura hellebori potione, constringe. Mei vitij fuit vt vulnerarer, mei doloris fit vt tot tormenta sustineam, & postea sanitatem recipiam. Denique post cruciatus, atque supplicia educta de tenebris exterioribus anima, & reddito nouissimo quadrante dicit Videbo iustitiã eius, & loquar, iustificata sunt iudicia tua Deus. Si autem Christus factus est nobis a Deo sapientia, & iustitia, & sanctificatio, & redemptio, qui iustitiam post iram Dei videre se dicit, Christi sibi repromittit aspectum. 11 *Lib. 3. in c. 7. Michea.* *1. Cor. 1.*

IDEM

12 *In c. 1. Malachia.* IDEM explicans illa verba: Filius honorat patrem, & seruus Dominum suum: Si ergo Pater ego sum, vbi honor meus est. Et si Dominus ego sum, vbi est timor meus, ait: Licet prius q̃ nasceremini, in Iacob quasi filios amare vos cœpi, tamen eligite quo me vocabulo nominetis, aut Pater sum vester, aut Dominus. Si Pater, debitum patri honorem reddite, & dignam parente offerte pietatem. Si Dominus, cur me contemnitis, cur Dominum non timetis? Loquitur autem ad eos, qui sub Zorobabel & Iesu Filio Iosedech de captiuitate Babylonica sunt reuersi, & nihilominus in peccatis pristinis permanebant, Deum nec amore, nec timore venerantes. *Infra*: Vult primum Deus, vt filij eius simus, & bonum voluntate faciamus, si hoc consequi nolumus, vt saltem seruos nos habeat, & a malis per suppliciorum formidinem recedamus.

13 *In c. 3. Malachia.* IDEM explicans illa verba: Ecce venit dicit Dominus exercituum, & quis poterit cogitare diem aduentus eius? inquit. Supra legimus, motam Domino quæstionem ab his qui dicunt, omnes qui facit malum, bonus est in conspectu Domini, & tales ei placent, aut certe si displicent vbi est Deus iudicij? Hoc est, vbi est iustitiæ veritas? Ad quam dissoluendam, Domini sermo respondit. Mittam Angelum meum, qui præparabit viam meam, dominator quem vos quęritis, qui iudex est veritatis, de quo dicitur in Psalmo. Deus iudicium tuum regi da, & iustitiam tuam filio regis. Et ille est Angelus testamenti, quem vos quęritis, cui mala non placent, qui personam in iudicio non accipit, qui nulla nec misericordia nec seueritate mutatur; calix enim in manu Domini vini meri plenus mixto, & inclinauit ex hoc in hoc. Idest misericordia iustitiam temperat, & in iustitia misericordiam. Iste igitur statim veniet, & velociter ad templum suum, idest ad Ecclesiam. Et quis poterit cogitare diem aduentus eius? Si cogitare præ potentia maiestatis eius nemo potest, ferre quis poterit? *Psal. 71.*

14 *In Ps. 24. to. 8.* IDEM explicans illa verba: Dulcis & rectus Dominus, sic ait: Dulcis, quia est panis vitæ. Dulcis quia promittit præmia futura. Rectus, quia reddit vnicuiq; secũdum opera sua. *Infra*: Vniuersæ viæ Domini misericordia & veritas. Quia & ipsa misericordia, æquis est librata ponderibus, misericordia, quia nos redemit, & veritas quia impios iudicabit.

15 *Lib. 4. contra duas epistolas Pelagianorũ to. 7.* AVGVSTINVS in fine, sic habet. Dei misericordiam gratia largitur per Iesum Christum Dominum nostrum, qui est Dei sapiẽtia, de qua scriptum est. Legem, & misericordiam in lingua portat, legem qua terreat, misericordiam qua subueniat, legem per seruum, misericordiam per seipsum, legem tanquam in baculo? quem misit Eliseus ad filium viduæ suscitandum, & non resurrexit. Misericordiam vero tanquam in ipso Eliseo, qui figuram Christi gerens mortuo viuificando coniunctus est. *4. Reg. 4.*

16 *Expositione in Psal. 24. to. 8.* IDEM explicans illa verba: Dulcis, & rectus Dominus, ait: Dulcis est Dominus, quandoquidem & peccantes, & impios ita miseratus est, vt omnia peccata donaret; sed etiam rectus est Dominus, qui post misericordiam vocationis, & veniæ, quæ habet gratiã sine meritis, digna vltimo iudicio, merita requiret. Propter hoc legem statuit delinquentibus in via, quia misericordiam prærogauit, vt perduceret in viam. *Infra*. Vniuersæ viæ Domini misericordia, & veritas. Quas autem vias docebit eos, nisi misericordiam, quia placabilis est, & veritatem, quia incorruptus est? Quorum vnũ præbuit donando peccata, alterum merita diiudicando. Et ideo vniuersæ viæ Domini misericordia, & veritas. Duo aduẽtus Filij Dei, vnus miserantis, alter iudicantis. Cauet examinantis seueritatem, qui clementiam subuenientis expertus est. Requirentibus testamẽtum eius & testimonia eius. Intelligunt enim Dñm misericordem, primo aduẽtu, & secũdo iudicem, qui mites & mãsueti requirunt testamentum eius.

17 *In Ps. 32.* IDEM explicans illa verba: Diligit misericordiam, & iudicium, vno verbo ait: Diligit misericordiam, quā nunc prærogat, & iudiciū, quo id quod prærogauerit, exigit. Misericordia Domini plena est terra. Per orbem peccata dimittuntur hominibus, in misericordia Domini. Verbo Domini cœli firmati sunt, non a seipsis, sed verbo Domini, iusti firmati sunt.

18 *Cōcione 1. in enarratione eiusdem Psal.* IDEM, diligit misericordiam, & iudicium, ait: Intendite istam misericordiam, & iudicium. Misericordiæ tempus modo est, iudicij tempus post erit. Vnde est misericordiæ tempus. Vocat modo auersos, donat peccata conuersis. Patiens est super peccatores, donec conuertantur. Quandocumque conuersi fuerint, præterita obliuiscitur, futūra promittit. Hortatur pigros, consolatur afflictos, docet studiosos, adiuuat dimicantes, neminem deserit laborantem, & exclamantem ad se, donat vnde sibi sacrificetur, ipse tribuit vnde placetur. Magnum tempus misericordiæ non nos pertranseat fratres. Venturum est iudicium. Erit *Sap. 5.* tunc infructuosa pœnitentia. Dicent enim intra se, pœnitentiam agentes, & præ angustia spiritus gementes. Quid nobis profuit superbia, & diuitiarum iactantia, quid contulit nobis? Transierunt omnia tamquam vmbra. Modo dicamus fructuose, transeunt omnia tamquam vmbra, ne tunc dicamus infructuose omnia transierunt. Hoc est ergo tempus misericordiæ, erit &

19 iudicij. Ne putetis autem fratres, quia ista possunt à se in Deo, aliquo separari modo. Videntur enim sibi aliquando contraria, vt qui misericos est, non seruet iudicium, & qui iudicij tenax est, obliuiscatur misericordiam. Omnipotens est Deus, nec in misericordia amittit iudicium, nec in iudicio misericordiam. Miseretur enim, considerat imaginem suam, fragilitatem nostram, errorem nostrum, cæcitatem nostram, conuersis ad se donat peccata, non conuersis non donat, misericors est, & iustus. Nunquid autem iudicium amisit, aut non debuit iudicare inter conuersos, & non conuersos? An vobis iustum videtur, vt conuersus, & non conuersus æqualiter habeantur, vt eo modo suscipiatur, confitens, & mentiens, humilis, & superbus? Ergo habet & iudiciū, in ipsa misericordia. Rursus in illo iudicio, habet misericordiā, in eos vtique quibus dicturus est: Esuriui, & dedistis mihi māducare. Si non esset misericordia cum iudicio, non diceret Dominus: In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis.

IDEM explicans illa verba: Non abscondi misericordiam tuam, & veritatem tuam a concilio multo, ait: 20 *In Psal. 39* Non celemus misericordiam Domini, & veritatem Domini. Vis audire misericordiam Domini? Recede a peccatis, condonabit peccata. Vis audire veritatem Domini? Tene iustitiam, coronetur iustitia. Modo enim misericordia tibi prædicatur, postea veritas exhibebitur. Non enim sic est Deus misericors, vt iniustus sit, nec sic iustus est, vt misericos non sit. Paruane misericordia tibi est? Non imputabit priora omnia. Male vixisti vsque in hodiernum diem, adhuc viuis, bene viue hodie, hanc misericordiam non celabis. Si hæc est misericordia, quæ veritas? Congregabuntur ante eum omnes gētes, & segregabit eas sicut segregat pastor oues ab hædis, oues statuet ad dexteram, hædos ad sinistram, ouibus dicet: Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum; hædis, Ite in ignem æternum. Ibi pœni- *Matt. 25.* tentiæ locus non est. Quia misericordiam Dei contempsisti, veritatem senties; si autem non contempsisti misericordiam, veritate gaudebis. *Infra.* Misericordia tua, & veritas tua semper susceperunt me. Non auderem conuerti, nisi securus de remissione, non auderem perseuerare, nisi securus de promissione. Misericordia tua, & veritas tua, semper susceperunt me. Attendo quia bonus es, attendo quia iustus es, amo bonum, timeo iustum. Amor, & timor perducunt me: quia misericordia tua, & veritas tua, semper susceperunt me. Quare ista suscipiunt,

& ab

& ab eis oculos auertendi locus non est? Quoniam circumdederunt me mala, quorum non est numerus. Quis numerat peccata aliena, & propria? Sub quo cumulo gemebat, qui dicebat: Ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce seruo tuo. Timeo mihi, timeo bono fratri, tolero malum fratrem. Et sub isto cumulo, quid erimus, si cesset misericordia Dei?

Psal. 18.

21 I D E M exponens illa verba: Misericordiam & veritatem eius quis requiret? inquit: Dicit & alio loco. Vniuersæ viæ Domini misericordia & veritas, requirentibus testamentũ eius, & testimonia eius. Misericordia dicitur, quia non merita nostra attendit Deus, sed bonitatem suam, vt peccata nobis omnia dimitteret, & vitã æternam promitteret. Veritas autem quia non fallit reddere quæ promisit: sic & nos faciamus hic misericordiam & veritatem, misericordiam circa egentes, infirmos, & inimicos nostros, veritatem non peccando, nec adijciendo peccatum super peccatum, quoniam qui multum sibi pollicetur de misericordia Dei, surrepit in animum ipsius, vt faciat iniustum Deum, & putet quia si permanserit peccator, veniat ille, & ibi eum positurus sit, vbi ponet seruos suos. Et iustum hoc erit, vt ibi te ponat perseuerantem in peccatis, vbi positurus est illos, qui recesserunt a peccatis? Sic vis iniustus esse, vt & Deum facias iniustum? Quid uis ergo conuertere Deum ad voluntatem tuã? Tu conuertere ad voluntatem Dei. Quis est ergo qui hoc facit, nisi ex illis paucis, de quibus dicitur: Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit? Vnde merito dicit hic, Misericordiam & veritatem eius quis requiret? Addit Augustinus, & legit quis requiret ei, quod additum putat, quia multi requirunt misericordiam eius, & veritatem, discere in libris eius; & cum didicerint, sibi viuunt non illi, sua quærunt non quæ Iesu Christi. Prædicant misericordiam & veritatẽ, & non faciunt misericordiam & veritatem, sed prædicando illam, norunt illam. Sed qui Deum amat & Christũ, in prædicando misericordiam & veritatem ipsius, ipse illam requiret ei, nõ sibi, vt qui viuit iam nõ sibi viuat, sed ei qui pro omnibus mortuus est.

In Ps. 60.

I D E M exponens illa verba: Semel locutus est Deus, duo hæc audiui, quia potestas Dei est, & tibi Domine misericordia, sic habet: Multum ad nos pertinent hæc duo, quæ semel locutus est Deus, potestas & misericordia Dei. Intelligite potestatem Dei, intelligite misericordiam Dei. His duobus continentur prope omnes scripturæ, propter hæc duo Prophetæ, propter hæc duo Patriarchæ, propter hæc lex, propter hæc ipse Dominus noster Iesus Christus, propter hæc Apostoli, propter hæc annunciatio omnis, & celebratio verbi Dei in Ecclesia, propter hęc duo, propter potestatem Dei, & misericordiam. Potestatem eius timete, misericordiam eius amate, nec sic de misericordia eius præsumatis, vt potestatem contemnatis, nec sic potestatem timeatis, vt de misericordia disperetis. Apud illum potestas, apud illum misericordia, hunc humiliat potestate, hunc exaltat misericordia. Sic enim Deus volens ostendere iram & demonstrare potentiam suam, pertulit in multa patientia vasa iræ, quæ perfecta sunt in perditionẽ. Audisti potestatem, quære misericordiam, vt notas, inquit, faceret diuitias suas in vasa misericordiæ. pertinet ergo ad eius potestatem damnare iniquos. Et quis illi dicit quid fecisti? Tu enim homo quis es qui respondeas Deo? Time ergo & treme eius potestatem, sed spera eius misericordiam. Attende hæc duo, quia potestas Dei est, & tibi Domine misericordia. Fortiora te ne quæsieris, & altiora te ne scrutatus fueris, sed quæ præcepit tibi Deus, illa cogita semper. 22

In Ps. 61.

Psal. 74.

Rom. 9.

Eccl. 3.

I D E M exponens illa verba: Veritas mea, & misericordia mea cum ipso, ait: Vniuersæ viæ Domini misericordia & veritas. Mementote quantum potestis, quantum sæpe nobis cõmen- 23

In Ps. 88.

mendentur duo hæc, vt reddamus illa Deo. Sicut enim ipse exhibuit nobis misericordiam, vt deleret peccata nostra, & veritatem vt impleret promissa sua, sic & nos ambulantes in via eius, debemus ei reddere misericordiam & veritatem, misericordiam vt miserorum misereamur, veritatem vt non inique iudicemus, non tibi tollat veritas misericordiam, nec misericordia impediat veritatem. Si enim per misericordiam iudicaueris contra veritatem, aut quasi rigida veritate oblitus fueris misericordiam, non ambulabis in via Dei, vbi misericordia & veritas obuiauerunt sibi, iustitia & pax osculatæ sunt.

24 In Psalm. 98. IDEM exponens illa verba: Confiteantur nomini tuo magno quoniam terribile & sanctum est, ait: Modo parcit populis blasphemantibus, quia patientia Dei ad pœnitentiam te adducit; non enim qui modo parcit, semper habet parcere, aut qui modo prædicatur, vt timeatur, non est venturus vt iudicet? Venturus est fratres mei, venturus est, timeamus illum, & sic viuamus, vt ad dexteram illius inueniamur, & honor regis iudicium diligit. Sic ergo timeant eum populi, vt corrigant se, non quasi multum præsumentes de misericordia ipsius, male viuant. Diligit enim misericordiã, sed diligit, & iudicium. Putas quia sic semper erit misericordia, vt neminem puniat? Nolo sic putare, terribile & sanctum nomen eius, & honor regis iudicium diligit.

25 In Psalm. 100. IDEM exponens illa verba: Misericordiam & iudicium cantabo tibi Domine, sic habet: Nemo sibi ad impunitatem blandiatur de misericordia Dei, quia est iudicium, & nemo in melius commutatus exhorreat iudicium Dei, quia præcedit misericordia Dei. Homines enim aliquando victi misericordia, faciunt contra iustitiam, & videtur in eis esse misericordia & non iudicium; aliquando vero rigidum volentes tenere iudicium, perdunt misericordiam. Deus autem nec in bonitate misericordiæ, perdit iudicij seueritatem, nec in iudicando cum seueritate, amittit misericordiæ bonitatem. Ecce si temporibus distinguamus hæc duo, misericordiam & iudicium; forte enim non sine causa ipso ordine posita sunt, vt non diceret iudicium & misericordiã, sed misericordiam & iudicium. Modo enim si per tẽpora distinguamus, hæc duo inueniemus, nunc tempus esse misericordiæ; futurum autem tempus iudicij. Quando vides iustos & iniquos eundem solem intueri, eandem lucem capere, eosdem fontes bibere, eadem pluuia saginari, iisdem fructibus terræ repleri; similiter aerem istũ ducere, habere æqualiter bona mundi; noli putare iniustum esse Deum, qui dat ista æqualiter iustis & iniustis. Misericordiæ tempus est, nondum iudicij. 26 Nisi enim primo Deus per misericordiam parceret, non inueniret quos per iudicium coronaret. Est ergo misericordiæ tempus, quando patientia Dei ad pœnitentiam adducit peccantes. Audi Apostolum dicentem vtrumque tempus, & distingue & tu. Rom. 2. Existimas autem, inquit, o homo, qui iudicas eos qui faciunt ea, & eadem agis quoniam tu effugies iudicium Dei? Generi humano talia dicebat, se committere multa mala quotidie, & tamen viuere, nihil mali sibi contingere, & putabat aut dormire Deum, aut res humanas non attendere, aut amare facta hominum mala, tollit istam cogitationẽ de corde, sed bene intelligentibus. Quid ergo ait? Existimas o homo qui iudicas eos qui talia agunt & facis ea, quoniam tu effugies iudicium Dei? Et quasi diceret, quare facio tanta mala quotidie, & nihil mali mihi contingit? Secutus ostendit illi tempus misericordiæ. An diuitias benignitatis, & patientiæ, & longanimitatis eius contemnis? Ignoras, inquit, q̃ benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Ecce tempus misericordiæ. Ne autem hoc ille semper putaret futurum, quomodo secutus eum terruit? Tu autem iam tempus iudicij audisti, audi tempus miseri-

ricor-

Digitized by Google

ricordiæ. Propter misericordiam &
iudicium cantabo tibi Domine. Tu au-
tem, inquit, secundum duritiam cor-
dis tui, & cor impœnitens, thesauri-
zas tibi iram in die iræ, & reuelatio-
nis iusti iudicij Dei, qui reddet vni-
cuique secundum opera sua. Ecce, mi-
sericordiam & iudicium cantabo tibi
1.Tim.1. Domine. Vt commendet Paulus tem-
pus misericordiæ in quo sumus, vt
27 nos erigat, inquit. Qui prius fui bla-
sphemus & persecutor, & contumelio-
sus, sed misericordiam cõsecutus sum,
vt in me ostenderet Christus Iesus om
nem longanimitatem ad informationẽ
eorum, qui credituri sunt illi in vitam
æternam. Vt in me ostenderet, idest vt
vnusquisque peccator, & sceleratus
videret, quia Paulus accepit veniam,
& non desperaret, inuenit eum dona-
torem, temporæ misericordiæ, tenet
2.Tim.4. debitorem tempore iudicij. Ideo dicit
bonum certamen certaui &c. Reposi-
ta est mihi corona iustitiæ, quam red-
det mihi Dominus iustus iudex. Non
dixit donat, sed reddet. Quando dona-
bat, misericors erat, quando reddet iu
dex erit, quia misericordiam & iudi-
cium cantabo tibi Domine. Sed donan-
do delicta, fecit se debitorem coro-
næ, ibi misericordiam cõsecutus sum.
Misericors ergo Dominus primo, hic
autem reddet mihi coronam iustitiæ.
Vnde reddet? Quia iustus iudex est.
Quia bonum certamen certaui, cur-
sum consummaui, fidem seruaui. Ideo
iustus non potest nisi coronare ista, in-
uenit enim ista quæ coronaret. An-
tea vero quid inuenerat, qui prius fui
blasphemus & persecutor. Ista dona-
28 uit, illa coronauit. Donauit hæc tem-
pore misericordiæ, coronauit illa tem
pore iudicij, quia misericordiam & iu
dicium cantabo tibi Domine. Ergo,
fratres, quoniam habemus tempus mi
sericordiæ, non nobis blandiamur, nõ
dicamus, semper parcit Deus, ecce fe-
ci heri & pepercit Deus, facio hodie,
& parcit Deus, faciam & cras, quia
parcit Deus. Attendis ad misericor-
diam & non times iudicium. Si vis
cantare misericordiam & iudicium, in-
tellige quia ideo parcit vt corrigaris,
non vt in malignitate permaneas. No- Rom. 2.
li tibi thesaurizare iram in die iræ &
reuelationis iusti iudicij Dei, quia
tempus misericordiæ in alio Psalmo
dicitur: Peccatori autem dixit Deus,
Vt quid tu enarras iustitias meas, & Psal. 94.
assumis testamentum meum per os
tuum? Tu vero odisti disciplinam,
proiecisti sermones meos retrorsum.
Si videbas furem currebas cum eo, &
cum adulteris portionem tuam pone-
bas, hæc & fecisti & tacui. Et quia Psal. 93.
tacuit Deus, idest nõ vindicauit, quid
sibi dixit in corde suo peccator? Au-
di, suspicatus es, inquit, iniquitatem
quòd ero tibi similis, idest parum est
quòd tu talis eras, & me talem puta-
bas. Et cum ostendisset illi tempus
misericordiæ, terruit de tempore iu-
dicij. Arguam te, & statuam ante fa-
ciem tuam.

IDEM exponens illa verba, quæ 29
Ioannis 8. dixit Dominus adulteræ, Tract. 33.
Nec ego te condemnabo, vade & iam in Ioãnem
amplius noli peccare, sic ait: Non di- to. 9.
xit Dominus, nec ego te condemnabo,
vade & viue vt vis. Intendant ergo
qui amant in Domino mansuetudinẽ,
& timeant veritatem: etenim dulcis
& rectus Dominus. Amas quòd dul- Psal. 24.
cis est, time quòd rectus est. Tamquam Esa. 42.
mansuetus dixit, tacui, sed tamquam Ps. 102.
iustus, Numquid semper tacebo? Mi-
sericors & miserator Dominus. Ita
plane, adhuc adde longanimis, adhuc
adde & misericors, sed time quod est
in nouissimo & verax, quod enim mo-
do sustinet peccantes, iudicaturus est
contemnentes. An diuitias longani-
mitatis eius contemnis? Ignoras quia Rom. 2.
patientia Dei ad pœnitentiam te ad-
ducit? Tu autem secundum duritiam
tuam, & impœnitens cor, thesaurizas
tibi iram in die iræ. Mansuetus Do-
minus, longanimis Dominus, mise-
ricos Dominus, sed & iustus Domi-
nus, & verax Dominus. *Infra:* Ex vtro
que homines periclitantur, & spe-
rando, & desperando, contrarijs rebus,
contrarijs affectionibus. Sperando de-
cipitur, qui dicit. Bonus est Deus,

misericos est Deus, faciam quod mihi placet, quod libet, laxem habenas cupiditatibus meis, impleam desieria animæ meæ. Quare hoc? Quia misericors est Deus, bonus est Deus, mãsuetus est Deus. Spe isti periclitantur. Desperatione autem, qui cum inciderint in grauia peccata, putantes sibi non posse iam ignosci pœnitentibus, & statuentes se ad damnationem sine dubio destinatos, dicunt apud semetipsos, iam damnandi sumus, quare non quod volumus facimus? Istos desperatio necat, illos spes. Metuendum est, ne te occidat spes, & cum multum speras de misericordia, incidas in iudicium. Metuendum est rursum, ne te occidat desperatio. Illis qui spe peri-
Eccl. 5. clitantur, ait Dominus. Ne tardes cōuerti ad Dominum, neque differas de die in diem; subito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet
Ezec. 18. te. Illis, qui desperatione periclitantur, dicit: In quacumque die ingemuerit peccator, omnium iniquitatū eius non recordabor.

30 IDEM sic habet: Fratres cum in-
Serm. 102. de tempore to. 10. genti tremore consideremus, quia de sexcentis millibus, duo tantum terrā
Num. 14. repromissionis ingressi sunt. Hoc ergo audiant, qui ita Dominum misericordem esse volunt, vt iustum esse nō credant. Si enim diligenter attendimus fratres charissimi, & erga illa sexcenta millia, quæ in eremo mortua fuerant, Deus noster misericors fuit. Quomodo non fuit misericors, qui eos per quadraginta annos reseruauit, & expectauit ad pœnitentiam, & non solum conuerti noluerunt, sed etiam frequenti rebellione cōtra Dominum murmurantes, ad peccatorum suorum cumulum, grauiorem semper sarcinā addiderunt? Quomodo non est misericos qui nos tanto tempore expectat, vt corrigamur? Numquid tam prolixa misericordia potest Deo auferre iustitiam? Quanto enim diutius expectat, tanto grauius vindicat. Quando enim prolixis temporibus peccamus, & nihil mali a Domino sustinemus, patientia est, non negligentia. Non ille potentiam perdidit; sed nos ad pœnitentiam reseruauit. Ergo & in illis qui in eremo mortui sunt, misericors fuit, quos tanta longanimitate sustinuit, & circa illos duos qui terram repromissionis intrauerunt, iustus apparuit, promissa compleuit, quos fidei merito in terram repromissionis induxit.

BERNARDVS sic ait: Sicut 31
apis habet mellis dulcedinem, habet *Ser. 2. Aduentus.*
etiam aculei punctionem. Huius apis
(quæ Christus est), mel & aculeum *Psal. 100.*
non ignorat qui misericordiam & iudicium ei decantat, cum Propheta. Attamen ad nos veniens solum mel attulit, & non aculeum, idest misericordiam, & non iudicium. Ita vt suadentibus quandoque discipulis, vt ciuitatem, quæ suscipere eum noluit, præci- *Luc. 9.*
peret igne cōsumi, responderit filium hominis non venisse vt iudicaret, sed vt saluaret mundum. Non habebat aculeum apis nostra, quodammodo deposuerat eum, quando tanta indigne patiens, misericordiam exhibebat, & non iudicium. Sed nolite sperare in iniquitate, nolite peccare in spe. Habet enim apis nostra quandoque assumere aculeum suū, & acriter nimis infigere illum in medullas hominū peccatorum. Quoniam Pater, omne iudi-
cium dedit Filio. Nunc autem paruu- *Ioan. 5.*
lus noster, butyrum & mel comedit.

IDEM ait: Non solum cogite- 32
tis fratres aduentum quo venit Domi- *Sermone 4.*
nus quærere, & saluum facere, quod *Aduentus.*
perierat: sed & illum quo veniet & assumet nos ad seipsum. Vtinam circa hos duos aduentus, iugi meditatione versemini. Vtinam certe dormiatis inter medios cleros. Hæc sunt enim duo brachia sponsi, inter quæ sponsa dormiens aiebat: Læua eius sub *Cant. 2.*
capite meo, & dextera illius amplexabitur me.

IDEM sic ait: Deus, licet vnus 33
sit, & vnum sit; tamen non sui varie- *In sermone*
tate, sed animi nostri mutatione, gu- *36. ex paruis.*
stantibus nobis, diuersos habere videtur sapores. Sapit.n. timenti, iustitiā, & potentiam, sapit amanti, bonitatem

& mi-

& misericordiam. Vnde dicitur: Semel locutus est Deus, duo hæc audiui, quia potestas Dei est, & tibi Domine misericordia. Idem quippe est audire hic, quod gustare: quia vtrumque fit vna & simplicissima mente. Itaque semel locutus est Deus, quia vnum genuit Verbum. Ceterum nos per vnum Verbum, duo hæc audiuimus, & sapimus quia potestas Dei est, & tibi Domine misericordia. At is quidem penitus insipiens est, cui nec timorem Deus sapit, nec amorem. Discat quantum vult, ego sapientem non dixerim, dum nec timebit, nec diliget Deum. Cui nec iustitiam sapit Deus, per timorem, nec misericordiam, per amorem, is plane dicit in corde suo, non est Deus. Deum.n.non putat, qui nec iustum, nec piũ reputat.

Psal. 61. *Psal. 52.*

34 *Serm. 6. in Cantica.*

IDEM sic habet: Pedes Dei, alterum iustitiam, alterum misericordiam nominemus. His pedibus deuotas perambulat mentes, incessanter lustrans, scrutansque corda & renes fidelium. Vide autem ne forte hæc illa sint sponsi crura, quæ sponsa tam magnifice commendat, comparans ea columnis marmoreis fundatis super bases aureas. Pulchre omnino, quoniam quidem incarnata Dei sapientia (quæ auro designatur) misericordia & veritas obuiauerunt sibi. Denique vniuersæ viæ Domini misericordia & veritas. Felix mens, cui semel Dominus Iesus, vtrumque infixerit pedem, timor & spes, ille iudicij, ista misericordiæ repræsentans imaginem. Merito beneplacitum est Deo super timentes eum, & in eis qui sperant super misericordia eius. Curato, vt neutro frauderis illorum. Porro enim si iam dolore peccati, & iudicij timore compungeris, veritatis, iudicijque vestigio labia impressisti. Quòd si timorem, doloremque diuinæ intuitu bonitatis, & spe consequendæ indulgentiæ temperas, etiam misericordiæ pedem amplecti te noueris. Alioquin alterum sine altero osculari non expedit; quia & recordatio solius iudicij in barathrum desperationis præcipitat, & misericordiæ fallax assentatio, pessimam generat securitatem. Datum est & mihi misero, nonnumquam sedere secus pedes Domini Iesu, & modo hunc, modo illum tota deuotione amplecti, inquantum me sua benignitas dignabatur admittere. At si quando miserationis oblitus, stimulante cõscientia, iudicio paulo durius inhærerem, mox metu incredibili, ac miserabili confusione deiectus, & tenebroso circumfusus horrore, hoc solum, palpitans, de profundo clamabam, Quis nouit potestatem iræ tuæ, & præ timore tuo iram tuam dinumerare? Quòd si eo relicto, pedem misericordiæ plus tenere contingeret, tanta e contrario incuria & negligentia dissoluebar, vt confestim & oratio tepidior, & actio pigrior, & risus promptior, & sermo incautior, & omnis denique vtriusque hominis status, inconstantior appareret. Proinde magistra iam instructus experientia, non iudicium iam solum, aut solam misericordiam, sed misericordiam pariter & iudicium, cantabo tibi Domine. In æternum non obliuiscar iustificationes istas. Cantabiles mihi erunt ambæ pariter in loco peregrinationis meæ, quousque misericordia superexaltata iudicio, miseria conticescat, ac sola cantet tibi de cetero gloria mea, & non compungar.

Cant. 5. *Psal. 48.* *Psal. 24.* *Psal. 146.* 35 *Psal. 100.* *Psal. 70.*

36 *Serm. 55. in Cantica.* *1. Tim. 2.*

IDEM explicans illa verba: Similis est dilectus meus capreæ, hinnuloque ceruorum, ait: Christus iustus, & misericors, Saluator, & iudex, & quia amat, vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, & quia iudicat, nouit qui sunt eius. Igitur duo hæc bona sponsi, misericordiam scilicet & iudicium, in his duobus animantibus commendata a Spiritu sancto nobis, interim sentiamus, vt in testimonium integritatis & perfectionis fidei nostræ, nos quoque Prophetam imitantes, misericordiam & iudicium cantemus Domino.

Deus

Deus punit prouocatus peccatis & quasi inuitus, ideoque tam frequenter antequam puniat minatur, flagellatque aliquando, vt amicus, quandoque vero velut inimicus. Cap. XLI.

1 i.7. in . 29. BASILIVS explicans illa verba: Quoniam ira indignationis eius, sic ait: Ira & indignatio Dei, plurimum differũt. Indignatio enim, iudicium est ad infligendum talia & talia commerito; ira vero labor, suppliciũq; quod cuique pro modo mensurave iniustitiæ, imponitur a iudice iusto. Quod dico, exemplo colliquescet magis. Medicus vbi signo quopiam deprehendit partem corporis aliquam inflãmatione affectam, & sanie refertam, iudicat incisionem necessariam esse faciendam, male affecto. Post vero medici iudicium ac sententiam afferendi remedij, venitur ad rem & ea exequenda, quæ sunt visa & iudicata, hoc est, ad ferrum incidens, & dolorem ei qui inciditur, afferens, indignatio comparatur iudicio secandi, ira sectioni. Ait ergo, quoniam ira in indignatione eius, & vita in voluntate eius. Pœna secundum iustum Dei iudicium; vita vero in voluntate eius. Quid ergo dicit? Quod hoc vult Deus, vt omnes, eius vitæ participes sint. Circunstantiæ vero pœnarum, non ipsius voluntate fiunt, sed pro merito eorũ qui peccauerunt, inferũtur. Vitam itaq; Deus cuique propria voluntate tribuit; irã vero sibi quisq; thesaurizat in die iræ, & reuelationis, & iusti iudicij Dei.

2 m. 3. de tu san o. 1. CHRYSOSTOMVS sic habet: Vita, fratres, multa difficultate plena est, & oportet omnino iustum, & iniustum, pium & impium affligi: sed magna est varietas. Aliud enim est corripi, vt domesticum, aliud flagellari, vt alienum. Verberatur filius, verberatur & famulus, Plagæ illæ non faciunt æqualem honorem. Non ideo si patiatur pius, quæ patitur impius, eiusdem conditionis erit cum illo, sed congruit correptio iusto in afflictionem & probationem; impio autem in flagella & pœnas. Propterea Dauid de iustis quidem dicit: Multæ tribulationes iustorum, sed vide quid subdit: Et de omnibus illis liberabit illos Dominus. Nõ- Psal. 33. dum dixit afflictionem, & monstrauit curationem. De aduersarijs autem dicit. Multa flagella peccatoris, & non subdit quod de iustis dicebat, Multæ afflictiones iustorum, de his autem omnibus liberabit eos Dominus. Psal. 31.

3 Lib. 18. in c.65. Esaie. 4. HIERONYMVS exponens illa verba: Isti fumus erunt, in furore meo ignis ardens tota die, sic habet: Propter opera vestra & incredibilem mentis arrogantiam, vt immundi, mundos putaretis immundos, eritis fumus, ignis ardens, qui de meo furore succensus est. Furorem autem, iram, pœnitudinem, ita in Deo debemus accipere, quomodo pedes, manus, & cetera membra. Non quo his pateat perturbationibus, qui eas dono gratiæ suæ extinguit in nobis: sed quo per nostra verba, Dei erga nos intelligamus affectum. Neque enim ira quæ est vltionis libido, ita definitur in Deo, vt in hominibus, quæ materiam habet in nostris vitijs, non in Domini voluntate, qui thesaurizamus nobis iram in die iræ, & reuelationis iusti iudicij Dei, vt tribulos nostros, & spinas, & zizania, quæ Rom. 2. pro semine Dei attulimus, ligna quoque & fœnum, & stipulam, quæ super fundamentum Pauli ędificauimus, 1. Cor. 3. sapiens flamma consumat. De hoc igne & in Moysi cantico legimus. Ignis succensus est in furore meo, deuorabitque terram cum germine suo, Deut. 32. comburet fundamenta montium, & sagittæ meæ consument eos. Cuius testimonij sensus est, quod ignis Dei, atque vindicta semper ardeat peccatoribus, & eos vsque ad inferos persequatur. Terram quoque, idest carnem nostram, & genimina eius, idest carnis desideria, eadem flamma comburet, & fundamenta montium, quæ se eleuant contra scientiam Dei. Ipsos quoque montes Dei iacula dispendent, vt humiliati in pœnis, montes esse desistant.

IDEM

Digitized by Google

4 IDEM exponens verba illa: Viæ tuæ, & cogitationes tuæ fecerunt hæc tibi, ista malitia tua, quia amara tetigit cor tuum, sic ait: Loquitur ad vrbẽ Hierusalem, quòd viæ illius & cogitationes, quibus & opere, & sermone peccauit, fecerint ei euenire omnia quæ euenerunt, malitiamq; illius, quę per se amara sit, tetigisse cor illius, & animæ interna penetrasse. Quicquid ergo nobis accidit, nostro accidit vitio, qui dulcem Dominum in amaritudinem vertimus, & cogimus sæuire nolentem. Ventrem meum, ventrẽ meum doleo, sensus cordis mei turbati sunt in me. Vox est hæc Dei loquentis per Prophetam, quòd doleat super contritione populi sui, & instar hominis, viscera eius interna lacerentur; omnisque clangor buccinæ & fremitus præliorum illius turbat affectum, dum mala cumulantur malis, & vniuersa duarum tribuum, terra vastatur. Repente vastata sunt tabernacula mea, subito pelles meæ; dum non putabam, inquit, tabernacula quondam & pelles meæ Babylonio exercitu furente, populata sunt, & in prædam hostium, mea quondam cessere hospitia. Causam autem contritionis, vastitatis, fugæque & buccinæ, subiungit: Quia stultus populus meus, me non cognouit, filij insipientes sunt, & vecordes.

Lib. 1. in c. 4. Hierem.

5 IDEM explicans illa verba: Ecce populus venit de terra Aquilonis, & gens magna consurget a finibus terræ &c. Vox eius: Quare mare sonabit, & super equos ascendent, præparati quasi vir ad prælium aduersum te filia Sion, ait: Proprie hoc de Babylonijs prophetatur, qui venturi sunt contra populum Hierusalem, & omnis armaturæ ordo describitur, & impetus præliantium, vt vocis terrore concussi, agant pœnitentiam, & clementissimum placent Deum. Denique dat occasionem rogandi, dum dicit: Aduersum te filia Syon. *Et infra*: Quia repente veniet vastator super nos, septuaginta super vos posuerunt, cum multo Deus misericordius dixerit, vt quicquid super suum venturum est populum, super se quoque venire testetur.

Lib. 2. in c. 6. Hierem.

IDEM exponẽs illa verba: Scio Domine, quia non est hominis via eius, nec viri est vt ambulet, & dirigat gressus suos, sic habet: Præmiserat, ecce venit commotio magna de terra Aquilonis, vt ponat ciuitates Iuda in solitudinem, & habitaculum draconum. Et subdit: Quia non est hominis via eius, hoc est, quod a Babylonijs sustinemus, non est eorũ fortitudinis, sed nostri meriti, & indignationis tuæ. Corripe me Domine, verumtamen in iudicio, & non in furore tuo, ne forte ad nihilum redigas me. Hunc locum & in Psalmo legimus: Domine ne in furore tuo arguas me, neq; in ira tua corripias me. Et est sensus, meremur quidem omnia quæ sustinemus, & multo meremur maiora quàm patimur: verumtamen hoc obsecro, vt quasi pater me corripias, non quasi aduersarius, vt me emendes quasi filium, & non punias quasi inimicum. Castigas enim omnem filium quẽ recipis, & per omnem dolorem & flagellum emendas Hierusalem. 6

Lib. 3. in c. 10.

Psal. 6.

Heb. 12.

IDEM exponens illa verba: Verumtamen manus Ahican filij Sapham, erat cum Hieremia, vt non traderetur in manus populi, & interficerent eum, ait: Hieremias reseruatus est iudicio Dei ne occideretur, vt reliquijs infelicis populi prædicaret, & eos retraheret ad pœnitentiam. Liberatus autem est de periculo mortis, quando de cisterna luti Abdemelech consilio, atque præsidio, eductus est. 7

Lib. 5. in c. 27. Hiere.

Infra 38.

IDEM exponens illa verba: Plaga inimici percussi te, castigatione crudeli, sic habet: Aliter amicus, aliter inimicus percutit, aliter pater, aliter hostis. Ille cædit vt corrigat, iste percutit vt occidat. Vnde Propheta lachrymabiliter dicit: Domine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me. Hoc autem factum est, quia propter multitudinem iniquitatis tuę dura facta sunt peccata tua. Et est sensus, vt inimici te plaga percuterem, & cæderem castigatione crudeli; fecit multitudo iniquitatis tuæ, & dura peccata tua, quæ sanari non poterant nisi 8

Lib. 6. in c. 30. Hiere.

Psal. 6.

nisi mordacissimo puluere, & ardenti cauterio & ferro acutissimo, quo putridas carnes & insanabiles, amputarem. Et tamen propter multitudinem iniquitatis tuæ, & dura peccata, feci hæc tibi, non mea voluntate, sed medicinæ ratione cogente.

9 *Lib 4. in c. 13. Ezech.* IDEM exponens illa verba: In cõsilio populi mei non erunt, ait: Pro eo quod nos vertimus, In consilio populi mei non erunt, septuaginta transtulerunt, In disciplina, siue in correptione populi mei non erunt. Alia enim aduersariorum, alia filiorum correptio est. Vnde & Hieremias: Corripe nos *Hier. 10.* Domine, inquit: Verumtamen in iudicio, & non in furore; vt nequaquam *Psal. 78.* nos paucos facias. Effunde furorem tuum super gentes, quæ te non nouerunt, & super regna quæ nomen tuum non inuocauerunt.

10 *Lib. 2. in c. 6. Osee 10. 6.* IDEM explicans illa verba: Quid faciam tibi Ephraim, quid faciam tibi Iuda: Misericordia vestra quasi nubes matutina, & quasi ros mane pertransiens, propter hoc dolaui in Prophetis, & occidi eos in verbis oris mei, & iudicia tua quasi lux egredientur, ait: Quid faciam tibi Ephraim, quid faciam tibi Iuda? Parentis, in perditos filios, monstrat affectum. Misericordia nostra, qua vobis semper misertus sum, quasi nubes matutina pertransijt, & quasi ros mane consurgens, qui orto sole siccatur. Iam enim captiuitas prope est, iam vos cerno duci in Assyrios, & in Babylonios, catenatos. Dolaui vos in Prophetis, & verbis terribilibus cõminatus sum: scalpellũ, ignes, & cauteria protuli, vt qui clementem contemnebatis, timeatis offensum. Et occidi negligentes, in verbis oris mei: Vt ante peccatores verborum terrore punirem, quàm captiuitas immineret. Et hæc vniuersa feci, vt iudicij, quo te iudicatur⁹ sum, veritas appareret, nullusque dubitaret, vos iuste quæ patimini, fuisse perpessos. Vbi nostra lectio habet, Dolaui in Prophetis, septuaginta interpretes verterunt, Succidi Prophetas vestros, ipsos Pseudoprophetas occisos a Domino intelligentes, vt qui causa erroris fuerant, prospera promittentes, interfecti verterentur in occasionem salutis. Et est sensus, ne diceretis Prophetis credidimus, etiam ipsos interfeci, vt omnis vobis peccandi tolleretur occasio.

IDEM exponens illa verba: Si clanget tuba in ciuitate, & populus non expauescet, sic inquit: Quicquid in Scripturis sanctis dicitur: Tuba comminans est, & grandi voce aures credentium penetrans. Si peccatores sumus, audiuimus quæ simus tormenta passuri, si erit malum in ciuitate quod Dominus non fecerit. Vocat autem malum, cruciatum, & afflictionem. *Infra:* Non faciet Dominus Deus verbum, nisi reuelauerit secretum ad seruos suos Pprophetas. Reuelauerit scilicet punitionem, quam in terris facturus est. Reuelauit Noe seruo suo, quod esset inducturus diluuium. Reuelauit Abraham & Loth seruis suis, quòd arsurus esset & Sodomam, & Gomorrham, Adamam & Seboim. Reuelauit Ioseph, interpretationem somnij septem annorum famis in Ægypto, & Ionæ Prophetæ, subuersionem Niniue: vt qui audirent ventura supplicia, aut agerent pœnitentiam, & tormenta vitarent, aut contemnentes, iustius punirentur. Ita & nunc Deus reuelat per Amos seruum suum & Prophetam, quid facturus sit decem tribubus, vt si fuerint ad meliora conuersæ, & idola deseruerint, de imminenti periculo liberentur. Et nota quòd clemens & benignus Deus semper futura prænunciat, ne cogatur inferre supplicia. Et quod hæretici calumniantur in Creatore, quasi seuero & truculento, crudeli, & tantum iudice, q; nullum sit malum in ciuitate, quod ille non faciat, hoc nos referimus ad magnitudinem misericordiæ, quod nõ inferat pœnas, nisi ante prædixerit. Qui autem prædicit, non vult punire peccantes. Leo inquit rugiet, & quis non timebit? Dominus Deus locutus est, & quis non prophetabit? Est sensus iuxta historiam, si ad leonis vocem omnia contremiscunt, & cuncta animantium

11 *Lib. 1. in c. 3. Amos.*

Gen. 6.
Gen. 18.
Gen. 41.
Ione 3.

tium natura terretur, nos, iubēte Deo vt loquamur, & annunciemus populo ventura supplicia, nō prophetabimus? Non loquemur?

12 *Lib. 2. in c. 4. Amos.* IDEM explicans illa verba: Quapropter hæc faciam tibi Israel, postquam autem hæc fecero tibi, præparare in occursum Dei tui Israel, inquit: Præmiserat Dominus, dedi stuporem dentibus vestris, & non rediistis ad me dicit Dominus. Prohibui a vobis imbrem, & plui super ciuitatem vnam, & super alteram non plui, & venerunt duæ & tres ciuitates ad vnam, vt biberent aquas, & non sunt satiatę, & nec sic rediistis ad me, dicit Dominus. Percussi vos in vento vrente, & aurigine hortos vestros, & vineas, & oliueta, atque ficeta, & non redistis ad me, dicit Dominus. Misi in vos mortē in via Ægypti, & percussi in gladio iuuenes vestros, & ascendere feci putredinem castrorum vestrorum in nares vestras, & non rediistis ad me, dicit Dominus. Subuerti vos sicut subuertit Dominus Sodomam, & Gomorrham, & facti estis quasi torris raptus de incendio, & non redistis ad me, dicit Dominus. Idcirco hæc faciam tibi o Israel, vt qui præterita contempsisti, saltim ad ea quæ illaturus sum, corrigaris. Cumque dixerit, hæc faciam tibi, quod facturus sit, tacet, vt dum ad singula pęnarum genera Israel pendet incertus, quę ideo terribiliora sunt quia omnia suspicantur, agat pœnitentiam, ne Deus inferat quæ minatur.

13 *Lib. 3. in c. 9. Amos.* IDEM explicans illa verba: Ecce oculi Domini super regnum peccans, & conteram illud a facie terrę: verumtamen conterens non conteram domum Iacob, dicit Dominus, ait: Oculi Domini super omnia sunt regna peccantia, quæ ostendit diabolus Domino, & de quibus Apostolus dicit: Non regnet peccatum in vestro mortali corpore ad obediendum desiderijs eius. *Matt. 4.* *Rom. 6.* Verumtamen enim in virga visitet peccatores, & conterat eos, atque percutiat: qui permanserint in peccato, eas animas quæ appellantur domus Iacob, & supplantant peccatum, & in certamine superant, & plantam cruenti fratris inuadunt, in æternum perire non patitur. Ecce enim ego mandabo, & concutiam in omnibus gentibus domum Israel, sicut concutitur in cribro, & non cadet lapillus super terram. Deus qui mensus est aquas manu, & cœlum palmo, & omnem terram concludit pugillo, ipse pro magnitudine sua vtraque manu tenens margines terræ, quasi cribrum, huc illucque concutiet, vt paleis, ac sordibus peccatorum in terram cadentibus, purum frumentum remaneat, quod condatur in horrea: paleas autem comburet igni inextinguibili, de quibus loquitur per Hieremiam. Quid paleis ad frumentum, dicit Dominus? Et hoc patientur qui propter sordes & puluerem, peccatores populi nominantur. Et hoc patientur, quia non credunt vaticinia Prophetarum: nec putant esse ventura, quæ per eos Dominus comminatur. Cumque sibi prospera repromittant, mala postea sustinebunt, e regione sanctis timentibus, & non peccantibus. Et idcirco nequaquam morientibus gladio, quia dixerunt. Appropinquabunt nobis mala, & venient super nos supplicia, quę peccata nostra meruerunt. De quo plenius in Hieremia loquitur Deus. Assumam & loquar super gentem & regnum, vt auferam eam, & disperdam. Si conuersa fuerit gens illa a malis suis, & ego agam pœnitentiam, de his quæ cogitaueram facere ei. Non ergo Deus mutatur, qui semper est immutabilis: sed nos eum nostra conuersione mutamus. Sæuit, irascitur, comminatur, & dicit se illaturum esse supplicia; si agamus pœnitentiam, ipsum quoque suæ pœnitebit sententię. Rursum iuxta eundem Hieremiam promittit prospera, si negligentia dissoluamur, & illum pœnitebit sponsionis suæ, promissaque mutabit. Cuius rei exemplum Niniuitas & Hierusalem habere possumus, quorum alij de imminentibus supplicijs liberati sunt, alij quæ patribus promissa fuerant, perdiderunt. *Esa. 40.* *Hier. 23.* *Cap. 18.* *Hier. 17.*

IDEM

14 *Lib. 2. in c. 3. Habac.* IDEM expones illa verba: Cum iratus fueris, misericordiæ recordaberis, sic ait: Non debemus putare obliuisci Deum, & post iram; suæ misericordiæ recordari: sed quòd nos eum in pœna positi, putamus obliuisci, iuxta illud: *Psal. 12.* Vsquequo Domine obliuisceris me in finem? Nam etsi quando tentationibus quasi fluctibus operimur, & rapida dæmonum aduersum nos procella desæuit, velut ad dormientem loquimur. Exurge quare obdormis Domine? Simulque Dei clementiam cerne. Non dixit cum intuleris supplicia, misericordiæ recordaberis; sed cum iratus fueris. Qui autem irascitur, interdum non percutit: sed tantummodo comminatur. Quod & Apostolus sentiens, *Rom. 1.* ait: Reuelatur enim ira Dei de cœlo super omnem impietatem & iniquitatem hominum. Vbi autem reuelatur non infertur, non percutit, sed reuelatur vt terreat, & territis non inferatur.

15 *In c. 2. Sophonia.* IDEM explicans illa verba: Congregamini gens non amabilis, priusquam pariat iussio quasi puluerem trãseuntem diem, antequam veniat super vos ira furoris Domini, antequam veniat super vos ira indignationis Domini, ait: Cerne clementiam Dei. Suffecerat prudentibus, malorum venientium impetum descripsisse. Verum quia non vult inferre supplicia, sed tantum terrere passuros: ipse ad pœnitentiam prouocat, ne faciat quod minatus est, & dicit antequam fiat quod prophetatum est, antequam præceptum sequatur effectus, quod ita facile veniet, quasi puluis pertransiens, antequam super vos furor Domini cõpleatur, congregamini gens quæ amore Dei indigna est.

16 *Lib. de consensu Euãgelis. to. 4.* AVGVSTINVS sic ait: Tribulationem significat illa virga ferrea, de qua in Psalmo legitur: *Psal. 2.* Reges eos in virga ferrea, cum superius dixisset, Ego autem constitutus sum rex ab eo, super Sion montem sanctum eius. Reguntur enim etiam boni in virga ferrea, *1. Pet. 4.* de quibus dicitur: Tempus est, vt iudicium incipiat a domo Domini. Et si initium a nobis, qualis finis erit eis qui non credunt Dei Euangelio? Ad quos pertinet quod sequitur. Tanquam vas figuli conteres eos. Reguntur enim boni per hanc disciplinam, mali vero comminuuntur.

17 *Lib. 1. de Ciu. Dei ca. 8. to. 5.* IDEM differens de incommodis quæ bonis ac malis plerumque communia sunt, ait: Quicumque boni, malique, pariter afflicti sunt; non ideo ipsi distincti non sunt, quia distinctum non est, quod vtique perpessi sunt. Manet enim dissimilitudo passorum, etiam in similitudine passionum; & licet sub eodem tormento, non est idem virtus & vitium. Nam sicut sub vno igne, aurum rutilat, palea fumat, & sub eadem tribula, stipulæ comminuuntur, purgantur frumenta, nec ideo cum oleo amurca confunditur, quia eodem præli pondere exprimitur, ita vna eademque vis irruens, bonos probat, purificat, eliquat, malos damnat, vastat, exterminat. Vnde in eadem afflictione mali Deum detestantur, atq; blasphemant: boni autem laudant. Tantum interest, non qualia, sed qualisquisque patiatur. Nam pari modo exagitatum putorem suum exhalat horribiliter cœnum, & suauiter fragrat vnguentum.

18 *Lib. 22. contra Faustũ Manichaeũ to. 6.* IDEM sic ait: Summus ille vitis agricola, aliter parat falcem sarmentis fructuosis, aliter infructuosis; tamen non parcit, nec probis, nec reprobis, illis purgandis, illis amputandis. Nullus enim hominum est tanta iustitia præditus, cui non sit necessaria tentatio tribulationis, vel ad perficiendam, vel ad confirmandam, vel ad probandam virtutem, nisi forte nec Paulum isti Apostolum inter iustos numerant. *2. Cor. 12.* An vero illi parcebat qui dicebat: Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis, Angelus satanæ qui me colaphizet. Propter quod ter Dominum rogaui, vt auferretur a me, & dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur. Ecce nec iusto parcebat, vt eius virtutem in infirmitate perficeret, qui ei declarat

cola-

colaphizantem Angelum satanæ. Hinc intelligitur quomodo nō parcatur impijs tamquam sarmentis præcisis ad combustionem, quando iustis non parcitur propter perficiendam purgationem. Non parcam nec iusto, nec peccatori, illum flagellando vt filium, illum puniendo vt impium.

19 *Libro 2. de peccatorum meritis, & remiss. contra Pelagianos to. 7.* *Psal. 98.*

IDEM sic habet: In Psalmo scriptum est: Moyses & Aaron in sacerdotibus eius, & Samuel inter eos qui inuocant nomen eius. Licet sint homines tanta excellentes iustitia, etiam de talibus scriptum est. Tu propitius fuisti eis, vlciscens in omnes adinuentiones eorum. In filios quippe damnationis vindicat iratus; in filios autem gratiæ vindicat propitius, dum quem diligit corripit, & flagellat omnem filium quem recipit.

20 *Lib. de prædestinatione & gratia eod. to.* *Psal. 24.* *Dan. 13.* *Exod. 14.*

IDEM ait: Omnes viæ Domini, misericordia & veritas. *Infra*: Nabuchodonosor post innumeras impietates, flagellatus pœnituit, & regnum quod perdiderat, rursus accepit. Pharao autem ipsis flagellis est durior effectus, & perijt. Hic mihi rationem reddat, qui diuinum consilium nimiū altum, sapienti corde dijudicat, cur medicamentum vnius medici confectum, alij ad interitum, alij valuerit ad salutem; nisi quia Christi bonus odor, alijs est odor vitæ in vitam, alijs odor mortis in mortem? Quantum ad naturam, ambo homines erant, quantum ad dignitatem, ambo reges, quantum ad causam, ambo captiuum populum Dei possidentes, quantum ad pœnam, ambo flagellis clementer admoniti. Quid ergo fines eorum fecit esse diuersos, nisi quòd vnus manum Dei sentiens, in recordatione propriæ iniquitatis ingemuit, alter libero contra Dei misericordiosissimam veritatem pugnauit arbitrio?

21 *Cōtione 2. in Psal. 58. to. 8.*

IDEM explicans illa vera: In ira consummationis, & non erunt, inquit: Est ira consummationis, & est ira consumptionis; nam & omnis vindicta Dei ira dicitur, sed aliquando ad hoc vindicat Deus, vt perficiat, aliquando ad hoc vindicat, vt damnet. Quomodo ad hoc vindicat, vt perficiat? Flagellat omnem filium quem recipit, *Heb. 12.* quomodo ad hoc vindicat, vt damnet? Quando posuerit impios ad sinistram, & dixerit eis, Ite in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius. Illa ira consumptionis est, non consummationis. Annunciabuntur autem consummationes, in ira consummationis, & non erunt vtique in superbia sua, in qua comprehensi sunt.

22 *Lib 7. Moral. c. 7. to. 2.*

GREGORIVS exponens illa verba Iob cap. 6. Quis det vt veniat petitio mea, & quod expecto, tribuat mihi Deus, & qui cœpit ipse me conterat, & hæc mihi sit consolatio, vt affligens me dolore, non parcat, sic ait: Sciendum, quia aliquando nos aduersarius, aliquando autem cōterit Deus. Ex contritione autem aduersarij a virtute deficimus: per contritionem vero Domini, fracti a vitijs in virtute roboramur. Hanc contritionem Propheta prospexerat, cum dicebat: Reges eos in virga ferrea, & tamquam vas figuli conteres eos. *Psal. 2.* In virga ferrea nos Dominus regit & conterit, quia exterius affligit. Nam quo virtutem carnis humiliat, intentionem spiritus exaltat. Vnde hæc eadem contritio, figuli vasi comparatur. Sicut & per Paulum dicitur: Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus. *2. Cor. 4.* Qui simul contritionem & regimen exprimens, ait: Licet is qui foris est noster homo corrumpatur, tamen is qui intus est, renouatur de die in diem. *Infra*: Qui cœpit ipse me conterat. Ac si aperte dicat: Hoc quod in me exorsus est, perficere feriendo non desinat. Soluat manum suam, & succidat me. 23 Sępe namque fiducia longæ prosperitatis inflati, in quodā statu elationis erigimur. Cumque nos extolli conditor conspicit: sed amorem suum erga nos per verbera nō exercet, quasi ad ferienda nostra vitia manum ligatam tenet. An non affectus sui manum ligauerat, cum peccanti populo dicebat. *Ezec. 16.* Iam non irascar tibi, & recessit zelus meus a te? Soluere ergo manum suam dicitur, cum exercet

affe-

affectum. Et succidat me, cum enim securos nos, ac de virtutum affluentia elatos, repentinus flagelli dolor percutit, protinus ab status sui vertice, mentis nostrę elatio succisa cadit, vt de semetipsa nihil audeat, sed infirmitatis suæ ictu prostrata, manum leuantis quærat. Et hæc mihi sit consolatio, vt affligens me dolore non parcat. Electi quique cum perpetrasse se illicita nouerunt, sed perscrutantes inueniũt, quia nulla pro illis aduersa perpessi sunt, in immensæ formidinis terrore tabescunt, pauore æstuant, sinistris agitati suspicionibus laborant, ne in æternum se gratia deserat, quos in pręsenti vita, mali sui retributio nulla castigat. Timent ne vltio quæ suspenditur, grauior in fine seruetur, feriri paterna correptione desiderant, & dolorem vulneris, medicamina salutis putant. Recte ergo nunc dicitur: Et hæc mihi sit consolatio, vt affligens me dolore non parcat. Ac si aperte diceretur: Quia ideo hic quibusdam parcit, vt eos in perpetuum feriat; ideo me hic feriat non parcendo, vt in perpetuum parcat.

24 *Lib. 18. Moral. c. 13.* IDEM explicans verba illa Iob ca. 27. Emittet super eum & non parcet, ait: Peccatorem Deus quoties feriendo corrigit, ad hoc flagellum emittit, vt parcat: cum vero eius vitam in peccato permanentem feriendo cõcludit, flagellum emittit, sed nequaquam parcit. Qui enim flagellum emisit, vt parceret, ad hoc emittit quandoque, vt non parcat. In hac namque vita Dominus, tanto magis studet vt parcat, quãto magis expectando flagellat; sicut ipse voce angeli ad Ioannem, ait: Ego quos amo, arguo & castigo. *Io. Apoc. 3.* E contra autem de flagello damnationis scriptũ est. In operibus manuum suarum comprehensus est peccator. *Psal. 91.* De quo per Hieremiam Dominus dicit: *Hier. 30.* Dum incorrigibiliter delinquentes populos videt, quos nõ iam sub disciplina filios, sed sub districta percussione, hostes intuetur, Plaga inimici percussit te, castigatione crudeli. Et quod hic dicitur, Non parcam, ibi quoque verbis alijs declaratur: Quid clamas super cõtritione tua? Insanabilis est dolor tu⁹. Vnde hoc semper electi prouident, vt ante ad iustitiam redeant, quàm sese ira iudicis inextinguibiliter accendat, ne vltimo flagello deprehensis, simul eis finiatur vita cum culpa. Omnis ergo diuina percussio, aut purgatio in nobis vitæ præsentis est, aut initium pœnæ sequentis. Propter eos enim qui ex flagello proficiunt, scriptum est. Qui fingis dolorem in præcepto. 25 Quia dum flagellatur iniquus & corrigitur, audire præceptum noluit, audit dolorem. Dolor ergo in præcepto fingitur ei, qui a malis operibus quasi pręcepti vice dolore cohibetur. De his vero, quos damnant flagella, & non liberant, dicitur: Percussisti eos, nec doluerunt, *Hier. 5.* attriuisti eos, & renuerunt accipere disciplinam. His, flagella ab hac vita inchoant, & in æterna percussione perdurant. Vnde per Moysen Dominus dicit: *Deut. 32.* Ignis succensus est in furore meo, & ardebit vsque ad inferni nouissima. Quantum ad præsentem enim percussionem spectat, recte dicitur: Ignis succensus est in furore meo. Quantum vero ad ęternam damnationem, apte mox subditur. *Nahum 1.* Et ardebit vsque ad inferni nouissima. Licet a quibusdam dici soleat, Non iudicat Deus bis in idipsum, quod in Prophetis scriptum est. *Hier. 7.* Qui tamen hoc quod per Prophetam de iniquis dicitur, Non attendunt, Et duplici contritione contere eos, & quod alias scriptum est, Iesus populum de terra Ægypti saluans; secundo eos qui non crediderunt, perdidit. Quibus tamen si consensum præbemus quamlibet culpam bis feriri non posse, hoc ex peccato percussis, atque in peccato suo morientibus debet æstimari: quia eorum percussio hic cœpta, illic perficitur, vt incorrectis vnum flagellum sit quod temporaliter incipit, sed in æternis supplicijs consummatur, quatenus eis, qui omnino corrigit renuunt, iam præsentium flagellorum percussio, sequentium sit initium tormentorum.

AM-

26 *Lib. de Noe & arca, c. 17. tom. 1.* AMBROSIVS exponens illud: Arcum meum ponam in nubibus, &c. ait: Non enim sicut plerique arbitrantur, arcum istum dicit, quem aiunt homines esse, quo pluuiarum signa aliqua declarantur, in quo colores diuersi tamquam radiorum Solis figurātur, quem irim quidam appellant. Ergo videamus, ne quia arcus p quos sagittæ iaciuntur, nunc tenditur, nunc resoluitur, quandam extensionem & remissionem videatur Scriptura significare, per quam neque penitus per nimiam extensionem vniuersa rumpantur; sed sit quædam mensura, & quoddam diuinæ virtutis examen. Est ergo virtus inuisibilis Dei, quæ & specie istius arcus, extendendi, & remittendi moderatur pro diuina voluntate, misericordia, potestate, quæ neque omnia confundi nimia solutione, neque dirumpi nimia irruptione patiatur. Quā ideo in nubibus dicit poni, quia tunc maxime opus est diuinæ auxilio prudētiæ, quando agmina nubium in procellas, tempestatesque coguntur, ideo dicit: Arcum meum ponam, non sagittā ponam. Arcus enim, instrumentum sagittæ iaculandæ est. Itaque non ipse arcus vulnerat, sed sagitta; & ideo Dominus in nubibus arcum magis, quàm sagittam ponit. i. non illud quod vulnerat, sed quod habeat terroris indicium vulneris effectum hīe non soleat, &c.

Deo cuncta sunt præsentia, estque vtilissimum id semper considerare.

Cap. XIII.

1 *In respõsione quinta interrogat. qua est de cohibenda mentis ad futiles cogitatiões euagatione.* BASILIVS sic ait: Christianus quisque, vt actiones suas omnes ad Dei voluntatem dirigat, dicat, Prouidebā Dominum in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi ne commouear. *Psalm. 15.* Memores assidue verborum Domini, Numquid non cœlum & terram impleo ego? *Hierem. 23* Dicit Dominus & Deus appropinquans ego sū, & non Deus de longe, & *Matth. 18.* vbi sunt duo vel tres cōgregati in nomine meo, ibi ego in medio illorum sum, sic omnia tamquam in oculis illius agere debemus, & cogitare. Hac enim ratione, & perpetuus in nobis timor permanebit, odio habens iniquitatem (sicut scriptum est) animique elationem, ac superbiam. Cum hæc firmissime in animis nostris hæreat persuasio, & quæ recte gerantur, ea iudici ac remuneratori actionum nostrarum placere, & quæ contra flagitiose, ab eodem condemnari. Ex quo quidem illud ego etiam necessario existimo sequi, vt q ita sit animatus, is ne mādata quidem Domini ad gratiam hominum exequi possit. Neque enim est quisquam, qui vbi vere præstantiorem adesse aliquem sibi persuasit, eo spreto se ad minus præstantem conuertat.

Quin, contra potius, si aliquando inciderit, vt quæ facit, ea clarioris illius opinione, ac iudicio approbentur, ab altero autem illo reprehendenda videantur, haud dubie ille spreta inferioris vituperatione, clarioris illius approbationem, antiquiorem habebit. Quòd si hoc in hominibus contingit, qui tandem putandum sit animum qui modo sanus sit, ac sobrius, si vere Deum adesse sibi persuaserit, ommissis his, quæ placere intelligat Deo, conuersum iri ad aucupandam ab hominibus sui existimationem? Aut neglectis Dei præceptis, hominum esse consuetudini, & ingenio seruiturum? Aut de vulgari existimatione pendens, vinci se sinet? Aut vlla vllius dignitate exterritus, de statu dimouebitur?

IDEM vbi quærit, quæ causa est cur animus temere vagetur, & varijs cogitationib. repleatur, & eas qūo emēdabimus, ait: Sane inanis quæ solet esse mentis agitatio, ea nascit̃ ex inertia ipsius, qñcunque. s. in rebus necessarijs minime se occupat. Iners aūt ex eo efficitur mēs, seq; iusto plus, dedit ociosæ securitati, q̃ Deū adesse non credit, qui scrutetur corda & renes. Si. n. hoc crederet, prorsus illud faceret qđ dictum est: Prouidebam Dominū in conspectu 2 *In interrogat. 21.* *Psalm. 15.*

meo semper, quoniam à dextris est mihi ne commouear. Qui vero hoc, & quæ huic similia sunt, facit; hic neq; audebit vmquam, neque ocij tantum supererit cogitandi, ne eorum quidem quicquam, quæ etsi suapte natura bona sunt, ad fidei tamen ædificationem non pertinent, nedum eorum quæ vetita sunt, & Deo non placent.

3 *In lib. cui titulus est regula breuiores, in responſ. 127. 227. interr.*

IDEM ait: Dicunt quidam, fieri non posse, quin homo irascatur. Et respondens, inquit: Esto fieri posse, vt miles præsente rege irascatur; non tamen eo etiam id rationi consentaneũ est, quod dicitur. Etenim si hominis præsentia eousque valet, vt qui in æquali naturæ conditione constitutus sit: propter dignitatis tamen excellentiam, turbatum alicuius animi motum possit comprimere; qui non tandem hoc facilius futurum existimandum est, si alicui persuasum sit, Deum cogitationes suas omnes inspicere? Siquidem longe melius qui scrutatur corda & renes Deus, motiones animi peruidet, quàm homo ea quę oculis sũ biecta sunt. *[Ps]alm. 7.*

4 *Lib. de vera virg. ad Latoiū Melitensem Episcopum.*

IDEM: Caueat virgo ne aut aspectum, aut motum, aut sermoné suum affectu nimis pudico in quempiam ferat, motusque omnes & animi, & corporis in sponsi sui seruitium redigat. Vbique enim ille eius intuetur cor, & motus omnes diligenter explorat. Diligenter ille omnia rimatur & discutit, non ea solum quæ mortalibus patent obtutibus; sed quæ in intimis animæ recessibus latent, ipsiusq; oculos nulla peccatricis conscientiæ latebra vmquam effugere poterit. Nam illæ quidem quæ mortalibus viris copulatæ sunt, quoties ad id nequitiæ proruperint, vt adulterij scelus perpetrare gestiant, virorum ingressus atque exitus sollicite obseruant, aspectusque illorum quantum licet custodientes. At vero Domini sponsa, cum eius obtutus neque præsentiam queat effugere, omnia in eius oculis gerit. Quapropter scire oportet virginem, quòd siue sola aliquid loquatur, in sponsi auribus loquitur, siue sola quippiam agat, hoc ille diligenter intuetur, siue cogitet quicquam, hoc in ipso cordis motu, citius ille cognitum & exploratum habet. Faciet enim, inquit, quispiam in abditis & ignorabo? Et quo modo qui plantauit auré non audiet? Aut qui finxit oculum non considerat? Qui docet hominem scientiam, iste quo pacto non omnia agnoscet, cuius omnia nuda, & aperta sunt oculis? Idcirco homo peccati, pro iniquitatis merito cæcatus, & seipsũ fallens dicat vt vult, Tenebræ operuerunt me, & parietes in circuitu meo. Quis me videt? Quæ vero sponsi candidissimam lucem semper in suo pectore suscipit, per singula ita clamabit. Quia tenebræ non obscurabuntur à te, & nox sicut dies illuminabitur, sicut tenebræ eius, ita & lumen eius. *Infra.* Incorporeus ille cum sit & susurrij, & aspectus, & cogitationum, atque intentionum cordis testis intimus, atque arbiter, semper assistit. *Infra.* Impie in sponsum contumeliosa est, quòd hominum plus esse verecundam, qua ipsius faciem iudicat, quanto ante illorum oculos ne existimationem suam fœdet, indecens aliquid agere non audet, sub eius autem obtutibus qui præsto semper est, sine vllo pudore gerit omnia. Quasi igitur præsente spõso, & inspectante omnia & audiente, virgo se habebit in omnibus.

Eccles. 23. *Psal. 138.*

6 *In epist. ad Cyprianũ, in qua exponitur Ps. 89. tom. 3.*

HIERONYMVS exponens illa verba: Posuisti iniquitates nostras in conspectu tuo, sæculum nostrum in illuminatione vultus tui, sic ait: Qd inquit in illuminatione vultus tui, hunc habet sensum, nihil te nostrorũ latuit peccatorum; secreta quoque nostra tuus oculus inspexit, iuxta illud quod scriptum est: Tenebræ non obscurabuntur à te (vel vt alij legunt) non abscondentur à te. Et scrutans corda & renes Deus. Et iterum: Sicut tenebræ eius, ita & lumen eius. Homo enim videt in facie, Deus autem corde.

7 *In epist. cui*

IDEM ait: Oculos, Deus dicitur habere, pro eo quòd omnia videt, & nil

titul. est de his quę Deo in sacr. litt. attrib to. 9. nil eum latet, in cuius conspectu ait Apostolus, nulla creatura inuisibilis est, omnia enim nuda & aperta sunt oculis eius.

Heb. 4.

8 *Lib. 7. in c. 18. Esaia, tom. 4.* IDEM explicans illa verba: Quiescam & considerabo in loco meo, & sicut meridiana lux clara est, inquit: Quiescit & contemplatur Deus in loco suo, siue iuxta Aquilam in firmamẽto, idest in Ecclesia, quæ est columna & firmamentum veritatis. *1. Timot. 3* Contemplatur autem ea quæ fiunt in Ecclesia, & sicut meridiana lux clara est, ita vniuersa perlustrat, iuxta illud, quod in Psalmo secundum Anagogem de sole iustitiæ dicitur: Nec est qui se abscondat à calore eius. *Psalm. 18.*

9 *Lib. 9. in c. 29. Esaia.* IDEM exponens illa verba: Væ qui profundi estis corde, vt à Domino ascondatis consilium quorum sunt in tenebris opera, & dicunt: Quis videt nos, & quis nouit nos, sic habet: De his rectissime scriptum est: Defecerũt scrutantes scrutinio, cum scriptum sit de Dei sapientia: si enim quis perfectus fuerit in filijs hominum, absq; tua sapientia in nihilo reputabitur. *Psalm. 63* *Sapien. 3.* Qui idcirco arbitrantur Deum sua nescire consilia, quia in tenebris sunt opera eorum, & dicunt. Quis videt nos, & quis nouit nos? Hæc dicunt sapientes huius sæculi, non recordantes eius, quod ad eum dicitur: Tenebræ non obscurabuntur à te, & nox sicut dies illuminabitur, & sicut tenebræ eius, ita & lumen eius. *Psalm. 138* Hoc errore decepi, Adam & Eua, audientes sonitum pedum deambulantis in paradiso Dei, absconderunt se sub arbore, in qua erat scientia boni & mali. *Genes. 3.* Cain quoque dicens, Si eijcis me hodie, à facie tua abscondar, simili stultitia Deum arbitratus est ignorare. *Genes. 4.* Et per Amos de impijs & peccatoribus dicitur: Si absconderint se ab oculis meis in profundo maris tibi mandabo draconi & mordebit eos. *Amos 9.* Peruersa est, inquit, hæc vestra cogitatio, vt factorem putetis nescire quod fecit, & creatorem ignorare creaturam suam.

10 *Lib. 3. in c. 9. Ezech.* IDEM explicans illa verba: Et repleta est terra sanguinibus, & ciuitas repleta est auersione. Dixerunt. n. Dereliquit Dñs terram, & Dñs non videt. Igitur & meus non parcet oculus, neque miserebor, vias eorum super caput eorum reddam, sic habet: Nõ modicus sanguis effusus est, sed à porta vsque ad portam, & omnis ciuitas declinauit à cultu Dei, & pro eo plena est immunditia, idololatriæ videlicet sordibus. Causa autem tantorum scelerũ illa est, q; putauerunt prouidentiã nõ esse super terram, nec eum curare mortalia, iuxta illud quod alibi legimus, scilicet is superis, labor, est, ea cura quietos sollicitat. Quia igitur illi vel putauerunt non esse prouidẽtiam, vel quæ ante fuerat in populis, hoc tempore suum populum reliquisse; propterea & Dei non parcet oculus, nec miserebitur, viasque eorum atq; peccata reddet super caput eorum, vel super principale cordis.

11 *Lib. 4. in c. 46. Ezech.* IDEM exponens illa verba: Princeps autem in medio eorum cum ingredientibus ingredietur, & cum egredientibus egredietur, ait: Princeps in medio eorum erit; ingredientium scilicet, & egredientium, iuxta illud, qđ scriptum est. Medius inter vos stat, quem vos ignoratis. *Ioan. 1.* Ingreditur autẽ princeps cum ingredientibus, & egreditur cum egredientibus, vtrorumque, virtutis ac peccati testis assistẽs.

Lib. 2. in c. 4. Amos to mo 5. IDEM explicans illa verba: Ecce formans montes, & creans vẽtum, & annuncians homini eloquium suũ, ait: Annunciat Deus homini eloquiũ eius, qui cogitationum secreta cognoscit, & quid latens animus, tacito sermone tractet, intelligit, iuxta illud quod in Hieremia, secundum Hebraicum legimus. Prauum est cor hominis, & inscrutabile, & quis cognoscet illud? *Hierem. 17* Ego Dominus scrutans cor, & probans renes. Quod & in Psalmo scriptura testatur. Imperfectum meum viderunt oculi tui. *Psal. 138.* Et est sensus antequam conderer, priusquam efformarer in membra, dum adhuc in semine continerer, viderunt me oculi tui. Et Hieremias audit à Domino: Priusquam te formarem in vtero, noui te.

Luc. 11. Et Euangelista, Videns, ait: Dominus cogitationes eorum.

12 Lib. 1. in c. 4. Zachar. IDEM exponens illa verba: Septem isti oculi, sunt Domini, qui discurrunt in vniuersa terra. Habere autem septem oculos, qui discurrunt in vniuersa terra, & cũcta dijudicant, supra exposuimus septem esse spiritus & quòd Deum nihil lateat, qui & pręteritorum, & præsentium, & futurorum conscius est, & reddit vnicuique secundum opera sua.

13 In c. 5. Prouerb. 10. 8. IDEM exponens illa verba: Respicit Dominus vias hominis, & omnes gressus illius considerat, inquit: Non putent se adulteri tenebris noctis, ac parietum obtegi, non hæretici sua molimina posse celari, quia tenebræ non obscurabuntur à Domino, & nox sicut dies illuminabitur. *Infra* Ipse morietur, quia non habuit disciplinam, & multitudine stultitiæ suæ decipietur. Multitudinem stultitiæ dicit, cum hæretici opera tenebrarum facientes, & iniqui, Dominum hæc non videre putant. Psalm. 138

14 In Psal. 7. tom. 8. AVGVSTINVS explicans illa verba: Dirigens iustum, scrutãs corda, & renes Deus, ait: Quomodo dirigitur iustus in tanta confusione, nisi dum scrutatur corda & renes Deus, videns omnium cogitationes, quæ nomine cordis significatæ sunt, & delectationes, quæ nomine renum intelliguntur? Scrutans ergo cor nostrum Deus, & prospiciẽs ibi esse, vbi est thesaurus noster, idest in cœlis, scrutans etiam renes, & perspiciens non nos acquiescere carni & sanguini, sed delectari in Domino, dirigit iustum in ipsa conscientia coram se, vbi nullus hominum videt, sed solus ille qui perspicit quid quisque cogitet, & quid quẽque delectet. Videt igitur curas nostras quis scrutatur cor, videt autem fines curarum, idest delectationes qui perscrutatur renes.

15 In Psal. 93 IDEM explicans illa verba: Dixerunt, non videbit Dominus, nec intelliget Deus Iacob, sic habet: Præmiserat regius vates, Populum tuum Domine humiliauerunt, & hæreditatem tuam vexauerunt, viduam & aduenam interfecerunt, & pupillos tuos occiderunt. Vnde tanta scelera patrati sunt? dixerunt: Non videbit Dominus, non attendit ista, negligit ista, alias res curat, non intelligit. Hæ duæ voces sunt malorum. Vna quam iam dixi, Hæc fecisti & tacui, & existimasti quòd ero tui similis. Putas, quia video peccata tua, & placent mihi, quia non vindico. Alia est vox iniquorum, quia nec attendit ista Deus, nec aduertit vt sciat quemadmodum viuam, non me curat Deus. Infelix homo vt esses curauit, vt bene viuas, non curat? *Infra.* Qui plantauit aurem non audiet, aut qui finxit oculum non considerat, qui docet hominem scientiam, ipse non scit, qui fecit te scire? Non habet vnde audiat, qui tibi fecit vnde audias? Dominus scit cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt. Nam etsi tu nescis cogitationes Dei, quoniam iustæ sunt illæ, tamen scit cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt. Psalm. 49. Psal.

16 In lib. Soliloquiorum, tom. 9. IDEm sic ait: Imperfectum meũ viderunt oculi tui, oculi inquam tui multo lucidiores sunt sole, circumspicientes omnes vias hominum, & profundum abyssi, & in omni loco contemplantur semper bonos & malos. Cum enim cunctis præsides singula implens, totus semper vbique præsens, cunctorumque curam agens quę creasti, quia nihil odisti eorum quę fecisti, sic gressus meos, semitasque consideras, & die noctuque super custodiam meam vigilas, omnes semitas meas diligenter notans, speculator perpetuus, veluti si totius creaturæ tuæ, cæli & terræ oblitus, tantum me solum consideres, & nihil sit tibi curæ de alijs. Neque enim tibi crescit lux incommutabilis visionis tuæ, si tantum vnum aspicias, neque minuitur si innumera videas & diuersa. Quia sicut vnum totum simul perfecte consideres, sic singula quælibet licet diuersa perfecte simul, totaq; totus cõspicit visus tuus. Sed sicut omnia, sic vnum, & sicut vnũ, sic singula, Psal. 138. Sapien. 11.

totus simul sine diuisione aut commutatione vel diminutione consideras. Itaque totus tu in toto tempore sine tempore, totum me simul semperque consideras, ac si nihil aliud considerare habeas. Sic igitur super custodiam meam stas, sicut si omnium oblitus sis, & mihi soli intendere velis. Semper quippe te præsentem exhibes, semper te paratum offers, si me paratum inuenis. Quocumque iero tu me Domine non deseris, nisi prior ego te deseram. Vbicumque fuero non recedis, quoniam vbique es, & quocumque iero inueniam te. Fateor quidem quia quicquid facio, & quæcumque facio, ante te facio, & illuc quicquid est qđ facio, melius tu vides, quàm ego qui facio. Quidquid enim semper operor, tu pariter semper præsens assistis, vtpote perpetuus inspector omnium cogitationum, intentionum, delectationum, & omnium operationum mearum. Domine ante te est semper omne desiderium meum, ante te tota

17 *Psalm. 37.* cogitatio mea. Tu Domine vides vnde veniat spiritus, vbi sit, & quo vadat, quia tu es omnium spirituũ ponderator, & vtrum radix sit dulcis, an amara, de qua foris pulchra folia emittuntur, vt iudex internus melius ipse nosti, & etiam medullas radicum subtilius perscrutaris, & non solum intẽtionem, sed radicis eius medullam intimam, disertissima tuæ lucis veritate colligis, numeras, contueris, & consignas, vt reddas vnicuique non solũmodo secundum opera, vel intentionem, sed etiam secundum ipsam interiorem absconditam medullam radicis, de qua procedit intentio operantis. Ad quod tendo cum operor, quicquid cogito, in quocumque delector tu vides, oculi tui vident & considerant, signas, attendis, notas, scribis in libro tuo, siue bonum fuerit, siue malum. Hoc est quod de te Domine dicitur, Vniuersorum finem ipse considerat. Cumque hæc diligenter considero Domine Deus meus terribilis, & fortis, timore pariter & ingenti rubore confundor, quia nobis magna est indita necessitas, iuste, recteque viuendi, qui omnia facimus ante oculos iudicis cuncta cernentis. Fortissime, ma- *Hierem. 32.*
gnipotens Deus, cuius oculi sunt super omnes vias filiorum Adam, à die natiuitatis eorum, vsque in diem exitus eorum, vt reddas vnicuique secũdum opera eorum, bona, vel mala, ostende mihi, vt confitear tibi paupertatem meam.

GREGORIVS explicans verba illa Iob capit. 22. Et dicis, Quid 18 *Lib. 16. Moral. cap. 3. tom. 1.*
enim nouit Deus, & quasi per caliginem iudicat. Nubes latibulum eius, nec nostra cõsiderat, & circa cardines cæli perambulat, sic ait: Sunt pleriq; ita hebetes, vt formidare nesciant nisi quod corporaliter vident, vnde fit vt Deum non metuant, quem videre non possunt. Hæretici autem verba irrisionis contra Catholicos proferunt, atque ab eis illum non timeri suspicantur, qué videre corporaliter nequeũt, qui cælo excelsior est, & super stellarum vertices sublimatur, ex longinquo videre non posse; & quia inter nos, & cælestem sedem partes aereæ intersunt, quasi in nube latens, per caliginem iudicet; & superioribus intentus, minus ima perpendat, & dum cæli cardines, ambiendo constringit, inferiora non videat. Sed quis de Deo ista, vel desipiens suspicetur? Qui nimirum cum sit semper omnipotens, sic intendit omnibus, vt assit singulis. Si quosdam peccantes deserit, eisdem tamen ipsis adest per iudicium, quibus deesse cernitur per adiumentum. Sic itaque exteriora circumdat, vt interiora impleat, sic interiora implet, vt exteriora circũdet, sic summa regit vt ima non deserat, sic imis præsens est, vt à superioribus non recedat. Sic adest vt videri nequeat. Sic videri non valet vt tamen eius præsentiam ipsa sua iudicia testentur.

IDEM in illa verba Iob capit. 19 *Lib. 21. Moral. cap. 4.*
31. Nonne ipse considerat vias meas, & cunctos gressus meos dinumerat? ait: Iusti semetipsos solerter inspiciant, & in cunctis actionibus suis à

Domino se videri pertimescant. Viarum enim nomine, actiones intelligit, & per gressus, motus mentium. Sic autem Dominus, vniuscuiusque considerat vias, sic dinumerat gressus, vt nec minutissimæ quidem cogitationes, eius iudicio, ac verba tenuissima, quæ apud nos vsu viluerunt, indiscussa re-
Hierem.32 maneant. *Infra*: Hanc subtilitatem considerationis eius, Propheta aspexerat, cum dicebat: Fortissime, magne, & potens, Dominus exercituum nomẽ tibi, magnus consilio, incomprehensibilis cogitatu, cuius oculi aperti sunt super omnes vias filiorum Adam, vt reddas vnicuique secundum vias suas & secundum fructum adinuentionum manuum eius. Sic easdem vias Dominus subtili examinatione considerat, vt in vnoquoque nostrum nec ea quæ remuneret bona, prætereat, nec mala quæ videlicet displicent, sine increpatione, derelinquat. Vnde sancti viri tanto se subtilius in cogitatione constringunt, quanto a superno iudice districtius considerari perspiciunt. Mentem quippe discutiunt, inuenire si quę deliquerint, quærunt, vt tãto fiant irreprehensibiles iudici, quãto semetipsos quotidie & sine cessatione, reprehendunt. Nec tamen hac de re iam gaudia securitatis sumunt, quia ab illo se videri considerant, qui in eis & illa videt, quæ videre ipsi in semetipsis non valent.

20 IDEM exponens verba illa Iob,
Lib.15.Moral.cap.4. cap. 34. Non sunt tenebræ & non est vmbra mortis, vt abscõdantur ibi, qui operãtur iniquitatem, ait: Deus quia mala hominum, nec cogitata ignorat, nec perpetrata obliuiscitur, nisi ab eius oculis pœnitendo deleantur, congrue dictum est, Non sunt tenebræ, & non est vmbra mortis, vt abscondãtur ibi qui operantur iniquitatem. Ac si diceret. Idcirco eius iudicio nullus absconditur, quia nullatenus potest, aut non videre quod facimus, aut obliuisci quod videt. *Infra*: Lux æterna quæ Deus est, quanto immutabiliter fulget, tanto penetrabiliter videt, & neque occulta nescit, quia cuncta penetrat, neque penetrata obliuiscitur, quia incommutabilis durat. Proinde quoties indignum aliquid corde concipimus, toties in luce peccamus, quia ipsa nobis, & non sibi præsentibus, præsto est. Cum vero nos videri non credimus, in sole clausos oculos tenemus. Illum videlicet nobis abscondimus, non nos illi.

AMBROSIVS, omnia esse nuda & aperta oculis Domini probat te- 21 *Lib.1.offic.*
stimonijs sacræ Scripturæ, ex Psal. 93. *c.14.n.4.*
Hierem. 17. Luc. 5. & 6. & sic dicit: Auctores huius erroris (scilicet qđ Deo non sint omnia præsentia) nolunt supra se esse iudicem, quem nihil fallat, Nolunt ei dare occultorum scientiam, qui metuunt occulta sua prodi &c. *Et infra*. Quid autem tam stolidum, quàm putare quod Deum quidquam prætereat, cum sol qui minister luminis est, etiam abdita penetret, & in fundamenta domus, vel secreta conclauia, vis caloris eius irrumpat? Quis neget verna temperie tepefieri interiora terrarum, quas glacies hiberna constrixerit? Norunt ergo arborum occulta, vim caloris, vel frigoris, adeo vt radices arborum, aut vrantur frigore, aut fotu solis virescant. Denique vbi clementia cœli arriserit, varios terra se fundit in fructus. Si ergo radius solis fundit lumen suum super omnem terrã, & in ea quæ clausa sunt se inserit, nec vectibus ferreis, aut grauium valuarum obicibus, quo minus penetret, impeditur: quomodo non potest intelligibilis Dei splẽdor, in cogitationes hominum, & corda semet quæ ipse creauit, inserere? Sed ea quæ ipse fecit non videt, & fecit vt meliora sint quæ facta sunt, & potentiora quàm ipse est, qui ea fecit, vt possent quando volunt cognitionẽ sui operatoris latere? Tantam ergo virtutem & potestatem inseruit mentibus nostris, vt eam comprehendere cũ vellit, ipse non possit?

IDEM ostendit quomodo Custo- 22 *Octonar.5.*
tari testimonia Dei ad beatitudinem *super Psal.*
conducat, & ad ambulandum in via *118.ser.2.*
Dei, sic ait: Vt quis victus libidine, vel

vel indulgens flagitijs, conuersus huc atque illuc, si neminem videat flagitij sui testem, in facinus ruit: idem tamé quamuis inueniat paratam occasioné potiendi, explorat diligenter omnia, sollicitus famæ, erubescens testimonium erroris, qui non erubescit errorem, ac si quem forte spectatorem cognouerit facinoris sui, verecundia sequestrat intemperantiam: quanto magis si quis alleuet mentis oculos, & consideret plena esse Angelorum omnia, aerem, terras, mare, ecclesias quibus Angeli præsunt, concepto potest renunciare peccato? Sed dicit impius, Tenebræ in circuitu, & parietes me o-
Eccles. 23. periunt, &c. Nonne reueritus esses Angelorum præsentiam, si præsentes esse crederes? Non metueres, non dicam facere, sed & loqui, aut cogitare, quod prauum est, si tibi diuina scriptura suasisset, quia Deus cogitationum ar-
Esai. 43. biter, secretorum testis est verax, sicut ipse ait: Estote mihi testes, & ego testis dicit Dominus Deus. Hominem vereris præsentem, Dei Patris & Filij non vereris præsentiam? Noli sicut
23 cæcus oculis, aut sicut surdus, qui eo quòd non potest videre, neque audire præsentes, solum esse se credit, & in plurimorum cœtum, dum putat nullũ esse presentem, perpetrare adoritur, quod arbitratur esse secretum. Similiter & tu mentis cæcatus oculis, noli æstimare, quòd sine teste delinquas, quia hominis præsentiam declinare potuisti. Plures sunt, qui redarguant, quam quos cauere potuisti, ipsum te fugere tui accusatorem non potes, quem cõsueuit propria conscientia & si negas alijs, tibi non negas. Eliseo assistebant Angeli, quos videbat, & ideo agmina hostium nó timebat, sed timebat puer eius, qui Angelos non vide-
4. Reg. 6. bat. Scrutare ergo tu testimonia eius.
Hierem. 23 Lege Prophetam, qui dicit tibi. Cælũ, & terram ego impleo, &c. *Infra ait:* Sed acquiesco tibi, quòd Iesus te nolit videre, nolint videre Angeli, sed videt diabolus, qui tecum ad alienam introibit, immo qui te introduxit. Vident ministri eius, qui te circumdederunt, ne videres Angelos Dei, &c. Noli putare, quòd colludium tibi prestet silentij, qui volet tecum supplicij habre consortium. Studet plurimos similes sui videre, & in eo habet gloriam, quòd plures perditos fecerit, &c.

Dei auxilium efflagitandum est, & quia necessarium est ad bene operandum ipsum dat Deus.
Cap. XIV.

HIERONYMVS explicans illa verba: Reuertere Domine vsquequo, & exorabilis esto super seruos tuos, vbi nostra lectio habet: Conuertere Domine vsquequo, & deprecabilis esto super seruos tuos, ait: Quia agimus pœnitentiam, & scientes vitæ nostræ breuitatem ad te corde sapienti cupimus peruenire, & tu Domine reuertere ad nos. Peccatis enim nostris longe recesseras, & dimiseras nos vt ambularemus secundum voluntatem, & cogitationes nostras. Quod autem infert, Vsquequo, illam habet intelligentiam, quam in duodecimo Psalmo diximus. Vsquequo Domine obliuisceris me in fine. Qui.n. in angustia constitutus est, serum ei videtur Dei auxilium, & propterea impensius deprecatur, vt cito adiutorem Deum sentiat, & nequaquàm iratum iudicem, sed placatum. Imple nos matutina misericordia tua, & laudabimus, & letabimur in cunctis diebus nostris.

1 Epis. ad Cyprianum de expositione Ps. 89. to 8

Psalm. 12.

IDEM explicans illa verba: Semen pessimorum, præparate filios vestros occisioni, &c. sic ait: Quia omnis qui facit peccatum seruus est peccati, & ex patre diabolo est, huic præcipitur, vt filios suos, omnes scilicet cogitationes, & opera mala, præparet occisioni, quæ ex impijs nata sunt patribus, haud dubium quin contrarias significet fortitudines. Qui pessimi filij, ideo trucidantur in iniquitatibus patrum suorum, ne vltra con-

2 Lib. 6. in c. 14. Esaia, tom. 4.

ſurgant, & poſſideant terram, quæ à ſanctis poſſidenda eſt, & implenda, vt ciuitates in ea Domini conſtruantur. *Pſal.126.* Et quia non eſt hominum perfecta victoria, niſi enim Dominus cuſtodierit ciuitatem, fruſtra vigilat qui cuſtodit eam; ideo Dominus ipſe conſurget aduerſus filios peſſimorum, & diſperdet de confuſione nomen eorũ, & reliquias & omne germen,& progeniem, ne vltra pullulent in vrbibus Domini. Et ponam eam in poſſeſſionem hericij, & in paludes aquarum, ſcopabo eam in ſcopa terens, dicit Dominus exercituum. Cum perdiderit Dominus exercituum, nomen Babylonis,& reliquias & vniuerſam progeniem, non erit eius perditione contentus, niſi dederit eam poſſeſſionem hericij,& paludes aquarum, & ſcopauerit eam non leuiter, ſed terens, vt nihil in ea antiquarum ſordium reſideat, vt Babyloniæ ſemina pereant.

3 *Lib. 14. in c.51. Eſaia* IDEM exponens verba illa: Cõſurge conſurge, induere fortitudine brachium Domini, ait: Dominus credentes in ſe fuerat cohortatus dicens: nolite timere opprobrium hominum, & blaſphemias eorum ne metuatis, ſalutemque ſuam,& iuſtitiam ſempiternam eis promiſerat in auxilium, quæ non eſt alia præter Chriſtum, brachiũ Domini, de quo ſupra dixerat, & in brachio meo gentes ſperabunt. Vnde populus loquitur ad brachium Domini, & promiſſum implorat auxiliũ, dicens: Conſurge conſurge, induere fortitudine brachium Domini. Conſurge ſicut in diebus antiquis, & omnem tuam exerce fortitudinem, vt qui per multa ſæcula ſanctos tuos de periculis liberaſti, etiam nos tua fortitudine protegas. Tu es enim qui percuſſiſti ſuperbum, vulneraſti draconem, regem videlicet Ægypti Pharaonem, qui,& in Ezechiel draco magnus appellatur. Tu ſiccaſti mare rubrum, vt per aquas vehementiſſimas,& profunda maris, viam tuus populus inueniret, & Ægyptios fugeret perſequentes. Qui igitur iſta feciſti, nunc quoque redemptos, & liberatos ſanguine tuo, reduc in Sion,& in cœleſtē Hieruſalem ſiue in Eccleſiam quam tibi tuo ſanguine præparaſti, in qua cũ fuerint, gaudebunt lætitia ſempiterna,& dicent: Domine vt ſcuto bonæ voluntatis tuę coronaſti nos. *Pſalm.5.* *Infra.* Ego ipſe conſolabor vos. Credentium populus brachium Domini, qui ipſe eſt, Dei virtus, Deique ſapientia, fuerat deprecatus vt conſurgeret, & ſibi præberet auxilium, & illo pugnante pro ſanctis, gaudium atque lætitiam, fugato dolore & gemitu poſſiderent. Itaque brachium Domini, vel Dominus ipſe reſpondit, Ego ſum,& nequaquam per Prophetas, ſed ipſe vos conſolabor Deus miſericordiarum, & Pater totius conſolationis.

4 *Lib. 2. in c. 10. Hier.* IDEM explicans illa verba: Scio Domine, qa non eſt hominis via eius, nec viri eſt, vt ambulet, & dirigat greſſus ſuos, inquit. Erubeſcant noui prędicatores, qui dicunt vnumquemque ſuo arbitrio regi, cum & hic Propheta dicat, Non eſt hominis via eius. Et Dauid in lyrico canat carmine: A Domino greſſus hominis dirigentur, & viam eius volet. *Pſalm.36.*

5 *In cap. 31. Hieremiæ.* IDEM explicans illa verba: Cõuerte me,& conuertar, quia tu Dominus Deus meus. Poſtquam enim conuertiſti me, egi pœnitentiam. Dixerat antea, Caſtigaſti me, & eruditus ſum ſicut iuuencus indomitus, & non didici, hoc ſignificat, quòd multo labore, atque verberibus eruditus ſit, vt ad pœnitentiam conuerteretur,& non profecerit. Conuerte inquit, me, & conuertar. Ergo idipſum, quòd agimus pœnitentiam, niſi Dei vtamur auxilio, implere non poſſumus. Poſtquam enim conuerteris me, & ad te conuerſus fuero, tũc cognoſcam, quia tu Dominus Deus meus, & nequaquã errores mei, atque peccata interficiẽt me. Et poſtquam conuertiſti me, egi pœnitentiam. Vide quantum ſit auxilium Dei, & quàm fragilis humana conditio, vt hoc ipſum quòd agimus pœnitentiam, niſi nos Dominus antea conuerterit, nequaquam implere valeamus. Et poſtquam oſtendiſti mihi

hi ipsam pœnitentiam, vel tui notitiam, percussi femur meum. Quod dolentis, & plangentis, & super errore pristino plorantis, indicium est, vt femur manu percutiat, & stultum se ante fuisse fateatur.

6 *Lib. 1. in c. 2. Ezech.* IDEM explicans illa verba: Et ingressus est in me spiritus, postquam locutus est mihi, & statuit me supra pedes meos, inquit. Præceperat Prophetæ sermo diuinus, & iusserat, Sta super pedes tuos, sed sine auxilio Dei, & aduentus Spiritus sancti, stare non poterat, propterea ingreditur in eum, siue assumit, & suscitat, vt firmo sit gradu, & possit dicere, Statuit supra petram pedes meos. *Psalm. 39.*

7 *Lib. 3. in c. 9. Amos 10. 5.* IDEM explicans illa verba: Et Dominus Deus exercituum, qui tangit terram, & tabescet, & lugebunt omnes habitantes in ea, & ascendet sicut riuus omnis, & destuet sicut fluuius Ægypti, sic ait: Cum Deus omnipotens tetigerit terram eorum, atque concusserit, & tabescere fecerit cuncta terrena, intelligentes scelera sua vertentur in luctum, & ascendet super sanctos, quasi fluuius consummationis eius, idest terrę, vt opera eorum terrena consumat.

8 *In c. 2. Prouerb. 10. 8.* IDEM exponens illa verba: Omnes qui ingrediuntur ad eam non reuertentur, nec apprehendent semitas vitæ, sic ait: Omnes qui ingrediuntur ad eam, scilicet ad meretricem, siue ad domum eius, non reuertentur, quia quantum attinet ad naturam, iniqua sua voluntate deprauatam, recursum per semetipsam non habet, sed per Dei gratiam qua adiuuatur, & instauratur, vt semitas vitæ apprehendat. Designatum est enim hoc dicto, pondus iniquitatis, vt cum reuertitur quis, sibi non tribuat, sed gratiæ Dei, non ex operib. ne forte glorietur.

9 *In c. 9. Ecclesi. 10. 5.* IDEM explicans illa verba: Verti me ad aliud, & vidi sub sole, nec velocium esse cursum, nec fortium bellum, nec sapientium panem, nec doctorum diuitias, nec artificum gratiã, sic habet: Qui vinctus est compedibus ferreis, & grauibus plumbi nexibus prægrauatur, iniquitas enim sedet super plumbeum talentum, & in Psalmo loquitur, Sicut onus graue grauatæ sunt super me; non est aptus ad cursum illum, de quo dicitur, Cursum consummaui, fidem seruaui. Qui autem leuis est, & anima illius non grauatur, nihilominus & ipse absq; adiutore Deo, ad calcem non potest peruenire. Sed, & cum prœlium fuerit aduersum contrarias potestates, de quo scriptum est, sanctificate bellum, licet robustus, tamen proprijs viribus vincere non valebit. Perfectus quoque in filijs hominum, & sapiens, viuẽtem panem atque cælestem habere non poterit, nisi per sapientiam cohortãtem, Venite, comedite panes meos. Et quoniam non desunt diuitiæ, de quibus Apostolus ait, Diuites fieri in operibus bonis. Et alibi: Diuites facti estis in omni sermone, & in omni scientia. Sciendum prudentem virum has non posse diuitias congregare, nisi eas à Domino acceperit, cuius ipse diuitiæ sunt. De quibus, & alibi dictum est: Redemptio animæ viri, propriæ diuitiæ. Ceterum vt simplicius disseramus, epistola ad Romanos huic loco congruit, quia non volentis, neque currentis, sed miserentis Dei sit.

Zach. 5. Psalm. 37. 2. Timot. 4. Hierem. 6. 1. Timot. 6. 1. Corin. 1. Prouer. 13. Roman. 9.

10 *Lib. 10 confessionum, c. 29. to. 1. Sapien. 8.* AVGVSTINVS sic ait: Et tota spes mea, non nisi in magna valde misericordia tua. Da quod iubes, & iube quod vis. Imperas nobis continentiam, & cum scirem, ait quidam, quia nemo potest esse continens, nisi Deus det, & hoc ipsum erat sapientiæ, scire, cuius esset hoc donum.

Lib. 10. de Genesi ad litteram, tom. 3. Prouerb. 2. IDEM ait: Quod attinet ad naturam iniqua sua voluntate deprauatam, recursum per semetipsum non habet, sed per Dei gratiam, qua adiuuatur, & instauratur. Neque enim desperandi sunt homines in illa sententia, in qua scriptum est: Omnes qui ambulant in ea, non reuertentur. Dictum est enim secundum pondus iniquitatis suæ, vt quòd reuertitur, qui reuertitur non sibi tribuat, sed gratiæ Dei, non ex operibus, ne forte extollatur.

IDEM

11 *Lib. de sancta virginitate tom. 6.* IDEM ait: Hæc prima sit induendæ humilitatis cogitatio, ne à se sibi putet esse Dei virgo, quòd talis est, ac non potius hoc donũ optimum à Deo descendere. Ita enim non putabit modicum sibi dimissum, vt modicum diligat, & ignorans Dei iustitiam, ac suã volens constituere, iustitiæ Dei non *Roman. 11.* subijciatur. Sed cautius, & verius cogitabit omnia peccata sic habenda, tamquam dimittantur, à quibus Deus custodit ne committantur. Testes sunt voces piarum deprecationum in scripturis sanctis, quibus ostenditur, ea ipsa, quæ præcipiuntur à Deo, non fieri, nisi dante, atq; adiuuante, qui præcipit. Vnde dicitur, Tu mandasti mandata tua custodiri nimis. *Psalm. 118* Deinde q̃d sequitur? Vtinam dirigãtur viæ meæ ad custodiendas iustificationes tuas. Quod Deum præcepisse supra posuit, hoc vt in se impleretur optauit, hoc fit vtique ne peccetur. Quod si peccatum fuerit, præcipitur, vt pœniteat, ne defensione, & excusatione peccati pereat. Etiam hoc à Deo petitur, vt intelligatur non fieri, nisi eo præstante à quo petitur. Pone, inquit, Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labijs meis. *Psalm. 140* Non declines cor meum in verba malitiæ ad excusandas excusationes in peccatis. Si ergo, & obedientia, qua eius mãdata seruamus, & pœnitentia qua peccata nostra non excusamus, sed accusamus, optatur, & petitur, manifestum est, q̃ cum fit, illo dante habetur, illo adiuuante completur. Apertius, etiam dicitur propter obedientiam, à Domino *Psalm. 36.* gressus hominis dirigentur, & viam eius volet. Et de sapientia; Si quis indiget sapientia, postulet à Deo, qui *Iacob. 1.* dat omnibus affluenter. Quisquis ab initio pudicus permanet, ab illo regitur, & quisquis ex impudico pudicus fit, ab illo corrigitur, ipso adiuuante perficitur.

12 *Lib. 2. de peccatorum meritis, & remissione* IDEM sic ait: Ad peccandũ non adiuuamur à Deo, iusta autem agere vel iustitiæ præceptum omni ex parte implere non possumus, nisi adiuuemur à Deo. Sicut enim corporis oculus non adiuuatur à luce, vt ab eadem luce clausus auersusue discedat, vt autem videat adiuuatur ab ea, neq; hoc omnino, nisi illa adiuueri potest: ita *contra Pelagianos.* Deus qui lux est hominis interioris, adiuuat nostræ mentis obtutum, vt nõ secundum nostram, sed secundum eius iustitiam, boni aliquid operemur. Si autem ab illo auertimur, nostrum est, & tunc secundum carnem sapimus. Conuersos ergo Deus adiuuat, auersos deserit. Sed etiam, vt conuertamur ipse adiuuat. Cum ergo nobis dicit: *Zach. 1.* Conuertimini ad me, & ego cõuertar *Psalm. 76.* ad vos, nosque illi dicimus; Conuerte nos Deus salutarium nostrorum, & Deus virtutum conuerte nos, quid aliud dicimus, quàm da quod iubes, cum iubet dicendo: Intelligite ergo *Psalm 93.* qui insipientes estis in populo, & nos *Psalm. 118* illi dicimus; da mihi intellectum vt *Eccles. 18.* discam mandata tua, quid aliud dici- *Sapien. 8.* mus quàm da quod iubes? Cum iubet dicendo post concupiscentias tuas ne eas, nosque dicimus, scimus quia nemo potest esse continens, nisi Deus det, quid aliud dicimus quàm da q̃d iubes? cum iubet dicendo: Facite iustitiam, nosque dicimus, doce me iustificationes tuas, quid aliud dicimus quàm da quod iubes? *Infra.* Dei gratia non solum ostendit, quid faciendũ *Psalm. 118* sit, sed adiuuat etiam, vt possit fieri, quod ostẽderit. Quid enim habemus, quod non accepimus. Vnde & Hieremias dicit; Scio Domine quia non est 13 in homine via eius, nec viri est vt am- *1. Corin. 4.* bulet & dirigat gressus suos. Hinc & *Hierem. 10* in Psalmis, cum quidam dixisset Deo, *Psalm. 118* Tu mandasti mandata tua custodiri nimis, cõtinuo non de se præsumpsit, sed optauit, vt faceret. Vtinam inq̃t, dirigantur viæ meæ ad custodiendas iustificationes tuas, tunc non confundar, dum inspicio in omnia mandata tua. Quis autem optat, quod in potestate sic habet, vt ad faciendum nullo indigeat adiumento? A quo autem optet in subsequentibus ostendit, cũ dicit: Gressus meos dirige secundum eloquium tuum, vt nõ dominetur mei omnis iniustitia. *Infra.* Ignorantia, & in-

infirmitas vitia sunt quæ impediunt voluntatem, ne moueatur ad faciendum opus bonum, vel ab opere malo abstinendum. Vt autem innotescat, quod latebat, & suaue fiat, quod non delectabat, gratiæ Dei est, quæ hominum adiuuat voluntates, quæ vt non adiuuentur, in ipsis itidem causa est, non in Deo. Vnde Hieremias cum dixisset, Scio Domine, quia nõ est in homine via eius, nec viri est, vt ambulet & dirigat gressus suos, continuo subiū-
Hierem.10 xit. Corripe me Domine, verumtamē in iudicio, & non in furore tuo. Tamq̃ diceret. Scio ad correptionem meam pertinere, quod minus abs te adiuuor, vt perfecte dirigantur gressus mei. Et
Psalm.118 iudicia tua adiuuabunt me. *Infra.* Ideo quisque nostrum, bonum opus suscipere, agere, implere, nunc scit, nunc nescit, nunc delectatur, nunc non delectatur, vt nouerit non suæ facultatis, sed diuini muneris esse, quod scit, vel quod delectatur, & sciat quàm vere nõ de terra ista, sed spiritualiter dictum est; Dominus dabit benignitatem, vel suauitatem (vt nos legimus) & terra nostra dabit fructum suum. *Infra.*
Psalm. 84. Bonam voluntatem ex Deo habemus,
Psalm. 36. vnde scriptum est, à Domino gressus
Philipp.2. hominis dirigentur, & viam eius volet. Et quod Apostolus ait; Ipsius est velle, & perficere pro bona voluntate sua.

14 IDEM ait; Qui per gratiam libe-
Lib. de natura, & gratia contra Pelagianos. rantur non vasa meritorum suorum, sed vasa misericordiæ nominantur ab Apostolo. Vasa autem misericordiæ illius; qui Christum Iesum misit in
1.Timot.1. hunc mundum peccatores saluos facere. *Infra.* Sicut claudicans, ideo curatur, vt sanato malo præterito, futurus dirigatur incessus: sic mala nostra, non ad hoc solum supernus medicus sanat, vt illa iam non sint, sed vt de cetero recte ambulare possimus; quod quidem etiam sani, nisi illo adiuuante, non poterimus. *Infra.* Sicut oculus, corporis etiam plenissime sanus, nisi candore lucis adiutus, non potest cernere, sic homo etiam perfectissime iustificatus, nisi æterna luce iustitiæ diuinitus adiuuetur, recte non potest viuere. Sanat ergo Deus, non solum vt deleat quod peccauimus, sed vt præstet etiam ne peccemus. *Infra.* Reuela *Psalm. 36.* Domino viam tuam, & spera in eo, & ipse faciet, non sicut quidam putant; quòd ipse faciat, operamur quidem nos, sed illo operante cooperamur qa misericordia eius præuenit nos. Præ- *Psalm.58.* uenit autem, vt sanemur, quia & subsequetur, vt sanati vegetemur. Præuenit vt pie viuamus, subsequitur, vt *Ibidem.* cum illo semper viuamus, quia sine illo nihil possumus facere. Vtrumque enim scriptum est, & Deus meus mise- *Psalm 22.* ricordia eius præueniet me, & misericordia tua subsequetur me per omnes dies vitæ meæ. *Et infra.* Domi- *Psalm.84.* nus ostendat viam suam, cum dicitur: Ostende nobis Domine misericordiā tuam, & ipse det salutem, vt ambulare possimus, cum dicitur: Et salutare tuū da nobis, in eadem via deducat cui dicitur, Deduc me Domine in via tua & ambulabo in veritate tua. Ipse ad illa, quo via ducit, perducat, cui dicitur: Etenim illuc manus tua deducet *Psalm.138* me, & perducet me dextera tua.

IDEM ait: Hominis est præparare cor, & à Domino responsio linguæ, 15
quia homo præparat cor, non tamen sine adiutorio Dei, qui tangit cor. Quamuis autem nisi adiuuante illo, sine quo nihil possumus facere, os non possumus aperire, de quo scriptū est: Aperi os tuum & implebo illud: tamen nos aperimus illius adiumento, & opere nostro, implet autem illud Dominus opere suo. Nam quid est præparare, nisi voluntatem parare, & tamen in eisdem litteris legitur, Præparatur voluntas à Domino, & Labia mea aperies, & os meum annunciabit laudem tuam. Ecce Dominus admonet, vt præparemus voluntatem in eo, quod legimus. Hominis est præparare cor, & tamen, vt hoc faciat homo adiuuat Deus, quia præparatur voluntas à Deo. Quare multa facit Deus in homine bona, quæ non facit homo: nulla vero facit homo, quæ non facit Deus, vt faciat homo. Auertat Deus hanc

Lib. 2. contra duas epistolas Pelagianorū ad Bonifacium *Psalm.80.* *Psalm.50.*

amen-

Psalm. 58. amentiam, vt in donis eius non priores faciamus, posteriorem ipsum, quo *Psalm. 20.* niam misericordia eius præueniet me & ipse est, cui fideliter, veraciterque cantatur, quoniam præuenisti eum in benedictionibus dulcedinis, Benedictio dulcedinis est, gratia Dei qua fit in nobis, vt nos delectet, & cupiamus, hoc est amemus quod præcipit nobis, nisi Deus non præuenit nos, non solū non perficitur, sed nec inchoatur à nobis. Si enim sine illo nihil possumus facere, profecto nec incipere, nec perficere, quia, vt incipiamus dictum est; *Psalm. 58.* Misericordia eius præueniet me; vt *Psalm. 22.* perficiamus, Misericordia tua subsequetur me. *Infra.* Hominis bonum propositum adiuuat quidem subsequens gratia, sed nec ipsum esset, nisi præcederet gratia.

16 *Lib. de gratia, & libero arbitrio ad Valentinum.* IDEM ait: Metuendum est, ne diuina testimonia quæ sunt in defensione liberi arbitrii sic intelligantur, vt ad vitam piam, & bonam conuersationem, cui merces æterna debetur, adiutorio Dei locus nō relinquatur, & audeat miser homo spem recte viuendi, in seipso ponere, vt sequatur eum maledictum Hieremiæ Prophetæ dicentis: Maledictus homo qui spem ponit in homine, & firmat carnem brachij sui, & à Domino discedit cor eius Quia non dixit Propheta, maledictus homo qui spem habet in seipso, posset alicui videri, ideo dictum esse, maledictus homo qui spem habet in homine, vt nemo spem habeat in altero homine, sed in se. Vt ergo ostenderet sic se admonuisse hominem, vt nec in seipso haberet spem, propterea cum dixisset, maledictus homo, qui spem habet in homine, mox addidit, Et firmat carnem brachij sui, Brachium pro potentia posuit operandi, in nomine carnis intelligenda est, humana fragilitas, ac per hoc firmat carnem brachij sui, qui potentiam fragilem, atque inualidam, idest humanam sibi sufficere ad bene operandum putat, nec adiutorium sperat à Domino. Propter hoc enim subieci, & à Domino recedit cor eius. Nos ergo ad bene operandum spem non habeamus in homine firmantes carnem brachij nostri, nec à Domino discedat cor nostrum, sed ei dicat: *Psalm. 26.* Adiutor meus esto, ne derelinquas me *Deuter. 8.* neque despicias me Deus salutaris meus. *Infra.* Bonum certamen certaui, dixit Paulus, sed qua virtute certauerit, audi Dominum dicentem: Ne dicas in corde tuo, fortitudo mea, & potentia manus meæ fecit mihi virtutem magnam hanc, sed memoraberis Domini Dei tui, quia ipse tibi dat fortitudinem facere & virtutem.

IDEM explicans verba illa: Domine vt scuto bonæ voluntatis tuæ 17 *Expositione in psal. 5. tom. 8.* coronasti nos, sic inquit. Bona voluntas Dei præcedit bonam voluntatem nostram, vt peccatores vocet in pœnitentiam. Et ipsa sunt arma, quibus expugnatur inimicus, contra quem dicitur: Quis accusabit aduersus electos? Et si Deus pro nobis, quis contra nos?

IDEM explicans illa verba: Ne 18 repellas me à mandatis tuis, sic habet: *In psal. 118. Citatione 1.* Ecce orat, vt adiuuetur ad custodienda verba Dei, in quo dixerat viā suam corrigere iuniorem. Nam vtique hoc est, ne repellas me à mandatis tuis. Quid est enim à Deo repelli, nisi non adiuuari? Mandatis quippe eius rectis, atque arduis humana non contéperatur infirmitas, nisi præueniens eius adiuuet, & charitas. Quos autem non adiuuat, hos merito perhibetur repellere. Indebita Dei misericordia sanatur nostra miseria. Nam iste *Psalm. 118.* qui loquitur, & dicit: In toto corde *Psalm. 84.* meo exquisiui te, & hoc vnde posset, nisi eum aduersum se ipse converteret, cui dicitur, Deus tu conuertens viuificabis nos, & ille perditum quæreret, & errantem ille reuocaret, qui dicit quod perierat requiram, & *Ezech. 34.* quod errauerat reuocabo? Inde est, quod, & corrigit viam suam in custodiendo verba Dei illo regente, illo faciente, neque enim per se ipse posset, cum Hieremias Propheta fateatur, & dicat; Scio Domine quia non est ho- *Hierem. 10* minis via eius, neq; vir ibit, & corriget

viam

viam suam. A Domino quippe hoc et iste superius optauit, vbi ait: Vtinam dirigãtur viæ meç, & hic vbi addidit, In corde meo abscondi eloquia tua, vt non peccem tibi; continuo diuinũ quęsiuit auxilium, nam in corde eius Dei eloquia sine fructu absconderentur, nisi opera iustitiæ sequerentur. Cum enim hoc dixisset adiũxit; Benedictus es Dñe, doce me iustificationes tuas. Eas vult faciendo discere non loquendo, vel memoria retinendo. Qm̃ ergo sicut in alio Psalmo legitur; Benedictionem dabit legislator, ideo benedi-
Ibidem. ctus es Domine doce me, inquit, iustificationes tuas. Quia enim in corde meo abscondi eloquia tua, vt non peccem tibi, legem dedisti, da etiam benedictionem gratiæ, vt faciendo discam, quod intimando iussisti.

19 Contione 17. in Psal. 118. IDEM exponens illa verba: Qm̃ mandatis tuis credidi, inquit. Cum dixit: Bonitatem, & disciplinam, & scientiam doce me, adiunxit: Quoniã mandatis tui credidi. Credidi ꝙ tu illa mandaueris, non aliquis homo. Si enim homo hæc mihi iuberet forinsecus, nunquid etiam, vt facerem quod iubebat adiuuaret intrinsecus? Doce ergo me suauitatem, inspirando charitatem, doce me disciplinam, donãdo patientiam, doce me scientiam illuminando intelligentiam, quoniam mandatis tuis credidi. Te illa credidi mandasse, qui Deus es, & homini donas vnde facias eum facere, quod mandas.

20 In Psalm. 142. Psalm. 84. IDEM explicans illa verba: Expandi manus meas ad te anima mea, sicut terra sine aqua tibi, ait: Complue me ad faciendum fructum bonum. Dominus enim dabit suauitatem, vt terra nostra det fructum suum. Extendi manus meas ad te, anima mea, velut terra sine aqua tibi. Sitire tibi possum, me irrigare non possum. Anima mea sicut terra sine aqua tibi, abundat ma-
Genes. 1. re, inundat, copiosum est, fluctuat, sed amarum est. Discreta est aqua, apparuit arida anima mea, irriga eam, quia velut terra sine aqua tibi.

Dei solius maiestatis incomprehensibilis, quam expedit, sic frequenter considerare. Cap. XV.

ORIGENES explicãs illa verba ex capite 6. Seraphim stabãt super illud, sex alę vni & sex alæ alteri, duabus velabant faciem, &c. ait: Duabus velabant faciem, non propriã sed Dei, duabus alis velabant pedes non proprios, sed Dei; duabus autem alis volabant. Operiebant faciẽ Dei, exordium enim Dei ignotum est, sed & pedes. Nouissimum enim quod in Deo nostro est, non comprehenditur. Sola media videntur, ex ijs quæ sunt, intelligo Deum. 1 Homil. 1. in Esa. tom. 1.

BASILIVS explicans illa verba: Ego autem humiliatus sum nimis, ait: Nisi quis mentem intellectumue suum modestæ humilitati substrauerit, adeo vt ad Apostoli imitationem secum dicat: Fratres ego non me arbitror apprehendisse, sed superflue, ad apprehendendam Dei substantiã mentem sustollit, & propriæ cogitationi admetitur arcana nullius creaturæ viribus attingibilia, adde quod is tantum esse, Deum existimat, quantum esse ipse sua secum ratiocinatione assequi potuit, sensumque suum prorsus vniuersorum mensuram constituit, is neutiquam recta reputat, quanto sit pelliuius mare vniuersum exiguæ munus cauo admetiri, q̃ vt mens humana inenarrabilem illam Dei maiestatem queat vlla circumspectione cõplecti. 2 Homil. 17. in Psalm. 115. to. 1.

IDEM sic inquit: Quæ sunt Dei, sermone prosequi, ac enarrare, audax profecto facinus fuerit, cum infra materiam tuam arduam, nostra sit longe cogitatio. Rursus quæ de Deo cogitata seu cognita, nec sermo vllus satis aperte explicare possit. Si igitur mens nostra diuinarum rerum consideratione ac notitia, multo reperiatur inferior, & oratio infra mentem ipsam, & cognitionem maxime existat, quomodo non erit necessarium silere, 3 Homil. 15. ex varijs, quæ est de fide.

silere, ne Theologiæ dignitas verbo-
rum penuria, & tenuitate periclitari
videatur? Cunctis tam doctis quàm
indoctis, natura quidem est insitum
hominibus, vt Deum glorificare cu-
piant, enarrare autem ipsius magnitu
diné, nullus sane inuenitur idoneus.
Nemo ita demens, aut tanta menti a̧c-
citate est, vt ad summam Dei compre-
hensionem sese peruenisse existimet,
sed quanto magis ad ipsius notitiam
accedere videbitur, tanto maioré sen-
tiet infirmitatem. Talis erat Abrahã,
talis Moyses. Quando enim Deum vi-
dere, quantum fas erat homini potue-
runt; tunc maxime vterque se humi-
lem, tenuemque putauit, Abraham se
terram, ac cinerem nominans, Moyses
vero se lingua balbum, ac sermone tar
dum appellans. Videbat enim se rerũ
cognitarum magnitudini, nequaquam
linguæ debilitate posse respondere.
Infra. Nec Angelorum linguæ qua-
lescumque, aut quantæcumque hæ
sunt, neque item Archãgelorum cum
omni rationali natura congregatæ,
vel minimam illius diuinitatis parté,
satis cógrue prosequi, nedum toti ex-
plicandæ pares esse valebunt. Tu au-
4 tem si aliquid de Deo dicere, aut au-
dire cupis, mitte corpus vna cum sen-
sibus corporeis, relinque terram, ma-
re & aerem sub tuis ponito pedibus,
supra æthera mentis oculos attolle,
siderum cursus, mirandamque naturã
præteri, ordinem, magnitudiné, quan-
tos omnibus vsus præbeant, splendo-
rem, motum, collocationem, quemad-
modum inter se iungantur, ac distent,
omnia, mente sublimior factus, despi-
ce. Deinde supra cælum ascende, &
animo pulcherrima quæ ibi adsunt có
templator, cœlestes exercitus, Ange-
lorum choros, præsulatus Archange-
lorum, gloriam Dominationum, sedes
Thronorum, Virtutes, Principatus,
Potestates, singula percurrendo crea-
ta, mentem amore diuino incensus, al
tius illis attolle, ac omnium conditri
cem naturam diuinam intuere, stabi-
lem, immobilem, nihil in se alienum
retinentem, simplicem, impassibilem,
indiuisibilem, incompositam, lucem
habitantem inaccessam, potentiam in-
effabilem, magnituditem incircum-
scriptam, gloriam supermicantem, bo-
nitatem desiderabilem, pulchritudiné
inenarrabilem. Ibi namque Pater, &
Filius, & Spiritus sanctus, increata na
tura, Dominica maiestas, naturalis bo
nitas. Pater omnium principium, om-
nium causa existentium, animantium
radix, vnde vitæ fons ortus est, sapien
tia, potentia, imago pijssima inuisibilis
Dei. Filius ex Patre genitus, Verbum
viuens, Deus existens. Manens igitur
in essentia Filius, omnia est, quæ Pa-
ter est, æqualis in bonitate, æqualis
in potentia, eiusdem socius gloriç, est
enim imago totum in se Patrem osten
dens. Idem docet de Spiritusancto, qui
in cœlo est, & terram impleuit, vbiq;
adest, & nusquam circumscribitur, to-
tus in quolibet inhabitat, & totus cũ
Deo est, Dominica, ac principali pote
state, charismata diuidit.

IDEM sic habet: De verbo Dei 5 *In libro de Spiritu sancto ad sanctum Amphilochium Episcopum Iconij.*
Propheta locutus est, cum diceret:
Quis mensus est pugillo aquam, & cæ
lum palmo, & totam terram pugno?
Quis statuit montes libra, & rupes sta
tera? Quis cognouit mentem Domi-
ni, aut quis consiliarius illius fuit?
Deus est qui continet terram, eamq;
pugno complexus est, hic qui cuncta *Esaia 40.*
iu ordinem decentem digessit, qui &
montes æqualiter librauit, & mari ter
minos præscripsit, & omnibus quæ in
mundo sunt, suum designauit ordiné.
Qui totum cœlum minima suæ pote-
statis particula comprehendit, quem
sermo propheticus figurate palmum
appellauit.

IDEM sic ait: Infinitum quid 6 *Tract. de vera Fide. sc. secundo.*
est, quod de rerum diuinarum cogni-
tione, diuinæ litteræ sentiunt, neque
vllo modo vires humanas, quamdiu
hic in terris vitam ducimus, earum
arcana penitus posse comprehendere,
cum maioribus in dies singulos pro-
gressibus faciendis aliquid noui assi-
due semper acquiratur, neque sit quis
quam, qui ad summum illud, prius
queat peruenire, quàm venerit quod

per-

perfectum est, quo sane tempore euacuabitur quod ex parte est. Quocirca cum ad omnes simul de Deo notiones explicandas, omnemque pariter depromendam gloriam, non vnicum nomen sufficiat, atque neque singula, si cum integra ipsorum significatione seruetur, sine periculo assumantur. Si quidem vt dixerit aliquis Deus, nō protinus tamen eum Patrem esse declarauit, porro huic ipsi vocabulo Pater, abest ea significatio, quòd si Creator. Rursus in iam dictis, desiderantur bonitas, sapientia, potentia, & quæ de Deo in sanctis litteris reliqua pronunciantur. Quod vsu venit etiam Creatoris vocabulo, nostro enim loquendi vsu notio huius nominis, tempus, materiam, instrumenta, adiumenta requirit, à quibus omnibus vacua penitus sit oportet, ea, quæ pia de Deo habenda intelligentia est, eatenus id tamen, quoad præstare humana facultas potest. Nam rem ipsam plane vti supernatura est, etsi omnes omnium mentes, vna ad inuestigandum coirent, itemque ad enunciandum linguæ concurrerent: tamen qui assequi posset existeret nemo. Istum sane scripturæ esse sensum luculenter sapientissimus declarat Salomon dicens, Dixi sapiens efficiar, & ipsa lōgius recessit à me multo magis, quàm erat. Non quidem quod reuera illa fugeret, sed quod ij maxime intelligunt, cum ea, omnem cuiusuis ad ipsam comprehendendam captum exuperet, qui Dei beneficio ampliorem, ipsi quam cęteri cognitionem sunt consecuti. *Eccles. 7.*

7 CHRYSOSTOMVS sic habet: Seraphim illa ineffabili gloria cōditoris fruuntur, incomprehēsibilem eius pulchritudinem contemplantia. Non dico illam, vt est natura, hæc enim incogitabilis est, nec spectari potest, nec figura exprimi, absurdumque est, sic de illa opinari, sed quantum concessum est, quantum ex illo splendore possunt comprehendere. Quoniam enim assidue famulantur in circuitu Throni regalis, in iugi gaudio perseuerant, in sempiterna delectatione, in exultatione finem non habitura gaudentia, saltantia, citra vllum silentium gloriam canentia. Nam stare in conspectu maiestatis illius, deque splendore illinc refulgente illuminari, hoc illis est gaudium, hoc illis voluptas, hoc denique gloria. Quomodo fit igitur, vt illa Seraphim, cum eiusmodi voluptate fruantur, hanc cum timore misceant? Audi q̃d dicit Propheta: Vidi Dominum sedentem super solium excelsum, & eleuatum. Quam ob causam cum dixisset excelsum, adiecit eleuatum? An non satis erat per celsitudinem rem totam significare, declarareq; dignitatis eminentiam? Quapropter ergo addidit, & eleuatum? Vt cathedram incomprehēsibilem significaret, qñquidem apud nos, quod excelsum est, cogitationem quandam præbet comparationis ad ea quæ humilia sunt, & submissiora. Veluti excelsi sunt montes ad campestria, locaque terræ supina, comparati, excelsum autem cælum super omnia terrena sublatum est. Ceterū hęc eleuatio, subleuatioq; solius est illius naturæ incomprehensibilis, quam neque cogitatione concipere neq; verbis eloqui, quispiam pōt, eoq; dicit: Vidi Dominum sedentem super solium excelsum, & eleuatum. Sed quid præterea vidisti ò Propheta? Quid circa illum spectasti? Et Seraphim stabant, inquit, in circuitu eius. Quid faciebant, & quid dicebant, & qua fiducia fruebantur? Fiducia quidem, inquit, nulla, verum timoris, ac stuporis erāt plena, ipsa etiam specie metum ineffabilem declarantia. Duabus enim alis velabant faciem, simul excludentia radium è throno prodeuntem, eo quod ferre nō possent immensam illius gloriam, simul autem, & suam religionē ac reuerentiam significantia, quam habent erga Dominum. Tali gaudio gaudent illa, tali lætitia exultant. Nec solum facies velant, verum & pedes. Quamobrem hoc faciunt? Facies quidem merito velant propter metuendum spectaculum, quòdque non possint inaccessam gloriam obtueri.

Homil. 1. in cap. 6. Esai. tom. 1.

Esaia 6.

8

Verum

Verum pedes quare simul velant? Inexplebilem erga conditorem reuerentiam exhibere student, multamque anxietatem, tum ipso habitu, tum voce, tum aspectu, denique ipsa statione. Quoniam igitur id quod desiderant, quodque conueniebat, non assequuntur declarant, eo quod vndique velantur. Nam ita defectum circumtegunt. Age, vt hoc faciam dilucidius, ex rerum nostrarum exemplis manifestum facere conabor. Assistit aliquis terreno regi omnibusque modis molitur,
9 vt quamplurimam erga illum reuerentiam exhibeat, quo per hoc maiorem illius erga se conciliet beneuolentiam. Cuius gratia non solum specie capitis, verum etiam ipsa voce, ipsa manuum compositione, ipsa pedum coniunctione, totiusque corporis contractione, talem reuerentiam conatur ostendere. Hoc & ab illis incorporeis virtutibus fit. Cum enim plurimam habent erga conditorem reuerentiam, & hanc vndiquaque conantur præstare, deinde quoniam non assequuntur, quod expetunt, quod deest affectui, hoc velo obtegunt. Hanc ob causam igitur facies ac pedes tegere dicuntur. Sic oportet nos assistere, talem Deo glorificationem offerentes, metuentes, ac trementes, ac tamquam illum ipsum, mentis oculis intuentes. Adest enim hic omnino, nec tamen illo modo circumscribitur, vocesq; nostras recenset. Sic igitur contrito corde, & submisso, laudem depromentes reddamus eam acceptam, & velut incensum boni odoris ad cœlum submittamus. Cor enim, inquit Propheta,
Psalm. 50. contritum, & humiliatum Deus non despicies.

10 *Homil. 2. in expositione eiusdem capitis.* IDEM sic habet: Seraphim stabant in circuitu eius, sex alæ vni, & sex alę alteri, ac duabus quidem velabant faciem, duabus pedes, & duabus volabant, & clamabant alter ad alterum dicentes, Sanctus, Sanctus, Sanctus. Atque interim me horror, ac tremor corripuit huius cantilenæ gratia. Et quid mirum si me corripuit, luteum ac terrenum, cum etiam ipsas supernas virtutes, semper maximus obtineat stupor, ea propter auertunt facies, alasq; vice murorum obijciunt, non ferentes radios illinc proficiscentes, & tamen id quod apparebat, ad nostram imbecillitatem sese demittebat. Ipsa Seraphim, nec demissionem quidem Dei sustinuerunt intueri, & homo ausus est dicere, immo potius homo ausus est animo concipere, quod naturam ipsam summam possit ad plenum clareque videre. Quid ais: De- *Daniel 8.*
missio erat quod videbatur? Erat, sed Dei. Etenim si Daniel, cui erat multum familiaritatis, ac fiduciæ apud Deum, non sustinuit Angelum, sese ipsi demittentem videre, sed cecidit, iacuitque pronus vinculis oculorum illius dissolutis; quid mirum si Seraphim expauefacta sunt, non sustinentia maiestatem illam intueri? Neque enim tantum discriminis est inter Danielem & angelum, quantum inter Deum, & virtutes illas. Hoc diximus, vt vestros aíos in stuporem adigamus.

HIERONYMVS explicans visionem illam: Qua Propheta vidit Dominum sedentem super solium excelsum, & eleuatum, &c ait: Pulchre iuxta Hebraicum non ipse Dominus implebat templum, cuius cęlum thronus est, & terra scabellum pedũ eius, & in alio loco de illo legimus, Dominus in templo sancto suo, Dominus in cœlo sedes eius, sed ea quæ sub pedibus eius erant, implebant templum. *Infra.* Et dixi, Væ mihi quia tacui, quia vir pollutus labijs ego sum. Abraham postquam vidit Dominum, & audiuit vocem eius, terram, & cinerem se esse dicit, & Esaias iuxta septuaginta interpretes compunctum se esse testatur dicens: O miser ego, quoniam compunctus sum. 11 *Lib. 3. in c. 6. Esa. 10. 4* *Psal. 109.* *Psalm. 10.*

AVGVSTINVS ait: Dic anima mea Deo, dic, quis es Dñe, & quẽ te intelligam? Certe tu solus es, quod es, & tu es, qui es .i. quo nihil maius cogitari potest, nec melius, nec iucundius, vita es, sapientia, lux es, veritas, bonitas, æternitas, summum bonũ, tu tibi omnia sufficiẽs, nullo indigẽs, quo 12 *Lib. de spiritu, & anima tom. 3.*

omn' i

Digitized by Google

omnia indigent vt sint, & vt bene sint. Inuenisti eum esse quoddam summum omnium, quo nihil maius cogitari potest, & hoc esse vitam, sapientiam, lucem, veritatem, bonitatem, æternitatem, beatitudinem, & beatam æternitatem, & omne verum bonum, hoc bonum es tu Deus. *Infra*: Tu es summa essentia, summa vita, summa sapientia, summa salus, summa lux, summa bonitas, summa æternitas, summa magnitudo. Excita nunc anima mea, & erige totum intellectum, & cogita quātum potes, & quale, & quantum sit Dei bonum. Si enim singula bona delectabilia sunt, cogita intente quam delectabile sit illud bonum quod continet iucunditatem omnium bonorum, & nō qualem in rebus creatis sumus experti, sed tanto differentem, quanto differt creator a creatura. Si enim bona est vita creata, quàm bona est vita creatrix, si ita iucunda est salus facta, quam iucunda est salus, quæ fecit omnem salutem. Si amabilis est sapientia in cognitione rerum conditarum, quam amabilis est sapientia, quę omnia creauit ex nihilo. Denique si multæ & magnæ delectationes sunt in rebus delectabilibus, qualis & quanta delectatio est in illo, qui fecit ipsa delectabilia. Cur ergo per multa vagaris homuncio quęrendo bona animæ tuæ, & corporis tui? Ama vnum bonum, in quo sunt omnia bona, & sufficit. Desidera simplex bonū, quod est omne bonum, & satis est.

13 *Trac. 13. in c. 3. Ioann. to. 9.* I D E M sic ait: In terra aliud est fons, aliud lumen. Sitiens quæris fontem, & vt peruenias ad fontem, quæris lucem. Fons qui est Deus, ipse est lux, sitientibus fons est, cęco lux est. Quod bibis, hoc vides, hoc audis, totum tibi fecit Deus, quia horum quæ diligis, totum tibi est. Si visibilia attendis, nec panis est Deus, nec aqua est Deus, nec lux ista est Deus, nec vestis est Deus, nec domus est Deus. Deus tibi totum est, si esurieris, panis tibi est, si sitieris, aqua tibi est, si in tenebris es, lumen tibi est, si nudus es, immortalitatis vestis tibi est, cum corruptibile hoc induerit incorruptionē, & mortale hoc induerit immortalitatem, omnia enim possunt dici de Deo, & nihil digne dicitur de Deo, nihil latius hac inopia. Quęris, congruum nomen, nō inuenis, quęris quoquo modo dicere omnia, non sic inuenis. *1. Cor. 15.*

I D E M sic ait: Si tanta, & talia sunt bona æterna cęlestia quę Dominus omnipotens præparauit sanctis suis, quid est ipse Deus, qui talia & tanta præparauit? Quid est inquā omnipotēs De⁹? Quid nisi inæstimabilis, ineffabilis, incōprehensibilis vltra omnia, extra omnia, præter omnia? Omnē enim creaturam suam excedit, vniuersa præcellit. Si enim quæras magnitudinem, maior est, si pulchritudinē, pulchrior, si dulcedinē, dulcior, si splendorē, fulgidior, si iustitiam, iustior, si fortitudinē, fortior, si pietatem clementior. Sap. 13. sic legitur, qui fecit fortia, fortior est, & qui fecit pulchra, pulchrior illis est. 14 *Serm. 1. de verbis Apostoli. to. 1.*

I D E M ait: Nō paruæ notitiæ pars est, cum de profundo isto in illam summitatem respiramus, si antequam scire possumus, quid sit Deus, possumus iā scire quid non sit. Non est enim certe, nec terra, nec cœlum, nec quasi terra, & cęlum, nec tale aliquid quale videmus in cœlo, nec tale aliquid quicquid non videmus, & est fortassis in cœlo. Nec si augeas imaginatione cogitationis lucē, solis quantum potes, siue quo sit maior, siue quo sit clarior, millies tantum, aut innumerabiliter, neq; est Deus, nec sicut cogitātur Angeli, mūdi spirit⁹, cęlestia corpora inspirātes, atq; ad arbitrium, quo seruiunt Deo, mutātes, atque versantes, nec si omnes, cum sint millia millium in vnum collati, vnus fiant, nec tale aliquid Deus est. 15 *Lib. 8. de Trinitate to. 3.* *Sap. 18.*

G R E G O R I V S explicans illa verba: Iob 26. ca. Qui tenet vultum solij sui, & expandit super illud nebulam suam, sic ait: Solij eius vultus tenetur, quia a nobis in hac vita Deus plene cognosci non potest. Vnde recte per Psalmistā dicitur, Caligo sub pedibus eius, & ascendit super Cherubim, & volauit, volauit super pennas ventorum, & posuit tenebras latibulum suū. Caligo nāq; est ei sub pedibus, quia non in ea 16 *Lib. 17. moral. cap. 15. to. 2.* *Psal. 17.*

 cla-

claritate ab inferioribus cernitur, quæ in superioribus dominatur. Ascendit enim super Cherubim, & volauit. Cherubim quippe plenitudo scientiæ dicitur. Proinde super plenitudinem scientiæ ascendisse perhibetur, & volasse, quia maiestatis eius celsitudinem, sciētia nulla comprehendit. Volauit igitur, quia longe in altum ab intellectu nostro se rapuit. Volauit super pennas ventorum, quia scientiam transcendit animarum. Qui posuit tenebras latibulum suum, quia dum caligine nostræ infirmitatis obscuramur, per ignorantiā nostram nobis absconditur, ne a nobis modo in æterna & intima claritate videatur. Vnde ei, & in Canticis canticorum a sponsa dicitur; Fuge dilecte mi, fuge. Ac si diceret, tu qui ex carne comprehensibilis factus es, ex diuinitate tua intelligentiam nostri sensus excede, & in teipso nobis incomprehensibilis permane. Tenet ergo vultum solij sui, qui maiestatis suæ potentiam mortalibus abscondit. Et expandit super illud nebulam suam, quia procul dubio, & cor nostrum ad quærendum subleuat, & tamen occulta moderatione agitur, vt ipsa requisitionis suæ immensitate reprimatur. Vnde scriptum est: Dedit abyssus vocem suam, ab altitudine phantasiæ suæ (nos legimus altitudo manus suas leuauit.) Exclamare enim mens humana in admiratione compellitur, dum altitudine considerationis, in requisitionibus suis, eo ipso quo latius extenditur, augustatur. *Cant. 8.* *Abac. 3.*

17 IDEM explicans illa verba: Iob cap. 42. Scio quia omnia potes, & nulla te latet cogitatio, ideo insipienter locutus sum ait: Beatus Iob ea quæ dixerat, sapienter se dixisse crederet, si verba superioris sapientiæ nō audiret. In cuius comparatione, stultum est nostrum omne quod sapit. Et qui sapienter quidē loquutus hominibus fuerat, diuinas tamen sententias audiens, sapientius, se cognoscit, non esse sapientem. Hinc est, quod Abraham inter verba Dominica nil se nisi puluerē vidit, dicens, Loquar ad Dominum meum cū sim puluis, & cinis. Hinc est, qđ Moyses omni Ægyptiorum sapientiā instructus, ex quo loquentem Dominum audiuit, impeditioris, & tardioris linguę se esse deprehendit dicens, Obsecro Domine non sum eloquens, ab heri, & nudius tertius, ex quo locutus es ad seruum tuum, impeditioris, & tardioris linguæ sum. Hinc est quòd postquā Esaias sedentem Dominum super solium excelsum & eleuatū vidit, postquam seraphim duabus alis faciem velare, duabus pedes, & duabus volare conspexit, postquam alterum ad alterum clamare audiuit, Sanctus, Sanctus, Sanctus, ad seipsum rediens, ait: Væ mihi quia tacui, quia vir pollutus labijs ego sum. Moxque ipsam pollutionem, vnde cognouerat subdens ait: Et regē Dominum exercituū vidi oculis meis. Hinc etiam Hieremias diuina verba audiens, verba se non habere cognouit dicens, Aaa Domine Deus, ecce nescio loqui. Hinc Ezechiel loquens de quattuor animalibus dicit, Cum fieret vox supra firmamentum, quod erat supra capita eorum, statim submittebant alas suas. Quia cum internam vocem supernæ sapientiæ audiunt, quasi volatus sui alas deponunt, quia videlicet ipsam veritatis altitudinem, minus contemplari posse cognoscunt. Ad vocem ergo desuper venientem alas deponere, est cognita superna potentia, virtutes proprias humiliare, & cōsideratione Creatoris, nil de se aliud quàm abiecta sentire. Sancti itaque viri dum diuinitatis arcana audiūt, quāto magis contemplando proficiunt, tanto amplius despiciendo quod sunt, aut nihil, aut prope nihil se esse cognoscūt. *Lib. 32. moral. c. 2.* *Gen. 18.* *Exod. 4.* *Esa. 6.* *Hier. 1.*

IDEM exponens illa verba: Inueniens tres viros ascendētes ad Deum, ait: Reuelatio conditoris, quia tāta immensitas lucis est, vt illuminet omnia, & angustetur in nullo, dum videtur & non comprehenditur, lux est inaccessibilis. Viri ergo hi tres ad Dominum ascendunt, quia qui se in secretiori vita custodiunt, in diuinæ lucis contemplatione sublimantur. Sed quia ad ipsam Dei omnipotentis speciem adhuc pertingere non possunt, in Bethel ascēdere 18 *Lib. 4. in decimum cap. primi libri Reg. 10. 2.*

dare dicuntur. Quicquid enim de omnipotenti Deo, humana mens potest cogitare, Deus non est. Sed dum cogitando cuncta transcendit, dum quicquid potest intimæ lucis, quicquid internæ suauitatis, & dulcedinis, quicquid spiritualis delectationis sibi fingere, minus illa esse creditur, ad quandam lucem tamen peruenit, quæ nõ est Deus, sed quam inhabitat Deus. Et quia tũc electi anima mirabiliter inflammatur, mirabiliter reficitur, ineffabiliter delectatione fruitur, cogitare compellitur quàm ineffabilis lux, dulcedo, & delectatio sit, quæ ipse est, si tam immensa lux est illa, quam inhabitat, & non est
Exod. 33. ipse. Cum Deo Moyses in monte loquebatur, sed qui ad lucẽ peruenerat quã inhabitat Deus, lucem, quæ ipse Deus erat, quærebat dicens, Ostende mihi faciem tuam. De quo etiam scriptum est, quia loquebatur Moysi Dominus facie ad faciem. Facie ad faciem cum Domino loquitur, & obsecrat vt ei faciem suam ostendat. Moyses perfectionem electorum designat, quia iam speculum illius summæ lucis intuentur, sed tamen ad ipsam lucis veritatẽ pertingere vehementer cupiunt. Ista quidem cognitio lucis, electorum desideria satiare non nouit, sed excitare, illa vero, & satiare, & excitare. Nam tam iocunda res est, vt ineffabiliter concupiscatur, & tam plena, vt qui iam semper hanc in magno desiderio vident, semper ineffabili plenitudine satientur.

19 Lib. 2. de virginibus 30. 4. AMBROSIVS loquens de Dionysio tyranno ostendens, quomodo irridebat deos suos, ait: Is cum venisset in templum Iouis, amictum aureũ quo operiebatur simulachrum eius, detrahi iussit, & imponi laneum, dicens, aurum hieme frigidum, æstate onerosum esse, sic Deum irrisit suum, vt neque onus ferre posset, neque frigus putaret. Itẽ cum Aesculapij barbam vidisset aureã, tolli imperauit, incongruum esse appellans, vt filius barbam haberet, cum Apollo pater eius adhuc non haberet. Item simulachris tenẽtibus aureas pateras ademit, allegans accipere se debere, quod dij darent; quoniam hæc sunt vota inquit hominum, vt a dijs, quæ bona sunt adipiscantur, nihil autem auro melius. Quod tamen si malum non est, habere magis homines debere, qui vti scirent. Ita ludibrio habiti sunt dij, vt neque iupiter vestem suã deferre potuerit, neque barbam Aesculapius, neque Apollo pubescere adhuc cœperit, neque omnes qui dicuntur dij, retrahere potuerint pateras, quas tenebant. At in templo Dei, nonne cum Hieroboam rex sceleratissimus dona quæ pater eius posuerat, auferret, ac super sanctum altare libaret idolis dextera eius quam tetendit, aruit, nec suæ ei, quæ inuocabat idola profuerunt.

IDEM quærens quòd sit Deus, dicit: Certe hic est, de quo & cum dicitur, non potest dici, cum æstimatur non potest æstimari, cum comparatur non potest comparari, cum definitur ipsa sua definitione crescit. Qui cœlum manu sua operit, pugno omnem ambitum mundi claudit, quem totum omnia nesciunt, & metuendo sciunt, cuius nomini, & virtuti famulatur hic orbis, & ipsa elementorum sibi succedentium momentanea vicissitudo testatur. *Infra*: Varia quibus in sacra Scriptura Dei Filius nuncupatur, explicat sic. Quid est, ait, Filius, de eo quod Pater est, alius idem. Nam verbum nuncupatur, quia ex proprio diuino ore processit, & nihil Pater sine eo aut iussit, aut fecit, virtus dicitur, quia vere de Deo, & semper cum Deo est, & omnis potestas Patris in eo consistit. Sapientia, quia arcana cœlestia credentibus reuelauit. Dextera, quia per eum omnia opera diuina perfecta sunt. Brachium, quia ab ipso omnia continentur. Margarita, vt nihil illo pretiosius habeatur. Thesaurus, vt in ipso omnes opes cœlestes conditæ cognoscantur. Retia, quia per ipsum de mari sæculi gentium multitudo per aquam baptismatis in Ecclesia 21
congregatur. Aratrum, quia signo crucis suæ dura pectora subijciuntur. Fons, quia ex ipso sitientia corda cœlestis

20 Lib. de Fide contra Arianos. c. 6. 10. 8.

Bbb 2 lestis

lestis aquæ gratia irrigantur, petra, quia credentibus fortitudinem, incredulis duritiam præstat. Lapis angularis, quia vtrosque parietes, noui & veteris testamenti, in semetipso copulauit. Agnus, vt innocentia Christi & passio demonstretur. Homo, quia secundum carnem propter nos homines nasci dignatus est. Vitulus, quia propter nostram salutem pati sustinuit. Aquila, quia post venerabilem resurrectionem, vt rex altam ad Patris peruolat sedem. Leo, quia ipse est rex regum, qui mortem, ac zabulum virtutis suæ potestate comminuit. Via est, quia per ipsum ascensus est. Veritas, quia mendacium nescit. Vita, quia vniuersa viuificat, &c. Vides ergo per hæc vocabula significationes dispositionum, & operum diuinorum præostensas, non tamen ipsum Deum proprie definitum.

22 *Super epist. ad Ephesios 10. 3.* IDEM super illud ad Ephesios 3. vt in charitate radicati, & fundati possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo, & longitudo, & altitudo, & profundum, ait: Hoc præstare dicit habitantem spiritum, vel Christum in nobis, vt fundati simus in charitate Dei, deuincti beneficijs eius, & possimus cum sanctis, qui sunt Apostoli & Prophetæ, immensum, & inæstimabilem cognoscere Deum, omnia excedentem maiestate virtutis suę, Cum enim dicit latitudo, & longitudo & altitudo, & profundum, hoc vtique significat; vt sicut in sphæra tanta longitudo est, quanta latitudo, & tanta altitudo, quantum & profundum; ita & in Deo omnia æqualia sunt immensitate infinitatis. Sphæra enim de finito modo concluditur, Deus autem non solum implet omnia, sed & excedit. Neque enim clauditur, sed omnia intra se habet, vt solus ineffabilis, & infinitus habeatur, & gratiæ huic insufficienter agantur, qui cum tantus sit, dignatus est per Christum, hominem visitare peccatis, & morti subiectum. Vide lib. 17. c. 5.

Deus velociter adest his, qui in veritate quærunt illum, & vocant.
Cap. XVI.

BASILIVS exponens illa verba: Domine Deus meus clamaui te, & sanasti me, sic ait: Beatus qui propriam plagam, quam interne habet, nouit, vt medico accedenti, dicere valeat, Sana me Domine, quoniam conturbata sunt omnia ossa mea. Et, ego dixi Domine miserere mei, sana animam meam quia peccaui tibi. Vox hęc Domine Deus meus, Clamaui ad te, plena est affectu fiduciæ, & iustorum vox, quorum Dominus, specialiter dicitur Deus. Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob. Clamaui ad te, & sanasti me. nihil mediũ, nullumque interuallũ fuit inter meam vocem, & tuam gratiam, sed simul atque clamaui, & sanitas prodijt. Etiam te adhuc loquente, dicam, Ecce adsum. Magna itaque loqui oportet, loqui ad Deum, vt velocius exoriatur sanitas. *Infra*: Ad te Domine clamabo, & ad Deum meum deprecabor, sæpe clamare ad Dominum dictum est, quòd clamor, sit eius tantum, qui magna, & cęlestia desiderat. Si quis autem parua & terrena a Deo petierit, parua is & humili comperietur vsus voce, non ad sublime, nec ad ipsius Dei aures perueniente.

1 Hom. 7. in Psal. 29. 10. 1. Psal. 6. Psal. 40. Psal. 29.

IDEM explicans illa verba: Deus noster refugium & virtus, adiutor in tribulationibus quæ inuenerunt nos nimis, sic habet. Homo omnis ob sibi adiacentem, & insolitam suapte natura debilitatem, tot adeo rebus in se irruentibus, mæroris, periculi, & laboris, per quam plenus, non mediocri eget auxilio. Hic tot cinctus se circumstantibus calamitatum procellis, refugium inquirit, ac veluti asylum quoddam, & ad tutiorem se recipiens locum, aut certe ad montis cuiuspiam præacutum verticem, valido, ac forti circumseptum muro, hostilem incursum veritus defugit. Itidem & hic confugit ad Deum,

2 Homil. 2. in Psal. 45.

Deum, ipsum sibi ducens vnicam esse
requiem, tantisper dum in eo perma-
Psal. 145. neat. Nam quod ad Deum refugium
Hier. 17. vere pateat, in confesso est omnibus.
2.Tim.6. *Infra.* Vnum in malis tibi refugium sit
Deus. Nolite confidere in principibus,
nec in incerto diuitiarum gloriemini.
Phil. 4. Maledictus homo, qui confidit in homi
ne, aut in aliquo rerum humanarum
sperat. Ergo Deus noster refugium, &
virtus. Illi enim, qui vt Apostolus di-
cere valet omnia possum in Christo,
qui me confortat, virtus est Deus. Mul
torum est dicere Deus noster refugiũ,
sed eodem quo Propheta noster testa-
tur affectu præditum esse nimis, quàm
paucorum est. Pauci admodũ sunt, qui
non admirantes humana præsidia, vt
qui ex ipso Deo toti pendeant, ad ip-
sum respirent, spem omnem suam at-
que fiduciam in ipso collocantes. Ete-
nim cum tribulatione quapiam affli-
ctamur, ad omnia potius, quàm ad ip-
sum Deum nostrum recurrimus. Vnus
tibi paruulus ægrotat, quaqua versum
circumfers oculos, requirens incanta-
torem, vel ad postremum ad medicum
venis & medicinas, eo interim contem
ptim omisso, qui restituere potest sospi
tati. Si forte insomnium te sollicitat,
ad somniorum coniectorem properas.
Si quem timueris inimicum, patronũ
vnum aliquem tibi ex hominibus deli
gis. Et vt compendio dicam, in quacũ-
que necessitate imminente deprehen-
deris, verbo tantum te ostendis Deum
refugium habere, re autem ipsa ex inu-
tilibus vanisque rebus auxilium adsci
scere. Est autem iusto verum auxiliũ,
Deus. Quasi enim vnus aliquis Impe-
rator exercitus armis promittentibus,
generositatem animi instructus, nullo
non tempore paratus, auxilium opem-
ue vt ferat fatiscenti, ac destitute viri-
bus parti: sic & Deus adiutor noster, &
omni militanti contra omnes diaboli
insidias, ministros spiritus, in salutem
indigentium emittens.

4 *Epist. 2. ad* HIERONYMVS explicans illa
Damasum verba: Et volauit ad me vnus de Sera-
in expositio phim, sic ait: Volare dicitur Seraphim,
vt intelligas velocem diuini sermonis
aduentum, super eos qui digni societa *ne cap. 6.*
te illius iudicantur. *Esa. 10.3.*

IDEM exponens illa verba: Si quę 5
ritis, quęrite, conuertimini, & venite, *Lib.7. in c.*
sic inquit. Si vere me quæris, dicit Do *21. Esaia.*
minus Ecclesiæ, opere ostende q me *55.*
quæras, nec semel tibi quæsisse suffi-
ciat, sed quem inueneris, semper in-
quire, & vt perfectius teneas, obliui-
scere populum tuum, & domum pa-
tris tui.

IDEM exponens illa verba: Con- 6
surge, consurge, induere fortitudine *Lib. 14. in*
brachium Domini, ait: Populus, diuinũ *ca.51.Esa.*
implorat auxilium, vt omnem suã ex-
erceat fortitudinem, vt qui per multa
sæcula sanctos tuos de periculo libera-
sti, etiam nos tua fortitudine protegas.
Et nunc qui redempti sunt a Domino,
reuertentur, & venient in Sion laudan
tes, & lætitia sempiterna super capita
eorum, gaudium, & lętitiam tenebunt,
fugiet dolor, & gemitus, ipse porriget
manum, & reducet eos in Sion specu-
lam, culmenq; virtutum cum gaudio,
atque lætitia sempiterna, & ponet in
capite eorum laudem, atque lætitiam.
Et hanc habebunt coronam, istoq; dia-
demate protegentur, vt semper gau-
deant, & laudent Dominum, quia pro
dolore, mærore, & gemitu, successerint
gaudia. Ego ipse consolabor vos. Cre-
dentium populus, brachium Domini,
qui ipse est Dei virtus, Deique sapien
tia fuerat deprecatus, vt consurgeret,
& sibi præberet auxilium, & illo pu-
gnante pro sanctis, gaudium, atque læ-
titiam, fugato dolore & gemitu posside
rent. Respondetq; Dominus; Ego sum,
ego sum, & nequaquam per Prophe-
tas, sed ipse vos consolabor Deus mi-
sericordiarum, & Pater totius conso-
lationis.

IDEM explicans illa verba: Appro 7
pinquasti in die quando inuocaui te, *Lib.2. in c.*
dixisti ne timeas, sic habet: Præmise- *3. lamenta*
rat, inundauerunt aquæ super caput *tionum*
meum, dixi perij, inuocaui nomen tuũ *Hierem.*
Domine de lacu nouissimo, vocem meã
audisti, ne auertas aurem tuam a sin-
gultu meo, & clamoribus, & statim
appropinquasti in die quãdo inuocaui

te, dixisti, Ne timeas; appropinquauit Dominus seruis suis cum tribularentur, & de necessitatibus eorum liberauit eos, quoniam a timore inimici animas eorum eripuit, sic enim ipsi orabant in Psalmo, *Psal. 63.* Exaudi Deus orationem meam cum deprecor, a timore inimici eripe Domine animam meam.

8 *In cap. 9. Danielis.* IDEM explicans verba: Adhuc me loquente in oratione, ecce vir Gabriel quem videram in visionis principio, cito volans tetigit me in tempore sacrificij vespertini, ait: Principium vocat præteritam visionem, quam hæc sequitur, & grandis orationis effectus est, impletaque promissio Domini, qui ait: Adhuc te loquente dicam ecce assum. Volare dicitur, quia vt vir apparuerat, & in tempore sacrificij vespertini, quia oratio prophetæ a sacrificio matutino vsque ad sacrificium vespertinum perseuerat, & propterea Dei in se flexit misericordiam.

9 *In Psal. 5. to. 8.* IDEM explicans illa verba: Intellige clamorem meum, inquit. Clamor in scripturis non vocis sed cordis est, vnde Apostolus ait, *Gal. 4.* Clamantes in cordibus nostris, abba pater. Quando igitur *Tren. 2.* gemitus noster, & conscientia deprecatur, istum clamorem intelligit Deus, vnde dicit, & Hieremias, non taceat pupilla oculi tui. Videte quid dicat, non taceat pupilla oculi, clamat ad Deum, vtique si clamat, lingua clamat, non pupilla oculi, sed quomodo clamamus in cordibus nostris, quando cum gemitu Dominū deprecamur, sic quādo lachrymas ad Deum fundimus, eo tempore pupilla oculi nostri clamat ad Dominum. *Psal. 5.* Mane exaudies vocem meam. Mane, statim vt tenebræ fugere cœperint, exaudit, statim in principij boni operis, me exaudis, non quæris finem. Est enim meum velle, tuum perficere. Mane, astabo tibi, non alijs, cū autem mane fuerit, & stetero, & tibi stetero, tunc merebor te videre.

10 *Lib. 22. contra Faustū to. 6.* AVGVSTINVS loquens de, Dauid, ait: Quid aliud quā cordis eius profunda cernebat spiritus Dei, quando correptus per Prophetā dixit, *2. Reg. 12.* Peccaui, continuoque ad hoc vnum verbū audire meruit, q; acceperit veniam, cur autem Saul per Samuelem correptus, cum diceret etiam ipse peccaui, nō meruit audire, quod Dauid, quòd ei Dominus ignouisset? Num personarum acceptio est apud Deum? Absit. Sed in simili voce quam sensus humanus audiebat, dissimile pectus erat, quod diuinus oculus discernebat. Quid talibus docemur exemplis, nisi regnum cœlorum intra nos esse, & de intimis nostris Deum colere nos debere, vt ex abundantia cordis os loquatur, non autem vt populus eum labijs honoret, cor autem eorum longe sit ab eo.

11 *In Psa. 34. to. 8.* IDEM exponens illa verba: Exquisiui Dominum, & exaudiuit me, inquit. Ex omnibus tribulationibus meis eripuit me. Quare? Quia cum fueris illuminatus, cum cœperis hic habere bonam conscientiam, restant tribulationes, quia restat aliquid infirmum. *1. Cor. 15.* Donec mors absorbeatur in victoria, & mortale hoc induat immortalitatem, necesse est vt hoc sæculo flagelleris, necesse est, vt aliquas tentationes patiaris. Mundabit Deus omnia, eruet te ab omni malo & tribulatione, ipsum quære. Et inquisiui Dominum, & exaudiuit me. Qui ergo non exaudiuntur, non Dominum quærunt. Intendat sanctitas vestra, non dixit inquisiui aurum a Domino, & exaudiuit me, inquisiui a Domino senectutem, & exaudiuit me, inquisiui a Domino, hoc aut illud, & exaudiuit me. Aliud est, aliquid inquirere a Domino, aliud ipsum Dominum inquirere. Ergo noli aliquid a Domino extra illum quærere, sed ipsum Dominum quære, & exaudiet te, & adhuc te loquente dicet, ecce assum. Quid est ecce assum? Ecce præsens sum, quid vis? Quid a me quæris? Quicquid tibi dedero, vilius est quàm ego. Meipsum habe, me fruere, me amplectere. Cetera onera tua, ego a te deponam, vt totus mihi inhæreas, cum hoc mortale tuum ad immortalitatem conuertero, vt gaudium tuū nemo auferat a te, quia inquisisti Dominū, & exaudiuit te, & ex omnibus tribulationibus eruit te, iste pau- *Psal. 33.*

per

per clamauit, & Dominus exaudiuit eum.

12 *In Psal. 45* IDEM explicans illa verba: Deus refugium nostrum & virtus, adiutor in tribulationibus, quæ inuenerunt nos nimis, sic habet: Sunt quædam refugia, vbi non est virtus, quo quisque cum fugerit, magis infirmatur quam confirmetur, confugis verbi gratia ad aliquem in sæculo magnum, vt faciat tibi potentem amicum, refugium tibi videtur. Tanta tamen huius sæculi in incerto sunt, & ita potentum ruinæ quotidianæ crebrescunt, vt cum ad tale refugeris, & confugeris, plus ibi timere incipias. Non est refugium nostrum tale, sed refugium nostrum, virtus est. Cum illuc confugerimus, firmi erim⁹. Adiutor in tribulationibus, quę inuenerunt nos nimis. Multæ sunt tribulationes, & in omni tribulatione ad Deum confugiendum est, siue sit tribulatio in re familiari, siue in salute corporis, siue de periculo charissimorum, siue de aliqua re ad huius vitæ sustentaculum necessaria, omnino aliud refugium non debet esse homini christiano, quàm Saluator eius, quam Deus eius, quo cum confugerit, fortis sit. Non enim ipse in se fortis erit, aut sibi ipse fortitudo erit, sed ille, illi fortitudo erit, qui refugium eius factus est.

13 *In Psal. 56* IDEM explicans illa verba: Clamabo ad Deum altissimum, ait: Si altissimus est, quo modo te audit clamantem? Nata est experimento fiducia. Deum, inquit, qui benefecit mihi. Si antequam eum quærerem benefecit mihi, clamantem me non exaudiet? Pro qualibus mori voluit Filium suũ? Pro impijs. Impij autem non quærebant Deum, & quæsiti sunt a Deo. Sic est ergo ille altissimus, vt non sit ab illo longe miseria nostra, & gemitus noster, quia prope est Dominus his qui obtriuerunt cor. *Psal. 33.*

14 *Enarratione 1. in Ps. 70.* IDEM explicans illa verba: Inclina ad me aurem tuam, ait: Qui dicit inclina ad me, confitetur, quia iacet tanquam æger prostratus, medico stanti æger loquitur, inclina ad me aurem tuam, & saluum me fac, esto mihi in Deum protectorem. Non ad me iacula inimici perueniant, ego enim me protegere non possum. Et parum est in protectorium, addidit, & in locum munitum mihi esto, vt saluum me facias, tu esto locus munitus meus. Vbi est quod ab illo fugiebas Adam, & te inter paradisi ligna abscondebas? Vbi est, quod eius faciem formidabas, ad quem gaudere consueueras? Abisti, & peristi, & captiuatus es, & ecce visitaris, & ecce non dimitteris, & ecce dimittuntur nonaginta nouem oues in montibus, & quæritur ouis perdita. Ecce ipse Deus factus est locus refugij tui, quo primo erat metus fugæ tuæ. In locum munitum tu inquit, esto mihi, vt saluum facias me. Non ero saluus, nisi in te, nisi tu fueris requies mea, sanari non poterit ægritudo mea, esto mihi in locum munitum Ego si mihi alium locum elegero, saluus esse nõ potero. Non est quo fugiatur ab illo, nisi ad illum, si vis euadere iratum, fuge ad placatum. Quoniam firmamentum meum, & refugiũ meum est. Per te sum firmus, & ex te sum firmus, vt fiam firmus ex te, sicubi fuero infirmatus in me, refugiã ad te.

IDEM sic ait: Imples Domine tu eos qui nihil aliud desiderant præter te, & facis dignos te, sanctos, beatos, immaculatos, qui omnia reputant, vt stercora, vt lucrifaciant te solum. Ecce Domine Deus meus, summe, optime, omnipotẽtissime, inueni locum, vbi tu habitas, quia in anima, quã creasti ad imaginem tuam, quæ te solum quærit & desiderat, quia non in illa quæ te non quærit, & desiderat. Ergo erraui sicut ouis quæ perierat, quęrẽs te exterius, qui es interius, & multũ laboraui quęrens te extra me, & tu habitas in me, si tamen ego desiderem te. Circumiui vicos & plateas ciuitatis huius mũdi, quærens te, & non inueni, quia male quærebam foris, quod erat intus. Misi nũcios meos omnes sensus exteriores, vt quęrerent te, & non inueni quia male quærebam, quia ipsi vbi intraueras, nesciebant. Nam oculi dicunt, si coloratus non fuit, per nos non intrauit. Aures dicunt, si sonitum non fecit, per 15 *In lib. Soliloquiorum. to. 9. Phil. 3.*

nos non transiuit. Nasus dicit, si non oluit, per me non venit. Gustus dicit, si non sapuit, per me non intrauit. Tactus etiam addit, si corpulentus nō est, nihil me de hac re interroges. Non ista igitur sunt in te Deus meus. Et tamen cum Deum meum quæro, quæro nihilominus quamdam lucem super omnē lucem, quam non capit oculus, quandam vocem super omnem vocem, quā non capit auris, quendam odorem super omnem odorem, quem non capit naris, quendam dulcorem super omnē dulcorem, quem non capit gustus, quēdam amplexum super omnem amplexum, quem non capit tactus. Hoc quęro cum Deum meum quęro, istud amo, cum Deum meum amo.

16 *Serm. 9. in Cantica.* BERNARDVS explicans illa verba: Osculetur me osculo oris sui, ait: Nō quiesco nisi osculetur me osculo oris sui. Gratias de osculo pedum, & manus, sed, sicura est illi vlla de me ait sponsa, Osculetur me osculo oris sui. Accepi fateor meritis patiora, sed prorsus inferiora votis. Desiderio feror, nō ratione. Ne quæso causemini præsumptionem, vbi affectio vrget. Pudor sane reclamat, sed superat amor. Nec ignoro ꝙ honor regis iudicium diligit, sed *Psal. 98.* præceps amor nec consilium præstolatur, nec consilio temperatur, nec pudore frenatur, nec rationi subijcitur. Rogo, supplico, flagito, Osculetur me osculo oris sui. Meliora sunt vbera tua vino. Et hæc verba cuius sint, auctor non loquitur, relinquens nobis libere commentari cui potissimum personæ conueniant. Et sponsæ primum qualiter congruant indicabo. Interim confabulantibus, illa pariter atque illis, accessit ipse, de quo sermo erat. Vtrique libens appropiat de se loquentibus, sic *Luc. 28.* solet, sic euntibus in Emmaus, & con- *Matt. 18.* ferētibus inter se, iucundum se facundumq; exhibuit comitem. Nempe hoc est, quod in Euangelio pollicetur, vbi duo vel tres cōgregati in nomine meo fuerint, ibi sum in medio eorum, & per *Esa. 1.* Prophetam. Ante quā, ait, clamet, ego exaudiam, adhuc loquentibus illis dicam, ecce adsum. Ita ergo nunc non vocatus affuit, & delectatus verbis, præuenit preces. Arbitror quòd interdum nec verba expectat, sed solis cogitationibus aduocetur. Denique ait homo, qui inuentus est, secundum cor Dei. *Psal. 9.* Desiderium pauperum exaudiuit Dominus, *Psal. 32.* præparationem cordis eorum audiuit auris tua. Attendite, & vos vobis in omni loco, scientes quoniam omnia vestra nouit, scrutans corda & renes Deus, qui finxit sigillatim corda eorum, & intelligit omnia opera eorū. *Infra:* Hæc ipsa verba quæ sponsæ data sunt, an & sponso congruant videamus sponsa loquente de sponso repente (vt dixeram) adest ille, annuit voto, dat osculum, impletque in ea sermonem, qui scriptus est. Desiderium cordis *Psal. 20.* eius tribuisti ei, & voluntate labiorū eius non fraudasti eum. Dicat ergo, habes sponsa quod petisti, & hoc tibi signum, quia meliora facta sunt vbera tua vino.

17 *Serm. 75.* IDEM explicans illa verba: Canticorum 3. In lectulo meo quæsiui per noctes quem diligit anima mea, ait: Quærēdum est si forte reperiatur quæsitus, qui vocatus non venit, dicente Domino: Omnis qui quærit inuenit. Porro verbum reuocationis tale est. Reuertere, assimilare dilecte mi capreę hinnuloque ceruorum. Ad quam vocem dum nō est reuersus, hinc ista quæ amat, facta cupidior, mox se se ad requirendum tota auiditate dedit. Et primo quidem quærit illum in lectulo, sed minime inuenit, surgit inde, circuit ciuitatem, it, & redit per plateas & vicos, & non occurrit neque apparet. Neque vici vnius, aut vnius noctis quæsitio, hęc frustratio cum dicat ista, quia quæsiui per noctes. Quid hoc desiderij est, & ardoris, vt surgens de nocte, publicum non erubescat, percurrat ciuitatem, percontetur palam, & passim de dilecto, atq; a vestigandis semitis eiꝰ nulla valeat ratione auerti, nulla præpediri difficultate, non retineri amore quietis, nō sponsæ verecundia, non vel timore nocturno? Et tamen in his omnibus frustrata est vsque adhuc a desiderio suo. Cum requiritur,

& ita

& ita requiritur, quid iam conferre poterit dissimulatio? *Infra:* Is sponsus, quid est quòd non inuenitur quęsitus, cum requiratur tam studiose & impigre, nunc quidem in lectulo, nunc vero in ciuitate, aut etiam in plateis, vel [*Matt. 7.*] vicis, ipse autem dicat, Quærite & [*18*] inuenietis, & qui quærit, inuenit. Pro[*Tren. 3.*]pheta quoque loquitur ad eum; Bonus [*Esai. 55.*] es Domine animæ quærenti te. Et sanctus Esaias: Quærite Dominum dum inueniri potest. Sed attendite tres esse causas, quæ quęrentes frustrari solent, cùm aut videlicet non in tempore quærunt, aut non sicut oportet, aut non vbi oportet. Si enim omne tempus aptum est ad quærendũ, [*Ibid.*] cur dicit Propheta, quod iam memoraui, quærite Dominum, dum inueniri potest? Erit absque dubio cum inueniri non poterit, & ideo addit, vt inuocetur dum prope est, quia futurum est, iam non prope futurũ. A quo enim tunc requiretur? Mihi inquit curuabitur omne genu, nec tamen inuenietur ab impijs, quos vltores Angeli arcebunt profecto & tollent ne videant gloriam Dei. Ceterum nunc tẽpus acceptabile, nunc dies salutis, tempus plane quærendi, & inuocandi, quãdo plerumque, & antequam inuoce[*Esai. 65.*]tur, adesse sentitur. Audi denique quid pollicetur, antequam me inuocetis, inquit, dicam esse adsum. Nec latuit benignitas hæc, & facilitas tem[*Psal. 9.*]poris, quod nunc est, illũ, qui in Psalmo loquitur: Desiderium pauperum exaudiuit Dominus, præparationem cordis eorum audiuit auris tua. Quod [*Gal. 6.*] si per bona opera quæritur Deus, ergo dum tempus habemus operemur bonum ad omnes. Tunc aliud ad quęrendum Deum, ad operandum quod bonum est, reperturus es tibi tempus in sęculis venturis, pręter hoc quod constituit tibi Deus, in quo recordetur [*19*] tui? Et ideo dies salutis, quam Deus [*2. Cor. 6.*] operatus est in medio terræ. Ergo nunc tempus acceptabile, & aptum ad quærendum, in quo plane qui quęrit, inuenit, si tamen vbi & vti oportet, quærit. Et hæc vna causa, quæ impedire potest, ne inueniatur sponsus a quærentibus se, cum non quærunt in tempore opportuno. At non ea impedit sponsam, nempe inuocantẽ, & quęrentem in tempore opportuno. Sed ne illa quidem eum tepide, aut negligenter, seu persunctorie quærit, nam corde ardenti, & omnino infatigabiliter quærit, plane vt decet. Restat, vt de tertia videamus, ne videlicet, vbi non decet, quærat. In lectulo meo quæsiui quem diligit anima mea. Quia lectulum dixit suum, continuo vocauit sponsa, quia omne quod infirmum est Dei, non de proprio inesse illi, manifestum est, sed de nostro. Ex nobis assumpsit, quæ pro nobis sustinuit, nasci, lactari, mori, sepeliri. Mea est mortalitas nati, mea infirmitas paruuli. In lectulo meo quæsiui. Quid in tuo quærebas, qui se iam in sua receperat? Iam cęlum tumulo commutauit & stabulo, & tu illum in tuo adhuc lectulo quęris? Quid quæris in lecto fortem, in lectulo magnum, clarificatũ in stabulo? Introiuit in potentias Domini, decorem induit & fortitudinem, & ecce sedet super Cherubim. Aut sedet iudicans, aut stat adiuuans, & tu quęris iacentem?

Dei iudicia inscrutabilia, & incognita nũc malis, fient tamen ipsis patentia, sed sero. Cap. XVII.

BASILIVS exponens illa verba: Ponens in the- [*1 Hom. 8. in*] sauris abyssos, sic ait: [*Ps. 33. to. 1.*] Communi sententię congruere magis videbatur, si dixisset: Ponens in abyssis thesauros, hoc est in mysterio & arcano, suas diuitias continens. Nunc autem quasi quædam pretiosa digna diuinis thesauris, abyssos dicit esse. Non satis scio, an ipsæ rationes quę de diuino sunt iudicio, arcanæ quidem illæ, nec vlli humanę menti comprehensibiles, hic vocentur abyssi; propterea quòd rationes hæ, diuinæ tantum cogitationi reseruatæ sunt, quibus singula dispensantur. Quòd enim

enim iudicia singulorum abyssus vocata sint, in alio Psalmo didicimus: Iudicia tua abyssus multa. Si igitur quęris, cur peccatoris vita prorogetur; iusti autem incolatus huius dies abbreuientur, quare iniustus prosperetur, iustus affligatur, cur vnus aliquis puer ante ętatis pfectionẽ, hinc auferatur; vnde sint bella, vnde naufragiũ, vnde terręmot⁹, siccitates, imbres immodici, cur q̃ hominibus sunt exitialia Deus creauit, cur hic seruus, ille liber, hic ditescit, ille pauperescit? Deinde multa est in peccatis, multa etiam in recte factis, differentia. Et hæc quidem femina lenoni vendita per vim quodammodo in peccato detinetur, illa autem quæ ab initio heram nacta est bonam, in virginitate nutrita est, cur hæc beneficio affecta est, illa vero condemnata. Et quæ sit in singulos quosque a iudice retributio. Hęc sane omnia vbi inciderint menti tuæ, fac memineris, quia iudicia Dei sunt abyssus. Et quòd in diuinis recondita sunt & inclusa thesauris, nec quibusuis facile comprehensibilia. Et credenti quidem, ex Deo promissio est; dabo tibi thesauros absconditos & inuisibiles. Nos vbi habebimur digni cognitione ea qua perspicitur Deus facie ad faciem, tunc in thesauris Dei, eas abyssos contemplabimur.

2 *Homil. 27. in Matth. to. 2.* CHRYSOSTMVS explicans illa verba Matthæi. 8. Multi ab oriente venient, & recumbent cum Abraham, Isaac, & Iacob, filij autem regni eijcientur in tenebras exteriores, ait: Non Iudæis solũ hoc accidit, sed multis quoque fidelibus. *Matt. 19.* Nam Iudas filius regni erat, audiuitque cum alijs discipulis illud, Sedebitis super sedes duodecim, factus est autem gehennæ filius. *Act. 8.* At vero Æthiops quamuis barbarus quidem esset homo; vnus tamen eorum factus est, qui ab ortu atque occasu erant, suntque venturi, vt cum Abraham, Isaac, & Iacob æternis bonis fruãtur. *1. Cor. 10.* Non ergo nimium confidant, qui stãt, sed secũ crebro illud reputẽt, qui stat, videat ne cadat. Nec desperent qui ceciderunt, sed dicant secum, num *Psal. 40. Hier. 8.* quid qui cadet non adijciet vt resurgat? Nouimus enim multos ad ipsius cæli fere verticem conscendisse, omnes virtutes numero habuisse, deserta deuiamque loca, a vita hominum aliena coluisse, ac denique feminam, neque in somnis quidem vidisse: & tamen negligentia lapsos, ad vitiorum barathrũ deuenisse. Contraque non ignoramus fuisse nonnullos qui a vitiorum barathro commoti, cælibem vitam acceperunt, tantumque virtute potuerunt, vt dæmones deijcerent, alijsque multis signis præfulgerent.

HIERONYMVS sic ait: Saul & Iosaphat reges fuerũt populi Israel, & dum misericordiam his quos Deus oderat, præstiterunt, Dei offensam in opere pietatis incurrunt. E contrario Phinees, filijque Leui, gratiam Dei humana cæde, & suorum parricidio meruerunt. Vides quantum ab humanis sensibus per nostrã imperitiam discrepat diuina sententia, vt nobis interdũ cælestis iudicis dispensationẽ nescientibus iniusta videantur, quæ per causarum scientiam, iniuste satis & recte facta probãtur? Rursum ea quæ nostro iudicio bona probantur, apud Deum plerumque reproba & ingrata videntur. Quis hodie patris Abrahæ exemplo innoxium volens filium trucidare, humano iudicio non crederetur insanus? E contra quis in tactu arcæ diuinæ, imitatus Ozam, hominum sententia damnaretur? 3 *In epist. ad amicũ quẽdam, quem instruit in scientia diuinæ legis. to. 9.*

IDEM exponens illa verba: Non vestrum est cognoscere iudicium, qui odio habetis bonum, & quæritis mala (quæ verba in ęditione nostra vulgata interroganter leguntur) sic ait: Non vestrũ est, idest non meremini Dei scire iudicium, quod est abyssus multa & profundum iustitiæ eius mens praua non inuenit. Aut quomodo potestis scire iudicium Dei, qui odistis bonum, & quæritis malũ, qui detestamini sanctos pauperes, & honoratis diuites peccatores? 4 *Lib. 1. in c. 3. Michææ. to. 5.*

IDEM explicans illa verba: Quis nouit si spiritus filiorum Adam ascendat sursum, & si spiritus iumentorum descendat deorsum? ait: Non inter pecudes 5 *In caput 3. Ecclesiastes to. 5.*

cudes, & hominem, secundum animæ dignitatem nihil interesse contendit, sed adijciendo quis, difficultatem rei voluit demonstrare. Quantum autem ad spiritualem intelligentiam pertinet, quoniam homines & iumenta saluos faciet Dominus, & in omnibus Prophetis, homines, & pecora in Hierusalem saluanda dicuntur, & impleri terram promissionis pecoribus & armentis: Quis scit vtrum sanctus, qui hominis appellatione dignus est, ascēdat in cęlum, & vtrum peccator qui iumentum vocatur, descendat in terram? Fieri enim potest vtrumque pro incerto vitæ huius, & lubrico statu, vt & iustus concidat, & peccator resurgat, & nonnunquam euenit, vt rationabilior & eruditus in scripturis, idest homo non circumspectè, & vt scientiæ suæ dignum est, viuat, & deducatur ad inferos, & simplicior quisque atque rusticior, qui iumentum, hominis comparatione dicatur, melius viuat, & paradisi sit colonus.

6 *In cap. 38. Iob eod. to.* IDEM explicans illa verba: Indica mihi, si nosti omnia, in qua via lux habitet, & tenebrarum quis locus sit, vt ducas vnumquodque ad terminos suos, & intelligas semitas domus eius, sic habet: In via sanctæ conuersationis hominis, lux virtutum habitat, tenebrarum vero, idest vitiorum locus est homo peccator, vel ille locus, de quo dicitur: Ite maledicti in ignē æternum. *Matth. 25.* Nosti ergo Iob discernere vniuscuiusque meritum, & secundum iustitiam, vnumquemque horum ad terminos præfinitos retributionis perducere, cogitationes cordium istorum tamquam semitas domorum suorum intelligere potuisti. Per quas semitas tendant boni & mali secundum meritum ad domum æternæ conuersationis, iusto & bono Domino ducente perueniunt? *Infra:* Numquid ingressus es thesauros niuis, aut thesauros grandinis aspexisti, quæ præparaui in tempus hostis, & in diem pugnæ? In hac secreta cordis sui dispositione diuina, vbi essent isti thesauri istarum rerum, cum adhuc in se corporaliter non existerent, interrogatur Iob si intrare poterit. Nemo enim secretum illud diuinæ maiestatis potest adire, siue cognoscere, nisi Filius, qui est in sinu Patris. Hæc ergo præparata dicuntur a Deo in tempus hostis, pugnæ, & belli. Multis igitur modis, ac diuersis alijs innumerabilibus iudicijs suis, Deus flagellat & corripit genus humanum. *Infra:* Vel thesauri niuis & grandinis, dæmones, qui a charitate Dei longe sint, qui præparantur in diem hostis, quia dispensatione diuina magistri pęnarum effecti sunt, vt alios Dei iudicio ad emēdationem flagris correptionum castigent; alios vero secundum iustam senteniam Dei puniant, alios duris tribulationibus affectos, constituant clariores.

7 *Lib. 20. de Ciuit. Dei c. 2. to. 5.* AVGVSTINVS sic ait: Nescimus quo iudicio Dei, bonus ille, sit pauper, malus ille, sit diues, iste gaudeat, quem pro suis perditis moribus, cruciari debuisse mæroribus arbitramur, contristetur ille, quem vita laudabilis gaudere meruisse persuadet, exeat de iudicio non solum inultus, verumetiam damnatus innocens, aut iniquitate iudicis pressus, aut falsis obrutus testimonijs. E contrario scelestus aduersarius eius, non solum impunitus, verum etiam vindicatus insultet, impius optime valeat, pius languore tabescat. Latrocinentur sanissimi iuuenes, & qui nec verbo quempiam lędere potuerunt, diuersa morborū atrocitate affligantur, infantes, vtiles rebus humanis, immatura morte rapiantur, & qui videntur, nec nasci debuisse, diutissime insuper viuant, plenus criminibus, sublimetur honoribus, & hominem sine querela, tenebræ ignobilitatis abscondant, & cetera eiusmodi quæ quis colligat, quis enumeret? Quæ si haberent in ipsa velut absurditate constantiam, vt in hac vita, in qua homo, sicut sacer psalmus eloquitur, vanitati similis factus est, dies eius velut vmbra prætereunt, *Psal. 143.* non nisi mali adipiscerentur trāsitoria bona ista atque terrena, nec nisi boni talia paterētur mala, posset hoc referri ad iudiciū iustum

iustum Dei, vel etiam benignum, vt qui non erant assecuturi bona æterna, quæ faciunt beatos, his temporalibus, vel deciperentur pro malitia sua, vel
8 pro Dei misericordia consolarentur bonis, & qui non erant passuri æterna tormenta, temporalibus, vel pro suis quibuscumque, vel quantuliscumque peccatis affligerentur, vel propter implendas virtutes exercerentur malis. Nunc vero quando non solum in malo
Rom. 11. sunt boni, & in bono mali, quod videtur iniustum, verumetiam plerumque & malis mala eueniunt, & bonis bona proueniunt, magis inscrutabilia fiunt iudicia Dei, & inuestigabiles viæ eius. Quamuis ergo nesciamus, quo iudicio Deus ista, vel faciat, vel fieri sinat, apud quem summa virtus est, & summa sapientia, summaq; iustitia, nulla infirmitas, nulla temeritas, nulla iniquitas; salubriter tamen discimus non magnipendere, seu bona, seu mala, quæ videmus esse bonis malisq; cómunia, & illa bona quærere quæ bonorũ, atq; illa mala maxime fugere, quæ propria sunt malorum. Cum vero ad illud Dei iudicium uenerimus, quod erit in die Domini, de hoc quoque manifestabimur, quam iusto iudicio fiat, vt nunc tam multa, ac pene omnia iusta iudicia Dei, sensus mentesque mortalium lateant; cum tamen in hac re piorum fidem non lateant, iustum esse quod latet.

9 *Libro 2. de peccatorum meritis, & remiss. contra Pelagianos to. 7.*

IDEM sic ait: Hoc in sapientiæ atque scientię thesauris in Christo absconditis præcipue docetur, & discitur, cur vnusquisque nostrum bonum opus suscipere, agere, implere nunc scit, nunc nescit, nunc delectatur, nũc non delectatur, vt nouerit non suæ facultatis, sed diuini muneris esse, vel quod scit, vel quod delectatur. *Infra*: Quare illos velit conuertere, illos pro auersione punire, quamquam & in beneficio tribuendo, nemo iuste reprehendat misericordem, & in vindicta exercenda, nemo iuste reprehendat veracem, sicut in illis euangelicis operarijs, alijs placitam mercedem reddentem, alijs etiam non placitam largientem, nullus iuste culpauerit. Consilium tamen occultioris iustitiæ penes ipsum est.

10 *Lib. 2. de bono perseuerantia.*

IDEM sic habet: In hoc q; Deus suam gratiam alijs dat, alijs non dat, cur nolunt homines cantare Domino misericordiam & iudicium? *Ps. 100.* Cur autem potius illis, quàm istis detur, quis cognouit sensum Domini? *Rom. 11.* Quis inscrutabilia scrutari valeat? Quis inuestigabilia vestigare? *Rom. 9.* Dando quibusdam quod non merentur, profecto gratuitam, & per hoc veram suam gratiam esse voluit. Non omnibus dando, quid omnes mererentur, ostendit. *Et ante*: Cur me potius Deus, quàm illum puniat, aut illum quam me potius liberet; fateor me non inuenire quid dicam. Quia in hac re sicut iusta est ira eius, sic magna est misericordia eius; ita inscrutabilia iudicia eius. Adhuc pergat & dicat, cur quibusdam qui eũ coluerunt bona fide, perseuerare vsq; in finem non dedit? Hominibus videtur, omnes qui boni apparent fideles, perseuerantiam vsque in finem accipere debuisse, Deus autem melius esse iudicauit miscere quosdam non perseueraturos certo numero sanctorũ suorum, vt quibus non expedit in huius vitæ tentatione securitas, non possint esse securi; bonum est enim non altum sapere, sed timere, *Rom. 11.* *Infra*: Ex duobus ætate iam grandibus impijs, cur iste vocetur, ita vt vocantem sequatur, inscrutabilia sunt iudicia Dei. Ex duobus autem pijs, cur huic donetur perseuerantia vsque in finem: illi autem non donetur, inscrutabiliora sunt iudicia eius. *Infra*: Si quæratur cur apud eos tanta miracula facta sunt, qui videntes ea non fuerant credituri, & apud eos facta non sint, qui crederent si viderent, dicente Domino, *Luc. 10.* Væ tibi Corozain, væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro & Sidone factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in te, olim in cinere & cilicio pœnitétiam egissent, quid respondebimus, nisi hæc ad diuina iudicia pertinere? *Infra*: Dei occulto, iusto tamen iudicio contingit, quosdã etiam post baptismum pessime viuendo pe-

do pe-

do perituros; in hac tamen vita quousque pereant detineri, qui non perirent si eis corporis mors, lapsum eorum præueniens, subueniret. *Et concludit infra*: Itaque misericordiam eius in his qui liberantur, & veritatem in his qui puniuntur sine dubitatione credamus, neque inscrutabilia scrutari, neque inuestigabilia vestigare conemur.

12 *In exposit. Psal. 41. to. 8.* IDEM explicans illa verba: Ingrediar in locum tabernaculi admirabilis, ait: Cum proposuisset Dauid in alio Psalmo, quandam duram & difficilem quæstionem, quare in hac terra plerunque bene est malis, & male est bonis, ait: Suscepi cognoscere, hoc labor est ante me, donec eam in sanctuarium Dei, & intelligam in nouissima. Ibi enim est fons intellectus, in sanctuario Dei, in domo Dei. Ibi intellexit iste in nouissima, & soluit quæstionem de felicitate iniquorum, & labore iustorum. Quomodo soluit? Quia mali cum hic differuntur, ad pœnas sine fine reseruantur, & boni cum hic laborant, exercentur, vt in fine hereditatem consequantur. *Infra.* Abyssus abyssum inuocat in voce cataractarum tuarum. Ego qui contremisco, cum ad me perturbata est anima mea; a iudicijs tuis timui vehementer. Iudicia enim tua abyssus multa, & abyssus abyssum inuocat. Nam sub hac carne mortali, laboriosa, peccatrice, molestijs & scandalis plena, concupiscentijs obnoxia; damnatio quædam est de iudicio tuo, quia tu dixisti peccatori morte morieris, & in sudore vultus tui edes panẽ tuum. Hæc abyssus prima iudicij tui. Sed si male hic vixerint homines, abyssus abyssum inuocat, quia de pœna, in pœnam transeunt, & de tenebris ad tenebras, & de ardore cupiditatis in flammas gehennarum. Ergo hoc timuit fortassis homo iste, cum ait: Ad meipsum anima mea turbata est, propterea memoratus sum tui Domine de terra Iordanis & Hermonij. Humilis esse debeo, Iordanis enim interpretatur descensio, & Hermonium anathematizatio, anathematizando me, displicendo mihi. Exhorrui enim iudicia tua, vehementer timui ea, ideo ad me anima mea turbata est. Magna sunt iudicia tua, dura sunt, molesta sunt, sed vtinam sola essent, abyssus abyssum inuocat in voce cataractarum tuarum, quia tu minaris, tu dicis, & post illos labores restare alteram damnationem, in voce cataractarum tuarum abyssus abyssum inuocat. Quo ego abibo a facie tua, & a spiritu tuo quo fugiam, si abyssus abyssum inuocat, si post istos labores timentur grauiores?

Psal. 72.

Psal. 31.

Gen. 2. & 3.

Psal. 138.

13 *In Psal. 91.* IDEM exponens illa verba: Delectasti me Domine in factura tua, & in operibus manuum tuarum exultabo, ait: Quid agimus de illis qui male viuunt, & florent? Hi enim perturbatum animum habent, & perdunt sabbatum. Et perdit sabbatũ, qui videt se quotidie in bonis operibus versantẽ, & laborantem in angustia rerum, forte in inopia rei familiaris, forte in fame, & siti, & nuditate, & forte se in carcere bona facientem, & illum a quo in carcerem missus est, malefaciẽtem, & exultantem, & subintrat in cor pessima cogitatio aduersus Deum & dicit, Deus quare tibi seruio? Videt se non peccasse, & contristatur quia talia mala patitur. Peccat impius, & floret in diuitijs, in honoribus, in excellentia mundi huius. Videt eum ille miser bene operans & mala patiens, perturbatur, & dicit, Deus puto mali tibi placent, boni displicent. Deus autem patiens est, quia æternus est, nouit diem iudicij sui, vbi omnia examinat, Hoc nos docens quid ait? Quàm magnificata sunt opera tua Domine, nimis profundæ factæ sunt cogitationes tuæ. Reuera fratres mei nullum mare tam profundum est, quam est ista cogitatio Dei, & mali floreant, & boni laborent. Nihil tam profundum, nihil tam altum, vbi naufragat omnis infidelis. *Infra*: Nimis profundæ factæ sunt cogitationes Dei. Vbi est cogitatio Dei? Ad præsens habenas laxat, sed postea astringet. Noli gaudere ad piscem qui in esca sua exultat,

non-

nondum traxit hamum piscator, nam iam hamum ille habet in faucibus, & quod tibi videtur longum, breue est, omnia ista cito transeunt. Vis esse longanimis? Vide æternitatem Dei, nam attendis ad dies tuos paucos, & diebus tuis paucis. Vis impleri omnia? Quæ omnia? Vt damnentur omnes impij, & coronentur omnes pij. Implet ea Deus in tempore suo.

14 *In lib. Soliloquiorum 10. 9.* IDEM sic habet: Ego Domine hoc considerans expauesco, & obstupesco de altitudine diuitiarum sapientiæ & scientiæ tuæ, ad quam ego non pertingo, & incomprehensibilia iudicia iustitiæ tuæ, quoniam ex eodem luto, alia facis vasa in honorem, alia vero in contumeliam sempiternam. *Rom. 9.* Eorum quos elegisti, numerum, & nomina tu nosti, qui scripti sunt in libro vitæ, quibus omnia cooperantur in bonum. Cum cadunt non colliduntur, quia tu supponis manum tuam, custodiens omnia ossa eorum, vt vnum ex his non conteratur. *Psal. 33.* Attamen mors peccatorum pessima, illorum quos secundum abyssum multam iudiciorum tuorum occultorum, semper autem iustorum, præsciuisti ad mortem æternam, quorum dinumeratio nominum & meritorum prauorum, apud te est, qui numerum arenæ maris dinumerasti, & dimensus es profundum abyssi, quos reliquisti in immunditijs suis, quibus omnia cooperantur in malum, & ipsa etiam oratio vertitur in peccatum, vt si etiam vsque ad cœlos ascenderint, & caput eorum nubes tetigerit, & inter sidera cœli collocauerit nidum suum, quasi sterquilinium in fine perdentur. *Abdiæ 1.* Magna enim sunt hæc iudicia tua Domine Deus, iudex iuste & fortis, qui iudicas æquitatem, & inscrutabilia facis, & profunda, quæ cum considero, contremiscunt omnia ossa mea, quoniam non securatur homo viuens super terram, vt non sit seruitium sine timore, neque gaudium sine tremore, & non glorietur accinctus, æque vt discinctus, neque glorietur ante te omnis caro, sed paueicat, & contremiscat a facie tua, *15 1. Reg. 30.* videns quod omnia in futurum reseruantur incerta. Vidimus enim multos Domine, & audiuimus a patribus nostris, quod vtique sine magno tremore non recolo, sine multo timore non confiteor, ascendisse primitus quodammodo vsque ad cœlum, & inter sidera nidum suum collocasse; postmodum autem cecidisse vsque ad abyssos, & animas eorum in malis obstupuisse. Vidimus Stellas de cœlo cecidisse ab impetu ferientis caudæ draconis, & eos qui iacebant in puluere terræ, a facie subleuantis manus tuæ Domine, mirabiliter ascendisse. Vidimus viuos morientes, & mortuos a morte resurgentes, & eos qui inter filios Dei ambulant in medio lapidum ignitorũ, quasi lutum ad nihilum defluxisse. Vidimus lucem obtenebrasse, & de tenebris lucem processisse, quia publicani & meretrices præcedunt incolas in regno cœlorum; filij autem regni eijciuntur in tenebras exteriores. *Matt. 21.*

IDEM ait: Dixit quidam Domino, Domine sequar te quocumq; ieris. *Serm. 7. de verbis Domini ĩ Mattheũ 10. 1 0 Matt. 8. Luc. 9.* Quid tam promptum, quid tam impigrum, quid tam paratum, & quid ad tantum bonum aptissimum, quàm sequi Dominum quocumque ierit? Displicuit tamen paratus. Sciebat enim magister qui futura præuidebat, istum hominem, si sequeretur Christum, sua quæsiturum fuisse, nõ quæ Iesu Christi. Ipse enim dixit, non omnis qui dicit mihi, Domine Domine intrabit in regnum cœlorum. Et iste de ipsis fuit, nec ipse sic nouerat quomodo medicus inspiciebat. Quid ergo rñdit? Vulpes foueant habent, & volucres cœli nidos; filius autem hominis non habet vbi caput reclinet. *Matt. 8.* Vulpes foueas habent in corde tuo, quia dolosus es, volatilia cęli habent nidos in corde tuo, elatus es, dolosus & elatus, non me sequeris. Et ad alterum continuo tacẽtem, nihil promittentem dicit, sequere me. Quantum mali in illo, tantum boni videbat in isto Sequere me, dicit nolenti. Ecce habes hominem paratum, sequi te quocumque ieris, & tu dicis nolenti, Sequere me? Istum, inquit,

quit, declino; quia video ibi foueas, video nidos. Quid ergo molestus es, huic quem prouocas, & excusat? Ecce iam compellis, & non venit, hortaris & nō sequitur. Quid enim dicit? Ibo prius sepelire patrem meum. Fides cordis eius, Domino se ostendebat, sed pietas differebat.

17 *Lib. 5. moral. c. 1. & 2.* GREGORIVS sic exorditur: Cum valde occulta sint iudicia diuina, cur in hac vita nonnumquam, bonis sit male, & malis bene, tunc occultiora sunt cum & bonis hic bene est, & malis male, hoc fortasse deprehenditur, quia & boni si qua deliquerunt, hic recipiunnt, vt ab æterna plenius damnatione liberentur, & mali bona quę pro hac vita faciunt, hic inueniūt, vt ad sola in posterum tormenta pertrahantur. Vnde & ardenti in inferno diuiti dicitur, Recordare quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala. *Luc. 16.* At cum bonis hic bene est, & malis male, incertum est valde, vtrum boni idcirco bona accipiant, vt prouocati ad aliquid melius crescant, an iusto latentiq; iudicio, hic suorum operum remunerationem percipiant, vt a premijs vitæ sequentis inanescant, & vtrum malos idcirco aduersa feriant, vt ab æternis supplicijs corrigendo defendant, an hic eorum pœna incipiat, vt quandoque complenda eos ad vltima gehennæ tormenta perducat. Quia ergo inter diuina iudicia graui incertitudinis suæ caligine humana mens premitur, sancti viri cum sibi suppetere prospera huius mundi conspiciunt, pauida suspicione turbantur. Timent enim ne hic laborum suorum fructus recipiant, timent ne quod diuina iustitia latens in eis vulnus aspiciat, & exterioribus eos muneribus cumulans, ab intimis repellat. Vnde fit vt sancti viri, magis in hoc mundo prospera, quàm aduersa formident. Sciunt namque quia mens dum blanda occupatione premitur, aliquando libens ad exteriora deriuatur. Vnde Iob dicit: *Iob 3.* Quare misero data est lux, & vita his qui in amaritudine animæ sunt?

18 *Eodem lib. cap. 23.* IDEM explicans illa verba Iob cap. 4 Pauor tenuit me & tremor, & omnia ossa mea perterrita sunt, inquit: Quid per ossa nisi fortia facta signantur? De quibus & per Prophetam dicitur: Dominus custodit omnia ossa eorum. Et sæpe ea quæ agunt homines, esse alicuius momenti æstimāt, quia districtionis intimæ, quàm sit subtile iudicium, ignorant. Sed cum per contemplationem rapti, superna conspiciunt, ab ipsa aliquo modo presumptionis suæ securitatis liquescunt, & tanto magis in diuino conspectu trepidant, quanto nec bona sua digna eius examine, quem conspiciunt, pensant. Hinc est enim quòd is qui fortia operando profecerat, per spiritum subleuatus clamabat, Omnia ossa mea dicent, Domine quis similis tibi. *Psal. 33.* Ac si diceret, carnes meæ verba non habēt, quia infirma mea apud te funditus silent. Ossa autem mea tuæ magnitudinis laudem dicunt, quia ipsa quoque, quæ esse in me fortia credidi, tua consideratione contremiscunt. Hinc est enim quòd Manue viso Angelo pertimescens dicit, morte moriemur, quia vidimus Dominū. *Iudi. 13.* Quem vxor protinus consolatur dicens: Si Dominus nos vellet occidere, de manibus nostris holocaustum & libamenta non suscepisset. Quid est hoc ꝙ ad visionem Angeli, vir sit timidus, & mulier audax, nisi ꝙ nobis quoties cęlestia demonstrantur; spiritus quidem pauore se cōcutit, sed tamen spes pręsumit? Quia igitur cum altiora secretorum cælestium subleuata mens conspicit, cuncta humanarum virium soliditas contremiscit, recte nunc dicitur: Pauor tenuit me & tremor, & omnia ossa mea perterrita sūt. Ac si aperte diceretur. Subtilitatis intimæ arcana percipiens, vnde me apud me fortem credidi, ante conspectum iudicis inde titubaui. Districtionem quippe diuinæ iustitiæ contemplantes, etiam de ipsis operibus iure pertimescimus, quæ nos fortia egisse putabamus.

19 *Lib. 5. Moral. cap. 6.* IDEM explicans illa verba Iob cap. 38. Indica mihi, si habes intelligen-

8 gentiam, quis posuit mensuras eius si nosti, vel quis tetẽdit super eã lineam? ait: In carne Dominus ad Ecclesiã veniens, mensuras terrę lineis mẽsus est, quia fines Ecclesię occulti iudicij subtilitate distinxit. Huius terræ, occultę mensuræ, & lineæ tendebantur, quando prædicatores sancti agente spiritu in alias partes mundi vocabantur vt irent, ab alijs autem partibus arcebantur ne accederent.
Act. 16. Paulus namq; Apostolus cum Macedoniæ prædicare negligeret, per visum illi apparuit vir
Ibid. Macedo, qui diceret, Transiens in Macedoniam adiuua nos. At contra sicut scriptum est, Tentabant Apostoli ire in Asiam, & non permisit eos spiritus Iesu. Dum ergo Prædicatores sancti, & vocãtur ad Macedoniam, & ab Asia prohibentur, ista occultarum mensurarum linea, illic ducta est, hinc reducta. Illic tenditur vt Macedonia intra sanctæ Ecclesiæ spatia colligatur, hinc attrahitur vt extra fines fidei Asia relinquatur. Intra has ergo mensuras sunt omnes electi, extra has omnes reprobi, etiam si intra fidei limitem esse videantur. Istæ spiritales lineæ occulto iudicio tendebantur, quando cuidam
Matt. 8. dicenti, magister sequar te quocumque ieris, eiusdem magistri voce re-
Luc. 9. sponsum est. Vulpes foueas habent, & volucres cœli nidos; filius autem hominis non habet vbi caput suum re-
20 clinet. Istæ mensuræ & lineæ tendebãtur, cum cuidam dicenti, Domine permitte me primum ire, & sepelire patrem meum, eiusdem magistri voce responsum est; Sine mortuos sepelire mortuos suos; tu autem vade, annuncia regnum Dei. Ecce alius secuturũ se promittit & repellitur, alius relaxandum se postulat & retinetur. Vnde hoc, nisi quia super occulta cordis spatia supernorum iudiciorum lineæ tendebantur, vt & hunc intus, incomprehensibiles mensuræ constringerent, & ille foris non iniuste remaneret? Sed cum nullus nesciat, quia Deus has occultorum iudiciorum lineas tendat, cur ad Iob dicitur: Indica mihi, si habes intelligentiam, quis posuit mensuras eius si nosti, vel quis tetendit super eam lineam? An idcirco requiritur, vt quod nosse, sed tamen prætermittere poterat, memoretur, quatenus pondus secretorum Dei sollicitus penset, dispensationem videlicet hominis non in humanis viribus, sed in manu consistere conditoris, vt dũ considerat, inuisibiliter ista quis agat, suę virtuti nihil tribuat, nec iam de se audeat aliquid, cum Dei iudicia occulta formidat, sed perpendens desuper mẽsuras, & lineas incomprehensibiliter tensas, tanto magis in humilitate formidinis consistat, quanto magis pendere videt omnia in potestate mensoris.

IDEM explicans illa verba, quæ 21
dixit Dominus, Samueli contra Heli; *Lib. 2. in 1.*
Ecce ego facio verbum in Israel, quod *Reg. cap. 3.*
quicumque audierit, tinnient ambæ *10. 1.*
aures eius, ait: Inter dona sublimia electa mens eo cautius ab elatione cõpescitur, quo per omnipotentis Dei iustitiam etiam illos repulsos aspicit, qui donis sublimioribus fulti esse videbantur. Quare & de verbo quod facturum se esse Dominus minatur: tinnire aures audientium prædicuntur. Aures quippe corporis tinniunt, quando intolerabili sonitu impetuntur. Nam cum vltra auditus capacitatem, ei clamor infunditur, hunc, quem orificij angustia sonitum reijcit, in tinnitum conuertit, quia dum per auriũ antra vox sibilat, quæ infusa simul, ad interiora non intrat. Ad aures ergo mẽtium, intolerabilis clamor est, & velut de clauso magnæ vocis sonitu aures tinniunt, quando de diu considerata magnorum virorum reprobatione, iustorum corda pertimescunt. Ambæque audiẽtis aures tinnient, quia cum summorum virorum ruina ostenditur, electorum intentio vtraque turbatur, quia & pauenti corde ad contemplanda æterna se erigunt, & sine ingenti formidine temporalia non disponunt. Hunc namque aurium tinnitum
passus fuerat, qui Domino loqueba- 22
tur, dicens; Iustitia tua sicut montes *Psal. 35.*
Dei, iudicia tua abyssus multa. Montes

quippe

quippe Dei, summi & electi viri intel liguntur. Quibus profecto montibus, Dei iustitia æquatur, cum ardua eius mandata opere perficiunt; sed tamen diuina iudicia abyssus multa sunt, qæ etsi in sanctorũ virorum oculis recta sunt ea quæ agunt, ante omnipotentis Dei oculos, qualia sunt, scire non possunt. Vnde & bona quæ præualent, incessanter agunt, & super se tonantem illam iudiciorum abyssum pertimescunt, quia de facto Domini verbo qđ audiũt, tinnitu magni terroris, eorum corda quatiantur. Apte autem nõ nisi audientium aures tinnire prædicuntur. Qui enim tota intentione ad ea quæ foris sunt, vigilant, hunc timoris tinnitum nesciunt, quia super se diuinorum iudiciorum altitudinem nequaquam pensant. Sed ecce qui subtilia Dei iudicia super se pensare noluit, de eo iudiciorum sententiæ quàm acutæ replicantur. Nam subdens dicit: Prædixi enim quòd iudicaturus essem domum eius vsque in æternum propter iniquitatem, eo quòd nouerat filios suos indigne agere, & non corripuit eos. Idcirco iuraui domui Heli, quòd non expietur iniquitas domus eius victimis & muneribus in æternum.

23 *Lib. de Noe & arca cap. 14. tom. 1.*

AMBROSIVS dicit: Diluuiũ tunc factum est, quando augentur nascentia, scilicet in secundo mẽse (idest Aprili) quando ager parturit, terrarum pariter, atque animantium fetura se fundit. Tunc ergo fecit diluuium Deus, quando dolor eorum maior foret, qui in sua abundantia puniebantur. Tunc vltio terribilior tamquam dicentis Dei: Ecce omnia secundum liberalitatis diuinæ prouidentiæ gratiam diues, natura generauit, omnia in vsum hominum germinauit, terra fecundior, segetes expectantur, tritico & hordeo campi replentur, comæ arborum, venturi fructus floribus vestiuntur. Non deest terra obsequijs suis, non bestiæ desunt munerib. suis, quæ solemnes soluuntur in partus, vt homini nihil desit. Homo solus partibus suis deest, nescit auctorem suum, à quo ei omnia ministrantur, negligit cõditorem, despicit homo remuneratorem suum, cum Deus opus suum non despexerit. Pereant cum homine omnia, propter quem facta sunt omnia, in suis diuitijs cõsumatur homo, cum sua dote moriatur, nihil ante hominẽ terra deliquerat, nullis creuit in fructibus, in homine solo se degenerasse cognoscit, spinas & tribulos pro fructibus ferens, ideo ergo non post susceptos fructus infunditur aqua, ne beneficium magis, quàm diluuium terra sentiret &c.

Deus acriter punit homines, maxime autem proceres Ecclesiæ, quando expectante ipso patienter, non emendantur. Cap. XVIII.

BASILIVS sic ait: Cum diuinarum litterarum memoriam animo colligo, reperio, tam in veteri, quàm in nouo testamento, neq; in numero, neque in magnitudine peccatorum, sed in vna tantummodo cuiuscũque tandem generis præcepti violatione contumeliam aduersus Deum iudicari, à Deoque in omnes promiscue, qui dicto ipsius audientes nõ fuerint, supplicium constitutum. Atque in veteri quidem, quando horribile illud Achan exitium lego, aut historiam illius, qui sabbato ligna collegerat; de quorum neutro quòd, aut aliter in Deum peccauerit, aut hominem quẽpiam vlla in re, vel magna, vel mediocri prorsus violauerit, nusquam reperitur. Atqui tamen alter ob vnam modo, eamque primam lignorum collectionem, pęnas inexpiabiles luit, & ne spatij quidẽ tm̃ inuenit, in quo posset pęnitere, si quidẽ Dei iussu, confestim à cuncto populo lapidib. obruit, alter autẽ qđ nescio quid tm̃modo sublegerat, eorum quę Deo fuerant dedicata, neq; tñ adhuc intra synagogã importata neq; ab ijs recepta, ad quos rerũ huiusmodi receptio ptinebat, non sibi modo, sed filijs etiam & cõiugi, exitio fuit, atque vna cum ipso tabernaculo,

1 In Procem. in lib. Ethicorum, hoc est de moribus tom. 2.

Iosue 7.

vniuersis etiam propinquis suis. Iamque in eo res erat, vt hæc peccati lues cunctum populum ignis instar populatura videretur, & quod magis mirãdum est, qui neque peccati auctorem sciret, & si scisset, nullo modo ei condonaturus fuisset, nisi quamprimum ex ipsa virorum, qui occiderant, calamitate, animaduersa Dei indignatione misere se afflictare cœpissent, & nisi Iesus Filius Naue vna cum senioribus capite puluere consperso sese in terram abiecisset. Quo facto, & eductis sortibus deprehensus sceleris auctor, supplicium quod diximus, luit. Mariæ sororis Moysi virtutes nulũ arbitror fidelem esse, qui non cognouerit. Hęc quod semel aliqñ, secus nescio quid

Num. 12. de Moyse locuta est, idque ipsum vere (mulierem enim inquit Aethiopissam accepit sibi) adeo vehementer Deum aduersum se irritauit, vt ne ipse quidem suppliciter pro ea deprecãs Moyses, quominus mulctam peccato irrogatam sustineret, ipsi impetrare potuerit. Quoties igitur animo mecum, Moysem ipsum intueor Dei ministrum, magnum illum virum, cui talis à Deo ac tantus fuerat honos delatus, magnificaque adeo summæ virtutis data testimonia, vt audire promeruerit illud; Noui te præter cæteros,

Exod. 33. & inuenisti gratiam coram me, hunc ipsum quoties considero ad aquam cõtradictionis, nullam aliam ob rem, nisi quod tantũmodo dixerat populo propter aquæ penuriam murmuranti: Num de petra hac aquam vobis poterimus eijcere? hac sola de causa confestim ei fuisse denunciatum, non ingressurum illum in terram promissionis, quæ omnium, quę Iudæis promis-

3 sa fuerant, erat tunc caput. Quoties igitur orantem hunc video, & nihil exorantem, quotiesque reputo mecũ, nihil ei prodesse potuisse, præclara adeo multaque fecerat, vt veniã, tam breui verbo impetraret, vere (vt est

Roman. 11. apud Apostolum) rigidam Dei seueritatem video, vereque illud dictum es-

1. Pet. 4. se persuadeo mihi, Si iustus vix saluabitur, impius, & peccator vbi parebũt?

Verum quid hæc ego commemoro? Quoties horrẽdam illam Domini sen- *Leuit. 5.*
tentiam audio aduersus illum qui vnũ modo, idque ex ignorantia mandatum transgressus est, profecto non reperio quomodo digne satis, iræ illius magnitudinem extimescam. Scriptum est.n. & anima quæ peccauerit per ignorantiam, feceritque vnum ex his quæ lege Domini prohibentur, & peccati rea intellexerit iniquitatem suam, afferet arietem immaculatũ de gregibus pretio argenti in delictum à sacerdote, iuxta mensuram, æstimationemq; peccati, qui orabit pro eo, quia nesciens fecerit, & dimittetur ei, quia per errorem deliquit coram Domino. Quòd si de delictis ijs, quæ ex ignorantia committuntur, iudicium habetur adeo durum, & pro eorum expiatione necessarium est sacrificium, quid obsecro de illis dicendum est, qui scientes peccant? *Infra.* Huiusmodi sunt plurima, quæ in veteri testamento aduersus eos iudicia reperio, qui quacumque in re Dei dicto, audientes non fuerint.
Cum vero ad nouũ deueni, in eo Do- *Luc. 12.*
minum ipsum animaduerto, cum ne ea quidem quæ ex ignorantia peccata committuntur, libera à supplicio dimiserit; illis tamen vehementius cõminatum, quæ à scientibus commissa de industria sint, idque illis in verbis; ille autem seruus qui cognouit voluntatem Domini sui & non fecit, vapulabit multis. Qui autem non cognouerit, & fecerit digna plagis, vapulabit paucis. Quoties igitur ipsius vni- 4
geniti Filij Dei, huiuscemodi sententias considero, & sanctorum eius Apostolorum aduersus peccantes indignationem contemplor, talesq; ac tantas ijs qui vel vna in re qualicumque offenderint, oblatas aspicio, sine dubio animaduersionis seueritatẽ in hoc nihilo minorem, immo maiorem etiã *Ibidem.*
quàm in veteri, intelligo. Siquidem cui multum datum est, multum exigetur ab eo. Animaduerte enim quæ Beatus Paulus, simul & Christianæ vocationis dignitatem, & imminẽtem cuiuis peccato pœnam subindicans dicat.

2. Cor. 10. eat. Arma enim iustitiç nostrę, inquit, non carnalia sunt, sed potentia Deo, ad destructionem munitionum, consilia destruentes, & omnem altitudinem extollentem se aduersus scientiā Dei, & in captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi, non solum autem hoc, sed in promptu habentes vlcisci omnem inobedientiā. Ait, consilia destruentes, & omnem altitudinē extollentem se aduersus sciētiam Dei, quia omne peccatum propter contumeliam, quæ ex eo in Deū, negligendo illius mandato redundet, altitudo appelletur extollēs se aduersus scientiam Dei. Et in promptu habentes vlcisci omnem inobedientiam, non hanc, aut illam, sed omnem. *Infra.* Vbi vero omnis altitudo destruitur, quæ se aduersus Dei scientiam extollit, & omnis intellectus captiuus ducitur in obsequium Christi, & sine vllo discrimine supplicium sumitur de quauis inobedientia, nihil nō punitum relinquitur, ac remittitur.
5 Qui apud Corinthios, vxorem patris habebat, cum, hoc vno excepto, alterius criminis insimularetur nullius, non solum ipse traditur satanæ ad interitum carnis quoadusque peccati labem emendet, sed simul Ecclesiam itidem etiam vniuersam, quod facinus illud merita pœna persecuta non esset, secum in criminis societatem adducit. Sic enim scriptum est. Quid vultis? in virga
1. Cor. 4. veniam ad vos? Et paulo inferius, & vos inflati estis, & non magis luxistis, vt tollatur de medio qui hoc opus fecit? Quid vero Ananias, cuius historiam scriptam in actis legimus? Quid?
Act. 5. numquid ille quoque aliud fecisse maleficium reperitur, præter id vnū propter quod acerbe à Deo mulctatus est? Vbi igitur apparet grauem à Deo pœnam fuisse illum commeritum? Prædium suum vendiderat, pretium attulerat, idque ante Apostolorum pedes statuerat; attamen quòd partem de eo clam malitiose compilasset; propterea eodem ipso tempore vna cum vxore mortē afficitur, non dignus habitus, qui de agenda ob admissum peccatum pœnitentia, quicquam audiret, nō qui spatij saltem tantum nancisceretur, per quod vel leuiter animo indoleret, & compungeretur, non qui moram denique ad seipsum redeundi vllam inueniret. *Infra*. Verum enim si omnia singulatim velim recensere, quæ in veteri, nouoque Testamento exempla in hoc genere reperiuntur, narrantem fortasse me tempus deficiet?

6 HIERONYMVS explicans illa verba: Abiecerunt enim legem *Lib. 5. in c. 5. Esa. 10. 4* Domini exercituum, & sermonem sancti Israel blasphemauerunt, ait: Antea dixerat, Væ qui trahitis iniquitatem in funiculis vanitatis. Qui dicitis, Festinet, & cito veniat opus eius, vt videamus, & appropriet, & veniat consilium sancti Israel, & sciemus illud, idest, Væ vobis qui putatis non futuram captiuitatem, quam propheticus sermo prædicit, qui dicitis ad Prophetam. Quousque nobis Dei minaris iram? Volumus eam scire, iam veniat. Hoc autem per ironiam loquuntur, quoniam eam non putant esse venturam, sed simulari à Propheta. Propter quod sicut deuorat stipulam lingua ignis, sic radix eorū quasi fauilla erit, & germen eorum vt puluis ascendet, propter superiores causas, ideo radix malitiæ eorum redigetur in fauillam, & omnis flos & pulchritudo diuitiarum & corporis, pulueri comparabitur. Nō enim solum ista fecerunt, sed his gradibus peruenerunt ad blasphemiam, vt legem Domini non reciperēt, & sermonem sancti Israel blasphemarent. Ideo iratus est furor Domini in populum suum, & extendit manum suam super eum, & percussit eum, & conturbati sunt montes, & facta sunt morticina eorum quasi stercus in medio platearum. In omnibus his non est auersus furor eius, sed adhuc manus eius extenta. Quoniam abiecerūt 7
legem Domini exercituum; idcirco iratus est furor Domini in populum suum, qui prius iratus fuerat contra principes, & potentes, qui sapientes erant in oculis suis, & iustificauerunt impium pro muneribus, & deuoraue-

rat eos quasi stipulam, lingua ignis, & calor flammæ exufferat, vt potentes potenter tormenta paterentur, & extendit manum suam aduersus eum, quem vocat populum suum, eo quòd fuerit pars hæreditatis eius. Extendit autem manum, vt percutiat, & furor eius irascatur, de quo & in alio loco legimus: Domine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me. Et Hieremias, Corripe nos Domine, inquit, verumtamen in iudicio, & non in furore. Furore autem Dominus dicitur, non quòd humanis perturbationibus subiaceat, sed quòd nos qui delinquimus, nisi irascentem viderimus Dominum, non timeamus. Quæ sit autem manus quæ extenditur, vel eleuatur super populum peccatorem, Iob loquitur manifestius: manus enim Domini tetigit me. Vnde & diabolus sciens potentem manum Domini, & brachium, quod vniuersis gentibus reuelatum est, dicit ad Dominum: Mitte manum tuam, & tange omnia quæ habet, nisi in faciem benedixerit tibi. Quòd autem quasi præteritum dicitur, quod futurum est, consuetudinem sequitur prophetalem, in qua tam certa sunt, quæ futura dicuntur, vt putentur esse prçterita. Quodque sequitur, Et percussit eum, idest populum suum, & conturbati sunt montes. Quod hyperbolice dictum putamus, quod pro magnitudine malorum imminentium, etiam montes commoueantur, & cadaueribus mortuorum repleantur omnes plateæ vrbium. Hoc accidisse Iudæis post Passionem Domini sub Vespasiano, & Hadriano nemo dubitat. Cumque hæc facta sint, non est auersus furor Domini, sed adhuc manus eius extenta, siue excelsa, quæ habitum irascentis & percutientis ostendit. Et leuabit signum in nationibus procul, & sibilabit ad eum de finibus terræ, & ecce festinus velociter veniet. Vbi describit sermo diuinus velocitatem venientis exercitus, qui non sua, sed Domini venerit voluntate, immo attractus sit, & sibilo illius prouocatus, quod non defecerit, nec tanto itinere laborauerit, & cupiditate prædandi somnum oculis non admiserit calciamenta quoq; illius non sint attrita, sagittariorum multitudinem, equitum turmas, curruum quadrigarumque feruorem, quòd instar leonis non tam ad pugnandum, quàm ad prędandum & vorandum venerit, & vlulatus vincentis exercitus, marinis fluctibus comparatur. Cum igitur venerit Romanus exercitus, & tenuerit prædam, & non fuerit qui eruat, Propheta compatientis affectu subiungit populo, & ait: Aspiciemus in terram, & ecce tenebræ tribulationis; cœlum enim aspicere non audebimus, cuius habitatorem offendimus, & lux nostra, quam semper habebamus in Deo, tribulationum caligine obscurata est.

Psalm. 6. — *Hierem. 10* — *Cap. 1.* — *Lib. 10. in c. 30. Esaia* — *Psalm. 12.*

IDEM explicans illa verba: Ecce nomen Domini venit de longinquo, ardens furor eius, & grauis ad portandum. Labia eius repleta sunt indignatione, & lingua eius quasi ignis deuorans, sic habet: Quia bonis, & obedientibus prçmia repromissa sunt, nunc e contrario malis & contemptoribus supplicia nunciantur, quòd Dominus impleat cogitationem suam, & ad puniendos longo post tempore veniat peccatores, & in cunctos sententiam proferat, spirituque oris sui interficiat impium, quem frenum appellat fuisse populorum. Spiritus eius velut torrens inundans vsque ad medium colli, ad perdendas gentes pro nihilo. Ponit similitudinem torrentis vsque ad collum inundantis, vt finem omnium venisse testetur. Sicut enim torrens suffocat eum, ad cuius collum vsque peruenerit, sic iudicium Dei neminem impunitum abire patietur. *Infra*. Dicitur autem nomen Domini venire post multum tempus, loquente humana impatientia, vsquequo Domine obliuisceris me in finem, quamdiu auertis faciem tuam à me? Ardens quoque furor eius, venit cum glo-

gloria, vt quem in humilitate contempsimus, in maiestate timeamus. 10 Hoc ipsum & in Psalmis scriptum est, *Psalm. 49.* Deus manifeste veniet, Deus noster & non silebit. Ignis in conspectu eius exardescet, & in circuitu eius tempestas valida. Rursus in alio Psalmo legitur, *Psalm. 28.* Vox Domini intercidentis flammam ignis, vt quicquid in mundo est fœni, lignorum, & stipulæ rapiens flamma consumat. Ira furoris eius quasi ignis deuorabit. Plerique nostrorum irã furoris Dñi diabolũ interpretãtur, cui tradimur ad puniendum, sicut Apostolus loquitur *1. Corin. 5.* tradere huiusmodi satanæ in interitum carnis. Hic autem ipse furor, & ira furoris Domini, nihil suo faciet arbitrio, sed quod sibi fuerit imperatum. Vnde sequitur, eloquium labiorum eius, eloquium iræ plenum, & spiritus eius, sicut aqua in valle (sicut septuaginta interpretes transtulerunt) trahens veniet vsque ad collum, vt suppplicia super peccatores faciat redundare. *Infra.* Voce Domini pauebit Assur virga percussus, & erit transitus virgæ fundatus, quam requiescere faciet Dominus super eum. Et est sensus. Nequaquam eum virga percutiet, & eam rursus leuabit, ac more cædentium, finem faciet verberandi, sed quasi fundatam, & alta radice defixam, in pœnis eius faciet permanere. In tympanis, & in citharis, & in bellis præcipuis, expugnabit eos, omnes videlicet impios, cum gaudio omnium, Dominus expugnabit.

11 IDEM exponens illa verba: Et *Lib. 18. in c. 66. Esaiæ.* cognoscẽt manus Domini seruis eius, & indignabitur inimicis suis. Quia ecce Dominus in igne veniet, & quasi turbo quadrigæ eius reddere in indignatione furorem suum, & increpationem suam in flamma ignis, sic inquit: Manus Domini pro potentia eius accipitur, quòd possit Deus omnia facere quæ promittit, iuxta illud, quod ex persona Dei Moyses loquitur ad *Exod. 4.* Pharaonem: Nunc mittam manum meam, & percutiam te, & populum tuum interficiam, & deleberis de terra. Et rursum ipse ad eundem tyrannũ, Ecce manus Domini erit super iumenta tua, *Exod. 9.* de qua ad Deum Psalmista dicebat, Manus tua gentes disperdidit. *Psalm. 43.* Quam notam faciet Dominus seruis suis, & timentibus se, & comminabitur incredulis, & inimicis suis, vt alijs promittat præmia, alijs supplicia comminetur. In quo consideranda verborum proprietas, quod non dixerit, inferet inimicis suis, sed comminabitur, vt per comminationem deterriti, & ipsi ad Domini transeant seruitutem. Manus autem Domini cõminatur inimicis suis, vt si non egerint pœnitentiam, sustineant quæ sequuntur. Ecce enim, inquit, Dominus in igne veniet, & quasi turbo, siue tempestas currus eius, non quo Dominus ignis sit, sed quo sustinentibus pœnas, esse ignis videatur. 12 *Esai. 66.* Quod autem sequitur, Quasi tempestas currus eius (secundum septuaginta interpretes) vel quasi turbo quadrigæ eius, hæc vniuersa narrantur, non quo Deus aut currus habeat, aut quadrigas, aut equorum velocitate portetur, qui ambulat super pennas ventorum. *Psalm. 103.* Sed quomodo in solio sedere dicitur, quãdo assumit habitum iudicantis, sic quando ad vindictam venit vt debellet aduersarios suos, in habitu victoris, & triumphantis ostenditur. Et in gladio suo ad omnem carnem, *Esaiæ 66.* & multiplicabuntur interfecti à Domino. De hoc gladio & in Amos scriptum est, *Amos 9.* Gladio interibunt omnes peccatores populi, cum vtique & alia sint genera pœnarum. Quicquid ergo pungit, & percutit, & torquet, & cruciat in Scripturis sãctis gladius appellaẽ, quo gladio interficiẽtur, q. Dei non fecerint voluntatem, de quo & & Paulus ait: Iuxta duritiam tuam, *Roman. 2.* & impœnitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ, & reuelationis iusti iudicij Dei, qui reddet vnicuique secundum opera sua &c. His qui acquiescunt iniquitati, ira, & furor, tribulatio, & angustia, super omnes homines qui operantur malum.

13 IDEM explicans illa verba: Nega- *Lib. 1. in c. 5. Hierem.* uerunt Dominum, & dixerunt non est

ipse, nec superueniet super nos malũ, gladius & fames non fuit eis, sic ait: Quia dixerunt non euenient quæ nobis Prophetarum voces minãtur, nec videbimus gladium, nec famem sustinebimus obsidionis, & quicquid locuti sunt Prophetæ, in ventum sunt locuti, & irrita omnia transierunt, & sermo Domini non fuit in eis; ideo sustinebunt, quæ sequens sermo describit. Hæc dicit Dominus Deus exercituũ, quia locuti estis verbum istud, Ecce ego do verba in ore tuo in ignem, & populum istum in ligna, & deuorabit eos. Dixistis Prophetæ fuerunt locuti in ventum, nec ventura sunt q̃ minantur; ꝓpterea ò Propheta do verba mea in ore tuo, q̃ ignis habeant potestatẽ, & populum istum in ligna conuertã, vt sermone tuo increduli concrementur. Ecce ego adducam super vos gentem de longinquo, domus Israel, dicit Dominus, gentem robustam, gentem antiquam, gentem cuius ignorabis linguam, nec intelliges quid loquatur.

14 Nequaquam multo post tempore, sed iam nunc adducam super vos gentem Babyloniorum, quæ veniet de longinquo, gentem robustam, cuius ignorabis linguam, siue vt in Hebræo scriptum est, nec intelliges quid loquatur; est enim malorum solatium, si illos habeas hostes, quos possis rogare, & qui tuas intelligant preces. Pharetra eius quasi sepulchrum patens, vniuersi fortes. Et comedet segetes tuas, & panẽ tuũ, deuorabit filios tuos, & filias tuas, comedet gregẽ tuũ, & armẽta tua, comedet vineã tuam, & ficũ tuã, & conteret vrbes munitas tuas. Quod dicit: Pharetra eius sepulchrum patens, Babyloniam significat armaturã. Nec dubium quin regnum Assyriorũ, Babyloniorum, Medorum, atque Persarum, sagittandi peritissimum sit, simulque describit vastitatem terræ Iudeæ, interfectionemque multorum, abactionem pecorum, subuersionem vrbium atque murorum, quòd gladio hostili cuncta capiantur; & tamen in tantis malis, non eos perdat vsque ad internecionem, sed reliquias saluas faciat, vel eorum qui in Babylonem ducti sunt, dimissisque ad agriculturam terræ Iudææ, vel eorum, qui post persecutionis ardorem, vel fuga vel confessione, fidem Domini seruauerunt.

IDEM explicans illa verba: Et dixit Dominus ad me, Si steterit Moyses, & Samuel curam me, nõ est anima mea ad populum istum, sic ait: Hos legimus iræ Domini pro populo restitisse, & iam impendentem auertisse sententiam. Etsi, inquit, illi steterint in conspectu meo, vel contra me, quorum vni dixit Deus: Dimitte me, & percutiam populum istum, tamen non exaudiam, quoniam consummata sunt scelera populi delinquentis. Eijce illos à facie mea, & egrediantur, non loco recedunt à Deo peccatores, sed voluntate. Quòd si dixerint ad te, quo egredienmur? dices ad eos, hæc dicit Dominus, Qui ad mortem ad mortem, & qui ad gladium ad gladium, & qui ad famem ad famem, & qui ad captiuitatẽ ad captiuitatem. Et visitabo super eos quattuor species, dicit Dominus, gladium ad occisionem, & carnes ad lacerandum, & volatilia cæli & bestias terræ ad deuorandum & dissipandum. Quattuor plagas, quibus traditus est populus Iudæorum, etiam Ezechielis prophetia demonstrat, gladium, pestilentiam, famem, bestias, & captiuitatẽ. Inter bestias autem, canes quoque, & volatilia intellige, quibus laceranda, & deuoranda, & dissipãda corpora tradita sunt. Neque enim fieri poterat, vt Creatore neglecto, non vniuersa creatura consurgeret in peccatores. 16

15 *Lib. 3. in c. 15. Hiere.*

Exod 32.

Ezech. 14.

Infra. Et extendam manum meam super te, & interficiam te, laboraui rogatus, siue rogans, vt nos legimus. Manus extenta, percutientis indicium est, interfectio peccatorum, iram significat consummatam. Quòd autem intulit, laboraui rogatus, siue rogans, duplicem habet sensum, quòd iam defecerit Deus crebro eis ignoscendo, & lassus sit semper eos prouocans ad salutem. Et dispergam eos ventilabro in portis terræ (siue populi mei) interfeci & perdidi populum meum, & tamẽ

à vijs

à vijs suis non sunt reuersi. Quid prodest sæpius me rogari, cum à vijs suis pessimis non reuertantur? Dispersi .n. eos quasi ventilabro, vt purgarem aream meam. Et dispersi in portis terræ, vt inferni quodammodo calcarent limina. Et interfeci & perdidi populũ meum, vt coacti malorum necessitate, impendentia vitarent mala. Multiplicatæ sunt mihi viduæ eius super arenam maris, induxi eis super matrem, adolescentis vastatorem meridie, misi super ciuitates repente terrorem. Diuersis medicaminibus cupit Deus saluare peccantes, vt qui contempserant blandientem, timeant comminantem. Viduæ multiplicatæ sunt super arenã maris interfectis viris, matres perditis liberis, sensere vastantem, non in nocte, & per insidias, sed clara luce, vt ostendat apertam vim aduersarij fortioris. Misi super ciuitates, haud dubium, quin Iuda & populi peccatoris, repente terrorem, vt quanto fuit subitum malum, tanto difficilius esset effugium. Infirmata est quæ peperit septẽ, defecit anima eius, & occidit ei Sol, cũ adhuc esset dies, & residuos eius in gladium dabo in conspectu inimicorum eorum, ait Dominus. Quæ erat diues liberis, orba subito facta est, & clara luce disperijt. Reliquum autem, ait, populum, tradam gladio, vt mortem
Malach. 4. & iram Dei nullus effugiat. Et occidit ei Sol iustitiæ, in cuius pennis est sanitas.

17
Lib. 4. in c. 14. Ezech. IDEM explicans illa verba: Terra cum peccauerit mihi, vt præuaricetur præuaricans, extendam manum super eam, & conterã virgam panis eius, & immittam in eam famem, & interficiam de ea hominem, & iumenta. Etsi fuerint tres viri isti in medio eius, Noe, & Daniel, & Iob, ipsi iustitia sua liberabunt animas suas, &c. & nec filios, nec filias liberabunt, ait: Quæritur cum Abraham, & Isaac, & Iacob, Moyses quoque, & ceteri Patriarchæ & Profetæ iusti fuerint, cur horũ tantummodo fiat mentio. Quod facile sol-
Genes. 6. 7. uitur. Noe enim imminens orbi terrarum diluuium, quia omnis terra polluerat vias Domini, prohibere non potuit. Daniel quoque imminentem captiuitatem populi Iudæorum, nullis *Dan. 1.* fletibus mitigauit. Sed & Iob non ob *Iob 1.* peccata, sed ob probationem, nec domum, nec filios liberauit. *Infra.* Cum hæc ita se habeant, & terram peccatricem, à singulis plagis tantorum virorum non saluet deprecatio, sic dicit Dominus Deus, quia Hierusalem nefanda peccauit, quattuor simul plagas inducam super eam, gladium quo ab hostibus trucidatur, & famem, quam in obsidione sustinet, & bestias, quibus fugientes in desertis & saltibus deuorantur, & pestilentiam, quæ semper famem ad penuriam sequitur, pro qua vulgata editio mortem transtulit. Hæc autem, inquit, inducam super eã, vt nec homines in ea remaneant, nec iumenta.

IDEM explicans illa verba: Hæc dicit Dominus Deus, Pone ollam, & mitte in eam aquam. Congere frusta eius in eam, omnem partem bonam, femur & armum electa & ossibus plena. Pinguissimum pecus assume, compone quoque strues ossium sub ea, efferbuit coctio eius, & discocta sunt ossa illius in medio eius, sic habet: Carnes diligenter ab ossibus separa, & carnibus missis in lebetem, ossa compone sub lebete. Vis autem scire Propheta quis sit iste lebes, vel quæ carnes, aut ossa? Loquere, hęc dicit Dominus Deus, Vę ciuitati sanguinum, idest Hierusalẽ, lebeti, cuius rubigo, idest malitia magna est, & licet ignis suppositus sit, tamen rubigo eius non exiuit de ea. Perseuerauerunt enim captiui, atque cruciati, in scelere suo. Per partes, & sigillatim consumitur eam, nemo remaneat in salutem. Non cecidit super eã sors, vt alij perirent, & alij saluarentur, sed cunctis communis venit interitus; sanguis enim eius, idest homicidia, & filiorum neces, in medio illius sunt. Quem sanguinem effudit super limpidissimam petram, vt pateret omnibus, nec terra operiretur, aut puluere, ne transiret videlicet indignatio mea, sed super apertissimum sanguinẽ

18 *Lib. 7. in c. 24. Ezech.*

vltio properaret. *Infra.* Ecce ego grandem in te pyram faciam, & non solum in te carnes molles & teneras, sed durissima quoque ossa succendam, vt nihil in te remaneat, quod non cremetur incendio. Cumque & carnes, & ossa consumpta fuerint, & cremata, ipsum lebetem vacuum pone super prunas, vt æs quoque illius incalescat, & consumatur, & ære consumpto, rubigo quoque illius pereat, idest ciuitate incendio concremata, malitia cum vrbe
19 dispereat. Sed quid prodest fecisse qđ iussum est? Ne per ignem quidem rubigo, atque malitia lebetis, & vrbis potuit auferri, sed permanet in ea immunditia execrabilis. Et apostropham ad ipsum lebetem, idest ad ipsam vrbem facit. Mundare te volui, & non es mundata sordibus tuis, nec vltra poteris emundari, donec in te compleam indignationem meam. Ego Dominus locutus sum, & sententia mea non potest præterire, venit iam vrbs obsidio, faciam quod minatus sum, nec transibo sicut sæpe feci scelera tua, & vltra non parcam, nec placabor tibi, etiamsi multiplicaueris preces, sed vias tuas, & adinuentiones tuas reddam tibi. *Infra.* In captiuitate posito Ezechiel & his qui cum eo erant & tradiderant secum rege Ieconia, similitudo lebetis ponitur, vt quomodo carnes & ossa congesta in lebetem incendio concremantur, sic cuncta ciuitas cum suis interitura sit ciuibus, & nullus remaneat eorum qui obsessi sunt, quin fame, gladio, pestilentia consumantur, & pars reliqua captiua ducatur in Babylonem. Potest hæc eadem prophetia, & ad tempus pertinere dominicæ passionis, propter quam exercitu circũdata est Hierusalem, & interfecti filij eius, & obsidente Tito filio Vespasiani, ad salutem nullus euasit, templũq; subuersum est, & post quinquaginta annos, sub Hadriano ciuitas æterno igne consumpta est. Præsentem autem captiuitatem, quando Ezechiel in Babylone ista cernebat, & Hieremias in principio ponit voluminis sui. Quid tu vides Hieremia? Qui respondens ait, ollam succensam, & faciem eius à *Hierem. 1.*
facie Aquilonis.

IDEM explicans illa verba: Ego 20
quasi leæna Ephraim, & quasi catulus *Lib. 2. in c.*
leonis domui Iuda. Ego ego capiam, *5. Oseæ 10.*
& vadã, & tollam, & nõ est qui eruat, *5.*
vadens reuertar ad locum meum, donec deficiatis, & quæratis faciẽ meam sic ait: Ero quasi leæna Ephraim. Pro leæna, septuaginta interpretati sunt pantherem, quæ Græce similiter dicitur, & Latine, & tam nomen bestiæ, quàm omnis bestia accipi potest, vt quicquid sæuum in bestijs est, hoc in Dei indignatione cognoscas. Nihil panthere velocius, nihil leone fortius, in panthere velox per Assyrios regni Samariæ significatur interitus, & in leone fortissimum contra Hierusalem & Iudam, aliquanto post tempore, regnum ostenditur Chaldæorum. Ego ego capiam, & vadam, & tollam, &c. Quæritur si rapiente & tollente, & tenente Deo, nullus de manibus eius potest eripere, iuxta illud quod scriptum est: Nemo potest rapere de manu Patris mei, quomodo Iudas de manu Dei, proditione sit raptus? Ad quod respondebimus nullum posse rapere de manu Dei, posse autem eum qui tenetur, propria voluntate de manu Dei excidere. Quodque sequitur, vadens reuertar ad locum meum. Locum Dei magnificentiam & maiestatem eius debemus accipere, vt nequaquam pro dispensatione descendat ad homines irascatur, misereatur, obliuiscatur, fiat quasi panther, vertatur in leonem, mutetur in bestias, sed res spernat humanas, & permittat eos quos antea protegebat, hostibus subiacere, vt tabescant, & deficiant, & intereant; & postea quærant faciem Domini, & dicant, Illumina faciem tuam, *Psalm. 79.*
& salui erimus. *Infra.* Alij locum Dei cœlum putant, quo offensus Deus ab his qui in terra habitant, reuertatur, & eos faciat disperire, qui clementissimum Dominum, magnitudine peccatorum, in ferarum sibi rabiem conuerterunt.

AVGVSTINVS sic ait: Post- 21

quam

Digitized by Google

Lib. 3. Quaestionum in Leuit. 10. 4. quam exeunte igne à Domino, incensi & mortui sunt filij Aaró, qui ausi sunt in batillis suis, adhibito igne alieno, incensum imponere Domino, quod ideo non licebat, quia ex illo igne, qui diuinitus ad altare venerat, deinceps custodito, omnia erant accẽdenda quę in tabernaculo accendi oportebat: mortuis ergo illis, ait Moyses. Hoc est qđ dixit Dominus dicens, In eis qui mihi appropinquant, sanctificabor, & in omni synagoga glorificabor, eos appropinquare Domino volens intelligi, qui in tabernaculo sacerdotio fungebantur, sanctificari autem in eis etiam vindicando, sicut factum est. Vt hinc
1. Petr. 4. sciretur, quàm minus alijs parcat, si illis non parcit, quo sensu dictum est, si iustus vix saluabitur, impius & pec-
Luc. 12. cator vbi parebunt? An potius secundum illud, cui plus datur, plus exigetur ab eo. Et illud: Seruus qui non cognouit voluntatem Domini sui, & facit digna plagis, vapulabit paucis; seruus autem qui cognouit voluntatem Domini sui, & facit digna plagis,
Sapien. 6. vapulabit multis. Et illud: Exiguo conceditur misericordia, potentes autem, potenter tormenta patientur.

22 *In Psal. 94 tom. 8.* IDEM exponens illa verba: Quibus iuraui in ira mea, si introibunt in requiem meam, inquit, Magnus terror. Ab exultatione cœpimus, sed ad magnum timorem conclusit Psalmus iste. Loqui Dominum magnum est, quanto magis iurare Deum? Iurantem hominem debes timere, ne propter iurationem faciat, quod contra voluntatem eius est, quanto magis Deum, qui nihil temere iurare potest? Iurationem ad confirmationem voluit esse, iuramento confirmat minas suas: iurauit ergo illis in ira sua, ne intrent in requiem ipsius.

23 *Lib. 9. epist. epist. 58. tomus 2.* GREGORIVS sic ait: Moyses cum Dei populum ex Aegypto educeret, mira signa in Aegypto operatus est. In Sina monte quadraginta diebus & noctibus ieiunans, legis tabulas accepit inter coruscos tonitruos pertimescente omni populo, omnipotentis Dei seruitio solus, familiari etiam collocutione coniunctus est, rubrum mare aperuit, in itinere ducem habuit nubis columnam, esurienti populo manna de cælo pluit, carnem desiderãtibus, vsque ad satietatem nimiam in eremo per miraculum ministrauit. Sed cum iam sitis tempore ad petram ventum fuisset, diffisus est, seque de eadem aquam educere posse dubitauit, quam iubente Domino percussit, atque aquas effluentes aperuit. Quanta autem post hæc per triginta & octo annos in deserto miracula fecerit, qs enumerare, quis inuestigare valeat. Quoties res dubia animum pulsasset, recurrens ad tabernaculum, secreto Dominum requirebat, atque de ea protinus Deo loquente, docebatur. Iratum populo Dominum placabat suæ precis interuentione, surgentes in superbia, atque in discordia dissidentes, dehiscentis terræ hiatibus absorbebat, victorijs premebat hostes, signa monstrabat ciuibus. Sed cum iam ad repromissionis terram ventum fuisset, vocatus in montem est, & quam culpam, ante annos triginta & octo vt dixi, fecerat, audiuit, quia de educenda aqua dubitauit. Et propter hoc, quia terram repromissionis intrare non posset, agnouit. Qua in re considerandum nobis est, quàm timendum sit omnipotentis Dei iudicium, qui per illum famulum suum tot signa faciebat, cuius culpam longo tempore adhuc seruabat in cogitatiune. Igitur frater charissime, si & illum agnoscimus post signa, pro culpa mortuum, quem omnipotenti Deo nouimus pręcipue electum, quanto nos debemus metu contremiscere, qui necdum adhuc nouimus, si electi sumus?

24

†

Dei

Dei præsentia, quàm plurium bonorum est causa, sicut & ipsius absentia, multa causat nocumenta.
Cap. XIX.

PRÆTER multa quę de re hac disseruntur infra lib.7.cap.8.& 9.& lib.1. cap.6. & sequentibus.

1 *Homil.2.in Psalm.38. tom.1.*

ORIGENES explicans illa verba: Aduena ego sum apud te, & peregrinus sicut omnes patres mei, remitte mihi vt refrigerer priusquam abeam,& amplius non ero, ait: Ego si dignus efficiar esse apud te, incola tamen sum & peregrinus apud te,quia omnes patres mei incolæ fuerunt, & peregrini apud te,& Abraham peregrinus est apud te, quia non erat semper, sed tunc esse cœpit,quando tu voluisti,& Isaac,& Iacob,& omnes iusti. Remitte mihi vt refrigerer, priusquã abeam, & amplius non ero Quoniam incola sum, donec apud te sum tamdiu sum; si autem à te exiero, perdidi etiam hoc ipsum quod sum, & ero tamquam qui non sum. Denique propterea de peccatoribus dicit, & erunt tamquam qui non sunt. *Sapien.2.* Et alibi, qui vocauit ea quæ nõ sunt *Roman.4.* Sciendum tamen est, quòd in nobis est siue vt simus, siue vt non simus. Donec enim adhæremus Deo, & inhæremus ei, qui vere est, etiam nos sumus. Sin autem abscesserimus ab eo, & non adhæserimus Deo, nostro vitio in cõtrarium decidimus. Et per hoc non substantialis animæ designatur interitus, sed non esse dicitur, cum in eo nõ permaner, qui vere, & semper est, ex quo ipse est.

2 *Homil.1.in Hierem.*

IDEM sic ait: Cum egressus esset Cain à facie Dei, habitauit in terra Naid contra Eden. Naid in Græca lingua interpretatur cõmotio. Qui enim derelinquit Deum, qui deserit sensum de eo iugiter cogitandi, iste habitat in terra Naid, in turbatione mali cordis, & mentis commotione consistit. Vnde ait Hieremias: Biberunt gentes, propterea commotæ sunt, & subito ceci- *Hierem.51.* dit Babylon,& contrita est. Vnusquisque nostrum consideret seipsum, si in alicuius corde non cecidit ciuitas confusionis, huic Christus necdum aduenit. Veniente quippe eo, Babylon ruere consueuit & omnis malitia eius, & reædificat pro his quæ subuersa sunt, pro Babylone, quæ fuerat ante cõstructa in ipso principali cordis vestri, Hierusalem ciuitatem sanctam Dei. *Infra.* Curauimus Babylonem, & non est sanata, relinquamus eam. Steterunt medici sub magno medico, Angeli Dei volẽtes curare imbecilitates nostras, volentes animam liberare de vitijs, sed nosipsi repellimus eos, dum consilijs eorum non acquiescimus. Vident se operam perdere cum loquuntur inuicem, & dicunt, Relinquamus eam, & abeamus vnusquisque in terram suam. Hoc est credita nobis est à Deo medicina, vt animam curaremus humanam, adhibuimus adiutorium, medicinam imposuimus, multum contumax est, non vult obseruare, quod dicimus, studium nostrum non sequitur effectus. Relinquamus eam, & abeamus vnusquisq; in terram suam, idest domesticum locum & proprium. Caue homo ne quando relinquat te medicus. Si enim te dereliquerit, manifestum est enim quia abscessio eius, condemnatio tua sit, vt irremediabilis, nolentisque curari. Cum autem te deserit, quid tibi aliud euenturũ est, nisi quod solet his accidere, qui à medicis desperantur, vtentes voluntate morbi sui, vt ad peiora demergantur?

3 *Homi.5. in Psalm.28. tom.1.*

BASILIVS explicans illa verba: Dominus diluuium inhabitare facit, & sedebit Dominus Rex in æternum, ait: Anima peccatis abluta & purgata, excusso à se veteri homine, domicilium deinceps fiat accommodum Deo in spiritu. Meæ huic expositioni concinunt ea quæ in Psalmo conscripta sunt. *Psalm.31.* Postquam enim dixit: Delictum meum cognitum tibi feci,& peccatum meum non abscondi,& item hoc, Pro hac orabit ad te omnis sanctus, sequitur: Verumtamen in diluuio aquarum multarum, ad eum non appro-

approximabunt. Non enim deinceps peccata appropinquant ei qui iam accepit baptisma in remissionem peccatorum. Huic sententiæ cognatum & affine, quod in Micheæ prophetia inuenitur, Quia volens misericordiam est, conuertet se & miserebitur nostri. Demerget peccata nostra, & proijcientur in profundum maris, & sedebit Dominus Rex in æternum. Splendenti namque animæ, statim post diluuium baptismi Deus insidens, veluti thronum eam sibi constituit & efficit: Dominus virtutem (seu fortitudinem vt Basilius legit) populo suo dabit, populo enim iustitiam sedulo operanti, suggerit Deus vires & robur. Dominus benedicet populo suo in pace. Iam quisquis animum confirmauit ad efficacem perfectionem bonorum operum; is vtique Dei benedictione efficitur dignus. Inter porro benedictionis diuinæ species, pax perfectissima esse videtur, cum status sit, mentem procul intemperie omni constabiliés, adeo vt pacific⁹ vir hoc insigni tamquam proprijs notis internosci possit, siquidem qui sedatis est & peramænis moribus, vocatur filius pacis ac diuinæ benedictionis fit particeps.

Mich. 7.

IDEM explicans illa verba: Adiuuabit eam mane diluculo, sic inquit: Prædixerat regius vates, Sanctificauit tabernaculum suum altissimus. Per hoc tabernaculum quod fixit & certe habitauit Deus, in medio illius fuit, donans illi tantum roboris ne commoueatur, in medio autem ciuitatis est Deus, æquales vndiquaque emittens radios. Adiuuauit eam Deus mane diluculo. Sol enim iste sensilis matutinum tempus apud nos facit, quando supra nostrum Horizontem eminuerit illustris & conspicuus. Matutinum autem in anima, iustitiæ Sol perficit in ortu lucis spiritualis, edens diem apud eum qui ipsum recepit. In nocte autem nos homines sumus, tantisper, dum ignorantiæ tenebris obuoluimur. Adiuuabit ergo ciuitatem Deus per proprium ortum & manifestationem, lucem ipsi inducens matutinam. Ecce enim homo, dicit Propheta, Oriens nomen illi. Quibus igitur lux oritur spiritualis, tenebris iniquitatis & ignorantiæ discussis, matutinum his fit, quoniam lux in mundum venit, vt in ipsa ambulans non offendat. Auxilium namque ipsius, matutinum præbet tempus. *Infra*, exponens illa verba. Vacate & videte quoniam ego sum Deus ait: Domui mentis nostræ vacemus, vt in nobis Christum per spiritum promereamur habere inhabitantem. Vacemus ab omni peccato, vt anima nostra in tranquillo, ac quieto statu consistente, nec vlla vitiosæ affectionis turbella eam agitante, in ea tanquam in speculo irradiato, & assulgentia Dei pura sit, nec vlla obscuretur caligine.

4 Homil. 21. in Psal. 45

Zachar. 6.

HIERONYMVS explicans illa verba: Quærite Dominum, dum inueniri potest, ait: Quærite Dominum dum inueniri potest, dum estis in corpore, dum datur locus pœnitentiæ, & quærite, non loco sed fide. Quomodo autem quæratur Deus in alio loco plenius dicitur, sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis quærite illum, quia inuenitur ab his qui non tentant eum, & apparet his qui non sunt illi increduli. Vnde & nos scientes illud dictum de peccatoribus. Qui longe recedunt à te, peribunt, loquamur ad Dominũ. Quo ibo à spiritu tuo, & quo à facie tua fugiam? Et innocemus eum dum prope est, ne nostris vitijs atque peccatis, procul recedat, Appropinquat enim appropinquantibus sibi, & filio, longo post tempore reuertenti, lætus occurrit. Quamobrem sanctus in psalmo canit, Mihi autem adhærere Deo bonum est. Et per Hieremiam loquitur Deus, ego Deus appropinquans, & non de longe. Appropinquans eis qui mihi appropinquant, & non de longe. Appropinquans eis qui mihi appropinquãt, & longe recedens ab his, qui à me procul infidelitate recedunt. Propter quæ dicitur ad credentes, Appropinquate Deo, & appropinquabit vobis.

5 Lib. 15. in c. 55. Esaiæ tom. 4.

Psalm 138

Psalm. 72.

IDEM

Digitized by Google

6 *In c. 1. Ioel tom. 5.* IDEM explicans illa verba: Depopulata est regio, luxit humus, confusum est vinum, elanguit oleum, confusi sunt agricolæ, vlulauerunt vinitores, &c. ait: Postquam sponsa quæ receperat doctrinam Dei, à sponso fuerit separata, & pro byssinis, lineisque vestibus, cilicio circũdata .i. habitum lugentis assumpserit, tunc perijt sacrificium de quo scriptum est: Sacrificiũ Deo spiritus contribulatus, & vini libatio, quod lætificat cor hominis de domo Dei. *Psalm. 50.* Principes populi videbũt, multiplicata iniquitate, campos, & plana credentium, fructus non afferre virtutum, sed omnia vitijs inhorrescere, quando frumentum, & hordeum, vineasque & oleum, eruca, locusta, brucus, rubigo, consumpserint. Quia perijt messis agri, vinea confusa est, & ficus elanguit, malogranatum, & palma, & omnia ligna agri, aruerunt, quia cõfusum est gaudium à filijs hominum. Quid necesse est omnes arbores percurrere, cum vniuersa aruerint, & pro gaudio, atque lætitia, filios hominum mæror oppresserit, & confusio?

7 *Lib. 3. in c. 5. Amos.* IDEM explicans illa verba: Et in omnibus vineis erit planctus, quia pertransibo in medio tui dicit Dominus, inquit: Præmiserat Propheta, propterea hæc dicit Dominus Deus exercituum dominator, in omnibus plateis planctus, & in cunctis quæ foris sunt, dicetur væ væ. Et vocabunt agricolã ad luctum, & ad planctum, eos qui sciunt plangere. Præcepi vt quæreretis bonum, & non malum, vt viueretis, essetque Dominus vobiscum. Et iterum intuli, ne semel tantum vos monitos diceretis, Odio habete malum, & diligite bonum, quod quia facere noluistis, mea præcepta calcãtes, & vertistis ad me scapulam recedentem, ideo hæc dicit Dominus omnipotens, vbique planctus, vbique mæstitia. Agricolæ vocabuntur ad luctum, & qui sciunt more prouinciæ præcinere, ad concitandas lachrymas, vocabũtur, vt nequaquam in omnibus plateis, sicut supra dictum est, sed in vineis sit planctus, atque luctus, vt vbi quondam fuit materia lætitiæ, sit origo lachrymarum. Et hæc omnia fient, quia pertransibo, inquit, in medio tui. Verbum Hebraicum pertransibo, quoties in scripturis sanctis ex persona Dei ponitur, pro pœna accipiendũ, vt nequaquam apud eos maneat, sed pertranseat, ac relinquat. *Infra.* Et hæc vniuersa patientur, quia pertransibit per medium eorum Dominus, vt non habitet inter eos. Et inambulabo: Et, ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem sæculi. *Matth. 28.*

8 *In c. 2. Sophonia.* IDEM explicans illa verba: Et accubabunt in medio eius greges, omnes bestiæ gentium, & Onocrotalus, & Hericius in liminibus eius morabũtur. Hæc est ciuitas gloriosa, habitans in confidentia, quę dicebat in corde suo, ego sum, & extra me non est alia amplius, quomodo facta est in desertum cubile bestiæ? Omnis qui transit per eam, sibilabit, mouebit manum suam, ait: Vbi prius habitabat Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, & Angeli eius ministerijs præsidebant, tunc habitabunt bestiæ, de quibus & Propheta complorat dicens: Ne tradas bestijs animas confitentes tibi. *Psalm. 7.* Omnis qui transibit per eam, sibilabit, & mouebit manus suas. Quod si de Angelis intellexerimus, ita interpretabimur: Cum transierint per eam Angeli, & nõ transierint in ea, vt prius facere consueuerant, stupebunt, & mirabuntur, & non eam fulcient, & sustentabunt ruentem manu sua, sed leuabunt manus, & pertransient. Vel certe cum sibilo attollent manus, & quasi plangentes, in morem lugentium concrepabũt. Si autem hoc de diabolo voluerimus accipere, qui vineam quoque quæ de Ægypto translata fuerat, vastauerit, dicemus per animam, de qua Christus recesserit, & quæ prius templum Dei fuerat, & esse desiuit, transire serpentem, & sibilare in ea, & venena suæ malitiæ euomere.

9 *Lib. 2. in c. 7. Zachar.* IDEM exponens illa verba: Et dispersi eos p omnia regna quæ nesciũt, & terra desolata est ab eis, eo quòd non

non esset transiens, & reuertens, & posuerunt terram desiderabilem in desertum, inquit. Possumus hæc ad eos referre, qui in Ecclesia delinquentes, proiecti sunt de terra confessionis, qui noluerunt audire Dominum, & verterunt ad eum scapulam, & aures suas aggrauauerunt, & cor posuerunt vt adamantem. Et facta est super eos indignatio Domini, & dispersi sunt per omnia regna vitiorum, & desolata est terra eorum, vel anima, vel corpus, nō habens habitatorem Dominum, nec in se spiritum reuertentem. Et terra quondam desiderabilis, quæ erat hospitium Trinitatis, versa est in desertum, habitationemque draconum.

10 *In Ps. 108. tom. 8.*

AVGVSTINVS exponens illa verba: Qui astitit à dextris pauperis, vt saluam faceret à persequētibus animam eius, ait: De Iuda dictum erat, diabolus stet à dextris eius, quia suas diuitias augere voluit, Christo vendito. Hic autem Dominus astitit à dextris pauperis, vt diuitiæ pauperis sint ipse Dominus. Astitit quippe à dextris pauperis, non vt ei multiplicaret annos vitæ quandoque finiendę, nec vt eius augeret pecuniam, aut eū faceret corporis viribus fortem, vel ad tempus incolumem, sed vt saluam faceret, inquit, à persequentibus animam meam. Salua fit autem à persequentibus anima, si non eis consentiatur ad malum. Non eis autem consentitur, cum assistit Dominus à dextris pauperis, ne ipsa paupertate, idest infirmitate succumbant. Hoc adiutoriū præstitum est corpori Christi, in sanctis eius.

11 *Tract. 19. in Ioannem tom. 9.*

IDEM sic ait: Quia vita animæ est Deus, quomodo cum ipsa est in corpore, præstat illi vigorem, decorē, mobilitatem, officia membrorum, sic cum vita eius Deus, in ipsa est, præstat illi sapientiam, pietatem, iustitiam, charitatem. Veniente itaq; verbo, resurget anima à morte sua ad vitam suam, hoc est ab iniquitate, ab insipientia, ab impietate, ad Deum suum, qui est illi sapientia, iustitia, charitas. Accedite inquit ad eum. Et quid nobis erit? Et illuminami. Si ergo accedendo illuminamini, & recedendo tenebramini, nō erat in vobis lumen vestrū, sed in Deo vestro. Accedite, vt resurgamini, si recesseritis moriemini. Si ergo accedēdo viuitis, recedendo morimini, non erat in vobis vita vestra, ipsa est enim vita vestra, quæ est lux vestra, quoniā apud te est fons vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen.

Psalm. 33. *Psalm. 35.*

12 *Sermo. 1. de tēpore Dominica 1. Aduentus tom. 10.* *2. Corin. 6.* *Apocal. 3.*

IDEM ait: Dn̄s non solum aīam dignatur visitare sed & requiescere, & in perpetuum in illa dignabitur habitare, sicut scriptum est, & inhabitabo in illis, & inambulabo. Et iterum, ecce sto ad ostium & pulso, si quis surrexerit & aperuerit mihi, intrabo ab illū, & cēnabo cum illo, & ille mecū. Quàm felix est illa anima quæ vitam suam, ita Deo auxiliante, studuerit gubernare, vt Christum hospitem & habitatorem mereatur excipere. Sicut econtrario, quam infelix est illa conscientia, toto lachrymarum fonte lugenda, quę se ita malis operibus cruentauit, vt in ea Christus non requiescere, sed diabolus incipiat dominari. Talis enim anima (si medicamentum pœnitentiæ nō cito subuenerit) à luce relinquitur, à tenebris occupatur, vacuatur dulcedine, impletur amaritudine, à morte inuaditur, vita repudiatur.

13 *Lib. 9. moral. cap. 34. tom. 2.*

GREGORIVS exponens illa verba Iob c. x. Reuersusq;, mirabiliter me crucias. Sic ait: Cum ab autore relinquimur, nec ipsa vllatenus destitutionis nostræ damna sentimus. Quo.n. longe nos conditor deserit, eo mens nostra insensibilius obdurescit, nulla q̄ Dei sunt, diligit, nequaquam superna concupiscit, & quia amoris intimi calorem non habet, frigida deorsum iacet, ac miserādo modo fit quotidie tanto securior, quanto peior, cumq; vnde sit lapsa non meminit, & supplicia secutura non metuit, quantū lugenda sit nescit. At si afflatu sancti spiritus tāgitur, ad cōsiderationem protinus suę perditionis euigilat, in cælestium inquisitione se excutit, amoris summi æstibus inardescit, quæ se circumprimāt damna considerat, & plorat proficiens,

quæ

quæ prius læta torpebat. Bene ergo conditori dicitur, Reuersusque mirabiliter me crucias, quia omnipotens Deus vnde mentem nostram visitans ad amorem suum erigit, inde hanc per lachrymas grauiter affligit. Ac si aperte dicat, relinquendo me, nequaquam afficis, quia insensibilem reddis, sed cum reuerteris crucias, quia dum te insinuas mihi, me quàm sim lugendus demonstras. Vnde nequaquam se pœnaliter, sed mirabiliter asserit cruciari, quia dum per fletum mens ad summa rapitur, compunctionis suæ pœnam, gaudens miratur, & libet affici, quia afflictione sua se conspicit ad alta subleuari.

14 *In Psal. 7. Pœnitentialem tom. 2.* IDEM explicans illa verba: Anima mea sicut terra sine aqua tibi, inquit, quasi terra sine aqua, est anima sine gratia. Sicut enim terra quæ imbre non perfunditur, non vestitur herbis, non venustatur floribus, non abundat messe: sic anima gratia carens, non operitur virtutibus, non cogitat de cęlestibus, non insistit vtilibus. Vitiato namq; in primo paréte libero arbitrio, iam nec velle quidem bonum possumus, nisi illius gratia adiuuemur, apud quem gressus hominis diriguntur. Deus est, qui operatur in nobis velle & perficere, pro bona voluntate sua. *Philip. 2.*

15 *Serm. 56. in Cantica.* BERNARDVS explicans illa verba: Cant. 2. En ipse stat post parietem nostrum, sic habet: Sponsus æqualiter & indifferenter præsto vbiq; est, diuinæ vtique præsentia maiestatis, & magnitudine virtutis suæ, gratiæ tamen exhibitione, quibusdam longe, quibusdam prope esse dicitur. Longe enim à peccatoribus salus. Et sanctus Dauid nihilominus dicit; Vt quid Domine recessisti longe? Ceterum à sanctis, pia dispensatione, ad tempus & non ex toto, sed iuxta aliquid, aliqñ longe se facit. Peccatoribus autem de quibus dicitur, Superbia autem eorũ qui te oderunt ascendit semper, & iterum, Inquinatæ sunt viæ illorum in omni tempore, semper valdeq; longe est, atque in ira hoc, non in misericordia. Quamobrẽ orat ad Deum sanctus, & ait: Ne declines in ira à seruo tuo; Sciens quia, & in misericordia potuerit declinare. Prope est ergo Dominus sanctis & electis suis, etiam quando longe videtur esse. Prope enim est omnibus inuocantibus eum in veritate, & iuxta est his qui tribulato sunt corde. *Psalm. 118* *Dan. 73.* *Psalm. 26.*

16 *Serm. 56. in Cantica.* IDEM sic ait: Non recte oras, si orando, præter Verbum, aliquid quæris, quoniam in ipso sunt omnia. Ibi remedium vulnerum, ibi subsidia necessitatum, ibi resarcitus defectuum, ibi profectuum copiæ, ibi deniq; quicquid accipere vel habere hominibus expedit, quicquid decet, qcquid oportet. Plura de re hac differuntur lib. 14. c. 6. &c. vbi de peccatorum miserando statu agitur, & etiã de nocumẽtis quę peccata inferunt animæ, & etiam li. 7. c 8. & 9. de bonis quę in anima confert diuina gratia.

17 *Lib. 4. epist. epistola 17. qua est ad Clericos quosdam tom. 5.* AMBROSIVS explicans illud Ecclef. 4. Melius est duos esse simul, q̃ vnum, &c. sic ait: Vbi sunt duo, optimi super vnum, nisi vbi Christus est, & is quem Christus tuetur? quia si ceciderit, qui cum Domino est Iesu, eriget eum Iesus. Vnde in Eliseo figura Dñi præcessit. 4. Reg. 4. Qui proiecit se, vt mortuum erigeret. In quo symbolum est, quod nobis Christus commortuus sit, vt nobis resurgeret. Proiecit itaque se vsq; ad nostram Christus fragilitatem, vt nos erigeret, proiecit se, non cecidit, sed erexit consortem. Vnde pulchre ait Eccl. qm̃ qui ceciderit, alter erigit socium suũ, nõ ipse erigitur, Christus aũt non alterius auxilio erectus est, sed ipse se resuscitauit, neq; immerito erectus non est, qa non cecidit, nam ille qui à secũdo erigitur cecidit. Si dormierint duo, fouebũtur mutuo. Commortui sumus Christo, & ideo conuiuimus, Christus nobis commortuus est, vt nos calefaceret, q ait, Ignẽ veni mittere in terram. Mortuus erã, sed quia in baptismate cõmortuus Christo sum, accepi lumẽ vitæ à Christo, & qui in Christo moritur, p Chri- *Eccles. 4.*

stum

rum calefactus, vitæ & resurrectionis vaporé accipit. Frigidus erat puer, calefecit, cum Eliseus, spiritu suo dedit ei vitæ calorem. Calefieri non pôt, cui ignis ardens non appropinquat, frigidus itaque est, qui non moritur in Christo.

18 Octonario 17. super Psal. 118. tom. 2. IDEM super illud, Faciem tuam illumina super seruum tuum, probat claritatem vultus Moysi ex diuino colloquio, sic: Vsu solis, multis etiam pallore confectis, totius corporis figura mutatur, & ignis vapore calefactis, species vultus rutilantis offunditur, oriẽte die rubent terræ, croceo colore perfusæ, imaginem de beneficio mutuatę. gemmarum quoq; monilia corruscantia, transfundunt finitimis, quod ipsa radiauerint, & miraris, si Moysi vultus, diuinę infectus sit claritate præsentiæ.

Deo subdi, ad eumque accedere grandes affert vtilitates. **Cap. XX.**

1 Homil. 1. in Genesim tom. 1. ORIGENES sic ait: Sicut nõ ęqualiter oculi corporis nostri illuminantur à sole, sed quanto quis in loca altiora conscenderit, & ortus eius editioris speculæ intuitione fuerit contemplatus, tanto amplius & splendoris eius vim percipiet & caloris: ita etiam mens nostra, quanto altius & excelsius appropinquauerit Christo, ac se viciniori splẽdori lucis eius, obiecerit, tãto magnificentius & clarius, eius lumine radiabitur, sicut & ipse ait per Prophetam; Appropinquate mihi, & appropinquabo vobis, dicit Dominus. Et iterum dicit, Deus appropinquans ego sum, & non Deus de longe. Non similiter tamen venimus ad eum omnes. Aut enim cum turbis venimus ad eum, & per parabolas nos deficit, ad hoc tantummodo ne multis ieiunijs deficiamus in via, aut certe semper & indesinenter, eius pedibus assidemus, vacantes ad hoc solum vt audiamus verbum eius, nequaquam erga multum ministerium, sed optimam partem eligentes, quæ non auferetur à nobis. Et vtique qui sic accedunt ad Deum, multo amplius ex eius lumine consequuntur. Si vero sicut Apostoli nusquam omnino moueamur ab eo, sed semper cum eo permaneamus, in omnibus tribulationibus eius, tunc nobis secreto ea quæ ad turbas locutus fuerat, exponit, & multo clarius illuminat nos. Si vero etiam talis quis fuerit, vt possit, & in montem ascendere cum eo, sicut Petrus, & Iacobus, & Ioannes, iste non solum Christi lumine, sed etiam Patris ipsius illuminabitur voce.

Iacob. 4. Hierem. 23

IDEM exponens illa verba: Populus longe sit ab arca testamẽti duo millia cubitorum, sacerdotes vero & Leuitæ proximi, & satis proximi, ita vt in humeris ipsorum arca Domini, & legislatio diuina portetur, sic habet: Beati qui męrentur proximi esse Deo, sed memento quod scriptum est: Qui approximant mihi, approximant igni. Si aurum vel argentum fueris, & igni approximaueris, multo per ignẽ splendidior & rutilãtior effulgebis. Si vero supra fundamentum in te fidei positum, conscius tibi es superædificasse te ligna, fœnum, stipulam, cum tali ædificatione, si igni approximaueris, consumeris. Beati igitur qui proximi sunt, & qui ita proximi sunt, vt ignis eos illuminet, non adurat. 2 Hom. 4. in c. 3. Iosue.

IDEM exponens illa verba: Apud Dominum gressus hominis dirigentur, ait: Ne cadat, Dominus gressus eius dirigit, si autem ceciderit nõ prosternitur, Dominus, inquit, firmat manum eius. Vides ergo quia Domini semper auxilio indigemus. Primo ne cadamus, tum deinde etiam si ceciderimus, vt resurgamus. Iunior fui etenim senui, & non vidi iustum derelictum, nec semen eius quærens panẽ. *Infra.* Hoc de interiori homine sentiendum est, alioquin secundum exteriorem hominem, sic derelinqui à Deo putandus est iustus, cum ęgritudo corporis aduenit, cum tribulatio, cum paupertas, & singulæ quæque huius 3 Hom. 4. in Psalm. 36. tom. 2.

vitæ

Digitized by Google

vitæ molestiæ generantur. Hæc maxime iustis accidere solent, quibus, & persecutionem pati pro nomine Dei solemne est, sed non derelinquuntur, cum patientes hæc omnia, & tolerantes dicunt; Quis nos separabit à charitate Dei? &c. Neque tribulatio, neque fames, nec angustia, nec nuditas, nec gladius, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia. Deniq; Prophetæ, qui circuibant in deserto per cauernas petrarum, & speluncas, egentes, tribulati, afflicti, licet in desertis oberrarent, & essent ab hominibus derelicti, multitudo tamen eos Angelorum circundabat Sic denique Eliseus, cum esset ab hominibus derelictus, cœlesti circundabatur exercitu, secundũ quod scriptum est. Aperi oculos pueri huius, vt videat quia plures nobiscum sunt, quàm cum illis, & vidit totum montem equitibus & curribus plenũ. Numquam enim solus est iustus, sed ne vnius quidem, aut duorum vel triũ tantũmodo Angelorum societate subnixus est, sed exercitus ei cælestium virtutum præsto est. Et Iacob cum solus iter ageret Mesopotamiam, dormiuit in loco, quem appellauit Castra, pro eo quòd vidit ibi non vnum, sed plura Castra Dei.

Rom. 8. *Hebr. 11.* *4. Reg. 6.*

4 *Homi. 2. ex positionis 2. in Cant.* *Abac. 3.* IDEM explicans illa verba: Equitatui meo in curribus Pharaonis assimilaui te amica mea, inquit: Alibi scriptum est. Numquid in fluminibus iratus es Domine, &c. qui ascendis super equos tuos, & equitatus tuus salus. Sunt ergo equi Domini quibus ascendit, & equitatus eius, quos ego non alios esse puto, quàm illas animas quæ frenum disciplinę eius accipiunt, & iugum portant suauitatis eius, & quæ spiritu Dei aguntur, & in hoc est eis salus. In reuelatione Ioannis legimus, quòd apparuit ei equus, & sedens super eum quidam, fidelis & verax, &c. cum iustitia iudicans, cuius nomen est Verbum Dei, &c. & exercitus eius & erat in cælo, & sequebantur eum in equis albis, induti byssino albo, & mundo. *Infra.* Huic ergo equo albo, quo ipse vehitur, qui Verbum Dei appellatur, vel huic equitatui cælesti, qui eum sequitur in albis nihilominus equis, comparat & similem facit Christus Ecclesiam suam. *Infra.* Beatæ ergo sunt illæ animæ, quæ dorsum suum curuauerunt, vt suscipiant sessorem Verbum Dei super se, & frena eius patiuntur, vt quocumque ipse voluerit, flectat eas, & agat habenis preceptorum suorum, quia iam non propria voluntate incedunt, sed ad omnia ducuntur & reducuntur, voluntate sessoris.

Apocal. 19.

5 *Hom. 15. in Psalm. 61. tom. 1.* BASILIVS explicans illa verba: Nonne Deo subiecta erit anima mea, sic habet: Ne superbiæ carnis se substernens anima, ad varios iræ ac mœroris impetus irritetur, cur, inquit prauorum affectuum animam facio seruam, cum ipsi à suo Creatore Deo concreditus est principatus, quo regere debeat ac moderari corpus, affectionesque corporis omnes? Hi igitur affectus, animi imperio veniunt coercendi, sed & Deo seruiendum est. Atqui impossibile sit, animam à peccato simul & à Deo regi. Conuenit potius, vt ipsa malitiæ dominetur: Domino autem vniuersorum se subijciat, causam autem dicit, cur subijci Domino contendat, & ait: Nonne Deo subiecta erit anima mea? Ab ipso enim salutare meum. Causam dicit, cur subijci Domino contendat, quoniã ex Deo, salutare est. Proprium autem conditoris est, eorum quæ fecit, curam gerere, vti seruentur. Subdamur itaque Deo, quoniam ex ipso salutare. *Quid autem sit salutare declarat:* Non est nuda quædam, aut leuis actio, vnam aliquam nobis suppeditans gratiam, quæ ab ifirmitate liberemur, ac temperatã corporis habitudinem, adipiscamur. Ceterum quid est salutare? Ipse etenim Deus meus, & Saluator meus, susceptor meus, non mouebor amplius. Deus noster est, ex Deo Filius, idem & Saluator humani generis est, nostrã corroborans debilitatem, ac nostram corrigens per multimodas tentationum salebras insitam animis fluctuationem. Non mouebor amplius, in-

inquit; fluctuationem, sui confitetur animi, humanum morem secutus perditionem amplius. Impossibile namque est in hominis anima, aliquam a tentationum flatibus non excitari cōmotionem. Ait ergo, ego vt homo commotus sum, amplius autem non commouebor, quoniam dextera manu Saluatoris, firmabor.

6 *Lib. de vera virginitate ad Letoium Melitēsem Episcopum. to. 1.*

IDEM sic ait: Sicut qui adhæret meretrici vnum corpus est, ita & qui adhæret Domino, vnus spiritus est, dum & corporis purgatur vitijs, & animam in diuinæ imaginis excellentiam transfert. *Infra.* Sicut enim corpora communione coniugij, voluptate affectus, corruptione concubitus, per conspirationem ad actum, vnum fiunt: ita & rationalis anima maritali consortio ad Deum Verbum, virtute, & incorruptione, & vera tranquillitate perfruetur, vt his freta muneribus per veracem consensum, quo ad sanctificationem ex eo Verbo sibi prouenientem nititur, purissima fiat. Quocirca quæ Christo copulata est tamquam sapientiæ, de verbi Dei sponsa, sapiens ac prudens fit, necesse est, vt omni stultitiæ, & insipientiæ nota, iugi diuinarum rerum meditatione, longius explosa, sapientiæ, cui coniuncta est, ornetur pulchritudine; donec ęternam sapientiam sibi penitus iungat, vnumque cum eo cui inhæsit effecta, ex corruptibili fiat incorruptibilis, ex imperita prudens, ac sapientissima tamquam Verbi cui inhæsit costa, atque (vt breuiter dicam) ex homine mortali, immortalis Deus, sic vt ille cui coniuncta est, omnibus manifestetur. Sicut enim sponsus eius, thronos & dominationes deserens, illi ratione mortalitatis adhæsit, vt vnum cum illa misericorditer factus, sua illam gloria & immortalitate donaret, ita, & ipsa ei qui sui gratia exuit principatus, & seipsum a forma Dei ad serui formam, per nimiam amoris vim exinaniuit, immortalitatis ratione, inhærere debet. Propter hoc enim, inquit, relinquet homo patrem suum, & matrem suam, & adhærebit vxori suæ, & erūt duo in carne vna.

7 *Hom. 5. in Genesim to. 1.*

CHRYSOSTOMVS explicans illa verba: Gene. 26. quibus dixit Dominus ad Isaac; Ne descendas in Ægyptum, &c. Ego enim ero tecum, ait: Ne sis anxius, neq; sollicitus eum suppeditatorem bonorum omnium habeas, ego enim Dominus omnium, ero tecum. Quid hoc iusto beatius, qui talem promissionem a Deo accepit? Quia ero tecum, hoc te declarabit omnibus feliciorem, hoc te affluentem rebus omnibus faciet, hæc est summa gloria, hæc est vera securitas, hęc est summa, & caput bonorum, quia ego tecum sum.

8 *Homil. 46. ex imperfecto in Matthæum to. 2.*

IDEM explicans illa verba: Cap. 23. quoties volui congregare filios tuos, &c. ait: Sicut pulli frequenter a matre vocati cum non obaudierint, neque secuti fuerint matrem, matre longius abeunte, aut venit accipiter, & diripit eos, aut longius euagantur & pereunt, sic, & Domino frequēter Iudæos vocante quoniam non obaudierunt, neque secuti sunt eum, recedente illo ab eis, venit quasi accipiter rex Romanus, & partem quidem eorum comedit fames, & gladius, alij autem per singulas prouincias dispersi sunt, vt perirent.

9 *Lib. 8. de Genesi ad litteram to. 3.*

AVGVSTINVS exponens illa verba Genes. Et sumpsit Dominus Deus hominem, &c. inquit. Nullo modo vacare arbitror, sed nos aliquid, & magnum aliquid admonere, quod ab ipso diuini libri huius exordio, in quo ita cœptus est, In principio fecit Deus cœlum & terram, vsque ad hunc locum, nusquam positum est, Dominus Deus, sed tantummodo Deus. Nunc vero vbi ad id ventum est, ut hominem in paradiso constitueret, eisque per præceptum operaretur, & custodiret, ita scriptura locuta est. Et sūpsit Dominus Deus hominem quem fecit, & posuit eum in paradiso, operari eum, non quod supradictarum creaturarum, Dominus non esset Deus, sed quia hoc nec propter Angelos, nec propter alia quæ creata sunt, sed propter hominem scribebatur, ad eum admo-

nendum quantum ei expediat habere Dominum Deum, hoc est sub eius dominatione obedienter viuere, quàm licentiose abuti propria potestate, nusquam hoc prius ponere voluit, nisi vbi peruentum est ad eum in Paradisum collocandum, operandum, & custodiendum, vt non diceret, & sumpsit Deus hominem, sed sumpsit Dominus Deus hominem, & posuit illum in Paradiso, operari eum, vt iustus esset, & custodire vt tutus esset, ipsa vtique dominatione sua, quæ non est illi
10 sed nobis vtilis. Ille quippe nostra seruitute non indiget, nos vero dominatione illius indigentes, vt operetur, & custodiat nos, & ideo verus & solus est Dominus, quia non illi ad suam sed ad nostram vtilitatem salutemque, seruimus. Vnde in psalmo merito dictũ est; dixi Domino Deus meus es tu, quoniam bonorum meorum non indiges. *Psal. 15.* Nec ita sentiendum est quod diximus, nos illi ad vtilitatem nostrã salutemq; seruire, tanquam aliud aliquid ab illo expectemus, quàm eum ipsum, qui summa vtilitas, & salus nostra est. Sic enim eum gratis secundũ illam vocem diligimus, Mihi autem adhærere Deo bonum est. *Psal. 72.* Neq; enim tale aliquid est homo factus, vt deserẽte eo qui fecit, possit aliquid agere bene tanquam ex seipso, sed tota eius actio bona est conuerti ad eum a quo factus est, & ab eo iustus, pius, sapiens, beatusque semper fieri, non fieri, & recedere, sicut a corporis medico sanari, & abire, quia medicus corporis, operarius fuit extrinsecus, seruiens naturæ, intrinsecus operanti. Non ergo ita se debet homo ad Deum conuertere, vt cum ab eo factus fuerit iustus, abscedat, sed ita vt ab illo semper fiat. Ipsius enim præsentia iustificatur, illuminatur, & beatificatur, operante & custodiente Deo, dum obediẽti subiectoque dominatur.

11 *In lib. sententiarum ex Augustino.* IDEM ait: Accedo ad Deum, illuminatur ignorantia, & corroboratur infirmitas, data sibi, & intelligentia qua videat, & charitate qua feruéat.

12 *Lib. de salutaribus documentis, ca. 4.* IDEM sic habet: Seruiamus Deo, metu & reuerentia, etenim Deus noster ignis consumens est, qui consumpturus est aduersarios. Accedamus ad eum antequam consumamur ab illo, postulantes vri renes nostros, & cor nostrum.

13 *Lib. 19. de ciuit. Dei. c. 21. to. 5.* IDEM inquit: Deus homini, animus imperat corpori, ratio libidini, ceterisq; vitiosis animi partibus. quo exemplo satis edoctum est, quibusdam esse vtilem seruitutem, & Deo quidẽ vt seruiatur, vtile esse omnibus. Seruiens autem Deo animus, recte imperat corpori, inque ipso animo, ratio Domino Deo subdita, recte imperat libidini, vitijsque ceteris. Quapropter vbi homo Deo non seruit, quid in eo putandum est inesse iustitię? Quandoquidem Deo non seruiens, nullo modo potest iuste animus corpori, aut humana ratio, vitijs imperare.

14 *Concione 2. in Ps. 33. to. 8.* IDEM exponens illa verba: Accedite ad eum, & illuminamini, dicit. Christianus aliquis spiritualis, ad ipsum Dominum nostrum Iesum Christum inuitat, vt accedamus ad eũ. Sed accedamus ad eum vt illuminemur, nõ quomodo ad eum accesserunt iudęi, vt tenebrarentur. *Infra*: Vnde accedunt gentes? fidem sectando, corde inhiando, charitate currendo, accedite ad eum, & illuminamini, & facies vestrę non confundentur (vel vt Augustinus legit, vultus vestri non erubescent) noli timere, accede ad eum, & non erubesces.

15 *In Ps. 62.* IDEM explicans illa verba: Et in velamento alarum tuarum sperabo, ait: Hilaresco in bonis operibus, quia super me est velamen pennarum tuarum. Si me non protegas, quia pullus sum, miluus me rapiet. Paruuli sumus, ergo protegat nos Deus sub vmbra alarum suarum. Adhæsit anima mea post te, vel agglutinata est anima mea post te. Videte desiderantem, videte sitientem, videte quomodo hæret Deo. Agglutinata est anima mea post te, dicit qui sequitur Christum, & subdit bonum inde prouenient illi, inquiens: Me suscepit dextera tua, Ipsi

vero

vero in vanum quæsierunt animam meam. Non enim rapturi erãt gluten, quo adhæsit anima mea, post te. Quis enim nos separabit a charitate Christi? Tribulatio, angustia, an nuditas, &c. Dextera tua suscepit me. Ergo propter illud gluten, & propter potentissimam dexteram tuam, in vanũ quæsierunt animam meam.

Rom. 8.

16 IDEM ait: Homo vt sit aliquid, conuertit se ad illum a quo creatus est. Recedendo enim frigescit, accedendo ignescit, & feruescit, recedendo tenebrescit, accedendo clarescit. A quo enim habet vt sit, apud illum habet vt ei bene sit. Denique filius minor qui voluit in sua potestate habere substantiam suam, quæ illi apud patrem optime seruabatur, factus suæ potestatis, profectus est in regionem longinquã, hæsit principi malo, porcos pauit, fame correctus est, qui saturitate superbus abscesserat. Ergo q̃squis ita vult esse similis Deo vt ad illum stet, fortitudinemq; suam, sicut scriptum est, ad illum custodiat, non ab illo recedat, ei cohærendo signetur, tanquam ex annulo cera, illi affixus, habeat imaginẽ eius faciens quod dictum est, Mihi autem adhærere Deo bonum est, vere custodit similitudinem & imaginem ad quam factus est.

Concion. 2. in ps. 70.

Luc. 15.

17 AMBROSIVS exponens illud, Exo. 32. Occidat vnusquisq; fratrem & amicum & proximum suum, sic ait: Ea est enim vera pietas, quæ prçponit diuina humanis, perpetua temporalibus, neque vero aliquid durum videtur pro vindicta iniuriæ cælestis. Denique sanctiora ceteris, ad hoc munus eliguntur ministeria Leuitarum, quorum portio Deus. Nesciunt enim suis parcere, qui nihil suum norunt, quoniam sanctis, omnia Deus est. Quid autem tam proximum, quàm caro animæ? Est ergo ille Leuita, verus vltor & vindex, qui carnem interimit, vt seruet spiritum.

Lib. 7. epis. epistola 56 ad Romul. to. 5.

18 IDEM super illud, Deprecatus sum faciem tuã in toto corde meo, adducit historiam Moysi, qui petiuit a Deo, Ostende faciem tuam, sic ait: Homines qui sunt, & si quem nobilem, si quem fortem, si quem sapientem audiunt, tanquam supra hominem arbitrantes, cõcupiscunt videre. Procedit imperator, concurrunt omnes, & in tanta multitudine illum solum aspicere gestiũt, & de fulgore purpurç, plus quiddã esse in vultu Imperatoris existimant. Miraris si Dei desiderabilis vultus est, cum conformem sui hominem, humanus omnis miratur affect᷒. Hinc datur intelligi etiam illud, quòd Imperatori, vnusquisque nullius reus criminis, gestit occurrere, qui autem bene sibi conscius est, nullius criminis reus, quasi innocens procedit in medium. Ex his ergo sancti Moysi comprehendamus affectum, videre Dei vultum, quasi innocens volebat, & ipse sanctus Dauid, qui alibi ait, Proba me Domine, & tenta me.

Octon. 8 super ps. 118. to. 2.

IDEM super illud Rom. 12. Obsecro vos fratres per misericordiã Dei, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, sanctam, Deo placentẽ, ait: Commonitio est, vt memores sint, q̃ misericordiam acceperunt, & vigilent circa obsequium eius, a quo illis data est, per quem ex impijs, gratis iustificati sunt, scientes hanc esse hostiam viuam, sanctam, & Deo acceptabilem, si corpora nostra incontaminata seruemus, dissimiles a sæcularibus, qui voluptatibus student. Hæc est voluntas Dei, sanctificatio vestra. Nam corpora subiecta peccatis, non viua habentur, sed mortua, sub desperatione enim promissæ vitæ sunt. Ad hoc enim peccatis dono Dei adluimur, vt de cetero mundam vitam agentes, Dei amorem in nos prouocemus, non irritum facientes opus gratiæ eius. Nam apud veteres ideo oblata occidebatur hostia, vt homines, peccati causa, morti subiectos significaret, nũc autem quia per donum Dei, purificati sunt homines, & a morte secunda liberati, viuam hostiam debent offerre, vt signum vitæ æternæ. Non enim sicut tunc corpora pro corporibus immolantur, nũc vero non corpora, sed vitia corporis, perimenda sunt.

19 *Super epis. ad Roman. to. 5.*

Deus, etsi ad horam in nostrum commodum abscondatur, nos non derelinquit, nisi relinquatur prius. Cap. XXI.

1 *Hom. 3. expositio. 1. in Cantica. 10. 2. Matt. 28.* ORIGENES explicans illa verba: Ecce iste venit saliens in montibus, &c. ait: Quamuis promittat sponsus & dicat ad sponsam suam, Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem sæculi, tamen iterum per parabolas dicit, quia paterfamilias dedit seruis suis bona sua, & peregre profectus est. Et iterum dicit, quia abijt accipere sibi regnum, & reuerti. Et iterum quasi de absente sponso dicitur, *Matt. 25.* quia media nocte clamor factus est, ecce sponsus venit. Sic ergo nunc præsens est sponsus, & docet, nunc absens dicitur, & desideratur, & vtrumque vel Ecclesiæ, vel animæ studiosę, conueniet. Cum enim pati persecutiones, & tribulationes permittitur Ecclesia, absens ei videtur. Et rursum cũ in pace proficit, & in fide ac bonis operibus floret, præsens ei esse intelligitur. *Infra*. Alia est visitatio, in qua anima visitatur paululum, & iterum deseritur, vt probetur, ac rursus requiritur vt caput eius sustentetur, & vt tota complectatur, ne forte aut in fide titubet, aut corpus eius tentationum pondere prægrauetur. *Infra:* exponēs
2 illa verba: Dilectus stat post parietem nostrum respiciens per fenestras, inquit. Dilectus stat post parietem, vt neque omnino in promptu sit. Verbum enim Dei non in publico, & palam positum, neque conculcandum pedibus apparet, sed cum quæsitum fuerit inuenitur, & inuenitur obtectus, & quasi post parietem latens. *Infra:* Post parietem stare dicitur sponsus, & prospicere sponsam idest animam, & nondum quidem apertum se ei & totum se manifestet, sed quasi per retia prospiciens, hortetur eam, & prouocet non sedere intrinsecus segnem, sed exire ad se foras & conari, vt non eam per fenestras, & retia neque per speculum in ænigmate, sed procedens foras, facie ad faciem videat eum. Nunc vero quia nondum potest ita eum intueri, propterea non ante, sed retro ei, & post parietem stet. Incumbit autem per fenestras, quæ sine dubio patebant ad recipiēdum lumen, ad illuminandã domũ, per has ergo verbum Dei incumbens, & prospiciens, prouocat exurgere, & ad se venire animam.

HIERONYMVS explicāt illa verba: Hæc dicit Dominus, Quis est hic liber repudij matris vestrę, qua dimisi eam? ait: Loquitur ad populum Iudæorum super Sion, quæ prius dixerat, Dereliquit me Dominus, & Dominus oblitus est mei. Putatis mea duritia matrem vestram, terrenam Hierusalem esse proiectam, & quòd ego mentis rigidæ, dederim ei libellum repudij, & non potius, qđ verum est intelligitis, illam suo a me vitio recessisse? Dicente.n. me ad eam, Quiescite inique agere, discite bonum facere, audire me noluit, sed vertit contra me scapulam recedentem. Vnde locutus sum filijs eius, Væ illis qm̃ recesserunt a me. Sed forsitan libellum repudij ostendere non potestis, & aliquis creditor meus exigens pecuniam, me non habente quod redderem, vos in debiti compensationem suscipit, hoc est dicere. Aut quis est creditor meus cui vendidi vos? Non est ita: Ecce in iniquitatibus vestris venditi estis, & in sceleribus vestris dimisi matrem vestrã, quia veni & non erat vir, vocaui, & non erat qui audiret. Idest ego ostendam vobis quamobrē matrē cum filijs dereliquerim. Scelera vestra atq; peccata vos dæmonibus vendiderunt, vt præsentis sæculi voluptatibus irretiti, & vos parentem, & illa coniugē derelinqueret. Vnde adulteram matrē vestram vltra tenere nõ potui, sed volentem abire, permisi. *Infra*: Vt autē sciatis non a me repudiatam matrem vestram, sed voluntate propria recessisse, post multa beneficia, humanum corpus assumpsi, & nequaquam per Prophetas, sed præsens locutus sum, veni & non erat vir. Omnes.n. viri & hominis imaginem relinquentes, bestiarum,

3 *Lib. 13. in ca. 50. Esa. 10. 4. Supra 49.*

rum,

rum, & serpentium sumpsere imagines, vocaui, & non erat qui audiret, vnde relictus prius, dereliqui vos.

4 *Lib. 12. in c. 40. Exec. Cant. 3.* IDEM ait: Vbicumque oculus cordis aperitur, & me aliquid videre æstimauero, & tenere sponsum, & gaudens dixero: Inueni quem diligit anima mea, tenui eum, nec dimittam, rursum me deserit sermo diuinus, fugitq; sponsus e manibus, & clauduntur oculi cæcitate, ita vt cogar dicere: O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, inuestigabiles viæ eius: Et quod alibi scriptum est: Iudicia Domini abyssus multa, &, De profundis clamaui ad te Domine, Domine exaudi vocem meam, & illud Elisei qui raptum a se magistrum, cordis oculis sequebatur dicens: Pater mi, pater mi, currus Israel, & auriga eius. *Rom. 11.* *Psal. 35.* *4. Reg. 2.*

5 *Lib. 13. de Ciuit. Dei c. 15. to. 5. Gen. 2.* AVGVSTINVS ostendens quòd Adam peccans, prius reliquerit Deum, quam relinqueretur à Deo, ait: Quamobrem etiam si in eo quod dictũ est, morte moriemini, qm̃ non est dictũ mortibus, si eam solam intelligamus, quæ fit cum anima deseritur sua vita, quod illi Deus est; non enim deserta est, vt desereret, sed vt desereretur, deseruit. Ad malum quippe eius, prior est volũtas eius, ad bonum vero eius, prior est voluntas creatoris eius, siue vt eam faceret quæ nulla erat, siue vt reficiat quæ lapsa perierat, etiamsi erga hanc intelligamus Deum denũciasse mortem, in eo quod ait, Qua die ederitis ex illo, morte moriemini, tanquam diceret, qua die me deserueritis per inobedientiam, deseram vos per iustitiam.

6 *Lib. 8. moral. cap. 17. to. 2.* GREGORIVS explicans illa verba Iob cap. 7. Visitas eũ diluculo, & subito probas illũ, ait: Diluculo nos Dominus visitat, quia erroris nostri tenebras luce suæ cognitionis illustrat, contemplationis munere subleuat, in arcẽ virtutis exaltat. Sed notãdum q̃ postquam Deus diluculo visitat, subito hoiem probat, quia & accedẽdo corda nostra ad virtutes prouehit, & recedendo, concuti tentatione permittit. Vt ergo & firmitatis dona habeat, & infirmitatem suam humiliter agnoscat, per accessum gratię, ad alta sustollitur, & per recessum quid ex semetipso fit, probatur. Quod bene nobis ex historia sacræ lectionis innuitur qua Salomon & diuinitus accepisse sapientiam; & tñ post acceptam eam, meretricum statim pulsatus quæstione, memoratur. Mox .n. vt tantæ reuelationis gratiam accepit, certamen turpiũ mulierum protulit. Sic & Elias visitatus diluculo, sermone cęlos aperuit; & tamen probatus, subito infirmus per deserta fugiẽs, vnam mulierem expauit. Sic Paulus ad tertium cœlum raptus ducitur, paradisi penetrans secreta cõsiderat; & tñ ad semetipsum rediens, contra carnis bellum laborat, legem aliam in membris sustinet, cuius in se rebellione fatigari spiritus dolet. Diluculo ergo Deus hominem visitat, sed subito post visitationem probat, quia & collato munere subleuat, & abstracto ad paululum, ipsum sibi hominem demonstrat. *3. Reg. 19.* *2. Cor. 12.*

7 *Lib. 20. Moral. cap. 19.* IDEM exponens verba illa Iob cap. 30. Dissipauerunt itinera mea, insidiati sunt mihi, & præualuerunt, & non fuit qui ferret auxilium, ait: Mirum est q̃ sanctus Patriarcha dicit, & non fuit qui ferret auxilium, cum de diuino adiutorio Psalmista clamet, Adiutor in opportunitatibus in tribolatione. Et sperent in te qui nouerũt nomen tuum, qm̃ non derelinques quærentes te Domine. Et cum rursum scriptum sit: Quis sperauit in Domino, & cõfusus est, permansit in mãdatis eius, & derelictus est? Qua itaque ratione nunc dicitur, non fuit qui ferret auxilium, nisi quia omnipotens Deus, eos quos in æternum diligit, aliquando ad tempus relinquit? Vnde scriptum est: Ad punctum in modico dereliqui te, & in miserationibus magnis congregabo te. In momento indignationis abscondi faciem meam parumper a te, & in misericordia sempiterna misertus sum tui. Hinc etiam Psalmista deprecatur dicens: Non me derelinquas vsquequaque. Derelinqui igitur se, *Psal. 9.* *Eccl. 2.* *Esai. 54.* *Ps. 118.*

ſed ad modicum poſſe vtiliter, nouerat, qui ne vſquequaque relinqueretur, petebat. Sanctos etenim ſuos Dominus veniendo adiuuat, derelinquendo probat, donis firmat, tribulationibus tentat. *Infra:* In fine plerumq; iuſti tribulatione deprehéſi, tardam manum ſubuenientis æſtimant, cum ſe perſequentium immanitas, paulo longius anguſtat. Et concita quidem ſunt ereptoris remedia, ſed hoc, quod ab erectore citius agitur, dolori tardum videtur. Cumq; adeſſe poſtulationi, auxilium quæritur, ſi vocem non ſtatim ſequitur, quia deſit, æſtimatur. Vnde nunc dicitur, & non fuit qui ferret auxilium. Qua videlicet in voce, ipſa uis paſſionis exprimitur, quia supernũ auxilium etſi adeſt quantum ad ordinatam prouidentiam protectoris, deeſſe tamen creditur quantum ad concita vota patientis.

8 *Hom. 5. in Ezec. 10. 2.* IDEM ſic ait, exponens illa verba: Hæc erat viſio diſcurrens in medio animalium. In ſanctorum cordibus iuxta quaſdã virtutes ſemper permanet, iuxta quaſdam vero receſſurus venit, & venturus recedit. In fide etenim, ſpe & charitate, & in bonis alijs, ſine quibus ad cæleſtem patriã non poteſt veniri, ſicut & humilitas, caſtitas. iuſtitia, atq; miſericordia, perfectorũ corda non deſerit. In prophetiæ vero virtute, doctrinæ facundia miraculorum exhibitione, electis ſuis aliquando adeſt, aliquando ſe ſubtrahit. Adeſt vt eos oſtenſa virtute glorificet, recedit, vt ſemetipſos ſubtracta eius virtute cognoſcant. Adeſt, vt oſtendat quid per ſemetipſum ſint, recedit, vt pateſaciat, qui vel quales remaneant ſine ipſo. In his itaque virtutibus, ſine quibus ad vitam minime peruenitur, Sanctus ſpiritus in electorum ſuorum cordibus permanet. In his vero per quos ſanctitatis virtus oſtenditur, aliquando miſericorditer præſto eſt, & aliquã do miſericorditer recedit. Diſcurrens ergo & mobilis ſpiritus dicitur, quia in ſignis, & virtutibus iuxta vniuſcuiuſque votum continue non habetur. Bene autem inter ſancta animalia diſcurrere phibetur. Diſcurſus quippe ad celeritatem pertinet. Inter perfectos autem diſcurrit ſpiritus, quia etſi ab eorum corde ad momentum receſſerit, citius redit.

9 *Serm 74. in Cant.* BERNARDVS explicans verba illa Cant. 2. Reuertere dilecte mi, ſimilis eſto capreæ, hinnuloq; ceruorum ſuper montes Bethel, ſic habet: Reuertere, ait: Bene. Abibat, reuocatur. Quis mihi referet huius mutabilitatis ſacramentum? Quis mihi digne explicet ire, & redire Verbi? Numquid leuitate vtitur ſpõſus? Vnde, quo venire, ſeu denuo ire queat, qui totum implet? *Infra*: Verbo abeunte, vna interim & continua animæ vox, continuum deſideriũ eius, tamquam vnum, continuumq; reuertere, donec veniat. Reuocationis autem verbum, reuertere eſt. Et forte ideo ſubtraxit ſe, quo auidi⁹ reuocaretur, teneretur fortius. Nam & aliquando ſimulat ſe longius ire, non quia hoc volebat, ſed volebat audire, Mane nobiſcum Domine, quoniam aduesperaſcit. Et rurſum alia vice, ſuper mare ambulans, cum Apoſtoli nauigarent & laborarent in remigando, quaſi volens præterire eos, nec tunc quidem iſtud volebat, ſed magis probare fidem, & elicere precem. Prçteriens teneri vult, abiens reuocari. It & redit pro beneplacito ſuo, quaſi viſitans diluculo, & ſubito probans. Et ire quidem, illi quodammodo diſpenſatorium, redire vero ſemper voluntarium eſt, vtrumque autem plenum iudicij. At penes ipſum, horum ratio. Nunc vero conſtat in anima fieri huiuſmodi viciſſitudines, euntis, & redeuntis Verbi, ſicut ait, Vado & venio ad vos. Item modicum & non videbitis me, & iterum modicum & videbitis me.

Luc. 24. *Mar. 6.* *Iob 7.* *Ioan. 14.* *Ioan. 16.*

10 *Octon. 1. ſuper Pſ. 118. to. 2.* AMBROSIVS ſuper illud: Nõ me derelinquas vſquequaque, ait: Plerumque derelinquit Deus, quos vult probari, penitus autem derelinquit, quos deſerit. Dereliquit penitus Iudã, non dereliquit ſanctum Iob, in cuius corpus & patrimonium, ius tyrãnidis aduerſario tribuit, in animam autẽ nõ dedit;

dedit; & ideo relictus est Iob, vt probaretur, probatus coronaretur. Alios
Ioan. 17. Apostolos non reliquit vsquequaque, quibus dixit, Iterum venio & accipio vos ad meipsum, vt vbi ego sum & vos sitis. Et Petro Dominus in mari porrexit dexteram, ne penitus derelictus periret. Nemo autem debet inflari, quod numquã relinquatur, vel dolere quod aliquando relinquatur. Siquidem ipse Filius dicit se derelictum, sicut habes Psal. 21. Deus, Deus meus respice in me, quare me dereliquisti. Quæ vox, secundum corpus in quo est traditus passioni, processit, quoniam derelinqui nobis videmur, quando sumus in periculis constituti.

Deus non solum quandoque vtitur medijs, quæ videntur contraria fini, sed hominum pessimas cogitationes, & media retorquet, vt suam exequatur voluntatem. Cap. XXII.

1 *Homil. 14. In c. 22. & 23. Nume. to. 1.*

ORIGENES loquens de Balaam contendit ostendere, quod hominibus malis vtitur ad necessarias causas, & bona, & ait: Veniamus ad Ioseph. Tolle malitiam fratrum eius, tolle inuidiã, tolle omne illud parricidale commentum, quo sæuierunt in fratrem vsquequo vendiderunt eũ. Si hæc auferas, vide quãtam simul peremeris dispensationẽ Dei. Simul enim abscindes cũcta illa, quæ apud Ægyptum per Ioseph pro salute omnium gesta sunt. Non fuisset interpretatio somnij Pharaonis, si per inuidiam fratrum non fuisset Ioseph distractus, & venisset in Ægyptũ. Nemo intellexisset quæ Deus reuelauerat regi, nemo frumenta congregasset in Ægypto, nemo necessitatẽ famis, sapientj prouisione curasset. Perijsset Ægyptus, perijssent & finitimæ regiones famæ; interijsset etiam & ipse Israel, & semen eius quærens panẽ, si ipsam Ægyptum non fuisset ingressus, nec egressi fuissent ex ea filij Israel cum mirabilibus Domini. Nemo rubrum mare siccis vestigijs incessisset. Cibum mannę, mortalis vita nesciisset, nulla de sequenti petra, aquarũ fluenta prorupissent. Lex a Deo hominibus data non fuisset, quæ in Exodo, quæ in Leuitico, in Numeris etiam & Deuteronomio referuntur, ad humani generis scientiam non venissent, hereditatem certe paternam, & terram promissionis nullus intrasset. Et vt ad hęc quæ habentur in manibus veniamus, tolle Balac huius regis pessimi malitiam, qua maledici desiderat Israelem, aufer eius astutiam, qua inuitabat Balaam ad maledicendum populum, pariter abstuleris erga filios Israel dispensationem Dei, & prouidentiæ eius fauorem, nusquam prophetiæ ille erunt, quæ per os Balaam, & filijs Israel & gentibus prophetãtur. Quòd si etiam noui testamenti cupis hęc testimonijs confirmari, si auferas malitiam Iudæ, proditionemque eius pessimas; abstuleris pariter & crucẽ Christi, & passionem eius, etsi non sit crux, non exuuntur principatus & potestates, nec triumphantur in ligno crucis. Si non fuisset mors Christi, vtique nec resurrectio fuisset, nec extitisset aliquis primogenitus ex mortuis. Quòd si non fuisset primogenitus ex mortuis, nec spes nobis resurrectionis fuisset. *Infra*: Ex quibus omnibus colligitur, quia Deus non solum bonis vtatur ad opus bonum, sed & malis. In magna enim hac huius mundi domo, non sunt tantummodo vasa aurea *Rom. 9.* & argentea, sed & lignea & fictilia, & alia quidem ad honorem, alia autem ad contumeliam, vtraque tamen necessaria.

CHRYSOSTOMVS sic habet: Hoc mirabile est quòd non per ea quæ videntur securitatis esse, sed plane per contraria, omnia pro nobis fiunt. Et vt discas, iussit Pharao in flumen proijci pueros, vt perirent Iudæi, nisi proiecti fuissent pueri, non fuisset seruatus Moyses, non in aula educatus fuisset. Quando seruabatur nõ erat in honore, quando expositus est, tunc factus in honore. Hoc faciebat Deus declarans suam omnipotentiã, ac sapien-

3 *Homil. 54. in Act. Apostolor. to. 3. Exod. 1.*

ed by Goog

tiam. Minatus est illi Iudæus dicens, Numquid occidere me tu vis, & hoc illi profuit, singulariq; dispensatione factum ita vt ipse videret visionẽ illã, quæ est in solitudine, vtque philosopharetur in solitudine, ac secure viueret. Et in omnibus Iudæorum contra illum insidijs, idem fuit, tunc clarior prodijt, vt cum insurgerent contra eũ & Aaronem, clariorem eum fecerunt, vt indubitata fieret eius ordinatio; & ita etiam in posterum laminæ æreæ admirationi factæ sunt.

IDEM vt probet hanc sentẽtiam ꝙ fidelem, ac religiosum virum, adeo constanter & firmiter promissa Dei tenere conuenit, vt quantumlibet effectus contrarios aspiciat, nec sic quidẽ perturbetur, neq; desperet euentũ, ait: Intuere fidelis, Abraham cuiusmodi pollicitationem acceperit, & qualia facere sit iussus? Nam promissio quidẽ erat, ex Isaac implendum esse orbem vniuersum; iussio autem hunc ipsum Isaac immolare vrgebat, ex quo orbis totus erat implendus. Quid igitur? Istud ne perturbauit iustũ virum? Minime vero, immo cum tanta dissonantia & repugnantia esset, præcepti, & promissi, in nullo penitus turbatus est, nec hæsitauit, neque aliquid huiusmodi locutus est. Quid est hoc? Alia promisit mihi Deus, alia facere iubet? Ex puero isto nepotum ingentẽ mihi multitudinem promiserat, & hunc ipsum modo necare mihi præcepit? Quo modo igitur hoc erit, excisa radice? Fefellit me igitur, atq; delusit? Nihil prorsus huiusmodi locutus est, sed ne cogitauit quidem. Et merito sane. Cum enim Deus aliquid pollicitus fuerit, etiamsi millia sunt, quæ pollicitationem huiusmodi obtundant, atque intercipiant, turbari minime conuenit, aut de fine dubitare. Hoc enim maxime Dei potentiam commendat, dum in rebus ambiguis, finem certum atque exitum reperit, sicuti tunc beatus secum reputabat. Non modo autem ipse, verum ipsius quoq; pronepos Ioseph, cũ per longum tempus, & varios casus promissionem periclitari perspiceret, rigidus atque immobilis perstitit; sola enim promissa intuebatur, neque humanis cogitationibus motus, de fine desperauit. Nam & ostensa sibi visio, & fratrum, & patris adorationem pollicebatur. *Gen. 37.* Quæ vero illi cogitabant, non erant huiusmodi, sed ab his longissime remota. Primum enim illi ipsi fratres, quos se præuiderat adoraturos, in lacum illum proijciunt, ac barbaris hominibus venditum, in alienam atq; remotissimam regionem, immittunt, atq; adeo cõtraria promissis, ea quæ contingebant, videbantur, vt miseri illi dicerent; Ecce somniator venit, venite occidamus eũ, dicemusque Fera pessima deuorauit eum. Postea vero hi qui illum emerant, nõ saltem libero homini, sed seruo illum regio vendunt. Neque hactenus aduersa steterunt, sed petulantis dominæ calumniam incidit, damnatusq; carceres annos plurimos habitat, & effugientibus ceteris, ampliore illic tempore ipse perdurat. Cumq; tanta essent, quæ illius animum perturbare possent; constans tamen perseuerat, atque inuiolabilis. Eiusmodi vero etiã nostra sunt, immo vero longe perplexiora. Quæ enim promissa sunt nobis, regnum cœlorum est, & vita æterna, & incorruptio, & infinita illa bona atq; immortalia. Quæ autem iterum contingunt, valde ab his remota, atq; aliena sunt. Mors enim nos & corruptio sequitur, & pœna, & supplicium, & tentationes variæ, ac perpetuæ. Non plane absque ratione hoc facit Deus, sed vt certissimum potentiæ suæ argumentum capiamus, quod scilicet possit desperatissima promissa sua, spe atque opinione melius perficere.

HIERONYMVS exponens illa verba: Et iussit Esaias, vt sumerent massam de ficis, & cataplasmarent super vulnus, & sanaretur, dicit: Aiunt Hebræi vlcus Ezechiæ morbum regiũ intelligi, cui contraria putantur, vel sumpta in cibo, vel apposita corpori, quæcumque sunt dulcia. Ergo vt Dei potentia monstraretur, per res noxias & aduersas, sanitas restituta est. 6 *Lib. 11. in c. 38. Esa. to. 4.*

IDEM

7 IDEM explicans illa verba: Dominus autem misit ventum magnum in mare, & facta est tempestas magna in mari, & nauis periclitabatur conteri, sic habet: Potest fuga hęc Ionę ad hominis referri personā, qui Dei præcepta contemnens, recessit a facie eius, & se mundo tradidit, vbi postea malorū tēpestate, & totius mūdi contra se sæuiēte naufragio, cōpulsus est sentire Deū, & reuerti ad eum quem fugerat. Vnde intelligimus etiam, ea quæ sibi homines æstimant salutaria, Deo nolente, verti in perniciem, & non solum non prodesse auxilium his quibus præbetur, sed & ipsos qui præbent, pariter conteri. Sicut legimus victam ab Assyrijs Aegyptum, quia opitulabatur Israeli contra Domini voluntatem. Periclitatur nauis, quæ periclitantem susceperat, vento maria concitantur in tranquillitate tempestas oritur, nihil Deo aduersante, securum est.

In caput 1. Iona. to. 5.

7 IDEM sic ait explicans illa verba: forsitan enim ideo discessit ad horam a te, vt æternum illum reciperes, iam non sicut seruum, sed plus seruo, fratrē charissimum. Nonnumquā malum, occasio fit bonorum, & hominum praua consilia, Deus vertit ad rectum. Quod dico, manifestius exemplo fiet. Ioseph fratres sui zeli stimulis incitati, Ismaelitis viginti aureis vendiderunt. Hoc, initium & patri, & fratribus, & omni Ægypto bonorū omnium fuit. Denique ipse postea ad fratres, Vos, inquit, cogitastis de me mala, & Deus cogitauit de me bona. Simile quid & in Onesimo possumus intelligere, quòd mala principia, occasiones fuerint rei bonæ. Si enim dominum non fugisset, numquam venisset Romam, vbi erat Paulus vinctus in carcere. Si Paulum in vinculis non vidisset, nō recepisset fidē in Christum, si Christi non habuisset fidem, nunquam Pauli effectus filius, in opus Euangelij mitteretur. Ex quo paulatim & per gradus suos reciprocāte sententia, ideo minister Euangelij est factus Onesimus, quia fugit a domino. Pulchre autem ardens forsan sententiam temperauit. Occulta sunt quippe iudicia Dei & temerarium est quasi de certo pronunciare quod dubium est. Forsitan, inquit, ideo discessit, caute, timide, trepidanter, & non toto fixo gradu, vt si non posuisset, forsitan, omnibus seruis fugiendum esset, vt Apostolici fierent.

In epist. ad Philemonē to. 8.

Gen. 16.

9 AVGVSTINVS exponens illa verba: Misit ante eos virum, in seruum venundatus est Ioseph, ait: Quando hoc factum est, peccatum erat fratrum; & tamen Deus misit Ioseph in Ægyptum. Intuenda ergo est res magna & pernecessaria, quomodo Deus bene vtatur malis operibus hominum, sicut illi contra male vtuntur bonis operibus Dei.

Enarrationes in Psal. 104. to. 8. Gen. 39.

10 IDEM sic habet: Loquens de egressu filiorum Israel ex Ægypto. Stabant Hebræi vindicta domināte illæsi, quos non tantum propria salus lætos reddiderat, sed & hostium plaga lętiores effecerat. Exeunt læti, eunt securi, Domino protegente inuicti. Tunc pœnitet Pharao, quòd viuat, & euasisse eū, tanta eius scelera non sustinebant, vt qui in tantis plagis nullam emendauerat culpam, quæ fuerat competens, exquirebat. Iungit currus, exercitum præparat, aciem dirigit, nemo relinquitur qui saluari mereatur. Includuntur persequentibus Ægyptijs Hebræi inter mare & hostes, inter vndas & gladios. Hinc mare spumat, inde arma coruscant. Hinc aquarum, inde armorum strepitus. Sic operari Deus suis assueuit, vt vbi defecit humanum consilium, illic intercedat diuinum adiutorium. Quibus visis populus territus formidabat cum conspiceret rapidos cursus, influere littoribus mare, & vniuersi exclamabant ad Moysen. Dum Pharaonis dominio carere volumus, discrimen inquiunt inuenimus. Quibus Moyses sanctissimus, ait, Ne formidetis, estote fide armati, credite victoriam vestram iam properare, & gentis furentis interitum. Non consentientibus ventis, aquarum volumina imperfectis cursibus refrenantur, ne hostes vestros ante puniant, quā iubentur. Statim diuino iussu, virgæ ictu

Serm. 89. de tempore to. 10. Exod. 14.

rum-

rumpitur mare, & diuisis vndis, campos quos natura nō nouerat, exhibuit. Erigitur in cumulum pelagus, & murorum instar, suspensos exhibet fluctus, fit littus vbi fuerat pelagus, & limite recto via porrigitur, vbi populus Domini mirabiliter graderetur. Ambulabat securus, Domino pugnante inuictus, sequitur Pharaonis exercitus, aquarum supplicio periturus. Sicque Dominus locutus est Moysi, nunc aduenit Aegypti interitus. Ad pristinum statum redeat mare, vt salutem iustis, interitum operetur iniustis.

GREGORIVS explicans illa verba Iob cap. 5. Qui comprehendit sapientes in astutia eorum, consilia prauorum dissipat, sic habet: Sæpe nonnulli humana sapientia inflati, dum desiderijs suis diuina iudicia contraire cōspiciunt, astutis eis reluctari machinationibus conantur, & quoad votum suum vim supernæ dispositionis intorqueant, callidis cogitationibus insistunt, sed inde voluntatem Dei peragunt, vnde hanc immutare contendūt, atque omnipotentis Dei consilio, dum resistere nituntur, obsequuntur. Sapientes ergo Dominus in ipsa eorum astutia comprehendit, quando eius consilijs humana facta, etiam tunc congrue seruiunt, cum resistunt. Ioseph somnium viderat, quòd suo manipulo, fratrum eius se manipuli prosternebant. Quæ quia pure fratribus retulit, corū corda protinus futuræ dominationis inuidia, pauorque percussit. Cumque hunc ad se venire conspicerent, dixerunt. Ecce somniator venit, venite occidamus eū, & videamus quid illi prosint somnia sua. Cumque se eius dominio subijci metuunt, somniatorem in puteum deponunt, eumque Ismaelitis transeuntibus vendunt, qui in Aegyptum ductus, seruituti subditus, luxuriæ accusatione damnatus, castitatis merito adiutus, prophetiæ iudicio ereptus, omni Aegypto prælatus est, per supernam vero sapientiam prouidus, frumenta congessit; cumque in orbem fames irruit, de alimentorum præparatione sollicit⁹ Iacob, filios suos in Aegyptum misit, qui frumentorū dispensationi præpositum Ioseph, nescientes inueniunt, atque vt mererentur alimēta percipere, eorum dispensatorem cōpulsi sunt pronis in terram ceruicibus, adorare. Pensemus ergo gestæ rei ordinem, pensemus quomodo sapientes in ipsa sua astutia, vis diuina comprehendat. Ideo ab eis venditus fuerat Ioseph, vt non adoraretur, sed ideo est adoratus, quia venditus. Astute namque aliquid agere ausi sunt, vt Dei consilium mutaretur, sed diuino iudicio, quod declinare conati sunt, renitendo seruierunt. Timuerunt fratres, ne Ioseph super eos excresceret, sed hoc quod diuinitus dispositum fuerat, cauendo, factum est, vt eueniret. Sic Saul, dum Dauid subiectum quotidiano succrescere virtutum successu conspiceret, suam ei in coniugium filiam spopondit, atque in eius dotem centum dare ab eo Philistinorum preputia petijt, vt cum prouocatus miles vltra se excrescere quæreret, inimicorum gladijs traditus, vitam finiret, sicut scriptum est, Non habet rex necesse sponsalia, nisi tantum centum præputia Philistinorum, vt fiat vltio de inimicis regis. Porro Saul cogitabat tradere Dauid in manus Philisthinorum, sed Dauid dispositionis intimæ fauore roboratus, centum se dare promisit, & ducenta præputia reportauit. Cuius nimirum operis Saul argumento superatus, superna prouidentia in sapientiæ suæ est consilio deprehensus, quia vnde succrescentis militis, vitam se extinguere credidit, virtutis eius gloriam, inde cumulauit. Prudenter Ionas sapere voluit, cum ad prędicandum Niniuitarum pœnitētiam missus, prædicationis officium implere recusauit. Nauim petijt, fugere Tharsis elegit, sed protinus tempestas exoritur, sors mittitur, vt videlicet cognoscatur, cuius culpa mare turbetur. Ionas in culpa deprehenditur, in profundum mergitur, ceto sorbente repente deuoratur, atque illuc gestante belua peruenit, quo ire sponte contempsit. Ecce fugitiuum, Dei tempestas inuenit,

12 | Ioan. 12 | 14 | 1. Reg. 18. | Ionæ 1. | 13 | Psal. 120.

nit, sors ligat, mare suscipit, belua includit; & qui auctori suo obedire renititur, ad locum quo missus fuerat, suo reus carcere portatur. Iubente Deo ministrare homo prophetiam noluit, aspirante Deo belua Prophetam vomuit. Comprehendit ergo Dominus sapientes in astutia eorum, quando & hoc in vsum suæ voluntatis redigit, per quod sibi voluntas humana contradicit. Cum ad Redemptoris nostri miracula, credentium turba conflueret, cum sacerdotes populi, inuidiæ facibus accensi, mundum post eum ire cernerēt, *Ioan. 12.* dixerunt: Videtis quia nihil proficimus, ecce mūdus totus post eum abijt, vt ab illo vim tantæ concursionis abscinderent, finire eius potentiam morte conati sunt dicentes, Expedit vt vnus homo moriatur, ne tota gens pereat. Sed Redemptoris mors ad coniunctionem sui corporis, idest Ecclesię valuit, non ad separationem. Vnde & *14* per legem, turturi vel columbæ, secari guttur præcipitur, & non penitus abscindi, vt & post mortem, corpori caput inhæreat, quia videlicet mediator Dei & hominum, idest caput omnium nostrum, & veræ mundationis hostia, vnde pro nobis mortem pertulit, inde nobis verius inhæsit. Persecutores igitur peregerunt hoc quod perniciose moliti sunt, intulerunt mortem, vt ab eo abscinderent fidelium deuotionem, sed inde fides creuit, vnde hanc se extinguere, infidelium crudelitas credidit. Cumque se æstimante eius miracula persequendo abscindere, hæc nimirum, compulsi sunt nesciendo dilatare. Iustus itaque & misericors, mortaliū acta disponēs, alia concedit propitius, alia permittit iratus, atque ea quæ permittit, sic tolerat, vt hæc in sui consilij vsum vertat. Vnde miro modo fit, vt quod sine voluntate Dei agitur, voluntati Dei contrarium non sit, dum in bonum vsum, mala facta vertuntur, cuius consilio militant, etiam quę eius consilio repugnant. Hinc enim per Psal- *Psal. 120.* mistam dicitur: Magna opera Domini, exquisita in omnes voluntates eius: Sic quippe eius opera magna sunt, vt per omne quod ab hominibus agitur, eius voluntas exquiratur. Nam sæpe inde perficitur, vnde repelli putabatur. Hinc rursum dicitur, Omnia quæcumque Dominus voluit fecit, in cælo & *Psal. 134.* in terra. Hinc Salomon ait: Non est sa- *Prou. 21.* pientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum.

Dei tum potentia, tum misericordia declaratur in conuersione peccatorum, hos mutans in sanctos.
Cap. XXIII.

HIERONYMVS exponens illa verba: *1 Lib. 18. in c. 65. Esa. 10.4.* Et erunt campestria in caulas gregum, & vallis Achor in cubile armentorum populo meo, sic ait: Et erunt campestria, siue saltus in caulas gregum. Omnis regio circa Lydam, Iopem, & Iamniam apta est pascendis gregibus. De quo & in actibus Apostolorum scriptum est. *Act. 9.* Saltus autem vertentur in ouilia, iuxta illud quod in Psalmo canitur: Vox Domini perficientis ceruos, & reuela- *Psal. 28.* bit saltus, siue condensa siluarum, vt latrones ibi latitare desistāt, & bestiæ, venenataque animalia, & loca quondam insidiarum & sanguinis, in ecclesias Domini transeant, & pascantur ibi greges, ab eo, qui posuit animam pro ouibus suis. De quo scriptum est, Ipse *Ezec. 34.* pascet nos in sæcula. Ista vox Domini perficiens ceruos, & reuelans condensa siluarum, per Ioannem clamabat in eremo: Iam securis ad radicem arborū *Matt. 3.* posita est. Omnis arbor quæ non facit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur. Et iterum: Omnis vallis im- *Luc. 3.* plebitur, de qua & nunc dicitur, Et vallis Achor in cubile armentorum, & in requiem populo meo. De qua & in li- *Iosue 7.* bro Iosue legimus, Quòd ibi interfectus sit Achan, qui furatus est de anathemate, & de spolijs Hiericho, & cum omni domo sua interfectus, atque ex eo quòd turbauerit populum, locus ipse in quo hoc accidit, Achor, idest turbationis ac tumultus nomen accepit. Vallis igitur Achor in quo quondam male-

maledictio fuit, atque supplicium, erit in armentorum requiem. De hac valle & in Osea mystice scriptũ est: Loquar ad cor eius, haud dubium quin Hierusalem, & dabo possessores illius, inde & vallem Achor, vt aperiat intelligentiam illius. Idcirco enim vallis Achor in possessionem traditur armentorum populi Dei, & saltus vertuntur in caulas gregum, vt Domini veritas cognoscatur.

IDEM exponens illa verba: In die qua mundauero vos ex omnibus iniquitatibus vestris, & inhabitari fecero vrbes, & instaurauero ruinosa &c. Dicent terra illa inculta facta est, vt hortus voluptatis, & ciuitates desertę & destructæ, atque suffossæ munitę sederunt, ait: Ecce populus Dei, si sanctificatus fuero in medio eorum. *Infra*: Tunc saluabuntur ab omnibus inquinamentis suis, & multiplicabitur eis frumentum; de quo efficitur cœlestis panis. Nec erunt vltra opprobrium in gentibus, sed postquam misertus fuerit eorum Deus, recordabuntur viarũ suarum pessimarum, & scient vbi fuerint, & displicebunt sibi in iniquitatibus suis. Quod dicit Dominus, non propter illos, sed propter suam se facere clementiam, vnde & cohortatur errantes, vt omnia quæ in eis corruerãt, ædificentur, & ad pristinas redeant cæremonias, & terra quondam deserta, quæ accolis, & peregrinis, & mundi huius conuersationem transeuntibus, visa fuerat desolata, reuertatur in pristinum statum, omnesque mirentur & dicant: Terra illa inculta, terra deserta, in qua omnes quondam periere virtutes, nunc facta est quasi hortus voluptatis, & paradisus Dei, & ciuitates quondam desertæ, quæ Deum hospitem non habebant, & destitutæ erant a Spiritu sancto, munitę erunt fide Christi, vt sciant omnes in circuitu, quòd Dominus ædificauerit animas dissipatas, & plantauerit in eis atque conseuerit cunctarum virtutum arbores, & ipse rebus præstiterit, quæ sermone promiserit.

IDEM explicans illa verba: Ecce ego ad te Gog ponam frenum in maxillis tuis &c. ait: Quæ est ista cõtra Gog comminatio? Circumagam te, siue conuertam, & ponam frenum in maxillis tuis. Primum a sententia tua fluctuare te faciam, atque conuerti, & ponam frenum in maxillis tuis, de quo scriptum est, In chamo & freno maxillas eorum constringe qui non approximãt ad te, vt indomitus equus, atque lasciuiens, & corruens per præcipitia, freno Domini subiugetur, ad quem propheta dicit: Ascende super equos tuos, & equitatio tua salus. Et ad Iob per nubem & turbinem dicitur: Numquid tu circundedisti equo fortitudinem? Tales erant equi, & equites, quos Ioannes vidit in cęlo. Dicit ergo ad Gog: Educam siue congregabo te, & omnem exercitum, vel fortitudinem tuam. Qui educitur & de dispersione congregatur, retrahitur ad salutem, iuxta illud quod in lege promittitur, si fuerit dispersio tua a summitate cœli vsque ad summitatem eius, inde congregabo te. Equos quoque eius, & equites vestitos loricis, qui imitantur armaturã Apostoli, & loricas iustitiæ habere se iactant multitudo nimia est, omnesque arripiunt contra Ecclesiam clypeũ & gladium, & sunt gentes sæuissimæ & inimicæ Israel, Persæ, Æthiopes, & Libyes; quorum aduersum populum Dei, in Scripturis sanctis bella narrantur; illos tamen Dominus tuebitur, vt in bono conseruentur, ostendens potentiam suam contra tantam inimicorum tum fortitudinem, tum etiam multitudinem.

In cap. 38. Ezech. *Psal. 31.* *Abac. 3.* *Cap. 38.* *Apoc. 6.* *Deut. 30.* *Ephes. 6.*

IDEM exponens illa verba: In monte autem Sion erit saluatio, & erit sanctus; & possidebit domus Iacob eos qui se possederant. Et erit domus Iacob ignis, & domus Ioseph flamma, & domus Esau stipula, & succendentur in eis, & deuorabunt eos, & non erunt reliquiæ domus Esau, quia Dominus locutus est, sic habet: Destructis carnis operibus, & terreno imperio desolato, erit in Ecclesia saluatio eorum, qui a matre non exierint. Et in ipsa morabitur sanctus, de quo in Esaia dicitur, San-

4 *In Abdiam Prophetam to. 5.* *Esa. 6.*

Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus Sabaoth, quia qui sanctificat, & qui sanctificantur, ex vno omnes. Et possidebit domus supplantatoris Iacob, eos qui se hereditate possederant, de persecutoribus faciens christianos, & ipsos Idumæos, in Ecclesiæ fidem recipiens, domus autem Esau vertetur in stipulam. Et quia eloquia Domini igne sunt examinata, & flammā Ioseph domus Esau sustinere non poterit, sed deuorabuntur in salutem suam. Quia vero Esau super fundamentum Christi, vitio suo extruxerat fœnum, ligna, & stipulam; idcirco domus Iacob & Ioseph in ignem vertetur & flammam, imitans Dominum suum, qui dicit, Ego sum Deus ignis consumens, vt deuoratis paleis peccatorum, frumentū purum in horrea congregetur. *Deut. 4.*

5 *In c. 39. Iob to. 7.* IDEM explicans illa verba: Numquid volet Rhinoceros seruire tibi? aut morabitur ad præsepe tuum? Numquid alligabis rhinocerota ad arandū loro tuo? ait: Rhinoceros qui vnicornis dicitur, populi gentilis imaginem præfigurat, cuius etiam superbia significatur in cornu, sicut quibusdam peccatoribus & superbis, a Deo dicitur per Prophetam: Dixi iniquis, nolite inique agere, & delinquentibus noli te exaltare cornu, nolite extollere in altum cornu vestrum. *Psal. 74.* Hic rhinoceros qui tumore superbiæ erat in sublime erectus, numquid sibi subijcietur, ait Dominus ad Iob, vt per fidem in sanctitate & iustitia seruiens, obedientiæ colla submittat, & mansuetus effectus, atque humilis ad dominicum præsepe recurrat, ac verbis Dei, hominisque assumpti, sacris cibarijs saturetur. *Infra*: Nūquid alligabis rhinocerota &c. Lorum hoc loco dictam ipsam charitatem Christi, quæ est inter omnes virtutes præcipua, intelligere debemus. Cuius vinculis colligandos Propheta olim prædixerat dicens ad Deū: Labor Ægypti, & negotiatio Æthiopiæ, & Sabaim viri sublimes ad te transibunt, & tui erunt, & post te ambulabunt, vinctis manicis pergent. & Dauid quemadmodum charitatis Dei vinculis per ministros verbi Dei vinciendi essent credentes, ita loquitur dicēs: *Psal. 149.* Ad alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis. Quorum vinculorum nominibus, charitatis Christi fortitudinem voluit demonstrare, quæ etiam fortis & potens in manicis ferreis, ad amorem Domini constringit. Hic ergo rhinoceros, idest populus quondam incircuncisus, præputio scilicet carnalium voluptatum, & infidelitate immundus, hoc loro charitatis Christi fortissimo alligatus, ita vt nulla eum creatura separare possit a Christo, confringit in corpore glebas conuallium, duritiam scilicet peccatorum, & colit in corpore suo terram dominicam secundum Apostolū, qui ait: Non estis vestri. *1. Cor. 6.* Et ideo specialiter hic Domini est terra, in qua primitus fit omnium peccatorū, quasi veprium, spinarumque purgatio. Deinde aratro crucis, & ferro dominicæ passionis, duritia cordis atteritur, & confringuntur vallium glebæ. Vallium glebas rhinoceros confringit, quando humiliati corporis terram edomat, & suscipiendis cęlestium pręceptorum seminibus, ac reddendis fructibus præparat, quando cum Apostolo castigat corpus suum, & in seruitutem redigit, quādo omnem hebetudinem obstinati cordis, duramque stoliditatem a se auferre cōtendit, quod tamen efficere nequaquā poterat, ait Dominus, nisi rectorem & gubernatorem suum, obediēter me fuerit secutus. Vnde ait Dominus ad Iob. Aut confringit glebas vallium post te, sicut habemus in psalmo, Adhæsit anima mea post te. *Psal. 62.* Et propheta de huiusmodi, Post te ambulabunt inquit, vincti cōpedibus *Nahum 3.* vbi admiratione dignos video tales pedes, qui quanto magis compediti, tanto velocius sine offensione egrediuntur.

7 *In c. 40. Iob.* IDEM explicans illa verba: De diabolo, concident eum amici, diuident illum negotiatores ait. Amici, & negociatores isti, sancti accipiendi sunt, per quos ad fidem Christi, perditorum multitudo quamplurima separatur. Nam multi de potentibus eius, & in ma-

malitia fortibus, ab eius consortio veluti membra illus secernuntur, sicut, & Habacuc propheta ait ad dominum, præcidisti in stupore mentis capita potentium, & de quibus rursus ait ad Dominum, Misisti in capita inimicorum mortem, mortem vtique vitiorum, vt iam non sibi viuant, sed ei qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit. *Infra.* Nunquid implebis sagenas pelle eius, & gurgustium piscium capite illius? Omnes qui consensione malitiæ & imitatione, adhærent diabolo, recte pelles eius esse dicuntur, quos ideo pellis nomine arbitror dictos, eo quod indissociabili connexione ei coniuncti sunt, & separari ab eo nunquam aut certe vix possunt. De his ergo dicit Dominus sagenas implendas esse.

...at. 3. *2. Cor. 5.*

8 *In Psal. 7. n. 8.* AVGVSTINVS explicans illa verba: Exurge Domine in ira tua, & exaltare in finibus inimicorum tuorũ, ait: Cum iustificatur impius, ex impio fit iustus, & ex possessione diaboli, migrat in templum Dei. Et quoniam pœna est vt cuique auferatur possessio in qua dominari desiderat, hanc pœnam dicit iram Dei aduersus diabolum, vt desinat possidere quos possidet. Exurge Domine in ira tua, exurge idest appare. Exaltare in finibus inimicorum tuorum. Fines dixit ipsam possessionem, vbi vult Deum exaltari potius idest, honorari, & glorificari, quàm diabolum, dum impij iustificantur, & laudant Deum.

9 *In Psal. 61* IDEM explicans illa verba: Verumtamen pretium meum cogitauerũt repellere, cucurri in siti, sic ait: Honorem meum cogitauerunt repellere. Retribuebant mala pro bonis. Illi interficiebant, illi repellebant, ego eos sitiebam. Illi honorem meum cogitauerũt repellere, ego eos in corpus meum sitiebam traijcere. Bibendo enim quid facimus, nisi humorem foras positum in membra mittimus, & in corpus ducimus nostrum. Hoc fecit Moyses in il- *Exo. 32.* lo capite vituli. Caput vituli magnum *Esa. 40.* sacramentum. Caput vituli corpus est impiorum, in similitudinem vituli mãducantis fœnum, & terrena quærentium, quia omnis caro fœnum. Erat ergo vt dixi caput impiorũ. Iratus Moyses in ignem misit, comminuit, in aqua sparsit, bibendum populo dedit, & ita prophetæ administratio, facta est prophetia. Corpus enim illud in ignem mittitur tribulationum, & verbo Dei comminuitur. Paulatim enim desistũt ab vnitate corporis sui. Cõspirati oderunt, comminuti credunt. Et quid iam euidentius, quam quòd in corpus ciuitatis Hierusalem, cuius imago erat populus Israel, traijciendi erant homines? Ideo in aqua sparsum est, vt in potum daretur. Hoc vsque in finem sitit, iste currit, & sitit. Multos enim bibit, sed nunquam erit sine siti. Inde est enim, Sitio, Mulier da mihi bibere. Samaritana illa ad puteum sitientem Dominum sensit, & a sitiente satiata est, sensit prior illa sitientem, vt biberet ille credentem. Et in cruce positus sitio dixit, quamuis illi non hoc dederint, quod sitiebat. Ipsos enim ille sitiebat.

Ioan. 4. *Ioan. 19.*

IDEM explicans illa verba: Dixit Dominus ex Basan conuertam, conuertam in profundũ maris, ait: Basan siccitas interpretatur, ex qua Dominus animas cõuertit, de anima quippe sicca illi dicitur: Expandis ad te manus meas, anima mea sicut terra sine aqua tibi. Conuertam in profundum maris. Forte fallit latina locutio, & pro eo positum est in profundũ, quod est in profundo. Non enim Deus se conuertit, sed sibi conuertit eos, qui in profundo huius seculi iacent demersi pondere peccatorum. Vbi conuersus ille dicit, De profundis clamaui ad te Domine; Si autem legendum non est, conuertã, sed cõuertar in profundum maris, hoc intelligitur dixisse Dominum nostrũ, quòd sua misericordia conuerteretur etiam in profundũ maris, ad eos quoque liberandos, qui essent etiam desperatissimi peccatores. Vt intingatur pes tuus in sanguine. Quod ad ipsum Dominum propheta dicit, vt intingatur pes tuus in sanguine, idest, vt ipsi qui ad te conuertuntur, vel ad quos liberandos conuerteris, licet in profundo ma-

10 *In Psa. 67* *Psal. 142.* *Psal. 129.*

maris; onere iniquitatis depressi fuerint, intantum gratia tua proficiant, quoniam vbi abundauit peccatum, superabundauit, & gratia, vt fiant pes tuus inter membra tua, ad annunciandum Euangelium tuum, & pro nomine tuo diu ducentes martyrium vsque ad sanguinem certent. Denique adiungit; lingua canum tuorum ex inimicis ab ipso idest eosdem ipsos, qui vsque ad sanguinem fuerant pro fide euangelica certaturi, etiam canes vocat tanquam pro suo domino latrantes. De quibus, & alibi dicitur; Conuertentur ad vesperam, & famem patientur vt canes. *Infra*: Hæc lingua canum ex inimicis futuram dicit propheta, per illam scilicet conuersionem, de qua superius loquebatur, Lingua canum tuorum ex inimicis ab ipso, ipsius vtique dilectione, ipsius misericordia, ipsius gratia. Nam quando id possent à seipsis? Etenim cum inimici essemus reconciliati sumus Deo per mortem Filij eius.

Rom. 5.

Psal. 58.

Ibid.

11 IDEM explicans illa verba; Qui dat niuem sicut lanam, sic habet. Ecce nos pigri in hac terra quasi congelauimus hic, & quomodo contingit niuibus, sursum enim gelant, & in ima decidunt, sic frigescente charitate, decidit humana natura in has terras, & pigro corpore inuoluta, velut nix facta est. Sed in ista niue sunt prædestinati filij Dei. Dat enim ille niuem sicut lanam, idest, de niue, quã dedit, de istis, pigris adhuc spiritu & frigidis, quos prædestinauit, adhuc facturus est aliquid; lana enim materies vestis est. Lana cum videtur, veluti præparatio est aliquid ad vestem. Ergo quia prædestinauit hos, qui ad tempus frigidi repunt in terra, & nondum feruent spiritu charitatis, de prædestinatione enim adhuc loquitur, veluti lanam dedit hos Deus, & facturus est inde vestem. Merito in monte vestis Christi fulsit sicut nix, tanquam de illa lana, iam facta erat tunica. De qua lana? Idest de niue quam dedit sicut lanam. Pigri erant, sed sicut lanam dedit eos Deus, fit inde tunica. Quomodo enim dicitur Ecclesia corpus Christi, dicitur, & vestimentum Christi, faciat sibi vestem de illa lana, quam prędestinauit in niue. *Infra*: Mittit chrystallum suam sicut buccellas, ante faciem frigoris eius quis sustinebit Nix multorum annorum tempore durata & serie sæculorum, chrystallum dicitur & hoc mittit velut frusta panis. Quid hoc sibi vult? Fuerunt nimis duri, non iam niui, sed chrystallo comparandi, & ipsi vocati sunt, & quidam eorum ita vt pascerent alios, & essent vtiles & alijs. Et 12
quid opus est vt numeremus multos, forte quos nouimus illum aut illum? occurrit vnicuiq; cogitanti ex ijs quos nouit, quàm forte duri, & pertinaces, & obnitẽtes aduersus veritatẽ fuerũt, & modo prædicãt veritatem, facti sunt frustra panis. Vnus panis, multi sumus. Ergo si vnus panis totum corpus Christi, membra Christi, frusta panis sunt. Ecce crystallus erat Apostolus Paulus, durus obnitens veritati clamans aduersus Euangelium, tamquã indurans aduersus solem, non audiebat Prophetas Christum prædicantes. Certe gentes non audierant Prophetas, non audierant Moysem, frigidi erant, sed crystallum non erãt. Paulus crystallum erat, nitidus videbatur & candidus, sed durus & nimium gelidus. Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, &c. Infelix ego homo, 1.Cor.10.
quis me liberabit de corpore mortis huius? Ecce frigesco, ecce congelasco, quo calore soluar, vt curram? Quis me liberabit de corpore mortis huius? In faciem frigoris eius quis subsistet? Et quis liberabit? gratia Dei per Iesum Christum. Audi & hic gratiã Dei, Qui emittit crystallum suum, vt frusta panis, in faciem frigoris eius quis subsistet? Ergo desperatio est? Absit. Sequitur enim, Emittet verbum suũ, & liquefaciet ea. Non ergo desperet nix, non desperet nebula, non desperet crystallum. De niue tamquam de lana conficitur & tunica, nebula illa in pœnitentia salutem inuenit, & licet sicut crystallum facti fuerunt, non erunt duri misericordiæ Dei. Clamauit Christus, Saule Saule quid me persequeris,

In Psa. 146

Matt. 17.

vna voce, tanta illa duritia cryſtalli, reſoluta eſt. Sed quare ſoluit cryſtallum Deus? Ne de ſe nix ipſa deſperet. Aut enim ideo miſericordiam conſecutus ſum, vt in me primum oſtenderet Chriſtus Ieſus omnem patientiam, ad informationem eorũ qui credituri ſunt ei in vitam ęternam. *Infra*: Ecce cryſtallum, & niues reſoluuntur, eunt in
Pſal. 125. aquas ſicut alibi dictum eſt, Conuerte Domine captiuitatem noſtram, ſicut torrens in Auſtro. Captiua enim Hieruſalem tamquam congelauerit in Babylonia, flat auſter, ſoluitur rigor captiuitatis, & currit in Deum feruor charitatis.

13 *Serm. 9. de verbis Apoſtoli. 10.10. 1.Tim. 1.* IDEM explicans illa verba Pauli, Fidelis ſermo, & omni acceptione dignus, quia Chriſtus Ieſus venit in hũc mundum peccatores ſaluos facere, quorum primus ego ſum. Primus ideſt omnibus peior ego ſum, & tamen miſericordiam conſecutus ſum, vt in me primum oſtenderet Chriſtus Ieſus omnẽ longanimitatem propter eos qui credituri ſunt illi in vitam ęternam, vt dicant ſibi omnes, ſi Paulus ſanatus eſt, ego quare deſpero? Si a tanto medico tam deſperatus æger ſanatus eſt, ego cur vulneribus meis illas manus non aptabo, ad illas manus non feſtinabo? Vt hoc dicerent homines, ideo Saulus factus eſt ex perſecutore Apoſtolus, quia quo venit medicus, quærit aliquẽ ibi deſperatũ, & ipſum ſanat, &c. Pauperrimum inueniat, tamen deſperatum inuenit, non ibi quærit mercedem, ſed commendat artem.

Deus aliter ſe habet cum bonis, aliter cum malis, aliter cum perfectis, aliter cum imperfectis. Cap. XXIV.

1 *Hom. 1. in Geneſim c. 1.* ORIGENES exponens illa verba: Cœlum mihi ſedes eſt, terra autem ſcabellum pedum meorum, ait. Quod dicit, Cœlum mihi ſedes eſt, ita digne de Deo intelligitur, vt ſciamus, quia in his quorum in cœlis conuerſatio eſt, Deus requieſcit, & reſidet, in his autem qui adhuc terrenum propoſitum gerunt, vltima pars eius prouidentiæ inuenitur, quod in pedũ appellatione figuraliter indicatur.

IDEM explicans, de Balaam, quæ dixit illi Deus, ſi vocare te venerint homines iſti, ſurge, & vade cum eis, ſic habet: In hoc, voluntati cupiditatis eius cedit Deus, vt compleatur illud quod ſcriptum eſt. Dimiſi eos ſecundum deſideria cordis eorum, ibunt in adinuentionibus ſuis, vel in voluptatibus ſuis, vt Origenes legit, ſed tamen conſilium diuinæ diſpenſationis expletur. Dicitur enim ad eum. Verbum quodcumq; dedero in ore tuo, hoc loqueris. Si dignus fuiſſet Balaam, verbum ſuum Deus non in ore eius, ſed in corde poſuiſſet. Nunc autem quoniam in corde eius deſiderium mercedis erat, & cupiditas pecuniæ, verbum Dei non in corde, ſed in ore eius ponitur. 2 *Hom. 14. in Numeros.*

IDEM explicans illa verba: In odorem vnguentorum tuorum curremus ait: In quo, odorationis ſenſus ſanus eſt & integer, odore Chriſti accepto, ex vita adducit ad vitam, ſi vero non ſit ſanus, hoc odore ſuſcepto, de morte in mortem deijcit, ſecundum illum qui dicebat; Quoniam Chriſti bonus odor ſumus, alijs quidem odor vitæ in vitam, alijs vero odor mortis in mortem. Denique, & hi quibus intellectus herbarum eſt, pigmentorumque peritia, ferunt quædam eſſe pigmenta, quorum ſi odorem ceperint nonnulla animalia, continuo intereunt, alia vero eodem odore recreantur, vitamque recipiunt. 3 *Hom. 1. expoſitio 2. in Cantica.*

IDEM explicans illa verba: Nolite me conſiderare quòd fuſca ſim, quia decolorauit me ſol, ſic ait: Si ſol iſte viſibilis ea corpora quibus a ſummo libramine inſederit, infuſcat, ea vero quæ procul ſunt conſeruat in candore ſuo, nec omnino vrit ea, ſed illuminat. Sol vero iuſtitiæ in cuius pennis ſanitas eſſe dicitur, e contrario, eos quidẽ, quos recti cordis inuenerit, illuminat, ſed & cum fulgore circundat, eos autem, qui oblique incedunt cum eo, neceſſa- 4 *Hom. 2. in Cantica.*

cessario etiam ipse oblique non tam respicit quàm despicit, hoc eis præstante inconstantia sua, & instabilitate. Et ideo festinandum est ad vias rectas, & standum in semitis virtutum, ne forte sol iustitiæ rectus incedens, si nos obliquos stare inuenerit & peruersos, despiciat nos, & efficiamur denigrati, inquantum vero capaces fuerimus lucis eius, intantum tenebris & nigredini non dabimus locum. Si autem ab isto lumine nos peruersi incesserimus, despici dicimur, & ipsum nobis peruerse incedentibus, peruerse quoque incedit, sicut scriptum est in maledictionibus Leuitici. Etsi incesseritis (inquit) mecum peruersi, & nolueritis obedire mihi, adijciam vobis plagas septem. Et post pauca. Etsi, inquit, non fueritis emendati, sed incesseritis mecum peruersi, incedam & ego vobiscum peruersus. Siue vt in alijs exemplaribus legimus, Si incesseritis mecum obliqui, incedam, & vobiscum obliquus. Et post aliquanta, iterum dicit ad vltimum, Et quoniam ambulauerunt in conspectu meo obliqui, ego ambulabo cum eis in furore obliquus. Sol, duplicis videtur esse virtutis, vnius, qua illuminat, alterius, qua adurit. Sed pro rebus, aut materijs subiacentibus, aut illuminat aliquid luce, aut infuscat, & obdurat aliquid ardore. Secundum hoc ergo fortassis & indurasse dicitur Deus cor Pharaonis, quòd scilicet talis fuerat materia cordis ipsius, quæ præsentiam solis iustitiæ non ea parte qua illuminat, sed qua adurit & indurat, exceperit, propter hoc sine dubio quòd & ipse affligebat Hebræorum vitam in operibus duris, & quòd luto, & latere conficiebat eos. Et erat vtique cor eius secundum ea, quę cogitabat, luteum, & sicut materiam luti sol iste visibilis indurat, & stringit, ita sol iustitiæ his eisdem radijs, quibus illuminat populũ Israel, Pharaonis cor, cui inerant luteæ cogitationes, pro ipsis motuum suorum cogitationibus indurabat. *Infra.* Sol noster, iustos illuminat, peccatores autem adurit. Denique ob hoc & Deus ignis dicitur esse consumens, nihilominus lux in quo tenebræ non sunt, lux sine dubio istis, & ignis efficitur peccatoribus, vt consumat in eis omne quod in anima eorum corruptibilitatis, aut fragilitatis inuenerit.

BASILIVS explicans illa verba: Vox Domini confringentis cedros, & confringet Dominus cedros Libani, sic habet: Cedrus quandoque vt reliquis quidem arboribus longæuitate præstãtior & putrilagine superior, & odoratu, & obumbrans tectorium præbere apta, apud sacra volumina laudatur; quandoque vero, vt infructuosa, & flecti nescia, sicque impij ad implens similitudinem, in malam traducitur partẽ. Vidi impium (inquit Propheta) superexaltatum, & eleuatum, sicut cedros Libani; veluti & nunc accipitur, vox Domini confringentis cedros. Sicut enim in magnifica anima, fit vox Domini, sic etiam temere inflatos superbia, tumidosq;, ob ea quæ in hac vita sublimia altaue existimantur, vt sunt gloria, imperium, elegans corporis forma, vires, ac robur, confringere Deus dicitur. Et confringet Dominus cedros Libani. Sicut enim cedri per se altæ cum sint, per hoc quoque quod in sublimi quopiam monte prognatæ sunt, ob mõtanæ altitudinis accessionem, tanto efficiuntur splendidiores, & eminus spectandæ: sic qui istius mundi rebus plane corruptiuis nituntur, cedri quidẽ sunt per mentis elationem, ac fastum. Quin ijdem appellari promerentur cedri Libani, quod aliena subnixi altitudine, intempestiuo gaudio diffunduntur, & a terra terrenisque rebus, quasi a vertice Libani subnecti in sublime, in superbiam eriguntur, & insolescũt. Non autem omnes cedros confringit Dominus, sed Libani tantum, quoniã Libanus est idolatriæ locus. Quęcũq; igitẽ animæ aduersus Dei scientiã extollunẽ, ipsę Libani cedri sunt, & dignę q̃ cõterant. Sunt aũt q̃dã cedri Dei, quas arbustiuę vites trãslatę ex Ægypto operiũt sicut in Psal. dicimus, Operuit mõtes vmbra ei⁹, & arbusta ei⁹ cedros Dei. Qm̃ vero vitis, & Dñs noster dicitur.

Hom. 1. super Psal. 28. to. 1.

Cedri Dei sunt illi qui hactenus quidem steriles, & apti ad comburendum fuerunt, vbi vero sub velamen, & integumentum Christi venerunt, illumq; veluti induti sunt, per ipsius gratiam, propriæ vitæ sterilitatem contegunt. Cedros ergo Dei arbusta fructuosa circumplexa custodiunt; Cedros autem Libani conteret Dominus, & comminuet.

8 CHRYSOSTOMVS sic ait: Deus sciens cui confidebat, permisit diabolo, vt abraderet beati Iob facultates. Vide autem Dei prouidentiam, imperfectum petit diabolus, sed non obtinet, vnde Saluator Simoni dicit, Satanas expetiuit vos, vt cribraret sicut triticum, ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua. Quamdiu imperfecti sumus nobis parcitur, quamdiu lactamur, paterne fouemur, vbi autem perfectiores facti fuerimus, perfectorum certamina etiam suscipimus. Dicit enim, Ablactati a lacte, auulsi ab vbere, afflictionem super afflictionem sustinete, spem super spem. Non dixit ablati ab vbere, sed auulsi, proficiens enim ad perfectionem cogitur, vt recedat a lactendo.

...r. de Iob, ... Abrahã ... 1. ...uc. 22. ...sa. 28.

9 HIERONYMVS exponens illa verba: Filij tui de longe venient, filię tuæ de latere surgent (vel lac sugent, vt ipse vertit, vel secundum septuaginta super humeros portabuntur) sic inquit. Filij robusti de longe venient, quia vos qui eratis longe, facti estis prope, & filiæ tuæ lac sugent, hoc significat, quòd animę in Christo lactātes, de quibus Petrus dicit, quasi modo geniti infantes rationabiles, sine dolo lac concupiscite, sugant lac Apostolorum. Quibus paruulis, atque lactentibus loquebatur Paulus, Filioli mei, quos iterum parturio donec formetur Christus in vobis. Et in alio loco, quasi nutrix fouens filios suos, Sic desiderantes vos cupimus impertire non solum Euangelium Christi, sed & animas nostras. Quòd autem in editione 70. interpretum dicitur, Ad vbera portabuntur, diligentius attendendum est. Filij enim robusti sunt, ipsi per se de longe veniunt, filiæ autem quæ imbecilliores sunt, & pro fragilitate sexus, necdum in virum venere perfectum, Apostolorum portantur humeris.

...ib. 17. in ...60. Esaia. ... 4. ...phes. 2. ... Pet. 2. ...al. 4. ... Thess. 2.

10 IDEM explicans illa verba: Induit me vestimentis salutis, & indumentis iustitiæ circumdedit me, quasi sponsum decoratum corona, & quasi sponsam ornatam monilibus suis, sic habet: Ponit similitudinem duorum in Ecclesia agminum, perfectorum, atque incipientium. Perfectos, sponsi comparat pulchritudini, incipientes, sponsæ assimilat ornatui. Perfectus erat Paulus, qui quasi sponsus decoratus corona, siue coronandus dicebat, Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui, de reliquo reposita est mihi corona iustitiæ. Incipiens autem erat comparatione plenitudinis, quando ex persona incipientium loquebatur, Cum essem paruulus, loquebar vt paruulus, cogitabam, vt paruulus. Et ideo sponsæ assimilatur ornatui, quæ ornatur monilibus suis.

In cap. 61. Esaię. 1. Tim. 4. 1. Cor. 13.

11 IDEM explicans illa verba: Effundam de spiritu meo super omnem carnem, & Prophetabunt filij vestri, & filię vestræ, senes vestri somnia somniabunt, & iuuenes vestri visiones videbunt, &c. sic habet: Per effusionem Spiritus sancti, diuersas gratias consequūtur homines, alij Prophetiam, vt filij, & filiæ, qui maioris sunt meriti, alij somnia, vt senes iam prouectioris ætatis, alij visiones, vt iuuenes, qui vicerunt malignum. Serui vero & ancillæ, qui adhuc spiritum timoris habent & non dilectionis, quia perfecta charitas foras mittit timorē, non habebunt Prophetiam, non somnia, non visiones, sed Spiritus sancti effusione contenti, fidei tantum & salutis gratiam possidebunt.

In c. 2. Ioel 10. 5. 1. Ioa. 4.

12 AVGVSTINVS sic habet explicans illa verba: Oculi Domini super iustos. Forte dicunt mali, ergo securus facio mala, quia non super me sunt oculi Domini. Iam Deus ad iustos attendit, me non videt, & quicquid fecero, securus facio, statim subiecit Spiritus sanctus vidēs hominum cogitationes, Vultus autem Domini super

Cōcione 1. In Ps. 33. to. 8.

super facientes mala, sed vt perdat de terra memoriam eorum.

13 *In Psa.72.* IDEM exponens illa verba: Quam bonus Israel Deus his qui recto sunt corde, inquit. Quā bonus Israel Deus, sed q bus? Rectis corde. Peruersis quid? peruersus videtur. Sic, & in alio psalmo dicit, Cum sancto sanctus eris, & cum viro innocente innocens eris, & cū peruerso peruerteris. Quid est peruersus eris cum peruerso? Peruersum te putabit peruersus, non quòd vllo modo peruertatur Deus. Sed quemadmodum sol oculos puros, sanos, vegetos, fortes habenti, tranquillus apparet, in oculos autem lippos quasi tela aspera iaculatur, intuentem illum vegetat, hunc excruciat, non mutatus, sed mutatum, sed cum cęperis esse peruersus, & tibi Deus peruersus esse videbitur, tu mutatus es, non ille. Ergo erit tibi pœna, quod bonis gaudium.

14 *In Ps.137.* IDEM exponens illa verba: Saluū me fecit dextera tua, sic ait: Est quædam salus in dextera tua, nam est altera salus in sinistra. Salus temporalis & carnalis in sinistra est, salus æterna cum angelis, in dextera est. Ideo iam in ipsa immortalitate positus Christus dicitur sedere ad dexteram Dei. Non enim Deus habet in seipso dexteram, aut sinistram, sed Dextera Dei dicitur felicitas illa, quæ quoniam oculis ostē di non potest, tale nomen accepit. Hac dextera tua saluum me fecisti, non secundum salutem temporalem. Aliquando ergo non saluat in sinistra sanctos suos, sed semper saluat eos in dextera. Impios autem plerumque saluat in sinistra, non saluat in dextera.

15 *Serm. 99. de temporẽ to. 10.* IDEM sic habet: Sicut in virga Aaron, quę fróduerat, primo germinauit, secundo produxit frondes, tertio flores, & postremo protulit fructus, sic in ea virga, quæ exijt de radice Iesse, & flos de radice eius ascendit, supra quem requiescit spiritus Dei. (*Num.17. Esa.11.*) In quo nec hoc ipsum videtur otiosum, quòd exire dicitur virga, & flos ascendere. Quamuis enim vnus sit Christus, singulis tamen diuersus efficitur, prout indiget is qui operatur. Qui ergo segnior est, & negligentior pro disciplina, Christus ei efficitur virga, & in virga non ascendere dicitur, sed exire. Exeundum namque est ei, qui inutilis & ignauus est, de eo statu, in quo non recte consistit, transeundum ad alium statum tanquam virgæ compulsione, idest seueritate doctrinæ rigidioris admonitu. Qui vero iustus est, quia iustus sicut palma floret, in hoc ascendere dicitur Christus. sic ergo qui verberibus indiget, exit ad eum virga, qui autem proficit ad iustitiam, ascendit ei in florem. Ascendit autem, quousque afferat fructus spiritus, qui sunt Charitas, pax, patientia, & reliquæ virtutes in Christo Iesu.

16 *Serm. 6. in Dedic. Ecclesię.* BERNARDVS inquit: Est Deus in omni loco, omnia vniuersaliter continens omniaque disponens, sed longe tamen aliter atque aliter. Apud homines malos est præstans, atque dissimulans, apud electos homines operans, & seruans, apud superos pascens, & cubans, apud inferos, in feritate sua. Vbi pluit super iustos, & iniustos Pater est, Pater misericordiarum expectans homines ad pœnitentiam, vbi damnat obstinatos iudex est, & horrendum incidere in manus Dei viuentis. (*Heb. 10.*) Vbi cubat sponsus est, & beata anima quam introduxerit in cubiculum suum. *Infra*: Testantur sacræ litteræ in Paradiso olim positum primum Adā vt operaretur, & custodiret illum. (*Gen. 2. 8.*) Sic secundum Adam in Ecclesia sanctorū, in congregatione suorum, in horto deliciarum (siquidem deliciæ suæ esse cum filijs hominum) Ita inquam, & ipse Dominus est in loco isto, vt operetur atque custodiat. Alioquin, sicut nisi quia Dominus ædificauerit domum, in vanum laborauerunt, qui ædificant eam, (*Psal. 126.*) sic nihilominus nisi ipse custodierit ciuitatem, frustra vigilat, qui custodit eam.

17 *Serm. 4. in paruis.* IDEM inquit: Qui soli Deo vacant, considerant, quia Deus est mundi rector, & gubernator, hominum liberator, & adiutor, Angelorum sapor, & decor, in seipso principium, & finis, reproborum terror, & horror. In crea-

turis mirabilis, in hominibus amabilis, in Angelis desiderabilis, in seipso incomprehensibilis, in reprobis intolerabilis.

IDEM sic habet: Deus licet vnus sit, & vnum sit, tamen non sui varietate, sed animi nostri mutatione, gustantibus nobis, diuersos videtur habere sapores. Sapit enim timenti, iustitiam & potentiam, sapit amanti, bonitatem, & misericordiam. Vnde ait Propheta. Semel locutus est Deus, duo hæc audiui, quia potestas Dei est, & tibi Domine misericordia. Idem quippe est audire hoc, quod gustare, quia vtrumque fit vna & simplicissima mente. Per vnum verbum, duo hæc audiuimus, siue sapimus, quia potestas Dei est, & tibi Domine misericordia. At is quidem penitus insipiens est, cui nec timorem Deus sapit, nec amorem. Cui ergo nec iustitiam sapit Deus per timorem, nec misericordiam per amorem, is plane dicit in corde suo, non est Deus. Deum enim non putat, quem nec iustum, nec pium reputat.

IDEM explicans illa verba: Trade me post te, in odorem vnguentorum tuorum curremus, inquit: Oritur quæstio, cur simpliciter cū se petijt trahi, etiam adolescentulas non adiunxit, vt non trahe me, sed trahe nos diceret. O pulchra, o felix, o beata edissere nobis huius distinctionis rationē. Trahe me ais. Quare me, & non nos? An hoc bonum inuides nobis? Absit. Neque enim protinus dixisses adolescentulas tecum esse cursuras, si sola post spōsum ire voluisses. Cur ergo pluraliter mox subiunctura, curremus, trahi te singulariter postulasti? Disce per hoc verbum, a me in spirituali exercitio duplex auxilium desuper sperare, correptionem, & consolationem. Altera foris exercet, altera visitat intus. Illa operatur humilitatem, ista pusillanimitatem consolatur. Illa cautos, ista deuotos facit. Timorem Domini docet illa, ista ipsum timorem infuso tēperat gaudio salutari, sicut scriptum est, Lætetur cor meum vt timeat nomen tuum. Item seruite Domino in timore, & exultate ei cum tremore. *Psal. 2.*
Trahimur, cum tentationibus & tribulationibus exercemur. Currimus cum internis consolationibus & inspirationibus visitati, tanquam in suaue olentibus vnguētis, respiramus. Ergo quod austerum & durum videtur, retineo mihi tanquam forti, tamquam sanæ, tamquam perfectæ, & dico singulariter, trahe me. Quod suaue est, & dulce tibi tamquam infirmo, communico, & dico, curremus. Noui ergo adolescentulas delicatas & teneras esse, & minus idoneas sufferre tentationes, & propterea mecum volo, vt currant, sed non vt mecum trahantur. Volo habere socias consolationis, non autem, & laboris. Quare? Quoniam infirmæ sunt, & vereor ne deficiant, ne succumbant. Me, inquit, o sponse corripe me, exerce me, tenta me, trahe post te, quoniam ego in flagella paratus sum, & potens ad sustinendum. Certatim simul curremus, idest sola trahar, sed simul curremus.

IDEM sic ait: Existimo sponsum varias aromatum atque vnguentorum habere species, & non paucas, & alias quidem esse in quibus singulariter oblectatur sponsa, tamquam propinquior ac familiarior: alias uero, quæ vsque ad adolescentulas perueniunt, alias quæ pertingunt etiam ad longe positos & extraneos, vt non sit qui se abscondat a calore eius. Sed licet suauis Dominus vniuersis, maxime tamen domesticis. Et quanto quis ei familiarius pro vitę meritis ac mentis puritate appropiat, tanto eum arbitror recentiorum aromatum, & vnctionis suauioris, sentire fragrantiam. Porro in huiusmodi, non capit intelligentia, nisi quantum experientia attingit. Nouit sponsus quibus delicijs spiritus, foueat dilectam, quibus singulariter refocillet inspirationibus, & mulceat odoramentis. Sit tibi fons proprius, in quo ei non communicet alienus, nec indignus bibat ex eo. Est quippe hortus conclusus, fons signatus. Ceterum deriuentur aquæ inde in plateas. *Cant. 4.*

20 In serm. 22.

Deus

Deus solus verax in promissis implendis, plus dans sæpe, quàm promiserit, nec contrarium est huic veritati, quòd ipsius sententia comminatoria quandoque non impleatur. Cap. XXV.

1 *Hom. 9. in c. 7. Numerorum 10.1*

ORIGENES sic habet: Vnũ promisit Deus fructum in virga, & plures dedit, sed attendite diligentius, si forte possimus liberalitatem Dei largiorem etiam ipsis suis promissionibus edocere, si forte, & ex ijs illam ineffabilem bonitatem Dei, quæ in scripturę littera semper tegitur rimari atque inuestigare potuerimus, cum eum largiorem in præstando quàm in promittendo videamus. Igitur sermo scripturæ de qua nunc loquimur, ita habet. Et erit, inquit, homo quemcunque elegero, virga eius germinabit. Hoc est solum qđ promisit Deus, vt virga eius, quem elegerit, germinet. Vbi vero ad rẽ venitur, vt quod promissum est ostẽdatur impletum, nõ vnum illud, quod promissum fuerat, effectum dicitur, sed vide quanta addantur. Ait enim. Et ecce germinauit virga Aaron in domo Leui. Est hoc vnum illud fine dubio quod fuerat repromissum, sed adduntur, & alia, & dicitur, & produxit frondes, & protulit flores, & germinauit nuces. Cum ergo de solo germine fuisset promissum, vide quãta largitur Deus, vt non solum germen produxerit, sed & frondes, & non solum frondes, sed, & flores, & germinauit non solum flores, sed, & fructus. *Infra*: In comminatione autem e contra res se habet. In comminatione enim quæ ad Dauid facta est, triduo pronunciata est futuræ mortis vastatio, & intra sex horas abbreuiatum videtur esse tempus, sed hæc ibi proficere possunt, vt pœnitentiæ tempus, & satisfactionis concedatur locus. Scribitur enim Deus, malis quidem reddens in tertiam, & quartã progeniem, bonis autem faciens misericordiam, non in tertiam, & quartam progeniem, sed vt scriptura dicit, in mille generationes. *Exod. 20.*

2 *Lib. 15. in Esa. 10.4.*

HIERONIMVS exponens illa verba: Non enim cogitationes meæ cogitationes vestræ, neque viæ meæ viæ vestræ dicit Dominus, sic inquit: Dixerat Dominum, multum esse ad ignoscendum, & ne putetis difficile esse, quod spondeo, & vobis incredibile videatur, impium & iniquum posse saluari, hoc considerate, quod multa inter mea, vestraque consilia, sit differentia, & quanta naturæ, tanta voluntatis diuersitas. Multæ enim cogitationes in corde viri, consilium autem Domini in sempiternum manet. Vos autẽ homines sæpe promissi pœnitentes, veterem voluntatem, nouella voluntate subuertistis. Dominus enim dissipat consilia gentium, & reprobat cogitationes populorum, & irritas facit voluntates principum. Cogitationes autem cordis eius a generatione in generationem, & quidquid decreuerit, non potest immutari. Vultis scire diuersitatem mei, vestrique consilij? Quantũ loci cœlum, distat a terra, & aliud Angelorum, aliud hominum habitaculum est, tantum meæ cogitationes a vestris consilijs separantur. De vestris cogitationibus dicitur, cogitauerunt consilia, quæ non potuerunt stabilire. Et in alio loco, quodcunque inieritis consilium dissipabitur, & quicquid locuti fueritis, non permanebit in vobis. *Infra*. Quomodo descendit imber & nix de cœlo, & illuc vltra non reuertitur, sed inebriat terram, & infundit eam, & germinare eam facit, & dat semen serenti, & panem comedenti, sic erit verbum meum, quod egredietur de ore meo, non reuertetur ad me vacuũ, sed faciet quæcumq; volui. Idest quomodo imber, & nix descẽdit de cęlo, & inebria terrã, & varia seminã pullulat, vt plenis segetibus panes in vsus hominum procreentur, sic repromissionis meæ verbum, quod semel pollicitus sum, & quod egressum est de ore meo, irritum non erit, sed omnia opere complebuntur, quia Verbum, quod erat in principio apud Deum, non reuertetur vacuum, nisi Patris fecerit voluntatem, & vniuersa compleuerit. *Psal. 32.* *Psal. 20.*

IDEM exponens illa verba: Creaui fructum labiorum, pacem his qui longe, & pacem his qui prope, ait: Creaui fructum labiorum, hunc habet sensum. Impleui quod pollicitus erã dicens. Viuo ego dicit Dominus, nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat. Siue omnia tribui, quæ antea promiseram. Quæ est autem Domini pollicitatio? pacem super pacem non vni tantum genti, sed omni mundo, hic videlicet qui erant longe, & his qui prope.

IDEM: In visione quam vidit Nabuchodonosor rex Babylonis, Daniel exposuit quòd septem annis fęnũ vt bos comederet in similitudinem bestiæ, & hæc dixit statuta esse & firmata diuina voluntate, nihilominus propheta ei dixit. Quamobrem consilium meum tibi placeat o rex, peccata tua eleemosynis redime, &c. forsitan, ignoscet Deus delictis tuis. Hæc explicans Hieronymus sic habet: Si prædixit sententiam Dei, quæ non potest immutari, quomodo hortatur ad eleemosynas vt Dei sententia commutetur? Quod facile soluitur Ezechiæ regis exẽplo, quem Esaias dixerat esse moriturum, & Niniuitarum, quibus dictum est ab hinc quadraginta dies, & Niniue subuertetur, tamen ad preces Ezechiæ, & Niniue, Dei sententia commutata est, non vanitate iudicij, sed eorum conuersione, qui meruerunt indulgentiã. Alioquin, & in Hieremia loquitur Deus se mala minari super gentem, & si bona fecerit, minas, clementia commutare. Rursum bona agenti se asserit polliceri, & si mala fecerit, dicit se suam mutare sententiam, non in homines, sed in opera quæ mutata sunt. Neque enim Deus hominibus, sed vitijs irascitur, quæ cum in homine non fuerint, nequaquam punit quod mutatũ est. Fecit Nabuchodonosor iuxta Danielis consilium, misericordias in pauperes, & idcirco vsque ad mensem duodecimum in eum est dilata sententia, sed quia postea ambulans in aula Babylonis gloriatur, & dicit, Nonne hæc est Babylon magna, quam ego ædificaui in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei, bonum misericordiæ, perdidit malo superbiæ.

IDEM exponens illa verba: Et vidit Deus opera eorum, quia conuersi sunt de via sua mala, & misertus est Deus super malitiã, quam locutus fuerat, vt faceret eis, & non fecit, inquit: Deus populis comminatur, vt agant pœnitentiam, qui si conuersi fuerint, ipse quoque vertet sententiam suam, & populi conuersione mutatur. Quod Hieremias, & Ezechiel manifestius explicant, nec bona videlicet implere Dominum, quæ promiserit si boni vertantur ad vitia; nec mala, quæ pessimis cõminatur, si illi reuersi fuerint ad salutem. Ita igitur, & nunc vidit Deus opera, quia conuersi sunt a via sua pessima, non verba audiuit, quę solebat Israel sæpe promittere, Omnia quæcumque dixerit Dominus faciemus, sed opera conspexit, quia mauult pęnitentiam peccatoris quam mortem, libenter mutauit sententiã, quia vidit opera commutata. 5 Lib. 1. in c. 3 Ionę to. 5

Deum aspicere iustos, cognoscere, & memorari bonum est grande, et quod id non faciat, multa habet damna.

Cap. XXVI.

CHRYSOSTOMVS exponens illa verba: Secundum multitudinem miserationum tuarum respice in me, sic ait: Non pro facinore meo, non pro vita mea, sed propter multitudinem misericordię tuę, respice in me. Quando respicit Deus, fugiunt peccata, extinguuntur delectationes, alique fiunt omnia mala collecta desideria, tãtum vt respiciat claritas, statim fugit peccatorum obscuritas. 1 Homil. in Psal. 68. to. 1.

IDEM explicans illa verba: Et progressus inde pusillum vidit Iacobum, & Ioannem, &c. Et secuti sunt eum, inquit. Dicat aliquis, temeraria fides est. Etenim quid signi viderant, quid maiestatis aspexerant, vt vocarentur, & statim sequerentur eum? Sane hic osten- Homi. 4. in Marcum to. 2.

ostenditur nobis, q; oculi quoq; ipsius Iesu & vultus, diuinum quid spirabāt; & ad se, contuentium oculos, facile cō uertebant. Alioqui nunquam dicente Iesu, sequimini me, secuti fuissent eū. Hoc enim, si secuti fuissent eum sine causa, non tā fides erat, quā temeritas.

2 *Lib. 5. in c. 2. lamentationū to. 4.*
HIERONYMVS explicans illa verba: Confringit in ira furoris, omne cornu Israel, ait: Quando offenso Deo, non meremur ab inimicis liberari, quasi traditi videmur, cum defensorem nullum habemus. Vnde & Propheta quasi desertum a Domino populum Iudæorū conquestus in Psalmis ait, Vt quid auertis faciē tuam de medio sinu tuo? Quasi offenso, quasi irato Domino dicit, qui nolit peccatores populos intueri, vt adhuc in sua videantur permanere nequitia. Ille enim, quos dispēsatione mirabili placatus attenderit, corrigit, quos propitius intuet, emēdat.

Psal. 73.

3 *Lib. 1. in c. 3. Amos to. 5.*
IDEM explicans illa verba: Tantummodo vos cognoui ex omnibus cognationibus terræ, idcirco visitabo & vos omnes iniquitates vestras, inquit. Qui solos vos cognoui, qui creator sum omnium, & vos habui peculiarē populum meū, idcirco super solos vos, omnia peccata vestra restituam. Et quos ex omnibus tribubus terræ cognouit Dominus, dicente Apostolo, Nunc autē cognoscentes Deum, magis autem cogniti a Deo, & in alio loco, Qui ignorat, ignorabitur. Nō ergo omnes cognoscit Deus, sed eos, qui eius cognitione sunt digni, loquens in Euāgelio, Recedite a me operarij iniquitatis, nescio vos. Hi enim, q; operarij iniquitatis sunt, ignorātur a Deo, idcirco inquit, quia solos vos cognoui, & meos habui, visitabo super vos omnes, iniquitates vestras. Et pulchre dixit visitabo, non percutiam, quia plaga Dei, visitatio est, atque curatio. Et omnes, inquit, iniquitates vestras visitabo, ne quid impercussum remaneat, ne quid non recipiat sanitatem.

Gal. 4.
1. Cor. 14.
Luc. 13.

4 *Lib. 15. de Ciu. Dei c. 15. to. 5.*
AVGVSTINVS sic habet: Narrantur generationes de Cain aliæ, aliæ de illo quem genuit Adam, in eius successione quem frater occidit, & appellauit nomen illius Seth, dicens, Suscitauit mihi Deus semē aliud pro Abel, quem occidit Cain. Cum itaque istæ duæ series generationum, vna de Seth, altera de Cain, has duas, de quibus agimus distinctis ordinibus insinuent ciuitates, vnam cęlestem in terris peregrinantem, alteram terrenam, terrenis gaudijs inhærentem, vel inhiantē, nullus de progenie Cain, cum dinumerata sit, connumerato Adam vsq; ad octauā generationem, quot annorum fuisset, expressus est, quando genuit eum, quī commemoratur post eū. Noluit enim spiritus Dei, in terrenæ ciuitatis generationibus, tempora notare ante diluuium, sed in cęlestis, maluit, tanquam essēt memoria digniores, & hac de causa, prætermissis alijs multis ante diluuium, memorantur Seth, & Enos.

5 *Lib. 1. contra Maximinū arianum to. 6.*
IDEM ait: Deus, omnium futurorum est conscius, tamen ait Apostolus, nunc autem cognoscētes Deum, immo cogniti a Deo. Si nunc eos cognouit Deus, non eos nouerat, non elegerat, non prædestinauerat ante mundi cōstitutionem, sed sic dixit, nunc autem cognoscētes Deum, immo cogniti a Deo, vt intelligerent Deum fecisse in eis cognitionem suam, cognoscentes Deum. Quid est cognoscentes Deum? Nolite vobis arrogare, nolite superbire, cogniti estis a Deo. Quid est cogniti estis a Deo? cognitores suos vos Deus fecit. Deus vobis dedit, vt cognoscatis, facit Deus cognoscentem in immolatione Isaac q; timeat Dominum, & ideo ait, nunc cognoui, quòd timeas Deum.

Gen. 22.

6 *Lib. de gratia Christi contra Pelagium c. 4 to. 7.*
IDEM referēs Ambrosium lib. 10. Super Lucam cap. 96. habet: Quos Iesus respicit, plorant delictum. Negauit primo Petrus, & non fleuit, quia non respexerat Dominus, negauit secundo, & non fleuit, quia adhuc non respexerat Dominus, negauit & tertio, respexit Iesus, & ille amarissime fleuit. Legant Heretici Euangelium, & videant Dominum Iesum tunc intus fuisse, cū a sacerdotibus principibus audiretur, Apostolum vero Petrum foris, & deorsum in atrio cum seruis ad focum tunc sedentem. Vnde non potest dici, quod

corporalibus oculis eum Dominus visibiliter admonẽdo respexerit. Et ideo quod ibi scriptum est, Respexit eum Dominus, intus actum est, in mente actum est, in voluntate actum est. Misericordia Domini latenter subuenit, cor tetigit, memoriam reuocauit, interiore gratia sua, visitauit Petrum, interiorem hominem vsq; ad exteriores lachrymas mouit, & produxit affectum. Quæ omnia significat Euangelista cũ ait, Respexit Dominus Petrum.

12. IDEM explicans illa verba: Vsq; quo Domine obliuisceris me in finem, auertis faciem tuam a me, sic habet: Sicut non obliuiscitur Deus, sic nec faciem auertit, sed more nostro scriptura loquitur. Auertere autem Deus faciem dicitur, dum non dat animę notitiam sui, quæ adhuc purum mẽtis oculum non habet. Quandiu ponam consilia in anima mea, tandiu domine, obliuisceris me in finem, & tandiu auertis faciem tuam a me, quandiu ponam consilium in anima mea. Vt nisi quisque posuerit consilium in anima sua, vt perfecte operetur misericordiam, non eum dirigat Deus in finem.

31. IDEM exponens illa verba: Firmabo super te oculos meos, ait: Præmiserat, Intellectum tibi dabo, & instruam te in via hac qua gradieris, statuam te in via hac vt hæreas ibi, & ab eo non aberres. Dabo intellectum vt cognoscas te semper, & semper gaudeas in spe ad Deum, donec ad patriam peruenias, obfirmabo super te oculos meos, non a te auferam oculos meos, quia & tu non aufers a me oculos tuos. Iam iustificatus, iam post remissionem peccatorum, leua oculos tuos ad Deum. Putruerat enim cor tuum cum esset in terra. Cum hæc audis, sursum cor erige ne putreat. Ergo, & tu leua iam oculos tuos semper in Deum, vt firmet super te oculos suos. Sed quid times? Ne cum habeas oculos ad Deum offendat, ne non respicias ante te, & forte incurras in laqueum? Noli timere, ibi enim sunt oculi ipsius, quos obfirmat super te. Omnem sollicitudinem vestram proijcientes in eum, ait Petrus, quoniam ipsi cura est de vobis. Audi alium psalmum, Oculi mei semper ad Dominũ. Et quasi diceretur illi, Quid agis de pedibus tuis, cum non ante te attendis, quoniam ipse, inquit, euellet de laqueo pedes meos, Firmabo super te oculos meos, dans tibi intellectum, & protectionem meam. 1. Pet. 5. Psal. 24.

9 In Psa. 39. IDEM explicans illa verba: Expectans expectaui Dominum, & intendit mihi, sic habet: Non vides teneros agnos, capitibus pulsare vbera matrum, vt lacte satientur? Expectans inquit expectaui Dominum. Et quid ille? An auertit se a te, an sustinentem contempsit? An forte non vidit? Non plane ista, sed quid? Et attendit mihi, & exaudiuit precem meam. Attendit, & exaudiuit, Ecce non frustra sustinuisti super te oculos eius, ad te aures eius, oculi enim Domini super iustos, & aures eius in preces eorum. Quid ergo cum male feceras, cum eum blasphemares, non videbat? Et vbi est quod in alio psalmo dictum est, Vultus autem Domini super facientes mala? sed vt quid? Vt perdat de terra memoriam eorum. Ergo, & cum malus esses attendebat te, sed Dominus attendebat tibi: Proinde isti qui sustinuit Dominum, parum ei fuit dicere, attendit me, sed attendit mihi, inquit, id est consolando attendit, vt mihi prodesset. Attendit & eduxit me de lacu miseriæ, & de luto fęcis. Lacus miserię, pfunditas est iniquitatis ex carnalibus cõcupiscentijs. Psal. 33.

10 In Psa. 69. IDEM sic ait: Respicere pro diligere poni quotidianũ est, primo quia de Deo dicimus, respexit me. Quid est respexit me? Ante enim, te non videbat? Aut rursum attendebat, & precibus tuis commonitus est, vt in te oculos mitteret? Videbat te & ante, sed respexit me, dicit dilexit me. Et homini qui te videt, & rogas eum, dicis vt misereatur tui, respice me. Videt te, & dicis respice me. Quid est respice me? Dilige, attende, miserere mei.

11 Cõcione 15 in Ps. 118. IDEM explicans illa verba: Memor esto verbi tui seruo tuo, inquit. Nunquid obliuio sicut in hominem, cadit in Deum? cur ergo ei dicitur, Memor esto, Psal. 43.

esto, quamuis in alijs sanctæ scripturæ locis ipsum verbum omnino ponatur, vt est quare mei oblitus es, & obliuisceris inopiæ nostræ & tribulationis nostræ, & ipse Deus per prophetam, omnes iniquitates eius obliuiscar, sed non vt hominibus ista contingunt, ita intelliguntur in Deo. Nam sicut Deũ pœnitere dicitur, quando præter hominum spem res mutat, consilio non mutato, quia consiliũ Domini manet in æternum, ita dicitur obliuisci, quãdo tardare videtur adiutoriũ vel promissum, vel non retribuere digna peccantibus, vel si quid huiusmodi tamquam eius memoriæ sit elapsum quod speratur, siue timetur, & non fit. Dicũtur ista locutione morali, qua humanus mouetur affectus, quamuis enim Deus faciat certa dispositione, non deficiente memoria, nec obscurata intelligentia, nec voluntate mutata. Cũ itaq; dicit, Memor esto verbi tui seruo tuo, orantis desiderium est, quia promissum poscit, ostenditur, Memor esto, idest imple promissum seruo tuo.

Psal. 32.

12 *In Ps. 138.* IDEM exponens illa verba: Imperfectum meum viderunt oculi tui, sic habet: Imperfectum meum, Petrum pollicentem, & negantem, præsumentem, & viderunt tamen oculi tui, nam qꝫ eum, & ipse Dominus respexit sicut scriptum est in Euangelio, & egressus foras, fleuit amare. Fletus ille de respectione Dei fuit, quia imperfectum meum, inquit, viderunt oculi tui. Nam ille imperfectus, titubans in Domini passione, proculdubio periret, sed viderunt eum oculi tui.

Luc. 22.

13 *Lib. 17. moral. cap. 2. to. 2.* IDEM explicans illa verba: Iob 24 cap. non sit in recordatione sed cõteratur quasi lignũ infructuosum, ait: In recordationẽ cõditoris non reducitur, quisquis vsq; ad finem vitijs subiugatur. Nã si hunc superni respectus memoria tãgeret, proculdubio ab iniquitate reuocaret, eius quippe merita exigunt, vt funditus ab auctoris recordatione deleatur. Sciendum vero est, qꝫ proprie Deus non dr̃ recordari, qui enim obliuisci non potest, quõo recordari potest? Sed quia eos nos, quorum recordamur, amplectimur, ab his autem quorum obliuiscimur, elongamur, humano vsu, & recordari Deus dr̃, cum dona tribuit, & obliuisci, cum in culpa derelinquit. Sed quia cuncta pẽsat, cuncta sine intermissionis alteratione considerat, & recordatur bonorũ, quorum tñ numquam obliuiscitur, & nullatenus recordatur malorum, quos tamen per iudicium semper intuetur. Quasi enim redit ad bonorum memoriam, quam tamen numquam deseruit, & quasi nequaquam malos respicit, quorum tamen facta considerat, sed super hæc, damnationis iudicium in vltimis seruat. Hinc enim scriptum est, Oculi Domini contemplantur bonos & malos. Hinc per Psalmistam dicitur, Vultus autem Domini super facientes mala, vt perdat de terra memoriam eorum. Considerat igitur quos puniat, sed eosdem ipsos ante non vidit, quos nescit. Nam quibusdam in fine dicturus est, Nescio vos vnde sitis. Miro igitur modo prauorum vitã, & intuetur & obliuiscitur, quia quos per districtionem sententiæ iudicat, quantum est ad memoriam misericordiæ ignorat, qui quoniã in eius recordationem non veniunt, quasi infructuosum lignum, ex eius iudicio cõteruntur.

Psal. 33. *Psal. 33.* *Matt. 7.*

14 *Lib. 32. moral. c. 6.* IDEM exponens illa verba: Si habes brachium sicut Deus, Iob. 40. ait: Aliquando Deus amẽtibus hominum similitudinem trahit, sicuti per Prophetam ad Israel dicit, Recordatus sum tui, miserans adolescẽtiam tuam. Et rursum per sponsæ comparationem loquens ait, & si illa oblita fuerit, ego tamen non obliuiscar tui, Quis enim nesciat quia Dei memoria, nec obliuione rumpitur, nec recordatione sarcitur, sed dum aliqua deserens prætermittit, more mentium obliuisci dicitur, & cum post longum tempus, quę voluerit visitat, nostræ mutabilitatis consuetudine, recordatus vocatur. Quo enim pacto diuinitatis eius vim obliuio dissipat, cui ipsa quoque laudabilis memoria essentialiter concordat? Nulla namque, nisi aut præterita

Hier. 2. *Esaia 49.*

aut

aut absentia recordantur, Deo autem cuncta sunt præsentia.

IDEM explicans illa verba Iob 40. cap. Et respiciens omnem arrogantem humilia, inquit: Duobus modis a Domino peccator vnusquisque respicitur, cum aut a peccato conuertitur, aut ex peccato punitur. De respectu enim conuersionis dicitur, quia respexit Dominus Petrum, & recordatus Petrus verbi Iesu fleuit amare. De respectu vltionis rursus dicitur, Vultus autem Domini super facientes mala, vt perdat de terra memoriam eorum. Vtrisque autem modis in humilitate, arrogans sternitur, quia aut pœnitendo cognoscit culpam, aut percũdo percipit pœnam.

AMBROSIVS vbi exponit Psalmum Miserere mei Deus, super illud, Ne proijcias me a facie tua, cap. 14. ait: Si quis nos offenderit seruulorum, auertere ab eo vultus solemus, & hæc pœna grauior æstimatur. Si apud homines hoc graue dicitur, quãto magis apud Deum? Vides enim q̃ faciem suam Deus a Cain muneribus auertit, respexit autem super munera Abel, itaque tacito vultu, alterum innocentem pronunciauit, alterum peccatorem. Ideo Dauid obsecrat, vt flagelletur potius quam proijciatur a facie Domini, ideo iustus ait, Vultum tuum Domine, requiram. Vbi enim Domini vultus, ibi lumen est, sicut scriptum est, Faciem tuam illumina super seruum tuum, & vbi primum intuitus est Petrum, vidit, & illuminauit. Grande ergo supplicium proijci a facie Dei. Profectus est Adam de Paradiso, neque immerito, ipse enim ante, se absconderat a facie Dei. Exiuit & Cain a facie Dei, non solum post parricidale commissum, sed etiam q̃ putauit Deum esse fallendum, vt crimen negaret. Quomodo pijciat Deus a facie sua, audi dicentem, Tollite illum in tenebras exteriores, ibi erit fletus. Peccator igitur excluditur a facie Dei, iustus autem dicit; Ecce ego, vt Dauid videns interitum populi dixit, Ego qui peccaui.

IDEM super illud, aspice in me & miserere mei, sic ait: Pulchre addidit, respice in me, & miserere mei, quia respicit, & iratus, vt respexit super castra Ægyptiorum, & ligatis axibus curruum, omnes eos deiecit in fluctus. Respexit super Sodomam & Gomorrham, quarum vtraq; peccatorum suorum luitura supplicium, diuinæ pretium soluit offensæ, scriptum est etiam, Aspicies super terram, & facies eam tremere. E contra respexit super munera Abel, super Cain autem munera non respexit. Quid autem sit respicere Deum, illo testimonio declaratur, Quia respexit super filios pauperum, & non despexit preces eorũ, oculus enim Domini, non aspernatur iustorum munera. Denique oculos nostros, cũ in aliquem mouemur, auertimus, quasi indignum eum aspectu iudicemus, quem oderimus affectu. 17 Oct. 17. super Ps. 118. ro. 2. Ps. 101.

IDEM ostendit, Deum vbique præsentem ex illo, Cœlum, & terram ego impleo, & ex illo, Quo ibo a spiritu tuo, si ascendero in cœlum, tu illic es. An cum de sole dubitare nequeamus, quòd procedens, toto orbe radios diffundat suos & omnibus lumen infundat, quem etiam illi, qui videre non possunt, sentiunt tamen aeris ipsius fotu, esse præsentem. Vbi enim deest calor illius? Quo radij eius non perueniunt? In cœlo fulget, in mari rutilat, feruet in terris. De sole ergo non dubitas, q̃ vbicumque resplendeat, de Deo dubitas, quòd non vbiq; fulgeat splendor gloriæ eius, & imago substantiæ? quòd non penetret Verbum Dei, qui etiam occulta mentis illuminat, quæ non potest iste sol penetrare? animæ vigor, per corpus omne diffunditur, siue manus, siue pes, siue digitus particeps sensus est. Dei potest alicubi deesse sapiẽtia, alicubi eius deesse maiestas? veruntamen sicut animæ nostræ vigor, putré corporis refugit portionem, quòd eius gratiam, corrupti artus sentire non possunt, sic Deus corruptæ animæ membra quędam non dignatur inhabitare. 18 Oct. 19. super Ps. 118 ead. 10. Ps. 138.

1 Hom. de ieiunio, et Ge nes. 10. 1.

2 Epist. cuius titulus est de his qua... Deo in sa... cris litteris attribuuntur 10. 9.

3 Libro 9. in ca. 28. Esa. ...

Deus inspirationibus, & modis mirandis alloquitur homines, si illi attendant, & sint capaces. Cap. XXVII.

1 CHRYSOSTOMVS sic habet: Intuere magnificẽtiam Dei, ex initio per semetipsum loquebatur hominibus Deus, secundum quod audire eis possibile erat. Sic denique cum Adam locutus refertur, sic increpasse eum, sic cum Noe sermocinatus, sic apud Abraham hospitio susceptus, & conuiuij confabulatione vsus. Verum vbi humanum genus procliuius in malitiam declinauit, & a parente & a conditore suo, quasi longa quadam peregrinatione discessit, confabulatione cessante, litteris ad eos tã quam longe a se positos, & epistolis vtitur, quibus eos veteris cuiusdam amicitiæ, & familiaritatis admoneat. Primam quidem epistolam ad homines per Moysem direxerat Deus, cuius exordium est, In principio creauit Deus cœlum, & terram.

Hom. de ieiunio, et Genes. 10. 1.

2 HIERONYMVS sic habet: Loqui Dei, est inuisibiliter sine voce, vel quolibet strepitu, in mentibus sanctorum voluntatem suam, atq; rectum intellectum inspirare. Quæ locutio Dei, vt quidam volunt tribus modis accipitur. Primo namq; modo per subiectam creaturam, sicut ad Moysem in igne & Rubo apparuit, vel sicut ad Abraham, atque Iacob, & ceteros sanctos, quibus in Angelis apparuit. Secundo vero modo in somnis, sicut ad Iacob, & ad Zachariam Prophetam, & ad Ioseph sponsum Mariæ, & alijs sanctis, quibus secreta reuelare voluit. Tertio autem modo nec per creaturã inuisibilem, neq; hominem, sed occulta tantum inspiratione, inuisibiliter corda eorum tangendo afficit, sicut in libro Prophetarum scriptum est, cum ipsi, Prophetiæ subito afflati Spiritu sancto, exclamant dicentes, Hæc dicit Dominus.

Epist. cuius titulus est de his quæ Deo in sacris litteris attribuuntur to. 9.

3 IDEM exponens illa verba: Quẽ docebit scientiam, aut quem intelligere faciet auditum? ablactatos a lacte, auulsos ab vberibus, inquit. Quis ait dignus est doctrina Domini, quis verbis Saluatoris dicentis, Qui habet aures audiendi audiat, vt quod auribus hauserit corde intelligat? Quinam illi sint, sequens versus ostendit. Ablactati a lacte, auulsi ab vberibus. Qui nequaquam lacte nutriũtur infantiæ, sed solido vescuntur cibo, qui auulsi sunt ab vbere cum Isaac, propter quã lætitiam, fecit Abraham grande conuiuium, ij merentur Domini audire mysteria, & intelligere quæ sacerdos, & Propheta nesciunt, inebriati, & absorpti a vino, qui errauerunt, & nescierũt videntem, quia omnes mensæ eorum repletæ sunt vomitu, sordiumque, qui Prophetis ventura annumerantibus, & nisi fecissent, quæ præcepta erãt tormenta minitantibus, solebant dicere subsannatores, Manda remanda, manda remanda, idest præcipe, præcipe, impera quæ facere debeamus.

Libro 9. in ca. 28. Esa. nu. 4. *Gen. 11.*

4 IDEM explicans illa verba: Metuamus Dominum Deum nostrũ, qui dat nobis pluuiam temporaneam & serotinam, ait: Possumus imbrem temporaneum & serotinum varias Dei, & diuersas vocationes accipere a prima hora vsque ad vndecimam, in quibus operarijs vineæ vnum æternæ vitæ præmium pollicetur. Cur autem declinaret ab eis imber temporaneus & serotinus, & bona omnia non venirẽt, causam subijcit dicens, Iniquitates vestræ declinauerunt hæc, & peccata vestra prohibuerunt bonum vobis, quia inuenti sunt in populo meo impij.

Libro 2. in c. 5. Hiere. *Matt. 20.*

IDEM explicans illa verba: Numquid eleuabis in nebula vocem tuam, & impetus aquarum operiet te, dicit: Vocem eleuo, ait Dominus, quando hominibus clamo, Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & pietatis affectu pulso secreta mentis ipsorum, vbi est velut nebula, caligo peccati, & nominis mei valde obscura obliuio, vt obedientibus voci meæ, innumeris populis circundatus, quasi impetu influentibus aquis operiar, quibusque velut vestimento induar,

In cap. 38. Iob to. 7.

vt in

t in eis habitem sicut propheta ait; icut sponsa induit me vestimento. alij dixerunt, vocabis nubem voce,& n tremore aquæ validæ,obediet tibi. Aqua valida tremendum diuinæ voluntatis præceptum est, quod Deus quemlibet sanctum, voce idest affectu lamoris, & insinuationis instinctu, t obediendo saluetur, obseruare iubet. *Infra*: Nunquid mittes fulgura, ibunt, & reuertentia dicent Tibi ssumus? Fulgura sunt inspirationes diuinæ, quibus illuminātur corda sanctorum, vt eis accensis in amore charitatis Christi conflagrent.Hęc autem fulgura illuminationis Dei reuertentur ad Deum, qui ea ad desideriū sui excitandum emiserat, quando per eādem visitationem diuinam, ardenti animo & feruenti,opus suæ illuminationis effecerunt.

AVGVSTINVS ait: Nulla est anima quamuis peruersa, quæ tamen vllo modo ratiocinari potest, in cuius conscientia non loquatur Deus. Quis enim scribit in cordibus hominum naturalem legem nisi Deus? De qua lege Apostolus ait,cum enim gentes quæ legem non habent, naturaliter quę legis sunt faciunt, ij legem nō habentes, ipsi sibi sunt lex, qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis,contestante conscientia ipsorum. Vnde hominis anima rationalis, etiā cupiditate cæcata, cum cogitat & ratiocinatur, quicquid in ea ratiocinatione,verum est,non ei tribuendū est, sed ipsi lumini veritatis, a quo vel tenuiter pro sui capacitate illustratur, vt verum aliquid in ratiocinando sentiat. *Infra*: Quamuis etiam per creaturam corporalem atq; visibilē Deus plerumque locutus est, seu bonis, seu malis, tanquam omnium Dominus & rector,& pro cuiusque rei meritis ordinator, sicut per angelos, qui hominum quoque aspectibus apparuerunt, & per prophetas dicentes, hæc dicit Dominus.

IDEM exponens illa verba: Audiam quid loquatur in me Dominus Deus, sic habet: Propheta dixit, loquebatur in illo Deus intus, & mundus faciebat illi strepitum foris. Cohibens ergo aliquantum a strepitu mundi,& auertens se a se, & a se in illum, cuius vocem audiebat interius, quasi obturans aurem cōtra tumultuantem vitę huius inquietudinē,& contra animam, corpore quod corrumpitur, aggrauatam,& sensum,terrena inhabitatione deprimentem, multa cogitantē, & ait, Audiam quid loquatur in me Dominus Deus,& audiuit.Quid?Quoniam loquetur pacem in plebem suam, & super sanctos suos,& in eos qui conuertuntur ad cor. *Sap. 9.*

7 *In lib. 50. Homil. homilia 18. to. 10.* *3. Reg. 17.*

IDEM sic habet: Dixerat Dominus Elię vade in Sarepta Sidoniorum, ibi enim mandaui mulieri viduæ, vt te pascat. Videtis quomodo mandet Deus,non in aure,sed in corde. Numquid legimus, quia missus est aliquis Propheta ad illam mulierem, & dictū est ei,hæc dicit Dominus, Venturus est ad te esuriens seruus meus, ex eo quod habes ministra illi,inopiam noli metuere, ego supplebo quod dederis? Hoc ei dictum non legimus. Nec hoc legimus, quod in somnis ad eam missus fuerit Angelus,& pręnunciauerit, Eliam esurientem esse venturum, aut de illo pascendo, aliquis mulierem illam admonuerit. Sed mandat Deus miris modis qui in cogitationibus loquitur. Dicimus mandasse Deum, loquendo in corde, suggerendo quod opus erat, persuadendo quod vtile erat, rationali animæ viduę mulieris.Sic.n.in prophetis legimus quod Dominus mādauerit vermi, vt roderet radicē cucurbitæ. Quid est mandauit, nisi cor præparauit? Inspiratione itaque Domini, vidua illa mulier cor præparatū habebat ad obediendum. Talis venerat,talis cū Elia loquebatur. Qui erat in Elia vt præciperet, ipse erat in vidua, vt obediret. *Iona 4.*

8 *Lib. 5. moral. cap. 20.*

GREGORIVS exponens illa verba Iob. cap. 4. & quasi furtiue suscepit auris mea venas susurrij eius, ait: Venas superni susurrij,auris cordis furtiue suscepit, quia subtilitatē locutionis intimæ, afflata mens,& raptim,

9 *Lib. 27. moral. cap. 10*

ptim, & occulte cognoſcit. Niſi enim ſe ab exterioribus deſiderijs abſcõdat, interna non penetrat. Occultatur autem vt audiat, & audit vt occultetur, quia, & ſubtracta a viſibilibus, inuiſibilia conſpicit, & repleta inuiſibilibus, viſibilia perfecte contemnit. Notandum vero quod non ait, quaſi furtiue ſuſcepit auris mea ſuſurrium eius, ſed venas ſuſurrij eius. Suſurriũ quippe occulti verbi, eſt hæc ipſa locutio aſpirationis internæ. Venæ autem ſuſurrij, dicũtur cauſarum origines, quibus hæc ipſa aſpiratio ad mentem ducitur. Quaſi enim venas ſuſurrij ſui aperit, cum nobis Deus latenter inſinuat, quibus modis ad noſtræ intelligentiæ aurem venit. Aliquando enim nos amore, aliquando terrore compungit: aliquando præſentia q̃ nulla ſint oſtendit, & ad æterna diligenda deſiderium erigit: aliquando prius æterna indicat, vt poſt, temporalia vileſcant. Aliquando noſtra nobis mala aperit, & ad hoc nos vſque, vt alienis etiã malis condoleamus, extendit. Venas itaq; diuini ſuſurrij furtiue audire, eſt occultos diuinæ inſpirationis modos, tenuiter & latenter cognoſcere.

9 *Lib. 27. moral. ca. 10.* IDEM explicans illa verba Iob 37. Audiet auditionem in terrore vocis eius, & ſonum de ore illius procedentem, inquit: Vox Dei nõ in gaudio, ſed in terrore audiri perhibetur, quia nimirũ peccator quiſq; dum ſola quæ terrena ſunt, cogitat, dum cor oppreſſum infimis cogitationibus geſtat, ſi repente diuinæ gratiæ inſpiratione tangitur, hoc autem omnia intelligit, quòd cuncta quæ agit diſtricta æterni iudicis animaduerſione, puniantur. Auditio igitur vocis Dei, prius in terrore fit, vt poſt vertatur in dulcedinẽ, quia ante nos diſtricti iudicis timore caſtigat, vt iam caſtigatos ſupernæ dulcedinis caſtigatione, reficiat, & ſonum de ore illius procedentem. Sonus ex Dei ore, eſt vis timoris de ſuperna irruens aſpiratione, quia cũ nos de venturis Dominus aſpirando replet, proculdubio de male geſtis præteritis terret.

10 *Eod. lib. cap. 13. Iob 37.* IDEM explicans illa verba: Et non inueſtigabitur, cum audita fuerit vox eius, ſic habet: vox Domini auditur, cum gratiæ eius aſpiratio mente concipitur, cum inſenſibilitas occultæ ſurditatis rumpitur, & cor ad ſtudium ſummi amoris excitatum, virtutis intimæ amore penetratur. Sed iſtam vocem superuenientis ſpiritus, quæ ſe in aures cordis inſinuat, nec ipſa mens quæ per hanc illuſtrata fuerit, inueſtigat. Penſare enim non valet inuiſibilis virtus, quibus ſibi meatibus influat, quibus ad ſe modis veniat, quibus recedat. Vnde, & bene per Ioãnem dicitur, Spiritus vbi vult ſpirat, & vocem eius audit, ſed neſcis vnde veniat, & quo vadat. *Ioan. 3.* Vocem enim ſpiritus audire, eſt vim compunctionis intimæ, in amore inuiſibilis conditoris aſſurgere. Sed nemo ſcit vnde veniat, quia ignoratur, per ora prędicantium, quibus ſe ad nos occaſionibus fundat. Et nemo ſcit quo vadat, quia cum vnam prædicationem multi audiant, intelligi proculdubio non poteſt, quem deſerens abijciat, aut cuius ingrediens in corde requieſcat. Vna quippe res foris agitur, ſed non per hanc vno modo intuentium corda penetrantur, ſed ij occultæ aſpirationis modi, quia comprehendi noſtra cogitatione nequeunt, nimirum diuinæ vocis veſtigia neſciuntur. Bene ergo dicitur, & non inueſtigabitur cum audita fuerit vox eius. Vnde, & adhuc ſubiungitur. Tonabit Deus voce ſua mirabiliter. 11 Voce ſua Deus mirabiliter tonat, quia occulta vi, corda noſtra incõprehenſibiliter penetrat. Quæ dũ latẽtibus premit in timore, & format in amore, quãto ardore ſequendus ſit, aliquo modo ſilenter clamat, & fit cuiuſdam impulſionis nimietas in mente, cũ nihil ſonet in voce. Quæ tãto apud nos valentius perſtrepit, quanto, & ab omni exteriori ſtrepitu aurem noſtri ſurdeſcere cordis facit. *Infra.* Et quia cũ hac voce, torporis noſtri ſurditas rũpitur, vetuſtæ vitæ protinus vſus mutatur, & anima ſuperno ſpiritu afflata, & in ſummis appetat quæ cõtẽpſerat,

& con-

contemnat in infimis quæ appeteat, recte subiungitur, Qui facit magna, & inscrutabilia. Vt enim homo terrenis vsibus deditus, iniquis desideriis pressus, subito ad noua efferuerat, atque ad consueta frigescat, exterioribus curis renunciet, internis contemplationibus anhelet, quis hanc virtutem superne vocis cõsiderare sufficiat? Quis considerando cõprehendat? Magna sunt quæ per vocem suam Dominus facit, sed minus magna essent, si perscrutari potuissent. Voce sua foris etiam per Apostolos insonat, sed corda audientium per seipsum interius illustrat, Paulo attestante qui ait, Ego plãtaui, Apollo rigauit, Deus autem incrementum dedit.

IDEM exponens verba illa Iob 38. cap. Respondens autem Dominus Iob de turbine dixit, sic habet: Notandum video, quia si sano atque incolumi loqueretur, ex tranquillitate Dominica locutio facta diceretur, sed qa flagellato loquitur, de turbine, locutus fuisse describitur, aliter enim Dominus seruis suis loquitur, cum eos intrinsecus per compunctionem prouehit, aliter cum per districtionem, ne extollantur premit. Per blandam enim locutionem Domini, amanda dulcedo eius ostenditur, per terribilem vero, potestas eius metuenda monstratur. In illa persuadetur animæ, vt proficiat, in ista reprimitur quæ proficit. In illa discit quod appetat, in ista quod metuat. Per illam, dicitur, gaude & lætare filia Sion, quia ecce venio & habitabo in medio tui. Per istam dicitur, Dominus in tempestate veniet, & in turbine viæ eius. Blandus quippe est, qui vt in medio inhabitet venit. Cum vero se per tempestatem, & turbinem insinuat, nimirum quæ tangit corda perturbat. Sciẽdum præterea est, quia duobus modis diuina locutio distinguitur. Aut per semetipsum namque Dominus loquitur, aut per creaturã angelicam, eius ad nos verba formantur. Sed cum per semetipsum loquitur, sola nobis vis internæ inspirationis aperitur. Cum per semetipsum loquitur, de verbo eius sine verbis ac syllabis, cor docetur, quia virtus eius, intima quadam subleuatione cognoscitur. Ad quam, plena mens suspenditur, vacua grauatur. Pondus enim quoddam est, quod omnem animam quã replet, leuet. Sine strepitu sermo est, qui & auditum aperit, & habere sonitum nescit. Quod enim de aduentu Spiritus *Act. 2.* sancti scriptum est, factus est repente de cœlo sonus tamquam aduenientis spiritus vehementis, & repleuit totã domum, & apparuerunt illis dispertitæ linguæ quasi ignis, seditque supra singulos eorum, per ignem quidẽ Dominus apparuit, sed per semetipsum locutionem inferius fecit. Et neq; ignis Deus, neque ille sonitus fuit, sed per hoc, quod exterius exhibuit, expressit hoc quod interius gessit. Quia enim discipulos, & zelo succensos, & verbo eruditos intus reddidit, foris linguas igneas ostendit. In significatione igitur admota sunt elementa, vt ignem, & sonitum sentirent corpora, igne vero inuisibili, & voce sine sonitu, docerentur corda. Et cum Reginæ Candacis Eunuchus, currui præsidens, iter *Act. 8.* caperet, atque Esaiam non intelligens in manibus haberet, in corde nimirum spiritus Philippo dixerat, adiunge te ad currum. Et cum ad euocandum Petrum, timentes Deum milites Cornelius dimisisset, in mente proculdubio, a spiritu Petrus audiuit, Ecce tres viri quærunt te, surge, descende, & vade cum eis. Spiritum enim Dei, quasi quędam nobis verba dicere, est occulta vi *Act. 10.* ea quæ agenda sunt, intimare, & cor hominis ignarum, non adhibito strepitu, & tarditate sermonis, peritum repente de absconditis reddere. Nam *14* quia auditus ea quæ ad se fiunt non simul omnia dicta comprehendit, quippe qui, & causas per verba, & particulatim verba per syllabas percipit, visus autem noster in eo quod se dirigit, totum subito & simul apprehendit, Dei locutio ad nos intrinsecus facta videtur, potius quam audiatur, quia dum semetipsum sine mora sermonis insinuat, repentina luce, nostræ ignorantiæ

Baruch 1. *Ioan. 17.* *Ezech. 1.* *11* *Gen. 3.*

rantiæ tenebras illustrat. Vnde, &
Baruch 1. Baruc, cum requisitus exponeret quẽ-
admodum verba Hieremiæ prophe-
tantis audisset ait, ex ore suo loque-
batur quasi legens, & ego scribebam.
Qui enim legens loquitur alio inten-
dit, sed alio verbum facit, quia quod
videt dicit. Prophetæ ergo Dei, quia
eius verba vident potius in corde quã
audiunt, quasi legentes loquuntur.
Cum vero per angelum voluntatem
suam Dominus indicat, aliquando eã
verbis, aliquando, factis demonstrat,
aliquando simul verbis & rebus, ali-
quando imaginibus, cordis oculis ostẽ
sis, aliquando, & imaginibus, & ante
corporeos oculos ad tempus ex aere
assumptis. Nonnunquam vero etiam
per angelum humanis cordibus ita lo-
quitur Deus, vt ipse quoque angelus,
mentis obtutibus præsentetur. Verbis
namque per Angelum loquitur Deus,
cum nihil in imagine ostenditur sed su
pernæ verba locutionis audiuntur, si-
cut cum vox ad Christum facta est, &
clarificaui, & iterum clarificabo. Ali-
Ioan. 17. quando, rebus per Angelos loquitur
Deus, cũ nil verbo dicitur, sed ea quæ
Ezech. 1. futura sunt, assumpta de elemẽtis ima
gine significantur: Sicut Ezechiel nil
verborum audiens. Electri speciem in
medio ignis vidit, vt videlicet dum so
25 lam speciem aspiceret, quæ essent in
nouissimis ventura sentiret. Electrum
quippe ex auro argentoque miscetur,
in qua permixtione, argentum quidẽ
clarius redditur, sed tamen fulgor au-
ri temperatur. Quid ergo in electro,
nisi mediator Dei & hominum demon
stratur? Qui dum semetipsum nobis
ex diuina atque humana natura com-
posuit, & humanam per deitatem cla-
riorem reddidit, & diuinam per huma
nitatem, nostris aspectibus tempera-
uit. Aliquando per Angelos verbis si-
mul & rebus loquitur Deus, cum qui-
busdam mentibus, insinuat hoc quod
Gen. 3. sermonibus narrat. Neque enim Adam
post culpam in diuinitatis substantia
videre Deum potuit, sed increpatio-
nis verba per Angelum audiuit. Incre-
pauit ergo Adam deambulans, vt cæ-
cis mentibus nequitiam suam non so-
lum sermonibus, sed etiam rebus ape-
riret, quatenus peccator homo, & per
verba, quod fecerat audiret, & per
deambulationem, amisso æternitatis
statu, mutabilitatis suæ incõstantiam
cerneret, & per auram, feruore cha-
ritatis expulso, torporem suum ani-
maduerteret, & per declinationem So
lis cognosceret, quòd ad tenebras pro
pinquaret. *Infra:* Post multa alia con-
cludit. Cum vero beato Iob respon-
disse Dominus de turbine dicitur, v-
trum per semetipsum, an ei per Ange-
lum sit locutus ambigitur. Potuerunt
quippe per Angelum cõmotiones ae-
ris fieri, & hæc ei quæ subiuncta sunt
per eum verba mandari. Rursumque
potuit & exterius Angelus in turbine
aerem excutere, & tamen interius per
semetipsum Dominus vim suæ senten
tiæ, cordi eius sine verbis insonare, vt
credatur, quod dicta Dominica quæ
sequuntur, ipse iam per verba protu-
lit, qui repletus Deo, hæc sine verbis
audiuit.

Deus solus & virtus, sunt animæ diuitiæ, cibus, & indumenta iustorum, quibus carent peccatores. Cap. XXVIII.

BASILIVS explicans 1
illa verba: Omnis glo- *Hom. 11. in*
ria eius filiæ regis ab in- *Ps. 44. 10. 8*
tus in fimbrijs aureis, sic
habet: Gloria spõsę Chri
sti, quæ deinceps in filiã
Regis est adoptata, intus est. Quin &
fimbriæ aureæ, quibus tota est circũ-
amicta anima talis & variegata, vtiq;
in intimis sunt repositæ. Ne tu quic-
quam quæras in externo isto auro, aut
variegato corporis amictu, magis cul
tum quendam mihi hic insinuari in-
tellige, qui dignus sit cohonestare, ac
redimere hominem, qui ad sui con-
ditoris imaginem creatus est, iuxta
verbum Apostoli, exuti veterem homi
nem, & induti nouum, qui renouatur
ad agnitionem secundum imaginẽ sui
conditoris. Et qui induit se viscera mi
sericordiæ, bonitatem, humilitatem,
longa-

longanimitatem, mansuetudinem, talis interiori amictu indutus est, & secundum interiorem hominem probe adornatus, & excultus. Paulus item monet, Induite Dominum Iesum non secundum exteriorem hominem, sed mens nostra Dei memoria circumamiciatur. Puto enim spiritalem pertexi tunc vestem, cum operatio comes, attexitur verbo doctrinæ. Quemadmodum enim pallium tegendo corpori, tunc detexitur, dum subtegmen innectitur stamini, sic vbi verbum, primas in ordiendo obtinuerit, si mox actiones verbo consentaneæ attexentur, tunc exornandæ animę decentissimus, & plurimum habens honestatis amictus, confici possit, animæ inquam secundum virtutem, & verbo & opere suam absoluenti vitam. Eiusmodi fimbriæ spirituales sunt, eoq; astruuntur esse aureæ.

CHRYSOSTOMVS sic habet: Dignus est lachrymis tu qui eges, non ideo quòd eges, sed quòd teipsum pro misero habes. Deploramus enim illos qui cum nihil habeant mali, nihilominus moleste sortem suam ferunt, non quòd male habeant, sed quod cum non habeant male, habere se putant, vtpote si quis a febri liberatus, ardore nihilominus mæreat, & cum sanus sit, in lecto tamé plusquam febricitantes ipsi soleant, circumferatur, nonne is dignus fuerit, qui deploretur? Ita & tu pauper dignus es lachrymis, ob hoc quòd miserum teipsum æstimas, non ideo quòd pauper es. Paupertatis quippe gratia, beatissimus etiā es. Vt quid inuides diuiti? Quòd seipsum pluribus curis obnoxium fecit? Quòd grauiori seruituti se subdidit? Quòd innumeris veluti catenis, canis instar, pecunijs suis ligatus est? Nō est pauper qui nihil habet, sed qui multa concupiscit. Vicissim non est diues, qui multa possidet, sed qui nullis eget. Quid enim fuerit; si orbem quidem vniuersum possederis, vitam vero duxeris tristiorem, quàm soleant qui nihil habent? Voluntates hominum, & diuites faciunt & pauperes, non pecuniarum, vel abundantia, vel defectus. Vis diues fieri, qui pauper es? Licet, si volueris, atque id nemine etiam prohibente, contemne mundi pecunias. Cogita illas nihil esse, quemadmodum nihil sunt. Reijce abs te diuitiarum cupidinem, & plane ditatus es. Iste demum vere diues est, qui ditescere non cupit. Et in fine sermonis concludit. Vides quòd neque paupertas, neque diuitiæ, bonum quid sint, sed nostrum ipsorum propositum & voluntas? Voluntatem itaque nostram dirigamus, illam ad philosophiæ studium instruamus. Si illa bene habuerit, neque diuitiæ nos Regno Dei eijcere poterunt, neq; paupertas efficere, vt minus quid habeamus.

IDEM vt explicet paupertatem in monacho præferendam esse cunctis opibus, ait: Dic quæso te, vtrum omnes beatum dicimus, atque inodiosum, & plane felicissimum, eumne qui siti semper æstuat, quique antequam priorem calicem sorbuerit, rursus alio indiget, atque semper in hoc perseuerat statu, an eū qui superior ea necessitate constitutus, sine siti semper durat, numquam penitus vlla potationis necessitate constringitur? Nonne alius quidem his qui graui febrium ardore cruciantur, simillimus videtur, atque violentissimæ necessitati addictus, etiamsi ex fontibus haurire purissimos atque vberrimos latices possit, alius vero vera profecto libertate liber est, veraque sanitate sanus, ipsamque naturam excedit humanam? *Infra*: Quæso te idcirco lamentaris, & luges filium tuum, quòd hac tanta vesania, tamquam desperato morbo liber euasit? Quòd à bello hoc & pugna, man sit immunis? quòd hoc irremediabili insanoq; amore, caruit? Ad id nunquā passus ille fuisset, inquies, neque plura concupisset, verum his quæ haberet contentus, nihil inquisisset amplius. Rem quidem dicis impossibilem, ipsique vt ita dixerim, naturæ contrariā, Verum si istud quoque concedamus fieri potuisse, vt ea esset moderatione animi, vt his quæ haberet nihil vellet adijce-

g Lib. 3. contra vituperatores vitæ monast. to. 5.

g Homi. 2. ad Populū Antioch. 1. Tim 6. Luc. 16.

adijcere; ego sic quoque illum maiori modo in quiete ac voluptate commorari docebo. Quid enim leuius, ac tranquillius esse censebimus, tãtisne, tantarumque rerum curis implicari, eiusmodique custodiæ, ac seruituti obnoxium, quotidieque sollicite metuere, ne quid rei familiaris pereat; an vero his curis atq; vinculis omnino expediri? Nam etsi sarcinas alias non appetat, vt interim id concedamus; nonne multo melius est, iam impositas abijcere, quàm ab eis ipsis opprimi? Denique si vt concessum est maximũ bonum elicitur, plurimis non indigere, minimisque contentum esse, necessitate omni celsiorem euadere, maioris profecto felicitatis erit. Is enim qui neque sitit vmquam, neque amat, multo profecto beatior, multoque gloriosior esse monstratus est, non modo eis qui semper sitiunt, ac semper amant, sed eis quoque qui quantumlibet parum id passi sunt, suæque concupiscentiæ satisfecerunt, cum ipse numquam eiusmodi necessitati se subdiderit.

5 *Homi.2. ad Populũ Antioch.* IDEM ait: Diuitibus huius sæculi præcepit Paulus non sublime sapere, nec sperare in incerto diuitiarũ. *1.Tim 6.* Qui dixit, Diuitibus huius sęculi, demonstrauit, & alios futuri sęculi diuites esse, qualis ille Lazarus erat, in pֿsenti quidem vita pauperrimus, in futura vero diues, non auro & argento, *Luc.16.* & vlla tali corruptibili & marcescibili materia affluens, sed arcanis illis bonis, quę nec oculus vidit, nec in cor hominis ascenderunt. Hæ namque veræ diuitiæ, & opulentia, quando & immarcescibilia sint bona, & nullam capiant mutationem. Sed non talis erat ipse esplicatus diues, sed omnium pauperrimus factus est. Post hæc igitur stillam obtinere quærens, nec ipsius factus est compos, in tam extremam deuenerat paupertatem Idcirco præsentis sęculi diuites appellauit, vt discas; quod cum præsenti vita, & copia pariter dissoluitur, non procedit vlterius, non simul migrat cum possessoribus migrantibus, sed ipsos sæpius & ante finem deserit, quod & ipsum demonstrat dicens: Neque in incerto diuitiarum. *1.Tim.6.* Nihil enim tam infidũ, quàm diuitiæ, quod cum sæpe dixerim, & dicere non quiescam, quòd fugitiuus est, & ingratus seruus fidem non habens, etsi innumera ipsi vincula circumponas, & sic vincula ipsa attrahẽs abit. Nec audiunt Prophetam dicentem: Væ qui confidunt in virtute sua, *Psalm.48.* & in multitudine diuitiarum suarum gloriantur. Dic quare væ? Thesaurizat & ignorat, cui congregabit ea. *Psalm.38.* Et quoniam labor quidem certus, fructus vero incertus, sæpius inimicis laboras, & ærumnis conficeris. Sæpius post mortem tuam, ad eos qui te affecerunt iniuria, & innumeris circumuenerunt iniurijs & insidijs, hęreditas veniens, tibi quidem peccata; possessionem vero alijs præbuit. *Infra.* Auarus, custos est non dominus, pecuniarum seruus, non possessor. Facilius enim alicui ex ꝓprijs carnibus, quàm ex defosso auro communicaret. A suis tamquam ab alienis abstinet; & quippe sunt aliena, quæ enim alijs erogare numquam pateretur, neque in necessarijs impendere, etiam si infinitas sustineret pœnas, quomodo hæc esse propria putare posset? Quomodo vero eorum habet possessionem, quorum nec vsum nec fructum cum libertate habet?

6 *Lib.13. in Ezech.40. & Roman.13* HIERONYMVS exponens illa verba: Cumque ingredientur portas atrij interioris, vestibus lineis induentur, ait: Esse indumenta sancta & spiritualia docet Apostolus dicens: Induimini Dominum Iesum Christum. Et in alio loco: Induimini, sicut electi Dei sancti, & dilecti, viscera misericordiæ, benignitatem, modestiam &c. *Coloss.3.* Et iterum expoliare veterem hominem cum actibus suis, & induite nouum, qui renouatur in agnitionem iuxta imaginem eius, qui creauit illum. Quod & illud significare puto; oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, *1.Cor.15.* & mortale hoc induere immortalitatem. *Infra*: Hæc vestimenta proprio nobis labore conficimus,

quæ texta sunt desuper, qualem & Dominus habebat tunicam, quæ scindi non potuit, quibus induimur quando secreta Domini, & arcana cognoscimus, & habemus spiritum, qui scrutatur etiam alta & profunda Dei, quæ non sunt monstranda vulgo, nec proferenda ad populum, qui non est sanctificatus. Esse autem è contrario pessima vestimenta docet Scriptura diuina, vt est illud quod in Psalmis de Iuda proditore cantatur: Indutus est maledictione, sicut vestimento. Et post paululum. Fiat ei sicut vestimentum quo operitur, & sicut zona qua semper pręcingitur. Vnde & Dominus qui pro nobis doluit, & nostra peccata portauit, in Zacharia, sordida habere dicitur vestimenta, de quibus scriptum est. Et Iesus erat indutus vestibus sordidis, quæ postea deponit dicente Scriptura: Auferte ab eo vestimenta sordida, & induite eum podere &c.

7 IDEM explicans illa verba: Et erit inde hostiæ Domini, visitabo super principes, & super omnes, qui induti sunt veste peregrina, sic ait: Visitabo, inquit, super eos qui induti sunt vestimentis alienis, qui recesserunt à protectione & indumento Dei, & suo errore cooperti sunt. *Infra*. In die autem iudicij visitabit Dominus super omnes, qui induti sunt vestimentis alienis. Vestis filiorum Regis, & principum indumentum, Christus est, quod accipimus in baptismo iuxta illud, Induite vos Christum Iesum, & induite vos viscera misericordiæ &c. In quibus præcipitur, vt induamur nouo homine cælesti, iuxta Creatorem nostrum, & projiciamus indumentum veteris hominis cũ operibus eius. Cum ergo debeamus talibus indui vestimentis, pro misericordia, induimur crudelitate, pro patientia; impatientia, pro iustitia; iniquitate, & vt semel dicam, pro virtutibus, vitijs; idest pro Christo, antichristo. Vnde dicitur de istiusmodi homine, & indutus est maledictione, sicut vestimento.

8 IDEM explicans illa verba: Deus meus & Rex meus, ait: Ille ausus est dicere vere, Rex meus, & Deus meus, cui non regnat peccatum in mortali corpore. Rex meus & Deus meus, qa regnas in me, & non regnat peccatũ; propterea Deus meus es. Tu es Deus meus, quia non est venter, Deus meus quia non est aurum, Deus meus, quia non est libido, Deus meus, quoniam tu virtus es, & ego cupio habere virtutes, propterea tu es Deus meus, hoc est virtus mea.

9 AVGVSTINVS sic habet: Tu Deus noster illuminabis tenebras nostras. Ex te oriuntur vestimenta nostra, & tenebræ nostræ sicut meridies erunt. Da mihi te Deus meus, redde mihi te. En amo, etsi parum est, amem validius. Non possum metiri vt sciam quantũm desit mihi amoris, ad id qđ satis est, vt currat vita mea in amplexus tuos, nec auertatur, donec abscondatur in abscondito vultus tui. Hoc tantum scio, quia male mihi est præter te, non solum extra me, sed in meipso, & omnis mihi copia, quæ Deus meus non est, egestas est.

10 IDEM ait: Diuitiæ si diliguntur, ibi seruentur, vbi perire non possunt, honor si diligitur, illic habeatur vbi nemo indignus honoratur, salus si diligitur, ibi adipiscenda desideretur, vbi adeptæ nihil timetur, vita si diligitur, ibi acquiratur, vbi nulla morte finitur.

11 IDEM explicans versum Psal. 21 Qm tu extraxisti me de ventre, spes mea ab vberibus matris meæ, in te iactatus sum ex vtero. De ventre matris meæ, inquit, Deus meus es tu, tamquã diceret, de alia re, & ab alia re, in aliã rem me traiecisti, vt tu sis mihi bonũ pro terrenis bonis mortalitatis huius, quam in matris ventre sortitus sum, cuius vbera suxi. Hæc enim vetustas est, de qua tu me extraxisti, & illa carnalis natiuitatis bona sunt, à quib. tu spes mea es. Inde enim ad te conuersus sum ex vtero, idest, ex ijs quæ in vtero inchoaui, in te iactatus sum: ad te, scilicet transiens, totum me tibi cõmittens, ideoq; de ventre matris meę, idest

Marginalia (left): ..18. — ..l.108. — ..char.3. — cap. 1. ..phon. ..n.1. — ..lat. 3. ..lossen.3. — ..alm.108

Marginalia (right): *In Psal.5. tom.7.* — *Lib. 13. confess. c. 8 to. 1 Psalm. 17.* — *Epist. 45. ad Armentarium de cõtemptu mũdi to. 2.* — *In epi. 120 qua est ad Honoratũ de gratiano noui Testamenti.*

Partial marginalia from facing page: 12 *Lib. contra Manichaeos tom. 6.* — *Psalm. 36.* — *Psalm. 118* — *Prouerb. 3.* — *Sapien. 6.* — *1. Timot. 6.* — 13

idest de bonis carnis, quam sumpsi in ventre matris meæ. Deus meus es tu, vt de his, tu sis bonum meum, à locutione dictum est, ac si diceretur, verbi gratia, de terra cælum habito, hoc est hinc illo emigraui.

12 *Lib. contra Manichæos tom. 6.* IDEM sic ait: Scribens contrà Adimantum Manichæi discipulum. Quod scriptum est in lege, Ego sum q̃ diuitias do amicis meis, & paupertatem inimicis meis, contrarium videtur quod Dñs dixit: Beati pauperes spiritu, qm̃ ipsorum est Regnum cœlorum, & Væ vobis diuitibus qui habetis hic consolationem vestram. Sed intelligendum est non loqui Dominũ de diuitijs temporalibus, nam istas diuitias & in veteri scriptura esse contemptas, innumerabilibus locis qui legere voluerit, inueniet, vnde est etiã illud, Melius est modicum iusto, super diuitias peccatorum multas. *Psalm. 36.* Et illud, Iudicia Dñi desiderabilia super aurũ & lapidem pretiosum multum. *Psalm. 118* Et ẽt: Beatus vir qui inuenit sapientiam, & qui affluit prudentia, melior est negotiatio eius acquisitione auri & argenti, primi & purissimi fructus eius &c. *Prouerb. 3.* Et illud: Optaui & datus est mihi sensus, inuocaui, & venit in me spiritus sapientiæ, & præposui illam Regnis & sedibus, & diuitias nihil esse duxi in comparatione illius, nec comparaui illi lapidem pretiosum, qm̃ omne aurũ in comparatione illius arena est exigua, & tamquã lutum æstimabitur argentum in conspectu illius. *Sapien. 6.* *Infra.* Apostolus scribens ad Timoth. ita loqtur: Diuitibus huius sæculi præcipe, nõ sublime sapere, nec sperare in incerto diuitiarum, sed in Deo viuo, qui præstat nobis abundanter omnia ad fruendũ, benefaciant, diuites sint in operib. bonis. *1. Timot. 6.* Quis, his non intelligat, nõ esse culpabile habere ista, sed amare, & spem in eis ponere, & ea præferre, aut etiã conferre veritati, iustitiæ, sapientiæ, fidei, bonæ conscientiæ, charitati Dei & proximi, quibus omnib. anima pia, diues est in secretis suis coram oculis Dei.

13 IDEM explicans verba illa: Dominus pars hæreditatis meæ, ait: Verba hæc nomine Christi dicta sunt, qua si diceret, possidebunt mecum hæreditatem, ipsum Deum. *In Psal. 15 tom. 8.* Eligant sibi alij partes, quibus fruantur terrenas & tẽporales, portio sanctorum, Dominus æternus est. Et calicis mei. Bibant alij mortiferas voluptates, portio calicis mei, Dominus est. Quod dico mei, adiungo Ecclesiam, quia vbi caput, ibi & corpus, nam in hæreditatem congregabo conuenticula eorum. *Infra.* Funes ceciderunt mihi in præclaris. Limites possessionis meæ, in tua claritate, tamquam sorte ceciderunt, velut possessio Sacerdotum & Leuitarum Deus est. Etenim hæreditas mea præclara est mihi. Præclara est non omnibus, sed videntibus, in quibus quia ego sum, mihi est. Benedicam Dominum qui tribuit mihi intellectum, seu oculum, quo ista hæreditas videri & possideri potest.

IDEM exponens illa verba: Edẽt pauperes, & saturabuntur, inquit: 14 *Exposit. 1. in psal. 21.* Edent humiles & contemptores sæculi, & imitabuntur; ita enim nec copiã huius sæculi concupiscent, nec timebunt inopiam. Et laudabunt Dominum, qui requirunt eum. Nam laus Domini, est eructatio saturitatis illius. Viuent corda eorum in sæculum sæculi. Nam cibus ille cordis est. Manducauerunt & adorauerunt omnes diuites terræ. Manducauerunt corpus humilitatis Domini sui, etiam diuites terræ. Nam sicut pauperes saturati sunt vsque ad imitationem, sed tamen adorauerunt. Et anima mea illi viuet. Et anima mea, quæ in contemptu sæculi huius quasi mori videtur hominibus, non sibi, sed ipsi viuet.

IDEM exponens latius eadẽ verba: Edent pauperes & saturabuntur, sic habet: 15 *Expositione 2. eiusdem Psalmi.* Beati pauperes, quia ideo edunt vt saturentur. Edunt enim pauperes, qui autem diuites sunt, non saturantur, quia non esuriunt, ille saturatur qui imitatur. Edent pauperes, sed quare pauperes? Et laudabũt Dominum qui requirunt eum. Diuites se laudant, pauperes Dominum

num laudant. Quare sunt pauperes? Quia Deum laudant, & Dominũ quęrunt. Dominus est diuitiæ pauperum. Ideo inanis est domus, vt cor plenum diuitijs sit. Diuites quærant vnde arcam impleant, & pauperes quærant, vnde cor impleant. Et cum impleuerint, laudant Dominum qui requirunt eum. Et videte fratres, qui vere pauperes sunt, cuius rei diuites sint, quia non in area, non in horreo, non in apotheca.

16 *Psal.62* IDEM explicans illa verba: Sitiuit in te anima mea (vel tibi vt August. vertit) sic habet: Videte quomodo hic sitit, sed videte quid hic bonũ est, sitiuit tibi, sunt enim qui sitiunt, sed non Deo. Omnis qui sibi vult aliquid præstari, in ardore est desiderij, ipsum desiderium, sitis est animæ. Et videte quanta desidersa sint in cordibus hominum, alius desiderat argentum, alius desiderat possessiones, alius desiderat hæreditates, alius desiderat pecuniam amplam, alius multa pecora, alius domum magnam, alius vxorem, alius honores, alius filios. Videtis desideria ista quomodo ardent in cordibus hominum? Ardent omnes homines desiderio, & vix inuenitur, qui dicat, Sitiuit tibi anima mea. Sitiunt enim homines sæculo, & non se intelligunt in deserto esse Idumeæ, vbi debet sitire anima ipsorum, Deo.

17 *Ps.100.* IDEM exponens illa verba: Superbo oculo & insatiabili corde, cum hoc non edebam, ait: Habet epulas suas cor pium, habet epulas suas cor superbum. Nam propter cibos ipsos cordis superbi, ideo dixit, insatiabili corde. Cor superbum, vnde pascitur? Si superbus est, inuidus est, aliter esse non potest; & si inuidus est, malis alienis pascitur, vnde dicit Apostolus,
Gal.5. Si mordetis & comeditis inuicem, videte ne ab inuicem consumamini. Videtis ergo comedentes, nolite his conuesci, fugite tale conuiuium. Neque enim se satiant gaudendo de malis alienis, quia insatiabili corde sunt. Caue, ne capiaris in epulis eorum, laqueo diaboli. Cibis talibus pascebantur Iudæi quando crucifixerunt Dominum, sed quia pascebantur tamquam de pœna Domini, pascebantur cibo crudelitatis suæ, & Dominus pascebatur cibo misericordiæ suæ. Illi ergo habebant alias epulas, ille alias. Sed quid dictum sit de mensa superborum audite. Fiat mensa eorum coram *Psalm.69.*
ipsis in laqueum, & in retributionem & in scandalum. Pasti sunt, capti sunt. Quomodo enim aues ad muscipulam, & pisces ad hamum non pascuntur sed capiuntur, sic & ipsi. Habent ergo impij epulas suas, habent & pij. Audi epulas piorum, Beati qui esu- *Matth.5.*
riunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur. Si ergo pius pascitur cibo iustitiæ, & impius superbię, non mirum si insatiabilis corde, pascitur cibo iniquitatis. Noli pasci cibo iniquitatis, & non tibi conuescetur superbus oculo, & insatiabilis corde.

IDEM explicans illa verba: Glo- 18
ria & diuitiæ in domo eius, ait: Do- *In Ps.111.*
mus eius, cor eius est, vbi Deo habitante, opulentius habitat, cum spe vitæ æternæ, quam hominibus habitantibus in marmoratis, laqueatisque tectis cum timore mortis æternæ. Huius enim iustitia manet in sæculum sęculi, ipsa eius gloria, ipsæ diuitiæ; illius enim purpura & byssus & epulæ splendidæ, & cum præsto sunt, transeunt, & cum ad finem venerit, aquæ guttam & digito stillantem desiderans ardens lingua, clamabit.

IDEM ait: Eorum quæ diligis to- 19
tum tibi est Deus. Si visibilia atten- *Tract.13. in*
dis, nec panis est Deus, nec aqua est *Ioan.to.9.*
Deus, nec lux est Deus, nec vestis est Deus, nec domus est Deus. Omnia enim hæc, visibilia sunt, & singula sunt. Quod est panis, non hoc est aqua, & quod est vestis, non hoc est domus, & quod sunt ista, non hoc est Deus, visibilia n. sunt. Deus tibi totũ est, si esurieris, panis tibi est, si sitieris aqua tibi est, si in tenebris es, lumen ti- *1.Cor.15.*
bi est, quia incorruptibilis manet, si nudus es, immortalitatis vestis tibi est cum corruptibile hoc induerit incorruptionem, & mortale hoc induerit

immor-

immortalitatem, omnia enim possunt dici de Deo, & nihil digne dr̃ de Deo.

20 *In lib. de triplici habitaculo.* IDEM inquit: Quid stultius, q̃d insanius quàm vmbra, & imagine, & similitudine veræ gloriæ, & veræ delectationis, veræ pulchritudinis, veri decoris, veri honoris, more infantium decipi, & superari, & ipsam gloriam non quærere, non desiderare? Quis imaginem auri in aqua, ipso auro neglecto eligeret, & non statim à cunctis fatuus & insanus crederetur? Quis orbem Solis in speculo redditum, vel in qualibet materia formatum, plus diligeret, quàm ipsum Solem, & non ab omnibus derideretur? Sic irridendus, sic æstimandus est quisquis mundi huius caducam fragilitatem, & inutilem carnis voluptatem diligit, quęrit, contendit, neglectis veris gaudiis.

21 *Lib. 34. Moral. c. 3. to. 2.* GREGORIVS explicans illa verba Iob cap. 4. Et faciem eius præcedet egestas, inquit: Sciendum quòd in sacro eloquio egestas aliter electorum ponitur, atque aliter reproborũ. Egestas namq; electorum est, cum veræ diuitiæ cœlestis patriæ ad eorum animum redeunt, & in hoc ærumnoso præsentis vitæ exilio positi, pauperes se esse meminerunt. Illas quippe diuitias, sine cessatione suspirant, de quibus Paulus dicit, *Ephes. 1.* Vt sciatis quæ sit spes vocationis eius, & quæ diuitiæ gloriæ hæreditatis eius in sanctis. Et quia adhuc eas nequaquam conspiciunt; studiose interim in ærumna istius paupertatis gemunt. Hanc proculdubio paupertatem, Hieremias inspexerat cum dicebat, *Tren. 3.* Ego vir videns paupertatem meam, in virga indignationis eius. Virga enim indignationis Dei, est percussio districtionis. Quam indignationem tunc homo pertulit, cũ ex paradiso pulsus, veras interni gaudij diuitias amisit. Hanc paupertatem Dauid Propheta intuens, ait: *Psalm. 30.* Infirmata est in paupertate virtus mea. In paupertate etenim virtus infirmari dicitur, quia lapsus in hac peregrinatione animus, & corruptionis suæ molestijs reuerberatus, hoc quod perdidit, contemplari prępeditur. Sed hanc paupertatem reprobi considerare nesciũt, quia dum sequuntur ea quæ conspiciunt, cogitare inuisibilia negligunt, quæ perdiderunt, Vnde & egestas eorum proprie dicitur, quia dum replentur vitijs, virtutum diuitijs vacuantur. Quibus sæpe euenit, vt per elationis dementiam subleuati, dum nequaquam ruinæ suæ damna considerant, esse se etiam à bonis actionibus inopes non cognoscant. Vnde voce angelica prædicatori Laodiceæ dicitur. 22 *Apoc. 3.* Dicis, quia diues sum, & locupletatus & nullius egeo, & nescis quia tu es miser, & miserabilis, & pauper, & nudus. Quasi diuitem se asserit, qui per arrogantiam sanctitatis extollitur, sed pauper, cæcusque & nudus arguitur. Pauper vtique, quia virtutum diuitias non habet: cæcus, quia nec paupertatem quam patitur videt, nudus, quia primam stolam perdidit, sed peius:, quia nec se perdidisse cognoscit. Quia ergo vt diximus, egestas reproborum, est defraudatio meritorum, recte de Leuiathan dicitur, faciem eius præcedet egestas. Nemo quippe cognitioni eius iungitur, nisi prius virtutum diuitijs denudetur. Egestas ergo faciem illius præcedere dicitur, quia prius facultas virium perditur, vt quasi per familiaritatem, postmodum eius notitia cognoscatur. Vel certe faciem eius egestas præire perhibetur, quia cum in dies tentat, priusquam videatur spoliat. Hinc est quòd de Ephraim per Prophetam dicitur: *Osea 7.* Comederunt alieni robur eius, & ipse ignorauit. Alieni, apostatæ angeli intelligi solent, qui robur comedunt, dũ virtutem mentis peruertendo consumunt. Quod, Ephraim & pertulit, & nesciuit, quia in tentatione malignorum spirituum, & robur animæ perdidit, & hoc ipsum quia perdiderit, non intellexit.

23 *Lib. 7. offic. c. 12. tom. 1* AMBROSIVS probat in abundantia temporalium non esse felicitatem, sed in bona conscientia quod probat in Iob. Et ibi dicit tres amicos suos fuisse Reges, sic dicit: Non secundum forensem abundantiam, æstiman-

zed by Google

dæ est, & beatitudo singulorum, sed secundum interiorem cõscientiam, quæ innocentium, & flagitiosorum merita discernit. Moritur innocens sicut adipe repletam animam gerens, at vero peccator quamuis foris abundet, & delicijs diffluat, & odoribus fragret, in amaritudine animæ, vitam exigit, & vltimum diem claudit, bonorum: nihil secum afferens, nisi pretia scelerũ suorum; ipsa enim quæ videtur (etiam
n. 14. dum viuunt) impiorum requies, in inferno est, viuentes enim in inferna descendunt. Vides conuiuium peccatoris? interroga eius conscientiã, nonne grauius omnib. fœtet sepulchis? Intueris lætitiam eius, & salubritatem miraris corporis, filiorum, atque ronchas opũ abundantiã? Introspice viscera & vibices animæ eius, cordisque mæstitudinem, nam de opibus quid loquar? Cum scias, quia & si tibi videatur diues, sibi pauper est, & tuum iudicium suo refellat? Et cum legeris quia non in abundantia cuiusquam, vita est eius. Impius ergo ipse sibi pœna est, iustus autẽ ipse sibi gloria &c.

Deus eisdem medijs, quibus punit impios, consolatur iustos. quibus ex Dei misericordia mala prosunt.
Cap. XXIX.

1 il.4.in Iosue, s. PRÆTER ea quæ docuimus in hoc lib superius cap. 22 hæc habentur.

ORIGENES sic exorditur: Peccatori quidem omnis creatura hostis est, sicut de Aegyptijs scriptum est. Terra eos impugnabat, fluuius impugnabat, aer ipse impugnabat. Iusto vero etiam quæ inaccessibilia videntur, plana efficiuntur & procliuia. Mare rubrum, iustus tamquam per aridam transit, Ægyptios vero si transire voluerit, submergetur, nec fiet ei aqua murus, dextra, la uaque; iustus etiam si eremum horribilem ingrediatur & vastam, cibus ei ministratur e cœlo. Ita ergo & in Iordanem arca testamenti duxerat populum Dei. Consistit ordo sacerdotalis & leuiticus, & aquæ velut reuerentiam quandam Dei misterijs referentes cursum suum refrenant, & coaceruantur in cumulum, iter Dei populo innoxium concedentes. Et ne mireris cum hæc gesta tibi erga priorem populum referuntur, tibi Christiane, qui per baptismi sacramentum Iordanis fluenta digressus es, diuinus sermo maiora multo & celsiora promittit, iter tibi per aera & transitum pollicetur. Audi etenim Paulũ dicentem de iustis: Nos autem simul rapiemur cum illis in nubibus obuiã Christo in aera, & ita semper cum Domino erimus. 1. Thess. 4. Nihil omnino est quod metuat Iustus, omnis ei creatura famulatur. Audi denique quomodo etiã per Prophetam repromittat Deus dicens: Si transeas per ignem, flamma nõ comburet te, quoniam ego Dominus Deus tuus. Omnis igitur locus suscipit iustum, & omnis creatura exhibet debitum famulatum. *Infra.* Tu vero tantarum ac talium virtutum Dei, memor quòd tibi mare diuisum est, & quod aqua fluminis stetit, conuersus ad ea dices. Quid est tibi mare quòd fugisti, & tu Iordanis quia conuersus es retrorsum? Psalm. 113 Montes exultastis sicut arietes, & colles sicut agni ouium. Sed respondebit tibi sermo diuinus, & dicet: A facie Domini mota est terra, à facie Dei Iacob. Qui conuertit petram in stagna aquarum, & rupem in fontes aquarum. Mare rubrum pedibus transitum est, manna de cælo datum est, fontes in eremo disrupti sunt.

2 Libro 3. de Genesi ad litterã 10. 3 AVGVSTINVS inquit: De generibus animalium venenosis & perniciosis quæri solet, vtrum post peccatum hominis ad vindictam creata sint, an potius cum iam creata essent innoxia, non nisi postea, peccatoribus nocere cœperint. Neque istud mirum est, quandoquidem etiam temporibus huius vitæ laboriosæ atque ærumnosæ, cum ita sit nemo iustus, vt perfectum se audeat dicere, cumque adhuc exercendæ, atque adeo in infirmitate perficiendæ virtuti, necessariæ sint molestiæ corporales, dicente Apostolo, Ne

ma-

1. Cor. 12. magnitudo reuelationũ extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus satanæ qui me colaphizet: propter quod ter Dominum rogaui, vt discederet à me, & dixit mihi, Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur; tamen & sanctus Daniel inter leones saluus, atque intrepidus vixit, qui non vtique Deo mentiens, in oratione peccata sua fatetetur. Et in ipsius Apostoli manu, mortifera vipera adhæsit, nec læsit. Potuerunt ergo ista creata nihil nocere, si causa non extitisset, vel terrendorũ, puniendorumque vitiorum, vel probandæ, perficiendæque virtutis, quia & exempla sunt monstranda patientiæ ad profectum ceterorum, & ipse sibi homo in tentationibus certius innotescit, & iuste salus illa perpetua, quæ turpiter amissa est per voluntaté, fortiter recipitur per dolorem. *Infra*. Talis etiam quæstio de spinis ac tribulis solet oboriri, cur vel quãdo creata sint. De quibus absoluta potest esse responsio, quia post peccatum dictum est homini de terra, Spinas ac tribulos germinabit tibi. Nec tamen facile dicendum est, tunc cœpisse ista oriri ex terra; fortassis enim quoniam in ipsis quoque generibus seminum multæ reperiuntur vtilitates, poterant habere locum suum sine vlla pœna hominis. Sed vt in agris, in quibus iam pœnaliter laborabat, etiam ista nascerentur, hoc ad cumulum pœnæ valere credi potest, cum possent alibi nasci, vel ad auium, pecorumque pastus, vel ad ipsorum hominum aliquos vsus. Quamquam & ille sensus non abhorret ab his verbis, quo ita intelligitur dictũ, spinas ac tribulos germinabit tibi, vt hæc etiam antea terra pariens, non tamen homini pareret ad laborem, sed cuiusque modi animalibus, conuenientem cibum. Tunc autem cęperit ista homini parere ad ærumnosum negotium, cum post peccatum cępit in terra laborare, non quòd alijs locis hæc antea nascerẽtur, & post in agris, quos homo ad capiendos fruges coleret, sed prius & postea, in eisdem locis, prius tamen non homini, post autem homini, vt hoc significetur, quod additum est, tibi, quia non est dictum, Spinas ac tribulos pariet, sed pariet tibi, idest vt tibi iam ista nasci ad laboré incipiãt, quæ ad pastum tantummodo alijs animalibus, antea nascebantur.

Marginalia (left): Dan. 4. & 14. — Act. 28. — Genes. 3. 3

IDEM ait: Moyses in Ægyptum descendens, primo percussu virgæ; in sanguinem vertit aquas, ita vt omnes aquæ per totam Ægyptum mutatæ in sanguinem, & per interitum sitis, hominibus pœnale faceret exitium. *Infra*. Postea ranarum inundatio repleuit terram, Postea cynifes ebulliunt. Postea iubente Moyse locustæ, & muscæ veniunt, & mors iumentorum consequitur. Præterea Moyses sumptum de camino puluerem in cęlum sparsit, & vesicæ in hominibus, & iumentis, & vlcera manantia, vt puluis in tota terra Aegypti nascuntur, & postea assumens virgam, in cælum extendit, & grandinis, fulgurumque insolens copia in terram ruit; iterumque eãdem virgam in cęlum direxit, & tribus diebus, totidemque noctibus, permanentes tenebras, crassitudine palpabiles, & admodum ferales, super terram induxit. Vltimo autem Angelus Domini per Aegyptum transiens, cuncta Aegyptioeum primogenita deleuit. Istarum quoque modus plagarum, vndique, hoc est, à terra, aquis, animantibus, aere, igne, nubibus, cælo, & angelis, conuenerat, vt ostenderetur, quòd contra Deo rebelles & contumaces, sese pariter vniuersus orbis armat. Sicut auté ijs quos Deus punire voluit omnis creaturà irascitur, sic & illis quibus auxilium præbuit, omnis creatura suffragatur. Etenim hos ambos populos mare rubrum diuisit, vbi eorum alteri, totius præssuræ finis, initium alteri, cunctæ felicitatis fuit. Cum dimissum, tot plagis attriti, Israeliticum populum Aegyptij à se exire compulissent, mala rursus pœnitudine acti, cũcti cum Rege suo exercitus pergunt, vt quos dimiserant, iterum ad seruitutem traherent. Tunc Israel in angusto maris rubri sinu coarctato, Moyse

Marginalia (right): 4 Lib. de mirabilibus sacra Script. — Sapien. 5. — 5

Google

virgam super pelagus extendente subito maris vnda rubri, diuiditur, & ingrediente populo pedibus siccis, hostibus succedentibus, via dilatatur, immissoque vento per totam noctem, Deus mare diuisum, etiam in siccum vertit, & inter ambos populos nubeñ, quæ diuideret tenebrosam, & noctem ipsam illuminantem, columnam immisit, nam & Pharaonis exercitus mare post Israel intrauit, sed vni refugium, alteri laqueus fuit. Quapropter & illa nubes media, Aegyptijs erat tenebrosa, vt per totam noctem, præcedentibus, coniungi non valerent; Israeli vero noctem ipsam illuminabat, vt profundi maris lucida via incederent: orto autem diluculo defensus vtroque periculo hostium & pelagi, totus Dei populus euasit ad ima deserti, cum totus exercitus Pharaonis, tumentibus vndis, ad suas metas reuertentibus, concidit in glarea profundi.

6 *Lib. de natura & gratia contra Pelag.* *Psalm. 29.*

IDEM inquit: Sũt mala quæ prosunt mirabili misericordia Dei. Numquid ille boni aliquid passus est, qui dixit: Auertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus? Non vtique, & tamen hæc ei conturbatio, contra superbiam fuit medicinalis quodammodo. Dixerat enim in abũdantia sua, non mouebor in æternũ, & sibi tribuebat, quod à Domino habebat; quid.n. habebat, quod non acceperat? Quare ostendendum ei erat, vnde haberet, vt reciperet humilis quod superbus amiserat. Ideo Domine, inquit, in voluntate tua præstitisti decori meo virtutem, in qua ego abundantia mea dicebam, non mouebor, cum hoc mihi esset abs te, non à me; denique auertisti faciem tuam, & factus sum conturbatus.

7 *Lib. de Paradiso c. 2. tom. 1.* *Genes. 2.*

AMBROSIVS ostendit quòd licet arbor scientiæ boni & mali, parentibus fuerit occasio ruinæ, nõ ideo mala fuit, quia licet illis nocuit, propter illam omnes Apostolos coronauit, qui malitiæ diaboli tentamenta vicerunt, & diaboli malitiam, ẽt ipso repugnante, ad salutem conuertit nobis Dominus, & sæpe quod malum putamus, in commune est vtile. Cape exemplum de ipsa conditione humani corporis, habet enim amaritudinẽ quandam fellis, ipsa tamen est ad salutem hominis vtilis, malitiam ergo diaboli, conuertit nobis Dominus ad salutem; huius enim malitia, fecit Iob sancti viri, virtutem & patientiam esse clariorem, Ioseph quoque castimonia, numquam ad nostri memoriam peruenisset, nisi mulier domini eius, ignitis diaboli spiculis incitata, tentasset eius affectum, nisi postremo affectasset eius interitum, qui mortẽ pro castitate contempsit &c.

Diabolus acriter tentat in fine vitæ, & quando suadet vitia fuco virtutum, quod mali non intelligunt. Cap. XXX.

HIERONYMVS ait: Cur non prouides, ne filia tua bibat de aureo calice Babylonis? Ne egrediatur cum Dina, & velit videre filias regionis alienæ? Venena non dantur, nisi melle circumlita, & vitia non decipiunt, nisi sub specie, vmbraque virtutum. 1 *Epist. 7. quæ est ad Latã de institutione filiæ, tom. 1.*

IDEM sic habet: Ait Malchus: Perueni tandem ad eremum. Ibi repertis monachis, eorum me magisterio tradidi, manuum labore victum quæritans, lasciuiamque carnis refrenans ieiunijs. Post multos annos incidit mihi desiderium, vt ad patriam pergerẽ. Et dum adhuc viueret mater, iã enim patrem mortuum audieram, vt solarer viduitatem eius; & exinde venundata possessiuncula partem erogarem pauperibus, partem monasterio constituerem. Quid erubesco confiteri infidelitatem meam? Partem in sumptuum meorum solatia reseruarem. Clamare cępit abbas meus, diaboli esse tentationem, & sub honestæ rei occasione, latere antiqui hostis insidias. Hoc esse reuerti canem ad vomitum suum. Sic multos monachorum esse deceptos, nusq̃ diabolum aperta frõte se prodere. Proponebat mihi exempla 2 *In epist. 52 quæ est omnium vltima de vita Malchi captiui Monachi.*

de

3 *Lib. 2. in 7. Oseæ*

Heb. 8.

4 *Lib. 1. in 3. Amos.*

Psalm. 1[illegible]

Roman. 1[illegible]

Psal. 139.

de scripturis plurima, inter quæ illud quòd Adam & Euam spe diuinitatis supplantauerit. Et cum persuadere non posset, prouolutus genibus obsecrabat, ne se desererẽ, ne me perderẽ. Væ misero mihi, vici monitorem, pessima victoria, putans illum non meam salutem, sed suum solatium quærere. Prosecutus ergo me de monasterio, quasi funus efferret, & ad extremum valedicens, ait: Video te fili satanæ cauterio notatum, non quæro causas, excusationes non recipio, ouis quæ de ouilibus egreditur, lupi statim mor sibus patet. Discessi & in manus incidens latronum Saracenorum, dixiq;, O nihil vmquam tutum apud diabolum. O multiplices & ineffabiles eius insidiæ.

3 *Lib. 2. in c. 7. Osea 10. 5* IDEM explicans illa verba: Comederunt alieni robur eius, & ipse nesciuit, sed & cani effusi sunt in eo, & ipse ignorauit, ait: Comederunt dæmones robur eius; isti sunt enim alieni, & hostes omnium Christianorum, & ipse nesciuit, aduersarios, amicos putans, & deuoratores suos arbitrans esse conuiuas, sed & cani effusi sunt in eo; immo effloruerunt, idest multo errauit tempore, & nihilominus ignorauit senectutem & vetustatem suam, de qua scriptum est, Quod antiquatur & senescit, prope interitum est. *Heb. 8.*

4 *Lib. 1. in c. 3. Amos.* IDEM explicans illa verba: Nũquid auferetur laqueus de terra, antequam quid ceperit, sic habet: Laqueus iste non in cœlo positus est, sed in terra, de quo quòd euaserit sanctus gloriatur, & dicit, Anima nostra sicut passer erepta est de laqueo venantiũ, laqueus contritus est, & nos liberati sumus. (*Psalm. 123*) Iste est contritus laqueus, de quo Paulus clamat, Deus conterat satanam sub pedibus vestris velociter. (*Roman. 16*) Rursumque in Dauid legimus, Iuxta semitam scandalum posuerunt mihi. (*Psal. 139.*) Non enim possunt decipere simplices quosque credentium, nisi nomen Christi proposuerint, vt dum putamus nos Christum inuenire, pergamus ad antichristum.

5 IDEM explicans illa verba: Gladius eductus, & egrediens de vagina sua, & fulgurans in amaritudine sua, inquit: Quia diximus arcum translato nomine diabolum posse intelligi, quia maxime in insidijs & dolo homines inopinantes interimere non desinit, arcu enim inopinantibus plerumque tela iaciuntur, nunc eundem dicit gladium eductum de vagina sua, .i. paratum semper ad interimendum fugientem se. Qui ẽt fulgurat, hoc est transfigurat se in angelum lucis. *In cap. 20. Iob tom. 7.*

6 *In cap. 41.* IDEM exponens illa verba: Quis reuelabit faciem indumenti eius, & in medium oris eius quis intrabit, sic habet: Hic indumento velatam faciem diaboli Iob, ait, quia se transfigurat in angelum lucis. Reuelatur autem facies à Domino, cum artes nequitiarum illius deteguntur. *Infra.* Sternutatio eius splendor ignis, & oculi eius vt palpebræ diluculi. Diabolus qui totus sordidus & fœtidus est, in hoc lumine se videtur ostendere, cum transfigurans se in angelum lucis, malitiæ suæ sordes in perniciem hominum cum delectatione operatur & effundit, & de inuidia, idest de malorũ omnium capite, venena sua commouet ac producit. Diaboli sicut palpebræ sunt diluculi, quia videntur lo qui ea quæ vicina sunt veritati; cum tamen nihil luminis Dei possideant, mendaciorum enim tenebras, specie veritatis obducunt.

7 *In Psal. 9. tom. 7.* IDEM explicans illa verba: In conuertendo inimicum meum retrorsum, inquit: Qualem inimicum? Diabolum, quia Dominus dixit: Vade retro satana. (*Marc. 8.*) Ante Aduentum Christi, diabolus dux itineris mortis fuit, sed postea, retro Ecclesiam sequens, est quasi canis. Vnde alibi dicit: Tu conteres caput illius, & tu insidiaberis calcaneo eius, (*Genes. 3.*) hoc est finem vitæ vniuscuiusq; diabolus obseruat, quia tunc acrius tentat.

8 *Lib. Quæstionum vtriusque testam. mixtim tom. 4.* AVGVSTINVS sic ait: Quędã applicat diabolus quasi ve lamina, quibus iniquitatem contegat, vt vidẽtes fallantur. Non potest enim sola impietas proponi, quia non inuenit em-

emptorem, & vbi lex diaboli est, si ipse nominetur, horretur. Sed sicut mel veneno admiscetur per quod lateat, ita & legi, diaboli quædam iusta admiscent, & nomen applicant veritatis, sed vniuscuiusque sensus est iudicandus, quia ideo aliquando aliquid verum ostédit, vt fallat, vt cum maligna prædicat, bona putentur.

IDEM explicans illa verba: Venenum aspidum sub labijs eorum, ait: In serpente maxima astutia est, & dolus nocendi, propterea etiam serpit. Non enim vel pedes habet, vt eius vestigia cum venit, audiantur. In eius itinere velut lenis est tractus, sed non est rectus. Ita ergo repunt & serpunt, ad nocendum habentes occultum venenum, sub leni contactu. Et ideo sequitur, Venenum aspidum sub labijs eorum. Ecce est illud sub labijs, vt aliud sub labijs, aliud in labijs aduertamus. Quos etiam aperte manifestat alio loco cum dicit, Qui loquuntur pacem cum proximo suo, mala autem in cordibus eorum. (...139. / ...27.)

IDEM sic habet: Venit tentator transfiguratus in angelum lucis, & vt eum cognoscerem, tu me illuminasti, ipse est enim Draco ille magnus & ruffus, serpens antiquus vocatus diabolus & satanas, habens capita septem, & cornua decem quem creasti ad illudendum huic mari magno & spatioso in quo reptant animalia pusilla & magna, idest diuersa dæmoniorum, qui nihil aliud die, noctuque operantur, nisi quia circumeunt quærentes quem deuorent, nisi tu eripias. *Infra.* Et ideo Deus meus ad te clamamus, libera nos ab aduersario nostro quotidiano, qui siue dormiamus, siue vigilemus, siue comedamus, siue bibamus, siue quodcunque opus operemur, omnibus modis instat die ac nocte, fraudibus, & artibus, nunc palam occulte sagittas venenatas contra nos dirigens, vt interficiat animas nostras. Laqueos posuit in diuitijs, laqueos posuit in paupertate, laqueos tetendit in cibo, in potu, in somno, & in vigilia: laqueos posuit in verbo, & in opere, & in omni via nostra. Sed tu Domine libera nos de laqueo venantium, & à verbo aspero. Et tu Domine lux mea, illumina oculos meos, vt videam lumen, & ambulem in lumine tuo, & non impingam in laqueos eius. Quis enim euadet laqueos istos multos, nisi videat eos? Et quis videbit eos, nisi quem illluminaueris lumine tuo? Ipse enim pater tenebrarum laqueos suos abscondit in tenebris suis, vt capiátur in eis omnes qui sunt in tenebris suis, qui sunt filij tenebrarum harum. (10 Soli... rum. ...l.12.)

GREGORIVS explicans illa verba: Exclamantes plorauerunt, scissisque vestibus sparserunt puluerem super caput suum in cælum, & sederũt cum eo in terra septem diebus, & septem noctibus, ait: Antiquus hostis quo in vitijs fortiter deprehendi se cõspicit, eo illa sub virtutum imagine, altius abscondit. Signatur autem in his verbis pietas per ploratum, discretio per scissionem vestiũ, affectus operum per puluerem capitum, humilitas per sessionem. Aliquando enim quasi pium quid, hostis insidians simulat, vt ad crudelitatis terminum deducat, sicut est cum plecti per disciplinam culpam prohibet, quatenus quæ hic non reprimitur, igne gehennæ feriatur. Aliquando discretionis imaginẽ, oculis obijcit, vt ad indiscretionis laqueos perducat, sicut est cum impulsu eius, pro infirmitate nobis plus alimentorum, quasi discrete concedimus sed indiscrete contra nos bella carnis excitamus. Aliquando affectum simulat bonorum operum, sed per hunc, inquietudinem irrogat laborum, sicut est cum quis quiescere non valet, & quasi de otio iudicari timet. Aliquando imaginem humilitatis ostendit, vt effectum vtilitatis subtrahat, sicut est cum quosdam plusquam sunt, infirmos, atque inutiles sibimetipsis asserit, vt dum se nimis indignos considerant res, in quibus prodesse proximis poterant, ministrare pertimescant. *Infra.* Sæpe autem si forti nos studio cõtra vitiorum incentiua stringimus; ipsa etiam vitia ad vsum virtutis immutamus.

11 *Lib.3.Moral.c.19.in 2.cap.Iob, tom.2.*

13 *Lib.31.moral.c.17.in c.39.Iob.*

14 *Li.32. Moral.cap.17. in c.40.Iob*

Digitized by Google

mutamus. Nonnullos namque ira possidet, sed hanc dum rationi subijciũt, in sancti zeli ministerium vertunt. Nonnullos superbia erigit, sed dum diuinę formidini animum inclinant, hāc defensionem iustitiæ in vocem liberæ auctoritatis immutant. Nonnullos fortitudo carnis illecebrat, sed dum exercendis pijs operibus corpus subdunt, vnde iniquitatis stimulos passi sunt, inde pietatis lucra mercantur. Hoc dicit, qa dixerat, quòd insidiātia vitia, virtutum faciem sumũt, nam sæpe immoderata ira, iustitia, & sæpe dissoluta remissio, misericordia vult videri, sæpe incautus timor humilitas, sæpe effrenata superbia, appetit libertas apparere. Hæc vitia virtutum specie palliata, blanda quidem superficie inchoant, sed aspera nos contrarietate perturbant.

13 *Lib. 31. moral. c. 17. in c. 39. Iob.* IDEM explicans verba illa: In occursum pergit armatis, inquit: Hostes armati sunt immundi spiritus, innumeris contra nos fraudibus accincti, qui cum suadere nobis iniqua nequeũt, ea sub virtutum specie nostris obtutibus opponunt, & quasi sub armis se contegunt, ne in sua malitia nudi à nobis videantur. Quibus armatis hostibus in occursum pergimus, quando eorum insidias longe præuidimus. Effossa igitur terra armatis hostibus in occursum pergere, est edomita carnis superbia, dolos immundorũ spirituum mirabiliter explorare.

14 *Li. 32. Moral. cap. 17. in c. 40. Iob* IDEM explicans illa verba: Ossa eius sicut fistulæ æris, sic habet: Per ossa Behemoth istius, eius consilia designantur. Nam sicut in ossibus positio corporis, roburque subsistit, ita in fraudulentis consilijs, tota se eius malitia erigit. Neque enim vi quempiam premit, sed caliditate pestiferæ persuasionis, interficit. Per hęc quasi bono consulens, ad culpam trahit, & velut consulendo supplantat. Vnde bene eius ossa, id est hæc consilia, æris fistulis comparantur. Aeris quippe fistulæ sonoris aptari cantibus solent, quæ admotæ auribus dum blandum carmen subtiliter concinũt, interiora mentis in exteriora delectationis trahunt, & dum dulce est quod auribus sonant, virilitatem cordis in voluptatis fluxu debilitant, cumque auditus ad delectationem trahitur, sensus à statu suæ fortitudinis eneruatur. Ita quoque astuta eius consilia, dum quasi blanda prouisione consulunt, cor à forti intentione inuertunt, & dum dulcia resonant, ad noxia inclinant. Hoc enim Behemoth iste magnopere ad exeqnendam deceptionem satagit, vt dum peruersitatis suę consilium quasi vtile ostendit, suauiter valeat sonare quod dicit, quatenus & ostensa vtilitate mentem mulceat, & absconsa iniquitate corrumpat. Ecce enim quidam rebus contentus proprijs, decreuit nullis mundi huius occupationibus implicari, valde formidans quietis suæ commoda perdere, & valde despiciens, cum peccatis lucra cumulare. Ad hunc hostis callidus veniens dicit, Deesse potest citius, etiam quod adest, si sollicitudo prouida cesset parare quod deest. An non & terrena potest actio peragi; & tamen in actione culpa declinari?

15 Hęc interim blandiens insinuat, & seorsum iam in negotio terreno quod prouidit, peccati laqueos occultat. Alius quoque non solum decreuit terrena commoda non quærere, sed etiã cunctis quæ possidet, renunciare, vt in discipulatu cælestis magisterij, tanto se liberius exerceat, quanto & expeditior redditus, ea quæ possidentem premere poterant, deserens calcat. Huius cor hostis insidians, occulta suggestione alloquitur dicens, Vnde hæc temeritatis tantæ surrexit audacia, vt credere audeas quòd omnia relinquẽdo subsistas? Robustiorem, valentioremque te fecisset Deus, si sequi te sua vestigia cum inopiæ necessitate voluisset. An non plerique, & terrena patrimonia nequaquam deserunt; & tamẽ ex his per misericordiæ opera supernæ sortis bona æterna, mercantur? Hæc blandiens suggerit, seorsum vero in eisdem rebus quas retinere admonet, ante retinentis oculos delectatio-

ctationes pestiferas decipiés apponit,
quatenus seductum cor ad exteriora
blandimenta pertrahat, & intima per-
fectionis vota peruertat. Alius dum in
timas frãgere voluptates parat, vt cũ-
cta quæ sibi agenda sunt ex alieno ar-
bitrio obseruet. Hunc hostis callidus
tanto mollius alloquitur, quanto ab
excellentiori deijcere ardentius cona-
tur, moxq; virulenta suggestione blan
6 diens dicit: O quanta per temetip-
sum miranda agere poteris, si nequa-
quam te iudicio alterius subdis, cur
profectum tuum sub studio meliora-
tionis imminuis? Qui ergo tibi plene
ad bene viuendum sufficis, alienum su
per te iudicium cur requiris? Hæc
blandiens intimat, seorsum vero in vo
luntatibus eius proprijs, exercendæ su
perbiæ causas parat. Alius tanto ma-
iori zelo contra aliena peccata accen-
ditur, quanto sibimetipsi funditus
mortuus, iniquitatibus proprijs non
tenetur, Hunc hostis callidus, quia
zelo iustitię etiam ceteris prodesse co
gnoscit, quasi prospere consulentibus,
verbis impetit, dicens: Quid te ad a
liena curanda dilatas? Vtinam tua con
siderare conualescas? An non perpen-
dis, quia cum ad aliena extenderis; er-
ga ea curanda quæ tua sunt, minor in-
ueniris? Hæc dum quasi consulens di-
cit, zelum charitatis adimit, & omne
bonum quod prodire ex charitate po-
terat, gladio subintroducti torporis
extinguit. Tunc Behemoth duriores
tentationes excitat, quando ante ten-
tati oculos, iniquitatis laqueos, sub
specie virtutis occultat. Vnde & re-
cte subiungitur: Cartilago eius quasi
laminę ferreę. Quid enim per carti-
laginem nisi simulatio eius accipitur?
Cartilago namque ossis ostendit spe-
ciem, sed ossis non habet firmitatem.
Et sunt nonnulla vitia quæ ostendunt
in se rectitudinis speciem, sed ex pra-
uitatis prodeunt infirmitate. Hostis
enim noster tãta se arte palliat, vt ple-
rumque ante deceptæ mentis oculos,
culpas, virtutes fingat, vt inde quisq;
quasi expectet præmia, vnde dignus
est ęterna inuenire tormenta. Plerum-
que enim in vlciscendis vitijs, crude-
litas agitur, & iustitia putatur, atque 17
immoderata ira iusti, zeli meritũ cre-
ditur, & cum à distortis moribus pec-
cantes dirigi caute debeant, violenta
inflexione franguntur. Plerumq; dis-
soluta remissio, quasi mansuetudo ac
pietas habetur, & dum plusquam de-
cet delinquentibus temporaliter par-
citur, ad æterna supplia crudeliter re-
seruantur. Nonnumquam, effusio, mi-
sericordia creditur, & dum male ser-
uare culpa fit, peius spargi, quod acce
ptum est, non timetur. Nonnunquam
tenacia, parcitas putatur, & cum gra
ue sit vitium non tribuere, virtus cre
ditur accepta retinere. Sæpe, malorum
pertinacia, constantia dicitur; & dum
mens à prauitate sua flecti non pati- Trem. 4.
tur, quasi ex recti defensione gloria-
tur. Sæpe inconstantia quasi tractabi-
litas habetur, & quo quisq; fidem in-
tegram nulli seruat, eo se amicum om
nibus ęstimat. Aliquando timor in-
competens, humilitas creditur. & cum
temporali formidine pressus quisque,
ad defensionem veritatis tacet, arbi-
tratur quòd iuxta Dei ordinem se hu-
milem se potioribus exhibeat. Ali-
quando vocis superbia, veri libertas
æstimatur, & cum per elationem veri-
tati contradicitur, loquendi procaci-
tas, veritatis defensio putatur. Ple- 19
rumque pigritia quasi continentia
quietis attenditur, & cum grauis cul-
pæ sit recta studiose non agere, magnæ
virtutis meritum creditur, à praua tan
tum actione cessare. Plerumque in-
quietudo spiritus, vigilans sollicitu-
do nominatur, & cum quietem quis-
que non tolerat, agendo quæ appetit,
virtutis debitæ implere se exercitium
putat. Sæpe ad ea quæ agenda sunt
incauta præcipitatio, laudandi studij
feruor creditur, & cum desideratum
bonum intempestiua actione corrum- 18
pitur, eo agi melius, quo celerius ęsti-
matur. Sępe accelerandi boni tardi-
tas, consilium putatur, & cum expe-
ctatur vt ex ratione proficiat, hoc in-
sidians mora supplantat. Igitur cum
culpa velut virtus aspicitur, necessa-
rio

Digitized by Google

rio putandum est, quia tanto tardius mens vitium suum deserit; quanto hoc quod perpetrat, non erubescit, & tanto mens tardius vitium deserit, quanto per virtutis speciem decepta, præmiorum etiam de eo, retributionem quærit. Facile autem culpa corrigitur, & quæ erubescitur, quia esse culpa sentitur. Quia itaque error cum virtus creditur, difficilius emendatur, recte dicitur, cartilago eius quasi laminæ ferreæ. Hinc est, quòd nonnunquam ij, qui quasi viam sanctitatis appetunt, in errorem lapsi, tardius emendantur. Rectum existimant quod agunt, & sicut excolendæ virtuti, sic vitio perseuerantiam iungunt. Vnde bene Hieremias cum diceret,
Trem. 4. Candidiores Nazarei eius viue, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, sapphiro pulchriores, denigrata facies eius super carbones dicitur, & non sunt cogniti in plateis, illicoque adiunxit, Adhæsit cutis eorum ossibus, aruit, & facta est quasi lignũ. Quid enim Nazareorum nomine nisi abstinentium, & continentium vita signatur, quæ Niue & lacte nitidior dicitur? Quid per niuem nisi candor vitæ cælestis? quid per lac nisi temporalis dispensationis administratio de-
19 monstratur? Et quia plerumque continentes viri, in Ecclesia tam mira opera faciunt, vt ab eis multi, qui cœlestem vitam tenuerunt, multi qui terrena bene dispensauerunt superari videantur, & candidiores niue, & nitidiores lacte referuntur. Qui etiam, quia per feruorem spiritus, antiquorum, ac fortium patrum, nonnunquam vincere vitam videntur, recte dicuntur rubicundiores ebore antiquo. Dum enim ruboris nomen imprimitur, sancti desiderij flamma signatur. Sapphiro pulchriores. Aetherei quippe coloris est sapphirus. Et quia præcedentes multos, atque ad superna tendentes per cœlestem conuersationem videntur vincere, narrantur Sapphiro pulchriores extitisse. Sed plerumque dum virtutum copia etiam plusquam expedit, properatur, in quandam sui fiduciam mens adducitur, & decepta præsumptione propria, repente peccato surripiente fuscatur, vnde recte subiungitur, denigrata est facies eius super carbones, & quia post amoris ignem ad frigus torporis veniunt, extinctis carbonibus ex comparatione præferuntur. De quibus recte subiungitur, non sunt cogniti in plateis. Qui per fiduciam sanctitatis postposito meliorum iudicio, se sequuntur, quasi per plateas pergunt. Sed non sunt cogniti in plateis, quia de vita sua aliud ostenderant, quando frangẽdo voluntates proprias, in angusto se calle retinebant. Et bene additur, Adhæsit cutis eorũ ossibus. Quid in osse nisi duritia fortitudinis? Quid in cute nisi mollities exprimitur infirmitatis? Cutis ergo eorum adhærere ossibus dicitur, quia ab eis praua sentientibus, infirmitas vitia, duritia virtutis putatur. Vnde & recte adiungitur, Aruit & facta est quasi lignum. Culpa quippe eorum tanto insensibilior redditur, quanto apud eos etiam laudabilis habetur. Quam recte aridam asserit, quia nulla sui cognitione viridescit. Quod ergo apud Hieremiam per infirmitatem cutis, hoc apud Beatum Iob per fragilitatem, dicitur cartilago, & quod illic ossa per duritiam, hoc hic laminæ ferreæ dicuntur.

IDEM explicans verba illa Iob, cap. 41. Quis reuelabit faciẽ indumenti eius, sic habet: Leuiathan iste aliter religiosas hominum mentes, aliter vero huic mundo deditas tentat, nã prauis, mala quæ desiderant, aperte obijcit, bonis aũt latenter insidiás, sub specie sanctitatis illudit. Illis velut familiaribus suis, iniquũ se manifestius insinuat; istis vero velut extraneis, cuiusdã quasi honestatis ꝑtextu se palliat, vt mala q̃ eis publice non valet, tecta bonę actionis velamine subintromittat. Vñ & mẽbra eius sæpe cũ apta nequitia nocere nõ pñt, bonę actionis habitũ sumũt, & praua quidẽ se ope exhibent, sed sancta specie mentiuntur. Iniqui enim si aperte mali essent, à bonis 20 *Lib. 33. moral. cap. 22.*

recipi

recipi omnino non poſſent, ſed ſumũt aliquid de viſione bonorum, vt dum boni viri in eis recipiunt ſpeciem quã amant, permixtum ſumant etiam virus, quod vitant. Vnde quoſdam, Paulus Apoſtolus intuens ſub prædicationis velamine ventris ſtudio ſeruiẽtes, ait: Ipſe enim ſatanas transfigurat in angelum lucis. Quid ergo ſi miniſtri eius transfigurantur, velut miniſtri iu
5. ſtitiæ? Hanc transfigurationem Ioſue timuit, quando videns angelum, cuius eſſet partis inquiſiuit, dicens: Noſter es, an aduerſariorum? Vt videlicet ſi aduerſæ virtutis eſſet, eo ipſo quo ſe ſuſpectum cognoſceret, ab illuſione reſiliret. Quia ergo Leuiathan iſte, in eo quòd iniquitatis opus molitur, ſæpe ſpecie ſanctitatis induitur, & quia niſi per diuinam gratiam ſimulationis eius detegi indumenta eius non poſſunt: bene dicitur, Quis reue
21 labit faciem indumenti eius? Subaudi, niſi ego qui ſeruorum meorum mentibus, gratiam ſubtiliſſimæ diſcretionis inſpiro, vt reuelata malitia faciem eius nudam videant, quam coopertã, ille ſub habitu ſanctitatis occultat. Et quia aliquando fidelium mentes corrumpere oſtenſione ſua, aliquando ſuggeſtione conatur, agit enim modo opere, modo perſuaſione, recte ſubiungitur, Et in medium oris eius, quis intrabit? Subaudis niſi ego qui per diſcretas electorum mentes, ſuggeſtionũ eius verba diſcutio, & non ita hæc eſſe, vt ſonuerunt, manifeſto. Bonum nãque videntur promittere, ſed ad perditum finem trahunt. In medium igitur oris eius intrare, eſt calliditatis eius verba penetrare, vt nequaquã pẽſetur quid reſonant, ſed quo intendãt. Intrare Adam in medium oris eius noluit, quando intentionem perſuaſionis illius, caute penſare neglexit; diuinitatem quippe ſe per illum accipere credidit, & immortalitatem amiſit. Vnde ergo ab intellectu verborũ eius, incaute exterius ſtetit, inde ſe ori illius deuorandum funditus præbuit.

22 BERNARDVS explicans ver-
...6 4. ba illa: Capite nobis vulpes paruu-
...ant. las, quæ demoliuntur vineas, ait: In initijs quidem, noſtris tamquam nouellarum teneris floribus plantationum, in euidenti vis algoris incumbit, iam vero proficientium ſanctioribus ſtudijs, minime quidem ſeſe opponere contrariæ virtutes, aperte audent, ſed ſolent ex occulto inſidiari, quaſi quædam fraudulentæ vulpeculæ, ſpecie quidem virtutes, re autem vitia. Vidi ego hominem currentem bene, & ecce cogitatio (q in vulpecula fuit?) Quantis, inquit, bonum, quo ſolus fruor, ſi eſſem in patria, poſſem impertiri fratribus & cognatis, notis & amicis? Amant me, & facile acquieſcerẽt ſuadenti, vt quid perditio hæc? Vado illuc, & ſaluo multos ex illis, & me pariter. Nec verendum in loci mutatione. Etenim dum benefaciam, quid in
tereſt vbi, niſi quòd illic proculdubio 24
ſatius, vbi fructuoſius degam? Quid plura? It & perit miſer, non tam exul ad patriam, quàm carnis reuerſus ad
vomitũ. Et ſe perdidit infelix, & ſuo- 2.Cor.11.
rum acquiſiuit neminem. *Et infra.* Pſalm.10.
Interdum bene proficientis cuiuſpiã, cum ſibi profuſius aliquid ſupernæ gratiæ ſenſerit irrorari, ſubit animum
deſiderium prædicandi. Caute om- 23
nino. Sane timet propheticum incur- Prouer.11
rere maledictum, ſi quæ abſcondito accepit frumenta, abſcondat in populis, & contra Euangelium facere, niſi quę
in aure audiuit, prædicauerit ſuper te- Matt.10.
cta. Vulpes eſt, atque illa priore, eo no
ciuior, quo occultior veniens. Sed ca- 2.Corin.2.
pio tibi eam, primus Moyſes dicit, Nõ arabis in primogenito bouis, hoc Pau
lus interpretans, Non neophytum, in- Deuter.15
quit, ne in ſuperbiam elatus incidat in iudicium diaboli. Item ipſe. Quomo
do prædicabunt, niſi mittantur? Et ſci Roman.10
mus monachi officium eſſe non docere, ſed lugere. Ex his ſimilibusq; collectis, mihi texo rete, & capio vulpem ne demoliatur vineam. Sed aſpice aliã, quantos ex monaſterij ſpiritu feruentes, eremi ſolitudo ſuſcepit, & aut tepefactos euomuit, aut tenuit contra eremi legem, non modo remiſſos, ſed etiam diſſolutos, ſicque apparet vulpecu-

peculam fuisse, vbi tanta facta est vastatio vineæ, idest vitæ & conscientiæ hominis detrimentum. Cogitabat si solus degeret, multo se copiosiores fructus spiritus percepturum, quippe qui in communi vita tantum spiritualis gratiæ fuisset expertus. Et bona visa est sua cogitatio sibi, sed rei exitus, indicauit, magis eandem illi cogitationem, vulpem demolientem fuisse. *Infra.* Pusillas autem dixerim vulpes, nõ malitia, sed subtilitate. Astutum siquidem natura, hoc genus est animantis, promptumque admodum ad nocendũ in occulto, & videtur mihi conuenientissime designare, subtilissima quædã vitia, specie palliata virtutum. Neque enim aliter nocere queunt, nisi quòd se virtutes, virtutum quadam similitudine mentiuntur.
24 Sunt autem cogitationes hominum, aut vanæ, aut factæ immissiones per angelos malos, angelos satanæ qui se transfigurant in angelos lucis, parantes sagittas suas in pharetra, hoc est in occulto, vt sagittent in obscuro rectos corde. Vnde & pusillas eas propter hoc reor dici, quod cum cetera vitia, quadam quasi corpulentia sui, manifesta se præbeant, hoc genus pro sui subtilitate, haud facile agnosci; & ideo nec caueri possit, nisi dumtaxat à perfectis & exercitatis, & qui habeant illuminatos oculos cordis ad discretionem boni & mali, maximeque ad discretionem spirituum, qui cũ Apostolo possint dicere, quia non ignoramus astutias satanæ, neque cogitationes eius. Et inde ne forte ob hoc à sponso iubeantur, non quidem exterminari, aut abigi, vel occidi, sed capi, quod videlicet huiusmodi spirituales dolosasque bestiolas, omni vigilantia & cautela obseruari oporteat, & examinari, & sic capi, idest comprehendi in astutia sua. Ergo cum proditur dolus, cum fraus aperitur, cum conuincitur falsitas, rectissime tũc dicitur capta vulpes pusilla, quæ demoliebatur vineã. Solum hoc malignitatis genus, id propriũ habet, vt agnitum iam minime noceat, ita vt agnosci, sit illi expugnari. Quis enim nisi demens comperta decipula, sciens & prudens, pedem mittit in illam? Sufficit proinde si capiantur, quæ eiusmodi sunt, hoc est, si prodas & deducas in mediũ, quibus quippe apparere, perire est.

2. Cor. 11. Psalm. 10. 2. Corin. 2.

IDEM ait: Sæpe diabolus per spiritum boni vult decipere seruos Dei, quando se simulat in angelum lucis, sed discretio sanctorum tanta debet esse, vt inter bonum & malum valeat discernere, ne eos diabolus fraudulenter valeat decipere. Propter hoc & Hieremiæ Prophetæ dicitur: Si separaueris pretiosum à vili, quasi os meũ eris. *Infra.* Amplius tentat diabolus hominem in fine vitæ. Et hoc est qđ in principio serpenti dictum est, Tu insidiaberis calcaneo eius. Tunc diabolus calcaneo hominis insidiatur, quando eum in fine vitę decipere conatur. Quia nimirum diabolus, hominem quem spatio vitæ non decipit, in fine decipere disponit. Proinde quamuis homo sit iustus, numquam tamen necesse est vt sit in hac vita securus, sed semper humilis caueat, semperque ne in fine decipiatur, sollicitus pertimescat.

25 *In lib. cuius titulus est modus bene viuendi ad Sororem, Serm. 67.*

Diabolus ad homines perdendos varia habet media secundum vniuscuiusque conditionem & inclinationem.
Cap. XXXI.

1 ORIGENES sic hēt: Cum steterimus cõtra diabolũ eo modo, quo Apost. dicit: Succincti lũbos in veritate, cum hoc modo steterimus aduersus ipsum, ille artifex antiquus & callidus, etiam vinci se simulabit, & cedere, si forte per hoc negligentiores nos efficiat ad certamen. Sed & pœnitentiam simulabit, & deprecabitur nos discedere quidem, sed non longe discedere. Vult nos esse sibi aliqua ex parte vicinos, vult nos à suis finibus non longe discedere. Sed nos nisi ab eo longe recedamus & transeamus mare, & dicamus quantum interiacet ortus ab occasu, elongauit à nobis iniquitates

Homi. 4. in Exod. 10. 1. Ephes. 6.

Digitized by Google

quitates nſas, salui esse non possumus.

IDEM explicans illa verba Leuitici 36. Dormietis & non erit qui vos exterreat, ait: Iustus confidit vt leo; & ideo non timet leonem diabolum, nec draconem Satanam, nec angelos eius, sed dicit secundum Dauid, Non timebo à timore nocturno, à sagitta volante per diem, à negotio perambulante in tenebris, à ruina & dæmonio meridiano. Et iterum, Si consistant aduersum me castra, nõ timebit cor meũ. Post hæc exterminabo, inquit, bestias malas de terra vestra. Bestiæ istę sunt, de quibus Paulus ait: Contra spiritalia nequitiæ in cælestibus. Et illa est mala bestia, de qua dicit Scriptura: Serpens autem erat callidior cunctis animantibus, quæ sunt super terram. Ipsa ergo est hæc mala bestia, quã promittit Deus exterminaturũ se de terra nostra. Vis videre & alias bestias? Audi Esaiam dicentem, In tribulatione & angustia, leo & catulus leonis, inde & nati aspidum volantium, q portabant super aspides & camelos diuitias suas ad gentem quæ non proderit eis. Vbi euidenter contrarias potestates dæmonum, pessimorum, Propheta Spiritu Sancto repletus enumerat, eosque collocare diuitias deceptionum suarum super animas stolidas, peruersasque quas camelis & asinis per figuram comparat, designauit. Et ijs bestijs ne traderetur anima Deum timẽs, orabat Propheta Dauid dicẽs, Ne tradas bestijs animas confitentes tibi. Et exterminabo, inquit, bestias malignas de terra vestra, & pugna non trãsibit per terram vestram. Multæ sunt pugnæ, quæ transeunt per terram nostram, si legem Dei non custodimus. Redeat vnusquisque ad animam suam, & ipse se interna recordatione discutiat, & videat quomodo terra nostra, idest caro nostra, nunc spiritu fornicationis, nũc iræ, & furoris, & auaritię vrgetur, nũc telis pulsatur inuidiæ, nunc spiculis libidinis tenebratur, & in quibuscumque, concupiscit caro aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem, internis prœlijs semper agitatur. Quid autem dicã de cogitationum pugnis, quas cordi nostro suggerit inimicus, vt nos exuat à fide Christi, & à spe vocationis nostræ?

IDEM explicans illa verba: Dominus dedit, Dominus abstulit &c. inquit: Si Iob sciesset, quia diabolus cum illo hoc bellum faciebat, & quia malignus inimicus, rem familiarem & filios ei abstulerat, omnino ad nihilum ipsas tentationes deduceret, & in derisionem illum habens, euidenter aduersus inimicum resisteret, & aperte aduersus apertum hostem staret. Nunc vero inimicus quidem hoc celauit diabolus, cum istos ei inferret labores. Clementissimus autẽ Dominus in suspicione erat, & incusabatur his omnibus. Nam cum diceret diabolus, Ignis cecidit de cęlo, & subito ventus venit à deserto, Deum incusabat istis doloribus. Similiter cum audisset Iob, q ignis cecidit de cœlo, & combussit oues, & quia spiritus venit de deserto, & ruina occidit eius filios, quid aliud suspicari poterat, nisi q Deus illi ipsos dolores cælitus immisisset? quæ omnia diabolus disponebat, vt sic beatum Iob ad blasphemiam prouocaret. 3 *Tract.1.super cap.1. Iob tom.2.*

IDEM explicans illa verba: Equitatui meo in curribus Pharaonis assimilaui te amica mea, inquit: Animæ quę sunt sub illo spirituali Pharaone, & sub spiritualibus nequitijs positæ, currus dicuntur esse Pharaonis, & quadrigæ eius, quas ipse agit, & ducit ad persequendum populum Dei, & ad opprimendum populum Israel. Certum enim est, quòd tentationes, & tribulationes, quas excitant dæmones sanctis, per animas aliquas excitant ad hoc ipsum aptas, & conuenientes. Quibus, tamquam curribus ascensis exagitant & impugnãt, vel Ecclesiam Dei, vel singulos quosdam fidelium. 4 *Homil.2. expofis 2.in Cantica.*

IDEM explicans illa verba: Vulnerata charitate ego sum, sic habet: Sciendum est quòd sicut Deus habet sua iacula, ita & sunt iacula maligni ignita, quibus anima quæ non est scuto fidei munita & protecta, vulneratur in mortem. De ipsis dicit Propheta: 5 *Homil.3.*

Ecce

Psal. 10. Ecce peccatores intenderunt arcum, parauerunt sagittas suas in pharetra sua, vt sagittent in obscuro rectos corde. Hic peccatores de occulto sagittantes, dæmones inuisibiles dicit, & ipsi sunt habentes quædam iacula fornicationis, alia cupiditatis, & auaritiæ, quibus quamplurimi vulnerantur. Habent enim spicula iactantiæ, & vanægloriæ; sed ista valde subtilia sunt, ita vt confixam se anima ab eis, sauciatamq; vix sentiat, nisi sit induta armis Dei, & sit vigilans, & immobilis erga astutias diaboli, scuto semetipsam fidei per omnia cõtegens, & nullam partem nudam relinquens. Quantacumque autem dæmones fecerint tela, si inueniant mentem hominis fide munitam, etiamsi fuerint ignita, etiã si cupiditatum flammis, & incendijs ardeant vitiorum, fide plena cuncta restringit.

6 *Hom. 31. in Gen. to. 1. Simile.* CHRYSOSTOMVS sic habet: Multum sum anxius, non ignorãs quàm malignus sit hostis, qui vestræ saluti insidiatur. Et quemadmodum piratæ quando vident nauem multis mercibus oneratam, & plurimas adducentem diuitias, tunc potissimum varijs moliuntur insidijs, vt possint mercibus omnibus nauigantes illos spoliare. Ita sane & diabolus cum viderit spirituales diuitias coaceruatas, alacritatem feruidam, mentem vigilẽ, & quotidie diuitias augeri; cruciatur, & dentibus frendit, & quasi pirata circuit, & innumeras excogitat artes, vt si qua, vel paruum inueniat aditum, quicquid in nobis est spiritualium diuitiarum, deprædatur. Igitur sobrij simus obsecro, & quanto magis spirituales nostræ facultates crescunt, tanto & vigiliæ nostræ intendantur. Mala enim bestia est, & multiplices machinationes struit. Et quando nõ potest, recta nos ad vitia allicere, & suis dolis inescare, quando manifeste salutem nostram lædere nequit, sæpe per opera carnis, quæ agimus, clanculo esca illata, diuitias nostras auehit omnes. Quando videt nos a manifestis vitijs abhorrere, & fugere intemperantiam, continentiam vero amplexari, & iterũ auersari auaritiam, odio habere iniustitiam, ridere & contemnere delicias, ieiunijs autem & precibus vacare, ac eleemosynis dare operam, tunc alium comminiscitur dolum, quo peffundet oẽs nostras opes, operaq; nostra faciat inutilia. Nam eos qui magna constantia machinationes suas vicerunt, facit vt bonis operibus inflentur, & ad humanam spectent gloriam, quo scilicet a vera eos gloria faciat excidere. *Infra:* Hoc nobis manifestum est ex ijs quæ Pharisæo acciderunt, qui vt magna de se sensit, & publicanum contẽpsit, subito deterior factus est publicano, & se nudans, exhauriẽsque, & omnes virtutum diuitias lingua sua effudit, pertulitq; rarum & nouum naufragium; apprehenso enim littore, omnes merces suas simul perdidit, talisq; in portu naufragium facit. *Infra:* Etsi ad summum virtutis apicem pertigerimus, non obliuiscamur veterum delictorũ, exemplo eius qui dicebat, Ego sum minimus Apostolorum, & non sum dignus vocari Apostolus.

IDEM sic ait: Callidus serpentina cogitatione diabolus, in specie serpentis assumens mendacium, quia semper & ab initio mendax fuit, venit ad fragilem sexum, rudem & incautum, & in illo peccato primi hominis, facta est de vna cupiditate trina cupiditas, ita vt omne quod est in mundo, vt ait Apostolus, Concupiscentia sit ventris, quod est lignum suaue ad escam: concupiscentia oculorũ, quod est speciosum oculis ad videndũ: & ambitio sæculi, quod est esse vt Deus. *Infra.* Adueniens ergo Dominus noster Iesus Christus voluit sanare labẽ primi hominis. Nam cum ieiunaret quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, cum esuriret, diabolus accessit tentare eum, æstimans quòd sicut primi hominis rudimenta deceperat, ita Christum deijceret. Accessit, tentauit eum, & dixit, Si Filius Dei es, dic vt lapides isti panes fiant. Et ille vt deijceret tentationem eius, & sanaret primi hominis peccata, quę est concupiscen- 7 *Hom. de lapsu primi hominis.* *1. Iom. 2.* *Matt. 4.*

piſcentia ventris, repulit eum dicens, Non in ſolo pane viuit homo. Secunda itidem tentatio oboritur, ita vt leuaret eum in montem excelſum valde oſtendens ei omnia regna mundi, & ait, Hæc omnia tibi dabo, ſi cadens adoraueris me. Hæc tentatio dicitur concupiſcentia oculorum, & ille repellens etiam iſtam tentationẽ ait. Vade Satana, ſcriptum eſt enim, Dominum Deum tuum adorabis. Tertia in elatione, quod eſt, eſſe vt Deus, eſt ambitio ſæculi, leuauit eum ſimiliter in pinnam templi, & ait ei, Mitte te deorſum. Et reſpondit ei Dominus, Non tentabis Dominum. Ecce trinam tentationem iſtam vicit Saluator mundi, vbi primus homo peruerſa ſuaſione, male deceptus erat. Nam quomodo ille deceptus eſt, cui ſuaue lignum ad eſcam oſtendit, ſic Chriſtus vicit dicens, Non in ſolo pane viuit homo. Ille ſpecioſum putauit oculis ad videndum, Chriſtus regna mundi, & diuitias contemnens vicit, in quo ille victus eſt. Quod illi perſuaſit eſſe, vt Deus, hoc iſti dictum eſt, Angelis ſuis Deus mandauit de te, &c.

8 *expoſi. Pſ. 90* IDEM explicans illa verba: Non timebis a timore nocturno, a ſagitta volante in die, a negotio perambulante in tenebris, a ruina & dæmonio meridiano, ait: Quis eſt timor nocturnus ambulans in tenebris, niſi tentationes diaboli quas mittit in damnificationibus, in detractionibus, in vituperationibus? A timore iſto nocturno non timet Chriſtianus, quia vituperationibus non frangitur. Sagitta volans per diem, poteſt intelligi, laus humana, quæ etiam ipſa percutit, vt elatione pereat. Quid eſt negotium perambulans in tenebris? Audi, negotia, quæ rationabilia videntur eſſe Chriſtianis, & ſunt tenebroſa. Malum negotium pecuniarum quod animam inuiſeat, & captiuat. De hoc aiebat Pſaltes, Quoniam non cognoui negotiationem, introibo in potentias Domini. Ergo ab iſto negotio perambulãte in tenebris, a ruina & dæmonio meridiano, non timemus. *[Pſ.] 70.*

9 *Homil. 37. in Mat. 10. 2.* IDEM ſic habet. Veterator malorum diabolus, cum ſit magna malitia præditus, multa opera ingenti ſtudio, cõdeſcenſioneq; nonnulla ad perditionem hominum vtitur. A minimis enim plerumque incipit, quod intueri hoc modo licet. Studebat in Phitoniſſæ deriſionem Saul regem detrudere, iterum quia non adhibuiſſet ille mentem, ad Phitoniſſas paulatim illũ inducit. Nam quoniam Samueli non obtemperauit, & holocauſta offerri præparauit, illo abſente accuſatus, ait neceſſitas hoſtium facta eſt maior. Cumque flere oportuiſſet, quaſi nihil feciſſet lætabatur. Iuſſit deinde nonnulla de Amalechitis Deus, ea quoq; tranſgreſſus fuit, hinc aduerſus Dauid illum inſaniuit, ac ſic paulatim atque paulatim labens non ſtetit, quouſque, ad ipſum perditionis barathrum, ſeipſum immiſit. Similiter etiam de Cain factum eſſe videmus. Non enim confeſtim cædem fratris illi ſuggeſſit, ne magnitudine rei commotũ tam ſceleſtum facinus abominaretur, ſed prius perſuaſit deteriora offerre, nullum eſſe id dicens peccatum, deinde inuidiæ veneno ſuccendit, nihil etiam hinc mali ſecuturum perſuadendo, ita ſenſim in eum illapſus, ad cædem fratris, & ad negationem ſceleris impulit, nec prius ceſſauit, quàm malorum omnium verticem impoſuit. *Infra.* Nemo repente ad extremam improbitatem inſilijt. Habet quippe inſitum quædam anima pudorem atque innatum, quem ſubito calcare atque proijcere non poteſt, ſed ſenſim, atque paulatim ex negligẽtia perit, hoc pacto etiam Idolorum cultus aditum inuenit, cum vltra quam oportet, viui, atque defuncti nonnulli honorarentur, hoc pacto ſimulachra, & ſtatuæ adoratæ ſunt, hoc pacto denique fornicatio & cetera vitia dominãtur. Conſideremus autem, ſi nimium quidam ac importune riſit. Dicit, quid enim eſt riſus, aut quid numquam ex riſu mali ſequetur? Orta tamen ex immoderato riſu pauliſper ſcurrilitas, a ſcurrilitate turpiloquiũ, a turpiloquio

1. Reg. 28.

10

quio operatio turpis profecta. Cum alius proximo ex incuria malediceret, reprehensusque esset, contempsit, dicens nihil esse mali huiusmodi verbis vti, sed hinc dissidia & odia orta sunt, inde inimicitiæ capitales, hinc contumeliæ, a contumelijs porro pulsatio, ac inde cædes plerumque secuta est. Sic a minimis ad maxima gradatim diabolus ducit, & inde ad desperationem detrudit, & hane viam, priore, nō minorem, adinuenit.

11 *Hom. 4. ex imperfecto in Matt.* IDEM sic habet: Omnes species iustitiæ quas habent serui Dei in veritate, possunt habere, & serui diaboli in simulatione. Habet enim diabolus, & mansuetos, & humiles, habet castos & elemosynarios, & ieiunos, & omnē speciem boni quam creauit Deus ad salutem, ipsam speciem & diabolus introduxit ad seductionem, vt inter bonum verum, & bonum simulatum confusio fiat, vt simplices homines qui boni veri, & boni simulati differentiam intelligere caute non possunt, dū quærunt bonos Dei viros, incurrant in seductores diaboli. Solam autem charitatem sancti Spiritus non potest immundus spiritus imitari.

12 *Hom. 4. in c. 2. epist. 2. ad Corint. to. 4.* IDEM explicans illa verba: Ne circumueniamur a Satana, neque enim illius cogitationes ignoramus, sic ait: Non ignoramus cogitationes eius, videlicet quòd sub pietatis specie perdit. Non enim solum illiciendo ad stuprum, verum & diuersa ratione potest exitium adferre, puta immodico pœnitentiæ dolore. Proinde cum simul suis & nostros vsurpet, dum & ad peccandum incitans perdit, & nobis ad pę nitentiam prouocantibus rapit. Nec enim illi satis est per peccatum deijcere, sed idem facit per pœnitentiā, nisi vigilemus, vnde frequenter vicit nos per nostra. Nam per peccatum vsurpare, proprium illius est, non item per pœnitentiam, quòd hæc nostra sunt arma non illius. Quum igitur & hinc possit arripere, considera quām turpiter vincemur, quomodo vt imbecilles ac miseros deridebit atque insultabit, si nostris nos armis aggrediatur est. Nam vehementer ridiculum est, atque extremum dedecoris, illum per nostra remedia, procurare vulnera. Bo que dixit, nō enim illius cogitationes ignoramus, vafriciem eius, dolositatem, molitiones malitiam, sub pietatis imagine, factos incursus declarans. *Infra:* Dum non inuenit quo pacto recta via perdat, alia via ingreditur, labores quidem intendens, fructibus autem spolians, eisque persuadens, quasi totum recte peregerint, vt iam reliqua negligant.

HIERONYMVS sic ait: Multas apud Ægyptum & Thebaidam Ecclesias, tempestas sæua populata est. Verum hostis callidus tarda ad mortem suplicia conquirens, animas cupiebat iugulare, non corpora. Cuius vt crudelitas notior fiat, duo memoriæ causa, exempla subiecimus. Perseuerantem igitur in fide martyrem, & inter equuleos laminasque victorem, iussit melle perungi, & sub ardentissimo sole ligatis manibus post tergum resupinari, scilicet vt muscarum aculeis cederet, qui ignitas sartagines ante superasset. Alium iuuenili ætate florentem, in amænissimos hortos præcepit abduci, ibique inter lilia candentia, & rubentes rosas cum leni iuxta murmure aquarum serperet riuus, & molli sibilo, arborum folia ventus pręstringeret, super extructum plumis lectum resupinari, & ne se inde posset excutere blandis serico nexibus irretitum relinqui. Quo cum recedentibus cunctis, meretrix speciosa venisset, cœpit delicatis stringere colla cōplexibus. Quid ageret miles Christi, & quo se verteret nesciebat. Quē tormenta non vicerant, superabat voluptas. Tandem cælitus inspiratus præcisam morsu linguam in osculantis se faciē expuit, ac sic, libidinis sensum, succedens doloris magnitudo superauit. 13 *Epist. 50. quæ est de vita Pauli Primi Eremita to. 1.*

IDEM explicans illa verba: Versus insidians factus est mihi, leo in abscondītis, sic ait: Per duas bestias ferocissimas, nimis dolosam, & crudelē, persecutionē antiqui hostis exprimit, qui per ministros suos, aliū blandimētis, 14 *Lib. 2. in c. 3. Trenorū to. 4.*

tis, alium vero supplicijs a semita rectæ fidei subuertit, & a spe cælestis auxilij quasi desolatos atterere cupit, vnde subdit, semitas meas subuertit. De huius leonis insidijs Propheta in Psalmis testatur dicens, Sedet in insidijs cum diuitibus in occultis. Actus Antichristi, latronum consuetudini comparauit, qui occultas vias insident, vt interficiant innocentes.

15 IDEM explicans illa verba: Et de longe oculi eius prospiciũt, inquit. Sagacis valde atq; peruigilis aduersarij nostri animum ad inquirendas vires sanctorum dimicantium, nomine oculorum appellauit Deus. Quod autem ait de longe, mentis eius intuitus subtili intentione prospicit, eo quòd etiam in posterũ, exercitatæ malitiæ, sagaci suspicione præuideat, non locorum spatia intelligenda sunt, sed initia dispositionis humanæ ad recte viuendum. Hoc inquam de longe prospicit, quod est ab ipsis vtique exordijs subtilis spiritus, & ad omne malũ nimium mobilis intuitus, vt illic antequam conatus hominis saltem in aliquo roborentur, pullulantia bona exprimat & extinguat, & interemptũ hominem faciat fœtere peccato.

16 IDEM explicans illa verba: Induite armaturam Dei, vt possitis stare aduersus insidias, vel versutias diaboli, vt Hieronymus legit, sic habet: Diabolus quasi vir bellator & fortis multimoda ingenia ostendit, quibus nos capere nitatur per ea loca in quibus non omni custodia seruemus cor nostrum. Quæ loca methodias eius, id est adinuentiones vel versutias eius Paulus nominauit. Si enim abstinuerimus nos a corporum voluptate, parum cautos in auaritia capit. Quòd si, & auaritiam cum voluptate contẽnimus, per luxuriam irrepit; & facit nobis ventrem esse Deum, & per hanc, etiam illa quæ fortia esse videbantur, expugnat. Et quomodo solent sapientes exercituum principes, ea vel maxime oppugnare vrbium loca, quæ parum munita sunt, vt cum per illa irruperint, facile munita capiantur, ita & diabolus per ea quæ patere videt, aut certe non firmiter clausa, quærit irrumpere, & ad ipsam arcem cordis & animæ peruenire. *Infra*: Non est nobis colluctatio aduersus carnẽ, & sanguinem, sed aduersus principes, & potestates. Existimo aduersus carnem, & sanguinem esse certamina, quas Paulus ad Corinthios vocat tentationes humanas, quando caro concupiscit aduersus spiritum, & prouocat nos facere opera sua, fornicationem, immunditiam, luxuriam, inimicitias, contentiones, rixas, iras, dissensiones, ebrietates, comessationes, & reliqua his similia. Porro non est humana tentatio, nec aduersus carnem & sanguinem pugna, quando aut ipse Satanas transfiguratus in Angelum lucis persuadere nititur, vt eũ Angelum lucis arbitremur, aut aliquid horum simile facit, in omni virtute, signis, & portentis mendacibus, in omni deceptione iniquitatis. Nam cum aliquem illaquearit inimicus, vt recipiat se, & loquatur in eo, hæc dicit Dominus, non quasi caro & sanguis eum decipit, aut quasi humana tentatio, sed quasi principatus, & potestates, rectores tenebrarum, & nequitia spiritualis.

AVGVSTINVS explicans illa verba: Educes me de laqueo, quem absconderunt mihi (vbi Augustinus educes me de muscipula ista, quam occultauerunt mihi) ait: Muscipulam suam diabolus tendit vsque in finem, & væ illi qui in illam muscipulam cadit. Extenta est & parata muscipula inimici. Posuit in muscipula errorẽ, & terrorem: errorem, quo illiciat: terrorem quo frangat, & rapiat. Tu claude ianuam cupiditatis contra errorẽ, tu claude ianuam timoris contra terrorem, & educeris de muscipula. Huiusmodi pugnæ exemplum, imperator tuus in se demonstrauit. Et primo tentatus est illecebris, quia tentata est in illo ianua cupiditatis, quando diabolus illi dixit, dic vt lapides isti panes fiant, adora me & dabo tibi Regna ista, mitte te deorsum. Omnia hæc per illecebram cupiditatem tentant.

Margin notes: Psal. 9. | Iob c. 39. / Psal. 10. 7. | Lib. 3. in c. 6. Pauli ad Ephesios 6. | Gal. 5. | 2. Cor. 11 | 17 In Ps. 30. in. 8. | Luc. 4. | 18 In Ps. 39. Psal. 90. | 19 In Ps. 90.

Et

At vbi clausam inuenit cupiditatis, ianuam in eo qui tentabatur pro nobis, conuertit se ad tentandam ianuã timoris, & præparauit passionem illi. Deniq; hoc dicit Euangelista, & consummata tentatione, diabolus recessit
Luc. 4. ad tempus ab eo. Quid est ad tempus? Tanquam rediturus, & tentaturus ianuam timoris, quia clausam inuenit ianuam cupiditatis.

18 In Ps. 39. Psal. 90. IDEM sic ait: Hostis noster tunc leo fuit, cũ aperte sæuiebat, modo draco est, cum occulte insidiatur. Ille autem cui dictum est, Conculcabis leonem, & draconem, quoniam corpus eius, & membra eius sumus, sicut conculcauit leonem pedibus patrum nostrorum, aperte sæuientem, & ad passiones martyres attrahentem, ita modo draconem conculcabit, ne nobis in sidietur. De quo dracone nos cautos
2. Cor. 11. faciens Apostolus ait: Timeo ne sicut serpens Euam seduxit astutia sua, sic & mentes vestræ corrumpantur a castitate, quæ est in Christo Iesu. Serpens ergo iste, adulter antiquus, virginitatem corrumpendam cordis inquirit. Sicut autem adulter homo lætatur in nequitia sua, cum carnem corrumpit, sic & diabolus lætatur, quando mentem corrumpit. Sicut autem patribus nostris, aduersus leonem, opus erat patientia, sic nobis aduersus draconem, vigilantia. Persecutio autem siue a leone, siue a dracone, numquam cessat Ecclesię, & magis metuendus est cum fallit, quàm cum sæuit, illo tempore ingerebat violentias, nunc insidias, videbatur tunc fremens, lubricus nunc & oberrans difficile videtur. Apertum malum fremitus leonis, a lõge auditur, a longe cauetur. Applicat se lubricus draco occultis lapsibus, serpens, leni tactu surrepens, astuto sibilo immurmurans.

19 In Ps. 90. IDEM explicans illa verba: Non timebis a timore nocturno, &c. ait: Quid est timendum in nocte, & quid in die? cum quisque ignorans peccat, tamquam in nocte peccat, cum autem sciens peccat, tamquam in die peccat. Tentationem quæ fit in ignorantibus leuis, timorem nocturnum appellauit, & tentationem quæ fit leuis in scientibus, Sagittam volantem per diem appellauit. Quæ sunt leues tentationes? Quæ non sic instant, non sic vrgent, vt cogant, sed possunt cito declinata transire. Eadem rursus fac grauia, si persecutor instet, & vehementer terreat ignorantes, idest nondum firmos in fide, nec scientes quòd ad hoc sunt Christiani, vt futuram vitam sperẽt, cum cœperint terreri de malis temporalibus, putant quòd deseruit illos Christus, & sine causa sint Christiani. Non enim norunt, vt dixi, quia ad hoc sunt Christiani, vt præsentia superent, & futura sperent, inuenit illos negotium perambulans in tenebris, & capit eos. Sunt autem quidam, qui nouerunt se ad futuram spem vocatos, quia quod nobis promisit Deus non est de ista terra, non de ista vita, quia omnes istæ tentationes tolerãdæ sunt, vt illud acquiramus, quod nobis promisit Deus in æternum. Norunt ista, sed quando cœpit persecutor instare vehementer, agitare minis, pœnis, tormentis, aliquando cedunt, & scientes tamquam in diem cadunt. Quare autem in meridie? Quia multum feruet persecutio. Maiores æstus dixit 20
meridiem. Sicut granum quod cecidit inter petrosa, quia non habens altas radices exorto Sole aruit. Ij sunt Matt. 13.
qui ad tempus credunt, & in tempore Eph. 3.
tentationis recedunt, quia deerat firma radix quæ est charitas, de qua ait Paulus, vt in charitate radicati, & firmati. Dæmonium ergo meridianum propter æstum vehementis persecutionis, positum est. Quicumque ergo imperatorum persecutione sæuiente, noluit feriri, & ideo negauit se esse Christianum, sciens quòd malum faceret, peruenit ad illum sagitta volãs per diem. Quicumq; autem non curauit præsentem vitam, sed certus sperauit futuram, declinauit sagittam volantem per diem. Cum vidissent inimici, quod multi festinarent ad martyrium, & fideles crescerent, dixerunt, Quicumque confessus fuerit no-

Digitized by Google

men Christi, non occidatur, sed torqueatur,& tamdiu torqueatur quousque neget se esse Christianum. Quis fidelis eam mortis celeritatem declinaret? illud autem, Qui se confitetur Christianum non occidatur, sed torqueatur donec neget, si negauerit dimittatur, dæmonium meridianũ erat. Multi ergo non negantes, in tormentis deficiebant, tamdiu enim torquebantur, donec negarent.

21 *In Ps.141.* IDEM, explicans illa verba: In via hac qua ambulabam, absconderũt superbi laqueum mihi, sic habet: Via hæc qua ingrediebar Christus est, ibi illi absconderunt laqueum, me persequentes, quia Christianus sum Quantum ad eorum cupiditatem, & conatum pertinet, in ipsa via me voluerũt habere laqueum, quo caperer. Hoc dictum est iuxta cupiditatem ipsorũ, nam expresse alibi dictum est, iuxta semitas scandalum posuerunt mihi. *Psal. 139.* Reuera enim non ponunt in semita, non ponunt in via quæ Christus est, non eos Christus sinit ponere in via, vt nõ sit qua eamus, sinit tamen eos ponere iuxta viam, vt de via non declinemus. Non egrediar a Christo, & non incidam a via in laqueum, tutus ero, si de via non recessero. Ignoras quia in medio laqueorum ingredieris, ait Scriptura? *Eccl. 9.* Quid est in medio laqueorum? In via Christi. Et hinc laquei, & hinc laquei. Laquei a dextris, laquei a sinistris. Laquei a dextris prosperitas sæculi, laquei a sinistris aduersitas sæculi. Laquei a dextris, promissiones, laquei a sinistris terrores. Tu in medio laqueorum ingredere, a via noli discedere, nec promissio te capiat, nec terror elidat.

22 *Tract. 2. in 1. Canonicam Ioannis 10.9.* IDEM exponens illa verba: Omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, concupiscentia oculorum, aut superbia vitę, inquit. Desiderium carnis est desiderium rerum quæ pertinent ad carnem, sicut cibus, & concubitus, & cetera huiusmodi. Desiderium oculorum, dicit omnem curiositatem. Ambitio sæculi, superbia est, iactare se vult in honoribus, magnus tibi videtur homo, siue de diuitijs siue de aliqua potentia. Tria sunt ista, & nihil inuenies vnde tentetur cupiditas humana, nisi aut desiderio carnis, aut desiderio oculorum, aut ambitione sæculi. Per ista tria tentatus est Dominus a diabolo *Matt. 4.* Desiderio carnis tentatus est, quando dictum est ei, Dic, vt lapides isti panes fiant, quando esuriuit post ieiunium. Tentatus est desiderio oculorum quando ei dixit, Mitte te deorsum. De ambitione sæculi tentatus est, quando ei dictum est, Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me.

23 *Tract. 5. in Ioãnis Apocal.* IDEM explicans illa verba: Et exijt alius equus ruffus, & sedenti super eum datum est tollere pacem de terra, ait: Equus ruffus populus est malus, ex sessore suo diabolo sanguinolentus. Quem ideo dixi ruffum, eo quòd multorum esset sanguine rubicundus. Quod autem datus est ei gladius acutus, & tollere pacem de terra, hoc est, quod diabolo suadente, homines mali iugiter inter se lites & discordias vsque ad mortem excitare non cessant.

24 *Lib. de symbolo ad Catechumenos* IDEM ait: Duo sunt genera armorum diaboli valde fortia, voluptas & timor. Alios enim voluptate capit, alios timore frangit. Contra timorem diaboli, assit timor Domini sanctus permanens in sęculum sęculi. Cõtra voluptatem turpissimæ delectationis, non desit fides orationis. Plures tamen noueritis dilectissimi capere aduersarium per voluptaté quàm per timorem. Nam quare quotidie muscipulam spectaculorum, insaniam studiorum, ac turpium voluptatum proponit, nisi vt his delectationibus capiat?

25 *Serm. 8. ex 17. varijs, qui est de beato martyre Vincentio 10.10.* IDEM sic habet: Benè vincere diabolum est vniuersas machinas vincere, illecebras dum ministrat, vincitur per continentiam: pœnas & tormẽta infligit, vincitur per patientiam: errores suggerit, vincitur per sapientiam. Ad extremum cum omnia hęc victa fuerint, suggerit animæ, euge, euge, quantum potuisti, quantum certasti.

Psal. 33.

26 *Lib. 1. moral. cap. 21. n. 2.*

27 *Trin. 1.*

stasti. Quis tibi comparatur? Quàm be-
ne vicisti? Respondeat illi anima san-
Psal. 33. cta, Auertantur statim erubescentes,
qui dicunt mihi euge, euge.

26 GREGORIVS sic habet: Bo-
Lib. 1. moral. cap. 20. to. 2. na nostra tribus modis antiquus hostis insequitur, vt videlicet aliquando in bono opere intentionẽ polluat. Aliquando vero intentionem boni operis vitiare non præualet, sed in ipsa actione, se quasi in itinere opponit, vt cum per propositum mentis securior quisque egreditur, subiuncto latenter vitio, quasi ex insidijs perimatur. Aliquando vero nec intentionem vitiat, nec in itinere supplantat, sed opus bonum, in fine actionis illaqueat, quãtoque vel a domo cordis, vel ab itinere operis, longius recessisse se simulat, tanto ad decipiendum, bonæ actionis terminum astutius expectat, & quanto incautum quemq; quasi recedendo securum reddiderit, eo illum repentino nonnumquam vulnere, durius insanabiliusque transfigit. Intentionẽ quippe in bono opere polluit, quia cum facilia ad decipiendum corda hominũ conspicit, eorum desiderijs auram trãsitorij fauoris apponit, vt in his quæ recta faciunt, ad appetenda iura, fortitudine intentionis inclinentur. Vnde recte sub Iudeæ specie de vnaquaque anima miseræ intentionis laqueo capta, per Prophetam dicitur, Facti sunt hostes eius in capite, ac si aperte

27 diceretur. Cum bonum opus non bo-
Tren. 1. na intentione sumitur, hinc aduersantes spiritus ab ipso cogitationis exordio principantur, tantoque eam plenius possident, quanto & per initium dominantes tenent. Cum vero intentionem vitiare non præualent, in via positos laqueos tegunt, vt in eo quod bene agitur, cor exaltans se, ex latere ad vitium deriuetur, quatenus quod inchoans aliter proposuerat, in actione, longe aliter quàm cœperat, percurrat. Sæpe enim bono operi dum laus humana obuiat, mentem operantis immutat, quæ quamuis quæsita nõ fuerat, tamen oblata delectat. Quia enim etiam bene inchoantibus subesse in itinere laqueos Psalmista conspexerat, recte prophetico plenus spiritu di-
cebat, In via hac qua ambulabam, ab- *Ps. 141.*
sconderunt laqueum mihi. Quod bene ac subtiliter Hieremias insinuat, qui dum gesta foris referre studuit, quæ intus apud nosmetipsos gererentur in-
dicauit dicens, Venerunt octoginta vi- *Hier. 41.*
ri de Sichem, & de Silo, & de Samaria rasi barba, & scissis vestibus, squalentes munera, & thus habebãt in manu, vt offerrent in domo Domini. Egressus autem Ismael filius Nathanię in occursum eorum de Masphæ incedens, & plorans ibat. Cumq; occurrisset eis dixit ad eos. Venite ad Godoliam filiũ Ahicham. Qui cum venissent ad medium
ciuitatis, interfecit eos. Barbam quip- 28
pe radunt, qui sibi de proprijs viribus fiduciam subtrahunt, vestes scindunt, qui sibimetipsis in exterioris decoris laceratione, non parcunt. Oblaturi in domo Domini thus & munera veniunt, qui exhibere se in Dei sacrificio orationem cum operibus pollicentur. Sed tamen si se in ipsa sanctæ deuotionis via, caute circumspicere nesciunt, Ismael Nathaniæ filius in eorum occursum venit, quia nimirũ quilibet malignus spiritus, prioris sui, Satanæ videlicet exemplo, in superbiæ errore generatus, se ad laqueum deceptionis opponit. De quo & bene dicitur, Incedens, & plorans ibat, quia vt deuotas mentes interimere feriendo præualeat, semetipsum quasi sub velamine virtutis occultat, & dum cõcordare se vere lugentibus simulat, ad cordis intima securius admissus, hoc quod intus de virtute latet. Qui plerumque se spondet ad altiora prouehere, vnde & dixisse perhibetur, Venite ad Godoliam filium Ahicham, atque dum maiora etiam ostendit, minora subtrahit. Vnde & recte dictum est, qui cum venissent ad medium ciuita-
tis, interfecit eos. Viros ergo ad offe- 29
renda Deo munera venientes, in medio ciuitatis interfecit, quia diuinis deditæ operibus mentes, nisi magna se circumspectione custodiant, hoste surripiente, dum deuotionis hostiam portant,

tant, in ipso itinere perdunt vitam. *Infra.* Cum vero antiquus hostis, nec in exordio intentionis ferit, nec in itinere actionis intercipit, duriores in fine laqueos tendit. Quem tanto nequius obsidet, quanto solum sibi remansisse ad decipiendum videt. Hos namq; fini suo laqueos oppositos Propheta conspexerat, cum dicebat, Ipsi calcaneum meum obseruabunt. Quia enim in calcaneo finis est corporis, qd per hunc, nisi terminus signatur actionis? Maligni ergo spiritus calcaneum obseruant, cum actionis bonæ finem vitiare desiderant. Vnde & eidem serpenti dicitur, Ipsa tuum obseruabit caput, & tu calcaneum eius. Caput quippe serpentis obseruare, est initia suggestionis eius aspicere, & manu sollicitæ considerationis, a cordis aditu funditus extirpare. Qui tamen cum ab initio deprehenditur, percutere calcaneum molitur, quia etsi suggestione prima intentionem non percutit, decipere in fine tendit.

Psal. 55.

Gen. 3.

30 *Lib. 2. in c. 1. Iob cap. 24. moral.*

IDEM explicans illa verba: Cum venissent filij Dei, vt assisterent coram Domino, affuit inter eos etiam Satan, sic habet: Cum filij Dei assistunt coram Deo, inter eos quoque assistet & Satan, quia plerumq; bonis nostris cogitationibus, quæ in corde nostro aduentu Spiritus sancti seminãtur, sic interserit, vt bene cogitata perturbet, maleque perturbata dilaniet. Vnde venis? Callidum namque hostem requirere, est eius nobis insidias declarare, vt quo eum subintrare ad cor cernimus, forti cõtra illum circumspectione vigilemus. Circuiui terram, &c. Satan terram circuire, est carnalia corda perscrutari, & vnde occasionem accusationis inuenire possit, exquirere: terram circuit, quia humana corda circũuenit, vt bona tollat, mala inferat. Et non transuolasse, sed perambulasse se asserit, quia quem tentat, nequaquam velociter deserit, sed vbi molle cor inuenerit, ibi pedem miseræ persuasionis figit, vt immorando, actionis prauæ vestigia imprimat.

31 IDEM explicans illa verba Iob cap. 2. adhuc tu permanes in simplicitate tua, sic habet: Antiquus hostis, humanum genus duobus modis tentare consueuit, vt videlicet corda stantium, aut tribulationibus frangat, aut persuasionibus molliat. In vtrisque contra beatum Iob se vehemẽter exercuit. Nam prius patrisfamilias intulit damna rerum, orbauit patrem filiorum morte, percussit incolumem putredine vulnerum. Sed quia putrescentem foris, sanum adhuc interius stare conspexit, & quem exterius nudum reddidit, hunc interius ditiorem fieri per exhibitam laudem conditoris inuidit, callide cogitans pensat, & ad subtilia tentandi argumenta cõuertitur. Nam antiquæ artis insidias repetit, & quia scit, quomodo Adam decipi soleat, ad Euam recurrit. Quæritur ab aduersario, in hanc arcem munitissimam, quibus gradibus ascendatur. Vicina est aũt viro mulier, atq; subiecta. Cor igitur mulieris tenuit, & quasi scalam, qua ad cor viri ascendere posset, inuenit. *Infra.* Ex verbis autem malæ persuadentis coniugis vigilãter debemus aspicere, quod antiquus aduersarius, non solum per semetipsum, sed per eos etiã qui nobis adhærent, statum satagit nostræ mentis inclinare, cum.n. cor nostrum, sua persuasione nõ subruit, ad hoc nimirum per linguas adhærentium repit. Callidus namque aduersarius, cum a bonorum cordibus repelli se conspicit, eos, qui ab illis valde diliguntur, exquirit, & per eorum verba blãdiens loquitur, qui plus ceteris amãtur, vt dum vis amoris cor perforat, facile persuasionis eius gladius ad intima rectitudinis munimina, irrumpat. Post damna igitur rerũ, post funera pignorũ, post vulnera scissurasque membrorum, antiquus hostis linguam mouit vxoris. *Infra.* Ecce tentando omnia abstulit, ecce tentando mulierem relinquit, & sancto viro callide cuncta diripuit, sed valde callidius adiutricem suam mulierem reseruauit. Sed Adam noster, fortis in sterquilinio iacet, qui in Paradiso quondam debilis stetit.

Lib. 3. moral. cap. 6.

32

33 *Lib. 14. moral. ca. 7.*

34 *Lib. 19. moral. c. 1.*

IDEM

33 *Lib.14. moral.ca.7.* IDEM explicans illa verba: Iob 18. abscondita est in terra pedica eius, & decipula illius super semitam, inquit. In terra pedica absconditur, cum culpa sub terrenis commodis occultatur. Inimicus quippe insidians, ostendit humanæ menti, in terreno lucro quid appetat, & occultat peccati laqueum, vt eius animam stringat, quatenus videat quid est, quod concupiscere valeat, & tamen nequaquam videat, in quo culpæ laqueo pedem ponat. Decipula vero a decipiendo dicta est. Et tunc ab antiquo hoste super semita decipula ponitur, quãdo in actione huius mundi, quam mens appetit, peccati laqueus paratur, quę videlicet non facile deciperet, si videri potuisset. Sic quippe decipula ponitur, vt dũ esca ostenditur nequaquam ipsa videatur a transeunte. Quasi esca quippe in laqueo est, lucrum cum culpa, & huius mundi prosperitas cum iniquitate. Sæpe ergo proponuntur animo, cum culpa honores, diuitiæ, salus, & vita tẽporalis, quæ mens infirma dum quasi escam videt, & decipulam non videt, per escam, quam videns appetit, in culpa constringitur, quæ non videtur.

Existunt etenim qualitates morum, quæ certis vitijs sunt vicinæ. Nam mores asperi, aut crudelitati, aut superbię solent esse coniuncti, mores autem blãdi, & quàm decet paulo amplius lętiores, nonnumquam & dissolutioni. Intuetur ergo inimicus generis humani, vniuscuiusq; mores, cui vitio sint propinqui, & illa opponit ante faciem, ad quæ cognoscit facilius inclinari mentem, vt blandis ac lætis moribus sępe luxuriam, nonnunquam vanam gloriã, asperis vero mentibus iram superbiã vel crudelitatem proponat. Ibi ergo decipulam ponit[?], vbi esse semitam mentis conspicit, quia illic periculum deceptionis inserit, vbi viam esse inuenerit propinquæ cogitationis.

34 *Lib.19. moral.c.1.* IDEM explicãs illa verba Iob 28. cap. Volucres quoque cœli latet. Sic ait: Per volucres, nonnumquam virtutes aereæ designantur, bonorum studijs aduersæ, vnde veritatis voce dicitur, quoniam semen quod secus viã cecidit, venerunt volucres & comederunt illud, quia nimirum maligni spiritus, humanas mentes obsidentes, dũ cogitationes noxias ingerunt, verbum vitæ a memoria euellunt. *Luc. 8.* Hinc rursum cuidam diuiti superba sapienti dicitur, Vulpes foueas habent, & volucres cęli nidos, Filius autem hominis non habet, vbi caput suum reclinet. *Matt. 8.* Vulpes, valde fraudulenta sunt animalia, quæ in fossis vel specubus se abscõdunt, cumque apparuerint, nunquam rectis itineribus sed tortuosis anfractibus currunt; volucres vero, vt nouimus, alto volatu se in aera subleuãt. Nomine ergo vulpium dolosa atque fraudulenta, nomine autem volucrũ, hæc eadem superba dæmonia designantur. Ac si dicat, fraudulenta & elata dæmonia in corde vestro, idest, in cogitatione superbiæ, inueniunt habitationem suam, Filius autem hominis vbi caput suum reclinet, non habet, humilitas mea, requiem in superba mente vestra, non inuenit. *Luc. 9.*

35 *Lib.19. moral.c.12.* IDEM explicans illa verba Iob 38. Per quam viam spargitur lux, diuiditur æstus super terram, ait: Accepta luce conuersionis, mox ab occulto aduersario contra fulgentem mentem tentamenta succrescunt, & ideo subdit, diuidatur æstus super terram. Hostis namque callidus, quos iustitiæ luce enitescere cupit, eorum mentes, illicitis desiderijs inflammare contendit, & plerumque plus se vrgeri tentationibus sentiunt, quàm tunc cum lucis internæ radios non videbant. Vnde & Israelitæ postquam vocati sunt, contra Moysen & Aaron de excrescente labore conqueruntur dicentes, Videat Dominus, & iudicet, quoniam fœtere fecistis odorem nostrum coram Pharaone & seruis eius, & præbuistis ei gladium, vt interficeret nos. *Exod. 5.* Recte vero etiam diuidi æstus dicitur, quia nimirum non singulis omnibus, sed quibusdam vicinis, ac iuxta positis vitijs fatigantur. Prius enim cõplexionem vniuscuiusque, antiquus aduersarius perspicit, & tunc tentationis laqueos ponit.

Alius

Digitized by Google

Alius namq; lætis, alius tristibus, alius timidis, alius elatis moribus existit. Quo ergo occultus aduersarius facile capiat, vicinas complexionibus deceptiones parat. Quia etenim lætitiæ, voluptas iuxta est, lætis moribus, luxuriam proponit. Et quia tristitia in iram facile labitur, tristibus, poculum discordiæ porrigit. Quia timidi supplicia formidant, pauentibus, terrores intentat. Et quia elatos extolli laudibus conspicit, eos ad quæque voluerit, blãdis fauoribus trahit. Singulis igitur hominibus, vitijs conuenientibus insidiatur. Neque enim facile captiuaret, si luxuriosis, Et auaris scorta proponeret, si aut voraces, de abstinẽtię gloria, aut abstinentes, de gulæ imbecillitate tentaret, si mites per studium certaminis, aut iracundos capere per fauorem formidinis quæreret. Quia ergo in tentationis ardore callide singulis insidians, vicinos motibus laqueos abscõdit, recte dicitur, diuiditur æstus super terram.

6 IDEM explicans illa verba Iob ca. 39. Gloria narium eius terror, inquit: Nomine narium in sacra Scriptura aliquando antiqui hostis instigatio solet intelligi & exhalantes eius insidiæ, quod in hoc eodem libro de illo Dominus attestatur dicens, De naribus procedit fumus. Ac si dicat, de peruersa instigatione illius, in humanis cordibus, caligo nequissimæ cogitationis surgit, per quam videntium oculi tenebrescant.

7 IDEM exponens illa verba Iob ca. 40 Stringit caudam suam quasi cedrũ, sic habet: Prima quidem serpentis suggestio, mollis ac tenera est, & facile virtutis pede conterenda, sed si hæc inualescere negligenter permittitur, eique ad cor aditus licenter præbetur, tanta se virtute exaggerat, vt captam mentẽ deprimens, vsque ad intolerabile robur excrescat. Caudam itaque quasi cedrum stringere dicitur, quia semel eius in corde recepta tentatio, in cunctis quæ subsequenter intulerit, velut ex iure dominatur. Huius ergo Behemoth caput herba est, cauda vero cedrus, quia ex prima quidem suggestione blandiẽs substernitur, sed per vsum vehementer inualescens, succrescente tentationis fine roboratur. Superabile namque est omne quod initio suggerit, sed inde sequitur, quod vinci vix possit. Prius enim quasi consulens, blãda ad animum loquitur, sed eum semel dentem delectationis infixerit, violenta post consuetudine pene insolubiliter innodatur, vnde & bene stringere caudam dicitur. Dente enim vulnerat, cauda ligat, quia suggestione prima percutit, sed percussam mentem, ne euadere valeat, inualescente fine tentationis astringit. Behemoth ergo iste, prius illicita suggerens, linguam exerit, post ad delectationem pertrahens, dentem figit, ad extremum vero per cõsensionem possidens, caudam stringit. Quidam ergo dum Behemoth istius caput non conterunt, plerumque cauda, & nolentes ligantur. Quæ contra eos cedri more induruit, quia a blanda voluptate exordij, vsque ad violentiam retentionis excreuit. Dicatur ergo, stringit caudam suam quasi cedrum, vt tanto quisque debeat initia tentationis fugere, quanto finem eius intelligit citius solui non posse, & quos per praua initia cepit, ad finem deteriores reddit, vt tentamenta eius quo citius cessatura sunt, eo valẽtius cõpleantur.

IDEM explicans illa verba: Iob cap. 40. nunquid illudes ei, quasi aui, sic inquit. Quid est quod aduersarius noster prius Behemoth, post modum Leuiathan dicitur, at nunc aui in perditionis suæ illusione comparatur? Behemoth quippe belua interpretatur, quæ quadrupes ostenditur, dum sicut fęnum comedere perhibetur. Leuiathan vero, quia hamo capitur, proculdubio serpens in aquis innotescitur, nunc vero ad auis similitudinem ducitur. *Infra*. Irrationabile, & quadrupes animal est per actionis immundæ fatuitatem, draco per nocendi malitiam, auis per subtilis naturæ leuitatem. Quando latenter mordet, serpens est, quando per indomitam superbiam se etiã Angelum lucis simulat, auis est. 38 *Lib. 33. moral. c. 14.*

Huma-

Humanum etenim genus quamuis inexplicabili iniquitatis arte lacessat, tribus tamen vitijs valde tentat, vt videlicet, alios sibi per luxuriam, alios per malitiam, alios per superbiam subdat. In eis, quos ad stultitiam luxuriæ excitat, iumentum est: in eis, quos ad nocendi malitiam inflammat, draco est: in eis vero, quos in fastum superbiæ quasi alta sapientes eleuat, auis est: in illis vero, quos pariter in luxuria, & superbia, & malitia polluit, iumentũ, draco simul, & auis existit. *Infra*: Cum hunc per carnis luxuriam tentat, & tamen minime superat, mutata suggestione cor illius in malitiam inflammat. Quia ergo ad eum venire belua non valuit, draco venit. Illum veneno malitiæ corrumpere non valet, sed tamen bona sua eius oculis opponit, & cor illius in superbiam extollit, cui quasi auis volauit. Quæ nimirum auis tanto contra nos immanius extollitur, quanto nulla naturæ suæ infirmitate præpeditur.

39 *Parte tertia curæ pastoralis admonitione 30.*

IDEM sic habet: Admonendi sunt qui peccata lugent, vt de misericordia Dei, quam postulant, præsumant, ne vi immoderatæ afflictionis intereant. Rursumque admonendi sunt, vt sic de spe fiduciam habeant, ne tamen incauta securitate torpescant. Plerumque enim hostis callidus, mentem quam peccato supplantat, cum de ruina sua afflictam respicit, securitatis pestiferæ blanditijs seducit. Quod figurate exprimitur cum factum Dinæ memoratur. Scriptum quippe est, Egressa est Dina, vt videret mulieres regionis illius, quam cũ vidisset Sichem princeps terræ illius, adamauit, & rapuit, & vi oppressit eam, & conglutinata est anima eius cum ea, tristemque blanditijs deliniuit. Dina quippe vt mulieres videat extraneæ regionis egreditur, quãdo vnaquæque mens sua studia negligens, actiones alienas curans, extra ordinem proprium vagatur. Quam Sichem princeps terræ illius opprimit, quia videlicet inuentam in curis exterioribus, diabolus corrumpit. Et conglutina est anima eius cum ea, quia vnitam sibi per iniquitatem respicit. Et quia cum mẽs a culpa resipiscit, ad se ducitur, atque admissum flere conatur, corruptor autem, spes & securitates vacuas ante oculos reuocat, quatenus vtilitatem tristitiæ subtrahat, recte illic subiungitur, Tristemq; blanditijs deliniuit. Modo enim aliorum facta grauiora, modo nihil esse quod perpetratum est, modo misericordem Deum loquitur, modo adhuc tempus subsequens ad pœnitentiam pollicetur, vt dum per hæc decepta mens ducitur, ab intentione pœnitentiæ suspẽdatur, quatenus tunc bona nulla percipiat, quam nunc mala contristant, & tunc plenius obruatur supplicijs, quæ nunc etiam gaudet in delictis.

Gen. 34.

BERNARDVS sic habet: Scuto circundabit te veritas eius. Ad quid fratres scuto circundamur, nisi quia nos vndique bella circundant? Non timebit, inquit, a timore nocturno. A sagitta volante in die, a negotio perambulante in tenebris, ab incursu, & dæmonio meridiano. Ab inferiori enim parte, timor nocturnus insurgit: a sinistris, sagitta volat, in die: a dextris perambulat negotium tenebrosum, & vt nihil sit vacuum, a superiori parte, dæmonium meridianum insurgit. *Infra*: Hoc fratres quod me vehementius terret, quod inter tanta pericula minus timorati, minus exercitati, minus quàm necesse sit solliciti videamur. Si quidem vnum e duobus hæc nostra negligentia probat, aut omnino traditos nos hostibus, & nescire, aut si inter hęc conseruamur, ei qui tuetur nos, ingratos nimirum inuenire. *Infra*: Simus ergo solliciti contra timorem nocturnum, idest aduersus pusillanimitatem, quæ de carnis afflictione procedit, vt corpus nostrum castigantes subijcere seruituti studeamus. Si quis vero nobis in faciem maledicit, si quis aperte mala suadere conatur, in die volat sagitta, & a sinistris est. Quòd si adulatur, si quasi consulentis animo venenum propinat fraternæ detractionis, & odium seminare conatur, si denique iniquum aliquid tanquam iustum persua-

40 *Serm. 2. in festo beati Andreæ.* *Psal. 90.*

Digitized by Google

suadere tentat, a dextris est mihi iste, sed Iudas est, & osculo me prodit, & negotium perambulans in tenebris, ne cesse est propulsari. Sed ecce dæmoniũ meridianum, superbiæ scilicet spiritus, qui nimirum in splendore maiori virtutum, acrius insurgere solet.

41 IDEM exponens illa verba: Quoniam ipse liberauit me de laqueo venantium, ait: Qui sunt venatores isti? venatores vtique pessimi & nequissimi, callidissimi, & crudelissimi. Venatores qui cornu non sonant, vt non audiantur, sed sagittant in occultis immaculatum. Ipsi rectores sunt tenebrarum harum, astutissimi astutia & versutia diabolicæ fraudis, ita vt sicut est ante venatorem bestia, sic ad eorum comparationẽ sit quilibet astutissimus hominum, præter eos dumtaxat, qui cum Apostolo non ignorant cogitationes eorum. Obsecro vos nouellæ plantationes Dei, qui nondum exercitatos habetis sẽsus ad discretionem boni & mali, nolite abundare in sensu vestro ne vos tanquam rudes adhuc versutus ille venator decipiat. Nam siluestribus illis, & omnino bestialibus bestijs (sæculares homines loquor) apertos satis expandit laqueos, vt pote quos facile capiendos esse non dubitat. Vobis autem qui tanquã prudentiores cerui, serpentes necatis, & desideratis ad fontem viuum, subtiliores occultat laqueos, & callidiora fraudis suæ argumenta conquirit. *Infra*: Laqueus diaboli, diuitiæ sunt huius sæculi. *Infra*: Laqueus etiam est corpus nostrum, vnde & oculus legitur animam deprædari. Minime ergo decet esse securum hominem, qui secum portat laqueum suum, sed tandiu timẽdum est donec laqueus contritus sit, donec anima corpus istud deposuerit.

42 IDEM exponens illa verba: Ab incursu, & dæmonio meridiano, inquit: Quos perfectos boni nouerit amatores, malum eis sub specie boni non mediocris, sed perfecti persuadere conatur, vt cito consentiat qui magnopere diligit bonum, & facile qui currit incurrat. Hoc est dæmonium non modo diurnum, sed & meridianũ. An non hoc timuit Maria, quando ad nouam Angeli salutationem expauit? An non hoc insinuabat Apostolus cum diceret, Non enim ignoramus cogitationes eius. Ipse enim Angelus satanę transfigurat se in Angelum lucis. An non denique hoc ipsum metuebant discipuli quando videntes Dominum super mare ambulantem, clamabant phãtasma esse.

43 IDEM sic ait: Diabolus quem videre non possum, & ideo minus ab eo mihi cauere, tetendit arcum suum, & in eo parauit sagittas suas, vt vulneret me repente, narrauit vt absconderet laqueos suos, & dixit, quis videbit eos? Laqueum posuit in auro, in argento, & in omnibus quibus abutimur, cum illis male delectamur, & illaqueamur. Nec solum laqueum posuit, sed & viscum. Viscus est amor possessionis, affectus honoris, & carnis voluptas, quibus anima inuiscatur, & irretitur. Sagittæ diaboli sunt ira, inuidia, luxuria, & cetera, quibus anima vulneratur. Heu mihi, quia vndique bella mihi video, vndique tela volant, vndique tentamenta, vndique pericula. Quocunque me vertam, nulla securitas est. Et quæ mulcent, & quæ tristant, vel molestant, omnia timeo, Esuries, & refectio, somnus, & vigiliæ, labor, & quies pugnant contra me. Non minus suspectus est mihi iocus, quàm ira. Nec minus prospera vereor quàm aduersa, prospera namque, suauitate sua incautum me faciunt, & decipiunt. Aduersa vero, quia aliquid amaritudinis habent, velut potiones amaræ suspectum & timidum faciunt, vnde sicut in hostili regione versantibus, hac illacq; circunspiciendum est, & ad omnem strepitum circumagenda est ceruix.

In lib. meditationũ cap. 14. Psal. 16. Psal. 7. Psal. 63.

Margin (left, partly cut): *...3. in ... qui ha...*; *...n. 3.*; *...6. in ... qui ha...*

Margin (right, partly cut): *1 Lib. 22. contra Faust. Manichæ... ca. 30. 10. Exod. 2.* *2 Lib. de natura, et gratia contr. Pelagian. ... 10. 7. Iac. 4.* *3 Expositione in Psal. 37. 10. 8.* *Act. 10.*

Dia-

Diabolus victus est a Christo Domino, & iustis, vincit autem nos, quia incurvamur illi, & arma damus.

Cap. XXXII.

1 *Lib. 22. contra Faustũ Manichæũ ca. 30. to. 6*

DE re hac multa adnotata sunt in anterioribus li. 2. potissime autem cap. 8. quibus addenda sunt hæc, quæ docet Augustinus, vbi sic habet: *Exod. 2.* Quòd Moyses fratrem defendens, occidit Ægyptium, cuiuis facillime occurrit, iniuriosum nobis in hac peregrinatione diabolum, a Domino Christo, nobis defensis occidi. Quòd vero in arena obruit interemptum, manifestũ est eius iam mortificatam præsentiam, in his latere qui non habent stabile fundamentũ. Qui ędificati super arenã viri stulti & tentati, in eis ruina fit magna.

2 *Lib. de natura, et gratia contra Pelagianos to. 7.* *Iac. 4.*

IDEM sic ait: Dicunt aliqui, diabolus nobis aduersatur. Prorsus huic obiectioni illa verba respondemus, quæ beatus Iacobus dicit, Resistite diabolo, & fugiet a vobis. Vnde animaduertẽdum est, quid possit his nocere, quos fugit, vel quam virtutem habere intelligendus sit, qui solis præualere non resistentibus potest.

3 *Expositione in Psal. 37. to. 8.*

IDEM explicans illa verba: Tu cõfregisti capita draconis, dedisti eum escam populis Æthiopum, inquit. Confractum est caput draconis, diaboli scilicet, sub quo omnes dracones militãt dæmones, confracta est eius superbia diabolica. Et quid de illo fecit, qui operatus est salutem in medio terræ? Dedisti eum escam populis Æthiopũm. Et quomodo acceperunt Æthiopes draconem istum in escam? Puto quòd magis Christum acceperunt isti in escam, sed Christum quo consummarentur, diabolum quem consumerent. Moyses adoratum vitulum comminuit, & potandum populo apostatæ dedit. Quid est hoc, nisi quia adoratores diaboli, corpus ipsius facti erant? corpus diaboli consumendum erat, & hoc ab Israelitis consumendum: Ex illo enim populo Apostoli, ex illo prima Ecclesia, & dictum erat Petro de gẽtibus, Occide, & *Act. 10.* manduca. Quid est occide, & manduca? Occide quod sunt, & fac quod es. Hic comminue & bibe, quia oportebat vtique, vt corpus quod erat diaboli, credendo transiret in corpus Christi, sic diabolus consumitur amissis membris suis? *Infra*: Illud quoque intelligi potest, dedisti eum escam populis Æthiopum, quia nunc eum omnes mordent: Quid est mordent? Reprehendendo, culpando, accusando diabolum. *Infra*: Tu siccasti fluuios Ethan. Ethan verbum Hebręum est, quod interpretatur fortis, robustus. Quis est iste fortis & robustus, cuius fluuios siccat Deus? Quis nisi ille ipse draco? Nemo enim intrat in domum fortis, vt vasa illius diripiat, nisi prius alligauerit fortem. *Matt. 12.* Ipse est enim fortis, de virtute sua præsumens qui ait, Ponam super aquilonẽ *Esa. 14.* solium meum, & ero similis altissimo. Aruit doctrina diaboli, inundentur mõtes Euangelio veritatis, & tunc siccantur fluuij Ethan.

4 *In Ps. 143.*

IDEM exponens illa verba: Benedictus Dominus Deus meus qui docet manus meas ad prælium, inquit: Ergo bellum gerimus aduersus rectores tenebrarum harum, rectores scilicet infidelium, diabolum, & Angelos eius rectores gladij eius, de quo pugnat diabolus aduersus fideles. Sed quomodo *1. Reg. 17.* Goliæ prostrato, tollitur gladius, vt ipsi Goliæ caput de gladio suo amputetur, ita cum credunt ipsi infideles, dicitur eis, fuistis aliquando tenebræ, nũc *Eph. 5.* autem lux in Domino, pugnastis de manu Goliæ, iam in manu Christi tollite caput Goliæ.

Diabolus multa mala intulit mundo, multosq; habet irretitos, sibiq; subiectos.

Cap. XXXIII.

1 *Lib. 6. in c. 14. Esaia. to. 4.*

HIERONYMVS exponens illa verba: Nunquid hic est vir, qui conturbauit terrã? qui concussit regna? qui posuit orbem desertum, & vrbes eius destruxit, & vinctis eius non aperuit carceré, si habet: Qui dixerat,

Ero

Digitized by Google

Ero similis altissimo, & se iactabat Deum, homo esse conuincitur, de quo in
9. nono Psalmo, qui proprie contra diabolum est, dicitur, Exurge Domine nō
13. confortetur homo. Et in Euangelio ini
28. micus homo superseminauit zizania. Et ad eũdem sub figura principis Tyri dicitur, Pro eo quod exaltatum est cor tuum, & dixisti, Deus ego sum, tu autem es homo, & non Deus. Iste vir, & iste homo conturbauit vniuersam terram, eos videlicet, qui audiunt cũ
3. Adam, terra es, & in terram ibis, & cōcussit regna, siue reges, quorum cor in manu Domini est. Concussit, inquit, non subuertit. Vnde vnus de his, qui concussi fuerant, & tamen non ruerat, loquebatur, Mei autem pene moti sunt
72. pedes. Et Apostolus loquitur ad cre-
6. dentes, vt arripiant armaturam Dei,
7. & stent contra insidias diaboli. Domus autem quæ supra petram fundata est, nulla tempestate concutitur. Qui posuit orbem terrarum desertum, vel vt alij verterunt, quasi desertum. Vitijs enim suis atque peccatis, orbem fecit esse desertum, vt nullam haberet virtutem, vel eisdem subiaceret vitijs, quibus gentium plena est solitudo. Vrbes quoque eiusdem destruxit orbis, vt de ecclesijs Christi faceret synagogas diaboli, & munditiam verę fidei, hæretica prauitate pollueret. Sed & vinctis eius non aperuit carcerem, funibus enim peccatorum suorũ vnusquisque constringitur.

IDEM explicans illa verba: Et tradam Ægyptum in manus dominorũ crudelium, & Rex fortis dominabitur eorum, inquit. Dominus tradidit eos, qui in errore pristino permanserunt, in manus dominorum crudelium, iuxta illud Apostolicum, Quos tradidi Satanæ, vt discant non blasphemare, quo seruitute durissima oppressi, ad clementissimum Dominum reuertantur. Pulchreque dæmones crudeles dominos vocat, quibus nihil crudelius est. Rex quoque fortis qui dominus est eorum, perspicue diabolus intelligitur, quem, & in Euangelio Dominus fortē vocat. Et arescet aqua de mari, & fluuius desolabitur, atque siccabitur. Quando rex fortis, & durus dominatus fuerit in Ægypto, arescet omnis doctrina & pulchritudo eloquentiæ secularis, & ipse fons fluuiorum omnium dominus, a quo oriuntur vniuersa mēdacia, desolabitur, ita vt deficiant cetera flumina & riui, qui de turbidis Nili aquis implebantur.

IDEM explicans illa verba: Ascendit leo de cubili suo, & prædo gentiũ se leuauit, egressus est de loco suo, vt ponat terram tuam in solitudinem, sic habet: Iste est aduersarius noster diabolus, qui tanquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret. Ascendit autem vel de abyssis, in quas religandus est, & ne mittatur exorat, & prædo siue vastator gentium se eleuauit, de quo dictum est, omnium inimicorum suorum dominabitur, & qui gloriatur in conspectu Domini, Circuiui omnem terram, & conculcaui eam (nostra lectio habet, & perambulaui eā.) Quis est enim quem diaboli uenena non tangant, nisi qui dicere potest, Venit princeps mundi huius, & in me nō habet quidquam? Iste crebro ponit omnem terram Ecclesiæ in solitudinem, vt egressi de Ecclesia pugnent cōtra Ecclesiam. De quibus loquitur Ioannes, Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis, quia si fuissent ex nobis, permāsissent vtique nobiscum. Ciuitates vastantur terræ Iudeæ, & Hæreticorum florent conciliabula. Et erit in die illa peribit cor regis, & cor principum, & obstupescent sacerdotes, & Prophetæ consternabuntur. Tunc peribit cor Regis, cuius cor debet esse in manu Domini, & cor principum, qui putabantur esse sapientes, stultam enim fecit Deus sapientiam huius mundi. Ipsi quoque sacerdotes qui legem Domini docere deberent, & subiectos sibi populos a leonis furore defendere, quodam stupore infatuati vertentur in amentiam. Et Prophetæ consternabuntur, siue ut Aquila transtulit, Amentes erunt. Quis enim non insaniat, non perdat cor, quando principes, & reges, & sacerdotes, & Prophetas, quodam suos,

Lib. 5. in c. 4. Hierem.
1. Pet. 5.
Psal. 9.
Iob 1.
Ioan. 14.
1. Ioan. 2.
1. Cor. 1.

suos, sub leone conspexerit. *Infra.* In tempore illo dicetur populo huic, & Hierusalem, ventus vrens in vijs quæ sunt in deserto. Ventum vrentem quem iuxta historiam vocat Nabuchodonosor, iuxta tropologiam aduersariam potestatem, quæ omnia cõsumat, possumus accipere, quę veniens de deserto; & de solitudine vbi nullum hospitium Dei est; Ecclesiam eius conetur euertere. Et de eodem diabolo. *Infra:* Dicit. Et ecce quasi nubes ascendet, & quasi tempestas currus eius, velociores aquilis equi illius, væ nobis quoniam vastati sumus. Hoc refertur ad Ecclesiam, quòd quotidie veri Nabuchodonosor diaboli nos impugnet exercitus, & currus Pharaonis, omnisque eius equitatus, aquilarum impetum, ac velocitatem superet, cuius curruum rotarumque strepitus, tempestati sæuissimæ comparatur. Quod cum Propheta dixisset, & quasi venientes hostes digito demonstrasset, populus non futura, sed facta iam sentit dicẽs, Væ nobis quoniam vastati sumus.

5 *In c. 1. Ioel to. 5.* IDEM exponens illa verba: Gens ascendit super terram nostram, fortis, & innumerabilis, dentes eius, vt dentes leonis, & molares eius, vt catuli leonis. Posuit vineam meam in desertum, & ficum meam decorticauit, nudans spoliauit eam, & proiecit, albi facti sunt rami eius, sic habet: Ascendit gens super terram Dei, animam videlicet humanam, & ascendit gens principum mundi istius, & tenebrarum, & spiritualia nequitiæ in cœlestibus, aduersum quos nobis est lucta, atque certamen, de quibus dicitur, Si spiritus potestatem habentis ascenderit super te, locum tuum ne dimiseris. Cuius gentis dentes sunt sicut dentes leonis, de quo Petrus Apostolus dicit, quòd aduersarius noster diabolus tamquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret. Et molares illius quasi catuli leonis. Catulum leonis eum intellige, qui eleuatur contra omne quod dicitur Deus. De cuius contritis molaribus, qui intrinsecus latent, & non videntur, ne facile vitentur, etiam Psalmista lætatur dicens, Molares leoni, confringet Dominus. Si ergo dederimus locum huic genti vt ascendat in nobis, statim ponet vineam nostram in desertum, de qua vinum facere solebamus, quòd lætificat cor hominis, & ficus nostras decorticat, siue confringit, ne habeamus in nobis Spiritus sancti dona dulcissima, ne sub nostra vinea & ficu, vir sanctus requiescat, sub quibus cum fuerit, aduersariorum impetus non timebit. Nec sufficit huic genti vineam disperdere, ficumque cõfringere, nisi scrutans scrutetur eas, & quicquid in illis vitale fuerit interficiat, vt omni virore consumpto, albi, atque emortui ramusculi remaneant, & compleatur in nobis, si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet.

Eccl. 10. *1. Pet. 5.* *Psal. 57.* *Luc. 23.*

6 *In cap. 2. Aggai. Iud. 19.* IDEM sic ait: In libro Iudicum vadunt infructuosa ligna, vt constituant Regem super se, dicuntque per ordinẽ, vineæ, ficui, & oliuæ, vt regnent super ea, nec dignantur super infructuosa ligna regnare, in his autem tribus vinea, ficu, & oliua, Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum accipimus. Tunc illa veniũt ad lignum sterilitatis suæ regem, idest, ad rhamnũ spinosum fruticem, & arbusculam sentibus contextam, quæ teneat quicquid attigerit, & retentum vulneret, & vulneratorum sanguine delectetur, insuper & ignem emittat a se, & regnat a ligna cõsumat. Referimus autem rhamnum ad diabolum, & secundum virgulti naturam quam diximus, illius naturam interpretabimur, quia sibi subditos vulnerat, irretit, & tenet, ne ab ipso secedãt.

Diaboli cibus, & habitatio sunt peccatores, etsi ad horam iusti, illi subdantur, quod frequenter cedit in ipsorum vtilitatem.
Cap. XXXIV.

1 *In cap. 1. Iob to. 2.* ORIGENES explicans illa verba: Circuiui terram, & perambulaui eã, sic habet: Terrã circuis o diabole, ad desolandum, ad exterminandum eam. Ea quæ sub cęlo sunt peragras, ad perturbandum

dum & peruertendum. Sed adhuc aliter circuiuit totam terram, omnes terrenos, eos qui terrena sapiunt, tantum eos qui terrena sola cogitant, & meditantur, diligunt, atque requirunt. Istos ergo circuis, exploras, exquiris, & conculcas, quia introitus & exitus, viam, atque iter in eis habes. Sic inquam circuis o diabole terram, & peragras ea, quæ sub cęlo sunt. Quæ sunt hæc? Corda quæ non sunt in cęlo, quæ im cęlũ nunquam ascenderunt, neque fidei integritate, neque mentis desiderio, neque Domini memoria, neque resurrectionis expectatione, neque iudicij timore, neque spe vitæ æternæ, sed horum omnium quæ in cęlo sunt, obliuiscuntur, despiciunt, ac derelinquunt. Talia sunt corda peccatorum. Huiusce modi corda circuit diabolus, persuadens, atque infatuans, obtundens, atq; obdurans, eorum qui ea quæ super cęlum sunt, in corruptione super terram requirunt. De istis ergo omnibus dicit, circuiui totam terram. A nobis autem auertitur, cum donat Deus cor mundum.

2 HIERONYMVS explicans illa verba: Et cibabo hostes tuos carnibus suis, ait: Aduersarias potestates cibabit carnibus suis, vt nequaquã aliorum nece, sed sua morte saturentur, & qui carnes sunt, quia Dei spiritum perdiderunt, suis vescantur carnibus. Quod quidem & sanctus loquitur in Psalmis, Cum appropinquarent mihi quia affligebant, vt comederent carnes meas. Non enim spiritus, qui incorporalis est, sed caro comeditur, ferocium bestiarum morsibus patens.

3 IDEM exponens illa verba: Lupus, & agnus pascentur simul, & serpenti, puluis panis eius, inquit: Serpentes terram siue puluerem quasi panem comedent. quia diabolus, qui prius hominũ mortibus pascebatur, eos tantum comedat, qui puluis, ac terra sunt.

4 IDEM exponens illa verba: Numquid rugiet leo in saltu, nisi habuerit prædam, sic habet: Leo rugiens non vestatur in agris consitis, non in vineis, non in oliuetis, nec inter ligna pomifera, quæ laudant Deum, sed vbi siluę sunt, & inculta humus, & bestiæ commorantur, & ij non solum leonum patebunt morsibus, sed apprehendet eos catulus leonis, & ducet ad cubile suũ fugiens lucem, & pergens ad tenebras. De quibus & in Psalmo legimus, Posuisti tenebras & facta est nox, in ipsa pertransibunt omnes bestiæ siluæ, catuli leonum rugientes vt rapiant, & quærant a Deo escã sibi. Quærit enim catulus leonis non eam prædam, quam possidet, quæ suæ est potestatis, sed vt de Ecclesia Christi rapiat, de quo & in Habacuc scribitur, Escæ eius electæ.

5 IDEM explicans illa verba: Ne lęteris inimica mea super me, quia cecidi, consurgam cum sedero in tenebris, Dominus lux mea est, inquit: Videtur mihi omnis anima Hierusalem, in qua ædificatum fuit templum Domini, & visio pacis, & notitia scripturarum, & postea superata a peccatis ducta est in captiuitatem, tormentisque tradita, dicere contra Babylonem, id est aduersus contrariam fortitudinem, quæ huic mundo præsidet, noli insultare mihi inimica mea, quia cecidi, & resurgam, Dominus enim erigit elisos, & loquitur per Prophetam, Numquid qui cadit, non resurget? Et nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur, & viuat. Quia si ambulauero in tenebris, Dominus lux mea est. Licet enim rectores tenebrarum istarum me deceperint, & sedeam in tenebris & vmbra mortis, & pedes mei impegerint in montes tenebrosos, tamen sedentibus in tenebris & vmbra mortis, lux orta est eis, & lux lucet in tenebris, & Dominus illuminatio mea.

6 IDEM exponens illa verba: Ecce ego suscitabo Chaldæos, gentem amaram & velocem ambulantem super latitudinem terræ, vt possideant tabernacula non sua, sic habet: Calumniatur Deus aduersus contemptores, suscitaturum se Chaldæos, angelos pessimos significans, qui ministrant furori eius, & iræ, & tribulationi, quam infert in peccatores. Ij autem Chaldæi, gens amara est & velox, non parcens, & cito ex-

Margin notes: 2 ... 13. in ... 9. Esa. — Psal. 26. — 3 ... 18. in ... 1. Esa. — 4 ... 1. in c. Amos 3. — Psal. 123. — 5 Lib. 2. in c. 7. Michea. — Psal. 144. Hier. 8. Ezec. 33. — Esa. 9. Ioan. 1. Psal. 26. — 6 Lib. 1. in c. 1. Habac.

Matt. 7. explens, quòd sibi fuerit imperatum.
Luc. 16. Et ambulat super latitudinem terræ,
Amos 6. lata enim & spatiosa via est quæ ducit ad mortem, per quam ambulat, & ille diues in Euangelio, qui induebatur purpura & bysso, & illi de quibus dicitur, qui dormiunt super lectos eburneos, & delicijs affluunt in stratis suis, qui comedunt vitulos de armentis, & bibunt defecatum vinum, qui quia in lata ambulat via, latitudo terræ appellantur, quæ Chaldæorum vestigijs premitur. Noluerũt enim ambulare per arctam viam, quæ ducit ad vitam. Ambulant autem Chaldæi super latitudinem terræ, vt possideant tabernacula non sua, omnis enim rationabilis anima, licet per vitium, & culpam suam hospitium facta sit Chaldæorum, tamen per naturam tabernaculum Dei est. Et quãquam in Euangelio pessimus dæmon loquatur, reuertar in domum meam vnde exiui, non est ei credendum, siquidem
Matt. 1 nulla rationalis creatura, facta est vt habitaculum dæmonis sit.

7 Lib. 2. in c. 3. Ha... Psal. 73. IDEM explicans illa verba: Pro iniquitate vidi tentoria Athiopiæ, inquit. Æthiopes tætri, & amantes tenebras, & ab omni luce alieni, qui draconis carne vescuntur, de quo scriptũ est, dedisti eum escam populis. Æthiopum, dæmones intelliguntur, quorum fit tabernaculum, quicumque in hoc sæculo propter honores & diuitias laborarit, quod significanter sub vno verbo iniquitatis ostenditur, omnis enim diues, aut iniquus, aut iniqui heres est. Vide homines maria transire, pati omnia quæ seruorum conditio vix patitur, & pro laboribus suis efficiuntur hospitium dæmonum, & qui templum Dei esse debebant, fiunt tabernaculum Æthiopum.

8 In ca. 39. Iob to. 8. IDEM exponens illa verba: Nunquid, ad præceptum tuum eleuabitur aquila, & in arduis ponet nidum suũ, sic habet: Hic potestas aduersaria aquila dicitur, quæ ex permissu Dei elata in superbiam, multum possit. Quæ in arduis ponit nidum suum, scilicet in magnis quibusque & eminentibus sæculi huius ac malis hominibus, sedem sibi constituit, vt in eis velut durus Dominus, & Rex trux, ac potentissimus commoretur. In petris manet. In excelsis videlicet, duris, & in malitia fortibus manet, & habitat. Et in prærutptis silicibus commoratur. Præruptæ silicis intelliguntur blasphemi, qui sunt nimium duris & indomitis cordibus, atque in ruinam suam, inclinato peccatorum pondere, dependentes. Atque in inaccessis rupibus. Inaccessæ vero rupes sunt homines porrecti in altum nimia elatione cordis sui, ad quorum superbiam, quæ eis supra ceteros quasi singulare malum sit, nullus accedat.

IDEM exponens illa verba: Signati estis spiritu promissionis sancto, ait: 9 Lib. 1. in c. 1. ad Ephesios to. 6.
Sicut Spiritus sanctus, sanctum facit eum cui fuerit infusus, econtrario immundus spiritus, immundum facit, & spurcam sibi domum præparat spurcus habitator, fornicationis quoque spiritus efficit scortatores, nequam spiritus, nequam facit homines atque peruersos, & dæmoniacus dæmones, qualisque fuerit liquor, qui nouæ testæ infusus est, talem diu testa & odorem retinet & saporem.

AVGVSTINVS explicans illa verba Genesis cap. 3. Terram comedes omnibus diebus vitæ tuæ, sic habet: 10 Lib. 2. de Genesi contra Manichæos to. 1.
Omnibus diebus quibus agis hanc potestatem, ante illam vltimàm pœnam iudicij. Terram manducabis, idest ad te pertinebunt, quos terrena cupiditate deceperis, idest peccatores, qui terræ nomine significantur.

IDEM ait: Principes huius mundi missus est foras, ab animis scilicet eorum, qui non diligunt mundum, cuius ille princeps est, quia dominatur eis, qui diligunt temporalia bona, quæ hoc visibili mundo continentur. Non quia ipse, Dominus est huius mundi, sed princeps cupiditatum earum, quibus concupiscitur omne quod transit, vt ei subiaceant qui negligunt æternum Deum, & diligunt instabilia & mutabilia, quoniam radix omnium malorum est cupiditas, quam quidam appetẽtes errauerunt a fide, & inseruerũt 11 Lib. de Agone ch..., ...to. 3.

se doloribus multis. Per hanc cupiditatem regnat in homine diabolus, & cor eius tenet. Tales sunt omnes qui diligunt istum mundum. Mittitur autem diabolus foras, quando ex toto corde huic mundo renunciatur. Vnde qui in nobis ipsis vincimus temporalium rerum cupiditates, necesse est vt in nobis ipsis vincamus & illum, qui per ipsas cupiditates regnat in homine. Quando enim dictum est diabolo, Terram manducabis, dictum est peccatori, Terra es, & in terram ibis. Datus est ergo in cibum diabolo, peccator. Non simus terra, si nolumus manducari a serpente. Sicut enim quod manducamus in nostrum corpus conuertimus, vt cibus ipse secundum corpus, hoc efficiatur, quod nos sumus, sic malis moribus, per nequitiã, & superbiãj, & impietatẽ hoc efficitur quisq;, quod diabolus est, idest similis eius, & subijcitur ei, sicut subiectum est nobis corpus nostrũ. Et hoc est quod dicitur manducari a serpente. *Infra*: Dicuntur etiã dęmones rectores tenebrarũ harũ, quoniam peccatores homines tenebras appellat, quibus isti dominantur.

12 *...1. con ...anctũ ...o.6.* IDEM sic ait: Moyses occisum Aegyptium in arena obruit, vt intelligas diabolum a Christo Domino occisum, in eis latere, qui non habent stabile fundamentum.

13 *... Hy... stico... a Pe...nos* IDEM explicat locum Amos: Et si celauerint se ab oculis meis in profundo maris, ibi mandabo serpenti, & mordebit eos, idest, & si permanserint in operibus malis, auertent se ab oculis meis, a præceptis meis, qui legem dedit in fundo maris, in altitudine videlicet desperationis, ibi mandabo serpenti & mordebit eos, ibi in eadem desperatione contemptus mandabo, potestatem dabo serpenti, hoc est diabolo, qui ab initio serpens est nominatus, & mordebit eos, morsu vtique diuersarum concupiscentiarum, quo peccantes occidit, mortificabit eos, sed morsu mortem facit.

14 *...sal.77* IDEM explicans illa verba: Misit in eos iram, indignationem, & immissiones per Angelos malos, ait. Vtitur Deus Angelis malis non solum ad puniendos malos, sicut in istis omnibus quibus loquitur iste psalmus, sicut in Rege Achab, quem fallax spiritus ex Dei voluntate seduxit vt caderet in bello, verum etiam ad probandos & manifestandos bonos; sicut fecit in Iob. *Infra*: In filijs diffidentiæ tanquam in suis mancipijs operatur quemadmodum homines in pecoribus suis, & illic tamen, quantum de iusto iudicio finitur. Sed aliud est quando potestas eius etiam suis sicut ei placet tractandis, maiori potestate prohibetur, aliud quando ei potestas etiam in eos qui ab illo alieni sunt datur: Sicut homo de pecore suo pro humano captu facit quod vult, nec sane facit si prohibeatur a potestate maiore, de alieno autem pecore vt faciat expectat sibi potestatem dari ab illo cuius est. Ibi ergo potestas quæ fuerit prohibetur, hic autem quæ non fuerat, tribuitur. Quę cum ita sint, si per angelos malos Deus illas plagas inflixit Ægyptijs, numquid audebimus dicere, & aquam in sanguinem per eosdem angelos versam, & ranas per eosdem angelos factas, quorum similia etiam magi Pharaonis veneficijs suis facere potuerunt, vt angeli mali ex vtraque parte consisterent, hinc illos affligentes, inde fallantes, secundum iudicium, & dispentationem iustissimi, & omnipotentissimi Dei iuste vtentis etiam iniquorum malitia? *Eph. 2.*

15 *In Psa. 105* IDEM exponens illa verba: Et mutauerunt gloriam suam in similitudine vituli comedentis fœnum, ait, Vno verbo, gloriam suam, idest Deum, mutauerunt in similitudine vituli comedentis fęnum, vt ab eo comederentur, a quo comeduntur, qui sapiunt secundũ carnem, omnis enim caro fœnum.

16 *Lib. 15. moral. cap. 16. to. 1.* GREGORIVS explicans illa verba: Vadent & venient super eũ horribiles, ait: Quid hoc loco horribiles, nisi maligni spiritus appellantur, bonis videlicet mentibus pauendi, atque fugiendi? Et quia ijdem maligni spiritus, certis quibusque vitijs singuli obsequi sunt credendi; cum peruersus iste alia quidem vitia ad mo- *Iob 20.*

men-

mentum deserere videtur, sed alia agere incipit, super hunc profectò horribiles vadunt, & veniunt, quia peruersi mentem etsi alia mala deserunt, alia occupant. Sæpe namque videas iniquum in terrena potestate constitutum, graui furore commoueri, quicquid ira suggesserit exequi, & cum furor abscesserit, mox eius mentem luxuria deuastat, cum luxuria ad tempus intermittitur, elatio protinus, quasi de continentia, in eius cogitatione subrogatur. In cuius ergo mentem vitia vitijs succedunt, rectè de eo dicitur, vadent, & venient super eum horribiles, quia quot vitijs decedentibus, & succedentibus premitur, tot malignis spiritibus ei animus, quasi euntibus, ac redeuntibus vastatur.

17 *Lib. 33. moral. ca. 2.* IDEM explicans illa verba Iob 40. cap. Omnes bestiæ agri ludent ibi, sic ait: Quid per bestias, nisi immundi spiritus? quid per agrum nisi præsens sæculum designatur? Vnde de ipso malignorum spirituum principe cōtra Ephraim dicitur, *Osea 13.* Bestia agri scindet eos. Bestiæ in herbis ludunt, cum reprobi spiritus, humana corda in illicitas cogitationes pertrahunt. An non immundis spiritibus ludere, est mentes hominum ad imaginem Dei conditas, modo fictâ promissione decipere, modo vacuis terroribus irridere, modo eis transitoria gaudia quasi mansura imprimere, modo mansuras pœnas, quasi transitorias leuigare? Harum proculdubio bestiarum illusionem pertimuerat, qui dicebat, *Psal. 24.* Deus meus in te confido non erubescam, neque irrideant me inimici mei. Quia igitur superborum cor ad omne vitiū sternitur, vt cuilibet maligno spiritui irruenti, praua cogitatione præparetur, rectè de herbis montium dicitur, Omnes bestiæ agri ludent ibi. Pro eo enim quòd superbi quique nullum malum cogitando prætereunt, nulla est agri bestia, quæ non horum montium herbis satietur. Nam etsi quando carnis luxuriam fugiunt, interioris luxuriæ vitium, de ipsa castitate gloriando, committunt. Huius ergo Behemoth montes herbas ferunt, & omnes bestiæ agri ludunt ibi, quia in superborum corde quilibet malignus spiritus, tantos latius pascitur, quanto & omne vitium de superbia generatur.

18 *Cap. 5.* IDEM explicans illa verba Iob 40. Sub vmbra dormit, in secreto calami, in locis humentibus, sic inquit: Iste Behemoth sub vmbra dormit, quia in illis quasi quandam requiem inuenit, quos a veri solis ardore subtrahendo, frigidos facit. In frigidis enim mentibus securus iacet. Dormire enim in sanctorum mentibus nō potest, quia etsi quandoq; se in eis ad breue momentum collocat, ipse eum desideriorum cœlestium æstus fatigat, & quasi toties vt recedat pungitur quotiens ab eis amore intimo ad æterna suspiratur. Tantæ eum voces excitant, quantæ ex illorum mentibus sanctę cogitationes ad cœlum clamant. Vnde fit, vt bonarum actionum armis territus, ac suspiriorum spiculis percussus fugiat, & ad corda reproborum frigida rediens, eam quam securus possideat, malitiæ vmbram quærat. Quæ vbi ab illo inueniatur, ostenditur, cum ait, in secreto calami. Per calamum, seu arundinem aliquando mentis mobilitas designatur, & nitor etiā gloriæ temporalis exprimitur, sicut de iustis per sapientiam dicitur, Fulgebunt iusti, & tamquam scintillæ in arundineto discurrent. Arundinem *Sap. 3.* namque vitam sæcularium appellat, qui more arundinum per temporalem gloriam foris quasi ad alta proficiunt, sed intus a soliditate veritatis inanescunt. *Infra:* Qui dum ad exteriorem 19 gloriam per superficiem defluunt, nulla intus firmitate solidantur. Vnde rectè nunc Behemoth iste, in secreto calami dormire perhibetur, quia quorum studia ad appetitum temporalis nitoris atque altitudinis commouet, eorum corda tenacius tenet, & quasi ipse ibi quietus dormit, vbi eos quos possidet, quiescere non permittit. Dum enim excedere ceteros bonorum altitudine ambiunt, dum more calami per nitorem exterioris mundiciæ, iu-

Digitized by

ſtorum ſpeciem quaſi ſolidarum arborum corticem vincunt, in hoc quòd ipſi interius vacui remanent, locum Behemoth iſti vbi apud ſe requieſcere debeat, præbent. Vnde & in Euangelio Dominus dicit, Quòd ſpiritus exiens, qui in locis aridis & inaquoſis requié non inuenit, quia domum, quã reliquerat vacuam, ſcopiſq; mundatã reperit, hanc multiplicior intrauit. Quia enim fluxa fit terra, quæ infunditur, loca arétia & inaquoſa ſunt corda iuſtorum, quæ ab omni carnalis concupiſcentiæ humore ſiccantur. Dormit etiam in locis humentibus. Loca humentia ſunt terrenorum hominum mentes, quas humor carnalis concupiſcentiæ, quia replet, fluidas facit. In quibus Behemoth iſte, iniquitatis ſuæ veſtigia tanto altius imprimit, quanto in eiſdem mentibus pertranſitus illius, quaſi in fluxa terra deſcendit. Loca quippe humentia, ſunt opera voluptuoſa. In his Behemoth dormit, quia in reproborũ hominũ lubrica operatione requieſcit.

IDEM exponens illa verba: Circumdabunt eum ſalices torrentis, ſic habet: Per ſterilitatem ſalicum, vita peccantium deſignatur. Vnde ex voce prædicantium contra Babylonem Pſalmiſta dixit: In ſalicibus, in medio eius, ſuſpendimus organa noſtra. Babylonis quippe medio ineſſe ſalices deſcribuntur, quia nimirum infructuoſi quique, atque ab amore cœleſtis patriæ alieni, totis viſceribus cordis, in hac ſæculi confuſione radicantur. Vnde & prædicatores ſancti in iſtis ſalicibus non exercent organa ſed ſuſpendunt, quia cum infructuoſas ac reprobas mentes aſpiciunt, vim ſuæ prædicationis non exhibent, ſed potius lugentes filent. Quid etiam per torrentem niſi huius mortalis vitæ curſus exprimitur? Quid eſt ergo qđ de Behemoth iſto dicitur: Circumdabunt eum ſalices torrentis, niſi quòd amatores vitæ mortalis, a bonis actibus, quaſi a fructibus alieni, tanto illi arctius inhærent, quanto eos largius delectatio tranſitoriæ voluptatis infundit? Hos enim quaſi in radicibus torrẽs rigat, dum in ſuis cogitationibus amor vitæ carnalis inebriat. Bene igitur dicitur: Circumdabunt eum ſalices torrentis, quia infructuoſi quique dum amori vitæ temporalis inſeruiunt, antiquo hoſti peruerſis moribus familiarius obſequuntur.

IDEM exponens verba illa Iob cap. 40. de Leuiathan, numquid pones circulum in naribus eius, aut armilla perforabis maxillam eius? inquit: Maxilla perforata intelligitur, vt in ore tenere dicatur, non quos iam perfecte peccato implicauit, ſed quos iam adhuc peccati perſuaſionibus tentat, quatenus ei quemlibet mandere, ſit de peccati eum delectatione tentare. Mandendum quidem, ſed non deglutiendum acceperat Paulum, quando illud poſt tot reuelationum ſublimia, ſtimulis carnis agitabat. Tunc ergo cũ contra illum licentiam tentationis accepit, in maxilla eum tenuit, ſed perforata. Qui vero elatus perire poterat, tentatus eſt, ne periret. Tentatio ergo illa non vorago vitiorum, ſed cuſtodia meritorum fuit, quia Leuiathan iſte fatigando eum, in afflictione contriuit, ſed non in culpa capiendo deuorauit. Elatos autem in ſanctitate viros non amitteret, niſi tentaret. Sancti quippe nõ eſſent, qui de ſanctitatis gloria ſuperbirent, & tanto ſub eius iure caderent, quanto ſe in ſuis virtutibus eleuarent. Sed miro diſpenſationis ordine, dum tentantur, humiliantur, dũ humiliantur, eius eſſe iam deſinunt. Bene ergo maxilla Leuiathã iſtius perforata dicitur, quia electos Dei vnde conterit, inde amittit, vnde tentat, vt perdat, agit inde ne pereant. Antiquis itaque hoſtis, occultis Dei diſpenſationibus ſeruiens, ſanctorum animas ad interitum tentat volens, ſed ad regnum tentando ſeruat inuitus. Quod quia non humana, ſed diuina prouidẽtia agitur, vt vtilitati iuſtorũ, ipſa vetuſti aduerſarij aſtutia ſuffragetur, quatenus eum electos tentat, eo magis tentando cuſtodiat, bene ad beatum Iob dicitur, Aut armilla perforabis maxillam eius? Subaudi, vt ego qui prouide cuncta diſponẽs, electos meos

inde

21 Lib. 33. moral. ca. 11.

1. Cor. 12.

inde robustius in integritate custodio, vnde eos per maxillā Leuiathan istius, labefactari aliquo modo ab integritate permitto.

22 *Lib. 5. ca. 3. in c. 13. lib. 1. Reg. to. 1.* IDEM explicans illa verba: Et ascendentes castrametati sunt in Machmas ad orientem Bethauen, sic habet: Malignis spiritibus ascendere, est ad decipienda sanctorum corda, per cœleste desiderium, alta conari. Bene autē dicitur, Castrametati sunt in Machmas, quia in illis cordibus resident, quæ in alto amore cœlestium sublimata non vident. Machmas quippe humilitas interpretatur. Humiliari vero in *1. Reg. 13.* sacro eloquio, sæpe pro defectu virtutis accipitur. Sicut Thamar violata ab Amnon humiliata perhibetur. Bene ergo in Machmas castra ponere Philistijm perhibentur, quia per iniqua consilia in eis dæmonia habitant, qui alta virtutum culmina, tenere non curant. Nam dum terrena quærunt, velut plana & humilia incolunt, vbi inuisibiles hostes castra ponere leuiter possunt. De quibus nimirum hostibus per *Esa. 61.* Prophetam dicitur, Qui dicunt animę tuæ incuruare, vt transeamus. Erecta quidem sublimis est anima, incuruata, humilis, quia per virtutum celsitudinem & cœleste desiderium, in altū sustollitur, sed quando ad vitia, vel ad sæculi amorem defluit, sed illuc quidem cadit, vbi hanc hostis irruens leuiter atterit. Dicunt ergo animæ tuæ, incuruare vt transeamus, quia si hanc ad agenda, vel cogitanda terrena non humiliant, nec malignis persuasionibus penetrant, nec vitiorum bello perturbāt. Hinc ergo colligere possumus, quantum a sæculo, actu, verbo, & cogitatione longe fieri debeamus. Verba quippe nostra, cogitationes & opera, plana, & humilia sunt, quando sæcularia. Per hæc quidem ibi sumus, vbi occultorum hostium castra libere ponuntur, vbi tanto facilius capi possumus, quanto nulla munitionis arce subleuamur. Locus ergo hostium humilis dicitur, vt profecto nobis insinuet, quia verbo, cogitatione, & opere, semper sublimes esse debeamus.

AMBROSIVS narrans peccatum Dauid cum Betsabe, ait: Prodesse peccata iustorum, possumus comprehendere & prouidentia Domini sanctis obrepsisse delicta; positi enim ad imitandum nobis sunt, & ideo curatum est, vt & ipsi aliquando laberentur, nam si inoffensum a vitijs inter tot lubrica huius sæculi curriculum peregissent, dedissent nobis occasionē infirmioribus, æstimandi, cuiusdam superioris eos naturæ, ac diuinæ fuisse, vt delictum & culpæ consortium habere non possent, quæ opinio vtique vt extra sorté nos illius substantiæ, ab impossibili imitatione reuocaret. Ergo dum lapsus eorum lego, consortes etiā illos infirmitatis agnosco, & sicut innocentiæ, ita & pœnitentiæ magisterium, de eorum actibus sumamus. Secundo ne vel reuelationum sublimitate, humanus etiam in sanctos extolleretur affectus, ne sibi deputarent, virtutique attribuerent suæ, quod diuina sibi operatione collatum foret. Ergo ne in tantum iudicium ruerent, passus est Dominus illis subintrare culpam, vt aduerterent diuinis se auxilijs indigere, vt Paulus fatetur, Ne magnitudo reuelationum extollat me, da- *2. Cor. 12.* tus est mihi stimulus carnis meæ &c. 24 In cap. 3. Ponit aliam rationem quare Deus sanctos cadere permittat, videlicet experiri quomodo sancti se habeāt cum peccatis, sic ait: Plerosq; cum probauerimus in aliquo officio eosdē quasi industrios, atque impigros, in alio munere volumus experiri, athletæ cū isto certandi genere præualuerunt, ad aliud genus vocantur certaminis; quid si & te Dominus Deus cum aliquod specimen virtutis dederis tuæ, in alio virtutum genere vult probare? Iob currentem inoffense, tentari tamen filiorum interitu & vlceribus passus est, vt in hoc quoque, eius virtutem probaret, sic Dauid, fide nobilem, præstantissimum mansuetudine, manu fortem, probare voluit; quemadmodum vitium tegeret, lapsum emendaret, vt nos doceret quemadmodum admissum possimus emendare delictum, operi-

23 *Lib. de apologia Dauid c. 2. to. 4.*

re peccatum, nisi forte vilis causa alicui videtur, vt propter nostram correctionem, tantus erraret Propheta, cum propter omnium redemptionem infirmitates nostras Christus susceperit, qui peccatum pro nobis factus est, cum peccatum non cognouerit; & indignum æstimatur, nec verisimile creditur, quòd Dauid propter posteritatis profectum, vnius lapsus opprobrium inciderit; cum ipse Dominus sit pro nobis factus opprobrium, sicut ipse ait: Ego autem sum vermis & non homo, opprobrium hominum, & abiectio plebis. Et Psal. 68. Et opprobria exprobrantium tibi, ceciderunt super me. Ergo futuræ dispensationis mysterijs, in suis ante præmisit &c.

IDEM explicans illud: Et ipse Iesus erat incipiens quasi annorum triginta &c. Loquens de pœnitentia David, ait: Plerumque illustribus & beatis viris, grauia peccata fuisse reperies, vt quasi homines tentationi patuisse cognoscas, ne virtutibus egregijs, plusquam homines crederentur. Si enim Dauid qui præsumptione virtutis elatus dixerat, ego dixi, In abundantia mea non mouebor in æternum. Et alibi: Si reddidi retribuentibus mihi mala; &c. statim insolentiæ huius pœnam se subisse memorauit dicens, Auertisti faciem tuam a me, & factus sum conturbatus. Quanto magis nos ceteri peccatores, quibus nulla suffragatur prærogatiua meritorum, insolentiæ scopulum timere debemus, in quo naufragium fit bonorum; præsertim cum tantus vir nobis & magisterij auctor sit, & exempli, qui quasi palinodiam quandam ad repropitiandum Dominum in posterioribus canendam putauit dicens, Domine non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei, & Dominus a dextris meis ne commouear; sciuit enim quando se sibi credidit, esse lapsum &c.

Diabolus infatigabilis contra nos, eius tamen audaciam moderatur Deus.

Cap. XXXV.

ORIGENES explicans illa verba: Cum obstetricabitis Hebræas, & tempus partus aduenerit, si masculus fuerit, occidite eum; si femina, reseruate, sic habet: Sensum rationabilem, qui potest cęlestia sapere, qui potest intelligere Deum, & quæ sursum sunt quærere; hunc odit Pharao Rex, & hunc necari cupit, ea autem, quæ carnis sunt, viuere & augeri vult, vt omnes carnalia sapiant, temporalia desiderent, nemo eleuet ad cœlum oculos suos, nemo requirat vnde huc venerit, nemo patriam Paradisum recordetur. Cum ergo videris homines in voluptatibus vitam ducere, luxu fluitare, epulis, vino, conuiuijs, cubilibus, & impudicitijs operã dare, in istis scias, quòd Rex Ægypti masculos necat, & viuificat feminas; si vero rarum quemque videas, oculos ad cęlum erigere, quæ perpetua sunt, & æterna quærere, odisse delicias, amare continentiam, excolere virtutes, istum quasi masculum necari cupit Pharao, persequitur, insectatur, mille aduersus eum machinis pugnat, odit tales, viuere eos in Ægypto non finit. 1 *Hom. 12. in cap. 1. Exo. to. 1.*

IDEM explicans illa verba: Perdix fouit quæ non peperit, fecit diuitias, & non in iudicio, in dimidio dierum suorum derelinquet eas, & in nouissimo suo erit insipiens, inquit: Perdix dicitur animal esse malignum, fraudulentum, callidum, multumque decipiens venatores. Zabulus congregat quæ non peperit. Non proprias creaturas congregat diabolus, non ea colligit quæ ipse generauit, sed cum clamauerit, alienas congregans creaturas, facit eas suas. *Infra*: Diues factus est perdix. Ecce eius quanta sunt millia, ingens turba, multi sunt populi captiuorum, & facit diuitias suas, non cogitans iudicium, nec habens in corde iustitiam, sed omnia sine lege gerens. 2 *Homil. 4. in ca. 17. Hierem. to. 1.*

Exi-

Exinanita est, & deleta eius potentia & opulentia. In medio dierum eius, derelinquét eum. Nos omnes qui quondam fuimus sub clamantis potestate perdicis. Quia eruit nos Dominus Iesus de præsenti sæculo nequam; idcirco in medio dierum eius dereliquimus eum. Et nouissimum eius erit insipiés. Quando autem sapiens fuit, vt nouissimum eius merito insipiens fiat? Sed dicamus eum fuisse sapientem; serpens enim sapientior erat cunctis animantibus terræ. Sapiens fuit iuxta id quod scriptum est, Adducam super vos grandem principem Assyriorum. Dixit autem, violentia mea faciam, & sapientia intellectus auferam fines gentium, & virtutes eorum depascam, & commouebo ciuitates inhabitatas. Nouissimum eius erit insipiens. Quando nouissimum eius erit insipiens? Oportet Christum regnare vsque dum ponat omnes inimicos eius Deus sub pedibus eius. Cum omnia ei subiecerit, nouissimus inimicus destruetur mors. Cum destructa fuerit mors, tunc extrema perdicis erunt, & nouissimum eius fiet insipiens.

3 *Homil* 15. *In Psa.* 61 *to.* 1. BASILIVS exponens illa verba: Quousque irruitis in hominem, interficitis vniuersi vos tanquam parieti inclinato, & maceriæ depulsæ, sic ait: Rursus cum malignis diaboli ministris dimicat hic sermo, accusatque ex ipsis procedentium insidiarum magnitudinem, quoniam homo quidem animal est debile, vos autem irruitis. Nec contenti prima irruptione, secundam ac tertiam inuehitis, donec sic animam prolapsi subuertatis, vt similis sit parieti inclinato, & maceriæ depulsæ. Paries enim tantisper dum rectitudinem conseruat sui status & positurae, solidus stat ac firmus, mox vbi in alterutram inclinat partem, prorsus necesse sit dissolutus vt concidat. *Infra*: Verumtamen pretium meum cogitauerunt repellere, cucurri in siti. Pretiũ hominis sanguis Christi est, quod cogitauerunt inutile nobis reddere, qui semel liberatos, in seruitutem rursus nos admoliuntur retrahere, malignissimi milites diaboli. Cucurri in siti. Peruicacem & intentam vim dæmonum nos ex insidijs appetentium dicit, impressionem suo excursu aduersum nos facientium, quòd nostrã cupientissime sitiant perditionem. *Infra*: Verumtamẽ Deo subiecta esto anima mea, quoniã ab ipso patientia mea. Magnitudinem tentationum ostendit; & illud Apostoli dicit, Fidelis Deus qui non patietur nos tentari supra id quod possumus sustinere. Ab ipso enim patientia mea, in Deo salutare meum, & gloria mea, Deus auxilij mei, & spes mea in ipso est. *1. Cor. 10.*

4 *Hom. 21. ex varijs to. 1* IDEM ait: Diaboli sunt quasi germina, crudelitas, asperitas, & quæcumque verbo veritatis repugnant, hæc omnia sunt diaboli aduersum nos tela infesta. Osor est hominis, quoniam & aduersum Deum rebellis est, primũ odio habuit, deinde & repugnauit omnipotenti, contempsit Dominum, alienatus est a Deo, vbi vidit hominem ad ipsius imaginem factum, cum non posset in auctorem ipsum, quem ante omnes lædere cupit, in eius imaginem suã exercuit malignitatem. Velut si quis homo quando Regem inimicum attingere non valet, eius simulachrum cæderet. Vidi ego iam, partim audiui, res certa est inter animalia hominibus inimicissima, pardalim quandoque in stadijs, hominis oculos præ ira inuadentem. Qui feræ deludere furorem quęrunt, hominis imaginem ei ex charta ostendunt. Illa statim furibunda eã concerpit, atque dilacerat, hoc argumento satis ostendens quanta sit eius aduersus hominem inimicitia. Sic itẽ diabolus in Dei imagine, quo sit erga Deum odio ostendit, quando Deum ipsum attingere nequit; sic & contra nos bellum ipsius, satis ostendit, Dei esse illum aduersarium, & ante omnia Deum petere.

5 *Serm. 6. in epistolã ad Ephes. to. 4 Psal. 79.* CHRYSOSTOMVS inquit: Vastauit vineam Aper syluestris, & fera agrestis consumpsit eam. Sed illic quidem de Rege Medorum, & Babylonico dixit Dominus, hic vero non de eo dici potest, sed Aper & fera silue-

stris diabolus est, atque omnis illius virtus agrestis ferocitas, est impura eius audacia. Nam quando rapacitatẽ
3. eius ostendere vult, dicit, tanquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret. Quando vero quàm sit venenosus, & letalis, ac perniciosus, serpentem vocat, & scorpionem, Calcabitis inquit super serpentes & scorpiones, & super omnem virtutem inimici. Quando vero quàm potens simul, ac venenosus
6. sit, draconem eum vocat, vt cum dicit,
03. Draco iste quem formasti ad illudendum ei. Et draconem ipsum, & serpentem tortuosum, & aspidem vbique vocat. Est enim bestia multiplex, & nodosa, ac varia, multęq; virtutis, nihil non mouet, omnia turbat, omnia sursum ac deorsum volutat, & subuertit? Verum ne timeatis, ne vereamini, vigilate dumtaxat, & erit instar passerculi, inquit, calcabitis enim supra serpentes & scorpiones, conculcationem pedum nostrorum, si voluerimus fecit eum. Vide igitur quàm ridiculum sit & miserum, supra caput nostrum stantem videre eum, quem conculcandum suscepimus. Si nos voluerimus, magnus est, si nos voluerimus paruus est. Si attenderimus nobisipsis, & cũ Rege nostro fuerimus, contrahetur & nihil habebit ab exili puero melius, in hac aduersum nos pugna. Non enim aggreditur, nisi permiserit Deus. Neque enim gregem porcorum inuadere ausus fuit, Deo nõ permittente, multo minus animas hominum. Cum enim in Iudam insileret quousque eum Christus a sacro Apostolorum choro non absciderat, non ausus fuit totum eum rapere, inq; ipsum introgredi. Itque tum quidem eum externe inuaserat, introgredi vero in eũ nondum audebat. Postquam vero cognouit eum a sacro cętu auulsum, vehemẽtius in ipsum insilijt, quã quouis sermone dici queat, nec prius destitit quousq; eum duplici morte interemit.

5 IDEM sic ait: Quemadmodum ij
pre Dia qui parietes suffodiunt, noctis tempore extincto lumine & furari opes, & earum dominos cum omni facultate iugulare possunt: ita & diabolus per cæcæ noctis horrorem ac tenebras, mærorem effundens, cogitationes omnes quæ ad munimẽ nostrum esse possunt, subducere prius ac furari nititur, vt desertam & sine adiutorio animam inuadens, plagis eam innumeris confodiat. At vero cum quis ad Solem iustitiæ confugerit, protinus cogitationum suarum tumultum in latronem illum impurum transfundet. Nam & qui furta noctu aucupantur, cum quis illos deprehenderit, ac lumen ostẽderit, tremunt, fluctuant, atque perturbantur, sic & dæmon, cũ clarissimum iubar, totis anima finibus, recondere studuerit.

HIERONYMVS explicans illa verba: Sicut fortes current, quasi viri bellatores ascendent murum &c. ait: Diaboli crudelis aspectus, frementium equorum habebunt similitudinem, & sic discurrent ad cruciandos quos in potestatem acceperint, quasi equites huc illucque volitantes, terribilis erit sonitus eorum quasi quadrigarum per prona currentium, & super capita montium exilient, excelsos quoque & in Ecclesiæ culmine constitutos cruciare cupientes. Ita expediti erunt & parati, vt populus fortis ad prelium. Ascendent murum, inhiabunt miserorũ supplicijs, nec tormentis eorum satiabuntur. Sed & per fenestras intrabunt, & in iaculis eorum cadent, ij quos accepe rint cõsumendos. Hæ sunt fenestræ, de quibus & Hieremias dicit, Mors intra bit per fenestras nostras, per omnes enim sensus nostros ingredi hostes desiderant, & capere vrbem bonæ conscientiæ, & per nostra munimenta discurrere, domosque quas nobis bonis operibus ædificauimus, destruere. Omnia autem faciunt introeuntes per fenestras quasi fur, libere enim non ingrediuntur, vt sagittent in obscuro rectos corde. A facie istius populi, qui est multus & fortis, terra contremuit, & celi commoti sunt. 7 *In c. 2. Ioel to. 5.* *Cap. 9.*

IDEM exponens verba illa: Quia ecce ego suscitabo Chaldæos gentem amatam, & velocem &c. Leuiores pardis equi eius, & velociores lupis vespertinis, &c. Volabunt quasi aquila 8 *Lib. 1. in c. 1. Habac.*

festinans ad comedendum, omnes ad prædam venient &c. Domine in iudicium posuisti eum & fortem vt corriperes, fundasti eum, sic habet, loquens de diabolo, quantum ad vires eius nullus nostrum potest resistere, quantum autem ad misericordiam tuam, tuum est omne quod viuimus, quòd non ab eo interfecti sumus, & ad mortis opera perducti. Tu enim Domine ad iudicandum posuisti eum, vt ipse sit inimicus & vltor. Sed quia semel Chaldæos super dæmonibus interpretati sumus, & Nabuchodonosor super eorum Regem diabolum, debemus descriptionem diaboli & potentiam eius breuiter perstringere, vt recte Propheta dicat, Domine in iudicium posuisti eum, & fortem vt corriperes, fundasti eum. Suscitatur aduersus incredulos & contemptores natio dæmonum amara ad puniendum, & vbique præsens. Horribilis atque terribilis est, & difficile ab aliquo superari potest, nec ante frangitur, nisi cum magnitudine peccatorum, & iniquitatis suæ pondere prægrauata, ad consummationem venerit. Equi eius & equites in similitudinem pardorum & luporum, semper sanguinem sitient, & desiderabunt prædas, simulabunt absentiã, & dum non sperantur, cito de longe venient. Volabunt quasi aquila, quę exaltans volatum ponere vult inter sidera cęli nidum suum, & semper festinat ad prædam. Et in Ezechiele sub figura
9 Nabuchodonosor Regis Ægypti super diabolo describitur. Nullus est dæmonum qui parcat, omnes ad prædam festini venient, ante faciem eorum ventus vrens, quicquid aspexerint, quicquid vultui eorum obuium fuerit, vrere desiderabunt, & perdere. Rex autem potentissimus erit in medio captiuorum, & eorum numerum quasi arenam maris a satellitibus suis hinc inde suscipiet, & ipse de Regibus triumphabit, & tyranni ridiculi eius erunt. Multos enim sanctos, sua supplantatione decipiet, & eos qui sibi videbantur potentissimi, & tyrannidem exercere contra dęmones, & eijcere illos de corporibus obsessis, subijciet seruituti suæ, & risui deputabit. Ipse vero fortissimus coacta manu, & perditorum exercitu congregato, de omni munitione ridebit, & quicquid fuerit nitetur euertere. Comportabit enim aggerem, idest circumdabit opera terrena, & cũ terra fuerit aggerata, facile omnem capiet munitionem. *Infra*: Mundi sunt oculi tui ne videas malum, & respicere ad iniquitatem non poteris. Quare non respicis super iniqua agentes, & taces deuorante impio iustiorem se? Nemo potest Domine de tua dubitare iustitia: verumtamen cur pateris diabolum tanta crudelitate iactari? Cur diabolus tantum valet in sæculo, & te dominante, iste exercet tyrannidem? Noui Domine Deus meus, quia te prouidente, & defendente, non morimur; & scio quia propterea posuisti aduersarium, vt in ipso quasi carnifice, corriperes, & non occideres peccatores.

IDEM exponens illa verba: Tria 10
sunt difficilia mihi, & quartum quod *In cap. 30.*
penitus ignoro, viam aquilæ in cœlo, *Prouerb.*
viam colubri super petram, viam na- *30, 8.*
uis in medio mari, & viam viri in adolescentia, sic inquit: Via aquilæ in cœlo difficile inuenitur, hoc est, subtilitas inimici quæ circa cælestium virorum corda volitat, magno labore deprehenditur. Similiter & via colubri supra petram, idest astutia hostis venenati insidiari non desinit eis quos in petra fidei fundatos esse conspicit. Nec non & via nauis in medio mari, hoc est, via iniquitatis quæ per amaras sæculi huius vndas immundorum spirituum flatibus agitatas, tanta sublimitate discurrit, vt vel vix, vel nullatenus eius possit iter deprehendi. Nã quòd aquila malignum spiritum significet, testatur Propheta, qui ait: *Esai. 30.*
Velociores fuerunt persecutores nostri aquilis cœli, idest, homines qui nos persecuti sunt, tam sæui fuerunt, vt ipsis dęmonibus crudeliores esse viderentur. Quòd coluber diabolum sępe insinuet, in primi hominis trãsgressione probatum est. Nauis quoq; quòd

leui-

leuitatem designet, eorum, qui circũferuntur omni vento doctrinæ, demonstrat Propheta, qui ait: Et Chaldæos in nauibus suis gloriantes, hoc est immundos spiritus de fragilitate atque instabilitate mentis humanæ, sese extollentes, & de illius ruina quasi victores lætantes. Sicut ergo illa tam callida sunt, vt inueniri nequeant, sic adolescens qui viam veritatis deserit, difficile est cogitatu, quo se per omnes horas, & in quot cogitamenta vecors, vaga mente declinet.

IDEM explicans illa verba: Feruescere faciet quasi olla profundũ maris, sic habet: Mare, hoc sæculum est, quod est nimia stultitiæ cæcitate tenebrosum, quod ita diabolus carnali accendit concupiscentia, vt ferueat ad amanda terrena.

IDEM explicans illa verba: Diabolus stet a dextris eius, sic ait: Oremus vt Deus stet a dextris nostris, diabolus autem a sinistris, sicut scriptum est: Et ostendit mihi Dominus Iesum sacerdotem magnum stantem corã angelo Domini, & satan stabat a dextris eius, vt aduersaretur ei. Si ergo a dextris diabolus stat, quomodo nunc de Iuda dicit, diabolus stet a dextris eius? Sed videte quid dicit, diabolus stabat a dextris Iesu vt aduersaretur ei, hoc est dexteræ eius aduersari volebat. Diabolus ibi contra dexteram desiderat pugnare, hic autẽ dominatus est, dexteræ Iudæ. In illo tempore stabat a dextris Domini vt aduersaretur ei, quando Iesus habebat vestiméta sordida, id est, quamdiu portat peccata nostra, in peccatis nostris, aduersatur illi diabolus. Quando autem dicitur in Zacharia, Tollite vestimenta eius sordida, & induite eum mutatorijs; continuo dicit Iesus ad diabolum, Increpet Dominus te Satana.

13 in c. Eph. IDEM exponens illa verba: Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed contra principatus & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritalia nequitiæ in cælestibus, inquit: Hoc ideo dicit Paulus, vt doceamur ne ea quidem quæ nobis ministrari vitia putamur ex carne, carnis esse vel sanguinis, sed a quibusdam spiritualibus nequitijs suggeri. Sunt enim quidam dæmones, amoribus & amatorijs canticis seruientes. Alij vero iracundias & furores & bella committere, alij præesse inimicitijs, & inter homines odia concitare solent; ideo ait Paulus, Quia hæc mala a dæmone veniunt, aduersus principes & potestates colluctari &c. *Infra*: Contra spiritualia nequitiæ in cælestibus, non q dæmones in cælestibus commorentur, sed quòd supra nos aer, hoc nomen acceperit. Hæc autem omnium doctorum opinio est, q aer iste qui cœlum & terram medius diuidit, plenus sit contrarijs fortitudinibus. *Infra*: Dæmones ex proprij arbitrij libertate, insidiarum, fraudum, scelerum, & reliquam vitiorum prouinciam esse fortitos videmus, vt sint rectores tenebrarum, quia esse lucis principes noluerunt. Hi ergo rectores mũdi, atq; tenebrarum, cum aduersum aliquem colluctãtes supplantauerint eũ, fecerintq; corruere, statim illum suo mundo, & suis tenebris, quibus principantur, annectunt.

AVGVSTINVS exponẽs verba illa. Quia potestas Dei est, & tibi Domine misericordia, ait: Time & treme eius potestatem, sed spera eius misericordiam. Diabolo potestas quædam est, plerumque tamen vult nocere & non potest, quia potestas ista sub potestate est. Nam si tantum posset nocere diabolus, quantũ vult, non aliquis iustorum remaneret, aut aliquis fidelium esset in terra. Ipse per vasa sua impellit, quasi parietem inclinatum, sed tantum impellit, quantum accepit potestatem. Vt autem non cadat paries, Dominus suscipiet, quoniam qui dat potestatem tentatori, ipse tentato præbet misericordiam. Ad mensuram enim permittitur tentare diabolus. Et potabis nos in lachrymis, in mensura. Tantum permittitur ille tentare, quãtum tibi prodest, vt exercearis, vt proberis, vt qui te nesciebas, a teipso inuenia-

ueniaris. Nam vbi vel vnde, nisi de hac Dei potestate, & misericordia securi esse debemus? Secundum illam *1. Cor. 10.* Apostoli sententiam, Fidelis Deus qui nõ patietur vos tentari, supra id quod potestis.

15 *In Ps. 100.* *Psal. 103.* IDEM sic habet: Quia nox est, tentationes abundant. Quasi de ipsa nocte dixit Psalmus: Posuisti tenebras, & facta est nox, in ipsa pertransibunt omnes bestiæ siluæ, catuli leonum rugientes vt rapiant, & quærant a Deo escam sibi. In nocte quærunt istã. Catuli leonum. Qui sunt Catuli leonum? Principum & potestatum aeris huius dæmones, & angeli diaboli. Quomodo quærunt sibi escam? Quando tentant. Sed quia non accedunt, nisi eis Deus dederit potestatem, ideo dictum est, quærentes a Deo escam sibi. Petiuit Iob tentãdum, quærens a Deo escam sibi, & accepit tentandum, sed non opprimendum, purgandum non euertendum, aut forte nec purgãdum, sed probandum.

16 *In Ps. 103.* IDEM explicans illa verba: Illic naues pertransibunt, inquit: Hic habet potestatem diabolus in isto mari, vbi naues commeant, sed non tantam vt faciat aliquid, nesciente, aut nolente domino suo. Draco iste quem formasti ad illudendum ei. Nam vis videre q̃ non tibi noceat, nisi permissus? Omnia a te expectant Domine, vt des illi cibum in tempore, omnia animalia pusilla & magna, & ipse draco & omnis creatura tua. Si bene vixeris, cibum Christum habebis, si a Christo recesseris, cibus draconis eris. Qui dictum est ipsi draconi? Terram manducabis cunctis diebus vitæ tuæ. Audisti cibũ draconis, non vis vt det te Deus manducandum draconi? Noli esse cibus draconis, idest, noli relinquere verbũ Dei; vbi enim dictum est draconi, Terram manducabis, ibi iam dictum est & præuaricatori, Terra es. Cibus serpẽtis esse non vis, noli esse terra, noli terrena sapere. Cibum suum dat Deus serpenti, quando vult quem vult. Bene autem iudicat, falli non potest, non ei dat aurum pro terra. Omnia a te expectant, vt des illis cibum in tempore. Cum dederis eis, colligent. Ante illos sunt, sed non colligent, nisi cum dederis. Ante diabolum Iob erat, & quidẽ non deuorauit Iob, sed vel tentare nõ ausus est, nisi cum ille dedisset. A te expectant, cum dederis eis colligent, si non dederis, non colligent. *Iob 1.*

Diabolus semper inimicus habendus, etsi minister sit Dei ac iustorum, illorumq; est flagellum, sicut & peccatores. Cap. XXXVI.

1 *Hom. 6. in c. 15. Exod. 10. 1.* ORIGENES exponẽs illa verba: Equum & ascensorem proiecit in mare, inquit: Homines qui nos insequuntur, equi sunt, & (vt ita dicam) omnes qui in carne nati sunt, figuraliter equi sunt. Sed hi habent ascensores suos. Sunt equi quos Dominus ascendit, & circumeunt omnem terram, de quibus dicitur: Equitatus tuus salus. Sunt autem equi, qui ascensorem habent diabolum, & angelos eius. Iudas equus erat, sed donec ascensorem habuit Dominum, de equitatu fuit salutis. Sed vbi se diabolo substrauit, ascensor ipsius effectus est satanas, & illius habenis ductus aduersus Dominum & Saluatorem nostrum cœpit equitari. Omnes ergo qui persequuntur sanctos, equi sunt hinnientes, sed habent ascensores, quibus agũtur angelos malos, & ideo feroces sũt. Si ergo videris aliquando persecutorem tuum nimium sæuientem; scito quia ab ascensore suo diabolo perurgetur, & ideo sæuus, ideo truculentus est. Quadrigas Pharaonis, & exercitũ eius proiecit in mare. Non illi satis est vnum equum ascendere, sed plures simul agitat, plures simul plagis torti verberis cogit. Quoscumque videris in luxuria turpiores, in crudelitate sæuiores, in auaritia tætriores, in impietate flagitiosiores, scito hos de quadrigis esse Pharaonis. Ipsis sedet, ipsos currui suo subiungit, in ipsis fertur & volitat, & per apertos scelerum campos, effusis eos agit habenis. Sunt &

alij

Google

alij electi ascensores, electi sine dubio ad malitiam.

IDEM explicans illa verba: Gladius eorum intret in corda ipsorum, & arcus eorum cõfringatur, sic habet: Sermones quos inspirãte diabolo, iniqui proferunt aduersus iustos, vt trucidcat rectos corde, conuertentur aduersus ipsos, qui eos proferunt, atque arcus eorum confringit, dum Dominus de insidijs eorum liberat iustum.

BASILIVS sic habet: Aduersarius noster est diabolus ob antiquam ex eius insidijs ruinam, ita Domino disponente vt cum illo luctaremur. Postquam ab auctore suo diabolus defecit, inimicus Dei, inimicus item hominis ad ipsius imaginem constituti, factus est. Ille igitur sapiens & prouidentissimus rerum humanarum dispensator, eius vtitur ad nostram exercitationem malignitate, quemadmodum medicus viperæ veneno ad salutarem medicamentorum præparationem. Satanas voce Hebræorũ significat, quod bono aduersatur. Diabolus vero dicitur, quoniam idem & in peccato nobis cooperatur, & accusator noster est.

CHRYSOSTOMVS: Inimicitias ponam inter te & mulierem, sic ait: Inter diabolum & mulierem, & inter vtriusque semen, inimicitiæ diuina auctoritate firmantur, vt exinde homo cognoscat, sociare cum hoste amicitias non debere, nec fœdera cum serpente coniungere, nec amoris cum inimico, consortia copulare. Numquã enim cum hoste concordia iungitur, nisi imperator proprius offendatur, nec imperatoris aliter iussa seruãtur, nisi hostis decreta soluantur. Vnde qui amicitias cum hoste coniungit, & imperatoris voluntatem offendit, & inimico sese ipse addicit; renunciat enim amicitijs Christi, qui se amicitijs coniunxerit diaboli. Inimicitias, inquit, ponam inter te & mulierem, & inter semen tuum & semen illius. Male cum hoste coniungitur, qui separari sentẽtia diuina præcipitur, nec sine vtilitate ab inimico separatur, qui perniciose hosti coniungitur. Duplex enim malum in ipso contemptu consistit, quòd separari iussus, se hosti coniungit, & quòd adiunctus hosti, sine periculo esse non poterit. Certe quale est, vt diuersa ista, hominum peruersitati conueniant, vt & charitas cum Domino fœderata rumpatur, & amicitiæ hostiles diuinitus interdictæ, perniciosa cõcordia copulentur? Nam etsi numquã nobis hostilis malitiæ nocuisset audacia, Domini tamen fuerant obseruanda præcepta, aut si parentibus serpens tantummodo nocuisset, & nobis nocere non posset, pro affectu, pro charitate, pro ipsa denique causa naturæ, inimicitijs parentum, fuerant iniuriæ vindicandæ. At cum nos cum parentibus nostris occidit, nec vlli nostrum aliquando pepercit, cur inimicũ, cur hostem, cur serpentem antiquum diligimus, & cum eo fœdera illicita commiscemus? Nam etsi separamur ab illo, & nocet, qualis erga nos esse poterit, si ei contra interdictum Domini copulemur: Nullus inimicum suum, homo hominem diligit. Nam etsi diligere inimicos præcipimur, tamen eos vt caueamus, admonemur. Tunc inimicus diligitur, cum eius blandimenta seruantur, & iussa cælestia contemnuntur. Numquam enim contraria impune iunguntur, nec diuersa sine pernicie copulantur. Vt enim neque lupus agnum, aut hædum pardus patitur. Nonne cum mulierem interrogat serpens, & mulier serpenti respondet, familiaritate sermonis mulier afflata decipitur, & colloquendi consortio iugulatur? Cuius si colloquia mulier deuitasset, & serpens fallendi astutiã perdidisset, & mulier mortis sententiam declinasset. Colloquium serpentis, venenum fuit mulieris. Nemo se fallat, Dominus & diabolus ab vno pariter amari non possunt. Quid acturus es homo, si instructus contempseris, quod in origine mulierem instructam decepit? aut deceptus quomodo te vindicabis, qui ne decipiaris, instrueris? Pendet edictum, inimicitias cum hoste, & simultates cum serpente firmari. Cur iungis quod Dominus sepa-

separauit, aut cur non separas, quod Dominus iungi vetuit, aut cui tutum est iungere, quod constat Dominum in origine separasse? Adeo inimicitiarum istarum pugnam Dominus prosequitur, & certamen atrox inter mulierem & serpentem, sua auctoritate præfatur. Nam postquam dixit ad serpentem, Inimicitias ponam inter te & mulierem, & semen tuum, & semen illius, addidit dicens, Illa tuum obseruabit caput, & tu obseruabis eius calcaneum. Magnum inter mulierem & & serpentem certamen attendo, magnũ bellum dispositum esse considero, magnam sollicitudinem habendam esse cognosco. Directa est inter vtrumque acies, paratum bellum, vt cautela adsit, sollicitudo intendat, securitas conquiescat. Stat mulier serpentis caput obseruans & vitans, obseruans vt calcet, vitans vt serpentis morsus declinet. Adest paratus & serpens callidus & subtilis. Callidus ne mulieris pede calcetur, subtilis vt eius morsu, incauta mulier prosternatur. Hanc pugnam lætus aspicit Deus, libenter attendit; si tamen illæsa mulier serpentem calcando deuincat.

7 *Homil. 3 de patiẽtia Iob.* IDEM sic habet: Assistere satan coram Domino dicitur, quia vt Dei creatura, congruentia sibi facere iubetur. Sicut in hominum potestatibus, manifesti quidam sunt milites, qui honoribus ministrando insistunt, atque certissimi sunt milites, qui ad exigendas pœnas segregantur. Sic & hoc in loco ad ministeria quidem bona, atque ad hominum dispensationes, sancti angeli; ad malorum vero hominum pœnas postulandas, dęmones transmittuntur. Vnde Dauid ait: *Psal. 77.* Misit Deus in Aegyptum iram indignationis, immissiones per angelos malos. Praui itaque & immundi dæmones, etsi proposito defecerunt, iugo tamen seruitutis subiacent, atq; vt carnifices quidam iubentur mandata perficere. Et miraris Deum præcipere demonijs? Apostoli veluti carnifice vtuntur dæmonio, dicit enim Paulus, *1. Tim. 1.* Quoniam aliqui circa fidem naufragauerunt, hos tradidi satanæ vt discant non blasphemare. Et iterum de quodam, qui fuerat fornicatus, Iudicaui, ait, tradere huiusmodi satanæ in interitum carnis suæ, vt spiritus saluus fiat in die Domini. *1. Cor. 5.* Nam ne putent dęmones aduersus diuinam potentiam, tyrannico se prorsus more habere posse, iubentur mandata facere, res non ad lętitiã tendentes, sed ad pœnam trahentes. Quapropter Deo aduersum Achab sententiam laturo, & dicente, Quis ibit & cadet? *3. Reg. 22.* respondit spiritus nequam, Ecce me; sciebat enim diabolus se ad id deputatum esse. Itaque mittuntur pessimi dæmones, præcipue ad exigẽdas malorum pœnas. Mittuntur autem & ad iustos, non vt puniant, sed vt tentent. Transmittuntur non iubente, sed Deo permittente.

8 *Homil. 14. ex imperfecto.* IDEM exponens illa verba Matthæi cap. 10. Attendite vobis ab hominibus, ait: In his verbis ostendere voluit Dominus, quia præ omnibus malis, homo pessimum est malum. Nam si bestijs comparare volueris, eum peiorem inuenies. Bestia enim quamuis sit crudelis, tamen quia est irrationabilis, declinabitur ab homine crudelitas eius. Homo autem crudelis cum sit, & rationabilis, non facile euadetur crudelitas eius. Si comparaueris hominem serpenti, peiorem inuenies hominem, quoniam serpens etsi malitiam habet, tamen hominis timorem habet. Ideo si quem absconse potuerit, mordet, si autem non potuerit, fugit: Homo autem & malitiam habet serpentis, & timorem non habet sicut serpens. Adhuc autem anguis, si quidem irritata fuerit, sęuit, si autem irritata non fuerit, in silentio transit. Homo autem & non irritatus insanit, & magis super illos insanit, a quibus non fuerit irritatus. Deniq; homo malus, peior est quam ipse diabolus. Diabolus enim si videat iustum, non est ausus ad eum accedere, homo autem malus quamuis hominem sanctum viderit, non solum illum non timet, sed adhuc magis contemnit. Non enim diabolus homini præstat virtutem, sed homo

homo diabolo. Arma enim diaboli est malus homo. Sicut enim homo sine armis non potest aliquid facere contra hostem, sic diabolus etiam sine homine, non valet aliquid contra sanctos.

9 *Homil. 21. ad Pop. to. 5.* IDEM sic ait: Vocis illius recordare, quam dum sacris instituereris emisisti, Abrenuncio tibi satana,& pompæ tuę,& cultui tuo. Nihil hac tutius voce, si ipsam per opera exhibeamus. Hæc enim vox,confœderatio cum Domino est. Quando Christus debet te in seruitutem capere,prius interrogat an velis illum crudelem tyrannum dimittere & immitem, & a te fœdera suscipit. *Infra:* Sicut sine vestimentis, & calceamentis nemo in forum descendere eligeret, ita sine verbo hoc numquam in forum prodeas,sed cum es ianuæ vestibula trāsgressurus,hoc prius loquere verbum, Abrenuncio tibi satana, & coniungor tibi Christe. Nec vmquam absque hac voce exeas, hæc erit tibi baculus, hæc armatura, hæc turris inexpugnabilis. Cum hoc verbo & crucem in fronte imprime; sic enim non tantum homo occurrens, verum nec ipse diabolus,te quicquam lædere poterit, cum his te cernens armis, vbique apparentem. Et hæc teipsum iam hinc doce, vt cum signis ceteris sis miles paratus, & contra diabolum trophæum erigens,iustitiæ coronam capias.

10 *In c. 2. Ioel to. 5.* HIERONYMVS exponēs verba illa: Dominus dedit vocem suam ante faciem exercitus sui, sic habet: Quomodo enim Babylonij punientes Hierusalem, Dei vocantur exercitus, sic & angeli pessimi (de quibus scriptum est: *Psal. 37.* Furorem, & iram,& tribulationem, immissioné per angelos malos) Dei exercitus dicuntur, & castra illius nominantur, dum Domini faciunt voluntatem. Ideo subdit, quia multa sunt nimis castra eius,quia fortia,& facientia verbum eius.

11 *In Ps. 73. to. 8.* AVGVSTINVS explicans illa verba: Quanta malignatus est inimicus in sancto, &c. Posuerunt signa sua, signa, & non cognouerunt, ait: Gentes persequentes Israel,dæmonijs seruiebant, & non cognouerunt, quia facti sunt instrumentum irati, facit enim hoc Deus, quod plerumque facit homo. Aliquando iratus homo, apprehendit virgam iacentem in medio,fortasse qualecumque sarmentum, cædit inde filium suũ, ac deinde proijcit sarmentum in ignem, & filio seruat hereditatem. Sic aliquando Deus per malos erudit bonos, & per temporalem potentiam damnandorum, exercet disciplinam liberandorum.

12 *In Ps. 97.* IDEM exponens illa verba: Cantate, & exultate, & psallite in tubis ductilibus, ait: Ductiles tubæ æreæ sunt, quæ tundendo producuntur, si tundendo,ergo vapulando,eritis tubæ ductiles ad laudem Dei productæ. Tuba ductilis erat Iob, quando repente percussus tantis damnis, tunsione illa tantæ tribulationis, factus tuba ductilis sonuit, Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum, sit nomen Domini benedictum. O sonum fortem. O sonum dulcem. Contritus est malleus vniuersæ terrę. *Hier. 50.* Malleum vniuersæ terræ,diabolum voluit intelligi. De isto malleo in manu Dei posito, idest in potestate Dei tunduntur ductiles tubæ, vt resonent laudes Dei. De isto malleo etiam Apostolus tundebatur. Ne magnitudo reuelationum,inquit, extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ angelus satanæ, qui me colaphizet. *2. Cor. 12.* Ecce tunditur, videamus quemadmodum sonet, Propter quod, inquit, ter Dominum rogaui, vt auferret eum a me, & dixit mihi, Sufficit tibi gratia mea, nam virtus in infirmitate perficitur. Audi ipsam tubam ductilem & bene sonātem, dum infirmor, tunc fortior sum & potens. Tradidit & Paulus malleo tundendos illos, quos tradidit satanæ, vt discant non blasphemare. *1. Tim. 1.* Male sonabant antequam producerentur, forte producti, & facti tubæ ductiles, amissa blasphemia, laudes Domini sonuerunt.

13 *In Ps. 141.* IDEM exponens illa verba: Erue me a persequentibus me, inquit: Ipsi homi-

homines sunt hostes nostri, habemus & alios hostes inuisibiles, qui aliter persequuntur, vt illaqueent animas. Et ideo per vasa sua, quia de illo dictũ est, quòd operatur in filijs diffidentiæ, per vasa sua, idest per homines, in quibus operatur, agit persecutionem corporis, vt intus fiat ruina cordis. Nam si cadente corpore stat anima, muscipula comminuta est, & nos liberati sumus.

Ephes. 2.

14 GREGORIVS exponens illa verba Iob cap. 38. Nunquid ingressus es thesauros niuis, aut thesauros grandinis aspexisti, quæ præparaui in tempus hostis, & in diem pugnæ, & belli, sic habet: Quid niue, vel grandine, nisi frigida ac dura intelligenda sunt corda prauorum? Scriptũ namq; est, sicut frigidam facit cisterna aquam suam, sic frigidam facit animam malitia sua. In frigore ergo niuis, vel in duritia grandinis, quid accipi aptius potest, q̃ vita prauorum, quæ & per torporẽ frigescit, & per duritiæ malitiam percutit? Quorumdam tñ vitam Dominus tolerat, quia eos ad iustorum suorum probationem seruat. Vnde & recte subiungit, quæ præparaui in tempus hostis, in diem pugnæ & belli, vt cum aduersarius noster diabolus tẽtare nos nititur, eorum moribus quasi suis contra nos armis, vtatur. Per ipsos quippe nos sæuiens cruciat, sed nesciens purgat, quia dum eorum tali vita percutimur, ab æterna morte liberamur. Vnde agitur vt electorum vitæ proficiat etiam perdita vita reproborum, & vtilitati nostræ, dum illorum perditio militat, mira dispensatione fiat, quatenus electis Dei non pereat, etiam omne quod perit.

Lib. 29. moral. cap. 11. nu. 2.

Hier. 6.

15 IDEM exponens illa verba Iob cap. 40. Numquid feriet tecũ pactum, & accipies eum seruum sempiternum, sic habet: Valde solerter intuendũ est, quòd pactum cum Domino Leuiathan iste feriat, vt sempiternus ab eo seruus habeatur. In pacto enim discordantium partium voluntas impletur, vt ad votum suum quæq; perueniat, & iurgia desiderato fine concludat. Antiquus itaque hostis, a sinceritate diuinæ innocentiæ, malitiæ suæ face suo censu discordat, sed ab eius iudicio etiam discordando non discrepat, nam viros iustos semper maleuole tentare appetit, sed tamen hoc Dominus vel misericorditer fieri, vel iuste permittit. Hæc ergo ipsa tentationis licẽtia, pactum vocatur, in qua & desiderium tentatoris agitur; & tamen per eam miro modo voluntas iusti dispensatoris impletur. Erudiendos enim electos suos, Dominus sæpe tentatori subijcit, sicut post tertij cœli secreta, ne reuelationum magnitudine Paulus extolli potuisset, ei satanæ angelus datus est. Secreto ergo dispensationis ordine, vnde sæuire permittitur iniquitas diaboli, inde pie perficitur benignitas Dei. Et bene ex hoc pacto quod cum Domino ferire dicitur, seruus accipi perhibetur, quia inde obtemperat nutibus supernæ gratiæ, vnde exercet iram nequissimæ volũtatis suæ. Seruus ergo ex pacto est, qui dum voluntatẽ suam implere permittitur, a superni consilij voluntate ligatur, vt electos Dei volens tentet, & tentando, nesciens probet.

Lib. 33. Moral. cap. 13.

Diabolus cruciatur nimis vita bona hominum, in quibus cum regnat, misericordia Dei cessant. Cap. XXXVII.

ORIGENES sic habet, explicans illa verba: Nam & in dijs eorũ (scilicet Ægyptiorum) exercuerat vltionẽ. Sed in Exodo ita dicit, Et in omnibus dijs Aegyptiorum faciet Dominus vindictam. Sunt quidam qui dicuntur dij, siue in cœlo siue in terra, Apostolus ait, sed & in Psalmis dicitur: Omnes dij gentium, dæmonia. Nõ ergo simulacra, sed dæmones, qui simulacris assident, deos dicit, in quos fecit Dominus vindictam. Et hanc ego puto in dæmones fieri vindictam, cum is qui illis deceptus fuerat, vt Idola coleret, per verbum Domini conuersus, Dominum colit, & ex ipso opere conuer-

1 *Hom. 27. in c. 33. Numer. to. 1.*

Exod. 12. & 14.

conuersionis, in eum vindicta, qui deceperat, datur. Similiter si is, qui a dæmonibus deceptus fuerat ad fornicandum, conuertatur ad pudicitiam, diligat castitatem, errasse se defleat, pœnitentiæ ipsius lachrymis vritur, & incenditur dæmon, & sic vindicta datur in deceptionis auctorem. Similiter etiã si quis de superbia ad humilitatem, de profusione ad parsimoniam redeat, per hæc singula dæmones, qui se in his deceperant, flagellat, & cruciat. Quantis eos putaris agi tormentis, si quem videant secundum verbum Domini vendere omnia sua quæ possidet, & dare pauperibus, & tollere crucem suam, & sequi Christum? Super omnia vero eis est tormentorum genera, & super omnes pœnas, si quem videant verbo Dei operam dare, scientiam diuinæ legis intentis studijs perquirentem. In hoc, eorum omnis flamma est, in isto vtuntur incendio, quoniam quidem ignorantiæ tenebris humanas obscurauerant mentes; & per hæc obtinuerant, vt Deus quidem ignoraretur, ad ipsos vero, diuini cultus studia transferrentur. Quæ putas in illos vindicta datur, cum vident hæc lumine veritatis aperiri, & fraudis suæ nebulas per agnitionem legis diuinæ reserari? *Infra*: Neque sine ipsis consummatur omne peccatum. Nam cum adulterium committit, cum diripit aliena, cum detrahit, non est vtique sine dæmone. Et ideo omnimodo agendum est nobis, ne forte deos Ægyptiorum, quos Dominus percussit, & extinxit, resuscitemus in nobis, si eis locum dederimus operandi in nobis ea quæ odit Deus. Si autem ab ijs omnibus contineamus nos, dedit vindictam in omnibus dijs Ægyptiorum, pœnasq; ex nostra emendatione & conuersatione, dæmones suscipiunt.

3 *Lib. 1. in c. 1. Iob. to. 2.* IDEM exponens illa verba: Dominus dedit, Dominus abstulit. sicut Domino placuit, ita factum est, sit nomen Domini benedictum, inquit: Lamentabiles ad me misisti nũcios o diabole, atq; immisericordes tuæ nequitiæ legatos, per quos me crudelibus tuę iniquitatis sagittasti sagittis, quas ego (inquit Iob) omnes identidé in te conuertam, crudeliora efficiens tibi in spiritu vulnera. Dominus dedit, Dominus abstulit, hoc fuit diabolo vulnus, hoc fuit diabolo afflictio, & dolor, tribulatio quoque atq; angustia, quia cum putat, & vult blasphemiam audire a Iob, & reprehensionem, ac maledictum in Deum, confessionem, atq; gratiarum actionem audiuit. Hoc factum est illi ignis deuorans, hoc factum est illi incendium perurens, quia hoc audiuit quod non sperabat, Dominus dedit, Dominus abstulit &c. Non enim tantum tetigerunt Iob, lamentabiles istæ diaboli sagittæ, quãtũ vulnerauerunt eum, sinceræ eius gratiarum actiones.

4 *Libro 3. in Iob.* IDEM sic habet: Non solum omnes homines, sed puto quod & audeo dicere etiam ipsos angelos, atque omnes dæmones perterruit Iob tolerantia atq; constantia, cum terra & lutum superauit omnem virtutem ac fortitudinem, atq; omné versutiam malignissimi diaboli, qui cũ acciperet in eũ potestatem, cuncta hæc in eo exercuit, quę omnia corda in pauoré deducunt, & omnem animam stupere faciunt. Cuius enim alterius potestatem accepit aliquando diabolus, nisi solius Iob? *Infra*: Solam vxorem pro supplantatione illi reliquit, per quã nouissimam ac sæuissimam illam sagittã seductionis ac supplantationis, in eum dimisit. Sed quemadmodum qui ad petram sagittauerit; petræ quidem nihil facit, omnes vero sagittas in semetipsum conuertit, ita nequissimus diabolus, cũ inuiolabilem petram Iob atque inconta minatum sagittaret, ad adamantem semetipsum vulnerauit ac deiecit, Iob vero nihil fecit.

5 *Sermo. de Iob & Abrahã to. 2.* CHRYSOSTOMVS ait: Postquam diabolus circuisset omnia, tentasset q; omnes, ab vno autem hoc forti fugisset, cũ eo congredi timens, ne proderet se ignominiose victum, ipsum cauillatus est. Dicebat diabolo Deus, Considerasti seruum meum Iob, quòd non sit ei similis in terra? Testificatur

Deus,

Deus, vritur diabolus. *Infra.* Diues erat, vtebaturque pro necessitate diuitijs, ita vt satiando pauperes, diabolum mirum in modum contristaret. Bona enim opera humana, plagæ, & vulnera sunt dæmonibus.

6 *Homil. 17. in Matth. tom. 2.* IDEM inquit: Multo magis dæmon dolet, si peccato superiorem animam perspexerit, quam si ab homine fuerit eiectus; maxima enim eius virtus est peccati amplificatio, quàm vt extinguat Christus, in patibulo pependit. Id igitur si destruxeris, neruos diaboli omnes incidisti, caput eius cõtriuisti, vires resoluisti, ac vniuersum eius exercitum fudisti, atque fugasti.

7 *Hom. 22. in c. 1. epist. ad Hebra. tom. 4.* IDEM sic habet: Mens cum pennas acceperit, cum à sæcularibus abscesserit, nihil eam apprehendere poterit, omnibus erit eminentior, etiam iaculis ignitis diaboli. Non est ita perfectus sagittator diabolus, vt possit ad illam altitudinem pertingere, sed dimittit quidem iacula, est enim impudens, non autem attingit, sed reuertitur ad eum inane iaculum. Et non solum in me, verum etiam in eius capite reuertitur. Oportet quippe vt iaculum quod ab eo mittitur, omnibus percutiat modis, sicut enim ab hominibus iaculum emissum, aut illum aduersus quem emittitur percutit, aut autem fortassis, aut vestimentum, aut lignum, aut aerem ipsum secat sic etiã diaboli iaculum; oportet quidem omnibus modis, vt percutiat, & si illum ad quem dirigatur, non percusserit, omnibus modis percutit dirigentem. Et quando nos nõ fuerimus percussi, ille percutitur. Insidiatus est Iob, non eum vulnerauit, sed vulneratus est ipse. Vbique sic est, si euigilemus, si reresipiscamus ad videndum quod fit, quando quidem percusserit, percutietur, & multo amplius tunc. Insidiatus est Paulo, non vulnerauit illum, sed vulneratus est ipse Conuertamus igitur in illum gladios, & scuto fidei nosmetipsos armantes, cum cautela obseruemus, ne captiui efficiamur.

8 *Sermone 8.* IDEM vno verbo, inquit: Pro Christo pati, maius donum est, quàm dominari dæmonibus, aut dæmones expellere. Illos quippe non adeo male habet, quòd fide nostra eijciuntur, quemadmodũ si quando nos pro Christo vinctos, ac male affici viderint. *in epist. ad Ephes.*

9 HIERONYMVS explicans illa verba. In anno quo mortuus est Ozias, vidi Dominum, sic habet: Oziam, quia sibi illicitum sacerdotiũ vindicabat, lepra fuisse percussum, sacra narrat historia, quo mortuo, Dominus videtur in templo, quod ille polluerat. Ex quo animaduertimus, regnante in nobis leproso Rege, nos Dominum in sua maiestate regnantem videre non posse. Vnde & in Exodo postquam mortuus est Pharao, qui opprimebat Israel luto & paleis & lateribus, populus clamauit ad Dominum, qui illo viuente, clamare nõ poterat, & Ezechiel mortuo Phaltia filio Bananiæ pessimo principe, cadit in faciem suam, & voce excelsa clamabat ad Dominum. Sic regnante in nobis diabolo, misericordię Dei cessant, è mortuo autem ipso, Deus misericors se homini communicat. Viuente diabolo, nullus nostrum videt Dominum cum Esaia, nec suspirat cum filijs Israel, nec in pœnitentiam corruit cum Ezechiele. *Lib. 3. in c. 6. Esaia, tom. 4.* *2. Par. 26.* *Exo. 2.* *Ezech. 11.*

10 AVGVSTINVS exponens verba illa: Ne quando dicat inimicus præualui aduersus eum, sic ait: Diaboli insultatio metuenda est. Qui tribulant me, exultabunt, si motus fuero. Diabolus & angeli eius, qui non exultauerunt de viro iusto Iob, cum eum tribularent, quia non est motus, idest de stabilitate fidei non recessit. *In Psal. 12 tom. 8.*

11 IDEM explicans illa verba: Ne tradas me Domine à desiderio meo peccatori, inquit: Tu desiderio tuo, locũ facis diabolo. Ecce enim diabolus proposuit lucrũ, & inuitauit ad fraudem, sed lucrũ esca est, fraus laqueus. Sic attẽde escam, vt videas & laqueũ, quia lucrum non potes adipisci, nisi fraudem feceris, fraudem aũt si feceris, capieris. Frena desideriũ, & non cades in laqueum. Si autem vicerit te desiderium escæ, mittet tibi collum in laqueum, & capiet te auceps aĩarum. *In Ps. 139.*

Ne tradas me à desiderio meo peccatori, inde obumbratur in die belli. Desiderium enim æstus facit, vmbraculum autem Domini, temperat desiderium, vt possimus refrenare quo rapiebamur, vt non ita æstuemus, vt ad laqueum perducamur. Cogitauerunt
Psalm. 11. contra me, Ne derelinquas me, ne forte exaltentur. Habes & in alio loco, qui tribulant me, exultabunt, si motus fuero. Talis est ipse diabolus. Quando seduxerit hominem gaudet, triumphat de illo, exaltatur ipse, quia ille humiliatus est. Ne derelinquas me ne forte exaltentur, idest, non de me triumphent, non de me gaudeant.

12 *Lib. 3. in c. 7. primi li. Regũ, 10. 1* GREGORIVS explicans illa verba: Intonuit Dominus super Philistæos, & exterruit eos, sic habet: Dum per gratiam suam electis mentibus superna desideria Deus infundit, quia etiam terrena omnia facit contẽnere, eos etiam, qui ea eis appetere suggerunt, nequam spiritus in fugam vertit. Velut .n. tonitruo territi fugiunt, dum in electis mentibus, quas tentando pulsauerant, ingentem sonitũ diuinæ virtutis expauescunt. Quia vero fragore magno intonnisse Dominus dicitur, Quid est aliud, nisi quia imperfecta Christianorum desideria, dæmonibus terribilia non sunt? Fragor .n. magnus tonitrui, perfectum est vniuscuiusque electi desiderium. Cum igitur fragore magno super Philistæos Dominus intonat, tunc à filijs Israel cęduntur, quia dum electorum mẽtem perfecta deuotio ad superna gaudia erigit, omne quod aduersæ parti militat, à se penitus abscindit. Bene quoque prius territi Philistęi, deinde à filijs Israel cædi memorantur, nam terrentur electorum deuotione, cæduntur opere. Et quia opere deuotio prior est, terreri prius; postea vero cædi, recte perhibentur. Nam prius donum bonę voluntatis à Domino accipimus, vt consilia malorum spirituum postmodum confutare valeamus.

13 *Serm. 3. in dedic. ecclesiæ.* BERNARDVS sic habet: Quid enim putatis fratres? Grauis equidẽ nobis est inimici tentatio, sed longe grauior illi, oratio nostra. Lædit nos iniquitas eius, atque versutia, sed multo amplius nostra eum simplicitas & misericordia torquet. Humilitatem nostram non sustinet, vritur charitate nostra, mansuetudine & obedientia cruciatur. Vide lib. 2. c. 5. vsq; ad 9.

Diuitias vilipendere expedit, non autem diuites, neque eos malos credere, quia temporalibus abondant rebus. Cap. XXXVIII.

MVLTA de diuitiarum cõtemptu disseruimus lib. 1. cap. 17. & 25. & libro 2. cap. 15. vsque ad finem libri, præter illa autem adnotanda sunt, quæ sequuntur. In primis.

CHRYSOSTOMVS explicans ex cap. 19 de illo adolescente, qui dixit Christo Domino, Magister quid faciam vt vitam æternã habeam, ait: De isto Marcus inquit, quòd accurrẽs & genuflectens rogabat eum. Verum tam atrox est pecuniarum cupiditas, vt licet alioquin virtutis simus alumni; nihil tamen diuitiarum appetitione impediti, proficere possimus. Quare non iniuria Paulus eam malorum radicem appellauit. Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes, & veni sequere me. Hæc ille cum audisset, mærore deiectus abijt; habebat enim possessiones multas. Numquam magna voce prædicare cessabo, accessione pecuniarum, cupiditatem haben di magis atque magis adeo inflammari, vt rerum copia crescente, paupertas quoque augeatur. Nam qui maiori desiderio ardent, egere se magis sentiunt. Perspice igitur quanta huius passionis vis sit, cum magna diues ille lætitia Christum adijsset, ita obrutus fuit, quia eijciendam pecuniam esse audiuit, vt nec respondere quidem potuerit, sed mæstitia pressus decesserit. *Infra*. Quemadmodum qui acutæ bilis feruore febricitant, non solum extinguunt ardorem potu, verumetiam incendunt atque inflammant, sic qui aua-

1 Homil. 64. in Mat. 19. a.
1. Timot. 6.
2

auaritia laborant, cum huic cupiditati omni bile acerbiori, pecuniam afferunt, maiori seipsos flamma incendũt. Nihil quippe istam sitim ita extinguit quemadmodum si ab isto desiderio te liberum constituas: sicut etiam acuta bilis non potu, sed è contrario potius extinguitur. Quod fiet si perspexeris numquam rerum copia, huius te ardorem sitis extincturum, sed solo diuitiarũ despectu, ab hoc te tabifico morbo, eripere posse. Noli ergo multa conquirere, & incurabili peste laborare, decet, vt omnibus miserior, intolerabili hoc dolore sis. Respondeas enim mihi, quennam putas magno dolore cruciari, verum qui edendi, atq; bibendi cupiditate conficitur, cũ non possit desiderio satisfacere suo, an eũ qui nec tali quidem cupiditate vexatur? Non dubito quin eum responde bis, qui animum suum explere non potest. Quamobrem qui pecunias despicit, is cupiditati terminum constituit, qui vero ditari desiderat, plura indies conquirit, maiore siti compulsus, numquam ad finem deueniet, sed si mille adipisceretur talenta, mille alia continuo quærit, ac ita progrediens, montes, terram, maria, cuncta sibi aurum fieri precatur, eo furoris genere insaniens, quod numquam hac ratione deprimi potest. Facilius est hominem volare, quàm acquisitione ac accessione pecuniæ, cupiditatem habendi terminare.

g Hom. 5. in c. 16. Luca.

IDEM exponens illa verba: Factum est autem, vt moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ, sic habet: Portabatur ab Angelis, ne saltem ambulans, laboraret. Et portabatur ab Angelis. Non suffecerat ad portandum pauperi vnus Angelus; sed propterea plures veniunt, vt chorum lætitiæ faciant. Et portabatur ab Angelis. Gaudet vnusquisq; Angelorum, tantum onus tangere, libenter talibus oneribus prægrauãtur. Mortuus est autem diues, & sepultus est in inferno. Eleuans autem oculos, cum esset in tormentis. In tormentis erat, oculos suos liberos habebat, vt alterius lætitiam posset aspicere, & magis ex hoc torqueretur. Cum esset in tormentis. Non dixit in tormento, sed in tormẽtis. Diuitiæ & auaritia, talia præmia suscipiunt. *Infra.* Recepisti bona tua in vita tua, bona tua, quę reuera bona non sunt. Diuitiæ non possunt esse in terra, & in inferno.

IDEM inquit: Discamus non pro beatis habere diuites, neque pro miseris habere pauperes. Immo si verum fateri licet, ne diues quidem ille est, qui multis opibus circumuallatus est, sed qui non eget multis. Nec is pauper est, qui nihil possidet, sed qui multa concupiscit. *Infra.* Breuiter res commutatæ sunt, vniuersi cognouerint vter fuerit diues, vter pauper, quòdq; Lazarus quidem omnium fuerit opulentissimus, ille contra omnium pauperimus. Quemadmodum actores in scena, Regum, ac ducum personas, iterum mediocrum, rhetorum, philosophorum, ac militum assumentes ingrediuntur, cum ipsi nihil horum sint: sic sane & in pręsenti vita, paupertas, ac diuitiæ, nihil aliud sunt, quam personæ. Sicut igitur in theatro sedens, si quem videris, ex ijs, qui extra scenam pedibus ingrediuntur, personam gestantem Regis, non iudicas eum beatum, neque Regem credis; immo nec ipse optas esse talis, sed cum scias, quòd sit quispiam ex his, qui versantur in foro, funium opifex, aut faber ærarius aut aliud quicquam tale, non iudicas illum beatum ob personam, aut ob vestem ad talos demissam, neque ex hisce rebus æstimas illorum vitam, sed despuis illum potius ob aliam vilitatem. Sic sane & hic velut in theatro, videlicet in mundo sedens, & in scena ludentes spectans, vbi videris quamplures diuites, ne putes vere diuites esse, sed diuitum obtectos personis. Hic enim diues crebro pauperior est omnibus. Quod si detraxeris illi personam, si conscientiam explices, multam ibi offendes virtutum inopiã, comperiesq; omnium hominum abiectissimum. Et sicut tunc cum habitum fabulæ deposuerint, qui prius Reges

h Cõcione 2. de Lazaro.

i

ac duces esse videbantur, post apparent hoc quod sunt, ita sane & nunc, postquam mors aduenerit, theatrumque dimissum fuerit, cum diuitiarum paupertatisq; personas deposuerint, omnes illuc profecti, atque ex solis operibus iudicati declarant, qui vere sint diuites, & qui pauperes, sicut in diuite hoc & Lazaro contigisse cernimus, ille enim adeo pauper erat, vt ne guttam quidem aquæ haberet in sua potestate, sed pro hac rogaret, neque quod petebat, consequi potuerit.

6 *Concione 4 de Lazaro.* IDEM inquit: Queamdmodum conspicientes in pariete pictum diuitem ac pauperem, nec illi inuidemus, nec pauperem despicimus, eo quòd quæ videmus vmbra rerum est, non veritas, sic & diuitiarum, & paupertatis, aliarumque rerum omnium, siue tristium, siue lætarum naturam, si pernouerimus, liberabimur à turbatione, quæ ex harum vnaquaque in nobis gigni solet.

Hæc enim omnia quauis vmbra fallaciora sunt, nec quicquam habent sublime, neque præclarum; si autem hæc aduerterimus, non aliter quàm afficimur picturis in pariete additis, erga hæc vtraque afficiemur.

7 *Hom. 23. in Ioan. to. 3.* IDEM inquit: Diuitiarum fraudes, CHRISTVS Dominus spinas vocauit, & merito. Nam quemadmodum spinæ steriles sunt, ita & diuitiæ. Quemadmodum illæ eos, qui tangunt, lacerant, ita harum cupiditas. Sicut facile igni comprehenduntur, & odio habentur agricolis, ita huius sæculi negotia. Postremo vt inter spinas feræ, viperæ, scorpij delitescunt, ita in fraudibus diuitiarum.

8 *Hom. 13. in epistolā ad Rom. to. 4.* IDEM sic habet: Auaritia ebrietas est, pestilentior ea quæ ex vino generatur. Neque enim tam detrimentosa fuerit ebrietas, quàm pecuniarum concupiscentia; illic enim detrimentum intra perturbationem, atque afflictionem consistit, terminaturque sensus stupore, atque ebrij exitio. At hic, damnum ipsum, infinitas animas peruadit, varia vndequaq; bella succedens. Ebriorum horū inter se comparatione faciamus. Affectus ipsi consimiles sunt, vterque enim absurdæ concupiscentiæ seruit. Nam & qui vino ebrius est, is quo plures vini calices hauserit, eo plures apperit, qui autem pecuniarum amorri seruit, quo magis ditescendi desiderio capitur, eo maiorem concupiscentiæ flammam incendit, pestilentioremque sibi desiderij sitim accersit. In hoc igitur vno similes ambo sunt. At in altero rursus, auarus superiora omnia habet. Ebrius enim patitur rem eam, quæ iuxta naturam est, vinum enim natura cum sit calidum, insitamque siccitatem intendat, facit qui eo poti, ebrijque sint, ij vt sitiant adhuc. Auarus vero ille, vnde plura semper concupiscit? Vnde? Certe cum magnopere ditescit, tum maxime pauper est. Sicut ebrius delirat, desipitque oculis apertis neminem videt, sed temere huc illucque circumfertur, atque ad vnumquemque sibi obuium offendit pedibus, dilaceratur, indecore denudatur, mirum in modum ludibrio habetur. Auarus hic vt ille omnes ignorans, & amicos & inimicos, similiter oculis quidem apertis obcæcatus est, ac quo modo illius oculis omnia vinum: sic huius omnia pecuniæ sunt. Adde quòd qui à vinolentia possidetur, transacta nocte ad sobrietatem redire potest, Hic autem continenter ebrius est, & interdiu, & noctu, & euigilans, & dormiens, maiori in cruciamento constitutus, quam constituatur, vel qui vinctus in custodia degit, vel qui ad effodienda metalla relegatus est, vel si quis est, qui grauiori supplicio addictus sit. *Infra.* Quid pestilentius esse queat, quam ab omnibus passim odio haberi, quàm omnes odisse, quam semper rixari, Nemini se comem,

nemini suauem præbere, quàm nonnunquam satiari, nunquam non sitire, famem perpetuam, & quidem ea, qua oés assueuere, grauiorem pati, cumque ea colluctari, angoribus quotidianis affligi, nunquam sano ac tranquillo esse animo, assidue in tumultuationibus, perturbationibusque versari? Hæc enim omnia, & his item plura, auari sustinent, etenim lucrum, capturamque aliquam dum faciunt, vt omnium etiam bona habeant, nullam inde voluptatem capiunt, plura semper appetentes, ijdem iacturam dũ faciunt, vt vel obolum perdant, grauissime omnium se affligi, ac vel vitam amisisse arbitrantur.

10 *Homil. 14. in 1. epist. ad Corint.* IDEM ait: Auarus numquam finem imponit suæ cupiditati, non solum quòd non possit omnium solus facultates occupare, sed etiam quòd quantumcunque complectitur, nihil se habere putat. Qui vero pecunias despicit, omnia superflua arbitratur, neque animam immensis cruciabit cupiditatibus. Nihil enim adeo animam torquet, quam cupiditas, cum eam satiare non possis. Animaduerte eum qui pecunias desiderat, & plura possidet, ita huiusmodi homo, ac si nihil haberet, afficitur. Nunquid posset quippiam hoc morbo grauius esse, quem qui habet non videtur habere quæ possidet, & tamquam non habeat, torquetur; & licet oĩa consequaẽ, magis dolet, & quanto plura possidet, tanto fit pauperior. Cum sitimus nonne propterea bibentes lætamur, quòd sitim sedamus, & idcirco voluptas est bibere, quòd magno nos liberat cruciatu, hoc est cupiditate bibendi? Sane perspicuum, quòd si deberemus semper in hac cupiditate versari, nihilominus diuite illo qui Lazari temporibus fuit, quantum ad supplicium haberemus. Illi enim hoc erat supplicium, quòd cum paruam aquæ guttam desideraret, non haberet qui eam præberet. Quod & auari mihi pati perpetuo videntur, & quemadmodum illum dignos esse qui puniantur, & nihil impetrent. Fugiamus igitur peregrinum hunc, & nouum morbum, fugiamus præsentem gehennam. Gehenna namque horum desiderium est. Vtriusque igitur animum aperiamus, & eius, qui pecunias contemnit, & eius, qui eas admiratione prosequitur, & videbis alterum insanientibus similem, nihil videre, nec audire volẽtem; alter vero portui tranquillo assimilari. Hic omnium amicus est, sicut ille hostis.

IDEM inquit: Si adhuc opus est, vt discas, ꝙ nihil magnum sint diuitię quòd vmbra præsentia & somnium, ꝙ more fumi dissoluuntur & euolant, nondum ingressu ad superna regna dignus es. Nam si instabilem horum naturam, & continuo fluentem dijudicare non nosti, quomodo ea despicere poteris? 11 *Homil. 29. in eandem epist.*

IDEM sic habet: Quanto præstat is, qui non quærit opes, sed ferre omnia nouit, quàm qui ditescit per omnia. Primum in se posita hic omnia sua habet, ille in alijs, vt miles viribus & arte certandi valens, melior est eo, qui in armis fiduciam omnem habet, sic opibus confiso præstat, certe quem ipsa virtus muniuit. Deinde solidæ sint opes, & paupertatis periculum nullum, tamen quietus diues esse non potest, infinitas tempestates, infinitos tumultus, diuitiæ secum trahunt. Et quemadmodum inter animantia ceruus & lepus ob natiuam timiditatem, omnium maxime captu sunt facilia, sus autem & leo, & taurus haud facile in potestatem insidiatoris cadunt, tale videre in diuitum, & pauperum gente licet. Hic leoni, & tauro similis est ille lepori & ceruo. Quem enim non metuit diues? An non latrones? An non potentes? Quid dico latrones? Familiares suos suspectos habet & domesticos. 12 *Homil. 35. in eandem epistolam.*

IDEM sic habet: Inexhaustas opes defodias licet, veniente nocte, nudo tibi migrandum hinc erit, & recte quidem. Nam qui somno ditescunt, postquam euigilarunt, nihilo magis quę habere videbantur, habent. Par diuitum ratio, immo deterior. 13 *Homil. 36. in eandem epistolam.*

Digitized by Google

Nam qui per somnum ditescit, vt opibus quibus videbatur, non potitur; sic malis tamen surgens caret, diues vero vt pecunia caret, sic vitijs, quæ opes comitantur, plenus abit. Et opulentus mala quæ secum opes ferunt, imaginatus, ea non imaginatione quadam iam sed re vera experitur. Rursum in somnis voluptas quædam est, hic autem voluptatem, si qua est, pœna sequitur, non in somnis sed quã persentiscas, quin ante pęnam illam, etiam hic extremam quandam pęnam pendit, mille perturbationibus, curis, accusationibus, conuitijs, tumultibus, turbisque afflictus.

14 *Homil. 39. in 1. epist. ad Corint.* IDEM inquit: Peccatores semper lugere oportet, præsertim verò cum opibus, & tranquillitate fruuntur: quemadmodum ægrotos cum crapulantur, & inebriantur. Qui autem felicem rem opes iudicat, innumerabilibus lachrymis est deplorandus. Nam si quis sanus, valensque, felicem iudicet, molli lecto ex morbo decumbentem, miserior est quam æger ipse, qui bonorum suorum nullum habeat sensum, quod accidere in his quoque videre licet. *Infra.* Siccitas quondam inuasit regionem nostram, trepidabãt velut in extremis omnes, Deum inuocabant, videre erat, quod est in Moyse *Leu. 26* scriptum cœlum æreum redditum, & nihil iam quàm mortem omnium tæterrimam expectari. Verum aliter visum benigno Deo, pluuia quippe præter omnium expectationem, largissima, & immensa desuper ruebat, itaq; omnes iam gaudio exultare, vt qui ab ipso mortis limine reduces se putarẽt. In istis tantis bonis, in communium omnium lætitia, præopulentorum illorum quispiam tristis, tæter, exanimis dolore circuibat, rogantibus multis causam, continere grauem animi dolorẽ homo non potest, sæuitia morbi incitatus, causam in medium produxit, mille frumenti metra domi cũ possideam, inquit, non reperio, quomodo faciam auctionem. Quid homo ais? Dolet tibi non omnes perijsse, vt *Prouer. 11.* faceres quæstum? Non audis, quod Salomon dicat, qui abscondit frumentum, maledicetur in populo? Sed citius bonorum omnium, totius orbis communis hostis, benignitati infensi, mammonę amici, immo vero serui excindi linguam istam, contundi pectus, ex quo verba ista fluunt, oportebat. vides vt aurum, homines esse homines, non sinat, sed in beluas, & dæmonas mutet. Quid sit obsecro huiusmodi viro miserandum magis, qui famem precibus optet, vt auro potiatur? Equidem morbus illi in contrarium postea cedit, abundantia enim facultatum suarum non gaudet. Vides quod dixi, auaris non esse è rebus præsentibus voluptatis tantum, quantum est ex affectatis perturbationum. Nam qui myriades immensi frumẽti tenet, famelico quouis mendico magis alget, sæpius gemit. Nam hic quidem victum necessarium adeptus, triumphat, exultat, Deo gratias agit, ille vero, qui tantum possidet, indignatur, perijsse se putat. Non est affluentia igitur, quæ voluptatẽ parit, sed animus recte institutus, sine quo, si quis omnia possideat, etiam velut omnibus priuatus sit, viuet.

AVGVSTINVS sic habet: 15 *In psal. 51. tom. 8.*
Non est desperandum de hominibus bonis, si per eos terrenum aliquid administretur, nec rursum continuo gratulandum hominibus, qui cælestia agere dignoscantur negotia, cum plerumque illi qui negotijs sæcularibus implicati sunt, cor semper sursum habeant, & isti qui cælestia semper prædicant, cor habeant in terra. Sed mixta sunt ista genera hominum. Inuenimus modo ciuem Hierusalem, administrare aliquid in terra, vtputa purpuram gerit, magistratus est, proconsul est, Imperator est, Rempublicam gerit terrenam, sed cor sursum habet, si Christianus est, si contemnens in quibus est, & sperat in quibus nondum est. De quo genere fuit illa sancta mulier Ester, quæ cum esset vxor Regis, *Est. 14.* ventum est ad periculum deprecandi pro ciuibus suis, & cum oraret coram Deo in oratione sua dixit, ita sibi fuisse

se illa ornamenta regalia, sicut pannũ menstruatæ. Non ergo desperemus de ciuibus Regni cælorum, quãdo eos videmus aliqua gerere Babyloniæ negotia, aliquid terrenum in republica terrena. Nec rursus continuo gratulemur omnibus hominibus, quos videmus agere negotiá cælestia, quia, & filij pestilentiæ sedent aliquando in cathedra Moysi, de quibus dicitur:

Psalm. 1. Quæ dicunt facite, quæ autem faciũt, facere nolite; dicunt enim, & non faciunt.

Matth. 23. Illi in terrenis rebus, leuant cor in cælum, isti in cælestibus verbis, trahunt cor in terra.

16 *Lib. 8. epistolarum, epist. 28. tom. 1.*

AMBROSIVS ad Vercellẽsem Ecclesiam scribens, prope finem epistolæ, sic ait: Cupiditatibus omnis diuitiarum abundantia, inopia est. Denique nemo pauper nascitur, sed fit, non enim naturę paupertas, sed opinionis est, ideoque cito inuenitur diues naturæ, difficile cupiditatis, etenim quo plus vnusquisque acquisierit, plus sitit, & quasi quadam inardescit ebrietate cupiditatum suarum. Quid quasi necessarium quæritis cumulum diuitiarum? nihil tam necessariam, quàm cognoscere, quid non sit necessarium. Quid in carnem extorquetis excusationem? Non corporis venter insatiabilem sed mentis auaritia facit. Numquid caro, spem futuri abstulit? nunquid caro spiritualis gratiæ suauitatem ademit? nũquid caro fidem impediuit? numquid caro aliquid furoris dominis, vanis opinionibus adiudicauit? plus amat caro moderatã frugalitatem, qua exuitur honore, induitur salubritate, qua sollicitudinem deponit, assumit tranquillitatem, &c. Sed neque ipsæ diuitiæ vituperabiles, redemptio animæ viri, diuitiæ eius, quoniam qui pauperi donat, redimit animam suam.

Prouer. 13.

Est ergo, & his materialibus diuitijs virtuti locus, quasi gubernatores estis in magno mari, si bene quis gubernat suum nauigium, cito transit fretum, vt perueniat ad portum, qui autem nescit regere suum censum, onere suo mergitur, ideo scriptum est. Possessio

17

diuitum ciuitas firmissima. Quæ est ista nisi Hierusalem, quæ in cælo est, in qua regnum Dei, &c. Iste dicit, portio mea Dominus, &c. *Prouer. 10.*

IDEM scribens ad sacram virginem Demetriadem paulo post principium, sic ait: *In eod. to. & lib. epist. 84.* Quamuis tota vita hominis tentatio sit super terram, & tam abundantia, quàm inopia materia soleant esse peccati, extiterunt tamen in omni tempore, & in nostra quoque ætate non desunt, sicut & boni pauperes, ita, & boni diuites, qui possessionibus suis non aliter, quàm rebus pauperum pręessent, vt Ecclesiasticæ vtilitati sub quadam procuratione famulentur, elaborãtes singuli pro suarum virium portione, vt ad victum, atque vestitum familiæ Dei necessaria conferantur, & simul prospicientes, vt in domibus ipsorum sub iusto sanctoque moderamine, omnes & benignitas foueat, & disciplina contineat, dicente Apostolo, Si quis autem suorum, & maxime domesticorum curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior, &c.

IDEM Quis maior est in regno cœlorum de diuitibus loquens dixit, & addit: Ideo nudi in sæculo nascimur, nudi etiam accedimus ad lauacrum, vt nudi quoque & expediti ad cœli ianuam properemus, quàm autẽ incógruum est & absurdum, vt quem nudum mater genuit, nudum suscipit Ecclesia, diues intrare velit in cœlũ? 18 *Serm. 10. de eo quod scriptũ est, tom. 1. Matt. 18.*

Ideo adolescenti illi diuiti in Euangulio à Saluatore dicitur, Si vis perfectus esse, vende omnia tua, & da pauperibus, vsque adeo enim nuda virtus apta cœlo est, vt quamuis iustus, quãuis sanctus, aurum vel diuitias possidens, non possit esse perfectus. *Matt. 19.* Talem enim voluit adolescentem illum Dominus ad paradisum redire, qualis Adam fuerat de paradisi sublimitate deiectus, nudus enim Adam, incola paradisi fuit, &c.

IDEM super illa verba, Væ vobis diuitibus, qui habetis consolationem vestram, ait: Licet in pecuniarijs copiis, multa sint lenocinia delictorũ, 19 *Lib. 5. in Lucam circa illud to. 3.*

Digitized by Google

pleraque tamen sunt etiam incentiua virtutum, quamquam virtus subsidia non requirat, & commendatior fit collatio pauperis, quàm diuitis liberalitas, tamen nõ eos qui habent diuitias, sed eos, qui vti his nesciant, sententia cœlestis auctoritate condemnat. Nam vt ille pauper laudabilior, qui prompto largitur affectu, nec repagulis impendentis egestatis inhibetur, inopemque se non putat, qui habet quod naturæ satis est: ita hic criminosior diues, qui vel Deo referre gratiam de eo debuit, quod accepit, nec censum ad communem vsum datum sine vsu abdere, defossisque terræ incubare thesauris. Non census igitur, sed affectus in crimine est, & quamquam tota ætate, custodiæ miserabilis, sollicitas auara mens tendat excubias, quo nulla pœna grauior est successorum, pro futura compendijs anxio timore seruare: tamen quoniam auaritiæ studia; & desideria congerendi, inani quadam voluptate pascuntur, qui consolationem vitæ præsentis habuerunt, remunerationem perpetuæ perdiderunt, &c.

20 *Lib. 8. in Lucam circa illud 19. 8.* IDEM super: Ecce vir nomine Zachæus, &c. ait: Nemo facile Iesum videt, nemo potest Iesum videre constitutus in terra, & quia non Prophetas, non alibi regnum habebat, ascendit in Sycomorum, vanitatem scilicet Iudæorum vestigio suo proterens, errata quoque corrigens superioris ætatis, & ideo Iesum, interioris domus recepit hospitio, &c. Et hic diues erat. Nolumus offendere diuites, qui volumus, si fieri potest, sanare omnes, discant non in facultatibus crimen herere, sed in his qui vti nesciant facultatibus. Nam diuitiæ, vt impedimenta improbis, ita bonis sunt adiuméta virtutis. Diues certe Zachæus electus à Christo: sed dimidiũ bonorũ suorũ pauperibus largiendo, reddẽdo ẽt in quadruplũ, quæ fraude substulerat, alterũ enim non sat est, neq; habet gratiã liberalitas, si iniuria perseuerat, quia non spolia, sed dona quæruntur, vberiorem mercedem, quam conferebat, accepit, &c.

Contra diuites auaros, superbos, delicijs deditos, pauperum iniuriatores, acriter inuehuntur sancti.

Cap. XXXIX.

1 *Hom. 6. in c. 12. Lucæ ex varijs huius tomi tom. 1.* BASILIVS sic habet: Qualia præcepta contemnis, posteaquam auaritiæ, aures referasti? Tristis es, & rogatu difficilis, occursus pauperum vitas, ne forte aliquid vel modicum è manibus coacto exeat. Vnam tantum nosti vocem, Non habeo, non dabo, nam & pauper ego quoque sum. Pauper es profecto, pauper, & omnium egens bonorum, charitate pauper, pietate pauper, fide erga Deum pauper, pauper æterna spe. Dicis cui facio iniuriam, si mea retineo conseruoque? Quæ illa hic mihi tua? Vnde accepta hæc, ad traducendam præsentem hanc vitam, inuexisti? Perinde enim facis, ac si quis in theatro locum spectandi mox vt anteuertit alijs arripere, ceteros abarceat ingressu, suo vnius vsui id adiudicans, quod ad omnium communem vsum proponitur. Tales, & diuites existunt, communia namque cum priores obtinuerint, propria faciunt occupando. Nonne nudus ex vtero matris excidisti, nudusque rursus reuerteris ad humum? Hæc tibi bona presentia vnde? Quod si ex Deo te illa habere fateris, cur tu diues es, ille pauper? Profecto non ob aliam causam, nisi vt tu benignitatis, ac fidelis administrationis mercedem accipias, ille vero patientiæ, maximis præmijs honoretur. Tu vero auarus, ea quæ ad distribuendum recepisti, tibi propria facis. Num qui vestem diripuerit, spoliator nominabitur, qui autem nudum non texerit, modo possit, alterius cuiusdam nominis appellatione dignus erit? Esurientis, est panis quem tu retines, nudi, est vestis quam in

Digitized by Google

In arcà custodis, discalceati, calceus, qui apud te marcescit, egentis, argentum quod tu terræ infossum possides. Quare tot iniurius es hominibus, quot poteras opem conferre?

2 *Hom. 7. contra diuites auaros.*

IDEM sic habet: Cui mors ob diuitias parcit, à quo morbus ob pecuniam abstinet? Quousque igitur opes erunt animarum laqueus, mortis hamus, peccati esca? Quousque diuitiæ erunt belli materia, per quas fabricantur arma, & enses acuuntur? Propter opes, propinqui, cognati naturam negant, fratres inter se digladiantur, loca deserta grassatoribus plena sunt, mare piratis, ciuitates calumniatoribus complentur. Quis mendacij pater est? Quis falsæ accusationis minister? Quis periurij genitor? Nonne diuitiæ, ac circa diuitias studium? Ad subsidium vitæ non malorum incitamentum pecunia data est, animæ redemptio est, non exitij occasio. Sed inquis ob filios necessaria est. Plausibilis est ista auaritiæ excusatio, liberos prætexitis, ac interea cordibus vestis satisfacitis, Ex alio vitam accepit, non ex te ipso vitæ subsidia expectat. Cum Deum orasti, vt fieres liberorum pater, addidisti ne illud, Da liberos, ne veniam in Regnum cœlorum? Præterea, quis tibi sponsor de ipsorum fuerit volunrate ac ingenio, vt recte, datis relictisque vtantur? An non audistis Ecclesiastem dicentem: Vidi stultitiam multam, & grauem, diuitias in malum custodiendibus ipsas conuerti? Et rursus, Relinquo ego homini post me, & quis nouit si sapiens erit, aut stultus? cōsidera ne cum multis ærumnis opes cumulatas, peccatorum materiam alijs tradas, duplicique plectaris postmodum pœna. & tuorum criminum causa, & aliorum quibus causam dederis. Nonne cunctis liberis coniunctior est tibi anima tua? Qui vero liberis carent, quam parsimoniæ causam objiciunt? Nolo inquiunt vendere, nolo pauperibus dare ob vitæ necessarios vsus. Ego quidem bonis, dum vixero frui volo, post mortem vero in testamento hæredes facultatum mearum, ac dominos pauperes ascribam. Heu miser, tunc benignus ac liberalis hominibus eris, cum amplius inter homines non ages? cum te cadauer aspiciam, tunc fratris amantem appellabo?

3

Magna dignus eris liberalitatis laude, magnus tibi honor debebitur aut gratia, si in sepulchro iacens, & in terram conuersus, magnificus ac sumptuosus apparebis. Si tempore, quod ad promerendum datur, in voluptatibus, ac delitijs absumpto, pauperes nequaquam aspexisti, mortuus, cuiusnam actionis aut operis mercedem petiturus es? Nullus enim post mercatum solutum, negotiatur, neque demum post certamina accedens, coronatur, nec post bellum, fortia gerit, nec item post vitam pietatis laudem præmium ve capiet. Sed quis exitus tui tempus nunciabit? Quis de mortis genere sponsor? Quot videmus repentino casu extinctos, qui ne vocem quidem emittere potuerunt? Quot etiàm, febris à sensu alienos fecit? Quid igitur tempus expectas, in quo sæpe rationis tuæ compos non eris? Enimuero nox profunda, morbus grauis, nullus circa adiutor immo potius qui hæreditati insidiatur paratus aderit, omnia tantum quæ ad eius faciunt vsum adhortans, ac tua irritare consilia quærens. Tunc tandem destitutum te videns, tuam imprudentiam, & stultitiam grauiter suspirijs damnare incipies. Cupies, & eo tempore dare mandata, cum & lingua semiextincta ad loquendum, & manus ad scribendum inualida tremensque fuerit. Ex quo nec voce, nec item litteris, tuam ostendere mentem valebis. Quid igitur miser te ipsum decipis, nunc opibus in luxu viuendo abutens, ac tibi ea promittens, quorum postea, vt dixi, dominus non eris.

Tunc Abraham tibi quoque dicet: Recepisti bona in vita tua. Si arcta est via quæ ducit ad vitā, non te diuitijs one- *Luc. 16.*

oneratum, ac opum sarcinam ferẽtem excipiet. *Infra.* Si tu nobilem hospitem domi exciperes, eine, mensę reliquias apponeres? Quomodo ergo existimas, ex reliquijs Deum placari? Igitur vos, alloquor diuites ac locupletes, respicite finẽ, à cupiditate desistite, si possidetis, non amate.

4 *Homil.8. in diuites auaros.* IDEM ait: Si forte te auaritia vt Regina illa Aegyptia, Ioseph, tentauerit, sciderit quoque tibi vestem, vt mandatum diuinum contemnas, vt se aurum ac res terrenas amantem, cõtra Domini tui pręceptum amplectare, vt cogitatio subierit, pręcepto Domini repugnans, animumque sobrium ad auaritiam impellens, & ad negligendam fraternam dilectionem cogens, atque ad se cohibens, rumpe, & tu illius vestem, reique indignitate motus secede, Domino fidem serua, vt ille Putipharo seruauit. Ne cuncta voluptati tribuas, nonnihil animę tuę reserua. Duasque tibi puta esse filias mundanę conuersationis, prosperitatem, & vitã cęlestem, si meliori cuncta dare nolueris, diuide saltem ex ęquo intemperanti filię, & modestę, ne videlicet præsentem vitam, & opibus ac delicijs affluentem reddat, vt alteram inopem ac laceris opertã vestibus, relinquas. Vt si te oporteat in conspectu iudicis, sponsæ formam ac vitam secundũ virtutem habentem, venire, noli sponsam inornatam sponso offerre, ne conspiciens ille, vultum auertat, despiciat, complexum neget, sed eam decenti veste ornatam, nuptiarum tempori seruabis, vt in thalamum recipiatur. Denique vt prophetica illa verba, quę ad animam tota referri videntur, re atq; actione laudabili roborentur, Astitit Regina à dextris tuis in vestitu deaurato circundata varietate. Audi filia, & inclina aurem tuam, & obliuiscere populum tuum, & domum patris tui, & concupiscet Rex decorem tuum. *Psalm.44.* Quæ verba ad animæ decorem rectius traducuntur.

5 *Epist.22. ad Eustochiũ.* HIERONYMVS sic ait: Illa tibi semper in ore vox resonet, Nudus egressus sum de vtero matris meæ, & nudus reuertar illuc. Et nihil intulimus in hunc mundum, haud dubium quia nec auferre quid possumus. At nunc plerosque videas armaria stipare vestibus, tunicas mutare quotidie, & tamen tineas non posse superare. *Infra.* Radix omnium malorum est auaritia, ideoque ab Apostolo, idolorum seruitus nominatur. Petrus Apostolus dicit: Argentum & aurum non est mihi, quod autem habeo hoc tibi do, surge, & ambula. At nunc multi, licet sermone taceant, opere loquuntur, fidem & misericordiam non habeo, quod autem habeo, argentum & aurum, hoc tibi non do. Habentes autem victum, & vestitum, his contenti simus. Audi Iacob quid sua oratione postulet, si fuerit Dominus mecum in via hac, & dederit mihi panem ad edẽdum & vestimentum quo operiar. Tantum necessaria deprecatus est, & post annos viginti, diues in terram reuertitur Chanaan. Quid ante non plures annos, Nitriæ gestũ sit referemus. Quidam ex fratribus, parcior magis, quàm auarior, centum solidos, quos lina texendo acquisierat, moriens dereliquit. Initum est inter monachos consilium (nam in eodem loco circiter quinque millia diuisis cellulis habitabãt) quid facto opus esset. Alij pauperibus distribuendos esse dicebant, alij dãdos Ecclesiæ, nonnulli parentibus remittendos. Macarius vero, & Pambo, & Isidorus, & ceteri quos patres vocant, sancto in eis loquente spiritu, decreuerunt infodiendos esse cum eodem, dicentes, Pecunia tua tecum sit in perditionem. Nec hoc crudeliter quisquam putet factum, tantus cũctos per totam Aegyptum terror inuasit, vt vnum solidum dimisisse, sit criminis.

de custodia virginitatis, tom.1.
Iob 2.
1. Timot.6.
Act.3.

6 *Lib.6. in c. 14. Esaia tom.4.* IDEM exponens illa verba: Perdam Babylonis nomen, & ponam eam in possessionem hericij, & in paludes aquarum, ait: Iuxta doctrinam Saluatoris, qui curas istius sæculi, & seductionem diuitiarum spinas appellauit, *1. Timot.6.* hericius mihi videtur, qui iuxta Apostolum gaudet in incerto diuitiarum, *Luc.12.* & armatum se non armatura Dei, sed spinis

ſpinis atque peccatis huius mundi eſſe confidit, cui rectiſſime dicitur illud Euangelicum, Stulte hac nocte repentent à te animam tuam, quæ auté congregaſti cuius erunt? Tales habitatores habet Babylon deſerta virtutibus, vbi non eſt ager irriguus, qui offerat fructus diuerſorum ſeminum, ſed paludes infertiles, & limoſæ, ac lutoſæ, in quibus cœno gaudentia reptant animalia. Quamobrem clementiſſimus Dominus ſcopauit eam vehementiſſime terens, & quaſi quodam verriculo, ad purum vſque mundauit, vt Babylonia ſemina pereant, & à ſolis habitentur hericijs. Quando viderimus aliquem diuitiarum immerſum luto, & vt ſeptuaginta interpretati ſunt, profunda voragine, & quaſi cænoſa palude circumdari, non dubitemus eum appellare hericium habitatorem deſertę Babylonis.

7 *Lib. 3. in c. 17. Hiere.* IDEM exponens illa verba: Perdix fouit quę non peperit, fecit diuitias ſuas non cum iudicio, in dimidio dierum ſuorum relinquet eas, ſic habet. Aiunt ſcriptores naturalis hiſtoriæ, quorum principes ſunt apud Gręcos Ariſtoteles, & Theophraſtus, apud nos Plinius ſecundus, hanc perdicis eſſe naturam, vt oua alterius perdicis, ideſt aliena furetur, & eis incubet, foueatque, cumque fœtus adoleuerit, ipſum auolare ab ea, & alienum parentem relinquere. Huiuſcemodi, diuites ſunt, qui aliena diripiunt, & abſq; cogitatione iudicij Dei, faciunt diuitias non cum iudicio, quas in medio tempore relinquũt, ſubita morte ſubſtracti, quando dicitur eis, Stulte hac nocte repente vt à te animã tuam, quæ *Luc. 12.* autem præparaſti, cuius erunt? Nihilque inſipientius, quàm non prouidere nouiſſima, & breuia, putare perpetua.

8 *Lib. 11. in c. 34. Ezec.* IDEM exponens illa verba: Hæc dicit Dominus Deus ad eos, Ecce ego ipſe iudico inter pecus pingue, & macilentum, pro eo quod lateribus, & humeris veſtris ventilabatis omnia infirma pecora, donec diſpergerentur foras, ſic habet: Iudicat Deus inter pecus forte, & infirmum, fortes enim lateribus & humeris ſuis impingunt, atque collidunt infirma pecora, & cornibus ventilant, neſciẽtes, in Lege taurum cornupetam debere puniri. Impingebant autem lateribus, & cornibus ventilabant, donec diſpergerent & eijcerent oues foras, ſuperbia enim maiorum, & diuitum hoc facit.

IDEM explicans illa verba: Nabuchodonoſor fecit ſtatuam auream altitudine cubitorum ſexaginta. Tunc congregati ſunt ſatrapæ, magiſtratus, & iudices, & duces, & tyranni, & optimates qui erant in poteſtatibus conſtituti, & vniuerſi principes regionum, vt conuenirent ad dedicationem ſtatuæ, quam erexerat Nabucodonoſor Rex, ait: Excelſa periculoſius ſtant, & citius corruunt, quæ ſublimia ſunt. Principes congregantur ad adorãdum ſtatuam, vt per principes ſeducantur & gentes. Qui enim diuites ſunt & potentes, dum timent carere diuitijs, & potentia, facilius ſupplãtantur, ſubditi populi, maiorum exemplo pereũt. *Infra.* Poſt hæc igitur, ſtatim vt audierunt omnes populi ſonitum tubæ, fiſtulæ, citharæ, &c. cadentes omnes populi, tribus, & linguæ adorauerunt ſtatuam auream. Eodem ſenſu accipiendum, quo ſupra, vt omnes populos intelligamus in principibus. Neque enim adeſſe vniuerſæ ſimul poterant nationes, ſed affuerunt nobiles, & diuites prouinciarum. 9 *In c. 3. Danielis.*

IDEM exponens illa verba: Chanaan, in manu eius ſtatera doloſa, calumniam dilexit, & dixit Ephraim, verumtamen diues effectus ſum, inueni idolum mihi, omnes labores mei non inuenient mihi iniquitatem quam peccaui, ſic ait: Dicit Chanaan, hoc eſt Ephraim habere in manu ſua ſtateram doloſam, ſiue iniquam iubente ſcriptura, Aequa ſint tibi pondera, & non ſolum habere ſtateram iniquam, ac doloſam, ſed diligere calumniam, & opprimere homines per potentiam. Dixit Ephraim, verumtamen diues effectus ſum, ideſt non refert, vnde poſſideam, dummodo poſſideam. Hoc morbo 10 *Lib. 3. in c. 12. Oſeæ. tom. 5.* *Leuit. 19.*

Digitized by Google

Iob 20. Prouer. 13 bo laborant plurimi, de quibus scriptum est, Diuitiæ congregatæ inique, euomentur, redemptio enim animarum viri, propriæ diuitiæ. Ephraim autem qui gloriatur, & dicit, Diues effectus sum, inueni idolum mihi, hoc est, quòd non prosit possidenti, casso labore sudauit: sicut autem gulosi, & luxuriosi venter Deus est, ita & auarus adorat auri idolum, & dicit in corde suo, Inueni quod quærebam, sed audiet, Ibidem. Stulte hac nocte rapietur à te anima tua, quæ autem præparasti cuius erunt? Cumque semel oculos eius, diuitiarum non dicam fulgor, sed cæcitas occuparit, loquitur, Omnes labores mei non inuenient iniquitatẽ meam, in qua peccaui, & est sensus, qc quid peccauero, si habuero diuitias ab his, qui meo indigent auxilio, mihi nõ poterit imputari, secundum illud, Psalm. 9. & iniqua agens, benedicitur, diuitum enim amici multi.

11 Lib. 2. in c. 4. Amos 10. IDEM explicans illa verba: Audite verbum hoc vaccæ pingues, quæ estis in monte Samariæ, quæ calumniam facitis egenis, & cõfringitis pauperes, sic habet: Loquitur ad principes Israel, & ad optimates quosq; decem tribuum, qui delicijs ac rapinis vacabant, vt audiant sermonem Dei, & non aratores boues, sed vaccas pingues de armẽto se esse nouerint, ac per hoc significat eos non labori, sed immolationi & esui præparatos. Vos vaccæ pingues estis in monte Samariæ, & humiles quosque confringitis, & dicitis dominis vestris, idest pastoribus, per quos Reges intelligimus, date nobis, & bibemus, idest iubete tantum, & nos cuncta vastabimus. Iurauit Dominus Deus in sancto suo, quia ecce dies venient super vos, & leuabũt vos in contis, & reliquias vestras in ollis feruentibus. Hoc autem significat ꝙ capiantur in prælio, & portentur atque auferantur iure victoriæ, vt quas esse vaccas pingues dixerat, earum carnes, narret in contis vel scutis esse portandas. Et sicut lebes feruentissimus, minutos pisces pariter inuoluit, ita & vaccas Basam absque vllo ordine, captiuitatis miserijs opprimendas.

12 In cap. 5. Amos. IDEM explicans illa verba: Pro eo quod diripiebatis pauperem, & prædam electam tollebatis ab eo, domos quadro lapide ædificabitis, & non habitabitis in eis, vineas amantissimas plantabitis, & non bibetis vinum earum, quia cognoui multa scelera vestra, & fortia peccata vestra, hostes iusti, accipientes munera, & pauperes in porta deprimentes, sic ait: Diripiebatis pauperem vt ab eo tolleretis quæ victui necessaria vix habebat, & quicquid pretiosum videbatis & pulchrũ, vestris vsibus tradebatis. Vnde, & ex pretio eorum, quæ rapiebatis, & tollebatis à paupere, domos quadro lapide ædificastis, vt spoliantes homines, parietes marmoribus vestiretis, quas quia ædificastis de rapinis, & pulchritudini & delicijs præparastis, repentina captiuitate, vel morte subtracti, non habitabitis in eis, quia ego vniuersa scelera vestra cognoui, q̃ meam iracundiam prouocarunt. Qui estis hostes iustitiæ, siue omnis iusti, & accipitis munera & pauperes in iudicio deprimitis, ideo qui pauper & prudens est, cum furentem iudicem viderit, tacebit in tempore illo, quia tempus malum est.

13 Lib. 2. in c. 6. IDEM explicans illa verba: Væ qui opulentis estis in Sion, & confiditis in monte Samariæ, optimates capita populorum, ingredientes pompatice domum Israel, sic ait: Prophetæ sermo maxime est ad eos, qui optimates sunt & principes, & vacabant delicijs in exemplum illius diuitis purpurati, qui lætabatur in conuiuio, & in tantã erigebatur superbiam, vt Lazarum ante ostium suum, plenum vlceribus dedignaretur aspicere, & ne hoc quidem Luc. 16. ei tribueret, quod periturum esset ex mensa. Isti sunt capita populorum, qui confidunt in diuitijs, & opulenti sunt in Sion, & habent fiduciam in monte Samariæ, & ingrediuntur pompatice domum Israel, vt tumorem animæ corpus ostendat, & pomparum ferculis, similes esse videantur.

14 IDEM exponens illa verba: Audite

dite hoc qui conteritis pauperem, & deficere facitis egenum terræ, dicentes, Quando transibit mensis, & venundabimus merces, & sabbatum & aperiemus frumentum, vt imminuamus mensuram, & augeamus siclum, & supponamus stateras dolosas, vt possideamus in argento egenos, & pauperes pro calciamentis, & quisquilias frumenti vendamus, sic habet: Ne frustra videatur vas aucupis esse monstratum, & per hæc, vicina imminere captiuitas, causæ offensæ Dei, breuiter describuntur. O tu Iuda, & Israel audite, quæ scelera feceritis, de nocte surgere debentes ad orandum, studium habetis opprimendi, siue conterendi pauperes, vt fame & egestate confecti, auferantur de terra. Qui expectatis calendas vt negotiemini, & vsuras augeatis de vsuris, & sabbata, vt aperiatis horrea, detisque frumentum, amplius recepturi, & Dei solemnitates, turpis lucri gratia, in vestra compendia vertitis, qui minorem in vendendis mercibus mensuram facitis, & maiora pondera in accipiendis, & stateram inquam, vt possideatis pecunia pauperes, & tam viles habeatis homines, vt impleatis illud quod supra de vobis dixeram, Pro eo quod vendidistis argento iustum, & pauperem pro calciamentis, & in tantam lucri rabiem prosilistis, vt non frumẽta, quorum esu hominum corpora sustentantur, sed quisquilias, & purgamenta frumenti vendatis pauperibus; puluerem & paleas, tritico commiscẽ
15 tes. *Infra.* Iurauit Dominus in superbiam Iacob, si oblitus fuero vsque in finem omnia opera eorum. Nunquid super isto non commouebitur terra, & lugebit omnis habitator eius, & ascendet quasi fluuius vniuersus, & eijcietur, & defluet quasi ritus Aegypti, & conuertam festiuitates vestras in luctum, & omnia cantica vestra in planctum, & inducam super omne dorsum vestrum saccum, & super omne caput caluitium, & ponam eam quasi luctum vnigeniti, & nouissima eius quasi diem amarum. Iurat contra superbiam Iacob, vt non credunt comminanti, credant iuranti in humanam similitudinem, qui iuramentum tunc assumunt, quando simplicibus eorum verbis non creditur. Iurat autem quod non obliuiscatur vsque in finem operum eorum, sed eorum superbiam iurat Dominus æternis supplicijs deuorandam. Et erit in die illa, occidet sol meridie, idest quando vterque populus ducetur in Assyrios & Chaldæos captiuus, præ tristitiæ magnitudine occidet sol meridie, & clara omnibus luce, tenebræ cuncta complebunt: quando festiuitates eorum, & omnia cantica, in luctum planctumque conuersa sunt, & iuxta consuetudinem veterum lugentium super dorsum erit cilicium, & super capita caluitium, & tanta erit magnitudo luctus atque tristitiæ, vt vnici filij morientis, matrique charissimi, vincat dolorem, & omnia planctu & amaritudine compleantur. Quę omnia euenient, eo quòd pauperes à diuitibus contererentur, &c.

IDEM ait: Si hi qui principes putantur in populo, voluptatum sint amatores, dicere non timebis, duces populi mei, de domo deliciarum suarum eiecti sunt. Si autem videris eos voluptatibus, & hinc inde ambiente luxuria præpeditos, nullam habere misericordiam in pauperes, nec de populo Dei esse sollicitos, aptabis eis, quod sequitur. Qui dormiunt in lectis eburneis, & fluunt voluptate in stratis suis: qui comedunt hædos de gregibus, & vitulos lactentes de armentis: qui bibũt defecatum vinum, & primis vnguentis delibuti sunt, & non patiebantur quicquam super contritionem Ioseph. Dicit autem Nahum, Comedit ignis vectes tuos, idest si quid naturalis boni in anima tua videbatur esse, quod in similitudinem vectium, hostes qui per portas sensuum tuorum conabantur irrumpere, prohibere posset & repellere, hoc Babylonico igne succensum est. 16 *In cap. 3. Nahum.* *Amos 6.*

IDEM exponens illa verba: Et tacens deuorante impio iustiorem se, & facies 17 *Lib. 1 in c. 1. Habacuc.*

facies homines quasi pisces maris, ait: Mundi sunt, inquit Propheta, Domine oculi tui, & scio quoniam malum iniustumque non libenter aspicias, nec potest quisquam de tua dubitare iustitia. Verumtamen cur pateris Babylonios tanta crudelitate iactari, & ab impio Nabuchodonosor iustum opprimi Israel, non quòd perfectus sit, qui opprimitur, sed quod opprimente se iustior sit? Et quomodo pisces, qui non habent principem, & irrationabilia iumenta, & multitudo reptilium subiacet fortiori, & quicunque plus valuerit viribus, dominatur in alterum, sic inter homines, non valebit ratio, non merita, sed vires corporis, & irrationabilis fortitudo?

18 *Lib. 2. in c. 3. Habac.* IDEM explicans illa verba: Pro iniquitate vidi tẽtoria Aethiopiæ, turbabuntur pelles terræ Madian, sic habet: Septuaginta verterunt, Pauebunt, & tabernacula terræ Madian. Postquã enim ditati fuerint homines, & per fas ac nefas, ad altissimum gradum conscẽderint, tunc conscientia peccatorũ suorum, semper mortem, semper iudiciũ formidabunt, & ad breuem febriculam quasi latrones in carcere, ita de æternis supplicijs suspirabunt, semper enim in formidine sunt.

19 *Lib. 2. quæstionum Euangeliorum 10. 4.* AVGVSTINVS ait: Diuitiæ, solis iniquis sunt diuitiæ, qui in eis cõstituunt spem, atque copiam beatitudinis suæ. A iustis vero cum hæc possidentur, est quidem ista pecunia, sed nõ sunt tamen illis diuitiæ nisi cœlestes & spirituales, quibus indigentiam suã spiritualiter supplent exclusa egestate miseriæ. Vnde dicit Dominus, Si in alieno, fideles non fuistis. *Luc. 16.* Alienas appellat terrenas facultates, quia nemo eas secum moriẽs, aufert, ne timueris cum diues factus fuerit homo, quoniam cum interierit non sumet omnia, neque descendet cum eo gloria eius. *Psal. 48.* *Infra*: Regnum cœlorum vim patitur, & violenti rapiunt illud, vt scilicet quis diuitias contemnat, & linguas deridentium se, talia contemnentem. *Infra*. Sepultus diues in inferno dicitur, quia sepultura inferni, est peñarum profunditas, quæ superbos & immisericordes post hanc vitam vorat. Extremum autem digiti, vel minimam operationem misericordiæ significat, qua diuiti crudeli subuenitur. Cum autem ei dicitur, recepisti bona in vita tua, illud tangitur, quia felicitatem dilexit sæculi, nec aliam vitam præter istam, in qua superbus tumebat, amauit.

IDEM explicans illa verba: Quoniam non cognoui litteraturam. Augustinus legit, quoniam non cognoui negotiationem introibo in potentias Domini, & ait: Audiant negotiatores, & mutent vitam. 20 *In Psal. 70. Cõcione 1. nu. 8.* Hinc enim auiditate nescio qua acquirẽdi, O negotiator, quãdo damnum passus fueris, blasphemas. Quando autem pro pretijs rerum quas vendis, nõ solum mentiris, verum etiã falsum iuras, quomodo in ore tuo tota die laus Dei? Et propter te dicunt pagani, Ecce quales sunt Christiani; Possem dicere, tanto emi, tanto vendam, si placet eme, non enim istam veritatem audiens emptor, repelleretur, & non omnes potius accurrerent?

21 *In Psal. 139.* IDEM sic habet: Dulcedo huius sęculi ad tempus fauces indulcat, sed in magnam amaritudinem postea conuertetur. Ecce peccasti, & lucrum fecisti. Vt lucrum faceres, offendisti Deum, vt augeres pecuniam, fides diminuta est, & aurum crescit. Quid perdidisti, & quid acquisisti? Quod acquisisti, aurum vocatur, quod perdidisti, fides vocatur. Compara fidem auro, si venalis esset in nundinis fides, haberet pretium? Lucra tua cogitas, damna tua nõ cogitas. De arca gaudes, de corde non plangis? Abundat nescio quid in arca tua, sed vide quid imminutum sit in corde tuo, cum aperueris arcam inuenies solidos, qui non erant. Bene, quia gaudes esse ibi, quod ibi non erat. Attende arcam cordis. Erat ibi fides, & non est. Plus perdidisti, quàm acquisisti. Amatores huius sæculi passi sunt naufragium, & nudi omnes exierunt, illi & quod habebant foris amiserunt, & domũ cordis sui inuenerunt inanẽ; Paulus autẽ in corde habebat patrimoniũ *Act. 17.*

fidei

fidei suæ, nullis fluctibus, nullis tempestatibus potuit auferri, nudus exijt, & diues exijt. Tales diuitias debemus quærere. Qui auro vti non nouit, habetur, non habet: possidetur, non possidet. Estote domini auri, & non serui auri, quia & aurum Deus fecit, & te super aurum fecit. Aurum fecit ad subsidium tuum, & te ad imaginem suam. Vide quod supra te est, & calca quod infra te est.

22 *Serm. 21. de verbis Apost. Pauli Rom. 10. Luc. 12.*

IDEM sic habet: Diues ille cui successerat regio, & nō inueniebat vbi poneret fructus suos, & se consilium inuenisse gaudebat destruendi veteres apothecas, & construendi nouas ampliores, vt impleret eas, & diceret animæ suæ, Anima habes multa bona, in multum tempus, lætare, epulare. Nunquid ergo iste diues aliena quærebat? Fructus suos colligere disponebat, nō de cuiusquam vicini agris, non limite perturbato, non expoliato paupere, non circumuento simplice, sed tantūmodo de suis colligendis cogitabat. Audite, quid audierit, qui tenaciter seruabat sua, & hinc intelligite quid expectent, qui rapiunt aliena. Cum ergo se prudentissimum consilium inuenisse lætaretur de fructibus suis colligendis, & recondendis, non alienis concupiscendis, atq; rapiendis, ait illi Deus: Stulte, vbi tibi sapiens videris, ibi stulte. Stulte hac nocte repetunt à te animam tuam, quæ autem congregasti, cuius erunt? Si seruaueris, tua non erunt, si erogaueris, tua erunt. Si stultus est qui recondit sua, vos inuenite nomen eius, qui tollit aliena. *Infra*: Ille diues ante cuius ianuam iacebat pauperrimus vlcerosus, non est dictus raptor rerum alienarū. Erat quidam diues, inquit, qui induebatur purpura & bysso, & epulabatur quotidie splendide. Diues, inquit, erat, non dixit calumniator, non pauperum oppressor, non dixit rerum alienarum raptor, non dixit pupillorum spoliator, non dixit viduarum persecutor, nihil horum, sed erat quidem diues. De suo diues erat, cui aliquid tulerat? Quod ergo eius crimen? Iacens ante ianuam eius vlcerosus, & nō adiutus, Propter hanc solam inhumanitatem, qua contemnebat pauperem ante ianuam suam iacentem, nec pascebat, mortuus est, & sepultus in inferno, & desiderauit guttam, qui non dedit micam. Si ergo hæc pœna est auarorum, quæ erit raptorum. *Infra*. Dicturus est Dominus Christus, cū in iudicio suo sederit, & alios ad dexteram & ad sinistram alios separauerit, Ite maledicti in ignem æternum. Quia quando pascis Christianū, pascis Christum, & quando spolias Christianum, spolias Christum. Ite in ignem æternum, quia nudus eram, & non operuistis me. Si ergo in ignem æternū ibit, cui dicturus est Christus, Nudus fui, & nō vestisti me, quem locum in igne æterno habebit, cui dicturus erit, Vestitus fui, & spoliasti me?

AMBROSIVS explicans illud Psal. qui pecuniam suam non dedit ad vsuram, sic dicit: Vir Christianus, si habet, det pecuniam, quasi non recepturus, aut certe sortem quam dedit, recepturus, quid enim durius, quàm vt des pecuniam tuam non habenti, & ipse duplum exigas? qui simplum non habet vnde soluat, quemadmodum duplum soluet? exemplo nobis sit Tobias, qui numquam requisiuit pecuniam quam dederat, nisi extremo vitę suę tempore, magis ne fraudaret hæredem, quàm vt depositam pecuniam cogeret, ac recuperaret. Populi sępe conciderunt fœnore, & ea publici exitij causa extitit &c. 23 *Lib. 9. epist. epist. 70. to. 5.*

IDEM: Hominis cuiusdam diuitis, vberes fructus, ager attulit, sic ait: Duplex est tentationum species, aut enim tribulatio cor vexat humanum, aut interdum etiam ipsa vitæ prosperitas ad tentationem cedit hominibus ꝙ non debeamus animo deijci aduersis, exemplum habemus in Iob, exempla vero eorum qui per secundos vitę successus prosperitatesque tentantur, multa quidem habemus & alia, sed huius euangelici diuitis exemplum videamus. Hominis, ait, cuiusdam diuitis, fructus vberes ager attulit. Dicis forte, 24 *Serm. 81. de eo quod scriptū est, eod. to. Luc. 12.*

forte, cur ager hominis, nihil boni operaturi, vberes attulit fructus? vt magis magisque Dei patientia nosceretur, dum ad huiusmodi homines beneficia suæ benignitatis extendit, pluit enim super iustos, & iniustos, & solem suum oriri facit super bonos, & malos, verum ista benignitas sicut per nimiam patientiam, facultatem conuersionis & emendationis, indulget: ita maiora & grauiora supplicia coaceruet, vt conuertat ingratos. Igitur quæ à Deo præbentur etiam ingratis, ista sunt terra fęcunditas, aeris, temperies, fructuum lætitia, & boum subsidia, & omnia quibus anni prouentus fœcundis successibus adimpletur; quæ vero ab homine procedunt, qualia sunt videamus. Angustus animus, & parum putans omne quod nascitur, cuiuis abundantiæ deesse semper aliquid computans, tum deinde inhumanum propositum impartiendi cuiquam causam nullam idoneam putat. Vi-
25 de beneficijs diuinis quàm ingratus diues extitit, horrea diruit, & maiora reædificata, fructibus largioribus replet, auaritia tamen diuitis, cor & propositum non repletur, &c. Quid inquit faciam? Quis non talem misereatur? angustatur ex abundantia, constringitur ex opulentia, infelix in præsentibus bonis, infelicior in futuris, & vt video, ager ei, tam redditus largiores, quàm gemitus attulit grauiores, &c. Denique & pauperis vox ista est, quid faciam? vnde cibus? vnde vestitus? eadem conqueritur & diues quid faciam? vbi recondam? Iisdem cruciatibus pro sollicitudine facultatum, quibus pauper pro egestate torquetur. Et quidem mihi videtur talis hæc passio animæ, similis esse ijs qui tantum gulæ indulgent, vt dirumpi magis nimio cibo eligant, quàm alicui indulgere reliquias. Tu quicunque es, qui diuitiarum dispensationem in hoc mundo sortitus es, te in illo terribili Dei iudicis tribunali astantem intuere, cum interrogari cœperis, commissas tibi opes cum quibus egentibus diuisisti, quibus necessitatem patientibus subuenisti, quos de carceribus de vinculis, de gladio, profusa pecunia liberasti, quibus pupillis pater, cui viduæ vir, castis prouisionibus extitisti? Pecunia mea, fructus mei 26
quid apud te operis, quid vtilitatis habuere? Tu ad hęc sine dubio respondebis, omnia simul composita, aut recondita claustris validissimis, & signaculis tutissimis cōmuniui, nulli quidquam tribui, quinimmo ad custodienda ea vigilias meas addidi, sollicitudines tribiu, sed stulto consiliario vsus es temetipso, dicis: Quid faciam? consequens enim erat te dicere, aperiam horrea mea, & replebo esurientes animas pauperum, imitabor beatum Ioseph, & humanitatis voce proclamabo, Si quis indiget panibus, veniat ad me, &c. Sed tu nihil talem non solum proloqueris, verum, nec cogitas quidem, hominibus diuina inuides beneficia, & tuam animam malignis consilijs affligis. Aderant qui animam repeterent, & ille ad animam de opulentia loquebatur. Anima mea habes multa bona, &c. Sed vide dispensatio- 5
nem iusti indicij Dei, indulget ei prodere omnia consilia sua, publicare sententiam suam: vt & ipse dignam tali mente ac voto condemnationis sententiam ferat, &c.

IDEM comparat homines pisci- 27
bus sic. Sunt pisces, qui inuicem se *Li. 1. Hexa*
deuorent, minor apud illos, esca ma- *meron c. 5.*
ioris est, rursus ipse maior, à vali- *tom. 1.*
diore inuaditur, & fit esca alterius prædator alieni, itaque in signum facti sunt, vt in his, nostrorum morum vitia videremus, & caueremus exempla, ne quis potentior inferiorem inuaderet, daturus in se potentiori exemplum iniuriæ, itaque qui alterum lædit, sibi laqueum parat, in quem ipse incidat, & tu piscis es, qui viscera inuadis aliena, qui demergis infirmum, qui cedentem persequeris vsq; in profundū, caue ne dū illum sequeris: incidas ipse inualidiorem,

rem, & deducat te in alienas insidias,
qui tuas vitat, priusque tuam spectet
ærumnam, qui te prosequentem, pro-
priam reformidabat. Quid interest in-
ter diuitem absorbentem infirmos pa-
trimonia & Silurum minorum pisciũ
visceribus aluum replentem? Defun-
ctus est diues, & nihil ei sua spolia
profuerunt, immo magis eum rapina-
rum suarum, detestabiliorem fecit in-
famia. captus est Silurus, & inutilis
28 præda detecta est, quanti in eo reperiũ-
tur, qui alios deuorauerunt? & tu di-
ues habes in sinu tuo alterius deprę-
datorem, ille habebat facultates pau-
peris quas inuaserat, tu eũ opprimens,
duo patrimonia tuis facultatibus ad-
didisti, & adhuc tanto nõ satiaris aug-
mento, & dicis, quòd alios vindicaue-
ris, cum eadem committas, quæ vlci-
sceris iniusto iniustior, & iniquo ini-
quior, auaro auarior, vide ne idem te
qui piscem illum finis inueniat, hamũ
caue, caue retia, &c. Sine dubio & ho-
minum iniquitas, quo grauiora com-
miserit, eo magis scelere suo tuta esse
non poterit quin aliquando dissoluat,
quod scelerum precio constat difficile
posse vitari, &c.

Lib. 5. exameron cap. 14. cod. 10.

IDEM multas differentias auium
ostendit, & de aliquibus dicit, quòd
non incedunt simul, quia intendunt
rapinis, vt sunt aquilæ, accipitres, &c.
nam propter auiditatem prędandi, vel
propter insidias explorandi, neque ip-
sis inter se conuenit, & ideo decli-
nant sui copulam. Refugit enim aua-
ritia consortium plurimorum, &c. cõ-
tra vero palumbes, grues, cornices,
&c. gaudent plurimorum connexio-
ne, quia sine fraude, & rapinis ince-
dunt, &c.

29

Lib. de Nabuthe Iezraelita c. 1. to. 1.

IDEM sic ait: Nabuthe historia
tempore vetus est, vsu quotidiana,
quis enim diuitum, non quotidie con-
cupiscit aliena? quis opulentissimo-
rum non exturbare contendit agello
suo pauperem? quis contentus est suo?
cuius non inflammat diuitis animum,
vicina possessio? nõ igitur vnus Achab
natus est, sed quod peius est, quotidie
Achab nascitur, & numquam huic sę-
culo moritur, si vnus occidat, assur-
gunt plurimi, plures qui rapiant, q̃
qui amittant. Non vnus Nabuthe pau-
per occisus est, quotidie Nabuthe ster-
nitur, quotidie pauper occiditur. Hoc
metu percitum humanum genus, cedit
iam suis terris, migrat cum paruulis
pauper, onustus pignore suo, sequitur
vxor illum lachrymans, tamquam ad
bustum prosequatur maritum, &c.
Quousque extenditis diuites insanas
cupiditates? numquid soli habitabi-
tis super terram? in commune omni-
bus diuitibus & pauperibus terra sua
data est, cur vobis ius proprium soli
diuites arrogatis? nescit natura diui-
tes, quæ omnes pauperes generat, nu-
dos fudit in lucem, egentes cibo, ami-
ctu, poculo, nudos recipit terra, quos
edidit, nescit fines possessionum sepul-
chro includere, &c. *Infra*. Heredes 30
relinquis, qui litigent, si frugi here-
des sunt, custodiunt, si luxuriosi ex-
hauriunt, itaque aut bonos heredes
perpetua cõdemnas sollicitudine, aut
malos dimittis, quo suę facta condem-
nent, &c. In cap. 3. O diues nescis q̃
pauper sis, quàm inops tibi ipsi videa-
ris, qui te diuitem dicis? Quanto plus
habueris, plus requiris, inflammatur
lucro auaritia non restringitur. Rex
sibi egere visus est, quia vineam habe-
bat pauper vicinus. Quis igitur tibi
pauper videtur, qui contentus est suo,
an qui concupiscit alienum? alter cer-
te pauper censu videtur, alter pauper
affectu, &c. In eodem cap. 3. loquens
etiam cõtra diuites auaros inter alia,
sic ait: Fugiunt cohabitare homini-
bus, & ideo fugiunt vicinos. Auis aui-
bus se associat, denique ingentis ple-
rumque agminis volatu cœlum obte-
xitur, pecus pecori adiungitur, piscis
piscibus, neque damnum ducunt, sed
commercium viuendi, cum plurimum
comitatum capescunt, & quoddam
munimentum solatio frequentioris
societatis affectant, solus tu homo
consortem excludis, includis feras,
struis habitacula bestiarum, destruis
hominum, inducis mare intra prædia
tua, &c.

31 Cap. 4. IDEM prosequitur de auaris sic. Diuites, eripitis quidem pauperibus vniuersa, pœnam tamen pauperum vos potius sustinetis, illi ieiunant, cum non habent, vos ieiunatis cum habeatis, a vobis prius pœnam exigitis, quàm pauperibus irrogetis, vos igitur vestro affectu luitis paupertatis ærumnas, & vos ipsi non vtimini, neque alios vti finitis, eruitis aurum de metalli venis, sed rursum absconditis. Quantorum vitas in illo infoditis auro? Cur illa seruatis, cum legeritis, Thesauros condit, & ignorat, cui congregat eos? Heres ociosus expectat, & fastidiosus increpat, quod sero moriamini. Quid igitur miserius, quàm quòd neque apud illum, cui laboratis, gratias dereliquistis? propter illum totis mæstam diebus toleratis famem, quotidiana mensæ vestræ damna metuentes, propter illum diurna adamatis ieiunia. Noui ego diuitem in agrũ proficiscentem, panes breuiores vrbe delatos numerare solere, vt pro numero panum æstimaretur, quot dies in agro futurus esset, nolebat obsignatum aperire horreum, ne quid de condito minueretur, panis vnus singulis diebus deputabatur, qui tenacem vix satiare posset. Comperi etiam viri fidem, si quando ei ouum esset appositum, quæri quod pullus esset occisus, hoc ideo scribo, vt cognoscatis vindicem esse Dei iustitiam, quæ lachrymas pauperum vestro vlciscatur ieiunio, &c.

32 Cap. 5. IDEM ostendit quod mensæ diuitum multorum pauperum constent sanguine. Quanti, ait, necantur, vt vobis quod delectat, paretur, ille de sublimi arboris cacumine decidit, dũ genera vuarum explorat, quo deferat, quibus digna conuiuio tuo vina fundantur, ille mari mersus, dum veretur, ne piscis mensæ tuæ desit, aut ostrea, ille brumali frigore, dum lepores inuestigare, aut laqueis studet aues captare diriguit, ille ante oculos tuos, si quid forte displicuit, verberatur ad mortem. Denique diues erat, qui sibi ad mensam caput Prophetæ pauperis iussit afferri, & aliud vnde saltatrici præmium solueret, non habebat, nisi vt pauperem iuberet occidi. Vidi ego pauperem duci, dum cogeretur soluere, quod non habebat, trahi ad carcerem, quia vinum deesset ad mensam potentis, deducere in auctionem filios suos, vt ad tempus pœnam differre possit, inuento forte aliquo, qui in illa necessitate subueniret, redit ad hospitium cum suis pauper, diruta spectans omnia, nihil sibi ad cibũ relictum ingemiscens, filiorum famem dolens, quod nõ potius eos, ei qui posset pascere vendidisset, redit ad consilium vendendi, compugnabant tamen inopiæ iniuria, & paternæ pietatis gratia, vicit tamen in eo necessitas, non voluntas, sed ait: Quem vendam priorem? primogenitum offeram? sed prius me patrem vocauit, sed iuniorem dabo? at istum teneriorẽ amore complector, ille mihi plus blanditur, iste plus verecundatur, circumuallant me facies calamitatum, ærumnarum chorus, &c. *Denique post aliqua ait*: Hęc, pauper, o diues te præsente deplorat, 33
& tibi auaritia autem obstruit, totus populus ingemiscit, & solus diues non flecteris, neque audis Scripturam dicentem, Perde pecuniam propter fratrem & amicum, & non abscondas eã sub lapide, & quia non audis, ideo exclamat Ecclesiastes cap. 5. dicens. Est Eccl. 29.
languor malus, quem vidi sub sole, diuitias custodiri in malum possidentis. Sed fortasse redeas ad domum, cum vxore conferas, illa te hortetur, vt redimas venundatum, immo magis te hortabitur, vt mundum muliebrem conferas, vnde potes dicet, vel pauper pauperem liberare? Illa tibi componit sumptuum necessitatem, vt gemma bibat, in ostro dormiat, in argentea sponda recumbat, auro oneret manus, ceruicem monilibus. Delectantur & compedibus mulieres, dummodo auro ligentur, non putant onera esse, si pretiosa sint, delectant & vulnera, vt aurum auribus inseratur, & margaritæ dependeant, habẽt & gemmæ pondera sua, habent & vestimenta frigora

frigora sua, sudatur in gemmis, algetur in sericis, tamen pretia iuuant, & quę natura auersatur, commendat auaritia. Smaragdos, & hyacinthos, berillum, topazium, &c. summo quęrunt furore, vel si dimidium patrimonij petatur, non parcunt dispendio, dum indulgeant cupiditati, non abnuo, gratiam quamdã lapidum istorum esse fulgorem, sed tamen lapidum, &c.

Ibidem ca. 10. IDEM ad instar Achab, qui quia non potuit habere vineam Naboth, tristatus est, & noluit comedere, ait:
3. Reg. 21. Talem esse diuitum tristitiam, contristantur enim, si aliena non rapiant, renunciant cibo, ieiunant, non vt peccatum minuant, sed vt crimen admittant, videas illos tunc conuenientes ad Ecclesiam, tunc officiosos, humiles, assiduos, vt effectum sceleris impetrare mereantur, sed dicit illi Deus.
Esai. 58. Non hoc ieiunium elegi, &c. sed solue colligationem iniustitiæ, dissolue obligationem violentarum commutationum, &c. Tu mihi tabulas offers, ego tibi recito Dei legem, tu atramento scribis, ego spiritu Dei inscripta repeto oracula Prophetarum, tu testimonia falsa componis, ego testimonium conscientiæ tuæ posco, quia iudicem tuum effugere, & declinare non poteris, cuius testimonium non poteris recusare in die qua reuelabit Dominus occulta hominum, &c.

34 *Lib. de Elia cap. 19. 20. 4.* IDEM contra Mercatores nauigantes ait: Mare non ad nauigandum fecit Deus, sed propter elementi pulchritudinem, & vt freto includeret terras, ne longius tu vagus & exul errares. Dominus dixit, Dominamini piscibus maris, non dixit nauigate in fluctibus; denique & Propheta Ionas qui missus est in Niniuem, vt pœnitẽtiam prædicaret, quia voluit nauigare vt fugeret a facie Dei, tempestate turbatur, & sorte ductus & iactatus in mare, & except⁹ aceto est. Dauid quoque ait, volucres cæli, & pisces ipsius maris, qui perambulabant semitas maris, piscibus dedit nõ hominibus perambulare semitas maris, ad escam tibi mare datum est, non ad periculum, cur tibi periculum generas de voluptate, &c. O inexplebilis auaritia mercatorum: denique toties recurrentibus mercatoribus, exaratum erubesce Sidon, ait, mare, tamquam fatigati elementi vox ista est, Erubesce Sidon, hoc est, meos fluctus negotiator arguis, cum sis ipse fluctibus inquietior, & erubesce velut pudore, quoniam periculo non moueris. Verecundiores vẽti sunt, quã vestræ cupiditates, illi habent ocia sua, numquam vestra, quærendi studia, feriantur, & cum ociosa tempestas sit, numquam vestra ociosa sunt nauigia, versatur vnda sub remige, quando quiescit a flamine. Non parturiui, inquit, nec peperi, nec nutriui iuuenes, Quid me inquietant, quos nescio, quos non agnosco, &c.

IDEM commendans Tobiã, quod pecuniam suam non ad fœnus, sed mutuo dederit, increpans fœneratores inter alia, sic ait: Quid vobis iniquius, qui pecuniam datis, & vitam obligatis & patrimonium, accipitis aurum, argentumq; pro pignore, & adhuc illũ debitorem dicitis, qui vobis plus reddidit, quàm accepit: vos creditores asseritis, qui amplius debetis, vos inquã dicitis creditores, qui non homini sed pignori credidistis. Bene fœnus appellatur, quod datis, ita vile ac fœnum est, sortem dicitis, quod debetur. Etenim velut vrna ferali, misera sors voluitur, perituri debitoris luenda supplicio. Stant pallẽtes rei ad sortis euẽtum, non sic trepidant, de quorũ damnatione sors ducitur, &c. Et fortasse ideo sors, quia in euentu sunt patrimonia, quæ sub hac arte voluuntur, magnum beneficiũ memoratur, quod in patres Deus contulit, quia ex vsuris & iniquitate liberauit eos, & proprie ait ex vsuris liberauit, quia vsuræ inferunt seruitutẽ, quasi diceret, ex seruitutis vinculo ereptos, reddidit libertati, &c. In cap. 5. ostẽdit miseriam illius, qui accipit ad vsuras. In bello incerta victoria, hic certa inopia, illic miles se clypeo tegit, hic nudus occurrit, illic lorica pectus includit, hic totus carcere includitur, illic manus te- 35 *Lib. de Tobia ca. 2. & 3. 10. 2.*

his onerat armat sagittis; hic ære vacuas, offert vinculis alligandas, ille habet quẽ accuset aduersum belli euẽtũ, hic præter se quẽ accuset nõ habet, tũc secum reputat, Quid profuit, quòd publicare paupertatem meam verecundatus sum? Ecce alius publicauit, melius fuerat in principio tenuare sumptum, quàm vt ad horam ditatus alienis, postea exuereris, & proprijs, &c. Vsque ad caput 12. de dantibus ad vsuras, & de malitia eorum, & de miseria accipientium agit, & in eodem cap. 12. dicit, contractus vsurariorum esse partus viperæ, generationes viperarum vi-
36 scera generantis rumpentes, &c Cap. 13. sic ait: Vsura ab vsu arbitror dictã, quòd vt vestes vsu, ita vsuris patrimonia scindantur, lepores ferunt generare simul, & educare, & continuo parturire, sic istis vsura enutritur, ac nascitur, & nata iam parturit, radices quoque arborũ primo plantantur, vt prendant, cum prenderint, tunc virescere incipiunt, postea pullulare, at vero pecunia fœnoris vix plantata iam pullulat. Semina tempore erumpunt, animalia tempore pariunt, tempus enim pariendi, & tempus moriendi, tempus plantandi, & tempus euellendi quod plantatum est, &c. Pecunia fœnoris hodie seminatur, cras fructificat, semper parit, & numquam interit, semper plantatur, vix euellitur, non satiabitur oculus videndo, auris auditu non satiabitur, Ecclesiastes ait, nec fœnerator expletur accipiendo. Omnes torrentes vadunt in mare, & mare non adimple-
Eccl. 3. tur. Mare istud fœnerator est, omnium patrimonia tanquam fluctus absorbet, & ipse nescit expleri, mari tamen plerique vtuntur ad quæstum, fœneratore nemo vtitur nisi ad dispendium. Multa sunt animantia, quæ cito generare incipiunt, sed cito etiam generare desistunt. Sus cito generat, & numquam desinit, immo cum exordium crescendi acceperit, in infinitum extendit augmentum, omne denique, quod crescat, cum ad naturæ suæ formam atque mensuram magnitudinemque peruenerit, vacat incremento, sed fœneratorum pecunia, tempore semper augetur, & vltra formam maternæ sortis se extendens, nodum non continet, pleraque etiam animantium, cum cœperint ea quæ ex his orta sunt, generare, tamquam effetis viribus, vsum generationis amittunt, sors autẽ fœnoris, cum fuerit crescentibus exæquata centesimis, & vetustatem sui renouat, & partus solitos adiunctione multiplicat, &c. In cap 14. ostendit ex Catone, quòd fœnerare sit hominem occidere, &c. vide, &c.

IDEM explicat illud Deuter. 23. fratri tuo non fœnerabis ad vsuram, 37 *In cap. 15. eiusdem libri.*
sed ab alienigena exiges, & dicit, quod alienigenis hoc est Amalechitis, Amorræis, & alijs hostibus licitum erat dare ad vsuras, ibi, inquit, vsuram exige, cui merito nocere desideras, cui iure inferuntur arma, ab hoc vsuram exige, quem non sit crimen occidere, & vbi ius belli, ibi etiam ius vsuræ, si me cum ferro dimicat, qui vsuram flagitat, sine gladio, & de hoste vlciscitur, qui fuerit vsurarius, & exactor inimici, &c.

In diuitiarum amissione, quę nos debent consolari. Cap. XL.

ORIGENES exponens illa verba: Scidit Iob vestimenta sua, ait: Ecce 5 *Lib. 1. in c. 1. Iob 10. a.*
maligni, inimici peculium consumpsistis, substantiam diripuistis, nec quicquam aliud nisi solum corpus, atque hanc vestem mihi reliquistis. Tollite, inquit, & hanc vestem, proijcio etiam hanc vobis, nihil apud me remaneat ex his quæ in potestatem nequitiæ vestræ data sunt. Non sit mihi ex vobis hoc beneficium, oleo peccatorum non vngetur caput meum; *Infra*. Totondit comam capitis sui, vt pote superfluam, ociosam, atque inutilem. Ecce inquit, tollite & hanc. Arbor, inquit, sum fructifera, omnia quæ superflua sunt a me proijcio, vt illibatus perfectum fructum afferã. Vitis sum, abscindo a me omnia super-

per-

perflua, vt incongruis omnibus dicar purgatus. Totondit & comam capitis sui. Sicut Ioseph cum de carcere a Pharaone educeretur, & alij innumeri, qui quandiu lugebant, non tondebant comam, deposito autem luctu, cõfestim tondebant, ita & nunc beatus Iob totondit comam capitis sui. *Infra.* Cum vnum ex pluribus videretur Iacob filium perdidisse, a ceteris omnibus consolari non potuit, sed dixit, Descendam lugens in infernum. Magnanimus autem Iob post peculij perditionem, & post omnium bonorum direptionem, omnium filiorum miserabilem interitum, pariter simul cum audisset, non suspirauit, non ingemuit, nõ maledixit, non blasphemauit, non culpauit. *Infra.* Vestimenta sua conscidit ob hoc, quia ex his quæ diabolo data sunt, apud se nihil residere voluit. Comam vero capitis totondit, quia deposita diuitiarum abundãtia, etiam comæ nimietatem deponeret, & vt aduersario ostenderet, quia sicut passus est nihil, quia comam totondit, ita cum multitudinem bonorum deponeret atque amitteret, nihil se passum fuisse æstimasset, aufer inquiens omnia superflua, nihil mihi supersit ex his quæ tibi tradita sunt. Non lugeo inquit rei familiaris direptionem, ablatæ namq; sunt mihi cum peculio pariter etiam molestiæ atque curæ. Nudus egressus sum de vtero matris meę, & nudus reuertar illuc. Nihil habui cum venissem, nihil requiro cum iero. Nihil attuli natus, nihil hinc auferam sublatus. Nudus exiui de vtero matris meæ, non peculium, nec filios habens, neque diuitijs vel possibilitatibus indutus, nudus, & ibo sub terram. Nudus ibo, nudus peculio, sed & peccato. Nudus diuitijs, sed & impietatibus, nudus substantia, sed & iniustitia. Sicut enim de carnalibus possibilitatibus vniuersis, nudus effectus sum, ita, & ab omnibus illicitis nudus ibo sub terram. Nudus malis omnibus ibo, bonis vero omnibus indutus. Nihil intulimus in hunc mundum, haud dubiũ quia nec auferre quid possumus. Nudus exiui de vtero matris meæ. Tanquam si diceret. Quod est mortale hoc indumentum, quæ est hæc superuacua gloria, quæ sunt terrenæ hæ, atque infidæ diuitiæ, quæ sunt hodie & crasti na die non sunt, quæ hodie arrident isti, crastina vero die eunt ad alium? Fumus est deficiens, flos est transiens, herba est arescens. Et qui habẽt illas tanquam non habeant, quia diutius non habent. Et qui non habent illas, tanquam nihil amiserint, quia non permanentes relinquuntur. Quæ accepi, corpus scilicet & animam, habeo, quæ attuli non amisi, superflua omnia derelinquens, nudus ibo illuc. *Infra:* Dominus dedit, & Dominus abstulit. Quã do voluit, inquit, dedit vt bonus, & quando voluit identidem, vt habens potestatem, abstulit. Dominus dedit, & Dominus abstulit. Dedit sua, & iterũ abstulit sua, ego nihil amisi, nullũ passus sum detrimentum. Merito postquã vsus sum, reddidi mutuanti mihi ea, gratias agens. Omne quod Deo placuerit, bonum & iustum est. Placuit illi, vt daret? Bene placuit. Placuit illi identidem vt auferret? Iuste placuit. Quandiu illi placuit, habuimus, quãdo placuit ei, non habemus. Quando habuimus, non propria nostra habuimus, sed Domini, & cum perderemus omnia, non propria perdidimus, sed abstulit quæ sua erant Dominus. Sicut Domino placuit, ita & factum est. Omne quod vult Dominus, vita est, requies est, æterna beatitudo est, vita enim in voluntate eius, & ira in indignatione eius: Quodcumque ergo placuit Domino siue percutere, siue mulctare, siue ditare, siue pauperem facere, omnia beatitudo est incorruptibilis. Sic oportet omnes Christianos dicere, & facere, & cogitare in omnibus quæ eos circundederint, atque eis occurrerint, siue pecunias perdant, siue paupertas incumbat. Dicant in his omnibus cum sinceritate, sicut Domino placuit ita & factum est, sit nomen Domini benedictum in sæcula.

4 CHRYSOSTOMVS exponẽs illa verba: Genes. cap. 13. & Loth, qui *Hom. 33.*

in Genesim cum Abraham ibat, erant oues, & bo-
ho. 1. ues, & pecora, neque capiebat eos terra, vt simul habitarent, erat quippe substantia eorum multa, & non poterant habitare simul, sic habet: Vide q facultatum multitudo, statim causa fit discessus, diuisionem operatur, concordiam impedit, & cognationis vinculum dirimit. *Infra.* Cogita quãtum ex diuitijs damnum, en & multæ substantiæ varietas. Aucta sunt armenta, multiplicati greges, affluxerunt diuitiæ multæ, & statim scinditur con-
3 cordia. Antea erat pax, & charitatis vinculum, nunc rixa, & contentio. Vbi enim meum, & tuum, ibi omne litium genus, & contentionis occasio, vbi autem hęc non sunt, ibi secura versatur pax, & concordia. Et vt discas, audi quid dicat Beatus Lucas de ijs, qui ab initio ad fidem conuersi sunt,
Act. 4. Erat, inquit, omnium cor, vnum & anima vna, quia erant illis omnia communia, ex hoc concordiam illorum nobis demonstrat.

5 IDEM explicans illa verba: Ge-
Hom. 59. in Genesim. nesis 35. cap. venit Iacob in Sichem, & possedit partem agri ab Hemior patre Sichem centum agnis, & erexit ibi altare, ait: Cogita obsecro istius viri philosophiam, qui videns augeri suas facultates, pecora dico, & tantum numerum filiorum circunstantem, non in extruendis ædificijs amplis & præclaris fuit occupatus, neq; villas & agros emere curauit, qui sufficere poterant, vt distribuerentur filijs. Hæc enim & similia agere solent, qui alios opibus antecellunt, & sæpe qui vnum tantum habet filium, decem millia talenta auri colligere quærit, vt agros emat, & domos claras extruat, & vtinam ex iustis laboribus tantam affluẽtiam colligeret. sed quod omnibus grauius est, facit, ab alijs rapit, alios circumuenit, & ita alienas substantias, suas facit. Sed iustus ille nihil talium consultauit, neque cogitauit, sed cum opus haberet agro, centum agnis datis, eum emit. Emit autem, vt gratias agat Domino, vt altare erigat. Oportebat imitari omnes qui sub gratia sunt, hunc, qui ante legem, & non sic insanire inopes. Quare enim dic mihi, & tibi ipsi hæc onera spinarum cõgregas, & filijs tuis materiam, & occasionem malitiæ te relinquere non sentis? Nescis quod Dominus maiorem curam pueri tui gerit, tu autem plurimam tui ipsius caussa, occasionẽ illi relinquere studens, quæ submergi animam eius faciat? Nescis quod si- 6
cut ignis cum fomitem inuenit, validioribus flammis exurgit, ita & quando in iuuenem materia pecuniarum inciderit, tantam accendit fornacem, vt animam iuuenis totam flagrare faciat. An non audis Christum dicen- *Luc. 8.*
tem, curæ huius sæculi, & deceptio diuitiarum, suffocant mentem, & sterilis fit, quas & spinas nominauit? Et bene spinis comparauit sollicitudinẽ huius sæculi. Sicut enim spinæ non sinunt semen radicare, sed densitate sua, seminatum supprimunt, ita & curæ temporales, spirituale semen non sinunt fructum afferre, sed adurunt, & suffocant, sicut spinæ profectum eius retardantes. Et deceptio diuitiarum, inquit. Bene dixit deceptionem diuitiarum. Etenim vere deceptio est, generant enim diuitiæ quotidianas turbationes, & amaritudines. Et mare fluctibus non ita intumescit, vt talem animam a cogitationibus & affectionibus infestari videmus. Et si quando partem illorum auferat quis, multa enim accidunt, & multi insidiantur, tunc vtique, tunc inuenies tales, vitam agere absque vita. Qualibus igitur lamentis tales nõ fuerint digni, qui omnia facere student, quæ contra se sunt, & in perniciẽ animæ suæ, talia colligere volunt?

IDEM ait: Quid igitur tota men- 7
te diuitijs inhiamus, quandoquidem *Hom. 8. in*
nos istę in cœlum euehere nõ possunt? *c. 2. Matt.*
Responde quæso, si terrenus forte *to. 2.*
Rex diceret, non posse diuitum quemquam in ipsius fulgere regno, aut aliquo honore decorari, numquid nõ omnes certatim abijcerent in honoratas repulsasque diuitias? Si igitur apud terrenum regem honorem nobis auferrent

ferrent opes, continuo conspicabiles fierent. Rege vero cœlorum inclamante nobis ac dicente, quia difficile sit nos cum diuitijs, diuinæ illius habitationis intrare vestibulum, non impendimus omnia? Et qua tandem digni venia sumus, qui his nos omni ambitione circundamus, quibus reiectis, interclusam hanc nobis viam facile possumus aperire. *Infra.* Tu propter reconditas tibi opes, non solum sollicitudinis anxietate cruciaris, sed etiam mala cetera, multoque his grauiora ppetreris, formidãdo mortes, pugnas, & insidias. Neque enim facile videas aliquos, inopiæ necessitate deficere.

Matt. 19. *Mar. 10.*

8 Possunt, quippe multa varijs modis ad huiusce miseriæ solatium prouideri, propter pecunias vero atque diuitias, ceteralq; huiusmodi causas, plurimos tum occulte, tum publice interemptos esse monstrauerim. Et multis quidem talium exemplis malorum, viæ, agri, fora, omniaque iudiciorum loca, plena sunt. Quinimmo si respicias mare, ipsum humano sanguine videas cruentari. Nam hic quidem, congregandi auri cupidus natabat, alter vero propter ipsum necatur aurum, & vna atque eadem tyrannis, alium mercatorem, alium fecit homicidam, quid igitur potest ærumnosius amore pecuniæ, aut etiam perniciosius inueniri, quando propter eam plurimi, & peregrinantur, & periclitantur, & sæpe etiam trucidantur? Oportebat autem vt scientes hanc crudelissimam tyrannidem, procul eius refugerent seruitutem, atque a tam inutili & imperioso amore requiescerent. *Infra*: Quid est hac igitur peste iniquius? Quidue perniciosius, nõ dico de materia pecuniarum, sed importuna ista cupiditate hominum atq; furiosa. Nã crebro, & pugnas ciet, & multo sanguine mortaliũ madet, omniq; fera prorsus immanior, incidentes sibi rabido ore dilaniat, quodque his multo est grauius, ne ipsos quidem facit sentire laniatus, sed e diuerso delectantur, & gratificantur his morsibus. Quo quid vnquã potest infelicius, quidue furiosius iudicari?

9 IDEM exponens illa verba: Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, ait: Prohibet nos Dominus in terra thesaurizare, vbi omnia infirma sunt, & caduca. Contrarium est enim saluti, hos terrenos thesauros expetere, diuitias sæculi quærere, facultates mundi sectari, quas, quicumque magis in terra thesaurizare voluerint, quàm in cœlo, thesauros illlos cælestis vitæ, habere non possunt, dicente Domino, quoniam diuites difficile intrabunt in Regnum cœlorum. Similiter, & Apostolus, Nam qui volunt diuites fieri in hoc sęculo, incidunt in tentationem, & muscipulam diaboli. Recordemur illius diuitis, qui omnẽ gloriam suam in sęculi thesauris cõstituit, qui sub eadem nocte, & oĩa sua, & animam perdidit. Cogitemus, & illum adolescentem, qui cum prope omnia præcepta legis impleßet, quia thesauros magis terrenos habuit quàm cælestes, vitæ æternæ thesaurum obtinere non potuit. *Infra*: Non potest cor in cœlo habere, qui cupiditate sæculi captus, thesaurizare sibi in terra maluerit. Vnde Paulus etiam diuites sęculi quõ hunc thesaurum cõsequi possint hortatur dicens, Diuitibus huius sæculi, præcipe, nõ sublime sapere, nec sperare in incerto diuitiarum, sed in Deum viuum, qui præstat nobis abundanter omnia ad fruendũ, benefaciant, diuites sint in operibus bonis.

Hom. 10. ex varijs in Matt. *Matt. 19.* *1. Tim. 6.* *Luc. 12.* *Matt. 19.* *Ibidem.*

10 IDEM ait: Licet diabolus non esset, licet nullus qui impugnet appareat, innumeræ tñ viæ sunt, quæ diuitiarum amatores ad gehennam trahunt. *Infra*: Si quidem ethnicus esses & præsentia solum admirareris, fortasse multa esset difficultas, vt diuitias contemneres, quamuis illi id virtutis exercuerint. Homo autem cęlum expectans, & ea quæ in cęlis, dicis, quomodo repellam? Si contrarium dicerem, tunc oportebat hæsitare, si dicerẽ concupisce diuitias, & quomodo concupiscam diuitias diceres talia videns? Dic oro, si auro proposito & lapidibus pretiosis, dicerem, concupisce plumbũ non opus erat hæsitatione? Dixisses enim,

Hom. 7. in acta Apostolorum to. 3.

enim, quomodo poſſum? Si autem diceerem, non concupiſcas, hoc, facilius. Non admiror deſpicientes, ſed eos qui non contemnunt. Veſtem accepturus regiam, dicis quomodo contemnam pannoſam? In Regis ingreſſurus Domum dicis, quomodo deſpiciam pauperem illam caſam? Hoc eſt animæ multa ignauia impletæ, nihil muſcis, & culicibus, præſtantioris, humique repentis. Vitam hereditaturus es æternam, & dicis, quomodo contemnam has res?

11 *Epiſt. ad filias Geruntij de contemnenda hereditate, quã abſtulit pater. to. 9.*

HIERONYMVS ait: Remittite pallium, tunicam detrahenti. Pecunia eorum cum ipſis ſit in interitũ, qui Chriſto pecuniam prætulerunt. Exeuntes ſemel de Sodoma cuncta relinquamus incendijs. Noluit vobiſcum Geruntius in cæleſtibus habere partem, cur vos partem ex cenſu eius deſideratis in terris? Mundus iſte vos cum Domino veſtro non agnouit. Si de ſæculo eſſetis, ſæculum vos amaret. Reges ſæculi, a filijs ſuis tributa non poſcunt. In domibus Regum ſunt, qui mollibus veſtiuntur. Zebedęus Iacobum & Ioannem non ſequitur. Sinite Geruntium in nauicula remanere cum retibus, dummodo cũ Apoſtolis Chriſti iaceatis in pectore. Væ diuitibus quoniam receperunt conſolationem ſuam. Vobis autem filiæ, in futuro conſolatio veſtra debetur, vobis exheredatio illa, futuræ hereditatis in cęleſtibus fecit augmentum, vobis ſua mũdus ipſe ſubduxit, vbi vos non ſuas eſſe cognouit, immò diues diris ardoribus Lazaro in ſinu patris Abrahæ recumbente torquetur. Et quid mirum ſi pauperculus & peregrinus, in terra quidem aliena ſepulchrum emit Abraham a filijs Heth? Sepulchrum locus eſt quietis, vbi defunctorum corpora collocantur. Locum ergo requietionis pater Abraham fide ſua & contemptu pecuniæ comparauit. Poſſideat ergo pater veſter pecunias, vos ſepulchrum.

12 *Lib. 13. in c. 48. Eſai. 20. 4.*

IDEM exponens illa verba: Ecce excoxi te, ſed non quaſi argentum, elegi te in camino paupertatis, inquit: Excoxi te, ideſt non in diuitijs, ſed in fornace paupertatis probare te volui. Ex quo oſtenditur, & diuitijs & paupertate pleroſq; tentari, ſi aut illis male abutantur, aut penuriam nequaquã virtute ſuſtineant. *Infra:* Propter quod Salomon diuitias & paupertatem habere non vult, ſed tãtum victui neceſſaria poſtulat, ne aut illis eleuetur cor eius in ſuperbiam, aut in iſta, compellatur facere quod non vult & Deum, preſſus inopia blaſphemare. Vnde & Apoſtolus, Habentes victum, & quibus tegamur, his contenti ſimus. *Prou. 30.* *1. Tim. 5.*

13 *In c. 1. Sophonia v. 5. Luc. 12.*

IDEM explicans illa verba: Argentum eorum, & aurum eorum non poterit liberare eos in die iræ Domini, ſic habet: Argentum in die mortis non poterit liberare diuites, audiẽte eo qui moritur, Stulte hac nocte tolletur anima tua a te, quę autem paraſti cuius erunt? Non q; negemus aurum & argentum diuites liberare de morte; Redemptio.n. viri animæ, propriæ diuitiæ, ſed q; eo tempore liberare non poſſunt, quando diuitias neceſſitate dimittunt. Omnis enim terra & vniuerſa quę terrena ſunt, zelo Domini deuorabuntur. Et hoc faciet Dominus cum feſtinatione, cunctis habitantibus terram, his qui ſe penitus terræ dederunt, & non fuerunt aduenæ & peregrini, ſicut iuſtus qui loquitur, Aduena ego ſum apud te & peregrinus ſicut omnes patres mei. *Prou. 13.* *Pſal. 38.*

14 *Lib. 5. in c. 27. Prouer. to. 7. Luc. 6.*

IDEM exponens illa verba: Anima ſaturata calcabit fauum, & anima eſuriens etiam amarum pro dulci ſumet, inquit: Anima diuitum qui habent conſolationem ſuam, & quibus dicitur a Domino, Væ vobis qui ſaturati eſtis, quia eſurietis, ſpernit auditam cęleſtis Regni dulcedinem. Anima autem eorũ qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam, etiam aduerſa ſæculi pro Domino, immo etiam ipſam mortem perpeti, dulce habet, ſciens per poculum amaritudinis, ad gaudia perpetuę ſalutis eſſe venturam.

15 *Libro 2. de ſerm. Domi*

AVGVSTINVS ait: Temporalia iſta ſicut adiutoria nouit ille medicus, cui ſemel nos totos commiſimus,

ni in mon- mus, & a quo habemus promissioné vi
tæ præsentis & futuræ, quando appo-
nat, quando detrahat sicut nobis iudi-
cat expedire, quos consolandos & exer
cendos in hac vita & post hanc vitam,
in perpetua requie stabiliendos atque
firmãdos gubernat ac dirigit. Nó enim
& homo cum plerumque iuméto suo,
cibaria detrahit, deserit illud cura
sua, ac non potius curando, hæc facit.

16 IDEM vbi ostendit quòd sanctis
in amissione rerum temporalium nihil
pereat, sic habet: Amiserunt omnia
quæ habebant. Numquid fidem, num-
quid pietatem, numquid interioris hó
minibus bona, qui est ante Deum di-
ues? Hæ sunt opes christianorum, qui-
bus opulentus dicebat Apostolus, Est
autem quæstus magnus, pietas cum
sufficientia, nihil intulimus in hunc
mundum, haud dubium, quia nec au-
ferre quid possumus; habentes autem
victum & quibus tegamur, his conten-
ti simus. Nam qui volunt diuites fieri
in hoc mundo, incidunt in tentatio-
nem, & in laqueum diaboli & deside-
ria multa stulta & noxia, quæ mer-
gunt homines in interitum & perditio
nem; radix enim omnium malorum est
cupiditas, quam quidam appetentes
errauerunt a fide, & inseruerunt se do
loribus multis. Quibus ergo terrenæ
diuitiæ illa vastatione perierunt, si
eas sic habebant, quemadmodum ab
isto foris paupere, intus diuite audie-
rant, idest si mundo vtebantur tam-
quam non vtentes, potuerunt dicere
quod ille grauiter tentatus, & mini-
me superatus, Nudus egressus sum de
vtero matris meæ, & nudus reuertar
illuc, Dominus dedit, Dominus abstu-
lit, sicut Domino placuit, ita & factum
est. Sit nomen Domini benedictum. Vt
bonus seruus magnas facultates habe-
ret, ipsam sui Domini voluntatem, cui
pedissequus, mente ditesceret, nec con-
tristaretur eis rebus viuens relictis
quas fuerat cito moriens relicturus.
Illi auté infirmiores, qui terrenis his
bonis, quamuis ea non præponerent
Christo; aliquantula tamen cupiditate
cohærebant, quantum hæc amando pec
cauerint, perdendo senserunt. Tantum
quippe doluerunt, quantum se dolori-
bus inseruerunt. Nã cum dixit Aposto-
lus, Qui volunt diuites fieri, in tenta- 1 Tim. 6.
tionem incidunt &c. Profecto in diui-
tijs, cupiditatem reprehendit non fa-
cultatem, qui præcipit alibi dicens.
Diuitibus huius sæculi præcipe non
sublime sapere, nec sperare in incerto
diuitiarum, sed in Deo viuo, qui præ-
stat nobis omnia abundanter ad fruen
dum, benefaciant, diuites sint in operi
bus bonis, facile tribuant, cõmunicent,
thesaurizent sibi fundamentum bonũ
in futurum, vt apprehendant veram vi
tam. Hæc qui de suis faciebãt diuitijs,
magnis sunt lucris, leuia damna solati,
plusq; lętati ex his quæ facile tribuen
do tutius seruauerunt, quam contrista
ti ex his quę timide retinendo facilius
amiserunt, hoc enim potuit in terra pe
rire, quod piguit inde transferre. Nam Matt. 6.
qui iuxta consilium Domini non the-
saurizauerunt sibi in terra sed in cœ-
lo, tribulationis tempore probauerũt,
quàm recte sapuerint, non contemnen
do veracissimum præceptorem & the-
sauri sui custodem. Nam si multi sunt
gauisi, ibi se habuisse diuitias suas, quo
contigit vt hostis non accederet, quan
to certius & securius gaudere potue-
runt, qui monitu sui Dei, illuc migra-
uerant quo accedi omnino non posset.
Vnde Paulinus noster Nolensis Episco
pus, ex opulentissimo diuite, volunta-
te pauperrimus, & copiosissime sanct[us],
quando & ipsam Nolam barbari vasta
uerunt, cum ab eis teneretur, sic in cor
de suo, vt ab eo postea cognouimus,
precabatur, Domine non excrucier pro
pter aurum & argentum, vbi enim sunt
omnia mea, tu scis. Ibi enim habebat
omnia sua, vbi eum condere & the-
saurizare ille monuerat, qui hæc ma-
la mundo ventura prædixerat. Ac per
hoc qui Domino suo monenti obedie-
rant, vbi, & quomodo thesaurizare de-
bebant, nec ipsas terrenas diuitias, bar
baris incursantibus amiserunt. Quos
autem non obedisse pœnituit, quid de
talibus rebus faciendũ esset, si non præ
cedente sapientia, certe consequente

Margin notes: ni in mon- tem 4. (beside first line); Lib. 1. de ciuitate Dei c. 10. 11. 1. (beside §16); 1. Tim. 6. (beside "bus opulentus dicebat Apostolus"); 1 Tim. 6. 17 (beside "Diuitibus huius sæculi").

experientia didicerunt. At quidā boni Christiani tormentis excruciati sunt, vt bona sua hostibus proderent. Illi vero nec prodere, nec perdere potuerunt bonum quo ipsi boni erant. *Infra: In commentarijs huius capitis Ludouicus Viues refert, Ciceronem dixisse in Paradoxis, Si opes sunt bona, cur non reddunt possidentes bonos? Vnde constat solam virtutem, quam nemo eripere potest, possidenti iusto, mereri nomen boni.*

Diuites quales futuri sunt, ne diuitias non obruant, quòd si tales non fuerint, plangendi sunt valde.

Cap. XLI.

1 *Hom. 2. de patientia Iob 10.1.* CHRYSOSTOMVS sic ait: Exponuntur facultates Iob, quoniam habuit ouium septē millia, camelorum tria millia, quingenta quoque iuga boum, & quingentas asinas. Quare scriptor hæc exponit? Non Iob diuitias admiratus, sed tibi auditori relinquens in obiectum substantiæ multitudinem, quo si eundem videris post hæc, vniuersis nudatum bonis, minimeque ingemiscentem, mireris quantum priuatus bonis, donatorem non repulerit, neque conditorem maledictis incesserit. Hæc itaque scripta sunt, nō vt diuitias in admiratione habeas, sed quo iusti constantiam, patientiamque laudes, atq; præ oculis Deum semper habeas. Etenim diabolus quandoquidem eum ditescentem eisdem temporalibus diuitijs vidit, atque ex eisdem æternas sibi thesaurizare diuitias putauit, sic existimauit quòd sicut eo ditescēte ditescebat iustitia; sic ad paupertatem ductus, eadem quoq; virtus paupercula apparebat. Hic aduertant diligenter qui dicunt, nonne Iob diues fuit, quare igitur nobis ipsa rerum proponitur renunciatio? Dicam ego ad te: Fias iuxta Iob diues, & ego tibi maiores diuitias exoptabo, fias iuxta Abraham, atque omnis terra diuitias cooptabit. Dic & tu sicut ille dicebat, *Iob 31.* Ianua aperiebatur omni tribulato, dic, os viduæ benedixit mihi, atque diuitijs quibusuis ditesce. Nam pauperibus necessaria præbendo, ianuamque omni tribulato apertam exhibendo, tibiipsi benefacis.

IDEM inquit: Si quis de magnitudine & pulchritudine domus, de scalis potius, gradibusque marmoreis se esse honorabiliorem putet, quàm quòd homo genitus, & rationis nobilitate donatus est. Hunc plurimi nunc inueniuntur imitari. Vt enim ille tunc, de imagine aurea, sic modo alij de veste preciosa, de equis alij, vel curribus, de amplitudine columnarum, ac picturis parietum, opinantur se esse meliores. Quia enim quod erant homines perdiderunt, sollicite huc, illucque circumeunt aliunde sibi gloriam colligentes, omni sane irrisione dignissimam. *Infra:* Sicut pueris quondā statua aurea Nabuchodonosoris proposita est, vt adoraretur, etiam nunc aurea imago proposita est, scilicet pecunia, quæ ad seruiendum sibi, cupidorum corda sollicitat. Sed nequaquam nos, aut sonitus tubarum, aut tibiarum, citharęq; concentus, aut reliqua diuitiarum incentiua, commoueant, vt adoremus imaginem auaritiæ, sed etiam si ardentē fornacem intrare cogamur, paupertatem dico; eam tamen & inter ignem positi diligamus; tunc enim nos in medio flāmarū, blanda circumdabit roris aspersio. Ne igitur paupertatis fornacē horrescamus. Nam tunc quoque in ignē coniecti, per ipsum ostensi clariores sunt, qui vero imaginem adorauerunt auream, subito ignis perierunt voratu. Hic, qui ne mammonam adorent, eligunt sentire pauperiem; & hic quidem magna, sed multo maiori in futuro claritate fulgebunt. Qui vero hic imaginem adorantes auream de iniquitate ditantur, tunc profecto extrema supplicia persoluent. De huiusmodi enim fornace Lazarus, non minus quā illi tres viri clarus egressus est, at contra ille diues purpuratus, ac splendidus, qui in parte adorantium iure numeratur, gehennæ est deputatus incendio. *Infra:* Audiant diuites, qui fornacem

2 *Homil. 4. in Matt. 10. 2.*

Dan. 3.

Ibid.

3 *Luc. 16.*

cem

cem iniquitatis accendunt, & qui pauperibus nihil nocent, diuina illis virtute torante, se vero in illius horribilis flāmæ prædam sponte præcipitant, quam proprijs certe manibus accendunt. Tunc itaque angelus descendit ad pueros, nunc vero nos descendamus ad eos, qui in egestatis fornace torrentur, eisque refrigeria de misericordiæ rore præstemus, vt ab illis flammam inopiæ repellentes, possimus coronarum quoque eorum esse participes. Atque ita flammam gehennæ, Christi a nobis vox illa depellat, esurientem me vidistis & pauistis, nudum & operuistis. Hæc enim tunc nobis vox, roris loco erit, per mediam ad nos flammam relata. Descendamus cum misericordia in fornacem inopiæ, intueamur illos qui securi per huiusmodi gradiuntur ignem. *Infra:* Ros magnus est nequaquam amore diuitiarum ab inopum miseratione reuocari, suntque omnibus ditiores, qui diuitijs contemptis, virtute claruerunt. Nam & illi tunc contemnendo Regem, Rege ipso effecti sunt clariores. Et tu itaque si mundi opes fideli mente despicias, toto eris mundo pretiosior, & deridens præsentia, dignus cœlestibus bonis efficieris.

Matt. 25.

4 *Hom. 5. ex imperfecto in Matt.*

IDEM explicans illa verba Matthæi 4. Duxit illum diabolus in montem excelsum &c. ait: Hac tentatione Dominus tentatus est, dicente diabolo, Hæc omnia tibi dabo si cadens adoraueris me, vt tu nō desideres magnus fieri in hoc mundo. Ascensio enim montis illius, est processio ad magnitudinē, vel altitudinem diuitiarum, & gloriæ huius mundi. Tertio loco posita est ei conditio, vt si adorasset diabolum omnia fierent eius. Sic & tibi contigit, cū enim volueris fieri magnus, quod est ascendere in montem, diabolo te ducē te incipis die ac nocte cogitare de diuitijs acquirendis, de suscipiendis honoribus, & ante oculos mentis tuæ, semper illa vniuersa proponere, scito quia princeps mundi gloriosa regni sui tibi ostēdit, cum autem senserit in te, diutinis huiusmodi cogitationibus in concupiscentia eorumdem bonorum accensum, in tertio loco tales tibi prouidet causas, vt necesse sit tibi, si volueris illa consequi, diabolum adores, & seruias ei negligens iustitiam Dei. Vnde ait Paulus, Obsecro vos fratres, vt quieti sitis, & vt vestrum negotium agatis operantes manibus vestris, & nullius desiderium sit vobis ad ea quæ foris sunt. Et iterum habentes alimenta & quibus tegamur, his contenti simus. Nam qui volunt diuites fieri, incidunt in laqueum, & in tentationem diaboli, & desideria multa inutilia, & nociua, quæ mergunt homines in interitū, & in perditionem. Ergo omnia Christo promissa sunt, & omnia Christus contempsit, vt ne gloriam Dei diabolo daret, vt & tibi, etiam si totus mundus fuerit datus, tantum vt dimittas Deū, non facias amplius diuitias, quàm gloriam Dei. Nec enim iustum est propter creaturam contemnere creatorem, sed propter creatorem creaturam. Quoniam diuitias tibi Deus dare potest, diuitiæ autem tibi Deum dare non possunt.

1. Thess. 4.

1. Tim. 6.

5 *Homil. 16. ex imperfecto in Matthæum.*

IDEM exponens illa verba ex cap. 16. Non potestis Deo seruire & mammonæ, inquit: Non dixit, non potest habere Deum & diuitias, sed nemo potest Dei esse seruus & diuitiarum. Si habes diuitias, & diuitiæ illę non te faciunt superbum, aut violentum, sed secundum quod potes, das impotētibus, dominus es diuitiarum tuarum nō seruus, quia non te diuitiæ tuæ tenent, sed tu diuitias tuas. Si autem diuitiæ tuæ superbum te faciunt, aut violentū, & constrictus auaritia, nemini aliquid præstas, tunc seruus es diuitiarum tuarum, quia diuitiæ tuæ te tenent, non tu diuitias tuas.

6 *Homil. 25. ex varijs in Matth.*

IDEM inquit: Tu habes in mensa tua, & deuoras phasianos, turtures, & omnia cœli volatilia, & quod paupori repleat ventrem non largiris; tu quidē veste serica leporina, & diuerso vestimento vteris, & pauperi nudo, nec lineum vestimentum largiris. Tu habes in domo tria laquearia deaurata, parietes pretiosos vestitos marmore, colum-

nas

nas purpureas, & capita earum deaurata, & pauperem nec prospicere quidem permittis. Sed cum irreuocabilis finis aduenerit, perges ad inferos nudus bonis operibus, remanente domo cum omni ornatu suo in testimonium auaritiæ tuæ, vnusquisque enim prætereuntium dicet, hæc domus illius fuit raptoris, prædonis, & auari, quantas viduas afflixit, quantos orphanos denudauit, quantos miseros fecit, vt hanc domum possideret? Nolo mihi dicas, quia diues, consul sum vel præfectus, aut comes, aut senator. De dignitatibus nunc non disputo, quæ a Deo ad benefaciendum omnibus conceduntur, sed de illis dico, qui inflati superbia dignitatum, putant se immortales cum ipsa dignitate futuros, & non considerant conditionem suam, quia de terra sunt, & in puluerem redigentur. Attendis pauperem, & despicis, nec cogitas quoniam homo est, sicut & tu. Homo est chara possessio Dei, homo cuius causa firmatum est cœlum, extensum mare, fundata est terra, propter quem sol oritur, & incumbit, luna crescit, & decrescit, astra micantia surgunt, propter quem, diuersa animalia, propter quem terra producit herbam, & dat cibaria in tempore suo omni animæ, propter quem montes, & colles, fontes, & flumina, propter quem tempora, & menses, & anni, propter quem Angeli, & Archangeli, Principatus, & Potestates. Et quid multa loquar? Propter quem vnigenitus Filius Dei sanguinem suum fudit, & vt pauperes non despicerentur, formam serui suscepit.

7 *Homil. 63. in Ioãnem. to. 3.* IDEM ait: Lugeamus cum Esaia diuites dicentes: Væ qui coniungitis domum domui, & agrum agro, vt a vicino aliquid auferant. Numquid habitabitis soli in terra? domus magnæ & pulchræ, & non erunt qui eas habitent. Lugeamus cum Nahum, & dicamus cum eo, Væ qui ædificant in altum domũ suam, immo lugeamus eos Christum imitati dicentem, Væ vobis diuitibus, quia recepistis mercedẽ *Luc. 6.* vestram. Lugeamus sine intermissione, & nisi turpe sit, etiam plangamus, dicamus cum Propheta, Nolite lugere mortuum, sed raptorem, auarum, cupidum, insatiabilem. *Hier. 22.* Sed nobis lugentibus, ipsi fortasse rident, etiam & hoc lugendum, cum rident, quod flendum esset. Cum nullo doloris sensu tanguntur, perstemus in dolore. Lugeamus non diuites simpliciter, sed auaros, raptores, cupidos, auaritia enim criminanda est, atque accusanda.

IDEM sic habet: Quid in regnum cœlorum inducit, diuitiæ, vel paupertas? Audiamus illum cœlorum Dominum dicentem; de illis quidem, quòd facilius sit camelum intrare per foramen acus, quàm diuitem in regnũ cœlorum. De pauperibus vero contra, Si vis perfectus esse, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlis. Si autem volueritis vtrumque, videamus quod dictum est, Arcta est via quæ ducit ad vitam, quis igitur vadit per viam angustam? Ille ne qui in delicijs, vel qui in paupertate, qui solus vel qui innumera onera gestat, qui solutus & liber a curis, vel curas & sollicitudines multas habens? Sed dices, etiam pauperes pereunt, & multi etiam diuites illis ineffabilibus bonis, fruẽtur. Ceterum contrarium licet videre, nam pauci quidem diuites, multo autem plures pauperes saluantur. Considera impedimenta diuitiarum, primum est superbia, mater malorum, & quæ diabolum fecit esse diabolum, cum antea nõ esset talis. Item radix omnium malorum est auaritia. Quis igitur est propior apud hanc radicem, diues an pauper? Nonne manifestum est quod diues? Nam quanto quis plus diuitiarũ possidet, tanto plura cupit. Nullus pauper tanta operabatur mala propter indigentiam, quanta ditari volentes, vt plura habeant, & quæ habent, ne perdant. Non enim pauper necessaria sic desiderat, vt diues superflua. Non ita formidat famem pauper, sicut rerum suarum iacturam diues tremit ac formidat, & quod nondum quicquid alij habent,

8 *Hom. 13. in epist. 2. ad Corinth. to. 4.* *Matt. 19.* *Matt. 7.*

habent, accipit.

9 *Epist. 89. ad Hilariũ to. 2.* AVGVSTINVS ait: Hac lege & conditione non illi tantum qui mentis excellentia perfectionis consilium receperunt, vt vendita sua pauperibus distribuerent, & humeris ab omni sæculi huius sarcina liberioribus, leuem Christi sarcinam ferrent, sed etiã quisquis infirmior, & illi gloriosissimę perfectioni minus idoneus; qui tamen se meminit veraciter esse Christianum, cum audierit sibi proponi, quòd nisi hæc omnia dimiserit, dimissurus est Christum, apprehendet potius turrim fortitudinis a facie inimici, quia hoc animo accessit ad fidem, vt huic sęculo non solum verbis renũciaret, quia etsi emit aliquid, tamquam non possidens erat, etsi vtebatur hoc mundo tamquã non vtens erat, non sperans in incerto diuitiarum, sed in Deo viuo. Cũ enim omnis qui renunciat huic sæculo, sine dubio renunciet omnibus, quæ sunt eius, vt possit Christi esse discipulus; ipse enim cum de sumptibus ad turris ædificium necessarijs, & de bello aduersus Regem alterum præparando, similitudines posuisset, adiunxit; *Luc. 14.* Sic qui non renunciat omnibus quæ sunt eius, non potest meus esse discipulus; profectò renunciat etiam diuitijs suis, si quas habet, aut sic, vt eas omnino non diligẽs, totas distribuat indigentibus, & superfluis exoneretur sarcinis, aut sic vt plus diligens Christum, spem ab eis transferat in ipsum, atque ita vtatur illis, vt facile tribuens & communicans, thesaurizet in cœlo, paratusq; sit quemadmodum parentes, & fratres, & filios, & vxorem, hoc modo & istas relinquere, si talis cõditio proposita fuerit, vt nisi dimisso Christo, eas habere non possit. Nam si aliter huic sæculo renunciat, facit quod de lapsis Beatus Cyprianus ingemuit dicens. Sæculo solis verbis renunciantes, & non factis. *Ibid.* De hoc quippe dicitur, Cum veniente

10 tentatione magis ista metuit amittere, quàm Christũ negare, ecce homo qui cœpit ædificare, & non potuit consummare. Ipse est etiam, qui cum adhuc lõge esset aduersarius eius, misit legatos quærens pacem, idest nondum affligente, sed adhuc imminente ac minante tẽtationem, vt ijs non careat, quę plus diligit, ad relinquendum Christum, negandumq; consentit. Sed non sunt tales diuites Christiani, qui licet ista teneant; non tamen tenentur ab eis, ita vt hæc Christo anteponant, quia veraci corde sæculo renunciarunt, vt nullã spem in talibus ponant. Horum domus hospitalitate feruentes, recipiunt iustũ in nomine iusti, vt mercedem iusti accipiant, frangunt, esurienti panem suum, nudum vestiunt, thesaurizant sibi fundamentum bonum in futurum, vt apprehendant veram vitam. Et si forte pro fide Christi pecuniaria damna perpetienda sint, oderũt diuitias suas, si suorum orbitates, vel separationes pro Christo minatur hic mundus, oderunt parentes, fratres, filios, vxoresq; postremo si de ipsa huius corporis vita cum aduersario paciscendum est, ne desertus, deserat Christus, oderunt insuper animam suam. De ijs quippe omnibus mandatum acceperunt, quòd aliter, discipuli Christi esse non possunt.

IDEM sic habet: Domus hominum, qui non viuunt ex fide, pacem terrenam ex huius temporalis vitæ rebus commodisque sectatur. Domus autem hominum ex fide viuentium, expectat ea quæ in futurum æterna promissa sunt, terrenisque rebus ac temporalibus tamquam peregrina vtitur, non quibus capiatur, & auertatur quo tendit in Deum, sed quibus sustentetur ad facilius toleranda, minimeque augenda onera corporis corruptibilis, quod aggrauat animam. Idcirco rerum huic vitæ, huic mortali necessariarum, vtrisque hominibus, fidelibus, & infidelibus, & vtrique domui, communis est vsus, sed finis vtendi cuique suus proprius, multumque diuersus. 11 *Lib. 19. de Ciuit. Dei ca 17 to. 5.*

IDEM explicans illa verba: Dominus protectio tua super manum dexteram tuam, ait: Sinistra nostra dicitur, quicquid temporaliter habemus, dextera nostra dicitur, quicquid nobis æternũ, & incommutabile Dominus pollicetur, si autem ille qui dabit æternã vitam, 12 *In Ps. 120 to. 8.*

vitam, ipse & de istis temporalibus cõsolatur præsentem vitã, ipse fecit dexteram & sinistram. Omnis homo qui felicitatem non putat esse hominis, nisi solum in istis temporalibus facultatibus, & delicijs, & affluentia, & copia huius mundi, iste est stultus, atque peruersus, qui sinistram fecit sibi dexteram. Tales erant, de quibus scri-
Psal. 143. ptum est, Quorum os locutum est vanitatem, & dextera eorum dextera iniquitatis, & sequitur. Quorum filij sicut nouellæ plantationes, filiæ eorum ornatæ sicut similitudo templi, promptuaria eorum plena eructantia ex hoc in illud &c. Magnam felicitatem quorumdam descripsit. Posset autem & istam felicitatem aliquis iustus habere, sicut habuit Iob, sed Iob pro sinistra illam habebat non pro dextera. Nam dexteram non habebat, nisi apud Deum perpetuam felicitatem. Ideo concessa est percutienda sinistra; & suffecit ei dextera. Consolatus est damna, exultauit in Domino, quia nõ est passus damnum, de interioribus diuitijs Dei, plenum cor habebat, Dominus, inquit, dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est. Isti autẽ de quibus dicit Dauid, Quia os eorum locutum est vanitatem, & dextera eorum dextera iniquitatis, nõ hinc eos reprehendit, quia his omnibus abundabant, sed quia os eorum lo-
15 cutum est vanitatem. Cum enim enumerasset eorum copias dixit: Beatum dixerunt populum cui hæc sunt, hæc est vanitas quam locutus est os eorũ, quòd beatum dixerunt populum, cui hęc sunt. Tu quid dicis, qui nosti quid sinistra, & quid est dextera? Beatus populus, cuius Dominus Deus eius.
Cant. 2. Audi hoc confirmatum in Canticis Canticorum, Sinistra eius sub capite meo, sponsa dicit de sponso, de Christo in Ecclesia, in amplexu pietatis, & charitatis. Quid ait? Sinistra eius sub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Quid autem quia sursum erat dextera, deorsum sinistra, & sic complectebatur sponsus sponsam, supponens sinistram ad consolationẽ, imponens dexteram ad protectionem. Sinistra, inquit, eius sub capite meo, Deus omnia ista temporalia dat. Ergò si est sinistra, sit sub capite, supra illam sit caput tuum, idest supra illam sit fides tua, vbi habitat Christus. Noli tẽporalia præponere fidei tuæ, & non erit sinistra super caput tuum, sed omnia temporalia subde fidei tuę, & hanc præpone omnibus temporalibus, & erit sinistra sub capite tuo, & rectè dextera eius complectetur te. *Infra*: Lon- *Prou. 3.* gitudo dierum in dextera eius, & in sinistra diuitiæ & gloria, idest æterna vita in dextera eius, at vero diuitiæ, & gloria, idest sufficientia vitæ huius, ea quæ bona existimantur ab hominibus, sinistra est.

IDEM ait: Manna colligebatur duplum die sexto in repositionem pro sabbato. Qui autem contra Domini præceptum seruauerunt de manna, ebullierunt vermes, & computruit. Diuites auari & cupidi, hæc recondunt, quæ in hoc sæculo, immo cum sæculo corrumpantur, qui autem bona opera recondunt, illa permanent vsque in crastinum, illud autem quod pro die sabbati reponebatur, non est corruptum, neque vermes ebullierunt ex eo, sed permansit integrum. Et tu ergo si propter præsentem vitam tantummodo, & propter amorem sæculi thesaurizes, continuo vermes ebulliunt. Denique audi de peccatoribus, & his qui præsens sæculum diligunt, quid Propheta dicat: Vermes, inquit, *Esa. 66.* eorum non morientur. Isti sunt vermes, quos generat auaritia, & diui- *1. Ioan. 3.* tiarum cæca cupiditas, his qui habent pecunias, & videntes in necessitate fratres suos, claudunt ab eis viscera sua. Propterea, & Apostolus dicit: *1. Tim. 6.* Diuitibus huius sæculi præcipe non sublime sapere, nec sperare in incerto diuitiarum, sed diuites sint in operibus bonis, facile tribuant, communicent, & thesaurizent sibi veram vitam.

14 Serm. 91. de tempore to. 10.

Domi-

Dominis multis, ipsisq; inter se contrarijs, simul seruire non valemus.
Cap. XLII.

VLTRA illa quæ disseruimus libro 1. cap. 18. de amore proprio, quòd amor Dei & mundi non cohærent, aduertenda sunt alia nonnulla, & in primis.

Homil. 2. in lib. Iudicũ to. 1.

ORIGENES explicans verba illa Iudic. cap. 2. Fecerunt filij Israel malum in conspectu Domini, & seruierunt Baalim, ac dimiserunt Deum patrum suorum, ait: Quotiescunque peccamus, & captiui ducimur in lege peccati, genua nostra curuamus Baalim. Sed quid mihi prodest, si genua corporis mei ad orationem veniens, flectam Deo, & genua cordis mei flectã diabolo? Si enim non stetero firmus aduersus astutias diaboli, flexi genua mea diabolo. Et si non constanter stetero aduersum iram, flecto genua mea iræ, similiter etsi non constanter libidini restitero, flexi libidini genua mei cordis. Et in singulis quibusque, quæ contraria sunt Deo, hoc facere videbor, nisi fortiter stetero, sicut & illi fecerunt, qui coluerunt Baalim, & dereliquerunt Deum patrum suorum. Non igitur putemus, quia videmur simulachra non colere; propterea, hæc, non & ad nostrũ aliquos pertinere. Vnusquisque quod præ ceteris colit, quod super omnia miratur & diligit, hoc ei Deus est. Denique hoc est, quod ante omnia, & super omnia per mandatum suum Deus deposcit ab homine. Diliges, inquiens, Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex omnibus viribus tuis; præoccupare quodammodo erga se cupiens totos humanæ mentis affectus; & sciẽs, quia qđ ex toto corde dilexerit quis, atque ex tota anima, & ex viribus totis, hoc ei Deus est. Discutiat nunc vnusquisque seipsum, & tacitus ex suo corde recenseat, quę in eo potissimum, & super cetera omnia, flamma amoris exæstuet, quis sibi ardentior ceteris foueatur affectus, & si quid est, quod in dilectionis lance præponderat, hoc tibi Deus est. Sed vereor ne apud quã plurimos præponderet amor auri, & auaritiæ pondus, pressa satis lance demergat. Et vtique dicitur ad hunc, Non potes Deo & mammonæ, idest auaritiæ seruire. Vereor, ne in alijs; libidinis & voluptatis amor intantum præponderet, vt vsque ad terram demergat, in alijs amor gloriæ sæcularis, & humanæ dignitatis cupiditas, super omnia prægrauet, & valde paucos esse arbitror, qui intra semetipsos scientes affectus suos, & in statera eos æqualitate pensantes inueniunt, quòd dilectionis Dei pondus, super omnia cetera quæ sunt humana, præponderet. *Infra:* An non totius gentilitatis error hinc accipit exordium, dum ea quæ multum diligunt homines, deos esse volunt, & humanis quibusque vitijs & cupiditatibus, diuinum nomen ascribunt? Pecuniæ namque cupidi, & auaritiæ amore flagrantes; mammonam quidem apud Syros deum cupiditatis istius dicunt. libidinis & voluptatis amatores. Venerem deam sibi huius vitij, quo agitantur, ascribunt. Similiter & in ceteris vitijs, hunc ipsum quo vrgentur affectum, Deum sibi fecerunt. Vnde & Apostolus dicit: Auaritiam idolorum seruitutem. Vides ergo quia non solum adorare simulachrum, sed quia auaritiæ studere, idolorum cultus & seruitus reputatur? Sic ergo & nos cum aliquibus vitijs ita dediti sumus, vt ea ex toto corde, mente, & viribus diligamus, adorare Idola, & abijsse post deos alienos dicimur. *Infra:* Iratusque Dominus contra Israel, tradidit eos in manus diripiẽtium. Cum enim dereliquerunt Dominum, tunc seruire cœperunt passionibus suis, & tunc dicitur de eis, Quia tradidit eos Deus in passiones ignominiæ. Et iterum, Tradidit eos Deus in reprobum sensum, vt faciant ea quæ non conueniunt. Quare? Quia repleti sunt, inquit, omni iniquitate, nequitia, fornicatione, auaritia. Nos, propter quos hæc scripta sunt, scire debemus, quia si peccauerimus Domino, & animi nostri voluptates ac desideria carnis velut

Deum

Deum colamus, tradimur etiam nos in manus Zabuli.

3 *Regula secunda moralium sententiarum to. 2.* BASILIVS vbi ostendit quòd nequaquam is Deo potest seruire, qui etiam se alienis a pietate negocijs, immisceat, ait: Nemo potest duobus dominis seruire, aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget, aut vnum sustinebit, & alterum contemnet, *Matt. 6.* Non potestis Deo seruire, & mammonæ. *2. Cor. 6.* Nolite iugum ducere cum infidelibus. Quę enim participatio iustitię cum iniquitate, aut quæ societas luci ad tenebras? Quæ autem conuentio Christo ad Belial? Aut quæ pars fideli cum infideli? Quis autem consensus templo Dei cũ idolis.

4 *Hom. 22. in ca. 6. Matt. to. 2.* CHRYSOSTOMVS explicans illa verba: Nemo potest duobus dominis seruire inquit. Ne tu dixeris hoc esse possibile, quando te vnus Dominus, proprijs quoque exui iubet, alter vero etiam aliena diripere: quando ille tibi imperat castitatem, iste luxuriam: quando hic tibi castigationem ventris indicit, ille ebrietatem atque delicias: quando te altero omnia ista iubet despicere, alter vero inhærere atque inhiare præsentibus. Cum hic quidem præcipit lecta, marmora, parietes pictos, & laquearia deaurata mirari, ille vero inhorrescere huiusmodi omnia, ac morum ornamenta suscipere, quomodo possibile est, tam contraria hæc, pariter conuenire? Dominum autem pecuniam nominauit, non ob probam ipsius naturam, sed ob eorum miseriam qui se ad illius inclinauerunt seruitium. Sic etiam ventrem Apostolus appellat Deum, *Phil. 3.* non vtique a dignitate dominantis, sed ab infelicitate famulantium. Quod supplicio certo omni, etiam manus est, satisque idoneum, etiam ante pœnam punire captiuum. Quibus enim captiuis non infeliciores putandi sunt, qui cum Dominum habeant Deum, ab illo Rege mitissimo recedentes, tyranno se huic sæuissimo dederunt.

5 *Epist. 13. ad Paulinum* HIERONYMVS dicit: Crates ille Thebanus homo quondam ditissimus cum ad philosophandum Athenas pergeret, magnum auri pondus abiecit, nec putauit se simul posse & virtutes & diuitias possidere. *Monachis to. 1.* Nos suffarcinati auro, Christum pauperẽ sequimur, & sub prætextu eleemosynę, pristinis opibus incubātes, quomodo possumus aliena fideliter distribuere, qui nostra timide reseruamus?

6 *In c. 3. Sophonia to. 6* IDEM explicans illa verba: Non audiuit vocem, & non suscepit disciplinam, in Domino non est confisa, ad Dominum suum non approqinquauit, inquit, Nõ est confisa in Domino: quia nuluit appropinquare ad Dominum Deum suum, vt mereretur veniam peccatorum: frustra enim quis vocem Domini Dei sui audire se dicit, & confidere in Domino, quando operibus, fidem destruit, & magis mammonæ iungitur, quàm Domino Deo suo, & duplici corde accedit ad eum, & duobus dominis sæculo & Deo, militare posse se credit.

7 *Lib. 1. in c. 6. Matt. to. 9.* IDEM explicans illa verba: Vbi thesaurus tuus, ibi est & cor tuum, ait. Hoc non solum de pecunia, sed, & de cunctis passionibus sentiendum est. Gulosi Deus, venter est, ibi ergo habet cor, vbi est thesaurus. Luxuriosi thesaurus, epulæ sunt, lasciui, ludicra, amatoris libido, huic seruit vnusquisq; quo vincitur. *Infra:* Non potestis Deo seruire & mammonæ. Audiat hoc auarus, audiat qui cẽsetur vocabulo Christianus, nõ posse se simul diuitijs, Christoque seruire. Et tamen non dixit, Qui habet diuitias, sed qui seruit diuitijs. Qui enim diuitiarum seruus est, diuitias custodit vt seruus, qui autem seruitutis excussit iugum, distribuit eas, vt dominus.

8 *Lib. 2. in c. 3. ad Ephesios. to. 6.* IDEM explicans illa verba: Flecto genua mea ad Patrem Domini nostri Iesu Christi, sic habet: Quomodo igitur quicumque subiectus est Saluatori, flectere ei genu dicitur: sic qui peccati seruus est, & habet spiritum seruitutis, genu scribitur flexisse peccato. Dereliqui mihi, ait Dominus, septem millia virorum, *3. Reg. 19.* qui non curauerunt genu ante Baal, idolo scilicet atq; peccato. Qui fornicator est, & per lupanaria

ria discurrit, libidini flectit genu suū. Qui furiosus est, flexo adorat iram genu. Qui mammonam suscipit; & Deus eius est venter, flectit genua auaritiæ, atque luxuriæ. Et quid me necesse est singula peragrare? Toties diabolo flectimus genua, quotiescumq; peccamus.

9 AVGVSTINVS sic habet: Inquit Christus: Duobus dominis seruire non potestis. Duobus autem dominis seruire conatur, qui & Regnū Dei pro magno bono appetit, & hæc omnia temporalia. Non poterit autem simplicem habere oculum, & vni Domino seruire, nisi quæcumque sunt cetera, si sunt necessaria, propter hoc vnum assumat, id est propter regnum Dei.

Lib. 2. de ferm. Domini in mōte. 10. [4.

10 IDEM ait: Quid tibi Christiane cum pompis diaboli, quibus renunciasti? Renunciate non verbis & lingua, sed opere, ne diabolus vos attrahat in seruitutem suam. Vt quid claudicatis in duas partes, dixit Elias populo, Si Deus est, ite post illum, si mundus est, ite post illum, si Deus eligitur, seruiatur illi secundum ipsius voluntatem, si mundus eligitur, vt quid fictum cor quasi Deo accommodatur? Quisquis contempto Deo sequeris mundum, & ipse te deserit mundus. Non vis bonus implere voluntatem Dei, & de te malo impletur voluntas Dei. Sequere adhuc quantum potes fugitiuum, & si potes apprehende eum, tene eum, sed video non potes, fallis te. Ille enim labiles motus suos torrentis ictu percurrens, dum te videt inhærentem sibi, & tenentem se, ad hoc te rapit, non vt saluet, sed vt perdat te. Quid tibi cum pompis diaboli amator Christi? Nolite fallere, odit enim tales Deus, nec inter suos deputat professores, quos cernit vitæ suæ desertores. Ecce ruinosus est mundus, ecce tantis calamitatibus repleuit Dominus mundum, ecce amarus est mundus, & sic amatur, quid faceremus si dulcis esset? O munde immunde teneri vis pergens, quid faceres si maneres? Quem non deciperes dulcis, si amarus alimenta mentiris? Vultis dilectissimi non inhærere mundo, eligite amare Creatorem mundi, & renunciate pompis mundanis, quibus princeps est diabolus cum angelis suis.

Lib. 4. de symbolo ad cathecumenos 10. 9.

3. Reg. 18.

11 AMBROSIVS ait: Illud aduerte, quia cum interficitur impius, Christus infunditur, & vbi abominatio aboletur, sanctificatio congregatur, quia Dominus dixit; in ea die qua interfecero omne primogenitum Ægypti, sanctificabo mihi omne primogenitū Israel. Quòd non ad vnum diem afflictionis Ægypti referes, sed ad omne tempus, cum enim renunciatur improbitati, statim asciscitur virtus, egressus enim malitiæ, virtutis operatur ingressum, eodemque studio quo crimen excluditur, innocentia copulatur. Habes hoc in Euangelio: Quia vbi satanas immiscuit se in corde Iudæ, Christus recessit ab eo, momentoque eo, quo illum recepit, hunc amisit; sic enim scriptum est, Et post buccellam introiuit in eum Satanas. Dixitque illi Iesus, Quod facis, fac celerius. Quid illud? Vt quia introierat in illum satanas, ipse abiret a Christo. Eijcitur itaque & excluditur, eo quòd iam cum Domino Iesu esse non posset, quia cœperat esse cum diabolo; nulla enim conuenientia Christi ad Belial, vnde sic factum est, quia cum accepisset buccellam, dicit Euangelista, Exiuit continuo, & non solum exiuit continuo, sed de nocte, quia noctis tenebras habebat, qui Christum deserebat. Econtra Zachæus renuncians auaritiæ, Christum recepit: Zachæe festinans descende, quia hodie in domo tua oportet me manere, & descēdit festinans, & excepit illum gaudens sed excipiendo Christum, exclusit auaritiam, relegauit perfidiam, renunciauit fraudibus: aliter enim non ingreditur Christus, nisi vt vitia excludat, deinde de templo eiecit nummularios, quia ipse volebat habitare &c.

Lib. de Cain & Abel c. 4. 10. 1.

Ioan. 13.

Ibid.

2. Cor. 6.

Luc. 19.

Finis Libri Quarti.

B R I X I AE,

Apud Societatem Brixienſem.

M. D C.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google